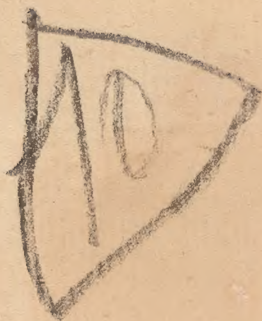

10

DECURIÆ
ANNORUM SECUNDÆ
MISCELLANEORUM
MEDICO-PHYSICORUM
Sive
EPHEMERIDUM
GERMANICARUM
ANNUS SEXTUS.

COLLEGIUM ACADEMIÆ NATURÆ CURIOSORUM.
NUNQUAM OTIOSUS
EPHEMERID. GERM. MEDICO-PHYSICAR. CURIOSARUM
ANIMALIA. MINERALIA. VEGETAB.
ANATOM. CHYMIA. BOTANICA.
DEC: II. ANNUS VI.
GERMANIA
Franconia
Noriberga
M.B.d.B. M.D.
S.R.M.P.M. à Sec.

MISCELLANEA CURIOSA
SIVE
EPHEMERIDUM MEDICO-PHYSICARUM GERMANICARUM ACADEMIÆ IMPERIALIS LEOPOLDINÆ NATURÆ CURIOSORUM

DECURIÆ II.

ANNUS SEXTUS,
Anni M.DC.LXXXVII.

Continens

Celeberrimorum Virorum,

Tùm Medicorum, tùm aliorum Eruditorum in Germaniâ & extra Eam

OBSERVATIONES
MEDICO-PHYSICO-CHYMICO-MATHEMATICAS,

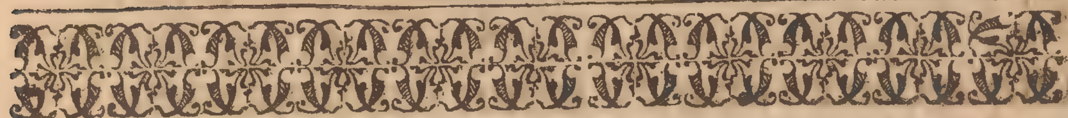
Cum

APPENDICE,

cui annexa est

D. GOTHOFR. SAMUELIS POLISII, Myrrhologia.

NORIMBERGÆ,
Sumptibus WOLFGANGI MAURITII ENDTERI.
Anno M. DC. LXXXVIII.

POTENTISSIMO
Atque
INVICTISSIMO
IMPERATORI

LEOPOLDO,

SEMPER AUGUSTO,
PIO, JUSTO, FELICI;
ROMANORUM, GERMANIÆ,
HUNGARIÆ, BOHEMIÆ, DALMATIÆ,
CROATIÆ & SCLAVONIÆ
REGI,
ARCHIDUCI AUSTRIÆ
&c. &c. &c.

Turcarum Debellatori magnanimo,
Musarum Tutori munificentissimo.

Et

ET Belli & Pacis jungendo ſagaciter artes,
erigis æternum, CÆSAR, utrinq; decus.
Utque Getæ victor, ſic fautor Apollinis audis:
hic donis; armis vincitur ille TUIS.
Caſtalidum ſub TE rident impenſius arva,
nec niſi Barbaries ad TUA ſceptra gemit.
Bellator largis poſt prælia ſæva brabeis;
incedit Clarius torque beatus homo.
Prædicat hæc miles phaleratus munera: laudat
prociduo *noſter* lætior *ordo* genu:
erigitur grato plauſu, ſtimulatur ad auſus
mentis ſolertes docta ſubinde cohors,
ſollicitat pro TE Superum, LEOPOLDE! favorem,
& TIBI cognatos, AUSTRIA DIVA! Deos:
Aurea qui ferro diſtricto ſecula condit,
vivere plura orbi ſecula dignus erit!
HUNC ſervate diu! Muſas ſi vultis habere,
ut quondam lætas, Numina læta! genas!
Arma pii cingat Victoria CÆSARIS: Hoſtis
dum ferus Auſtriaco victus ab orbe cadat!
Hoſtibus exciſis ſuccreſcat laurea palmæ!
Palma ſacri pugni; Laurea frontis honor.

Sic iterato vovent ſubjectiſſimi

Academici Naturæ Curioſi.

POTEN-

POTENTISSIMO

Atq;

SERENISSIMO

REGI

Ac

DOMINO

DN. JOSEPHO

Utriusq;

HUNGARIÆ REGI
ARCHIDUCI AUSTRIÆ &c.
Domino noſtro Clementiſſimo!

POTENTISSIME atq; SERENISSIME REX, DOMINE CLEMENTISSIME!

SParguntur ad pedes MAJESTATIS TUÆ flores, quos *Academici curioſi*, è floriferis rerum *naturalium* ſaltibus, larga manu, eodem anno decerpſerunt, quo frons TUA *Auguſtiſsima Regio* utriusque Hungariæ diade-

diademate, ad priſtinum decus victoriarum laudibus, efflorescentis, decorata præfloruit. Probe quidem memores, cum aliquo munere ad Tui Regni auſpicatiſſima initia ſibi accedendum eſſe; ubi autem tanto dignum faſtigio invenirent, oppido quam neſcii: niſi hi flores ipſi, ſub *Auſtriaci* cœli clementia enati, ad Te, *Rex Clementiſsime*, adſpirare, cumque Sponſa illa ſuſpirare viſi eſſent; *Veni Auſter, & perfla hortum meum!* Εὐωδίαν enim eos conſecuturos amœniſſimam non temere remur, ſi *Auſter*, ſi *Auſtriacus* divinum vertice odorem ſpirans, flores noſtros animaverit: ab omnibus, benigne in librum hunc introſpectum iri confidimus, ſi nomen ejus ad hunc paxillum ſuſpendere licuerit: Non enim poteſt non magni fieri omnibus, cujus tutamen & patrocinium Rex Tantus ſuſcipere dignatus eſt. Rex, inquam, cujus flos juventæ jucundiſſimos ingenii & virtutis odores latiſſime ſpargit; cujus ſermones, in tantilla ætate, non niſi divinum & Auſtriaco dignum ſpirant: cujus cogitata omnia ad ſtuporem in tantam Majestatem verecunde intuentium prorumpunt.

punt. Hanc indolem, hos mores, turbatus hucusque Hungariæ ſtatus requirere viſus, conſultiſſimo propoſito TE ſibi REGEM exoptavit: quo placidos adhuc animos aut facilitate flecteres & AMORE; aut hoſtilium moliminum molem gravitate plecteres & TIMORE. Talis igitur cum ſis, Amorem quorumvis & Reverentiam TIBI uſque adeo conciliaſti, ut, qui TUO ſe ſubmiſerunt præſidio, merito ab omnibus etiam amari, imò ſuſpici debeant. Quare admitte, REX POTENTISSIME, hunc etiam, quo TE perfundimus florum nimbum, & à carpentibus invidiæ Aquilonibus, *Clementiſsime Auſter*, hoc defende florilegium. Indulge, cum armorum non ſolum, ſed & librorum ſupellectili conſulis, aliquem muſei creſcentis angulum Æſculapio noſtro, qui, quemadmodum præclare ſecum actum exiſtimavit, ſi JOSEPHI, ſi tanti nominis, titulum operi ſuo præſcribit, ita ſe in coloniam velut TUAM tranſcribere nullus dubitavit: ita ſub gratia TUA perennare ſperat: ita TIBI regnorum barbarorum acceſſionem

 fre-

frequentem, imperium beatiſſimum, vigorem corporis ſacratiſſimi conſtantiſſimum apprecatur; imprecatur autem hoſtium TUORUM regnis omne morborum ſatellitium, excepta podagra, quo fugiant. Ita TE, *Rex Potentiſsime*, Deus defendat, augeat, ſervet, Regno, Orbi Chriſtiano &

MAJESTATIS TUÆ
REGIÆ

humillimis devotiſſimisq;

Præſidi & Collegis cæteris Academiæ S.R.I. Naturæ Curioſis.

CATA-

CATALOGUS

S.R.I. Academiæ Naturæ Curioſorum Collegarum omnium, cum Nominibus, Agnominibus, tempore receptionis.

Ordo Receptionis.	Nomina.	Agnomina.	Locus.	Annus Receptionis.
1.	Johann. Laurentius Bauſch, Schvvinf. Acad. Nat. Cur. Fundator & Præſes I.	Jaſon.	Phyſ. Svvinf.	1652.
2.	Johan. Mich. Fehr, Kittinga-Francus, Acad. Nat. Cur. Præſes II.	Argonauta.	Phyſ. Svvinf.	— —
3.	Georgius Balthaſ. Metzger, Svvinf.	Americus.	P. P. Tübing.	— —
4.	Georgius Balthaſ. Wolfart, Svvinf.	Alceus.	Pract. Svvinf.	— —
5.	Chriſtophorus Keiling, Islebiens.	Æſon. I.	Phyſ. ibid.	— —
6.	Valent. Andr. Mollenbrock, Erffurt.	Pegaſus	P. P. ibid.	— —
7.	Gregorius Horſtius, Ulm.	— — —	Phyſ. ibid.	— —
8.	Joh. Pfautz, Ulm.	— — —	Med. ibid.	— —
9.	Conrad. Theodor. Lüncker, Marpurg.	— — —	P. P. ibid.	— —
10.	David Wilhelmi, Bacharac.	— — —	Phyſ. & P. P. Bern.	— —

Ordo Rece-ptionis.	Nomina.	Agnomina.	Locus.	Annus Rece-ptionis.
11.	Andr. Wolffius, Jenens.	— — —	Phys. Smalcald.	1653.
12.	Joh. Martin. Uhlius, Svvinf.	— — —	P. P. Sleusing.	— —
13.	Alb. Conr. Langenauer, Uffenheim.	— — —	Phys. Weidens.	— —
14.	Nic. Balth. Merz, Herbipol.	— — —	P. P. ibid.	1654.
15.	Joh. Dan. Horstius, Giessens.	Phœnix I.	Arch. Francof.	1655.
16.	Johan. Adam. Stœer, Herbipol.	— — —	P. P. ibid.	1656.
17.	Phil. Jac. Sachs, Uratisl. A.N.C. Adjunct.	Phosphorus I.	Phys. ibid.	1658.
18.	Joh. Deutschlender, Fraustad.	— — —	Archiat. Polon.	1661.
19.	Leonh. Ursinus, Norimberg.	Zephyrus I.	P. P. Lips.	— —
20.	Elias Schmidt, Haslac. A. N. C. Adjunct.	Phaëton.	Phys. Svvinf.	— —
21.	Joh. Andr. Grabe, Mülhus.	Cephalus.	Phys. Erffurt.	— —
22.	Joh. Jac. Sauer, Palatin.	— — —	Phys. Herbip.	— —
23.	Joh. Phil. Deisler, Svvinf.	— — —	Phys. Sulan.	— —
24.	Joh. Jac. Wittig, Erffurt.	— — —	P. P. ibid.	— —
25.	Georg. Christoph. Petri, Erffurt.	Achilles.	P.P. Erff. Arch. Mog.	1662.
26.	Jacobus à Typsma, Harlem. Frisius.	— — —	Phys. Leovverd.	1663.
27.	Hieron. Conr. Virdungus ab Hartung. Marpurg.	Melissus.	P. P. Herbip.	1664.
28.	Paulus Amman, Uratisl.	Dryander.	P. P. Lips.	— —
29.	Joh. Dan. Major, Uratisl. A. N. C. Adjunct.	Hesperus.	P. P. Chilonienf.	— —
30.	Christ. Frid. Garm. Martisb.	Pollux.	Phys. Chemn.	1668.
31.	Jerem. Rhœtius, Arnstad.	Castor.	Phys. ibid.	— —
32.	Johan. Rud. Camerarius, Tübing.	Hector.	P. P. & Phys. ibid.	— —
33.	Heinr. Vollgnad, Uratisl. A. N. C. Adjunct.	Sirus I.	Phys. ibid.	1669. 3. Jan.

Ordo

Ordo Receptionis.	Nomina.	Agnomina.	Locus.	Annus Receptionis.
34.	Joh. Jœnisius, Uratisl. A. N. C. Adj.	Arcturus.	Phys. ibid.	— —
35.	Joh. Christian. Mackius, Coburg.	— — —	Phys. Schneberg.	— —
36.	Michael Ettmüller, Lips.	— — —	Fac. Med. Assess. Lips.	1670.
37.	Joh. Ferd. Hertod à Todenfeld, Morav.	Orpheus.	Phys. Brunn.	— —
38.	Joh. Georg. Greiselius, Viennens.	— — —	P. P. ibid.	— —
39.	Georg. Sebast. Jungius, Viennens. A. N. C. Adj.	Podalirius I.	Arch. Cæsar.	— —
40	Salom. Braunius, Chil. Hols.	— — —	Phys. Biberac.	1672.
41.	Paulus de Sorbait, Belga.	Machaon I.	Arch. Cæsar.	— —
42.	Gottlieb Georg. Schramm, Frauenstad.	— — —	Phys. ibid.	— —
43.	Melchior Friebe, Friedlant. Siles.	Cleander.	Phys. Præfect. Hayn.	— —
44.	Georg. Wolffg. Wedelius, Lusat. A. N. C. Adj.	Hercules.	P. P. Jenens.	— —
45.	Joh. Scultetus, Norimb. A. N. C. Adjunct.	Perseus I.	Phys. ibid.	— —
46.	Georg. Francus, Naumb.	Argus I.	P. P. Heidelb.	— —
47.	Joach. Georg. Elsner, Uratislav.	— — —	Phys. ibid.	1673.
48.	Gottfr. Schubert, Uratislav.	— — —	Phys. Breg.	— —
49.	Gottfr. Christ. Winckler, Breg.	— — —	Phys. ibid.	— —
50.	Christian. Adolph. Balduin. Dobela Misn.	Hermes I.	Præf. Hayn.	— —
51.	Matthias Tilingius, Jevera-Fris.	Zephyrus II.	P. P. Rinthel.	1674.
52.	Salom. Reiselius, Hirschberg.	Amphion.	Phys. Worm.	— —
53.	Joh. Sigm. Elsholz, Berlin.	— — —	Arch. Brand.	— —

Ordo

Ordo Rece-ptionis.	Nomina.	Agnomina.	Locus.	Annus Rece-ptionis.
54.	Caſpar. Theophil. Bierling, Lipſ.	— — —	Phyſ. Magd.	— —
55.	Ehrnfried Hagendorn, Görlitz.	Pegaſus II.	Arch.Sax.Görlic.	— —
56.	Dn. Chriſtian. Auguſt. L. B. à Frieſen.	Jaſon II.	— — —	1675.
57.	Chriſtian. Mentzelius, Fürſtenvvald.	Apollo.	Arch. Brand.	— —
58.	Caſpar. Marchius, Stettino-Pomer.	— — —	Med. ibid.	— —
59.	Chriſtian. Franciſc. Paullini, Iſnacenſ.	Arion I.	Phyſ. ibid.	— —
60.	Joh. Laurent. Fehr, Svvinf.	— — —	Phyſ. ibid.	— —
61.	Joh. Petr. Prückelius, Ratisb.	— — —	Phyſ. ibid.	— —
62.	Joh. Georg. Trumpfius, Goslar.	— — —	Phyſ. ibid.	1676.
63.	Gothofr. Scultetus, Uratisl.	Æginetа I.	Phyſ. ibid.	— —
64.	Georg. Hieron. Welſch, Auguſt.	Neſtor I.	Med. ibid.	— —
65.	Rudolph. Wilhelm. Kraus, Naumb.	Tiphys.	P. P. Jenenſ.	— —
66.	Georg. Abrah. Merclin. Norimb.	Chiron.	Phyſ. ibid.	— —
67.	Gabriel Clauderus, Altenburg.	Theſeus I.	Arch. Altenburg.	1677.
68.	Benjamin Scharff, Sondershus.	Bias I.	Arch. Schwarzenb.	— —
69.	Georg. Caſp. Kirchmajer, — —	Phosphorus II.	P. P. Witteb.	— —
70.	Joh. Burg, Uratislav.	Meſue.	Phyſ. ibid.	— —
71.	Gothofr. Samuel Polliſius, Francof. ad Viadr.	— — —	Phyſ. ibid.	— —
72.	Luc. Schröck, Jun. Auguſt. A. N. C. Adjunct. & Direct. Ephem.	Celſus.	Phyſ. ibid.	— —

Ordo

Ordo Rece-ptionis.	Nomina.	Agnomina.	Locus.	Annus Rece-ptionis.
73.	Dn. Dieteric. de Marvvitz, Eq. Hierosol.	Ulysses.	— — —	— —
74.	Joh. Nicol. Pechlinus, Lugd. Batav.	Telamon.	— — —	1678.
75.	Johann. Jac. Waldschmidt, Wetter.	Priamus.	P.P. Marpurg.	— —
76.	Dn. Henr. L.B. à Friesen.	Atlas.	— — —	— —
77.	Joh. Christoph. Adlungius, Erff.	Ajax.	P.P. ibid.	— —
78.	Joh. Georg. Volckamer, Norimb. A.N.C. Præses III.	Helianthus I.	Phys. ibid.	— —
79.	Joh. Sieboldus, Gothanus.	Laomedon.	Arch. Magdeb.	— —
80.	Laurent. Giseler, Sen. Brunsvic.	Hippocrates I.	Phys. ibid.	— —
81.	Andreas Cleyerus, — —	Dioscorides.	Proto-med. Bat. Orient.	— —
82.	Joh. Frid. Allmacher, Meisenheim. A.N.C. Adj.	Zethes.	Arch. & Phys. Francof.	1679.
83.	Tobias Czaschelius, — —	Æsculapius I.	Arch. Cæsar.	— —
84.	Joh. Georg. Sartorius, Bamberg.	Calais.	Phys. ibid.	— —
85.	Johannes Christian. Tralles, Siles.	Avenzoar.	Phys. Uratisl.	— —
86.	Jacob. Wolfius, Numburg.	Socrates.	Med. Jenens.	— —
87.	Carol. Patinus, Paris. Gallus.	Galenus I.	P.P. Patavin.	— —
88.	Günth. Christoph. Schelhammer, Jenens.	Theophrastus.	P.P. Helmstad.	— —
89.	Joh. Pfeiffer, Geran.	Musa.	Arch. Ruthen.	1680.
90.	Joh. Ludov. Hannemannus, Fris. Orient.	Nestor II.	P.P. Chilon.	— —
91.	Joh. Dolæus, Hass.	Andromachus	Arch. Hasso-Cassel.	— —
92.	Sebast. Scheffer, Francof. A.N.C. Adjunct.	Perseus II.	Phys. Francof.	1681.

Ordo Receptionis.	Nomina.	Agnomina.	Locus.	Annus Receptionis.
93.	Hier. Ambr. Langenmantel, August.	Solon.	Patric. & Canon. ibid.	— —
94.	Joh. Jac. Harder, Basil.	Pæon.	P. P. Basil.	— —
95.	Joh. Dan. Widdt.	Asclepiades.	Arch. Trev.	— —
96.	Joh. Conr. Peyer, Scaphus.	Pythagoras.	Phys. Scaphus.	— —
97.	Joh. Paul. Wurffbain, Noriberg. A. N. C. Adjunct.	Hermes II.	Phys. Norib.	— —
98.	Georg. Eberh. Rumph, — —	Plinius.	Hist. in Amb.	— —
99.	Joh. Petr. Albrecht, Hildesh.	Castor II.	Phys. Hildes.	— —
100.	Joh. de Muralto, Tigurin.	Aretæus.	Phys. Tigurin.	— —
101.	Henricus Screta, — —	Nicander.	Phys. Scaphus.	1682.
102.	Joh. Adam Limprecht, Uratislav.	Fabius.	Phys. Uratisl.	— —
103.	Gerard. Blasius. — —	Podalrius II.	P. P. Amstelod.	— —
104.	Joh. Jac. Döbelius, Gedanens.	Hippocrat. II.	P. P. Rostoch.	— —
105.	Emanuel König, Basil.	Avicenna.	P. P. Basil.	— —
106.	Mart. Joh. Haesbart, Cliv.	Rhases.	P. — —	— —
107.	Joh. Georg. Hieronymi, — —	Aëtius.	Phys. Guelph.	— —
108.	Joh. Georg. Landbeck, Hoënloic.	Serapio I.	Pract. Kitting.	— —
109.	Carolus Ohmb, Uratislav.	Syrius II.	Phys. ibid.	— —
110.	Jacob. Schmidius, — —	Podalirius III.	Arch. Anhalt.	— —
111.	Jacob. Weizius, — —	Æson II.	Arch. Goth.	— —
112.	Joh. Matth. Faber, August.	Plato.	Phys. Heilbr.	1683.
113.	Adamus à Lebenwald, Austriac.	Æsculapius II.	Med. Com. Styr.	— —
114.	Joh. Jac. Weberski, Dantisc.	Ægineta II.	— — —	— —
115.	Johannes Georg. Sommer, Schwarzenb.	Machaon II.	Arch. Schwarzenb.	— —
116.	Rosin. Lentilius, Hoënloic.	Oribasius.	Phys. Nordl.	
117.	Mart. Christoph. Metzger, Vienn.	Phœnix II.	Phys. Ratisb.	— —
118.	Mich. Bernh. Valentini, Giessens.	Thessalus.	Prof. Gies.	— —

Ordo Receptionis.	Nomina.	Agnomina.	Locus.	Annus Receptionis.
119.	Georgius Hannæus, Othin. Danus.	Diomedes.	Pract. ibid.	1684.
120.	Joh. Dan. Dorstenius, — —	Averrhoës.	P.P. Marpurg.	— —
121.	Joh. Maur. Hoffmann, Jun. Altdorff.	Heliodorus.	P. P. ibid.	— —
122.	Joh. Conr. Rappius, Hoënl.	Serapio II.	Phys. Rotenb	— —
123.	Theodor. Christoph. Krug, Hersfeld.	Mercurius.	Phys. Schmalcald.	— —
124.	Joh. Zachar. Fürst, — —	Æolus.	Arch. Trevir.	— —
125.	Christoph. Helvigius, — —	Galenus II.	P.P. Gryphisw	— —
126.	Daniel Bscherer, Norib.	Philadelphus.	Phys. ibid.	— —
127.	Samuel Ledelius, Grünberg.	Theseus II.	Phys. ibid.	— —
128.	Jac. Aug. Hünervvolff, Arnst.	Actuarius.	Phys. ibid.	1685.
129.	Eberh. Gœckelius, Ulmens.	Alector.	Phys. Ulmens	— —
130.	Georg. Benj. Gloxin, Colmar.	Serenus.	Phys. Colmar.	— —
131.	Dn. de Sanzey, Eq. aur.	Bias II.	Arch. Colon.	— —
132.	Joh. Dan. Geyer, — —	Dædalus.	Phys in Præf. Alz. Palat.	— —
133.	Daniel Crüger, Stargard. Pomer.	Argus II.	Med. Elect. Pomer. cit.	— —
134.	Joh. Jacob. Wepfer, — —	Machaon. III.	Arch. Scaphus.	
135.	Joh. Conr. Brunner, Diessenhof.	Herophilus.	P. P. Heidelberg.	— —
136.	Theod. Zvvinger, Basil.	Aristoteles I.	P. P. Basil.	— —
137.	Frid. Ferd. Illmer. de Wartenberg.	Democritus.	Arch. Cæsar.	— —
138.	Joh. Georg. Volckamer, Jun. Noriberg.	Helianthus II.	Phys. ibid.	— —
139.	Johan. Benedictus Gründel, Glac. Siles.	Cœlius Aurelianus.	Phys. Stiriæ.	— —
140.	Just. Frid. Dillenius, — —	Achates.	Phys. Darmst.	— —
141.	Joh. Eschenbach, — —	Scribonius Largus.	Phys. Jenens.	— —
142.	Joh. Luc. Rhiemius, — —	Myrepsus.	Phys. Coburg.	— —

Ordo Rece-ptionis.	Nomina.	Agnomina.	Locus.	Annus Rece-ptionis.
143.	Joh. Theodor. Mœren. Colon	Phœbus.	P.P. Mogunt.	— —
144.	Hermannus Grabe, Lubec.	Palamedes.	Phyſ. Hadersl.	— —
145.	Andreas Ernius, — —	Zephyrus III.	Phyſ. & P.P. Hanov.	— —
146	Phil. Jac. Hartmannus, Stral-ſund.	Ariſtoteles II.	P.P. Regiomon.	— —
147.	Alard. Mauric. Eggerdes, —	Euclides.	P.P. Trevirenſ.	1686.
148.	Joh. Ignat. Muſchel de Mo-ſchau,	Eraſiſtratus.	Phyſ. Glacenſ.	— —
149.	Joh. Jac. Henrici, Argentor.	Arion II.	Phyſ. ibid.	— —
150.	Petr. Chirac, Congenſis Gall.	Orion.	P.P. Monſpel.	— —
151.	Joh. Acoluthus, Uratislav.	Caſſius Jatro-ſophiſta.	Phyſ. ibid.	— —
152.	Mich. Frid. Lochner, Fürth. Norib.	Periander.	Phyſ. Norib.	— —
153.	Joh. Henr. Schmid. — —	— — —	Pract. Svvinf.	— —
154.	Joh. Jac. Martini.	Plato II.	Med. El. Palat.	1687.
155.	Daniel Nebel.	Achilles II.	Med. Heydelb.	— —
156.	Joh. Herm. Dulken.	Socrates II.	Arch. Bipont.	— —
157.	Rudolff. Jac. Camerarius.	Hector II.	Prof. Tub. extr.	1688.
158.	Jacobus Grandius.	Seneca.	Pract. Venet.	— —
159.	Sigism. Ledelius.	Hercules II.	Adv. Schwidn.	— —

CATA-

CATALOGUS ALPHABETICUS
Excellentiſſimorum VIRORUM
Qui pro augendo Sexto hoc Secundæ Ephemeridum Phyſico-Medicarum Decuriæ Anno, Obſervationes communicârunt.

1. D. JOHANNES ACOLUTHUS *Phyſicus Vratislavienſis*, Academicus Curioſus.
2. D. JOH. PETRUS ALBRECHT, *Phyſicus Hildesheimenſis*, Academicus Curioſus.
3. D. SYLVIUS SAMUEL ANDORN, *Phyſicus Sangallenſis Ordinarius.*
4. D. JOH. BöHM ALEMANNUS, *Medicus Venetus.*
5. D. JOH. CONRADUS BRUNNERUS, *Univerſitatis Heidelbergenſis P. P.* Academicus Curioſus.
6. D. DANIEL BSCHERER, *Phyſicus Norimbergenſis*, Academicus Curioſus.
7. D. JOH. BURGIUS, *Phyſicus Vratislavienſis*, Academicus Curioſus.
8. D. RUDOLPHUS JACOBUS CAMERARIUS, *Phyſicus & Prof. Extraord. Friburgenſis, hortiq; Medici Inſpector.*
9. D. THEODORUS CAROLI, *Phyſicus Leomontanus.*
10. D. GABRIEL CLAUDERUS, *Archiater Electoralis & Ducalis Saxonicus*, Academicus Curioſus.

11. D. FRIDERICUS WILHELMUS CLAUDER, *Practicus Altenburg.*

12. D. ANDREAS CLEYERUS, *Societatis Batavo-Ind. Orientalis Proto-Medicus*, Academicus Curiosus.

13. D. DANIEL CRüGER, *Archiater Electoralis Brandenburg. & Regiminis Electoralis Pomeraniæ citerioris Medicus*, Academicus Curiosus.

14. D. JOH. DOLÆUS, *Consiliarius & Archiater Hasso-Cassellanus*, Academicus Curiosus.

15. D. ALARDUS MAURITIUS EGGERDES, *Universitatis Electoralis Trevirensis P.P.* Academicus Curiosus.

16. D. JOH. LAURENTIUS FEHR, *Physicus Svinfurt.* Academicus Curiosus.

17. D. GEORGIUS FRANCUS, *Electoralis Universitatis Heidelbergensis, Procancellarius, & P.P. aliquot S.R. Imp. Electorum & Principum Archiater, & Imperialis Academiæ Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Adjunctus d. Argus.*

18. D. JOH. CHRISTIANUS FROMMANN, *Medicus Ducalis & Provincialis, nec non Illustrissimi Gymnasii, quod Coburgi est, Prof. Publ.*

19. D. JOH. DANIEL GEYER, *Serenifs. Elect. Palatini Physicus Ordin. Præsidii Fridericiburgi & Manheim.* Academicus Curiosus.

20. D. EBERHARDUS GOCKELIUS, *Archiater Würtembergico-Weiltingensis & Physicus Ord. Ulmensis*, Academicus Curiosus.

21. D. CHRISTIANUS LUDOVICUS GOCKELIUS, *Physicus Hersbrucco-Noricus.*

22. D. ERNESTUS SIGISMUNDUS GRASSIUS, *Physicus Javera-Silesius.*

23. D. JOH.

23. D. JOH. BENEDICTUS GRÜNDEL, *Inclyt. Styriæ Statuum Physicus, ac Marpurgi Practicus*, Academicus Curiosus.

24. D. EHRENFRID HAGENDORN, *Archiater Electoralis Saxonicus, & hoc tempore Medicus Görlicens.* Academicus Curiosus.

25. D. GEORGIUS HANNÆUS, *Practicus Otthiniensis in Dania*, Academicus Curiosus.

26. D. JOH. LDOVICUS HANNEMANNUS, *P. P. Chiloniensis*, Academicus Curiosus.

27. D. JOH. JACOBUS HARDERUS, *Prof. Publ. Basileensis, Sereniss. Principis Durlacensis Archiater*, Academicus Curios.

28. D. GEORGIUS HEINTKE, *Physicus Windsheimensis*.

29. D. JOH. MAURITIUS HOFFMANNUS, *Academiæ Altdorffinæ P. P.* Academicus Curiosus.

30. Dn. JACOBUS AUGUSTINUS HüNERWOLFF, *Med. Licent. & Physicus Arnstadiensis*, Academicus Curiosus.

31. D. PAULUS JALON, *Medicus Metensis*.

32. D. EMANUEL KöNIG, *Medicus Basileensis*, Academicus Curiosus.

33. D. ADAMUS à LEBENWALD, *Com. Pal. Cæsar. Inclyt. Ducatus Styriæ Consiliarius & Medicus*, Academicus Curiosus.

34. D. SAMUEL LEDELIUS, *Medicus antehac Grünbergensis inferioris Silesiæ, nunc Physicus Provincialis Ducatus Görlicensis*, Academicus Curiosus.

35. D. SIGISMUNDUS LEDELIUS, *Advocatus Ordin. Ducatus Schvvidnicensis & Jaurôviensis*.

36. Dn. ROSINUS LENTILIUS, *Med. Licent. Physicus Nordlingensis Ordinarius*, Academicus Curiosus.

37. D. MI-

37. D. MICHAEL FRIDERICUS LOCHNERUS, *Physicus Norimbergensis Ord.* Academicus Curiosus.

38. D. JOH. JACOBUS MARTINI, *Medicus Elect. Heidelb.* Academicus Curiosus.

39. D. JOH. JACOBUS CONRADUS MEYER, *Med. Scaphusanus.*

40. D. CHRISTIANUS MENTZELIUS, *Sereniss. Elect. Brandenb. Consiliar. & Archiater*, Acad. Curiosus.

41. D. GEORGIUS ABRAHAMUS MERCKLINUS, *Reverendiss. & Sereniss. Princ. Supremi Magistri Teutonic. Ordin. Consiliar. Medicus & Reipubl. Norimb. Physicus Ordinar.* Academicus Curiosus.

42. D. CAROLUS JOSEPHUS MüLLERUS, *Physicus Ordin. Tugii-Helvetiorum.*

43. D. CAROLUS OHMB, *Physicus Vratislaviensis*, Academicus Curiosus.

44. D. CAROLUS PATINUS, *Eques Divi Marci, Doctor Medicus Parisiensis, & in Archilyceo Patavino Primarius Chirurgiæ Professor*, Academicus Curiosus.

45. D. JOH. CONRADUS PEYERUS, *Poliater Scaphusanus*, Academicus Curiosus.

46. D. LUCAS ANTONIUS PORTIUS, *Neapolitanus, Medicus Viennensis.*

47. D. SALOMON REISELIUS, *Sereniss. Duc. Würtenbergici Consiliarius & Archiater Stutgardii*, Academicus Curiosus.

48. D. JOHANNES RICHIER, *Physicus Ord. Sereniss. Electoris Palatini Alzejæ.*

49. Rev. P. DN. CAROLUS RISERUS, *Ordinis S. Benedicti in Monasterio Renoviensi Helvetiæ.*

50. D. PE-

50. D. PETRUS ROMMEL, *Physicus Ulmensis.*

51. D. JOH. BAPTISTA SCARAMUCCIA, *Medicus Primarius Sanogalliæ in Italia.*

52. D. GüNTHERUS CHRISTOPHORUS SCHELHAMMER, *Universitatis Helmstadiensis Prof. Publ.* Academicus Curiosus.

53. D. LUCAS SCHRöCKIUS, Luc. Fil. *Medicus & Comes Palatinus Cæsareus Nobilis, Physicus Augustanus, Academiæ Imperialis Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Adjunctus, & Ephemeridum Director. d. Celsus.*

54. D. GOTTOFREDUS SCHULTZ, *Physicus Vratislaviensis,* Academicus Curiosus.

55. D. JOHANNES LA SERRE, *Gallus, Practicus Cassellanus Ordinarius.*

56. D. JOH. GEORGIUS SOMMER, *Archiater Arnstadio-Schvvarzenburgicus,* Academicus Curiosus.

57. D. MICHAEL BERNHARDUS VALENTINI, *P.P. Giessensis,* Academicus Curiosus.

58. D. PHILIPPVS WILHELMVS VIRDVNG ab HARTVNG, *Medicus Herbipolensis.*

59. D. JOHANNES GEORGIVS VOLCKAMERVS, Pater, *Sacr. Cæsareæ Majestatis Medicus, & S. Palatii Lateranensis Comes Nobilis, Collegii Medici Norimbergensis Senior Primarius,* & Academiæ Imperialis Leopoldinæ Naturæ Curiosorum PRÆSES d. Helianthus I.

60. D. JOH. GEORGIVS VOLCKAMERVS, filius, *Physicus Norimbergensis,* Academicus Curiosus.

61. D. JOHANNES JACOBUS WALDSCHMIDT, *Archiater & Prof. Publ. Primarius Marpurgensis,* Academicus Curiosus.

62. D. GEORGIUS WOLFGANGUS WEDEL, *Consiliarius & Archiater Ducalis Saxonicus, & Universitatis Jenensis Professor Publicus, Academiæ Imperialis Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Adjunctus d. Hercules.*

63. D. JOHANNES JACOBUS WEPFERUS, *Archiater Scaphusanus.*

64. D. JOHANNES PAULUS WURFFBAIN, *Physicus Norimbergensis Ordinarius, Academiæ Imperialis Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Adjunctus d. Hermes II.*

65. D. THEODORUS ZWINGER, *Prof. Publ. Basileensis,* Academicus Curiosus.

CATA-

CATALOGUS OBSERVATIONUM

Decadis II. Anni VI. Ephemeridum Nat. Cur.

D. CHRISTIANI MENTZELII.

Dn. LIC. ROSINI LENTILII.

D. JOH. GEORG. SOMMERI.

D. JOH. PETRI ALBRECHTI.

D. EMA-

D. EMANUEL KÖNIG.

D. DANIEL CRÜGER.

D. CHRISTIANI MENTZELII.

D. SALOMONIS REISELII.

D. CHRISTIANI MENTZELII.

D. ANDREÆ CLEYERI.

D. CHRISTIANI MENTZELII.

D. ANDREÆ CLEYERI.

D. JOH.

D. JOH. JACOBI MARTINI.

D. JOHANNIS DOLÆI.

D. JOHANNIS LA SERRE.

D. GEORGII FRANCI.

D. JOH. DANIELIS GEYERI.

D. GEORG. WOLFG. WEDELII.

Dn. Lic. JAC. AUGUST. HüNERWOLFII.

D. ADAMI à LEBENWALD.

D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.

D. JOH. JACOBI HARDERI.

D. PAULI JALON.

D. GüNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

D. GEORGII WOLFGANGI WEDELII.

D. JOH. JACOBI WEPFERI.

D. JOH. JACOBI HARDERI.

Rev. P. Dn. CAROLI RISERI.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.

D. GEORGII HEINTKE.

D. EBERHARDI GOCKELII.

D. JOH.

D. JOH. BENEDICTI GRüNDELII.

D. CHRISTIANI LUDOVICI GöCKELII.

D. JOH. JACOBI WALDSCHMIDT.

D. GOTTOFREDI SCHULTZII.

D. CAROLI JOSEPHI MüLLERI.

D. JOH. MAURITII HOFFMANNI.

D. PHIL. WILH. VIRDUNG ab HARTUNG.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

188. Fon-

D. PE-

D. PETRI ROMMELII.

D. JOH. BAPTISTÆ SCARAMUCCII.

D. THEODORI ZWINGERI.

D. JOH. CHRISTIANI FROMMANNI.

D. JOH. PAULI WURFFBAINII.

D. JOH. GEORGII VOLCKAMERI, Senioris.

D. LUCÆ SCHRöCKII, LUC. fil.

ADDEN-

ADDENDA.

EPHEMERIDUM MEDICO-PHYSICARUM CURIOSARUM DECURIÆ SECUNDÆ ANNI SEXTI

OBSERVATIO I.

D. CHRISTIANI MENTZELII.

De

Lapidibus admirandis & raris

A

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO ELECTORE BRANDENBURGICO

FRIDERICO WILHELMO, MAGNO,

Partim repertis, & primò, de

Aëtite siliceo, raro.

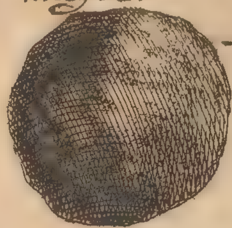

PRæcedente *Anno Ephemeridum nostrarum observ. 1. 2. & 3.* consignavi experimenta quædam rara, quæ ex relatione *Sereniss. Elect. Brandenburgici*, amplissima fide digna, promanarunt: jam promo forsan rariora, quorum *Sereniss. Elector*, me teste, vel Ipse Inventor est, digna, ut in æter-

nam Ejus memoriam erudito Orbi ſcriptis relinquantur. Anno Salvatoris noſtri 1658. cùm Sereniſs. Elector exercitu ſatis ſplendido iret in Holſatiam Gütlandiam &c. ut auxilium adferret Potentiſs. Regi Daniæ contra Suecos Daniam obſidentes, atq; re feliciter geſtâ cùm redux jam in via non tantùm in exercitum perluſtrando Imperator oculos obverteret; ſed etiam in res naturales obvias, & ex vegetabilium & mineralium regnis deſumptas: accidit, ut lapillus quidam rotundus prope viam, qui initiò globulum tormenti bellici minoris, ſive ſclopeti majoris ſpeciem ferebat ab Ipſo primùm conſpiceretur. Hunc ex terra ſibi allatum cùm videret eſſe lapidem rotundum, motumque ad aures reſonare intus animadverteret juſſit, illum aſſervari, atque in locum, ubi diverteret & pernoctaret, afferri, ſibique reddi. In diverſorio igitur ſimul ac deſcendiſſet ex equo, in conclavi, allatum ſibi lapidem adſtantibus mihique præſenti oſtendebat, ut nominarem lapillum: cùmq; ſonitum exquiſitum in eo perciperem, cùm quateretur lapis, dixi, eum ex genere Aëtitarum eſſe, ſed valdè rarum, quòd ex duro ſilice conſtaret, dignumque, ut integer memoriæ causâ aſſervaretur. Sciendi autem cupidus, quid latitans intùs ſonitum adeò exquiſitum ederet, nolui eum malleô perfringi, ſed ipſe eum clave majori circumcirca leviter & providè percutiens, feliciori ictu rectà per medium aperui, ſic ut in duas partes hemiſphæricas dilaberetur, nec micula de eo decederet, adeò ut duæ illæ partes affabrè adhuc iterum reponi & integrum globulum aſpectui ſeſe rurſum ſiſtere poſſint. Deprehendebatur intus pro magnitudine lapidis cavitas inſignis, craſſities putaminis ſilicei culmum ſtraminis grandiorem ſuperans. Silex eſt coloris obſcuri, parùm diaphanus, ut ſunt illi, quos pyritides vocare liceat. Tota lapidis cavitas obducta eſt limo quodam cretaceo, candidove, continens nucleum ſive lapillum ex eadem cretacea, alba materia, ſed in ſuperficie adeò artificiosè criſpatâ, ut ſemen coriandri ſive cardamomi majoris,

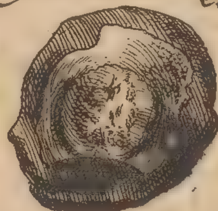
Fig. 1. p.3

Actites siliceus integer.

Actites siliceus in duas partes fractus cum suo nucleo.

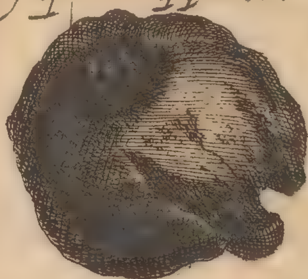

Nucleus exemptus cretaceus.

Fig: 2. pag: 4.

Chelonitis rarus. ut superne apparet.

Chelonitidis pars inferior.

Fig: 3. pag: 6.

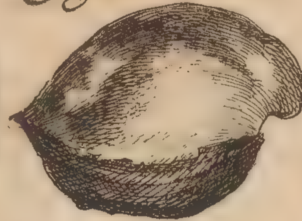
Conchitis actitoidis pars superior.

Conchit: actitoidis pars inferior.

Conch: actit: figura lateralis.

ut superius arena transparet.

ut inferius.

majoris, ſaccharô juxta artem conditoriam obductum, eleganter repræſentet. Rarum in hoc aëtite noſtro hoc puto, quòd cùm cæteri aëtites putamina nacti ſint ex materia ferrea, colore ſcilicet & ſplendore ferri conſpicua; interdum etiam ochrâ permixta & alia materia, videlicet arenâ multâ, & ſimili: hic nequidquam talis materiæ oſtentet, ſed ex mero pyritide ſiliceo teſtam obtineat, & intus ad latera cavitatis materiam candidiſſimam cum ſuo nucleo exhibeat: quod quidem non adeò rarum, uti prius de putamine, obſervatum eſt. De aëtite ſcripſit Schediaſma eruditum Præſes olim Collegii noſtri primus *Joh. Laurentius Bauſchius D. & Phyſicus Svvinfurtenſis*; In hoc tractatu congeſſit aëtitis varietates, quæ acquirere poterat ex eruditorum libris; verùm noſtri jam deſcripti, & nonnullorum, quæ inferiùs enumerabo, non meminit. Plura Naturæ, quàm ſcripturæ vel eruditiſſimæ liber complectitur. Vid. *Figura I.*

OBSERVATIO II.
D. CHRISTIANI MENTZELII,
De
Chelonitide,
ab Eodem
Sereniſſ. ac Potentiſſ. Electore Brandenburgico
FRIDERICO WILHELMO,
MAGNO,
reperto.

EOdem tempore & anno, eâdemque expeditione bellicâ ſublatus ex harenoſâ terra fuit ab Ipſo *Seren. Electore* lapillus admirandæ quoque figuræ, quem ob nonnullam cum teſtudine terreſtri ſimilitudinem (ſi is ſupernè aſpiciatur) nomine Chelonitidis appellare placet.

Etsi verò illum quoque Conchiten nominare quis posset, quòd inferiùs conchulam rotundam apertam (cùm intus carnosa pars, sive animalculum apparet) exhibeat, vel quòd in conchula tali lapis iste genitus & induratus sit, uti figura ex parte monstrat; tamen placet hîc sententiam *Plinii* sequi, qui *libro 27 c. 10.* Chelonitidis sic meminit: Sunt & Chelonitides, testudinum similes, ex quibus ad tempestates sedandas (Magi) multa vaticinantur. Etsi autem lithographi hujus lapidis ex *Plinio* meminerint; nondum tamen videri licuit apud eos vel accuratior quædam descriptio, vel ejus imago: consultum itaque duxi exhibitâ lapidis hujus mirandi figurâ, brevem simul depromere descriptionem ejus, videlicet: Chelonites noster magnitudine castaneam nucem mediocrem non excedit, nonnihil est rotundus ex altera parte, vel gibbosus; ex altera verò planior instar testudinis animalis. Gibbosa pars rimas quasdam & in ejus summo & in medio corpore habet: superiores, duas alas ab utroque latere formant, in quarum medio capitulum prominet, duobus foraminulis, narium instar formatis, insignitum, sic ut aliquis sibi testudinis capitulum ex testa prominens inde imaginare posset. Ab his aliæ procedunt striæ, quarum una per dorsum sive gibbosam eminentiam rectà tendit, inque cavitatem aliquam, striis quoque præditam, desinit. Aversa vel inferior lapidis pars musculi marini carnem, vel animalculum id in concha rotunda latens, cùm concha aperitur, refert. Cæterùm color lapidis nigricans est, veluti cotis vel lapidis lydii: nam & metallum attritum æquè ut lydius colore & splendore præsentat. Apparent quoque in nostro Chelonitide punctula aurea in inferiori parte, licet obscuriùs, quæ etiam in eo quandoq; dari, *Plinius* testatur, inquiens: Eâ (Chelonitide) verò, quæ sit aureis guttis cum scarabæo dejecta in aquam ferventem, tempestates averti.

Videatur Fig. II.

OBSER-

OBSERVATIO III.
D. CHRISTIANI MENTZELII,
De
Conchite Aëtitoide.

LApillum Conchiten ſimul & aëtiten referentem admirandæ ſtructuræ produco, eumque hoc loco, quod ex præcedentibus duobus lapidibus conſtare iisque affinis videatur. Repertor hujus lapidis omnium primus latet. Ante triginta annos habebat eum aurifaber quidam hujus loci, Berolini, jam defunctus, qui illum à vetula quadam commendatum ſibi ad quietem infantulis conciliandam, ſi is ſub eorum capitibus in cunis collocaretur, acceperat. Nominavit eum vetula germanicè einen Aiffſtein/ id Latinis eſt; lapis Draconis volantis. Meteorum enim hoc vulgo noſtro dicitur der Aifft. Credula nimis & hinc ſuperſtitioſa anilis iſta gens non tantùm ſupra indicatum lapidis uſum; ſed etiam meteorum iſtud (ubi ſub multam noctem, ſerenâ ſtellarum luce, ad ædium caminos, ut ſolet, id volitare videt) illis ædibus varias opes afferre tanquam rem exploratiſſimam aſſerit. Ita mihi narrabat rem hanc aurifaber, cùm viveret, à quo lapidem nullis precibus tunc temporis acquirere mihi licebat. Poſtea verò ab aurifabro acceperat eum *Sereniſſimi* noſtri *Electoris* Cubicularius, *Dn. Senningius*, Caſſellenſis, à quo illum jam poſſideo. Magnitudine hic lapis præcedentem Chelonitidem æquat: figura prope eadem, niſi quòd ex utraque rotundior paullò ſit, nec planitiem habeat, ſed quales ſunt conchæ illæ rotundæ, quæ ab *Aldrovando* ſtriatæ Italis capetundi dicuntur. Cùm verò hic lapis non ſit ſtriatus in ſuperficie ſed glaber, indicium eſt, eum intra concham vel in ejus cavitate eſſe formatam: adumbrat enim formam ectypam, in concha dicta acquiſitam tanquam in forma entotypa initiò, materiâ exiſtente fluidâ, impreſſam

pressam & successu temporis induratam. Est lapidi insuper ejusmodi quoque capitulum, quale præcedens lapis habet, cum suis alis & rimulis ex adversa parte conspicuis, licet hæc omnia obscuriora appareant, quoniam ex utraque parte crassities strias & rimulas omnes obliterat & sic concham præfatam exactè præsentat. Cæterum, quod admiratione dignum in hoc lapide censetur, est is coloris tenuè flavescentis, Electri instar, in totum diaphanus, per quem, si candelæ vel lumini obvertas eum, cavitas trigona formam cordis exprimens, apparet, quæ per dimidiam sui partem repletur pulvere obscurô, ad omnes inclinationes pronô quaquaversum lapidem vertas, in cavitate ista propensè labili: quamvis pulvis hic, concusso lapide, ob sui tenuitatem nequidquam resonet: inde fit, ut speciem quoque aëtitæ exhibeat, quia cavus est, & aliquid heterogenei à reliquo corpore ambiente in se continet, quamvis contentum intus non resonet, ut ætites solet. Denique durissimus est lapis, adamantis fermè instar, ad chalybem collisus scintillas elicit absque ullo sui detrimento. *vid. Fig. III.*

OBSERVATIO IV.
DN. ROSINI LENTILII,
Calendarium Sauciatorum perpetuum.

CUm haut ita pridem ad Virum tum genere nobilem, tum virtute & eruditione, vocarer, afflictæ ipsius uti valetudini consulerem, inter alia quiritabatur, se vehementer ex capite dolere, quod equidem novum sibi non esset, siquidem à multis jam annis, in occipite graviter vulneratus, ab ea parte dolorem sentiret, quoties tempestas aliqua sævior instaret, indeque, ut ajebat, *sibi esse Calendarium perpetuum.* Ego tunc imparatus, quod poteram, respondebam, sed, reverso domum, penitius his cogitatio-

nibus

nibus atque dexterius immorari libuit, judicavi, quamvis quotidiana ſint ejus generis exempla, veſtigationem tamen hujus *Meteorologii* non eſſe inter curioſas poſtremam. Quæ tunc meditatus ſum, in chartam conjecta, ſequentia eruditis exhibeo. (I.) Principio quidem fatendum eſt, *maximam aëris, variarumq́ ejus temperierum, eſſe in corpora quævis, tum naturalia, tum etiam arte facta, facultatem.* Per aërem autem hic non intelligo ſubſtantiam, ſeu corpus prorſus homogeneum, ſed eum, qui per effluviorum oppido variorum myriades eſt alteratus, breviter, qualem inſpiramus, ſeu qualis eſt nobis contiguus. Conſideremus hunc ſecundum primarum qualitatum tantum vulgatiſſimum quaternionem. Æſtivo ſole & artefacta corpora, & naturalia, pro receptivitatis ſuæ modulo, exſiccantur, uruntur, enervantur, & notabiliter alterantur, puta, trabes ædificiorum, & lignea laxiora quælibet: quæ autem ſunt ex metallo conflata, radiorum ſolarium intuitu fervent, ut manum tangentis vix patiantur: vegetabilia marceſcunt, animalia torpent, homo ſqualet, appetitus dejicitur, præcordiorum anxietates ſentiuntur, atque, *dum nos plus ſatis caleſcimus, opera noſtra frigent*, ad quæ ſumus pigerrimi. Frigus hiemale contrarios edit effectus, magis equidem ſenſibiles in illis locis, in quibus prædominatur, qualia ſunt *ſeptentrionalia:* Sic ſæpenumero audivi, immenſo gelu etiam contrahi trabes, ut magno cum fragore, exploſo quaſi ſclopeto, hinc inde hiſcant; quod quæ erant è metallo molliore, plumbo, ſtanno, &c. fabricata vaſa, rimas egerint: vegetabilia, recedente quaſi in radicem ſucco meticuloſo, moriuntur; quin obſervamus fides in panduris à ſui contractione, tempore frigido, contra quaſi naturam, altiorem ſonum edere, quin & fides æneas in inſtrumentis Muſicis, nabliis, quæ clavichordia vocant, intendi ſponte, rurſumque ſponte remittere, poſtquam aëris inclementia ſævire deſiit, experimur; In homine figuntur quaſi ſpiritus & retrocedunt, humores craſſeſcunt &c. prorſus,

ſus, uti videmus in *thermoſcopiis* vel expandere ſemet liquorem, vel denſari, pro aëris nunc frigidioris, nunc calidioris, conditione. Quid morborum aëris & calor & frigus, & humiditas & ſiccitas in corpore noſtro valeant excitare, *Senex noſter in Aphoriſmis* docet. Temperatus aër omnium ſaluberrimus in ſuo quælibet vigore conſervat, quæ marcuerant à nimio calore, vegetabilia, & vires & virorem reſumunt, & quaſi rident, ac nobis arrident, *& ſic omne nimium vertitur in vitium*, quod utiq; latius diduci poſſet, ſi id inſtituti ratio pateretur. (II.) *Aër, quum aliquam temperiei mutationem ſubit, v. gr. dum inſtat tonitru, aut pluvia*, (hæc enim imminentia cumprimis vulnerati præſentiunt, magis, quam alia meteora) *id fit per motum alterationis*, atque, quo major eſt illa mutatio de contrario in contrarium, eo major ipſius aëris, & magis debet eſſe ſenſibilis alteratio: Hæc ipſa verò, cum ejus ratio formalis conſiſtat in particularum ſeu effluviorum aëris aliorum à ſe invicem mutuo receſſu, aliorum ad ſe invicem mutua adgregatione, ſine *fermentatione vel efferveſcentia aërea* (utrum mavis, perinde eſt) fieri nullo modo poteſt, ſiquidem adeſt, ut adeſſe debet, effluviorum contrarietas. Sic, e. gr. imminente pluvia, dum ad eam generandam aër, vel dic, Natura, accingitur, quæ hactenus implicata erant effluvia, tum humida tum ſicca, tum calida, tum frigida, adde & nitroſa acida, & volatilia alkalia ſulphureaque, ita, ut notabilem alterationem ſic implicata non pepererint, gubernante ſic univerſali Archeo, Spiritu mundi vel Natura, à ſe invicem exorto quodam ἐργάσμῳ receſſum facere conantur, ita ut (liceat ita loqui) dum efferbuerunt iſta contraria effluvia, homogenea congregentur, atque adeo aquea, quaſi præcipitentur in pluviam, & hæc gravitate ſuâ adjuta ſuper terram, atq; ita *pluvia non ſit, niſi Magiſterium quoddam aëreum*, ſiquidem ſummo jure dicitur præcipitari, cum non tam delabatur pondere ſolo gravata, quam vi quaſi deturbetur, ita, ut guttæ, in nimbis cumprimis majores,

jores, cum ſonitu allidant ad corpora, (ſie batſchen recht auf der Hand / oder / wo ſie hinfallen) & analogiam quandam doloris excitent: contraria vero his effluvia, ſicca, ignea, ſulphurea, volatilia, alkalia, ſummum petunt, in ipſa *efferveſcentia ſeu fermentatione*, atq; pro ſui copia & ſulphureitate, nunc cum fragore, ut in tonitru, nunc ſine eo. Exemplo vulgari cerviſiæ rem illuſtrabo: Cerviſia ex motu inteſtino particularum heterogenearum fermentationem ſubit, ſeu efferveſcentiam, quæ particulæ nobis ſint loco effluviorum aëris contrariorum: Fex ab illa fermentatione deturbatur & præcipitatur ad fundum, quæ nobis ſit pluvia: Gas autem ſpirituoſum volatile exhalat in auras, ſumma petens, quale diximus eſſe effluvia calida, volatilia &c. Hoc ſimile, quamvis ſit diſſimile, uti ſunt & eſſe debent omnia ſimilia, in ſuo tamen tertio ſic meam ſatis mentem explicat. Nimirum, *pluvia & tonitru generantur in aëre per quemdam fermentationis motum.* (III.) *Uti fermentatio non fit in inſtanti, ſed ſucceſſive, donec in fundum, aut feces, aut magiſterium præcipitetur; ſic & ad hanc aëream fermentationem utiq; tempus requiritur*: hinc illam aëris turgeſcentiam & motum fermentativum, neceſſe eſt, per aliquod tempus, ipſum effectum ſeu pluvias & tonitru &c. antecedere, & per conſequens iſta ſubjecta, quæ hanc aëris alterationem ſentiunt, poſſe tempeſtatis imminentem mutationem prædicere. Ejusmodi ſubjecta, cumprimis in brutorum genere, ſunt plurima. Sic *anſeres, anates, gallinæ, hirundines, ranæ*, ſunt harum tempeſtatum imminentium infallibiles Prophetæ, quod etiam ruſtici, & melius quidem, quam litterati, norunt. Sed nec excludemus & varia inſectorum genera, *tabanos, crabrones, apes, muſcas, culices*, quin *pulices & cimices*, imminente aëris vel tempeſtatum mutatione, quaſi œſtro percita, tunc vehementius & circumvolitantia, & diſcurrentia, & homines juxta atque bruta morſicantia: quæ exempla, uti ſunt quotidiana, ita minus ulla probatione indigent.

gent. Nec vero arbitrandum censeo, ullam aliam subesse causam *Gallicinii*, quam, quod Gallus præsentiat successivam Solis appropinquationem ad nostrum hemisphærium, quæ appropinquatio, uti sine insigni athmosphæræ alteratione contingere nequit, si quis augusti illius Planetæ vim & efficaciam consideret, ita cumprimis à Gallo primum persentiscitur, ob raram ejus texturam, qua Spiritus ejus animales apti nati sunt, ad quamvis aëris mutationem in motum violentiorem cieri, quod infra explicabitur. Homo equidem & beluæ majores non æquè persentiscunt istas mutationes, ut vel hinc appareat, esse revera animalia, quæ aliquorum sensuum externorum subtilitate homines prævaleant, juxta vulgatum:

Nos aper *auditu præcellit*, aranea *tactu*,
Vultur *odoratu*, lynx *visu*, simia *gustu*.

Tametsi propterea veritatem horum versuum defendere per omnia nolim. Attamen & nos homines, quum etiam sani & nusquam vulnerati sumus, possumus haut raro imminentem tempestatem prædicere, *ex peculiari aëris æstu, & nimium quantum molesto, qui præcedere solet;* tunc enim dicimus: Es ist sehr geschwüllig / daß einem angst und bange ist. Nonnunquam in æstate Sol non adeo clarum nobis impertitur splendorem, attamen æstus ille specificè quasi nobis molestus est, qui, si non testis est magnæ, & quidem fermentativæ alterationis in aëre, non video, de illa testari quid valeat. Hiemali tempore, qui olim frigoris injuriis multum fuerunt expositi homines, in pedum præcipuè calcaneis (ubi quippe est maxima cutis subtilitas & tenuitas) titillationis molestissimæ sensum quendam experiuntur, undè infallibiliter prædicunt, aut intendi proximè gelu, aut sane remissurum esse. (IV.) Suspicor autem hanc aëris alterationem ita corporibus animalium communicari: Effluvia fermentationis aëreæ, tum per cutis poros illabentia, tum per inspirationem

nem attracta, ſanguini & ſpiritibus cumprimis, utpote magis mobilibus, (in perfectioribus quidem brutis, animalibus magis, in inſectis verò, analogis impetum facientibus,) eandem vim fermentativam communicare & imprimere, qua mediante ſpiritus animales, vel analogi, cientur in modum formicationis & inteſtinum, diſparatum, ut *Logice* loquar, à motu eorum communi; & quidem, quo ſunt mobiliores & ſubtiliores ſpiritus, concitatiorem, ita *ut ſpirituum atomi, quaſi œſtro percitæ, circum ſeſe continuo repant, haut aliter, quam ubi radiis Solis per feneſtram lucentibus, videmus pulviſculos intra & circum ſeſe motitari*: quæ effluvia aërea, quandoquidem cumprimis nitroſa ſunt, eo ſunt aptiora ſpiritus animales, *ceu de armoniacali quaſi Natura*, inquietare, quod per naturam rerum vix aliter ſe habere poteſt. Quo itaque eſt rarior & totius animalis, & præcipuè cutis textura, quo eſt nervoſior, eo promtius in extima cute ſentitur interna iſta ſpirituum alteratio, & quidem in partibus debilibus & ſenſibilioribus non ſine pruritu, qui nimium protractus vel auctus, fit dolor. Sic, quoniam inſectorum, pulicum, cimicum, muſcarum, eſt oppido rara textura, non tantum iſta effluvia promtius ea ſubintrant, ſed etiam eorum ſpiritus percient, ut temulenta quaſi & furioſa, in reliqua animalia morſu ferantur ſuo. Sic, quia rarioris texturæ ſunt volatilia quævis, alterationem iſtam perſentiſcentes, vociferando, pro ſua quodlibet natura, (quod etiam de *ranis* verum;) præſignificant non tantum imminentem tempeſtatem, verum etiam indicant quaſi, contigiſſe ſibi aliquid præter naturæ ordinem. (V.) *Quod autem in ſpecie ſauciati ſint ejusmodi Prophetæ, illud profectò alicunde deducendum non eſt, quam à vulnerum & contuſionum cicatricibus & callis*, tam interioribus, quam exterioribus. *Omnia corpora, quorum unitas eſt ſoluta, rurſum coadunantur mediante callo*, quin & ipſa mineralia. Omnis generis Fabri, ſi inſtrumenta aut ænea, aut argentea, aut aurea rupta ſarcire volunt, nunquam id (ex-

cepta refusione) dabunt effectum, sine illa operatione, quam vocant löten / hæc autem callum inducit commissuris, qui lima demum est aufferendus. Rursum, saucientur arbores aut plantæ, ita, ut ne sit exitialis plaga, vulneris latera se rursum callo mediante jungunt, quod non tantum in arborum insitione, sed etiam in corticum aut cucurbitarum incisione, luce meridiana clarius existit. De animalibus dubitare vetat experientia. Id tantum hac recensione volo, *nullum corpus naturale, cujus est semel unitas soluta, rursum integrari, ni fiat illud mediante callo.* Videamus igitur, quid sit callus, & unde generetur in corporibus viventibus? Recurrendum hic est quadamtenus ad nutritionem viventium; Igitur in plantarum genere est succus quidam aquosus, verum balsamicus & roscidus, qui quaquaversum diditur, & arbores juxta ac herbas nutrit, ut juxta dimensiones omnes augeantur; iterum in animalibus est liquor quidam, itidem roscidus & balsamicus, *gluten Arabibus* vocatur, qui est quasi defecatissimus balsamus arterialis, per quem intelligo sanguinem & serum, quorum ultimum magis ad alimentationem concurrit materialiter, sanguis autem formaliter, characterem quasi vitalem & sigillum, una cum animali spiritu, qui huc per sane multum contribuit, sero miti, balsamico & coagulabili imprimens, ut ita *ros ille glutinosus* partibus adsimilari queat. Liquor iste balsamicus & materia proxima nutritionis *Paracelso* & *Helmontio synovia* vocatur, estq; secundum *Nostrum Herculem, Physiol. Med. Sect. 3. c. 4.* mucilago quædam pellucida, glarealis aqua, seminale gluten, & articulorum transparens semen nutritium, qualis vitulo mactato, amputatis pedibus è tibiis stillat; qualis instar albuminis ovorum, in vulneribus potissimum articulorum, quotidie vulnus circumsidere observatur, sub ichoris serosi titulo vulgo: verbo, nil aliud est, quam substantificus partium succus, à sero alimentari gelascente ortus. Hic itaque intra porositates partium adsumtus, in earum alimentum cedit, & substantiam

tiam ſuam cum ſubſtantia partis quaſi *cambit*, unde hoc caſu ab *Arabibus cambium* eſt dictus; & eſt de natura quaſi mercuriali, totus nerveus, & quaſi κατ' ἐξοχὴν animalis, adeoq; vehementer ſenſibilis & tener: Hinc, ubi ſoluta eſt unitas vel intra corpus, vel extra, balſamicus iſte liquor ex naturæ inſtituto continuo allabens, ob mutatum pororum ſitum, & quia quaſi limites certos & præfixos, ob ſolutam unitatem, non reperit, hæreſcens in ſuperficie vulneris callum efficit vel cicatricem, & ipſe hic ſuccus mercurialis continuo deinde ad partes iſtas delatus, remoram quandam & impedimentum ſentit, ſic, ut nunquam ibi nutritio recto naturæ ordine per omnia procedat. Pars autem corporis cicatricoſa quævis, præ aliis ob iſtum liquorem eſt valde ſenſilis, quod quilibet cicatricoſus in ſeipſo ſentit, oborto in cicatricibus pruritu, ob eundem balſamum nimium ſubtilem, & multum de animali ſpiritu participantem; hinc aptæ redduntur cicatrices, ad quamvis tum aëris externi, tum ſpirituum internorum, animalium præcipuè ſibi contiguorum, alterationem facillime perſentiendam. Huc autem facit, ejusmodi partem, ſicut alias quasvis, allui ſemper, & quidem nutrimento ſibi magis homogeneo, i. e. *Mercuriali balſamico*. Hinc oborta aëris fermentatione ſupra memorata, imminente aut pluvia, aut tonitru, ab illa parte, qua callus eſt, (nunquam per callum intelligo denſitatem cutis à nimio labore contractam.) Senſus alterationis longe promtius percipitur, tum per externam alliſionem, tum per internam ſpirituum animalium agitationem, quam partes calloſæ, ob teneritudinem & ἐυαισθησίαν, non ſemper lubentes accipiunt, ſed frequenter moleſtiſſime & cum dolore afficiuntur, qua interna fermentatione dolorifica, partes adjacentes etiam ſanguineæ, in conſenſum ebullitionis trahuntur, unde dolor, ex cujus doloris præſentia, imminentem tempeſtatem præſagire licet: Hinc *Calendarium Sauciatorum perpetuum*.

OBSERVATIO V.
DN. ROSINI LENTILIJ,
De
Differentia inter fermentationem & effervescentiam.

Quandoquidem tum in observatione antecedente, tum reliquis meis, mentio sæpenumero confusa fiat *fermentationis* & *effervescentiæ*, mirum alicui videri posset, cogitaturo fortassean, me non satis capere, quid subsit inter hos Naturæ motus differentiæ, cum essentialiter illos differre, Viri longe celeberrimi & statuerint, & etiamnum statuant: hinc operæ pretium esse duxi, brevi hac deductione planum facere, quidnam de differentia illa censeam, *quam esse tantum accidentalem*, *non essentialem*, ob ea suspicor, quæ proxime sequentur. Rem potissimum habemus cum celeberrimo *Sylvio*, qui in *disp. Med. 1. Coroll. 1. Effervescentia, inquit, ex spiritu acidi & Salis lixiviosi, aliusve subjecti cujusvis, fixum Salem concludentis concursu orta, toto cœlo differt à fermentatione: Hujus namq; finis est, partium misti, ad faciliorem sui segregationem dispositio, per salini earumdem vinculi dissolutionem; illius autem, spiritus acidi cum lixivioso Sale coagulatio, aliove subjecto concentratio, adeoq; cum ipsis conjunctio.* Verum, si adcuratius rem introspiciamus, præter accidentalem differentiam fortasse reperiemus nihil. Quoad enim *effervescentiæ* nomen, illud primo, minus aptum videtur, ad exprimendam rei naturam. Equidem, si ab *Etymologia* seu *notatione nominis*, æque demonstrativa, atque probabilis esset consequentia, opponerem tum *effervescentias frigidas* (quas aliquis contradictionem implicitam dixerit) tum *ebullitiones quaslibet*, e. gr. aquæ ad ignem ferventis: Ut enim illis, seu frigidis, propterea nomen *effervescentiæ* non competere videtur, quia nullus in iis est calor: ita

ita in his nullus est acidi cum lixivioso concursus. Adnotavit enim recte *Excell. noster Hercules* in *Pharm.* in *A. F. R. l. 1 S. 2. c. 5. effervescentiæ* nomen etiam de quavis enormi contrarietate valere, uti id, exemplo calcis vivæ, cui aqua affunditur vulgatissimum sit, & notissimum. Convenire vero hanc vulgarem ebullitionem, cum *effervescentia*, ipsis sensibus notum est, eodem enim modo ebullit spiritus Vitrioli, Marti v. gr. affusus, ac calcis vivæ aquæ affusa, licet diversa hinc producta, ob adjecta alia, fiant & emergant. Hinc *Excell. Sylvius* cancellis angustioribus includit *effervescentiam*, quando eam tantum existimat, ubi spiritus acidus & nitrum lixiviosum concurrunt: Siquidem *contrarietas est fundamentum effervescentiæ, non acidum & alkali.* Cum autem aptius nomen vix reperire liceat, retineamus tantisper *effervescentiam*, dummodo ad quamvis ebullitionem applicetur. Quemadmodum igitur lucta particularum contrariarum, sive ea sit intestina magis, seu aperto tumultu hostilis, fundamentum est *effervescentiæ*; ita in centro hanc cum *fermentatione* convenire, haut est difficile conceptu: siquidem & *fermentationis* lucta, licet intestina magis, nil aliud est, quam concursus particularum contrariarum, unde, sumto hoc medio termino, facile Syllogismus exsurgit. Licet autem finis, ratione scopi, quem Chimicus in operando sibi præfixit, forte sit in *fermentatione* & *effervescentia* diversus, ad mentem *Sylvii*; *finis* attamen earumdem *Physicus*, est utrarumque idem, nempe hic, *ut fixum separetur à volatili, solutis utrinq; compedibus.* Nam, quis credat naturam in *effervescentia* cupere particularum contrariarum unionem, cum tamen sint contrariæ, & hanc ipsam contrarietatem tumultu suo demonstrent? immo, quia e. gr. in confusione spiritus Vitrioli & limaturæ ferri oritur insignis *effervescentia*, potius ego crediderim, particulas volatiles, à fixis, utpote, quæ sese invicem, ex naturali inimicitia, vehementer aversantur, abitum in auras, per luctam istam, ceu fugam adornantes, meditari, relictis carceribus fixis

xis terreſtribus & aquoſis, quibus erant implicatæ, quæ coagulantur in fundo : quamvis in iſta fuga & tumultu, non tantum particulæ volatiles aliquas fixas ſecum in auras, ceu captivas, abripere poſſint, ſed & fixæ non omnes volatiles è ſuis amplexibus dimittant, ſed mutua quaſi virium attritione denique conquieſcant una, in tertium aliquod neutrum mutatæ; haut ſecus, *dum in prælio per fugam hoſtes ab hoſtibus ſeparantur, alii transfoſſi concidunt, & ſepoſito quaſi odio amicis ac inimicis juxta mixti jacent.* Illud volo: *Fermentationis & effervescentiæ finis naturalis eſt, particularum mixti volatilium quæ violenter quaſi detentæ erant, à ſuis compedibus liberatio: hinc non eſſentialiter ſed accidentaliter differunt.* Contingit nempe *efferveſcentia*, quoties particulæ commiſſæ minus implicantur terreſtribus & aquoſis, ſed congreſſus fit purior, & nunc eſt cum frigore, nunc calore conjuncta: Illud fit, quando cum ſale volatili puro, non oleoſo, ſpiritus acidi congrediuntur. *vid. Sylv. Prax. Med. l. 1. c. 14. & Tack. Phoſ. 2. p. m. 67. 69.* e. gr. ubi ſal urinæ volatile confunditur cum ſpiritu ſalis comm. (quæ duo cum fuligine conſtituunt ſal armoniacum) aut cum ſpiritu vitrioli : excitatur quidem pugna & motus particularum, verum, cum intenſo frigore: Hoc autem fit, cum ſpiritus acidus committitur cum ſale vol. oleoſo pingui, ut in ſpiritu nitri cum ſpiritu vini, vel butyro antimonii cum ſpiritu nitri. *Fermentatio* autem exiſtit, quando ob nimiam implicationem particularum volatilium cum terreis & aqueis, ſpiritus tam prope & nude ſe tangere nequeunt, ſed longa quaſi manu, per luctam magis inteſtinam, è carceribus elapſæ, auffugiunt. Sit nobis exemplo cerviſiæ coctura: Gas illud ſpirituoſum, à fermentatione exhalans, totas ædes graveolentia complet: Hæ ſunt particulæ volatiles : terreſtriores autem præcipitantur ad fundum, & ſunt quaſi magiſterium, feces, dictum: In medio manent aquoſæ, & ſunt ipſa cerviſia; Omnia tamen adhuc virtute ſalium prægnantia. Et hæc eſt differentia inter *fermentationem*

& *ef-*

& *effervescentiam.* Certe coagula illa, ab *effervescentiis* exorta, & vulgo enixa salia vocata, nil aliud esse videntur, quam *feces quasi suorum principiorum*, quod liquet è virium deperditione, quas longe inferiores possident enixa, quàm spiritus & salia singulatim ante *effervescentiam* secum impermista, dum interea reliqui spiritus puriores seu magis volatiles, gliscente prælio, in auras evolarunt, qui in *fermentatione* à vinculis, quibus intimius innexi sunt, & quibus solvendis una fermentatio impar est, diutius retinentur. Sic, exemplo *Kergeri de ferment. p. 106.* aciditas spiritus Vitrioli, & acrimonia olei Tartari, si per confusionem fermentescant, utrimque infringuntur & obtunduntur, ut ex prognato Tartaro Vitriolato ultra ℈j. adsumere possimus, cum ex Vitrioli stagmate, aut oleo Tartari vix aliquot guttas, non sine acoris fastidio adsumamus: Immo, sub titulo salis balsamici purgantis, aliquos Tartarum Vitriolatum ad ℥ß. intra horæ spatium propinare, *noster Hercules de compos. Medicam. extemp. Sect. 1. cap. 14.* notat. Sic in præparatione bezoardici mineralis, quamvis butyrum Antimonii magnam acrimoniam habeat, & spiritui quoque nitri sua sit corrodendi facultas, absoluta tamen horum commissorum *effervescentia*, ita hoc omnem acrimoniam amittit, ut præstans evadat sudoriferum. *Sennert. Cons. & diss. c. 16. p. 266.* Idem observatur in Antimonio diaphoretico, Mercurio vitæ & variis ex Antimonio paratis. Confer huc etiam notabilem deperditionem ponderis, in ejusmodi coagulis. Nil autem inde concluditur aliud, quam partes illas spirituosas per *effervescentiam* maxima sui parte avolasse, tametsi partem aliquam, à terrestrioribus particulis concentratam, in coagulo delitescere, etiam non sit negandum. Eodem planè modo in vulgari *fermentatione* natura procedit, dissoluto vinculo, quo volatilia ligata erant, hisq; maxima sui parte in auras erumpentibus, partim autem sub nomine fecum (*quæ nil aliud sunt, quam magisteria*) fundum

petentibus, aut, pro re nata, vasorum superficiem lambentibus: nam & feces non sunt adeo viribus cassæ, quin suis etiam turgent spiritibus, non secus, atque ex *effervescentiis* orta coagula, quod liquet ex spiritu fecum vini, vel cervisiæ. Quod autem *fermentatio* vulgaris non in instanti, uti *effervescentia*, procedat & absolvatur, sed majori apparatu indigeat, id omne, quod jam memoratum, acceptum ferendum impuritati copiæque *velollaceorum*, quibus, si impedita forent, salia effervescentia, non effervescerent, sed fermentarentur. Nec obstat, quod in *fermentatione* vulgari requiratur fermentum; id enim (1.) non semper requiritur, (2.) non est de essentia *fermentationis*, sed ejus tantum accidentalis causa. Vid. *Kerger. Sect. 2. cap. 1.* Hinc apud plerosque Auctores Chymicos hæc duo nomina subinde indiscriminatim sumta legas, aperto indicio, tacite illos horum convenientiam, atque, ut ita loquar, identitatem subinnuisse. *Quemadmodum igitur fermentationis nomen magis competit rebus, multis portionibus terrestribus & excrementitiis implexis, ita effervescentiæ terminus convenit magis salibus purioribus & rebus spirituosis.* Hinc rectissimè *Excell. Bruno Dogm. Med. gen. pag. 200.* inquit: Quemadmodum species vitii sanguinis in nimio motu recte dicitur *fermentatio* nimia, ita spiritus vitalis nimio motui adcurate tribui posset nomen nimiæ *effervescentiæ*. Non itaq; peccabit, qui Synonymice his utetur terminis, nec etiam peccabit, qui, distinctionis gratia, *fermentationi effervescentiam* subalternabit, modo consentiamus, eas non essentialiter differre.

OBSER-

Fig: 2 p.11.

Fig: 1. p.10.

Fig: 5. p. 48.

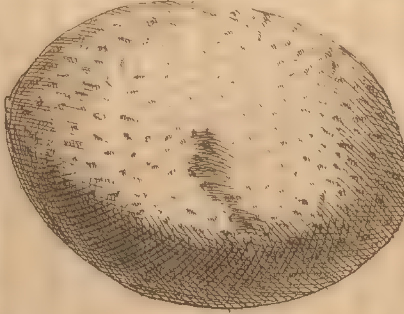

Fig. 4. p.19.

Fig. 3. p.13.

Fig. 7. p.70.

OBSERVATIO VI.
DN. ROSINI LENTILII,
Ulegnomica Curiosa.

IN divinationum & præsagiorum generibus non ultimum sane locum sibi vendicant *Cheiromantia* & *Physiognomia*. De illa satius foret omnino tacere, quam multa dicere, siquidem in tota rerum Natura nil æq; mihi videtur tum à veritate, tum omni sana ratione absonum, quam illud quidem divinandi genus, quocum tamen sibi multi mirifice placent. Quinimmo & Antiquitatis elogio istæ fabulæ superbire conantur, siquidem *Platonem*, *Ptolomæum*, *Hali*, *Albumasarem*, *Barlaam &c.* hujus mysterii, si Dîs placet, Magistros faciunt; *Plinium* quoque hujus mentionem fecisse gloriantur. Cum autem nihil propemodum, quam experientiam, (quæ tamen rarissime isthanc artem comitatur, & si forte comitetur, id casu fit) loco fulciminis afferre queant hujus Patroni, ab aliis propterea exagitati, rationes scilicet etiam commenti sunt valde suaves, quarum primipilaris est illa: *Deus & Natura nil faciunt frustra!* Heic sane semet reperisse non autumant, quod pueri in faba. Sed elegans est omninò consequentia: *Deus & Natura nihil faciunt frustra, ergo lineæ manus præsagiunt!* Quasi vero non possint aliis usibus esse destinatæ? Quæris, quisnam est illarum linearum usus? Resp. ut eo promtius manus possit in pugnum contrahi: Si respondeam, omnino me usum ignorare, Tu propterea non viceris: *non enim, ubi verus rei usus ignoratur, ibi licet alium quemdam ex cerebello comminisci.* Sunt illæ lineæ cardinales à plicatione pugnorum, quos infans in utero materno facit, nec est necesse, ut præcise in omnibus subjectis sint eædem; quod enim alia sit longa, alia curta, alia vario modo intersecta, id casu fit, nec ullo Naturæ consilio, quemadmodum in vegetabilium foliis oppido & nume-

numero interdum & aliis accidentibus fibræ variant. Sed & ſimiæ gaudent iisdem lineis, quod ego non ſemel fui conſpicatus, ut de anſeribus, anatibus, quin plerisque volatilibus, quæ pro pedum flexuris ejusmodi lineas oſtendunt, taceam: numquid & his fortunæ ſunt in iſtis lineis ſcriptæ? & ſi non, cur ſolus homo hac gaudet prærogativa? fortaſſe præſagiunt ejus lineæ ex potentia obedientiali, ut *Metaphyſici* ajunt? Sed illa eſt vel reſpectu Dei, vel hominum: Illius reſpectu id non fit, quia Deus hodie conſuevit agere, non tam per potentiam ſuam abſolutam, quam ordinariam; nec hujus reſpectu, quia homini tanta poteſtas in ſuas manus data non eſt, quæ, ſi data eſſet, in fauſtas potius, quam ominis mali, lineas illas mutaret: Certe, heic nulla naturalis eſt potentia. Et, quis non lubentius credat, in uſum corporis humani potius, quam divinationis, has lineas eſſe fabricatas? Quin ex rugis vetularum non divinamus? Similium enim eſſe rationem eamdem, *Topica* docet; Si diverſitatis ulla habenda eſt ratio, næ iſtæ rugæ in diverſis ſubjectis etiam ſunt diverſiſſimæ: Ego ſenectutem ex illis divinarem. Væ autem ruſticis, & qui manuum arduo labore victum quæritant, his enim deſideratas lineas callus obliteravit, ut ita prophetia miſeri deſtituantur. Suaviores autem ſunt illi, qui ex *Ariſtotele Cheiromantiæ* fundamenta hauriunt. Sic enim *Stagirita*: Humana manus à natura facta, tanquam *inſtrumentorum inſtrumentum*, & *organorum organon* in humano corpore, cum ejus officium ſit, omnibus humani corporis partibus inſervire. Concludunt inde ſuaviter, magno ingenio: Hac ratione omnium membrorum virtus in humana generatione concurrit, ita, ut totius corporis humani complexio in manu conſpiciatur: Igitur unumquodque membrum, aliquod in ea ſignum, vel magnum, vel exiguum, juxta ejus membri poteſtatem aut virtutem immiſit, ideoque manus ipſa diverſis eſt obſignata lineis & rimulis, ex quibus ipſi *Cheiromantici* de hominis complexione, aliisque omni-

omnibus accidentibus judicant, quæ in humana vita succedunt, velut ex signis à natura factis, in humanæ generationis principio, ob virtutem manui ab omnibus membris datam, ut habet *Andr. Corvus Mirandulanus*, cui adstipulatur *Joh. ab Indagine*, ita decernens : Cum itaque manus officium sit, omnibus corporis humani partibus inservire, & omnium membrorum virtus in humana generatione concurrat, valde consentaneum est, humanæ complexionis signa quædam & indicia in hominis manu conspici. Sed, obsecro, *quæ*, *qualis*, *quanta ?* Isthanc equidem consequentiam è *Stagiritæ* verbis qui elicuerit, is næ mihi sit subtilis *Logicus !* Suavissimus est quidam *Const.* Liebhardt *è Curlandia*, cujus An. 1684. *Calendarium Cheiromanticum* prodiit, quod in fronte manum æri incisam cum montibus planetarum monstrat, cum hac inscriptione: *Ut omnium firmamenti stellarum virtutes in se Sol habet : Sic & totius corporis membrorum vires manus continet.* Ex tripode dictum ! prius enim æquè verum est, atque posterius. Rationes, si quæ sunt plures, non possunt non esse cum allatis ejusdem farinæ, id est, frivolæ. *Cheiromantiæ* Patronus, celebris *Ristius*, in *Martialis Colloquii pag. 114.* ad variorum Auctorum rationes nos ablegat ; Optandum autem esset, ut ipse Vir, alioqui sagacissimus, rationes & fundamenta adducere, quam alio Lectorem ablegare maluisset. Nimirum caussæ diffidebat. Vid. quoq; *Joh. Bapt. Porta* & recentior quidam *Nicol. Pompejus.* *Arabes* enim quidem fuisse huic doctrinæ deditas, probare videtur *Jac. Sponius, Itin. l. 2. p. 53.* ubi se apud Turcam *Constantinopoli* librum *Arabicum Cheiromantiam* docentem vidisse scribit, *Portæ* librum multis parasangis antecellentem, ubi, quod Auctor tradit, signa manuum certæ sunt litteræ, quarum Alphabetum integrum addidit ; Deniq; *Polyd. Vergilius de rer. invent.* *Cheiromantiæ* inventionem *Persarum Magis* adscribit *l. 1. c. 23.* Sed, quid de ejusmodi divinationibus teneat, videatur à calce istius capitis,

 quod

quod profecto judicium mihi sic satis est adcuratũ. Sed mittamus has lyras. *Physiognomia* profecto plus meretur encomii, plus itidem habet in natura fundamenti, quæ non tam judicat è scissuris frontis , quam è tota capitis , & cumprimis faciei *individuali* conformatione , quam individualem propterea summo jure voco, *quod inter tot hominum milliones vix duo reperiantur sibi per omnia* (per omnia dico) *similes*, uti etiam, *quot sunt capita, tot sensus* : unde haut difficili negotio probabiliter elicere quis possit, quantum sit inter vultum & sensus, vel internam hominis naturam, commercium. Prodeant sane *Valer. Maximus* & *Fulgosus*, uterq; scriptorum suorum *l. 9. c. 14.* cum personis forma sibi similibus, sic ut internosci non possent, istæ hirundines ver non facient, &, si fortasse quis alius istos vultus adcuratius inspexisset, non nihil tamen haut dubie diversitatis reperisset. Hinc *Lexicographi vultum dici volunt, à volo, vis, quasi sit ex ejus supino desumta vox, eo quod vultus significet voluntatem hominis*, quæ, pro motu animi, in facie ostenditur, quam facies ipsa sit oris species, quæ permanet. Vultum sibi fingere multi possunt, faciem nemo: Hinc vultus in nullo animante est, præter hominem : vid. in eam rem *Laur. Vallam eleg. l. 4. c. 13.* prolixius & curiose differentem. Elegantissime *Burrhus* apud *Tack. Phas. 2. p. m. 160. Uti macrocosmi compendium homo existimatur, ita homo, sive humanus mundus, in se quoq; habet proprium compendium in vultu, & imago nostri corporis est facies.* De hoc *Burrho* porro *Tackius l. c.* Hic, uti erat ingenio perspicacissimo in rerum naturalium cognitione, ita non raro ex facie, de totius corporis constitutione , multum vaticinabatur ; hinc enim in consilium Medicum vocatus, icones magnorum Principum & Virorum sibi deposcebat, ut tanto rectius in constitutionẽ eorum penetrare posset, &, quo pacto interiora viscera se haberent, inquirere *P. 162.* è Studiosi Argentoratensis facie, malum circa anum latens, eundem *Burrhum* cognovisse, testatur, & deniq; addit : Hæc, aliaq;, quæ manifestabat secreta, plurimi ad diabolum referebant : at, prognosin istam è Naturæ signis

haut

haut esse difficilem, neq; impossibilem, ille facile judicabit, cui corporis cum facie cognita est correspondentia: Et hæc quidem ars omnino videtur esse cognitu necessaria Medico, cui dijudicationes morborum non raro secretorum offeruntur, ut, dum ex aliis signis eos dignoscere nequit, per hanc *Physiognomicam* in eorum cognitionem veniat: Sic enim stupenda intelliget, & tanquam aliquid præter Naturam sciret, habebitur. Vituperabitur quidem, sed sine caussa & insons, dum è Naturæ penu profert, quæ alii non intelligunt. Hactenus *Tackius* vid. etiam *Joh. Bapt. Port. de hum. physiogn.* Isthanc *Burrhi* artem, morbos, etiam conformationis, è vultu dignoscendi, suo quidē loco relinquo, non nescius, eum solitum fuisse credulis fucum facere, vid. *Barthol. epist. de humoribus oculi restituendis, & Act. Med. Hafn. vol. 1. observ. 69. Hesperus Noster in genii errant. cap. 16. per integrum Dryander Noster Med. Crit. cap. 52. p. 327.* Quorum judicia de *Burrho* legi merentur. Interim tamen certum est, vultum hominis esse quasi *Micranthropon*, & ab omnibus seculis, etiam à vulgo, pro indice animi habitū, eo, quod ad quamlibet passionem frons mutetur, & plerique non melius dignoscantur, quam ex fronte, unde aliqui *perfrictæ frontis* vocantur: vid. *Joh. ab Indagine Physiogn. cap. 1. Pythagorici* jam suo tempore mores hominum è vultu conjecerunt, ac plerumq;, quod cui eventurum fuerit, prædixerunt. *Socratem* ab ejusmodi *Physiognomista* vitiosissimum hominem esse judicatum, quod & ipse fassus sit, nimirum, ita sibi hæc omnia naturaliter inesse, verum se naturæ vitia rationis norma correxisse, historiæ narrant. Idem *Hippocrati* factum, cum ejus discipuli, depictam sui Præceptoris faciem, ad famosissimum *Metoposcopum Philemonem* detulissent, ex *Aristotele* quidam allegant. Et, quis non experitur quotidie lætos homines & hilares, itemq; morosos & austeros ex vultu cognosci? Hinc illæ phrases: *vultus liberalis, ingenuus, austerus, torvus, frons hilaris, tristis &c.* Ego sane rarenter erro, cum è vultu conjicio, hominem aut callidum, aut sannionem, aut lascivum, aut dolosum, aut iracundum, aut candidum, aut mansuetum, aut

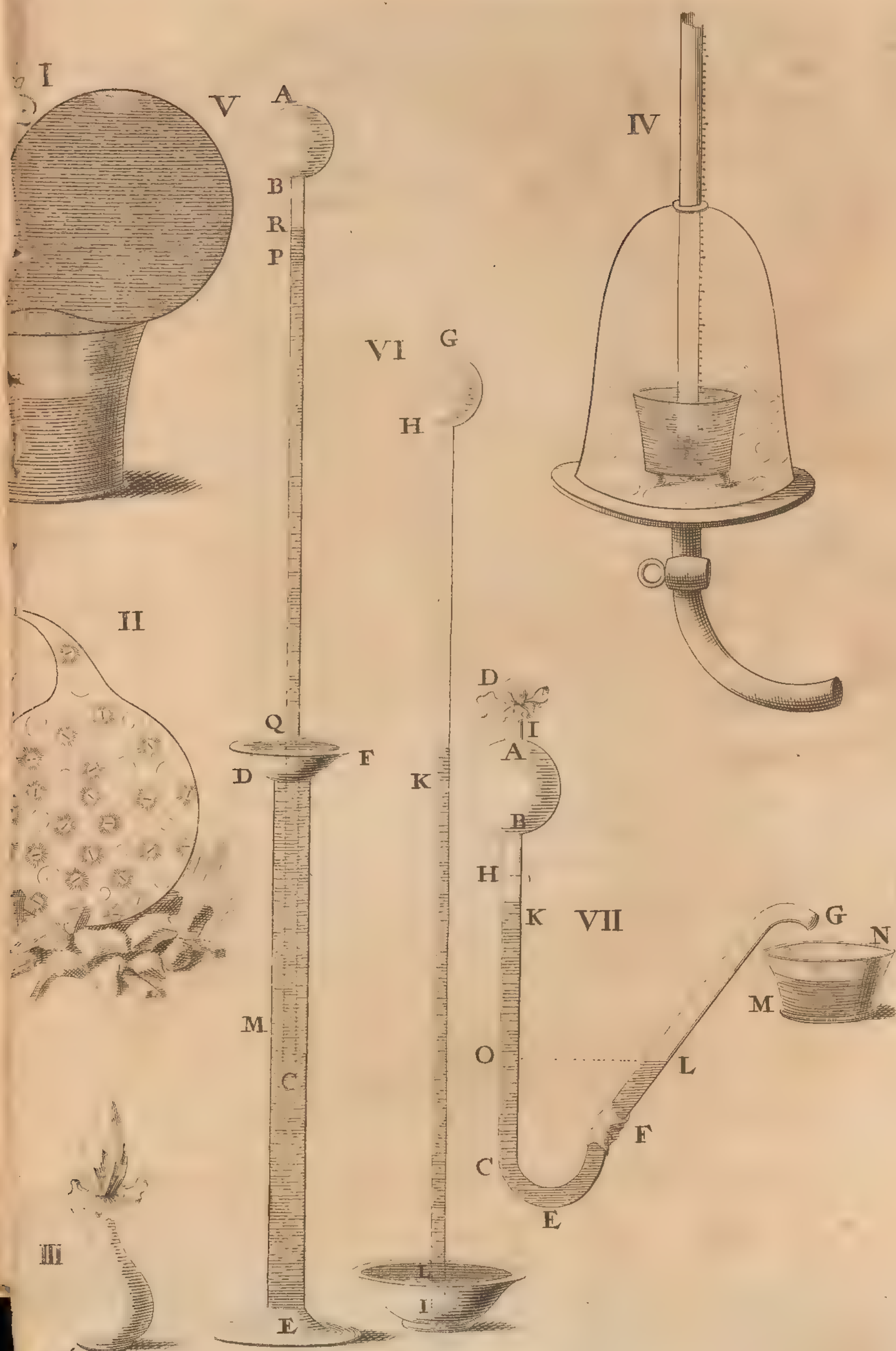
pro-

probum &c. Germani etiam dicimus: ein ehrliches / tückisches Gesicht haben / einem etwas an der Stirne lesen / etc. Homines fatui, etiam quum dormiunt, dummodo ſint natura tales, à vultu produntur. Quin equiſones ex equi facie, ſit ne generoſus, an minus, judicant, quidni fieri poſſit idem in homine? Nec deeſt omnino ratio. Forma enim, uti uniuscujusq; rei, ita & humana, operatur ſecundum conditionem materiæ; jam ſemen parentum, pro utrorumq; varia temperie, multum idem accidentibus ſuis variare oportet, ita fit, ut è tot hominum millionibus, ut ſupra dictum, vix duo, ſibi per omnia ſimiles, exiſtant in facie, in qua, ceu hominis parte (una cum capite) omnium nobiliſſima, cumprimis plaſtica vis occupatur. Cum proinde forma hominis informans, ſeu anima rationalis, agat pro conditione organorum, & organa corporis humani, ſpiritus ac humores afficere, pro ſua conditione, valeant, haut eſt conceptu difficile, vultum diverſum etiam notare diverſitatem temperiei, & pathematum animi humani, atq; adeo *vultum eſſe animi quaſi characterem*. Cum itaq; vultus corporis veluti ſit totius compendium, ex hoc etiam fonte ſcaturire cenſeo, *quod ex faciei nævis poſſit ſciri, in quanam corporis regione nævi reperiantur ſimiles;* quæ nævos trunci è facie cognoſcendi ratio, adeo non eſt nova, ut jam à multis ſeculis *Melampus* quidam, non tantum è faciei nævis variam etiam fortunam præſagierit, ſed etiam hinc inde, ubi ſimiles in trunco reperiantur, peculiari ſchediaſmate, quod penes me eſt, *Venetiis* 1552. recuſum, docuerit. Quod autem hìc ſchema exhibeo, communicatum eſt mihi ab *Excell. D. D. Schüſſovio, Practico Eſslingenſe,* Fautore meo & viro non inelegante. Idem *Curioſæ Societati* offerendum duxi, eo quod experientia mihi frequentiuſcule ſchematis hujus fidem fecerit, Eruditiorum perſpicaciæ & ulteriori diſquiſitioni hanc *Ulegnomicam* relinquens. Fig. IV.

Figuræ IV. Explicatio.

A. in Pectore.
B. ſub Axillis.

C. in

Ad Dec:II. Annum VI. in Appendice p.124.

Modus cognoscendi ex Nævis Faciei, in quanam corporis parte similes reperiantur.

Fig: 4.
pag: 24.

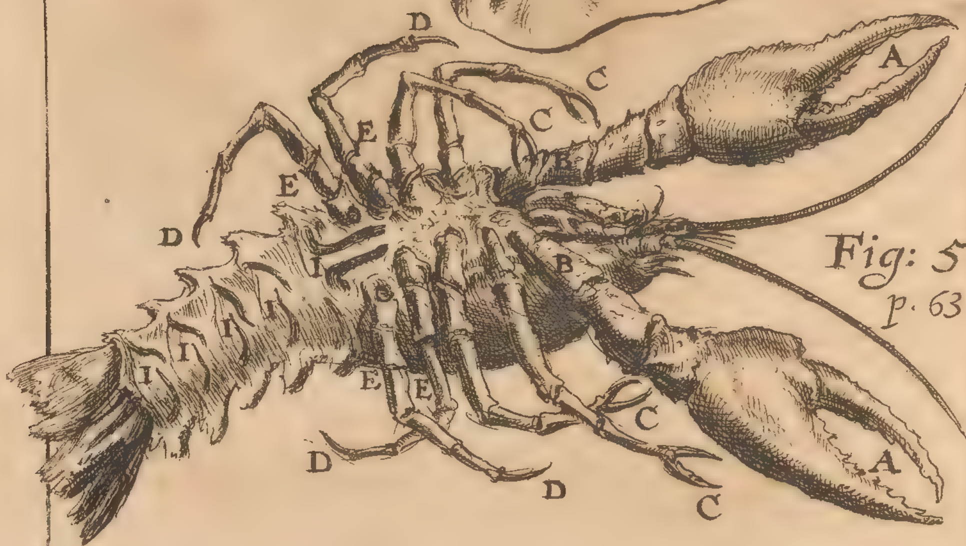

Fig: 5
p. 63

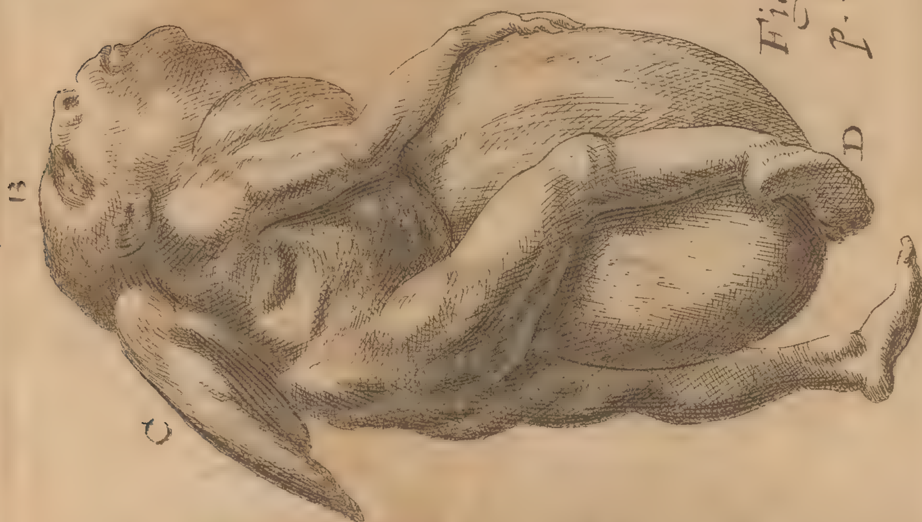

Fig: 6.
p. 54.

Fig: 87
p. 552.

C. in Pedibus.
D. in Pudendo.
E. prope Umbilicum.
F. in Axillis.
G. in Lateribus.
H. in parte posteriore costarum.
I. in Ventre.
L. in Podice.
M. in Brachiis.
N. in Natibus.
O. in Lumbis.
P. infra axillas versus latera.
Q. sub Natibus.
R. anterius ad Costas.

Videatur Hieron. Cardani Metoscop. lib 13. & subseq. Melampodis Scriptoris Sacri Divinatio ex nævis faciei nec non Joh. Sigism. Elsholzii Anthropometria, & de nævorum Harmonia. Item, Ludovici Septalii Mediolanensis tractatus de nævis.

OBSERVATIO VII.
D. JOHANNIS GEORGII SOMMERI.
Differentia lactis puerperæ & lactantis annuæ.

LAc nutricum, quæ jam tum per novem menses, aut per ipsum annuum spatium lactarunt, à mulieribus vulgò vetus vocatur, taleque matribus ut plurimum solet esse suspectum, ideoque liberis suis recens natis tale illibenter exhiberi patiuntur, & quidem non ineptè. Siquidem matres primis post partum diebus ex doloribus & variè confusis humoribus lacte suo impuro recens natos à multis collectis & in ipso partu haustis impuritatibus blandè purgant, posteà lac purius & multo sero dilutum generant, quo infantum novi

alimenti non sufficienter digesti vitia itidem feliciter eluunt, & sic lactentes non solùm tutò alunt, sed etiam à multis incommodis grato & salubri modo & non novercali modio & medio benignè præservant.

Contrà non raro accidit, ut, si nutrices lac tale vetus dictum, pingue & caseosum infantibus recens natis exhibeant, non solùm coagulationem lactis in ventriculo & intestinis, & eadem obstructionem alvi, tormina ingentia, calorem p. n. epilepsiam & alia mala excitent.

Tale exemplum priori anno Nobilissimorum Parentum filii recens nati constituta nutrix primipara exhibebat. Hæc sanguineo-melancholicæ constitutionis, cætera sani corporis & temperati animi moderatique victus, per totum annum lactavit filiam Nobilissimam cum sanissimo effectu: cùm autem nasceretur filius recens Nobilissimus, illa ablactare filiam & lactare filium jubebatur, sed post paucos dies filius hic pertinacem alvi obstructionem, tormina cum epilepsia & convulsione patiebatur, contra quæ mala inter alia lenientia, alterantia & specifica, clyster & alia indicata lacti recentis lactantis juncta adhibebantur: ad quæ paulò post per DEI benedictionem omnia silebant symptomata. Interim nutrix prior purgantibus, alterantibus ut & alimentis ad lactis vitia corrigenda præparabatur, quæ dein filio Nob. denuò porrigebat mammas, sed cum priori effectu sinistro: imò ut nutrix hæc vitium lactis sui evidentius experiretur, præbuit mammas etiam alii infanti, sed ex eo infelix lactens itidem se malè habuit, adeò ut in omnium oculos incurreret, quàm pravum vitium in hoc lacte hæreat. Igitur hæc removebatur, & nutrix alia itidem primipara quarto mense post partum eligebatur, quâ mutatione factâ, omnia symptomata cessabant, ex eoque tempore Nob. infans per DEI gratiam adhuc sano & probè nutrito corpore gaudet.

[*Conferatur Observatio 152. Decad. hujus Anni II.*]

OBSER-

OBSERVATIO VIII.

D. JOHANNIS GEORGII SOMMERI.

Lotii nigror ex assumtis.

SAnguineas & nigras urinas ex violento motu, casu, evacuatione criticâ modò salutari, modò etiam symptomaticâ & funestâ excerni, non est rarum; eam autem ab assumtis nigrore infici observavit inter alios *Schenckius lib. 3. Observ. tit. de monstrosa excretione urinæ, obs. ultima.* Eandem urinæ tincturam *cit. Autor* etiam *observatione 6. lib. cit. de Sanguinis mictu* post immodicum esum allia vidit.

His non incongruam observationem in viro sexagenario notavi, qui manè advertens se nigram minxisse urinam, ad me consternatô animô accurrebat, & cœcô plebis ductu ex hoc tripode effatum inhiabat, metuens ne nigror hic monstri aliquid alat: cùm autem ex eo quærerem, quid pridiè alimentorum aut medicamentorum sumserit, respondebat, se hactenus ad præcavendam febrem malignam, (quæ tum temporis grassabatur) aliquoties paulò post cœnam cubitum iturum sumsisse rob. sambuci urinâ propriâ mistum, quô audicô, nigredinis hujus causam exponens, ipsum conceptô metu facilè liberabam, siquidem vitiosa hæc excretio eodem die disparuit.

Quod exemplum *primò* satis comprobat urinam humanam æquè ac calculum humanum & omnia ex urina humana parata medicamenta singularem serum & obvios humores ad renes movendi effectum vi salis sui volatilis fovere, qualis effectus ratio in suprà notato allio se abundè exserit, ceu quod sale volatili vehementiore urinam valdè urgente turget, quô nomine etiam antinephriticum audit, ejusdemque à multis singula lunæ phasi aliquid pro præservativo nephritico sumitur. *Deinde* hæc observatio corroborat axioma practicum,

nempe medicamenta diuretica non nisi ante pastum, vel saltim longè à pastu, non autem in ipsâ mensâ esse sumenda, scilicet, ne chylum adhuc imperfectum, aut alia humorum vitia ex ventriculo & venis secum ad renes & vesicam rapiant.

SCHOLIUM.

URinas colore nigro ab assumtis tingi, alii etiam, præter *Schenckium*, notârunt: inprimis à cassia nigra, ut *Actuario* dicitur, id contingere multi adfirmant. Quamvis *Avicenna lib. 1. fen. 2. doctr. 3.* crocum & cassiam istam solutivam urinæ colorem citrinum & rubrum conciliare scripserit; mihi tamen, cùm in sat magnâ dosi in Italia pulpam illam ægrotis frequenter exhibitam vidissem, nunquam ejusmodi in rubrum aut nigrum colorem mutationem urinæ observare contigit. E contra ab usu *almuri* nigredinem hanc oriri, idem *Ebnsina l. c.* tradit; licet quid vox hæc denotet, me lateat, nisi quod in antiqua expositione nominum Arabicorum, quæ Operibus *Ebnsinæ*, à *Gerardo Carmonensi* in Latinam linguam conversis adjuncta est, *almuri* apud Arabes *salsam* designare, & *muri-garum* esse legatur; quod si ita vox ista se habeat, nescio tamen, an ejusmodi liquor salsus, sive liquamen piscium conditorum istam tincturam, quas ipse liquor iste non habet, impertiri urinæ queat; præsertim cùm nec à piscium sale multo conditorum, v. g. halecum esu, tale quid ordinariò evenire deprehendatur. Sic etiam *Hieron. Mercurialis lib. 1. de excrement. cap. 6.* clysteres factos ex sapa sola, urinas atras reddidisse, expertum se scribit: ab usu tamen sapæ interno nunquam tale qui videre mihi licuit; nec etiam mustum, quod instar sapæ dilutæ se habet, etiamsi copiosiùs stomacho infusum fuerit, tale quid efficit. Et Exc. *D. Thomas Bartholinus cent. 5. hist. anat. 90.* Illustr. Comitem post justo liberaliùs comestas uvas urinam nigram excrevisse testatur, sed cùm unà in vocis interceptionem, lipothymiam & totius æstum inciderit

derit ille, vel araneas venenatas fortè infeciſſe uvas, vel uvarum ſuccum diureticum in vino ſplenetico talem urinam procreaſſe, *Bartholinus* judicat. Hinc iſta vel ſimilia humores in maſſa ſanguinea, aut parte aliquâ corporis præter naturam latentes, quos atrabiliarios nominare ſolent, commoviſſe, eosque dein ad urinarias vias perveniſſe, vel etiam aliorum ſuccorum permixtione eundem colorem demũm induiſſe, veriſimile eſt; prout viciſſim, abſentibus iſtis heterogeneis ſuccis, nec adſumta illa nigredinem urinæ induere valuerunt. Eõ promptiùs autem taliter coloratæ urinæ excerni poſſunt, ubi diureticam vim ingeſta illa unà poſſident, qualis caſſiæ fiſtulari, ſapæ & garo ineſſe creditur; ut nil dicam de ſapæ aduſtos & melancholicos humores purgandi vi, quam ei *Jacobus Horſtius lib. de vite vinifera* tribuit. Quamvis propterea, Caſſiam dictam, aliaque nigro colore induta ſimplicia, ipsâ ſubſtantiâ ſuâ parùm mutatâ ad urinarias vias, inprimis diureticorum vehiculorum auxilio, pervenire poſſe, ſicque nigrore ſuo lotium inficere, mihi non ſit dubium; prout pyra quædam Americana, quorum ſubſtantia rubra admodum eſt, Illuſtr. *Boyle. tr. de ſpecif. remed.* & opuntiæ fructum, ſucco rubicundo imbutum, *Petr. Andr. Matthiolus lib. 1. in Dioſcor. cap. 145.* &c. urinam rubro & ſanguineo colore tingere confirmant; & largiorem rhabarbari uſum croceum ſuum ei colorem conciliare ſæpiùs, cum prælaudato *Boyleo*, aliisque obſervare licuit.

[*L. Schröck. L. f.*]

OBSERVATIO IX.

D. JOHANNIS GEORGII SOMMERI.

Modus cinnabarim Antimonii in majori copia impetrandi.

B. *Rolfincius Chym. in art. form. redact. l. V. sect. V. cap. VI. & Disput. de Antimonio cap. XVI. cum Petro Fabro, Univers. Sapient. l. 4. arcan. 5.* Item *Ettmüllerus Chim. ration. & Experiment. Cur. p. 76.* huic intentioni eandem ferè methodum adhibent, incertiorem autem *Hoffmannus in Clave Schröd. p. 279.* proponit, â quibus *Schulzius in Trig. Cinnab. cap. VI. & VIII.* dissentiens videri potest.

Ego huic scopo sequentem modum expertus sum proficuum: nempe junxi Mercurium sublimatum antimonio in tali operatione semel usurpato proportione anaticâ, quibus addidi cinnabarim antimonii immaturam cum residuis cinnabarinis recrementis in collo retortæ repertis, his ignem admovi per gradus cum suppressorio per 8. horas aut ultra, &, quantum fieri potuit, ignis intensionem ad excitandum sulphur antimon. pro cinnabari liganda maturavi, vitando ignem tum violentiorem, ne butyrum, Mercurius & cinnabaris præcipiti motu confundantur, tum justo remissiorem & statum cœli frigidum, ne butyrum in rostro diutius commorans congelet & cinnabaris maturitas aut ipsa sublimatio impediatur, adeoque totum hoc negotium fiat irritum.

Sumsi autem aliquando antimonii unicâ vice in tali operatione usurpati & mercurii sublimati aa. ℔jß. Cinnabaris antimonii immaturæ ℥jv. Ex qua sublimatione accepi Cinnabaris maturæ uncias duodecim. Alio tempore sumsi mercurii sublimati & antimonii usurpati aa. ℥xij. Cinnabaris antimonii

monii immaturæ ℥jß. & accepi Cinnab. maturæ ℥jv. immaturæ ℥ijß.

Addidi autem Cinnabarim antimonii immaturam, quia hæc per ſalia jam tum præparata, & ceu flos mercurii & antimonii exaltata non ſolùm facilius ad ſublimandum animatur, ſed etiam primores mercurii & ſulphuris antimonii atomos maritandas ſecum ad ſuperiora elevat, & auctionis hujus ſcopum fecundat. Deinde ſumſi antimonium ſemel uſurpatum & mercurii vivi atomis jam tum refertum, inprimis illud, quod ſtriis latis ſplendet & ſulphure ſolari adeò dives eſt, ut illud in prima ſublimatione non ſolùm non exhauriatur, ſed etiam in ſequiores ſublimationes uſque ad incinerationem ſufficiat, imò antimonium prima ignis tortura quaſi rarefactum & ad ſublimationem præparatum, in ſecunda ſublimatione ſulphur in majori copia fundit, quod mercurium in formæ fumi tinctura ſua imprægnat, eſſentificat, & in cinnabarim copioſiorem ligat, ceu ſine qua tinctura non fit cinnabaris vera; ſed ſublimatur ſaltem mercurii dulcis inſtar albicans, per ſe inutilis & immatura. Imò ſulphur antimonii purum ſubſtantiæ antimonii adeò intimè eſt immerſum, ut etiam in antimonio diaphoretico per nitrum in albiſſimam ſubſtantiam redacto non omne ſulphur exſpiret, ſed ſaluberrima illius pars ipſaque rubedo introverſa partim adhuc in illo latitet, uti etiam in mercurio ipſaque cinnabari antimonii proprium ſulphur adhuc habitat, non niſi extrema combuſtione expugnabile.

[*17. Febr. 1687. Noribergam miſſa.*]

OBSER-

OBSERVATIO X.

D. JOHANNIS PETRI ALBRECHT,

De

Insigni cerebri suppurati quantitate ex naribus fluente.

SEnatoris hujus Civitatis unica filia undecim annorum, ante decennium de acerbissima cephalalgia querebatur. Vocatus in consilium auras tum temporis vitales adhuc carpens *D. F. Lachmund* exploratis omnibus morbi circumstantiis, eorum, quæ contra hunc proficua censebat, nihil non tentavit. Tertiô morbi die, id ita prælaudato Medico volente & ego ad ægrotam accersitus sum, ubi amicè de ejus affectu consultavimus variaque secundum præcepta artis tum interna, tum externa, ast sine ullo adjumento ordinavimus medicamina: Febris, quæ ab initio ad hoc usque tempus perstiterat continua, indies intendebatur, doloribusque capitis incrementum capessentibus paulatim desipere furiosaque loqui incipiebat. Degenerabat quintô die hæc Phrenesis in carum, profundô namque sopore obruebatur oculis perpetuò clausis, nec tamen ita sensus perierat, quin, si pungeretur, sentiret, unde verò nec oculos aperiebat, nec aliquid verborum fundebat. In hoc statu ad decimum usque permansit diem, qui tragicam morbi catastrophen sistebat: Circa nonam enim matutinam post multas jactationes spasmodicosque corporis motus, puris albissimi quantitas ad aliquot libras cum impetu ex utroque nasi foramine prosiliebat, promanante scilicet, quoties exspiraret, ejus præter propter unciâ unâ. Frustula plura faciem cerebri colliquati præ se ferentia materiæ purulentæ permixta erant. Quid multis? Exeunte è naribus pure & ipsa mens ad cœlestem habitationem transmigrabat, relictô domiciliô materiali, quod exanimum adhuc

adhuc per aliquot horas non exiguam puris stillabat quantitatem. Nonnullos veterum in dubium vocâsse constat, an cerebrum ipsum apostemari queat? de qua materia pluribus tractat *Gregor. Horstius Part. 2. lib. 2. obs. 4* Exemploque *lib. 7. obs. 14.* affirmativam illustrat. Vid. quoque *Dodonæus Obs. Med. cap. 7. Forestus lib. 10. obs. 40.* & alii. In nostro casu ipsum cerebrum suppuratum fuisse, ejus portiunculæ cum pure egredientes testabantur, veritasque rei, nisi Parentes nescio, quâ religione erga defunctam filiam permoti, apertione cranii nobis interdixissent, melius forsan in apricum venisset.

SCHOLIUM.

CErebrum abscessus pati posse, præter exempla adducta, & gravia capitis vulnera, sæpe cerebri suppurationem oculis manifestè sistentia, (quale inprimis *Volcherus Coiter* in *observ. anat. & chirurg.* notavit) ipsa quoque ratio dictitat, cum substantiam obtineat ex tenellis glandulis, arteriis, venis & lymphæductibus &c. conflatam; quarum partium textura sive ab externa, sive interna causa si lædatur, atque ruptura aliqua vasorum istorum fiat, vel alio modo naturalem sanguinis aut lymphæ per ea motum impediri contingat, glandularum substantia à stagnantibus illis liquoribus & acrioribus redditis erodi inque putrilaginem converti poterit. Quamvis etiam cerebri per nares exitum quandoq; abscessus, vel materia purulenta alba, crassa, juxta cerebrum vel alia in capitis parte generata, perque vias istas evacuata mentiri queat; id quod Clar. *Nicol. Stenonio* in *Act. med. Hafn. Bartholin. Volum. 1 obs. 131.* facilè credimus; propterea tamen de omnibus illis historiis, quibus narratur, ipsius cerebri partem per nasum exiisse, dubitari haut debet; quod judicium confirmat oculata experientia celeberr. nostri *Herculis*, qui, ut *Sect. 3. Physiolog. cap. 24.* testatur, in epilepticis tenellulis infantibus recens natis, cerebrum quasi liquatum per nares particulatim fuisse excretum, ipse vidit; sicut & in matrona pro-

processum mammillarem cum cerebri notabili portiuncula per narem dextram, immani epilepsiæ sævitiâ, expulsum, cum aliis quatuor Medicis *Henricus ab Heer* vidit, Plautinum illud in fabula, cui *Cassina* titulum fecit, nimirum: *at tu ut cerebrum per nares emungas*, tandem se jam intelligere, in *observ. Med. 24.* referens, atque *Erastum* testem advocans, simile quid in magna insultus epileptici violentia, se præsente, factum, *tom. 4. disp. 2. contra Paracelsum* scribentem. Cerebrum autem instar pultis diffluere posse, Excell. noster *Paon* in *Apiario suo*, *pag. 149.* exemplo docuit.

[*L. Schröck, L. F.*]

OBSERVATIO XI.

D. JOH. PETRI ALBRECHT,

De

Intestino Colo mirum in modum à flatibus distenso, hydropem asciten mentiente, deq; Liene sphacelato & corrupto.

ALebat quondam Reverendissimus ac Gratiosus Dominus J. E. Baro de Brabeck, Ecclesiæ, quæ hic est, Cathedralis Decanus, Electorisq; Coloniensis in nostro Episcopatu Vicarius dignissimus, hominem simplicem, de statu mentis dejectum facetiisq; ridiculum, cui nihil quoad victum ac amictum deficiebat, sed omnia necessaria ex solita commiseratione ac gratia Reverendissimi Domini largiter exhibebantur. Hic cum septem, ni fallor, abhinc annis morbo obiisset, nostræ Societatis Æolus, Collega mihi amicissimus, salutaribus remediis multis tum temporis hic loci subveniens me invitabat, incisioni cadaveris ut adessem. Celeritate, quâ poteram, cum advolarem inque conspectum intumescentia ventris inferioris sive abdominis veniret, hydrope

utri-

utriculario hocce corpus laborâsse existimavi, unde pro informatione Chirurgi, ut necessitate urgente paracentesin ritè instituere posset, designatô huic operationi loco idoneo eôque perforatô cannulam intrusimus, ex qua vix duæ vel tres guttæ seri sanguine permixti promanârunt; Qui sinister operationis eventus fecit, ut sententiam extemplô mutarem, illumque, quem ex errore (morbi namq; cursus, cum curæ non præfuissem, ignotus mihi erat) ante asciticum judicâram, jam tympaniâ affectum fuisse, suspicarer, quam opinionem subsequens dissectio confirmavit. Remotis enim abdominis integumentis uter quasi globosus mirè à flatibus expansus cum impetu prosiliebat, primôque intuitu nihil ferme de cæteris intestinorum partibus vidimus, ita namq; ille superiorem abdominis regionem vastâ suâ mole adimpleverat. Hunc igitur globum flatulentum, dum accuratius scrutaremur, admirandi ansa dabatur, præsertim, cum solam, quæ factô sub epate flexu transversim sub fundo ventriculi pergit, intestini coli portionem tam intensè dilatatam eum produxisse, reliqua verò intestina sana ac ita extenuata conspiceremus, ut flatus, quæ in illis forsan commorari potuissent, ad dictum diversorium quasi omnes refugisse viderentur. Á nimia distensione tunica exterior in nonnullis locis rupturam gangrænamque minabatur. Pertuso hocce globo flatus teterrimum odorem redolentes cumque sibilo egredientes totum conclave fœdo fœtore inficiebant. Cadaver ulterius perlustrantes cætera viscera deprehendimus sana excepto liene sphacelato, putrido ac nigrâ amurcâ diffluente. Ex dictis luce meridianâ clarius patet, I. Non, uti *Willisius* docet, inspectionem anatomicam post obitum vix quicquam magis in cadaveribus à tympania, quàm ab ascite defunctorum detegere, cui asserto & aliorum Observationes, quas ex variis Autoribus *Bonetus Anatom. Pract. Lib. 3. Sect. 21.* congessit, reclamant. II. Ex lienis vitio hunc morbum propullulare posse, quod, uti confirmant quodammodo ea, quæ *Antonius de Pozzis Obs. 30.*

Miscellan. cur. Ann. 1674. Nicol. Tulp. Observ. Lib. 2. Cap. 35. & alii posteritati reliquerunt, sic etiam nos non adeò à veritate aberrare putavimus, si in præsenti casu Tympanitis causam in splenem corruptum conjiceremus, stante scilicet illâ opinione, quâ Excellentissimus *Bohnius Progymnasm. 28. p. m. 290.* & *Autor de l' Essais d' Anatomie Discours du - neufiéme* cum *Malpighio* functionem lienis bili in epate secernendæ ministrari, sustinent: Hâc igitur præpeditâ facilè patet, bilem ratione tum quantitatis tum qualitatis in intestinis fine suo frustratam fuisse, hincq; reliquos justò acriores humores excitatis enormibus fermentationibus flatuum generationi uberiori occasionem præbuisse. Hoc rerum statu, anne ad pandendam flatibus viam abdomen cum intestino tumefacto acu perforare licitum sit, quanquam parum difficultatis huic operationi obstare, plurimaque hodie Batavorum lumina ad hanc inclinare videam, scrutinio tamen ulteriori Curiosorum eam relinquo.

SCHOLIUM.

QUamvis acu tympaniticorum abdomen cum intestino tumefacto perforari posse, sine præsentaneo subsecuturæ mortis periculo, haut dubitem, cum & majori violentiâ, imo & latiori cum discissione inflicta intestinis vulnera haut esse simpliciter letalia, tot observationes Medicorum clarissimorum confirment; si tamen morbi istius causam perpendamus, num perfectam curam sibi Medicus hinc spondere queat, multùm hæreo. Sive enim ab humorum, bilis nempe ac lymphæ, à naturali sua temperie recedentium, vitiosa effervescentia oriatur, sive cum Clariss. *Th. Willisio Sect. 2. pharmac. ration. cap. 4.* à lympha nervea viscidiore reddita, spiritus animales, fibras intestinorum nerveas majori impetu ingressos, ibi quasi irretiri, sicque fibras inflare & extendere, quarum dein spatium humor in eo contentus, inque vapo-

vapores vel flatus rarefactus impleat, statuere alicui libeat, nullibi scopum optatum perfectè obtineri arbitror. Ibi etenim licet generatis jam flatibus, per istam perforationem exitus sic paretur, quia tamen morbus nova incrementa brevi, intestino iterum consolidato, caperet, causâ quippe nondum ablatâ, & ita novam flatuum generationem necessariò daturâ, ægrotum frustrà puncturæ, non omni planè discrimine & incommodo vacanti, sic exponi, nemo non videt. Si verò medicamentis, humorum illam dyscrasiam emendantibus recidivæ huic obicem tunc poni posse, quis regerat, iisdem etiam, sine puncturæ istius adminiculo, morbum profligari, atque ita flatuum uberiorem generationem, prioribus sponte sensim ex intestinis disparentibus, præcaveri posse, sequeretur. Hîc autem cùm per puncturam istam extensio fibrarum nullatenus auferatur, quin ab irritatis hac ratione magis spiritibus, pertinacior potius evadere queat, frustraneam esse hanc medelam facilè patescit. *Hieron. Fabricius ab Aquapendente* equidem *tract. de Chirurg. operat.* cum quo etiam facit *Dan. Sennertus lib. 5. Institut. Med. part. 1. Sect. 2. cap. 7.* non tantùm asciti, sed aliis etiam hydropis speciebus, paracenthesin convenire judicat, sed hanc non aliâ ratione iidem admittunt, quàm quòd flatuoso huic morbo etiam aqua utplurimum sit permixta; atque ita non tam ad flatuum quàm aquæ emissionem prodesse eandem innuunt; qua de tamen sermo hîc nobis non habetur.

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO XII.
D. JOH. PETRI ALBRECHT,
De
Sternutatione exitiali.

RItum ſalutandi ſternutantes quidam rem ſuperſtitioſam aque Chriſtiano alienam arguunt. Satis vetuſtum illum eſſe conſtat; Nam Græcos Sternutantibus Ζεῦ σῶσον, Euſtathius Autor eſt: Latinos verò *ſalvere juſſiſſe*, *Petronius* docet: *Gnython*, inquit, *collecti ſpiritus plenus continuo ita ſternutavit ut grabatum concuteret, ad quem motum Eumulpus converſus ſalvere Gnythona, jubet.* Originem hujus moris prodit *Siffridus Chron. Epitom.* à *Fabricio* exceptâ, *pag. 281.* *Romæ*, inquiens, *peſtis inguinaria fuit: Erat autem hæc apoſtema ſive inflatura in inguine tam ſæva, ut homines in menſa, in ludis ac colloquiis ſubitò morerentur. Itaq; cùm quis ſternuebat, ſæpe cum ſternutatione ſpiritum exhalabat. Unde cùm aliquem ſternutantem quis audiebat, ſtatim accurrens*, DEUS TE ADJUVET, *acclamabat. Hinc adhuc conſuetudo ſervatur, cùm aliquem ſternutantem audimus, ut*, DEUS TE ADJUVET, *acclamemus.* Hæc ille. Vid. *Beverovic. Epiſt. Quæſt. p. 73. & ſeq.* Ex hiſce, uti veterum intentionem non adeò pravam fuiſſe eluceſcit, ita quid, quò minus huic mori inſiſtamus, nos deterrere queat, non video, præſertim, cum charitas Chriſtiana, ut alter alteri proſpera quæque precetur, ſeriò jubeat. Pluribus quidem ſternutatio auſpicato fuit, morbique vim non rarò fregit; Aſt quam multis contra extremam perniciem ipſamq; mortem attulit? uti curioſa obſervatio *Miſcellan. Academ. Ann. tertio* pluribus illuſtrata egregiè docet. Ter centies & ultra ibi ancilla quædam ſternutationibus correpta legitur: Nos filiolum Conſiliarii cujusdam in noſtro Epiſcopatu ſiſtimus, quem ſi ſex millies intra aliquot dies ſternutâſſe affirmaremus, non-

nondum tamen omnes ſternutamentorum vices nos enumerâſſe omni jure edicere poſſemus. Verminosâ ac maligna febri, cùm hic per tres dies afflictus fuiſſet, quartô morbi die ſternuendo initium faciebat, qui motus narium ſpasmodicus ſingulis horis vel centies advertebatur. Nec interna Bezoardica orgasmumque humorum temperantia, nec veſicatoria, nec alia ex lacte, mucilaginibus &c. naribus externè indita quicquam proficiebant, ſtatu ægroti ſemper in deterius vergente. Interim ſternutatio cum totius corpuſculi concuſſione ad decimum morbi diem continuabat, ita, ut ſi quis ſæpius, DEUS TE ADJUVET, ex commiſeratione intonâſſet, nullo modo ſuperſtitioſus habendus fuiſſet. Cæterum dicto die, qui fatalis ipſi fuit, inter ſæpiſſime iteratas ſternutationes exſpiravit, hasque tandem cum ipſa vita finivit.

SCHOLIUM.

CONfer. quæ de more ſalutem precandi ſternutantibus copiosè diſſerit *Excell. D. Stalpartius cent. 2. obſerv. rarior. Schol. obſ. 6.*

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO XIII.
D. JOH. PETRI ALBRECHT,
De
Fœtu nigro à matre pulvere pyrio aduſta excluſo.

FOetum vi imaginationis ab aſpectu rei nigræ ſimili colore præditum nonnunquam in lucem veniſſe, ex hiſtoriis paſſim conſtat. Non talem, ſed quendam longè alia ratione atro infectum colore in ſcenam producendi animus eſt. Tragœdia, ex qua ſuas hæc Obſervatio ſumſit natales, ante aliquot annos hic loci ſequenti modo agebatur.

batur. Deposuerat ille, qui pulveris tormentarii conficiendi apud nos munere fungitur, ejus ad ulteriorem exsiccationem obtinendam duodecim libras prope fornacem in sellam: Vix ædibus, aliorum, quæ ipsi facienda incumbebant, negotiorum causâ egressus erat, cùm scintillulâ ex fissura fornacis prosiliente dictumq; pulverem incendente domus funditus & cum intenso fragore everteretur. Duobus filiolis cum matre partui vicina in superiori cubiculo placidô fruentibus somno hic casus exstitit funestus: Dispersis enim illorum corporibus in præterlabentem fluvium, Innersta dictum, vi fluminis suffocati necabantur; Mater verò trabibus aliisq; ædium partibus oppressa, miserè adusta, semimortua instarq; carbonis nigra extrahebatur. Admotâ igitur solitâ contra ambustionem curatione, refectisq; ita viribus, ut fœtus motum satis fortem subinde persentisceret, insequenti mense filiolus nigerrimus, Æthiopem credidisses, lucem aspiciebat, qui tamen vix Baptismate tinctus, somno consopiebatur sempiterno, ipsâ matre tum terrore ac animi dolore, tum cruciatibus ex adustione & partu ortis confectâ, paulo post simile fatum subeunte.

OBSERVATIO XIV.
D. JOH. PETRI ALBRECHT,
De
Imaginatione Gravidarum.

VIm imaginationis in gravidis à pluribus ante hac demonstratam sequens quam N. Pastor Ecclesiæ Lambertinæ quondam mihi retulit, historia, non parum illustrare videtur. Matrona quædam ad pariendum vicina, cui præcedenti die Autoritate Divinâ, prævià confessione, peccatorum remissionem annunciaverat dictus Sacerdos, eô, qui sequebatur, cum aliis Ecclesiæ Christi Civibus

vibus apud mensam Domini se sistit. Vini sacri igitur parte porrectâ atque ab hac assumptâ abire recusat, gradumque sustinet. Quæritanti Sacerdoti, an forsan vini nihil accepisset? respondet, se quidem ejus portionem degustâsse, sed secundâ vice idem expetere. Annuit Sacerdos atque iterùm delibandum id Matronæ præbet. Quô factô tertiâ vice calicem desiderat, quô recusatô tristis domum petiit, quartôque in sequenti die tres filios enixa est, quorum duo priores sani ac vivi erant, tertiô mortuô mundum ingrediente. Si ultimâ vice in sacra Synaxi vinum ipsi non fuisset denegatum, firmiter, se omnes filios vivos peperisse, sibi habuit persuasum, quod non adeò absurdum imaginationis efficaciam in ejusmodi mulieribus ponderanti videri potest.

SCHOLIUM.

HUc referri potest historia à *Marc. Donato lib. 4. Med. hist. mirab. cap. 1.* memorata, gravidæ, morsu viri cujusdam torosi & succulenti armos adpetentis, atque post primam avulsam carnem à nova laniena cùm repulsa fuisset, præ mœrore ac dolore gemellos, unum vivum, alterum mortuum parientis; cui similem observationem de alia habet *Joh. Hellvvigius obs. phys. med. 137.* quæ post unum à viro concessum suræ nudæ morsum, cùm secundus denegaretur, mœsta abiens, paucos post dies gemellos itidem peperit, viventem unum & alterum demortuum; atque *Joh. Langius* aliam, duos humero pistoris denudato morsus cùm inflixisset, tertiô non concessô, tergeminos fœtus fuisse enixam, duos vivos, & tertium mortuum, *lib. 2. epist. med. 12.* refert. Cujus eventus causa uti satis est obscura: ita etiam fortuitum esse posse, in *Scholio ad d. obs. Hellvvig.* monui; nî fortè ex abdominis mole, aut fœtus motu &c. gravidam, gestationem gemellorum suspicatam, vi imaginationis alteri fœtuum sic nocuisse, dicendum sit.

[L. Schröck, L. f.]

OBSERVATIO XV.

D. JOHANNIS PETRI ALBRECHT,

De

Fœtu in utero materno ſingultiente.

FOemina quædam ultimis geſtationis menſibus de moleſto admodum ſæpiusque reciprocante fœtus motu conquerebatur, præſertim, cùm ita inde defatigaretur, ut non rarò animi deliquiis proxima eſſet. Hic motus ſubſultorius ſuos quaſi rhythmos obſervans, quoties percipiebatur, toties totum matris abdomen concutiebat. Singulis diebus ter ad minimum hunc paroxyſmum illa ſuſtinebat. Vocatus igitur in conſilium, manuque abdomini admotâ diligenter cunctas circumſtantias perpendi, embryonemque ſingultu à nutrimento nimis acri contractionem diaphragmatis violentam ac reciprocam concitante, laborare judicavi: Hinc ut cum fœtus tum matris moleſtia tolleretur irritationisque ſenſus obtunderetur, medicamentis idoneis ad temperandos humores acres curam tam felici ſucceſſu direxi, ut ceſſante motu convulſivo fœtus hic poſtea absque tanta violentia naturaliter ſeſe moveret, ſanusque poſt aliquot ſeptimanas in lucem mitteretur. Hâc occaſione varii modi mentem ſubeunt, quibus ſingultum brevi coercitum vidi. Nuper cùm aliquis eô mirè vexaretur, intrante ex improviſo fele quâdam hypocauſtum, ſubitò ex perturbatione mentis (abhorrebat enim à felibus) ſingultire deſiit. Noſtrates ſingultu affectis ſuaſores ſunt, ut immiſſo cereviſiæ cultro ejus novem hauſtus uno inſpirationis actu deglutiant, quod, quanquam cultri intruſionem ſupervacaneam arbitrer, non rarò ex ſententia ceſſiſſe novi. Infantum ſingultus oſtenſis virgis ſolisque comminationibus ſubitò curatos memini. Conſtrictionem minimi digiti filo arctiſſimè inſtitutam, imò ſolam ſpiritûs reten-

tentionem motus singultuosos feliciter refrenâsse, in recenti memoria hæret. Neque, uti notum, excitata sternutatio, quin & collutio faucium ex aqua frigida, rarò eosdem depulerunt. Alios coercendi singultus modos passim apud Autores videre licet, qui quidem, quando hi ex vitio in diæta commisso oriuntur, auspicatò nonnunquam cessisse visi sunt; ast si à detorsione costarum ad ventriculum, uti apud *Schenkium* legitur, vel ab humoribus nimiùm corrosivis ac æruginosis originem trahant, vel etiam febribus epidemicis ac malignis superveniant, vix talia quicquam proficere, sed quoad causarum varietatem curam quoque variandam irritationesque sensum in diaphragmate aliis sopiendum esse, imò omnibus licet salutaribus tentatis non rarò sinistro eventu morbum terminari, nullus non novit.

OBSERVATIO XVI.
D. JOHANNIS PETRI ALBRECHT,
De
Cura doloris Ischiadici.

SEnex 63. annorum, cum dolore Ischiadico jam 14. septimanas integras domi detentus fuisset, frustraque ex Medicorum consilio Emplastrum Oxycroceum aliaq; gummata calefacientia gestâsset, tandem suasu cujusdam Civis eodem remedio cùm aliis ægris antehac sanati sequens cum successu usurpavit. Primò tegulæ ignitæ superfudit acetum pedibusque excepit fumum; Deinde linteamen quadruplicatum tegulæ circumvolvit iterumque acetum superfudit, quod linteamen mox pedi inferiori infra & supra malleolum applicatum per semihoram retinuit. Deinde sumsit allium tenuiter incisum, hoc miscuit lacti equino & hâc mixturâ totum crus sibi fricari curavit, quantum id tolerare poterat: Quod, cùm vesperi factum esset, eâ statim nocte pacatiùs dor-

mivit dolorumque levamen sensit. Repetiit idem secundò & tertiò die circa vesperam, semperque inde melius habuit, ut tandem incedere iterum posset, qui antea semper desidere cogebatur. Affirmabat senex, primâ & secundâ frictione dolores quasi ad pedem tractos esse, unde circa malleolum tumor enatus, qui tamen tertiâ fricatione peractâ, impositôque tumori allio cum lacte equino subitò discussus est.

OBSERVATIO XVII.
D. JOHANNIS PETRI ALBRECHT,
De
Mira cordis palpitatione.

SEquentem non puto reticendam esse historiam, quam Beatus *Sylvius* quondam in Nosocomio Lugdunensi hoc modo enarrabat. Pistoris cujusdam filius miro ingentisq; cordis pulsu, unde costæ etiam extrorsum propulsæ à naturali figura recesserunt, angebatur. Vocatus cum aliis præstantissimis Medicis etiam N. ad eum, qui dubius admodum de hoc miserabili affectu ægrum reliquit. Carpsit quidem aliorum sententias, suam verò non dedit, nec consilium, nec ullum, quod alii non præscripserant, medicamentum suppeditavit. Quia autem vehementem hanc cordis palpitationem, quæ ad notabile spatium imò distantiam aliquot domuum audiebatur, præcesserat Cardialgia, idcircò ab alio quodam emeticum ægroto exhibitum est, unde hoc accessit denuò novi mali, ut præter palpitationem ingentem summa ac extrema ipsum quoque premeret respirandi difficultas, quæ tanta erat, ut vix observari posset pulsus, imò & interdum planè ad sensum abolitus videretur. Quotidiè ipsi & vicini & Medici aderant cum commiseratione malo huic intenti, exspectantes insuper hujus mortem & interitum omni momento. Medicorum ad ægrum hunc vocatorum decimus fuit

D. Syl-

D. Sylvius, qui judicavit ſcatere corpus juvenis pituitâ viſcidâ ſtabulante partim in ipſo corde illudque ita inflante, ut etiam pulſus percipi nequiret; partim in aliis partibus hærente halitusque ad cor per venas lacteas mittente. Præcedentem pulſationem etiam anxietates à bile acri in pituitam continuò agente & cor mordicante, deduxit. Propinavit primâ vice Mixturam aromaticam carminativam, unde intra 24. horas magnâ ſui parte remiſſius factum eſt malum. Bis, terve hâc mixturâ iteratâ pilulas Phlegmagogas, quarum formulæ in Praxi copiosè exſtant, ordinavit. Harum uſu juvenis ſenſim ſibi aliquid quaſi à corde ad regionem inteſtinorum trahi dixit, breviq; cum omnium admiratione priſtinam recuperavit ſanitatem.

SCHOLIUM.

PAlpitationis cordis tanta vis eſt, ſcribente in *lib. 5. de partium morb. cap. 14. Joh. Fernelio*, ut ſæpè ſit animadverſa thoracis vicinas coſtas effregiſſe; ſæpè & eas, quæ ſupra mammam ſunt de propria ſede depuliſſe. Sic *Nicolaus Tulpius lib. 2. obſ. med. cap. 25.* tantum cordis impetum refert, ut verberantis ictus diſtinctè nonnunquam præ foribus conclavis audirentur. Similem validum motum etiam *Chriſtophorus à Vega lib. 3. de arte med. ſect. 6. cap. 8. Petr. Foreſtus lib. 17. obſerv. 1.* & *Bald. Timæus lib. 2. epiſt. med. 23.* notârunt. In moniali duas coſtas loco motas vidit noſter *Phil. Höchſtetterus dec. 9. obſerv. med. caſ. 9.* & *Gregor. Horſtius lib. 3. obſerv. med. 13.* coſtas cum ſterno extuberantiam hinc contraxiſſe memorat. Miram cordis palpitationem cum coſtarum fractura, quam per annos quinquaginta ſuſtinuit *Philippus Nerius, Florentinus*, uberiùs exponit *Angelus Victorius conſultat. medic. 97.* quam tamen ſupra naturæ ordinem fuiſſe demonſtrare conatur.

[L. Schröck, L. f.]

OBSERVATIO XVIII.

D. JOHANNIS PETRI ALBRECHT,

De

Homine, pro Dæmoniaco habito, Sapâ vomitoriâ Sylvii curato, deq; recto Antimonialibus utendi modo.

HOmo quidam robustus jam ab aliquot annis graviſſimis affectibus obnoxius erat: Omnis generis beluæ inſtar devorabat cibos, nec ſaturabatur. Excrementa cum lotio absque omni ſenſu ſedens, cubansque emittebat, delirabat, grunniebat inſtar porci, nec quicquam loquebatur, niſi valdè mutilatè & absq; ratiocinio. Hunc alii Medici Dæmoniacum cenſuerunt: Aſt ſuperveniens *D. Garliep* hâc eum reſtituit ratione. Doſin ſapæ vomitoriæ ipſi exhibuit, unde non vomuit, ſed dejecit aliquoties, ſicque per 14. dies eum quieſcere paſſus eſt; Unde nihilo melius habuit, ut adſtantes quoque de ſucceſſu curationis deſperarent, hancque irritam pronunciârent. At *D. Garliep* perſpectum exploratumque habens, Antimonium non ſtatim allevare, nec ſemel tantùm exhibitum omne opus abſolvere, ſed iteratâ imminutarum doſium in morbis pertinacibus & chronicis exhibitione opus eſſe, exactis illis 14. diebus iterum doſin iſtius ſapæ propinavit, unde rurſus absq; ullo vomitu alvum aliquoties depoſuit. Elapſo iterum 14. dierum ſpatio, denuò doſin vomitoriæ ſapæ deglutiendam dedit ægroto, hinc rectiùs quodammodò habere viſus eſt. Tandem poſt 14. dies quarta eandem obtulit vice, unde plenè planèque reſtitutus eſt patiens; qui poſteà integrâ ratione ac bonâ valetudine fruens, aliquot liberorum contractô matrimoniô Parens factus eſt. Hæc ſatis memorabilia Prælaudatus Medicus *D. Sylvio* tranſcripſit, qui

qui reſpondit, eum jam rectè edidiciſſe medicamentorum Antimonialium uſum, ſi noverit idem medicamentum Antimoniale iteratis vicibus imminutâ ſemper doſi exhibere, Se hâc ratione mirabilia præſtitiſſe, hancque medendi methodum ſibi hactenus in arcanis fuiſſe, longâ enim ſibi experientiâ compertum eſſe, minori quantitate & ſæpiùs exhibita antimonialia cum admiratione ſe humorum diſpoſitioni accommodare, ſic, ut expellenda expellantur, alteranda alterentur, roboranda roborentur &c. hocque, quod magis mirandum, unum idemque facere medicamentum. *Dominus Garliep*, qui hâc ſapâ etiam in pueris & infantibus felici ſemper cum ſucceſſu utitur, ſe parùm attendere, retulit, an multum illa evacuaret, hoc verò ſe ſcire, tantum ejus uſu educi, quantum requiritur, eandemque ſapam pro medicamentorum Antimonialium more jam alvum, jam ventriculum, jam utrumque jam etiam ſudorem pro humorum diſpoſitione movere, nonque raro hæc tria ſimul præſtari: Narravit quoque illam primâ vice vomitum, ſecundâ alvum, tertiâ verô aliiſque vicibus ſudores tantùm, vel etiam ſudores & dejectiones ſimul commoviſſe. Ex hac obſervatione liquet, medicamenta quædam Chymica hoc habere, ut non unicâ, 2, 3, aut quatuor vicibus uſurpata omnem, quam intendimus, operationem abſolvant, ſed tum demum optatô ſucceſſu nos potiri faciant, quando ſæpiùs iteratisque vicibus exhibita fuerint. V.g. *Schröderus Lib. 3. pag. 328.* de Antimonio diaphoretico memorat, quod *Baſilius Valentinus* illud unô eodemque die ad gr. xv. vel quinquies exhibuerit, & *Sylvium* quondam non ſemel docuiſſe memini, Antimonii diaphoretici operationem lentam quidem eſſe, ſed ſatis potentem, ſique quid operari deberet, neceſſe eſſe, ut aliquoties non tantùm exhiberetur, ſed & in ejusdem uſu diutius perſiſteremus. Sic etiam Mercurium dulcem ritè præparatum alterniſque diebus in exigua quantitate ad tempus aliquod uſurpatum, quem uſum in Chronicis nonnullis morbis præſtet, quis ignorat? Non raro hujus

hujus minutiori dosi exhibiti medicaminis beneficio absque ulla insequente salivatione luem Veneream feliciter profligavimus, totumque artificium in quantitatis debita imminutione medicaminisque certis diebus repetitione consistere, experti sumus.

OBSERVATIO XIX.

D. LUCÆ ANTONII PORTII, De

Cancri fluviatilis partibus genitalibus.

NOn semel pueros audivi, qui matres interrogarent, ex quibus acceperant olim fuisse partos, quânam arte, atque industriâ, quôve studiô concepti, progeniti, partique fuissent? Illarum autem aliæ aliud dicebant. Nonnullæ sanctè asseverabant pueris, eos pluribus mensibus in earum corpore delituisse; postea prosiluisse. Ac quâdam die in magna hominum matrum, puerorum, & puellarum frequentia curiosiùs puellulus quidam matrem rogavit, ut locum ipsum ostenderet, per quem ipse prosiluisset, & lucis venisset in oras. Cujus exemplo alii similiter interrogabant, omnesque importunitate maximâ, & pervicaciâ locum videre volebant. Hinc matrum, quæ natu majores erant, omnes diffusè ridebant; juniores verò vix leniter subridebant: atque interim sermonibus his, importunitateque puerorum coram patribus, fratribusque, aliisque genas habebant pulchro suffusas rubore. Alia autem dicebat puero suo, quod illum peperisset ex genu. Alia rem omnem referebat ad virum, dixitque puero, ipsum genitum patris in capite; è quo per nares procidisset, dum pater conatu veluti convulsus sternutasset; eamque nihil aliud præstitisse, nisi quod sinu excepisset filium, ne fortè in terram decideret. Alia suo dicebat, illum violentissimum conatum egredi è corpore, protervo capite, veluti

veluti aries urgendo disrupisse umbilicum, & indè fuisse natum: & adhuc se posse ostendere in umbilico vulneris illius cicatricem. Quod plerisque magis visum est verisimile; quoniam ex cicatricula quam unusquisque in proprio umbilico observaverat, facta ipsis, qui nunquam peperissent, species est similis cicatricis in matrum umbilico, è cujus vulnere ipsi potuerint nasci. Alia puero dixit; sibi cæsam quondam perfossamque alvum durissimo viri gladio; & ex illo vulnere post novem menses ipsum sibi quæsivisse viam. Vetula quædam ad filium conversa, jam natu majorem, qui his præsens erat, quique uxorem ibi, filiolumque haberet, dixit se reperisse illum mane, cum lotium ipsa redderet, in urinariam matulam delapsum. Neque ille abnuit. Cujus filius ægrè ferens id, quod Avia de Patre dixerat, quodque Pater nutu confirmaverat, amplexatus matrem, quid quæso tu inquis de me mater? rogavit. Quæ egregiùs mentita est, respondens fenestram satis pulchram, & decentem sibi factam sub alis ex qua bellus in lucem prodierit! Hinc pueri quærebant quanam parte nobilius fuisset nasci ex capitenè; per nares; an ex genu; an ex disrupto umbilico; an cæsa matris alvo; an per pulchram sub alis fenestram? Quisque suo patrocinabatur natali. Omnibus autem minus decorum visum est ex vetulis nasci; nam vetula dixerat se reperisse filium in urinariam matulam delapsum! Quo matres magis videbant; illudebantque illi, qui ex vetula erat natus. Verum adultiores ex matrum risu, & quoniam nubiles sorores oculos vel avertebant, vel terræ figebant, neque plaudebant ipsorum curiositati, aliquid fallaciæ in illis sermonibus subesse suspicati sunt. Sed nulla matrum patiebatur se mentitam credi à filio. Multa propterea dicta sunt de Minervæ ex Jovis capite ortu; & de ortu Bacchi; & de Cæsaris ortu ex cæsa matris alvo; deque aliis similibus multa narrata sunt, veras historias fabulis permiscendo, non sinè puerorum tum admiratione, tum delectatione.

Non minùs, fateor, ego fui curiosus, atque animi ambiguus cum primùm Viennæ nesciens inter edendum Cancros quid melius facerem, qua parte, quove foramine ova ederentur Cancrorum, quærerem.

Ova autem in cancro fluviatili majora sunt, quàm in cancro marino majori, quem Pagurum quidam dicunt; ut proinde videretur foramen quo excluderentur, debere esse majus, & magis conspicuum. At in Paguro, cujus Venetiis magna copia est, sunt bina foramina ad latera ejus loci, in quem ossa concurrunt, quæ ventrem, vel potius regionem anteriorem cancri obtegunt, unum ex dextera, alterum ex sinistra: quod jam plerisque notum est. Verùm in fluviatili cancro sunt quidem multa ossa, quæ item partem illam muniunt, habentque omnia simul veluti scuti oblongioris figuram; nullum tamen in illis, quamvis, nudis tamen oculis, diligenter perspicerem, foramen observare potui: & oculi, etsi non armati specillis, sat idonei videbantur ad videndum per quem locum ova, quæ minima non sunt, parerentur. Quæ omnia admirationem adaugebant! Dissecta autem animante vidi bina ovaria, quæ parte suprema connexa invicem, infima observantur disjuncta; unumquodque suum habens canaliculum, qui è regione sive dextra, sive sinistra tendebat ad ejusdem regionis brachia cancri. Obstupui sanè; recordatusque eorum, quæ de puerorum curiositate, deque matrum responsis retuli, mecum ipse ridens cogitavi, an essent hæc animalia illa, quæ per brachia parerent? Sed præconcepta ab ipsa prima juventute opinio, absurdum hoc, nedùm ridiculum esse, fœtus edi per fenestras in brachiis, vel sub brachiis adapertas, me avertebat à diligentiori in artubus cancri observatione: & interim disruptis canaliculis non potui tunc temporis quicquam persequi: decrevi tamen opportuniori occasione tum in coctis, tum in crudis cancris rem diligentiùs indagare.

Mecum

Mecum autem cogitavi, nonnunquam ex majori ovo nasci animal, quod nequaquam ad majorem magnitudinem crescendo perveniat. Idque est omnino manifestum in cancro fluviatili, & in paguro, hoc est *nella Grancevola Veneziana*: nam in cancro fluviatili ova tum intùs in ovariis, tum parta jam (crescunt enim nonnihil etiam edita) sunt notabiliter majora; cum pagurus ad magnitudinem crescat multò majorem magnitudine gammari fluviatilis! Et quantum hucusque memini ab aliis observatum hominis exiliora, & multò tenuiora principia sunt, quàm pulli gallinacei; ac existimo multa similiter dici posse de aliis animalibus. Quod similiter observatur in plantis, quarum etsi nonnullæ semen habent majusculum ut sunt castaneæ, glandiferæque arbores pleræque, quercus, ilex, suberque, & nuciferæ, atque aliæ; sunt tamen arbores quædam proceræ satis, ut utraque morus, ficus, aliæque, quarum semina comparata ad semina fabarum, quæ ad ulnam circiter attolluntur, item ad ciceris, & ad faseoli semina sunt planè exigua. Suntq; semina plerarumque minorum plantarum, quæ plantam suæ speciei contineant nudis oculis spectabilem, quam sæpè notavi in staphidis agriæ semine; cum in semine plerarumq; grandiorum plantarum nisi magna adhibeatur diligentia nulla rudimenta plantæ ejus generis cernere valeamus: in nucleis tamen pinearum nucum nudis oculis manifestò dignoscitur parva pinus.

Ceterum priusquam ostendam ex quo brachio, quove foramine in brachio ova Gammarorum prodeant in lucem, operæ pretium erit indicare, ut fœminæ à maribus sinè dissectione dignoscantur. Atque ut faciliùs id præstarem, placuit mihi in tres Regiones totum animal dividere. Primam appello Ventrem in qua viscera omnia, ovaria, sive testes, & vasa spermatica in maribus, & quamplurimæ aliæ partes continentur. Secundam appello Caudam, quæ ex multis constat ossibus invicem articulatis, & musculis quamplurimis, p.24.

aliisq; partibus referta est, alii nullas habent forcipes. Tertiam Cancri Regionem dico Artus. Artuum verò duplex est apud me genus. Primum voco Artus majores; suntque illi, qui nascuntur hinc indè à ventre; habentque alii forcipes. Et brachia appello eos artus, qui forcipes habent ad similitudinem Vergilii; qui brachia dixit in scorpione

Quà locus Erigonen inter, Chelasq; sequentes
Panditur. Ipse tibi jam brachia contrahit ardens
Scorpius; & cœli justa plus parte relinquit.

Reliquos artus majores Crura, sive Pedes dico. Secundum genus voco Artus minores: qui à Cauda nascuntur, & comparati ad primos sunt sanè multò minores.

Monendus autem, sive potiùs rogandus in his est Lector Benevolus, ne in nominibus rigorosam Etymologiam exquirat. Nam cum mihi haud suppeterent voces magis propriæ; neque possem multis angustiis pressus, apud Scriptores quærere, an magis aptis vocibus ea, de quibus ego loquor, denominari potuerint; libertate quadam sum usus ex quadam analogia cum partibus aliorum animalium, aut etiam hominis nomina imponendi iis, quæ observavi in gammaro: qua etiam libertate utar in posterum; rem tamen satis indicabo, ut unum pro altero si attentè considerentur, quæ dico, minimè accipi possit. Quod si aliis quoq; placeant voces, quibus ego utor, servabunt illas; si verò ipsi habent meliores, mutabunt pro lubitu; resque easdem aliis verbis appellabunt.

Extrinsecùs in ventre antequam dissecentur, nullam satis dignam differentiam inter fœminam, maremque gammarum mihi primùm observare licuit. Et aspectu primo artus majores visi sunt etiam in utrisque omnino similes; & numero æquales: paria nempe in utrisque quinque. Quorum similiter, & æqualiter in utroque sexu paria tria forcipes

pes habent : ut tribus Brachiorum paribus donatos fuiſſe à natura gammaros dicere debeamus. Quod nunquam memini me obſervaſſe in cancris marinis cujuſcunque generis, atque ſexus: qui forcipes tantùm duas habent,à dextris unam, è ſiniſtris alteram ; Brachiorum ſcilicet par unum. Et de marinis cancris exiſtimo debere nos intelligere verba illa:

In modum octipedis procedunt omnia Cancri:

nam cum quinque ſint in paguro , & in aliis cancris marinis, quos ego vidi, majorum artuum paria, unum tantùm forcipes habet; quæ manibus quadammodo aſſimilari poſſint : ut quatuor remaneant paria ſinè forcipibus ; & Octipes propterea dicendus ſit cancer. In cancro verò fluviatili ſive mare, ſive fœmina, tria cum ſint paria artuum cum forcipibus, primum par forcipes habet validas nimis, magnas, dentatas ad ſimilitudinem cancrorum maris ; quibus conſtringendo vulnus etiam infligere poſſint. *Fig. V.* Forcipes verò, ſive Chelæ quatuor in aliis duobus artuum paribus binæ ex utroque latere ſunt tenues, & languidæ nimis : ut nihil ex illis Piſcator , vel Sector ſibi timere debeat. Reliqua duo paria artuum majorum nullas habent forcipes ; deſinuntque in cuſpides acutas: ut Quadrupes proinde dici poſſit fluviatilis , ſive dulcium aquarum Cancer. Sunt tamen omnia hæc robuſtiora & majora , ut totum corpus in cancro mare, ſi cætera maximè quò ad ætatem ſint æqualia. P. 25.

In caudis verò niſi conſiderentur minores artus, qui à cauda naſcuntur, nulla item oculis meis inter marem, atque fœminam hucusque patuit inſignis differentia. Artus autem à cauda nati in mare , & in fœmina manifeſtas aliquas habent differentias. Mares habent in cauda (*Figura V.*) quinque paria minorum Artuum; quæ in fœminis ſunt tantùm quatuor. Primum par artuum in cauda marium longius , durius , & reliquis firmius, ſemper converſum eſt ad ventrem ; cumque ortum habeat à prima interſectione oſ-

ſium in cauda, protenſum jacet inter quatuor crura: hoc eſt inter majores artus, qui caudæ proximiores ſunt. Cartilaginoſi ſunt artus iſti, finiuntque in figuram, quam faceret contorta in Cylindrum plana cartilago. Simile par artuum eſt in cauda Paguri Veneti maſculi, ſimiliter converſum ad crura: principio tamen, & progreſſu oſſeum; ſed deſinens in cuſpidem acutam item cartilaginoſam; quæve etiam ex contorta quadam cartilagine conſtare videatur. Habent artus iſti è latere rimulam; ut turgentibus iis, quæ oſſe clauduntur, videatur os propter ſui ſtructuram locum aliquantulum cedere poſſe iis, quæ intùs fortè turgerent: ſunt enim fiſtuloſa, & continent multas partes. Quæ omnia iis, qui moniti jam norunt Pagurum fœminam duas habere vulvas, per quas ova parturiat, facilè ſimilitudinem facere poſſunt duorum membrorum genitalium. Sed non ego unquam vidi vaſa ulla ſpermatica in paguro porrigi caudam verſus. Et in Gammaro fluviatili certiſſimum mihi eſt, vaſa ſpermatica aliò tendere: ad crura nempe; & in cruribus adaperiri; in quibus foramina adſunt, per quæ ſemen effunditur. Primum autem par minorum artuum in cauda gammari fluviatilis poteſt, dum movetur, titillare oſtiola; quibus adapertis copiosè ſemen erumpit: ut poſtea dicam. Et maxima nunc teneor ſciendi curioſitate, an in paguro vaſa ſpermatica ſimiliter conſtituta ſint, & ſimiliter ducantur; ac in gammaro fluviatili illa obſervavi. Secundum par artuum in cauda gammari maſculi fluviatilis minus firmum, & minùs longum primo eſt; eſtq; in nonnullis primo ſimile; in aliis aſſimilatur potiùs reliquis tribus paribus: quæ languidiora ſunt, molliora, & breviora; & iis ſimilia, quæ obſervantur in Gammaro fœmina. Cujus, ut monui, quatuor tantùm ſunt paria minorum artuum in cauda: qui bifidi ſunt; & quælibet pars iterum ſubdividitur; deſinuntque in fibras molliſſimas, & quacunque flexibiles: è quibus dum tempus eſt, pendent ova: Incertum autem mihi eſt, an fibrilla

certo

certo ovi loco agglutinetur: quod veriſimilius eſt? Item & incertum an aliquid fibrillæ naſcatur ab ipſo ovo; quod agglutinetur fibris Artuum: quod etiam veriſimilius videtur? Et obſervatu dignum eſt hoc tempore multiplicari fibrillas; videnturque ova liquore quodam perfundi, qui facilè coit in fibrillas: adeò ut ovum, quod undequaque ſolutum naſcitur, facilè appendatur artubus. An minores artus in cauda gammari uteri vices gerant, & fibrillæ aſſimilari poſſint placentæ uterinæ? Enim verò complures compertum habent ab ovo naſci animalia cuncta; & in Viviparis ovum omnino ſolutum à reliquis partibus fœminæ ab Ovariis deſcendere in uterum; & placentæ uterinæ beneficio uteri lateri cuipiam adnecti; atque ſic veluti pendere ab utero, donec maturus ſit fœtus!

Totidem ſunt artuum paria, quatuor nempè, in cauda paguri fœminæ (nella Grancevola Veneziana) *Figura VI. & VII.* è fibris quorum pendent ova ferè ſemper rubicunda ſatis: viſa ſunt enim aliquando flava; quod nunc non rectè memini, an fortè coctura acciderit; ſed in fluviali certo certius absque coctura ex eadem cauda non ſemel vidi alia ova rubicunda, alia ſubrubra, alia flava, alia ſubflava. E fibris ſingulorum artuum caudæ paguri pendentia ova faciunt ſpeciem Botri. Principium artuum in paguro eſt oſſeum, & durum; ſed deſinunt omnes in ſubſtantiam cartilaginoſam rotundam, & acutam; ex qua naſcuntur hinc indè multæ fibrillæ ſimiliter cartilaginoſæ, & nonnunquam in alias ſubdiviſæ. Habent inſuper Artus iſti articulum in medio totius longitudinis ipſorum; qui quidem articulus non deeſt in cancro fluviali; & ab hujusmodi articulo incipit ſubdiviſio artuum in duos ramos; indè in alios. Nunquam autem vidi in paguro octo eſſe paria artuum, quatuor ex utraque parte; è quibus ova penderent. Exiſtimo tamen potuiſſe dari aliis ſpectandam fœminam hujus generis cancrorum,

rum; quæ octo haberet artuum paria in cauda. Accidit enim sæpè numero in aliquo animali alicujus speciei raritates quasdam observari, quæ minimè observentur in tota specie. Vel fortè non fuit pagurus animal illud, in quo, ut accepi, observata octo erant paria Pinnarum; è quibus ova penderent. Cæterum in his etiam magna differentia est inter pagurum, & cancrum fluviatilem. Nam ova minora mole, sed plura, atque plura numero sunt in paguro. Et quæ pendent ab uno artuum botri similitudinem faciunt distincti à reliquis: cum in fluviatili consuetò ova omnia pendentia ab omnibus artubus faciant simul unum veluti acervum ovorum, sive botrum unum; etsi quandoque sit etiam in his aliqua discretio; & à quolibet artuum veluti racemulus uvæ Ribes distinctus ab aliis racemulis pendere videatur. Insuper è quatuor paribus artuum in Cancro Veneto majori nascuntur (*Fig. VI. & VII.*) quatuor paria pennarum; è quibus nullum omnino pendet ovum: cum in fluviatili desint pennæ istæ. Quæ in paguro faciunt veluti binas alas; quarum quælibet quatuor habet pennas. Ac pennas placuit appellare partes istas; quoniam non exiguam habent cum pennis avium similitudinem. Si quidem ex utroque latere secundum longitudinem quælibet habet pilositatem quandam, sive lanuginem, vel potiùs plumaginem quandam dispositam, similem illi, quæ est secundum longitudinem in oppositis duobus lateribus unius cujusque pennarum avium. Osseæ sunt pennæ istæ, cavæ, curvæ, & tam longæ, ut extrema dextrarum possint contingere extremitates earum, quæ sunt è sinistro latere. Vallum efformant circa ova; quo aquæ coercentur, & ova aliquo modo defenduntur ab irrequietis undis.

Sed revertar ad cancrorum fluviatilium pariendi vias; quas, cùm ego quicquid aliud magis verum ratus, brachia nollem inspicere, non poteram invenire. Sed cùm semper viderem canales ab Ovariis ad brachia tendentes, tandem in dubium

vocans

vocans præconceptam opinionem, perſpexi majores artus, & in artubus obſervavi foramina; per quæ ova pariuntur. Scilicet in tertio pari majorum artuum, *Figura VIII.* quod, ut dixi languidulas habet forcipes, & medium eſt inter reliqua quatuor paria, quorum duo chelas etiam habent, reliqua duo verſus caudam non habent, ſunt feneſtrellæ binæ, ſive bina adſunt foramina figuræ non exactè ſphericæ, unum in dextro tertiorum artuum, aliud in ſiniſtro; in quæ terminantur canales membranacei ab ovariis diducti. Atque ideò ova deſcendentia per canales iſtos, tandem per foramina, quæ ſunt in artubus mediis, in tertio nempe Brachiorum pari, egreſſum in lucem inveniunt. Ut proinde non omninò abſurdus is eſſet Puer, qui inter oſcula, & luſus, blando, dulcique deceptus ſermone, matri credat, dicenti peperiſſe eum per decentes quasdam ſub Alis adapertas Feneſtras: quandoquidem revera reperiuntur animalia, quæ ne dum per Feneſtrellas ſub alis, ſed per Feneſtrellas in Brachiis perpetuò patentes ova pariant!

Placet autem, ut hujusmodi foraminum ſitus meliùs dignoſcatur, tertium par artuum aliquo modo deſcribere, & eorundem figuram adjungere.

Artus majores medii, *Figura IX.* octo habent articulos, numerato etiam eo, quo Brachium ventri conjunctum eſt; & quilibet artuum ex octo componitur oſſibus fiſtuloſis, muſculos plerosque in eorum cavitate includentibus. Unum tamen exiguum nimis eſt; interponiturque inter ſecundum, & quartum oſſa; quæ nonnunquam in natu majoribus in unum coaleſcunt, & ex tribus fit os unum. Si quis conſideret ſtructuram corporum in variis animalium generibus, facilè deridere poterit nonnullorum ſcientiam, decentiam in figuris partium animalium pro finali cauſa adducentium. Quicquid enim in Architectonica, & in Mechanicis omnibus poſſibile eſt, eſt etiam & decens, ac conveniens Naturæ. Quæ cùm in bovis pede oſſibus muſculos circumſtatuerit, in can-

cro ossa fecit fistulosa; & in ossium cavitate musculos abdidit; quibus artus moverentur. Quod si nobis etiam fabulari liceat, sapientior videtur Natura, ac magis provida in pulice; lorica enim pulicem armavit, & in cancro, & in limacibus, & in locustis Marinis, & in testudinibus; quippe duris ossibus circummunivit partes molliores; quæ à circumpositorum corporum incursu faciliùs possunt offendi. An nobilior vel ignobilior est bos apiculis ingeniosis, providis formicis, prudenti testudine, quæ semper secum suam ducit domum? An minus admirabilis structura est cujuscunque minimi animalis? Quantò meliùs esset rerum contemplari necessitatem, quæ ex vario nascitur concursu corporum minorum; ut aliud, atque aliud fiat; & quicquid tandem fiat, decentissimum illud, & convenientissimum sit idem corporeæ naturæ! Nam quibusdam positis in concursu corporum necessum fuit res esse, ut sunt. Ut si fœmina utero gerat, crescente fœtu necessum est comprimi intestina, & id omne, quod intestinis adjacet; necessum est Diaphragma minùs liberè moveri; necessum est distendi, & ampliari Peritonæum. Ac in iis, quæ pluries pepererunt, postmodum necessum fuit ventrem apparere extrinsecùs rugosum. At hoc neque pulchrum, neque decens est? Sed necessum fuit sic contingere! Quantò meliùs fuisset contemplari, ut ea, quæ dum sese invicem impediunt, non possunt recta moveri, in gyrum vertantur; quàm gratis asserere hujus spectabilis Mundi sphæricam esse figuram; quia sphærica decentior est, pulchrior, & capacior. Nam quælibet figura decens, pulchra, & ad amussim capax est ejus, quod ipsa continetur. Verùm dum Sol exempli gratia in se convertitur, neque potest recta ferri, in vertiginem quoque rapit ea, quæ circum ipsum posita sunt; & necessariò factum est, ut spectabilis hic Mundus ad globosam potiùs, quàm ad aliam motibus illis minùs aptam accedat figuram. Ac possibiles si sunt figuræ, quid est hoc, quod naturam impediat, figuris omnibus uti possibilibus!

Inter

Inter primum articulum, quo brachium unumquodque tertii paris ventri adnectitur, & secundam articulationem est os primum in ordine ossium brachii; in quod inseritur canalis ab ovario illius lateris diductus, & in eo terminum habet. Quæ quidem foramina, unum in dextro brachio, aliud in sinistro, obducta apparent membranulâ quâdam in morem turgidæ vesiculæ aliquantulum extuberantis: quam tamen existimo propter musculosas fibras contrahi, dum ova pariuntur; atque sic adaperiri foramen. Estque in hac membranula observatu dignum, quod ex ea tantum parte, quæ respicit forcipes ossi, sive labio foraminis firmiter adnexa est; ex alia verò parte, quæ respicit ventrem cancri, libera est, & soluta ab omnibus aliis partibus; ut pateat proinde via ovis. Sed cùm extrinsecùs hujus membranulæ color similis sit colori membranularum, quibus musculosa substantia, quæ conspicitur inter aliquos articulos, contegitur, facilè poterit iste color alicui imponere; qui nihil cogitans de canali, qui absconditur membranula illa, ex hac coloris similitudine poterit credere, solidum musculum aliquem lusu quodam naturæ occludere foramen: cùm re vera membranula abscondat quidem viam, per quam ova emittuntur, sed aperiatur ad latus. Estque membranula veluti velum expansum claudens foramen illud. Quod si velum contrahatur, patet via, & foramen adaperitur. In sicco animali, quoniam velum hoc non turget, neque expansum est, fovea apparet in foramine intus ducens. Est medium hoc par artuum simile aliis; nisi quòd primũ par forcipes habet majores, & validiores, sicuti etiam omnia ossa in eo sunt majora, & validiora; & postrema duo paria forcipes nullas habent. Est item medium hoc par artuum in fœminis simile omninò medio pari artuum cancri masculi; nisi quòd in cancro mare nulla apparet neque in primo, neque in reliquis ossibus exsculpta fenestrella, nullum apparet ovale foramen. Atque ideò si quis hujus rei notitiam habeat, omissis aliis signis supra relatis, quibus fœminæ à maribus distin-

guantur tantùm ex eo, quod adſint, vel non adſint foramina ovalia in medio artuum pari certo, certius pronunciare poterit in cancris hoc animal eſt Fœmina, hoc eſt Mas. Semel obſervavi in primo oſſe quarti paris è ſiniſtra tantùm regione artuum majorum, quod par forcipes nullas habet, foramen ovale exſculptum ſimile omninò foraminibus medii paris. Ac diſſecto animali cognovi canalem illius regionis ab ovario procedentem in duos ramos ſubdiviſum; quorum unus terminabatur ad foramen conſuetò ſpectabile; alterum terminabatur ad foramen exſculptum in primo oſſe cruris ſiniſtræ regionis. Ut propterea neque abſurdum ſit credere Animalia dari, quæ per crura pariant fœtus ſuos! Ab ovariis autem antequam coeant in unum corpus ſubrotundum canales procedunt, alter ad dextrum latus, alter ad ſiniſtrum. Ac canalis unusquisque progreditur inter proceſſus coſtularum; indè ultra pergens intrat in fiſtuloſum os brachii, & terminum habet in foramine inſculpto in hoc eodem primo oſſe brachii, ut dictum eſt.

Semper autem mihi licuit ſpectare ova in ovariis Nam antequam omnia vetera ova in lucem prodeant, novorum ovorum albicantia rudimenta apparent: ut non ſemel viderim in ovariis eſſe adhuc quædam ova jam ſatis grandia, & veluti properantia, ſi ſic dicere liceat, ad canales, per quos deſcendunt in brachia, & alia albicantia minora, & multò magis molliora, ſeu minus firma. Ovaria autem tunc erant contracta nimis, atque deficientia ab ea magnitudine, quam ſolent habere, cùm ova perfectiora ſunt: videlicet creſcentibus ovis amplianrur ovaria. Quin imò propter loci anguſtiam ubi creverint ova in ovariis, gammari non poſſunt ſphæricitatem ſervare; ſed compreſſa invicem poliedra conſpiciuntur; quæ poſtmodum edita, & pendentia ex cauda apparent ſphærica. At membranula una, & altera, quæ unum, atque alterum foramen obtegit, per quod ova eduntur, partûs tempore, & nonnullis diebus poſt abſolutum partum omnium veterum ovorum minimè tenta, ſed conſpicitur languida, & flacci-

flaccida, tanquam defatigata nimis in opere; & apparet humida. Tempus autem hujusmodi partus est mensibus Novembris, & Decembris circiter; ac etiam per mensem Januarium, & Februarium, rariùs per Martium mensem conspiciuntur ova pendentia à minoribus artubus caudæ.

Spectaculum in his dissectionibus ostenditur jucundum, cor superincumbens ovariis. Sedet autem cor parte superiori in medio ovariorum: ut si dorsum incidatur gammari, *Figura VIII.* inter caudam, & curvam quandam lineam in dorso insignem, testaque illius partis auferatur, appareat cor palpitans superincumbere ovariis; quæ cordi tanquam stratum subjecta sunt. Cordis autem substantia est albicans; & vasa, quæ ab illo nascuntur, sunt etiam albicantia, & vix distinguibilia ab aliis membranulis, & musculosa aliarum partium substantia, nisi motu, & palpitatione. Motu enim & palpitatione cordis apparent ortus, & progressus vasorum à corde; & apparent ortus, & progressus vasorum minorum à majoribus vasis. Observantur autem etiam in mortuis cancris grandioribus cicatriculæ binæ supra cor: quæ videntur conspici propter veluti chordam quandam brevem supra cor extensam; & hoc, quod tensum est supra cor, facit hinc inde phænomenon cicatricularum: de quo fortè fusiùs dicam alibi. *Vid. etiam Fig. X. XI. XII. XIII. & XIV.*

Cæterùm in cancris maribus cor testibus superincumbit; testesque cordi substrati sunt. Qui attentiùs inspecti apparent veluti parvi glomi tenuissimorum albicantium filamentorum. Supremam tamen testium partem, quæ caput spectat, non semel explicavi; & observavi constare illam ex vasis anfractuosis, sinuosis, & cellulosis. A testibus tenui sanè principio ortum habent vasa spermatica; *Fig. XV.* quæ progressu majora sunt, & corporatiora: & seminis, quo mensibus iisdem quibus fœminæ pariunt, & in cauda gestant ova, albo colore maximè conspicua sunt; nam mense Maji vasa seminalia sunt flaccida, languida, & ferè vacua semine. Postrema autem

pars ſeminalium vaſorum propè crura minùs amplum quidem ductum habet, & minùs candida apparet; ſed eſt carnoſior, & firmior, quàm media pars; neque tam facilè disrumpitur. Longa, & tortuoſa via, multisque revolutionibus vaſa hæc terminum habent in poſtremis cruribus: hoc eſt, terminum habent in quinto pari majorum artuum; dextrum in dextro femore, ſiniſtrum in ſiniſtro, *Fig. XVI.* Ac in primo oſſe utriusque cruris eſt pars, quæ parùm exporrecta in cylindri figuram foraminulum habet; quod obtegitur carunculâ quâdam ex extuberanti membranula, quæ ductûs pars eſt carnoſior: dixi enim vaſa ſeminalia propè exitum minùs ampla quidem eſſe, ſed eſſe carnoſiora ibi, & difficiliùs ibi, quàm in aliis locis disrumpi. Ex uno latere eſt pilus quidam majusculus in radice, ſed deſinens in cuſpidem acutam, ut caruncula cum iſto pilo faciat ſpeciem partis extremæ in cauda nonnullorum ſcorpionum: videtur ſcilicet caruncula veluti granum milii habens è latere cuſpidem quandam. Ubi cancer ſiccus eſt, & aridus, contracta etiam & ſiccata caruncula apparet parva fovea in oſſe. Cùm vaſa turgent agitato, & moleſtato cancro facilè ſemen albiſſimum è miliari grano jam expoſito erumpit. Et non ſemel tenui lignea ſpatula compreſſi locum inter bina crura, quà priùs cognoveram duci vaſa ad crus poſtremum, & compreſſione illâ ſemen prolicitum eſt. Item ſæpè ſæpiùs diſſecto cancro compreſſione factâ vaſorum, & protruſione crura verſus vidi è cruribus erumpere lacteum ſemen. Organa autem propagationis, & generationis ſic conſtructa ſunt in cancris, ut facilem non inveniam rationem, quâ maris ſemen in fœminæ corpus ejaculari, infundi, vel intrudi poſſit: Sed neque ex ipſa conſtructione hæc eadem ratio infundendi ſemen in corpus fœminæ videtur impoſſibilis. An verò edita jam ova ſuperinſperſo fœcundantur ſemine? O ſemper, & in quibuscunque maximè admirabilis Divinæ mentis ſapientia: quid eſt illud, quod mas tribuit fœminæ; vel quid eſt illud, quod cancri maris ſemen tribuit

ovis in fœminæ corpus progenitis, propter quod ova fœcunda fiunt? Corporeumnè illud eſt, an incorporeum? Ac ſi corporeum & animal tantùm machina eſt; cur non fœmina ſola ſatis eſt ad complendam integrè, perficiendamque machinam? An dantur animalia, quæ in ſpecie ſua non agnoſcunt ſexuum diverſitatem, & ſicuti plantæ quarum quævis ſuam ſpeciem propagare apta eſt, quodlibet ſinè alterius commixtione poſſit ſibi ſimile progignere? An autem animal hujusmodi datum aliquando eſt, an fortè dabitur unquam? Quod ſi omnino incorporeum illud eſt, & neque mas neque fœmina tantummodo machinæ ſunt; cur non item fœmina, quæ ovum concipit, nòn poteſt ſpirituale hoc, & incorporeum infundere? Cum hæc, atque ſimilia conſidero, quæ omnem humanæ ſcientiæ certitudinem ſuperare videntur, exiſtimo licere quidem homini rerum cauſas, veritatemque indagare, quod ſtudium maxime delectabile eſt; verum credere debemus, veriſimilitudines quasdam nos tantùm attingere. Voluit enim Deus operum ſuorum quorumcunque etiam leviorum, & magis vulgarium nullum omnino, exactèque homini cognitum eſſe; ut ſuperbiam deponat homo, agnoſcatque omnia, quæ habet, & quæ habere poteſt, Dei donum eſſe. A quo etſi multa, atque multa quotidie accipiamus; tamen ſi quæ ipſius gratia noſtra facta ſunt, ad illa comparentur, quæ nobis adhuc conceſſa minimè ſunt, pauperes ſumus. Ipſe autem ſic donat, atque largitur, ut ab eo nihil unquam auferatur; ſed ſemper, etiam quæ donat atque largitur, ipſiusmet remanent bona.

[*1687. 25. d. Aprilis Viennâ Auguſtam Vindelicor. allata.*]

Explicatio Fig. V.

AB. & AB primum par brachiorum in gammaro fluviatili, forcipes habens A. & A validas, magnas & dentatas. p. 24.

C. C. C.

C. C. C. & C. Chelæ, ſive forcipes parvæ & languidæ, in aliis duobus paribus brachiorum.

DE. DE. DE. & DE. reliqua bina paria artuum majorum ſine forcipibus, deſinentia in cuſpides acutas, D. D. D. & D. quæ etiam pedum paria bina dici poſſunt.

i, i, i, i, & i, quinque paria minorum artuum in cauda gammari maris fluviatilis, quæ in fœmina ſunt tantùm quatuor paria.

Fig. VI.

Artus exponit in cauda Paguri ſive Grancevola Veneziana.

AB. & AB. primum par artuum, in quibus ſiniſter non habet ova, dexter vero habet ova, pendentia à fibris, ut videatur Botrus.

CD. & CD. primum par pennarum ortum, à primo pari artuum cui pennæ articulantur in C.

EF. EF. EF. EF. EF. EF. reliqua tria paria pennarum, quæ naſcuntur ab aliis artubus, ad ſimilitudinem primi paris ſed botri hîc occultantur à primo botro, ut etiam aliæ partes occludantur.

Fig. VII.

AB. & AB. repræſentat unum par artuum, cum uno pari pennarum.

CD. & CD. veluti vallum facientium circa ova, quorum botrus unus K. effictus eſt in dextra parte, ut conſpiciantur fibræ OL, & OI, in ſiniſtra, è quibus pendent ova.

Fig. VIII.

A. Dorſi pars in Cancro fluviatili inter caudam B C & curvam lineam D E F. qua parte diſſecta & ablata teſta apparet ſubtus membranulas cordis veſicula palpitans, & ſuperincumbens ovariis in fœmina, teſtibus vero & vaſis ſpermaticis in mare.

Fig.

Fig: 7.
pag:64.
C A A C
K
I
B B
D
D

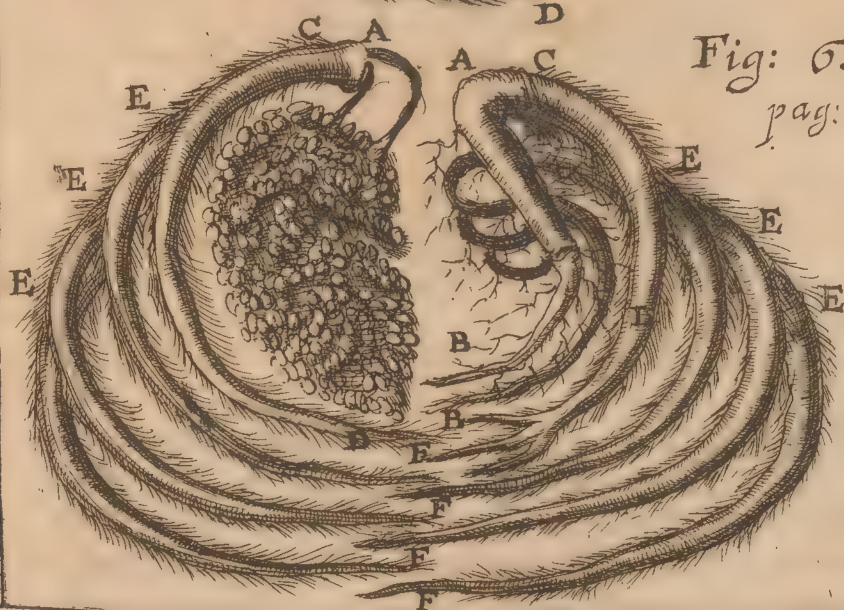

Fig: 6.
pag:64.
C A A C
E
E
E
B
B
F
F
F

Fig: 8.
p. 64.
G
F
E
E
A
B
C
G
G
Fig: 9.
pag: 65.
I
L
m
H
K
n
G

Fig. IX.

G. G. Forcipes in tertio pari brachiorum, quæ medium locum obtinent, inter majores artus & foraminulum habent O & O, in fœmina insculptum in primo osse, atque per hæc foramina O & O pariuntur ova.

HI. Prima intersectio in cauda, parte anteriori, è quâ nulli nascuntur artus in fœmina: cum ab hac eadem intersectione in mare oriatur primum par minorum artuum inter crura exporrectum.

KL. Secunda intersectio est, quâ nascitur primum par minorum artuum in fœmina m & m. ex quo, ut etiam à reliquis artubus caudæ pendent ova m, n n n n m.

Fig. X.

A. Ossa in medio ventris.

O. Foramen ovale obtectum membranula, quæ parte spectante ossa A, non est adnexa labio foraminis, parte vero I, quæ respicit forfices B ossi sive labio foraminis in osse insculpti firmiter annexa est.

C & C. Ovaria.

D. Canalis alter ab altero ovariorum tendens ad foramen O insculptum in primo osse tertii brachii.

Fig. XI.

A. Cor superincumbens ovariis, quorum partes I, I, conspiciuntur è regione quæ spectat ad caput: item, intra è regione quæ spectat caudam, alia ova o. o. o. conspiciuntur in ovariis, quæ longiora sunt cordis vesicula, sed non multùm longiora, cum ova parva sunt.

b. Canalis à corde Caudam versus subdivisus, in canalem, & rectà tendentem ad caudam e. in canalem d. remotum à suo situ, nam vergit ad anteriorem partem animalis.

m. m. m. Ventriculus.

n, n. Portio viscerum ex filis constructorum intestino annexorum.

Fig. XII.

A. Locus cordis ovariis ſuperincumbentis.

B. & B. Ovaria disjuncta parte ſuperiori, conjuncta verò parte inferiori verſus caudam.

CD. & CD. Canales, per quos ova deſcendunt ad brachia.

FE, & FE partes viſcerum ex multis filamentis compoſitorum, quæ parte ſuperiori prope ventriculum multis filamentis inteſtino connectuntur.

GH. Pars inteſtini ad caudam tendentis.

Fig. XIII.

a. Cordis veſicula.

b. Canalis verſus caput, inter ovaria.

c. Canalis verſus caudam, qui dividitur in duos ramos, quorum ramus d. inflectitur verſus ventrem, ramus verò e. rectà tendit caudam verſus.

Fig. XIV.

Q. P. Repræſentat ex uno latere bina foramina O & O, in quæ terminabantur rami ejus canalis, qui ex illo latere diducebantur ad S verſus, ac proinde cancer iſte pariebat ova per tertia brachia, & per ſiniſtrum crus primum, in ordine crurum.

Fig. XV.

AB & AB. teſtes Canceri, quibus cor ſuperincumbit.

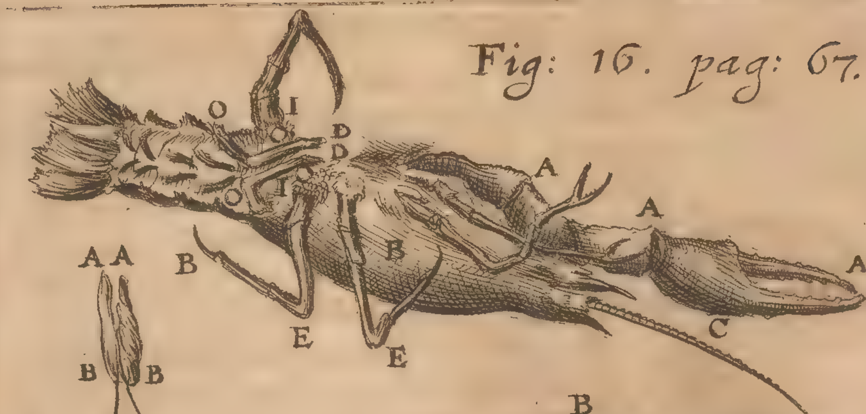
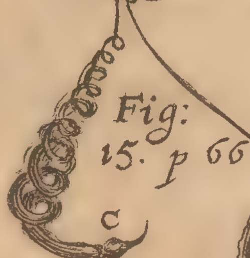
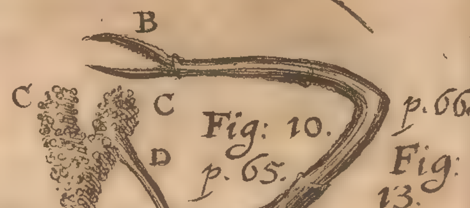
BC & BC. Vaſa ſeminalia tenui principio per viam tortuoſam & multis revolutionibus à teſtibus ducta ad poſtrema crura.

C & C. Carunculæ, ſive grana miliaria in primo oſſe poſtremorum crurum extuberantes, è quibus ſemen erumpit.

DC. Pars vaſorum ſeminalium cruri proximior, quæ minùs ampla, ſed carnoſior & firmior eſt, quàm reliquum BD.

CE. Crus unum Cancri, è cujus latere explicatum effictum eſt vas ſeminale BDC.

Fig.

Fig: 16. pag: 67.

Fig: 15. p 66

Fig: 10. p. 65.

p. 66 Fig: 13.

Fig: 14. p. 66
Fig: 11. p. 65.

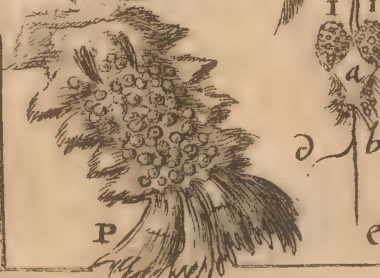
Fig: 12. p. 66.

Fig. XVI.

AAA. Trium brachiorum ex uno latere Forcipes in quibus AC. primi brachii magna & valida nimis est.

BE. BE. Pedes bini in uno latere, in cujus postremo propè caudam juxta principium ejus adest caruncula I. in maribus, è qua semen prodit.

I. Altera caruncula in crure oppositi lateris.

DO. DO. Primum par artuum minorum in cauda cancri maris, quod exporrectum est inter crura, & unusquisque è suo latere titillare potest carunculam I.

SCHOLIUM.

Conferatur Gammarorum succincta anatome, quam, quoad partes quoque generationi dicatas, dedit Cl. *Thom. Willis tract. de anim. brut. lib. 1. cap. 3.* De semine etiam eorum obiter in *Scholio ad obs. 95. Joh. Hellvvigii* aliquid monui.

[L. Schröck, L. f.]

OBSERVATIO XX.
D. JOHANNIS ACOLUTHI,
De
Potu Vini in Malignis.

Quem *Decuriæ hujus Secundæ Anno quinto* notavimus felicissimum (certo tamen circumstantiarum sub moderamine) vini potum in malignis, hic paucis confirmasse, Benevolo Lectori ne tædio cedat. Mense circiter Februario Anni M. DC. LXXXVI. decimo quinto morbi die ad virum 32. annorum petechiis undique sparsum, pro consilio, cum Medico hactenus curationi præfecto, conferendo, vocatus, eundem ferè, quem citato loco descripsimus, casum observabam, eo tantùm differentem, quòd deliria mitiora at-

que interrupta, neque tantum extremorum frigus (quamvis calor pro exigentiâ morbi minor) urgerent. De cætero urina, eam, quæ sanissimis redditur, referens, pulsus depressio, sitis nulla, somnus rarissimus, extremorum continui spasmi, virium defectui maximo juncti, priori annotationi nostræ accuratè respondebant. Pace igitur annuentis Collegæ, seposito, quem jussu ejus officiosè ægro propinabant adstantes, spiritu Vitrioli, & in contrarias penitus indicationes, animo deflexo, iis, quæ aliàs optimè se gesserant, medicamentis, antesignano Vino dato, lethiferum animosè aggrediebamur hostem, qui paucarum dierum morâ interpositâ, receptui canens, mox subsecuturæ fugæ indicia in matulâ depingebat. Hinc tantò alacrius instantibus suppetias ferebat natura, separatisque ulterius cum lotio ex massâ sanguineâ malignis quisquiliis, brevi inimicas copias gloriosè triumphabat.

OBSERVATIO XXI.
D. JOHANNIS ACOLUTHI,
De
Vomitu Sanguinis horrendo.

RArò transcendit impunè oras suas vitalis unda, quin laxatis licentiosiùs repagulis, facilè cum eâdem & ipsa vita elabatur. Non artificiosas sanguinis depletiones, neque naturales illos memorabo orgasmos, quibus per uterina vasa, aut sedales venas, aut nasi arterias, aliave loca, nimio se liberare onere natura modestè satagit, cùm exorbitantes illius conatus nobis persequi contingat, dum purpureum laticem ad illud impetuosius regurgitare sacrarium cogit, in quo sanitatis & morbi, imò vitæ & mortis limites constituit. Ventriculum volo, cui, quo magis antea erant amica, quæ studiosè ex assumtis evolvebat cruoris elementa, eò nunc adversiora sunt, ubi maturitatis assecuta gradum,

dum, pristinam officinam turbant, ut in furorem inde actus archæus, conquiescere non possit, donec intempestivum hospitem validè excusserit. Quamvis verò varios fluxus, deficientes aut imminutos, modico sanguinis vomitu innocuè compensatos, non ignoremus, nullibi tamen ultimum abest periculum, ubi in vehementiores hæmorrhagias sese exsolvit.

Vidimus id in honestâ fœminâ, habitus gracilioris, 49. annos natâ. Hanc à biennio menses, absque ullo tamen sanitatis incommodo destituebant, cùm ineunte Anni octuagesimi sexti vere, varios in abdomine dolores persentisceret, quos colicos seu hystericos esse, rata, aquis variis spirituosis, mulierculàrum ex consilio, sedabat. Decimo Martii, cùm ab aliquot jam tùm diebus omnis conticuisset appetitus, vaga obreperet nausea, & cardialgia ingravesceret, inter phlogosium vicissitudines, ægrè domesticis rebus satisfaciens, maturè se cubitum confert, stomacho prius forti haustu, eoque adhuc repetito, aquæ alicujus carminativæ spirituosæ, denuò perfuso. Tum inter mille gemitus obrepens somnus, ipsam ad duodecimam usque detinuerat, ubi urgente malo expergefacta, triplici vomitu tantùm non animam expuebat. Marpesiæ cautis instar rigentis, maritus, horrido mox clamore viciniam implet, quæ advolans, proprio immersam cruori, semi-exanimem, tollit. Si in suâ arte credendum artifici, marito lanioni fidem adhibere licebat, asserenti, tantum sanguinis, mactatum vix eructare bovem, quantum, totum ferè cubile tum inundaverat. Variis refocillata analepticis ægra, cum sibi ipsi rursus constaret, quartâ matutinâ idem denuò fatum experiri, quamvis, deficiente jam undâ, mitius. Horâ septimâ demùm consultus, pulverem stypticoresolventem opiatum, à meridie repetendum, cum misturâ Sylvii in casibus ejusmodi commendandâ, præscribo, quibus ipsis per diem fluxus cohibitus, octavâ vespertinâ tantò vehementius instabat. Excreti ultimo hoc impetu sanguinis

oculatus teſtis, ternarium librarum medicarum ſuperaſſe, judicavi. Tum vitæ pauciſſimæ reliquiæ, quas omni fulcire ſtudiô annitebamur, donec mentem rediiſſe comperiremus. Affectus urgentia nihil non tentatum relinquere jubebat, hinc externis quibuscunque (exceptâ V.S. quam immenſa pariter ejecti cruoris copia, atque famæ obſervatio negare videbantur) ſupra allegata ulterius ſociare medicamenta meditabar. Deprecante autem pulverem ægrâ, quem, cum aliis ingredientes Biſtortæ & Tormentillæ radices, ipſi reddiderant inviſum, anaticâ portione miſta Corall. a. præp. terr. ſigill. ſtrig. CC. uſt. Lap. 69. præp. cum grano ſemis Laudani ſubſtituebam. Nox inſequuta quietior. Mane melius, quamvis omninò fractis viribus ſe habens, eodem fruitur præbio, parciore tamen manu Laudanum offerente, ſcilicet ad grani tertiam partem. Eundem pulverem, paucis nonnunquam miſturâ martialium immutatis, ter, quilibet inſequentium quinque dierum vidit, eam, ſub refractâ hâc Doſi, Laudani continuationem, patiente, magno cum ſucceſſu ferente. Cum alvus per biduum obſtructa ſollicitationem ſui flagitaret, injectum clyſma magnam congrumati ſanguinis copiam eliciebat, indicio, ipſum, per utrumque ventriculi oſtium, elabendi viam, ſibi quæſiviſſe. Hoc ulterius alleviati auxilio, tribus vel quatuor ex ordine diebus illud revocabamus, donec natura conſuetos repetere tramites, proprio motu, magnoque ſpei noſtræ augmento, inciperet. Hanc tamen infirmo ſtare talo, quamvis appetitu ciborum, ſomno, ad actiones omnes integritate, pro conditione graviſſimi morbi, ſufficientibus, ſuffultam, infelix octava morbi dies oſtendit. Omnia enim tranquillo reddita ſtatui ulterioribus demulcere Laudani blandimentis inconſultum arbitratus, ſeptimâ die abſtinere ab eodem conſtitui. Nihil erat, quod notabilem hanc redderet, neque ſequentis dimidium quicquam ſiniſtri experiebatur, cum momentaneo orgaſmo rurſus inſurgens ſanguineus latex (nihil minus metuente ægrâ) per ſuperiora,

aliquot

aliquot librarum pondere ſeſe præcipitem daret. Si unquam antea tùm certè morti proxima, ejusdem quique præ ſe imaginem ferebat. Adeô luridus vividior: reduci ſucceſſerat faciei color, genæ erant collapſæ, retroceſſerant oculi, ceſſaverat arteriarum pulſatio, ut imminentibus fatis nemo certius quid ominaretur. Quartum tamen ſuas inſtaurabat copias, exquiſitorum confortantium firmata robore natura, quorum veſtigia laudatus ſupra pulvis per duodecim dierum curſum legebat. Hoc, omni malo ſopito, ſi qua in vaſis minoribus reſtitarent (impedito ſanguinis circulo, extravaſationi ejus anſam præbentibus) obſtructionibus reſerandis, liquor Martis Solaris commendabatur, cujus paulo poſt continuato uſu, hucusque conſtans, pro deploratâ habitæ, recuparabatur valetudo.

OBSERVATIO XXII.
D. JOH. ACOLUTHI.
De
Pædarthrocace.

NOvum, rarumque ſeculi noſtri fœtum, hoc impoſito nomine, *Severinus* delineavit, in ſuo *de reconditâ abſceſſuum naturâ*, Commentario. Illuſtraſſe eundem B. Collegam noſtrum Excell. *Schefferum*, memoriam ejus orbi commendans *Miſcell. Curioſ. Decad. 2. A. quintus* docet, quas tamen doctas videre meditationes, nobis nunquam contigit. Infortunatos autem doloroſiſſimi morbi natales, non peregrinas tantùm turbaſſe oras, ſed Sileſiam quoque noſtram afflixiſſe *Ephemerid. Germ. Dec. 1. A. ſexti obſervatio centeſima* palàm fecit, ulteriusque in corporibus noſtratium, moleſtum hoſpitem ſua ſibi paraſſe hoſpitia, ſequentia loquentur.

Nullum autem penes me dubium reſtat, quin genito-

rem

rem ejus viscido acres humores agnoscam, qui in spongiosis gyris, capita puerilium ossium constituentibus, stagnantes, successivo congestu eorum confinia extendunt, planumque antea quod erat, notabili tumore efferunt, nullâ superjacentium carnosarum partium sensibili alteratione factâ, donec morâ acriores redditi, ossium corrodant substantiam, unde exurgens caustica sanies, ipsas carnes depascitur, & quæsitâ elabendi viâ, pessimi moris ulcera producit. Hæc, quamvis vix ullam Medici providentiam & sedulitatem, venientia antevertere, aut aggressa curare valere *p. 311.* laudatus modò pronunciet *Severinus*, divinamque ob id Pœonis intelligentiam, Æsculapii artem, omnemque Crateri supellectilem *p. 313.* huc convocet, quid tamen divinâ assistente gratiâ, paucis auxiliis, tàm consummatam, ex parte, &, nisi mox recensenda ægræ sors obstitisset, plenariè curando, quàm ubiq; irruentem removendo pædarthrocacen, præstiterimus, annotamus.

Quicquid vero de eâ orbi literario communicatum, hactenus mihi innotuit, id omne variolarum, morbillorum, achorum, aliorumq; exanthematum reliquiis tribuitur, casibus priori observationi nostræ analogis, dum posterior, malum per se, nullo recensitarum excretionum cutanearum antambulone, incipiens, B. L. sistet.

Paupercula 12. annorum puella, suburbii nostri incola, variolis confluentibus feliciter superatis, paucas post hebdomadas, omnium articulorum doloribus lancinantibus obruitur, quibus continuò stantibus, elevantur ibidem tumores, tandem, cum omnimodâ ad motum impotentiâ, acerrimum ichorem plorantes. Hoc rerum statu eleemosynam petentis, misertus, ut, quibus involuta erat, laciniis, detraheret ægræ, matrem jubeo, nudoque inspecto corpore sceletiformi, consummatam, prout à *Severino* describitur pædarthrocacen esse, decerno. Tùm Christiani amoris jussa executurus, simul & sen-

tentaturus, quousque affectui, nunquam antea mihi obviam facto, mederi liceret, à viſciditate & acrimoniâ delitescentium humorum, præcipuas ſumens indicationes, ſimul & eò contendebam, ut ulcera manantia probè expurgarentur, ſuoque tempore, maligno fermento extincto, optatam nanciſcerentur conſolidationem. Agmen ducente purgante, (quo ſolo, maturè exhibito, omnem præcaveri potuiſſe morbum, probabile) Antimonialia cinnabarinis juncta exhibebantur, thermis artificialibus, ex Sulphure & Calce vivâ paratis, bis de die inſidebat, iisque ulcera accuratè eluebantur, Emplaſtra & unguentum ad imitationem *citati ſupra Ephemerid. Germ. loci* erant eadem, niſi quòd Diaphoretico Mynſichti, Magneticum Salæ, & cum oleo deſtillato Tartari malaxatio accederet. His, trium quatuorve ſeptimanarum ſpatio, felices adeò faciebamus progreſſus, ut quæ antea ſummè emaciata, immobilis jacebat, nunc habitior inſiſtere pedibus, imò & obambulare, manibus brachiisque ſatis commodè uti poſſet, ulceribus quibusdam omnimodè clauſis, cæteris, magis indies imminutâ profunditate, laudabile pus fundentibus, tumoribus vero decreſcentibus notabiliter, cum neſcio quâ de cauſa irritatus hoſpes, miſeram cùm filiâ matrem ædibus ejiceret, & negatâ aliâ, prope urbem habitandi occaſione, ipſa poſt hæc à me nunquam viſa, ſpe ſalutis, nos, curæ propediem auſpicatò abſolvendæ, exueremur.

Benigniora fata erant pueri undecim annos nati, mercatoris inter noſtrates honeſtiſſimi filii, cui, nullo excretionum cutanearum genere prævio, dextrum genu, à parte internâ, pugnum excedente tumore elevabatur, tantis cum doloribus, ut multas noctes, clamando, parentibus perdiderit. Conſultus, ex cute, nullâ qualitate immutatâ, & inflatæ, ipſius oſſeæ ſubſtantiæ, duritie, de pædarthrocaces initio cogito, iisdem, quæ ſupra notata, medicamentis internis præſcriptis. Externè, ſpirituoſa nervina Spiritui lumbricorum Terra volatili junctas illinebantur, imperabatur quoti-

die sudor, frictiones, alia, malo eundem alterius genu locum, mox tali, hinc humerorum, utriusq; cubiti, manuum, imò & nonnullorum digitorum articulationes invadente. Sic miserrimus, omni artuum usu privatus, gemebundos dies noctesq; ducebat. Supra, quæ bene cesserant, remediis, quamvis non adeò inveteratus, pertinacior tamen morbus, illudebat. Neq; enim dicta interna obicem ei ponere poterant, quin in horas latius vagaretur protervus acquisitor, neq; Emplastra cum linimentis, qui surrexerant, tumoribus, quicquam detrahere noverant. Aliam igitur ingressi viam, duro nodo, duriorem aptaturi cuneum, omni alio potu ad tempus interdicto, mane & à meridie Decoctum ex Carnis viperin. exicc. ℥ij. Rad. chin. ponderos. Bardan. Sarsaparill. ãã. ℥iß. Rasur. Lign. Sanct. ℥vj. Sassafr. ℥ß. Herb. Fumar. miß. Epatic. nobil. Fragar. aa. mß. Rad. Hellib. nigr. ℥ß. Fol. Senn. s. stip. ʒiij. Sal. Tart. ʒj. incis. & contus. maceratis in aqua comm. ℔ ix. per diem & noctem, post coctis ad med. colatis, & c. s. q. Syrup. de Cichor. edulcoratis, paratum, ad Uncias tres vel quatuor bibere, & solio aquæ decoctionis Saponis Veneti, cum herbis nervinis & emollientibus, insidere jussi, ordinato, pro Pocheto, Decocto, ex prioris remanentiâ resultante, passulis, & radice Glycyrrh. pro more, gratiore reddito. Aquâ extracti artus, Emplastro de Ranis Vigonis cum Mercurio, primò simplici, mox duplicato & triplicato, tandem quadruplicato, excipiebantur. Per hæc, omnibus membris suus redibat motus, tumoribus discussis, exceptis genubus, ut primis, sic ultimis morbi subjectis. Ultimò, cum nimiâ visciditate irretitum Mercurium, officio suo, pro resolvendo duriore concreto, sufficienter defungi non posse, judicarem, laxiori massæ sociare eundem constitui, Emplastro Hyoscyamino Ludovici, eò delegato. Hujus Unciæ duæ, Mercurii Drachmis sex imprægnatæ, & nervinis oleis destillatis malaxatæ, brevi Gordios solvebant nodos, puerumq; compedibus liberatum, ad familiares huic ætati saltationes, rursus dimittebant.

[*Confer. Decadis hujus Anni III. obs. 129. 130. 131. & Ann. IV. obs. 74.*]

OBSER-

OBSERVATIO XXIII.
D. JOHANNIS ACOLUTHI.
Delirium grave, cum Impotentia, sponsi, ex fascino.

Quotidiana sunt in perniciem nostram Diaboli ludibria, ipsi, (ut intacta relinquamus, quibus nobiliorem nostri partem, animam perdere satagit) in corporibus nostris tantò felicius succedentia, quòd accuratissimus naturæ mysta, intuitivâ quasi nexûs causarum naturalium cognitione, gaudeat, adeoque ad intentionis suæ scopum, tantò artificiosius eas dirigere nôrit. Hìc, scelestissimi hostis machinas detestemur, quibus, procreationi sobolis infestus, neogamorum spiritus ligat, & suppressâ seminalium humorum turgescentiâ, non conjugales tantùm sufflaminat amplexûs, sed & magnâ, pessimorum accidentium syndrome, miseros mulctat. Quamvis verò myriotechnites hic, subtilissimas telas nectat, rudior tamen est, quàm ut ex causis merè physicis structas insidias suas ita obvallare queat, quin per medicamenta effectu suo illis contraria, imprimis autem divinâ benedictione roborata, diruantur. Hinc ex voto aliquot à nobis liberati, quos captivos hic Asmodi ducebat. Universalis languor, inexplicabilis quædam præcordiorum anxietas, & communis, omnibus hoc malo pressis, virilitatis enervatio, vulgaria magis sunt symptomata, quàm ut hîc allegari mereantur. Notabilior fortè est, quam nupero mense Aprilis in Viro juvene 28. annorum, staturæ proceræ, & robustissimi corporis, statum vidimus. Hic, cum habitu externo, sponsæ suæ, viduæ, largâ manu admetiendas Venereas dapes promitteret, ipso nuptiali die, tantam sui ex se amotionem patitur, ut asino ad lyram, ineptior ad imminentia eleusinia hæc sacra obeunda, videretur. Noctem inquietam, alterâ die ap-

petitûs proſtratio, triſtitia, & laſſitudo omnium artuum excipiebat. Tertiâ die, conſilii ergo vocatus, ægrum, magnâ difficultate ſpirandi laborantem, oculis torvis & fulgidis, facie prætumidâ, extremis, cum livore, frigidis, pulſu parvo, nonnunquam intermittente, & tantâ debilitate oppreſſum intueor, ut in lecto erigere ſe neſciret. Dum omnes circumſtantias, lecto aſſidens, accuratius penſito, ecce, moribundus, nunc furibundus, lecto exilit, ad fores properat, in plateam ſemi-nudus ſe prorepturus, niſi vi retractus fuiſſet. Tum robuſtâ virorum cuſtodiâ opus erat, quæ, me adhuc præſente, bis revertentem paroxyſmum maniacum compeſcebat. Ex ligatorum diabolicâ arte ſpirituum, nunc torpidiore motu, nunc impetuosâ rurſus exploſione dependentem ſanguinis inæqualem circulum, omnem ludere tragœdiam perſpiciens, venæſectioni manum applicaturus eram, quam continuus ægri violentior motus non admittebat. Eo exuti auxilio, medicamenta advocabamus; reſolutione humoralis maſſæ, tam contentis quàm impetum facientibus, æquabiliorem motum conciliatura. Quin omnia volatilia id fuerint præſtitura, nulla penes nos erat ſuſpicio, interim ſpiritum Cornu Cervi rectificatiſſimum, quovis bihorio ad ſexaginta guttas cum miſturâ analepticâ infundere jubebamus. Poſt primum hujus præbium furioſis acceſſibus frænum injiciebatur, eodemque per diem aliquoties repetito, facilior reſpiratio, faciei detumeſcentia, calor colorque naturalis, manibus pedibusque, & mentis præſentia, ſuccedebant. Tum verò adſtantes ſecuri, & Medico immorigeri monito, per totam noctem, ne guttulam exhibuerant. Manè eadem rerum, quæ præcedente die, turpiſſima facies. Ad priſtina igitur reverſum eſt præſidia, quibus intra biduum in tantum reſtituebatur, ut in conclavi obambulaverit. Jam dietâ & medicamentis reficientibus porrò eundem eram refocillaturus, donec laſſus, additis calcaribus, ad ſaltum incitari equus commodè poſſet, niſi muliercularum obſtitiſſet ſuperſtitio, quibus ſufficiebat,
Spon-

Sponſum, ope noſtrâ, potiſſimo periculo ereptum. Hinc magnâ cum gratiarum actione mihi nuncium mittebant, reliquum abſolvendæ curationis ſibi vendicantes, propinato ipſi (ut poſtea comperi) aliquot vicibus, raſurâ campanæ, & priapi tauri nigri, donec idem, quod, quem devoraverat, præſtiterit.

[*d. 21. Junii 1687. Norimb. miſſæ.*]

OBSERVATIO XXIV.
D. SAMUEL LEDELII,
De
Noxa à nimio pulverum uſu.

NOn infimæ notæ vir eruditus, corripiebatur febre ardente, & hâc jugulatâ detinebatur per aliquot menſes variis ſymptomatibus, plerisque ſcorbuticis. Medicus ſat multis ipſum impleverat pulveribus, interdum unô die duos vel tres porrigendo. Superatis reliquis moleſtiis, remanebat tanta ſtomachi debilitas, ut nihil retineret, ſed omnia per vomitum rejiceret. Quid conſilii? Roborantium vis erat vana, nil conducebant pulveres peptici, nil unguenta, emplaſtra, balſama, ſacculi, ſpiritus, eſſentiæ, elixiria, aquæ ſtomachales & alia. Tandem re benè examinatâ adſumitur vomitorium feliciſſimo cum effectu. Præter enim ſaburram vitioſorum humorum, & pituitæ viſcidæ, natura excludebat pulveres nimiô numerô intruſos, & qui jam de vita deſperârat, priſtino reſtituebatur vigori. Videmus ex his, quàm catus Medicus eſſe debeat etiam in forma propinandorum medicamentorum: Janus utique bifrons ut ſit, requiritur. A ſcopo noſtro non admodùm alienus eſt *Beguinus*, dum ſcribit *Tyroc. Chymic. l. 1. c. 1. p. 26.* non raro ægrotantes ob devoratas partes noxias excrementitias & venenatas unà cum ſalutaribus & utilibus, expugnatô morbô, cum ſymptomatis gravioribus poſtmodùm ſupervenientibus, &

ipso priore moribo periculosiorbus conflictantur. Loquitur autem de illis medicamentis, quæ absque ulla præparatione Chymica tàm simpliciter ægrotis porriguntur. Quod licet in nostro subjecto non fuerit factum, sed pulveres benè præparati exhibiti: Interim tamen in hacce cura oculus non fuit intentus ad hoc: πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον.

OBSERVATIO XXV.
D. SAMUEL LEDELII,
De
Loquela amissa feliciter restituta.

POterius *Centur. 2. Curationum, curat. 11.* adducit exemplum juvenis, qui ex procera quercu humi lapsus, omnem loquendi potentiam amisit, absque ullo sive intra sive extra tumore; hunc restituit medicamento purgante, & julepo attenuante & dissolvente. Anno præterlapso, dum adhuc Grünbergæ vivebam, vicina mea Barthisia mittebat ad nos puellam 9. circiter annorum, quæ hucusque benè & atticulatè fuerat locuta. Aluerat autem ulcera capitis manantia, quæ spontè exsiccata aruerant ante 5. septiman. Inceperat tunc difficulter loqui, subsequente totali obmutescentiâ. Edebat, bibebat, dormiebat, & cætera, quæ sanorum sunt, agebat, muta tamen. Expendo rem, & quia succosam videbam, corpusque pravis humoribus oppletum, dabam pulverem, qui supra & infra copiosè operabatur. Exantlatô primô vomitu, exclamavit: Mutter/ mir ist übel! & consequenter plura protulit, sermoque articulatus de die in diem perfectior iterùm extitit absque ullo ulteriori medicamento. Vid. *Dec. 1. Ann. 3. observ. 60.* Pulvis hic erat:

℞ Tart. Vitriolat. gr. xv.
Trochisc. alhand. gr. v.
Antimonii diaphor.
Diagryd. a. gr. iiij.
Ol. Carv. gtt. iij. M. D.

SCHO-

SCHOLIUM.

COpiâ & qualitate peccantes in corpore humores si per ejus peripheriam exitum moliantur, rarò absque periculo ad interiora regredi vel repelli, plurimæ Medicorum observationes, tum ipsæ *Ephemerides nostræ, Dec. hujus Ann. I. obs. 35. Ann. IV. obs. 89.* & *Ann. V. obs. 152.* edocent. Inprimis hîc memoranda quoque venit *Phil. Salmuthi observ. 129. cent. 2.* de obmutescentia per aliquot septimanas durante, cum subsequente postmodum balbutie, ex represso manus serpente ulcere; vitioso nempe sero hac ratione nervos ad linguam abeuntes occupante, motumq; ejus liberum sic inhibente.

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO XXVI.
D. SAMUEL LEDELII.
De
Usu Aquæ ligni Fraxini.

ANno II. Dec. II. Observ. 178. D. Sommerus Collega Curiosus, ut vulnerarium adducit oleum ligni fragini. Quid observaverim circa usum aquæ ligni fraxini, hîc do. Scinditur justo tempore, dum nempe Sol leonem intrat, & tùm putatur quod sit in summa exaltatione, & aqua inde elicitur & destillatur. Pastor mihi quotannis dispensat & conficit, pluribusque dat hanc aquam in omnibus vulneribus externè adhibendam. Vulnus primùm lavare jubet hacce aqua, deinde linteum mundum aqua imbutum imponit ter de die, aut dum non vult de novo deligare, humectat tantùm linteolum, usq; dum imbibat humorem & vulneri adducat. Vidi aliquoties cum singulari utilitate grassante dysenteria, pluribus potandam dedit & profuit. In torminibus ventris & flatulentia etiam dedit internè cochleatim. Aqua dum recens est, bonum habet odorem & fortem, cum

ali-

aliqua fragrantia nares feriente, qui odor dein tacitè languescit & remittit. In pago ab urbe remoto, utique talia in usum trahi possunt, præprimis ubi bonum videmus effectum; pauperes quippe rustici non facilè Chirurgum consulunt in suis vulneribus, nisi sint lethalia.

SCHOLIUM.

HUc referre liceat, quæ non tantùm de aliarum arborum, sed etiam fraxini sylvestris succo in *Act. Philosoph. Angl. Num. 43.* ex quorundam relatione memorantur, eundem scilic. suo tempore copiosè fluere, & certissimum remedium esse contra nonnullos obstinatos adfectus, præcipuè scorbuticos spleneticosque. Arbores autem â fine Januarii ad medium Maji esse aptos ad fluendum; interque primas, quæ succum emittunt, fraxinum existere, experientissimum succorum collectorem servatoremq; *D. Midford de Durham* adfirmare, cujus succus tam maturè turgeat, ut ante Martii finem fluere queat. Cum verò fraxinus, præsertim etiam cortex ejus, magnæ in multis morbis efficaciæ esse observetur, succum ejus, à quo nempe sive in fluore suo constituto, sive intra corticem condensato, virtutes ejus potissimùm dimanant, non inefficacem esse posse, facilè colligitur; cujus etiam ex Veteribus testimonium perhibet *Q. Serenus Sammoniacus*, liquorem ex accenso fraxini ligno exsudantem, in aurium doloribus his verbis commendans:

Cum sævus teneras dolor altè sauciat aures,
Fraxinea in flammis fundit quem talea, succum
Instilles.

[L. Schröck, L. F.]

OBSER-

OBSERVATIO XXVII.
D. SAMUEL LEDELII,
De
Tremore artuum quotidiano à terrore.

ANcilla 17. annorum plethorica in diſtrictu Grunbergenſi Sileſiæ, noctu ſurgit & putat appropinquare auroram, excitat etiam ſervulum ad obeunda munia. Ille autem laſſus iterùm obdormiſcit, dum puella ad limen ſtabuli ejus adventum expectat. Interim ruſtici uxor, quæ ante octiduum ſepulta fuerat, ancillæ in forma conſueta apparet: hæc terrore perculſa & conſternata vociferatur, cameram petit & toto corpore tremere incipit. Reliqui inquilini excitati hoc clamore ſurgunt, & quid fuerit, quærunt, timiditatemq; & vanitatem viſionis ancillæ exprobrare ſatagunt. Mali nihil ulterius paſſa, aggreditur domeſticos labores, verùm ſingulis diebus aliquoties indiſcriminatim quoad artus incipit contremiſcere, qui tremor, non diu durans, deſinit absque ullo alio ſuccedente ſymptomate, & per tres. 6. 7. horas revertitur, eodemque modo intermittit. Me conſulunt, quæro an menſes fluant, reſpondet quod fluxerint, & poſt terrorem deſierint, inſto & quæro quamdiu? dicit quod jam tres menſes abierint. (Credidit enim malum per ſe ceſſurum, menſesque redituros) ideò cum Deo curam aggredior, corpus præparo, evacuo, venas poplitis ſecare jubeo, balnea in vanno impero, nervos conforto, ſanguinis menſtrui fluxum procuro, & ſic rem ex voto abſolvo.

OBSERVATIO XXVIII.
D. SAMUEL LEDELII.
De
Lenimine Podagræ.

GRunberga Silesiæ (Prasia Flysſorum etiam vocata) ob abundantiam vini, hujusq; nimium uſum plures oſtendit arthriticos & nephritide laborantes. Vinum enim illud continet tartarum ſat nocivum, cum acido nervis inimico, deponitque calcem in menſa pejorem quam jenenſe. Hinc unusquisq; etiam ſuum ſingulare habet remedium in hiſce doloribus, quod interdum magis opinione quam re vera dolores terminat. Vir primarius, ſcobem cornuum, quæ à confectione pectinum reſidua manet, (den Kammacher Staub) ſanctè ſibi aſſervabat, & in doloribus applicabat, præprimis in igne ſacro, quo titulo inflammationem dolores Podagricos præeuntem, inſigniunt, qui de Podagra metuunt, eſt enim exoſum nomen. Profuit, demulcendo ob frigiditatem & ſiccitatem dolorem urentem, at non promiſcuè omnibus. Conſul ſenior cinnabarim nativam aſpergebat: alius lumbricos vivos imponebat, cum remiſſione dolorum. Nonnemo cannabim cum albumine ovi, alter viridem corticem ſambuci applicabat: tertius caſeum recentem emplaſtratum, porrò lac acidum, ſtercus bubulum, acetum cum terra figlina, Illuſtris perſona balſamum inungebat Peruanum. Amicus ab uſu vini copioſiori contraxerat Chiragram & Podagram, interim dum dolores erant ſæviſſimi, bibebat vinum ad ſatiem, doloresque patienter perferebat. Nobilis mirum in modum torquebatur eodem malo: alii ipſum inviſentes bibunt aliud vinum non patritium, alliciunt, ut fieri ſolet, ægrotantem, facetiisque allectum ad ſummam deducunt ebrietatem. Benè dormit, bene-

beneque ſudat: manè expergefactus ſibi metuit, vanô tamen metu, ſiquidem nullum aderat amplius veſtigium dolorum, niſi gravitas & laſſitudo artuum, & vixit per aliquot menſes immunis ab iſtiusmodi cruciatibus. Quanta eſt gulæ intemperantia! Certè plus noxæ quàm celer enſis habet. Pharmaca ab Aſclepiade prodita ad arthriticos & podagricos affectus enumerat *Galenus lib. 10. c. 3. de Compoſit. Pharmac. ſecundum locos;* & qui talia Antiquorum amat, ibi inveniet.

OBSERVATIO XXIX.
D. SAMUEL LEDELII,
De
Noxa Vini Hiſpanici.

RArò nos purum bibimus Vinum Hiſpanicum, ſiquidem per mare per terram jactatum & vectum miras ſubit & alterationes & adulterationes. Nobilis à Fritſchen, prior marita, quoties parùm bibebat Vini Hiſpanici, ſtatim aderat tuſſis cum ſputo purulento. Eruditus raræ texturæ quoties bibebat aliquid hujus vini, etiam moleſtabatur tuſſi absque tamen ſputo ſanguinis. *Poterius* in *Pharmacop.* ſuadet crudum Mercurium detinere in fundo vaſis vinum continentis, & dicit, quòd vinum nec aceſcat nec pendulum fiat. Nonnemo volebat aſſerere, quòd Vino Hiſpanico arſenicum certa doſi admiſceretur, id quod tamen pro veritate hic non vendito, licet ratio erui poſſet, quare prædicta ſymptomata ab uſu hujus exiſterent.

[*Scribeb. Görlitii Luſat. Superior. d. 22. Jun. ſt. n. 1687.*]

OBSERVATIO XXX.

D. JOH. LAURENT. FEHRII,

De

Imaginatione forti in gravidis fœtui plurimùm noxia.

QUàm periculosi sint embryonibus vehementiores gravidarum affectus, ex pluribus notum est observationibus. Nuper hîc locorum accidit, ut uxor cujusdam lanionis circa dimidium gravidationis tempus in mola occupata ex improviso spectaret manum ministri molitoris digitis quatuor mutilatam, hinc perterrefacta adstantibus mulieribus factum narrat, à quibus animatur, & ut manum ministri paulò accuratius contempletur, informatur, illa dictis paret, ast postmodum enixa est filiolam cætera vegetam, cujus manus dextra pollice quidem donata, ast quatuor reliquis digitis naturæ conformibus erat orbata, quorum locô particulæ carneæ breviores, parum mobiles absque ullis articulis, cartilagineis protuberantiis aut unguibus, quales adhuc dum apparent, extabant. Hinc docemur 1. personas membra mutilata habentes in locis publicis non esse tolerandas, aut, ut illa chirothecis vel aliis convenientibus tegumentis semper muniant, coërcendas. 2. Nimis attentam & accuratam objectorum visibilium, gravidis præcipuè noxiorum contemplationem contra receptam à vulgo opinionem esse vitandam. 3. Manûs mutilatæ ideam, spiritibus forti imaginatione impressam, & sensibus internis oblatam, hinc & embryoni communicatam, principalem depravatæ conformationis fuisse causam, non in hominibus tantùm, sed & brutis notabilem, quod posterius vel sequens confirmare potest historia, quæ præteritô annô hîc accidit, dum vacca prægnans à pascua domum repetens cervam, à quodam cive

pri-

primario inter pecora domestica educatam, inque vestibulo januæ stantem inopinatò spectat, eamque à partibus posterioribus paulò attentiùs contuetur, factum est, ut deinceps vitulum caudâ breviori, instar cervæ, præditum, quem postea ob mirabilem istam conformationem Dominus mactationi destinavit, in lucem ediderit.

OBSERVATIO XXXI.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,

De

Vermibus cum urina excretis.

CUm non ingrata fore sperem, quæ nuper *D. Andreas Plantcovius*, Lubecensis, Româ ad me scripsit, in hac & sequentibus Observationibus ea communicare Curiosis nostris volui. Et quidem novit ille Religiosum Mediolanensem, qui correptus dysuriâ persuadere suis voluit, se aliquot vermiculo s non tantùm cum urina excrevisse, sed immanes etiam, à quibus vexabatur sæpius; dolores unicè ab iis dependere. Advocatus Medicus causam suppressionis illius calculis attribuens, inter alia decoctum præscribit ex emollientibus & detergentibus, quô diligentius assumptô, cum urinæ magna copia, non sine ægrotantis & medentis admiratione, duo in conspectum veniunt vermes, qui hanc crassitiem trium autem cubitorum ferè longitudinem æquabant.

OBSERVATIO XXXII.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,
De
Calculo ex hypochondrii ſiniſtri ulcere prodeunte.

IDem *Dn. Plantcovius* vidit Venetiis mulierem in hypochondrio ſiniſtro laborantem ulcere, ex quo cum pure hujus magnitudinis O lapillus egreſſus fuerat. Et licet Medicus, qui fortè accedebat, illam eſſe calculoſam, renemque ulcere conſumtum, pronunciaſſet, eventus tamen contrarium demonſtravit, ulcere ad cicatricem paucos intra dies deducto, fœminâq; ſanitatem priſtinam recuperante, nec de ullo ſenſu vel minimi doloris querente.

SCHOLIUM.

ABſceſſus non rarò calculis gravidos eſſe, ut aliorum relationes taceam, inprimis *Ephemerides* quoque *noſtræ, Dec. I. Ann. I. obſ. 66. Ann. IV. obſ. 189. An. IIX. obſ. 50. Ann. IX. obſ. 69. & 185.* nec non *Dec. II. Ann. I. obſ. 5. Ann. III. obſ. 16.* & *Ann. V. obſ. 107.* teſtantur. Ubi memorari meretur *Nicolai Tulpii* monitum in *obſerv. med. lib. 4. cap. 21.* quod, calculum ex ulcere prodeuntem cum itidem deſcripſiſſet, ſubjungit: *Agedum, Chirurge, fatigant te interdum inveterata ulcera, ludisq́; non rarò operam in tumoribus duris, ignarus, loco puris, aliquando calculum inibi matureſcere. Vis filum Ariadnæum? cujus ductu feliciter ex hoc labyrintho evades. Sequere quod propoſui exemplum, & conſidera attentè, num ſiliceus hic hoſpes clandeſtinè alicubi deliteſcat.* Simile quid ante ſeptendecim circiter annos hîc Auguſtæ contigit, tumore duro, aſt mobili, quem plurima vaſa ſanguine turgida perreptabant, Merca-

soris

toris cujusdam regionem temporalem dextram occupante, cujus, amygdalini nuclei magnitudine dum adhuc erat, exstirpationem, mediante ligaturâ, Chirurgorum aliquis, ast renuente ægro, frustrà suaserat; unde majorum subinde in molem is excreverat, ita ut tandem ad oculum usque & aurem se diffunderet. Cum verò Chirurgi eâdem sectione auferre, ob infestam, quam metuebant, hæmorrhagiam, & substratum musculum temporalem, dubitarent, consiliô Medici alicujus, capsulæ ex lamina ferrea, in summitate tribus exiguis foraminulis pertusæ, ad arcendas aëris externi injurias (aliis tamen machinulam, ut liberæ transspirationi incommodam, & hinc tumoris augmentum potiùs promoventem, improbantibus) inclusum, frustrà à Medico isto plurimis multi pretii internis medicamentis, sanus cæteroquin, diu defatigatus, continuò circumportabat, usque dum aliquando inter confabulandum cum amico, acu per foramen capsulæ immissâ venam insigniorem fortuitò pertunderet, largâ mox hæmorrhagiâ, nullum aliud, exceptô pavore subitaneô, incommodum producente, quin jam Chirurgis convocatis, viam vulnusculo istô monstrante, animum ad suscipiendam audaciùs curam addente; qui causticis, quæ inter butyrum antimonii primas tenebat, carnem glandulosam, & subinde repullulantem flaccidam semestrali labore sensim absumentes, ad durum tandem impingendo corpus, calculum albicantem, magnum & isto in præsenti observatione adnotato duodecuplò aut pluries majorem, atque ex laminulis concretum, nonnihil molliusculum, & hinc cum tempore, per exsiccationem, in pondere & mole decrescentem extraxerunt, ulcere dein brevi temporis spatio perfectè consolidato.

[L. Schröck, L. f.]

OBSER-

OBSERVATIO XXXIII.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.
Bulimus à vermibus.

QUidam juvenis Romanus, teste prælaudatô *D. Plantcoviô*, circiter 24. annorum, sæpè premebatur fame penitùs insatiabili, & nisi ferè semper ederet, in animi deliquium incidebat. Variis remediis per quadriennium sed frustrà usurpatis, tandem superveniente asthmate extinguebatur. Cujus cadavere aperto, inveniebatur in ventriculo insignis conglomeratorum vermium congeries, & duæ in inferiori orificio glandulæ ad moschatæ ferè nucis magnitudinem accedentes, & vermibus figuræ colorisque varii repletæ.

[*Kiliâ 1687. 10. Augusti missa.*]

SCHOLIUM.

QUàm fallacia & incerta sint vermium in ventriculo & intestinis hærentium indicia, neminem Medicorum latere potest, idque eò magis, cùm nullum ferè grave reperiatur symptoma, quod non eosdem comitari fuerit compertum; ita ut nisi ipsi in conspectum se dederint, exercitatissimos quoque fallant nonnunquam Practicos; quæ inter numerari etiam meretur fames insolita, sæpiùs iisdem, cibos ingestos nempe absumentibus, conjuncta; rarior tamen, si lipothymia eidem jungatur, bulimi nomine veniens; qualis etiam fuit, quam notare sæpiùs Autores solent, mulieris apud *Alexandrum Trallianum, lib. 7. cap. 4.* quæ Hieræ usu ab ingrato hospite, lumbrico duodecim cubitorum longitudinem excedente, tandem fuerat liberata.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSER-

OBSERVATIO XXXIV.
D. SYLV. SAMUEL ANHORNII.
De
Abſceſſu abdominis ſingulari.

ESTER RIETMANN. Virgo ſexaginta quinque annos nata, ab anno ætatis vigeſimo, menſibus præter naturam fluentibus, & prolapſu uteri vexata, ſuaſu alterius thermis Badenſibus uſa, brevi poſt convulſionibus & præſertim etiam lancinationibus uteri totiusque imi ventris urgebatur, certis temporum intervallis, mox ſingulis mox alternis diebus ingraveſcentibus, idque nullâ vel ſenſuum internorum vel externorum læſione: Varios pro ſanitatis recuperatione Medicos, & quosvis quoque advolantes Medicaſtros in conſilium adhibuit; & Medicamenta adminiſtrata varia &c. clyſteres, potiones purgantes, ſine ſucceſſu ullo aſſumſit: Delectabatur continua maſticatione Zingiberis: A quatuor nunc annorum ſpatio, à quo menſes ei ſubſtitere, convulſiones, & lancinationes uteri indies incrementum ſumentes, inſecutus eſt tumor epigaſtrii & pedum, ſub veſperam iterum evaneſcens, nec impediens, quo negotiis domeſticis & aliis neceſſariis peragendis præeſſe poſſet: Præterito menſe Septembri tumor in tantum excrevit, ut lecto ſe affigere cogeretur, nec præ nimia mole incedere poſſet; Eluſit non tantùm medicaminum vim, verùm in majorem quotidie inſurrexit molem: Urinam ſine ullâ difficultate mittebat turbidam cum ſedimento farinaceo, alvus toto decurſu morbi libera extiterat, vomitus materiæillioſæ ſubviſcidæ & ciborum ingeſtorum, pro ratione aſſumtorum, continuò urgebat; inſtare fatum ſumma totius corporis macies, facies hippocratica, & variorum accidentium exacerbatio indicabant, quod & tandem placidam eidem necem attulit:

Cadaver cultro Anatomico mandatum præsente Nobilissima & sagacissimi ingenii Matronâ, Dna. Cleophæâ Schobingerâ, quantum cancelli temporis positi permisere, apertum examinavi, visurus num fortè mola vel hydrops aut alius affectus absconditus lateat.

Intumuit abdomen hujus Virginis, ut ambitus ejus ulnis duabus cum quadrante includeretur; regio lateris sinistra ad attactum mollior, sed sanguine coagulato nigra notabatur, pedes etiam valde tumebant, vestigiis tamen impressorum digitorum nullibi manentibus; circa hypogastrii regionem tumor attactui non cedebat.

Integumenta communia naturali inter se cohærebant nexu, & detecta fundebat liquorem serosum ad aliquot uncias regio lateris dextra, glandulæ molles latæ seroso liquore turgidæ passim panniculo carnoso adhærebant.

Musculis, (qui in membranas ferè extensi erant) abdominis separatis, observavimus peritonæo corpus aliquod crassius, molle, substratum, & peritonæo quàm firmissimè annexum, quapropter studiosè liberato peritonæo, offendimus, insignis molis corpus totam ferè abdominis cavitatem replens, intestina versus diaphragma trudens, itidem sicut peritonæo, regioni umbilicali hypogastricæ & epigastricæ quàm firmissimè annexum.

Incisione hujus corporis factâ, magnâ materiæ subnigræ, feculentæ viscidæ & glutinis instar cohærentis copia effluxit, cui capiendæ amphora media haud sufficiebat: quâ emissa saccum vidimis digitum crassum, per medium membranâ peculiari divisum, materiæ contentæ duo diversa loca tribuens, & in dextrum & sinistrum dividens; saccus seu valva sinistri lateris amplior multò erat, transversim descendens, & tertiam cavitatis partem occupans: Hydatides nullas offendimus, verùm abscessus complures integrum hujus corporis fundum occupantes, diversæ figuræ, alios pugnæ & supra, alios ovi, nucis &c. magnitudinis, materiam continen-

tinentes purulentam, sine ullo sapore mucosam viscidam. Cavitas abdominis ante factam hujus corporis incisionem naturali siccior observabatur: Nullæ epiploi, quod consumtum erat, superstitêre reliquiæ: Ventriculus nullam aliam contraxisse labem videbatur, quàm quòd, sicut & intestina tenuia, materia biliosa subviscidâ refertus cerneretur: cæterùm intestina passim lumbis, ac vertebris, adnata nigricantia adparebant: Totius mesenterii pars superior exesa consumta & inflammata erat, nec nisi glandulis induratis spectabile, nec etiam ullam cum hoc abscessu habebat connexionem; Intestinum rene sinistro assitum sphacelatum erat, & ren ipse dextro major versus intestinum eandem corruptionis labem contraxerat: Lien, obscuri & subnigri coloris, tumebat aliquantum, & facilè unguibus discerpebatur, figuram aliquatenus quadrilateram repræsentabat, diameter ejus quatuor pollicum longitudinis & quatuor latitudinis erat; Pancreas duriusculis glandulis undiq; conspersum videbamus. In Vesica fellea, ovi magnitudinis, continebatur bilis subflava pallidior, nullius saporis vel saltem obscurè & leviter linguam mordentis, in fundo hujus vesiculæ aliquot calculi, externâ facie contentæ bilis colorem referentes, variè protuberantes, internè nigri friabiles, semen betæ repræsentantes, reperiebantur: Hepar alibi obscurius, alibi albicans variegatis coloribus distinguebatur, cæterà sanum: Sanguis in Vena porta adustus & nigricans haud pendebat Unciam. Uterus naturali triplo aut quadruplo major, externâ fronte callosus, gibbosus, variis diversæ magnitudinis & figuræ protuberantiis spectabilis, vasa obtinuit debita, præterquam quòd testiculus lateris sinistri nullus, & ejusdem lateris tuba in ligamentum aliquod latum abiisse visa fuerit: Tuba dextri lateris nullam obtinens cavitatem aderat cum testiculo, in quo rudimenta aliqua ovulorum observabamus: à testiculo dextro, ut & à sinistri testiculi regione quovis latere rami duo insignes pollicem crassi ad fundum sacci sive corporis hujus protendebantur,

tur, & cum aliis multis vasis, venis & arteriis conjuncti eidem confusè inserebantur: Vesica urinaria huic corpori adhærens, difficulter separari poterat: In cavitate thoracis sicut nec in pericardio ulla reperta fuit aqua, præter naturalem lympham à thymo delatam: Pulmones partim ex abscessibus partim ex partis adustione nigri & corrupti, partim etiam phlegmate & atro sanguine instar atramenti referti erant.

In cordis ventriculis paucus Sanguis reperiebatur, nec corruptus nec concretus, in ventriculo hujus sinistro polypus major, in sinistro minor cernere dabatur: In Vena cava paucissimus sed adustus & niger sanguis superstes erat.

[*ex communicatione D. Muralti.*]

OBSERVATIO XXXV.
D. CAROLI PATINI.
De
Struma in dorso.

QUâ horâ Germanis Patavii degentibus praxin medicam privatim interpretor, non pauci ad ædes meas accedunt ægrotantes, quos in optimæ Nationis beneficium tunc consilium petituros admitto; Accessit Andreas Volpatus plebejus Patavinus, septemnem filium manu deducens, de abscessu, quem bubonem nuncupabat, in dorso conquerentem: Patientis facies tota œdematosa querelæ favebat. Exploratâ cautè arteriâ, nil insolitum præter languorem demonstrante puerum nudari jussi, & infra septum transversum non procul à rachide tumorem animadverti, magnitudinem pugni æquantem. Colorem referebat subflavum albicantem, qualis solet esse pituitæ putrescentis, quin & contactu fluctuari videbatur in involucro, materia nonnihil à sævo, pulte, melleque discrepans. Examinanti ultrò mihi

mihi Patientis faciem animadvertere licuit cicatricem in dextra colli parte, tum aliam in finistra, sectarum & evulsarum, ut postea audivi, strumarum reliquias. Accuratiùs conquirenti glandulæ in vicinia eminentes nascentesque apparuerunt, quibus confirmatus, tumorem in dorso non dubitavi pronuntiare strumam.

Optimè *Duretus*, summus *Hippocratis* interpres, strumam descripsit, tuberculum à proventu pituitæ putris & salsæ, cum tensione pelliculæ illam involventis, ut vivam molam: Hinc securam esse omnium cataplasmatum & emplastrorum, quæ vulgò adhibentur, Chirurgorum audaciâ, quorum temeraria ideo est medicina. *Cicero* post *Celsum* strumam nuncupavit, Tumorem in quo subter, concretæ quædam ex pure & sanguine quasi glandulæ oriuntur. Accuratissimè *Galenus*, *ad Comm. Aph. 26. Sect. 3.* Strumam non ex calida materia, ad maturationem properare non posse, sed ex pituitosiore & frigidiore consistere. Et paulò ante, redundantiam esse cacochymam fluentem in cutem: κακοχυμοῦ πλήθους ἔκγονα νοσήματα, ῥέποντος ἔξω τε καὶ πρὸς τὸ δέρμα. Quæ omnia oculis, digitis, atque etiam philosophanti menti apprimè conveniebant.

Tumoris locus difficultatem faciebat, cùm Strumas dorsales nunquam prius observaverim. Oriuntur, inquit *Aëtius*, *lib. VI.* non in collo & cervicibus tantùm Strumæ, sed etiam in alis & inguinibus, ac lateribus: Mammis quoque mulierum adnatas se vidisse *Meges Chirurgus* autor est. Juvenculæ struma LX. librarum pondo in coxendice accrevit. Alia Ambergæ apparuit in genu, inquit *Schenkius, in observ. med. p. 666.* Circa virilitatem ingentem strumam describit Corbejæ Saxonicæ monachus, *Ephemer. Dec. II. An. IV. in App. p. 195.* Alia corporis loca non recensebo præter Mesenterium, quod ex multiplici cadaverum inspectione scrophularum fons & origo mihi esse constat; juxta illud *Julii Pollucis*: *Tumores quoque intra*

tra carnem & adipem vel omentum subsistunt, maximè circa bubones, axillas, & maxillas, & MESENTERIUM, circa quæ chœrades & SCROPHULÆ consistunt.

Quidni censeremus strumosam materiam, quâ præcipuè scatet ægrotantis pueri mensenterium, huc & illuc propagatam, quâ datâ portâ ruisse, & in posteriori abdominis parte stagnantem faciliori exitu per musculorum intercapedines erupisse, infra septum transversum non procul à rachide & à magnis vasis descendentibus? Notat quippe doctissimus *Gorrhæus, in defin. med.* χοιράδες seu strumas loco sæpè differre, ut aliæ sub cute sint, aliæ magnis vasis penitus insideant. Meminit quidem *Hippocrates* in dorsalis catarrhi, qui φθίσις νωτιὰς nuncupatur, at is ad rem nostram non pertinet.

SCHOLIUM.

Nicolaus Fontanus in *curationib. & resp. med.* cum juvenis mirè, tàm in collo, quàm stomachi orificio, pulmonibus, omento, mesenterio, pancreate, intestinis & vesicæ collo, strumosi historiam dedisset: an strumæ sint curabiles, disquirit, tandemque eas curatu admodum difficiles vel impossibiles esse concludit, tum originem earum in visceribus considerans, tum quòd levibus remediis durities tumoris non cedat, fortioribus autem magis exasperetur. Ut de internas partes infestantibus jam nil dicam, non minùs de externis haud est diffitendum, earum, si medicamentis aufferri nequeant, ferro exstirpationem sæpe difficilem esse; & locum inprimis, si prope insignia vasa hæserint aut iis implicentur, vel arctè partibus interioribus, ac basi latâ connexæ fuerint, Chirurgum, quò minùs huic operationi manum admoveat, meritò ambiguum reddere posse; quamvis etiam strumæ exsectionem, magna cum nominis sui & medicinæ totius laude, circa venas jugulares in Sacerdote quodam *D. Anton. Molinettum* quondam instituisse, Nobil. *D. Joh. Lan. Major* in

Chi-

Chirurg. infus. p. 166. testetur. Difficultatem illam quodammodò adauget, quòd sæpè tumor ejusmodi magnus multis aliis minoribus sit stipatus, quibus non unà ablatis, & sensim increscentibus, recidivam, non sine Chirurgi, sæpè innocentis, inculpatione de minùs ritè peractâ sectione, ægrum subire necesse est; qualem in natta dorsi, quam strumis his adnumerare liceat, in *observationibus suis* notavit *Joh. Hellwigius obs. 152.*

OBSERVATIO XXXVI.
D. CAROLI PATINI,
De
Fistula lachrymali.

TAntam esse medicarum observationum utilitatem animadvertunt, qui sacram artem profitentur, ut tum gloriæ suæ tum posterorum commodis incumbentes, eas scriptis consignare non intermittant. Hanc publici juris facere aliud præterea est argumentum, scilicet consilium à Vobis expectandi, O Curiosi Naturæ Proceres, Medici expertissimi, quorum virtute salus procurari poterit, quam ingenuè fatebor, solus assequi nequeo.

Octavius Aghiaccius Novellinus Nobilis Patavinus, ætatis annum agens octavum, fistulâ lachrymali, quam αἰγιλωπίαν seu ἀνχίλωπα Veteres nuncupabant, infectus est. Medicina ex antiquorum præceptis recentiorumque, *Ambrosii Paræi* ac *Fabricii ab Aquapendente* præcipuè facta non profuit. Post aliquot tædii atque assidui morbi menses, ad me à Petro Camera Chirurgo dexterrimo deductus fuit, & ob ulteriorem puris fluentiam, nudatumque nasi os, decreta est iterum adustio, quâ os carie vexatum ferramento candente per cannulam immisso omnimodè siccaretur: Me præsente celebratum opus, & quater admissum cauterium olivarium myrteum-

teumque, adeò feliciter, ut vix de ignis ſævitiâ patientiſſimus patiens conqueſtus ſit. Poſt quindecim dies, eandem ferè puris molem fluere animadvertens, locum affectum diligentiùs explorare conſtitui, & immiſsô ſubtus oculum ſpecillô, non os naſi, ſed os orbitæ læſum & flexile perſenſi: Illic mali labem, illic ulceris radicem eſſe intellexi, hactenus ab Autoribus non recenſitam, adeoque non ſanatam. Quidni cannula pararetur leviter curva, nonnihilque plana, parti accommodata, per quam in orbitæ latus ſuper oculum ipſum introduceretur cauterium? Hoc enim tum aquis tum & cochleari probè munito, ſacra videtur eſſe anchora, & exiguum periculum. Satiùs eſt prætereà anceps experiri remedium quàm nullum.

Hujus autem conſilium à ſumma veſtra benignitate, ſinceroque veſtro in humani generis ſalutem ſtudio, avidiſſimè mihi expectare liceat.

[*Patavii, 12. Aug. 1687. Auguſtam Vind. miſſa.*]

OBSERVATIO XXXVII.

D. EMANUEL KÖNIG.

Amuletum è cranio hominis violentâ morte extincti, adverſus atrophiam Paralyticorum.

Qualiter atrophia preſsô pede ſubſequatur membra paralytica ex denegato libero ſpirituum animalium (quos noviter quidam, ut in macrocoſmo aliàs de globulis æthereis & materiâ ſubtili ſtatuit *des Cartes*, ex globulis vitalibus & horum minutiis abraſis conſtare aſſerit) formale nutritionis contribuentium influxu, Practicis notum: Simile quid hîc ante aliquot annos expertus eſt in Noſodochio bajulus, qui ex apoplexiâ forti, quâ in Templo verbum

verbum DEI prædicare audiens, pro ebrio falsò primitùs ab adſtantibus judicatus, corripiebatur, hâc verò in paralyſin terminatâ brevi in latere affecto, ſiniſtro ſcilicet, inſignem atrophiam incurrit, ad quam abigendam intus poros reſerantia & coagulum lymphaticum ſolventia varia adhibita, verùm, etſi ætatis nondum adeò provectæ eſſet, omnia incaſſum. Contigit forte fortuna, ut ipſum in prato paralyticè incedentem offenderem, deque ipſius valetudinis ſtatu præſenti inquirendi daretur occaſio, hic ſe ſatis benè habere retulit, præterquam quòd per aliquot menſes mirum in modum ipſi extabuerit membrum ſeu latus paralyticum, quod nullô modô à Medico ordinario reſtitui potuerit, hinc ſe à Villico quodam vicino ſibi noto, quem pro gratiis agendis jam viſitârit, remedium accipere coactum fuiſſe, quo etiam radicitùs omnis partis affectæ extabeſcentia brevi ceſsârit; qualenam hoc ſit inquirens, monſtravit nodulum de collo pendentem ad usque ſcrobiculum cordis, quem contrectans, durum oſſeumque quid ipſi ineſſe facilè percipere datum, hoc verò de oſſe hominis ſuſpenſi eſſe tandem ingenuè confeſſus eſt, quæ nodulo huic inſerta à Villico amico ſuo acceperit, qui in atrophiis curandis aliisque nihil præſtare valentibus, exinde certiſſimum remedium habeat, ſibique etiam omnem ariduram morbum ſubſequentem inde mox abactam fuiſſe, id quod animadvertere haud difficulter potui: Verùm id quod ſuperaddidit ſummoperè notatu dignum, nimirum quòd ab initio mirè corpus univerſum vexârit & inquietum reddiderit, ut ferè in lipothymiam per dies tres inciderit, id prout ſanctè teſtatus eſt, in mentem revocavit homogeneitatem & ſymboliſmum ſpirituum animalium ipſius corporis & eorum, qui in cranio tali reſidui erant, dum fortè hi extra ſphæram illos corporis irradiantes, effluviorum mirâ ſubtilitate afficiebant, ſicque in parte affectâ torpidos exſuſcitabant, ut reliqui quoque in motus extraordinarios, leipothymiâ id indicante, diſpoſiti fuerint. Quanta verò vis naturæ ſuperſtes maneat in

cranio ejusmodi indicare poterunt Pharmacopœorum nonnulli, qui illud ad spiritum eliciendum in laboratoriis destillant, vel etiam philosophicè calcinant, fragor enim insignis & tumultus, quasi spectrorum omnia (nisi spectra inde quoque excitari posse dicendum est) essent plena, excitatus, etiam cum valvarum apertione ceu præter exemplum mihi notum, de his simile refert Magnificus & Amplissimus DN. Præses noster, Celeberr. D. D. *Joh. Georg. Volckamerus in Decad. II. Ephemer. Ann. I.* ut hinc & ille, qui *DN. Balzacio* (ut habet in literis ad *Dn. Conrart* Consil. Reg.) phantasma sine ope Diaboli se sistere posse retulit, haud adeò irridendus sit, adeò namque in naturæ potestate hæc *van der Becke Experim. circa Natur. Rer. Princip. L. II. p. m. 310.* radicata esse videntur, ut dubio nullus locus esse possit, nimirum non saltem in destillatione sanguinis humani varias interdum humanarum partium ideas visas & observatas esse, sed &, ut *Borellus* habet, posse in phiolis, licitâ Necromantiâ, patrem, avum, atavum totamq; prosapiam, imò antiquos Romanos, Hebræos & quemcunque volueris, umbratili quâdam resurrectione in lucem revocari cum propriis figuris, modò eorum cineres ossaque reserventur. Nos præterquam & noverimus ex *Monconnysii Itiner.* celebrem *Burrhum* ex terrâ cœmeteriorum destillata phantasmata ejusmodi excitare potuisse, sistemus hîc nobis aliquando pro heroico medicamento ad insultus apoplecticos & epilepticos communicatum sequens ex Cranio humano remedium: Sumatur Caput hominis non sepulti vel violentâ morte extincti, contundatur & destilletur in retortâ, aqua rursum destilletur, & ad ℥j. hujus aquæ add. Perlar. præparat. ℥ß. rad. Pœon. Castor. aa. ʒj. Diamosch. dulc. Mell. anacard. aa. ʒiß. Destilla: Exhibe patienti in paroxysm. cochl. j. Ter reiterato, mira videbis.

OBSER-

OBSERVATIO XXXVIII.

D. EMANUEL KÖNIG.

Pomum helleboratum certum remedium adversus contumacissimam febrem Quartanam.

ELegans remedii forma est pomum helleboratum dictum, quod insignis Practicus Batavus *Heurnius Meth. ad Prax. Med. p. m. 429.* ita parare docet; scilicet pomum radicibus Hellebori nigri ad ℨß. & aliquot Caryophyllis transfigitur, foculo sub cineribus coquitur, helleboroque abjecto pomum esitandum offertur. Tale ante septennium Quartanario omnifaria remedia in cassum assumenti suasum, quique decenter inde purgatus certò mox convaluit, ut meritò *Rolfincius Meth. Med. spec. p. 519.* Elleborum nigrum magnæ in gravissimis morbis deprædicet efficaciæ, ac justè eum *Ettmüllerus* collaudet ut singulare quid in morbis chronicis, hypochondriacis, melancholicis & pathematibus ex mensium defectu, idque ob penetrans sal volatile, insigne alterativum acidi specifici morborum ejusmodi chronicorum, præter quod tamen excellenti sulphure rubeo blando vitali, cujus ratione circa nativitatem Christi flores jam profert, ditata est, ut patet ex ejus extracto nullâ vi purgante amplius prædito, potentissimo in Vertigine, Hemicraniâ (qualis contumax cephalæa quoque à radice hac auriculæ affecti lateris infixâ curata fuit, profecto inde sero acriori, referente *Excell. D. D. Scretâ* Scaphus.) cum aloë lot. in pilulis remedio, quale Vegetabile etiam in floridam juventam effœtum corpus revocare poterit, si folia cruda ad ℨß. cum āā. sacchari omni mane assumantur, subductô mucô subflavo & sulphure sanguinis inde roboratô, quâ ratione, docente *Theophr. Parac. de Natur. Reb. Cap. II. Oper. Tom. 17. p. m. 183.* nativâ & congenitâ suâ

facultate fluxiones ita curat, ut nedum ulla ex omnibus radicibus aut herbis huic invento sit similis: Unde etiam quia Extractum hellebori nigri *Balsamum perpetuum* vocitat, ejus Descriptionem minus vulgatam hîc proponere non inutile erit: ℞. *Cort. rec. rad. hellebor. nigr. q. v.* affusâ aquâ pluviâ destilla per alemb. in B. M. ad abstractionem ferè omnis aquæ; hanc postmodùm addito parumper *Cremor. Tartar.* fermentationi committe, usque dum deferbuerint, & sic alterâ destillatione spiritum dabunt acrem, in quo vim catarcticam reperies, residuas autem radices leni calore agitando exicca & pulverisa, ex quibus postea per Spiritûs Vini repetitas affusiones Extractum confice, à quo etiam aliquoties Spiritus Vini cohobandus est, usque dum eâdem dulcedine ab eo abstrahatur quâ affusus est, & sic Extractum habebis, nullâ amplius vi purgante præditum, nisi temerariè. Aliud remedium ex Helleboro conservationis ad duas vel tres ætates in Viris & Mulieribus *Paracelsus de Vita long.* experientiâ *Tackii* cum phthisis ei ut Hannibal ante portas esset, comprobatum sistit: ℞. *Fol. Hellebor. nigr.* circa solstitium æstivale collectar. ℥v. *Macis* ℥j. *Quint. essent. auri* vel *antimon. perlar. croci, meliss. chelidon. aa.* ʒv. *sacchar.* in *aq. chelidon. meliss.* & *spir. roris majal.* sol. triplum ad omnia Ms. f. s. a. Electuar.

OBSERVATIO XXXIX.

D. EMANUEL KÖNIG.

Post nuclei cerasi crustâ lapideâ obducti è pectore excretionem rejuvenescentia.

Quia Extracto Hellebori nigri, cujus mentionem fecimus, observatione antecedenti cum vino & rosis Germanus quidam in Italiâ degens, ut refert *Bartholinus Cent. V. Histor. 28.* sexagesimô ætatis annô dentes novos & nigros capillos sibi refecit, in memoriam redit quod Felicis.

liciss. Practicus Monspel. *Dn. Barbeyrac* retulit de fœmina scorbutica, uxore Ministri (nomine de Malacure) cujusdam, duabus leucis quondam Montispessulo habitantis, plusquam 60. annorum quæ nimirum per quinque menses, absque tamen respirandi difficultate, quod mirandum, tussiens excreverit nucleum cerasi crustâ lapideâ obvolutum & quod magis mirum, post scorbuti curationem, purgantibus sæpe repetitis, jusculis refrigerantibus, Decoctis ex *cichor. agrimon. Capill. Ven. Lacte* præprimis obtentam deciderint capilli albi & in eorum locum succreverint nigri: Symptomata perpessa erat, durante scorbuto maculis nigro-lividis se monstrante, horrenda, convulsiones scilicet cum febri lentâ & hydrope incipiente. Duo ergo notatu digna sunt, nucleus nimirum crustâ lapideâ obductus excretus & subsequens Rejuvenescentia. Nucleum cerasi casu in pulmones inter edendum & fortè ridendum in pulmones decidisse credibile est, ceu quandoque taliter nux avellana ac etiam clavus æneus quo ephippiarii utuntur, decidit, uti Scaphusii observatum, hoc verò intra ductuum bronchialium aliquem detento & cartilagineam eorum compagem minus irritante facilè potuêre fuligines vi diathesi hâc scorbuticâ salino-fixiores nucleo accrescere & dissipatis portionibus aquosioribus sensim adglomerari, ut grandiori illo reddito spiritus partis medicamentis adjutus sanguisque fortius pulmonum vasa inflans illum elevârint & per tracheam & os tandem ejectus fuerit. Rejuvenescentia verò subsequens præter alia sanguinem mundificantia maximam partem debebitur Lacti, ceu cujus vim hypochondriaca & nephritica, maximè arthritica symptomata abigendi, ut quasi novi homines inde facti fuerint, habitum firmiorem, colorem nitidiorem & vires robustiores acquisiverint ægri, aliquando perscripsit *Excellentiss. ac Celeberr. Dn. Joh. Jac. Wepferus*, Fautor æternùm colendus ad *Spectatiss. D. D. Verzascham* ut in hujus *Observ.* videre est, de quo & in *Regn. Anim. Sect. III. Art. 7. §. 19.* [*Basileâ 1687. d. 5. Sept. Augustam missæ.*]

 OB-

OBSERVATIO XL.
D. DANIEL CRÜGERI,
De
Quartana.

BIs jam de quartana observationes communicavi; opus est certe, ut pertinax hic morbus accuratius observetur, ne tantas injurias Medicis inferat. Ante annos decem advena quidam ad Consiliarium quendam hujus Dicasterii Electoral. Brandenb. divertebatur, qui in cœlum usque remedium aliquod quartanarium extollebat, pro cujus communicatione ultra triginta thaleros obtinebat. Fateor multas me experientias à Dno. Consiliario gratis factas vidisse, præsertim in illis qui mala viscerum dispositione non laborarunt, prægressis tamen à Medicis ordinariis purgatione & corporis præparatione; nunquam tamen multa quanquam sæpius adhibitâ sollicitatione, expiscari potui. Tandem tamen sub fide taciturnitatis, (quam & hâc in urbe semper præstabo) communicavit. Remedium est tale: ℞. Stercus anserinum quantum placet, affunde succum carduibenedicti q. satis, destilla per alembicum, destillatum super aliud stercus affundi potest, & reiterari destillatio, ut satis salis volatilis evehat; est aqua valde penetrans. Si mense Majo seu sub finem hujus mensis colligatur, penetrantior evadit aqua. Itaque prout secundùm saporem acris est, dentur ℥ij. vel ℥iij. duabus horis ante paroxysmum cum sudore aliquoties repetenda. Nec dubitandum in tertiana, ictero & aliis morbis aquam hanc fore proficuam. Verùm si mala viscerum dispositio adsit, etsi conferre possit, si sæpius sine sudore etiam usurpetur, tamen vix sufficere existimo, sed aliis prius utendum. Exemplum contumacis quartanæ adjiciam.

Matro-

Matrona quædam Nobilitatis ſtemmate clara, quartana laborans requirit Medicum, qui medicamina adhibens ex ſimplici duplicem facit; ſecundus accerſitus ex duplici facit continuam vomitorio ex antimoniatis non juſto tempore exhibito; ex alio loco tertius vocatus iterum febrem mutat in priorem ſtatum, duplicem ſcil. quartanam: verùm morbus quotidiè in deterius vergit; quartus igitur ſubſtituitur Medicus; verùm tumor lienis, ventriculi & abdominis incrementum ſumunt, & menſes emansêre. Vocatus igitur & ego quintus Medicus, à Chymicis Medicamentis ad herbas appello, de quibus quidam ſcribit, illas jam in deſuetudinem veniſſe, ego illas iterum in conſuetudinem vocabam atque ſequentia ordinavi. Nam cinnabarina, præcipitantia & ſpiritum Salis Armoniac. ad nauſeam usque uſurpaverat, aliaque per ſex menſes ℞. radic. gentianæ ℥j. herb. carduibened. chamædr. centaur. min. abſinth. ā. mj. affunde vin. Franc. ℔iiij. vel q. ſ. ſtent in infuſione per noctem loco calido. De colatura bibat ſingulis diebus mane ℥iij. vel iv. die verò quarto apyrexias (unum enim diem ſaltem vacuum à febre habebat,) ſumebat de vino ſequenti ℥iij. ℞. radic. polypod. q. rec. ℥ß. fœnic. ruſc. aſparag. ā. ʒij. herb. abſinth. cuſcut. agrimon. ceterach. adiant. utr. chamæd. cent. min. ā. mß. fol. ſenn. ſſ. ʒx. agaric. troch. rhab. el. ā. ʒiij. cryſtall. Tartar. ʒij. his communibus quotidie uſurpatis, degeneravit febris in ſimplicem quartanam poſt 4. ſeptimanas, cum lien & venter detumeſcerent. Suaſi ut continuaret medicamenta, quoniam levamen ſentiret, tandem poſt ſex ſeptimanas menſtrua redierunt; finitis his, hoc ἐυπόριστον exhibui bis: ℞. ſummitates centaur. min. p. ij. cortic. chinæ de Chin. ʒij. infunde per noctem, manè colatur. ℥iij ß. exhib. & febris planè emanſit, (dum hæc ſcribo) per 2. menſes, color vivus rediit, & ſe ſanam ægra profeſſa atque è mortis faucibus erepta eſt. Faſſus maritus jam ultra centum thaleros curam priorem abſumſiſſe. Deo ſit laus & gratiarum actio, qui benedixit curæ meæ.

ræ meæ. De primo remedio hoc adjicio, infuſum ſtercoris anſerini in vino cum expreſſione eſſe adhibitum & efficacius repertum, ab Advena illo, poſtea demum deſtillationem à Dno. Conſiliario eſſe inventam.

SCHOLIUM.

STercoreum quos febres intermittentes curandi modum Excell. *D. Alb. Herm. Cummius* per literas quondam Nob. *D. Joh. Theodoro Schenckio* his verbis communicavit: „ Non „ poſſum quin tibi εὐπόριστον aliquod ad febres intermittentes, „ non aliter, nec leviori cum ſucceſſu vim ſuam exerens, at- „ que ſolet cortex iſte magni pretij, magnique à pluribus æ- „ ſtimata China de China, revelem hoc mihi communica- „ vit Monachus quidam Dominicanus Tremoniæ, magnum „ ex felici febrium curatione nomen adeptus. Eſt autem „ ſtercus porci maris per aliquot horas in ſpiritu vini Rhena- „ ni infuſum, indè colatum & expreſſum, poſtmodum ad „ duo vel tria cochlearia adhibitum. Hoc medicamentum ſi „ corpore præparato exhibetur, plerumque unâ vice per ſu- „ dorem materiam febrilem expellit, ſin verò, febrem ad „ quatuor ſeptimanas differt, &c. Cum autem ſtercora, præter ſulphureum principium, ſal etiam volatile, aut nitroſum contineat, qua ratione ad febres abigendas valeant, ſatis liquere poteſt. Vid. *Ann. præced. IV. obſervat. 15.* Ad Febrim quartanam ſtercus quoque Anſerinum exſiccatum in olla nova in aqua ad duorum digitorum coquere & bibere jubet *Güſerus Tab. Medic. 13. Excell. Frommann. Anſer. Martinian. Part. II. cap. IV. §. 2.*

[L. Schröck, L. f.].

OBSER-

OBSERVATIO XLI.
D. DANIEL CRÜGERI,
De
Epilepsia.

EGregia ſunt, quæ Practici hinc inde attulerunt Experimenta, quòd autem ſemper infallibilia ſint, nemo promittere poteſt, variant enim conſtitutiones & circumſtantiæ. Meum experimentum, quod hactenus cum proximi emolumento adhibui, tale eſt:

℞. Cryſtalli foſſilis præp. ʒj. corallior. rubr. ℈ij. margarit. orient. præp. ℈j. ſmaragd. præp. ʒß. M. F. Pulv. cujus media pars eſt una doſis in aqua Taraxaci.

Didici hunc pulverem è *Cratonis epiſtolis p. m. 217. epiſtol. 121.* Cæſariſque hoc contra epilepſiam fuiſſe arcanum, & quoſdam etiam provectæ ætatis fuiſſe liberatos à *D. Petro Cavizeto.* Sed *Crato* inquit, ſe bis feciſſe periculum, ægros quidem ſanatos, ſed poſtea tamen mortuos. Verùm nequaquam ex hoc remedio mortem contraxerunt, ſed ex malâ internâ viſcerum diſpoſitione; quod enim de cryſtallo dicit, ejus uſum internum non eſſe tutum, eſt contra quotidianam experientiam; ſmaragdum autem, quod dicit, nos genuinum non habere, neque hoc veritati conſentaneum, dum hodiè gemma hæc ſatis nota & ejus efficaciam plurimi experiuntur. Propter hanc *Cratonis* ſententiam factum eſt, ut pulverem hunc in epilepſiâ raro in obſervationibus & praxi videre contingat. Sed ut pulvis hic ab iſta ignominia liberetur, Arcanum hoc Cæſaris tanquam tutiſſimum & in affectu hoc aliquoties à me probatum, aliquot exemplis in ſua dignitate confirmabo.

1. Filia Domini Conſiliarii hujus Provinciæ meritiſſimi 4. annorum epilepſia ſingulis menſibus, imò ſæpiùs correpta,

& poſtmodùm Colbergam deportata meæ curæ ſubjicitur, huic per 2. ſeptimanas ſingulis diebus ℈j. dedi, & liberabatur, in hunc usque diem ultra decem annos ſana.

2. Filio Doctoris cujusdam 4. annorum, qui epilepſiâ corripiebatur, ſæpiùs recurrente, ſingulis diebus hic pulvis exhibetur & liberatur.

3. Filio Conſiliarii Regiminis 40. ſeptimanarum, qui epilepſiam ſæpiùs patiebatur, dedi hunc in modum: ℞. Cryſtall. foſſil. præp. ſmaragd. præp. ā. ℈ß. margarit. or. præp. gr. 5. corallior. rubr. præp. gr. iij. pulv. bezoard. Senn. gr. ij. F. pulv. ſæpiùs hæc doſis eſt iterata, & puer liberatus, per 15. annos adhuc ſanus. Eodem modo & ſoror ejus curata; quinque itaque liberis jam epilepſiâ defunctis, hi duo ſunt conſervati.

4. Sartor quidam omnibus liberis (tribus ſcilicet) morbô hoc ſacrô ſpoliatus, unicô adhuc ſuperſtite, eodem morbô correptô, & periclitante, meam implorat opem, ℈j. ſingulis vel alternis diebus cum felici etiam ſucceſſu, dedi.

5. Uxor civis cujusdam hujus urbis epilepſiâ ut putabatur uterinâ corripiebatur, ſingulis diebus vel vigeſies recurrente, ego & alius quidam Medicus per tres dies omnem impendimus operam, & ordinavimus medicamenta contra epilepſiam uterinam uſitata, ſed ſine fructu, tandem circa veſperam dedi doſin mediam de pulvere ſupra è *Cratone* deſcripto, & ecce eâ nocte paroxyſmi imminuti & repetitâ doſi emanſerunt. Plura exempla adducere poſſem, ubi etiam in ætate provectiore pulvis hic auxilium præſtitit. Hoc tantùm addo, ubi jam mentis ſtupor & cerebrum per eſſentiam debilitatum, ſanationem me vel hoc vel alio auxilio promittere non poſſe. Et quamvis pulverem hunc non bis aut ter, ſed in inveterato & difficili morbo ſingulis diebus per 2. vel 3. ſeptimanas exhibuerim, non tamen animadverti, ullum ex eo mortuum. Purgationem tum in infantibus tum adultis præmiſi

misi & in curatione reperii; extra paroxysmum hunc pulverem exhibens, in paroxysmo autem pulv. radic. valerianæ aliquando Ol. destill. succini vel catelli fel, vel etiam sine his pulverem præfatum.

Multi in hoc morbo cinnabarim vel nativam vel Antimonii commendant, ideoque omnibus pulveribus antiepilepticis miscent. Verùm non immeritò quis dubitare posset de ejus vi anti-epileptica; nam quicquid in re non est, illud frustrà in illa quæritur. Ego certè etiamsi Argi oculis aut Briarei manibus talem qualitatem specificam, quæ huic qualitati specificæ, quæ in Epilepsia est, contrarietur, perquiram, ne quidem è longinquo aut è similitudine aliqua illam invenire possum. Cinnabaris enim omnis constat è sulphure & Mercurio; Nullum ex his habet vim epilepticam. Primò non sulphur, quia nemo unquam sulphure curavit epilepsiam, neque Autorem scirem, qui in capite de Epilepsia sulphur ad curationem Epilepsiæ proponeret; deinde constat, sulphur esse pinguedinem terræ *Geber cap.28. summ. perfect.* seu oleum spiritu acido congelatum, uti hoc deducit Clariss. *Jungkius in commentar. super Poppium.* quod vim habet diaphoreticam & sudoriferam, & in quibusdam affectibus laudem suam meretur, in Phthisi & aliis pectoris affectibus. Verùm Epilepsiam illud curasse experientia nondum constat. Ratione igitur discussionis ut sudoriferum in paroxysmo, sed ut cætera omnia discutientia & sudorifera respici posset, verum τὸ θεῖον illud & occultum, quod in Epilepsia peccat, specificâ aliquâ & singulari qualitate sulphur aggredi & annihilare, ita ut sumptô sulphure, unquam Epilepsia sit curata, nequaquam experientiâ constat, tum in tam minima quantitate parvus exinde effectus esset sperandus, cùm ad majorem partem Mercurius sulphur in cinnabari superet, uti hoc demonstrat Excellent. *Wedelius capit. de cinnab. Antimon.* Nam sulphur à ℈j. ad ʒj. exhibetur, si sudorem movere aut discutere paroxysmum aliquem debet, sed hîc pauca grana exhibentur, quæ

parvi momenti ſunt. Jam ſecundò, quid à Mercurio ſperandum, videbimus; hic tantum abeſt, ut Epilepſiam curet, ut potiùs aptus natus ſit introducere Epilepſiam, & beneficium illud, ſi quod in ſulphure adhuc ſupereſſet, deſtruere malignâ ſuâ qualitate. Mercurius enim nervoſo generi & cerebro ſingulariter infeſtus eſt, quod manifeſtâ experientiâ conſtat in illis, qui lue Venereâ affecti Mercuriô utuntur, quantus ſæpè tremor adeſt, imò nihil magis metuendum, quàm convulſiones & Epilepſia, quibus ſymptomatibus nervinis remediis tum temporis ſuccurrendum uti Practicis conſtat, & ut rectè *Sennertus lib. 6. part. 4. cap. 21.* dicit, hydrargyrum nervoſo generi infeſtum ad nervos & cerebrum repit, ſecumque vitioſos humores eò ducit, ut indè poſtea ſalivatio producatur. Mercurius inſuper in Cinnabari non aliter quàm Mercurius dulcis aut Mercurius ſublimatus ſulphureus conſiderari poteſt, quàm conſideratè autem & ille uſurpandus, ex plurimorum obſervatione conſtat. *Sennertus* in *Conſenſu & Diſſenſu Chymic. c. Ariſtot. cap. 18.* dicit: *Verùm non ſemper ſine damno exhibetur;* recenſetque ibidem exemplum Medici cujusdam, qui per Mercurium dulcem ritè præparatum & quibusdam innoxiè exhibitum, in vitæ periculum præcipitatus fuit. De noxa etiam Mercurii dulcis ſummoperè conqueritur *Glauberus part. 2. furn. Philoſoph. cap. 38.* & quantoperè nervis, apud innocentes infantes ſæpiùs exhibitus noceat, deducit: neque mirandum, quòd in illâ doſi, malignitate, & venenoſitate ſuâ vermes interficiat, cùm in juſta doſi ipſum hominem & omne animal interficere poſſit. Sed ut penitiùs Mercurium conſiderem, cum *Iſaaco Hollando oper. mineral. cap. 97.* in *Theatro Chym.* dico: Mercurius eſt cruda materia, crudum ſperma, crudus ſanguis. Quemadmodum crudum pomum commeſtum, inſalubre, ſic quoque cum Mercurio accidit, & quamdiu atomi ejus non aliter ſunt diſpoſitæ, nihil niſi atrum venenum. Nam conſideratione dignum, quando *Commentator Beguini* Mercurium lavat, quòd dicat: Poteſt imò totus Mercu-

Mercurius hac agitatione cum aceto in nigredinem converti.

Imò quòd *Geber part. II. lib. II. cap. 12.* de imperfectis metallis dicit, id de Mercurio quoque tanquam imperfectiori, verum est; dicit autem: *Respeximus à perfectione corpora diminuta in profundo suæ naturæ fœda existere & nihil ex eis fulgidum inveniri, cum in iis secundum naturam non sit.* Dilucidius malignitas hæc Mercurii ex principiis Alchimistarum, utpote qui non per transennam sed penitius principia rerum interna penetrant, deduci posset, nisi res per se esset clara. Id occasione hâc tantum dico, dolendum esse Juniores & praxin incipientes Medicos, ab aliis seductos, tam multipliciter cinnabari abuti cum ne Recipe quidem in Pharmocopolium transmittant, quod non cinnabari sit rubificatũ, non perpendentes principia hujus clam naturam infestantis medicinæ.

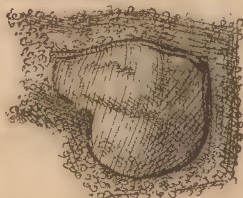
Quid quod in tam parva dosi Mercurius quidem moveat non promoveat, sed tantum humores turbet. Satius itaque esset, si aliquis scopum suum, in curatione luis venereæ, aut aliorum morborum, Mercurio tali obtinere velit, ut effectus istius volatilis mercurii, nempe sputatio sequeretur, & sic morbus per accidens curaretur, uti hoc *Sennertus* in curatione luis venereæ ulterius deducit; quanquam hoc satis molestè & sæpius cum vitæ periculo, tremore & nervorum debilitatione contingat; sed quo dilabor? hoc tantum demonstrare hîc volui, in mercurio sublimato volatili nequaquam esse qualitatem anti-epilepticam, sed potius cerebro & nervis inimicam. Si quis autem in sulphure sibi qualitatem talem promittit, melius esset ut sulphure sublimato aut sulphure antimonii solo aut aliorum metallorum sulphure utatur, & experientia quadam probet. Dicat autem aliquis; ex sublimatione mercurii & sulphuris novum emergit Ens, quod novam formam habet, à quâ alius effectus producitur, quemadmodum in theriaca videmus. Verùm

rùm in theriaca res longè aliter se habet, hîc enim per fermentationem alia emergit forma, in cinnabari autem duo entia per combinationem ita conjunguntur, ut quodlibet sit sui juris, & per levem occasionem integris viribus sejungantur. Mercurius enim infidus comes, etiamsi cum sulphure in unguentis extinctus, derelinquit sulphur, & à calore corporis attrahitur. Imò quocunque cum corpore combinatus, volatilis adhuc, usque ad meditullia ossium migrat, relicto suo comite; & quod magis, in cingulo corpori alligatus magneticè à corpore attrahitur.

Sed si quis experientiam objicere velit, se sæpius cum fructu cinnabarinis medicamentis usum esse; Respondeo, probè experientiam esse examinandam, & videndum, an epilepsia in morbo sit tantùm concomitans quoddam, ut in dentitione, & sic pereunte morbo symptoma per se cedat; tunc enim effectus medicamento non est adscribendus; aut videndum, an cinnabaris sola sit usurpata: si cum aliis medicamentis epilepticis cinnabaris conjuncta fuerit, illa quæ olim per se hæc fecerunt, cinnabari non opus habent, neque tum cinnabari effectus adscribi potest. Ideoque solâ cinnabari, ullam epilepsiam, quæ per aliquot septimanas duravit, unquam esse curatam, si quis mihi demonstraverit, is erit mihi magnus Apollo. Itaque cum *Gebro loc. cit.* concludo: *Non invenitur in re quod in illa non est, cum in illa secundum naturam non sit.* Hæc autem veritatis inquirendæ, neminem autem offendendi gratiâ scribo, & quemadmodum moris in Collegio nostro est, ut cuilibet libera judicandi potestas relinquatur, ut & mihi illa concedatur peto, liberum relinquo cuilibet suum judicium.

OBSER-

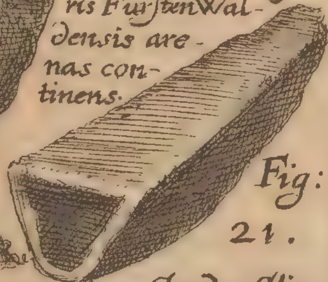

Aëtites Clivensis duplex putamine ex ferro et ochrâ. Fig 17

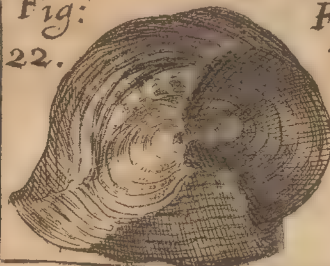

Fig: 19. Geodes putamine arenoso, intus ochrâ repletus

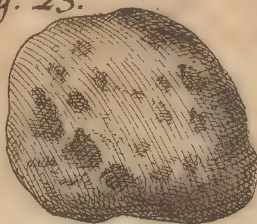

Geodes Cliv: repletus terrâ Zinnabrinâ. Fig. 20.

pag: 117.

Aëtites Clivensis putamine ex mera ochra Fig: 18

Aëtites triangularis FürstenWaldensis arenas continens. Fig: 21.

Geodes Cliv: ex meris putaminibus ferreis ochram continentibus. Fig: 22.

Geodis hujus Cliv: externa facies. Fig: 23.

Geodes Cliv: repletus bolo rubro. Fig: 24.

OBSERVATIO XLII.
D. DANIEL KRÜGERI.
De
Podagra ad interiora recurrente.

MErcator opulentus, dignitate Aſſeſſoris in Collegio commerciorum eminens, per aliquot dies podagra & Chiragra laborans, ſubito remittentibus doloribus manuum & pedum, colica diriſſima corripitur, ita ut qui manè ne pedem quidem movere poterat, veſperi propter dolorem colicum acutiſſimum in pavimento diſcurreret, articuli enim erant liberi & ſine dolore. Varia à Medico ordinario erant uſurpata, Clyſteres tres vel quatuor, imò cum aqua benedicta Rulandi & Electuar. Diaphœn. erant adhibiti; cum omnia jam in ſummo periculo verſarentur ægerq; de vita deſperaret, (clyſteres enim ſine fructu egrediebantur,) ſuperioraq; inteſtina manebant conſtricta. Rem itaq; mecum penſitans, illito abdomine unguentis emollientib⁹, alium clyſterem emollientem, cui colocynthis ad ℥ i ß. addita erat, conſului; quem per dimidiam horam retinuit, ejecta deinde materia ſeroſa acri in magna quantitate, dolores remiſere; colocynthis ſiquidem efficax eſt etiam ex cavitate abdominis ſerum in hydropicis attrahere & evacuare. Recurrens altero die dolor eodem remedio ſublatus eſt.

Alterum exemplum contingebat, poſtquam menſe Decembri Anno 1687. Regimen atque Dicaſterium Electorale Brandenb. Colbergâ Stargardiam tranſlatum erat, in Paſtore prope Stargardiam in pago Bôk, qui recurrente podagra ad interiora, & quidem ad os ſacrum, muſculos lumbares, ureteres & collum veſicæ, incidebat in totalem urinæ ſuppreſſionem; cum itaque per triduum varia tam interna quàm externa, clyſteres & fotus uſurpaſſem, tandem tertio die adhibui

hibui cataplasma è cæpis contusis & parum cum pinguedine anserina in sartagine calefactis ad regionem ossis sacri, lumborum ureterum, vesicæ, & sic materia è profundo ad superficiem extracta, post 3. horas patiens urinam emisit.

SCHOLIUM.

Quamvis podagra ab *Hippocrate* morbis minimè letalibus *lib. I. de morb.* adnumeretur, periculum tamen non omne abesse innuit, si quid ipsi accesserit; id quod contingere inprimis solet, ubi vitiosum serum, spiculis salinis dolorificis armatum, ad alias interiores partes recesserit; id quod præter hîc recensitas observationes, etiam testatur *Ann. VI. Dec. I. Ephem. nostr. observ. 208.* asthma, epilepsiam & colicam indè exorta referens. Sic quoque *Welschius* noster *hecatost. 2. observ. med. 11.* convulsionem letalem; dyspnœam, palpitationem cordis, lipothymias, cum subsequente epilepsia & apoplexia letali; & *D. Simon Paulli quadripart. botan. class. tert. §. anagall.* recensent. Non minùs ex antiquis *Aretæus lib. 2. de diuturn. cap. 12.* multis in hydropicum morbum, quibusdam in asthma concedere podagram, immedicabili successione, scribit. Quin & Assæ Regis arthritidem, quam *Sacer Codex 2. Chronic cap. 16.* ipsi mortiferam pronunciat, apud *Th. Bartholinum tract. de morb. biblic. cap. 11.* *Sebastianus Baldus*, ab humorum recursu seu diadochi in aliquam principem partem, novo emergente morbo; à quali humorum ad viscera nobilia metastasi, alio superveniente morbo, quosdam occumbentes etiam à se observatos laudatissimus *Bartholinus* subjungit.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSER-

OBSERVATIO XLIII.
D. DANIEL CRÜGERI.
Magna imaginationis & impreſſionis vis in anate.

ANcilla mea lucii piſcis interanea & unà cum illis ex incuria hepar projiciebat; Anas præſens avidè interanea & ſimul hepar apprehendebat & deglutiebat; Ancilla animadvertens hepar, illudque ipſi ſurripiens cum anate dimicabat. Poſt dies aliquot anas ovum peperit, in quo hepar deglutitum tam exactè fabricatum, ut omnes adſtantes illud pro vero lucii hepate declararent: transmiſi hoc ovum curioſitatis gratiâ ad aliquot Dicaſterii hujus Conſiliarios ad naturæ miraculum conſiderandum. Cùm autem cultrô hepar illud diſſecarem, ſpongioſam carnem & ſanguinolentam deprehendi ab Archæo anatis ex forti hepatis impreſſione ita textam, ſecundùm exteriorem autem faciem ad amuſſim hepar lucii piſcis adæquantem.

OBSERVATIO XLIV.
D. DANIEL CRÜGERI,
De
Arcano contra calculum D. Timæi.

BIs in uſum hoc revocavi, ſemel in ſocru mea multoties calculo obnoxia, & ſemel in uxore Sutoris cujusdam, & certè levamen indè ſecutum. Proſtat autem hoc arcanum in *epiſtolis p. 246. lib. 3. epiſt. 32.* & ita ſonat:
„Kalendis Maji ante exortum Solis collige Nenaſiræ viridis
„manipulos octo, Lecaſe viridis manipulos quatuor, expri-
„me ſuccum, adde vini rubri ad pondus omnium, miſce &

„ filtra, exhibe quotannis primò, secundò & tertiò die Maji in
„ aurora uncias septem, purgatô priùs corpore.

Levis est enodatio hujus arcani, si quis hoc sciat & consideret, literas in priori vocabulo esse transpositas; Nenasiræ, hoc est, Anserinæ; in altero vocabulo verò syllabas Lecase, hoc est, Secale.

Ratio hujus experimenti est sal-volatile roris Majalis, quod eô tempore ab herbis attrahitur; ante Solis exortum collectio instituenda, ne à Sole postea absumatur sal illud volatile.

OBSERVATIO XLV.

D. DANIEL CRÜGERI,

De

Desperata Diarrhœa curata.

Filia 4. annorum Consiliarii Electoralis Brand. meritissimi Dn. Schmalzen incidit propter inordinatam diætam & calidam hepatis dispositionem in diarrhœam contumacissimam per 3. septimanas durantem, tandem cùm dejectiones sinceræ atræ instar atramenti, aliquando æruginosæ, aliquando sanguine tinctæ adessent cum maximis torminibus, accedentibus simul convulsionibus, vocor; cùmque jam lachrymas parentum viderem, rem quidem periculosam esse denuntiavi, attamen non omninò animum abjiciendum. Ordinavi primò hunc pulverem: ℞. Coralli or. rubr. præp. ℈j. margarit. præp. ℈ß. smaragd. præp. gr. vj. lapid. bezoar gr. iiij. M. F. Pulvis, cum liquore conveniente sumendus, indè convulsiones remiserunt, & dejectiones, correctis acribus humoribus, meliores videbantur, exhibito scilicet aliquoties hoc pulvere. Pro potu ordinavi: ℞. Fruct. cynosbatos & cerasor. nigr. sicc. á. Mj. coq. in aq. colatur. D.
pro

pro potu: Vel dedi Tinctur. rosar. Exhibitus est semel pulvis rhabarb. ad ℈j. Item pulveres ex terra Lemnia, corall. C.C. ust. præp. smaragd. præp. Dejectiones tamen non in totum cessarunt, etiamsi meliores apparerent. Tandem hôc remediô generosô & efficacissimô in integrum restituta est: ℞. Corallior. rubr. ℥iij. affunde succ. citri ad eminentiam 4. digitor. stent in MB. ad dies 4. Colatura detur. De remedio hoc sumpsit manè cochlear unum cum pauco saccharo & horâ 5. pomeridianâ iterum cochlear magnum à ʒvj. ad ℥j. ferè. Hoc remedium proponit Riverius in observationibus suis; & certè majoris est efficaciæ solutio hæc coralliorum, quàm decantata illa corallior. tinctura, quæ paucis propinatur guttulis; Uncia una siquidem liquoris plus de virtute coralliorum participat, quàm ʒj. liquoris.

[*A. 1687. M. Augusto Colbergâ Noribergam missæ.*]

SCHOLIUM.

REmedium hoc corallinum cum Sirupo de coralliis *Joseph. Quercetani*, in *Pharmacop. dogmat. restit. lib. 1. cap. 12.* descripto, coincidit, nisi quòd hic innoxiam sacchari, gratiam majorem medicamento conciliantis, & diuturniori adservationi faventis, additionem sustineat; qui cæteroquin in fluxu hepatico, dysenterico & lienterico ab Autore egregiè commendatur.

[*L. Schröck, L. F.*]

OBSERVATIO XLVI.
D. CHRISTIANI MENTZELII,
De
Aëtitis aliquot varietatibus.

CLar. *Joh. Laur. Bauschius p. m.* Medicus Schwinfurtensis & primus Collegii nostri Præses in suo Schediasmate, *tractatu de aëtite* absoluto, *pag. 18. 34.* & *40.* de omnibus aëtitis differentiis & speciebus, scilicet à contentis, loco natali, figura, colore, superficie, magnitudine, consistentia, odore & sapore ex *Ferdin. Imperato*, *Beslero* & aliis Autoribus Clariss. tractat, adeò ut nihil superaddi posse videatur. Verùm cùm superiùs ostensum sit, dari subinde in rerum Natura, quod priùs nondum observatum aut annotatum fuerit, vel oblivione deletum perierit, mihiq; præsertim in Clivia, Marchia, & aliis locis varia aëtitis & aliorum lapidum genera reperta sint, quæ rara videntur, placet quædam sine ulla descriptione saltem per imagines visui præsentare, inter quæ Fig. XVII. se sistit. Aëtites Clivensis duplex, ex duobus aëtitis concertus, & putamine partim ferreo, nigro-splendente, partim luteo, ex ochra mixtô constans. Fig. XVIII. est Aëtites Clivensis, cujus involucrum mera ochra lutea est. Fig. XIX. Geodes parvus est, cujus contenta materia continenti involucro annata reperitur, sic ut intus nulla sit cavitas, nec contentum aliquod separatum, quod ad motum sonitum edat, ut, aëtites facit. In hoc Geode contentum est lutea ochra exsiccata, putamen verò continens undiquaq; arenâ crassâ obductum. Fig. XX. Geodes Cliv. terrâ rubicundissimâ instar Zinnabrii repletus est. Fig. XXI. Aëtites est Marchiæ Brandenburgicæ circa civitatem Fürstenwaldensem frequens. Trigonus is est, coloris brunni, totus concavus, arenulis impletus, quæ ad aures motæ percipiuntur auditu. Fig. XXII. & XXIII. Geodes est ex multis putaminibus, sive tu-

nicis

nicis ferreis, ochram continentibus compositus. Fig. XXIII. Geodes Cliv. est, continens bolum rubrum. Et hæ species se repræsentant per suas imagines, quarum plura possent exhiberi, si vacaret, ut est mihi Geodes vel potius Aëtites prægrandis Clivensis, qui in cavitate sua insigni lapillos resonantes, cùm integer adhuc moveretur, continebat; effractus autem per tota cavitatis latera ferri flores splendentes, striatos ostendit, quemadmodum apud *Ferdinandum Imperatum in hist. sua natur. lib. 24. c. 18.* Aëtite enhydri, qui ex humore intus condensato crystallos pellucidos ad latera exhibent. Enhydri verò sunt lapides, qui moti aquam resonant, ex humore intus latitante & clauso, qualem Anno 1666. in Clivia collectum Sereniss Electori meo attuli, qui eum clave percutiens & frangens prosilientem liquorem luteum, aquam nempe multâ ochrâ dilutam, inde experiebatur. Apparet itaq; initio, cùm aëtites generatur; materiam liquidam ferream circumvenire alium humorem heterogenium qui ab aëre non tam cito induratur, quàm circumveniens & ambiens ille humor ferreus & glutinosus, qui cùm induruerit & obriguerit, humorem liquidum tam diu Enhydros continet, donec is quoque successu longi temporis exsiccatus vel cavitatem lapidis totam repleat & Geodes fiat, vel à cavitate secedat, & in lapillum durum concretus ad motum quemlibet sonitum reddat Aëtites.

Huc spectare videtur scopulus circa Mindam mihi visus, qui ex meris stratis ferreis, interclusâ subindè arenâ, constat, sic ut materia ferrea & arena nil nisi stratum super stratum existat. Plura omitto, quæ partim *Bauschius* in suo schediasmate quodam annotasse modò videtur, ne actum agere videar.

[Berolino 1687. 4. (14.) Sept. missa.]

Fig. XVII. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. XXIII. XXIV.

OBSERVATIO XLVII.

D. SALOMONIS REISELII.

Uveæ membranæ in oculo bovino textura.

DUm nova ligamenta ex media Scleroticæ parte internâ prodeuntia *A. Moulins* Medici in Collegio Trinitatis prope Dublinum, quæ in *Actis Eruditorum Lipsiens. Anni 1684. mense Decembri* exhibentur, in oculo bovino ego etiam perscrutarer & invenirem facilè, occurrit mihi simul textura singularis Uveæ membranæ, ubi filamenta pallidiora nigris lineis seu striis comitata centro circa nervum opticum sursum vergunt & in vortices aliquot coëunt, aut altius surgunt & reflectuntur ad Uveæ maculas nigriores, quam ut servarem memoriæ, & meditationi ulteriori reponerem, mediam tunicam per iridis diametrum divisam in phialæ vitreæ convexum latus appressi, dum hîc tanto felicius servatur, quia plenus aqua globus microscopii loco potest servire, quod quivis potest imitari, & aptissimè quidem in globulo, qui oculo sit æqualis magnitudine. Qualia sint in hac texturâ vasa, an nervi, an venæ, an arteriæ, non possum definire. Appono hîc solùm figuram illius, & propono Sagacioribus monstraturis, an usui cuidam sit illa Textura.

Fig. XXV.

[*Stutgardiâ 1687. 15. Septembr. Augustam missa.*]

OBSER-

Uveæ mem- branæ in oculo, bovino textura.

Fig: 25. pag: 118.

Fig: 43 pag: 137.

OBSERVATIO XLVIII.
D. CHRISTIANI MENTZELII,
De
Cicadis & aliis insectis canoris & primò de cicada Bononiensi.

PRomisi *observ. 42. Ephem. nostr. Germ. Decad. 2. anni 3.* ubi de Perlis, præstantissimô muscarum genere egi, me quoque concessâ & datâ occasione de cicadis Bononiensibus Italiæ, & earum metaphose aliquid experientiâ meâ traditurum. Hôc licet initiò superfluum videatur, quoniam transmutatio Cicadarum in genere cum Perlis & aliis insectis convenit; tamen quia DEUS noster admirabilis in diversissimis suis creaturis admirandis, ob id meritò quoque colendus & adorandus est. Singula namque creata singulares merentur admirationes & laudes: Insuper cùm videam Lexicographos quosdam, & Germanos & Anglos, apud quos Cicada nec æstate nec aliàs conspicitur, Locustam pro Cicada & vicissim suis Idiomatibus exprimere & perperàm tradere, ut quæ multùm inter se differant. Denique cùm à Cl. *Cleyero* biennio abhinc ex Indiis Orientalibus in scatula tria Cicadarum genera mihi sint transmissa, placet erudito Orbi non invidere, quæ non ubivis obvia partim meâ, partim aliorum, experientiâ certò constant. Principiò discrimen evidens, est inter Cicadam & Locustam, approbante omni antiquitate, ut ex descriptionibus earum & imaginibus patebit. Nam Germanica vox, eine Heuschreck / & Anglica dictio, à Gräashüpper / non competunt Cicadæ, uti in quibusdam Lexicis extat; sed Locustæ attribuenda sunt hæc verba, quæ à fœno & gramine, quibus Locustarum genus insilit, componuntur. Cicada omnis non saliendo progreditur, quia organa ad id apta, nempe pedes duos postremos elatiores & longiores, non habet, uti

uti in Locustis conspicitur; sed pedibus sex æqualibus & brevibus tantùm prædita est Cicada. Hæc altas arbores volando & reptando petit, inque iis cantat summô æstatis æstu; Locusta verò plurimùm gramina, fruges, raro frutices petit: quæ omnia morsu depascit, cùm illis Cicada parcat, quæ usui humano cedunt, sed tantummodò rore contenta, alis suis admirandæ structuræ, laudes in DEUM & grates intendat. Ut autem Cicadarum originem vel genesin paucis attingam, qualem Bononiæ Italorum, studiis ibi incumbens, expertus sum, inchoandum mihi erit ab earum Indalmate, in perfectiorem formam transmutabili, quod à Veteribus Tettigometra in specie dicebatur. Fit primò vermiculus, dein ex eo, quæ vocatur Tettigometra, cujus cortice rupto, circa Solstitia evolant Cicadæ, inquit *Plin. l. 11. c. 26.* Vermiculus hic species est erucæ parvæ, ex ovo suo, quod Cicada peperit, enatæ, & sub terra enutritæ, donec ex ea transformata fuerit Indalma cicadæ, olim Tettigometra dictum. Hoc per hyemem sub terra latitat, longitudine unciali, capite lato, trigono, subtus aculeo versus pectus præditum, lato dorso, latiore verò & crassiore alvo, veluti astacus fluviatilis habet, & ob id à quibusdam gentibus olim in cibum expetebatur: præterea sex pedibus incedit, prioribus duobus latioribus & asperioribus, fermè gryllo-talparum ad instar, nisi parùm subtilioribus, quibus talparum instar cuniculos sibi sub terra fodit, ut alimentum nutritioni corporis idoneum offendat. Atque hoc respectu tantùm comparavi eos cum pedibus gryllo-talpæ, non verò in totum. Est enim gryllo-talpa (ut expertus scribo, quod forsan à paucis observatum fuit, & incidenter hic ejus meminisse necessarium duxi) pestis hortorum, sub terra, supra eam in aëre, & in ipsis aquis vivum persistens insectum, omnes bulbos, radices vel præstantissimas sub terra corrodens interdiu, noctu verò volando arbores petit, & damna ibi efficit, contra *Gœdadi* sententiam, qui in sua *Metamorphosi insectorum part. 2. experim. 76. p. 144.* negat gryllo-talpas volitare, licet alas

alas habeant: neque terrâ diu inundatâ enecatas novimus pestes hasce. Aliter autem comparatum est cum Tettigometris nostris, quæ sub terra fodiendo radices non corrodunt, sed earum humorem adhærentem aculeo, lingulâ nempe suâ depascunt, donec saturatæ jam terrenô cibô, ejusque pertæsæ ad novam corporis sui regenerationem se accingunt, ac circa Solstitia æstiva nostri poli arctici, cœlum & aërem sereniorem quærunt, ac petunt. Itaque simul ac Tettigometra (quæ Fig. XXVI. & XXVII. adumbrata est) calorem desuper & lumen persentit, sursùm ex latebris terræ ad ejus superficiem ascendit, ibi mediâ sui corporis parte hærens, ruptô (ut inquit *Plinius*) cortice, vel abjectô & depositô terrenô indumentô, prodit spiritualior forma & substantia, alis suis se in altum attollens, & cantans. Nimirùm rumpitur caducum Tettigometræ corpus à capite, tergo & colli lateribus, ubi medium corpus ex terræ antro sursùm attulit, & Cicada intus latens caput omnium primò exeret, deinde pedes priores & successivè cæteras corporis partes (vid. Fig. XXVIII. ubi lit. (a.) acum indicat, quô egredientis Cicadæ dorsùm & totum Tettigometræ corpus Bononiæ pertudi, ut esset mihi in hunc usque diem jucundæ recordationis spectaculum) relictô in antro suo spoliô, quod Fig. XXIX. præsentatur. Sic prodit Cicada insectum alatum, capite lato, trigono, cui oris locô subtus ad medium usque pectus aculeus porrigitur, oculis utrimque prominentibus, uti Fig. XXX. XXXI. XXXII. XXXIII. & in specie lit. b. exhibet; dorsùm nigrum, splendens, rotundum, sed parùm protuberans. In pectore sex pedes æquales habet, præterquam priores duos, qui latiores & asperiores: Sub duobus posterioribus utrinque duo tanquam scuta in acumen obtusùm desinentia prominent, quibus omnis earum vox & cantus resonat, ut in fidium instrumentis musicis (vid. lit. d. d.) sed hæc mares obtinent, fœminæ iis carent, ut Fig. 5. apparet, in abdomine lato duplices striarum, sive circulorum ordines tandem in durum latumque & duplicatum genitale (quod

lit. c. depictum eſt) deſinit. Egreſſa itaque ex Tettigometra Cicada, Fig. XXX. imagine exhibita, quod accidebat Bononiæ matutino tempore (quamvis juxta *Plinium* id quoque in aliis noctu poſſit evenire) non diu ſubſiſtit, ſed à Sole fulgente & calore æſtivo exſiccata & indurata fit robuſtior, petit altiora reptando & volando ſuis 4. alis pellucidis, ſcanditque arbores, quarum folia, flores, & reliquas partes corrodendo & devorando minimè deſtruit, ſed rore ſaltem contenta, eum à dictis arboris partibus lingulâ ſuâ aculeiformi depaſcit, & quamdiu Solem ſupra horizontem perſentit, alulis ſuis hymnos decantat: Alis, inquam, cantat, non enim (quod admiratione dignum) id ore & pulmonibus accidit, ut in cæteris animalibus. Cicadarum, Locuſtarum, gryllorum & muſcarum quarundam genera, non ore, perſtrepunt & ſonos edunt, quorum quædam ex transverſo alas ad invicem acutè allidunt, uti fullones forficibus pannos abradunt: quædam cæſim alas ad ſe invicem atterunt, ſicut coqui latis cultris ſolent minutal incidere: quædam complicatis inferioribus alis ad ſuperiores alliſis id peragunt: quædam aliô prorſus admirandô modô. Cicadarum noſtrarum alæ ſuperiores, membranaceæ & cryſtalli inſtar pellucidæ nervis verſus corpus elatioribus & durioribus, extenſarum fidium inſtar, ſunt interſtinctæ, quos inferiores alulæ atterentes, tanquam plectrô percutiunt, quô ſonitus excitatus à cavitatibus pectoris ſubjacentibus, præſertim ſcutis concavis lit. d. d. indicatis exceptus argutior reſonet. Ut enim Lyra rotæ attritu ſub fidibus deſuper extenſis in concava machina: ut cithara plecti pulſu; vel ut chelys digitorum tactu fidibus ſupra concham ligneam tenſis, & alia fidium inſtrumenta variè reſonant: ita Creator Omnipotens in his abjectis creaturis adumbravit quædam Muſices inſtrumenta, quæ humana mens in DEUM grata ſucceſſu temporis imitata eſt, quibus ſimul & ore hymnos & laudes erga DEUM intendere & recitare debeat. Sic à perlarum admirandis oculis, ad organa vocis non minùs ſtupenda in Cica-

Fig: 26. p. 121. Tettigometra Bononiensis a latere.

Fig: 27. p. 121. Eadem supina.

Ut Cicada prodit ex Tettigometra a fronte et latere. Fig: 28. p. 121.

Spolium Tettigom: Fig: 29. p. 121.

Fig: 30. p. 121. Cicada Bon: prona et supina non scutata.

c

b

Fig: 31. Cicada Indica prona et supina scutata. p. 124.

Cicada minor Indica scutata. Fig: 32. p. 124

Cicada Indica alis puniceis, maculatis non transparentib.

Fig: 33. p 124

Blatta glocitans. 35. p. 126.

Fig: 34. p. 124. Locusta viridis major.

36 Noctua velox insectum. p. 127.

Musca formiciform: 37. p. 129.

Cicadis procedat diſcurſus noſter. Quis igitur docuit Cicadas Lyræ, citharæ, teſtudinis aut aliorum Inſtrumentorum Muſicalium fides, niſi Summus Muſices Inventor, DEUS noſter? Quis mortalium de Lyræ aut aliorum organorum Muſicæ inventione gloriari unquam poteſt, cùm videat ſe ab ortu mundi præcedentes Cicadas? Quis Ethnicorum vel Judæorum, ſi Muſicam calleat, ex ejus arcanis (niſi me fides fallant) non cognoſcat Principium aliquot trinunum, quod DEUS noſter eſt, à quo omnis cœli & terræ harmonia promanat? Equidem, quid DEUS O. M. nobiscum per contemptas has creaturas non videtur ſermocinari tanquam, & approbare, quæ nobis in Sacris literis propoſuit? Scilicet, dum in hisce terrenis tenebris Tettigometrarum ritu verſamur, ne, gryllo-talparum more, quidquid donorum DEI offendimus, crapulâ devaſtemus; ſed rore quodam, tenui nempe victu contenti & ſobrii, gratiâ Divinâ, omnibus virtutibus irrorati nos ad alteram meliorem & conſtantiorem vitam accingamus & præparemus, quò, ruptô tandem corporum noſtrorum cortice, regenerati, alis Angelicis ad æternam lucem delati, hymnos & laudes & gratias DEO ſine fine pſallamus. Hæc de Cicadis Bononienſibus breviter dixi, paucula de Indicis prolaturus.

Fig. XXVI. XXVII. XXVIII. XXIX. XXX. XXXI. XXXII. XXXIII.

OBSERVATIO XLIX.
D. ANDREÆ CLEYERI,
De
Cicadis Indicis.

Biennium fermè erit præterlapsum, cùm mihi Clar. *Dn. D. Andr. Cleyerus*, in scatula 4. Cicadas diversas cum Scorpio nigro maximo, ultra tres uncias longo, & Scarabæo maculis cæruleis & nigris variegato cum suis antennis longis, articulatis, ex India Orientali mitteret, quorum omnium tamen in suis literis nullam fecit mentionem. At cùm illæ Cicadæ Indicæ, cum Bononiensibus plurimùm conveniant, nisi magnitudine; cùm Indicæ ultra duas uncias, Bononienses autem sesqui unciam tantùm sint longæ, non descriptionibus amplioribus inhærebo, sed tantùm, quæ necessaria videntur, adducam. Bononienses nostræ, quæ Fig. XXX. sunt depictæ, in pectore, nulla scuta possident, quæ in tribus Indicarum generibus Fig. XXXI. XXXII. & XXXIII. conspiciuntur, indiciô, quòd Bononienses, quas mecum attuli, fœminæ fuerint; Indicæ verò omnes, mares, cantantes. Deinde ratione coloris parum differunt, cùm Indicæ nigrioris in dorso, cauda & pedibus sint, quàm Bononienses: atque hæ quoque in alis suis stamina & nervos rubicundos; Indicæ verò nigriores habeant. Notabilior autem differentia se offert in Cicada Indica, quæ Fig. XXXIII. exhibetur, cui, præterquam quòd longè nigrior sit cæteris omnibus, alæ non sunt pellucidæ, sicuti cæteris, sed eleganter pictæ, obscuro puniceo colore, punctulis puniceis ad nervos alarum intercurrenter crebris, maculis verò albis inferius ad alarum limbos, minoribus verò duabus alis inferioribus in totum puniceis. Majores alæ non multùm dissimiles videntur alis noctuarum insectorum, mihi ita dictorum, quod interdiu non conspiciantur, sed post occasum Solis demum pro-

prodeant, & flores noctu olentes depaſcant, vel delibent, de quibus, cum etiam apud neminem aliquid reperio, paucis in ſubſequenti obſervatione attingam. Fig. XXXIV. Locuſtam viridem proponit Germanis ein Hewſchrecke / Anglis à Grashüpper, ut conſtet differentia inter Cicadam & Locuſtam. Cæterum Clar. *D. Cleyeri* nomen huic obſervationi præfigere volui, ut ſuum cuiq; tribueretur.

Fig. XXXI. XXXII. XXXIII. XXXIV.

OBSERVATIO L.

D. CHRISTIANI MENTZELII,

De

Blatta glocitante & Noctuis quibusdam inſectis.

NEque prætereundum mihi erit è ſonoris inſectis minimum quoddam, cùm id apud neminem huc usque obſervatum repererim, ſæpiùs tamen ejus cantum & formam expertus ſim. Blattam voco id glocitantem, quod ex genere blattarum, libros corrodentium & glutine, quô libri vel charta quævis à Bibliopegis conglutinantur, viventium ſit; dein quod obſcurè ſonum edat gallinæ inſtar glocitantis unde ei Epitheton. Inſectum hoc volans pulicem majorem æquat. Menſe Auguſto obſervatum mihi ſæpiùs id eſt, ſcribenti & ab omni ſtrepitu remoto, cùm ſedulò inquiſiverim, quidnam glocitans obſtreperet auribus meis: num id gallina in vicinia procul ab auditu meo, an aliud quid præternaturale eſſet. Audimus enim ſæpius, morbo inſtante, tinnitus nunc campanarum, fiſtularum, ſuſurrorum, nunc aliarum rerum ſenſilium, quæ auditui non ab extra, ſed intra auditûs organa nervo auditorio & tympano offeruntur. Sic mihi ſubindè, graviore morbo inſtante, ſo-

 nus

nus gallinæ acutè glocitantis in auribus ſubortus eſt, tanquam certum inſtantis morbi ſignum. Unde non immeritò dubius hæſi, num ſonus ille auditui meo ab extra accideret, an verò ab intra generetur. Sed dubium hoc ſolvit ſubinde præſentia animalculi, quod ſeſe tanquam datâ operâ viſui meo ſæpè in ipſa charta, in qua veſperi ad candelam literas exaravi, ſiſtebat, nec priùs in ea glocitare deſiit, quàm illud per vitrum magnum, quater vel quinquies corpuſculum majus mihi reddens, cum voluptate perluſtraſſem. Glocitat hoc animalculum libenter in charta tenui (ut bis obſervavi) ligneis marginibus agglutinata, & tympani inſtar extenſâ, quò glocitatus ejus eò acutiùs reſonare poſſit, ut fæmella ejus, quàm forſan eô ſonitu ad ſe vocat, exactiùs audiat præſentiam mariti. Per vitrum igitur oculis meis majorem in formam redactum hoc inſectum non multum diſſimile apparuit illi, quod *Gœdardus* in ſua *Metamorph. part. 1. obſerv. 60.* proponit, niſi quod non adeò verſicolor ſit, ſed obſcurè gryſeis maculis ubiq; per corpuſculum & alas ſit inſignitum. In dorſo criſtam gerit obtuſam fuſci coloris, caput pronum gerit verſus pectus, Alis ſuis cæſim perſonat glocitatus ſuos. Quam verò transmutationem ſubeat ex ovo ſuo per eruculam & Indalma, me penitus latet, qui tantùm alatum animalculum fortuitò aliquoties conſpexi. Vid. Fig. XXV. Plura mihi obvenerunt ſonora inſecta, quæ noctu & interdiu varios ſonos, raucos & claros, ſerie continuâ nunc ruptâ ediderunt, verùm quia non iis potiri nec viſu aſſequi potui, maneant ſilentio ſepulta, donec per Entomophilum me accuratiorem & induſtriorem lucem aſpexerint. De noctuis ſaltem inſectis pauca adducam, quòd earum ſupra meminerim, cum Cicadæ Indicæ Fig. XXXIV. adumbratæ alas cum Noctuis Inſectis ob ſimilitudinem aliquam comparaverim, & quod Inſecta hæc nocturna à nemine deſcripta repererim. Tria mihi adoleſcenti in hortulo retrò lares paternos nota fuerunt reddita, quæ diu per multos annos in Entomophylaceo

laceo meo asservavi, donec me peregrè cum Electore meo profecto & absente omnia tineis & blattis in totalem sui consumptionem cesserant. Fuerunt autem tria illa genera ejusdem magnitudinis, quâ Cicada Indica conspicitur, plæraque puniceis maculis per alas & dorsum infecta, qualiter illa avicula, quæ proponitur à *Goedardo p. 1. experim. 24.* Alterum genus eâdem magnitudine, formâ & maculis præditum erat, nisi quod maculæ coloris fuerint per totum grysei. Tertium quoque ejusdem magnitudinis & figuræ, præterquam quòd alæ ejus multò versicolores fuerint & à cæteris prioribus diversæ, quales ferè illud habet, quod in *Goedardi p. 2. experim. 33.* extat. At quartum genus Noctuarum non potui, quantum memoriâ adhuc valeo, non adumbrare Fig. XXXVI. insectum pernicissimæ velocitatis volatu. Hoc ad caprifolii & quæ sub noctem suavè spirant flores volatu momentaneo accedit, & si quid sese movere persentit, momento citiùs aufugit. Cùm aculeô suô longô ex caprifolii florum tubulis nectar exsugit, non assidet flori, uti cæteræ noctuæ consuescunt, sed in aëre volitando, immota motu alarum velocissimô hæret, & sic alimentum ex floribus depascit. Fidem excedit describere velocitatem animalculi volatu, celeresque alarum agitationes, quas punctulis saltem adumbrare placuit. Adstiti adolescens in multam noctem pergulæ ex caprifolio obductæ & quidem multoties, ut non tantùm caperem manu prædictas trium generum noctuas, sed imprimis huic veloci, quam manibus, aut reticulô, etiam fratribus, servis, in auxilium adhibitis, capere impossibile fuit. Simul ac enim illud caprifolio (uti figura II. monstret) volatu assistens, vel tantillum sese movere quidquam persentiebat, dictô citius, Eurô ocyus ex omnium oculis evanescebat, & eâdem velocitate perniciosâ redibat, quoties cuncta tranquilla & absque motu persentiret.

Fig. XXXV. XXXVI.

OBSER-

OBSERVATIO LI.
D. CHRISTIANI MENTZELII,
De
Muſcis Formici-formibus, & aliis inſectis, catervatim volantibus.

REverend. & Clariſs. *Dn. Andreas Acoluthus*, linguarum Orientalium, imprimis Aramenicæ peritiſſimus, & Vratislaviæ ad S. Salvatoris templum Eccleſiaſtes, datis ad me d. 22. Aug. Gregor. literis, ſub finem earum de Muſcis quibusdam frequentiſſimè & copiosè Vratislaviæ viſis ſequentia enarrabat: Proximo die lunæ (qui erat d. 17. ejusdem Menſis) circa tertiam pomeridianam ſtupenda muſcarum copia (quarum aliquas chartula incluſa tenet) cuſpides noſtrarum turrium templis adſitarum circumvolavit: & primùm quidem templi primarii Eliſabetani turrim cinxit, adeò ut populus ſpectator fumum crederet, ignis ibidem exorti indicium. Mox etiam circum reliquas templorum turres hæc inſecta viſa ſunt, & poſt horæ circiter ſpatium in terram deciderunt, ubi totis manipulis viva collecta ſunt. Hæc quæ mitto, in tertium & quartum diem vixerunt. Tantum Clariſs. Vir. Sunt autem hæ muſcæ mediocri formicâ non majores: per microſcopium apparent tanquam loricatis corporibus nigricantibus præditæ: caput rotundum, oculis eminentibus, duabus antennis, tanquam corniculis in fronte eminentibus, ſingulæ ex 12. globulis minimis articulatæ, os non obſervavimus, dorſum eminens nigrum hirſutum aculeis, nec non venter imus ſquamoſus nigris aculeis obſitus, acuminatus, ut in formicis. Alas habebant quatuor ex membranis pellucidiſſimis conſtantes, iridis colores per microſcopium ad lucem exhibentes: pedes ſex ejusdem coloris cum toto corpore. Alæ autem ad corpus per mediam ſui partem fuſco

Fig: 68. p.342.

Fig: 69. p.344.

Fig: 70. p.352.

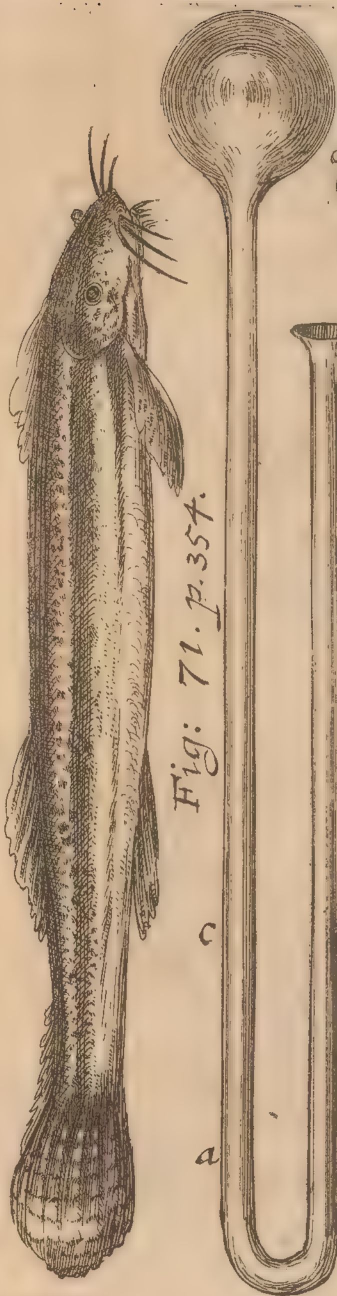

Fig: 71. p.354.

fusco colore erant tinctæ. Descriptio harum Muscarum convenit ferè cum Muscis Polonicis exitiosis, nisi quod hæ multò majores sint nostris & insuper aculeum maximum sub cauda sive ventre imo gerant, cum in nostris tale quid non observetur. De Muscis autem Polonicis vid. *Ephemer. nostrar. Ann. 10. Decad. primæ observ. 184.* item *Ann. 4. Decad. 2. observ. 40. p. 98.* Quòd verò hæ muscæ nec non Polonicæ exitiosæ, agmine facto, catervatim in maxima copia conspectæ fuerint, id, præter causas supernaturales, eorum proventui uberrimo illius anni adscribendum arbitror, qui non quovis anno (quod etiam omni frugi, & cunctis animantibus accidit) unus idemque est, sed tunc plurimum contingit, cùm solis æstus diu perdurans annum efficit aridum & siccum. Sic observavi ante 40. annos in Borussia non procul à mari Baltico Muscarum vel culicum genus tam frequens, immensæ copiæ, ut intuenti maximus fumus habitus fuerit, & penitus incendii nemoris formam referret. Ita Locustæ catervatim adeò densè volitant, ut paucis abhinc annis Francofurti ad Oderam multi viderint lucem diei obscuratam, cùm supra Oderam & Urbem tam immenso exercitu volarent. Ita examina apum, examina ingentia formicarum alatarum quandoque observavi, nec eximendi sunt tabani, œstra, fuci, cum eorum proventus uberior est: denique culices, Muscæ culiciformes, de quibus in *Ephem. nostris Decur. 2. observ. 30.* & id genus alatorum insectorum aliud, aliô atq; aliô anni tempore, præsertim verò mensibus Julio atque Augusto prodeuntes Muscæ, quando cœlum exclusioni eorum insectorum favet, magnâ & quandoq; stupendâ copiâ congregatim volitare observantur.

Fig. XXXVII.

OBSERVATIO LII.
D. ANDREÆ CLEYERI,
De
Planta Japanica Vinganſana.

Vinganſana, aliàs Duxumira dicta, herba ex radice rotunda, fuſca, bulboſa, Menſe Juliô vel Auguſtô caulem emittit absque foliis planum, longum, in cujus ſummitate emergunt flores quini, moly inſtar ad invicem ex uno tanquam principio & loco enati, in ſex foliolis florum, quod bulbis proprium eſt, diviſi, tot ſtaminibus cum ſuo ſtylo, eminentibus. Flores ſunt rubri coloris zinnabarini elegantes, ſupra craſſa pericarpia lutei coloris ſedentes, ſub quibus ad caulem alia pericarpii folia conſpiciuntur. Poſtquam flores deciderunt, folia demùm ex terra erumpunt, & perdurant viridia usque in hyemem, ubi ſub nive tandem putreſcunt & pereunt. Ideoque radices ſeu bulbi diu in terra jacent, antequam flos erumpat. Radices ſunt venenatæ, unde à Japanis non in cibum aſſumuntur. Habetur hæc planta ſpecies illius, quam Batavi noſtri vocant Nacktemaydt. Vid. Fig. XXXVIII.

OBSERVATIO LIII.
D. ANDREÆ CLEYERI,
De
Duabus plantis aquaticis Japanenſibus Koëbe & Faſnoſana.

Koëbe ſpecies eſt quoad folia Nymphææ minoris, creſcit copioſè in vallibus aquoſis Japaniæ. Folia innatant aquis formâ cordis, multis intertextis venulis conſpicua. Flores cærulei formam habent florum conſolidæ regalis, Germanis Ritterſporen. Cùm flores in caulibus marceſcunt,

p.130.

Fig: 38. p.130.
Vinganfana vel Duxumira

Fasnofana Fig: 40. p. 131.
ハスノハナ

Koebe Fig: 39. p. 131.

cescunt, succedunt in eorum locum bulbuli minores ceparum instar caulibus adhærentes, aquosi, frigidi in tertio gradu habiti. Japanenses exhibent cum cibis hos bulbulos suis ægris, ad somnum conciliandum, cùm insomnes noctes ducunt. Aliàs in Medicina hoc vegetabile non adhibetur. Fasnofana similiter Nymphææ aquaticæ minoris species est: frequentissimè visitur in locis humidis Regni Japaniæ. Flores habet candidos, ut Europæorum Nymphæa alba: species est Stratiotis Ægyptiacæ: copiosissimè crescit in dictis locis, folia ejus cordis formam quoque præsentant, ut præcedentis Koëbe folia, nisi quòd multò minora sint. Extant flores supra aquam sesquispithamam alti, formâ tulipanâ, odoris suavissimi.

Fig. XXXIX, XL.

OBSERVATIO LIV.
D. ANDREÆ CLEYERI,
De
Canschy & Fiewa Japanensium arboribus.

Canschy ex qua Japanenses chartam suam conficiunt, arbor est admodùm crassa, quæ ab incolis penitùs detruncatur; quô factô stolones ad truncum & radices arboris proveniunt, quorum caules, postquam ad unciæ vel pollicis crassitiem excreverunt, ab iis præscinduntur, & à plurimis truncis collecti, in fasces majores, tres pedes altos, & quantum vir extensis brachiis manibus quinquies amplecti eos potest, crassos, colliguntur. Deindè fasces hosce alterô extremô, quô amputatio facta est, rectà in magnum ahenum collocant, & affusâ aquâ, igneque subtus excitatô, tamdiu fasces coquunt, donec cortices à stolonibus coctione abscedere videant, quô visô fasces invertunt, quò alterô ex-

 tremô

tremô calidæ immergantur, & priori modô ad corticum mollitiem & privationem coquantur. His peractis, fasces ex aheno eximuntur, eorum cortices coctione sic emolliti & à lignis separati, studiosè colliguntur & exsiccantur: ligna verò comburuntur. Cortices ita exsiccati denuò cum cineribus lignorum & aquâ pluviali in aheno per 24. horas excoquuntur, quô factò cortices ex aheno sumpti purè lavantur à cineribus, ne horum quidquam adhæreat: tunc tertiò aquâ purissimâ coquuntur in aheno mundo, & interea baculô ligneô mundô frequenter agitantur, donec cortices dissoluti instar pulmenti evadant; postea separant adhuc nigredinem ab albedine corticum ita excoctorum, ut pulmentum penitùs candidum & sine sordibus appareat, quod postmodum in mortariis ligneis cum pistillis itidem ligneis minutissimè contunditur, deinde exemptum hoc pulmentum album, locant in quadratas arculas, positis desuper asserculis, quibus superiùs imponuntur lapides grandiores, & sic aquam ex corticum pulmentis exprimunt, quâ ablatâ formis quibusdam cupreis per partes pulmentum imponitur, & tractatur eodem prorsus modô, quô solent Europæi operatores in officinis chartariis papyrum conficere; Unde cortex iste ab arboribus Canschy ita paratus, quoad substantiam tenuem, ita purus effigi debet, ut penitùs pannis & linteis nostrís puris æquipolleat, si velint incolæ chartam puram & elegantem ex iis parare.

Fiewa arbor à Japanensibus sic dicta, in vastam altitudinem excrescit; Lignum ejus molle est: rami inter se densè incurvantur: Folia ejus lata & rigida venulis plena conspiciuntur. Flores quidem ferunt, absque tamen fructibus. Fie Japanis dicitur Sol, unde Fiewa idem est ac arbor Solis, quòd hæc arbor foliis suis latis & densis ardorem Solis abarceat & umbram amœnam hominibus efficiat, nomen traxisse videtur. Lignum ejus nullis usibus adhibetur, sed tantùm crematur.

[*1687. (17.) 27. Septembr. Berolino missa.*]

Fig. XLI. & XLII.

Canshy. Ta pyr ba fum.
Fiewa.
Sonnenbaum.
Fig: 42.
p. 132.
Fig: 41.
p. 132
カヾナ
ヒイハ

OBSERVATIO LV.
D. JOH. LAURENTII FEHRII.
Sectio Herniæ ἀμεθόδως in Viro facta lethalis.

QUàm temerarii, imperiti, crudeles ac ſcelerati plures ſint ὀρχότομοι, hernias tàm in junioribus, in quibus rariùs opus eſt ſectione, quàm in adultioribus, in quibus ſæpiùs cum magno vitæ periculo eadem adminiſtratur, ex multis non modò notum eſt hiſtoriis, ſed vel ex ſequenti obſervatione abundè pateſcit. Piſtor quidam robuſtus non procul hinc in pago quodam habitans, quadraginta trium annorum, per multos annos herniâ inteſtinali laboraverat, morbum verò nec Medico, nec Chirurgo, nec aliis pudorem ob, neſcio, quem reprehenſibilem aperuerat, ab impoſtore autem fortè illuc veniente conſilium & auxilium quærebat, qui in his præſtandis non ſe promtum ſolùm, ſed & maximè expertum jactitabat: de pretio ad curam faciendam imprimis neceſſario, dimidiâ ex parte ſtatim ſolvendo, quod primarium iſtiusmodi homuncionum eſt poſtulatum, cum ipſo conveniebat, interim ne propoſitum hoc aliis innoteſceret, & piſtor aliquam adverſæ famæ notam incurreret, omnia aliis inſciis eſſe inſtituenda piſtori, utpote qui omnia hactenus celaverat, facilè perſuaſit; Curam ergò vel rectiùs torturam, nullâ præmiſsâ debitâ corporis præparatione Crumeniſeca aggreditur, & ut erectus Patiens ſtet, nec ullum vitæ periculum pertimeſcat, animatur; Miſer homo paret, impoſtor nec Medicô, nec Chirurgô, nec vicinis præſentibus hernioſam partem in ſcroto famulô adjuvante ſecat, prolongatamque, multô ſanguine profusô, funiculô conſtrictam reſecat, ac poſtquam nonnulla remedia applicuerat, vulnus obligat, utque in cameram propinquam ſolus Patiens

transseat, seque in lectum conferat, jubet, nullam verò diætam præscribit; tertiô die, relictô famulô, qui ante hac in militia equorum curam habuerat, nec quicquam in arte Chirurgica præstare valebat, discedit, seque intra biduum rediturum promittit: Quartô die superveniunt inflammatio, fitis, appetitûs prostratio, virium debilitas; famulus nil præter frustum lardi loco vulnerato, uti herus jusserat, applicat, sed, dum symptomata periculosa indies ingravescunt, Amici & vicini fugitivum Nebulonem passim anxiè quærunt, ast nullibi inveniunt, succedunt, motus convulsivi, singultus, tandemque mors, quam improbanda Patientis taciturnitas, improvida curæ institutio, & inordinata Homicidæ curatio plurimùm promoverant.

OBSERVATIO LVI.

D. JOH. LAURENTII FEHRII.

Sectiones Herniarum in pueris & Viro methodicè institutæ salutares.

ANte aliquot annos quidam ὀρχότομος & λιθότομος in nostra civitate suam peritiam in sectionbus herniarum publicè decantabat, & dum in sex pueris per sectionem optato cum successu curatis suam felicem experientiam demonstrabat, tantum applausum acquirebat, ut & vir 38. annorum enterocele jam diu laborans ejusdem curationi se subjiceret. Processum verò sequentem in sectionibus faciendis me semper præsente, omniaque advertente, observavit. Primùm corpore Patientis per præmissum laxativum ad curam ritè præparatô, Medicis, Chirurgis, Patre, Matre, Susceptore vel vicinis accersitis, vetulis autem aliisq; suspectis personis exclusis, januâ item ac fenestris probè clau-

fis

ſis Parentes vel Patientem de conſenſu clarè pronunciando adhuc ſemel eſt allocutus, & ſi fortè præter ſpem periculoſum ſymptoma ſuperveniret, petiit, ne ipſi culpa imputetur, ſe opem arti Chirurgicæ convenientem atque poſſibilem in ſectione, quam absque omni vitæ periculo jam ſit adminiſtraturus, laturum, ad quam, pilis in viro priùs deraſis, præmiſsâq; oratione Dominica flexis genubus ſubmiſsè ad DEUM fusâ, fecit acceſſum: Parentibus interim aliisque adſtantibus ſeriò interdixerat, ne quicquam cibi vel potûs inconvenientis, quod cum maximo vitæ periculo conjunctum eſſet, præter id, quod ipſe juberet aut ſuppeditaret, patienti exhiberent, erectoque per blandam allocutionem viri vel pueri, qui horâ dimidiâ ante operationem juſculum calidum aſſumſerat, animô, ægrum ad ſe venire juſſit, cui ſemotô induſio faſciam è linteo craſſiore ac fortiore paratam ſupra os ſacrum applicuit, & circa umbilicum per ſuturas connexuit, huic autem circa regionem vertebrarum vinculum bifurcatum erat annexum, poſtmodùm patientem aſſeri, cui inferius atque ſuperius clavus ferreus erat infixus & linteamine obvolutus, modô nonnihil decliviore impoſuit ita, ut pedes ſurſum, caput verò, cui pulvinar erat ſubjectum, deorſum tenderent, manus deinceps faſciâ latiore è rubro panno confecta juxta principium carpi ligavit, poſtea mantile circa pectoris regionem brachiis circumjecit, nec non pedes in modum furcæ extenſos circa talos mantili aſſeri alligavit. Hinc dextrâ genitalia circa partem ſiniſtram, ubi in pueris hernia erat conſpicienda, tetigit, exploravit, & quod prolapſum erat, ſenſim retruſit, ſed ne rurſus procidat, famulus in altera parte conſiſtens manu ſiniſtrâ locum iſtum duobus vel tribus digitis compreſſit, pòſt dextrâ arreptâ novaculâ acutâ, ſiniſtra verò ſiniſtrâ ſcroti parte cutem digitis elevavit, utq; famulus juxta digitos ſuos eandem dextrâ teneret juſſit, quam in medio juxta longitudinem diſſecuit cum pauca ſanguinis profuſione, pòſt peritonei productionem in ſcrotum lapſam, cuti quan-

quandoque magis, quandoque minùs arctè annexam celeri, sed tamen paulò violentiore digitorum conatu versùs inferiora, latera atque interiora separatam extraxit ita, ut jam trium vel quatuor unciarum longitudo emineret, sub qua actione patientes sæpè tristem vocem edebant, & nonnulli intensiùs clamabant, hinc ut famulus ferreâ laminâ circa medium divisâ (instrumentô scil. apprehensorio & compressorio, quod appellabat den Vorschlag / cui anterius ferreum retinaculum, quô pro lubitu arctiùs claudi & pars comprimi poterat, ne quis illud manu semper tenere & comprimere cogatur, erat affixum) processum circa inferiora abdominis teneret, jussit, quô factô supra laminam per medium prolongatæ membranæ acum argenteam majorem, (quæ anterius erat acuta, hinc nonnihil incurvata, latiuscula & utrinque acuminata, circa medium & posteriora rotunda tres circiter uncias longa) cum filo cannabino aliquoties complicato, satis crasso & instar funiculi dupliciter contorto trajecit, inque sinistro latere fortiùs ligavit, postea filum circumducendo utrinque in dextro quoque latere tandemque rursus in sinistro constrinxit, ac bis vel ter colligavit, dein forfice sacculum propendentem tres circiter uncias longum in plerisque cum, in duobus pueris absque ut ajebat, testiculi ablatione resecavit, famuloque tradidit, qui statim chartæ involvit, secumque abstulit, tandem remotâ ferreâ laminâ misturam rubicundam ex bolo armena sangu. dracon. aloë, thure & album ov. paratam, stupæque cannabinæ illitam, non modò ligneo stylô vulneri immisit, sed & exterius applicavit, posteaque lintea quadruplicata bina vino calido immersa, inque medio pro libero urinæ exitu perforata imposuit, sicque partes vicinas defendit & fasciâ bifurcatâ circa pedes, à ligamentis interea liberatos, utrinque in inguine versus abdomen ductâ obligavit, ita, ut penis, qui in operatione erigebatur, ac post eam erectus manebat (quod pro bono signo ὀρχότομος habebat, sed eam ipsam erectionem à fortiore membranarum atque

nervo-

nervorum contractione provenisse credo) per fasciam emineret. Factâ sic ligaturâ puerum, manibus submisè ac lentè in lectum portavit, patienti quietem commendavit, motum verò & loquelam, ut & vinum, Saccharata, victumque crassum atque inordinatum interdixit, horâ unâ circiter à sectione cerevisiam calidam cum butyro recenti mistam pro siti sedanda exhibuit, juscula gallinarum vel caponum calida, pruna damascena, aliaque ἔυπεπτα, item decocta hordei cum passulis, rad. liquirit. & sem. anisi commendavit. Primô die misturam rubram reliquit, deinceps maturationem promoventia & mundantia, tandemque funiculô, sponte abscedente, quod intra 9. 10. vel 12. dies eveniebat, vulnus consolidantia, interius quoque decoctum vulnerarium porrigendo, adhibuit, sicque omnes feliciter curavit. Notabile autem erat, quod nullam sectionem die Veneris, item circa insigniores lunæ mutationes, sed duas aut tres dies ante vel post eas instituerit.

[*1687, 31. Sept. Suinfurto Norribergam missæ.*]

OBSERVATIO LVII.
D. JOHANNIS BÖHMII,
De
Columba bicipite.

In ædibus Domini *D. Josephi Sandali*, Ferrariensis, hic Venetiis præterito anno 1686. exclusus est fœtus monstrosus Columbæ biceps, & tribus alis præditus, sicut præsens icon repræsentat.

[*Venetiis Norimbergam An. 1687. Mense Octobr. missa.*] Conferatur *Annus præcedens IV. Ephem. obs. 41.*

Fig. XLIII.

OBSERVATIO LVIII.
D. JOHANNIS BURGII,
De
Erroribus naturæ in formatione fœtuum humanorum notabilibus.

Quanquam uberrima errorum, sive, ut mitiùs loquar, lusuum naturæ in formatione corporum humanorum quasi negligentiùs operantis quotidiè propullulet seges, adeoque curiosa eorum annotatio quibusdam sordeat, aut supervacanea videatur; non omni tamen utilitate prorsùs hoc studium destitui, non mihi solùm, sed etiam Eruditorum non paucis persuasissimum est, ex quâ hypothesi sequentium observationum orta est consignatio.

Natus est d. 7. Maji 1686. infans cæterà sanissimus, hoc solo defectu notabilis, quod in dextrâ manu digitus annularis & minimus, itidemque pollex & index ope ligamenti carnosi tenuis coaluerant hoc modo, ut pollex minor justo indicem annexum, sicut arcum funis incurvat, ad se traheret, accretâ, in medio eorum carnis parte, velut novi pollicis rudimento: in sinistrâ quoque manu pari ratione uniebantur digitus minimus & huic proximus, interjectâ ad superiorem articulationem etiam carunculâ exiguâ. Nævum hunc, forsan ex matris anserum vescendorum appetitu frustrato enatum (horum enim ferè pedes connexio hæc digitorum æmulabatur) primo aspectu emendari posse non desperavi, cùm unionis inconvenientis vinculum esset tenue, nec vasis sanguineis majoribus, aut tendinibus intertextum.

Itaque rem cum Chirurgo aggressus sum non imperito, sed, ne doloris, ob repetitam unâ operatione sectio-

nem, sæpiùs excitato sensu convelleretur infans, singulæ divisioni singulum impendimus diem, ubi Chirurgus non aptato priùs ligno triangulari, ad imitationem *Plater. Mantiss. Observ. 43.* cujus hìc necessitatem nullam videbamus, non scalpello, quod facit *Hieron. ab Aquapend. part. 2. chir. c. 101.* sed uno ictu, acutâ forfice incidit cutis carnosæ parietem intergerinum, quousque decebat, exscissis utrobique superfluis digitorum novorum quasi fundamentis. Cessit è voto propositum, nisi quod, monente idem *Henr. Roonhuysio Observ. 10. p. m. 41.* sollicita magis requirebatur deligatio ob digitos in novam cohæsionem pronos: pollex præterea, qualis à principio formationis erat, brevior solito mansit, indicisque tanta ad eum inclinatio, ut ligaturis, aliisque adhibitis remediis sufficienter se coërceri & abduci difficillimè passus sit. Audito hoc læto nuncio alii paulò post me adeunt Parentes, consilium & auxilium filiolo suo recens-nato quæsituri, cui vis plastica in manu dextrâ geminum formaverat pollicem. Infante ipso viso, & examinato pollice spurio, non esse eum carneam solùm excrescentiam vidi, sed absolutum, quoad omnes partes & articulos, ipsum etiam unguiculum, digitum, insuper arctissimè genuino pollici ad basin unitum, ut medium hujus os formâ litteræ Pythagoricæ bifidum appareret, unde de prospero eventu ob difficilem operationem dubitans à resectione manum abstinui, donec forsan in adultiori, si DEO placuerit, facto feliciùs idem, exemplo *Observ. 42. Mantiss. Observ. Plater.* tentari posset. Neque id consilium parentibus displicuit, qui circà auctumnum postea filioli hujus, nescio, quâ ægritudine defuncti, exsequias celebraverunt.

Die 30. Januar. 1687. manè cum eodem Chirurgo vocor ad Cerdonem, cui die abhinc quarto natus erat puellus sanissimus, & ab omni formationis vitiosæ suspicione liber visus. Hic cùm primo biduo nihil excerneret fæcum alvinarum, obstetrix consulta, & de ani orificio aperto certa ti-

morem futuri periculi parentibus eximit, neque temere quid hoc in casu movendum esse, persuadet. Verùm cùm tertia die obstructa maneret alvus, abdomen insuper intumesceret, sugere nollet infans, & omnia ingesta vomitu rejiceret, rem demùm altiùs pensitans clysmate intestina muneris sui oblita proluere tentat, sed tùm neque fistula eburnea profundiùs intromitti potuit, & quicquid vi injiciebatur, regurgitavit, undè de clauso profundiùs ano seriùs cogitatum est, quod & exploratio per stilum, & digitum, cujus articulationem seu membrum integrum capiebat introitus intestini recti apertus, facta manifestò confirmavit. Reserationem, quam omnes indicabant circumstantiæ necessariam, & anxiè desiderabant parentes, dissuadebant mihi & languor infantis convulsionibus, uti externa facies minabatur, mox corripiendi, & metus, ne vel profundior esset combinatio intestinorum, quàm ut acie scalpelli omnis perforari possit, vel, quod aliquando in simili casu me vidisse memini, intestina media jam crepuerint, & in cavum abdominis fædam colluviem profuderint. Instantibus tamen Parentibus ut satisfieret, præmisso prognostico, & propinatis confortantibus nervinis, cannulam oleo inunctam pro defendendo orificio ani leniter intrusit chirurgus, & per ejusdem medium, phlebotomum, quàm profundè poterat, adegit, effluente largo satis sanguine, quieto tamen, & ad horæ dimidium quadrantem obmutescente & expallescente puello, ut de felici successu desperaremus & nil nisi jam expiraturum pusionem animo conciperemus. Recollectis tamen is viribus tandem emisit saltim aliquot flatus, dilatatoque per suppositorium vulnere, à meridie bis dejecit meconium aterrimum, detumescente paulatim abdomine; sub noctis verò ingressum afflictus epilepticis motibus natus denuò terruit lætissimos parentes, inprimis cùm nec solutâ adhuc semel alvo, nec medicamentis generosis, sed morte demùm horâ nonâ sequentis diei matutinâ liberaretur à morbo atroci, servandus fortè, si citiùs

tiùs observato defectui succurrere fuisset integrum. Curiosiùs lustraturus aberrationem formatricis naturæ, apertionem tamen filioli à parentibus morosis exorare nequivi; cautiùs autem hoc unico exemplo, cui par me legisse non memini, excitatæ obstetrices mercari discant, si quando moram in recens natis longiorem trahant excrementa, nec primo statim à partu die expellantur.

Major tamen, quem nunc referam, error est nullâ ope declinabilis, sed morte inevitabili piandus eorum infantum, quorum in formatione committitur. Anni nempe 1686. die 31. Jan. Mercatoris cujusdam uxor causæ nullius conscia, puellum parit pede dextro varum, quod forsan vitium temporis progressu corrigi potuisset, utroque verò crure paralyticum, & in dorso circà quartam lumborum vertebram tumore eminenti notatum cystico, crasso, & musculoso. Tumor hic exteriùs à cute reliquâ nihil differens, nisi quod pars cuticulæ, fortè ob situm infantis in utero, abscesserat, digito compressus cedebat, & velut bursa inanis apparebat, si tamen medio istius, sive potiùs spinalis medullæ exactè inserebatur digitus, manifestam cavitatem tactu deprehendere licebat, & quoties puellus vel ejulabat, vel flatus aut excrementa alvi ejicere tentabat, tota cavitas inflari videbatur. Consultus à Parentibus abscessum judicantibus, ejusque apertionem urgentibus, hinc indè pensitatis circumstantiis spinæ dorsi vitium subesse non vanè conjeci, & chirurgo, saltim ut exulceratam cutim emplastro siccante consolidaret, incisionem verò differet, autor fui, motus inprimis relatione Patris nati, qui mihi narrabat, uxorem suam primo partu edidisse filiam, quæ adhuc vivit, sanissimam, nulloq; deformem nævo; secundo, peperisse filium, pari, quo præsens ante oculos nostros pusio, inque eodem dorsi loco protuberantiâ insignitum, cujus cystidem cùm aperuisset Chirurgus, ichoris quidem aliquid effluxisse serosi, ast sine levamine ægri, qui, denuò intumescente folliculo, septimo à partu die expiravit; biennio post iterum enixam esse matrem puellam nullâ

rursus maculâ deturpatam, quæ etiam adhuc vivit; & istam itidem absoluto biennio hanc quartam sobolem fratri suo jam defuncto in vitio quoq; formationis similem secutam esse. Paruit monito Chirurgus, unde in eodem statu mansit tumor, neq; increscens, neq; decrescens, donec alvi torminibus, convulsionibus, aliisq; gravioribus symtomatibus confectus ejusdem anni d. 30. Martii exspiraret misellus pusio. Suspicionis de dorsi vitio conceptæ confirmationem, scrupulorumque inde ortorum gravium solutionem cùm promitteret anatome, Pane tumoris quidem, nedum filioli apertionem concessit Parentum superstitio. Fausto tamen, dixerim, an infausto sidere accidit, ut mense Octobri, ejusdem anni cum aliis duobus Medicis ego à Mercatore alio ad consultationem de filiolo instituendam vocarer. Natus is erat 7. April. 1686. cum ejusmodi quoque cutis musculorumque dilatatione ex casu matris gravidæ in dorsum occasionaliter, uti putabatur, orta in eo ipso dorsi loco, quæ quidem in lucem edito primùm infante fuerat exilis, sed cum corporis & ætatis incremento, erat autem puer tunc obesissimus, hæc quoque incrementa sumserat. Inspecto loco affecto, quem talem exactè deprehendimus, qualis eleganter depingitur *Misc. Cur. Dec. 2. A. 5. O. 208. fig. 47.* de duobus ferre sententiam jubebamur: primò, cum tumor applicitis hactenùs discutientibus & resolventibus imò variolis accedentibus, & probè suppuratis, nihil cedens ad pugni jam molem accederet, tensâque ad rupturam ferè cute multum in se humoris continere videretur, utrùm sit aperiendus, necne? Secundo, quî paralysi crurum, quibus insistere nequibat, licet sedere posset, infans, & cujus causam in pinguedine excessivâ quærebant omnes, sit succurrendum? De paralysi nos esse securos respondimus, quam sublatâ causâ, tumore scilicet nervos comprimente, facilè cessuram non diffideremus, hujus tamen incisionem, metu epilepsiæ ob consensum partium vicinarum excitandæ, aliisque de causis, quas nobis suggerebat *Misc. Cur. Dec. 1. A. 3. O. 107.* suadere non posse,

posse, quin arbitrari nos fore tutissimum, ut topicorum hactenùs impositorum usus continuetur. Triduum ità effluxit, & sponte suâ ad extremum tensa cutis crepuit, serumque effudit limpidum & copiosum, statimque iterùm, ac si nunquam evacuata fuisset, intumuit, biduo verò post, d. 19. Octobr. epilepticus obiit Puellus. Tantum precibus nostris dedêre Parentes, ut cultro aperire liceret cystidem, quæ post obitum planè detumuerat, ne vestigio quidem humoris contenti relicto. Apertæ illius eadem revera in cavitate apparuit facies interna, qualis est auricularum & ventriculorum cordis, tot fibris & columnis nervosis à vertebris lumbaribus ad extimam cutim tendentibus. Spina dorsi, nisi quod à periostio & jam nominatis fibris tegebatur, nuda erat, in cujus medio foramen rotundum, cui extremitatem medii digiti inserere poteram, tangebatur, unde, cùm ulteriori inquisitioni pro accuratâ magis notitiâ comparandâ obstaret mater nati, in eâ opinione fuimus, spinam eo loco esse bifidam, & protensiones fibrarum istas per spinæ hiatum ad abdominis membranas ferri, confirmati hac in re *à Tulpio lib.3. Observ.30.* Licet autem plura nobis obstarent adhuc dubia, tamdiu tamen isti sententiæ inhæsimus, donec Anno 1687. d. 15. Martii Infectori cuidam iterùm ejusmodi nasceretur infans, matre itidem casum in dorsum tempore graviditatis perpessum accusante, quo audito, ut tandem aliqua circà hanc difficultatem elucesceret certitudo, vigilandum duxi, rogavique *Dn. D. Samuel. Grassium*, Amicum honoratissimum, qui erat familiæ illius Medicus, ut, si moreretur Infans, & ejus sectionem indulgerent parentes, mihi quoq; videndi concederetur licentia, & obtinui, quod volui. Namque ut hæc præmittam, die à nativitate secundo laudatus *D. Grassius* unà cum Chirurgo Parentum rogatu moti, aperuêre tumorem phlebotomo, cumque effluente sero limpido sic satis benè habere videretur infans, balsamicis injectionibus & emplastrorum debitâ deligatione de felici eventu non desperavêre, dùm d. 20. Martii accedens

cedens epilepsia spem conceptam frustraretur, & per integras viginti quatuor horas defatigatam puellam è medio tolleret. Parentum benignitate factum est, ut postero die aperiremus ambo defunctum infantem, primùmque tumore cruciatim dissecto ambitum ejus omnem constare vidimus ex integumentis corporis communibus extensis, & succingi intus membranâ densâ, propagine forsan membranæ musculorum propriæ, cujus fibræ interiùs per trium vertebrarum lumbarium inferiorum cavitatem intrâ abdomen, uti conjiciebamus, decurrebant. Spina etenim dorsi superior erat integra, os sacrum integrum, solæ tres vertebræ dictæ ob eximiam in medio sui cavitatem spinam bifidam referre videbantur. Ut ergò melius pateret, quò filamenta ista fibrosa terminarentur, & an aliquod illis cum membranis abdominis vel ratione originis, vel ratione complicationis esset commercium, illud aperuimus, remotisque intestinis, renibus, & quæ reliqua obstaculo esse poterant, internam vertebrarum omnium partem per totam spinam reperimus sine omni defectu planè integram, & nullibi in duas partes diremtam, sed solito aliàs more formatam, unde inverso corpore ipsis his oculis vidimus, & stilo in ipsam cavitatem sursum intruso tetigimus, trium istarum vertebrarum lumbarium processum posticum, seu spinam propriè dictam cum processibus obliquis, & dimidiis transversis sive lateralibus omninò deficere, & neque medullæ extare vestigium, ex cujus membranis quoque dilatatis prima tumoris fundamenta jecerat aberrans vis plastica. Insolitum hoc spectaculum magnam quidem in nobis excitabat voluptatem, universæ medullæ spinalis, quin & cerebri constitutionem cultri acie porrò investigandi, verùm ne rarâ parentum abuteremur benevolentiâ substitimus, cùm ex hactenùs visis aliundè nobis constiterit de vitii corrigendi impossibilitate, & paralyseos ortu ob nervos partim malè formatos, partim medullæ substantiam in ichorem contentum absumtam; rectiusque nos fecisse hinc collegimus, quod

Puel-

Puellum ſuprà notatum ſuo potiùs fato mori ſiverimus, quàm ſi nihil profuturâ excreſcentiæ ſcarificatione illatæ cladis ſuſpicionem in parentum animis excitaviſſemus.

[1687. d. 1. Octobr. Vratiſlaviâ Auguſtam miſſa.]

OBSERVATIO LIX.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Infantis, à partu difficili quaſi emortui, in vitam reſtitutione.

DE Tapujarum gente refert *Barlæus de Reb. in Braſil. geſtis ſub Mauritio, Naſſav. Comite p. 425.* quod Regi de tibiarum & lateris ventrisque doloribus querulo, advolutum ilicet tibiis Medicum, illis patulo ore inhæſiſſe, devorantis ſpecie, ſuctione tam valida & continua, ut poſt editum mugitum, ſputa copioſius egereret, & cum ſputis anguillam, quam Rex mali ſui cauſam fatebatur. Hoc uti referentis fidei remittimus, ita noſtrum ſubſequens verum eſſe fatebuntur nobiscum obſtetrix & plures tùm aſtantes Matronæ. Dum perlegi *Ephemeridum Ann. 5. Decur. 2.* reperi Excellent. *Hannemanni Obſervat. 121.* in qua agit de infantis à partu difficili veluti emortui, in vitam reſtitutione. Uxori tùm gravidæ explico, & ſi fortè & nobis hoc accideret, ut obſtetrici aperiret, injungo. Vix elapſa ſeptimana gemina, accedunt dolores partus ſat acerbi, protracti ad 12. horas: Infans hærebat in collo uteri, & ob viarum anguſtiam exire prohibebatur: tandem, Deo benedicente, & omni opera adhibita, prodibat infans, ut videbatur exanimis. Obſtetrix cum adſtantibus omnia in hoc caſu conſueta advocant & applicant, ſed fruſtra, tandem tribus vicibus papillam ſiniſtram puelli, fœdati licet impuritate ute-

rina, validè ſugit, & tertia vice motus in abdomine & veluti flatulentia ſe exerit cum acceſſu vitæ. Digna eſt hæc Obſervatio ut omnibus obſtetricibus notificetur. Eadem felicitate in alia adminiſtravit fæmina obſtetrix noſtra, hoc, dum hæc conſigno, tempore. Ex his elucet Ephemeridum noſtrarum & veritas & utilitas, caditque Midæ judicium ſeu potius deſipientia.

OBSERVATIO LX.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Juſculo è branca urſina.

EXcellent. Dn. D. *Hagendorn*, Collega honoratiſſimus, *Anni ſuperioris Obſervat. 87.* tractat de modo conficiendi hocce juſculum, quem è MS. patrui adducit. Quicquid de illa materia mihi notum, placet hacce Obſervatione etiam proponere. Modum autem cum *Hagendornii* coincidentem dat *Sennertus Prax. l. 5. part. 3. Sect. 2. cap. 9. pag. 331.* ubi agit de plica Polonica, & ad experientiam remittit, an hocce decoctum curare queat plicam. *Brancæ urſinæ mentio*, ſcribit, *in memoriam mihi revocat potum, qui in patria mea urbe Wratislavia procul dubio ex Polonia eò delatus, in uſu eſt, & ex branca urſina paratur. Vulgo nomine Polonico* Barſzczz/ *ſeu ut Germani pronunciant,* Bartſch *appellatur, quo febricitantes & inprimis helluones poſt pocula heſterna in juſculis & potu ad ſitim ſedandam utuntur:* (en prægustum infuſionis herbæ Thee!) *Paratur autem hoc modo: folia brancæ urſinæ ſiccata coquuntur in Aqu. ſ. q. ut decoctum ſaltem colorem flavum non puniceum contrahat. Decocto fermenti aliquid vel panis biscocti ex pulvere brancæ urſinæ cum fermento acido panis ſiliginei parati, additur & in loco tepido aliquot diebus effervеſcere & fermentari permittitur, donec ſaporem acidiuſculum*

contra-

contrahat. Majoris Poloniæ inhabitatoribus non procul à Grünberga, frequenti cedit usui, nec ingrati saporis est. Post morbos Chronicos febresq; intermittentes, dum appetitus adhuc languet, cum utilitate adsumitur. Grünbergenses substituebant jusculum è fermento confectum, quod illic loci *Sauer* nominant, & satisfacit intentioni. Ipse post febrem diuturnam Grünebergæ comedi juscula cum pulvere brancæ ursinæ, & aliis commendavi.

OBSERVATIO LXI.

D. SAMUELIS LEDELII,

De

Variolis fœtus in utero materno.

JUvencula, rustici uxor, dum hoc anno variolæ in his oris Gorlicíensibus grassabantur, corripitur etiam hoc malo, & veluti obruitur, uti in adultis non insuetum. Morbo hoc detenta, dum nimis graviter decumbit, natura se onere levat in prægnante, fœtumque aliquot mensium exturbat plenum in toto corpusculo variolis. Vide *Dec. I. Ann. I. Observ. 53.* De morbillis dedi *Observationem 97. Ann. 3. Dec. 2.*

SCHOLIUM.

FOetus variolis in ipso matris iisdem laborantis utero inquinati exempla, præter *Ephemerides nostras* in *Dec. I. Ann. I. Obs. 53.* & qui *ibidem*, nec non *Obs. 42.* allegantur Autores, *Joh. Rhodius* quoque *Cent. 3. Obs. Med. 83.* *Thom. Bartholinus Cent. 3. epist. 85.* aliiq; memorant. Quamvis id non perpetuo ita contingere, in *Act. Medic. Hafn. Volum. 5. Obs. 75.* ostendatur; ubi equidem nimiùm solenne esse, Exc. *Borrichius* scribit, matrum vitia in fœtus, quos adhuc sinu complectuntur interiori, transire; consensum tamen hunc non esse perpetuum, exemplo infantis sine variolis à matre, quæ gravissimè

iisdem laboraverat, exclusi demonstrat; Prout etiam fœtum in claustro materno hærentem variolis corripi, matre ab iisdem immuni, *Joh. Fernelii* inprimis testimonio etiam constat, qui *lib. 2. de abdit. rer. caus. cap. 12. Sæpe,* inquit, *deprehensum, prægnantes maturos fœtus edidisse hac lue perfusos, quarum aliæ nihil omnino foris, aliæ non nisi multis post diebus incommoda senserunt;* idque proprio suo exemplo *Francisc. Mauriceau lib. 1. de morb. gravid. cap. 2.* comprobat; quamvis enim seminium morbificum à fraterculo Autoris, quem variolæ trucidaverant, matrem hausisse, inque fœtum ita derivasse, non sit incredibile, haud eas tamen sanguis maternus heterogeneas habuit particulas, quæ à contagioso isto spiritu agitari, inque ejusmodi tubercula resolvi potuerint: Quod & vicissim de fœtu intelligendum, qui cum sanguinem ipse sibi conficiat, nec à materno, qui in corpusculum ejus non influit, vitam & nutritionem habeat, ea quoque ejus dispositio esse potest, quæ à commixtis ipsi contagiosis atomis in motum istum præternaturalem cieri recuset. Cæterùm cùm *Guiel. Fabricio Hildano cent. 4. obs. Chirurg. 55.* dubitare libuerit: an harum variolarum, à matre iis decumbente in fœtum derivatarum, causa, imaginatio matris, an verò sanguis maternus fuerit? ab utraq; causa latitantes in sanguine embryonis impuritates excitari, atque istam ad separationem impelli potuisse, verisimile est; si quis magnam maternæ imaginationis in fœtum potestatem consideret, quæ non varios tantùm ei nævos imprimere, sed membris ipsis etiam mutilare, aut aliquid addere valet; cum sanguine autem materno succum nutritium ad uterum deduci constat, atq; ita cum isto in placentam segregato particulas varioliferas unà secerni, nec contra rationem est, nec contra experientiam, qua nempe luem etiam veneream aliasq; infirmitates in fœtu sic transiisse, sæpius fuit observatum.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSER-

OBSERVATIO LXII.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Morbo ſalivâ inducto.

QUid ſaliva faciat in corpore humano, dum cibus ori ingeſtus primam ſubit alterationem & fermentationem, in Medicina notum eſt, & mediante ſaliva morbos communicari, obſervationes Medicæ demonſtrant. Quid ſaliva poſſit in morbis contagioſis, monſtravit D. *Dobrzenski*. Quod exemplum do, rem declarat, nosque ad dignotionem morbi deducit: Puſio 3. ſeptimanarum, vegetus, ſanique habitus, derepentè corripitur ſingultu, calore, vigiliis, inquietudine, dum ſingultit, crebra ſternutatio adeſt. Quæritur conſilium, inquiritur in cauſas, & re perpenſa, nulla invenitur niſi hæcce: Vetulam, quæ erat à miniſterio puelli, invaſerat quartana, hæc pulmentum infanti ſubminiſtrans, prius ori proprio ingeſſerat, & ſingulum præbium deguſtarat, dein ori infantis immiſerat, fermento febrili inquinatum. Hinc illæ lachrymæ. Datis Corall. Ocul. Cancr. C. C. & aliis ſymptomata hæc expellebantur, vetulaque ab hacce pulmenti deguſtatione & applicatione arcebatur. Hinc

Felix qui poterit morbi cognoſcere cauſam.

Tutius eſt, ut matres prægustent infantum cibos & ſubminiſtrent, præ vetulis edentulis, quæ hircum olent & mephitim ſpirant.

SCHOLIUM.

SAlivam quamvis inſipidam ferè eſſe, rectè *Mart. Kergerus lib. de fermentat. Sect. 3. cap. 2.* moneat, non omni tamen ſapore eam carere, ſentit, ſed quòd lingua non poſſit judicare de humore quo naturaliter imbuitur: Et ſanè ineſſe ipſi

 per

per naturam spicula salina, tum ortus ejus, quem lympham agnoscit, indicat, tum ignis examen evincit, quo relinquere evaporando materiam fuscam, acore & calore linguam afficientem, *Anton. de Heyde observ. med. 88.* docuit. Quin & vis ejus medica non simplicis naturæ aqueæ hanc esse ostendit; siquidem varias in diversis corporis infirmitatibus curandis virtutes possidere, tum ex aliis, tum inprimis *Ephem. nostrar. Dec. II. Ann. III. obs. 92.* notum est; quas inter etiam vis alexipharmaca à nonnullis traditur; qua de singularem observationem *Maidalchinus* in Libell. *delizie histor. e stupori di natur.* notavit, de rustico in Apulia, dicto Lucio, quem à viperis aliisque venenatis animalibus demorsum, salivâ suâ vulnus tangendo, mox seipsum sanasse, idem testis oculatus scribit; quin & eandem aquæ commistam, venenis febribusq; curandis miram vim ei, potu assumtæ, impertiisse; armentis quoque morbosis & canibus rabiosis aspersam, recuperasse sanitatem; qua porrò virtute omnis ejus familia, ipsis quoq; fasciis adhuc involuti infantes polluerint: Sed hæc, si vera fuerint, cum naturæ ordinem superare alicui videri queant, non urgebo; quin potiùs salinam ejus naturam fermentatio, quam promovet, evidentiùs comprobat, quam non tantùm in ciborum resolutione in stomacho exserit, sed extra illum etiam ciere valet: *Salivam,* scribit *citatus Kergerus, fermenti naturam habere, vel inde colligere licet, quòd pulmenta cochleari facta, quod ex ore hominis trahitur, facilè & brevi tempore funduntur & fermentescunt.* Eadem Americanis quoque quibusdam populis non ignota, quibus in insula Mocha, potus inebrians in usu esse solet, è frumento Indico, quod Maizium dicitur, à vetulis edentulis masticato, atque ita salivâ subacto, fermentatus; prout in *O. Dapperi Descript. Americ. lib. 2. cap. 1.* videre est; qui porrò *lib. 3. cap. 4.* in Brasilia quoque radicem Aipimakaxera, & *cap. 3.* in Gujana radicem Kassavi, à vetulis & infantibus similiter tractatas, ad potum fermentandum adhiberi scribit. Hinc quàm evidens noxa à saliva, pulmento

præ-

præcipuè permista, morbosis aliquibus, acidis inprimis, quales in febre quartana accusari potissimùm solent, particulis referta, in tenellum infantis corpus transfundere valeat, elucescit. Qua ratione non immeritò Medici masticatos ab aliis cibos infantibus exhibere dissuadent; *masticati cibi*, scribit *Roder. à Castro Med. polit. lib. 4. cap. 1.* de morsu hominis noxio agens, *interdicuntur infantibus, maximè à jejunis nutricibus aut menstruatis.*

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO LXIII.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Corolla è roremarino confecta, diu vegeta.

ILlorum corpora post mortem non putrescere, qui continuè vinum rorismarini biberunt, asserere non dubitat *Gabriel Fallopius l. 2.* seines Kunstbuches. An sit apodicticæ veritatis, hoc loco decidere, meum non est, hoc autem quod subjungo, verum esse affirmo. Reverendus, inclutæ hujus Reipublicæ Gorlicensis Diaconus, Dn. Schönig / hoc anno tristi vultu, longoq; syrmate cogitur comitari filiam morigeram in cœmeterium Nicolaiticum. Scrobem dum conficiunt sandapilarii, inveniunt corallam è roremarino confectam, quæ virgini cuipiam, sed ignotæ, ante 50. annos, uti supputatio suggessit, mortuæ, fuerat imposita, adhuc vegetam & viridem, unâ cum ligula quâ capillis fuerat annexa. Exponunt rem tristi parenti, qui, quoniam sandapilarius seu vespillo Corollam cum effossa terra sepulchro injecerat, ligulam aspicere desiderat. Affert hic, mirabundus ille tractat manibus, & dum odor sat acris & nauseabundus nares ferit, restituit,

restituit, manusque ad aliquot horas detinuit olidas, ingratum amarorem continuò exspirantes. Vide *Observat. 43. Decur. 2. Ann. 4. Ephemerid.* Item *Dec. 1. Ann. 2. Observat. 170.* Et *Dec. 1. Ann. 6. Observ. 17.* Non erit ingratum, spero, quod subjungo: Imperator Honorius geminam Stilliconis filiam sibi in matrimonium elegerat: unâ ante copulationem defunctâ, alteram ambiit, quæ etiam ante conjunctionem obiit: Has parens cum omni apparatu & clinodiis in tumbam reposuit. Exactis mille centum & octodecim annis, invenerunt cryptam (dum Romæ in S. Petri domo ædificabant, & fundamentum quærebant) & omnes inclusas divitias. Has exemerunt, Pontificique tradiderunt, omnibus adhuc salvis, præter margaritas, quæ facillimè digitorum tactui cedebant & comminuebantur.

OBSERVATIO LXIV.

D. SAMUELIS LEDELII,

De

Fœtu Monstroso.

Rustici pallidioris pallida uxor 30. annorum in districtus Zullichiensis Marchiæ pago Kay, erat prægnans, & legitimo partus tempore exacto, partu, ut vocatur, Agrippino, excludebat, absque singulari dolore & molestia, fœtum hunc masculini sexus, exanimem. Trium antea fuerat facta liberorum Mater, duorum viventium, & proximi ab hoc in utero mortui. Tempore gestationis nullum adfuit singulare symptoma, nisi cardialgia cum inflatione & dolore laterum, tergi & abdominis: nullus terror, nulla imaginatio, nisi tristitia intercurrens ob rem angustam domi, fœtus autem motus debilis. Caput huic corpusculo congruum erat, nec nimis magnum, & præter pedes contortos

tortos nil à natura alienum monstrabatur in corpusculo, nec vasa umbilicalia scroto incumbebant, sed consueto prodibant loco. Error naturæ præprimis conspicuus erat in facie. Hæc quatuor habebat oculos perfectos, geminum nasum, geminam frontem, angustam tamen, è quarum interstitio frustulum carnis protuberabat: unicum os quod hiabat, & unicuique faciei erat commune, nisi quod mentum duplex intersecabat, collum brevissimum, vix conspicuum. Utraque facies aliàs non indecora erat, nisi quod coalescebat & desinebat circa informem rimam oris, in quo unica latebat lingua, lata: gemina auris aderat loco solito, non insolita. Postica capitis pars monstrabat unicum cranium, capillitio raro castanei coloris, tectum, quod ad dimidium fermè obscurabat geminum frustum carnis, informe, sanguine turgidum, guttasque sanguinis ad 4. diem stillans, radicatum in cervice. Sub hacce informi massa latebat ordinaria spina dorsi, quam tegebat veluti superpondium carneum, crassitudine & altitudine transversi digiti, incipiens à radice hujus informis carnis, & excurrens per totum fermè tergum, mentiens duplicem spinam dorsi, sanguine turgidam, ubi desinebat, apparebat subjacens spina ordinaria. Hoc me commovit, ut statuerim, naturam intendisse gemellos, idque impedivisse insufficientiam spirituositatis seminis hujus Cachectici: (unico fœtui suffecit, id quod monstrat perfectio, sed ad alterius fœtus complementum defuit) aut si culpa uxori tribuenda, impedivit illud impuritas uteri, qui aliquid de lochiis antea exclusi fœtus mortui (id quod affirmavit puerpera) retinuit, ad putredinem disposuit, hacq; putredine contagium spirituosum ad alterius fœtus perfectionem intendendam impediit & elusit, ut, quia non totum opus suspendere valuit; attamen præter duplicem faciei delineationem nil nisi informem massam à tergo efformare concesserit.

OBSERVATIO LXV.

D. SAMUELIS LEDELII,

De

Ansere mactato locô sanguinis album liquorem stillante.

QUia anserum in *hisce Ephemeridibus* mentio fuit injecta, ideò non erubesco hunc, singulare quid præ se ferentem anserem in circulum producere, ut inter olores strepat. Dn. Daniel Kretschmer, civis Görlicensis, saginatam ganzam mactationi destinat, huic pro more suspensæ caput cuspide cultri transfoditur, nil nisi humore albicante effluente, ne guttula sanguinis. Anser copiosam suppeditavit axungiam, & Dominus cum domesticis, ob nauseam conceptam, assatum anserem mendicantibus concessit, qui absque ulla alteratione absumpserunt, gratiasque pro delicato cibo dixerunt. Nec in hepate, nec in toto corpore sanguinem se vidisse refert, sed humorem albicantem. Fuit sanguis absque tinctura.

SCHOLIUM.

A Sagina laudabiliore & liberaliore, copiosum nempe chylum producente, eoque sanguinis purpuram omninò obtegente, liquorem hunc album fuisse productum, verisimile est; qualis in sanguine quoque humano color lacteus à copiosiore pastu nonnunquam conspicitur; cujusmodi exemplum in *Act. Philosoph. Angl. Num. 6.* de virgine refertur florida & sana, quæ non alia de causa venam in pede secari sibi passa fuerat, quàm quia nunquam menstrua passa; huic enim, post consumtum non contemnendum jentaculum, cùm quartâ post horâ vena aperta fuisset, primus effluens sanguis dimidiâ sui parte chylum continebat, ultimò autem prodiens imme-

immediatè evaſerat, ſpeciem cremoris lactis præbens, nullumque guttæ ſanguinis veſtigium oſtendens. Scilicet, ubi copia pinguioris chyli, liquoris à reſolutis oleoſis ciborum particulis albicantis, largior ſubindè ſanguini admiſcetur, non ita promtè ſulphureæ ejus partes exaltari in rubedinem poſſunt; præcipuè quia in ſaginæ deſtinatis animalibus iſtis, dum arctiori carceri includuntur, atque in quiete detinentur, tardior ſanguinis motus & conquaſſatio contingit, ſicque evolutio colorati iſtius ſulphuris eò ſegnior etiam procedit.

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO LXVI.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Aqua ligni Fraxini.

LAborabat non ignobilis puſtulis in pene per multum tempus. Poſt evacuationem dedi Marmeladam certi generis, & cum linteo applicare juſſi aquam ligni Fraxini, profuit cum totali ſanatione. Primiparæ lacerabatur Perinæum in partu difficili, eodem adhibebatur modo aqua hæcce, & reſtituebatur optimè.

[Görlicio Luſ. 1687. 7. Septembr. Noribergam miſſæ.]

OBSERVATIO LXVII.
D. THEODORI CAROLI,
Luxatio tibiæ funeſta.

TRagicum ineunte æſtate caſum vidimus in Fœmina quadam honoratiore, quæ equo, ut domum repeteret, vecta, paucos adhuc emenſa paſſus, vertiginoſo quodam turbata Spiritu, antequam civitatem egredere-

tur, præceps in pedes terramque devolvebatur, & in sinistrum quidem pedem adeò infeliciter, ut nutante sub illapsi oneris mole in juncturis suis tibia, ubi talo jungitur, violenter mox è sede sua, perruptis effractisque quibus detinebatur vinculis ac ligamentis, cuteque ipsâ, acta fuerit, ut reclinatô penitùs extremô pede, aliquot transversorum digitorum latitudine prominuerit, largâ satis ex vulnere hæmorrhagiâ subsequente. Susceptam & in Hospitis sui ædes, unde modò exierat, deportatam, vocati mox Chirurgi decenter, ut motum sede suâ naturali os reducerent, collocârunt. Operi verò ipsi manum admoturis id imprimis molestum erat, quod implicata profundè, & irretita quasi perrupti tibialis reticulati laciniis fuerit prominentia, quibus tamen successivè, volsellarum ope, & blandè evulsis, factis etiam pro necessitate partis, ossisque ipsius loco moti eluitionibus & abstersionibus, illud tandem prævijs quibusdam extensionibus feliciter reposuerunt, deligatoque hinc ut decet vulnere, administratisque reliquis pro restituti ossis firmâ detentione necessariis, felicem querulanti curationis spem fecerunt. Illa intereà benè se, & ad omnia rectè habuit, præter quod noctes solito turbulentiores ipsi, haud tamen insomnes acciderint. Sexto ab infelici casu die spontaneô diffluebat sudore, & largo, &, ut adstantes referebant, frigidô, quem quædam extremorum totiusque corporis refrigeratio comitabatur, insolitâ anxietate stipata, ingratôque circa vesperam acceptô nunciô, famam concernente, nimium quantum adaucta, ita ut totam illam noctem inter gemitus, lachrymas & suspiria omninò tristissima, multamque innocentiæ contestationem transigeret, deliraque tandem & absurda loqueretur. Graviora ergò cùm metuerent adstantes, primô mox mane ad ægram me vocârunt, quam etiam sine mora accessi; at cùm faciem mirè collapsam, mentem emotam, udorem cutis frigidum, asphyxiam, anxietates & jectigationes inquietissimas adverterem, extrema jam imminere, animæque magis quàm corporis necessariam

riam fore curam monui, luctantique cum morte, datô adstantibus prognosticô, valedixi; cui etiam accedentes brevi post motus spasmodici, bihoriô nondum elapsô, & vitæ & querelarum finem fecerunt, nullô nec inflammationis nec gangrænæ indiciô in læso pede comparente, corpore verò post mortem, collô præsertim & facie, admodùm intumescente. Metuebam mox in principio tale fatum, revocato in memoriam *Sculteti* prognostico, quod habetur in ipsius *Armamentarii part. 1. pag. 140.* cui exsibilando an sufficiat *J. Muys Prax. Chir. rat. dec. 5. observat. 6.* penes alios judicium esto. Occultum modò esse nequit, quàm latè se turbatio regiminis animalis extendat, quamque aliquando graviter nervosi generis affectiones luere vitæ cardines cogantur.

[*1687. 16. Septembr. Leonbergâ Augustam missa.*]

SCHOLIUM.

De gravium à luxato pede symptomatum, obmutescentiæ, convulsionis, stuporis, & imperfectæ Paralyseos, turba virginem quandam invadente videri potest *Johan. Nicol. Binningerus cent. 2. observat. med. 36.* quinimò ipsam mortem à temerariè tentata luxati tali repositione notavit *Nicol. Tulpius lib. 4. observat. anatom. cap. 49.* acri idcircò, si ullibi, in hoc saltem articulo, circumspectione opus esse, scribens, *Hippocratis* etiam testimoniô periculum hujus mali confirmans.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSERVATIO LXVIII.

D. MICH. BERNHARDI VALENTINI.

Calculus in Vesiculâ seminali.

RECenti adhuc in memoriâ versatur famosum nuper & in Novellis aliquoties enarratum *Furis Anglici* delictum, qui ob surreptos Jacobinos aureos Lapidesq; pretiosos *Francofurti ad Mœnum* haud ita pridem capite truncatus & ab Illustri Emporii hujus Senatu Theatro Chirurgorum Anatomico in sacrificium est concessus. Sectionem administrabat *D. SPARRIUS Physicus Loci Ordinarius*, qui præter alios è pulmonum lobis resectos lapillos, in alterutrâ, quod rarius, Vesicularum seminalium calculum adoriebatur pisum tam colore, quàm forma atque magnitudine referentem, quem in Musæo Suo Instructissimo servat DN. *WALDSCHMIDIUS Francofurtensis*, in conquirendis undique rebus Physicis Curiosissimus.

OBSERVATIO LXIX.

D. MICH. BERNHARDI VALENTINI.

Cephalalgia crudelis ex turgescentia menstruorum.

M*Onstruosa est virgo*, juxta *HELMONTIUM*, *quæ datâ opportunitate non est menstruosa.* Nec monstri tantùm aliquid, sed plurimum insimul calamitatis alunt, sicubi ea, quæ in sexu sequiori sibi vindicat, naturæ non exsolvant virgines, cujus observatu fortè non indignum est exemplum, quod DN. *GODOFREDUS HENNICKE*, *Archiater Erpacensis* nuper, ut sequitur, communicavit: Puella, *inquit*, XV. annorum, tributi lunaris adhuc nescia, haud ita pridem insanô capitis dolore corripitur, uno tan-

tantum in locô, Sutura ſc. lambdoideâ, fixô permanente, qui interdiu æquè ac noctu ſingulis horæ quadris eandem adeò crudelibus paroxyſmis invadebat, ut ambabus caput undiq; premens lectum deſereret, parietes arietaret atque tantum ejulatum ederet, ut per ædium aliquot intervallum inaudiri poſſet. Singuli paroxyſmi dimidiam, ſæpe & integram horæ quadram emetiebantur, poſtmodum ſatis tolerabiliter ſe habente ægrâ. Plures aliquid Magici latere ſuſpicati ſunt, quod, parum abeſt, quin ipſemet crediderim, priusquam omnium certior redditus eſſem. Conſultus ergò, ægra nondum conſpectâ, *aperientia* in medium conſului ex *arcano* Tartari, *Tinct.* Martis & Salis Urin. *volat. coagulat.* it. *Pulv. Anticachect.* & quia madeſcebat nonnihil locus affectus, *Pulv. Myrrhatum* pro inſperſione. His parum promoventibus ipſe viſito ægram, *Veſicatorium* applico & *cataplasma ex Fermento cum Sinapi* & *Succino*, intus verò *laudanum opiatum*, quod proficiebat valdè. Unde animoſior redditus curam ita proſecutus ſum, ut omni veſpere, tempore decubitus 12. ad 15. *guttas* Spir. Salis Armoniaci, in quo *laud. opiat.* ſolutum, propinarent, manè verò *aperientibus*, imprimis, *martialibus* & *infuſo antiſcorbutico* inſiſterent. Circa novilunium *ſuffimigium* ex Sulphure Aurato Antimonii præſcribebam cum V. S. & hâc ratione perfectiſſimè convaluit.

OBSERVATIO LXX.
D. MICH. BERNHARDI VALENTINI.
Hydrophthalmia puncturâ acûs percurata.

NOn poſſum non ſequentes Obſervationes â *D.D. WESEM Practico Francofurtenſi* & in curandis variis oculorum affectibus undique Celeberrimo communicatas annectere, cum hæc talia ſint, quæ non cuivis facilè occurrunt. Prima eſt cura *hydrophthalmiæ*, ad quam fundi-

funditus curandam eradicationem oculi jam suaserat. Tentavit tamen primò annon pertusione oculi aliquid efficere posset, quod adeò feliciter cessit, ut evacuato prorsus humore, adhibitis internis & imperatâ legitimè diæta malum prorsus victum fuerit.

OBSERVATIO LXXI.
D. MICH. BERNHARDI VALENTINI.
Hypopium similiter curatum.

ET hoc pertusione feliciter curavit, acu corneam inter & adnatam adacta, quo facto pus intus detentum prorsus effluxit.

Confer Job. Mekeren observ. chirurg. cap. 9.

OBSERVATIO LXXII.
D. MICH. BERNHARDI VALENTINI.
Cancer Oculi.

HOc verò malum adeo periculosum est in oculis, ut vix nisi per oculi exstirpationem curari possit, quo in passu methodum *HILDANI* laudat *Autor ante nominatus.* Curiosum verò est, quod de *oculo* Virginis cujusdam cancroso extra orbitam ob nimiam inflammationem acto retulit, quòd, cum punctum quasi igneum in illo observârit & ex Virgine quæsiverit, annon & noctu quoque videret objecta oculis obversantia, illa affirmaverit, adeò quidem, ut per fenestrarum occlusionem obscuratâ camerâ omnia in tenebricosis etiam angulis reposita curatissimè discernere potuerit; id quod effecit, ut Mater puellæ veneficii crimen imputâsset, nisi ob nimiam partis inflammationem hoc sæpè evenire adstruxisset ipse Medicus.

[1687. M. Octobr. Giessâ missæ.]

OBSER-

OBSERVATIO LXXIII.
D. JOH. JACOBI MARTINI.
Anatome Hydropicorum.

NIcolaus Beck / puer novem annorum, viliori ob paupertatem parentum victui assuetus, à teneris difficili respiratione laborabat, appetitus erat prostratus, sitis verò justo intensior, unde multum aquæ cerevisiæque ingessit; per annum cum dimidio tormina ventris sensit, quibus cessantibus intumuêre pedes, dein abdomen cum tussi siccâ, factusque Hydropicus: propter defectum nummorum verò parentibus remedia non adhibentibus morbus in dies crevit, donec decem ante mortem dies scrotum quoque intumuerit, superveniente ejusdem gangrænâ atque diarrhœâ lethali.

Apertô abdomine, præsente nobilissimô Dn. *D.* Nebel / amico meo & Chirurgo *Sebast.* Beck / præter magnam aquæ copiam viscera inundantem, deprehendi omnes ferè partes interiores satis sanas, nisi quòd mediante membranâ densâ atque firmâ omentum intestinis, hepar diaphragmati, ventriculus lieni arctissimè adhæserit, ut nec manu nec cultrô integrè separari potuerint; glandulæ mesenterii scirrhosæ materiam continebant sebaceam.

Remotô sternô, pulmo dextri & sinistri lateris pleuræ, diaphragmati & pericardio ope membranæ densæ firmissimè & undiquaq; annectebatur: in pulmonibus quoq; aliquot minores videbantur hydatides.

Porrò in examine viscerum Nicolai Benderi militis in Nosodochio ascite demortui & d. 20. August. 1682. dissecti sequentia observavi.

1. Abdomen adeò erat tumidum ac distentum, ut æger ipse semper disruptionem metuerit, quamvis intra octo die-

rum ſpatium ante obitum duodecim menſuræ aquæ per urinam fuerint excretæ.

2. Inciſione aliquali factâ habitus abdominis erat ἀπίμελος, ex quo magna ſeri vis prorupit, & aquæ primò limpidæ, deinde ſubcruentæ, fœtoris peſſimi & cadaveroſi ad octo circiter noſtrâtes menſuras in pelvim appoſitam defluxêre.

3. Omentum ultra mediam partem conſumtum.

4. Ventriculi & inteſtinorum aquis innatantium à naturali ſtatu non magnus erat receſſus, niſi quòd illius fundus aliquô modô lividus, hæc verò ut & ventriculus flatibus turgida fuerint.

5. Hepar & lien vitium quoque fecerant, inter quæ ſex videbantur hydatides nucis avellanæ & caſtaneæ magnitudine.

6. Renes flaccidiores.

7. Veſica fellis ampliſſima bile flavâ repleta.

8. In thorace omnia viſcera aquæ largiter innatabant.

9. Pericardium aquâ farctum loturæ carnium ſimili, ut ℔ij. & ultra liquoris ſinu ſuô complecteretur.

10. In corde ipſo exterius pinguedine deſtituto tres polypi, (quorum unus nucis magnitudine in ventriculo ſiniſtro) arteriæ venoſæ aortæque oſtiis adhæreſcebant.

11. Venæ cordis coronariæ exſangues.

12. Pulmones firmiter pleuræ annexi (quod non adeò rarum, cùm in omnibus, quos hactenus diſſecare contigit, quamvis diverſis omninò morbis obierant, repererim) in quibus quatuor obſervavi hydatides, de quibus aliquando, DEO volente, fuſiùs.

OBSERVATIO LXXIV.
D. JOH. JACOBI MARTINI.
Abscessus cerebri.

JAcob Krauß / miles annorum 30. præterpropter, vino deditus, ter in caput se præcipitem egit ebrius, post mensem conqueritur de insigni cephalagia cum aliquali stupiditate, in Nosodochium à me die 9. Novembr. 1686. recipitur, varia quidem adhibita medicamenta, sed frustra, accedentes enim convulsiones morbi vitæq; finem fecerunt.

Apertô die 1. Decembr. 1686. pro indagandâ mortis causâ, per Sebast. Beck / Chirurgum ordinarium exercitatissimum, cranio, in cerebro circa bregma dextrum videre licuit abscessum ovum anserinum magnitudine superantem, & alium ovi columbini magnitudine, purè viridi, fœtore suô nares adstantium valdè feriente, repletum.

Affinis huic priori est casus sequens: Christophorus Bügnet, vir annorum 40. per tres annos questus est de cephalæâ: eâ verò nullis remediis cedente, postquam per novem menses lectô affixus esset, d. 27. April. 1680. supervenientibus convulsionibus epilepticis obiit.

Ablatâ capitis ollâ suturis justo arctioribus præditâ, abscessus instar ovi gallinacei purè crasso & inspissato refertus, tantæque acrimoniæ, ut cranium ipsum corroserit, quod non sine læsione membranæ duræ auferri potuit, in sinistro cerebri lobo ejusq; regione anticâ, inventus fuit. Ipse æger mihi fassus est, se in itinere ex equo lapsum, quod confirmavit quoque cranium, illud enim introvergens circa locum dictum, regioni, ubi abscessus fuit, accuratè respondit.

[*1687. 21. Octobr. Heidelbergâ Noribergam missæ.*]

OBSERVATIO LXXV.

D. JOHANNIS DOLÆI,

De

Lapide vesicæ figuram infantis mentiente.

HOrtulani aulici nostri filius 12. annorum, diu stranguriâ laborans, quam excipiebat ischuria cum doloribus gravissimis & subsequentibus motibus convulsivis vitam cum morte commutavit, apertô ejus cadavere in vesica inventus est lapis ℥ij. ponderans, & figuram infantis, quod mirandum, exprimens.

SCHOLIUM.

QUamvis calculi sæpiùs loci, in quo concrescunt, figuram induant, fortuito tamen, vel aliquo, si loqui ita liceat, naturæ lusu, particularum concursu alienam in figuram quandoque efformantur, variasque res præsentant: sic calculum renis cordiformem Nob. *D. Reiselius in Ephem. nostr. Dec. I. Ann. III. observ. 191.* depingit; alium vesicæ calculum cordis formam penitùs repræsentantem vidit *Sebast. Scarabicius*, atq; à *Bened. Sylvatico* renalem canis figuram exprimentem fuisse repertum, testatur in *libell. de lapid. concret. in hom. c. 3.* Vesicæ lapidem à vidua extractũ, partium in viro genitalium formam exhibentem *dd. Ephemer. An. II. obs. 139.* & alium phaseolo in omnibus similem *Anni III. obs. 61.* nec non pulli anserini figurâ *obs. 19.* sistunt; ubi & corallii trunci ac surculi æmulus, muris, felini capitis, cochleæ, crucis, fragariæ, & pyri figurâ alii, ex *Barthol. Eustachio*, *Jo. Theod. Schenckio*, *Petr. Borello*, & *Th. Bartholino* memorantur. Per urinarios meatus expulsos lapides, qui absolutè figurâ, substantiâ, colore carbones referebant,

bant, recenset *Dom. Panarolus pent. 5. obs. med. 6.* Amygdalini nuclei formâ & magnitudine post mortem è Mercatore extractum, cum D. Parente meo vidi; ut qui badzahardicis Orientalibus simillimi quandoq; visuntur, taceam.

[L. Schröck, L. f.]

OBSERVATIO LXXVI.
D. JOHANNIS DOLÆI,
De
Via lactis extraordinaria in Fœminâ.

SEquentem ex Belgio casum mihi communicavit Cl. Dn. *D. Hooghmaade, Practicus Lugdunensis Batav. celeberrimus & felicissimus:* Uxor Prætoris in vico Austhooren lactans puerum, gravida iterum fit, hinc puerum ablactavit. Ex aliorum Medicorum persuasione neglexit exsuctricem (quæ hic loci ad exsugendum lac adhibetur) rata, lac suâ sponte evanescere. Verùm dextra mamma insigniter intumuit, & paulò post *noctu quâdam sensit copiosè lac cum dolore in os prosilire,* mamma verò statim prorsus detumuit. Hinc quartô graviditatis mense à me consilium petiit, sed suasi illi, ut hanc lactis scaturiginem naturæ committeret; (lac omne deglutiebat, sic iterum in proprium nutrimentum cedebat) nullus enim dubito, quin instante partûs tempore hic lactis fonticulus obturetur atque lac pristina relegat vestigia. Causam, addit, conjeci in vas quoddam chyliferum, quod cùm se in mammam exonerare nequiret impetu in os sive per se sive per glandulam, viam fecit. A salivalibus laxatis deducere commodè nequivi, eò quod fonte hoc saliente mamma è vestigio detumuit, hinc inde itaq; copiam derivâsse proximum est conjicere: hactenus ille. Quæ de hac re mea sententia est, videri potest in Epistola mea secunda ad Cl. Dn. *Waldschmidium;* aliorum tamen doctius de hac re exspecto judicium.

[Cassellis 1687. 1. Oct. Noribergam missæ.]

OBSERVATIO LXXVII.
D. JOANNIS LA SERRE.
Cordis vulnera non ſunt ſemper lethalia.

APud omnes hucusque ſancitum eſt, cordis vulnera eſſe perpetuò lethalia. Sed hæc non eſſe æternæ veritatis, autopſiâ comperi. Quum enim die tertiâ Menſis Maji An. 1684. Cordis & pulmonum ſtructuram in cane demonſtrare vellem Theologiæ quibusdam ſtudioſis, ſublatâ pelle apparuerunt in muſculis intercoſtalibus exigui globuli plumbei. Remoto ſterno, globulum unum in mediaſtino reperi eâ in parte, ubi cum pericardio unitur, & alterum in ipſo pericardio: poſtquam autem ad cor perventum fuiſſet, globulum detexi tendinoſæ cordis ſubſtantiæ altius infixum: & ut conjicere licebat, jamdudum vulnera iſta cani illata fuerant: qui nihilominus robuſtus pinguisque erat, & nulla in corde ejus labes conſpiciebatur.

SCHOLIUM.

COrdis vulnera eſſe lethalia communiter perhibetur, ita, ut repentinam mortem ſi non adferant, diu tamen ſupereſſe haud permittant taliter vulneratos; id quod inprimis magna ſanguinis, vivifici nectaris, effuſio, ſi in cordis cavitates illa penetrent, maximè probabile reddit; carnoſæ autem ſubſtantiæ inflictorum conſolidationem perpetuus ejus motus impediat, quæ & inflammatio, & alia ſymptomata funeſta facilè non poſſunt non inſequi. Quamvis vulnera iſta, in brutis præſertim, iterum conſolidata, ſicque vitam conſervatam fuiſſe, exemplorum pluralitas perſuadeat. Quæ inter illud communiter adducere ſolent, quod *Thom. Rod. à Veiga* in *comm. de loc. aff. Gal.* memorat, inventam ſcil. fuiſſe cervam, infixam quæ geſſerit cordi antiquam ex venatione ſagittam;

gittam; idemque in alia quadam cerva obſervatum, fide *Fontechæ*, addit *Caſp. à Rejes Elyſ. camp. jucund. quæſt. 92. §. 4.* & *D. Joh. Corn. Weberus pag. 79. anchor. ſauciat.* non ita dudum in Silvis Laſcovicenſibus cervum fuiſſe occiſum refert, in cujus cordis parenchymate globulus carne obductus fuerit inventus. Quam vulnerati cordis ſanationem dictamno tribuere ſolent; *cervos, ſcribente citato Rejes, à dictamno herba, qua paſcuntur, tantam utilitatem ſibi acquirere ajunt, ut etiam cordis vulnera curet & ſagittas in illo infixas expellat :* Sed hæc de dictamni virtute traditio plurimis laborat difficultatibus, & infidâ *Plinii* nititur authoritate, *lib. 8. hiſt. nat. cap. 27.* ſcribentis: *Dictamnum herbam* (id quod de Cretica eſſe intelligendum, quam tamen memoratis cervis in paſtum obtigiſſe, nemo adfirmabit, *lib. 25. cap. 8.* indicat,) *extrahendis ſagittis cervi monſtravêre, percuſſi eo telo, paſtuq; ejus herbæ ejecto ;* Imò ſi herbam iſtam ſanandis cervorum vulneribus conducere ponamus, mirum tamen, cur in iſta *Veigæ* memorata cerva ſagittam diu cordi infixam non expulerit : Illum quoq; dictamni comeſti effectum aprorum quoq;, corde non letaliter vulneratorum, quos tamen herbâ iſtâ veſci non eſt compertum, hiſtoriæ ſuſpectum reddunt; quale *cit. Weberus* habet, dum Ill. Comitem de Bromniz in Dominatu Soravienſi in corde apri inveniſſe globulum carne & pinguedine circumductum teſtatur; nec minus in Comitatu Naſſovico in apri magni corde globulum plumbeum & planè carne obductum fuiſſe conſpectum, Exc. *D. Dolæus Encyclop. med. pag. 343.* memorat; & *Henr. ab Heer obſ. med. 11.* Baſileæ à *Fel. Platero* in Theatro Anatomico cor porci domi ſuæ mactati oſtendiſſe, in quod bacillus acutus, puerilem digitum minorem longitudine æquans, ante ſemeſtre impactus fuerat, recenſet; quin noſter Nob. *D. Joh. Conr. Peyerus meth. hiſt. anat. cap. 6.* in corde vaccæ à *D. du Verney* acum ſartoriam, unciam unam cum ſemiſſe longam, nigram prorſus multaque ferrugine incruſtatam, ſcribit deprehenſam. Neque in humano

genere

genere deest exemplum, quòd cor solutionem continui sine vitæ discrimine pati possit; id quod *Barthol. Cabrolius observ. anat. 26.* confirmat: *ipsus ego,* scribens, *præsentibus Rondeletio &c. duo mirabilia satis ad hanc rem facientia in duobus cadaveribus exhibui, primò in basi cordis ad coronariam, cicatricem duos latos digitos longam, testonemq; ut vocamus, crassitie æquantem. Secundò eodem loci, anno insequente ulcus latitudine folii myrtini sat profundum.* At ne quis hinc iis mortem obtigisse arbitretur, ambos laqueo vitam finiisse, subjungit. Tendinum autem vulnera, quale hac Exc. D. Autoris in observatione legitur fuisse, non simpliciter esse letalia, vel ex eo constare potest, quòd eosdem discissos consui posse, *Joh. Veslingium obs. 15.* experientia docuerit.

[L. Schröck, L. f.]

OBSERVATIO LXXVIII.
D. JOHANNIS LA SERRE.
Succi hyosciami internè usurpati effectus.

CHirurgus quidam Monspeliensis sub curâ habens dysentericum, clysterem cum librâ unâ succi hyoscyami injici jussit. Statim à sumpto enemate ægrotus tanquam temulentus fiebat, omni sensuum usu orbatus, torvoque erat aspectu. Atque si sedens in lecto collocaretur, in eo situ statuæ instar remanebat; in tali statû absq; ullo remediorum subsidio per viginti quatuor horarum spatium relictus fuit; tum temporis enim advocatus medicus, cognitâ istorum symptomatum causâ, aptis medicamentis propinquam mortem fugavit. Sed per sex septimanas ad minimum quasi temulentus fuit adhuc ægrotus.

SCHO-

SCHOLIUM.

HAnoviæ dysenterico dedit Empiricus quidam Enema, in quo ʒj. Opii Thebaic. fuerat dissoluta, huic statim apoplexia & mors subsecuta est.

[*D. Joh. Dolæus.*]

OBSERVATIO LXXIX.
D. JOHANNIS LA SERRE.
Cœcitas certâ anni tempestate invadens.

VIrginem quandam plebejam vidi Monspelii octodecim aut circiter annorum; quæ singulis annis versus mensem Majum perfectâ cœcitate occupabatur sub vesperam paulò post Solis occasum, illaque durabat ad posteriorem usque lucem, donec sol denuo ortus foret; tunc enim nullum apparebat in ejus oculis pristinæ cœcitatis vestigium; in tali perseverabat Statû per tres quatuorve menses; & integro ante invasionem mense videbantur ipsi nubeculæ oculis obversari. Sæpè cum amicis noctu illam invisi, ut certior fierem, num fraus aliqua subesset; sed proximè admotis oculis ejus lucernis, & diu satis ibi detentis, nihil penitus percipere unquam potuit. Ab ipsâ accepi, amitam ejus, istiusque amitæ liberos duos, eodem affectu esse detentos. Rusticum in patriâ meâ vidi pari etiam affectû laborantem.

[*Cassellis An. 1687. 1. Octobr. Noribergam missæ.*]

OBSERVATIO LXXX.
D. GEORGII FRANCI,
Abortus VII. Hebdomadum cum gemina mola pingui.

NObilissima Conjux Amplissimi Dn. I. E. L. Consil. & Ableg. L. annos XXIV. circiter nata; temperamenti sanguineo-cholerici, jam quartâ vice utero gerebat circiter à VII. septimanis. A principio tamen Anni post C. N. cIↄ Iↄc XXCVI. sensit suppressionem mensium (quos totô septenniô, quô ducta est, inordinatos & paucissimos habuit) adeò, ut suspicaretur, se esse gravidam, maximè cùm abdomen sensim intumesceret, & nausea quædam ad certos cibos oriretur: pedes quoque parum, maximè circa vesperam intumuere. Interim Dn. Maritus jam à IV. mensibus domo aberat, heicque apud nos commorabatur: Commodum ecce Conjux ejus ante has VIII. septimanas huc etiam venit, & accessit Marito. Continuatur mensium suppressio cum intumescentia abdominis, adeoque ipsa spes imprægnationis. Ante triduum filiolam bima paullò majorem utroque brachio in altum adtollit; sentit statim ruptionem quandam internè in abdomine cum dolore; statim mali quid ominatur, nec fallitur; siquidem XXIV. Maji ♀. st. n. circa vesperam sentit nisus aliquot spurios. Sequenti die XXV. Maji ♄. continuantur iidem & sensim aliquid cruenti simulque aquosi liquoris effluit. Vocor XXVI. Maji ☉. mane, omnia aderant abortus imminentis indicia. Cùmque ob nimis turgidas venas urgeret Venæsectionem; consensi; maximè cùm se diceret à V. mensibus utero gerere. Sollemne enim apud nos est & proficuum, præcipuè in regione calidiore, & ubi vinum ordinariè bibitur, ut mediô gestationis tempore venam sibi in alterutro brachio incidi gravidæ patiantur, quod etiam ultimô mense

menſe feliciter repetunt; præcipuè, quibus major ſanguinis copia, adeò ut ipſe viderim, eodem die venam ſectam, & feliciſſimè peperiſſe gravidam; quod & audio Viennæ in Auſtria ſæpè confieri, ubi pro bono habent omine, wann man die Aderlaßbinde mit ins Kindel-Bett bringt. Secatur in dextro Noſtræ brachio mediana, emittitur ℥iß. ſanguinis cum εὐφορίᾳ, absque omni moleſtia. Interim tamen & ante & poſt V. S. niſus dicti fiebant crebriores, humorque aqueus ſanguineô permiſtus ſenſim profluebat. Exhibeo Pulv. ex Unicorn. foſſ. & vero, Ebor. ſ. Igne, Lap. Bezoar, Pulv. meo catholico, Corall. r. &c. in Aqua Nymphææ; ſed primam ſtatim revomuit doſin. Ecce intra horam continuatis, immò auctis niſibus excernitur primò Embryum, & poſt VIII. horas demùm ſecundina cum placenta uterina, cui ſimul adhærebat gemina mola ex mera membranoſa pinguedine conſtans, quarum una magnitudine ovi gallinacei, altera columbini, ſine ulla vaſorum notabili præſentia vel textura. Has cùm videret obſtetrix, judicare neſcivit, donec ſupervenirem, & rem omnem in aqua fontana macerarem atq; examinarem, ſimulque ad oculum omnia & minutiſſima quæque demonſtrarem. Ipſum Embryum erat ad digiti indicis longitudinem, ſed paullò craſſius: In capite, ubi fontanella eſt, erat veſica membranea, inſtar digitalis, ſed perforata, ita ut ipſam cerebri ſubſtantiam potuerim conſpicere. Contemplabamur oculos gemellos, ipſas nares, auresque utrinque; os acutum & prominens, inſtar ranæ ferè: apertô eodem lingua videbatur. Siniſtra manus pone aurem ſiniſtram reclinata, dextra verò retrorſum, & quaſi contorta ad dorſum. Pedes utrinque verſus nates repoſiti; in artubus omnibus digiti non ſolùm exactè diſtincti, egregièque figurati, ſed & ipſi eorum unguiculi conſpiciebantur. Abdomen turgidulum, cum funiculo umbilicali ad VI. uncias longo. Aderat inſuper manifeſtum penis & ani indicium. In dorſo ſpina quaſi pellucida per vertebras parvulas translucebat. Cultri examen adſtantes nolebant admit-

mittere. Interim maximi sanguinis grumi ad pugni magnitudinem ab abortiente excernebantur, absque ulla ferè virium jactura; sitis tamen paullò intendebatur, sed ad cibos nullus erat appetitus, qui tamen intra triduum rediit, ita ut post usum sanguinem depurantium & confortantium intra VI. dies potuerit consueta munia commodissimè obire, & quò vellet domi prodire. Succurrit memoriæ aliud notabile exemplum, quod in honestissima Matrona Nobil. Dn. Durr, Vice-Chiliarchæ Conjuge, A. C. cIↃ IↃc xxc, ipsâ æstate abortum patiente cum notabili δυστοκίᾳ observavi, marito tum in Anglia absente cum Serenissimo Dn. CAROLO, Com. Pal. & Elect. Herede: siquidem post plurimas molestias, nisus ingentes, sed irritos, obrepentibus lipothymiis aliisque Symptomatibus ægerrimè secundinæ fetum mortuum sequebantur; illis verò (quam caussam tot molestiarum deinceps credere cogebamur) adnata erat ingens mola librarum circiter VII. planè instar Steatomatis adiposa, paucissimisque vasculis prædita. Ab illo tempore hæc Matrona, utut satis vegeta & nondum quadragenaria intra VI. annos non concepit, donec ante VII. menses iterum abortum ederet.

OBSERVATIO LXXXI.

D. GEORGII FRANCI.

Ex Fistula pedis Gangrænosa in cœco mors.

PErillustris Dn. L. B. de Bourscheid, Dominus in Burgbroul, ætatis suæ ultra LXXII. ann. jam à XXVIII. annis cœcus (scil. eodem annô, quô uxor ejus moriebatur, fraterque ejus ferè eâdem ætate cœcus factus) multas perpessus calamitates ulcus in sinistro crure sentit, multotiesque erysipelate atque calculo vexabatur. Fonticulum pedi adapta-

aptavit, sed parum proficientem. Jam ultra annum sensit tumorem in sinistra papilla durum. Verum pes æger cepit ex Erysipelate se pejus habere, immo tandem in gangrænam incidit, cum vesicis magnis in planta infrà supraque eam ex cœruleo atris, tumorque papillæ mirum augebatur in modum. Aderat à V. diebus alvi constipatio; vocor ex acidulis S. Antonii (vulgò Tôngestein, ubi tunc temporis Sereniss. Dn. FRIDERICO MAGNO, Marchioni Badensi &c. &c. Dn. meo Clementissimo Heroi Toga clarissimo & omnium bonarum Artium DEO tutelari clementissimo inserviebam) video rem conclamatam in Optimo Sene, Clysterem injici curo, confortantia & antapoplectica (ita circumstantiæ urgebant) exhibeo, verum intra bihorium $\frac{20}{10}$. Junii CIↃ IↃC LXXXIII. post hor. 12. merid. moritur, partim Apoplecticus, partim suffocatus: Vir cetera pius, probus & erga Clerum ac pauperes admodum liberalis. Post mortem 2. diebus facies mirum in modum intumuit cum fœtore, procul dubio à suffocatione & sanguine in præcordiis stagnante.

OBSERVATIO LXXXII.
D. GEORGII FRANCI.
Dysenteria cum morbillis & convulsionibus letalis.

CUm proxime elapsâ æstate CIↃ IↃC LXXXVII. ob inæqualem totius anni crasin, tam vitio aëris, quam humorum internorum, quos maximè adauxit fructuum horariorum, nebulis & pluviis malignis infectorum, in multis ingluvies, multi infantes immo & adulti Libitinæ in rationes venerant, tum in Palatinatu, tum in vicinis regionibus. Inter alios filiolus V. annorum, Dn. Boxbergeri Ludimagistri Ecclesiæ Lutheranæ Heidelbergensis, primo diarrhœa, dein ipsa corripitur dysenteria, quibus su-

pervenere morbilli, hinc inde per corpus dispersi, qui tamen post paucos evanuerant dies usu bezoardicorum. Nihilominus tormina & dejectiones modo mucosæ, modo cruentæ augentur, aderat vomitio creberrima, ut nihil tam alimentorum, quàm medicamentorum ulterius assumere valeret, cum anorexia, siti, febri & fœtore cadaveroso, qui sollemnis prodromus mortis esse adsolet. Tandem supervenere Convulsiones, qui 30. Augusti circa meridiem huic Tragœdiæ imposuere finem.

OBSERVATIO LXXXIII.
D. GEORGII FRANCI.
Vir Menstruus.

QUando *Mich. Scotus Physiogn. c. X.* & *Casp. à Reies* in *Campo Elys. Jucund. Quæst. XLVII. n. 16.* asserunt Judæos per naturam habere fluxum sanguinis per virgam secundum lunam quibusdam guttis, ut mulieres; illis minimè accedo, tum quod sit præter rationem, tum præter experientiam, quod & illi, qui ad Christianismum sunt conversi, confirmant, ut taceam istos propter munditiem & rigorem legis Mosaicæ in femellis menstruatis esse admodum præcisos & accuratos. Hoc etiam in Judæis negat immensæ lectionis Vir *Gisbert. Voëtius dispp. Select. part. 2. p. 9.* cum *Abulensi, Salmerone* atque *Lorino.* Nihilominus pati & mares magno valetudinis commodo fluxus menstruos pronunciat *Th. Bartholin. Cent. V. h. 33.* ubi simul allegat *A. Lacunam p. 7. de meth. cur. carunc.* in Lotharingia ac Germania vidisse nonnullos, quibus ordinariè menses effluxerint, lacq; in mammillis. Et pluribus aliis hoc confirmavi exemplis ex *Aquapendente, Reies, Zacuto* in *Satyræ meæ Medicæ Centur. V. lit. γ.* Hac vice subnectam historiam, quam nuper Expertiss. *Dn. D. de Houst*, Septuagenarius & Pract. Celeberr. Heidelberg.

berg. 3. Sept. CIↃ IↃC LXXXVII. in Consilio Facultatis mihi retulit, se scil. vidisse olim Seduni in patria lanionem, qui singulis mensibus per urethram sanguinem redderet menstruum. Quod cum in vulgus emanaret, abhorruit à Viro, nemoque deinceps carnes ex ejus macello coëmere voluit.

[*A. 1687. Nov. Heidelbergâ Augustam missa.*]

OBSERVATIO LXXXIV.
D. JOH. DANIELIS GEYERI,
De
Cadavere in antiquo sepulchreto reperto unà cum urnis sepulcralibus.

CIrca pagum Dünttesheim Alzejanæ Diœceseos, A. 1685. in fertili agro inter arandum rusticus inveniebat sepulcrum, inque eo sandapilam lapideam 12. pedes longam, latam vero 4, remoto operculo à rustico ejusque socio sub spe thesauri intus nil aliud reperiere nisi sceletum humanum, cujus caput, costæ ac artus poterant conspici, quæ omnia cum præter intentionem fuerint contacta, statim in pulverem resolvebantur; ubi locus abdominis, erat vilis pulvis, præterea pauca ossicula flava sive fusca tarsi, carpi, cum dentibus, sollicitus equidem fui in inquirendo fabuloso ossiculo Luz, sed frustra: Juxta latus dextrum urna posita fuit vitrea capax fere dimidiæ mensuræ Rhenanæ, juxta sinistrum phiala itidem vitrea, quæ vasa odorem spirabant sulphureo-nitrosum, externè coloris viridis, internè, quasi oleum cum pulvere esset commistum quod lateribus adhærebat, phœnicei, alias vacua. Aderant præterea claves sive scoreæ ferreæ, capilli &c. Sandapila erat adeò corrupta vetustate, ut digitis comminuere potuerim, quod verò tractu temporis cessavit, lapisque erat veluti ex arenulis compactus, wie

Sand-

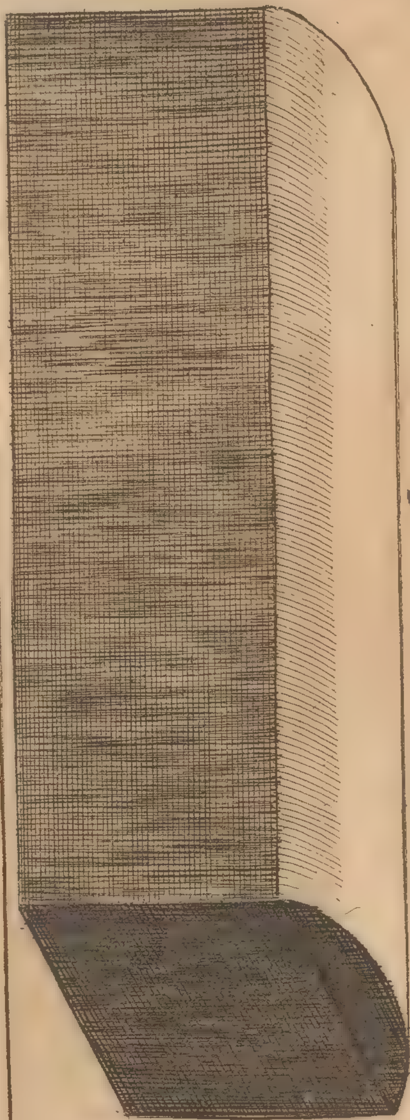
Sandstein. De inscribtione sollicitus esse non potui, cum curvo & colo per tot annos lapis corruptus fuerit, insuperq; rustici omnia confregerint: suspicioni si locus esset vel pro antiquo Vangionum monumento posset haberi, vel à temporibus Caroli M. deduci, qui his in locis castra metatus est.

Fig. XLIV. XLV. XLVI.

OBSERVATIO LXXXV.
D. JOH. DANIELIS GEYERI,
De
Variis ossibus lapidefactis animantium ac gigantum.

VIx pagus aut oppidum est, ubi non aut gigantis aut alterius cujusdam animantis ossa prægrandia monstrantur. Sic apud nos Manhemii ex antiquis Nicri fluvii ripis effodiuntur ossa varia, dentes &c. qui suis maxillis inferioribus & superioribus per gomphosin sunt inserti, quorum varia est figura, mox instar caninorum, mox instar molarium; substantiam habent similem unicornu, interius egregie albentem, striatam, exterius partim fuscam partim ex nigro flavam, ponderosam, adeo ut unicus dens dimidiæ libræ pondus exsuperet, tota maxilla verò decem libras & ultra pendeat, & quasi cute rugisque obducta sit non aliter ac in brutis fauces. Vulgus apud nos arbitratur esse rudera ac ossa Elephantum, quorum vestigia & antiquitatem ab ipso *Julio Cæsare* desumunt. Verum fabulosum puto, potiusque credo, non esse ossa transmutata in lapides, sed, veluti unicornu fossile aut bolus, pinguem ac bituminosam terræ exsuperantiam, quæ lusu naturæ ita elaborata fuit: Quemadmodum etiam aliis in locis id ipsum invenitur, uti Elbingenrode in der Baumanns Höle/ de qua spelunca tamen volunt superesse adhuc à temporibus diluvii, ubi inundatione

pag: 176. Fig: 45

Urnæ Sepulcrales

Fig: 46

p.177.

tione facta homines cum animalibus ſeſe abſcondebant, ac ita in eis lapideſcebant. Similiter apud nos in pago Feudenheim videre licet os ſacrum, Iſchii & coxendicis gigantis lapidefacti, ſed ſimiliter non pro veris agnoſco, utut non negârim olim gigantes repertos fuiſſe.

OBSERVATIO LXXXVI.
D. JOH. DANIELIS GEYERI,
De
Hepate gallinæ macilentæ magno.

ADmiramur jecora anſerum Judæorum tritico Turcico aut hordeo cocto ſaginatorum, quod tamen magis attribuendum quieti & ſaginationi quam alii rei eſſe arbitror. In gallina nondum annoſa tantæ magnitudinis hepar poſt decollationem reperi, ut appictam effigiem ſuperaret, pondus erat ℥vß. ʒiij. neque ullum, dum viveret, motus impedimentum ſenſerat, ſana alias ſed macilenta. Fig. XLVII.

OBSERVATIO LXXXVII.
D. JOH. DANIELIS GEYERI,
De
Lumbrico longo.

DE longitudine lumbricorum egregia exempla poſſunt legi apud *Horſt. Sect. 18. ep. p. m. 500. Trallian. l. 7. c. 6. Foreſt. l. 21. Obſ. 26.* Heic ego in filiolo militis cujusdam gregarii obſervavi, poſtquam diu cachexia, tumore ac duritie ventris laboraſſet multoque pane ſeſe ingurgitaſſet, quod tandem vermèm excreverit ad ſex præter propter ulnarum longitudinem, quod admiratus fui in puerulo vix ſextum annum ingreſſo. Hoc verme ſpontè excreto ſanus vivit.

[*A. 1687. 25. Nov. Auguſtam miſſæ.*]

OBSERVATIO LXXXVIII.

D. GEORGII WOLFGANGI WEDELII.

Phthisis à Variolis lethalis.

ADolescens nobilis XVII. annorum cum Augusto mense Ann. M DC LXXXV. dysenteriâ laborâsset, feliciter eluctatus & curatus liberius hinc paulò vini potui; idque non raris vicibus, indulgens, mense Decembri corripitur Variolis, prævio dolore dorsi & aliis Symptomatibus ordinariis. His ex ordine naturæ erumpentibus, arefactis & deciduis non tamen calor subsidere penitùs deprehenditur, sed in hecticum sensim pulsu frequenti abire. Tussis etiam quatit pulmones & plenis tandem velis purulentâ excretione erumpit Phthisis. Consumptum inde corpus, nil juvantibus generosis remediis, elapsis XL. diebus, tanquam terminô acutorum ultimô fatis concessit.

OBSERVATIO LXXXIX.

D. GEORGII WOLFGANGI WEDELII.

Usus Lepidii antiscorbuticus

εὐπόριστος.

INter plantas antiscorbuticas eminet lepidium, seu piperitis, sale volatili acri reliquis omnibus sui generis contra fœtum. Inclaruit olim inter vesicantia, tum aliis usibus, tum ad epilepsiam è certâ aliquâ parte corporis insurgentem, experimentô & laudibus *Tralliani l. 1. c. 15. p. m. 73.* omnibus aliis antepositum; illumque locum apprimè tuetur. Pro interno usu ad scorbutum frigidum commendandum meritò, neque timendum acrimoniam illam exteriùs ulcerantem ullam corpori intùs noxam inferre, quod cum allio, sinapi

&c aliis

& aliis similibus habet commune, mox & masticatione & ventriculi homogeneo salivæ menstruo immutatâ activitate illâ, ut rodere desinat, non prodesse. Εὐπόριστον est antiscorbuticum, nec alium ferè magis quàm ad hunc modulum conformatum usum expedit.

Apponuntur assis carnibus folia lepidii recentia, gratum sic condimentum suâ accessione largientia. Succus in embammata cedit admodùm salubria, temperatâ & sic succulentâ humiditate vi saliná, vel vini quoque, aceti & sacchari additione gratior redditus. Spiritus, affusione spiritûs vini paratus, ad instar spiritûs cochleariæ mitior & ipse est, seligendus, inprimis ex horum combinatione, cum vel sine aliis, raphani rusticani rasurâ, nasturtiô aquaticô, sedo minori, radice acri, trifolii fibrini, &c. compositus Spiritus antiscorbuticus.

Optimus & facillimus assumendi modus est, si pani bùtyrô illitô superstrata folia recentia lota priùs, masticentur & assumantur, uti Germanis aliàs solenne est, eodem pactô foliis rutæ recentibus uti. Omnis ita conticescit acrimonia, & edulium medicamentosum gratum assumptum, effectus edit optatos. Pinguia nimirum obtundunt vim salinam, ut implicatæ particulæ acres ramosis mollibus alium planè offerant saporem, quæ hinc optimum sunt omnis illius caloris & metuendæ forsan noxæ & genuinum corrigens.

Meminimus & limaturam Martis crudam, sed subtiliorem cum pane butyrô illitô assumptam summo cum successu ab hypochondriaco. Est nempè & alia ex hoc usu expectanda utilitas, humores acidi, austeri ab usu horum alcalinorum facilè efferandi & calorem quendam vagum daturi, mediante interprete hoc sulphureo placabili magis modo domantur & subiguntur.

OBSERVATIO XC.

D. GEORGII WOLFGANGI WEDELII,

De

Spiritu & Sale volatili lumbricorum terrestrium antiarthritico.

FOemina XLV. annorum ante XIX. hosce annos laborabat arthritide vagâ ſcorbuticâ. Præter alia remedia, antiſcorbutica, martialia, diaphoretica, cinnabarina, anodyna illinebatur carpo dolenti ſpiritus lumbricorum volatilis, ſolus, ut eò extantius pateret virtus. Dictum factum, conquieſcebat idem; cumque vagabundo more repeteret circa articulos alios, quoties applicaretur idem, ſimilis ſequebatur effectus, brevi poſt abacto penitùs malo. Utut verò ob acrimoniæ ſalinæ rodentis gradum diverſum non in aliis æquè & penitùs extemplò conticeſcat exortus conſimilis dolor, nunquam tamen ſine levamine relinquit ægros, ſeu ſolus impendatur huic uſui, ſeu cum conformibus aliis mixtus, ut cum ſpiritu formicarum, cochleariæ, articulari ad extrà, C. C. ſalis Armoniaci, eſſent. caſtor. &c. Hæc ſanè topica nervina & roborantia omnium fuerint optima, & ſæpiùs à nobis probata, modò, præter dicta, etiam venæſectio & purgatio accedat, & proba obſervetur diæta.

Eâ verò occaſione de modo parandi hunc ſpiritum operæ pretium eſt quædam addere. Parari poteſt triplici modo, cum aliis deſtillationum generibus, & parandi ſalia volatilia, communi; viâ humidâ, mediâ, & ſiccâ. Viâ humidâ, recipiendo lumbricos terreſtres q. v. ad libram unam vel alteram, vivos illos & lotos; condantur & reponantur in cucurbitâ vitreâ leniter tectâ, ſibi relicti per aliquot hebdomades, donec reſolvantur in putrilaginem. Si aëre paulò calidiori id fiat, fermentatio magis evidens prævia viſitur. Hinc l. a. fit deſtilla-

ſtillatio & rectificatio. Aſt hic ipſe proceſſus optimè quidem ſucc. dit, ſed fœtor maximus conjunctus ingratum reddit medicamentum.

Media via ſtatui poteſt, alibi à nobis memorata, quando lumbrici vivi loti ſ. q. induntur retortæ vitreæ, ſuperingeſtis cineribus cribellatis, & mox ex arenâ debitis caloris gradibus deſtillatur ſpiritus, cum olei inſigniter empyreumatici parte, qui pro lubitu rectificandus ſuis inſervit uſibus. Enimverò & hic magis phlegmaticus, ſal volatile non minus ac prior implicitum & teneriùs exhibet, quare uſu egregiô non caret, cedit verò uterque tertiô modô, viâ ſiccâ parando.

Recipiuntur lumbrici terreſtres, menſibus æſtivis, tempore pluvio in copiâ colligendi, abloti cum vino ſuſpenduntur filis lineis puris in aêrem liberum, donec, quod brevi temporis ſpatio fit, exiccati in hunc & alios uſus majoris momenti ſervari queant. Horum quantitas ſufficiens retortæ indita ex arenâ propulſa largitur ſpiritum, minori quidem quantitate, ſed efficaciſſimum, ab oleo ſuo ſeparandum, & ſal volatile egregium, tum in recipiente vitreo vaſe, tum collo retortæ affixum. Elutriari idem affuſâ aquâ ſimplici vel ſpiritu vini poteſt, & cum ſpiritu rectificatione maritari, pro uſu cephalico, nervino, epileptico, antiſcorbutico, antiparalytico, arthritico ſingulari.

OBSERVATIO XCI.

D. GEORGII WOLFGANGI WEDELII,

De

Uteri procidentiá.

NOn infrequens vitium eſt in fœminis prolapſus uteri, ſeu procidentia, & è loco ſuo emotio. Eſtque eadem vel interna, quâ de optimè divinus *Hippocrates* agit

 paſſim,

passim, vel externa. Hæc iterum vel spuria, excrescentia, scirrho debita, vel vera; modò vaginæ, quod frequentius fit, modò ipsius uteri.

Tumor ipse vel tactui hinc apparet, vel oculis simul: mollis, mobilis, nisu abdominis & respiratione retentâ depressi facilè exiens, modò minor, modò major, aliquando & durus, si in scirrhum degeneret.

Fœmina paupercula tali quoad vaginam magis laborare visa, retinebat intus molem, ne prorumperet & negotium facesseret, subdito & intruso pomo. Monstratura vitium medico, halitu retento versus inferiora nisu factô exhibebat primò pomum cum impetu prosiliens, sensim evolutô ipsô molli corpore coriaceo, quod eodem facili obice reponebat, evitans sic molestiam ordinariam tum in ambulando, tum in corpore reliquo, appulsô frigore. Ubi considerandum relinquitur hoc ipsum phænomenum, quod pro lubitu extrudi possit aliquando solô nisu illô.

Quamvis verò non dari omninò procidentiam uteri veram aliqui negare conentur, & publicis scriptis hæc velitata sint; certum tamen est per αὐτοψίαν, procidisse eundem ita, ut spithamæ ferè distantiâ, seu plurium saltim vj. vel vij. unciarum distantiâ ipsum orificium uteri internum extra corpus elatum menses foris stillârit.

Fœmina honesta hoc ipsum patiens nobis id referebat primùm, hinc dubitantibus, & monstrare seu oculis subjicere non dubitabat, pluribus annis ita affecta, quæ etiamnum vivit, etsi menses per ætatem fluere jam desierint. Aëri frigidiori exposita cardiogmum experta est sæpiùs, ut & tensionem quandam abdominis, quod in priori illâ memoratâ gravius factum observavimus.

Certum item, ita procidisse, ut infans intùs gestatus in prolapso hoc corpore visus, teste omni exceptione majori, *Harvæo,*

Harvæo, exerc. de partu p. 518. seqq. ut post mortem excisus priùs uterus non fuerit inventus; ut ipse in vivis & mortuis reverà elapsus repertus. Quod negare velle ut contra sensus loqui est, ita nec putandum est, obstare posse experientiæ rationem: firmatum eum satis & ligamentis affixum, ut incarceratum manere oporteat. Magna enim est in eo expansiva vis, imô major ac in ullâ parte corporis aliâ. Partus difficilis extento eidem facilè vim inferre potest, accedente inprimis intemperie humidâ & laxitate.

Quare cùm vel mox à partu post fœtum ipsum & secundinas foràs extuberet, vel aliquanto tempore post, retinendus globo quocunque, herniæ uterinæ nomine venire potest, (quamvis hæc latiùs pateat,) saltim quoad analogiam modi & causæ. Fit enim sine dubio ab inæquali vel æquali magis distensione membranarum, coriacei marsupii, ligamentorum & fibrarum uteri, ut scirrhus ab inæquali nutrimenti proprii concretione & coagulatione, cedentibus sibi invicem fibris, & elatere sic laxato.

Tacemus hanc in rem & apud antiquos & recentiores laudatas observationes idem confirmantes, ut & illud, quod notavimus in æditui cujusdam conjuge, cui non nisi gestationis tempore procidentia quædam contingebat, ob molem uteri protrusâ laxatâ membranâ.

[*1687. 27. Novembr. Jenâ Noribergam missa.*]

OBSER-

OBSERVATIO XCII.
DN. JACOBI AUGUSTINI HüNERWOLFFII,
De
Curatione Maniæ per Emeticum.

MAniacum Tartarô emeticô restitutum notavit *D. Gründelius* in *Ephem. n. Dec. II. Ann. IV. Obs. 166.* Quæ historia cum sequenti coincidit: Faber lignarius juvenis Arnstadii, Georgius Michael Zimmermann/ maniacus compede vinctus, noctes diesque variô clamore implevit carcerem, oblata fregit, vestes discidit, & ferè Milonem Crotoniatum ingluvie æquavit. Ad sanitatem verò rediit, cùm Tartari Emetici grana tria in haustu cerevisiæ secundariæ sumsit, in fronte venæsectionem admisit, & Nitro Antimoniato in prædicto potu soluto est usus.

OBSERVATIO XCIII.
DN. JACOBI AUGUSTINI HüNERWOLFFII,
De
Sternutatione enormi ex usu cerevisiæ.

STernutationis supra modum concitatæ à capitis tumore, vulnere, catarrho tenui acri, vermibus, veneno, recitantur exempla in *Ephem. Dec. I. Ann. 3. Observ. 138.* simulq̀uè dicitur, ubi prosit ipsa, aut obsit. Sternutationis à seri acrimonia violentissimæ curationem dat *D. Clauderus* in *Decur. II. Ann IV. Observ. 141.* Ab esu gammarorum immodicam & sat diuturnam observavit *D. Rommelius Obs. 25. Anni ejusdem.* Admirandæ sternutationis cum eruptione sanguinis per nares, ostendente unô alteri digitum incurvatum in manu, meminit *Hæferus* in *Herc. Med. lib. 1. cap. 7.* Quidam opilio ætatis mediæ, in pago Schwartzburgico, à mode-

moderato cerevisiæ usu, singulis ferè horis diei decies vel undecies, & noctu aliquoties interdum sat graviter sternutat, idque per annos nunc decem sine valetudinis jactura patitur. Porrectò ipsi nuper Tartarô emeticô ad gr. ij. ad decem hebdomades cerevisiam benè tulit. Postea ex eodem potu antiqua recruduit molestia; hinc pharmacô priori vomitus excitatus, malumque profligatum fuit rursus. Elapsis mensibus tribus, cùm antè semper absque incommodo bibisset cerevisiam, denuò exorta est sternutatio valida, quæ sicut antea vomitu ad tot menses fuit sedata. Ab alio potionis genere nulla sequitur læsio. Mavult autem quotannis quater sustinere vomitiones, quàm ab assueto cerevisiæ potu abstinere penitus opilio.

OBSERVATIO XCIV.

DN. JACOBI AUGUSTINI HüNERWOLFFII,

De

Virtute stercoris ovilli.

NIhil sub sole tàm abjectum est, quod non aliquando prosit hominibus. A stercore animalium fertiles fiunt agri, homines sani. Quis ergò negligeret hæc tempore necessitatis, aut illis invideret, quibus res angusta domi est. Auxiliatricem diversorum stercorum virtutem internam & externam in nonnullis exposuit *D. Albrecht* in *Ephem. Decur. II. Ann. 4. Observ. 81.* Modum operandi tradidit *D. Grube de med. simpl. cognosc. p. 57.* Stercus ovillum præter usum agrarium, & vim emolliendi, discutiendi, dolores sedandi quam possidet, extra etiam egregiè siccat, extergit, consolidat, & hinc traumaticum audit. Priores virtutes demonstrat fœmina quædam rustica, in contumaci obstructione ac dolore alvi, foliis senæ & rhabarbaro incassum usa, stercus recens ovillum cataplasmatis formâ alvo imponens, &

naturam à ſarcina liberans. Altera virtus confirmatur hôc caſu: Chriſtophori Neubauers, figuli noſtratis filiolus bienis, poſt variolas epidemias phagadænica in tibiis ſervavit ulcera, quæ ſat diu chirurgorum illuſere manus, & tandem inſperſo pulvere ſtercoris ovilli feliciter à parentibus fuêre ſanata.

[*1687. 27. Nov. Noribergam miſſa.*]

OBSERVATIO XCV.
D. ADAMI à LEBENWALDT,
De
Febri maligna in me ipſo.

TRiſtis obitus celeberrimi noſtri *Perſei II.* revocavit mihi in mentem typum febris malignæ in me ipſo obſervatum. Duos ante annos, dum hybernarent apud nos auxiliares Imperii milites, acceſſit me Officialis quidam illorum, qui titubantibus pedibus, voce debili & interciſa mihi expoſuit ſtatum malæ valetudinis, quam, ex qualitatibus mutatis & actionibus læſis, ſecundumque omnia ſigna pathognomonica, facile colligere fuit, mali moris hoſpitem fovere; loquebatur mihi, licet retrocedenti, de ore ad os, fomitemq; probabiliter ſalivæ meæ adhærentem communicavit. Quid fit? incipio nonnihil languere animo, cibum ſine appetitu ſumere, noctem inquietam & anxiam habere, altero die manè alimentum ingeſtum cum tanto impetu evomere, quaſi per ſyringam in longum ſpatium fuiſſet exploſum. Succeſſit maximus æſtus in hypochondrio dextro verſus hepar, ſitis inextinguibilis, ut potius moriendum mihi duxerim, quàm non bibendum, ita ut ad 5. menſuras aquæ coctæ eo die exhauſerim, appetitu ad omnem cibum totaliter proſtrato. Paulò poſt cor ingenti ardore corripitur, vires

vires collabuntur, coma ſomnolentum me opprimit, applicatur clyſter, qui etiam ad modicas evacuationes vires magis dejecit. Caput ſine dolore quidem fuit, ſenſus autem externi & interni ita debiles ut vix non ad delirium inclinarent; & hæc tragœdia ad quartum uſque diem continuavit, quo levis ſudor dabat indicem, per quam viam natura velit hoſtem infenſiſſimum ejicere, urina ferme in naturali ſtatu exiſtente. Arma ſumo, ſed quæ? Cornu cervi ſine igne præparatum in ſat magna quantitate impono in vitrum, ſuperfundo ſolam aquam cardui benedicti, & omni hora cochleare ſumo, &, laus DEO, ſeptimo die morbi abundantiſſimo ſudore liberor, perfecta criſi judicatus. Abſtinui à venæſectione, purgantibus etiam lenibus, aut ſudoriferis valde calefacientibus, ut Aqua theriacal. Mixtur. ſimpl. Sale C.C. volatili, & aliis theriacalibus, quæ non rarò ſublimant materiam malignam ad caput, deliria & convulſiones inducunt, præſertim ubi cerebrum imbecille &c. Miles, de quo dixi, iisdem medicamentis convaluit, &, uti non dubito, ſtrenuè pugnat contra Turcam; infecit autem in hoſpitio ſuo 6. perſonas, quarum duæ ſenio jam confectæ ultimum obierunt diem, cæteris convaleſcentibus. Adhortatos hic volo medentes, ut ſe ab halitu talium ægrorum cuſtodiant, vel utantur præſervativo univerſali ab Excellentiſſimo *D. D. Dobrzensky*, Profeſſore P. Pragenſi, propoſito, nimirum ejectione ſputi frequenti.

SCHOLIUM.

IPſe quoque hoc anno, menſe Aprili, civem hujus loci 40. circiter annos natum, febre petechiali contumaci, gravibus ſymptomatibus ſtipatâ, laborantem, præter alia primò uſurpata remedia, tandem, ad evitandos majores ſumtus, cùm hocce cornu cervi ſpagiricè, ut vocant, præparatum, per aliquot dies frequentiùs propinari curaſſem, feliciter, auxili-

ante DEO, ab imminente vitæ periculo liberatum fuisse, recordor.

[L. Schröck, L. f.]

OBSERVATIO XCVI.
D. ADAMI à LEBENWALDT,
De
Asthmate flatulento post febrem malignam.

VIr nobilis ante duos annos febris malignæ sævitiem perpessus, finitâ hac, patitur asthma flatulentum, ita (quod mirum dictu) ut nec loqui nec edere possit absque intercepta aliquali respiratione, gyrando os & caput, ut facilius auram trahere valeat, ventriculus semper flatibus impletur, qui diaphragma comprimit, post eructationem melius sentit, sed paulò post iterum inchoat affectus; fertur etiam ad omnia membra externa hæc flatulenta materia, & arthritidem vagam producit; medicamentis variis usus, levatur aliquantulum, non curatur. An crasis & tonus viscerum ita à malignitate destructus? judicent alii; hîc certè ex corvo malo malum ovum.

OBSERVATIO XCVII.
D. ADAMI à LEBENWALDT,
De
Hernia Varicosa.

JUvenis quidam temperamenti sanguinei, passus est herniam varicosam in interna scroti tunica dilatatis vasis spermaticis, cum dolore & pondere quoties deambularet. Aperitur vena brachii, ob plenitudinem sanguinis, nec gutta efflu-

effluit, pedibus comprimit locum affectum, mitigatur dolor, & largissimo rivulo saltat sanguis foras. An ex hoc concludendum, dolorem spiritus attrahere? Valde levatus fuit per venæ aureæ mediantibus sanguisugis apertionem.

[Leobio 1687. d. 24. Novembr. Augustam missæ.]

OBSERVATIO XCVIII.

D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII,

De

Usu baccarum solani racemosi tinctorii Americani pro Confectione Alkermes.

ELectuarium in Officinis Pharmaceuticis sub nomine Confectionis Alkermes notissimum non minus multorum hactenus meruit encomia, quàm varia subinde aliorum judicia subiit & censuras. Rejiciebatur modò Sericum, ab Autore *Mesue* ut Succo granorum chermes tingatur præscriptum, modò lapis Lazuli ob vim purgantem suspectus excludebatur, taxabat hic parandi modum, admixtumque Aurum, ille quod cùm succo chermes non destituamur, confectum tamen in Gallia solùm expetamus & in usum vocemus. Hisce omnibus nunc demum circa ipsam basin ejus aliud succedit dubium: An videlicet granis chermes in Electuario isto substitui possint baccæ Solani racemosi tinctorii Americani? Quod ipsum ad utriusque examen & collationem nos invitat. Equidem priora s. grana chermes quod attinet, illorum historia, quæque circa genesin atque collectionem occurrunt, nota satis sunt, & ut *Camerarius* Proavus meus b. m. in *Memorab. Medicin. Cent. 17*, docet, excrementa sunt arboris nuciferæ, *Bauhino* in *Pinace* vocatæ Ilex aculeata

cocciglandifera, cui innaſcuntur, vel juxta *Malpighium* ad inſtar gallarum & tumorum aliorum, qui in plantis occurrunt, morboſæ ejus ſunt excreſcentiæ, ab inſecto, cujus quaſi uterus ſunt donec in liberiorem evolare poſſit auram, excitatæ. Conſimiles excreſcentiæ vermiculorum receptacula aliis quoque adnaſcuntur plantis, deprehenduntur quippe cocci tales in farfara quoque, parietaria, pimpinella, myrto, polygono, ipſaque celebria grana cocchenilia pariter non fructus plantæ, ſed ficus vel opuntiæ excrementa eſſe, quæ matura excludunt animalcula, me docuit Celeb. Lugdunenſ. Profeſſor *Hermannus*. Deberi animalculis iſtis ruborem quem habent, probant prodeuntes vermiculi rubicundi, relictis receptaculis decoloribus; De his ipſis autem curioſa plura promittit Celeb. *Franciſcus Redi* in *Tractatu*, quem parat mihique monſtravit, *de animalibus reperiundis in Plantis*. Vires granis Chermes communiter tribui ſolent cordiales, ſapor eſt adſtringens, amarus, hinc præter confectionem dictam tam ipſa quam ipſorum ſuccus non raro veniunt uſu: Tincturam cordialem cum ſucco Citri & Spiritu Roſarum inde paratam ſiſtunt *Ephemerid. Nat. Curioſ. Decad. I. Ann. VI. & VII. Append.* in *faſc. medicamentorum.*

Ex alterâ parte Baccæ Solani Tinctorii fructus ſunt Plantæ, cùm in hortis nunc undique colatur, non ignotæ, caulium robore & magnitudine, ſi ſolum nacta fuerit commodum, non exiguâ præditæ, quæ ipſas atque flores fert in pediculis racematim diſpoſitos, flores quidem inodoros pentapetalos, ſi petala vocare licet rotunda floris foliola, leviter rubentia, non decidua, ſed baccis poſtmodùm ſubjecta; hæ quippe in medio floris locantur, caſeoli forma, & ubi Autumno maturuerint rubentes, in pulpa humida continent ſemina plura, non quatuor ſolum, ceu habet *Rajus* in *Hiſtor. Plant.* compreſſa, nigra, ſplendentia. Baccæ iſtæ compreſſæ elegantem colorem exhibent rubicundum & communi-

municant liquoribus, qui non à seminibus est, sed ab ipso illorum receptaculo, materia dicta pulposa, quâ ablatâ remanent semina, nullum amplius conciliantia colorem. Planta hæc, ut conveniens sortiatur nomen, atque ad congeneres & affines reducatur, respectu habito ad fructificationem tanquam finem ultimum, ad Solana refertur à Botanicorum Neotericis, hinc à Laudat. *Hermanno* in *Catalog. Plant. Hort. Lugdunens.* vocatur Solanum racemosum, tinctorium Americanum, foliis & seminibus Amaranthi, non dissentientibus *Rajo*, *Ammanno*, *Catalogo Hort. Reg. Parisiens.* licet aliis etiam nomine Bliti Indici, Amaranthi bacciferi veniat, quod iis forte non obstare videatur bacca quam fert, exemplo Spinachiæ fragiferæ vel Atriplicis fructu Mori.

At de viribus plantæ hactenus in usum non vocatæ cùm nondum constet, an, ut aliàs sæpius obtinet, expectandum, quousque Experientia ejus olim facultates edoceat, quibus postea rationes & causæ assignari possint pro lubitu? An verò juxta Tabulas cognationum, ut tetrapetalæ bivalves siliculosæ acres, polyspermæ semine & flore nudo papposæ ferè causticæ sunt, &c. ita hæc cum bacciferis, quarum plurium vis est diuretica, & in specie cum Solanis convenit?

Cùm ergò nulla adhuc alia videtur ratio, ob quam commendari possint baccæ illæ, quàm earum color, facile quidem probari potest earum usus externus, sive ad tingendum liquores, lintea, velut in *cit. Append. ad Ann. VI. VII. Ephemerid.* è baccis Spinachiæ fragif. & Solani Americani Bezetta rubra sive Torna Solis Bezedina paranda adducitur; At pro usu interno & Medico, non modò num jucundè sed & an tutò quid exhibeatur attendendum, nec enim sufficit color, ut hinc mox ad confectiones medicas cum fructu, ad tingendas in Aulis gelatinas, sine ulteriore inqui-

inquisitione possit eligi, quippe qui non necessarius, & pluribus inest quæ nociva sunt. Secundò ex adductis patet insignis quæ inter grana chermes & baccas hujus Solani intercedit differentia: Illa excrementa sunt, hæ fructus plantæ, illa in vegetabili quidem nata, ad animale tamen pertinent regnum, salium volatilium promum condum; Illorum Tinctura affuso acido colorem suum amittit acquirens flavescentem, harum è contra intenditur ut purpureus magis evadat; Illorum Tinctura ab alcali nil patitur, nisi quod diluetur, tardè colorem leviter amittens, harum verò color mox mutatur in violaceum admodum fugacem, & brevi cum viridi permutandum, ut tendando expertus fui; &c. Tertio, Grana chermes à longo tempore & experientia rerum magistra quoad vires cognita sunt, nec minus in sufficiente copia suppetunt, cùm Solani illius baccæ quoad istas adhuc lateant, vel suspectæ reddantur ipso nomine à Botanicis imposito. Quæ singula aliud concludere non permittunt, quàm in dictâ Confectione Alkermes substitui illas Solani Racemosi &c. baccas commodè non posse, & ab earum usu Medico abstinendum tamdiu, donec & facultates penitius innotescant, quod obtineri posse in seculo ad tentanda & scrutanda intimius naturalia curiosissimo, non desperandum.

[*Scripta ad Celeberr. D. D. Wepferum Seniorem, quem ad hoc examen invitabat.*]

OBSER-

OBSERVATIO XCIX.

D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII,

De

Excrescentia ossium.

EXcrescentia ossium in capone *Eph. Decur. II. A. 4. O. 174.* notata, aliam ejus speciem singularem, quam in cadavere humano Lutetiæ Paris. videre mihi contigit, in memoriam revocat: Laborabat puer quidam tumore insigni absque causâ manifesta sensim in fronte pronato, junctâ pòst febre, & tumore, cùm augmentum indies sumeret, ad oculos usque descendente; imponitur hinc ipsi cauterium, tumorque aperitur, &, quod nemo expectârat, deprehenditur contentus inibi non nisi sanguis grumosus, coagulatus, cujus & ossis quædam portiones extrahuntur, deligatur alterô die, moriturque tertiô. Reperta in defuncti corpore fuêre sequentia: Cute ablatâ non eo solùm in loco, quô apertio facta fuerat, sed & per reliquum caput magnus consimilium tumorum occurrebat numerus, diversæ planè magnitudinis, quorum contenta similis ubique conditionis, nil aliud scil. quàm sanguinis grumi, fluente paucô hinc inde serô flavescente. Ablatô craniô, dura mater simili tumorum genere obsessa conspiciebatur, cerebrum verò cum piâ matre, falcis parte intra utrumque ejus lobum, laudabile, paucus in vasis sanguis, ventriculi vacui, basis cerebri & arteriæ carotides ibi illæsæ. Notatu verò digna quàm maximè videtur rara ossis constitutio; nempe ubicunque aderant tumores isti sive intus s. extus cranium, ibi quoque prominebat maximus lamellarum ossearum atque acutarum numerus, densissimè & tanquam areæ invicem aggestarum, quas vix melius comparare licet, quàm cum sale quodam crystallisato, formâ ferè py-

ramidali ex basi latiore in acumen desinente, quod membranas versus dirigebant, ita ut duræ matri & pericranio adhærerent tanquam continuæ; discedebant à cranio non difficulter, quod iis remotis non corrosum, sed læve apparebat; exceptâ illâ regione, quam occupabat præcipuus in fronte tumor; eratque hic ut & reliqui non tam circa suturas, quàm hæ potiùs integræ nec lamellis obsitæ, præter exiguam partem suturæ coronalis.

Enimverò eò magis hoc in casu solùm conjecturis agendum, quò minus in causæ cujuscunque prægressæ notitiam perveniri potuit. Missis aliis, non improbabile videtur, eam ipsam agnoscendam esse causam, quæ in tumoribus omnibus & solùm deprehensa fuit, membranasque à subjecto osse separavit: Ipsæ scil. excrescentiæ illæ osseæ, quæ basi suâ cranio, apice verò membranis adhærentes, pungendo, lacerando, comprimendo vasa, collecti cruoris causæ haberi possunt. Licet ergò duritie nonnihil cedant cranio illæ prominentes portiones, tamen natura ab illo non dissimilis, subjectum iis cranium non nisi unicô locô corruptum, sed æquale & læve, basis earum porosa, laxa, arguunt humorem non tàm qualitate quàm locô potiùs peccantem, per fibrarum interstitia porosve (ob laxatam fortè à causa s. interna s. externa compagem ampliatos) extrusum & concretum, figuratum ita, quod priùs & magis prope cranium indurari cœperit, apice remotiore membranis annexo acuminato ob minorem tenuioris succi quantitatem eò elevatam, & successivè magis ad soliditatis statum aspirante.

[Tubingâ 1687. 29. Novembr. Augustam missa.]

OBSER-

OBSERVATIO C.
D. JOH. JACOBI HARDERI.
Mingendi difficultas cum urina purulenta.

ANno 1685. Menſ. April. præſente Clariſſ. Dn. *D. Hanhardo* Vitodurano, aliisque, puerum ſecuimus annorum circiter duodecim, à parentibus ruſticis progenitum. Hic dum viveret, ſatis bene coloratus, abdominis tympaniticam diſtenſionem bis incurrit, cui remedium convenientius non comperimus, quàm ſerum lactis caprilli, quô aliquandiu uſus eſt: Quadrimeſtre & quod excurrit ante obitum, de mingendi difficultate aliquâ, querelas frequentiores movit, comparente paulò poſt in ſcroto tumore phlegmonode: quem ubi ad ſuppurationem pervenerat, ſcalpellô apertum, veſicula nigricans ilicò excepit, anſamque hinc Chirurgo, ut unguento, quod contra gangrænam parat, uteretur, præbuit: Ab eo tempore urinas aliquoties inſpeximus, materiam purulentam in fundo copiosè deponentes, ceu in gonorrhœâ virulentâ (cujus exemplum rariùs alibi ſiſtemus) fieri aſſolet, quam deinceps grumuli ſanguinis, cum multo ardore comitabantur. Exulcerationi tam ſubitæ, cujus tamen cauſas cùm vel præcedaneæ inflammationis, minus calculi rodentis indicia evidentiora non adfuerint, mirari ſatis nequiimus, medicamentis convenientibus obviam ivimus internè, externè imperatis injectionibus, quas verò Chirurgus negligenter habuit. Ingraveſcentibus ſymptomatibus cum febri continuâ, miſellus tandem paucorum dierum ſpatio expiravit. Abdominis facies externa liveſcebat, internè verò remotis incumbentibus muſculis epiploon peritonæo heic illic adnatum deprehendimus: Hepar parte ſui gibbâ palluit, cavâ verò lividum & corruptum fuit, inhærente iſti veſiculâ fel-

lis longè maximâ: Glandulæ meſenterii induratæ erant, inque hujus medietate ſcirrhus palpabilis inſignis: Lien mediocriter habuit: Inteſtina tenuia mirè ac miſerè invicem connata, membranularumque plurimarum ope invicem involuta, ut nonniſi multô labore ſeparari potuerint: Ileon prorſus livebat, & præ ſingulorum inflatione colon conſpici non poterat: Veſica urinaria denſa & corrugata, quoad exteriorem faciem albicabat; Hanc cùm unà cum inteſtini craſſi portione extraheremus, in pelvi materiam purulentam fœtidisſimam adhuc reperimus, qualis ex diſſectâ copiosè dehinc profluxit: fibræ ejus internæ arctiſſimæ fuerunt contractæ, nigricantes ac ſphacelatæ: juxta hæc cuniculos ſubindè animadvertimus, è quibus preſſis, pus identidem manavit, èque horum uno perinæum ac ſcrotum verſus, ſtylo commodum devenimus: Partes vicinæ omnes, inteſtinô rectô exceptô, putredine infectâ livuerunt.

OBSERVATIO CI.

D. JOH. JACOBI HARDERI.

Glandulæ Ventriculi Scirrhoſæ cum Pylori & Pancreatis Scirrho inſigni.

ANno 1686. imminente brumâ, conſilia à nobis petiit Ruſtica quinquagenariâ major, ex Ditione Baſileenſi: Graviſſimis tonſillâ conflictabatur doloribus, circa præcordia, cùm totô penè vitæ decurſu, incommoda priùs non tulerit, juxtaque numeroſæ prolis mater eſſet: urgebant vomitus crebri, inprimis ubi tantillum cibi ingeſſit: Ventriculi regio ac epigaſtrium admodùm fuit diſtenta, unde nec contactum leviorem ferre potuit: circa hujus fundum contingentibus obtulit ſe corpus durum, quod à ſiniſtris dextrorſum, & abhinc ſiniſtrorſum ſenſim protruſimus: In dextris

tris tumor renitens pariter sese nobis obtulit, qui autem ad attactum digitis comprimentibus, quamvis non sine atroci dolore ructibusq; cessit: Rogata à nobis ecquî malum istud incurrerit, aliud non respondit, quàm quod quinque abhinc annis ægrotare, catameniisque subitò privari ceperit, tumore hinc sensim incrementum capessente: Præscriptis medicamentis blandis internis, & externè fotibus ac linimentis, ægræ diætam exactam imperavimus: Elusit verò medicamentorum vim, atque abdomine quaquaversum intumescente, post crebras vomitiones, cruciatusq; enormes Misera occubuit. Prosectoris partes commisimus Clariss. Dn. *D. Jac. Mejero* Scafus. quas etiam dextrè implevit præsentib. Vir. Clariss. Dn. *D. Thed. Zuingero* Phys. Prof. & Dn. *D. Jo. Jac. Oswaldo* itid. Scafus. Resectis imi ventris integumentis, serum subflavum prorupit, cujus tres circiter mensuræ in abdomine continebantur: Omentum erat disruptum & penè consumptum, omnis pinguitudinis expers. Pallebat jecur, nonnihil ad duritiem inclinans, cultrique apice sauciatum nullum sanguinem stillabat: Folliculus fellis bile subflavâ, eâque tenaci turgebat maximè. Lien sanus erat, totius mesenterii glandulæ scirrhosæ erant omnes: At paullò accuratius inquirenti, insignis iste tumor occurrebat, & certè erat pancreas undique scirrhosum & tumidum, ut & pylorus insigniter tumens in extimâ superficie, vomicis aliquot albente pure refertis conspicuus. Apertô ventriculô pylori circulum valvulæ similem scirrhosum quoque deprehendit. Interna ventriculi facies undique scatebat glandulis induratis albicantibus; quæ tamen numerosiores erant circa pylorum. Inter dictas glandulas scirrhosas aliquod intercedebat discrimen: Etenim aliæ aliis erant latiores & magis depressæ, aliæ minores & eminentes. His perlustratis consanguineorum pertinaciâ (verba sunt supralaudati *Mejeri*) à sectione prohibiti, eidem finem imponere necesse habuimus, quantumvis & cætera tum imi tum reliquorum ventrium viscera perscrutari proposuerimus.

OBSERVATIO CII.
D. JOH. JACOBI HARDERI.
Enterocele ex inteſtini Coli prolapſu.

D. 27. Auguſt. 1687. Vir ſeptuagenariô major, qui multis annis ante, ex arduo, uti quotidiè emancipatus erat, labore, herniam ſiniſtri lateris ingentem incurrit, in Noſotrophio hinc, in quo per plures annos adhuc enutritus fuit, diarrhœâ per aliquot ſeptimanas vexatus, diem ſuum obiit, cùm paucis ante obitum horis idoneâ aquæ fontanæ copiâ, ſed non absque dolore & anxietate ſubſequente, ſitim levâſſet: Animum ſubiit ilicò interanea hujus luſtrare, ut ſpecularer, ecquid novi inteſtina nobis ſint monſtratura: Præſente itaque Juvenum Medicorum turbâ, promptè integumenta communia, muſculosq́ue abdominis reſeco: nullus fœtor moleſtus erat, vel putrilago contumax: Inteſtina tenuia albicabant & tantiſper diſtenta erant: Epiploon maximam partem abſumptum fuit: Hepar à dextris palluit, omni ferè ſanguine orbum: Lien à ſiniſtris ſatis naturaliter habebat, neque in renibus tabes manifeſta: In cavo autem abdominis aquæ limpidiuſculæ quantitas idonea, ceu noviter infuſa fuiſſet: Pancreas ſub ventriculo vacuo deliteſcebat, à naturali ſtatu parum recedens: Ventriculus ipſe inciſus, mali multùm non oſtendit, niſi quòd præter morem fundum ejus rubebat: Ad inteſtini duodeni elevationem, & à vicinis quibuscum necti ſolet partibus ſeparationem dum cautè progredior, en foramen ingens ℥iiij. circiter à pyloro in ipſo conſpicitur, apicularum glanduloſarum, ſ. *potiùs vaſculoſarum* cohorte adeò inibi evidenti (nec enim mucus copioſior obſtaculo fuit ceu maximam partem abſumptus) ut ne ullus quidem adſtantium glandulas illas eſſe dubitârit: Inteſtinum ipſum reliquâ ſui portione flaccidum & fragile; Portionem hujus abſtulimus, ut domi poſtridiè ulteriori

teriori exâmini vacarem, comparueruntque corpuscula sive apiculæ eædem sed pauciores; In cætera intestina non inquisivi, quod per patentem horum faciem simile quid intus non videbantur ostendere: Ad scrotum verò pergentes, non ileon peritonæi duplicaturam subintrâsse, sed universam coli ex sinistrâ parte portionem deprehendi, unà cum mesocolo, quod hinc in ambitu suo insigniter rubuit ac induruit, totô illô intestini tractu livescente: Thorax reseratus pulmones putridos exhibuit, & sinister cordis ventriculus incisus, heic illic particulas cartilagineas; polypo ingenti in dextro latitante, cui sanguis grumosus multus adhæsit.

OBSERVATIO CIII.

D. JOH. JACOBI HARDERI,

De

Corpusculis in duodeno conspicuis.

D. 8. Sept. 1687. manè adstiti mactationi Vaccæ, quæ per totam noctem lætô pascuô fruita est, ex eâdemque intestina cum mesenterio calentia eximi curavi, ut duodeni examen ulterius instituerem: hoc itaque inciso, non tam in ejus cavo, quàm reliquis intestinis, massa chylosa adhuc dum fermentescens, ac impura copiosè hæsit, detersoque leniter muco, apiculæ filamentosæ conspiciebantur, postque has aliæ, crustâ magis elotâ, sphæricæ & angulosæ, ad attactum duriusculæ & solidiusculæ, (ceu glandulæ forent) multô numerô & serie prodierunt, è quibus digitis validè pressis, præter pauxillum seri, nihil exudavit, observavique deinceps, ex aliis insuper illas quasi conglomerari, fibrillis maximè nerveis, uti quidem suspicor; præter istas etiam glandulæ areolares, & alicubi solitariæ, sed minori frequentiâ comparuerunt, cujusmodi etiam in reliquo intestinorum tenuium tractu observare facilè licuit, in quibus tamen

men

men dictas *secundi generis apiculas*, quæ in quasi glandulas conglomerantur, pariter conspicere non potuimus. [De hisce Duodeni vasculis corpusculisve plura jam fari desino, neque opus esse reor, multis heic adscribere, quid primâ, quid secundâ, tertiâ, iteratisve inde vicibus in intestinis, maximè bovinis, caninis, leporinis &c. animadverterim. Egerunt de hisce Viri omni laude dignissimi, egoque in literis ad eosdem exaratis, peragentque scio, cùm rarò acquiescere soleat animus, nî plenè & distinctè sibi in singulis istis eorumque usu, quem exiguum non esse, prorsus persuasum habeo, sibi satisfecerint: Ego vicissim experiundo ulterius, quod mearum esse potest partium, agam, istoque nixus fulcro, vel mihi satisfacere pergam.]

OBSERVATIO CIV.

D. JOH. JACOBI HARDERI,

De

Dysenteria post febrim continuam malignam.

Eâdem die occubuit in Nosotrophio Adolescens rusticus 20. circiter annorum, qui à febri malignâ, quâ laboravit antè, liberatus, ceu ex pulsu aliorumve Symptomatum omnimodâ cessatione colligere fas fuit, ob errorem in diætâ commissum, dysenteriam funestam incurrit: Hujus sectioni nos accinximus, cultrum administrante D. Schislero Augustano: Aperto abdomine: Hepar cum liene & pancreate salva comparuerunt: Intestina verò extus, præprimis tenuia livescebant, intus à gangrænosi prorsus non immunia: Pariter etiam glandulæ mesenterii, intestinorum eorundem tractum stipantes livore omninò erant corruptæ: Duodenum scalpellô apertum corpusculorum, s. mavis apicularum ad aspe-

adſpectum glanduloſarum numerum elegantem oculis ſtitit, præprimis ſub pyloro, poſt medium enim & ſub finem duodeni ſenſim diſpareſcunt: In Ventriculo, maxime circa orificium inferius glandulæ copioſæ identidem erant palpabiles: Thorace reſerato, pulmo uterque pari cum inteſtinis livedine erat defœdatus: In cavâ dextrum ventriculum ingrediente & pulmonali arteriâ eôdem egrediente, polypi duo inſignes hæſerunt, ſibi invicem contigui, & columnis ventriculi firmiter impacti: Mirumque fortè hinc pulſum, qui dum continuâ laboravit, aliquando intermiſit ſummeque inæqualis fuit, eâdem depulsâ, plenariè rediiſſe: De quo autem aliisve, in ſcholiis quæ obſervationib. hiſce (ceu alibi factum,) addere conſtitui, aliquando dicam.

OBSERVATIO CV.
D. JOH. JACOBI HARDERI.
Anatome Erinacei terreſtris.

ANno 1687. Menſ. Aug. præſentibus D. Schiſslero, Auguſtano, Dn. Ancillon Metenſ. aliisque Erinaceum terreſtrem vivum ſecuimus, in quo examinato Hepate quadrilobulari, ſuaviter rubente, cum veſiculâ fellis lobo majori infixâ, & liene oblongo, ventriculus & inteſtina, epiploo ſubpingui remoto, albidiſſima comparuerunt, tranſparentibus per ejus exteriora glandulis minutis compluribus, nulloque cœci in his relicto veſtigio. Renes cum ſuccenturiatis, tam copiosâ ut aliàs pinguedine non infarcti: Partium genitalium ſtructura elegantiſſima, teſtibus in interioribus recorditis, vaſisque ejaculatoriis inter veſiculas ſeminarias multilobulares, ut & proſtatas in urethram ſeparatim ſe inſerentibus: Dici ſanè nequit quantopere illæ, inſtar alæ utrinque expanſæ, lacteo ſuo colore ac retiformi texturâ oculos reficiant, dehinc per convenientes ductus in ure-

thram liquorem suum copiosè eructantes, quod & prostatæ faciunt iisdem peculiariter instructæ. Præter ista, externè contigimus duo corpora glandulosa alia, quæ singulari itidem ductu, circiter radicem urethræ humorem albicantem eructare notavimus: Omnibus his diu multumq; lustratis, pridem quoque rescisso diaphragmate, cor pericardio orbum, adhuc dum saltus ingeminare vidimus, quos tantisper continuavit prorsus exemptum, super manibus præfati D. Schisleri: De cætero notabiles sunt elegantissimæ fibræ carneæ, quaquaversum hispidam pellem stipantes; de quibus præclarè Nobiliss. *Pejerus* in *Vade Mec. Anatom.* Clariss. *Muralti.* Mens. Septembr. marem alium secuimus, eademque comperimus, nisi quod glandulosi Adstites externi defecerunt.

[Basileâ 1687. 9. Decembr. Noribergam missæ.]

OBSERVATIO CVI.
D. PAULI JALON.
Erucæ miranda Metamorphosis.

Ante plures annos, cùm propè Basileam in agris circa Cliben plantas repetendi gratiâ expatiarer, supra serpillum nî fallor vel clinopodium arvense Erucam miræ pulchritudinis & Iride magis diversicolorem inveni. Erat non multum pilosa, striis cæruleis, purpureis, flavis, puniceis & nigricantibus per dorsi longitudinem deductis, & punctulis elegantibus hinc inde sparsis ita adornata, ut oculos in admirationem raperet. Hanc domi reportatam & in lagenula vitrea repositam brevi in chrysalidem, ut solent bombyces, conversam esse observavi, ejus interea in papilionem metamorphosin mox subsecuturam cum voluptate expectans: sed eventus spem jucundè fefellit, nam elapsis sex circiter septimanis, cum mihi fortuitò & penè aliud cogitan-

gitanti vitrum in manus incideret, ecce in illo non papilionem, sed sane quatuor muscas vulgaribus parùm majores capite & alis cæruleas & reliquo corpore purpureas ex chrysalide enatas hinc illinc volitantes inveni. Miratus ego aliquantisper & rem propiùs examinaturus ex iis unam manu capere volui, sed irritô conatu, nam simulac vasis operculum fuit amotum, confestim illæ avolarunt, unaque cum iis experimenti ad finem perducendi spes plane in auras abiit. Exuviæ chrysalidis seu cortex ejus vacuus & aridus in fundo vasis reperiebatur.

SCHOLIUM.

Dubium hic proponi posset, haud leviusculi equidem ponderis, an scilicet hæ muscæ ordinarii effectus hujus Erucarum speciei sint, non absimili modô ac papilio chrysalidis, Bombycis, & Erucarum communium, (per simplicem & uniformem naturæ Legem semper eôdem modo in animalium generatione absque ulla deviatione agentem,) est productio. Vel dubium oritur, an hæc productio muscarum attribuenda sit, defectui cuidam naturali, ratione cujus causa quædam externa à via trita & consueta recessit, mediante corruptione quadam & putredine Vermis hujus Erucæ. Quo melius dissolveretur Nodus hicce Gordius, optandum foret ut Naturæ quidam Curiosus reiterationi hujus Experimenti allati vacare vellet. Repetieram jamjam nisi eruca qualem in loco superius nominato, reperi, hic locorum repertu esset impossibilis.

OBSERVATIO CVII.
D. PAULI JALON.
Ptyalismus fere lethalis à Cingulo mercuriali.

PAulus Mansa xxxv. annorum cacochymicus temperamenti melancholico - pituitosi scabie totius corporis laborans, à muliere medicastra cingulum pro eâ citius curandâ ex panno rubro confectum emit, neglectisque aliis remediis stàtim eô se circumcinxit. Post biduum omnes oris partes, lingua, fauces, palatum, gingivæ & labia ipsa cum dolore ulceroso & phlogosi ita ipsi intumuerunt & tanta viscidorum humorum copia ἀθρόως & confertim ex ore emanavit, ut viis propemodum interclusis, nec loqui, nec cibum aut potum assumere, nec respirare posset, quin imò facie in immensum auctâ & lividitate perfusa, suspensi hominis instar, illicò suffocatum iri videretur. Quapropter Zonâ impigrè meis manibus avulsâ [in ea purus putusque mercurius pinguedine permixtus conspiciebatur] & amplissimâ in momento venæsectione celebratâ, ægrotanti mox injectum fuit enema acre, cum dissol. Elect. Diaphœnic. & Vini stibiati ℥iiij. à quo tam copiosæ successerunt dejectiones, ut octo vel novem horarum spatio pleraque gravia symptomata remiserint, ægerque loqui & aliquot cochlearia jusculi, in quo salis tartari ℈j. dissolvi curaveram, assumere potuerit, & sic per paucos dies continuatô tam in potu quam in jusculis ejus usu, pedetentim per inferiora tota humorum colluvies præcipitata est, ac æger intra octiduum, cum jactura tamen aliquot dentium, perfectam sanitatem recuperavit.

OBSER-

OBSERVATIO CVIII.
D. PAULI JALON.
Empyema per Urinas perfectè judicatum.

PUella Trevirenſis hac in urbe ancillans XXVI. circiter annorum, ex pleuritide dextri lateris male curata conquerebatur circa vigeſimum morbi diem de pectoris gravitate, & materiæ alicujus fluctuatione, cum difficili reſpiratione, ſiti moleſta & inquietudine. In uſum vocatis per ſex dies expectorantibus cum potu convenienti & diæta non melius habuit. Febris erat lenta & ſputa purulenta lentè admodum procedebant. Paracenteſin ægrotanti ſine mora, & dum adhuc viribus conſtaret celebrandam eſſe conſului. Sed illa, ſe malle mori quam ferrò ſecari aſſeverans, obſequium præſtare abnuit; attamen, ſi alia præſcriberem remedia, ſe ultrò aſſumpturam promiſit. Ideoq́ue licet malè ominarer, tamen ipſi ſyrupos bechicos modicè attenuantes præſcripſi, ut & decoctum diureticum & pectorale pro potu ordinario, ex radic. liquirit. raſ. gramin. fragar. eryng. & ononid. flor. tuſſilag. paſſul. major. cum lapid. prunell. ℥ij. pro qualibet menſura. Quibus per octiduum conſtanter adhibitis, & ſuperveniente lotii admodum purulenti copioſâ cum ardore inſigni per veſicam evacuatione, ita allevata eſt, ut intra paucos dies, omni pectoris illuvie elutriata, perfectam recuperaverit valetudinem, cum admiratione omnium, qui parum antè de ea omninò conclamatum eſſe exiſtimaverant.

[*Ex communicatione Excellent. D. D. Joh. Jacobi Harderi.*]

OBSERVATIO CIX.

D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

Ciconiæ anatome.

TAm eſſe arduum atque difficile, quàm eſt jucundum utileq́ue humano generi, naturæ abdita ſcrutari, ejusq́ue mentem in condendis conditisq́ue viſceribus erуere, neminem eſſe arbitror Philoſophiæ ſerium cultorem qui auſit negare, idq́ue non alia de cauſa eveni re exiſtimandum eſt, quàm quia proxima ejus inſtrumenta, quibus ad perficiendas res ſuas utitur, adeò ſunt exilia atque ſubtili adeò ratione fabrefacta, ut ſenſuum omnem eludant ſagacitatem, & in conjecturis meris nos conſtitutos in incerto deſtituant. Cui difficultati nullô facilius modô obviam iri poſſe ſemper exiſtimavi, quàm ſi omnium, quousque liceret, animalium viſcera ſcrutemur: collatis enim omnibus, rectè tandem colligi poterit, quodnam cuivis in nobis parti officium ſit, & quomodo operationes naturales in ſingulis perficiantur. Ut igitur & hâc parte vel leviter etiam naturalem ſcientiam promoveam, quid in Ciconiæ anatome, annô præterlapsô inſtituta obſervaverim, perſcribam, quamvis enim ab aliis itidem tentatam video, neſcio tamen quô pactô ea mihi obtulit, quæ apud illos non æquè annotata invenio.

1. Proventriculus amplitudine ſuâ nucem juglandem ſuperabat, craſſitie pollicem æquabat. Intus tunicâ veſtiebatur villosâ, qualem inteſtinis *Williſius* adſignavit: quâ abrasâ, infinitæ papillares glandulæ ſe in conſpectum dabant, ex quibus preſſis, humor erumpebat copioſiſſimus, pallidè rubeus; quô etiam colore tota hujus partis ſubſtantia erat imbuta.

2. Ventriculus neque molari duplici ex muſculo conſtabat, qualem reperimus in granivoris, nec membraneus, qualem in corvis aliisq́ue carnivoris anteà obſervaveram, ſed ex

ex ambobus compoſitus, multò craſſior his, tenuior illis, membrana exteriore carnea ac muſculoſâ, interna verò aſpera, & qualis ruminantium omaſus eſſe ſolet. Indicio, non in id datam carnoſam externam illam, ut validiori amplexu retineat aſſumta. Quid enim hoc conferret ad chylum? Sed quoniam veſcitur animalibus pelle non ſimplici ſed ſquamoſâ gaudentibus, cruſtaceis etiam & oſſibus inſtructis, quæ roſtro comminuere non poteſt, tali ſtructurâ erat opus; ita enim conterendis non ea, quæ ad grana molenda, duritie opus eſt, notabilis tamen aſperitas requiritur, quâ ab externo muſculo variè & ad ſpiralium fibrarum ductum commota, minuantur. Quibus cùm accedat ingens illa liquoris rubelli fermentativi copia, quæ carnes ac reliquas teneriores partes aggrediatur, duplici hâc operâ vincitur pertinax cibus, & ad juſtam redigitur conſiſtentiam. Ut in his natura ſibi ſemper ſimilis ſatis atteſtetur, nos in chylificatione deſcribenda, theſauros ejus prope exhauſiſſe, & parum vel nihil hîc amplius eſſe deſiderandum.

3. In Duodenum abibat duplex ductus bilarius, unus ex

4. Veſica fellea, quæ à jecinore ſeparata, pollicis latitudine ab eo diſtabat, nullique ex eo ductus in ipſam abeuntes deprehendebantur. Alter ex ipſo hepate ad ipſum prodibat. Quibus

5. Reſpondebant Bini itidem ductus Pancreatici, duplici oſculo ita in inteſtinum hiantes, ut cum bilariis combinati, eodem exitu concurrerent, id quod in Pavone quoque aliisque avibus majoribus ita occurrere, exiſtimandum eſt. Sed

6. Tertius etiam pancreaticus hic ductus mox ſeſe nobis obtulit, deſinens in aliud inteſtinum palmæque interſtitio diſtans à prioribus: Pancreas enim his avibus prælongum eſt.

7. Inteſtina reliqua longiſſima, mæandris variis voluta, ita ut duplo vel triplo inteſtini humani proportionem ſuperare viderentur.

8. Cæ-

8. Cœcum nullum, ſed bini appendices in principio recti, quales exhibet figura adjecta: Quod quomodo cùm aliorum ipſiusque *Ariſtotelis* obſervatione poſſit conciliari, non video.

recti exitus

9. De pennis imperfecta adhuc ſunt quæ obſervavi. Duplex capſula ipſis ad radices, ubi cuti inhærent, adjuncta eſt: una, proximior nigricantis humoris plena eſt, ut jam proximè in illas abitura, altera crudiorem ſuccum continet. Cavitas autem vel tubus pennæ ex infinitis capſulis conſtabat, & vaſa lymphatica ligata, valvulas ſuas exhibens, æmulabatur: Ex quo apparet, in eundem finem etiam membranea hæc obſtacula fabricata eſſe, ut ſcilicet in eam propulſum admitteret ſuum, non item remitteret.

10. Oſſa verò ex tenerrimis compacta erant laminis, & intus cava omnia: nonnulla quoque craſſiora, ut ſpinæ dorſi, & reliqua hujusmodi apum favis ſimillima videbantur. Omnia denique in his ita ad levitatem compoſita, ut non ſatis admirari naturæ poſſimus ſolertiam, tam ſolida ac robuſta corpora tam ſapienter ad volatum accommodâſſe. Erant enim præterea multò magis compacta durioraque quàm quadrupedium animalium, pellucida etiam, ut vitrum referrent.

11. Incomparabile verò artificium in alæ articulo tertio apparebat, ubi duplex illud os, quod radio ac cubito reſpondet, cum alio itidem duplici ſed utroq; in fine in unum concreto, intervenientibus binis oſſiculis parvis, incudem auris referentibus, cartilaginibus obductis omnibus, ita copulabatur, ut cùm extenderet avis ac expanderet alam, ſimul etiam ita ſurſum verſus attollere, inflectereq; rurſum poſſit, ut aërem verberare, & alta petere eum premendo pro lubitu liceret. Verùm hoc ipſum nec ullo artificio pingi, neq; deſcribi ſatis dignè, ſed ſolâ oculorum ope perſpici poteſt.

OBSER-

OBSERVATIO CX.

D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

Flores præter morem proliferi & fungus exilis discifer.

I.

IN Plantarum genere non minus quàm animalium monstra fieri, dudum observationibus summorum Virorum *Joh. Dan. Majoris, Ol. Borrichii*, aliorumve constat. Videor autem mihi cùm ex iis, quæ ab his tradita sunt, tum quæ mihi ipsi videre contigit, observâsse, præcipuam hujus rei causam materiæ abundantiam esse, potiùs quàm defectum, aut aliud hujusmodi: Defectum autem dico materiæ non ejus quæ cedit in nutrimentum plantæ, sed seminalis. Indicat enim hoc, quod plerumque caulis monstrosæ ejusmodi plantæ latior est solitò ampliorve, ita ut ex duplici concretus videatur aut triplici. Non potest quidem negari, in conformatione etiam aberrare naturam. Non tamen est valdè obscurum ex primo illo errore alterum hunc nasci: cùm enim duplex inchoat opus, & perfectæ ex se plantæ adjungit alterius partem, vel binas integras conjungit, idem fieri necesse est, quod in animalibus cernimus: nempe fibras & meatus inter se præter naturæ institutum junctos complicari, ut pervertatur alimenti via; Unde nodi, fluxus, & figuræ tandem quædam oritur perversitas, faciesque nova illa & insueta stirpis formatur. Accedit, quod exorsum inconsultò opus vix potest perfici: Nam in fine, ubi flos & fructus expetatur, deficit in agendo, & quam dispensavit in caulis amplitudinem materiam, serò ad fructificationem desideratur. Hinc istæ imperfectæ relinquuntur, & in floris quodam abortu naturæ operatio in hoc qui-

dem genere plerumque terminatur: prout in Lysimachia lutea galericulata, Amarantho purpureo majore aliisque per hos aliquot annos animadverti. Est verò etiam, ubi caulis naturæ legem servat, flores autem soli luxuriant. Quod si in magnitudine aut foliorum numero tantùm ponitur, à solo & cultura fieri consuevisse, vulgò est notum. Sed si quando numero præter morem augentur, idem ego interno principio, cuicunque tandem iterum adscribendum putaverim. Et in illis quidem, quæ anteà memoravimus, exemplis facilè conjectamus, seminis corculum, ex quo prorumpit germen, duplicis plantulæ principium occultâsse. Sed in hoc altero alia ratio subest: cùm non tota planta, sed una tantùm ejus pars (præcipuæ licet) multiplicetur. Et posset quidem videri, ut ibi seminalem, ita hîc alimentarem superare materiam: at nulla cùm hîc suppetat ratio, cur non eadem in magnitudinem potiùs quàm numerum florum absumatur, postquam cultura id effici, suprà monuimus, aliud magis proprium hîc subesse est in aperto. Itaque ab externo quodam influente fieri id posse, commodè, ut opinor, hoc annô in mentem venit: quô observavimus, Caryophyllos hortenses, quorum dignitas in hortorum regno cum Rosæ purpura certat, præter solitum proliferos esse factos, erumpente ex medio floris novô calice; non unum verô tantùm, sed quinque, sex, septemve numeravimus: verùm tunc nullô ex his flore perfectô. Unô verò tantùm emergente, non rarò ad justam magnitudinem pervenit, aut paulò minorem, & in serum autumnum floruit. Hoc maximè quidem in Caryophyllo candido maximo, quem Hierosolymitanum hortulanorum licentiosa etymologia insignivit, evenisse vidimus, in aliis tamen etiam. Et quoniam aliàs, præterlapsis nuper annis idem accidere non vidimus, ex aëris, aut soli ex aëris influxu ita dispositi occultâ conditione autumno id factum. Casu accidisse arbitrarer, si in horto tantùm meo fuisset visum: cum autem in multis aliis locis idem eodem hoc annô deprehenderim,

derim, & aliàs nunquam, magis communem causam agnoscendam arcessendamve existimavi. Mirificè autem huic conjecturæ favet opitulaturve, quod eodem hoc annô Pyra, Poma, Nuces, omnesque alii fructus horæi tanta hîc copia provenerunt, quanta intra decennium non fuêre: fuit igitur fœcunditatis eô quoque nomine agnoscenda communis quædam materia.

Hoc autem ita annotare libuit, ut alii ex amplissimo Dnn. Collegarum ordine, sicubi idem viderint, communicatis observationibus in rei causam certius inquirere, si placeat fortè consilium, queant. Non enim postremam hanc Societatis nostræ felicitatem reputandam esse existimo, quod per universam Germaniam dispersis, variis in locis eodem tempore instituere experimenta, & dein promovendo rerum naturalium studiô operam & consilia in unum licet conferre.

2. Præter hoc obtulit sese oculis etiam fungi novum, ut opinor, genus, nec ab aliis temerè descriptum: placet igitur ejus figuram & descriptionem hîc quoque dare. Est illud perquàm exile, adeoque idoneum quod incuriosos oculos fallere queat. Calicis figuram habet, muscumve calicatum exactè refert, nisi quod tantillo major est. Coloris est terrei ad cinereum vergentis, cauliculo inhæret tenui, in extremo filamentum referente, firmo tamen. Simplex est utplurimum, sed & triplex uni inhærens cauli notavimus. In principio non apertus est ejus calix, sed gaudet operculo, ut globum in superna parte nonnihil depressum existimes. Ubi verò ad maturitatem pervenit, desilit illud operculum, ut inspici calix possit. Ibi verò sese offerunt in medio calicis disci quidam, perexigui lentis magnitudine & figurâ. Horum sex, septem, octo, imò integram semel decuriam numerare licuit. Jucundissimum est spectaculum: quippe in hoc calice, tanquam in vase suo proprio eleganti ordine dispositi cernuntur, & fundum planè contegunt, ne conspici possit. Colore sunt eodem cum ipso fungo, cui tenerrimo filamento adhærent, in tu-

berculum quod in infernæ partis medio extuberat, tanquam in umbilicum inserto, quo ab uno ad aliud subtus decurrente, ipsi quoque invicem connectuntur. Originem largitur huic eleganti fungo lignum aridum, sæpe tamen pluviis rigatum aquis, cui vel adnasci, vel è terra ipsi vicina, ut succum ejus suscipiat, prodire, constanter deprehenditur: Nec fugacibus ideo adnumerandus est, sed durabilis, reperitur enim per menses integros, & in ligneam fere duritiem abit, ut asservari commode possit. Mihi in vase ligneo abietino, cui Laurocerasum commisi, ultra centum hac æstate enati sunt. Cum autem novum puto, *Fungi calicati disciferi* ei nomen feci.

Fig. XLVIII.

OBSERVATIO CXI.
D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.
Conchæ cochleæq; recenter observatæ.

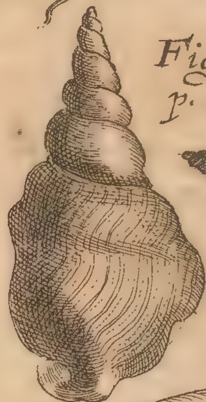
HAla Saxonum, urbs amœnitate situs, soli fertilitate, ædificiorum structura, & incolarum urbanitate vix ulli Germaniæ secunda, plurima memoratu digna cum in muris suis complectitur, tum in vicinis locis exhibet. Eam cum in deliciis habeam, præterita quoque æstate, nato mihi ex alia occasione itinere inviso. Invenio ibi Celeberrimum Olearium, & Medicum urbis Primarium *Christophorum Knaut*, virum cum aliarum rerum doctissimum, tum rei botanicæ longe peritissimum: cujus rei publicum nunc extat testimonium, *Catalogus plantarum circa hanc patriam suam sponte crescentium*, nuper editus. Hujus viri tanta est humanitas, ut: cum acciperet, me singulari plantarum istius soli visendarum cupiditate teneri, & nulla opera se ad eas indicandas pateretur exorari, & comitem

Fungus discifer apertus.

Disci cum filamentis
et umbilico.

Fungus operculo
clausus.
Fig: 48.
p. 212.

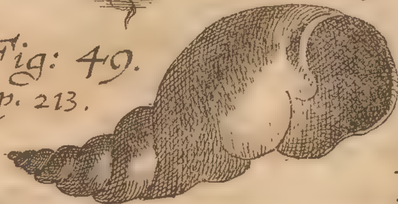
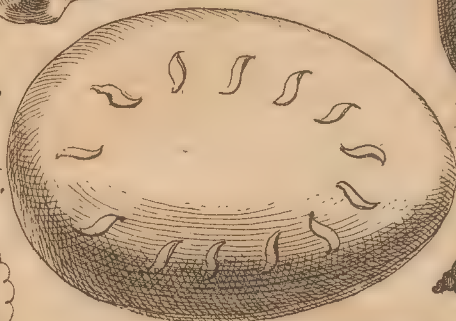

Fig: 49.
p. 213.

Fig:
53.
p. 216.

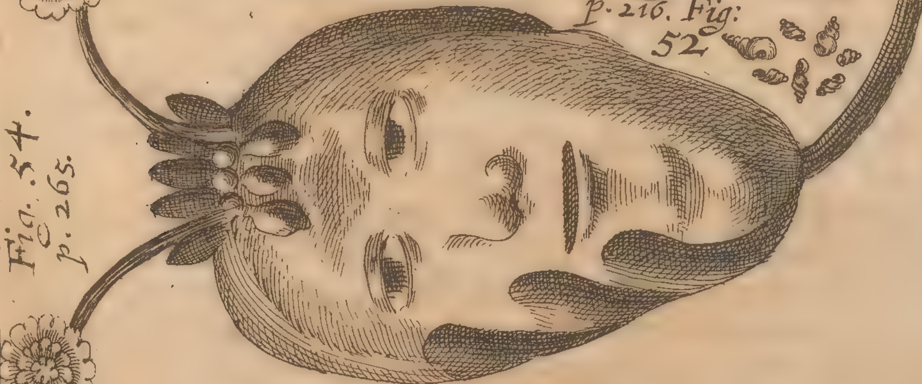

Fig: 51. p. 216.
Fig: 50.
p. 213.

Fig:
55.
p. 266.

p. 216. Fig:
52.

Fig. 54.
p. 265.

tem quoque ac ducem itineris botanici promtissimè offerret. Ego amplecti ipsius affectum, ejusque usum facere familiariter cepi. Excurrimus igitur, & inter alia lustramus interjectam collibus convallem, salsis aquis irriguam, ex proximis fontibus, quibus plena sunt ea loca profluentibus. Hic cum ego inter alia Tripilium, Kali geniculatum, & album minus, Glaucem maritimam, aliaque ad litus Oceani, aut mediterranei maris olim à me decerpi solita admiror, sensim ad stagnum dilabimur itidem salsum, latissime se diffundens, undisque cæruleis Neptuni regnum ita æmulans ut abreptus ex Germania adque Bosphorum Cimmerium aut Propontidis oras mihi status plane viderer. Dum insolita hæc rerum facies impensè oblectatum trahit per litus, oculis in arenam conjectis, ecce conspicio de improviso nescio quid insoliti, quod cum arena tollo, dumque pervolvo avidiùs, infinitam multitudinem concharum & cochlearum esse percipio, ita, ut dimidium arenæ computo inito constituere videretur. Non tamen nisi unum conchæ, unum item cochleæ genus observare licuit. Has ad *turbines ventricosos* pertinere, non est dubium. Alterum genus concharum, cum in *Aldrovando* & *Gesnero* id genus non extet, fateor quo referendum sit me ignorare. En autem utrumque Tibi, Amplissime PRÆSES, exhibeo. Vides conchas esse eleganter & varie pictas, nunc squamis nunc cingulis exornatas, exiles admodum, sed ita, ut hoc nomine longe superentur à cochlea, sub arenæ mixtura latere aptissima. Stagnum ubi reperiuntur, bina distat ab urbe miliaria Germanica, & ab arce vicina Seeburgense appellatur, nomen, quod ipsum arci dedit, repetens. Qualia intus vivant animalcula, exploratum non habeo, moram enim non patiebantur negotia aliò me vocantia, hanc igitur curam accolis relinquere & commendare cogor.

Fig. XLIX. L.

SCHOLIUM.

ALteram Cochlearum harum speciem sub Neritæ fluviatilis nomine describit ac depingit LISTERUS de Cochl. Marinis & fluviatil. Angliæ Part. III. Sect. I. Cap. II. Tit. XX. Vid. & Sect. I. Art. II. Cap. III. Tit. III.

[*J. P. Wurffbain.*]

OBSERVATIO CXII.
D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

Alia cochlearum genera, itidem mediterranea aquæ dulcis incolis accensenda.

HIs ac similibus non contemnendis naturæ divitiis maxima animi voluptate l. stratis, cum amicis ac fautoribus valedixissem, per Mansfeldensem Comitatum, Metallorum ibi extantium videndorum gratia iter instituerem domicilium & rem familiarem repeto. Et cum per Halberstadense territorium reditum præcipito, in ejusdem generis alia incido non minus jucunda. Est inter Helmestadium & hoc ipsum fluentum nescio quod, vulgari idiomate vocatum der Bruck / nomine pluribus ejusmodi aquis communi, quæ etsi stagnare videantur, lento tamen cursu petere majora flumina videntur, cum non corrumpantur. Hic utrinque prata læte lateque virescunt, in medio rivus est, accessum habens difficilem, per incerta ac paludosa loca, ad quem cum accedo, plantasque aquaticas paulò avidius sector quàm prudentius, tandem in uliginosis illis locis quasi circumventus aquarum insidiis ita constitutus deprehen-

prehendor ut ſicco pede neutiquam tranſire liceat. Locum igitur quærens, ubi ſecurius pedem figam, atque commodius evadam, in medio rivo conſpicio indeque extraho *triplex genus cochlearum*, alterum iterum valde *exiguum, ſed elegans, turbinatum*, ſed contractius margaritæ candore nitens, alterum variæ magnitudinis acuminatum magis, & nigro ſqualidove colore. Tertium ſine omni turbine aut acumine latum quod *Cochleam depreſſam* auctores nominant, variæ rurſum magnitudinis, coloris ex fuſco candidoque miſti, quod inflatum, acutiſſimum fiſtulæ inſtar edit ſonum. Singulorum ex his quoque exemplar unum atq̃e alterum ad Te venit, Fautor Præſesque venerabilis, ex quo omnia rectius perſpicies. Amant enim inſpici hæc talia potius quàm deſcribi. In his quoq; animalia vivunt. Conſpexi animal quod turbinem majorem domicilium habet, prorſus ſingulare, cornibus inſtructum & vera facie, qualis beluam quidem decet, caudaque, vixit apud me biduum, & in aquam conjectum cum ſua domo, quam fixam adnatamque gerit expandebat ſe, totumque exinde prodiens, veniebat in conſpectum. Sed mox exſpiravit prius quam de pictura cogitarem magno meo dolore: cum poſt mortem ita ſeſe contraxerit, ut figuram nativam non amplius agnoſceret.

Ex his liquet, etiam Germaniam noſtram mediterraneam conchas alere & cochleas tam in ſalſis aquis quam dulcibus. Quemadmodum id etiam aliàs eſt notum. Habemus enim margaritiferas & conchas & mytulos, quorum hi quidem in fluviis ſunt obvii frequentes, figura & magnitudine marinis æquales, ſed eſui non æque apti, margaritarum autem feraces: qualem memini me olim Jenæ reperiſſe unum, qui ſepties magnitudine reliquos ſuperabat, margaritam vero unam conchæ impactam mihi impertivit piſum majus æquantem. Illud genus cochlearum quod majus turbinatum nominavi etiam alias obſervavi, in ſtagnis. Nam id velim notari, Mytulos quidem fluvios amare, ſed reliqua genera

potius

potius in ſtagnantibus aquis & placidis undis ludere, quod vim qua abripiuntur, ferre neſciunt, nutrimentum enim quærendum ipſis eſt quietis. Forte etiam prorepunt, & gramina depaſcunt, qua de re tamen certi quid afferre non habeo.

Fig. LI. LII. LIII. p. 212

OBSERVATIO CXIII.
D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

Virulentia Bufonis.

EXternas rerum formas, quas Signaturas recentioris Sectæ vocat balbuties, nullum de internis facultatibus fidum ferre teſtimonium, adverſus improvidam ſeculi aſſertionem dudum oſtenderunt veræ ſapientiæ vel filii vel patroni. Eſt tamen in iis ſaltim quæ noxia & humanæ naturæ perniciem minantur, plerumque aliquod ejus rei indicium, quod vel horrore animi, vel ſignis externis tacite nos ſubmonet eſſe ab iis abſtinendum. Ut enim guſtus & odor ad ea quæ intra corpus ſumenda ſeſe offerunt, exploranda à natura animalibus dati, prout alibi id demonſtravimus, ſic aures & oculi tanquam in ſpeculam collocati circumſpecti vigiles, externas injurias è longinquo proſpiciunt, & ſæpe etiam occultas qualitates vel conjectura aſſequuntur. Ne longius excurram, exemplo nobis eſt, quem titulus præ ſe fert Bufo. Luridus animalis noxii color, & inceſſus ad ſubreptitias injurias compoſitus adeo ſuſpectum reddunt id ipſum, ut, quaſi à natura ipſa nobis inſculpta horroris idea ſit, quilibet ad ejus conſpectum commoveatur, & locum ubi apparet, ſtatim relinquat. Quam inſolitam abhorrentiam etiam in cauſa eſſe exiſtimo, quod nondum nobis

certo satis innotuit, quomodo quove veneni genere nocivum sit animal. Quo pacto salviam & amet, & inficiat, alii narrarunt: An autem liquorem vel eructet vel excernat, an vero halitu solo, aut exhalationibus candidas illas in salvia pustulas, quibus lotione sublatis, innoxie iterum assumitur, excitet, nondum vel quæsitum, multo minus decisum esse memini. Sequens exemplum hoc ultimo modo nocivum esse, patefaciet.

In pago vicino pueri inter se ludentes variis modis se invicem exercent: Inter alia accidit, ut nescio quem in finem alter abrepto Bufone alterum insequatur, & in clamantis os apertum animal intrudat, ibique in manu detineat aliquantisper: ita tamen ut oris partes non attingat: mox retracta manu, abjicit, puer perterrefactus insigniter, domum abit, nihil tamen mali sentiens illa die, ne noctem quidem inquietam habet, sed dormit placide. Postridie verò non in ore, aut circa cor molestiam ullam sentit, sed per superficiem corporis pustulis, tanquam fœda scabie subito efflorescentibus male affici cepit. Internæ tamen anxietates, infecti quoque sanguinis signa non obscura se produnt. Cum forte fortuna ibi ægrotum alium invisendi causa versarer, accurrunt ad me parentes pueri, & auxilium petunt, facileque impetrant: nec magno opus fuit remedio, uno enim & altero sudorifero ex aquis destillatis card. ben. cort. citr. &c. cum antidoto statim convaluit.

OBSERVATIO CXIV.
D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

Epilepsia ex ictu in synciput accepto post octennium gravis.

VIr quadragenarius ante annos circiter octo hic cum sodalibus potans, exorto jurgio, ab eorum uno gravem patitur percussionem in faciem, vase potabilis liquoris pleno, ita ut nasi os totum confractum subsideret: inde quasi exanimis concidit: sopore oppressus, jacet bihorium, dein magna exorta sanguinis profusione, (ad libras aliquot) ad se redit quidem, sed satis diu tamen sub manibus Chirurgi æger decumbit. Quinquennium abit, & ultra, quod se sanatum putat, interim per vices subitanea eum capit & levis quædam dementia, adstantibus vix advertenda, quæ sensim augetur nonnihil, & crescentibus annis, sumit incrementa, ut quid agat ipse, pariter & quid ab aliis agatur, nesciat, mox veluti Sardonio quoq; risu, & tremore ac fremore comitata se exserit: tandem in veras convulsiones epilepticas hæc omnia desinunt, cum clamore, stertore, spuma etiam ante os tota sanguinea copiose se sistente. Sentit autem antequam paroxysmum patiatur, fœtidissimum ac putridum halitum sibi ascendere in cerebrum, qui ipsi videtur ex ipsis naribus prodire: Nunc igitur sentiens, affectum quem non magni fecerat initio, quotidie capere augmentum, implorat operam meam.

Ego autem his omnibus perpensis, ex recepta illa vehementi percussione malum originem trahere, manifestum esse autumo: vel enim repente colligitur, vel collecta ex eo tempore alicubi hæret: in cavernis forte ossium sanguinis aut seri pars, post tempus aliquod putrescens aut fermentans: quod dum fit, fœtidum ejusmodi halitū transmittit, qui per vicinos nervos, quorum extremis sese insinuat, excurrit ad cerebri usq; principium, seu corpus callosum, ac medullam oblongatam, ibiq; opprimit anima-

animales spiritus ac turbat primum: inde leve delirium, & notabilis tristitia, qua sæpe afficitur integrum ante paroxysmum diem. Ubi vero plus ipsius accedit, ut vincat plane spiritus in spasmodicos ipsos agit motus, & epilepsiam superinducit. Confirmat conjecturam, quod à percussione illa dolori capitis in uno latere frequenti obnoxius degit, sæpeq; ex naribus sanguinem fundit copiose, quod ubi accidit, levamen percipit dicti doloris. Itaq; vix dubito in ipsis ossis narium cavernis, ubi pituita etiam sanis solet fœtorem non raro contrahere, hunc cerebri hostem hospitari, aut saltim, haut longe hinc abesse locum ex quo tam ingens malum erumpit.

Itaque, cum purgationem propter antipathiam naturalem nullatenus ferat, ad impediendam præveniendamq; materiæ collectionem profusionemve nimis frequentem, sanguinis V. S. in brachio ejusdem lateris quo dolere caput ajunt, vel etiam in manu administrari jubeo, singulis mensibus, sed perparum detrahi. Tabaci deinde fumū, quo utitur ad excessum, interdico prorsus, sensim tamen non confestim omittendum. Ejus autem loco aquam Reginæ Hungariæ seu spiritum rorismarini in nares attrahere jubeo, caputq; nonnunquam, præsertim, ubi paroxysmi instantis est metus, eodem perfundi: cucupha etiam caput muniendum moneo. Nam plantis cephalicis in vinum infusis magis confortari cerebrū potuisset, & alterari materia, sed sumtus metuit pauperie pressus. Interne pulverem cinabarinum præscribo, & spiritum volatilē oleosum non tamen vulgarē ex aromatibus, sed ex plantis cephalicis efficacissimis paratum, qui mihi in usu est, & quo jam tum epilepticum quinquagenarium fere, penè solo restitui. Hic etiam ex ejus usu insigne jam sentit levamen quem ubi omittit, non multo post paroxysmo corripitur. Itaq; non despero, morbum si plane tollere non possim, ita tamen compescere, ut qui sibi relictus hominem certò erat pessundaturus, cancellis angustioribus magis magisq; circumscriptus, sævire & frequenter adeo molestus esse desinat. Unum addo: post epilepticos insultus sanguinem è

pulmonibus tuſſi rejicere ægrotum, cum nullo alias ſputo ſanguinis laboret. Unde apparet, tantam eſſe affectus violentiam, ut è vaſis etiam vitalem hunc liquorem expellat; ſpuma enim ſanguinea ante os apparens, non aliam habere originem videtur; ni forte ex lingua morſibus vulnerata prodeat.

[Helmſtadio 1687. 10. Decembr. Noribergam miſſa.]

OBSERVATIO CXV.
D. GEORGII WOLFGANGI WEDELII,
De
Varicibus ſponte apertis.

UT varices valvulas venarum magis criſpatas & turgidulas ex tuberantes conſequuntur, ſanguine magis oneratas, in primis accedente compreſſione communi in gravidis, vel halituoſitate; ita notavimus easdem & ſponte apertas in utroque ſexu.

Fœmina gravida ultimis menſibus talibus nodis laborans veſperi quodam ex profuſo ſanguine unum horum apertum ſentiens, auxiliū petere coacta, ſolâ deligatione repreſſit exitum, nullo poſtea ferè veſtigio relicto, unde ſanguis profluxerat.

Vir literatus 60. annorum exhibens tuberoſa vaſa in manibus eâdem occaſione referebat, ſæpius tum in manu, & brachio ipſo, tum in pedibus dilatatas venas ſponte apertas, ut reſtringendæ eſſent, eo periculo, ſi forte noctu per ſomnum id fieret, ne hæmorrhagia gravior aliquando vires atterat, vel vitæ finem improperet.

Exhibent nempe varices venas diſtentas, lividas & velut nodoſas, in pedibus cumprimis, hinc & manibus quandoque, frequentius in gravidis, hinc & viris, utrisque magis plethoricis, vel ſanguineo-melancholicis. Attenuatis itaq; membranis, continuato licet placido per recurſum ſanguinis impulſu, & diſtenſione factâ majori, fieri poteſt ejusmodi apertura.

[Jenâ 1687. d. 25. Decembr. Noribergam miſſa.]

OBSER-

OBSERVATIO CXVI.
D. JOH. JACOBI WEPFERI,
Cicutæ Aquaticæ noxa.
HISTORIA I.

Geisinga, oppidum prope Danubium situm in Landtgrafiatu Baar/ milliari cum dimidio distans à Fonte Danubii, subjectum Illustrissimis Dominis Comitibus Fürstembergicis, primô Danubii ponte nobile est. Ripæ fluminis eique vicinæ lacunæ suppeditant Calamum Aromaticum verum copiosè; vicini montes præter alias herbas salutares, Gentianam abundè & Seseli Æthiopicum: reperiuntur quoque ibidem plantæ quædam lethiferæ, Cicuta scil. aquatica ad marginē Danubii & in fossis quibusdā aqua fontana irriguis; in montanis Solanum furiosum, Aconitum Lycoctonum, Napellus; in dumetis Hyoscyamus.

Anno 1685, Mensis Martii d. 22. post horam 3. pomeridianam cives quidam aliique incolæ hujus oppidi exierunt ad capiendas ranas in Danubio ubi minus rapidè currit atque in vicinis paludibus, ferculum hoc tempore Quadragesimali futuras: postquam diviti præda potiti sunt, in fossā aqua fontana impleta invenerunt radicem pugno virili majorem, quam evulserunt ac mundatam secum *Philippus Merk* Figulus domum suam sumsit: erat ponderosa, intus medullosa instar rapæ, sed tenerior, candida; supernè caules & ad latera, cum foliorum rudimentis, ad articuli digiti longitudinem, alicubi breviores jam pullulârunt: fibrillæ nondum progerminârunt, quibus adultiore verè prædita est. Quidam ex illis, qui in ædibus Figuli circa 5. vespertinam convenerant, calamum aromaticum vocârunt; Ludimagister *Johannes Petrus* Gruber Suittensis, è pago Lachen ad Lacum Tigurinum sito oriundus,

dus, plurium herbarum gnarus id pernegavit ac comesturos inde radice monuit, ne ignotæ fiderent & inscii venenum inglutirent; Filiæ certè, adhibitis minis, ne quicquam de illa gustaret, prohibuit: an certò sciverit hanc Cicutæ Aquaticæ radicem esse? non ausim dicere, verùm paulò post ex eventu hanc fuisse didicit & postquam caules, folia, flores vere & æstate subsequente emisit atque adolevit, neque ipse neque alii oppidi incolæ dubitarunt, esse illam ipsam plantam, videlicet Cicutam Aquaticam, duobus pueris Almanshofii 1670. funestam. Quamvis Ludimagister quosdam in ædibus Figuli hortatus esset, ut sibi ab esu hujus radicis caverent, nihilominus *Jacobus Kunrath* Pictor Rapperschwilâ Helvetius illam decorticavit ac comedit magnitudine ferè duarum nucum juglandium, *Philippus Merk* Figulus duplo plus devoravit, atque etiam integrum frustulum articuli parvi digiti longitudine & crassitie inglutiit: Figuli famulo invidebant pulpam atque corticem objecerunt, cujus non exiguam quantitatem ingessit; Filia Ludimagistri *Anna Margaretha* clanculum surripuit magnitudine nucis Moschatæ atque in via, dum ex ædibus Figuli domum contendit, comedit: ipsemet Ludimagister portiunculam solummodò degustavit, masticavit atque aliquandiu in ore detinuit, verum non deglutiit: aliis in hypocausto Figuli præsentibus ne micam quidem concesserunt, quamvis illius participes fieri admodùm concupiverint atque ut suppeditaretur, solicitè petierint: nam quotquot de illa comederunt, omnes dicebant, sapore suavem & dulcem esse cum aliqua acrimonia, solus Ludimagister ajebat posteà se animadvertisse aliquid nauseabundi inter masticandum, ac propterea non deglutivisse, an verè, anne autem ex opinione præconcepta? nescio. Erat circiter horam 5. vespertinam d. 22. Martii, quando de radice Cicutæ hujus Aquaticæ comederunt. *Philippus Merk* Figulus, ætatis annorum 26. quinque annis uxoratus, vir robustus & carnosus, anteà sanus: ad vomitum facilis, quoties affligebatur ventriculus: in prandio

dio largiter comedit bolos ex farina paratos & in aqua elixos, familiare ferculum tempore Quadragesimali & diebus abstinentiæ in his locis, quos quandoque butyro condire solent; nullum vinum tunc bibit. Vix octante horæ elapso conqueri cœpit ac sibi malè esse dixit; ridebatur à Pictore, monebat eum, ut digitos versus fauces adigeret, aquam largè biberet, sicque sibimet vomitum excitaret, quod se, quamprimùm radix molestiam quandã pepererit, facturum asseveravit: mox Figulus incubuit scamno prope fornacem calefactam, ob tempestatem tunc frigidam & admodùm ventosam; corripiebatur vertigine quâdam & capitis perturbatione, quam explicare nequiit, visus obtenebratione; caput doluit, dolorem ajebat, fuisse lancinantem, pungentem & quasi divellentem; circa præcordia angebatur cum aliquo ardore, respirationis interceptione & leipothymiæ metu, statim surrexit, sine fulcro hypocaustô exivit, digitos faucibus intrusit, aquam largiter bibit: vix vomitum ciere valuit, quamvis aliàs ad vomitum esset facilis: tandem prolectô vomitu pleraque radicum frustula jam tumidiora & multô mucô involuta ejecit, similia radici consolidæ majoris diu aquâ maceratæ: nihil verò de cibo in prandio assumtô vomitu egessit. A vomitu cessârunt symptomata: verùm non diu posteà omnia redierunt cum siti inextinguibili & summâ faucium siccitate, videbatur ipsi tota gula, ceu pice sutoriâ oblita & coalita esse: à potu aquæ symptomata capitis scil. cephalalgia, vertigo aliaque minuebantur, sitis quoque ac faucium aciditas mitigabantur; itaque secundâ vice vomitum ursit, faucibus digitis irritatis & magnâ copiâ aquæ epotâ; unde symptomata rursus evanuerunt; verùm tertiâ vice redierunt, mitiora tamen quàm prius, quæ penitùs tandem tertius vomitus sustulit, in quo unicum frustulum radicis cum multo muco excrevit. In tribus his vomitibus nihil prorsus de cibo in prandio sumto ejecit. Aquæ fontanæ ultra tres mensuras, seu libras xij. medicas ingurgitavit: præterea nullum medicamentum aut alimen-

mentum admisit, nec quisquam in summa hac confusione ipsi quicquam suggessisset. Hæc omnia peragebantur intra horæ quadrantem cum dimidio. Post tertium vomitum nihil ampliùs querebatur de ardore stomachi, siti ullôve dolore, fauces humidæ fuerunt: sensit solùm caput & pectus aggravatum & horrorem quendam percepit, quem ascripsit nimio aquæ potui: Ventriculum tam inanem putavit, ac si pluribus diebus nihil quicquam comedisset, aut bibisset. Totô afflictionis tempore nihil convulsivi in artubus perpessus est; nunquam penitùs decubuit, & si præ languore scamno incubuerit, sine ope surrexit, obambulavit, & cùm intereà radix suam virulentiam in Pictore exseruisset, adstantes illum ad lectum deportantes, adjuvit. Post obitum Pictoris valdè percellebatur, atque idem fatum timuit expalluitque: itaque Chirurgus Geisingensis horâ octavâ noctis dedit theriacam, & horâ decimâ potiunculam vomitoriam, quæ bis vomitum movit, verùm majore violentiâ, quàm in tribus prægressis vomitibus expertus est: his ultimis vicibus cibum quoque in prandio sumtum ejecit. A vomitu hoc valdè delassabatur in artubus, ut dormire nequierit. Die 23. Mart. rursus figulinæ vacavit sine impedimento. Die 31. Mart. manè vertigo quædam anxium reddidit. Ludimagister parat quendam pulverem, quem vocat nomine specierum theriacalium, confectum ex rad. imperatoriæ f. astrantii, gentian. angelic. levistic. &c. de quo aliquot manè tantillum sumsit. Ab illo tempore ad 25. Aug. 1685. quô me Doneschingæ convenit, nihil ampliùs p. n. pertulit.

Jacobus Kunrath Rapperswilâ Helvetius 20. annorum circiter, staturæ justæ, anteà sanus & robustus manè duo ova sorbilia jentaculi locô sumsit, in prandio comedit præter jusculum, ranas elixas atque assas & brassicam muria conditam: nullum vinum bibit: post prandium pinxit ad 2. hor. pomeridianam: Circa 3. vespertinam imprimis ursit capturam ranarum; quâ peractâ atque in ædes figuli rediens præ cæteris esui

esui harum radicum inhiavit. Jam virulentiam radicis devoratæ persentiens, omnem molestiam diu suppressit, dum cæteris animosior videri voluit, nam solus ille monita Ludimagistri vilipendit & figulum querulum irrisit: verùm antequam Figulus omnia radicum frustula evomuit, hypocaustô egressus est, ut credebatur vel alvum exoneraturus, vel vomitum commoturus. Aliquandiu post uxor Figuli aliundè domum rediens in vicino conclavi humi prostratum & veluti mortuum reperit. In subsidium vocat maritum & Ludimagistrum aliosque: in hypocaustum delatus nullum prope vitæ signum edidit, artus erant penduli, ceu corpori assuti; facies & collum inflata tumebant; oculi prope extra orbitas protuberabant; os spuma opertum; dentes arctissimè constricti; leviter respirabat adhuc: vi diductis dentibus halitum emisit, unde facies & collum subsiderunt: infuso in os acet. rosac. cochl. j. illôque naribus admotô, artus movere atque unum alterumve verbum indignabundus protulit, quibus ad lectum deportantes increpavit, in lectum repositus mox vehementissimô paroxysmô epilepticô correptus fuit, qui brevissimis intervallis crebrò rediit, mirè artubus, capite & truncô torsis, facies sæpè prorsus livida cum respirationis interceptione omnimodâ per aliquot momenta fuit, os densa spuma operiebatur, & licet subinde terribilis artuum, trunci & capitis jactationes & succussiones remiserint atque liberiùs respiraverit, nunquam tamen ad mentem rediit, neque ad altissimas inclamationes & vellicationes adstantium vel minimum sensus signum edidit, continuante epilepsiâ ad 4. vespert. vivere desiit. Quæcunque intervalli tempore ori infundebantur, non deglutiit, neque ad fauces pervenisse inde patuit, quia statim defluebant per genas; semel in quodam intervallô semet erexit ac videbatur ad vomitum stimulari, nam parum muci per os ejecit. Epilepsia tantoperè sæviit, quia ab astantibus negligebatur, nam Ludimagister celeriter domum vocabatur, ob filiam eidem calamitati involutam; reliqui sæ-

vitiâ territi vel auffugerunt, vel non audebant ipsi propiùs accedere, vel ignari rerum omnium subsidium afferre nesciebant. Cadaver totâ nocte & die sequente caluit, nullibi livuit, nec abdomen, nec alia pars intumuit: verùm artus obriguerunt: Chirurgus Geisingensis d. 23. Mart. vesperi cadaver aperuit: remotô sternô pulmonum lobus sinister superior conspersus erat maculis lividis & flavis inflatus; illô sauciatô profluit mucus flavus; inferior flaccidus pallidus: Lobus dexter superior atrô rubescens, mollis tamen, inferior simul durus & prope friabilis: Epatis pars convexa, huic lobo subjecta atro rubescens, reliqua pars sana: huic convexæ parti hepatis similis erat ren dexter, sinister sano similis.

Chirurgus imprudenter in pectore vasa majora discidit, unde pectus implebatur sanguine rutilô sanorum similimo, cui nihil grumosi inerat: cor posteà invenit sanguine vacuum; vix paucæ guttulæ supererant in ventriculis & auriculis. Ventriculus non erat inflatus, nihil ferè invenerunt, quàm frustula radicis Cicutæ, non multum immutata & mucum spumeum cum pauxillo cibi: ejus interna superficies aliquot in locis erat atro rubescens, imprimis ibi, ubi frustula radicis detinebantur: Intestina tenuia continebant mucum spumeum. Ad alia Chirurgus & Ludimagister non attenderunt, ex cujus ore hanc anatomen superficiariam habeo; gulam intus lividam & siccam fuisse aliundè rescivi.

Anna Margaretha, Ludimagistri filia, sana antehac, mediocriter carnosa, benè colorata, 15. annorum; postquam ex ædibus Figuli domum rediit, aliquandiu in hypocausto obambulavit, paulò post fenestræ adstitit, caput manibus fulcivit, mater otiosam increpavit ac ad nendum compulit; dum operam aggressa est, caput perturbabatur & circa præcordia angebatur; undè foràs hypocaustum egressa est, ad vomitum stimulabatur, sed sine successu, quin potiùs humi prostrata omnibus sensibus & motu privata veluti mortua jacuit, arctè dentes constrinxit: infusâ aquâ rutæ sensus recuperavit,

vit, mox tamen ſenſus & motus rurſus defecerunt, qui aq. rutæ ingeſta reſtituebantur.

Quamprimùm in lectum deportata fuit, epilepſiâ horrendâ corripiebatur: creberrimè totâ nocte & die ſequenti ſcil. 23. Mart. paroxyſmi redierunt primùm brevibus, poſteâ longioribus intervallis: & poſt medium noctis & die ſequenti mitiores: in quolibet paroxyſmo artus, caput & truncus terribili aſpectu agitabantur, arctè dentes conſtringebantur, magnâ vi diducebantur, adeò ut pater dentem eliſerit, poſteà ne ſuffocaretur, interpoſuerunt manubrium cochlearis inter dentium ſeriem: manè lectum perminxit; multos flatus inferius emiſit. Tempore intervalli infuderunt nunc aquam ſolam, nunc permixtam vel coralliis, vel matre perlarum, vel ſpeciebus theriacalibus: propinârunt quoque circa 8. n. Theriacam, poſt medium noctis emeticum, quod tamen nihil effecit, imò videbatur affectum deteriorem reddidiſſe: ſubindè unum alterumve cochleare juſculi exhibuerunt: in os ingeſta deglutiit: tempore intervallorum audivit, loqui tamen nequiit. Ceſsârunt paroxyſmi demùm hor. 5. veſper. d. 23. Martii: totô hoc tempore nunquam vomuit. Poſt 5. aliquomodo mentem recuperavit omnium ignara & veluti è profundo ſomno expergefacta: noctu quietè dormivit. Die 24. Martii manè horâ ſextâ, ut & 25. Mart. eâdem horâ paroxyſmus epilepticus rediit, ſed infuſa aqua rutæ ſtatim liberabatur. Poſteà nulli paroxyſmi illam invaſerunt. Pater præſervationis causâ manè & veſperi cubitum ituræ diu dedit ſpec. ſuarum theriacal. ℈ß. Ab illo tempore ſemper ſana perſtitit: niſi quod triſtior ſolito nunc ſit, & quod diu non ampliùs cantare valuerit, cùm anteà ſuaviter cecinerit: defectus iſte imputabatur denti inciſori maxillæ ſuperioris evulſo: verùm nunc rurſus ſine ullo vitio conſueto more cantat.

Figuli famulus Hüffinganus Juvenis robuſtus 19. annorum, qui de ſolis corticibus veſcebatur, nullâ de re ſollicitus, nihilque de aliquo ſubſequuturo periculo timens, cùm fortè

quidam ex consanguineis Geisingam pervenissent, cum illis in cauponam abiit, vinum bibit non perfunctoriè: postquam obitum Pictoris & afflictionem Magistri rescivit, angi cœpit, quamvis nullum symptoma indicare potuerit, sive præ anxietate, sive à corticibus stimulatus, hinc inde cucurrit, nullibi stabili sede manere potuit. Post medium noctis etiam sumsit emeticum, bis dejecit, nunquam vomuit: passus est postea quandam in artubus lassitudinem, quam potius medicamento quàm cortici attribuit: nunquam decubuit: die sequente ad solitos labores rediit nec hactenus unquam aliquid sinistri expertus est.

Ludimagister post masticatam radicem, quamvis nihil deglutierit, ajebat se vertiginem quandam, ac si ebrius fuisset, aliquamdiu percepisse, atque vocem raucam evasisse; quæ tamen sine usu medicamenti evanuerunt.

Anno 1685. d. 24. August. me Doneschingæ Ludimagister, ejus Filia Anna Margaretha atque Figulus convenerunt atque indicarunt se hucusque ne minimum symptoma expertos fuisse atque hactenus optime valuisse.

Historia II.

ANno 1677. in vere, tempore Quadragesimæ in Suevia, ex pago Schwendi, duo pueri, sc. *Gottofridus Sammüller* & *Stephanus Bozenhardt* & tres puellæ, omnes coætanei, sc. octo aut novem annorum post meridiem, circiter horam tertiam in convallem ter centum circiter passibus à suis ædibus distantem, descenderunt ac prope amnem Roth, juxta rivulum è fonte vivo scaturientem, radicem ejus margini superficietenus adhærentem facile avulserunt ac in frustula concisam, quia ipsis ob dulcedinem quandam sapuit, avide devorarunt. Comesta radice domum contenderunt; primum nihil inde adversi

versi perceperunt, verum antequam ædes suas attigerunt, temulentorum instar incesserunt; vix domum pervenientes humi sternebantur, mire corpora volutarunt, mox convellebantur vehementissime, ut nec digiti è manibus evelli, nec artus flecti, aut extendi potuerint; omnes non diu post hæc valde ad vomitum stimulabantur: *Johannes Sammüller* balneator, filium adjuturus instrumentum ferreum intra dentes intrusurus, unum effregit: divulsis dentibus arcte junctis protinus large evomuit radices istas & prandium: *Puer alter*, omnesq; *Puellæ* absq; ulla ope sponte omnia ventriculi contenta evomuerunt. Post vomitum nihilominus convellebantur terribiliter sæpiusque ad ulteriorem vomitum frustra tristi spectaculo urgebantur: conflictus iste duravit ad sextam vespertinam. Gravius affligebantur, qui multum de radice comederunt, ut *Gottofridus* & una ex puellis: nemo tamen ex illis immunis erat à vertigine, convulsionibus & vomitu; nulli alvum movit: *Gottofridus* noctu dysuriam passus est: omnes tota nocte summe debiles & amentes erant, instar truncorum jacebant ac de omnium vita actum esse credebatur: *Gottofridus* tunc quater adhuc horrendè convellebatur. In principio hujus conflictus nullum remedium intrudi potuit, postquam vomuerunt, plerisque invitis infundebatur de mixtura ex theriaca, oleo scorpionis & aquis destillatis benignè suppeditata ab *Illustrissima Domina Maria Margaretha Johanna Baronissa de Schvvendi*, *ex Illustrissima Comitum Fuggerorum* familia oriunda. *Gottofridus* die sequente impensè sitiit, omnem cibum fastidiit; quæ sors quoque cæterorum erat; diu querebantur de lassitudine spontanea & sine fulcris incedere nequiverunt: sensim tamen sine aliis medicamentis vires integrè recuperarunt. *Stephanus Bozenhardt* post annum ex alio quodam morbo neglectus mortuus est. Anno 1685. d. 11. Dec. dum apud *Perillustrem Dominum Franciscum Boronem de Schvvendi* cum *Excell. D.D. Joh. Jacobo Geigero Physico Weissenhornensi* versarer, Generosi

 Domini

Domini Baronis jussu nos Johannes Sammüller cum Filio convenit bonaque fide omnia hæc nobis recensuit addiditq; filium suum ab illo tempore hucusque bene valuisse, quamvis hoc sibi vix polliceri potuerit, tum ob radicem comestam, tum quod puellus nondum bimulus ingentem copiam carbonum & arenæ conniventibus parentibus, devorarit, nam illi ipsi quiritabundum non rarò ad cumulos arenosos locarunt siveruntque filiolum adhuc tenerum integros manipulos ingerere, quia observarunt ejulantem aut querulum his solis placari posse: erat hoc tempore carnosus, benè coloratus, robustus staturæ justæ, licet 18. ætatis annum nondum compleverit: Tres puellæ jam prope adultæ, quoq; omnes optime valuerunt.

Incolæ hujus pagi, qui Biberaco duobus, Ulma tribus milliaribus distat, radicem vocant Kohlruben / quia externa facies refert imum caudicem seu caulem brassicæ capitatæ: Item rapas suillas, quia sues necat, ut ipsis ex pluribus exemplis innotuit. Aliquot harum radicum ad me attulerunt, quas facile agnovi simillimas esse Almanshoffianis & Geisingensibus: quædam illarum erant cylindricæ, quædam magis ovales, longæ erant uncias tres, quatuor, quædam quinque, illarum diameter, ubi erant crassissimæ, unicarum duarum, etiam trium; foris apparuerunt circuli prominuli, ex quorum interstitiis in quibusdam radices glabræ, teretes emerserunt spithamæ longitudine, quædam etiam breviores, similes illis quas *Lobelius* describit & Asphodeli radicibus assimilat: ex iisdem interstitiis & ex radicis parte superiore in quibusdam folia caules minores involventia excreverunt, ut in arundinum & calami aromatici primis germinibus observatur; in quibusdam nec vestigium foliorum & radicum teretium videbatur, in nulla filamentorum series, barbam prolixam referens adhuc apparuit. Retulerunt plerasque reperiri ad margines rivulorum scaturientium ex fontibus vivis, rariores ad ripas amnis Roth, qui rapidior mihi videbatur, atque illum

non

non raro exundare, ex vicinis pratis tunc multa arena opertis conjeci. Amnis iste duobus milliaribus ab hoc pago se in Danubium exonerat prope castellum Erbach. Hoc tempore radices omnes, quas attulerant, unica excepta, cavernosæ erant, cavernis à se transversim distinctis sepimento medulloso, albo, in quibusdam prope pennæ crassitie: cavernarum in quibusdam numeravi tredecim: harum aliæ ampliores aliæ angustiores erant: Caro omnium intus alba & medullosa fuit, quamvis radix foris virescerer. Ex candida medullosa substantia erupit liquor, post aliquam repositionem in aprico, instar Gummi Gotte flavescens, saporis primum sub dulcis & herbacei, postea acris, quem vix frigida eluere potui statim.

SCHOLIUM.

I.

PLantam hanc Cicutam Aquaticam in ejus *Historia, Commentario illustrata & publicæ luci credita 1679.* nominavi; denominationem confirmavi authoritate celeberrimorum Botanographorum; ei adversatur *Cl. D. Stalpart van der Wiele c. 1. Observ. rariorum in Comment. ad observ. 43.* & illam cum *Lobelio* Oenanthen appellat; quamvis ipsemet *Lobelius in stirp. advers. nov. p. m. 326.* agnoscat in foliis virorem tetrum, colorem & faciem Cicutæ, cui etiam umbella similis sit: addit Cicutæ affinem autumare illos qui illam maleficio parem experti sunt: concludit tam œnanthen esse, quam ab illa distent Ruta pratensis & Cicuta; imo non Medicos audituros, qui illam in dysuria, mensium suppressione, vertigine, epilepsia, loco œnanthes propinaturi essent. Nuper *Exc. D. Johannes Rajus* plantarum gnarissimus *Histor. plantar. Lib. 9. c. 8.* Cicutariæ palustris nomine illam insignivit.

II. Ci-

II. Cicutam hanc & terreſtrem frigidam diu creditam in *Commentar. c. 3. 4. 5. & 6.* rationibus & *c. 10.* imprimis experimentis in brutis factis, calidam eſſe demonſtrare conatus ſum. Auſum hoc non obſcurè illuſtrare & confirmare videntur radices *Geiſingæ* & prope pagum *Schwvendi* comeſtæ, Almanshofianis ſimillimæ, ut ex utriusque deſcriptione in hiſtoria patet: nam illarum fruſtula comeſta, in ventriculum recepta, ab illo complexa, ejus lymphâ, ſerô, ſeu fermentô madefacta, radicisque ſuccô elicitô & expreſsô ventriculi membranam nerveam per cruſtaceam propiùs attingentia, illos effectus produxerunt, qui nullô modô particulis frigidis, humidis, obtuſis, torpidis & ignavis, ſed omninò calidis, incendium aliquod in ipſo quoque ventriculo efficientibus, inſuper ſpiculis acutis, pungentibus & irritantibus armatis ventriculum aliasque partes ad motus p. n. ſolicitantibus attribui poſſunt & debent. In I. Hiſtoria *Figulus* poſt horæ quadrantem ab aſſumpta radice circa præcordia angebatur cum ardore; poſt radicum fruſtula tumidiora & multô mucô obducta vomitu rejecta, nihilominùs eadem ſymptomata redierunt cum ſiti inextinguibili prope & ſummâ faucium ſiccitate: eademque poſt ſecundum vomitum repullulârunt, ſed mitiora; ceſsârunt demùm poſt tertium vomitum. *Pictor* quidem nec de ardore neque de anxietate multa præfatus eſt, ne fortè irrideretur; verùm proculdubio hypocauſtô exiit propter aliquam afflictionem jam ventriculum torquentem & brevi poſteà docuit diris convulſionibus ſupervenientibus, quid radicis ejusque ſucci ſpicula valerent atque illa omninò inflammatoria eſſe ſuperficies ventriculi interna atrorubeſcens ad oculum demonſtravit: *Anna Margaretha* inſignia documenta exhibuit de radicis iſtius calore & acrimonia, dum poſt brevem moram domi & aliquam obambulationem feneſtræ adſtitit, caput manibus fulcivit, hypocauſtô egreſſa eſt, ad vomitum ſtimulabatur & non diu poſt convellebatur, pluribus paroxyſmis à 22. ad 25. Martii recurrentibus. *Figuli famulus*

mulus maturè radicis virus obtudit, ut de illo certi quid ſtatui nequeat, quæ enim paſſus eſt metui deferenda exiſtimo, quô angebatur, poſtquam conſcius calamitatum Magiſtri, *Pictoris* & *Annæ Margarethæ* factus fuit. In Hiſtor. II. præter radicis ſaporem acrem, de hujus radicis vi calefaciente, pungente, irritante abundè teſtantur vomitus & horrendæ convulſiones, quibus æquè pueri ac puellæ exagitabantur, & ſitis prope inſuperabilis die ſequente cum appetitu prorſus dejecto. Certè niſi Cicutæ hujus radix aliis armis inſtructa fuiſſet, quàm radices raparum, paſtinacæ tenuifoliæ ſativæ aut tragopogi, quibus frequenter crudis quoq; ruricolæ veſcuntur, non talem tragœdiam peperiſſet.

III. Cicutæ radicem ejusque ſuccum nondum ventriculi limites egreſſum, non ſolùm anxietatem, ardorem & vomitum, ſed etiam ſymptomata, quæ ad cor & caput ſpectant, ſcil. leipothymiam, cephalalgiam, vertiginem & horrendas convulſiones excitâſſe, manifeſtè patebit, ſi diligenter attendetur, quid ſingulis in utraque hiſtoria breviſſimô temporis intervallô poſt radices comeſtas obvenerit. *Figulus* vix octante horæ elapſo capitis perturbationem inexplicabilem, viſûs obtenebrationem, cephalalgiam lancinantem, pungentem, divellentem, leipothymiæ primordia, præter anxietatem, ardorem & ſitim paſſus eſt. *Pictor* nondum prætérito horæ quadrante horrendâ epilepſiâ correptus eſt & nondum horæ ſpatio emenſo, ob ejus vehementiam vivere deſiit: *Anna Margaretha* etiam ante quadrantem horæ epilepſiâ affligi cœpit. *Pueri Puellæq; omnes in Hiſtoria II.* è loco ter centum paſſibus ab ædibus ſuis diſtante, domum contendentes temulentorum inſtar titubârunt, & vix illas attingentes humi proſtrati convellebantur. Quis credet tantillô temporis ſpatiô radicem colliquatam fuiſſe, ſi vel ſtruthione fortius fermentum, aut pares ipſius ventriculo muſculos natura ipſis conceſſiſſet? Nec mucus intereà prolectus tam citò per pylorum ad inteſtina deſcendiſſet, indeque per oſcula vaſorum la-

lacteorum ad massam sanguineam properâsset, nam ut ex primo Figuli vomitu apparuit, ille radici adhæsit; deinde ob lentorem nec facilè nec præproperè eliminari potuisset; ut taceam constrictionem arctissimam antri pylori in hac ventriculi afflictione frequentiorem, quam vulgò creditur, de qua videatur, cui lubet, *Comment. de hac Cicuta p. 110. 112. 136. & 168.* atque *fortè alibi.* Verùm sepositis his aliisque ratiunculis, quas meris conjecturis suffultus aliquis suspicari possèt, solum Figuli exemplum sufficiens argumentum esse confido scil. radicem cum suo muco in ventriculo subsistentem nec ejus pomœria egressam omnia hæc symptomata effecisse, aut facere potuisse, nam vomitu vi profecto & plerisque radicis frustulis muco jam oblitis, symptomata aliquandiu cessârunt; à secundo vomitu & ab aqua simul largè epota symptomata redeuntia mitigabantur; à tertio verò vomitu, unicô frustulô adhuc in ventriculo superstite cum copioso simul muco excreto penitùs citra ullam recidivam, sublata fuerunt; scil. quia symptomatum causa à largissimo aquæ potu demulsa, & per vomitum planè è ventriculo eliminata fuit, nihil amplius de ardore stomachi, siti ullove dolore querebatur, ventriculum tam inanem putavit, ac si pluribus diebus nihil edisset, vel bibisset: sensit quidem post vomitus caput adhuc aggravatum pectusque, quod ipsum tamen etiam aliis evenit, post vomitus violentiores ab aliis & benignioribus causis effectos. Horrorem cum ipsomet Figulo tribuo nimiæ ingurgitationi aquæ, nam nec illa vesperâ, nec subsequente nocte vel minimum æstum percepit; nam si quid vel ex intestinis per vasa chylifera, aut immediatè ex ventriculo per oscula venarum aut vasorum lymphaticorum ad massam sanguineam pervenisset, aut si nervi aliquid imbibissent de succo hujus Cicutæ, symptomata non ita abolita fuissent, quin aliqua eorum vestigia restitissent, nec posterô die, sine impedimento suæ figulinæ vacare potuisset. Non negârim tamen apud *Annam Margaretham*, ut & apud *Pueros & Puellas*

Schwven-

Schvvendianas ob longiorem moram in ventriculo, neglectis auxiliis ejus expulſionem promoventibus & acrimoniam attemperantibus, tandem aliquid de ſucco radicis ad maſſam ſanguineam perveniſſe: nam *Anna Margaretha* manè lectum perminxit, multos flatus per inferius guttur emiſit: *Gothofridus* noctu dyſuriam paſſus eſt: non tamen multum de radice ejusque ſuccô ad inteſtina deſcendiſſe, quia nulli alvum movit, nec quicquam de torminibus unquam querebantur, poſtquam ad mentem redierunt. Intereà firmiter perſuaſus maneo, convulſiones in *Pictore*, *Annâ Margarethâ* & omnibus Schvvendianis, cum aliis ſymptomatibus ad cor & caput ſpectantibus excitatas fuiſſe à radice in ventriculo cum ſuo ſucco adhuc detenta, quia non diu poſtquam Figulus vi conciliatô vomitu hanc calamitatem declinavit, illâ Geiſingenſes proſtrati & non impari brevitate temporis Schvvendiani obruti fuerunt. Per nervos in ventriculum deſinentes ex illius cavo à radicibus iſtis quicquam ad cerebrum & plexus cordis nerveos aſcendiſſe conſtanter nego, ut pridem feci *Comment. p. 98.* cùm non ſemel obſervârim, hos nervos vel in membranam dilatari & explanari, aut illorum minutiſſima filamenta ejus fibris motoriis intimè uniri: qui hâc de re dubitat, ipſemet vel in ventriculo ſuillo, ſi humanus obtineri nequeat, periculum faciat, operæ non pœnitebit. Prætereo oſcula vaſorum lymphaticorum & venarum in ventriculum hiantia, utpote ignota, nec fortè accuratiſſimis microſcopiis oculis armatis unquam in conſpectum ventura. Si itaque tam atrocia ſymptomata ſolô ventriculô afflictô ſupervenire poſſunt, ut pridem in Allmanshofianis & nunc in Geiſingenſibus & Schvvendianis & in pluribus brutis *Commentar. de Cicut. c. 10.* hanc ob cauſam experimentis factis, obſervavi, non contemnendos in Praxi medica uſus hujus rei notitia & diligens attentio præbere poterit, dum ſagax Medicus citra ambages, neglectâ Acidorum & Alkalium pugnâ, ſive in ventriculo, ſive in M. S. exiſtat, maturè membranæ nerveæ ho-

 ſtem

stem eliminando ac afflictam demulcendo, brevi à cruciatibus illam liberare, & totum corporis systema à morte vindicare valebit.

IV. Cicutam hanc manifestâ qualitate, seu particulis tactui ventriculi permolestis in his omnibus hæc symptomata effecisse existimo, quod quoque asserui *Commentar. p. 507.* nam ventriculum tactu valere patet ex numero nervorum & membrana nervea, in quam verè nervorum extrema dilatantur & expanduntur; in his qui Cicutam comederunt, ventriculus percepit & agnovit objectum adversum, ardorem & anxietatem sensit, illud vomitu partim ejicere conatus est, partim opere ipsô præstitit, dum fibræ, intimâ amicitiâ cum membrana nervea junctæ, ipsi in subsidium venerunt, & quoniam aliorum objectorum tactilium more, hunc sensum in ventriculo sanè admodùm vegetum, affecit manifestissimè, non nisi manifestâ qualitate egisse, statuere possum, licet ab effectu demùm innotuerit; id enim commune habet cum omnibus qualitatibus tangibilibus, quas ignoramus, donec illas experiamur; infantes ignem non timent, donec vel semel digitos adusserint; gelu frigefacere propius organo tactus admotum discimus; aciculas pungere scimus, tum demùm quando illis cutim aliamve partem tactu præditam, etiam imprudenter, læsimus. Tactum insignem ventriculo obtigisse præ multis aliis partibus corporis humani, memini in *Comment.* ac ostendi exemplô Antimonii; quod impunè ferunt apices digitorum & linguæ & cornea oculorum; in ventriculo verò gravissimos tumultus excitat, ut quotidiè experimur atque etiam hoc momentô, dum hæc scribo; Consulor enim Pictoris nomine, cui Balneator infusum Vitri Antimonii propinaverat, unde sursum deorsumque enormiter purgabatur prope innumeris vicibus, atque nunc ab aliquot diebus ventriculus nec cibum nec potum tolerat: quicquid Antimonium hîc præstitit, tantummodò sensum ejus nimium irritando effecisse nemo fortè negabit, attamen fateor spicu-

ſpiculis aliis partibus tactui præditis ſeu ignotis ſeu minus moleſtis: nam illis ab unctuoſis obtuſis ſymptomata vel ſublata vel mitigata fuiſſent. Sic in his, qui Cicutam comederunt, exiſtimo ventriculum ejus irritamina præ cuti & apice linguæ agnoviſſe; nam licet acrimonia aliqua affecerit linguam, non tamen plusquam piper, arum ſimileve pupugit, & facilè elui frigida poterat: Cuti ſine noxa imô cum fructu imponitur, ut *Commentar. c. 22. p. 313.* memini.

Manifeſtæ qualitatis Cicutæ gradus, aut in illis manſiones, ut vocant de Simpl. Medicam. Scriptores me non poſſe definire fateor; ipſe ventriculus illas præ aliis conjecturis determinâſſe videtur, dum illarum attactum ægerrimè pertulit, magnô nixu eliminare conatus eſt, atque apud Schvvendianos felici ſucceſſu expulit; imò argumentum præbuit, ſe acrium diſcrimina melius nôſſe quàm linguam, cui piper, zingiber, ſinapi, arum, laureola aliave, acriora hâc Cicutâ videntur: Attamen præ lingua ventriculum Cicutam acerrimam agnoviſſe enormia ſymptomata teſtantur: & propemodum causticam eſſe ſuperficies interna rubefacta in ventriculo, docuit. Ventriculum objectum hoc adverſiſſimum ſenſiſſe firmiter credo, non ſolùm quatenus membrana nervea & acie nervorum inſtructus, quatenus largè ſanguine irroratus arterioſo & quatenus Spiritibus animalibus abundè ditatus in his omnibus fuit, ſed quatenus quoque animatus, ſeu quoque animæ particeps erat: nam nunquam in animum inducere potui membranam ex liquore limpido, qualis in oculo circa formationis primordia reperitur, confectam, aut ſpiritus animales ex ſanguine in cerebro & cerebello productos, ſeu quatenus hæc colum merum ſint, ſeu peculiari fermentô ſanguinem immutârint, objecta tangibilia agnoſcere & diſcernere, fibrasque moleſtia à membrana nervea monitas tam violentos motus inſtituêre, ut afflictæ ſuccurrerent & hanc averruncarent: certè hæc non magis ab his expectari poſſe reor, quàm ab aqua viſcidiuſcula, ſale volatili & fixo, item ſul-

phure & terrâ, ut & aëre, æquè nitratô ac sulphureô, aliisve atomis inquinatô, prædita. Quoniam radix Cicutæ cum suo succo in ventriculo perstitit, nihilque de illis ad cor & cerebrum pervenit, cùm jam leipothymia instabat, caput perturbabatur, dolebat, vertigo titubantes faciebat, imò jam convulsionibus corpus agitabatur, hunc consensum ventriculi cum corde & cerebro non adscribere potui spiritibus animalibus, ceu militibus statariis circa ventriculum excubias agentibus, sed animæ, objectum in sensorio communi in momento percipienti & subitum motum imperanti, quia enim spiritus animales, utut sint corpus subtilissimum, nullô tamen modô in momento, aut, si spatium quoddam momentô brevius excogitari posset, tam citò per densam nervorum constructionem ad illud evolare potuissent. Si quis integrâ fruens valetudine ab acuto ferro casu pungeretur, quis à se impetrare posset, spiritus animales, licet fortè materiam subtilem tenuitate superent, illos, e. gr. à pollice pedis per nervos crurales & spinalem medullam, ad glandulam pinealem, si Diis placet, animæ sensitivæ, aut aliam primarii sensorii sedem, ocyores aura ruituros ac tristem nuntium allaturos & mandatô acceptô cogitatu citius motum aliquem, inflatis, ut volunt, musculorum fibris, eosdem spiritus redeuntes effecturos. Verùm quæ in hanc rem ulterius commentari possent, huc congerere nolo, cui volupe est, videat plura de his *Comment. p. 98. & seq.* ubi quoque enodare conatus sum, cur Anima, motu imperatô à gravi irritamine, plus nocuerit, quàm profuerit in Pueris Allmanshofianis & in hoc Pictore. Legi quoque hac de re merentur *Glissonius*, Senex Venerandus, & de re Medica optimè meritus *de Natura Substantiæ* & Excell. *Schneider. de Spasmo*, imprimis ejus *Tractat. 4.*

V. Figulum à morte vindicarunt promotus vomitus ad ejectionem radicis devoratæ & largissima aquæ ingurgitatio, quibus satisfaciebat scopis in hoc malo observandis, ac peri-

periculum mortis maturè evitavit, nam jam imminebat constrictio gulæ & cum antea facilis ad vomitum esset, non nisi vi quadam illum ciere cogebatur; certe mortem hæc Pictori acceleravit dum præter afflictionem membranæ nerveæ, coarctationes amborum orificiorum ventriculi dolorem auxerunt ac causa vehementiorum convulsionum fuerunt: Forte si illo momento quo phalanges dentium diducebantur per siphonem canali incurvo præditum Hydræleum large injectum fuisset, servari potuisset; nam gulæ fibræ non ægrè plerumque cedunt impulsui, intrusionibus & injectionibus, si modo absint tumores & ulcera: ante aliquot annos R. P. cuidam Guardiano subito gula constringebatur, ut nec quicquam ad ventriculum demittere posset, cum jam quintus dies permolestæ famis cum virium lapsu adesset, catheterem, quia nullum aliud instrumentum ad manus adesset, oleo inunctum, quousque potui in gulam trusi atque ab illo momento oblata juscula & pauxillum vini deglutire valuit, sensim redeunte libera deglutitione, ac quod equidem sciam adhuc superstes est. Annæ Margarethæ diductio dentium & infusa aquæ rutæ opem aliquam attulerunt, forte non quod tantillum aqua radicis virulentiam obtuderit, quam quod constrictionem gulæ relaxarit, quodque furor convulsivus, aliorsum avocatis spiritibus, mitigatus fuerit. Emeticum irritans confirmat sententiam *Septalii* & *Friderici Hoffmanni* quos allegavi *Comment. cap. 23. p. 319.* dum malum exacerbavit: forte hydræleum large epotum citra ullam noxam, potius cum magno auxilio, vomitum conciliasset; Eadem deductio dentium juvit pari ratione Gottofridum, alteri puero & puellis Schvvendianis solum naturæ robur, absente adhuc gulæ coarctatione opem tulit. Maximam partem radicibus excretis reliquias subegerunt Theriacalia; sine purgantibus aliisque præsidiis, nec observata aliqua diæta, omnes convaluerunt, ut Puellæ Almanshofianæ, de quibus vide *cap. 23. Comment. de Nox. Cicut.* Acria, venenis paria, inguti-

glutita, ab aqua sola, lacte, oleo & butyro compesci posse, alias quoque observavi. Ante aliquot annos R. D. P. Dominicanus quidam in V. S. C. noctu per errorem, loco potiunculæ purgantis, ebibit aquæ fortis circiter unciam, agnito errore ex acrimonia, ardore faucium, gulæ & ventriculi, & summa anxietate, cum nihil aliud ad manus adesset, aquam lavandis manibus destinatam in tenebris largissime hausit, protinus ardor aliaque symptomata extinguebantur, nihil deterius passus est, & sine ullo alio remedio convaluit: similem noxam eluit civis quidam nostras, cui intempesta nocte Chirurgi famulus plenum cochlear aq. fortis exhibuit, loco aquæ cordialis, quæ ad sistendum sanguinem à tibia fracta destinabatur. Octo circiter elapsi sunt anni ex quo puella, unica parentum filia, 7. circiter annorum, asseri in foveam calcis recenter extinctæ protenso petulanter insiliit, post aliquot subsultus prona in illam præcipitata fuit multumque calcis ingluriit, subsequentibus ardore, anxietate & dyspnœa, omnibus mortem intentantibus: Cum tunc temporis S. Bl. morarer, vocabar, statim nunc aquam solum tepidam, nunc cum oleo & butyro mixtam, nunc lac larga manu iteratis vicibus propinavi, citra magni momenti vomitus, calcis acrimonia edulcorata, ardor, anxietas & dyspnœa remiserunt & sine aliis præsidiis convaluit atque hanc usque in diem sana, bene colorata & robusta vivit.

VI. Utcunque Cicuta ad usus internos infamis censeatur, aut si veteres unquam illam exhibuerunt, tantum refrigerationis causa dederunt; Fœminaque Batava apud *Nic. Fontan.* ad somnum conciliandum eam comedit, de quibus alia extant *c. 22. Comment.* nullus quod equidem de illa memorat, quæ refert Cl. D. *Joh. Rajus Histor. plantar. l. 9. cap. 8.* Cicutæ majoris radix in pulverem redacta ℈j. aut granorum 20. pondere data in febribus malignis & quartana ante paroxysmum omnibus diaphoreticis antecellere; ex communicatione D. Bovvle. Anne forte propterea minus noceat, imo

imo profit, quia ficcata diaphoretica evadit, & damnum allatura ad expulfionem promovet? Certe ficcatâ cicutâ jumenta vefcuntur absque ullo damno, quam recentem nec quidem attingunt.

OBSERVATIO CXVII.
D. JOH. JACOBI WEPFERI.
Genitalia Cervi.

CErvus œftro Veneris percitus 22. Sept. 1683. prope Friedenweiler in fylva martia fclopeto trajectus fuit. Inteftino recto cum vefica, vafis ejaculatoriis & vefiсulis feminariis ruditer à Venatoribus exemptis, vidi vafa ejuculatoria pofticæ partis veficæ accumbentia, unciam cum dimidia longa, mole fere parvum meum digitum æquantia, attactu dura: foris rubebant â vafis fanguiferis capillaribus: tunica illorum erat craffa, nervea, dura: cavitas illorum admifit pennam anferinam; continuit femen fpumeum, panfum, fluidum, cum portione magis concreta: Injecta aqua atramento tincta profiliit ex rimula in urethra ampla, fub collo veficæ, fimulque in dextro latere intumuit veficula feminalis: Contenta in utroque vafe dilatato fimilia erant: Aqua injecta in finiftro per peculiare foramen alteri proxime adjacens prodiit: Vi illa per fiphonem adacta non oblique antrorfum, fed furfum exfiliit. Veficula feminalis utraque habuit amplum finum, continens humorem turbidum, vifcidum, fubflavum, craffiufculum; illô deterfô & foris preffa veficula fimilis humor prodiit ex ofculis rotundis pifi aut lentis capacibus, quorum limbus erat membraneus, connivens & regreffum in foramina ex finu quafi impediens: foraminum plura erant; nam utraque veficula longa erat ℥iv. lata ℥ij. craffa ℥j. finus ℥iij. prope longus. Veficu-

ſiculæ ſeminales foris rubebant à capillarium vaſorum ſanguiferorum copia : Intus in ſinu eadem quoque valde conſpicua erant. Subſtantia veſicularum quaſi glanduloſa erat pulpoſa, nihilominus cavernoſa. Ex utroque ſinu exitus patet per canaliculum in rimulam illam per quam utrinque ſe exonerat quodlibet vas ejaculatorium, oſculum tamen oblique inſeritur, non ſecus ac ureteres in veſicam, adeo ut veſicularum exoneratio per unam rimam in quolibet latere fiat cum vaſe ejaculatorio dilatato, non tamen ex vaſis ejaculatoriis in veſiculas ſeminarias liquor infundatur. Certe manifeſte patuit ambos liquores diverſæ conditionis eſſe ac veſicularum liquorem in illis generari, colligi & ſervari.

In vaſis ejaculatoriis inveni illas prominentias & valvulas transverſas membraneas ſuperficiarias, ut in tauris : in utraque conſpexi quoque lineam prorſus nigram ac ſi in vaſe capillari hæreret ſanguis corruptus. Sub utraque rima in urethra ampla ſinus erat membraneus unciæ dimidiæ longitudine, pennam anſerinam admittens, in quos nec vaſa ejaculatoria nec veſiculæ ſe exonerabant ; in illis diſciſſis vidi ſuperficiem granulatam : An peculiaris liquor in illa ſtillet agnoſcere nequii. Teſtes erant mole inſignes : urethra tota oblinebatur muco pellucido.

In injectione per vas ejaculatorium rima nullo modo præmenda, & obſervandum, an aliquid atramentoſi ad veſiculam ſeminariam perveniat ; idem tentandum in ſinubus ſub rimis.

OBSER-

OBSERVATIO CXVIII.
D. JOH. JACOBI WEPFERI.
Lachryma Cervi.

D. 16. Septembr. 1676. Receptaculum lachrymæ Cervi primum in ſiniſtro latere excidi: poſtea in dextro latere. Ante exciſionem obſervavi ſulcum ſeu crenam ſuperficiariam depilem, coloris lividi, unciæ unius circiter longitudine ab oculi angulo majore ad principium usque receptaculi extenſam. Hinc pellem circum circa ad oſſa undique incidi ac ab oſſe maxillæ ſuperioris ſeparavi, & dum ſinum receptaculi ſuperficiarium exiſtimavi, ipſius fundum abſcidi: In dextro latere cautius proceſſi ac totum ex ſinu oſſeo protraxi, ſenſim fibrillas per quas cum perioſtio cohærebat abſcidi ac integrum extraxi. In oſſe maximo maxillæ ſuperioris inveni ſinum profundum, articulum parvi digiti fere admittentem acuminatum, totum oſſeum nullibi pervium: ſitum intra ſpinam orbitæ oculorum ad latus naſi: bene perioſtio aliaque membrana nervea intus veſtitum. In receptaculi parte poſtica duos muſculos carneolatos, unum ab orbita oculi alterum à radice naſi oriundum, quorum tendines inſerebantur lateribus crenæ utrinque, ac ſi locum illum diducerent: prope tendines illorum inveni muſculum ſemicircularem dimidii receptaculi orificium verſus angulum minorem oculi, cingentem; in altero latere verſus radicem naſi vidi fibrillas ſemicirculares alteram partem ambientes. In parte ima receptaculi corpus glanduloſum nuce moſcata minus & compreſſius, valde durum & tenax, quaſique nerveum, ganglio ſimilius, quam glandulæ cuivis.

Apex receptaculi ex ſinu extractus totus membraneus & quaſi nerveus erat, denſus & compactus, quamvis non craſ-

ſus erat : reliquum verò in ambitu usque ad externa labia craſſum, nerveum & quaſi ligamentoſum. Externa forma receptaculi ovalis, longa ultra unciam facilè pollicem admittens usque ad apicem, qui dum ſinu continebatur, vix parvum digitum admiſiſſet: extractum vero, qui apex extenſibilis facile primum articulum indicis admiſit. Illud quod lachryma vocatur, non fluidum quidpiam eſt ſed concretum aliquod, emplaſtro tenaci aut cereomati aurium indurato ſimile, portiones ejus quædam cum pilis conglobatæ libere fluctuantes erant, quædam tenaciſſime lateribus & fundo receptaculi adhærebant inſtar Emplaſtr. Norimb. colore ſubflavo obſcuro. In uno plusquam in altero reperii. Exempta lachryma, intus receptaculum obductum vidi tenerrima membrana quaſi ſquamea, qualem quoque in receptaculo caſtorei vidi.

In cervis cicuratis vidi oſtium hujus receptaculi ſe conſtringere, nunc circà digito nunc ſtilo immiſſo, adeo ut admodum anguſtum redderetur.

Similes ſinus oves habere nuper obſervavi. Capreæ & capri his deſtituuntur.

Lachrymas cervi in lapidem indurari meminit *Scaliger* in *Exercit.* & *Neucranz de Purpura p.m. 340.*

OBSERVATIO CXIX.
D. JOH. JACOBI WEPFERI.
Tumores cum folliculis intra Ventres.

CErvus d. 19. Aug. 1682. globo plumbeo per medios pulmones trajectus poſt paucos ſaltus mortuus concidit. Vaſtæ molis erat: pinguis: Venatores æſtimabant illum ponderaturum 400. ℔. quodlibet cornu habebat 7. ramos: Er war ein Vierzehner. Tumores cum folliculo plures intra ventres habuit. In dextra cavitate pectoris unus

unus accreverat mediastino & venæ cavæ à capite descendenti, illamque versus latus sinistrum torquebat: ponderabat ℥xij. ponderis civilis: alius adnatus erat pericardio magnitudine nucis cortice viridi tectæ, non exacte rotundus; plurima tubercula hinc inde pinguedini intra pectus immersa erant rubicunda, mollia, pediculo sanguineo prædita, ac si seminia majorum tumorum essent, magnitudine pisi, phaseoli &c.

In abdomine ventriculo quarto prope pylorum adhæsit tumor ℔ 5. pondere: intra medium mesenterii detinebatur moles vastissima tumorum, qui hinc inde intestina tenuia arcte accreverant, ut caute separanda essent; Composita erat ex quinque tumoribus, primus separatus pependit ℔ ijs. (2.) ℔ s circiter; (3.) intestino colo similis ponderabat ℔ iv. cum quadrante: (4.) & quintus arcte juncti, distincti tamen ponderarunt ultra ℔ ij. Prope cœcum & rectum alia tumorum moles mesaræo inhæserat, composita ex sex tumoribus pondere ℔iiij. qui difficulter separari poterant, quamvis quilibet proprio folliculo præditus esset. In scroto detinebatur quoque tumor his similis, pondere ℔ j. qui totus à tunica testiculi sinistri & musculis cremasteribus citra ullam lacerationem separari poterat. Omnes isti tumores anomali proprios habuerunt folliculos, non ex una membrana compositos, quarum extima & interna laxiores & teneriores erant media nervea, densa, alicubi tenuior, alicubi crassior fuit; habebant sua vasa sanguifera & nervos & quidem tumor cavæ incumbens & plerique abdominis insignes: abdominis tumores ubi fortius accreverant, circa radicem habebant quasi plexum ex vasis sanguiferis & nervis contextum ibique crassiores: Omnes admodum inæquales & tuberosi, paucis exceptis, adeo ut scrophulosi primo intuitu apparerent, colore intestinis similes, quidam pallidi, quidam subflavi: alii duriores, alii molliores. Non omnium contenta similia erant; quidam continebant aquam flavam pellucidam, ut

maximus Mesenterii, alterque cæteris ponderosior, duo Mesaræi; alii aquam flavam turbidam cum amurca flava atheromati simili, ut cæteri Mesenterii, duo Mesaræi & tumor scroti; alii materiam flavam pulticularem, qualis paratur ex vitello ovorum, jusculo carnis & pauxillo croci; ferculum hoc vocant Eyergerſten; ut tumor pectoris major, ille qui ventriculo quarto adhærebat & duo Mesaræi. Aqua pellucida flava vasculo excepta, prunis ardentibus subjectis, in gelatinam candidam carnem redolentem vertebatur. Nullum horum contentorum fœtebat; pulticularem canes avide devorarunt & aqueam lambebant. Tumoris pericardii contentum erat materia caseo molli subviridi similis, quæ exsiccata friabilis reddebatur, portiunculæ quædam ejus plane cretaceæ & calculosæ candidissimæ evaserunt. Aqua flava quamvis limpida fuerit lentorem tamen quendam habuit & agitata spumescebat.

Folliculi intus cavernosi erant & suas cellas habebant, capaces nucis juglandis, imo similes fructus etiam majoris: in aliquot reperi corpora rotunda, quasi nervea, staminea quasi, prout in ventriculo sinistro cordis videntur, quidam exacte omasum vitulinum ob costas nerveas referebant: ob has cavernas mentiebatur unus folliculus corpus ex multis tumoribus minoribus combinatum: Plerique intus flavescebant; quidam muco obducebantur: in omnibus interior tunica laxior erat media. Ubi pertinacius parti subjectæ accreverunt crassioresque & rubicundiores erant foris, ibi intus apparuerunt cavernulæ quædam pisi, lentis aut alius talis corporis capaces, favis aliquo modo similes, ac si ex illis stillaret materia folliculos infarciens.

Glandulæ aliæ conglomeratæ, scil. pancreas, hepar, parotides, tonsillæ, aliæ sub Masletere in maxilla superiore sanissimæ erant. Cor vastæ molis erat, pondere ℔iij. in illius ventriculis nec vel minimum vestigium polypi, sed solum sanguinem

guinem ſplendidè rutilantem inveni: carebat oſſibus attamen jam baſes valvularum ſigmoidearum induruerant, & prope cartilagineæ fuerant. Antiades fuſcæ erant & duriores & decuplo minores, quàm nuper in tauro juvenco repereram: referebant amygdalas cortice ligneo tectas. Glandulam pinealem inſignem habuit, ſupernè adhæſerunt ipſi filamenta plexus choroidei, quæ plerumque erant vaſa ſanguifera, inferiùs cum corpore medulloſo mediantibus nervulis connecti putavi. Sub dura meninge craſſisſima inveni rete mirabile, quod reverà plexus fibroſus nerveus, in quem arteria carotis interna ſanguinem exonerat, nam poſt ingreſſum ejus per peculiarem ductum oſſeum in baſi nihil de arteria amplius apparet, usque ad latus ſellæ, ubi rurſus ductus formam induit, & duram matrem penetrans quaquaverſum intra cranium per cerebrum ramos diſpergit. Inveni quoque duct[illegible] lachrymales inſignes ad nares pertingentes: quilibet d[illegible] cem originem habet, una eſt in palpebra ſuperiore, al[illegible] inferiore prope angulum minorem, quilibet ramus aliqu[illegible] usque ſeorſim ſub cute deſcendit, poſteà junguntur atque canalem oſſeum penetrant, ac ſub ſinu oſſeo lachrymæ cervorum vulgò ſic dictæ, incedunt perguntque ad pinnæ naris utriusque partem internam ℥iß. diſtantia à fine illarum: in nare conſpicuo oſculo hiant, in oculis verò ſollicitam indaginem poſtulant. Quilibet horum ductuum amplior erat calamo anſerino: continebant mucum: ſtilus ab infernis ægrè ſurſum truditur, intus enim valvulæ quaſi reticulares apparent; circa medium ejus intus rubet.

Porismata.

1. Tumores ab exordio tenui incipere non ſolùm tubercula illa rubra, ſed etiam vaſtæ tumorum moles & miræ conformationes teſtantur, quas impoſſibile eſt, derepentè naſci inſtar fungorum.

2. Fol-

2. Folliculos à natura provida produci connexio & continuitas membranarum, vasorum sanguiferorum, nervorumque cum vicinis probant, quæ majores & crassiores fiunt, quò contenta copiosiora sunt.

3. Contenta gigni, ex succo nutrititio patet, quia aqua inspissata similis evasit sero sanguinis inspissato, carnem redoluit: illa avidè canes devorarunt. Non fœtuit, quia aëris externi aditus prohibebatur à densitate folliculorum. Vid. *Experim. D. Boyle.*

4. Curari poterunt, si in propatulum veniant, ut in scroto. 1. Incisione & evacuatione contentorum & adustione circa radicem, ut in natris capitis aliquoties, & in tumore sterni apud Brandenbergium textorem Tuggii feci. 2. Excisione totius folliculi cum contentis, ut à *D. Trullio* in dorso factum Romæ vidi.

OBSERVATIO CXX.

D. JOH. JACOBI HARDERI.

Mesenterii tumor in cervo &c.

PRæteritis diebus interanea cervi adhuc calentia lustravi, quæ admodùm me refecerunt: inprimis autem mirari subit, cui usui destinatus sit sacculus glandulosus, cui pancreas Asellii ulnam circiter longum arctissimè in medio sui, prout testibus epididymi, annectitur? primô intuitu, corpus credidi ex glandulis in scirrhum induratis compactum, incisione autem factâ prorupit materia rutila, consistentiâ musti, quod ex pyris nostrates conficiunt, glutinosa, sapore subdulcis, quâ detersâ, prodiêre cellulæ plures minutulis glandulis, iisque evidentibus stipatæ, colore luteô seu croceo hinc inde tinctæ: sacculus ipse cætera membraneus erat, modicèque densus, quid de isthoc judicare ausim, incertus hæreo: Pancreas dictum colore erat subfusco exterius, interius glandulo-

dulosum, manifestâ cavitate donatum, quod mesenterium undique involvebat: pone illud glandulas plures conspexi subfuscas, figurâ linguam bovinam aliquatenus æmulantes. *Ex literis A. 1683. d. 9. Febr. Basileæ ad Exc. Dn. D. Wepferum datis.*

Magma illud in folliculis glandulosis cervi repertum, totum jam induruit, ut manibus confringi ægrè possit. Crediderim præter naturam in mesenterii medio illud ita aggeri, juxta tamen ita prospexisse naturam, ut accedente hujusmodi materiâ, per glandulas idoneas illa secernatur, & in folliculis istis detineatur; aliàs enim concipere non possum, quare sacculus ille tot cellulis glandulosis esset donatus, cætera totus membraneus. Occasionem spero dabit Nobiliss. D. à Gemmingen, ulterius in hæc inquirendi: Apprimè quoque placuit in animante isto vesicæ structura, quam non secundùm se totam dilatatam vidi, uti in aliis, sed secundùm medios præcipuè parietes, appensô fundô corrugatô, quod intus plures plicas circulares, valdè muscosas, glandulosas & fibrosas ostendit, quæ digitis diductæ, pristinam figuram ilicò repetierunt: Vesicularum seminariarum in urethram insertio, sub vasis ejaculatoriis distinctè conspicua fuit, quicquid deblaterent de Graef asseclæ: Renes non uti in bovibus, quos tamen æmulari vulgò creduntur: Cœcum elegans & amplum, cujus fibræ circulares in inflato admodùm conspicuæ sunt, simile aliàs tubæ venaticæ: Intestinum ileum prope terminationem sui, duas ulnas & ultra, totum erat glandulosum: exitus ei satis angustus, qui valvulam Varolianam constituere videtur: Ex testibus alter insignis fuit magnitudinis, alter verò multò minor: Priapum præter ordinarios, duobus aliis musculis teretibus oblongis, pone intestinum rectum incipientibus, & ultra medium ipsius pergentibus, instrui notavi, haud dubiè validioris erectionis ergò.

[Ex literis 1683. 16. Febr. Basileæ ad laud. D. Wepferum scriptis; Cujus communicationi hæc cum seq. Observatione debetur.]

OBSERVATIO CXXI.

D. CAROLI RISERI.

Eruca, digitalis magnitudinis, exquiſitiſſimis coloribus mirè variegata, ejusdemque obſervata metamorphoſis.

AMbulans foràs animi gratiâ ſub finem Julii, juxta Ilicetum quoddam, vidi fortuitò Erucam inſolitò magnam ac ſplendidæ Eſulæ (Botanicis Cyppariſsias dictæ) adhærentem eamq; depaſcentem. Arriſit animal, licet inſectum, quòd viderem, quô paſtu conſervari à me vivum, in quo & curioſitas mea in contemplandis DEI magnalibus exſatiari poſſit. Eam itaque dictæ Eſulæ tenaciter appenſam unà cum caudice evello ac domnm porto; ubi eam vitreæ bullæ indidi, contemplari quotidiè, & mira & delectabilia habui. Placuit inprimis animantis colorum eminentisſima varietas ſuis ſpiris excepta, ab antîco ad poſtîcum, usque quaſi ſerico ſubtiliſſimè attonſo circumfluentibus: alternabant verò colores ita, ut aureum exciperet cæruleus, purpureum nigerrimus amplecteretur, omnes verò cùm graderetur, velut procellæ undarent. Caput reliquo corporis trunco anguſtius falcati duo armabant dentes, quibus Eſulæ folia non turbatim ſed ordine, nec à parte ubi caudici adhærebant, ſed ab apice foliorum (quæ oris admorſu priùs artificiosè lunabat) incipiendo depaſcebat. Spirales corporis inciſuras, non aduncus, ſed latipes fulciebat utrinque omnes, quas ſuper ſpiras pili erigebantur quaſi in ventriculum attonſi ejusdem coloris, cujus ſpiræ, niſi quod extima, verſus anum longiores velut acinacem evibrabat ſurſum. Vermis hujus excrementa omnia erant ſtellata, viridis coloris primùm, exſiccata tamen

men in subnigrum indurescebant. Quem ubi mensis circiter spatio, pabulo prædicto alui; demùm languescens à cibo omninò abstinuit, & mirandô artificiô Esulæ caudici, filis ex ore deductis, quasi zonâ hinc inde illigavit. Sequenti mane, quod nox observare vetuit, aurora detexit: nam exuviis ad dictam zonam conglobatim suspensis desuper pendebat massâ quædam juglandis magnitudine coloris prasini seu subviridis ante retroque acuminata, cætera in dorso & lateribus gibbosa tota. Obstupui animalis admirandam metamorphosin non jam amplius pelle, sed crustâ quâdam tectam duriori & ex parte posteriori inversim suspensam, credi poterat corpusculum illud exanime omninò, nisi leviter tactu continuô sese motitâsset. Mensem circiter perduravit hoc suspendium, quod tamen quotidiè inspexi & exagitavi, quid tandem eo futurum sit observans. Post mensis itaq; decursum deprehendi quasdam subobscuras intra crustam pellucidam enasci maculas, quæ indies nigriores demùm totum illud involucrum imbuebant, ut non obscuris indiciis collegerim futuram iterum mutationem, præsertim quod levi tactu validius semper sese contorserit exagitatum. Itaque animatum hucusque truncum unà cum vitreo suo carcere soli expono solitò ardentiori, cui cum aliquandiu contemplator assisto, video tergoris loricam crucis in modum rumpi ac diffindi, animalque quoddam pilosum sensim eniti, & mox rupta undique testacea illa compage emergere Papilionem, qualem & corporis magnitudine & colorum amœnâ varietate anteà vidi nunquam. Languebat primùm quidem hirsuta progenies, ut nec pedibus consistere nec alas explicare valeret; at posteaquam imbellem sobolem ad Solem apricari feci, sese colligens ita paulatim solidabatur, ut brevi temporis spatio & alas surrigere, & pedum (quos omninò senos habebat) internodia firmare, quin etiam gressum volatumque tentare, jam omnibus numeris absoluta non dubitaverit. Alarum apices, falcis in modum sursum acuminatos, versicolor fimbriabat instita,

alarumque planiciem in latum porrectam, pingebant oculi ex nigro, rubeo, cæruleoque, ut pennis oculatis Pavonis nil cederent, haberetque vel Apelles, quod admiraretur. Indoluit mihi, quod jam Volatili non saperet Esula, quæ priùs tam amica fuerat Reptili, nam avem tam affabre elaboratam diutius retinere animus fuit, ut observarem, an & qualia ova (nisi â cæteris papilionibus degenerârit) paritura, & consequenter in priorem Erucæ speciem reditura sit. Porrexi, quem fortè in manibus tenebam Cariophylli florem Alumno Volatili, cujus odore allectus, explicatâ, (quam inter oculorum orbiculos, in glomerem convolutam absconderat) longissimâ proboscide, in imam floris medullam penetrans gratum inibi humorem exsuxit, ut facilè persuasum habuerim, eum in posterum non nisi de melleo lectissimorum florum sanguine victiturum. Quapropter eundem, quòd curiositatem meam adeò propitiaverit, manumittens cum libero aëre Authori Naturæ restitui.

SCHOLIUM.

ERuca esula victitans satis clarè demonstrat internam tunicam faucium gulæ & ventriculi ita conformatam fuisse, ut ab acerrimo hujus plantæ succo erodi nequierit, sed ipsi in gratum alimentum cesserit. Vidi Rusticum ex longa consuetudine butyrum fervidum & ebulliens cochleatim, instar jusculi carnis mediocriter calidi sine ulla noxa sorbilâsse: inspectis faucibus nullas aphthas vidi, tetigi autem linguam admodùm fervidam. (*D. Jo. Jac. Wepferus.*)

[*Scaphusio 1687. d. 26. Decembr. Augustam Vind. missæ.*]

OBSER-

OBSERVATIO CXXII.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.
Singularis dentium defectus.

QUidam Consul *Fridrich Stadii* ad fluvium Eidoram (qui fluvius Danos & Saxones dirimit, vide *Conring: l. 1. c. 4. p. 20. de finibus Imperii Germanici*) *Ruystenbecq* dictus, hic in ore suo duntaxat molares, nullos caninos & incisores, habuit dentes, fuitque senex provectæ ætatis. Eodem loco vixit chirurgus *Meister Feick* dictus, (cujus arcana chirurgica MS auro mihi chariora possideo) Et hic solis molaribus, nullisque caninis & incisoribus, os habuit armatum, & valde provectæ ætatis fuit. Dentium bona constitutio magnum naturæ robur, bonamq; sanitatem corporis probat. Dilectissima mea mater *anno XII. hujus seculi Embdæ nata* tam duros habet dentes, ut durissimas crustas sine incommodo sanitatis mandere queat. Dentes excavati & morbosi morbosam viscerum infirmamq; constitutionem esse, arguunt. Dentes humani attriti & in pollinem redacti arcanum sunt contra Epilepsiam.

SCHOLIUM.

DEntium numerum utplurimum variare, & plures apud hunc, pauciores apud alium numerari, jam nemo non novit; caninorum verò & incisorum per omnem ætatem defectus, qualem in duplici subjecto observationis hujus Excell. Dn. Autor annotavit, rarissimum certè est, cum dentes hi præ reliquis tam ad distinctam vocabulorum pronunciationem, quam alimentorum faciliorem incisionem ac masticationem necessariò requirantur: præsertim dum in horum defectu si forte fortuna exciderint, provida morta-

 lium

lium mater natura laxas ante gingivas adeò ut plurimum indurat, & callosas reddit, ut dentium vices aliqua ex parte supplere queant, vel dentium loco semicirculum osseum, nonnunquam ; substituit, prout de Pyrrho & Prusiæ Regis filio, tradidit *Plinius lib. 7. cap. 16.* Exempla alia huc facientia vide apud *Schenckium Observat. lib. I. Obs. 412.* hinc facile suspicor & in his quoque subjectis dentium alveolos obliteratos planè, & in circuitu quoque maxillas acutiores quodammodo ac duriores eorum ad manducandum vices subiisse gingivasque callosas planè ac duras extitisse, nisi forte insignem & in loquendo & masticando personæ allegatæ senserint difficultatem: an autem major dentium numerus longævitatem donotet, minor è contra brevitatem vitæ ? Vide *Scaligerum de subtilitat. ad Cardan. Exercitat. 271.* & *Ephemerid. Acad. Nat. Curios. Dec. I. Ann. VI. & VII. Obs. 183.*

[J. P. Wurffbain.]

OBSERVATIO CXXIII.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI

Surditas curata.

Quidam Chirurgus in pago Nerdorff aliquot surdos curavit hac methodo, altè inserit fistulam tabaci, & quidem ejus partem subtiliorem, in auris cavitatem, tunc vehementissima suctione ori admovens alteram fistulæ partem crassiorem suxit, ægri hac suctione perceperunt aliquid doloris in aure, ast hac methodo curati sunt, audiendique facultas restituta est.

SCHOLIUM.

Vitium nervi auditorii non postrema surditatis causa esse solet, si ille humore crassiore aut copiosiore obstruatur,

tur, sicque animali spiritui transitus denegetur, aut etiam ubi serum justo abundantius ejusdem fibrillas, in membranam auris interiores recessus investientem extensas, inundando relaxaverit, porosque adimpleverit, ac ita spiritum dictum prohibeat, quò minùs liberè influere, aërisque sonoriferi impulsum valeat recipere. Unde quia suctione, in hac observatione memorata, aëris in meatu auditorio externo & vicinis poris obvii attractio, vel rarefactio, ac consequenter quoad vim elasticam imminutio contingit, reliquum internè præsentem aërem, majorem in premendo potentiam dum adquirit, ad stagnantes humores validè loco movendos, & quasi exprimendos, aptum reddi, sicque liberos spiritibus meatus aperiri, & hinc ad percipiendos sonori aëris impulsus, spiritus hosce disponi, conjecturari mihi liceat.

[L. Schröck, L. f.].

OBSERVATIO CXXIV.
D. GEORGII HEINTKII.

Possibilitas, non tantùm movendi, sed & extrahendi fœtum; unâ cum secundinis.

QUæ & quanta adhuc dum ubique ferè locorum, obstetricum sit imperitia, dolendum magis; quàm dubitandum. De aliis, quæ imprudentiæ ipsas arguunt, nunc mihi non interest disquirere; de motione fœtus in utero sive mortui, sive vivi, saltem verba facturo. Urbem noto, ubi lis & altercatio inter hujus farinæ mulieres ingens exoriebatur, quarum aliæ penitus abjurabant mutationem fœtûs (das Wenden der Kinder) admittentes solummodò retropulsum illius (das Rückschieben der Kinder) aliis

aliis prius asserentibus. Inter hæc dissidia, re delatâ ad Magistratum, palmam reportabant posterius statuentes, eam ob causam, quia utplurimum soli Policiti; non-Medici; Anatomiæ & exclusionis fœtûs ignari, decidendis hisce controversiis, absque Medicorum consilio præficiuntur, ubi mulieres magis garrulæ reliquas rem melius intelligentes speciosis suis ratiunculis supprimunt, sententiâ verâ repudiatâ. Imò eò nonnunquam exsurgit obstetricum arrogantia, ut etiam eruditi, & satis experti Medici eludant consilium atque instructionem respuentes sese excusent: Es wäre wider ihren Eyd und Pflicht / rem ejusmodi insolitam, & ab ipsis inexpertam suscipere, atq; sic morti potius tradunt multas cum fœtibus puerperas, quàm, ut aliquid novi addiscere aut aliis exercitatioribus operationem permittere velint, cavillantes, sibi nova obtrudi, atque ita omnem intendunt nervum, ut alii homines in eodem errore cum ipsis permaneant.

Cùm autem benè sciam, etiam viris medicinam facientibus hunc actum vocari in dubium, eum sequentibus stabilitum dabo. Nolo autem præfari de artificioso sæpeque celebrato hoc labore speculi beneficio uterini à felicissimo in hoc opere *D. D. Faschio* P.P. Jenensi. Intermittam quoque observationes ejusmodi exercitii à Nobiliss. *Merclino Ephem. N.C. Ann. III. Decad. II.* & à *Muralto* de Medicina insigniter merente *Ann. I. & II. Dec. II.* insertas, cujus etiam *Collegium Anatomicum germanicè editum* multis oppidò raris talis modi observationibus refertum evolvi potest. Conformabo solum modò me cum Paulo Portal Magistro Chirurgiæ, jurato Parisiis, cujus etiam mentionem faciunt *Acta Eruditorum Lipsiens. p. 303. ann. 1686.* quando mihi sexies vel septies observare contigit, dum præterito anno Noribergæ moratus fui; scilicet, degit ibidem Chirurgus, cujus in *Ephemerid.* aliquoties jam cum laude facta fuit mentio, nomine Brodmannus, qui solâ manu in uteri cavitatem immissâ, non

tantùm

tantùm fœtum mortuum, ſed & vivum feliciſſimè primùm movet, poſtmodum etiam extrahit. Imò ſecundinarum quoque ſtamina uteri lateribus adhærentia digitis quaſi abradit & avellit. Confeſſus mihi idem eſt contra obſtetricum opinionem, ſentientium, orificium matricis ne digitum quidem admittere extra dolores partûs conſtitutum, quod ſæpe facili negotio, nondum pertumida cùm ſit matrix, viam aperiat & manui introitum permittat, licet antea valdè clauſa viſa fuerit excepto verò caſu, dum naturalia tumor ingens occupat, ubi difficilis auſus ſit. Nempe matris prius parum ad quietem permotæ & genitalibus per emollientia fotis, ſicque ritè diſpoſitæ oſſi ſacro ſubmittit alterutram manum, alterâ oleo quodam appropriato illitâ, primò digitis leviter removendo obſtacula, ſibi viam ſternit, donec ſucceſſivè integra manus intrare naturæ ſecreta queat. Suſcipitur hic niſus præſentibus vel abſentibus doloribus partus, facilius tamen abſentibus, qui contraniti interdum ſolent operatori. Et hæc operatio interdum citius, interdum tardius, prout nempe fœtus vel diſpoſitus vel valdè irretitus, abſolvitur. Sique fieri poteſt, ad avertendas matri moleſtias, manum ſemel ingreſſam non extrahit totam, niſi poſtquam ſuo operi ſatisfeciſſe putet operans. Nonnunquam ipſæ fatentur puerperæ, parum incommodi, imò quandoque levaminis momentum exinde mox ſe ſentire, & ex niſu proprio ſummè debilitatæ peracto opere confeſtim reviviſcere, quaſi incipiunt. Quod ſi verò interanea nimium occluſerint aditum & ſine læſione matris membra jam extra uterum exſtantia, minimè intrudi rurſus queant, cultro quodam abſcindendo artus vel fœtum tumidum, ut extenuetur corpus, diſſecando, utitur. Aliàs utplurimum absque ferri ulliusadminiculo agens. Aliquando gemellarum matri, quæ excluſioni illarum impar erat, extrahebat primùm fœtum mortuum, alterum, qui morti jam erat proximus, ſalvabat hac ipsâ arte; qui ritè tractatur ac refocillatur, modò puella eſt optimè valens; reliqua, ad finem

nem perducto opere, committit Medico. Ex literis exercitatissimi supra laudati *D. D. de Muralto* habeo, quòd facilis sit movendi fœtum ratio, si in tempore operans advocetur, antequam scilicet infans in angustias abdominis propellatur, sicq; spatium pro manu operante adhuc supersit e. gr. Si contingat quòd fœtus mox sequatur egressas aquas cum alterutro brachio, (quod communiter fit,) tunc operans advocetur, materque sine laboribus partûs in lecto jaceat necesse est: hinc Operator illitâ dextrâ manu oleis appropriatis 1. 2. 3. 4. vel 5. digitis juxta brachiolum sibi viam paret orificium uteri internum lento modo recludendo, donec integræ manui, si possibile, introitus permittatur: Ubi brachiolum circa axillarũ flexuram apprehendendum, atque in uterum quomodocunq; fieri potest, retrahendum; caputque, quod ad latus jacet, versus orificium dirigendum, vel, si aptius videatur, operans cum manu pergat supra infantis dorsum in fundum usq; uteri apprehendendo pedes movendoque fœtum, quod facile fit, talique modo extractionem moliatur. In priore circumstantiâ, quando caput, post retractum brachiolum ritè ad orificium uteri est dispositum, nullâ extractione opus est; sed committendum potius naturæ opus, refocillentur verò interim mater infansque confortantibus medicamentis cibisque. Quodsi verò infans nimium propulsus sit ad interiora, laboriosissima tunc evenit operatio, quia manus non ritè agere potest, infantisque vitæ parcendum est. Quando manus se manifestant, tunc utplurimum pedes quærendi sunt. Si caput sub osse pubis jaceat, attollendum est, & supra manum artificis tanquam patinam per nisus matris expellendus erit fœtus. Sin verò caput extra matrem constitutum collumque constringatur tunc orificium in circulum pollice extendendum, donec, spatium pro axillarum egressu sufficiens fiat. In promptu hîc semper esse debent appropriata olea, aërque, imprimis frigidus vitandus. Si autem infans mortuus sit, exclusionemque adjuvare nequeat, tunc, præmisso tamen examine, utrum

vivat

vivat necne, manus in fundum uteri quantum possibile mittenda pedesq; petendi. Si spatium desit, non trahendum aut vis inferenda est, sed membrum, quod extra matrem jam est, detorquendum, aut sub alis apertura intra costas facienda ad efferenda viscera & sanguinis effluxum; interea manus non extrahenda sed versus abdomen mota per eam pedes quærendi sunt. Si contingat, quòd caput præ orificio jaceat, apertio in fontanella facienda, cerebrum eximendum, suturæ cranii solvendæ aut super sese ponendæ, ut ad extractionem partes aptiores fiant. Si nates præ pudendis situm habeant, digitus in anum prolis mittatur, & os sacrum propius attrahatur, quô reliquum etiam corpus propius accedat. Si materia sive crusta caseosa supra infantis cutem post elapsas aquas exsiccata in fœtu mortuo observetur, oleo rosar. & verbasci probè calefacto inungenda, postmodum corpus in quantum possibile, vertendum & ad convenientem situm dirigendum. Quadrat autem non ineptè illud huc: Audaces fortuna adjuvat, & successus secundat ausum. Cognoscitur verò etiam, quàm frequenter ex ignoratâ hac arte & mater & infans neci dentur, aut si benè cedat, vix mater servetur, & quòd è commodo publico esset, erudiri obstetrices in hoc agendi modo, ne antiquum semper obstinatè obtineant. Quanquam eæ ipsæ minus aptæ ad hoc opus mihi videantur, partim propter ignorantiam Anatomiæ, quæ ad hoc exsequendum prærequiritur, ne unum pro altero arripiatur, partim etiam propter laboriosum periculosumque negotium earumque timiditatem vacillansq; judicium, dum mox nimis citò, mox tardius se accingunt, tandem etiam quia vix informationem admittunt.

OBSERVATIO CXXV.
D. GEORGII HEINTKII.
Bilis examen, quot modis illa saltim exercitii gratiâ adhuc dubia reddi possit in causa Icteri.

QUot & quibus nobile illud hominum decus, Cutis, vitietur nævis, atque à suâ amicabili venustate connatâ degeneret, satis superque notum. Scimus, quando ex lævore illius fit aspredo rugosa, imò & sæpè variegata, nihil attinet effari de Afrorum atq; Cingarorum (quoad nos quidem, non quoad illos, quia ipsis color niger decus atque honor) spurcâ fœditate, deque aliis, vel ab extra advenientibus mutatis qualitatibus, vel ex malâ constitutione internâ proficiscentibus. De solo colore depravato Ictericorum, omnium ferè ore à bile ortum trahente, nunc agam. Bilis dicitur

I. Tingere excrementa alvi. Ast dubium infertur ex dejectionibus infantum, interdum magis quàm apud adultos tinctis, quando à canibus, amaritudinem bilis æquè ac homines aliàs abhorrentibus, avidè lambantur. Imò ea ipsa excrementa manifestò acidum spirant, adeò, ut interdum aciditate suâ quasi nares constringi observentur: unde etiam acidum præcipitantibus curantur. Ergò vix videtur à bile prædominante color iste. Sic observationibus Pathologicis qui est attentus, animadvertere potest, sæpiùs ægros flava, sine ullâ amaritie, alvo excernere, & vice versa albicantia & limpida insigniter amaricantia per vomitum rejici. Vid. *Sennert. de Consensu & Dissens. Chymic. c. 16.* ubi de morborum causis. In canibus albescunt excrementa, etiamsi æquè ac in hominibus præsupponatur bilis. Taceo, quòd excrementa naturaliter

liter demùm successivè flavescant exclusô scilicet ab iis chylô. Dici autem potest, quòd bilis retineat colorem, perditô sapore: sed ex inferius adductis exemplis liquet contrarium; id quod etiam in sanguinis sero flavescente per venæsectionem emissi quilibet experiri valebit. Bilis dicitur

II. Urinam tingere. Enimverò præter testimonium *Thomsonis* denegantis in *Epilogism. Chimicis*, uti sudori & sanguini, ita & urinæ amaritiem, licet flava nonnunquam conspiciantur; accepi ipsemet urinam sanam cumque bile perfudi, ubi intincta linteamina mihi non æquè exhibuere colorem illum, qui in Ictericorum urinâ se prodit. Porrò tali urinæ puræ instillavi guttulas saltem aliquot bilis, & minus auctô colore sapor amarus deprehensus fuit. Alterâ vice sumsi bilis caninæ consistentiæ sat viscidæ gutt. vj. miscens aquæ puræ ℥j. ubi color emergebat urinæ sanæ similis, huic liquori addidi salia Alkalica pariter ac fixa, experturus, utrum fortè sal urinosum saporem bilis obtundat exaltatô colore: sed observavi colorem magis adhuc infringi ab iis superstite sapore amarô. Ulterius progressus cepi ℥j. aquæ c. sale comm. item Alkali fixo ad saporem urinosum redactæ, producturus, uti supra cum aquâ purâ feceram, similem urinæ colorem, sed admistæ, ut superius, 6. guttæ non suffecêre, nec priùs acquisivi eundem colorem, quàm affuderim 12. gut. qui liquor etiam paulò post citiusque adhuc quàm antè, in virorem migravit, cum ingenti amarore. Præterea, si chartæ albæ bilis gut. ij. instillaveris, iisque Alkali fixi gr. ij. spatulâ ligneâ incorporando adjunxeris, viridescens ac ordinaria bilis flavedo ad sensum absorbebitur, ferè deleta. Neque in aquâ simpl. ℨij. soluta hæc mistura tam saturum procreabit colorem, quàm si gut. iij. in aq. s. ℥ß. duplam scilicet quantitatem instillares. Ex quibus patescit, colorem potiùs ab Alkalibus, minus saporem immutari, uti c. urinâ naturaliter se habente accidit, nam Alkalia omnia præsertim fixa ejus colorem absumunt, tam antè, quàm post sedimenti separationem, in tantum, ut

urina filtrata adjectis Alkalibus ferè albescat. Quid ergò sentiendum de Ictericorum urinæ colore? Bilis dicitur

III. Tingere sanguinis serum, quod interdum adeò intensâ flavedine observatur, ut etiam stragula sudor reddat flava, sine tamen illius amarore, testificantibus hoc animadversionibus Autorum. Quin propriam non erubesco adjicere experientiam: scil. excepi ex venâ sectâ cujusdam Icterici linteo sanguinem, serum innatans sanguini, croceo licet colore tingeret linteum, nullam tamen linguæ idem gustanti imprimebat amaritiei notam. Quod & non destruatur amaror particulis oleoso-volatilibus massæ sanguineæ, exemplô lactis sanguini proximè convenientis fit manifestum. Instillavi lacti bilem ad aliqualem saltem flavedinem, posuique in digestionem, hinc gustatô lacte amarities minimè occultata apparuit. Qui ergò obscurari poterit amaror in tam saturâ seri flavedine; cùm constet, tenaciorem in bile qualitatem esse saporem, quàm colorem? quod & coquis notum, quando bile infectos pisces elixatos degustant. Sic & sanguis naturaliter se habens è corpore prolectus & cum pauculâ bile permistus minimè amaritiem bilis velare potis est. Restant alia experimenta, quæ vincere possunt, prævalere saporem à colore. Namque adhibui Acetum, item Spiritum Vitrioli, Salis & Nitri, sed nullo horum amaror bilis periit, quanquam color factus ferè æruginosus à fortioribus, ac cum aliquali turbulentiâ & pulvisculi ex albo ad pallidam viriditatem vergentis, successivâ præcipitatione, propter Alkali occultum, quod conjunctum cum acidis reliquum concretum ad fundum dimittit. Ab Aceto æruginositas fuit conspecta pallidior tardiòrque. Sic bili addidi Nitrum, Panaceam Holsaticam s. Arcan. duplic. Mynf. it. Salis Tartari & Nitri ãã. per incensionem in calcem redacta, quæ conjuncta aliàs Colocynthidos amaritudinem tollunt, sed sapor hic juxta proportionem mansit amarus. Si ergò non Alkalia, nec Acida neque Nitrosa s. neutra neque pinguia s. oleaginosa saporem bilis

bilis infringunt, quî ergò fit in Ictericis, si bilis causa Regii istius morbi existat? Tandem emergit quæstio, cur Ictericis oculi minus doleant, cùm aliàs unica fellis guttula in ejus bulbum instillata intensissimum faciat dolorem, & quare bilis licet humoribus fracta, in tanta copia sanguini Ictericorum infusa, toti corpori non atrociora inducat symptomata?

[*Windsheimio A. 1687. d. 28. Decembr. Noribergam missæ.*]

OBSERVATIO CXXVI.
D. EBERHARDI GOCKELII.
Infans ex fortissima matris imaginatione, monstrosa Umbilici relaxatione, ac intestinorum extra Corpus propendentium prolapsu, natus.

Villica quædam Berenstattensis, Ulmanæ ditionis, Jacobi Hôckeri conjux, messis tempore, sed primis gestationis mensibus, suburbanis rusticisque operationibus incumbens, & frumenti per agrum hinc inde sparsos manipulos colligens, sub eorundem uno reptantium viperarum acervum subitò animadvertit, harumq; & motum & figuram, umbilicali regioni, superimpositâ manu, ita strenuè sibi imaginata est, ut toto quidem, quo utero gerebat tempore, utcunque benè habuerit, ac denique circa crepusculum vespertinum filiam sacrâ mox undâ Barbaram initiatam, quoad reliquas partes vividam quidem peperit, sed ex radicata illa imaginatione non benè formatam, adeò, ut ômnia natæ hujus intestina, aliâs secundum naturam in inferiori ventre occultanda, hîc præter naturam per relaxatum umbilicum extra corpus, tanquam magno in culeo recondita, solo-

ſoloque peritonæo inveſtita, conſpicienda ſe præbuerint, quæ etiam, extra jam uterum poſita (materno videlicet & ſalutari calore deſtituta, ac circumſtante inſuper aëre frigidiore læſa & coarctata) nec hypocauſti calidioris beneficio, non tegumentis, non ullo medico & artificio & auxilio, in ſuo naturali ſtatu conſervari potuerunt, hinc elapſo biduo, & ſequenti Dominica die, vix hunc ingreſſa mundum, ad beatorum iterum ſedem migravit. Quam filiolam honoratiſſimus Dn. meus Parens, Joh. Georg. Gockelius, Ph. & Medic. D. Phyſ. Reip. Ulm. Ord. ac p. t. Collegii Med. Senior atque Decanus, requiſitus vidit, ac hæc omnia ſingulari ſtudio & diligentia obſervavit.

OBSERVATIO CXXVII.

D. EBERHARDI GOCKELII,

De

Pyro Monſtroſo.

ANno 1644. circa finem Junii, Stuttgardiæ, in horto Aulico, Arbor pyrifer, fructum longioribus pediculis ferens, (Germ. Langſtiler Birn/) pyrum notabilis magnitudinis, facie humana inſignitum, circa ejus umbilicum octo foliolis, inſtar coronæ, ornatum, ac exinde duos ſurculos tenellos in eorundem apicibus efflo-reſcentes, de ſe in utroque latere ſurſum ſpargens effundensque, protulit, quod Pyrum Sereniſſimo Principi ac Domino, Domino Eberhardo, Duci Württembergiæ & Tecciæ &c. &c. Patriæ Patri tum temporis clavum regiminis tenenti, oblatum ac ad manus traditum eſt, ex cujus communicatione deinceps ejusdem Amita, Sereniſſima Anna Chriſtina, Duciſſa Württembergiæ, &c. pictum ac delineatum, Ulmæ, (ubi inter Bellonæ ſtrepitus dicto anno & tempore habita-

vit) accepit. Causa hujus effectus meritò Deo, & variè ludenti naturæ attribuitur, cum notum sit, eandem naturam talia, aliaque miranda non solum in vegetabilibus, mineralibus, & animalibus, lignis, lapidibus &c. hinc indè supra terram & in ejus visceribus monstrasse, verum etiam non rarò in cæteris elementis, igne, aere, aqua, imò etiam cœlo & stellis prodigiosos, monstrosos, atque stupendos tales effectus produxisse: Cujus rei unum vel alterum rarum exemplum afferre placuit.

Anno 1240. Cremonæ, in Monasterio Divo Gabrieli sacrato, Grando, in quo facies Christi, & posticâ ejus parte crux, in ejusque ambitu nomen JESUS NAZARENUS, expressum erat, cecidit, qui cum postea in liquorem resolveretur, & hac aqua cæci cujusdam oculi abluerentur, ille evestigio miraculosè visum suum recepit. *Vincent. Histor. lib. 30. cap. 138.*

In Suecia Anno 1395. mirabilis grando decidit, cujus singuli lapilli naturales viriles ac femininas facies repræsentabant.

Pisces mirificè figurati, Anno 1563. in urbe Ceuta Idibus Maji ejecti & ad littus inventi, cujus *Bizartus pag. 303.* meminit: & alii pisces, armis bellicis prodigiosi, Anno 1623. die 8. Septembris in Festo B. Mariæ Virginis, prope Warsaviam in Vistula capti, historiam & descriptionem vid. apud *Georg. Stengel. Soc. Jes. Tractatu suo de Monstris, cap. 1. S. 9. & 10. pag. mih. 17. & seqq.*

Fig. LIV. p. 212.

OBSERVATIO CXXVIII.

D. EBERHARDI GOCKELII,

De

Ovis, Sole signatis.

ANno 1642, ab undecimo die Julii, usque ad vigesimum Septembris, Ulmæ, à quinque diversis gallinis, quinque singularia ova conformia, Solis imagine, tredecim flammulas de se spargente, insignita, exclusa fuerunt.

Et primum quidem undecimo die Julii, inter horam nonam & decimam antemeridianam, ubi alutarii cujusdam gallina tale ovum exclusit, in quo sol, tredecim flammulis circumdatus, non aliter, ac si sculpto sigillo impressus esset, cernebatur; hujusque uxor contestata est, ovum hoc, cum ab aliis ovis separasset, talem splendorem edidisse, ut ejus aspectu non parum consternata fuerit, quod ovum, etiam quamplurimis petentibus hominibus monstravit.

Sequenti septimana, alia mulier, officinæ promercalium addicta, simile ovum à gallina sua desumptum, sole ac tredecim flammulis notatum, Dn. Parenti meo exhibuit.

Circa Festum S. Jacobi, militis cujusdam conjux etiam ex gallina sua tale ovum, solis imagine, tredecimque flammulis effigiatum, accepit.

Nec minus, mense Augusto, in Festo ascensionis Christi, Crepidarii gallina simile ovum, sole ac tredecim flammulis insignitum, exclusit.

Die 20. Septembris alia ægrota femina tale ovum à sua gallina acceptum, sole videlicet, tredecimque flammulis, sed non tam clarè & expresse notatum Dn. Parenti

meo

meo donavit, qui non ſolum hoc, ſed etiam reliqua vidit, ac ocularis teſtis annotationibus ſuis inſeruit.

Ex quibus patet, Deum ac providam Naturam interdum etiam rebus vilibus, certa ſigna & characteres, notatu ac perſcrutatione dignos, imprimere conſueviſſe. Cauſa horum ovorum, ſole & flammulis notatorum, partim à Gallo, Jovis alite, ſingulo mane aureum mundi lumen fixis oculis aſpiciente, cantuque ſuo ſalutante, cumque gallina ſæpius coeunte, characteremque hunc cum ſeminali principio imprimente, partim à gallina ipſa, lumina ſua in ſolem defixa tenente, ejusdemque effigiem oculis per fortiſſimam imaginationem hauriente, deſumi poteſt.

De cætero, hæc ova nihil mali ſignificare vel portendere potuerunt, quia ſol ſignum Divinæ gratiæ eſt, qui cuncta illuminat, calore ſuo vivificat, calidum nativum inſitum in ſingulis creaturis viventibus excitat, fovet, ac in ſuo ſtatu naturali conſervat.

Fig. LV. p 212

OBSERVATIO CXXIX.

D. EBERHARDI GOCKELII.

De

Ceraſis acidis, per quadraginta annos incorruptis conſervatis.

ANno 1646. eo tempore, quo Ceraſa acida ad maturitatem ſuam pervenerant, quidam arti pharmaceuticæ addictus, vitrum amplioris orificii, in quo aliâs Syrupi & condita aſſervari ſolent, (Germ. Zuckerglaß) ceraſis acidis, pampinis per ſeries interpoſitis & diſtinctis, replevit, illudq; orbe vitreo, mediante cera liquefacta, optimè clauſit, dictumq; vitrum filo cannabino contorto appenſum: in pharmaco-

macopolii cella, aquæ puteali immersit, ut sic cerasa illa recentia per aliquod temporis spatium conservarentur.

Cum autem, nescio qua de causâ, filum abrumperetur, præfatum vitrum hisce cerasis repletum submersum est, ac in allegati putei fundo sepultum requievit.

Sed Anno 1686. cum crater ligneus, vel tabulæ ligneæ, quæ puteum in superiori parte circumcingebant, per ætatem putrescentes, ruinam minari cœpissent, harum loco, præfatus puteus muro munitus est, ne quis per incuriam in eum delabendo damnum caperet: Dum verò operarii huic operi perficiendo incumbebant, & inter operandum aliquid lignosi in puteum illum fortè fortunâ decidisset, quod murarius anabathrâ seu scalâ in aquam demissâ, descendens extrahere tentabat, ecce! hoc vitrum per quadraginta integros annos in hoc puteo delitescens, & per fortiorem motum à fundo putei revocatum, aquæ puteali supernatans, murarii manibus occurrit, quod statim prehendit, Pharmacopœo, qui ante prænominatum longissimum tempus dictum vitrum huic puteo immiserat, ad manus tradit, qui summè miratus, vitro aperto, Cerasa hæc adhucdum integra & incorrupta, sed saporem priorem naturalem non amplius habentia, invenit, quæ deinceps illustrissimæ cuidam Comitissæ in nostra vicinia, ac mihi, monstravit, & communicavit.

Causa tam longæ durationis, sine dubio est aquæ putealis frigiditas adstrictiva, quæ calorem destruentem, in cerasa aliâs agentem, putredinemque molientem atque promoventem coercuit, ac consequenter cerasa hæc à corruptione vindicavit.

OBSER-

OBSERVATIO CXXX.
D. THEODORI CAROLI,
De
Hæmorrhagia uteri feliciter ſanata præter opinionem.

FOemina quædam quadragenaria, temperamenti ad atrabilarium inclinantis, ſubinde valetudinaria, convulſionibus ac deliquiis obnoxia hyſtericis, & ulceroſa pulmonum labe haud dubie infecta, ab aliquot etiam jam annis, poſt caſum ab alto de dolore lateris ſiniſtri ſub coſtis ſpuriis gravativo conqueſta, nuper, quod ſolenni alias more per uterum ad XI. hebdomadas non purgaretur, gravidam ſe ſuſpicabatur. Diffluebat tamen concepta ſpes inopinata ſanguinis ex utero eruptione, primo quidem modica ratione quantitatis tam continuæ quam diſcretæ, mox auctiore & immodica, ad aliquot ſeptimanarum decurſum producta; cui etiam coërcendæ nullis utebatur remediis, quod perſvaſiſſima ab obſtetricibus & aniculis eſſet, tamdiu colluctandum ſibi cum hocce fluxu eſſe, quamdiu menſtrua ſuſpenſa fuerunt: Sie müſſe dieſen Fluß ſo lang haben / ſo lang ſie ihre Zeit nicht gehabt habe. Verum cum diutius juſto protraheretur fluxus, & decima jam elapſa eſſet ſeptimana, vires interea nimis reſolverentur, facies pedesque intumeſcerent, quin & ſymptomata imminerent hyſterica, diutius cunctari periculoſæ rem aleæ eſſe rata, tandem per maritum, ut ipſam viſitarem, petiit. Ego ſine mora ad ipſam acceſſi, lectoque affixam deprehendi. Inſtituto vero cum ipſa examine, percepi hæmorrhagiam qua à longo jam tempore tantum non conſumeretur, non amplius jam ut in principio continuam eſſe, ita ut ſemper aliquid ſanguinis elabatur; ſed

ſed periodicam, quæ ſcilicet interpoſito plurium horarum, & aliquando duorum triumve dierum ſpatio penitus ceſſaret, mox autem perruptis quaſi cataphractis tam ſubito ipſam tamque impetuoſe obrueret, ut quo conſtituta ſitu locove corriperetur, eo conſiſtere quousque impetus iſte ceſſaret, neceſſe haberet. Sanguinis quavis vice proruentis quantitatem eſſe ſtupendam, ut ſæpius ipſa miraretur, qui vita ſupereſſe poſſit. Quem vero profunderet ſanguinem partim eſſe tenuem & plus minus ſeroſum, partim concretum, frigidum tamen omnem ſentiri in muliebribus. Concretiones ſanguineas variæ eſſe magnitudinis, omnes ovales & ſatis floridas. Has calidæ injectas, quod præſenti mihi monſtravit, non diffluere, nec virgulis agitatas diſſolvi, ſed pertinaciter cohærere ope tenuiſſimarum membranularum & fibrarum. Inſtantis periodi indicium ſibi eſſe certiſſimum ſonoram intra ſiniſtrum hypochondrium ſtillationem, quam & ipſa imprimis & proxime ſibi adſtantes auditu ſatis clare perciperent: Sie höre wie es in der lincken Seiten hinunter tropffe und guttere. Hac igitur non devicta actum cum ipſa & conclamatum fore. Erigebam ægrotam, quantum licuit, ordinataque pro rei neceſſitate commoda diæta, vino inprimis penitus interdicto, ipſam dubii licet eventus curationem ſuſcipere inſtituebam. Vocatis hinc in uſum V. S. revellendi gratia, ligaturis dolorificis, epithematibus ac cataplasmatibus adſtringentibus, adhibitis inſuper interne roborantibus, modice adſtringentibus, mucilaginoſis, incraſſantibus, inviſcantibus, emulſionibus, mixturis, pulveribus, pilulis, gelatinis, ad aliquod tempus continuatis, victas dare malum manus videbatur. Nam in quintum usq; diem cruore muliebria nullo polluebantur. Sed infidæ erant induciæ. Quinto enim die vixdum elapſo recurrebat malæ notæ ſtillicidium, paucisque poſt horis prior ludebatur tragœdia, non ſine deliquiis, extremorum refrigeratione, verticis algore, aurium tinnitu, capitis turbatione & vertigine, quibus tandem

dem motus spastici satis truculenti, subinde quidem remittentes, sæpius tamen repetentes per aliquot dies jungebantur. Parum ergo tum abfuit, quin defecisset ægrota, totque hostilibus insultibus inferior longe succubuisset. Et spes sane in angusto admodum posita erat. Nec tamen destiti, pertinacique roborantium cephalicorum ac nervinorum è castoreo, succino, cinnabari, continuatione tantum profeci, ut sedatis intestinis illis tumultibus sensim ad se rediret ægrota, restante jam sola uteri hæmorrhagia, mitius tamen & rarius invadente; quam & ipsam tandem favente divini Numinis gratia electuario ex conserva absynth. pont. rad. cichor. nuc. ind. condit. spec. diarrhod. Abb. lap. hæmat. præparat. & sir. acetos. citr. parato devici, pristina ex voto succedente valetudine.

[*Leonbergæ ex literis ad Pythagoram datis, die 17. Aug. An. 1687.*]

OBSERVATIO CXXXI.

D. JOHANNIS JACOBI MEIERI.

Pancreatis scirrhus & tumor glandularum mesenterii.

ANte aliquot dies dissecui fœminam rusticam, unum & quinquaginta annos natam, ac numerosæ prolis matrem. Hæc toto pene vitæ decursu nulla adversæ valetudinis incommoda tulit. Abhinc quinque annis primùm ægrotare incepit. Conquerebatur de menstruis subito suppressis, crebris deinde vomitibus, ac tandem de tumore sensim sensimque incrementum capessente. Latebat is in abdomine, totumque hypochondrium dextrum occupans

pans manibus poterat palpari , ac versus sinistrum moveri. Morbi vehementia medicamentorum vim eludente, ægra post crebras vomitiones & insignes dolorum cruciatus occubuit. Dissectionem institui præsente Theodoro Zvingero Med. D. & P. P. nec non Joh. Jacobo Osvaldo commilitone meo. Resectis imi ventris integumentis serum subflavum prorumpebat, cujus tres circiter mensuræ in abdomine continebantur. Omentum erat disruptum & pene consumptum , omnis pinguedinis expers. Pallebat jecur , nonnihil ad duritiem inclinans , cultrique apice sauciatum sanguinem nullum stillabat. Folliculus fellis bile subflava , eaque tenaci , turgebat maximè. Lien sanus erat. Totius mesenterii glandulæ scirrhosæ erant omnes. At paulo accuratius inquirenti tumor iste occurrebat insignis, & certe erat pancreas undique scirrhosum & tumidum , ut & pylorus insigniter tumens , in extimaque superficie vomicis aliquot albente pure refertis conspicuus. Aperto ventriculo pylori circulum , valvulæ similem , scirrhosum quoque deprehendi. Interna ventriculi facies undique scatebat glandulis induratis albicantibus , attamen numerosiores erant circa pylorum. Inter dictas glandulas scirrhosas aliquod intercedebat discrimen : etenim aliæ aliis erant latiores & magis depressæ , aliæ minores , & eminentes. Cætera quoque viscera perscrutari voluimus, sed consanguinei ejus ulteriores conatus nostros prohibuerunt.

[E literis ad Pythagoram An. 1687. d. 15. Febr. Basileæ datis.]

OBSER-

OBSERVATIO CXXXII.

D. JOH. CONRADI PEYERI,

De

Glandulis inteſtinorum, & in ſpecie duodeni, ubi ſimul peculiaris complexio nervorum oſtenditur.

Quanquam binis exercitationibus commodè luculenterque egerim de glandulis inteſtinorum, ut vix addi aut deſiderari aliquid poſſe videretur; ſunt tamen qui partim exceſſu me peccare putent, quippe cùm non glandulas modò ubique in inteſtinis admittam, ſed etiam planè ventriculum ipſum & inteſtina glandulis annumerem, quibus alibi jam eſt parata reſponſio: partim etiam defectu. Etenim novum glandularum genus in inteſtino duodeno producitur, à nobis, ut credunt, omiſſum, & jam noviter inventum. Laudo equidem, deamo, & vehementer probo ſolertiam experiundi & literis conſignandi etiam minima & penitiſſima animalium ſtructuræ, ad quam rem excolendam ſe potiſſimùm obſtrictos ſentiant Anatomiæ Profeſſores, ut officio ſatisfaciant Spartamque exornent. Veruntamen ne qua inventiones novas multiplicemus præter neceſſitatem, ante jam ſanè cognitum fuit atque perſpectum quicquid in duodeno glanduloſi apparet. Neque enim nos tantùm internarum glandularum genus inteſtinis eſſe multiplex oſtendimus, tam gregalium quàm diſperſarum, ac prætereà intimum velamen inteſtinorum, quod alii cruſtam appellant, diximus naturam glandulæ totum ſapere, ac affine quadantenus eſſe membranæ narium fauciumque pituitoſæ, imò hâc eâdem multò adhuc potiùs, fabricæ nimirum concinnitudine & uſu. Sed inſuper adhuc

eximii duo Scriptores *M. Malpighius* & *Gul. Cole*, glandulas duodeno seorsim attribuerunt. Ille quidem *Exercit. de Liene Cap. VI.* his verbis: *Idem* (glandularum præsentiam) *suspicari possumus de DUODENO fundoq; ventriculi, quorum licet cavitates ab adjacentibus partibus fermentativos vel alterius naturæ recipiant humores, sub ipsarum tamen membranis PECULIARES etiam GLANDULÆ vel quid analogum sæpè latitat.* Hic verò evidentius *de Secret. anim. Cap. V. Dum operum naturæ uniformitatem revolvens intestina, tenuia præsertim, attentius lustraturus aperio, statim mihi sesistit interior eorum tunica facie GLANDULIS omninò simili, DUODENI MAXIME, in quo, quia major inde lactearum numerus exoritur, magis conspicua GLANDULOSA NATURA.* Libitum est nihilominùs iterum iterumque in rem præsentem ire, & cum pristina repetere experimenta, tum parare recentia in diversis animalium extis ad veritatis cognitionem. Omnibus autem exactè subtiliterque administratis patet, duodeni velamen intimum perinde ut cæterorum tenuium intestinorum esse tenerum, lubricum, molle, porosum, & friabile, uvidumque, quomodo glandularum solet natura. Quæ certè princeps fuit causa, quare illud glandulosum esse totum pronunciaverim. Confirmant tamen eandem sententiam argumenta alia duo prævalida, unum præsentia muci sive pituitæ, quam velamen istud exsudat, alterum chyli transmissio in venas lacteas aut mesaraicas. Habentur enim ista in secretionibus organicis, quæ nisi glandulis non peraguntur. Speciatim verò in illo velamine, si diligenter contempleris, exiguæ papulæ rotundæ notantur incertis spaciis, ut pinxit *Willisius.* Alibi conspiciuntur evidentiores glandulæ in plexus conjunctæ, propemodùm ut grana in malo punico, easque nos dudum clarissimè exposuimus. Restat denique pars maxima hujus organi, quæ infinitâ densissimâque villorum congerie perficitur, ad nerveam tunicam inter se cohærentium, cæterô solutorum ac undi-

undique prominentium, ut apices in panno laneo tonso aut holoserico. Quapropter si integrum duodenum invertas cautè, & à sordibus leniter abstersum (forti enim tractatione facilè destruitur corrumpiturve spectaculum) impleas flatu; tum constrictis extremitatibus, ne spiritus elabatur, appensoque plumbô lapidibusve aqua limpida submergas in vitro, universum echino quovis horridius apparebit, præsertim boum, caprarum, leporum, anserum. Tardius paulò villos humanum explicat, si verò aliquantulum maceretur, uberrimè. His equidem villis arbitror chylum recipi, ac in radices vasorum lacteorum derivari, non admodùm dissimili ratione ac fibræ & radices plantarum haustum è terra aut aqua succum ad vasa interiora utriculosque deducunt, nutritionis & incrementi commodo. Et memini sæpiùs vidisse villos chylo turgidos, cùm animalium recens mactatorum intestina perlustraremus. Cave tamen ne eos confundas cum venis lacteis, aut unum idemque credas: hæ namque villis sunt multò teneriores. Imò ex plurium villorum complexu fermè unica tantùm exilis fibra lactea capillo tenuior exsurgit, ac mesenterium versus producitur, socias interdum alias atque alias in itinere adsciscens, quod docet inspectio. Colligitur inde, venas lacteas aut mesaraicas ex intestinis chylum nou immediatè surripere, ac si earum oscula seu fines per velamen altius penetrarent intusque prorsus hiarent, sed Naturæ providentia intercedere commercium & consuetudinem villorum. Ex his aliud quoque incolumitatis præsidium singulare habetur: frequentia enim sua protegunt nerveam tunicam, muniuntque adversus bilis acrimoniam & æstum aut impetum commotionemve rudioris alimoniæ & fecum. Quam verò ingentes afferat cruciatus munimenti hujus ablatio, nôrunt ac ultrò fatentur quotquot tormina, diarrhœas diuturnas, aut dysenterias, aliquando sustinuerunt. Præter glandulosam fabricationem in duodeno singularis etiam fibrarum nervearum strues reperitur, carnis tenuissimè divisæ

quâdam similitudine. Illæ namq; conjunctis apicibus in nodulos quasi aut tubercula valdè minuta & depressa concrescunt, stipantia nerveam tunicam, cui penitiùs inhærent adstricta vinculis, ut tantò minus de origine & natura dubites. Firma sunt quoque, tenacia, & vel carne solidiora. Compressa nihil humoris emittunt, nec atteruntur aut abscedunt, cùm velamen intimum seu crusta cum glandulis detrahitur. Nervea enim tunica duplex est, & noduli illi sive tubercula medio utriusque membranæ complexu detinentur. Quô fit, ut iis salvis atque integris, si scienter & cautè rem peragas, & velamen intimum, & tunica musculosa exterior possit auferri. Cæterùm exigua est inter illa magnitudinis diversitas, ac penè nulla: æqualia enim fermè cuncta videntur, vel certè grandioribus ubique parva mixta, nec separata. Potiùs frequentiæ discrimen: nam propter pylorum magis sunt quàm inferius conferta. Hæc etiam in porcorum extis notavi, & nuper iterum in duodeno humano, quod charissimi *Pæonis* benevolentia mihi subministravit, diligenter etiam nobiscum inquirentis in hæc minima naturæ. Et dudum sanè structuræ hujus proprietatem cognitam habui atque perspectam, ut illi nôrunt, quibuscum identidem sum de ea locutus. Latebat tamen genuinus usus. Neque enim conveniebat glandulas dicere, quòd à reliquis intestinorum glandulis & situ & compositione differre viderentur, nec consilium aut finem intelligeremus naturæ, quare hac una in parte corporis tam multiplex tamque diversum glandularum genus constitueretur. Non nego tamen interdum exiguis sedibus innumerabilem comprehendi rerum multitudinem atq; varietatem, ut potissimùm in animalibus atomo minoribus apparet; quin potiùs meam facio auream *Theodoreti de Providentia Serm. III.* sententiam, Anatomicorum omnium attentione dignissimam: ἀλλὰ γὰρ ἴσως ὅμοιον ποιῶ, τοῖς τὴν ψάμμον ἀριθμεῖν πειρωμένοις, τὴν ἐν τῷ σώματι φαινομένην τοῦ ποιητοῦ προμήθειαν ἐρευνῆσαι φιλονεικῶν. Si quid igitur judicare valeo, tubercula hæc fibrosa sive exiles nodulos in duodeno spirituum animalium

malium gratiâ constructos arbitramur, ut hâc illi imprimis confertim influerent ad conficiendum chylum, quem vitalitatis quodam quasi charactere, si fas est ita loqui, insigniunt. Deinde his organis peculiaris excitari sensus videtur refectionis à pastu: reperiuntur enim, qui ciborum potuumq; jucunditatem adhuc se percipere in ventre affirment, indeque suaviter tangi, multis horis postquam assumserunt. Quid, quòd victûs consumtione exoriente fame reverà non superius tantùm ventriculi orificium, sed etiam inferius ac maximè duodenum, Græci ἔκφυσιν vocant, afficiatur? Cujus quidem rei evidentissimum signum puto tuberculorum nerveorum constructionem, quam certis sensuum speciebus exprimendis plerumque adhibet natura. Et fieri nequit bile & succô pancreatis in duodenum cibis vacuum effuso, quin nervei apices singulari ratione commoveantur, adeòq; nervorum hæc stimulatio famem vel pariat, vel adaugeat. Deniq; ut res sapidæ linguæ admotæ propter papillas ejus, nervis inter se conspirantibus, salivam movent, alliciuntque è glandulis in os; ita credibile est cibis è ventriculo ad intestina delatis, mulceri pariter duodeni tubercula sive papillas nerveas, agitarique in his excubantes spiritus, ut nervorum communicatione invitata bilis & succus pancreatis humorq; glandularum abundantius scaturiat. Nihil nunc dicam, quantum hæ partes in vehementibus animi commotionibus, irâ, terrore, & similibus ad inhibendum præcipuè aut justo impetuosius proritandum humorum ferocissimum fel tribuere valeant. Illud tantùm obiter attingam, mali hypochondriaci doloribus non in ventriculo ipso, sed paulò infra eum invadentibus, ac per intervalla recrudescentibus, symptomatum omnium exactissimam reddi rationem posse ab iis, qui partium illarum fabricam penitius cognoverunt. Pauca hæc summatim edere de istis necessarium existimavi, ne diutius tacerem: singula verò seorsim melius illustrabuntur, si quando exercitationem tertiam de glandulis intestinorum parari fuerit consultum, ut & rerum dignitati, & votis amicorum, & ad-

& adversariorum molestiæ, & nostræ deniq; curiositati legitimè satisfiat.

OBSERVATIO CXXXIII.
D. JOH. CONRADI PEYERI,
De
Secretione & ejus organo in animalibus.

PLura sunt genera secretionum in animalibus, maximè, si amplo sensu vox ea sumatur, quæ in universum omnem cujuscunque rei distinctionem, disjunctionem, vel delectum significat. Nos omissis ambagibus secretionis nomine hic potissimum complectimur secessum particularum aliarum ab aliis, quæ antea per naturam conjunctæ erant, vel permixtæ, aut confusæ, in animali vivo. Neque multum refert peracta secretione, sive retineatur quod fuerat secretum, sive à corpore discedat. Estque vel generalis, vel specialis. Illa toti machinæ & singulis ejus partibus communis, quemadmodum nutritio confirmat, seu amplissima comprehensio vitæ, & quotidiani victus respirationisque necessitas. Et iterum duplex est, plane opposita; una absumens diminuensque, altera augens & reparans. Secretione namque augescunt vires corporis atque pensantur, secretione rursus vita deficit tandemque perit. Specialis est, quæ certis organis perficitur, in hunc finem unice constructis. Ea enim licet communi gaudeant vita, nutriantur item, crescant, & decrescant cum reliquo corpore universo, indeque generalem illam secretionem, quam modo dixi participent, speciali tamen alio secretionis munere funguntur, non tam sui causa, ut secreta re fruantur ipsa, quam in alienos usus. Et proprie quidem animalis secretio hæc est, ac communiter intelligenda, cum secretio simpliciter dicitur; tam ex se dives illa & fœcunda mater, ut mirandam fluidi copiam & varietatem pariat, humorum, vitalis auræ, spirituum, proventum denique pinguedinis & crassorum

rum excrementorum. Majoris autem distinctionis ergo, ne quis diversa secretionum genera confundens errandi occasionem incautis præbeat, eam cognominare organicam licebit; siquidem omnino ut locum inveniret in animalibus, peculari organorum apparatu divina sapientia curavit. Organa hæc convenientioris vocabuli defectu consuevimus glandulas appellare: retinendumque nomen est, nec temere mutandum, usu quippe satis tritum, ac repræsentandæ illorum naturæ quodammodo accommodatum. Notum est enim quanta accesserit gloriæ existimatio iis Anatomicis, qui viscera in quibus humores aut spiritus generantur, glandulosa primi perhibuerunt. Quorum forte laudibus excitati alii nuper eousque processerunt libertatis, ut axiomatis instar hanc ponerent assertionem: Ubi glandula, ibi secretio. Sed vel dialecticorum quoque monito cum ab effectu ad causam certior quam à causa ad effectum conclusio petatur, expediet potius tandem inverti sententiam, & dici nostro judicio: ubi secretio, ibi glandula. Quoniam enim secretio de qua agimus est organica, peragi profecto nisi in organo nequit. Organum autem istiusmodi jam dictum est convenienter vocari glandulam. Qua quidem doctrina nihil video magis planum atque perspicuum esse, vel captu facilius atque distinctius. E contrario si alteram examinare velimus, vereor, ne anceps & infirma comperiatur. Inde enim à glandula pineali & pituitosa cerebri ad extremam usque glandem ejus partis, quæ nos facit viros, glandulas commemorare multas possem magnas parvasque, quarum vel est nulla prorsus, vel incerta & ambigua secretio, ut antiadum, thymi, conglobatarum glandularum plurium, & renum quos vocant succenturiatorum. Quid dicam de mammis cum fœminarum propemodum infinitarum, quæ infantes suos quacunque adhibita industria lactare nequeunt secretionis defectu, tum præcipue masculorum? Has sane è glandulis æque constare, ac muliebres, & naturæ cognatio suadet, & *Hippocratis*

cratis dictat autoritas. Citius tamen aquam è pumice, quàm ex illis secretam aliquam materiam produxeris, usque adeo certum est in corporibus animalium glandulas inveniri otiosas & secretionis exsortes. Non desunt igitur evidentissimæ causæ, cur secretionem omnem in glandulis fieri statuamus. At opponit se tamen Dr. quidam N. ác in *nupera disputatione de glandulis duodeni* non modo diversum persuadere conatur, sed etiam asserenti mihi, me nescire an quis autor præter me alius secretionem generaliter eousque restrinxerit in animalibus, ut sine glandulis nullam conciperet; regerit ille, *jam factum id esse ab autoribus à se allegatis.* Allegaverat autem *Gulielmum Cole* & *Marcellum Malpighium*, præstantes doctrina viros, quos semper æstimavi maximè. Veruntamen neuter eorum de organica secretione tam late, ut ego, sensit. Diserte quidem *Malpighius Exerc. de Hep. Cap. IV. Satius est credere* inquit *omnem depurationem secretionemq; succi, sive excrementitii, sive proficui, è sanguinis massa, solis glandulis deberi.* Et *Exerc. de Liene Cap. VI. Natura secretionem aliquam moliens glandularum utitur ministerio, & tanta est ex perpetuo & intestino motu miscella in sanguine, ut solo vasorum hiatu, qualis absq; glandulis in arteria splenica ramo observatur, nequeat subsequi crassioris à tenuiori sanguinis portione separatio.* Manifestum est verò *Malpighium* utrobique loqui tantum de iis secretionibus, quæ parantur è sanguine. Id notavit etiam industrius *Cole*, cujus integra oratio *de Secret. anim. Cap. V.* hæc est. *Missis ergo ambagibus secretionem omnem (privata sola excepta) quæ regulari modo & ex primordiali naturæ instituto peragitur, sive sit succi proficui, sive excrementitii, in glandulosis partibus fieri existimo. Glandulis quidem omnibus id commune officium esse, ut secretionem aliquam instituant, à Celeb. Glissonio proditum est. At vero secretiones omnes (quæ nimirum ex sanguinea massa fiunt) in solis glandulis haberi, solertissimo Malpighio (quantum mihi rescire contigit) primo placuit.* Postea aliquibus interjectis ad Mal-

Malpighianæ sententiæ confirmationem spectantibus, mentem suam ipse hunc in modum exponit: *Quam verò Cl. hic Vir* (Malpighius) *de illa secretione solummodò, quæ ex sanguine fit, sententiam pronunciavit, liceat mihi ulterius extendere, chylosamq; secretionem sub eodem censu complecti.* Itaque *Gulielmus* secretionem longius producit quam *Malpighius*, qui de chyli secretione nihil dixerat. Uterque tamen in succis & humoribus subsistit, hic genitis tantùm è sanguine, ille simul etiam chylo, nec ultra progreditur. Ego verò ista magis adhuc esse proferenda ratus, quantum natura rerum permitteret, perfectionis doctrinæ gratiâ omnem omninò cujuscunque rei secretionem organicam, de qua sola tunc mihi sermo erat, seu subtile fuerit seu crassum aut intermedium quod separatur, conspicuum item vel inconspicuum non refert, glandulis adscripsi. Quô pactô sanè præter ea, quæ *Malpighius* & *Cole* tradiderunt, binæ illæ maximè insignes secretiones unà comprehenduntur, aëris in pulmonibus, & fecum in intestinis. Nam etiam hæ sunt secretiones organicæ: altera quidem rei perquàm tenuis, nec visu percipiendæ; altera verò crassissimæ omnium, quæ secernuntur. Quapropter *exercitatione secundâ de glandulis intestinorum* ventriculum & intestina glandulis annumerare ausus sum, quia primæ ac manifestissimæ secretionis digestionisque alimentorum sunt instrumentum. Et pulmones etiam inprimis quoniam rem secernunt vitæ tam necessariam, ut potior omni cibô videatur, quô sæpè diu carere possumus, respiratione non possumus, sive fabricam eorum consideres planè mollem, raram, & spongiæ similem, sive principem usum, ad glandulas meritò pertinent. Quô utrum jam fuerint ab Autoribus plenè relati, & an alii de hujusmodi secretionibus idem quod ego judicaverint, iterum ajo me ignorare. Adhibet nihilominus argumenta *Doct. ille*; *Nondum*, inquiens, *me ad eam sentio redactum angustiam, ut nullam sine glandulis concipiam secretionem. Etenim* (*ut hâc vice vel hoc addam*) *nulla pars in toto* cor-

corpore existit, quæ non per proportionatos poros congruum & convenientem ex massa sanguinis secernat humorem nutritium. Sed *Gulielmum Cole Cap. II.* egregii scripti *de secretione animali*, & pro se, & pro *Malpighio* secretionem privatam sive nutritionem semper excepisse novimus. Confunduntur igitur, quæ cupimus quàm diligentissimè separata, & usus à multo jam tempore discrevit. Cùm enim secretio ita simpliciter dicitur, etiamsi nihil excipiatur, organica intelligitur. Anne verò usquam docuimus omnem cujuscunque generis & naturæ secretionem esse organicam? Tenendum ergò, quod adstruximus secretionem nisi per glandulas nullam fieri, in universum esse de organica accipiendum, ut res ipsa declarat. Ast nutritionem organicarum secretionum numero prorsus excludimus. Nam si ea etiam peculiaribus organis perageretur, res procederet in infinitum, nec terminus secretionum inveniretur. Necessum est enim, ut organum secernens quid sit à materia secernenda diversum, & res secreta iterum distincta ab organo. Ex quo consequitur, organa nutritionis, si quæ forent constituta, rursus opus habere aliis organis, quæ pro ipsis nutrimentum secernant, & sic porrò sine fine. Quocirca distinguendum semper est inter secretionem, quæ evidentibus organis perficitur, ad secretionis commoditatem unicè constructis, & inter illum secessum particularum sanguinis, qui in nutritione fit quodammodò sponte naturæ, aut impulsu tantùm ejus in remotissimos poros partium collapsos, aut distendi ac explicari habiles, quibus interceptæ sanguinis particulæ hærent quasi fixæ ac immotæ, ut cùm clavus immittitur parieti, vel luto telum, & virtute divinâ assimilantur. Apposita est hanc in rem *Alphonsi Borelli* sententia, minus licet tersa Latinitas, *de Motu Anim. parte II. Cap. V. Prop. LXXVI. Sanguis terebrare debet porositates partium corporis animalis solidarum grandi impetu, quia nedum porositates illæ strictæ sunt, sed habent plures & diversas figuras adinstar cribri, ut per quodlibet foramen instar cunei violenter insinuetur particula*

ticula sanguinis similiter figurata seu homogenea, ut nimirum simile à simili nutriatur. Quæ tamen neutiquam eò traducenda arbitramur, ac si configuratio pororum in partibus, quæ nutriuntur, vices præstet organi secretionis: nam pori illi non sunt perennes, sed simul ac fiunt, alimonia tanquam insertis cuneis confertim opplentur. Et quæ poros anteà patulos non habuêre partes, vi irruentium impetumque facientium humorum & spirituum identidem quasi pertunduntur, ut alimenti interpositione crescant ac diffarciantur uberius. Quo quidem in negotio partes ipsæ non agunt, aut operantur instar organi, ut secretio fiat; sed patiuntur tantummodò sibi infigi particulas sanguinis, quæ nisi partium poris essent paulò majores, insuperque cum vehementia quadam iis obtruderentur, neque illic subsisterent tam facilè, neque pristinam sortem mutarent. Namque protinus angustiis interclusâ motione de liquidis redduntur solidæ, & conglutinantur naturæ tam arctâ complexione, ut nec cogitatione amplius possit discrimen inter rem secretam & organum secretionis effingi. Cribrum verò, cujus vel sint obstructa foramina, vel si quæ patent, recipiant tantùm adactam materiem, non etiam transmittant, ecquis commodum secretionis organum censebit? Non enim receptio alicujus materiæ, neque ejusdem retentio aut immutatio organicæ est secretioni præcipuum, sed trajectio, sic ut continuò quod secretum fuerit ab organo digrediatur, ac aliorsum secedat. Irritus ergò est etiam scriptus contra me hic lusus: *Itaq; aut totus glandula sis necesse est, aut, quod avertant Superi! tabem incurreres; aut deniq; axioma non erit universale.* Tabem sanè neque metuo, neque aliis imprecor; & stabit nihilominus sententia, tametsi fieri nequit, ut totus sim glandula. Potior namque & nobilissima mei portio mens, divinæ particula auræ, corporeæque structuræ expers, quantumvis corpore fortassis glanduloso nunc detenta, hospitiô fragili & caducô immortalis hospes, affinitatem vel communionem naturæ nullam habet cum

vilitate glandulæ; at fungitur tamen officio distinguendi & secernendi verum à falso, fallacias à bonæ notæ argumentationibus. Quid verò tandem de Ephemeridum Gallicarum assensione dicendum, quæ contra me adducitur, dum his verbis le Journal des Sçavans Tom II. p. m. 246. loquitur: *Si cet auteur n' a rien de plus fort, il n' attirera pas tous les Philosophes dans son parti &c. Il n' y a point de partie dans le corps, qui ne puisse passer pour des glandes en ce sens, et tout le corps mesme ne sera qu' une grosse glande.* Eorum gratia qui Gallicam linguam non callent, hæc ita interpretamur: *Quod si autor iste* (Peyerus) *nihil fortius attulerit, non omnes Philosophos in suam pertrahet sententiam. Nec pars est ulla corporis, quin pro glandula reputari queat istô sensu; imò universum corpus nihil erit nisi ingens glandula.* Quisquis judicium istud protulit, rem ipsam nec trutinavit exactè, nec mentem meam percepit. Quomodo autem de secretione & glandulis, quæ scripsi, accipienda sint, & quàm facili ac necessariâ distinctione ambiguitas omnis tollatur, nunc arbitror tam clarè exposuisse, ut majori opus non sit prolixitudine. Intereà rogandi sunt etiam *Ephemeridum* Gallicarum Conditores, ne in percensendis exterorum libris plus licentiæ, quàm par est, sibi arrogent, nec Autorum assertionibus, quas nondum intellexerunt, præcipiti judiciô insidientur; sed æquissimum sentiant tantisper, dum ipsi cognoscant & demonstrent firmiora. Hæc ne muneris mei oblitus viderer, modestè ad causæ meæ defensionem edere debui; reliqua ejusdem infirmitatis, & quæ alia contra me duriùs acta & prolata fuerunt, nunc silentiô prætereo.

[Scaphusiâ 1687. d. 22. Decembr. Augustam Vind. missa.]

OBSER-

OBSERVATIO CXXXIV.
D. GEORGII HANNÆI.
Sabulum Urinarium, in Microſcopio examinatum.

DE hujus Sabuli, adeoque & ipſius Calculi, materia conſtitutiva variæ quidem circumferuntur ſententiæ, licet cum ipſa veritate & experientia omnes non æquè conformes ſint. Non libet heic omnem in Calculi indole excutienda movere lapidem; placet tamen monere, Sabulum illud, quod in urinis ſe ſpectandum offert, non adeò innocuum eſſe, ut contemni mereatur, ceu inane terriculamentum. Inveni nuper in cujusdam urina Sabulum, neque illud aſperum, ſed molliculum, & ne tantillum ſtridulum, imò digitis blandè cedens. Hoc (quod per Tartarum Scorbuticum explicant nonnulli,) in chartam repoſui exſiccandum, pro ulteriore ſcrutinio. Exſiccatum, Microſcopio accurato cenſendum obtuli! & protinus apparuit farinaceum hunc pulviſculum, qui lævore ſuo ſe hactenus commendaverat, innumeris aſſurgere prominentiis angulatis, eandemque oſtendere faciem, quam exhibent è matre ſua proſpicientes Granati, quibus mea etiam renidet Phyſicotheca.

OBSERVATIO CXXXV.
D. GEORGII HANNÆI.
Aſphyxia indemnis.

DIſſerit egregiè de Aſphyxia, pulſusque defectu, Nobiliſſimus & Excellentiſſimus *D. Hannemannus*, *Ephem. Curioſ. Dec. II. An. II. pag. 79.* Sed de eadem indemni, narrantem audivi Nobiliſs. & Experientiſs. Socerum

meum, *Dn. D. Christianum Henricum Lujam*: fuisse in Cimbria, cognitissimum sibi, Nobilem Virum, quo cum sano & sospite hunc lusum ludebat sæpiùs natura. Pulsus accessum & recessum hic ipse generosus non modò experiebatur sæpiùs, sed & utrumque prædicere valuit intrepidus, sine omni, vel levissima sanitatis jactura. Ipsemet memini me, ante Annos viginti, observasse in virgine quadam alium pulsus lusum. Huic in altera manu nullus Pulsus erat, si locum tangeres ubi micare solet; sed dicto loco opposita pars carpi superior, pulsantem condebat Arteriam, non digitis modò, sed & oculis singulorum se sine fuco subjicientem.

OBSERVATIO CXXXVI.
D. GEORGII HANNÆI.
Melancholicus sanatus.

JUvenis 19. annorum, in itinere nautico justô tristior primùm factus, inde etiam ægritudine animi nimioperè inquietari, tum varia mentis alienatæ signa edere cœpit, & nil nisi laqueos atque suspendia crepare. Curationem ipsius â venæsectione exorsus, sed sero suo caruit sanguis, ab inimico congelatus acido. Convenientibus itaque alterantibus succurrendum ipsi ratus, hos Pulveres matutinos, signatamque Mixturam vespertinam cochleatim assumendam præscripsi. ℞. Spec. Lætif. Galen. compl. drach. sem. Vitriol. Mart. Ocul. Cancr. ppt. Crem. Tart. ãã. drach. j. M. f. Pulv. divid. in part. xj. ℞. Aq. Fumar. Lactuc. ãã. unc. iv. Syrup. Pœon. unc. ij. M. d. in vitro, pro vehiculo Pulverum. ℞. Tinct. Succin. Castor. Spirit. Sal. Armon. ãã. drachm. sem. Aq. Fumar. Vin. Rorismar. ãã. unc. ij. Syrup. Cinnam. unc. dimid. M. d. in Vitro. S. Mixtura vespertina. Unde bellè vividi redditi sunt, unà cum sanguine, Spiritus. Ab his perrexi ad Pur-

Purgantia. Quibus fruſtra ſollicitamus Melancholicorum alvum, niſi commitigatis priùs humoribus. Subjunxi poſtea confortantia, de quibus in mea *Libanotidographia.* Agmen medicamentorum clauſit hæc Mixtura Cephalica : ℞. Eſſent. Hyperic. Fumar. āā. unc. j. Eſſent. Croc. orient. drachm. ſem. Spir. Sal. Armon. drach. j. cum dimid. M. cujus guttas quindecim manè & veſperi in Vino Rorismarini ſorbillavit quotidiè. His cum uſus fuiſſet medicaminibus, rectè valens, & pulchrè ſapiens, Deo mihique pro ſana mente in corpore ſano plurimas egit gratias.

OBSERVATIO CXXXVII.
D. GEORGII HANNÆI.
Cæcitas, à ſtramine in nare fracto.

Filius ruſtici, ſedecim annos natus, hac æſtate me adiit, & (more horum hominum, Trojam non ante quam in cineribus quærentium, portumque poſt naufragium reſpicientium,) de amiſſo ante ſesqui annum dextri ſui oculi viſu queſtus eſt. Oculum inſpectum gutta ſerena laborare monui, ideoque de tempore, quo cœperat hæc cæcitas, itemque de cauſa ipſius, percunctari occepi. Ille affirmat, ſe, fruges in horreum ſuperiore anno repoſiturum mergites tractaſſe imprudentius, fractumque ſibi cum inſigni ſtrepitu in dextro nare ſtramen, intenſiſſimos creaſſe dolores, mox totum etiam occupantes caput, quos niſi ſomno placare non potuit. Ab eo tempore decreſcere cœpit & imminui hujus oculi viſus, donec tandem perpetua ipſi obduceretur caligo.

OBSER-

OBSERVATIO CXXXVIII.
D. GEORGII HANNÆI.
Gravedo è Ribium esu.

INsignis utilitatis Ribium conscia est Medicina, cum ægris non ingratam præstent operam, præterquam quod & sanorum abblandiantur gulæ. Nocere tamen potest esus Ribium, si vel voracitate immodica, vel tempore minus commodo deglutiantur. Imò & sibi suspectum esse Ribium esum, etiam vel parcissimum, nuper testatus est Vir Clarissimus. Qui, simul ut ex uno vel altero pediculo pendentes Ribes suis dentibus detondet, gravedinem sibi actutùm accelerat, quasi quadrigis advocatam. Scilicet, frigidus suâ naturâ Ribium succus, summa particularum tenuitate comitatus, in sui obsequium sequacem heic pituitam, ceu injectis uncinulis, attrahit subdolè.

OBSERVATIO CXXXIX.
D. GEORGII HANNÆI.
Tartari Emetici abusus.

QUantum ægrotis immineat periculum, ubi in potestatem ipsorum veniunt, qui, sine solida Nobilissimæ servandorum hominum artis cognitione, mederi temerè audent, quotidiana evincunt exempla tristiora. Et quot turbas non concitant, hinc Empirici, atque illinc Chirurgi, methodum medendi calcantes impudenter, quam imprudentes ignorant! E multis, unicum memorabo exemplum. Sub initium hujus anni Erysipelate laborabat alterum brachium subcenturionis cujusdam, cætera

terà ſatis robuſti. Hoc amoliri volens Chirurgus, pinguioris naturæ defenſivum applicat brachio, unde intra occluſos ſe condens poros Eryſipelas, virus ſuum, à peripheria retractum, centrum verſus retorſit, neutro horum commiſſum ſciente errorem. Mox cuncta in expedito brevi fore promittens Tonſor, Sudoriferum proximo die exhibet, quod (quia & hoc minus appoſitum erat,) humorem commovebat quidem graviter, ſed ſine levamine. Unum diem ceſſat, quaſi inducias celebraturus! proximè ſequenti, Tartarum Emeticum, ſaccharo immixtum porrigit; cujus octo grana (ſi fides ipſi habenda) talem concitavêre tragœdiam, ut obvios quosque humores, & per ſuperiorem januam, & per inferiorem portam impetuoſius everrerent, non ſine præſentiſſimo vitæ ægrotantis periculo. Comitabantur enim hanc Hypercatharſin tam intolerandi dolores, ventris lancinationes, & artuum exteriorum convulſio, ut nihil aliud quàm ipſiſſimam mortem exſpectans ægrotus, Animæ ſuæ ſacratiſſimi Sacramenti proſpexerit epulis. His paſtus, me vocandum curavit actutùm, ut, ſi qua fieri poſſet arte medendi, Charontis cymbam, cui utrumque jam tum inſeruerat pedem, evitaret. Nec deerat votis eventus lætior! imò & hodienum non deſinit hanc laudare mixturam: ℞. Aqu. Cinnamom. Cordial. temper. ãã. unc. duas Confect. Alkerm. compl. drachm. dimid. Syr. Rub. Idæ. unc. un. cum dimid. M. quæ, obſervatis aliis obſervandis, tantam optatò conſopivit litem.

OBSERVATIO CXL.
D. GEORGII HANNÆI.

Mors ex inſperato irruens, auſpicatò repulſa.

DE τῷ formali mortis ſentiant alii aliter! proximè ad metam ſagittare videntur illi, qui, cum Experientiſſimo *Sylvio*, mortem deſcribunt per efferveſcentiam ſanguinis inſigniter læſam. Lædi autem poteſt hæc efferveſcentia, ob ſui ſive exceſſum, ſive defectum. Quando enim vel immodicè rarefactus ſanguis, cor impetuoſius inundat, quaſi cataclyſmo præluſurus; vel ferale ſtagnans, cordis valvas inexorabilibus occludit peſſulis ceu circumdato vallô; fieri non poteſt, quin igniculus vitæ, in ara cordis perennè micans, morticinis obrutus cineribus, perpetuo Mortis extinguatur frigore. A nimium fluidi ſanguinis conſideratione avocat me hodie juſtò ignavior, & ad æternam compoſitus quietem; cujus hiſtoriam heic pleniùs ſignabo, probaturus, ad ſubita pericula, in equis & armis non magis excubandum militi, quàm in precibus & pharmacis exquiſitiſſimis Medico. Dux peditum, & Anteſignanus primarius, le Colonel de Bruin, Vir bello ſtrenuus, atque in tantum laudandus, in quantum utraque fortitudo laudari meretur, poſt varios in diæta commiſſos errores, ſanus lectum ſuum petiit Feria ſecunda Natalitiorum Chriſti, nuper elapſa, circa duodecimam nocturnam. Poſt binarum ſomnum horarum evigilans, mortem præ foribus adeſſe clamitat, & cordi horrendum in modum oppreſſo actutum ſuccumbendum fore ingeminat! Ego à mœſtiſſima accitus conjuge, deplorata ſigna ubique offendi, pulſum planiſſimè interceptum, brachiorum ad cubitos, & pedum ad genua

usque,

usque, frigus & rigorem, nec aliud audivi, quàm gementem sub prælo mortis ægrotum, & cor sibi comminui conquerentem. Cum autem nec pectori catarrhus, nec membris aliis Apoplexia gravis incumberet, (unde frequentiùs aliàs oriri solent tam subitanei insultus,) cordi laboranti succurrere decrevi, ut sufflaminato sanguini suus redderetur motus, ipsaque, si fieri posset, è fuga retraheretur vita. Ideòq; domum repetii, allaturus quæ ex usu forent. Interea dum aberam, solvebatur alvus; unde rem benè gestam ominabantur præsentes, imò & ipse Chirurgus; sed lætior hæc spes decollabat illicò, cum tristissima quævis obscævaret inusitatum quod mox ingruebat frigus, unde non modò corpus totum contremuit, sed &, unà cum lecto, ipsæ (quod mirari licet,) triclinii concutiebantur fenestræ. Ego quantocyùs advolans, in pejori cardine res ægri versari monui, ipsamq; irritationem humoris obscœni, non tam beneficium naturæ fuisse, quàm indicium laxati sphincteris ipsius sedis, totumq; corporis ædificium inauditæ hujus concussionis monitu extremum suum minitari casum. Quæsivi itaque ab ægroto, jam animam agente, numne me agnoscere posset? cui ille: agnosco te, sed videre non possum! Nihilo tamen seciùs, ab amicis blandè rogatus, in hac dubia vitæ necisq; alea ægrotum deserere nolui, sed cor refocillantem spiritum meum propinavi, qui, DEO benedicente, ægrum huncce (vel præter omnem ipsius, nedum adstantium exspectationem,) mortis ereptum scopulis, in salvo constituit, & sudorem fœtidissimum elicuit. Intensissimam, quæ remansit, sitim fefellit egregiè hæc potio, quam cupidè hausit: ℞. Aqu. Card. ben. Flor. Acac. ãã. unc. ij. C.C. Cordi. temper. ãã. unc. j. cum dim. Acet. Bezoard. drachm. j. Syrup. Acetos. Citr. Granator. ãã. unc. j. c. dim. M. Circa decimam antemeridianam sequentis diei, levem celebrandam curavi venæsectionem, quæ atratum pependit sanguinem, postea in tam torridam fatiscentem crustam, & sero omni destitutam, ut combustas non æmu-

laretur modò, sed & provocaret, ovorum testas. Sibi redditum ex artis methodo tractare perrexi, eoque, DEO gloria! provexi, ut jam sanus & incolumis Hamburgum abierit.

[*1687. 29. d. Decembr. Othiniâ Augustam missa.*]

OBSERVATIO CXLI.
D. ERNESTI SIGISMUNDI GRASSII.
Panacea Hippiatrica.

QUamvis de brutorum morbis eorumque curatione Medicus haud sit sollicitus, sed ad veterinarios id negotii propriè spectet; attamen notitia talismodi curationum, non minus quàm Physiologica brutorum consideratio, quam per tantoperè commendatam Zootomiam, sapientissimi Democriti exemplô, tot Viri doctissimi illustratum ivêre, Medico non est indigna. Equidem indagatio omnium omninò virtutum, quas naturæ & artis producta in triplici possident regno, Medicum non modò exornat, sed eidem quoque planè necessaria videtur, nî incomparabili illô Medicæ artis subsidiô, Physicâ nempè scientiâ carere aut Chymicarum rerum penetralia superficietenus tantùm scrutari malit. In præsentiarum sufficiat brevissimis indicâsse medicamentum aliquod polychrestum & in quamplurimis equorum morbis usu compertissimum. Desumitur autem ex nunquam satis laudandô atque inexhaustæ virtutis Antimoniô, & nihil aliud est, quàm Croci metallorum in crucibulô ferreô vel mortariô simul ac semel detonati pars inferior purior ac puniceô colore resplendens. Pulvis citra præviam edulcationem exindè paratus in omni ferè morborum genere, cùm sanguinis depurativum universale sit & summum, adhibetur & pabulo, ut adhæreat nec fundum petat, priùs madefacto inspergitur. Uni vel alteri è Nobilium hujus viciniæ

Coro-

Coronâ in frequenti sed secretô hactenus fuit usu, & experimentô plus unô constitit equos pabulum consuetum respuentes maximèque extenuatos brevi temporis spatiô ab usu hujus laudatissimi medicamenti appetitu recuperatô pingues & insigniter alacres evasisse. Dosis, quam primitùs ob defectum experientiæ vix ad unciam dimidiam porrigere audebant, deindè securissimè ad uncias duas fuit aucta, & per plures dies vel duas septimanas continuata. Illud verò præprimis mirari subit, quòd medicamenti hujus in tantâ & toties continuata dosi exhibiti actio sit insensibilis planè nec ullâ purgandi facultate, quàm in aliquot centenis hominibus unica dosis convenienter divisa facilè & sat potenter exereret, conspiciendam se præbeat, hôc solùm signô notanda, quòd equi probè depexi sordium copia multò major sit, quàm aliàs. Præter hanc in his oris factam experientiam & pulveris hujus usum plenius & ex professô descripsit *Dominus de Solleysel* in librô, cui titulus: *Le veritable parfait Mareschal* tum *passim alibi* tum inprimis *cap. 85.* ubi & *cap. sequente*, quod obiter hìc noto, idem ferè proponit medicamentum sub salis polychresti nomine, quod pro Stomachico Poteriano commendavit Excell. Dn. *D. Gabr. Clauderus Ephemerid. Decad. II. Ann. IV. Observat. CXXXIII.* 133

OBSERVATIO CXLII.

D. ERNESTI SIGISMUNDI GRASSII.

Spinæ dorsi fractæ Chirurgia crudelis.

NObilis quidam Silesius, cùm in Hungariâ Superiori stipendia Equitis Cæsarei mereretur, infaustissimô casu ex equo factus, præceps spinam dorsi frangebat circa confinia lumborum. Castro Tockaviensi illatus consilii auxiliique inops, diu immobilis strato affixus tenebа-

nebatur, succrescente tandem, spontaneô naturæ beneficiô, callô sed informi & multum protuberante, adeòque nullô cum sanitatis emolumento, nec movendi potentiâ redeunte. Tandem se offerebat Hungarus quidam quadratus ex illis, quos Haiduccos appellant, Chirurgicam manum pollicitus, modò comites dolores animô constanti se toleraturum vicissim sponderet. Hic in ambiguô vitæ necisque constitutus, ac quidvis potiùs pati, quàm miseram adeò vitam ulterius vivere, paratus, facilè annuebat. Hinc ergò audacissimus ac truculentus Empiricus curæ sese accingere, victimam suam manibus pedibusque arreptam tabulæ imponendam curare pronam, cineres ferventissimas ac multis prunarum particulis refertos cochleari ferreo excipere, dorso, ubi callus, inspergere, digitis violentis, quos ad temperandum prunarum miseri dorsum semiustulantium ardorem sæpiùs retrahere ac excutere cogebatur, cutem callumque subjectum omni nisu subagitare ad sanguinis usque largam eruptionem, dein fortissimum spiritum vini affundere & eandem cruentam manuum operam repetere, tandem ipse dorso pedibus insistere moleque suâ callum & spinam quatere, donec finitâ hâc carnificinâ afflictissimus Æger strato pronus reponeretur. Quantis verò doloribus inter ejusmodi tormenta Æger fuerit excruciatus, non est quod multis enarrem, cùm res ipsa loquatur, felicitatis tamen præconium promeritus, quòd incredibilis patientiæ suæ præmium tandem fuerit consecutus. Nam inter quotidianas torturæ hujus renovationes Pseudo-Chirurgus ille callum feliciter consumsit, ac vertebrarum motum restituit, laceramque pellem barbitonsori alicui castrensi curandam tradidit, quâ post plurium septimanarum intercapedinem restitutâ & Nobilis iste Æger convaluit & annis sat multis supervixit incolumis, ex cujus ipsissimô ore hæc leguntur narrata.

[Ex Jauer Siles. A. 1688. d. 3. Januar. Augustam missa.]

OBSER-

OBSERVATIO CXLIII.
D. CAROLI ÖHMB.
De
Flore ferri Stiriaco.

LApidem nive candidiorem, in ramulos diversi generis utplurimum expansum, sub floris ferri titulo ex Stiria deportari, multis rerum naturalium Scrutatoribus cognitum esse confido. Sed, an iisdem etiam exactior descriptio, & inprimis generandi modus innotuerit, dubitare me sinit Autorum ferè omnium commune silentium, aut solius tantùm nominis injecta mentio. Unde rem non ingratam meipsis facturum arbitror, si, quæ sub qualicunque concreti hujus pervestigatione observare licuit, in medium protulero, aditum ad pleniorem naturæ, virtutisq; medicæ scientiam paraturus.

Patria ipsi est vicus in Superiori Stiria Austriæ confinis, Eysen-Ertzt dictus, in cujus ferrifodinarum antris lapidum metallicorum superficiei adhærescens abundantissimo apparatu reperitur.

Figura externa varia est: utplurimum ex massâ continuâ candidâ ramuli ejusdem coloris exsurgunt, qui nunc rudi formâ diversimodè inter se reflexi conspiciuntur, nunc certas rerum naturalium species æmulantes, aut corallii albi surculos, aut foliorum lacinias, aut molarium dentium protuberantias, aut retis tenuissimi fibrillas mentiuntur. Interdum ramulorum locô, massa hæc basin constituens in strias excrescit magnitudine diversas, aut efflorescentiâ penitùs destituitur, & glebam lapidis unicam, alabastro similem, repræsentat, modò Hæmatitis instar, aut mineræ Antimonii striatam, modò etiam arbusculis, quasi frigore concretis, pictam. Nec interior ejus structura semper eadem deprehenditur, sed pro-

propter varium particularum ſitum & connexionem maximè differens, hinc lapidem diverſæ iterum ſpeciei formans, nunc coloris exactè nivei, nunc ad argenteum vergentis, nunc conſiſtentiâ ſolidiſſimum, nunc tractabiliorem & levi attactu friabilem, nunc opacum, nunc diaphanum, & ex quamplurimis cryſtallulis contiguis coagmentatum, quemadmodum hoc omne ocularis inſpectio ſignificantius teſtatur, cujus vicem in præſentiarum expleant, neceſſe eſt, Icones ad vivum factæ, quarum delineationem ex inſtructiſſimo ſuo paucisq́ue aliis comparando Rarithecio benignè, ut ſolitus eſt, conceſſit Vir genere pariter, ac meritis in Rempublicam patriam Illuſtris, Dominus Johannes Sigismundus ab Haunold, Hæreditarius in Sacherwitz, Collegii Senatorii, quod Vratislaviæ floret, Senior primarius, & rei bellicæ Commiſſarius, Muſarum Patronus nunquam ſatis deprædicandus.

Exhibet autem

Fig. LVI. Florem ferri eleganter ramoſum, ramulis ſub rudi forma diſperſis.

Fig. LVII. Ramulos pedum manuumq́ue figuram exprimentes.

Fig. LVIII. Molaris dentis ſpeciem, Odontoidi Velſchii in obſ. Phyſic. Medicar. Hecatoſt. 1. obſ. 37. forſan ſimilem.

Fig. LIX. Florem in foliorum lacinias quaſi dilatatum, coloris argentei.

Fig. LX. Stiriam floris hujus.

Fig. LXI. Glebam lapideam, cujus

Lit. A. Mineram ferri.

Lit. B. Texturam ſtriatam fibris transverſalibus coloris ferruginei interſtinctam.

Lit. C. Arbusculas quaſi frigore concretas denotat.

Fig. LXII. Florem ferri diaphanum, ex cryſtallulis contiguis coagmentatum.

Gene-

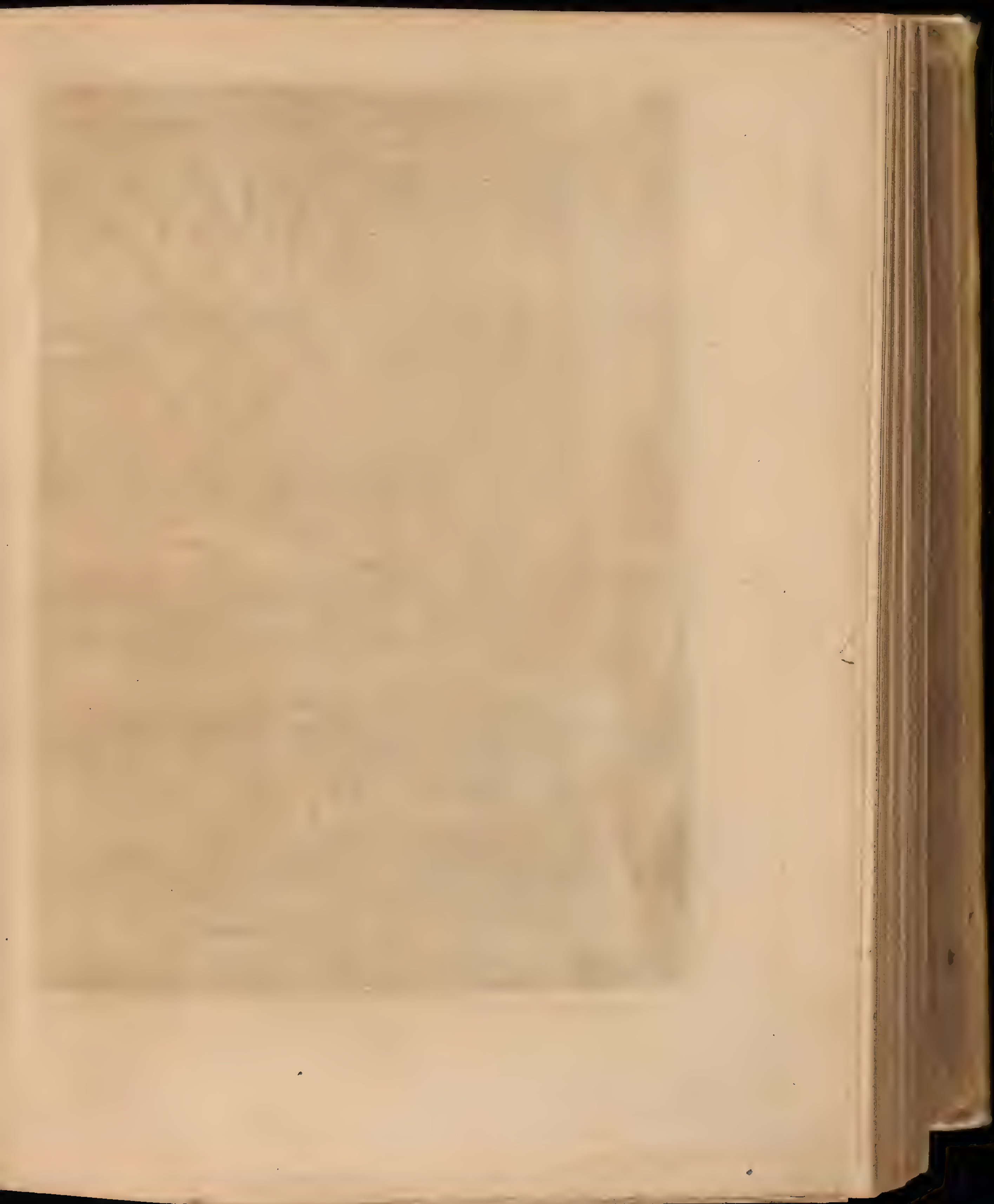

Fig. 56
p. 226

Fig: 59.
pag: 296.

Fig: 58.

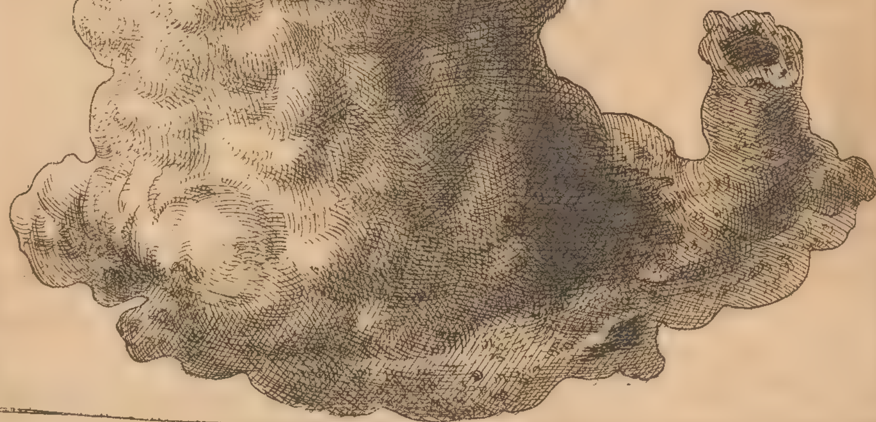
Fig: 57.

Fig: 62.

Dec

Generationis modum quod attinet, aliquoties jam ab amicis natali ſolo propius habitantibus ſignificatum fuit florem huncce ſeu lapidem aquæ cujusdam petrificantis fœtum eſſe, & ex eâdem per cavernarum parietes transſudante coagulari. Quænam autem aquæ hujus origo ſit, & unde concretionis vis dependeat, nuper admodum diſtinctius haurire contigit ex litteris à Nobiliſſimo, & de officiis publicis non minus ac re Chymico-Phyſica meritiſſimo Viro Dn. Johanne Adamo Stampffer à Walchenberg Menſe Septembri Anni M. DC. LXXXVII. exaratis; nempè venas Ferri dilatatas tegi à Lapide calcario, Comite per totum montis jugum inſeparabili, & hinc inde ad cacumen usque extenſo, aquam verò pluvialem & nivalem à cortice terreno abſorptam in tectum hoc calcarium ruere, & receptâ in ſinum ſuum ſolubiliore calcis parte aptam reddi, ut ſubjacentes ferri venas penetrare, & in cavernas quascunque aëre libero pervias, deſtillata concreſcere poſſit. Prout autem varia eſt lapidis hujus forma externa, ita etiam, docentibus iisdem litteris, non ubique ſimili mechanicâ utitur in aquâ hac latitans natura formatrix. Si enim guttatim decidit latex hic coagulabilis fundum cavernæ cruſtâ primò obducitur continuâ, poſtmodum autem guttulis ſupra ſe invicem ſtillantibus in medio harum foramen ſeu ductulus relinquitur, per quem inſequentes aliæ guttæ, nunc ſurſum verſus, nunc ad latera protruſæ in ramulos indurantur, & materiæ ſimilis appoſitione tamdiu augentur, donec in faſtigium quoddam acuminatæ ductuli porum occludant; ſin verò idem latex majori impetu depluit, aut in fibras foſſilibus vacuas effunditur, ſtiriæ generantur magnitudine diverſæ, aut integræ glebæ lapideæ loco ambienti proportionatæ. Cur autem quædam floris ſpecies diaphana ſit, cauſam ſuſpicor eſſe, quòd aqua per mæandros terræ, reliquos viæ longitudine ſuperantes, aut certâ configuratione prædiſpoſitos filtrata quaſi fuerit & æqualis reddita illi, quæ gemmis ortum præbet, alteri opaco-

rum parenti ſimpliciori, & à terreſtreitatibus ſuperfluis magis liberæ.

Et hæc naturæ ſtruentis conamina ſunt; tranſeo ad artis producta, expoſiturus, quænam vel ſub aquæ hujus petrificantis, vel ipſius lapidis petræfacti variâ tractatione conſpicienda ſeſe obtulerint phænomena.

1. Itaque Aquæ ex Stiria delatæ, claræ, & inſtar fontanæ limpidæ, odoris & ſaporis experti, gallas fruſtulatim inciſas commiſcui. Color hinc enatus eſt ferè aureus, à ſimplici gallarum infuſione parum diverſus.

2. Eandem aquam ex arenâ ad ſiccitatem usq; abſtraxi: peractâ deſtillatione, & Alembico à Cucurbitæ collo remoto odor graveolens quaſi empyreumaticus nares feriit, remanente in fundo vaſis materiâ furfuraceâ, inſipidâ, levi, inſtar Talci reſplendente.

3. Fragmentorum floris ferri ℥j. Retortæ vitreæ indidi, & excipulo applicato, clauſisque juncturis arenæ igni commiſi, prodiit ſub initium vapor quidam roridus, concavum Retortæ cólli obducens, qui tamen igne paululum auctiore facto iterum diſparuit, nullo ſuccedente alio vel vapore, vel liquore. Caput mortuum in fundo reſtitans candidum fuit, ut antea, ſed friabile, odorem ſimilem empyreumaticum ſpirans.

4. Eadem fragmenta, repetitâ opera ex arena deſtillavi, injecta aquæ præter propter unciâ unâ in Recipiens pro meliore vaporis concentratione. Aqua exinde odore & ſapore imbuta eſt pariter empyreumatico, præter omne tamen ſalis ſpiculum, remanente in fundo Retortæ capite mortuo à præcedente nihil diſcrepante.

5. Floris in mortario lapideo pulveriſati ℥iij, *ad imitationem Becher. in ſupplement. 1. ad phyſic. ſubterran. c. 2.* oleo lini perfuſas in globulos formavi, & Retortæ inditas igne ſub finem fortiſſimè aucto, deſtillavi. Finitâ deſtillatione oleum in Recipiente offendi nigricans fœtidiſſimum, materiâ quadam,

dam, oleo congelato non absimili, intermixtum, in aquâ tamen solubili. Globuli autem calorem cinereum contraxerant, quos repetitâ aquæ simplicis affusione tam diu lavavi, donec leviore parte absumtâ, gravius & ad nigredinem vergens sedimentum remaneret.

6. Sedimentum hoc siccatum magnete tentavi, eodemque hinc inde circumducto pulvisculum extraxi verè ferreum, quantitate tamen exiguum, & ex integrâ sedimenti drachma, vix grani pondere gravem.

7. Floris ferri diversa frustula ignitione simplici calcinavi: Conversa sunt eadem in calcem maximè friabilem, colore â toto vix recedentem.

8. Alia ejusdem floris frustula candefacta, in aquâ simplici destillata extinxi. Calcem hæc dederunt prædicto non absimilem, solubiliore quâdam floris parte in aquâ relictâ, quæ post evaporationem iterum conspicua facta terram referebat albam, insipidam, calci in omnibus quam proximè accedentem.

9. Floris hujus calcinati & pulverisati portionem quandam assumsi, & diversis spiritibus acidis, è regno minerali petitis, injeci. Quilibet horum ingressum parare conabatur cum effervescentiâ frigidâ, sed impari solutionis successu. Aquafortis enim, & huic analogus spiritus Nitri compagem totam brevi temporis spatio discontinuabant, liquore remanente limpido & claro; cæteri verò, v. g. Spiritus Vitrioli, Sulphuris, & Salis, aliqualem saltem & poris suis proportionatam partem recipiebant, reliquâ intactâ relictâ, & ad fundum præcipitatâ.

10. Solutioni cum aquaforti adornatæ oleum Tartari per deliquium instillavi. Liquor exinde turbidus factus nubeculas albicantes effingebat, quæ facto saturationis puncto considebant, calcem post edulcorationem & exsiccationem flori crudo paulò asperiorem referentes.

11. Eidem solutioni cum aliquali aquæ portione dilutæ gallarum frustula injeci, colorem Mixtura obtinuit non atramentosum quidem, sed tamen infusioni simplici gallarum, spiritu acido etiam acuatæ longè obscuriorem, cuticulâ, iridis instar, variegatâ liquoris superficiem tegente.

12. Calcem ex solutione cum Spiritu Vitrioli factâ, & ex incuria præterque institutum in loco calidiori evaporatâ, residuam, aquâ simplici edulcorandam putavi, confectionem vitrioli artificialis tentaturus. Sed spe frustratus, ex liquore ad medietatem usque exhalato, Sal collegi informe saporis acidiusculi, & ex parte amaricantis; Reliquum verò liquoris decantatum & ulterius evaporatum instar Tincturæ Martis nigrescebat sapore dotatum quodammodò adstringente, & Sale specifico, terete, pili crassioris, seu setæ instar, semissem digiti non excedente, intermixtum.

13. Liquor hic residuus nigricans cum oleo Tartari per deliquium effervescebat, & sub reactionis actu odorem superius Nō. 2. 3. 4. indigitatum, spirabat. Peracto saturationis puncto sedimentum in fundum præcipitabatur, quod à liquore separatum & exsiccatum Tartarum vitriolatum æmulabatur, amaritie notabili præditum.

14. Crystalli teretes Nō. 12. descriptæ in aquâ simplici solutæ liquorem constituebant acidiusculum; Hoc filtrato pulvis remanebat insipidus, cinereus, colore ferrugineo intermixtus, qui magnetismo examinatus, nihil quod extrahi potuisset, habebat, per microscopium autem lustratus texturam præferebat, ex minutissimis Cylindrulis constantem, nominato jam ferrugineo corpore, ochræ haud absimili, interstinctus.

15. Calx Nō. 12. nominata, post edulcorationem super chartâ filtratoriâ expansa fornaci ab omni Martis inquinamento libero ad exsiccandum reponebatur. Præterlapso aliquot horarum spatio eadem ad siccitatis statum deventa, colorem quidem nativum candidum contraxerat, sed charta, in

ta, in locis, qui ambitum calcis hujus circum circa cingebant, colore atramentoſo maculata cernebatur, veſtigiis etiam in ſuppoſitâ alterâ apparentibus.

16. Abſolutâ hac Calcinationis immerſivæ ſpecie, cum ſpiritibus mineralibus inſtitutâ, placuit etiam ex regno vegetabili menſtruum in partes vocare, & aceto deſtillato ſolutionem tentare. Hoc ipſum autem, ut nonnulla acida Mineralia ſolubiliorem tantum Calcis partem in ſe recipiebat, reliquâ intactâ relictâ, & ad fundum præcipitatâ. Solutio dulcescebat, cum inſequente amaritie adſtringente; & poſtquam eadem per aliquot ſeptimanas neglecta ſtetiſſet, parsq; humiditatis ſuperfluæ exhalaſſet, in orificio vaſis continentis lanugo ſubalbida concreverat, ejusdem, cum ſolutione ipsâ, ſaporis.

17. A ſolutione deventum eſt ad ſublimationem, quâ mediante ex lapide hoc pulveriſato, & cum anaticâ portione Salis Ammoniaci remixto, flores producti ſunt, colore croceo interſperſi, odorem quodammodo ſulphureum, inſtar florum Hæmatitis ammoniacalium, diffundentes.

18. His factis Antimonium flore ferri Martiale reddere conatus ſum, & propterea Antimonii ℥j. in crucibulo fluenti floris pulveriſati æquale pondus commiſcui. Conſortium primò reſpuere videbatur Antimonium, florem in ſuperficie diu intactum relinquens; Sed igne ulterius aucto, ambo hæc corpora in unum quoddam coaleſcebant, cavernoſum quaſi & maximè nigricans, quo pulveriſato, & cum triplo nitri detonato calcem obtinui coloris ſublutei, ab antimonio martiali multum recedente.

19. Florem etiam huncce, cum duplâ parte Borracis miſtum anemiæ igni commiſi, crucibulum tegendo, & ignem ſat diu conſervando: verum nec regulini corporis aliquid, nec vitrum conſecutus ſum, ſed ſcorias albas friabiles, in ſuperficie nonnihil pellucidi, albidi, forſan Borra-

 cis

cis particulæ à reliquâ Maſsâ ſeparatæ & vitrificatæ habentes.

20. Tandem ſolutioni vitrioli fruſtula floris injicere volui præcipitationem Cupri moliturus. Turbabatur quidem ſolutio ochra copiosè ad fundum vaſis, ipſiusque floris latera præcipitatâ, ſed nihil corporalis metalli obſervare licuit. Interim ochra hæc flori præcipitanti adeò arctè combinabatur ut eidem etiam juncta in Aquaforti ſolveretur, alias ſola vel in hoc vel in alio ſtagmate minerali acido ægrè ſolubilis.

Ex quibus prælibatis omnibus exploratius jam pateſcere opinor ſubſtantiam lapidis hujus, ſub floris ferri nomine venditati, eſſe lapidem calcarium, ex aquâ in aëre libero petrefactum. Nam præter generandi modum ſuperius recenſitum, ipſiusque calcis ad lapideſcendum aptitudinem, quam poſt *Helmont. d. Lithiaſ. c. 3. & de febr. c. 9.* cryſtalli diaphanæ ex aquâ poſt elixationem calcis vivæ cornu cervi calcinantis reſiduâ, collectæ, *d. qu. vid. Vigan. in medull. Chym. p. m. 44.* lapisque in latomia calcaria Sileſiacâ, ante aliquot annos concretus, in Muſeo noſtro adhuc reperibilis, probabilem ſatis reddunt, experimenta ad unum ferè omnia hoc evincunt, utpote cognationem non proletariam cum iis habentia, quæ ſub examine calcis vivæ annotavit beatus *Ludovici, in Miſcellan. horum Decur. I. Ann. VI. & VII. Obſ. 244.* legenda. Quid enim amarities adſtrictoria, cujus Nō. 13. 14. mentio facta fuit, aliud innuit, quam veſtigium nitroſitatis ſalinæ in calce reperibilis? Quid odor graveolens quaſi empyreumaticus Nō. 2. 3. 4. 13. indigitatus, niſi progenies partium combuſtibilium cum ſalinis in eodem calcis ſaxo ſociatarum? Quid ſedimentum furfuraceum Nō. 2. memoratum, quam analogum quid materiæ floccoſæ, foliatæ, griſeæ poſt elixationem ſaxi calcarii & inſequentem evaporationem relictæ? Quid ſapor denique pſeudo-ſacharinus ſolutionis cum aceto factæ, ſaliſque Nō. 16. deſcripti, & ochra per Microſcopium Nō. 14. luſtra-

lustrata, quam calcem itidem, vel in aëre libero fatiscentem, vel maculis croci instar metallici rubiginosi interspersum æmulantia phænomena? Ut solutiones, præcipitationes & calcinationes reliquas sicco pede prætereaam, utpote tam evidentis cum calce communi similitudinis, ut vel ex iis solis asserti hujus veritas elucescere videatur. Quod autem lapis hic calcarius, floris nostri communiter sic dicti primarium constitutivum non omni prorsus metallo destituatur, unà cum atomis ferreis magnete Nõ. 6. extractis, color post immissionem gallarum factus obscurior Nõ. 11. & alius planè atramentosus Nõ. 15. floresque ammoniacales Nõ. 17. colore & odore croceo imbuti haud difficulter demonstrant, non obstante quod propter metalli exiguam præsentiam, & ab interjacentibus calcis particulis impeditam fusionem, nec Antimonii corpus Nõ. 16. nec vitrum ex Borrace fusum Nõ. 17. solitam Tincturam contraxerint.

Et sic perspectis lapidis nostri partibus integrantibus, facilè in eorum descendimus sententiam, qui præeuntibus magni nominis Medicis *v. g. Hœffer. in Hercul. Medic. lib. 3. cap. 5. pag. 169. & Velsch. in Observat. Physic. Medic. Hecatost. 1. Observat. 37.* floris hujus usum internum minimè reformidant, sed in quocunque sanguinis fluxu, maximè dysenterico, ad eundem tanquam ad sacram Anchoram confugiunt. Cum enim calcis particulæ, per diversam sitûs & connexionis mutationem, primò in aquæ pluvialis aut nivalis solutione, postmodum autem in iteratâ coagulatione, adeò inversæ fuerint, ut causticam omnem, anteà suspectam, indolem deposuerint, non tantum non corpori exitiales esse poterunt, sed potius propter texturam novam, præcipitantium mineralium configurationi simillimam, & aliqualem martis admixtionem ad imbibenda salia, in ejusmodi fluxionibus præternaturalibus excessivè peccantia, aptissimæ. Cui accedit, quod post ejusdem floris præparati aut calcinati ℈ß. ad ℈ij. pro ratione ætatis exhibitos eventus plerumque fortunatus

natus ſecutus fuerit, teſte eodem ſuperius citato *Velſchio*, propriâque experientiâ, anno præterito in quamplurimis dyſenteria epidemicâ laborantibus, confirmatâ. An autem ſpecifica quædam virtus lapidi huic inhæreat, determinare non audeo, contentus facultate ejus abſorbente, invertente & attemperante, reliquis, pro conſimili ſcopo in uſum vocatis æquali, ſi non ſuperiore.

[*A. 1688. 1. Januar. Vratislaviâ Norimbergam miſſa.*]

OBSERVATIO CXLIV.

D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.

Quartana pediluvio ſanata.

PEdibus cum univerſi corporis machina multum intercedere affinitatis, norunt illi, qui adminiculante Anatomia, artificioſam eorundem ſtructuram, atque arteriarum, venarum, nervorumque in eorum extremitatibus terminum, recurſumque intimius cognitum habent. Hinc & veteribus in more poſitum fuit in certi generis morbis pharmaca pedibus applicare, ceu in deliriis, cephalalgia, mania, febribus malignis, tuſſi aliiſque compluribus affectibus, de quibus Autores Medici uberius conſuli poſſunt, Ut latius hîc non excurram, atque in favorem conſenſus hujus plura conquirere videar argumenta, lubet aſſertionem hancce meam ſequente hiſtoriâ practicâ roborare. Literatus quidam, declinante Autumno, ante annos non ita multos *Quartanæ* paroxyſmis ſemel, iterùm, tertiùm corripitur. Medicinæ impatiens ob negotia domi foriſque expedienda, idoneum ſibi, febriſque amoliendæ ſpecificum poſcit remedium. In mentem venit egregius ille, multoque ſale conditus tractatus *de Sale D. Sophronii Kozakii, quô cap. 10. Sect. 12. p. m. 54.* profitetur, omnia ſymptomata febrilia mirè abbreviari,

viari, si horâ una alteraque ante accessionem pedes febricitantis in lixivium tepidum immerseris, immersósque in eodem custodieris, hacque methodo plures quartanas difficiles à se curatas fuisse, celebratâ pariter V.S., additâ quoque in rei fidem ratione, quòd in pedibus quiescant intermittentium morborum seminaria; itemque *p. 33.* pergit asserendo, quòd semen febris in extremitate venarum vix ad drachmam unam, imò grani unius tantùm ponderis invenire liceat. Hinc optimi autoris vestigia secutus pediluvium ex herbis quibusdam antifebriticis cum Alumine, Sale &c. in lixivio communi coquendis, diebus intercalaribus circa vesperam, diebus autem paroxysmi instante mox rigore, utendum. Quid fit? pediluvium hocce talis fuit energiæ, ut intra octiduum penitus penitusque cessaret paroxysmus, secutô semper à pediluvii hujus usu sudore copioso. Quare nil nisi optimo diætæ regimine hic quartanæ candidatus amplius usus absque recidivæ sequela convaluit. Idem se cum successu quoque aliquoties fecisse, pedes nempè in rigoris accessione in lixivium calidum immittendo, affirmat Exc. *D. D. Wedelius in Pharmac. Acroamat. l. 3. Sect. 2. c. 7. p. m. 352.*

OBSERVATIO CXLV.
D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.
Nonagenaria menstruata.

SExus sequioris proprium quasi est, ut à pubertatis annis ad senectæ incipientis annos, singulis mensibus, nisi vel morbus quidam obstet, vel uterô gerant, fluxum mensium patiantur ordinarium. Videas tamen hunc Naturæ ordinem non raró vel anticipando, vel postponendo inverti; ita, ut vel *quadrimæ* puellæ, notante *Tulpio Obs. Med. l. 3. c. 36. p. m. 255.* vel *sexennes*, observante *D. D. Wedelio Anno V. Dec. II. Ephemerid. Germ. Obs. 77. p. m. 184.* vel

undecennes, ex observatione *Timæi à* Güldenklee *Cas. Med. l. 4. cas. 13. p. m. 211.* ab eodem non sint immunes. In vetulis, tumulo licet proximis, pariter hunc naturæ lusum aliquando observare licet, dùm nonnullæ ad sexagesimum usque, quod ego notavi, quædam ad septuagesimum, aliæ ad octuagesimum ætatis annum, lunare hoc tributum solvere coguntur: Cujusmodi exempla apud *Fabric. Hildanum Centur. II. obs. 61. p. m. 135. Th. Bartholinum Hist. Anatom. Centur. III. hist. 90. p. m. 183. 4. itemq; in ejusdem Epist. Med. Cent. II. epist. 86. 7. p. m. 499. & Centur. IV. epist. 87. p. m. 498. Timæum à* Güldenklee *in Cas. Med. lib. 4. cas. 14. p. m. 214. Levinum Lemnium de occult. nat. mirac. class. 4. c. 24. p. m. 706.* aliosq; complures legi possunt. Admiratione autem non caret, tanquàm historia inter rariores rarissima, quæ sequitur.

Vixit hîc loci matrona quædam non infimæ conditionis, juvenilibus annis bis maritata, hinc ad mortis usque articulum vidua. Huic optimus DEUS id naturæ robur concesserat; ut maximam ætatis partem sine morborum insultibus libera agere posset, quæ vellet: instructa quoque eâ valetudinis integritate, viscerumque benignitate, ut potum, licet frigidissimum, cibosque difficillimæ concoctionis sine noxa & assumere, & perferre valeret, præterquàm quòd circa annum ætatis nonagesimum de quadam visus obscuritate, & languore conqueri cœpisset. Annum ætatis nonagesimum secundum supergressa nihil tale cogitans, iisdem per quadraginta circiter annos silentibus, perinde ac juvencula succi plena, experitur menses stato tempore fluentes, primò quidem sibi, aliisque formidine aliquâ inde incussâ, posteà verò, cùm nihil detrimenti inde sentiret, DEI arbitrio, naturæque extraordinariè sic ludentis cursui, re totâ commissâ. Continuante sic fluore hoc menstruo per anni spatium, tandem is imminui, imò sensim sensimq; evanescere cœpit, subsequente postmodùm omnimodâ visus privatione, non sine cordolio & lacrymis cognatorum, succedente unà febrili quodam

calore

calore cum aliis symptomatibus conjuncto, usque dùm viribus fracta, vitæque & annorum, quos quatuor supra nonaginta numerabat, satura, Anno 1686. d. 7. Febr. animam Deo redderet.

OBSERVATIO CXLVI.
D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.
Massa Pilularum Ruffi Odontalgica.

EGregiæ & compositionis & utilitatis esse *Pilulas* illas ab inventore *Ruffo* antipestilentiales dictas, hincq; in Pharmacopolia translatas, vel me tacente non ignorabunt Medici practici. Basin debent suam Aloe, ingredientibus pariter compositionem gummate Ammoniaco, myrrha, & succo limonum, à veteribus pro antipestifero medicamine commendatæ, nec à modernis fastiditæ. Quæ ipsæ pilulæ præter dotes alias, quas largiter possident, & hoc habent commodi, ut *dolores dentium* etiam acerbissimos mirè sopiant, & cum applausu ægrotantium usurpentur. *Utendi* autem *modus* hic est: solvuntur vel aliquot pilulæ, vel certa quædam pars massæ in aceto vini, liquorem solutum cum gossypio denti doloroso applicant, unde quantocyùs levamen non exiguum percipitur, experimentô tùm in aliis, tùm in me ipso plus vice simplici factô. Et hæc *massa pilularum Ruffi* ingreditur quoque massam illam Odontalgicam *à D. D. Bernhardo de Berniz in fasciculo II. Medd. singular. Tit. X. p. 77. Anno VI. Ephem. Germ.* annexo, literis consignatam, quæ sic componitur: ℞. *Vitrioli usti* ℨj. *Opii correct.* ℈ij. *Cortic. mandragor. Ol. philosophor. aa.* ℈ß. *Massæ pilul. Ruffi q. s. pro consistentia.* Fiat massa.

[*Gorlicio Noribergam 4. Jan. 1688. missa.*]

OBSERVATIO CXLVII.
D. JOH. BENEDICTI GRüNDELII.
Ex casu omnimoda memoriæ abolitio, remanente tamen intellectu in suo vigore.

PRosocer meus, Dominus Joannes Kalhamer de Raunach, dum Anno 1658. in Novembri Græcium proficisceretur, unà cum curru, in quo sedebat, violento motu dejicitur, ubi cistula quædam non adeo gravis supra occiput ejus cecidit, & quanquam neque ulla cutis læsio, neque acutus aliquis dolor fuerit animadversus, protinus tamen tanta rerum inducta est oblivio, ut neque locum, quo proficisceretur, neque negotia ibidem peragenda sciret amplius, hinc filium suum, de facto meum socerum de hisce sæpius interrogavit, & quamvis ad eandem quæstionem ultrà sexies responsum acceperit, rursus tamen ejusdem immediatè oblitus est: Verbo, ignoravit viam, in qua, & locum, ad quem pergeret, item diem hebdomadis, jentaculum sumptum, nomen suorum amicorum, imò & ipsius Augustissimi Cæsaris, & omnia alia, quæ tamen priùs fuerunt notissima. Has igitur inter miserias constitutus socerum meum, ità alloquitur: *Vides mi fili miserabilem meum statum, terrena enim omnia ex mea ceciderunt memoria, ut præter meum nomen, uxoris, & liberorum meorum nihil sciam amplius, similiter de cœlestibus mihi factum est, quorum omnis notitia, exceptâ sanctissimâ Trinitate, mihi pariter deleta est.* Posteà flexis genibus in publico campo hæc verba profert: *O immensa & Sanctissima Trinitas! Tibi gratias refero maximas, quòd in tanta rerum oblivione te adhuc possim agnoscere, tuumq; implorare auxilium; Te itaq; æternum Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum*

ctum profiteor, & profitebor usq; ad vitæ exitum; Unicum adhuc superest: Miserere. Socero interim meo ex commiseratione lachrymanti, & reditum ad lares suos pro congrua cura instituenda suadenti obedit tandem, & cum vix mediâ horâ in curru ob viam valde saxosam fuisset hinc & inde agitatus, subitò exclamat: *Lætare mi Fili, ex hoc instanti, rerum omnium rursus recordor, ecce negotium meum Græcii peragendum est apud hoc tribunal, advocatus talis &c.* Dum itaque ex omni parte meliùs se haberet, neque ullum capitis dolorem sentiret, inchoatum iter, versus Græcium rursus continuavit, & etiam salvus & incolumis eò venit, existimans, humorem aliquem in partibus cerebelli fuisse extravasatum, & tandem ope agitationis iterum discussum, unde tam subitaneum levamen. Vitam postmodum ulteriorem absque ulla memoriæ & intellectus debilitate feliciter peregit, donec tandem ferè septuagesimum annum complens, ex marasmo senili, & accedente insuper fluxu hepatico, usq; ad ultimum quadrantem optimè sibi præsens, piè in Domino obierit.

OBSERVATIO CXLVIII.

D. JOH. BENEDICTI GRüNDELII.

Febres intermittentes Epidemicæ Anni 1687.

MOrbi, quibus nostra Styria hoc anno fuit divexata, copiosiores se insinuabant in Septembri, quo tempore adeò grassabantur, ut solummodò Græcii in metropoli ultra 4000. ægrotorum ex Medicorum calculo simul & semel numerarentur, laborabant autem plurimi febribus intermittentibus, spuriis vulgò dictis, pauci continuis, paucissimi verò aliis morbis, qui tamen affectus

tam benigni erant, ut rariſſimè mortem induxerint. Cura intermittentium conſiſtebat in purgationibus, & venæ ſectionibus in principio morbi adminiſtratis, imò obſervatum eſt, plurimos ſolis catharticis ab initio datis fuiſſe curatos, & è contrà illis omiſſis diuturno tempore decubuiſſe, cùm tamen alioquin in hiſce, præſertim in Auſtriacis locis Medicus debeat cautè procedere in medicamentis electivè purgantibus, & illud *Hippocratis* bene conſiderare, *Sect. 1. Aphoriſ. 22. Concocta medicari oportet, non cruda, neq; in principiis morborum &c.* aliàs intermittentes degenerant peſſimâ metamorphoſi in continuas, quales lethiferas tragœdias aliquoties Viennæ contigiſſe ipſemet atteſtari poſſum. Cauſam hujus affectûs Epidemici nonnulli nimiæ fertilitati terræ, alii verò aëri à ſuo naturali ſtatu recedenti adſcripſerunt; non quidem inficias eo, annum iſtum fuiſſe fertiliſſimum, nam vinum in tanta copia ſuppeditavit inferioribus Styriæ partibus Bacchum, ut vaſa deficerent, & vindemiæ ex eorum defectu protraherentur: ſimiliter Pomona adeò liberalis fuit, ut multas arbores ex nimio fructuum pondere fractas viderim; imò & ipſum Regnum animale ſuum quoque addidit: Novi ipſemet prolificum & pauperem ruſticum, qui mortuâ in puerperio uxore, & nullam aliam hæreditatem præter trigeminos relinquente, coactus fuit eleemoſynas colligere, pro nutritione ſuarum prolium. Verùm huic fertilitati terræ tam copioſas febres non mihi præſumo adſcribere, dum multos obſervavi febricitantes, qui nec delibârunt arborum delicias, è contrà verò plurimos quotidie hos fructus in magna copia devorantes, & tamen à febribus immunes; hinc potius calculum do pluvioſæ aëris conſtitutioni, à qua cacochymici humores fuſi & exagitati, ſimileſque morbi inducti, de quibus *Hippocrates Sect. 3. Aph. 11. & alibi* videndus.

[*A. 1688. 13. Jan. Noribergam miſſa.*]

OBSER-

OBSERVATIO CXLIX.

D. CHRISTIANI LUDOVICI GÖCKELII,

De

Paralysi intentata incurabili.

Vitam & motum pari passu ambulare nemo ex Medicorum filiis ignorat. Hæc motu incipit, servatur motu, quô sive in totum interceptô, sive in tantum vita vel esse desinit, vel ducitur misera. Motum hunc in homine habemus duplicem, uti & in animalibus cæteris, â corde alterum, alterum à cerebrô dependentem, utrique spiritu elatere præside. Motus hic diversus equidem, non tamen sibi invicem contrarius observatur, conspirat amicè nec absque notabili machinæ corporeæ jacturâ divellitur; & ille tamen suos quandoque manes patitur, vitiô seu in movente, seu mobili, seu organis hærente. Quò propior igitur vitæ cum motu nexus est, eô citiorem remora hujus opem postulat, secus serò medicina paratur. Supersedemus jam enarrare anomalias motus primi, qui in massâ sanguineâ radicatur, totque periculis obnoxius est, quot venis gaudet pylarumque, quas pertransit, anfractibus. Sufficiat secundi meminisse ob excellentiam animalis dicti, ejusque symptoma peculiare brevi delineâsse manu. Vir quadragenario major temperamenti corporis cholerici, habitûs macilenti, restionis exercens opificium, ab aliquot annis ingruentis vestigia scorbuti sentit, salivam salsugine plenam, sitim immodicam, molestum cutis pruritum, sudores nocturnos & id genus alia scorbuticis familiaria perpessus. Opificio suo quamdiu præesse valet remedia detrectat. Elapsum abhinc triennium, quò vesicæ in reddenda & retinenda urina subitanea accessit imbecillitas, secuta alvi pigrities, dolores ob quatriduanam sæpiùs obstructionem colicos pariens, hinc & pedes vacillârunt, ut

ut absque scipione socio vix ac ne vix quidem incedere potuerit gressu tremulo. A sessione lumborum & ischiadis pandiculatio irritam quamvis crurum extensionem solicitat. Forte fortuna in empyrici tum manus incidit, cujus nescio, quibus malè feriatis remediis tentabatur successu tàm felici, ut imminens in consistentem verteretur paralysin inferioris, ut ita loquar, hemisphærii, planè incurabilem. Denegatô siquidem spirituum influxu nervi exhausti & tantùm non retorridi vivum quoad inferiora sceleton exhibent.

OBSERVATIO CL.

D. CHRISTIANI LUDOVICI GÖCKELII,

De

Virtute plasticâ fœminæ in utero gerentis.

PLura adhuc sunt, majoris, quàm primâ fronte putes; momenti, de quibus in Schola Medica opinionum serra reciprocatur, quorum tamen ignorantia ex objecti maximè culpa oriunda à scrutinio neminem deterreat. Gratulemur nobis nostroque seculo de tanta potiùs inventorum serie, neque de successu in rebus adhuc arduis desperemus. Ardua namque quæ pulchra, semper dies aliquid docet, ex collatis exemplis, observationibus, uno verbo τῷ ὅτι, affulget demùm ratio, seu τὸ διότι, veritus. Omnium oculis absconsa generatio fœtus in utero est, conjecturis plena, inque ipso scrutiniô attonitè miranda. In hâc suo quicquid ordine procedit & artificio plus quàm Dædaleo fabricatur. Perfectum opus partu editum videmus singuli, artificem, saltem proximum nescimus, nec nisi per transennam perspicimus. Embryo quamdiu in ergastulo suo fovetur, munimentis undique circumvallatus periculis minus exponi cernitur. Vivit vitam matris

matris potiùs, quàm ſuam, uno duobus ſanguine uno utrique velificante ſpiritu, ut immediatè haud facilè lædi queat, quanquam matris in ſe delicta fœtus innocens non rarò recipere cogatur. Teſtes omni exceptione majores ſiſto morbos, quos vocant, hæreditarios; mitto intemperiei & conformationis, ceu notiores: rarior eſt, qualem producimus, ſolutæ unitatis imaginatione plaſticâ embryoni affrictus. Gravida quatuor ultramenſes templum conſcendit, tumulum, cui oſſa Matronæ Nobilis inferenda erant, cum mulierculis curioſis aliis viſitatura. Adſtans incidit in ſtatuam Salvatoris crucifixi humi jacentem vulnusque inſculptum lateri & cum ſanguine emanante affabrè depictum defixis oculis contrectat, ut à fœminis, quas comites habebat, abſtrahenda eſſet. Puerperium deſtinatô tempore inſtat, filium enititur vulnere ſub pectore quaſi ſtudiô inflictô conſpicuum, quod ſanguinem lymphaticô humore mixtum (als ein Fleiſchwaſſer) ſtillabat, elapſis aliquot demùm hebdomadibus conſolidato. Quis quæſo manum, vel inſtrumentum pro dividenda cute in utero materno præſumat, niſi ridiculè, modus interim uti ſuas adhuc patitur difficultates, ita ab immaturis nunc proferendis rationibus abſtineô, ingenioſioribus Curioſorum animis relictâ hujus indagine, quorum ſi quis ſuam hâc in re Minervam experiri ſuſtinebit, in ſinum gaudebo.

OBSERVATIO CLI.
D. CHRISTIANI LUDOVICI GÖCKELII,
De
Excoriatione fœtus in utero.

OB affinitatem materiæ operæ pretium erit gravidam adducere aliam, quæ binos ante puerperium menſes tertiana exquiſita laborabat, curata per DEI gratiam feliciter, juſtô tempore puellam peperit cum cuticulâ

totâ pustulosâ, quam paulò post plenaria velut excoriatio excepit haud secus ac si fervida macerata esset cutis. Vita pusionis ob ἀτροφίαν totius periclitabatur, quam oleosis, in specie autem oleô lini tepefactô iteratis demulcendam vicibus suasi, constipatis ita & oblinitis poris cuticula regenerabatur infante ad ravim usque per aliquot dies noctesque inclamante præter spem superstite. Symptomatis hujus causa extra dubium fuit humorum, queîs embryo innatavit, fervor à calore febrili excitatus, cuticulam ante tempus solitum depascens, quæ, ceu mulieres nôrunt, partitis aliàs à partu vicibus secedere consuevit, (wenn die Kinder sich häuten) cui facilitando quotidianâ corpusculi inunctione hisce terris succurrunt. Cæterùm pater infanti nomen & omen dedisse videtur, vocatur enim Bruchheißner/ unde Criticus, quò vernaculâ in linguâ luderet, inveniret, ita nota in vulgus sunt vocabula, brühen/ bruchheiß/ quare sub finem seriis miscendo jocosa liceat jocari, dieses Kind ist gebrühet auf die Welt kommen.

[1688. d. 13. Jan. Norimbergam missa.]

OBSERVATIO CLII.
D. JOH. JACOBI WALDSCHMIDII,
Paracentesis hydropica.

Quamvis decantata illa Paracentesis, quam in asciticis commendant Practici, rariùs pro voto succedat, aut messem, semente illâ, dignam ferat, cogimur tamen subindè, eam in gratiam ægrotantis, & ne quid omisisse videamur, eam nolentes volentes instituere. Foemina, quinquaginta, & quod excurrit, annorum, tertianâ duplici confecta, tandem incidit in ascitem, varia variorum ex consiliis adhibita eludentem remedia. Ultimum in intempestâ illâ tempestate & microcosmi inundatione refugium quærebatur in Paracentesi, quâ in cubili ventis expositô, & ad

ad hoc quidem negotium inidoneô peractâ, novam reconvalescentiæ recuperavit spem, cùm jam meliùs habere videretur. Verùm spes hæc vix inchoata, exspiravit ocyùs, superveniente inopinatô rigore, cum ardore, inflammatione & intensissimo imi ventris, præsertim circa pubem, dolore, quibus cùm per sex vel septem dies conflictaretur, tandem fatis cessit. Quæri hîc solet, quæ gangrænæ hujus sit causa? Sunt, qui ad pororum anteà distentorum, ob seri effluxum collapsum recurrunt. Verùm cùm jam antè pori ad unum ferè omnes tum in intestinis, tum in abdominis musculis sint obstructi, quid illa abdominis subsidentia nocere possit, vix capio. Quapropter omnem ego culpam rejicio in aërem, qui, dum serum effluit, eodem tempore, qua datur via, ingreditur, (vacuum enim non dari, nec dari posse, ex Physica generali constat) & funesta hæc ludit dramata; quippe cùm paucioris minorisque agitationis capaces in concava ventris parte tunc oberrent vapores, particulæ aëris vi suá elásticâ partes membranosas, fibras & tubulos ita occupant, ut nec humoribus, nec vaporibus ullus ampliùs concedatur transitus, solô æthere, vel si mavis. minimis aêris particulis admissis, quæ fulminis instar, rigida illa salia, in poris tunicarum hærentia, convellunt, concutiunt atque exagitant, hisque armatæ, inflammationem, dolorem, atque gangrænosam putrilaginem producunt, id quod pluribus experimentis ope anthliæ pneumaticæ, ad probandam vim aëris elasticam â me sæpiùs institutis, illustrare possem, si locus & tempus id ferrent. Unde suspicari licet, ægrotanti admodùm proficuum fore, si tum ante, tum post peractam operationem, fortiora diaphoretica, fumosa, & vi agitatoria prædita, exhibeantur remedia, qualia sunt, Salia volatilia oleosa, Camphora, Theriaca, Vinum generosum &c. ut in locum seri effluentis, halitus è ventriculo & intestinis vicinisq; partibus suppeditentur, ipseq; aër vel non admittatur, vel admissus ob renitentiam quandam fluidorum, vim suam elasticam exercere nequeat.

OBSERVATIO CLIII.

D. JOH. JACOBI WALDSCHMIDII.

Anatome aquis submersorum.

HActenus creditum fuit, aquis submersos, multum aquæ deglutire, eamque per tracheam quoque admittere, atque tales ex repletione mori. Verùm, si attendere velimus, quid in campanâ urinatoriâ, in aquam immersâ contingat, vix ultra marginem aquam admittente, facilè erit determinare, aquis submersos, non ex aquarum mole, sed ob aëris defectum extingui, nam cessante respiratione, cessat sanguinis in circulum itus, ipsa autem respiratio vel in momento sufflaminatur, cùm nec aër egredi, nec aqua ingredi possit, hinc in submersis ne guttulam quidem aquæ in ventriculo aut in thorace reperire unquam licuit.

OBSERVATIO CLIV.

D. JOH. JACOBI WALDSCHMIDII.

Opii dosis insufficiens nocet.

QUi Opium exhibent, illud in ea dare debent dosi, ne vis somnifera à spirituum motu penitùs superetur: vidi enim, quod ægrotantes tunc graviùs affligantur, ipsique spiritus ab inquietudine magis depauperentur, vigiliæ & delirium augeantur, & sitis intendatur. Observandum id præcipuè erit in Tincturis Opii; dantur enim, quæ intra amplissimum ambitum dotem suam continent, dantur admodùm concentratæ & quæ sub paucis guttulis illud promittunt, quod aliæ drachmis pollicentur. Sic Tinctura Opii sive Essentia anodyna *Zwölfferi* datur à ʒj. ad ʒiij, cùm *Sydenhammiana* à guttulis vij. ad xv. vel xx, si non meliori saltem pari detur successu.

OBSER-

OBSERVATIO CLV.
D. JOH. JACOBI WALDSCHMIDII.
Tumor mammæ ſcirrhoſus.

PUerpera expoſuit ſe aëri frigidiori, atque inde, non quidem adeò dolentem, ſed ad contactum admodum durum contraxit in mamma tumorem. Tentabantur varia, inter quæ cataplasma ex pane ſecalino & eſſentia abſinthii, benè tulit; verum, cùm & hoc exſpectationi minus ſatisfaceret, tandem impoſitum fuit emplaſtrum cinnabarinum, ex cera, cinnabari, & oleo lini paratum, quod ad lac abſumendum, & coagulatum diſſolvendum, vix par habebit, nam & hoc aliquandiu adhibitô, tumor in totum diſparuit.

[1688. Menſ. Januar. Noribergam miſſa.]

OBSERVATIO CLVI.
D. GOTTOFREDI SCHULTZII,
De
Eclipſi Solis, quæ contigit Vratislaviæ 1687. d. $\frac{1}{11}$. Maji.

NOn poſtremam ſcientiæ phyſicæ partem conſtituunt ea, quæ de cœleſtium corporum admirandis motibus, & ex his emergentibus variis apparentiis divina nobis Aſtronomia ſubminiſtrat. Inde neutiquam vitio verti poſſe Curioſis Naturæ Scrutatoribus arbitror, ſi, ex uberrimo ejus penu ſublunari depromtis jucundiſſimis obſervationibus, ſubinde unam alteramve cœleſtium Phænomenorum, ad majorem nobiliſſimæ iſtius ſcientiæ perfectionem

nem momentum aliquod afferentium, historiam interse- rant. E quarum numero cum etiam præsentem nuperrimæ Eclipseos Solaris, quæ die $\frac{1}{11}$. Maji horis pomeridianis accidit, observationem esse confidam, lubens eam hìc communico. Idque eò magis, quod sciam hunc Solis defectum non solùm ab iis, qui ab *Andreæ Argoli* Ephemeridibus toti pendent; sed etiam ab aliis, *Longomontani Danicas*, *Bullialdi Philolaicas*, & *Lansbergii* novas Tabulas æstimantibus Astronomis, Germaniæ nostræ invisibilem prædictum, adeoque à plerisque neglectum esse. Quin ipsæ etiam immortali laude dignissimi *Kepleri Rudolphinæ Tabulæ* (si eis presè insistas,) non nisi in australioribus Germaniæ Provinciis quædam ejus vestigia conspicua fore spondebant; nobis, aliisque, qui eam Germaniæ partem, quæ 50° Latitudinis boreæ superat, habitamus, nihil omnino spei reliquum faciebant, quoniam Eandem latitudinem hancce ferè limitem Umbræ lunari versus septentrionalem plagam in hâc Eclipsi constituebant. At vero longè aliter evenisse præsens hæc observatio testatur, utpote quâ constat, sesqui-digitum ex disco solari nostro visui ereptum fuisse: nullumque est dubium, quin obscurationis hujus vestigia quædam etiam in iis Germaniæ Provinciis, quas Mare Balthicum alluit, deprehensa sint, si modo (de quo mihi adhuc dum nihil constat,) eidem attendere alicui volupe fuit.

Quantum vero commodi ad emendandas Hypotheses ex talismodi observationibus, (meritò propterea publicandis,) accedere queat, rectius norunt Astronomi, quàm ut quicquam hâc de re hìc addere opus sit. Meum est observationem ipsam, ope Quadrantis cubitalis & Tubi tripedalis habitam, nunc subjicere.

Cæte-

Ordo Phasiũ.	Quãtitas Phasium.	Tempus æstimatũ	Altitudines Solis.	Tempus correctũ.	Animadvertenda.
		H ′ ″	° ′	H ′ ″	
	Digiti Ecliptici.	2 36 10	44 58	2 34 46	Initium non eſt obſervatum, quòd ſerò nimis in ſpeculam adſcenderim.
		2 42 35	44 10	2 40 44	
		2 45 20	43 42	2 44 12	
	$1\frac{1}{6}$	2 58 0		2 56 30	æſtimativè.
1.	$1\frac{3}{8}$	3 5 30		3 4 0	
2.	$2\frac{1}{2}$	3 14 0		3 12 30	Maxima Obſcuratio paullo citiùs ingruit, vix tamen $1\frac{1}{2}$. D. major fuit.
3.	$1\frac{1}{4}$	3 16 10		3 14 40	
	1	3 20 0		3 18 30	æſtimativè.
	1	3 22 0		3 20 30	æſtimativè.
4.	$0\frac{3}{4}$	3 28 0		3 26 30	
5.	$0\frac{1}{2}$	3 30 0		3 28 30	
6.	$0\frac{1}{3}$	3 33 30		3 32 0	
7.	$0\frac{1}{5}$	3 36 30		3 35 0	
	Finis.	3 38 30		3 37 0	Finis punctũ in tabulâ obſervatoriâ diſtitit ortum verſus 85. grad.

Cæterum, monendum eſſe puto, me initium Eclipſeos non obſervaſſe, ideo, quòd ſerius juſtò Cameram obſcuram ingreſſus fuerim, ſocio in talibus exercitato, qui, dum ego altitudines ſub dio captabam, in illâ ſoli attendiſſet, deſtitutus: deinde eas ſaltim Phaſes numeratas, ac in ſchemate delineatas eſſe, quas ope trium punctorum, in umbræ peripheria notatorum, certò determinare licuit: reliquas ſolo oculorum judicio æſtimativè captas eſſe. Proportionem Diametrorum Solis

Solis & Lunæ in hâc exiguâ Eclipsi determinare minimè tutum esse duxi, siquidem arcus peripheriæ Lunaris nimis parvus de vero centro certos nos neutiquam esse sinit. Quod vero finitâ Eclipsi nulla Solis Altitudo, prout decuisset, capta sit, causa fuit motus Horologii oscillatorii, ab incidente quodam externo me, dum Quadranti accommodando intentus eram, non advertente, inhibitus.

Fig. LXIII.

OBSERVATIO CLVII.

D. GOTTOFREDI SCHULTZII,

De

Ranunculo viridi arboreo.

QUamvis ab omni ferè ævo in perficiendâ naturali Animalium Historiâ hujus Philosophiæ cultores sedulam navaverint operam, à magnis Regibus ad id quandoque instigati, quod de *Aristotele* olim ab *Alexandro M.* & nupero seculo de *Gyllio* & *Bellonio* à *Francisco I.* Galliarum Rege sumtibus ipsis dignis adjutis, historiæ testantur: nihilominus valdè mancam & in plerisq; affectam potius quàm perfectam eam ipsam deprehendit, quisquis hâc ipsâ Philosophiæ parte animum imbuere allaborat. Et sanè, si quæ alia, certè hæc ipsa Physicæ pars difficulter admodum excolitur, cùm pleraque quæ hùc faciunt, ab Agricolis, Venatoribus, Piscatoribus, aliisque id genus hominibus agrestibus, rudibus, imperitis, ad talia minus attentis, aut traditionibus fabulosis præoccupatis, sæpè etiam ad mendacia & ad fallendum pronis, accipere & in commentaria redigere oporteat. Hinc curiosus Naturæ investigator meritò, quotiescunque sese occasio offert, sedulò observat, aut à fide dignis observata annotat, quæ ad augendam provehendamque

que hanc ſcientiam quocunque modo facere novit. Mihi hâc vice quædam, quæ circa Ranarum illam ſpeciem, quæ, quia arboribus plerumque inſidet, gratove virore frondes provocat, Græcis δενδροβάτης, Germanis Laubfroſch audit, notaverim, in medium conferre animus eſt.

Aluit Chirurgus quidam noſtras G. S. per integrum ferè octennium Ranulam hujusmodi, primo ſtatim vere captam, intra vitrum cylindriforme, qualibus ad adſervanda condita officinalia utimur, reticulo tectum, cui tempore æſtivo graminis recentis, hyberno vero fœni madefacti nonnihil immittebat, muſcis per vices injectis, quas ore hiante venari peritiſſima erat. Hyeme, quâ ſpatio quatridui vix unâ alterâve muſcâ, ſollicitè conquiſitâ, ſuſtentabatur, macreſcebat, valdeque attenuabatur: æſtate vero appropinquante, cum muſcæ culicesque uberius ſuppetebant, habitiore rurſus erat corpore. Totas vero hyemes viva, & ad captandam prædam alacris, perſtabat, eò quod intra hypocauſtum detenta, frigoris inclementiam minimè perſentiſceret. Nonnunquam æſtivo tempore, inſtante pluviâ brexare audiebatur, & quia lautius tunc habebatur, præter ſolitum intumeſcebat: tunc ſibi ipſa medicatura, poſteriores pedes hypochondriis, (ſi quidem in ranis eas ſic nominare fas eſt,) applicabat, magnoque conatu vomitum ſibi concitabat, quo mucum album viſcidum excernebat. Exemta quandoque ex ergaſtulo ſuo, hinc inde ſaliens, poſticâ corporis parte humorem quendam limpidum abs ſe ejaculabatur: alvi verò excrementa omnia nigra & grumoſa emittebat. Tandem octavâ hyeme, cum muſcæ penitus deficerent, ipſa contabeſcens interiit.

Conſtat ergo hâc obſervatione Ranas, ſi non alia omnia animalia, quæ hyeme mortuorum inſtar ſine vitâ ac ſenſu in cavernis deliteſcunt, non quâdam naturæ ſuæ neceſſitate; ſed potius, ob alimoniæ defectum frigorisq; vehementiam, ſeſe condere, ac vitæ actu ſecundo, quem vocant, carere:

carere: conſtat etiam animalculum hocce longævum ſatis eſſe, ſiquidem è quadrupedibus ſint, qui ætatem hanc vix ferant; nec dubium eſt diutius Ranam hanc ſuperfuturam fuiſſe, ſi alimonia neceſſaria ſuppetiiſſet. Eadem etiam confirmant relationes eorum, qui in calentium aquarum fontibus, media etiam hyeme, viventes ranas ſe vidiſſe perhibuerunt.

Inter ranas venenatas, quamvis gradu mitiore, hanc ipſam earum ſpeciem aliqui Zoologorum reponunt; quodnam vero earum venenum ſit, nemo, quod ſciam, oſtendit; de liquore ejaculato, ut ut ſuſpicio aliqua eſſe poſſit, nihil tamen affirmare audeo, quoniam experimento deſtituor.

OBSERVATIO CLVIII.
D. GOTTOFREDI SCHULTZII,
De
Cinnabari per præcipitationem viâ humidâ parabili.

EX Sulphure & Mercurio intra terræ viſcera Cinnabarim componi, Experientia, quâ hanc in illa facili negotio rurſus reſolvunt, docuit Chymicos, qui naturam imitantes, ex illorum mixturâ ope ſublimationis artificialem, tùm vulgarem illam mechanicis notam, tùm nobiliorem, ex antimonio conficere didicerunt. Aſt per præcipitationem ex liquore ſulphureo ſine igne violentiori Cinnabarim parandi modus paucis fortaſſis hucusq; innotuit, ideòque non ingratum fore Curioſis confido, ſi, prout manu meâ aliquoties rem feliciter tentavi, candidè aperiam.

Accipe Mercurii currentis optimè depurati q. v. (v.g. ℥ß) huic in vitro anguſtiſſimi orificii affunde Tincturæ Sulphuris volatilis, ſive liquoris permeantis Boylæi ℥ß: vitroque, quod ultra

ultra medietatem repletum esse non debet, benè munito, creberrimâ agitatione, sæpiùs de die iteratâ, Mercurium in atomos redige; sic ipse primò nigrescet; continuatâ verò per vices conquassatione, leni digestionis calore accedente, intra dies aliquot in pulverem rubicundissimum cinnabarinum convertetur; ipse verò liquor, omni odore ac graveolentiâ privatus, supernatante cuticulâ salinâ, limpidissimus evadet.

[*Vratislaviâ 1688. d. 17. Januar. Noribergam missæ.*]

OBSERVATIO CLIX.

D. CAROLI JOSEPHI MÜLLERI.

Lochiorum immoderata eruptio in puerpera, cui secundinæ aliquando vi fuerunt avulsæ.

MUlierem novi, quæ primipara ante aliquot annos cum summâ difficultate peperit. Secundinæ verò tunc in utero hærentes ac subsistentes à Chymico quodam in arte suâ, quam his Chirurgorum & obstetricum operibus magis exercitato, vi avulsæ ac ereptæ sunt, magnâ vi sanguininis profluente. Tum illa medicamentis à Chymico eodem subministratis sanata est, ita tamen, ut imposterum sterile futurum conjugium videretur; & maritus liberorum acquirendorum spem ferè omnem abjiceret. Nam quatuor jam anni effluxerant sine argumento ullo conceptionis. Tandem DEUS annuit votis, ut gravida redderetur. At à partu statim sanguis tanta erupit copia, ut de vita actum esse videretur. Tum Cognatus ejus ad me venit, petens rememedium, si quod afferre possem, summæ & extremæ necessitati. Illicò dedi mixturam sumendam ex Aq. Cinamom. Cydoniat. Burs. Pastor. Essent. Flor. Hyperic. &c. cum pauco Lau-

dani Joëlis Langelotti (in Epiſt. ad Præcellentiſs. Naturæ Curioſos, de quibusdam in Chymiâ prætermiſſis, deſcripti) & ægra convaluit. Hîc inquirere in cauſam poſſem, cur poſteriori hoc partu nemine vim ullam adhibente tantum ſanguinis emanaverit; an fortè uterus ita læſus fuerit violentâ avulſione ſecundinarum in primo partu, ut poſteà cicatrix refricaretur extenſione vehementi matricis & pariendi conatibus. Inde enim rupti aut expanſi fines arteriarum & venarum ſanguinis copiam dimiſerunt. Sed & hoc Doctiorum judicio & exiſtimationi relinquo, mihi enim ſatis eſt rem ipſam potiùs, uti geſta eſt, commemorâſſe.

OBSERVATIO CLX.
D. CAROLI JOSEPHI MÜLLERI.
A Dyſenteria abortus.

JUvencula fœmina gravida inde à tribus menſibus Anno M. DC. LXXXVI. Octobri menſe, ex eſu fructuum horariorum & uvarum Dyſenteriâ corripitur tam atroci, ut ſingulis horis duodecies magno cum cruciatu diu noctuque dejiceret, & dejectionum numerus nycthemeri ſpatio ad trecentas excreſceret. Septiduum verò jam affligebat morbus, cùm inopinanter ſanguis utero fluere incipit horâ decimâ noctis, certiſſimo metu futuri abortus. Veruntamen ruri degens ægra quid agendum ſit, neſcit: neque enim me, neque obſtetricem vocare poterat, quòd eſſemus in urbe. Manè adveniens illuc debiliſſimam invenio. Pariendi niſus omnes jam præterierant. Obſtetricem accerſiri juſſi, & intus pulverem quendam ſecretum in Aqua Pulegii, dedi, extus verò ungi ægrotam curavi, & paulò poſt puerulum mortuum enixa eſt. Tum ipſam aliis remediis præcipuè Conſ. Roſar. rubr. antiq. cum Flor. Muſci terreſt. Clavat. Priap. Cerv. Laud. Opiat. Langelott. & Sperm. Ceti, (cujus uſum Excellentiſſimus

D. Joh.

D. Joh. Henric. Köſſerlin olim Univerſit. Friburg. Brisgoiæ nunc Conſtantienſis Rector Magnif. attollebat) ut & clyſteribus conſolidantibus, perſanavi. Quâ occaſione recordor aliquando virum ſeptuaginta octo annos natum & dyſenteriâ quoque laborantem, ut multum ſanguinis & puris excerneret, ſolô iteratô clyſtere traumatico, internèq; Pilulis Exii duabus exhibitis, medicinas enim alias omnes averſabatur, ſanitatem priſtinam recepiſſe.

OBSERVATIO CLXI.

D. CAROLI JOSEPHI MÜLLERI.

Ab intemperato frigidæ potu in dyſenteria ſpinæ dorſi contractio & incurvatio.

Nota eſt mihi Monialis virgo, quæ ante complures annos dyſenteria correpta plurimum ſitivit. Hæc igitur ſitis pertæſa aquæ frigidæ menſuram ferè integram ebibit. Quô factô moleſtia, ut putabat, ſedata eſt: noctu cubabat incurvata in lecto & dormiebat. Manè autem experrecta curva manſit, nec ſeſe erigere potuit, nervis contractis. Et ab eo tempore per octennium jam curva prorſus incedit capite ad ultimas usque coſtas demiſſo, quod attollere nequit. Cæteroquin floridi & venuſti coloris eſt, ac benè valet; ante annum tamen paſſa eſt fluxum hepaticum. Conferatur *Ephemer. Cur. An. II. Obſ. XXXIX.*

OBSERVATIO CLXII.

D. CAROLI JOSEPHI MÜLLERI,

De

Calculis variis, ac inprimis aure excretis.

A. R. P. Wilhelmus Redinus à Biberegg, Religiosus percelebris Monasterii Maristellensis à multo tempore nephritide laborans plures calculos variè formatos cum lotio reddidit. Quod verò longè arbitror rarissimum, idem ex aure sinistra posteaquã hæmicraniam ejusdem lateris vehementissimam sustinuisset, lapillos acutos cum pure & sanguine prodeuntes exemit. Ex his undecimum, cùm Walterschwilæ cum Reverendissimo D. Abbate Maristellensi ibidem tunc temporis curam balnei suscipiente pranderem, prodeuntem ipsimet vidi, cujus balnei paucis mentionem facit Excellentissimus *D. J. Jacob Wagner* Med. Tigurinus in suâ *Helvetiâ curiosâ*. Virum alium religiosum nosco doctrinâ & œconomiæ peritiâ insignem, qui podagricis, chiragricis & calculosis doloribus nephriticis alternatim afficiebatur. Ante aliquot autem annos internis & externis remediis convenientibus adhibitis, calculus in urethram usque propulsus est. Qui cùm ibidem hæreret, nec aliter aufferri posset, rumpendus fuit forcipe peculiari, & ex angustiis eximendus.

OBSER-

OBSERVATIO CLXIII.

D. CAROLI JOSEPHI MÜLLERI.

Pituita sive Mucus concretus & gelatus instar spermatis ranarum, abortu editus cum grumis sanguinis.

QUod Excellentissimus Vir, *Georgius Hannæus Ephem. Cur. Dec. II. An. IV. Observ. 115.* annotavit, annum hujus seculi octogesimum quintum gravidis & puerperis valde noxium & perniciosum fuisse, id nostræ quoque oræ in Helvetia experiebantur. Antè enim multo tempore vix tot puerperæ aut sunt mortuæ, aut partus ediderunt infirmos & vitiosos, aut alia rariora ipsæ senserunt mala, quam illo ipso; ut plane tunc nostra atmosphæra perinde atq; in Dania affecta fuisse videatur. Nisi hujus rei causas in communem quandam victus affectionem, quæ & ipsa tamen ab aëris inquinamento originem traxerit, referre malimus; sic ut prægnantium quidem corpora alias plerumque languida, & levioribus quoque injuriis obnoxia, exinde lædi potuerint, aliorum hominum valetudo non item. Id quod nihilominus curiosioribus examinandum & dijudicandum relinquo, contentus inpræsentiarum memorabilem historiam hanc addidisse: Honesta uxor viginti novem annos nata, trium liberorum mater, cum anno M. DC. LXXXV. mense Octobr. denuo se gravidam inde à quatuor mensibus putaret, quippe & menstrua defecerant, & appetitus prostratus erat, & alia aderant signa conceptionis: tum subito sanguineus humor è muliebribus fluere cœpit ei tanta copia, ut sæpius in deliquium animi laberetur, territa imprimis hoc intempestivi partus nuncio. Tandem loco fœtus tria sanguinis concreti frusta pugni magnitudine enixa est, & cum illis materiæ mu-

cosæ & quodammodo pellucidæ, sed coagulatæ instar spermatis ranarum ingentem globum, æqualem fere puerili capiti & figurâ non absimilem. Quem obstetrix exceptum monstrosæ rei novitatem stupens, cum tale quid se nunquam vidisse affirmaret, mihi etiam monstravit. Interea, ægrotæ pallidissimæ & quæ animam iam iam agere videretur, utpote manum, quam petebam, præ languore mihi porrigere non amplius valens, exhibui Tincturam coralliorum, aquam confortantem perlatam ex aq. cinamom. cydoniat. extract. rad. tormentill. c. Catechu præparat. &c. Quibus adhibitis ægra vires paulatim recepit, & convaluit. Dimidio anno post in idem malum rursus incidit, nisi quod trium frustorum loco duo tantum sanguinis concreti ediderit, & loco unius globi mucosi, aliquot frustula ejusmodi concretæ & gelatæ materiæ excreverit. Illam tunc quoque sanavi feliciter. Tandem de plena hujus mali remotione cogitans, internam uteri læsionem suspicatus, quâ talis molestia foveretur, & conceptio corrumperetur, internè suasi usum traumaticorum, ac præterea extrinsecus injiciendum decoctum vulnerarium cum ejusmodi siphone, qualem Excellentissimus *D. Volkamerus Ephemerid. Cur. An. IX. & X. Obs. 62.* depinxit, quem è ligno fieri curavi. Decoctum hoc melle rosato addito ter de die in uterum calidè immisit, tandemque sanitatem ita recuperavit firmam, ut postea puerum sanum, omnibusque numeris absolutum, qui adhuc vivit, magna cum omnium admiratione pareret.

[Tugio Helvet. ad Exc. nostr. Pythagoram, & hinc 1688. d. 17. Januar. Noribergam missæ.]

OBSER-

OBSERVATIO CLXIV.
D. JOHANNIS MAURICII HOFFMANNI,
De
Partu mendoso hydatidum.

MUlier in vicino oppido Lauff, nomine Elisabetha Sussneria, 24. annos nata, cùm secundô conjugii annô puerum sanum naturali partu enixa esset, tertio insequente exactô ex mensium suppressione, ventris tumore, mammarum turgescentiâ, aliisque vulgaribus indiciis certam imprægnationis spem concepit, quam tamen dubiam reddidit non multò post, scil. elapso bimestri, superveniens sanguinis ex utero fluxio, per 3. 4. vel 6. dierum intervalla subindè inopinato reversa, nullâ Machaonis arte sese coërceri passa: aluit nihilominùs conceptam spem mulier, ex ventris in omnem dimensionem excrescentis amplitudine ejusdem certitudinem infallibilem sibi promittens, sitis intereà perpetuò molestum ardorem quotidianô aquæ potu restinguere coacta, ideò quòd cerevisiam ventriculus indignabundus vomitu statim refuderit. Et ecce vix prætergressis 18. septimanis mense Juniô anni proximè præteriti misera parturiendi doloribus correpta vehementissimis, Lucinâ in vota vocatâ, mox peperit quatuor repetitis vicibus innumeras vesiculas membranaceas sive hydatidas lymphâ nitidissimâ repletas, ad instar spermatis ranarum ope fibrarum connexas, variâque magnitudine modò nuces avellanas, vel maturas uvas, modo pisa, modo piperis grana adæquantes, alterô die à me visas; super easdem autem vascula sanguifera purpureorum filorum specie excurrebant rara atque exilia, in truncos peculiares neutiquam coëuntia, per intervalla tamen hinc inde emergentia cernebantur corpuscula quædam glandulosa, aut acinuli potiùs glandulosi. Ceterùm exclusis

istis vesiculis, insignis amplitudinis situlam replentibus, ob copiosum subsecutum sanguinis ex utero profluvium, citrà tamen ullas secundinas rejectas, in summam virium prostrationem ægra delapsa est, medicamentis & victu laudabili dein refocillata.

SCHOLIUM.

PArtus, qualem hîc memoravi, præternaturalis & mendosus, ab aliis quoque Viris eruditissimis similis jam dum observatus legitur, sicuti patet ex Viri Clarissimi *Cornelii Stalpartii* Medici Hagiensis Observationum rariorum Medico-Chirurgicarum non ita pridem editarum Centur. I. Obs. LXX. p. 301. & seq. atque Autoribus in Notis ad dictam Observationem allegatis. Jam verò non ingratum B. L. fore confido, si ulteriùs declaravero, 1. quomodo partus hicce à simili aliàs observato distinctus fuerit? 2. unde hydatidum eodem exclusarum tantus proventus ortum habuerit? Quod igitur primum concernit, à *Cl. Stalparto* descriptus pseudopartus hydatidum post novem demùm menses obtigit, cumque illo solicitante per totum triduum obstetrix frustrà auxilium ferre allaborâsset, alia in consilium vocata, magnam demùm eduxit copiam hydatidum, racemorum more sibi invicem juxta vasa ampliora adhærentium; partus autem in observatione nostrâ propositus citiùs, nempè finitô quartô à conceptione imaginariâ mense accidit, neque hydatides extractæ, sed matris propriô subveniente nisu exclusæ sunt, & quidem quatuor distinctis vicibus ejusmodi hydatidum acervus quasi prodiit. *Christophorus à Vegâ* l. 3. Sect. 10. cap. 13. art. med. sextô imprægnationis mense ultra septuaginta saltem, sed castaneæ magnitudine pares, à muliere prolatas aquosas vesiculas contemplatus est: in nostrâ observatione innumerus talium, eam tamen magnitudinem haud attingentium, fuit numerus. *Valleriola* lib. 1. observ. 10. exemplum habet mem-

membranaceæ massæ, vesiculis tanquam ovis piscium aquosô & subflavô liquore plenis, nec non fœtentibus refertæ; *Mercatus* etiam l. 3. cap. 8. de mulierum affectibus meminit substantiæ membranaceæ globosæ, aquosis bullis rotundis, tumidis, pellucidis plenæ aliquando cum sanie fœtidâ & dilutâ à se in uxore bibliopolæ cujusdam aliisque neotericis pluribus visæ: Non minùs adducit observationem *Nicol. Tulpius* lib. 3. cap. 32. cujusdam mulieris, quæ menstruis inordinatis aliquandiu afflicta, peperit tandem pinguem massam, continentem in se innumeras vesiculas refertas partim aquâ croceâ, partim solô spiritu: In nostrâ præmissâ observatione, nec ejusmodi massa vel membranacea vel pinguis nec aqua crocea sensibus se ingessit. Adhæc in Zodiac. Medic. Gallic. anni 3. fol. 73. consignata à *Cl. Picart* historia de muliere, diversa quædam à nostrâ observatione continet, ibi siquidem nullus sanguinis fluxus præcessit, vesiculas quoque ligamentum annexuerat loro cuidam, aut vasi ejusdem ferè longitudins, cujus est brachium, adeò ut minimæ illi proximiores essent, majores ampliùs dissitæ. Lorum autem, cui tanquam mesenterio affigebantur, constructum videbatur ex plurimarum divaricationum vasorum conjunctione, originem è carneâ massâ placentæ haud multum dissimili, ac secundinarum partem constituentes, ducentium. Sic & Anatomicus exercitatissimus *Joh. de Muralto* in Scholio ad Observat. 95. Decur. II. Ephemerid. Naturæ Curiosorum Ann. II. pag. 237. ex communicatione Celeberrimi *Wepferi* mentionem facit mulieris, quæ cùm per septimanas tredecim gravidam sese putâsset, erumpente sanguinis fluxu diuturnô & copiosiori, paulò post decem sibi cohærentes vesiculas aqueas, acinorum uvarum mediocrium magnitudine, moxque ingentem numerum harum vesicularum exclusit: aderat verò simul epar uterinum uti fœtui 24. septimanarum &c. hydatides contrà nostræ nulli placentæ perfectæ per vasa cohærebant, corpuscula quippe glandulosa aut acini potiùs

tales ſolùm aderant; nec molâ carneâ hydatides nobis viſæ ſuffultæ, quale exemplum allegatus de *Muralto* ſubjungit. Prope tamen Obſervationi noſtræ accedunt, quæ Viri Clarisſimi *Daniel le Clerc* & *Jacobus Mungetus* Med. DD. in Bibliothec. Anatomic. ſingulare ipſorum ſtudio editâ Tom. I. Part. I. p. 474. referunt de Matronâ Genevenſi, quæ annos 30. nata, & puerperio pluries jam feliciter defuncta, in quarto graviditatis menſe ſeſe verſari putans, (quanquam per totum illud tempus aliquid ſanguinis ab ipſius utero perpetuò deflueret) Anno ſupra milleſimum ſexcenteſimum octuageſimo primo die 15. Martii poſt dolores inſtantis partus immaturi prænuncios aliquamdiu perpeſſos, imò & frequens animi deliquium, largumque ſatis cruoris fluxum ingentem veſicularum & veluti ampullarum acervum enixa eſt; quamdiu duravit dies tamdiu veſiculæ excretæ, adeò ut pelvis ſtannea profundior eos omnes vix capere poſſet: pellucidæ admodùm erant, & diſruptæ liquorem limpidum continebant. Sequente die ejusmodi excretio omninò ceſſavit, at non item hæmorrhagia, quæ per aliquot adhuc menſes moleſta fuit. An tales etiam viſæ ſint *Aëtio*, qui Contract. Medic. tetrab. IV. Ser. IV. cap. 79. hydropem uteri deſcripturus, aſſerit generari aliquando in ipſo corpuscula quædam, veſicæ fellis ſimilia, in quibus humor colligitur, qui effuſus viſcidus ac aquoſus eſt, certò determinare haud licet. Reliquum eſt, ut ad ortum hydatidum â me viſarum indagandum me recipiam, quem quidem à lymphâ non ſine ratione derivare licebit, quippe & color earundem, & humor incluſus lymphæ proſapiam uterque oſtenderat. Idcircò ſuppono ab admiſſo ſeminis virilis genitali fermento in muliere nominatâ uteri ſubſtantiam membranaceo-glanduloſo-nerveam non tantùm intumuiſſe, ſed & cavernulas loculos proprioſque ejusdem alveos magis expanſos, ſimulque quoad texturam ita immutatos fuiſſe, ut lymphæ nutrimento fœtus aliàs naturaliter deſtinatæ partem abſorpſerint, & in motu ad

ad venas refluo interceperint, unde hæc urgente ſanguinis arterioſi ſuccedentis impulſu non potuit non paulatim & ſub guttarum majorum minorumve formâ in uteri cavitatem mediam delabi, inque veſicularum ſpeciem concreſcere, ejusdem lymphæ particulis lentis viſcoſis circa fluidas contentas in tunicarum ſpeciem condenſatis, dum acinuli quidam glanduloſi ex portionibus lymphæ chyloſis in coagulum carniforme verſis enati ſunt: vaſcula autem illa rara & exilia ſanguifera ab uteri vaſis ſpermaticis & hypogaſtricis fortean amandata fuiſſe ad hydatidas, haud improbabiliter conjiciet, quisquis ad tumores tunicatos vaſcula à partibus proximis exporrigi ſæpius deprehenderit. Intereà quòd ſanguis poſt creditam conceptionem, bimeſtri elapſo ſpatio, ſubinde ex utero profluxerit, hujus laxitati & irritationi, illius verò ichoreſcentiæ à quotidiano aquæ potu adauctæ adſcribendum puto. Si quæras, cur fœtus in utero non ſimul productus ſit, præſertim cùm femina gravidam ſeſe eſſe crediderit? reſpondeo, adhuc dubium eſſe, an reverà conceperit? dein etiamſi concepiſſet, ovulum ſeminale ab ovario per oviductum Fallopianum ad uterum delatum propter factam per hydatidas præſentes compreſſionem ſtaminum contentorum expanſionem pro effigurando fœtus corpuſculo nanciſci non potuiſſe.

Fig. LXIV. p. 334.

OBSERVATIO CLXV.
D. JOH. MAURICII HOFFMANNI,
De
Fœtu monſtroſo.

ANno ſuperiori, ſuprà milleſimum ſexcenteſimum octuageſimo primo, die Decembris 19. poſt viſum eodem tempore in cœlis timendi ſideris crinem, prodigium tellus noſtra habuit fœtum feminei ſexus mon-

monstrosum, quem Apollonia conjux Georgii Schilleri Agricolæ in Pago dimidium milliare hinc distante Altenthann dicto, circà horam 6. matutinam partu præmaturo & summè dolorificis conatibus enixa est, mox susceptâ sacri Baptismatis undâ mortuum, ad sepulturam hûc delatum, & ad brevem inspectionem nobis concessum. Nimirum alterum caput tenello fœtus corpusculo continuum naturale habitudinis similitudine repræsentabat, & ejusdem tegmen superiùs capillis obductum ossa subtus mollia tactui hinc inde cedentia ac circà suturarum locum disjuncta exhibebat, aures pendulæ conformationem debitam ostendebant, nec minùs oculus sinister ad diam luminis usuram apertus, dexter autem clausus æternis tenebris damnatus erat, nasus depressus ferme delitescebat, thorax tumidus protuberabat, infimo ventre, cum vasis umbilicalibus debitè resectis, consuetam conformationem obtinente. At enim verò oris hiatus sive rictus sese pandebat insignis, ex cujus palato medio monstrum enatum horrendum informe cui lumen ademtum, massa scilicet osseo-carnosa communibus integumentis obvelata, dicam paucis, capitis rudimentum: in regione siquidem hujus superiore, alterius capitis naturalis ossi frontis contiguâ, cerebrum menyngum ambitu cinctum prominebat, solum ossibus & integumentis destitutum alioquin ad partis principis tutelam comparatis, sub isto frons capillata dignosci poterat, nasi quoque penitus ossei sedes levi prostabat vestigio, nulla tamen cavitate pervii, porrò per transversum ductum excurrebat linea oris vices repræsentans, quam sinistrorsum exporrectæ duæ minores excipiebant rimæ, tandem à sinistris caro laxa rubicunda auri vel cordis auriculæ potiùs ob figuræ similitudinem æquiparanda adjacebat. Atque externis hisce Plato acquiescere jubebat, plus ultra progredi, curiosum desiderium. Resecto igitur, per æmula vertebrarum corpuscula palato cohærente, monstroso capitis rudimento, & carnibus aliquantum cum cute prorsus remotis, osse-

Schema
Eclipsis Solaris
Die $\frac{1}{11}$ Maji 1687. observatæ Vratislaviæ.

Fig: 63.
p. 319.

Fig: 64.
p. 332.
a
b
a

Fig: 67.
p335.
a
b
c
e
f

Fig: 65. p.335.
a
b
f
e

Fig: 66.
p.335.
a
b

osseam compagem subtus delitescentem in Museo curatiùs explicandam sumebam, nec operæ me pœnitebat susceptæ: nam primò ab utroque latere superiori inverso situ excavati visebantur sinus ossei, amplâ capacitate suâ, peculiari undiq; membrana succinctâ, continentes glandularum conglomeratarum seriem, nec non humorem lymphaticum flavescentem copiosum, huicque innatantia circumplicatis chartæ tenuissimæ foliis simillima corpuscula, lamellarum membranacearum nomine designanda. Pro oculo sinistro specus leviter elaboratus occurrebat, dextri locum occupante osse peculiari rotundo durissimo, foramine medio pervio, maxilla inferior leviter adumbrata dignosci poterat, ceterorum ossium structura figurâ & connexione deformis factam naturæ aberrationem satis exhibebat. Reliquum erat cerebrum cranii munimento destitutum, ne autem hoc intactum relinqueretur, sub microscopii examen ponebatur, ubi argenteo nitore hinc inde resplendescentem medullarem substantiam à cortice rubente distinguere licebat. Plura rimari voluissem, si potuissem, sed temporis brevitas & voluntas monstrosæ puellæ Patris obstabant, hic enim nec precibus nec nummis à philiatris oblatis se permoveri patiebatur, ut corpusculum defunctæ cultro Anatomico subjici permitteret: idem intereà interrogatus, utrum uxor forsan per phantasma pravæ isti fœtus formationi ansam præbuerit? respondit, nunquam ab illâ simile quid visum aut animo conceptum esse; ut ideò à staminibus seminalibus in ovulo à capitis genuini efformatione residuis, informe illud capitis monstrosi rudimentum coaluisse mihi etiamnum persuadeam.

Fig. LXV. LXVI. LXVII.

Figura LXV.

Exhibet fœtum supinum.

a. Cranium & os frontis capitis naturalis.

b. Cerebrum extra massam deformem prominens.

c. Massa

c. Massa deformis sive capitis monstrosum rudimentum.
d. Nasi effigies.
e. Oris linea & rimæ.
f. Auris sinistra.

Figur. LXVI.

Repræsentat fœtum ad latus dextrum reclinatum.

a. Caput naturale cum suis partibus.
b. Cerebrum prominulum monstrosi capitis.
c. Protuberantiæ binæ inferiores.
d. Nasus.
e. Oris linea cum rimis duabus.
f. Auris sinistra.
g. Tuberculum minus.
h. Oculi sinistri adumbratio.

Fig. LXVII.

a. Monstrosum caput remotis integumentis & carnibus conspicuum.
b. Nasus.
c. Oculi sinistri specus.
d. Ossiculum petrosum cum foramine medio oculi dextri sedem occupans.
e. Oris rima leviter insculpta.
f. & g. Sinus duo ossei.

OBSERVATIO CLXVI.
D. JOH. MAURITII HOFFMANNI,
De
Venâ in carpo sinistro mulieri sponte apertâ, aliisq; conjunctis symptomatibus.

PLur. Reverendi Pastoris cujusdam in Pago non procul hinc dissito uxor 34. annos nata, in ultimo ante biennium puerperio parco lochiorum fluxu parùm expurgata, variis in diætâ simul commissis erroribus malè habere

habere cœpit ; dolore namque capitis subinde affecta, appetitum prostratum, viresque languore pressas sæpius sensit, dum nihilominus ipsa negotiis suis domesticis, quantum possibile, præesse allaboravit, atque infantem intereà lacte proprio enutrivit ; ablactatione autem postmodum factâ spem concepit, citra medicamentorum opem, cum mensium fluxu ordinario sanitatem redituram esse integram, quæ tamen fefellit, menses etenim per intervalla inordinata tantùm apparuerunt, interceptâ semper eorum solitâ antehac fluxione, hinc ægra pulsationem temporum frequentem, & tantùm non quotidianam per aliquot menses narium hæmorrhagiam perpessa est ; hâc demum subsistente, mense Novembri anni proximè præteriti dormienti circa noctis meridiem sponte aperta vena in carpo sinistro pollici imminens, cephalica manus aliàs dicta, confertim effudit sanguinis copiam, ita ut ejus madore excitata mulier in auxilium vocaverit maritum, qui gossypio imposito ruptum venæ osculum obturavit, ipsa autem timida, virium prostratione artuumque tremore vago magis magisque perterrita in pejus optatam salutem ruere animadvertit, nam & in vultu corporis æquè ac animi speculo Icteri sese exseruerunt indicia, & anorexia perstitit, venter in amplitudinem majorem expansus importunis borborygmis divexatus est, crura intumuerunt, dolores in lumbis lancinantes, rigor febrilis, ac subsultus membrorum spasmodici haud rarò obvenerunt : neque tunc demum expetita medicamenta mutationem in melius constantem afferre potuerunt, etiamsi ex horum ad methodi medendi normam præscriptorum usu, & venæ sectione modicâ in malleolo pedis dextri interno celebratâ, ægra sese appetitu quodam in cibos ferri, deambulare, negociaque familiaria aliquantum administrare posse gavisa sit, cruribus quoque cum ventre tumido paulatim subsidentibus, Sed ô per quam breve gaudium ! sub initium siquidem insecuti mensis Decembris alvi fluxus colliquativus repente exortus primò bilio-

sus flavus, mox ater, cum tenesmo continuo conjunctus, sanguinisq́; simul ἀθρόως facta ex ore profusio motusq́; convulsivi supervenientes supremam vitæ dederunt catastrophen.

SCHOLIUM.

ÆGra piè defuncta variis, uti ex observatione propositâ constat, symptomatibus afflicta erat, quæ post λοχειακάθαρσιν deficientem à dyscrasiâ sanguinis humorumq́; vitalium salinâ acriori scorbuticâ ortum habuerant: particulæ namq́; ejusmodi Salinæ acres menynges lancinando dolorem capitis pepererant, liquamen ex malâ victûs ratione acido viscosum intra ventriculum coacervatum appetitum expresserat, menses propter recrementa pituitosa viscosa circà vasa uterina congesta intercipiebantur, hæmorrhagia narium, scorbuticis quibusdam ceteroquin familiaris, ex vasculis teneris ibidem ab acrimoniâ salinâ peccante erosis insequebatur; inopinato dein vena in carpo sinistro à sanguinis ex utero quasi regurgitantis copiâ & acrimoniâ rumpebatur, hicq́; quà data porta ruebat, nec enim novum & insolens id naturæ est, mensibus per loca naturalia egredi prohibitis viam invenire & pandere aliam, sic, (ut alia taceam exempla) Dn. Parens meus ante 30. annos in hoc oppido mulieri mensium suppressione laboranti, vasculum in summitate verticis sponte apertum quantitate molestû sanguinem dimisisse observavit. Icteri indicia sese prodidisse nullus mirabitur, qui illum aliàs scorbuti comitem recordatur. Ventris pedumq́; tumor à lymphâ vappescente in coagulum coëunte exsurgebat, nec poterant non borborygmi ex pituitâ intestinali à bilis Sale volatili acri rarefacta excitari, Lumborum dolores, uti scorbuticos alios, teste Eugaleno, Drawizio, & Charletono, solent, ita & ægram excruciaverant, proculdubio à Salibus sylvestribus scorbuticis circà nervorum ossis sacri angustiam hærentibus inducti, à quorum etiam in partibus respectivè membranaceo-nerveo-musculosis molestâ vellicatione rigor, tremor, & subsultus spasmodici proveniebant;

bant; virium vitæq; quod erat residuum alvi fluxus acris colliquativus, primò flavus, dein vitriolicâ tincturâ imbutus niger, propter intestinorum ductuumq; excretoriorum, illuc exporrectorum irritationem, spasmodicasque contractiones ab eadem causâ inductas, insecutus, nec non animæ purpureæ ex ore emigratio exhauriebat.

OBSERVATIO CLXVII.
D. JOH. MAURITII HOFFMANNI,
De
Gangrænâ pedis dextri.

NOn quà itur, sed quà eundum, Senecæ sapientissimi monitum erat, id quod in foro non solùm philosophico, sed Medico ac Chirurgico usum quoque habet singularem. Ex Chirurgis siquidem & balneatoribus præcipuè videas non paucos, adeò Magistrorum præeuntium vestigia prementes, ut nullâ habitâ circumstantiarum ratione vel latum unguem inde recedere nolint, doctis licet rationibus meliora moniti. Confirmabo rem exemplo. Superiori anno fracturam καυληδὸν factam tibiæ & fibulæ dextræ paulo suprà malleolos ex lapsu violento sustinuit Vir quadragenario major, curavit igitur ad se vocari balneatorem Chirurgum, qui extensione & adaptatione ossium diffractorum decenter quidem factâ, Emplastrum suum piceum glutinans admovit, arctissimâ desuper factâ cum fasciis, assulis plurimis interpositis, deligatione: Ego quatriduo pòst ad ægrum accersitus, damnavi & Emplastri talis poros cutaneos prorsus oppilantis admotionem, & ligaturam adeò strictam in Viro igne turgido, atq; metuendam ex vasorum nimiâ compressione, sanguinisque & spirituum commeatus interceptione gangrænam prædixi: sed balneator, me peregrè abeunte, ægrum bono jussit esse animo, atque ligaturâ nil quicquam relaxatâ ad magistrorum suo-

rum experientiam, quam hoc modo ſeſe imitari dicebat, unicè reſpiciebat. Sed ecce vix biduo elapſo præſagium meum eventu confirmabatur triſti, dum gangræna pedis ſub ligaturâ extremum occupabat: tunc aſſiduis precibus denuò poſtulatus iterum accedo, ſolvere vincula, Emplaſtrum removere, atque loco ejus Empl. diapalma dictum applicare, ulcuſculis tribus gangrænoſis unguentum Ægyptiacum magiſtrale melle roſaceo temperatum indere, & faſciatione moderatâ dein inſtitutâ, pedi afflicto cataplasma ex farin. fabar. orob. lupinor; pulv. ſcordii, & fl. ſambuc. cum aq. ſambuci & oxym. ſimplici paratum, ſuperimponere balneatorem jubeo, ſicque per DEI gratiam æger cymbæ charontis, in quâ jam pedem habere videbatur, ereptus eſt. Confer. Hildan. l. de Gangrænâ. c. 12.

OBSERVATIO CLXVIII.

D. JOH. MAURITII HOFFMANNI,

De

Puellæ ventre Lunæ mutationes imitante.

PErſcripſit ad me paucis abhinc diebus Nobiliſs. D. D. David Zollicoferus Practicus Sangallenſis experientiſſimus, curæ ſuæ ante aliquot menſes commiſſam fuiſſe puellam, annum ætatis agentem decimum quartum, matre olim epilepticâ prognatam, cui venter Lunâ creſcente paulatinis auctibus intumeſcit, decreſcente autem rurſus decreſcit, cum cruciatibus maximis quamdiu venter diſtenditur, quos præ aliis Terebinthina demulcet, materiâ craſsâ & limosâ putridâ copioſiſſimâ per veſicam protrusâ, ſi in formâ lactis ſive Emulſionis exhibetur patienti.

OBSER-

OBSERVATIO CLXIX.

D. PHILIPPI WILHELMI VIRDUNG ab Hartung.

Mors à magno desidendi conatu.

SEsquiannorum infans in Nosocomio Tigurino mortua, patiebatur inde à nativitate dolores & conatus desidendi, urinamque mittendi magnos; à superiore vulvæ parte prominebat caro quædam spongiosa nucis magnitudine, velut Hermaphroditæ, urgens conatus desidendi etiam sensim sine sensu intestinum rectum protrudit, & tam angustam reddidit cavitatem ejus, ut vermis adinstar tenuia excrementa exierint, ac non nisi lacte enutriri coacta fuerit infans, piri autem magnitudine egressum intestinum inflammatum mortem attulit. Renes post mortem inventi sunt amplâ pelvi præditi, ureteres autem ambo urinâ distenti, amplitudine digitum excedentes majorem, flatus & stylus transmissi ad excrescentiam supra notatam carnosam & cancrosam penetrabant, nulla verò penitùs vesica urinaria aderat, sed solâ membranâ crassiore, excrescentiæ à parte posteriore adnatâ, non verò cavâ, vesicæ locus significabatur, intestinum exiens durum erat instar lapidis, intus fortiter adhærebat lardi species cancrosa, penitùs ita intricata venis & arteriis, ut necessariò propter desidendi conatum mors secuta fuerit, arteriæ quoque duæ ab arteria magna ortæ spermaticis & hypogastricis multò majores in excrescentiis terminabantur. Excrescentiam vesicæ & sarcoma in prolapso intestino recto in utero matris originem traxisse, & extra uterum multùm ita aucta fuisse opinor, matris enim profugæ Pedemontanæ, multas ærumnas ante fugam, ut incarcerationem, famem, ut dictum, post eam ciborum aërisque insueti inclementias pro tunc sustinentis, sanguis in humorem me-

lancholicum, ſeroſum, acidum converſus, embryoni communicatus, & urinam ejus exacerbans, cùmque eadem ad veſicam compulſus, pelves ac ureteres dilatavit, veſicæ ſtamina tenuia eroſit, disrupit, eroſas fibrillas intorſit ac cum humore affluente coaleſcere fecit, non aliter ac poſt vulnera ulceraque non ſolùm maligna, ſed & ſimplicia, excreſcentiæ ac calloſitates enaſcuntur, acrimonia verò hujus ſeri ex continuo deſidendi urinamque mittendi conatu ſat inclaruit, cùm & acidum corrodat inteſtina, inflammationem adducat, humores attrahat ac coagulet, excreſcentiæ nunc extra uterum in infante ab humore maligno ita augebantur, ut filum vitæ à Parcis planè abſciſſum fuerit. Quam obſervationem, apud Excell. *D. Johannem de Muralto*, hoſpitem ac Patronum meum annotavi.

[Tiguro 1688. d. 17. Jan. Norimb. miſſa.]

Fig. LXVIII. p.342

a. Ren ſiniſter.
b. Arteria magna.
c. Ramus emulg.
d. Ramus venæ cavæ emulgens.
ee. Ureteres ampliſſimi.
ff. Pinguedo ureterem ambiens.
g. Inſertio juxta uterum ad locum veſicæ.
h. Ligament. uteri latum, cum tuba divulſa.
i. Foramen veſicæ cum tubere carnoſo.
K. Exiens anus.
L. Locus ſarcomatis cancroſi in ano.
m. Pinguedo & membranæ, ſarcoma recti inteſtini ámbientes.
n. Ligamentum uteri cum ovario & tubis, ac extremitate laciniatâ.
O. Ren dexter apertus.

P. Intestinum rectum semotum à loco, cum
Q. Adhærente pinguedine.
rr. Ramificationes arteriæ magnæ.

OBSERVATIO CLXX.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Baculus betulæ exsiccatus, viti novellæ pro fulcimento admotus, viridem vitis ramusculum è trunci sui mediô protrudens.

CUriosus rerum Physicarum Lector in memoriam sibi revocet, observationum *Ephemeridibus nostris German. anni proximè elapsi* à me insertarum unam, scilicet *num. 184. fol. 372.* agere de metallorum transmutatione; cujus possibilitatem per rationes mechanicas, per experimenta practica, ipsamque irrefutabilem autopsiam contra negantes defendi ac demonstravi. Pro stabiliendâ hâc meâ opinione variæ quoque producebantur instantiæ similium transmutationum in animali ac vegetabili regnis & Naturæ & Artis, ejusdem æmulæ, beneficiô quotidie ferè contingentium, v. g. dum mulus generatur ex equâ & asinô, papiliones ex erucis, & è bombyce, erucæ fiunt ex herbis; è melle ac pane, item è saccarô & pane citò videmus ortas formicarum myriades; imò & singulis tribus regnis variæ penitùs petrescunt creaturæ. In specie penetrans depromebatur cuneus ex arte emphyteuticâ (von Pfropffen;) Nôrunt enim Philobotanici, curiosô hôc labore mirumquantùm & prodesse hortos & delectare valere; dum scilicet surculi immissi nobilitas sylvestrem totius arboris naturam in sui similes, easque generosas transmutat qualitates. Ne autem crambem alibi coctam

coctam hic denuò recoquam, Lectorem ad locum allegatum ablego.

Poſtquam dicta ita ſcripſeram, tempus è regnô vegetabili analogum ſubminiſtrat atteſtatum: Dn. Joh. Georgius Krieg, Ducalis Poſtarum Magiſter, in hortô ſuô domeſticô viticulas quasdam novellas, vel vitis majoris ſurculos menſe Martiô terræ immittit, ut jucundâ Hoſpitis utilitate patriſſent, quarum debiliori adſociat ſuſtentationis ſolatiô palum vel baculum betulæ tres digitos craſſum, ſiccum & exſuccum, ſeptem abhinc menſibus è ſylvâ transportatum. Unô alterôque menſe ſic transeunte reliqui ſinguli protrudunt pro ſuô talentô ac geniô turiones atque folia; ſolus ille palo affixus tardiùs & parciùs hoc agit, ut ruinam ei inſtantem metuerit Dn. Hoſpes. Sed quid fit? dum tenuia hæc folia oculô quaſi indignante adſpicit, ecce! inter hosce thyrſigeros ſtupore omnium adparet quidam talis clancularius & furtivus. Betulinum illud fulcrum enim, more tutorum inſidorum ſubtrahit ſuccum nutritium palmiti ſibi concredito; dum ex ejus trunci mediô major turio ac in ipsâ vite cum diverſis vitis foliis protuberat; veluti quidem figura à ſculptore exhibita clariùs hoc demonſtrabit. A philobotanicis hâc re rarâ in admirationem tractis rogatus Dn. Poſſeſſor, ut molliusculè educari jubeat furtivum ac hermaphroditicum iſtum ſpurium; expectaturus, quid tandem inde expectandum? Succeſſivè igitur vernali eô tempore ſurculus dictus viti-betulinus ſeſe extendit in duarum digiti articulationum longitudinem, 12. ad 15. foliis decoratus, quæ taleri circiter latitudinem æquabant, donec elapſis tribus cum dimidiô menſibus cornicula iſta Æſopica pennas deponebat alienas flaccidas & ſiccas; vite ipsâ emortualem ſimul experiente interitum, quia ſuccus vinoſus utrique viti, legitimæ ac ſpuriæ, adoleſcentibus ulteriùs pro nutrimentô ſufficere non valuerit. Bina hæc corpora mortua terrâ extracta indagatoribus avidis oſtendebant, palum iſtum betulinum inferiori vitis parti, quæ

radi-

radices agere tenebatur, per intrusionem arctè fuisse adnexam; unde naturæ lusu evenit, ut liquor vitifer eidem partim fuerit concessus, alimentum simul conferens; ut ita naturâ artem emphyteuticam æmulante, (veluti aliàs ars sæpiùs imitatur naturam) insolitus ille effectus fuerit insecutus. Veluti autem juxta antiquum axioma Philosophicum, virtus unita est fortior, ita è contrariô virtutem divisam esse debiliorem, evincit modò proposita historia.

Fig. LXIX. p.128

OBSERVATIO CLXXI.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Tritici in agris per artem multiplicatio.

IN *nostris præteriti anni Ephemeridibus, observat. nimir. 239. fol. 462.* memoratur, Pharmacopolam nôsse liquorem, cui, si infundantur grana tritici, antequam terræ committuntur, calamos solitô plures, & hos aristas copiosioribus granis gravidas proferre solere; insimulque desideratur responsum à Collegis curiosis, an virtus liquoris spiritui mundi, an verò alteri rei sit adscribenda? Ut itaque huic desiderio satisfiat; insuperque Magnatum Orbis arcana sint occultanda; DEI autem & naturæ opera miraculosa manifestanda, salvis aliorum, fortassè etiam hâc de re nonnulla producturorum judiciis, sequentia communico: Fertilitatis agro conciliandæ artificium longis temporibus exercuit, imò fatigavit multos Physicos, plures Oeconomos, adeò quidem, ut diversa horum tentamina partim è libris possint conspici, partim ab Amicis mihi privatim innotuerint. Singula autem illa, quæ sanæ rationi consona videntur, eò inclinant, ut sal nitrosum, utpote fertilitatis causa, augmentum in agris capiat; vel se-

mina mox ferenda in liquore tali aliquot diebus macerentur. Proindè eorum nonnulli, opus hoc compendiosè ac breviter perficere ftudentes, ftercus columbinum, ovillum, &c. folvunt, in aquâ pluviali vel rore majali, additâ bonâ nitri portione; alii muriâ illâ lixiviosâ è fimetis profluente fèmen imbibunt, vel eidem immittunt frumenta ferenda. Alii verò principium hoc alcalico-fixum fundamentis Phyficis magis confonè ita tractant, ut fimul irradiari poffit fale volatili aëris, utpote fpiritu mundi gravidô; & hoc fal delabens, habeat, cui eò faciliùs inhæreat; de quô efficaci & neceffariô falis aërei in inferiora influxu uberiùs controverfa videri poterunt in *Differt. meâ de Tinct. univerfali, cap. 5. p. 196. feqq.* Elegantem frumentariæ hujus multiplicationis methodum defcribit Celeberr. *Kenelmus Digbæus, Tract. de Medicinâ experimentali;* quem confulere, fi libet, licet. Subjungam heic aliam ab illâ variè differentem, veluti quidem pro veritate indagandâ aliquoties per hanc experimenta olim inftitui; fic autem procedatur: Menfe Septembri, Sole Libram ingrediente paretur fub cœlô apricô fovea 2. ad 3. ulnas profunda, cui imponatur fufficiens quantitas terræ pinguis vel limofæ, ut fovea terrâ fit repleta. Relinquatur ita, usque dum tempus vernum incipiat. Tunc Sole Arietem ingrediente colligatur larga copia aquæ pluvialis, nivalis, tonitrualis, usque ad Æquinoctii tranfitum; fervetur in vafis puris. Hinc terræ hujus pinguis effoffæ parti uni fuperfunde in unô & alterô doliô magnô aquæ dictæ partes tres; ftent ita per tres dies, fæpiùs agitando; dein fervetur tamdiu, donec optimè clarefcat; hinc decantetur. Tandem fiat pro majori efficaciâ & faturatione falinâ lixivium è dictæ aquæ part. ij. & cinerum herbæ filicis, perficariæ, ftipit. fabar. aut fimilium fale copiosô alcalicô dotatarum parte j. agitetur benè, poftea decantetur, & fervetur ufui. Huic menftruo impone per 24. horas triticum, vel quodcunque frumentum terræ ferendo concredendum; & unicum granum fuper unicam radicem protrudere 20.30.40. cala-

calamos cum totidem ariſtis graniplenis & valdè fœcundis, oculatus aliquoties ego fui teſtis. Ager, cui ſemen ita committendum, nullius indiget ſtercorationis, unicôque ſeminis modiô tantum efficitur, ac aliis tribus, dum ſcilicet ei portio terræ, vel etiam arenæ miſcenda eſt, ut ita ſeminis diſperſio eò ampliùs extendatur. Non poſſum tamen non, quin de ſtupendô hôc effectu ingenuè ſimul moneam, virtutem hanc ſalinam adeò eſſe penetrantem, ut potiorem pinguedinis terreſtris ſal fixum innatum continentis partem, ſi paucorum ſaltem annorum ſpatiô dictâ methodô adhibeatur, ita exſugat atque exſiccet, ut poſteà ſal aëris volatile fœcundans ſufficienter influere nequeat; cùm non habeat, cui inhæreat; & per conſequens terra ſucceſſivè experiatur ſterilitatem. Proindè operatio hæc rebus non tam majoribus, quàm minoribus ſaltem augendis ac juvandis inſervit; ſiquidem certâ mihi conſtat experientiâ, ſurculos illos arboribus inſerendos, (die Pfropffreiſſer) per 24. horas aquæ huic lixivioſæ immiſſos, primô ſtatim inſitionis annô ad 1. vel 2. ulnarum altitudinem protuberâſſe. Ille verò Paterfamilias, qui agris integris eôdem proſpicere geſtit, iis optimè conſulit, ſi ſemina ſerenda in dictô menſtruô aut non tamdiu relinquit, aut alia ſemina hôc liquore non ita exaltata miſcet, aut vim menſtrui ſalinam majore aquæ affuſione diluit; cùm notum ſit, quòd moderata durent. Lixivium auſim illud è ſtercoribus, in principiô ſtatim adductum, non adeò ſuaderem; cùm hæc contineant non tam ſal nutriens, quàm potiùs ſal cauſticum & corroſivum, fertilem terræ pinguedinem penitùs exſiccans & comburens. Hæc de frumenti multiplicatione ſufficiant; an verò congruant cum illâ, quæ ſuprà narratus Pharmacopola in arcanis habet, & occultat, ſtatuere non poſſum; mihi perindè eſt; de jam publicè productorum veritate Ego teſtor. Confido inſuper, me hîc non experturum illud fatum, quod contingebat mihi methodum balſamandi cadavera ſine eviſceratione Publico ingenuè communicanti,

 dum

dum quidam ſtatuebat, methodum balſamandi Bilſianam meæ eſſe anteponendam, ne verbulô tamen modum parandi detegebat, veluti ego præſtiteram. Quantum emolumenti haurire ex hoc benevolus Lector potuerit, judicent alii.

OBSERVATIO CLXXII.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

Coitus Diaboli per 35. annos frequens cum muliere, nulla veneficii opera exercente.

IMperſcrutabiles ſanè ſunt hoſtis noſtri infernalis hæreditarii deſidiæ & πολυπραγμοσύναι contra genus humanum innumeræ; ſiquidem iſte pro ſuâ conſummatiſſimâ, quâ pollet, ſcientiâ Phyſicâ, accuratiſſimè obſervat ſingulorum mentis operationes, ac quorſum inclinet genius voluptuoſus, & inde cuivis rete ſuum quaſi adpropriatum nectere, callidè novit. Inter exemplorum myriades jam unica ſaltem prodeat hiſtoria ex illis, quæ circa veneficas & pactum diabolicum accidunt, uti miranda, ita miſeranda: An Diabolus incorporeus cum Homine corporeo coire poſſit, diu ac ſeriò tractata eſt, & adhuc inter eruditos trahitur controverſiarum ſerra. Non pauci negativæ favent, Phyſicis aliquot rationibus ſuffulti; Potior tamen pars tam Theologorum quàm Phyſicorum affirmativam defendit; quòd ſcilicet iſte ſeſe exhibeat & incubum, & ſuccubum, prout ſexus illud exigit; & quidem non immeritò. Hîc extravagari in producendas eorum rationes ponderoſas Academiæ noſtræ Leges prohibent; quisquis autem easdem pro utrâque parte militantes legere geſtit, conſulat accuratum *Dn. D. Frommanni Tractatum de Faſcinatione, lib. 3. part. 6. cap. 19. p. m. 866. ſeqq.* ut & *pag. 874. ſeqq.* Egomet ſaltim dum producturus, quæ ipſe viderim-audiverim; & quidem

quidem crenâ eò cautiore, quòd plurimum intersit Medicis, in re tam arduâ ac rarâ veritatem judicibus declarare jussis. Aliquot abhinc annis oppidi vicini Senatus refert, Vetulam spontè fuisse confessam, sese diu cum Satanâ congressûs venereos fuisse expertam, insimul rogitans, velim inquirere, num fortè mendacissimus iste mille artifex sub impressionum melancholicarum favoniô eam innocentem accusare audeat? Accedens ego, pro conscientiæ mandatô singula inquirens, acta relegens, & accuratâ animi lance trutinans (cùm juxta *Pauli Zacchiæ Quæstiones Medico-Legales, libri 2. tituli 2. quæst. 4.* in veneficii & similibus delictis ad rei condemnationem prævia confessio non sufficiat) invenio eam supraseptuagenariam, ac olim fuisse complexionis summè sanguineæ, veluti hoc color roseus sub rugis senilibus frontem & malas jamjam arentibus transparens, aliæque circumstantiæ ibant testatum; Propterea in vegetâ ætate ob sanguinem copiâ ebullientem, & acrimoniâ stimulantem extra dubium fuit lasciva. Cùm autem tam infaustos habuerit & iratos Hymenæos, ut successivè tribus viduis, & iis quidem exauctoratis in venereis castris militibus nubere fuerit coacta, qui appetitui ejus venereo saturando vix suffecerint, vel simul illud Poëtæ, turpe senilis amor, reverenter habuerint. Quæ callidissimus generis nostri inimicus facilè hariolans in illorum exsuccorum vices ipsi virum sese promisit, imò præstitit. Rem autem cum istô habuit per 35. annos circiter, primumque actum venereum exercuit habitum molitori similem indutus; posteà verò ferè semper sub figurâ canis fusci, aliquando etiam felis aut vespæ, imò non rarò invisibilis peregit, quæ visibiles solent. Instante coitu caput ipsi fuit redditum turbidum, & quasi somnolentum. Et quoniam veneficæ aliæ, quæ ad alia malitiosa peragenda se ipsi mancipaverunt, fassæ sunt mediante torturâ, tantum abfuisse, ut in congressu istô maledictô & horrendô aliquid voluptatis per semen communicatum senserint, ut potiùs semen frigidè immitti, & quidem cum horrore, imò mo-

molestiis dolorosis passæ fuerint. Proindè rigorosâ cautelâ hâc de re certior fieri urgebam, & securè affirmabat, semen semper calidum; & quidem non sine jucundâ aliquâ voluptate fuisse intrusum, quod à versutissimô extra dubium ideò peractum pro sartum tectum servandô amasiæ amore, nam

Sola Venus fulcrum fœderis hujus erat.

Reliquas verò veneficas proximo nocendi animô sibi obstrictas neutiquam deliciis hisce beabat. Quâ de re videatur *Mart. del-Rio, Disquisit. Magicar. lib. 2. quæst. 15. p. 161. seqq.* & *Joh. Bened. Sinibaldus, Geneantrop. lib. 1. tr. 3. c. 2. & 3. f. 47. seqq.* item *fol. 55. seqq.* Porrò inquisivi, num quandoque sese gravidam crediderit, aut aliquid partu excluserit? ad quod regerebat, sese ex simili coitu diversis vicibus fuisse imprægnatam, & post nonimestrem gravidationem peperisse aliquoties vel massam nigram frusto carnis fumo induratæ similem, vel nonnunquam mediocris magnitudinis murem; siquidem hôc ipsô tempore spatiô trimestri gravidam sese habeat. Hactenus aliquot annis congressum invitissima admisit, ob fervorem lascivum ætate crescente decrescentem, imò conscientiæ cauterium persentiscens, hinc à detestabili hoc procô verberibus duriter tractata, & unguibus sæpè lacerata; siquidem nuperrimè, tunc temporis, cognatæ gemebunda questa est, quòd eô ipsô momentô coire invitissima cogatur cum scelestissimô, licèt invisibili, incubô; imò denudatô inferiore ejus ventre, vidit dicta adstans pubis regionem intumescere ac moveri, ob coëuntis violentiam. E quibus diligenter ventilatis constare credo, istam cum Diabolô inivisse contractum libidinosum; nec caput aliquando quodammodò turbidum, cordisq; anxietatem adfectui melancholico; sed conscientiæ pravitatum commissarum menti, ac dolorosas tractationes ægrè ferenti esse adscribendum.

OBSER-

OBSERVATIO CLXXIII.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Thermoſcopium noviter inventum.

DE Thermoſcopiis, id eſt, vitris illis, quæ mediante liquore aliquô immiſſô temperiem & mutationes aëris pro peregrinantium œconomorum ac aliorum commodô indicant, eademque parandi modis varia lectu & viſu jucunda videre eſt in *Actis Philoſoph. Reg. Societ. Anglicæ*, in *Actis Eruditorum Lipſienſibus*, apud magnos Anglos, *Robertum Fludd*, & *Rob. Boyle*, ap. *Otth. de Guerike*, in *Experim. de Vacuô*, *Balthaſ. Knithii Coſmograph. elementarem*, ap. *de Febure*, in *Tract. Chymici parte 1.* & alibi, quæ apud Autores celeberrimos videantur, cùm hîc ea deſcribere, nimis amplum foret. Ne itaque ἀσύμβολος taceat Academia noſtra, in lucem primâ vice prodeat ſequens: Dn. Daniel Friſius, Secretarius Ducalis noſtras, ingenioſus rerum Mathematico-optico-mechanicarum ſcrutator, νῦν ἐν ἁγίοις, inveniebat pro tali uſu vitrum, concavum in ſuperiore unâ parte globum pugni magnitudine tenens, cæterum Tubæ Muſicæ (einer Poſaunen) vel Trompettæ partem dimidiam æmulans; veluti quidem ſculptoria ars magis perſpicuè hoc Tibi ſiſtet. Vitro huic immittitur portiuncula ſpiritûs vini optimè rectificati; quò ſubtilior enim ille eſt, eò citiùs obedit aëri per illius pulſionem ſuum temperamentum prodituro. Res autem integra unicæ præprimis innititur enchiriſi, nimirum ut globus Thermometri priùs incaleſcat in aquâ calidâ vel ſuper carbones, poſtea ſtatim infundatur ſpiritus dictus; niſi enim illud factum, liquor, licèt optimè ſpirituoſus, in æquilibriô ſemper hærebit, fruſtrà planè expectatâ aëris immutandi cognitione. Unoplures eruditi rerum phyſicarum ſcrutatores neutiquam ſibi perſuadere patiebantur, poſſibile eſſe, ut

glo-

globus ille vitreus, unicâ vice parum saltem calefactus adeò potens sit, tam certam, constantem ac diuturnam causari posse alterationem, usque dum varia, eaque valida sua argumenta vel unicâ ratione mechanicâ, id est, experientiâ & autopsiâ exsuccas & imbelles redditas viderint. Fundamentum autem hujus operationis consistit in hoc, ut aër frigidus concentret calorem globo communicatum; calidus autem dissipet; hoc est, aëre redditô frigidiore, liquor contentus tendit ab æquilibriô versus cavum vitri globum; auctô verò aëris calore, spiritus magis magisque repellitur à globô versus alterum vitri canalem; qui canalis modicâ cerâ saltem est obturandus. Parca autem saltem spiritus est immittenda quantitas, uncia una circiter; aliàs enim aër mutatus eundem non tam facilè pellere & repellere valet; Notavi literâ a. in vitrô sculpto, quantum requiratur, dum in æquilibriô constat liquor. Ab aëre summè calidô truditur usque ad literam b. sed aëre summè frigidô existente adscendit usque ad literam c. Vitrarium exposcit expertum, agilem, & patientem; præprimis ille sit sollicitus in parte inferiore incurvatâ parandâ; nisi enim liber transitus pateat spiritui contento, aër mutatus decenter in illum non potest agere, horsum, illorsum pellendo. Longitudo vitri ulnam poterit excedere in parte globum continente; altera pars paulò est brevior; & quò longior est hæc machina, eò celerius promovet spiritum; sed difficilior est paratu; non minùs tamen sperata succedit operatio, si sit brevior; & poterit abbreviari vel imminui, usque ad ulnæ quadrantem. Ut autem dictus liquor spectatoribus eò meliùs sese comendet, pro lubitu hic poterit tingi; v. g. si expetitur color rubicundus, filtretur per santalum rubrum; Si verò color cœruleus, spiritus infundatur per diem & noctem vasi aurichalceo vel cupreo, cui simul immissâ salis armoniaci portio; & sic in aliis coloribus spiritus hic unâ eâdemque operationis efficaciâ constans permanet, quod 8. vel 9. annorum serie in

ædibus

ædibus meis, aliisque testari possum; non obstante, quòd in perpetuô ferè sit motu, ejusque atomi ab aëre inquietô & variabili semper fatigentur. Vitrum hoc pro lubitu poterit suspendi in aëre libero; commodior tamen locus est propè fenestram, quam radii solares non tangunt; aliàs enim ab his actualiter nimis penetrantibus confunditur regularis juxta aëris mutationem expectanda operatio.

Fig. LXX.

OBSERVATIO CLXXIV.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

Compendiosa & subitanea spiritûs vini ac similium rectificatio.

IN *præcedenti observatione* necessarius erat spiritus vini optimè dephlegmatus; hinc huc quadrabunt sequentia: Quantum temporis, impensarum ac tædii chymiurgi consumere teneantur medicamentis rectificatione subtiliùs reddendis & exaltandis, nôrunt singuli illi, qui vel rudimenta Chymiæ nôrunt. Proinde dilectis Philiatris enchirises citò, tutò, ac jucundè sua agentes detegam, quibus molestiæ dictæ maximam partem præcavere licet: destilletur igitur è fæcibus vini more consuetô spiritus; hunc si desideras magis purum ac subtilem, injice hujus libræ j. vel alteri salis tartari, vel pro redimendis sumtibus ciner. clavellator. (Boodaschen) planè siccator. uncias 2. vel 3. Stent ita aliquot diebus in vitrô clausô, aliquandò agitando, tunc hujus portiunculam accende in cochleari, nisi ad siccitatem deflagret, destilla adhuc semel. Si verò adhuc magis & summè spirituosum optes, lentissimâ destillatione, aut lenissimô ignis gradu sic pergas; Ita enim partem magis aëream saltem elevari, fateri coguntur omnes, quibus sana ratio spiritûs cerebri rectificat; Et unâ

hâc, licèt tardiore, destillatione feliciùs & faciliùs scopum obtines, quàm si repetitô opere carbones consumseris, vitra fregeris, &c. Elegans itidem est compendium pro citiùs absolvendo itinere destillatoriô, si chartam tenuem octuplicem calefactam alliges alembico. Alius Chymiam plusquam superficiariè callens foramen cucurbitæ claudebat spongiâ olivarum oleô impraegnatâ, & sic unâ vice spiritum adeò subtilem obtinebat, cui aliàs plures rectificationes vix suffecissent.

OBSERVATIO CLXXV.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Thermometrum vivum.

QUantos ars, Naturæ æmula, progressûs hactenus fecerit in perscrutandis & cognoscendis aëris qualitatibus, nobis scitu valdè necessariis, præter alios, egregiè docet *Rob. Boyle*, Eques Anglus, in variis scriptis. Specimen laude suâ coruscans per Thermoscopia paulò antecedens quoque proposuit observatio. Indagationem autem hancce non fuisse supervacaneam aut inutilem, vel ex eô patet, quod Natura, & Natura naturans, DEUS, mediantibus brutis terrestribus, aquatilibus, volatilibus instantes aëris mutationes ac intemperies detegere, consultum judicaverint, veluti quidem Physicis ac Oeconomis industriis optimè constat; Quamvis negandum non sit, sub hôc studiô laudabili latitare plura anilia ac superstitiosa, quæ eorum experimenta turbant & confundunt. Singulare tamen inter alia dubii eventûs exempla invenere experimentum indicii veritate alia superans, quod est sequens: Datur piscis, lampetræ (Neunauge vocant nostrates,) satis similis, nisi quòd binis saltem oculis sit dotatus, qui quidem in fluviis aliquando capitur, præcipuè tamen locorum paludosorum est inquilinus, der Schlamm-beisser audit piscatoribus. Dictus piscis vitro,

vitro, capaci tamen, includi ſeſe patitur; quod pro ejus nutrimentô nihil planè continere debet ac portionem arenæ ſuperfusâ aquâ fluviatili vel pluviali 2. vel 3. vicibus in ſeptimanâ renovandâ. Quandocunque igitur præſens aëris temperies ſive frigidam, ſive calidam nobis minatur metamorphoſin, hic piſcis præcedente integrâ vel dimidiâ die in vitreâ ſuâ piſcinâ eſt valdè inquietus, hinc inde movetur, imò aliquando, in ſpecie, ubi metuenda tempeſtas ſubitanea, tonitrualis, aut ſimilis, ſibilos edere ſolet; Tempore hybernô in hypocauſtis dictô modô conſervari ſeſe concedit, tamen propè feneſtram locatus. Sculptoris fidei ejus effigiem concredidi; cùm *Joh. Jonſtonus* in aliàs accuratâ *animalium hiſtoriâ* hujus non meminerit.

Fig. LXXI. p. 120

OBSERVATIO CLXXVI.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Pediculos vivos recens-captos avide devorans.

Quantum efficaciæ in noſtras actiones obtineat virtus cerebri imaginativa, & quam varias phantaſia pati cogatur depravationes, librum hàc de re conſcripturo materia non deficeret. Inde antiquum natales hauſit axioma, Mundum regi opinionibus. E mille aliis jam ſaltem prodeat ſpecimen ciborum, qui pro captu aut raptu gularum delicatarum, hunc vel illum appetentium ſua fata experiri ſolent; veluti quidem hæc unusquiſque propriô ſymbolô confirmare vel invitus tenebitur. Dicta talia bellaria mirum, quantùm movere ſalivam ſolent, antequam arripiantur; Jam autem rarum contingens ſe offeret; hoc ne Tibi vel ſolô auditu vomitum moveat, caveas; Sexagena-

 rius,

rius,inter truculentam belli præteriti Germanici crudelitatem natus, à parentibus rusticis pauperculis in pagô educatus, ob crebras irruptiones militum, etiam ipsa quasi non-Entia illis rapientium, vel fustibus pretium solventium, tantam malitiam cum suis evitaturus, sæpè per tempus in sylvis, campisq; devastatis latens vitam miserrimè producere discit lucifuga. Mortuô ipsius utrôque parente, crescentibus annis ingenium semibrutale non minus servabat ritûs, quibus semel imbutum, sylvestres, sanæ rationi satis contrarios; ac licèt aliquando inter homines in pagô degeret, maximam tamen vitæ partem in sylvarum latibulis consumere pergebat, adeò, ut rationales cerebri spiritus tam turbidô obducerentur stupore ac carie, ut plus vice simplici melancholicis solita ederet sensuum specimina & effectûs. Inter varia, eaque summè absurdè phantasiæ Sophismata sæpissimè eò sorditiei quoque deveniebat, ut pediculos suos recens-captos devoraret; quasi epulas nutriendo corpori apprimè proficuas. Cùm huic vel illi aliquando intervenienti, ac tam turpia dissuadenti surdas præberet aures, res tandem ad illius districtûs Præfectum delata; qui eidem dolosè tandem ad se deducto blandis verbis, cibisque lautis obviam iri, cognatos & ministros jubet; & hoc quidem præprimis ideò, ut successivè animæ, cui de Pietate ne gry constabat, medelam adhiberet. Verùm semi-Faunus iste tractationem hanc honestam aliquot diebus expertus, improvisò ac clancularie ad sylvestria sua latibula rursus aufugiebat, moribus suis antiquis sibi porrò victurus. Cùm perceperim ac semel ipse viderim, huncce dictos pediculos majori aviditate deglutivisse, ac à delicatulis aliàs tractari solent ostreæ, turdi, leporinæ carnes, & similia bellaria, juxta illud, quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam; ideò mens mihi valdè confusa reddita, causam inventura, quônam modo Divinæ auræ particula istius hominis in sordidissimô

mô hôc excrementô vivô gratum pabulum ac nutrimentum quærere, atque ita in propriô ſterquiliniô quaſi nidificari voluerit? Ventilabam, num pediculos ille comedat è vindictâ (cùm ſuô incommodô & ærumnâ vivant ac nutriantur,) veluti Cannibales, Americæ inquilini hoſtium captivorum devorent carnes, licèt ſuô modô ac methodô priùs aſſas. Dubius eram, num appetitus fomentum caperet ex innatâ ſympathiâ, ob conſanguineitatem, & quòd facilimè inde nutriens poſſit accedere appoſitio, cùm ſuo corpori natales deberent; nuspiam enim eos venabatur, quàm in propriæ veſtis ac induſii territorio? Meditabar, num gratiſſimas pulpamenti hujus ideas ideò ſibi conceperit, quòd facilimæ ſit deglutitionis, nec damnum tædioſum ei ſit metuendum, veluti ſæpè fit ex oſſiculis diverſorum, aut ſpinis piſcium? Cogitabam, num habuerit, quod metuerit, pediculos, præprimis integros ac vivos deglutitos, eò faciliùs ſe ipſi in ſuccum & ſanguinem verſuros; cùm abundè conſtet, ſeminium verminoſum fortè aliis cibis aſſumtum vermes procreare ſolere? Aut veluti animæ Platonicæ corporis actiones eſſent directuros? Res mihi autem ſemper eò recidebat, ſolitudinem, & quidem ſine precibus ac ſemibrutaliter excultam miſello iſti homini fugæ ſordidiſſimam phantaſiæ ſophiſticationem, horrendasq; has, vel ſolo nomine ſingulis inteſtina commoventes meditationes ac opera extra dubium produxiſſe, inde conſuetudinem ſucceſſivè in naturam degeneraſſe. Propterea quilibet Chriſtianus quotidiè reminiſcatur illius gnomæ: Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſanô!

OBSERVATIO CLXXVII.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Candidum de Theriacæ ac Mithridatii compoſitione monitum.

THeriacam & Mithridatium millenis hominum myriadibus, & quod ampliùs excurrit, tam ſanitatis ſartum-tectum ſervandæ, quàm recuperandæ commodô diuturnis annorum ſeriebus fuiſſe exhibita, ſinguli illi nôrunt, qui nôrunt, DEUM è terrâ medicamenta creâſſe. Proindè plures, eadem virgulam cenſoriam non eſſe expertura, credidiſſent. Hôc tamen non obſtante, Lectori in memoriam ſaltem revoco, quæ noſtrô ſeculô præprimis *Johan. Zuvölfferus*, ut & *Otto Takenius*, ac *Johan. Frid. Helvetius* contra eadem non ſine applauſu multorum propalaverint; dum ſcilicet ſummè abſurdam cenſent compoſitionem ex innumerâ ferè ingredientium farragine conflatam, quæ inſuper diverſiſſimis conſtant qualitatibus, v. gr. calidis, frigidis, amaris, acidis, dulcibus, purgantibus, adſtringentibus, narcoticis, ſudoriferis, diureticis, vulnerariis, & ſic porrò. Quamvis quidem nemo ſaniùs & ſine bile ſentientium ibit inficias, compoſita hæc ſcatere pluribus ſuperfluis ac incongruis, ut ſumtûs valdè poſſint compendifieri, omiſſis heterogeneis, vel elegi majore harmoniâ in virtutem bezoardicam conſpirantia; Econtrà fateri vel ipſa invidia cogitur, bigâ hâc medicamentosâ miraculoſam opem fuiſſe exhibitam, & adhuc exhiberi mille-millenis eam expetentibus; ut proindè à poſteriori vel ab effectu (more in arte noſtrâ non inſolitâ) de operationis modô rationes quærere, neceſſe habeamus; dum ſcilicet non pauca inter hæc virtute alexipharmacâ dotata, mediante fermentatione aurô contra carâ, reliqua energiâ penetrabili ſuperaverint ac edomuerint, & ita in mirabi-

rabilem hancce maſſam transmutaverint; qua de re conſuli poterit *Dn. Luc. Schröckius*, Collega honorandus, item *in Pharmacop. Auguſt. reſtitutâ*, & alii. Quibus ita præmiſſis ad ſcopum meum pergo: Dum Pharmacopœus aliquis animum intendit Theriacam aut Mithridatium diſpenſare, utplurimùm opus aggreditur non è ſpeciebus pro uſu quotidiano vendibilibus, vel huic deſtinatis ſed ſucceſſivis annis ſeparat à reliquo uſu puriora & meliora plura pro virtute horum compoſitorum eò magis exaltandâ. Siquidem in memoriam revocata animum mihi adhuc mirè reficiunt perfectiſſima ingredientia aliquot diebus ante mixtionem inſtituendam publico conſpectui Venetiis ac alibi expoſita, pro communi favore ac votô aucupandô. Ipſa poſtea diſpenſatio peragitur præſentibus Senatûs primatibus, ac Medicis, convivia ſplendida poſteà inſtituuntur, & neſcio, quæ alia gaudii publici indicia circumvolitent; Pharmacopœæ inſuper illi non leve accreſcit famæ ac rerum omnium ibi optimè diſpoſitarum incrementum; adhæc Pharmacopœus talia dirigens genio ſuo blanditur, neſcio quanta ſibi pollicetur, ejuſque cranium idéis ſeſquipedalibus adeò turget, ut vix errarem, ſi ſtatuerem, Scipionem Africanum olim triumphantem tantô ſuperciliô Capitolium neutiquam adſcendiſſe.

Quamvis igitur non diffitear, ſimilem diſpenſationem plerumque inſtitui à Pharmacopœo eruditione, dexteritate, ac induſtriâ commendabili; ideòque meritò ſuô honore mactandô; hoc tamen non obſtante, non erubeſco in contrarium ſtatuere: feliciore operationis ſucceſſu medicamenta ægrotis exhibentur è Pharmacopœa, in qua Theriacæ, Mithridatii, ac ſimilium compoſitio non peragitur; & hoc quidem ideò, quòd ad dicta opera ſeligantur ſpecies puriores, potiorem contentorum pharmaceuticorum partem conſtituentes; unde infallibiliter ſequitur, reſidua ægrotantibus exhibita minimè tantâ efficaciâ pollere, veluti illa, è quibus delectus

&ſe-

& ſeparatio nulla inſtituitur; unius enim generatio & augmentum eſt alterius corruptio & decrementum.

OBSERVATIO CLXXVIII.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Miræ herbæ hyoſcyami vires.

SI faciem hujus plantæ videas, videtur eſſe tantilli pretii. Creſcit enim utplurimùm in locis obſcuris, humili ſuâ quaſi in ſimplicitate, ab aliis herbis deſerta, nec facilè in amœnis collibus aut pratis varietate amœnâ ſuperbientibus, & ita ſeipſum quaſi pudet, ob inutiles, imò noxias qualitates ſuas congenitas. Nihilominùs ſub abjecto ac ſordido ejus pallio latitare extraordinariam efficaciam nulli ſui ſimili facilè cedentem effectu probat ſanè admirandô. Non modò enim ſomnolentiam ac ſtuporem ſæpè capiti induxiſſe; ſed ipſam quoque rabiem conciliâſſe Botanicorum plures teſtatum eunt; ideòque uſum ejus, præcipuè internum, planè diſſuadent; accedit, quòd plurima brutorum genera, innatô naturæ, aut Archæi ſui juſſu, dum aliarum paſſim occurrentium paſtu inhiant, hyoſcyamum nauſeent, imò ad ejus comeſtionem ſeſe cogi neutiquam patiantur. Cùm autem in verba Magiſtrorum ſola jurare ſit inhoneſtum, obſervatum eſt fertiliſſimô noſtrô ſeculô modos inventos, quomodo dictum virus edomandum, ac herba hæc, utpote cum aliis à DEO creata, nobis prodeſſe valeat; veluti ejus eſſentia, aqua, ipſumque ſemen internè propinata jamjam docebunt: jubebar 6. abhinc luſtris à Magiſtratu noſtro Ducali cum aliis Medicis auxilia ſuppeditare oppido vicino à dyſenteriâ epidemiâ crudelia patienti; præſens ſimul Medicus, rerum Chymico-medicarum apprimè gnarus inter alia varia commendabat experientiâ probatam potionem ſequentem: ℞. Aqu. Hyoſcyami ℔iij. Syrupi Flor, Papav. errat. Cydonior.

ana

ana ℔ß. Misc. Hæc felici effectu acres ebullitiones reprimebat, tormina sedabat, ac vires refocillabat. Quanquam posteà diversis in morbis, additis tamen semper appropriatis, adhibere soleo; & cùm in residuo à destillatione potiorem virtutis portionem restare crediderim, succum expressum in extractum inspissare curavi, ubi observabam, inter coctionem innatare spumam crassam fœtidam, quam cochleari cautè separavi, cùm extra dubium maligna ista sulphurea, ac quasi venenata sylvestreitas præprimis in eâ resideat. Huic extracto superfudi Spiritûs Lilior. convall. q.s. pro Essentia extrahendâ. Mixtam hanc essentiam adpropriatis confortantibus, purificantibus, figentibus, &c. prout affectus jusserit, hucusque securè propino eâdem dosi ac methodô, veluti essentias opii cautè præparatas doloribus sedandis, fermentationibus p. n. calidis supprimendis, somno leniter procurando adhibere solent Practici moderni sagaciores. Ipsum quoque hyoscyami semen innoxiè, & laudabili ægrorum solatiô internè datur, veluti in Observatione de Hæmoptysi videbis inferiùs. Quemadmodum ita usui interno sese accommodare patitur hyoscyamus, ita multò magis externis miscetur remediis, præcipuè, ubi virtus anodyna expetitur; sic v.g. sæpè contra dolores abdominis à sero acri vel acidô ortos (junctis tamen simul internis) mirè prosunt bini sacculi in lacte cocti, alternatim impositi, qui continent Herb. Hyoscyami, Flor. Chamomillæ, Summit. Anethi, Semen Cumini, Baccas Juniperi; non minùs Oleum è semine expressum mixtum Oleo Chamomill. vel Anethi, & stillatitiô Chamomillæ optimè conducit. Quamvis autem, uti dictum, hyoscyamus citò, tutò, ac jucundè viribus suis beet ægrotos, tamen juniores Practicos monere, consultum censui, quòd hic quidem omninò aliis sit miscendus, tamen temperatis; minimè verò violentis ac nimis penetrantibus; v. g. salibus alcalibus copiosis; Candidè apponam exemplum: Fœmina primaria corripiebatur intensô abdominis dolore scorbuticô;

internè propino ſtatim ſal volatile oleoſum cortic. aurantior. poſteà Oleum Amygdal. dulc. mixtô Vini Malvatici modicô; exteriùs curo applicari ſpecies in lacte coquendas paulò anteà notatas. Medicus verò ſimul in conſilium vocatus pro magis augendâ remedii efficaciâ mihi perſuadet, ut locô lactis ſpecies coquantur in decocto calcis vivæ. Dum famula ſacculum decocto exemtum exprimit pro applicatione, ambæ manûs, ut & per conſenſum brachia, corripiuntur ſubitò tumore ac ſtupore valdè dolorosô per aliquot dies, Spiritu Lumbricor. terreſtr. ac Spiritu Salis Armon. item Decoctô Specier. nervinar. corrigendô.

OBSERVATIO CLXXIX.
D. GABRIELIS CLAUDERI.

Tinctura Nephritico-hypochondriaca, in præparatione deſtillatoriá rubrô colore ſtatim prodiens.

CHymiatriæ cultores Tincturarum, Eſſent. & Elixirium digeſtione extractorum virtutem indicare & cognoſcere ſolent per menſtruum rubicundô colore magis, magisque ſaturatum; & hoc quidem ut plurimùm non immeritò; dicta autem rubedo ſucceſſivâ digeſtione ſe prodit. Novem abhinc annis in methodo mea balſamandi ſine eviſceratione docui modos, quomodo pulcherrimus rubinus ille dimidii horæ quadrantis ſpatiolô extorqueri poſſit. Non minùs laboriosô noſtrô hoc ſeculô nonnulli per ignem Philoſophi tentabant, horumque pauciſſimi tentatas obtinebant enchiriſes, quomodo dicti liquores, aliàs longâ circulatione obtinendi, deſtillatione per alembicum ſubitò ſint acquirendi. Modum olim mihi concredidit Archiater Oenopontô-Auſtriacus, incomparabilis experientiæ

Chy-

Chymicus, *D. Osvvaldus*, dum scilicet sanguis humanus, cervinus, aut similis adhuc calidus, spiritibusque suis innatis turgens venæsectione statim emittatur in cucurbitam, sal volatile viperarum, vel locô hujus flores salis armoniaci, vel saltem pulverem hujus salis continentem; vas subitò optimè claudatur, per mensem ita circuletur, sæpè agitando; posteà cautâ ac lentâ manu destilletur, & descendit tinctura rubiniformis, cujus dosis 4. 5. guttæ, miræ operationis in omnibus adfectibus, ubi volatilia expetuntur, & sanguis spiritibus depauperatus balsamicam optat refocillationem. Hisce præmissis pergo ad illa, quæ titulus observationis promittit; sic autem proceditur: ℞. Tartari crudi, Mineræ Antimonii, Silicum purissimor. (quippe qui sulphure auri volatili turgent) Nitri puriss. ana q. v. circiter ℥iv. ad vj. optimè pulverisatis superfunde roris majalis, aquæ pluvialis, vel adpropriatæ q. s. ut benè humectatis digiti unius latitudine supereemineat, stent ita aliquot septimanis vel potiùs mensibus in vasis optimè clausis, ut species magis magisque in se agant, ac se invicem recludant, præprimis nitrô mediante; aliquoties agitentur; posteà destilla per retortam tubulatam, cochleari materiam successivè immittendo, ceu nôrunt Chymici, ac tali methodô aliàs proceditur in parando clysso antimonii, & similium; & conspicies destillare tincturam optimè rubini-formem. Monendus quoque hîc est Lector, minimè majorem, ac dictum, liquoris portionem esse affundendam; aliàs obtines medicamentum minori rubore, ac viliore virtute imprægnatam. Nonnulli addunt particulam Salis urinæ vel saltem Salis Armoniaci speciebus; Alii hoc vasi recipienti immittunt in destillatione, pro augenda remedii penetrabilitate. Miram sanè operam exhibet hoc contra morbos quoscunque à cruditatibus putridis ac tartarô sanguinis oriundos, insigni pollet virtute diureticâ, calculum, hujusque analoga gloriosè frangens & expellens; dosis sunt 20. 30. 40. guttæ. Te Lector benevole, latere nolo, hunc non mei cerebri; sed alterius,

 ne-

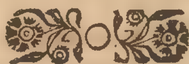
nescio cujus, esse fœtum. Prætericis annis similem vendebat quidam, non sine pingui fœnore.

OBSERVATIO CLXXX.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Medicorum è Româ antiquâ olim factam expulsionem Arti Medicæ neutiquam dedecori, sed magno cedere honori demonstratur.

UTi communis, ita inhonesta Medico - Mastigum vagatur ἐπιχαιρεκακίη in nostram Hygéam, Medicos olim è veteri Româ celeberrimâ fuisse expulsos, exinde concludentes, hosce esse supervacaneos, inutiles, imò noxios. Verum enim verò, si accuratè res ventiletur, hoc neutiquam in opprobrium, sed potius honori cedere sanctæ arti patescet, quòd ipsi quidam è Magnatibus, Matronisque ibidem primariis, pro illius seculi geniô, nonnihil rerum medicamentosarum, ex hâc vel illâ herbâ, radice, &c. componere calluerint, & ægris suis exhibuerint; partim, quòd nonnulli è fæce plebeiâ Procerumque mancipiis imperfectam & confusam obtinuerint scientiam quorundam remediorum simplicium; Unde miscebant unguenta & similia, præprimis externa, pro tenui suæ eruditionis ac ingenii modulô; proinde tunc Medici etiam audiebant unguentarii, seplasiarii, varios errores ac abusus in arte committentes, ut ita ferè sint comparandi ludicræ illi circumforaneorum sectæ, quæ incistulâ sapientiam suam omnem, omnesque res medicinales, horsum-illorsum vagando, venum exponere, & sic tam è malitiâ, quàm ignorantiâ publico rerum statui, proximiq; crumenis illudere consueverunt. Quibus stantibus, modernam Medicinæ autoritatem neutiquam

ferit

ferit aut imminuit, tam inertes, malitiosos ac fraudulentos urbe fuisse expulsos. Honor autem Medicis detrahi visus non redditur modò; sed etiam augetur, quòd carere iisdem non valuerit, ideoque eos receperit, (præprimis crescente successivè medicâ prudentiâ,) & sic erroris commissi seipsum convicerit S.P.Q. Romanus, incomparabile rerum suarum gerendarum sagacitate terrorem quasi panicum toti tantum non orbi tunc incutiens. In quantum surrexerit successivis temporibus autoritas & confidentia in Medicinam fastigium in Româ novâ, usque ad modernam, autopsia dubitantes & Satyricos optimè poterit docere, si eam accedant; E viris literatis nostrô hôc seculô ibidem claris in scenam saltem prodeant *Paulus Zacchias* & *Joh. Bened. Sinibaldus*, quorum ille *quæstionibus medico-legalibus* doctrinâ Regum opes æquantibus, & hic *Geneanthropæiâ* incomparabili commune non modò Medicis, sed etiam causarum Patronis exhibent solatium & asylum. Huic bigæ non possum non annectere celeberrimum *Franc. Josephum Burrhi*, qui jamjam aliquot annis in S. Angeli Castellô ibidem servatur, nescio ferè, an captivus, an thesauri locô. Videtur Pontificem Maximum dotes ejus medicas, utpote satis raras anteponere theologico-enthusiasticis ejusdem erroribus; Optandumque foret, ut modò dictus Pontifex Maximus, qui ob auxilia aurea bello anti-Turcico mirè præstita post sua fata vivet, eundem adigeret, ut pro commodo publico in lucem edat medicos mentis suæ fœtûs lucernam olentes.

OBSERVATIO CLXXXI.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Culter costæ medium transfodiens, vulnere lethali.

AMicus amicum ob verba jocosa, ipsis aliàs frequentissima, malè intellecta rixis primò invadit, dein iræ furore percitus cultrum non acuminatum, sed rotundum (quales Anglia præprimis transmittit) improvisò arripit, eoque hypochondrium ejus sinistrum vulnerat. Succedunt statim lipothymiæ fortes, corpus frigidè sudans, imminutio imò plenaria per 2. horas pulsûs absentia, & alia morituris consueta. Post statim exhibitum cordiale & adstringens cum Chirurgô accuratissimè, ceu decebat, inquirebam in vulnus, quod costæ sextæ veræ medium tetigerat; stilis cautissimè inquirebamus, ubinam vulnus ad interiora penetraverit, sed nec minimum indicium reperire licebat; proinde cum singulis adstantibus eò magis stupescebamus causam symptomatum lethalium, eamque, licet inviti, obtrudere cogebamur subitaneæ spirituum dissipationi ac resolutioni à violentâ incandescentia, ac dein terrore vulnerationem succedente in semiebrio excitatæ; Vulnus enim nec visu, nec instrumentis inquirentibus cognoscibile & subtilissimum per osseam costæ substantiam transiisse, nemo unquam divinâsset; transitumque hunc vulneris eò minùs metuere poteramus, cùm rixarum socii fatebantur, vulnerantem post triste facinus, fugâ sibi consulturum, dictum cultrum vaginæ suæ intrudisse, ut ita summâ dignum sit admiratione, possibilem fuisse cultri integri, nec fracti immissionem & emissionem, quod extra dubium ira, brevis ille furor, præstitit. Post adhibita varia interno externa confortantia, vulneraria, &c. elapsis 8. horis quodammodò ad

ſe redire videbatur, dictis ſymptomatibus remittentibus, nihilominus tamen paulò poſt ſuccedebat denuò ſubitanea, eaque integra caloris innati ſuffocatio, ob ſanguinem & ſpiritus cordi circulanti ſubtractos. Abdomine apertô reperiebamus ejus cavitatem ſanguine extravaſatô planè repletam. Cauſam tantæ hæmorrhagiæ inquirentibus apparebat diſſecta diaphragmatis portio, non procul, ubi hoc cum coſtarum extremitatibus connectitur; conſpiciebatur itidem diſſectus ſubjacens lien usque ad mediam ſubſtantiam, unà cum contentis vaſis parvo-magnis, læſione duos digitos transverſos latâ; diffidit non minùs omentum cum ſuis canalibus ſanguifluis, usque ad ventriculi fundum penetrando. Oculis itaque ſe offerebant dictô modô tot vulnera cuidam cultro ſecanti proportionato; Cùm autem introitus ſingulos ſtupeſcentes eludebat, invitâ Minervâ in huncce inquirentes tandem inveniebamus, cultrum tranſiiſſe per medium coſtæ ſextæ veræ lateris ſiniſtri, binos digitos transverſos vulnere à cartilagine diſtante; de quâ viâ nec per ſomnium cogitasſet quidam. Apparet inde, quàm dubii ac inopinati casûs ſæpiùs artem noſtram turbare ſoleant.

OBSERVATIO CLXXXII.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Caprea Cornuta.

ET caprum & capras domeſticas maximâ ſui parte eſſe cornigeras, nullos latet, niſi cœcos, imò nec hos quidem, cùm ex aliorum relatione, propriôque tactus ſenſu haud difficulter hoc diſcere queant. In ſylveſtri autem huic confini genere, capreolô nimirum, ſuâque capreâ ſolus maritus eſt corniger; iique in plurimis partibus analogicè ſunt conformes cervo ac cervæ, adeò, ut ab his ſolâ ferè corporis mole diſtent; unde etiam caprea, veluti

cerva, cornibus ordinariâ Naturæ lege destituuntur. His tamen non obstantibus, & in hôc Archæum universalem ludere offendimus; Vix enim annuô spatiô abhinc elapso in sylva vicina capreolum vel capream venator transfodere jubetur, pro culinæ auxilio; fato autem fit, ut is mandato satisfaciens offerat inscius capream cornigeram, cornibus quidem hirsutis existentibus, veluti & ipsi cervi similia cornua primùm exhibere solent. Utrumque cornu constabat ex osse in globos quasi contortô; eorumque unum non in solitam cornuum capreolorum altitudinem adscendebat; veluti manus sculptoria clariùs demonstrabit. Capream cornutam alibi fuisse repertam, me legisse non reminiscor. De cervâ autem huic cognatâ sequentia legere est apud *Joh. Jonstonum Histor. natural. de Quadruped. libr. 2. cap. 2. articul. 7. f. m. 87.* Cornua Cervo inter reliqua animalia sunt maxima, cervæ nulla, repertæ tamen cornigeræ, quas Maximilianus observavit, & *Scaliger* vidit. Confer. etiam *Ephemerid. harum Dec. I. An. IX. obs. 88.* nec non *Dec. II. Ann. II. obs. 98.*

Fig. LXXII.

OBSERVATIO CLXXXIII.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Lepus Cornutus.

FAmiliam leporinam non esse cornigeram, quotidiana docet autopsia. Quamvis autem millenis, qui lepores venantur, & mille-millenis, qui captos comedunt, perinde sit, an sint alati, an cornuti, an quadri-an quinquipedes, modò quæsitum ab iis pulpamentum leporinum non sine indignatione salivam movens hianti gulæ satisfaciat. Nihilominùs omninò decet in similibus naturalibus rarò obtingentibus esse curiosum. *Joh. Jonstonus, Histor. naturali de Quadruped. lib. 3. cap. 13. f. m. 157.* binos depingit, specia-

ſpecialiori de his deſcriptione non productâ. Simile leporis cornuti exemplum communicavit Johannes Löſer, Electoratus Saxonici Marechallus hæreditarius, Salizii Toparcha, qui à nobili vicinô in venatione captus, & plusquam annuo ſpatio in areâ occluſa nutritus vixit; figuram ejus ſculptor oculis proponet; ubi notandum, illum, præter cornua inſolita ſimul quoque à naturâ notatum fuiſſe pilis ex albo in cinereum colorem vergentibus.

Fig. LXXIII.

OBSERVATIO CLXXXIV.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Sputum ſanguinis largum & frequens ob pulmones globulô olim transfoſſos.

P*Rateritô annô Ephemeridibus noſtris* inſerebam remedia antiphthiſica, placet jam ſubjungere in gratiam juniorum Practicorum Hæmoptyſin, crudelem non minus vitæ Humanæ hoſtem; & hoc quidem occaſione caſus ſequ. ſatis rari: Vir generoſus trigeſimo circiter ætatis annô à latronibus in ſylva ſclopeto transfoditur per pulmones, ob vaſa majora læſa ſanguinis maxima ſtatim copia profunditur, adeò, ut latrones mortuum eum credentes, rebus omnibus ſecum portatis abreptis, fato ſuo reliquerint. Hic poſtea ab itineris ſociô, fugâ ſtatim ſibi conſulente, ac poſt ſocii ſpolium reduce, rhedâ urbi vicinæ immiſſus, Medico-Chirurgicis auxiliis fuit concreditus. Quæ quidem id præſtiterunt, ut rivi hæmoptoici conſolidati ſubſtiterint; poſteà tamen quotidiè fuit coactus ſputum cruento-purulentum, quale aliàs Phthiſici protrudunt, excernere. Cæterùm valebat, ut licuerit ipſi rebus ſuis publicis valdè ſeriis,

etiam per itinera, eaque aliquando non brevia, sine alio incommodô satisfacere; cogebatur tamen salsedinem seri sanguinei corrigere, pulmonisque balsamum necessarium conservare per nonnulla medicamenta, insimulque diætæ regulis strictissimè obedire. Hoc modo per 16. vel 17. annos vitam protrahebat tantum non miserè; hinc ob robur Archæi à laboribus seriis & senio accedente debilitatum majores vires sumebat salsedo seri, & vasa jamjam marcida rursus erodebat, & quidem tantâ violentiâ, ut sæpiùs 2. vel 3. dierum spatio sputo excreverit 5. 6. ad 10. libras sanguinis purissimi, non sine vitæ periculo; vel ad minimum metu instantis hecticæ, vel cachexiæ, ob sanguinem spiritibus balsamicis depauperatum. Plus vice simplici tamen occludi sese patiebantur hæc vasa per 5. 6. 10. imò 15. menses, usque dum tandem aliis inserviendo, uti candelæ, consumebatur. Dictis modò symptomatibus obviam ibam remediis seqq. alternatim & successivè exhibitis, insimul repetitâ, licet parcâ, venæ sectione, ac sub regularum diæteticarum favonio; & quidem in paroxysmo: ℞. Tinctur. Sulphur Vitrioli ℥iij. dosis 30. vel 40. guttæ, 2. 3. 4. vicibus in die, (hujus Tinct. elaborandi modum sequens docet observatio,) ℞. Lapid. hæmatitis præpar. gr. x. antihectici poterii gr. vij. pulveris anodyni, terræ catechu, ana gr. iv. M. detur in triplo, vesperi unus; ℞. Lixivii lapidum Cancri (dum his vinum superfunditur, & per noctem ita relinquitur) ℥iij. S. confortans ac acidum corrigens, 1. 2. cochlearia aliquando sumantur. ℞. Pulver. Sympathetici è Vitriolo ʒiij. indatur vasculo, sputô cruento humectetur, sicceturque in loco temperato: Aliâ vice, vel post hæc: ℞. Usneæ Cranii Hum. Magisterii Jovis ana ℈ij. Sperniolæ Crollii ʒij. Misce optimè, ʒß. pro dosi. ℞. Tinctur. Sulphur. Vitrioli adstring. ʒij. Essent. opii vel hyoscyami superiùs descriptæ ʒß. S. 30. guttæ pro dosi. ℞. Terebinthinæ Venet. ʒij. cum lapid cancri & specier. diatragac. frigidar. ana q. s. f. l. a. pilulæ, harum nonnullæ per vi-

ces

ces deglutiantur. ℞. Spermat. ceti non rancidi gr. xv. vel per se in ovo sorbili, vel mixtô panis saccarini ℈ß. detur in quadruplo. ℞. Tinctur. Flor. Papav. errat. Bellid. rubr. ana ℥ß. dissolve Nitri refinati ℈ij. pro alteratione sanguinis 60. guttæ sumantur inter cibum. Deinde: ℞. Lact. Lunæ ʒiß. lapid. hæmatit. præpar. ʒj. antihect. Poterii, Terræ Catechu, Cinnabar. nativ. Hungar. ana ʒß. M. ʒß. pro dosi. ℞. Semin. papaver. albi ʒiij. portulacæ ʒij. hyoscyami ʒj. cum s. q. aqu. symphyti & portulacæ f. l. a. Emulsio, adde Ebor. s. igne, Terræ Sigill. Boli armen. præparat. ana ʒj. pro viribus refocillandis, & dulcificandâ acidâ salsedine. ℞. Rasur. eboris ℥iß. rasˡ. dentis equi marini, priapi ceti vel cervi ana ʒij. flor. papav. errat. bellid. rubr. ana piij. gummi tragacanth. ʒiij. ebulliant in aquâ, exprimantur, f. l. a. gelatina, ʒij. vel iij. pro dosi in brodio. ℞. Lactis virginis, id est, lithargyrii aceto soluti & cocti, olei rosar. vel sambuci, ana, q. v. Misce pro unguento spinæ dorsi ad sanguinem alterandum. Alio in paroxysmo: ℞. Lapid. hæmatit. præpar. lapid. cancri ana ʒj. Semin. portulac. plantaginis, hyoscyami ana ℈ij. Misce, dosis ʒß. ℞. Pulver. rad. symphyti ℥j. cum s. q. aquæ symphyti f. l. a. mucilago, cui per linteum trajectæ adde Syr. de Symphyto ℥iß. Bals. Sulphuris, oleo sem. papav. albi extracti ℥ß. f. l. a. Potio contra acrimoniam. ℞. Lapid. cancri, pulver. virgæ aureæ, agrimoniæ, millefolii ana ʒiij. Misce, aliquando sumatur ʒj. ℞. C. C. usti, Ebor usti ana ℈ß. pulver. Terr. catechu gr. v. M. detur in sextuplo. S. ℞. Nitri refin. ʒiß. dissolve in aquæ spermat. ranarum, plantaginis, aceti rosati ana ℥ij. M. linteo duplici applicentur thoraci & dorso pro sanguine alterando, in paroxysmo vehementi. ℞. Essent. terræ catechu. ℥ß. d. s. 40. guttæ aliquando inter cibum pro stomacho aliis læso solando. Extra paroxysmum, & vasis consolidatis per intervalla exhibebantur pro sero acri dulcificando & incrassando & balsamo pulmonibus adeò debilitatis restaurando varia jamjam dicta; quibus addebantur alia purificantia, v. g. Tin-

ctura è Vitriolo Martis & Sale Tartari, Tinct. è Vitriolo Martis & Sacc. Saturni, Ess. Martis succo pomor. facta, Tragea è lap. cancri, Ebore, Corallis, Croco Martis, &c. Pro chyli- & sanguificatione juvanda inter cibum aliquando Mixtura ex Essentiâ absinthii, terræ catechu, cum spiritu salis armoniaci. Extra cibum verò mirabile auxilium in hoc, & aliis seri acris violentiam experientibus vidi in potu lactis tepidi, cui frustum chalybis igniti 2. 3. vicibus immissum ab ℔ ß. vel plus haustum; cum euphoria quoque applicabantur clysteres è solo lacte, addito saccari modico.

OBSERVATIO CLXXXV.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Tincturam Sulphuris Vitrioli parandi modus.

IN antecedente observatione mentio facta est Tincturæ Sulphur. Vitrioli; cùm autem methodus parandi non sit ubivis obvia, aut ab aliis occultetur, pro ægrorum commodo hîc se sistat: ℞. Capitis mortui spiritus vitrioli communis q. v. toties huic affunde aquam communem, donec omne sal, & virtus vitriolica elixivietur, & reddatur terra planè emortua & insipida; aliàs certè movet vomitus hujus usui summè contrarios. Huic in vitro superfunde spiritûs ex anaticâ portione salis & nitri destillati q. s. ad eminentiam 4. digitorum; Si tædium ex hâc destillatione nauses, superfundantur saltem ita dicti spiritus mixti seorsim s. a. destillati. Hæreo heic sanè, an hoc medicamentum ratione ortûs sui, an verò ratione rarissimæ operationis Nos in majorem rapiat admirationem. Paratur enim è Terrâ verè mortuâ, innatisque suis qualitatibus, quantum quidem possibile, penitùs privatâ, cùm aliàs ad medicamenta paranda desideretur virtus quò fortior, eò melior; norunt insuper Pyrote-

rotechni, ſi Caput mort. Vitrioli dictum poſt Deſtillationem Spiritûs in ſuperiore domûs contignatione vel ſub tecto per unius vel alterius anni ſpatium aëri exponatur, ita tamen, ne à pluviâ tangatur, à Vitriolico ſeminio attrahi Sal aëris tam copioſum, ut fœcundam deſtillationem denuò præſtet, veluti priùs factum. Virtus autem medicamentoſa Tincturæ noſtræ conſiſtit in hoc, ut non modò ſedet miraculosè omnes hæmorrhagias internas, pulmonum, uteri, narium, dyſenteriæ, ac vulnerum; & hoc quidem tantâ efficaciâ, ut me pauciſſimis ſaltem vicibus deſeruerit; ſed inſuper quoque edomat cephalalgiam; imò in aquâ aliquâ appropriatâ in ore detenta odontalgiam ſedat; doſis ſunt 30. ad 40. guttæ. Operationem autem hujus remedii mediante aliquô Magnetiſmô fieri, non poterit negari; de quo effectu varia controverti in Tract. meo, *Inventum Cinnabarinum* inſignitô, quæ ibidem à Curioſis videri & ventilari pro lubitu poterunt.

OBSERVATIO CLXXXVI.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Vomicæ pulmonis plusquam quadrageſies ſanatæ in muliere.

PUlmonum Vomicas utplurimùm interimere miſellos, qui experiri eos coguntur, novit Medicina noſtra, & dolet; dum ſcilicet ſubitanea ejus apertio ſuffocationem balſami vitæ ac reſpirationis cauſatur; vel quibus lethalis ea non eſt, ad minimum portio puris effuſi putrida relicta ſucceſſivè in ſui ſimilem corruptionem pulmones transmutat, ut lentô ac diuturnô ulcere non minùs ad plures ablegentur. Admiratione dignum eſt ſequens exemplum: Fœmina quinquagenaria pluribus annis plurima patitur ſymptomata nephritica ſplenetico-hyſterica à ſerô acri bilioſô, quæ ſalſedo dein pulmonibus in ſpecie moleſta fuit, & tandem

vomicas ibidem paravit non unam, vel alteram; ſed ſpatio 12. annorum 40. ad 50. imò 60. circiter. Quas ſingulas, mirum ſanè dictu, uti ſine longis tædiis, modicô ſaltem calore, & modicâ tuſſi generabat, ita quoque poſt aliquot uncias puris cocti expectorati feliciter conſolidabat ſemper benefica natura; usque dum tandem dictô ætatis tempore, pulmone aliquot menſibus tuſſi ſiccâ, aſthmate vehementi, & calore præprimis marasmode ad incitas redactô, experiretur humanum fatum. Niſi modò propoſita oculis meis ſæpè viderim, & auribus meis audiverim, tam facilè hoc mihi perſuadere vix paterer. Ita non raró quaſi monſtra fiunt in Medicina. Obviam autem ivi malo & ingrato huic hoſpiti, extra paroxyſmum quidem acido-ſalſas cruditates dulcificantibus, purificantibus, præcipitantibus, &c. quæ paſſim videre licet in *paulò præcedente Obſervatione de Hæmoptyſi*, & *præteriti anni Obſervat. de Phthiſi*, ut & alibi. In ſpecie multum ei profuerunt uſta, v. g. ℞. C. C. uſti, Eboris uſti ana ℈ß. Lact. Sulphuris, Pulv. terr. catechu ana gr. iv. Pulver. Anodyni, Cinnab. nativ. Hung. ana gr. iij. Miſc. detur in quadruplo; ℞. Balſ. Peruviani ℈ß. Pulv. Saccari Candi ʒiij. Miſc. ſumatur aliquando modicum; Tragéa è Lap. Cancri, Ebore, Unic. foſſili, Crocô Martis, cum Sem. Aniſi ac Fœniculi pro uſu ferè quotidianô adhibebatur. In paroxyſmô optimè conducebat Sperma Ceti, Balſamus Sulph. Oleô Amygdalar. factus, & alia, quæ de Hæmoptyſi ac Phthiſi propalavi; fundamentis medicis enim initiatus, facilè ventilabit, quæ proſunt. Heic addendum cenſui monitum, me præteritô annô *Obſervat. de Phthiſi* inſeruiſſe aquam antihecticam compoſitam Epiphanii Ferdinandi, quæ quidem dictô modô eſt parabilis; ſed parca ſaltem liquoris portio procedit, imò niſi cautè tractetur, empyreuma facilè contrahit; propterea ſecuriùs ſpeciebus ſimul affunditur, quantitas aquæ appropriatæ, cerefolii, veronicæ, aut ſimilis.

OBSERVATIO CLXXXVII.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Vir suffocatione uteri laborare creditus.

QUanta-quanta damna ægrotis, quanta-quantaque tædia Medicis jam pariat neglectum olim Anatomiæ studium, experiuntur quotdiebus Practici. In scenam modò nunc prodeat uterus; quantam absurdorum congeriem & saburram de hoc nostris auribus invitissimis obtrudant partim veterani Barbitonsores & Chirurgi hermaphroditici, (de Medicis modernis enim talia producere, in opprobrium cederet Arti nostræ) partim & præcipuè à sexu sequiore, ab imperitâ obstetricum familiâ, imò Matronis cætera non adeò stupidis, captum ferè superat apud Viros sanâ ratione utentes; modò enim uterus hinc inde vagatur per abdomen, tormina excitans, & nescio quæ alia; modò ad thoracem adscendit, ibique asthmaticam suffocationem minatur, modò adhuc altiora petit; ipsum quasi cerebrum invisurus; Siquidem fœmina supra sexum sapiens, (quod aliis idem est, ac delirare,) ambagibus specialissimis enarrabat, uterum ipsi è stomacho per totum Oesophagum usque ad fauces fuisse elevatum, adeò sensibiliter, ut aliquoties petulantem istum digitis apprehendere, & captivum tenere constituerit. Risum teneatis Amici! patiebatur enim ista faucium strangulationem à sero acido-austero Oesophagi tunicam exsiccante, & molestè corrugante, veluti corium aut vesica bubula humida post exsiccationem rugas contrahit. Imò eò tandem devenit stolida istarum sapientia, ut passiones similes viris quoque contingere, statuere non erubescant. Sic nuper elapsô annô fœmina me celerrimè accedere rogat, ob maritum improvisò violentissimis correptum symptomatibus; accedens,

dens, invenio miſellum iſtum Matrum conſcriptarum muliebri ſapientiâ turgentium coronâ cinctum, quarum aliæ ligamentô fortiſſimô abdomen conſtrinxerant, veluti hyſtericis ſolent, naribus alia ſulphur accenſum, combuſtam alam anſerinam alia applicabat, alia filô appendebat collo caſtoreum, & neſcio quæ alia à præpoſteris cerebellorum ſpiritibus dictabantur; plures clamabant, niſi extemporaneum ſuppeditetur auxilium, ægrum ab utero adſcensô brevi fore ſtrangulatum, ac anxiè verebantur, ne ejus animula vagula blandula per guttur aut ſuperius, aut inferius corpori ſubitò valediceret. Decumbebat autem æger valdè aſthmaticus, materiâ crudâ fluatuosè in abdomine fermentante, ac ἄνω καὶ κάτω exitum quærente; uxor cauſam ſtatuebat non adeò ineptè, quòd paulò anteà poſt incandeſcentiam ingurgitaverit carnem pinguiorem, ſuperbibens largiùs ſolitô potum frigidum. Remotis itaque modò dictis, Spiritum Salis Armoniaci naribus applicabatur, & propino Sal volatile Oleoſum Aniſi, diverſis indicationibus ſimul ſatisfaciens; ventre inunctô Spiritu compoſitô è Spiritu Juniperi, Rutæ, Salis Armon. camphoratô, ac clyſtere revellente applicitô; & brevibus diebus reconvaleſcebat. Scribo hæc præprimis in gratiam Philiatrorum, ut eò citiùs eradicare diſcant tales errores vulgares ægrorum commodô, ac artis honore. Quod autem attinet affectionem iſtam hyſtericam, quam vocant, ſuperfluum erit de hoc multa philoſophari, cùm egregiè id hactenus præſtiterint Neotericorum diverſi; ſcil. tumultûs iſti dicti abdominis natales debere cruditatibus fermentantibus in abdomine, præprimis in meſenterio ac inteſtinis, atque vaſis contentorum ibidem viſcerum, ad uterum tendentibus. Proindè etiam remedia dolori colico, quem vocant, & paſſioni hyſtericæ vocatæ eôdem modô auxilium ſuppeditant; qualia præter jam laudatum laudabiliter præſtant Sal volatile oleoſum Succini, Aurantiorum, Rutæ, item Eſſentia Caſtorei volatilis alibi à me deſcripta, Eſſentiæ alcalicæ è mumia, fuligine; ad-

ditis Eſſ. Theriacæ, aurantior. & centum aliis probatiſſimæ experientiæ.

OBSERVATIO CLXXXVIII.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Fonticulus à ruſtico arthritico ex indignatione ſibi ipſi factus.

FOnticulos, uti varia alia auxilia Medico-Chirurgica, v. g. venæſectionem, ſcarificationem, clyſteres, &c. acriter impugnat in ſuis operibus Vir de arte noſtrâ aliàs immortaliter meritus, *Joh. Bapt. Helmontius*; & videtur hoc factum non ſine ratione; ſic v. g. quod fonticulos attinet, ſingulis notum eſt, plurimos, ferè dixerim omnes, præcipuè phlegmaticos, manè ſurgentes vel ſolô primô ſcreatu, aut tuſſiculâ plus lymphæ extravaſatæ in mucum incraſſatæ exturbare, quàm integris 24. horis tædioſa fonticuli exſpuit cavitas; (de reliquis taceo per diem excretis, ut & quales per alia excretoria, v. g. nares totâ die exturbentur bombi & carcaſſi mucoſi.) Hoc tamen non obſtante, vel millies-millena produci poſſent in contrarium exempla, virtutem fonticulorum revulſoriam incomparabiles ægris & præſervando & ſanando exhibere effectûs. Locô plurium jam prodeat unicus: Ruſtico, valdè corpulento, doloribus arthriticis miſerè cruciato non ſine metu ſucceſſuræ apoplexiæ, vel aſthmatis ſuffocantis, curo inuri per Chirurgum in brachio dextro fonticulum, & ob felicem hujus operationem paulò pòſt in crure ſiniſtro alterum. Hic ſentiens, Archæum optatô ſibi levamentô exturbare hisce viis ſupervacaneas ac ſylveſtres ſeri ſanguinisque cruditates, aliquoties aurem mihi vellicavit de bigâ fonticulorum reſiduis quoque binis artubus inurendâ. Me autem ob varias cauſas hoc renuente, accidit

dit quâdam vice, ut in brachio ſiniſtro puſtula ulceroſa piſiformis ipſi ſuboriretur. Occaſione hâc commodâ Philoſophicus hic ruſticus, & Chirurgi ſimia, veluti aliàs ars imitatur naturam, ita ille naturam cogit, ut imitetur artem, dum pure detersô puſtulæ cavitati intrudit piſum, circumligatq; linteum, more fonticulis ſolitô; & hoc omne quidem eâ, quam ſibi promiſerat, efficaciâ.

OBSERVATIO CLXXXIX.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Patris-familias morituri in arboribus & fructibus præſagium.

QUantas turbas tædioſas, quanta impia ſcandala progeneraverit, & adhuc progeneret in rebus Theologico-Medicis ſuperſtitio, exempla integrum tractatum complentia brevi poſſent produci, niſi jamdudum ferè ſingulis innotuerit; ideòque talibus favere, eaque fovere indigna ſanè ſunt homine Chriſtianô, & ſic eò magis Medico conſcientioſo; proindè etiam aniles iſtas nænias eò magis deteſtor, quòd ſæpè diabolicam vel magicam poſt ſe trahant, aut conjunctam habeant malitiam. Cùm autem DEUS O. M. rerum omnium Creator inperſcrutabilia opera velit manifeſtari; ac negandum non ſit plurima adhuc occulta in gremiô Phyſicæ latitare, & meritò inquirenda, ac propter iſtum abuſum non abroganda, ſequens lectu dignum produco: Non paucorum inter noſtrates eſt opinio, unam alteramve arborem areſcere ſolere in horto, quandocunque brevi ſit moriturus paterfamilias; & hoc in ſpecie ſæpiùs accidere moro; quod & ipſe aliquoties obſervavi; ſed vilipendi, usque dum ſequentia acceſſerint: Vidi Ego patremfamilias ob ſenium, aliaſque cauſas lethaliter decumbere, & hinc mori.

mori. Hæc accidebant circa finem mensis Junii; eôdem tempore pyrus junior (10. vel 12. circiter annorum) fructibus adhuc immaturis gravida, in medio variarum horti arborum sita, spatiô 8. dierum exaruit, pyris illis immaturis quasi igne combustis, vel præcipitanter ac igne fortiori exsiccatis. Domestici mala inde ominantes, de hoc mihi querebantur, & qualem sese arbor improvisò gerat, ostendentes. Ego accuratissimè inquiro, præprimis circa radices, num fortè aliquid hostile balsamo ejus nutrienti fuerit affusum; sed omnia reperio sine noxâ & culpâ; reliquis quoque arboribus suô in vigore crescere & vivere pergentibus. Avidis spectatoribus nonnulla talia pyra hunc usque in diem ostendere valeo. Alius vir alebat in horto suo per spatium 8. vel 10. annorum prunos illas, quæ fructus illos optimos (pruna Damascena vocantur, die Quetschken) proferunt, numerô circiter 10. ad 12. & hoc per quadriennium; accidebat autem, ut dictus vir è diuturnâ quartanâ, accedente cachexiâ hydropicâ lethaliter decumberet; hinc observabatur, quatuor è mediò notatis arboribus non amplius proferre pruna Damascena anteà solita; sed locô horum pruna ista flava, vilissimæ sortis, die Spillinge/ quæ audiunt nostratibus. Cùm autem æger reconvalesceret, proximô annô prunûs illæ itidem protrudebant pruna priùs solita, laudabilis operationis. Postquam autem alterô annô denuò ægrotaret hydropicè, ac moreretur, denuò fructûs illi flavi in arboribus conspiciebantur. Harum rerum autoptis fui testis; ubi versipellis ultimæ arboris transmutatio in majorem me rapiebat admirationem, ac prioris historia. Observavi non minùs in alio, morbum diuturnum patiente, sanitatem tamen recuperante, quòd ramus arboris pomiferæ circa mensis Julii finem pomis ferè maturis gravidus unicæ septimanæ periodô exaruerit, pomis siccescentibus, quasi fuerint in fornace cocta, integrâ verò pomô, ac reliquorum ramorum fructibus naturali suô vigore ac vitâ tranquillè uti pergentibus. Hæc recitata reverà ita contigisse, sanctissimâ testor fide; atque dicta

plus vice simplici mente hærente, oculisque stupescentibus adspexi.

[Altenburgo A. 1688. d. 18. Jan. Augustam missæ.]

OBSERVATIO CXC.
D. FRIDERICI WILHELMI CLAUDERI.
Stupenda pueri recens nati obesitas ex matris gravidæ impressione.

Quas & quantas miseriarum turbas irregularis imaginatio ac impressio mulieribus uterum gerentibus ciere ac fœtibus suis iniquas labes conciliare possit, quotidiana abundè attestatur experientia, ac dudum plurima plurimi hinc inde annotârunt notatu digna exempla Autores. Nihilominus sequentem, utpote lectu dignissimam, addere observationem lubet. Cùm aliquot ante annos Copiæ Electorales Saxonicæ Cygneam, ad delectum militum instituendum, hinc inde passim moverentur, contigit, ut Præfectus quidam Excubiarum, vir rarâ pulchritudine ac corpore athleticô præditus, in pago Corbusen / non procul ab oppido Ronneburgô distans, apud Rusticum pernoctaret, ibi ex itinere (Sirius enim tunc ardebat) fatigatus, habitu militari & chlamide exutis, pectus denudabat. Rustici uxor per aliquot menses gravida, ob raram à se conceptam hancce pulchritudinem in admirationem ducta, militem, pectore nudatô ad mensam sedentem, fixis continuè intuens oculis tantâ afficiebatur delectatione, ut nihil magis in votis haberet, quàm quod semper eundem aspicere ac manibus contrectare illi licitum esset; Imò sibi adeò impressit illius imaginem, ut per totam demùm noctem ipsi oberraret ante oculos. Quid fit? tempore partûs accedente, peperit filiolum quoad omnia membra corporis perfectum ac sanum, attamen

tamen valdè succiplenum ac obesum, qui statim à tempore puerperii, insolitâ pinguedine ac nimiâ corpulentiâ indies auctâ, in tantam accrevit corporis molem, ut mater eum in fasciis solitis ulteriùs continere non possit; his non obstantibus attamen per annuum temporis spatium lacte proprio nutrivit. Ablactatus puellus optimâ semper utebatur valetudine, juxta notam sanitatis regulam: bene ingerebat, benè digerebat, benè egerebat; atque in nullo totius corporis membro ullus defectus, aut deformitas adnotabatur, excepto unico membro virili, quod per exiguum, & ob dependentem abdominis præpinguis molem vix conspicuum erat, adeò ut præter membranosam portiunculam nihil ferè oculis usurpandum. Mammillæ quoque valdè prominentes, itemque ac mulieris infantem lactantis pendulæ; Veluti quidem figura æri incisa puerum tunc anni dimidium agentem clariùs demonstrabit. Ubi adhuc monendum duxi, quod nimia & præternaturalis ista obesitas tandem successu temporis ac elapsis annis nonnullis, puero incrementum sumente, indies evanuerit, & ille agilis satis adhuc optimè valeat.

Fig. LXXIV.

OBSERVATIO CXCI.

D. FRIDERICI WILHELMI CLAUDERI.

Erosio intestinorum & abdominis à vermibus, excrementis per alvum non ampliùs excretis.

RAram historiam Medicam nobis reliquit *Guilh. Fabritius Hildanus, Cent. 1. Observat. observatione 74.* Huic ferè similem impræsentiarum adducere, non inutile fore censeo. Fæmina nimirum 56. annorum ante aliquot annos in pratô tempore æstivo improvisò & subitò cor-

corripitur in hypochondrio dextro dolore aliquot dies continuo, succedit tumor quotidiè magis magisq; se acuminans, & tandem per centrum rubicundum se offerens, locus dictus aperitur, quô apertô statim tres notabilis magnitudinis lumbrici exeunt; diebus verò sequentibus effluxit liquamen flavum, crassum atque pellicidum; continuante hoc effluxu per quatuor annos. Ægrota interim semper tractare potuit negotia domestica solita, donec, anno subsequente quinto, per foramen abdominis ampliùs redditum, cœcum intestinum cum intestini Coli parte longitudinem digiti æquante protuberabat; per foramen Coli digitum transversum longum copiosè indies serum flavum, crassum, chylo, indigesto analogum profluebat. Utrumque Intestinum, Cœcum quidem integrum, Colon verò digitum longum semper erant exteriùs propendula; Natura ab aëris injuriis eadem defensura, obducebat cute rubrâ carnosâ. Toto hoc tempore ægra per alvum nil amplius excrementitii excernebat; post aliquot menses propendebat quoque è jam nominato foramine intestini Ilei pars, quotidie aucta, usque dum ulnam dimidiam longam exteriùs sese ostendebat, continuante semper per Colon apertum seri flavi, crassi, chylosi, & minimè fœtentis effluxu. Ægra noctu decumbente bona Ilei pars retrogrediebatur. Cæterùm ægra obambulabat, œconomica tractans more solito; foramine nullam clausuram vel ligamentum, aëris injurias avertens, tolerante, ob serum, in affluxu impeditum, dolorem ardentem excitans, minimè autem fœtens. Postremò hoc in casu admiratione dignum, quod dicta fœmina sine vitæ dispendio vivere potuerit, serumque mucosum vel chylus indigestus effluens non fœtuerit, cum puri ab impuro nulla facta separatio, multò minùs excrementorum alvi excretio. Hæc habeo è relatione Chirurgi docti, ac fide dignissimi; cùm paupercula nullis planè remediis utebatur; sed DEO ac Complexioni suæ robustæ rem totam commiserit. Uno alteroque adhuc anno trans-

transeunte mortua est, aliis, nescio quo morbo vitæ filum abrumpente.

OBSERVATIO CXCII.
D. FRIDERICI WILHELMI CLAUDERI.
Lumbrici lati historia.

DE lumbrico lato, ob raritatem peculiarem conscripsisse Tractatum *Spigelium*, atque amplè de hoc agere *Dan. Sennertum* in *Oper. Pract. cap. de lumbricis*, nec non Clarissimum *Th. Bartholinum Act. Phil. Haffniens. Vol. II. observat. 47.* ut & alios, literato orbi haud ignotum est; Nihilominus notatu quoque digna sequens de eodem mihi se obtulit observatio. Puer, quartum agens annum, incipit laborare atrophiâ, stomacho debili ac malè coquente, viriumque prostratione: Vermes metuens Mater ejus, propinat aliquoties, laudabili cum effectu pulverem seminis Santonici solitum, unde copiosi, varii generis nonnulli spithamæ, & quod excurrit, longitudinem excedentes lumbrici excreti; cùm autem symptomata nullo modo remitterent, à Matre in consilium vocatus, pro avertendâ seminali putredine ac exturbanda residua vermium cohorte, dedi aliquoties Elixir proprietatis, menstruo alcalico præparatum, & jussi puerum sedili, quali tenera hæc ætas uti consuevit, insidere, cui lac calidum pro vermibus dulci vapore alliciendis, & ad exitum evocandis, impositum, insuperque è lacte & saccharo compositos, clysteres injici curavi, quo facto felici successu lumbricus latus, sex ulnas adhuc longus, qualem *Sennertus* noster, ære insculptum, exhibet, excretus; defecit tamen pars anterior vel caput, quæ sub specie muci corrupti ac purulenti exiit, ut proinde vera ejus longitudo non fuit cognita. Ab eo tempore nihil postea ampliùs vermium, puero successivè reconvalescente, exiit, pro majori cau-

cautelâ tamen adhuc aliquoties exhibitum dictum Elixir proprietatis alcalicum.

[*A. 1688. d. 18. Januar. Altenburgo Augustam missæ.*]

OBSERVATIO CXCIII.
D. GEORGII FRANCI.
Abscessus ossis cribriformis subsequente lethargo letalis.

DN. Johannes Christophorus Otto SS. Theol. Stud. & Ministerii Candid. Alumnus in Collegii Elect. Palat. Sapientiæ, quod Heidelbergæ floret, annos XXVI. natus, temperamenti Melancholici, jam â multis annis obstructiones sensit in capite, maxime in naso, quæ ab anno circiter circa finem sagittalis suturæ prope coronalem in capite tanto cum dolore ingruebant, ita ut idem ad tempora usque etiam pertingeret dextra, salvis omnino temporibus sinistris, totoque illo capitis latere sequebatur nasi obstructio & respirationis incommoditas, quare per nares varias adtraxit aquas aperientes & aromaticas, donec tandem materia quædam succederet saniosa sanguini permista, quæ sensim per sinistrum efflueret nasum, adeoque Ozœnam referret, cum tumore nasi circa radicem. Post 9. menses, prævio dolore & excretione materiæ purulentæ, ubi nares quasi sternutando emungebat, secessit ossiculum tenue, instar lamellæ alicujus, ea figura & magnitudine.

Nihilominus perennabat dolor capitis & tumor nasi radicis, subinde materia saniosa subinde paullum cruenta effluente è nare sinistra cum deperditione odoratus, & vitio loquelæ. Tandem post 2. menses circiter denuo ossiculum excrevit è naribus porosum, & quasi cariosum hac iterum figura & magnitudine, cum sanie cruenta.

Advocor cum Dn. D. Steigero, Medico ord. Noso-

Nosocom. Electoral. in consilium, damus aquas cum succis plantarum traumaticarum in nares adtrahendam, & petiam ex spongia eodem remedio imbuendam naribusque indendam, tùm pro absterfione, tùm mundificatione ac sanatione, cui fini & ipsum opobalsamum loco affecto inunximus. Ante hos novem dies in templo pileum delapsum sinistra manu è terra attollere voluit, non valuit autem, ob paralysin sinistri fere totius lateris, cujus & indicia apparebant in oculo, gena & ore, quod pessimum ego ratus signum, generosa quæque adhibui, sed cum prognosi mortis imminentis, maxime ubi lethargus superveniebat jam à 6. diebus, ita ut ægerrime aut non excitari potuerit, donec tandem XXI. Jun. CIↃ IↃC LXXXVI. mane post hor. 4. placide, non tamen sine motibus convulsivis in facie, ac bene præparatus obiret. Aperto cranio superior cerebri substantia satis apparuit bona, nisi quod in gemino superiore cerebri ventriculo ichor crassior deprehenderetur, qui & ad tertium profluxit ventriculum; anterius vero ad sellam equinam, immediate sub gemino nervo optico ad principium spinalis medullæ aderat in cranio foramen, avellanæ nucis quantitate, materia crassa & purulenta peculiari folliculo contenta plenum, quod derivatam materiam sensim ad nasum dimisit, medulla circa cerebellum eodem ichore obruta, ut inde lerna totius mali exstiterit.

OBSERVATIO CXCIV.
D. GEORGII FRANCI.
Hydrops pectoris cum abscessibus hepatis, & calculo ingenti folliculi fellis.

PRæter vulgares tres Hydropis apud Pathologos species, specialior est ille Pulmonum, vel potius Pectoris Hydrops, quo Maximilianum Imp. interiisse ferunt, referente *Rolfinc. in Epit. Cogn. & Cur. part. corp. hum. aff. l.* 3. c. 9.

3. c. 9. p.m. 227. Et alia ejus exempla leguntur ex *Joh. Heintzio* ap. *Schenck. l. 3. Obs.* teste *Sennerto l. 4. Prax. part. 1. sect. 2. c. 20.* *Salmuth Cent. 1. Observ. 13.* *Bartholet. l. 4. de Respir. c. 9.* *J. J. Wepfer Exerc. de L. Aff. in Apopl. p. m. 286. seq.* *Car. Piso de Colluv. seros. obs. 52. seqq.* *Thom. Bartholin. Cent. 2. hist. 66.* *River Cent. 1. obs. 88.* *Jul. Cæs. Benedict.* à Guelfalione *Cons. 43.* *Otto Heurn. hist. 14.* *Fonseca tom. 1. Consult. 54.* *Joh. Rhod. Cent. 2. obs. 4.* *Tulp. l. 2. obs. c. 16. &c.* Hoc malum interdum à calculo cordis accidit, teste *J. G. Schenk. l. de Lithogenesia*, & frequenter animadvertitur in Rhachitide affectis, ceu observavit *Glisson. tr. de Rhachitide cap. 2. p. m. 14.* De eodem plura lege ap. *C. V. Schneiderum l. 5. de Catarrh. c. 4. p. m. 286.* & *Poterium Cent. 1. obs. 2.* Juvat hac vice notabile exemplum proponere alicujus militis hoc hydrope atque abscessibus in Hepate defuncti Heidelbergæ, cujus historiam ad nos præscripsit Nobil. atque Expertiss. D. D. *Joh. Jac. Martini*, Sereniss. Elect. Pal. Nosocom. milit. Medicus & Academ. Cur. his verbis: Anno 1685. d. 12. Septembr. in examine viscerum Blasii Plauel militis, hydrope, in specie, pectoris, demortui, inveni in cystide fellea præsentem hunc, & jam diu Tibi, Præceptor ac Promotor æstumatissime, dedicatum calculum. Pendebat is tunc temporis ℥ß. ʒß. jam verò ℥ß, minus ℈j. Durante morbo valde conquerebatur de dolore gravissimo in regione hepatis, sibi adeo molesto, ut neque erectus stare, nec ambulare, sed usque ad finem vitæ in lecto incurvus sedere cogeretur. Aperto thorace pulmones, cor &c. aqua largiter innatabant. Cor ipsum admodum parvum, exsiccatum, & præter propter centum duris tuberculis per totum superficiem obsitum erat, aqua pericardii tamen ferme destitutum. In Hepate tres erant abscessus, quorum maximus magnitudinem ovi anserini superabat. Hæc sunt, Vir Magnifice, quæ in hoc cadavere notatu digna reperi. Offero simul animalculum hoc, quod nuper rusticus quidam Lampertheimensis (ad Rhenum è regione Wormatiâ) per alvum excrevit vivum,

vum, & ipsemet occidit, mihique dono dedit: An verò, ut nuperrimè audivi, plura talia excreverit, cras, DEO volente, ab ipso ægro percontabor. Vale. Heidelberg. d. 31. Maji, 1686. Hæc Cl. Dn. D. MARTINI, Amicus noster suavissimus. Quod spectat calculos in vesica fellea, eorum ingentem dabimus catalogum è veteribus & recentibus Auctoribus in Lapicidina nostra Microcosmi in Abdomine, propediem edenda.

OBSERVATIO CXCV.
D. JOH. CONRADI BRUNNERI.
Experimentum in dysenteria.

MAtrona nobilis, triginta annorum, temperamenti sanguinei, habitus pleni, staturæ justæ, vegeta, pulchra & formosa, &c. die 18. Augusti 1687. (quo tempore dysenteria epidemicè grassabat) peperit infantem egregiæ speciei & benè conformatum. Dolores post partum sensit acutos; ab usu ol. amygd. dulc. c. spermat. cet. exclusit magnô nixu grumum sanguinis, unde remiserunt. Supervenit abhinc diarrhœa quæ cessavit, rediitque. Die 29. Septemb. tenesmum passa est: die 30. vidit excreta mucosa, cruore permixta: appetitus statim penitùs fuit prostratus. Plerumque circa vesperam horrore perfusa fuit, successit calore, mox tormina affixerant & dejectiones crebræ. Medicamentis fluxum ita moderatus est Medicus, ut nonnisi manè horâ plerumque sextâ, & vesperi horâ tertiâ tormina senserit ægra, & colluviem dysentericam excreverit cum εὐφορίᾳ. Suasit idem, ut infantem ablactaret tempestivè, ne locô nivei illius nectaris, sub dulci melle latens venenum sugeret. Paruit illa consilio, & infantem suam alii commisit nutrici tantisper, dum valetudinem recuperaverit. Ne intereà lac deficeret, aut exacescerent lactiferi fontes, ut catulos, ad emul-

gendum lac mammis admoveret author fuit medicus. Suxerunt isti strenuè: alterâ luce diarrhoeâ correpti excrementa largè eliserunt cum impetu subflava & fluida, (cruenta autem nunquam visa fuerunt) ut crebrâ lotione conspurcati opus habuerint. Subindè quoq; vomuerunt ac si cholerâ morbo laborâssent. Brevi abhinc ambo luridi & strigosi enecti fuerunt. Tertium proin adhibuit puerpera, & lactavit per biduum: diarrhoeâ & idem correptus fuit: in abdomine pustulæ rubræ densè proruperunt, pedumque extrema intumuerunt, posteriores pedes ceu paralysi affectos raptavit morbidus, ut tandem & ipsum in profluentem abjicere necesse fuerit: ipsa autem puerpera jam meliùs se habere occipiebat. A triduo quartum suffecit catulum; ægrota autem convalescit, appetit, sellam rariùs adit, & vires redeunt. Sugit & hic canis strenuè, & valet, & nihil morbosi apparet. Post diem 14. infantem suam propriis iterum admovit uberibus; habitus, qui ex alterius nutricis lacte minui videbatur, crescit iterum, & ambæ vivunt pancraticè.

Alia nuper lactavit infantem dysenterica: cum lacte toxicum brevi huic & labem lethiferam instillavit, statim enim eôdem morbô correptus infans, terribiliter convulsus vitam, quam modô inchoavit, finivit.

SCHOLIUM.

FLumina exundaverant & rivi passim ripas superaverant, quum tempestates insolitæ obortæ ac nimbi tales fuerunt, ut & ædificia prosternerent, & secum raperent hinc inde torrentes, hominumque plures mergerent. Tunc quoque ingens vis culicum genus humanum malè habuit, præsertim ægrotantes, ut quâ ratione abarcerent bestiolas & evitarent acumina earum vix suppeteret consilium. Eodem tempore, quô fructus maturescebant, diarrhoeæ species afflixit, quæ brevî in dysenteriam eamque epidemicam terminabatur.

Non

Non illos solùm hominum, qui fructibus vescebantur immaturis, sed promiscuè quosvis adorta est, & tantâ cum ferociâ, ut primis ferè diebus prosterneret & ad orcum præcipitaret plures. Infantes præsertim malè habuit, quos enecuit intra septem plerumque dies, & tantâ frequentiâ, ut funera densa vel metum incuterent parentibus, quibus DEUS Ter O. M. prospexit de sobole. Causabantur plerique teneram eorum ætatem aut texturam; sed rem omnem vix exhauriebant illi; nam & frequentiùs quàm alii corripiebantur morbô, & correpti decumbebant periculosiùs, quòd non in omni dysenteria, etiamsi epidemica observatur. Ab initio sparsim quosdam, sed satis ferociter invasit: intendebatur abhinc lues & crescebat eundo: vergente æstate mitiùs egit, & desæviit, tandem planè exspiravit, ut quasi tempora & ætates morbi distinguere licuerit.

Contagium fuisse & μίασμον, quod athmosphæram, in quâ degimus, perspiravit, & corpora humana pervasit, ex suprà dictis patet; epidemicè quippe grassabatur. Illa autem corpora, quæ hujus, tanquam materiæ cujusdam subtilis (cui omnia, quæ in hoc rerum universo, parent, & ad ejus modulum aguntur) perpluvio minùs erant proportionata, præ aliis propter oppositionem & occursum particularem adortum, massam humorosam insolitá fermentatione exagitavit, unde febris exarsit; intestina autem peculiari (propter peculiarem particularum figuram) malignitate perculit, ut mox plorarent mucum glandulæ (in quibus fortè commodiùs nidulatur venenum, quàm alibi) & effunderent cruorem vasorum oscula, rosione adapertâ. Illa contra corpora, in quibus talem non invenit particularum massam humorosam conflantium dispositionem, præteriit contagium & immunia reliquit. Postquam aliquandiu sæviit, & in quibus opportunitatem nactum est, vim suam exseruit cum magnâ ægrorum strage, sensim cessavit & tandem elanguit venenum, aut spontè, quia tempestas vergebat, & frigore ejus vis elasti-

ca fracta fuit; aut quia corpora humana modò aliter erant temperata; aut quia non superfuerunt, quæ non perspirârit contagium. Plerosque non nisi semel adortum est, quia concitatâ fermentatione massa humorosa jam ad modulum suum fuit disposita & exasciata. Eâdem fortè ratione contingit, quòd ii, qui repetitò inunctiones mercuriales experti fuerant, tandem ad salivationem permoveri nequeant; quia particulæ massam humorosam constituentes, effervescentes crebrò cum mercurialibus ita conciduntur, ut illæ abhinc in massam sanguineam introductæ non inveniant, cum quibus effervescant humores; id quod aliquoties miratus fui.

Contagium, ubi ortum fuerit ambigitur; promiscuè enim homines, sive fructus horæos comederint, sive ab his sibi temperârint, invasit. Illud tamen notandum, in suburbio primò natam impensiùs sæviisse, quàm alibi; vix enim dabatur domus, in qua non decumbebant, & decumbebant periculosissimè infantum plerique. Ibi prætereà morantur homines, qui obvia quævis, esui si sint, etiamsi sordida promiscuè latranti ingerunt stomacho: facilior quoque istis patet aditus ad hortos & pomaria, ut tempore matutinô & ante diluculum grassentur per ea, & colligant fructus per noctem deciduos, quod urbicis denegatur & delicatioribus, & ab hortis remotioribus. Cùm fructûs immaturi sint fermentescibiles, & particulæ constituentes in via ad explicationem & evolutionem, nullum est dubium, qui accedente fermentatione in poro alimentatio peculiare miasma oriri queat, intestinis quàm maximè infensum: quemadmodum videmus alios aliis partibus insidiari; humores diversis salibus imprægnatos, ut alii epilepsiam, ulcera serpentia alii, alii elephantiasin, scorbutum alii, alii siphilidem & alii cancrum efficiant: unô verbô sexcenta illa Hippocratis reperiuntur, & vix in officinis Chymicorum tanta reperitur tamq; diversa salium differentia. Fermentatio autem quid valeat in producendis novis naturæ phæno-

nome-

nomenis, illi nôrunt omnium optimè, qui Chymica tractant.

In suburbio impensiùs serviit lues, quia minûs cauti, etiam moniti excrementa in loca publica projicere non verecundantur; unde densâ particularum venenatarum agmina per aêrem volitant & confertim corpora humana incessant, quæ longinquè deducta sensim disperguntur, fiunt rariora, nec tantam nocendi vim obtineat.

Forsan ad fovendum hunc infaustum fœtum multum contulit aëris constitutio. Propter exundationes aquarum commovebantur corpora, antè quieta diu; & fortè situ corrupta, quæ nostris regionibus invecta post aquarum subsidentiam computruerunt: unde fortè & ingens illa vis culicum prodiit: ex tali namque putredine vis activa in insectorum ovulis cietur, & animalcula excluduntur, fortè tali aëre infecto gaudent & animantur citiùs.

Intra dies quatuordecim plerumque, quemadmodum in febribus nuperis continuis deflagravit, & fermentatio deferbuit: intra hos enim aut necabat aut liberabat: necuit ubi majorem particularum resistentiam invenit, majorem ita fermentationem cievit, & graviora excitavit symptomata: liberavit autem eos, in quibus minùs resistentia occurrit, nec enim tanta nec tam gravia excitavit symptomata, massam tantùm sanguinis perpurgavit.

Plerisque cum fructu ab initio morbi exhibebatur detersivum ex Rhabarb. c. Aq. Plantag. & Syr. Rosar. s.s. quo excuteretur miasma glandulis intestinalibus ceu loculis adæquatis inhærens, & eadem opera saburra humorum eliminaretur tempestivè. Abhinc Ol. Amygd. d. cum Rhabarb. expressum: Aq. Rosar. Plantag. cum Sacchato; præsertim Alexipharmaca Theriacalia utramque faciebant paginam: incassum tamen laboratur, nisi opiata succenturientur, remedia planè divina in hoc morbo. Quidam secale torrefactum, in pulverem

verem redactum cum vitello ovi manè atque vesperi, magnô suô commodô sumpserunt. Clysteres parum profuerunt: mitissimi quique statim reddebantur absque mollimine. Succum cancrorum fluviatilium tam in jusculis, tam clysteribus commendavit Celeberrimus FRANCUS, Collega honoratissimus, quô vix dari contra gangrænam in intestinis remedium aptius experientiâ didici.

Inter plures curæ quoque meæ se commisit Matrona nobilis, cujus historiam morbi suprà memoravi. Intestinorum cancellis non includi venenum, aut in eorum glandulis solùm nidulari, sed penitiùs progredi & in ipsam massam sanguinis irrumpere clarô hôc experimentô didici. Non enim scaturit lac in mammis, sed profluit ex fonte, unde dimanans omnes in corpore humores. Tantæ autem est pervicaciæ venenum dysentericum, ut neque in massa sanguinea subigi potuerit, nec in mammis novâ mutatione emendari, sed vim suam intemeratam retinuit ad intima usque catulorum exta, & inibi temulentiam suam exercuit, quemadmodum in infante ab altera dysenterica lactato, quem brevî peremit. Exinde apparet eandem ferè, quæ in febribus continuis & malignis, tenendam esse medendi methodum. Apparet insuper lupum stabulô includere illos, qui adstringentibus hîc certant; perniciosos autem esse, qui purgantibus intestina lacerant, & inflammationem accelerant. Spontè cessat excretio, postquam venenum aut abactum, aut subactum deſæviit. Clarè hoc patet ex catulorum historia, quorum priores majorem veneni vim experti obierunt; tertius ejus spicula non effugit, varias quippe subiit calamitates; mitiorem tamen prioribus sortem expertus vitam servavit tantisper dum submersus fuit: ultimus impunè suxit & suo exemplo infanti fontes salutares matris monstravit, quibus hucusque lætatur.

[*Heidelbergâ 1688. d. 20. Januar. Augustam missa.*]

OBSER-

OBSERVATIO CXCVI.
D. JOHANNIS RICHIER.
Frustula tubuli, per quem attrahitur fumus tabaci, in vesica reperti.

ANno 1683. cum Lugduni Batavor. praxin exercerem, Ducibus Excellentiss. D.D. Professorib. Schacht & Cranen, celebrata fuit Lithotomia in Viro Gallo, qui vocabatur Petrus Gyrard, triginta circiter annorum. Is à longo tempore obstructione urinæ laboraverat, cum autem hoc anno ex Anglia in Hollandiam venisset, rursus, tantis doloribus afficiebatur, ut eos amplius perferre non valeret, præsertim quia stylum æneum, quo in urethram immisso obstructionem reserare consuevit, secum sumere oblitus fuerat. Verum hoc deficiente imprudens homo tubulum intrusit, quali utuntur, qui fumo tabaci delectantur; sed vix intruserat, cum frangeretur, remansitque pars ejus in collo vesicæ immobilis. Magis anxius itaque redditus miser, diu tentavit extrahere, sed frustra; tandem nescio quo conatu tubulum fregerit, cujus utraque pars se in vesicam recepit. Ab illo tempore facti sunt dolores atrociores, & quando supinus decumbebat, frustula sursum deorsumve ferri non sine magna molestia percipiebat. Doloribus continuis fatigatus lithotomiam pati constituit, credens non tam à tubulo, quam à calculo dolorem oriri. Hanc operationem itaque præsente Excellentiss. D. D. Schacht, aliisque quamplurimis Medicinæ Cultoribus spectantibus instituit & feliciter peregit Expertissimus Lithotomus & Chirurgus Dn. Schmaltzius: verum nullus repertus fuit in vesica calculus, sed sabuli & materiæ veluti limosæ magna quantitas: frustula tubuli, quæ conjunctim sumpta tres digitos transversos circiter longa erant; jam dum materiâ calculosâ aliquot septimanar. spatio obdu-

obducta deprehendebantur. Vulnere ſanato abivit, & ad huc, ſi vivit, putat extractum ſibi fuiſſe calculum: nam cum in principio illud crederet, nolui ei rem aperire, ne forte triſtitiâ nimiâ afficeretur, cogitans malum rediturum. Hoc eo facilius fieri poterat, quod fere ſolus eram, quem intelligeret. Nam aliam præter Gallicam non callebat linguam. Antequam diſcederet, accidit, ut urinam emitteret valde turbidam, quæ cum aliquandiu in matula vitrea fuiſſet, reperiebatur in fundo materia limoſa: hanc jubebat Excell. D. Schacht ſupra fornacem ſiccari, quod cum factum eſſet, dura admodum fere inſtar calculi reddebatur. Præſcripſit deinde decoctum, quod mihi & quibusdam ſuis diſcipulis tanquam arcanum communicavit, unde factum eſt, ut urina poſt tres vel quatuor dies redderetur optima.

OBSERVATIO CXCVII.
D. JOHANNIS RICHIER.
Vitium manus in utero contractum curatur.

HOc anno 1687. quidam è primariis in hac urbe Alzæa me vocari juſſit, ut viderem infantem quinque vel ſex dierum, qui ſtatim ab ortu ſiniſtram manum habebat pendulam atque flaccidam: digitis nihil quicquam premebat, quemadmodum faciebat dextrâ. Re examinatâ, intellexi, matrem laboraſſe ultimis graviditatis menſibus neſcio quo malo manus ſiniſtræ, & ſolitam fuiſſe manum ſiniſtram pendulam ſervare. Cum hæc valde ſollicita eſſet, juſſi ipſam bono eſſe animo, ſpemque curationis feci; quandoquidem hunc affectum ultimis graviditatis menſibus, ſcil. octavo vel nono, ortum eſſe probabile erat. Præcepi itaque, ut quotidie bis vel ter manus foveretur aquis Anhalſin. & Arthrit. deinde ut ferulæ ex papyro conglutinata carpo

po adaptarentur, quo manus debito situ servaretur. His per aliquot septimanas diligenter observatis, manus sinistra æq; bene se habuit ac dextra.

OBSERVATIO CXCVIII.
D. JOHANNIS RICHIER.
Omento ab imperito chirurgo sine prævia ligatione abscisso, curatur æger.

Rusticus nomine Hering fere quinquagenarius ex pago Turnturkem in Præfectura Alzæana, Wormatiâ domum repetens, ruri à quodam juvene fabro ferrario, gladio valde acuto vulneratus fuit in hypogastrio sinistro: à sociis curru vectus fuit Osthoviam, ut Chirurgus hujus loci curam vulneris haberet, cum vero affines huic non satis fiderent, advocatus fuit adhuc alius ex vico Westhoven: verum subortâ mox inter ambos lite; hic abivit. Jussu itaque amplissimi nostri Præfecti, Chirurgus ordinarius Fac & ego Osthoviam visuri vulneratum nos contulimus, quem valde anhelosum & ventrem tumidum reperimus: ex adstantibus intellexi chirurgum aliquid extra vulnus dependens resecasse; non dubitavi fuisse omenti partem; negabat quidem in principio Chirurgus, sed cum instarem, rem fassus est, ut ut antea affirmavisset se illud in abdomen rursus intrusisse: postea mihi abscissam omenti partem palmæ magnitudine tradidit. Ipsum vehementer objurgavi, quod non omni conatu repositionem tentasset, vel ad minimum ante abscissionem, ut solet fieri in simili casu, ligasset: nam hoc pacto arteriolæ non tantam sanguinis quantitatem fudissent. Attamen non obstante crasso hoc errore curatus fuit vulneratus, quamvis plena curatio ad aliquot septima-

nas protracta fuerit: nam in principio furculis alaribus ipſum ingredi neceſſe fuit: tumor etiam magnus in inguine herniam mentiens, aliquandiu obſervatus fuit, qui poſtea evanuit: febris quoque ut & alia ſymptomata, nobis negotium fecerunt, tandem Dei beneficio ipſum reſtituimus, ut quosvis labores ruſticos perficere poſſit. Aliquot medicamentis Foreſti, mutatis mutandis uſi ſumus feliciter, nam ſimilem fere obſervationem habet. Libr. VI. Obſervat. Chirurg. obſerv. 7.

OBSERVATIO CXCIX.
D. JOHANNIS RICHIER.
Veſica ſanguinis totum os infantis occupans.

SUb finem anni 1686. paupercula fœmina Alzææ gemellos peperit, quorum alter habebat veſicam ſanguine repletam, totum os occupantem etiamq; extra illud pendentem. Parentes hac re inſolitâ perterriti (me in itinere occupato) advocant Chirurgum & Paſtorem; urgentq; veſicæ apertionem, quia infans ſugere non poterat, negat in principio ſe facturum, verum cum ii, ut & Paſtor inſtarent, in conſilium adhibito alio Chirurgo, levi punctura veſicam aperuit; ſtatim proſiliit ſanguis, non ſecus ac ſolet fieri arteria vulnerata, continuavitque aliquandiu donec vitam cum morte commutaret. Apertionem capitis & colli, quam petebat Chirurgus, non conceſſerunt Parentes; ille tamen obſervavit, poſtquam, emiſſo ſanguine, flaccida reddita eſſet veſica, linguam ſed ſolito breviorem: ipſa vero veſica cum faucibus communicationem habere videbatur. Alter gemellus nihil tale habebat, ſed valde debilis paucis poſt diebus alterum ſecutus eſt. Reſtat ut jam dicam unde hoc evenerit. Pharmacopœus peregrinus, ni fallor ex Weſtpha-

lia

lia in itinere pleuritide correptus in nostram urbem deferebatur: ego post aliquot dies vocatus, ipsum gravissimâ pleuritide laborantem inveni; præter alia remedia venæsectionem suasi, præsertim cum adesset plethora, ast filius aliique affines consentire noluerunt prætendentes in sua Patria Venæsectionem in senibus non celebrari, quamvis hic saltem quinquaginta & aliquot annos natus esset. Iterum urgeo, ipsi vero negant: præscribo itaque alia remedia, dato tamen prognostico futuræ mortis, quæ etiam post duos dies accidit; verùm paulò ante ipsius obitum satis largam sanguinis copiam per os excrevit, tum sed nimis serò, præ conceptæ suæ opinionis vanitatem animadverterunt. Sed ut ad propositum revertar, mulier illa de qua superius, huic pleuritico linteis sanguinem ex ore prodeuntem abstergebat, & quia jam gravida erat, procul dubio inde hoc vitium contraxit fœtus.

[Ab Exc. Dn. Argo communicata, & Heidelbergâ Augustam A. 1688. d. 20. Januar. missa.]

OBSERVATIO CC.
DN. ROSINI LENTILII.
Ictus bombardæ post tres demum Menses lethalis.

ADolescens 19. annorum, eruditus, modestus, Academiæ Candidatus, Affinis sui, Cauponis, diversorium cum commilitone ingreditur. Accidit, ut ibi forte quidam Eques diverteret, suosque sclopos manuarios de pariete suspenderet. Adolescente per fenestram prospiciente, commilito sclopum alterum, ut solent vani juvenes, manibus temerè tractat, cumque ille in eo esset, ut caput hypocausto rursum inferret, sclopus heu! disploditur, vulnusque misero infligitur palliato; qui, humi prostratus, animo prope linquitur. Accersuntur illico Chirurgi bini, quo-

rum tunc alteri negotium extra portam erat. Alter ſanguinem prius, quem copioſum plaga evomebat, abſtergit, cujus ingreſſum ad principium ſacri dorſi muſculi ſiniſtrorſum reperit, & cum ſtylum, ad ſacrum os allidentem, ulterius promovere non poſſet, bono jubet animo vulneratum eſſe, non enim globo plumbeo gravidum fuiſſe ſclopum. Siſtitur ſanguis, vulnus deligatur, ictus medicaminibus utcumq; reficitur, cumque ad ſe rediens dolorem in femore dextro quiritaretur, caligis exuitur. Ecce tibi globus plumbeus in pavimentum prolabitur. Adducitur poſt tres demum horas *falſus in opinione Chirurgus*, vim magnam ſanguinis invenit, & vulneris exitum in ventre muſculi glutæi majoris. Medicorum alter internis ſymptomatis; vulneri Chirurgus ſolus præficitur. Quid actum ſit per ſeptem hebdomadas, id ego quidem ignoro. Certe atrophia ſiniſtri cruris, & hanc excipiens tabes univerſalis, exitum haut lætum minitabantur. Tunc & ego à Parentibus vocatus advolo, deligationi interſum, turundas ob utriusque orificii prætenſam anguſtiam non amplius adhiberi cerno, cum tamen pus exiret non tantum, verum & ſtyli utrinque ſatis profunde impingi poſſent: qui ſtyli, licet ab utraque parte allidérent, non tamen collidebant, ſed utrimque ad os ſacrum allidebant. Orificia ambo binas propemodum à ſe palmas diſtabant. E ſuperiori materia multa valde fœtida, parum ex inferiori profluxit. Jubentur iterum, ordinario quoque Medico conſentiente, turundæ applicari, quæ, ſuperior præcipue, ſemper nigræ extractæ, omine parum fauſto. Tabes interim de die in diem augeri, appetitus in totum aboleri, ſitis urgere, vires diminui. Præterlapſis aliquot diebus Chirurgus, ut promtiorem puri exitum pararet, applicato corroſivo ad medium ſacri muſculi fonticulum ibi excitat, ſed illinc nil unquam puris excretum. Non multo poſt tempore tumor obſervatur cum dolore ad dextrum lumbum, ſupra protuberantiam dextri oſſis ilii, quem fruſtra diſcutere conabamur.

Is de

Is de die in diem quoque crescens; denique pus ibi latere innuit. Applicatur & ibi corrosivum. Apertus fonticulus vim pænè incredibilem puris fœtidissimi, idque quotidiè, profundebat: fœtor cadaverosus omnium nares, ad internecionem propemodùm, feriebat. Omnia ruere in deterius. Parentibus tamen spes adhuc supererat, qui nil, nisi appetitum prostratum caussabantur. Hinc nos adoriuntur, nescio, cujus suasu, ut emeticum emaciatissimo sceleto, & exhausto viribus semimortuo præberemus; cui petito, cùm velificari nollemus, adierunt latronem quemdam vicinum, balneatorem, qui præbitô vomitoriô hominem intra paucos dies enecavit.

SCHOLIUM.

QUamvis hæc observatio minoris videatur momenti, quam ut *Ephemeridibus* hisce *curiosis* inseratur, quippe proletaria; nihilo tamen minùs ex insequentibus patebit, non esse à nobis frustrà prolatam. Id enim solum nunc agemus: *An ejusmodi vulnus non fuerit lethale pronunciandum?* Sectio cadaveris multum hìc poterat. Sed, quis à nostrate vulgò eandem extorqueat? Audio quosdam esse adortos Parentes, neque cum DEO, neque Medicis, neque Chirurgo, neque secum contentos, sectionem uti concederent, respondisse morosos & plebejos homines, *nolle se filium suum, post perpessos tot intensissimos dolores, post mortem deglubi?* O rusticam progeniem! Habeant itaque nunc sibi, quòd perpetuis animi fluctuationibus se macerent, utrum potuisset salvari filius, nec ne? Utrum omnia facta, quæ fieri oportuit? Siquidem quotidiè nunc hoc nunc illud caussabantur morosi homines; nunc medicamenta interna, nunc externa, minùs erant gustui, ita perpetuò mussabant. Si cadaver sectione apertum fuisset, poterant isti liberari à præsumtionibus vehementer suspectis, & mala fortè multa, post seros annos inse-

inſecutura, præcaveri. Sed vaniſſimum vulgus chorda ſemper eadem oberrat, nec contra ſycophantarum id generis morſum eſt ullum remedium. Nunc aperiam ego primum, quid de vulnere ſuſpicer. Ac primò quidem, antequam ipſum vulneratum adſpexiſſem, ex aliorum relatione, atrophiam adeſſe ſciens, ſuſpicabar, num fortè per globum bombardarium læſæ fuiſſent glandulæ chyliferæ lumbares, ad vertebras lumbares, inter muſculos pſoas ſitæ, quæ chylum è lacteis exceptum lymphæque mixtum per ductum thoracicum cordi advehunt, præſertim quòd in homine magis ad ſiniſtrum latus vergant; id quod plagæ tunc quidem mihi recenſitus in- & exitus ſuadebant. Sic enim ego mecum: ſi iſtæ glandulæ, aut earum certè una vel altera, ſunt læſæ aut ruptæ, utrumque chylus per lacteas adportetur, attamen tunc, ubi eſt læſio, emanabit in cavitatem abdominis, nec ductui thoracicò cordi advehendus communicabitur, unde neceſſàriò, ob defraudatam vel omne, vel ſufficiens nutrimentum, inſequi tabes, quin & mors inevitabilis, debet. Simile enim quid in Iſchiade diuturno interdum obſervatur, ubi denique ab humorum & confluentium acrimoniâ primùm partes carnoſæ & muſculoſæ adroduntur, unde apoſtema, à cujus pure, ob viciniam & dictas glandulas rodi neceſſe eſt. Tale exemplum *Crailshemii* aliquando videram in viro triginta & aliquot annos nato, robuſto & toroſo, qui inſtar ſceleti, non tamen proſtrato usque ad mortem appetitu (comedebat enim affatim) emacuit, tandemque defecit incredibili puris copia per abſceſſum lumbi alterius, à diuturno Iſchiade provenientem, effluente. Simile quid hîc accidit in muliere plus quàm ſexagenaria, veluti ambobus prædixeram. Hæc equidem tunc mea fuit ſuſpicio. Sed poſteaquam ipſe vulneratum adire ſum juſſus, inveni ſitum vulneris multò decliviorem, quam ut iſtæ glandulæ potuiſſent inde lædi. Intereà tamen, cùm & ſtyli utrinque ad os ſacrum allliderent, & id non tantùm læſum vehementer & contuſum oportuerit, verum etiam glo-

bus

bus deflexerit, & vulnus tortuosum effecerit, insuper atrophia in femore dextro inciperet, in eam deveni opinionem, nervos quosdam insignes, è foraminibus ossis sacri, dextrâ ejus parte prodeuntes, & ad istud femur pedemque protensos, fuisse læsos, (quod non potest non esse factum) & hinc ortam tabem. Nam unde tabes alioqui? Quamvis enim non cum illis ad amussim faciam, qui juxta *Anglorum* istam hypothesin, nervos nutritioni materiam præbere adserunt, attamen cum *Swalbio ventric. querel. & opprobr.* haud sanè parum ad nutritionem spiritus animales conferre arbitror, quatenus sanguini & sero alimentario partes alluenti characterem quasi vitalem & symbolum specificum imprimunt, quod equidem, ut fusè probem, hujus loci non est. Imò cùm tumor in dextro hypogastrio ad processum ossis ilii observaretur, licet reliqui non consentirent, in ea tamen opinione fui, à vicino osse sacro carie (cujus ob mollitiem & humiditatem per est facile particeps) infecto, dictum os ilium istius lateris contagium quoque hausisse, contraxisseque affectum spinæ ventosæ similem; ideòque malum, accedente cumprimis ob consensum nervorum universalitate, vix iri superatum, statim conclusi. Os autem sacrum cariosum fuisse, non tantùm probat vulneris necessitas, sed & turundæ illinc exeuntis perpetua ferè nigredo, & puris fœtor teterrimus, quod idem cum osse ilio factum abscessus ille & copia putidissimæ saniei evincere videntur: Taceo, quòd aliquæ ossis sacri portiones abscesserint. An autem ab initio os istud potuerit à carie salvari, si incisio major in superiori vulneris orificio facta fuisset, ut sic eò facilior ad os dictum aditus extitisset, ego quidem ignoro, qui, quid ante me actum sit, per 7. hebdomadas, nescio. Nec obstat, si nervi fuissent læsi, tunc motum & sensum in illo crure abolendum fuisse; siquidem horum sunt ibi 5. l. 6. paria, quorum aliqua manere salva poterant. Quidquid sit, sectio potuerat operta recludere. Jam verò ad quæstionem de vulneris hujus lethalitate; ubi visendum,

quænam hactenus vulnera dicantur lethalia? Dryandri nostri Medicina Critic. p. m. 96. ex *Guidone* allegat: *Vulnera lethalia esse alia per se talia & necessariò, quæ inevitabilem mortem adferunt, nec ex iis ullus unquam juvatur; vel per accidens & non necessariò lethalia, quæ calamitosa quidem censentur, ast non necessariò occidunt*, unde etiam nomen habent, quòd, nisi ritè tractentur, ex iis etiam vulneratis moriendum sit &c. Severior est *Farinac.* celeberrimus JCStus (quem allegat & probat *Pfizerus*, im vernünfftigen Wundenurtheile *lib. 1. cap. 3.) tit. de homicid. quæst. 125. num. 5.* Quum *vulnus per se lethale describit, ex quo homo statim & intra paucas horas, quamvis maxima & ex possibili solicitudine tractatur, moritur:* Quocum consentit *Sennertus lib. 6. prax. part. 4. cap. 3.* Quæ descriptio si vera est, inepta queat videri nostra quæstio. Sed dantur alii mitiores, quos interest *Carpzovius Prax. rer. Criminal. part. 1. quæst. 26. §. 3. Vulnus lethale* id in genere appellans, *quod plus tendit ad mortem, quàm ad evasionem*, & quod mortali vulnere affectus dicatur ille, qui secundùm regulas artis Medicæ non potest evadere, *nisi cum magna difficultate*, ubi non refert, §. 4. an hoc casu alia quædam causa promovens supervenerit, nec ne? Etsi enim vulnerato imperitus aut planè nullus fuerit adhibitus Medicus, vel etiam malum regimen ipsius vulnerati concurrat, nihilominùs tamen, si vulnus lethale aut mortiferum inflictum sit, vulnerans de occiso teneatur. Plerumque autem à diebus vulnerationis ad diem obitus vulnerati lethalitatem arguere solent, ita, *si vulneratus à primo vulnerationis die usq; ad quartum, à quarto ad septimum, à septimo ad nonum (ceu intercalarem Criticum) vivat, post autem moriatur, ista vulneratio non per se, aut necessariò lethalis censeatur. Pfizer. loc. alleg. cap. 4.* Attamen *Carpzovius l. c. §. 19.* alios tantùm triduum constituere, alios 5. alios 8. dies, alios etiam 8. menses, alios triennium, adserit, & denique claudit: *Si Medici testentur, atq; deponant, vulnus inflictum lethale fuisse, ex eoq; occisum obiisse, nec evadere potuisse, & tunc horum.*

ceu

ceu peritorum in arte sua, judicio credendum, & pœnam homicidii reo dictandam, non habitâ ratione brevitatis aut diuturnitatis temporis, quô vulneratus decessit. Id quod ad scopum meum quàm optimè fuit, & meliùs adhuc ista lethalitatis descriptio, quæ legitur in *Medic. Crit. p. 98.* nimirum vulnus, quod immediatè, inevitabili necessitate, nullô interveniente symptomate, lethum infert, idque nunquam declinari potest, nisi θεός τὶς ἀπὸ μηχανῆς succurrat, & præter omnem spem sanetur: aut quæ habetur *p. 344.* ubi *vulnera simpliciter lethalia dicuntur, quæ necessariò mortem inferunt, nec ullâ arte sanari possunt.* Videamus igitur, an Adolescentis vulneri, cujus in observatione facta mentio, ista definitio, nimirum quòd fuerit per se lethale, non competat? Ubi statim illud declino, me nolle, quo ob *empyreuma*, cujus ratione omnia vulnera globulis facta sunt periculosiora, quia partes affectas ad sphacelum disponunt, hoc lethale dicendum sit? Vid. *Pfizer. l. c. cap. 7.* Siquidem aliud est, esse periculosum, aliud lethale. Sed illud volo, *an, si pars ad Facultatem naturalem, vel, si mavis, nutritionem hominis adeò necessaria, ut ea læsa nutritio corporis fieri non possit, atq; ita lentâ morte utcumq; partibus nobilioribus salvis, necessariò vulnerato tabescendum sit, casu aliquô ita lædatur, ut nullâ arte sanari possit jam; an, inquam, ejusmodi vulnus non sit per se & necessariò lethale dicendum, non obstante, quod vel dimidium annum, aut ultra, ægrotus supervivat?* Et certè, si rem penitiùs consideramus, videtur, quod sic: Nam, si vita hominis consistit in perenni flammæ vitalis luce & ardore, huic autem perpetuò pabulum sit ministrandum, quod fit ope nutritionis, & verò hanc absolvat cibi & potus concoctio, chylificatio, chylique in sanguinem commutatio, viscera autem hisce muniis dicata ita per vulnerationem læsa sint, ut eorum sanatio sit inter τὰ ἀδύνατα, adeòque flamma vitalis pabulô suô defraudata, denique deficere, & inde homo necessariò mori cogatur, *quid interest, num paucis diebus intereat, an lentâ morte tabescat? nisi quòd*

hoc ultimô pactô plura ipsum & diuturniora tormenta maneant? Jam verò (*loquor ex hypothesi*) in hoc nostro ejusmodi læso, cujus nullâ arte restitutio sperari poterat, contigit, & misero necessariò, post tres quoque menses moriendum fuit, tametsi & Medicus & Chirurgus nil intermisissent quidquam, quod ad eum salvandum necessarium videbatur; *igitur non video, queî vulnus istud non debeat dici per se lethale?* Nam, si ille tantùm censetur homicida, qui homini lethale vulnus infligit tale, unde viscus aliquot vitale (v.g. cor) insanabiliter lædatur, & patiens, vel statim cum ipso ictu, vel intra paucas horas aut dies moritur, tunc homicida non erit, nec dici poterit, qui hominem carceri inclusum, subministrato vel nullo, vel tam novercali nutrimento, ut quotidiana virium consumtio reparari non queat, intra septimanas aliquot, fame enecat. *Igitur is æquè occidit, qui partem corporis nutritioni dicatam adeò lædit, ut suô amplius fungi officio aut non, aut tamen insufficienter, possit.* Hinc itaque patet, quod, quia dictum vulnus, ex hypothesi, lethum necessariò attulit, nec ullâ arte sanari potuit, illud fuisse per se lethale. Nervos enim ruptione læsos aut glandulas lacteas pertusas nemo unquam aut sanavit, aut sanarit. *Sic igitur vulnerator sit capite plectendus?* Id absit à me dici. Primò enim certus non sum, an ita se res, prout recensui, habeat, siquidem denegata fuit corporis apertio; & hinc, *ubi mera est suspicio, quantumvis rationibus haut infirmis suffulta, ibi pœna ordinaria locum non habet: Cùm meliùs sit misericordiæ, quàm sævitiæ & crudelitatis reddere rationem*, vid. *Carpzov. l. c. §. 28.* Secundò vulneranti non erat animus nocendi, nedum occidendi optimum commilitonem & intimioris admissionis amicum. Hinc oriri posset alia quæstio: *An sufficiat nôsse, sitne vulnus lethale nec ne, & juxta hanc cognitionem sententiam ferre?* Ita quæstio haud est equidem fori Medici, hinc duobus tantùm verbis ajo: *Mihi videri potiùs, esse ex intentione vulnerantis, siquidem ea sciri potest, quàm ex eventu judicandum*, cujus rei ratio cuilibet

bet exactè conſideranti ſtatim patet. Nam, ſi cui eſt occidendi animus, per ipſum non ſtetit, quò minùs inflictum vulnus lethale fuerit, quod quàm maximè lethale cupierat: Sicuti nec ictus in manu ejus ſunt, qui, dum cædem non intendit, attamen lethaliter vulnerat. Certè *Crailshemii* cùm miles commilitem bombardâ enecâſſet, tametſi vulnus lethale fuit, (cujus rei hiſtoriam recenſui in *Ephem. noſtr. Dec. II. Ann. III. obſ. 200.*) tamen, quòd invitus necem perpetrâſſet, à pœna capitis abſolutus eſt. Rurſum quæri poſſet: *Annon homicidii pœna afficiendus ſit ille, qui alium quidem lethaliter non vulnerat, ſed in ejusmodi loco conſtitutum, ubi neq; Medicus neq; Chirurgus opportunô tempore haberi queant; & ſic vulnerato, qui ſervari potuiſſet, ſit moriendum, exceptô tamen à parte vulnerantis moderamine inculpatæ tutelæ? Non inficior, me ad affirmativam inclinare.* Coronidis locô alia quædam circa vulnera non injucunda addemus. Illuſtriſſimus quidam S. R. I. Comes, Excubiarum Generalis Præfectus fœderati Belgii, in prælio celebri *Seneſenſi* globô plumbeô in femur dextrum poſteriora verſus petitus eſt, ita, ut nullâ arte globus extrahi poſſet, jamque videbatur ad incitas redactus: Conſiliô generoſi cujusdam Baronis *linguam vulpinam exſiccatam*, & in formam turundæ effictam, plagæ intrudit, quæ globum auſpicatò prolexit. *Geſnerus redivivus lib. de animalib.* idem de lingua vulpina teſtatur, *quòd vi attractivâ ſpinas, cuſpides & tela vulneri impoſita proliciat p. m. 124.* immò novi aliquos eam de tergo ſuſpendiſſe in ophthalmia.

Notabilem & admirandum plane *Ludovici Civilis* vulnerati, jam ſepulti, rurſum effoſſi, propemodum curati, iterum de feneſtra præcipitati, tamen à DEO ſervati, ſanati & per 40. adhuc annos viventis caſum deſcribit *Thuanus hiſtor. lib. 32. p. 666. a.*

Guineenſes telis venenatis vulnerati *oleo fervente* plagæ infuſo ſibi medicantur: *Braun. navigat. tertia p. m. 82.*

Bengalenses certis diebus festis in honorem Deastrorum suorum, sese ipsos, qua carnosi, uncis ferreis de arbore suspensis infigunt, unde non tantum sanguinis ne gutta quidem profluit, verum & ista vulnera intra 2. dies à *Brachmanibus* persanantur. *Tavernier Itin. Ind. lib. 3. cap. 14. Barclajus in Argenidis lib. 1. p. m. 8.* non injuste, sub Medicorum nomine Chirurgos seu vulnerarios notat, cum ait: *Poliarchum delibuto aceto vulnera lavasse, ne tumore arderent, oleoq; deinde, quod Ascyri* (id est, hypericonis) *floribus tinctum erat, permulsisse, securiorem notis inemtisq; remediis, quam in Medicorum fide, iniquissimam mercedem ex supervacua curationis mora interdum captantium.* Nam id non tantum frequenter fieri, testantur quotidianæ multorum querelæ, sed & mirari nonnunquam cogimur imperitiam Barbitonsorum *in judiciis de vulneribus ferendis*, quum aptiores nonnunquam sint ad stivam. Cum ante 5. annos lethaliter vulneraretur prope *Crailshemium* Rusticus à Venatore, & statim interiret, ex hæmorrhagia nimia, *Barbitonsor* paganus, crumenisecæ similis, à me examinatus, ita deposuit: **Der Stich sey vornen in der Weiche hinein / und hinten hotte wieder hinausgegangen.** Nisi versus incidisset:

Hotta tibi dextram, monstrat tibi Wüsta sinistram,

non intellexeram, quid sibi cum *Hotta* sua vellet Bubulcus?

Veteres Gentilium etiam *carmina, remedia vulnerum*, norant, *ut omnis vetustatis certissimus Auctor Homerus docet, qui facit Ulyssi de vulnere sanguinem profluentem sisti cantamine. Nihil enim, quod salutis ferendæ gratia fit, criminosum est.* Ita quidem *Apulejus apolog. 1. pag. m. 279.* Secus autem Christianis est visum, tametsi non *Helmontio*, qui cum in *tr. de virtute magna verborum ac rerum*, suo more multa de formularum sive verborum efficacia in variis morbis, lepra, epilepsia, vulneribus, cruentis vomitibus, dysenteria &c. disseruisset, conqueritur denique verborum usum in Ecclesia per indistinctionem propemodum in abusum ivisse, per supi-

nam Cleri negligentiam. Verum iſte Auctor nominis æternitatem portentoſis cumprimis & paradoxis opinionibus, quo ſcilicet totum orbem in admirationem ſui raperet, quæſivit. Ejusmodi carminum aliquot mentionem *Sim. Paul. in Quadrip. Botan. ex Joh. Bapt. Porta* allegat, & *Epodia Carmina* antiquis dici notat *Lang. epiſt. Med. lib. 1. Ep. 34.* quæ per totum ſuper hoc argumento legi meretur. Nos *Traumatica* vel *Iſchæma* nominare poſſemus. Videatur & *Wierus de præſtig. Dæmon. lib. 5. cap. 19. p.m. 574.* qui & ipſe Homericum carmen allegat. Locus ap. *Homer. Odyſs. lib. 19. p.m. 567.* talis eſt:

Ὠτειλὴν δ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἀντιθέοιο
δῆσαν ἐπισταμένως· ἐπαοιδῇ δ' αἷμα κελαινὸν
ἔσχεθον.

Vulnus autem Ulyſſis optimi divini
ligaverunt ſcienter, in incantatione autem ſanguinem nigrum tenuerunt.

OBSERVATIO CCI.
DN. ROSINI LENTILII.
Mira ſymptomata in Virgine Epileptica.

VIrgo 21. Annorum in altera tibia puſtulam ſentit: hanc unguibus infeliciter lacerat: Factum inde ulcus cacoëthes. Natura illuc, ceu per naturalem fonticulum, ut in ejusmodi caſibus novum non eſt, conſueſcit excrementa ſeroſa deponere, aquam flaveſcentem acrem, non ſaniem laudabilem. Tentant primo domeſticis remediolis vulnus conſolidare, ſed laterem lavant. Accerſitur Chirurgus inconſulto Medico, nec toti per univerſalia proſpiciens curam ſuſcipit, quæ per tres menſes prorogatur. Conſolidatur denique ulcus; excrementa vero illinc excludi ſolita,

ſolita, poſito ſic obice, tragœdias innumeras excitant. Primum enim appetitus proſternitur; adeſt artuum laſſitudo: ingruit quotidie circa quartam veſpertinam oſcitatio, nauſea, vomitus, horror: adeſt alvi conſtipatio: Durant iſta per menſem: Vocor denique & ego, ignarus quid rei cum Chirurgo geſtum. Febrem intermittentem quotidianam illic hoſpitari velle pronuncio: præſcribitur infuſum ad aliquot dies bibendum ſatis forte, quod nil operatur: acuatur purgantibus pluribus, omnia incaſſum: præſcribitur Tartar. emeticus ad gran. iij. ne vomitus unicus inſequitur, ſuperbibita licet cerviſia cum butyro aliiſque pinguibus. Clyſteres reſpuuntur. Intra 14. dies ab infuſo hauſto, cum veſperi circa tertiam paroxyſmus expectaretur, ejus eheu! loco, cum abeſſem, terribiliſſimi inſultus epileptici ingruunt. Utimur aliquibus medicamentis, ſed cum non ſtatim expectationi ſatisfacerent, intermiſſa: quin ſucceſſu temporis ægra medicamenta omnia pertinaciſſime, nec minis, nec precibus flexibilis, averſabatur. Paroxyſmus epilepticus per 8. nonnunquam plures horas durat: Alvus interdum intra octiduum non depoſita. Quid porro? cum paroxyſmus epilepticus deſiiſſet, *quaſi ecſtatica*, abolito ſenſu & motu, per horas nonnullas jacuit ægra, hinc uno impetu incepit *cantare hymnos, ridere, Germanicis rhythmis* (quales antea pangere nunquam ſciebat) *multa profari, diſſerere de mortuorum quorundam conditione, de cœlo aperto, de rebus futuris*, ut ſummatim rem complectar, nos omnes in admirationem ſui rapere: quum ad ſe rediiſſet, nil eorum recordari! Incipiebat tunc paroxyſmus epilepticus tam accurate ſuam periodum obſervare, ut ſemper ſtatis 3. horis reverteretur, hinc rurſum per 3. horas interquieſceret, & cum ſonitu quaſi campanæ rediret. Eo appropinquante querebatur ægra primo de anxietate, hinc gelu per totam corporis peripheriam; quaſi aqua gelida perfunderetur: quin ea tam admiranda rerum facies per aliquod tempus erat, ut primo lævam manum iden-

tidem

tidem flecteret, hinc iſto pede convelleretur, mox, ordine accurate ſervato, dextrum latus hi motus occuparent, hinc capite dextrum verſus atque ſiniſtrum latus quam citiſſime nutaret, hinc palpebræ celerrime nictitarent, poſtea os varie torqueretur, una cum lingua, hinc totum corpus attolleretur, ut arcum efficeret, pòſt ſingultus fortiſſimus & palpitatio ſiniſtri orificii ſtomachi palpabilis vexarent, tantus erat iſte *Protheus.* Interim quidquid alimenti, vel promte vel coacta ſumeret, vomitu reddebat, excepto potu, *nil inde extenuata.* Immo totum denique latus ſiniſtrum ſenſu motuque carebat, ſic ut nec iſte oculus videret, nec auris audiret, abolito quoque linguæ uſu, & ſæpe per 48. horas, quaſi attonita, cubaret. Tunc, ſi quid vellet, geſtibus tabellam cum creta poſcebat, tunc *læva manu, ordine inverſo, à dextra verſus ſiniſtram, Judæorum more, quin inverſis quoq; litteris, clauſis etiam oculis, ocyſſime ſcribebat*, hunc vel illum v. gr. peregre venturum, hunc vel illum eſſe pro foribus &c. *ſic ut, quæ ſcripſiſſet, legi non poſſent, niſi obverſa ſpeculo:* exempli gratia, quum ſcribere vellet: Gott Lob und Dank; ita ſcribebat quod jam utcunq; ſana nulla arte efficere poteſt. Denique ſenſim malum deferbuit intra 4. menſes, nullis præterea exhibitis medicamentis, niſi, quæ dicuntur cordialia, tam in quam externa. Dies me deficeret, ſi omnia commemorare vellem, quæ diverſis temporibus acciderunt; præſertim, quum omnia medicamenta adeo reſpueret ægra, ſic, ut coacta ea adſumere, tantis anxietatibus premeretur, ut interdum momento animam exhalaturam crederent adſtantes; immo multa alia recenſebant mira, quæ teſtis auritus obtrudere pro veris non audeo; eorum tamen, quæ dicta ſunt, ocularis ſum teſtis. Suaſi vicinas balneas *Wemdingenſes*, ſed fruſtra. Præterito autumno iterum recruduit malum, ſed brevi deſiit. Nunc audio

audio convulsiones singulis prope noctibus redire; quis denique sit eventus futurus, dies docebit.

SCHOLIUM.

PArum habeo, quod hic notare queam, exclusus tempore. Juvabit tamen aliqua notasse. Quis fuerit morbus, si quæratur, forte quis ipsum haut absurde retulerit ad *convulsionum scorbuticarum* genus illud, quod à *Wiero* sub nomine der Griebelkrankheit describitur *tr. de scorbuto dolorifico, c. 3.* Ubi in hanc sententiam egregia multa nostro affectui conformia reperire est. Rursum ulcera, quæ sunt instar fonticulorum, antiqua, cum corpore non prius purgato, neglectis plane internis, consolidantur, inter alios plures morbos auctores quoque convulsionum fieri, rationum juxta atque auctoritatum ponderibus comprobatum credimus. Insignis est locus apud *Cratonem lib. 1. Cons. 4.* inquientem: *Ulcuscula pedum manantia, si intempestive desiccentur, materiaq; repellatur epilepsiæ causam esse posse.* Cum adhuc essem *Crailshemii Physicus*, Lanio septuagenarius ejusmodi ulcus jam ultra 30. annos in altera tibia, nonnunquam summe dolorificum gestabat, *quoties autem id consolidasset, floridum sanguinem cum summo dolore mingebat, qui mictus, ubi ulcus, denuo apertum saniem eructaret suam, mox cessavit*: Consului, ut supra ulcus competenti loco fonticulum sibi pateretur excitari: verum, ut consentiret, adigi non potuit senecio vanus, *fonticulos ad solos divites potiorisq; subsellii viros pertinere, stolide persuasus*; quod heic propterea adduco, ut pateat, quantum incommodi temere consolidata id generis ulcera queant adferre. *Quæ autem sit ratio locutionis rhythmicæ, miræq; scriptionis, aliis hactenus inquirendum relinquam, tametsi nec mihi, quod opiner, desit.*

OBSER-

OBSERVATIO CCII.
DN. ROSINI LENTILII.
Pilularum de cynoglossa rarus effectus.

VIdua 45. circiter annorum catarrho acri in fauces depluente, & tussim ibi excitante, *malo nobis epidemio*, laboravit, à me petens auxilium. Præscribo, inter alia, pilulas, aliis in eodem casu salutari cum effectu ordinatas, sequentes: ℞. *Mass. pil. de cynogl.* ℈j. *Styrac. Calam. myrrh. rubr. ãã.* ℈ß. *extr. liquirit. gr.* xij. *extr. croc. gr.* v. *cum Sir. de papav. F. pilul. pond. gr.* j. *Dos. num.* vj. *ante cubitum, vesperi sorbendæ.* Hæ quinquies vel sexies alvum semper moverunt, sine quidem torminibus, at non sine anxietate, quinimo leipothymiis, sic ut coacta fuerit ab earum usurpatione desistere, cum ter eas assumsisset. Exposui pilularum ingredientia, & num eorum aliquo per idiosyncrasiam offenderetur, quæsivi; nil horum se aversari dixit; quæsivi item, num interdum fortè critica diarrhœa laboraret, respondit, id fieri binis diebus ante mensium fluxum; sed istis pilulis utebatur statim post menstruum fluxum. Quamvis autem vim opii purgantem aliqui notârint, quos exhibet *Excell. noster Hercules in Opiolog. lib. 2. Sect. 1. cap. 5.* Idem tamen fatetur, *se vomitum quidem frequentius, diarrhœam rarò hinc observasse pag. 92.* Ego pilulis ejusmodi, aut similibus, diarrhœas interdum & hypercatharses leviores sopivi, cum nil sit in tota compositione, quod alvum quocumque modo ciere possit, siquidem ordinaria naturæ lege res procedat.

[*1688. 10. Jan. Nordlingâ Noribergam missa.*]

OBSERVATIO CCIII.

D. ALARDI MAURITII EGGERDES.

Hepar humanum pondus librarum xxvij. medicarum excedens.

FRanciſcus Joſephus Burrhus, eques Mediolanenſis, magnus rei medicæ, præſertim Chymiæ cultor, cùm defuncti Cardinalis Virginii Urſini cadaver diſſecuiſſet, inter alia notatu digna anatomico inſpectori, hepar admirandæ, & inſuetæ molis occurrit; cujus rei monſtro adductus, trutinæ illud apponit, reperitque molem ℔ xxvij. medicarum, & aliquot unciarum, prout dictus Obſervator anatomicus, quô tum Romæ familiariter utebar, mihi retulit. Simile hepar pondere priore non inferius, ex defuncti R. D. M. E. cadavere, cùm dubiam mortis cauſam cultrô anatomicô, & autopſiâ certiorem eruere conarer, extraxi; tam monſtroſa erat hujus magnitudo, ut apertis ventre, & thorace, nihil niſi hepar conſpiceretur; ſurſum, deorſumque accreſcendo fuerat ita adauctum, ut hic patientis veſicam ad continuam ferè urinæ excretionem ſtimulaverit; illic verò diaphragma, dextrumque pulmonis lobum nimium elevando, illud ex naturali ſuo ſitu expulerit, hunc verò nimiâ compreſſione omninò effecerit aridum, & exſanguem. Ventriculum ita ſibi ſubjecerat, ut inteſtini cujusdam craſſioris magnitudinem non excedens, vix reperibilis ſub eo deliteſceret. Inter alia incommoda, quæ dicto patienti ex hac hepatis præternaturali magnitudine obtigerunt, potiſſimùm fuit horribile aſthma, quod adhibitis quibuscunq; remediis cedere nolens, ægrum tandem è medio ſuſtulit. Mira hepatis vindicta!

OBSERVATIO CCIV.
D. ALARDI MAURITII EGGERDES.
Auditus capitis vulneribus recuperatus.

VEronica, Virgo DEO devota, annorum 82, tantâ ætate ſurda, & cœca; aliquando ſine duce baculo per domum oberrans, infelici caſu in apertam caveam præceps rapta, caput ad lapideos gradus impetuosè allidendo, quinque vulneribus cum inſigni cranii denudatione diſſecuit; vocatus, ut miſellæ infelici aſſiſterem; cùm de agendis, cum Chirurgo, & aſſiſtentibus colloqui incepiſſem; ipſamet patiens, licet ingenti hæmorrhagiâ debilis, totum caſum enarravit, & tam aptè ad interrogata cum ſtupore omnium reſpondit, ut auditum, quem à multis annis perdiderat, perfectiſſimè recuperâſſe, nemo noſtrûm dubitaret. Sed brevis erat hæc auditus recuperati poſſeſſio, ſedatâ enim partium læſarum phlogoſi, & contuſionum remittente inflammatione, auditus etiam evanuit. Hanc auditus receptionem non ad cranii denudationem, neque capitis concuſſionem, ſed potiùs ad membranarum, organa auditus involventium conſtituentiumque tenſionem, quæ ad partium vicinarum intumeſcentiam ſubſequi poterat, referendam eſſe cenſeo.

OBSERVATIO CCV.
D. ALARDI MAURITII EGGERDES.
Mulier absque inteſtinis vivens.

IN oppido Sancti Wendelini inveni mulierem ſeniculam, quæ multô tempore herniâ inteſtinali in inguine dextro laboraverat. Inteſtina prolapſa, ſupervenientе ante duos an-

annos paſſione Iliacâ, gangrænâ infecta, accedente demùm ſphacelô, unà cum continente ſacculo deciderunt. Per relictum in inguine foramen cuncta inteſtina fruſtratim unà cum fæcibus alvinis ſponte ſubſecuta ſunt. Ipſe etiam ventriculus ſe per abdominis cavitatem vacuam adeò inclinavit, ut orificio ejus inferiori per dictum foramen ad duorum digitorum latitudinem, inſtar colli lagenæ vitreæ proſtet; hanc ob cauſam miſera patiens ſemper corpore incurvatô decumbere cogitur, ne ſcilicet retractô ventriculô ſordes in cavum abdominis elabantur & miſeræ mulierculæ, uti aliquoties jam contigit, ſummum fœtorem excitent. Prolixiùs hanc hiſtoriam dabo, ubi (ſi DEUS vitam mihi tribuerit) poſt ſeniculæ hujus è vita diſceſſum, conſtitutionem interiorem per Chirurgum ejus loci ſatis expertem & ad id jam à me informatum percepero.

OBSERVATIO CCVI.

D. ALARDI MAURITII EGGERDES.

Pſeudohippus ſive Equus monſtroſus.

AB Illuſtriſs. Comite de Seeteren in arcem ſuam Dagſtoulianam evocatus, ut ſuæ ſororisq; valetudinis curam ſuſciperem. Expeditô hocce negotiô, & inſtitutâ de agendis ratione, & directione, veniam redeundi domum popoſci; quâ impetratâ, ab Illuſtriſs. Comite equus ad iter relegendum educi jubebatur, magnus, fortis, & pinguis hic erat, verùm partes genitales neque maſculi neque fœmellæ, nullas habens; oritur ergò quæſtio, quomodo minxerit. Mirabiles hìc vide naturæ luſus; locô, quô equæ ubera habent, binæ proſtant papillæ, per quas jucundô aſpectu velut per duplicem canalem radiis valdè tenuibus mingit. Utrum uretra duplex, an verò eadem bifurcata, vel quomodo ſe habeat, non niſi anatomiâ edoceri poſſet.

OBSER-

OBSERVATIO CCVII.
D. ALARDI MAURITII EGGERDES.
Auricula cordis monſtroſa cum arteriæ pulmonalis anevriſmate.

AFfinis meus, juvenis propter raram in commerciis Galliæ, Hiſpaniæ, Angliæ, Italiæ, experientiam, vitâ longiore dignus, poſt varias in exteris regionibus, terrâ marique in rebus non naturalibus commiſſos errores, ad nos redux, in melancholiam ob adverſum negotiorum quorundam ſucceſſum incidit, ex quâ cùm nullô modô relevari poſſet, tandem terribili hæmoptoe, in quâ ſæpiùs libras aliquot ſinceri ſanguinis rejiciebat, corripiebatur, qui affectus, licet aliquoties curatus videbatur, toties tamen recruduit, quoties novô cruore vaſa ſanguifera turgeſcere incipiebant. Patientem eousque deduxit, ut accedente violentâ tuſſi, & phthiſi, tandem tabe conſumptus, poſtquam integrô ferè annô remediis exquiſitiſſimis contra hunc hoſtem colluctatus fuiſſet, Libitinæ ceſſerit in victimam; cadavere apertô, mali tam obſtinati cauſam in ipſo vitæ thalamo reperiiſſe videbar, dextra enim cordis auricula tantæ erat molis, tamque inſolitæ figuræ, ut galli junioris Indici caput, dum œſtrô venereô rubeſcit, colorem & magnitudinem referre videretur, formam verò fungi arbori accreſcentis non ineptè repræſentabat. Arteria pulmonalis, tam copioſô ſanguine turgeſcebat, ut quaſi anevriſmate affectâ præter propriam magnitudinem præternaturalem, hinc inde ſacculos cruore coagulato turgidos habuerit appenſos. Uterque cordis ventriculus, ſanguinis retorridi & nigerrimi incredibilem continebat quantitatem, pulmones copioſiſſimâ materiâ argillaceâ per totum obſiti, ad dorſi, coſtarum, & ſterni latera arctiſſimè accreverant. Utrum in hoc caſu poſt maſſam ſanguineam pars primariò affecta, fuerit

fuerit cor cum appenſis ſuis vaſis, an verò pulmones; in Cometa Medico aliquando orturo adumbrabitur.

OBSERVATIO CCVIII.
D. ALARDI MAURITII EGGERDES.
Scorbutus hominibus brutisque lethalis.

CAptô à Gallis Luxenburgô, inter copias à Duce Crequio pro fortalitiorum, tempore obſidionis deſtructorum reſtauratione, aliorumque novorum eductione, relictas, ſcorbutus tam immanis graſſari cœpit, ut eorum plures quàm mille breviſſimô temporis ſpatiô, hâc lue correpti, fuerint mortui. Eodem tempore, cùm Exercitus Gallicus poſt dictam expeditionem in urbis Trevericæ ruinam ad Moſellam appropinquaret, ruſticus quidam trigam generoſorum equorum ad Abbatiam S. Matthiæ Apoſtoli ſalvaverat. Cùmque iis locandis alius non截 ſupereſſet locus, in angulum, ubi Monaſterii incolæ veſicam exonerare ſolebant, deductos, ibidem per triduum ſine fœno, ſine pabulo reliquerat; equi fame preſſi, terram ſale urinali imbutam ad cubiti altitudinem devoraverunt, quô visô redux herus, triſte ſtatim de equis ſuis prognoſticon, cui eventus æqualis minimè defuit, edixit, nam ex iis pinguior, & carnoſior ſtatim circa pedes, crura, & demùm per totum corpus ſcabie, & fœditis ulceribus correptus, à Domino ſuo mediâ nocte in paſcua, ubi multi equitum Gallicorum equi paſcebantur, eductus, poſtquam multos alios infeciſſet, & hanc luem quaſi endemiam inter equos excitâſſet, in ipſis Moſellæ ripis crepuit; ex binis reliquis, alter tabe conſumptus cecidit, alter ventre in immenſum tumefactô diſſiliit; ſimilia ferè erant militum ſcorbuticorum ſymptomata, quidam eorum cruribus exulceratis, tandemque ſphacelatis interibant, alii horri-

bili

bili oris putredine, alii hydrope & tympanitide, quidam horrendis cruciatibus per omnes artus, ſine quovis alio ſymptomate, cum ingenti ejulatu exſpirabant. Quis nunc labem ſcorbuticam in qualitate occultâ, aut lienis aliorumque viſcerum vitiis cum Antiquioribus, vel potiùs cum Recentioribus in dyſcraſia ſanguinis Nitro-ſulphurea, vel Sulphureo-ſalina conſiſtere exiſtimabit?

OBSERVATIO CCIX.
D. ALARDI MAURITII EGGERDES.
Chylus per thoracis vulnus effluens.

MIles ebrius, ac petulans piſtoris vicini noſtri uxorem cultrô inter quintam, & ſextam thoracis coſtam, digitorum duorum latitudine à vertebris, in latere ſiniſtro vulneraverat; mulier ex ingenti hæmorrhagiâ animô continuô linquens, & cum ſummâ anxietate, propter patulum aëri pectus, (per vulnus enim in- & exſpirabat) difficilem ducens anhelitum, animam continuò actura videbatur, ad hanc mediâ ferè horâ poſt acceptam plagam acceſitus, hæmatoſtyptica intrinſeca & extrinſeca non omiſſis cardiacis adhiberi feci, vulnereque deligatô patientem lecto committi juſſi. Totam noctem quaſi moribunda tranſegit, manè vulnere religatô, cum ſanguinis in cavitatem thoracis prolapſi eductionem præ virium defectu ferre non poſſet, impoſitis plagæ remediis, patientem usque in veſperam intactam reliqui, interim lectum undecunque acceſſibilem præparari & in medio cubiculo collocari juſſi, quô facilius & commodius vulnus deligari, aliaque neceſſaria adminiſtrari poſſent. Factô veſpere, patientem ſitu ſupinô, eôque immutato, mediô corpore è lecto eductam, ligaculis ex mantili ſcapulis adaptatis ſuſtineri feci, ut hôc modô ſanguis meliùs è vulnere reſe-

rato effluere posset, quod consilium optimè successit, prorupit enim ingens quantitas sanguinis, qui ob seri & lymphæ copiosam admixtionem loturæ carnium similis omninò videbatur, cùmque eum post debitam vulneris deligationem accuratiùs examinarem, in fundo vasis notabilem gelatinæ candicantis copiam reperii, de qua quid edicerem, aut etiam suspicarer, certè primô intuitu ignorabam, donec tribus elapsis diebus, cum medicinæ tironibus, & anatomiæ studiosis, venas lacteas, ductum thoracicum, cisternam chyli, hujusque in subclavias suffusionem ostendere in vivo animali anniterer, ex horum ductuum & vasorum dissectione elabens chylus, post horam coagulatus, studiôque à me asservatus similem omninò repræsentaverit gelatinam. Hoc doctus experimentô, chylum fuisse, qui unà cum sanguine è plagâ effluxerat, nullus ampliùs dubitabam. Quam opinionem eventus etiam probavit, nam patiens commodè licet cibum assumens, multum tamen contabuit, chylo nempe majori ex parte per vulnus effluente, fœtus etiam, quô jam in quartum mensem gravida fuerat, rejectus, hunc chyli defectum luere debuit; imò quod majoris est argumenti, quô tempore solidioribus cibis absque multo potu reficiebatur ægra, vulneris excrementa spissiora, quô verò copiosiore liquidô diluebat alimenta, liquidiora apparebant; eadem excrementa in deligatione immediatè ab absoluta digestione factâ magis ad chyli naturam accedebant, quàm ea, quæ in deligatione longiùs à pastu & concoctione, facta prodibant. Hic liquoris chylosi è plaga effluxus, curationis difficilioris mihi extorsit prognosticon, quæ certè & longa fuit & difficillima, vulnus enim, licet aliquoties consolidatum, ad puris tamen in thorace collecti & respirationis difficultatem causantis eductionem, ferrô dissecari debuit. Hanc chyli extravasationem, non per rami majusculi & recti sed potiùs transversi incisionem fuisse factam credibile est. Cujus suspicionis ratio ex hydraulica peti potest.

OBSER-

OBSERVATIO CCX.

D. ALARDI MAURITII EGGERDES.

Mammæ osseæ in Virgine, cum pectoris hydrope.

VItam degebat valde triſtem, & miſeram ob continuam reſpirandi difficultatem, & cancri in mammis futuri perpetuum metum, devota quædam, & pia monialis, mammæ huic ita induruerant, ut eas tangenti, aſſere, imo lapide duriores viderentur, cutis etiam circa totam thoracis regionem ita tendebatur, ut circulos vaſa colligantes tenſione æmularetur; multis licet adverſus hoc malum pugnarit remediis; non potuit tamen fatalem à ſe mortis falcem avertere. Redditâ DEO animâ, ut quid in mammis geſtaret, explorarem, cultrum admovi anatomicum, cutimque ad longitudinem ſterni, à claviculis ad cartilaginem mucronatam usque diſcidi, quæ inſtar chordæ laxati arcus ad latera reſiliit, ſternumque ſponte ſua notabiliter detexit. Mamma à pectore una cum contento ſuo pondere ſeparata, globum hemiſphæralem ſed totum oſſeum, & tam durum, ut cultro meo quantumvis acuto diſcindi nequiverit, accurate exhibuit, tam arctè hæc oſſea materia cum ambiente cute concreverat, ut nullo negotio ſeparari ab invicem potuerint. His viſis neque tantæ tenſionis adhuc perſpectâ causâ, ad ſterni elevationem pro inſpiciendo thorace accedo, adacto inter coſtas & ſternum cultro, ea inſtar baculi fracti cum impetu reſiliebant, & aqua limpidiſſima in tanta quantitate ex facto foramine prodibat, ut fontem altè ſalientem ibidem perennare quis dixerit. En difficilis reſpirationis, en tenſionis, en oſſeæ concretionis malorumque reliquorum cauſam! nunquid miſella patiens, modo cauſa tanti mali conſtitiſſet, facillimè & ſecuriſſimè per paracenteſin, à morbo

liberari & diutius in vita conservari potuisset? Præsertim cum aqua illa, quæ tantâ copiâ è thorace exiit, ut per totum cubiculum diffluxerit, sine omni putredinis aut malæ qualitatis fuerit nota: rationem concretionis osseæ alibi ostensurus sum.

[d. 19. Jan. 1688. Noribergam missa.]

OBSERVATIO CCXI.
D. SIGISMUNDI LEDELII,
De
Calculo magno.

DN. Christophorus Kluge, civis honoratior Jaurovienſis, in juventute per undecim annos miles, vini Hungarici amator, nec unquam tabaco usus, habuit duas uxores, & in priori matrimonio multas proles, in posteriori verò vixit ἄπαις, vir cæteroquin corporis robusti ac validi, per multos annos, uti ex relatione fida ipsius adhuc viventis viduæ, honestæ matronæ scio, doloribus lumborum & molestis dorsi torminibus, concurrente mingendi difficultate, vexatus, anno ætatis 72. ne guttam urinæ potuit emittere, propter calculum obstruentem, quem tum temporis famigerabilis Chirurgus Dn. Christophorus Weiß debito instrumento extraxit, nuclei dactyli magnitudinem habentem. Hoc extracto, levamen expertus per nonnullos menses, ab esu autem casei, quo admodum delectabatur, semper dolores maximos sensit. Et cum malum hoc radicatum indies cresceret, & urina obstructa maneret, jam nominatus Chirurgus certo aliquo instrumento, primò ex sepio, (Fischbein/) postea propter hujus invaliditatem, ex ferro confecto (quod adhuc dicta vidua possidet, & prout vidi, habet figuram aliqualem subulæ, longitudine verò ultra quadrantem

dran-

drantem ulnæ ſe extendit, & in parte ejus anteriori ac poſteriori mucronis loco adeſt quædam cavitas) viam urinæ ſolitam ampliavit, & in veſicam calculum remoras facientem aliquantiſper retropulit, quo facto urina guttatim effluxit & magnum fœtorem ſecum tulit, habuitque colorem materiæ purulentæ. Inter maximos dolores lenimentum aliquale ſenſit ab uſu clyſter. & balneorum. Dum autem dolores exacerbabantur, ſupervenit febris, ſicque anno ætatis 73. placidè & piè animam exſpiravit, hac præmonitione, deberent ipſius homicidam, calculum, poſt mortem exſcindere, quo facto, is magnitudinem ovi anatis habuit.

SCHOLION.

Vidua Jaueræ ſanctè ſibi ſervat hunc calculum & deſiderantibus monſtrat. Calculus in veſica repertus per ureteres illuc delatus, in principio extitit exiguus, uti prior ille demonſtrat quem Chirurgus extraxit: dein incrementum ſumpſit à ſpiritu lapidifico cum urina in veſicam delato, & pedetentim accreto. Retropulſione calculi per inſtrumentum via urinæ aliquantulum ampliata fuit, & hoc eſt moris, uti etiam hi ægroti facilius urinam emittunt, dum in tergo jacent, quia per hanc poſituram calculus retrocedit. Balnea & Clyſteres, uti notum, leniunt dolores hoſce, ampliando vias. Caſeum quoque appetunt nephritidi obnoxii: ita novi Theologum, qui, ut dolores paululum demulceret, caſeum veterem ſale acido abundantem avidè comedit, quo ipſo remoras injecit doloribus: verum quia ſal hocce erat inſufficiens expellendi ſabulum, ideo dolores poſtmodum augebantur & atrocius invadebant & ſæviebant. (*Samuel Ledel*, *D.*)

[*1688. d. 20. Januar. Noribergam miſſa.*]

OBSERVATIO CCXII.
D. GEORGII WOLFGANGI WEDELII.
De
Unguento Nardino.

MAxima omnibus ſeculis fuit unguentorum dignitas, non ſolùm ad corporis uſum ſalubrem, verùm etiam ad gratiam, delectationem, & voluptatem. Notum eſt reſponſum Democriti, qui interroganti quomodo quis ſanus degere poſſet, ſi exteriora, inquiebat, oleo, interiora melle irriget. Ita enim & nitor & vigor partibus redditur, ſi accedente frictione laſſa cumprimis membra delibuantur unguento; ita recreantur ſpiritus, ſi grato odore afficiantur, immediato contactu ad illos lato.

Unicè jam ad ſe nos vocat unguentum nardinum, quo Maria, ſoror Marthæ & Lazari, Salvatorem noſtrum Jeſum Chriſtum, paucos dies ante, quam pateretur, velut in ſepulturam unxit, æternam memoriam hoc ipſo merita. Diſcumbente enim eodem & cœnante, accepit libram unguenti nardi piſtici, pretioſi, alabaſtro ſervati, & fracto alabaſtro effudit ſuper caput ejus, eodemque unxit pedes Jeſu, & exterſit capillis ſuis. Inde & domus impleta eſt ex odore unguenti, & diſcipuli, cumprimis Judas Iſcariotes, indignati, trecentis denariis & ultra illud venundari potuiſſe cauſati. *Matth.26.v.6.7. Marc.14.v.3.ſeq. Joh.12.v.3. &c. 11.v.2.*

Qualenam fuerit hoc unguentum, non niſi è loculis medicis explanari poteſt. Μύρον νάρδου audit, quod aliàs & abſolutè ἡ νάρδος, τὸ διὰ τῆς νάρδου μύρον, & μύρον νάρδινον, unguentum nardinum, à materiâ, ſeu baſi, (quæ nomen largitur ut plurimum medicamentis,) à nardo ſeu ſpicâ Indicâ hodienum dictâ vocatur. Hæc ipſa magnâ fuit in exiſtimatione olim, ob odoris aromatici ſuavitatem, tum ſacris teſtibus,

Can-

Cantic. 4. v. 13. 14. tum profanis, uti apud *Horatium Epod. V.* nardo perunctum, quale non perfectius, meæ laborarunt manus; *Tibullum*: Jamdudum Syrio madefactus tempora nardo. Item: Illius puro destillent tempora nardo. *Senecam Herc. Fur.* Fortem vocamus, cujus horrentes comæ maduêre nardo?

Dicitur idem μύρον νάρδου πιστικῆς, quod pisticum, & spicatum, apud Marcum, vulgata reddidit. Enimverò terminus πιστικοῦ, seu ad nardum referatur, seu ad ipsum unguentum conjunctim, si rem spectes, medicus est, ad denotandam integritatem & genuinitatem medicamenti, ut idem sit, quod fide dignum, non fucatum, germanum, non adulteratum, ein auffrichtiger unverfälschter Balsam / vid. *Clauberg. Ontosoph. §. 156. pag. m. 65.* uti etiam rectissimè vertit *Lutherus.*

Non uno enim nomine unguentum hoc genuinum dictum & discriminatum est medicis, primò ob locum præparationis: quam in rem consultum est integrum locum *Galeni* adscribere ex *l. XI. Meth. medend. c. 16.* Ἔστω δὲ, *inquit* de unguento nardino, καὶ τοῦτ' ἄριστον. Οὐ σμικρὰ γὰρ ἡ διαφορὰ τοῦ τοιούτου πρὸς τὸ φαῦλον. Ὃ γοῦν ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας σκευάζουσιν, ὄνομα μόνον ἐστὶ μύρου ναρδίνου, παραβαλλόμενον τῷ κατὰ τὴν ἀσίαν. Ἔμπροσθεν μὲν ἐν λαοδικείᾳ μόνῃ σκευαζόμενον, νυνὶ δὲ ἐν πολλαῖς ἤδη πόλεσιν. *Esto autem optimum id quoque. Neque enim parum interest inter id, & quod vitiosum est: cum id quod Neapoli in Italiâ conficiunt, nomine tantum nardinum unguentum sit, si cum eo quod in Asiâ fit, conferatur. Id antea Laodiceæ tantùm componebatur: nunc etiam in multis fit oppidis.*

Deinde ob nardum ipsum, cum species novem, quæ nardum Indicum imitentur, dictæ sint à *Plinio l. 13. N. H. c. 1. p. m. 61.* ubi, tanta, *addit*, materia adulterandi est. Addi meretur & tertium, ob compositionem ipsam. Geminum enim unguentum nardinum in usu erat: unum incomple-

cum

tum, ex oleo omphacino, junco odorato, calamo, costo atque nardo; alterum completum ex oleo balanino aut omphacino, junco odorato, costo, amomo, nardo, myrrhâ & balsamo. Utrumq; describit *Dioscorides l.1. c.75.* & posterius ex eodem *Plinius l.c.*

Licet verò aliâ significatione nonnullis vertatur πιτικὸν ἀπὸ τοῦ πίνειν, ut denotetur unguentum potabile; minus tamen congruè id fit, sive liquidum, seu potabile propriè intelligamus, siquidem unguenta pleraque hujusmodi erant fluida, ut hoc sensu minus possit discriminari addito hoc epitheto. Nec medicis unguentum potabile tam notat fluidum & liquidum à consistentiâ, quàm ab usu communi, interno & externo. Et si concedamus, unguentum nardinum etiam interius fuisse in usum vocatum, non minus tamen id ipsum cum aliis habet commune pretiosis, uti & hodiè balsama artificialia, quæ in locum eorundem cesserunt, utriq; sui inserviunt aliquando.

Locus clarissimus est apud *Galenum l.8. de compos. medic. κ.τ. c.4.* ubi: ἢ νάρδινον μύρον, ἢ τῶν λίαν πολυτελῶν. τὶ δίδου μετ᾽ ὕδατος. *Aut unguentum nardinum, vel aliquod pretiosum dato ex aquâ.* Cujus rei instar hodiè est balsamum de Peru, quod & interius in affectibus ventriculi assumitur, & exterius usu & suavitate se commendat. Imò vix similis usus loquendi hâc significatione apud Græcos scriptores occurrit. Multo minus à piso vel pinso dicitur, quasi innuatur pressa & contusa in liquorem; id enim & radici Græcanicæ non respondet, nec ipsi præparationi, neque enim nardus hoc pacto præparatur.

Pretiosum hoc fuit, βαρύτιμον, πολύτιμον, πολυτελὲς, æstimatum trecentis denariis & ultra, ob balsami nempe orientalis genuini accessionem, unde novum non fuit excedere, verbis Plinianis *l.13.c 3.*, quadringenos denarios libras. Suntque hæc talia ingredientia ex eorum numero, quorum pretium modò majus, modò minus paulò pro diverso proventu habe-

habetur. Cumque denarius æquipolleat drachmæ, faciunt trecenti denarii triginta ſeptem imperiales cum dimidio.

Servatum idem fuit in alabaſtro, unguenta enim optimè alabaſtris ſervari, autor eſt idem *l.c.* & *l.36.c.8*. Conf. *Athenæus dipnoſoph.l.15.c.14.& 17.* Fractum eſt vaſculum partim ob tenuitatem parietum; partim ut effunderetur totum eo promptius & deditâ operâ. Inter notas enim bonitatis etiam fuit ἡ λεπτότης καὶ ὑγρότης, tenuitas & liquiditas unguenti, ut promptè illini & partes illitas pervadere poſſet. Tacemus, vocatum eſſe tum ſpicatum, ob ipſam nardi ſpicam, tum foliatum, acceſſione malabathri nobilitatum, quamvis hoc malabathrinum etiam ſeorſim hinc appellatum fuerit, non confundendum cum altero.

Quod locum attinet illinitionis, caput & pedes nominantur, loca præcipuè illini conſueta. Caput quidem, ut deorſum, pedes, ut ſurſum dideretur odoris gratia. Adde, utrumque roborandi gratiâ factum, pedes enim ſunt portitores univerſi corporis, caput præſes & rector. Utut enim & facies ipſa, & manus, & pectus inungerentur, non minus ac partes quævis curandi fine eam opem ſibi expoſcunt; illæ tamen potiores ferè erant, quod apud *Athenæum* paſſim, cumprimis verò *l.12.c.30. l.15,c.18.* ne alios laudemus plures, expoſitum videas.

Sin rationes hujus inunctionis inquirimus, communis fuerit, quod advenientibus hoſpitibus lavare pedes ſolitum erat, *Gen.18.v.4. Luc.7.v.44.* idque etiam fœminis non indecens *1.Timoth. 5.v.10.* quod convivis aſportari & diſtribui unguenta receptum; quorſum & illud Horatianum referri poteſt, *l.2. Od.11.* Dum licet, Aſſyriâque nardo potamus uncti. Privatim verò laudandus affectus ſincerus, reverentia major & liberalitas hoſpitis Mariæ hujus, ut tantò dignius exciperet hoſpitem, & veneraretur convivam, talem inunctionem plenâ fide inſtituentis.

OBSERVATIO CCXIII.
D. GEORGII WOLFGANGI WEDELII,
De
Morbo inſputato.

NOn pauca ſunt, quæ & ignominiæ & remedii charactere ſunt inſignita, prout vel affectus conjunctus ea definit, vel finis diverſus diſcriminat. Quid magis alapâ offendit, & iratum animum reddit? Et tamen exempla legas, ubi alapa fuit remedio, quale quidem in ſcholis medicis indubium ad luxatam maxillam, indeq; rictum apertum curandum habetur, experimentô *B. Rolfincii Epit. affect. partic. l. 1. p. 2. c. 5. p. 104.*

Aliud verò, primò periculoſum ob adſtantes, hinc verò lucroſum & quingentis imperialibus à Chano quodam Indico remuneratum Chirurgo, qui præfatus veniam ſolâ inflictâ alapâ ipſum reſtituerat, memorat *G. Anderſen. Itin. Ind. l. 1. c. 24.* Idem de ſputo valet, quod ore ejicimus, communi quidem hoc locô cum ſalivâ acceptione.

Operæ pretium eſt disquirere, quisnam ſit morbus apud *Plaut. Captiv. Act. 3. ſc. 4.* qui ſputatur, quidq; per hunc ipſum actum innuatur. Enimverò & hæc cura relinquitur Medicis. Verba ita habent:

Et illic iſti, qui ſputatur, morbus interdum venit.
Et eum morbum mihi eſſe, ut qui me opus ſit inſputarier.
H. Ne verere: multos iſte morbus homines macerat,
Quibus inſputari ſaluti fuit, atque aliis profuit.

Sine dubio mens in genere eſt abſtrahere Hegionem ab Ariſtophonte, ut procul recederet, ſibique caveret, nedum auſcultaret, vel crederet, illum enim inſanum eſſe, & percitum furoris ſtimulis facilè lædere alios. Ad augendam hanc inculpatio-

pationem addit, præter rabiem etiam alterô hôc morbô, quô de ſermo eſt, corripi, unde utroque nomine neſciat quid dicat, adeoque nullam mereatur fidem.

Deſcribitur morbus hic innominatus à remedio, quod profit, ſaluti ſit, quoque opus habeat morbus, quæ verba ut clariſſima ſunt, ita minùs clarum, qui putetur, minimè omnium remedii ratio, cujus apud Medicos veteres, quantum lectione aſſequi potuimus, mentio nulla fit. Certum interim eſt, morbum deſpui ſuetum fuiſſe comitialem, ſeu epilepſiam uſitatò hodiè dictam, autore *Plinio l.10. c.23.* & *l.28. c.4. p.m.174.* ubi: deſpuimus comitiales morbos, hoc eſt, contagia regerimus. Simili modô & faſcinationes repercutimus.

Sed uti veriſſimum hoc eſt, ita locus hic minus cum noſtro concinit vel quadrat. Aliud enim ſonat deſpuere, quàm inſpuere, nempe, ut evidens ex dictis eſſe poteſt, deſpui ſuetus eſt ob alium finem, ob abominationem, ob metum contagis.

Iisdem hinc verbis *Apulejus* utitur in Apologiâ *p.m.280.* Poſſunt, *ait*, dicere omnes, quid in Thallo (comitiali morbo confecto, facie ulceroſo &c.) deſpuant: cur nemo audeat cum eo ex eodem catino cœnare, eôdem poculô bibere. Et *p.286.* Neque enim gravius eſt in cubiculo deſpui, quàm in iſto ſplendidiſſimo cœtu deteſtari; utrobivis averſatione inſigni expreſsâ, ſive id fiat cum inſputatione reverâ, ſeu minus.

Sed videamus inſputandi hos diſtinctos uſus, ex vitæ communis experimentis & notatis exemplis. Inſputamus ob iram & indignationem, inprimis cum averſatione vel vituperio conjunctam, quale quid DEI ipſius verbis traditur *Numer.12. v.14.* Si pater ejus (Mariæ) ſpuiſſet in faciem illius, nonne debuerat ſaltem ſeptem diebus rubore ſuffundi?

Confirmat idem ex profanis locus apud *Sophoclem Antigon. v.663.* ubi pater diſſuadens filio connubium ſponſæ inquit:

> *ἀλλὰ πτύσας ὡσεί τε δυσμενῆ, μέθες*
> *τὴν παῖδ' ἐν ἅδου τήνδε νυμφεύσειν τινί.*
> *Sed despuens velut inimicam, sine*
> *puellam apud inferos nubere.*

Et apud *Plautum* noſtrum *Curcul. Act. 4. ſc. 2. v. 17.* Qui conſtitit, culpant eum, conſpuitur, vituperatur.

Geminum huic eſt fieri idem ob contemptum, averſationem, abominationem. Quemadmodum enim quæ grata appetimus, ſalivam movent, ob appellentes & velut occurſantes ſpiritus cum lymphâ: Sic non minùs & quæ averſamur ſalivam in os concient, ob averſationem ſtomachi, indeq; imminentem nauſeam vel vomitionem ipſam, cujus prodromus ſalivatio eſſe aſſolet ordinarius.

Et ipſa tamen inſputatio etiam in remedii vicem peragitur, tum in partes alias, tum in faciem quoq; ipſam, ſive inſputatio actu fiat, ſive ſaliva per ſe vel cum aliis illinatur.

Viribus enim hanc pollere ſummè diſcuſſivis cum *Pergamenus* notavit *l. 5. de med. compoſ. κ. τ. c. 1.* tum ratio conſentit, ob partes aqueas, ſulphureas & ſalinas inter ſe probè contemperatas, ſicq; reſolventes, inprimis jejuno adhuc corpore, nec ita dilutâ eâdem, & ſalibus magis eminentibus, teſte *Galeno l. 10. de ſimpl. med. facult. c. 18.* & experientia, rerum arbitra & magiſtra.

Ita hodienum illinitur vel inſputatur ſalubriter occipientibus ſtrumis, gangliis, gibberi in principio, accedente frictione, quæ vulgi ſunt remedia innoxia, imò ſatis bona. Idem & in oculorum morbis variis valet, dolore, inflammatione, vexatione, puncturâ & ſimilibus.

Defendit & reſolvit, in morbis cutaneis non paucis, ſpeciatim in lichenibus puerorum, experimento nutricum, in hunc usque diem frequentato, laudato *ibidem l. c.*

Novimus extuberantium hæmorrhoidum tubercula ſalivæ

divæ jejuni ægri ipsius inunctione fuisse coërcita, ob insignem illam vim quam possidet.

Placuit & ipsi Salvatori ad miraculosam cœci curationem expuere in oculos ejus, *Marc. 8. v. 23.* & in alio expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & linivit lutum super oculos ejus, *Joh. 9. v. 6.* Tacemus, & magicis moribus inspuitionem fieri, cujusmodi exemplum saltim prætensum tale ad interimendum scorpium refert idem *Galenus*.

Hîc verò ullum aliquem dictorum morborum intelligi συνάφεια textus & rei momenta renuunt, quin innui epilepsiam ob gravitatem morbi, ob commune pluribus malum, ob affinitatem cum atræ bilis morbo, ob remedium ipsum concludere integrum est.

Et videri quidem aliter posset, si neglectô integrô locô primum versum quis legerit, vel sibi examinandum proponat, quod forsan evenit *Mercuriali*, qui verosimile videri negat, vel in ægrotantis faciem vel aliô pactô adversus ipsum conspuitionem faciendi consuetudinem extitisse, *l. 4. V. L. c. 11. p. 103.* Convictus enim fateri id cogetur, qui rem & verba curatiùs perpenderit.

Res proinde eò redit, an insputando comitiali morbo fieri medela possit. Neque enim contradictionem hæc implicant, morbum eundem esse, qui despuatur, & qui insputando curetur.

Plura sanè sunt vulgi in his talibus remedia, eaq; ἰωπόειςα, quorum usus & frequens est, & experientiæ non rarò respondens. Non rarò, ne Hippocratis ipsius & aliorum de remediis vetularum laudemus consentiencia loca, offendimus apud vulgus selectiora & probatiora remedia. Id verò non metuam asserere, utut videatur remedium paulò immundum, leve, si aliâ gravitate morbi in experimentum vocata cum eodem comparemus.

Enimverò cùm plurimum situm sit in exuscitatione archei sub epilepticâ ecclipsi succumbentis & conflictantis, insputatio inter alia, licet paulò sordida visa, insigne est remedium, ne subigatur à morbo, sed contra audentior insurgat. Est enim si quis alius hic spirituum morbus, quorum averruncandorum & in externis non leve est remedium. Et leve aliquod visum alia licet pomposa non rarò multis parasangis post se relinquit.

Inde verò & pudore suffusus archeus secum habitare discit magis, & contra morbum magis insurgere.

Putari etiam posset, insputando magicum quid significari, quòd & hæc incantamenti quædam sit species, & morbus hinc sacer à non paucis olim ideò dictus, quòd expiationibus curari debeat, quæ omnia tamen solidè elidit & impugnat ipse *Cous l. de morbo sacro.* Et ipsa simplicitas ævi veteris pro simplici sputatione videtur militare, ipsâ inspuitione plus juvamenti afferente, quàm à mago expectari possit.

Quòd autem apud Medicos id minus scriptum occurrat, nihil impedit, cum & negligi potuerit, ob levitatem, prostantibus aliis, & ignorari, neque proponi æquè ob sorditiem. Nihilominùs arbitrari fas est successisse in insputationis locum perfusionem capitis cum multâ aquâ frigidâ, perfusionem aquæ salsæ, quæ utraque *Celsus* dilaudat *l. 3. c. 23.*

OBSER-

OBSERVATIO CCXIV.

D. GEORGII WOLFGANGI WEDELII,

De

Naturæ Ministro Medico.

CUm aliàs & in communi vitâ & in scholis potissimum medicis frequentissimè occurrit naturæ nomen, ut & principium sermonis in arte medicâ absolvat non minus ac finem, tum inprimis illa parœmia communissima, quæ ἰατρὸν ὑπηρέτην τε καὶ μιμητὴν τῆς φύσεως, *medicum naturæ ministrum & imitatorem* declarat.

Enimverò creberrimum naturæ nomen, res verò non adeò ubivis liquida, ut & videri possit ignorantiæ quoddam asylum, & à non paucis integris libris & tractatibus hujus evolutionis cura suscepta. Si ergò ministrum asseramus naturæ medicum, incongruum foret, ignorare cui serviat, quem imitetur.

Operæ hinc pretium est, primùm lustrare ipsam, in quantum patet, ambitu diffusissimo, deinde quomodo eidem ministret & imitatione illam exprimat. Natura à nascendo, ut φύσις ἀπὸ τοῦ φύεσθαι, dicta illo dubio procul sensu, quo *Cous* de animâ hominis: ἀεὶ *scribit*, φύεται μέχρι θανάτου, *semper producitur usque ad mortem, l. 6. epid. s. 5. t. 9.* ut innuatur ejusdem continuitas & perpetuitas.

Ut itaque exhauriatur hujus vocis ἔμφασις & latitudo maxima, optimum fuerit per naturam intelligere principium motus statum & ordinatum totius universi, & omnium in mundo existentium, idque in concreto, complexum singula illa, quæ subordinata sunt & ex hoc fonte sequuntur.

Solenne est medicis aliàs causæ v. g. morborum nomine complecti omnia ea, quæ diverso licet modo & ordine aliquid ad eorum productionem conferre queunt. Ad eundem modum

modum in ſtatu naturali & omni hinc reliquo naturæ nomine exprimitur, quicquid ad motum, hujusque ſpecies, ad activitatem, ad vires omnium & ſingulorum mixtorum æquè ac viventium concurrit.

Hunc enim ordinem ſi ſequamur & attendamus, principium aliud primum, aliud ſecundum, & ſic porrò admittendum eſt: principium dictum ſæpe, quod diverſo reſpectu etiam principiatum fuerit. Primum omnium principium, idque ſine principio, eſt Deus Optimus Maximus, unde conſuevit dici natura, cum *Platone*, τὸ δημιουργικὸν ἡμῶν αἴτιον, ὡς ἔθος ἐστὶν ἅπασιν ἀνθρώποις, *noſtræ creationis autor, ut omnibus hominibus mos eſt*, vid. *Galenus l. 9. de Hipp. & Plat. decret. c. 8.*

Quamvis enim valdè ἀκύρως, id videatur de Deo prædicari, ſive naturam dicamus, ſive, quod addidere alii, naturam naturantem, cum ipſe ſit immutabilis, ſemper idem; uſus tamen loquendi enatus eſt palpantibus eundem ex operibus etiam ethnicis, in tenebris alioqui quoad hæc verſantibus, & ab eodem remotis.

Impii itaque & in naturam ſunt injurii, qui vel non agnoſcunt & reverentur in naturâ creatorem, & forte fortuna illa coaluiſſe, & aliter potuiſſe diſponi hæc illa, calumniantes, contra quos non uno loco ſuo jam tempore *Pergamenus* ſtrenuè decertat; vel naturam pro reginâ Deâque mortalium habentes Deo abrogare hunc honorem, neſcio quo ſpiritu ducti, ſuſtinent, athei.

Melius *Seneca*, non intelligis te, *inquiens*, cum hoc dicis, (natura hæc mihi præſtat,) mutare nomen Deo? quid enim aliud eſt natura, quàm Deus, & divina ratio, toti mundo & partibus ejus inſerta? *l. 4. de benef. c. 7. p. m. 83.* Et *alibi*: vis illum naturam vocare? non peccabis. Eſt enim, ex quo nata ſunt omnia, cujus ſpiritu vivimus. Unde & *Plinius lib. 2. N. H. c. 7.* naturæ potentiam id eſſe aſſerit, quod Deum vocamus.

A Deo

A Deo τὰ πάντα ζωοποιοῦντι, & qui meliori ſenſu omnia eſt in omnibus, ſi diſceſſerimus, ſubordinatum Deo & ab hoc injunctum porrò principium internum omne notat natura, prior quidem omni arte & ſapientior, omnium tamen artificioſiſſima, quæ diſtinctius ſcrutabimur. Notat nempe natura & conjunctim iſta omnia reliqua, huc ſpectantia, & ſeorſim animam, quando diſtinctius ad certum opus, v. g. generationis concurrit. Et hanc enim τῷ κοινῷ πάσης οὐσίας προσρήματι *communi omnis ſubſtantiæ nomine* appellamus naturam, elogio *Galeni l. de format. fœt. c. 3.* ſeu vegetativam putes, quam Stoici olim κατ' ἐξοχὴν naturæ nomine inſigniebant, quo ſenſu & in hunc diem actiones naturales, nutritione, auctione & generatione comprehenſæ dicuntur medicis: ſeu ſenſitivam & organicam, corpoream, & brutam, & rationalem quoque.

Non minus ſub eadem ratione militat calidum innatum, archeus, ſpiritus vitalis, archeus univerſalis & particularis, animæ ipſius ſuppoſitum, & ad actiones quasvis expediendas organum primum. Natura & anima, verbis laudati *Galeni lib. de trem. & palp. c. 6.* nihil aliud exiſtit, quàm calidum innatum, quod ſemper mobile eſt. Perinde eſt, ſi facultates animæ huc retulerimus ipſas, non minus naturæ communi hoc nomine comprehenſas.

Sic & eodem ulterius ordine natura notat frequentiſſimè temperiem, ſeu temperamentum tum mixti, tum viventis, univerſale & ſpecificum, quorſum ſpectat integer liber *Hippocratis de naturâ humanâ*, & *2. aphor. 34.* ubi *Galenus in commento* idem confirmat, ut & *l. 3. de temperam. c. 4.* Sanè, *inquit*, naturam cum dico, univerſam ſubſtantiam ac temperiem, quæ ex primis elementis conflatur, ſignifico.

Cumque hic motus naturæ in conſervatione & productione ſui occupetur, non ſolùm in principiis materialibus primis, aquâ & terrâ, ſeu elementis in genere, ſed & ſecundis, ſale, ſulphure, mercurio hoſpitatur, radicata in fermento & ſemine,

principiis internis, & formam ipsam sic absolvit ac exprimit, ut horum medio singula crescant, multiplicentur, à se invicem distinguantur specificè, summo ordine, citra ullam confusionem, ut leges ejus sint æternæ, & necessariæ, quamdiu sibi relinquitur. Fallor? an hæc ipsa est forma substantialis, è singulis illis dictis connexione mutuâ resultans, eademque complectens.

Notat non minus harmoniam & symbolismum ex dictis illatum, ingenitam vim ac virtutem modo hoc illo se exerentem, & externis quoque effectis ac velut moribus deprehendendam, ut similibus gaudeat, dissimilia aversetur, ut ad intra & ad extra multum valeat communio sanguinis, &, verbis *Tullii*, etiam feras inter sese partus atque educatio, & natura ipsa conciliet; unde etiam consuetudo altera audit natura, familiaribus ipsi magis his illis usu redditis non adeò incongruis.

Notat alio verbo vires, naturales, vitales, & animales, & omnia illa quæ secundum naturam fiunt ac eveniunt non minus ac evenire debent. Sive enim vires dixero, sive naturam, perinde est, testibus medicinæ proceribus.

Cumque singula hæc velut insigniori exemplo & quodam naturæ laboratorio speciali eminenter emicent in utero, etiam generationem viventium, ipsaque genitalia tum virorum, tum inprimis in fœminis significat, cujus rei exempla ex *Cicerone, Plinio, Suetonio*, aliisque laudare possemus, nisi sufficeret unus instar omnium *Hippocrates*, qui *l. de steril. c. 27. t. 5.* & passim ita loquitur, ne dicamus, totum librum *de naturâ muliebri* huc pertinere, idemque innuere.

Sed missis hisce facilè jam patere potest velut clavi quâdam, quidnam sit natura, & quomodo medicus sit ejusdem minister. Minister est Dei summi, tum eruendo arcana naturæ, tum hymnis deprædicando opificem æternum, tum φιλανθρωπίᾳ etiam aliquo modo imitando.

Mini-

Ministrat communi illi vitæ & sanitatis catenæ, naturæ uno verbo, & in specie humanâ potissimum, hominem curans, naturæ centrum & miraculum; & in individuo hunc illum, ut & vivere possit, & generare, ut natura sui sit juris. Juvat ubique naturam, addendo & subtrahendo, per similia & contraria, illa suggerendo, hæc corrigendo & auferendo. Minister est vitæ, artem servandorum hominum exercens, eodemque ferè ordine prospiciens singulis, officio suo satisfacit, committens omnia supremo naturæ arbitro & directori.

Vires tutatur, calidum nativum roborat, temperiem conservat, ac robur. Extra morbos quidem præservando & dirigendo, ne extra regiam naturæ viam & εὐφορίαν aliquid excedat vel deficiat. In morbis, curando secundum indicationes, ab ipsâ naturâ ejusque regulis demonstrativis suggestas, læsioni corporis cuicunque suum ex affectionis modulo prudenter applicando remedium.

Juvat naturam per naturam, modò freno, modò stimulo usus, per laxum & strictum, moderando omnia ad regulam illam statam, sed Lesbiam tamen, ubivis aurigante naturâ. Hæc totius medicinæ est anima, adeò ut tota ars nihil aliud sit, quam naturæ subsidium; quæ si latius vellemus prosequi, universa medicinæ abyssus delibanda fuerit. Suffecerit medicum omni modo curare, ne natura succumbat, sed superior evadat, maneatque. εἴγε δὴ μηδ᾽ ἄλλο τι θάνατος ἐστι παρὰ τὴν παντελῆ τῆς φύσεως ἧτταν, *siquidem nihil aliud mors est, nisi omnimoda naturæ prostratio.* Ubi verò ipsa perdurat, dominatur ac vincit, hominem necesse est servari, ut iterum loquamur cum Galeno *l. 3. de cris. c. 5.*

OBSERVATIO CCXV.

D. MICH. FRIDERICI LOCHNERI.

Lapis Myrmecias falsus cantharidibus gravidus.

INter cæteras fabulosæ Antiquitatis Chimæras & Sphinges, plurima occurrunt Lapidum nomina, quibus veri nescia turba, præjudiciosaque Scriptorum naturalium Veterum Turma, Insecta loco Parentum assignavit. Sic Batrachiten, Chelonitem s. Bufonitem, curiosis naturæ scrutatoribus non aurâ tantùm populari capti homines, sed & strenui Abyssi Physicæ ruspatores, quibus

de meliori luto finxit præcordia Titan

ceu gnatum Bufonium obtrusêre, quem fungi adinstar in saxis & petris nasci adeòque saxeam agnoscere Educam ex *Olao Wormio* probat Excell. *Arion Bufon. Curios. Sect. I. cap. 3.* Myrmecitis & Myrmeciæ plurimi, quibus Lapides curæ cordique fuerunt, meminêre Authores, nominaque absque omine & descriptione tamen inseruêre; ast nullus oculatus testis, auriti omnes; ideòque nihil de illis præter nomina scribunt, nisi hoc sit aliquid scribere, de nihilo scribere. Myrmecitis equidem nomine, quæ gemma repentem formicæ effigiem includere creditur, sic satis tamen latè succini frustula formicis gravida, splendidos hujus Insecti tumulos pretiosaque Mausolæa Veteres designâsse aliquis crediderit; ast quæ Myrmecias gemma? colore nigricante, eminentiis verrucis (quas Myrmecias quoque nominant) non absimilibus? ceu non-ens hoc describitur in *Agricol. l. V. de fossil. p. 610.* sanè tot ac tantis raritheciis eorumque catalogis perlustratis ne γρῦ quidem de hoc lapide reperire licuit, quem in formicetis à formicis elaborari & affusione calidæ obtineri veteres Philosophi omnesque adhuc quos præjudiciorum nebulæ, ut fumosam solet imaginem

ginem pulvis, cingunt, credidêre. Quapropter cùm in Myrmecologia mea ejus fecissem mentionem, Scepticorum me expedivi formula: ὐ καταλαμβάνω ὐχ ὁρίζω (non capio, non definio.) Sed euge! lepidam fabulosi hujus præjudicii & Lapidis enodationem, cui Gordio nodo non opus erat Alexandro, cùm Hecate quædam illam dissolverit. Attulerat nempe vernô hujus agonizantis anni tempore, vetula cujus annos frontis computabant sulci, vitrum formicis majoribus refertum, quas in sacrificium Vulcaniis destinaveram aris. Nonnulla ex eâ de Thure formicario Germ. Waldrauch sciscitor, tandemque per jocum annon nigros lapillos unquam in formicetis reperisset? quærito. Me negante, illa affirmabat, Jovem insuper lapidem jurans & asserens se plurimos hujus generis lapides hujus Urbis ordinario Extesticulatori & Lithotomo, circumpurpurato olim Agyrtæ, nescio quos in usus, attulisse. Tandem post aliquot dies hâc lapideâ prædâ me ditiorem reddidit vetula, cujus figuram artificis junxit manus. Ovum adæquabant hi lapides columbæ minus, coloris erant pulli terræ nativi, lapillulis hinc inde prominentibus, ponderis ferè nullius, auribus admota, hincque inde mota, aliquantulum ob inclusum aliquod resonans; breviter, massa erat terrea in hanc ovalem figuram compacta ceu litera A indicat. Reposui hoc κειμήλιον & adventanti Amico ipso Attico melle suaviori Excell. *Hermeti II.* rerum curiosarum Heluoni, ostentavi. Diffregimus, inibique latitantem deteximus Nympham, Erucæ Nymphæ vix ac ne vix mobili, per omnia similem, coloris lutei; sicque latibulum quod vermis sibi locô hybernaculi construxerat, nihil minus quàm lapidem deprehendimus. Paucos post dies rursus latitantis hujus Insecti tumulum adaperui, Chrysalidemq; eâ figurâ, quam litera B. ostentat, vidi, inscius tamen adhuc, cui Insectorum generi annumerare debuerim. Evanuit inter cætera negotiola octiduum, cùm Musæum meum intrans novos salutarem hospites, Canthari- des scilicet II. Aldrovandi (quas nostrates Gold-Käfer ratione

coloris; aliqui Rosen-Käfer/ eò quod Rosas, Reginas Decoraque Florum semper inhabitent, vocant) susurrô leviusculô me excipientes, hincque & inde oberrantes, musæique mei aëra sulcantes. Abegi molestos hos & putridos hospites, quippe qui libellos meos chartasq; excrementitiô humore dehonestando, hospitium conspurcarant, nec satis mirari potui, unde illis referatis foribus & fenestris patuerit aditus; ast desii mirari postquam diffracta ab his cantharidibus lapidea vel arenosa potiùs deprehendi habitacula, ceu lit. C. exhibet. Abstineo ab ulteriori hujus Insecti descriptione ne crambem apponam bis coctam, cùm accuratissimè illud jam præstiterit Excellentiss. *Aretæus Dec. II. An. II. observ. XX. p. 44.* Hoc tantùm addo, credibile esse hanc arenaceam terreamq; compagem quibusdam Myrmeciæ nomine venisse, falsâque posteà relatione, in Scriptorum naturalium Ceimeliarchis locum promeruisse. Unicum adhuc superest, quod animum excruciat dubium, cur nempe hæc Insecta formiceta tantummodò inhabitent, cùm nullibi alias repertu dentur, sed ex his tantummodò catervatim eruantur. Eapropter Excell. *Celsi* nostri, inter concatenatas Praxeos curas Ephemeridum nostrarum indefessi Directoris hac in difficultate Physicâ doctissimam opinionem sciscitor & obnixè imploro.

Fig. LXXV.

SCHOLIUM.

HUmanissimè invitatus ab Excell. *nostro Periandro,* ut de Myrmecite hoc meas proferrem conjecturas, atque inprimis cur scarabæus iste Myrmecia inhabitet, & quomodo illa intret? non possum amicissimi Collegæ petito deesse, aliis oculatioribus eoipso ansam daturus, quò desiderium hoc curiosum, ab æstiva formicetorum diligentiori perlustratione, quam hyemale hoc tempus denegat, successum feliciorem habiturum, adimplere magis valeant. Quamvis autem dubitare

bitare aliquis posset, utrùm insecta hæc formiceta tantummodò inhabitent, cùm & alia quædam scarabæorum genera, ex. gr. istud in Majo præcipuè obvium, arborum flori & gemmis damnosum, Majalium apud nos nomen idcircò promeritum, non unicum certum sibi sub terra quærat reconditorium. dum & sub arboribus, & alibi remotioribus inde in locis, recedente jam hyeme, effossum illud conspexi; quod in fossis quoque Thermarum Bollensium, cùm mense Octobri eæ pararentur, vidisse se *Joh. Bauhinus in hist. font. Boll. lib. 4. pag. 212.* scribit; in agris etiam reperiri, ex *Joh. Gœdartio* colligere datur, qui scarabæum hunc, dum vermis adhuc facie indutus est, tritici radicibus consumendis multum nocere perhibet: fidem tamen relatio fœminæ in hac observatione memoratæ eò magis apud me invenire potest, quia & similia *Casp. Schvvenckfeldium in Theriotroph. Siles. lib. 6. pag. 521. cap. de cantharide hâc formicariâ latiore* (Goldkäfer in Omeshauffen/) reperio, ubi eandem in acervis formicarum generari & detineri refert: Unde si fortè alios etiam sub terris recessus eligeret, in formicetis tamen pariter eam nidulari, jam sufficiet. Illam autem non scarabæi, quem Myrmecio injectum à formicis devorari, Clar. *Periander noster* expertus est, sed vermis formâ cumulum formicarium intrare arbitror; quem vermem albicantem esse, hirtiusculum, annulosum, longiusculum, digiti minimi ferè crassitie, verticillo admodùm similem, *præfatus Schvvenckfeldius* testatur. Postquam enim à coitu fœcundata ovula fœmellæ scarabæorum horum excluserunt, Solisque calore ex iis vermiculus iste prodiit, hunc ad debitam magnitudinem & statum vitæ terminum perductum, ad novam se transmutationem accingere, ac eapropter latibulum conveniens quærere, dum aliorum Insectorum considero metamorphoses, existimo. Hoc autem latibulum ut in formicetis sibi eligat, odor earum penetrans acidus & resinosus in causâ esse potest, quô allectus vermis hic, non quidem rectà per cuniculos à formicis, transitum fortè non impunè concessu-

ceſſuris, artificiosè fabrefactos irruens, ſed per ambages ad profundiores vel remotiores à cubilibus earum partes (præcipuè cùm & reſinam illam ſive electrum formicarium non in acervis ipſis, ſed aliquot pedes ſub illis in terra reconditum inveniri, *noſter Georg. Hier. Welſchius not. ad obſervat. med. 15. Hieron. Reuſneri* animadvertat,) penetrans, locum ibi inveſtigat, in quo ſe occultare, & novô alimentô ad inſtantem mutationem corpus diſponere valeat; quâ ratione etiam vermis hic, poſtquam ſcarabæi formam induit, & liberô aëre circumvolitat, à roſarum odore ad vim ipſis inferendam, vel nutritias particulas ſibi inde decerpendas allicitur: ubi ineffabilem DEI ordinem non ſatis mirari licet, quô tam multiplici inſectorum varietati varios etiam cibos ordinavit, ut ſingula non omnibus indiſcriminatim utantur alimentis, ſed quælibet naturæ ſuæ congrua potiùs ſectentur. Prout verò cantharidum vis cauſtica in vulgus nota eſt: ita non immeritò adhuc dubitatur, utrùm ea in ſale aliquo alcalico lateat, an verò acido debeatur? quale acidum mordicans in formicis, apibus, veſpis reperitur, quô de eleganter differentem legimus Excell. *D. Joh. Bohnium Diſſert. Chym. Phyſ. 1. §. 16.* Ut ita ſcarabæum noſtrum, cantharidum claſſi illatum acidô illô volatili odore, ut naturæ ſuæ congruô delectari, non omni vero ſit abſimile: de reſinoſo autem notari meretur *Dioſcorides lib. 6. cap. 1.* ſigna inter, quæ adſumtas cantharides ſequuntur, referens, quòd tales à cantharidibus malè adfecti homines picem aut ſimile quiddam cedriæ reſipiant, vel ut *Petr. Andr. Matthiolus* in *comment.* explicat, picis & cedriæ odorem guſtu & olfactu percipiant, aut prout à *Nicandro* in *Alexipharm.* explicante *Jacobo Grevino,* exprimitur:

Nec te frugiſecam, piceum quæ reddit odorem,
cantharidem pota, quia talem imitata reſinam
plenas illa trahit nares, & dentibus ipſis
Infecto cedriæ ſapor obverſatur in ore.

Ipſum

Ipsum autem Myrmeciten, quem folliculum durum, ovalem, olivæ magnitudine, intus levem, forinsecus asperiusculum vocat, ex terra, resina & festucis compactum esse, innuit *Schvvenckfeldius*; quem & paulò post odoratum nuncupat; quamvis autem illi à laudato *D. Periandro* mihi transmissi, inodori potiùs compareant, vel odorem, quem recentes habuerunt, temporis diuturnitate amiserint, si tamen ferantur, resinosô istô non planè carere observavi; quodsi resinam, ad moliendam folliculi hujus constructionem, à verme istô, naturali instinctu sic compellente, devorari dicerem, fortasse non errarem, ita ut ex novo alimento in vermis ventriculo nonnihil mutato, perque vomitum ob copiam ejus nimiam devoratam, denuò rejectô, ceu glutine aliquô festucas, arenam & similia coagmentari, sicque folliculos hos, in corporis in eo absconditi tutelam cessuros, efformari suspicer.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSERVATIO CCXVI.
D. MICH. FRIDERICI LOCHNERI.
Aranei Aphrodisiacæ cuidam delitiæ.

ALit Noris nostra inter plurimos stipem petentes (nec satis scio, an etiamnum alat) Virum truci facie, barbâ horridâ, crinibus rubris Araneivorum vulgò den Spinnenfresser cognominatum. Hic non tantùm araneos obvios quales quales etiam fuerint,

— — *pluris quàm lauti obsonia Rhombi,*
Quam Leporis clunes, quam turdos æstimat assos,

sed exinde quoque in tantum Veneris furorem agitur, ut oppidò metuat, ne nervus nimietate rumpatur; ita ut ex ejus membro ceu de Cameli genitali refert *Aristoteles* nervum confici

fici posse, quô artus intendantur, crediderim. Et hoc meum assertum plurimæ puellæ fœminæque testari poterunt, quibus Venereus hic miles obviam factus osseam adinstar Ichtidis, nimiumque rigentem caudam ostendit; usque dum fustibus benè priùs dedolato, pistrini metus lascivos hosce spiritus expulerit, imposterumque lepidô hôc spectaculô, prurientes nonnullas puellas, privaverit, cùm in hunc usque diem laciniis suis remotis, Veneris impatientiam Fotidibus suis non ampliùs monstraverit; liceat jocô *Apuleji Metam. l. 2.* uti. Et sic Aranei Medicamenti suppeditârunt vices, ut adeò rectè cecinerit *Palingen.*

Nil esse malum toto invenietur in Orbe,
Cùm nulla res adeò sit prava & noxia quæ non
Possit prodesse interdum, atq; offerre salutem.

SCHOLIUM.

DE innoxio noxiorum aliàs Araneorum Esu, præter varias diversorum Authorum Observationes legi meretur Ephem. Dec. I. Ann. 2. Observ. 10. Dec. II. Ann. 4. Obs. 19. Dec. II. Ann. 5. Observ. 16. Nullus tamen Araneivororum horum exinde opem sensit medicam. Excell. *Paullini* in App. ad Ann. 5. Dec. II. observ. 62. Tertianarium in Scenam Medicam producit, araneorum usu cum butyraceô pane devoratorum ex voto restitutum, qui devoti sacrificii locô ob impetratum pristinum sanitatis statum, Februæ Deæ araneos potuisset offerre. Quid? quod Nob. *Mart. Lister* in Histor. Araneor. Angl. lib. 1. cap. 8. p. m. 18. tanquam Herculeam Clavam pro variis Morbonæ monstris profligandis Medicamenta ex Araneis porrigit; ne γρῦ tamen virium Aphrodisiacarum meminit.

Quâ de causâ nullibi (quod mihi quidem innotuit) reperibilem hanc araneorum vim observatiunculæ cancellis inclusam Inclyt. Nat. Cur. Acad. Ephemer. exhibui. Quæritanti, ex quô qua-

qualitatum Armamentario Araneus arma hæc depromat Aphrodisiaca? spicula salina arguo. Cum enim inter arma, quibus venereus indiget miles, maximam nervina remedia adimpleant classem, illa vero Sale Volatili acri, (in plurimis insectis scatente) obstructiones in canalibus nerveis reperibiles reserent, fibrillas lacessant, spiritus animales ad influxum irritent; quidni easdem salinas particulas Aranei in membri Satyrica tensione accusemus?

Hæ enim simulac irruptionem in salacitatis fecêre campum, nerveas titillarunt fibrillas, quæ motu insolito permoti titillationis Ideam menti in pineali glandulâ tanquam Regiâ commoranti repræsentarunt; jussu hujus ablegatæ dehinc auxiliares spirituum animalium copiæ, quæ suo adventu pendulam adhuc Venerem ad rigida provocarunt arma. Cum vero Salini Aranei devorati Coloni, ad causticam propius accederent naturam, & titillatione nimiâ instarent, ruptionis menti intimatur periculum, succedunt prioribus aliæ spirituum animalium Turmæ, qui pendulum aliàs in durissimum Alcidæ nervum, (qui

Quinquaginta duas stupravit nocte puellas)

transmutavit.

OBSERVATIO CCXVII.
DN. ROSINI LENTILII.
Opiatorum funestus in maligna febre usus.

PAstor quidam, Vir integerrimus, quadraginta & aliquot annorum, sanguineus, succulentus, filium suum, studiorum causâ *Oettingæ* commorantem, ex febre continua decumbentem, domum vocat; quin, ipse eo profectus, secum recipit. Contracto, forte per metum, contagio, sensit horripilationem, succedentem æstum, appetitum

 pro-

proſtratum &c. Accerſitur Homunculus *Monogrammus*, Pharmacopœolus quidam vicinus, ingratiis Medicinam, *uti tenebrionum genus aſſolet*, factitans, & imprudentibus juxta, atq; prudentibus, veluti mundus vult decipi, imponens, linguax & impudens. Præbet quarto ab invaſione die *Tartar. emet. ad gr.* iij. Orta inde humorum conturbatione, neglecta interim in ſubjecto ſanguineo & ſucculento venæ ſectione, morbus ingraveſcit, æſtus, ſitis, inquietudo, vigiliæ. Ordinatur mixtura: ℞. *Antimonii diaph. CC. philoſ.* ãã. ℈ij. *Aqu. fl. acac. ceraſ. nigr. rub. id. roſar.* ãã. ℥iß. *Sacch. Canarienſ.* ʒiij. *M. cochlear.* ij. *ſingulis 2. horis ſumantur.* ℞. *Nitri Antimoniati Sacch. Canar.* ãã. ʒij. *Specier. febrifug. Argentorat. CC. philoſ.* ãã. ʒß. *M. duo cuſpides cultri in hauſtu cerviſiæ ſorbeantur.* Septimo die (quod ipſe ſcripſit) parum moratus criſin, præſcribit *Tincturæ Opii Ludov.* ʒiß. *ſumantur bis in die, nempe pomer. hor. 1. & noctu hor. 8. guttæ* xx. xxj. *ad* xxiij. ut vigiliis ſcilicet obviam iretur. ℞. *Oc. Cancr. ppt. CC. philoſ. arcan. dupl.* ãã. ℈j. *Specier. antifebr. Argentor. myrrh. fl. Salis Armoniaci* ãã. ʒß. *Cinnab. nativ.* ʒj. *cum extr. Centaur. min. & elixir dulci f. pil. num. 96. ſingulis 6. horis* xvj. *in Sir. viol. ſorbendæ.* ℞. *Mucil. ſem. cydon. Sir. violar.* ãã. ℥iß. *Spirit. Sal. dulc.* ʒiß. *M. ſumatur cochleatim poſt gargariſmum.* His, cum parum proficeret, ſed in deterius omnia vergerent, delirio contra itum veſicatoriis in carpis & nucha. Deniq; ℞. *Tinct. bezoard.* ʒij. *Tinct. Opii Ludov.* ʒß. *M. uſurpanda, ut antecedens Tinct. ſolitaria.* Supervenit lethargus, angina, convulſiones maxillarum & mors, relicta vidua cum ſeptem liberis, die undecima. Archiater hic, re quaſi benegeſta, remedia à ſe exhibita, prout hic ea notavi, in ſchedam ipſe conſignavit, & ſuperaddidit, ſe primo ſtatim intuitu morbum agnoviſſe, quod fuerit ardens febris, ne ſcil. haberet, quo ignorantiam excuſaret; ſcheda ad me delata, quam ex Auctoris autographo deſcripſi.

SCHO-

SCHOLIUM.

ABſolvitur quæſtionibus aliquot, quarum prima eſto: *Annon fuiſſet cura venæſectione ordienda?* Reſp. Quod in genere de venæſectione in febribus malignis in *Appendicem ad hunc Annum* à me notatum eſt, huc maxime ſpectat, nimirum in Viro rubicundo, ſanguineo, ſucculento, hanc neceſſario debuiſſe præmitti omni alii medicationi, ut hac ratione ſanguinis fervor temperaretur, & ſpiritus turgeſcentes exhalarent: quæ perperam & malo ſane curationis exordio fuit intermiſſa. Rationes plures adducere nil intereſt, ne cramben bis coctam apponam.

An & quatenus emetica conducant in malignis? Reſp. 2. Quandoquidem febris malignæ cauſſa magis in ſanguine & venis, quam primis viis, latere deprehenditur, vomitoria primaria intentione vix indicari videntur: Eſt tamen, ubi ex nauſea quandoque contagium contrahitur, & tunc ſponte nonnunquam vomitione morbus incipit, ibi, antequam malignitas ſanguini & ſpiritibus communicetur, utique convenit vomitoriis hauſtum contagium tempori eliminare: id autem, quam fieri primum poteſt, primo aut ſecundo diebus fiat oportet, id quod celeberrimorum Practicorum unanimi conſenſu, & per experientiam comprobatum eſt. *Tilem. in Aphor. Hippocr. p. m. 61. Naturæ, inquit, per ſuperiora volenti, vomitus prodeſt. Fr. Hofm. Meth. med. l. 1. c. 9. p. 203. In Febribus ardentibus aut Hungarica & aliis peſtilentialibus, ab ebullitione humorum malignorum in ſtomacho pronatis, ſtatim ab initio adhibita vomitoria, antequam totam maſſam ſanguinis venenato inficiant fermento, ſumme proficua ſunt. B.* noſter *Ettmüllerus Colleg. Pract. MSS.* Vomitoria, ait, in principio præ cæteris omnibus conveniunt, quod & peccantem ſaburram evacuent, & multa ſymptomata præcaveant, in minori tamen doſi propinanda, ne corpus nimium moveamus. Hinc exemplum illuſtre, ſublatæ ſtatim ab incunabuli im-

imminentis à metu febris malignæ, per *Tartar. emet. gr.* iij. Amicus & Fautor noster *D. D. Vitus Riedlinus observationum elegantissimarum 34.* recenset; semper tamen ea se in principio saltem exhibuisse, ne alias aut hypercatharsin, aut majora mala inducerent, insimul asserit. Sed quarto ab invasione die, ubi jam est malignitas intimius sanguini mista, eadem exhibere, minime ferendum. Quærimus enim, quid in febrium malignarum principio vomitionem indicat? Resp. latens in primis viis μίασμα, cujus equidem effluvia quædam jam sanguini communicantur, sed quæ à calore nativo adhuc subjugari possint; hinc minera exstirpanda prius, quam sanguini tantum admisceatur, cui subjugando non amplius par sit nativus calor. Hoc ultimum igitur, ubi factum, amisso grege non tantum septa clauduntur, sed & turbæ præter rem excitantur in corpore: Consideremus, quanta cum violentia vomitoria operentur, ut oppido mirer, esse tot, non infimi subsellii, Practicos, qui, quacumque levi de causa, illico ad emetica profugiunt, sed quanto cum fructu, loquuntur exitus funesti. Multoties in praxi sum expertus, emetica frequentius exhibita ventriculi tonum adeo debilitasse, ut nulli remedio datum esset, eundem restituere. Ille quidem, ubi multa saburra aut biliosa, aut pituitosa, seu cruditatibus scatet, aliquod ab exhibito emetico solamen ab initio sentire videtur, sed næ, fiunt hic bona, ut inde mala eveniant, cum graviore noxa brevi post tempore, stomachus violentas illas subversiones luat. In appetitu ab exundatione biliosa prostrato, adolescens 17. annorum à barbitonsore accepit *Tart. emet. gr.* iij. quibus parum operantibus, alteram dosin, præterlapsis paucis diebus superaddit; sed, bone DEUS, quæ hinc ortæ tragœdiæ? Nil enim cibi, nil potus retinere stomachus in furorem actus potuit, nec erat in Medicamine legitime parato culpa. Itum post aliquot septimanas ad me. Sceletos reperio non hominem, syndromen symptomatum; Heic omnia describere nil attinet: Com-

pesco

pesco vomitiones illas, sed malum brevi recruduit. Tunc autem ordo visitationis nosodochialis me reliquit; alius remediis parum interea solatii afferentibus. Præterlapso semestri, cum dictus ordo me rursum tetigisset, denuo manum admoveo: Umbram hominis dixisses: rursum vomitiones compescuntur, subsequente vehementi cardialgia, quam æger sibi vomitione molestiorem caussabatur, quam, non nisi elapsis aliquot mensibus, incrassantibus præcipue, & humorum acrimoniam obtundentibus, hinc stomachicis blande adstringentibus, adsistente Deo, debellavi. Nihilo tamen minus ad hunc usque diem stomacho debili Adolescens afflictus, observantissimus esse cogitur diætæ. Nec est mirum. *Nihil enim est Naturæ propemodum magis contrarium, quam ipsa vomitio*, cum ventriculus non ea fini sit factus, ut, quod accepit, sursum ejiciat, sed retineat, foveat, digerat, & motu, ex natura gravium, deorsum facto, intestinis credat; igitur istum ventriculi motum natura penitus horret, ceu mere convulsivum, vacuo cumprimis eo, quales esse solent eorum stomachi, qui jam à 4. aut pluribus diebus febricitant. Præterea turbatur ab hoc motu violento corpus universum, & contenti in vasis humores, sanguis, serum, lympha, quin ipsi spiritus animales, atque adeò tota œconomia animalis vehementer percellitur, quæ equidem consternatio, ut ita loquar, est in robustis corporibus transitoria, cæteris quidem paribus: Sed, ubi febrile μίασμα, quod jam est supra dictum, sanguini est intimius mistum, ejusque materiam agitat & incendit, naturaque accingitur, ut idem sufflaminet aut supplantet; quid, nisi majores turbæ, anxietates, naturæ suppressiones, ut ne quid gravius dicam, ab emeticis expectemus? Siccine non satis agitatur à malignis effluviis sanguis & spiritus, ni majores insuper turbas per emetica excites? præcipue, cum hac ratione, id est, post festum, non amplius educi materia morbifica queat? Maximus igitur hic fuit error, & ab omni sincera praxi methodus

thodus alienissima, quam Auctoris conscientiæ relinquimus. Claudo quæstionem verbis viri cujusdam Excellentissimi: *Si indicationes adsint, æger ipse consentiat, & κάτω res expediri nequeat, tunc demum vomitoria in usum vocanda.* Quid igitur post exhibitam vomitionem poro factum? Morbus ingravescit, æstus, sitis, inquietudo, vigiliæ. Videamus, quo pacto hisce invasionibus contra itum. Diebus 5. & 6. præscribitur mixtura ex *aquis refrigerantibus & pulveribus bezoardicis*, cum facile fermentescibili *Canariensi saccharo* mixta; it. *pulvis febrifugus.* Sed quilibet saniorum illico viderit, heic opponi gigantibus pygmaliones. Nam, quei possit æstus tantus sedari tantillis refrigeratiunculis? queî malignitati resistant tantilli pulvisculi? Queî expansum sanguinem concentrent tam inania tragemata? Duris nodis erant quærendi cunei duriores. Sed forte talis jam cuneus subsequitur; sc. die septimo *Tinct. opii Ludovici* ℨiß. *de qua bis in die, nempe hora pomeridiana prima, & noctu hora octava sumantur guttæ 20. 21. ad 22.* Additum autem erat in scripta scheda, se ad vigilias respexisse. O lethales ineptias! non jam dicemus de *Critico* die, qualis est *septimus*: Namque si hi dies (quos hodie parum advertimus) in arte fundamentum habent, non sane spiritus sopiendi tunc erant, cum Natura materiæ morbificæ Criticam evacuationem moliretur. *Hercules* noster *in Opiol. lib. 2. Sect. 1. cap. 1. pag. 100.* ita: Instante crisi, vel die critico non temere dandum opium, ne Natura in conatu suo impediatur. Sed his, inquam, missis, videamus de opiatis:

3. *Utrum & quando in malignis his uti liceat?* Practicorum pars potior est in ea sententia, in malignis aut nunquam, aut non nisi à principio, vel in declinatione, opiata esse adhibenda, licet & hæc summa cum cautione, & bezoardicis mixta. Vide quæ in hanc rem habet *Cl. Fr. Hofm. l.c. cap. 19. p. m. 369. seq.* ubi exemplum quoque, male per opiatum laudanum curati *Hallensis* viri ex Causo decumbentis recen-

recenset. Item *Excell. Hercules noster l. c. p. m. 97.* ubi cumprimis, quæ ex *Ballonio* citat, legi merentur, subjunctaque verba: Quando ægri, de immodicis vigiliis conquesti, soporiferum à Medico solicitant, non facilè parendum est, ne malignitatis vis cor penitùs petat, sicq; subitò hominem jugulet. Si tamen necessitas ejusmodi remedia suadeat, tutiùs alexipharmaca, bezoardica, cor munientia alia adjunguntur, ita, ut minor semper ratio habeatur vigiliarum, quàm malignitatis: Porrò in principio tantùm febrium malignarum, & declinatione, eadem ex *Riverio* & aliis Auctoribus, propriáq; experientiâ, cautè, & cum bezoardicis usurpata tantùm commendat. *Vid. eund. de medicam. facult. l. 2. S. 2. c. 10. p. 206.* & *Amœn. Mat. Med. l. 1. S. 2. c. 14. p. 444.* Sed cumprimis audiendus hic nobiliss. *Priamus* noster, qui in *monit. Med. circa opii & opiator. usum sequentia:* Anginæ omnesq; febres malignæ, variolæ & morbilli nuspiam tutò curantur opiatis: & rogo te per amorem DEI, ut in morbô Hungaricô, febre petechiali & similibus morbis, illis abstineas. Quomodo quæso figentibus spiritus vitales, & principia activa ligantibus, addimus robur naturæ? Nonne manibus ligatis induciæ dantur morbo, ut eò profundiùs sanguini innidulari possit? Et paullò post: Quapropter potiùs in excubiis standum, & spirituum cohortes ad pugnam concitandi, non ad soporem componendi essent: neque vigiliæ tantum damnum inferent corpori, quantum Tu opiatis tuis imprudenter exhibitis. Clarissimus *Ol. Borrichius*, Fautor noster, in *tr. de somno & somniferis §. 32.* in continuis, inquit, vestigia terrent; malignæ tamen opium non aversantur in declinatione morbi, si constent vires: sed in initiis, incrementis, statu, periculosum est, nec tum usurpandum, nisi vehementia symptomatum necessitatem imponat, & id parcè atque admistis alexipharmacis, præcipuè calefacientibus, ne *narcotica* inconsultò propinata, in *necrotica*, ceu *Henr. ab Heer* loquitur, convertantur: Ratio periculi: Opium nunquam obliviscitur muneris sui, quod est cogere, densare, seu, ut vo-

vocant, refrigerare: ita fremitum quidem pugnantium humorum sistit nonnihil & interpellat, sed malignitatem adeò non oppugnat, ut, si pituitæ illa inhærescit, eandem reddat contumaciorem. *Vid. Sennert. Prax. l. 6. p. 7. cap. 1. Zwölf. Pharm. Reg. Class. 14. p. 155. Willis. Pharmac. rational. Sect. 7. cap. 2. p. m. 190.* Sed & juvat considerare, qualis nam sit illa *Ludovici* Excell. *Tinctura opii.* Hanc describit in *Pharmac. modern. Dissert. 1. p. m. 668.* sequentibus verbis: ℞. *Opii seu crudi, seu per divaporationem in graveolentia sua priùs mitificati part. j. Aq. apopl. nostræ & Spir. Vitrioli roridi, aut ejus loco Spir. Vitrioli Philosophici āā. part. iiij. per dies aliquot digerendo & filtrando, quô mediô Tinctura habetur elegans, quæ in malignarū complurium principiis, vomitibus ac diarrhœis complicatis, aliisq; affectibus, ordinariis remediis NB. ad gutt. vj. vel viij. sociata multum præstat.* Quisquis igitur 1. in febribus malignis; 2. ipsô die Criticô & in morbi statu 3. Tincturam opii solā, nec aliis bezoardicis mixtā 4. dosi tripla, cùm ipsius Tincturæ Autor vj. vel viij. guttas velit, 5. & quidem bis in die exhibet, contra omnes saniorum Medicorum observationes; nonne sit is reprehensione dignus? Immò, si à morbi initio Practicus immaturus, cùm adhuc sibi vires constarent, refractâ dosi mixtam illā *Tincturam* (quam tamen, quô, nescio, pactô, parârit) cum *Tinctura bezoardica* debitô præbiô exhibuisset, quod re jam conclamatâ fecit, felicius fortè operatus fuisset; sed tunc erat post Festum, supervenit enim lethargus, angina, maxillarum convulsiones, & mors. Sed adhuc unum habeo de Opiatis monendum, nimirum, ter tunc enormiter Medicum peccare, ubi largô præbiô eadem exhibet; 1. corpus certò interimit; 2. animam in periculum non leve præcipitat, siquidem tunc incapax æger redditur, non tantùm ad eam DEO commendandam per proprias preces, sed etiam ad applicandum sibi Christi meritum, Sacerdotis preces & monita, &, quod est palmarium, ad agnitionem & confessionem peccatorum, absolutionem, & accipiendum corporis sanguinisque

nisque Christi viaticum. 3. In relictos, quos non tantùm orbat maritis, uxoribus, parentibus, sed & impedit, ut res suas, eâ, quâ debebant, ratione disponere moribundi, vel condere testamentum nequeant: quod est probè Medicis pensitandum, adeòque cautè mercandum. Postremò, si pilulas suprà dictas sub examen vocare liberet, etiam illic inveniremus, quòd haud adeò liceret excusare. Nam, cùm totum pilularum pondus æquet præterpropter ℥ß. pilularum verò sint numero 96. sequitur unamquamque pilulam ponderâsse gr. iiß. quorum 16. pro una dosi absolvunt ℈ij. unde sequitur, intra 36. horas omnes pilulas fuisse absumtas, adeòque tot horarum spatiô *Cinnabaris nativæ* ʒj. *& Flor. Salis Armoniaci* ʒß. quæ utrorumque dosis, utut fortè concedi queat, nimium tamen est eandem singulis 6. horis iterari. Ex quibus omnibus apparet, quàm graviter Medicaster ille peccârit, eòque magis, quia grassatur extra functionem suam & falcem in alienam messem mittit. In vicino nobis oppido Imperali sedet iste homuncio, nec est ibi Medicus: Cùm autem formula quædam ipsi offertur à Medico præscripta, ipse, pro lubitu, quidquid vult, substituit, & semet excusat cum Celeberr. *Ludovici; nim. se methodum Ludovicianam sequi in medicamentorum selectu.* O frivolam excusationem, *Ludovici* selectum scil. prætendere, quando *nihili pulvis* in omnibus propè pyxidibus exuberat! O si denique Res-publicæ resipiscerent, nec officinas pharmaceuticas, in illis locis, ubi non degunt Medici, instrui paterentur, quid enim est hoc aliud, quàm fenestram latrociniis aperire? quâ cum conscientiâ, viderint illi Magistratus. Hodiè propemodùm non est vicus, quin ostendat officinam, si Dîs placet, pharmaceuticam, si non potiùs *speluncam Latronum!* Coronidis locô addo, me in cura febrium malignarum, etiam sine singultu, hôc annô felicissimè usum *speciebus diacretæ*, juxta methodum in *Dissert. de Venæsectione Appendici affixa* præscriptam, non obstante, quod Amicus quidam bonus me falsè fuerit cavillatus,

quòd historiam curatæ per illas species febris malignæ singultuosæ, ceu hirundinem unam, Ephemeridibus inseruerim, cùm id fiat propterea, ut & alii Collegæ ejusdem rei periculum faciant, id quod *Excell. Nestor. II.* non sine successu, quod in *Ephemeridibus nuperis* est ipse fassus, fecit.

[*Nordlingâ 1688. Januar. Norimbergam missa.*]

OBSERVATIO CCXVIII.
D. GEORGII ABRAHAMI MERCKLINI,
De
Incertitudine graviditatis & conceptione sine præsagio mensium fluxu facta.

JUdicium difficile: hoc non tam ideò credimus, quia dixit Hippocrates; quàm quia docet quotidiana experientia, ceu omnium rerum magistra; idque si unquam ulibi verum, verissimum certè est in plerisque rebus Medicis; sed & ut cùm maximè in graviditatis & prægnationis opere apud femineum sexum. Quoties enim fit, ut mulier gravida esse putetur, quæ tamen gravida minimè est? adeò judicium difficile: contrà quoties mulier hydrope, tympanitide, aut ex alia causa oriundâ ventris intumescentiâ laborare videtur, quæ tamen legitimô partu ventris sui sarcinam in cunas deponit? adeò rursus judicium difficile. Utrorumque casuum Libri Medicorum plenissimi quidem sunt; non tamen abs re erit, iis præsentem etiam notatu non minùs dignum annumerare. Muliercula erat, triginta circiter annorum, opificis uxor, duorum liberorum mater: hæc per integrum penè annum animadvertit, abdomen sibi successivè intumescere, haud multò secius, ac iis solet, quæ utero gerunt: quanquam ei de imprægnatione, ne per somnium quidem cogi-

cogitare liceret, idque primò quia menses jam ultra octodecim menses fluere desierunt, & secundò mulier in utero aut abdomine nullum unquam motum totô hôc temporis decursu sensit, nec tertiò mammillæ turserunt, & quartò denique nulla prorsus alia apparuerunt graviditatis indicia. Incidebat ergò vel hydropis vel tympanitidis metus: Unde Medicus consulitur, qui abdominis intumescentiam p. n. suspicatur, vina medicata purgantia, omnisque generis alia fortissima etiam evacuantia pharmaca exhibuit; sed omnia incassum; symptomatibus, quibus cum ægra conflictabatur, ut: appetitu prostratô, siti molestissimâ, lassitudine totius corporis, ambulandi impotentiâ & similibus, nequicquam remittentibus, quin potiùs subindè incrementum sumentibus, atque affectum p. n. clariùs prodentibus; sed quid tandem fit? Mulier mensæ cum suis aliquando accumbens inopinatò dolorem in toto abdomine sentit, eventum dubium, lætum tamen potiùs, quàm tristem expectans, spe, fore, ut vel per alvum, vel per vesicam in abdomine coacervatorum, jam verò fortè fusorum humorum p. n. putatitius cumulus secessum moliatur. Verùm enim verò nihil horum accidit quicquam, sed mulier, doloribus ingravescentibus puerulum rectissimè efformatum, vivumque præter omnium hominum spem atque expectationem, sine obstetrice, partu felici, enititur, & quæ antè ultra annuum spatium graviter laboravit, nunc, depositô onere, puerperam ovans agit, non sine ingenti admiratione. Ex qua observatione hoc inter alia testimonium elicere licet, posse utique mulierem, etiamsi vel mensium suppressione laboret, vel mensium fluxum nunquam passa sit, tamen uterô concipere & imprægnari; quandoquidem hæc ipsa intra illud tempus concepit, quô menses substitêre; quô simul ipsô veritatis lux fœneratur illi *Dolæi* Ephemer. Med. Phys. Academ. Nat. Cur. Germ. Ann. VI. & VII. observationi 64. itemque illis *Schenckii* lib. 4. annotatis observationibus: nec non *Rhod.* Centur. 3. observ. 54. *Thom.*

 Bar-

Bartholin. Centur.4.Histor.Anatom.37. aliisq; hujus farinæ hinc inde consignatis observationibus.

OBSERVATIO CCXIX.

D. GEORGII ABRAHAMI MERÇKLINI,

De

Prægrandi totius abdominis intumescentia cum partu felici inopinatô.

ALium quoad graviditatis incertitudinem huic non adeò absimilem casum observare mihi contigit in Lanifici uxore. Huic per integrum annum abdomen in tantam sensim succrevit magnitudinem, ut brachiorum suorum ulnis non licuerit id amplecti, cæterò sic satis prosperâ valetudine gavisæ. Fuêre feminæ cognatæ vicinæque, quæ gravidam mulierem hanc esse affirmabant, indeque in eam molem extendi abdomen; aliis contrà constanter id negantibus, ratis, multò majorem esse ventris distensionem, quàm gestus in utero fœtus efficere communiter solet. In hac dubia re Medicus velut arbiter accersitur, qui anceps hæsit, nescius, quid diceret: maluit tamen à negantium, quàm ajentium parte stare, quòd argumenta contra imprægnationem dimicantium multò majoris ei viderentur ponderis, quàm pro illa militantium. At enimverò quàm difficile sit in rebus Medicis ipsâque cumprimis imprægnationis opere judicium, casus hujus eventus iterum docuit. Non enim longè post sine multa difficultate filium feliciter peperit mulier, quæ præ ventris granditate paulò antè parere posse, si vel maximè utero gereret, impotentissima videbatur. Sed quod non minùs mirandum, venter post partum nihil quicquam detumuit, sed tantus etiamnum est, si non major, quantus fuit unquam, trium certè fœtuum maturorum capacissi-

paciſſimus. Intereà mater ſic ſatis benè valet, filiumq; lactat vivaciſſimum. Conferatur noſtra, quam Ephemerid. noſtrarum Decur. II. Ann. I. prolixis Scholiis enodavimus, Obſervatio 183. quæ cum hac ipſa præſenti in omnibus apprimè convenire videtur.

OBSERVATIO CCXX.

D. GEORGII ABRAHAMI MERCKLINI,

De

Hydrophobico affectu, ſine morſu canis rabidi.

VIr plebejus quadraginta circiter annorum, melancholici temperamenti, cùm aliquamdiu anxietatem pectoris & reſpirandi difficultatem paſſus fuiſſet, inopinanter quævis liquida omniaque humida tantò odiò abominari cœpit, ut, ubi vel potus, vel juſculum in victu ei præbebatur, ipsâ quaſi reluctante naturâ, totum corpus omniaque ejus membra tantò horrore contremiſcerent, ut convulſivis quaſi motibus concuti viderentur. Liquidis autem his remotis, mox priſtina ſanitas mentisque rediit integritas, remanente ſaltem priori pectoris anxietate. Chirurgus in conſilium vocatus, dextri brachii venam tutudit, quâ pectoris quidem anxietas remiſit, dicta autem hydrophobia tantum abeſt, ut inde ceſsârit, ut potiùs indies increbuerit, donec tandem extremum delirium exarſit, quod non niſi cum ipſa vita deſiit. Unde primum ortum mirabilis hic duxerit affectus, incertum eſt. Alii ex faſcinatione eum derivarunt, cujus tamen ſufficientia indicia non deprehendebantur: alii verò traxerunt ex canis rabidi jam olim fortaſſis inflictô morſu; ſed cujus æger, cùm viveret, nunquam recordari poterat. Veroſimilius mihi quidem videtur, hydrophobicum hunc affectum peculiarem conſtituere melancholici deli-

delirii ſpeciem, & proveniſſe à cauſa in corpore genitâ, quando non ignotum eſt, etiam ſine rabidi animalis morſu ipſiſſimam hydrophobiam contingere poſſe; qualia exempla *Petr. Sal. Diverſus* & *Marcellus Donatus*, ſed & imprimis *Hercul. Saxonia* & *Petr. Borellus* aliquot annotârunt: & quidem ille Med. Pract. l.10. c.1. ubi refert, quòd non tantùm hydrophobiâ laborantes, ſed & melancholici reperti fuerint, qui oleum, vinum, acetum aliosq; liquores ferre nequiverint: hic verò Hiſtor. & Obſerv. Med. Phyſic. rarior. Cent. 1. Obſerv. 74. ſcribit, Verderi Dominam juſcula, aliave liquida ne quidem aſpicere potuiſſe, idq; ex morbo, ſine ullo morſu. Quibus Obſervationibus & hanc noſtram jure accenſendam eſſe putamus.

OBSERVATIO CCXXI.

D. GEORGII ABRAHAMI MERCKLINI,

De

Steatomate intra corpus in dextro latere nato.

Quadraginta quinque annorum femina, temperamenti ſanguineo phlegmatici, aliquot liberorum mater, per integros novem annos de dolore in latere dextro circa coſtas acerbiſſimo conqueſta eſt, eoque non quidem continuo, ſed interpolato: remiſit enim nonnunquam aliquantùm per unum alterumque diem, ſed qui mox eâdem vehementiâ rediit. Medicamenta adhibita ſunt omnis generis, & præſidia applicita varia; ſed omnia incaſſum. Tandem cùm morbi atrocitas vitæ filum abrupiſſet, inſtituto extiſpicio, in latere dextro intra 7. & 8. coſtam interiùs repertum eſt Steatoma ſatis craſſum, quod magnitudine viri pugnum æquavit, illumq; dolorem perpetuò concitavit; de quo abſceſſu nemo antè cogitaverat; cæteris viſceribus ſic ſatis ſalvis. Quâ Obſerva-

ſervatione proinde confirmare licet, abſceſſus cum folliculo etiam intra corpus ſuccreſcere ſolere.

OBSERVATIO CCXXII.
D. DANIEL BSCHERERI,
De
Liene Cartilaginoſo.

VIr quidam hic locorum Piſcatorem agens, triumq; conjugum Maritus, & viginti quatuor liberorum parens, vitam hactenus ſatis tranquillam producens, nunc autem ſenex titubansque factus, de laterum ingenti calore cum intolerabili dolore, nec non veſicam eodem excruciatu occupante, huncque difficilem urinæ excretionem concomitante, multum conqueritur, donec hoc anno ſeptuagenarius cum annis duobus, atroci hoc malo è vivis ſublatus fuiſſet. Quum autem Amici curioſitatis gratia ducti in id incumberent, quò corpus jam mortuum aperiretur, viſuri quid mali hactenus ægrotus intus aluiſſet. Idcirco Excell. Dn. Dr. Ayrerus Collega noſter honoratiſſimus, & Patientis hujus Medicus Ordinarius, id petentibus gratificaturus, haud cunctanter opus ſuſcepit. Placuit autem ipſi, annuentibus una defuncti agnatis, ut & ego ſectioni intereſſem. Diſſectis igitur quatuor integumentis una cum muſculis abdominis, viſcera ejus quæ primùm in conſpectum veniunt, ſine omni labe ſe exhibuerunt: ulteriora autem & imprimis illa quæ miſeri funeſta fuere indagantibus, hoc modo apparebant. Veſica valdopere erat corrugata, & ab omni omnino urina inanis, hujusque loco materiâ purulentâ multum referta. Ureteres nihil monſtroſi intus fovebant, fuere tamen juſto ampliores. Renes autem materia putrida referti eaque infecti fuerunt, ſine ullo tamen lapilli veſtigio

apparente; hos igitur omnis hujus mali, tot tantorumque dolorum, misero huic extremum vitæ terminum hactenus minitantium sentinam, sicque totius hujus morbi faciles Pathologos recte dixeris. Incepto ita hoc tramite, cum Anatomia & curiositas nostra ulteriora abdominis viscera contemplanda nos quasi manu ducerent, factum est, ut Lien demum oculis nostris se exhibuerit, qui ob rei novitatem maximè se nobis commendavit, ansamque dedit, quæ observationis hujus scopus primarius esset. Summa vero novitatis hujus visceris primario in hoc latet, quod exterius Cartilagine obductum fuerit; cujus ideam, quum delineatio iconis clarius & elegantius, quàm delineatio verborum exprimere mihi videbatur, idcirco neglecta verborum descriptione, iconem ejus apposui, quæ Fig. LXXVI. videre est: Tibi, Curiose Indagator, Acumen ingenii Tui hac in re ulterius Naturæ exercendi, libertatem faciens, hoc uno, etsi forsan hoc viscus, ridiculosum aliàs veteribus dictum, ob risum quem movere putabant, non ita denominandum esse velis, formam atque substantiam hujus in ridiculosam adspectu tamen jucundam Tibi fuisse, contentus esto.

Fig. LXXVI. cujus literæ a, cartilaginem denotant.

SCHOLIUM.

DE Liene substantiâ quadam cartilaginosâ incrustato videatur *Observatio Med. 97. Joh. Hellvvigii*, ubi in *Scholio* etiam plura ex aliis similia adducuntur exempla.

[L. Schröck, L.f.]

OBSER-

OBSERVATIO CCXXIII.

D. JOH. GEORG. VOLCKAMERI, Jun.

Anatomia Cervæ.

REmota cute parùm pinguedinis obſervavi, circà regionem verò ſiniſtri inguinis in conſpectum prodibat vas lymphaticum, magnitudine pennam anſerinam æquans, quod circà patellam exoriens glandulæ ad ſiniſtrum inguen ſitæ inſeritur. Immiſſo ergò in canalem hunc mediante ſiphone flatu, plurima attollebantur vaſa lymphatica Fig. LXXVII. quæ unâ cum glandulis pulcherrimo ordine diſpoſitis admirantium paſcebant oculos. Junguntur tandem iſti ductus receptaculo chyli lymphæque, cujus ſitus ſub ſiniſtro deprehenditur rene. Siphonis præterea auxilio flatu diſtendentis receptaculum, obſervavimus ductum thoracicum duplicata ſerie ſub diaphragmate, ulterius procedentem poſtquam iterum in unum coaluit ramum, tandem ſubclaviam intrare venam; comitantur autem hunc ductum ad utrumque latus glandulæ mox rubicundæ, mox nigricantes. Panniculum carnoſum haud difficili negotio ſeparavimus; hunc ad dorſum mox carnoſum, mox tendinoſum, pulcherrimisque coloribus ornatum deprehendimus.

Muſculorum obliq; deſcendentium ſeparationem juxta inguina inchoavimus, horum tendines lineam albam verſus progrediuntur, ſuperius verò ad coſtas, muſculis ſerratis anticis, ſerrata vice annectuntur. Muſculi obliquè aſcendentes, antequam ad lineam albam pertingunt, cum ſupra nominatis, mediante tendinum nexu ſibi firmiter cohærent, ita, ut ſeparationi nullus relictus ſit locus; oriuntur à margine oſſis ilei & ſupernè coſtis junguntur, inferius verò lineæ albæ.

Transversales musculi fibris suis carnosis à processibus vertebrarum lumbarium transversalibus originem trahunt & ad medium usque abdomen procedunt, ubi tandem tendines eorum mutuo amplexu juxta lineam albam coeunt.

Musculi recti insigni latitudine dotati, novem pulcherrimis intersectionibus superbiebant.

Omentum firmiter adhærens ventriculo, variâ tàm glandularum, quàm vasorum lymphaticorum serie conspicuum erat: Prædictæ hæ glandulæ proprio folliculorum tegmine munitæ pus viscidum in sinu fovebant, pulti parvulorum nutrimento haud absimile.

Ex rene succenturiato sinistro canalis prodibat lymphaticus duabus valvulis præditus, qui rectâ viâ sub sinistro rene procedendo in ductum thoracicum desinit.

Capsulæ atrabiliariæ firmiter cum omento cohærent, ex quo variæ ramificationes vasorum lymphaticorum sub ventriculo ad prædictas capsulas decurrentium observavimus.

Omentum plurimas hinc inde dispersas fovebat glandulas, quæ omnes lymphaticorum varias ramificationes absorbent. Multi præterea canales roriferi super arteriam magnam decurrunt, quidquod in ipso diaphragmate ad latiorem ejus tendinem in gyrum quasi proseminata conspiciuntur quamplurima vasa lymphatica; quæ ductui partim Pecquetiano inferuntur, partim verò glandulæ ad arteriam magnam juxta sextam dorsi vertebram sitæ junguntur.

Ductus thoracicus Fig. LXXVIII. duplex utrinque ad latera arteriæ magnæ, sursum vergit & venas perreptando intercostales in subclaviam inseritur.

Tres aderant ventriculi, magnitudinis ac figuræ diversæ. Primus oesophago proximè adhærens, vocatur Omasus, formâ à ruminantium cæterorum ventriculis haud abludens Fibræ ejus sive potius foliola Fig. LXXIX. internæ tunicæ adnata oblongam præ se ferunt figuram: In fundo similes observantur fibrillæ, juxta medium verò omasi minores pa-

pillæ

pillæ denticulatis fibris affixæ visui sese offerunt, à subjecta ventriculi tunicâ facile separabiles. Papillulæ hæ, ut sunt humidioris naturæ, ita liquore scatent fermentativo, qui ex denticulatis hisce fibrillis promanans, cibo sese associat.

Ad Omasi fundum Abomasus conspicitur Fig. LXXX. ventriculo similis humano, ornatus variis plicis ac inæqualitatibus obscurioris mox coloris, mox albicantis, exiguoque fibrillarum denticulatarum numero conspicuus.

Tertius, Reticulum, vocatur Fig. LXXXI. oritur ab œsophago 4. digitor. transversor. latitudine sub duodeno ad dextrum latus. Intima membrana quasi spinosa, aculeis mox hexaedris, mox heptaedris prædita erat, mirandum in modum contextis.

Intestinum duodenum & reliqua crassa tenuiorem ambiunt fistulam intestinalem, quæ in gyrum quasi convoluta medium occupat abdominis.

In Mesenterio plures glandulæ oblongioris formæ conspiciuntur, quæ lacteorum partim, partim verò lymphaticorum ramificationes absorbent. Nullas prætereà in intestinis videre contigit glandulas spatiola verò albicantia per tenuia transparentia observavimus.

Lien latus est & subrotundus Fig. LXXXII. ventriculo validè annexus.

Duodeno adhæret pancreas, quod ex variis glandulis conglomeratum oblongam habet figuram.

Hepar sub diaphragmate ad partem convexam in 4. lobos divisum conspicitur, Fig. LXXXIII. occupabant hoc viscus varii lumbrici latiores, cucurbitini vulgo dicti (Eglen) Fig. LXXXIV. cæterum vesicula fellea deficiebat.

Renes Fig. LXXXV. erant prægrandes ut & ureteres cum vesica & matrice.

In ovario sive potius testiculis ne ovulum quidem observavimus, ob ætatem forsan hujus cervæ provectiorem.

Cordis substantia musculosa Fig. LXXXVI. nullum in- sinu

ſinu fovebat os (aliâs os Cordis Cervi dictum) tendines verò validiſſime erant contexti, ut & columnæ muſculoſæ cum valvulis.

Pulmonum quinq; obſervantur lobi à dextris, à ſiniſtris verò tres conſpiciuntur. Oculo, microſcopio armato, ſeſe ſiſtunt veſiculæ hexaedræ in pulmonibus.

Ex ampliori oculorum angulo lachrymas cervæ extraximus caſeum olentes.

Ad linguæ radicem pus craſſum propriis folliculis incluſum extirpavimus.

Externa linguæ facies per microſcopium conſiderata minores papillas in acutum tendentes exhibet, cum ſubjectis glandulis rotundioribus: eadem membrana ad linguæ radicem ſiſtit quamplures prominentias quaſi corniculatas. Ad latus maxillæ inferioris per microſcopium obſervantur monticuli ſive tubercula obtuſa. It. glandulæ mox quadrangulares mox triangulares in extremitatibus ſuis fuſci coloris, ſituantur autem hæ glandulæ ſive papillulæ circa molares; cæterum lingua ſimilis erat vitulinæ, mollis atque carnoſa.

Cartilago ſcutiformis ab anteriori parte altius prominebat. Epiglottis ut & cartilago arithenoides verſus interiora multis ornatur foraminulis ex quibus mediante preſſione humor viſcidus elicitur, aſperæ arteriæ humectandæ, pronus.

Os hyoides cartilaginis ſcutiformis proceſſibus cartilagineis tendinoſo principio adnectebatur, hinc oſſeum planè ad baſin pergebat unicò utrinque articulo; à baſi tribus oſſiculis cornua oſſis hyoidis exſerta ſunt, quorum ultimum erat inſtar claviculæ firmatum.

Dentes maxillæ ſuperioris erant, juxta & inferioris inſtar ruminantium animalium compoſiti, cavi & in medio protuberantes.

In

Fig: 73. p.368.

Fig: 72. p.368.

Dec:

Dec:

Fig: 77.
p. 463.

In Palato juxta narium internas cavitates varia ſeſe viſui noſtro objecerunt foraminula, humorem viſcidum plorantia.

Ductus ſalivales ſatis erant conſpicui, ut & reliqui meatus ſub linguâ, juxta carunculam Y repræſentantem.

Poſtquam Cranium cruciatim reciproco ſerræ motu abſtulimus, obſervavimus duram matrem firmiter adhærere cranio, cerebrumque inſigniter durum deprehendimus. Pia mater vaſis erat pervia. Hinc nervi olfactorii primum in conſpectum veniebant deindè optici, tertio oculorum motorii, quarto pathetici, quinto guſtatorii, tandem ſexto & auditorii, &c. Ablato à cerebello cerebro & dilatatis ventriculis anterioribus, ea omnia quæ in capite vitulino notantur animadvertimus.

Glandula pinealis membranâ tenui ac pellucida cingitur, in quam fibrillæ nerveæ à circumjacentibus prominentiis exortæ terminantur, intus materiam fovet mucilaginoſam; figura verò hujus glandulæ erat oblonga. Prædicta glandula ut & teſtes fuſco colore ornantur, reliqua tamen cerebri ſubſtantia tota erat albicans. Glandula pituitaria concavitate gaudebat manifeſta.

Fig. LXXVII. LXXVIII. LXXIX. LXXX. LXXXI. LXXXII. LXXXIII. LXXXIV. LXXXV. LXXXVI.

Explicatio Figurarum, & quidem Figur. LXXVII.

A. Caput.
B. Angulus oculi major ex quo lachryma eruitur.
C. Lingua.
D. Collum.
E. Incifio facta pro extrahenda gula.
F. Pedes anteriores.

G. G. Pe-

G. G. Pectus.
H. H. Muſculus rectus cum interſectionibus.
I. I. Gula cum Oeſophago.
K. K. Omaſi exterior tunica.
L. L. L. Interior omaſi pars,
M. M. Reticulum.
N. N. Abomaſi externa membrana.
O. O. O. Interior tunica abomaſi.
P. P. Omentum.
Q. Q. Muſculi obliquè deſcendentes.
R. Muſculus transverſalis.
S. Os coccygis prolongatum ſive cauda.
T. T. Pedes poſteriores.
U. U. Muſculi intercoſtales.
X. X. Vas inſigne lymphaticum ad ſiniſtrum inguen ſitum.
Y. Y. Glandulæ rubicundæ & nigricantes ad utrumq; latus ductus Pecquetiani ſitæ.
iii. Duodenum cum reliqua appenſa fiſtula inteſtinali.
2. 2. Inteſtinum colon cum recto.

Fig. LXXVIII.

A. Vena axillaris ſiniſtra.
BBBB. Ductus thoracicus inflatus.
CCCC. Ductus thoracici ramificatio.
D. Sacculus chyliferus.
e e. Rami inguinales ad ſacculum protenſi.
ffff. Valvulæ in ductu thoracico.

Fig. LXXIX.

Papillæ foliaceæ Cervæ in Omaſo per Microſcopium.

Fig. LXXX.

Papillæ cylindricæ apice donatæ in Cervæ-abomaſo & Omaſo notabiles per microſcopium conſideratæ.

Fig.

Fig: 78.
p. 464.
A
B
F
F
B
F
F
B
C
C
C
C
D
E
E
Fig: 83.
p. 465.
Fig: 79.
p. 464.

Fig: 80.
p. 464.

Fig. 81
p. 465.

Fig: 84.
p. 465.

Fig: 82.
p. 465.

Fig: 86.
p. 465.

Fig. 35
p. 405.

Fig. LXXXI.

Tertii Ventriculi Cervæ ſive Reticuli particula per Microſcopium conſiderata, in qua glandulæ pyramidales inſtar cryſtallorum elevantur undiq́ue.

Fig. LXXXII.

a. Lien, ejusq́ue vena.
b. Arteria.
ccc. Nervi ad lienem.

Fig. LXXXIII.

Hepar Cervæ cum Diaphragmate.

Fig. LXXXIV.

Animalculum quod in hepatis Cervæ vaſis numeroſa prole provolvebatur (ein ägten) per microſcopium conſideratum.

Fig. LXXXV.

AA. Renes.
bb. Renes ſuccenturiati.
cc. Vena emulgens.
dd. Uretheres.
ee. Uteri fundus.
ff. Tubæ uteri.
gg. Ligamentum latum.
hh. Ligamentum rotundum.
i. Veſica Urinaria.
k. Vulva.
l. Vena cava.
m. Arteria magna.

Fig. LXXXVI.

A. Aſpera arteria.
b. Arteria magna.
cc. Cor.
ddd. Lobi pulmonis in ſiniſtra parte.
eeeee. Lobi pulmonis in dextro latere.

OBSERVATIO CCXXIV.

D. JOH. GEORGII VOLKAMERI Jun.

Duellum ſcorpii cum araneo.

DIrô Eridis virore, non tàm homines, quàm cætera animantia fœdata eſſe, quotidiana teſtatur experientia. Talia ſiquidem vel innatum quoddam inter ſe fovent odium, quod ex peculiari antipathiâ, vel potiùs effluviis oriundum, mirandos producit effectus. Sic murium aucipis catti præſentiam quamplurimi perferre nequeunt, hujus enim effluvia, dum anxiè perſentiſcunt, ſpiritum anhelum ducentes, jam ſuprema meditari nobis videntur. Ita quoque ad murium obtutum contremiſcunt pleræque ſequioris quæ ſunt ſexus. Araneam textoriâ arte celebrem abhorrent plures ita, ut ad hujus proximiorem contactum tremulo vocum ſonitu ab aſtantibus auxiliatrices efflagitent manus. Sunt & quædam ex brutis, quæ fame irritatà, inimicos exercere conatus erga ſui ſimilia tenentur. Sic inſons lanigera turba, lupi tanquam inimici ſui adventum tremit. Nec peregrinô ſub Sole viventia hocce deſtituuntur venenô: Naturæ enim faſtus Leo, dum rugit, cætera animantia attonita quaſi expaveſcunt Regem ſuum, utpote cujus ungues purpureô conſanguineorum ſpiritu cruentatos celerrimô pede effugere contendunt. Aviculæ, innocentes animulæ, quando vel aêra findendo, liquidô gutture, exorientem ſalutant auroram, vel per frondea rura divinum melos ſpargunt, in rapacis tandem accipitris prædam concedunt. Inveniuntur porrò ex vivis, quæ irritata excandeſcunt, venenatæque ſuæ qualitatis fermentum ſubjecto relinquunt irritanti, quorum haud levis eſt numerus: Vipera mordendo, ſcorpius pungendo virus communicant ſuum. Sic inimico ſæpiùs congreſſu beſtiolas dev ictoria certantes videre contingit; Quale nobis exem-

emplum præbet araneus cum ſcorpione. Paucis enim abhinc annis, incidimus fortè fortunâ in circumforaneum ſcorpiones vivos venum circumportantem. Levem itaque horum coëmere numerum animo curioſo ſatisfacturi decrevimus. Inter alia verò experimenta animalium horum antipathiam indagaturis illud occurrebat. Pellucido incarceravimus vitro araneum cum ſcorpione, diſpar hoc connubium momentum durare vix poterat, quin araneus celeri pedum niſu ſcorpionem texturæ ſuæ tentaret implicare, ſed infauſtô prorſus ſucceſſu; inimico namque hoc congreſſu irritatus ſcorpio ſuique defenſionem nactus, ictu lethali damnatum araneæ ſpiritum profligavit, chelarum prætereà ſuarum auxilio pedes omnimodè abſcidit inimici, prehenſum ori admovit truncum inertem & omne, quod intus erat humidum, penitùs exhauſit abjectâ pelliculâ inani. Niſi itaque durior ſcorpii cuticula cum chelarum ornamento haſtæ, ut ita loquar, clypeique vicem ſuſtinuiſſent, anceps de prælii hujus exitu judicium foviſſem: nec deeſt nobis exemplum, ubi araneus ictu peſtilenti ſuperavit bufonem, ſibi ut multò majorem, ita fortiorem inimicum. Animum ergò torquet, qui ſupereſt mihi ſcrupulus, utrum peſtiferum magis ſit aranei, an ſcorpionis virus, id quod judicio ſubmitto Excell. *Celſi*, Directoris Collegii noſtri meritiſſimi.

SCHOLIUM.

NOn omnes aranei & ſcorpionis ſpecies æquè eſſe letiferas, plurimis obſervationibus edocemur. Et quidem araneos quod concernit, eos absq; ullo vitæ incommodo multoties fuiſſe devoratos, præter alios, etiam *Ephemerides noſtræ, Dec. I. Ann. II. obſ. 10. A. IV. obſ. 85. A. VIII. obſ. 35.* & *Dec. II. An. IV. obſ. 70.* nec non *A. V. obſ. 116.* exemplis confirmant. Quamvis & hos innoxiè deglutitos, ab omni veneni labe propterea eximere velle vix liceat, ſi quis ipſum atrox viperinum venenum,

ex Cl. *Franc. Redi* in *tr. de viper.* experimento, sine noxa ebibi posse, consideret; cùm è contrà vulneri immissum & sanguini communicatum non possit non esse letale: si itaque horum araneorum ventriculo ingestorum acre venenum à fermento stomachi infringi ac destrui dicamus, quò minùs dein sanguini commixtum nocere queat, vix errabimus; quæ aliàs morsu suô venenatum humorem vulneri si instillâssent, tragœdiam vitæ humanæ ludere potuissent; qualia mortifera exempla nobis *Dominic. Panarolus pentecost. 1. observat. med. 45.* & noster Excell. *D. Reiselius dd. Ephem. Dec. II. Ann. IV. observ. 87.* dederunt: quosdam adeò esse venenatos *Jul. Cæs. Scaligeri* relatio *exerc. 186. de subtil.* fidem facit, ut calcati per ipsas calceorum soleas (id quod in nostris terris evenire haud solet) venenum transmittant. In Hybernia verò minimè venenosos esse, incolas multorum seculorum experientiâ edoctos non dubitare, Ill. *Rob. Boyle tentam. physiol.* memorat. Sic etiam non omnium scorpionum puncturam esse letalem, Helvetici illi à Cl. *D. Joh. Jac. Wagnero in hist. nat. Helvet. cur. pag. 236.* descripti testantur; quin & *Nicander in Theriac.* jam olim inter octo, quæ producit, scorpionum genera, primùm albicans nec sonticum nec letale esse pronunciat. Ipse etiam, quos ex vicino Tirolensi Comitatu huc allatos sæpè vidi, sine noxa ab iis, qui vendunt, manibus versari observavi; idem de hisce referente in *Comment. ad lib. 2. Dioscor. cap. 12. Petr. Andr. Matthiolo*, ubi in Pharo locisque aliis eosdem pariter non nocere, ex *Aristotele* subjungit. De Italicis idem aliqui tradunt, præeunte *Plinio hist. natur. lib. 11. cap. 25.* qui postquam scorpiones ex Sicilia in Italiam importatos vivere non potuisse scripserat, *visuntur tamen aliquando*, addit, *in Italia, sed innocui, multisq; aliis in locis, ut circa Pharum in Ægypto;* sic *Joh. Faber*, Medicus quondam Romæ vivens, rusticos vidit citra noxam eos manibus tractâsse; quod & *D. Franc. Redus experim. de insect. gener.* de Florentinis adfirmat; quanquam contrarium de hisce *citat. Matthiolus* tradat, scilicet

licet complures in Hetruria ictos se vidisse, qui gravissimas perpessi fuerint exacerbationes & quasi ad mortem redactos. *Joh. Rhodius cent. 3. observ. med. 90.* Patavinos, itidem noxâ haud carere adstruit; quod ex celeb. *Thom. Bartholini* quoque observatione colligitur, qui ipsos scorpiones Italicos mutuâ laniênâ se necâsse vidit, uti *obs. de unicorn.* habet. Quæcunque jam diversæ hujus relationis causa fuerit, quàm fortè manuum istorum rusticorum vel callositas, vel contra ictus per inunctionem aliquam præservatio, vel mitior, quò minùs in iram concitentur scorpiones, tractatio, aut ipsorum ratione speciei, loci nativi, anni temporis, ætatis &c. diversitas dare possent: non æquè vehemens tamen venenum in dictis reperiri, inde colligo, quale in Tunetanis esse, *dictus Redus* notavit, quorum nempe venenum terribilissimum sit, quod non velocissimè modò, sed violenter etiam, & non sine gravissimis symptomatibus operetur; Pragenses etiam venenatissimos esse, ex *Bohuslao Balbino* Excellentiss. *Ephemeridum Lipsiensium Conditores A. 1682. pag. 246.* indicant; mitiori autem veneno pollere insecta hæc in Indiis videntur; id quod de Java majori Indiæ Orientalis ex *Ephemer. nostr. Dec. I. Ann. IX. observ. 194.* & de America ex *Joh. Lerio hist. navigat. in Brasil. cap. II.* patet. Quibus singulis consideratis, non adeò facilè erit, scrupulum à *Nob. D. Autore* propositum eximere. Poterit sanè venenosior araneus, cum scorpione minùs venenatô congressus, præcipuè dum commodiori insultu hunc hostem suum adgredi valet, faciliùs eum occidere; è contrà scorpio virulentus araneum minùs venenô turgidum promtiùs morti tradere potis est; ut ita modò aranei, modò scorpionis venenum pestiferum magis sit dicendum. Ast si de utroque in summo suo venenositatis gradu constitutô, & habitô ad corpus humanum respectu, sit aliquid statuendum, quid dicere queam, vix invenio, cùm utrumque gravissima, nec multùm dissimilia inducat symptomata, atque à nullo eorum placida speranda sit vitæ exsolutio; quanquam si araneus

morsu tantùm virus suum adfricet, cùm scorpio aculeum suum profundiùs corpori intrudere, & ita venenum non tantùm intimiùs infundere, sed & nervos pungere valeat, majus ab hoc, quàm illô imminere periculum statuere mallem. Cæterùm quia amantissimo D. Autori duelli animalis elegans exemplum dare, & bufonis etiam cum araneo pugnæ (cujus quoque specimina ex observatione propria, nec non *Helmontii* aliorumque relatione adducuntur à nostro curiosissimo *Arione tr. de bufone sect. 1. cap. 3. §. 24. & 25.*) meminisse libuit, scorpionem quoque à viliori & imbecilliori, quàm araneus est, insecto succumbentem indicare liceat, ab *Arnoldo Montano* descriptum *libr. de Legat. Societat. Belg. Ind. Orient. ad Imper. Japan.* inter Osackem nempe & Nangesake in navibus multoties copias formicarum fuisse conspectas, scorpionem circulo circa eum facto undique petentium, ut, quò se verteret, nesciret; formicis pedes ejus adeô lancinantibus, ut desperabundus tandem caudâ capiti admotâ sibiipsi letalem ictum inflixerit, à formicis dein quasi triumphum agentibus sine mora abreptus. Et *D. Joh. Theod. Schenckium*, Professorem quondam celeberrimum, aliquando nobis memorâsse recordor, elegantem se tragœdiam vidisse scorpionis seipsum interficientis, cùm igne circulari carbonum factô, positus in medio is effugere tentans, & ob ignem sæpiùs retrogredi coactus, tandem furibundus caudam suam capiti adposuisset, seque ipsum puncturâ suâ interemisset.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSER-

OBSERVATIO CCXXV.
D. PETRI ROMMELII,
Capilli cranio infixi.

COma eſt reverenda in ſenibus, veneranda in ſacerdotibus, terribilis in bellatoribus, decora in adoleſcentibus, compta in mulieribus, dulcis in pueris, ita *D. Ambroſ. lib. 2. Hex.* addo ego admiranda in demortuis, & poſt plures demùm annos in tumbis repertis. Demortuorum capillos creſcere extra omne dubium poſitum eſſe, mihi perſuadeo, non opus, ut id authoritate *Parai, Camerarii, Bartholini, Blaſii, Academicorum Naturæ Curioſor.* aliorumque magnorum atque excellentiſſimorum Virorum ulteriùs probem, præſertim cùm de eorum augmento hâc vice loqui, mihi animus non ſit. Nec quiſquam negabit ſpero, ad plures annos, imò ſecula integra eos conſervari. Exemplo nobis eſſe poteſt Tulliola, *Ciceronis* filia, cujus ex *Cœl. Rhodig. A. L. lib. 3. cap. 24. Col. m. 146.* in *Scholio ad obſ. 123. p. 281. Ann. I. Dec. I. Miſcell. Acad. Nat. Cur.* mentio fit. Neque dubio caret *Avicennæ, J. B. Portæ*, aliorumque opinio atque vetus traditio, quâ aſſeritur, capillos, imprimis mulierum, maximè verò menſtruatarum, mutari in ſerpentes, licet *Petr. Borellus Cent. I. Obſervat. Phyſico-Medic. obſ. 23. p. m. 29.* dicat, ſe vidiſſe capillos fœmininos animatos, & deglutitos pilos in ſerpentes transformari; Cui aſſertioni tamen contradicit laudanda experientia, curioſiſſimi ſimul atque experientiſſimi *D. Franciſci Redi, in Experimentis ſuis circa generationem inſectorum factis p. 144.* Capillos, quos *Junior Helmontius* ſtellis comparat, & ſtellas cœli microcoſmici vocat, præ omnibus aliis humani corporis partibus, diu corruptionis tyrannidem effugere poſſè, ſingularique adverſus putredinem gaudere privilegio, præter Tulliolæ modò citatam, pluresque alias

paſſim

passim notatas historias, evincet etiam mox sequutura à me facta observatio.

Communis quidem Anatomicorum consensus docet, pilos seu capillos, originem & radices suas in cute, ex glandulosis corpusculis & papillis, tanquam bulbis accipere, licet præter consuetum naturæ modum etiam in aliis corporis partibus & corde ipsô, teste *Valerio Maximo*, *l. 1. c. 8.* *Plinio*, *Mureto*, *Zvvingero*, *DD. Joh. Sculteto* in *Trichiasi admiranda*, &c. reperiantur quandoque, rarius tamen & vix observatum esse existimo, illos ossibus innatos & infixos, sine cutis aut membranæ adminiculo fuisse repertos.

Cùm ante paucos annos in vicino oppido Weissenhorn Illustrissimæ Dominæ Comitissæ, Mariæ Teresiæ Fuggerin à Babenhausen, Comitissæ de Kirchberg & Dominæ in Weissenhorn, ob adversam illi valetudinem operam meam locarem, & die quodam, tempus fallendi gratia, in agrum exspatiarer, domumque reversurus etiam cœmiterium, in eoque ossuarium, in quo eleganti ordine singula demortuorum ossa, reposita erant, visitarem; inter plures calvarias, unam, à reliquis majori loci intercapedine distinctam & separatam observavi, quæ singulare aliquid ostentare videbatur: propiùs proinde accedens, calvariam inspiciens & examinans, animadverti, istam, omni prorsus cute & pericraniô destitutam, atque siccissimam, innumeris ferè vegetabilibus microcosmicis, capillis scilicet, & quidem in plicas & spiras adhuc (pro more hujus regionis) intortis (eingeflochtene Zöpfe) superbire, plegma etiam (cui crines intorti erant) ex sindone & gossypio confectum, licet hinc inde lacerum, capillis tamen ubique ritè illaqueatum esse. Radices seu bulbi capillorum altius cranio infixi erant, & non, nisi aliquali adhibita vi abrumpi vel extrahi poterant. Præter vespillonem alius etiam quantum ex vestitu & vultu judicare licebat, civis honestus superveniens, hæc admiranti, sanctè adfirmavit, istam calvariam fuisse

fuiſſe virginis Bertliniæ, Conſulis oppidani ſpectatiſſimi quondam ſororis, ante 34. jam annos denatæ atque humatæ, poſtq; plurimorum annorum decurſum, (ut etiam aliis cadaveribus locus concederetur) demùm effoſſam eſſe.

Rarum quidem non eſt, capillos etiam in cadaveribus nullâ balſamatione artificiali conditis, longâ annorum ſerie non corrumpi, quod infinita exempla teſtantur, quæ prolixiùs adducere ſupervacaneum opus eſſet; ſed hoc rarum eſt, illos immediatè cranio, reverà & quidem profundiùs infixos fuiſſe. Plurimi Auctorum hoc capillorum à putredine privilegium, illorum naturali ſiccitati adſcribunt, ſed vix omnibus hæc eorum ſententia probatur, aliamq; etiam præter hanc cauſam dari poſſe probabile eſt.

OBSERVATIO CCXXVI.
D. PETRI ROMMELII.
Capilli naturâ virides.

NOn malè *Joh. Sperlingium* in *Diſp. quadam* ſtatuiſſe, plura & majora in capite (cœlô ſcilicet microcoſmicô) dari miracula, quam in univerſo terrarum orbe, obſervatio proximè antecedens, aliquomodo probare, cui etiam mox ſubſequens adſtipulari videtur.

Colorem capillorum in hominibus valdè tam ratione ſexûs, ætatis, regionis, temperamenti, humorum prædominantium, aëris ambientis &c. quàm ratione culturæ variare, lippis & tonſoribus notum eſt; videmus enim nigros, albos, flavos, fuſcos, ruffos, canos, rectos, criſpos &c. nullos tamen reperiri per naturam cœruleos vel virides capillos, aſſerere haud verentur, Auctores graviſſimi, quos inter eminet Magnus *Th. Bartholinus in Anat. Ref. p. m. 457. & alibi.* Cœruleos etiam fabuloſos cenſet *Cunr. Tiburt. Rango, in opere ſuo de Capillamentis* ſive Peruquen/ dum ſcribit: Cœruleos capillos dari vix

crederem, nec credidi hactenus, nisi *Solinus c. 65.* fabulæ vulgò creditæ fidem faceret. *Indis*, ait, *omnibus promissa Cæsaries, non sine fuco cærulei.* Agathyrsos cœruleô capillô notabiles facit *Plinius*, sed cum fuco, adeò mirum non est. Meminit quidem Excellentissimus atque Curiosissimus Curiosorum, Arion, *D. D. Christianus Franciscus Paullini*, Fautor atque Amicus meus maximè colendus, in Breviario Rerum memorabilium, *Appendicis* locô *Anno 4. Decur. II. Miscell. curios. adnexo, p. 203.* Crinium cœruleorum & barbæ ejusdem coloris, sed quia metallifossor, crinitus ille erat, non immeritò in vapores metallicos causa conjici posset. Quicquid sit, nos missis cœruleis, solùm de viridibus pauca libabimus, quales absque fuco dari etiam fidem *Rangoni* superare videtur, illumque colorem, docente *Cardano*, Aquâ Capparum destillatâ acquiri putat. Bina exempla capillorum viridium refert *Th. Barthol. in H. A. C. I. observat. 40. p. 60.* & in *Anat. Reform.* Sed unum nequitiæ barbitonsoris, barbam alienis coloribus defœdantem adscribit; quoad secundum, suspicatur eundem metallifusoribus adfuisse, hincque colorem istum adeptum esse, nam ita ferè metallurgis capillos tingi dicit.

Exemplum dabo naturaliter viridium capillorum. Cùm adhuc studiorum causâ in alma Antenorea commorarer, in agro Patavino, non ita procul ab urbe, in villa quadam juxta Brentam fluvium, vidi rusticum sanum & robustum, inter quintum & sextum ætatis lustrum constitutum, cujus caput verè viridi capillitio copioso lasciviebat, mihique & Commilitonibus elegans & curiosum spectaculum præbebat, nullô adhibitô fucô vel artificiô, sed à natura ipsa ita tinctum erat, nullius enim fuci gnarus erat, imò neque capillorum, neque vestium curam singularem habebat, sed forma neglecta (quæ, ut dici quondam solebat, virum decet) incedebat, nec unquam metallifossoribus vel fusoribus adfuerat, sed quicquid ornamenti id erat, à benigna & liberali natura acceperat.

Præ-

Præter alios Germanos testes hujus rarioris Phænomeni habui, *D. D. Joh. Liebentanzium Vratislavia-Silesium* & *D. D. David. Escoltum Lindaviensem*, amicos, consalinum, & comites desideratissimos.

Dum hæc scribo, recordor me Parmæ in Italia, in Ducis Serenissimi stabulo, inter alios equos primarios, unum omninò viridibus pilis superbientem observâsse, qui propterea La Speranza (i. e. Spes) vocabatur, quod nomen etiam, Tabulæ, majoribus literis inscriptum, & columnæ adpensæ legebatur. De raro hoc equi colore interrogatus Hipparchus respondit, equum istum, absque omni fuco, à natura hosce pilos virides obtinuisse, & proinde à Serenissimo Duce præ cæteris æstimari *Petrus Borellus in Observat. Physico-Med. Cent. 2. obs. 56. p. m. 156.* testatur, se in juvene capillos omninò virides observâsse, sudorem etiam illius juvenis viridem fuisse. *Scriptor quidam rerum Anglicarum Nebrissiensis*, duorum infantum in Anglia Anno 1140. planè viridium meminit. Confer. *Athanas. Kircheri Mund. subterr.* item *Erasm. Francisci* D. und W. J. L. u. SG. *f. 361. seqq.*

OBSERVATIO CCXXVII.
D. PETRI ROMMELII.
Qui longos habent pedes, faciliùs purgantur.

MUlta quandoque etiam à magni nominis Viris traduntur, in eorumque Scriptis reperiuntur, quorum nulla ratio dari potest, & proinde, parùm vel nihil fidei eis adhibemus, imò plerumque contemnimus. Cùm tamen si adcuratior accedat observatio, rem ita se habere, ipsi experiamur, etiamsi modum & rationem, quomodo & quare contingat, non satis explicare valeamus. Celeberrimus quondam Anatomicus, *Adrianus Spigelius* in suo *de humani*

mani corporis fabrica opere, *lib. 1. cap. 11.* in quo de mutua artuum inter ſe proportione agit, *ſub finem fol. 22.* Corollarii loco addit: *Notandum eſt hîc, obſervatum à me eſſe multiplici experientia, eos qui longos habent pedes, utplurimum alvo eſſe fluentiore. Obſervandumq; propterea id diligentius eſt, ut cautiores ſimus in præſcribendis purgantibus, ne talibus validiora offeramus, quos facile in periculum conjicere poſſumus.* Non ſemel tantùm in Praxi mea hoc verum eſſe obſervavi, ac proinde validiora purgantia iisdem exhibere minimè tutum eſſe, aliquot exemplis didici, longèque enim facilius quandoque moventur ac alii, ſed ſemper & in omnibus hoc accidere, præſertim hiſce in regionibus, dubito.

OBSERVATIO CCXXVIII.
D. PETRI ROMMELII.
Tertiana intermittens ſcarificatione in Paroxyſmo ſublata.

VIr quidam honeſtus, & in literis non planè hoſpes, non ita pridem febre tertiana intermittente (qua tum plurimi vexabantur) corripiebatur, hic ad expellendum infenſum hunc hoſtem variis utebatur medicamentis, ſed non ea qua decebat methodo, videlicet, purgatione, VSne ſudoriferis, antifebrilibus, præcipitantibus, pentaculis, ſpecificis in multis aliis probatis, ſed incaſſum omnibus & ſine optato ſucceſſu, febre, ſpretis hiſce omnibus, etiam ſuperſtitiosè in uſum adhibitis, ad tres menſes protractâ. Febricitans tandem morbi pertæſus, decimaquarta demum ſeptimana, ipſo in febris paroxyſmo balneatorem accerſit, dorſo, ſcapulis & brachiis cucurbitulas applicari & ſcarificari curat, eoque quaſi momento, à febre ſatis moleſta & diuturna liberatur, & ſine diætæ debita obſervatione, absque

absque recidiva in hunc usque diem sanus vivit. Ante duos tresve annos febribus tertianis intermittentibus valde sævientibus, plurimi, nescio cujus suasu, accedente paroxysmo febrili, medianam tundebant, sed quantum rescire potui, omnes sine fructu & cum majori subinde sanitatis & virium dispendio.

OBSERVATIO CCXXIX.

D. PETRI ROMMELII.

Epilepsia, visa & audita, etiam secreta revelans.

INter plures admirandas Epilepsiæ species, quæ passim in *Ephem. Acad. Nat. Cur.* legi possunt, locum etiam meretur Epilepsiæ singularis & raræ observatio, ab Excellentissimo *DD. Gabriele Furtenbachio*, Physico Leutkirchensi amico meo integerrimo non ita pridem communicata, ita enim ad me scribit: Anno 1687. d. 13. Aprilis vocatus fui ad Joh. Jac. Mairn / juvenem 15. annorum, mercatoris nostratis famulum, ultra annum jam per intervalla morbo sacro agitatum, alibique à diversis medicis tractatum: hic ter eodem die paroxysmo & insultu epileptico correptus fuit, in principio sine clamore & sermocinatione, postea vero cum omnibus & singulis circumstantiis enarravit accuratissimè omnia, quæ eo die, viderat, scripserat, dixerat & audiverat, imo textum sacrum, quem in templo legere & explicare audierat, cum summaria concionis habitæ recapitulatione; & hoc integram ferè duravit horam, quibus finitis, sensim ad se rediit, omnium actorum immemor, seque interea dormivisse putavit. Hero suo hoc maximè molestum est, quod durante paroxysmo, secreta, negotia ejus, literas-

rasque talia concernentes & continentes, recitat verbotenus & propalat.

[1688. 9. Febr. Ulmâ Augustam Vind. missa.]

OBSERVATIO CCXXX.
D. JOHANNIS BAPTISTÆ SCARAMUCCII,
De
Atrophia Hydropica.

ADerat Assisii juvenis Illustrissima annor. 18. temperamenti sanguinei, habitus carnosi, quæ vitæ contemplativæ addicta cœpit abstinentiæ titulo consuetam deserere victus quantitatem; Inde lochia ne dum diminui, sed penitus feriari cum aliqua emaciatione est experta. Interea autumnali tempore purgatione de more præmissa, eaque repetita ad usum vitrioli Martis juxtà normam ei conscriptam se contulit, post cujus usum cœpit taliter emaciationis incrementum, ut hyemali decursu atrophica reddita omninò annuit, ut morbo obsidionem imponerem. Interea offendere cœpi nullam adesse febrem, nullam sitim, atrophia tamen erat considerabilis, & cum omnimoda mensium suppressione, aderat obstinata alui stipticitas, ut non nisi clysteribus alvus sollicitaretur, simulque ab inappetentia divexari Patientem deprehendimus.

Invitus curationem aggressus eò intentiones credidi dirigendas, ut esset procedendum emollientibus, humectantibus, edulcorantibus, refermentantibus, nec non nutrientibus. Quapropter præmisso floris cassiæ usu, jura parv. pull. alterata cichorea, hepatica, malva, & borragine cum succo pomorum redolentium non acido fuere præscripta, à quorum usu repetita cassia, ac asininum per quadraginta, & postea lac caprillum per mensem præscripsimus: Immo cum in

in pejus rueret atrophia, ut marasmum repræsentaret, lac muliebre è mammis sugendum commisimus. Semper in pejus adire morbus visus est, servata eadem alvi siccitate, licet continuò clysteres lactis, & emollientia adhiberentur; neq; reformidavimus in lactis usu etiam balneum aquæ dulcis alteratum herbis emollientibus de sero committere cum subsequuta linitione oleo amygdalarum dulcium, violaceo, & similibus; Ast omnia frustra extitisse deprehendebamus, dum interim tumefieri pedes inchoavere; Postea verò nedum femora, sed & manus, & facies: Undè anasarchica reddita Patiens tunc primò cœpit mortem timere, quando jam nos eam morti proximam admirabamur. Nè verò hiscè in angustiis videremur dixisse vale vitæ Patientis, commisimus, ut propinaretur singulo manè uncia una syrupi terebinthinati cum jure alterato radicibus cichoreæ, & petroselini. Præter spem cœpit urinæ excretio taliter augeri, ut cum ad libras duas, & tres excerneretur singulo die, nedum detumefieri visa fuerit, sed sensibiliter aliquo modo nutriri in dies observaverimus.

Vix tandem ab hydrope immunis gravissimis cœpit detineri hystericis symptomatibus, quæ in hoc erant posita, ut modò fatua absque loquela, modo aliena alloquens, modò tremoribus detenta, modò lipothymiis affecta, à quibus convalescens convaluit quoque perfectè ab atrophia. Menstrua tamen adhuc feriata extitêre, alvo sicca semper servata.

Paraphrasis.

INtemperantiæ culpam plerumque inculpandam in morborum invasionibus diem dies ostendit, cum revera, ut innuit *Cato* difficile sit verba facere ad ventres auribus carentes. : Et quamvis mos esset (ut innuit *Plutarchus*) & conveniret, ut hominis mortui ventrem exsecarent, atque adverso sole consciffum abjicerent eum innuentes fuisse causam omnium, quæ in vita peccaverit homo, adhuc tamen in nostra

noſtra patiente digito demonſtramus, abſtinentiam initia morbo ſtraviſſe, ac ſi Socratem vellet imitari, qui præ alimenti abſtinentia vitæ propriæ vale conceſſit.

Catameniorum ergò diminutionem, & poſtea omnimodam feriationem unicè ab alimentorum abſtinentia ortum duxiſſe ex eo conjicimus, quod cum ſanguinis maſſa eſſet aſſueta ſufficientibus ſervari eduliis, mirum non fuit, quod paulatim deficientibus his, talem attigerit diminutionis terminum, ut anſam pauliſper conceſſerit omnimodè menſium feriationi; Etenim probabiliter menſtrua ſic promoveri concipimus. Cum in utero ex *Harvei* obſervatione copioſiores ſint arteriæ, quam venæ, ſequitur, ut major copia ſanguinis per arterias ad uterum demandetur, quàm per venas poſſit remeare. Quapropter cum menſis periodo poſſit ſanguis ad turgeſcentiam cumulari in utero, taliter ut cum incrementum uterus, quoad extenſionem obtineat, ad eam diſtractionem fibræ poſſunt deduci, ut propter elaſticam vim ad contractionem ſe reducentes contentum ſanguinem inter interſtitia muſcularia uteri ad venas impellant; Undè cum non detur venarum capacitas proportionata, ut ſanguis refluat ad maſſam humoralem, inſequitur, ut earundem venarum extremitates cædant ſanguini propulſo, & ſic dehiſcentes exitum ei concedant. Non inficior tamen aliquam concurrere poſſe fermentationem, per quam inſequuta particularum lucta, promptius ſequatur orificiorum dehiſcentia, & ſic exitus ſanguini concedatur.

Hinc ſatis notum hanc eſſe *Hippocratis* ſententiam, dum *lib. de genit.* protulit, poſtquam adoleverit Virgo, venæ uteri amplæ fiunt præ augmento, & oſcula ipſarum aperiuntur, & via, ac tranſitus per anguſtias contingit, & humidum tunc agitationem habet; nam ſpatioſitas ipſi contingit ab agitatione, & quaſſatione.

Etſi verò *Graaffius* fermentationem pro menſtruis promovendis in humorali maſſa concipiat, tamen nos eam concipi-

cipimus in utero, cum immediatè à purgamentis ſanguinem coadunari concipiamus cum *Zacuto*, & *Sennerto* præcipuè tamen ob rationem ſuperius allatam, facto nimirum conceptu, quod ejus conſervetur motus nedum inteſtinus, ſed & localis, licet iſte ſit moderatus, nam quamvis ad turgeſcentiam ſanguinem cumulari ſupponamus, tamen ſemper proportionabiliter ad venas pro earum capacitate concedetur, undè ſemper pars, quæ partem retrò ſequitur ſucceſſivè tardo ſaltem motu cietur. Non inficiamur tamen poſſe fermentationem promoveri in humorali maſſa, quando obſtructis viis in utero per aliquam hæmorrhagiam ſequatur evacuatio menſtrualis.

Fermentum autem uterinum per fermentaceam materiam aliis in partibus genitam concepit Diemerbrock; Verum cum vaſa omnis generis ad uterum pertingant, cumq; glandulæ in eadem ſubſtantia uteri locentur, à veritate non eſſet alienum concipere per arterias, & nervos ſuccum deponi iisdem in glanduſis ſalino-volatili præditum indole, ibique per peculiarem cribrationem taliter diſponi, ut quemadmodum pars craſſior ad cavitatem uteri ſuffunditur ſub apparentia mucoſitatum, & pars ſubtilior per vaſa lymphatica deferatur, ſic particulæ ſpirituoſiores, & balſamicæ per venas reducuntur, ut ſua volatilitate vigorationem toti corpori imprimant, nec non ſanguinem fermentando perficiant, ut parte impuriori ſecreta, pars purior cedat in ovi muliebris incrementum, & in embryonis, fœtusque nutrimentum.

Non multum gravabor obviam ire denegantibus fermentationem in utero, cum eam ſatis oſtendat, quod in utero tam grande mutationis opus perficiatur, ut eſt incrementum ovi muliebris à ſanguine, & in embryonem converſio.

Etſi verò ſit concipienda fermentativa ebullitio in utero, ratione cujus promptius ſanguis ad turgeſcentiam cumulatus

exitum affectet, adhuc tamen ut fiat coadunatio ad saturitatem requiritur, ut copia sanguinis superabundet in massa humorali. Hanc superabundantiam ideò necessariam concipimus, quia cum motus in arteriis procedat ex lato in angustum, necessariò debet concipi, ut capacitas arteriarum in majoribus peripheriis taliter crescat, ut arteriarum oscula quaquaversus à trunco principali perreptantia ulterius dehiscant, & sic apta reddantur receptioni copiosioris sanguinis.

Etenim motus in arteriis & concipitur rectus, & concipitur lateralis: Verum tamen est, quod motus lateralis à motu recto quasi remorato promovetur, quatenus procedens motus ex lato in angustum eadem incepta proportione non potest continuari; Hinc quo major erit quantitas sanguinis in humorali massa, eò sequitur major arteriarum distractio, & per consequens debet concipi motus lateralis major. Hoc posito, quis non concipit in majori distensione peripheriæ arteriarum majorum copiosius, & promptius sanguinem distribui peripheriis arteriarum adjacentium.

Si tamen accidat, ut sanguis in humorali massa non superabundet, ita ut promptius iter suum per peripherias arteriarum obtineat, motus lateralis non est ita vehemens, ut eam distractionem vehementem inferat, per quam copiosior transitus intrà adjacentium arteriarum orificia debeat insequi. Sit tubus coriaceus, vel animalis intestinum foraminibus spississis pertusum, si aquam siphone imponamus, ut detur transitus liber per tubi capacitatem ad finem usque, ne gutta quidem per foraminula profluet: Si verò major copia aquæ sit illa, quæ ingreditur, quàm quæ egreditur, videbimus profectò ita successivè tumefieri intestinum, vel tubum coriaceum, ut quaquaversus per foraminula impetuosis desultibus aquæ sequatur emanatio.

His

His positis suspicamur in nostra Patiente catameniorum diminutionem originem obtinuisse ab imminuta sanguinis copia, quatenus humoralis massa debito defraudata pabulo ad sufficientiam non fuerit restaurata, cumque in dies auctus fuerit defectus, mirum non est, quod omnimodè feriata extiterint.

Quamvis autem eadem adsit mechanica necessitas, ut cum copiosiores sint arteriæ, quam venæ, debeat major copia sanguinis per arterias profluere, quàm remeare per venas, tamen diminuta copia ex ratione super allata, non permittit, ut copiosus sit sanguinis proventus per uterinas arterias; Quapropter licet ad turgescentiæ terminum sanguis non sit cumulatus, tamen à fermento uterino lucta, & excretiva ebullitio promovetur, ut tantum diminuta subsequatur excretio; Cumque in dies imminuatur copia, simulque hebetetur fermentum, sequitur, ut non multum distrahantur fibræ uterinæ; Quapropter rigiditatem contrahere incipientes eandem obtinent, per quam flexibilitati redditæ ineptæ spatium non concedunt sanguini per arterias demisso; Undè evenit, ut moderetur sanguis per arterias, & non nisi ingressus per easdem correspondeat egressui per venas; Hinc probabiliter concipimus tali de causa menstruales cessare evacuationes, vel remitti in primo senio.

Vix tamen ac atrophicam deprehenderim Patientem, cœperam cogitare, à qua causa ortum duxerit impressio morbosa, & num vitriolum martis potuerit morbo opitulari.

Non me latet hecticam senectutis nuncupari totius corporis contabescentiam sinè febre nomine atrophiæ communiter designatam, à qua tamen genuina causa ortum duxerit, non tam de facili elicitur conceptus.

Triplici in ordine juxtà Neotericorum asserta fundantur causarum genera, vel enim succi chylosi vitio id accidit, quatenus aut non sufficiens, aut non satis laudabilis massam subit sanguineam, vel quod vitio humoralis massæ non ritè

mutatur in succum nutritium, & sanguinem; vel quod humores hi non apponuntur liquoris nervei culpa.

Sed ut clariùs causam sit nobis rimari concessum, modum nutritionis attingere non pigebit. Magnam profectò aggredimur provinciam, dum quærimus an materia nutritionis in homogeneitate, vel in heterogeneitate consistat? Certum enim est, heterogeneas esse nutriendas partes, verùm cuilibet diversum non esse adaptandum humorem satis ostendit, quod earum numero neque respondet alimentitiorum humorum decantata quadriga; Undè si de hac re aliquid mihi proferre liceret, omninò assererem eundem humorem diversas nutrire partes valere, diversitatemque appositionis non obtineri à diverso humore apposito, sed à diversa juxtapositione, quam diversa partis structura importet: Etenim si deprehendamus arborem pruna silvestria producentem, eamque suprà truncum magnum incidamus, & in triplici virgulto inseramus surculos persici, pruni Damasceni, & pomi armeniaci, videbimus profectò non amplius pruna produci silvestria, sed fructus specie diversos secundum surculorum speciem, & tamen ab eodem nutrimento, quod à terra per truncum perreptat, obtinetur incrementum eorundem diversorum fructuum; Unde non nisi diversitati juxtàpositionis poterit tribui, quod idem humor diversos fructus alere valeat.

Cum igitur humoralis massa, ut colligitur ex iis, quæ sub sensu cadunt, sanguine, & sero ditetur, cumque sanguis consideretur, & quoad partem rubram, & quoad reticularem fibrosam à priscis nuncupatam, serumque pariter in duas subdividatur partes, in aqueam nimirum, & albuminosam succi nutritii nomine insignitam, satis apparet manifestum, quod reticularis tantum sit illa, quæ materia nutritionis existat.

Aqueam partem excludimus, quia ea, qua talis inservit, ut nedum in fluore pars ipsa reticularis sanguinis conservetur,

sed

ſed ut ſit vehiculum eidem parti reticulari, ut pro reparatione ejus, quod in partibus avolarit, poſſit inter minima quarumlibet partium interſtitia incuneari; Undè mirum non eſt, quod lympha à partibus nutritis emanans à circumferentia ad centrum iter ſuum aggrediatur.

Partem rubram pariter à materia nutritionis ablegamus, quia revera partes omnes, ut etiam muſculi albidam præ ſe ferunt apparentiam; prout etiam offenditur alba reticularis illa intertexta ſubſtantia intrà fibras carneas, cujus copioſior deprehenditur proventus, quando benè nutriuntur animalia, prout deſideratur, quando macie confecta enecantur. Non denegamus tamen multum opitulari partem rubram nutritioni, dum ſpirituoſa, & balſamica ſua indole totam volatilizet humoralis maſſæ compagem, ſimulque circulando vivificum in partibus foveat calorem; Undè merito vitalitatis charactere deſignatur à *Cornelio*.

Partem quoque albuminoſam ſeri, quam ſuccum nutritium vocant, ab immediata materia nutritionis excludimus, nam cum à parte reticulari non differat, niſi ut differt chymus, à chylo, chylus ab eodem ſucco nutritio, omninò aſſerimus materiam eſſe convertendam in partem fibroſam per ulteriorem quaſſationem, & miſtionem, per quæ duo maximè variari poteſt juxtapoſitio molecularum, ut ſtrictiori compage acquiſita cum reticulari ejusdem reticularis naturam acquirant. Etſi enim unica reſultet miſtio in humorali maſſa ex pluribus partibus heterogeneis, ita ut minimum unius attingat minimum alterius, adhuc tamen non deſunt multæ partes, quæ ſtrictiori vinculo aſſocientur; Licet enim in ſanguine extracto id experiri, dum ſtrictiori vinculo conſociari inter ſe partem reticularem, & atomos rubras deprehendamus, ſic & pariter ſerum, & albuminoſam partem; Undè concipiendum indiſcriminatim, & non eodem modo vinculationis conſociari humores omnes. Ex hoc deduco partem albuminoſam ſeri per reiteratas circulationes taliter poſſe

mediâ fermentatione, & quassatione inter minima vasa, & præcipuè inter anfractus pulmonum à strictiori unione ab aquea parte sejungi, ut ad reticularem proximiùs accedens, sive id accidat à vi salino-acidarum particularum unionem inferentium, activitatemque lentescentem secum vehentium, sive quod spolietur aqueis granulis, à quibus influidiori statu asservabatur, reticularis & ipsa evadat.

Quamvis teneam doctissimum *Fernelium* affirmantem, incrementum corpori non ex cujuslibet sanguinis copia accedere, sed illius duntaxat, qui fibris abundat, tamen *Willisiana* Academia obviam mihi occurrit, eò quòd in paralysi tabem subsequi deprehendere sit ob succi nervei deficientiam, prout etiam inediâ jugulantur multi ob solam succi nutritii carentiam, cùm in eorum cadaveribus copia sanguinis insit, ratione cujus si sanguis nutriet, non deberent mori.

Horum eventuum facilis est conceptus cogitantibus ad nutritionem promovendam nedum requiri sufficientiam in materia commutanda, sed etiam in parte, quæ debet restaurari; Hinc si reticularem sanguinis partem assignavimus pro materia nutritionis, subdidimus etiam hanc emergere ex succo nutritio; unde in inedia extinctis, licet adsit sanguis, nempè aggregatum omne in humorali massa sub purpuræ apparentia, adhuc tamen ex deficientia alimenti, desideratur succus nutritius, à quo dependet restauratio partis fibrosæ, cui competit nutritio; præterquam quod ex deficientia edulium massa ipsa humoralis spiritibus exhauriatur; unde eorum deficientia importat lentorem parti eidem reticulari, ratione cujus socors redditur ad motum, fluiditatisque characterem amittens incuneari redditur inepta, fluiditas enim in sanguine summè promovetur nedum à parte aquea, sed à motu & spiritibus.

Requiri quoque partium nutriendarum sufficientiam omninò concipimus, fibræ enim, cujuscunque prosapiæ sint, non

non debent esse adeò rigidæ, ut resistentia earum superet potentiam fluidi propulsi, nec adeò laxæ, ut plusquam deceat, superentur à fluidis; unde hunc modum possumus concipere in cachecticis, & alterum modum in paralysi, in qua nisi absoluta fibrarum rigiditas sequatur, tamen quia decidunt fibræ, cùm à tono vigorationis desciscant ob defectum succi animalis, ea ob talem concidentiam augetur in dies renitentia, ut resistentiam imponant fluidis propulsis; unde necessariò aliquam emaciationem subsequi est necesse.

Cæterùm quæ de appositione, assimilatione, agglutinatione, & transmutatione proferuntur, sunt mera verba scholastica, cùm reverà se secundarii humores alimentitii nihil dicant præter inane imaginationis commentum.

Sufficit ergò ut concipiamus ex quacumque parte mediâ calorificâ activitate dissolvi, transpirare, & in auras abire particulas aliquas; unde necessariò sunt concipienda illa spatiola, è quibus particulæ dissolutæ decesserint: Cùmque à cordis impulsu, motu arteriarum, & vi elastica spirituum, & aëris rapidô impetu sanguis impellatur, cogitur intra eadem spatiola præcipuè pars fibrosa præ ejus lentore taliter incuneari, ut pro diversis foraminulis diversa sequatur situra, & diversa configuratio; unde in fibris carneis caro, in fibris nerveis nervus eadem materia apparet, prout in herbis idem nutrimentum evadit acidum in acetosa, amarum in absinthio, sic de cæteris, prout superiùs de arbore innuimus.

His pro opinione probabiliori suppositis non aliam censemus causam totius contabescentiæ sine febre, quam difficultatem incuneationis nedum vitio fluidorum, sed etiam partium nutriendarum, & quemadmodum accusamus fluidorum compagem, quatenus superabundaverit salino-acidis moleculis, sic fibras musculares, quatenus rigiditati addictas compellamus.

Etenim

Etenim ex inversivo ordine totius naturalis œconomiæ ea sequitur labefactationis vicissitudo, ut quemadmodum vitio sanguinis viscerum naturalium fermenta infici possunt, quæ valeant ejusdem sanguinis vitium adaugere, sic vitiata fermenta sanguinem inficiendo possunt sibi ipsis vitiosum incrementum inferre, eò quòd labefactatus sanguis moleculas incongruas inter anfractus viscerum deponendo vitiata fermenta adauget. Utrumque modum causalitatis non inficior posse defendi, cùm incongrua victus ratio possit esse in causa, ut chyli impuriores particulæ inter foraminula glandularum mesenterii depositæ, vel naturale fermentum pervertant, vel constituant præternaturale, cujus particulæ per venas arteriosum genus subeuntes, vel per nervos splanchnicos, intercostales, & par vagum ad cerebrum delatæ diversas tum animales, tum vitales anomalias poris inferre evadunt; verum tamen est, quod massa humoralis plerumque desciscens à debita mistione, vel plus, minusve naturalia fovens recrementa, existit minera, ut ab ea tanquam ab aquilone omne malum consequatur juxta *Hippocratis* Oraculum.

Quonam autem modô ex prænarratis jecerit fundamenta morbus in casu proposito, non est ut facilè decernam, certum tamen est à menstruis suppressis tanquam à causa primordiali ortum duxisse, nam demisso vigorationis charactere in humorali massa ob depressum uteri fermentum potuit taliter balsamica indoles in vitriolicam & acidam commutari, ut præpollentibus solùm acidorum combinationibus probabile est, quod parte aqueâ devictâ, & vinculatâ (eô modô, quô vidimus à chalcanthi spiritus copia totum serum cogi) ea fluidorum fuerit insequuta vinculatio, ut pars reticularis ob strictiorem compagem desciscens à fluiditate inepta extiterit intèr minima partium spatiola incuneari, factâ coadjuvatione à fibrarum rigiditate, quâ imponitur existentia, ut à fluidis lentore insignitis superari haud queat.

Fibra-

Fibrarum autem rigiditatem à ſiccitate omninò deveniſſe credimus, eandemque ſiccitatem ab aquoſæ partis deficientia reſultâſſe concipimus, idque accidere potuiſſe dupliciter ſuſpicamur, vel quòd partes non fuerint humectatæ, vel quòd amoti nòn fuerint ſales alcalizati, & fixi, qui agglutinati, & quaſi ferruminati intrà fibras, & poroſitates carnium, quæ tenaciſſimè adhærentes mediâ humectatione, & ablutione abſorbentur, & per urinarias vias foràs emandantur.

Mirum ergò non eſt, quòd ſpiritu volatili depreſſo, fluiditatem chylo bilis non intulerit; unde pancreatico ſucco præpollente, probabile eſt compactiorem texturam, eamq; ad terminum duritiei fæces obtinuiſſe, præcipuèque, quòd ſiccitas ob fluidorum deficientiam frenum inteſtinorum fibris potis erat inferre, ut non niſi difficilis promoveretur motus periſtalticus, prout apparet manifeſtum, quòd à ſolis humectantibus, & emollientibus fæces educerentur.

Ideò autem immunem à febre extitiſſe aſſerimus, quia cùm febris importet motum auctum, tum quoad localem, tum quoad inteſtinum, textura vinculata ſanguinis reſiſtentiam cuicumque fermento ponit, ne efferveſcentiam promovens utrumque motum augere valeat. Neque militat, quòd in lenteſcente conſtitutione pleuriticâ febres vehementiſſimæ ſuſcitentur, nam id ſequitur, quia ſanguinis viſcoſitas ſuperatur à bilis volatilitate in exaltatione promota, quando enim accidit, ut viſcoſa per attenuationem ſuperentur, tunc majorem rarefactionem obtinent, quàm cætera fluida, ut obſervare eſt in Terebinthina, melle, & ſimilibus; Cùm autem in caſu noſtro ex ſpiritibus concentratis inertia bilis fuerit ſequuta, ſequitur, ut non tam de facili lenteſcentiam ſuperari potis evaſerit.

Quòd autem in talis ſiccitatis tyrannide ſiti non fuerit detenta Patiens, id potuit accidere, quia à lenteſcentibus ſeroſitatibus, quæ exprimi potuerant à glandulis ventriculi, præpediri potuerit vellicatio illa, quæ à ſalinis moleculis illata eſt

in causa, ut per nervos ad cerebrum communicata talem tactionem promoveat, per quam animæ appetitus insurgit, qui nuncupatur sitis.

Hinc inappetentiam pariter concipimus, ne dum ex inertia fermenti haud validi superare glutinosam texturam, ut fibras vellicare potis valeret, sed remur principia constitutiva fermenti defecisse tum penuria, tum vitio: Præ siccitate enim, & præ lentore satis salivali succo præpeditur via, nec non etiam succô acidô per glandulas ventriculi expressô, præscindendo ab eorum vitio, & quemadmodum in dies consequitur præ inappetentia penuria alimenti, sic reliquiæ antecedentis macerationis, quæ maximè concurrunt, & forsan principaliter ad constituendum fermentum satis desiderantur, dum ex paucitate, & vitio inappetentiam diu conservare valent.

An autem Vitriolum Martis potuerit manum præbere ad contabescentiam promovendam, sine ulla suspicione affirmativam partem tuerer. Et ut ordine procedam, non inficior ex quacumque chalybis præparatione etiam ex adstringenti posse superari obstructiones, posse obtundi quodlibet acidum, posse sanguinem refermentari, quatenus obvios sales enormes abripiendo eos vinculare valeat (absorbendo enim operari martialia quæque affirmat doctissimus *Wedelius.*) Quapropter cùm Vitriolum Martis credatur à multis tanquam obstructionum clavis, non possum bilem cohibere, dum concipiunt, id obtineri aperienti activitate. Vitrioli conditio est potiùs sita in energia adstringenti, satisque stipticam conditionem ipsius Vitrioli Martis nedum effectu, & conjecturis, sed sapore discernere conceditur; Igitur si obstructiones tollit, non nisi per accidens operari concipimus, idque dupliciter vel quatenus antecedentem causam compescit, nempe alcalicâ activitate acidum absorbendo, quod est in causa, ut coagulationi disponantur humores, & sic remorari in vasis minimis compellantur; vel quatenus robur addit fibris, quæ vigo-

vigoratæ promptiùs contractioni ſunt addictæ, & ſic faciliùs motu periſtaltico promoto, quod intus vaſa eſt incuneatum, pellitur ſucceſſivè, ut motum obtineat. Hinc aſſerere non vererer chalybeata poſſe potiùs obeſſe, quàm prodeſſe, ſi propinentur, priusquam materia incuneata fluiditati diſponatur; Nam deprehendimus in praxi faciliùs tolli obſtructiones humectantibus, & emollientibus, quàm aperientibus, quia juxta doctiſſimi Neoterici aſſertum, quidquid emollitur per gradum humectationis, ad fluiditatem magis diſponitur. Si igitur materia incuneata ſub lenteſcente, & compacta ſtructura adhuc ſeruetur, ad nihilum valebit roboratio fibrarum deducta à ſtipticis chalybis moleculis, quia materiæ reſiſtentia præ ſiccitate non poterit ſuperari à fibris ſeſe contrahentibus per illam corrugationem, immò compactior evadet eadem materia præ chalybis ſtipticitate magis figente. Hôc poſitô quis inficiabitur fibrarum rigiditatem potuiſſe adaugeri à Vitrioli Martis activitate.

Ex longo lactis aſinini uſu, poſteà caprilli, poſtmodumque muliebris eô nimirum fine, ut maſſa humoralis edulcoraretur, & refermentaretur, ſimulque partes emollirentur, & renutrirentur, deluſa extitit cujuslibet ſpei conſequentia, quamvis manum ad opus præbuerit nedum victus humidus, ſed etiam repetitæ balneationes, cùmque ſemper in dies augeretur maraſmus, verebar certè, ne in balneo moreretur, ut accidiſſe Tiro Imperatori refert *Plutarchus.* Ex hoc intereà conjecturam elicimus, quanta fuerit partium ſiccitas, quanta fluidorum contumacia, & quanta ſpirituum paupertas.

Cùm verò anaſarca ſupervenerit, non alium concipere poſſumus modum, niſi quia cum longo lactis uſu potuerit maſſa humoralis à ſua ſtricta compage laxari, ſimulque ſerum in integrum reſtitui, facilis eſt conceptus, ut ex lacteis particulis ſponte aceſcentibus, licet id obtineri potuerit vel à ſpirituum inopiâ, vel à conſimilibus moleculis, ea fuerit albumi-

nosæ partis insequuta coagulatio, ut expressis granulis aqueis, confusoque & irregulari itinere subsequuto, probabile est, quòd cùm per venas facilis transitus, tum sero in libertatem promoto, cum particulis coagulatio non concederetur, ea fuerit insequuta remoratio, ut anasarchicus character undique per corporis ambitum, inæquali tamen impressione sui præ se tulerit vestigia.

Hinc vidimus hôc annô quemdam Religiosum, cujus tibiæ, & femora anasarchico-ascitica erant, quatenus pulmones undique pleuræ cohærentes hydropem intulêre nedum pectoris, sed & abdominis, cùmque præfocatus obierit, ruptô vase in pulmonibus, corpus exenterandum commisimus, deprehendimusque præter friabilitatem pulmonum, omnimodamque pleuræ cohærentiam cum iisdem pulmonibus, ut diximus, quam inveteratã fuisse satis probat, quòd vix potuerit è sella moveri per annos, quin in difficillimam respirationem incideret, deprehendimus, inquam, ne dum seri copiam in pectore una cum copioso sanguine extravasato, sed etiam ex abdomine vidimus cum copiosissimo sero propulsam materiam albam, simulque continuam, & lentescentem, quàm ab albumine ovi solùm discrepâsse conjicimus, quod illa albidioris erat apparentiæ.

Ex quo tanquam per corollarium deduco, hisce in casibus necessariò esse supponendam seri inæqualitatem, ita nimirum, ut quoad partem concrescat, quoad aliam libertatem obtineat. In modo autem causalitatis non concurro cum iis, qui credunt aquosæ partis fusionem, seu secretionem promoveri ab acidis moleculis texturam lacerantibus; unde ex hoc libertatem aquæ primò, & per se inferri, secundariò verò coagulationem albuminosæ texturæ deduci, quatenus aqueis spoliata granulis compactior reddatur, nam strictior compages deducta à salium acidorum pyramidali figurâ prioritate temporis expressionem aqueæ substantiæ præcedit, quæ expres-

sio

ſio conſequutiva eſt concipienda, ut præter doctiſſimum *Boyle* affirmat quoq; *Hippocr. 4. de morb.*

In tali anaſarchico ſtatu ne viderer penitùs Patientem deſeruiſſe, cùm locus non concederetur purgantibus, nedum præ viribus fractis, ſed quia morbum hunc hydragogis exaſperari, augerique nedum praxis oſtendit, ſed ſatis colligitur ex eo, quod ſint turpia redundantiæ remedia, juxta *Plutarchi* effatum, quia humorum corruptionem, & liquationem promovent, ſyrupum terebinthinatum ſingulô mane ad unciam unam præſcripſimus, ſuper epotô jure parvæ pullæ alteratô radicibus petroſelini, & cichorii, ut balſamica, abſterſiva, & diuretica activitate coagulum diſſolveretur, & ſeroſitatibus iter per urinam concederetur, ut præter ſpem eveniſſe fuimus experti, dum ad libras urina cœperat promoveri, quando potus conſuetus uncias non excedebat.

Auctô intereà urinæ profluvio ſenſim detumeſcentem deprehendimus Patientem, ut tandem penitùs à tumore univerſali evaſiſſe offenderimus, ſtatimque obſervatum habuimus, partes iterum nutriri incipientes, ut tandem ſi non priſtinam extenſionem, ſaltem perfectè nutritam eam viderimus, non ſine admiratione morbum à morbo fuiſſe ſanatum.

Modum verò alium non concipimus, niſi quia ex fluore inſequuto in humorali maſſa taliter circulando fluidæ exuviæ ſtagnabant in partibus, cùm per venas eâ copiâ, quâ per arterias pellebantur, revehi non poſſent, ut humectatione continuatâ in iiſdem partibus taliter fibræ à viſciditate deſciſcere potuêre, ut conceſsò aditu propulſis humoribus, paulatim incuneationi fuerit datus tranſitus, ſimulque nutritioni locus, maximèque cùm in dies potuerit humoralis maſſa edulcorari, & refermentari, in qua refermentationis conſequutione potuit intra anfractus glandularum uteri, & viſcerum adjacentium vitioſas deponere moleculas, quæ præter-

ternaturale constituentes fermentum hystericorum symptomatum iliadem construere potis evaserint, dum Patiens modò fatua absque loquela, modò præfocata, modò aliena alloquens, quin adstantes cognosceret, modò tremoribus affecta extiterit.

Horum intereà symptomatum prodromum unicè dependere censui nedum à spirituum, & succi nervei penuria, verùm etiam à fermentativis particulis, iisque vel spiritus figentibus, si fuerint vitriolicæ, vel explodentibus, si fuerint nitrosulphureæ.

Quamvis verò determinari non possit, num in confinibus nervorum circumcirca uteri anfractus, aliorumque viscerum adjacentium ob vitiata fermenta, vel in cerebri emporio, ejusque cortice eædem particulæ tanquam à mistionis vinculo solutæ depositæ fuerint, non est, quod valeam decernere, cùm utroque modô accidere potuisse suspicamur.

Etenim fatuitas prout spiritus compellat, quatenus fixationi addictos, sic pro causâ agnoscit vitriolicas particulas spiritus eosdem in cerebro figentes, nam prout mentis fatuitas stupiditatem importat, certè cùm mentis sedes in cerebro situetur juxta Platonicam doctrinam, necessariò ibi agnoscenda causa fatuitatis.

Ex eo autem, quòd alloqui non potuerit, etiamsi mente perciperet, quæ alloquerentur, satis arguitur, id fuisse eductum ab incongruis, nitrosisque moleculis intra viscera naturalia latitantibus; quæ in spasmodicas distractiones propagines nervi recurrentis adducentes probabile est, nedum coglanglioformem paris vagi plexum taliter in spasmum coegisse, ut epiglottidis motum inhibentes, vocem ipsam feriari potis evaserint, sed plexum cardiacum adducentes præfocationem intulerint.

Ex confuso intereà phantasmatum agmine, quatenus spiritus animales cum succo nerveo ex vitriolicis moleculis turbulen-

bulentô charactere fuerint insigniti, ea ejusdem mentis alienatio fuerit insequuta, ut adstantium amissâ cognitione, non nisi aliena, eaque sine ordine, & magnâ cum confusione alloqueretur.

Sic spasmodicas procitationes originem obtinuisse remur â nitro-sulphureis combinationibus, quatenus & nervorum irritationem, & spirituum explosionem aptæ natæ sunt inferre: Num autem hæ latuerint inter anfractus uteri, annexorumque viscerum extremitates nervorum afficientes, sive circulando inter cerebri membranas depositæ anomalias primariò in eodem cerebro intulerint, non est, ut facilè determinem, cùm utrumq; accidere posse quilibet non inficiabitur.

Cùm verò balsamicis, dulcificantibus, & refermentantibus obviam iverimus morbo, quamvis hæc symptomata cesserint, quamvisque nutritio augeretur, tamen adhuc num catamenia sunt suppressa, idque non ab alio provenire dijudicavimus, nisi quia uteri fibræ concidentes â sanguineis moleculis mediâ circulatione propulsis, simulq; quia uterinum fermentum adhuc sub prelo depressionis gemit.

Tandem in hisce, quæ fui meditatus, si *Glauci* artem non fuerim assequutus, hoc est, si vera, quæ sint, non probaverim, signum profectò elicitur, sortem haud mihi esse concessam, ut veritatem cum *Epimenide*, & cum *Hippocrate* in somniis viderem, & alloquerer.

[Ex communicatione Illustr. Dn. Antonii Magliabechii Serenissimi Magni Ducis Hetruriæ Bibliothecarii 1688. d. 18. Febr. Vindel. missa.]

OBSER-

OBSERVATIO CCXXXI.

D. THEODORI ZWINGERI.

Mercurii crudi effectus in colica ſpasmodicá à fecum duritie alvum contumaciter obſtruente oriundâ.

QUi medicæ praxi operam ſeduli navant, miras ſubinde deprehendunt affectuum etiam communium facies, negotium haud leve νοσέοντί τε καὶ παρέοντι faceſſentes. Et quamvis plures ſint morbi ſatis periculoſi, ii tamen Medicum nunquam magis anxium reddunt, quàm ubi acerbis ſunt ſtipati doloribus, ægrum ad perpetuos gemitus, clamoresve ſollicitantibus. Cumque in talibus caſibus ſimul anodynorum effectus vel irriti vel ſuſpecti ſiunt, malaque continuò exacerbantur, tum vagabundæ redduntur Medentis cogitationes, ſcientia exhauritur, & aqua hærere incipit: undique conquiruntur experta remedia, ſæpè nulla reperiuntur: quin ultrà, juxta monitum *Hippocratis Sect. 1. Aphor. 6.* ad extrema confugiendum, imò ſi generoſa ſatis deficiunt, nova quoque excogitanda, ex quibus ægri ſalus ſperari poteſt. Atque talibus occaſionibus etiam *Mercurii Crudi*, *Globulorum Plumbeorum*, *Aureorum*, aliorumque remediorum uſus ab aliquot demum luſtris, non ſine ſucceſſu eſt introductus; quemadmodum id exempla plura apud *Ettmüllerum* in *Praxi*; *Henricum à Moinichen* in ſuis *Obſervat.* & inprimis in *Ephemeridib. Noſtris Germanicis* extantia probant. Quid ipſemet circa *Mercurii Crudi* uſum, adnotârim, ſequentia, lectu minus indigna docebunt. Etenim d. XXIX. Novembr. 1687. vocatus ad juvenem 26. annorum, εὔσαρκον, lacertoſum, ad iram promptum, lividæ faciei bilioſo-melancholicum; ab ineunte arti characterum ſuſoriæ, quam parens hypochondriacæ affectioni obnoxius, exer-

exercet adhuc vivus, addictum. Hic pejori indulgens victus rationi, & constipationi alvi, ex duritie fecum obnoxius jam à duodecim annis colicis doloribus, subinde recurrentibus vexabatur: à quibus jam ante quinquennium Lugduni Batavorum adeo malè tractatus est, ut, post superatum cum labore affectum, utriusque manus digitorum paralysin primùm persentisceret, quæ tamen sensim postea, sed tamen non integrè remisit. Ab eo tempore, cùm prudentior nondum factus, diætæ crassiori perpetim insisteret, paroxysmi recurrebant & frequentiores & severiores, usq; dum manus ambas perfecta paralysis occuparet, deinceps immedicabilis. Proximè præterito Octobri mense torminibus istis horrendum in modum affligebatur: dolores fixi eundem semper locum in singulis paroxysmis tenuerunt. Quænam ultimo mali accessu Æger passus, quæque in curatione ipsius acta fuerint, fideliter enarrabo. Prædictâ itaque Novembris die vigesimâ nonâ, ante meridiem ad Ægrum accedens, ipsum deprehendi diris cruciatibus adeo afflictum; ut nesciret, quò se, levaminis impetrandi gratiâ, verteret; non unus sufficiebat lectus, plures omninò requisivit, ut sese ex uno in alterum volvere posset: clamores & ejulatus tantùm non erant continui. Cùm examinarem Ægrum, & in originem atque morem affectus propiùs inquirerem, retulit, quantum inter gemitus licebat, alvi constipationem sibi satis esse familiarem, feces plerumque in globorum duriusculorum formam esse coërcitas, manifesto indicio, intestinorum glandulas sufficientem haud eructare liquorem, ad excrementa diluenda: dixit præterea, se ante triduum iter quoddam fecisse, aëre non tantùm nubiloso, humido & frigido, sed & ob ventorum tumultus existente impetuoso; inque ipso itinere se vinum novum, quod eheu! nimis acerbum & austerum vindemiâ proximè prægressâ in cellas fuit collectum, forsan plus justò immodicè ingurgitâsse; quamprimum enim domum fieret redux, statim colicos advenisse dolores, hypochondria

ſiniſtra pro more occupantes. Ac licet alvus ejusdem diei matutinis horis exonerata fuiſſet, iidem tamen dolores paulatim, ùt domeſtici affeverant, intendebantur; ſitis accedebat ſimul, quam reddebant majorem continui ejulatus, linguam atque palatum exiccantes: quandoque motibus etiam convulſivis exercebantur membra. Incipienti ſic novo familiaris morbi paroxyſmo domeſtici euporiſta ſua oppoſuerunt, clyſteribus iteratis, decocto foliorum ſennæ laxante, & alvum reſeraturi, & dolorum ferociam mitigaturi. Sed in caſſum laborârunt, quin dolores continuè urgebant, nunc intenſiores, nunc remiſſiores, ne momentum quietis ægro concedentes: fiebant interdum adeo atroces, ut per integram domum, ſcalas aſcendendo, deſcendendo diſcurreret, nullibi ſperatum levamen inveniens, ſæpius clamitando conquerens, ſeine Dårme drehen ſich gantz in die Lotſchen der lincken Seiten hinein / inteſtina in hypochondria ſiniſtra, ubi colon alligatum eſt, contorqueri: manum applicans deprehendi reverâ motum quendam inteſtinorum pulſantem, inſtar ſerpentis nunc ſe corrugantis, nunc iterum explicantis. Abdomen, quod alias in colico affectu diſtenditur, in præſenti Juvene magis conſtringebatur; nulli flatus erumpunt; vomitus quandoque accedunt, inprimis, cùm calida aut tepida haurit juſcula, vel ſtomachum potu nimio onerat: clyſteres immiſſi etiam poſt aliqualem moram redduntur integri, ſed ſine excrementis: neque tamen feces hactenus unquam vomuit: adeo ut veroſimile, induratas illas in cellulâ coli, ubi ſiniſtro hypochondrio affixum eſt; hærere tantùm non immobiles: fixus certè hæret ibidem dolor, ac licèt aliis quoque in partibus ſubinde tantillùm doleat, fit tamen illud non niſi per conſenſum: circa umbilicum nunquam dolet; teneſmus ægrum nullus torquet; pulſus adeſt magnus, ac juſtò celerior, haud tamen adeò febrilis: vigiliæ adſunt continuæ; ſomnum anxiè ſollicitat: quando intenduntur dolores, ſæpe ſtridorem dentium invitus patitur, variisque

moti-

motibus convulsivis sciens agitatur: quin & in nupero paroxysmo jam universales convulsiones perpessus est. Ad mitigandum dolorem sæpe abdomen nunc in sublimè attollit, nunc in profundum deprimit; neque tamen levamen ullum sentit, nisi unus, pluresve etiam robustiores viri lateri affecto incumbant, illudque omni vi comprimant. Urinas emittit parcè, easque claras, tenues, & flavas; sudor verò erumpit largior & frequens. Respiratio minus est offensa: anxietas autem præcordiorum subinde simul affligit, vomitu spontaneo largiùs ingurgitatorum cessans. Quæ cùm singula ad animum probè revocarem, judicavi, affectum non esse nisi colicam spasmodicam ortam partim à scybalis excrementorum induratis, atque cellulam coli, ea, quâ Hypochondrio sinistro alligatum hæret, parte distendentibus, partim & à salibus acido-austeris fixis, quæ ob diætam maximè vitiosam cumulata fuerunt, fibrillas nerveas lancinantibus, inque contractiones spasmodicas summè dolorificas cogentibus. Indicationibus hinc probè institutis, & scybala illa loco movenda, atroces dolores mitigandos, atque salia ista acida corrigenda esse censui. Quæ propitio Numine præstiturus clysterem primùm ex decoctione *Herbarum emollientium & carminativarum*, cum *Tabaci foliis* præscripsi, simul ac sequentem mixturam anodynam, duabus dosibus, ante & post meridiem, sumendam suasi. ℞. *Aqu. Meliss.* ℥j. *Aqu. Scabios. Cichor. Menth. Syrup. Cochlear. Citr.* āā ℥ß. *Tinctur. Castor. cum Spirit. Sal. Armon. parat.* ʒiß. *Antimon. Diaphor.* ℈ij. *C. C. philos. præparat.* ℈j. *Laud. Opiat.* gr. iß. *Misce.* Hujus mixturæ priorem partem brevi revomuit, sed alteram retinuit. Pro decocto ordinario bibit *Decoctum Hordei, Folior. Senn. cum Passulis & Succo Apii.* Sub vesperam ejusdem diei reversus, inveni ægrum in eodem planè statu versantem; rejectus est clyster absque successu; neque è reliquis ullum levamen persensit. Curavi injici novum clysterem cum incoctis *Sennæ Foliis* & *Sale Tartari*; & quia decoctum ordinarium

respuit, unicéque limpidam fontis aquam desiderat, suasi simul, ut cum eadem Oleum Tartari per deliquium hauriret. *D. 30. Novembr.* manè in eodem prorsus statu, si non pejore ægrum deprehendi, neque vel momentum horulæ per noctem præteritam dormire potuit: Clyster hesternus quoque rejectus, absque ullius materiæ excrementitiæ dejectione, si flatus excipias aliquot, mucique viscidi intestinorum tantillum. Quamobrem ad sollicitandam magis alvum, serumq; per glandulas intestinales præcipitandum sequens Apozema præscripsi. ℞. *Radicis Scorzoner. Cichor. Rhabarbar. elect.* ãã. ʒij. *Fol. Senn. mundat.* ʒiij. *Semin. Anis. Fœnicul.* ãã. ℈ij. *Cremor. Tartar.* ʒj. *Incis. & contus. coque in q. s. Aquæ fontan. Colatura* ℥iv. *pro dosi sumend.* Sumpsit, sed mediam partem vomitu reddidit, hinc nullum ejus effectum vidi. Clysterem reiterare jussi cum Sale Tartari, frustra; refert, se non sentire, clysterem ad locum usque affectum pertingere. Sumit quandoque nonnulla cochlearia jusculi plena. Nescit amplius liberè aquas haurire, dolet enim inde simul stomachus. Post prandium, quia ob intensissimos dolores unicè flagitabat anodynum, sequens concessi. ℞. *Extracti Castor.* ℈ß. *Cinnab. nativ.* gr. vj. *Laud. opiat.* gr. iß. *Ol. destill. Succin. & Chamomill.* ãã. gutt. ij. *M. F. Pilulæ num. septem*, quæ statim unâ vice deglutiantur. Sub vesperam audivi tantillum opii effectum; sed recruduerunt sub noctem dolores, quamobrem ad emollienda scybala, & eadem simul loco movenda, dolores hinc quoque demulcendos sequentem clysterem iterum præscripsi. ℞. *Radic. Alth. Liquir. Lilior. albor.* ãã. ʒß. *Fol. Alth. Malv. Mercurial. Flor. Chamom.* ãã. Mj. *Baccar. Junip.* ʒj. *Pulp. Colocynth. in pet. ligat.* ʒiß. *Incis. & contus. coqu. in suffic. quant. Aqu. fontan. Colatur.* ℥xiv. *adde Succi Fim. Equin. rec. expres.* ℥ij. *Ol. Olivar.* ℥iß. *Essent. Castor.* ʒiß. *Sal. Tartari* ʒj. *F. Clyster cum siphone statim injiciendus.* Bibit interim subinde de Mixturâ Antispasmodicâ sequenti. ℞. *Aqu. Fœnicul. Melis. Papav. Rhead.* ãã. ℥j. *Syrup. Ros. solut. simpl.* ℥iß. *Liquor.*

C.C.

C. C. Succin. Tinct. Castor. cum Spir. Sal. Arm. par. āā. ℈ij. *Ungul. Alc. præparat.* ʒß. *Misc.* Hauriatur per cochlearia. Eâdem hâc vespera simul suasi Euporiston illud celeberrimi *Dolæi Hassiensis Archiatri*, nimirum *semunciam saponis Veneti in Jusculo solutam.* Cogitavi equidem mecum sæpius de purgante aliquo fortiore, athleticum in haustum redacto, exhibendo, sed quoniam hucusque similia statim revomuit, ac eadem in præcedentibus quoque paroxysmis plerumque in cassum præscripta novi, ad alia deveniendum esse duxi. Sunt, qui tali in casu balnea suadent, ast æger noster semper à balneis pejus habuit. Ego juxta interna præscripta, simul hactenus *Unguentum de Althæa* cum Ol. Semin. *Hyoscyami*, ac *Axungiâ Caponum*, abdomini inunguendum præcepi, super injecto sacculo, emollientium herbarum pleno, ac aquâ simplici incocto. *Die 1. Decembr.* cùm ad ægrum reversus, animadverterem, in pejus omnia ruere, nullâ miserum quiete recreari, alvum adstrictam manere, alîus adhuc Medici opera, ut mihi adjungeretur, petii. Accersitus hinc statim, meo hortatu, *Excellentissimus Pæon noster, Experientiss. nimirum Dn. D. Joh. Jacobus Harderus Anatom. & Botanic. in Athenæo nostro Profess. Celeberr.* Cui cùm statum morbi præteritum exposuissem, ipseque simul præsentem ægri conditionem non sine miseratione mecum cerneret; unanimi consilio sequentia præscripsimus, matutinis hisce horis adhuc integrè hauriendum: ℞. *Mercurii vivi purgati* ℥iv. *Syrup. Violar.* ℥ij. *Aqu. Menth.* ℥j. *Misc.* Quadrante horæ post assumptam hanc potionem, sequentem Clysterem infundi curavimus. ℞. *Radic. Alth. Lilior. alb.* āā. ℥ß. *Fol. Senn.* ℥j. *Malv. Menth.* āā. Mj. *Baccar. Juniper. Semin. Carv.* āā. ʒj. *Incis. & contus. coqu. in s. q. Aqu. font. cujus Colatur.* ℥x. *addantur Succ. Fim. Equin. rec. express.* ℥iv. *Ol. Rutac.* ℥j. *Ol. Chamom.* ℥ß. *Tinctur. Castor.* ʒiß. *Salis Tartari* ʒij. *F. Clyster. statim injiciendus.* Sub vesperam ad ægrum redeuntes, audimus, clysterem aliquot horarum spatio in intestinis hæsisse, sed postmodum sine excremento-

rum successione rejectum. Mercurius quoque vivus, etiamsi æger per hypocaustum ambulando satis se commovisset, mansit, credebatque æger, se eundem circa locum dolentem sub specie frigidi ponderis sentire. Dolorum tamen ferocia multùm remisit, ita ut patiens in lecto blandè quiescere posset. Præscripsimus ad placandos magis spiritus ferocientes, sequentem mixturam ℞. *Aqu. Card. bened. Chamomill. Rosar.* ãã. ℥j. *Menth.* ʒvj. *Globor. Fimi Equin. recent. num.* iv. *F. Infus. per horam in loco tepid. Colatur. expres. add. Syrup. Violar.* ʒvj. *Tinctur. Castor. cum spiritu Salis Armoniac. parat.* ʒß. *Antimon. Diaph.* ℈j. *M. pro dosi hâc vesperâ sumend.* Clyster etiam ex *solo lacte* cum *sacch.* injectus. *D. 2. Decemb.* manè accedentibus nobis retulerunt, dolores, induciis finitis, circa mediam noctem recruduisse, eosque immane quantum ferocientes. Mercurius vivus è corpore nondum prodiit, nullum tamen exinde pravum symptoma animadvertitur; Alvus manet adstricta; imò ne flatus quidem emittitur ullus. Ad laxandum ergo, Mercuriumque è corpore pellendum sequentem æger tulit Mixturam: ℞. *Syrup. Ros. solut. simpl.* ℥iij. *Aqu. Menth.* ℥j. *Spirit. Terebinth.* gutt. xv. *Misc. pro dosi statim sumendâ.* Elapsâ post hujus assumptionem horâ Clyster sequens emolliens & incidens fuit infusus. ℞. *Decocti Rad. & Herb. Emollient.* ℥xij. *Urinæ pueri sani* ℥iij. *Tinctur. Castor.* ʒiß. *Terebinth. Vitell. Ovor. solut.* ℥ß. *Salis Tartari* ʒj. *M. F. Clyster.* Pro potu ordinario bibit jam decoctum *Hordei* & *Passularum*; nulli vomitus adsunt, nulli ructus: sed vires consumuntur, ac paralysis manuum augetur. Sub vesperam audivimus, ægrum ter dejecisse, sed parcam materiam in grana nigricantia, pyrium pulverem referentia, coactam pessimè olentem: nihil autem Mercurii vivi observatum est adhuc prodiisse. Dolores interim pari semper affligunt ferociâ. Ad laxitatem alvi promovendam, simul ac dilaceratas fibras demulcendas sequens est mixtura præscripta. ℞. *Ol. Amygd. dulc.* ℥ij. *Syrup. de Alth. Fernel. Syrup. Papav. Rhead.*

Aqu.

Aqu. Plantag. Chamomill. ãã. ℥ß. *Bol. Armen.* ʒß. *Misc. Hauriatur statim unâ vice.* Haud omissa est Mixtura Cardiaco-Anodyna cochleatim sumenda. ℞. *Aqu. Borrag.* ʒvj. *Scabiof. Chamomill. Plantag.* ãã. ℥ß. *Syrup. Cochlear. Menth.* ãã. ʒij. *Tinct. Castor. cum Spirit. Sal. Arm.* ʒß. *Bol. Armen. ppt. Unicorn. fossil.* ãã. ℈j. *Essent. Opii Langelot.* gutt. vj. Misc. Externè vesica bubula semiplena lacte affecto hypochondrio applicatur. *D. 3. Decemb.* Mane comperimus, dolores aliquantum remissos extitisse, nullum tamen adhuc somnum, quem maximoperè anhelat & expetit, irrepsisse. Mercurius nondum redditus, neque ullius inde adhuc illatæ noxæ apparet vestigium. Mixturæ hesternæ portionem habet reliquam, jussimus ipsam integrè consumere. Vesperi relatum est, ægrum aliquantillo temporis spatio dormivisse; sed redierunt dolores pristinum locum nunquam deserentes: nondum intestina permeavit Mercurius, nec aliud quidquam dejecit alvus. Quia Medicamenta respuit, uniceque somnum desiderat, *Emulsionem anodynam* ex seminibus suasimus, præmisso tamen clystere ex *Lacte cum Terebinth. Vitello Ovi soluta & Sacharo.* *D. 4. Decembr.* Mane Ægrum post transactam sine ullâ tranquillitate noctem, in eodem deprehendimus statu, si non deteriore, nam præter hactenus affligentia symptomata, jam quoq; lassitudo dolorifica omnes artus invasit: subinde quoq; convulsivi motus exagitant miseri juvenis corpus: non dejecit hactenus: sitis, quæ remiserat ex parte, iterum intenditur. Sequentem mixturam tribus distinctis dosibus hauriendam præscripsimus: ℞. *Aqu. Cardiac. officin.* ℥iij. *Chamomill.* ℥iß. *Portulac. Syrup. Rub. Idæi* ãã. ℥j. *Antimon. Diaphor. Bol. Arm. præparat. Ocul. Cancr. ppt. C. C. philos. ppt.* ãã. ℈j. *Misc.* Sub vesperam mirum quantum de doloribus conqueritur; pulsus jam est celerior; motus spasmodici frequentiores evadunt, ex quo domestici vinum concesserunt: Curavimus injici novum clysterem ex decocto emollientium herbarum, & antiscorbuticorum succorum vegetab. admixtione; simul

ac rei-

ac reiteravimus Mixturam anodyno-cardiacam cochleatim ſæpè ſumendam. *D. 5. Decembr.* Mane dolores ſunt intolerabiles, non vomit, non dejicit, ſitis eſt intenſa, ſed neſcit ferre potum ob dolores inde auctos; non ceſſant convulſivi motus; Mercurius adhuc in corpore deliteſcit; Salivæ hinc jam apparet aliqualis copia; eadem tamen limpida eſt, minusque viſcida; Nondum vult admittere laxans: Clyſterem ergo heſternum reiterari juſſimus, in quo tamen ſolvendam præſcripſimus *Polychreſti Salis* ſemunciam; tulit quin etiam ſequentem Mixturam Antiſpasmodicam. ℞. *Aqu. Flor. Til.* ℥j. *Aqu. Pæon.* ʒvj. *Chamomill.* ℥ß. *Syrup. Rub. Idæi. Menth. Pæon.* ãã. ʒij. *Liqu. C. C. ſuccinat.* ʒj. *Tinct. Caſt. cum Spirit. Sal. Armon.* ʒß. *Ungul. Alc. ppt.* ℈j. *Cinnab. Nativ.* ℈ß. M. ſumat ſingulis tribus horis tria cochlearia. *D. 6. Decemb.* Mane refert Æger ſe heſternâ veſperâ poſt infuſum ſibi clyſterem ſcybala plura duriſſima, nucis magnitudinem excedentia repetitis vicibus dejeciſſe, cum aliquâ quantitate materiæ tenacis, viſcidæ, ac portione Mercurii exhibiti. Hinc dolores hypochondrii jam ceſſant, ſitis minuitur, adpetitus atque ſomnus redit, aſt fractæ ſunt quàm maximè vires. Conqueritur jam de copiâ Salivæ, ſed illius nulla acredo, neque tumor glandulas oris obſidet, neq; lingua incraſſatur, quemadmodum aliâs in imminente ſalivatione contingere ſolet. Curavimus infundi clyſterem ex lacte cum incoctione Alth. Chamomillæ, ut & Terebinth. Vitello Ovi ſolutâ atque Saccharo. Suaſimus ſimul continuationem Mixturæ heſternæ. Veſperi notavimus porrò, ſymptomata pacari ſenſim, neque nova ulterius advenire. Quia autem alvus iterum adſtringi videtur, Mercuriusque nondum perfectè exterminatus eſt, ſequentem Syrupum laxantem craſtinâ aurorâ ſumendum ordinavimus, interea autem perget in uſu Mixturæ. ℞. *Syrup. de Cichor. cum Rhabarb.* ℥ij. *Roſar. ſolut. ſimpl.* ℥j. *Aqu. Cardiac. offic.* ʒvj. *Cinnam. Bugloſſat.* ℥ß. *Scammon. Sulphurat.* gr. ij. *Miſc.* Sumatur unâ doſi. *D. 7. Decembr.* ſub veſperam reverſus

versus ad Ægrum audivi, Syrupum Laxativum decies per inferiora purgâsse, quodque reliquum Mercurii vivi in corpore hæsit, simul prodiisse, nullatenus mutatum; si excipias quasdam ejus particulas, quæ nobis videbantur arrosæ. Symptomata remisere omnia, neque Salivæ copia tanta amplius adest: redeunt quoque cum appetitu vires sensim; Sed paralysis jam perfecta manus occupat, miserum reddens Juvenem, & forsitan cum tempore perfectè hypochondriacum factura, cujus affectionis semina à nativitate jam obtinuit, secumque circumtulit. Ad corrigendas reliquias viscidarum cruditatum præscripsimus quotidianum usum succorum recenter expressorum & filtratorum *Apii*, *Nasturtii*, *Beccabungæ*; ut & pulverem absorbentem acido resistentem è *Bol. Armen. Corall.* & *Cancror. Lapid.* Quæ remedia per plures hebdomadas manè atque vesperi cum jusculo capere deberet, triduo vel quadriduo quolibet intercalando *Infusum Rhabarbari ac Folior. Sennæ cum Cremore Tartari.* Crastinâ aurorâ adhuc admittat *Clysterem Terebinthinatum*; Abdomen interim totum *Oleo Chamomillæ & Meliloti hortensis cum Unguento de Althæâ* calidè sæpius ungatur. In diætâ tandem severè injunctum est, ut abstineat ab aêre frigido, ab omnibus cibis acidis, salsis, crassis, ut elixis magis quàm assatis delectari discat; ut ab omni potu austero sibi caveat: ut iram, tristitiam moderetur, ut corpus non nimis exerceat; ne, sudore prolecto, glandulæ intestinorum exsuccæ reddantur: ut pruna damascena cocta frequenter in usum trahat. *D. 8. Decemb.* sub vesperam invenimus ægrum satis commodè valentem, de cujus restitutione ipsimet simul & nobis gratulati sumus. Ad paralysin manuum externè nihil ordinavimus, quoniam judicavimus, interna antiscorbutica id omne, quod quidem ad illam emendandam præstari potest, præstitura; cogitavimus tamen de potu acidularum ad sequentem æstatem commendando, à quorum usu jam aliquoties satis benè habuit. Vi-

ctûs ratione laudabili deniq; severè injunctâ cum voto perennaturæ incolumitatis valediximus.

Historia Affectûs hujus placuit apprimè *Viro Experientissimo atq; Clarissimo Dn. Johanni Conrado Ammanno, Scaphusâ-Helvetio, Medic. Doctori, & Commensali meo Exoptatissimo,* adeò ut Scholion sequens eidem adjicere haud gravaretur; quod cùm lectu dignissimum mihi visum sit, è re fore maximè arbitrabar, & illud Ephemeridibus nostris insertum publico communicare.

SCHOLIUM.

NEscio, an dirus hic affectus curando ægro, an curanti Medico plus facesserit negotii; hoc scio, quod utrique non parum. Morbus erat maximus, acutus, implicitus; Medicus eo non minor, celer, prudens. In publici gratiam diro & duro huic nodo durum æquè cuneum quæram; quo autem eò faciliùs ipsum inveniam, sequenti insistendum erit methodo. Dicam primò, quis affectus fuerit, quis locus & focus, secundò, unde & à qua causa. Tertiò, qualis: quartò, quomodo fuerit curatus. DEUS faveat conatibus!

I. Quis fuerit affectus, quæq; pars affecta.

Dubius sanè hæreo, an morbum hunc debeam appellare scorbutum cum paresi & colica; an colicam scorbuticam, paresi stipatam. Utraque appellatio quadrat; posterior tamen à potiori symptomate desumta arridet maximè, cùm & Viro Excellentiss. placeat. Præsens E. affectus est colica stercoreo-convulsiva, scorbutica, cum paresi inveterata. Utinam omnes morbi ita denominarentur, à parte affectâ; quid enim est colica? dolor coli: sed unde? id pertinet ad differentias. Modo est à stercore indurato, hinc stercorea; modò à sero mucove acri, acido, vel in coli cavo, vel intra ejus tunicas, aut mesocolo hærente, unde flatulenta & spasmodica; subinde

inde utraque hæc causa concurrit, ut hîc. Quærat quis, unde sciam, morbum esse colicam, partemque affectam colon? Resp. ex signis. Præcipuum & pathognomonicon fuit dolor, non circa umbilicum, ut in ileo; non circa lumbos, ut in nephritide; non in epigastrio, ut in cardialgia, sed totius illius abdominis tractus, quem colon emetitur, maximè autem circa flexuram, ubi dolor ob angustiam semper est intensissimus. Signorum alterum petebatur ab actione læsa, alvi scil. suppressione. Si venter homini, benè comedenti, non secedat, feces stagnant, si integra sint intestina; sed ubi stagnarent nisi in colo? Primum est signum morbi, alterum causæ. Sed æger simul fuit Pareticus jam à quinquennio, ex occasione paroxysmi colici? unde? an à colica? non. Est error Medicorum vulgi; dicunt esse à colica, quia fit post colicam. Videtur mihi hîc committi fallacia, quæ dicitur non causa ut causa. Paresis non sequitur colicam, nisi scorbutica adsit intemperies, in qua M. S. est acris, salsa; & tum non tam fit à colica, quàm propter colicam. In colica ob continuos dolores spiritus summè exagitantur, propter hos sanguis acris, plurimisque salinis spiculis refertus, impetuosè per corpus ruit: hæc autem spicula, rapidè mota nerveis hinc inde fibris infixa hærent, & diversos ibi effectus producunt. Si profundiùs adacta fibras continuò pungant, dolores inde & pertinaces spasmi excitantur: musculi autem ob pertinacem hanc causam tam diu stricti manent, ut fibræ tandem & tendines obrigescant, velut à frigore hyberno; & morbus hic contractura Medicis audit. Cùm autem spicula hæc alicubi subitò tam altè in nerveas adiguntur fibrillas, ut spirituum in partem influxus maximam partem prohibeatur, motus ibi, superstite aliquali adhuc sensu perit; decuplo enim plures pro motu, quàm pro sensu requiruntur spiritus: Pareseos affectus hic nomine venit. Quid est Paresis? est interruptus spirituum in partem aliquam influxus, unde musculorum cum flacciditate oritur immobilitas, cum molestissimo subinde

formicationis sensu. Datur Paresis, ubi nullum colicæ adfuit vestigium; novi Nobilissimam Matronam, quæ intemperie sanguinis scorbutica, salsa, muriatica arthritica primò, dein paretica fuit facta. A calidis, acribus & exiccantibus spicula hæc acuuntur, & altiùs adiguntur: à blandis autem, dulcibus & humectantibus solvuntur, & placidè in Massam Sanguineam retruduntur. Rem illustrat diversus, quem pruina edit, effectus, prout vel à Sole, vel à nebulis funditur.

2. *Unde, seu à qua causa.*

Evolvendæ hîc sunt præsentis morbi causæ, cùm remotæ, tum proximæ. Proxima fuit κοπροςασία, seu fecum induratarum cum muco austero acido in coli cavitate stagnatio, maximè circa ejus flexuram, ubi tubus est angustissimus: hinc membranæ admodùm sensiles irritantur, imò ob motum peristalticum, tum vehementiorem, non raro adteruntur, & lacerantur. Quia autem feces circa coli flexuram, non ob situm tantùm, sed angustiam, omninò ferè subsistunt; peristole autem magis magisque, ob lacessitos spiritus desuper premit & urget, intestini tubus valdè infarcitur, dolorque ob continuum adtritum oritur acerbissimus, & ad desperationem ferè adigens. Malum autem plurimùm auctum fuisse credo à sanguine salso, seroso & acri, inter coli tunicas geminam ob causam effuso, 1. propter distensionem, & continuos spasmos, spirituumque lacerationes; 2. ob concitatissimum totius Mæ. Sæ. motum; (hoc est constantissimum, in magno dolore, irâ aliisque affectibus ut spirituum motus fit major, sanguinis, & reliquorum humorum motum inde augeri) sic enim facilè potuit fieri, ut tenue & salsum serum in loco, jam affecto, hæserit. Quæritur, cur scorbuticis, hypochondriacis & melancholicis alvus tam crebrò sit adstricta? Resp. Digestionem, seu ciborum in ventriculo solutionem fieri debere in humido quodam spirituoso, sicut fit eli-

xatio

xatio in culinis: in his autem cibi non blandè in chylum elixantur, sed assantur, & ab austero, acido vel nimis salso ventriculi & pancreatis succo velut in siccam & nigram scobem comburuntur, quæ facilè in durissima scybala glomeratur, & colon obstruit; mulierculæ nostræ non ineptè dicunt, ihr Koth/ salv.hon. sey verbrannt. Causa tam colicæ, tum Pareseos antecedens fuit sanguinis, ut dixi scorbutica & salsa intemperies: causæ autem hujus, colicæ & Pareseos remotæ fuerant varii circa res non-naturales commissi errores. Æger, ut audivi, strenuus erat potator, cibos piperatos, salsos, carnesque fame induratas frequenter & largâ manu sumebat, & simul iræ plus nimiùm indulgebat: quid mirum, si paucus inde, at acris & salsus generatus est chylus, ex hoc talis sanguis; qui cùm admodùm spiritibus fuerit pauper, non nisi innumera in ægrum mala redundare potuerunt; omnes enim actiones, digestio imprimis, turbabantur, cibique tantummodò arrodebantur; queî aliter fieri posset, ubi blandi succi; & spirituum ad opus hoc summè necessariorum, adest penuria? Et sic malorum catena cohæret. Quia autem quavis in ira, non secùs ac à dolore, animæ enim dolor est, sanguinis motus, modo in Disput. m. inaugur. tradito, multum intenditur, & ejus subindè particulæ adeò franguntur, ut phthisis inde sequatur, facilè est concipere, quòd tenuis hic & acris sanguis ex levi causa in partem aliquam decumbere, spiculisque suis, infixa ad instar spinæ, nervorum fibras pungere, & molestissima producere symptomata potis sit. Faciliorem & uberiorem materiæ morbificæ proventum promoverunt tum iter, quod æger brevi ante paroxysmum, tempestate pluviosa, turbulenta, suscepit; inde enim insensilis transpiratio, in ejusmodi intemperie summè necessaria, prohibebatur: tum vinum, quod plenis in itinere cyathis hausit austerum, hornum, in hoc affectu semper sollicitè vitandum; ob asperas enim & crassas particulas facilè ciborum, non sufficienter coctorum, particulis adcrescit; cumque iis crassiora adhuc corpuscula constituit,

tuit, quæ lactearum oscula ingredi nescia, magna in colo copia adgesta stagnabant, idq; ad se invicem accedentia obstruebant, & sensiles admodùm ipsius tunicas asperitate suâ irritabant.

3. *Qualis fuerit morbus.*

Dicendum jam tertiò, quibus hic morbus stipatus fuerit symptomatis, & quomodo tum à causa morbifica, tum à se invicem dependeant. Morbus fuit dolorosa coli obstructio; causa stercora dura, adusta, & mucus austerus acerbus, ab his pendebat dolor, ab hoc reliquorum symptomatum congeries: sed res dilucidè magis est exponenda. Dolor fit, cùm spiritus alicubi, à qua causa, cùmque id fiat, nihil refert, justò vehementiùs moventur, irritantur, & molestè afficiuntur, unde tristis admodùm in mente excitatur idea, quæ voci cuidã alligatur, quam dolor appellare Latinis placuit. Hujus doloris causa, fuit continua coli irritatio; unde? à fecibus adustis, duris & acribus, in colo hærentibus, & ob concitatiorem peristolen ejus latera dolorosè fricantibus. Propter perpetuum hunc dolorem natam fuisse inflammationem, nullus dubito, quæ valdè eum fovit, & egregiè auxit. Antiquorum est delirium, dolorem adtrahere humores: sed quare? quomodo? unde? est illusio; ab infixa alicubi spina spiritus inordinatè admodùm moventur, nervulique dolorosè crispantur; unde, ob multiplicem nervorum consensum fibrarum oriuntur spasmi, venarum pressiones, sanguinis in parte retenti stagnatio, quæ inflammatio audit. Non rarum, à paronychia totum brachium dolere, & ob allatam modò causam inflammari. De Paresi plura dicere jam supersedeo, cùm dixerim suprà, nec præsentis, sed dudum prægressi, morbi fuerit symptoma. Si thermæ aut Piperinæ, aut Badenses eam non curent, actum est. Jam accedendum ad alterius symptomatis symptomata, doloris scilicet; ab hoc enim vel si mavultis propter hunc reliqua oriebantur. Sed quomodo? Tenendum, ut

ut in Disput. m. inaugur. dixi, sanguinis in motu anomalias sæpè sæpiùs pendere à præternaturali spirituum motu; si est concitatior, est & sanguinis, sin secùs. Inter cætera symptomata primas tenebant, sitis molestissima, intensissimus totius corporis æstus, & convulsiones cum vigiliis: omnia certè soboles erant rapidissimi spirituum, &, propter hos, sanguinis motus. Sitim quod attinet, orta videtur propter rapidiorem acris & muriatici sanguinis motum; inde enim fieri potuit, ut copiosa salina spicula, sicut aliis in partibus, ita in linguæ fauciumque membranis altè satis infixa hæserint, quæ nerveas ibi fibrillas quodam modô commoverunt; sitificus autem iste motus, ad sensorium usque, si quod est, delatus, certam in mente doloris speciem excitavit, quam sitim appellamus. De mordaci corporis æstu eodem se res modô habet; si enim acris scorbuticorum sanguis ob aliquam causam solito movetur rapidiùs, ut movetur à levissima, contingit, ut turgens massa tam citò per angustissima vasorum oscula transire nequeat, tum ob parvam ibi moram vasorum tunicas, nerveasque partium fibras, aculeis suis leviter pungit, spiritusque incolas magis vel minùs exagitat, unde vel levis lenisque calor, vel magnus oritur æstus: hinc ratio patet, cur scorbutici, aliique quibus sanguis & acris, omnium incalescant citissimè. Si pars aliqua dolet, sanguini perindè est, ac si ollæ, aquâ plenæ, subderetur ignis; aqua ob subtilissima & summè mobilia ignis corpuscula, quæ non saltem cum ea se miscent, sed & crassiores ejus partes exagitant, ebullit & fervet: ita & sanguis, si nimis à spiritibus moveatur. Pulsus quoque magnus & frequens soboles erat convulsivi cordis motus; ob tantum enim dolorem, quantus hic fuit, spiritus sine legē & ordine per totum corpus disjiciuntur, & plus quàm naturalem, aliquandiu vigorem motus organis inspirant. Sunt & quædam dicenda de vigiliis & convulsionibus, quæ eandem agnoscunt causam, auctiorem scil. spirituum motum. Vigiliarum causa ad oculum patet: Somnus fit, cùm blanda & pla-

placida ſpiritibus quies conceditur; ſed in ægro noſtro quomodo quieſcere poterant, quibus nullæ concedebantur induciæ? ſemper enim ſtimulabantur, & in violentos motus concitabantur; ſic impetuosè per motus ſenſuumque organa ruentes ſemper ea inflabant, in quo vigiliarum ratio conſiſtit. Quod ad convulſiones res paulò videtur intricatior. In dolore fiunt ſaltem convulſivæ nervillorum criſpationes in iis partibus, quæ dolent: ſi autem motus hic in longum & latum diffunditur, id verò fit in inſtante, dolor inde fit major, & partes vicinæ ſæpiſſimè convelluntur. Hinc patet, in dolore convulſivum quoque, aut criſpatorium potiùs, eſſe motum, at levem & unius ſaltem alteriusve fibræ. De motus convulſivi, propriè ſic dicti, propagatione res ita habere videtur. 1. Spiritus vehementer alicubi agitantur, & moleſtè afficiuntur. 2. Motus inde tremulus & nerveis fibrillis inducitur; hoc namque tenendum, motum ſpirituum, & eos continentium fibrarum, eſſe reciprocum, h. e. ſi commoventur ſpiritus, moventur & fibræ, & contrà. 3. Ope hujus tremoris nervi quoque vicini pari modô moventur, cumque nervis ſpiritus. 4. Si tremor hic tam ſit vehemens, ut ad cerebrum usque propagari, & tenerrimas ejus fibrillas concutere poſſit, ut fit in epilepſia per συμπάθειαν, quicquid ſpirituum adeſt, magnâ vi exploditur. Cùm itaque ſpiritus ita copiosè & impetuosè per vaſa ſua nervos ruunt, non ſolùm nerveas fibrillas, in muſculis frequentiſſimas, admodùm inflant, ſed ſanguinem, valdè ſimul exagitant. Spiritus enim violenter adeò moti per nervulorum extrema elabuntur, ſeque ſanguini & reliquis humoribus miſcent: quia autem conſtant, particulis ſummè mobilibus, eos fundunt, ſcil. eorum partes confringendo; hinc non ineptè dolores dicuntur humores reddere acriores; hæc quoque eſt cauſa, cur à doloribus vires adeò atterantur. Sanguis ita rapidè motus, inque muſculos delatus, fibras ſpaſmodicè jam affectas magis adhuc irritat: hæc autem arctiùs ſe ſtringentes, venulas premunt, unde

unde ob ſtagnantem ſanguinem muſculus fit tumidior, brevior, partem adpenſam ſecum trahit, rem illuſtrat penis erectio. Hæc in genere de convulſionibus dicta, nullô negotiô ad ægrum noſtrum referre licet: dicendo, nervos coli, ubi fuit focus & locus morbi, adeò tum in fecibus duris, tum à ſanguine acri, ſeroſo, intra tunicas ejus ſtagnante, fuiſſe laceſſitos, ut, ob violentiſſimum iis ſpirituum motum, totum nervoſum ſyſtema concuſſum, parteſque tum locô affectô vicinæ, tum ab eo remotiſſimæ, magis tamen & violentiùs illæ præ his, fuerint convulſæ. Maximè dolor ſæviebat in abdominis viſcera, colon, ileique partem, peritonæum cum adhærentibus muſculis non fuit immune, magnô enim conatu introrſum fuêre retracti: atrociter imprimis convellebatur meſocolon & meſenterium; his convulſis, ordinariò inteſtina intricantur, & ferè confunduntur, ut in volvulo: ſi enim ejus fibræ verſus centrum retrahuntur, fieri aliter nequit, quin inteſtina limbum ejus cingentia mirè convolvantur, non ſecùs, ac ſi marſupii os funiculô contrahitur; imò & ipſe æger conglomerata inteſtina in ſiniſtra hypochondria detrudi ſentiebat. Denique & æger expertus eſt ſymptoma, quod modô deſcribtô videtur quidem contrarium, ferè tamen eſt idem, & ab eâdem causâ. Symptoma fuêre borborygmi & abdominis inflatio: res autem ita ſe habere videtur. Motus periſtalticus alicubi fit concitatior (ſemper enim, ubi flatus adſunt, ſpaſmi præcedunt) aëremque, in inteſtinorum cavo contentum, mucô involutum velociter ſecum rapit, non ſecùs ac ſi quis ſtrictâ manu inteſtina aëre plena premeret: ſi autem inteſtinorum tubus ob ſpaſmodicam ſtricturam aliquô in loco eſt arctus, (fieri enim poteſt, ut ſyſtole diverſis in locis incipiat) tum deorſum volutus, perque has anguſtias bullarum ſub forma truſus, ruptis bullis ſtridulum quoddam murmur edit; non ſecùs ac ſubindè fit in difficili reſpiratione. Inteſtina autem ita inflantur; fit interdum, ut, dum fibræ eorum rotundæ, ut & vicinæ meſenterii ſpaſmo-

dice undique afficiuntur, quælibet earum partes summo cum dolore, fibrarumque & spirituum laceratione à centro suo resiliant, æque ac cum parvus & arctus hominum circulus in longiorem se expandit: simul autem aêris bullæ, muco obductæ, subito, veluti in antlia pneumatica expanduntur, ruptæque borborygmos scorbuticis & hypochondriacis familiares excitant; eorum venter continuo fere mugit, &, ob frequentes intestinorum inflationes, intumescit. Incumbentia autem abdomini pondera, quatenus dolorosas has fibrarum à centro digressiones impediunt, dolorem tantisper levabant; sed inde æger vomuit, ob inversam περιστολήν. Iliaci stercus nunquam vomerent, utut intestina dolerent, nisi motus eorum peristalticus inverteretur: invertitur autem cum ad modum est concitatus, at in medio itinere in aliquod obstaculum impingit, ut pergere nequeat; id quod fit multo repleta stercore sint intestina, aut alicubi constricta. Quid motus convulsivus, si quid ejus torrenti obstet, valeat, expertus novi; cum enim aliquando manu sinistra tremerem, & tremorem cohibiturus, digitos extendere manu altera conarer, en subito motus invertitur, aura, ut dicunt, frigida caput petit, & ego instar epileptici concidi.

4. *Quomodo fuerit curatus.*

Ultimum, de quo dicenda quædam habeo, est morbi hujus cura. In quovis morbo probe consideranda sunt duo, materiale & formale. Materiale est id, cui vitium inhæret, formale autem ipsum vitium, quod inhæret. Materiale illud vel facit ad corporis constitutionem vel non: Si ad eam pertinet, sui semper conservationem postulat; si non, ablationem: formale autem nunquam non sui per contraria correctionem desiderat. Et hoc est fundamentum methodi medendi, & medicinæ cardo. Sic in plethora considerantur duo; Materiale, seu id, cui morbus inest, sanguis: qui, cum

cum sit pars corporis, sui in eo conservationem postulat: alterum formale, sive ipsum vitium, quod sanguini adest, abundantia; quæ indicat depletionem. In affectu nostro itidem ad duo erat attendendum; Materiale, quod fuere feces; quæ cum sint res, ad corporis integrationem non necessaria, sui è corpore excretionem indicabant: formale fuit fecum durities, quæ emollitionem flagitabat. Symptomata ita, tum mediate tum immediate à morbi causa pendebant, ut satis iis facere fuisset supervacaneum; illa enim remota, sponte hæc evanuerunt. Et sic habebantur remedia, feces emollientia & evacuantia: hæc autem præter rationis entia nihil sunt, si materia medica, ad obtinendos hos scopos necessaria, nesciatur. Quomodo scietur, nisi circumstantiæ eam determinent? Determinant autem circumstantiæ & materiam ipsam, & rectam, ea utendi, rationem: quæ materiam medicam determinabat, fuit ipsa materia morbifica, ejusque affectiones; quæ autem rectum usum, fuere ægri temperamentum, locus affectus &c. illa determinabat medicamenti qualitatem, quantitatem, & formam; hæ opportunitatem, locum & ordinem. Hæc qui nescit, infans est in arte, & ἀμίθοδος. Quale igitur indicabatur medicamentum? proprium, seu tale, quod feces induratas solvere, & è corpore exterminare posset; feces aliud requirunt menstruum, quàm calculus, aut aliud quid p. n. durum. Ab initio statim rei videbantur accommodæ plantæ, ita dictæ, emollientes, carminativæ, cum tabaci foliis; ab his, utpote quæ partes habent alias flexiles, alias auctiores & stimulantes, plurimum sperabatur auxilii. Quantum postulabatur medicamentum? sufficiens; si non una, repetitis tamen vicibus. Formam quod concernit, feces duræ, solidæ requirebant fluidum quid. Cur? quia feces in plures ante minores confringi debebant partes, quàm poterant excerni. Omnia dura, cum in minores partes confringuntur, vel funduntur, vel contunduntur: feces contundere in intestinis erat impossi-

 bile,

bile, debebant ergò fundi, non igne, sed fluidis, idem, quod ignis, præstantibus; eorum nempe particulæ tenues, mobiles facile durarum sese fecum poris, admodum laxis inserunt, earumque partes male ligatas, ipsarum interstitia subeundo, à se invicem divellunt. Triplex adhuc agitabatur quæstio, quo tempore, cuinam parti, & quo ordine adhibenda essent indicata medicamenta. Cum materia morbifica eodem modo, & semper, affligeret, quodvis tempus videbatur opportunum, quo enim citius, & melius; nec electioni datur locus, nisi ubi materia hodie aliter, aliter cras movetur, ut in febribus intermittentibus, ciendis mensibus &c. Quærebatur porro, cuinam parti applicanda essent medicamina; an foris, an intus, an per superius, an inferius guttur: litem dirimebat pars affecta, ad quam ab utroque gutture aditus patebat; indicabatur itaque, utrinque esse agendum; per superius quidem danda talia, quæ novæ materiæ proventum prohibeant, malum austerum, acidum in ventriculo & intestinis solvendo, & edulcorando, totumq; sanguinem corrigendo, & simul coli tubam infarcientes feces, ejusdem membranas mundantem sanguinem solverent; per inferius autem emollientia, feces duras fundentia, & coli peristolen excitantia. Cum itaque per os & anum materiam morbificam aggredi licuit, quærebatur, quinam servandus ordo, quæque ineunda esse via. ℞. brevissima, tutissima, per anum, clysmatibus. Licet prius superior fecum pars fuisset soluta, excerni tamen nequivisset; obstitisset enim inferior nondum soluta. Quo igitur duræ feces melius, & ab utraque parte solverentur, injectus primo fuit clyster, ex emollientibus, incidentibus; data quoque fuit mixtura, quæ mucum acidum austerum corrigeret, fecum portet, funderet, & spirituum ferociam reprimeret: at frustra utrumque, neutrum enim affectam partem attigit; clyster, ob crebras coli rectique spasmos, brevi sine fœnore fuit excretus; Mixturæ media pars, ob inversum ventriculi motum, vomitu fuit rejecta,

jecta, reliqua non sufficiebat. Quia autem eædem semper indicationes urgebant, iisdem quoque indicatis satis eis fuit faciendum: πάντα κατὰ λόγον ποιέοντι, μήδε κατὰ λόγον γινομένων, οὐ δεῖ μεταβαίνειν ἐξ ἑτέρου ἐφ' ἕτερον, μένοντος τοῦ δόξαντος ἀπ' ἀρχῆς. Dabatur pro juvanda fecum solutione hordei decoctum cum apii succo; dabatur & Sal Tartari cum potu ordinario eundem in finem, sed incassum. Sub vesperam infundebatur iterum clyster; repetebatur mixtura modo dicta, sed irrito conatu; quicquid enim fluidi mixturæ inerat, ante per lacteas resorbebatur in sanguinem, quam per tot mæandros & gyros affectam partem attingeret; nec clyster eo potuit usque pervenire. Nihilominus verissimum est Hippocr. effatum, πάντα κατὰ λόγον & quare D. xxx. Novembr. propinabatur ægro infusum ἐκκοπροτικόν, sed ne hilum profuit, maximam enim partem revomuit. Interim feces magis indurabantur, dolores intendebantur, constipatio fiebat pertinacior, ventriculique nervuli, ob crebras succussiones, teneri adeo evasêre & sensiles, ut à levissima irritarentur causa. Hinc & ægro licet egregie siticuloso, ab omni potu erat abstinendum, nisi molestissimos ventriculi spasmos vellet experiri. Quo autem dolores hi mitigarentur, ægerque bibere iterum posset, dabantur pilulæ antispasmodicæ, anodynæ, quæ ferocientium spirituum motum sufflaminent, à quibus paulò meliùs habuit; at non diu, sub noctem dolores recruduere. Injicitur iterum clyster, ex emollientibus, paregoricis antispasmodicis, & quidem cum syringa, ut ulterius eat. Sed quoniam, ipsius ægri testimonio, clysteres hactenus ad affectum usque locum non pertigere, aut siquid pertigit, leviter saltem fecum superficiem alluit, nec eas pervasit; quare D. 1. Decembr. invertendus videbatur medicamentorum ordo, & tentandum, quo pacto feces, ab infra insolubiles, desuper potissimum solvi possint. Huic rei accommoda videbatur materia quædam fluida, quæ nec

lactearum oscula subire, ne vomitu rejici posset; talis æstimabatur Mercurius vivus. Ejus ergo dabantur ℥iv. cum Syrup. Violar. horæ quadrante post iterum infunditur clyster; neque tamen ab uno, nec ab altero æger dejicit; verum dolores aliquantum mitigantur. At τοῖσι παρὰ λόγον κουφίζουσιν οὐδὲν πιστεύειν; proin dabatur mixtura, materiam morbificam corrigendo, & temperando, anodyna: quæ quidem acidum tenacemque ventriculi & intestinorum mucum incidit, & mitigavit; cum autem in sanguinem prius per lacteas transiret, quam partem præcipuæ affectam attingeret, impedire non potuit, quin dolor postridie, quæ fuit 2. Decembr. recrudesceret. Eodem datur per superiora blandum laxans, & intestina modice stimulans, simul & duras feces solvens, per inferiora propinatur clyster; neutrum revomuit æger; illud tamen, ut omnia, hactenus per os exhibita, nil fere egit, hic autem inferiorem fecum, præ siccitate jam hiscentium, partem subingressus, eam, velut in granula formatum, extra corpus secum rapuit. Si laxans quid egisset, supremam fecum partem cum Mercurio dejecisset; dejecisse autem inferiorem, ex subsecuto, quatriduo post, Mercurio, & fecum reliquiis patet. Quia autem maxima fecum pars in colo adhuc hærebat, dolores parum à terna dejectione fuere mitigati. Datur iterum mixtura ex lubricantibus, paregoricis & suaviter lenientibus, & alia itidem ex demulcentibus & anodynis; illa unica vice sumenda, hæc repetitis & cochleatim. Externe inunguntur, quæ blandis & rotundis suis particulis irritatas abdominis & intestinorum fibras demulcerent, & doloris sensum obtunderent. Quibus medicamentis id obtentum fuit, ut æger D. 3. Decembr. magis esset tranquillus: nec tamen dormivit, nec dejecit; eadem repetuntur medicamenta. Sub vesperam, furente iterum dolore, datur emulsio anodyna, & clyster ejusdem naturæ, & si-

& simul incidens : at spiritus longe vehementius agitabantur, quam ut eorum motus aut potius furor, ab hisce potuerit sufflaminari. D. 4. Decembr. Spiritus lacessiti, & propter eos sanguis, tam enormiter movebantur & distrahebantur, ut reliqui spiritus corpori sustinendo, & artubus movendis fere essent impares; Unde lassitudo illa, quæ ob sanguinem acrem, si violentiùs justo moveatur, extra vasa sua effusum, & nerveas fibrillas pungentem, dicitur ulcerosa, scorbuticis admodum familiaris. Nec emansere convulsiones, ob rationem supra datam. Non dejicit æger, & horrendum in modum sitit. Pro spirituum refocillatione in usum vocatur mixtura fragrans, aromatica. Cum unctione pergitur: omnia ne hilum quidem profecêre. Vesperi, quo tempore communiter morbi, ob impeditam aliquantum transpirationem, exacerbantur, atrocius, quam hactenus, affligebant; unde pulsus maximus, & motus convulsivi. Injicitur iterum clyster, qui tamen absque fœnore fuit rejectus. Cochleatim propinatur mixtura ex fragrantibus aquis cum acido granator. syrupo, pulverib. acidi vires egregie aliàs invertentib. & anodynâ opii tinctura: sed tantus fuit spirituum furor tantaque materiæ morbificæ pertinacia, ut medicamenta non magis prodessent, ac si lapidi fuissent superfusa; omnia in pejus semper ruebant. D. 5. Decembr. morbus est in vigore, & dolores sunt intolerabiles; moveri enim materia morbifica cœpit. Ob spiritus summe furibundos totus intestinorum tubus, à gulæ extremo ad anum usque, adeo constringebatur, ut nec feces, nec flatus, nec ructus emitti, cibus autem potusque non nisi magno cum labore & difficultate possent admitti; ob eandem hanc stricturam feces aliquantum, sed intolerabili cum dolore, promovebantur versus rectum. Ob rationem, supra allatam, convulsiones quoque ingruunt frequentiores. At interim à restagnante in inte-

inteſtinis Mercurio plurimæ particulæ in ſanguinis maſſam tranſierunt, quæ, utpote ſummè, ob rotunditatem, mobiles, tam ſerum ejus fundendo, quam oris glandularum ductus nimis reſerando, copioſam ſatis ægro ſalivam moverunt. Non autem oris tantum, ſed & inteſtinorum glandulas Mercurii vim expertas fuiſſe, teſtantur 1. mucus copioſus poſtea cum ſcybalis excretus; 2. inſequens teneſmus. Iterum infunditur heſternus clyſter, cum ſtimulo, ſalis ſcilic. polychreſti ℥s. ordinatur & mixtura, ſpirituum penuriæ conſulens, ex ſpirituoſis, volatilibus, anodynis. Tandem, favente Deo, pertinaciſſimus hic morbus ſolvebatur; at unde? An à mixtura? An à clyſmate? A neutro penitus: Unde igitur? an à Mercurii pondere? nec ab hoc; æque enim ab initio grave fuerat, quam nunc, imo gravius. Unde tandem? Utinam Autores ad juvantia melius attendiſſent, eorumque hiſtoriam accuratiorem ſcripſiſſent, nec ſtatim dicerent, eſt poſt hoc, E. ab hoc. Quod Mercurii ponderi tribuitur, potiori jure aliquando, non dico ſemper, tribui debere videtur ejus vi ſerum fundendi, & obſtructos glandularum poros recludendi; ſic enim plurimum ſeri in oris & inteſtinorum glandulis à ſanguine ſequeſtratur, & feces tum à copioſa deglutita ſaliva, tum à tenuiori, ex inteſtinorum, pancreatis, & forſan jecoris glandulis emulcto ſero commodius, quam ab ullo clyſmate ſolvi poſſunt: quod & hîc accidiſſe pro comperto habeo. D. 6. Decembr. æger ſatis jam bene ſibi eſſe dixit, & retulit ſe heſterna veſpera aliquoties ſcybala, in lapidem fere indurata, & muco tenaciori involuta cum Mercurii portione dejeciſſe, unde dolores remiſerunt, & nihil non commodi in ægrum redundavit. Sedabatur ſitis, redibat appetitus, ceſſabat dolor, ſed vires, ob continuas hactenus ſpirituum diſpendia, admodum erant attritæ; brevi tamen ſperabantur rediturae. Conqueritur adhuc æger de teneſmo

nesmo, & salivæ abundantia, ab eadem utrumque causa, à Mercurio scil. sanguini mixto. Pro acriusculo recti intestini muco injicitur clysma abstergens, & acredinem temperans. Tandem boni est Medici, devicto morbo commodam victus rationem præscribere ægro, ut, si fieri possit, bis ad eundem scopulum non allidat. Medici huic suaserunt, & quidem optime, diætam, scorbuticæ & muriaticæ sanguinis intemperiei adversam: prohibent omnes cibos duros, nimium salsos, omnia muria condita, vinum hornum, austerum cane pejus & angue vitare jubent, ut & aërem frigidum, nec minus iram, in hac intemperie nunquam innocuam. Quo autem tutiùs iretur, zur Fürsorg dicunt nostrates, continuabatur hesternæ mixturæ usus, proque exturbandis fecum & Mercurii, si quæ in coli cellulis adessent, reliquiis dabatur purgans, ex Syrup. de cichor. c. rhab. & Scammon. sulphurat. â quo decies dejecit, &, quicquid restitabat, excrevit: quædam autem Mercurii portiunculæ videbantur corrosæ, seu mortuæ, non à fecibus, sed saliva, deglutita, & sero acriusculo, quod intestinorum glandulæ satis stillabant copiosum. Sic symptomata ad unum remisere omnia, & vires redierunt, quibus redeuntibus, integre æger convaluit.

[*D. Joh. Conradus Ammannus.*]

OBSERVATIO CCXXXII.

D. THEODORI ZWINGERI.

Cordis Palpitatio diuturna à Polypis in utroque cordis ventriculo enatis producta, lethalis.

PUella tredecennis, ingeniô prædita felici, judicioque pro ætatis ratione admodùm eximio, staturâ decenti, nata Parente hæmorrhagiis narium frequentibus obnoxio, tandem hecticâ febri Juvenis adhuc prorsus exanimato, probè nutrita, & educata; à primo ortu aliqualem cordis palpitationem, cui & Mater, & Avia Materna adhuc dum viventes obnoxiæ existunt, patiebatur; vivebat interim alacris, nutriebatur, augebatur rectè. Fratres habuit duos hecticâ cum palpitatione consumptos. Ad annum surgens ætatis quintum, narium hæmorrhagiâ primùm correpta est; quæ deinceps subindè rediit, sæpèque cum virium notabili prostratione. Patre hinc è vivis excedente res cœpit esse angusta domi, curtaque supellex, Diæta, quæ lautior atque laudabilior hactenus fuit, tum fiebat deterior: salita, fumô indurata, olera hortensia similiaque in deliciis habere oportebat. Tum verò frequentius urgere cœpit prædicta Hæmorrhagia palpitatioque augeri. Ad Hæmorrhagiam itaque & sistendam & præcavendam, nescio quô consiliô, iis utebantur, quæ sanguinem inviscare & incrassare poterant: Quibus equidem id præstitum, ut nec ita frequenter recurreret, nec ita larga ampliùs esset. Sed postmodùm incipiebat puella quandoque dyspnœâ vexari, majorique cordis palpitatione: non curabant tamen hæc, quoniam brevi semper remittebant, si non ex toto, saltem ex majori parte, symptomata. Inter hæc Buccarum color hactenus roseus, sensim lividè rubicundus evadebat, quò licèt subindè magis

magis naturalis redditus sit, semper tamen redibat, præprimis ubi cordis palpitatio cum aliquali respirationis difficultate urgeret: tandem color ille lividus immutabilis fiebat. Quô notatô, Mater & Propinqui jam non internam corporis labem attendere, sed unicè buccarum tristi colori medelam quærere tentabant, undique suscitantes, conquirentes remedia istic malo profligando idonea, quæ dum, nullâ observatâ rectè medendi ratione, in usum studiosè vocarent, externè imprimis applicata, origo interim & causa singulorum symptomatum profundiores in corpore radices egit, deinceps, uti in sequentibus patebit, inextirpabiles. Etenim ante biennium, & quod excurrit, cùm primùm puella ad me adduceretur, ut consiliô juvarem meô, observavi quidem, eam satis benè quoad habitum corporis se habentem; appetitus erat bonus, nulla lassitudo eam affligebat, sed de tribus potissimùm conquerebatur, de palpitatione cordis, de respirandi difficultate, & de hæmorrhagiis iterum recurrentibus. Livorem buccarum horrebant propinqui, ipsamet fassa est, se inde nihil incommodi sentire. Pulsum verò explorans, deprehendi justò celeriorem imò hecticum; & licèt vegeta satis erat, retulit tamen, se scalas ascendendo majorem respirandi difficultatem persentiscere, cum aliquali lassitudine, & auctâ cordis palpitatione; sitis urgebat nulla, nulla molestabat tussis, tabescere tamen aliquantillum videbatur. Urina saturatiori justô colore, cum sedimento nonnunquam crassiore. Quibus singulis ad animum revocatis, cogitavi, atque audacter pronunciavi, quendam in thorace hærere defectum, qui vasa ibidem coarctando efficiat, quò minùs sanguis promptè è jugularibus descendere, & per cor transire queat: adesse simul aliquid, quod palpitationem cordis inducat, quod frequenter soleat esse polypus, sive serum aliquod in vasis cor subingrediuntibus concretum. Buccas rubicundas, ac lividas non nisi à tardiore circulatione, lentôque nimis decursu sanguinis in venas subclavias provenire, atque inde quoque

hæmorrhagias narium originem ſuam trahere, vaſculis narium, à ſanguinis tardiùs fluentis copiâ diſſilientibus; perſuaſi ſimul mihi, reſpirandi difficultatem non niſi veſiculis pulmonum undecunque coarctatis ortum debere: cum quibus certè ſymptomatibus ſingulis non poteſt non evadere pulſus hecticus. Præſcripta tum varia remedia, quibus ſperabatur ſanguinis ac ſeri viſciditas attenuari, emendari & volatiliſari ex *Succis Plantarum anteſcorbuticarum*, *Pulveribus Radic. Ireos*, *Aronis*, *Helenii*, *Diaphor. Jovialis*, *Oculor. Cancr. Spiritibus volatilibus Oleoſis*, prout ſunt *Sal volatile Oleoſum Sylvii*, *Spiritus Salis Armoniaci Aniſatus*, aliique; quibus nihil efficientibus *Tinctura Martis Aperitiva*, *Tinctura Antimonii*, *Tinctura Salis*, *Antiphthiſica Garmanni*, pluraque alia in uſum vocata fuerunt, donec ejusmodi remediorum diligenti uſu malum inducias per plusculum tempus egit: ſed rediit tamen ſemper deterius; & cum ſymptomatum hactenus enarratorum majori ferociâ: unica narium hæmorrhagia in totum ceſſavit. Æſtate præteritâ, cùm mala de novo urgerent, cordis nimirum palpitatio, tantùm non continua, aſthma frequens, imprimis ubi ſcalæ fuerunt aſcendendæ, pulſus celer, ſitis veſpertina, ſudores matutini, buccarum lividus rubor, & tantilla inflatio, atque macies corporis incipiens; cum appetitu intereà, & viribus utcunque conſtantibus, propinqui acidularum uſum propoſuerunt, varia, pro ſollicitæ plebis more, exempla adducentes eorum, quibus in ſimili caſu hoc remedii genus, quàm optimè conduxerit. Ego pejora quæque in puellà metuens, dum nullum viderā à generoſis remediis, viſcida reſolvere potentibus, ſucceſſum mihi equidem perſuadere neſciverā meliorē frigidarū acidularum effectum; interim urgentibus mulierculis tandem dixi, in deſperatis caſibus, quandoque dubia remedia inveniri optima; me hactenus unicè laboràſſe in lentore ſeri ſanguinei reſolvendo, & pituitâ, ſi quæ alicubi hæreret à ſanguine ſeparatâ, glandulasve obſtruente, aut vaſa anguſtante volatiliſandâ.

ſandâ. Hoc ſi obtineri poſſe crederent ab acidularum potu, me non contradicturum remedii ancipitis uſui. Quô dictô, aquas illas, neſcio an mediam partem corruptas Juvenculæ hauriendas obtulerant, quæ ſitibunda, easdem avidè ſatis bibit, indeque ſæpiùs levamen perſenſit, imprimis cùm per urinas promptè ſecederent. Etiam poſt abſolutum illarum potum aliquandiu, utcunque benè vixerat. Menſe autem Januario An. 1688. de laſſitudine conqueri cœpit, increſcenteque dispnoeâ cum palpitatione cordis, nunc intenſiore nunc remiſſiore: Lecto hinc brevî ſe alligare cogebatur; Tum ego vocatus deprehendi miſellam in deplorando ſatis ſtatu, nullum prævidens remedium, ſingulis in illâ malis debellandis idoneum. Extremi pedes intumeſcebant, abdomen jam ab aliquo tempore, inſciâ matre fuit tumidum & tenſum, ſubindè dolorem, cum anxietate præcordiorum excitans. Sitis non erat intenſa: Pulſus febrilis, hecticus: Alvus ſegnis, urinæ craſſæ cum ſedimento albo farinaceo, copioſo, earum quantitas fermè reſpondebat liquoribus aſſumptis: Appetitus conſtabat utcunque: Sudor, qui hactenus noctu frequens fuit, jam nullus erumpit, niſi ab anxietate, quis protrudatur. Frigus extremorum frequens eſt; ſomnus parcus: Inquietudines crebræ: interdum reſpiratio ita redditur difficilis, ut non niſi erecta lectô inſidere queat, multoties conqueritur de dolore aliquo lateris dextri punctoriô; cui eidem lateri benè incumbere poteſt, ſiniſtro autem minùs commodè, quoniam reſpirationem hinc magis offenſam clamitat. Tuſſis nec hactenus afflixit Ægram, nec etiamnum moleſta eſt: Livida buccarum rubedo continua notatur, & ſæpè cum earundem tantillâ intumeſcentiâ, ſanguinis ſtagnantis vel ob tardiorem ejus decurſum vaſa magis diſtendentis indicio, neque tamen narium hæmorrhagia ampliùs urget. Dum hinc inde corpus Ægra movet, dicit, ſe nullum in abdomine pondus de latere in latus prolabens, neque etiam aquarum in eo fluctuantium murmura obſervare. Mater, Propinqui, Miſellam ob egre-

gias animi dotes, mirô amore prosequentes, operam meam sollicitè implorant, rogantes, nihil intermittam eorum, quibus Numine cœlesti adjuvante ac benedicente, Ægræ sanitatem pristinam restitui posse arbitrarer. Tum ego ex plurimis signis massæ sanguineæ discrasiam lentam, serique viscidi in glandulis lymphaticisque vasis hinc inde stagnantis, fortè & in pectoris, abdominisque cava extravasati copiam cognoscens, incertam sanitatis futuræ spem, dubiumque morbi eventum prædixi, operam tamen & fidelem & diligentem in puellâ restituendâ pollicitus. Curationem verò orditus sum à Pulvere *Mercurii dulcis cum aliquot Scammonii granis ac Olei destillati Anisi guttula*; à quo vicibus purgata nonnullis levamen persensit; Mixturam simul cordialem per cochlearia frequentiùs sumendam præscripsi ex *Aquis Diureticis, cum Syrup. Cochlear. atq; Spiritu Aperitivo Penoti.* Purgans illud Mercuriale aliquoties reiterari curavi, Pulverem simul ex *Diaph: Martial. Lapid. Cancror. Pulvere Hepaticæ Fontanæ atq; Asellis; præparat.* ut & *Decoctum Diuretico-Catharcticum*, ordinavi; *Mixturis Cordialibus* haud intermissis. Tentavi omnia, singula incassum; etiamsi enim symptomata subindè remittentia spem salutis aliqualem excitarent, redierunt tamen semper pejora; tandem enim tumor pedum altiùs àssurgere, augeri, & lumbos simul occupare, respiratioque hinc sensim ac sensim magis offendi cœpit: tandem aurorâ appropinquante diei $\frac{1}{11}$. Febr. An. 1688. è vivis placidè excessit. Cadaver sub vesperam ejusdem diei, cultro anatomico fuit subjectum, præsentibus Viris Juvenibus Nobiliss. Experientiss. atque Clariss. *Dn. Johanne Conrado Amanno, Medic. Doctor. Scaphus. & Johanne Hofero, Mülhusino, Med. Cand. Commensalibus meis suavissimis.* Externa ejusdem facies statim nobis pandit corpus totum flaccidum, minimè rigidum, abdomen intumefactum & tensum, cujus involucra cum cultro trajicerem, seri intercutanei aliqualis apparuit quantitas, pinguedo nulla, ulterius adigendo instrumentum singulasque membranas in abdo-

abdominis usque cavum dividendo, musculos ejus tenues satis, peritonæum verò crassiusculum deprehendimus, divisis hinc per crucem integumentis singulis, statim intestina maximoperè inflata proruperunt, quibus flatibus simul ipse ventriculus aliàs penè vacuus in molem naturali majorem distentus comparuit. Omenti pinguedinem tantùm non omni ex parte consumptam, reliquam verò ejus portionem membranaceam, mirè corrugatam vidimus. Mesenterium plures glandulas, sed eas tamen non adeò magnas, nec adeò induratas adhuc habuit. Ad latera cùm vel leviter declinaremus intestina, abdominis cavum lustraturi, animadvertimus seri limpidi extravasati copiam emanantem, cujus tamen quantitas vix excessit quatuor librarum pondus: hisce evacuatis viscera contemplati sumus, in quibus renes, vesicam, uterum, testes, aliaque in naturali constitutione invenimus: Hepar solùm magnitudinem & molem naturalem longè excedebat, quin & soliditas sive durities ipsius major, ob glandularum manifestam infarctionem satis evidens erat. Thoracem aperientes comperimus dextram ejus cavitatem sero extravasato repletam, libras pondere plures æquantem; pulmo ejusdem lateris justò major, lividus & inflammatus extitit; in quo sufficientem causam habuimus, partim doloris illius in dextro latere, de quo vivens Misella sæpiùs est conquesta, partim quòd sinistro lateri, absque offensione respirationis, incumbere haud potuerit, aquis nimirum istis sinistrum latus tum prementibus. Sinister pulmo sine labe extitit, neque sinistra hæc thoracis cavitas vel unicam seri extravasati guttulam continuit. Cordis autem figuram planè irregularem mirati sumus; totum enim cor, quantum possibile, sinistram in cavitatem pectoris detrusum jacebat, dextrâ auriculâ mirè expansâ & spatiosâ comparente, cujus cavitas ventriculo cordis ad quem viam pandit, amplior existebat. Pericardio, cujus membrana justò crassior fuit, aperto, seri iterum libra ad minimum effluxit. Incisâ hinc dextrâ auriculâ fluidus

primùm

primùm emanavit ſanguis, portio major coagulata ibidem hæſit; ſub quo crus polypi cujusdam deliteſcebat, qui polypus, ex ſero viſcido, & in maſſam tenacem congelato conſtans, mediam dextri ventriculi cavitatem implebat, & auriculam transeundo in Arteriam pulmonicam ejusque ramos, exporrectis pedibus, profundè decurrebat, pedes ſimul varios intra columnas citius ventriculi carneas inſerebat, ibidem tenaciter adhærens. Siniſtrum poſtea ventriculum detegendo, ſanguinis exiguam quantitatem invenimus, minus coagulatam; ſed ſimul apparuit polypus latus & ſpiſſus, pluribus pedibus retrò columnas carneas enatus, polliciaris latitudinis ſimul & craſſitiei, qui ventriculum excedens, per auriculam ſiniſtram, naturali magnitudine & figura apparentem, in Arteriam Aortam & Carotidem, ejusdemque ramos complures multiplicatis pedibus expandebatur. Præter hæc nihil notatu digni animadvertentes, cadaver ſuo loco repoſuimus.

OBSERVATIO CCXXXIII.
D. THEODORI ZWINGERI.
Caries maxillæ ſuperioris extruſum dentem ſubſequuta.

FAber Ferrarius, Epiſcopi Baſilienſis ſubditus, annum ætatis quadrageſimum nondum ſuper greſſus, cholericus, victu pro ruricolarum conſuetudine utens craſſiore, cibis imprimis ſaginatus muriaticis, ante biennium, & ſi quid excurrit, gravi dentium affligebatur dolore: non curabat malum, quantumcunque frequens erat, ob carioſos dentes: ſed adeò tandem intendebantur cruciatûs, ut impatiens ad Chirurgum properaret, qui ſibi dolentem maximè extruderet dentem. Dictum factum, ſeque hinc ab horrendis cruciatibus utcunque liberatum ſenſit Faber: Verum, ut

ut negligebat inflictum inde vulnus, inflammatio sensim oborta, quæ maxillam occupabat dextram, & tandem in abscessum transibat, eminentiore loco prope os jugale ruptum, saniemque non adeò probam reddentem. Curavit tum ulcus, qui ruri veterinariam miserè exercebat, sed ita certè curavit, ut sanies acrior indies reddita cuniculos ageret, tandemque & ipsa ossa spongiosa arroderet. Tum verò & ingens fœtor ex ulcere expirare cœpit, indies magis magisque acutus, adeò ut uxor reliquiq; domestici eundem ulterius tolerare nescientes, ægri præsentiam, quantum possent, vitarent. Non obstante hoc per plures adhuc hebdomadas sub manibus imperiti Agyrtæ versabatur, quo quidem tempore aliquot corrupti ossis frustula nigricantia ex ulcere prodibant. Verum carie indies serpente, fœtoreque acuto magis, quàm minuto, in urbem venit nostram, Medici simul & exercitati Chirurgi remedia experturus: consultus tum ego sinuosum offendi ulcus, ab osse jugali ad dentium anteriorum radices pertingente; Labia ulceris erant callosa, pluribus in locis stylus intrusus ad ossa allidebat; dentes ejusdem lateris anteriores vacillabant singuli; gingiva circa eosdem laxa, livida, corrupta, aliquâ etiam parte perforata, stylum in ulceris cavitatem majorem admittebat; Sanies, quæ inde emanavit, larga satis, liquida, nigricans & fœtida extitit, quæ tum per gingivam, cum per foramen callosum ponè os jugale, tum etiam per sinum peculiarem in dextram narem sub cute penetrantem prodivit. Verbo: Fistula fuit cum maxillæ superioris carie, cum dolore nunc remissiore, nunc intensiore, aliquando nullo. Pulsus naturali similis; constabat appetitus sine urgente siti; nulli sudores nocturni corpus emaciabant; Urinæ sine ardore profluebant citrinæ, claræ, nonnunquam sine sedimento, quandoq; cum sedimento albo, viscido, pauco; perpendens hæc singula, ante omnia purgandum arbitrabar, quo ventriculus, & intestina à cruditatibus superfluis liberarentur, quem in

 finem

finem *Extractum Catholicum* atque *Helleborinum*, cum *Mercurio dulci* in pilulas concinnandum præscribebam, cujus effectu feliciter succedente ad externa simul & interna alia remedia pergendum esse censui, quibus & Massæ sanguineæ & ipsius fistulosi ulceris particulæ acido acres absorberentur, & quam optimè corrigerentur, quô minus acutis suis spiculis vicinas partes ampliùs, erodere & discerpere possent. Internè quidem decoctum Traumaticum ad plures usque hebdomadas matutinis simul & vespertinis horis bibendum suasi, non oblitus *Diaphoretici Jovialis* cum *Antimonio Diaphoretico Corallis* & *Sacchari Saturni* tantillo, in pulveres bis quotidie sumendos, redacti, singulis simul septimanis purgans Mercuriale reiteravi; Diæta imperata est laudabilis. Externè verò primum dentes maxillæ superioris in affecto latere singulos evelli curavi, jam carie erosos; hinc ulceris cavitatem plumaleolis pulvere *Euphorbii* atque *Caryophyllorum* conspersis implebam mane ac vesperi quotidie, superimponendo labiis fistulæ digestivum ex *Melle Rosaceo cum Myrrhâ, Aloë, Euphorbio, Alumine & Terebinth. Vitello Ovi solut.* Turundas quoque foramini, juxta dentes evulsos dilatando, immitti solitas hoc digestivo inunxi; *Stipticum Crollii Emplastrum* tandem superinjectum; ac ne per narem aliquid aëris in ulcus subintraret, eandem Turundâ obturavi. Quibus insistens remediis fœtor omnis hebdomadæ primæ spatio cessavit, ossicula hinc aliquot paulatim separata haud difficili negotio extrahebantur, sicque deligationem continuando duorum circiter mensium spatio, cavitas fistulæ omnis carne recenti replebatur, cui tandem cicatrix solo Diapalmæ Emplastro superinducta est; malo nullum hactenus recrudescentiæ vestigium præbente.

SCHO-

SCHOLIUM.

USque & usq; increscit Barbitonsorum, Veterinariorum & Medicastrorum numerus, placetque ita mundo hodierno illud medentium genus, quod Scurras insulsos, vel Histriones nugivendulos magni quidam appellârunt Viri, ut mirum non sit, tot quandoque calamitatibus ægros subjici. Quamvis enim ejusmodi nebulones dedecori sibi duxerint plura longè aut meliora addicisse, quàm tenuis rasuram barbæ, aut venarum studiosè selectarum incisiones, non erubescunt tamen, oblatâ quacunque occasione, experientiam fictam præsumptuosè jactare, atque in corpora ægrorum atrociùs subindè, quàm carnifex queat ipse, sævire. Pleni sunt observationum libri exemplorum, quibus martyria ejusmodi chirurgica enarrantur; vixque nominabis urbem, aut pagum, ubi non reperire liceat talis χειρομανίας victimas. Imò, quod vix credas, æquè tot mutili, cœci, vel membris malè adaptatis claudi tabernis Barbitonsorum, sive elevantur, sive egrediuntur, atque ex acerrimo hostium conflictu semivivos prodire cernas. Faber ferrarius, cujus morbum observatio descripta exponit, haud absimile expertus est fatum, ab imperito Dentifrangibulo in vitæ periculum actus, quàm enim facilè ulcus illud fistulosum in Gangrænam & Sphacelum, vel, quod frequenter etiam contingit, in Hecticam Febrim transire potuisset? Enimverò dentium extrusio videtur esse operatio haud magni momenti, satisque facilis, dum ex anatomicis constat, ossicula ista alveolis suis non adeò tenaciter inhærere, teneris satis fibrillis vasculorum & membranularum alligata, quibus ruptis vel spontè excidunt, vel levi saltem digitorum appulsu extruduntur; quemadmodum id frequenter experiri solent, quibus illa vincula ab humore quodam acri ita eroduntur, ut hinc dentes vacillent, & nullô negotiô, etiam sine notabili dolore extrahuntur. Sed tamen & hæc ipsa operatio, quâ dolentes aliàs & cariosi evel-

luntur dentes, ſubindè periculo non caret, quando, Encheireſi haud probè obſervatâ, operatores vel maxillam findunt, gingivamque nimis dilacerando inflammationem pariunt, vel etiam arteriolas majusculas disrumpunt cum ſequenti hæmorrhagiâ inſigni; cujusmodi lethalem in *Fœmina quadam Nobili* ante aliquot annos; periculoſam verò non ita pridem in *Illuſtriſſima Principe*, cum diſpendio plurium ſanguinis librarum, & notabili virium jacturâ obſervare contigit, non ſedatam à me aliter, quàm repetitâ goſſypii, pulvere ſympatheticô conſperſi, in alveolum extracti dentis intruſione. Cautiùs proin operationem hanc exercent, qui dentem extrudendum priùs undique à gingivâ liberant, hincque ſimul ſtudiosè animadvertunt, ut vincula ejusdem commodè, ſine magnâ circumſtantis maxillæ aut gingivæ offenſione disrumpantur, quod equidem peritiores hodiernorum Chirurgorum novô quodam & jam undique notô inſtrumentô ſatis promptè perficere nôrunt. Extractio autem contingit nunc majore nunc minore cum dolore; dolet magis, quando firmiùs inhæret dens, aut duas vel tres ſubindè etiam curvas habet radices: minor eſt dolor, quando dens vacillat, unicamque tantùm radicem obtinet. Nonnunquam adeò vehemens eſt odontalgia, ut patiens vix ſentiat novum operationis dolorem, dolor enim major ſic obtundit minorem. Reperiuntur etiam circumforanei, qui ſe munire nôrunt ſtratagemate quodam, & opiatorum vel erodentium ſuccorum, è lacte *Tithymali* aut viridis *Ranunculi* inunctione præmiſsâ, ſine dolore, ſine inſtrumento, levi ſaltem attactu extruſionem promittunt, ſæpèque præſtant. Sed enim occaſionem horum oſſiculorum extruſioni dat eorundem dolor, qui frequentior longè accidit carioſis, quàm inculpatæ integritatis dentibus. Utrum verò his oſſibus ſenſatio quædam ſit adſcribenda? ambigant curioſuli, quantumcunque velint; ego certè neque dentibus, neque oſſibus reliquis neque ulli adeò corpori ſenſationem tam facilè attribuo; dolere tamen den-

tes dico, quandocunque materia quædam viscida acrisve fibrillas membranularum, à quibus dentium radices cinguntur, sive distendit sive rodit, ita ut hinc spirituum animalium in fibrillarum nervearum tubulis stabulantium placidus turbetur motus, tantòque id magis minusve quantò subtilissima materia mundi majorem minoremve in recto suo transfluxu offendit resistentiam. Spiritus hinc turbati ac certô incomprehensibilique modô ad sensorium commune revibrantes, ibidem hunc impressum novum, naturæque inconvenientem motum communicant, ad quem cum attendit anima ipsamet jam hanc corporis læsionem percipiens, sentire atque dolere dicitur. Quibus sanguis est scorbuticus, aut aliàs particulis salino-acribus abundat, illis horum ossiculorum caries familiaris satis est, adeò ut maturè dentes amittant, atque hinc non tantùm in masticationis utili negotiô offendantur, sed &, ubi primoribus privantur, in loquelâ articulatâ præpediuntur. Cui equidem defectui ars subindè mederi potest, vicarios substituendo dentes, eosque filô aureô vicinis annectendo. Frequenter tamen etiam cariem inducit molaribus inprimis dentibus Tartarus illis adnatus, materia è ciborum masticatione ibidem hærens viscida acrisve reddita, hinc qui saccharatis delectantur, eaque masticant sæpissimè, Tartarum ejusmodi cumulant in recessu acido-acerrimum, ossibusque infensum, à quo crusta dentium exterior paulatim sine dolore eroditur: postquam autem erosio crustam exteriorem penetrârit, aêrique externo, aliisve rebus aditus ad internam dentis substantiam molliorem patet, facilè qui intra latitant nervuli aut fibrillæ nerveæ offendi, & pungi possunt, ex quâ punctione dein intolerabilis quandoque dolor oboritur. Neque tamen sola caries doloribus istis ansam præbet, quin haud ita rarò corruptis dentibus vermes inesse deprehenduntur, immaniorum longè cruciatuum auctores, quibus eliciendis dignissimis lectu observationibus Celeberrima Collegii nostri Curiosi Membra, *Joh. Nicolaus*

Pechlinus & *Simon Schulzius Mel* atque *Crustam Pylori Ventriculi Suilli recentem & adhuc calentem*, non sine successu imposita *Ann. 9. & 10. Ephemerid. Decur. I.* memoriæ prodiderunt. Quæ quidem remedia æquè placent, atque cùm alii student, instillatis in cariem dentis subindè aliquot Spiritus Vini, aut Olei cujusdam Aromatici guttulis vermiculos latentes enecare. Aliàs verò, ubi vermes ejusmodi non metuuntur, idoneum præbent anodynum partim opiata, partim ea, quæ acido rodenti resistere, illudque invertere aut prorsus detrudere valent; qualia sunt inprimis *Opium*, *Camphora*, *Piper*, *Euphorbium*, *Caryophylli*, horumque Olea destillata. Soleo ego vel Pilulas ex his conficere, vel Oleum aliquod destillatum, v. g. Buxi, Cinnamomi, inprimis autem Caryophyllorum Spiritu Vini dissolvere; hinc Tincturam Opii liquidam admiscere, hâcque miscellâ statim gossypium imbuere, illudque dentis cariei dolenti intrudere, ac hoc opus sæpiùs continuare, donec non saltem dolor sit evictus, sed & caries quodammodò emendata. Sunt qui cariem exurunt planè, sicque se à frequentiâ mali præmuniunt, quibus ego minimè contradicere auderem, optans saltem, hoc commodè semper fieri posse; quandoque enim foramen cariei non ita patet, ut ferrum ignitum adeò facilè admittat. Qui tamen ita exurere nôrunt dentes, fibrillas nerveas in illis latitantes destruunt, ut haud ampliùs idoneæ existant, læsionem à corpore extùs accedente ulteriorem accipiendi sicque dolorem excitandi. Præcavetur autem dicta dentium corruptio, si iidem mundi conservantur, si esus acrium, dulcium, salitorum, caseorum &c. vitantur, si ab exhalationibus Mercurialibus corpus munitur; mirum enim, quantum hæ dentibus sunt infensæ. Ad dentium munditiem servandam dentifricii inprimis commendantur pulveres; sequens mihi familiaris, longôque jam usu probatissimus: ℞. *Ossis Sepiæ* ℔ß. *Corall. rubr.* ℥ij. *Radic. Ireos Florent. Santal. rubr. Sanguin. Dracon. āā.* ℥iß. *Cinnam. optimi* ℥ß. *Alumin. ust.* ʒiij. Subtili-

tiliter terantur singula, & misceantur; quibus majoris gratiæ ergò vel *Rasura Ligni Rhodii*, vel ejusdem *Oleum destillatum*, vel *Moschus* aut *Ambra* admisceri possunt. Quorum dentibus adnatus jam est Tartarus, illum abradi curabunt, hinc frequenter hoc dentifriciô utentur; dentes sic non candidos saltem, sed & mundos servabunt; ast utendum eo diligenter, & quantum possibile, post quemlibet pastum, non tamen duriter adeò fricandi dentes, sed sumendæ radices Malvæ majusculæ, eæque benè mundatæ Acetô Rosaceô immergantur, sic rubicundæ evadent; hinc iisdem in extremitate contusis, & pulvere dentifricio consperfis dentes à sordibus blandâ attritione liberentur. Si Tartarus non adeò induratus, recipiendus aliquis *Syrupus*, quemadmodum est *Violarum* vel *Cochlearie*, vel alius, ei guttulæ quædam *Spiritus Vitrioli* aut *Nitri*, aut alius acidi inspergendæ, hâcque mixturâ incidente mucosus Tartarus, undique est abstergendus, postmodùm confestim *Melle Rosaceo*, cui pulvis *Boli Armeni* vel *Unicornu fossilis* vel alius absorbens subactus est, dentes singuli illinendi, tandemque, ut stupor à Spiritu acido inductus abigatur, Aquâ Rosaceâ iterum abluendi. Quô factô mundi apparebunt dentes, talesque suprà dictô modô servandi. Quibus autem non unus aliquis cariosus dens, sed plures etiam sani simul dolent, hi certò sibi persuadere possunt, in lymphaticis vasculis circa loca dolentia subsistere & stagnare aliquod serum viscido-acre; membranulas distendendo, fibrillasque pungendo, dolores excitans; Sic à potu frigidô vel ab aëre nimis frigidô, aliâve causâ tubulorum lymphaticorum fibrillæ, glandularumque ostiola constringi possunt, adeò ut liber in illis cohibeatur motus lymphæ. Huic certè malo non succurritur dentis alicujus, quantumcunque etiam cariosus existat, evulsione, quin illud inde magis adhuc exasperatur; sed verò levamen hoc in affectu meliùs obtinet Æger, quando præmissis universalibus, purgante, cucurbitulis, aut venæ-sectione, decoctum aliquod ex *Salviâ*, *Angelicâ*, *Pyrethrâ*, *Pipe-*

Pipere, *Cinnamomô*, *Opiô*, *Mastiche*, *Caryophyllis*, & similibus pars affecta frequenter colluitur, cujus decocti locô alii ex iisdem remediis, *Spiritus Vini* ope, Tincturam eliciunt, non omissâ *Camphorâ;* ac subindè illius Tincturæ cochlear tepidè in ore tenent. Exteriùs etiam suffumigia haud spernenda, quibus simul lymphæ motus restituitur. Plures juvit anthelicis auris in latero affecto inustio, vel moxæ circa tempora ejusdem lateris applicatio & inustio, quô igne actuali lympha vicinarum partium maximè volatilisata, lympham in propinquis vasis stagnantem itidem subtilisare & ad naturalem per vasa progressum excitare potest. Planè sicut in praxi non semel notavimus, Dolorem Ischiadicum, Cephalalgiam similesque affectus, à viscido sero hinc inde subsistente oriundos, moxæ aliusve ignis actualis beneficiô fuisse mitigatos, imò sublatos. Neque alium in finem quandoque vesicatoria nuchæ aut pone aures applicantur, è Cantharidum aliorumve particulis volatilibus atque acribus constantia. Quòd si serum stagnans accumuletur, ita ut vascula sanguinea comprimendo simul sanguinem stagnare faciat, occasionem præbet, ruptioni alicujus vasculi, quô factô extravasatur serum cum sanguine, & in tumorem attollit gingivam, qui cùm plus minusve pro majore minoréve extravasati humoris quantitate augeatur, neque discuti ampliùs queat, in abscessum naturæ solius ope convertitur, idque tantò citiùs & securiùs, quando simul decoctum aliquod emolliens gargarismatis formâ in ore sæpiùs calidè tenetur; Quem in finem nonnulli solum lac tepidum commendant, alii verò eidem simul *Chamomillam*, *Malvam*, *Altheam*, *Ireos Radicem*, *Crocum*, *Ficus* &c. incoquunt. Abscessus dum gignitur, dolor est acerrimus, non nisi à particularum in tumoris sinu effervescentiâ membranas distendente aut rodente oriundus. Maturus dum est abscessus, spontè utplurimùm rumpitur, raròque indiget scalpellô aperiente: ruptô eô pus extruditur, ulcusque gignitur, quod citò, tutò, ac jucundè *Melle Rosaceô*, sive solô, sive cum

Succi

Succi Apii cantillô & pulvere *Boli Armeni* commistô mundificatur & sanatur. Fabro ferrariô abscessus talis contigit, ex imperitâ dentis evulsione, in quâ, meô quidem arbitratu, non saltem gingiva fuit lacerata, sed insimul quoque ipsa maxilla ita concussa, ut in tunicis musculisvè eam cingentibus tubuli varii rumperentur, humoremque effunderent, seroso-sanguineum, qui stagnans, acriorve redditus inflammationem primùm hinc abscessum gignebat, eâ ruptum parte, ubi facilior erodenti puri transitus patebat. Caries succedebat brevi, eò quod succi ad ulcus appellentes stagnando acrimoniam quandam acido-corrosivam adquirebant, idque tantò faciliùs, quia ex sanguine acriori, biliosô scaturiebant. Serpit hinc malum, ossaque vicina sensim corrosit, partim quia curæ se commisit Barbitonsoris inertis, sicque bonis remediis carebat, partim quia succi acriores, spongiosa & tenera illa maxillæ ossicula, faciliùs erodere potuerunt. Erosio autem hæc, cariem sive sphacelum ossium producens, fit ab acido corrosivo, quod è succis per dilaceratos membranarum tubulos in ulcus destillantibus gliscens Sal naturale ossium adgreditur, illudque commovet spiculis suis rigidis & acutis, undique è latiusculâ particularum basi surgentibus, quæ dum ita penetrant in poros cuneorum instar, ac scindunt, ossium compages dissolvitur. Fœtor prodiit etiam ex fistulâ, sicut ex quâlibet aliâ, ubi ossa sunt corrupta, prodire solet, quem unicè adscribimus particulis ossium Salino-sulphureis volatilibus inter corrosionem exhalantibus; hinc enim fœtor remisit, quamprimùm corrosio ossium, probè mundato ulcere, cessavit. Curationem institui, indicationibus ab humoribus acido-acribus fistulam foventibus, tanquam proximâ, quin & humoribus è sanguine accedentibus acribus, tanquam antecedente causâ desumptis. Caussam proximam sustuli exiccantibus solis, plumaceolis nimirum siccis immissis, quæ extravasatos succos imbibendo ulcus mundificare poterant; conspersa tamen pulveribus *Euphorbii*, *Caryophyll.* &c. quæ

quæ Sale volatili oleoso prædita aciditatem stagnantis succi omnem corrigerent. Quod equidem peritiores Chirurgi omnes, quâm adcuratè observant, licèt enim adeò exactè & clarè non possint explicare, cur vel sic vel aliter curationem instituant; experientiam tamen sibimet faventem habent. Ossa certè non amant oleosa, & similia viscida, offenduntur ab illis, non tantùm, quia in se habent aciditatem occultam, sed & quoniam succos, qui hærent in ulceribus, acres minimè emendant, aut absorbent. Haud ergò melior est curatio ossium cariosorum, quam sicca deligatio; licèt hâc ratione simul diuturna reddatur sanatio, tardè enim admodùm separantur corruptæ ossium partes, adeò ut actuali nonnunquam cauterio, aut rasurá indigeant, si citiùs abscedere debeant. Cauterium certè nunquam est formidandum, ubi commodè applicari potest, quoniam optimè simul rodentes particulas acidas destruit. Contigit similiter in Ægro nostro, ut, quæ in ipsius fistulâ hærebant particulæ osseæ corruptæ, non nisi plurium hebdomadarum spatio & quidem numero quatuor, separarentur, facilique negotiô ex ostiis fistulæ dilatatis eximerentur. Separatio hæc ob id imprimis tarda, quia fibræ osseæ, quibus invicem cohærent sanæ corruptæve partes, duriores adhuc & firmiores sunt, quàm ut adeò citò facilèque à naturâ, si mihi adhuc ita loqui permissum, excuti possint, diu enim particulæ cum sanguine circulantes ad cariosam partem appellere debent, diuque se ibidem cumulare, antequam sufficienter illam distendere queant, ita ut fibrillæ osseæ intermediæ rumpantur; quam equidem ruptionem non adscriberem cum *Clariss. Joh. Muys Obs. Chirug. decad. 2. pag. 11. & 12.* puris acido corrosivo discindenti, metuens omninò, ne si separationis tempore in correctum ejusmodi acidum rodens adhuc præsens esset, illud etiam sanam ossis partem de novo arroderet; quod, quàm facilè contingere possit, promptè concipitur, quin egomet haud ita pridem in puero quinquenni observavi ex osse humeri Ulna dicto, ejusque appendice, quâ

cum

cum humero jungitur, frustum cariosum ingens abscessisse, nullô pure per plures anteà septimanas ampliùs apparente: ipsum verò fructum cariosum semestris non nisi spatio separatum fuit. Sed quantumvis exfoliatio hæc ossium contigerit, exspectandum tamen sæpè adhuc diu, donec caro ipsi ossi iterum adnascatur, quod itidem promovere solent solâ ossis nudi rasurâ, si possibile: si carne inductum os, quod reliquum hinc est curationis, facilè absolvitur, vel solô aliquô vulnerariô balsamo, aut digestivo, cujus balsamicæ tenaces particulæ extremitatibus tubulorum dilaceratis adhærentes, impediunt, quò minùs succus nutritius allabens divagari, aut ipsius volatiliores alcalicæ particulæ avolare possint: dum verò sic semper retinetur succus iste, promptè adhæret, & partes redintegrandas resarcit. Cicatrix verò dum inducenda est, restitutis jam partibus, ejusmodi Balsamo aut Digestivo opus non est, utpote quò facilè luxurians gigneretur caro; quin Emplastrum solum aliquod desiccans, impositum omne præstat negotium, arcens aëris externi injurias, & succos luxuriantes reprimens, aut absorbens, quale equidem in curatione Ægri nostri idoneum fuit Diapalma. Interna remedia pariter fuerunt traumatica, & absorbentia, quorum illa particulis Salino-sulphureis blandis volatilibus sive balsamicis, sanguinem ita afficiebant, ut ex illo destillantes particulæ nutritiæ in ulcere fistuloso, ad occursum externè oppositi balsami facilè hærerent, sicque continuatô perpetim opere sensim dilaceratas & erosas partes restituerent. Hæc verò absorbentia nullum alium usum in ejusmodi casu obtinent, quàm ut particulas acidas, ac rigidas aut alias salino-acres & rodentes absumant, ac per urinam vel per blandam diaphoresin abducant. Plura adjicere possem, nî verendum mihi ea, quæ mihi minùs placent, aliis longè magis displicitura. Curiosa certè non sunt, quæ in Chartas conjeci, sed fortè non adeò inutilia, quippe ad humanam sanitatem restricta, quam qui possidet, quique eam se possidere novit, rerum humanarum

certè omnium curiosissimam, pariter & pretiosissimam, se & possidere, & novisse credat, gaudeat.

OBSERVATIO CCXXXIV.
D. THEODORI ZWINGERI.
Anatome maniaci.

QUæ mira in cadavere hominis maniaci reperta, à Viro Experientiss. atque Clariss. *Dn. Sylv. Samuele Anhornio*, Sangallensi Poliatro Celeberrimo, ipsiusmet ejus verbis Curiosis nostris communicanda duxi. Videlicet Gabriel Studer, Juvenis erat nobili stemmate natus, ab incunabulis sanus & alacris, staturæ satis proceræ, coloris faciei rosei, oculis nigro splendentibus, concinnis moribus & perspicaci judicio præditus; Cum ætate provectior, mercaturæ exercendæ & linguarum addiscendarum gratiâ, ad Gallos & Italos mitteretur, in omnibus ita profecit, ut pares tum temporis habuerit paucos. Sed verò hanc animi & corporis elegantiam suo Eheu! sibi irreparabili malo donatam voluit fatum quàm maximè infaustum; dum vel amici cujusdam perfidi malitiâ nefandâ exacerbatus; vel injuriis à consanguineo acceptis consternatus; aut quod persuasissimum habuit miser, à puella Veneta ex urceo viridi propinato philtro, suâ ratione & saniore mente privatus, ac ad insaniam tandemque furorem maniacum redactus, catenis triginta annis in carcere detentus, non quidem ex defectu ciborum & potus nobiliorum, sed improbâ vesaniâ motus; stercus proprium, stramen, calcem, & ex sæpius confractâ fornace, argillam devoravit; hisce attamen postremis sex annis, furor circa plenilunii interstitia remisit, æger neminem lædebat, & vinculis solutus ampla spatia domûs liberè perreptare potuit; Verùm ori intrusit quæcunque offendit; interdum etiam præteritorum memor fuit, ad interrogata re-

spon-

ſpondebat, & literas quaſcunque Vernaculo, Gallico & Italico idiomate pictas exactè legere novit. Inde à duobus annis ipſi alvus conſtipari cœpit, ut quam prius ſingulis ſeptimanis exoneraret, tum per quatuor & quinque ſeptimanas retineret; promoventium ceu purgantium ne quidquam admiſit, nî quæ fraude piâ juſculis commiſcere poterant, quorum inſuper vis utplurimùm infracta fuit cibis, potu, & alienis, quæ ſimul quantitate magnâ aſſumſit; accidit etiam interdum, ut iis largiter ſolveretur alvus, ſed abinde conſtipatio pertinacior utplurimum ſucceſſit, quæ ſæpe ſæpius decem, duodecim ad quindecim uſque ſeptimanas duravit, nec ullis mediis, quæ quidem propinari poterant, emolliri voluit; exinde autem venter enormiter intumuit, ſed nihilominus appetitus uti olim conſtabat; factum tandem ſponte ſuâ, & naturæ ſolius operâ, ut provida hæc unâ vice deponeret, quam hactenus collegerat ſtupendam ſtercoris ſarcinam, ex quo dein venter concidit & propemodum rugoſus evaſit. Ultima quæ obitum præceſſit fecum alvinarum retentio ad ſedecim ſeptimanas protrahebatur, ſitis invaluit, ciborum parum appetiit, & pro ſiti ſedanda aquam ex fonte in domûs atrio manante, & adhuc pridiè ante obitum copioſam ingurgitavit. Venter verò magis, magisque intumuit, æger viribus & corpore defecit tandemque elanguit ac poſtridie Iduum Aprilis anni hujus 1685. placidè exſpiravit. Sacrum duxi, hujusmodi cadavera in ædibus publicis extinctorum, prius terræ mandari, quàm verò monſtrarint curioſis, quid hactenus foverint iniqui; quapropter convocatis, Viris Nobiliſſimis D. Hieronymo Zollicoffero & D. Chriſtophoro Hochreutinero, illi Medicinæ, huic Juris Doctoribus eximiis, amicis perquam ſuſpiciundis, uti & bigâ Pharmacopœorum & Chirurgorum peritiſſimorum, ad ſectionem cadaveris me accinxi quod menſæ impoſitum artus omnes monſtrabat marcore confectos, venter autem ſolus in magnam molem diſtenſus, ulnis duabus cum dimidiâ comprehendebatur. Ex

oculi dextri orbita, seu ejusdem vasis lymphaticis serum limpidum ubertim ad unciam unam exstillavit. Cute ex abdomine detractâ, multum seri inter hanc & musculos delitescens profluxit; dein penitus per peritonæum, membranam admodùm crassam adacto cultello, instar scaturiginis ex cavo abdominis prosilierunt tres circiter aquarum mensuræ. Ventre hoc tandem penitus detecto, intestina, rectum & colon oculos admirandâ mole & magnitudine subiêre, quæ post exhaustas serositates omne reliquum occuparunt abdominis spatium; cùm autem præ iis cæteras partes examinare non licuerit, intestinum, prope anum abscidi; ligare ante abscissionem propter arctissime compactas feces non valuimus, exemi proinde ad ea cum reliquo intestinorum tubulo, scrutinio nostro ulteriori, pensiculatius subjicienda. Intestinum rectum ab inferiore sui parte, ubi stupendo hiatu in anum terminabatur, ad colon usque fecibus alvinis compactissimis ita infarctum & oppletum fuit, ut mera cloaca videretur, & hoc filo mensuratum ulnam cum tertiâ quadrantis parte crassum erat, anum obturabat scybalarum massa solidissima, quæ pelvim ingentem in osse sacro effigiatam penitus explevit, & ultra libram civilem ponderabat, ac manu & unguibus divelli non poterat; reliquum stercus non item fuit induratum, sed nil minus nigricans & fœtidum, hoc unguibus discerptum continebat ossa tarsi & metatarsi vitulina quamplurima, item lapillos, stramen, lignum, petiolos pyrorum &c. Ossium memoratorum triginta inter rariora asservo, alii non minus distrahebant, cùm tamen fecum vix tertia pars examinata fuerit. Similis si non pertinacior alvi obstructio obtigit in præteriti 1682. anni mense -- cuidam civi nostro Caspar Tanner/ cui intestina in scrotum prolapsa Dn. Stôklini, Chirurgi, peritissimâ manu nullis fomentis emolliri ac deponi voluerunt. Chirurgus tandem sollicitus fuit de alvo quæ multis septimanis delituerat, primùm laxanda, in quem finem interna adhibuit, externa ano nullâ etiam vi intru-

intrudere valuit, balneo patientem imposuit, sed omnia pari & frustraneo successu; tandem speculo anum aperire conatus, instrumentum hoc in præsentia Viri prudentissimi Dn. Georgii Meyeri, Pharmacopœi & Tribuni plebis, τοῦ νῦν ἐν ἁγίοις adaptavit, anum aperuit, & obstantem præ foribus deprehendit materiam ex lapillis cerasorum innumeris & magmate fecum induratissimam, quam ferramentis detrahere multo labore debuit; at etiam hæcce talibus instrumentis subductio pro solvenda naturali alvo insufficiens fuit, tandemque sphacelus intestina prolapsa corripuit, & patiens miserè diem suum obiit, hæc ἐν παρόδῳ. Itaque seposito nauseabundo scrutinio nostro ad cætera properavimus; colon autem pellucidum & solis flatibus distentissimum, modò tertiâ parte minor in ambitu erat, quàm rectum & fecum nil quicquam continuit. Cæcum ei instar vermiculi seu pennæ anserinæ semidigito longum, appensum fuit; tenuia intestina cum ventriculo admodum gracilia & penitus collapsa nil præter paucum humoris tenuis ex albo cineritii inclusum habuerunt, ileon exterius plane cruentum & sanguine ubi refertum florido transparebat; at verò factâ sectione, sanguinem hunc intra membranas fluctuantem & rutilo colore pellucentem comperimus. Ileon usque ad cæcum continuo quasi agmine glandularum insignium consitum fuit, quæ compressæ mucum viscidum stillabant, in jejuno plures etiam, sed non ita racematim positas & quàm in ileo majores inveni, duodenum duobus digitis subpyloro etiam insignem plexum glandularum miliarium monstrabat, sub quo perductum cholidochum ad vesiculam bilariam manifesta via insculpta videbatur, verùm ductus pancreaticus etiam sedulò quærenti obvenire noluit, & eo loci, ubi communiter inseritur intestino, carunculam observavimus duriusculam, magnitudine pisi majoris, à sui parte superiore in figuram pyramidalem acuminatam, sed stylum etiam abscissa nullibi admittentem, quod tandem suspicionem movit, inibi forte hunc

hunc ductum coaluisse. Ventriculus apertus fœtore acidissimo omnium, qui adstabant, nares feriebat; ejus tunica interna crustacea admodùm densa fuit, muco turbido obliterata, undique lævis nullibi rugosa; uno in loco supra pylorum nempe, rarior fuit, in quo fibrillæ sanguineæ pellucebant. Omenti nec ulla vestigia vidimus. Mesenterium eo loci, ubi intestinis tenuibus appenditur, glandulis solitaribus pisi magnitudinem tenentibus, sed latioribus, innumeris conspersum fuit. Vesica urinaria seri plena, à stercore subjacente pressa, figuram penitus in transversum elongatam acquisivit. Ren dexter plane flaccidus fuit & nihil insueti continuit; ex pelvi in ejus medio conspicuâ, patula via dabatur in ureterem, quæ digitum pollicem ad usque ureteris medium facillimè admisit, abinde verò sensim constrictior evasit, & sub finem ubi vesicæ implantabatur, vix pennam anserinam cepisset. Ren sinister ex tunicis evolutus, exterius sex hydatidibus consitus fuit, quarum una & maxima ovum columbinum æquans, ad latus vasorum emulgentium appensa, coloris lividi ejusdem cum vena emulgente fuit, ut etiam antequam per facta experimenta consideravi; pro eadem vena à restitante sanguine dilatata, imponeret, cæteræ sero turgentes vesiculæ hinc inde positæ, nuce avellanâ majores & minores fuerunt, omnes transparentes & pellucidæ; flatu per ureterem immisso, ren cum omnibus hydatidibus, ureter autem eo loco ubi renem subintrat, enormiter intumuit, ut ibidem ovum gallinaceum facilè contineret; inferius autem ab ejus medio sensim constrictior factus, prope insertionem in vesicam pollicem non libenter admisit; hoc insuper notatu dignissimum habuit hic ren, quòd, factâ sectione secundum ureteris longitudinem in usque substantiam renis, natura inibi formârit pelves quatuor amplas, figurâ quadrangulari juxta se invicem positas, sero flavescente refertas, & omnes eadem tunicâ ureteris expansâ gaudentes, magnitudine æquales, quarum quævis nucem moschatam comprehendisset;

flatus

flatus in arteriam emulgentem immissus, ad vasa capillaria renis superficiem perreptantia pertigit, sed non intumuit ren; ex venâ insufflatâ nihil planè commoveri vidimus; hydatis maxima, juxta vasa emulgentia posita, serum viscidum gelatinosum ex flavo livescens, cæteræ autem serum fluidum per tunicam transparens continuerunt; inflatâ hydatide magnâ flatus ex pelvi prorupit. Hepar non fuit discolor, naturalem magnitudinem obtinuit; vesicula fellis ei appensa, fermè inanita erat, cui vix drachmæ duæ bilis, glutinosi ad instar seri inerant. Lien parvus, figuræ inæqualiter rotundæ & flaccidus fuit, discissus & digitis pressus, totus in amurcam satis rutilam convertebatur. Pancreas magnum & glandulosum exactè referebat pancreas vituli elixatum; glandulæ ejus compressæ parum humoris subsalsi exsudabant. Pulmones ex albo nigro & rubro exteriùs variegati, intùs sani fuerunt, Vena cava & arteria aorta, parùm sanguinis, & quidem fluidi & quasi aquâ diluti, cordis verò ventriculus sinister coagulata sanguinis filamenta obscurè rubentia continuit. Caput exteriùs deformârunt excrescentiæ seu tubercula aliquot, quæ nucis magnitudinem habuerunt; tuberculum maximum quod mediæ suturæ sagittali inhærebat, tunicâ albâ & crassâ, cute capitis pertinaciter adnatâ ac inclusâ ambiebatur; materiam capiebat pultiformem granulatam, coloris grysei; exsectionem integri tuberculi & ejus separationem à cute capillatâ nemo viventium tolerâsset, quam Chirurgi præsentes multâ industriâ tentârunt, ac quidem effectui dare vix potuerunt; tunica hujus tuberculi, in basi cum pericranio conjuncta & quasi una fuit; excrescentiæ cæteræ minores, in vertice ac occipite prominulæ, materiam à priori alienam, & amurcam sanguinis instar milii granulatam comprehenderunt. Ne autem serior vespera ab accuratiore cerebri anatome nos excludat, cutem capitis capillatam decussatim sectam Chirurgi præsentes detraxerunt, pericranion in or-

bem ſeparârunt, & ſtudiosè cranii ollam detexerunt. Suturæ cranii firmiſſimè coalitæ, velut ex inductâ cicatrice protuberantias oſſeas formârunt. Meninx duobus in locis cranio firmiſſimè adhæſit, & citra disruptionem avelli non poterat, ibidemque (in cranio) inſculptas, & ſicut in oſſe cribriformi videre eſt, inæqualiter perforatas cavitates notabiles habuit, quibus infixa erat; cranium ab anteriore parte ſemidigitum craſſum, in occipite multò latius fuit; pia mater duræ meningi arctè adhæſit, & ſolùm obiter perreptabat cerebrum, ſecùs ut aliàs contingit, dum intra cerebri anfractus ſe inſinuat. Cerebrum à nervorum & medullæ oblongatæ nexu ubique ſolutum paria nervorum omnia conſpicuè monſtravit; glandula pituitaria ex ſede ſuâ regiâ, ſtudiô in apricum producta, ad attactum inſtar aquæ diffluebat; de reti mirabili, cujus ambitu aliàs complectitur dicta glandula, nihil vidimus, ceu quòd omnia ibidem ſero inundata, vel in avulſione cerebri veſtigia ejus expuncta fuerint, quamvis multas in cerebri baſi ad inſtar retis complicatas vaſorum carotidum & vertebralium ramificationes obſervaverimus; poſt exemtum cerebrum in pelvi relictæ ſeri cruentati propemodùm ſex unciæ fluitabant, elevatâ dein digitis in baſi cerebri medullâ oblongatâ, & detectis ventriculis à latere ſitis, in conſpectum venit plexus choroidæus prægrandis, ab utroque latere totam interiorem ventriculorum ſuperficiem perreptans, & ex multis inſignibus vaſis ſanguiferis, à ramis carotidibus per foramen à ſepti anteriore parte patulam, accedentibus, conſtans; ubique hic plexus veſiculis lividis ſeu hydatidibus piſiformibus conſpurcatus fuit, quæ vel lanceolâ apertæ, aut manibus ruptæ, ſerum gelatinoſum liveſcens fuderant; ab hoc plexu quatuor inſignes venæ, ſanguine hinc inde fluctuante refertæ, ad ipſisſimam glandulæ pinealis baſin derivabantur; vaſa verò medullaria, quæ in eam inſeri dicuntur, nullatenus, quamvis ſedulâ inveſtigatione reperire potui;

glan-

glandula hæc fibris ſanguineis ſubtiliſſimis conſperſa prorſus rubebat, & ſolidior fuit ſolito. Septum lucidum, ventriculos cerebri anteriores diſtinguens etiam punctula ſanguinea habebat. Thalami nervorum opticorum elevatô fornice elegantes, exteriùs albiſſimi, intùs verò ad inſtar corticis cerebri cineritii prodiêre. In cæteris nihil obvenit quod fuerit notatu dignum.

[1688. d. 16. Febr. Baſileâ Norimbergam miſſa.]

OBSERVATIO CCXXXV.

D. JOH. CHRISTIANI FROMMANNI,

De

Dolore inteſtinorum primùm à venenato lacte ortô, poſteà quotannis eodem menſe recurrente, & demùm baccis juniperi curatô.

EVolventi mihi nuper animi gratiâ *Ephemeridum Germanicar. Decur. I. Annum 4. & 5.* & legenti *obſervationem 127.* hâc inſcriptione notatam: De Symptomate quotannis certô menſe & die recurrente, quod à venenô cum eſcâ hauſto fuit ortum; ſuccurrit affinis Hiſtoria jam tradenda. Miles quidam præſidiarius (ex cujus de ſe ipſo ſequentia referentis ore hoc olim accepi) caſtra Cæſareanorum in obſidione Magdeburgica ſecutus latranti ſtomacho ſolatium juxta cum duobus Commilitonibus in pago quodam quærit. Cellam quandam tres hi ingrediuntur, ollamque lacte, quaſi ferculo palato gratiſſimo, ſed ſanitati inimiciſſimo, quia venenatum erat, offendunt. Largiùs hìc ſeſe

non invitati invitant, ſed cum largiori ſanitatis & vitæ incommodô. Iſtius enim eſum & uſum brevî vomitus & ſitis clamoſa cum ventris intumeſcentia & virium imbecillitate ſummâ excepit. Sitis ſedandæ gratiâ ad fontem incolis communem repunt, ſed eâdem viâ, quâ hauſtâ, nullâ intercedente morâ, fuit aqua reddita, & cum hac animam Commilitones duo reddiderunt. Tertius ſuperſtes vix ſibi naturæ ſuæ bonitate tandem redditus, ærumnoſam deinceps egit vitam. Eô ipsô enim menſe, quô venenatum lac hauſerat, ſingulis deinceps annis acutiſſimos in abdomine ſenſit dolores, nullis cedentes alexipharmacis, nec Theriacæ, nec Mithridatio, nec aliis in forô Medico decantatis remediis, etiam à Medicis experientiſſimis, quos conſuluerat, præſcriptis. Idem miles aliô nomine aliquando me convenit, verbisque ultrò citròque de variis factis caſum inter alia hunc ſuum fortunâ exponit, cui, ne plures ſumptus forſan fruſtrà, quòd egenus eſſet, faceret, Baccarum Juniperi uſum ſuaſi. Euporiſton hoc ad nutum & conſilium meum in uſum mox eôdem annô cum quâdam dolorum alleviatione traxit; ſequentibus annis magnam baccarum copiam ipſe collegit, iisque non tantùm crudis aut acetô maceratis, ſed & inprimis decoctô earundem uſus, minorem quotannis recurſum ſenſit, donec tandem impreſſus inteſtinis veneni character planè fuit deletus & obliteratus.

[Coburgo Norimbergam An. 1688. d. 17. Februar. miſſa.]

OBSER-

OBSERVATIO CCXXXVI.

D. JOH. PAULI WURFFBAINII,

De

Venæ sectione spontanea in uno subjecto iterata.

VEnæ sectionem spontaneam annotarunt jam *Bartholinus* Cent. obs. 5. histor. 19. Clariss. *Sigismundus Grassius* Ephem. Curios. Germ. Ann. III. Dec. I. obs. IV. & Excell. Dn. D. *Joh. Mauritius Hoffmannus* in hoc ipso jam præsente Dec. II. An. VI. obs. CLXVI. imò & forte alii; licebit tamen & hanc Ephemeridibus nostris inserere, præsertim dum in uno subjecto iteratam, nondum annotare hactenus descriptam legerim, communicavit verò mihi eam Exc. Dn. D. *Septimus Andreas Fabritius*, Fautor & Collega meus honoratissimus seqq. A. 1687. Mens. Febr. accersitus sum ad Patriciæ cujusdam in hac civitate Ancillam, septendecim circiter annorum, quæ conquesta est de atrocissimo dextri in regione venæ medianæ brachii dolore ex improviso orto: Inspexi brachium, nihilque inveni præternaturale. Inter alia quæsita ægram tandem interrogavi, utrum venæsectioni adsueta sit? & an Menses ritè fluant? ad quæ respondit, se nunquam venam secari curasse & menses debito modo fluere; indicavit autem simul, quod cum ante XIV. menses in similem incidisset dolorem & eô per triduum plurimis medicamentis incassum adhibitis, afflicta fuisset, vena tandem mediana se sponte aperuerit, & effluxis IV. vel V. sanguinis unciis dolor cessarit: hac ratione persuasus, phlebotomiam sine ulla tergiversatione instituendam imperavi, hanc autem mulierculæ adstantes improbarunt: Elapsa vix una atque altera hora vena prædicta rursus se sponte aperuit, simulque sanguis ad

tres vel quatuor uncias prosiliit, & sic ut prima vice, dolor desiit.

SCHOLIUM.

FOemina quædam annorum dum fuit 24. primipara, paucis ante partum diebus spontè sibi rumpi venã in sinistra surâ sensit, quam Chirurgi manu devinctam compescuit ab ulteriore fluxu. Sed annis abhinc duobus denuò impraegnata, in dextra sura consimilem venæ rupturam passa fuit cum uberiori ad lipothymiam usq; sanguinis profluvio. Linteum cum albumine ovi madefactum imposuit, & illicò sanguinis egressus fuit sufflaminatus. Tandem post dimidium annum in media domesticâ cruris sinistri regione passim hinc inde nodosæ venæ septem ad minus in orbitâ thalerum præsentante una post alteram sponte suâ effluere cœpere, quæ Chirurgi industriâ rursus fuere cohibitæ, nullo valetudinis suæ subsequente impedimento. Adeò natura contra quosvis hæmophobos Medicum docet sanguinẽ educere superfluum non ex arteriis, quibus sanguis alimentosus inest, sed ex venis, per quas alimenti vehiculum, purus sanguis reditum ad cavam venam, ibi lympham ex hepate effluam adepturus, parat: hinc ad dextrum cordis ventriculum, ubi se cum chylo ex venis jugularibus descendente copulat, pulmonesque ingreditur, auram per aërem respiratum æthereum consecuturus, ut exinde per sinistrum cordis thalamum universò adducat corpori nutrimentum, quod cibo, potu & aëre ad vitam indiget.

[Helianthus I. in gratiam Hermet. II.]

OBSER-

OBSERVATIO CCXXXVII.
D. JOH. PAULI WURFFBAINII,
De
Maxillæ inferioris basi cariosa, sublata, & callo primum in cartilaginem mox mutato, renato.

CUm ad præsentis hujus Anni VI. Observ. CXXII. ab Excell. Dn. Authore ejus, monitus, Scholium in chartam conjicerem, incidit (ratione gingivarum sæpe in callum abeuntium) in mentem, observatio hæc, paucis communicanda: Viri cujusdam integerrimi & in hydrotechnicis exercitatissimi, conjux scorbutica, triginta præter propter tunc temporis annorum, frequenti dentium capitisve dolore graviter afflicta, insignem genæ dextræ persensit tumorem, exquisitissimè lancinantem & terebrantem tandemque rumpentem, & insignem materiæ purulentæ maleque olentis quantitatem fundentem, vocatus Excell. Dn. D. *Jacobus Bürlinus*, Affinis, Fautor & Collega meus dum viveret exoptatissimus, mundato priùs per Chirurgum itidem hactenus beatè defunctum, ulcere, & accuratius postmodum eodem inspecto, maxillæ inferioris versus aures basin curiosam esse cognovit, hinc ejus à sano maxillaris hujus ossis parte separationem non modò suasit, sed consentiente ægra etiam tentavit feliciterque absolvit: Provida tamen natura defectum ossis hujus supplere studuit, & callum primum ejus loco, in cartilaginem temporis tractu mutatum, sano maxillæ ossi quam firmissime noviter adnatum, substituit, ita, ut nil quicquam fœmina hæc ab ipso curationis hujus tempore senserit incommodi, quin potius liberè & pro lubitu maxillam movere optimeque cibos masticare hodie-

num

num poſſit: Oſſis carioſi particulam à ſano ſeparatam, à Marito ejus ex plumbo affabrè effigiatam mihique oblatam, penes me adhuc ſervo, inque figura hîc appoſita ex utroque latere, curioſis inſpiciendam, ſiſto.

Fig. LXXXVII.

OBSERVATIO CCXXXVIII.

D. JOH. GEORGII VOLCKAMERI, Sen.

Tetanus ex balneo.

MAtrona quædam Illuſtris primipara tempore ſtato filiam per diei naturalis ſpatium in traduce morantem enixura, tardum tandem experta fuit partum: Voto enim quamvis potita ſuo citra læſionem tamen orificii uteri non penitus ſalvata fuit, ſubſequens ſiquidem puncto puerperio congreſſus cum marito, dum citra inſignes eundem dolores admittere non potuit, violatam in naturalibus eandem arguit. Tali per triennium afflictata incommodo, nemine latentem eandem cauſam obſervante concipere non amplius potuit. In neutro tunc illa valetudinis ſtatu conſtituta tædioſam ſatis vixit vitam; donec ex cujusdam civitatis noſtri Medici conſilio ad thermas hujus urbis fuit ablegata: quas ingreſſa tali, quantum ſuſtinere potuit, (quod vitium in thermalibus aquis ubiq; commune committitur) calore per aliquot dies toleravit, ſubſequente per dorſum capitis dolore, in dies validiore. Tandem absq; omni illa motu effecta rigido extenſa toto corpore in culcitra locata recubuit. Ad deſertam à ſuo Medico accitus ego comparui: de cephalalgia dorſiq; dolore ex oſſe coccygis, quo ſæpius ante correpta fuit, certior factus; regionem uteri obſervans, eundem ex difficili fortaſſe partu affectum fuiſſe collegi. Ex relatione adſtantium fœminarum vanam non fuiſſe conjecturam meam deinde intellexi. Per triennium proinde affectum illum citra curationem neglectum, utrum in integrum reſtituere ſit poſ-

ſibile

ſibile, mecum cogitans, tandem tamen primariò eundem aggrediendum putavi. Purulentum autem fuiſſe cogitare cœpi, quod pus à calidâ balnei undâ ad evaporationem excitata ſurſum per dorſi regionem in caput ſublimatum convulſionem illam tetanicam excitavit. Certioris verò conjecturæ hujus argumentum adipiſci licuit beneficio peſſi, per noctem in vaginam immiſſi; altero extracti ejusdem die purulentum caput, cui emplaſtrum triapharmacum cum camphorâ affixum fuit, mecum inſpexére adſtantes. Ab ulteriore balnei uſu ceſſans eandem domum deductam, injectionibus uterinis, menſtruum fluxum nil curans, feliciter DEO juvante reſtitui. Tepidæ poſtea aquæ dulcis cum herbis radicibusque convenientibus uſu ad perfectam redivit ſanitatem, nullius amplius prolis deinceps effecta genetrix illa ſterilem in hunc usque annum vitam degit.

OBSERVATIO CCXXXIX.
D. JOH. GEORGII VOLCKAMERI, Sen.
Singularis in balneis ritè adhibitis utilitas.

HOneſta quædam fœmina noſtræ civitatis lumborum dolore crebrò infeſtata à Cl. Collegii noſtri Medico, Dn. Sebaſtiano Heinlino, quondam Seniore primario fuit curata. Ex cæteris aliis ipſi præſcriptis non profuit ullum, quod ſtrenuam æquè tuliſſet opem, quàm aquæ dulcis balneum. Sacco inditæ fuére ſeqq. herbæ. ℞. Meliſſæ, Origani, Rorismarini, Salviæ, Veronicæ fl. Sambuci, ãã. M. iv. Junip. bac. m. iij. contuſa omnia. Hoc aliquoties inſeſſu uſa melius ſe habere cœpit: Sed, quod obſervatu dignum fuit, craſſamentum quoddam pingue quotidie aquæ innatavit copioſum, quod cochlearis beneficio ſeparari inde potuit. Anne hæc doloris priſtini fuit cauſa, quia difficultas illa lum-

borum, de quo fuit conquesta, mitior in dies reddita penitus tandem finitis balneis cessarit? Et hæc balnei cura sequentibus quoque annis simili cum effectu fuit peracta.

SCHOLIUM.

BAlneas non saltem ad delectationem, sed & ad corporum nostrorum, si ægrotant, curationem præ cæteris proficuas esse, antiqua & moderna testantur tempora. Romanorum quis perlustret magnificentiam, quantum illi attribuere lavacris suis ad fastum & pompam adornatis? Tricliniis illotos accumbere fuisset inurbanum: hinc balneationes plerumque præcessere conviviis, aut ad minus pedum lavationes. Sed corporibus inprimis morbificis conducunt aquæ dulces, quin & medicatæ thermæque, ubi neq; evacuationes, nec sudorifica profuére. Quandoq; enim una, aut plures corporis partes ægrotare incipiunt, tàm interiores, quàm exteriores, superioris, mediæ aut inferioris regionis; quandoq; etiam continentes ab intrinseco aêre languent partes, quæ nullâ restitui arte queunt, nisi universum immerseris corpus, aquis thermalibus, aut balneis medicatis & artificialibus. Ex scorbuticis præcipuè corporibus talem extrahi observabis ex corpore saburram, qualem vix alia subducent pharmaca, vel quovis ingenio excogitata. Vir quidam authoritatis præcipuæ, Juris legumq; peritus, anno ætatis climacterico *tertio*, propter assidua, quibus invigilavit studia hypochondriacus tandem redditus languere cœpit & prorsus decumbere, levi febriculâ ad hecticam vergente, ad balneum aquæ dulcis à me fuit dimissus, cui herbæ Atriplicis, Beccapungæ, Meliloti, Violarum, Solani, flor. Malvæ arboreæ, & Fœni sacculo inclusæ fuére adjunctæ. Ægrotus ille ad solium deductus ligneum aquis se immersit ad axillas usque, temperatè calentibus, ne sudor frontem inundaret. Post triduum manè vesperiq; totus ad se redire, paulatimq; robustior fieri; Sed aqua balnei fœtere

tere incepit, innatante ei ſaburra nigricante craſsâ, cum acredine, incrementa ſubinde ſumente dietim, ut quotidie novæ neceſſariæ fuerint herbæ, propter inſignem in aquâ putredinem gravemq; odorem, acerbitatemq; manus aſſiſtentis vellicantem, donec tandem evaneſcentibus hiſce moleſtiis integræ Vir ille fuit reſtitutus ſanitati. Eâdem prorſus ratione reſtituta à me fuit fœmina vidua XL. & quod excurrit, annorum, quæ tandem ſingulis diebus fœtentem nimis talem colluviem, tres manûs volas exſuperantem, renovatis licet quotidie herbis iſtis, ex corpore ſuo in aquâ emiſit. Si in quodam alio, certè in balneandi modo modus vel leviter excedens gravem in ſe errorem continet. Hic non tàm in thermis, quàm artificialibus balneis probè attendendus, ne nimio corpora quaſi elixentur calore, aut ſudoribus prorſus diffluant. Quid enim? an intenſo balnei æſtu virtus aquarum corporibus inprimitur? annon à majore externo calore debilitatur calidum viſcerum nativum? Hinc egredientem laſſitudo plerumq; comitatur, & intentior ſitis à fervefacto hepate ſequitur; huic ſi pro neceſſitate per potum frigidiorem præcipuè, ſubvenire volueris, tonus remittetur ventriculi, hepar æſtuans ſtomacho incumbens refrigeratur, bilis in veſiculà deliteſcens ad coagulationem præparatur, induratur & hepar, ad cachexias & hydropem porta reſerata panditur. Hic in omnibus balneis in fronte ſudor terminus eſto, quem ſi tranſiveris, periculis non eris vacuus. Sed ſitim reſtringuere modicè refrigerantibus præſtat, quàm calefacientibus, vinoque præferendæ cereviſiæ ſunt gratiores potæ non nimis frigidæ.

OBSERVATIO CCXL.
D. LUCÆ SCHRÖCKII, LUC. fil.
Iſchuria octiduana curata.

QUàm trita eſt Medicorum ſententia, iſchuriam, ſi intra diem ſeptimum non finiatur, eſſe letalem, tam ſæpè magnas patitur exceptiones; qualem etiam caſus, quem hîc Curioſis noſtris communicare libet, ſuggerit; dum vir quinquagenarius, doloribus colicis ſæpiùs obnoxius, in eosdem denuò Menſ. Januario An. 1687. incidit, quibus per conſueta & experta aliàs ſibi remedia obviam ire parans, operam ſe inanem ludere, ac tandem urinam ſupprimi, doloremque in abdominis latere ſiniſtrô ſatis intenſum urgere perſenſit; quæ iſchuria cùm jam per ſextiduum duràſſet, me vocari juſſit; cùm verò & totius corporis intumeſcentiam, ſitis vehementiam, capitis viriumque languorem, & pulſus debilitatem obſervâſſem, periculô adſtantibus denunciatô, Parentem quoque meum venerandum, pro communi conſilio in tam dubio caſu conferendo, vocare placuit. Unde cum humore viſcido renes obſtrui, ſalvâ veſicâ, judicaremus, varia tum externa tum interna, balnea ex aqua fontana cum herbis diureticis & carminantibus alterata, cataplaſmata, fotus, ſacculos, enemata, aquam, pulverem & potum diureticum adhibuimus, Spiritus etiam Salis Ammoniaci urinoſi guttas xv. cum vehiculo diuretico propinavimus; cujus uſum non diu poſt, & quidem die morbi octavô, qui erat d. 23. Januar. gutta una alteraque humoris admodùm craſſi & viſcidi, magnô cum conatu ejecta, per virile membrum ſubſecuta fuit; cùm verò veſperi alterius ſuaſu, ceu ſpecificum quoddam & expertum remedium, à nobis, ne ægrum, ſi moreretur, neglexiſſe videremur, vel hôc intuitu haud improbandum, Spiritum nempe Salis communis, decem

cem ejus guttas cum Nitri depurati granis ſex jungendo, duabus vicibus ſumſiſſet, repagula iſta, jam à Salis Ammoniaci Spiritu, non irritô conatu, expugnari incepta, magis reſerata fuerunt, & largiſſimum urinæ profluvium noctu inſecutum fuit, ita ut intra novem horarum ſpatium ejusdem undecim circiter menſuræ noſtrates emanaverint; quam lotii excretionem, die 9. iterum moras nectentem & dolores renovantem, continuatô diureticorum blandiorum uſu urgere perreximus, maximæ etiam corporis debilitati, ipſi vitæ periculum minanti, confortantium applicatione opem tulimus, ſicque ægrum, divinâ adſiſtente gratiâ, priori ſanitati feliciter reſtituimus.

SCHOLIUM.

Diuturnam talem Iſchuriam ad 17. dies durantem in juvencula Zytepſæ Conjuge, talem affectum ſummâ cum patientiâ exantlata obſervare mihi licuit, quæ poſthabitis quibusvis adminiculis tandem uſu trium cantharidis pulv. granorum, demptis alis capitibusque in lacte exhibiti ſoluta per octo dies inducias dedit, pallidô tamen remanente univerſi corporis colore, viriumque & appetitûs debilitate. Elapsô octiduô vehementiore cum impetu reverſus fuit hoſtis, qui ſeptem ſaltim diebus nullâ vi potuit arceri; Victa proindè miſella iſta vitam vivere deſiit. Eâ ferè ratione pelliparii cujusdam noſtratis conjux cœpit poſt ſtranguriam omnimodâ urinæ ſuppreſſione affici. Quæ cùm cathetere argenteo ſubrotundo per veſicæ orificium ſibi opem latura urinæ exitum fruſtrà aliquoties tentâſſet, nullam exinde guttam extillare perſenſit, ſeptimô die levibus præcedentibus convulſionibus vitam finiit. Utramque cultello anatomico experiri animus fuit, anne ureteribus aut renibus cauſam hujus obſtructionis imputare potuiſſemus; conatui huic meo frivola fœmina-

 rum

rum turba utrinque obstitit; nugis gerrisque suis evanidis obstrepera.

[Helianthus I.]

OBSERVATIO CCXLI.
D. LUCÆ SCHRÖCKII, LUC. fil.
Ischuria duodecim dierum curata.

MAtrona quinquagenariâ biennio major, jamdudum hypochondriaco morbo obnoxia, variisque dein animi adfectibus, mœrore inprimis, & irâ diu agitata, cùm salubrium ciborum, carnium præsertim esum, ultra annuum temporis spatium aversata fuisset, solâ cerevisiâ tenuiore, vinô, quod nullum palato arridebat, neglecto, pro potu contenta, in vomitum incidit, qui per quatuordecim dies omnia ingesta rejicere cogebat; cùm verò d. 2. Novembr. anni elapsi haustum vini dulcis Tirolensis rubri, minùs adhuc defecati bibisset, 5. die subitò urinam omnimodè supprimi, econtra diarrhœam infestare experta est; quæ tamen incommoda, præ medicamentorum fastidio, cùm neglexisset, tandem 8. die Novembr. ad calorem, qui cum alternante horrore subindè recurrebat, abigendum, Tincturæ Bezoardicæ triginta guttis sudorem elicere studuit; qui licet non succederet, leviori tamen udore corpus irrorabat, & phlogoses illas compescebat. Continuante verò ischuriâ, cum vomitu & diarrhœâ, quia virium insuper imminutio accedebat, unà cum dilectiss. Parente meo vocatus, quæcunque ad sanguinem emendandum, urinam movendam, & obstructiones renales reserandas conducere poterant, volatilia & fixa ordinavimus, quia malum non in vesica, sed ipsis tubulis renalibus à viscidiore pituitâ obstructis, ac sanguinis discrasia, separationem seri superflui ægrè permittente, consistere

ſiſtere judicabamus, quòd nullus, neque in lumborum, neque veſicæ regione dolor aut diſtenſio, neque ullus excernendi conatus urgeret. Irritum tamen omnem laborem noſtrum reddidit morbi pertinacia, niſi quòd d. 10. Novemb. vomitus & diarrhœa, quam non admodùm frequenter infeſtantem tollere minùs conſultum duximus, ne hanc ſero ſuperfluo exeundi viam præcluderemus, ſpontè remittere inceperit; ægrâ interim lateris ſiniſtri ſtuporem quendam, vel ſemiparalyſin patiente, de faucium anguſtia querulâ, & hæmorrhagiam narium unâ alterâque vice perpeſſâ, nullâ cæteroquin ſiti infeſtata, corpore autem, pedibus præcipuè, intumeſcente; usquedum die 13. Novembr. veſperi poſt repetitum pilularum, ex Sale Succin. vol. gr. vj. cum Extr. Veronic. ℈ß. & Ol. deſtill. Fœnicul. gut. ij. compoſitarum, uſum, humorem viſcidum, cochlearis unius quantitate, non ſine magno conatu excerneret; faſtiditis autem Pilulis, aliisque, & Pulveris Succini, ne nihil ageremus, cùm alia omnia reſpueret, ſcrupulo dimidio ſubſtituto, d. 15. veſperi fluxus ſanguinis, levior quidem, menſibus jam ante annum cum dimidio fluere deſinentibus, ex locis muliebribus ſuccederet; quem, continuatô pulveris dicti uſu, d. 16. Novembr. circa veſperam tandem urinæ effluxus largior comitabatur, qui per noctem continuans (quô tempore ſex menſurarum, ſive librarum medic. 16. quantitatem circiter excreverat) non levem, præcipuè cùm & die 17. ultra 5. libras urinæ porrò prodierint, reconvaleſcentiæ ſpem fecerat; quam tamen motus convulſivi partium tendinoſarum in artubus, qui die 18. magis intendebantur, cum omnimoda virium proſtratione, ſiti intensâ, calore gliſcente, & abdominis dolore, deliriisque ferè continuis, dubiam rurſus reddebant; præcipuè cum veſpertino tempore inſignis in abdomine, pube præcipuè, dolor ac nova urinæ ſuppreſſio metum augerent, quibus tamen cataplaſma impoſitum &c. medelam attulit; & licèt moleſtia

ſtia hæc diebus ſequentibus ſæpiùs cum alvi ſegnitie rediret, paulatim tamen ſymptomata remiſerunt, ſanitasque priſtina, quantam equidem altiùs radicatus morbus hypochondriacus permittebat, ſingulari curâ indigens, reverſa eſt.

SCHOLIUM.

VIr ſeptuagenarius engonatoni artifex Calendis Januarii An. 1645. inter liberos & generos ſuos lætior liberaliùs tunc vinum potavit. Noctu ſupprimitur urina cum gravi anxietate cordis corporisque univerſi. Cum cathetere ſubveniendum ipſi fuit, toties, quoties urinam reddere cogitavit. Poſt quartam emiſſionem ſanguis purus affatim effluxit, ceſſante deinceps tali cruoris quantitate. Aſſiſtentes infelici illum conſolatione morti vicinum prædixêre, quorum prognoſticum ſusque deque habui; apoſtema quoddam ad collum veſicæ ſuſpicatus, quod ruptum fuit: & emerſit ille ex tali periculo ad retinendam deinceps urinam non ampliùs idoneus, dum ſtanneam lagenam ſecum ferre fuit ſemper coactus.

Alii opem ferre licuit ſeniculo in balneo aquæ dulcis ſedenti, cui cucurbitam unam alteramve prope pectinem utrinque cum multa flamma affigendo & deorſum trahendo, ut ureteres exindè commoti & extenſi ſabuloſam commodiùs eliderent materiam, obſtructionis hujus cauſam. In dextrâ regione voto noſtro fuit factum ſatis, effluxit ſaburra ſanguinolenta cum multâ urinâ. In ſiniſtro latere poſt quinque dies reſerata etiam fuit iſta obſtructio, reſtituto in integrum ſenili iſto ſilicernio.

Nec minùs Præconi verbi divini hujus urbis præcipuo talis oborta fuit ſuppreſſio, accedente ſtranguriâ, urinâ guttatim extillante cum gravi cruciatu. Huic poſt complura artis auxilia irritô cum effectu, Chirurgum per Siphonem Ol. Amygd. dulcium, Violarum & Hyperici coctum cum vehementi impetu

petu injicere jussi, ejus canali cum cerâ obducto, & ultra dimidium membri immisso, digitisque circumpresso, ne oleum fluere retrò potuerit, cum εὐφορίᾳ & desideratâ recuperatâ sanitate.

Hic procedendi modus magno aliquoties cum emolumento mihi usui fuit, si cætera externa nil opis ferre potuêre; & commendo iis, qui catheteris encheiriæ ignari, usu siphonis contenti esse poterunt. Quidam Empyricus Magno nostro Sauberto, quondam Antistiti Ecclesiarum Primario in tali suppressione regionem pubis cum pinguedine anserinâ illotâ calidè inungi, dein sterc. ovillũ cum urina pueri in forma cataplasmatis coctum super œsypo imponi jussit, subsecuto successu exoptato.

Minùs felix fuit conatus Medici cujusdam juvenis audaculi, qui honoratum quendam piumque Virum, talis urinæ difficultatis incommodo laborantem, per tot acria assumta medicamenta, cùm nihil efficeret, cathetere, quem dirigere ignarus nequivit, in vanum adhibito, adeò tormentavit, ut irritata absque omni effluxu à tali salsedine, urinæ copia vesicam cum ineffabili dolore ruperit, mortemque miseram oppetierit Ille, qui fuerat longiore dignissimus vitâ.

ADDENDA

Ad Decur. II. Anni V. Obſervat. CXXII. pag. 244. ſeq.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI

Poriſmata de Luce.

1.

Lux eſt ſibi ipſi fons & origo.

2. Lux eſt anima caloris.

3. Lux omnia in hoc mundo vivificat & motitat.

4. Calor ſine luce prorſus inutilis, & omnia corrumpens.

5. Lux eſt ſpiritus vivens omnia penetrans.

6. Lux eſt principium vitæ in aqua ſe multiplicans & gignens.

7. Lux naturæ eſt in omnibus rebus ſpiritus vitæ.

8. Lux gignit in animis deſiderium ad pulchritudinem.

9. Lux univerſam naturam oblectat.

10. Homogenea citiùs, quàm Heterogenea lucem imbibunt.

11. Lux habitat in igne, ſed ab igne non afficitur.

12. Lux facit, cæterum ignis in ſemetipſum ſæviendo conſumeretur.

13. Lux igni erepta, nihil aliud eſt, quàm fames & tenebroſum Chaos, ſicque Lux eſt anima ignis.

14. Lux igni erepta, amittit principium ſuum, in quo & ex quo lucet: (2) amittit ſuam vitam, & fit impotens: (3) à tenebris abſorbetur, & in ſemetipſa extinguitur.

15. Lux omnibus proprietatibus ignis eſt prædita, ſed in eſſentia quadam exhilarante & emicante fulgure regni lætitiæ, ignis in eſſentia timoris & horroris fundatur.

16. Lux

16. Lux eſt, ex ſe principium gignens; ignis abſumens, & quod ignis abſumit, hoc lux reſtaurando regenerat, & corpus in ſpiritum transmutat. Sicque locô corporis ab igne abſumpti reddit ſpiritum lux.

17. Lux, aër & ignis unum ſunt ens, ſed ſemetipſum in tria dividit, quæ tamen inſeparabiliter in ſe habitant; & alterum alterius vita eſt.

18. A luce dependet elementorum motus, & ſine illa nullus eorum motus.

19. Omne vivens appetit lucem.

20. Lux eſt ignis amoris; alter ignis eſt ignis doloris.

21. Quædam aqua oleoſa eſt nutrimentum lucis.

22. Hæc aqua oleoſa inſpiſſata gignit ex ſe corporeas ſubſtantias, quamdiu in hac ſua ſpiritualitate permanet, eſt lucis nutrimentum.

23. Cùm lucis hôc nutrimentô ſymbolizat Philoſophorum Mercurius. Nam ſicut ille (1) ſpiritus (2) ex ſpiritu fit corpus.

24. Lucis tanquam ignis amoris; & ignis tanquam ignis doloris proprietatibus characteriſatus eſt Mercurius Philoſophorum.

25. Inter lucem & tenebras æternum eſt contrarium; tamen eſſentialiter non differunt, niſi duntaxat voluntariè.

26. Lucis & tenebrarum Mercurius philoſophorum capax, & utriusque principii ſoboles.

27. Ignis Magicus, qui eſt faber Lapidis Philoſophici, primò exſerit vim ſuam inſtar ignis doloris, (2) exſerit vim ſuam amoris, ſicque lucem æmulatur. Hôc modô parit tenebras, iſtô modô colorum metamorphoſin, i.e. caput corvi, i.e. cauda pavonis.

28. Ignis Magicus non eſt ignis, niſi eum lux & ignis activent, hæc amorem inſerendo, iſte dolorem.

29. Lux eſt principium ſubſtantiale Magiæ.

30. Lux est principium, non Judæorum nugatoriæ, ſed naturæ & artis Kabbalæ.

31. Kabbala naturæ & artis non differunt niſi organicè.

32. Kabbala naturæ & artis ſymbolizat cum Theologia orthodoxa.

33. Magiſterium Lap. phil. eſt opus Magiæ & Kabbalæ.

34. Urim & Thummim Lucis & ignis Myſterium fuerunt.

35. Lux omni veſperâ in ſuum redit centrum, & omni mane ex eo ſcaturit.

Totidem Poriſmatibus noſtram Philoſophiam Sacræ Scripturæ, Naturæque dictamini conformem incluſimus, quæ (DEO vitam concedente) datâ occaſione partim peculiari Tractatu, partim in Scholiis, quæ ſucceſſivè meis Obſervationibus reddo, explicaturus ſum. Dicam etiam aliquid de iis in noſtro *Cornelio à Lapide Enucleato: Et noſtris floribus ſparſis ad I. Regum c. 28.*

Ad Anni hujus Obſervationem XXXVI.

De

Fiſtula lachrymali.

OBſervationem de fiſtula lachrymali ab Exc. *D. Carolo Patino* Curioſorum Collegio communicatam legi, atque petitioni veſtræ, quantum ars mea permiſit, ſatisfeci: fateor meæ tenuitatis haud eſſe tantorum Virorum expectationi annuere, cùm talium affectuum eventus ancipites ſint, hosque judicia varia inſequantur; tentabo tamen octennem hunc nobilem Juvenem fiſtulâ lachrymali laborantem, remediis Paræi & Aquapendentis non reſtitutum, à Petro Camero ad D. Profeſſorem Patinum deductum, quatuor vicibus cauteriſatum, ita curare, ut primò trepano perforativo oſſiculo canthi

canthi majoris appoſito, juxta carunculam lachrymalem in ipſam naſi cavitatem adacto, foramen fiat, per quod pus operationem ulteriorem impediens in naſum derivetur, dein præparetur corpus, atque ab humorum affluxu defendatur, medicamentis cholagogis & hydragogis è Mercurio paratis, demùm inciſio fiat falcata ſecundùm orbitæ, & affecti oſſis ſitum, dilatatô hoc vulnere cum ſpongia vel carptis linteis, & parte affectâ probè detectâ, oculôque cochleari munitô, cauteriô actuali vel cum vel ſine cannula orbitæ ad amuſſim applicata, oculum attollente, probè aduratur, flexibilitas (nî cartilago hæc naturalis & ſana fuerit) eôdem igne actuali tollatur, quô factô, Melle Roſatô ſolô cum Saniculæ & Plantaginis ſuccis inſpiſſatis mixtô, ſpleniis illicô os denudatum tegatur, ſic intra aliquot hebdomadarum ſpatium exfoliatio fiet, imprimis ſi cum Pilulis aureis Nicolai materia ad partem affectam ruens continuò ad alvum ducatur, oculus, tempora, frons, & dorſi ſpina balſamo antiphthiſico noſtrô in *Ephemeridibus* deſcripto ungatur, ægerque pro potu ordinariô Decoctum Chinæ recentis cum Violarum Syrupo hauſerit: factâ exfoliatione, ſemotâ eſcharâ oſſis, Ung. album Camphor. vel Sief album ſine Opio ſuperponatur oculo, & vulnus adjectâ Melli roſato Myrrhâ & Sarcocollâ, detergatur penitùsque percuretur. Cæterùm cùm Fiſtula lachrymalis ſit ulcus inter naſum & oculi angulum majorem ſubortum, ſponte vel ad preſſionem digiti materiam quandam de ſe mittens, partem affectam non ſolùm carunculam lachrymalem, & oſſiculum ſubjectum, ſed & quandoque palpebram inferiorem, hujusque ſubjectam orbitam eſſe cenſeo, omnes enim hæ partes à lympha acriore circa canthum collecta lædi poſſunt, imprimis quando puncta lachrymalia circa naſum obſtructa fuerint, niſi enim in glandulis lymphaticis oculorum ab affluentibus per nervos copioſos ſpiritibus benignis lympha probè contemperetur, & blanda reddatur, in vaſis lymphicis (ductus novos in nictatoriam membranam tendentes in vitu-

vitulis nuper in meis ædibus plures, quàm celeberrimus *Steno* reperit, Exc. *Dn. Doctor Virdung ab Hartung*, Herbipolensis, Anatomicus admodum perspicax adinvenit) vel acrior fit, vel coagulatur, & stagnare incipit, quæ causa sæpius in corruptela & carie ossium consideranda foret, hæc enim tuberculum affluente simul sanguine excitat, & abscessum gignit, imprimis si corpus biliosis & acribus humoribus stagnarit, sive ophthalmiâ & debilitate æger laboraverit: non verò dubito causæ delitescentiam malum hoc reddidisse longum, quanquam enim motus oculi perpetuus solicitet humorem, nihilominus caries abscondita orbitæ ejusdem proventum accelerare & fovere potuit, vix quoque dubito cariem & illas orbitæ partes afficere posse, quibus oculus superjacet, & velut culcitræ incumbit, in quo casu solâ ossis nasi perforatione cura tentari debet.

[*Exc. D. Aretæus ad Celsum Tiguri A. 1688. d. 26. Jan.*]

Ad Anni hujus OBSERV. XLI.

De

Usu medico Cinnabaris.

RAtiones dubitandi de usu medico Cinnabaris cum ulterius exponere Nob. D. D. Crügero, in Literis ad Amplis. Dn. PRÆSIDEM scriptis, libuerit, & unicuique, ad investigandam veritatem, placidè sententiam suam proferre liceat, nec contrarium sentire in alterius opprobrium vergere debeat, easdem hîc pariter adducere, ipsis Dn. Autoris verbis, placuit: Ego qui jam per 20 annos libros Alchimistarum & illorum qui de mineralibus ex asse scripserunt perlegi, rem aliter animo comprehendere non possum, dubium mihi primum movit Helmontius qui scripsit, Mercurium, (quamdiu est volatilis) non esse remedium boni viri; Jam verò in omni cinabari mercurius adhuc est volatilis & cum suo sulphure

phure levi igne exhalat, nam omnis cinabaris est tantum Mercurius sublimatus.

Ad (1.) autem dubium mihi propositum respondeo sive disjunctivè sivè conjunctim cinabarina principia considerem, mercurius suam naturam retinet, ille est immutabilis, nisi quod aut in igne quiescat & amicabiliter cum eo gaudeat uti Geber loquitur, aut in totum avolet, Nam in partes diversas dividi non potest sed est homogeneæ naturæ uti Sennertus loquitur, per sulphur ipsi adjunctum natura ejus non mutatur. Et aut cum pinguedine aliqua aut cum sulphure, quod est pinguedo coagulata, conjungatur, idem est. Aqua quando cum sacharo conjungitur quoad essentiam non mutatur, levi negotio ab illo destillatur salva utriusque essentia, ita & Mercurius qui est aqua viscosa Geb, summ. perf. cap. xxx. & sulphur quodcunque, quod est oleosa quædam pars, non per talem cinabarinam præparationem intimius combinantur. Combinatio enim hæc non fit per fermentationem, ita ut nova inde forma resurgat, quemadmodum in Theriaca videmus, sed tantum per duorum principiorum mistionem, quorum neutrum alterum immutat alterum, sed suam naturam retinet. Arsenicum etiamsi per sublimationem cum ferro aut cupro conjungas, non idcircò naturam amittit suam, quoniam hæc combinatio est tantum mixtio, salva utriusque natura, ideoque in venenatis rebus, aliarum rerum proposita combinatio nihil probat, quarum alterum in bonitate adjumento esse potest. Mercurius autem quamdiu est volatilis est fumus venenatus, quod aurifabri experiuntur, per sulphur autem aliquod volatile ejus natura non corrigitur.

Ad (2.) Respondeo me sulphur antimonii ut & commune multis elogiis prædicare, ea autem non esse tanti ut mercurii in radice connatam malignitatem corrigant. Aliàs in Antimonio duplex esse sulphur constat, alterum flavum & combustibile simileque vulgari (vid. Schrôd.) & tenuitate à vulgari

vulgari diſtat & ſubtilitate, alterum meliùs & propius ad metallicam naturam accedens, excellentiſſimas habet facultates, præſertim ſi cum ſuo mercurio conjunctum maneat, amboque in igne gaudeant (utor verbis Gebri) oder daß sie werden wie Zinober-Ertz/ utor verbis Baſilii in curru triumphal. Hinc Riverius in Arcanis An. 1679. Lugduni editis propius accedit ad philoſophorum cinnabarim, in trochiſcis ſuis antiepilepticis. Ubi ipſam ſubſtantiam Antimonii fixam beneficio mercurii ſublimati ex capite mortuo ad parietes retortæ elevat, mercurio abeunte, utpote qui tantam ignis vim tolerare non poteſt. Verum itaque ſulphur antimonii rite præparatum, nequaquam rejicio, ſed exinde mercurius à maligna ſuâ naturâ nondum eſt liberatus; Antimonium tamen illud laudo quod exquiſitiſſima præbet remedia, quod è mineris auri eruitur, hujus enim mercurius cum auro ex una radice & ex uno ſtipite provenerunt uti Baſilius loc. cit. dicit, de fratre plumbi antimonio vulgari jam nihil dicam.

Ad (3.) Reſpondeo. Si accuratè deſtillatio perficiatur cum calce viva, quod ego Colbergæ olim expertus ſum, maxima quantitas mercurii iterum colligi poteſt, ſi vaſa accuratè ſint lutata atque recipiens collo retortæ accuratè reſpondeat, itemque recipiens ſit plenum aquâ usque ad collum retortæ, nam mercurius eſt immutabilis, neque ſulphur comitem ſuum infidum retinere poteſt, neq; extra corpus neq; in corpore.

Ad (4.) Mercurii natura nequaquam per ſulphur neque per attritionem, neque per ſublimationem mutatur, nam ſulphur antimonii retinet ſuam naturam, itemque mercurius, atque vinculum illud non figit mercurium, ſed ambo in igne avolant. Et ob hanc cauſam, plurimi autores hoc animadvertentes, de fixione cinabaris cogitarunt, & inde arcana ſua (ut putant) elicuerunt. Deinde vinculum illud ſulphuris non mutat naturam Mercurii, nam Mercurius inde

inde destillatus est ejusdem cum communi mercurio naturæ, extra vinculum & in vinculo.

Ad (5.) si cinabaris singulis diebus ad ℈j. exhibeatur nullum est dubium, quin salivationem promoveat, quoniam mercurius in cinabari adhuc est volatilis, & hac ratione luem veneream curare posset, de qua non est quæstio, sed an epilepsiam arceret, an potiùs procuraret, mea erat propositio; nam nihil magis in lue venerea timendum quàm convulsiones à medicamentis mercurialibus. De quâ Sennert. capite de curatione luis venereæ per hydrargyrum. Sed raro dosis illa ab Autoribus exhibetur, idcircò quidem in corpore aliquid movent sed nihil promovent, & idcirco potius nocent. Et hac ratione etiam respondetur ad

(6.) Cinabarim Antimonii, ratione mercurii adhuc volatilis, infestam esse nervis æq; ac mercurius dulcis, & mercurius in cinabari æquè ac in mercurio dulci est volatilis & quando intra corpus assumitur, iterum fit sui juris, imò etiamsi extra corpus cum sulphure & pinguedinibus extinguatur, & corpori illinatur à magnetica vi, & attractiva intra corpus rapitur, relictis reliquis sociis, imò quod magis mirandum, etiamsi in cingulo corpori adaptetur, quod Colbergæ cum morte infantis epilepsia exinde extincti experientia testata est, dum Chirurgus pediculorum abigendorum causa mercurium, sulphure & pinguedine extinctum applicaret in cingulo. Idem & alii Infanti contigit dum in crusta lactea idem tentaret Chirurgus. Relinquo itaque cruda hæc principia & cum Paracelso dico: Sulphur Solis igitur cum mercurio Lunæ philosophico, junctum artificio, cur non cinabaris erit. Hæc est mea sententia. Salvâ sententiâ aliorum.

[*D. Dan. Crügerus.*]

Ad Obſervationem IV. hujus Anni, quæ inſcribitur:

Calendarium ſauciatorum perpetuum.

INſignis locus habetur apud *Illuſtrem Boyle experim. 18. de vi elaſtica aëris p. 51. ſ.* ubi hæc: *Qui vulnera aliquando & contuſiones ſunt paſſi, ſæpe lamentantur dolores; unde quaſi certo portento, magnas in aere mutationes affecti præſagiunt, ſanis interim & robuſtis corporibus nihil ejusmodi in ſe perſentientibus.* Poſſe hinc probari vult *Boyle*, veriſimile eſſe, quod *ipſi etiam athmoſphæræ, non deſint quaſi fluxus & refluxus plane admirabiles;* aut ſaltem, quod varias patiatur permagnas & repentinas, ſecundum altitudinem ſuam, aut denſitatem mutationes, quarum tam cauſſæ, quam & ipſi effectus, incautos nos, atque nihil ejusmodi ſpeculantes prætereunt. Quæ, in quantum opinioni noſtræ conformia ſint, videatur in ipſa obſervatione.

[Oribaſ.]

Ad Obſ. XCIII. Ann. III. Dec. II.

De

Cura febris tertianæ per terrorem.

CUm in *Curlandia* verſarer, ſæpe numero triplici modo vidi abactas intermittentes, (1.) *per improviſum terrorem;* (2.) Indigenæ Ruſtici ab antiquis & Ethnicis temporibus balnearum amantiſſimi, quæ ipſis ſunt ſacræ, & plerumque ad rivos & flumina exſtructæ, quum febricitant, ſudatorium adſcendunt, & largiſſimè in æſtu ſummo, quem inconſueti cum ſuffocationis periculo ſubeunt, ſudant, mox illinc prorumpentes, vel æſtatis tempore in rivo ſe ad collum uſque abſcondunt, vel hyemali tempore toti nudi in nive volvuntur; mox æſtuarium rurſus ingrediuntur, ſudant, refrigerantur, idque tertium faciunt, & plerumque à febre liberantur. (3.) Vidi Dominos aliquos febricitantes ſervos flagris ad uſque ſanguinis profuſionem & animi deliquium cæcidiſſe, profligata ſic febri, *ut non ſolum in re venerea, verum & febrili conſtitutione ſit flagrorum inſignis uſus.*

[Oribaſ.]

APPEN-

APPENDIX
AD
ANNUM SEXTUM
DECURIÆ II.
EPHEMERIDUM
MEDICO-PHYSICARUM
NATURÆ CURIOSORUM
In Germania.

NORIMBERGÆ,
ANNO M. DC. LXXXVIII.

CONTENTA APPENDICIS
Anni VI. Decur. II.

CHRI-

CHRISTIANI FRANCISCI
PAULLINI,
Imperialis Academiæ Curiosæ
ARIONIS,

OBSERVATIONES MEDICO-PHYSICÆ,

SELECTÆ & CURIOSÆ,
Variis Antiquitatibus Historico-Germanicis
bonâ fide interdum conspersæ.

NORIMBERGÆ,
ANNO M. DC. LXXXVIII.

VIRIS
VIRTUTE, DOCTRINA, ET GLORIA EMINENTISSIMIS,

DOMINO

D. LUCÆ SCHRÖCKIO,

Luc. fil. Sacræ Cæſar. Majeſt. Medico & S. Palatii Lateranenſis Comiti, Illuſtris ſemperq; Liberæ Reip. Auguſtanæ Phyſico Ordin. Curioſorum Directori & Adjuncto, CELSO &c.

DOMINO

D. GEORGIO FRANCO,

C. P. Cæſ. Electoralis Acad. Heidelbergenſ. Pro-Cancellario, ſuæ Facult. Seniori, & Prof. Primario, Diverſor. Elect. & Princip. Archiatro, Curioſorum ARGO &c.

DOMINO

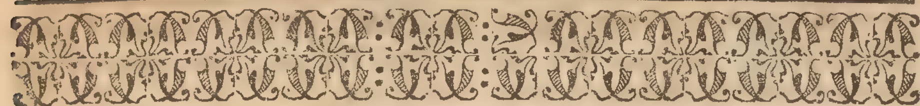
D. SALOM. REISELIO,

Sereniſſimi Ducis Würtenbergico-Stuttgardiani Conſiliario & Archiatro Splendidiſſimo, Curioſorum AMPHIONI &c.

Dominis, Fautoribus, & Collegis ſuis magni ſemper æſtimandis

alterum hunc obſervationum faſciculum exhibet

ARION.

CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI
Curiosorum ARIONIS

OBSERVATIONES MEDICO-PHYSICÆ.

I.

Sudor pedicularis post mortem.

ADam PUTREDO, & *filius hominis* VERMIS! *Job.* XXV. 6. Hujus oraculi ego memor, ut vivam memor lethi, i.e. *Vanitatis* & *Æternitatis*. Tandem enim cum lucubratiunculis meis in *pulvere* dormiam, XXI. 26. *tinea* subter me sternetur, & *operimentum* meum erunt *vermes*. *Esa.* XIV. 11. Sat vixi tamen, & benè vixi, vivamque in æternum, modò à *Verme* illo, *nunquam moriente*, Dei gratia me exemerit. *Es.* LXVI. 24. *Marc.* IX. 44. Crebriùs equidem longa ista, cui famulamur, Ars pias parturit meditationes, nunquàm verò feliciores, quàm si *Pathologiam animatam*, optimam illam portiunculam, lachrymas inter & suspiria languentium catè ruminor. Ut igitur prologus & clausula observationum nostrarum, quas superiori anno audax peperit crena, fuêre *vermes*: Sic eâdem facie jam prodibimus in scenam. Nullum enim firmius, nullum certius, nullum pulchrius πανσοφίας axioma, quàm bellum istud Jobæum: *Adam* (homo) PUTREDO, & *filius hominis* (Adami) VERMIS! De sudore ad *quartum* usque *diem* post *mortem* vide memorabilem historiam D. *Ledelii* in *Decur. I. Ephem. nostr. Curios.*

Ann. III. obs. 83. quem etiam in infante notavit Excell. D.D. Frommann / Archiat. & Profeß. Saxo-Coburg. Præceptor olim meus fideliſſimus, in eadem *Decur. Ann. VI. Obs. 185.* Georg. Donnerwald / ruſticus *Albaccenſis*, ad *nonam ferè horam* poſt mortem *cruorem* ſudavit, ſed, notante Nobili *Mauritio* à Lohren / Aſceta Corb. (quem citat *Meinharti* à Lüchtringen / ejusdem Imperialis Collegii Capitularis, in *mirabilibus* ſuis ad An. MCCIX. *Diu is miſeram traxerat vitam* cachecticam, ut, *ad leviorem quoq; corporis commotionem*, (ὀρθοστάδιος adhuc;) ſudorem *exantlaret* rubrô *colore tinctum*. Et addit ille: *mortuum tandem eſſe inter* ſudorem, *quem medicamentô* fortiori *provocârat*. Prudenti pauca! De *Franciſco Xaverio* narrat *Brev. Roman. noviſſimè edit. Mogunt.* 1676. in feſto ejus d. 2. Decemb. cadaver illius, vivâ calce per multos menſes bis obrutum, ſed penitus incorruptum, odore & *ſanguine* manâſſe. Ante biennium in cadavere Domini *Mich.* Krummbügels / Cameræ Guelferbyt. Conſiliar. Amici noſtri, *ſudorem* quoque obſervavimus, & fortè etiam alii. Sic *fluxum menſium* poſt mortem notavi *Slagelosæ* in Dania. Etenim *Petri Olai* filia, XVIII, tunc annorum, ipſis diebus canicularibus, inſtante menſium fluxu, cum ſociabus ſuis, die quôdam Dominico, ad *largum* usque *ſudorem*, choreas in horto parentis duxerat. Hinc ſanguis calidior acriorque factus, præſertim in puella valde biliosa, impetuoſius ſequente nocte prorupit. Tentantur, more plebejo, varia, ſed ſine ſucceſſu. Tertiô demùm die circa quintam veſpertinam vocatur *Cortnummius* noſter. Sequor Virum: ſed circa octavam puellam offendimus extinctam, cujus è pudendis *ſanguis* adhuc largiter fluebat ad *binas ferè horas*, parvâ interdum morâ datâ. Dedimus etiam exemplum ſudoris *Verminoſi* in *Decur. I. Eph. Curioſ. Ann. VI. Obſ. 3.* quam repetiit Exc. D.D. *Bonet.* in *Med. Sept. collat. lib. III. Sect. XVI. c. 15.* quamque aliâ eximiè illuſtravit Cl. D.D. *Schmidius*, Phyſ. *Gedanenſis* Primarius, *Dec. I. Eph. Cur. Ann. VIII. obſ. 85.* Adde, ſi placet, *Breviar. rer. memorabil. Iſib. ab Amelunxen* à *nobis edit.*

bis edit. num. 4. & *obſ. noſtr. Med. Phyſ.* Ephem. ſuperioris anni annex. *num. 84.* Sed jam diu ante nos *Henr. ab Heer obſ. 23. ſudorem* cum *pediculis ſanguineum* notavit. De tumore, *pediculis* pleno, vid. D. D. *Crügeri obſ. 13.* in *Dec. II. Eph. noſtr. An. IV.* cum doctiſſimo ſcholio Ampliſſimi *Celſi* noſtri. De *ſtruma* verò *verminoſa* & *pediculari* diximus in *obſ. noſtr.* num. 4. *Stephan.* Bachfeld / ruſticus Gadelheimenſis, Vir malæ vitæ, diu lecto affixus, miſerrimè vixit. Cùmque à nemine vel auxilium, vel levamen amplius ſperandum foret, auctô mœrore & cruciatu, tandem exſpirat. Erumpit ſubitò *fœtidus* è cadavere *ſudor*, in quo *quàmplurimos pediculos albicantes* notârunt domeſtici. *Malæ vitæ virum* vocat eum *Meinhart.* Et talis licèt non fuerit, tamen in *corruptiſſimis humoribus ſcorbuticis* hæc, & hujusmodi animalcula naſci potuiſſent, quale exemplum affert Cl. *Möllenbrocc.* Carioſ. *Pegaſus I.* in erudito ſuo *de arthritid. vaga ſcorbut. tract. cap. 3. p. m. 36.* Adde *Borell. C. I. obſ. 20.* Quàm facilè enim *ovula* ac ſeminia inſectorum in nos transferantur, ultrò fatebuntur omnes venuſti Artis alumni. Et da mihi, quæſo, cibum, cui non aliquid *vermium* admixtum ſit. Beatus qui credit, beatior, qui cautè declinat, beatiſſimus verò, qui conſiliô ac induſtriâ examen iſtud *animatum*, verè inviſum, ocyùs ac longiùs averruncare didicit. Næ, hoc qui fecerit, is mihi Philoſophus erit perfectè ἰσόθεος, & magnum ſalutis humanæ aſylum.

II.
Mentula ſummum in paſſione hyſterica ſecretum.

NArrat D. D. *Schenck.* Prof. olim in inclyta Salana, *Lib. I. Exercit. Anat. Sect. II. c. 34. p. 628.* cum *Polluce* noſtro Curioſo, D. *Garmannô*, Amico & Collega pl. colendo, *Lib. I. de miracul. mort. Tit. XI. §. 3. p. 101.* ex *Linſchotto*, Caffres Æthiopiæ populos, ad oram maritimam, quæ ad caput bonæ ſpei

 porri-

porrigitur, invicem variis bellis occupari: victores victis & cæsis *pudenda* rescindere, quæ resecata Regi, in reliquorum Procerum præsentia, offerunt his moribus. *Pudenda* in os assumunt singulatim, atque ad Regis pedes ea exspuunt. Rex collecta & sublata in regium munus Victori restituit, qui Victor *filo connexa* pro *monili* sponsæ, seu uxori suæ, *de collo* suspendit. Sponsâ hôc habitû incedens in tantum attollitur, ut se vel totius mundi Reginam, vel *aureô vellere* insignem, credat. Pro certo mihi relatum est in nobili quadam confœderati Belgii urbe, feminam, laudabilis vitæ, & honestæ gentis, ex inaudito erga defunctum maritum amore, cum quo amicissimè, quamvis in sterili conjugio ultra XVIII. annos vixerat, *membrum*, quô Vir fuerat, nemine sciente, ei abscidisse, & inter pretiosiora sua, *argenteæ pyxidi* inclusum, sanctè custodivisse. Senior tandem facta crebriùs passa est *dolores hystericos*, ad quos profligandos cùm nescio apud quem singulariter commendatum reperisset pulverem de *priapo cervino*, subitò rata, rariorem sibi in scriniis esse thesaurum. Fecit ergo periculum, & *rasuram mentulæ maritalis* in vehiculo sumsit, præsentissimo cum levamine. Tentavit sæpius, nunquam infeliciter. Confluunt aliæ mulierculæ, in eadem navigantes navi, & semper discedunt restitutæ, ut hoc remedio tandem celebrem sibi pepererit famam. Post obitum tandem arcanum hoc ab ipsomet ejus fratre detectum est, uti mihi Vir fide dignissimus, rerumque naturalium Curiosus indagator, juratò asseruit.

III.
Colica plumbea.

DE *aurea colica* rarius exemplum habet Illustris & Emeritus Acad. Imperialis Curiosæ Præses, D. D. *Fehr*, Promotor meus Venerandus, *Cent. III. epist. Bartholin. 69.* & Curiosus *Borell. C. IV. obs. 25.* Adde Scholion *Schröckian.* ad *obs.*

Hel-

Helvvig. 62. quorum tamen nulli mortem intulit. Sic impunè devorârunt *Solem.* Plebeja mulier in *Stormaria*, ſuasû barbitonſoris, dederat filio ſuo XXI. annorum globulum *plumbeum* Mecur. illitum, ad deturbandos & enecandos *vermes*, at infauſtô ſucceſsû. Lapſus enim ille in ſæviſſimam & funeſtam *colicam*, cum magna *phrenitide* conjunctam, ſicque vitam cum gemitu, & ſummô cruciatu, miſit ad umbras. Felicior iſta femina apud Dn. *van der Wiel cent. poſt. part 1. obſervat. 18.*

IV.

Hydrops ab ovo.

IN Monaſterio *Kaminada*, quod *Frideruna* cum ſorore *Imma* conſtruxit, Kounrat verò Rex in manum *Cuicboldi*, Optimi Parentis, liberaliter tradidit, ſoror noſtra *Modeſta de Kraynfeld*, *hydropicæ* diu ſimilis, proque tali ab omnibus in vicinia, fruſtrà tamen, curata, ſiquidem quotidiè in ſtatum deteriorem collapſa. Venit tandem pauperculus ruſticus, & pollicetur ſanitatem. Illa, conſentiente Abbatiſsâ, ſumit, quæ dederat, pharmaca. Quibus verò ſumtis, intolerabiles ſenſit dolores, & terribiles *convulſiones*. Tandem, miſerante Domino, paululùm cœpit quieſcere, & meliùs ſibi haberi viſa. Quatuor abhinc horis ineffabili cum cruciatu ejicit *globulum pituitoſum*, ſat durum, qui accuratiùs inſpectus *verum* exhibuit *ovum*, figurâ & magnitudine *ferè anſerinum*, quod fractum intolerabilem efflavit fœtorem, inque eo *multi* reperti ſunt *vermes piloſi*, quos cum habitaculo ſuo conjecêre in Viſurgum *Meinhart*. *Kaminadenſe* Monaſterium adhuc ſitum eſt in ripa Viſurgis propè *Bodennvverderam*, Diœceſ. olim *Mindenſis*, in quo Virgines vixêre ſub regula & habitu Benedictino. Et licèt *Cyriac. Spangenberg.* putet *L. I. Chronic. Schaumb. c. 4.* *Brunonem* à *Salingleben*, Epiſcopum Mindenſem XV. An. 1046. hoc cœnobium fundâſſe & conſecrâſſe,

quod

quod posterius etiam asserit *Krantz. IV. Metrop. 21.* & *Hamelmann. L. I. Chron. Mindens.* Contrarium tamen habet *Meinhart*, idque clarissimum est ex literis dotationis hujus Ecclesiæ, confirmatis à *Conrado*, Rege Invictissimô, Mersenburgi, recognoscente eas *Odalricô*, Cancellariô, Vice *Arbonis* Archi-Capellani, (i. e. Archi-Cancellarii) An. 1024. Indict. VII. VI. Id. Febr. ubi expresse fit mentio Dominæ *Friderunæ*, Venerabilis Abbatissæ, ejusque sororis *Immæ*, Comitissæ, quæ, adjuvante *Gerone* Comite, id construxêre Monasterium, dantes eidem omnem hæreditatem suam. Etenim An. 1024. Conrad. II. Imperator hoc cœnobium in suum Mundiburgium suscepit, & quidem petitione *Sigeberti*, Episcopi Mindensis, qui An. 1036. decessit, Falsa itaque *Spangenbergii* assertio. Quid? quod An. 1004. Henricus Imperator idem in protectionem suscepit Magdeburgi. Cujus vestigiis inhæsêre Henricus II. An. 1016. Goslariæ, & Henric. III. An. 1039. ibidem. Notandum etiam, *Brunonem* istum nequaquam fuisse ex gente *Salinglebi na*, ut *Kranz. L. VIII. Saxon. c. 26.* & *L. III. Metrop. c. 47. Chytr. L. I.* & *L. II. Saxon.* cum *Spangenberg. L. I. Chron. Schaumb. c. 4.* volunt, sed *Santerslebiana*, secundùm *Hermannum de Leerbeck* in *Chron. Comit. Schauenburg. p. 7. Meibom. in not. ad idem p. 45. seq.* & in *Chronic. Walbeccensi p. 9.* ac *Erdwin Erdmann* in *Chron. Osnabr. MS. Salinglebii* à Salingis, seu Saliis, i. e. Francis orientalibus, ad Salam habitantibus, ortum suum trahunt. *Santerslebiorum* verò in Diœcesi Mindensi quondam duo inprimis celebres fuêre *Bruno* & *Adolf.* Ille factus Conradi II. Imp. *Cancellarius*, posteà Episcopus *Mindensis.* Hunc idem Cæsar fecit *equitem auratum.* Hujus consiliô & industriâ crebriùs faustè utebatur *Sigebertus*, Antipes Mindensis. Itaque in præmium laboris multa ei contulit bona, præsertim montem, quem adhuc ab *urticis* vocant den Nettelberg / in quo, consentiente Eô, posteà arx *Schaumburgica* erecta. Oriuntur ergò *Schaumburgici* Comites non à *Salinglebiis*, sed *Santerslebiis*, ex Archi-Diœcesi Magde-

Magdeburgica. Hi verò à Comitibus *Walbeccensibus*. *Meibom. in append. ad Gobelin. Cosmodr. ætat. VI. c. 53.* Monasterium Kaminadense Conrad. Imp. An. 1147. *Wicboldo*, Corb. Abbati, omnibusque ejus successoribus, ob *fidem*, *laborem* & *constantiam*, quam speciosè commendat Cæsar, in perpetuum tradidit. Utrum *Modesta* ista soror ex stirpe *Craynfeldia*, seu *Kranchfeldia* fuerit, anceps est. Utraque tamen clara & nobilis. Ceterùm quæ de *ovo* addidit *Meinhart.* nullus Curiosorum explodet. Canem *oviparum* nobis dedit Dn. *D. Jung*, in alma Viennensi PP. Collega Curios. in *Dec. I. Eph. nostr. An. II. obs. 250.* Adde *Stengel. emblem. 58. num. 2.* & nostram, si placet, *Cynograph. Curios. Sect. I. c. 3. §. 66.* Mulierem Norwagicam, locô fœtûs humani, *duo ova* gallinaceis simillima, exclusisse, quorum unum fractum vitellum habuit cum albumine, testatur ἀξιόπιστος *Bartholin. C. I. Hist. 4.* Simile notavit *Rhod. C. III. observ 57.* Alia, post multos dolores, etiam peperit *ovum*, apud Eund. *Bartholin. C. III. epist. 27. p. 101.* Vidi ipsemet *ovum*, quod mulier sub exercitu Ducis à *Mönichhusen* excluserat. *Vermes* autem fuisse in *ovo Modestæ*, facilè etiam credimus, fide aliorum adducti. Vid. *Fort. Licet. L. II. de monstr. c. 87. Bartholin. C. VI. hist. 87.* Verissima historia, quam *Faber Lynceus* in *descript. animal. nov. Hispan. p. 773.* & Dn. *D. Simon Schultz*, Reg. Polon. & Urbis Thorunens. in Prussia Med. exercitatissimus, Amicus colendus, in *Dec. I. Ephem. nostr. An. III. obs. 190.* recitant de *veris* & *perfectis scorpionibus*, ac *serpentibus*, in *ovis gallinaceis* repertis. Adde, si vacat, *Ulyss. Aldrovand. Ornithol. L. XV. c. 8. de monstr. Gesner. L. III. de avium natura*, sub tit. *Ovor. monstrosor. Jonston. hist. nat. L. II. de avib. Tit. I. c. 2. ad artic. I. append. I. de gallin. ovis*, & schediasma nostr. *de Bufone Sect. I. c. 3. p. 84. seqq.*

V.

Struma vulvæ.

HOnesta femina, à primo puerperio, suprà pubem dolores quosdam, primò obtusos, per intervalla senserat, quos verò illius negligentia fecit graviores. Enata tandem ibidem *grandis struma,* à qua nihil molestiæ, nihil etiam doloris sensit unquam, nisi instantibus mensibus, & quando maritum ad complexus conjugales vel invitabat, vel admittebat, ut à sorore ejus post obitum demùm, ad *fontem Rhoês,* sub rosa olim intellexi.

VI.

Lapis pyriformis tussi rejectus.

MAtrona quædam Norwagica, (notante *D. Cortnummio*) 57. annorum, jam ab integris annis XIX. diu ferè noctuque molestissimâ tussi constanter excruciata & emaciata fuerat. Tandem, nescio quô medicamentô sumtô, cœpit *minutos lapillos,* unà cum tenaci pituita, rejicere, quos demùm aliô die *majusculi* sequebantur. Deniq; *notabilis* aliquis, *friabilis, cinericeus,* at *rubris punctulis* eleganter distinctus, quem vidi & contrectavi. Forma erat *pyriformis* ut ex adjecto schemate vides. Matrona abs illo tempore sensim in meliorem sanitatis statum promota, citra notabilem molestiam adhuc quinque supervixit annos. Adde, si placet, *Borell. C. I. obs. 67.* &, qui instar omnium Tibi erunt, *D. Sachs.* Curios. olim Phosphor. *in respons. dissert. de miranda lapid. natur.* ad Dn. D. J. Dan. Major. *p. 99.* Dn. *D. Schröck in Schol. ad obs. Helvvig. 65.* & *Dec. I. Eph. nostr. Ann. VII. obs. 132. cum Schol.* ubi pluscula & selecta hujus rei habebis exempla. Ego ob singularem & *rariorem formam* hîc annectere volui.

Fig. I.

VII.

Furca tricuſpis in ventriculo lupi.

COnſultiſs. & Ampliſs. Dominus *Johan. Henric. Cöſterus*, U. J. D. & Judicii Aulici, quod *Hildeſiæ* eſt, Aſſeſſor, Vir antiquâ fide & priſcis moribus, Amicus olim honorandus, viderat in itinere ſuo Romano apud Abbatem Ord. Ciſtercienſis *furcellam tricuſpidem* in ventriculo lupi, ob rabiem capti, occiſi, & exenterati, nuper repertam. Manubrium erat ex venuſtiſſimo ebore. Integra omnia adhuc, & nihil immutatum. Ex quo conjiciebant, haud diu latuiſſe in ventriculo, & inde *rabiem* iſtam *lupinam* deduxêre venatores, ſiquidem circa *pylorum* hærebat firmiter ei infixa. Figuram Curioſorum oculis hîc dabimus.

Fig. II.

VIII.

Retentio urinæ multorum dierum, citra moleſtiam, & omne ſanitatis diſpendium, qs. hereditaria.

B*Enedictus Conſtantinus* Bergſchmied / Suevus, Artis Medicæ Cand. digniſſimus, inter varios, ſale doctrinaque conditos, ſermones, quos ultrò citròque mecum cædebat Lugd. Batav. de ſeipſo ſanctiſſimè mihi retulit, ſibi, & familiæ ſuæ paternæ, commune & qs. hereditarium eſſe, ut vix *intra ſex*, imò *octo* aliquando dies, *urinam emittat*, citra moleſtiam, & omne, quod mireris, ſanitatis diſpendium, ſeque nullum planè ſcire gentis ſuæ, qui vel *calculô*, vel *colicâ*, ſeu *ſtranguriâ* laboráſſet unquam. Vegetus ille erat, ſanus, robuſtus, & vividi ingenii homo, rarique candoris, Amicus optatiſſimus. In prandio & cœna *non adeò parcè* bibebat, aliâs verò nunquam.

Fata demùm traxêre eum ad extremos Indos. Quiescit in urbe *Goâ*, cujus animæ benè sit!

IX.

Variolæ intra duodecennium quinquies recurrentes.

IN *Islandia* quôvis *vigesimô* annô *variolas* recurrere, scribit Summus *Bartholinus C. III. epist. 9a.* quod an perpetuum sit, dubito. Sanctè autem mihi testatus est in Imperiali *Lubecâ* modestus & sincerus Juvenis, *Joh. Adolfus* Schweinsbeer/ Chirurg. Candidatus dexterrimus, se vidisse ibidem robustum puerum, *bis sex* annos tunc fortè egressum, qui jam *quinquies* variolis correptus, & semper à matre, sôlô *Sale fraxini* & *raf. CC.* in vehicul. dat. faustè curatus & servatus sit. *Septies* eas passam esse mulierem Bononiensem, quæ demùm annô ætatis CXVIII. iis periit, refert *Borell. C. III. obs. 10.* Idem de Viro qui *septuaginta quinq;* vicibus pleuritide detentus, *Cent. IV. observ. 83.*

X.

Memorabile pilorum robur.

RAra Excell. Dn. *D. Olai Borrichii*, Reg. in Acad. Hafniens. Prof. Præceptoris quondam honoratissimi, *C. IV. epist. Barthol. 76.* historia, de viro quodam, qui *librarum quadringentarum & amplius incudem ferream* villis capillorum occipitii in altum promtè elevabat. Rara etiam illa *Schenckiana L. I. anat. exercit. 8. Sect. 2. c. 34. p. 629.* de juvene duorum de viginti annorum, qui *stanneum cantharum*, mensuras cerevisiæ quinque continentem, citra molestiam, nec sine intuentium stupore & risu, ultrà horæ dimidium, *peni* appen-

sum

ſum circumferebat. Vidit Parens meus in Diœceſi *Wormatienſi* puerum ruſticum, XV. tunc annorum, denſis, robuſtis, prolixis, & nigerrimis capillis conſpicuum, qui *ſtanneam lagenam*, XII. menſuris cereviſiæ repletam, & *capillis occipitii* firmiter annexam, ad dimidium milliare promtè portabat. Vidit idem in Haſſia ancillam, cui ob pediculos, balneator caput raſerat, ſed ecce! *omnis fortitudo ab eo receſſit, & defecit*, ut de *Samſone* legimus *Jud. XVI. 15.* Robuſta enim, & validis lacertis prædita, ne *amphoram* quidem, aquæ plenam, more gentis ſuæ, in vertice poſtea ferre potuiſſet, quod confirmare videtur ſententiam *Lemnii L. IV. de O. N. cap. 8.* Sanè Veteres *funes* ex *capillis* confeciſſe, queîs *tormenta bellica* alligarentur, & *naves* traherentur, notavit *Pauſanias*. Vide Cl. *Becker. Med. Microcoſmic. L. I. c. 1. p. 4.*

XI.
Crux & ſtella in lucio.

ANno 1646. ipsô die S. Joh. Bapt. *Conrad.* Buſch/ in pago Waarth ad Vierram, *lucium* IX. librar. Pond. civil. Patri meo, ceu ſingulari ſuo fautori, vivum adhuc obtulit, in cujus ventre exteriùs manifeſtum *albæ crucis* ſignum, *rubris* punctulis artificioſiſſimè diſtinctum, in *capite* autem *ſtellæ* figura conſpicua erat. Delectatus parens venuſtô Naturæ miraculô, & aliis, qui aderant fortè, ſpectandum exhibuit. Cùm verò languere piſcem animadverteret, ocyùs ſuâ manu exenteravit, & ecce! in ventriculo integra, eaque magna, *anguilla*, ſed mortua, è cujus ventre elegans *ranunculus*, quem à colore dicimus Laubfröſchlein/ in menſam proſiliit. Figuram *lucii* ſubnecto. Vide ſîs etiam Dn. *D. Thom. Bartholini C. II. hiſt. 33. de paſſere* piſce crucigero.

Fig. III.

XII.

Delirium prudentiæ & vaticinii plenum.

JOanna de *allio*, (eſt relatio *Meinhartiana*) piiſſima ſoror, cum aliis *Tſenako* ex Cattia ad *montem Ottonis*, ad dilatandam Eccleſiam, veniens, ſtrictiſſimam amabat vitam, nilq; magis, quàm ſolitudinem, ut diu noctuque vel in oratorio, ſeu cella ſua, lachrymans, inque humum proſtrata pro ſe & aliis ardenter oraret. Sed tertio menſe incidit in *Kavma*, in quo tota mutata *mirabilia* patravit. Quæ enim nullam, præter *vernaculam* ſuam, callebat linguam, tunc in delirio, & quidem *matutino* tempore, *perfectè* ac *eleganter* locuta eſt *latinè*, reſpondens ad ſingula interrogata promtiſſimè, integros Pſalmos & Hymnos, uti cantamus in choro, *accuratè* aliquando & *memoriter* recitans, & diſcurrens de rebus theologicis *ſuprà modum eruditè*. Circa meridiem deſiit *parumper* delirare; ſermonemque romanum *hæſitanter* loqui cœpit. Circa veſperas (i. e. tertiam pomeridianam) ſibi melius præſens, ne *verbulum* quidem latinè protuliſſet, omnium, quæ facta erant, ignara. Poſt completorium, (i. e. circa ſeptimam veſpertinam) delirio recurrente, multa muſſitabat & dicebat, quæ nemo adſtantium verò intellexit. Narratur *Hermanno* Prælato: qui veniens, more ſuo, circa veſperam ſecum portabat *Teſt. græc.* quod ante lectum in menſam repoſuit. Hoc conſpiciens *Joanna*, ſubitò arripit, & delirans aliquot capita clarè & perfectè legit cum ſummo ſtupore omnium, quotquot aderant. Inter alia hoc latinis verbis edidit & ſcripſit vaticinium: *Audite ſorores! nos brevi* ex monte *volabimus in* campum. *Ibi requies noſtra & habitaculum. Tunc* columbinæ *fiemus* corvinæ. *Hæc* Joanna *vobis dixit. Audite ſorores!* Ultrà menſem in hoc delirio perſeverans, curatur tandem, ſed ex acceſſione ægritudinis mentalis poſtea moritur. Sic *Meinhart*.) Non capies, mi Lector, quid velit, niſi ſcias acta ſupe-

ſuperioris ævi. Verùm afflabimus lucem, ut ſingula appareant clarius, & fidem mereantur ampliſſimam. Ne excandeſcas autem velim, ſi prolixiùs aliquando fabor. Hiſtoria ſiquidem delectat. Vivebant olim *Ottbergæ* ad Needam, primò ab urbe *Höxaria* lapide, Fratres *Kalendarii*, qui, ex eleemoſynis paſſim collectis, templum, ſeu oratorium, ibi primò ſtruxerunt. At cùm diſciplinâ, uti eheu! fit, proſtratâ, temtisque Bonorum Abbatum Corb. monitis, in luxum & otium prolaberentur, opusque domini ſegniter tractarent, etiam à prædonibus, tunc per viciniam graſſantibus, crebriùs expilarentur, *Hermannus*, hujus nominis primus, Comes à *Daſſel*, à pedis vitio *Claudus* dictus, olim Præpoſitus Eccleſiæ Cathedralis *Merſenburgicæ*, poſtea Abbas & Princeps *Corb. Saxonicæ* ad Viſurgim XXXIII, anno poſt Chriſti natalem 1234, Indict. VII. Prælaturæ ſuæ anno XI. inertes hoſce fucos à latibulis ſuis Ottbergicis, volentes tamen & conſentientes, aliò tranſtulit, bonarumque apicularum alveolos paternè ſubſtituit, vocatis *Iſenaco-Turingorum* in finibus Haſſiæ (non Cattia, ut *Meinhart. vult*,) monialibus nonnullis, cœtûs *Ciſtercienſis*, *Matronis* (ejus encomiô) *probatæ* & *conſummatæ religionis*, queis bona Fratrum cum Eccleſia *Ottbergenſi*, cujus Jus Patronatus adhuc penes Abbatiſſam *Brenckhuſanam* eſt, liberaliter tradidit, ſperans fore, ut *propter aſperitatem ordinis, & rationabile obſequium, quod talis religio Deo fideliter conſuevit exhibere, locus iſte* (quem Ottonis montem vocat Meinhartus) *meritò queat ſublimari*. In patria mea, quæ eſt *Iſenacum*, princeps olim Monaſterium fuit *Catharinianum*, in ſuburbio *Georgiano* ad ſemitam, am Stiege. Quondam, ajunt, ibi ſteſtiſſe *patibulum*, quo de fures ſuſpenſi, aliique facinoroſi capite plexi. Anno verò 1214. *Hermannus*, Potentiſſimus Thuringiæ ac Haſſiæ Landgravius, Ludovici pii Pater, & S. Eliſabethæ ſocer, per quietem vidit, quaſi omnes ibi juſtè interfecti in vitam reverſi, inque *Virgines* converſi forent, accedere ſimul B. V. & S. Catharin. (quas Patronas ſibi elegerat,) & dixiſ-

dixisse: *Tuum erit, Hermanne*, sacram *nobis hîc condere* ædem, *in qua* Virgines *istæ serventur, pro præmio à nobis expectabis, quòd propediem Te ad nos translaturæ simus.* Dejecto igitur *patibulo*, & translato eodem in montem (quem plebs nostra den Goldberg nominat,) ante portam *Nicolaitanam*, in famoso & suppliciis olim celebri loco Monasterium Virginum familiæ *Cisterciensis* erexit Landgravius, in memoriam Mariæ & Catharinæ. Amplissimum & opulentissimum erat cœnobium, quo de in *Hist.* mea *Isenacensi*, σὺν θεῷ, latius. Ex hoc *Hermann.* Abbas primam Abbatissam *Eufemiam* de *Varila*, (seu Vargula) cum aliis sociabus, *Cunegunde* de *aureo agro*, (Goldacker) *Hilburgi* de *unco*, (Hacken) *Winneka* de *Sanctis*, (von Heilgen/) *Elisabetha* à *murium rivo* (Meusebach) & *Joanna* nostra *de allio*, (Knobloch) Ottbergam vocavit. Omnes ex antiqua & nobili gente in patria mea satæ, de quibus Pl. Rev. ac Amplis. Dn. *M. Joh. Mich.* Pfefferkorn/ Superint. Saxo-Gothanus *Tonnæ*, Amicus meus veteranus & sincerus, in venusta sua *Thuringia c. 24.* Vix autem biennio elapso, loci, minùs tunc commodi, admodum pertæsæ, & à prædonibus vicinioribus miserè vexatæ, obque alias plures cœli, terræ & aquæ injurias, jussu *Hermanni* Abbatis, ad templum *Ægidianum* ultrà Visurgim in campo Brüggenfeld propè *Höxariam* migrantes (hoc enim est ex *monte* volare in *campum*) XI. annis ibi piè vixerunt ac religiosè, rigidæ disciplinæ amantes. Cùm verò cognati, fratres, parentes, & alii temporis fures, crebriùs hîc eas inviserent, blandis, ne dicam insulsis, colloquiis bonos earum mores paulatim corrumperent, & omnes earum circulos turbarent, à Zeloso Hermanno *Brenckhusium* (Gottesthaal aliàs dicitur) missæ, quâ in eremo tutiores erant. Hanc Hermanni fundationem *Henr.* III. Comes *Homburgicus*, Abbas Corb. XXXV. Anno 1278. XV. Kal. Nov. egregiè confirmavit, quem κατὰ πόδα secutus est *Arnold.* II. Nobil. à *Wulf*, Abbas XLIII. Anno 1405. in vigil. nativit. Christi. Cùm verò circa exordium superioris seculi venusta anti-

antiqui Monafterii facies adeò deformata effet, ut cultus Dei neglectus & difciplina omninò collapfa jaceret, decimæ & bona Monafterii à peffimis Adminiftratoribus dilapidata, vel oppignorata, omnis humilitas & continentia ejecta effet, luxu & infolentiâ prædominante, *Theodoricus* IV. Nob. à Beringhufen / Abbas LIII. circa Ann. 1601. totum Monafterium in integrum reftituit, dato ei habitu *Benedictino*, ut ex literis *Antonii*, Epifcopi Vigiliarum, Pauli V. ad tractum Rhenanum Nuncii, dat. Colon. 28. Jul. 1619. plenius vidi. Sed ad *Joannam* noftram. Hæc tertio menfe (à quo fuerat Ottbergæ) in Kavma incidiffe dicitur, i.e. ut ego capio, in *febrem ardentem*, in qua tota mutata *mirabilia* ifta patravit. Sanè *Borell. C.II. obf. 54.* fimilia affert exempla. Et quid mirabilius illo *Cardani lib. 8. de var. rer. c. 43.* de Italo quodam, qui nunquam in *Germania* fuerat, ac ne per fomnium quidem *Germanicam* linguam callebat, tamen *germaniffimè* loquebatur, expulfis verò *lumbricis*, lingua conticuit. Plufcula, & rariora hujus farinæ exempla è variis Autoribus diligenter collegit *Sennert. L. 1. Prax. P. 2. c. 15. p. 425. feqq. D. D. Francus in fingul. differt.* de linguis peregrinis, quæ eft *in Sat. Med. Contin. 9. habit. Heidelb. Anno 1675.* & induftrius *Reyes* in *camp. elyf. juc. qq. num. 27.* Adde *Bonet. L. 1. Med. Sept. Sect. 8. c. 12.* ut de hiftoria *Joannæ* minimè dubitemus. *Melancholicam* fuiffe eam, ex vita ejus & tota *Meinharti* relatione facilè vides. Hujusmodi verò homines futura aliquando prædixiffe, quæ poftea evenerunt, teftatur experientia. Ne mireris autem velim, *Hermannum* Abbatem *Græcum Teftam.* more fuo, fecum fortè portâffe. Zelofus & eruditus Vir fuit, græcæque linguæ benè gnarus, quam in Collegio Karolino, quod *Ofnabrugi* eft, olim didicerat. In hujus enim fundatione Karol. M. fanxit, ut tàm *græcum* quàm *latinum* fermonem & docerent & difcerent finguli, omnemque adeò Canonicum feu Religiofum eleganter *bilinguem* effe voluit, tefte *Kranzio I. Metrop. 2. Rolevinc. de fitu & moribus Weftfal. L. 2. cap. 8. p. 92.*

Dav. Chytr. L. 3. Saxon. p. 83. Ipſum delirantis vaticinium memorabile & ingenioſum. Ex *monte* enim (Ottbergen) volarunt in *campum* ins Brüggefeld / ex hoc in *vallem*, quàm vulgò Brenkhusen vocant. Ibi adhuc *requies* earum & *habitaculum*. Hic *columbinæ* factæ ſunt *corvinæ*, i. e. *candidum* habitum, ſeu veſtem, Ord. *Ciſtercienſi* proprium, commutarunt cum *nigro*, qualem geſtare ſolent *Benedicti* Patris filiæ. Hæc *Joanna* dixit.

XIII.
Cor verminoſum.

CRederet aliquis, *cor*, ceu primum vivens, & ultimum moriens, tàm ſanctè ſub umbone Naturæ cuſtodiri, ut aliquam ſaltem exemtionem præ ceteris viſceribus haberet. Sed eosdem patitur manes, & nullo gaudet privilegio, quod Cl. *Mœbius in Fund. Med. Phyſiol. c. 22. p. 280. ſeqq.* cum *Sachſio* noſtro in *Ocean. Macro-Microcoſm. §. 36. & Dec. I. Eph. Cur. obſerv. 31. in Schol.* ſynopticè probavit. Annon D. D. *Johann. Daniel Horſt.* Curioſ. quondam *Phœnix*, Fautor ſincerus, in *Manud. ad Medicin. P. I. c. 1. Sect. 2. p. m. 43.* refert de *verme alato* in corde pueri Confluentiæ reperto? annon *Severini L. de abſceſs. nat. p. 281. anguem bifidum flagelloſum* nobis ſiſtit in lævo cordis ſinu notatum? annon ex relationibus publicis anni 1676. d. 31. Decembr. ſt. n. *Lutetiâ Pariſiorum* accepimus, è Principis cujusdam Galli corde prorepſiſſe *ſerpentem*, & adhuc in eodem viſcere multos alios inventos eſſe *vermes?* D. *David Kellner*, Pract. Northuſanus, in Illuſtri Acad. Julia in ſiniſtro *cordis* ventriculo *ciconiæ* ſex candidiſſimos vidit *Vermiculos*, craſſitie & longitudine aciculam æquantes. Audi porrò, quid factum ſit *Luchteringæ* ad Viſurgim. Alebat ruſticus *ſuem* ſatis pinguem, quæ dolores ſuas interiores crebriori grunnitu, & inſolitâ corporis jactatione, ſubinde teſtabatur. Interim nemo divinare poterat, quid detrimenti

paſſa

passa sit bestia. Cœpit tandem sensim emaciari, cibos pertinaciter fastidiens. Mactatur ergò. Sed ecce! cum ad *cor* ventum esset, *integer* in eo *nidus*, *vermium alatorum* plenus, qui totam substantiam ejus ferè exederant. Singuli habebant *sex pedes*, quorum omnes *tribus articulis* bellè & subtiliter distincti, *longi* etiam ac *alti*, in fine & initio *nigricantes*, in medio verò aliqualiter *rubicundi*: alæ *cinericei* coloris. Caudæ locô trahebant *longum aculeum*, & *proboscide acutâ* quilibet armatus. *Glückstadij* monstrabat mihi A. 1674. lanio *cor bovinum* recens extractum, cui utrinque firmiter adhærebant *bini scarabæi cornuti*, quos Schröter vocamus, viscere non amplius integrô. Et circa *anatis cor* ipsemet olim *pusillum* deprehendi *serpentulum*, gyros suos mirè facientem. *Hildesii* in *corde gallinæ* atram offendi *erucam*, tetri odoris. Nuper in *picæ vivæ corde tarmos* quatuor, quos Fleischmaden vocant. Adde D. *Bonet. Med. Sept. L. 2. Sect. 19. c. 15. p. 479.*

XIV.

Anser, cattus & corvus cornuti.

Compendium Variorum animalium p. n. *cornutorum* exhibui *Sect. I. Lagograph. meæ curiosæ c. 3. §. 3.* Anno 1663. mens. Majo propè *Itzenhöam* in Holsatia vidi *anserem* marem, grandem, niveum & animosum, cui ex capite *parvum cornu acuminatum* natum erat, ut ex adjecta figura vides. In Comitatu *Pinnebergico* alebat vetula quædam *cattum*, utrinque in capite propè aures excrescentiam habentem duram & *verè corneam*. Sic memini, Serenissimam Saxoniæ Ducissam CHRISTINAM, Dominam, Susceptricem & Benefactricem meam olim Clementissimam, (cujus molliter ossa quiescant!) Celsissimo Principi, domino *Hermanno*, Landgravio Hassiæ, inter alia memorabilia retulisse, quòd in Superiori Hassia sibi quondam oblatus fuerit *corvus* eleganter *cornutus*, ejusque Conjugem Dominum JOH. ERNESTUM,

Saxoniæ Ducem, *palumbum* habuiſſe *unicornem*. Quæ rariora exempla ex mera oblivione in *Lagographia* mea omiſſa ſunt. Fig. IV.

XV.

Sudor urinæ.

VIdit *Salmut. C. II. obſerv. 82.* nephriticum, qui, ſuppreſſâ urinâ, adeò intumuit, ut ferè crepaturam metueret. Dum autem ſudor in toto corpore *urinam* redolens ſubſequeretur, venter etiam ſubſedit. Invitârant *Lugduni* Studioſi quidam, quos inter duo inſignes Med. Candidati, Weſtfalum, hominem rectum, at ſimplicem. Deducitur ad cœnam, ocyùs verò vinô ſepultus in cubiculum. Poſcit adhuc vitrum cereviſiæ plenum, quô futuram ſitim, vel circa noctis meridiem, vel in aurora, more ſuô, extingueret. Affertur. Abeuntibus demùm omnibus, Weſtfalo jam dormiente, Saxo quidam, effusâ cereviſiâ, vitrum *urinâ* ſuâ replet, idque probè contectum in ſcabellum ante lectum ponit, & diſcedit. Ille circa quartam matutinam ſitiens ſurgit, bibit, lectumque ſuum repetit. Suboritur ſudor copioſus, *urinam* perfectè redolens. Cujus fœtoris tandem pertæſus, linquit plumas, & ſociis ſuis rem ordine narrat. Sic, dolô apertô, canticum iſte factus & fabula vulgi. Cùm in Illuſtri Gymnaſio *Erneſtino* viverem, hoſpita mea, ad accelerandum ſomnum aliquando cubitum itura *cereviſiam triticeam* largiùs biberat, appoſitâ ſtatim à potu puellâ mammæ, in quâ reverà notavimus *ſudorem cereviſiæ*. Memorabile etiam, quod *D. Braun Dec. I. Ephemer. Cur. An. IV. obſerv. 15.* de *cereviſiâ* è mamma excreta habet.

XVI.

Ex cerebro felino memoriæ amiſſio.

LUdolf. à Recklingshuſen, Præpoſitus olim Inſignis cœnobii *Werbenſis*, acceperat à venatoris ſui uxore, in abſentia mari-

mariti, pro pulvere febrifugo *cerebrum catti ſylveſtris* exſiccatum, quod ad curanda oculorum vitia ille ſibi ſervabat. Sumit Ludolfus de omni periculo ſecurus, duo ferè cochlearia in vino, expectando ſudorem. Sed cœpit multa inſolita contra morem agere, & planè ineptire, cum *tanta memoriæ amiſſione*, ut nec templum, nec panem, nec ſcamnum ampliùs ſuô nomine vocare quiret. In hac miſeria occubuit, referente *Meinharto*. Jam olim quoque *Matthiol. in Lib. VI. Dioſcorid. c. 25.* & *Salmut. C. III. obſervat. 100. fatuitatem* notârunt ex hujusmodi *cerebro* comeſto. *Werbenſe* Monaſterium, ne hoc neſcias, erat olim in Comitatu *Waldeccenſi*, Ord. Benedictini, haud procul *Corbachiô*. Jam eſt deſolatum. Ceterùm recordor hîc ſingularium & verè ſtupendorum exemplorum *memoriæ abolitæ*, ex memoria artificiali in juventute parata, ortæ, in duobus Magnis Viris & S. Theol. Doctoribus, quorum alter eò redactus, ut nominis ſui oblitus omnia ineptè ageret: alter verò in ſenio demùm ABCdarius factus, legere & ſcribere didicerit, & prima Grammatices elementa, ut bonâ fide mihi nuper retulit Pl. Reverend. & Ampliſs. Dn. *Joh. Juſtin.* Keyling / *SS. Theol. Lic. & Superint. Longa-Saliſſanus*, Amicus honoratiſſimus. Adhuc novi in vicinia inſignem & celebrem Theologum, qui, paucos intra menſes, tantum defecit, ut nec orationem Dominicam, nec præcepta Decalogi, ſine inſigni hæſitatione, ampliùs recitare valeat. De obſtinata *oblivione* ex *retentione menſium*, & *venæſectione*, vid. hiſt. *Bonet. L. I. Med. Sept. Sect. IX. c. 3.* Oremus: ut ſit mens ſana in corpore ſano.

XVII.

Quartana in ſomnio curata.

IN *Serapidis* templo non minùs atque *Iſidis* æde ſupplices ægros per inſomnia olim de morborum remediis eſſe commonitos, è *Strabon. Lib. XVII.* didicimus, idq; ὁ Πολυμαθὴς ἀνὴρ

 Mei-

Meibomius in aureola sua disp. *de incubatione in fanis, Medicinæ olim causâ facta*, habita sub clypeo *Conringiano* An. 1659. doctiùs & prolixiùs evicit. Memorabile exemplum dabit *Plin. Lib. XXV. c. 3.* & *Q. Curtius L. IX. c. 8.* Novi ego honestum Virum & egregiè doctum, *febre quartanâ*, ultrà *triennium*, constanter excruciatum, absque omnibus pro deplorato habitum, qui, lethi tandem cupidus, integras ferè noctes, flexis genibus, lachrymas precesque inter, in cubiculo prostratus jacuit DEO animam commendans. Obrepit aliquando dulcis sopor. Vidit per quietem speciosam Virginem è Museo suo venientem, quæ manu eum duxit in pomarium, ædibus vicinum, ubi *herbam cum radicibus* evulsam venustula porrexit, dicens: *In hac salus tua. Bibe & viceris!* Diu tergiversans, & parùm æstimans nocturnum istud mentis ludibrium, uti vocabat, retulit aliquando Clarissimo Viro, Domino *Joh. Georg. Schmidio*, Med. Licentiato, tunc in *Regio* Franconiæ *monte* Physico, (à quo historiam accepi) qui seriò monuit, ut virgineum istud sequeretur consilium, nunquam fortè poenitendum. Fecit: & ecce! sensim restitutus sibi in integrum. Herbam autem, quâ de suprà, *asarum* fuisse suspicamur, verum quartanæ ῥιζότομον, licèt *Schmidius* mihi revelare noluerit.

XVIII.
Pediculi alati.

ADmirandum sanè, quod ex *Diod. Siculo rer. antiq. L. IV.* de acridophagis narrat *Marcell. Donat. L. I. hist. med. mirab. c. 5. p. 59.* iis scilicet propinquante senectâ *pediculos alatos*, non solùm visu varios, sed specie horridos ac turpes, in corporibus nasci, qui ventrem primò, tum pedes, deinde totum corpus parvò tempore exedunt. Ego ex Ducatu *Westfaliæ* olim *Warburgum* ad Dimolam profecturus, offendo fortè ad viculum sub arbusto puerum, quem pagani porcis suis præfece-

fecerant. Hic misellus, vestibus abjectis, cutem antè retròque lachrymans fortiter scalpebat, nec in capite manus erant otiosæ. Quæro, cur fleret? annon cernis, ait, turmam hanc circùm caput volitantem? hinc illæ lachrymæ! Accedo propiùs, & unam alteramve bestiolam capto, quæ me momordit usque ad sanguinem. Accuratiùs examinatæ erant *sextipedes* & *nigri pediculi*, sed *alati*, magnitudine vulgares porcorum pediculos æquantes, qui cum susurro aliquo in aëre volitabant. Rogo: unde acceperit hospites istos ingratos? à grege, dixit, quem pasco. Siccine semper in vicinia hac conspiciuntur? Non: sed si porci in *fovea* ista *uliginosa* sese volutant, ut sæpè factitant, plerumque hoc examen reportant. Accedens aliquot myriades reperi, quæ, an singulis annis statô tempore (tunc circa exodum Mensis Julii erat,) ibi compareant, à morosis rusticis expiscari non poteram.

XIX.

Colica à spiritu vini adusti.

CL. *Heurnius*, quoties *piper*, aut *raphanum* comedit, passus est dolores *colicos, ad I. aph. 1.* Novi Studiosum, qui sumtô, imò vix degustatô *spiritu vini adusti* subitò idem sensit tormentum. Nobilis puella simile patitur, sumtâ *carne suillâ*, quâ impensè delectatur. Honesta femina semper ab esu *jusculi gallinæ* cordis palpitatione infestatur, omnia alia liquida, frigida & calida, citrà noxam ingerens. Sic ab esu frequentiori *cinamomi* eundem affectum notavit in Nobili quodam Cl. *Mœbius L. II. Inst. Medic. P. II. c. 4. p. 157.* ab esu *malorum* in se ipso Excell. Dn. *D. Sim. Paulli in Botan. quadrip. p. 81.* Jacob. Pet/ Amicus meus, tunc annorum 67. ab assumto, etiam exiguo, potu cujuscunque *vini*, vel *aceto*, ocyùs patiebatur *ἰσχουρίαν*. *Stranguriam* notavit *Dodonæus obs. 48.* à solo vino *Rhenano.* Petzium verò nostrum quodlibet in hanc detrusit scyllam; & quò fortiùs, eò citiùs.

XX. Pu-

XX.

Pudendum glabrum, & à pueritia canum, certus ſterilitatis character.

NOvi Virum eximiè doctum, & variis ſcriptis clarum, cujus *pudendum* omninò *glabrum* ſine ulla hirſutie. Hinc perpetuam ei *ſterilitatem* prædixi. Nota etiam mihi nobilis femina, ſummè phlegmatica, cujus *pili circa pubem* ab ipſo ortu fuêre *cani*, & illa in opulento ac ſplendido matrimonio ſemper vixit ſterilis, ultrà XX. annos. Copula puerum *Borelli C. I. obſ. XI.* Mercatoris haud vulgaris conjux Hamburgi Anno 1664. ſub roſa mihi ingenuè faſſa eſt, filiæ ejus, tunc ferè XXI. annorum, venuſtiſſimæ & benè moratæ Virgini, nondum *circa pubem* enatos eſſe *pilos*, unde ſterilitatem catè conjiciebat. Reverſus denuò An. 1674. Hamburgum, inviſi optimam Matronam, quæ ſubitò hiſtoriam hanc recoxit, & de *infructifero* filiæ thoro prolixiùs mihi queſta eſt. Contrà erat ſub Vice-Colonello Monaſterienſi *Nymſio*, Amico noſtro, qui nunc Sereniſſimæ Reip. Venetæ ſervit, militis cujusdam uxor, quæ *crines pubis* geſtabat *infra genua protenſos*, ſi ſoluti explicarentur, quos paupercula ſubindè abſcindens vendebat aliis (vera narro) pro conficiendis *comis adſcititiis*, quas barbarè vocant Parrüqven. De octenni puero, cujus *pubes nigris* ac *denſiſſimis pilis* benè veſtita, vide *Bonet. L. III. Medicin. Septentr. Sect. XXXI. c. 16.* De *hirſuta* mentula ab ipſo ortu, *Borell. C. I. obſ. 58.* De barba ad *genua usq;* demiſſa, idem *Bonet. L. I. Sect. I. c. 5.* Conf. *Barthol. C. I. obſ. 43.*

XXI.

Poëta ingenioſisſimè ſomnians.

DE *Somnambulis* integros edidêre libellos *Libavius, Lemnius*, & alii, qui multa curioſa notârunt. Mirabilis præſertim erudi-

eruditus *Silesius*, vitæ modestioris Studiosus, qui crebriùs post noctis meridiem in somno surgens, preces recitabat matutinas, cantabat hymnos sacros, aliquando concionem, vel lectam, seu nuper auditam, sine multa hæsitatione repetebat, & demùm in lectum iterum se conjiciebat. Vin' *versus*, quos *somnians* in Parnasso fudit & cudit, suâque manu scripsit? agè dabimus eos. Lege & cense!

Collegium Planeticum, in nuptiis Cl. Viri Jesaiæ Schneefelds *publicè habitum.*

I. SATURNUS.

Saturni podex placeat Vecordibus; *utrem*
quid vellas? sanis florida Virgo placet.
Præclarè factum! næ sic augetur olympus,
sic parvus mundus multiplicandus erit.
Flumina nunc lactis, nunc flumina nectaris ite,
flavaque de duro robore mella cadant.
Ver precor æternum, redeant *Saturnia* Sêcla,
fortunet canus Te, Neonymphe, ΧΡΟΝΟΣ!

II. JUPITER.

Jupiter est *gelidus*. Verùm nihil obstat, Amice,
ventilat alatus quippe Cupido focum.
Frigore crescit Amor, flammescit *frigore* sanguis,
ardens ex ipso *frigore* nata Venus.
Nunc cape *lac Jovis* & *cerebrum*, bellaria rara!
Sic venit in buccas *assa columba* tuas.
Quàm benè *taxilli* cecidêre *Jovis*, tibi *cornu*
fertile *nutricis* * *Juppiter* ipse dedit.
Non es *sandalium Jovis*, est mihi *Juppiter orbus*,
nî mens in sano corpore sana tibi.

* Κέρας Ἀμαλθείας Vid. Nath. Côm. Mythol. L. 7. c. 2. p. 604.

Quid quondam lepidus *Junoni* dixit in aurem,
Juppiter, hoc vates nescio, Sponsa sciet.
Tu verò nôsti, uxorem quî duxerit illam,
imò *Jovem lapidem* singula, *juro*, scies.
Fulgeat æternùm tibi *Juppiter* æthere clarô,
sic *Jovis* & *patriæ* nobile *germen* eris!

III. MARS.

Ventum est *ad teli jactum*. Cano classica, pro *aris*
atque *focis* Veneris pugna cruenta fiet.
Dulcia inexperto si sunt hæc bella, süavis
experto certè nectaris instar erunt.
Lectus, quem cernis, *campus* tibi *Martius* esto,
an cœcus, dic, heîc *Andabata* esse velis?
Elige vel nudus *gymnastica* prælia. Verùm
quicquid agis, fac, ut *Marte* tuô facias.
Haud pudor est *vinci*, quamvis sit *vincere* majus,
victorem & *victam* mascula præda manet.
Sæpiùs, at quid tum? te *Phœbus* cernet amicam,
ut *Martem* Venerem, mane tenere tuam.
Romanâ si quis *civem* servâsset in urbe,
illi pro meritis *quercea serta* dabant.
Quid patriam debere putas tibi, quando subindè
ingenuum civem tu generabis ei?
Nulli igitur (siquidem stant præmia) parce labori,
tunc calamo Vates *arma Virumq;* canam.

IV. SOL.

Unicus & solus *Sol* soli sufficit orbi,
sic noster *solus* sufficiet thalamo.
Ardendo *longos* ambo consumite *Soles*,
ut pariat *Solem* casta favilla novum.

Solis aquæ ſis inſtar, quamvis mane *tepeſcat*,
ubertim mediâ *fervida* nocte fluit. * *Curt. IV. 7.

V. VENUS.

Nunc genio indulgere licet. Venus *ignea* friget,
nî *Bacchi* & *Cereris* ſentiat igniculos.
Fertilis adſpiciat vos ſemper fronte benignâ,
ſeu *ferat*, aut *abigat*, lucida ſtella, diem. i. e. ♀.

VI. MERCURIUS.

Non es *Mercurius*, tibi mens teres, imò videris
infans Mercurius, ſed potes eſſe *triceps*.
E quovis *ligno*, quod tu nunc ſculpis, amice,
Mercurium fieri, dico Poëta, bonum.
Quantis lætitiis tunc tu miraberis ipſe hoc
auguſtum & verè *mercuriale* lucrum.
Sed rectà ut pergas, Sponſam, mi Sponſe, ſequaris,
Hæc inſtar *ſtatuæ Mercurialis* erit.

VII. LUNA.

Carmina ſi *cælo* poſſunt deducere *Lunam*,
inprimis *chymicam*, hanc invideamne tibi?
Intereà quoties tu *Lunæ cornua* cernis,
dic: *à me longum hoc Dî prohibete nefas!*

DE JESU CORONATO.

Cur Jeſum veluti *Vatem* cinxêre *corona?*
optimus in terris ille *Poëta* fuit. † † omnia enim benè fecit.

In eximium Juristam, at lucrionem, pauperculo clienti marsupium ingeniosè exenterantem.

Addiderat vetus istud *J. U. D.* pro more lucrosus,
quid sibi *cauda*, rogat rusticus, ista velit?
Tandem cum gemitu; nunc, nunc ex ungue leonem
noscito, *Judæus* sic, ait, iste fuit:
O *Jurista* tuum modò clariùs exprime mentem,
*das Guth. cur non scribis Guth/ * cùm tamen istud amas?
Sed me ter miserum! *J. U. D.* *J. U. D.* bona cuncta voravit,
atra *D. I. U.* nigrum *J. U. D.* mihi Morta fuit.
O fugite hinc, quotquot sapitis, latet anguis in herba,
J. U. D. Juristarum devorat *omne bonum*.

Sapienti sat! Ego, ob singularem raritatem, pauca hæc annectere volui. Plura equidem supersunt. Sed tempori & chartæ parcendum est. Tu interim lege, & mirare mecum acutissimum ingeniosi *Somniantis* laborem. Quàm mirabilis Dominus in omni opere suo!

XXII.

Phthisis sanatur Cochleis.

Licèt *Phthisicis* esum *cochlearum* seriò vetuerint *Sennert. L. II. Prax. P. II. c. 12. qu. 2. p. 219. Sebitz. de alim. facult. c. 8. p. m. 784. seqq. Massar. L. 1. Prax. c. 7.* & alii, novi tamen Batavam, quæ à *phthisi* tota consumta, àque suis & Medicis derelicta, tandem sub dubia spe quæ omni desperatione potior, per aliquot dies continuò devoravit *cochleas*, & facta denuò est ὀρθοστάδια, ut ipsamet mihi *Trajecti* non sine mentis tripudio retulit, quæque ad sexennium adhuc fuit superstes, Remur; pro *ostreis* substituisse *cochleas*. Audiverat fortè, virginem,

ginem, (qua de *Lindenius L. II. Med. Physiol. c. 15. §. 35. p. 698.*) *summè phthisicam*, illarum usu & esu, paucos intra dies, ita fuisse restitutam, ut nupserit, & feliciter ac frequenter pepererit. Adde Amplis. *Tulp. L. II, obs. 8.* qui simile (si non idem) recitabit exemplum. Et *Borellus* tabem usu *melonum* curatam dabit, *Cent. IV. obs. 7.* Retulit etiam Batava mea, visam sibi esse *impinguisse* ab esu *cochlearum*. Certè de phthisico, *pinguior* qui factus, notabilem historiam collegit D. *Thom. Bartholin. C. II. hist. 14.*

XXIII.

Lac Viride.

DEdimus aliquot stupendi *lactis*, putâ *lutei*, ab assumto rhabarbaro, *verè oleosi*, ab usu olei olivarum, & *planè atri* in hypochondriaca, singularia exempla in *Brev. rer. memorabil. Isib.* ab *Amelunxen, & Alex. de Insula num. 34. seq. & 43.* Addemus etiam *viride*. Sanctè enim retulit Nobilissima ac cordatissima Matrona, ex Generosâ stirpe *Alefeldia*, se novisse rusticam, cujus è mammis *lac viridiusculum*, idque crassius, expressum sit. Simile quid habet *River. C. II. obs. 100. p. 202.* de muliere Monspeliensi. De pilis *viridibus* vide *Borell. C. II. obs. 56. & Cl. Bartholin C. I. hist. 40.* de sudore *viridi observ. nostr. Med. Phys. num. 17.* Dixit etiam nuper Generosissimus Aulæ nostræ Saxo-Isnacensis Magister, Dominus à *Belovv*, fautor meus singularis, sibi olim in Gallia datum fuisse *emeticum*, cujus violentiâ non tantùm multi humores *porracei* rejecti, sed etiam ex universo corpore *sudor viridiusculus* expressus sit. *Weitzius* noster, Prof. Soran. *lac* vidit *rubrum* in femina *Dantiscana*, à largiori usu *vini ceras. nigrorum*.

XXIV.

Ardentiſſima febris ſolâ nive feliciter curata.

Andreas Feldbaum / Chirurgus, *ardentiſſimâ febre* in Norwagia olim correptus, & abs omnibus tunc in ſordida caſula aſperrimâ hyeme derelictus, cùm tamen ſibi pereundum eſſe putaret, anceps adhuc experiri voluit remedium, ſaltem ut moleſtias aliquo modo minueret. Ergo ad extinguendum, quô totus ferè combuſtus miſer, æſtum ſitimque febrilem, *nivem*, eâpse nocte delapſam, colligit, & avidè plenâque manu ingerit, fricando eâ quoque manus pedesque. Et, præter ſuam, aliorumque, intentionem & expectationem, ſalvus tandem evaſit, quod ex ore ejus habeo. *Nix* equidem, *tempeſtivè* adhibita, in febribus utiliſſima, quod multiſcius *Bartholinus L. de nivis uſu c.23. p.135. ſeqq.* λόγῳ καὶ πείρᾳ eruditè probavit. Adde Fr. *Valleſii Philoſ. ſacr. c.61. ad iſtud Prov. XXV. 13. & 25.* Sic Cl. *Lyſerus obſ. 4.* meminit, Centurionem quendam, *febre ardente* decumbentem, & caloris torrentis impatientem, commilitones *acervum graminis virentis* in conclave adferre juſſiſſe, in quo ſe totum abſcondidit, atq; aliquandiu delituit. Animadverterunt ſpectatores *vaporem* confertim è gramine, velut igne ſubjecto, exhalantem. Melius inde habuit, & aliquoties renovatô remediô, non ita multò poſt convaluit.

XXV.

Muſca dyſenteriæ genitrix.

Viſitârat aliquando laudabilis *Guicboldus*, tanquam *Curator*, ſeu *Proviſor* Monaſterii *Herivortenſis*, ſorores noſtras, qui reverſus mirabilem FF. narravit hiſtoriam, memoriâ dignam, quamque ſuâ manû ſcriptam in bibliotheca reliquit.

quit. Scilicet *Catharina de Plesse*, proba anima, finitô completoriô, preces adhuc ad Deum in cella sua fusura, fenestram forte habuit apertam, per quam magno cum susurro irrumpit *grandior* aliqua *musca*, quæ dextræ insidens manui, acriter pupugit eam. Pulsa. Non diu verò post insignem *Catharina* sentit *tumorem*, cum magna inflammatione, ut quiescere nequiverit. Alterô mane suboritur *magnus Ventris dolor*, quem variis placare voluêre remediis, licèt frustrà, dolores augentur, vires minuuntur, purus tandem excernitur sanguis. Aliæ, quæ vel inviserant, vel inservierant *Catharinæ*, eôdem inficiuntur morbô. Summa: multæ fiunt *dysenteriæ*, ut Medicus sanas adhuc vix conservare, ægrotantes autem ægrè restituere potuerit, aliquæ tamen cum *Catharina* mortuæ. Veneficium subfuisse quis dubitat? molestia quidem, at nihil periculi à punctura muscæ. Erat in vicino pago aliquo tunc *lues hæc* grassans, sed nemo mortalium ex eo Monasterium hoc accesserat, ut sine contagio morbus hic propagatus sit. Nullus etiam, quod omnes dixêre, in toto oppido eô erat correptus. *Catharina* tamen in urbem eam transplantavit. *(Meinhart.)* Imò, *Guicbolde*, maxima & funesta pericula à *punctura* muscæ. Nobilis quidam Neapolitanus in nupera peste cùm nescio quid ad fenestram observaret, *crabro* quidam advolans naso insedit, & promuscidis spiculo eidem infixo *tumorem* quendam effecit, quô sensim crescente, & intra viscera serpente, veneno, intra biduum contractâ peste extinctus est. *Kirch. de Pest. Sect. 2. c. 4. p. 247.* Cùm in vicinia tunc grassatam *dysenteriam* dicat, utique *musca* hæc *excrementis* aut *cadaveribus* hominum infectorum insederit, & contagiosum humorem ex eo suxerit, quem facilè in alium transferre potuit. *Dysenteriam* autem æquè ac pestem *verminosam* esse, *D. Brand* in Scania nuper notavit. Vid. *Act. Med. Hafn. T. V. obs. 31. Bonet. L. 3. Med. Sept. Sect. 10. c. 17. p. 567.* Adde, si placet, *Cynograph. nostræ Sect. 4. c. 8. §. 13.* Alius solô *calce* cani infecto impacto pestem acquisivit; alia ex solo *incubitu*

bitu felis in lectum. Idem l. c. Ceterùm narrat *Krantz. II. Saxon. cap. 24.* Wittekindum, Saxoniæ Ducem, fundâsse Collegium in Angaria, translatum postea *Herifordium.* Secundùm *Hamelmann.* verò *L. 1. de famil. emort. p. 37.* & *Andr. Hoppenrod im Stammbuch* excus. *Argentin.* 1570. Walterus, Comes ab *Hervort*, consentiente Witekindo, è suis bonis id construxit. Secundùm veterem membranam Walterus, cum consensu Karoli M. & operâ Witekindi, ceu Ducis Angariæ, A. 792. erexisse dicitur, tradito ei toto Comitatu suo. Nobiles fuêre Comites *Herifordienses*, adeò, ut etiam Walterus, præfati Walteri pater, à *Gregorio III.* inter *Principes Saxoniæ* relatus sit. Amplum sanè eorum territorium, licèt in visceribus quasi *Ravensbergici* conditum. Longè tamen vetustiores *Herifordenses*, & Karol. M. tempore celebres, cùm *Ravensbergici*, demum sub Ottone orti sint. *Kranz. L. 5. Saxon. c. 15.* Reverendissima ac Serenissima Abbatissa Herifordensis, Domina *Elisabetha*, ex Electori Com. Palat. ad Rhenum familia nata, ipsamet mihi dixit, se non alium, quàm *Johannem Walterum*, fundatorem agnoscere, cujus soror *Swala* primùm præfuit, vixitque circa Ann. 819. Juxta *Meibom. append. in Cosmodr. Gobel. Person. ætat. VI. c. 47.* ultimus hujus gentis ἄπαις decessit, &, consiliô Karolinô, cœnobium istud erectum circa Ann. 790. Æquè *Conrad.* III. in literis de Anno 1147. atque *Frider. I.* de Anno 1152. apertè & constanter asserunt, *HLuthewicum* duo construxisse Monasteria, unum Monachorum, quod *nova Corbeia* dicitur, ad normam scil. *veteris* Corbeiæ, *Herifordense* verò Sanctimonialium ad similitudinem *Suessionensis* Monasterii. Si vera forent, quæ *Erdwin Erdmann*, Consul olim Osnabrugensis, in *Chron. Osnabr. MS. Kranz. l. Metrop. 40. Lib. 2. c. 17. & Stangefol. L. 2. de circul. Westphal. p. 129.* narrant de bonis Ecclesiæ Osnabrugensi per *Cobbonem*, Comitem Tecklenburgicum, ablatis, & Monasteriis, *Corb.* ac *Herifordensi*, collatis, in quibus locis præerant, *Krantzii* verbô, *homines sui sanguinis*, frater sororque *Warinus* Abbas, &

(ut

(ut ego reor) *Theodrata* Abbatissa. Hæc, inquam, si vera forent, (refutata tamen à nobis in *Theatr. Illustr. Viror. Corb. Saxon. c. 20.*) utique tempore Ludovici, vel *Gundrada*, seu *Theodrata*, utraque Cobbonis Warinique soror, cœnobium *Herifordense* rexisset. *Theodratam* enim, seu *Theodoram*, Sanctimonialem fuisse *Suessionensem*, certum est. Aut ergo falsa dixit *Erdmannus* cum sociis suis, vel *Theodrata*, seu *Gundrata*, tunc *Herifordio* præfuit. Cùm enim Ludovicus Pius *novam Corbeiam* ad normam *veteris*, & *Herefordiense* Monasterium ad similitudinem *Suessionensis* construxisse dicatur, utique velut ex *Corbeia gallica* propinquo suo *Adelhardo* primùm commisit *Corbeiam* Saxonicam: sic etiam, meô quidem judiciô, ex *Suessionensi* Monasterio desumtam propinquam suam *Theodratam* primùm præfecerit Collegio *Herfordiensi*. Ab ipsis ferè incunabulis id curæ & provisioni Abbat. Corb. fuisse demandatum, ex Synodo habita sub *Luitberto*, indigno (ut se vocat) Maguntiacensi Archi-Episcopo Anno 888. cui quinq; alii Archi-Episcopi, cum XIV. Episcopis, interfuêre, apertè constat. Et *Herimannus*, Comes Lützelburg. quem Saxones novum creârant Regem, quemq; *Sifridus*, Archi-Episcopus Mogunt. Anno 1082. in nativitate Christi consecrarat, chirographa Prædecessorum suorum tàm Monasterio Corb. quàm Heriford. data Marquardo An. 1083. Goslariæ denuò confirmavit. *Quoniam* (inquit Adrianus IV. in bulla Guicboldo data) *sorores* Herifordensis *cœnobii minùs poterant propriis necessitatibus pro sui* sexus imbecillitate *consulere*, *ab* antiquis temporibus *accepimus institutum*, *& privilegiis Sedis Apostolicæ confirmatum*, *ut* Corb. Abbas, *qui pro tempore esset*, juxta consuetudinem antiquam *ancillarum Christi*, *quarum negotium* Præpositi *administrant*, *& earum curam habeat*, *& causas*, *quas illæ agere pro* sexus fragilitate *non possent*, *Corbeiensis Abbas ad earum usum*, *Deo adjuvante*, *tractaret*. In confirmatione igitur Privilegiorum bonorumque Corb. ac Heriford. Frid. I. vocat Wicboldum *Provisorem & Patronum Monasterii Herifordensis*.

ſis. Datæ literæ Anno 1152. indict. xv. in curia Merſenburg. xv. Kal. Jun. Teſtes erant *Sueno* & *Canutus*, Reges Daniæ, unus Archi-Epiſcopus, X. Epiſcopi, tres Abbates, aliique Principes ſeculares.

XXVI.

Ova in tenebris lucentia.

SUpposuerat Parens meus *gallinæ candidiſſimæ* XI. ova, ex *nigerrimo* & animoſo gallo concepta. Veſperi aliquando, domeſticis aliis ſtertentibus, catellus ejus *gallinam*, retrô oſtium culinæ ovis ſuis incubantem, fortè offendens, nidô eam expellit, cujus ferociam ut compeſceret Pater, cum lychno cereo ſubitò excurrit, ſed candelabro in ſcalis è manu excuſſo, lychnus extinguitur, progrediens tamen verberat latrantem. Januam verò clauſurus intrat primô culinam, ut felem, ſi quæ fortè lateret ibi, ſimul expelleret, & ecce! *in tenebris* ſplendida *lux*, mirans, unde illa? cùm feneſtra utrinque clauſa, etiam, præter denſiſſimas tenebras, nihil admittere potuiſſet. Circumſpiciens tandem videt *ova* in nido *lucentia* & *ſplendentia*, ut etiam orbes, patinas, aliamque culinæ ſupellectilem, ſat commodè cernere & diſtinguere poſſet. Scribit quoque *Albert. M. L. II. in anim. tr. 3. c. 12.* de *ovo* gallinæ *lucente*. Et *Spleiſtius* retulit *Bartholino* noſtro Baſileæ, *Lampyridum ova* eôdem coruſcare ſplendore. *Lib. de luce brut. cap. 12. p. 210.* Quæ de *gallina candida*, noctu in arbore *lucente*, notârit *Scaliger*, vide *Exercitat. 174.* Sed de hiſce & ſimilibus Naturæ admirandis Illuſtris *Bartholinus* (cujus laudis & orbis idem erit finis,) in ſplendidiſſimis ſuis de *luce animalium* libris omnem complevit paginam.

XXVII.

Stupendus capitis dolor.

DE fonte in medio *Ammonis* nemore, quem *aquam Solis* vocant, refert nitidissimus *Curtius L. IV. c. 7.* quòd sub lucis ortum *tepida* manârit, mediô die cùm vehementissimus calor, *frigida* fluxerit, inclinato in vesperum, *incaluerit*, mediâ nocte *fervida* exæstuârit, quoque propiùs nox vergeret ad lucem, multum ex nocturno *calore* decreverit, donec sub ipsum diei ortum *assuetô tepore* languerit. Ejusdem verè indolis admirandus capitis dolor, quem in Nobili quodam Austriaco notavit Vir Amplissimus, Dominus *Mich.* Krummbügel/ Consiliar. Gvelfycus, Amicus olim. Scilicet bonus iste Eques in *aurora* aliquos, jam ultrà biennium, tolerabiles tamen, senserat dolores, quique tandem, ob consuetudinem, circulos non multùm turbabant: circa *meridiem* hilaris, sanus, & ad quævis exercitia promtissimus erat. Circa *vesperum* recruduit malum, quodque circa *undecimam* & *duodecimam* nocturnam in summo erat gradu, ut, quietis nescius, aliquando per saxa, per ignes, per montes & rura curreret. Demùm circa *quartam* & *quintam matutinam* sensim deferbuit, & mitiùs factum est, eratque *æstivô* tempore longè atrociùs, quàm hybernô. Medici causam retulêre in *lympham* corruptam, & periodicè magis magisq; ebullientem, ideò *fonticulos* suasêre in pedibus & brachiis, nec sine successu.

XXVIII.

Lethalis hæmorrhagia ab aspectu ranæ.

EDuardus à Rannechßen/ Præpositus *Schackensis*, Vir obesus, & valdè sanguineus, circa vesperam aliquando in horto obambulans, lassus tandem, capturus, quæ spirabat, frigidam

 gidam

gidam auram, nudô capite in gramine consedit, piè meditando. Prætervolat fortè *ciconia*, è pascuis reversa, ore tenens magnam *ranam*, quæ verò ad sonitum bombardæ, eôdem momentô, nescio à quo in vicinia explosæ, rostrô excussa decidit in *calvitiem* Eduardi, & ex hac in sinum ejus. Subitò è naribus perterriti sanguis *cum strepitu* qs. profluxit, quem nemo sistere poterat, bono Eduardo circa sequentem auroram extincto. Faustiùs cecidit *gallina* ista apud *Plinium L. XV. c. 30.* Nam *Liviæ Drusillæ*, quæ posteà *Augustæ* nomen accepit, cùm pacta illa esset Cæsari, *gallinam conspicui candoris* sedenti aquila ex alto dejecit in gremium illæsam. Intrepidè miranti accessit miraculum, quia teneret rostrô *lauream ramum* onustum suis baccis. Conservari alitem & sobolem jussêre haruspices, ramumque conseri ac ritè custodiri. Quod factum est in villa Cæsarum, fluvio Tiberi imposita, juxta nonum lapidem Flaminiâ viâ, quæ ob id vocatur, ad *gallinas*: mirèq; sylva provenit. Ex ea triumfans postea Cæsar *laurum* in manu tenuit, *coronamq;* capite gessit.

XXIX.

Vesica inter vulvam & anum flatulenta.

SCribit *Borellus C. I. obs. 8.* de tumore *ventoso* in dissecto Nobilis cadavere reperto. Ego quid in *Dithmarsia* olim acciderit, subnectam. Honestissima mulier è gravi puerperio ægrè elapsa, sentit alterô mense inter *vulvam & anum* parvum quendam *tumorem*, sibi tamen molestum, qui cum tempore ad magnitudinem *insignis alicujus pomi* excrevit, & durior factus, gressus ejus notabiliter impediit. Tandem à cordato chirurgo, affine ejus & compatre, apertus, meros cum sibilo efflavit *ventos* valdè *stercoreos*. Aliam novi, quæ eodem in loco singulare habebat foramen, *majusculi pisi* magnitudine,

ex quo ab ipsa pubertate ordinariè fluxerant menses. Gravida dein facta, *tenui & pellucidâ* quâdam *cuticulâ* à natura vidit occlusum, quæ verò facilè rumpebatur.

XXX.

Nigra cerebri crusta.

CHristophorus Beerwald / Thuringus, U. J. C. Amicus integerrimus, Anno 1670. in Gallia excedens, totum *cranium* cum *cerebro* intus habuit *nigerrimum*. Una visentium vox: colorem hunc à *fumo tabaci* ortum, quem tamen nunquam, quod certò scio, gustârat Civis sincerus. Et quî fumus istius herbæ (nubilosus putâ ille, crassus & tetræ fuliginis instar fistulâ expulsus) ad *cerebrum* pertingat? hoc sanè cum *Primerosi L. IV. de error. vulg. c. 33. J. Dan. Horst. manud. ad Medicin. P. I. Sect. I. c. 1. p. 22. Magneno Exercit. VI. de tabaco §. 14. D. Schröckio in schol. ad observat. Helvvigii 44.* aliisque rectè sentientibus, non capio. Potiùs à *fuliginibus hypochondriacis* nigredinem illam derivaverim. Perfectus siquidem erat hypochondriacus, & absolutus melancholicus. Certè in hujusmodi hominibus vomitum, *Binning. C. I. observ. 91.* & feces alvi *nigerrimas* picis instar, imò semen, velut atramentum scriptorium, notârunt alii. *Dec. I. Ephemer. Curios. Ann. I. observat. 63. Exc. Dn. van der Wiel observ. rarior. Cent. post. Part. prior. n. 16.* Lac & sudorem *nigerrimum* & maximè acidum *Alex. de Insula in Breviar. rer. memorabil. p. 43. Schenck. L. III. obs. 7. Höchstett. Dec. II. obs. cas. 5.*

XXXI.

Periculosa hæmorrhagia à fœtore menstruatæ ocyùs cohibita.

HAud procul *à monte gigantum* (Riesenberg) fons manat è rupe, ad quem si propiùs accessit femina *menstruata*, ocyùs

ocyùs sistere dicitur fluxum cursumq; suum. *Zacharias Theobald. in arcan. Nat. c. XI. p. 56.* Puero cuidam Sorano sanguis è *naribus* magnô impetu fluebat. Perfundunt domestici, alterationis gratiâ, manus ejus pedesque *aquâ frigidissimâ*, fluxu largiùs manante. Ego ex templo fortè veniens, ad partes vocor. Ingredior, & video puerum ferè agonizantem. Ingressa simul mecum femina, cognata pueri, tunc menstruata, & *hircum olens;* quam mephitim cùm perciperet ille, sanguis sensim cœpit *condensari*, & fluxus *imminui*. Quod cùm *Cortnumio* meo referrem, Ne mireris, dixit, vidi similem eventum. Audi, quid mihi contigerit in *Fjonia!* Nobilis puella in eodem casu à nullo, nec à meipso, (quorsum simulem?) optatum impetrare poterat remedium, etiam probatissimis incassùm adhibitis. Venit tandem claudicans edentula, cujus anima fœtebat, quòd cùm ter quaterve, *apertô rictu*, in nares & os puellæ halitum suum *fœtidissimum* efflasset, subortô *enormi vomitu*, fons iste occlusus est. Ceterùm praxin plebejam cum affusione *aquæ frigidæ* minimè probamus. Si enim expendas perpetuam inter calidum & frigidum ἀντιπερίστασιν, cujus ratione sanguis spirituosus, frigidum fugiens, concitatiori semper gradu ad interiora & sanguinis fontem recurrit, & consequenter ex ipsis naribus copiosiùs fluit, non suaseris eam.

XXXII.

Memorabilis dextri testiculi tumor.

FAber ferrarius in Saxonia inferiori Anno 1676. rem cum puella *menstruata* ebrius habuerat, ex quo impuro ac illicito concubitu alterô die horrendô *dextri testiculi* tumore correptus, cum sævissima inflammatione, ventris femorisque, sinistri præsertim, insigni dolore, cui tandem accessit febris quintana syncopalis, & jam cœperat testis *nigrescere.* Maligni

ligni quid subfuisse, quis inficiabitur? itaque, prævio clysmate, subitò dedi hoc sudoriferum,

℞. Unicorn. marin. crud. & ver. ℈ß.
Pulv. bez. Sennert. ʒß.
Terr. sigillat. opt. gr. xiv.
CC. philos. gr. viij.
Aq. Calend. ℥iij. M.

Quô sudor egregiè expulsus est, cum magno levamine. Dolores in femore compescuit hoc linimentum.

℞. Unguent. Dialth. ℥iß.
Ol. Chamomill.
Lumbr. terrestr. composit.
Lil. alb. āā. ℥ß.
Laud. opiat. gr. iv.
f. c. cer. q. s. Liniment.

Ipsi verò testiculo hoc applicabatur cataplasma:

℞. Rad. Althææ ℥ß.
Farin. Fabar.
Fl. Chamomill.
Fol. Scord.
Sem. Lin. & Fœn. gr. āā. ℥j.
Carv. ℥ß.
Coq. in f. q. Vin. & Ol. Olivar. pro Cataplasmate.

Quô tumor sensim imminutus, sed *durior* factus, quem solô *Unguent. Dialth.* inunximus, impositô *Diachylô simpl.* Intereà corpus etiam purgavimus. Et, sectâ venâ, dedimus Decoct. *Lign. Guajaci*, quô in aurora interdum sudores proliciebantur. Multum quoque auxilii tulêre diuretica. Parvam denique, quæ restabat, duritiem emolliit *Empl. Foresti de Ammoniac.* Et sic nos manum de tabula. Quid autem ille? ocyùs ad ignem vetitum accedens, è scylla labebatur in charybdin, in recidivam, non quidem dextri, (ut anteà) sed *sinistri* testiculi, cum perpetuis doloribus. Cùm igitur magnus ad

ad hunc testiculum sanguinis affluxus esset, repuli eum epithemate, ex *Aceto Calendulæ*, & *rubri Idæi*, cum *Aqua Plantaginis* confecto. Repetita potio purgans, cum summa εὐφοεία. Flatus, qui corpus distendebant, evocavimus sequente clysmate,

℞. Jur. Gallin. ℔j.
Elect. de Succ. Ros. ℥ij.
Syr. Ros. solut. ℥j.
Sal. commun. ʒß.
Ol. Rutæ ʒvj. M.

Quô quater optimè excrevit. Post horam tamen *dolor* femoris sinistri & testiculi adeò auctus, ut præ cruciatu nec stare, nec ambulare, nec cubare posset. Sumtô verò hoc Julebô,

℞. Aq. Fragor. ℥iiß.
Syrup. de Papav. errat. ℥ß. M.

omnis dolor miraculi instar cessabat. Mane interim & vesperi Cataplasma superiùs repetitum, additis *ficubus*, quô tumor notabiliter remisit, & tandem linimentis ac emplastris discutientibus prorsus evanuit. Intra annum ferè posteà nec conjugem, nec aliam, cognovit, ut sanctè mihi fassus est. Adeò piscator *ictus* sapuit!

XXXIII.

Cor bufonis quartanæ remedium.

OBiter dixi *Sect. II. tract. de Bufone c. 4. §. 9. cor bufonis* appensum commendari vulgò contra *quartanam*, licèt, quô successu, tunc ipse nesciverim. Dixit autem mihi nuper, per urbem nostram transiens, Vir Consultissimus Dn. *Ignatius* Knüttel / J. U. C. Westphalus, Amicus sincerus, matrem suam jam à bis sex annis, *quartanâ* ultrà biennium laborâsse, & à nemine vel tantillum levaminis, seu juvaminis accepisse, licèt longè

longè latèquè Medicos & Medicastros, Juvenes & vetulas, lictores & carnifices consuluisset. Tandem venisse ædituum paganum, virum simplicissimum, at religiosum, certamque spopondisse medelam, si pro labore *caballum argenteum Lyneburgicum* (einen Lyneburgischen Pferdethaler) obtineret. Quæ gaudii speique plena, non simplex, sed duplum, triplum, quadruplum contrà dextrâ scævâque promisit præmium, modò ex hoc inferno tandem foret redemtio. Exiens ille cepit *bufonem*, captum suspendit, & tostum parumper in Sole dissecuit, *corq;* ereptum, ac in subtilem pulverem redactum, unâ ante paroxysmum horâ, in calido vino ægræ propinavit. Non poterat effari, quos illa sustinuerat, cruciatus, è quibus primarius ferè intensissimum & constantissimum frigus, ad bihorium usque, cum perpetuo & terribili dentium stridore. Quô autem elapsô, sopor obrepsit, & saluberrimus sudor. Sicque tragœdiæ hujus febrilis clausula in hunc usque diem. Interim, ne nesciret sagax mulier, an *phantasiæ*, seu *fiduciæ* in virum, vel potiùs ipsi *corculo* hanc suam salutem acceptam ferret, aliis, in eodem luto hærentibus, porrexit liberaliter, & cum optato eventu. In nullo tamen, nisi in seipsa, tantos notavit cruciatus, aut frigus, licèt, sumtô pulvere, plerunque instans paroxysmus fuerit atrocior, quô tamen finitô, febris vel spontè cessavit, vel longè mitior ac modestior facta, ab altera pulveris dosi faustè sublata est. Quàm magna! quàm multa! quàm mirabilia! & quàm desiderabilia Domini opera! *Sir. XLIII. 23.*

XXXIV.

Nyctalopia in partu.

Νυκταλωπίαν *Amboinesibus* popularem esse affectum, scribit Dn. *Joh. Sigmund* Wurfbain/ Curiosus Indiarum perlu-

ſtrator, in *Itinerario* ſuo, à filio ejus, *Hermete* noſtro Norico, Amicô meô certiſſimô, nuper edito *pag. 47.* cui tamen malo *crudo piſcis hepate*, quem *Hay* vocant, medentur. Generoſa femina, ſed rarioris texturæ, in difficili partu, qui primus erat, in νυκταλωπίαν incidit perfectam, ut interdiu quidem *rectè* cerneret, occidente autem Sole *obſcuriùs* noctu planè *nihil*. Memor obſervationis *Panarol. Pentecoſt. III. num. 49.* ſuaſi, ut *hepar anguillæ aſſatum* diebus aliquot ante cibum ſumeret. Fecit, & intrà menſem omnis conticuit queſtus. Idem præſtare *fel bovinum*, aſſerit Excell. *Bonet. L. I. Med. Septentrion. Sect. XXII. c. 62.*

XXXV.

Roſa in mamma.

HOneſta & formoſa femina, tunc XVIII. annorum, & primùm gravida, in pergula circa veſperam æſtate ſola ſedens fortè obdormiverat. Venit è ſympoſio maritus, Amicus meus ſinceriſſimus. Cùmque dormientem videret dilectam venuſtamque ſuam, furtim & ſuſpensô gradu accedens, joci ergò, *roſam rubram*, inter *mammas*, more ſequioris ſexûs, pendentem, lentâ manu protraxit. Ipſa verò expergefacta & territa cœpit vociferari. Quam ut demulceret, *nudis protractis mammis eandem roſam*, amplexus & oſcula inter, *crebriùs affricat*, & tandem in locum ſuum reponit. Tertiô abhinc menſe parit puellam, in cujus *lævâ mammilla* manifeſta *elegantis roſæ* delineamenta, ſed *pallidiora*, quæ verò circa annos pubertatis *ſaturatiùs rubuêre*, nunquam tamen magis & floridiùs, quàm *Majo*, ſi ceteræ in hortis florerent roſæ, & tunc ab ebulliente ac acriore ſanguine moleſtum aliquando ſenſit *pruritum*. Manantibus menſibus tota iſta circumferentia *palluit*, quod uterque parens ingenuè mihi dixit. O admiranda & verè divina phantaſiæ potentia, ſoli DEO nota! Noſtra enim curioſitas circa hæc & ſimilia *umbra* in Sole. Lambimus

bimus quidem cum vulpecula vitrum, at pultem non attingimus. Similem historiam de *figura gammari in mamma*, diximus nuper in *fasciculo primo observ. nostr. Medico-Phys. n. 23.* & adhuc aliam innectemus discursui nostro *de talpa.* Vide interim, si vacat placetque, *Casp. à Reyes camp. elys. jucund. quæst. num. 50. §. 36. Dn. van der Wiel Cent. post. observat. rarior. part. prior. num. 36. cum Schol. & Eph. nostr. Curios.* passim, aliosque quamplurimos, & crede mihi, laudabilem eruditamque esse ignorantiam, ea nescire velle, quæ Summus Magister *interiori suo sacrario clausa esse* voluit. *Seneo. L. 5. qq.* Potiùs cum *Lucretio*, & mecum,

Admirare *modò, nec non* venerare: *nec illa*
inquiras, quæ sunt arcanis proxima, *namq;*
in manibus *quæ sunt, hæc nos* vix scire *putandum:*
est procul *à nobis adeò* præsentia Veri!

XXXVI.
Asini temulenti.

SI, juxta monitum Venusini Vatis *IV. Carm. od. 12.* consiliis *stultitia brevis* miscenda est, utique non fastidies, mi Lector, hunc titulum. De *urso ex cerevisia ebrio* facetam narrat historiam *Adam Olearius in Itinerar. Persic. p. 120. edit. Slesvic. An. 1647.* Mihi olim *Eresbergam* in Westfalia profecturo occurrit rusticus cum *tribus asinis*, qui mox ad lævam, jam ad dextram titubantes, mox super proprios pedes lapsi, mox, quasi nescirent, quò vaderent, subsistentes, miras *temulentorum* gesticulationes, non sine cachinno meo, æmulabantur. Indaganti causam, monstrat *Hyoscyamum album* & *Solanum cum floribus suis*, clamans: ecce! *hinc ista Comœdia!* Pluriesne fit? ita. Quâ arte igitur discutis tu auritis sociis crapulam? si ad *Dimolam* venero, videbis. Quamprimùm se *balneârint*, gressus suos firmiùs figent. Et sic etiam erat. Audacter enim

descendentes ad ventrem usque, plenô ore bibebant, & egressi statim modestiùs ambulare cœperunt. Ita homines etiam *solâ aquâ frigidâ* subitò pepulisse ebrietatem, binis exemplis probat *Amphion* noster, Amicus honorandus, in *Decur. I. Ephemer. Curios. Ann. II. observ. 217.* Ceterùm de *asino* cùm hic fandum sit, subtexam adhuc ridiculam historiam, in *Thuringia* olim factam. Molitor cum *novem asinis* in proximos pagos detulerat farinam. Ibi à sociis suis invitatus comparuit, sivitque auritum intereà gregem extra pagum ad sepes & publicas vias pabulari. Qui reperientes carduos cæsos, aliudque pabulum, *cicutâ* commistum, securè vorant ad satietatem. Sub crepusculum molitor abitum simulans, facilè à sociis detinetur, clamantibus: brevem esse viam, & faculam ei præferre Cynthiam. *Asini* intereà vim *cicutæ* in corporibus sentientes, omnes in campo, viisque publicis, passim concidunt, omni motu sensuque privati. Tandem molitor circa noctis meridiem ad suos remeaturus, *asinos*, ut dixi, reperit. Quos cùm dormire putaret, insigniter flagellavit, at mortuos. Vocantur in auxilium rustici. Una omnium vox: *asinos esse defunctos*, & alterô die excoriandos. Tunc demùm indagari posse causam *repentinæ* hujus mortis. Agè, dicebat ille, si mortui, quid cædam eos? jaceant, quiescant, valeant! Venite, ô mei, remeabimus in cauponam: cras mihi eritis testes. Vocantur interim excoriatores, quorum unus: *Vin' ergò*, molitor, *ut detrahamus corium, aut num singulos redimere placet* duobus nummis capitalibus? *in nostra enim potestate sunt.* Dic, quod velis, & factum crede. Ille cum stupore & gemitu: en dextra fidesque! dabo, quod vis, si revocaveris in vitam. Subridens nequam arreptô flagellô omnes è veterno (maximâ ex parte nunc discussô) excitat. Stupuêre coloni. O lævæ mentes, ajebat, ecce! hæc *herba* (cicutam monstrans) in vicinia hac luxurians *somni asinini* effectrix. Rustici sub tilia, more pagano, confluentes, legem condidêre, ut quilibet Paterfamiliâs in horto & agro, seu ubicunque

que noxiam istam plantam offenderet; ocyùs evelleret, nequid detrimenti amplius ab ea caperent homines, seu bestiæ. Adde aliam *Petri Andr. Matthioli in herbar.* suo, à D. *Joach. Camerario auct. edit. Francof. ad Mœnum Anno 1600. p. m. 384.* De noxa verò *cicutæ* vide D. D. *Sim. Paulli de febr. malign. §. 82. seqq. Kirch. de Peste Sect. 2. c. 2. p. m. 203. D. Hellvvig. obs. 42. cum* Schol. *Schröckiano, D. Harder. in Dec. II. Ephem. Curios. Ann. III. obs. 115.* & sexcentos alios.

XXXVII.

Vagitus uterinus cum sudore cruento.

I*Sibordus* ab *Amelunxen* ad annum M. LXXVII. annotavit: mulieris *Brenckhusanæ* infantem adhuc *in utero vagiisse*, & exclusum statim monstrâsse *sudorem cruentum. Meinhart. à Lüchtringen in mirabilibus suis* ita: Cæcilia Feulin / robusta mulier in *valle Dei*, audivit *puellam in utero suo vagientem, quæ, cùm vitalem aspiceret auram, largum sudorem sanguineum habuit. Quod* malum omen *est*. In glossa marginali *Chronici Letzneriani edit. prim.* eandem historiam à veteri manu notatam reperi. Equidem pluscula *vagitus uterini* exempla, hujusque causam physicam, dedimus in *Lagograph.* nostra *Curiosâ Sect. I. c. 3. cruenti* verò *sudoris in cynograph.* nostra *Sect. IV. c. 8. §. 12.* ut lubens hanc historiam credam. Cùm verò omnes sinistra inde captent auguria, & fatale *Höxariæ* excidium inde evincere velint, cachinnum mihi movent. Dubium adhuc, an infans *in utero*, an *extra eum* sudârit cruorem? Anceps etiam, an sedente *Sarachone*, XIX. Abbate, Corbeiensi, vel potius sub *Friderico*, Abbate XX. casus hic contigerit. Cespitat quoque *Letzner*, scribens: Anno 1054. conditam esse urbem *Höxariam*. In literis fundationis *Ludov. Pius* vocat *Höxariam villam regiam*. Fatetur enim, Christianissimum Imp. *Karolum*, Monasterium Corb. in honorem S. *Stephani* Proto-

Martyris Christi super *fluvium Wiserah in villa regia*, in loco nuncupato *dudum Hüxori*, construi ac fabricari præcepisse. NB. *In villa regia*, infit. *Villa* & oppidum Gallis sunt Synonyma. *Geneva* apud *Besold. in Discurs. IV. de Reip. statu subaltern. p. 183.* nominatur promiscuè civitas & *villa*. Imperialis *Nonhusa villa regia* apud *Engelhus. in Chron. p. 215.* & *Ulma* à Karol. M. Anno 813. *villa regalis. Crus. P. II. Annal. Suev. L. I. c. 7. pag. 10.* à Karolo Crasso autem *oppidum*. Quamvis enim sub Ottone M. muris cincta sit, *Stumf. L. VI. chron. c. 16.* nihilominus tamen longo post tempore modò *villa* & oppidum nominatur. In fundatione Monasterii *Alspirbachensis* (quam refert editor document. Monast. in Ducatu *Würtenberg. p. 238.*) *Rotvvila* dicitur *Villa*, quæ tamen apud Romanos jamdudum nomen *civitatis* & *oppidi* meruerat. *Münster. L. 3. Cosmogr. c. 320.* In veteri Diplomate Regio hanc vidi subscriptionem. *Gotzlari è villa regia* feliciter V. Kal. Maj. Anno 1039. Anno Domini Counradi Imp. Augusti Imperii XIII. Regni XV. *Hamelia* ad Visurgim, à vicino fluento *Hamela* ita dicta, seu *Hameloa*, vel *Hamelau*, ob soli fœcunditatem locique amœnitatem, *Quèern-Háameln*, à *Quèern*, Saxonibus Belgisque *molam trusatilem* notante, ab Ottone, Duce Brunsvicensi, in lit. Anno 1323. dicitur *Villa, Helmoldo L. I. Chron. Slav. c. 43. Villa publica*, i. e. civitas Imperio *immediatè* subjecta. *Freher. ad Petr. de Andlo L. I. de Rom. Imperio, c. 16. p. m. 162.* Viden' ergo, etiam *Hüxori* tempore Karoli M. fuisse *villam regiam*, seu oppidum, ut alibi fusiùs probavimus. Quæ autem de excidio *Hüxariensi*, Anno 1630. d. 10. April. facto, blaterant, vana sunt, & sibilo, non responso, digna, scilicet si hunc infantem ejus ruinæ prodromum esse velint. Sed cùm casum hunc in dissertatione mea de *sudoribus admirandis* examinavero, nolo hîc prolixior esse. Ita: fatalis & luctuosus erat interitus *Hüxariæ*, sed quid tu mihi detorseris eum vel à *sudore*, seu *vagitu* infantis *Brenckhusani*?

XXXVIII.

Verruca ventriculi lethalis.

THomas Ruth / miles, diu quæstus de insigni ventriculi gravitate, appetitu collapso, febri lenta, per intervalla ingravescente, tabe totius corporis; subsequente tandem massâ, juglandis magnitudine, cum multo sanguine, ἄνω rejectâ. Ab illa hora perpetuò ferè fuit *hæmoptoicus*. In cadavere ejus ventriculus circa sinistrum orificium utrinque exhibuit *verrucam*, cum radice sua firmiter annatam, alteram magnitudine *minoris pomi borsdorfiani*, alteram *grandioris* alicujus *avellanæ*. Fortè plures essent repertæ, nî tumultuaria apertio tempus invidisset. Ita *Salmuth*. C. I. obs. 6. in intestinis *infinitas verrucas* in cachectica virgine post obitum invenit.

XXXIX.

Pinguedo humana in dissolvendo sanguine coagulato.

PUella VII. annorum, scalâ in aream delapsa, *sanguinem* copiosè evomuit, quem ocyùs supprimunt parentes, filiâ in cymbam Charontis detrusâ. Alterô die ad Parochum istius loci vocor. Advolat schedula, opem meam implorans. Cùm nil ad manus esset præter *pingued. human*. ad alios usus servandam, memor *Horstiani* moniti *in epistolis*, (vid. *Hildan*. *C. II. p. 340.*) dedi portiunculam puellæ, qua de singulis matutinis in jusculo ʒij. ad ʒiiß. caperet. Dici vix potest, quàm laudabili cum successu. Concretus quippe sanguis per *tussim screatumq́*. frustatim, citrà molestiam, rejectus, doloribus punctionibusque, quæ lancinârant puellam, ex voto profligatis.

XL.

Ren in ſilicem verſus.

SAxea origine nos natos cecinit ingenioſa vetuſtas apud *Naſon. L. 1. Met. fol. 7.* quod funeſta eheu! multorum comprobant exempla. Oleum & operam perderem, ſi cuncta *ſaxea* Microcoſmi monumenta hîc recludere conarer, dicturus tantum, quod ſatis eſt, de nauta quodam Norvvagico, cujus *ren ſiniſter* poſt obitum totus *in ſilicem* verſus inventus eſt pond. ℥iiß. & ℈iiß. Et hic iſte *lapis* eſt, cujus in ſcholio noſtro *ad obſ. 59. Alex. de Inſula in Breviar. ejus rer. memorabil.* mentionem fecimus. Ecce figuram! Adde ſîs, quæ è *Sachſio* noſtro repetit Celebratiſs. *D. Bonet. L. 3. Med. Sept. collat. Sect. 24. c. 5. p. 738. ſeqq. Dexter ren* cum ureteribus utrinque in ſtatu erat naturali, in veſica autem magna *lapillorum* congeries. Plura ad rem facientia non ſunt annotata.

Fig. V.

XLI.

Monſtrum canino-humanum cum flamma & fragore natum.

ADmirandæ equidem hiſtoriæ, quas Celeberrimus D. *Bartholin. Vol. II. Med. Actor. Hafnienſ. obſ. 2.* de *vacca*, quæ unà cum *vitulo* XXX. peperit *catulos vivos*, omnique numero perfectos: de *cane oviparo* D. D. Jung. in *Decur. I. Eph. Curioſ. Ann. II. obſ. 250.* de puero unà cum *excrementis alvinis* fœtum *caninum* benè conformatum rejiciente D. *Reyger in ead. Dec. ann. 8. obſ. 58.* curioſè annotârunt. Maximè etiam ſtupendum, quod nos retulimus in *faſciculo priori obſ. noſtr. Medico-Phyſic. num. 81.* de gemellis, *canum* inſtar, in utero *pudendis* monſtroſè cohærentibus, & quod de *cane* è muliere nata conſignavit nuper Excell. Batavus *Dn. van der Wiel Cent.*

I. obſ.

I. obs. rarior. 72. Scribit *Israël Schmied. in obs. MS. Anno 1632.* *Scrofam* opilionis, eamque prægrandem & robustam, ex *canibus* pastoralibus concepisse, & quinque *catulos, albos* plerumq; & *villosos*, bene tamen formatos, peperisse. Nihil *suilli* in iis, nisi quòd *fimetum* aliquando rostris subverterint, inq; *fimeto* se volutârint. Annectemus nos quoque hic monstrosam de *cane* historiam. Dominus *Johann.* Wien / Vir integerrimus, & Mercator olim *Isnaci* facilè primarius, sæpius dixit Patri meo, (ut nuper demum legi in schedis ejus,) se anno 1635. vidisse honestam Bavari cujusdam militis feminam, castra Virumque sequentem, quæ, ex fœdo *molossorum, à coitu cohærentium:* aspectu insanùm territa, in pertinacem febrim lapsa, è qua tandem emergens, summa cum molestia & cruciatu, (præmicante ex utero *luculenta flammâ*, & subsecuto *magno fragore*, quasi minus aliquod sclopetum exploderetur,) peperit horrendum monstrum sexûs sequioris, sed extinctum. Caput erat prorsus *caninum*, at *depile*; lingua exerta, locô brachii utrinque duo *pedunculi canini*, cauda brevior; cetera mentiebantur figuram hominis. Hoc pondus inutile maritus clanculum & ocyus sub quercu in finibus Bohemiæ tumularat. Anno 1012. *Kochstedii* gemelli nati cum *rostris anserinis*, & vice dextri brachii habebant *alas anserinas. Binhart. L. 1. Chron. Thuring. p. 78.* Anno 1556. in festo omnium Sanctorum *Tundorfii* figuli cujusdam uxor monstrum enixa cum *rostro canino &c. Idem L. 3. p. 147.* Anno 1600. d. 17. Junii *Tungedæ* aliud monstrum natum cum *auribus caninis &c. Idem L. 3. p. 216.* Anno 1555. 12. Jul. *Nebræ* in Thuringia *Andr.* Beyers filia in ipso partu, jamjam prodeunte infante, magnum emisit *fragorem & flammam.* Sed audiamus ipsum *Binhartum* sic fantem *Lib. 3. Chron. sui p. 145.* Andreæ Beyers Tochter / welche einen jungen Schuhmacher zur Ehe gehabt / nach dem sie drey gantzer Tag schwerlich und gefährlich in der Geburth eines Kindes gelegen / daß man auch drey Wehmütter zu ihr hat holen müssen / hat endlich ein todt Kind zur Welt bracht / und gleich

len gebähren und den grösten Schmertzen / da das Kindlein über die helffte gebohren / ist ein grosser schrecklicher Knall im Leibe der Frauen geschehen / als wenn man eine grosse Hacken-Büchse abschösse / und ist das Feuer gewaltig aus ihrem Leibe mit des Kindes Beinen gefahren / auch am Hindern dem todten Kinde Blasen als die Hüner-Eyer gebrant / der Kinderfrau Kathrin Hegenwalds genandt / den Backen hefftig versehrt / auch das Feur in der Stube herumb gefahren / einen grossen Stanck als Pulver und Schweffel gemacht / dabey viele ehrliche Matronen gewesen / auch etliche vom Adel / die solches gesehen / und zeugen. Sic *politus* ille *Thuringicæ historiæ scriptor*, censurâ *Buslidianâ*. Eadem hæc historia, quam *Cornel. Gemma L. 7. Cosmogr.* exque hoc Cl. *Bartholin. de luce homin. c, 18. p. 118.* recenset. De *flamma* ex *puteo* oppidò raram vide historiam D. Wolffstriegels *in Dec. I. Eph. Curios. Anno I. obs. 33.* de *flamma* ex *ventriculo D. Pisan.* ead. *Dec. & Ann. obs. 77. cum* Schol. ut de historiæ nostræ veritate minimè dubitandum sit.

XLII.
Sudor sub nive saluberrimus.

VIr quidam eruditissimè doctus, inque splendido munere jam constitutus, Amicus meus primarius, tunc audax Martis pullus, sumtâ virili togâ, *variolis* corripitur. Igitur in castris, ut quivit, morbum cuticulamque curabat. Noctu autem à callido hoste è latibulo suo expulsus, ad confœderatas, trans Rhenum excubias agentes, properaturus, ignotam aliis ingreditur viam. Sed ecce! ob morbi violentiam, & alia impedimenta, ægriùs ac lentiùs ille festinans, tandem in *saliceto* quodam ad ripam fluminis, equô, vectore suo, ad arbo-

arborem alligato, humum, *nive* molliter contectam, fatigatus cubile suum eligit, solô palliô substractô, quod etiam tegumenti vice erat. Hîc extra teli jactum cubans, meminerat fortè *Tinct. Bezoard.* quam in sacculo commodè habebat. Hâc sumtâ, & corpore pallio benè involuto, eventum Deo committit. Interim suavis obrepsit sopor, ad auroram usque protractus. Surgens miratur optatam requiem, & *largum*, in quo sub Jove frigido, *nive* totus eâpse nocte contectus, cubârat, *sudorem*, quem vix in plumis molliùs ac commodiùs expectâsset. Absterso igitur, ut poterat, sudore, & decussa nive, ocyus ad suos transit. Ubi statim, sumtâ alterâ tincturæ dosi, denuò ad sudorem se composuit, sicque morbum animosè & gloriosè superavit. Sanè *nivem* calefacere, multis rationibus & experimentis evicit *Bartholin. Lib. de niv. usu c. 7.* cui adjungas velim D. D. Frommanns selectam *disp. de antiperistasi c. 2. §. 7.* Interim valde dubito, an hoc tentamen mihi tibive, si periclitari velimus, faustè succedat. Proh! quanta *monstra* curationum nascuntur aliquando in Arte saluberrima!

XLIII.
Noctua antiparalytica.

NEscio sanè, cur plebeji nostri homunciones ex *noctuæ* volatu, cantuve nocturno, mala cudant omina. Atheniensibus bellum cum barbaris gerentibus per exercitum eorum volitans *victoriam* præsagiit. Hinc adagium apud eos natum: γλαὺξ ἵπταται, vel ἵπτατο, si cæsos hostes, & subsecutam innuerent victoriam. *Pier. L. 20. Hieroglyph. f. 179.* Hieroni, Siculorum Principi, primùm bella ineunti *aquila* in clypeo, *noctua* in hasta consedit. Quod ostentum & *consilio* cautum, & *manû* promtum, *Regemq;* futurum significabat. *Justin. L. 23. cap. 4.* *Casimirus Alberti*, Mecklenburgicus, Legum Studiosus, diu *paralyticus*, multa incassum tentârat. Tandem,

dem, consiliô amitæ suæ, cepit *noctuam*, eamque, plumis detractis, evisceratam, mundatam, sale conditam, inque furno lentè exsiccatam in pulverem redegit. Ex hoc cum *castoreo* misto fecit unguentum, quô membra *paralytica* inunxit feliciter. Vidi integrum muris caput à *noctua* cum stercore κάτω rejectum, quod, ceu singulare quid, custodiebat nobilis Matrona, cui bono autem, nescio. Memini hîc Mercatoris Hamburgensis, qui *tertianâ* septem mensibus afflictus nullibi commodum reperire poterat remedium. In *Russiam* tandem profectus, suavitatem *carnis cygneæ* mirè commendatam audivit: cujus dulcedine captus, juniorem quendam *olorem* opiparè sibi præparari jubet, omni insultu febrili ab illo die, in istum usque, quô hæc mihi *Mindæ ad Travam* retulit, ultrà 20. annos penitus cessante. Scilicet *in longis morbis*, exhaustâ Medici scientiâ, & fatigatâ arte, *non rarò sic solet natura velut è machina adesse ægris, & sanare desertos, post longam & insanam curationem, ait Cl. Lindenius L. 2. Med. Physiol. c. 15. §. 33. p. 698.*

XLIV.
Abscessus renum faustè curatus.

NEscio, cur Celeberrimus D. *Sylv. L. 2. Prax. cap. 24. §. 37.* abscessus *renalis* curationem in dubium vocârit. Felix sanè, & verè Hippocraticum exemplum dabit nobis Excell. D. D. *Johann. de Muralto*, Nobilis Tigurinus, Curiosorum *Aretæus*, Collega & Amicus honorandus, *in Decur. II. Ephem. Curios. Ann. III. obs. 139.* cui adjungemus aliud. Viri Pl. Rev. & Cl. D. *Johann. Mich.* Hôhers / Aulæ Saxo-Römhildensis Concionat. ibidemque Archi-Diaconi, nobilis conjux, 60. ferè annorum, plurimis abhinc annis immanes perpessa erat cruciatus *nephriticos*, qui demum Anno 1681. cum summa inflammatione, & abscessu sinistri renis, aliisque gravioribus symptomatibus, magis magisq; stipati & aucti, omnem ferè

ferè ſpem ſalutis præſcindebant. Dedit tamen *Kellnerus* noſter primùm varia præcipitantia, humoresque acidos abſorbentia, ſpecialiter mixturam è *coralliis albis*, *margaritis*, *lap. Cancr.* in aqua font. l. a. *cinamomiſata*, vel cum *elæoſacchare cinamomi* parùm edulcorata, qua de hauſit ſubinde cochleatim, nunquàm verò ſine inſigni præcordiorum anxietate & vomitu acido. Propinavit porrò manè ſeròque *Tinct. flor. papav. errat. cum ſpirit. nitr. dulc.* cochleatim & *arcan. Tartari* cum ſpirit. *roris majalis* in potu à gutt. xxx. ad xl. aliquoties in die. Item *ſpirit. nitr. dulc.* ſolum à 30. ad 40. gutt. in juſculo ante prandium & cœnam, atque arcanum duplicatum, more *Wedeliano*, confectum, in potu. Nec laxantia oblitus eſt è pulp. tamarind. jalapp. lap. lazul. &c. additis aliquando clyſteribus, è *ſucco raphan. & cancr. vivor. expreſſ.* nec non *herb. chærefol. flor. chamom.* &c. confectis, catè etiam uſurpatis anodynis. Externè famulabatur cataplasma ex rad. althææ, mica panis ſimilag. recent. flor. chamomill. ſambuc. ſem. cannab. lini & papav. alb. in lact. caprin. coct. & lumbis aliquoties calidè applicatum, optato cum ſucceſſu. Rupto enim *abſceſſu renis*, magna puris copia, unà cum cruore & fragmentis calculi majoribus minoribusque, cum urina per aliquot dies profluxit, dolore omniq; ſymptomate penitus ceſſante, ægrâque ex voto reſtitutâ. Denique ut abſtergeret & conſolidaret, in uſum traxit *balſ. ſulph. aniſat.* D. D. *David Kellner*, Archiater Römhildenſis & Stollbergenſis, Practicus nunc in Imperiali Northuſa, Amicus noſter antiquus, qui hanc & ſequentem hiſtoriam mecum communicavit.

XLV.

Monſtruum Wiegelöbianum.

Ferax *Thuringia* noſtra *monſtrorum*, quod vel unicus teſtabitur *Binhart. in Chron. ſuo Lipſ. excuſ.* Anno 1613. Dicam ſaltem recentius. A. 1674. ruſtica *Wiegelöbiana* in Ducatu

Saxo-Gothano monſtrum peperit maſculinum, quod ante (A) retroq; (B) ſiſtemus. Pectus aliqualiter *gibboſum*: loco abdominis erat *ſaccus membraneus*, isq; *pellucidus*, monſtrosè ad pedes usque propendens, in quo inteſtina cum ceteris infimi ventris viſceribus contenta, quæ ſingula accuratè & diſtinctè cerni poterant. Ex capite dorſum versùs dependebat informis *maſſa carnoſa acuminata*. (lit. B. & C.) Pes ſiniſter *curvus* & intortus: (D. D.) cerebri vice fungebatur *oſſea* aliqua (*poroſa* tamen) ſubſtantia. Facies fœda & abominabilis. Collum ferè *nullum*. Ventriculus ab inteſtinis figurâ & magnitudine non diſtinctus. Sceletum adhuc monſtrabit D. *Joh. Andreas* Bechmann/ Reip. *Gothanæ* Phyſicus ordinarius, Amicus noſter.

Fig. VI.

XLVI.

Menſes ordinariè per ſudorem expulſi.

HOneſta virgo Norvvagica, Eccleſiaſtis filia, menſibus ordinariè inſtantibus, *maculis rubicundiſſimis*, *iisq. latioribus*, per totum ferè corpus, inprimis autem circa *mammas*, pingebatur, ſubſequente graviſſimâ cephalalgiâ, plerumque cum odontalgia conjuncta. Conſultus *Rhodius* noſter, ſuaſit ſudoriferum ſumere ex rob ſambuci, immixto ſale C.C. Secutus largiſſimus ſudor, maculis planè evaneſcentibus, omniq; malo, dolore & queſtu penitus ſublato. Hoc remedium ſemper poſtea uſurpavit, nunquam ſine ſucceſſu. Interim linteamina à ſudore cruento valdè tincta ipſe vidit *Rhodius*. Tandem cùm ex honeſto conjugio gravida foret, Natura primùm conſuetas & ordinarias ſibi aperuit vias, quas poſtea conſtanter etiam ambulavit. Conf. *Vol. I. Act. Med. Hafnienſ. obſerv. 44.*

XLVII.

Coítus cum ſudore cruento.

VIr primarius, ſed malæ conſtitutionis, & Veneris conjugalis cupidiſſimus, plerumque eam in aurora exercebat. Circa finem, ubi omnes vires maximè intendebat, *ſudor* aliquando prorupit *rubicundus*, qui æquè ſuum ac conjugis indusium tali colore tinxit, citrà virium jacturam, uti putabat. Suſpicatus Parens meus, familiaris ejus intimus, â largiori potu *vini rubri* tincturam iſtam ortam, ſed fallax erat hæc conjectura. Dominus *Fridericus* Kraft / Decan. Hüxor. ad S. Petr. Amicus noſter, *ſcorbutico-arthriticus*, uſus aliquando *Spirit. aperit. Penoti*, quô largus provocatus ſudor, ſuavi obrepente ſopore. Expergefactus miratur *rubicundiſſimas arenulas*, paſſim in induſio tenaciter adhærentes: intuetur corpus, & ecce! easdem in univerſo, quas in ſcatula collectas ſubridens mihi monſtrabat cum magna alleviatione ſui. Nomen Viri, quô de ſuprà, vix reticerem, niſi plures adhuc ejusdem familiæ in patria & vicinia forent ſuperſtites, quorum dignitati (ut par eſt) parcimus. Ita refert *Borell. Cent. IV. obſerv. 17.* Gallum quendam nunquam conjugi ſuæ conjungi potuiſſe, quin *largo ſanguinis* ejus *profluvio* ſinus pudoris illius regurgitaret.

XLVIII.

Exceſſus momentaneus Sereniſſimi Ducis Saxo-Iſnacenſis, JOH. GEORGII, conjecturaliter delineatus.

Q. Metellus Macedonicus de Q. Cornel. Scipione, optimè de Rep. merito, cùm interemtum conclamari audiviſſet, mœſtô vultu, æmulus licèt & voce confusâ, in publico

blico exclamavit: *Concurrite, concurrite cives, mœnia urbis nostræ eversa sunt!* Vix annus jam effluxit, à quo communis Patriæ miseria eadem verba mihi & omnibus extorsit. *Concurrite, concurrite cives, mœnia urbis nostræ eversa sunt! Palladium* nostrum ereptum est: *Pharos* nostra diruta est; *columna* nostra cecidit! *corona capitis* nostri ablata est: *Paxillus*, qui fixus erat in loco fideli, periit! Scitis enim, *ô Mei!* quàm benè, quàm fideliter, quàm prudenter Vobis imperârit Serenissimus Patriæ Pater, JOH. GEORG. Dominus eheu! quondam noster Clementissimus, post fata tamen quoque, maximô suô meritô, humillimè & æternùm à nobis omnibus colendus. At scitis etiam, *ô Boni!* quàm subitò conciderit, quàm pusillum momentum illustrem animam æternitati reddiderit. Næ pium non tantùm æquumque, sed etiam valdè curiosum erit, abstrusam *momentanei* istius *excessûs* causam *conjecturaliter* indagâsse. Dixi: *conjecturaliter*. Cùm enim Illustre Optimi Principis cadaver non licuerit inspicere, Serenissimâ Viduâ id vetante, utique præter *conjecturas*, ratione tamen & experientiâ munitas, à me nihil præstolabimini. Vellem equidem, ut eruditiores Magistri, & qui longiùs consenuêre; in Arte, hâc me fasce levâssent. Gloriosiùs enim mihi doceri, quàm docere. Interim nemo, nisi malus, boni Civis meditatiunculam, placidæ Curiosorum censuræ modestè subjectam, roserit: sed potiùs, monente *S. Augustino L. I. de Trinit. c. 2. §. 3.* quisquis hæc legeris, *ubi pariter certus es*, perge mecum, *ubi pariter hæsitas*, quære mecum, *ubi errorem tuum cognoscis*, redi ad me, *ubi meum*, revoca me. Monitus meliora sequar. *Morbô attonitô* succubuisse Optimum Ducem, una omnium vox est. Surrexerat manè hilaris vegetusque, cantârat hymnos, more suô, matutinos: viderat devotô cum stupore renatum in feretro viduæ in Naïn filium, pransus erat pancraticè, consultârat de arduis Provinciæ suæ negotiis, Consiliarium, quem aliò missurus erat, adhuc pleniùs instruens. Verbô: cuncta *apparenter* bona, sana, robusta.

busta. Nihil molestiæ, nihil questuum, nihil de adverso periculi! Sed audi, quid in fatis fuerit! Excurrenti tandem circa quartam Vespertinam in sylvam, *Eccardshusæ* proximam, (ibi enim cecidit generosa anima) occurrit fortè cervus, quē plumbeô globulô ille trajecturus, in momento, in ictu oculi, corruit pronus in faciem, verè ἀποπληκτὸς, nullô sensûs motûsve signô ampliùs nobis datô. Accurrunt attoniti, qui fortè aderant, ministri, cruentant venam, sed erat irrevocabile fatum. Heu mihi! quanta, & quàm universalis, & quàm momentanea Tanti Herois ἀποπληξία! Quæ similitudo desumta est *à victimis*, ad aram prostratis. Cùm enim antiquitùs animalia sacrificanda securi in fronte tam validè percuterentur, ut repentè conciderent, dicebant ea ἀποπληκτὰ, homines verò, eôdem modô concidentes, ἀποπλήκτους, ipsumque morbum ἀποπληξίαν. Quam si cum Cortnummio αἱμοστασίαν in cerebro dixero, rectè me dixisse reor. Duo *Senex* noster in sanguine expendit maximè, σύστασιν, & κίνησιν, seu περίοδον, ut ipse interpretatur *L. I. de diæt.* Utraque quamdiu secundùm naturam se habet, ὀρθοστάδιοι sumus. Sin: ἴλεως κακῶν. Σύστασιν amittit sanguis, (1) *per rei alienæ mixturam*, (2) *per propriam in seipso alterationem*, *& corruptionem*, ob qualitatum dissidium & exuperantiam, quod commodè vocamus διέρησιν & φθοράν. Περίοδον verò amittit sanguis, vel cùm plus solito movetur, & cùm emovetur, & motus fit præter solitum non consuetus, tunc nascuntur plerunque *deliria*; vel cùm decantatissima fit φλεβῶν ἀπόληψις, quam cum Pergameno rectè dixeris *venarum repletionem, à copia factam.* Copia ista *purus putus sanguis* est, *latè* sumtus, qui nimiùm auctus, seu concitatus, sibi ipsi fit noxius, liberumque motum occludit. Hôc verò denegatô, quid nisi πνευμάτων ἀπόληψις? quam Senex noster bellè vocat στάσιν. Αἱμοστασία igitur nobis idem quod *sanguinis sufflamminatio.* Cùm verò plures αἱμοστασίαι diversos creent morbos, generi addidimus specificam differentiam, quâ certus, & quidem *attonitus* (ut *Celsus* vocat) *morbus* tantùm

tum significatur. Illam denotat *substantia* illa *alba*, quam propriè dicimus *cerebrum*, totum pro *parte* sumentes. Est igitur pars affecta, seu *subjectum* in hoc morbo *mediatum*, organon animale, i. e. cerebrum cum medulla spinali & nervis ab eodem propagatis, *Immediatum*, arteriæ eô in loco, ubi in cerebrum descendunt. Si exit officio suo cerebrum, i. e. quando nec sensum, nec motum voluntarium præstat, apoplexia succedit. Pertinet igitur ad functiones læsas. Læsio est, quando functio prorsus non fit, aut aliter, quàm decet. Hîc prorsus non fit: num *abolitè*, vel *interceptò*? ajo posterius. Hæc autem fit vel spiritu non influente, aut influere prohibito. *Secundus* ignis à corde exiens (quem *Hippocr. L. I. de diæt. text. 33.* ἄστρων δύναμιν habere dixit) ille est, interprete Elegantissimô *Lindeniô L. II. Med. Physiol. c. 15. §. 47. p. 704.* qui per arterias soporales ascendit in cerebrum, & hinc per nervos decurrit in musculos. & hinc cum sanguine per venas redit ad cor. Ideò autem hunc πυρὸς τελεόδον ἄστρων δύναμιν habere asserit Senex, quia spiritus animales omnium sunt defæcatissimi, subtilissimi, agillimi, & minimè calidi. Hi spiritus quando ad nervos, ubi officiô suô animali, sensum scilicet motumque voluntarium, ex animæ mandato, præstando fungi debent, decurrentes in via sufflaminantur, intercipiuntur, conculcantur, & influere prohibentur, quid nisi ἀποπληξία? Hinc Cl. *Langius*, in Alma Lipsiensi Prof. olim Celeberrimus, *in Miscell. Med. Curios. V. p. 11.* apoplecticum hoc malum unicè assignat *enormi circulationis sanguinis impedimento*, seu sanguinis iste motus in ipsa *cerebri* substantia, seu in *venis*, *arteriisq;* jugularibus ac carotidibus, seu etiam in ipso *pectore*, cohibeatur. Causa morbi antecedens *solus sanguis* est, *latè* sumtus, adque partem affectam ruens. Latè sumtus, dixi, i. e. quem latitudo sanitatis permittit, phlegmaticus, biliosus, melancholicus, aut flatulentus, non quidem iste, qui jam obstruit, sed qui decurrit ad cerebrum, inque via ac procinctu est, ut obstruat. Hoc Excell. D. *Cortnum-*

mius,

mius, Profeſſor Reg. in Equeſtri Danor. Sorana, Medicus κατὰ φύσιν, (οὐ κατὰ νόμον) ut accuratus, ita ſanè fortunatus, Hoſpes ac Præceptor meus (ipsô *Hipp.* juramentô) etiam *poſt fata Parentis locô ſemper habendus*, in aureolo ſuo de *Morbo attonito* libro *c.24. p.89.* venuſtô illuſtrat φαινομένῳ, è Macrocoſmo petito. Sicut enim *Luna*, terrâ inter *hanc & Solem* interpoſitâ, neceſſariò *ecclipſin* patitur, hoc eſt, *lumine* ſuô, à *Sole* accipiendo, privatur, ita, ut *lucem*, tenebrarum iſtud ſolatium, animalium generi præſtare non poſſit, neque influxu ſuô, ſapientiſſimè à Creatore inſtituto, *generationum* & *mutationum* viciſſitudines obire: ad hunc modum *Cerebrum* in *Microcoſmo*, ſanguine *inter hoc* & *cor* interpoſito, qs. *ecclipſin* patitur, h.e. omnibus ſuis operationibus privatur, ita, ut omnia corporis membra *lucis*, ſpiritus animalis, indigentia extremis obruantur tenebris, cùm neque *oculus* tum videat, neque *auris* audiat, neque *manus*, neque *pes* ullum ſuum officium faciat, &, quod maximum eſt, ne *ratio* quidem ipſa tantum poſſit, ut ægritudinem ſuam cognoſcat. Idem ſenſiſſe *Hippocratem*, patet ex *Lib. de morb. 2. text. 6.* & *L. de acut.* ubi cauſam in *ſanguine*, locum affectum verò non niſi in *vaſis* quærendum eſſe aſſerit, idque laudatiſſimus Vir ibidem accuratè probat, & contradicentibus egregiè ſatisfacit. Exempla proſtant apud *Plater. L.I. obſ. p.13.* ubi *plethorica* fœmina, cùm in macellum prodire vellet, pecuniamque in menſa depoſitam acciperet, ſubitò corruit, humique proſtrata & tota reſoluta maximam ſanguinis copiam ex ore naribusque effudit, & mox extincta eſt. Adde *Borell. C.II. obſervat. 34. Bonet. L.I. Sect. XVII. c.4. Tulp. L.I. obſerv. 7. Hildan. C. III. obſervat. chirurg. XI. ſeq. Bartholin. C.II. hiſt. 60. Laurent. L. IX. anat. contr. 18. Rhod. C.I. obſerv. 67.* Cauſa apoplexiæ primitiva, ſeu προκαταρκτική, eſt omne id, quod ſanguini, *ut obſtruat*, occaſionem, ſeu initium largitur, vel *potentiâ*, ſeu *actu*, ut ſunt ſex res non naturales, quos inter *aër*. In frigido, auſtrino & uliginoſo, qui ſanguinem figit, hunc affectum notavit

tavit *Holler. L. I. de morb. int. 7. in schol.* cum aliis, qui tamen causa saltem occasionaria. Cibi εὔχυμοι, vinum generosum & crassum, cerevisia crassa, & multæ nutritionis copiosè ingesta. Observatum quoque, qui Vinum *Absinthites* crebriùs usurpârant juvenes, concitâsse sibi apoplexiam. Ex Spiritu Vini *Bonet. Med. Sept. collat. L. I. Sect. XVI. c. 8.* à fungis *idem p. 165.* Ebrietas frequens hujus mali causa, *Forest. L. X. observat. 76. in schol.* & passim alibi. *Plat. L. I. observat. 13. Bonet. lib. & Sect. cit. cap. 7.* nec non tabacus, quo de vide *Barbett. L. I. Prax. cap. 2. pag. 27.* & Cl. *Decker. in not. pag. 30.* ac *D. Helvvig. in observat. num. 45.* Suô enim tempore in Galliis Massiliæ duo fratres mercatores Hollandi, voluptatis gratiâ, certârant, quis eorum plures fistulas tabaci exugeret, sed dum unus ad XVII. alter ad XVIII. assumsisset, ambo subitò *apoplecticorum* instar deciderunt. Rationes subnectit *Celsus* noster in erudito suo Scholio *pag. 167.* quod vide. Venena inconsideratè assumta, ut *hydrargyrum*, secundùm quorundam opinionem, trahentium hûc *Fernel. de lue venerea cap. 7.* & *Ferd. Pozeti L. II. de venen. cap. 21.* ac *Hildan. C. VI. observat. 22.* Idem contingere potest in excessu, vel defectu laboris, teste *Ballon. L. II. Consil. Jachin. in IX. rhas. 9.* Adde animi παθήματα, quæ inter excellit *ira*, brevis iste furor. Exempla dat *Forest. L. X. observat. 70. in schol.* & terror. Vid. *Amat. Lusit. C. III. curat. 22. Forest. L. X. observat. 75. Fabr. Hildan. C. VI. observat. 12.* accedit immoderata seminis excretio. Historiæ siquidem docent, quosdam inter amplexus animam prurientem ejaculâsse. *Forest. L. XXVI. observat. 20. Hildan. C. I. observat. 19. Harsdörfer* im grossen Schauplatz jämmerlicher Mord-Geschichte *P. I. hist. §. 11. seq. Plin. L. VII. cap. 53. Pontan. in opusc. de obedient. Henric. ab Heer observat. 9. c. f. Bonet. lib. cit. pag. 165. a.* Suppressiones mensium, lochiorum, hæmorrhoidum suum addere possunt symbolum, testibus *Lusitano C. V. curat. med. 3. Ballon. in paradigm. pag. 318. Font. in respons. & curat. pag. 35. & pag.*

& pag. 29. in prior. fascicul. observation. mear. Med. Phys. num. 115. Dec. II. Ephemer. Curios. Ann. V. observat. 225. nec non balnea intempestivè usurpata, *Hildan. C. VI. observation. 96.* Adde suppressionem hæmorrhagiæ narium, *Hildan. C. III. observat. 11.* immoderatum acidularum usum, *Francisc. Hildesheim. Spicil. VI. pag. 526.* Scabiem retropulsam, *Dec. I. Ephemerid. Curios. Ann. I. observat. 58.* Vermes, *Holler. Scholiast. in L. I. de morb. int. cap. 19.* & *Zacut. L. II. Prax. admir. 12.* Pinguedinem sinistri cordis ventriculi, *Bartholin. C. I. epist. 2.* A causis violentis, ictu scilicet & casu, sæpiùs quoque accidisse, exempla loquuntur apud *Beniven. L. de abdit. morbor. caus. cap. 110. Forest. L. X. observation. 79. Tulp. L. I. observat. 3. & 6.* Adde *Cortnumm. cap. XXXII. §. 27. seqq.* ex tumore in capite apud *Bartholin. C. IV. hist. 86.* exque capitis vulneribus, ut, præter *Hippocrat. L. II. de vuln. cap. 2. text. 27.* passim testantur exempla. Quid? quod ex solo sanguine extravasato notârunt affectum hunc *Wepfer de loc. aff. in apoplect. pag. 229. Plater. L. I. Prax. cap. 2.* à fulmine patrem cum filio tactum scribit *Beniven. Lib. de abdit. observat. 23.* Pluscula exempla ab abscessu, epilepsiâ, polypo cordis &c. collegit Clarissimus *Bonet. L. I. anat. Pract. Sect. 2.* de duobus ossiculis in cerebro mulieris apoplexiâ extinctæ repertis vid. curiosam disputationem *D. D. Scheidii*, Profess. Argentinens. habit. An. 1687. Mens. Jun. Addi demùm potest ætas senilis utplurimùm, in prima siquidem unicum tantùm hujus tragœdiæ exemplum vidit *Cortnummius*, D. D. *Wedelius* verò annô ætat. XVIII. D. *Rösler* annô XIX. ex ebrietate. *Bonet. Lib. I. Medic. Septentrion. Section. 17. capit. 7.* habitus εὔσαρκος, temperies calida & mediocriter humida. Princeps noster *plethoricus* erat, & *catharro suffocativo* (quem jamdudum metuerant alii,) obnoxius. Multa tulerat in castris, sudans algensque domi etiam vigiliis, curis & mœrore attritus, aliis serviendo seipsum consumebat, adeò ut magnam *scorbuticorum humorum* colluviem, jam olim

olim sub alio Sole collectam, adhuc in corpore circumferret. Quo de vitio ipse mihi questus, cum superiori æstate (consilio aliorum) *acidulas* biberet *Pyrmontanas*. Magna *catoches* cum apoplexia affinitas! una utriusque pars affecta & causa, & gradu saltem differunt, consentiente Cl. *Barbette L. 1. Prax. c. 3. p. 31. D. Schröck. in schol. ad obs. Helwig. 59. & D. Bonet. L. 1. anat. pract. Sect. 4. obs. 1.* adeo, ut, judiciô *Argonautæ* nostri, & illa commodè dici queat *attonitus morbus*. Cùm igitur tàm rarô exemplô, sanus, hilaris, vegetusque corruerit Princeps noster, inque momento illustrem efflârit animam, nullô signo pathognomicô præviô, nullo etiam vitæ residuæ indicio amplius à lapsu nobis datô, quid impedit, si cum non nemine excessum hunc *apoplectico-catalepticum* dixero? erat siquidem ὅλε τῦ σώματΘ, καὶ τῆς αἰσθήσεώς τε, καὶ γνώμης, καὶ κινήσιΘ παράλυσις, *totius corporis, sensus, & mentis, motusq;* (omnimoda) *resolutio*, eaque momentanea, verus ἀςροβολισμὸς, seu *sideratio*, aut repentina *congelatio* spirituum, fortè à vapore, quales in *fulmine*, & è *terræ specubus* aliquando exhalare videmus, quæ subitò rigida reddunt animalia, ut testantur exempla apud *Cl. Major. de serpent. petref. & 26. p. 22. Aventin. L. 7. hist. Bojoar. p. 480. D. Sachs. in dissert. de mir. nd. lapid. nat. p. 68. Bartholin. C. 2. h. 100.* Quid verò *catalepsis?* certè, censente D. *Fischero*, Archiatro Anhaltino, in *corp. Medic. Imperial. L. 3. Tit. 10. p. 221.* nihil aliud, quàm *soboles succi melancholici nimis fermentati*, casibus externis non neglectis. Prudenti pauca & omnia. Ego nullum apoplexiæ exemplum, quod cum nostro exactè conveniat, vel apud *Schenck. Forest. Donat. Höchstett. Fernel. Tulp. &c.* adhuc reperire potui, nisi unicum istud *Plateri L 1. obs. 27.* quod *aliqualiter* huc quadrare videtur de Candidato scilicet, qui in cathedra purpurâ Doctorali jamjam vestiendus, cum A. 1595. in antiqua Basiliensi peroraret, subitò corruit, totus attonitus, sine sensu motuque, in quo paroxysmo è brabevterio in conclave delatus aliquantulum permansit, donec admotis refocillationibus

nibus ad se rediret. Cùm de morbo diu anceps quæstio foret, rectè censuit *Platerus*, esse *catalepseos* speciem, cujus causam dicit, (1.) *nimiam animi intentionem in orationem*, quam memoriter recitabat, (2) *prægressa studia assidua*, (3.) *capitis imbecillitatem*, & (4.) *humorum melancholicorum copiam*. Quæ si locum habent, proh! quam pusillam musculam cum aquila contulero, si contrà expendam continuos labores, molestias, pericula, vigilias, mœrores, curas, verbô: assidua studia, æstus inter & gelu, ab ipsa juventute Cæsari, Imperio, & Patriæ, domi forisque, fide & constantia, impigrè ab Augusto nostro Saxone exhibita. Inde non tantùm capitis, sed totius corporis imbecillitas nata, & magnus humorum melancholicorum proventus. Puella ista apud *Sal. Divers. de affect. particul. c. 4. p. 216.* passa erat *cephalalgiam, vertiginem & anxietatem*, antequam alterô die subitò caderet. Nihil horum in Serenissimo nostro. An verò in cadavere ejus in arteria magna, inq; vena cava etiam sanguis *concretus* inventus fuisset, & sic quidem, ut, ceu *gladius* ex *vagina*, integer educi potuerit, αὐτοψία edocuisset. In omnibus, quotquot *Greiselius* vel *apoplexiâ*, seu *catarrho suffocativo* extinctos aperuit *Dec. I. Eph. Curios. Ann. I. obs. 74.* corpora illa *callosa, viscida & glutinosa*, vel in *cerebro*, seu *corde*, aut in *ambobus* aliquando vidit, de quibus *Wepfer. in tr. suo de apoplecticis.* Et *Jacotius Comm. ad aph. 7. L. 2. Coac.* in anatome catalepticorum venas in capite *crasso* sanguine plenas vidit, non secus ac *Bartholinus* noster omnes cerebri ventriculos *concreto* sanguine in apoplectica turgentes, ut ne guttulam amplius exciperent. *C. 2. hist. 60. Grumos* sanguinis *spissos* in utroque ventriculo cerebri offendit *Dn. van* Flemmerding *in disp. sua de apoplexia.* Sanguinem *actu frigidum* in apoplecticis notavit D. *Clauder. Dec. II. Eph. Cur. Ann. IV. obs. 138.* in venis adhuc calentibus nonnunquam concrescit, & in apoplexia adeò *concretum* notavit *Haudockus*, ut, cum venam phlebotomando divisisset, divisum quoque sanguinem concretum in ea repererit, *Higmor.*

Higmor. L. 2. Anat. P. 2. c. 6. p. 158. qui bellam ſubnectit rationem. Ut vitium capiant, nî moveantur aquæ, cernimus omni die. Eodem modô, motu ſanguinis circulari, vel à craſſiore ſanguine, aliisve variis cauſis, etiam abditis aliquando, impedito, ſeu ſufflaminato, coagulatur equidem & grumeſcit, ſeu concreſcit, ut multis exemplis probat *Phoſphorus* noſter in Ocean. *Macro-Microcoſm. §. 136.* inſtar *corallii fruſtorum & ramuſculorum* in venis inventum refert *Borell. C. 2. obſ. 28.* & *Riol. Enchir. Pathol. & Anat. L. 2. cap. 27. pag. 142.* inſtar *medullæ ſambucinæ* concretum vidit cum *D. Sim. Paulli de febr. malign. §. 80.* Sic etiam in Sereniſſimo meo idem fuerit congelatus, concretusque, ut circulo naturali in momento tantus obex, tantumque ſufflamen poni potuerit; cujus cauſæ adjuvantes, præter ſuperiùs tactas, auſtrinus, autumnalis, & tunc veſpertinus aêr, (quem tot annis nebuloſum, pluvioſum, uliginoſum &c. in caſtris & ſylvis etiam, ſenex tunc, hauſerat,) ut tandem compedes quaſi injecti ſanguini, & funeſta iſta στάσις ſubſecuta ſit. Non dubito tamen, quin, ſi prudens adfuiſſet Medicus, moram aliquam nexuiſſent fata, & pauſam ſaltem feciſſent, ſi omninò ea devitare noluiſſet divina Providentia. Sed meræ conjecturæ ſunt. Nec grandius quid Tibi ſpopondi. Utinam, & ô utinam cadaver Optimi Principis curioſiùs examinare licuiſſet, reperiſſemus utique, quod aureos meruiſſet aſteriſcos, & canâ æternitate dignos. At cùm id non permiſerint Superiores, nihil, prætor ſuſpiciones à me expectaſti. Interim memoria Optimi Principis ſit in Benedictione!

XLIX.

Vinum rubrum in morbillis & febre maligna innoxium.

LIcet *Foreſt. L. 6. obſ. 41.* *vinum* gallicum *rubrum* in morbillis utplurimum *lethale* cenſeat, ego tamen quinque puel-

puellorum (& plurium) exemplis contrarium verè asserere possum, è quibus periculosiùs decumbens *Tobias*, Jonæ Raßmußen/ Ringstadii in Seelandia, filiolus *sexennis*, in quo occultationem morbillorum, cum magna anxietate & crebriori jactatione corpusculi, notârunt Parentes. Verùm cùm *vinum rubrum*, cujus cupidissimus erat, acciperet, biberetque frequentius, prorupere *morbilli*, cum sudore & εὐφορία, ut ipse convaluerit. Multum quidem tribuere Parentes panno, quô tectus erat, *rubicundo*: at ego floccifacio cum *Primeros. L. 3. de error. vulg. c. 19.* Funestum aliàs indicium *pustularum occultatio, cum anxietate & agitatione corporis*, experientiâ *Pachequi in obs. River. communicat. 25. & 62.* Alius *septennis*, *Nicolaus*, Erasmi Anderßen filiolus, continuò, jussû aviæ suæ, biberat *vinum rubrum*, & tamen evasit feliciter. Tertius *Georg. Christian.* Hermanni Schütters filius *novennis*, excernebat feces alvinas *cruentas*. Quô spectaculo mater territa, subitò ad me veniens remedium flagitabat. Casus mihi primò suspectus. Aliquoties enim observaram cum Augustæ urbis Medico D. *Höchstettero Decad. I. cas. 7. seq.* mictum, aliasq; excretiones sanguineas, tàm ἄνω, quàm κάτω, in *variolis* & *morbillis* θανάσιμα fuisse signa. Rogo tamen, num fortè ei dedisset *vinum rubrum*? affirmantem cum pulv. bezoard. dimisi, vinô posthac interdictô, & hic bellè restitutus. Quartus *Hieron. Christ.* Waaterland/ *XI.* ferè annorum, cùm, expulsis jam morbillis, vinum posceret, idque *rubrum*, me dissuadente, ex indulgentia matris obtinet, & hic adhuc valet agitq; feliciter. Quinto, tenerrimæ texturæ pusioni, IV. nondum annorum, horum exemplo jam animatus, & precibus Parentum quodammodò victus, ultrò concessi, *citrà noxam*. Idem feci in diversis aliis, nunquam tamen, quod certò dico, *sinistro* eventu. Non tamen est, quòd inde cudamus regulam, exceptionis nesciam. Opulentus quidam Oenopola A. D. febre malignâ correptus, propter Deum rogabat Medicum, Virum alioquin prudentissimum, ut sibi unicum concederet haustu-

ſum *vini rubri* vetuſtioris, cujus j.m à multis annis ſuetus erat. Sed tulit repulſam. Quam iſte ægerrimè ferens, verſus parietem converſus omne alloquium, cibum, potumq; poſthâc pertinaciter averſabatur. Uſa interim conjux alius, etiam Veterani, Medici conſiliô clanculum, qui, re catiùs expenſa, dandum eſſe aliquid *conſuetudini* Viri pronunciabat, vinum aliquando permittens, & cordatus iſte *Albertus*, præter ſuorum expectationem, paucorum adhuc remediorum adminiculô, integrè reſtitutus, qui fortè adhuc mortalium veſcitur aura. Tàm magna vis & efficacia *conſuetudinis*, uti ſub umbone *Meibomiano* rationibus & exemplis doctiùs evicit *Georg. Theodoricus* Speyrmann / in venuſta exercitat. habit. *Helmſtad.* 1681. Et *Bartholinus C. 6. hiſt. 7.* vinum in *petechiali* febre aliquando ſalutare fuiſſe, exemplis confirmat. Virginem olim nôram, ad annos pubertatis tunc properantem, quæ nulla re magis delectabatur, quàm *vinô rubrô*, omnia alia faſtidiens. Primùm ad Sacram Synaxin acceſſura rogabat presbyterum, ut ſibi daret *rubrum vinum*, cùm cetera ſint inimica, allegans exemplum *Innocent.* VIII. qui, ob defectum vini, *Norwagis* in S. cœna *mulſam* conceſſit, notante *Huitfeldio in Chron. Danico* & *Raph. Volaterrano L. 7. Geograph.* & indulgentias *Melanchton. Lib. de uſu Sacram. integr.* qui Ruſſis eandem permiſiſſe dicitur, ſed num voti ſui compos facta fuerit, in Germaniam tunc abituriens, hactenus non reſcivi. De potu *vini* in *malignis* vid. etiam *Dec. II. Eph. Curioſ. ann. IV. obſ. 169.*

L.

Ex ſalvia comeſta bufones.

BUfones naſci in homine, vix curioſi quid hodie. Tritum etiam notumque, quàm multis *ſalvia* illota lethalis fuerit, (vid. *tract. meum de Bufone Sect. I. c. 3. §. 15. ſeqq. & 37.* nec non *tract. meum de Salvia Sect. ult. cap. unic. §. 2. ſeqq.*) verùm ex comeſtis *ſalviæ* foliis *bufones* natos eſſe, non adeò paſſim obvium

obvium est. Audi igitur, quid *Israel Schmied*, elegans artis filius, *in observ. MSS.* consignârit. Devota femina, *Sibylla* Penningin / summis doloribus ventris diu ac miserrimè excruciata, tandem tota contabuit, & de scalis, præ imbecillitate virium, lapsa, fractô crure, vitam finiit. Cujus cadaver cùm reponeretur in stramen, visus est *bufo* è posterioribus ejus cum *pullo suo* progredi. Sic fabros dolorum manifestè vidimus. Dixit soror ejus, ab illa horâ, quâ Sibylla *Salviæ* folia, aspectu fœda, & sine dubio *spermate bufonio* adhuc madida & infecta, vorâsset, se hosce dolores sensisse, qui, successu temporis, maxima sumsere incrementa. Si ex *semine bufonio*, indusio puellæ asperso, fœdum hujusmodi animalculum in *dorso* nasci potuit teste *Kirchero L. de Peste Sect. 3. c. 3. p. m. 310. seq.* & si *Scorpio* ex frequenti odoratu herbæ *Basilicæ* in cerebro exclusus, referente *Schenckio L. 1. observ. medic. 80.* Quidni etiam ex *foliis Salviæ* comestis, *ovulis bufoniis* plenis, similia animalcula prodierint? Confer historiam, quam ex *Anonymo* citavimus in *Salvia nostra Sect. ult. §. 8.*

LI.

Sitis diu deficiens in febri maligna citra noxam.

INter alia funesta symptomata, febrim maximè malignam *Henrici Andreæ*, Civis Pistorisq; Isnacensis (quo de latiùs in *tract. meo de Salvia Sect. 2. P. 3. Membr. 1. c. 4. §. 3.*) superiori vere concomitantia, minimè postremum erat *pertinax bibendi abstinentia* per integros duos dies unamque noctem. Qui defectus, vel monente Excell. D. *Christ. Langio in Miscell. Med. Curios. num. 15. pag. 38.* me admodum vigilare jussit. Studui igitur cupidinem sitis (exemplô *D. Acoluthi*, Phys. Uratislav. in *Dec. II. Eph. Cur. Ann. IV. obs. 169.*) callidè accendere, & suscitare, ac segnitiem caloris emendare potione vini, temtis Catonum superciliis; sed pertinaciter restitit delirans *Henricus*,

cus, cuncta potulenta omninò fastidiens. Tandem, suâ sponte, præter nostrûm expectationem, vociferari cœpit, num *Breyhanium* adesset? affirmantes jussit, ut sibi propinarent. Sic unus alterve haustulus vini commodè ei datus. At, sensim cessante delirio, pias nostras fraudes elusit. Pergens interim ego bezoardicis meis, aliisque, quæ genuina imperabat methodus, concessi denique, quod unicè & anxiè flagitabat, *Breyhanium*, duobus abhinc milliaribus petitum. Sicq; tandem verticem *bonæ spei*, Deo duce, Comite labore, ascendimus, navigantes nunc in portu, cantaturi: Deo gratias!

LII.
Albi corvi arte facti.

Sistunt nobis Curiosi *Decur. I. Ephemerid. ann. III. obs. 57. & 184.* ac *Decur. II. ann. 4. observ. 95.* aquilam, fringillam, linariam, aureolam, hirundinem, alaudam, murem, & corvos *albos*; adde *Ann. 5. Dec. 2. obs. 188.* Talesque vidit *Boyle tract. de color. experim. 2.* & meminit quoq; eorum *Arist. L. 5. de generat. animal. c. 6.* & *O. Dapper.* in der eigentlichen Beschreibung der Insuln in Africa / in specie Nieder Æthiopien / *p. 584. col. a. Amstelod. Anno 1671. excus.* Alexander ab Insula *in Breviar. rer. memorabil. à nobis edit. c. f.* passerem dabit verè *niveum*, & D. *Lachmund*, Amicus olim noster, in *Dec. I. Eph. Cur. An. 4. obs. 184.* Quô artificiô tales fiant, à Judæo se accepisse gloriatur Parens meus in schedis. Vendiderat Apella iste sat carô pretio in nundinis Francofordensibus octo hujusmodi *corvos* eleganter *candidos*. Cùmque *arte* sic factos ultrò & constanter Patri meo asseruisset, tandem eidem secretum, sub hac conditione, revelavit, ne ulli hominum innotesceret. Quod se sanctè servâsse scribit, sed, num experimenta hujus rei fecerit, subticuit. Quicquid sit, seu verba dederit Judæus, seu seriò dixerit, cùm tamen sciam, Excell. *D. D. J. Dan. Horstium in Phys. Hippocr. Dissert. 8. thes. 10.* hujus arcani etiam meminisse, è sche-

è schedis paternis bonâ fide hîc annectam. *Ova corvina* jamjam exclusa, (recentiora enim meliora) pinguedine *albi catti* benè inunge, & adhuc *cerebro* ejusdem *felis* probè illita, *candidissima* gallinæ juniori & primiparæ, propè cellam, seu in alio loco à Sole remoto, suppone, *candidis* postea linteaminibus spatio isto contecto. Ego, ut sincerè fatear, nullum feci experimentum. Tu verò si volueris, per me equidem licebit.

LIII.

Variola circa podicem lethalis.

MOtacillam sine *gutture inferiori* dedit nobis *Alex. Insulanus in brev. rer. memorabil. num. 61.* Annus jam volvitur decimus nonus, quôd extra antiquam Regiam urbem, cui amplissimus *Mercatorum portus* nomen aspersit, in littore maris meditando oberrans, fortè offenderim aliam *motacillam* in Saxo stantem, &, haustâ subinde rostellô aquâ marinâ, sibi ipsi per anum crebrius eam injicientem, ut clysteris vice fungeretur, ceu *Ibis* in ripa Nili. Capta sequenti die eôdem in loco, & Civi meo dilectissimo, *Henrico* Heßen/ SS. Theol. Cult. donata. Quô spectante dissecta *variolam* circa podicem nobis exhibuit pulcrè pellucidam, & subtili liquore plenam, pisi majoris magnitudine, quæ excrementis omnem occluserat exitum. *Variolam* nominare placuit, cùm simillima fuerit pustulis istis infantum, (denen Kinderbocken) coloris *subfusci*, contentusque liquor pessimè fœtuit. Voluit igitur avicula eô, quô dixi, remediô à Natura sic edocta, sibi mederi, & tandem fortè rostellô, seu ab acrimonia aquæ salinæ, rupta fuisset vesicula, si diutiùs mansisset superstes.

LIV.
Pes infantis anserinus.

QUantus sit terror & error in gravidis, vel millia docebunt exempla. Stupendum sanè omniq́ue memoriâ dignum, quod in *Genesin* suam transtulit *Luth. cap. XXX. p.m. 424. B.* exemplô repetit *Mart. Weinrich. L. de monstris cap. XVII. p. 160. B.* de formosâ & pudica femina *Isenacensi*, quæ, ex accursu *muris majoris*, cui vicinus aliquis, ad fugandos alios, nolam suspenderat, maximè perterrita, ut fœtus tandem in similis bestiolæ formam degenerârit. *Glirem* vocat Lutherus, nihil aliud autem intelligas velim, quàm *murem majorem*, quem plebs nostra eine Rake / eine Ratte appellat, uti ex *Andr. Toppii Chron. Isnac. MS. cap. VII. pag. 84. Cyriac.* Spangenbergs Ehespiegel *concion. 56. Casp. Titii* Exempelbuch *cap. 26.* vom Ehstand *Membr. I. hist. 3. pag. 605.* apertè videre est. Dederat ancilla Nobil. & Maximè Strenui Dn. ab *Ußlav*, Equitum Magistri, Viri cordatissimi, *anseribus* saginandis suetum pabulum, cui nequam puer semen *hyoscyami* & *cicutæ* clanculùm & petulanter immiscuit. Cœperunt illi titubare, stupere, stertere, denique magnô clamore insanùm præliari, & se invicem mordere. Advolat opilionis conjux tunc gravida, ut stabulo expelleret tumultuantes. Sed ecce! unus, isque masculus, *dextrô pede* elevatô, magnô strepitu, clamore & impetu in mulierem involat, quem illa repagulô ligneô, quod fortè dextrâ tenebat, abactura percutit, ut claudicaret. Hinc perterrita maximè cruciabatur, rens, se pœnas hujus facti luituram. Terrore igitur & errore hoc menti obversante perpetuô, id tandem effecit mulier, ut filium pepererit, cujus *pes dexter* inferiùs verè esset *anserinus*, ceu ex adjecta vides figura. Tertiâ demùm septimanâ ab epilepsia extinctus est. Felem cum *pedibus* planè *anserinis* habet in *Brev. suo Isib.* noster *num. 53.* Et An. 1474. in Germania natus dicitur infans

fans *manibus pedibusq; anserinis.* Pluscula hujus rei exempla prudenter selecta dabit Celeberrimus Dominus *de Wiel*, Proto-Medicus Hagiensis, Vir inter *Batavos* excellenter doctos nulli secundus, in *Part. prior. Cent. II. observat. rarior.* quæ oleum ac lampada olent, dignumque laude Virum mori vetabunt. Fig. VII.

LV.

Ex terrore caducus lethalis.

Miles in symposio ebrius bombardam fortè explodit. Quo sonitu mulier, in vestibulo ædium sedens, lactentemque in mammis detinens filiolam bimestrem, adeò terrefacta, ut cum alumna sua sellâ delaberetur, & utraque eâpse horâ gravi corriperetur *caduco*, cujus crebriores insultus cùm infans sustinere nequiret, (*decies* enim *ac sexies* primô die misella pertulerat) alterô extinguitur. Rogatus à Centurione, sub quo stipendia merebat miles, num *mortis reus* haberi posset? quidnî? dicebam. Ex mera enim malitia fecit, quicquid fecerat, exhibens simul responsum Amplissimæ Facultatis *Lipsiens.* An. 1649. 26. Aug. *in Med. Critic. D. Ammanni super cas. 56. edit. nostr. pag. 355. seq.* ut plures hujusmodi casus, quorum probè conscius, hîc reticeam. Alius temulentus alii infanti eundem peperit morbum, infusô ori *breyhaniô* summè frigidô, quem tamen, solô *unicorn. marin. in aq. fl. til.* datô, DEI gratiâ, servavimus.

LVI.

Mors ex fumo tabaci.

Alius scelestissimus miles dormienti in cunis puerulo, à *morbillis* nuper redemto, aliquoties *fumum tabaci* plenis buccis in nares & os apertum insufflaverat. Inde frequentissimæ

ſimæ ſternutationes, convulſiones, & tandem mors terribilis. Si ex fumo *fornacis Hild.C.IV. obſervat. pag. 248.* ex odore *carbonum Amat. Luſit. C. VII. curat. 33.* & ex fumo *candelæ ſebaceæ Med. Crit. D. Ammann. caſ. 59.* mors ſubſecuta, quidni ex tetro, fœtido & abominando fumo *tabaci* eadem evenerit? Adde hiſtor. Cl. *Helvvigii* de apoplex. *ex tabaco n. 45.* cum erudito Scholio Amici noſtri *Celſi.*

LVII.
Nutrix peccatrix.

O*Mnis mater* ſuo, *non* emtitio *lacte, quos genuit, ſuſtentato: neq; ullam vel* divitiæ, *vel* natalium ſplendor *excipiunto: Si morbus impediat, auditis Medicorum ſuffragiis, eâ de re maritus Magiſtratusq; ſtatuunto. Quæ ſecùs faxit*, ignominiâ *notator;* eſt lex *Scheurliana Diſſert. IV. Polit. th. 17.* quam multorum autoritate illuſtravimus & confirmavimus in *Cynograph. Curioſ. Sect. I. cap. 3. §. 53.* Quantæ enim peccatrices, nutrices, & quanta labes abs iis dimanet in parvulos, non unius diei ſtudium eſt recenſere. Dabimus ſaltim epitomen hîc errorum à nobis notatorum. Parans quædam *rob ſambuci*, crebriùs & largiùs veſcitur eo. Hinc puella, trium ferè menſium, *ſcabie* infeſtata cum lacte vires *ſambuci* affatim ſugens, in magnum labitur ſudorem, *odore, colore*, imò *ſapore ſambucinum*, viribus autem maximè reſolutis. Tandem ſuperveniente *epilepſiâ* extinguitur. *Phthiſica* duos puellos nobiles eâdem infecit labe, qui etiam mortui. Alia *quartanâ* clanculum laborans, eandem, at *lethalem*, in puſionem quadrimeſtrem derivavit. Venuſta puella, ex voto hactenus ſana, ſubitò incidit in pertinacem *alvi ſuppreſſionem*, quam nullus Medicorum recludere poterat; Mortuâ demùm eâ reſcivimus, mali hujus fontem manâſſe ex nimio *oryzæ* & *meſpilorum* uſu, quem nutrix ſibi familiarem fecerat. Alia *Sp. Vini aduſti* ſe replens, *ardentiſſimam febrim* in alumnum ſuum

transfudit. Innumeras novi, quæ tam *lacte* vitioso, quàm *cibo*, in fœtidiſſimo ore maſticato, & à *ſaliva* fermentato, *ſcorbutum*, *epilepſiam*, aliaque mala, innocentiſſimis aſpersêre corpuſculis. Quoties obſervavimus *diarrhœam?* Petulca nutrix, ut libidini ſuæ ſatisfaceret, lactentem *vomitu* ſuſtulit *continuô*. Alia à *rixis* & *jurgiis* flentem puſionem ocyùs admovet mammis, qui eâpſe horâ fit *epilepticus*. Alia *rapis* largiùs veſcens, infantem in funeſtam conjecit *colicam*. Alia *citriis pomis*, aliisque acidis, valdè delectata *coagulatum* & ferè *caſeoſum* lac nolenti intruſit alumnulo, à quo plurima mala, lachrymis digna. Alia *malignô ulcere* laborans eôdem infecit infantem. Alia *anguillis* ſæpiùs veſcens (à quibus mater tamen abhorruit) terribilem peperit *epilepſiam*. Alia ad conciliandum ſomnum placentulas ſemine *papav.* conſperſas devorans, infanti *ſtuporem* induxit, & funeſtam *ſomnolentiam*. Alia à nimio crudorum *cucumerum* eſu lethalem peperit *dyſenteriam*. Alia ad arcendas vigilias crebriùs dabat *Syr. pap. errat.* quô *ſtupiditatem* & *fatuitatem* fecit adultiori. Alia, quoties veſcebatur *caſeo*, (à quo uterque parens infantis perpetuò abſtinuerat) toties in *caducum* cecidit alumnulus, eôque tandem ſublatus. Alia puello quinque menſium, *incontinentiâ urinæ* laboranti, membrulum filô circumligabat noctu, rens, ſic laticem commodè poſſe detineri usque in auroram. Manè verò puſio *ruptâ veſicâ* repertus eſt. Alia *ſcabioſum ardoris capitis* fol. *ſolani* lenire ſtudens, eâpſe horâ *morbô attonitô* ſuſtulit infantem. Alia *pavores in ſomno* opiatis profligatura, perpetuam creavit *ſtupiditatem* & *memoriam valdè abolitam*. Alia *purulentiam aurium* neſcio quô linimentô exſiccatura, ſubitaneam peperit *apoplexiam*. Alia *narium obſtructionem* reſeratura Ol. Lavendul. *Polypum* acceleravit ægrè curabilem. Alia *tuſſim* Theriacâ cœleſti averſura, in tumulum præcipitavit. Alia *vermes* Semine Hyperici eliminatura flebile dedit exemplum, multis adhuc notum. Alia *morbillos* curatura *univer-*

salem exclusit *contracturam*, in adultiori nunquam corrigendam.

LVIII.

Bestiæ incendii Vates.

PUblicas calamitates *prodigiis* non rarò significari, sed etiam *privatas*, exemplis confirmat *Phil. Carol.* Prof. olim Altorfin. *in Q. Curt. L. 4. animadv. 2. p. 592.* Notavit *Alex. de Insula* ad A. MCXIX. illô die, quô ignis, cœlitus delapsus, circa vesperam civitatem *Corbeiam* funditus delevit, *vespertiliones* gregatim per aream, templum, dormitorium, & pomarium cœnobii ipso meridie magno strepitû volitâsse. Dixit mihi religiosus ac eruditus ordinis *Benedictini* Abbas, *ciconias* in Monasterio nidulantes pridiè, antequam A. 1629. d. 27. Junii Monasterium exustum, frequentiùs ad ripam fluminis volasse, haustamq; aquam ad parietes & tecta templi revomuisse, jam in area, mox in vertice Ecclesiæ, etiam nocte, multùm glotorantes. Nobilis *Mecklenb.* arcis suæ cineres præscivit ex insolito ac perpetuo ferè *cygnorum*, quos in stagno alebat, murmure, stridore & mutua pugna. Qui tandem, cùm in flammis crepitaret ædificium, eas restinxisse visi sunt. Habuimus ex relationibus publicis Anni 1685. d. 17. Nov. in magno isto incendio *Hafniensi* duos semper circumvolitâsse *olores* & volatu, seu gyris suis, quasi limitem posuisse Vulcano, quousque dominaretur, uti etiam factum. In *Chron. Walckenriedens.* Cl. *Eckstorm.* inter alia hæc (nescio cujus manû) notata sunt. Per totam noctem, antequam altero die arx ad *Hercyniam* igne periret, *gallos* in castro & vicinia perpetuò cantantes audivêre, ut vix horæ quadrans effluxerit, quô cessârint. Quis *gallo dedit intelligentiam? Job. XXXVIII. 36.* Digitum fortè intenderit in triste incendium *Blanckenburgicum* ad Hercyniam, quo A. 1546. d. 19. Novembr. *Magdalena*, Udalrici, Comitis Regensteinensis & Domini in Blanckenburg uxor, filia Comitis *Stoll-*

bergen-

bergensis, partui proxima, ætatis suæ anno XXXIV. miserrimè periit. Quem tragicum casum, adhuc in sacello arcis *Blanckenburg.* versibus hisce comprênsum, posteritati dabimus.

Conditur hoc tumulô mea dilectissima conjux,
 contegit ac tenuis membra sepulta cinis.
Hanc *Stollbergiadum* Comitum de sanguine cretam
 Connubii sociam quæro petoque mei.
Poppo Parens placide pia Mater & annuit *Anna*,
 Ducitur in nostrum *Magadalena* thorum.
Mutuus ardor & unanimes concordia mentes,
 dulcis & amborum corda ligabat amor.
Et quia conjugibus Domini benedictio præst ôe st
 nec thalamus sterilis, nec sine prole fuit.
Fæminei siquidem *quatuor*, sexûsq; *virilis*
 Sex peperit dulcis dulcia dona thori.
Quinq; tulit mors sæva quidem, sed *quinq;* supersunt,
 utque diu valeant, protege Christe, diu.
Ter quinos vixitq; *duos* mihi juncta per annos,
 connubii cernens tempora læta sui.
Forsitan & mecum vixisset longiùs, amplam
 multiplici decorans posteritate domum.
Ni mihi mors sociam thalami rapuisset amatam,
 cogeret & viduo me superesse thoro.
Namque *quater denus* postquam defluxerat annus,
 Et rapidis *sextus* curreret annus equis.
Ac *decimi noni* rutilaret mane diei
 Mensis, qui *nono* nomen ab *imbre* tenet.
Ilicet alta domus celeri succenditur igne,
 Inclyta conspicui *nomina montis* habens.
Ignibus his miserè miseri constringimur ambo,
 Carpserat acclives subdola flamma gradus.
Cara nequit conjux *gravidum* demittere ventrem,
 Præcipites alii tecta per alta ruunt.

Quò licet aufugimus, fugientes prævenit ignis,
Nec tutos aliquô nos ſinit eſſe locô.
Quid mihi tunc mentis fuerit, non ulla loquetur
lingua, nec id tenui carmine Muſa canet.
Conjugis arripio, ſpe firmans pectora, dextram,
ac loca tuta peto, ſi loca tuta forent.
Intolerabilibus donec circumdata flammis,
mentis inops noſtros concidit ante pedes.
Committo Domino moribundi corporis artus,
ut vitæ cupiens, ſic necis eſſe comes.
Ipſa vetat, loca tuta jubens me quærere vivum
nec vult hora ſimul tollat ut una duos.
Obſequor: immundis librans mea membra *cloacis*,
atque diu pendens ſaucius inde trahor.
Embryo, ventris onus, gravida cum matre necatur,
cum chara ſoboles conjuge chara perit.
Hujus ut hiſtoriæ poſſint meminiſſe nepotes,
annorum numerum diſtichon iſtud habet.
arX IaCet, Igne perIt ConIVnX, hIC oſſa qVIesCent,
LaVs bona per terras, faMa per aſtra VoLat.

Ulricus, Comes in *Regenſtein* fieri curavit Anno 1547.
Menſe Novembr.

LIX.
Sterilitas mutatô aëre emendata.

SIdonia Spieſin in honeſto conjugio apud *Weſtfalos* undecim ferè annis vixerat ſterilis, uſa interim peritorum Medicorum conſiliis, ſed absque omni effectu. Tandem familiam ſuam tranſtulit in Principatum *Halberſtadenſem*, & facta eſt plurium liberorum Mater. Putamus, vitium hoc antiquum à *mutato aëre* fuiſſe emendatum? Sic D. *Johann.*

Pun-

Pungeld/ Archiater olim Saxo-Isnacensis & Physic. ibid. meritissimus, Civis & Antecessor meus honorandus, in Praxi sua MSS. annotavit, *Barbaram* Göbelin/ quamdiu vixerat *Meyningæ*, omnimodam metuisse sterilitatem. Et licet multos expertos Medicos in consilium vocâsset, ut D. D. *Widemerkerum*, D. D. Raben/ tunc Phys. ord. *Meynungæ*, & alios, nullum tamen inde percepisse fructum. Donec Meynungâ *Ostheimiam* migraret cum suis, ubi, præscriptis paucis medicamentis à Dn. D. Frommann/ Phys. & Profess. Coburg. eximio, voti sui compos facta est. Eadem quidem remedia alii jamdudum exhibuerant Medici, sed sine effectu, fortè ob repugnantem vitiosam in assumto cibo potuque, attractôque aëre dispositionem *Meynungæ* implantatam, quæ in Præfectura *Lichtenbergensi*, clarior, purior & defecatior existit, & ideò corpora saniora & rariora conficere potest, aëris enim *Meynungensis* constitutio utplurimùm, ob loca aquosa & putrida, est crassa, fœtida, nebulosa, impura, variisque inficiuntur hac ratione incolæ ac inquinantur vaporibus & exhalationibus impuris, è palustribus, udosis, uliginosisque locis, paludibus & lacubus, elevatis, quas quando homines ibidem viventes respiratione attrahunt, aut cum cibo & potu assumunt, vitales animalesque spiritus inquinantur, crassique, impuri, & ad munia sua inepti redduntur, sanguis fœdatur & crassis impurisque humoribus, qui facilimè obstructionibus ubique, præprimis in mulieribus, mensium causam præbent, corpus humanum imprægnatur. Viden' ergò, quàm multum intersit, & ad reparandam sanitatem conducat, vitia rerum sex non naturalium emendâsse.

LX.

Rabies à vermibus.

CONjecturas meas de *rabie* placidæ Curiosorum censuræ exposui in *Cynographiæ* meæ *Sect. ult. cap. XI.* quas nuper confirmavit insigni historiâ *Erasmus* Kleyenstüber / Venator Wintersteinensis, cujus canis venaticus in *rabiem* actus stabulo ab eo includitur; Datâ verò *Theriac.* & *Mithrid.* cui (nescio ex quâ superstitione) tantillum *argenti* immiscuit, longissimus & crassissimus expulsus est *lumbricus*, & bestia integrè convaluit, vixitque adhuc usque in annum decimum quartum.

LXI.

Obauditio ordinariè ante partum.

COnjux honestissimi Viri tertiâ jam vice, quartâ tunc gravida, notârat, se semper quatuor aut quinque ante partum diebus notabilem molestamque sensisse *obauditionem*, quod accidens tamen à partu sponte suâ cessabat. Aliam novi in Cimbria, quæ plerunque paucis à partu horis *erisypelati* fiebat obnoxia, aliàs ab hoc affectu planè immunis. De Comitissa, quæ, quoties gravida, *cæca* facta, si verò peperisset, & lochia ritè fluxissent, visum recipiebat, vid. *Salmut. Cent. III. observ. 27.*

LXII.

LXII.

Cucurbitulæ ſcarificatæ incruentæ.

MEminit hujus exempli *Salmut. C.III. obſervat. 58.* & ego novi feminam in agro Lyneburgico XXVII. annorum, quæ *odontalgica* multas *cucurbitulas ſcarificatas*, juſſu barbitonſoris, invita tandem & coacta, admoveri curabat, ſed ne guttulâ quidem ſanguinis, ob ſummum, quô perculſa, terrorem profluente. Paulò poſt incidit in pertinaciſſimam menſium ſuppreſſionem, ex quâ ægrè tandem redemta.

LXIII.

Fœda & inveterata oris diſtortio viliſſimô remediô citò tutòque curata.

CRebriùs dixi, & adhuc dico, *ſimplicem* Medicinam aliquando *optimam* eſſe, idque exemplis aliquot illuſtravi in *primo obſervationum mearum faſciculo num. 118.* quibus meritò adjungemus ſequentem. Tob. C. Juveni Thuringo, *fœda oris diſtortio* aliquot abhinc annis ſummum tædium & moleſtia fuerat. Et quamvis longè latèque remedia quæſiviſſet, parùm tamen profecit. Tandem balneum conficit vaporoſum ex *graminis ſemine*, quod Heuſaamen dicimus, & *ſtramine avenaceo.* Quô ſimpliciſſimô & unicô remediô in integrum exque voto reſtitutus, ut adhuc athleticè valeat, & rem ſuam agat feliciter.

LXIV.

Sanguis coccineus ſine ſero lethalis.

BArtholomæus Rehbock / J. U. C. febri malignâ correptus: ſtatim in principio ſibi venam incidi jubet, me planè inſcio. Eôpſe die à meridie vocor ad eum. Compareo: monſtrat mihi emiſſum ſanguinem valdè *roſeum*, elegantiſſimi coloris, ſed *ſero maximè deſtitutum*, adeòque ſiccum, & fundo lateribusque patinæ tam lentè & pertinaciter adhæreſcentem, ut totum vaſculum citra ullum guttulæ diſpendium aliquoties inverterem. Gratulabatur ſibi optimus Juvenis de tanta ſanguinis bonitate. Ego autem jam olim ab Excell. *Dn. D. Simone Paulli*, trium Regum Borealium Archiatrô, & Prælatô *Aarhuſanô*, Fautore meô, dum viveret, optimô, certiora & meliora edoctus, θανάσιμον pronunciavi ſuſpectum huncce ſanguinem. Et exitus dicta probabat.

JACOBI

JACOBI GRANDII

Medici, Philosophi, ac Anatomici

De

כָּחָל

Sive

STIBIO,

Eiusq; usu apud antiquos in re Cosmetica,

DISSERTATIO PER EPISTOLAM,

In

Cujus Exordio obiter de Aqua Nilotica,
Deinde de Stibii mentione in Sacris Litteris
Et de Fucorum Materia disquiritur,

Nonnullaque, tàm sacrorum Interpretum, quàm veterum Autorum loca, expenduntur, Illustrantur & Emendantur.

Ad

Virum Illustrem & Doctissimum

JOBUM LUDOLFUM,

S. C. M. Consiliarium.

NORIMBERGÆ,

ANNO M. DC. LXXXVIII.

EX humaniſſimis litteris ſuis, una cum libelli de Duce Judæorum ſublato, gratiſſimo mihi munere, nomine ſuo domum meam perlatis, intellexi, Doctiſſime Jobe Ludolfe, eodem ferè tempore, utrumq; noſtrum calamum arripuiſſe, veluti ſi nos unica mens, & idem Genius epiſtolaris officii Præſes ad colloquendum invicem per litteras impulerit. Non dubito enim, quin acceperis epiſtolam meam adjunctam opuſculo de veritate Diluvii univerſalis. Gratias ago, quòd eruditam lucubrationem communicaveris, in qua, tametſi argumentis à Theologorum penu deductis, orationem augere, & roborare potuiſſes, maluiſti brevi ſtilo Hebræarum cornicum oculos configere, ac grammatico gladio nodum ſolvere.

Niloticam aquam lagenis vitreis typhâ paluſtri contextis incluſam multoties bibi, & examinavi Venetiis, Nucerianæ ſimillimam deprehendi, imo dulciorem & leviorem; ideoq; cuicunque noſtrati vino, tàm dulci, quàm auſtero, tàm nigro, quàm albo optimè commiſceri. Ejus analyſin aggredi mihi non vacavit, ut explorarem, an per evaporationem materiam relinquat Bolo Armeniæ, aut Terræ Lemniæ ſimilem, ſicuti Nuceriana. Nullum in fundo limum habebant lagenæ quia aqua, qua repletæ erant, more Ægyptiaco, maſsâ ex farina amygdalarum dulcium confecta, purificata fuerat. Alioquin ſemper turbidam eſſe ajunt, & potui ineptam. Porrò Niloticam aquam omnium, quæ in toto Terrarum orbe ſunt ſaluberrimam eſſe nunquam dubitavi, primò quia omnes eas conditiones habet, quibus aquarum ſalubritatem commendat Magnus Hippocrates libro de Aëre,

Aquis, & locis: nam num. 14. *Ἄριστα δὲ ὁκόσα ἐκ μετεώρων χωρίων ῥέει καὶ λόφων γεηρῶν. αὐτὰ γὰρ ἐστὶ γλύκεα καὶ λευκά.* Certè Nili aqua ex editiſſimis Æthiopiæ partibus fluit. Deinde ſubjungit, *τὰ μὲν οὖν ὄμβρια κουφότατα καὶ γλυκύτατά ἐστι, καὶ λεπτότατα καὶ λαμπρότατα. τήν τε γὰρ ἀρχὴν ὁ ἥλιος ἀνάγει καὶ ἀναρπάζει τοῦ ὕδατος τότε λεπτότατον, καὶ κουφότατον.* At vero Nilum non tam Originem ſuam, quam alvei incrementum debere jugibus pluviis, imbribusque, quibus æſtivis menſibus madeſcunt Æthiopiæ montes, jam luce meridiana clarius eſt. Præter Herodotum, & Diodorum, Lucretius etiam eleganter hanc opinionem adſtruxit.

Fit quoq; ut pluviæ forſan magis ad caput ejus
Tempore eo fiant, quo Ereſia flabra Aquilonum
Nubila conjiciunt in eas tunc omnia partes,
Scilicet ad mediam regionem ejecta diei,
Cum convenerunt ibi ad altos deniq; montes
Contuſa nubes coguntur, ibiq; premuntur.

Saluberrimam eſſe Nili aquam ſuadet longiſſimus calidarum, quas percurrit, terrarum tractus. Nilus quippè ortus ultra Æquatorem, non procul à Tropico Capricorni, Zonam torridam præterfluens, per utramque Æthiopiam, ac utramque Ægyptum, citra Tropicum Cancri, mare mediterraneum ſubit; Quo curſu quadraginta quinque latitudinis gradus, hoc eſt milliaria Italica tria ferè millia recta linea, & ſi computentur flexus, mulò plura conficere narrat Geographorum diligentiſſimus Sampſon. Quamvis valdè dubitem, ne tantæ longitudinis ratio Nili fontium poſitionem, è terrarum ſpatia dimetientibus conſtet. Qua de re tu, Jobe Doctiſſime, videris, qui ignotos ferè hactenus, Nili fontes, illiusque Mæandros, & diverbia, eleganti Sciagraphia, in hiſtoria tua Æthiopica, Geographiæ tabulis addidiſti. Igitur in tam longo & præcipiti curſu, aqua Nili multipliciter frangitur,

gitur, ac comminuitur, eque catadupis devoluta variis per plana fluit, nullis unquam nubibus obducta, ubi à solis calore continuo percoquitur, quàm præcipuam ejus bonitatis causam esse arbitror; Ideoque notavit oculatissimus naturæ interpres Plinius, hunc fluvium nullas auras expirare. Auget Niloticæ aquæ excellentiam ros è cœlo defluus quotiescunque Nilus exundat; qui cum purificet aërem, ita ut universales morbi desinant, aquam etiam præstantiorem reddit; Unde ejus dulcedo, salubritas, fœcunditasque; Nam quòd mulieres & cætera animalia in Ægypto, plures uno nisu fœtus pariant in Niloticam aquam refunditur; Nec alius antiquis regibus potus; Imò Philadelphus, cum Berenice filiam Antiocho Syriæ Regi Θεὸς dicto, uxorem dedit, identidem Nili aquam ad eam jussit deferri, ne aliam biberet. Gubernatori Navis, quæ post Gaditanam expeditionem in Ægyptum profectura est, diligenter aquæ hujus Niloticæ advectionem commendavi. Sed quo magis eam cupimus, tantò patientius tædii moram ferre debemus. Nam benè nôsti quantum temporis, quantum maris peragrandum sit, antequam Venetiis Gades, Gadibus Alexandriam, Alexandria Venetias, navis mercibus plena, & variis mercatorum negotiis addicta, repetat.

Aquæ illius Niloticæ jacturam in suis ad Illustrem Jobum Ludolfum datis literis refert Nobilissimus Author, seqq. verbis: Cuidam Anglo cognomine Palmer, per Germaniam & Bataviam, Patriam repetenti tradidi talem. Huic infortunio accessit, quòd navis, quæ lagenas aquâ Niloticâ plenas deferebat Venetias, præ vetustate rimas faciens in Illyrico sinu, Januario proximè elapso submersa sit, vix nautis, & qui navigabant, à naufragio servatis. Sed hunc sortis sinistræ casum commodo tempore reparatio minus reddet molestum. Venet. Kalend. Martii, 1688.

Quæſtio verò, quam mihi (Vir doctiſſime) enodandam proponis, de כֹּחַל, ſive fucô, quô antiquitùs ut varia S. Scripturæ loca indicant, liniendis, ſeu tingendis oculis, & palpebris ipſis, Hebræi & cæteri Orientales populi utebantur, digna magis eſt doctrinâ, & eruditione tuâ, quâ magnis Collegii Medicorum, Germaniæ quos disquirentium vocant, ingeniis ſatis & abundè facere potes, quàm tenuitate ingenii mei. Obtemperabo tamen mandatis ſuis, & quæ in hac re obſervavi, candidè tibi aperiam.

Fuci, ſeu pigmenti, ut ita dicam, Coſmetici, quo antiquitùs mulieres vultum, oculosque decorabant, in S. Scriptura mentio habetur tribus tantùm in locis; in quorum duobus uſurpatur nomen פּוּךְ Puch, in tertiô autem locô, omiſsô materiæ nomine, quæ decorandis oculis adhibebatur, vox uſurpatur derivata à nomine כֹּחַל, quod in Rabbinicis Phraſibus intelligitur pro oculorum fucô, ſeu pigmentô.

Ab hac autem Phæniciâ, Syriacâ, ſeu Hebraicâ voce כחל originem ſumpſiſſe priſcum vocabulum κοόλιον, quod poſteà Græcâ inflexione emollitum ſit in κόλυϱ, κόλυϱα, κολλύειον, tecum planè ſentio, Vir eruditiſſime; Nugantur enim, & inepti ſunt plerumque Græci, quotiescunque alienigenarum vocum, quæ in Helladem invectæ ſunt, origines ab idiomate ſuô deducere conantur, ut Vir ingens Samuel Bochartus demonſtravit in Geographicis. Quid enim κολλύειον cum παρὰ τὸ κολλᾷν ῥοῦν?

Reprobavit hujusmodi etymologiam incomparabilis linguæ Græcæ reſtitutor Henricus Stephanus in Theſauro linguæ Græcæ inquiens voce κολλύειον. Alii *dictum putârunt* παρὰ τὸ κωλύειν, *ſive* κολλᾷν τὸ ῥοῦν, *ſed parùm probabiliter; nec enim tantùm ad ſiſtendas fluxiones adhiberi comperiuntur, ſed ad alias etiam quamplurimas affectiones; nam & fiſtulis induntur ad conglutinandum detergendumq́, aut ad exterendos earum callos; & naribus ad polyporum ozæmarum curationem, itemq́* *auri-*

auribus ulcere affectis: adhibentur & utero cum ad ciendas purgationes, & ad fœtum atque secundas expellendas, tum ad sistendum etiam immodicas sanguinis excretiones, aliosque uteri affectus sanandos. Induntur collyria & in anum, quæ glandes etiam appellat Aëtius in curatione dyssenteriæ; & Scribonius Largus ad tenesmum effingit itidem collyria ad instar nuclei pinei, ut Columella quoque lib. VI. cap. VI. collyria componit, quæ bovis cruditate laborantis alvo immittantur. Aëtius lib. 8. Collyriis utitur ad suffusiones &c. Hinc Glossæ Philoxeni κολλούρια tortum. κολλύρια torunda.

Nec magis placet ratio etymi, quam ex Antillo refert Oribasius Collect. Med. lib. X. cap. 23. tribuente collyriis figuram caudæ muris similem, quatuorque digitorum longitudinem, & propterea soliditatem firmitatemque, ut oleô aliquô, non secùs atque balani inungi possint. *Quam figuram quidem iis talem fuisse*, ita scribit Henricus Stephanus, *ipsa nominis ratio videtur ostendere, dicta enim putantur quasi* κολούρια, *hoc est,* κολοβὰ τ̃ οὐρὰν *vel* κολοβαὶ οὐραὶ, *quia sint instar mutilæ caudæ; secundum quod etymon uno* λ, *& cum diphthongo scribendum esset, cùm alioqui gemina* λλ *& interdum per* ὑψιλὸν *tantum scriptum reperiatur, apud Latinos præsertim.* Hujus opinionis videtur fuisse Suidas, qui scribit κολούρια (malè Fungerus hîc legit χόλαια) τὰ κολοβὰς ἔχοντα οὐράς. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ ἄρτων, καὶ ἐπὶ ἰατρικῶν φαρμάκων λέγεται; id est, κολύρια, *mutilas habentia caudas, hoc etiam dicitur de panibus, & medicis pharmacis*; pro quibus certô certiùs intelligit κολλύρια; Ratio autem, propter quam allata etymi deductio, non placeat, est, quia magna pars collyriorum componitur ex liquoribus, succis, oleis, melle, animalium felle, & aliis humidis, nullam figuram, nedum muris caudam imitantibus. Nihil de vocis hujus origine in medium affert multiscius Salmasius, tam multa disserens in Plinianis exercitationibus, sed crambem toties recoctam nobis apponit.

Nomi-

Nomina in ϱίον desinentia à fluxu deducere velle, puerilis dementia est; hujusmodi enim desinentia nihil aliud denotat, quàm verbalem nominis potestatem, & actuum frequentiam. Sic à μόνος fit μοναστὴς & μοναστήϱιον, à μύεω, μύστης μυστήϱιον, à θύω sacrifico, θύτης sacrificus, θυτήϱιον Ara, à θύομαι mactor, θυσία mactatio, θυσιαστήϱιον locus sacrificii. Ab ἱλάω propitio, ἱλασμὸς propitiatio, ἱλαστήϱιον propitiatorium, à τέκμαϱ exitus, τέκμαϱσις conjectum, τεκμήϱιον argumentum, ab ἀσκέω exerceo, ἀσκητὴς exercitator, ἀσκητήϱιον locus exercitationis mentis. Ab ἐλάω seu ἐλαύνω abigo, expello, ἔλασις agitatio, ἐλατὴϱ agitator, ἐλατήϱιον deorsum purgans Hippocrati. Ab ἐκφέϱω affero, exporto, ἐκφοϱὰ elatio, exportatio, ἐκφοϱὸς exportatitius, ἐκφόϱιον, quod terra producit; sic denique à θὴϱ, θηϱίον, à μάϱτυϱ, μαϱτύϱιον, & sexcenta alia hujusmodi formationis, quæ fusiùs prosequi piget; cùm satis Græcæ linguæ peritis constet, nomina, quæ in ϱίον desinunt, non aliud quàm frequentem potestatem verbi, à quo derivantur significare.

Verùm ut ad memorata seu Scripturæ loca redeamus. Prima autoritas est lib. IV. Regum cap. 9, 30. ubi sic vertit D. Hieronymus: *Porrò Jezabèl introitu ejus audito, depinxit oculos suos stibiò, & ornavit caput suum, & respexit per fenestram ingredientem Jehu portam, & ait, numquid pax potest esse?* quo loci videmus Jezabel ornâsse vultum, & oculos suos, ut pulchritudine & gratiâ corporis sui, victoris iram placaret. Ita enim apertè Lyranus explicat: *Jezabel faciem suam phucavit, & ornavit caput suum, ut esset gratior in conspectu Jehu.* In hanc primò sententiam videtur concessisse Alphonsus Tostatus Episcopus Abulensis, sacræ omnis doctrinæ ac eruditionis promus-condus, in commentariis, & quæstionibus suis in hunc locum, cujus reliquæ in S. Scripturam lucubrationes, naufragio Studiosis omnibus ærumnabili perierunt. Ait enim q. 27. *Audivit Jezabel, quod veniebat Jehu, & introibat in urbem, & tunc depinxit oculos stibio, id est, quodam colore nigro,*

gro, quô fœminæ utuntur ad reddendum ſupercilia nigra, & palpebras, & faciunt majorem apparentiam palpebrarum, & ſuperciliorum, quàm aliàs, & vocatur vulgariter Alcohol, & ſequenti quæſt. 28. ſubjungit: *Quia fortè Jezabel timuit, quòd ſicuti occiderat Jehu filium ſuum Joram, ita occideret eam, & ob hoc timens ornavit ſe nimis plus ſolito, ut placeret in oculis Jehu, & acciperet eam in conjugem vel concubinam, vel qualitercumque, & ſic donaret ei vitam.* Quæ loci explicatio, quamvis Toſtatus ipſam retractet, longè præferenda eſt Jo. Stephani Menochii expoſitioni, qui inquit: *Se ornat Jezabel, non ut placeret Jehu, quem convitiô laceſſivit, ſed ut dignitatem regiam usq; ad mortem retineret; reddebat etiam illam audacem, quòd ſe, ut mulierem confideret à viro militari non interficiendam.*

Nec obſtat diſertiſſimi Commentatoris Cornelii à Lapide contraria opinio ad hunc textum ſcribentis: *Porrò Jezabel depinxit oculos ſuos ſtibio, non ad illiciendum Jehu in ſui amorem, erat enim vetula, & ſciebat, Jehu eſſe juratum ſuum hoſtem, ſed ad animoſitatem oſtentandam, quaſi quæ non timeret, nec curaret Jehu, unde eum increpavit, vocavitq; Domini ſui Joram Regis interfectorem, ut eum percelleret; putabat enim, quòd Jehu in ſe, utpotè fœminam, & Reginam, non auderet manus injicere, nec ejus ſanguine ſe cruentare; Quòd ſi auderet, volebat animosè & nobiliter mori, quaſi mortem contemnens, hæc eſt vanitas ſæculi & ſæcularium.* Tantò minoris enim æſtimanda eſt hæc Cornelii ſententia, quò apertiùs ipſe ſibi in eâdem re contradicit. Nam Commentario in quartum caput Jeremiæ v. 30. ad illa verba: *Cùm veſtieris te coccino, & pinxeris ſtibiô oculos tuos*, hæc ſcribit: *Alludit ad Jezabel, quæ intrante Jehu hoſte in Samariam, depinxit oculos ſuos ſtibio, & ornavit caput ſuum, ut quaſi meretrix in ſui amorem pelliceret Jehu, ſed fruſtrà, Jehu enim quærebat ejus animam & Regnum.* Porrò utcumque Jezabel eſſet ætate jam affectâ, vigebant tamen adhuc ejus fornicationes & veneficia, ut patet IV. Regum

cap. 9. v. 22. Deinde ſalaces mulieres (ut notat ipſe ſui immemor Cornelius comm. in cap. XXII. Ezechielis v. 41.) teſte Ambroſio Leonis, *quò naturâ ſunt informes & turpes, eò quod natura in eis defecit, ornamentis, & fucis inſtaurare conantur.*

Secundus locus eſt Jeremiæ cap. IV. v. 30. ubi Propheta Judæam increpans ſub adulteræ nomine, hæc D. vertente Hieronymô, loquitur: *Tu autem vaſtata quid facies? cùm veſtieris te coccinô, cùm ornata fueris monili aureô, & pinxeris ſtibio oculos tuos, fruſtrà componêris; contemſerunt te amatores tui* &c. Hunc locum Lyranus exponens, inquit: *Loquitur de Judæa ſub metaphora meretricis, ſe ornantis veſtibus & jocalibus, & unguentis meretriciis, & pinxeris ſtibio, id eſt, fardinatione, ſicuti dicitur de Jezabel 4. Reg. 9, & hoc ad quærendam gratiam.* LXX. vertunt: καὶ ἐὰν ἐγχρίσῃς στιβῇ τοὺς ὀφθαλμούς σου. Verſio Latino-Gallica Pariſienſis Anni 1566. habet, *que tu attintes ton viaire de fard*, de quâ voce fard & fardinatione nos aliquid poſteà. Hîc verbum *componeris* Hebraicè eſt תְּתַיְּפִי titiafi, id eſt fucabis te, fucô tibi formam accerſes, ut videaris eſſe pulcra, & ſpecioſa.

Tertius locus eſt in Ezechielis cap. XXIII. v. 40. ubi corripiens Propheta Hieroſolymam, ſub nomine Oolibæ fornicantis, inquit: *Itaq; ecce venerunt quibus te laviſti, & circumliniſti ſtibiô oculos tuos, & ornata es mundo muliebri.* Ad quem locum Lyranus: *Loquitur de populo ad modum mulieris libidine ardentis, quæ aliquando mittit longè cum laboribus & ſumptibus magnis pro adulteris advocandis, & in adventu eorum lavat ſe, & ornat, ut eis placeat.* Sic Judæi mittebant longè, & cum ſumptibus magnis ad adducendum Sacerdotes Idololatriæ de novo ab eis auditæ, & illis Idolis offerebant bona, quæ DEO debebant offerri. In adducto Ezechielis locô non legitur, ſicuti legitur in præcedentibus duobus aliis verbum Hebraicum פוך, ſed ubi redditur Latinè circumliniſti, habetur verbum כָּחַלְתְּ Kahalte. Quod ſi כחל ſtibium eſt, idem ſigni-

ſignificaret ac ſi diceremus *ſtibiaviſti*. Theodoretus ad hunc locum inquit: *Scilicet Chaldæi amaſii tui olim, quibus ut placeres te laviſti, liniſti, ſtibio ornaſti; ornabant enim ſe ituri ad feſta Idolorum, perinde ac meretrices ſe ornant ituræ ad amaſios.*

Sed obſervatu dignum eſt, quod tàm in adducto loco Jezabel 4. Regum IX, quàm in Jeremiæ cap. IV. quamvis LXX uſi ſint verbo ἐςιβάσατο, & ἐγχρίσῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς, & vulgata habeat verba depinxit, & pinxeris, in Hebraico tamen jacent duo verba, quorum neutrum niſi per metaphoram ſignificat pingere, quippe 4. Regum habetur וַתָּשֶׂם בַּפּוּךְ עֵינֶיהָ & oritur à radice שׂום ſom, quæ ſignificat ponere, unde verbum verbo reddenti, vertendum eſſet, & poſuit in ſtibio oculos ſuos. Hinc non ſine ratione Rabbi David Kimki notat inverſam eſſe ſyntaxim, & particulam בַּ quæ ſignificat *in* præpoſitam voci פּוּךְ cum ſcribatur בַּפּוּךְ debere intelligi annexam voci עֵינֶיהָ ſignificanti oculos ſuos, veluti ſi ſcriptum eſſet וַתָּשֶׂם פּוּךְ בְּעֵינֶיהָ & poſuit oculos ſuos in ſtibio, cujus inverſionis in ſ. libris conſuetæ exemplum affert laudatus Kimki ex Pſalmo LXXIII. v. 7. ubi vertitur, *incenderunt igne ſanctuarium tuum* habet Hebraica littera שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ מִקְדָּשֶׁךָ, quæ verba ſonant: *miſerunt in ignem ſanctuarium tuum*, ubi particula בְּ debet intelligi præfixa ſanctuario, miſerunt ignem in ſanctuarium tuum. שִׁלְּחוּ אֵשׁ בְּמִקְדָּשֶׁךָ. Videmus igitur, in adducto textu IV. Regum loco *pinxit* jacere verbum *poſuit*.

In Jeremia pariter verbum illud, quod à LXX redditur: ἐὰν ἐγχρίσῃς ςιβῆ τοὺς ὀφθαλμοὺς, & à vulgata *& pinxeris ſtibio*, Hebraicè eſt תִּקְרְעִי בַפּוּךְ עֵינַיִךְ quod verbum cum oriatur à radice קָרַע, quæ ſignificat lacerare, ſcindere, dilatare, litteraliter ſonat, *& laceraveris aut ſcideris ſtibio oculos tuos*. Adeò ut idem Kimki hunc textum exponens, explicet, quod deterat, & laceret oculos præ nimia frictione, & ſtibii illitione, quapropter verbum iſtud hebraicè frictionem potius, quàm picturam denotat.

In

In Ezechiele vero, jam vidimus esse verbum כָּחַלְתְּ Kahalte, à כָּחַל quod idem est ac pigmentum oculorum, sive Collyrium; cujus verbi nuspiam in sacris litteris ullum aliud extat exemplum. Rabbi tamen Salomon hunc Ezechielis locum commentans, postquam dixit hanc esse diligentiam, & industriam pro simulanda pulcritudine scribit מִין צֶבַע וּשְׁמוֹ כַּחוֹל וְצוֹבְעוֹת בּוֹ עֵינַיִם אַקְלִירָה id est *species coloris, qui vocatur Cohol, quo colorantur oculi, vulgò Aclera aut Aclira.* Notandum autem est Rabbi Salomonem vixisse ac scripsisse id Gallia Narbonensi.

Hactenus constat כָּחַל & פּוּךְ esse fucum, seu pigmentum oculorum, sed non liquet, num per illud cilia & palpebræ colorarentur, an vero tantum illustrarentur, ut attritu nitescerent, cum in S. litteris tribus id diversæ significationis phrasibus explicetur, nempe וַתָּשֶׂם בַּפּוּךְ, תִּקְרְעִי בַפּוּךְ כָּחַלְתְּ עֵינַיִךְ

Verum de materia, qua פּוּךְ, & כֹּחַל constabant, disquirendum. Hebræi quidem, ut Samuel Coneglianus Hebræus medicus amicus meus affirmat, materiam Puc & Cohol interpretantur Tutiam, fortassis per conjecturam, eò quia Tutia specifica oculorum medela sit, & visum juvet. LXX στίμμι, & illis adhærens D. Hieronymus *stibium* reddiderunt. David de Pomis in suo vocabulario צֶמַח דָּוִד Flos David inscripto, explicans vocem כחל, ita scribit כָּחַל *verbum est fucare, & derivativum* כּוּחְלִי *habens colorem rubeum, id est Antimonii, quod postquam fuerit expurgatum ab excrementosa, & terrea materia ad rubedinem tendit.* Lexicographus iste Hebræus hallucinatur, & stibii illitionem cum Cinnabari & minii pigmento confundit, quo Hispanæ fæminæ, aliæque Europeæ mulieres formæ simulandæ studiosæ, genas rubificant, ut purpureum colorem mentiantur. Stibium enim quovis modo præparatum, nunquam rubrum, aut purpureum colorem conciliare potest. Pari in errore versatur Siggæus tuus, qui in Lexico Arabico כָּחַל vertit *substantiam plumbi mortui ad colorem oculorum.* Nuper citatus David de Pomis in voce פּוּךְ, inquit,

color

color placidi aspectus, stibium, fucus, quo mulieres se pingunt; Kimki autem dicit esse colorem nigrum. Verum est quod Kimki arbitratur Puch esse ipsum Cohol, quod Arabicè dicitur Alcohol, aitque esse coloris nigri. Verumtamen vox פוך in duobus aliis sacrorum Bibliorum locis reperìtur in significatu lapidis pretiosi, aut gemmæ. Unus locus est Isaiæ cap. LIV. v. 11. ubi, tametsi vulgata habeat *sternam per ordinem lapides tuos*, id Hebraico textu scriptum est בַּפּוּךְ Bapuch, id est *cum Puch*, quam dictionem Rabbi Salomon explicat *cum carbunculo*, deducens etymologiam à נֹפֶךְ, qui est unus è duodecim pretiosis lapidibus, quibus exornabatur rationale summi Sacerdotis. Carbunculus autem Exodi XXVIII. v. 11. 18. נֹופֶךְ dicitur, in qua voce sunt duæ litteræ פך vocabuli פוך. Ipse etiam Kimki pro rebus pretiosis interpretatur Isaiæ פוך, & subjungit, *dicunt esse illud, quod Italicè dicitur carboncolo, aut est פוך ipsum, quod pro fuco, seu pigmento usurpatur, cum hoc etiam sit lapis.*

Sanè summi Ecclesiæ Doctoris pace dixerim, aut in hoc loco mendo aliquo, vel lacuna versio vulgata laborat, aut videtur D. Hieronymus humani quid passus esse, cum vertit, *sternam cum ordine lapides tuos.* Siquidem in loco adducto פוך non ordinem, sed carbunculum, aut lapidem splendentem denotat. Ideo rectius LXX פוך transferunt carbunculum, ἑτοιμάζω σοι ἄνθρακα τὸν λίθον σου, & Chaldæus, Vatablus, & Forerius vertunt, *sternam in stibio lapides tuos*, sed carbunculi interpretatio magis congruit Isaiæ metaphoræ, quâ fundatur in Saphiro, Jaspide, aliisque pretiosis lapidibus, quibus symbolicè futuræ Ecclesiæ fabrica à Propheta adumbratur, tam magnifica, ut Jaspidem, carbunculum, saphirum, & lapides pretiosos, quos Reges ipsi in annulis & digitis gestant, quasi vilia substernat, & pedibus calcet, ut de iis meritò dici possit, quod de Domo Neronis unionibus & gemmis substrata, cecinit Martialis:

Calcatusque tuo sub pede lucet Onyx.

Insuper פוך apud Isaiam significare carbunculum non ordinem, convincit alter locus I. Paralip. cap. XXIX. v. 2. ubi Rex David

David narrans, ſe, pro conſtructione Templi, quod poſtea à Salomone ejus filio ædificatum fuit, pretioſas varias res præparaſſe, ait: *Ego autem totis viribus meis præparavi impenſas domus Dei mei, aurum ad vaſa aurea, argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna, ad lignea, & lapides onychinos, & quaſi ſtibinos, & diverſorum colorum, omnemque pretioſum lapidem, & marmor Parium abundantiſſimè.* In Davidis apparatu vox quæ vertitur *quaſi ſtibinos* hebraicè ſcribitur אַבְנֵי פּוּךְ *lapides Puch.* Rabbi David hunc locum exponens inquit, *poteſt eſſe quod Puch ſit lapis Cohol, aut lapides pretioſi coloris Cohol;* Hebræorum vulgus explicat de carbunculo; LXX vertunt καὶ πληρώσεως λίθους πολυτελεῖς καὶ ποικίλους. In hoc dubio, quod ſcilicet, aut vulgata verſio mendo aliquo, vel hiatu laboret, aut non ſit D. Hieronymi, aut S. Doctori humanum quid acciderit, caliganti mihi opportunam facem prætulit amiciſſimus purgati judicii vir, & Græcarum perinde ac latinarum litterarum peritiſſimus Jo. Baptiſta de Miro, inter Caſinenſes Philoſophiæ ac Theologiæ Profeſſor, oſtendens D. Hieronymum ad hunc locum videri, intellexiſſe carbunculum; Nam lib. XV. Comment. in Iſaiam habet D. Hieronymus: *De natura omnium lapidum, & per partes ſingulorum non eſt hujus temporis dicere; neque enim ſemper dicenda ſunt omnia. Nunc tantùm de carbunculo, Saphiro, & Jaſpide diſſeramus; Carbunculus qui paratur, ſive per ordinem ſternitur, videtur mihi ignitus ſermo doctrinæ &c.* Ex hac D. Hieronymi autoritate patet ipſum פּוּךְ intellexiſſe de carbunculo, & vertiſſe, *ſternam cum carbunculo per ordinem lapides tuos.* Aliqui quos non nominat Malvenda ad Caput XXIX. I. Paralip. ſic inquiunt; *Licet enim dicamus ex fuco, ſive ſtibio non poſſe pavimenta confici, nigerrimos tamen lapides, quos nos marmor nigrum vocamus, dici figuratè lapides Puch, ſeu ſtibinos non erit abſurdum, affirmare, quare Vulgatus quaſi ſtibinos dixit. Ergo Puch primo foſſile illud quod Græcis* στίμμι, *latinis ſtibium appellatur, ſignificat; de quo vide Dioſcoridem lib. V. cap. 59, deinde ipſum colorem ſubnigrum, qui ex pulveribus metalli conficitur,*

& ſic

& sic accipiendum II. Regum IX. v. 30. Isaiæ LIV. v. 11. Hieremiæ IV. v. 30.

Cum itaque פיך Carbunculum significet, possent intelligi Isaiæ verba de pavimento carbunculis, & gemmis substrato, ita ut carbunculus ipse, pavimenti materiæ ex pulveribus stibii, aliorumque metallorum confectæ, per ordinem, id est certis spatiis commixtus instar speculi splenderet, eo modo quo Venetiis, cujus Urbis pavimentis nihil nitidius conspicit Sol, ex calce, & coloratis cæmentis, probè invicem compactis, & discoloribus vitri tesserulis pavimenta conficiuntur. Sed Prophetæ sensus rectius accipi debet de lithostrotis, hoc est de pavimento sectis parvulis variorum, & diversi coloris marmorum crustis strato, quibus identidem carbunculus, & alii pretiosi lapides, in varias figuras, nempe scutulas, Rhombos, trigona, quadrata, hexagona, in cujusmodi sectilibus usitata, disponerentur. Quo sensu verba illa *per ordinem* interpretabatur, & exemplo pavimenti, quod est in Templo D. Marci Venetiis, pretioso & fulgido marmore stratum illustrabat Doctus olim V. J. D. Valens Gandolphus Avunculus meus, ac ejusdem Ecclesiæ Canonicus. Tale fuit pavimentum, quod describit Statius id Tiburtino Manlii:

Dum vagor aspectu, visumq; per omnia duco
Calcabam, nec opinus opes, nam splendor ab alto
Diffluus, & viridum referentes aëra testæ
Monstravere solum, varias ubi picta per artes
Gaudet humus, superatq; novis Asarota figuris;
Expavere gradus &c.

In quibus versibus mendosè legit Salmasius, *Calcabam nec opinus Opus.* Porrò opes, quas calcabat Statius in divite Pavimento, nihil aliud esse potuerunt, quàm lapidum pretiosorum fragmenta, quibus, credere quod mixtæ essent vitreæ tessellæ, hoc est quadrati calculi, in varios colores tincti, ex quibus tessellata, & vermiculata componebantur, absurdum est,

est, & Manlianæ magnificentiæ contrarium. Quæ ratio obstat etiam, quo minus adductus Isaiæ locus de Tessellatis, aut vermiculatis intelligi debeat. Allegata autem versionis LXX, & vulgatæ latinæ editionis loca, cum hebraico textu conferentibus, valdè dolendum est; quod Origenis Heptaplo careamus, nunquam satis ab antiquis Patribus, laudato opere, quod barbarorum temporum injuria interceptum, ingenti Christianæ Reipublicæ damno periit.

Cæterum de materia qua antiquitùs utebantur fæminæ ad illustrandos oculos, & decorandam faciem, nullum dubium, quin inter cætera stibium fuerit, cum & LXX vertant stibium. Notandum verò est antiquas mulieres formæ studiosas, trifariam speciem vultui conciliasse. I. Vel enim, pane, sandice, lacte Asinino, Cerussa, croco, melino, purpurisso, rubriceta, Creta, Crocodili stercore, fuco, & odoratis unguentis genas colorabant, ut quamvis albidæ, & pallidæ, rubrum tamen ementirentur colorem, & vitia corporis, emendarent; unde Plautus Most. 4, ubi Philamatio mulieri poscenti cerussam, & purpurissum, Scapham ancillam illi ista negantem introducit, & dicentem,

— — non do, scita es tu quidem,
Nova pictura interpolare vis opus lepidissimum,
Non istanc ætatem oportet pigmentum ullum attingere,
Neque cerussam, neque melinum, neq; ullam aliam offuciam;

Et postea subjungit:

— — Quia ecastor mulier rectè olet, ubi nihil olet,
Nam istæc veteres, quæ se unguentis unctitant, interpoles,
Vetulæ, edentulæ, quæ vitia corporis fuco occulunt,
Ubi sese sudor cum unguentis consociavit, illicò
Itidem olent, quasi quom unà multa jura confundit coquus,
Quid oleant nescias, nisi id unum, ut malè olere intelligas.

Ad quos versus videsis eruditas expositiones Dionysii Lambini, & Friderici Taubmanni. Hæc muliebria artificia salsè etiam exagitat Juvenalis lib. II. Sat. 6. ibi;

Interea

Interea fœda aspectu, teterrima vultu
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat, & hinc miseri viscantur labra mariti.

Quibus quadrant quæ habet Pollux Onomastici lib. V. cap. 26. Καπηλείαν ἀσκεῖ προσώπῳ, τὸ πρόσωπον περιχρίει, ἐπεντρίβει, καλλιγραφεῖ, φύκει, πυρσαίνει, ψιμμυθίῳ λευκαίνει, κατὰ τὸν Λοκρὸν οὐ πρόσωπον, ἀλλὰ προσωπεῖον φέρει. Id est *faciei unguenta adhibet, faciem inungit, purgat, pingit, fuco rubefacit, cerussa dealbat, & secundum Locrum, non faciem, sed larvam gestat*; quo in loco ineptè, & oscitanter Rodolphus Gualtherus, & Wolfgangus Seberus ψιμμυθίῳ λευκαίνει verterunt *colore dealbat*, ψιμμύθιον Cerussam, pro colore accipientes. Huc etiam faciunt verba D. Augustini ad Possidonium: *fucare pigmentis quo rubicundior appareat mulier, adulterina fallacia est*, & D. Hieronymus ad Fuscam de Virginitate servanda, *quid faciat in facie Christiana purpurissus & Cerussa, quorum alterum ruborem genarum, labiorumque mentitur, alterum candorem oris & colli, ignis juvenum, fomenta libidinum, impudicæ mentis judicia.* D. etiam Ambrosius lib. I. de Virginibus queritur quòd mulieres *quæsitis coloribus ora depingant, & effigiem naturæ mutent, picturam quærant.* Arnobius denique lib. II. adversus Gentes conqueritur quòd mulieres *conspiciendos quærant corporibus fucos, & fuligine oculos obumbrent.* Lepida æquè, ac digna memoratu historia est, quam refert Galenus in exhortatione ad bonas artes. ὅθεν δὲ τὸ τῆς Φρύνης (*) ἄκαιρον ἤδη μοι διηγήσασθαι. αὕτη ποτ᾽ ἐν συμποσίῳ παιδιᾶς τοιαύτης γενομένης, ὡς ἕκαστον ἐν μέρει προστάξαι τοῖς συμπόταις ἃ βούλοιτο. Θεασαμένη παρούσας γυναῖκας ἀγχούσῃ τε καὶ ψιμμυθίῳ καὶ φύκει κεκαλλωπισμένας, ἐκέλευσεν ὕδατος κομισθέντος ἀρυσαμένας ταῖς χερσὶ προσενέγκειν ἅπαξ αὐτῷ τῷ προσώπῳ, καὶ μετὰ τοῦτο εὐθέως ἀπομάξασθαι σινδονίῳ, καὶ αὐτὴ πρώτη τοῦτ᾽ ἔπραξε. ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις ἁπάσαις σπίλου τὸ πρόσωπον ἐπληρώθη καὶ ἦν ὁμοιότητα ἰδεῖν τοῖς μορμολυκείοις; αὐτὴ δὲ καλλίων ἐφάνη. μόνη γὰρ ἦν ἀκαλλώπιστός τε καὶ αὐτοφυῶς καλὴ, μηδεμιᾶς πανουργίας κομμωτικῆς δεομένη. Id est, *Itaque Phrynes illud commemorandum mihi occurrit; Cum olim*

(*) lego εὔκαιρον.

olim in convivio quodam talis ludus celebraretur, ut per vices inter convivas, quidquid lubebat, imperare liceret, illa cum cæteras mulieres quæ aderant, anchusa, cerussa, & etiam fuco pictas cerneret, jussit aquam inferri, eamque manibus haustam, sibi fœminam quamque ad faciem admovere, mox linteo protinus illam detergere. Atque hoc ipsa prima omnium fecit; ac cæteris quidem omnibus fœminis facies maculis replebatur, ita ut diceres te videre ad terrorem factas imagines; Phryne vero pulcrior apparebat; sola enim carebat artificio formæ, sed suapte natura formosa erat, nihil opus habens malis artibus ad formæ commendationem. Non dissimile damno huic, quo fucatis mulierculis in convivo salsè Phryne illusit, est detrimentum, quod & Tabulla, & Sabella cupiebant, hæc à sole, illa à pluvia, quia scilicet hujus cerussata facies, solis radiis urebatur, cutem reddentibus duriorem, & nigricantem, undè artificium prodebatur, *illius* vultus creta, aut terra Chia illitus, quo nitorem candoremque præ se ferret, à pluvia pigmentum diluente nudabatur, quarum exemplis Martialis lib. II. Maximinam vetulam interpolem, & libidinosam, quæ tres tantum dentes, eosque piceos buxeosque superstites habebat, festivè monet, ut non aliter timeat risum

Quam cretata timet Tabulla nimbum,
Cerussata timet Sabella solem.

Fuci, qui generatim à Latinis pro qualibet tinctura capitur, duo propriè sunt genera, quorum utrumq; purpureum rebus tinctis colorem conciliabat. Alterum est φῦκος θαλάσσιον, seu βρύον θαλάττιον, fucus marinus, muscus marinus, seu Alga Cretica, de quo Servius ad versum Virg. II. Georg.

Albane Assirio fucatur lana veneno

inquit *Fucus herbæ genus, quo vestes tinguntur.* φοινίσσον, hoc est purpurem vocat Nicander in Theriaca. Ἤ ἔτι καὶ φοινίσσον ἐνὶ καταβάλλεο φῦκος. Id est, ut eleganter vertit Gorræus: Puniceumque etiam qui nascitur æquore fucum. Plinius lib. XXXII. Cap. VI. scribit: *Fuco circa Cretam insulam nato in petris purpuras*

ras quoq; inficiunt, laudatissimo à parte Aquilonis, ut spongiæ. Et Theophrastus scribit Cretico fuco tænias, & lanas vestimentaque tingi colore pulcriore quàm purpuræ, quamdiu recens est. Igitur Fuciæ, seu Algæ Cretensis color purpureus, quô lanæ imbuebantur, non diu durabat, sed processu temporis remittebat, & evanescebat; ideò substernebatur veræ purpuræ, id est, eô priùs lana imbuebatur, ut pretiosior purpuræ color superinduceretur. Quô sensu ait Plinius lib. XXVI. cap. X. *Fucum marinum conchyliis substerni.* In hoc loco intelligendo, longè à judiciosissimi rerum naturæ Scriptoris mente aberravit Christophorus Landinus Florentinus non contemnendus Interpres, qui antequam Plinii codices à tot doctorum hominum vigiliis emacularentur, primus excutere, & totum opus Tuscano idiomate translatum edere ausus est Anno M CCCC LXXXV. Hic verba, eô in locô, in quo de podagra loquens Plinius inquit: *Præcipuè verò liberat eô malô Phycos thalassion, id est, fucus marinus, lactucæ similis, qui conchyliis substernitur.* Sic vertit: *Maxime libera da quel male l' herba decta Phycothalassion cioè fuoco marino, simile alla lattuga, el quale si mette sotto a Conchilii*: ubi etiam ineptè, nisi mendum est Typographi Phycos thalassion, interpretatur, *fuoco marino.* Eôdem errore laborâsse videtur Dalechampius, qui post tot circa Plinium doctorum Criticorum curas, ad ea naturalis historici verba: *Conchyliis substernitur*, notat in margine, *Conchis insternitur Theophr. id est, innascitur;* & sensum Plinii non assequutus, putat ipsum sequentia Theophrasti verba vertisse Hist. Plant. lib. 4. c. 7. φύεται δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν ὀστρέων, καὶ ἐπὶ τῶν λίθων, id est, *nascitur in ostreorum testis & saxis.* Ad hæc enim Theophrasti verba non respexit naturæ historicus, sed ad usum, lanas, quæ purpura tingebantur, priùs fuci marini succô inficiendi. Nam superiùs lib. XXII. cap. VI. scripserat, Algam laudatissimam, *quæ in Creta insula juxta terram in petris nascitur, tingendis etiam lanis ita colorem alligans, ut posteà elui non possit.*

In Theophrasti autem verbis, si non mendum, fortassis ipsius error est, quæ legerat, aut audierat de Alga Cretensi Conchyliis instrata, hoc est, purpuræ tincturæ præmissa, de eadē super ostreis nascente, accipientis. Quippè ubi nam marium, ubi nam stagnorum ostrea inter algam, & super fuci foliis, tamquam fungi inter herbas, aut gummata, & gallæ super ramis & foliis arborum nascuntur? Aut quis in testaceorum natura indaganda, adeò hospes & ignarus est, ut putet fucum, & algam super testis ostreorum generari; quemadmodum gramen & herbæ balænarum dorsis innascuntur? Adhærent quidem ostrea saxis, navium carinis, & gubernaculis, sed in herbido, & algoso fundo minimè proveniunt, tum quia pingui limô, qualis producit algā, suffocantur, tum quia in lento aquæ motu, eorū ova corrumpuntur; Nobis enim sedula per Microscopium observatione compertū est, ostreorum, ac testacorū, pisciumq; omnium lac, quod verum eorumdem semen est, nihil aliud esse, quàm congeriem minutissimorum ovorum, viscoso humori innatantium, quorum singula, singulum ostreum, aut suæ speciei piscem continent.

Hôc fœtificô humore prægnantia ostrea esu gratissima sunt, donec scilicet ova in eorum ventre, circa quem vocant spondylum, continentur, albaque sunt, & nondum perfectiori circulatione, & ut ita dicam, animatione, ostreariam configurationem adepta sunt. Postquam verò perfectiorem organizationis gradum acceperunt, tunc lac sive fœtificus humor, in nigræ veluti pultis materiam obduratur, ostreolis nempe conchulas inchoantibus, quô tempore ostrea dura, esu ingrataque sunt; quemadmodum postquam lac, sive ova ejecerunt, tunc enim eorum venter exsuccus est, & circumspersa reliqua caro cum musculis, & bronchiis durior, laciniosior, atque solidior. Tales ostreæ *inuberes*, *macraq;* Gellio lib. XX. cap. 7. appellantur; ubi earumdem macritudinis caussam refundebat Arrianus in Lunam, quæ senesceret, inquiens,

quiens, *eâ re oſtrea quoque, ſicuti alia quadam, tenuia exuctaq; fieri.*

Ab extremo vere per totam æſtatem usque ad autumnum in Venetis æſtuariis lac perficiunt, ac emittunt oſtrea, quod aquis exceptum fluctuat, donec ſaxis, palis, aut limô glutinosâ viſciditate adhæreſcat in ſpumæ modum; è quibus gratiſſimum ſortitæ oſtreæ pabulum mirè excreſcunt; Ideò Ariſtoteles III. de Gen. Animal. cap. 2. quamvis oſtrea ex ſemine naſci ignoraverit, ingeniosè tamen ea vocat φυτὰ ἔνυδρα, id eſt, plantas aquatiles, quia nullô progreſſivô motu prædita ſunt; Quod lactis, ſeu ovorum, genitali glutini incluſorum, alga, aut molliori limo fortuitò inhæſit, aut alimenti locique vitiô corrumpitur, aut à cancris hujusmodi eſcæ avidis, inter herbas maris ſtabulantibus, devoratur. Quantum autem maximè prolificorum hujusmodi animalium pereat, antequam creſcant, indicio eſt teſtularum minutiſſimarum, cujuscumque generis multitudo, quæ maris arenæ mixta conſpicitur. Quæ cauſa ſunt, quòd ſuper alga Cretenſi Conchylia generari credibile non ſit; Quare rectè atque ordine Plinius lib. XIII. cap. 25. tradit, fucum marinum naſci in petris, non in oſtreis (ut habent Theophraſti exemplaria) ſcribens *circa Cretam inſulam in petris nato* (de fuco loquitur) *purpuras quoq; inficiunt, laudatiſſimo à parte Aquilonis, ut ſpongiæ.* Hæc verba Plinii ſcribentis, quod fuco Purpuras inficiunt, ſatis eleganter explicant quæ de eodem fuco dicit, quod *Conchyliis ſubſternitur*, ſive ad meliorem purpuræ tincturam, quam in lib. de Pallio Tertullianus vocat *Luminis concilium*, ſive ad majus purpurariorum compendium, minori purpuræ ſumptu, ope ſucci ex fuco thalaſſio expreſſi, lanas immani pretiô tingentium.

Alterum fuci genus eſt à marino longè diverſum, quô mulieres utebantur, ad tingendas rubore genas, & erat rubor factitius, qui parabatur ex radicula è Syria advecta, quam eſſe Anchuſam rationibus evincere conatur, laudatus Salmaſius in

in Plinianis exercitationibus. Fateri tamen cogitur, ῥίζιον illud, hoc est, radiculam tinctoriam Syriacam, quæ fucus dicebatur, quaque & unguenta solebant colorari, & mulieres sibi genas purpurissare, licèt eumdem usum coloremque, ac Anchusa præstaret, ab Anchusæ radice diversam fuisse. Et sanè Φῦκος, & Ἀγχοῦσαν, fucum & Anchusam tamquam res duas distinctas enumerat Aristophanes in versibus Comœdiæ Θεσμοφοριάζουσαι inscriptæ, quæ non extat, in quibus multa ornatus muliebris genera recenset. Hos versus difficillimos, qui apud Pollucem, & Clementem Alexandrinum continuâ serie, veluti multis numeris adscripti legebantur, Salmasius in ordinem suum, secundùm metricas leges, ut legi debere putat, redditos, & emaculatos, alibi se explicaturum promittit; An & ubi steterit promissis, fidemque suam liberaverit, ignoro. Nonnulla quidem ornatus muliebris instrumenta, quæ in memoratis versibus nominantur, leviter explicat, Jurisconsultorum superioris seculi decus, Andreas Tiraquellus in Glossario ornamentorum muliebrium, quod concinnavit in Commentariis de Legibus Connubialibus; sed densæ adhuc tenebræ judiciosissimi Comici versus, materiæ fuci explicandæ valdè utiles, circumsistunt.

Anchusæ quatuor species, & nomina affert Joannes Gorræus in definitionibus medicis, sicuti & Jo. Bodæus à Stapel Comment in lib. VII. hist. plantarum Theophrasti. Quarum prima ὀνοκλεία dicta, folia lactucæ similia habet, radicem crassitudine digitali, & colore per æstatem sanguineô, quô non alius fucus melior, adeò ut ἀπὸ τῆς ἀγχούσης verbum Græcis ἀγχουσίζεσθαι fucare significet. Hesychius: ἄγχουσα ῥίζα ᾗ φυκοῦνται αἱ γυναῖκες, *Radix, quâ fucantur mulierculæ.* Suidas: ἄγχουσα εἶδος βοτάνης ἧς ἡ ῥίζα ἐρυθρὰ, ᾗ ἐρυθραίνουσι τὰ πρόσωπα αἱ γυναῖκες, id est, *Herbæ species, quâ mulieres faciem rubrô colore inficiunt.* Omninò constat antiquas mulieres, tam succo Cretensi, quàm Anchusæ radice fucâsse, & colorem purpureum,

quem

quem & φῦκος & Anchusa dabat, fucum à Latinis vocatum. Hesychius φύκει εἶδος κομμωτικὸν γυναικεῖον, corruptus procul dubio locus; Reponendum φύκει εἶδος κομμωτικοῦ γυναικείου, *fucus species pigmenti muliebris.* Anchusa, nunc est *Alcanna* officinarum, hâcque utuntur Orientales populi, unguibus rubrô colore tingendis; qui mos cùm antiquissimus sit, ut patet à Mumiis, quarum ungues semper hujusmodi colore infectos inspicimus, subit animo dubitatio, num Anchusæ species, quæ ὀνόκλεια dicitur, ὀνυχεῖα, aut ὀνυκλεῖα ab unguibus vocata fuerit?

At ἄγχουσαν dici ab ἄγχειν strangulare, quòd strangulet necetque serpentes, vel secundùm alios ab ἀγχουσίζειν, quod fucare, refert supra citatus Bodæus à Stapel. Quam verè à strangulandis serpentibus ipse viderit. Qui ab ἀγχουσίζειν, hoc est fucare, deducunt, ineptè derivativum cum radice confundunt, & à filia matrem oriri putant; veluti si dicerent Græcè quidem στίμμι à στιμμίζεσθαι, φιλίππον, à φιλιππίζειν, Latinè autem aurum ab aurata, sullam à sullaturire deduci.

In censu fucorum, & pigmentorum, quibus antiquæ mulieres formam mentiebantur, erat etiam παιδέρως, de quo Alexis Poëta in fabula Isostasio apud Athenæum Deipnosoph. lib. XIII.

Τὰς ὀφρῦς πύῤῥας ἔχει τις ζωγραφοῦσιν ἀσβόλῳ
Συμβέβηκ' εἶναι μέλαιναν κατέπλασε ψιμμυθίῳ
Λευκόχρως λίαν τις ἐστὶ παιδέρωτ' ἐντρίβεται.

Id est:

Quæ est rubra ciliis se inficit fuligine,
Et quæ nigra est, perfunditur Psimmythio,
Nimisq; pallens Pæderote inungitur.

Παιδέρως, quam dictam puto ἀπὸ τῶν παίδων ἔρωτος, quasi antonomasticè sit juvenum amor, libido & illicium, quia scilicet purpureô illius succô fucatæ mulierculæ, procaces juvenes ad libidinem inflammarent, planta est, de qua magna confusio inter Botanicos, quænam sit Acanthi species inter se digla-

gladiantes. Nec controversiam dirimunt, aut Salmasius in Plinianis exercitationibus, multa super hâc re verba faciens, aut Bodæus à Stapel multò plura de Pæderote differens in Comment. ad lib. IV. hist. plantarum Theophrasti. Scimus pæderota vocatum fuisse unguentum Ægyptium, quod ex floribus Ægyptiæ spinæ conficiebatur; scimus, quod Acantho radix est ἔμπυρος, Marcello *rubra*, Barbaro & Buellio *Buffo*. *Ex eâ fortassis*, inquit magnum literarum lumen Casaubonus in Annotationibus ad Athenæum, *parabatur succus, ut nunc fit ex Anchusæ radice, aut Brasilio ligno, quod Nersinum appellant.* Scimus denique, quòd Acanthi folia maculas, & sordes faciei abstergunt, & ora lentore suô veluti lævigant; propterea tradit Athenæus ex Duri historico, quòd Demetrius Phalereus, καὶ παιδέρωτι τὸ πρόσωπον ὑπαλυφόμενος καὶ τοῖς ἄλλοις ἀλείμασιν ἐγχρίων ἑαυτόν. ἠβούλετο γὰρ τὴν ὄψιν ἱλαρὸς, καὶ τοῖς ἀπαντῶσιν ἡδὺς φαίνεσθαι, *& faciem oblineret acanthô, unguentisque aliis fucaret, volebat enim aspectu hilaris & venustus videri omnibus.* Sed utrum παιδέρως, planta ex quâ, vel succus vel pigmentum pallidis mulierum genis purpureô colore pingendis parabatur, sit Acanthus Ægyptia, an verò παιδέρως herba, cui folia minora fagi, ilicis majora, formam eamdem ferè cum Quercus folio esse describit Pausanias in Corinthiacis, adhuc altâ caligine premitur.

De fuco agens, & pigmentis, quibus antiquæ fæminæ vultum sibi linibant, præterire non possum elegantissimum Lucillii hexasticum, in Anum se fucantem, quod extat lib.II. Anthologiæ ΕΙΣ ΓΡΑΙΑΣ·

Τὴν κεφαλὴν βάπτεις, τὸ δὲ γῆρας οὔποτε βάψεις,
  Οὐδὲ παρειάων ῥυτίδας ἐκτανύσεις.
Μὴ τοίνυν τὸ πρόσωπον ἅπαν ψιμύθῳ καταπλάττε,
  Ὥστε προσωπεῖον, κοὐχὶ πρόσωπον ἔχειν.
Οὐδὲν γὰρ πλέον ἐστί τί μαίνεαι; οὔποτε φῦκος
  Καὶ ψίμυθος τεύξει τὴν Ἑκάβην Ἑλένην.

Id

Id nos Epigramma, quatenus egestate latinæ linguæ, Græcæ ubertatem assequi licuit, ita vertimus.

Sæpe caput tingis; senium haud fuligine tinges,
Eq; genis rugas tollere non poteris.
Totam igitur faciem Psimytho non usq; colores
Ne larva, ast, vultu conspiciare tuo.
Necquicquam efficies quid jam furis improba? fuco
Nunquam Hecubam; & psimytho tu facies Helenam.

Lepore & salibus huic minimè cedit Martialis Epigramma in Lentinum lib. III. Ep. 32.

Mentiris juvenem tinctis, Lentine, capillis
Tam subitò corvus, qui modo Cycnus eras?
Non omnes fallis: scit te Proserpina canum
Personam capiti detrahet illa tuo.

Ubi obiter notaverim Græcum anthologiæ epigramma, quod in Anum fucatam à Lucilio scriptum est, à Matthæo Radero Martialis Commentatore perperam tribui Niciæ, & per errorem inscribi de Viro capillos tingente, nam ad hoc Martialis Epigramma scribit; *Ridiculum est quod Nicias lib. 2. ep. Græc. de quodam capillos tingente hunc in modum scribit &c.*

Hujusmodi pigmentis Hispanæ mulieres celebres sunt, quibus nullæ in luxum magis pronæ: scitumque illud, quod refert Martinius, Geometriam excreare fæminas in ciliis, præsertim in Hispania; imò fucorum formulæ & compositiones, ex Hispania in Italiam, facili per fæminarum luxum contagione transmittuntur; Hinc egregiè Italorum cecinit Lyricorum Princeps Fulvius Testius, in Ode illa, qua Aulæ Romanæ luxum insectatur:

Minian di carte Ibere, ostri mendaci
D' atre guancie il pallor; lo stesso labro
Finto rosseggia, e con mortal cinabro
Infetta il riso, ed' auvelena i baci.

II. Vel fæminæ ut pulcriores viderentur, raſa ſupercilia colore ſtibii nigro inungebant, ſic enim oculi latiores videbantur, idque præſertim faciebant Græcæ mulieres, menticæ formæ artificiis magis deditæ. Pulchriores etenim fæminas Græci putaverunt, quibus latiores eſſent oculi, ut rectè obſervat Dalechampius in lib. Plinii XXXIII. cap. 6. Juno quidem paſſim Homero in libris Iliados vocatur nunc Βοῶπις πότνια, i. e. *bubulis oculis*, hoc eſt magnis, nunc ὀφρύσι κυανέοι hoc eſt *nigris ſuperciliis*. Inde ſtibium teſte eodem Plinio platyophthalmon eſt dictum, quoniam in Calliblephoris mulierum dilatet oculos.

Verum Homerici Junonis, Epitheti mentio exigit, ut hoc loco Octavii Ferrarii Viri Clariſſimi, cujus obitum adhuc luget Patavinum Lycéum, opinionem expendamus, in Epiſtola ad Danielem Juſtinianum, tunc Senatorem Venetum, nunc vero Bergomenſium Pontificem, doctrina æquè, ac vitæ ſanctitate ſpectatiſſimum ita ſcribentis. *Junonis epithetori* Βοῶπις, *à magnis oculis, non bovinis, ut ineptè interpres vertit*. Sed non adeò ineptam eſſe hanc interpretationem agnoviſſet Ferrarius, ſi quæ citat Varronis verba de R.R. lib. II. cap. V. rectè perpendiſſet, ubi habet. Novi Menas majeſtatem boum, & ab his dici pleraque magna ut Βέσυκον, Βέπεινα, Βελίμιον, Βοῶπιν. Doctè Varro innuit Βοῶπιν dici de muliere, quæ habet oculos majeſtate, & elegantia bubulis ſimiles. Nam cum re ipſa oculi Boum inter animalia, magnitudinis, nitore, & elegantia pulcherrimi ſint, ſicut etiam & marini vituli, cur Βοῶπιν, bubulos, ſeu bovinos oculos habentem, Henrico Stephano, Dalechampio, aliisque interpretari non licuit? cum vocabulum Βοῶπις, propriè bovis oculum ſignificet, & metaphoricè magnum. Digna ſunt quæ afferantur Euſthatii doctiſſimi Homeri commentatoris verba ad illum primi Iliados verſum. Εὗρεν δ' Εὐρύοπα Κρονίδην &c. editionis Rom. p. 141. Καὶ διὰ μὲν οὕτως εὐρύοπα λέγει ὁ ποιητής. Ἥρα δὲ Βοῶπις ὡς μὲν ἄνευ καὶ φυτὴ ἔοικε τῷ Βοῒ παρονομάζεσθαι διὰ τοὺς ἀνείους ὄχυς.

ἤχους. μυθικῶς δὲ ἡ λέξις ἔπαινός ἐστιν αὐτῆς ὡς γυναικὸς, διὰ τὸ κατὰ βοῦν μεγαλόφθαλμον. ἐξ οὗ καὶ κύριον ὄνομα Εὐρώπη τέθειται. id eſt: *Et Jovem quidem latoculum dicit Poëta; Juno autem* βοῶπις *dicitur, nam cum ipſa aër ſit, conveniens eſt & ipſam cum* βοῇ *hoc eſt cum ſono, aliquam nominis ſimilitudinem habere, propter ſonos qui in aere fiunt. Poeticè autem hæc dictio, in laudem ipſius, utpotè mulieris dicta eſt. Bovis enim ad inſtar magnis oculis prædita dicitur; ex quo & nomen proprium Europa factum eſt.*

Bubulum dici pro magno, teſtatur Plutarchus in quæſtionibus Græcis, ubi quærens cur Eleorum mulieres Bacchum in ſacro carmine hortantur, ut bubulo pede ad ipſas accedat, inquit *πότερον ὅτι καὶ βουγενῆ προσαγορεύουσιν, καὶ ταῦρον εἶναι τὸν θεὸν ἢ τῷ μεγάλῳ ποδὶ βοείῳ λέγουσιν, ὡς βοῶπιν ὁ ποιητὴς τὴν μεγαλόφθαλμον, καὶ βουγάϊον τὸν μεγάλαυχον*: id eſt, *An quia Bovigenam nonnulli, & Taurum nominant Bacchum; Aut Bubulo dicunt pro magno, ſicut* βοῶπιν *Poëta dicit magnis præditam oculis, &* βουγάϊον *qui ſe glorioſè jactaret.* E quibus patet inconſultam, & illiberalem eſſe cenſuram, qua Ferrarius notat Homeri interpretes, qui βοῶπιν bubulos oculos habentem reddiderunt.

At vero vocabuli πλατυοφθάλμου etymon aliter deducit Fallopius, & interpretatur adductum ſuperius locum Plinii, quod ſcilicet, oculi fluxione, & inflammatione laborantes, recludi minime poſſint, ſed ope Antimonii, hac affectione liberati, aperiantur, quam opinionem amplectitur etiam Aldrovandus.

De ſuperius memorata ſuperciliorum denigratione, intelligendi ſatyrici verſus.

Ille ſupercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu, pingitq; trementes
Attollens oculos.

De hac Pollucis verba in loco nuper adducto τὺς ὀφθαλμὺς ὑποχάφει, τὰς ὀφρῦς μελαίνει, εἰς χαμμὰς ἡμικυκλίων περιάγει; *Oculos perstringit, supercilia denigrat, lineas semicirculares circumducit.* Quo sensu intelligendus D. Cyprianus cum in libro de habitu virginum, *oculos circumducto nigrore fucatos* carpit, ut & D. Hieronymus *fuliginatos.* De hac etiam denigratione intelligi posse videtur Tertullianus de cultu Fæminarum. *In illum enim delinquunt, quæ autem medicaminibus urgent, genas rubore maculant, oculos fuligine porrigunt.* Non tamen assentior summo Criticorum Salmasio, qui fuliginem illam de solo stibio interpretatur, inquiens Plin. exerc. pag. 1148. *Fuligo illa ex stibio. De eodem nigro stibii pulvere, accipienda hæc ejusdem Tertulliani in libro de habitu muliebri, & illum ipsum nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur. Hic pro eo dicit oculos fuligine porrigi, & allusum est ad stibii appellationem alteram* πλατυόφθαλμον. Nigrum pulverem pro stibio lubens accipio. Fuliginem quin pro solo stibio accipiam obstat Plinius, qui lib. XXVIII. cap. 11. tradit raritati superciliorum mederi fungos, ac fuliginem lucernarum; *Capilli,* inquit, *defluvia ursinus adeps admixto ladano, & adianto continet, alopeciasq; emendat, & raritatem superciliorum, cum fungis lucernaram, ac fuligine quæ est in rostris earum*; quem locum rectè observavit & adduxit Jo. Britannicus, ad superius citatos Satyræ secundæ Juvenalis versus. Nunc memorant Turcicas fæminas cilia & supercilia denigrare fuligine, quæ elicitur ex flamma Thuris, & Masticis unà combustorum.

III. Vel deniq; mulieres stibium in minutissimum pollinem comminutum, stilo vel buxeo, vel fagineo, vel eburneo, aliquando etiam aureo, aut argenteo, saliva, aut aqua oblito exceptum inter utramque palpebram immittebant, quo remedio nigrorem ciliis, & splendorem, nitoremque conciliabant. Vel idem stibium aqua madefaciebant, atque illitum eo stilum, palpebris quo modo dixi submittebant.

Cosme-

Cosmetici hujus usus, & artificii singulare exemplum habemus in Galeno lib. VI. ὑγιεινῶν, ubi de curatione fluxionis, quæ à capite fit in subjectas partes agens Pergamenus, inquit ὀφθαλμοὺς τε τονώσεις τῷ διὰ τοῦ φρυγίου λίθου χρώμενος ξηρῷ κολλυρίῳ τοῖς βλεφάροις ἐπάγων τὴν μήλην χωεὶς τοῦ προσάπτεσθαι τοῦ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἔνδον ὑμένος. οὕτως γοῦν πράττουσιν ὁσημέραι καὶ στιμμιζόμεναι αἱ γυναῖκες. i. e. *Oculos verò ipsos corroborabis, si sicco collyrio, quod ex Phrygio lapide componitur, utâre, ac sic palpebris specillo inducas, ut ne oculi membranam intus contingas; ita namq; mulieres quotidiè faciunt, cum stibio oculis gratiam conciliant.*

Primitùs antiqui stibium medicamentis tantummodò externis permiscebant, ut observat Aldrovandus Musei Metallici lib. 1. c. 1. Verum, licet postea subjungat, quod Dioscorides, agens de Elaterio stibium tamquam Pharmacum catharticum cognovisse videtur, dum inquit, quod si per inferna dejectio facienda est, duplum salis addere oportet, & stibii quantum colore suo inficiat, tamen asserit, quod *facultas purgandi in stibio latens, superiori sæculo, autore Theophrasto Paracelso emersit.* Quamobrem Hieronymus Mercurialis agens de compositione medicamentorum scripsit, Majores nostros ad purganda corpora Antimonio non fuisse usos, sed tantum ad oculos ornandos, & ad supercilia denigranda; Nunc Chimistarum arte igni expurgatum, inter præcipua, & usitatissima, tàm purgantia, quàm præparantia medicamenta locum habet. Nec defuere clarissima ingenia, quæ mira de Antimonio disertissimè scripserint, immò triumphalem currum illi præparaverint.

Possem multas alias Galeni, & Græcorum autoritates de stibio, & ejus usu in Collyriis afferre, sed, cum ex adducto locò diluceat ratio, & modus, quo fæminæ antiquitùs stibio oculos linibant, lubens à citandis aliis textibus supersedeo. Non possum tamen, quin in hanc rem adducam Jonis Poëtæ veteris versum citatum à Polluce, & ab Eusthatio, qui

dum Omphales Reginæ, aſcititiæ formæ ornamenta perſequitur, recenſet

Καὶ τὴν μέλαιναν ςίμμιν ὀμματογράφον.

quem verſum, pudendo errore vertit Rudolphus Gualtherus; *Et nigrum ſtigma oculis idoneum*, ignorans τὴν ςίμμιν, vocem, ut ait Ariſtophanes Grammaticus, Ægyptiorum propriam, idem ſignificare, ac τὸ ςίμμι.

Omninò tam frequens erat antiquitùs apud mulieres hæc conſuetudo, ſtilum in oculos, ſtibio intinctum inducendi, ut inde factum ſit verbum uſitatiſſimum, ςιμμίζομαι, & ςιβάζω, quod ſignificat, ſtibio ſupercilia fuco, intrito ſtibio cilia, ſuperciliaque linio; Immò ſtibium ipſum, quia muliebribus ad curam formæ inſervit γυναικεῖον à Dioſcoride lib. V. cap. 99. dictum eſt; Cujus capitis περὶ ςίμμεως, quoniam incidit mentio, nolim te latere, Jobe eruditiſſime, Græcum textum Dioſcoridis primarum Aldi editionem, quemadmodum & illum, cujus verſione uſi ſunt Matthiolus & Bauhinus mutilum eſſe: Habet enim τοῦτο οἱ μὲν ςίβι οἱ δὲ πλατυόφθαλμον, οἱ δὲ λάρβασον ἐκάλεσαν, id eſt: *ipſum vero ſtibium alii Platyophthalmon, alii larbaſon appellaverunt*; cum cæteri emendatiores textus, poſt vocem λάρβασον, habeant, οἱ δὲ γυναικεῖον, οἱ δὲ χαλκηδόνιον ἐκάλεσαν, hoc eſt *alii Gynæcion, alii Chalchedonium appellaverunt*; Hunc autem defectum rectè ſupplevit Aldi Levir Franciſcus Aſulanus, in nitidiſſima Dioſcoridis Græci editione, quam Hieronymo Roſcio Medico Patavino caſtigante, publicam fecit Venetiis Anno M D XVIII. Quod mirum eſt latuiſſe oculatiſſimum corruptorum, & hiantium textuum indagatorem Salmaſium; qui ſæpius citato loco mutilo Dioſcoridis uſus eſt.

Romanæ mulieres, quod non alienum eſt à præſenti materia referre, præter illitiones, & ſmegmata, quibus ruborem parabant, faciem tectoriis quibuſdam, & commaticis incruſtamentis illinibant, non ſolum ad formam procurandam, ſed etiam ad arcendum ſolis æſtum, pulverem, ventos,

eos, & hiberni aëris ustrinas, naturalem vultus, cui impensiùs vacabant, elegantiam quoquomodo læsuras. Ex horum censu erat medicamen, de quo loquitur Bilbilitanus Poëta, deformem mulierem tectorio utentem carpens lib. I. Ep. 3.

Formosam faciem nigro medicamine velas.

Ejusdem ita meminit Ovidius III. de Arte amandi

Quem non offendat toto Lex illita vultu,
Cum fluit in tepidos, pondere, lapsa sinus?
Oesypa quid redolent, quamvis mittantur Athenis,
Demptus ab immundæ vellere succus ovis?

Id medicamen, ex œsypo, hoc est lanarum succidarum liquore, & fæce constabat. Fex illa, aut erat terra Cimolia, vel Thessalica, vec Lycia, ut opinatur Mercurialis lib. de decoratione, aut selinusia, quæ Plinio docente, si quando combiberit humorem, celeriter mutatur in succum; aut erat vel Paratonium, quod, cum pinguissimum, & tenacissimum sit, sustinet atramenti aspersionem, aut denique erat Pnigitis, quæ pinguitudine, spissitudine, & mollitie sua, naturalem quandam, ut narrat Galenus, & Ægineta, habet nigredinem; ex horum alterutro Paratonio videlicet, aut Pnigitide Oesypo Attico mixtis, nigrum illud medicamen paratum fuisse credidit, doctus, olim collega meus, Cæsar Zarottus de medica Martialis tractatione lib. I. cap. 4. quem fato præreptum, reliquas duas eruditi operis partes, absolvere nequiisse doleo. Sed ubi asserit Sabinam Poppæam, hoc nigro medicamine partem oris velasse, ne satiaret aspectum, parcant mihi Amici manes, haudquaquam verisimilia narrat. De Poppæa sunt verba Taciti Annalium XIII. *Rarus in publicum egressus, idq; velata parte oris, ne satiaret aspectum, vel quia sic decebat.* De nigro medicamine quo Poppæa, speciei suæ ambitiosa ostentatrix, faciem incrustaret, Taciti verba interpretari absurdum est. Quî enim fuisset aspectus formosissimæ matronæ, sub verecundiæ specie, vultum callidè, sed nunquam inte-

integrum oſtentantis, ſi partem ejus nigro tectorio, cum prodibat in publicum, infeciſſet? Præterea, ſi de medicamine loqui voluiſſet Tacitus, non dixiſſet *velata* ſed incruſtata, aut *tectorio infecta* parte oris. Dum autem dicit Martialis, faciem *nigro medicamine velas*, figuratè & poëticè loquitur, quomodo loqui non decet hiſtoricos. Probabilius ego putaverim, Poppæam partem oris identidem obvelaſſe, vel arlineo, vel capidulo, vel flammeolo, vel carbaſo, vel umbella. Aut ſaltem jurarim Poppæam id præſtitiſſe horum alterutro, flabello ſcilicet, & reticulo.

Flabello uſas Romanas mulieres per æſtatem ad refrigerandam faciem, notiſſimum eſt. Id olim fieri ſolitum ex pennis Pavonis docet Propertius:

Et modo Pavonis caudæ flabella ſuperbæ.

Item fuiſſe Praſini coloris Mart. lib.3. epig. 40:

Et æſtuanti tenue ventilat frigus
Supina praſino concubina flabello.

Reticulo etiam, ſeu retiolo, velare partem oris facilè potuit Poppæa, ſive illud ſit tegmen capitis muliebre, ut ex Varrone tradit Nonius, de quo Juvenalis:

Reticulumq; comis auratum ingentibus implet;

quod nos vulgò dicimus *Scuffia*, & raritudine ſua vultui, tamquam velamen obductum, & ejus limbis utraque parte pendentibus, oris partem curioſè inſpicientibus abſcondere leve erat. Sive tandem reticulum fuerit faſcia linea ad formam retis, quam antiquitus inſtar ſtrophioli admoverent faciei; conjecturam meam maximè juvat Tullii autoritas Actione VII. in Verrem. *Ipſe autem coronam habebat unam in capite, alteram in collo, reticulumq; ad nares ſibi opponebat, tenuiſſimo lino, minutis maculis, plenum roſæ.* *Ex quo loco*, inquit Tiraquellus, *intelligis id dici faſciam lineam, vel lineam, ad formam retis factam, quam faciei admovemus ne agnoſcamur, vel ut naribus ſuavem odorem admoveamus.*

Nec

Nec mulieribus tantùm, verùm etiam vænalibus pueris, parata ex ſuccis exoticis inducebantur tectoria, ut ne à ſole facies eorum, aut à frigore læderetur. Teſtis eſt Seneca Epiſt. CXXIII. *Omnium*, inquit, *Pædagia oblita facie vehuntur, ne ſol, ne frigus teneram cutem lædat. Turpe eſt neminem eſſe in comitatu puerorum, cujus ſana facies medicamentum deſideret.* Sed per agrum Romanum æſtivo tempore iter habentibus, faciem tectoriis inungere, delicato cuique opus erat, ne radiis Solis, à fervido ſolo repercuſſis, cuticula mollis inureretur. Tempeſtate noſtra moleſto canicularium dierum æſtui, acceſſit aëris inſalubritas, ex Soli cultoribus vacui cryptis, Hypogæis, & parietinis, tetros vapores exalantibus, ex quibus viatori incautè divertenti certiſſimum vitæ periculum. Solatri ſuccum cum oleo commendat Aëtius Tetrabibl. 2. Ser. 4. ne facies à ſole, aut vento exuratur. Mercurialis ex Jo. Vincentio Pinello refert, Genuenſes mulieres ſucco ſolatri, per linteamina expreſſo, ſibi vultus inungere, ne à ferventibus Solis radiis urantur. Simili quodam ſucco Orientales Indos, qui palanchinos vehunt, totum corpus inungere, ne à ferventibus Solis radiis urantur, dum nudi incedunt, narrat in itinerario ſuo, quod propediem typis vulgabitur, Ambroſius Bembus Patritius Venetus, Marci Senatoris frater, qui nunc pro Veneta Republica Corcyram regit.

Tandem quid ſit כְּחַל, & antiquorum ſtibium, didici ex Gregorio Armenio honeſtiſſimo homine, qui Venetiis mercaturam exercet, aliisque qui per Aſiam & Africam peregrinati ſunt. Quæcunque ex Gregorio cognovi, debeo Jo. Quirino Oratorum Veneti fori diſertiſſimo, cujus amicitiam inter chariſſima numero. Materia כְּחַל minerale eſt, quod ex Perſia, & India adferri aſſerit Gregorius marcheſitæ ſimile. Orientales vocant Surma. Quod

verum eſt; nam Jacobus Grevinus lib. 2. de venenis cap. ult. tradit, Antimonium *eſſe rem foſſilem, quæ Marcheſitam, nempe Pyritem, vel lapidem plumbarium refert.* Variat colore, ſplendore & pondere, juxta varias regiones, in quibus generatur, & varias res, quibus copulatur. Ideo unum altero, liniendis oculis aptius eſſe poterit. Antiquitùs in Bithynia, propè urbem Chalcedonem, pretioſum, & præſtantiſſimum effodiebatur, & indè ad alias regiones deferebatur, idque eſſe puto, quo antiquæ mulieres decorandis oculis utebantur, & nunc etiam Turcicæ utuntur. Profectò eſt verum antiquorum *στίμμι*, quod recentioribus Chymiſtis, qui Mauritanorum doctrinam ſectantur, Antimonium vocatur. Et quidem non illud eſt, quod Venetias ex Germania adfertur, fornacibus prius fuſum, & in maſſas concretum, ſed naturale & foſſile, quod ex Minera eruitur, *ſpuma lapis candidæ nitentisq;*, ut inquit Plinius lib. XXXIII. cap. 6. qui ibidem duas ejus recenſet ſpecies, marem ſcilicet & fœminam. Notandum, quod ſcribit Agricola Foſſilium lib. X. *quondam ſtibi foſſile vendebatur, probatq; Dioſcorides id, quod maximè radiat, quod cum frangimus in cruſtas dividitur, quod friabile, quale eſt in Plinio, fœmina nominatum.* Mox ſubjungit; *Noſtris temporibus foſſile non venditur, ſed excoctum. Excoquendi vero rationem, in libris de re metallica inſcriptis, indicabo.*

Noſtris temporibus duplex eſt apud Turcas, & Orientales populos ſtibii uſus; I. enim illud adhibent ad tingenda cilia, & illinendos palpebrarum crepidines, qui præcipuus & antiquiſſimus eſt uſus. II. Stibio utuntur ad tingenda & producenda ſupercilia, quæ Turcarum mulieres productâ utrinq; in arcum linea conjungunt elegantiæ gratia. Adeo ut lepidiſſimè inter Turcas Poeta quidam gentili idiomate cecinerit, ſe Amaſiam ſuam oſculaturum, niſi formidaret Scorpionis chelas, quem ſuper oculis habet. Quam rem narravit mihi Ampliſſimus Senator Venetus Jo. Baptiſta Donatus nupera legatione pro Patria apud Turcarum Imperatorem functus. Nec ſinam

ſinam te latere, Jobe eruditiſſime, quæ ſuper hoc gemino ſtibii uſu mihi communicavit Antonius Apollonius Medicus & comes Joannis Capelli Ablegati Veneti, qui præſens Reipublicæ Venetæ nomine memorando auſu Othomanæ Portæ bellum indixit. Hæc autem ex Turcico idiomate huc translata ſunt hujusmodi. Nempè qualia ipſi Apollonio tradidit Muſtapha Naupliæ Præfectus, videlicet

Tinctura pro palpebris dicitur ſurme, *& componitur ex uno lapide minerali in ſubtilem pulverem comminuto, qui dicitur Madem taſsi, & eſt ſtibii ſpecies, quæ ex Perſia defertur, & hæc tinctura fit ſolummodo in Mecha.*

Compoſitio ad tingenda ſupercilia fit ex Galla, Hordeo, Tritico, & Stibio, & ipſa compoſitio dicitur etiam Raſtich. Hæc omnia in pulverem ſubtiliſſimum terunt: & ignito ferro ſuperpoſito, ex liquore manante ſupercilia tingunt.

Omnino כחל Hebræorum, ſtibium, ſeu antimonium eſſe, tàm verum eſt, ut ſtibium ipſum ſive Antimonium, Hiſpanis longum Mauritanorum dominium paſſis, non alio nomine dicatur, quam *Pedra de Alcohol*; quaſi dicas lapis, quo oculi tinguntur, aut oculis collyrium paratur. Quare tradit Plinius, principalem ſtibii uſum circa oculos eſſe, ideoq; πλατυόφθαλμον vocari, quoniam eos dilatet, eorumque fluxiones, & lippitudines inhibeat, & quoniam in cura decoris & formæ, eo mulieres utantur, tingendis oculis. Quo nunc in Africa utuntur, propriè eſt ſtibium fæmina, quod ςίϐι, ſeu ςίϐη appellari, ſcribit Dioſcorides. Hinc Heſychius ςίϐη explicat, χρῶμα μεταλλικὸν μέλαν. Dictum græcis ςίϐι, ςίϐη, ςίμμι, ςίμμις, à ςείϐω, ſeu ςίϐω denſo, firmo, aſtringo, aut à ςιλϐὴ, quia nitet, opinatur laudatus Martinius in ſuo Lexico Philologico. Sed, quòd ibi originem vocis Antimonii quærens, ex feſtivitate ſermonis dictum putat, quòd Monachos, & Moniales non deceat fucare faciem ſtibio, ægri ſomnium eſt; ejus verba ſunt. *Stibium Italis Antimonio, Gallis eſt Antimoine,*

cujus vim vocis adhuc quaro. ἀντὶ est contra, & Moine Monachus an ex festivitate sermonis, & jculariter? quod monachos & moniales non deceat, quorum non est fucare faciem stibio.

Hæc Martinii verba non benè perpendens Vossius in Etymologico, voce, stibium, ait: *Usus ejus est mulieribus in fucanda facie, quod quia dedecet homines religiosos eò Italis Antimonio videtur nuncupari, ab ἀντὶ contrà, & Italico Moine Monachus.* Per errorem putavit Vossius dixisse Martinium, *Moine* esse vocem Italicam, quam ille dixerat esse Gallicam. Quo super levi mendo censoriam virgulam extollit Menagius, & Antimonium latino-barbaram vocem, probabiliùs deducit ab Arabico nomine Athimad, quod stibium significat; à quo factum putat Athimod, Athmodium, Antimodium, & Antimonium. Hanc tamen ab Arabica voce, Antimonii derivationem, Gallus scriptor, pro sua vendit, & dissimulat hujus autorem esse Fallopium, qui in libro de fossilibus cap. XXIX. inquit: *Arabes vocant Aitmad, & Atmad, vel Athimad; unde Chymistæ & Seplasiarii deduxere Atmadium, & ab hac voce postea Antimonium, & nihil aliud est quam stibium; quare Tetragonon Athmad, Athiman, Athmadium, Antimonium, stimmi, & stibi, & stibium unum & idem prorsus sunt.* Fallopium verò in hujus vocis etymo, citant, & laudant magni nominis Autores, Aldrovandus Musæi metallici lib. 1. & Cæsius de Mineralibus lib. 2. qui plurima de stibio, ejusque natura, viribus, & usu ex scriptoribus colligit. Sed, si Martinium legisset Menagius, & levem Vossii in tantula re lapsum excusasset, & lapsus causam agnovisset.

Mitto tibi, Vir Doctissime, stibii pulverem, & fossilis frustulum, cum duplici stylo fagineo, & buxeo, quem saliva madefactum, & stibii polline intinctum, oculi palpebris immittunt; quibus illitis, statim per exteriorem angulum oculi illum educunt. Illico elicitur ab oculo lacryma, sed nigre-

nigreſcunt cilia, niteſcit cornea, & vividior totus evadit oculus.

Incolæ Africæ alio modo hoc pulvere utuntur, ut Salomoni Conegliano Hebræo medico, in Rabbinicis rebus ſatis verſato, cujus conſuetudine utor, retulit gentilis ſuus nuper Venetias advectus, qui multos annos Tuneti negotiatus eſt. Cohol, quod procul dubio Antimonium eſt in ſubtiliſſimum pollinem tritum, aqua communi, vaſculo oris anguſti excipiunt, miſcentque. In hoc ligneum ſpecillum intingunt, & eo modo, quo nuper dixi, ſuperioris, inferiorisque palpebræ crepidinem, cilia & corneam, levi transcurſu illinunt, quo, veluti atramento, fuſcantur cilia, & nigreſcit exterior oculorum canthus, quod gratiam, ſpeciemque oculis ſummam conciliare putant. Eſtque fucus fœminis Africæ frequentiſſimus, quo ſingulis diebus ſæpius utuntur, præſertim vero antequam in conſpectum frequentiæ prodeant. Vaſculum hujuſmodi vernaculo Arabico Idiomate Tunetanæ Regionis, vocatur *Coholatiera.* Minerale *Cohol*, opus ipſum, id eſt τὸ φράττειν, *cohol.re*; mulier eô fucata *coholata.* Tale vaſculum apponunt hoſpitibus urbanitatis cauſa, quemadmodum apud nos potio gelu concreta, aut vini ſcyphus. Videtur Braſavolus innuere ſuo tempore, in aliqua Italiæ parte, quam non nominat, mulieres gratiæ cauſa, hujusmodi aqua, ſtibii pulvere mixta, uſas, niſi perperàm intelligo ſequentia ejus verba, *in examine lapidum* ſub finem: *ſtibium appellatur tum Platyophthalmon, quia oculos dilatat, tum Gynæceum, quod eo mulieres fucentur eliquata aqua nunc in aliqua Italiæ parte.*

Maximam hujus ſtibii Alcohol dicti, narrat prædictus Judæus, in Africa erui quantitatem, & verum eſt; nam in primis, Africa, ut recitat Cornelius Judæus, in tabula Africæ Mineris Antimonii redundat. Et tradit Boterus, *Ceſaja* locum in deſerto Numidiæ, penes Atlantem montem, abun-

dare Mineris plumbi & Antimonii, & hæc duo metalla indè eruta ad Fest deferri, cum nihil aliud ibi oriatur. Livius item Sannutus, cujus diligentiæ, ferè totam modernæ Africæ descriptionem primò debemus, inter Mineralia, quibus Africa abundat, numerat Antimonium Geogr. Afr. Parte prima lib. III. & VI. quod etiam testatur Leo Africanus descriptionis Africæ parte VI. & IX. ubi Antimonium sulphure discerni à plumbo commemorat, quem videre est apud Ramusium Tomo primo Navigationum. Nigræ lanulæ, quas Turcarum mulieres in infantium suorum frontibus contra fascinum pingunt, nihil ad stibium pertinent; sicuti & rubræ maculæ, quibus Hebrææ Matres, glasti, seu Indici colore, adversus maleficos strigum, & sagarum obtutus, fœtuum suorum vultus prænotant.

Illud præterea (Jobe eruditissime) non silebo, quod sicuti κολλύριον, à כָּחַל dictum probabile arbitror, ita censeo, tàm græcum φῦκος, quàm latinum fucus, ab Hebræo פּוּךְ derivari; quod neque Fungerum in etymologico τριγλώττῳ neque Vossium in etymologico linguæ Latinæ animadvertisse miror. Uni Martinio in Lexico Philologico dici videtur ab הָפַךְ quod eo color faciei vertatur. Fuco latinorum, & פּוּךְ Hebræorum respondet vox Tuscana *Belletto*, unde vulgò dicimus *imbellettare*, quod verbum eruditus Etymologista Menagius à limo deducit, inquiens in originibus linguæ Italicæ, *limus*, *limellus*, *limellettus*, *Melettus*, *Bellettus*, *Belletta*, *M in B*, *ut Cammarus Gambaro*. Sed sæpius, ut in hoc etiam, vir doctus hallucinatur, & originum portenta nobis obtrudit; quemadmodum & aberrat à scopo Octavius Ferrarius, qui à cœno, seu limo, molliori *lie* Gallis *lea* Venetis dicto ledam, letam, & Belletam factam autumat. Nam Italica vox *Belletto*, quam Veneti dicunt *Ibelletto*, originem habet à latino nomine *bellus bella bellum*, quod propriè dicitur de elegantia & venustate vultus fæminarum; id quod ex lin-

linguæ latinæ autoribus patet, & præſertim ex Catulli lepido in Amicam Firmiani Epigrammate.

Salve nec minimo puella naſo,
Nec bello pede, nec nigris ocellis &c.
Te ni provintia narrat eſſe bellam?

Inde ſequioris ſæculi vocabulum *Bellettum*, fucus ſcilicet, qui bellam reddit faciem; & *imbellettare* pro fuco linire, & diminutivum *bellotto*, *bellotta*, e *bellino* e *bellina*. Sed condonandum eſt ingeniis, quæ vocum etymologiis, & cognationibus operam impendunt, in quibus ſicuti facillimus lapſus, ita nulla juſtior venia eſt.

Hic noto obiter, quod vocabulum *fardinationis*, quô ſuperiùs ad Jeremiæ cap. IV. v. 30. uſum eſſe Lyranum diximus, eſt Latino-barbarum, deductum ab Italico *Farda*, quod nihil aliud ſignificat, quàm præpingue ſcreatum, & craſſam ſalivam, in unum contractam. Quoniam verò fucus & pigmentum, quô fœminæ pallidas genas liniunt, ex Mercurio ſaliva extinctô, aut ſublimatô conſtat, ideò farda dictus eſt; quod ignoravit Mengius, licèt igeniosè magis quàm verè, Italicam vocem farda, à fuco deducere totis viribus conetur. Opinioni meæ mirificè ſuffragatur Satyricus Epicusque Italus celeberrimus, Ludovicus Arioſtus, qui Satyra prima de mulierum fucis agens, hæc habet:

Voglio che ſi contenti della faccia
Che Dio le diede; e laſci 'l roſſo e 'l bianco
A la Signora del Signor Ghinaccia.
Fuor che 'l liſciarſi un' ornamento manco
D' altra ugual Gentildonna ella non habbia;
Liſcio non uuò, ſe tu credo il vogli anco.

Se

Se sapesse Herculan dove le labbia
Pon quando bascia Lidia haria più à schivo,
Che s' ei basciasse un cul marcio di scabbia
Non sà ch' il liscio è fatto col salivo
De le Giudee, ch' il vendon, ne con tempre
Di muschio ancor perde l' odor cattivo?
Non sà, che con la merda si distempre
Dei circoncisi lor bambini, e grasso
D' horride serpi, ch' in pastura han sempre?
O quante altre sporcitie à dietro lasso,
Di che s' ungono il viso, quando al sonno
S' acconcia il steso fianco, e 'l ciglio basso.
Si che quei che le basciano ben ponno
Con men schifezza, stomachi più saldi,
Basciar lor anco à nova luna il conno.
Il solimato, egli altri unti ribaldi,
Di ch' ad uso del viso empion gli armari,
Fan che si tosto il viso lor s' affaldi.
O ch' i bei denti, che gia fur si cari
Lascin la bocca fetida e corrotta,
O Neri e pochi restino, e mal pari.

Utcunque autem fucum, qui Italis dicitur *liscio* e *belletto* ex saliva, seu *farda*, & Adipe Viperino invicem mixtis confieri credam. Tamen, quæ de infantium recutitorum stercore, memorat Ariostus, in invidiam, & odium Judæarum mulierum ficta, aut credita magis, quàm vera putaverim.

E Crocodili stercore, seu fimo, quo Paulus Ægineta porriginem, & furfures abstergi tradit, fucum fieri, declarat Clemens Alexandrinus lib. III. Pædag. in mulieres suæ ætatis contorquens verba Antiphanis, κροκοδείλων ἀποπάτοις χρώμεναι, καὶ σηπεδόνων ἀφροῖς ἐγχριόμεναι, καὶ ταῖς ὀφρύσι τὴν ἀσβολὴν ἀναματτόμεναι, καὶ

ψιμ-

ψιμμυθίῳ τὰς παρειὰς ἐντριβόμεναι, id eſt: *Crocodilorum ſtercoribus utentes, & ſpumis rerum putrium ſe ungentes, & ſupercilia fuligine denigrantes, & ceruſſa malas candefacientes.* Quem locum citant Lambinus, Torrentius, & Chabotius ad verſum Horatii Epodon XII.

- - - nec illi
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus Crocodili.

Eſt autem hoc animal, Crocodilus terreſtris, cujus excrementa, cum odoratis floribus veſcatur, jucundum odorem reddunt; ſicuti ſtercora quorundam Cercopithecorum, quæ ideò putabant maculas omnes è facie delere, & nitorem afferre, ut narrat Plinius lib. XXVIII. cap. 9. & ex Galeno Petrus Victorius variarum lectionum lib. XI. Jacobus Dalechampius in adductum caput Plinii putat Antiphanem, pro σηπεδόνων ἀφροῖς intelligere Alcionium, ideo inquit, *Putrem ſpumam, quod Victorius non expoſuit, hic vocat Alcionium odorem gravem, & putridum ſpirans, qualis eſt Algæ, ad ſmegmata fæminarum utile, & lentigines, lepras, nigritias, vitiligines, maculas omnes.* Sed & gratis id aſſerit, & injuria carpit Victorium, nam Antiphanis verba niſi aliter legantur, quàm ille legit, & jacent in libris omnibus, aliud ſonant.

Sed Commotices hujus, ſeu comptoriæ malitiei opera, à Platone, & Clemente Alexandrino damnatæ, apud Cleopatram, Critonem, Moſchionem, aliosque Gynæciorum ſcriptores, videnda relinquo; quæ fuſius complexus eſt Monſpelienſium olim Profeſſorum celeberrimus Guilielmus Rondeletius in tractatu de Fucis. Multo minus tempore abutar, referendis recentiorum offuciarum, & commoticorum pigmentorũ formulis Manuſcriptis, quas ex Chymicorum & Spargyricorum penu deſumptas, Agyrtæ & Impoſtores, Matronis, mulierculisque, ſub Coſmeticorum arcanorum nomine, ingenti pretio, & majori dentium, & cuticulæ damno, vendunt.

Hæc, Doctissime Jobe, de כחל, sive Stibio, ejusque usu apud veteres in re Cosmetica tibi sistere visum est. Occasione locorum Sacræ Scripturæ in quibus stibii fit mentio, acrius sacrorum Interpretum, Commentatorumque placita excutere oportuit. Inde ad materiam fucorum pigmentorumq; muliebrium digredi propositi interfuit. Et bona fide adductos autores, expendere, emendare, & illustrare, prout ad materiam spectabat, eo magis libuit, quo tibi in Græcis pariter, ac Hebraicis litteris versatissimo, cui parere decus est, gratius fore arbitratus sum. Tu, quæ nudo simplicique sermone, horis succisivis, licet continuis in arte Medica, occupationibus fatigatus, chartæ tradidi, æqui bonique facere non dedignaberis. Dabam Venetiis Idibus Aprilis M. DC. LXXXVII.

I. N. J. C.

JOHAN. JACOBI HEINRICI,

Phil. & Med. Doctoris Argentinensis, S. R. I. Acad. Nat. Curios. Arionis IIdi,

EPISTOLA

Ad

ILLUSTRISSIMUM VIRUM

ROBERT. BOYLE,

De

Variis Aëris Rarefactionem Mensurandi modis noviter repertis.

ANNO M. DC, LXXXVIII.

VIR ILLUSTRISSIME,

ADmiraberis fortaſsè, quid mihi in mentem veniat, ut homo nullâ Tibi neceſſitudine conjunctus, ac ne nomine quidem notus, Tibi maximarum rerum occupatione diſtento, literis meis obſtrepere non dubitem. Fateor mirandum id eſſe, niſi majore illud admiratione dignum fuiſſet, cùm nihil ad alliciendum amorem præſtantius Humanitate ſit, ſi Tua Humanitas inſignis atque ſpectata, juxta ac incomparabilis Prudentia, & Eruditio ſelectiſſima non me & jam pridem in cultum Tui impuliſſent, & nunc incredibile meum, quô jam diu inflammatus ſum, colendi Tui ſtudium, quando coram declarandi poteſtas non datur, per Literas ut indicarem, ſuaderent atque hortarentur. Quod equidem feciſſem libenter maturiùs, ſed neſcio, quomodo me ſemper Ampliſſima Tua Dignitas, meique recordatio ab hoc inſtituto revocavit. Nunc verò, cùm hoc incommodum, quod hactenus meum ſtudium retardavit, à Conterraneis quibusdam Tuis, quorum conſuetudine ac familiaritate hinc inde in itinere perfrui mihi datum eſt, ſublatum ſit, omnisque mihi, vel importunitatis, vel offenſionis metus excuſſus, oblatam complector occaſionem, quam mihi repetita lectio Epiſtolæ, in quâ *Miram Aëris Rarefactionem à Te detectam*, amico cuidam communicâſti, atque attenta conſideratio eorum, quæ inibi continentur, ſuppeditat. Nimirum cùm nuper in Collegio quodam Privato curioſis quibusdam ingeniis HISTORIAM PRÆCIPUORUM HUJUS SECULI INVENTORUM PHYSICORUM traderem; incidi quoque in MODOS AERIS RAREFACTIONEM MENSURANDI NOVITER REPERTOS, ceu quorum ope in notitiam menſuræ

suræ rarefactionis pervenimus, atque comperimus, quousque aër attenuari ac dilatari queat. Cùmque viderem juxta varios Aëris Rarefactionem mensurandi modos, longè à se invicem distantes mensuras emergere; animus subiit, in eum potissimùm inquirere, qui perfectissimè certissimèque maximam aëris expansionem exhiberet. Fateor equidem, stupendum esse Rarefactionis gradum, ad quem Tu aërem, post multa Tentamina tandem reduxisti: at enim non diffiteor etiam, mihi dubium haud exigui, ut videtur, momenti in istâ Tuâ Methodô ac inde formatô ratiociniô occurrisse, quod deinceps, Tuâ pace, proponam; postquam priùs quædam de reliquis Conaminibus atque Experimentis circa hanc rem à MERSENNO, ACADEMICIS FLORENTINIS, ALPHONSO BORELLO atque TE institutis, dixero. Hoc unicum peto, ut ea, quæ ob bonum finem propositurus sum, pro consuetâ Tuâ Humanitate æqui boniq; consulas, meque, ubi à recto tramite aberravero, in viam reducas.

Primum itaque Experimentum, ad Mensuram Rarefactionis Aëris maximam detegendam, in Æolipilâ instituit Industrius MARINUS MERSENNUS, hôc modô: * *Sumpsit Æolipilam æneam, eamq; vehementissimô igne calefecit, ut propemodùm candesceret, & sic in bilance, quæ à dimidio grano flectebatur, examinavit pondus istius Æolipilæ candentis, eamq; reperit unciarum quatuor, drachmarum sex, & granorum quindecim. Deinde refrigeratam Æolipilam, & ad naturalem temperiem restitutam iterum examinavit, ejusq; pondus præcedens superâsse granis quatuor deprehendit, indeq; elicuit, primò, Aërem gravem esse; secundò, Aërem in Æolipilâ inclusum quatuor granis excessisse Aërem in Æolipilâ candefactâ contentum. Posteà Æolipilâ iterum, eò, quô priùs modô, calefactâ, extemplò rostrum illius frigidæ immersit; quô factum, ut aqua* (cùm ob Elasticitatem integram aëris externi, indeque ortam pressionem; tum ob restitutionem aëris interni à superveniente frigore

Experim. MERSENNI.

vid. Fig. I.

* vid. Phænom. Pnevmat. propos. 29.

gore ortam) *ad tredecim uncias in dictam Æolipilam ascenderet, quæ aliàs uncias tredecim & sesquidrachmam capiebat. Unde porrò conclusit, Aërem vi caloris intra Æolipilam candefactam adeò dilatari posse, ut spatium septuagesies majus quàm anteà occupet, utq; septuagesima pars Aëris priùs inclusi & nondum rarefacti Æolipilam impleat. Cùm enim Æolipila, quâ usus est, aquæ tredecim uncias & sesquidrachmam contineat, ignita tredecim uncias duntaxat sugat; totus Aër ignitus, & Æolipilam candentem implens, ad pristinum naturalem statum redactus, eam duntaxat vasis partem occupat, quæ sesquidrachmæ aquæ debetur, hoc est, parti totius vasis septuagesimæ.* Idem & Te Experimentum bis vel ter instituisse scribis, * quamvis non adeò cum felici successu; siquidem ingenuè fateris, in nullâ Tuarum observationum vel ad dimidium gradum rarefactionis istius, quem ille memorat, aërem in Æolipila contentum perduci valuisse, illudque forsan in causâ fuisse, haud immeritò conjicis, quod Æolipila, quam Ille adhibuit, sustinere potuit calorem Tuo intensiorem, neque enim ullus dubito, quin aër in Argenteâ vel Aureâ Æolipilâ ad majorem expansionem deduci possit, quàm in Æneâ; cùm utraque intensiorem longè caloris gradum, citra fusionis tamen periculum, sustinere valeat. Illud interim certo certius est, Tuum istum Aêrem, ope Æolipilæ, trutinandi modum exactiorem longè esse illô, quô usus est Mersennus; cùm non nisi frigidam pendas Æolipilam, Ille verò candentem, quæ, ut ais, non nihil de suâ substantiâ inter refrigerandum amittere potest. *Etenim cuprum candescens dum refrigeratur, eâ copiâ tenuiores squamas rejicere solet, ut cupreæ Æolipilæ refrigerationi invigilantibus nobis visus sit, quô stetit, locus hisce squamis circumcirca dispersis propemodùm obtectus; quæ quanquam non magni sint momenti, non sunt tamen prætermittendæ, cùm tam leve corpus (quale est Aër) pendendum sit.* Quòd si quis dicat, hunc errorem facilè corrigi posse, si lanx ista,

* in Experimentis Novis Physico-Mechanicis de vi Aëris Elastica Exp. 36.

ista, cui imponitur Æolipila candens, amplior fit ipsô vase, pro excipiendis scilicet squamis decidentibus; nec ab eâ removeatur, donec refrigerata quoque antisacomate alterius lancis explorata sit: vel etiam, minimum illud materiæ vasis deperditæ compensari ab accessione particularum ignearum. Nolo tamen responsionibus ad hasce exceptiones immorari, sed aliam longè urgentiorem difficultatem, à me, circa hoc experimentum, deprehensam proponam, quæ scrutinii ponderis atque dilatationis aëris in Æolipila candente instituti exactitudinem impedire valet. Momentum totius difficultatis in eo versatur, quod corpora vehementer calefacta in bilance, etiam exactissimâ, suspensa, non exhibeant omne ponderis incrementum, neque verum Rarefactionis gradum, sed imminutum duntaxat. Prius equidem, quoniam Æolipila ignita, Libellæ imposita, ambientem aërem ferventissimô suô calore rarefacit; unde fit, ut pressio ipsius, ac proindè etiam pondus pilæ diminuatur. Cùm enim aër ambiens, atque Æolipila pendenda unum quasi corpus grave constituant, perindè est, sive aëris pressioni, sive pilæ demas, nam utroque modô aggregatum prædictum minus grave erit ac prius. Hinc videtur mihi, quod tamen obiter dictum velim, etiamsi in omnibus Tuis *de Flammæ Ponderabilitate* Experimentis, nulla planè accessio ponderis laminarum, ramentorum &c. ignitorum in bilance deprehensa fuisset, (id quod DAN. MAJORI accidit*) inde nequaquam evinci, metalla ab ignitione nullum ponderis augmentum assequi: vero enim veriùs est, ob rationem modò allatam, non omne ponderis illorum incrementum in bilance etiam exactissimâ, quæ vel millesima unius grani parte impositâ sensibiliter inclinaret, ** observari posse; adeòque, si lamella cuprea, vel alia, ignita pondere ad sensum non superat eandem non ignitam, inde tamen non sequitur, illam hâc non graviorem esse; aut si in- [illegible] cre-

* sicut fatetur in Genio Errante cap. XIV. in fin. ** qualis est Tua illa, cujus mentio fit in Act. Philosoph. Anglican. ann. 1666. n. 14. p. m. 128.

crementum ponderis in bilance deprehensum fuerit unius drachmæ, v. g. nego totam accessionem ponderis à bilance indicatam fuisse. Posterius, quod nempe corpora vehementer calefacta verum rarefactionis gradum non exhibeant, inde constare potest, quia copia particularum ignearum, in Æolipilæ cavitate contentarum vehementissimèque agitatarum, disgregat ac separat particulas aëris inibi relictas, spatioláque aëris particularum expansioni destinata occupat; unde malè infertur, Æolipilæ cavitatem à solo aëre rarefactô occupari, vel etiam aërem ad hunc vel illum raritatis gradum deductum esse. Ut enim aërem verè rarefactum dicamus, requiritur ad minimum spirularum eum constituentium contiguitas; vel saltem aliarum particularum, ignearum &c. exclusio: neque enim chorda plùs minùsve extensa dicitur, si in plures dissecta partes, ita deinceps disponatur, ut inter hanc & illam partem intercapedo, modò major, modò minor, relinquatur, quæ ab alio quodam corpore, aut etiam à nullo, occupetur. Unde jam apparet, quid censendum sit de hâc Aëris Rarefactionem Mensurandi Methodo; nimirùm illam vix meris conjecturis certiorem esse: dixerim intrepidè illos, qui ex Æolipilâ candefactâ, vel de pondere aëris intra cavitatem ejus contenti, vel de rarefactionis ejus gradu, judicium ferunt, non unô modô aberrare.

vid. Fig. II.

Experim. BOYLÆI Priora.

Quare ad alia nunc Dilatationi Aëris Mensurandæ magis congrua instrumenta progredimur; & primò quidem ad ea, quæ Tu, pro industriâ & ἀγχινοίᾳ Tuâ in experimentis faciundis incomparabili, adinvenisti. Primum, quod in Recipiente evacuato instituisti tentamen extat in Experimentis tuis Physico-Mechanicis de vi Aëris Elastica, * (Tractatu, plurimis experimentis, ingenti labore, maximis impensis, incredibili diligentiâ factis, summâque fidelitate conscriptis, referto) his verbis: *Vesicam sumpsimus agninam, lentam & plicabilem, aquâ benè madefactam, ut latera ejus compressa quasi coale-*

vid. Fig. III.

* Experim. 6, pag. 21.

coalescerent, & nihil aëris inter plicas relinqueretur (& sanè comperimus posteà nihil, quod deprehendere potuimus, fuisse relictum.) Hujus Vesicæ cervix, collo Phialæ minutæ (quæ quinq; aquæ drachmas continere possit) firmiter superalligabatur, vesicâ interim ipsâ, sic anteà compressâ, ut totus inclusus Aër in Phialâ solâ isq; incompressus, existeret: paucis deindè exsuctionibus, per Antliam factis, Aër exiguæ inclusus Phialæ dilatari cœpit, & tumorem quendam in vesicæ collo producere; quantòq; magis Aër ambiens subduceretur, tantò Aër inclusus, in vesicam penitiùs penetravit, & per gradus latera ejus erexit, plicasq; expandit, donec tandem ad plenas dimensiones suas eam sufflâsse videretur; quô factô, externus Aër in Recipiens refluere permissus Aërem, qui vesicam modò impleverat, repulit in pristinam, quam priùs in Phialâ occupârat loci angustiam, adeòq; vesicam in rugas, & flacciditatem pristinam redegit. Assumentes deindè vesicam à Phialâ nondum separatam, factôq; in vesicæ fastigio foramine, vas ex utrisq; conflatum aquâ implevimus, (cujus pondus quinq; uncias totidemq; drachmas cum semidrachmâ æquabat, quarum quinq; drachmas Phialæ fuisse contenta antè memoravimus) adeò ut in hoc experimento, cùm Aër maximè vesicam distendisset, spatium quod habuit, cum Recipienti imponeretur, plus novies repetitum occuparet. At enim, neque huic methodo, ob varia obstacula, fidere possumus; præterquam enim, quòd (ut Ipse scribis) Vesica propter molem & pondus suum, respectu Aëris intra ipsam dilatandi, haud exiguum, laterumque suorum cohæsionem imprimis impediat, vesica jam satis turgida apparet, cùm in Recipiente Aëris portio non ita parva adhuc supersit, cujus exsuctio ulteriori verisimiliter expansioni locum daret: neque obstaculum tollitur, si amplior adhibeatur vesica; quò enim est amplior, eò quoque crassiora obtinet latera, molesque ejus juxta amplitudinem augetur, unde fit, ut, quam resistentiam habet vesica minor tumidior reddita, eandem quoque habeat vesica major jam in minori turgescentiâ, ob laterum,

uti dixi, crassitiem & molem. Quod si quis ulterius urgeat, resistentiam hanc tolli, vel saltem imminui à continuatâ exsuctione aëris externi, unde vis interni aëris semper fortior redditur; dico, hoc minimè sequi, quoniam vis quoque expansiva aëris intra vesicam inclusi, pro majore dilatatione, intereà sensim debilitatur. Hinc palàm fit, tantum ipsi virium decedere ad latera vesicæ distendenda ab imminutione Elasticitatis propriæ, quantum eidem accedit à remotione aëris ambientis. Prætereà illud quoque considerandum, etiamsi millies exerceatur antlia, non tamen firmiter constare, vel omnem aërem è recipiente esse extractum, vel etiam illud quod superest, ad ultimum dilatationis gradum perductum esse, ita ut expansioni aëris intra vesicam contenti obstaculo esse nequeat. Post exhibitum hoc, & literis jam mandatum experimentum, Hyalinis quibusdam, sive vitreis, quibus anteà destituebaris, instrumentis, idem denuò Te accuratiùs instituisse, magisque præcisè didicisse, quantùm aër dilatari posset, quam ope præmemoratæ vesicæ, mox subjicis sequentibus verbis: *Primò itaq; Tubum vitreum, in Cylindri modum efformatum, cujus foramen quartam latitudinis pollicaris partem diametraliter continebat, accepimus; qui tubus adeò inflexus erat duplicatusq;, ut non obstante longitudine suâ bipedali recipienti, ne pedem quidem alto, includi potuisset, nisi ex infortunio inter refrigerandum fractus dissiluisset, unde, ut ex partibus ejus alterâ, rectâ & integrâ longitudinemq; septem digitorum non superante, uteremur, redacti fuimus. Ex tubuli autem hujus terminis, alter apertus erat, alter hermeticè obsignatus, super quo bullam vitream habuit exiguam, utpote quæ aërem (cujus mensuranda erat dilatatio) reciperet. Tubuli ejusdem lateri Pergameni laminula non lata affixa est, ea autem, juxta longitudinem, in viginti & sex æquales gradus dividebatur, gradus autem hi lineolis & figuris debitè distinguebantur, ut ex iis aër inclusus, ejusq; dilatatio mensuraretur, tubum deinde aquâ summo ferè tenùs, implevimus; Terminum apertum*

tum digito obturavimus, inversóq; tubo, aëri, quò ad bullam vitream præmemoratam ascenderet, transitum dedimus: quæ ascensio (quia tardior facta) occasionem observandi præbuit, quantum aut plùs, aut minùs quàm unum è gradibus viginti sex aër hic occupaverit. Hâc ratione post factum unum alterumq; conatum, aëream bullam, quæ gradsum dictorum uni æqualis satis apparebat, ad fastigium usque tubi convehere potuimus; deinde aperto tubi termino in Phialam exiguam (cujus ima pars aquâ operiebatur, semipollicem plùs minùs altâ) positô; Instrumentum utrumq; hyalinum in exiguum tenueq; quoddam recipiens inclusimus, atq; antliam exerceri fecimus; cujus rei non alius fuit eventus, quàm quòd ad primam aëris exsuctionem, nulla talis apparuit bullæ expansio, quæ expansioni in secunda exsuctione factæ, comparanda fuerit; quodq; exsuctionibus perpaucis deinde factis, bulla ad superficiem aquæ subjacentis pertingens, fecit ut crederemus, bullam hanc (nisi tubus priùs disruptus fuisset) multùm sese laxius fuisse expansuram. Tubulum itaq; è vitro eduximus; & comperimus, vitream bullam, unà cum aliquâ tubi parte, quam non attigerat partitum Pergamenum, præter divisiones viginti sex præmemoratas, sex ejusmodi gradus sive divisiones alias continuisse; undè apparet, aërem ultra trigesies majus spatium occupâsse, quàm quod priùs impléverat. Et profectò expansionis multò amplioris capax videbatur, nisi vitrum fuisset obstaculo. Quapropter & bullam alteram, eò, quô priùs modô, immisimus, quæ ad dimidiatam bullæ prioris magnitudinem accessit, invenimusq; exiguam hanc bullam (exsuctione aëris à recipiente factâ) non solùm tubum adæquatè implevisse, verùm etiam aliquâ ex parte, aquam in phialâ subjacentem perrupisse, spatiumq; plus sexagies priori majus occupâsse. Experti itaq; tubum breviorem esse, quàm qui instituto nostro inserviret, calamum vitreum & exilem, qui præstò erat, adhibuimus: quanquam ne hic quidem calamus, proposito nostro adeò idoneus fuerat; quippe terminorum ejus alter, alterum quater, plus minùs, magnitudine superabat. Hic tubus transversos

R 2 *polli-*

pollices triginta longus, hermeticèq; in exiliori termino obsignatus, aquâ ad summum fermè implebatur, & bulla, modò suprà memoratô, ad fastigium ejus evehebatur: extremò interim aperto phialæ, quæ aquam in imo puram continebat, imposito. Operculum dein (ope foraminis exigui ideò de industriâ facti, quò tubi vitrei pars per illud prromineret) recipienti per cæmentum superagglutinabatur; antliâq; exercitâ, post paucas exsuctiones aër non solùm infrà subjacentis aquæ superficiem planè apparuit extensus, verùm etiam bullæ (juxta astantis cujusdam assertionem) ex imo tubi egrediebantur & aquam perrumpebant. Hoc peractô, ulterius exantlare destitimus, observantes protinùs aërem tantâ celeritate per non deprehensas recipientis rimulas intrâsse, ut quàm citissimè aquam in tubi fastigium impelleret, excepto spatiolo, in quod bulla, quæ modò totum possederat tubum, repulsa erat. Hic aër juxta exilem tubi terminum, sub forma Cylindri, transversi pollicis partes longi, apparuit: eductâ autem inversâque fistulâ, idem in altero termino cicere minor in magnitudine suâ visus est. Hisce deinde peractis, (quò accuratiùs succederet experimentum) adhibuimus bilances exiguas, qualesque fabris aurificibus, ad trutinandas monetas, usui esse solent, in quibus tubum, aquamq; in tubo inclusam, simul ponderata, ad pondus unius unciæ & 30. granorum cum semisse accedere invenimus. Tanta deinde aqua ei infusa, quanta ad implendum tubum sufficeret, in quo spatium, quantum priùs bulla occupaverat, vacuum reliqueramus, rursus dein ponderavimus tubum, pondusq; unicô granô auctum reperimus; postremò aqua è tubo diligenter, quamvis non omninò exactè effusa, excussaq;, Instrumentum deinde hyalinum per se libratum, binas drachmas & grana triginta duo prioris ponderis amisisse videbatur, adeò, ut, bullâ unâ aëris spatium ponderis unius grani aquæ occupante, appareret eam (in tantum quippe aër, ex elatere suo rarefiebat) quinquagies & bis majus spatium quàm anteà, occupâsse, quanquam à nulla re nisi communi aëris contigui pressione comprimeretur. Nos equidem in praxi hujus experimenti tubum in plures

plures gyros tortum inflexumque, quò eò minorem requireret altitudinem, adhibere noluimus; vel ideò duntaxat, quod vix possibile est, ut tubus ejusmodi longus, quoad tubuli cavitatem, æqualis sit; siquidem quando ad flexibilitatem procurandam subinde per flammas diducitur, aliter fieri nequit, quàm ut canaliculus iste hinc inde comprimatur, unde cavitas angustior, ac relaxetur restringaturque, unde cavitas amplior evadit; id quod erroris haud exigui causa est: cùm enim ab æquali divisione in laminulâ facta æstimetur aëris inclusi rarefactio major vel minor, cavitas autem canalis cui affixa est laminula æqualis non sit, mensura rarefactionis accuratè determinari nequit. Quare rectam nos, sed tripedalem assumpsimus phialam, cujus collum in centum gradus æquales divisum erat, illamque Antliæ reformatæ ita inclusimus, ut major colli pars cum capitello per aperturam in summitate campanæ promineret; ne autem quicquam aëris externi ingrederetur, omni curâ aperturam campanæ cæmentô ordinariô & aquâ circumfusâ munivimus; sicque omnibus ritè constitutis antliam exercuimus, particulam aëris in phialâ relictam post plures exsuctiones ultra centies majus spatium occupâsse deprehendimus; neque in computo nostro falli potuimus, cùm cavitas colli secundùm totam longitudinem, quantum fieri summâ industriâ potest, æqualis fuerit; Sphærulam autem quinquaginta partes centesimas capere, aliunde certò constiterit. Hoc tamen minimè sibi aliquis persuadere debet, nos ita ultimum rarefactionis gradum assecutos fuisse; tum quia aliâ ratione eum ulterius longè expandi posse, constat; tum etiam, quia procul dubio nostrum quoque experimentum majorem expansionem ostendisset, modò diutius antliam exercere lubuisset. Quod ut clariùs pateret, aliô tempore, locô prioris phialæ tubum adhibui itidem tripedalem sed absque sphærula, cujus tamen alter terminus hermeticè obsignatus erat, in centum quinquaginta partes æquales distinctum, illumque aquâ ad summum

vid. Fig. IV.

mum ferè tenùs implevi, unicâ solummodò parte centesimâ quinquagesimâ pro aëre relictâ: Tumque uti anteà instituto experimentô, antliâ paulò frequentius agitatâ, aqua, è summitate tubuli, ad centesimum vigesimum usque gradum, descendit, atque adeò aër tubulo inclusus longè ultra centies majus spatium occupavit, neque tamen maximam rarefactionem adeptum fuisse dixerim, quod quis inde probare posset; quia aquam, quæ in inferiori tubuli parte continebatur, infra superficiem aquæ in vasculo stagnantis deprimebat; quod fieri minimè potuisset, si jam ad ultimum rarefactionis gradum pervenisset; cùm omnis vis premendi atque gravitandi aëris à virtute elasticâ ejus dependeat; ex infrà tamen dicendis apparebit, huic argumento non magnam vim inesse, nisi aliundè certius constet, aërem ad longè majorem expansionis gradum deduci posse. Cæterùm, an aër in expansione suâ amplissimâ, quam quidem hisce recensitis experimentis assequi licuit, ulterius, per advenientem calorem, rarefieri possit, periculum etiam fecimus, deprehendimusque, admotâ sphærulæ phialæ nostræ tripedalis calidâ manu, aut linteolo aquâ calidâ madefacto, subitò inferiùs longè sese recepisse; iisdemque manu aut linteolô remotis, priorem repetiisse locum; imò ulterius longè adscendisse, postquam linteolum in aquâ frigidâ madefactum capitulo applicuimus. At verò, quoniam, ut suprà jam indicavimus, calor igneæque particulæ haud exiguam anomaliam rarefactioni aëris inducunt, ex hoc ultimo tentamine nostro nil quicquam circa rarefactionem majorem vel minorem determinare voluimus. Atque hâc ratione aëris rarefactionem intra recipiens evacuatum mensuratus es tum temporis.

Experim. FLORENTINUM.

ACADEMICI FLORENTINI ex Robervallii ingeniosâ observatione illius vesicæ cyprinæ, quæ in vacuo fistulæ dilatatur, conjecerunt; reperiri facilè posse in eodem Torricelliano Instrumento maximam amplitudinem, ad quam aër

aër non compressus à vi externa, & in suâ libertate relictus, dilatari queat, quæ dilatatio certum ac determinatum spatium in vacuo Torricelliano occuparet, quod nimirùm sufficienter exciperet maximam ejusdem aëris expansionem. Methodus, quâ usi sunt doctissimi isti Philosophi, exhibetur, Italicô quidem Idiomate, in Libro, cui Titulus: SAGGI DI NATURALI ESPERIENZE FATTE NELL' ACADEMIA DEL CIMENTO. IN FIORENZE. 1666. * quam proindè, cùm Liber iste in paucissimorum manibus versetur, nostris verbis hîc subnectere placet. *Sit Phiala vitrea ABC, qua collum habeat BC, duos cubitos longum, apertum in C, sit prætereà Cyathus longus DEF, qui argento vivo repletus inserviat immersioni Phialæ BC; ita autem vasculum hoc immersionis formatum esse debet, ut tubum totum, vel maximam saltem ejus partem, instar vaginæ recipiat. Sit deinde alia Phiala GHI, priori per omnia, quantum quidem fieri potest, similis; & in illâ, more solitô, productô vacuô, observetur altitudo KL, infra quam præcisè eô die Mercurius substitit. Posteà impleatur Phiala ABC, Mercurio per orificium C, usq; ad M, reliquô spatiô MC pro aëre relictô. Tunc manifestò apparebit, si, admotô priùs digitô ad orificium C, invertatur Phiala, parvam istam aëris molem relictam in MC, per medium argentum vivum ascensuram ad summitatem Phialæ usq; atq; in A, substituturam: quô factô immergatur deprimaturq; orificium C, infra libellam DF, paulò profundius; iterumq; elevetur, Hydrargyrus in tubo descendet, relictâ superiori parte vacuâ. Quod si Mercurium ad altitudinem PQ, reduxeris, mensuranda est ista, ac ubi æqualis reperta, sit altitudini KL, vasis GHI, in quo nihil planè aëris, quod illam immutare posset, relictum; indicium erit, Cylindrum Hydrargyri PQ, nullam vim sive pressionem pati à molecula aëris MC, atq; ad integram dilatationem, & totalem ejus expansionem.*

vid. Fig. V.

vid. Fig. VI.

* id est, ut vertit interpres Actor. Anglic. 1670. p. m. 494. Specimina Naturalium Experimentorum; vel, ut reddit Alph. Borell. de Motion. Nat. à gravit. pendent. p. m. 221. Liber Experimentorum Academiæ Experimentalis Medideæ.

nem, ſpatium ab A ad P vacuum relictum planè ſufficere. Poſtmodum ſensim profundiùs immittatur tubulus BC, in vas DEF, ita, ut continuò altiùs aſcendens libella P, velut in R, ſucceſſivè imminuat ſpatium PBA, pro aëre liberum relictum: ſi verò altitudo cylindri Mercurii RQ incipiat minor fieri altitudine cylindri KL, ab ulteriori immerſione deſiſtendum; notandúmq;, punctum R eſſe terminum fixum & immutabilem omnium altitudinum cylindrorum Hydrargyri æqualium altitudini KL: ſiquidem omnes ſubſequentes verſus B, à profundiori immerſione tubi dependentes, diminuantur atq; decreſcant; Unde probabiliter colligitur, ſpatium Phialæ RBA, totum occupari ab aëre dilatato, cùm à puncto R ſursùm verſus manifeſtè appareat, cylindrum argenti vivi ſubjectum vim pati; indicio quoq; evidente (juxta mentem quorundam) moleculam aëris MC, ad totalem ſuam expanſionem non minùs requirere ſpatium quam eſt ABR. Menſuram autem hujus ſpatii & conſequenter rarefactionis aëris MC, ſequenti obtinuerunt modô; *Suppoſuerunt Phænomena hacce exhibita fuiſſe in vaſe ABC, in cujus ſpatio AR, portiuncula aëris MC, integram ſuam dilatationem (naturalem) obtinuerit; adeòq; inveſtigarunt ante omnia, quantum ſit ſpatium MC, occupatum ab aëre naturaliter compreſſo; deinde comparârunt idem cum ſpatio AR, occupatum ab eadem portione aëris ſed rarefacti; & ſimpliciſſimâ quadam operatione, ad trutinam nimirùm exigendo portionem aquæ, quam capit ſpatium MC, & illam quam capit ſpatium AR, invenêre, comparatione inſtitutâ, ſeſe habere hoc ad illud, ut unum ad centum ſeptuaginta quatuor. Jam verò quæ proportio eſt inter utrumq; ſpatium ab aqua occupatum, eandem quoq; eſſe inter utrumq; ſpatium ab aëre occupatum, firmiter concluſerunt; par enim eſt ratio: adeòq; aërem in dilatatione maxima centies ſeptuageſies ter amplius ſpatium, quam anteà, occupaſſe, deprehenderunt.* Ego aliquoties, hinc inde inſtituto hôc experimento, obſervavi Primò, in profundiori immerſione tubi decreſcentem inæqualiter altitudinem cylindri Hydrargyri dependere ab aëris in ſummitate Phialæ con-

contenti majori reſiſtentiâ, ſeu imminutâ compreſſibilitate; ſiquidem aêr ſummè rarefactus in primô condenſationis gradu parùm reſiſtit, accedente verò ſecundô vel tertiô &c. compreſſionis gradu, jam difficiliùs adſcendenti Mercurio cedit, magisque reſiſtit; ut adeò neceſſariò minor ſit effectus ſecundi gradus condenſationis, quàm fuerat primi, ac tertii adhuc minor quàm ſecundi, & ſic deinceps: Secundô, iteratô aliquoties hoc experimento, inſignem deprehendi varietatem menſuræ rarefactionis aêris; modò enim eadem aëris molecula centies octuageſies ampliùs occupavit ſpatium, modò centies octuagies ſepties; aliâ etiam vice centies nonagies in eodem inſtrumento expanſum fuiſſe, in adverſariis meis reperi. Neque mirum hoc alicui videri poteſt, modò conſideret, experimentum cum diverſo ſemper aëre, modò magis, modò minùs compreſſo, factum fuiſſe, quò haud parùm contribuit locus modò calidior, modò editior, modò humilior; ſecundùm has enim differentias dilatatio quoque variat notabiliter, ita ut, quò locus, in quo experimentum inſtituatur, ſit humilior, eò ad majorem rarefactionis gradum deducetur aër, quia magis compreſſus; quò verò elevatior, eò minor ejus erit dilatatio, quia minùs compreſſus: ſimiliter è calidiore hauſtus loco, minoris rarefactionis capax erit, è frigidiori verò majoris, ob eandem cauſam. NB. *Hic* notari velim, non aëris Externi ſeu ambientis, ſed Interni duntaxat, in ſummitate ſcilicet Phialæ contenti diverſitatem, experimentum variare, quamvis ille haud exiguam altitudini Hydrargyri in Baroſcopio inducat irregularitatem, quemadmodum præter Te aliosque Philoſophos Experimentales diligenter obſervavit Inſignis iſte Explorator * PASCHALIUS Gallus. **

* ut ipſum vocas, Experiment. Phyſico-Mech. Exp. 1. p. m. 13.

** vid. appendicem ad Libellum ejus Gallicum: de Æquilibrio Liquorum & de Pondere Maſſæ aeris; ubi aliorum quoque circa hanc rem obſervationes recitantur.

Experim. A'ph. BORELLI.

vid. Fig. VII.

Cæterum hanc ipsam experientiam postea faciliori apparatu institui posse animadvertit Vir Acutissimus JOH. ALPHONSUS BORELLI, mediante alio quodam instrumento, cujus fabrica hæc est: * *Ampullæ vitreæ AB, cujus diameter proximè quatuor digitos adæquet, continuetur prælonga fistula BC, major duorum cubitorum, quæ inflexa sit in ejus infimo loco CEF, atq; in supremo loco ejus A, continuetur quoq; stricta alia fistula AD, cujus extremum supremum orificium apertum D, claudi possit post Mercurii infusionem suillâ vesica; postea terminus extremus alterius fistulæ FG uniatur cum altero extremo fistulæ incurvatæ, appositis colligatisque portionibus intestini, agnini, quæ ne rumpantur diffringanturq; à nimio Mercurii pondere pariter operiantur fistulæ vel digitali coriaceo, atq; arctè alligatis intestinis, & corio utrisq; extremitatibus fistularum, poterit facile fistula FG, inflecti sursùm & deorsùm post Mercurii infusionem, erigantur q; perpendiculariter ad Horizontem ambæ fistulæ DBC, & GF. His præparatis per orificium D, infundatur Hydrargyrum, quousq; duæ fistulæ BC, FG, & ampulla AB, repleantur, relinquaturq; spatium supremæ fistulæ ID aëre plenum, arctè postea claudatur supremum orificium D, suillâ vesica; tandem flectatur deorsùm fistula collateralis FG, ab ejus supremo ore G, profluens Mercurius excipiatur vase MN, quousq; infima Mercurii libella sit LO, & suprema superficies ejusdem Mercurii stagnantis sit H, relicto nempe spatio vacuo DABH; quia verò Cylindrus aëreus DI, dilatatur, explicaturq; pro ejus genio in spatio vacuo ibidem relicto, fit ut possit aliquando post ejus dilatationem integrè & totaliter occupare spatium DABH, & tunc cùm non possit amplius explicari sua virtute elatere non impellet deorsùm superficiem Hydrargyri H, & ideò summa altitudo Mercurii HO, erit inalterata, scilicet omnium maxima earum, quæ fieri possunt unius cubiti & quadrantis proximè, & tunc experientia constat, aërem DI, maximè dilatatum intra spatium DABH, occupare locum centies octuagies majorem, quàm priùs. Suppositâ hâc cognitione, ab experientia deducta, denuò operatio repetatur, & constat, quod omnes moles aëris non excedentes spatium DI, non depriment mediocrem Mercurii elevatio-*

* vid. Tr. de Motion. Natural. à Gravit. pendent. prop 105. p.m. 221.

vationem OH, & è contra omnes aëris moles excedentes DI, comprimant Mercurium, efficientq; altitudinem OK, minorem mensurâ consuetâ unius cubiti & quadrantis proximè, & hoc profectò non fuisse à doctissimo Viro animadversum facilè constat, non enim dixisset: si tantulum aëris antequam demittatur Mercurius in fistula, relinquatur, Mercurius descendet infra H, ubi sustineri debuerat si ab aëris cylindro sustinebatur. Revera enim qualibet portiones aëris minores spatio ID, summam altitudinem Mercurii in fistula non deprimunt, quia nimirùm aëreus cylindrus ejusdem roboris æquali vi comprimit Mercurium subjectum. At quando aëris moles major ID, ibidem includitur, tunc virtute ejus elateria, ut postea dicemus, vim facit contra impulsum aëris externi, nempe cylindrus Mercurii HO, æquilibratus ab aëre externo impellitur sursum ab O versus H, ab aëre verò incluso intra ampullam AB, dum conatur se dilatare repellitur deorsum ab H versus O. Vis ergo aëris comprimentis Mercurium stagnantem L agit contra duas resistentias, sc. contra pondus Mercurii HO, & contra vim exiguam aëris inclusi se dilatare conantis; igitur in hoc casu minor erit altitudo Mercurii OK, quam HO, licet producatur ab eadem aëris virtute premente.
NB. Orificium D, Hermeticè sigillandum non est, ne aër Hydrargyro incumbens ab admoto valido igne valde rarefiat, solitumque elaterium amittat, unde haud exigua irregularitas oriretur; sed cerâ & vesicâ, citra concursum ignis, probè muniendum diligenterque obligandum, quò nullus aëri externo introitus pateat; cujus rei certum indicium erit, si altitudo cylindri Mercurii HE, major sit altitudine EL, id quod fieri non posset, si aëri externo per orificium D, ingressus pateret. At objicis, in confesso esse, parvam illam aëris moleculam, quæ in spatio DI, continetur, elatere suo æquipollere gravitati totius cylindri aërei, ergò eoùsque deprimere debere Mercurium subjectum, quò altitudo cylindri Hadrargyri in fistula FG, contenti æqualis esset altitudini cylindri in Phialâ DE, contenti. Respondeo, objectionem tam-

diu valere, quam diu aër ſpatio DI incluſus integrum ſervat elaterium, eundemque compreſſionis gradum. At verò cùm intra ſpatium DH, vel DK, maximam dilatationem paſſus ſit, ejusque elaſticitas vel valde imminuta, vel plane ſublata ſit, hujus objectionis vis omnisque difficultas tollitur. Cæterum quò certius conſtet experimenti veritas, Phiala DE, viginti novem vel triginta digitis multò longior eſſe non debet, ne poſtquam portiuncula aêris DI, maximam rarefactionem aſſecuta ſit, Mercurius nihilominus ad ſolitos intra tubulum Baroſcopii viginti ſeptem digitos præter propter aſcendat, ſed parùm aut multò inferius, pro capacitate ſcilicet ſphærulæ AB, ſubſiſtat.

Experim. BOYLÆI poſteriora. Verùm hæc dilatatio quamvis bis aut amplius etiam eam excederet, quam procurare unquam Merſennus potuit, haud tibi ſuffecit, quin imò excitavit (ſicut Ipſe ſcribis) ut aliud excogitares artificium, cujus ope aër ad longe majorem ac fere ſtupendam expanſionem perduceretur. Hujus artificii, Tentaminumque Apographum perquàm fideliter exhibuiſti *in Epiſtolâ* ſupra laudatâ *de Mira Aëris Rarefactione noviter detectâ*, his verbis: *Accepimus Ovum (ut vocant) vitreum globoſum, ex materia limpida, fiſtulaq; ſive crure, aliquot uncias ſive transverſos pollices longo, inſtructum. Hoc aquâ (ſatis jam ab aëre liberatâ) è Phialâ transfuſa replevimus, illudq; in aquam copioſiorem invertimus, ita ut Ovum integrum, Crus, inquam, & totum corpus eſſet plenum, exiguâ tantùm aeris bullulâ excepta, quam reliqueramus de induſtria, ut ad ſummitatem ovi emergeret: Dehinc repoſitis in excipulum vitris, Antliam exercuimus, parvamq; bullulam, poſt tempus aliquod expandi incipere conſpeximus; quo facto initio, ſingulis ſuctionibus mirè ampliabatur, donec tandem omnem aquam ex globoſa vitri parte expelleret. Et ne quis objiciat, Aquæ, poſt ſubductum aêrem externum, ſubſidentiam, prius bullulam in vitri ſummo ſuſtentaſſe; exantlationis laborem tamdiu continuari curavimus, donec expanſus Aër aliquoties Aquam in Ovi crure ſatis inſigni-*

signiter infra externæ & ambientis aquæ, in altero vitro contentæ, planitiem depulisset: quo facto aërem paulatim intromisimus observabundi, qualem bullam in Ovi summitate deprehenderemus, postquam aqua rursus in cavitatem ipsius esset impulsa. Tùm per vitri pelluciditatem copiâ nobis factâ, parvæ bullæ diametrum, circino uncato accuratè dimetitam, cum sphærica parte vitri, quam eôdem circino dimetiebamur, comparavimus & quanquam eam plusquam vigesies ampliorem deprehenderemus, Experimenta tamen favere nihil quicquam volentes, duas hasce diametros habere se supposuimus ut 1. ad 20. proindeq; cùm Euclides demonstret Sphæras esse in triplicata ratione Diametrorum; sitq; in casu nostro cubus minoris diametri, qui est 1, non nisi 1, oportet cubum Majoris Diametri, qui est 20, esse 8000; adeoq; patet, aërem, sui ipsius expansione, locum octies millies, quam prius, ampliorem acquisivisse &c &c. Porrò Exiguam ferè & inconspicuam Bullam ambiente aëre sic satis exhausto, ad extensionem priori 10000. majorem fuisse expansam, In eadem Epistolâ scribis, sequenti methodo; *Parvum vitrum globosum, longo collo instructum, accepimus, ad Lampadis ignem conflatum, circiter 80. grana Aquæ continens, exiliq; collo in vitrum aquâ repletū inverso, in recipiens illud immisimus. Ambiente dehinc Aëre exhausto, numerosæ Bullæ ex Aquâ emerserunt, quæ mox expansæ omnem è globoso vitro aquam expulerunt. Tùm readmisso Aere externo, vitrum globosum statim ferè impletum fuit, omnisq; expansus Aer in Bullulam, vix aciculæ nodo majorem contractus. Exempta dehinc ex aqua vitro dicto, eoque, ut Bulla per collum evaderet, inverso, sollicitè vacuum illud spatiolum aquâ aëre purgatâ, replevimus eoque, ut antè, in vas aquâ plenum inverso, rursùm illud inclusimus, atq; post aliquot exsuctiones comperimus, ex aqua in collum bullam valde conspicuam evasisse, quæ post readmissum aerem, in bullam prope invisibilem contracta in vitri caput ascendebat. Tùm verò recipiente probe iterum exhausto, ipsam adeo dilatare se deprehendimus, ut totam vitri globosi capacitatem impleret, omnemq; fere aquam inde expelleret. Atq; aere readmisso, rursus contrahebatur in bullam, cujus Diameter (juxta accuratiorem æstimationem nostram) non excedebat* $\frac{1}{22}$ *Diametri capitis Vitri supra memorati, adeò ut ad implendam totam capitis solius capacitatem 10648*[es] *se expanderet: sed quia & maxi-*

mam colli partem occupabat, invenimus, ponderando Aquam, quæ partem iſtam implebat, nec non Aquam, quæ caput occupabat, capacitatem iſtius partis colli æquaſſe ferè tertiam partem capacitatis capitis, ac habuiſſe ſe 141. ad 481. Quare ſi 481. capacitas capitis, ipſam continebat 10648es; tùm 141. capacitas colli, continere eam neceſſe fuit; $121\frac{167}{481}$es; adeò ut collectivè, exigua bulla Aeris dilatata plusquam 13769es priorem ſuam molem excederet. Hæc omnia hactenus recenſita experimenta in Aëre incompreſſo inſtituta fuerunt, quod ſi in Aëre compreſſo rarefactio inſtituatur, eaque menſuretur, aſſurget, Te iterum judice, * ad 520000. Si nempe numerus 13000. ducatur in 40, quot ſcilicet vicibus Aëris portio incompreſſa eandem compreſſam excedit. Fateor hanc expanſionis differentiam tantam eſſe, ut Epiſtolæ Tuæ titulum, ubi Miram aëris appellas Expanſionem, immodeſtum nemo ſit habiturus. At enim, repetitâ veniâ, non diffiteor etiam, mihi aliquoties ſuſpicionem obortam eſſe, annon hiſce Tuis Experimentis error aliquis ſubſit; cùm ſupponas ubique, exiguam aëris portionem, rarefactam licet, totum tamen ſphærulæ, ſive Ovi globoſi, atque fiſtulæ etiam ſpatium ab aquâ vel Mercurio vacuum relictum, occupare, id quod à nullo adhuc Philoſopho probatum eſt; quemadmodum nec illud, Aërem per plures Antliæ agitationes in Recipiente mirè rarefactum, tàm imam, quàm mediam & ſummam Recipientis regionem occupare. Neque probabile hoc ipſum videtur, niſi velis admirabilem aliàs Tuam Aëris expanſionem, non pro maximâ, aut huic proximâ, ſed pro exiguâ duntaxat haberi: ſiquidem, ſtante hâc hypotheſi, nemo dubitabit, quin eadem aëris molecula, quam Tu in Ovo vitreo reliqueras, intra Tubum viginti cubitorum, vel etiam centipedalem, ** amplo canali atque unâ vel pluribus ſphæris capaciſſimis inſtructum, eâdem

* In Experim. de Aëris Rarefacti & Compreſſi Extenſione mirè differenti. fin.
** qualem Caſp. Bertus aliquando, aliâ quidem intentione, duci curavit, inque ædibus ſuis erexit.

eâdem methodo ad eô longe majorem rarefactionis gradum perduci queat, quò capacior erit Tuo instrumento tubus hic cum coagmentatis sphæris. Neque enim, ritè instituto experimento, altitudo aquæ in tubo tripedali, v. g. diversa erit ab altitudine ejus liquoris in tubo centumpedali contenti; ausim asserere, simili exantlationis labore susceptô, aquam in capacissimo ac centumpedali quoque tubo, haud secùs ac in Ovi Tui crure, infrà externæ & ambientis aquæ, in vitro immersionis contentæ, planitiem sese recepturam esse. Hunc tamen effectum moleculæ aëris minimæ in tubo relictæ dilatationi deberi, minimè concesserim, sed potiùs existimaverim, aëris minimam in bulla relictam portionem, post subsidentiam liquoris, majus quidem longè quàm anteà spatium occupare, at verò non totam amplitudinem vel Ovi Tui, vel capacissimæ nostræ Phialæ replere, sed proximè duntaxat incumbere liquori, ad aliquam altitudinem relicto superiori spatio ab aëre Athmosphærico vacuo. Ulteriorem verò istam aquæ subsidentiam, postquam relicta in Ovo aëris molecula summum jam dilatationis gradum adepta est, post plures extractiones aëris è Recipiente, pressioni materiæ subtilis juxta ac ponderi aëris, dilatatissimi licet, acceptam ferendam esse, mihi equidem videtur. At dicis Primò, non apparere rationem, quare aër summè rarefactus non magis summam, quàm imam recipientis seu bullæ partem occupet; neque enim id gravitati ejus adscribi posse, cùm in confesso sit, hanc aëris gravitatem non promanare ab aliquo principio interno, sed ab externi cujusdam corporis impulsu. Respondeo, difficile equidem esse, ex Tuâ hypothesi (qui Materiam subtilem nullam habere gravitatem statuis*) hujus Phænomeni rationem reddere. At verò, cùm non videamus, quô jure materiæ subtili omne denegetur pondus, atque id ipsum prægnan-

* In suprà citatis Experim. de Aëris Raref. & compress. Extens. mirè differenti med.

gnantibus argumentis non ita pridem peculiari Tractatu ** asseruerit JACOBUS BERNOULLI; & ante ipsum MALEBRANCIUS: *** cùmque aër etiam ad summam, quantùm quidem fieri potest, rarefactionem perductus, specie nihilominùs gravior supponatur materiâ subtili, (neque enim illorum mihi arridet sententia, qui gravitatem: pressionem atque pondus aëris omne à vi ejus elasticâ dependere volunt) ex legibus hydrostaticis jam ratio quæsiti, me etiam silente, ultrò patet.

Objicis Secundò, inde tamen minimè evinci, aquam in centumpedali quoque tubo infrà externæ & ambientis aquæ, in vitro immersionis contentæ, superficiem sese recepturam esse; quia juxta nostram hypothesin par erit ratio ambientis atque interni, intra tubum conclusi, *fluidi.* Respondeo iterum; etiamsi agnoscamus, pari ratione in recipiente post plures extractiones aëris, quod reliquum est, fundum illius petere, & sic superiorem saltem ejus partem ab aëre atmosphærico vacuam relinqui, non tamen inde ritè colligitur, parem esse rationem amborum fluidorum: siquidem aquæ, intra tubum contentæ, aëris portiuncula, inibi, pro rarefactionis mensurâ inveniendâ, relicta, pondere totius columnæ æthereæ stipata incumbat, aquæ verò in vase immersionis tubi contentæ non nisi pondus materiæ subtilis, quemadmodum *Figura IV.* exhibetur. Unde jam differentia utriusque fluidi ratione ponderis, ac proindè etiam ratio nostræ conjecturæ oppidò constat. Quod si hæc mea conjectura locum meretur, quid de Tuis istis Experimentis, quibus aëris rarefactionem intra recipiens mensuratus es, censendum sit, Ipse judicabis. Ego sanè Florentino Instrumento in hoc negotio multùm tribuo; quamvis neq; illud certam atq; fixam, nec etiam

** Cogitationes de Gravitate Ætheris inscripto.
*** de inquirenda Veritate (Recherche de la verité lib. 6. cap. 9.)

iam omnem fortaſsè poſſibilem aëris rarefactionem indicare, lubens agnoſcam. Hisce

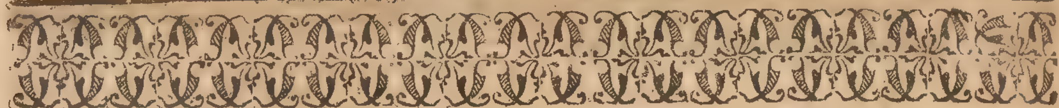
Vive, vale; ſi quid noviſti rectiùs iſtis:
Candidus imperti: ſi non, his utere mecum.

ILLUSTRIS AMPLITUDINIS
TUÆ

Dabam Argentorati
d. 20. Nov. 1687.

devotiſſimus cultor

JOH. JAC. HEINRICI.

INDEX
Ephemeridum Imperialis Academiæ LEOPOLDINÆ Naturæ Curiosorum
DECUR. II. ANNI VI.

A.

Ætites

B.

C

D

Fucus

I.

K.

L.

Lapi-

Maxillæ

P.

Porci

S.

U.

Observationum Errata.

PAg. 5. lin. antepenult. formatum. p. 21. l. 27. deditos p. 27. l. 11. allii. p. 28. l. 28. quid. p. 44. l. 16. ingentique. p. 49. l. 26. ridebant. p. 60. l. 3. pari, certo certius. p. 71. l. 3. quoque. & l. 4. viridiori. p. 73. l. ult. juncta. p. 74. l. 15. helleb. p. 78. l. 2. morbo periculosioribus. l. 5. factum. p. 79. l. 19. fraxini l. 23. mihi add. notus. p. 87. l. 7. eundem. p. 92. l. ult. sevo. p. 104. l. 7. quoq; l. 10. post intermittentes add. revelem; hoc. l. 23. contineant. p. 112. l. 17. letali del. ; &. p. 119. l. 10. metamorphosi. p. 120. l. penult. Gœdardi. p. 151. l. 24. corollam. p. 155 l. 2. albus evaserat. p. 163. l. 13 sub cranio. p. 192. l. 11. diluatur. l. 13. tentando. p. 196. l. 24. tum illa. p. 239. l. 21. infusio. l. 22. aquæ. p. 242. l. antepen. premenda. p. 244. l. 28. pulmones. p. 245. l. 13. separandi. p. 249. l. 19. mucosas. p. 257. l. penult. tractatus. & lin. ult. refocillatus. p. 270. l. 4. catarrhactis. p. 281. l. 12. perfectioris, p. 293. l. antepen. & p. 294. l. 25. del. comma. p 299. l 3. colorem. p. 310. l. 17. Bacchus. p. 311. l. 8. post tantum add. comma. p. 312. l. 24. veritas. p. 314. l. 27. del. eam. p. 323. l. antepen. pro medium leg. dium. p. 332. l. 6. singulari. p. 348. l. ult. sum. p. 358. l. 29. insolito. p. 359. l. 3. del. item. p. 373. l. 23. eas. l. 24. earum. p. 379. l. 19. modo pro medio. & l. 23. pruni. p. 384. l. 10. del. in. p. 386. l. 29. totam. p. 387. l. 24. calor. & lin. ult. exarescerent. p. 390. l. 10. cum. l. 28. alimentario. p. 391. l. 4. sæviit. & l. 9. obtinent. p. 392. l. 19. truculentiam. p. 400. l. 18. datum. p. 403. 405. & 407. l. 1. post. p. 403. l. 15. quod. 404. l. 10. aliquod. p. 414. l. 4. frustatim. p. 416. l. 25. fœtidis. p. 424. l. 17. usui. p. 448. l. 6. porro. p. 452. l. 11. prægresso. p. 457. l. 26. misero. p. 466. l. ult. de victoria. p. 474. l. 19. defœdaniis. p. 480. l. 23. cedant. p. 487. l. 13. del se. p. 491. l. 26. Tito. p. 495. l. 6. proritationes. & l. ult. Augult. Vind. p. 509. l. 11. fumo. p. 511. l. 23. est acris p. 516. l. 32. crebros. p 520. l. 32. continua. p. 538. l. 31. incorrectum. p. 546. l. 27. patulum. p. 549. l. 13. del. annotare. p. 561. in fin. add. Helianthus I.

MYRRHO-

MYRRHOLOGIA
Seu
MYRRHÆ
DISQUISITIO
CURIOSA.

Gratiâ Salvatoris Patrocinante.

MYRRHOLOGIA

Seu

MYRRHÆ DISQUISITIO CURIOSA

ad normam & formam

SACRI ROMANI IMPERII ACADEMIÆ NATURÆ CURIOSORUM

adornata

VARIISQUE MEDICAMENTIS

illuſtrata

à

GOTHOFREDO SAMUELE POLISIO,

Med. Doct. Prof. Publ. Extraordinario & Phyſico Francofurtenſi ad Oderam Ordinario.

NORIMBERGÆ,

Sumptibus WOLFGANGI MAURITII ENDTERI.

Anno M. DC. LXXXVIII.

AUGUSTO

ATq;

POTENTISSIMO

PRINCIPI ac DOMINO

DN. FRIDERICO

WILHELMO

MAGNO,

MARCHIONI BRANDENBURGENSI

S.R.I. ARCHICAMERARIO

& ELECTORI

DUCI

BORUSSIÆ SUPREMO, MAGDEBURGI, JULIÆ, CLIVIÆ, MONTIUM, STETINI, POMERANORUM, CASSUBIORUM ac VANDALORUM, in SILESIA ITEM CROSNÆ & SUEBUSII:

BURGGRAFIO
NORIMBERGENSI,
PRINCIPI
HALBERSTADII, MINDÆ & CAMINI,
COMITI
HOHENZOLLERÆ, MARCÆ
& RAVENSBERGI,
DYNASTÆ
IN RAVENSTEIN, LAUENBURG
& BUTOW.
&c. &c. &c.

PRINCIPI PIO, FELICI, MAGNANIMO,
VICTORI ac TRIUMPHATORI.

Audet

Udet ab inſcriptione AUGUSTI NOMINIS TUI, PRINCIPUM MAXIME, qualiscunque mea de *Myrrhâ* commentatio, quæ nunc in publicum prodit, & perennaturam ſibi peregrè gratiam conciliare, & mentis Autoris devotiſſimæ ampliſſimum accipere teſtimonium. Non enim, ſicut liquore pretioſisſimo, qui è *frutice* illo *Arabico* deſtillat, ab omni putredine ac corruptione corpora conſervantur integra; ſic ea vel ſecuritatem ab interitu ſibi, vel Autori duraturam ad tempus gloriam polliceri valet. Æternitatis itaque jubar, quô adſpirat, ab immortalis NOMINIS TUI ſplendore mutuari cupit. Tantum enim ILLUD eſt, ut omnes, quaqua terrarum orbis patet, in Sui ſtuporem pariter ac venerationem traxerit; ac, quousque INVICTOS HEROAS ſua manſerit GLORIA, nulla temporum injuria deleri poſſit unquam. Summum ergò felicitatis apicem ſcriptum, quod TIBI, OPTIME PRINCEPS, offertur, ſe contingere ſperat, ſi ſerenâ à TE fronte fuerit exceptum. Quod Benefici igitur NUMINIS Proprium

eſt,

eſt, Clementiæ Tuæ Radios, quibus Avus olim, *Scharlachius* & poſt eum *Genitor* meus, Medicinæ in Hac Viadrina Tua Profeſſores incaluerunt, nec mihi impertiri ac Scripto meo dedignere. Grandiora & exquiſitiora offerant, quibus ea copia eſt, *quique tenent culti jugera magna ſoli.* Ego, cum thura non habeam, Myrrhâ ſaltem hâc chartacea, Aliorum ſortis meæ hominum pietatem æmulatus, TE venerari ſtudeo. Nullus dubito, quin Ejus, à Quâ TUA proximè abeſt, MAJESTATEM imitaturus ſis, qui animum, non vires ac facultates penſat; nec perpendit, quantum in Sacrificio, ſed ex quanto proferatur. HIC TE, **Humani generis Delitiæ*, unà cum SERENISSIMA DOMO, quàm diutiſſimè ſoſpitet ac ſervet!

SERENIT. TUÆ ELECTORAL.

Francofurti ad Viadrum.
D. 18. Mart. An. 1688.

Subjectiſſimus ac Devotiſſimus

Gothofredus Samuel Poliſius D.

I.N.J.

I. N. J.

PROOEMIUM.

CEdro sanè digna sunt solertissimi Plantarum Scrutatoris *D. Simonis Pauli* verba, quæ reperiuntur in præfatione Quadripartiti Botanici, sequentibus proposita: *Qui ex rei herbariæ optimô jucundissimoq; studiô fructum indefessi laboris percipere discupit, ei tribus hisce maximè opus est. Primum est, ne deterreri se patiatur herbarum infinitâ ferè multitudine, nominumq; multorum acervis. Alterum, ut stirpes ipsos, eorumq; partes dignoscere discat. Tertium, ut iis cognitis usui humano eosdem accommodet.* Consilium Vir hic Celeberrimus sequutus est *Pergameni Senis*, qui *lib. de Antidot. c. 15.* Medico consulit, *omnium stirpium, si fieri possit, peritiam habeat, sin minus, plurium saltim, & quibus frequenter utimur:* remque ita se habere, totô experimur die. Quamvis enim innumerus ferè plantarum sit numerus, videas tamen quamplurimos minimè indè deterritos, adeò ut non solùm ii, qui Divinæ sese mancipârunt Arti, integra de plantarum facultatibus conscripserint volumina, sed & alii uni-

versi ferè orbis Sapientes, diligentissimi rerum naturalium, inprimis verò Vegetabilium, indagatores ac exploratores extiterint. Ipsi quoque Reges potentissimi ad percipiendam ac illustrandam nobilissimam hanc scientiam, multum otii studiique contulerunt, admirati summam Phytologiæ claritatem, splendorem, singularemque præstantiam. Non pauci amore ac fervore studii Botanici flagrantes non domesticis patriisque plantis contenti fuerunt, sed & exoticas ad contemplandum ac dignoscendum ipsarum facies atque vires, ex remotissimis terrarum regionibus afferri indefessè curârunt.

Quidam itidem singulari amore ducti inventis plantis sua indiderunt nomina: ita Gentiana *Gentii Illyrici Principis* nomen immortalitate donavit. Lysimachia de *Lysimacho Rege Macedoniæ*, inventore suô hodienum triumphat. *Telephii Regis Mysiæ* memoria adhuc in Telephio virescit: Teucrium à *Teucro Ajacis* fratre: Achillea Syderitis ab *Achille*; Meum Athamanticum ab *Athamante*, Circæa à *Circe* venefica, Artemisia à *Regis Mausoli uxore*, Alcibiadion Anchusa ab *Alcibiade Atheniensium Principe*, Eupatorium ab *Eupatore Rege* suas acceperunt appellationes. Nonnulli nomen plantis à fabulis imposuerunt: hinc Helenium dictum voluerunt, *Plinio* authore, quòd è lacrymis *Helenæ* prodierit sic: Amaracum à puero, qui in herbam sui nominis transformatus sit; Libanotis à *Libanotide* puero in talem plantam mutatô nomine adepta juxta illos creditur, &c.

tur, &c. Præterea quædam plantæ à facultatibus atque viribus suis denominationem suam sortitæ sunt: ita Agnus castus dicitur, quia ad castitatem facere putatur. Pardalianches, quòd Pardos enecet: Rosa Canina, quòd canis rabiosi morsibus auxilio sit: Ægylops, quòd oculorum Ægylopas sanet: Althæa ab ἀλθαίνω, medeor, quòd inter sanantes plantas primaria sit: Fumaria, quòd effectum fumi faciat, lacrymationem scilicet: Aristolochia, non quòd gravidis (ut vult *Plinius*) sed puerperis, teste *Dioscoride*, succurrat. Quædam plantæ à regione, in quâ vel primùm inventæ sunt, vel copiosiùs aut viribus præstantiores proveniunt, denominationem acceperunt: ut Nardus Celtica, Malus Punica, Malus Persica, Gramen Parnassi, Dictamnum Creticum: Agaricum, quòd in Agariâ oriatur, Colchicum è Colchide: Rubus Idæus ab Idâ monte. Aliæ à Loco, ubi crescunt, nominatæ sunt: Nymphea, quia in aquis provenit: Petroselinum, quia in petris; Alsine, quia lucis opacisque gaudeat: Potamogetum, quòd vicinum sit fluminibus. Quædam à similitudine cum animalibus: ita Polypodium nuncupatum, quia radix polyporum cirros æmulatur: Anthirrinum, quia ejus semen, vituli nares repræsentat: Psyllium, quòd semen pulicum formam gerat. Scorpioides, tum quia ictibus scorpionum medetur, tum quia semen simile est caudæ scorpionis. Nonnullæ à similitudine cum aliis plantis: sic Chamædrys, quasi humilis quercus ratione foliorum: Chamæpitys, quasi humilis pinus ratione odoris: Cha-

mædaphne & Daphnoides, quia utraque foliis lauri conſpicitur. Porrò aliæ à ſimilitudine cum rebus artificialibus nomen adeptæ: ita Clinopodium, quòd ejus flores lecti pedum ſpeciem præbeant: Securidaca, quia ejus ſemen ancipitem ſecurim æmulatur: Cotyledon, quia vas teſtaceum ſic dictum refert: Lonchitis, quòd ejus ſemen lanceæ ſit ſimile, &c. Tanti verò ſtudii laborisque cauſa præter jucunditatem, utilitatem, addo & neceſſitatem ratione artis ſervandorum hominum, nulla extitit alia. Nam quid, quæſo, animum mentemque magis exhilarat, oculosque amœnius paſcit, quàm adſpectus pulcherrimorum aulæorum ac tapetiorum, quæ Natura omnium architecta & parens ubique in ſuis latifundiis ſtravit, ut admirandâ formâ, ſpecioſâque colorum varietate, exoptatiſſimâ odorum fragrantiâ, radicis, caulis, ramorum, foliorum, florum, fructuumque ſpectaculo jucundiſſimo ſingulis annis noſtros reficerent oculos. Neceſſitatem hujus ſcientiæ vel ipſa rationis expertia animantia ſuggerunt, quæ ad vitam ſuam tuendam, & mala occurrentia averruncanda, naturæ ductu atque inſtinctu ſibi medelam afferunt, ac ſeligunt ab aliis remedia ſibi conducibilia. Dictamnum Cervi anxiè deſiderant, ſi Plinio fides habenda, ad extrahendas inflictas ſibi ſagittas: Hirundines in affectibus oculorum Chelidonium nobis commendant: Ciconia Origanô delectatur: Elephantus, referente Ælianô, cum haſtâ vel ſagittâ vulneratus eſt, flore Oleæ ingeſtô, vel oleô ipsô defixa tela expellit, & hâc ratione ſanitati redditur.

ditur. Utilitas denique tanta eſt, ut nullus in corpore humano occurrat morbus, qui domitorem debellatoremque non inveniat ex vegetabili depromptum regno. In horrendo portentoſoque affectu Epileptico, in quo regia mentis ſedes invertitur, homo admirandum illud animal, plenum rationis & conſilii inſtar victimæ proſtratus in terram concidit, Valeriana radix mira præſtat: Oculis, qui lucis uſu vitam diſtinguunt à morte, auxiliatur Fœniculum: linguam reficit Euphraſia; fauces inflammatas Prunella: Cor radicem vitæ magna ſeries ſtirpium defendit: Kirrand Tſini anima hepatis eſt: Cappares lienis: Corallina inteſtinorum vermibus adverſatur præſentaneô auxiliô: Mandragora ναρκώσεω plena ſomnum enormium vigiliarum levamen conciliat, & conceptum juvat: Papaveris ſuccus phreneticis auxilio eſt, dolores mitigat, & defluxiones ſiſtit: ſumma: nulla ferè planta eſt, quæ non uſum quempiam corpori humano præſtare valeat. Vide fuſiùs de effectibus plantarum mirabilibus diſſerentem *Jenenſium Hippocratem, Rolfincium Illuſtrem, Præceptorem quondam, Hoſpitem ac Promotorem meum in urnâ etiam magni æſtimandum, in Tractatu de Vegetabilibus in genere conſcripto: lib. 1. cap. 5.*

Cùm verò non ſatis ſit externas herbarum nôſſe formas, ſed &, ac maximè quidem, accurata ſolersque virium ac facultatum requiratur indagatio, omnis impendenda opera illi, qui ſanandorum hominum præclaram artem addiſcere cupit, ut omnibus viribus eò adnitatur,

quò si non singularum, usualium tamen ac officinalium sibi comparet cognitionem: præscribere namque medicamentum, ingredientium verò singulorum vires perfunctoriè tantùm scire, non solùm temerarium ac noxium est, sed & medicô nomine indignum. Quin & Empiricorum ac Circumforaneorum ignorantiæ indolem redolet, qui crumenas hominum emungentes, panaceas crebriùs jactitant ex plantis confectas, quarum tamen vim & efficaciam, si ritè examinarentur, densâ ignorantiæ caligine sepultas offenderes. Quarè, ut verbis utar celebratissimi Chirurgi *Fabricii Hildani*, quæ habentur in præfatione Operum, *in Republicâ benè constitutâ nequaquam essent tolerandi ejusmodi nebulones, sed veluti impostores ac nefarii homines puniendi ac proscribendi. Non enim gloriam DEI & salutem proximi quærunt, ast loculos civium emungunt: artem non illustrant, sed modis omnibus conspurcant: non sanitatem ægri promovent, sed potiùs optimam partium temperiem destruunt, ita quidem, ut plerumque propter inscitiam sæpè quoque malitiam horum nequam ex parvo aliquo affectu, si non mors ipsa, gravissimus tamen atq; insanabilis sequatur morbus, dum ejusmodi nebulones medicamenta sua utplurimùm negligenter præparata ægris propinare non erubescunt.* Hactenus Hildanus. Audiamus & querelam *Zacuti Lusitani Med. Princip. Histor. lib. I. Hist. 64. p.m. 482. 483. O execranda*, inquit, *Magistratuum avaritia! qui hos ardeliones* (medicastros) *tantam sibi potestatem arrogantes, cives vestros pharmacis*

macis & infaustis auxiliis perdere permittitis! & tot per civitates nobilissimas, oppida, fora, agros, incantatrices, pythonissas medicam artem, ad cujus finem nec ipse Hippocrates pervenit, exercere conceditis. Naturalis Historiæ conditoris *Plinii* hæc super hâc re extat sententia l. 29. cap. 1. *Nulla est lex, quæ puniat capitalem inscitiam Medicorum, nullum exemplum vindictæ, discunt periculis nostris, & experimenta per mortes agunt, Mecoq; tantum hominem occidisse summa impunitas est, quandò in hâc artium solâ eveniat, ut unicuiq; Medicum se profitenti statim credatur.* Huc & referenda, quæ *Divinus Senex* habet in *lege suâ:* scilicet *nulla pœna in Republica statuta est, præterquam ignominiæ: verùm hæc non afficit, nec contigit eos, qui ex composito personam Medici induerunt; simillimi enim sunt hi personis, qui in tragœdiis introducuntur: quemadmodum enim illi figuram, habitum & personam eorum quos referunt, habent, illi ipsi autem verè non sunt: sic Medici famâ quidem & nomine multi, re verò ac opere valdè pauci.* Vid. etiam *Threnad. Medic. Mindereri Cap. 3. p. 83. seqq.*

Verùm hæc ὡς ἐν παρόδῳ: & nè extra oleam porrò divager, ad scopum meum revertor; utque Illustris nostri Collegii legibus atque statutis satisfacerem, ex Vegetabili Regno elaborandum sumsi simplex nobile, illustriumque in Medicinâ virium, Myrrham: certum namque est, haut rarò unô eôque certô simplici feliciùs morbo cuidam obviam iri, quàm Receptis trium ulnarum;

rum: egregiè in hanc rem ac dextrè *Zwelferus in Appendice ad Pharmacop. August. Si à tot*, inquit, *seculis elapsis, à quo Medicina instituta est, vel Medici innumeri unum saltem subjectum medicum aut simplex intimè magis & penitiùs exploràssent, prout veneranda egit antiquitas, pridem jam ars medica perfectionis culmen attigisset, longè faciliùs, quàm compilatione tot, tamq; diversarum rerum & compositorum indistinctâ farragine.*

Cùm verò Tractatuli hujus scopus unicus atque finis sit DEI Ter Opt. Max. gloria, proximique decumbentis salus atque emolumentum, Tu Candide atque Benevole Lector, laborem hunc meum boni consules, animumq; Philiatris inserviendi cupidissimum porrò, si vires & vitam Divina concesserit Clementia, expectabis: Vale interìm athleticè & conatibus nostris ulteriùs fave: ignosce quoq; stylo simplici atq; incomto: nam juxtà *Senecam, rigidum illum studiorum censorem,* sanantem Medicum non disertum quærit æger: & juxtà *Latinorum Medicorum latinissimum Celsum*, morbi non eloquentiâ, sed remediis curantur; verborumq; lenocinia plus haut rarò rem ipsam obscurant quàm declarant: utut modernô seculô nonnulli reperiantur, qui merè ostentationis ergò sesquipedalia compilant verba, quibus tyrones confunduntur, ut sensum vel minùs rectè adsequantur, vel planè in errorem aliquem præcipitentur.

Tu verò, Clementissime DEUS, dator & conservator vitæ nostræ unice, conatibus meis ex alto benedicito, ut vergant in S.S. Tui Nominis gloriam, ægrotantis verò proximi salutem!

SECTIO

SECTIO I.

Myrrhæ naturam ac Eſſentiam juxta ejus appellationem, locum natalem, formam, Temperamentum, facultates &c. contemplatur.

CAPUT I.

Etymologiam Myrrhæ præponit.

QUamvis curioſa nimis nominum vocumque venatio parum vel nihil ad ipſam rem facere videatur, nihilominus tamen receptum obſervare libet morem, nec præter rationem: quippè juxtà ſententiam *Epicteti tom. diſſert. Arrian. c. 17.* ἀρχὴ τῆς παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις: principium doctrinæ nominum diſquiſitio: & juxtà *Galenum 3. de ſimpl. Med. facult.* ἡ τῶν ὀνομάτων χρῆσις ταραχθεῖσα καὶ τὴν πραγμάτων ἐπιταράττει γνῶσιν: conturbatus nominum uſus, & rerum ipſarum conturbat rationem: maximèq; ratio nominis habenda in deſcribendis Exoticis, & quæ de novo civitate donantur.

In deducendo verò Etymo, tradendâque vocabuli Myrrhæ originatione uſi ſumus operâ Viri Hebraicæ linguæ peritiſſimi, Dn. M. Zachariæ Henſelii, Paſtoris Eccleſiæ noſtræ, atque Inſpectoris vicinarum Vigilantiſſimi, Fautoris & Amici noſtri pl. colendi.

Quod itaque de Vate Græcorum Principe Homero perhibent hiſtoriæ, varias gentes ſeptemq; civitates regias con-

tendisse, quænam præ aliis gloriari maximè debent de venerando nomine & natali sede Poëtæ celeberrimi, idipsum ferè de nobilissimâ plantarum Myrrhâ dicendum veniet, si ortum ipsius ac etymon omnibus penè totius orbis gentibus usurpatum, penitius consideraveris. Quamvis autem nobis hic animus non sit curiosius scrutari Philologorum mysteria, cum Medicus non tàm vocibus quàm rebus sollicitè inhæreat, ne tamen usitatam aliis methodum negligamus, pauca annotare fas erit.

Cum autem nulla ferè in Oriente lingua sit, quod sciamus, quæ non aut integrè exprimat, aut aliquatenus saltem referat sonum nostræ Myrrhæ, hinc adeò fit, ut quælibet sibi ipsius natales vendicet jure quasi hæreditario : sua cuique Phyllis pulchra est. Nos nemini litem movebimus cuilibet parti quis adstipuletur. Interim minus commodè facere videntur, qui ex Græciâ originem vocis accersunt, quasi idem esset ac *τὸ Σμύρνα*: litera enim prosthetica nihil solidi evincit: quamvis Budæo libenter concedamus, apud Græcos omnia unguenta *ἀπὸ τοῦ μύρου* nomen accepisse, teste Athenæo lib. 15. cap. 11.

Nostra sententia est, Myrrham derivari ab Ebræâ radice מרר quod significat *amarum esse*, unde descendit מור quasi *sapor amaricans*. Conf. *Ursinus* Continuat. Histor. plantar. Bibl. l. 3. p. 212. *Vossius* in Etymolog. L. L. p. 336. *Schickardus*, Mischpat. passia. *Geierus* ad Psalm. 45, 9. *Talmudici* in Gemarâ Massech. Schabb. fol. 80. col. 2. *Ramban* quidem Hal. *Kele Hammekdasch* c. 1. Ps. 5. opinatur (quod obiter notandum) מר Ebræorum esse Muscum. המור הוא הדם הצרור בחיה שבהודו הידוע לכל שמת בשמין בה בני אדם בכל מקום: *τὸ Mor*, inquit, *est sanguis ille concretus bestiæ cujusdam in Indiâ, notus omnibus, quia homines ubivis locorum eo se condiunt* (de Cervo hoc odorato vid. *Kircherum* in Sinâ illustr. p. 190. ubi simul effigiem adponit) sed rectè corrigitur à socio *Baal Mag.* in glossâ margin. Conf. & *Ben Melech* in *Michlal jophi* fol. 24. col. 1.

Kim-

Kimchi in *Michlol*, quem ſequuntur *Fagius*, *Sixt. ab Amama*, *Carthwrigth* in Electis Targumico-Rabbin. ad Exod. pag. 393. *Urſinus* l. c. qui Authores ſimul explicant, quid Myrrha propriè ſit. Et quia Palæſtina laudatiſſimi hujus ac balſamici fruticis feraciſſima olim erat, rerumque precioſiſſimarum proventu ac ubertate adeò inclyta, ut vicinæ gentes earum deſiderio ductæ gregatim advolaverint, quidni & nomen cum charis mercibus pariter domum ſuam reportaſſent? Confer. *Bochartus* in Phaleg. & *Heidegger. in Raſche Aboth* paſſim.

Quod de *Ebræis* modò diximus, Myrrham ipſis *ab amaritudine* dici, idem aſſerendum de *Arabibus*, *Perſis*, *Turcis*, *Æthiopibus*, *Chaldæis*, *Syris* & aliis. Sed ne quis putet, hoc *Myrrhæ* nomen in orientalibus regionibus ſaltim viguiſſe, obſervandum puto, tantam hujus arbuſculi Myrrhiferi præſtantiam eſſe & ſemper fuiſſe, ut & aliæ gentes certatim amabile hoc nomen civitate ſuâ linguâque vernaculâ donarint: ſic *Germani*, *Poloni*, *Galli*, *Itali*, *Hiſpani*, *Bohemi*, *Illyrici*, *Hungari*, *Croatæ*, *Myrrhæ* nomen ſuo quisque idiomate venerantur.

Paganorum Myſtæ, qui res propemodum Naturæ univerſas ingenioſis fabulis declarant, & Myſteria involucris tegunt, *Myrrham* nomen accepiſſe fingunt à *Myrrhâ* Cynaræ Cypriorum Regis filiâ. Metamorphoſin totam eleganter deſcribit *Ovidius* lib. 10. *Metamorph.* 9.

Noctis erat medium, curasq; & corpora ſomnus
Solverat: at virgo Cinyreja pervigil igne
Carpitur indomito, furioſaq; vota retractat:
Et modò deſperat, modò vult tentare, pudetq;
Et cupit, & quid agat non invenit: utq; ſecuri
Saucia trabs ingens, ubi plaga noviſſima reſtat,
Quô cadat in dubio eſt, omniq; à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat,
Huc levis atq; illuc, momentaq; ſumit utroq; &c.

Præterea notandum, hoc Myrrhæ nomen tribui non tantùm arbori ipsi, sed etiam *Succo* & *lacrymæ* ex illâ roranti. R. *Cohen de L. ra* in Lexic. p. 58. exponit Ebræorum מור hoc modo, quòd sit liquor oleaceus ex Myrrhâ incisâ stillans, vel ut *Hispanicè* transfert, lagrima de la Mirra. Imò floribus odoratis & coronariis, quos vocant, annumeratur Myrrha. Certè Coronas hinc fuisse nexas planum fit ex *Athenæo*, referente *Paschalio* de Coron. l. 3. p. m. 197. quo authore Demetrius filius quotidiè magnam hominum multitudinem convivio exceptam rebus multis donabat: in his erant Coronæ è thure ac Myrrhâ cum aureis monilibus hominis longitudine, loco Lemniscorum ac tæniarum. Itaque verisimile est, hunc Regem, qui sua perdebat verius quàm donabat, hasce coronas dedisse ut pretiosissimas, id est, pulcherrimas & odoratissimas &c. *Dio Cassius* author est, Myrrham Græcis tantoperè fuisse in delitiis, ut nobile quoddam *Emporium* hoc nomine insigniverint. *Martinius* in Lex. Phil. notat, nomen *Myrrhæ* imponi *gemmæ* cuidam viliori, de quâ sententiâ videri potest D. Major l. 1. Exerc. Medic.

CAPUT II.

Sensum Myrrhæ Hieroglyphicum exponit.

EX Myrrhæ Historiâ duæ illustriores imagines depromi possunt. Primum enim Myrrha imago virtutis in adversis conspectioris est apud *Camerarium* 1. Cent. Embl. Myrrham namq; scribunt ablaqueationibus ac incisionibus gaudere, ac prætereà ventis vehementer spirantibus gummi istud tàm pretiosum effluere copiosius, quo inprimis à putredine ac corruptione corpora defunctorum integra conservari notissimum est: ita animus rectus & constans in

in proposito laudabili semper immotus permanens, invidiæ ac obtrectationum furiis, tanquam turbulentissimis ventis, minimè terretur, sed potius ad hunc modum exercitus & agitatus eò alacrius fructus virtutis profert, & magis conspicuum sese omnibus exhibet. Hæc imago apud eundem Camerarium in hoc distichon est inclusa sub lemmate: Concussa uberius.

Major in adversis virtutis gloria vera est:
Uberior ventis Myrrha agitata fluit.

Deindè apud *Chytræum* in 37. cap. Genes. & *Victorinum Strigelium* in 3. part. Comment. in loc. Com. Philip. p. 407. Myrrha est imago crucis: Myrrhæ quippè lacryma calida & sicca tergit potenter, sed sinè asperatione, digerit, ast sinè arrosione, siccat, sed sinè adstrictione, percoquit vitiosos succos atque humores: Eodem modo crux ac tribulatio Ecclesiæ detergit & tollit pravos humores seu vitiosos affectus, securitatem, superbiam, admirationem sui, flammas libidinum, sed sinè arrosione, non perdit, sed est salutaris Ecclesiæ, quæ ut ilex duris tonsa bipennibus ab ipso ducit opes animumq; ferro.

CAPUT III.

Descriptionem Myrrhæ realem tradit.

DEfinitionis magnam esse dignitatem *Galenus* in finitionibus medicis ostendit, dum definitionem orationem statuit, quæ ipsum esse declarat: vel, quæ nobis intelligentiam rei indicat ac palàm facit; item alibi: quæ totam rei essentiam ob oculos positura, nihil debet eorum, quæ illi præcipua sunt & maximè propria, omittere: hâc etenim neglectâ aut ignoratâ, *Cicerone* teste, res ipsa, de quâ tractatur, ignoratur. Optandum verò, ut semper veræ & perfectæ tradi possent rerum definitiones: hoc cum

non semper præstare licitum sit, descriptione aliquâ contenti esse cogimur, quæ juxtà nostrum *Principem* libro antè citato, oratio est, quæ rudius ac quâdam veluti formulâ ad declarandæ rei notitiam introducit: vel: quæ, juxta alios, res per nudam imaginem repræsentat.

Pedacius itaque *Dioscorides* lib. 1. Mat. Med. cap. 67. in hunc modum Myrrham describit: Myrrha lacryma est arboris, quæ in Arabiâ gignitur, Ægyptiæ spinæ non dissimilis, è cujus vulnere defluit lacryma in subjectas tegetes; alia circum caudicem concrescit.

Ab aliis describitur, quòd sit Succus concretus resinosus arboris in Arabia felice provenientis, coloris magis rubicundi quàm flavescentis, odore præditus balsamico, sapore verò amaricante, in Medicinâ nobilissimarum virium, multique usus.

In Genere constituendo eadem non omnium est sententia: *Dioscorides*, uti patet ex definitione, loco generis ponit Lacrymam. *Avicenna* l. 2. Canon. Tr. 2. cap. 475. p. m. 269. Gummi indigitat & quidem rectius; cum lacryma latius pateat, & gummi ac resinam sub se comprehendat. Refertur itaque commodissimè ad Gummi-Resinas, cujus particulæ gummosæ in aqueis, resinosæ verò ab oleosis menstruis solvuntur contrà *Cordum*, qui Myrrham lacrymam esse vult in aqua dissolubilem.

Extrà controversiam itaque positum putamus esse, Myrrham succum resinosum concretum existere, id quod confirmat analysis Chimica: si enim instituatur examen, particularum in eâ diversitas manifestè adparet: nam sola Myrrha Retortæ injecta initio quidem parum phlegmatis amaricantis præbet; posteà liquor gummosus albicans conspicitur in majori copiâ: denique oleum particulæ resinosæ fundunt. Deindè etiam solutio in aqueis superficialis idem evincit, dum succus tantùm dissolvitur, resina verò salva ac integra in fundo remanet. Idem testatur inflammabilitas, quæ resinosis cor-

corporibus competit: nam Myrrha flammæ admota vel carbonibus injecta flammam concipit facilè propter particularum resinosarum præsentiam, quamvis non tota ab igne liquetur ac comburatur propter partium heterogeneitatem, quâ crassiores & terrestres intactæ relinquuntur sub facie materiæ cujusdam nigricantis.

CAPUT IV.

Locum natalem, Arborem & colligendi rationem monstrat.

ADeò dives est benignissima rerum mater Natura & foecunda in producendis salutaribus humano generi herbis, ut cuilibet regioni de felici certarum plantarum proventu maternè prospexerit: Egregiè in hanc rem *Solenander* Consil. lib. 5. p. 501. Plantarum species in quaq; regione à DEO creari puto, quales hominibus & animantibus ibidem natis conveniant: quod vivus testis multis documentis monstrare possem: imò tàm confidenter hoc nixus comperimento, sæpe numerò probavi ex plantarum nascentium frequentiâ me ferè animadvertere posse, quibus morbis popularibus, nimirum endemiis, quælibet regio subjecta sit. Observamus hoc ipsum apud *Danos, Frisios, Hollandos*; quibus Scorbutus dictus morbus frequens istius quasi proprium medicamentum, Cochleariam scilicet, copiosè provenire. Ita ubi in paludosis locis Tamariscus natale solum agnoscit, plerumque lienis vitiis expositi ibidem sunt incolæ, quod ex lurido colore, qui intumescente cute illis efflorescit, hypochondriisque inflatis videre licet. Eodem modo observamus, quibus in pagis circa sepes frequens Absinthium luxuriat, in iisdem habitatores obstructione viscerum naturalium, ventriculi infirmitate, bilis suffusione plurimum affectos. &c.

Nata-

Natale itaque ſolum unanimi Botanographorum conſenſu Arabiam Myrrha agnoſcit ; regionem Aſiæ ultimam, & Africæ proximam, nulli terrarum poſtferendam, amplitudineque ſpatioſiſſimam, pretioſiſſimarum plantarum proventu verè feliciſſimam. Gloriatur inter alia regio hæc de arbore ſuâ thuriferâ, quæ huic peculiaris, ut ideò veteres perperam duo thuris tradiderint genera, alterum arabicum, alterum indicum, cum per univerſam Indiam thus non naſci certiſſimum ſit, ſed penes Arabes ſolùm reperiatur. Præbet præterea dicta Arabia laudatiſſimum illum liquorem, qui ob excellentes mirabilesque effectus Balſamum adpellatur. Quamvis enim Ægyptus loco quodam Cayro vicino, quem Matharea vocant, paucos quondam Balſami frutices alere putetur, ex Arabia tamen ſemper petiti ſunt, quemadmodum *olim* Judæa habuit. Quæritur autem hic obiter: utrum veterum Opobalſamum hodieq; haberi poſſit. Sunt non pauci, qui negativam tuentur; inter quos etiam Pancirollus, *qui lib.1. rerum deperditarum p. 49. ſcribit*: Balſami *plantas amplius* non haberi niſi adulteratas: cum enim Turcæ omnis politiæ & elegantiæ hoſtes Hierichuntis vineas vaſtarint, Balſami plantam etiam periiſſe, eidem non abſurdum videtur. Aſt ipſe ſibi contradicit Pancirollus & quidem bis, tàm quod concedit, Turcam aliquas obtinere Balſami plantas in Ægypto, ex quibus annuatim, paucæ ſaltem guttæ excipiantur: tum quòd largitur, etiamſi balſamum in Europam deferatur, tamen id adeò rarum aut pauxillum, ut pro nullo haberi meritò poſsit: Contradictio manifeſta eſt, & propterea balſamum claſſi rerum deperditarum minimè inſerendum: pauxillum namque ac rarum balſamum pro nullo haberi nequit: cum juxtà Scaligerum Ex. 99. S. 1. non in quantitate rei, ſed in qualitate perpendatur perfectio.

Nec deſunt, qui cum ex *Dioſcoride*, *Theophraſto*, *Plinio*, didicerint, balſamum uni terrarum Judææ quondam conceſſum, & duobus tantum hortis, utroque regio, vaſtatâ Judæa, omnes

omnes Balſami plantas periiſſe contendunt; quibus cùm reſpondetur, Balſamum ex Judæâ in vallem Hierichuntem appellatam, transplantatum fuiſſe, ibique vixiſſe, teſtibus *Juſtino*, *Strabone*, aliisque: regerunt; totam eam regionem ab *Artaxerxe* Perſarum Rege primò, ac mox à Romanis *Hadriano* Cæſare rurſum bellô everſam, ac ita Balſami plantas prorſus interiiſſe: & licet his occinitur: Balſamum etiam Ægyptum agnoſcere patriam: narrant, ſibi conſtare ex relatione illorum, qui Ægyptum peragrârunt, omnes etiam plantas ejusmodi ibi exaruiſſe. Quæ cùm ita ſint, aliique in Judæâ tantùm & Ægypto Balſamum eſſe prodiderint, gramen ſibi porrigi petunt, quia nusquam gentium Balſamum ampliùs reperiri poſſit. Sed adpoſitè his reſpondet *Proſper Alpinus* dialogo de Balſamo c. 2. *Quid*, inquit, *illi Ægyptiarum ac Arabicarum plantarum ignari Herbarii dicent, duobus tantùm locis, quippè Ægyptô ac Judæâ Balſamum olim conceſſum fuiſſe? quaſi aliorum antiquorum Scriptorum teſtimonio non conſtet, in pluribus aliis etiam locis olim ejusmodi plantam viguiſſe. Nonnè Diodorus Siculus l. 2. Hiſtor. in quâdam valle Arabiæ Balſamum naſci prodidit. Joſephus* etiam lib. 8. antiq. Jud. ſcribit: Sabam Reginam Balſami plantam ex Arabiâ in Judæam tuliſſe, Salomonique eam dono dediſſe, ex quâ ibi aliæ poſteà plantæ propagatæ fuerint. *Strabo* lib. 16. Geograph. ſcribit, *in feliciſſimâ Sabæorum terrâ thus, Myrrham, Cinamomum & Balſamum naſci.* Quarè luce meridianâ clariùs jam erit, Balſami locum natalem propriè eſſe felicem Arabiam, undè poſteà in Judæam, Ægyptum aliaq; loca delatum fuerit.

Sed revertimur ad Myrrham noſtram, quæ, uti jam dictum, etiam patriam agnoſcit felix illud ſolum. *Theophraſtus Ereſius* l. 9. c. 4. Hiſt. plant. natalem Myrrhæ locum accuratè oſtendens, gigni eam ſcribit regione Arabum mediâ circa *Sabam* & *Adramytta* & *Citibana* & *Mamali*: & exire thuris, Myrrhæque arbores alias ſuper montem, alias in pede montis culturis propriis: quamobrem alias coli, alias vitam agere

incultas. Sed de his ſimilibusq; plura apud Geographos, qui conſulantur.

In depingendâ verò formâ ac ſpecie Arboris Myrrhiferæ non conveniunt Botanographi. *Plinius* lib. 12. cap. 15. Myrrhæ arboris faciem tali penicillô delineat: *Myrrham in iisdem ſylvis, ubi eſt thus, permiſtam arborem naſci tradidère aliqui; plures ſeparatim. Quippè multis in locis Arabiæ gignitur. Convehitur & ex ſylvis laudata, petuntq; eam etiam à Troglodytis Sabæi tranſitu maris: Sativa quoque provenit multum ſylveſtri prælata: gaudet raſtris & ablaqueationibus: melior radice refrigerata. Arbori altitudo ad quinque cubitos, nec ſine ſpinâ, caudice durô & intortô, craſſiore quàm thuris, & à radice etiam, quàm aliquâ ſui parte: corticem lævem, ſimilemq; unedoni, ſcabrum alii ſpinoſumq; dixère: folium olivæ verum criſpius atque aculeatum: Juba Oluſatri. Aliqui ſimilia junipero, ſcabriorem tantùm, ſpinisq; horridam, folio rotundiore, ſed ſapore juniperi, &c.* Hæc *Plinius*.

Theophraſtus l. c. Myrrhæ arborem, ſcribit, Thure altitudine minorem, fruticoſioremque narrant, caudice durô contortôque juxta terram, craſſiorique ſurâ hominis, cortice lævi adrachnæ ſimili. Alii verò, qui ſe vidiſſe affirmant, de magnitudine ferè conſentiunt. Neutram earum arborum magnam referunt, & minorem Myrrhæ humilioremque: ſed thuris folium laurinum læveque: Myrrhæ aculeatum non læve ulmeo ſimile: criſpum tamen, extremô ſpinâ horridulum ilignei modô. Et poſt pauca interjecta; alii, pergit, Myrrhæ arborem Terebintho ſimilem reddidère, ſed ſcabriorem ſpinoſioremque: folium paulò rotundius, guſtatâ proximo Terebintho, &c.

Ex *Dioſcoride* arborem hanc cum Ægyptiacâ ſpinâ quoad aliquam convenientiam atque ſimilitudinem fovere, patet, quæ ſpina Ægyptia aliàs Acacia indigitatur in Ægypto naſcens, ſpina inſtar arboris, uti loquitur, fruticoſa, nec ſe in rectum extollens.

Suc-

Succum hunc concretum ac resinosum colligendi modum quod concernit, sciendum, ex arbore prædictâ Myrrham vel sponte sudare, vel arte elici: quæ spontè exsudat στακτὴ, stacte, vocari solet & optima censetur: quæ verò per incisionem elicitur, in substratas tegetes destillat, pars verò circa caudicem concrescit.

Incisio verò juxta *Theophrastum* sub cane instituitur, diebusque fervidissimis, quô tempore ob Solis æstum succus commodiùs elici potest. Incisio hæc binis vicibus peragitur, referente *Pliniô*, eodem tempore, & quidem à radice usque ad ramos. Fluit, inquit *Diodorus Siculus* rerum antiquar. lib. 5. c. 10. p. m. 149. Myrrha effossa à radicibus terra: in solo ubere bis in anno fructum reddit, vere atque æstate: sed rubrum vere propter rorem, æstate album.

Caput V.

Differentias, Delectum & Depravationem manifestat.

Differentias Myrrhæ propter Herbariorum discrepantiam exactè tradere haut licet: prememus tamen vestigia Dioscoridis, qui diversarum specierum mentionem facit *loco allegato*, & primitus quidem in scenam ab ipso producitur πεδιάσιμος, *campestris*, sivè campestri solô orta: pinguis hæc est, & per expressionem στακτὴν præbet, sivè puram & electam Myrrham, sivè ex arbore stillet, sivè per incisionem proliciatur. Stacte hæc non est illa Veterum, quippè quæ longè ab hâc differt: est enim, authore *Dioscoride*, l. 1. cap. 62. pinguedo Myrrhæ recentis cum exiguâ aquâ tusæ & organo expressæ: ea perquam odorata est & preciosa, & unguentum pro se facit, quod Stacte nominatur. Maximè probatur, quæ nullam olei mistionem admisit, cujus mini-

ma portio compos est virium plurimarum. Vim calfactoriam Myrrhæ & calidis unguentis respondentem habet. Stacte hæc erat Veteribus instar baseos pro præparandis quibuslibet ferè unguentis pretiosis, undè & in genere μῦρα dicta fuerunt.

Stacte hæc *Familiæ Mauritanicæ* addictis, uti *Serapioni* & aliis, *storax liquida* officinis nota audit: dubium tamen emergit an storax nostra Veterum stacten referat? laudatus *Serapio* liquidam styracem ex Myrrhâ primùm aquâ conspersâ ac deindè expressâ fieri tradit ad nutum nempè *Dioscoridis*, confirmaturque in stabiliendâ suâ sententiâ indè, quòd liquida styrax & quidem legitima perquam odorata sit, gustuique non obscurè amara. Verùm vix credibile est, stacten Veterum storacem esse liquidam, hæc enim non amara est nec adeò odorifera, uti quidem stacte: quicquid etiam *Matthiolus* Comm. in lib. 1. Diosc. c. 62. p. m. 74. de amaritudine quâdam disserat.

Valerius Cordus itidem dissentit, probatque potissimùm ex pretio ac diversitate arborum styracem & Myrrham fundentium. Ex plurimâ namque Myrrhâ etiam optimâ parùm exprimitur stactes: storax verô liquida modò eodem, modò etiam viliori pretiô venditur, ut hâc ratione pateat, eandem veræ stactes nomen sustinere non posse. Serapionem atque Matthiolum refellit *Bodæus* in Not. in Theophr. qui videatur.

Alteram differentiam constituit γαβίρεα, pinguissima hæc est, læto pinguique solo proveniens: hæc copiosam exsudat stacten.

Tertia audit Τρωγλοδυτική, sic dicta à loco natali, in quo nascitur, splendens, mordens ac subviridis. Troglodytæ populi sunt Æthiopiæ, nullarum opum domini, stridentes magis quàm loquentes; specus subeunt & serpentibus vescuntur. Vid. *Strabo*. Harum regio intrà dextram maris ripam & Ægyptum interjacet.

Notandum hîc vocabulum ὑπόχλωρος, quod *Dioscorides* habet, & subviride aliàs explicatur, etiam pallescentem colorem

rem inferre: Myrrha etenim viridis, si quæ datur, ad nos non defertur, undè per τὸ ὑπόχλωρον intelligitur color pallidus sivè subflavus, quem colorem etiam nostrati Myrrhæ communiter adscribimus. Vid. *Cæsalpinus*.

Myrrham hanc Troglodyticam, qui officinarum Benzöin esse autumant, à vero aberrant: obstat enim sapor amarus, qui in Benzoin haud reperitur: hinc vix audiendus *Langius*, qui lib. 1. Epist. Med. existimat, Belzoin esse præstantiorem Myrrham electam ex Troglodytide: verba ita se habent: Quodsi officinarum Benzoin Myrrham dulcem appellare voles, nil moror. Solet enim natura sæpè in rebus ejusdem speciei ad voluptatem contrariis saporum qualitatibus ludere. Nam si poma & mala Punica atque Arantia tàm dulcia quàm acetosa: amygdala item tàm dulcia quàm amara procreat, quid, obsecro, obstare poterit, quin etiam Myrrham tàm dulcem quàm amaram procreet? sed optimè refutatur à Bauhino in opere Histor. plantar. univers.

Quarta Myrrhæ species vocatur λεπτὴ, tenuis, quæ à Troglodyticâ secunda, Bdellii modo mollis, verùm odore graviuscula, apricis nascens: Ansam hæc descriptio dedit *Brasavolo*, quòd putaverit, Myrrham officinis vulgare esse Bdellium: refellitur verò à *Matthiolo* sequentibus. Ad hæc Brasavolo Ferrariensi animus inclinare videtur, ut existimet, Myrrham vulgarem Bdellium esse: cui haudquaquam assentiendum putaverim: siquidem Myrrha hæc pellucens adeò non est, nec taurino glutino similis, ut Bdellium esse tradit Dioscorides: Et licet quædam nostratis Myrrhæ frusta quandoque translucida reperiantur, sunt tamen potiùs hæc (ut dictum est) gummi adulteria, quàm Myrrha vel Bdellium, nempè gustu maleficium detegitur: prætereà Bdellium incensum (Dioscoridis testimoniô) odorem unguibus odoratis similem spirat, quod in nostrate Myrrhâ nunquam factô periculô, sum consecutus. Huic etiam alia accedit ratio, quæ magis ac magis Brasavoli animum immutare poterit; quòd scilicet Bdellium diu di-

gitis ductum tractatumque, facilè lentescat, & confractum pingue spectetur. Myrrha verò, quæ officinis venditur, digitorum attritu conteritur, & si frangatur, perquàm arida sese offert.

Quinta species nominatur à Dioscoride καυκαλὶς, exoleta, nigra atq; retorrida, quòd exusta quasi sit.

Sexta est ἐργασίμη, hæc omnium est vilissima, squalore obsita, & adspectu gummi refert, acris & minimè pinguis: adulteratam hanc atq; corruptam appellare licebit.

Septima ac ultima Αμίνναια est, hæc etiam rejicitur ac improbatur: accepit denominationem à Μιναίοις vel Μινναίοις populis regionis Arabiæ mari rubro adjacentibus, ubi copiosè colligitur. Quidam hîc redundare existimant primam literam, & legendum volunt Μιναίαν, quæ Minæa Myrrha minimè malè audit apud *Galenum*, sed ab eo lib. 1. de Antidot. cap. 14. inter primarias species reponitur, ita ut Troglodyticæ quoad vires ac bonitatem vix cedere videatur.

Et hæ sunt Species à *Dioscoride* recensitæ: *Plinius* plures profert, quæ tamen vix aliquam contemplationem merentur: Qui Indicam adducunt, falsi sunt, cùm non sit peculiaris Myrrhæ species, sed similis quodammodò Myrrhæ; idem judicium ferendum de Bœoticâ.

In tantâ verò Specierum diversitate sedulus omninò observandus erit delectus, ne adulterium passam pro legitimâ ac bonâ in usum pharmaceuticum trahamus. Sunt ergò notæ veræ ac electæ Myrrhæ sequentes: 1. Friabilis quæ est 2. lævis. 3. Undiquaque concolor. 4. Quæ confracta intrinsecùs lineas candidas intercurrentes habet, unguium speciem præ se ferentes. 5. Amara. 6. Odorata. 7. Acris. Ponderosa & picei coloris quæ est, meritò rejicitur.

Nec hîc cum Cl. *Hoffmanno* in Clave pharmac. Schröder. l. 4. §. 39. p. 589. reticendam putamus peculiarem *Galeni* observationem, quæ extat lib. 1. de Antidot. c. 11. ubi meminit, Myr-

Myrrham transmutari in Opocarpaſum vel Opocalpaſum, ſuſcipiendo non ſolùm ejus figuram, ſed venenatam etiam qualitatem. Si igitur in Myrrhâ animadverterimus multas eſſe glebas diverſas quoad odorem atque ſaporem differentes à verâ, non absque ratione judicabimus eam mutatam in Opocarpaſum: ita etiam obſervatum, Galbanum mutari in Sagapenum, & Caſſiam in Cinamomum.

Eſt autem Opocarpaſum ſuccus Carpaſi, qui epotus ſoporem, citamque ſtrangulationem inducit. Vid. *Dioſcorides* lib. 6. cap. 13. Quodnam verò genus plantarum ſit Carpaſus, fatetur ſe ignorare *Matthiolus* Comm. in hunc locum. Si quis verò, ſcribit, fortaſſis adſereret Opocalpaſum, de quo ſcribit *Galenus*, dum probatiſſimæ Myrrhæ notas expendit l. 1. de Antidot. & Opocarpaſum hoc loco à *Dioſcoride* deſcriptum unum & idem eſſe medicamentum, is, meô quidem judiciô, rem, ut ajunt, acu tetigiſſet, quòd Opocalpaſum *Galeno* mortiferum omninò ſit atq; lethale.

Denique inſtar aliorum Exoticorum etiam Myrrha depravari ſolet, adeò ut vix incorruptam puramque in tabernis aromatariis videre liceat. Adulteratur juxta *Dioſcoridem*, macerato gummi in aquâ, in quâ Myrrha maduerit: adulterata gummi Arabico vel alio flammam concipere non poteſt, ſed crepitat magis, color magis eſt flaveſcens quàm rubeus, quamvis tunc in odore & ſapore mutatio quædam notabilis vix animadvertatur. Optima quapropter æſtimatur reſinoſa & ex parte rubra, ſivè fuſcè rubra, odoris penetrantis, ſaporisque amaricantis.

CAPUT

Caput VI.

Temperamentum ac Qualitates investigat.

Qualitates ac indè resultantem crasin & Temperamentum Vegetabilium agendi esse principium, notum est, utut has impugnet *Theophrastus Paracelsus* & cum eo *Helmontius*, ridentes ambo qualitates elementares & relollaceas eas salutantes, hoc est, tales, quæ non procedant ex dotibus rerum seminalibus, sed rebus saltim constitutis ceu modi naturales superveniant, & nucleum κράσεως non attingant: hinc factum, ut qualitates hæ postmodùm apud plures passæ fuerint vilipendium.

Nos cum Excell. *D. Wedelio*, aliisque potiùs statuimus, doctrinam de hisce qualitatibus, & consequente temperie non esse floccifaciendam: cùm enim partes corporis humani calido innato instructæ sint subjectum Medicinæ, impossibile est, ut debitô modô iisdem succurrere queamus citrà qualitatum harum cognitionem. Optimum itaque fuerit ad solidam eruditionem hæc retinere & rectè explicare. Vid. Tr. de Medic. facult. l. 1. *ʃ. 1.* c. 1. p. 3. 4.

Ut omnes aliæ Medicinæ, inquit Illustris *Rolfincius* Tr. de Vegetab. l. 2. ʃ. 6. c. 1. p. 181. ita & Vegetabilia sunt calida, frigida, sicca, humida, authore *Ibn Sina* l. 2. Canon. tr. 1. c. 1. per comparationem ad corpora nostra. Calorem eadem habere nullum dubium, licet ad tactum non adpareat. Nunquam actu calent, nisi vi caloris Solis aut ignis, & eo ipso differunt ab Animalibus, quæ vitali calore prædita, actu ipsô calida sunt.

In omni plantarum genere, authore *Philosopho* l. 1. de plant. cap. 2. calor est & humor naturalis, qui, ubi absumptus fuerit,

fuerit, valetudinem incurrunt plantæ ac ſeneſcunt, intereuntq; & marceſcunt. Hanc alii corruptionem dicunt, alii non.

Temperamentum itaq; Myrrhæ quod concernit, habetur illud ab omnibus calidum & ſiccum. *Galenus* lib. 8. Simpl Medic. ſequentibus craſin expreſſit: Myrrha ſecundi ordinis eſt tum excalefacientium tum deſiccantium: idem *Avicenna* l. 2. Canon. tr. 2. cap. 475. p. m. 270. ſtatuit.

Caliditatem manifeſtè arguit ipſa ſubſtantia, quæ maximam partem eſt reſinoſa: reſinoſa verò omnia, omnium ſuffragio, cenſentur calida. Idem evincunt 1. Color, qui etiam plantis contingit: quamvis verò à colore temperamenti & facultatum dignotio debiliter procedat & probabiliter, & ipſe *Pergamenus* Senex lib. 1. de Simpl. Med. facult. cap. 2. ex eo petitam conjecturam minus certam æſtimet; nihilominus tamen flavedo in rubedinem vergens caliditatem videtur defendere. Colores, inquit, prælaudatus *Wedelius* l. c. cap. 8. quà tales, præcipuè ſi cum modo ſubſtantiæ conjunctim conſiderentur, nihilominus ex parte teſtantur de temperie, conſignificant, adeòque, licet primi incurrant in ſenſus, ſtant tamen poſt principia, & remotè ſaltem cognitionem hanc facilitant vel adjuvant: ſic præcipuè flavus color de calore teſtatur &c.

2. Odor gravis: hic aliquantò manifeſtius documentum caliditatis præbet: poſitivè etenim ex odore multa de Simplicium naturâ ac indole elici queunt, utut privativè nil certi innuant, cum in obſcuro latere queant Odores. Quæcunq; ergò odore pollent, non ſaltim ſuperficietenus, ſed per univerſam compagem ſparſo & commixto, illa, nemine diſſentiente, calida judicantur. Talis odor in Myrrhâ deprehenditur; ergò concluſio facilis.

3. Omnium veriſſimè de caliditate teſtimonium fert Sapor, intrinſecum illud principium dignoſcendarum potentiarum ſimplicium: ab hoc magis firmum, certum ac ſolidum petitur argumentum craſeos, viriumq; plantarum. Jam verò

acria, amara & ſalſa calida æſtimantur: hinc cum Myrrha amaritudinem non levem cum acrimoniâ conjunctam in ſinu ſuo foveat, neceſſariò inter Simplicia calefacientia locum merebitur.

4. Inflammabilitas denique, quâ Myrrha ob reſinoſas particulas prædita eſt, idem evincit. Hanc *Galenus* inter certa ac indubitata caliditatis ſigna ponit lib. 4. de Uſu Part. c. 9. Ubi pinguedinis calorem ſic demonſtrare nititur: *Pinguedo certè quod res calida ſit, dignoſcitur ſenſu ipſo, utentibus eâ nobis vice olei: indicat autem id non minimum, quòd facilè in flammam transmutetur, tanquam ad flammæ naturam proximè accedat: nihil enim frigidum promtè comburitur.*

Porrò in Qualitatibus cum attendi ſoleant Gradus, illorumque manſiones ſivè gradus graduum, ita & Myrrhæ eosdem adſignarunt Authores, omnesque calidam ac ſiccam proclamarunt in ſecundo gradu, præter *Serapionem*, qui tertii gradus mentionem facit: Conciliatio tamen facilis: ſi dicamus, Myrrham calidam & ſiccam eſſe in fine ſecundi gradus, qui reſpondet principio gradus tertii.

Gradus hoſcè cum ſuis Manſionibus non pauci rident: reverâ tamen in activis qualitatibus illud ſuccedere, imò & neceſſarium eſſe, rectè monet *Wedelius* l. c. pag. 16. *Si enim verum eſt*, ſcribit, *uti eſt veriſſimum, magnam dari latitudinem horum, neq; ſtrictis cancellis omnia poſſe includi, cur non liceat inveſtigare hæc omnia penitius, ita tamen, ut latitudinem ipſam magis exprimamus quidem, non tamen confundamus, hinc ingenia, non aliter, ac in Aſtrologiâ gradus ſunt ac minuta.*

CAPUT VII.
Facultates generales tradit.

PRæter Qualitates primas & alias, ſecundas dictas, in ſimplicium Vegetabilium examine eſſe attendendas, ex Botanographorum monumentis manifeſtum evadit. Primas Myrrhæ jam luſtravimus: offerunt ſeſe ſecundæ:

Vis

Vis nempè ac facultas aperiendi, ſubadſtringendi, attenuandi, maturandi, detergendi, diſcutiendi, putredini reſiſtendi & alexipharmaca, quibus omnibus tanquam polychreſtum, ſalutariter quamplurimis corporis humani infirmitatibus ſuccurrit.

1. Aperientium virtus principaliter conſiſtit in partium tenuitate: gaudent namque particulis incidentibus, acutis, penetrantibus ductusque laxantibus, quibus motum humoribus fixis procurant, & vias, per quas ipſis tranſeundum, expediunt. Secundariò verò Aperientia modicâ craſſitie pellere debent, nè virtus eorum tàm facilè exſpiret: vel diſſipent potius, quod faciunt Rarefacientia, quæ in ſuperficie hærentibus & poris magis ſunt dicata, ubi poros laxant, humoresque fundunt; ſed aditum ſibi & permanentiam fœnerantur, materiæ enim magis in profundo hærenti debentur. Hinc amara maximi æſtimantur inter Aperientia, quia ob particulas terreſtres ſimul roborant. *Wedelius* lib. 1. Sect. 2. cap. 3. pag. 43.

Cum itaque & Myrrha partium tenuitate dotata ſit, & beneficio hujus in ciendis menſibus, retentisque lochiis expurgandis felici ſucceſſu uſurpetur, præstereà etiam amaro ſapore prædita ſit, neceſſariò facultas aperiendi ipſi adſcribitur.

2. Adſtringentia inter Indurantia atque Incraſſantia medium locum occupant, ac in genere craſſioribus partibus conſtant, & acceſſione vel permiſtione ac prædominio harum humores fluxiles & feroces figunt, eosque quaſi in motu impediunt, ſeu quicquid laxum eſt, adſtringunt. Hinc locum merentur in confortandis viſceribus ſeu laxitate viſcerum, quæ oritur à ſubſtantiæ tenuitate. Talis adſtrictoria virtus an Myrrhæ competat? controvertitur inter rei herbariæ Scriptores. *Dioſcorides* ſtat à partibus affirmantium, undè in alvinis profluviis ac Dyſenteriâ ipsâ uſum Myrrhæ commendat. *Galenus* titubanter, dubioq; procedit crure, & jam adfirmare, mox verò negare videtur. Alii negativam obſtinatè defendunt,

dunt, inter quos non poſtremus Mindererus in Aloedar. Marocoſt. p. 56.

Noſtram ut aperiamus mentem, dicimus, ſubadſtringendi potentiam Myrrhæ minimè eſſe denegandam, modò diſtinxerimus ritè, ac heterogeneitatem partium intimius ponderaverimus, quam in multis Simplicibus, præſertim Vegetabilibus deprehendimus. Scilicet, præter particulas tenues, etiam craſſas ac terreſtres quasdam obtinet, ob quas adſtringere putatur: non ſecus ac Rhabarbarum aperiendi ac evacuandi virtute pollet ob præſentiam tenuium, volatilium ac ſalino-ſulphurearum partium: adſtrictoriâ verò vi gaudeat ob craſſarum terreſtriumque admiſtionem. Conſentit in facultatem hanc adſtrictoriam illuſtris *Rolfincius*, & O. ac M. Med. Spec. Comment. lib. XI. Sect. I. c. V. p. 877. Myrrham cum leniſſimâ adſtrictione exſiccare ſcribit.

3. Detergentia in genere dicuntur, quæ lentos ac glutinoſos humores corpori adhæreſcentes aut impactos contactu ſuo rapiunt, & tranſeundo ſecum abducunt. Efficaciora hîc æſtimantur calida & ſicca cum aliquâ partium craſſitie, cujus ope aliquandiu morantur, & conſequenter vellicando ac abradendo lentos ſuccos, donec cedant, poſteà facilius eosdem ſecum deducunt & expurgant. Huic ſcopo & Myrrha favet: undè *Pergamenus* lib. 8. Simpl. apertè ſcribit: *Adeſt Myrrhæ & abſtergendi potentia: verum adeò moderatam obtinet abſterſionem, ut nonnulli eam arteriacis quæ vocant medicamentis commiſceant, tanquam ſufficienter excalfaciens & deſiccans medicamen: ſcilicet abſterſionem proficiſcentem ab amaritudine nihil verentes.*

4. Maturandi ac Digerendi potentia in plurimis affectibus ſeſe præbet conſpicuam, inprimis in Tumoribus per humorum adfluxum obortis v. gr. Tonſillarum, glandularum in inguine, ponè aures &c.

5. Virtus denique Alexipharmaca putredinique reſiſtens omne fert punctum: propter hanc corpora tum mortua

tum

tum viva à corruptione præservat, de quâ inferius pluribus agetur: propter illam verò Antipestiferis accensetur. Alexipharmaca etenim vel putredini resistunt & sulphur sanguinis seu partes ejusdem oleosas sartas tectas servant, nè vappescat; idque tum intendendo & vegetando, & quidem magis volatilia, uti sunt amara & aromatica oleosa, balsamica: v.g. Angelica, Myrrha, &c. tum concentrando ac penetrando unà. 2. Vel ichorescentiam, resolutionem ac rarefactionem nimiam impediunt, adeòque vinculum quasi & individuam copulam & conjunctionem seri ac sanguinis respiciunt: suntq; vel adstringentia austeriuscula vel mucilaginosa, vel terrea absorbentia & fermentum resolutivum præcipitantia, vel acida sulphur sanguinis obtundentia: vel opiata, quæ cum aliis maritata inter Bezoardica atque Alexipharmaca bono titulo numerari merentur. 3. Vel serum, ejusque & motum promovent, & coagulationem impediunt &c. Vide de his prolixius differentem sæpius jam laudatum D. *Wedelium* de Med. Facult. l. 2. S. 2. c. 1. p. 164.

SECTIO II.

Præparata ex Myrrhâ recenset.

CAPUT I.

Myrrham depurare docet.

PErlustratis hactenus divini nostri medicamenti, Myrrhæ nempè polychrestæ, facultatibus, antequam ad verum ipsius usum, quem in quàm plurimis corporis humani passionibus depellendis insigniter exercet, vel etiam Medicamentis aliis sub variâ formâ componendis & exhibendis admiscetur, quorum aut potissima basis est, aut baseos actionem promovet, progrediamur, ea dispiciamus, quæ ars chymica, mystica illa Philosophorum benè medendi scientia

labore ſuo induſtrio, operâque antelucanâ ſuppeditat: hujus namque ope atque induſtriâ, tanquam Divini Omnipotentis Numinis beneficii, ſolidæ Philoſophiæ fontis, ſapientiæque clavis arcana in miſtis latentia eruuntur, deteguntur, ac manifeſtantur, ut medicamenta indè jucundiora, tutiora atque efficaciora concinnari queant, non ab idiotis ac medicaſtris, ſed à Medicis divinæ arti ſeſe mancipantibus; hâc quippè arte Medicina ceu parte non minimâ & ad cognoſcendum & ad agendum benè nullo modo carere poteſt, teſte *Thomâ Reineſio.* Occurrit verò inter Præparata primò

DEPURATIO: hanc *Quercetanus* Pharmacop. Dogmat. reſtit. lib. 1. cap. 14. p. 116. pauciſſimis proponit: Myrrham ſcilicet in vino ad ignem Balnei Mariæ diſſolutam adhuc calentem per linteum transcolendam eſſe. *Zwelferus* Animad. in Pharmacop. Auguſt. p. m. 415. in præparationem hanc ita animadvertit. Myrrham tandem quod attinet, ejus vera & genuina non eſt quæ fit cum vino ſolutio, cum totaliter in eo non ſolvatur, ſed potius in Spiritu vini. Quòd verò quandoque in vino diluatur, fit ob id, quia poſtquam cum vino ad ſpiſſitudinem cocta eſt, liquida aliquatenus maneat, atque hâc ratione cum reliquis ſpeciebus intimius permiſceri queat, hoc autem ſi cum Spiritu vini ſolveretur, ob nimiam ejus copiam, quæ pro ſolutione Myrrhæ verâ neceſſaria eſt, fieri nequit: ideò præſtat, hanc Myrrhæ præparationem intermittere, nec prius inſtituere, quàm exigatur. Hactenus *Zwelferus.* Aliàs etiam Myrrhæ depuratio perficitur, ſi huic ſubtiliſſimè tritæ affundatur expreſſus quidam ſuccus, decoctum vel infuſum pro variâ intentione varium, ad duorum digitorum eminentiam, digeraturque poſteà in Mariæ Balneo ad lenem ignis calorem, ut molleſcat, deindè calens adhuc per linteum transcoletur ac lentè inſpiſſetur.

CAPUT

Caput II.

Extracti conficiendi rationem proponit.

Extracti nomine in Chimia venit id, quod ex crasso & simplici aliquo corpore sivè ex iisdem plurimis mixtis, beneficio alicujus menstrui vel liquoris extrahentis prolectum, in quo præcipua virtus ac essentia rei sivè rerum extractarum resideat, mortuo quasi vel inefficaci corpore crasso in residuo remanente. *Zwelferus* Pharmacop. Reg. Cl. 7. p. m. 73. Excogitata atque inventa sunt, ut propter subtilitatem, & separationem puri ab impuro benignius & sinè molestiâ vires ac operationes suas exserant, penitius penetrent, in liquoribus solubilia sint, & ob id minus nauseabunda ac liquoribus soluta, non uti quidem pulveres atque res crassæ fundum petant, tædiumque concilient assumenti. *Id. ibid.*

Præparatur verò Extractum Myrrhæ vel solo spiritu Vini rectificatissimo, vel cum spiritu Ammoniaci benè unito: inspissatum redigitur in Extractum beneficio MB.

Hic disquisitione dignum æstimat prælaudatus D. *Zvvelferus* Append. in Animad. p. m. 17. Utrum Extractum rerum odoratarum balsamicarum (qualis etiam Myrrha est) sine virium jacturâ, ita ut nihil de essentiâ ac virtute rei extrahendæ perditum eat, parare liceat; cum rerum balsamicarum essentiæ in tenuibus & subtilioribus consistant partibus, quæ leni etiam ignis calore pulsæ æthera petunt, relictâ terreâ mole, spiritu balsamico viduatâ. *Verum*, pergit, *quantumcunq; rem consideratè etiam perlustro, vix tamen modum, qui voto meo ex omnibus satisfaciat, invenio. Quâcunq; etiam arte opus aggrediamur, vix ac nè vix quidem cuncta, conservabimus salva, si debitam Extracti consistentiam spissam indipisci propositum est: siquidem menstrua solventia vel extrahentia nullâ aliâ viâ, nisi destillando & abstractione à re extractâ separari queunt, quâ tamen simul & unà partes subtiliores ejusdem rei extractæ evehuntur & abeunt.* Proponit itaque binos modos

non

non ineleganter, quibus putat desiderio votoque cupidorum satisfactum: primus est, ut ex re extrahendâ resinosâ ac odoriferâ balsamicâ Oleum, si ejus quippiam aliàs rei insit, destillando proliciatur: alter verò Essentiam liquidam producit.

CAPUT III.
Essentiam producit.

HÆc juxta præscriptionem Zvvelferianam sequenti modo ex partibus Myrrhæ resinosis atque balsamicis prolicitur, sumpto ab Authore exemplo ligni Aloês.

℞. Ligni Aloês (Myrrhæ) ℥iij.

Cui minutim conciso super adfunde

Spirit. Vini rectif. ℥vj. vel ℥viij.

vel si mavis, Spir. Rosar. aut Cerasor. vel Lilior. Convall. substituas, & in Alembicum juncturis undique & diligenter, luto clausis, igne arenæ totus proliciatur spiritus, odore & sapore præstans, ad siccitatem ligni: quo interim spiritu scilicet fragrante studiosè asservato, extrahatur repetitis affusionibus Spir. Vin. recentis relictum à destillatione lignum ad totalem resinosæ substantiæ prolectionem; hinc in MB. extractionum omnium Spiritus destillando denuò provocetur, quousque resina sivè Extractum resinosum spissum in fundo alembici relictum Spiritu fragrante superius asservato præviâ digestione solutum & filtratum usui reponatur, tanquam Essentia legitimè confecta & præstans.

Cautelam verò adjungit, quæ in ejusmodi Essentiis atque Extractis resinosis observanda, nè scilic. aqueis vehiculis commisceantur, quandò ægrotantibus propinare animus est, sed Spiritibus utcunque ardentibus, aut Aquis spirituosis convenientibus, vel etiam Syrupo cuidam spissiori sociatæ exhibeantur: nam si hoc non fiat, & talis Essentia aqueis vehiculis puris commisceatur, tota ejus resina ab aqueâ humiditate præcipitata

cipitata usui medico, cum in exhibitione, tum operatione, planè inepta reddatur. &c.

Angelus Sala Essent. Vegetab. Sect. 6. cap. 6. p. m. 40. 41. sequentibus processum Solutionis ac Extractionis resinosæ ac balsamicæ substantiæ Myrrhæ adornat: Gummi Myrrhæ in cucurbitâ s.q. Succi herbarum, decocti vel infusi Simplicium scopo convenientium ad eminentiam duorum digitorum adfunditur, & in MB. sufficienter eliquati fit expressio, ejusq; tandem levi calore inspissatio. Consultum verò est tum demùm, quandò usus postulat, hoc modo præparare, nè antè illum situ corrumpantur, aut plus æquo indurescant. Sequenti modo balsamica substantia extrahitur:

Myrrhæ crassiusculè contritæ ℔j. Spir. Vini ex vino Malvatico vel Hispanico destillati & rectificati ℔iiij. affunduntur: materia omnis in Cucurbita alembico cæco munitâ Balnei Mariæ moderato calore, subindè leniter agitando tantisper contineatur, donec liquor probè tingatur, ab hoc porrò in aliam Cucurbitam, quantum fieri potest limpidissimo transfuso, Spiritus vini ad remanentiam octavæ partis abstrahitur: residui in concham effusi aquea pars ut Extractum therebinthinæ consistentiam, sapore & odore gummi præcellentem acquirat, evaporare permittitur, quod vasis vitreis exceptum, loco frigido servatur.

Essentia sive Extractum hoc balsamicæ virtutis utile est ad massas pilulares & Antidota, veneno aut humorum putrefactioni resistentia, & cum laudano, morbo exigente, ad quem gummata laudantur, commodum miscetur. Dosis à gr. 4. 6. ad 18. Feces quæ in Extractione remanent, nullius sunt efficaciæ propemodum, à Medico tamen prudente ad externos affectus adplicari possunt.

Essentia cum Tincturâ Tartari parata non vulgarium censetur esse virium, hinc à Dn. D. *Langio* Tinctura salutis salutata.

Hîc minimè silentii peplo involvenda venit Quinta Essentia Myrrhæ, cujus conficiendi modum *Edoardus Bolnestus,*

Medicus Regis Angliæ proponit in Aurorâ Chimicâ Part. II. cap. 5. p. 80. 81. Scilicet,

Diſſolve quantitatem Myrrhæ in oleo albo, vel æthereo ſpiritu Terebinthinæ, digere ſolutionem in Balneo per ſpatium viginti dierum, deſtilla deindè calore verè leni, & adſcendet primùm Spiritus ſive Oleum æthereum Terebinthinæ, affunde id iterum, & digere rurſum per ſeptem dies: iterum deſtilla calore leni, & poſtquam Spiritus Terebinthinæ omnis evaporaverit, muta ſubitò Recipiens tuum, & continua deſtillationem tuam, donec nil ampliùs prodierit: accipe reſiduas feces, & calcina eas igne intensô, & è cineribus extrahe communi methodô Sal fixum, quod probè depuratum per repetitas ſæpiùs calcinationes, ſolutiones, filtrationes, & coagulationes junge rectificato ejus Spiritui: digere & ſerva id probè tanquam nobilem Balſamum, &c.

Et ſic juxta Authorem hunc ex omnibus ferè Vegetabilibus extrahi poterit Quinta Eſſentia, eaque magnarum virium, ſingularisque efficaciæ: cùm in omnibus *herbis*, plantis, arboribus, aliisque omnibus, quæ ad regnum vegetabile pertinent, lateat ſubtiliſſima & purè æthereа fixaque ſubſtantia, fovens ac ſuſtentans vitam: alens & nutriens naturalem calorem, quæque radix eſt & fundamentum omnium illius facultatum: abundantibus ſiquidem ſubſtantiis *his* arbores florent, germinant & fructus ferunt: his decedentibus vel deficientibus ſiccеſcunt, ſterileſcunt, flacceſcunt, tandemque emoriuntur. Id. P. I. c. I. p. 33.

CAPUT

Caput IV.

Magisterium, Oleum, Elæo-Saccharum & Sal volatile componendi modum tradit.

I. MAGISTERIUM.

HOc resinam siccam *Zwelferus* indigitat Animadvers. in Pharmacop. August. p. m. 129. Paratur verò, quandò post separationem Spiritus vini extrahentis relictum Extractum liquidum in vitrum amplum effundimus, tunc enim vel innatantem vel in fundo hærentem invenimus resinam, quæ exempta & aquâ frigidâ aliquoties lota in leni calore exsiccanda, ut pulverisari queat.

II OLEUM.

Duplex in tabernis pharmaceuticis benè constitutis haberi solet, unum per deliquium factum; alterum per destillationem elicitum. Prioris præparationem tradit Matthiolus, vocarique solet Liquor Myrrhæ: decoquuntur nempè ova gallinarum, quousque dura fiant: deindè secantur secundùm longitudinem in duas partes æquales, & exemtis vitellis replentur pulvere Myrrhæ, conduntur que in humido loco, donec Myrrha liquescat in oleum. *Schröderus* Pharmacop. Med. Chim. lib. IV. el. 11. p. 201. ita procedit: imponit Myrrham pulverisatam albumini ovi cocti adhuc calido, ac reponit in cellam ad liquescendum, vel mixtam cum eodem albumine reponit suprà tabulam vitream, ut liquescat, destilletque in vitrum suppositum. Præparationem egregiam Olei sive liquoris hujus tradit etiam *Moses Charas* in Pharmacop. Reg. Chimic. T. 1. P. 2. l. 2. c. 2. p. m. 388. illudque commendat in infectionibus omnibus cutaneis, ad delendas maculas & faciei

cicatrices, uti & ad curationem ſcabiei, herpetum, imò & ulcerum. Uſus ſolummodò eſt externus: ſeorſim utplurimum adhibetur, ſed & unguentis pomaceis remiſcere licet, ac injectionibus vulnerariis.

Deſtillati verò Olei Idem quatuor recenſet proceſſus: ſunt enim 1. qui Myrrham cum ſerraturâ abietinâ macerant, ac poſtmodum per veſicam Oleum eliciunt: quod tamen aliquâ ex parte eſt abietinum. Huc ergò ſpectat cenſura *Angeli Salæ* Hydrelæolog. Sect. II. Cap. 10. p. 74. extrac: ſcilicet, licet ſapore & odore Myrrham Oleum hoc referat, majorem tamen ejus partem de ſegmentis (ligni pineſtris) non Myrrhæ ſubſtantiâ promanâſſe, atque dictas qualitates contingentes ſibi adſciviſſe, credibile eſſe; nec illud contemnendum, modò nullus veritatis amans pro ſincero Myrrhæ oleo obtrudere ſeu diſpenſare nitatur.

2. Nonnulli liquori Myrrhæ Spiritum vini affundunt, digerunt, ac per alembicum deſtillant.

3. Quidam digerunt Myrrham pulveriſatam cum aceto, & ſic deſtillationem inſtituunt.

4. Neque per ſe, neque cum ſilicibus, arenâ, bolô aut farinâ laterum Oleum profundit, ſed ſolum ſpiritum gravem & acidam aquam fœtentem. Videatur etiam *Weckerus* in Antidot. Spec. lib. 11. p. 660.

Prælaudatus *Charas* l. c. l. 2. cap. 46. p. m. 101. de Deſtillatione Myrrhæ & Oleo indè prolecto hæc habet:

Myrrha cum Gummi Reſinis ſit accenſenda, in quâ partes aqueæ oleagineas ſuperant, omninò diſtincto modo deſtillationi ſubjicienda: hæc ut ſuccedat, electæ & ſat ſubtiliter contritæ iſtius gummi Reſinæ libra immittenda grandi Retortæ vitreæ, affundendo aquæ vitæ optimæ ℔x, illicò ſimul commovendo, ac deindè imò per vices, interim dum fit 12. horarum maceratio, ut facilis ſit Myrrhæ in Aq. vitæ diſſolutio. Poſtmodum demerſa Retorta balneo arenæ, cui accommodandus erit ritè

ritè loricatus ſemiglobus vitreus, inchoanda initio igne leni deſtillatio, eodem paulatim intenſiore reddito, præſertim ſub finem, quò facilius prodeat univerſa Myrrhæ pars oleaginea, ſeponendo ſpiritum in deſtillatione priùs eductum, ac loricando iterum ſemiglobum ad excipiendum, quicquid in poſterum proditum eſt. Cuncta deſtillata cùm fuerint, vaſa autem refrigerata, ac ſecretus humor ſuperfluus Aquæ vitæ ab ejusdem parte oleaginea, atque poſtrema hæc commiſta æquali pondere Vitrioli ad albedinem calcinati rectificanda erit immiſſa exiguæ Retortæ vitreæ ope balnei arenæ, igne moderatiſſimô, hinc extillabit oleum minus craſſum aut multò quàm antè purius ratione Vitrioli, quod ſibi adſumpſit partes craſſiores & terreſtriores. Porrò, cùm Vitriolum procul dubio huic oleo acrimoniam nonnullam impertire ſoleat, neque dum puritatem requiſitam adeptum ſit, commiſcendum erit æquali ponderi oſſium bubulorum aut vervecinorum contritorum à calcinatione & quadruplô aquæ fontis: quæ ſimul immiſſa Alembico vitreo ex multis partibus non conflato, quod accommodatum habeat exiguum recipiens roſtro appenſum, arenæ balneo, igne moderatiſſimo extrahetur oleum flavum elegans & pellucidum, polychreſtum, lumbricos videlicet enecandi vi pollebit, venena impugnabit, humorum putredini obſiſtet, viſcerum omnium oſtructiones reſerabit, ſed præſertim Uteri. Exhibetur à guttis ij. iij. ad vij. & viij. exceptis ſaccharo pulveriſato demùm liquore idoneô dilutis: commiſcetur etiam Pilulis, Opiatis, variisq; aliis remediis, &c.

III. ELÆO-SACCHARUM.

Parandi ratio facilis eſt, ſi nempè oleum deſtillatum ſaccharo inſtilletur pro more aliorum Elæo-ſaccharorum.

IV. SAL VOLATILE.

Pauciſſimum hoc acquiritur, quod admiſtione olei Vitrioli cum oleo deſtillato Myrrhæ leni motu pateſcit.

CAPUT V.
Trochiſcos, Paſtillos, & Acetum Myrrhatum exhibet.

I.

TRochiſci juxta *Rhaſen* ad *Almarſorem* l. 9. cap. 83. ita componuntur:

℞. Myrrhæ ℨiij. Lupinori ℨv. Fol. Rutæ, mentaſtri, pulegii cervini, Cumini, Rubiæ, Aſæ fœtidæ, Sagapen. Opopan. aa. ℨij. Diſſolvantur gummi in aceto ſquillitico & cum ſucco Artemiſiæ fingantur Trochiſci.

II. Paſtilli olim, notante *Dioſcoride*, ex ipſâ Myrrhæ ſubſtantiâ ſine aliorum admiſtione concinnabantur, & quidem ex pingui Myrrhâ pingues & odorati; ex aridâ verò & ſiccâ, minus pingues, inodorati, virtutisque debilis. Cùm autem propter ſiccitatem commodè non poſſint formari Paſtilli, oleum admiſcebatur, quô verò obtundebatur illorum vis, ut invalidi fierent & nullius efficaciæ ad ea, ad quæ aliàs Myrrha ſalutaris exiſtit.

III. Acetum Myrrhatum deſcribitur à *Mynſichto* Armament. Med. Chim. Sect. 23. p. 307. ſequenti modo:

℞. Myrrhæ rubr. ℥j. Rad. gentian. ℥ß. Herb. Card. bened. Rutæ, abſinth. Scabioſ. Veron. Scordii aa. ℨij. Croci or. Caſſ. lign. Caſtor. aa. ℨj.

Macerentur in aceti vini Caryophyllati q. ſ. per octiduum, poſteà filtrentur, & Acetum clarum uſui reſervetur.

Caput VI.

Fuliginis mentionem facit.

Dioscorides hujus meminit lib. 1. c. 67. quæ conficienda ad modum fuliginis thuris, de quâ cap. 73. Processus est talis: Fuliginem thuris, scribit, sic facito: forcipiculâ lucernis accensas singulatim thuris (& sic Myrrhæ) glebas in novam fictilem ollam concavam imponito, & æreo vase in medio perforato, detersâ diligenter sorde, obtegito: alteram admoveto ex alterâ ejus parte, aut utraque subjectis quatuor digitorum altitudine lapillis, quò faciliùs perspici queat, si urantur: & quâ locus capax fuerit, glebulas alias supponito, & anteaquam prorsus prior gleba restinguatur, aliam imponito, donec sufficientem fuliginem videaris coëgisse. Continuò tamen externæ æramenti partes spongiâ aquâ frigidâ madefactâ abstergantur: ita enim temperatô æris fervore fuligo omnis inhærebit: alioquin per levitatem decidua thuris (Myrrhæ) cineribus admiscetur. Derasâ itaque fuligine, cinis cremati thuris (Myrrhæ) seorsim subtrahendus est. Idem opus, quoad satisfactum tibi videbitur, obeundum, &c.

Sectio III.

Compositiones principales, quas Myrrhæ sodalitium nobilitat, in scenam producit.

Postquam ea, quæ arte Chimicâ ex polychrestâ nostrâ Myrrhâ proliciuntur, scrutati sumus, ordinis ratio postulat, ut & principaliores quasdam Compositiones, quas dictum Vegetabile ingreditur, in medium proferamus:

ramus: ubi notandum, ultrà ſexaginta Compoſitiones in Pharmacopœâ Auguſtanâ deſcriptas reperiri, quæ Myrhæ additione illuſtrantur: præter has & apud Practicos eruditione, famâ & experientiâ celebratiſſimos tot proſtant, & in doctisſimis ipſorum ſcriniis continentur, ut charta & tempus deficerent, ſi omnes ac ſingulas transſcribi atque adponi concederetur. Nihilominùs tamen potiores aliquot uſuique magis dicatas afferre haud piget, & quidem in gratiam Philiatrorum, & quibus curta librorum eſt ſupellex, tum ut in compendio quaſi de divinis plantæ hujus nobiliſſimæ viribus habeant judicium; tum etiam, ut quæ ex Authoribus collegi ac elegi (inter quos cum filiali reverentiâ nominandi quoque veniunt Avus meus maternus, Dn. *D. Samuel Scharlachius*, per aliquot triginta annos in Electorali hâc Viadrinâ Profeſſor Publicus: & deſideratiſſimus Parens, Dn. *D. Melchior Poliſius*, per ſat multos annos itidem Profeſſor Ordinarius ac ferè emeritus, uterque νῦν ἐν ἁγίοις) meis obſervationibus qualibus qualibus fidem majorem concilient, & teſtimonio quaſi aliorum hoc modo confirmentur. Sit itaq; Sectionis hujus

CAPUT I.

Theriacam Andromachi & Mithridatium Damócratis ſiſtens.

D*Aniel Beckerus*, Med. D. & Prof. olim in Academiâ Regiomontanâ celeberrimus Diſputatione tertiâ Theriacologiæ ſuæ non ſine causâ infelicem cenſendum exiſtimat illum Medicum, qui dum ad profligandos morbos quotidianis uſibus Theriacam deſtinat, quid tamen ea ſit, ex quibus conſtet, & quam ſingula ingredientia indolem obtineant, ignorat. Infeliciorem verò illum nominat, qui eandem componere, & tantum alexiterium extruere ſatagit, poſtpoſitâ ipſius materiei accuratâ exploratione ſedulâque

lâque inveſtigatione. Cùm enim exotica plurima ſint, eaque haud raro adulterentur, ita ut etiam ii crebrò decipiantur, qui hâc in parte ſunt exercitatiſſimi, neceſſum ſanè erit, & oculis, & linguâ & nasô perluſtrando, guſtando, olfaciendo omnia rectè perſcrutari, ne dum ipſam theriacam intendimus, aliud & quidem vilius, quid indè emergat. Hinc quò major hoſtium eſt furor, & imminens ab iis vitæ periculum, eò accuratiore in procurandis armis opus erit ſolertiâ: inſidiantur quippè corpori noſtro aliàs fragili infinita eaque atrociſſima morborum genera, de mediis itaque cogitandum maturè, quibus iſtorum atrocitati ac vehementiæ obviam iri queat. Inter alia infinita ſatisque celebria non ultimam occupat ſedem Theriaca, antiquitatis laude, Magnatumque perennante applauſu commendatiſſima Medicina. Vetus eſt pharmacum, verum eſt, proptereà verò minimè proſcribendum eliminandumque: nam bellum Medicinæ inferunt, qui repudiatis Veterum inventis, nil niſi novum quid evomunt: contrà etiam reprehendendi, qui Recentiorum placita planè faſtidiunt: ſcilicet,

Stulta hæc invidia eſt, cui cuncta recentia ſordent;
Invida ſtultitia eſt, cui nova ſola placent.

In gravi ac periculoſo morbo certis medicamentis poſthabitis curioſæ experientiæ ergò ſalutem ægri prodere, imò perdere, improbum judicat *Pergamenus* noſter *Senex* l. 1. de Comp. Medic. ſecundum genera Cap. 16. quarè amicâ & ſerenâ fronte amplectenda, quæ veneranda Antiquitas prudenti ſanoq; conſilio invenit ac excogitavit, concinnavitque.

Meritò hinc culpandus *Plinius*, qui lib. 29. N. H. impudente calamô, præter rationem, & contrà dignitatem tàm illuſtris Medicinæ propter ingredientium numerum ac multitudinem bigam hanc medicamentorum perſtringit: Theriaca, ſcribens, vocatur excogitata compoſitio luxuriæ, fit ex rebus externis, cùm tot remedia dederit natura, quæ ſingula ſuffice-

ficerent. Mithridatium antidotum ex rebus LIV. componitur, interim, nullô pondere æquali, & quarundam rerum sexagesima denarii unius imperata. Quo Deorum perfidiam illam monstrante? hominum enim subtilitas tanta esse non potuit. Ostentatio artis & portentosa scientiæ venditatio manifesta est: at ne ipsi quidem illam novêre. Hæc Plinius ab aliis dignè hanc ob rem refutatus. Quamvis enim nonnulla occurrant de præcipuis ingredientibus, quæ examen incurrere queant; magnorum tamen virorum ac in divinâ arte exercitatissimorum de hâc materiâ loculos excutere non placet, sed suum cuique judicium relinquendum ducimus: interim intellectus humanus omnium rerum dominus est, nec alienæ libidini se mancipari patitur.

Cæterùm infantiam suam, primamque originem Theriaca debet *Andromacho Cretensi*, *Neronis* Imperatoris Archiatro, uti vocatur à *Galeno* lib. 1. de Antidot. Theriacæ compositio versibus ad *Neronem* perscripta celebratur ab eodem lib. de Theriacâ & l. modò citatô, cujus initium hoc est:

Κλῦθι πολυθρονίου βριαρὸν θενὸς Ἀντιδότοιο
Καῖσαρ ἀδειμάντου δῶτορ ἐλευθερίης:
Κλῦθι Νέρων, &c.

Mithridatii inventor & author *Mithridates* fuit, Ponti ac Bithyniæ Rex, qui vixit ante natum nostrum Salvatorem annô circiter septuagesimô.

Ab istis temporibus nobilissima hæc medicamentorum biga in hodiernum usque diem viget ac floret: Augeturque præsidii hujus medici dignitas ac eminentia constanti Magnatum favore. Ut enim olim *Mithridates* inventô ac præparatô suô Mithridatiô sibi subditisque suis feliciter consulebat, ita ex eodem quasi prognata Theriaca sequentes Imperatores sibi suisque prodesse adnitebantur. *Marcus Antoninus* Imperator singulis diebus quasi delicatô quodam cibô Theriacâ utebatur, undè etiam medicina hæc majorem penes subditos acquisivit authoritatem fidemque.

The-

Theriaca verò rectius ac potiùs Thiriaca inſcriberetur, à græco θηρίον, quod feram ſivè belluam ſignificat, & ἄκος, medicamentum ſivè medela, ut hâc ratione medelam contrà feram derivatio nominis inferat.

Quidam, inter quos *Petrus Aponenſis* lib. Conciliat. diff. 177. & 179. Theriacam derivatam volunt à Thiro, ſerpentum genere, quem à viperâ diſtinguunt: ſed errare eos demonſtrat prælaudatus D. *Beckerus*. Cur verò à beſtiis venenatis Theriacæ nomen ſit inditum, cum non tantùm venenis animantium, ſed & Vegetabilium ac Mineralium medeatur, imò & alii tàm interni quàm externi affectus à variis cauſis producti eodem pharmaco debellentur, id cauſæ eſt, quòd à potiori fieri debeat denominatio: cum itaque venena beſtiarum majoris ſint momenti, ac in Græciæ locis frequentius venenata animalia occurrant, & ſecundum *Galenum* ad *Piſon.* cap. 5. nihil tàm difficile ſit, quàm ſerpentes & venena vitare poſſe, jure merito indè Etymologia petita fuit.

Compoſitio itaque Theriacæ *Andromachi* correcta ſinè Opio juxta *Zwelferum* in Pharmacop. Reg. p.m. 167. 168. 169. ita ſe habet:

℞. Trochiſcor. de Viper. dextrè præparat. vel illorum loco pulv. viperar. ℥xij. Flor. Roſar. rubr. exſiccat. ℥j. Sem. Napi agreſt. ℥iij. Comar. Scordii Cret. vel noſtrat. ℥v. Opobalſ. veri orient. ſeu ejus loco Ol. Nuc. Moſch. expr. ℥iij. Cinam. ac. ℥iß. Myrrhæ translucidæ ℥iv. Coſti odorati ſeu potius Zedoar. ℥iij. Croci auſtr. opt. ℥iß. Caſs. lign. ver. Nardi Indici, Schænanthi, Thuris albi, fol. Dictamni Cret. Stœchad. arab. Sem. Petroſel. Macedon. Nepeth. ſivè Calam. mont. Terebinth. Chiæ. Rad. Pentaphyll. āā. ℨvj. Reſin. Styrac. Calam. ℥iß. Meu ſeu Angelic. ℥ij. Amomi ſeu potius ſem. Citri excort. ℥ij. Acori ſeu Calami aromat. ℥j. Terræ lemn. ver. ℥ij. Phu pont. ſ. Valerian. ℥j. Macis, Caryophyll. āā. ℥ß. Rad. Gentian. ℥j. Aniſi, Cubebar. Fœnic. Cardamom. min. Thlaſpios, Am-

meos, Sagapen, ãã. ʒß. Caſtor. rec. ʒß. Ariſtoloch. long. ʒß. Comar. Centaur. min. ʒvj. Mellis puriſs. juxta deſcript. Zvvelfer. & informat. ſinè violento calore à ſuis rebus heterogeneis ſeparati ℔xv. ſeu xiv. & vi. Paretur Antidotus.

Theriaca Andromachi magis reſtricta & correcta ejusd. p. 172.

℞. Trochiſcor. de Viper. ritè præparat. vel horum loco Pulv. Viperar. ℥xiv. Comar. Scordii noſtr. ℥v. Zedoar. ſeu Coſti veri ℥ivß. Myrrhæ translucidæ ℥iv. Meu ſ. Angelic. ℥iv. Terræ Lemn. ℥iijß. Amomi ſ. Sem. Citr. excort. ʒiij. ʒij. Sem. Napi Sylveſtr. Opobalſ. ver. ãã ʒiij. Cinam. opt. Croci auſtr. Reſin. Styrac. calam. ãã. ʒiß. Rad. Gentian. Valerian. ſeu Phu pont. Roſar. rubr. ſiccat. Acori ſ. Calami aromat. Cent. min. ãã. ʒj. Macis, Caryophyll. Aniſi, Cubebar. Fœnic. Cardamom. min. Thlaſpios, Ammeos, Sagapen. Caſtor. Ariſtoloch. long. ãã. ʒß. Mellis puri ritè extr. & nunquam cocti triplum : i. e. ℔xiv. & ℥vj. vel ℔xv. Inſtituatur mixtura ſecundum artem &c.

Theriaca Andromachi correcta cum Opio.

℞. Trochiſcor. de Viper. aut Pulv. Viperar. legitimè parat. ℥vj. Opii prius correcti cum Spirit. Vini legitimè extracti & ad debitam ſpiſſitudinem redacti ʒiijß. Piper. long. ʒijß. Roſar. rubr. ℥iij. Iridis illyr. aut florent. Succi liquirit. probè colati, Sem. Napi agreſt. Comar. Scordii noſtr. ãã. ʒiß. Opobalſ. veri ſeu Ol. Nuc. Moſch. expr. ʒiiß. Cinam. acuti ʒiij. Myrrhæ translucid. ʒiß. Coſti odorati ſ. Zedoar. ʒij. Croci auſtr. opt. ʒiß. Caſſiæ lign. ver. Nardi Indic. ãã. ʒvj. Thuris maſc. pellucidi ℥iß. Fol. dictamni Cret. Stœchad. arab. Nepethæ ſ. Calaminthæ mont. Terebinth. Chiæ, Zingib. Rad. Pentaphyl. ãã. ʒvj. Reſin. Styrac. Calam. ℥ij. Angel. ℥j. Amomi racemoſi ſeu potius

potius Sem. Citri excort. ℥iß. Acori seu Calami aromat. ℥iß. Terræ lemniæ ℥ij, ʒij. Phu pont. seu Valerian. ℥ß. Macis ʒvj. Caryophyll. ʒvj. Rad. Gentian. ℥ij. Anisi, Fœnic. Succi Hypocist. Carpobalf. seu Cubebar. Cardam. min. Sem. Sesel. Succi Acaciæ, Thlaspios, Ammeos, Sagapen. ãã. ℥ß. Castor. rec. ℥ß. Aristoloch. long. ℥ß. Summit. Centaur. min. ℥ß. Galbani ʒij. Mellis puriss. non cocti sed ritè extracti triplum, i. e. ℔xiv. cum ℥vi. Misc. f. Antidotus sive Theriaca.

Compositio Mithridatii Damocratis.

℞. Myrrhæ Arabicæ troglodyticæ, Croci, Agarici, Zingiber. Cinam. Spicæ Nardi, thuris el. thlaspios ãã. ʒx. Seselios, Opobalf. Schæmant. stæchad. Costi veri aromat. aut Succedanei, Galbani, Terebinth. piper. long. Castor. pont. Succi Hypocistid. styrac. rub. Opopan. nolii ãã ℥j. Casiæ lign. Polii, Piper. alb. Scord. Sem. Dauci Cret. Carpobalf. Cypheos trochisc. Bdellii ãã. ʒvij Nardi Celt. purgat. sem. Petrosel. Gummi, Opii, Cardamom. Sem. fœnic. Gentian. flor. Rosar. Dictamni Cret. ãã. ʒv. Anisi, Aristoloch. rot. Acori, Phu, Sagapeni ãã. ʒiij. Meu Athamant. Succi Acaciæ, ventris Scinci veri, summit. Hyper. ãã. ʒijß. Vini q. s. Mellis despumati triplum, i. e. ℔ ix. ℥viij. ʒij.

VIRES. Utilitas Theriacæ ac Mithridatii magna certè est: cum enim torqueri sit, non verò vivere, minus commodè valere, certè valetudinem procurabit illud, quod & adventantium hostium ferociam ac furorem averruncare, præsentemque morborum invasionem atque molestiam evertere valet. Utrumque hoc præstat, DEO benedicente, biga hæc nunquam satis laudanda & commendanda: Balsamum quippè radicale restaurat, corpusque adversus venenatos insultus ita præmunit, ut nocere non possint. Quodsi verò damnum indè jam passum sit, corpus labemque aliquam contraxerit œconomia ejusdem, veneno omnibus viribus sese opponit,

corpusque pristino vigori ac integritati reddere conatur. Scilicet non est venenum, sivè illud animale sit, sivè minerale, sive vegetabile, cui Theriaca in tempore exhibita non occurrat, ipsiusque vires infringat. Partes prætereà corporis nostri singulas tàm internas quàm externas defendit, malè affectis prospicit, suâque virtute atque efficaciâ salutiferâ optatò imbuit; Nullum agnoscit discrimen ætatis, sexusque modò à prudenti porrigatur Medico: quemadmodum enim cuilibet pharmaco rectum debetur judicium, ita & Reginæ medicamentorum Theriacæ.

Compositionem Theriacæ Cœlestis vid. apud *Quercetanum* Pharmacop. dogmat. restitut. lib. 1. cap. 23. it. Rhabarbaralog. Dn. D. *Tilingii*, Collegæ nostri honoratissimi pag. 242. Vires hujus Theriacæ *Fridericus Greiffius*, qui eam reformavit, auxit, ac elaboravit peculiari tractatu de eâ conscripto, sequentibus commendat: Theriaca cœlestis est antidotus universalis, roborans, venenis resistens, fluxus immoderatos cohibens, dolores mitigans, morbosque deploratos & ferè incurabiles propellens, estque instar panaceæ, imò multis vulgò dictis panaceis, liquoribus, oleis & pulveribus solaribus, viperinis, & quibuscunque preciosis palmam præripiens: Cum vix in totâ Republicâ medicâ dari possit medicamentum, quod in tàm parvâ quantitate, 3. scilicet vel 4. granorum tam citò, tutò & minori cum molestiâ operetur; quod omni ætati, sexui ac complexioni conveniat, inque omnibus morbis securè adhiberi possit.

CAPUT

CAPUT II.

Myrrham Electuaria & Opiatas ingredi monstrat.

ELectuarii nomen iis præcipuè medicamentis competit, quæ melle vel sirupo aliquo Simplici ac conveniente ad consistentiam Sirupo crassiorem & difficulter fluidam liquidam tamen nonnihil, in usum diuturniorem redacta sunt. Opiatas veteres illa vocarunt medicamenta, quorum compositionem Opium nobilitabat tanquam principale ingrediens: hodiè verò usus practicus obtinuit, ut etiam ista medicamenta, quæ opium non recipiunt, impropriè ac abusivè, Opiatarum nomine veniant, quòd Theriacæ opiatæ ratione consistentiæ sint similia. Prodeat itaque

I. *Electuarium de Ovo.*

Hoc sub Augusto *Maximiliani* Primi Imperatoris nomine venit, & à longo jam tempore usurpari cœpit in Pestilentiâ fugandâ, morbisque venenatis profligandis, nec sinè ratione, cum medicina sit diaphoretica, & mediante sudore pravos malignosq; ichores à centro ad corporis peripheriam propellat. Modus componendi habetur in Augustanâ: præter hunc alium suggerit *Josephus Quercetanus* Pharmacop. dogmat restit. lib. 1. cap. 22. p. m. 167. Ubi etiam suum medico orbi sistit Electuarium de Ovo majus pro ditioribus & minus pro gregariis. Descriptio in Dispensatorio Augustano reperibilis talis est.

℞. Ovum gallinæ recens, & educto per apicem albumine, id quod vacuum est, Croco orientali non pulverisato imple, vitellum non auferendo: posteà cum alio putamine iterum occlude, nè quid transpiret, & lento igne, vel post fornacem tamdiu assa in ollulâ, donec tota ovi testa nigrescere incipiat, diligenter cavendo, nè crocus com-

comburatur. Exempta è testâ materia exsiccatur, ut in mortario exquisitissimè contundi & in pulverem redigi queat, addendo pulveris Sinapis albi quantum prædicta omnia ponderant: posteà

℞. Dictamni albi, Tormentil. ãã. ℨij. Myrrhæ, C. C. Nuc. vomic. ãã. ℨj. Angel. Pimpinel. granor. junip. Zedoar. Camphor. ãã. ℥ß.

Misce omnia simul in mortario, & tandem adjice Theriacæ optimæ ad pondus omnium, ac iterum pistillo fortiter contunde & commisce per tres quasi integras horas agitando, addendo Sirupi Limonum q. s. f. Electuarium sive opiata s. a.

Franciscus Joel Oper. Med. T. 5. S. 3. p. 62. Ovum hocce aureum sinè censurâ non dimittit, quandò scribit: *Detestor ego inconcinnam, ineptam, fatuam & omni τάξία carentem atq; venenatam compositionem popularis alexipharmaci, quod Ovum aureum vocant, & quo in totâ ferè Europâ in omnibus familiis ob quorundam medicorum commendationem, tanquam divinitus monstrato remedio utuntur, ex cujus usu infiniti quoq; extinguuntur. Jure autem aureum ovum tanquam perniciosum toxicum damno 1. quia recipit Nucem vomicam, fructum venenatissimum & citò extinguentem, ut quilibet periculum facere queat in cornicibus & canibus. 2. Quia admiscentur extremè calida, quæ suâ caliditate destruunt ἰδιοσυγκρασίαν & corporis & spirituum. 3. Quid, quæso, Crocus exustus, & ovi luteum adustum in corpore aliud agere possunt, quàm ut cinis & fuligo, nempè viscera exurere? 4. Ejus descriptio non est uniformis, sed in omnibus Myropoliis, adeoq; in omnibus familiis diversam & aliam aliamq; habet præparandi rationem.*

II. Electuarium vitæ D. Flaminii Gastonis.

℞. Theriacæ Andromachi, Mithridatii Damocratis ãã. ℨiij. Flor. Sulphur. Myrrhæ. ℈iv. Confect. Alcherm. ℨij. Magist. Corallor. ℨß. liquoris Nucis Vomicæ ℨvi. Sir. de Scor-

Scordio q. s. Spir. Vitrioli ℈j. fol. Auri fini, cum Succ. Limon. destillat. fol. num. x. Digerantur post fornacem fiatq; Antidotus.

III. *Electuarium aureum Camphoratum Ejusdem.*

℞. Theriacæ Androm. ℥iij. Aloës balsam. ʒvi. Myrrh. ℥v. Salis Absinth. ʒiß. Camphor. Croci ãã. ʒj. Spec. Electuar. de Gemm. ℈ij. Spir. Vitrioli ℈iß. Cum Sir. granat. s. q. M.

IV. *Electuarium aureum Chimicum D. Samuelis Scharlachii.*

℞. Theriacæ Androm. Mithridat. ãã. ℥j. Flor. Sulphur. Myrrhat. ℥ß. Extr. Card. bened. Junip. Scord. Angel. Scorzon. ãã. ℈iv. Salis Scord. Card. bened. Absinth. ãã. gr. xij. Ol. Zedoar. ℈ß. Camphor. ℈ij. Aq. Carfunc. q. s. Misc.

V. *Theriaca Antimoniata Chymica D. Rolfincii.*

℞. Theriacæ opt. ℥ß. Bezoart. mineral. Antimonii Diaphor. ãã. ʒij. C.C. philosophicè calcinati, Magister. Corallor. r. Ocul. Cancr. Perlar. lactis Sulphris, Flor. Sulphur. ter sublimator. ãã. ʒij. Salis C.C. volat. Cinam. Carlin. ãã. ʒj. Extr. Opii cum succo Limon. vel Spir. Vin. parat. Lilior. Convall. Acori veri, Citr. Spir. C.C. volatili Sale impraegnati, Vitrioli, Ol. C.C. ligni Sancti ãã. ʒij. Bals. Sulphuris, Tinct. Corallor. Lunæ, Mistur. Antipestif. compos. Rolfincii, Elix. P. P. ãã. ʒij. Myrrhæ, Rad. Angel. Zedoar. Bacc. lauri, Extr. bacc. lauri, Roob Sambuci & Vini q. s. ad incorporationem. Misc. f. Elect. Dosis gr. iij. iv. ℈ß. vel quantum cuspide trahitur.

VI. Theriaca Germanica usitatissima.

℞. Rad. Enul. ℥iß. ʒiij. Aristol. rot. ver. ℥j. ʒij. Zedoar, baccar. junip. aa. ʒij. Rad. Aristol. long Succis. Scabios. Herb. lupuli aa. ʒiij Beton. Salv. Praß. Scord. Spicæ Roman. bacc. lauri, Rad. Gentian. Dictamn. Valerian. Tormentil. Vincetox. Calam. aromat. aa. ʒij. Cardopat. Pimpinel. Sem. Anis. Carvi, Macis aa. ʒj. Calaminth. ʒß. Gummi Bdellii, Myrrhæ, Sandal. rub. aa. ʒij. ligni Indici, Succini albi aa. ʒß. Castor. ʒiß. Corallor. rub. præparat. Rad. Pæon. Zingib. aa. ʒj. Piper. Caryophyll. aa. ℈iß. Nuc. jugland. excort. num. vij. Spec. liberant. ʒijß. Succi Angel. ℥iß. Oxymel. squillit. ℥j. Ol. Terebinth. ℥ß. Mellis despumati ℔ij. Misc. f. l. a. Electuarium.

VII. Electuarium alexipharmacum probatissimum.

℞. Rad. Imperat. Angel. odorat. Gentian. Carlin. aa. Mij. Terræ sigillat. ℥vj. Myrrhæ ℥j. Theriac. Androm. ℥iv. Rosmar. Rutæ aa. Mj. Aristoloch. ℔iij. Bacc. lauri n. vj. Mellis virg. despum. triplum. Misc. f. l. a. Electuarium.

Vid. Jonstoni Id. Med. Pract. l. 1. c. 3. p. 16.

IIX. Electuarium Antiloimicum,
Die Schwefel-Latwerg.

℞. Flor. Sulphur. optimè sublimator. ℥vj. Elect. de Ovo, Mithridat. opt. aa. ℥iij. Theriac. Androm. ℥j. Aloës ℥iß. Myrrhæ el. ʒvj. Camphor. ʒiv. Croci or. ʒj. Succi limon. depurat. q. s. Misc.

Dosis singulo mane quantitas pisi plus minusvè pro ratione ætatis aliarumq; circumstantiarum.

IX. Phi-

IX. *Philonium majus sivè Romanum Nicolai Myrepsi.*

℞. Piper. alb. ʒv. Opii ʒijß. Cass. lign. veræ ʒiß. Sem. Hyoscyami alb. ʒv. Apii ℥j. Petrosel. Macedon. Fœnic. Dauci Cret. aa. ℈ij. gr. v. Croci ℈j. Nardi Indic. Pyrethri, Zedoar. ad gr. xv. Cinam. ʒiß. Euphorb. Myrrhæ, Castor. aa. ʒj. Mellis optimi triplum sivè ℥iixß. Misc.

Opiatum pharmacum est, & hinc accuratè præparandum, cautèque usurpandum. Certum equidem est, opiatica laudata esse remedia, (nam laudani nomine insigniri solent) quibus multi ex corpore languores atq; ægritudines tolli queunt, magnique ac admirandi haud raro ipsorum deprehenduntur effectus conspicui in doloribus colicis, cruciatibus ventriculi, abdominis, hypochondriorum, uteri, lienis, à flatibus excitatis, defluxionibus ad pectus acribus, tussique, singultu vehementi, urinæ difficultate, sputô cruentô, aliisque sanguinis profusionibus, &c. Nihilo tamen minus summâ cum circumspectione veniunt adhibenda, ne fiant gladius in manu furiosi: maximè verò legitima opii accedat præparatio atque correctio.

Monitum circa Narcoticorum compositionem & debitam adhibitionem *Roderici à Castro* non videtur susque deque habendum: ita verò ille de Morb. Mulier. Part. 2. l. 2. p. 149. 150. Narcoticis compositionibus non nisi post sex menses vel potiùs post annum à compositione utendum est. Quodsi Philonium duorum, trium, quatuorvè annorum fuerit, melius erit, nec inutile sequentibus ad decimum usque, sed tantò minus stupefacit quantò est vetustius.

X. *Hiera Logadii.*

℞. Pulpæ Colocynth. Polypod. aa. ʒij. Euphorbii, Polii mont.

mont. min. Sem. Thymeleæ vel Coccognidii aa. ℥iß. gr. vj. absinth. Myrrhæ aa. ʒj. gr. xij. Centaur. min. agarici, Ammoniaci, Folii vel ejus locô macis, Spicæ Indic. Scillæ præparatæ, diagrid. aa ʒj. Aloës, Comar. Thymi, Chamædr. Cassiæ ligneæ, Bdellii, Marrub. aa. ℈j. gr. xiv. Cinam. Opopan. Castor. Aristoloch. long. Trium Piper. Croci, Sagapeni, Petroselini macedon. aa. ʒß. Hellebori nigri, albi aa. gr. vj. Mellis despumati triplum seu ℥x. Misc. f. Electuarium.

Locum habet medicamentum hoc in affectibus melancholicis, hilaritatem quippè inducere traditur: appetitum excitat, Vertigini, Epilepsiæ, Apoplexiæ, atque Convulsioni medetur: in feris impetiginibus utile existit, menses tardos & suppressos revocat. Ischiadicis auxilio est; ac diuturnos morbos felici sidere aggreditur: potissimùm verò admiscetur Enematibus, quandò lenti, viscidi, crassi ac tenaces sunt everrendi humores.

XI. Electuarium Ulmæ usitatum in Scorbuto oris & dentium cum fœtore.

℞. Rad. Iridis flor. ʒij. Aloës hepat. ℈iß. Margarit. præparat. Corallii utriusque, ligni aloës, Sandal. rubr. aa. ℈ivß. Sangu. draconis ʒij. aluminis crudi ʒiß. Mastich. Myrrh. aa. ℈ijß. Ambr. ℈ß. Cortic. Cancror. marin. ℈iß. Mellis rosati opt. ℥vj. F. l. a. Electuarium pro usu.

XII. Electuarium Emmenagogum Johannis Heurnii *Method. ad prax. l. 2. cap. 14. p. m. 163.*

℞. Succi Eryngii, Salviæ, Sabinæ, Pulegii aa. ʒiij. Cinam. Asari, Myrrhæ, Croci aa. ʒj. Misc. & cum Sir. de artemisiâ (saporis gratiâ) f. Electuarium liquidum.

CAPUT

Caput III.

Pulveres, Trageas, Species, Flores & Magisteria Myrrhæ additione nobilitatâ adducit.

Pulverum usus in Pharmaciâ est frequentissimus, paranturque ex aridis & siccis in minutiores ac subtiles sui partes contusis, & vel soli ac integri adsumuntur, vel aliis etiam Pharmacorum formis admiscentur. Arabes trifariam eos dividunt; nam crassum quemlibet suffuf vocant: tenuissimum alcool, & sief quorundam trochiscorum attritio constituit. Suntque interni purgantes, alterantes, roborantes: frequenter etiam extrà corpori insperguntur, & â Chirurgis ad ulcera detergenda, replenda, glutinanda, ad vulnera item & hæmorrhagias adhibentur.

Trageæ sivè Tragemata à pulveribus in eo differunt, quòd ex meris ut plurimum constent aromatibus & saccharo, sintque crassiores & minus subtiles: interdum quoque aromata & alia non pulverisantur, sed saltem conscinduntur, iisque semina saccharo obducta adduntur, nominanturq; Species incisæ sivè Trageæ grossæ.

Florum nomine Chimicis veniunt potissimùm rei alicujus partes subtiliores & tenuiores, sequestratæ beneficio sublimationis à portionibus ejusdem corporis crassis: vel sunt atomi ex sicco halitu in summo consistente, ignibus suppositis, perflatæ. *Rolfinc.* Chim. in art. for. red. l. 5. Sect. 4. cap. 1. p. 356.

Magisterium *Beguino* Tyroc. Chim. lib. 2. c. 19. est, quandò corpus mixtum ita præparatur citrà extractionem, ut omnes ejus partes homogeneæ serventur in nobiliorem vel substantiæ vel qualitatis gradum traductæ, exterioribus impuritatibus

bus segregatis. *Rolfincio* Chim. l. 5. §. 2. cap. 1. p. 319. Magisteria audiunt, quæ in suo consortio & homogeneo complexu habent metalli vel mineralis, animalis & vegetabilis alicujus exaltationem, virtutem ac qualitatem in vehiculo receptam sinè separatione essentiali.

I. *Pulvis Polychrestus Imperialis.*

℞. Sacchari Canthi albi ℥vj. Croci Martis cum aceto Tamarind. præparat. ℥iß. Sem. fœnic. Rasuræ Eboris, Tali leporin. oculor. Lucior. Cardam. min. Zingib. alb. Nuc. mosch. Rad. liquirit. aa. ℥j. Cinam. ac Cubebar. Caß. lign. Spic. nard. Rad. & Sem. pæon. Visci quer. Acidi Tartari aa. ℥ß. Magist. lapid. Carpion. ocul. 69. lap. percar. Croci or. Sem petrosel. Apii, Castor. ver. Caryophyll. Myrrhæ rubræ, ligni aloës, Herb. hyssop. ol. anisi aa. ʒij. Magist. perlar. or. Corallor. rub. Macis el. aa. ʒj. fol. Auri Ungar. num. xxxxiij. Misc. fiat pulvis subtilissimus.

Flatus & ventositates in ventriculo ac intestinis stabulantes, humoresque excrementitios expellit: stomachum & cerebrum confortat: in Epilepsiâ, cordis palpitatione, anhelitûs difficultate & tussi, aliisque multis affectibus non parùm præstat. Vid. *Mynsichtum* Sect. V. p. 122, 123, 124.

II. *Pulvis Bezoardicus Glogoviensium.*

℞. Rad. Tormentil. Dictamn. Petasit. Helen. aa. ℥vj. Bulliant unicâ ebullitione in aceto rosato, & statim super igne lento exsiccentur: posteà adde Boli armen. præparat. ʒvj. rad. Angel. Pimpinel. Serpentar. Gentian. Zedoar. Cinam. Valerian. aa. ℥ß. Ostrutii, Vincetox, Pæon. Calam. aromat. Zingib. alb. Macis, Galang. aa. ʒij. bacc. Lauri, Junip. Cubebar. Cort. Citr. Nuc. mosch. aa. ʒj. Sem. Card. bened. Citr. Arant. acetos. Santon. aa. ʒj.

C. C.

C. C. ust. & præparat. Terræ sigillat. Strigens. Sandal. omnium, Margar. præparat. Corall. utriusque præparat. Ebor. ust. Been utriusque, Myrrhæ rubræ electæ, Croci or. aa. ℥iß. Pulverisentur omnia subtilissimè & usui serventur.

III. *Pulvis Antipestiferus D. Rolfincii.*

℞. Flor. Sulph. optimè sublimator. ℥j. Myrrhæ rubr. el. Aloës aa. ʒj. Croci or. ℈ß. Misc. f. Pulvis.

Præservationis & Curationis gratiâ usurpari potest in pestiferâ lue.

IV. *Pulvis Alexipharmacus Præservativus dulcis Ejusdem.*

℞. Rasuræ ligni Junip. ℥v. bacc. Lauri, Junip. aa. ℥j. Succini, Thuris, Myrrhæ, Benzoin. Styrac. cal. aa. ʒvj. flor. Sulph. ʒij. Misc. f. Pulvis ad suffitum tempore pestis.

V. *Pulvis ad suffitum fœtidus Ejusdem.*

℞. Baccar. Junip. Miij. Rutæ Mij. Sabinæ, Cornu hirci, rad. enul. Cort. Betul. aa. Mj. Myrrhæ ℥ij. Contundantur grosso modo & sign.

VI. *Pulvis Præservativus expertissimus.*

℞. Flor. Sulph. ter sublimator. ʒijß. C. C. præparat. ʒiß. Boli armen. præparat. terræ Lemniæ veræ aa. ℈ij. Myrrhæ el. ʒj. Croci ℈j Sacch. fini ad libitum.

Dosis 2. l. 3. cuspides cultri manè stomacho jejuno. Hujus Hallæ-Saxonum Anno 1607. & 1610. grassante Peste optimus & salutaris extitit usus, notante Unzero Antidot. pestilent. lib. 1. p. 80.

VII. Pul-

VII. *Pulvis Prophylacticus in Peste Regis Hispaniarum, quem* Cornelius Gemma *ita describit:*

℞. Myrrhæ, Mastich. boli Arm. terræ sigillat. ligni Aloës, Caryophyll. Macis, Croci aa. p. æq. Misc. f. Pulvis, de quo singulis diebus aliquid manè sumatur, nempè ℥ß. vel q. s.

Crato *hunc pulverem ita describit:*

℞. Myrrhæ, ligni Aloës, Terræ sigillat. boli Armen. aa. ℥ß. Macis aceto præparat. Croci aa. ʒij. Misc. f. Pulvis, qui efficacior evadit, si Aloê & flores Sulphuris addantur.

IIX. *Pulvis contrà Variolas* D. Tuchschereri, *Physici quondam Francofurtani ad Oderam.*

℞. C. C. præpar. ʒij. Margar. Corall. rubr. præp. aa. ʒj. Ofs. de Corde Cervi ℈j. Sem. napi ʒj. Myrrhæ el. ℈ij. fol. Aur. num. iij. Misc. f. Pulvis pro usu.

IX. *Pulvis Cephalicus Augustanorum.*

℞. Benzoë ℥iß. Styrac. calam. Succini Citr. Mastich. aa. ℥j. Oliban. Myrrhæ aa. ʒvj. ligni Aloës, Caryophyll. aa. ʒiß. Fl. rosar. r. ʒvj. Lavend. ʒiij. Cort. Citr. sicc. ʒiij. Contusa grosso modo misc.

X. *Pulvis pro fumo contra Catarrhos* D. Gastonis.

℞. Thur. masc. Mastich. aa. ℥j. Succini ℥ß. Myrrhæ ʒij. Storac. calam. gum. Animæ Benzoë aa. ʒiij. Herb. Basilici, Thymi aa. ʒij. flor. Rosmar. Lavend. aa. ʒj. Rosar. incarnat.

carnat. ℨiij. Sem. Nigel. ℥ß. Caryophyll. ℨij. Bacc. Junip. ℨiij. Incidenda incidantur & contundantur grosso modo.

XI. Pulvis Marsilii Ficini *ex tribus muneribus Salvatori oblatis, ad acuendam memoriam.*

℞. Thur. ℨij. Myrrhæ ℨj. Auri foliati ℨß. M. f. Pulvis.

XII. Pulvis pro fumo cum Vitriolo tempore pestis usualis.

℞. Myrrhæ ℥iij. Bacc. Junip. ℔j. Lauri ℥j. Vitrioli com. ℨxvj. Aluminis crudi ℥iß. Rutæ Miiij. Misc.

XIII. Pulvis contra vacillationem dentium Dn. D. Schneideri.

℞. Rad. Bistort. Nucis Moschat. aa. ℨj. Cort. Caß. lign. rec. ℈iv. Fol. Rosar. rubr. Balanst. Extr. Sarcocol. Thur. Aristol. Mastich. Sumach. Alum. ust. Myrrhæ rubr. aa. ℨß. Lap. Hæmatit. præp. ℈j. Misc.

XIV. Pulvis ad suffocationem matricis.

℞. Rad. Dictamn. alb. Pæon. aa. ℨiij. Aristoloch. rot. ℨj. Sem. Lupin. Dauci aa. ℨiß. Castor. Myrrhæ el. aa. ℨij. Coaguli Mulæ ℈iv. Caß. Lign. Cinam. aa. ℨj. Croci ℈ij. Misc.

XV. Pulvis menses provocans.

℞. Spec. Diagalang. ℨiß. Myrrh. el. ℨß. Cinam. ℨj. Sacch. opt. ℨij. F. Pulvis subtiliß. cujus dosis ℨj. cum vino albo, in quo serpillum ebulliit, exhibenda.

XVI. Pulvis Dominarum.

℞. Cinam. ℨvj. Cumini, Anisi, Carvi, aa. ℥ß. Myrrhæ, Rad.

Dictamn, Curcum. aa. ℥ß. lupin. Apii, Nigel. aa. ʒiij. Calami aromat. Puleg. Aristol. long. aa. ʒij. Croci ʒj. Asari ʒij. Sabin. ℥ß. Misc. f. Pulvis.

Vid. Forestus l. 28. obs. 6. p. m. 636.

XVII. Pulvis Domesticus.

℞. Aloës, Cinam. Myrrhæ, Tormentil. Scord. C. C. philos. præparat. Zedoar. Angel. Card. bened. Trochisc. de Cappar. Visci q. Terræ sigillat. aa. ʒ iij. Croci or. ℥ß. Marg. præparat. Corall. præpar. aa. ʒ ij. Mastich. Boli armen. Caryophyl. Ligni Paradis. Macis aa. ℈iß. Misc. f. Pulvis subtilissimus.

Usus ejus in quibuscunque affectibus contagiosis præservationis gratiâ adhibiti: uti Febribus malignis, dysenteriâ malignâ, Variolis, Morbillis, Petechiis, imò ipsâ pestilentiâ grassantibus.

XIIX. Pulvis Lumbricorum Wittebergensium.

℞. Sem. Santon. ℥ij. Absinth. Menth. Abrotan. Centaur. aa. ʒv. C.C. ust. Artemis. Myrrhæ el. aa. ʒij. Aloës ʒiß. Misc.

XIX. Pulvis contra vermes alius.

℞. Sem. Cynæ ℥ij. Centaur. Absinth. C. C. ust. & præparat. aa. ℥j. Lupin. Menth. Origan. Sesel. aa. ℥iß. Tanaceti ℥iij. Abrot. ℥j. Dictamn. ℥ij. Gentian. ℥ß. Fol. Sennæ ʒvj. Aloês ℥iij. Myrrh. rub. ʒij. f. l. a. Pulvis.

XX. Pulvis ad expellendos lumbricos & deturbandum illorum seminarium Josephi Quercetani *Pharmacop. dogmat. restit. cap. 15. p. m. 126. 127.*

℞. Pulv.

℞. Pulv. fl. Hyper. Cent. min. aa. ℨij. C.C. præpar. Corall. Sem. Portul. Citri aa. ℈iß. Corallin. Gentian. Diptam. aa. ℈j. Rhabarb. Aſari aa. ℈iv. Myrrh. Croci, Scammon. præparat. Trochiſc. Alhandal. aa. ℈j. Cinam. Coriandr. aa. ℨij. Sacchari parum ad gratum guſtum. Miſc.

Pulvis hic guſtui, quodammodò ingratus eſt, ſed vis ejus tanta vermes & lumbricos necandi ac expellendi, ut nè unum quidem in corpore relinquat. Simili modo etiam corruptos ac putrefactos humores, generationis illorum authores & artifices exturbat. Ex eo quoq; formabitur cum Sirupo quodam Pilula ſ. Bolus unius ſcrupuli pondere, addito pauco Saccharo, quæ facillimo negotio deglutietur tàm à viris quàm à fæminis provectâ jam ætate hujusmodi affectibus infeſtatis, addendo loco Trochiſcorum Alhandal Scammoneæ præparatæ ℨj. pulv. Aquilæ noſtræ cœleſtis tantundem: Et ſic verum erit ſpecificum, quod vel ipſis infantibus, exhiberi poterit, miſcendo pulverem iſtum cum pomo. Præcipuum & omnium facillimum adverſus hujusmodi affectus remedium parari poſſe jactitant agyrtæ illi dum lumbricos pulveriſatos præbent infantibus excreta inde talibus inſectis referta oſtentant plebi rudi, quæ ex pulvere iſto exorta ſuam ſumere originem deprehenduntur.

XXI. Pulvis ad facilitandum partum Heurnii.

℞. Cinam. el. ℨiiß. Myrrhæ opt. ℈ij. Succini albi ℨiß. Rubiæ tinct. Caſtor. aa. ℈j. Borrac. ℈ß. Croci gr. v. Miſc. f. Pulvis tenuiſſimus.

Doſis ℨj. cum vino albo & Saccharo. Remedium eſt optimum ad difficilem partum, & retentas ſecundinas uſu D. *Heurnio* compertum. Excluſo quippè fœtu cum ſecundinæ retinentur, hoc pulvere propinato, illicò redduntur; nam

tunc Hæmorrhagiæ metum non fovemus. Vid. *Heurnius* in Hipp. aph. 26. Sect. 5. Idem libro de morbis mulier. cap. 8. p. 53. monet, talibus medicamentis haustis, ut ambulet mulier inter duas fœminas, quibus nitatur, quæ hanc quatiant; ita pervadet promtius remedium.

XXII. *Diacorallium* Alexandri.

℞. Corallii nostri, sivè Anagallid. fl. purp. ℥ij. Myrrhæ ℥iv. Caryophyll. ℥ß. Rhapont. ℥j. Folii ℥ß. Aristoloch. utriusque aa. ℥ij. Spicæ Nardi ℥iv. Misc. f. Pulvis.

Pulverem hunc omnibus reliquis anteponendum censet *Capivaccius* in curandâ Arthritide. Exhibetur verò manè horis sex ante cibum ℈j. per centum dies: posteà xxx. diebus suspenditur usus: rursum centum diebus exhibetur, iterumque xxx. diebus intermittitur usus, hinc per dies CLX. alternis usurpatur diebus, indè rursus tertio quoque die.

XXIII. *Pulvis in Urinæ incontinentiâ utilis.*

℞. Pellicul. intern. Ventriculorum gallinac. præparat. ʒvj. Rad. Tormentil. ʒiij. Galang. Nuc. Cupress. Boli Armen. aa. ʒj. Myrrhæ ʒiß Gum. Arab. Mastich. aa. ʒj. Gland. Sicc. cum capul. Rosar. rubr. cum sem. aa. ʒj. Calaminth. ʒß. Myrtill. Italic. ℈ij. Sem. Plantag. Portul. Acetos. Lactuc. Coriand. præparat. aa. ʒß. Sacchar. albiss. ℥ij. Pulverisentur subtiliss.

Mulierculis potissimum urinæ incontinentiâ correptis post partum pulvis hic solatio atque auxilio est.

XXIV. *Pulvis ad Hæmorrhagiam vulnerum utilissimus.*

℞. Thuris alb. Salis Saturni, Myrrh. rubr. aa. ℥j. Croci, Camphor. aa. ʒij. Invicem contusis affunde Aq destil-

stillat. Spermat. ranar. q. s. ad imbibendas species: leni calore exsicca: posteà denuò aq. spermat. ranar. imbibe & exsicca: hunc laborem duodecies reiterando, semel adhuc pulverisa, & usui reserva.

Hujus pulveris parum vulneribus insperge & deliga, sanguinem sistet: sin minus, exhibe vulnerato ℈j. vel ℈iß. in aq. plantag. & effectum videbis. Habet & singularem suum usum in gravi narium hæmorrhagiâ, ubi expertus scribit *Agricola* oper. Chim. part. 1. tr. de Saturno p. 244.

XXV. Tragea præstantissima ex Floribus Sulphuris Myrrhatis.

℞. Flor. Sulphr. Myrrhat. ℥j. Sacch. Cand. alb. ℥ß. Spec. liberant. sine Aloë ʒj. Misc.

Præcellens est medicina præservativa in pestilenti contagio, pleuritide, ac omnibus apostematibus, corporisque putredinibus. *Jacobus Zwingerus* in examine principiorum Chimicorum cap. 11. propriâ experientiâ confirmatum reliquit, flores Sulphuris cum Aloë & Myrrhâ sublimatos partus difficiles facilitare & accelerare,

XXVI. Species Dialauri.

℞. Baccar. Lauri massâ panis circumducti & in clibano debitè excoct. exsiccat. & pulveris. ℥j. Flor. Centaur. min. ʒiij. Rubiæ tinct. Myrrhæ rubr. Croci or. aa. ʒj. Aristoloch. rot. Cardamom. min. Galang. min. aa. ℈ij. Salis Cinam. Sabinæ aa. ℈iß. Misc.

Menses suppressos reserandi vim obtinent, uteriq; obstructionibus egregiè succurrunt. *Mynf.* Sect. 5. p. 124. 125.

XXVII. Species pro Vaporario in aurium affectibus proficuæ.

 ℞. Rad.

℞. Rad. Asari, Caryophyllat. Iridis aa. Mj. Herb. Serpil. Majoran. Salviæ aa. Mß. Castor. ℈j. Myrrhæ ℈ij. Sem. Fœnugr. ʒß. Concisæ & Contus. D.

Coquuntur in Vino, vaporque excipitur per infundibulum in auditu difficili, sibilo tinnituque aurium, &c.

XXVIII. *Flores Sulphuris Compositi.*

℞. Sulphuris viridiusculi in magnis Magdaleonibus ℔iv. Aloës Hepat. Myrrhæ, Thuris aa. ʒij. Salis comm. ℔ij. Pulverisentur.

Hujus pulveris ʒiij vel iv. reconduntur in vas sublimatorium, imponitur aludel vel capitellum terreum, huic alterum & plura, demum vitreum in apice perforatum, & observatis ignis gradibus per intervalla colligantur flores. In superiori Alembico flores pauciores, in inferiori plures reperiuntur. Sequente die iterum Sublimatio adornetur, novo injecto pulvere, & sic deinceps, donec Sublimatio ad umbilicum perducta. Floribus his tandem additur Crocus pulverisatus ad arbitrium.

Flores hi auxiliares operas præstant in præservandâ pestilentiâ, pleuritide, omnibus apostematibus ac putredinibus corporis: difficiles partus accelerant. Vid. *Paracelsus*, *Crollius*, *Zwingerus*, *Rolfincius*, aliique, qui in celebrandis Florum horum elogiis prolixi sunt.

XXIX. *Magisterium Sperniolæ Zwelferianum.*

℞. Spermatis ranarum mense Martio triduo ante novi lunium collecti q. s.

Ponatur in saccum: quæ spontè defluit aqua alumine condiatur: sic per annum integrum ac diutius incorruptè adservatur. Irrigentur eâ sæpius

Myrrhæ Selectæ, Thuris aa. ʒij. Croci pulverisati ʒß.

& rursus exsiccentur: tandem Camphora addatur ultimâ vice.

Pul-

Pulvis hic in ſanguinis ebullitione ac efferveſcentiâ, Hæmorrhagiis, Eryſipelate, adſumitur ad gr. vj. vij. viij interius: Exterius verò ſolutus aceto doloribus podagricis tepidè applicatur. Faſciæ aquâ hâc aluminatâ imbutæ pedibus & tibiis defluxione tentatis ac ulceratis, ad intercipiendum fluxionis impetum commodè applicantur.

XXX. Species Diamercurii Mynſichti.

Habentur Armament. Chim. pag. 103. & tali modo parantur:

℞. Sem. Cinæ opt. ℥xiij. Mercurii dulcis ℥v. Rhabarb. el. Turbith albi & Gummoſ. Corallin. aa. ʒij. Raſur. C.C. Myrrhæ rubr. aa. ʒj. Summit. Centaur. min. Tanacet. Camphor. ver. aa. ℈j. Olei ligni Avellanar. per deſcenſum deſtillati, Spir. Vitrioli optimi aa. ℈ß.

Miſce & fiat omnium pulvis ſubtiliſſimus.

Exhibetur vermibus ac lumbricis ſcatentibus, Lunâ decreſcente à ℈j. ad ʒß. & ʒj. pro ætatis ratione in lacte, quod unà cum pulvere ſumptum illis non nutrimentum ſed venenum erit. Mercurius quoque dulcis eis maximè peſtis eſt, ſimul enim interficit lumbricos & fomitem eorum per ſeceſſum expellit. Propterea eſt medicina experta adverſus omne genus vermium. Offertur quoque in Aq. Abſinth. Centaur. min. Tanacet. it: in Oxymel. Scyllitico, Melle deſpumato, Sirupo acetoſitatis Citri, aut in aliâ quâvis materia, quâ pueri magis delectantur.

CAPUT

Caput IV.

Pilulas sistit, quarum compositionem Myrrha ingreditur.

Pilulæ veterum sunt inventum, quo amarissima sua purgantia, uti Aloën, Scammonium, Colocynthidem propinando, eaque cruda mellis ope palliata palatum melius fallerent. D. *Ettmüllerus* Exerc. Med. de Ideâ præscribendarum formularum Clafs. 2. §. 1.

Dicuntur ita Latinis à similitudine pilæ parvæ. Græcis Catapotia audiunt, à καταπίνω, quod deglutire significat: nam juxta *Scribonium Largum* Catapotium medicamentum est, quod non diluitur, sed ita, ut est, devoratur. Compos. Med. 87. p. m. 55. Vid. Emendat. & Not. in hunc Authorem D. *Johannis Rhodii* p. m. 152.

Sunt verò Pilulæ medicamenti forma solida, globuli effigie sphæricâ ex pulveribus, aliquando & gummatibus, succis, liquore glutinoso exceptis efformata: ad purgandum maximè, vel etiam aliquando ad alterandum vel corroborandum comparatæ. Vid. *Petri Morelli* Method. præscribendi formulas lib. 1. Sect. 2. c. 5. p. 155. *Sennert.* Instit. lib. 5. p. 3. Sect. 3. cap. 22. p. m. 1463.

I. *Pilulæ Laxativæ* Cratonis.

℞. Aloës rosatæ ℥iij. Myrrh. el. ʒj. Bdellii ℈j. Succini albi, Croci aa. ℈ß. Cum Sir. Rosar. sol. f. Massa, & ex singula drachmâ formentur Pilulæ xv. dosis num. quinque ante cœnam.

Commendantur à Cratone ad leniendam alvum, ad promovendos menses, ad muniendum corpus à fluxionibus podagricis in sicu sumendæ.

II. *Pilulæ Tartareæ* Quercetani.

Joſephus *Quercetanus* Pharmacop. Dogm. reſtit. lib. I. cap. 14. p. 118. 119. mirum in modum Pilulas haſce commendat, quod illarum virtus atque efficacia inſigniter ſeſe manifeſtet in eliciendis radicitùs humoribus craſſis, tartareis, bilioſis, ſalſis ac mucilaginoſis ex partibus etiam profundiſſimis: Hinc easdem ſuccurrere ſcribit Maniacis ac melancholicis affectionibus, febribus quartanis: opitulari & conducere adverſus Pſoram, Cancrum, lepram & luem veneream, eò quòd purificent totam maſſam ſanguinis à variis corruptionibus diverſorum affectuum effectricibus cauſis: idcircò & ſanis ipſarum uſum commendat ad plurimorum morboſorum inſultuum præſervationem ac præcautionem, ſi ſingulis menſibus ſemel purgentur. Doſis illarum juxta authorem eſt ℈j. vel ℈iß. ad ſummum: ſumique poſſunt manè vel veſperi poſt cœnam parciorem & antè ſomnum. Componuntur verò ita:

℞. Cryſtallor. vel Cremor. Tartari ℥iij. Polypod. quern. ℥ij. Paſſular. Corinth. ℥iß. Myrobalan. omn. aa. ℥ß. Fl. Bugloſſ. Borrag. Nymph. aa. Pj.

Coquantur in ſ. q. Aq. fumar. ac ſcolopendr. ad medietatis conſumtionem. De hoc decocto acidulo & guſtui grato optimè depurato & clarificato cape ℔ij.

Succi optimè depurati pomorum redolentium ℔j. adde Folliculor. Senæ mundat. ℥iij. Turbith, Rad. Helleb. nigr. veri aa. ℥iß. Myrrhæ el. ℥j. Macis, Caryophyl. Cinam. Epithymi aa. ℥ß.

Macerentur ac digerantur ad ignem MB. per quatriduum, idque in vaſe vitreo optimè clauſo; dein dum materia adhuc fervet, fiat expreſſio vel per ſetaceum trajectio, cui adde

Aloës præparatæ ℥iv.

Omnia sufficienter coagulentur ad lentum ignem, addendo sub finem, dum ferè refrigerata erit materia,

Spec. Diarrh. abb. Lætific. Gal. Trochisc. Dialacc. aa. ℥j. Sal. Absinth. Fraxin. aa. ʒij. Essent. Croci ℈ij. Olei Anisi aliquot guttulas.

Reducantur in bonam Pilularum consistentiam.

III. Pilulæ Aloëticæ Horstii.

℞. Aloês rosat. ʒij. Myrrh. ʒß. Gum. Ammon. aceto dissol. ℥j. Agar. Trochisc. Rhab. el. aa. ʒiß. Rad. Asari, Gentian. aa. ʒß. Mastich. ℈j. Spicæ Ind. Sem. Petrosel. aa. ℈ß.

Cum Sirupo de Absinthio fiat Massa, formentur Pilulæ ex ℈ij. num. xv. pro dosi per octiduum horâ unâ antè cœnam continuandâ.

Usus est hisce Pilulis Author felicissimè in Hypochondriacâ affectione incipiente. Vid. Obs. Medic. lib. 4. Observ. 25. p. m. 251.

IV. Pilulæ chologogæ de Centaurio minore Quercetani.

℞. Succor. optimè depurator. Centaur. min. Rosar. pallid. Eupatorii Mesue & Rad. Oxylapathi aa. ℥iv. quibus adde Aloës præparat. ℥vj.

Digerantur ad ignem MB. per horas xij, ut fiat perfecta dissolutio & mixtio, dein omnia coagulentur ad mellis consistentiam, cui adde,

Pulv. Rhabarb. ℥j. Xyloaloês, Myrrh. aa. ʒij. Croci, Cinam. aa. ʒß. Spic. Diatr. Sandal. Trochisc. Diarrhod. aa. ʒj.

Misc. fiat Pilularum Massa, dosis ℈jß. ℈ij.

Prosunt in omnibus febribus biliosis, arquato morbo & Cachexiâ: Jecoris item cæterarumque partium nutritioni dica-

dicatarum obstructionibus mirificè auxiliantur. Pharmacop. dogmat. restit. l. 1. c. 14. p. 118.

V. Pilulæ Pestilentiales Basileensium.

℞. Aloës, Rhabarb. aa. ℥ij. Agarici, Myrrhæ aa. ʒj. Rad. Gentian. Zedoar. aa. ℈j. Croci ℈ß. Pulverisentur, & cum Sir. Rosar. sol. Infus. fol. Senæ fiat Massa.
Vid. Platerus lib. 2. obs. p. 315.

VI. Aliæ Tubingensium.

℞. Myrrhæ el. ℥ß. Rad. Angelic. Succini albiß. Croci or. aa. ʒß. Agar. Troch. Rhabarb. aa. ʒiß. Aloës Soccotr. aquâ Rosar. decies lotæ & exsiccat. ℥j. Ol. destill. Angelic. gt. iv. Sir. Mastich. q. s. f. Massa.

VII. Aliæ Marpurgensium.

℞. Aloës Soccotr. Gum. Ammoniaci aa. ℥j. Myrrhæ el. ℥ß. Salis Absinth. ℈ij.
Ammoniacum solvatur aceto Scordii fiatque Massa: Dosis pro diversitate personarum à ℈j. ad ℈iß. Cum vino temperato aceto Scordii: vel Aq. Card. bened. Veron. Scabios. singulis septimanis, vel bis ad minimum in mense.

IIX. Aliæ D. Weidneri.

℞. Aloës rosat. juxta descript. Aquapend. Gum. Ammoniaci aa. ℥j. Myrrhæ el. ℥ß. Salis Card. bened. Croci subtiliter triti aa. ʒj.
Ammoniacum solvatur in aceto Scordii & cum Sir. de Cichor. c. Rhabarb. f. Massa: Dosis ℈ij. vel ʒj. horâ unâ ante cœnam.

IX. Aliæ D. Polisii.

℞. Pilular. nostr. de tribus simpl. Gum. Ammon. aceto Scordii dissol. aa. ℥j. Myrrh. el. ℥ß. Salis Scordii, Croci

ſubtiliter triti aa. ℨj. Cum Sir. Roſar. ſol. f. Maſſa: Doſis à ℨß. ad ℨj.

X. *Aliæ pro ditioribus Ejusdem.*

℞. Pilular. noſtr. de tribus Compoſ. Gum. Ammoniaci aceto Scordii ſol. aa. ℥j. Myrrhæ el. ℥ß. Salis Abſinth. Croci or. ſubtiliter triti ac pulveriſati aa. ℨj. Inſtilla Ol. deſtill. Angel. Junip. Rutæ, Succini albi, Zedoar. aa. gt. iv. Malaxando fiat Maſſa Pilularis, cujus doſis à ℈j. ad ℈iß. vel ℈ij. horâ unâ ante paſtum.

XI. *Aliæ* D. Plateri.

℞. Aloës ℨiij. Rhabarb. pulveriſ. & aq. Cinam. adſperſ. ℨiß. Agarici Troch. ℨj. Myrrh. el. Gum. Ammoniaci in aceto diſſol. aa. ℨij. Croci ℈iß. Camphor. ℈j. Ol. Zedoar. gt. iij. Cum Sir. Scordii fiat Maſſa ejusdem cum Pilulis peſtilentialibus *Avicennæ* & *Ruffi* efficaciæ, & tempore graſſantis peſtiferæ luis feliciſſimi uſus.

XII. *Aliæ* D. Reineſii.

℞ Aloës ſucco Abſinth. imprægnat. Agarici Troch. Terebinth. Cypr. Rhabarb. aa. ℨvj. Myrrhæ, flor. Sulphur. aa. ℨij. Extr Hellebori nigr. ℥iß. Xyloaloës, Croci aa. ℈ijß. Miſce cum aceto peſtilentiali q. ſ. fiat Maſſa.

XIII. *Aliæ* D. Mylii, *Pharmacop. Spagyr. Pract. l. 1. c. 4.*

℞. Aloës lot. ℨj. Boli Armen. Croci aa. ℨß. Spec. Hier. Picr. ℨj. Myrrhæ ℥ß. Maſtich. ℨiß. Rhabarb. ℨß. Diagrid. ℨij. Cum vino formentur Pilulæ.

XIV. Pi-

XIV. Pilulæ Pestilentiales Alberti Ducis Bavariæ apud Quercetanum reperibiles Pharmacop. dogmat. restit. lib. 1. cap. 14. p. 122.

℞. Croci, Myrrhæ, Camphoræ, ossis de Corde C. Spodii aa. ℨj. Ligni Aloës, Been alb. aa. ℈iß. Terræ sigillat. ver. ℨij. flor. Sulph. ℨj. Cort. & Sem. Citri, Caryophyl. Zingib. albi aa. ℈ij. Ambr. ℈j. fragm. Hyacinth. Smaragd. Granat. aa. ℈iß. Agar. el. Rhabarb. opt. aa. ℥ß. Aloës ex vesicâ ad pondus omnium. Misc. f. Pilularum massa: Dosis ℨß. paulò antè cibum capienda.

Si loco horum ingredientium crasso tantùm modo præparatorum recipiantur illorum Extracta, remedium evadet multò præstantius atque utilius.

XV. Pilulæ Polychrestæ D. E. apud D. Frid. Hoffman. *Thesaur. Pharmac. p. 88.*

℞. Aloës Soccotrin. ℥j. Myrrh. ℨvj. Croci or. ℨj. Mithridat. ℨvj.

Pulverisentur minutiss. ac misceantur in mortario cum Mithridatio, f. Pilulæ instar Pisorum minimorum: Dosis num. vij. horâ unâ & circiter antè cœnam: insequente die leniter alvum subducunt, & ventriculo ac intestinis annatas sordes abstergunt, putredini resistunt, omnemque acorem in sanguine tollunt, undè in febribus cujuscunque generis conveniunt.

XVI. Pilulæ preciosæ Cephalico-stomachicæ.

℞. Laudani opt. depurat. & præparat. ℨij. Mastich. Succini alb. aa. ℨj. Macis ℈j. Nuc. Mosch. Myrrh. rub. aa. ℈ij. Ambr. Gryf. Mosch. Croci or. Lap. Bezoar. or. aa. ℈ß. Cum Extracti Calami Aromat. f. q. fiat Massa, ex cujus ℈j. formentur Pilulæ num. vij.

XVII. *Pilulæ Splenetica.*

℞. Gummi Ammoniaci in aceto squillitico dissoluti & ad justam consistentiam cocti ℥j. Chalybis cum aceto Tamarind. præparat. Extr. Rad. Filicis aa. ℥ß. Tartari Vitriolati, Aloës non lotæ aa. ʒij. Magist. Myrrh. rubr. Mastich. aa. ʒj. Salis Absinth. Scolopendr. Centaur. min. aa. ℈iß. Sem. Fraxini, Croci or. aa. ℈j. Misc. & cum succ. Fumar. inspiss. f. l. a. MP. quæ servetur in alutâ madefactâ Oleo Benzoino: posteà tempore usûs cum Olei Rosmar. s. q. f. Pilulæ utiles in obstructionibus hepatis atque splenis, ac in ejusdem tumoribus scirrhosis. Vid. Mynſ. Sect. 6. p. 149. 150.

XIIX. *Pilulæ* Riverii *ad affectus lienosos.*

Philippus Müllerus Myster. Med. p. 118. annotat, *Quercetanum* quidem in Pharmacopœâ Pilulas *Riverii* descripsisse, sed veram earum descriptionem, quæ hactenus non sunt editæ, hanc esse:

℞. Gum. Ammoniaci, Bdellii el. aa. ℥j. dissolvantur in aceto scyllitico, & per pannum rarum trajiciantur, add. Mastich. Benzoe, Myrrhæ aa. ʒiij. Aloës non lotæ ʒß. Croci ʒijß. Salis Absinth. ʒiß.

Omnia ex arte præparata incorporentur cum Sirupo ex Absinthio. Fiat Massa, quæ conservetur in alutâ madefactâ Oleo Anisi & Fœniculi. Notandum autem, antè harum Pilularum usum præcedere debere Clysteres & Fomentationes suprà locum affectum splenis, continuariq; etiam post adsumtionem & usum Pilularum, ut hâc ratione dometur materia: posteà ad Confortantia viscerum veniendum, methodo legitimâ procedendo ad sanitatem perfectam.

XIX. *Pilulæ Antihypochondriacæ* Zwelferi.

℞. Pulv. Mastich. el. Myrrhæ translucidæ, Olibani in granis,

nis, Succini albi aa. ℥ij. Croci opt. ʒiß. Rhabarb. ℥ß. Agar. Trochisc. ʒij. Magist. Jalap. Amygdal. dulc. probè subact. ℥ß.

Misce exactè, singulis tamen separatim in pulverem priùs redactis: posteà solvantur in mortario lapideo calido ad pultis formam

Pulv. Aloês Soccotr. ℥iv. cum s. q. Elix. P. P. addendo statim Extr. Helleb. nigr. n. m. parat. ℥iß. & pulveres superiores, it. Ol. stillatit. ligni Rhodii ℈j. f. s. a. MP. ex quâ formentur Pilulæ mediocres Pisorum ad instar, quarum iv. l. v. bihorium â cœnâ sumendæ in obstructionibus hypochondriorum, dolore capitis, aliisque affectibus, quibus evacuatione opus est: in sexu utroq; felicissimè operantur.

Vid. Pharmacop. Reg. cl. 6.

XX. *Aliæ* D. Friderici Hoffmanni *Thesaur. Pharmaceut. p. 88. extantes.*

℞. Succi Absinthii nostr. ℔ij. in quibus dissolve Aloês Soccotr. ℔j. & leni calore ad siccitatem iterum inspissa, addendo Pulv. Rosar. r. ʒij. Mastich. Myrrhæ, Olibani, Succini albi, Croci, Bacc. Lauri excort. aa. ℥ß. Resin. Jalap. ℥j. Extr. Helleb. nigr. ℥ij. Misce cum Elix. Propr. s. q. f. Massa, & conficiantur Pilulæ Pisorum magnitudine, quarum dosis n. vij. vel ix. trihorio à cœnâ.

XXI. *Pilulæ fœtidæ* Majerii *ad provocandos menses.*

℞. Fecul. Bryon. ʒiß. Castor. Asæ fœtid. aa. ʒj. Myrrhæ el. Croci aa. ℈j. cum Ol. Succini fiat MP. Dosis ʒß. vel ℈ij.

Sequentes videntur efficaciores.

℞. Fecul. Bryon. Castor. Asæ fœtid. Myrrhæ, Opopan. Gum. Ammoniaci, Croci aa. ʒj. Salis Artemisiæ ʒiij. Extr.

Extr. Rutæ ℨij. Junip. ℨj. Ol. Sabin. ℈ij. Aloës opt. ℥ß. f. Maſſa; ſi neceſſum ſit cum ſucco Artemiſiæ, vel Rutæ vel Elix. Propr. doſis ℈j ℈ij.

XXII. *Pilulæ Hyſtericæ* Horſtii.

℞. Aloës Soccotr. ℨiij. Myrrhæ ℈j. Extr. Calami Aromat. Card. Bened. aa. ℈ß. Croci gr. iij. Rad. Gentian. Ariſtoloch long. Dictam. aa. gr. v. Cum Roob Sambuci f. Pilulæ, quarum doſis ℨß. per dies aliquot continuando.

Hiſce Author in impuritatibus uteri & menſium obſtructione à craſſis ac pituitoſis humoribus proveniente frequenter & cum ſucceſſu uſus eſt. Vid. Epiſt. Med. l. 2. S. 7. p. 481. Hoc paulò aliter deſcribit l. 1. p. 2. obſ. 5. p. 19.

XXIII. *Pilulæ de Styrace* Sylvii.

℞. Styrac. Calam. Succi Glycyrrh. inſpiſ. vel Extr. Olibani, Myrrhæ rubr. Opii Thebaici aa. ℈iß. Croci or. ℈j. Cum Sir. Papav. alb. f. Maſſa Pilularum.

Corrigunt ſerum ſalſum Maſſæ ſanguineæ, ac in defluxionibus ſalſis ac acribus ad pectus atq; pulmones utiliter adhibentur. Vid. Pr. Med. l. 1. c. 20. p. 210.

XXIV. *Pilulæ de Ammoniaco.*

℞. Aloës ℥ij. Gum. Ammoniaci aceto diſſol. Myrrhæ aa. ℨij. Maſtich. Spec. Diatr. Sandal. aa. ℈ij. Croci ℈j. Extr. Trochiſc. de Cappar. ℈ij. Salis Fraxini, Abſinth. aa. ℈j.

Cum Succo Roſar. f. Maſſa Pilularum, quarum potiſſimus in Quartanâ eſſe ſolet uſus.

XXV. *Pilulæ Angelicæ* Angeli Salæ.

℞. Fol. Senæ. Orient. mundat. ℥iv. Rhabarb. el. Agar. alb. Tro-

Trochisc. aa. ℥ij. Succi Borrag. depurat. ℔ijß. infundantur per horas xxx. Expressioni adde Aloës lucidæ ℥ij.

Coquantur lentissimo igne in vase terreo vitreato ad Picis consistentiam: deindè add.

Resin. Rad. Angelic. Myrrh. Troglodyt. Croci opt. Salis Card. Bened. aa. ʒij. Spir. Salis com. gut. xxx. f. Massa s. a. Dosis à ℈j. ad ʒj.

Vid. Rhabarbarologiam Dn. *D. Tilingii* Part. 3. c. 4. p. 217. 218. Ubi harum Pilularum explicatio accurata exstat.

Purgant benignè crassos ac tartareos humores, ventriculi vicinarumque partium obstructiones aperiunt, flatus inclusos dissipant, stomachum roborant, & corruptioni resistunt. Si quis actionem illarum acuere cupit, quandò purgandi sunt robustiores, & qui difficulter moventur, cuilibet dosi tria vel quatuor grana Diagridii addantur.

XXVI. Pilulæ de Mercurio Horatii Augenii.

℞. Argenti vivi ℥ß.

Cum medullâ panis adhuc calentis manibus diu subige, ut in eam plumbaginem deponat: purgatum deindè Hydrargyrum in succi Limonum momento & Olei ex Myrrhâ destillati ℥ß. exactè misceto, adjectâ Terebinth. Venet. aq. Rosar. lotæ ʒj. Tum adde

Auri purissimi arte Chimicâ in tenuissimum Pollinem redacti, vel si desit, fol. auri ℥j. Ambr. ℈j. Spec. Diamarg. frig. Diatr. Sandal. aa. ʒij.

Fingito Massam, cui sequentis Magmatis ℥iß. admisceto:

℞. Fol. Senæ sel. ℔j. Rhab. in frustula dissect. ℥iv. Rad. Helleb. nigr. arefact. ℥j.

Diem unum in Oenoctagmate macera, deindè exime ac sepone, & aliud affunde, idque rursum transactis duodecim horis expressum cum priore misceto, & vitreo vase exceptum in Diplomate exhalare sinito, atque relictum Magma ad usum servato.

Hujus compositionis ℥ß. datur quindecim alternis diluculis tribus horis ante cibum, idque alternis mensibus, interjecto Balneorum & aliorum præsidiorum usu ad curandam Elephantiasin.

Caput V.

Extracta Myrrhæ Sodalitio clara exhibet.

EXtractum, docente *Ronfincio*, est optima vegetabilis essentia, à crassiore corpore per idoneum menstruum, separata beneficio digestionis, & evaporatione seu extillatione ad consistentiam redacta. Vid. Chim. in artis formam redact. l. 4. S. 3. cap. 1. p. 241. *Sennert*. Instit. lib. 5. p. 3. S. 3. cap. 9. p. m. 1385. *Schröder*. Pharmacop. Med. Chim. l. 2. cap. 57. p. m. 205. seqq.

I. *Extractum Polychrestum* Mynsichti.

Insignitur hoc titulo, quòd in quamplurimis affectibus optatam locet operam & quoscunque humores obvios educat.

℞. Aloës Rosat. Fol. Senæ el. aa. ℥iv. Hermodactyl. alb. & Gum. Gialap. aa. ℥iij. Ellebori nigri, Mechoacan. Trochisc. Alhandal. aa. ℥ij. Gum. Peruviani, Myrrhæ rubr. Mastich. el. Ammoniac. Sagapen. Opopan. Sarcocol. aa. ℥iß. Agarici, Trochisc. Baccar. Ebuli exsicc. Rhabarb. el. aa. ℥j. Myrobal. Ind. & Citrin. Polypod. Querc. Epithymi opt. Sem. Cymin. Flor. Stœchad. arab. aa. ℥ß. Castor. veri, Spicæ Indic. Caryophyllor. aa. ʒij. Mixta extrahantur l. a. optimo Spiritu Vini & fiat justæ consistentiæ Extractum. Vid. Armament. Med. Chim. Sect. 3 p. 62.

II. Ex-

II. *Extractum Marocostinum Mindereri.*

℞. Mari veri, Croci or. aa. ℥ij. Agar. albiss. Costi Indici acris, Myrrhæ finiss. aa. ℥iij. Ammoniaci ℥vj. Rhabarb. opt. ℥iss. vel ℥ij. Ligni Aloës ℥j. Aloës Succotr. ℥vj.

Præparatio.

1. Ammoniacum solvatur in aceti Scyllitici ℥iij. 2. Myrrha solvatur in aceti Rutacei ℥iss. 3. Aloë solvatur in Succi Rosarum ℥xii. Succi Citri ℥viij. Fiat horum Mixtura & indatur cucurbitæ. 4. ℞. Succor. Apii, Fœnic. Absinth. aa. ℥j. Cum hiscè in pulticulam redige Rhabarbarum aquâ Cinamomi irroratum, cui admisce Tartari Vitriolati ℈iv. 6. ℞. Succi Citri, aq. Rosar. aa. ℥j. Misc. & hoc liquore irrorentur Costus verus, Crocus orientalis, Marum verum & lignum Aloës. His omnibus cucurbitæ inditis & commistis affundantur Aquæ sequentes:

Aq. Borrag. Beton. Card. Bened. Fumar. aa. ℥viij. Agrimon. Centaur. min. Cinam. Veron. aa. ℥x.

Cucurbita cum alluto alembico ponatur in MB. tepido per triduum, posteà clarum percolando separetur, Tinctura inspissetur in Balneo ad Sirupi consistentiam, posteà leni calore evaporentur ad Pilularum consistentiam.

S. Extractum Marocostinum primum. Fecibus relictis adde liquorem abstractum, iterumque Tincturam extrahe, ac massam reliquam leviter exprime: paretur indè Massa Pilularum Marocostinarum secundæ extractionis.

Ex his Extractis duobus unum commiscendo confici potest.

Vires hujus Extracti petantur ex Aloëdario Authoris: judicium verò super illud vid. apud Zwelferum in Animad. in Pharmacop. August. p. m. 136.

III. *Extractum Antipestiferum sivè Antidotus Antipestivera D.* Gastonis.

℞. Succor. Scordii, Rutæ, Card. bened. Ulmar. Menthæ Crisp. Salviæ aa. ℥iv.

Depurentur in MB. s. a. Unciis x. adde

Rad. Angelic. Zedoar. aa. ʒj. Dictamni, Cort. Citr. aa. ℥ß. Cinam. ʒvj. Myrrhæ el. ʒij. Croci ʒiijß. Camphor. ʒj.

Digerantur in MB. per triduum, deindè exprimantur: expressis adde

Theriacæ opt. ℥iß. Confect. de Hyacintho, Alcherm. aa. ℈iß. Margar. præparat. Corallor. rubr. præpar. C. C. præpar. aa. ʒij. Spec. Diambr. Elect. de Gemm. aa. ʒiij. Unicornu veri ℈iß. Pulv. Bezoard. Aurei ʒj.

Omnia denuò digerantur in MB. per triduum; per Alemb. igne vaporoso destill. ut remanentia sit in forma liquidâ Extracti: Aqua per se servetur usui: Vires titulus indigitat.

IV. *Extractum Alexiterium D. D. Z. apud* Frid. Hoffmann. *Thesaur. Pharmac. pag. 75.*

℞. Rad. Angelic. Carlin. Scorzon. aa. ℥ij. Zedoar. Contrayerv. aa. ℥ij. Fol. Scordii nostr. Rutæ hortens. aa. M iij. Cort. Citr. rec. Aurant. rec. aa. ℥iß. Croci opt. ℥ß. Succini albi ℥iß. Myrrhæ el. ℥ij.

Incisa & contusa immitte cucurbitæ vitreæ, quibus super adfunde

Spir. Vini rectif. ℥viij.

ut saltem Species nonnihil humectentur, factâ maceratione unius diei, abstrahantur in MB. Spiritus Vini affusi ℥iij. quo interim asservato species prænominatæ cum Spiritus Vini q. s. extrahantur, & quidem repetitis affusionibus & decantationibus ad totalem virium extractionem. Colaturæ posteà omnes

nes filtratæ destillando in MB. abstrahantur ad ℔j. qui liquor, cui etiam nonnihil resinæ inhærebit, coletur per linteum & in diplomate ad Extracti spissitudinem evaporet, huic superior separata resina prius in vitro exsiccata & denuò cum superiori prius abstracto spiritu à speciebus soluta adjungatur & probè commisceatur, additis

Ol. de Baccis Junip. ʒj. Citri, Cinam. aa. ℈j. Expr. Nuc. Mosch. ʒj. Prius cum Sacchari f. q. in Elæosaccharum redactorum fiat Extractum.

Usus ejus est insignis in febribus malignis pestilentialibus, ad malignitatem expellendam & sudores eliciendos. Dosis ℈j. ad ℈jß.

V. Extractum Antipestilentiale T. d. B. à D. D. S. R. apud Eundem pag. 76.

℞. Primò, Theriacæ opt. ℥iij. Croci or. ℥j. fiat cum Spiritu Vini Extractum.

℞. Secundò, Flor. Sulphuris ℥j. Myrrhæ el. ℥ij. Ol. de Bacc. Junip. q. f. ad eminentiam quatuor digitorum. Ol. de Succino ʒj.

Digere per quatriduum, posteà, filtra, & de hâc extractione adde priori partes duodecim.

℞. Tertiò, Rad. Angel. Enul. aa. q. v. fiat cum Spiritu Vini Extractum, hujus partes xvj. adde prioribus, & digere simul calore lenissimo in Alemb. clauso per octiduum: tunc filtra & ad Extracti consistentiam redige, cui adde Sal. C. C. volat. Succin. volat. aa. part. xij.

Est summum arcanum in peste: Dosis à ℈j. ad ℈iß.

VI. Extractum Rhabarbari Compositum Chimici cujusdam famigeratissimi.

℞. Pulpæ Colocynthid. diagrid. aa. ℥ij. Agar. albiss. & leviss.

viſs. ʒj. Rhabarb. opt. Cort. Rad. Helleb. nigr. Fol. Sennæ aa. ℥ß. Cinam. ʒiij. Flor. Roſar. r. Maſtich. Ligni Aloës, Myrrhæ, Cortic. Rad. Aſari, Spicæ Nardi, Styrac. liquid. aa. ʒj. ℈ij.

Pulveriſanda pulveriſentur in cucurbitâ capaci Spiritui Vini infundantur, Alembico cæco contegantur, in calore æquali per xiv. dies conſerventur, deindè fortiter exprimantur, & Eſſentia maximè extrahatur: reliquum in pelvim vel ſartaginem ex aurichalco funde cum ℥iij. Aloës præparat. ad ſpiſſitudinem coq. in vitro Sacchari reſerva, & cum nimis ſpiſſum fuerit, aliquid de abſtractâ Eſſentiâ affunde.

Salutatur Catholicum ſivè univerſale Medicamentum, propter virtutes inſignes, quibus præditum eſt. Doſis ℈iß. vel ℈ij. ad ſummum.

VII. Extractum Emmenagogum.

℞. Extr. Sabin. Filic. Flor. Calend. Centaur. min. Ariſtoloch. Artemiſ. Meliſs. Matricar. Angel. āā. ʒj. Myrrhæ ʒij. Croci ʒß. Caſtor. ℈ß. Borrac. ʒij. Fecul. Rad. Bryon. ʒiiß.

Miſc. Vid. D. Bierling. Append. Medicam. varior. p. 58. 59.

CAPUT VI.

Trochiſcos, quos Myrrha nobilitat, producit.

GRæci ad formam reſpicientes κοκλίσκους & ἀρτίσκους Trochiſcos adpellarunt: Latini paſtillos & orbiculos vocant. Uſus horum in Praxi ſatis frequens eſt, & nonnunquam per ſe, nonnunquam aliis medicamentorum formis, uti Pilulis, Electuariis, & Tabulis admiſcentur: Suntque, *Sennerto* Scriptore, Inſtit. lib. 5. p. 3. S. 3. cap. 21. p. m. 1461. Medicamenta ſolida cohærentia, ex convenientibus

tibus cum liquore exceptis constantia, figurâ seminis lupinorum communiter effictâ, circumferentia nonnunquam rotunda, nonnunquam augulari, utraque tamen superficie plana, eo fine præcipuè inventa, ut Medicamenta in pulverem redacta sub hâc solidâ figurâ adversus aëris injurias tutius conservari possint. Sunt verò Trochisci vel purgantes, vel alterantes, roborantes, interni vel externi usus &c.

I. *Trochisci Narcotici* Fernelii.

℞. Gum. Arab. Tragac. Amyl. aa. ℥ß. Cerussæ lotæ Aquâ Rosar. ʒvj. Styrac. Calam. Myrrhæ, Castor. Opii Sapâ soluti aa. ℈iv. Croci ℈iß.

Trita excipiantur Mucilag. Psyllii ex Aquâ Rosar. apparata, signenturque Trochisci.

Utiles apprimè sunt in contumacibus capitis, dentiumque cruciatibus.

II. *Trochisci de Sandaracâ pro fumo.*

℞. Sandaracæ opt. ℥xj. Asæ Dulc. Styrac. Calam. aa. ʒiij. Myrrhæ rubr. Olibani aa. ʒij. Mastich. el. Rosar. rubr. aa. ʒv. Succini albi, Sem. Nigel. Rom. Coriandri præparat. aa. ℥ix:

Pulverisata misceantur, & cum infusione factâ in Aquâ Rosar. fiant Trochisci parvi pro suffitu in sistendis omnibus Catarrhis saluberrimi: Videntur tamen commodius in praxi quotidianâ adhiberi posse in formâ grossi pulveris, judicio D. Weidneri in Pharmacop. selectâ manu scriptâ.

III. *Trochisci Pestilentiales pro fumo.*

℞. Rasur. Cornu Caprin. ℥iß. Succini Citr. Myrrhæ rubr. aa. ℥j. Ligni Junip Sabin. aa. ʒvj. Rad. Enulæ Camp. Angel. Horten. Cort. Betulæ propè radicem arboris decis. aa. ℥ß. Fl. Sulphur. ℥iij. Herb. Rutæ hortens. Alliar.

aa. Miij.

aa. Miij. Fol. Quercus ℥iv. Misc. & cum Tragacanth. in Aq. Scordii solut. f. Trochisci.

IV. *Alii D.* Rolfincii *interni.*

℞. Pulv. Rad. Angel. Pimpinel. aa. ʒij. Valerian. ʒj. Zedoar. ireos aa. ʒß. Cort. Citr. Siccat. ℈ij. Caryophyll. Nuc. Moschat. aa. ʒj. Sandal. Citr. Cinam. aa. ℈iß. Myrrh. el. ℈ij. Boli Armen. præpar. ℈iv.

Cum infus. Tragac. Aq. Rosar. fact. add. Mosch. Alexandr. gr. iv. Sacch. albiss. ℥iij. f. Trochisci.

Usus horum Trochiscorum internus est, quatenus sub linguâ tenentur præservationis gratiâ in Pestilentiâ.

V. *Alii pro fumo in Peste.*

℞. Flor. Sulphur. ʒvj. Myrrh. ʒß. Benz. Styrac. Calam. aa. ʒj.

Cum s. q. Mucilag. Tragac. cum Aquâ aliquâ præservativâ præpar. f. l. a. Trochisci pro usu tempore pestis.

VI. *Alii pro Suffitu.*

℞. Sulphuris Flavi Crudi ʒj. Asæ Dulc. Myrrhæ aa. ʒß. Caryophyll. ʒj.

Tenuissimè pulverisata & per setaceum trajecta Extracto Baccar. Junip. quod vulgò Theriacam Germanorum vocant, excipiantur ad formandum Trochiscos.

VII. *Trochisci Pectorales D.* Weidneri.

℞. Flor. vel Lactis Sulphuris ʒij. Benz. ℈j. Aloës Soccot. gr. viij. Myrrh. el. ℈j. Croci ℈ß. Sacch. Cand. alb. ℥ij.

Cum Gum. Tragac. Mucilagine formentur Trochisci: Dosis gr. xv. in Aq. Veronicæ ad profligandum asthma exhibendi.

VIII. Trochisci contra Molas.

Rodericus à Castro lib. 3. de Morb. Mul. c. 7. præmissis præmittendis hos Trochiscos parat.

℞. Cinam. Myrrh. aa. ℈ijß. fol. sicc. Rutæ, Sabin. Puleg. Calaminth. Gummi Sagapen. Opopan. aa. ʒj. granor. Junip. Cardamom. Mentastr. aa. ʒß. Misc. f. Trochisci, quorum detur pondus drachmarum duarum.

IX. Trochisci pro fumo in Ulceribus narium.

Rondeletius tales conficit ad suffiendum pro exsiccatione:

℞. Ladani puri, Hypocistid. Mastich. Myrrhæ aa. ʒij. Styrac. rubr. & Calam. Cort. Thur. Sandarach. Arab. Auripigm. rubr. aa. ʒij. Excipiantur cum Terebinthinâ.

CAPUT VII.

Aquas destillatas compositas Myrrham continentes proponit.

INter effecta Chimica liquida non ultima tenent subsellia Destillata, in horum præparatione excellere, est, juxta Illustris *Rolfincii* judicium, inter præstantes eminere, eam excolere, est summô homines cumulare beneficiô, & summâ seipsum beare voluptate: Sunt verò & appellantur Destillata juxta Eundem, quæcunque beneficiô caloris in vaporem res virtute medicamentosâ præditas resolvunt, ut deindè guttarum, stillarumvè in modum proveniant, ac in vas recipiens derivent. Eliciuntur verò per destillationem Aquæ, Spiritus, & Olea. Aquæ in officinis diversimodè paratæ prostant, dicunturque ita, quòd ad aquæ naturam propiùs accedant de essentiâ medicamenti aliquid continentes, verùm illud aqueâ humi-

humiditate dilutum ac miſtum, id quod potiſſimùm de Aquis deſtillatis ſimplicibus intelligendum, cùm quælibet Compoſita Aqua illorum medicamentorum vim inſigniter contineat, ex quibus concinnatur. Porrò Aquæ per deſtillationem paratæ maximâ ex parte intrà corpus dantur, quamvis interdum etiam aliquæ extrinſecus adhibeantur, quibus & cordis & patentium vaſorum regio in Syncope, & reſolutæ partes in Paralyſi ſalubriter madida redduntur. Pergimus itaque ad quasdam Aquas deſtillatas Compoſitas, quarum compoſitiones Myrrhæ additione illuſtrantur: Sit itaque

I. *Aqua Theriacalis compoſita* D. Gaſtonis.

℞. Theriac. opt. ℥ijß. Myrrh. ℥iß. Terræ ſigillat. ℥j. Caſtor. ʒij. Croci ʒj. Spirtus vini opt. ℥vij. Aq. Caryophyll. ʒiß.

Miſta digerantur per dies xij, poſteà deſtilla bis vel ter: circulentur in MB. per dies octo, iterumq; deſtill. in hâc aquâ diſſolve Camphoræ ʒij, Calcis Auri grana aliquot.

II. *Alia Theriacalis* D. Steinmez, *apud* D. Bierling. *pag.* 38.

℞. Rad. Valerian. Angel. Oſtrut. Petaſitid. aa. ℥iß. Fol. Rutæ, Scord. Card. bened. fl. Calend. aa. Miiij. Tunic. Mij. Myrrhæ ſel. ℥iß. Bacc. Junip. ℥iij.

Inciſa & contuſa minutim macerentur xxiv. horas in vini Rhenani ℔vi. Succi Citri ℔ij. Aceti acerrimi ℔ß. adde Camphor. Spir. vin. diſſol. ʒj. Theriac. Androm. Mithridat. Damocr. aa. ʒvj. Deſtilla organis vitreis lege artis.

III. *Aqua Theriacalis Camphorata* Crollii.

℞. Theriacæ Venetæ ℥v. Myrrhæ Alexandr. ℥ijß. Cinam. ſel.

fel. (vel potiùs Cassiæ lign.) Croci or. integri aa. ʒß. Camphor. ʒij.

Affunde Spiritum vini optimè rectificatum, vel si ad manus sit è Sem. vel Rad. Angelicæ præparat. qui efficacior est, ad eminentiam 3. vel 4. digitorum, ac in vitro clauso in leni calore cinerum Tincturam extrahe: per inclinationem Tincturam vel Spiritum tinctum aufer, & affunde recentem Spiritum tamdiu, donec non amplius tingatur. Spiritum vini tinctum posteà ad medietatem saltem abstrahe, reliquum maneat cum Essentia extracta, cui addas Spir. Tart. ℥vj. sicq; simul per octiduum vel xiv. dies circulabis & digeres.

Vires & usus maximè in Peste elucent: infectus nempè intra xv. horas, scilicet à primâ infectione, sumat cochlear unum in Aquâ Cardui benedicti, sudet horis duabus, & ab hâc potione ad cibum & potum capiendum ad minimum sex horas interponat.

Pectus purgat & omnia membra corporis principalia confortat, & si quæ labes illis adspersa sedet, & in pristinum statum ea reducit, & præcavet, ne in posterum facilè lædantur.

Illis benè confert, qui Hydrargyro fuerint inuncti, suâ enim vi omnes nervos musculosque ac medullam penetrat, & quicquid noxium reperit, corrigit atque expellit. Sanguinem optimè purificat, hinc in morbo Gallico, scabie pertinaci ac verminosâ progenie, tremore item cordis, Ictero, Pleuritide, febribus oppidò adhibetur.

IV. *Aqua Diaphoretica* Paracelsi.

℞. Theriac. opt. ℥v. Myrrh. opt. ℥ij. Croci ℥ß. Misc. & affunde Spir. Vini opt. Canthar. dimid. destilla in MB.

V. *Aqua Splenetica* D. Mavii, *apud* D. Bierling. *in Append. Medic. varior. pag.* 28.

℞ Splen. bovis castrati n. j. Croci or. ʒj. Myrrhæ ʒß. Affunde vini optimi q. s. stent in digestione:

℞. Cort. Tamarisc. Frax. Cappar. Rad. Polypod. Fœnic. Petrosel. Asparag. Rusc. Apii aa. ℥ß. Cichor. ʒiij. Raphani ℥ijß. Herb. Heder. terr. Scolopendr. Capillor. Ven. Filicis, Cuscut. Cochlear. Nasturt. aa. Piij. flor. Borrag. Bugloss. aa. Pij. Rosar. Piij. Sem. Nasturt. ʒij. Agni casti ʒiß. Fœnic. ℥ß. Anisi ʒij. Terebinth. ℥ß. Gum. Ammon. dissol. ʒij.

Omnia benè concisa & contusa addantur prioribus cum Succ. Cochlear. ℥iij. Nasturt. ℥vj. Becabung. ℥iv. Destilla per vesicam.

Vires Aqua hæc suas eximiè exerit in affectionibus lienis plurimis, uti ejus obstructione, duritie ac Scirrho, affectu Hypochondriaco atque Scorbutico, aliisque, ubi vasa expedienda veniunt, & Succi Tartarei molestiam gignunt.

VI. Aqua Hysterica composita D. Sennerti.

℞. Visc. quern. Rad. Levist. Pæon. aa. ℥ij. Myrrhæ rubr. ℥ß. Zedoar. Sem. Pastinac. silv. aa. ℥ij. Affunde Aq. Matricar. ℔iv. Vini albi opt. ℔iij. stent in infusione per dies decem: posteà destillentur.

Usus ejus esse potest in suffocatione Hypochondriacâ, si ori præfocatæ cochlear unum & alterum infundatur. Vid. Med. Pract. lib. 4. part. 2. Sect. 3. cap. 4. p. m. 242.

VII. Aqua Hysterica alia.

℞. Castor. ℔ß. Rad. rub. tinct. levistici, Pæon. Aristoloch. rot. veræ: Aristoloch. rotundæ com. Calami Aromatici aa. ℥iij. Rad. Dictamn. albi, Valerian. Helenii, Gentianæ aa. ℥ij. Ostrutii, Eryngii, Rusci, Costi amari, Sagapen. Myrrhæ aa. ℥iß. Bacc. Lauri, Junip. Sem. Sesel. aa. ℥j. Piper. nigr. Croci or. Zingib. albi, Sem. nigel. aa. ℥ß. fol. Matricar. Miij. Meliss. ver. Lavend. Majoran.

joran. Thymi ãã. Mij. Polii montani, Artemiſ. rub. Origani Cret. Menth. Calaminth. Centaur. min. Praſſii, Saturejæ, Pulegii ãã. Miß. Sabinæ, Salviæ, Fol. Rutæ, Scord. ãã. Mj. Flor. Anthos, Meliſs. Abrotan. ãã. Mß. Spec. Diateſſar. ℥iij. Diacalaminth. ℥ij.

Contundantur & incidantur ſingula, ut decet, mixta dein macerentur per dies & noctes octo in Vini Rhenani ℔ xij. Aq. Pulegii ℔viij. Artemiſ. Meliſs. ãã. ℔ij. Succi Limon. deſtil. ℔j. Fiat deſtillatio in organis vitreis per MB. ſervetur ad uſum.

VIII. Aqua Arthritica D. Tilemanni.

℞. Vitrioli Ungarici ℔j. Tartar. albi ℥iij. Mumiæ, Maſtich. Olibani, Myrrhæ, ãã. ℥ij. Gum. Ammoniaci, Bdellii, Opopan. ãã. ℥iiß. Hederæ ℥ij. Mellis Crudi ℔ij. Spir. Vini ℔iv. f. ſ. a. Deſtillatio.

Uſurpari poteſt Aqua hæc extrinſecus in immanibus Arthriticorum cruciatibus ad demulcendam ſeroſorum humorum ferociam & ad fluxiones ad articulos avertendas.

IX. Aqua Traumatica D. Agricolæ.

Agricola Tr. 3. Chirurg. parvæ pag. 396. ſequentem Aquam ad venenata vulnera ſeu malignum morem induentia magnis mactat præconiis:

℞. Rad. Angel. Tormentil. Mandragor. Croci Metallorum cum Spir. Salis fixat. Croci opt. ãã. ℥iß. Boleti Cervini, Myrrhæ ãã. ʒvj. Cort. Citr. Ligni Saſſafr. Baccar. Junip. C. C. Raſpati ãã. ℥j. Terræ Sigill. ℥ij. Theriacæ ℔ß.

Miſce omnia & cum Vini Malvatici ℔iij. l. iv. digere calore leni, poſteà deſtillentur per Alembicum.

X. Aqua abſtergens, ſiccans & conſolidans.

℞. Vini Hiſpanici ℥vij. Aq. Vitæ, Sulphur. & Camphorat. ℥iij

Mellis Rof. ℥ijß. Myrrhæ, Aloës, Hepat. Sarcocol. ãã. ℨij. Thur. Masc. ℨiij. Rad. Irid. Illyr. Aristoloch. rot. Consolid. maj. ãã. ℨiß. Sem. Hyperici, Summit. Centaur. maj. minor. Millefol. ãã. ℘j. granor. Tabaci ℨij.

Destillentur aut saltem tusa & pulverisata bulliant in MB. vase Alembic. hermeticè clauso ad consumpt. tertiæ partis: Colentur.

Valet ad cavitatis impletionem, si imponatur.

Caput VIII.

Spiritus Compositos Myrrham continentes eligit.

Spiritus hoc loco notat halituosum quendam spiritum, beneficio ac virtute Vulcani ex corpore misto elevatum, qui licet adstantis aëris frigore, atomis collectis, in liquorem condensetur, nomen tamen non mutat. Prolicitur ex vegetabilibus, animalibus atque mineralibus. Vid. *Rolfincius* Chim. in Art. formam redact. lib. 3. Sect. 1. cap. 1. p. 132. Mineralibus equidem Spiritus vocabulum propriè non competit, cum fixioris sint naturæ & vegetationis expertia: cum enim liquores illi Salinis constent particulis, quæ vi caloris à terræ suæ complexu propulsæ, indèq; fluorem adeptæ in aquam conversæ sint, nihil aliud indè sunt, quàm mineralium Salia resoluta, quæ in corpore quodam retinente coagulari iterum possunt, dissipatâ illorum humiditate. Vid. *Tiling.* Rhabarb. Curios. part. 3. cap. 16. p. 313.

Ex Vegetabilibus verò varii eliciuntur Spiritus, qui sæpe numero Aquarum nomine veniunt: ita Spiritus Vini aqua ardens adpellatur: Spirituosa nimirum essentia vix ita separari ac purificari potest, ut nihil aquei relinquatur: quod manifestè animadvertere licet in Spiritu Vini, qui utut optimè

mè rectificatus sit, ut accensus totus deflagret, & nihil aquæ habere videatur, tamen si artis operâ spirituosum illud, quod in eo est, quodque Salem Vini volatilem & Sulphur Chimici nominant, separetur, multum adhuc aquæ ipsi inesse deprehenditur.

Notat itaque Spiritus ex Vegetabilibus prolectus illum liquorem, qui spirituosis & Essentiam Medicamenti continentibus partibus abundat, atque à quo humiditas aquea maximam partem sequestrata est: Hinc qui naturæ volatilioris sunt Spiritus Vegetabiles è Foliis, Floribus, Fructibus, Seminibus, Aromatibus, &c. eliciuntur, qui fixioris, è Lignis, Corticibus, Viscis, &c. promanant. Antequam verò spiritus producantur, fermentatio vegetabilium præcedat necessum est, de quâ Vulcani filii fusius agunt, & nostri instituti non est prolixè talia prosequi, sed paradigmata quædam Myrrham in compositione comitem habentium Spirituum adponere capitis hujus ratio postulat.

I. *Spiritus Theriacalis* Unzeri.

℞. Theriacæ Venetæ ℥v. Myrrh. rubr. ℥iiß. Croci ℥ß. Spir. Vin. ℥x.

Indita omnia Cucurbitæ vitreæ lento balnei calore destillentur.

Spiritus hic expertissimus est in Peste, & propinatur pestiferè febricitantibus ʒiß. vel ʒij. Dosi cum haustulo Aq. Carduibenedicti vel acetosæ: ad miraculum namque sudorem pellit, ac seminarium venenatum & pestilens in totum disjicit ac dissipat.

II. *Spiritus Theriacalis Camphoratus.*

℞. Theriacæ Venetæ antiquæ ℥v. Myrrhæ rubræ ℥iiß. Croci ℥ß. Spir. Vini q. s.

Indi-

Inditis omnibus cucurbitæ vitreæ, impositoque Alembico cœco, in cujus rostro prius sint positæ ℈ij. vel ℈iij. Camphoræ: stent in infusione per aliquot dies in loco calido, deindè fiat destillatio in MB. igne lentissimo, & sic habebis Spiritum Theriacalem subtilissimum & penetrantissimum, qui vel solus ℈j. pondere cum uno vel duobus cochlearibus Aq. Card. Bened. exhibitus ad miraculum sudorem provocat, ac putredinale fermentum, seminiumque venenatum discutit.

Notandum autem, Spiritum hunc dandum esse, antequam febrilis ardor aut capitis calor incrementum sumserit. Vid. Grulingius tr. de triplici Evacuationis universalis genere Part. 3. p. 41.

III. Spiritus Diaphoreticus Paracelsi.

℞. Theriacæ Androm. ℥vi. Myrrh. ℥ij. Rad. Petasitid. ℥iij. Sperm. Ceti, Terræ sigillat. ãã. ℥iß. Rad. Hirundin. ℥j. Dictamni, Pimpinel. ãã. ℥ß. Camphor. ℈j. Spir. Vini ℔iij. Stent octiduum in Sole vel alio calore. Dosis cochlear dimidium vel unum.

IV. Spiritus Sudorificus Felicis Wirzii *Chirurg. P. 2. cap. 17. p. 501.*

℞. Spirit. Vini ab omni phlegmate sequestrati ℔j. Infunde vitro augusti orificii & adde, C.C. raspati ℥vi. Myrrhæ pulverisatæ ℥j.

Obturetur orificium, & stent ita per octiduum: posteà destilletur Spiritus, à fecibus: destillatum adfunde fecibus, & iterum destilla, & sic tertiò repetatur. Hic Spiritus posteà reservetur in alio vitro angusti orificii, cui imponatur Myrrhæ pulverisatæ ℥j. C.C. raspat. ℥ij. Mithridat. ℥ß. Camphor. ℈ij.

Probè muniatur orificium & usui servetur. Dosis ℥iß. ℥ij. ℥iiß.

CAPUT

Caput IX.

Elixiria, quæ Myrrham amant, percurrit.

AN vocabulum Elixir origine Arabicum, an verò Græcum vel Latinum ſit, inter Authores Chimicos controvertitur. Vid. *Rolfinc.* Chim. in art. form. redact. lib. 4. S. 2. c. 1. p. 228. 229. Ubi ſimul genuinam ejus tradit acceptionem, quod ſcil. receptâ conſuetudine, quæ civitate jam donata, & officinis innotuit, deſignet liquorem ſpirituoſum, facultatibus præcellentibus, mediante infuſione impræ-gnatum, ſitq; medicina compoſita ad juvandum ex Speciebus variis, aromatibus & Vini Spir. ſeu Oleo conflata. Vel ſunt, juxta Frider. *Hoffmann.* Clav. Pharm. Schröder. l. 2. c. 52. p. 67. liquores balſamici ſpirituoſis medicamentoſis effluviis mediante infuſione & digeſtione impræ gnati Conveniunt multum cum Eſſentiis ſivè Tincturis liquidioris conſiſtentiæ. A *Paracelſo* magni æſtimantur lib. 8. Archidox. Ubi & ſex principaliorum mentionem facit: 1. Elixir. Balſami. 2. Salis. 3. Dulcedinis. 4. Quintæ eſſentiæ. 5. Subtilitatis. 6. Proprietatis. Vid. etiam *Schröderus* Pharmacop. Med. Chim. l. 2. cap. 52.

I. *Elixir Proprietatis* Paracelſi.

Medicamenta Deorum eſſe manus, ac proindè cautè ſtudioſèque diſpenſanda, ſanctè colenda, ac ingenioſè tractanda, rectè monet acutiſſimus *Chriſtianus Langius* Med. D. ac Profeſſor quondam Lipſiæ celebratiſſimus, in accuratiſſimo de Elixire hoc diſcurſu anno 1660. publicè diſputationis locô habitô: Contrarium ſi eveniat, meritò querelæ inſtituendæ, quæ uti in multis, inprimis arte Spagyricâ confectis pharmacis percipiuntur, ita etiam confirmantur exemplô Elixir. Pro-

prietatis hodienùm, ſcribente prælaudato Medicô conſummatiſſimô: cujus præparatio uti hodiè vulgaris ſatis, ita quoq; abuſus ac depravatio enormis exiſtit.

Vocatur verò Elixir Proprietatis ideò, quod ipſius virtus quàmproximè accedat naturæ noſtræ, ſeu balſamo noſtro nativo, illique amica valdoperè, adpropriata, accommodata & convenientiſſima exiſtit: vel potiùs, quod propriô ſuô ſuccô humidôque radicali, i. e. ex ſe, in ſe & per ſe Elixir hoc confici debeat.

Author ac inventor divini hujus medicamenti *Theophraſtus Paracelſus* eſt, qui quamvis apud aliquos non benè audiat & artis ſacræ deformator potiùs quàm reformator ſalutetur, negandum tamen minimè eſt, in quàmplurimis egregium naturæ, mundique extitiſſe interpretem: arcanorum tamen Monarcham ac Philoſophiæ Principem ego vix appellarem: ſufficiat, ſatisque laudis ac exiſtimationis ſit, quod in re medicâ atq; Spagyricâ non parùm præſtiterit.

Propterea tamen non favendum cum *Cratone* hominibus perverſiſſimis ac mendacibus Paracelſiſtis, qui Metamorphoſes auri impudicè jactitant, & aurô homines credulos emungunt, non enim ſunt hi, qui artem ſervandorum hominum callent. Non piget hîc apponere ea, quæ *Caſparus Hoffmannus*, Profeſſor quondam in hâc Viadrinâ meritiſſimus in oratione de barbarie imminente ſuo jam tempore queſtus eſt. Fumoſi, inquit, Vulcani filii ſpondent & furnis metallicis miracula, jactant glorioſa in medicatione facinora, eructant magnificarum promiſſionum ampullas, tument, ut tantùm non crepent ſcientiæ opinione in maximâ rerum ignoratione. Tenent & alias artes, quibus nomen ſibi parant & crumenas exſugunt: captant exiſtimationem ex nomine *Paracelſi*, quod apud novitatum avidos gratioſum eſt, quaſi huic uni adſurrexerit & ſe nudaverit natura. Proprium eſt conſpuere monimenta artis noſtræ Principum, cognitionem naturæ totius ſibi attribuere, in ſe derivare artis peritiam omnem, aliis ignoran-

rantiam impingere, & nequiter de illorum existimatione detrahere, simplicibus verborum præstigias & fumos offundere: maximè fugitant illos, quibus ob animadversam vanitatem suspectos se esse metuunt, nugacitatis verò suæ admiratores & præcones colunt venerabundi, &c.

Verùm missis his ad rem ipsam, ipsumque Elixir hoc conficiendi modum, quem ipse Paracelsus suo idiomate tradit, nos convertimus:

℞. Myrrhæ, Aloës hepaticæ, Croci aa. 1. Vierling (quarta pars libræ.)

Laß in Pelicano mit arenâ ascendiren auf das mildeste (quàm lenissimo igne) 2. Monat/ darnach separire per Alembicum das Oleum von denen fecibus sine adustione herüber: das Oleum digerir mit circulato einen Monat lang im gleichen Gewicht/ darnach behalts.

Inventi & modi præparandi examen pluribus prosequitur anteà citatus D. Langius, ad quem Benevolum Lectorem remitto. Hic namque sagacissimus Vir Elixir hoc ad officinalia ac vulgaria minimè refert, & minimè paratu facile medicamentum hoc judicat, sed potiùs raram avem, nigroque cygno similem æstimat Paracelsicum hocce Elixir, sive Balsamum Proprietatis. Vid. etiam *Rolfincius* Chim. in art. form. red. l. 4. S. 2. c. 5. p. 233.

Vires Illustris hujus medicinæ, quam non injuriâ panaceam diceres, tales ac tantæ sunt, quæ dignis præconiis satis celebrari nequeant. Audiamus denuò sæpiùs laudatum jam Dn. *D. Langium* de virtutibus benedicti hujus pharmaci in hunc modum verba facientem. Discendi causâ, scribit, *Paracelsus* multum terris jactatus & alto est, præsertim verò apud *Ægyptios* & *Arabes* tàm *Philosophos* quàm *Medicos*, propterea per aliquot annos etiam captivus remansit, ubi cùm tantam mumiarum multitudinem (quæ nil aliud sunt, quàm cadaverum corpora, quæ aromatum & unguentorum pinguedine adeò

condiuntur ac condenſantur, ut in modum picis induratæ reſplendeant, & ſic absque minimâ alicujus membri putrefactione in plurima ſecula conſervari integra poſſint) concerneret, & narium judiciô Aloës ac Myrrhæ cumprimis multum his unguentis ſeu balſamis admixtum colligeret, meditandi ac ſic argumentandi anſam accepit: ſi cadavera vermibus deſtinata à putrilagine ac corruptione per tot centena annorum volumina ſarta tecta ſervari poſſunt, quantò facilius feliciusque adhuc viventibus tantum hoc conſervandi beneficium accommodari, & ad medicinæ gloriam transferri poterit. Et hæc ipſa *Paracelſi* ſpeculatio tàm fœcunda poſtmodum fuit, ut egregius ingenii partus & illuſtris hæc medicina hinc in lucem prodierit, dum puriſſimam Eſſentiam, & ſpirituale Elixir ex hiſce balſamis ſeu balſamicis ſpeciebus conficere docuit, ut totum corpus & penitiora ejus latibula cuncta inſtar fumi perniciter penetrare, & putredinis malignas radices tàm potenter edomare quàm exterminare valeret. Cùm itaque ex aſtrali ſtemmate ſæpiùs laudata panacea & Elixir Proprietatis hoc philoſophicum fuerit oriundum, ipſi etiam aſtrales virtutes, quibus putredini ac corruptioni heroicè reſiſtit, atque ſic mortales à morborum tyrannide oppidò vindicat, emerito applauſu conceduntur. Hæc *Langius*. Plura de efficaci Elixiris hujus operatione ſcire qui deſiderat, authores adeat, inprimis *Crollium*, Baſil. Chim. p. 171. 172. qui profuſi ſunt in conſignandis ipſius elogiis, virtutibusque tradendis.

II. Elixir Proprietatis D. Scharlachii.

In Collectaneis ſuis Vir hic olim Celeberrimus Elixir Proprietatis minore labore in noſtrâ officinâ hîc præparari ſolitum proponit ſequentibus:

℞. Myrrhæ Alexandr. Aloës, Croci Orient. aa. ℥iv.

Pulveriſentur omnia diligenter, & in vitrum indantur, humectando optimô Spiritu vini, ut fiat quaſi paſta: poſteà affunde

affunde Spir. Vitrioli Philoſophici ad eminentiam 4. l. 5. digitorum: ſtent in digeſtione, donec tingatur: deple ac affunde alium ſpiritum , ut & ille tingatur: quem ſimiliter deple: poſtremò affunde Spiritum Zedoar. & reſiduum extrahe quoque bis, tandem conjunge has duas tincturas, & digere per plures dies.

III. *Elixir Proprietatis dulce* Friderici Fiſcheri.

℞. Myrrhæ opt. Alexandr. Aloês Hepat. Croci or. ãã. q. v.

Contere & miſce optimè: huic pulveri ſuperfunde Spir. Salis ad ſupereminentiam quatuor digitorum in Pelicano lato optimè munito, & pone in MB. vaporoſum per duos menſes: poſtmodum miſce cum Spiritu Vini ac rurſus circulari permitte quatuor ſeptimanas: quibus finitis exime & transcola per chartam; ac rurſus inde Pelicano in aquam B. V. ponendo per dies 14, & evadet pellucidum inſtar rubini, dulce guſtu, & ad arcendos multos morbos medicamen convenientiſſimum.

IV. *Elixir Proprietatis Purgans D.* Rolfincii.

℞. Aloês, Myrrhæ ãã. ℥ij. Croci ʒij. Rhabarb. Gialap. Reſinoſ. aa. ℥j. Scammon. ℥ß. Sem. Ebuli. Fol. Senæ Alex. aa. ℥j. Sal. Tartari ʒiij. Cort. Citr. Aurant. aa. ʒij.

Pulveriſata inciſa ſ. a. Miſc. iisque affundatur Vinum Malvaticum Vini Spiritu exaltatum, & Vitrioli Spir. modico impraegnatum: per digeſtionem extracta Tinctura effunditur: conjuncta ſimul digerantur per ſex dies ac noctes, poſteà colentur per linteum ſubtile.

Vires leniter alvum ſubducendi placent, ſeſeque commendant in actu præſervationis ac curationis: Doſis ℈iß vel plus. Utendi modus in jure carnis vel pulli vel cereviſiæ cum pane coctæ. Vid. Chim. in art. form. red. l. 4. S. 2. c. 11. p. 337.

V. Elixir Proprietatis album Helmontii.

Extat hoc fragment. de arcanor. revelat. Tom. 1. p. 573. & ita paratur:

℞. Aloës, Lucid. Myrrh. opt. Croci aa. ℥j. Si plus sumseris, frustrà id factum reperies. Duo priora terantur accuratè: Crocus quia non teritur nisi exsiccatus, conglobatur tundendo: digerantur in vitro capaciori albo hermeticè sigillato tamdiu, donec offa conglobata in fundo adparuerit, & oleum clarum in parietibus vitri circuletur: Tùm aperto vitri collo adfund: Aq. Cinamomi: destilla per Alembicum, donec nihil è rostro cadat.

Vires: Liquore hoc tùm Quartana tùm continua fugatur. Qui noctu sumserat Sacrosanctum Viaticum, Helmontium in prandio convivam circa lectum habuit.

Epicrisis Rolfinciana hæc est: Hyperbole est manifesta: Tanta huic medicamento adscribi virtus nequit: error occurrere potuit in προγνώσει: Pro conclamato habitus æger οὐ κεκρατημένος ὑπὸ τοῦ νοσήματος, victus qui à morbo nondum erat. Vid. l. all. p. 235.

VI. Elixir Proprietatis Antihypochondriacum atq; Scorbuticum.

℞. Aloës, Croci, Myrrhæ aa. ℥ß. Spir. Antiscorbut. ex cochlear. nasturt. Sedo murali, Radice Chelidon. min. & Raphani rusticani parat. q. s.

Stent in digestione: terantur primò species in mortario vitreo cum modico Spiritus: pòst Spiritus addatur. Liquor defusus servetur ad usum in benè munito vase.

Vires ex inscriptione fiunt manifestæ. Vid. *Rolf.* l. c. p. 236. 237.

VII. Elixir Pestilentiale Paracelsi.

℞. Spiritus Vini alcoolisati, qui accensus nullum phlegma relinquit mens. j. Theriacæ opt. ℥vj. Myrrh. ʒij. Clavorum

rum Equorum ℥iij. Sperm. Ceti, Terræ Sigillat. Strig. ãã. ℥j. Rad. Vincetox. Pimpinel. Valerian. ãã. ℥ß. Croci ʒj.

Contuſa, contrita ſ. a. miſc. in vitro: ſtent per dier. & noct. viij. intervallum Solis radiis expoſita, vaſe ad amuſſim clauſo: defuſus liquor virtute Simplicium impregnatus ſervetur uſui.

Doſis, quantum cochleari dimidio vel integro adſumi poteſt, exhibeatur, ſtragulis benè aperto corpore &c. *Paracelſus* Tom. 1. lib. de Peſte ad Sterzingenſes cap. 1. pag. 358.

VIII. Elixir Peſtilentiale aliud.

℞. Aloës Hepat. ℥j. Rhabarb. opt. Theriac. Androm. ãã ʒij. Agar. Croci or. Myrrh. ãã. ʒj. Zedoar. Gentian. ãã. ℈iß.

Hiſce benè contuſis & inciſis adfund.

Spir. Vini opt. ℔ij. Stent in digeſtione & circulatione per dies aliquot: additâ Sacchari Candi albi q. ſ. ad emendandam Specierum amaritudinem. Tandem quod tinctum & extractum fuerit, per inclinationem eſt ſeparandum: materia in fundo reſtans Spiritu Vini eſt extrahenda, ſeparanda, ac priori liquori colorato immiſcenda, & ita Elixir jam paratum ad uſum reponendum.

Hoc ſingulis horis matutinis â guttulis vj. ad vij. & viij. in convenienti liquore exhibitum hominem per longum tempus â peſte & omni maligno aëre præſervat.

Si quis jam peſte vel etiam febri peſtilentiali correptus eſt, de hoc capiat unum cochleare, & hoc auxilio curabitur.

Confortat etiam memoriam, viſum acuit, membra omnia interna corroborat, dolores colicos ſedat, alvum ſemper ſervat laxam, & multa alia miranda in corpore humano præſtat.

Si ventriculus ciborum onere malè diſpoſitus deprehendatur, ſumitur cochleare dimidium, & ſtatim ſuperfluitates per ſudorem expelluntur. Vid. Rhabarbarolog. D. *Tilingii* p. 308.

IX. *Elixir Alexipharmacum.*

Habetur in Theſauro Pharmaceutico Cl. Hoffmanni pag. 63. & ſic conficitur.

℞. Spir. Baccar. Sambuci per fermentationem parati & optimè rectificati ℔ß.

Extrahe cum hoc Eſſentiam ex ſpeciebus Theriacalibus, addendo Croci ʒij. Myrrhæ el. ʒiij.

℞. Colaturam, in hâc diſſolve Balſ. Sulphuris cum Oleo Junip. & Succin. q. v. Sal. Succini volat. ʒiß. Cruor. C. volat. ʒj. Camph. ℈iv. Miſc. f. Elixir.

Vires: Eſt remedium balſamicum tàm præſervativum quàm curativum in febribus malignis & ipſâ peſte. In præſervatione Doſis eſt à gutt. v. ad ℈ß. In Curatione à ℈ß. ad ℈j. In congruo vehiculo.

X. *Elixir Pectorale Aſthmaticum.*

℞. Rad. Gentianæ rub. liquirit. raſ. Ireos Flor. Enul. Ungulæ, Caball. ãã. ℥j. Cort. Scyllæ ℥ß. Salviæ, Veron. Roris Solis, Capillor. Ven. Hyſſop. Marrub. ãã. Mij. Pulmon. Vulp. præparat. num. ij. Myrrhæ rubræ, Benzoe ãã. ℥j. Cardamom. Cubeb. ãã. ℥ß. Cinam. Caryophyll. Nuc. Moſchat. ãã. ℥j. Sem. Aniſi, Fœnic. ãã. ʒiij. Urticæ Rom. ℥ß. Ocymi Caryophyllat. ʒij. Spir. Aniſi vel Junip. ℔x.

Stent in digeſtione per dies ac noct. iv. media hujus tincti liquoris pars lentâ digeſtione exhalet parum. Sign. Elixir Pectorale.

Vires: Pulmones frigidâ intemperie laborantes alterat, Tuſſi ac Aſthmati præſentaneâ operâ medetur. &c. Vid. *Rolf.* Chim. l. 4. S. 2. c. 3. p. 231. 232.

XI. *Elixir Pectorale Dn. D.* Michaëlis.

℞. Herb. Pulmonar. Italic. Gnaphal. Mont. Praſſii, Rorellæ, Scabioſ. Tuſſilag. Veron. Summit. Hyſſop. aa. Mj. Flor. Helen.

Helen. Scabiosf. aa. M.iv. Rad. Enulæ, Tussilag. aa. ℥j. Aristoloch. rotund. Ireos flor. aa. ℥ß. Myrrhæ rubr. el. Mastich. Croci or. Succi liquirit. aa. ℥j. Cardamom. el. Cinam. aa. ℈iß. Benzoes el. ℥j. Styrac. ℥ß. Alipt. mosch. ʒiij. Sem. urtic. ʒiij. Nasturt. ʒij. Sacch. Cand. ℥iv.

Irrorentur Spiritu Sulphur. s. q. infund. posteà Spir. Hyssop. q. s. f. l. a. Elixir.

XII. Elixir Uterinum.

℞. Aloës Soccotr. Myrrh. aa. ℥vj. Croci or. ℥j. Extr. rad. Bryon. Angel. Zedoar. Castor. Meliss. Matricar. aa. ℥j.

Irrora cum Spiritu quodam uterino: adde Spir. Vitrioli philos. q. s. Digere per noctem, posteà superadde Spir. Uterini q. s. & digere ad tres septimanas.

Usus in mensium suppressione, uteri frigidâ intemperie, ac suffocatione, flatibusque, lochiorum item emansione.

XIII. Elixir vaporiferum preciosum.

℞. Elix. Citri ℔ijß. Myrrh. rub. Alexandr. Olibani, Succini albi aa. ℥iß. Mastich. ℥j. Camphor. ʒvj. Aloës, Croci or. aa. ℥ß. Styrac. Calam. ʒij.

Misc. s. a. macera per mensem, filtra, add. Aceti Bezoart. ℔vj. Spir. Tart. ℔ß.

Digere rursus per dies xiv.

S. Köstlich dampffmachend Elixir vor inficirte Logamenter.

CAPUT X.

Aceta quædam memorat, quæ gaudent Myrrhæ additione.

ACetum vini partus, quamvis vini vitium à *Plinio* Nat. hiſtor. l. 23. cap. 1. nominetur, nihilotamen minus in remedia tranſit ſaluberrima: in receſſu & amplexu namque ſuo fovet egregiam alexipharmacam virtutem: præterea aperit, incidit, attenuat, putredini reſiſtit, obſtructiones aperit, quicquid nonnulli de adſtrictione fibrarum ventriculi, inteſtinorum, vaſorum lacteorum, viſcerumque meatus coarctatione ac vermiculis in ipſo contentis & ſub filamentorum ſpecie ac formâ apparentibus blaterant: de quibus videatur judicium magni *Rolfincii* Chim. in Art. for. redact. lib. 3. S. 1. cap. 14. pag. 141. ubi negat vermes eſſe, quin potiùs volatiles aceti partes ſalinas inſtar exilium argenteorum filamentorum, pugnantium ſubindè cum partibus Aceti ſulphureis, ut ſub clientelam ſuam ſubigant, annitentes ſcilicet, ut in ſuam naturam convertant, &c. Vid. etiam Cl. *Hoffmannus* in Clavi Pharmac. *Schröder*. lib. 4. p. 572. Ubi tamen vinum vel acetum in vappam planè degeneraverit, vitiumque grande contraxerit, vermes veros produci tunc poſſe, negari nequit.

I. *Acetum Theriacale Dn.* D. Timæi à Guldenklée.

℞. Confect. Orvietan. ℥ij. Diaſcord. Francaſt. ℥iß. Theriacæ Androm. ℥j. Rad. Angel. Contrayerv. Enul. Pimpinell. Tormentil. Scorzon. Dictamn. albi, Petaſitid. aa. ʒvj. Fol. Scordii, Rutæ, Millefol. aa. Mj. Flor. Calend. Tunic. aa. Mß. Cort. Fraxin. Citri aa. ℥iß. Bacc.

Bacc. Junip. ℥ijß. Macer. Zedoar. ana ʒiij. Camphor. ℈ij. Croci ʒj. Myrrh. el. ℥ß. Aceti ex ſucco Rubi Idæi q. ſ. Miſc.

Stent in Infuſione locô calidô benè tecta, donec extrahatur tinctura, cujus Colatura ſervetur ad uſum. Vid. Caſ. Medic. p. 393.

Acetum hoc nobiliſſimus Author feliciſſimô ſucceſſu præ aliis variisque tentatis remediis expertum habuit in peſtilenti contagio, & quidem ſtatim in principio cum tantillo Diaſcordii vel Theriacæ, ad proliciendos ſudores.

II. *Acetum Mithridaticum* Mynſichti.

℞. Mithridat. Damocrat. Terræ ſigillat. aa. ℥j. Rad. Tormentil. Enulæ camp. Angel. aa. ʒvj. C. C. ſine igne calcin. Pulv. Serpent. Myrrhæ rubr. aa. ℥ß. Sem. Citri excort. Acetoſ. Baccar. Junip. aa. ʒiij. Fl. Calend. Tunic. aa. ʒij. Croci or. Caryophyll. Camphor. aa. ʒj. Aceti vini roſati q. ſ. Miſc.

In lue peſtiferâ morbisque Epidemiis valdè commendatur: reſiſtit quippè impreſſioni & præſervat à putredine: quin & lotionibus inſervit manuum pulſus, antequam quis in publicum prodeat, aut aëri externo ſeſe exponat. Sect. 23. p. m. 365. 366.

III. *Acetum Bezoarticum* D. Weidneri.

℞. Theriacæ Androm. ℥vj. Myrrhæ opt. ℥ij. Rad. Petaſitid. ℥iij. Pimpinel. Angel. Valerian. aa. ℥ß. Sperm. Ceti, Terræ ſigill. aa. ℥ß. Rad. Vincetox. ℥j. Camphor. ʒj.

Ex his Speciebus groſsô modô pulveriſatis fiat Maſſa inſtar Opiatæ: deindè in promptu habeas optimum vini acetum, quod dictæ Opiatæ in vitro ſuperfunde, & in calore extrahe

 Tinctu-

Tincturam, aliô ſubindè ſuperfusô, donec non ampliùs tingatur: poſteà huic aceto tincto adde Spir. Tart. opt. rectif. ℥vj. & ſerva ad uſum officinæ.

IV. Aliud præſtantiſſimarum virium D. Andreæ Tenzelii.

℞. Theriacæ Andromachi ℥viij. Myrrhæ electæ ℥ij. Rad. Hirundinar. ℥j. Dictamn. Pimpinel. Contrayerv. aa. ℥ß. Terræ ſigillat. Sperm. Ceti aa. ʒvj.

Ex his Speciebus cum Theriaca in mortario fortiter contundendo fiat Maſſa inſtar Opiatæ. Quodſi Theriacæ quantitas minor ſit, quàm quòd omnia capere poſſit, nihil intereſt, ſi pondus ejus augeatur. Secundò in promtu habeas Spir. Tartari à fœtore non nimis rectificati uncias circiter ſex. Quandò ergò Acetum prædictum parare volueris, vel totam Maſſam vel partem ejus vitro injice, Acetoque vini ſuperfuſo calore Tincturam toties extrahe, quoties ſucceſſus ſequitur: denique collectæ omni Eſſentiæ adde Spir. Tart. prædicti in prædictâ quantitate: ſicque ſimul per octiduum aut diutiùs digerantur, tum res erit in vado.

Doſis ad præſervandum guttæ xv. aut xx. &c. per ſe, ſingulis diebus, nec non intrà octiduum vel quatuordecim dies cochl. unum ad provocandum ſudorem. Ad curandum verò ſine morâ, idq; ſemel atq; iterum cochl. unum.

V. Aliud Bezoarticum.

℞. Rad. Imperat. Angelic. Zedoar. Pimpinel. Dictamn. alb. Valerian. Tormentil. aa. ℥ß. Granor. Junip. ʒvj Fol. Scord. Rutæ aa. Mj. Flor. Roſar. r. Lavend. aa. Piij. Styrac. Calam. Macis, Caryophyll. Myrrhæ rubr. Cort. Citri aa ʒiß.

Inciſa & contuſa craſſo modo infundantur in Aceti vini acerrimi

rimi ℔vj. ſtent ad Solem vel calidô locô per dies xv. Colatura ſervetur ad uſum. S. Gifft-Eſſig.

CAPUT XI.

Eſſentias & Tincturas Myrrhæ conſortio gaudere commonſtrat.

QUid vocabulum Eſſentiæ apud intimioris Philoſophiæ & naturæ Myſtas deſignet & quotupliciter accipiatur, docet *Angelus Sala* in libro, quem Eſſentiarum vegetabilium anatome inſcripſit: cap. 1. p. 2. Hunc Eſſentiæ nomen primum ferè in Chimicum forum eduxiſſe ſcribit *Rolfincius* Chim. in art. form. redact. lib. 4. Sect. 1. artic. 1. cap. 1. p. 199. Hôc locô nobis ſunt Extracta & Tincturæ liquidæ, in quibus menſtrua ſpirituoſa acida ac inprimis oleaginoſa manent cum corporibus & operationum ſubjectis: quandò enim per balneum vel lentâ coctione atque evaporatione menſtruum planè ſeparatur, Extracti nomen adipiſcitur ſimpliciter.

Tincturæ vox etiam ambigua eſt, generaliter namque ita appellari ſolet Extractum liquidius coloratum, ſeu color à miſto ſeparatus. In ſpecie verò Tinctura eſt portio aliqua ſubſtantiæ propriæ corporis, ex quo extrahitur, cum concentratione virtutis & coloris in centro ſedem habentis, differens à reliquis corporis partibus, idoneô menſtruô ſoluta & exaltata, &c. Quid ſpecialiſſimè deſignet, non opus eſt adducere, cùm Chimici prolixi ſint in depingendâ illâ. Vid. *Rolfincius* l. c. p. 193.

I. *Eſſentia Hypochondriaca* D. Timæi à Guldenklée.

℞. Spec. Trochiſc. de Cappar. ℥ß. de Roſis, de Rhabarb. Eupator. Diarrhod. Aromat. Roſat. aa. ʒij. Myrrhæ el. ℥ß.

el. ℥ß. Croci or. ʒij. Salis Absinth. Tamarisc. Fraxin. Veron. Card. Bened. aa. ℈j. Tartari albiss. ℥ij.

Affunde Aq. nostr. Antihypoch. ex commixtione Spiritus Vitrioli acescentis ad eminentiam quatuor digitorum. Digerantur in MB. per dies septem: posteà colentur, menstruoque ad medietatem abstracto residuum servetur pro usu. Vid. Cas. Medic. p. 430.

II. *Essentia Hypochondriaco-Scorbutica* Ejusdem.

℞. Chalybis limaturæ subtilissimè præparat. ℥j. Salis Fraxini, Tamarisc. Absinth. Veron. aa. ℈j.

Affunde Spir. Cochlear. ad eminentiam trium digitorum: stent in loco calido per triduum, agitenturque singulis diebus aliquoties: Colaturæ adde

Aq. Hypochondr. ℔iß. Spec. Trochisc. de Rosis, Rhabarb. Eupator. aa. ʒij. Cappar. ʒiij. Aloës Succotr. ℥ß. Myrrh. el. ʒij. Croci or. ʒj.

Mixta digerantur in MB. per dies septem, posteà filtrentur per chartam emporeticam duplicem. Vid. Epist. 22. pag. 213.

III. *Essentia contra vermes.*

℞. Herb Abrotan. Scord. Tanac. aa. Mj. Rad. Diptam. Filic. Zedoar. aa. ℥ß. Flor. Centaur. min. Mj. Persicar. Pij. Musc. Corall. ℥iß. Sem. Santon. Coriand. aa. ʒvj. Bacc. Junip. ℥ij. Myrrhæ opt. Theriacæ Androm. aa. ℥ß.

Concisa & contusa infund. in s. q. Spiritus Juniperi rectif. Tinctum quod est separetur, novus Spiritus affundatur, conjunctis liquoribus adde Spir. C. C. Sale volatili imprægnat. ℥ij.

Misc. S. Essenz wider die Würme.

Fre-

Frequenti in uſu hæc Eſſentia eſt Cl. D. *Scharffio*, Collegæ honorando, quam proponit in Tractatu eleganti de Junipero conſcripto cap. 17. p. 231. cujusque beneficio in muliere XLI. annorum lumbricus excretus fuit inſignis longitudinis & latitudinis non aliàs ſolitæ, in capite cornu membranaceum, in ore lapillum album ervi magnitudine habens.

IV. Eſſentia Pectoralis Ejusdem deſcripta in ἀρκευθολογίᾳ Curioſâ cap. 12. p. 158.

℞. Gum. Benzoës, Myrrhæ rubr. aa. ℥iß. Sperm. Ceti, Croci or. aa. ℥ß. Extr. Helen. Junip. aa. ʒiij. Spir. Junip. opt. rectif. q. ſ.

Mixta omnia digerantur per aliquot dies, tinctum quod eſt, decantetur, novus Spiritus affundatur, conjuncti liquores exhalent parum, & ſerventur ad uſum. Conveniens eſt medicina in Aſthmate & aliis reſpirationis incommodis.

V. Tinctura Diaphoretica.

Shröderus Pharmacop. Med. Chim. l. 2. c. 85. ſequentem deſcribit Tincturam Diaphoreticam, quæ glaciata eliquat, reſinoſa diffundit, fuliginoſa efflat, putredinem balſamicâ ſuâ vi arcet, & ſoporiferis affectibus medelam affert.

℞. Rad. Zedoar. Angel. Calami, Aromat. Galang. Macis, Zingib. Cinam. Granor. Paradiſ. Piper. nigr. Caryophyl Saſſafr. Sarſaparil. Ulmar. aa. ʒj. Aloës, Maſtich. Myrrhæ, Thuris, Camph. aa. ʒß. Moſch. ℈j.

Infunde in Spir. Vin. & Aq. Roſar. Moſchat aa. q. ſ. ut ſupereemineant digitos quatuor: adde ad maturandam putrefactionem.

Spir. Sulph. per camp. ℥ß. Salis Junip. ʒij.

Stent in loco calido per 14. dies.

CAPUT

Caput XII.

Olea, quæ in compoſitionibus ſuis Myrrham non adſpernantur, ſiſtit.

E Læologia ſivè doctrina Oleorum inprimis deſtillatorum parvi minimè eſt facienda, cum virtutes ſuas excellentes longè latèq; diffundant Olea deſtillata in affectuum præternaturalium inſtituendis curationibus. Plerumque cum aquis in deſtillatione herbarum de particulis Sulphureis participantium, ſeminum quoque ac aromatum unà eliciuntur. Spagyrici hæc Sulphureo adſcribunt principio: hinc nil aliud ſunt, quàm partes Sulphureæ ſubtiliſſimæ ex mixtis, virtute ignis, à craſſioribus terrenis in talem formam ac naturam ſeparatæ. Angelus Sala Hydrelæolog. Sect. 2. cap. 2. p. 67.

Calida ſunt atque inflammabilia igni præſertim propius admota: & quamvis à *Joſepho Quercetano* lib. 1. de defenſ. Herm et Med. c. 11. frigidorum quoque Oleorum mentio fiat, tamen non audiendus, cum ignem & aêrem frigus paſcere nequeat, ſed occidat, juxta ἐπίκρισιν D. *Rolfincii* Chim. l. 3. Sect. 2. Art. 1. cap. 1. p. 174.

Nobiliſſimarum ſunt virium, & in exiguâ mole ac doſi potentiam fovent magnam, operationesq; perficiunt admirandas. Et quamvis deſtillatis Oleis potiſſimum ejusmodi effectus, tribuantur, nihilominus tamen & cocta ac per infuſionem expreſſionemq́ue parata ſuâ non carent laude ac virtute. Sic itaque

I. *Oleum Alexipharmacum D. Flam.* Gaſtonis.

℞. Ol. Scorpion. ℥vj. Rad. Diptam. Gentian. Terræ Sigill. aa. ℨj. Tormentil. ℨiß. Trochiſc. Viperin. ℨj. Flor. Sulph. Myr-

Myrrhator. ʒß. Theriacæ Androm. ʒij. Aq. Scord. ℥iß. Vini Malvat. ℥j.

Bulliant ad conſumptionem liquoris: colatura ſervetur uſui.

Extrinſecus oleum hoc adhiberi poteſt in contagio peſtilentiali illinendo cordis, pulſuum ſpinæque dorſi regionem, quamprimum ſuſpicio infectionis præſtò eſt.

II. Oleum Theriacale.

℞. Olei Sem. Citri per expreſſionem parati, Scorpion. Hyperici aa. ℥vi. Baccar. Rutæ virid. ℥viij. Myrrhæ Troglodyt. ℥j. Opii ſuper laminam ferream exſiccati ʒvj. Camph. ʒij. Aq. vitæ opt. ℔j.

Infundantur per menſem in fimo equino per ſex hebdomadas: Oleum ſupernatans ſeparetur, cui adde

Ol. Succini albi, Rorismar. Caryophyl. Thymi aa. ʒij. *Miſc.*

Hoc itidem in Peſte aliisque venenatis morbis inungantur tempora, nares, pulſus. Vid. Philoſophus Medicus de Peſte D. Andreæ Tenzelii, Archiatri quondam Schwartzburgici.

III. Oleum contrà Venena Magni Ducis Hetruriæ.

℞. Ol. Vetuſti ℔vj. Scorpiòn. purgat. per quatuor dies cum Baſil. ſicc. ℔v.

Pone in bocia Hermeticè clauſâ per triginta dies in Sole. Tunc bulliant in Mariæ Balneo per horas ſex: exprime, & adde

Rad. Biſtort. Gentian. Tormentil. Vincetox. Imperator. aa. ℥ij.

Bulliant per quatuor horas, exprimanturque: Colaturæ adde

Rhabarb. el. Myrrhæ, Aloës, Xyloaloës, Croci aa. ℥iß.

Iterum per ſex horas bulliant, expr. Col. & add.

Theriacæ, Mithridat. aa. ℥ß. Miſc.

Inungitur pulſibus exterius ſingulô triduô ad minimum ſemel. Internè exhibetur cum Aceto deſtillato in febribus malignis ad guttas iv. Pro aliis venenis cum Aq. Citri.

IV. Oleum Hyperici compoſitum, quod quidam Balſamum artificiale vocant.

℞. Olei optimi ℔iß. Summit. & Flor. Hyperici ℥ix. Vini Moſchatel. ℥viij. Rad. Tormentil. ʒiij. Myrrhæ, Gummi Elemi, Sarcocol. Thuris, Aloës Epat. aa. ʒiß. Lumbricorum vino lotorum ℥iij.

Miſc. Contuſa bulliant ad humoris conſumptionem vaſe duplici, dein exprimendo coletur Oleum, in quo diſſolve

Croci ℈iv. Terebinth. pur. ℔ß. Flor. maturor. Hyperici Mj.

Infunde miſta per dies octo ad Solem vel furnum diligenter obturata: deindè prioribus floribus expreſſis infund. alii recentes Hyperici flores, prioribus exemtis, ac ita comparatum Oleum uſui reſervetur.

Oleum hoc vulnera inciſorum nervorum conſolidat: præterea per ſe illitum ſubindè calidum mirum in modum in herniâ efficax ac utile deprehenditur remedium, quemadmodum in omnibus aliis ruptis, convulſis, recenter vulneratis, inprimis quandò membranæ aut nervoſi generis aliquid læſum. Solenander in Conſil. p. 356.

V. Oleum Hyperici compoſitum D. Ellenbergii.

Inſeruit hoc Pharmacopœæ Medico-Chim. Johannes Schröderus lib. 2. cap. 72. & paratur modô ſequente.

℞. Fol. Hyperici recent. Miij.

Contunde modicè, deindè ſuperfunde
Ol. de Scorpionibus ſimpl. ℔iij.
Ponantur in Sole per dies quatuor, poſteà in MB. per horas 24. coq. & fortiter exprime: cola Oleum per colatorium vinô albô lotum: deindè adde
Flor. Hyper. recent. contuſ. Miij.
Relinquito denuò ad Solem per 4. dies, & mox coquito in MB. cola ut anteà.
Idem repetendum cum floribus recentibus bis tervè, donec Oleum ſanguineum acquiſiverit colorem: hinc
℞. Cymar. (ſemin.) hyperici immaturarum modicô vinô albô generosô madefactar. ℔iij.
Coq. in MB. per dies tres, poſteà exprime, ut antè, & hoc iterandum quater ſemper cum Cymis recentibus: poſthæc
℞. Herb. Card. Bened. Meliſs. Verben. Scabioſ. Beton. Chamædr. aa. Mß.
Contunde modicè & coq. in MB. per triduum, deinde cola: Colaturæ injice
Summit. Galegæ, Scordii rec. aa. Mj. Centaur. minor. Diptam. Cret. Roſmar. aa. Mß.
Coq. in oleo herbis priùs contuſis per tres dies in MB. fiat Colatura: deindè
℞. Rad. Zedoar. Diptam. alb. Angel. Gummoſ. Ariſtoloch. utriusque, Carlinæ, Valerianæ, Gentianæ, Tormentil. Vincetox. Cort. Citr. aa. ℥iß.
Contuſa infundantur & coquantur per dies quatuor in Mariæ Balneo: exprimantur fortiter, ac interim injiciantur,
Caryophyl. Macis, Squinanth. aa. ℥iß. Sandal. rubr. ℥ß. Bacc. Junip. Lauri aa. ℥ij. Cinam. acut. ℥j. Benzoin, Styrac. Calam. aa. ℥vj.
Contuſa hæc ponantur in MB. per dies tres, deindè colentur: poſteà
℞. Bufon. n. ij. Natric. n. j. (ſerpentem Unck dictum ſeu hoam) Aran. viv. n. cc.

Injiciantur in Oleum prædictum & coq. per dies duos: postcà abjiciantur, imponantur

Rhabarb. el. Myrrhæ fin. Aloës Hepat. aa. ℥iij. Croci ℥j. Spicæ Nardi ℥iß. Theriacæ Androm. Mithridat. Damocr. aa. ℥vj.

Coquantur in Diplomate per dies quatuor, nec amplius coletur, sed pro usu conservetur.

Vires: valet præcipuè contra omnia venena: illinitur arteriis manuum, pedum & cordi: repetitur illitio tribus alternis diebus. Pestem tàm curat, quàm præservat: febriles insultus abarcet inunctum dorso & metacarpis, manuum pedumque plantis: dolores colicos demulcet: urinam provocat: vermes per secessum expellit umbilicô illitum.

Prætereà confert ad vulnera venenata, quæ vel ab animali venenato vel ferro infecto sunt inflicta. In Paronychia nil præstantius, si statim ab initio, antequam inflammatio venenosa supervenerit, facta fuerit inunctio.

VI. Oleum Catharticum.

℞. Aloës ℔ß. Myrrhæ ℥ß.

Per Retortam Oleum stillatitium eliciatur: quô si umbilicum aut ventrem quis inunxerit, & stuppam superimposuerit, ter aut quater alvum citrà molestiam evacuabit. Excellentissimum profectò remedium, quô non solùm ægris & prægnantibus (si quis eô moderatè utatur) sed & infantibus necessitatis tempore, & delicatis hominibus commodè succurrere poterit, atque æternâ dignissimus laude, quicunque hujus præstantissimæ medicinæ inventor fuerit. Vid. Deodatus lib. 7. Panth. Hygiast. cap. 12. p. 45.

Keslerus Cent. 1. proceß. Chimic. p. 3. sic describit:

℞. Aloês Hepat. ℔j. Myrrhæ ℥v.

Stosse und laß beydes durch ein Sieb räden: destilla lentô igne, wie von denen Gummatibus gemeldet.

Usus:

Usus: Dieses ist ein wunderbarliches Oel / das den Stulgang befördert ohn alle Gefahr: salbe den Magen darmit wol / und lege nachmaln warme Tücher darüber. Wilt du aber / daß es seine Wirckung desto besser vollbringe / so nimm an statt der Tücher einen Schwamm / und lege ihn warm drüber / so wircket es wunderbarlicher Weise.

VII. Oleum Traumatico-Balsamicum.

Poterius in Pharmacop. suâ Spagyricâ hujus Olei balsamici tanquam præstantissimi mentionem facit, cujus vires & effectus non dignè satis deprædicari queant.

℞. Rad. Asclepiad. ℔ß. Aristol. rotund. Valerianæ aa. ℥ij. Fol. Symphyti maj. Plantag. Filipend. Alchimil. Bugloss. aa. Mij. Bacc. Junip. Pj. Summit. Hyper. cum Flor. & Sem. Mvj. Fl. Chamæm. Spicæ aa. Mj. Vermium terrestr. ℔j. Olei Hyperici cum duabus Infusionibus parati, Lumbricor. aa. q. s.

Macerentur octiduo in fimo equino, eximantur: deindè prælô forti subigantur, quoad omnem humiditatem profundant; factâ colaturâ adde

Myrrhæ ℥iß. Mastich. Thur. Vernic. aa. ℥ij. Terebinth. destill. Picis naval. aa. ℔ß.

Colentur postremò & usui reserventur.

Caput XIII.

Balsamos Myrrham sociam habentes adducit.

Balsamum olim nobilissimi & suavissimô odore prædîti liquoris spontè provenientis nomen fuit, cùm verò jam nunc non ita cognitus sit, Medici sedulam operam impenderunt, ut alios liquores compositos substitue-

 rent,

rent, qui quantum poſſibile, vires & facultates ipſius quodammodò æmularentur. Eſt verò Balſamum medicamentum linimenti formâ ex Oleis deſtillatis paratum, colorem, odorem & ſaporem ipſius plantæ vel aromatis repræſentans.

Ad odoramenta pertinent, & partim ad voluptatem, partim ad ſanitatem præſcribuntur: hinc extant varia Balſama compoſita in variis corporis humani ægritudinibus, tàm internè quàm externè adhiberi ſolita. Pauca in medium proferre volupe eſt, & talia quidem, quæ Myrrhæ præſentiâ nobilitantur.

I. *Oleum Balſami* Petri de Ebano.

℞. Myrrhæ, Aloês, Spicæ Nardi, Sanguinis dracon. Mumiæ, Opopan. Carpobalſ. Bdellii, Ammon. Sarcocol. Groci, Maſtich, Gummi Arab. Styrac. Liquid. aa. ℥ij. Ladani, Caſtor. aa. ℥ijß. Moſch. ℥ß. Terebinth. ad pondus omnium.

Tritis conterendis miſceantur, & ex Alembico deſtillentur.

Balſamum hoc artificiale veri Balſami penuriam reſtituit: efficaciâ enim propemodum ad ſingulares Balſami vires accedit, atque id potiſſimùm, quod hôc locô deſcriptum, ab omnibus ferè Chirurgis vulgò uſurpatur. Tenuium partium eſt, calefacit, exſiccat & glutinat: Nervorum vitiis, Paralyſi, cæterisque noxis frigidis ſpinæ illitum confert. Quodſi idem tepefactum inunxeris antè febris acceſſionem, rigores ſublevabit, cordis tremorem, palpitationem ac ſyncopen ſanabit. Hecticos ac emaciatos impinguat, uteri ſtrangulatus tollit, comitialibus, plurimisque aliis affectibus feliciter ſuccurrit. Triſtes, melancholicos ac animum deſpondentes reficit, nec non cadaverum putredinem vindicat.

II. *Balſamus Antipeſtilentialis.*

℞. Ol. Nuc. Moſch. expreſſ. ʒj. Lavend. ℈j. Junip. ʒß. Mellis roſati ℥ß. Myrrhæ el. ℈j. Aliptæ Moſch. gr. iv. Theriac. opt. ℈iv. Mithridat. el. ℈iß. Camphor. gr. iv. adde Olei Succini gutt. iij. Angelic. gutt. iv. Caryophyll. gutt. ij.

Miſce in mortario calido & detur in pyxide. S. Balſam wider die Infection.

Balſamo hoc præſervationis ergò tempore matutino nares illinantur, ſpiritu nonnihil ſuſpenſo, quoties eum infectis converſandum, aut loca ſuſpecta ac impura adeunda. *Martinus Panſa* Conſ. 1. Antipeſtif. p. 18. 19.

III. *Balſamus Camphoratus.*

℞. Ol. Camphor. Extr. Myrrhæ aa. ʒj. Extr. Aloës ritè præparat. ℥ß. Extr. Croci, Gum. Sulphur. aa. ʒij.

Miſce diligenter & ſerva in vaſculo mundo: Doſis gr. ij. vel iij. quotidiè manè cum Aquâ Theriacali vel Spiritu Juniperino ad præſervandum: ad curandum verò jam infectis detur à gr. v. ad viij. vel ℈ß. in Aq. Theriacali intrâ 24. horas à primâ infectione ad ſudorem eliciendum, antidotum eſt ſine pari. *Andreas Tenzelius* in tr. de Peſte.

IV. *Balſamum Sulphuris Therebinthinatum Juniperinum internum compoſitum.*

Rolfincius Chim. in art. form. redact. lib. 4. Sect. 1. cap. 3. p. 223. duplex deſcribit, unum laborioſius, alterum compendioſius: hoc ita paratur.

℞. Flor. Sulphur. Colcothar. ℔½. Myrrh. Troglodyt. Aloës Hepat. Thuris aa. ℥j. Croci ʒj. Camph. ℈ij. Ol. Terebinth. Cypr. Ætherei ℔iß. Baccar. Junip. ℔½. Succin. ʒß.

Simul miſta in cucurbitâ digerantur leni ignis calore, donec

nec Tinctura adpareat: Inclinato vase effundatur in aliud vas, & Camphora, si lubet, Oleo Amygdalino soluta addatur.

Vires: Balsami vegetabilis ad instar confortat & restaurat languescens vitale humidum: pectorale est, stomachoq; frigido & Colicæ medetur.

Dosis gutt. v. vj. in vehiculis appropriatis, aquâ carminativâ, asthmaticâ: Exterius in vulneribus atque ulceribus etiam usurpatur. Scrobiculo cordis inunctum flatuosum sanguinem discutit, & stomacho ab intemperie frigidâ languenti medelam affert.

V. Balsamum Antiparalyticum nobilissimum.

Johannes Daniel Mylius Pharmacop. Spagyr. pract. lib. 1. cap. 12. duo Balsama proponit ad curandam Paralysin, quorum posterius de Myrrhæ consortio gaudet, & ita paratur.

℞. Rad. Angel. Valerian. Chamæleon. alb. Chelidon. Enul. Cichor. aa. ℥iß. Herb. Chelidon. Meliß. Adianth. Majoran. Chamædr. Verben. Rosmar. Salviæ, Menthæ, Hyssopi, Chamæp. Stœchad. Flor. Verbasc. Hyper. Centaur. min. Violar. Beton. Chamæmel. Nardi Celt. Rosar. aa. Pj. Sem. Anisi, Ocymi, Card. Bened. Pæon. aa. ʒj. Bacc. Junip. Cort. Citr. ãã. ℥ß. Ol. è resinâ abiegnâ ℔vj. Aq. Cinam. ℔iv.

Incisa macerata tandem destillentur, ut Oleum è semine Anisi: posteà

℞. Styrac. liquid. ℥iij. Myrrhæ, Styrac. Calam. aa. ℥ij. Thur. Mastich. Laser. aa. ℥iß.

Hæc vicissim cum superiore destillatione perfundantur ac destillentur: tum

℞. Rhabarb. ʒj. Gentian. ℈iv. Zedoar. Galang. aa. ʒij. Cinam. ℥j. Nuc. Moschat. Caryophyl. ãã. ʒvj. Croci ℈iß. Cubebar. ℈iv.

Hæc vicissim destillando rectifica: Oleum habe pro Balsamo.

VI. Bal-

VI. *Balsamus Mirificus in affectibus Calculosis & Tartareis D.* Conradi Johrenii.

℞. Flor. Sulphur. ℥ij. Solve in Spiritu Terebinth. ℥vij. Ol. Baccar. Junip. ℥iv. adde Salis Succini volat. Microcosm. vol. aa. ʒij. Aloës, Myrrhæ, Mastich. Croci aa. ʒj.

Cum circulato minore f. Balsamus.

VII. *Balsamus Uterinus D.* Tuchschereri.

℞. Styrac. calam. Myrrhæ opt. Mastich. Thuris, Caryophyl. Ligni Aloës, Cinam. Nuc. Moschat. Cupress. aa. ʒij.

Omnia pulverisa & cum q. s. Styrac. liquid. pastam facito. S. Mutter-Balsam.

VIII. *Alius Polychrestus Dn. D.* Frommanni.

Hunc inter generosiora præsidia, quibus uterinis affectionibus occurratur, refert D. Scharffius, eumque describit cap. 21. p. 298. tr. de Junipero, in hunc modum.

℞. Ol. Succini albi ʒvj. Junip. Terebinth. aa. ℥v. Laur. expr. ℥j. Galbani ℥ß. Olibani, Myrrhæ, Aloës aa. ʒvj. Castor. ʒiij. Fl Sulph. ʒx. Rad. Angel. ʒiij. Croci ʒiß. Cubebar. Cardam. aa. ℈v.

Terenda terantur & infundantur per dies & noctes xij, hinc per Retortam destillentur. S. Balsamus Polychrestus.

IX. *Balsamum mitigans Podagram primo ejus accessu apud Philippum Müllerum in* Mysteriis Medicis *pag. 132.*

℞ Mastich. Olibani, Myrrhæ, Ammon. Bdellii, Opopan. Mumiæ aa. ℥ij. Tartari ℥iß. Vitrioli ℔j. Mellis ℔ij. Aq. Vitæ ℔iv.

Deſtilla per Alembicum: cum autem malum ingruit, locus pennâ adſpergatur, & quieſcat æger.

X. *Alius Antipodagricus apud* Hoffmannum *in Theſauro Pharmaceutico p. 36. reperibilis, prioriq́ ſimilis.*

℞. Mumiæ ʒß. Myrrhæ rubr. Maſtich. Olibani, Bdellii, Opopan. Ammon. aa. ℥j. Vitrioli Calcin. ℥ix. Mellis ℔ij. Salis Tartari ℥iij. Spir. Vini opt. ℔iv. Miſc.

N. Vitriolo & Tartaro affunde Spiritum Vini, digere leni igne per diem & noctem, poſteà deſtilla per Retortam, donec Spiritum Vini omnem iterum habueris, & ſimul aliquid de Spiritu Vitrioli & Tartari tranſierit: poſteà funde ſuper mel, & abſtrahe etiam Spiritum Vini ultimò igne fortiori, tunc provenit balſamum inſtar Olei innatans ſpiritui vini, ſepara per tritorium: denique ℞. Vitriol. cum Sale Tartari, melle ac gummatibus, miſce exactiſſimè, prius tamen ſpiritum vini iterum affunde, à quo balſamum fuit ſeparatum: deſtilla adhuc ſemel, tunc accipies adhuc aliud balſamum, qui Spiritus vini appellatur Aqua balſamica Antipodagrica.

In doloribus Arthriticis itemque Scorbuticis brachiorum & pedum mirà præſtat, dolorem leniendo, ſi cum pennâ illinitur partibus dolentibus.

XI. *Balſamus contra Vermes.*

℞. Myrrhæ opt. ℥vij. Maſtich. ℥viij. Aloës Hepat. ℥xviij. Salis com. ℔j.

Contuſa omnia per Retortam igne lento deſtilla magnâ diligentiâ: exibit primò Aqua, deindè Oleum admirandum, quod cum primò ſit craſſius, erit arte rectificandum ex Retortâ: Hujus guttula immiſſa umbilico vermes infantum necat. Habuit balſamum hunc inter ſua experimenta mss. D. *Weid-*

D. *Rupertus*, & ex his D. *Weidnerus* in ſuâ Pharmaciâ ſelectiore manu ſcriptâ.

XII. *Balſamum ad omnia vulnera utile.*

℞. Terebinth. Venet. ℔iij. Gummi Elemi, Reſinæ Pini, Colophon. Sarcocol. Salis Nitri, Aloës, Soccotr. Myrrh. Fin. Maſtich. alb. Oliban. Sangu. Dracon. aa. ℥j. Album. Ovor. num. ix. Vini Malvatici q. ſ. Miſc. fiat deſtillatio per Retortam.

XIII. *Balſamum Vulnerarium efficaciſſimum.*

Oſvvaldus Crollius Baſil. Chim. pag. m. 264. ſeqq. hoc deſcribit, quo omnia vulnera & punctiones membrorum, junctürarum, nervorum, ictus etiam telo ſeu globo tormentario facti, tutò ſinè ullo ſuperveniente ſymptomate curari poſſunt.

℞. Flor. Hyper. ℔j.

Colligantur autem cum Solis ortu balſamitico tempore, in exaltatione videlicet circa Feſtum S. Johannis ante Novilunium:

Flor. Cheiri, Verbaſci, Chelidon. Centaur. min. Ariſtoloch. Prunel. Chamæmel. Conſolidæ mediæ vel majoris aa. ℥iß. Fol. Roſar. r. ℥iß. Mumiæ Transmarinæ, Myrrhæ, Thuris, aa. ℥iß. Maſtich. ℥j. Storacis liquid. ℥ij.

Inciſis incidendis & tritis terendis ponantur in vaſe, & affundantur menſuræ duæ boni ſpiritus vini, ſtent in digeſtione omnia retrò fornacem vel ad Solem: poſteà effundatur ſpiritus vini tinctus, & feces prælo exprimantur: Tandem addatur huic ſpiritui tincto (niſi velis majoris efficaciæ ergò reiterare macerationem florum) Olei Olivarum recentis, quod ſuprà ramenta pinguia abietina per octo dies in digeſtione ſtetit, ℔v.

Terebinth. claræ nostr. & Resinæ lariceæ lotæ in aquâ Hypericonis ℔iß. iterum per quatuordecim dies omnia digerantur: ultimò abstrahatur Spiritus vini in Balneo Mariæ, tunc Balsamum manebit in fundo rubeum instar sanguinis.

Hyeme prædictarum herbarum semina parabilia trita Balsamo injiciantur, & ponantur in digestione, & longè potentiùs operabitur.

Valet Balsamum hoc contra omnis generis vulnera, si plumaceolum vel flocci molles, qui circa semen Cardui benedicti vel in populo arbore crescunt, tepidè intingantur, & vulneri priùs vino eloto indantur, superposito Emplastro stictico tamdiu, quoad nec venæ, arteriævè, nec nervi & vincula media aut alia id genus adpareant. 2, Contra omnes tumores, inflammationes, contracta & contusa membra, ossiumq; rupturas, 3. Contra morsus canum, non neglectis aliis remediis, si morsus sint venenati.

XIV. Balsamum Podagricum I. Crollii.

℞ Vitrioli ad flavedinem calcin. ℔ij. Mellis virginei cum favo ℔j. Spir. Vini ℔j. (si sit ad manus ille Spiritus è confectione Laudani Opiati residuus, erit eò melior) Terebinth. ℥iv. Verbenæ ℥vj. Rorismarini tantundem: Silicum calcinatorum ℔ß,

Omnia trita misceantur, & imponantur justæ amplitudinis alembicô vitreô benè lutô obductô, additô satis magnô capitellô cum Recipiente capaci, juncturis benè lutatis: ponantur per triduum in lento arenæ calore ad digerendum, posteà paulatim destillentur, ultimò fortificetur ignis, quamdiu vides guttas seu Spiritus exire, posteà frigescat. Caput mortuum seu feces spongiosæ nigræ reverberentur ad albedinem, illisque priorem liquorem denuò affunde & secundò destilla.

Vires; Efficacissimum est Balsamum: neminem suâ expecta-

pectatione ritè præparatum & adhibitum frustratur: citò enim & subitò dolorem podagricum sedat, si locus affectus inungatur, præmissô priùs pulvere Paracelsi purgante ex Hermodactylis seu Arcano Corallino. Linteola madefiant & applicentur loco affecto tepidè, & relinquantur, donec spontè exsiccentur, posteà iterum imponantur, donec dolores cessent: visibiliter vapores extrahuntur: si pars dolens nimiô ardore & rubedine crucietur, poterit de succo è floribus thapsi barbati expresso & insolato ana admisceri.

Balsamum Podagricum
II. Ejusdem.

℞. Olei Mandibularum inferiorum veterum equorum, tempestatibus diu expositorum.

Vel Olei ex ossibus hominis (violentâ morte, reste vel rotâ perempti) siccis, Soli & Lunæ multis annis expositis.

Vel Olei è sanguine cervino. Cujuscunque hujus Olei aliquoties priùs per se rectificati ℥j. Ol. Later. Terebinth. Junip. aa. ℥iij.

Misce & destilla omnia adhuc semel in balneo, & posteà ungatur locus affectus: è vestigio tollit omnes dolores podagricos è frigidâ causâ ortos. Vid. Basil. Chim. pag. 244. 245.

Caput XIV.
Linimenta & Unguenta, quæ Myrrham in compositionibus suis recipiunt, aggreditur.

Linimenta & Unguenta differunt inter se solius mixturæ ratione: illa namque medicamenta liquida sunt, quæ extrà illinuntur, consistentia Oleis crassiora, Unguentô autem liquidiora. Hæc linimentis paulò crassiorem con-

confiſtentiam obtinent: & quamvis eadem ſit Unguenti ac Linimenti materia, diverſa tamen intercedit proportio: nam quæ inſpiſſant, majori quantitate accipiuntur in Unguentis quàm Linimentis, minore autem liquida & oleaginoſa.

Topicorum horum applicatio de nihilo non eſt, ſed utilitas indè expectanda indubitatò. Linimenta quippè ferè paregorica ad dolores compeſcendos, ad craſſa ac indurata emollienda ac laxanda, ad inflammationes digerendas atque diſcutiendas non parùm conferunt. Unguentorum virtus ac efficacia patens eſt latiſſimè, & ad omnes partes atque ægritudines ſeſe extendit, quæ alia præſidia non facilè ferunt, aut ubi efficacius operari volumus, quàm cum Oleo fieri queat: adhibentur ſcilicet ad alterandum, emolliendum, digerendum, maturandum, detergendum, diſcutiendum, &c. Formas has Myrrha noſtra polychreſta non aſpernatur, ſed & illis admiſceri exoptat, uti ex ſequentibus patebit.

I. *Unguentum de Colocynthide* Avicennæ.

℞. Pulpæ Colocynthidis ℥iß. Turpethi, Scammon. Euphorb. aa. ℥j. Sem. Aneth. Salis Indi, Myrrhæ, Aloës, Fellis vaccini, Nigel. Staphiſagr. Montan. Piper. Zingib. Myrobalan. Citrin. Belliricor. Mezereon aa. ℥iß. Amygdal. Opopan. Ammoniaci, Serapin. aa. ʒvij. Borrac. Sulphuris Citrini aa. ℥j. ʒvij. Fœnugr. Chamæmel. Sem. lini aa. ʒv.

Liquefac ea, quæ liquefiunt cum Butyro vaccino, & infunde, quæ ex iis infunduntur, in vino, & tere, quæ ex iis ſicca ſunt, & cribella ea: deindè tere infuſa & permiſce ea ſimul, donec fiat Unguentum. Line ex eo ſtomachum ac hepar, ipſum enim facit diſcedere aquam citrinam: & qui non poteſt bibere medicinam, liniat ipſum ſuper ſtomachum, quoniam ſolvet eum.

II. Un-

II. *Unguentum Abrotaninum.*

℞. Abrotani ℈iv. Myrrhæ, Absinth. Aloës, Centaur. min. aa. ℈ijß. Rad. Diptamni, Gentianæ, aa. ℈iß. Pulpæ Colocynth. Fellis tauri, Lupinor. aa. ℈j. Diagrid. ℈ß. Fiat Pulvis, coq. cum Vini veteris & Ol. Rutæ aa. ℥iiij. fiat fortis expressio, adde Ceræ parum. Misc. f. Unguentum.

III. *Linimentum Antiloimicum odoratum pro naribus.*

℞. Theriac. vet. ʒiij. Myrrh. ℈iv. Rad. Angel. Zedoar. aa. ℈j. Ol. Amygdal. dulc. vel Succi Rutæ q. s. Ol. Junip. ℈j. Misc.

IV. *Unguentum Antiparalyticum* D. Rolfincii.

℞. Unguent. Martiat. Arregon. aa. ℥ß. Ol. vulpini, Lumbric. terr. aa. ʒiij. Axung. Vulp. Taxi aa. ʒij. Ammon. Bdellii. Galban. Sagapen. pulveris. aa. ʒj. Styrac. Myrrhæ, Vernic. aa. ℈iß. Salviæ, Rosmarini, Pyrethri aa. ℈j. Galliæ Moschat. ℈ij. Spicæ, Castor. aa. ℈ß. Ceræ parum. Misc. f. Unguentum.

V. *Unguentum Antispasmaticum* Riverii

Hoc Author in convulsione & affectibus spasmaticis ceu remedium sacrum atque divinum extollit atque commendat lib. 1. Prax. c. 6. & lib. observat. 8.

℞. Butyri rancidi, Lardi vet. aa. quart. j. Bdellii, Ammon. aa. ℥j. Myrrhæ, Castor. aa. ʒiij. Flor. Stœchad. Anthos. aa. Pj. Nuc. Moschat. Caryophyl. aa. ʒj. Catum parvum exenteratum, excoriatum & in frusta concisum.

His

His infarciatur anser & consuatur, torreatur in veru: primus qui defluit succus, abjiciatur, secundus colligatur in vase aceto semipleno, eoque illinantur partes spasmo tentatæ & integra spina dorsalis. Ad similem modum ferè adornatum aliud vid. apud *Weickardum* Thesauri Pharmac. l.1. c.3. p.m.64.

VI. Linimentum ad Stomacacen sivè Scorbutum oris.

℞. Pulv. Fl. Aquileg. Fol. Salviæ aa. ℥ß. Rad. Ireos flor. ʒiij. Myrrh. el. ℈iv. Aluminis crudi ʒj. Cum f. q. Mellis rosati f. Linimentum.

VII. Unguentum contra Vermes.

℞. Ol. Diacolocynth. Q. ℥ß. Amygdal. amar. expreß. Nucleor. Persic. expr. aa. ʒij. Aloës, Myrrhæ aa. ʒj. Fellis Tauri inspissati ʒiß. Ol. destill. Ligni Coryl. ℈ß. Ceræ q. s. Misc.

VIII. Linimentum ad Vermes D. Polisii.

℞. Ol. Absinth. Rutac. aa. ℥j. Petrol. Fellis Tauri aa. ℥ß. Aloës, Myrrhæ, Dictam. alb. aa. ʒij. Ceræ q. s. Misc.

IX. Unguentum contra Scabiem.

℞. Rad. Lapathi acuti, Helenii, Lilior. alb. aa. ℥ij. Summit. Lupul. Fumar. Scabios. Absinth. aa. M. ij. Cicer. Lentium, Hordei aa. M. j. Chamæmel. M. viij. Decoq. in s. q. aq. puræ & colentur.

Colaturæ ℞. ℥viij. Ol. Rosar. Mastich. Laur. aa. gut. xv.
Bulliant ad consumtionem, posteà adde
Thur. Lithargyr. Mastich. Styrac. Myrrhæ aa. ℥ij. Terebinth. ℥viij. Sarcocol. Ceruß. aa. ℥j. Misc.

X. Un-

X. *Unguentum ad Vulnera, Ulcera, Luxationes, Fissuras manuum, aliaq; vitia externa apud* D. Bierling. *pag. 133.*

℞. Ol. Olivar. ℔iij. Myrrhæ, Olibani aa. ℥j. Aloës, Mastich. Colocynth. Sarcocol. aa. ℥ß. Colophon. utriusque, Terebinth. Venet. aa. ℥vj. Ceræ ℥iv. Pingued. porcinæ ℥iij.

Coq. s. a. adde sub finem Styrac. Calam. ℥ß. Spir. Vini, Ol. petræ aa. ℨij. Hyperici, Spicæ aa. ℥j. Benzoin, Pingued. human. aa. ℥ß. Rad. Alkannæ q. s. in nodulo ad colorandum. Misc. fiat Unguentum.

XI. *Unguentum mundificativum apud Eund. p. 132.*

℞. Mellis rosati simpl. Terebinth. aa. ℥iij. Sarcocol. Thuris aa. ℨiij. Myrrhæ ℥ß. Misc.

XII. *Unguentum maturativum apud Eund.*

℞. Terebinth. Cyprin. ℥v. Pollin. Thuris, Mastich. aa. ℥ß. Ol. Hyperici ℥ij. Vitell. ovor. n. iij. Croci ℈j. Misc.

XIII. *Unguentum Suppurativum* Reinesii *apud Eund. p. 130.*

℞. Butyri rec. Ol. Hyperici aa. ℨiij. Bals. Sulphur. Ruland. Mastich. Sarcocol. aa. ℨj. Thuris, Myrrhæ aa. ℨß. Vitell. ovor. n. ij. Terebinth. ℥ß. Ungu. Apostolor. ℥j. Misc.

XIV. *Unguentum Incarnativum* Tabernæmontani.

℞. Terebinth. ℥iij. Mellis opt. ℨvj. Pulv. Sarcocol. Thuris aa. ℈ij.

ãã. ℈ij. Myrrhæ ℈ijß. Aloës Succotr. Sangu. Dracon. ãã. ℈iß. Croci opt. Maſtich. ãã. ℈j. Ceræ Virgin. q.ſ. Miſc. f. Unguentum.

Caput XV.

Cerata, Emplaſtra ac Cataplaſmata Myrrham adjunctam habentia ſuggerit.

CErata ſivè Cerota atq; Emplaſtra tantùm ratione conſiſtentiæ differunt, quemadmodum, uti anteà dictum, Unguenta ac Linimenta: Ceratum namque Emplaſtro minus duram habet conſiſtentiam, ad Emplaſtri tamen duritiem propè accedit: apud veteres ex Oleo & cerâ tantùm concinnabantur, hodierni verò artifices alia etiam admiſcent, ita tamen, ut majorem Ceræ partem recipiat, undè & nomen Cerati impoſitum.

Utilitas Ceratorum non parva eſt: adhibentur etenim in genere, ne oleum diffluat ſinè fructu, aut vis ipſius diſſipetur, vel ubi partes dolentes maximè duritiem Emplaſtri quod poſtularunt, non ferunt, uti in fracturis: vel ubi partes molliores ob flexuram Emplaſtrum non admittunt, ut in hepate affecto, ventriculo, liene obſtructo, pro utero, oſſibus fractis, luxatis, viſcerum Scirrho, herniâ &c. Fiunt, ubi calefaciendum, humectandum, laxandum, emolliendum, coquendum, digerendum, maturandum: poſſunt & ad ſiccandum, adſtringendum adhiberi &c. Vid. *Petr. Morelli* Method. præſcribendi formulas remediorum lib. 2. S. 1. cap. 10. p. 195. 196.

Emplaſtum Topicum eſt craſſius conſiſtentiâ Cerato, viſcidum tamen, quod linteis vel pellibus inductum cuti applicatur, eique tenacius adhæreſcit. Inventa verò ſunt Emplaſtra

plastra ut vis remedii diutius hæreat, nec evanescat, suntque utilia ad corroborandum, calefaciendum, exsiccandum, coquendum, maturandum: calorem enim augent, dum cutis spiracula stipant: ad digerendum etiam valent, & infixa pertinaciter in partibus per ἐπίσπασιν evocanda: ad duritiès emolliendas, ulcera glutinanda, purganda, siccanda, cicatrizanda, ad fracturas, rarò ad refrigerandum, nisi ex adstringentibus ac repellentibus aliquando ad sistendas fluxiones præscribantur. Id. cap. 11. p. 198.

Cataplasmata veteres Malagmata adpellarunt, suntque Topica mollia pultis consistentiam formamque habentia: componuntur potissimum ex mucilaginibus plantarum, cui posteà adjiciuntur olea, pulveres & alia scopo Medici inservientia: nam interdum ex farinâ, & medullâ panis conficiuntur, ubi pultis nomen adpositè obtinent.

Trahuntur in usum potissimum tunc, quandò dolores in partibus inflammatis, leniendi veniunt; aut durities partis cujusdam emollienda, humores maturandi, digerendi, suppurandi, flatus dissipandi: interdum etiam ad adstringendum expetuntur, quandò repellendum & succorum vitiosorum ῥεῦμα ac fluxiones inhibenda sunt. In Urinæ suppressione ex convenientibus parata omnium optimè adhibentur, cùm virtute polleant laxandi, emolliendi & evacuandi.

I. *Emplastrum Opoteldoch Colchotarinum* Mindereri.

℞. Ceræ novæ ℔j. Terebinth. Cypr. ℥vi. Gummi Elemi ℥iij. Ol. Hyperici, Myrtini aa. ℥iſs.

Lique fiant simul omnia, & postquam diffluxerint, adde Gum. Ammon. mundiss. Galbani, Opopan. aa. ʒiij. Colophon. ʒvj. Mumiæ, Salis, Succini albi pellucidi aa. ʒij. Olibani albi, Mastich. purificat. Sangu. Dracon. Sarcocol.

cocol. à recrementis purgatæ aa. ℥iß. Aloês Hepat. ℥ß. Myrrhæ ℥j.

Diſſolve gummata in aceto, junganturque ſimul commodè ac ſ. a. agitando ſingula, ac ubi fermè refrixerint, paulatim ac ſtudioſè injice Lap. Magnet. præparat. ℥vj.

Croci Martis ex arte ſinè corroſivo concinnati, Tutiæ præparat. ãã. ℥j. Lap. Calamin. præparat. ℥v. Lithargyr. Aurei ℥j. Colcotharis indulcati ſeu terræ Vitrioli mortuæ ac dulcificatæ ℥ij.

Redigantur l. a. in Emplaſtrum, quod frigefactum durescat, ita ut diſſiliat. Qui mollius id habere optaverit, Terebinthinæ ac aliorum ſuprà dictorum quantitatem nonnihil adaugeat.

Notandum quoque, poſſe huic Emplaſtro Succum Alchimil. Symphyti, Veronicæ, Pyrolæ, Saniculæ, Conſolidæ mediæ vel Saracenicæ, Telephii, Nicotianæ, Nummulariæ, aut foliorum quercus adjici.

Emplaſtrum hoc magnæ eſt utilitatis, viriumque inſignium ad vulnera recentia, quæ protinus perſanat: ſpiculas, tela, cuſpides, dummodò oſſibus fixa non hæreant, itemq; crines, paleas ac reſegmina, aut quæ vulneri inciderint, extrahit, ſymptomata vulneribus infenſa atque periculoſa, ſi citò applicetur, antevertit & præcavet, tumores, affluxusque humorum, qui cæſæ ac offenſæ parti incumbere ſolent, reprimit, ac diſſolutam unitatem jungit, conſolidat, cicatriceq; claudit. Miles magdaleonem hujus Emplaſtri enſis vaginæ aut capulo gladii affixi circumferat, ſuper prunas digitis tractando & mollificando malaxet, inque placentam tenuem diducat, quæ vulneri obtegendo ſufficiat, eamque placentam vulneratæ parti vino prius eluendæ rurſusque exſiccandæ ſuperimponat, manè ac veſperi eum detrahendo, mundificando iterumque adplicando. Melius tamen fuerit, ſi quoties placentam denuò malaxaverit, ut ea quaſi renovata novam acquirat ſuperficiem. Ubi vulnus ad ſanationem perductum

fuerit,

fuerit, mundificet æger ſuam hanc placentam, eamque rurſus in magdaleonem redigat, ſuoque refigat gladio: non enim neceſſum eſt, novum ſemper Emplaſtrum aſſumere, cum aliquot vicibus unum idemque uſurpari queat, dummodò diligenter malaxetur.

II. *Emplaſtrum Stiſticum* Crollii.

℞. 1. Minii, Calaminaris ãã. ℔ ß. Litharg. Auri & Argenti aa. ℥iij. Ol. Lini, Olivar. ãã. ℔iß. Laur. ℔ß. Ceræ, Colophon. ãã. ℔j. Vernic. Terebinth. ãã. ℔ß.

℞. 2. Opopan. Galban. Serapini, Ammon. Bdellii ãã. ℥iij. Carabe, Citr. Olibani, Myrrhæ Alexandr. Aloës epat. Utriusque Ariſtoloch. ãã. ℥j. Mumiæ transmar. Magnet. Hæmatit. ãã. ℥iß. Corallor. alb. & rubr. Matris Perlar. Sangu. Dracon. Terræ Sigill. Strigenſ. Vitrioli albi ãã. ℥j. Flor. Antimonii ʒij. Croci Martis tantundem: Camphor. ℥j.

Modus parandi talis eſt.

1. Gummata quinque in Aceto macerata & cocta exprimantur per linteum craſſum bis repetendo cocturam: (Doſis Gummatum augeri poteſt propter feces ab expreſſione remanentes & abjiciendas) poſteà ſuper lentum calorem in mundâ ſartagine usque ad conſiſtentiam mediocrem inſpiſſentur.

2. Oleum Lini & Olivarum imponatur alteri ſartagini & addatur Lithargyrium Sol. & Lunæ, coquantur agitando, donec oleum coloretur, poſteà addatur Calaminaris, & paulò pòſt Minium, omnia illa agitando ferè per duas horas; coquantur ſimul ad ſufficientiam, cujus proba eſt, ſi ſuprà unguem gutta concreſcat & condenſetur, nec amplius diffluat.

3. Tandem etiam addatur circa finem Vernix, Oleum Laurinum, Cera, Colophonia: omnibus benè invicem miſtis & liquefactis & ab igne ſepoſitis, poſteà da operam, ut ſar-

ſartago cum gummatibus paulatim calefiat, & ſucceſſivè affunde liquorem è ſecundâ ſartagine gummatibus diligentiſſimâ agitatione incorporando, ſuprà lentiſſimum calorem (cave nè bulliat, alioquin gummata in grumos coëunt, & Oleo difficulter miſcentur) poſteà agitando addantur pulveres, & diligenter omnia per horam agitentur: ultimò Camphora reſoluta in Oleo Juniperino addatur: Si fortè nimis durum eſſet, addatur adhuc aliquid Ceræ & Colophoniæ.

Proba juſtæ decoctionis hæc eſt: bacillo intincto guttulas aliquot in aquam ſtillare ſinito, ſi digitis adhæſerit materia mollis, coquatur diutius, donec dureſcat: tùm demum ab igne deponitur, & in magnam pelvim aquâ plenam effunditur, ac manibus Oleo Chamæmil. Roſar. Junip. Lumbricor. Hyper. aa. q. ſ. mixto perunctis pinſere, ac inſtar malagmatis ſubigere convenit, horis tribus vel quatuor, ſervetur ad uſum efformatis indè prius magdaleonibus alutæ includendis.

Vires: 1. Uſurpatur contra inveterata Ulcera, nec non recentia vulnera & ictus, ubicunque ſunt in corpore, etiam in capite. 2. Siccat & mundificat vulnera, carnem bonam producit, conſolidat ac ſanat unâ ſeptimanâ efficacius, quàm aliud menſe integro. 3. Putreſcere non ſinit bonum, inſuper corruptionem malæque carnis excreſcentiam impedit. 4. Nervis truncatis aut contuſis optimum eſt remedium. 5. Ferrum, lignum, plumbum & alia quæque de vulneribus extrahit, ſuperpoſitum eis tantùm. 6. Venenoſorum animalium curat morſus ictusque: attrahit enim venenum. 7. Matureſcere facit apoſtemata cuncta ſuperpoſitione ſolâ. 8. Contra Cancrum, Fiſtulam, Scrofulas, ignem perſicum eſt remedium excellens. 9. Mitigat omnes dolores cujuscunq; vulneris aut ictus. 10. Contra rupturam valet. 11. Ubi caput inflatum eſt, radantur capilli, & imponatur Emplaſtrum. 12. Dolores dorſi impoſitione tollit. 13. Ficus cutis extrà & intrà ſanat imponendo. Vid. Crollius Baſil. Chim. pag. 266. & ſeqq.

III. Em-

III. *Emplastrum Nigrum.*

℞. Ol. Rosar. ℥vij. Colophon. Resin. Picis naval. aa. ℥viij. Ceræ alb. Vitrioli Romani, Cerus. Olibani, Myrrhæ aa. ℥viij. Mastich. ℥j. Ol. ovorum ℥ij. de Spicâ ℥j. Mumiæ ℥ij. Terræ sigillat. Sangu. dracon. aa. ℥j. Vitrioli albi, Corallor. rubr. aa. ℥ij. Axung. Ardeæ ℥j. Thymal. sivè Asiæ piscis ℥iij. Lap. Magnet. præp. ℥ij. Lumbricor. præp. Camphor. aa. ℥j.

Fiat s. a. Emplastrum perquâm efficax ad recentia vulnera & puncturas. Vid. Pharmacop. August. & inprimis quoad dextram hujus Emplastri præparationem Animadvers. *Zvvelfferi* p. m. 381. & seq.

IV. *Emplastrum Domesticum* Hartmanni.

℞ Colophon. Ceræ aa. ℥iv. Terebinth. Lariceæ aa. ℥j.

Eliquatis super igne lento adde

Unguenti Popul. ℥ij.

Diligenter misce: omnibus hisce adde

Pulv. Succini, Thur. Mastich. Myrrhæ, Aloës aa. ℥j. Rad. Dictam. Gentian. Aristoloch. rot. aa. ℥ij. alum. ust. ℥ß. Nitri ʒvj. Camphor. ʒj. Misc. s. a. &c.

Usus ejus est in Carbunculis è mammillis inflammatis & suppuratis, calorem & ruborem extrahit maturando ea, quæ sunt suppurata: conducit prætereà in omnibus ulceribus fistulisque quibuslibet: in ambustis multum præstat, ideoque non alium ob finem id nominis obtinuit, quia ipsius usus intra privatos parietes hactenus invaluit.

V. *Emplastrum Carminans* Sylvii.

℞. Gummi Galbani, Bdellii, Ammon. aa. ℥ß. Thuris masc. Myrrh. rub. aa. ʒij. Opii Thebaici ʒj.

Dissol-

Diſſolve in Aceto ſquillitico, iterumq; inſpiſſatis adde

Ceræ Citr. Colophon. aa. ℥iij. Balſ. Peruviani, Ol. philoſoph. aa. ℥j. Terræ ℥ß. Carvi ſtillat. ℈ß. Terebinth. Venet. q. ſ. Miſc. f. ſ. a. Emplaſtr.

Hoc Excellentiſſ. Author feliciter uſus in curatione prægrandis tumoris ſiniſtri Hypochondrii: efficax etiam idem compertus eſt in diſcuſſione flatuum atque tumorum indè ortorum. Extendendum verò eſt ſuper alutam, eamque formatam priùs ſecundùm tumoris amplitudinem & figuram chartâ ei impoſitâ & diſſectâ obſervandam. Prax. Med. lib. 1. cap. 14. pag. 188. 189.

VI. Emplaſtrum Diaſulphuris Rulandi.

Deſcribitur à *Martino Rulando* Cent. 1. Curat. Empir. 93. viresque inſignes ab eodem ipſi adſcribuntur: emolumentum quippè affert in Ulceribus inveteratis ac ſordidis; pectoris regioni utrinque adplicitum in alutâ thoracis moleſtias, pulmonum gravitates, dyſpnœas, aſthmata à ſanguine flatulento ex Hypochondriis per venas vel utero aſcendente exorta diſſipat, &c. Paratur verò ſequenti modo:

R. Balſ. Sulph. Amygdal. Camphorat. ℥iij. Ceræ flavæ puræ ℔ß. Myrrhæ pulveriſ. ℔¼. Reſin. Terebinth. Venet. à deſtillatione relictæ, Colcotharis, Vitrioli edulcati aa. q. s.

Liquefiant Cera & Reſina, quæ Olei Terebinthinæ rubri adhuc particeps: addatur mox Balſamum: demùm adſpergatur Myrrha ſubtiliſſimè trita paulatim, ſpatulâ ſemper agitando, donec permiſta fuerint & colcothar: pòſt ab igne removeantur, paulatim ſpatulâ vel piſtillô agitata, refrigeſcant, & cum Oleo Olivarum indè fiant malagmata.

VII. *Aliud* D. Sulzbergeri.

℞. Balſ. Sulph. ℥iij. Ceræ ℥ß. Colophon. ʒiij. Myrrhæ ad pondus omnium.

Cera, Colophon. & Oleum liquefiant, & ſimul ac benè mixtis inſpergatur Myrrha ſubtiliſſimè pulveriſata & lentô igne coq. ſpatulâ ſæpiùs agitando, donec permiſta benè fuerint. F. Emplaſtrum.

IIX. *Emplaſtrum nobile pro Fonticulis apud* D. Bierling. *pag. 139.*

℞. Olei veteris ℔ij. Lithargyr. aur. Ceruſſæ aa. ℔ß. Colophon. Reſin. Picis naval. aa. ℥ij. Ceræ alb. Oliban. Myrrh. aa. ℥iv. Mumiæ, Vitrioli albi, Corallior. rubr. Lap. Magnet. præparat. aa. ℥ij. Maſtich. ℥j. Lintei detriti ℔ß. Miſc.

F. Emplaſtrum, quod continuum fluxum excitat & mundificat.

IX. *Emplaſtrum Antiparalyticum.*

℞. Myrrh. el. Styrac. calam. Bdellii, Benzoe, Ladani aa. ℥ß. Sandarach. ʒij. Oſs. Cranii humani pulveriſat. ʒiß. Lap. Lazuli ℈j.

F. l. a. cum Oleo Roſar. Emplaſtrum pro Cervice.

X. *Emplaſtrum Antiarthriticum Dn.* D. Rolfincii.

℞. Gum. Galban. Ammon. aa. ℥j. Carannæ ℥ß.

Solve in Aceto & trajice per linteum
Mucilag. Sem. Pſyllii, Cydon. Rad. Altheæ, Conſolid. maj. cum Aqua parat. ℥iv.

Coq. ad humiditat. consumptionem & justam consistentiam, adde

Ol. Laur. ℥vj. Nuc. Mosch. expr. ʒiij. de Junip. ʒij. Cumin. ℈j. Bals. Sulph. terebinthinat. ʒiß. Pulv. Rad. Ireos flor. ℥iij. ʒj. Zedoar. Aristoloch. cavæ aa. ℥j. Myrrhæ, Olibani, Mastich. aa. ʒiij. Succini ℥ß. Croci or. ʒiij.

Cum Cerâ, Pice, Colophon. Terebinth. q.s. fiat Emplastrum pro usu servandum.

XI. *Emplastrum Antipodagricum apud* D. Hoffmann. *Thes. Pharmac. pag. 66.*

℞. Olivar. opt. ℔j.

Contusis in mortario affunde

Ol. Olivar. ℔ß.

Infunde in vitrum imminente novilunio, interdiu expone Soli, nocte verò in B. hoc continues per mensem, posteà exprime, &

R. Cerussæ ℔j.

Extrahe ejus animam, donec nulla remaneat albedo, abjice feces, &

℞. Magnet. Terebinth. aa. ℥iv. Ceræ ℔ß.

Liquefac super ignem, adde Oleum expr. Misc. & porrò adde

Olibani ℥iß. Myrrhæ ℥ß.

Hæc omnia super igne liquefacta cùm fuerint, adde

Magnet. calcin. Camphor. aa. ʒij.

Ebulliant semihorulæ spatio, refrigefactis adde animam Saturni vel ejusdem Oleum.

XII. *Emplastrum Spleneticum de Cicutâ D. D.S. apud* D. Hoffmann. *Thes. Pharm. p. 65.*

℞. Cicutæ M. iij. Fl. Genistæ M. j. Gum. Ammon. ℔iß.

Infund.

Infund. in f. q. Acet. destillat. deindè ebulliant, donec Ammoniacum sit dissolutum, posteà cola, adde

Succi Nicotianæ ver. ℥vj. Ebuli ℥iv.

Iterum ebulliant, tandem adde

Resin. Pini, Terebinth. aa. ℥iij. Styrac. Calam. ℥vj. Myrrhæ ℥iß. Ol. coct. de Cappar. Ceræ aa. q. s. F. Emplastrum.

XIII. *Emplastrum contra Herniam & rupturam apud* Bierling. *p. 139.*

℞. Thur. alb. Myrrhæ rubr. Lap. Hæmatit. Gum. Serapin. Opopan. Bdell. Terebinth. Sevi Cervini, Axung. Porcin. Tragac. alb. aa. ℥iß. Sangu. dracon. ℥vj. Misc. f. Emplastrum.

XIV. *Emplastrum ad nodos & dolores Gallicos, breviter hos emolliens & perfectè sanans, apud Eund. p. 139.*

℞. Empl. Diachyl. Comp. ℔ß. Triapharm. ℥iv. Ol. de laterib. Spicæ aa. ℥j. Aq. vitæ opt. Theriac. Androm. aa. ℥j. Myrrhæ, Aloës, Gum. Ammon. Bdellii, Serapini, Galbani, Ladani aa. ℥ß. Rad. Ireos Flor. Aristoloch. rot. Hermodactyl. aa. ℥iij. Mercur. vivi cum Succo Limonum extincti ℥viij. Cinnabar. ℥ij. Mercur. sublimati ℥ß. Ceræ q. s. f. Emplastr.

XV. *Emplastrum ad Cancrum.*

℞. Gum. Ammon. Bdellii aa. ℥j. Galban. Sagapen. Opopan. aa. ℥ß. in Aceto solutorum:

Soluta exprimantur, & ad Aceti consumptionem exhalent: posteà

℞. Ol. Chamæmel. ℥iij. Petrol. Hyper. ãã. ℥iß. Laurin. ℥ß. Terebinth. ʒj. Ceræ novæ ʒiij.

Ponantur simul cum prædictis gummatibus super lentum ignem, & sequens Pulvis injiciatur:

℞. Lithargyr. aur. ℥iv. Lap. Calamin. ʒvi. Aristoloch. long. & rot. Oliban. Mastich. Myrrh. Corallior. rubr. & alb. præparat. Flor. Antimonii ãã. ℥ß. Carab. ʒj. Mumiæ, Camphor. Salis Vitrioli ãã. ʒij.

Misc. pulverif. & cum suprà dictis lento igne misce, continuò movendo, donec fiat Emplastrum, quorum unum manè cancro imponendum, alterum verò vesperi, quâlibet semper vice mutando.

XVI. Ceratum Cephalicum.

℞. Succi Chelidon. Consolid. maj. Beton. ãã. ℥iv. Mumiæ, Myrrhæ, Succini albi, præparat. Croci Martis, Extract. Chalyb. ãã. ℥ß. Pyrethr. Scyll. Rhabarb. Ind. Agar. alb. ãã. ℥ß. Fol. Senæ Alex. mund. ℥j. Majoran. ℥ß. Sem. Coriandr. præparat. Nuc. Mosch. Bacc. Lauri, Caryophyl. Macis ãã. ʒvj. Sem. Nigell. Rom. Sinap. ãã. ʒij. Benz. Styrac. ãã. ℥ij. Chalcanth. alb. ʒij. Lap. Calamin. ℥j. Alum. ℥ß. Ol. Majoran. stillat. Salviæ stillat. ãã. ʒß. Cum Oleo Nucum antiquissimo, Resina Laricea & Cerâ q. s. f. l. a. Massa pro Emplastro vel Cerato: Servetur in vesicâ pro usu.

XVII. Ceratum ex Pelle Arietinâ.

℞. Lithargyr. Lap. Hæmatit. Sangu. Dracon. Boli armen. Opii, Mastich. Ammon. Mumiæ, Galban. Thur. Costi, Lum-

Lumbricor. ãã. ℈iß. Picis nigræ sivè navalis, græcæ sivè Colophon. Ceræ alb. rubr. ãã. ʒj. Rad. Consolid. maj. min. ãã. ʒiij. Rosar. rubr. Myrrhæ, Aloës ãã. ℈j. Succi Hypocistid. Gallar. Immatur. Balaust. Aristol. Rot. ãã. ʒvi. Visci, Quer. Terebinth. ãã. ʒij. Sanguinis Hominis rufi ℥ix.

Pellem arietinam integram cum omnibus pilis coq. in Aq. donec ferè omninò dissoluta sit in lentorem quendam, quem colabis. Hujus Colaturæ sume ℔j. immitte in vas novum, in quo viscum liquabis lento igne, rudiculâ semper agitando: injice deindè Lumbricos, posteà Ceram, Terebinthinam & Mastichen. His liquatis adde gummata Aceto dissoluta & coq. ad Cerati crassitiem. Postremò injice quæ terenda sunt probè, benèque misce, & confice magdaleones.

Author hujus Cerati est Arnoldus de Villâ novâ: legitimam verò ejusdem præparationem habet Zwelferus in Animadvers. in Pharmacop. August. p. m. 398. 399.

XVIII. Cataplasma Antifebrile.

℞. Croci ℈iv. Cubebar. Camphor. ãã. ʒij. Myrrh. ʒj. Allii q. s. Misc. f. Cataplasma.

Sectio IV.

Corporis humani Affectus tàm internos quàm externos, in quibus Polychresta Myrrha virtutibus viribusq; suis eximiis admodum sese commendat, recenset.

Caput I.

Usum ac Vires Speciales Myrrhæ in diversis capitis ac cerebri affectionibus suppeditat.

Articulus I.

De Apoplexia.

CErebrum animalium actionum πρῶτον δεκτικὸν καὶ αἴτιον variis gravissimisque sæpius obnoxium redditur ægritudinibus, inter quas non postremum occupat locum Apoplexia, affectus certè terribilis atque maximam partem funestus ac lethalis: nomen adeptus est à græco vocabulo ἀποπλήττειν, quod graviter percutere significat, cum Apoplecticus ceu fulmine & veluti è cœlo ictus & instar victimæ ad aram cæsæ subitò concidat, humique prosternatur. Dicitur quoque Sideratio propter stupendam affectus naturam quasi aliquid τὸ θεῖον continentem. *Willisius* de animâ brutor. part. 2. Patholog. cap. 7. p.m. 215. Adest hoc in malo subitanea functionum animalium abolitio in universo corpore: sensu namque ac motu privatur homo, ita ut exitus spiritus animalis & influxus in organa sensus ac motus prohibeatur, & vitalis aditus à corde ad cerebrum præpediatur.

Crato

Crato Conſ. Med. lib. 3. Conſ. 2. p. 30. Hinc ſenſus tàm interni quàm externi horribilem eclipſin patiuntur, dum imaginatio quieſcit, memoria perit, nullus adclamantium ſonus auditur, membra inſtar trunci rigida jacent: Sola reſtat reſpiratio, difficilis tamen ac diminuta, & quidem ob maximam neceſſitatem, cum vita ac reſpiratio pari ambulent paſſu, & citra hanc homo vivere nequeat.

In deſignando ſubjecto Authores non conveniunt: ſunt, qui Cor principaliter affici contendunt. *Paracelſus* pulmones ac jecur conſtituit. *Helmontius* Archæum ſuum producit, ejusque habitaculum ſtomachum. Verùm erronea horum eſt ſententia: cum viſcera hæc afficiantur quidem aſt non ἰδιοπαθικῶς verùm συμπαθικῶς: per conſenſum ſcilicet propter ſitum, connexionem atque viciniam.

Williſius l. c. Apoplexiæ ſubjectum immediatum & proximum ponit Spiritus animales cerebri regionem iſtam, ubi principes animæ cognoſcentis facultates reſident, nempè corpus calloſum incolentes: ſubjectum autem mediatum cerebri meditullium eſſe concludit, quoniam hinc ſpontaneorum motuum inſtinctus procedunt, & in hoc ſenſibilium omnium perceptiones terminentur.

Cauſa proxima ac immediata rectè ſtatuitur denegatus per nervos influxus ſpirituum animalium in ſenſus motusq; organa. Mediatæ ſunt internæ & externæ: nam vel à ſanguine non quatenus ſolùm copioſus ac ſuperfluus, ſed quatenus vaporoſus etiam nimis, ſpiritus animales turbari poſſunt, vel phlegmonodes cerebri diſpoſitio adeſt, dum cerebri vaſa ſanguiflua ita replentur, ut meatibus cerebri anguſtioribus factis, ſpiritibus animalibus tranſitus denegetur. Deindè cerebrum à cauſa quadam externâ violenter comprimitur, v. gr. ictu aut contuſione, ut hâc ratione ſanguis ad cerebri baſin decumbat, nervorumque principium premat atque coarctet: Vapores quoque ac ſpiritus narcotici malum hoc inducere valent, ſpiritus animales ligando ac ſopiendo & ad motum ineptos reddendo.

Recentiorum nonnulli Apoplexiam excitari putant Spirituum animalium in lympham converſorum per venas reducendorum prohibitâ circulatione. Chimici accuſant nebuloſas Mercurii Cremoſi exhalationes in cerebrum delatas atq; detentas.

Cum itaque Apoplexia malum ſit acutiſſimum ac ſummè indè periculoſum, in quo Symptomata gravia concurrunt, quæ hominem miſellum ad exitium præcipitant, citò ſuccurrendum, & medicatio absque morâ Medico ſuſcipienda, ubi & quando ad Alterantia & alia neceſſaria deventum, Myrrha auxiliatrices optatò porriget manus. Hinc ad excitandos apoplecticos materiamque ſeroſam ac pituitóſam è cerebro per nares educendam, commodè quoque ad Errhina progreſſus inſtituitur, quæ præter alia & Myrrham deſiderant. v. gr.

℞. Sem. Nigel. præparat. Pulv. Lilior. Convall. Myrrhæ ãã. ℈ij. Caſtor. ℈j.

Trita excipiantur Oleo Irin-Nicotian. q. ſ. fiatque Errhinon molle, de quo aliquid in profunditatem narium immittendum pro evacuandâ materiâ excrementitiâ in cerebro ſtabulante.

Quemadmodum autem tutius ſemper atque melius eſt, homines à morbis imminentibus præſervare, quàm à jam præſentibus liberare, ita & Medicus curam adhibeat neceſſum eſt, ut Apoplexia in diſpoſitis, aut in iis, qui ſemel jam eâ tacti ſunt, præcaventur: id quod diverſis efficitur remediis, tàm internis quàm externis: Hinc præmiſſis præmittendis beatiſſimus *Sennertus* lib. 1. P. 2. c. 33. p. m. 682. inter Topica ſequens Emplaſtrum ad roborandum caput, & Apoplexiam præcavendam deſcribit; quod Myrrhæ additione nobilitatur, quôque Celeberrimus *Horſtius* deſperatos etiam curavit.

℞. Myrrhæ el. Styrac. Calam. Benzoes, Ladani ãã. ℥ß. Gum. Junip. ℥iij. Cranii humani pulver. ℥iiß. Lap. Lazuli ℈ß.

Cum Styrace liquidâ ac Terebinth. f. Emplaſtrum, cujus portio panno Serico magnitudinem thaleri æquanti illinatur, verticique adplicetur.

ARTICULUS II.
De
EPILEPSIA.

INter Symptomata terrifica, quæ non ſolùm ægrum ſed & adſtantes perterrent, non immeritò recenſetur Epilepſia, horrendum atque portentoſum morbi genus, quod denominationem ſuam accepit ἀπὸ τοῦ ἐπιλαμβάνειν vel ἐπιλαμβάνεσθαι, quod eſt alicui manum injicere, aliquem aggredi, corripere, deprehendere, detinere, quòd hoc in affectu mens, ſenſusq́ue omnes quaſi prehendantur. Infauſtô quippe malô hoc qui corripitur, ſubitò concidit, nec videt, nec audit: adeſt p. n. totius corporis concuſſio, motusq́ue convulſivus, & quæ ſunt reliqua affectus hujus graviſſimi Phænomena, de quibus Practici fuſiùs tractant. *Cælius Aurelianus* lib. 1. cap. 4. Epilepſiam ſuper comprehenſionem vi Græcanicæ originationis indigitat, eò quòd ſupernas corporis partes, caput nimirum cum cerebro, in quo ceu arce quâdam, mens, ratio, ſenſusq́ue omnes incluſi tenentur, comprehendat, graviterq; afficiat.

Subjectum primarium ſivè locus affectus juxta plerorumq́; Medicorum opinionem Cerebrum eſt cum Nervis ſivè per eſſentiam ſivè per conſenſum læſum, nam ſenſitivæ potiſſimùm actiones omnes unà cum motrice extremè proſternuntur, longèq; graviorem læſionem, quàm reliquæ functiones patiuntur, ut indè neceſſariò concludendum judicet *Matthias Unzerus* Tr. de Epilepſ. lib. 1. cap. 5. Cerebrum eſſe legitimum atq; principale hujus affectus ſubjectum.

Ariſtoteles Cor in Epilepſiâ primariò ac per ſe affici docet, perſuaſus fortè, ſenſus non ex cerebro ſed corde oriri. Eandem ſententiam fovet *Joſephus Quercetanus* Tetrad. c. 8. ubi Galenum erroris incuſat, quòd ſedem hujus morbi propriam in capite & non in corde collocârit: ſed jamdudum opinionem

hanc refutatam novimus, quod inter alios etiam pro virili præstitit prædictus *Unzerus* l. alleg. *Quercetani* rationes examinans egregièq; refutans.

Alii ex Neotericorum Choro convulsionis Epilepticæ subjectum musculosum genus constituunt, facultatemque naturalem expultricem musculorum lacessiri existimant, motuque convulsivo illud quod molestum est, eliminare conari. Fabulam quoque esse Epilepticorum cerebrum concuti, ut humorem vitiosum excutiat: Epilepsiam non esse morbum cerebri, nec ex ventriculorum obstructione oriri: principium quoque nervorum non convelli nec comprimi ac rursus diduci: figmentum esse, cerebrum facultatem moventem in nervoso ac musculoso genere in consensum trahere, &c. Verùm hæc obiter, citrâ tamen censuram, adduxisse sufficiat.

Causa proxima ac immediata non est juxta Galenum, reliquosque antiquos obstructio ventriculorum cerebri ab humore pituitoso, crasso ac viscido inducta, quem dum cerebrum expellere intentet, tales convulsivos motus instituat: quô respectu & Arabum haud minimus *Avicenna* sternutationem parvam Epilepsiam appellat. Vid. *Unzerus* Tr. de Epilepf. lib. 1. c. 12. sententiam revellens. Nos cum Præceptoribus & Doctoribus quondam nostris, inter quos primô locô nominandus Celeberrimus *Rolfincius*, veram & proximam Epilepsiæ causam partium cerebri membranosarum irritationem & vellicationem agnoscimus, inductam à vapore vel humore tenui ac acri, peculiarique qualitate infestâ, cerebro, nervosoque generi inimico. Non tàm servili simus animô, scribit *Unzerus* l. c. c. 13. ut omnia Veterum placita oraculorum instar indiscriminatim veneremur, vel tàm abjecto, ut posteris omnem meliora excogitandi occasionem præreptam ac præcisam esse arbitremur. Cùm itaque luculentissimè evictum, firmisque rationibus ac argumentis demonstratum sit, Principem Medicorum *Galenum* in tradendâ & assignandâ Epilepsiæ causâ non parùm hallucinatum fuisse, aliosque Me-

dicos

dicos secum in similem quoque duxisse errorem, &c. & post pauca interjecta: quia causa illa Epilepsiam faciens sensu aliquô minimè pervestigari potest, idcircò talis afferenda est, cui difficulter contradici queat, id quod speramus nos consequi posse, si pro verâ & legitimâ Epilepsiæ causâ statuamus ac asseramus vaporosam quandam & tenuem materiam, quæ vel acrimoniâ ac mordacitate suâ, vel qualitate pravâ, malignâ ac venenatâ Cerebri substantiæ prorsus infensa ac inimica, meninges ac nervorum principium vellicet ac pungat, & constrictionem quandam meatuum in illo inducat, sicque tandem partes sensiles ad noxii expulsionem stimulet ac irritet. Hactenus *Unzerus* multos habens ὁμοψήφους, inter quos præcipuè doctissimus *Fernelius* lib. 5. Patholog. cap. 3. *Heurnius* libro de morbo caduco. *Erastus* Disp. Med. 12. *Marcellus Donatus* lib. 2. Histor. Med. Mirab. cap. 4. *Smetius* lib. 8. Miscell. Med. & ὁ πάνυ *Sennertus* lib. 2. Institut. Med. Part. 3. Sect. 2. cap. 6.

Hermetici, inter quos *Quercetanus*, causam Epilepsiæ adscribunt evaporationi cuidam Mercuriali, vitriolatæ ex Tartaro impuro, seu ex mucilagine æruginosâ in aliquâ cavitate collectâ exspiranti. *Paracelsus* lib. de Caduco, veram radicem Epilepsiæ Vitriolum Mercuriale seu vaporem Vitriolatum esse scribit, & hinc affectum hunc Viridellum seu Vitriolatum inscribit propterea, quòd omnes Vitrioli proprietates, tincturas atq; Symptomata secum circumferat; quas tincturas exhalando temporis intervallis malignas, acres, acidas & adstringentes Spiritibus animalibus nullo negotio permiscet.

Cùm verò Epilepsia, docente *Aretæo*, non modò laboriosum & periculosum, sed prætereà etiam fœdum & adeò horrendum malum prædicetur, ut si in accessionibus ægri quæcunque patiuntur, cernerent, non ultrà vitam ducere vellent: ideoq; misellis his succurrendum promptissimè tam in, quàm extrà paroxysmum: in illo θεράπευσις, extra illum προφύλαξις locum habet. Curatio præsenti paroxysmo opem fert, cau-

ſam proximiorem removendo: Præſervatio operam dat, ut radices morbi in corpore latitantes decenti modo exſtirpentur, ac cerebrum, aliaque viſcera σύμβολον conferentia roborentur, & nova acceſſio epileptica quovis modô prohibeatur. Hîc non parùm auxilii expectandum à Myrrhâ.

Cùm verò, teſte *Thomâ Eraſtô*, in diſput. contrà *Paracelſum* in Epilepticis omnia fruſtrà agantur, ſi purgationes debitæ non inſtituantur ac continuentur, ideoque probè hoc monitum obſervandum: & cùm non infrequens ſit Epilepſia ex utero, & quidem ratione menſium retentorum, Feliciſſimus *Platerus* Pr. Med. T. 1. lib. 1. cap. 2. Pilulas ſequentes admodùm proficuas commendat:

℞. Agar. Trochiſc. Aloês aa. ℥j. Rhabarb. ℥iß. Myrrh. ℈iß. Caſtor. ℈j. Medul. Sem. Pæon. ℈ß.

Cum Succo Porri f. Pilulæ, quarum doſis ℥ß. ℥j.

Dn. *D. Timæus* à *Guldenklée* in tali Epilepſiâ hâc uſus eſt potione:

℞. Aq. Meliſs. Artemiſ. aa. ℥j. Matricar. ℥ß. Eſſent. Uterin. D. Timæi ℥ß. Pulv. Myrrhæ el. ℈j. Caſtor. gr. vij. Croci gr. ij. Succini albi præpar. apic. flav. Lil. alb. aa. ℈ß. Miſc. f. Potio.

An Ptarmica ac ſternutatoria conveniant? disquiritur à Practicis: quidam illorum uſum approbant, imò neceſſarium æſtimant, nonnulli verò diſſuadent. Qui ipſorum uſum ſuſpectum habent, rationes adducunt, quas videas apud *Unzerum* loco citato anteà: alii ab initio tutiſſimè uſurpari eadem poſſe tradunt, cum motu & agitatione illâ, quæ indè excitatur, tantùm abſit, ut major ſequatur in cerebro obſtructio (uti quidem alii ex falsâ hypotheſi ſibi perſuadent) aut eô copioſior materia peccans à ſubjectis partibus attrahatur & rapiatur, ut potiùs tenuis ac vaporoſa illa ſubſtantia ſinubus cerebri concluſa, ac malignâ ſuâ qualitate meningas pungens ac laceſſans, quàm promtiſſimè diſcutiatur atque expellatur, ſicque

que tandem Paroxyſmus abrumpatur. In formulis huic intentioni inſervientibus paſſim apud Practicos etiam Myrrhæ occurrit mentio.

Sennertus in Epilepſiâ à vermibus oriundâ Oleum Myrrhæ deſtillatum non rejiciendum putat, & meritò quidem, cùm illi inſit vis ἀνθελμινθικὴ à Galeno jam & Dioſcoride illi adſignata.

Ad exſiccandam humiditatem excrementitiam, caput confortandum, Spiritusq; animales demulcendos Practici Sacculos etiam capitales ſivè Cucuphas adhibent; ut:

℞. Fol. Salviæ, Majoran. Beton. Roſmar. aa. P. iij. Fl. Stœchad. Arab. Tiliæ, Lavend. Roſar. rubr. Chamæmel. Rom. aa. P. j. Nuc. Moſchat. Styrac. Calam. aa. ʒj. Maſtich. Succini albi, Olibani, Myrrhæ aa. ʒß. Moſch. gr. iij. Ol. deſtillati Cinam. Lign. Rhod. Caryophyll. aa. gt. iij. Ambr. Gryſ. gr. ij. F. Pulvis groſſus, qui goſſypio exceptus pileolò ex ſerico confecto inſuatur interpaſtando: & ab Epileptico geſtetur.

Et quamvis vix chartâ digna videatur mirabilis & riſum ferè merens Epilepſiæ curatio, quam Riolanus Senior tradit, ſi ſcilicet ter in aurem vulgati verſiculi inſuſurrentur:

Caſpar fert Myrrham, thus Melchior, Balthaſar aurum:
Hæc tria qui ſecum portabit nomina Regum,
Solvitur à morbo, Chriſti pietate, caduco.

Lubet tamen nihilominùs, cùm & Myrrhæ fiat mentio, pauciſſimis, oblatâ hâc occaſione, disquirere, an verbis ac characteribus aliqua adſcribenda virtus & efficacia in profligandis morbis? *Paracelſus* non contentus ſolitis & uſu ſatis probatis, verba quoque & characteres effinxit, quibus affectus aliis remediis non obtemperantes ac cedentes, ferèque incurabiles depelli poſſe audacter adſtruit. Verba patrocinantia habentur lib. 1. Philoſoph. ſagac. cap. 6. Natura vires ſuas in verba imprimit, ſicut in herbas & radices: & porrò: imagines &

 cha-

characteres pixides sunt, in quibus magus siderum vires adservat. Plura reperire licet in libro de occultâ philosophiâ, titulo de characteribus.

Veteres Sophorum, Ægyptiorum atque Arabum decreta plena hisce næniis sunt, qui putarunt, species rerum ita se habere uti numeros, circaque earum variam in diversis laminis positionem varios producere effectus: hinc sigillis, characteribus καὶ λόγοις ἀναγκαστικοῖς ἐκ εὐπόροις διαλύειν, verbis coactivis, quorum virtutem enervare impossibile, haud parum tribuunt.

Verum enim verò in *Paracelsi, Paracelsistarumq;* monumentis multa minus firma ac solida occurrere, Epicrisis *Rolfinciana* apertè demonstrat: scilicet Metalla sub certâ constellatione fusa influxu aliquo ditari, negari nequit; verba verò insusurrata aut impressa characteresque aliquâ ratione agere, fabulosum est ac impossibile: nam si agant aut aliquid præstent, præstant illud ut instrumentum quoddam: instrumentum reducitur ad causam efficientem, ergò ad efficientem per se vel per accidens: si per se agant verba & characteres, agunt vel insitâ vi vel naturæ vel rationis: non agunt vi naturæ, quia nulla agnoscitur latens virtus: quamvis enim verba naturalibus instrumentis proferantur, voxque hoc modo naturalis sit ipsa, significant tamen ὐ φύσει, ἀλλὰ θέσει: non naturâ sed pacto & ex hominum instituto, neque ullo modo concedi potest *Paracelso*, quòd natura vires ullas iis imposuerit. Nec agunt ratione, quia rationis & consilii sunt expertia: non per accidens, quia non agunt necessitate coactionis ab aliquâ causâ sublunari vel coelesti: sublunaris nullum habet locum: artifex & idea in mente ejus concepta, à quâ fiunt verba & characteres in exteriora non agunt. Imaginatio etiam artificis vel confidentia, cogitatio aut firma animi persuasio, hîc nihil habent virium: sunt enim hæ actiones immanentes, neque ex animo in subjectum patiens transeunt. A coelo etiam aut stellis astralivè spiritu influente vim impressa verba aut characteres obtinere

mere probabile non est. Supranaturalis causa etiam non admittitur: nullam enim divinam characteres & verba talia habent promissionem bonorum temporalium aut cœlestium. Si â dæmone, malo aliquo genio, tacitoque pacto & latente fœdere hæ deriventur vires, apage! Tandem etiam neque Casus aut fortuna hic locum habet. Ergò characteres, figuræ, verbaque tâm impressa quâm in susurrata nullam habent efficaciam. Hæc D. *Rolfincius* Chim. in art. Form. redact. lib. 5. Sect. 14. cap. 1. p. 413. 414. Vid. etiam *Sennertus* de Consf. & Dissens. Chimic. cum *Galen.* & *Aristotel.* cap. 18. p. m. 337. seqq. *Thomas Bartholinus* Histor. Anat. Cent. 2. Hist. 78. ubi explicat, quid statuendum sit de ridiculâ *Riolani* curâ antiepilepticâ.

ARTICULUS III.
De
PARALYSI.

Dicitur ita ἀπὸ τοῦ παραλύεσθαι resolvi: suntque παραλυόμενοι quasi ex parte soluti ad differentiam apoplecticorum, qui λυόμενοι vocantur, quasi perfectè soluti. Malum est frequens & haud rarò Apoplexia in hoc degenerat, & quidem interdum cum ægrotantis emolumento: non tamen semper æger servatur, quamvis Paralysis Apoplexiæ successerit, quia crebrò aut prior affectus redit, aut sopore gravi detinetur decumbens, præsertim si sit seniculus, usque ad ultimum halitum.

Aliàs apud Practicos tres occurrunt παραλύσεως species: una perfecta, quando sensus & motus abolетur: Altera imperfecta, quandò motus deperditus, salvo sensu: ultima est imperfectissima, quandò sensus aufertur, superstite motu. Qui autem fiat, quod modò sensus & motus simul, modò saltem motus, illæso sensu, aut contrà salvo motu, sensus noxam capiat, B. *Sennertus* tradit Instit. Med. lib. 2. p. 3. S. 2. c. 5. p. m. 434. seqq.

Verum

Verum ac principale affectus hujus ſubjectum ſivè pars primariò læſa eſt ſpinalis medulla ſivè cerebrum prolongatum: Hoc in duos dividitur ramos ſingulari naturæ miraculo: hinc in Paralyſi non tota, ſed vel dextra vel ſiniſtra pars afficitur, & indè vel dextri vel ſiniſtri lateris motus & ſenſus aboletur. Nervi ſimiliter patiuntur damnum tanquam inſtrumenta atq; canales ſpiritum animalem ad partes deferentes. Subjectum minus principale muſculus eſt voluntarii motus conveniens organum: afficitur verò hic ſecundum tendines fibrasque carneas. Nec planè excludenda vaſa ſanguifera, nam & hæc hoſtilem ſentiunt invaſionem, id quod manifeſtè apparet ex pulſus debilitate & affectæ partis frigiditate ac atrophiâ: In ſtatu namque ſanitatis circulationis beneficio nutritius ſanguis & ſpirituum vitalium influxus minimè in vigore ſuo deficit; contrarium verò contingit in ſtatu p. n. ubi turbato debito, circuitu ſanguinis ſpiritus & nutritius ſuccus de parte in partem haut feruntur, nec uſibus inſerviunt, ad quos ſingula membra ſunt aptata: nàm cum motus membrorum & compreſſio muſculorum, qui circumſtant vaſa circulatoria deſint, (deeſt enim contractio & extenſio in membris paralyticis) non eſt mirum, ſi ſanguinis circulatio debito modo non perficiatur; hinc ſanguis novis non refectus viribus & ſpiritibus non vegetus factus, ſed torpidus relictus, friget, pulſusque tardus adparet cum inſequente partis paralyſi affectâ contabeſcentiâ. *Franciſcus* quidem *Gliſſonius* ſucci nutritii nervorum patronus defenſorque ſtrenuus venas & arterias immunes ab hoc malo pronunciat, nervosque ſolos malè officio ſuo præeſſe ſentit) aſt cum adhuc ſub judice lis ſit, utrum detur Succus ille nervorum nutritius, opinionem hanc Authori relinquimus, utpote incertam adhuc & à paucis receptam.

Cauſa proxima ac immediata Paralyſis, eſt denegatus ſpirituum animalium per nervos influxus in organa ſenſui ac motui dicata. Cauſam hanc agnoſcunt & veteres & recentio-

rum

rum plurimi. Vid. *Hippocrates* lib. 2. de Morb. *Pergamenus* de causis Symptomat. cap. 5.

Hermetis filii accusant Mercurium cremosum permutationum gradibus alteratum, qui congelatus corpora constringit, iratusque vi insitâ in illos impingit, sicque fulminis ad instar, illæsis carnibus, nervos percellit, resolutionemque inducit. Idem malum etiam Tartarus non probè à sanguine sequestratus, sed superveniente spiritu Salino coagulante concretus, vim obstruendi in & extra vasa habens procreare valet.

Quamvis verò Paralysis sivè universalis sivè particularis sivè subitò sive sensim excitata fuerit, si facultate cognoscente & vitali illæsis contingat, morbus acutus haud æstimanda sit: vid. *Willisius* de Paralysi: quia tamen periculo minimè vacat, & difficilis longiorisque curationis sit, inprimis quæ à causa internâ & ex solutâ Apoplexiâ provenit ob causæ vehementiam, confirmatam partium debilitatem, metumque recidivæ, minimè curatio procrastinanda, sed summo studio in id incumbendum Medico, ut indicationibus satisfaciat: morbus scilicet tollendus, causa removenda, materia nempè spinalem medullam occupans, humoresque excrementitii debitâ evacuatione è corpore eliminandi, discutiendi vapores, visceribusque, ut vitiosum sanguinem non amplius generent, ritè prospiciendum, Cerebrum nervique debilitati corroborandi, nè tàm promtè vitiosos succos adventantes recipiant.

Præsidiorum materiæ etiam Myrrha salutifera hîc sese optatò adsociabit, Topicis præsertim admixta, quæ membris resolutis ad calorem & spiritus revocandos adplicari solent ad humorum exsiccationem atque dissipationem: hinc præter frictiones, cucurbitulas scarificatas, rubificantia &c. inunctiones quoque instituendæ, fomentationes item ac suffumigationes administrandæ.

Zacutus Lusitanus in Paralysi Unguentum habet admirandum, uti ab ipso insignitur Prax. Hist. lib. 7. cap. 10. p. m. 389.

389. 390. hoc cunctis nervorum frigidis affectibus omnium longè efficacissimum judicat:

℞. Succi Scyllit. ℥iv. Cucumer. Sylvestr. Rutæ aã. ℥j. Euphorb. Castor. Sagapen. Ammon. Bdell. in Aceto dissolutor. aã. ʒiß. Myrrhæ, Thur. Pyrethri, Nitri aã. ʒj. Ol. Sambuci, Terebinth. Euphorb. aa. ℥ß.

Pulverisentur subtiliter pulverisanda & cum Cerâ paretur Unguentum.

Arnoldus Weickardus Thesauri Pharmaceutici lib. 1. cap. 3. p. 59. it. D. D. *Sennertus* Pract. l. 1. p. 2. c. 27. p. m. 540. tale Unguentum anserinum proponunt.

℞. Anserem deplumatum, evisceratum, vino albo ablutum, configatur undique Caryophyllis, ac infarciatur Herb. Salviæ, Rosmar. Spicæ, iisdem addendo Pingued. Felis Sylvestr. ℥iß. Pulv. Myrrhæ, Thuris aa. ℥ß. Castor. Euphorbii aa. ʒiß. Lumbricorum in Aceto suffocatorum num. xxx.

Insuantur omnia, & torreatur anser, pro more usitato in veru, aceto albo rutaceo supposito in sartagine, in quem ichor destillet: posteà refrigerato liquore, innatans axungia colligatur & servetur in vitro pro usu: illinitione nempè ac inunctione nervorum, tàm in generali Paralysi, quàm in aliis particularibus partium relaxationibus.

Post convenientes inunctiones partium ac membrorum paralyticorum D. *Rolfincius* linteamina superponere jubet, quæ prius sequenti suffimento incaluerint: lib. 2. Consil. 20. pag. 296.

℞. Succini, Mastich. Myrrh. aa. ʒj. Thur. ℈ij. Caryophyll. Nuc. Mosch. Cinam. Macis aa. ℈iß.

Incisa ac pulverisata irrorentur Spiritu Vini, posteà exsiccentur: fiat Pulvis prunis injiciendus pro suffitu. Videatur etiam Sennertus loco citato.

Prostant etiam Aquæ Antiparalyticæ externo usu celebratæ, qualis est, quam tradit *Sennertus* loco alleg. p. 542. Myrrhæ

rhæ ſodalitio illuſtris, quâ partes Paralyſi obſeſſæ illinendæ probè ac fricandæ ſunt:

℞. Flor. Lavend. Spicæ noſtr. Stœchad. Arab. Salv. Roſmar. aa. Mſs. Majoran. Ivæ Arthet. Primul. ver. aa. M.j. Rad. Ariſtoloch. rot. Ireos, Calami Aromat. aa. ℥iſs. Nuc. Moſch. ʒij. Caryophyl. Piper. Cubebar. Cardamomi aa. ʒj. Spec. Diamoſch. dulc. Diambr. aa. ℈ij. Sagapen. Opopan. Myrrhæ, Caſtor. aa. ℈iſs. Bacc. Junip. Mj.

Inciſa & contuſa infundantur in Vini albi ℔vj. Stent in Infuſione diebus octo, poſteà ſi odoratior expetatur, aliquot grana ambræ vel moſchi tenui linteolo obvoluta roſtro alembici appendantur.

ARTICULUS IV.

De

CONVULSIONE.

NOta eſt vulgaris uſuque recepta diſtinctio inter Spaſmum ſive Convulſionem, & inter motum convulſivum, ita ut per Spaſmum intelligatur contractio conſtans quâ membrum rigidum & inflexile evadit: per hunc autem motus celeres atque concuſſiones, quæ interjectâ quiete alternatim ceſſant, redeuntque: hasce diſcriminis notas Authores non perpetuò obſervare ſcribit *Williſius* Tr. de Morb. Convulſ. cap. 1. Sed per vocabula Spaſmi & Convulſionis quælibet πάθη σπασμώδεα non rarò deſignare: Hinc melioris diſcretionis gratiâ Convulſionem cum *Cardano* Τέτανον appellat, motum verò convulſivum Spaſmum.

Nos cum Celeberrimo Germaniæ Hippocrate *D. Sennerto* Pr. lib. 1. P. 2. cap. 28. p. m. 556. communem loquendi uſum retinemus, cum præter neceſſitatem vulgatas appellationes *Cardanus* mutaverit, & Spaſmum ac Convulſionem diſtentio-

 nem-

nemque pro Synonymis habemus. Concussiones verò illæ & agitationes manifestæ, quas solùm Convulsiones appellandas censent *Cardanus* & *Willisius*, σπασμώδεα πάθη non convulsiones propriæ dicendæ.

Est verò Convulsio contractio involuntaria partium corporis & musculorum versus suum principium: notum adesse involuntarium ex *Pergameno* liquet 6. aph. 39. ubi hæc habentur: ὁ δὲ σπασμὸς εἰς τὴν αὐτῶν ἄγει ἰάτε νεῦρα καὶ τῆς μῦς διάθεσιν, εἰς ἣν καὶ κατὰ φύσιν ἐχόντων ὑπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως ἤγετο. *Convulsio fit vulsis ad propria capita musculis, qualis motus ipsis etiam s. n. inest, sed hic sine animalis ciente & impellente virtute non fit, Convulsio autem est morbus involuntarius.* Videatur quoque *Argenterius* Comm. in hunc aphorismum.

Aliis & quidem ex Recentioribus non arridet definitio Convulsionis per motum involuntarium, utpotè non omnibus numeris absoluta, cùm & notho sivè spurio Spasmô urgente, motus existat invitus, involuntarius, injussus, hinc aliquid addendum existimant, quô Spasmi proprietas declaretur, hoc verò suggerere ajunt Causam: scilicet, motus voluntarius & arbitrarius pendet ex animali facultate motrice, an itaque ex eâdem coactus, involuntarius atque violentus dependeat, sciri oportet; virtutem hanc animalem depravari, plurimorum est sententia: hinc *Victor Trincavellius* ita scribit: *Paralysis & Spasmus sunt opposita Symptomata hâc ratione, quod in Paralysi adeò resoluta est vis particulæ movendæ, ut neq; volens neq; nolens possit ab interiori aliquâ vi moveri, sed jacet tanquam pondus inutile: in Convulsione autem nimis etiam movetur, & non modò secundùm appetitum vel voluntatem animalis, sed etiam contra illam & omninò motus violentus est.*

Ludovicus Duretus in Conc. Hippocratis ita: *Quanquam Paralysis & Convulsio simul existere non possint in eodem subjecto, quòd illius natura* ἐν τῇ λύσει *hujus verò* ἐν τῇ τάσει *consistat, quæ duo contraria sunt, tamen fieri potest, quoniam Paraplegiæ sedes in nervo est medullari, Convulsionis autem in musculo.*

Johan-

Johannes Heurnius itidem Spaſmi formam & vim conſiderat in motu injuſto, Paralyſeos verò in movendi impotentiâ.

Franciſcus Hildesheimius formam convulſionis eſſe ſcribit motum depravatum ad differentiam ablati, qualis eſt in Paralyſi, & ad differentiam motus debilitati, qualis eſt in ſtupore: cùm autem hic motus depravatus in contractione membri conſiſtat, hæc membri contractio non eſt voluntaria, ſed violenta atq; invita.

Alii impediri potiùs quàm depravari volunt facultatem motricem animalem, cui opinioni favent *Euſtachius Rudius*, *Ludovicus Mercatus*, *Hercules Saxonia*. Hanc impeditam, ligatam & vinctam facultatem ab abolitâ non admodùm diſcrepare alii ſtatuunt, inter quos *Petrus Paulus Pereda*, *Johannes Baptiſta Corteſius*, & ex parte *D. Jonſtonus*, tunc ſcilicet, quandò Contractio jam facta eſt, membrumque rigidum exiſtit, cùm ipſi ægri membrum contractum liberè movere nequeant, & ſæpè ita rigidum à convulſione fiat, ut neque ab adſtantibus extendi poſſit. *Johannes Varandæus* aph. 6. Sect. 5. Convulſionem nihil aliud eſſe ſcribit, quàm involuntariam muſculi ad ſuam originem contractionem in motus ſublatione potiùs quàm depravatione poſitam.

Circa Spaſmorum Cauſam proximam etiam lites occurrunt minimè leves: id quod jam ſuâ tempeſtate agnovit *Galenus* lib. 1. de Sympt. Cauſ. cap. 8. *In Convulſionibus*, inquiens, *totius corporis quæ ſine delirio ſunt vel Caro, morbus ſpinalis in collo medullæ eſt; quemadmodum ubi vel brachium vel crus vel muſculus unus tenditur ac violenter convellitur unius ſemper nervi, qui particulam movet, vitium eſt. Quæ verò omninò morbi cauſa ſit, cujus occaſione partes contrahantur, difficile dictu eſt.* Difficultatem gravitatemque hanc poſt *Galenum* ad unum ferè omnes accuſarunt Practici: ſcitè *Auguſtinus Thonnerus*: *Convulſio multorum Medicorum mentem convellit, ut ſe*

ex hoc labyrintho extricare haut queant: Thesei opus filo videtur, cujus ductum sequentes se expedire, & tandem ad veritatis portum pertingere valeat, ut aliquid opis afferre liceat, & ego ingenii mei nervos intendam.

Veterum placita ac monimenta excutienti sese offert repletio atque inanitio ab ambobus medicinæ statoribus, *Hippocrate* nempè & *Galeno*, introducta, quos posteà Arabes secuti sunt. *Haly Abbas* l. 9. Theor. cap. 9. *lacertus*, ait, *ille, ad quem hic mittebatur nervus, contrahitur ad suæ originis partem, & membrum curvatur, quemadmodum vasis, quæ ex coriis fiunt, accidit, cùm ampliùs quàm capere possint & dilatentur, farciuntur: extenduntur enim in latum, & corium abbreviatur longum. Si ex inanitione, quemadmodum corrigiis videmus fieri & pilis, cum igni proximi fiunt, reductionem, & Citharæ chordis, si in aëre ponantur calido, incurvationem.* Verùm opinio hæc Veterum à Neotericis jamdudum explosa est. *Quæ apud antiquos*, ait *Willisius* l. c. *diu celebris increbuit opinio, affectionem hanc tantùm ex repletione aut inanitione produci (utcunque huic stabiliendæ præter authoritatem Hippocratis, proferatur exemplum de corio aut fidium nervis, qui aut madidò aëre impleti, aut nimis sicco inaniti contrahi solent) facilè ex se concidit; quia supponere videtur (id quod nemini fragilitatem nervi experto credibile esse potest) nimirum ipsos nervos quoquô modò abbreviatos atque contractos posse vi quâdam musculos ad se attrahere. Quod si referatur, repletionem aut inanitionem respectu solidarum partium, quæ convelli solent, intelligi debere: è contrà observare licet, ubi musculi & nervosum genus humore aqueò maximè irrigantur, uti in Anasarcâ, aut eodem planè destituuntur, prout in Tabe vel Marasmo, haud propterea motus convulsivos excitari.*

Repudiatâ itaque hâcce Veterum sententiâ, irritatio atque vellicatio nervosarum partium, tanquam legitima ac immediata Convulsionis causa successit, quam uti in totum non rejicit *Willisius*, & quidem quoad Spasmos leviores citòque trans-

transeuntes, nihilominus solam non sufficere censet, sed requirit etiam copulam elasticam sivè explosivam p. n. Verba ipsius ita se habent: *Cum itaq; motus convulsivi ob duas potissimum causas excitentur, hinc totidem illorum species constituuntur. Nam primò interdum accidit, convulsionem sine procatarxi aut copulâ heterogenea prius ascitus, tantum à causâ evidenti solitariâ induci: ita namq; passio vehemens cerebro impressa, solutio continui alicubi in nervoso genere contingens, pathemata spasmodica nonnullis, quibus cerebrum & nervi debilioris sunt constitutionis; subitò intulere: quippè spiritus animales, objecto improportionato ipsos fugante, partes continentes exagitant, quin & copulam suam licet idoneam, vehementer elidendo, easdem inflant: proindeq; alias hiscè annexas convellunt: Spasmi hoc ritu excitati quoniam in iis spirituum copula naturalis vehementiùs eliditur, quodammodò sunt explosivi, qui tamen citò desinunt, & sæpissimè sinè viscerum aut membrorum jactationibus, cùm tremore tantùm & horrore aliquo in spirituum deliquia transeunt. Verum 1. Convulsiones, quarum paroxysmi sunt graviores atq; diutius persistunt, aut crebrius repetunt, omninò à causâ procatarcticâ sivè dispositione præviâ pendere, & ab aliâ, præter irritationem, causâ conjuncta exoriri videntur. Ideoq; in hoc casu particulas heterogeneas & valdè explosivas spiritibus in hâc aut illâ corporis regione agentibus accrescere supponimus: deindè ex iniquâ hâc combinatione, & irrequieta hujusmodi materiæ & spirituum collisione, crebras vehementesq; explosiones editas, paroxysmos σπασμώδεις inducere.* Plura vide apud ipsum Authorem Tr. de Morb. Convulsivis cap. 1. p. 5. 6. & seq.

In Curatione Myrrha exulare haud debet, quæ Topicis inprimis ad sociari gaudet. Hinc *Weichardus* Thesaur. Pharmac. lib. 1. c. 3. p. 67. Unguentum singulare tradit Convulsis & Tetano correptis proficuum, quod ita conficitur.

℞. Felem Sylvestrem excorticatum & in frusta dissectum, in ansere pingui ab intestinis & plumis purgato consuatur, adden-

addendo Thuris, Myrrhæ aa. ℥ß. Styrac. calam. ʒiij. Castor. ʒij. Herb. Rosmar. Majoran. aa. Mj. Fl. Lavend. Mß. Summ. Anethi Pij.

Posteà ad ignem anser hiscè infartus pro more usitato assetur, & suppositâ sartagine aceti rosacei plenâ pinguedo emanans excipiatur, quæ ad usum servetur. Pinguedine hâc catinaria quendam curavit, cui pedes convellebantur. Author hujus remedii dicitur esse *Nicolus*.

Petrus Pachequus, obs. 8. sequens remedium tanquam divinum proponit, cujus beneficio juvenis toto corpore convulsus, ita ut spina dorsi non potuerit inflecti, sanatus, ut statim expeditè ambulaverit.

℞. Butyri rancidi, Lardi veteris aa. ℥iij. Bdellii, Ammoniaci ãã. ℥j. Myrrhæ, Castor. ãã. ʒiij. Flor. Stœchad. Anthos ãã. Pj. Nuc. Moschat. Caryophyll. ãã. ʒj.

Catum parvum exenteratum & in frusta concisum. His infarciatur anser, consuatur & torreatur in veru, primus qui defluit succus abjiciatur: secundus colligatur in vase aceto semipleno pro litu spinæ convulsæ. Respondet ferè priori, nonnullis immutatis.

ARTICULUS VI.
De
VERTIGINE.

AFfectus hic à Symptomate denominationem sortitur: etenim qui eodem corripiuntur, iis cuncta in gyrum videntur circumagi: definitur appositè à *Willisio* Patholog. cap. 7. p. 203. quòd sit affectio, in quâ objecta visibilia circumrotari videntur, sentiuntque affecti perturbationem, seu confusionem spirituum animalium in cerebro, ut nervos non ritè influant: quarè facultates visivæ & locomotivæ sæpè aliquatenus vacillant ut laborantes corruant, & non raro à tenebris obfuscentur.

Sub-

Subjectum Vertiginis proximum atque immediatum Spiritus esse animales perturbatos ac vitiosè oberrantes vix in dubium vocari poterit: mediatum verò cerebrum maximèque corpora callosa constituunt: *Nam* scribente prælaudato *Thomâ Willisio* l. c. *Spiritus animales intra hæc loca medullosa quasi in campum amplissimum aut viridarium amœnum quaquaversus expandi & exspatiari amant: quare, sicut lucis radii medullarum poros omnes & meatus densissimos jubare pleno & irretorto trajiciunt: hinc dum unâ serie è corporis callosi oris extimis (nempè è corporibus striatis, & cerebri gyris) versus meditullium ejus blandè scaturiunt, imaginationes & phantasias jucundas repræsentant, dumq; aliâ serie & forsan per alios meatus illi è corporis callosi meditullio in cerebri gyros emanant, notionum tesseras pro memoriâ illuc transferunt, atq; dum exindè in corpora striata & nervorum origines tendunt, partes omnes motrices actuant, & iis, quoties occasio fuerit, motuum ineundorum instinctus deferunt.* Hæc Willis. Quandò itaque contrarium evenit & spirituum æquabiles emanationes variis in locis intercipiuntur & diversimodè pervertuntur ac perturbantur, Vertigo necessariò inducitur.

Petrus Johannes Faber aliique cum eo non cerebrum, sed oculorum substantiam propriam subjectum vertiginis proclamant: sed meritò opinio hæc exploditur: nam & oculis clausis quidam hoc malo corripiuntur.

Carthesiani glandulam pinealem in scenam producunt, in quâ animam suas functiones specialius quàm in aliis partibus cerebri & corde exercere volunt.

Motum hunc turbatum atque inordinatum, spirituum animalium multa variaque producere possunt, uti immoderatus vini aquarumque ardentium potus, fumus Tabaci in non adsuetis, esus nonnullorum Vegetabilium, inunctio mercurialis: sanguis flatulentus, materia vaporosa & spiritus sylvestris ac flatulentus: hic cum in cerebri meatibus inordinatè ac circulariter agitatur, spiritus quoque animales ad ejusmodi

modi motum invitat, ut nempè circulariter in se convertantur, & phantasiæ falsam hanc rerum speciem sivè simulacrum exhibeant.

A serosâ colluvie in cerebri gyris & anfractibus stabulante vertiginem aliquando obortam fuisse, sequens observatio à *Platero* Observ. lib. 1. annotata certum facit. Italus quidam mercator benè coloratus benèque habitus in virili ætate sensim cœpit vertigine laborare, quæ ætatis decursu adeò invaluit, ut nec ambulare, nec in lecto se erigere, quin corrueret, posset: sic autem otiosus decumbens dies noctesque in lectulo cibum nihilominus capiens & bibens, sanorum instar, & dormiens, mirè factus est obesus, atque eo modo multos annos, scabie interim quandoque infestatus, perduravit: tandem verò Caro correptus in somnum profundum incidit, quo diebus aliquot elapsis expiravit. Post mortem aperta fuit calvaria, ubi omnes cerebri anfractus & cavitates aquâ plenæ inventæ fuerunt, vera & vertiginis & cari causa.

In curandâ Vertigine Myrrha quoque suum confert symbolum: hinc non inefficaces erunt sequentes Trochisci, si unus & alter jejuno inprimis ventriculo in ore detineatur ad corroborandum caput & vertiginem avertendam.

℞. Cardamom. Cubebar: ãã. ℈iß. Macis, Erucæ ãã. ℈ß. Myrrhæ ℈j. Fl. Lavend. Pj. Mosch. Ambr. ãã. gr. ij.

Cum mucilagine Tragacanth. in Aq. Lilior. Convall. fact. f. Trochisci.

Nec inutile foret sequens Cephalicum Emplastrum.

℞. Resin. pini ℥ß. Ladani, Myrrhæ, Mastich. ãã, ʒiß. Gum. Tacamah. Galban. Opopan. ãã. ʒj. Visci Tiliæ ℈iv. Sem. Pæon. Mar. ℈ij. Cubebar. ℈j. Ol. destillat. Succini, Nuc. Moschat. ãã. gr. vij. Gum. in Aceto dissolvantur, fiatque l. a. Emplastrum, adde Terebinth. ʒv.

Pomum alii sequens commendant ad olfaciendum:

℞. Ladani puri ʒij. Styrac. Calam. ʒß. Benzoês, Galliæ Mo-

Moſchat. Myrrhæ ãã. ℈j. Ol. deſtill. Caryophyll. gt. vj. f.l.a. Pomum.

ARTICULUS VII.

De *CATARRHO.*

DEliria Veterum circa Catarrhorum doctrinam nota ſunt, dum putarunt cerebrum pituitæ fontem exiſtere, hincque caput reliquis corporis partibus veluti tectum quoddam calidæ domui eſſe impoſitum ſomniarunt, quod omnes vapores, cunctaque fuliginoſa excrementa, quæ à ſubjectis partibus ſurſum feruntur, excipiat, ubi frigiditate cerebri tanquam nubes in aëre condenſentur, & tandem ſpirituum calore reſoluta inſtar pluviæ in ſubjectas partes deſtillent ac depluant; undè & nomen huic affectui impoſuerunt Catarrhi, quod derivatur ἀπὸ τοῦ καταῤῥεῖν defluere quod ſignificat.

Rejectâ hâc veterum opinione, recentiores cerebrum vindicarunt ab injuriis illatis, demonſtrantes, cerebrum minimè eſſe Catarrhorum fontem, culpæque expers exiſtere in omnibus defluxionibus: & primò quidem, quòd pauciſſima in cerebro generentur excrementa à nutrimenti coctione reſidua, quæ pituitæ nomen vix merentur, & maximam partem in ſanguineam maſſam recipiantur. Deindè quòd nulla in cerebro reperiantur idonea excrementorum receptacula: Ventriculi extra medullam, ex accubitu partium medullæ per accidens nati quamvis ob capacitatem & humorem accuſari poſſent, tamen ſi quis accuratiori oculo eos inſpiciat, videbit, horum foramina ad expellendam in tantâ copiâ pituitoſam hanc & craſſam materiam non ſufficere. Proceſſus papilli formes, glandulam pinealem & pituitariam vulgò excrementorum cerebri æſtimari receptacula minimè queunt, cum & hæ partes Catarrhorum inundationibus recipiendis vel

vel transmittendis ſint impares. Porrò nullæ viæ recrementis ſordibusque ex cerebro everrendis dicatæ reperiuntur: & licet veteres quasdam excogitaverint, illæ tamen pro genuinis haberi nequeunt: nec os cribroſum, nec canales Ephippii laterales huic inſerviunt officio. Denique nec membranæ ductuum evehentium ſuſtinent vicem. Manet itaque verum ac firmum, cerebrum divinæ mentis ſedem, omniumque actionum humanarum corporisque univerſi præſtantiſſimam partem talibus minimè proſcindi debere injuriis, ut hisce impuritatibus ſivè generandis ſivè colligendis ac recipiendis deſtinatum æſtimetur: accuſandum potiùs univerſum corpus & maſſa ſanguinea: hæc etenim pluribus ſuccis excrementitiis ſcatens crebrò, perque arterias corotidas ſumma petens ad ſpongioſas narium carnes impuritates defert, ut ibidem emungantur.

Cauſam Catharrhorum proximam Neoterici ponunt in motu lymphæ retrogrado læſo, hinc ſitu vitioſô, quô illa intra partes ſtagnans, has modò quantitate & mole ſuâ diſtendit & comprimit, harumque diverſas functiones lædit; modò copioſius aut parcius per vaſa ſua excretoria eliminatur; modò acrimoniâ quâdam pollens dolore eosdem afficit, imò interdum erodit atque exulcerat. Cauſa hinc in propatulo, quòd in capite ac circa illud catarrhoſi affectus frequenter occurrant, quia nempè plurimis glandulis, vaſisque lymphaticis illud obſitum: notandum tamen, non ſolas glandulas nec ſola lympham vehentia vaſa hîc accuſanda eſſe, ſed & ſanguinis venoſi refluxum impeditum ſimile quid inducere poſſe, quippè qui multum ſeri adhuc continet.

Cùm verò Catarrhis ad pectus & fauces crebrius vexati variis infirmitatibus pectoris, inprimis verò Phthiſi obnoxii reddantur, maximè materiâ exiſtente acri ac ſeroſâ ſalsâ, neceſſariò medela maturanda, & idoneis ſuccurrendum remediis, quibus humores vitioſi tàm quantitate quàm qualitate peccantes è corpore ritè eliminentur, partesque principes roboren-

borentur, glandulæque & lymphatica vaſa debitè ſuô fungantur munere. Operam hîc ſuam & Myrrha promittit: hinc *D. Sennertus* lib. 1. Med. Pract. P. 2. cap. 34. in catarrhis acribus, tenuibus, calidisque, ac cum tuſſi vehementi pertinacibusque vigiliis conjunctis intercipientia ac incraſſantia medicamenta commendat, additâ hâc cautelâ, ne ſtatim in principio adhibeantur fluxionem ſiſtentia, ſed potiùs divertentia, niſi forſan materia periculosè ad pectus ruat, & ſuffocationis metum incutiat: nec ſiſtentibus utendum monet, poſtquam materia jam ad pectus decubuit, ſed dum in viâ eſt, & ad illud defertur: Pilulæ verò quas dictô locô proponit, ita formantur:

℞. Thur. albiſs. Sandarach. Arab. Myrrhæ aa. ℈iß. Ligni Aloës, Nuc. Moſchat. Macis, Croci aa. ℈j. Ladani puriſs. Styrac. calam. aa. ʒij. Moſch. gr. v. Miſc. & cum Sir. de Stœchade f. Pilulæ.

In Catarrho ſuffocativo cum Tuſſi *Reinerus Solenander* Conſ. 4. §. 3. tales præſcribit:

℞. Thuris maſc. Succi liquirit. aa. ʒj. Opii, Croci, Myrrhæ aa. ℈j. Miſc. cum Sir. Papav. alb. F. Pilulæ.

Johannes Marquardus Pract. Med. l. 1. c. 14. in Catarrho frigido ſequentibus utitur, & pro ſuffitu Trochiſcos præparat Myrrhâ nobiles:

℞. Thur. Myrrhæ, Sandarach. Nuc. Moſchat. aa. q. v. Cum Gum. Arab. formentur Pilulæ in lecti introitu capiendæ.

℞. Ariſtoloch. rot. Myrrhæ, Thur. Sandarach. Galliæ Moſchat. aa. q. v. cum Styrace liquidâ f. Trochiſci pro fumo ſuſcipiendo ad nares.

Parens meus b. m. tali pulvere ad ſuffiendum uſus eſt:

℞. Maſtich. Thuris albiſs. Myrrhæ el. Styrac. calam. aa. ʒj.

Succini alb. Sandarach. Arab. aa. ℈iß. Gum. Anim. Tacamah. aa. ℈j. Misc. & fiat Pulvis grossus.

S. Pulver wider die Flüsse.

Nec inutilis sequens erit Pulvis pro excitando fumo:

℞. Succini albi ℥ß. Sandar. ʒij. Mastich. el. Oliban. aa. ʒj. Myrrh. rubr. Rosar. rubr. aa. ℈iß. Tacamah. Styrac. calam. Ladani puri aa. ℈j. Origani Cretici, Thymi exsiccati, Serpil. aa. ℈ß.

F. Pulvis grossus pro suffitu valde illustris in omnibus Catarrhis atque defluxionibus tum prohibendis & sistendis, tum caput ab iisdem præservandis, si suprà carbones imponatur, & tàm caput quàm tegumenta ejus suffumigentur.

Huic scopo Sacculi ac Cucuphæ quoque inserviunt, undè ad Catarrhi suspensionem sequens capiti imponatur:

℞. Sem. Nigellæ ʒj. Fœnic. Anis. aa. ʒj. Mastich. Thur. Myrrhæ aa. ʒß. Fol. Verben. Serpil. Beton. aa. Piij. Fl. Rosar. rubr. Pij.

F. Pulvis grossus Sacculo includendus & interpassandus.

ARTICULUS VIII.

De
AFFECTIBUS SOPOROSIS.

AD somnum non naturalem Affectus hi pertinent: hinc qui somnum naturalem ejusq; causam cognitam perspectamque habet, facilè etiam in cognitionem non naturalis devenire potest, qui nihil est aliud, quàm sopor sivè somnus diuturnior atque profundior, quàm secundùm naturam esse debet, & qui non tantùm Spiritus animales viresque corporis non reficit, sed & validè prosternit ac opprimit.

Recensentur autem Affectuum soporosorum quatuor Species: 1. Coma nempè sivè Cataphora. 2. Carus. 3. Lethargus. 4. Catalepsis.

Coma

Coma ſivè Cataphora dicitur ita ἀπὸ τοῦ κομᾶν vel κομᾶσθαι, profundè dormire: nam nimia præſtò eſt in ſomnum propenſio: duplex verò eſt, ſomnolentum ac vigili illo affecti non ſolùm propenſionem habent in ſomnum, ſed & profundè ac præternaturaliter dormiunt, ut vix excitari queant, viſis objectis ſenſus vehementer afficientibus: in hoc verò ægri valdè proclives ſunt in ſomnum, palpebrasque claudunt, verè tamen non dormiunt, ſed nullô negotiô excitantur, ut oculos aperiant, & ad interrogata reſponſa dent.

Carus eſt profundior ſomni neceſſitas, & differt à Comate gradu atque vehementiâ, in quo decumbens commotus ac vocatus non reſpondet, oculos continuò clauſos habet, ac ſine ſenſu jacet, niſi fortè punctus vel uſtus membrum aliquod commoveat: hinc à *Galeno* appellatur ὕπνος μαθὺς καὶ δυσέγερτος, ſomnus altus & excitatu admodùm difficilis; dicitur autem Carus ἀπὸ τοῦ καροῦσθαι, gravi ſopore corripi; benè autem hic affectus diſcernendus ab Apoplexiâ, Lethargô, Catalepſi, Syncope, Uteri ſuffocatione, aliisque, de quo pluribus agunt Practicorum monumenta.

Lethargus talis eſt ſomnolentia, quâ qui laborant, tantô ſopore obruuntur, ut vix ab ullâ ſenſibilis objecti oppreſſione excitari queant; quia à punctione aut vellicatione acriori, ſi forſan oculos aperiunt aut membra ſurrigunt, denuô ſtatim inſenſiles facti, reclinent, & non rarò cùm ſibimetipſis relinquuntur, ſomnô perpetuô indulgentes, tranſitione facillimâ mortem ipſam reverâ obeunt: & hæc ſomnolentia ſemper febrim comitem habet, quâ etiam ab aliis diſcernitur.

Catalepſis denique ea eſt ſoporis p. n. ſpecies, quâ detenti totum corpus inſtar ſtatuæ rigidum ac immobile habent, inque eâ figurâ ac ſitu permanent, quô correpti fuerunt; oculos habent apertos & membra immota, ſineque ſenſu perſtant: Ubi tamen notandum, phænomena hæc non ſingula in omni Catalepſi occurrere, neque omnia æquè eſſe vehemen-

mentia, nam quidam puncti ſentiunt, quidam non, nonnullis facultates principes ſalvæ ſunt, quibusdam læſæ, quidam liberè reſpirant, alii difficulter: hinc diſtinguenda Catalepſis perfecta ab imperfecta, conſummata à leviore.

Cauſa ſoporoſorum affectuum in genere deſumi poteſt ex cognitione cauſarum ſomni juxta naturæ inſtitutum ſeſe habentis: nam ſicuti ſomnus naturalis ex ſuavibus alimentorum exhalationibus originem ducit, ita è contrario non naturalis ex ſuperfluis ac non naturalibus excrementitiorum ſuccorum evaporationibus procreatur.

In ſpecie Comatis ſomnolenti cauſa ſunt vapores ac halitus non naturales ad cerebrum nervosque delati, Spiritusque animales ita afficientes, ut ad influxum in organa ſenſus ac motus inepti efficiantur: & hoc præſtant vel quantitate nimiâ, vel qualitate noxiâ.

Carotici mali cauſa vera eſt vehemens Spirituum animalium oppreſſio à cauſis vel extra vel intra nervos exiſtentibus inducta, uti eſt valida & extrinſeca nervorum compreſſio, quandò caſu vel ictu calvaria cum cerebro deprimitur, ut nervis incumbant ac premant, anguſtosque reddant, ac ita liber Spiritibus animalibus influxus præcludatur: intra nervos verò contingit animalium Spirituum oppreſſio ex halitibus copioſis ſivè frigidis ſivè calidis, Spiritus p. n. ligandi ac ſopiendi facultatem poſſidentibus.

Lethargus frequenter à ſeroſâ colluvie cerebri anfractus exteriores irruente, ejusque poros & meatus corticales ſubeunte generatur, atteſtantibus id obſervationibus anatomicis: interdum etiam producitur à malignitate, quod contingit in febribus malignis, morbisq; contagioſis.

Catalepſeos, ſtupendi affectus, proxima cauſa abſtruſa eſſe videtur, ita ut anſam præbuerit diſcrepantiis in ſcholam medicam introducendis. Veteres namque, uti *Galenus* & *Paulus Ægineta* frigidam & ſiccam cerebri intemperiem in ſcenam

ſcenam produxerunt : *Aëtius* atram bilem : *Arabes* melancholiam accuſarunt. Excellentiſſimus D. *Tappius* in Diſſert. de Senſuum Internorum læſionibus cap. 13. p.395. hiſcè ſuam declarat mentem : *proximam cauſam Catalepſis dicimus eſſe copioſos vapores repentè per nervos ad ſenſuum & motus inſtrumenta totius corporis delatos , qui non tantum illa organa præter modum replent atq; diſtendunt, verùm etiam, quod huic morbo peculiare eſt, & à Tetano, omnibusq; aliis affinibus morbis diſtinguit, ſpiritus animales ad tempus ſiſtit, figit, condenſat & quaſi congelat.* Et ſanè veritati magis conſentanea illorum opinio , qui cauſam immediatam ſtatuunt congelationem ſpirituum animalium à vapore quodam fixativo & congelante ſeu vim figendi habente excitatam , quem ſivè ſalinum ſivè nitroſum dixeris , meo quidem judicio non admodum erraveris.

In curatione talia adhibenda, quæ ad excitandos ſoporoſos faciunt , inter quæ meritò etiam Myrrha refertur odoramentis admiſta: ubi tamen notandum , *Sennertum* lib. 1. P. 2. c. 20. p. m. 468. in Lethargicis ſuffituum uſum non ſatis commodum æſtimare, cum cerebrum valdè repleant: hinc melius ex plantis cephalicis in Aceto coctis , addito tantillo caſtorei calidos vapores naribus ægri excipiendos ſuadet. Aceta talia internè etiam ſumta operationem habent : omnia namque acetata ſomnum arcent : quarè ſequens olfactu & odoris ſuffitu Lethargicos , Caroticos & Comatoſos excitare valet extrinſecus & intrinſecus adhibitum , & à dimidio cochleari ad integrum propinatum.

℞. Herb. Rutæ recenter ſiccat. Granorum Sambuci āā. ℥ß. Gummi Sagapen. Galban. āā. ʒij. Myrrhæ el. ʒj. Caſtor. ʒß.

Infund. in Acetum Vini acerrimi q. ſ. fiat digeſtio in MB. per 5. aut 6. dies , donec Acetum perfectam Tincturam acquiſiverit : poſteà filtra.

Sudoris provocatio maximè in Lethargicis non negligenda: observatum quippè, Lethargum seu potiùs febrim istâ finiri, quâ sublatâ & ille cessat. *Schröderus* lib. 2. Pharmac. Med. Chim. cap. 85. p. m. 297. Tincturam tradit Diaphoreticam, cujus compositionem & Myrrha ingreditur, quæ in omnibus soporosis affectibus auxilium ferat, quæ ibidem videatur.

ARTICULUS IX.

De

AGRYPNIA sive VIGILIIS.

Somne quies rerum, placidissime somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Fessa ministeriis mulces reparasq; labori.

VErsiculis his somnum alloquitur apud *Ovidium Isis* à *Junone* ad ipsum missum, quibus somni commoda apertè deprædicantur. Certissimum namque est, somnum esse refectorem corporum, restauratorem virium, probatorem valetudinum, pacatorem operum, medicumq; laborum: hinc,

Quod caret alternâ requie durabile non est.

Contrà incommoda & noxæ ex immoderatis vigiliis contractæ tantæ sunt, ut plerorumque morborum assiduæ comites existant.

Græcis affectus hic ἀγρυπνία audit, Latinis pervigilium, & est oppositus soporosis affectibus, de quibus in præcedente Articulo actum: supervenit verò vel alteri cuipiam morbo, vel sinè aliâ ægrotatione notabili solitarius existit. Plurimorum morborum fidas Vigilias esse comites, demonstratione non indiget, experientiâ toto die id loquente: quin & solitarium nonnunquam deprehendi pervigilium, exempla illo-

illorum declarant, qui aliàs optimâ corporis constitutione prædici, à doloribus immunes, ad negotia satis expediti sunt, lecto verò commissi somnum capere nequeunt, ut necessum habeant ad ipsa opiata haud rarò confugere.

Causam verò insomneitatis ac pervigilii communiter rejiciunt in continuum prodigumque spirituum animalium è cerebro in organa sensuum externorum & motus influxum.

Thomas Willisius de Animâ brutorum P. 2. cap. 5. p. 194. Vigilias p. n. sivè immodicas à duobus pendere scribit; aut enim spiritus animales nimis efferi, inquieti, ac veluti œstro perciti haut spontè succumbunt, aut liquor nerveus cerebri exteriores poros non ita implet & obturat: &c.

Cum verò Vigiliæ immodicæ malum sint non contemnendum, dum vires maximè exsolvant, & hinc rectè ab *Hippocrate* 6. Epid. Comm. 4. t. 20. edaces vocentur, opera impendenda sedulò, ut quantocyus auferantur, placidusque somnus inducatur: hîc itaque Myrrha & interno & externo sese commendat usu.

Intrinsecus adhibeatur Pulvis apud D. *Sennertum* prostans l. c. p. m. 234.

℞. Cinam. Myrrhæ ā͞ā. gr. vj. Opii, Croci ā͞ā. gr. iv. Misc. f. Pulvis in tres partes divid.

Vel. ℞. Sem. Apii ʒß. Castor. ʒj. Myrrhæ rub. Croci ā͞ā. ʒß. M. f. Pulvis. detur dosis cum Aq. Fœniculi.

Extrinsecus Balsama valent atque Linimenta somnifera, temporibus, pulsibusque dicata.

℞. Ol. expr. Nuc. Mosch. ℈iß. destil. Anethi ℈ß. Myrrhæ gran. iv. Opii gr. vij. Croci gr. iij. Misce pro Balsamo Hypnotico. S. Schlaff-Balsam.

℞. Unguent. Popul. Ol. Violar. ā͞ā. ʒij. Nuc. Mosch. expr. ℈ß. Opii, Croci, Myrrhæ ā͞ā. gr. iij. Ceræ q. s. f. Unguentum.

ARTICULUS X.

De
MELANCHOLIA.

MElancholicus affectus desipientia audit sinè febre & furore, cum metu atque mœrore connexa, & propterea tàm Cerebri quàm cordis pathema censetur: *nam quod Melancholici delirant*, inquit *Willis*, Tr. de Anim. brut. p. 2. c. 11. p. 265. *à cerebri & spirituum animalium in eo degentium vitio ac inordinatione procedit, quod autem valdè tristes & meticulosi evadunt, hoc cordis passioni meritò tribuitur.*

Delirii verò melancholici phænomena Idem l. c. sequentibus proponit: Primò *in cogitando continuò ferè occupantur, ut eorum phantasia vix unquam otiosa & quieta fuerit. Deindè inter cogitandum res pauciores quàm anteà solebant, animo comprehendunt, ut sæpè dies & noctes idem objectum animo volutent, de rebus aliis, quæ interdum longè majoris momenti sunt, nihil solliciti. Deniq; objectorum sivè conceptuum ideæ deformes & velut sub larva adparent, semper autem in majori specie repræsentantur, ita ut res quælibet exigua iis magna, & difficillima videatur.*

Causam Melancholiæ proximam in vitio spirituum animalium quærendam esse, extrà controversiam est, & à *Pergameno Sene* σκότωμα sivè obscuritas vocatur: & certè negari nequit, ad actiones animales ritè perficiendas non solum requiri qualitates primas sed & secundas: Hinc quandò spirituum animalium naturalis nitor ac splendor, connatumq; lumen ac pelluciditas obfuscantur, ac illi opaci ac tenebrosi evadunt, actiones omninò depravantur, rerumque imagines velut umbrâ aut tenebris obductas repræsentant. Hæc autem spirituum animalium impuritas atque opacitas vaporibus & effluviis crassis ac acidis in massâ sanguineâ contentis,

& per

& per venas atque arterias ad Cor & cerebrum delatis adſcribenda.

Affectus verò hic quamvis quoad ſalutem & mortem plerumque tutus eſſe ſoleat, ratione tamen eventûs incertus plurimum eſt: quidam etenim brevi convaleſcunt, alii non niſi longo tempore, nonnulli planè non liberantur, ob contumaciam mali remediis adhibitis difficulter cedentis: procraſtinanda tamen minimè eſt Curatio, nè diutius melancholia protracta in ipſam μώρωσιν aut planè in Maniam transeat, aut alios affectus, præſertim convulſivos, paralyſin etiam vel Apoplexiam, mortemque aliquandò violentam acceſſat.

Inter alia ſimplicia hoſti huic atroci obviam euntia & Myrrha offenditur. Cum verò, jubentibus Practicis, per vices Purgantia, inprimis in Melancholiâ Hypochondriacâ, repetenda ſint, ut ſolutis obſtructionibus, natura indeſinenter ſollicitata ad inteſtina excrementitia liquamina è vaſis meſaraicis ac pancreate deponat, & hinc ſub variis formis Catarctica offerant, meritò ipſorum veſtigia juniores Medici legere debent: præ aliis verò commendari ſolent Pilulæ utpote in affectibus melancholicis admodum accommodæ: ſequentes *Felix Platerus* in ſuis obſervationibus ſcriptas reliquit:

℞. Aloës ℥ij. Myrrhæ ℥ß. Epithymi ℥j. Rad. Gentian. Aſari ãã. ℥ß. Gum. Ammon. Aceto diſſol. ℈j. Sem. Petroſel. ℈iß. Rhabarb. el. ℨiß. Spicæ ℈j.

Cum Succo Abſinthii fiat Maſſa, de quâ æger alternis vel tertio quoque die deglutiat ſcrupulos duos vel etiam plus, ſi copioſius purgare liceat ac libeat.

Pro corroborando cerebro, ſpiritibus illuminandis, vaporibusque diſcutiendis non inutiles erunt ſpecies pro Cucuphâ tales

℞. Flor. Roſmar. Lil. Convall. Lavend. Primul. veris, Tiliæ, Roſar. r. ãã. Pij. Succini, Maſtich. Myrrhæ el. ãã. ℨj.

 Benzo-

Benzoës, Gum. Junip. āā. ʒß. Nuc. Mosch. ℈ij. Misc. fiant species pro Pileolo sivè Cucuphâ, adsperg. Ol. Majoran. gt. v. Ligni Rhodii gt. iv. Cinam. gt. iij.

S. Hauptstärckende Species zum Mützlein.

ARTICULUS XI.
De
MEMORIÆ DIMINUTIONE.

MAgna pars felicitatis humanæ posita est in vegetâ firmâque memoriâ: infelices contrà, qui ejusdem imbecillitate aut totali abolitione detinentur, cujus miseriæ exempla passim apud Practicos sunt obvia. Notatu verò dignum est exemplum, quod *Rondeletius* de Studioso quodam Monspeliense refert, qui ex accepto vulnere adeò omnium rerum oblivione captus est, ut instar infantium Lutetias retrogradi, & prima pueris elementa tradi solita discere denuò opus habuerit.

Renatus des Cartes de Passionibus sequentibus memorandi actum describit: *Cum anima vult recordari alicujus rei, hæc voluntas efficit, ut glans (glandula pinealis) sese inclinans successivè horsum & illorsum impellat Spiritus ad varias cerebri partes, usq; dum invenerit eam, in quâ sunt vestigias quæ reliquit objectum; cujus volumus recordari: nam illa vestigia nihil aliud sunt, quàm quod pori cerebri, per quod Spiritus anteà ceperunt suum cursum, propter præsentiam hujus objecti acquisiverint majorem facilitatem quàm alii sese rursus aperiendi eodem modo spiritibus, qui ad se veniunt: adeò ut hi spiritus eos poros facilius subeant quàm alios; quâ ratione excitant motum specialem in glande, quæ repræsentat animæ idem objectum, & ipsi indicat, idem illud esse, cujus recordari volebat.* Hæc Carthesius, quæ ipsi Authori relinquimus.

Causam

Causam memoriæ diminutionis ac imbecillitatis proximam cum Illustri *Rolfincio* statuimus vitiatam dispositionem Spirituum animalium in quantitate, qualitate & motu. *Cùm enim*, scribit, Consult. 18. p. m. 255. *Cerebrum Spiritibus animalibus generandis atque functionibus animalibus retinendis destinatum instrumentum ab Idiosyncrasiâ & substantiæ suæ modo recedens nimis crassum & materia excrementitia plus justo obrutum existit, intemperie frigidâ prætereà accedente vaporibus & humoribus repletur. Indè sanguis vitalis alteratur, à mistionis modo secessionem facit, & generantur spiritus crassi, frigidi, turbulenti & fuliginosi quantitate deficientes, coarctati & coangustati, non decente ordine moveri apti nati.*

Quâ ratione succurrendum sit memoriæ infirmitati, Practicorum libri abundè docent: Celeberrimus *Sennertus* Pilulas suggerit Pr. Med. lib. 1. p. 2. c. 5. p. m. 299. caput tàm purgantes quàm roborantes additione Myrrhæ illustres.

℞. Aloës, Agarici aa. ℥ij. Sal. Gem. ℥iß. Caryophyll. Cinam. Macis, Nuc. condit. Ligni Aloës, Thuris, Mastich. Myrrh. & Cubeb. Absinth. Croci, Bacc. Lauri, Junip. Stœchad. Arab. Calami Aromat. aa. ℨß.

Pulverisata cum vino odorifero misc. & fiat Massa Pilularis: Dosis ℨj.

Alibi apud Eundem tales habentur:

℞. Succini odorati ℨj. Cubebar. Thur. Myrrhæ aa. ℨß. Ligni Aloës ℈j.

Cum vino fiant Pilulæ mediocres, quarum duæ vel tres alternis diebus antè somnum exhibeantur.

Idem pag. 306. ad ingenium ob nimiam humiditatem & frigiditatem stupidum memoriamq; indè debilitatam sequentem Pulverem commendat.

℞. Rad. Cyperi, Croci, Myrrh. Thur. Piper. alb. aa. ℨj. Misc. f. Pulvis: Dosis ℈j. vel ℈iß. aut plus.

Marsi-

Marsilius Ficinus l. 2. de Sanitate Studiosor. cap. 9. confectionem auream parat ex tribus muneribus Salvatori nostro à Magis oblatis ad acuendam & conservandam memoriam, ingenium sensusque vegetandos, ac Spiritus roborandos.

℞. Thur. ℥ij. Myrrhæ ℥j. Auri foliati ʒß. Cum vino fiant Pilulæ, quarum aliquot sub aurorâ deglutiantur.

Horstius prædicat Oleum Myrrhæ temporibus & syncipiti inunctum.

CAPUT II.

Myrrhæ usum specialem in Affectibus Oculorum conspicuum tradit.

ARTICULUS I.

De

OPHTHALMIA.

OCulo nihil pulchrius fabricavit Natura, nihil artificiosius: sunt verba *D. Rolfincii* in limine Dissertationum anatomicarum reperibilia, nec injuriâ tali elogio mactatur: nam quod homo est in macrocosmo, illud oculus est in microcosmo: hinc oculi lucis usu distinguunt à morte vitam, quæ si ejus jucunditate privetur, miserabilis ærumnâ, mœrore, tristitiâ & tenebris est perfusus carcer, quô anima detenta neque Solem intueri, neque quid sequendum aut fugiendum sit, observare potest. In medium producemus vitia Oculorum primaria & ea quidem, quibus Polychresta nostra Myrrha inter alia præsidia succurrere valet: sistit autem se primò Ophthalmia, quæ Oculorum est inflammatio, ruborem & dolorem, acerrimum interdum, secum vehens, cum lacrymis adeò haut rarò corrosivis, ut cutem faciei, quam tangunt, excorient: undè liquet, sanguinem hîc potissi-

potiſſimùm acrem, ſalſum ſeroſumq; peccare, prædictaq; Symptomata excitare.

Non autem putandum, cum Ophthalmia per modum fluxionis generetur, ſolum caput fontem mali exiſtere, ſed tota ſanguinea maſſa ſymbolum ſuum confert: undè *Lazarus Riverius* Pr. Med. T. 2. cap. 8. p. 41. experientiam docere ſcribit, contumaces Ophthalmias ab hepate non rarò exoriri, & humoribus ab eo in oculos confluentibus, ita ut tunc temporis Cauteria occipitio admota morbum foveant, quæ alioquin fluxioni à capite oriundæ maximè conducunt, tunc enim humorum motum ad partes ſuperiores magis promovent: & vidimus, pergit, veteres Ophthalmias, nullisque cedentes remediis, clausô fonticulô, qui diu in occipitio geſtatus fuerat, brevi & ſpontè deſiiſſe; ceſſante nimirum humorum motu à partibus inferioribus ad ſuperiores, qui à cauterio continuò fovebatur, natura humores à mandante ad illud emiſſarium, quorum portio ad oculos, tanquam partes vicinas & à longo affectu debilitatas ferebatur.

In curandâ Ophthalmiâ ſtudiosè obſervandæ regulæ atque cautelæ à Dn. *D. Sennerto* Pract. Med. l. 1. P. 3. S. 2. c. 12. p. m. 779. & 780. propoſitæ: nempè 1. Topica oculis ab initio ſtatim non ſunt applicanda, quia ſæpè ſolis evacuationibus univerſalibus levior Ophthalmia ſanatur. 2. In uſu lactis muliebris vel alterius, quod optimum cenſetur anodynum, cavendum, ne lac oculo diutiùs inhæreat, facilè enim à calore oculi inflammati corrumpitur & acrimoniam contrahit oculo ſummè nocivam. 3. Repellentia in principio adhiberi ſolita talia ſint, ne nimiâ ſuâ frigiditate & adſtrictione tunicas oculorum condenſent, poroſque claudant, ſiccitate verò oculos exaſperent, doloremque augeant. 4. Opiata non niſi neceſſitate urgente uſurpanda. 5. Diligenter curandum, ne ſuppuratio in interioribus fiat. 6. Ophthalmicis remediis ſemper admiſcenda, quæ ſpecificâ virtute oculis præſunt. 7. Remedia oculis indenda diligenter à ſordibus mundanda, leviſſi-

levissimè terenda atque cribranda, ut asperitatem deponant, nec mordacia & acria sint. 8. Denique oculô phlegmone obsessô Topica actu tepida magis conveniunt, ad frigiditatem vergentia, si repellendum, ad caliditatem verò, si discutiendum sit. Sed videamus, quid hâc in affectione Myrrha præstet.

D. Sennertus l. c. p. 790. pro Ophthalmiâ à crassis pituitosisque humoribus ad sistendum humorum affluxum talem applicat Pulverem:

℞. Thuris, Acaciæ, Aloës aa. ʒj. Myrrhæ, Sangu. Dracon. aa. ℈iß.

F. Pulvis, qui cum albumine ovi misceatur frontique imponatur.

Cataplasma sequens lanâ telâve lineâ excipiatur, aut panno molliori iisdem imbuatur fronti & temporibus accommodandum ad intercipiendam materiam ad oculum fluentem.

℞. Mastich. Thur. Myrrhæ aa. ʒiß. Boli Armen. Farinæ Fabar. aa. ℥ß. Croci ℈j. Cum albumine ovi Olei Rosar. & Aceti pauxillo fiat Cataplasma.

Zacutus Lusitanus Histor. Prax. l. 2. cap. 12. p. 493. ad inveteratam Ophthalmiam pro exsiccandis excrementitiis humiditatibus ad oculos confluentibus, præmissis evacuationibus universalibus & particularibus Unguentum commendat, quô bis in die, manè & vesperi tribus horis post cœnam palpebræ superiores leviter illinuntur, ubi post horam humoris serosi rivuli per angulum præsertim majorem ubertim effluunt.

℞. Ol. Rosac. ℥iij. Aq. Rosar. ℥ix. Camphor. ʒj. Tutiæ ℈j. Mellis ℥ij. Fellis hirci ℥ß. Farinæ lupinor. ℈iß. Aloës Soccotr. ʒj. Sacch. Candi ℈iß. Succi Marrub. Fœnic. Rutæ, Myrrhæ aa. ℥ß. Ammon. ʒß. Sarcocol. ʒiß.

Pulve-

Pulverisatis pulverisandis misce & lento igne coq. modicè, & cum pinguedine hircinâ & arietinâ ac momentô ceræ f. l. a. Unguentum.

Alexander Massaria Prælect. Acad. lib. 1. cap. 25. p. 153. 154. in Ophthalmiæ declinatione resolventibus medicamentis commodè Myrrham admiscet sequenti Collyrio.

℞. Pompholyg. lot. ʒij. Thuris, Myrrhæ, Sarcocollæ aa. ʒj. Spicæ Nardi ℈iß. Croci ℈ß. Misc.

Fiat Collyrium, quod ex decocto Fœnigræci vel Fœniculi administrari potest.

Riverius l. all. sequenti Collyrio ad tollendas oculorum inflammationes utitur:

℞. Sarcocollæ nutritæ ʒiß. Tutiæ præparatæ ʒj. Aloês ℈j. Myrrhæ ℈ß. Mucilag. Sem. Fœnigr. ℥ß. Aq. Verbenæ, Chelidon. aa. ℥iß. M. pro Collyrio.

ARTICULUS II.

De SUFFUSIONE.

APpellatur ita malum hoc Ophthalmicum, quod sub Uveæ foramine quasi fusum hæreat, ut plurimum visum gradatim obtenebrans, tandemque tollens. Ab *Avicennâ* vocatur Descensus aquæ sivè Gutta: Cataracta vulgò audit, à Græcâ voce καταῤῥάττειν, impetuosè defluere; petitâ denominandi ratione ab illis portis, quæ supernè deorsum cadunt, omnemque transitum hostibus præcludunt. Græcis præterea affectus hic ὑπόχυμα sivè ὑπόχυσις audit.

Authores quidam nomina hæc inter se distinguenda esse volunt, ut varios morbi hujus gradus significent: incipiens enim affectus, in quo levis quædam visus obtenebratio contingit, Suffusio nominatur; dum verò ulterius progressum fecit, & aliquid in pupillâ collectum aquæ instar apparet, Aquam peculiariter nominant: cùm denique materia illa in

pupillâ omnimodè concreta eſt, viſionemq; protinus aufert, Cataracta indigitatur.

Subjectum ſivè pars primariò affecta, juxta *Galenum* aliosque Veteres humor albugineus eſt, craſſefactus ſcilicet, & præcipuè ea illius portio, quæ continetur in illo ſpatio, quod eſt inter cryſtallinum humorem & Uveæ circumferentiam.

Clariſſimus *Sylvius* affectum hunc pituitam viſcidiorem producere ſcribit Pr. Med. l. 2. c. 7. p. 401. Melancholiæ nomine vulgò venientem à quâcunque causâ genitam, hinc & attenuatam ſanguinique confuſam, & unà cum ipſo ad oculos per arterias delatam, & in humore aqueo inprimis hærentem, ipſumque obſcurantem, donec tandem magis magisque accreſcens iterumque concreſcens ac coagulata circa pupillam uveam conſtituentem vel ex parte vel in totum lumini externo ac inprimis ſpeciebus viſibilibus tranſitum denegat, ſicque tandem cæcitatem inducat.

Riverius etiam pro ſubjecto agnoſcit humorem aqueum, ita ut ſuffuſio contingat, quandò ſeroſus vel pituitoſus humor in illud ſpatium, quod inter carneam tunicam, & cryſtallinum humorem eſt, affundatur.

Nos cum *D. Rolfincio* veram Suffuſionis confirmatæ cauſam dicimus eſſe obtenebrationem cryſtallini humoris, ortam à copiâ humorum excrementitiorum, qui aliàs juxtà adverſam Uveæ tunicam deponi ſolent. Vid. l. 3. Conſult. 4. p. 359. it. Epit. cogn. & cur. part. aff. l. 1. P. 2. c. 1. p. 90. ſcribit: *Cataracta oritur, non quod cryſtallinus humor ut principatûs honore dignus laboret, ſed quatenus transmiſſionem ſpecierum, quæ in retinâ terminantur & reflectuntur, impediat.*

Curationem, ſi aliqua à medicamentis expectanda, aggreſſurus, antè omnia pituitam viſcidam eliminare ſtudeat. Hinc prælaudatus *Sylvius* l. c. Pilulas magiſtrales deſcribit variis indicationibus inſervientes, quæ Myrrham etiam recipiunt:

℞. Gum

℞. Gum. Galbani cum Aceto ſcyllitico præparat. ʒj. Maſtich. el. ʒß. Caſtor. opt. Myrrhæ rubr. aa. ℈j. Carab. alb. gr. xv. Croci ſel. ℈ß. Aloës roſat. ʒß. Trochiſc. Alhand. ℈j. Ol. Fœnic. deſtill. gutt. vj. Miſc.

F. Pilulæ ponderant. gr. j. deaurandæ.

Harum accipiet æger alternis diebus unâ vel alterâ poſt cœnam modicam horâ 5.6.7. vel 9, ut ſequenti die manè ſemel indè alvum deponat: ſatius enim eſſe ſcribit, & tutius per ἐπίκρασιν corrigere & ſimul minuere cauſam morbificam, quàm vehementer ipſam agitando ægrum in gravioris mali periculum conjicere.

Corpore ritè evacuato ad Ophthalmica deveniendum præſidia tàm interna quàm externa: ubi circa Topicorum applicationem probè monitum *Johannis Rhodii* in Analect. inſerendis §. 303. ex *Scribon. Largo* Comp. 38. ne ſcilicet ſint acria, quæ inungantur, præcipuè ſi dolor ac gravitas capitis urgeant.

Hieronymus Mercurialis Med. Pract. lib. 1. cap. 34. p. 199. in Suffuſione curabili ſequenti utitur topico.

℞. Aq. Chelidon. Fœnic. Rutæ aa. ℥ij. Fellis Galli, Hirci aa. ʒiij.

Miſce ad lentum ignem: deinde adde

Mellis ℥ß. Myrrhæ, Croci aa. ʒiß. Æris uſti & loti, Antimonii uſti & loti aa. ʒj. Gummat. ʒij.

Ponantur omnia in vaſe vitreo benè obturato, & detineantur per tres dies & per tres noctes in fimo calente. Uſus eſt, ut gutta ſuper pupillam ſingulo mane & veſperi antè cibum ponatur.

Ab aliis tale Ophthalmicum probatur:

℞. Extr. Chelidon. ʒij. Fellis Carpion. Bubul. aa. ʒj. Paulum coquendo inſpiſſentur, adde

Tutiæ præp. ℈ß. Myrrhæ el. Sacch. Saturni aa. gr. vij. Mellis parum. Miſc.

Hujus granum unum vel alterum calidè oculo imponitur.

Sennertus lib.1. Med. Pr. P. 3. S. 2. c. 28. p. m. 835. & 836. hoc Collyrium habet:

℞. Fellis Gruis, Perdicis, Vulturis ãã. ℥j. Sagapen. ℥ß. Cinam. Caryophyll. ãã. ℈j. Myrrh. Croci or. ãã. ℈ß.

Pulverisentur omnia subtiliss. & cum melle ac succo fœniculi permisceantur pro Collyrio.

ARTICULUS III.

De ÆGILOPE, EPIPHORA, UNGUE, EMPHYSEMATE, HORDEOLO, PHLYCTENIS, ULCERIBUS OCULORUM.

I.

Ægilops dicitur quasi oculus caprinus propterea, quòd capræ huic vitio præ aliis animalibus soleant esse obnoxiæ: estque tuberculum quoddam exiguum cum vel sinè inflammatione inter nares & majorem oculi canthum sivè angulum obortum: hujus si debita non habeatur cura, in fistulam tandem ad ipsum os progredientem transire potest. Non verò est confundendus abscessus hic cum fistulâ lacrymali, nam licet haud rarò in fistulam degeneret, propriè tamen loquendo, Ægilops fistula non est, neque semper necessum est, ut in hanc abeat.

Causa verò est, quòd Ægilops non citò satis aperiatur, vel quòd post apertionem pus non liberè effluat, sed diutius retineatur, quo fit, ut in subjectas partes semper agens, easdem erodat, exedat & excavet.

Pro

Pro Ægilope in fiſtulam terminante *Petrus Foreſtus* tale Collyrium ordinat lib. 2. de Morb. Oculor. Obſ. 15.

℞. Aloës, Myrrhæ, Croci ãã. p. æq.

Infunde in Aquæ vitæ quinquies ſexiesvè deſtillatæ ſ. q. per noctem & diem, poſteà

Cola, & Colaturæ adde Theriacæ opt. & Camphor. q. ſ. Miſc. f. Collyrium.

Petrus Bayrus lib. 3. Pract. cap. 26. ſequens Ophthalmicum commendat, quo non ſolum incipientes ſed & disruptas ægilopas etiam præſente malâ intemperie, foramine etiam ad os pertingente unà cum inflatione brevi tempore curatas vidit.

℞. Mellis puri, Aloës Hepat. ãã. ℥ij. Myrrhæ ℥j. Croci ℈iß. Aq. ℔ij.

Coq. lento igne ad conſumptionem medietatis: in hâc decoctione calente infundatur parva ſpongia nova, quæ expreſſa & in ſubtili petiâ benè mundâ involuta deſuper ligetur. Vid. etiam Riverius Pr. Med. T. 2. cap. 15.

Vopiſcus Fortunatus Plempius Ophthalmograph. lib. 5. c. 17. Linimentum tradit quòd *Chalmeton*, inſignis Chirurgus velut præſtantiſſimum habuit.

℞. Aq. Vitæ vel Vini opt. Mellis Roſar. Col. ãã. ℥j. Myrrh. ʒij. M. f. Linimentum, quo manè & veſperi locus liniatur.

Ceratum ad Ægilopes perutile reperitur apud *Amatum Luſitanum* Myrrhæ additione clarum multisque laudibus conſpicuum: Cent. 5. Curat. 68.

℞. Pulv. Teſtar. Cochlear. ʒij. Myrrh. Aloës lotæ, Thuris ãã. ℥ß. Opopan. Sarcocol. Sangu. Dracon. Ceruſſæ ãã. ʒiij. Lap. Hæmatit. ʒiß. Croci ℈ij. Ceræ & Reſinæ ãã. ℥iij. Miſc. ſimul ad ignem ſ. a. & fiat Ceratum angulo oculi admovendum.

II. Epi-

II. *Epiphora* eſt effluxus præternaturalis humoris tenuis, aquei, interdum & acris ac ſeroſi per oculos, lacrymarum ſpeciem induens, undè etiam lacrymarum involuntariarum nomine venire ſolet.

Cauſa eſt humor excrementitius interdum aqueus, qui præter fluxionis moleſtiam nullum aliud incommodum adfert: Interdum verò aëris, ſalſus & ſeroſus, & tunc ardorem, ruborem, dolorem atque exulcerationem palpebris ſæpius infert.

Huic moleſtiæ etiam Myrrha ſubvenit: hinc *Foreſtus* l. 2. obſ. 2. de Morbis Oculorum, puellam novem annorum, cui ex uno oculo lacrymæ effluebant involuntariè, & quidem frigidæ nec oculum corrodentes, univerſalibus præmiſſis tali Collyrio reſtituit:

℞. Aloës, Nuc. Cupreſs. Thuris, Maſtich. Myrrhæ ãã. ℥ij. Tutiæ præparat. Sarcocol. nutritæ ãã. ℥iß. Sangu. Dracon. Berber. Sumach, Roſar. r. ãã. ℈j.

Pulveriſentur tenuiſſimè & excipiantur Aquâ fœniculi, fiatque Collyrium.

Arnoldus Weickardus Theſaur. Pharmaceut. lib. 1. c. 4. p. 76. Pulverem hunc in Epiphorâ ſalutariter adhibet:

℞. Vitrioli albi ℈ß. Tutiæ ℥ij. Pompholyg. Ceruſſæ, Cadmiæ Foſſil. Coral. Matris Perlar. Cort. Myrobal. Citr. ãã. ℈iß. Aloës, Soccotr. Myrrhæ, Antimonii ãã. ℈j. Miſc.

f. Pulvis ſubtiliſs. ponatur lentis inſtar in oculum.

III. *Unguis*, Panniculus, græcè πτερύγιον ſeu parva ala, eſt excreſcentia ſivè membranula nervoſa ac duriuſcula, quæ à majori oculi cantho in annatâ tunicâ exoritur, adeò quidem interdum, ut pupillam obtegat. Membranula hæc, albicans plerumque eſt, interdum etiam rubicunda, flava & ſubnigra.

Generatur ex ſanguine lento excrementitio, qui ſuprà adnatam conſiſtens ob viſcoſitatem nullo negotio in tunicam con-

concrescit: estque malum difficilis curationis & longum tempus requirit: nam remedia acria Ungui conterendæ necessaria non nisi sensim paulatimque adhiberi queunt propter exquisitum oculorum sensum.

Topica sint exsiccantia, & si hæc parum juverint, ad ipsa erodentia, cautè tamen accedendum. Ad priora refertur sequens mixtura, quæ

℞. Tutiæ ppt. Cerussæ lotæ ãã. ʒj. Ossis Sepiæ ustæ & lotæ ʒß. Sarcoc. Myrrh. Aloës, Sacch. Cand. ãã. ℈iß. Fellis pisciũ ℈ij. Excipiantur melle & albumine ovi pro litu. vid. *Weickardus* thes. pharm. l. 4. c. 4. p. 85.

Si mitioribus Ungula non cesserit, ad validiora & quidem Corrodentia transeundũ: à *Petro Foresto* sequens proponitur:

℞. Lap. Hæmatit. ʒij. Vitrioli albi, Virid. Æris ustor. ãã. ʒiij. Myrrhæ, Croci ãã. ʒj. Piper. long. ʒß. Sacch. Candi ℥ß.

Pulverisentur subtilissimè ut alcohol, & hujus pulveris ʒj. misceatur ʒij. aquæ raphani, & applicetur bis tervè in die, prout æger tolerare poterit.

Antè usum tamen horum remediorũ pars fovenda decocto emolliente, quod etiam post illorum applicationẽ faciendũ ad mitigandum dolorem. *Riverius* Med. Pract. T. 2. c. 18. p. 73.

IV. *Emphysema* inflatio est & tumor palpebrarum laxus ac œdematosus, indolens, à naturali colore non discedens: ortum trahit ab humore seroso ac aquoso. Occurrit inprimis in morbis à serosâ colluvie enatis, uti Cachexiâ, Hydrope &c.

Curatur in modum aliorum tumorum œdematosorum: Topica autem potius eligenda spissiora, nè in oculos defluant, noxamque inferant: undè Unguenta & Cataplasmata satis accommoda habentur.

℞. Galiar. vel Nuc. Cupress. ʒij. Cumini ʒj. Aloës, Myrrhæ ãã. ʒij. Croci ℈j. Fabar. ʒj. Mell. Ros. col. q. s. f. Unguentum vel Emplastrum suprà palpebras oculis clausis imponendum. *Weickardus* lib. 1. c. 4. p. 77.

V. *Hordeolum* à grandine diſtinguendum: illud propriè dicitur tuberculum durum in ſuperiore palpebrâ conſpicuum propè cilia, quod quandò ad ſuppurationem pervenit, grano hordei ſimile eſt, undè & nomen indeptum. χαλάζιον verò ſivè grando tuberculum rotundum eſt & translucidum huc & illuc mobile. Producit Hordeolum materia pituitoſa & craſſa ſanguini commixta.

Curatio inſtituenda uti in Verrucarum extirpatione: inter alia non rejiciendum *Oribaſii* remedium, quod ita habet:

℞. Thuris, Myrrhæ, Aloës ãã. ʒj. Borrac. Ladani in Aceto diſſol. ãã. ʒß. vel ℈ij. Ceræ parum: Miſce cum Oleo Liliorum alborum.

Dn. D. *Sennertus* lib. 1. P. 3. S. 2. c. 4. p. m. 758. hoc linimento ſuppetias fert;

℞. Thuris, Myrrhæ aa. ʒij. Ladani ℥ß. Nitri, Ceræ, Aluminis aa. ʒj. Fecum Olei Lilior. alb. q. ſ. f. Linimentum.

VI. *Phlyctenæ* affectiones ſunt Corneæ & ad natæ tunicæ, ſuntque veſicæ parvæ ſeroque repletæ, bullis & veſiculis ſimiles, haut rarò poſt variolas relictæ.

Generantur potiſſimum ab humore acri tenui ac ſeroſo in dictis tunicis collecto, easque diſtendente.

Curatio verſatur in reſolutione materiæ, omnibusque modis ſuppuratio prohibenda, quæ aliàs in ulcus degenerat. In principio hujus Topica uſurpanda, quæ leniter repellant atq; diſcutiant: in progreſſu verò, & ſedatâ, ſi adfuerit, inflammatione, magis exſiccantia & reſolventia adhibenda; ubi conveniens erit remedium ex Thure, Myrrhâ, Croco & Terrâ Sigillatâ confectum.

VII. Nec ab *Ulceribus* oculi immunes ſunt, ſed & iis obnoxii redduntur, & quidem quoad tunicas: quamvis enim propriè Ulcus dicatur, quotiescunque in parte carnoſâ continuitas ſolvitur & cum ſanie eſt: nihilominus tamen & ulceris nomen-

nomenclaturâ venit, si cum ipsâ sanie in parte membranosâ continui solutio contingat. Succedunt haut rarò ejusmodi exulcerationes Ophthalmiis, nonnunquam etiam pustulis in corneâ exortis. Exulceratio tunicæ adnatæ minus est periculosa, Corneæ verò periculo minimè caret, cum ut plurimum cœcitatem propter humoris aquei effusionem post se relinquat.

Curatio peragitur ad modum aliorum ulcerum: abstergentia nempè & exsiccantia in usum vocanda: utrique scopo Myrrha satisfacit aliis combinata: Hinc pro abstersione sequens valebit:

℞. Lactis humani vel vaccini ℥j. Sacch. Candi ʒiß. Myrrhæ ℈j. Misc.

Vel: ℞. Aloês ʒj. Myrrhæ ʒß. Mellis ʒj. Croci ℈j. Resin. Laric. q. s. Misce instar Linimenti.

Pro exsiccatione tale Collyrium parandum.

℞. Sangu. Dracon. ʒj. Aloës ℈j. Myrrhæ ℈ß. Cort. Thuris ℈iß. Infus. Gum. Tragac. in Aq. Plantag. ℥ß. Misc.

Si validius detergendum & exsiccandum sit, commendatur à *Riverio* Prax. Med. T. 2. cap. 11. p. 60. quod sequitur Collyrium.

℞. Sarcocol. nutritæ in Aq. Rosar. Cerussæ & Aloes lotæ, Myrrhæ, Tutiæ præparat. ãã. ℈iß. Sacch. Cand. ʒj.

Cum Mucilagine Gum. Tragac. in Aq. Rosar. extr. fiat Collyrium, quo palpebræ illinantur.

Rhases ad carnem in ulceribus regenerandum, pupillæq; procidentiam præcavendam, cicatricesq; extergendas tali usus est ophthalmico.

℞. Tutiæ præparat. Pompholyg. Ceruss. lot. Antimonii, Thuris aa. ʒj. Myrrhæ ʒß. Sarcocol. ℈ij. Aloês, Cinnab. Opii aa. ℈iß. Misc. pro Collyrio sicco.

In delendis cicatricibus sequens Pulvis fortior (si mitioribus non cesserint) describitur à *Francisco Joële* lib. 2. Pr. S. 1. p. 215.

℞. Ossium Sepiæ pisc. Sarcocol. Rad. Aristoloch. rot. Myrrhæ, Spumæ vitri, Sacch. Cand. aa. ℈ij. Æris usti & loti ℈j. Omnia tenuissimè contrita & in Pulverem redacta misceantur, oculisq; indantur.

CAPUT III.

Aurium Affectus, in quibus Myrrha viribus suis sese commendat, profert.

ARTICULUS I.

De *OTALGIA.*

PRoximi ad sapientiam janitores *Aures* licet admirabilem DEI in fabricâ organorum providentiam, naturæque in iisdem ordinandis solertiam comprobent, nihilo tamen minus quàm plurimis, iisque sat gravibus morborum expositæ sunt insultibus, ut de auditu modò imminuto, modò depravato, modò abolito conquerantur miselli: alii Tinnitu molestentur: alii dolore gravi detineantur, qui agmen ducit: sit ergò considerationis nostræ primò OTALGIA, dolor scilicet aurium acutior atque intensior, malum sanè non leve ac parvi faciendum, cùm interdum solus mortem intulerit, aut alios gravissimos cerebri affectus, attestantibus observationibus, produxerit: dolor namque aurium citius quàm oculorum, cerebrum in consensum trahit.

Maturè itaque illi succurrendum, purgatoque corpore ac capite ad localia talia progressus instituendus, quæ dolorem mitigandi facultate sunt prædita: in quorum tamen administratione probè tenendum, quod *Galenus* præcipit lib. 3. de Comp. Med. sec. loc. cap. 1. scilicet, ut auris inflammatione affe-

affecta non attingatur, sed medicamenta in eam instillentur per auricularium specillum lanâ mollissimâ obvolutum, & in iis intinctum: tum æger interrogetur, num medicamentum tepidum ei videatur, & num calidius ipsum ferre possit, & ad tantam caliditatem procedatur, ut nihil amplius offendat. Tinctum itaque pharmaco specillum ad principium meatus auditorii moderatè imponendum est, ut ex eo in altum medicamentum defluat, idque toties iterandum, donec meatus impleatur; mox lana eodem medicamento imbuta, tum meatus osculo, tum auri universæ imponenda est.

Fomentatio sequentibus instituatur cum spongiâ pro aure exteriori.

℞. Fol. Melilot. Fœnigr. Chamæm. Sambuci aa. M. j. Myrrhæ, Croci aa. ʒiß. Aq. Chamæmel. ℔. iv. Aceti ℥ij. Bulliant.

Arnoldus Weickardus Thes. Pharm. lib. 1. cap. 5. p. 100. uti & *Riverius* T. 2. cap. 3. p. 97. anodynum tale suggerunt:

℞. Ol. Amygdal. dulc. ℥ij. Succi Malvæ ℥ß. Myrrhæ ʒß. Croci ℈ß. Misc.

Si dolor sit contumacior, addi possunt grana iij. vel iv. Opii: cautè tàm procedendo.

Si dolor ab inflammatione dependeat, & suppuratio enata sit, ut ulcus à puris acrimoniâ generatum fuerit, peculiaris adhibenda curatio, & topica abstergentia ac exsiccantia usurpanda, à mitioribus ad validiora progrediendo. Si potentius desideretur topicum pro detersione & exsiccatione, non inconveniens erit, quod tradit *Riverius* locô allegatô:

℞. Succi Cyclam. ℥j. Myrrhæ ʒj. Croci ℈ß. Thuris ℈j. Viridis Æris ℈ß. Vini antiqui ℥iß.

Bulliant leniter ad vini consumtionem liquor bis aut ter in die infundatur.

ARTICULUS II.

De
SURDITATE & AUDIENDI DIFFICULTATE.

SUrditas & auditûs gravitas sivè difficultas tantùm secundum magis & minus differunt, sivè ratione magnitudinis aut vehementiæ causarum: in illâ namque auditus omninò aboletur, ut nullum planè ægri sonum percipiant, aut si aliquem percipiant, differentias tamen distinguere non valeant: in gravi verò auditu sonus ægrè percipitur, nec loquentes intelligi queunt, nisi altâ voce clamitent. Hôc vitiô laborantes Surdastri appellantur.

Causæ verò surditatis & gravis auditus quærendæ sunt in organi, Spirituum animalium, ac nervi auditorii vitio pravâque dispositione: de quibus fusius Practici tractant: nobis nôsse sufficit hîc promtitudinem nostræ salutiferæ Myrrhæ, quam in profligandâ hâc aurium molestiâ offert: hinc præstitis præstandis, quandò ad externa remedia deventum, gaudet hæc adsociari aliis usu comprobatis. Cùm verò in aurium passionibus injectiones, fomentationes & evaporationes in easdem institui soleant, congruum erit oppidò sequens vaporarium, inprimis quandò à compactâ quâdam materia malum fovetur.

℞. Herb. Origani, Majoranæ, Serpilli, Tanaceti, Rutæ, Absinthii, Malvæ, Altheæ aa. M. j. Rosmar. P. ij. Fl. Rosar. rubr. Lavend. Salviæ, Stœchad. Arab. Chamæmel. Rom. aa. P. j. Bacc. Lauri ℥iß. Junip. ℥j. Myrrh. ʒij.

Incisa & contusa coquantur ex aquæ & vini albi æqualibus partibus: Colatura servetur pro evaporatione seu suffitu, qui excipiatur in auris meatum per infundibulum: quod dum ab ægro fit, pisa aliquot in ore teneat æger & masticet, ut patente ita meatu auditoriô vapor melius penetret.

ARTI-

ARTICULUS III.

De
TINNITU, SONITU, SIBILO.

AFfectus hi ejusdem ſunt farinæ, depravata ſcilicet auditio propter internum ſonum in ipſis auribus p. n. excitatum & perceptum. In denominando ſubjecto Authores diſcrepant: nobis arridet illorum opinio, qui eam partem conſtituunt ſubjectum p. n. ſive depravati, quæ eſt ſubjectum auditûs ſecundùm naturam ſe habentis: jam verò præcipuum auditûs ſubjectum ſeu pars eſt cochlea illa intima cum labyrintho reliquo, ac potiſſimùm ipſius cochleæ fundus ob appellentem illuc nervum, qui ſoni impreſſionem in cerebrum referre poteſt, & nervus acuſticus ſivè auditorius rectè vocatur. Ejusmodi verò tinnitus, ſibilus atque ſtrepitus excitatur à vaporibus ſivè flatibus ſylveſtribus in parte læsâ genitis vel aliundè transmiſſis, congenitum aurium aërem agitantibus ac impellentibus.

Helmontius cauſarum claſſi adſcribit archæum aurium ad fabricam tinnitus inſurgentem, præſertim cauſis occaſionalibus, vel etiam non transmiſsâ causâ, ſed ſolùm per actionem regiminis, cùm ſcilicet Spiritus innatus auditorius ſivè archæus tali pacto afficiatur, ut robur, quod conſiſtit in rectâ actione horum Spirituum, & bonâ activitate fermentorum perdatur, undè poſtmodùm digeſtio læditur, ex quâ producta oriuntur, quæ cauſæ ſunt occaſionales variorum affectuum. Vid. *Grembs* l. 2. c. 1. §. 11.

Topica hîc utramque faciunt paginam, quæ vel auribus inſtillantur, vel ipſis tantùm apponuntur, vel ſub formâ vaporum ab auribus excipiuntur. Suffumigium tale ſi adhibeatur, levamen ſentietur præſentaneum:

℞. Myr-

℞. Myrrhæ ℈iß. Thuris, Mastich. aa. ℈j. Fl. Benz. ℈ß. Succini ʒj. Styrac. calam. ℈ij. Misc. f. Pulvis pro fumo mediante tritorio ab auribus excipiendo.

Horstius hunc Pulverem in vino coquendum commendat, ita ut Colatura ejus calida auribus frequenter instilletur.

℞. Castor. ℈iß. Olibani, Myrrhæ aa. ℈ß. Rad. Asari ʒj. Misc. fiat Pulvis grossus & in vino coctus adhibeatur dictô jam modô.

CAPUT IV.
Myrrhæ effectus in Narium affectibus declarat.

ARTICULUS I.
De
HÆMORRHAGIA NARIUM.

NAsus totius faciei ornamentum tàm internis quàm externis vitiis afficitur, inter quæ non ultima tenet subsellia Hæmorrhagia sivè sanguinis immodica & præternaturalis è naribus per venas & arterias carotidas effusio: qui effluxus nonnunquam adeò enormis esse solet, ut viribus prostratis nulla vel exigua spes salutis superstes esse videatur: sanguis quippè optimus vitæ nostræ thesaurus deperditur, & cum eo Spiritus vitales dissipantur, quia sanguis arteriosus frequentius effluit, id quod satis patet ex colore & exeundi modo: floridus namque utplurimum est atque spumosus, nec rivulosè sed saltuosè & cum impetu exilit.

Causa est sanguinis maximè biliosi salinis atomis permixti naturamque irritantis acrimonia & abundantia, quæ motu præci-

præcipiti pulſionis ex arteriis minoribus in majores & ſpongioſas narium carnes defertur: accedat autem, neceſſe eſt ſingularis quædam ſegregatio ac fermentatio, quæ ebulliendo orificia vaſorum adaperiat, ſanguinisque effluxui anſam ſubminiſtret.

In Curatione locum præ aliis remediorum formulis merentur Anacollemata fronti temporibusq; applicanda ad ſanguinem effluentem repellendum: v. gr.

℞. Sangu. Dracon. Boli Armen. Thur. Maſtich. Myrrh. Farinæ volatil. Leporinorum Pilorum minutim inciſorum aa. ℨj. Album. Ovi j. Succi Plantag. & Portul. aa. q. ſ.

Fiat Cataplaſma fronti ac temporibus admovendum: vel fiat ex goſſypio turunda auribus immittenda.

D. Sennertus Med. Pr. l. 1. P. 3. S. 4. c. 8. Pulverem habet talem, de quo aliquid Aquis refrigerantibus & adſtringentibus inſpergit, ac ſpongia his imbuta leniterq; expreſſa fronti atque temporibus applicat.

℞. Myrrhæ, Thuris, Sarcocol. aa. ℨij. Boli Armen. Terræ ſigillat. aa. ℈iß. Acaciæ, Hypociſtid. aa. ℨiij.
Terantur in pulverem.

ARTICULUS II.
De
POLYPO.

NOmen accepit deformitas hæc à Polypo piſce, multos pedes atque propagines habente, molli atque laxo: excreſcentia hæc in naribus carnoſa ex radicibus quibusdam tenuibus pendet ad labra, & modò narium oſſi inhæret, modò in palatum deſcendit, ita ut homini ſtrangulationis metum haud rarò incutiat: malum eſt fœdum at-

que molestum, dum narem obstruendo respirationem intercipit, loquelæq; obstaculo est.

Arabes Polypum Rhagadum & Hæmorrhoidum nomine insigniunt, quòd scilicet excrescentiæ illæ longæ in naribus instar Hæmorrhoidum ani sint.

Topica administranda hîc veniunt, quæ exsiccandi virtute pollent, ubi formam Pulveris omnium est convenientissima: sequentem subtilissimè tritum Polypoq; adspergendum suppeditat *Weickardus* l.1.c.6.p.109.

℞. Vitrioli ℥ß. Aluminis ʒij. Cort. Granat. Gallar. ãã. ʒj. Myrrh. Aristoloch. rot. ãã. ʒiß. Pulverisentur subtilissimè.

Vel de Unguento cum petiâ linteoli aliquid naribus intrudatur, & quidem, ubi inter Polypum & nares adhuc aditus patet, bis in die repetendo.

℞. Unguent. Ægypt. ℥ß. Cort. Granat. Gallar. Myrrhæ ãã. ℈j. Ol. Vitrioli ℈ß. Misc.

Marquardus Pr. Med. lib. 1. cap. 23. ad humidas excrescentias ejusmodi tale Unguentum proponit:

℞. Myrrhæ, Mastich. Thuris ãã. ℈iß. Plumbi usti, Cerussæ lotæ, Lithargyr. Sangu. Dracon. Aluminis usti ãã. ℈j. Balaust. ℈ß. Ol. Rosar. Ceræ q. s. Misc. fiat Unguentum.

Ad siccas sequenti utitur:

℞. Ol. Amygdal. d. Rosar. ãã. ℥ß. de Papav. ʒij. Pingued. Gallin. Anat. aa. ʒiij. Butyri non saliti ℥ß. Thuris, Myrrhæ, Sanguinis Drac. aa. ℈iß. Farinæ Hordei q. s. Misc. fiat Unguentum.

ARTICULUS III.

De
OZOENIS.

OZœna ulcus eſt naribus proprium, vetuſtum, putridum & profundum, à tetro quem ſpirat odore nomen adeptum, lue Gallicâ fœdatis non infrequens. Provenit ab humore acri & putrido, interdum etiam maligno: hinc ſanies putrida ex naribus emanat, ægro & adſtantibus graveolentiâ ſuâ moleſtiſſima.

In ejusmodi Ulceribus poſt ſufficientem deterſionem nihil efficacius judicat *Rondeletius* Pract. lib. 1. cap. 65. ſequenti ſuffumigio, quod partes illas profundas attingit & exſiccat: paratur autem ita:

℞. Ladani puri, Hypociſtid. Maſtich. Myrrhæ aa. ℥iij. Styrac. rubr. & calamit. Cortic. Thuris, Sandarach. Auripigment. aa. ℥ij.

Excipiantur omnia Terebinthinâ & fiant Trochiſci, quibus ſuffiatur æger ſerò & manè in cubiculo. Nec inutiles erunt hoc modo confecti:

℞. Gum. Sandarach. Arab. Myrrh. aa. ℈iſs. Olibani, Maſtich. aa. ℥iſs. Ladani ℥ſs. cum ſ. q. Terebinth. formentur Trochiſci pro ſuffitu.

Ad exſiccandam capitis humiditatem tanquam cauſam malum foventem *Alexander Trallianus* l. 3. c. 8. raſo capiti ſequentia imponit.

℞. Myrrhæ, Thuris aa. ℥ij. Cochlear. integrarum n. v. additâ ſ. q. Ceræ & Album. Ovor. duorum cum linteo capiti inducantur diebus novem continuis.

ARTICULUS IV.

De *FOETORE NARIUM.*

ORitur graveolentia hæc ex vaporibus putridis vel in ipsis naribus congestis, uti in Ozœnâ vel Polypô, quandò nimirum putredo accessit: vel ad nares transmissis ex humoribus putridis in ipso cerebro vel circa processus mamillares aut os cribrosum hærentibus. Corpore itaq; ab excrementitiâ vitiosorum humorum saburrâ decenter repurgato, Errhina abstergentia & materiam conjunctam educentia seligenda.

℞. Rad. Cyperi, Calami Aromatici, aa. ℥ß. Flor. Rosar. r. P. j. Myrrhæ ʒij.

Coq. cum Vino albo pro Errhino. *Riverius* Pr. Med. T. 2. c. 4. p. 114.

Sennertus Med. Pr. l. 1. P. 3. S. 4. cap. 7. p. 943. administratis universalibus & particularibus evacuationibus talia adhibere jubet, quæ abstergunt, quicquid humoris corrupti naribus inhæreat, & quæ suavem odorem concilient: id quod præter alia & Myrrha effectum dat: hinc exempli vice hocce proponit Linimentum.

℞. Myrrhæ, Cinam. aa. ʒj. Flor. Rosar. siccar. ʒß. Excipiantur Melle despumato & fiat Linimentum.

CAPUT

CAPUT V.

Myrrham in vitiis Oris, Labiorum, Gingivarum, Dentium ac Linguæ opem promittere ostendit.

ARTICULUS I.

De

FOETORE ORIS.

FOetor hic valdè differt à fœtore narium: nam hic ex naribus tantum exhalat, ille verò ex variis partibus prodit, utpotè ventriculo, pulmonibus, faucibus exulceratis, gingivis putridis aut dentibus ipsis. Quandò enim multæ cruditates in ventriculo congeruntur, in eoque corrumpuntur, tetræ ac fœtidæ exhalationes superiora versus emittuntur: idem contingit, si in pulmonibus vitium aliquod hæreat: v. gr. phthisi correptis: in stomacace eadem molestia gravis est ob gingivarum putredinem & sanguinolentiam, de quâ posteà.

Quia verò affectus est turpis ac abominabilis imò intolerabilis, omnis danda opera, ut tollatur, ubi remotis causis, inter alia ad ea progrediendum, quæ suavem halitum conciliare possunt. Quandò itaque fœtor ab aliquo dentium vitio oriatur, dentifricius pulvis, quem describit *Grulingius* l. 1. Med. Pract. P. 4. cap. 11. utilis erit:

℞. Lap. Pumic. subtiliss. pulveris. ℥j. Pulv. Ireos ʒiij. Galliæ Mosch. veræ ʒj. Ol. Rosar. Rosmar. Salviæ, Cinam. āā. guttas vj. Silicum fluviat. alb. calcinat. & pulverisat. ℥iv. Panis Siliginei, Furfurum tost. pulverisat. & cribrat. ℥ij. Cinerum Rosmar. Salviæ, Junip. Tabac. āā. ʒiß. Mastich. Olibani, Sangu. Dracon. āā. ʒj. Myrrhæ, Aluminis Rochæ āā. ℈iß. Misc. S. Zahnpulver.

ARTICULUS II.

De

FISSURIS LABIORUM.

LAbia cum ſint corpora tenera atque mollia, facilè tàm à cauſis externis, ventis videlicet ac frigore, quàm internis, vitioſis nempè humoribus atque vaporibus damnum ſæpius patiuntur, ubi fiſſuræ & ſciſſuræ præ aliis ſeſe offerre ſolent.

In curatione harum fiſſurarum non omittenda Myrrha, nam & hæc ſuam confert opem: undè *Hieronymus Capivaccius* unguenti mentionem facit *Laurentii Lazarii*, Medici & Chirurgi quondam celebris, quod in labiorum puſtulis, decorticatione & fiſſuris medentem ſine optato beet: ita verò præparatur:

℞. Lithargyr. Argent. Plumbi uſti ãã. ℥j. Myrrhæ, Aloës, Tutiæ præparat. ãã. ʒij. Pingued. Vituli ℥j. Succi Solani, Plantag. Vini Granat. ãã. ℥ß.

Bulliant omnia ad Succorum conſumptionem deindè colentur, quibus adde Ceræ albæ q. ſ. ac reliqua omnia in tenuiſſimum pollinem redacta atque per pannum transmiſſa adde, fiatque Unguentum in mortario plumbeo reformatum, quo panni linei ſubtiliſſimi imbuti parti affectæ applicandi & bis in die permutandi.

Quando fiſſuræ contigerunt à causâ frigidâ *Hieronymus Mercurialis* lib. 1. de morbis puerorum cap. 6. p. 40. Linimentum tale adhibet.

℞. Tragacanth. ʒiij. Maſtich. ʒij. Myrrhæ ʒj. Cum Succo Granat. q. ſ. fiat molle Linimentum.

ARTI-

ARTICULUS III.

De

GINGIVIS LAXIS, TUMIDIS ET SANGUINOLENTIS.

Gingivæ variis exponuntur incommodis: nam interdum caro ipſarum luxuriat & augetur, interdum flacceſcunt, laxæ & ſanguifluæ redduntur: modò inflammantur, modò ulcera patiuntur, nonnunqum etiam planè abſumuntur, ut denudati dentes appareant: frequentiſſimum verò ex hiſce malis ſolet eſſe laxitas, flacciditas & ſanguinolentia, affectiones ſcorbuticorum admodum familiares ſub nomine στομακάκης ſivè ſcorbuti oris venientes: Notum namque eſt, Scorbutum Proteum illum morborum quàm plurimis ſtipatum eſſe Symptomatibus, inter quæ non poſtrema hæccè gingivarum fœditas; Noſtratibus vocatur die Mundfäule.

Notandum verò hic, Salivam variis modis affectam etiam oris partes, & præprimis gingivas variè alterare poſſe, ſi eadem contagio Scorbutico ſit conſpurcata: nam nec ipſa ſanguinea maſſa ab ejusmodi contagio immunis eſt: quâ ratione verò materia Salivæ vitium contrahat, apud Neotericos paſſim legere eſt.

Succurrendum itaque gingivis taliter afflictis maturè, ſi enim curatio protrahatur, malum incrementum capit, gingivæque indies corrumpuntur, imò etiam accidit, ut non ſolum palati naſique oſſa corrodantur, ſed & cariem ulceroſam contrahant, ipſaque tandem gangræna colophonem malo imponat.

Curatio univerſaliter ad Scorbutum, utpotè prolis hujus genitorem, dirigenda: particulari verò curâ gingivis ſubveniendum. Hic non parum operabuntur medicamenta in formâ Collutionum, lituum atque gargariſmatum exhibita, quibus

quibus Myrrha ob insignem exsiccandi, adstringendi ac putredini resistendi facultatem, semper erit adjungenda. Instituatur itaque ejusmodi oris collutio:

℞. Rad. Tormentil. ʒij. Aristoloch. rot. ʒj. Fl. Rosar. Rubrarum: Plantag. Rosmar. aa. Pj. Balaust. Sumach aa. ℈iv. Mastich. Olibani aa. ʒj. Myrrhæ el. ℈iß. Aluminis Rochæ ℈j.

Incisa & contusa bulliant in Aq. Font. ℔j. usque ad tertiæ partis consumptionem: cola & exprime. S. Mundwasser zu dem bösen Zahnfleisch.

Quandò gingivæ putrescere incipiunt atque consumi, sequens adhibeatur Pulvis:

℞. Rad. Consolid. Cap. Gland. aa. ʒj. Thuris, Myrrhæ aa. ℈iß. Chalcitid. ust. ℈j. Vitrioli albi ℈iß. Misc.

Forestus sequenti utitur:

℞. Fol. Plantag. Agrimon. Fl. Rosar. rubr. āā. Mß. Rad. Bistort. Aristoloch. rot. āā. ʒij. Iridis ℈j. Myrrhæ ℈ij. Aluminis crudi ʒj.

Coq. in Vini stiptici ℔ij. ad dimidium: cola: adde Mellis Rosar. Diamor. āā. ℥j. Misc.

Vel illinantur Gingivæ tali linimento:

℞. Mellis Rosat. col. ℥iß. Pulv. Sem. Aquileg. Nuc. Mosch. Aluminis usti, Myrrhæ, Mastich. Thuris āā. ℈j. Misc.

℞. Herb. Salviæ, Aquileg. Flor. Malvæ arbor. āā. ℈iß. Myrrhæ, Nuc. Mosch. Theriac. āā. ʒj. Alum. ust. ℈iß. Mellis q. s. S. Mundsälblein.

ARTI-

ARTICULUS IV.

De

GINGIVARUM LUXURIE ſeu EXCRESCENTIA.

ACcidit quoque, ut Gingivarum caro adeò augmentum capiat atque luxuriet, ut ipſi dentes ſuperincarnentur (ſi ita loqui liceat) malum etiam eſt Scorbuticos interdum adfligens: origo adſcribenda Sanguini vitioſo, Seroſo, Scorbutico copioſius ad Gingivas confluenti.

Aëtius hic commendat Linimentum ex Aluminis uſti, Thuris ac Myrrhæ æqualibus partibus concinnatum.

Sennertus multo uſu ſequens compertum reliquit lib. 2. p. 1. c. 16. p. 52.

℞. Pulv. Fol. Aquileg. Salviæ, Menthæ criſpæ, Nuc. Moſch. āā. ℥ß. (nonnulli Myrrhæ & Rutæ tantundem addunt) Alum. uſti ℥j. Mellis puriſſ. ℥iv. vel q. ſ.

Mel leni igne deſpumetur: deſpumato atque calenti pulveres inſpergantur. Miſc. fiat Linimentum pro Gingivis.

ARTICULUS V.

De

CARNIS GINGIVARUM CONSUMTIONE.

COntrarium contingit hoc in affectu, in quo Gingivæ adeò carne privantur, ut dentes nudi hæreant, ac tandem laxari vacillareque incipiant: Cauſa eſt humor pravus & acris Gingivarum carnem depaſcens: Carnis itaque regenerationi procurandæ ſtudendum. Huic ſcopo inſervient ſequentia à Celeberrimo *Sennerto*, propoſita: & primò quidem Linimentum pro Gingivis illinendis:

℞. Mellis Rosat. col. ℥j. Pulv. Mastich. Myrrhæ, Thuris, Nucis Mosch. ãã. ℈j. Misce.

Deindè Pulvis, de quo aliquid in Aquâ Foliorum Quercus ebulliat, decoctoque os colluatur.

℞. Rad. Cyperi ʒij. Aristoloch. rot. Sarcocol. aa. ʒiß. Myrrhæ ʒj. Rad. Ireos, Terræ Sigillat. Rasur. C. C. aa. ℈iß. Fol. Myrti, Flor. Rosar. r. aa. P. j. Sandal. alb. rubr. aa. ʒiß. Aluminis usti, Balaustior. aa. ʒij. Misc. fiat Pulvis.

ARTICULUS VI.

De *DENTIUM MOBILITATE, VACILLATIONE, NIGREDINE ET CARIE.*

NOnnunquam Dentes firmitatem suam amittunt, mobilesque fiunt in suis alveolis atque vacillant, ob nervulorum ac ligamentorum, quibus gingivis connectuntur, resolutionem & relaxationem, quæ induci possunt vel violenter per concussionem, vel à fumis, vaporibusque dentibus singulariter infestis, quales emittit Argentum vivum: humores quoque putridi in culpâ interdum sunt præsertim Scorbuticâ lue infectis.

Reinerus Solenander Consf. 24. S. 3. sequens tanquam mire & paratu facile præscribit, quod multis profuit dentes vacillantes habentibus:

℞. Myrrhæ quantum vis, incoque Vino rubello, & addito Oleo Olivarum dentes atque gingivas fove: firmat hoc dentes, confortat, & nè corrodantur aut dissiliant, præcavet.

Alii hunc Pulverem laudant, quo dentes gingivæque leviter fricandæ.

℞. Gallæ coctæ in Aceto ad Aceti consumptionem & exsiccatæ ʒij. Malicorii, Myrrh. Aluminis usti C. C. ust. aa. ℈iß. f. Pulvis. Qui-

Quidam dentes gingivasque decocto tali fovent:

℞. Gallar. ℥ij. Myrrh. ℥j. Malicor. Rad. Ireos aa. ℈j. Rad. Cyperi, Alum. aa. ℈j. C.C. ust. ℈ß. Aceti q. s. Coq.

Aquam pro firmandis dentibus, quam & Myrrha nobilitat, videsis apud *Sennertum* l. 2. P. 1. cap. 10. p. m. 31.

Nigredo dentium sæpius via est ad corruptionem aliaq; vitia graviora: oritur autem ab humoribus excrementitiis in illorum superficie hærentibus, & potissimum neglectæ sordium expurgationi fœditas hæc tribuenda in correctione locum inveniunt dentifricia ex iis confecta, quæ sordes abstergere queunt.

Alexander Massaria lib. 1. Med. Pr. cap. 34. pag. 178. tale parat:

℞. Menthæ siccæ: Aristoloch. rot. Irid. C. C. ust. Rasur. Ebor. Corallor. aa. ℥ij. Salis communis usti, Aluminis scissilis, Porcellan. Pumic. Testæ Sepiæ, Nitri aa. ℥j. Piper. Pyrethri aa. ℥iij. Ligni Aloës, Cinam. Myrrhæ, Caryophyl. aa. ℈iß. Mosch. Ambr. aa. gr. xv. Misc. fiat Pulvis.

Franciscus Joël l. 2. S. 6. p. 247. adhibet hoc:

℞. Alum. usti, Myrrh. Mastich. aa. ℈iß. C.C. usti ℥j. Testar. Ovor. ustar. ℈iß. Pulverentur subtiliss. & commisceantur cum s. q. Oxymel. squillit. f. Linimentum.

Dentium deniq; Corrosio, Caries & excavatio non prætermittenda, quæ potissimùm molaribus accidere solet, tum quia nudi sunt, tum quòd ex continuâ contritione alimentorum ejus interstitiis & cavitatibus reliquiæ ciborum inhærеant. Causæ sunt putres & corrosivi humores ex corruptis alimentorum reliquiis ad radices dentium decumbentibus oriundi.

Remotio ergò causarum promovenda, & ad cohibendam erosionem animus adplicandus, ubi *Trallianus* remedio Myrrhâ vigorato, tanquam experimento certo, succurrere annititur tali:

℞. Opii Thebaici ℈j. Myrrh. Styrac. Calam. aa. ʒß. Pip. albi Croci, Galbani aa. ℈j.

Ex omnibus his contusis cum melle scyllitico formentur Globuli pro cavitatis dentium capacitate & imponantur per noctem.

D. *Sennertus* l. 2. P. 1. c. 10. p. m. 26. in dentium erosione, præsente simul fœtore, massam hanc commendat, de quâ aliquid cavo dentis indatur:

℞. Myrrhæ, Mastich. Corallor. r. Rosmar. Ireos aa. ʒj. Ceræ q. s. pro incorporatione: fiat Massa.

Vel: ℞. Pulv. Mastich. ʒß. Corall. r. ℈j. Myrrhæ rubr. ℈ß. f. Pulvis, quo cavitas dentis implenda.

Linimentum idem subjungit, quo quotidie dentes putridos carieque exesos fricare jubet.

℞. Pulv. Myrrhæ ℈ij. Gum. Junip. ℈j. Aluminis ℈ß. Cum Mellis q. s. fiat Linimentum.

ARTICULUS VII.

De

ODONTALGIA sivè DOLORE DENTIUM.

DEntes quamvis sint óssei, ossa verò dolorum expertia censeantur, nihilominus tamen suos patiuntur manes, cum præ reliquis ossibus hoc obtineant peculiare, ut sensus & sic etiam dolor ipsis attribuatur, quia illorum cavitas tenuissimâ succingitur membranulâ exquisitum sensum habente, quæ si vitiosum aliquem succum imbiberit, dolor indè emergit satis gravis atque crudelis, adeò ut verè scripserit *Celsus*, istum maximis tormentis posse annumerari.

Causa

Cauſa immanis hujus doloris potiſſimum eſt humor quidam ſalſus, ſeroſus, acris, qui vel in maxillæ membranam, vel in dentium nervum, vel etiam in propriam dentium ſubſtantiam decumbit, ſi cum *Galeno* 5. de Comp. Med. 5. Loc. cap. 8. & 16. de U. P. cap 2. Dentes in propriâ ſubſtantiâ ſeu in corpore ſentire ſtatuamus. Vermes etiam quandoque intrà dentes naſcuntur, qui corrodendo dolorem excitant.

In Curandis & tollendis ejusmodi cruciatibus deſes non eſt Myrrha, ſed & hic adjuvare ſtudet, inprimis quod Topica concernit, quibus adſociari geſtit. Quandò itaque Odontalgia à vermibus exorta putetur, quod ex dolore continuo & remiſſo cum pruritu ac titillatione liquet, tunc opera ſedulò impendenda, ut educantur: Inter alia ſcopo huic faventia remedia non contemnendum, ſi foramen dentis repleatur Aloë & Myrrhâ, quibus ſtatim ob amaritiem interficiuntur.

Si dolor ex corroſione & putrefactione ortum traxerit, ponatur ſuprà locum corroſum itidem Myrrha.

Pro oris Collutione adhibeatur ſequens:

℞. Herb. Verben. Mß. Salviæ, Serpilli, Origani, Majoranæ aa. Pj. Sem. Papav. albi ℨij. Rad. Lapath. ac. Plantag. aa. ℥ß. Pyrethri ℨij. Camphor. Caryophyll. Myrrhæ el. aa. ℈iß.

Inciſa atque contuſa coquantur in Vino rubro: Colatura uſurpetur pro eluendo ore.

CAPUT VI.

Myrrhæ facultates in Affectibus Linguæ, Tonſillarum, Columellæ Fauciumq; oſtendit.

ARTICULUS I.

De
LINGUÆ NIGREDINE ET ADUSTIONE.

IN Febribus ardentibus atque malignis linguæ vitium frequenter contingit, quod aduſtionem vocare licet, quandò nempè pumiceum & ad nigrum fermè accedentem colorem lingua induit, & ſatis grave periculoſumque malum eſt, cum & deglutitionem & reſpirationem impediat, loquelamque difficilem reddat.

Non parum hic auxilii adfert apertio venarum raninarum ſivè ſublingualium derivationis gratiâ adminiſtrata: poſt hanc in Topicorum congruorum legitimâ adhibitione multum ſolatii ponendum, præſertim in iis, quæ ſociam agnoſcunt Myrrham: quarè non contemnendum à *Weickardo* Theſaur. Pharmac. c. 7. p. 126. adductum remedium externum, oris nempè collutio tepidè inſtituta:

℞. Prunel. Mij. Cruciat. Liguſtr. Senecion. Aquileg. Plantag. Salviæ, Geranii āā. Mj. Flor. Roſar. Mß. Myrrhæ ʒij. Croci & Aluminis parum, Mellis ℥ij.

Coq. in Aq. & Vini auſteri q. ſ. Colatura ſervetur ad uſum.

ARTI-

ARTICULUS II.
De
APHTHIS.

MAlum hoc proprium eſt infantibus puerulisque lactentibus, rarò adulti eo vexari ſolent: ſunt verò Aphthæ interna oris occupantia ulcuſcula ſuperficiaria, non linguam ſolùm ſed & palatum, gingivas ac labia afficientia: origo mali utplurimum lac nutricis vitioſum aut ab ipſo infante non probè digeſtum, hinc acrimoniâ ac aciditate ſuâ partes oris teneras ac molliores exulcerat. In adultioribus cauſarum rationem adſumunt humores acres, ſeroſi & acidi, in maſsâ ſanguineâ abundantes & ad ſupernas partes translati.

Quò verò Curatio eò felicius ſuccedat, antè omnia lactis vitium corrigendum, quippè quod acredine atque aciditate ſuâ moleſtias has infert: nutrix itaque purganda, bonaque diæta præſcribenda: infanti verò linctibus aliisque modis auxilium ferendum per talia, quæ abſtergendi, abſorbendi, discutiendi, & nonnihil adſtringendi virtute prædita ſunt, quibus & Myrrha felici manu addenda.

℞. Rob Diamor. Sir. Violar. purp. aa. ℥ß. Mellis Roſati ℨij. Aq. Plantag. Fl. Liguſtr. aa. ℨij. Myrrhæ el. pulveriſat. ℈ß. Miſce pro Linctu.

Adultioribus Gargariſmata conveniunt, aliaque medicamenta ſtomatica, & initio quidem moderatè adſtringentia & exſiccantia: in progreſſu verò ea admiſcenda, quæ adſtringendo diſcutiant, quibus ſemper adjicienda Myrrha.

ARTI-

ARTICULUS III.

De GURGULIONIS CASU & LAXATIONE.

Gurgulio, Uvula, Columella, Epiglottis apud Practicos unum idemque denotant, partem scilicet illam oris, quæ figurâ columnam refert: est etenim Uvula sivè Gurgulio particula illa carnosa, quæ media inter Tonsillàs à palato in os propendet ob vocis modulationem potissimùm fabrefacta, undè & ab *Aëtio* plectrum vocis appellatur. Particula hæc etiam suos patitur manes: nam interdum inflammationem subit, interdum tumet & prolongatur, ut deglutiendi difficultatem inducat, & suffocationis periculum minetur. Exempla miræ ejusmodi laxitatis ac prolongationis videre licet apud *Marcellum Donatum* de Hist. Med. Mirab. l.3.c.3. *Aretæum* 1. de Caus. acutor. c. 8.

Topica hoc in casu debent esse adstringentia ac repellentia, deinceps etiam nonnihil discutientia & exsiccantia, quæ vigorem acquirent Myrrhæ admistione. Agendum verò hic gargarismis, oris collutionibus & linctibus; formæ namque hæ videntur omnium commodissimæ. Sunt equidem, qui gargarismorum usum non adeò tutum judicant, eò quod humores magis magisque attrahant; ast non videtur ipsis locus planè denegandus, cùm sæpius utiliter fuerint adhibiti.

Alexander Massaria lib. 1. Med. Pr. c. 37. sequentem proponit Gargarismum adstringentem ac discutientem:

℞. Puleg. Origan. Hyssop. Calaminth. aa. Mß. Spicæ Nardi, Cinam. aa. ℈iß. f. Decoctio: hujus recipe ℔j. Myrrhæ ʒj. Croci gr. v. Misc.

Sebastianus Cortilio Pr. lib. 1. c. 6. p. 543. tali utitur Gargarismate:

℞. Ro-

℞. Roſar. rubr. Gallar. Aluminis Rochæ, Myrrhæ, Thuris aa. ʒij.

Miſc. Bulliant in Aquæ ℔v. ad conſumptionem ℔ij. Colaturæ adde Aceti vel Sirupi Ribium, Vini granat. vel Diamori ℥viij. Miſc.

Nonnulli Pulveres etiam adſtringentes uſurpant ſubtiliſſimè tritos, de quibus in parvo cochleari vel inſtrumento, quod ab uvâ attollendâ Staphyleparton vocant, vel ſuprà ſpatulam atq; priùs depreſſâ linguâ in fauces aliquid immittunt, ut iis Uvula tangatur.

Aëtius in valdè laxatâ & tumente Columellâ Pulverem hunc ſalubrem prædicat:

℞. Piper. Myrrhæ aa. ʒj. Aluminis ſciſſilis, Gallar. aa. ʒij. Conterantur ſubtiliter & admoveantur.

Alexander Maſſaria l. c. ita procedit:

℞. Roſar. rubr. ſiccar. ʒij. Gallar. Balauſtior. aa. ʒj. Piper. Cinam. Myrrhæ aa. ʒß. Miſc. Contund. & fiat Pulvis ſubtiliſſimus.

Arnoldus Weickardus Theſaur. Pharmac. c. 7. p. 129. Uvulæ hunc adſpergit Pulverem:

℞. Cortic. Granat. Gland. exſiccat. aa. ʒj. Maſtich. Myrrhæ, Acaciæ aa. ℈iß. Sem. Anthoræ, Rad. Pyrethri, Cortic. extern. Nuc. Jugland. Sang. Dracon. C. C. uſti aa. ℈j. Miſc. f. Pulvis.

Extrinſecus idem ſequens Emplaſtrum ſub maxillâ inferiore exſiccans & adſtringens proponit applicandum:

℞. Summit. Abſinth. Agrimon. Abrotan. Fl. Chamæmel. Rom. Roſar. rubr. aa. Mß. Terræ ſigillatæ ℥j. Stercoris Canis albi exſiccat. in aëre ℥ß. Myrrhæ ʒij. Aloës ʒj. Salis parum.

Leviter contuſa coquantur in lacte: add.

Mellis roſat. col. Ol. Amygd. d. aa. q. ſ. ad incorporandum,

quod applicandum linteo molli priùs obductum, ne pilis circa mentum in maſculis ac adultis adhæreat.

ARTICULUS IV.

De

TONSILLARUM INFLAMMATIONE & EXULCERATIONE.

GLandulæ hæ ad radicem linguæ paulò ſuprà laryngem ſitæ à figurâ quâdam Amygdalæ dictæ crebrò inflammationem cum rubore, ardore ac dolore patiuntur, & ſi non maturè ritèque Symptomatibus his non occurratur, exulceratio atque induratio periculoſius malum efficiunt. Glandulæ hæ propter mollitiem, & laxitatem levi negotio affluxum humorum calidorum, acrium, ſeroſorumq; excipiunt, & in ſtatum præternaturalem hâc ratione ſeſe præcipitant: Ergò debitô modô ſuccurrendum; ubi paternâ & propriâ experientiâ certus tali Gargariſmate feliciter hoc in caſu uti & Uvulæ decubitu uſus ſum.

℞. Flor. Roſar. rubr. minutim conciſor. Rad. Tormentil. contuſ. aa. ℥j. Myrrhæ el. ʒß.

Ollulæ optimè vitreatæ inditi, ſuperfunde Aquæ Plantaginis ferventiſſimæ ℔ß. Contegantur, usque dum refrixerint: percolato deindè liquori adde

Spir. Vitrioli gutt. vj. vel viij. ut ſolùm colore tingatur Roſarum, non verò fiat acidus: Gargariſmus eſt optimus maximèque ſecurus pro curandâ laxatâ Uvulâ, & Tonſillarum tumore ac inflammatione: adſtringit namque, refrigerat, exſiccat, diſcutit, majorique affluxui reſiſtit, catarrhosque impedit. Frequenter eo interdiu utatur æger tepidè.

Si verò præter tumorem raucedo vel acrimonia quædam in faucibus percipiatur, temperandus Gargariſmus modico Sirupi Violar. vel Roſar. vel inter præparandum macerentur

rentur cum cæteris suprà dictis ingredientibus radicum Glycyrrhizæ drachmæ duæ.

ARTICULUS V.

De
ANGINA.

SOrtita nomen suum affectio hæc apud Græcos â strangulando ac constringendo sivè suffocando, ita ut minus apta sit derivationis ratio ab augendo, *Fabro* quæ arridet: est verò nil aliud, quàm inflammatio faucibus atque laryngi propria & familiaris, acutus sanè, imò nonnunquam juxta *Trallianum* acutissimus, planèque lethalis affectus, adeò ut nisi maturè medela fiat, intra viginti quatuor horas hominem strangulando morti tradat.

Periclitantur hîc ac patiuntur deglutitio ac respiratio, ad tuendam vitam actiones maximè necessariæ: nam sine nutritione per deglutitionem impeditâ vita sustentari nequit: sine respiratione verò ne ad punctum quidem temporis homo superesse potest.

Causa mali hujus exquisiti proxima est fluxio impetum faciens & subsistens, quam generant humores omnis generis, potissimùm verò acres & biliosi, sivè sanguis biliosus, interdum etiam sincerus, in Plethoricis ad motum promptissimus: peccat itaque sanguis ratione quantitatis, qualitatis & motûs: & quicquid fluxiones ad partes excitate valet, inter causas Procatarcticas reponendum: hinc â *Divino Sene* austrina inter alia accusatur constitutio diu persistens: aph. 16. Sect. 3.

Cùm itaque affectus sit acutus, peracutus, ac interdum acutissimus, medela non procrastinanda maximè in Anginâ verâ ac exquisitâ, ubi inflammatio musculorum internorum laryngis meatum, per quem fit respiratio, magis præcludit atque constringit, ut ita pro majori constrictione ac strangulatione majus etiam reddatur & accrescat periculum.

Curatio ſecundùm rationem aliarum inflammationum adornanda: inprimis ſtudium adhibendum, ut venæſectio quantocyus celebretur, cùm diminutio ſanguinis potiſſimùm in Plethoricis, ſummè ſit neceſſaria: poſteà alvum leniter expiantia adhibenda: tandemque malo progrediente Repellentibus Digerentia addenda, nec ſola Repellentia nec ſola diſcutientia uſurpanda, omnique niſu allaborandum, ut verſus exteriora trahi & diſcuti queat inflammatio, ne ad Suppurationem perveniat: quæ tamen ſi præcaveri nequeat, maturantia accerſenda, ubi & Myrrha felici ſidere oritur Localibus admiſta.

Alexander Maſſaria Med. Pract. l. 1. cap. 39. p. 190. 191. Gargariſmum recommendat repellentem diſcutientemque talem:

℞. Roſar. rubr. M.j. Liquirit. Paſſul. aa. ʒiij. Caricar. pingu. num. x.

Fiat Decoctio, in fine adde

Myrrhæ, Croci aa. ʒj.

Deinde

℞. Hujus Decoctionis ℔j. Diamori ℥iij. Miſc. pro Gargariſmate.

Fridericus Deckers obſ. ad cap. 1. l. 2. Prax. Barbetianæ in juvene pituitoſo poſt frigidam cereviſiam avidè hauſtam, ut intra horam deglutitio admodùm difficilis, dolorque ac tumor faucium apparuerit, præmiſsâ venæſectione hoc Gargariſmo ægrum liberavit:

℞. Aq. Flor. Sambuci ℥iv. Myrrhæ pulveriſatæ ℈iß. Spir. Vini rectif. ℥iij. Spir. Salis Armoniaci ℈j. Succi Taraxaci expreſſi ʒij. Miſc. f. Gargariſmus.

Celeberrimus noſter Germaniæ Hippocrates, beatiſſimus *Sennertus* Gargariſationem inſtituit lib. 2. P. 1. cap. 24. p. m. 113. diſcutientem & emollientem in ſtatu morbi utilem, quæ Myrrha ob digerendi ac diſcutiendi poteſtatem meritò nobilitatur.

℞. Flor.

℞. Fol. Prunel. Violar. ãã. M.j. Scabiof. Malvæ Arbor. ãã. Mß. Flor. Chamæmel. Melilot. ãã. P.j. Liquirit. rafæ ʒiij. Sem. Fœnugr. ʒij. Caricar. pingu. num. iij. Paffular. ℥ß.

Coq. in Aquâ Hordei fimpl. ad tertiæ partis confumptionem: Colaturæ ℞. ℔j. Diffolve in eâ

Caffiæ recens extractæ ℥ß. Myrrhæ ʒj. Croci ℈iß. Mellis rofati colati ℥j. Mifc.

Francifcus Joël lib. 2. Pract. Sect. 8. p. 258. tertio die fequenti Gargarifmo jubet adjuvari anginofum:

℞. Ficuum pingu. n. vj. Dactylor. n. iij. Balauftior. Sem. Lini, Fœnugr. ãã. ℥ß.

Coq. in Aq. ℔ij. ad medias: Colaturæ admifce

Pulpæ Caffiæ extractæ ℥ß. Pulv. Myrrhæ ʒj. Croci ℈iß. Lactis muliebris ℥j.

Fiat Gargarifmus tepidè ab anginofo adhibendus.

Idem pag. 259 adftringentem & repellentem talem præfcribit.

℞. Nuc. Cupreff. Balauft. Sumach. ãã. ℈ß. Maftich. ℥j. Rofar. rubr. Mß. Contufa coquantur in Hydromel. ℔iij. ad medias: cola: colato admifce Rob è nucibus, Mellis rofac. ãã. ℥j. Aluminis ℈j. Myrrhæ, Croci ãã. ℈iß.

Fiat Gargarifmus in principio morbi ufurpandus.

Si ad fuppurationem Angina tendat ad maturantia & rumpentia, abftergentia & confolidantia confugiendum, quorum Vires itidem Myrrha augebit: Ruptionem promovebit fequens Gargarifmus.

℞. Myrrhæ el. ʒij. Sinapi ʒj. Morfus Diaboli, Scabiofæ ãã. M.j.

Coquantur ex aquâ ad ℔j.

Colaturæ adde Mellis opt. Diamor. aut Dianuc. ãã. ℥j. Fiat Gargarifmus.

Idem præstabit & hoc Cataplaſma:

℞. Farinæ Triticeæ, Hordei, Sem. Fœnugr. ãã. ℥ij. Lilior. albor. ℥iij. Ficuum n. vj. Leviſtici, Chamæm. Melilot. Malvæ ãã. Mß. Fermenti acris ʒij.

Decoctis, ut decet, ex aquâ, fiat Cataplaſma.

Abſceſſu ruptô Extergentia ac Conſolidantia locum habent, cui ſcopo ſatisfaciet ſequens Decoctum locô Gargariſmi adhibitum.

℞. Aq. Prunel. Anagallid. ãã. ℥iij. Plantag. Equiſeti ãã. ℥ij. Roſar. incarnat. Majoran. ãã. ℥iß. Flor. Sambuci, Centaur. min. ãã. ℥j.

Bulliant in hisce permixtis

Stercor. canis albi exſiccat. ℥ß. Rad. Ireos Florent. ʒj. Summit. Liguſtr. cum Flor. Mß. Ariſtoloch. rot. ℈iv. Myrrhæ el. ʒj. Croci ℈ij.

Exprimantur per linteum, & in Colaturâ diſſolvantur

Mellis roſati colati ℥ij. Sir. Diamor. ℥iß. Miſc.

Si poſt puris evacuationem ulcus ſordidum quid vel putridum foveat, validius detergentia & putredinem inhibentia adhibenda eſſe *Sennertus* monet l. all. p. 117.

℞. Fol. Scabioſ. Agrimon. ãã. Mj.. Nuc. Cupreſſi ʒj. Rad. Ariſtoloch. longæ, Iridis Florent. ãã. ℥ß. Flor. Roſar. rubr. P. ij. Myrrhæ ℈j.

Coquantur in Hydromel. ãã. ℔j. Miſc.

CAPUT

CAPUT VII.

Myrrhæ effectus in affectibus Pectoris Pulmonumque ſat celebres proponit.

ARTICULUS I.

De ASTHMATE, DYSPNOEA, ORTHOPNOEA.

HActenus ſupremi ventris affectus præternaturales, in quorum Curationibus Myrrha Polychreſta vires ſuas exerit, propoſuimus: Sequuntur nunc medii ventris, Thoracis nempè ægritudines aliquot, quæ ſimiliter Myrrham in auxilium vocant: offert verò ſe primô locô Aſthma cum ſuis ſpeciebus, Orthopnœâ & Dyſpnœâ, quæ ſanè paſſiones graviſſimæ ſunt, cùm reſpirationi inſidientur, cujus munia grandia & neceſſaria ſagaci animô perpendens *Galenus* 6. de locis affectis cap. 5. & reſpirationem à vitâ & vitam à reſpiratione ſeparari non poſſe, adeò ut vivens omninò reſpiret, & reſpirans omninò vivat, nervosè profitetur: & ſolertiſſimus operum naturæ ſcrutator *Democritus* ſapienter ſatis ſcriptum reliquit, ἐν τῷ διαπνεῖν καὶ ἐκπνεῖν εἶναι, τὸ ζῆν καὶ τὸ ἀποθνήσκειν: in inſpirando & exſpirando conſiſtere vitam ac mortem. Quarè partium reſpirationi inſervientium læſiones meritò inter eas reponendæ, quæ maximum vitæ periculum minantur.

In Epilepſiâ itaque pulmonum ſivè Aſthmate, ut paucis naturam ipſius luſtremus, magna adeſt ſpirandi difficultas cum crebrâ ac denſâ anhelatione, raucedine, pectoriſque anguſtiâ; interdum comites habens tuſſim atque ſtertorem, ac per

Paro-

Paroxyſmos ita nonnunquam ſæviens, ut æger ſuffocari videatur, erectâque cervice Spiritum trahere cogatur, undè & Orthopnœæ nomen adeptum: ſcilicet, quamdiu mediocritas ſervatur in quantitate motus, ſpatio temporis, intervallis utriusque quietis, tamdiu reſpiratio naturalis eſt: ſi verò fiat motus plus juſto major, velocior, frequentior, inæqualis, inordinatus, ſublimis cum ſtrepitu, depravata & præternaturalis exſurgit: undè rectè *Galenus* lib. 1. de difficult. reſpirandi cap. 1. dixit; principaliſſimas totius reſpirationis partes, inſpirationem & exſpirationem, duas etiam accidentales quietes ſeu ceſſationes, quæ interveniunt, laborare. Quâ ratione uterque motus & quies afficiantur, *Archiphiloſophus* 8. Phyſic. cap. 6. & ſequentibus exponit: αἱ βλάβαι γίνονται περὶ τὰς κινήσεις εἰς τάχος καὶ βραδύτητα καὶ μέγεθος καὶ σμικρότητα. περὶ τὰς ἡσυχίας εἰς ἀραιότητα καὶ πυκνότητα: Læſiones, quæ concernunt motum elevationis & exſpirationis conſtituunt velocitatem & tarditatem, magnitudinem item atque parvitatem: Læſiones circa quietem conſtituunt raritatem & denſitatem, ſeu quod idem, crebritatem & frequentiam.

Subjectum primarium Pulmo eſt, Mercurius ille microcoſmicus, & quidem ſecundùm bronchia ſivè ramos atque propagines aſperæ arteriæ cartilaginoſas per pulmonum ſubſtantiam diſtributas: quamvis enim plura numerentur organa reſpirandi actum promoventia, uti ſeptum transverſum, muſculi pectoris & abdominis, &c. hæc tamen non admodùm in Aſthmate offenduntur.

Helmontius à receptâ Authorum opinione ſecedens, libro Aſthma & Tuſſis inſcripto, nidum Aſthmatis in Duumviratu ponit, quandò ſcribit: nidus Aſthmatis in Duumviratu eſt, cùm nusquam actio regiminis in Duumviratu magis eluceſcat, quàm in Aſthmate, morbus quoque totius quatenus cuncta membra commovet, antè acceſſum adeòque & Spiritum totius rectorem concutiat. Attamen in arcâ Thoracis fructificat, reſpicitque ſingulariter pulmonem, velut ſuæ proprieta-

prietatis ſcopum & objectum proprium : §. 60. hæc habet: ſagittator aſthmatis eſt in duumviratu , ſcopus ejus pulmo: nos hæc & alia hujus farinæ Helmontio ejusque aſſeclis relinquimus & ad cauſæ hujus mali enodationem progredimur: in quâ tradendâ non eadem Authorum mens eſt atque ſententia , ſed juxta Hœferi in Hercule medico effatum , ea interdum adeò obſcurata , atque obſcondita , ut Medicos etiam ſagaciſſimos fallat. *Helmontii* judicium nimis eſt rigoroſum & hinc meritò rejiciendum , quandò allegato loco ſcribit : ſteterunt hactenus ejusq; modus fiendi ignorata, ac conſequenter inſolita manſit aſthmatis ſanatio.

Plurimi cauſam proximam atque immediatam ponunt in bronchiorum pulmonis anguſtiâ , ut ſpiritus liberè ferri nequeat. Anguſtiam ſivè coarctationem hanc veteres induci putarunt à lentis ac viſcidis humoribus fiſtulis cavernisque pulmonum tenaciſſimè infarctis : interdum etiam contingere adſerunt ab humoribus tenuibus atque ſeroſis , dummodò copioſi ſint, quæ opinio *Caroli Piſonis eſt* lib. de Seroſâ Colluvie. Dn. D. *Sennertus* aſthma frequentiſſimè generari docuit ab humoribus crudis circa hepar in venis collectis , qui per arteriam venoſam ad leves arterias & pulmones ferantur, bronchiaq; comprimentes aſthmatis cauſa fiant.

Helmontius dicto loco primariam aſthmatis cauſam ſequentibus tradit ; Aſthmata non debent ſuam originem pituitæ à capite defluæ in pulmonem , aut Catarrho putatitio, cum repentè invadant & ſolvantur absque manifeſtâ exſcreatione , ſed potiùs producti vicem habent ex magnâ coarctatione & intempeſtivâ injuriâ pulmoni illatâ.

Nos magni *Rolfincii* ſententiam amplectimur lib. 2. Methodi cognoſcendi & curandi affectus corporis particulares P. 1. c. 2. p. 120. propoſitam : ſcilicet , cauſa in genere eſt læſio motricis : in ſpecie illa læditur à tribus cauſis à Galeno lib. 4. de loc. aff. c. 7. recenſitis : vel διὰ τὴν δύναμιν πεπονθυῖαν ἢ ἔξωθέν τινα πλημμέλειαν , ob imbecillitatem facultatis & virium,

rium, vel propter errorem externum, qui comprehendit uſum auctum & anguſtiam.

Quamvis verò aſthma morbis adnumeretur chronicis ac diuturnis, paroxyſmos tamen acutos habet ob partis læſæ nobilitatem, quæ reſpirationis organum eſt: augetur quoque periculum & gravitas ex concurſu ſymptomatum aliorum vehementiſſimorum: ſenes ad urnam usque comitari ſolet: in febribus acutis admodum periculum intenditur, quia materia à calore febrili valdè exſiccatur, ut ad expectorationem inepta efficiatur. Maturè itaque præſidia adferenda, antequam radices agat difficulter poſteà evellendas. Myrrha inter alia pectoralia etiam hic excellit, adeoque uſus ipſius in curando aſthmate non negligendus: hinc multæ proſtant aquæ aſthmaticæ, quarum compoſitionem ingreditur, & à nobis in Sectione III. quædam adductæ ſunt.

Elixir quoque pectorale aſthmaticum beatiſſimi *Rolfincii*, quod habet Chim. in Artis formam redact. lib. 4. S. 2. c. 3. p. 231. Myrrhâ celebratum in uſum trahendum, quippè quod præſentaneâ operâ paroxyſmi vires infringit.

Sequens Eſſentia pectoralis tanquam optimè proficua proponitur à Dn. *Scharffio*, Med. Lic. & Archiatro Schwartzburgico, Collegâ noſtro honorando in Ἀκρευθολογία ſuâ curioſâ p. 158. & ita paratur:

℞. Gummi Benzoes, Myrrhæ rubr. ãã. ℥iß. Spermat. Ceti, Croci or. ãã. ℥ß. Extr. Helen. Junip. ãã. ʒiij. Spir. Junip. optimè rectificati q. ſ.

Mixta omnia digerantur per aliquot dies: tinctum quod eſt, decantetur, novus ſpiritus affundatur; conjuncti liquores exhalent parum & ſerventur ad uſum.

Pilulæ, quas habet *Riverius* Pr. Med. lib. 2. c. 1. p. 62. non erunt inefficaces ad liberandos ab infarctu pulmones, ſi aſthmaticus ʒj. ſumat duabus antè prandium horis, per aliquot dies continuando;

℞. Alo-

℞. Aloës Soccotr. ℥ß. Myrrhæ, Ammoniaci āā. ℈iß. Croci ℈ß. Flor. Sulphuris ℈iß. Cum Sir. de Tussilag. fiat MP.

Sequentes quoq; non minorum erunt virium ad ʒß. frequenter assumptæ.

℞. Gummi Ammoniaci in Aceto Scyllitico dissoluti ʒij. Styrac. Sagapen. Myrrhæ āā. ʒß. Lariceæ coctæ ʒj. Spicæ ℈j. Croci ℈ß. Excipiantur melle & fiant Pilulæ.

Extrinsecus ad discutiendam materiam conferent Topica discutientia, humoresque pectus occupantes consumentia. Suffumigia à Practicis præscribi solent, quibus etiam Myrrham addunt: observatâ tamen cautione, nè in ipsâ accessione adhibeantur, propter suffocationis periculum, & aëris liberi, quo æger tunc maximè indiget, interceptionem, monente *Rolfincio* Consult. lib. 5. Cons. 8. p. 618. Adhibentur itaque tale:

℞. Gummi Juniperi ʒij. Succini ʒiß. Styrac. Calam. Benzoë āā. ʒj. Thuris, Mastich. Myrrhæ āā. ℈ij. Misc. fiat Pulvis grossus pro Suffitu.

ARTICULUS II.
De
RAUCEDINE.

Homo animantium omnium nobilissimum inter alia & loquelâ articulatoque sermone à brutis distinguitur: accidit tamen frequenter, ut Catarrhosis præsertim affectibus obnoxii vitium vocis sermonisque incurrant, quod communiter Raucedo adpellari suevit, quæ oritur, quandò membrana, quæ laryngem & asperam arteriam investit p. n. affecta, exasperata & inæqualis facta est. Cum enim aspera arteria levis facta sit, & si ea benè sese ac secundum naturam habeat, vox lenis & moderata edatur: si

verò illa naturalis levitas & æqualitas damnum patiatur, inæqualiter etiam aër allisus repercutitur, atque indè vox Rauca redditur. *Sennertus* Pract. Med. lib. 2. Part. 3. cap. 4. p. m. 356.

Ut itaque claritas voci iterum reddatur, necessarium erit operam impendere, ut asperitas ac inæqualitas ista tracheæ à defluxione dependens auferatur, & simul etiam ratio ipsius catarrhi habeatur, ubi arteriacorum classi inseri exoptat & Myrrha: hinc

Felix Platerus l. 1. Obs. p. 201. in Raucedine diuturnâ puellæ cujusdam, variis frustrà tentatis, sequentes Morsulos ordinavit, quibus curata fuit feliciter.

℞. Succi liquirit. ℨij. Myrrhæ ℨj. Gum. Tragac. ℈j. Sacch. Cand. & Penid. āā. ℨj.

Cum affusâ Aquâ Rosarum formentur Morsuli, quorum unum tenuit in buccis cubitum itura, donec spontè dissolutus fuit cum decubitu in dorso.

Morsulis his ferè respondent *Joh. Petri Lotichii*, qui extant in Consil. & Obs. ipsius & hoc modo parantur.

℞. Succi Liquirit. ℨj. Pulv. Rad. Ari, Myrrhæ āā. ℈iß. Gummi Tragac. ℈j. Sacch. Cand. & penid. dissol. in Aq. Rosar. fiant l. a. Morsuli.

Cui Eclegma ad palatum, tali utatur:

℞. Penid. ℥iß. Gum. Arab. Tragac. Amyli āā. ℨiij. Succi Liquirit. rec. ℨij. Thuris ℨiß. Myrrhæ ℨj. Croci ℈j. Cum Melle vel Saccharo fiat Eclegma.

D. *Fridericus Hoffmannus* Thesauri Pharm. p. 108. Trochiscos conficit in hunc modum:

℞. Succi Liquirit. ℥iß. Croci or. ℨiij. Myrrhæ el. Olibani āā ℨivß. Tragac. Gumm. Arab. āā. ℨvj. Carnis Dactyl. Cor. num. ix. Sacch. Cand. albi ℥ij. Vini albi q. s. formentur Trochisci.

Pilulas ex horum Trochiscorum ingredientibus confectas vide apud D. *Sennertum* loco citato p. m. 360.

ARTI-

ARTICULUS III.

De
TUSSI.

TUſſis omnium penè pulmonis majorum individuus comes appellationem accepiſſe videtur *Voſſio* in Lexico Etymolog. p. 537. à ſono, quem edunt tuſſientes. *Becmannus* de Orig. latinæ linguæ pag. 698. Tuſſim dici putat propter U, quod ſonum obtuſiorem & SS; quod ſibilum exprimit, ad imitationem ſoni tuſſientium: ſed hæc parum ad rhombum: videamus potiùs naturam atque indolem hujus affectus, ibi ſtatim ſe exhibet vehemens, crebra & ſonora efflatio aëris ex pulmonibus, exorta ab irritatione membranæ interioris bronchiâ ambiente, ut id quod moleſtum atque pulmonibus arteriæque aſperæ infeſtum eſt, expellatur. Efflatio hæc cùm ſine motu perfici nequeat, contendunt inter ſe Authores, an naturali an verò animali facultati ſit adſcribendus? à ſcopo & veritatis ſemitâ non aberrare videntur illi, qui mixtum hîc agnoſcunt motum, ex naturali videlicet & animali compoſitum: irritatur verò & moleſtatur aſpera arteria & quidem tunica ſivè membranula ejus interna, cui exquiſita vis ineſt ſentiendi ea, quæ moleſtiam pulmonibus creant, ita ut minimum quodq; in aſperam arteriam illapſum ſtatim percipiat: hinc tuſſim nihil excitat, niſi quod hanc membranam afficit.

Diſpeſcitur porrò Tuſſis in ſiccam & humidam: hæc adeſt, quandò humores potiſſimùm ſeroſi, ſanguis item atque pus in aſperâ arteriâ pulmonibusq; contenta per os foràs ejiciuntur; illa verò, quoties magnô licet ac multô labore nihil excernitur, ſed irrito fatigatur univerſum corpus tuſſiendi conatu.

Cauſæ Tuſſim producentes ſunt omnia ea, quæ aſperam arteriam vellicare aut quovis modô irritare valent: humores

nempè pituitosi, crassi ac viscidi: interdum calidi, acres, salsi, serosi, acidi, insipidi: nonnunquam rejicitur materia purulenta ac sanies, uti in phthisicis: aliquandò etiam calculi & grandines excernuntur, quos ipse rejectos per Tussim vidi à puellâ duodecim circiter annorum Steinoviæ ad Oderam Anno 1667, quæ tandem, uti posteà mihi relatum, Phthisi obiit. Tussis sicca excitatur vel ab aëre vel potu frigidô copiosè haustô, vel ab halitibus vaporibusque ex inferioribus elevatis.

Paracelsus Tussis ortum ex tartaro derivat seu mucilagine mucosâ; Tartarus mucosus partibus adhærens, magisq; vi caloris siccescit, & superveniente salinô spiritu in viscum, arenamque, bolum & calculum sæpiùs concrescit.

Cùm verò Tussis malum sit, præsertim vehemens, quod naturam valdè gravat, & interdum hæmopticæ passioni, ruptô aliquô sanguifluô vase, ansam præbet, curationi sedulò vacandum per medicamenta Becchica dicta, receptâ in usum Myrrhâ: hinc in Tussi inveteratâ & contumaci juxtà *Dioscoridem* devoranda ea ad fabæ magnitudinem, quod & facere jubet in Orthopnœâ, laterum pectorisque doloribus: habet namque moderatam abstergendi virtutem à *Galeno* jam celebratam, ut ita satis commodè arteriacis pharmacis admisceatur.

Rhases Myrrham offert cum melle mixtam.

Reinerus Solenander in Consiliis Sect. 4. Cons. 10. in Tussi à catarrho tenui & acri dependente Trochiscos hos commendat.

℞. Thuris masculi, Succi Liquirit. ãã. ℨj. Opii, Croci, Myrrhæ ãã. ℈j. Cum Sir. de Papavere formentur Trochisci lupinis magnitudine respondentes.

Ab humore crasso excitata & viscido Tussis præscribit *Marquardus* lib. 2. Med. Pr. cap. 9. p. 152. sequentem Pulverem:

℞. Myr-

℞. Myrrhæ rubræ, Aristoloch. rot. Cymini præp. Rad. Ireos ãã. ʒij. Misc. fiat Pulvis.

In Tussi nocturnâ cum majori minorivè materiæ aquosæ nonnihil viscidæ rejectione ex vitio lymphæ proveniente pro temperandâ lymphâ tussique sublevandâ talis Pulvis traditur in Disputatione de Spermate Ceti sub Præsidio Excell. *D. Ettmulleri* b. m. Lipsiæ habitâ:

℞. Sperm. Ceti ℈ij. Flor. Benz. ℈j. Myrrhæ, Salis Volat. Succini ãã. ℈ß. Laud. Opiati gr. iv. Misc. f. Pulvis pro tribus vel quatuor dosibus verspertinis.

ARTICULUS IV.

De *PHTHISI.*

Phthisis, viva illa mortis quasi imago, rectè Græcis à corruptione nomen trahit, denotatque in genere omnem corporis extenuationem & consumptionem, à quâcunque etiam causâ producatur: ita Author definitionum medicarum, *tabes*, scribit, *etiam est Græcis communiter Phthisis dicta omnis corporis diminutio & colliquatio;* undè & *Celsus* lib. 3. cap. 22. Cachexiam quoque propter alimentorum corruptionem, nutritionisque frustrationem ad Phthisin in genere sic dictam retulit: usus tamen obtinuit medicus, ut in specie atque frequentissimè accipiatur pro eâ corporis extenuatione ac consumptione, quæ provenit ab ulcere pulmonum; nam præsente hâc pulmonum exulceratione corpus universum sensim sensimq; contabescit & quasi liquescit.

Ulceratio hæc variis stipata est phœnomenis: adest quippè febris lenta, dum propter viciniam effluvia materiæ putridæ cordi communicantur, undè calor nativus languescit, ut nec attrahere alimentum, nec ritè assimilare valeat, hinc illa corporis contabescentia. Qualis verò febris sit, inter Authores

res controvertitur: cum *Rolfincio* Epit. cognosc. & curand. affect. corp. particul. l. 2. P. 1. c. 6. dicimus, in principio, dum sanguis extravasatus putrescit, putridam esse atque lentam: mox verò Hecticæ naturam induere, stationem suam non deserente putridâ: nam propter suppurationem in pulmonibus hærentem quotidianis ac præsertim nocturnis accessionibus manifestatur.

Præter febrim difficilis accedit respiratio atque tussis: & hoc necessariò: læso enim respirationis organo ob usum auctum, metus præfocationis oritur, eò quòd in bronchia materia purulenta recipiatur, aërique ingredienti ac egressuro viam præcludat, indè sublimem anhelitum ægri trahere coguntur: Eâdem ratione & tussi vexantur, quatenus humores acres respirationis organa intrant, membranasque pulmonis asperæq; arteriæ vellicant atq; irritant.

Proxima Phthiseos causa rectè putatur Ulcus sivè Exulceratio pulmonum, quam humores cujuscunque generis vitiosi generare valent: biliosi atque serosi propter acredinem, facilè primas tenent; hinc juvenes & picrocholi utplurimum præ aliis obnoxii fiunt huic affectui.

Generantur verò humores hi in pulmonibus vel per congestionem propriâ pulmonum dyscrasiâ, vel aliundè adveniunt per fluxionem: dum enim pulmo propter nativam & non rarò propter adventitiam imbecillitatem officio digestionis & assimilationis alimenti sui rectè fungi nequeat, fieri non potest, quin quotidiè accumulentur & coacerventur plurima excrementa, quæ si non segregantur, necessariò corruptionem incurrunt, acrimoniam tandem acquirunt, teneramque pulmonum substantiam exulcerant atque depascunt.

Paracelsistæ pro causâ verâ phthiseos agnoscunt Sal resolutum ac corruptum, vel Sal erodens, quantitate & qualitate peccans, quodque à Sulphure ac Mercurio divortium fecit.

Helmon-

Helmontius peregrinum accuſat fermentum, cujus ratione error vegetatricis contingat, Archeusque ab officio ſuo dimotus locô ſanguinis alibilis, ſputum phlegmaque progeneret.

Carthesiani nimiam ſanguinis rarefactionem aſſimilari neſciam adducunt: ſanguis enim propter nimiam tenuitatem vaſis pulmonum elapſus putreſcit, undè malorum ſcaturigo ulcus.

Utrum etiam vermiculi tabis authores eſſe queant, non ineptè quæritur? affirmant hoc, præter acutiſſimum *Kircherum*, omnes putredinis animatæ patroni ac defenſores, adſtruentes, ab horum roſtrellis acutis atque hamatis pulmonem erodi, & conſequi iſtam corporis emaciationem: hinc non mirandum eſſe dicunt, quòd promtiſſimè malum hoc per contagium propagetur: præſentiamque horum animalculorum inſtar atomorum microſcopii beneficio demonſtrant: nos opinionem hanc in medio relinquimus, exiſtimantes vermiculos illos productum potiùs quàm cauſam putredinis ulceroſæ exiſtere.

Quâ ratione verò medela ſit inſtituenda, abundè docent Practicorum libri: nos materiæ præſidiorum Myrrham quoque adjungimus propter virtutem ſuam abſtergentem atque balſamicam, digerentem item & conſolidantem.

Suffitus, qui immediatè cum pulmone communicant, non tantùm exſiccando, ſed & balſamicâ vi conſolidando ulceri proſunt, & ita minimè ipſorum uſus rejiciendus, præprimis quandò Phthiſis pro fundamento atque origine catarrhum agnoſcit: Ergò,

℞. Olibani, Succini albi ãã. ʒj. Styrac. Calam. Myrrhæ ãã. ℈iß. Fl. Roſar. r. P. iij. Ligni Saſſafr. Junip. ãã. ℈j. Balſami de Peru q. ſ. Miſc.

Vel formentur Trochiſci eidem faventes ſcopo:

℞. Pulv. Tuſſilag. ʒij. Nicotian. ʒj. Thur. maſc. ʒß. Myrrh.

el. ℈ß. Styrac. Calam. ℈iß, Terebinth. & Ceræ q. s. fiant Trochiſci ad fluxiones utiles.

In Phthiſi à defluxionibus prognatâ ſequens ſuffimentum ordinatum à Medicis Francofurtenſibus olim pro Sereniſſimâ Marchioniſſâ *Eliſabethâ Sophiâ* hîc Françoforti decumbente & tandem etiam fatis ſuccumbente:

℞. Thuris maſc. Maſtich. ãã. ℥j. Succini ℥ß. Myrrhæ ʒij, Styrac. calam. Gummi Anim. Benzoin. ãã. ʒiij. Herb. Baſilicon. Thymi ãã. ʒij. Flor. Anthos, Lavend. ãã. ʒj. Roſar. incarnat. ʒiij. Sem. nigel. ℥ß. Caryophyl. ʒij. Baccar. Junip. ʒiij.

Ex inciſis & groſsô modô contuſis fiat Pulvis: S. Rauchpulver zu dem Gemach und Schlaffhaube.

Internè Flores Sulphuris Myrrhati aliis mixti offeruntur à Practicis: ſequens Electuarium *Rolfincius* præſcribit lib. 5. Conſult. 8. p. 617.

℞. Conſ. Violar. Fl. Borrag. ãã. ℥iij. Pulv. Rad. Liquirit. ℥ß. Flor. Sulphuris Myrrhator. ʒj. Pulv. Ireos Florent. ℈iß. Conſ. Alcherm. ℥ß. Ol. Macis gutt. v. Sir. Violar. q. ſ. fiat Electuarium, de quo crebrò aliquid capiendum. Vel:

℞. Flor. Sulphuris ter ſublimator. ʒij. Maſtich. Myrrhæ, Aloës ãã. ℈j. Croci ℈ß. Miſc. f. Pulvis.

S. Lungenpulver.

ARTICULUS V.

De

EMPYEMATE.

Latini affectionem hanc Suppurationem nominant, oriturque quandò in cavitate thoracis, inter pectus nempè & pulmonem pus atque ſanies, modò in uno, modò in utroque latere colligitur, confluxitque eò vel ex præ-

prægressâ Anginâ, vel Peripneumoniâ vel Pleuritide, quod frequenter contingit, Pleuriticique levi operâ Empyici fiunt, non satis excretâ per tussim materiâ; ubi ista congeritur, & ruptô abscessu in thoracis cavum irruit.

Notatu digni sunt hîc Aphorismi aurei, magni nostri *Hippocratis:* scilicet; *Qui Pleuritide laborant, nisi intra dies quatuordecim supernè repurgentur, iis in Empyema morbi fit translatio;* Sect. 5. aph. 8. item: *Quibus ex Anginâ liberatis ad pulmonem mali fit conversio, ii intra dies septem moriuntur: si verò hos effugerint, purulenti evadunt.* Sect. 5. aphor. 10.

Conqueruntur verò Empyici de pondere aliquo Diaphragmati incumbente: fluctuationem sentiunt in motu corporis ex uno latere in alterum: in latus affectum decubitus admodùm est molestus, acceditque respiratio difficilis cum febre continuâ acutâ, tussi siccâ, anxietate præcordiorum satis gravi.

Haud rarò Empyematis generationi occasionem præbent vulnera penetrantia in pectoris cavitatem, testantibus hoc ipsum observationibus. Vid. *Scultetus* obs. 45. *Andreas Vesalius. Paschalius* de Curat. morbor. lib. 1. cap. 29. *Sylvaticus* Cent. 3. Cons. 54. *Petrus Marchettus* in observationibus suis Chirurgicis. Fieri namque potest, ut per vulnera illa portio pulmonis simul lædatur, & effusio sanguinis in thoracis cavum fiat, Empyematis postmodum genitrix causa. Quodsi verò pulmo illæsus manserit, nihilominus à vasis musculorum intercostalium pleuræque ruptis ac dissectis decubitus aliquis fieri potest sanguinis versus Diaphragma; præsertim quandò parùm illius extrorsum profusum fuerit.

Cardo curationis versatur in eductione collecti puris; aliàs si retineatur, phthisi viam sternit: Faciunt hûc Decocta pectoralia incidentia, & abstergentia, quibus etiam Myrrha vires addit exoptatissimas, imò pulverisata ad ℨj. & cum Conservâ Rosar. Sir. Liquirit. vel Saccharô permixta spem egregiam pollicetur.

Alexander Massaria Pr. Med. l. 2. c. 5. p. 226. tale profert Electuarium pus ex cavitate thoracis feliciter educens:

℞. Rad. Helenii coctarum sub Cineribus ℥iij. Pulv. Hyssop. Rad. Iridis ā ā. ʒiß .Cinam. Myrrhæ aa. ʒj. Croci ℈j. Mellis q. s. Misc. fiat Electuarium.

ARTICULUS VI.

De

HÆMOPTYSI.

HÆmoptysis sivè sanguinis sputum generaliter sumptum omnem sanguinis rejectionem per os denotat; propriè tamen ista tantum intelligitur, quæ cum tussi à partibus respirationi dicatis, nempè pulmone, thorace & asperâ arteriâ procedit. Ex quâ parte verò sanguis profluat, ex signis patet sequentibus. Si levissimâ tussi & leviter spumosus excernitur, ab asperâ provenit arteriâ: si verò majori cum tussi, majore quantitate, & cum majore spumæ copiâ, pulmonem pati manifestum evadit: è thorace verò qui effunditur præter intensam tussim, lividus est & nigricans.

Redire solet affectus hic in nonnullis certo tempore, certisque mensibus atque diebus, ita ut suas observet periodos: sic *Benedictus Sylvaticus* Cent. 2. Cons. 36. meminit cujusdam viri singulis annis stato quodam tempore hæmoptoen passi, paucâ tamen copiâ breviq; tempore durantem.

Proxima profusionis hujus sanguineæ causa est ipsorum vasorum sanguifluorum in pulmonibus versus bronchia apertio, quæ contingit vel per ἀναστόμωσιν, quandò orificia vasorum reserantur à sanguine fermentescente: deindè per διαίρεσιν, quandò ruptione vel incisione vasa læduntur: διάβρωσις sivè Erosio locum vix habet, quippè quæ veræ phthiseos causâ existit, non verò simplicis hæmoptysis: nec διαπήδησις sivè sangui-

ſanguinis transſudatio admittenda, cum dubium ſit adhuc, an detur quædam præter illam, quæ per cutem & nonnullas membranas in corpore humano prodit.

Apertionem ejusmodi vaſorum cauſari ſolent humores ſalini, nitroſi, acres & corrodentes.

Cum verò nulla ſanguinis excretio naturaliter fieri debeat præter illam, quæ ſingulis menſibus ſexui fœmineo familiaris eſt, quæque ſanitati confert, ſi non excedat modum: imò ſanguinem ſupernè ferri, malum pronunciet divinus Hippocrates Sect. 4. Aph. 25. ideoque ſine morâ & cunctatione curatio aggredienda, ubi hoc obſervandum, aliquandò contingere, ut natura ſuperfluum ſanguinem, qui aliàs per alia loca eſſet evacuandus, criſi quâdam per pulmones excernat: v. gr. quandò in retentione menſium expuitio cruenta ſeſe offert, & tunc adeò metuendum non eſt. Præter Venæſectionem verò quæ maximè neceſſaria eſt, talia adhibere convenit, quæ alterare & cauſas tàm remotas quàm proximas removere valent: inter alterantia non ultima obtinet ſubſellia Myrrha ob vim ſuam nonnihil adſtringentem atque balſamicam.

Franciſcus de le Boë Sylvius Pr. Med. lib. 1. c. 20. p. 209. 210. fluiditatem ſanguinis cohibere jubet per incraſſantia, & cum ſerum ſalſum potiſſima talis conſtitutionis ſivè conſiſtentiæ ſanguinis cauſa ſit, commendat Pilulas de Styrace, quorum compoſitionem Myrrha reddit illuſtriorem: Pilulas haſcè etiam in paſſione hæmoptoicâ commodè uſurpari poſſe, nullum dubium: ſunt verò tales:

℞. Styrac. Calam. Succi Liquirit. inſpiſſat. vel Extract. Olibani, Myrrhæ rubr. Opii Thebaici ãã. ℈iß. Croci or. ℈j. Cum Sir. Papav. alb. q. ſ. f. MP.

Ad eandem intentionem obtinendam ſequentes etiam Rotulas præſcribit:

℞. Sem. Hyoſcyami albi, Papav. alb. ãã. ℈iß. Thur. Maſc.

 Myr-

Myrrhæ rubr. ãã. ℈j. Croci opt. ℈ß. Succi Liquirit. inſpiſſati ʒj. Sacch. Altheæ ℥ß. Gummi Tragac. in Aq. Roſar. diſſol. ʒj. Miſc. f. Rotulæ.

Circa adſtringentium uſum notanda quæ habet beatiſſimus *Sennertus* Pr. Med. l. 2. p. 3. c. 6. p. m. 388. vitanda ſcilicet quæ nimium ſiſtunt vel adſtringunt antè avertentium uſum: ſanguinem namque intrò in pulmones impellunt, undè ejus putrefactio pulmonisq; ulcera metuenda: ideòque remedia ex adſtringentibus & agglutinantibus mixta eſſe debent.

Sequens Pulvis huic ſcopo favens non foret inefficax:

℞. Lapid. Hæmatit. Sandal. rubr. Boli Armen. Terræ Sigill. Sangu. Dracon. Maſtich. Olibani, Myrrhæ ãã. ʒij. Miſc. f. Pulvis.

Valent & hîc Flores Sulphuris Myrrhati aliis permixti.

Potiunculam ſi quis appetat, hâc utatur:

℞. Aqu. Hæmoptoicæ Dorncreil. Plantag. Portul. ãã. ℥j. Trochiſc. de Carabe, Terrâ Sigillatâ ãã. ℈j. de Myrrhâ, Corallor. rubr. ppt. ãã. ℈ß. Miſce pro 2. vicibus.

Qui Morſulis delectantur, adſumant ſequentes.

℞. Corallor. rubr. ppt. ʒj. Extr. Rad. Symphyti, Tormentil. ãã. gr. xv. Trochiſc. de Carabe, de Terrâ Sigillatâ ãã. ℈j. de Myrrhâ, Smaragdi ppt. ãã. ℈ß. Condit. Carnis Cydon. ʒiij. Conſ. Roſar. rubr. ʒij. Sacch. alb. in Aq. Hæmoptoicâ Dorncrel. ſol. ℥iv. fiat Confectio in Morſulis.

CAPUT

CAPUT VIII.

Myrrham in Cordis affectionibus perutilem declarat.

ARTICULUS I. *De* *PALPITATIONE CORDIS.*

Appositè à Neotericorum nonnullis ferox hic cordis motus spasmus atque convulsio ventriculorum indigitatur: & sanè dolendum, partem universi corporis nobilissimam principatumque tenentem eam immunitatem à naturâ non adsecutam, ut minimè passionibus atque infirmitatibus subjiceretur: Imò in hoc pejor esse videtur cordis conditio, quàm aliorum membrorum. Cætera namque membra interdum morbo obsessa cordis auxilio liberantur: Cor verò malè affectum nisi propriâ virtute & vi insitâ infestantem superet morbum, à nullo suppetias expectans hostiliter expugnatur atque destruitur, juxtà effatum *Leonelli* de Cordis dolore pag. 709. Inter affectus verò quibuscum conflictatur cor, Palpitatio eminet, adeò ut non rarò pulsatio evadat appropinquantis mortis; interceptâ scilicet respiratione, & amoto cordis motu per syncopis interventum, uti loquitur *Franciscus Ranchinus* Tr. de morb. Virgin. S. 3. c. 2. p. 405.

Avicenna cum reliquis Arabum Sectatoribus affectum hunc cordis tremorem vocant, sed perperam, cum differentia quædam intercedat inter palpitationem atque tremorem: nam hic istis tantum partibus propriè competit, quæ facultati motrici arbitrariæ obsequium præstant: Palpitatio est motus planè præternaturalis: tremor verò ex dimidiâ parte motus

motus voluntarii exoritur, juxtà *Ludovicum Mercatum* lib. 2. c. 11. juxtà *Sennertum* & alios, palpitatio illis partibus adſcribenda, quæ dilatari ac ſubſidere queunt: tremori verò obnoxiæ ſunt partes molles, & quæ nullo modo ſpontè dilatantur, ſed à cauſis ſolum morbificis in altum attolluntur.

Naturam & eſſentiam hujus Palpitationis *Sylvius* Prax. Med. Append. tr. 2. p. 626. conſiſtere exiſtimat in motu cordis omnibus modis inordinato, adeò ut tunc cor palpitare dicatur, quandò obſervatur pulſus inæqualitas pro ratione cauſarum nunc levior nunc gravior, &c.

Occurrit verò frequentiſſimè malum hoc in duobus affectibus, Hypochondriaco nempè ac Chloroſi ſivè fœdis virginum coloribus à ſuppreſſione menſium oriundis:

Hinc cauſæ variæ ab Authoribus proponuntur, quæ facultatem cordis pulſificam irritare poſſunt, ut inſurgat motu illo violento ad excutiendum illud, quod moleſtiam creat: accerſendi ſcilicet huc humores putridi & acres, vapores maligni, calculi, vermes in cordis thalamis generati, qualium meminit obſervatio noſtra Ephemeridibus inſerta. Ab immoderatis animi paſſionibus, irâ præſertim atque excandeſcentiâ, frequenter etiam inducitur palpitatio hæc: per iram namq; vehementem non tantum ſanguis & ſpiritus, ſed & humores, qui anteà quieti erant, commoventur: ex commodis autem vitioſis humoribus pravi etiam vapores exhaleant, qui ad cor delati ſpiritus vitales inquinant atque infeſtant, expultricemque ſtimulant, ut contrà moleſtum inſurgat, & vehementiori motu expellat: & quia per excandeſcentiam etiam ſpiritus efferveſcunt, motuque inæquali ac inordinato cor afficiunt, palpitatio eò vehementior evadit, ut etiam ab adſtantibus auditu percipiatur: imò, ſcribente *Sylvio*, ſi cordis vis animalis potens exiſtat, hoc eſt, copioſi ad cor ferantur ſpiritus, nihilque ejuſdem contractionem impediat, cum vehementi quaſſatione, coſtarumque verberatione illa palpitatio contingit.

Huic

Huic itaq; malo summè periculoso cita afferenda medela, ita ut præsente ac durante paroxysmô divertentia ac dissipantia materiam continentem in usum vocentur. Extrà paroxysmum verò ad antecedentium causarum legitimâ profligatione dirigenda præsidia: quid Myrrha hîc efficiat, paucis videamus.

Cùm verò palpitationi sæpiùs obstructio mensium ansam præbeat, illorum reserationi studendum erit, ubi præ aliis Myrrhæ usus proficuus existit: Ergò,

℞. Myrrhæ rubr. Aristoloch. rot. Borracis ãã. ℈j. Misc. fiat Pulvis cum vino malvatico exhibendus.

In palpitatione primariâ, & non raro malignâ, qualis in pestilentiâ occurrit, conveniunt omnia illa Alexipharmaca, Bezoardica & Cordialia, quorum compositiones Myrrha etiam nobilitat: qualia sunt Theriaca, Mithridatium, Electuarium de ovo, & alia plura.

Morsuli sequentes non inutiliter adhiberentur:

℞. Spec. Diamarg. frig. ʒj. Diamor. Diamosch. dulc. ãã. ʒß. Trochisc. de Camphorâ, de Myrrhâ ãã. ℈ß. Sacch. in Aquâ Rosar. & Cerasor. nigr. soluti ℥ij. Fiant l. a. Morsuli.

Nec Topica omittenda; qualia sunt Balsama, Unguenta, Epithemata, &c. inprimis ægrotantibus morbi gravitate, contumaciâ & diuturnitate ferè oppressis. Monet autem rectè *Wolfgangus Hœferus* Herc. Med. l. 2. c. 1. Ejusmodi externa medicamenta, & si cor in medio situm sit, melius tamen applicari non in medio pectoris, quod cartilaginosum est, sed paulò infrà mamillam sinistram, quò vergit cordis mucro. Theriaca, quæ etiam Myrrham recipit, hîc utramque paginam absolvit externè adhibita, nobilitata ac commendata salutari usu *Maximiliani Imperatoris*: Vid. *Hieronymus Mercurialis* Med. Pr. lib. 2. c. 11. p. m. 321.

Gestetur & sequens Sacculus cordis regioni admotus:

℞. Cort. Citri, Aurantior. ãã. ℥j. Sandal. Citr. Nucis Moschat. Galang. ãã. ℥ß. Herb. Meliss. Basilic. ãã. P. ij. Flor. Anthos, Borrag. Rosar. rubr. Lavend. ãã. P. j. Ligni Aloës, Baccar. Junip. ãã. ℈iß. Myrrhæ rubr. el. ℈j.

Concisa crassiusculè & contusa permixtaq; includantur Sacculo ex sindone rubrâ interpastato, & antequam applicetur, Aquâ Carbunculi adspergatur.

ARTICULUS II.

De
LIPOTHYMIA & SYNCOPE.

Bini hi affectus non specie sed gradu tantùm seu quod majus & minus ab invicem distinguuntur, ita lipothymia sit lenis animi defectio, ubi sensus non planè adimuntur: Syncope verò gradus ultimus atque periculosissimus audiat, in quo præceps ac repentinus contingat omnium functionum, facultatum viriumque lapsus, dissipatio, oppressio & consternatio; accedente tandem sudore frigidô propter nativi caloris, spirituumque vitalium à reliquiis partibus ad cor tanquam ad propriam arcem confugium, sanguinisque in extremis partibus refrigerationem, cujus aquosior pars ad poros cutis frigida profluit. *Franciscus Joël* lib. 3. Pract. S. 2. p. 289. De sudore hocce frigido judicium *Hieronymi Mercurialis* hoc est. *De sudore,* inquit, *puto ego aliam rationem & meliorem dari: nam ad calefaciendos sudores non solùm requiritur, ut facultas retentrix permittat; verùm etiam necesse est, ut facultas expultrix expellat: quare cùm in Syncope natura omnes vires suas intendat, veluti extremô quodam malô oppressa, non est mirum, si etiamsi sit infirma, expellat tamen sudorem, ad quam expulsionem præter permissum facultatis retentricis, duo alia etiam auxiliantur, scilicet laxitas meatuum &*

tenui-

tenuitas ipsius materiæ, quæ materia propter hanc tenuitatem, cùm non possit resistere injuriis externis aëris, facilè fit, ut ab eo refrigeretur, & propterea non solùm in Syncope appareant sudores frigidi, quia transeant per partes refrigerantes, quantum quoniam non possunt ob suam tenuitatem resistere aëri externo, quominus ab illo refrigerentur. Vid. Med. Pract. lib. 2. cap. 10. p. 308.

Causa gravissimæ hujus afflictionis proxima circulatio sanguinis vitiata & impedita: juxta alios sanguinis in corde effervescentia vel fermentatio & rarefactio ad tempus nunc brevius nunc longius vitiata ac impedita, quam etiam agnoscit Excell. Dn. *D. Ammanus* in Parænes. ad discentes pag. 144. Quidam spirituum inopiam defectumq; primariò ponunt: nonnulli nec perperàm sanguinis coagulationem ab acido abundante dependentem in medium proferunt: singulæ stare possunt opiniones; omnes namq; vim possident inducendi talem functionum atque virium lapsum.

Mediata proximior causa audire potest omne id, quod sanguinis circuitum turbare, sanguinis fermentationem vitiare, ejusque crasin naturalem destruere valet. De coagulatione egregiè *Sebastianus Wirdigius* in medicinâ spirituum l. 2. c. 2. *Cùm acidum luxuriat nimium cordi molestum est, & cardialgiam, animiq; deliquium producit.* *Hornius* in Arcâ Mosis scribit: *Syncope fit, quandò particulæ nitrosæ magnâ copiâ irruentes in cor, repentè opprimunt & figunt quicquid est volatile in sanguine:* A sanguinis nimiâ rarefactione idem malum oriri, testes sunt febres ardentes, quas crebrò Syncope comitatur, à tali sanguinis constitutione dependentes.

Medela hîc citissima requiritur, & manibus pedibusque contra hunc hostem, utpote vitæ infensissimum pugnandum, ne mortis imago in veram & realem degeneret.

Præsidiorum materiæ etiam Myrrha ob facultatem suam balsamicam calefacientem, discutientem, & putredini resistentem adjungere non absurdum erit; præprimis localibus phar-

macis adſociari meretur: hinc ſequens fomentatio non omittenda:

℞. Aq. Roſar. opt. Ceraſor. nigr. Lilior. convall. Aceti opt, ãã. ℥iv. Fl. Anthor, Lavend. Citr. aa. P.j. Sandal. omnium ʒiß. Camphor. ℈j. Myrrhæ ℈iß. F. Decoctio,

Fomentetur cordis regio cum panno eâdem madido.

Poſt fomentationem inungatur eadem regio ſequenti Linimento:

℞. Ol. Nenuphar. ℥ij. Succi Citr. Aceti roſac. ãã. ℥ß,

Coq. ad conſiſtentiam; adde

Sandalor. omnium, Flor. Roſar. r. Lilior. convall. ãã. ℈j. Corallor, ʒj. Myrrhæ ℈j. Camphor. ℈ß. Ceræ q. ſ.

F. Linimentum.

Peractâ inunctione Sacculus applicetur,

℞. Herb, Meliſs. Scabioſ. ãã, Mß. Flor. Roſar. rubr, Borrag. Lilior. convall. Lavend. ãã. P.j. Sandal. omn. ãã. ℈iß. Ligni Aloës ℈ij. Trochiſc. de Myrrhâ, de Camph. ãã, ℈j. Miſc.

Fiat Pulvis groſſus pro Sacculo ex ſindone rubr. conficiendo & vino albo generoſo vel Aquis cordialibus irrorando, cordiq; admovendo,

ARTICULUS III.

De
FEBRIBUS CONTINUIS
ac
INTERMITTENTIBUS.

FErmentationis doctrinam multum facere ad febrium doctrinam ritè tractandam ex *Thomâ Williſio* Tr. de Febribus ſatis eluceſcit; qui abſolutâ illâ hanc ſubjungit tanquam exemplum fermentationis: *Videtur*, inquit, *quod febris ſit tantum fermentatio ſeu efferveſcentia immodica ſanguini & humoribus inducta;* & paucis interjectis ait: *Sanguinem*

nem enim in febre immaniter ebullire & impetum facere vel sensui planè constat, &c.

Ipsum Etymon idem suggerit, ubi febris dicitur à februo seu ferveo; ita ut tota natura & essentia febris consistat in ejusmodi præternaturali fermentatione sivè effervescentiâ. Si enim sanitas ex principiis *Harveanis* in solo sanguine, ejusque motu secundùm naturam continuato consistat, ut qualis sanguis naturaliter se movens, talis sanitas reciprocè æstimetur, lege ὑπεναντιώσεως minimè illa expectanda erit, sanguinem præter naturam sese habente. Notandum tamen hîc, non quemvis motum inordinatum nec quamvis fermentationem præternaturalem, qualis in iis, qui potu vini meraci liberaliori se invitârunt, deprehenditur, febris statim nomine venire, sed intelligi ejusmodi impetuosam sanguineæ massæ commotionem, quæ à sale peregrino seu fermentô febrili, factâ particularum confusione ac perturbatione, excitari solet.

Subjectum itaque febrium legitimum massa erit sanguinea fermentescens: massa videlicet sivè miscella tota heterogenea ex chylo, lymphâ & sanguine in axillari & venâ cavâ confluens, ac per cordis ventriculum dextrum & arterias ad partes nutriendas, indè per venas iterum ad cor continuô itu reditusque in circulum discurrens. Verùm de his fusiùs agit prælaudatus *Willisius*: Instituti namque nostri non est, talibus prolixè inhærere, unicum hoc addentes, illorum instantiam, quâ partibus corporis nostri viventibus tantùm subjecti morbos sustinentis titulum deberi contendunt, minimè tantarum esse virium, ut sanguinem propterea proscribamus, cùm & hic charissimus vitæ nostræ thesaurus inter partes locum suum occupet. Vid. Excell. *Johannes Theodorus Schenckius*, Professor quondam in celeberrimâ Salanâ meritissimus, Præceptorum Doctorumque meorum, cùm ibi degerem, haud postremus, & post fata etiam maximoperè mihi suspiciendus: hic in historiâ generali de humani corporis humoribus cap. 1, & authoritatibus & rationibus satis firmis sanguinis nobilita-

tem stabilivit, partium classi inseruit, & contradicentium adversantiumq; objectionibus pro virili satisfecit.

Differentia febrium magna est: nam dispescuntur in primarias & secundarias sivè symptomaticas: illæ à suis dependent causis, nullumque alium affectum comitantur: hæ verò ab aliis morbis, uti inflammationibus alicujus originem trahunt: aliæ deindè sunt putridæ, aliæ malignæ, &c.

Willisius Tr. de Febribus cap. 7. p. 105. & seqq. tribus modis sanguinem effervescentem febrim continuam excitare scribit: Primus modus est, cùm subtilis & spirituosa sanguinis portio nimis incalescit, & excandescentiâ quâdam afficitur, quæ idcircò reliquas cruoris partes exagitat, & in orgasmum incitat, & sic in toto corpore fervor & incalescentia solito major excitatur. Quoniam verò spiritus solùmmodò in culpâ sint, eorum æstus & inordinatio intra breve tempus solent spontè sedari: hinc est, quod hæc febris intra diem terminetur, rarò ultrà triduum extendatur, ideòque febris Ephemera aut Synochus plurium dierum appellatur: Secundus effervescentiæ modus est, quandò pars sanguinis sulphurea sivè oleosa nimis calefacta fervorem concipit, tunc enim & immodicè in vasis effervescit, & plurimum in corde accensa, de flagratione suâ calorem valdè intensum in toto corpore producit, & sic hujusmodi febris inducitur, quæ Synochus putrida vulgò nominatur, quæ symptomatica est vel essentialis: Symptomatica dicitur, quæ ab alio quodam morbo in corpore priùs excitatô originem ducit, cujusmodi habetur febris, quæ ab anginâ, pleuritide, peripneumoniâ, vulnere, ulcere, aut abscessu quopiam in parte principe aut ejus vicinâ dependet. Essentialis dividi solet in causum, quotidianam, tertianam & quartanam, juxtà diversimodam sanguinis dyscrasiam, succique nutritii degeneris supplementum, citiùs aut tardiùs ad turgescentiæ plenitudinem adsurgens. Tertius verò modus & gradus à fermento quodam maligno & venenato excitatur, quô cum sanguinis massa imbuitur & spiritus & pars sulphurea unà

unà fervorem concipiunt, eorumq; excandeſcentia non prius ſedatur, quàm aut materia iſta maligna abſumpta ſit & foras eliminetur, aut à veneno ejus corruptivo ſanguinis coagulatio & veluti putrefactio quædam inducatur, quâ & circulatio impeditur & ſpiritus vitalis extinguitur, & juxtà hunc modum fiunt febres malignæ, variolæ, morbilli & ipſa peſtilentia.

Cauſa immediata materialis febrilis efferveſcentiæ juxtà nonnullos fermentum ſalis peregrinum ſtatuitur, quod nihil aliud, quàm corpus ſale volatili fixo aqueo humore conjuncto abundans, maſſæque ſanguineæ naturaliter fermenteſcenti aliundè accedens. Acida hic agmen ducunt, quæ ad ebullitionem excitandam judicantur aptiſſima: id quod ipſe *Hippocrates* paſſim, præſertim ubi de priſcâ medicina S. 1. p. 14. de Vict. rat. l. 2. S. 4. p. 22. docet: Salia in corpore perturbationem excitare, hominemque moleſtiâ afficere.

Cauſa efficiens ebullitionis talismodi furibundæ ſpiritus ſunt vitales ac partes ſanguinis ſpirituoſæ in motu ſuo naturali turbatæ impetum facientes, & disrupto unionis vinculo immaniter efferveſcentes, donec quid peregrini fermentum adeoq; immiſcibile erat, aut vincatur & ſubigatur, aut foris eliminetur.

Mediata cauſa hujus febrilis ebullitionis eſt ipſa naturalis ſanguinis fermentatio, ſinè quâ præternaturalis contingere nequit, cum hæc illius affectio ſit, & ſinè eâ ſubſiſtere nequeat.

Franciſcus de le Boë Sylvius Febrium omnium continuarum cauſam bilem aut lympham (non excluſo ſucco pancreatico & ſalivâ) aut utramque vitioſam & in dextro cordis ventriculo efferveſcentiam talem excitantem, undè continuò pulſus producatur frequentior, quem pro pathognomonico, & infallibili ſigno febrilium paroxyſmorum æſtimat.

Intermittentes febres non minus ac continuæ, durante paroxyſmo, intenſam ac furibundam accuſant ſanguinis efferve-

fervescentiam; in hoc tamen quædam adparet differentia, quòd habeant tempora ἀπυρεξίας, quòd invadant cum horrore, rigore aut frigore, terminentur verò cum sudore, cessante scilicet quolibet paroxysmo: quod accessiones statis periodis, certisque intervallis revertantur. Sanguinis hæccè effervescentia dependet à succi nutritii seu chymi assimilatione præpeditâ vitio ipsius sanguinis, dyscrasiâ nimirum: dum enim succus nutritius cum sanguine non assimilatur, tunc protinus ebullitionem molitur, & febrilem effervescentiam concipit, quâ vel subigitur vel foràs protruditur quod heterogeneum, peregrinum atque molestum est: hoste hoc expulso, sanguis liberatur, & adest quædam intermissio febrilis caloris: novo verò accedente succi nutritii supplemento, novus præstò est paroxysmus.

Idem *Sylvius* febrium omnium intermittentium ortum adscribit succo pancreatico aliquâ sui parte in uno pluribusq; pancreatis ductibus stagnanti, ac morâ suâ ibi acriori facto, atque acrimoniâ istâ acidâ per pituitam plus minusvè viscidam, & notatæ obstructionis causam viâ vi paratâ penetranti ac in tenui intestino infuso, vitiosamque ibi cum bile atque pituitâ effervescentiam excitanti. Plura videantur apud ipsum Authorem.

Causam periodorum atque paroxysmorum febrilium *Willisius* diversæ sanguinis constitutioni assignat, quâ nimirum à debitâ temperie in διάθεσιν modò acrem modò acidam aut austeram pervertitur: quò diversa enim hujus dyscrasia succus alibilis recens advectus plus aut minus à maturatione desciscit, eò in materiam citius aut tardius fermentescere aptam degenerat.

In omnibus verò Febribus tàm continuis quàm intermittentibus, malignis ac pestilentialibus inter alia & opem exoptatissimam pollicetur Myrrha: febrifugum etenim præstantissimum est, *Dioscoride* teste, qui fabæ magnitudine cum pipere & aquâ assumptam duabus antè invasionem horis hor-

rores

rores discutere asserit. Quid in Quartanâ efficiat, *Matthiolus* docet: pollet quippè virtute excrementitios succos turgentes, fermentescentes ac effervescentes emendandi, contemperandi, discutiendi, atque per diaphoresin eliminandi: hinc passim apud Authores Practicos ipsius fit mentio in debellandis febribus: inprimis verò laudem reportat eximiam Essentia cum Spiritu Salis Armoniaci parata & tàm in Tertianâ quàm Quartanâ propinata.

In Quartanâ profligandâ ego hoc modo eâdem uti soleo.

℞. Essent. Antihypochondr. nostr. ℥ß. Myrrhæ balsam. ʒj. Misc. Dosis guttæ xxx. cum Vino albo exhibitæ.

Heurnius lib. de Febribus cap. 25. sequentibus Trochiscis unicâ exhibitione multos à Quartanâ liberatos scribit:

℞. Sem. Rutæ, Petrosel. Myrrhæ, Theriacæ rec. aa. ʒj. Opii ℈ß. M. fiant Trochisci parvi, quorum unus exhibendus cum aquâ ante paroxysmum.

Riverius Meth. Cur. Febr. cap. 3. pag. 69. tale Emplastrum regioni stomachi admoveri suadet in Tertianâ intermittente.

℞. Nuc. Moschat. Caryophyll. Cinam. aa. ʒiij. Myrrhæ, Zingib. aa. ʒij. Misc. fiat Pulvis excipiendus pice liquidâ pro confectione Emplastri.

In Quartanâ contumaci & chronicâ usus medicamentorum continuandus ad concoquendam & expurgandam morbificam causam. Unica enim ferè hæc causa est, scribit *Riverius* de Quartanâ pag. 79. cur multi quartanarii incurati maneant: Siquidem post paucorum remediorum usum tædio affecti reliqua prorsus abjiciunt & dedignantur. Præprimis verò Purgantia per vices exhibenda: hinc laudat prædictus Author loco allegato sequentes Pilulas usuales Myrrhâ vigoratas, quarum ʒß. vel ℈ij. bis in hebdomadâ à quartanario deglutiendi.

℞. Aloës opt. Succo Absinthii diligenter nutritæ ℥ß. Gummi Ammoniaci in Aceto soluti & iterum inspissati ʒij. Myrrhæ el. ʒijß. Turbith Gummos. Agarici recenter Trochisc. aa. ʒij. Diagrid. ʒj. Salis Absinth. Tamarisc. aa. ʒij. Croci ℈ß. Cum Oxymel. simpl. fiat MP.

Si febricitans calidiori temperamento sit præditus, tales usurpandas offert:

℞. Polypod. Quern. ℥ß. Rad. Asari, Sem. Genist. aa. ʒj. Passul. Corinth. ʒiij. Crystal. Tartari ʒjß. Flor. Buglosf. Borag. aa. Pß.

Coq. in Aq. Font. q. s. de Colaturâ optimè clarificatâ cape ℔ß.

Succi Pomor. redolent. optimè depurati ℥iv.

In quibus infund. Sennæ mundat. ℥j. Turbith, Agarici aa. ʒiij. Macis, Caryophyll. Cinam. Epithymi aa. ʒj.

Digerantur per triduum in Mariæ Balneo, posteà colentur & exprimantur: adde,

Extr. Aloës cum Aq. Endiviæ & Acetosæ parat. ℥j. Myrrhæ in Vino ad ignem dissolut. & colat. ʒij. Salis Tartari ʒj.

Evaporentur omnia & inspissentur ad lentum ignem, addendo sub finem

Spec. Diarrhod. Abbat. Lætificant. Galeni aa. ℈j. Salis Absinth. Tamarisc. aa. ℥ß. Extr. Croci ℈ß. f. MP.

Pag. 82. hascè præscribit:

℞. Rad. Gentian. ʒij. Aristoloch. rot. ʒiß. Artemis. ʒj. Bryon. sicc. ʒiij. Myrrhæ, Croci aa. ʒj. Rad. Asari ʒij. Aloës ℥j.

Cum Oxymel. squillit. fiat Massa Pilularum, de quâ capiat æger singulis diebus drachmam unam.

Felicissimus *Platerus* sequentes commendat;

℞. Aloës ʒij. Myrrhæ ℥ß. Epithymi ʒij. Rad. Gentian. Asari aa. ℥ß. Gum. Ammon. Aceto soluti ℈j. Sem. Petrosel.

trosel. ℥ß. Rhabarb. el. ℨiß. Spicæ ℈j. Cum Succo Absinthii fiat MP: Dosis ℈ij. vel plus, si necessitas exigit.

D. *Sennertus* de Febrib. l. 2. cap. 20. p. m. 311. Meminit Pulveris ex Castor. & Myrrh. aa. ℥ß. cum Vini alb. Aquâ Borraginis diluti q. s. à nonnullis utiliter exhiberi, si tribus vel quinque vicibus assumptus fuerit, eoq; multas quartanas curatas scribit:

Vel: ℞. Myrrhæ, Castor. Opopan. Gentian. Absinth. aa. ℈j. Cum Mithridatio & Succo Gentianæ fiant Pilulæ num. xxvij. de quibus per horas duas antè paroxysmum æger septem deglutiat.

ARTICULUS IV.

De

FEBRIBUS MALIGNIS ET CONTAGIOSIS.

Τὸ θεῖον Hippocraticum & mos in morbis si ullibi in affectibus præternaturalibus attendendum, certè in febribus malignis, acutis atque contagiosis attendi meretur: scilicet, quemadmodum vel bonis ac decentibus, vel malis atque indecoris moribus præditi visuntur, eâdem ratione & bonos & malos mores medentes in morbis observarunt: hinc nota est distinctio *divini Senis*, multis in locis in morbos εὐήθεις & κακοήθεις, boni & mali moris: boni scilicet moris facilem curam & bonum tandem respiciunt morbi eventum: mali verò moris non solum difficilem curationem, sed & eventum dubium, ac utplurimum funestum præsagiunt. Juxta *Pergamenum* morbi maligni sunt, qui periculum minantes spem salutis ac convalescentiæ non præscindunt: quæ tamen descriptio non planè videtur congrua, cum & acuti morbi periculo sint pleni, nec salutis spem adimant, omnes tamen

tamen maligni non ſunt. Specialiter omnes morbi dicendi maligni, quæ cauſam agnoſcunt morbificam venenatam quæ more venenorum agat, & non tàm caloris exceſſu, quàm peculiari modo vitæ inſidias ſtruat. Ejusmodi venenata malignitas in multis morbis deprehenditur, maximè in febribus malignis, qualis eſt lues Ungarica ſivè Caſtrenſis: item Febris Petechialis, Miliaris puerperarum ſivè Purpura.

De calore harum febrium in genere notandum, levem illum in principio deprehendi, ità ut ſæpius & ægrotantem & medentem decipiat, ut vix febrire putetur decumbens: ſed latet anguis in herbâ, cum progreſſu temporis ſymptomata invaleſcant, laſſitudo vires ſumat, interiora quaſi urantur, quamvis extrinſecus vix ſentiatur æſtus, & alia ſeſe offerant ſymptomata, quæ periculum grave portendunt, & Medico metum haut exiguum incutiunt: talia eſſe ſolent affectus ventriculi, nauſea nempè, vomitus, anorexia, cardialgia, ſingultus, faucium inflammatio & aphthæ, intenſi capitis dolores, vigiliæ pertinaciſſimæ, & deliria continuata: interdum etiam animi deliquia, ipſaque ſyncope accedunt, cordis graviter afflicti nuncia: cutis quoque non manet illæſa, ſed maculis, petechiis variisque defœdatur exanthematibus.

Ex phænomenis his manifeſtum evadit, qualis ſit malignarum febrium natura & eſſentia ſivè ratio formalis: ſcilicet non oriuntur illæ ſimpliciter ab efferveſcentiâ vulgari, nimio ſanguinis atque humorum motu, aut vulgari earundem putredine atque corruptione, ſed altius aliquod principium quærunt, cui natales ſuos debeant, & tale erit ſingularis aliqua excellens, inuſitata atq; venenata corruptio, ſivè hæc dependeat ab aliquo exterius communicato, ſivè ex aëre ſivè per contagium: nec quicquam obſtat, quò minus etiam in corporibus tale quid generari poſſit: Seminarium hoc ſivè fermentũ ac contagium malignũ venenatumq; à priori non cognoſcitur ob intellectus noſtri infirmitaté, ſed à poſteriori & effectu & ad-

huc

huc ruditer satis atque confusè innotescit. Vid. *Willisius* & *Sylvius*.

In Curatione ejusmodi Febrium omnis impendenda opera, ut adhibeantur, quæ sudorem ciendo malignum μίασμα fermentumque venenatum expellendi, sanguini crasin suam naturalem restituendi, spiritusque vitales excitandi atque roborandi facultatem possident: certissimum namque est; per διαφόρησιν omnium commodissimè medelam afferri, ipsâ naturâ præeunte, quæ non solum in principio ac progressu morbi sudores movet, sed & ad ambitum corporis ac superficiem maculas & exanthemata propellit, undè necessariò in opere atque conatu suo adjuvanda. Huic scopo egregiè quoque cum aliis favet Myrrha, quæ & præservationis & curationis gratiâ adhibetur. Hinc in Purpurâ, affectu puerperis familiari, humorum putredinem optimè Myrrhata medicamenta aliis combinata compescunt, uti est Essentia Myrrhæ, Elixir Pr. Paracelsi simplex vel crocatum magis.

Thomas Jordanus singulare quoddam in morbo ungarico commendat medicamentum, Electuarium de Zedoariâ appellatum, quod grassante hac lue in Ungariâ multis in usu fuit Myrrhæ admistione illustre.

℞. Theriacæ Alexandr. Mithridat. āā. ℥iij. Zedoar. el. ℥j. Zingib. albi ℥ß. Rad. Tormentil. Serpentar. Pimpinel. āā. ʒiij. Myrrhæ, Croci, Ossis de Corde Cervi, Diptamn. āā. ℈ijß. Misc.

Monet verò rectè, in ejusmodi pharmacis, quæ Theriacam & Mithridatium recipiunt Dn. D. *Sennertus*, quòd cautione opus sit, cum caliditate suâ febrim augere soleant: de Febribus l. 4. cap. 14. p. m. 555.

Sequentis Pulveris usus in malignis & contagiosis febribus à nonnullis laudatur, qui dicitur esse secretum Regis Hispaniæ, *Platero* asserente: ℞. Myrrhæ selectæ, Mastich. Boli Armen. Terr. Sigill. Ligni Aloês, Caryophyll. Macis, Croci āā. part. æqual. Misc. fiat Pulvis singulis matutinis capiendus præservationis gratiâ.

Nec parùm præstat Pulvis Alexipharmacus ex tribus dictus:

℞. Flor. Sulphur. ℥ß. Cryſtall. Nitri, Myrrhæ rubræ ãã. ℥j. Miſc. Doſis ℈iß. vel ʒj. habitâ ratione ætatis.

Internis externa quoque adjungere fas eſt: ubi pro ſpiritibus conſervandis & malignitate expugnandâ ſequentem candelam ſuggerit *Sennertus*, cujus accenſæ fumus ore, naribus, & ſub axillis regione, quin univerſo corpore ſit excipiendus:

℞. Thur. alb. ʒvj. Nigr. ℥j. Succini albi, flavi, Myrrhæ ãã. ℥ß. Camphor. ʒij. C.C. ʒvj. Angel. Pimpinel. ãã. ʒij. Ceræ ℔j. Fila ex cannabe num. iij. ex ſerico, auro & argento ãã. num. ij. fiat ſ. a. Candela.

ARTICULUS V.

De

VARIOLIS, MORBILLIS, RUBEOLIS.

FAcies horum Exanthematum notiſſima eſt, nec minus illorum periculum multorum clade ſatis clarum exiſtit. Referuntur autem jure meritò ad febres malignas, cùm frequenter contagioſa ſint & epidemicè graſſentur, plurimosque è medio tollant. Febres hæ non ſemper ejusdem ſunt indolis, ſed quemadmodum à turgeſcentiâ materiæ modò magis, modò minus reſolutionem ſanguinis intendente, dependent, ita & ſeſe habent: undè etiam non ſemper ejusmodi exanthemata malignitatem ſecum portant, ſed benigniore facie nonnunquam apparent.

Circa cauſam proximam lites inter Authores graves exortæ ſunt: multi ex veteribus quin & recentioribus, ſanguinem menſtruum accuſant, quô infans in utero materno nutritur;

tritur; non quod totus ſit vitioſus & impurus, ſed utut puriſſimus, quasdam tamen impuritates contineat, quæ partibus fœtus labem ſuam communicent, & illa labes partibus impreſſa maſſam poſteà ſanguinis inficiat, eique à causâ procatarcticâ excitata, ebullitionem conciliet, cujus beneficiô fiat fermentatio & depuratio tum ſanguinis, tum ipſarum partium.

Juxta alios ſtationem cauſæ tenet atque defendit lympha quovis modô corrupta ac vitiata, inprimis verò in liquamen acido ſalinum transmutata: quòd acidum non fixæ ſed volatilis ſit naturæ, cùm contagioſum ſit, aliosque inficiat effluviis ex corpore ægrotante exhalantibus.

Athanaſius Kircherus confugit ad vivam mortis imaginem, ſivè putredinem animatam, ſtatuens, ejusmodi puſtulas & ſordidas papulas nil aliud eſſe, quàm verminoſorum effluviorum conceptacula atque hoſpitia.

Subjectum inhæſionis ſivè receptionis horum exanthematum cuticula eſt; fomitis autem viſcera interna non quoad ſubſtantiam ſed actiones læſas conſiderata: Ventriculus ſcilicet quandò officio ſuo in chylificando non ſatisfacit: jecur bilem excrementitiam à ſanguine depurando non ritè ſeparet: maximè autem cor, dum laudabilem ſanguinem non conficit, & in excitandâ febri acutâ & malignâ puſtularum & macularum materiam ad cuticulæ peripheriam protrudente, per conſenſum afficitur.

Cùmque affectus hi ad morbos acutos pertineant, non omninò certas habent prædictiones ſalutis & mortis, juxta effatum Hippocraticum aph. 19. S. 2. ita ut quò vires ſunt validiores ac ſymptomata mitiora, melior quoque exitus veniat expectandus. Curatio itaque non differenda, in quâ Practici diſtinguunt inter tempus ebullitionis & excretionis, quæ diſtinctio probè obſervanda: priori itaque tempore eò ſcopus Medici dirigendus, ut fermentum acre acidum corrigatur

ac

ac præcipitetur, id quod præstant medicamenta vulgò præcipitantia & absorbentia dicta, terreo-alcalina, vel alcalina propriè dicta, fixa & volatilia, quibus semper felici successu Myrrha, tanquam lymphæ specificum corrigens, admiscetur. Nec ipsius usus prætermittendus tempore posteriore, excretionis scilicet, ubi exanthemata hæc ad corporis ambitum propellenda medicamentis expulsivis communiter dictis: inter selectiora etiam Myrrha refertur, inprimis si exhibeatur ipsius Essentia cum Spiritu Vini Tartarisato vel Tincturâ Tartari parata. Cùmque interdum Variolæ ac Morbilli retrocedant magno cum ægrotantium dispendio, manifestoque periculô, nihil tutius atque utilius Essentiâ Myrrhæ cum Spiritu Salis Ammoniaci vinoso concinnatâ excogitari potest à medente: hæc namque aliàs in scopo expulsionis multa promittens valdè à menstruo volatili ac penetranti in efficaciâ viribus suis exaltatur, adeò ut vix unquam Medicum optima hæc medicina deserat aut fallat. Frequenter quoque contingit, ut Variolæ post curationem aliquod relinquant vitium, ubi non postremum locum occupant atroces artuum dolores atque lancinationes circa scapulæ humerique dearticulationem, quibus demulcendis ac profligandis varia à Practicis in usum trahi solent: Essentia Myrrhæ tanquam medicina lymphæ acrimoniam optimè contemperans aliis hîc laudem præripit, utpotè à cujus prædominio dolores isti lancinantes originem ducunt.

Oculi in Variolis admodùm periclitari solent, experientiâ teste, ergò præmuniendi sunt nonnihil adstringentibus, discutientibus anodynisque: hîc similiter Myrrha commendatur, quam dolores pruriginosos oculis infestissimos discutiendo magnoperè tollere *Mercurialis* tradit.

Sennertus lib. de Febribus 4. cap. 12. p. 531. Pulverem expulsivum Myrrhâ ingrediente nobilitatum proponit, qui ita habet:

℞. Boli

℞. Boli Armenæ or. ℥ij. Sem. Caulium, Chinæ ſel. Rad. Tormentil. el. ãã. ℥ß. C. C. uſti præp. ℥ij. Myrrhæ el. Dictamni albi ãã. ʒiij. Sem. Napi ℥iß. Fol. Auri n. xx.
F. Pulvis ſubtiliſs.

Nec ſequens inefficax adhibebitur:

℞. C. C. ſine igne ℈ij. Unicornu foſſil. ℈j. Salis Card. bened. gr. xv. Myrrhæ el. gr. xij. Divide in tres partes æquales.

S. Austreibend Pulver.

Ad ſiccandas Variolas & ad delenda rubra veſtigia Arabes uſi ſunt Oleo de Myrrhâ: Pulverem etiam hunc ſarcoticum commendârunt poſt apertionem naturalem vel artificialem adhibendum, notante *Ranchino* de morbis puerorum.

℞. Farinæ hordei, fabar. aa. ℥ij. Farinæ volatilis ℥j. Myrrhæ, Thuris, Terræ ſigill. aa. ʒij.
Miſc. fiat Pulvis, quô adſpergatur facies.

Sequens remedium contra Variolas faciei, ne tàm fortiter vel confluant vel faciem deturpent, Dn. *D. Andreas Cnöffelius* Ephemerid. German. Anno 4. obſ. 60. p. 50. præſcribit: *In initio*, inquit, *prorumpentium Variolarum ſtatim debet facies illiniri Spiritu Vini Myrrhiſato ad duos dies repetitis vicibus: prælerlapſis diebus Saccharum Saturni Aquâ Roſarum mixtum linteaminibus intinctis faciei ſæpiùs iterando applicetur: quodſi patientes linteamina renuant, poteſt tota facies levi pennâ hâc mixturâ ſaturatâ illiniri. Sæpiùs,* inquit porrò, *cum maximo emolumento applicatum eſt, & obſervavi, quòd et ſi Variolæ copioſæ fuerint, tamen relictas poſt has cicatriculas vix apparuiſſe, & non incongruam faciei formam effigurâſſe.*

ARTICULUS VI.

De PESTILENTIA.

MEritò affectus hic gravissimus & utplurimum exitium mortalibus adferens, Princeps morborum salutatur, ilias namque malorum est & compendium ferale atrocissimorum omnium: magnus est morbus non solùm ratione partis affectæ omnium nobilissimæ, nempè cordis, sed & ratione dispositionis in gradu excellenti: ex peracutorum imò acutissimorum classe oriundus est, cùm stadium suum celeriter decurrat, cursumque absolvat: contagiosus prætereà est & mali moris, ac in quo τὸ θεῖον Hippocraticum manifestè advertitur, venenatisque effluviis mediantibus longè latèque sese diffundit: cujus natura atque essentia tàm abdita atque obtrusa est, ut plerique ipsius originem soli DEO, Ejusque vindictæ ac iræ, vel occultis qualitatibus adscripserint: nec negandum, flagellum Numinis Divini pestiferam luem existere, mortalibusque immitti tanquam delictorum premium: nihilominùs tamen causas etiam agnoscit naturales, & nonnunquam etiam, Divinâ accedente benedictione, à Medico superatur.

Appellationes malum hoc sortitum est plurimas: *Quemadmodum enim crudeles Tyranni*, inquit *Isbrandus Diemerbroeck* Tr. de Peste lib. 1. c. 1. p. 1. *magniq; Principes plurimis heroicis titulis donari solent, ut ex iis eorum excellens potestas clarissimè queat innotescere: sic etiam magno huic morbo varia nomina attributa fuerunt, quibus crudelissimi Tyranni perniciosissima vis & natura manifestissimè indigitatur.*

Cognitionem causarum Medico esse necessariam per se liquet; adeò ut verè cecinerit Poëta:

Felix,

Felix, qui rerum potuit cognoscere causas,
Ille metus omnes, & inexorabile fatum
Subjiciet pedibus, strepitumq; Acherontis avari.

Ast pestilentiæ causâ admodùm est abstrusa, satisque cognosci nequit: hinc *Sennertus* scribit: *Qualis sit specifica veneni pestilentis natura & causa, nemo unquam explicare potuit; & profectò talia sunt, quæ latent animos temperatos, illudunt curiosis:* Si quid tamen statuendum, dicimus causam pestis proximam esse materiam quandam venenatam, cordique peculiariter adversam ac contagiosam. Neoterici producunt causæ locô fermentum pestilens atque malignum in venenato quoque miasmate hærens, quod juxta *Athanasium Kircherum* animatum & vermiculosum est.

Hermetici vim & naturam veneni pestilentis conjecturaliter indagantes, modò arsenicale, modò auripigmentale, modò antimoniale, aconitale & napellinum nominant; sed videntur ignotum per æquè ignotum explicare.

Plateri quoque opinio fidem vix meretur, qui statuit, venenum pestiferum originem suam in mundi origine habuisse, & quemadmodum reliqua venena in corporibus certis ab origine mundi innata hærent, sic etiam pestilens venenum, idq; de corpore in corpus per contagium dispergi.

Paracelsistæ quinque pestis causas, & ab illis quinque ejusdem differentias statuunt, pestem gigni putantes 1. ab ente Deali, cum solo DEI nutu inducitur ad coërcenda hominum flagitia: 2. ab ente astrali, cùm à maleficis siderum aspectibus, configurationibus, conjunctionibus & oppositionibus, illa labes in aêre gignitur: 3. ab ente magico, cum veneficorum & incantatorum operâ provocatur: 4. ab ente veneni, cùm per inspirationem halituum venenatorum aër inficitur: 5. ab ente naturæ, cum oritur ex internâ malignâ humorum putredine: Causarum harum examen vide sis apud *Diemerbroeck* Tr. de peste l. 1. c. 8. in Annotat. p. 24. & seq.

Porrò si in ullo morbo, sanè in hoc veritatem suam dilucidè satis ostendit aphorismus: *Coi*, scilicet, *acutorum morborum incertæ admodùm ac fallaces sunt prædictiones*: nec rarò contingit, ut etiam Medici exercitatissimi prognosticando decipiantur ac deludantur. *Nullus enim morbus*, inquit *Sennertus*, lib. 4. de Febribus cap. 4. p. m. 420. *homines magis ex insidiis aggreditur, & dum maximè blanditur, maximè nocet: & sæpe, cùm omnia rectè se habere videntur, mors insperatò occupat; contrà qui sæpè morti addicti videbantur, præter spem evadunt*: & *Liddelius* lib. 3. de Febribus cap. 7. incertitudinem hanc perpendens scribit; *Nullus morbus ex se magis perniciosus est, aut in quo signa omnia magis infida sunt, & motus magis incerti inconstantesq́;: sæpè enim signis bonis apparentibus in urinâ, pulsu, aliisq́, præter expectationem ægri subitò moriuntur.*

Non tamen suspendenda aut negligenda sed ob periculum summum eò citius maturanda erit curatio: nec solùm Medicus occupatus esse debet circa ipsam curationem, sed ut & sanos adhuc à peste præservet atque custodiat. Duplicia itaque diligenti Medico erunt conquirenda præsidia, prophylactica nempè & therapeutica. Præservatio consistit in remotione causæ agentis, & in præmunitione corporum adversus illam causam. Curatio ipsam pestis ablationem respicit per alexipharmaca ac congrua diaphoretica tentandam: ubi deplorandum, quòd cum veneni pestilentis natura non satis nobis sit cognita atque perspecta, in inveniendo appropriato alexipharmaco etiam infelices hactenus fuerint medentes; undè *Gesnerus* lib. 1. Epist. Med. 64. scribit: *Fortè non placet DEO, ut contra flagellum peccatis nostris debitum, ullum certum præsidium habeamus*: & jam laudatus *Diemerbroeck* lib. 3. cap. 1. p. 181. benè ac christianè illos loqui existimat, qui dicunt, verum pestis alexipharmacum penes illum adhuc latere, qui flagelli hujus immissionem & aversionem sibi soli reservare voluit.

Quicquid tamen sit, nihilominus eò adnitendum, ut à præstantissimis longoque usu exercitatissimis sanitatis præsidibus excogitata & approbata remedia, invocato prius divino auxilio, methodicè adhibeantur: cum frequenti experientiâ constet, non omnes peste infectos debitum naturæ persolvere, sed & multos non solum bonitate naturæ, verum etiam ope legitimè adhibitorum alexiteriorum sanitati fuisse redditos.

Inter innumera verò remedia Pestilentiæ adversantia jure merito & Myrrha recensenda propter vim suam alexipharmacam, quâ putredini resistit, massamque sanguineam ac principaliora viscera munit, ita ut nulla fermè formularum species reperiatur, quam non ingrediatur Myrrha, opeque suâ salutiferâ illustret, hocque tam internè quàm externè fructuosè præstet.

Sennertus de Febribus lib. 4. c. 5. p. 426. sequentes præscribit Rotulas prophylacticas pro instituendâ leni corporis expiatione:

℞. Extr. Rhabarb. ʒj. Rhabarb. Aq. Cinam. adspers. Conf. Rosar. ãã. ʒiij. Sacch. albi in Aq. Rosar. sol. ℥iv, fiant Rotulæ vel Morsuli pondere trium drachmarum.

Nec minoris efficaciæ erunt quas proponit pag. 424. Pilulas:

℞. Aloës rosat. ʒiij. Rhabarb. Aq. Cinam. adspers. ʒiß. Agarici, Trochiscati ʒj. Myrrhæ ℈ij. Mastich. ℈j. Cum Sir. Acetos. Citri q. s. f. Pilulæ: Dosis ʒj.

Platerus obs. lib. 2. p. 399. talibus utitur Pilulis per vices exhibendis ad præservationem;

℞. Aloës, Rhabarb. ãã. ʒij. Agarici, Myrrhæ ãã. ʒj. Rad. Gentian. Zedoar. ãã. ℈j. Croci ℈ß. Pulverisentur & cum Sir. Rosar. sol. cum Senâ fiat Massa Pilularum.

Apud *Cratonem* sequentes habentur ad evacuationem putridorum & excrementitiorum humorum utiles, si ad ʒj. sumantur semel in septimanâ;

 ℞. Alo-

℞. Aloës ℥vj. Myrrhæ el. ℥iij. Croci ℥j. Rhabarb. el. ℥ij. Agar. Trochisc. ℥j. Caryophyll. Sem. Citri ãã. ℈j. Tormentil. Santal. rubr. ãã. ℥iß. Boli Armenæ or. ℥iij. Camphor. ℈ß. Pulveriſentur atque excipiantur Sirupo Acetoſ. Citri, fiatque MP.

Cornelius Gemma, annotante *Diemerbr.* lib. 3. c. 5. p. 211. hunc pulverem pro ſummo ſecreto à Rege Hiſpaniæ æſtimari tradit:

℞. Myrrhæ el. Maſtich. Boli Armen. Terræ Sigillat. Ligni Aloês, Caryophyllor. Macis, Croci ãã. partes æquales. Miſc. f. Pulvis.

Paracelſus lib. de Peſte ſequentem infuſionem commendat ad præſervationem.

℞. Vini ſublimati rectificati Menſ. j. Theriacæ opt. ℥vj. Myrrhæ ℥ij. Rad. Tuſſilag. ℥iij. Spermat. Ceti, Terr. Sigillatæ ãã. ℥ß. Rad. Aſclepiad. ℥j. Diptamni albi, Pimpinel. Valerian. ãã. ℥ij. Camphor. ℥j.

Miſta omnia in purum vitrum conjiciantur, ac in ipſo benè obturato ad ſolem ſtent per octiduum.

Infuſum hoc jubet exhibere quantitate dimidii vel integri cochlearis pro ratione utentis, & ſudorem expectare.

Præter interna etiam externa præſidia ad præſervandum à Peſte adhibere convenit: inprimis verò ad purganda ædificia & aêrem corrigendum ac venenatas particulas in illo oberrantes abſorbendas ſuffumigia ſunt conducibilia, quorum apud Practicos crebra fit mentio, & compoſitio reperitur numeroſa: ex multis pauca ſaltem eligere libido eſt, & ea quidem, quæ Myrrhâ gaudent ſociâ.

In uſu tamen ſuffituum obſervandum, uſum nimium reprehendi, ac illorum loco ignem apertum atque lucidum lignis odoriferis, quale eſt Juniperinum, continuè inſtructum eligendum eſſe, maximè penes illos, qui capitis gravitate facili negotio tentantur, aut aſthmati, tuſſi, aliisque affectibus ſuffitum reſpuentibus, moleſtantur: quandò tamen

tutò

tutò suffimenta adhibere licet, sequente Pulvere posset negotium peragi.

℞. Ligni Junip. ℥j. Bacc. Junip. Lauri ãã. ℥ij. Succini, Thuris, Myrrhæ, Styrac. Calam. Benz. aa. ℥j. Misc. fiat Pulvis grossus, cui pro lubitu addi queunt Flores Sulphuris Myrrhati, ut acres halitus malignitatis invectores acido horum domentur ac figantur: hinc *Hippocrates* ipsum Sulphur vivum accensum pesti adversari scribit. Et *Crollius* in Basilicâ Chimicâ Flores Sulphuris sequentibus commendat: *Flores Sulphuris* (etiam Myrrhati) *summum sunt curativum & præservativum in Peste: resistunt enim impressioni & præservant à putredine: cum Extracto Enulæ campanæ ad miraculum operantur tempore infectionis.*

Franciscus Joël de Peste talem describit suffitum:

℞. Ligni Aloës, Cypress. ãã. ℥ß. Myrrhæ, Caryophyll. Styrac. Calam. Benz. aa. ℥ij. Crassè contusa misceantur pro excitando odorato suffitu.

Sequentem Pulverem Paracelsus habet:

℞. Sulphur. ℔j. Myrrhæ ℥iv. Thuris ℥viij. Opopan. ℥j Asæ Fœtid. ℥j. Bacc. Lauri ℔ij. Succini Flavi ℔ß. Misc.

Nec inutilis Trochiscorum ad suffumigandum adhibitio.

℞. Sulphur. Flavi Crudi ℥j. Asæ dulcis, Myrrhæ aa. ℥ß. Caryophyll. ℥j.

Tenuissimè pulverisata & per setaceum trajecta Extracto Baccar. Junip. ad formandum trochiscos excipiantur.

Nares etiam tempore pestis illinere juvat Balsamis, Linimentis, Acetis aliisque convenientibus Myrrhâ vigoratis.

Sennertus tali utitur Linimento, quo nares inungendæ.

℞. Theriacæ opt. Mithridat. el. aa. ℥j. Benz. Styrac. Calam. Ol. destillati Rutæ aa. ℈j. Angelicæ, Camphor. in Aq. Bezoard. dissol. aa. ℈ß. Olei Amygdal. dulc. parum. Misc. pro Linimento.

De

De odoratis ac ſuaveolentibus notandum, quòd non ſemper conveniant in peſte, eò quòd facilè alliciant venenum, niſi aliis ſint correcta. Vid. *Diemerbr.* lib. 2. cap. 5. p. 136.

Acida verò naribus oblata optimè proſunt: hinc Aceta Bezoartica, quæ etiam Myrrham recipere ſolent, in uſum trahenda. Multi laudem mereri aſſerunt illud *Matthioli*, quòd

℞. Granor. Junip. ℥j. Rutæ, Scordii aa. ℥ß. Santal. Citr. Rad. Angelic. Valerian. Ariſtoloch. Zedoar. aa. ʒiß. Myrrhæ ʒj.

Pulveriſentur groſſo modo & infund. in Aceti Vini ℔iiiß.

Ad externa prophylactica Antipeſtifera à non paucis & Amuleta quoque referuntur foris appenſa, quæ occultâ atq; ſpecificâ quâdam virtute peſtilenti contagio reſiſtere putantur: ſuntque vel venenata vel non venenata: illa planè ſunt proſcribenda, uti bufones, araneæ &c. hæc partim ſunt ſuperſtitioſa ac diabolica, partim naturalia. Vid. *Diemerbr.* lib. 2. cap. 11.

CAPUT IX.

Uſum Myrrhæ in affectibus ventriculi ac inteſtinorum commendat.

ARTICULUS I.

De *NAUSEA ET VOMITU.*

VEntriculus publicus ille alimenti corporis nutritioni deſtinati coquus quemadmodum multum ad individui conſervationem atque ſuſtentationem confert, quatenus nimirum cibum in ore maſticatum in chylum, ſuccum illum albicantem transmutat, ita ſi hoc munere

nere non fungatur ritè ac prout fas est, sed deficiat in chylificationis opere, ut loco boni chyli, impuritates ac cruditates generentur, næ! non parum ad œconomiæ corporis destructionem confert, cum vitium digestionis primæ in secundâ & ultimâ non corrigatur; undè fertilis variorum morborum messis expectanda, ut hâc ratione ventriculus potissimarum ægritudinum fons & scaturigo meritò ab *Hippocrate* lib. 4. de morb. indigitetur: inter illas primùm se offert Nausea & Vomitûs, affectus satis familiares & frequentes: in illâ inane illud vomendi desiderium molestiam creat, ubi quidem adest ad vomendum conatus, parum tamen vel nihil ejicitur: in vomitu verò violenta adest excretio per os illorum, quæ in ventriculi utriculo continentur, & eò usque eundem gravant, donec eliminata fuerint.

Causæ utriusque affectus differunt tantum quoad gradus, sivè magis & minus, pertinentque huc omnia illa, quæ facultatem ventriculi expultricem lacessere ac stimulare valent, qualia sunt copiosius ingestus cibus ac potus, humores varii in ventriculo vel geniti vel aliundè ad illum confluentes, ubi nec sanguis excludendus, qui interdum ex vasis ruptis aut ex retentis mensibus ad locum hunc transfertur, quæ hæmoptysis, si citrà febrim contingat, toleranda quidem, ast cum febre conjuncta damnanda venit, docente *Dictatore* nostro S. 7. aph. 37. Vomitus etiam chylosus pravus est, nam subtrahitur corpori debitum nutrimentum, & nutritioni frustrandæ via paratur.

Curatio absolvitur potissimum per corroborantia & tonum ventriculi laxatum corrigentia modicèque adstringentia, ubi & Myrrha salutarem sese exhibet: hinc ad vomitum, imò & ventris nimium fluxum ab hypercatharsi inductum *Savanorola* Tr. 6. Pract. maj. cap. 16. pag. 102. tales commendat Pilulas.

℞. Bdellii, Sandarach. Arab. Thuris, Opii, Myrrhæ, Croci
aa. q. v.

Fiant Pilulæ ſicut cicere, quarum 2. vel 4. deglutiendæ.

Emplaſtris etiam atque ſacculis confortantibus moderatèque adſtringentibus egregiè Medicus malo huic ſuccurret: ſequens Emplaſtrum regioni ventriculi vel ſpinæ dorſi è regione ſtomachi imponatur;

℞. Styrac. Calamit. Ladani aa. ℥ij. Maſtich. Myrrhæ el.aa.℥j. Nuc. Moſchat. Corallor. rubr. ppt. aa. ℈iß. Cum Cera fiat Emplaſtr.

Sacculus talis eſto:

℞. Herb. Menthæ criſpæ, Origani, Abſinth. aa. Miß. Fl. Chamæmel. Rom. Mß. Roſ. rubr. Pij. Calami Aromatici, Nucis Moſchatæ, Cort. Citri aa. ℥iij. Ligni Aloës ℥iß. Maſtich. Myrrhæ rubr. aa. ℥j.

Conquaſſata atque conciſa includantur duobus ſacculis ex ſindone confectis ac interpaſtandis, geſtenturque continuò ventriculo malè ſe habente.

ARTICULUS II.

De SINGULTU.

IN hoc affectu ſpasmodici quid occurrit, ita ut ſingultus nil aliud ſit, quàm motus quidam ventriculi convulſivus, quo id quod moleſtum ac peregrinum eſt, excutere atque elidere ſatagit.

Quidam non ad ventriculi, ſed diaphragmatis affectus ſingultum referunt, propterea quòd voluntarius eſſe, & quovis tempore pro lubitu excitari queat; ut plurimum tamen produci ventriculo prius affecto ab acribus halitibus vel flatibus vel humoribus undecunq; accedentibus, & quâcunq; demum viâ ad membraneum diaphragmatis centrum penetrantibus. Hinc Clariſsimus *Sylvius* Prax. Med. l. 1. c. 23. p. 216. veram ſingultus cauſam traditurus ita ſcribit: *Vera ſingultus cauſa*

causa est quicquid ad violentam, non tamen durantem, sed mox interruptam cessantemq;, iterumq; sæpenumero repetentem sui contractionem diaphragma cogere aptum est, sive illud in ventriculo reperiatur, sivè idem ex tenui intestino à vitiosâ humorum confluentium effervescentiâ excitatum humoris, halitus flatusvè formâ eo assurgat, & superius ventriculi orificium ità rodendo præsertim afficiat, ut ipsum ambiens diaphragma mordicet vel ad ipsum per vasa sua deferatur, nè in ejus substantiâ hærens partes ipsius sensiles rodat, vel quovis alio modo ad molestam illam convulsivamq; sui contractionem solitariam & subindè continuò repetentem ipsum adigat.

Singultus aliàs grave malum audit, ac in nonnullis affectibus accedens prava & non rarò funesta suggerit prognostica, quorum in aureis *Hippocratis* magni aphorismis mentio passim occurrit: verbi causâ: *Si senibus suprà modum purgatis singultus obveniat, non bonum est.* S.7.aph.41. *Ab Hepatis inflammatione singultus pravum*: S.7.aph.11. *In vomitibus sinceris singultire malum*: in Coacis. *Aphoniæ seu vocis interceptiones cum singultu pessimæ.* 1. Prorrhit. cap. 23.

Quarè non parvifacienda ipsius curatio, sed acceleranda potius, nè malum fiat diuturnum, ægerque nimium adfligatur. Hìc medicamenta Myrrham recipientia admodum proficua sunt, nec spem medentis eludunt: sint autem talia, quæ sensum ventriculi nonnihil hebetent & obtundant.

In contumaci singultu ab humoribus pituitosis tunicis ventriculi impactis inducto Pilulas sequentes tanquam efficacissimas proponit *Riverius* Pr. Med. l. 4. c. 6. p. 108.

℞. Castor. Myrrhæ ãã. ʒiij. Salis Gemmæ ℥ß. Diagrid. Mastich. ãã. ʒj. Agar. rec. Trochisc. ʒiij. Aloës el. ad pondus omnium.

Excipiantur succo Menthæ & f. MP. de cujus ʒj. formentur Pilulæ vj. deauratæ: Dosis duæ vel tres manè duabus horis ante cibum, bis in hebdomadâ.

Idem ventriculo tale Cataplasma applicat:

℞. Rad. Aristoloch. long. Ireos Florent. Baccar. Lauri, Fol. Rutæ & Menthæ siccor. āā. ℥iij. Castor. Myrrhæ āā. ℥ij. Caryophyllor. Hypocistid. āā. ℥j.

Cùm melle anthosato fiat Cataplasma.

ARTICULUS III.
De
TORMINIBUS VENTRIS ET COLICA.

COlica atrocissimè nonnunquam in humanum corpus sæviens ac tyrannidem suam exercens nomen accepit ἀπὸ τῦ κολάζειν à torquendo, quòd in eo tormina & cruciatus contingant, hominemque misellum torqueant adeò interdum, ut præ impatientiâ dolorumque exacerbatione, horumque levandorum causâ manus nonnulli sibi injecerint, vitamque ademerint. Alii affectum hunc derivant ab intestino Colo, tanquam à loco affecto: perindè est, modò curatio cita instituatur.

Medici aliàs triplicis Colicæ mentionem in monumentis suis faciunt, flatulentæ scilicet, pituitosæ ac biliosæ: quæ à flatibus excitatur Colica, dolorem habet maximè vagum, qui non diu in eodem loco moratur, sed modò sursum, modò deorsum, modò ab uno latere in oppositum divagatur, & distendendo excruciat: Bilis Colicam inducit cum mordacitatis sensu, & plerumque sitim orisque amaritiem comitem habet. Pituitosa *Galeno* crudelissima audit, maximè quæ à pituitâ vitreâ intestinis tenaciter impacta ortum trahit, quæ pali infixi ac instrumenti perforantis & terebrantis speciem exhibet, scilicet humores hi sivè qualitate acri mordendo sivè inflammando agant, dolores immanes excitare valent: flatus verò in cavitate coli intestini stabulantes, & ab humoribus crassis atque pituitosis elevati distendendo & divellendo eosdem etiam parere adsolent. Cum

Cùm verò colon pars ſit membranoſa nervisque prædita fieri aliter nequit, quàm ut dolorificus ex ipſius læſione pronaſcatur affectus, citam opem poſtulans, ne morâ interpoſitâ principaliores corporis partes in conſenſum trahantur. Medicamentis itaque anticolicis agendum, quibus & Myrrha adjungenda: hinc *Crato* lib. 1. Conſ. 10. commendat Decoctum Veronicæ, quæ à proprietate Colicis ex flatibus medeatur: coquitur ea in juſculo gallinaceo, & libræ juris decocti additur Vini Malvatici ℔ß. Myrrhæ el. ʒß. & tanquam Clyſter injicitur.

Idem decoctum etiam ex Vino albo cum ſcrupulò dimidio Myrrhæ exhibet inchoantibus & urgentibus cruciatibus.

Franciſcus Sylvius Pr. Med. lib. 1. c. 14. p. 187. 188. in doloribus inteſtinorum partem affectam quaſi perterebrantibus, & vitreâ pituitâ oriundis, inter alia corrigentia atque temperantia gummata etiam Myrrham collocat, Pilulasque pituitam vitream corrigentes blandèque educentes tales deſcribit:

℞. Gummi Galbani Acetô ſquillitico præp. ℈ij. Vitrioli Martis ad albedinem igne blandô lentè calcinati, Maſtich. el. ãã. ℈j. Caſtor. opt. Myrrhæ rubr. ãã. gr. xv. Croci or. ℈ß. Trochiſc. Alhandal. ʒj. Reſin. Jalap. Scammon. ãã. ℈j. Ol. Cort. Citr. gutt. vj. Miſc. fiant Pilulæ num. L.

Inaurandæ aut pulvere glycyrrhizæ conſpergendæ: Doſis harum Pilularum tres pluresve poſt cœnam, aut manè vacuo ventriculo exhibendæ.

Extrinſecus quoque abdomini imponitur Emplaſtrum Carminans Ejusdem, quod & Myrrha ingreditur, quô feliciter uſus eſt in flatibus ventris, ac tumoribus hypochondriorum, indèque ortis doloribus diſcutiendis: cap. 20. p. 209. 210.

Infantibus pueriſque torminibus ventris cum pavore in ſomno,

ſomno, quorum cauſa acidum peccans & lac coagulans eſt, ſequens pulvis acidum deſtruens, lac diſſolvens, ac tormina demulcens, qui & Myrrham amicè continet, egregiè confert:

℞. Lapid. 69. præp. ʒj. Myrrh. el. ℈ß. Ol. deſtillati Aniſi gutt. iij. Miſc.

S. Kinderpulver wider das Reiſſen.

ARTICULUS IV.

De

DIARRHOEA & DYSENTERIA.

COgnati ſunt affectus, & Dyſenteriam præcedere fluxum ventris utplurimum ſolet: & dyſenteriam quidem generaliter ſumptam Veteres omnibus inteſtinorum læſionibus attribuerunt & quemcunque alvi fluxum cruentum hoc nomine inſigniverunt, uti patet ex *Galeno* lib. 3. de Cauſis Sympt. cap. 2. Uſus tamen obtinuit poſteà, ut ſpecialiter nomen hoc adſignatum fuerit inteſtinorum eroſioni atque exulcerationi, quas comitentur dolores, frequentesq́; ac cruentæ alvi dejectiones.

A *Cælio Aureliano* vocatur rheumatiſmus inteſtinorum ulceroſus: *Helmontius* furorem Pylori inſcribit: *Celſo* κατ' ἐξοχὴν Tormina audit.

Notum verò eſt, *Pergamenum* quatuor differentias cruentarum dejectionum proponere; una eſt, quandò ſanguis ſincerus atque purus affatim propter membrum aliquod abſciſſum, aut ſanguinis intermiſſam conſuetam evacuationem, aut aliam ſimilem cauſam per alvum excernitur: altera; cùm liquor aquoſus loturæ carnis recens mactatæ ſimilis in fluxu hepatico dicto, dejicitur: tertia, quandò ſanguis niger excernitur, quæ excretio ſpleneticis ac melancholicis contingere vulgò creditur: ultima dyſenteria eſt, exulceratio nempè inteſtino-

ſtino-

ſtinorum, de quâ nobis ſermo, ubi non purus ſanguis, ſed purulentus, ac flavis, viridibus, albicantibus mucoſisque excrementis mixtus crebrò ejicitur.

Helmontius Tr. qui inſcribitur Pleura furens exulcerationem inteſtinorum impugnat ex hâc ratione, quòd vulnera inteſtinorum non admittant curationem, in teſtem vocans *Divini Senis* Aphoriſ. 18. S. 6. qui ita ſe habet: *Cui perfecta fuerit veſica, aut cerebrum, aut cor, aut ſeptum transverſum, aut tenue quoddam inteſtinum, aut ventriculus, aut jecur, lethale eſt:* ubi inteſtinorum tenuium vulnera pro lethalibus æſtimat; verùm vix opinio hæc amplectenda, cùm ex Practicorum obſervationibus clarum evadat, talia inteſtinorum vulnera ſæpiùs perſanata fuiſſe.

Nonnulli cum *Williſio* ſtatuunt, non omnem dyſenteriam ab exulceratione dependere, ſed dari etiam incruentam, uti talem vocat citatus *Williſius*, ubi quidam reperti, qui ne guttam quidem ſanguinis excreverint, nihilo ſecius tamen ad plures abiiſſe: aſt incruenta ejusmodi vix digna videtur nomine dyſenteriæ.

Ab ejusmodi verò causâ juxtà *Sylvium* producatur dyſenteria, neceſſum eſt, quæ inteſtina exedere ulcusque excitare apta nata eſt: accuſatur indè ab ipſo humor acidus, eosque totô cœlô errare ſcribit Prax. Med. Append. tr. 10. p. 833. qui à ſolâ bile quoquô modô per ſe corruptâ & acriore factâ profluvium hoc cruentum deducunt: poſtquam ſal lixivum bilis acerrimum factum gangrænam quidem tum alibi, tum in tenui inteſtino excitabit, nunquam ulcus: cùm ulcus acidi non lixivi ſit affectus: hinc niſi acidus & quidem acris humor jungatur bili nunquam efficietur ab ipsâ dyſenteriâ, quam ſolus humor valdè acidus & acer ad inteſtinum delatus producet.

Sunt & qui proximam cauſam adſignant ſpiritibus animalibus in convulſivas quaſi ac morboſè auctas excretiones inte-

inteſtina furibundè adigentibus: inquieti verò redduntur ſpiritus hi ab humoribus acribus, bilioſis, ſalſis, acidis, mordacibus ac corroſivis in inteſtinis ſtabulantibus, eorumque cavitatem actu vellicantibus & rodentibus: hinc in curatione omnem adhiberi operam jubent, ut ſpiritus furibundi demulceantur: quô factô omnia quieti reſtitui, crebras dejectiones ceſſare, tormina compeſci, cæteraque ſymptomata huic vitio familiaria tolli exiſtimant.

Cùm verò inter graves, magnos atque periculoſos meritò recenſeatur affectus, tum ob magnitudinem pravæ diſpoſitionis, & magnum à naturali ſtatu factum receſſum, exulcerationem ſcilicet, tum etiam propter malum morem, quem utplurimum annexum gerit, undè & maligna, epidemia atque contagioſa datur, diligentia ſanè vigilis impendenda, ut curatio non differatur, ne tandem cum crebrâ excrementorum dejectione anima ſimul profundatur.

Quâ ratione verò inſtituenda ſit medela, noſtri inſtituti non eſt, pluribus disquirere, præſtant id Practici: nobis ſufficit ſcire, ex multis Antidyſentericis Myrrham non poſtrema occupare ſubſellia: quamvis enim inter Authores controvertatur, utrum adſtringat? cum *Dioſcoride* tamen affirmare haud veremur, ob particulas craſſas, quas non levis amarities manifeſtat, undè à dicto Botanographo in alvinis fluxibus cruentâque dejectione laudatur.

Circa adſtringentium uſum tamen probè notandum, ea non primis ſtatim diebus, ſed præterlapſis quinque vel ſex, prægreſſisque neceſſariis evacuationibus, ac dolore ex parte ſedato, eſſe adhibenda.

Hieronymus Mercurialis l. 3. cap. 28. p. 492. ſequenti utitur Mixturâ:

℞. Carnis Cydonior. ℥iij. Pulv. Cochlear. uſtar. Sanguinis Leporis frixi & pulveriſati āā. ℨij. Myrrhæ, Corallor. rubr. āā. ℨj. Cum Sir. Myrtino fiat Mixtura,

Pilu-

Pilulis alius talibus usus est:

℞. Castor. Myrrhæ ãã. ʒiß. Opii, Anisi ãã. ʒj. Sem. Hyoscyami albi ʒß. Apii ʒvj. Misc. fiant Pilulæ cum Sir. Myrtino.

Vel:

℞. Trochisc. de Terrâ sigillatâ, de Myrrhâ, Spod. ãã. ℈ij. Granor. Myrtillor. ʒj. Cum Sirupo Cydoniorum fiant Pilulæ mediocres, quarum dosis ℈iß.

Si Bolo quis delectetur, talem adsumat:

℞. Mastich. Myrrh. el. Terræ sigillat. ãã. ℈ß. Laudani Opiati gr. ij. Misc. fiat Bolus.

Sequentis Pulveris tantùm bis vel ter quotidiè exhibendum, quantum cuspis cultri capit in Aq. Plantag. Tormentil. vel aliâ appropriatâ.

℞. Terræ sigillat. Boli Armen. præp. Croci Martis adstr. ãã. ʒß. Corall. rubr. præpar. Cryståll. præpar. ãã. ℈j. Misc.

Externè etiam huic fluxui occurri solet; ubi Cataplasmata, Linimenta atque Unguenta suô non deerunt officio, si ventri imponantur, quandò validius adstringere animus est: sequens Cataplasma non videtur inconveniens.

℞. Rad. Tormentil. Gallar. ãã. ℥j. Boli Armen. ℥ß. Thuris, Mastich. Myrrhæ el. ãã. ʒij. Sangu. Dracon. Mumiæ ãã. ʒiß. Coquantur in decocto prunorum sylvestr. ad consistentiam pultis: applica abdomini.

Sequenti Emplastro *Parens* meus b. m. felici successu usus est in nimiis diarrhœis ac dysenteriis.

℞. Theriacæ Androm. ℥j. Terræ sigillat. ℥ß. Croci Martis adstr. Myrrh. el. Extr. Tormentil. ãã. ʒj. Terebinth. ʒiij. Colophon. ʒij. Malax. cum Ol. Mastich. fiatq; Massa pro Emplastro. In pueris dimidia sumitur dosis.

ARTICULUS V.
De
NIMIO DOLORE & FLUXU HÆMORRHOIDUM.

HÆmorrhoides ſecundùm naturam ſe habentes ſalutare exhibent beneficium corpori humano: à multis namque affectibus præſervant, & ad ſanitatem conſervandam haud parum conducunt: contrà, ſi aurea hæc & naturalis fluxio mediocritatis terminos excedat, nimisq́; largè contingat, in plurimos morbos corpus præcipitat, iliasq́; malorum tunc præ foribus.

Maſculino ſexui fluxum hunc hæmorrhoidalem frequentiſſimum eſſe, experientia docet: an verò & mulieres eundem patiantur, quæſtio inferri poſſet? brevis ut ſimus, affirmando reſpondemus: præter alias, experientiam ſubjungere placet Lic. Scharffii, quam adducit in curioſâ juniperi deſcriptione cap. 17. pag. 242. 243. ſeqq. *Nota nobis fuit mulier, quæ eodem tempore, quô lunare tributum reddebat, & fluxum ſemper hæmorrhoidum unà experiebatur, quod quidem rariſſimum eſt, cùm pleræq; eâ ætate, quâ menſes lunare debitum ritè perſolvunt, hæmorrhoides fluentes non ſentiant: denegatô autem menſium fluxu, & in aliis quibusdam naturam per vaſa hæmorrhoidalia, ſanguinem quantitate moleſtum evacuaſſe novimus.*

Fluxus hic nimius ac indè morboſus gravia ſecum vehit ſymptomata: nam eo detenti miſerè vitam non ſolùm trahunt, ſed tandem etiam propter difficultatem curæ ad ipſam mortis portam detruduntur, hinc minimè cunctandum, ſed graviorum malorum ſegeti metuendæ citò falx immittenda, & occaſio præſcindenda, id quod & inter alia Myrrha effectum dabit: imò quid & externè adhibita præſtet *Angelus Sala* monſtrat in Linimento quodam fluentibus nimium hæmorrhoidibus

dibus

dibus accommodato. Mirabilis atque mirandus verò Myrrhæ meritò prædicandus effectus & virtus, quam vel solô odore post se relinquit hoc in affectu: de hâc dubitans adeat Anni III. Ephemerid. German. observationem CCXXVI. Excellentiss. Dn. *D. Majoris*, Collegæ nostri honoratissimi: de arbitrariâ hæmorrhoidum per solos odores resinosos suppressione; ubi mentionem facit Viri cujusdam Theologi hæmorrhoidali fluxui ad leve etiam corporis exercitium obnoxii, qui à solo Myrrhæ suffitu naribus percepto præsentem medelam adeptus est. Vir hic internè semper Sperniolâ Crollii felici successu usus fuit, sed metuens, ne natura medicamentô adsueta inposterum eidem minus auscultatura sit, parcius eâdem uti decrevit, & memor, Myrrham inter alia ingredi compositionem Sperniolæ, à solo, uti dictum, hujus suffitu subsidium quæsivit, & quidem prosperô satis successu. Prælaudatus Dn. *D. Major* verosimile arbitratur, nervos odoratorios oleoso nidore Myrrhæ & aliarum resinarum aurâ planè balsamicâ peculiariter refici, undè circa radicem eorum aut basin cerebri motus spirituum efferus in ordinem redigatur, quò minus impetuosè ad partem affectam proruant, &c.

In dolore hæmorrhoidum paregorica, dissipantia & emollientia locum inveniunt, quibus commodissimè Myrrha adjicitur:

℞. Rad. Altheæ ℥ß. Linar. c. toto Mij. Flor. Chamæmeli Rom. Mß. Meliloti, Verbasci ãã. P. iij. Sem. Lini, Fœnugr. ãã. ʒiij. Thuris, Myrrhæ ãã. ℈iß. Misc.

S. Species zur Bähung.

Coquantur cum lacte & applicentur.

Vel paretur tale Suffumigium:

℞. Flor. Verbasci, Linar. ãã. P. ij. Rad. Scrophular. ʒiij. Mastich. Myrrhæ ãã. ʒß. Misc.

S. Pulver zum Räuchern.

Zacutus Lusitanus Pharmacop. distinct. 10. cap. 1. p. m. 580. ad hæmorrhoides dolentes tale describit Unguentum:

℞. Thuris ℥ß. Myrrhæ, Croci ãã. ʒiij. Opii ʒj. Coquantur in lactis caprini ℥iv. ad consumtionem tertiæ partis: adde Mucilag. Psyllii ℥ß. Ol. Rosar. ℥ij. Vitell. Ovi unius. Misc. fiat Unguentum.

ARTICULUS VI.

De *LUMBRICIS.*

NEc microcosmus ab hostibus repentibus tutus ac immunis est: vermes dico, qui in omnibus ferè corporis humani partibus reperiuntur; communissimè verò omnium hospitium sibi parant in intestinis, locô sanè satis accommodô quoad victûs rationem: nam non raro ipsius etiam chyli sunt absumtores. Triplicis verò sunt generis: quidam enim longi sunt ac teretes, qui in superioribus tenuibusque intestinis locum natalem habent: hi sunt omnium copiosissimi, ita ut ad & in ipsum ventriculum exspatientur, indèque per œsophagum & os prosiliant: alii lati sunt, vocanturque Cucurbitini à figurâ quâdam; qualem Parens meus b. m. olim ex sauciato abdomine militis præsidiarii hîc locorum exeuntem vidit, & siccatum adservavit aliquot ulnas longum: qualem etiam Magnificus noster *Argonauta* in Hierâ picrâ depictum nobis exhibet: alii denique tenues sunt & exiles, Ascarides dicti, sedem suam figentes in intestino recto.

Infantes atque pueros frequentius affligunt, rarius adultiores: suntque res totô genere p. n. in homine, à quo aliàs exulare deberent. Origo ipsorum à nimiâ ciborum, ac præsertim carnium fructuumque horariorum ingestione, undè minus possunt fermentari, ac proindè crudiores diutius hærent in tenui intestino, paulatimque corrupti vermium genera-

nerationi præbent occasionem, docente *Sylvio* Pr. Med. Append. tr. 1. cap. 10. pag. 623. Materia hæc sæpiùs gravium morborum genitrix existit; nam, teste Eodem, ex crudiorum alimentorum corruptione halitus acres excitantur, qui quaquaversùm propulsi pungunt primò intestina mox & ventriculum, quin per œsophagum adsurgentes nares quoque; (undè continuò ferè narium frictio, & in ventre morsus vermium suspicionem movent) sed halitus iidem per vasa lactea ad cor usque delata, febrim producunt, atque ad cerebri radices penetrantia ipsásque mordentia epilepsiam & convulsionem pariunt.

Danda itaque opera, ut hospites hi peregrini citò proscribantur, id quod præstant medicamenta anthelmintica nuncupata, inter quæ præter Mercurium dulcem Myrrha quoque eminet, tanquam juratus lumbricorum hostis, ita ut nulla ferè formula apud Practicos reperiatur, quæ non recipiat Myrrham.

Julius Cæsar Claudinus Consult. 64. Oleum, quô internè utitur ad extirpandam verminosam progeniem tradit, de quo pueris exhibet ℨj. adultis verò ℨij. mirificèque prodesse scribit.

Johannes Crato lib. 1. cons. 13. talibus hospites hos profligat Pilulis.

℞. Aloës Rosatæ ℥j. Myrrh. el. ℨj. Cum Sir. Rosar. fiant Pilulæ mediocres: Dosis ℈iß.

Lazarus Riverius Pr. Med. lib. 5. cap. 9. pag. 162. 163. Pulverem hunc proficuum proclamat:

℞. Rhabarb. Agar. ãã. ℨj. Trochisc. Alhand. ℈j. Diagrid. ℈ß. Corallinæ, C. C. usti ãã. ℨß. Myrrhæ, Zedoar. Fl. Tanaceti ãã. ℈j. Salis Absinth. Tartari ãã. ℈iß. Misc. fiat Pulvis tenuissimus.

Vel:

℞. Sem. Cynæ grossô modô contus. ℨj. Pulv. Hieræ simpl. Gale-

Galeni ℈ij. Trochisc. de Myrrhâ, Alhand. ãã. ℈ß. Diagrid. gr. v. Misc. fiat Pulvis: Dosis ℈iß. ℈ij. vel ʒj.

Quidam ad vermes puerorum sequentes commendavit Pilulas:

℞. Sem. Sancti, C. C. ãã. ℈j. Farin. Lupinor. Rutæ, Centaur. min. Trochisc. de Absinthio, Aloës Soccotr. ãã. ℈ß. Myrrhæ el. gr. v.

Cum Sir. de Absinthio formentur Pilulæ parvæ.

Pulverem hunc *Parens* meus. p. m. in frequenti habuit usu:

℞. C. C. usti & præp. ʒj. Flor. Sulphuris ℈ij. Myrrhæ el. ℈j. Sacchari Canariensis ℈iv. Misc. fiat Pulvis, datur vel per se lingendo vel in alio vehiculo.

Sequentem Excell. *D. Ettmüllerus* b. m. habet:

℞. Rad. Gentianæ pulverisat. C.C. sine aqua aa ℈iß. Myrrhæ el. gr. vj. Misc. f. Pulvis.

Circa Pulverum vermes enecantium exhibitionem monet *Heurnius* de Peste, quòd satius sit cum melle mixtos deglutire, quàm in potu sumere, melius enim ita operari: non solùm enim mel peculiari vi vermes necare, sed & pulveres arctius retinere, illorumque vim augere: fermentare quippè ac solvere simplicium vires, facereque, ut illæ liberè vinculô communi se nectant, ac in facultatem ultra simplicium vires se efferat compositus.

Nauseabundis pueris sequentes Rotulæ exhibeantur.

℞. C. C. usti & præp. Sem. Portulac. Tanaceti, Citri aa. ℈ß. Flor. Sulphuris gr. v. Ol. Zedoar. gut. ij. Sacch. in Aq. Graminis dissol. q. s. f. l. a. Rotulæ.

Externis quoque expulsio tentanda: hinc *Marquardus* Pr. Med. lib. 3. cap. 22. pag. 262. 263. Emplastrum, quô umbilicus contegatur, conficit tale:

℞. Pulv. Absinth. Aloês, Myrrhæ, Lupinor. Cubebar. Colocynthid. aa. ʒj.

Cum

Cum Felle Taurino & Oleo Nucleorum Persicorum fiat Emplastrum.

Vel Pulvis Aloes, Absinthii & Myrrhæ incorporatus cum felle taurino cum testâ nucis juglandis puerorum umbilico imponatur.

Mercurialis Ceratum componit lib. 3. de morbis puerorum cap. 10. p. m. 115.

℞. Myrrhæ, Aloës ãã. ℥j. Pulv. Scordii, Sem. Absinth. Citr. ãã. ℈ß. Cum Ceræ & Resinæ q. s. fiat Ceratum.

Franciscus Ranchinus tr. de morb. puer. S. 2. c. 6. p. 342. inter Externa sequens commendat.

℞. Aq. Vitæ, in quâ infusa fuerint Absinth. Scord. & Tanacet. q. s.

Irrigetur totus venter calidè, deindè conspergatur pulvere Myrrhæ, Aloës & Sem. Santon. ac cum duplici linteolo calido obligetur; deindè laborantes proni decumbant aliquandiu in ventrem.

Caput X.

In Hepatis affectibus facultates Myrrhæ extollit.

Articulus I.

De ICTERO.

Affectus hic suo se prodit colore, dum universum corpus flavedine obtegitur, quæ in albo oculi potissimum conspicua: vocatur etiam morbus regius,

Molliter hic quoniam celsis curetur in aulis.

Tinctura hæc ortum suum debet effusioni bilis per summa corporis, ob meatus cystici & pori bilarii obstructionem: tunc

tunc enim in ſanguineam maſſam regurgitat, ac in cutim ubique deponitur.

Helmontius bilem non agnoſcit pro causâ, ſed virus aliquod producit excrementoſum, ſeu ſtercus liquidum & flavum, ſecundæ digeſtionis prolem, ſurſum præter naturam raptum in vaſa & per totum corpus diſperſum.

Videtur quidem levis eſſe affectus, cum citò oriatur, ac utplurimum ſine febri ac ſine magna virium jacturâ, gravis tamen atque periculoſus evadere poteſt, ſi præſtò ſit prava hepatis diatheſis ac inflammatio, aut ſi contingat ob venenum acceptum, morſumque venenatorum animalium, quorum vi ſanguis priſtinam amittens puritatem in citrinum humorem corrumpitur, quo tandem cutis inficitur.

In febribus interdum per modum criſeos apparet, undè bini hi aphoriſmi *Hippocratici* probè à medente obſervandi. S. 4. Aph. 62. & Aph. 64. *Quibus in febribus morbus regius antè ſeptimum diem acciderit, malum*: It. *Quibus in febribus morbus regius ſeptimo vel nono vel undecimo vel decimo quarto ſupervenerit, bonum, niſi dextrum hypochondrium obduruerit.*

Curatio icteritiæ conſiſtit in apertione obſtructionis meatuum bilariorum, humorumque bilioſorum, decente evacuatione: priori ſcopo & Myrrha inſervit: nam ſecundum *Galenum*, hepati omnia amara amica ſunt, undè & hæc in ipſius paſſionibus accepta erit: itaque

℞. Rhabarb. Rhapont. Curcum. ãã. ʒij. Spicæ Indicæ, Capill. Ven. Rad. Chelidon. ãã. ʒj. Croci ℈ij. Rad. Aſari, Myrrhæ ãã. ℈iß. Sacch. ʒß. Miſc. fiat. Pulvis.

ARTI-

ARTICULUS II.

De
HYDROPE.

A Veteribus ſerum pro hepatis recremento habitum fuit, nec ad corporis conſtitutionem pertinere docuerunt: aſt iniqui hâc in parte fuerunt in bonitatem naturæ, quæ laticem hunc ſuo modo & partibus corporis adſociat, cum functionibus præclaris ſeſe vel in minutiſſimis partibus patefaciat. Eſt itaque ſerum à naturali ſuâ conſtitutione non recedens benignus corporis noſtri humor, uſus multiplices præſtans, nec ab ullâ parte recedens, relicto non prius emolumento, qui tamen non omnes eodem modo corpus reſpiciunt: ſunt enim primarii ac ſecundarii uſus, quos accuratè nobis exhibet Excell. Dn. D. *Schenckius* in enucleatiſſimo de Sero Sanguinis Tractatu.

Quod ſi verò ſerum à ſanguine ſecedat, & extrà cancellos vagetur, gravia indè mala ac infortunia corpori obveniunt: in ventriculo namque chylificationem turbat, inflationes parit, tormina in inteſtinis excitat, dolores colicos atq; iliacos producit: in univerſo corpore exundans, diluvium microcosmicum minatur, atque Anaſarcam, Hydropemque Aſcitem, quin & Tympanitem procreat: de quibus nunc paucis.

Hydrops nomen eſt generale, & complectitur tres ſpecies, quarum prima audit Anaſarca, quæ univerſum corpus occupat: Aſcites altera eſt, in quo abdomen & pedes intumeſcunt, partes verò ſuperiores gracileſcunt: tertia Tympanites eſt, ſivè Hydrops ſiccus, quandò inſtar tympani abdomen extenditur attolliturque ob præſentiam flatuum: Huc & Cachexia ſpectat, quæ via eſt ad Hydropem. Sunt cognati affectus unam agnoſcentes matrem, ratione præſertim generationis cauſarum.

Veteres ſubjectum hydropicorum affectuum ponentes Hepar accuſarunt, quod principale ipſis audiebat ſanguificationis organon, indè non credentes, ſanguificandi munus lædi poſſe, viſcere hoc ſalvo atque incolumi exiſtente: Verum opinio hæc exploſa jam eſt, heparque viſcus tantum depuratorium ſanguinis æſtimatur, undè & falſum erit, quemcunque hydropem læſo hepate oriri: id quod & ſectiones cadaverum hydrope extinctorum, obſervationesque Medicorum teſtatum faciunt, ſæpius hepar illæſum, nec ullum vitium in eo fuiſſe repertum, ſed mali fontem in lienis, renum, pancreatis, meſenteriique tumore & abſceſſu extitiſſe.

Cauſa proxima Aſcites indubitatò lympha eſt extravaſata atque reſtagnans, ita ut lymphaticorum vaſorum obſtructio effuſioni ſeri in abdominis cavitatem fores adaperiat: dum enim ab humore aliquo viſcido ac glutinoſo occluduntur; ſerum quod aliàs ad chyli receptaculum fertur, retrorſum ire cogitur, ac partes, quas tranſiit in tumorem, attollit, quæ indies hoc modo augentur, donec nimis gravatæ tandem dilacerentur ac rumpantur, & ſic ſerum in cavum ventris facili operâ effunditur.

In Tympanite ſero flatus admixti ſunt, à quibus abdomen atque inteſtina diſtenduntur: generantur autem utplurimum à calore debili, vel ab eodem nimio & torrefaciente in chylum crudum & craſſum ſuas partes agente.

Anaſarca quæ & Leucophlegmatia appellatur, ſuam debet originem pituitoſo humori in habitum corporis integrum effuſo, à viſcerum debilitate producto, ob quam loco boni laudabilisque ſanguinis crudus ejusmodi & pituitoſus generatur, qui cum ſubſtantiæ partium ſufficienter agglutinari nequeat, neceſſariò prava nutritio ſequitur.

Principium hydropis in pedibus utplurimum conſpicitur ob motum humorum quorumvis ſurſum difficilius contin-

tingentem, undè etiam noctu non raro disparere solet idem tumor, quandò scilicet minor adhuc existit, disperso nempè quaquaversum sub ipsâ cute ac per corporis habitum sero, quò interdiu denuò ad partes infimas delabente, ibidemque hærente paulatim excrescit iterum remissus noctu tumor. *Sylvius* Prax. Med. Append. Tr. 6. p. 740.

Contrarium accidit in tumore faciei aquoso, quæ nocturno tempore intumescit, interdiu verò detumescit: causam modò citatus Sylvius l. allegato adducit hanc: noctu faciem iis intumescere, in quorum corpore tum serum tum pituita tenuis redundat, quoniam tunc capite pulvinaribus incluso atque magis calente dissolvatur quoque magis & foràs sudoris specie propellatur serum prædictum vel pituita.

Quamvis verò ob curationis difficultatem Hydrops Medicorum scandalum audiat, atque à veteribus inter affectus incurabiles repositus fuerit, minimè tamen semper curatu est difficilis, modò statim in ipsâ primâ suffocetur herbâ, antequam firmas agat radices: ideoque curatio non differenda, sed principiis obstandum, & quamprimum vestigia futuri Hydropis appareant, eò adnitendum Medico, ut hostis à primo limine abarceatur: Medicamentis etiam Myrrha adjungenda, quam *Matthiolus* cum Agrimoniâ potandam propinat.

Scribonius Largus Comp. Med. cap. 33. Comp. 134. pag. 78. hanc compositionem tradit ad hydropicos & maximè in principio sublevandos, quorum corpus est sufflatum, quod Græci ἀνασάρκα vocant.

℞. Vitis alb. P. xx. Cocci gnid. P. iv. Scyllæ Bulbi cocti detractâ exteriore parte P. x. Myrrhæ P. viij. Cymini cyathis tribus, Anisi cyathis tribus, Vini falerni sextariis duobus, passi sextario uno. Præter Myrrham omnia contusa non cribrata macerantur passo & vino, nocte & die, postridiè colatur liquor, cui Myrrha trita admiscetur: datur

Cyathus à balneo alternis diebus, ſingulis adjectis cyathis, donec profectus intelligatur. Videatur *Johannes Rhodius* in notis ad hunc locum.

Sequentis Pulveris uſus non videtur negligendus:

℞. Abſinth. Eupator. Soldanel. āā. ℥ij. Myrrhæ el. ℥j. Spicæ ℥ß. Miſce fiat Pulvis.

Morſuli ad Cachexiam & Hydropem à nonnullis commendantur hi:

℞. Spec. Diacurc. Dialac. āā. ℈iß. Trochiſc. de Rhabarb. de Abſinth. de Myrrhâ āā. ℈j. Calami Aromat. Rad. Ireos, Galang. āā. ℈iß. Sacch. alb. in Aq. Agrimon. diſſol. q. ſ. f. Morſuli: Doſis unus manè jejuno ventriculo.

In tumore pedum œdematoſo Fomentationes optimè proſunt, ut apertis poris cutis ſeroſa liquamina exeant.

Weickardus Theſaur. Pharmaceut. cap. 12. pag. 218. talem parat:

℞. Baccar. Lauri, Thuris, Maſtich. Myrrhæ āā. ℥ij. Sulphuris ℥j.

Decoquantur in aquâ pluviali, vel vini & aceti partibus æqualibus ad medietatis conſumptionem & colentur: Colatura adplicetur cum linteis mundis vel cum ſpongiis, manè & veſperi antè decubitum.

Ad inflationem pedum circa malleolos hunc fotum adhibet:

℞. Lithargyr. Ceruſſ. āā. ℥ij. Maſtich. Thur. Myrrhæ āā. ℥j.

Pulveriſentur & ad fundantur Vini optimi ℔ij. Aceti Vini ℔j. Coq. lento igne ad caſum tertiæ partis, poſteà excipiantur linteis duplicatis & loco affecto aliquoties applicentur.

CAPUT

Caput XI.

Myrrhæ uſum in morbis Lienis approbat.

Articulus I.

De SCIRRHO LIENIS.

Lien, quem *Philoſophorum Coryphæus* ſpurium hepar indigitat, etiam ad totius corporis œconomiæ ſalutem ſuum ſymbolum confert, quatenus ſanguinem feculentiorem à corde communicatum ulterius elaborat, depurat ac ita diſponit, ut craſſiores, feculentiores, tartareæ, ſalinæ atque ſeroſiores partes per arterias ad ductum pancreaticum, ad inteſtina vel ad renes deferri queant: Munere hoc quando non ritè ac decenter defungitur lien, corpori incommoda ſatis gravia parit: ut adeò rectè ac ſcitè cum Fiſco comparari queat, *Trajano* interprete, quòd ſicuti hoc creſcente reliqui artus tabem contrahant, ita illò augeſcente, populus in pauperiem redigatur.

Inter varias verò lienis afflictiones atque vitia poſtremum minimè eſt Scirrhus, durus nimirum atque p. n. tumor, renitens ac indolens: An verò ipſa lienis ſubſtantia ſivè parenchyma, an verò ſecundùm poros ac cellulas ſuas patiatur, lis inter Authores exorta eſt. Cùm à Domino Doctore *Schenckio* Jenenſi lien ſpongiæ comparetur, in hâc verò poruli ac foramina plurima reperiantur, ita & in liene ſimiles porulos & cellulas ſtatuere licet, quæ nil aliud ſunt, quàm diſcontinuatæ & circumſtantes ipſius parenchymatis partes, fibroſis & innumeris vaſorum diſperditorum plexibus interſitæ & adjectæ. Pori, foraminula ſivè cellulæ hæ rectè ſtatuuntur ſubjectum ſcir-

ſcirrhorum, dum enim nutrimentum nimis craſſum ſe iis inſinuat, ſubtilior pars ſubſtantiæ ſe adſociat, & ad nutrimentum ipſius lienis abit: reliquum verò nimis craſſum ab acido peregrino coagulatur, donec membraneæ fibræ rumpantur, & tumor quotidiè augmentum ſumat. Vid. *Highmorus* in disquiſitionibus anatomicis.

Quod ſi etiam in ſplene glandulæ reperiantur, quod *Malpighius* adſtruit, minimæ tamen illæ ſunt, & talem tantumque tumorem excitare non poſſunt.

In cauſam continentem ſi inquiratur, reſpondebit *Platerus* in tractatu de Extuberantiis, omnes ſcirrhoſos tumores à ſucco nutritio ſuam originem trahere: ita enim ille: *Succus nutriens ſingulis corporis partibus nutriendis idoneus, ſicuti ſi moderatus atq; laudabilis eſt, partium ſubſtantiam alendo, eam in ſuâ mediocritate conſervat: ita ſi quantitate vel qualitate peccet, pro humorum ratione nunc generalem aliquam extumeſcentiam, nunc particulares aliquos tumores producit:* Item: *Craſſior ſuccus, quàm carni nutriendæ conveniebat, tumores &c. duriores interdum gignit, qualis & ſcirrhus appellatur à ſucco admodùm craſſo natus, duritiemq; hanc acquirens.* Craſſiorem ejusmodi ſuccum etiam beatiſſimus *Sennertus* adducit cauſæ locô lib. 3. p. 4. c. 6. *Frequenter*, inquiens, *lien, utpotè qui craſſiorem ſanguinem conficit, & eô nutritur, ſcirrhô corripitur.* Poſſunt tamen & alii humores excrementitii unà cum ſucco nutriente indureſcere, quatenus vel ſanguineæ, vel pituitoſæ ſeu mucilaginoſæ particulæ ſimul coagulantur: Coagulatio autem hæc meritò acido cuidam peregrino venit adſcribenda.

Petrus Johannes Faber lib. 3. Univerſ. Sapient. cap. 2. de ſcirrho lienis ſali terreſtri generationem talium tumorum durorum attribuit: ſcribens: *Vis illa coagulativa & lapidifica dependet ex naturâ terreſtri & ſale quodam terreſtri, quæ ineſt excrementis illis, quâ virtute coagulantur ipſa in ſcirrhum, qui*

indies magis ac magis accreſcit, niſi medicamentis propriis & ſpecificis ſuccurratur.

In curatione ſtudendum, ut durities illa emolliatur, obſtructio reſeretur, acidumque imbibatur ac corrigatur: id quod præſtant ſalia fixa & lixivioſa: hinc Veteres non ineptè ad chalybeata confugerunt, non quod aperiendi virtute polleant, ſed quatenus ſunt adæquatum objectum ſalium p. n. acidorum activitatis abſorbendo ea.

Alexander Maſſaria Pract. Med. l. 3, c. 17. p. 405. inter lieni conferentia remedia etiam Myrrham refert, hinc in curando ſcirrho tales conficit Trochiſcos.

℞. Squamæ Chalybis, Cort. Rad. Cappar. Fol. Tamariſc. Ceterach. aa. ʒij. Myrrhæ el. ʒj. Miſc. formentur Trochiſci cum vino, qui ſingulo manè exhibeantur ad drachmam unam.

Rodericus à Fonſeca ad conſumendas lienis ſcorias tartareas & obſtructiones aperiendas ſequentes Pilulas ſecreti locô habendas ſuppeditat Tom. 1. Conſult. 28.

℞. Extr. Aloës cum Aq. Endiv. ʒj. Gum. Ammoniaci in Aceto Scyllitico ſoluti, Myrrhæ præp. aa. ℥j. Maſtich. Spec. Diatr. Sandal. aa. ℈j. Croci ℈ß. Salis Abſinth. ʒj.

Cum Sirupo de Succo Roſarum fiat Maſſa Pilularum; cujus capiat per intervalla æger ʒj. plus minusve.

Topica ad oppugnandos ejusmodi ſcirrhoſos tumores talia ſint, quæ magis partium ſuarum tenuitate attenuant, quàm inſigni caliditate: quia quæ inſigniter calefaciunt, diſſolvendo partes humorum tenuiores ac humidiores, eos qui remanent craſſiores & duriores reddunt: quocirca ea, quæ ſunt inſigni amaritudine prædita optima cenſentur. Videatur *Maſſaria* l. c. p. 406.

Linimentum itaque hoc adhibeatur:

℞. Ol. de Cappar. Amygd. amar. aa. ʒij. Gum. Ammoniaci

niaci in Aceto Scyllitico dissoluti, Myrrhæ aa. ℥iß. Ceræ tantillum. Misc. f. Linimentum, quô regio lienis illinatur; & post inunctionem sequens Emplastrum applicetur:

℞. Galbani ℥j. Gum. Ammon. ℥ij. Myrrhæ rubræ ℥iß. Tamarisc. Scolopendr. Sem. Anisi, Cuscutæ aa. ℥ij.

Gummata acetô dissolvantur, & cum cerâ ac oleo chamæmel. fiat Ceratum vel Emplastrum, ad aperiendas obstructiones & tumorem emolliendum perutile.

ARTICULUS II.

De AFFECTU HYPOCHONDRIACO.

INtemperantiam qui omnium morborum seminarium, parentem atque nutriculam dicit, à veritatis semitâ, meô quidem judiciô, minimè aberrat: testis omni exceptione major affectus est Hypochondriacus dictus, Medicorum tormentum atque flagellum propter largam diversorum symptomatum segetem, indèque medicamentorum varietatem, afflictorumque impatientiam, qui semper aliquid, de quo conquerantur, habent. In Arabum scholâ audit morbus Mirachialis à vocabulo Mirach, quod Mesenterium est, in quo & circa quod hospitium suum hospes hic peregrinus quærere solet: vocatur quoque morbus literatorum & sedentariorum, quòd ex vitâ sedentariâ frequentius contrahatur.

Subjectum non est unum aliquod viscus, sed diversæ variæque partes illud constituunt; chylificationi scilicet ac sanguificationi destinatæ. Nonnulli mentionem faciunt cavitatis illius, quam *Hippocrates* aph. 54. Sect. 7. proponit, quæq; in sinistro hypochondrio sub diaphragmate è ventriculi, omenti, coli & viscerum connexu oritur, in quâ crebrò stabuletur saburra ac colluvies vitiosorum humorum atq; flatuum.

Causarum numero includuntur humores crudi, pituitosi, viscosi, biliosi, tartarei, non tantùm primis & secundis quali-

qualitatibus infesti, sed potissimum secundum δυνάμεις alias molestiam inferentes: hinc insipidi interdum, acidi, nidorosi, amari, salsi, austeri, porracei, acres & serosi deprehenduntur. Humores hi generantur ex vitio potissimum lienis, dum suo non ritè præest officio, particulasque terrestriores, feculentiores ac tartareas non debitè separat à massâ sanguineâ: relictæ itaque partes inficiunt, alimoniam pravam suggerunt, undè illarum crasis vitiosè immutatur, obstructionesque in capillaribus venis producuntur.

Helmontiani Antesignani sui acorem stomachi defendunt extrà ventriculi pomœria exitiosum existentem: hinc si sedem in liene figat, varios, juxtà illos, effectus edit, symptomata nimirum multa atque diversa.

Doctrinæ Sylvianæ addicti succum pancreaticum & biliosum præternaturaliter se habentem culpant, ita ut ad splenem delati ansam præbeant variis consequentibus infortuniis.

Affectus hic & cognitu & curatu difficilis est ob συνδρομὴν diversorum accidentium adeò nonnunquam sævientium, ut multum negotii Medico facessant, nec tamen ad votum tollantur: est namque malum contumax atque chronicum, & quandò habitum quasi acquisiverit, altasque radices egerit, vix extirpari potest, etiamsi optima & probatissima quæque adhibeantur remedia. Hinc quamprimùm suspicio occurrat de præsentiâ hostis hujus ferocis, ad arma statim properandum, Hannibalque à portis abarcendus: ac in primâ, quod dicitur, herbâ anguis hic suffocandus: præter alia verò & eò sanantis intentio dirigenda, ut viscerum oppilationes, tantorum malorum genitrices, reserentur, cui scopo obtinendo Myrrha sese præbet officiosissimam.

Cumque locus, focus, & natale solum, ob peccandi hominum licentiam, & consuetam, juxtà præstantissimorum Medicorum effatum, in diætâ exorbitantiam, principaliter ventriculus sit, in quo succi isti vitiosi hospitantur, necessariò

isti venient expurgandi, ventriculusque naturali constitutioni reddendus: Huc faciunt præ aliis Pilulæ Antihypochondriacæ in Practicorum libris passim obviæ; ex quibus sequentes minimè spem medentis eludent:

℞. Aloës ʒij. Rhabarb. Agarici, ãã. ʒiß. Gummi Ammoniaci in Oxymel. Squillit. dissol. ℈iß. Extr. Absinth. Myrrhæ el. ãã. ℈j. Limat. Martis præparat. ʒj. Diagrid. ʒß. Cum Sirupo Diasereos fiat MP. Dosis ℈ij.

Riverius Prax. Medic. lib. 6. cap. 5. pag. 218. tales præscribit:

℞. Polypod. Querc. ℥ß. Rad. Asari, Summit. Genist. ãã. ʒj. Passular. Corinth. ʒiij. Crystall. Tartar. ʒiß. Flor. Bugloss. Borrag. ãã. Pj.

Coquantur in Aq. Font. q. s. de Colaturâ optimè clarificatâ cape ℔ß.

Succi Pomor. redolent. optimè depurati ℥iv.

In quibus infunde Senæ mundatæ ℥j. Turbith, Agarici ãã. ʒiij. Macis, Caryophyllor. Cinam. Epithymi aa. ʒj.

Digerantur per quatriduum in MB. posteà colentur & exprimantur: Colaturæ adde

Extracti Aloës facti in Aquâ Endiviæ & Acetos. ℥j. Myrrhæ in Vino ad ignem dissol. & colatæ ʒij. Salis Tartari ʒj.

Evaporentur omnia & inspissentur ad lentum ignem, addendo sub finem, dum ferè evaporata erit materia,

Spec. Diarrhod. Abb. Lætificant. Galeni. Trochisc. Dialacc. aa. ℈ß.

Reducantur in massæ pilularis consistentiam, de quâ capiat æger ʒß. semel in septimanâ, duabus horis antè pastum.

Essentiæ Antihypochondriacæ apud Authores multæ prostant, quarum compositionem etiam Myrrha illustrat, ut non opus sit, nec instituti ratio permittat, ut prolixi simus in istis recensendis.

Eli-

Elixir Propr. Paracelſi & aliorum, cum & Myrrham recipiat, ſuâ non caret laude.

ARTICULUS III.
De
SCORBUTO.

SCorbutus fœcunda plurimorum malorum mater ac genetrix, an veteribus quoque notus fuerit, diſquirunt Medici: Affirmativa videtur plauſibilis, cum affectus ſit in multis locis endemius, & ubique ferè ſporadicus: ac quamvis non eâdem facie ab antiquis depictus ſit, quâ hodierno tempore ſe exhibet, rudi tamen penicillo delineatum eundem reperimus, præſertim in *Hippocratis*, *Aratei*, *Plinii*, aliorumque ſcriptis.

Ovum hoccè malum pravos excludit pullos: occurrunt quippè tâm varia atque multiplicia phænomena, ut ſi aliquod inuſitatum, nec prius auditum fuerit in corpore humano, ſtatim ſcorbuticum pronuncietur: affligunt etenim immaniter Cephalalgiæ vagæ atque periodicæ: modò torpor & ſomnolentia, modò vigiliæ pertinaces, vertigines, convulſiones, paralyſis, ptyaliſmi frequentes, gingivarum ulcera, dentium vacillatio & caſus, fœtor oris, pluraque alia moleſtiam pariunt: pectoris regionem occupant aſthmata, difficilis reſpiratio angit, tuſſis pulmones fatigat, cordis tremor ac palpitatio oboritur, lipothymiæ vires exſolvunt: in abdomine dominatur nauſea, vomitus, cardialgia: hypochondria inflantur atque murmurant, dolores colici torquent, diarrhœæ exſugunt, hydropsque inundat: maculæ ac exanthemata in cute erumpunt, ſudores nocturni delasſant.

Subjectum hujus affectus eſt univerſum corpus, nam cauſa materialis, ſcribente *Williſio*, haud in privato quodam loco, aut ſingulari minerâ continetur, ſed per totum cor-

pus & ſingulas ejus partes, cum intus tum extus, diffunditur, ita ut juxta eundem miaſma ſcorbuticum vel in ſanguine, vel in ſucco nervoſo aut ſimul in utroque fundetur: ſcilicet omnes corporis partes ſuos hîc patiuntur manes: Oeconomus corporis cum inteſtinis digeſtionis ac chylificationis muneri non ritè præſunt: Sol microcoſmi radiis ſuis, licet ſemper præſtò ſit, corpusque illuminet ac calore ſuo blando foveat, nec principaliter proprio vitio hic eclipſin inducat: aliter tamen fieri nequit, cum malus ſuppeditetur chylus, ut hâc ratione digeſtionis primæ vitium in alterâ vix corrigatur: lien & ventriculus ovum fovent, cor pullum excludit.

Cauſa eſt dyſcraſia ſanguinis, quam inducit colluvies atque ſaburra humorum ſalſorum, ſeroſorum ac tartareorum, peculiariter corruptorum, quæ corruptio accidit, quandò humores crudi in abdomine coacervantur ac retinentur, nec, uti quidem decebat, naturaliter expelluntur: πνευμάτωσις deficit, ſalia fixa & tartarea non ritè ſeparantur, obſtructiones à viſciditate ſuccorum generantur, accedentibusque aliis cruditatibus, tandem pravam διάθεσιν humores acquirunt.

In prædicendo *Williſius* Medicum minimè temerarium & incautum eſſe innuit tr. de Scorbuto, cum plures pro deſperatis habiti convaluerint: quamvis enim hoc morbo detenti interdum ſymptomatibus maximè periculoſis urgeantur, ſi tamen adhuc viſcera mediocriter ſana aut ſaltem non multum vitiata fuerint, de malis iſtis propter meram ſcorbuti labem excitatis, minimè deſperandum: contrà quandò ſymptomata minus terribilia apparent, ſi hypochondriorum atque abdominis contenta dura ac veluti ſcirrhoſa evaſerint, aut ſi pulmones corrumpi cœperint, circa morbi ſanationem nihil ingens aut benignum promittendum.

Curatio reſpicit correctionem dyſcraſiæ ſanguinis, ut ſcilicet nectar hoccè vitale ad debitam κρᾶσιν per remedia convenien-

venientia reducatur: hoc ut obtineatur, curandum erit, ut chylificatio in primis viis rectè administretur, ut materiæ excrementitiæ saburra in iis congesta exterminetur, ut fermenta deperdita ac depravata pristino statui reddantur, & obstructi viscerum pori aperiantur, de quibus fusius Practici agunt. Medicamentis Antiscorbuticis etiam Myrrha annumeranda: hinc Avus meus p. m. D. *Scharlachius* plurimos curavit Scorbuticos solo hujus Pulveris usu:

℞. Aloës hepat. purissimæ, Croci or. ãã. ℥ij. Myrrhæ ℥j. Elect. de Succo Rosar. in solidâ formâ ℥ß.

Pulverisata misceantur: hujus Pulveris sumitur drachma una manè & vesperi horis duabus ante cœnam, & quidem mixta haustu lactis caprini, in quo Nasturtii aquatici Miij. & Acetosæ minoris in agris nascentis cum floribus simul & radicibus concisis crassiusculè & maceratis per noctem in lactis caprini ℔viij. ac tandem coctis ad duarum ferè absumptionem & percol. ebibendaque propinetur: sic brevi exstirpabuntur scorbuti seminaria.

Sennertus Med. Pr. l. 3. P. 5. S. 2. c. 6. p. 627. postquam sudoriferorum ac balneorum scorbuticis utilium mentionem fecit, subjungit *Salomonis Alberti* tr. de Scorbuto Pharmacum ad proliciendum sudorem exhibendum.

℞. Gentianæ ℈j. Rad. Asari ʒß. Cinam. ℈j. Piper. Zingib. ãã. ℈ß. Myrrhæ ℈j. Croci gr. iij.

Cujus pars una danda in balneum se conferenti, altera è balneo exeunti cum ℥iij. sequentis potiunculæ:

℞. Acetosel. Becabung. Fumar. Nasturt. aquat. ãã. Mß.

Contusa in mortario marmoreo macerentur in Vini albi ℔j. exprimatur succus.

CAPUT XII.

De viribus Myrrhæ agit in Renum, Ureterum ac Vesicæ affectibus conspicuis.

ARTICULUS I.

De *CALCULO RENUM.*

Quemadmodum in singulis ferè corporis humani partibus vermes reperiuntur, ita nec à calculis eædem immunes sunt, ut ita meritò commiseratione digna sit corporis nostri conditio, fabrica atque structura: in renibus autem omnium frequentissimè deprehenduntur, tantos cruciatus inferentes, ut mortem sæpiùs afflicti præ vitâ eligant.

In adsignandâ calculorum causâ Veteres partim ad frigus, partim ad calorem intensiorem renum ac vesicæ recurrunt, existimantes, ab hoc crassos, viscidos ac glutinosos succos attrahi, in illos agere, particulas tenues & serosas absumere, tandemque reliquas indurare, ac in lapidem commutare; quæ opinio apud recentiores non invenit locum. *Fernelius,* Medicorum Gallicorum non postremus, non primas illas qualitates, sed renum constitutionem insitam arenosam ac calculosam in scenam producit. *Plateras* & *Unzerus* nimiam renum siccitatem cum moderato calore conjunctam accusant. *Sylvius* Prax. Med. lib. 1. cap. 55. p. 327. secum perpendens, in quonam illa concrescendi, coagulandi & calculos producendi vis & facultas hæreat, in hæc erumpit verba: *Quid ego hîc conjectem in re obscurâ, quô alios ingeniosos magis ad veritatem latentem eruendam pro virili juvem, aperiam lubens.*

bens. Solvuntur autem calculi omnes, quales ego ſaltem hactenus offendi, in ſalis petræ aut Nitri acidô ſpiritu; undè concludo, à ſpiritu acido, quà tali, non poſſe calculorum expectari coagulationem: ergò ab alio illi ex parte ſaltem ſubcontrario. Quod ſi quis varia conſideret, quæ concretionem naturalium rerum promoveant, reperiet, auſteris eam ineſſe vim, undè ab illis glutinoſitas & tenacitas rerum fluidarum produci ſolet, quibus ſi jungantur terreæ & ſalinæ volatiles partes, aliquid calculis non multum abſimile exſurget. Propendeo itaq; in hanc ſententiam, concreſcere materiam terream & ſalinam volatilem glutinoſæ junctam humoris auſteri ope in calculos: infringitur autem coagulantis auſteri vis ab acido acri, quale in ſpiritu Nitri reperitur. Hæc Sylvius.

Alii coagulationis principium quærunt in ipsâ materiâ lapideſcente: quemadmodum enim in macrocoſmo corallia in fundo maris naſcentia lapideſcunt, ac in locis ſubterraneis fracidô odore adflatis humores illi deprehendantur in ſtirias & ſaxeas nonnunquam columnas accreſcere: ſic in microcoſmo ejusmodi ſucci ſimiliter ſpiritu fracidô ſeu ſemine petrificô gravidi inſunt, qui ſi nanciſcantur ſubjectum coagulari aptum, illis formas lapidum imprimunt: cùmque in tartaro ſeu calculo corporis humani plurimum ſit materiæ ſalſugineæ, meritò etiam in illo ſemen ſeu fermentum petrificum latitare autumant.

In curatione Myrrha ſuam quoque largitur efficaciam; undè Balſamus mirificus calculum comminuens ac diſſolvens proponitur *D. Conrado Johrenio* Med. & Phyſices Prof. Rinthelii tali modô:

℞. Flor. Sulphuris ℥ij. Solve in Spiritu Terebinthinæ ℔j. Ol. Baccar. Juniperi ℥iv. adde Salis Succini volat. Microcoſm. volat. ãã. ʒij. Aloës, Myrrhæ, Maſtich. Croci ãã. ʒj. Cum Circulato minore fiat Balſamus; Doſis à ℈ß. ad ℈j.

Scribo-

Scribonius Largus Comp. Med. c. 38. Comp. 144. p. m. 82. in dolore renum sabulosam urinam excernentium sequens remedium tradit:

℞. Sem. Apii, Petrosel. Anisi āā. P. xvj. Dauci P. iv. Schoenanth. P. vj. Croci P. xxxij. Mellis quod satis videbitur: dantur quantum lupinus ex mellis ligulâ & aquæ cyathis iv. Vid. Notas *Rhodii* ad hunc locum.

Pilulæ ad calculum efficacissimæ & sequentes erunt, si ℈j. exhibeatur pro necessitate repetenda.

℞. Lap. Prunel. Crystall. Tartari, Salis Ononid. Bacc. Hederæ terr. Myrrhæ el. āā. part. æqual.

Cum Terebinth. Venetâ vel Sirupo Flor. Pap. Rheados formentur Pilulæ.

ARTICULUS II.

De *DIABETE.*

RArus hic est affectus & à Pergameno Sene bis tantùm in praxi amplissimâ observatus, denotatque vocabulum græcum transitum, quòd nimirum potus per urinam cito pede transeat. A Veteribus indigitatur hydrops ad matulam, commodè etiam diarrhœa nephritica vocari posset: est verò Diabetes frequentatus mictus ac copiosus, ob defectum particularum sulphurearum, & nimiam indè ortam sanguinis fluiditatem excitatus: adjunctam habet intensam sitim, undè & dipsacus appellari suevit: adest æstus vehemens, tandemque sequitur universi corporis contabescentia.

Veteres causæ locô adducūnt intemperiem renum, modò calidam, modò frigidam, alii vim renum attractricem incusant in excessu vel defectu peccantem.

Thomas

Thomas Willis causam quærit in ipso sanguine, & quidem ejus fusione, resolutione ac colliquatione, quam succi acidi inducere queant; quod tamen vix admitti potest, cùm constet, acida non tàm fundere quàm coagulare sanguinem.

Sylvius vitiosæ constitutioni caruncularum renalium profluvium hoc urinæ adscribit, hinc pro constringendâ laxitate, vitiôq; illô emendandô adstringentia & roborantia commendat.

Malum plerumque est lethiferum, & vix aliquam curationem admittit, cujus ratio in eo consistit, ut crasis massæ sanguineæ debita, naturalisque ejusdem consistentia restituatur.

Modò laudatus *Sylvius* hanc curandi rationem tradit Pr. Med. append. tr. 5. p. 725. *Quasi*, inquit, *à sale volatili eoq; acri aut forinsecus assumto admissove, aut quocunq; demùm modò in corpore nostro secreto ac existente producatur Diabetes, utiq; curatio ipsius consistet in prædicti salis volatilis acrioris contemperatione tum per oleosa, emulsiones puta hordei, amygd. d. sem. pap. alb. melon. cucumer. &c. per lac dulce vaccinum, ovillum, caprillum, humanum, asininum &c. tum per acida, sed per volatilem spiritum contemperata, Spir. salis dulc. &c. miscendo illa cum potu convenient e, jusculis, &c. non cum prædictis emulsionibus aut lacte, cùm ab omni acido concrescere soleant.*

Myrrha hîc ob facultatem suam leniter adstringentem non prætermittenda, ubi tamen *Marquardus* admonet Med. Pract. l. 4. cap. 5. p. 278. ad styptica validiora non esse progrediendum, si jam adsit hectica consumtio ac contabescentia membrorum: Idem ergò sequentia Trochiscorum usum suadet:

℞. Glandium per triduum in Aceto infus. part. j. Thuris part. dimid. Myrrh. p. j. Misc. f. Trochisci: Dosis ℈iv. cum lacte caprino quotidiè ad ℥iij. cum ℥ß. Sacchari exhibendi.

Pulvis sequens quotidiè ad ʒj. assumi poterit:

℞. Myrrhæ ℥ß. Fruct. Querc. pulverisat. ℥j. Sem. Plantag. Flor. Balaust. ãã. ℥ß. Misc. f. Pulvis.

ARTICULUS III.

De

DYSURIA.

HOc in affectu urina difficulter & dolorosè excernitur, differtque à stranguriâ, quòd in hâc lotium guttatim reddatur, in dysuriâ verò excretio quidem suspenditur, & aliquandò diutius quàm oportet, sed quandò reddenda est, difficultatem, gravitatem atque dolorem æger sentit, ut sæpè liberè non profluat, nisi manu vesicæ regionem comprimat.

Vitium hoc ut debitô modô corrigatur, tollenda erit acrimonia lotii ac vesicæ imbecillitas: quarè si ab hâc producatur, jubet *Heurnius* ad aphor. Hippocrat. 36. Sect. 6. sumere Myrrhæ pulverisatæ ℈ß. cum Sir. Violar. sæpiùs reiterando.

Externè Myrrha optimè contrita cum Oleo Chamæmelino suprà ventrem circa umbilicum optimô cum successu ponitur.

CAPUT

CAPUT XIII.

Myrrham in affectibus uterinis salutarem prædicat.

ARTICULUS I.

De SUFFOCATIONE MATRICIS.

UTerum infinitarum ærumnarum causam jure *Democritus* judicavit: nam *Aretæo* teste, morborum plurimorum, malorumque acervum congerit; & juxta *Helmontium* etiam haud rarò post mortem, quandò fœtum expellit, in mulieribus tumultuatur. Ex infinitis istis calamitatibus non levissimus est affectus hystericus dictus, seu suffocatio uteri (melius hypochondriaca) appellata, quâ fœminæ præfocari & quasi strangulari videntur. Justè verò *Galenus* eos reprehendit, qui putant, uterum hinc & illinc in corpore vagari motu locali proprio atque peculiari, cibi alimentum à partibus supernis suo adscensu acquisiturum: hoc namque figmentum & ratione & αὐτοψία anatomicâ destruitur: *Tantum abest*, scribit, *ut ad ventriculum uterus adscendat, hancque prætereundo ad septum transversum pertingere possit.*

Quærenda itaque erit alia præter hunc adscensum causa, ob quam talia patiatur mulier: scilicet rectissimè affectus hic refertur à recentioribus emunctioribus ad affectus spasmodicos & convulsivos, ut hâc ratione non ineptè *Paracelso* Caducus matricis audiat: nam advertitur in eo occupatio nervosarum, membranosarum atque fibrosarum uteri partium, inducta à pravis malignisque vaporibus, ex semine & sanguine menstruo, aliisque excrementitiis humoribus ac succis circa

uterum ſtagnantibus, & partes principales infeſtantibus: hinc & familiare malum eſt viduis virginibusque ætate jam provectioribus ac libidinoſis, inque venerem pronis, ob malam ſeminis corrupti qualitatem, quæ pejora & majora excitare poteſt mala, quàm ſanguis menſtruus corruptus & vitiatus. Vid. Tractatus *Willisii* de affectionibus hyſtericis ac hypochondriacis.

Curatio duplex eſt, una in, altera extra paroxyſmum adornanda: in utrâque Myrrha, quæ inprimis utero dicata eſt, feliciter ſuccurrit, tam intus quàm extus adhibita. Undè jam ab *Hippocrate* in uteri imbecillitate ac ſtrangulatu ſuffitus commendatus ex Caſſiâ, Cinamomô & Myrrhâ, l. 2. de Morb. mulier.

In paroxyſmo convenit Emplaſtrum ſequens:

℞. Galbani, Sagapeni āā. ℨvj. Bdellii ℥ß. Pulv. Matricar. Pulegii, Cotulæ fœtidæ āā. ℨj. Myrrhæ ℈iß. Cum Olei Rutacei q. ſ. fiat Emplaſtrum ſuper alutam extendendum in formâ quadratâ pro utero.

Balſamum polychreſtum Dn. *D. Frommanni*, eſſentiamq; uterinam egregiam Myrrhæ ſocietate claram vide in Tr. de Junip. *L. Scharffii* cap. 21. p. 298.

Allevamentum quoq; ſpondet præfocatæ ſequens Pulvis, ſi ceſſante paroxyſmo exhibeatur:

℞. Pulv. Hyſteric. Auguſt. ℈ß. Trochiſc. de Myrrhâ ℈iß. Miſc. fiat Pulvis pro doſi.

Nec minoris virtutis æſtimandæ Pilulæ quæ ſequuntur pro everrendis vitioſis humoribus.

℞. Spec. hieræ ℨj. Mechoacan. Rhabarb. aa. ℨiß. Turbith. ℨj. Tart. albi ℈iß. Zingib. ℈j. Myrrhæ, Caſtor. aa. ℈ß. Sem. Vitic. Dauci aa. ℈j. Diagrid. præp. gr. xv.

Cum Sir. de Artemiſiâ fiat MP. Doſis ℨß. vel ℈ij. hebdomadatim.

Vel: ℞. Caſtor. Myrrhæ, Aſæ fœtidæ aa. ℈j. Fecul. Bryon. ℈ß. Sem. Rutæ, Croci aa. gr. vij. Cum Sirupo de Artemiſiâ fiant

fiant Pilulæ xij. Dosis 3. vel 4. quas si ægra deglutire nequeat, dissolvantur in Aquâ Artemisiæ.

Pilulæ *Riverii* specificâ virtute hystericis insultibus convenientes Myrrhâque exaltatæ ita se habent.

℞. Asæ fœtidæ ℈ß. Castor. Myrrhæ, Galbani, Sagapeni āā. ℈j. Cum Melle Mercuriali f. Massa, de quâ capiatur ℈ß. vel ℈j. frequenter.

D. *Salomon Alberti* in suffocatione hypochondriacâ ex ἐμπνευματώσει, præmisso laconico, cum scobibus ligni guajaci extrà fluxum mensium instituto, extersâ & exsiccatâ cute suffitum parat pro matrice talem.

℞. Ligni Aloës ℈iß. Myrrh. ʒij. Rad. Cyperi, Rosmar. Caryophyl. Thur. Mastich. āā. ʒj. Galliæ Moschat. gr. v. f. Pulvis grossus qui injiciatur prunis: vapor excipiatur per infundibulum.

ARTICULUS II.
De
SUPPRESSIONE MENSIUM.

SAnguis menstruus secundum naturam se habens, non propterea singulis mensibus excernitur, quod virulentâ ac malignâ quâdam qualitate infectus sit, uti quidem nonnulli somniarunt, sed quòd abundet in corpore, & totus non possit consumi in partium nutrimentum, donec fœmina impraegnata sit, & lactationis tempus accedat.

Vulgò florum nomine venit fluxus hic naturalis, nec ineptè: apparet quippè in primo juventæ flore: & quemadmodum arbores flores emittentes non steriles, sed fœcundæ æstimantur, sic & fœminæ, quibus menstrualis purgatio justo tempore, debitoque modo contingit, utplurimum fœcundæ, & ad generationem prolis aptæ reputantur: deniq; & nomen hoc de bonitate sanguinis menstrui testimonium exhibere debet: scilicet non sit luridus ac fœtidus, sed floridus,

dus, floridasque ac benè coloratas reddat mulieres tributum hoc lunare decenter persolventes: qualis namque sanguis menstruus, talis etiam fœminarum sanitas: cum contrarium eveniat in iis, quæ chlorosi deturpatæ sunt, mensibus vel non vel vitiosè fluentibus, quod vitium suppressio vel obstructio apud Practicos audit; malum, quod alia plura secum trahit, nisi maturè succurratur: novum enim non est, quòd tandem cachexiam, hydropem, phthisin, aliasque morbos post se relinquat.

Contingit verò retentio hæc ob multas causas, præcipua tamen & frequentissima est angustia vasorum, per quæ menstruatim purpureo liquori transeundum: hanc parit obstructio, quam inducunt humores crassi, lenti ac viscidi: ipsa quoque sanguinis viscíditas haut rarò culpanda, quâ præsente, sanguis ad fluxionem ineptus redditur. Idem malum etiam à tumoribus uteri vicinarumque partium oboriri potest: coalescentiam item à carne factam, vel membranam aliquam in utero subortam, vel à cicatrice ab ulcere malè curato eandem suppressionem produci posse, observationes Practicorum commonstrant.

Curatio non procrastinanda, utut historiæ testatum faciant, quasdam per plures annos obstructionem perpessas fuisse citrà gravem noxam, & absque remediorum adhibitione, attamen tandem non lunæ sed naturæ tributum persolvere coactæ sunt. Usurpanda autem talia sunt, quæ sanguini justam naturalemque consistentiam conciliare, turgescentiam sedare, & obstructiones reserare valent. Myrrha hæc promittit, ideoque non negligendus ipsius usus, est enim præstantissimum emmenagogum, ac specialiter hîc prodest, quæ attenuando atque incidendo sanguini fluxum naturalem & ordinarium optatò restituit, vasorumque oscula aperit.

Quandò itaque ab humoribus lentis ac pituitosis obstru-

ſtructio dependet, præmiſſis præmittendis, Vinum decoctionis Myrrhæ & Baccarum Lauri utiliter propinatur.

Hieronymus Pulverinus Trochiſcos de Myrrha exhibet ad ʒj. Cum ℥iij. Vini albi odoriferi vel Aquâ capillorum veneris.

Johannes Heurnius ad Hipp. Aphoriſmum 36. Sect. 5. ſequentibus Pilulis reſerationem promovet, ſi x. vel xij. matutinis continuis antè ſolitum menſtruæ purgationis tempus exhibeantur.

℞. Aloês ʒj. Myrrhæ, Gentianæ, Ariſtoloch. Dictamni, Croci aa. ℈iß. Rubiæ Tinct. Mithridat. aa. ʒj

Cum Sirupo de Artemiſiâ fiat Maſſa.

Johannes Baptiſta Montanus Conſ. 307. & 308. efficaces haſce æſtimat:

℞. Myrrhæ, Croci, Aloês aa. ʒj.

Pulveriſentur omnia per ſe, deindè miſceantur: poſt adſpergantur cum Succo Majoranæ: permittantur exſiccari, & ſic iteretur ſexies, poſteà cum Sirupo de Abſinthio fiat Magdaleon: Ex ʒj. formentur Pilulæ novem ſumendæ tribus horis antè prandium bis in ſeptimanâ.

Georgius Horſtius alias ſcopo huic admodum faventes ſuggerit lib. 5. de morbis mulier. Epiſt. 3. obſ. 4.

Pilulæ *Montagnanæ* non inter poſtremas reponendæ, quæ ita conficiuntur:

℞. Trochiſcorum de Myrrhâ ʒiß. Sem. Petroſel. Caſtor. Cinam. aa. ℈j. Moſch. gr. x. Cum Succo Apii fiant Pilulæ xxij. deauratæ: Doſis duæ manè vel ſub ingreſſum lecti per aliquot dies.

Sylvius Prax. Med. l. 3. c. 3. S. 75. ad humorum tenacitatem ac viſciditatem incidendam aromatica, ſivè amara ſint, ſivè minus, ejusmodi Pilulis utitur.

℞. Gum. Sagapeni cum Aceto ppt. ℈iß. Chalybis ppt. Succini albi aa. ℈j. Myrrhæ rubr. Caſtor. opt. aa. gr. xv.

Croci

Croci ℈ß. Borrac. Venet. Ol. Caryophyll. gut. vj.
Misc. fiant Pilulæ num. XL. deaurandæ.

Hippocrates Salanus, Illustris *Rolfincius* lib. 4. Consult. 3. pag. 422. pulverem habet sanguinem egregiè attenuantem & oscula vasorum aperientem, nec nimis exsiccantem, (vehementer enim exsiccantia meritò vitanda.)

℞. Borrac. Venet. ʒj. Croci, Myrrhæ, aa. ℈j. Fol. Diptamni Cret. q. v. Misc. fiat Pulvis minutissimus: Dosis ℈j. in Vino Malvatico exhibenda antè ingressum in balneum.

Riverius Prax. Med. lib. 9. cap. 2. p. 279. Tincturam proponit usu proprio admodum proficuam.

R. Theriacæ ℥v. Myrrh. rubr. Alex. ℥iiß. Cinam. el. Croci or. aa. ʒß. Camphor. ʒj.

Affunde optimum Vini spiritum ad trium digitorum eminentiam, & in leni calore Tincturam extrahe, cui per inclinationem effusæ adde Spiritus Tartari sextam partem: Dosis cochlear unum cum Vino aut Aquâ quâdam appropriatâ.

Tabernæmontanus lib. 3. Herb. P. 2. fol. 10. tale decoctum ad ciendos menses commendat.

℞. Baccar. Junip. Mj. Rad. Rubiæ Tinct. Cinam. Myrrh. aa. ℥ß. Coq. in s. q. Aq. Artemis. ad tertiæ partis consumptionem: Colaturæ adde Borracis Venet. ʒij. Misc. bibatur haustus calidè matutinis ac vespertinis horis.

Interna præsidia Externa excipiunt; cum & his ritè administratis malo obviam eatur: inprimis suffimenta hîc in usum vocari solent jam Hippocraticâ authoritate stabilita Aphor. 28. Sect. 5. Ubi *suffitus aromatum muliebria educere scribit senex divinus*: & rectè quidem: vasorum enim extrema conniventia adaperiunt, humores crassos incidunt, infarctusq; expediunt: inter hæc Myrrha primas optimo jure tenet: ergò

℞. Sabinæ Mß. Myrrhæ ʒij. Misc. Carbonibus injice, ut fumus per infundibulum utero excipiatur.

Trochiscis sequentibus idem promovebitur:

℞. Pulv. Majoran. Nigellæ, Pyrethri, Piper. Zingib. Cynam. Myrrh.

Myrrhæ, Sabinæ aa. ℥j. Cum Terebinthinâ fiant Trochisci instar Baccarum Lauri.

Pessaria encomiô suô non carent, si applicentur, ubi licitum: in puellis enim atque virginibus locum non inveniunt. Hinc

Johannes Marquardus Med. Pr. lib. 4. c. 12. p. 299. provocationem mensium sequentibus Pessariis instituit:

℞. Pulv. Staphid. agr. Nigell. Rutæ, Pyrethri, Piper. Nasturt. Euphorb. Myrrhæ, Aloës, Castor. Asari, Croci, Rad. Dictamni ãã. ℥j. Baccar. Lauri num. x. Asæ foetidæ ℈ij.

Hæc omnia incorporentur cum Terebinthinâ, fiantque Pessaria sivè Suppositoria ad longitudinem medii digiti, crassitudine digiti unius: inter incorporandum ad medium longitudinis involvatur filum, cujus extremitas maneat & excedat ad palmam unam ad extrahendum.

Felix Platerus Observ. lib. 1. p. 21. tali utitur:

℞. Rad. Asari, Agarici ãã. ℥ij. Myrrhæ, Fol. Rutæ siccæ, Majoranæ ãã. ℥j. Sem. Pæon. ℥ß. Galliæ Moschat. ℈ij.

Contundantur & excipiantur Melle anthosato, addendo parum Fellis Porci ad ℥j. fiant Pessaria.

Alexander Massaria lib. 4. c. 2. p. 510. Suffitus & Pessaria itidem proponit, quæ videantur.

ARTICULUS III.
De
FLUORE ALBO MULIERUM.

FOedum hocce malum, quô fœminæ viris haud acceptæ redduntur, ac sterilitas crebrò indè inducitur, varias sortitum est appellationes, quas tamen omnes recensêre instituti nostri ratio non permittit: haud tamen incongruè indigitatur Rheumatismus matricis; fluxus hic totô genere præter naturam est, cùm non nisi sanguis per uterum singulis

menſibus naturaliter fluere debeat: in hoc verò excrementitii humores modò albô, modò citrinô aut pallidô, modò ſub viridi colore tincti apparent, adeòque interdum acres, ut pudendum muliebre erodant atque exulcerent: interdum nullô odore ſunt moleſti, nonnunquam verò graveolentiâ ſuâ ſatis abominabiles. Morbus hic non ſolùm vetulas, ſed & juvenculas virgines atque puellas ſæpiùs obſidet: hinc *Fernelius* puellæ mentionem facit octo annos natæ, profluvium hoc expertæ.

In denominando ſubjecto Authores diſſident: in eo tamen plerique conveniunt, quod utplurimum ab univerſo corpore materia iſta excrementitia proveniat, undè & à *Galeno* totius corporis recrementum appellatur: qui caput ſolùm accuſant tanquam pituitæ fontem, uti volunt, falſi ſunt, falsâ hypotheſi obcœcati: alii viſcera principaliora alimentorum digeſtioni atque depurationi dicata inſontia non habent: nonnulli uterum ſubjecti veri vices tenere adſerunt. Ubi hoc notandum, quòd hic vix abſolutè immunis ſit habendus, ita ut nihil conferat ad fluoris hujus proventum: hoc tamen non admittendum, quod ſolus uterus ſpecialiter ſic dictum album fluxum producat: ut ita meritò diſtinctio valeat inter profluvium muliebre & uterinum.

Materia verò iſta vitioſa alba hæret in maſsâ ſanguineâ ex quâ & cum quâ beneficiô circulationis circumfertur, donec tandem robore expultricis facultatis, quæ ſanguini ineſt, expellatur per vaſa matricis, & quidem arterias cervicis uteri.

Franciſcus Sylvius accuratius inveſtigaturus fluoris albi cauſam, quæri ac inveniri eandem ſcribit Pr. Med. lib. 3. p. 516. in fermento uteri vitioſo diverſo, & magis vel minus auſterô vel acri aliterve affectô, ſubindè in ſanguine ad uterum accedente, ac propter affectus alios præcedentes comitesque multum ſæpè diverſo, adeòque magis aut minus viſcoſô ac pi-

tuitosô vel falsô & serosô, vel quovis modô aliô malè affectô.

Hermetici principium quoddam salinum producunt, quod per totam corporis lithurgiam sparsum, integritatem ejus bonamque constitutionem servat, quamdiu sulphuris dulcedine & nectareâ Mercurii irrigatione contemperatum proportionales confœderationis servat leges: quamprimum verò divortium facit ab his, & hinc indè corpus peragrat, tandem & ad ipsius uteri penetralia defertur.

Malum hoc si moderationis limites non excedat, nec gravia quædam symptomata secum trahat, sæpè citra aliquod insigne incommodum fluxum hunc misellæ ferunt: succurrendum tamen est ad evitandum sterilitatis vitium. Gravidis abortum aliquandò uterique procidentiam causatur. Quandò remedia cuncta respuit, ac tota sanguinis massa ejusmodi muco scatet, in alios periculosos affectus mulieres præcipitat, uti atrophiam, cachexiam, hydropem. Compescendus itaque erit fluxus hic, ne radices agat. Curatio verò minimè ab adstringentibus & exsiccantibus auspicanda, quod vulgò mulierculæ cum obstetricibus facere sueverunt, nam hôc modô graviorum periculorum ansa suppeditatur: humores excrementitii reprimuntur, intusque retinentur, posteàque aliis partibus labem aliquam affricant. Ergò methodicè magis universalis præmittitur evacuatio, posteà viscerum atoniæ succurritur, sanguinique debita κράσις reparatur, ac tandem uteri mundificatio, corroboratio & exsiccatio instituitur per moderatè adstringentia. Ultimo huic scopo & Myrrha nostra satisfacit, utero aliàs gratissima medicina. Sequentes Mixturæ itaq; si adhibeantur, spem medentis & patientis, DEO benedicente, non eludent.

℞. Cons. Rosar. vet. Rad. Symphyti aa. ℥j. Condit. Rad. Acori ʒij. Corallor. r. præp. Rasur. Eboris, Terræ sigillatæ aa. ℈iß. Myrrhæ el. ℈j. Cum Sirupo de Cort. Citri f. Mixtura.

Vel:

℞. Conſ. Roſar. antiq. ℥j. Abſinth. ℥ß. Condit. Carnis Cydon. Cort. Citr. āā. ʒij. Spec. Aromat. Roſat. Corallor. r. præp. Myrrhæ el. aa. ℈iß. Cum Sirupo de Roſis ſiccis f. Opiata.

Rotulæ ad fluorem album uſu probatæ & aliquando mihi ab Excellentiſſimo *Jonſtono*, Medico & Polyhiſtore eximio olim communicatæ ita conficiuntur.

℞. Fæculæ Bryoniæ ʒj. Sem. Papav. alb. ʒij. Myrrhæ ʒß. Cum Saccharo in Aq. Ceraſor. nigror. ſol. fiant Rotulæ.

Topica ex modicè adſtringentibus ac ſiccantibus concinnata curationem ſimiliter promovebunt, quæ tamen non in uſum trahenda, donec uterus probè ſit deterſus, alioquin impuritates in eo retinentur, quæ retrocedentes aliis malis anſam poſteà præbent: teſte *Riverio*, aliisq́ue. Deterſione factâ uterus exſiccandus & roborandus, ubi ſuffitus commodi putantur: injiciantur ergò carbonibus ſequentes Trochiſci, fumusq́; ſinu excipiatur muliebri, cruribus optimè tectis:

℞. Ligni Aloês, Ladani, Styrac. Calam. aa. ℈ij. Gum. Arabici diſſoluti in Vino rubello: Myrrhæ diſſol. aa. quantum placet. F. Trochiſci.

ARTICULUS IV.

De *STERILITATE MULIERUM.*

Aτονία ſivè Ἀτεκνία hæc nil eſt aliud, quàm concipiendi ac generandi in mulieribus impotentia, quatuorq́ue modis contingere ſolet, juxta *Riverium* Prax. Med. l. 9. cap. 15. 334. 1. Si nempè fœminæ virile ſemen convenienter non recipiant. 2. Si illud non retineant jam receptum. 3. Si retentum non foveant & conſervent: ac 4. de-

4. denique ſi non nutriant dictum ſemen ad formationem embryonis. Receptionem juxta eundem impediunt genitalium partium anguſtia ob ætatem juvenculam, uteri conſtitutionem pituitoſiorem, obſtructionem vel adſtrictionem muliebrium. Retentio impeditur, ſi uterus ſcateat humiditatibus excrementitiis, quod accidit in fluore albo. Semen debitô modô non fovetur & conſervatur, ſi uterus laboret quâcunque intemperie, vel adſit diſpoſitio quædam ſpecialis, ob quam ſemen potiùs corrumpatur quàm perficiatur: hinc dantur pharmaca, quæ virtute ſuâ ſpecificâ ſterilitatem inducere creduntur, quò & ſpectant veneficia, & incantationes: denique non nutritur ſemen, ſi adſit defectus ſanguinis huic negotio à naturâ deſtinati. Omnia hæc antiquitatis ſapiunt dogmata: modernorum alia eſt de conceptione mens & opinio, ducem ſequentium & anteſignanum acutiſſimum *Harvejum*, hic etenim primus fuit, qui à priſcorum ſententiâ ſeceſſit, quem poſtmodùm alii ſecuti ſunt in hunc usque diem, ſtatuentes commiſtionem ſeminum non fieri, cùm ſeminis locô fœminæ ovula foveant, & genitura viri eadem fœcundet, ſpirituosô quodam emiſsô contagiô: ac certum eſt, quæ hactenus de ovario ab Anatomicis prolata extant, non eſſe à veritate aliena, cùm & rationibus & ſenſibus ipſis externis, quibus ſanè fides ſimpliciter non deneganda, illorum exiſtentia comprobetur.

Fruſtrabitur itaque lædeturque conceptio, ſi miaſma hoc ſpirituoſum in virili ſemine contentum ova muliebria ritè ac ſufficienter non attrahant atque imbibant: ſi in ovario debitè ova non efformentur, nec decenter per loca convenientia ſivè tubas Fallopianas ſeu oviductus non transmittantur, ad humanæ ſationis officinam.

Dicta verò hæc impedimenta à diverſis cauſis obvenire queunt, de quibus fuſius apud Practicos legere eſt: noſtrum eſt breviter, quid hîc Myrrha valeat, commemorare: ſcilicet cùm frequenter ſterilitas oriatur à peculiaribus uteri morbis,

omni ope adnitendum, ut tales eliminentur, ubi & evacuantia humores vitiosos, & alterantia sanguinis, uteri, aliarumq; partium dyscrasiam in auxilium vocanda veniunt.

Externa hîc non parum præbent solatii : respiciendum tamen semper ad causam, quæ si fortior fuerit, qualis frigida & humida intemperies, ad validiora quoque progressus faciendus adstringentia ac exsiccantia : hinc commendantur thermæ sulphureæ, bituminosæ, nitrosæ, aluminosæ, quarum vices supplent Fomenta & Suffumigia ex Thure, Mastiche, Myrrhâ, Junipero &c. sinu muliebri excepta. Si enim hæc secundum effatum duorum Medicinæ Antistitum muliebria ducere queunt, dubium non est, quin uterum quoque alterent, illius intemperiem corrigant, fœcunditatemque adjuvent.

Rolfincius lib. 9. Cons. 2. talem Suffitum instituit:

℞. Resinæ Benzoës ℥ß. Ladani de Barbâ ʒiij. Thuris, Myrrhæ āā. ʒij. Juniperi ʒiij. Contusa dentur ad Scatulam.

Pessum quoque calefacientem, exsiccantem ac adstringentem suppeditat:

℞. Aristoloch. rot. ℈ij. Castor. Myrrhæ, Mastich. āā. ʒj. Galbani ʒiij. Galicum Glandium, Nuc. Cupres. āā. ʒij. Theriacæ ʒj. Succi Prunor. sylvestr. q. s.

Misc. fiat Pessus sindone involutus, cui filum appendatur, & Oleo Artemisiæ inunctus intrudatur vulvæ, noctuque retineatur.

Marquardus Med. Pract. lib. 4. cap. 15. pag. 307. in sterilitate propter pinguedinem atque humiditatem exortâ pessarium præscribit tale:

℞. Castor. Styrac. liquid. Myrrhæ, Galbani, Calaminth. Piper. Opopan. aa. ℥ß. Mosch. Ambr. āā. gr. ij. Incorporentur simul perfectissimè, fiat Magdaleon, & ex hoc Pessaria, quorum unum mulier in cervice matricis teneat à meridie usque ad vesperam.

Alexan-

Alexander Massaria Pract. Med. l. 4. c. 6. p. m. 558. suffumigium dupliciter parari monstrat: uno modo pluribus & aquâ decoctis simplicibus medicamentis, cui deindè decocto adhuc calenti mulier ita se accommodet, ut illius evaporationem in uterum possit accipere; altero modo, si hæc ipsa medicamenta, sed inprimis aromata calidis cineribus imposita congruo instrumento alterâ ex parte excipiendo longiore, alterâ immittendo angustiore, v. gr.

℞. Artemis. Matricar. aa. ℨj. Myrrhæ, Benz. Styrac. Calam. ãã. ℨß. Ligni Aloês ℈j. Mosch. ambr. ãã. ℈ß. Misc. Contundantur omnia & f. Pulvis: vel cum Oleo Nard. f. Trochisci aut Pastilli.

ARTICULUS V.

De

MOLA ET FOETU MORTUO.

Mola nihil aliud est quàm rudis quædam ac indigesta moles utero admodum molesta: oriturque quandò pro genuino ac verò fœtu informe quid generatur, ob virtutis plasticæ errorem in semine delitescentem; ut hâc ratione molæ in virginibus & viduis genitæ verarum molarum nomine non veniant, sed tantum sint informes massæ, rudesque sanguinis concretiones: sanguis enim menstruus per se non potest producere veram molam, cum non in hoc sed in semine tantum facultas formatrix resideat.

Virtutem hanc plasticam seu formatricem in errorem ducunt, quandò hæc per se debilis ob semen exiguum, non benè constitutum, à sanguinis copiâ obruitur, ut rudimenta quidem quædam efformet, totam verò fœtus structuram atque fabricam perficere non valeat: accedit ex causis mediatis,

tis, uteri naturalis imbecillitas, intemperies humida ac frigida, & alia opus hoc genitale interturbantia.

Cum malum periculo non vacet, sed universum fœminæ corpus in morbosum statum præcipitare possit, quatenus menstrua retinentur, ac interdum quoque fœtui vero juncta insidias struit, ac commeatum ipsi præcludit, acceleranda omninò hospitis hujus peregrini atque infesti expulsio, ubi Myrrha præ aliis sese exhibet oppugnantem.

Petrus Forestus Schol. Observ. 63. l. 28. de Morbis Mulier. sequentem Confectionem commendat, quâ mulierem liberavit à molâ, quam annuo spatio gestaverat, exhibendo manè & vesperi antè cibum ℨj. cum Aquâ Sabinæ vel Vino Rhenano.

℞. Asæ foetidæ ℈iß. Sem. Rutæ, Cassiæ Lign. Rasuræ Lapid. Dactylor. Borracis ãã. ʒiß. Croci ℈iß. Myrrhæ, Theriacæ Diatessàr. ãã. ʒj. Misc.

Rodericus à Castro lib. 3. de Morb. Mul. c. 7. ordinat Trochiscos ad abigendam molam sequentes.

℞. Cinam. Myrrhæ aa. ℈iiß. Fol. Sicc. Rutæ, Sabinæ, Puleg. Calaminth. Gummi Sagapen. Opopan. aa. ʒj. Granor. Junip. Cardamom. Mentastr. aa. ℈iß. Misc. fiant Trochisci, quorum detur pondus ʒij. cum decocto Sabinæ aut alio accommodo.

Johannes Petrus Lotichius lib. 5. obs. 16. Pilulas format pro duabus vicibus hoc modo:

℞. Myrrhæ, Castor. aa. ℈j. Sabin. Borrac. aa. ℈ß. Fellis Bovis ʒß. Ol. Succin. gut. iv. Croci gr. v. Cum Succo Sabinæ fiant Pilulæ xiv.

Franciscus Joël Pr. Med. l. 8. S. 3. pag. 484. talibus utitur, quarum dosis manè ac vesperi ʒj.

℞. Nigellæ, Aristol. long. Rad. Dictamni, Sem. Thlaspios Baccar. Sabinæ, Fol. Sabinæ, aa. ʒj. Sem. Rutæ, Rubiæ Tinct. Gummi Serapin. Ammoniaci, Myrrhæ, Castor. aa. ℈iß.

His

His omnibus pulverisatis cum Succo Radiculæ culinariæ (Meerrettich) fiant Pilulæ in calido mortario.

D. *Sennertus* de Morb. Mul. lib. 4. P. 2. S. 4. c. 9. p. m. 343. Pessarium usurpat hoc:

℞. Trochiscorum de Myrrhâ, Galbani, Opopan. in Vino dissol. aa. ʒij. Rad. Cyclam. ʒj. Helleb. albi ℈iß. Cum Succo Rutæ fiat Pessus.

Sæpè quoque extinguitur fœtus in utero, & quidem variis de causis, quas Practici proponunt: hic quam primum expellendus est, aliàs matri præsentissimum exitium affert.

Riverius Prax. Medic. lib. 9. cap. 19. pag. 356. ad educendum fœtum mortuum internè usum sequentis Pulveris extollit:

℞. Dictamni Cret. Sabin. Borrac. aa. ʒj. Myrrhæ, Rad. Asari, Cinam. Croci aa. ʒj. Misc. f. Pulvis: Dosis ʒj. cum Aquâ Sabinæ vel alio appropriato vehiculo.

Franciscus Valeriola lib. 1. Obs. 1. Pulverem tradit partum facilitantem & fœtum mortuum ejicientem.

℞. Cinam. el. Myrrhæ aa. ℈iß. Aristoloch. long. ʒj. Pulv. Diambr. Diamarg. Frig. aa. ℈iß. f. Pulvis: cujus detur ʒj. vel ℈iv. ex aquâ decoctionis Hyssopi & Phaseolorum.

Felix Platerus lib. 1. Obs. Pilularum harum usu mensium fluxum promovit, undè posteà fœtus mortuus exclusus fuit.

℞. Myrrhæ el. ʒj. Sem. Nigel. Lupin. Rad. Rubiæ Tinct. āā. ℈iß. Croci, Aloës, Borrac. aa. ℈j. Cum Sirupo Artemisiæ fiat Massa. Dosis ℈iß.

Augustinus Thonnerus Obs. 1. de fœtu excludendo Pulvere utitur, quo solo mulier quædam sarcinâ hâc liberata fuit.

℞. Trochisc. de Myrrhâ ℈iß. Borrac. gr. xv. Misce fiat Pulvis exhibendus cum Aq. Artemis. ℥ij. Puleg. ʒß.

Parens meus b. m. ita procedit:

℞. Trochisc. de Myrrhâ, Pulv. Testicul. Equin. præparat. aa. ℈j. Misc.

Vel ℞. Pulv. Testicul. Equinor. ppt. ℈j. Borrac. Trochisc. de Myrrhâ, aa. ℈ß. Misc. f. Pulvis in Aq. Pulegii & Verbenæ exhibendus.

Extrinsecus *Gregorius Horstius* lib. 5. obs. 37. Cataplasma ex decoct. Colocynth. Succo Rutæ & Myrrhâ cum Farinâ Hordei factum umbilico imponit.

Zacutus Lusitanus lib. 2. prax. admir. obs. 162. hoc Unguento usus est in muliere, cui violentâ mariti manu super umbilicum ictus illatus fuit, undè fœtus demortuus.

℞. Medull. Colocynth. Succi Colocynth. virid. aa. ℥j. Succi Rutæ ℥iß. Euphorb. ℥ij. Unguent. Arthanit. ℥iij. Myrrhat. ʒvj. Ol. de Castor. Rutac. ãã. ℥j. Coquantur ad Succorum consumptionem: fiatque Unguentum ventri & perinæo applicandum.

Franciscus Joël lib. 8. pract. Sect. 4. pag. 494. in fœtu extincto extrahendo Trochiscos parat pro suffitu tales.

℞. Vernationem Serpentis num. j. Myrrhæ, Castor. ãã. ʒj. Rub. Tinct. Stercor. Columb. ãã. ℈ij.

Contusis omnibus cum felle taurino q. s. redigantur in Trochiscos & Carbonibus ignitis injiciantur.

Riverius l. c. Pessarium in vulvam immittit sequens.

℞. Rad. Aristoloch. rot. Ireos, Helleb. nigr. Colocynth. Myrrhæ ãã. ʒj. Galbani Opopan. ãã. ℈iß. Cum Felle Bovis f. Pessarium.

ARTI-

ARTICULUS VI.

De
SECUNDINARUM ET LOCHIORUM RETENTIONE.

QUid Secundinæ ſint Anatomicis liquet: Hæ naturaliter excluſo fœtu excerni debent: non rarò verò contingit, ut commorentur aut planè ſubſiſtant, puerperæque exitium minentur, dum ſuo halitu diaphragma, cor, ventriculum ac cerebrum inficiunt, perniciosaque ſymptomata, uti ſtrangulationem uteri, difficultatem reſpirandi, animique deliquia inferunt.

Accidit verò Retentio potiſſimum ob nimiam tunicarum denſitatem atque craſſitiem, propter quam uteri parietibus ſimiliter ſecundinæ adhærent: item ob harum intumeſcentiam, virium ob partum difficilem atque laborioſum proſtrationem, aut orificii uteri clauſuram.

Curatio non differenda, ubi præter alia & Myrrhæ uſus commendandus erit, quæ ſpirituaſcentiam ſanguinis conciliat, majusque robur utero confert.

Franciſcus Joël lib.8. Med. Pr. S.4. p.493. hunc Pulverem commendat, ſi ejus ʒj. cum vino generoſo propinetur.

℞. Caſtor. Myrrhæ, Styracis liquid. ãã. ℈j. Cinam. Ariſtoloch. rot. ãã. ℈ß. Agar. Trochiſc. ʒß. Diagrid. gr. v. Croci, Siler. Mont. Sabinæ aa. gr. iv. Opii Thebaici, Aſæ fœtidæ aa. gr. vj.

Miſce fiat Pulvis tenuiſſimus.

Petrus Foreſtus Schol. Obſ. 80. l. 28. de Morbis Mul. Borracem vel Trochiſcos de Myrrhâ ad ʒj. Cum Vini albi ℥iij. propinat.

Heurnius ad Aph. 35. Sect. 5. hoc utitur:

℞. Cinam. el. ʒiiß. Myrrhæ opt. ℈ij. Succini albi ʒiß. Rubiæ Tinct. Caſtor. aa. ℈j. Borrac. ℈ß. Croci gr. v. Miſc. f. Pulvis ſubtiliſſimus; Doſis ʒj. cum Vino & Saccharo.

Johannes Zecchius Conſult. 68. Bolum devorandum præſcribit, ſuperbibendo decocti Artemiſiæ ℥iv.

Zacutus Luſitanus Pr. Hiſt. l.3. c.19. pulverem ex Carabe, Caſtoreo, Diptamno, Pulegio, Cinam. Borrace, Spicâ Nardi, Myrrhâ &c. conficit.

Crato lib. 5. Conſ. 40. Myrrham cum Aquâ Cinamomi offert bibendam.

D. *Balthaſar Timæus* von Güldenklee in Secundinâ retentâ lethali ſequens ordinavit expellens lib. 4. Caſ. Med. 27. p. 226.

℞. Raſuræ Oſſium Dactylor. Trochiſc. de Myrrhâ, Succini albi, Caſtor. Borrac. Sem. Violar. Dictamni albi, Croci aa. ℈iß. Miſc. fiat pulvis pro ſex doſibus ex vino calido manè, poſt meridiem, & veſperi ſumendis.

Suffitum quoque idem per vices parat ex Colocynthide, Myrrhâ, Caſtoreo, Galbano, Opopanace &c.

Lochia ſunt ſanguis aliàs extrà conceptionis tempus ſingulis menſibus, poſt hanc verò in utero collectus & prole in lucem editâ evacuari ſolitus: fluxus hic nonnunquam juſto copioſior eſt, interdum parcior, haud rarò etiam omninò ſupprimitur.

Curatio conſiſtit in provocatione: opus tamen eſt, monente *Joële*, ſingulari prudentiâ atque judicio, nè per medicamenta vehementia nimis concitetur fluxio, hinc mediocrium uſus adhibendus, inter quæ Trochiſci de Myrrhâ ſunt, quos laudatus Author ad ʒj. cum hauſtu vini tepidi offert: Aqua Fœniculi optimum quoque habetur vehiculum.

D. *Timæus à Guldenklee* lib. 4. cap. 28. pag. 227. in retentione Lochiorum, præter alia non juvantia, potiunculam multis proficuam propinavit.

℞. Aq. Artemiſ. Hyſter. Mynſ. aa. ℥iß. Cinam. ʒß. pulv. Myrrhæ el. ℈j. Succini albi præparat. Caſtor. aa. ℈ß. Miſc. pro Doſi.

ARTI-

ARTICULUS VII.

De
PARTU DIFFICILI.

PArtus naturalis eſt, quandò fœtus in utero formatus excluditur, quod fit, cùm fœtus legitimô tempore ruptis ſuis involucris ac membranis hoc mòdô in lucem progreditur, ut primùm caput ſupinus exerat, deindè cervicem ac humerum, tandem thoracem, ventrem atque pedes, manibus lateribus applicatis, & usque ad genua protenſis. Contrà præternaturalis habetur is, qui à naturali recedit. Frequenter verò accidit, ut & naturalis partus difficilis reddatur, quandò cum matris vel fœtus vel utriusque periculo tardè ac difficulter procedit. Fœtus cauſa evadit, cùm extremè debilis exiſtit, aut mortuus eſt, matris culpâ difficultas pariendi oritur, quandò hæc valdè debilis, tum ratione vitalium, tum animalium virium oppreſſarum vel exhauſtarum impotens redditur: deindè propter pubis & Coccygis oſſa ætatis provectioris causâ minus mobilia deficiens contingit partus, &c.

Ad facilitandum itaque partum omnis dirigenda opera, & tàm internis quàm externis medicamentis via fœtui paranda, ubi Myrrham excellere omnium Practicorum monumenta loquuntur.

Amatus Luſitanus Cent. 5. Curat. 34. Pulverem cum vino exhibet hunc:

℞. Cinam. opt. Trochiſc. de Myrrhâ, Croci opt. āā. ℈iſs. f. Pulvis: ubi quantitas Croci juxta cenſuram beatiſſimi *Sennerti* paulò major videtur. Hic l. 4. P. 2. S. 6. cap. 4. p. m. 417. 418. pariendi difficultati ſequentibus ſuccurrit:

℞. Succini albi ʒvj. Cinam. ʒij. Caſſiæ ligneæ, Myrrhæ, Borrac. āā. ʒj. Miſc. f. Pulvis.

℞. Ariſtoloch. rot. ver. ℈ij. Myrrhæ ℈j. f. Pulvis cum vino dandus.

℞. Galbani, Myrrhæ ãã. ℥j. Rad. Ariſtoloch. rot. Dictamni Cretici Gentianæ ãã. ʒß. Caſtor. Croci ãã. ℈j. Cum Succo Salviæ fiat Maſſa: Doſis ʒß. ʒj.

Lotichius Pulvere utitur ſequenti in tres partes dividendo ac in Aquâ Artemiſiæ vel Pulegii exhibendo.

℞. Trochiſ. de Myrrhâ, Rad. Dictamni albi, Succini albi præp. Borrac. Sem. Violar. ãã. ℈j. Magiſter. Perlar. ℈ß. Miſce.

Timæus à Guldenklee Epiſt. & Conſ. Med. l. 6. Epiſt. 16. p. 435. monita quædam in & poſt partum obſervanda proponens binos Pulveres præſcribit ad promovendum partum apprimè utiles:

℞. Myrrhæ puriſſimæ ʒiß. Succini albi præp. Ariſtoloch. rot. Dictamni albi, Borracis, Caſſiæ lign. acutiſs. Croci or. Apii, Flaved. Lilior. alb. ãã. ℈j. Miſc. f. Pulvis. Doſis tres cuſpides cultri in convenienti vehiculo.

℞. Ariſtoloch. rot. Trochiſc. de Myrrhâ, Dictamni Cret. Caſſiæ lign. acutiſs. Borrac. ãã. ℈iß. Caſtor. Croci ãã. ℈j. Ol. deſtillati Succini albi gut. xv. Miſc. f. Pulvis.

Nec ſequentium Pilularum uſus erit aſpernandus.

℞. Galbani, Myrrhæ ãã. ʒj. Rad. Ariſtoloch. rot. Dictamni, Gentian. ãã. ℈iß. Caſtor. (ſi aſa fœtida addatur, erunt efficaciores) Croci ãã. ℈j. Cum Succo Sabinæ fiat Maſſa, capiat mulier parturiens à ʒß. ad ʒj. procedendo.

Extrinſecus Sacculus in lacte coquatur, & poſteà circa pubem applicetur:

℞. Herb. Artemiſ. Beton. Meliſs. Scord. Puleg. Fl. Chamæmeli ãã. Miß. Conciſa d. ad Chart. S. Species zum Säcklein.

ARTI-

ARTICULUS VIII.

De

ABORTU.

ABortus Excellentissimo *Sylvio* Pr. Med. l. 3. c. 4. p. 531. fœtus humani est exclusio ante septimum gestationis mensem, sivè vivus prodeat, sivè mortuus: observanturq; frequentius circa finem tertii mensis & quarti initium: hoc malum atq; infortunium est fœminis admodum familiare, & ferè plures observantur uteri deperditiones quàm partus legitimi.

Contingit autem abortus vel expultrice uteri irritatâ vel mole, vel pondere, vel morsu: ex parte fœtus accidit ob ejusdem imbecillitatem, alimenti defectum, & ligamentorum laxitatem. Inter alias abortum procreantes causas *Sylvius* quoque ponit sanguinis abundantiam: hinc evenit inprimis fœminis copiosum menstruorum fluxum patientibus, in quibus sanguis evacuari solitus, & nunc in corpore coacervatus, nec in fœtus nutritionem placentæve productionem consumptus urget ipsius uteri vasa, exitumque per ipsa quærens ac inveniens, simul foràs protrudit fœtum tenellum ac nec dum oculis conspicuum. Casum talem prædictus *Sylvius* satis censet esse frequentem, utut paucis observatum.

Curatio maximam partem consistit in præcautione, ne contingat abortus, nam qui jam factus est, restitui nequit. *Rolfincius* Electuarium nobis reliquit uterum corroborans & ab abortu præservans tale.

℞. Conf. Majoran. Meliss. Lil. convall. ãã. ℥iij. Cond. Nuc. Indic. Jugland. ãã. ℥j. Mithridat. Theriac. ãã. ℈iß. Extr. Artemis. Castor. aa. gr. vj. Spec. Diaxylo-Aloës: Diacinam. Diagalang. aa. ℈j. Feculæ Bryoniæ, Ari aa. ℈iß. Succini albi præp. Trochisc. de Myrrhâ aa. ℈j. Cum Sir. de Hyssopo & Cinamomo misc. pro Electuario.

CAPUT

CAPUT XIV.

Myrrhæ uſum ſingularem in morbis partium corporis externarum monſtrat.

ARTICULUS I.

De *ARTHRITIDE.*

HActenus vires polychreſtæ Myrrhæ in affectibus corporis humani internis celebratiſſimas luſtravimus, ordinis nunc ratio poſtulat, ut & videamus effectus ipſius in externarum partium morbis curandis: ubi primò ſe Arthritis ſiſtit, dolor ille articulorum acerbiſſimus & moleſtiſſimus.

Pars primariò affecta non ſunt interſtitia oſſium ſimul articulatorum, ſed membranæ, tendines ac ligamenta ipſos articulos vincientia & colligantia: id quod evincit dolorum atrocitas, qui non oſſibus, ſed partibus membranoſis exquiſitè ſenſilibus adſcribuntur: quamvis enim cruciatus iſti in partibus muſculoſis ac carnoſis videantur hærere, uti apparet in Iſchiade humeriqúe dolore, tamen hæ minimè afficiuntur, ſed ſine doloris augmento contrectantur: ut ita verum maneant arthriticorum dolorum ſubjectum fibræ atq; membranæ, hæ quippè ſolæ ſenſu præditæ ſunt, illisq; dolorificus adſignatur ſenſus.

Cauſæ ſunt humores acres, bilioſi, ſeroſi, ſale lixivo fixo vel volatili abundantes, & tunc adjunctus eſt ardor quidam, quô abſente, humor acidus acrimoniæ comes exiſtit.

Paracelſus Tartarum principalem dolorum horum cauſam eſſe ſcribit, quem ita in humano corpore ſalia ſua purgare do-

re docet, quemadmodum herbæ & frutices virorem & flores producunt: cùmque duplicem constituat Tartarum, resolutum & solidum, ultimum intelligi vult, qui in articulis concrescere queat: hinc materia illa nonnunquam adeò crassa atq; indurata existit, ut instar cretæ tingat ac pingat.

Helmontiani accusant acorem peregrinum in articulis hospitantem.

Alii cum *Sylvio* & *Tachenio* proferunt succum acidum pancreaticum & biliosum, vel salso-acidum sese non ritè habentes.

Opiniones hæ tolerari possunt, si dextrè explicentur: luce namque meridianâ clarius est, & ipsa experientia docet, quid incommodi acre salsum, & acre acidum à naturali statu degenerantia corpori afferant: de quibus Authores fusiùs tractant.

De loco verò atque nido, in quo materia articulorum dolores producens generetur ac coacervetur, Authores inter se digladiantur. Veteres Rheumatismum Arthritidem æstimantes, undè & Guttam vocârunt, caput cum interaneis suis pro nido habent, existimantes, originem & fontem ipsis omnium optimè deberi: quæ opinio tamen proscripta jam est. Nonnulli humores illos in articulos influere autumant per vasa tàm sanguifera quàm lymphatica. *Sylvius* eundem focum statuit Arthritidis ac febrium intermittentium, glandulas scilicet pancreatis conglomeratas, tàm passim conglobatas omnes. Vid. Prax. Med. Append. Tract. VIII. ubi prolixè de hâc materiâ disquirit.

Quoniam verò miseranda est conditio Arthriticorum, malumque, præsertim cùm altas jam radices egit, curatu admodùm difficile, juxta vulgare illud:

Tollere nodosam nescit medicina podagram:

In tempore quærenda erit medela, ne malum per longas moras invalescat, & quidem præsente jam paroxysmo, quoniam

tunc Medici opera anxiè imploratur, non item extra hunc: accersitus itaque sanitatis præses sedulam det operam, ut humorum effervescentia atque ebullitio contemperetur, illorumque acrimonia corrigatur, dolorque per anodyna mitigetur.

Inter medicamenta verò antiarthritica meritò quoque Myrrha locum invenit ob facultatem suam balsamicam & nonnihil adstringentem, quâ articulis succurrit, eosque corroborat, ut adeò promtè humores adventantes non recipiant. Undè prostant multæ compositiones antiarthriticæ & antipodagricæ, quas Myrrha viribus suis conspicuis nobilitat: ex harum numero non postrema aqua antiarthritica, quam tradit *Fridericus Hoffmannus* in Thesauro pharmaceutico, quæ etiam Myrrham sociam habet.

Maximè verò usu externô sese commendat hoc in affectu: hinc *Crato* l. 2. consl. 26. Balsamum suggerit mirificè leniens, si pennâ illinatur, etiam intolerabilem dolorem.

Arcanum Antipodagricum *Johannes Poppius* habet Thesaur. Med. p. 676. Myrrhæ additione illustratum hoc modô:

℞. Mastich. Thuris, Myrrhæ, Ammon. Opopan. Bdellii, Mumiæ aa. ℥ij. Vitrioli ℔j. Mellis ℔ij. Tartari ℥iß. Spir. Vini ℔iv. destillentur.

Jubet hic insuper recipere maxillam inferiorem capitis equini, & contusam tenuissimè destillare: binos hos liquores commiscet, & denuò destillationem instituit, utiturque pro inunctione aut instar epithematis applicatione podagrâ obsessarum partium.

D. Sennertus Tr. de Arthritide cap. 5. externam Aquam Antiarthriticam tradit hanc:

℞. Cancrorum fluviatilium num. viij. Granor. Juniperi Mj. Myrrhæ, Thuris aa. ℥j. Vini opt. ℔j. Misc. & destillentur.

Riverius Pr. Med. lib. 10. c. 1. p. 381. Emplastrum magni usus deprædicat;

℞. Thu-

℞. Thuris, Mumiæ Colophon. aa. ℥j. Maſtich. Myrrhæ, Corallor. alb. aa. ℥ß. Axungiæ humanæ ʒvj. Gummi Ammoniaci, Bdellii in Aceto diſſoluti aa. ʒiij. Terebinth. ℥ß. Ol. Vulpini & Roſacei aa. q. ſ. Miſc. fiat Emplaſtrum.

Fomentum ſequens egregiè quoque cruciatus mitigabit, ſi in eo lintea humectentur, & fomenti locô parti dolenti applicentur.

In dolore Iſchiatico ſedando bina hæc Emplaſtra *Sennertus* cap. 6. tr. de Arthrit. proponit:

℞. Ceræ citrinæ, Terebinth. Abietis aa. ℥iij. liqueſcant ſimul ubi refrixerunt, adde

Pulv. Sem. Urticæ, Hermodactyl. aa. ʒij. Rad. Ariſtoloch. rot. Flor. Chamæmeli, Iridis flor. aa. ʒijß. Myrrhæ ʒij. Croci ℈iv.

Malaxentur manibus axungiâ porcinâ inunctis. Fiat Emplaſtrum.

℞. Ceræ, Viſci Quern. Terebinth. Iridis ſicc Myrrhæ, Galbani, cum Oleo Lumbricorum fiat Ceratum.

Circa Topicorum applicationem benè notanda, quæ beatiſſimus *D. Sennertus* Tr. de Arthrit. c. 5. p. 33. inculcavit: *Ne ſcilicet uſurpentur, antequam corpus convenienti modô evacuatum, & cauſa antecedens ſublata fuerit: ſi enim, antequam univerſalia præmiſſa fuerint, Topica ſtatim adhibeantur, plus damni quàm emolumenti indè ſperandum: vel enim materia, quam natura ad articulos depellere conatur, ad interiora repellitur, undè gravia ſymptomata excitantur, vel articulis impingitur, dolorq; exaſperatur, vel pars effœminatur laxaturq;, atq; ita fluxus augetur. Quæ cùm vulgò non obſerventur, & Topica ſæpè non ſatis tempeſtivè ac cautè adhibeantur, plus plerumq; damni quàm utilitatis indè ægri percipiunt, undè etiam vulgata ſententia orta eſt, optimum eſſe, articulis dolentibus nihil adhibere: & reverâ præſtat nihil applicare & naturæ rem committere, quàm medicamenta minus idonea uſurpare.* Hæc Sennertus.

ARTICULUS II.

De LUE VENEREA.

Contagiosum esse luem hanc, ab omnibus ferè affirmatur, qui de affectu hoc literis aliquid consignârunt. *Hercules* tamen *Saxonia* contrariari videtur, dum c. 3. de lue venereâ, non omnem contagiosam esse scribit: verba ipsius hæc sunt: *Ex quo unum colligitur, non omnem luem esse contagiosam, & plerumq; minus contagiosam esse vetustam ac confirmatam, quàm recentem & mediam. Lues venerea, quæ ex tophis tantùm seipsam prodit, non est contagiosa. Contagium in excremento mobili & calido est repositum. In tophis tale excrementum non continetur, & si contineretur, ad genitalia non transmittitur: idipsum dico de ulceribus capitis, quæ non facilè per usum Veneris alteri communicantur, &c.*

Huic opinioni opponi potest distinctio contagiosi actu & potentiâ talis, & quatenus dispositos vel indispositos offendit: omninò namque concedendum, non omnes cum infectis rem habentes affici, sed requiri disposita corpora, in quæ μίασμα illud contagiosum agere queat. Hinc *Fallopius* c. 10. de morbo gallico; meminit duodecim juvenum, unam meretricem comprimentium, quorum tres tantùm fœdissimâ hâc lue, pretii locô, fuerint conspurcati, cæteris nil mali sentientibus.

Affectus hic fœdissimus utplurimum impudicæ Veneris est ἀντίδωρον & scortatorum impudentium flagellum acerbissimum, variaque ab Authoribus sortitus est nomina, quæ tamen ad nostrum scopum non spectant, sed potiùs de odiosis nominibus controversiam iis cum Excellentissimo *Sylvio* relinquimus determinandam, quibus volupe est singula in aliorum ignominiam fingere, trahere atque referre.

Vete-

Veteribus ignotam fuisse luem hanc opinatur *Sylvius* tr. de lue venereâ, nec nisi ante duo circiter secula Europæis innotuisse: quamvis non negandum, morbis quibusdam subindè laborasse, qui Veneri nimium litarunt, aut cum Cachecticis vel aliàs minus sanis rem habuêre: non fuerunt tamen isti affectus similes lui gallicæ nunc notæ atque tantoperè in multos sævienti.

Symptomata, quibus instar soricis se prodit, varia sunt: 1. Gonorrhæa fœda ac virulenta, sivè virulenti humoris profluvium, ex impuro potissimum coitu contractum. 2. In diversis corporis partibus pustulæ & exanthemata multifaria. 3. Ulcera sordida pustulas has consequentia. 4. Ossium caries, cranii præsertim ac narium. 5. Tophi ac Nodi in capite, brachiis cruribusque conspicui. 6. Dolores ostocopi, nocturno potissimum tempore ingravescentes. 7. Casus pilorum capitis, superciliorum ac barbæ. 8. Maculæ variæ nunc rubræ, nunc flavæ, nunc lividæ, cutim in pectore ac dorso contaminantes. 9. Bubones venerei in inguinibus oborti mox apparentes, mox iterum evanescentes, jam indurati vel suppurati. 10. Condylomata in utriusque sexus pudendis & podice enata.

Sylvius loco citato phænomena hìc occurrentia secum pensitans ad acrimoniam humorum recurrit, cum omnia ista ab eâdem deduci possint: & cum omnis acrimonia humorum salina lixiva vel acida sit, ab alterutrâ vel utrâque pendere scribit luem hanc: à sale tamen lixivo solo non produci posse putat, cum rosio à sale lixivo fieri solita cum calore notabili sit conjuncta, qualis vix unquam observetur in gallicis: item quod à lixivo sale partes ad internecionem & mortificationem ac nigredinem brevi perducantur, quod in lue venereâ non accidit: relinquitur ergò, acrimoniam acidam potissimam mali hujus existere causam: cum hoc non tantum lancinantes dolores excitare soleat, verum ta-

lem quoque in partibus corruptionem inducat, qualem in affectu hoc observamus.

In subjecto declarando admodum quoque dissentiunt Medici, dum quidam partes obscœnas, alii cutem, nonnulli hepar, caput &c. accusant: plurimi hepatis functiones lædi existimant, cum venenum illud cum facultate naturali inimicitiam inprimis foveat, & virulentiâ suâ primariò hepar impetat, per hoc verò posteà reliquæ partes labem hanc contrahant. Vide prolixius differentem de sede luis venereæ *Eduardi Maynwaringii*, D. & Pract. Londin. tr. de lue venereâ cap. 5. p. 55. & seqq.

Sylvius præ aliis partibus omnibus sævire scribit veneream luem inglandulosas, undè non tantum peni, prostatis & omnibus partibus mulierum obscœnis, verum naribus, labiis, gingivis, palato, tonsillis & similibus infestior existat, an quia venenum venereum initium habeat à semine corrupto, ac præter sui naturam de aciditate participante, quod quia in glandulosis paretur partibus, ideò eò forsan in ipsas rursus agat facilius atque potentius.

Curatio ita est adornanda, ut primum humores infecti, quantum possibile, decenter expurgentur: deinceps ipse morbus congruis Antivenereis eradicetur. Primaria itaque hujus affectus præsidia laudari solent Mercurialia, aut ex lignis, radicibusque gummosis atque vim diaphoreticam habentibus parata, quibus tamen Myrrha quoque adjungenda, quæ inunctionibus mercurialibus ac suffumigiis addi solet. Nam si corpus ritè evacuatum, & viscera nutritioni inprimis dicata confortata fuerint, authores, maximè si Vegetabilia spem omnem eluserint, ad Mineralium bigam, Mercurium nempè & Cinnabarim, pedem movent; illum inungendo, hanc suffiendo conspicuum.

Controvertitur verò inter authores, an tutò talia adhibere liceat? quidam illorum usum admittunt, quidam rejiciunt. Nos distinguendum putamus inter malum recens & inve-

inveteratum: in priori haud raro Vegetabilia ad profligandum morbum sufficere observationes & exempla testantur: si verò radices egerit profundas, ita ut decoctis lignorum nil expeditum fuerit, nil vetat, quò minus & ad Mercurialia transitus fiat: duro quippè nodo durus quærendus cuneus, & extremi morbi extrema postulant remedia, scribente *Dictatore* nostro.

Internè *Rondeletius* libr. de morbo Gallico Pilulas describit Barbarossæ dictas in hunc modum:

℞. Rhabarb. Agar. aa. ʒij. Aloës ℥j. Argenti vivi ʒiij. extincti cum Succo Rosar. Cinam. Ambr. ℈j. Myrrh. Mastich. ãã. ʒj. Cum terebinthinâ excipiantur & ex quâlibet ʒj. fiant Pilulæ viij. capiat pro primâ Dosi ʒj. deindè ʒiß. tandem ʒij.

In Gonorrhœâ gallicâ Galli lacte vel sero intus utuntur, posteà præmissis universalibus, ea adhibent, quæ relaxatas glandulas adstringunt & roborant internè & externè, internè sub formâ Pilularum vel Pulverum, quibus Myrrha admiscenda.

℞. Mastich. Ocul. Cancr. aa. ʒij. Aristoloch. rot. ℥j. Gland. sicc. Myrrhæ rubr. Zingib. aa. ʒj. Dosis ʒj. manè & vesperi cum vino styptico rubello.

Extrinsecus ad curandam luem veneream Practici Unguenta & Emplastra adhibent. *Amatus Lusitanus.* Cent 2. Curat. 76. Monacho Atheromate in capite ex virulentiâ venereâ contracto, sequens Unguentum præparat.

℞. Thuris, Mastich. Myrrhæ, Cinam. Zingib. Piper. long. Sandarach. Græcor. Minii aa. ʒij. Rad. Pyrethri, Flor. Salis Nitri antiquor. aa. ℥ß. Cinerum Tamarisci ℥ij. Butyri recent. ℥vj. Pingued. Porcin. ℔j. Argenti vivi cum Succo Limonum extincti ℥iij. Misc. & in mortario omnibus benè mistis & pistis fiat Unguentum vires habens tum exsiccandi & abstergendi, tùm subtiliandi & confortandi, quo semel in die jejuno stomacho juncturæ & corpus, demtis capite, pectore, alis ac ventre illinebantur.

J. Ser-

D. *Sennertus* Med. Pract. l. 6. P. 4. cap. 21. p. m. 202. 203. tale unguentum describit:

℞. Pingued. Gallin. Porci, Ursi, ãã. ℥j. Ol. Lilior. alb. Lauri ãã. ℥ij. Mercurii ʒvj. Misceantur pinguedines in mortario, postea addatur Mercurius & horâ unâ in mortario ducantur: deindè adde

Thur. Mastich. Myrrh. Ammon. Styrac. Pulv. Stœchad. Arab. ãã. ℈iß. Misc. f. Unguentum.

Vel. ℞. Pingued. Gallin. Butyri recent. aa. ℥ß. Ol. Chamæmel. Laur. Lil. albor. aa. ℥iß. Thuris, Mastich. Myrrhæ aa. ʒij. Styrac. liquid. ʒiij. Terebinth. lotæ in Aq. Vitæ ℥ij. Pingued. Porci ℔ß. Argenti vivi ʒij. Ceræ q. s. fiat Unguentum.

Franciscus Joël Pract. lib. 10. S. 3. p. 552. Unguentum ex Hydrargyro confectum tale describit:

℞. Axungiæ Porcinæ rec. ℔ß. Butyri recentis sine sale ℥iv. Unguent. de Altheâ, Martiati, aa. ℥j. Ol. Chamæmel. Lumbricor. Lauri, Terebinth. aa. ℥ß. Theriacæ Andromachi ℥j. Styracis liquid. ʒj. Succi Limonum aut ejus loco Succi Rad. Lapathi acuti ℥j. Aq. Juniperi vel Vini destillati ℥ß.

Subigantur in mortario diutissimè, quibus admisce Pulv. Mastich. Lithargyr. aa. ℥j. Hermodactyl. Aristoloch. rot. Turbith, Tartari rubri, Zingib. alb. aa. ʒij. Myrrhæ, Aloës aa. ʒiij. quibus & ceræ dissolutæ q. s. ad crassitiem acquirendam admisceri potest: deindè commisceantur quoque

Argenti vivi salivâ hominis jejuni extincti & in pultis formam redacti ℥ij. diutissimè agitando fiat Unguentum.

Idem & sequens Emplastrum ex Mercurio concinnatum Gallicæ fœditati opponit:

℞. Empl. Diachyli magni, de Ranis Vigonis aa. ℥iv. Triapharm. ℥ij. Ol. de Lateribus, de Spicâ, Aq. Junip. Styrac. liquid.

liquid. Theriacæ Androm. aa. ℥iß. Gummi Ammon. Galbani in Aceto macerati & percolati aa. ʒij.

Omnia ſimul ad lentum ignem reſolvantur & ubi refrigerari incipiunt, admiſce

Pulv. Maſtich. Thur. Myrrhæ Aloës, Ladani aa. ʒij. Ariſtoloch. rot. Hermodactyl. Baccar. Lauri, Cyperi aa. ʒiß. Cinnab. ℥j. Mercur. ſublimati ʒij. Argenti vivi in Salivâ jejunâ extincti ℥iv.

Diligenter ſubacta redigantur in Emplaſtri formam.

Præter Unguenta atque Emplaſtra etiam Practici ſuffumigia ad debellandam horribilem hanc belluam, adhibere ſolent, quæ certè ſuâ laude non carent, modò legitimè adminiſtrentur: conveniunt enim in robuſtis; nocent verò & fugienda ſunt iis, qui pectore ſunt infirmo, phthiſicis, aſthmaticis, aut alio affectu circa præcordia laborantibus: qui catarrhis ac deſtillationibus ad pectus & pulmones obnoxii vivunt, aut inteſtina debilia habent, aut tormina ac colicos dolores pati ſolent, abſtineant ab horum uſu. Vid. *Hieronymus Mercurialis* tr. de Morbo Gallico p. 600. & 601. Ubi ſuffumigia diſtinguit in benigna & maligna: benigna ipſi ſunt, quæ non ingreditur diabolus ille Argentum vivum; maligna verò, in quibus præſtò eſt. Horum conficiendorum binorum proponit modos, unus eſt ſimplicior, alter magis compoſitus: Simplicior eſt, qui

℞. Cinnabar. ℥iij. Myrrhæ, Thur. Ladani aa. ℥j. Terantur omnia diligenter, & cum Styrace liquidâ fiant Trochiſci pro uſu ſervandi: Compoſitus talis eſt:

℞. Cinnab. ℥ij. Myrrhæ, Ligni Aloës, Ladani, Thuris aa. ℥ß. Ligni Gvajaci triti ℥j. Scordi ʒiij. Theriacæ ʒij.

Fiant Trochiſci cum Styrace liquidâ.

Modum utendi ſuffumigiis talem proponit: poſt purgationem & exhibitionem lignorum pauliſper reficiatur æger per 3. vel 4. dies, deindè ponatur in cubili calido, & manè

dum surgit è lecto, accipiat ova sorbilia duo, vel panem optimo vino imbutum &c. hoc facto, quiescat per duas horas: in cubili, ubi est, paretur tectorium & intrà illud ponatur æger super scamnum, ponantur & carbones igniti, deindè obvolvatur tectorium ægro, ut tegat undique, & suprà carbones ponatur Trochiscus suffumigii vel Pulvis, & ita contineatur æger, donec totus fumus evanuerit: facto suffumigio sudor detergatur, ægerque quiete & cibis bonis reficiatur. Plura videantur apud Authorem.

Petrus Forestus lib. 32. obs. 17. suffitum talem præscribit, corpore prius benè purgato;

℞. Cinnab. ℥ij. Olibani, Benzoë, Myrrhæ āā. ℥j. Galliæ Moschat. ʒiß. Theriacæ el. ℥ß. Styracis liquid. q. s. ad incorporandum: fiat suffitus singulo manè instituendus.

Sequens Pulvis pro suffitu parando Sennertum agnoscit authorem:

℞. Cinnab. ℥iij. Myrrhæ, Thur. Ligni Aloës, Ladani, Ammon. āā. ℥j. Misc. f. Pulvis.

Vel. ℞. Cinnab. factitiæ ℥iij. Myrrh. Thuris, Mastich. aa. ℥j. Aloës hepat. Styrac. Calam. Benzoë āā. ℥ß. Misc. f. Pulvis.

ARTICULUS III.

De
SCABIE.

Affectus uti frequentissimus ita & notissimus est: Extimæ corporis vestis, cutis puta, fœda deturpatio, cum pruritu, dolore & pustulis plerumque manantibus: duplex à Practicis adduci solet, una sicca & pruriginosa, altera humida & purulenta. Contagiosus est morbus, virus suum atque inquinamentum aliis communicans, similemque molestiam turpem inducens.

Subje-

Subjectum primarium ac ſuſtentationis ſunt viſcera tàm chylificationi quàm depurationi ſanguinis inſervientia, uti ventriculus, hepar, lien, pancreas &c. inhæſionis verò ac receptionis cutis eſt cum cuticulâ, hæc enim ulceroſam iſtam defœdationem patitur.

Helmontius libro Scabies & Ulcera Scholarum inſcripto, viſcera excludit, & ſolam cutim ſivè pellem ſubjectum conſtituit, quòd aliquandò malum hoc contraxerit ex chirothecâ ſcabioſi, ubi per repetitas purgationes adeò macilentus & defatigatus fuerit, ut pedem vix movere valuerit, ſcabie nihilominus perſeverante: Hinc concludit, non ex vitioſis, bilioſis & aduſtis humoribus fœditatem hanc ſibi contigiſſe, ſed ſolo chirothecæ contactu moleſtiam hanc fuiſſe perpeſſum: verum facilis ad objectionem hanc erit reſponſio: ſcilicet, extremam contagii communicationem non excludere fontem interiorem: ſi etenim corpus non fuiſſet malè diſpoſitum, & ad recipiendum μίασμα habile extitiſſet, labe hâc non fuiſſet contaminatus *Helmontius*.

Cauſa harum impuritatum humores ſunt excrementitii in ſanguine collecti & abundantes, ſalſi, acres, mordaces, qui à robore naturæ ad ambitum corporis quidem propelluntur, ipſæ tamen partes non debitè ſed vitioſè nutriuntur.

Sylvius ex phænomenis ac ſymptomatibus ſcabiem inprimis feram comitantibus concludit, cauſam eſſe humorem acrem, ſimulque glutinoſum, & hinc acrimoniam probabiliter acidam eſſe autumat, quia humori glutinoſo & pituitoſo ſe facilè jungat acidum, ac cum ipſo feratur quaquaverſum. Vid. Prax. Medic. Append. tr. 1. cap. 8. p. 615.

Cautè medela inſtituenda, nec repellentibus citòque diſcutientibus profliganda, quod haut rarò accidit ob perverſam Mercurii adhibitionem, ubi malum præſens quidem tollitur, alia tamen ac gravia corpori accerſuntur incommoda: id quod experientia teſtatur, ac obſervationes Medicorum

confirmant. Decens itaque evacuatio instituenda & quidem per ἐπίκρασιν, ut unâ fideliâ duo parietes dealbentur, alterando scilicet & purgando: imò solorum alterantium vis nonnunquam tanta est, judice Dn. D. *Bohnio*, ut non solum scabiem sed & alia vitia cutanea curent: inter hæc & Myrrha clarescit, Topicis præsertim admixta: hinc sequens Linimentum scabiosus commendatum sibi habeat:

℞. Rad. Enulæ camp. coctæ ad mollitiem, Lapathi acuti ãã. ℥iij. Terebinth. lotæ ℥iß. Butyri non saliti ʒiij. Sulphuris vivi ʒvj. Baccar. Lauri, Myrrhæ, Squamæ Mar. aa. ℥j. Dissolve omnia ut fiat Linimentum pro partibus scabie infectis.

Nec inutile erit Unguentum, quod inter alia quoque recipit flores sulphuris myrrhator:

℞. Unguenti Enulati cum Mercur. ℥ij. Flor. Sulphuris Myrrhat. ʒj. Magist. Marcasit. ℈j. Ol. Tartari per deliq. ℈iß. Ol. Laur. q. s. Misc.

Excellentissimus *Wedelius* sequens philiatris commendat:

℞. Adip. Porcin. ℥ij. Mercurii vivi mundificat. ℥ß. Minii cum Acet. destill. præparat. ʒij. Flor. Sulphur. ʒj. Myrrh. ʒß. Ol. Tartari ℈ij. Ligni Rhodii ℈j. Laurini q. s. Misc. f. Unguentum.

Notandum hîc, Mercurialia non in levi mitique scabie esse usurpanda, sed in ferâ ac contumaciori, & quidem admodum cautè, præstitisque præstandis; aliàs longè magis obsunt & graviorum malorum causa evadunt.

ARTI-

ARTICULUS IV.

De

GANGRÆNA & SPHACELO.

GAngræna natales ſuas debet Græciæ & depaſci denotat, quia hoc in affectu partes ſanæ & integræ avidè quaſi devorantur. Sphacelus verò appellationem accepit à mactando, jugulando, enecando, quia tunc partes planè ſunt interfectæ & mortuæ: vulgò audit Ignis Sancti Antonii vel Marcelli: Differunt hi affectus ratione magnitudinis ſeu quoad magis & minus: in ſphacelo namque membrum ſenſu & vitâ privatum, adeòque planè emortuum eſt: in gangrænâ verò nondum adeſt totalis & perfecta partis corruptio: hinc quamdiu, ſcribente *Sylvio*, in gangrænæ metu color cutis adhuc rubeus aut ſubpurpureus eſt, tamdiu corruptio eſt incipiens atque talis, ut ad integritatem redire poſſit pars affecta: quamprimum autem ad nigredinem pervenit, conclamatum eſt, & tanquam extremè corrupta atque emortua cutis aut ſpontè aut arte à vicinâ ſeparanda, ne pars ſincera trahatur, ſed membrum affectum ſervetur.

Afficiuntur verò mortificatione hâc utplurimum artus partesque externæ, pedes nempè & brachia; utut interdum & internæ eâdem juxta nonnullos corripiantur: quam opinionem tamen non omnes admittere videntur, ſed potiùs ad inflammationis quoddam genus reducunt cum ſingulari putredine. Faciem ſphacelatam antè aliquot annos in aurigâ videre contigit, cui anſam præbuit veſpa ictu ſuô malignô frontem infeſtans. Imò non ſolùm partes molliores, ſed & ipſa oſſa ſphacelus intacta non relinquit, Authore *D. Sennerto*.

Cauſa eſt omne id, quicquid calorem nativum partis deſtruit; deſtruitur autem hic cùm vel à contrario, corrumpi-

cur, vel suffocatur, vel dissipatur, vel ob alimenti defectum extinguitur.

Periculosum verò est malum, & nisi citò ac in tempore medicina auxilium ferat, in sphacelum brevi temporis spatiô gangræna degenerat, & totalis parti mortificatio atque corruptio infertur: principiis itaque hîc obstandum, & pars optimè fovenda decocto quodam conveniente, cui Myrrha, quæ putredini & corruptioni singulari efficaciâ resistit, addenda: in hunc finem & usum beatissimus *Sennertus* Med. Pract. lib. 4. P. 2. cap. 19. p. 265. sequens decoctum proponit, quô membrum gangrænosum, quoties nova medicamenta applicantur, abluendum.

℞. Lixivii fortissimi, Aceti opt. ãã. ℔ij. Scordii, Absinthii, Lupin. contus. ãã. M ß. Rad. Ireos, Aristoloch. rot. Vincetox. ãã. ℥ß.

Coquantur omnia ad tertiæ partis consumptionem: Colaturæ adde

Aloës, Myrrhæ pulverisatæ ãã. ℥ß.

Rursùm semel atque iterum bulliant, tandem adde

Mellis Rosati colati ℥j. Spiritus Vini opt. ℥iij. Misce.

Cataplasma, ubi post ablutionem partis gangrænosæ Ægyptiacum impositum fuit, superimponatur ad inhibendam putredinem, humoresq; excrementitios exsiccandos, doloresq; mitigandos.

℞. Farinæ Lupinorum, Lentium, Fabarum, Lolii, Salis marini ãã. ℥iij. Pulv. Summit. Absinth. Scord. Alliar. Rutæ aa. ℥j. Coq. in Oxymel. simpl. & fiat Cataplasma: refrigerato adde

Aloës, Myrrhæ aa. ℥j. Aq. Vitæ ℥iij. Misce & tepidè applica.

Ad prohibendum sphacelum in gangrænâ pedum

℞. Rasuræ Ligni Guajaci ℥ß. Coq. in Vino rubello: adde Aloës ℥j. Myrrhæ, Thuris aa. ℥ß.

Opti-

Optimè conquass. & cum spongiâ calidè pedes fove: posteà

℞. Farinæ Lupinor. ℥j. Fabar. ℥ß. Aloës ʒj. Thuris, Myrrhæ aa. ʒß. Misce & cum Decocto præscripto ac Vino rubro fiat Unguentum, quod extendatur super linteum gossypinum.

Quidam solô Decoctô Aloës, Thuris & Myrrhæ locum affectum fovent, & linteô eôdem madefactô totum pedem calidè involvunt.

Montagnana pro ano gangrænato sequens unguentum præscribit:

℞. Unguenti de Cerussâ ℔j. Plumbi usti ℥ß. Thuris, Myrrhæ aa. ʒij. Lithargyr. despum. ℥iß. Incorporentur in mortario ultimâ contritione.

Sequens Decoctum polychrestum ad erysipelata, inflammationes, exulcerationes humidas in metu gangrænæ Dn. *D. Ettmüllerus* b. m. nobis reliquit:

℞. Lithargyr. ℔ß. Fl. Rosar. rubr. Mij. Olibani, Myrrhæ, Mastich. aa. ℥ß. Aquæ Calc. vivæ rec. ℔iv. Aceti destillat. ℔iß.

Coquantur simul, donec lithargyrium ferè sit solutum, in fine addendo

Camphoræ ℥ß. Colatum detur.

S. Aeusserlicher Umschlag.

ARTICULUS V.

De

VULNERIBUS.

NOn solùm ab internè genitis vitiosis humoribus sæpiùs humanum corpus impetitur, ut morborum myriadi exponi cogatur, sed & extrinsecùs varia sunt, quæ corporis compagem, utut contra externorum injurias satis aliàs munitam solvere, disrumpere ac dividere valeant; nusquam scilicet tuta fides! Inter ejusmodi externas læsio-

læſiones vulnera excellunt, quæ variis modis vim corpori inferunt, vitæq; diſcrimen frequentiſſimè inducunt.

Appoſitè verò vulnus dicitur à divellendo partes, & eſt nil aliud, quàm ſolutio unitatis in partibus mollibus atque carnoſis, cæſim, punctim ac contuſim facta, definitore *Galeno* l. de conſtit. art. c. 6.

Differentiæ vulnerum ſunt variæ, quarum principalis ea eſt, quâ diſtinguuntur in lethalia & minus lethalia: quæ diſtinctio Medico neceſſaria ſcitu eſt ob ferendum ſuper lethalitate judicium: hinc vulnera cordi inflicta & quidem ipſius ventriculis per ſe & abſolutè lethalia ſunt pronuncianda, evacuatur quippè humorum laudabilium optimus, theſaurusque vitæ inæſtimabilis. Pulmonum vulnera profundiora & penetrantia ob ſanguinis profuſi copiam utplurimum lethalibus ſunt annumeranda, non item leviora, exiliora & ſuperficiaria, quæ curationem admittunt. Vid. *Glandorp.* Spicileg. Chirurg. obſ. 24. quamvis etiam priora non ſemper lethalia exiſtant, cùm obſervationes teſtentur, parenchymatis etiam ſatis magna & quæ cum perditione ſubſtantiæ contigerint vulnera ſanata fuiſſe. Si bronchiæ intra pulmonum ſubſtantiam latitantes vulnerentur, propter aërem inſpiratum in thoracem effuſum, lethale quoq; eſt.

Diaphragmatis vulnera lethalitatem inferre dicuntur ea, quæ non carnoſæ, ſed nervoſæ accidunt parti: verùm nec carnoſæ ſubſtantiæ quæ infliguntur, præſertim majora, ſemper curationem ſuſcipiunt, teſte experientiâ & ratione, quod per ejusmodi vulnerationes reſpiratio, tanquam actio ad ſuſtentandam vitam ſummè neceſſaria inſigniter turbetur.

Ventriculus & alia viſcera lethaliter vulnerantur pro ratione vaſorum vel ſubſtantiæ: ſi majora vaſa læſa fuerint, lethalia meritò æſtimanda vulnera, &c.

Gulæ ſeu Oeſophagi modò lethalia modò non lethalia ſunt: inteſtinorum maximam partem lethalitati mancipantur,

tur, quod chylus & feces in abdominis cavitatem decumbant, & quòd gangræna ac ſphacelus utplurimum ſuperveniant, & denique quòd propter ſitus incommoditatem curationem debitam reſpuant.

Meſenterii vulnera non habentur per ſe lethalia, quæ ſubſtantiæ ejus membranaceæ ac glanduloſæ inflicta, ſi tamen vaſa ejus majora læſa fuerint, lethalitatem inferunt propter ſanguinis chyliq; in abdominis cavum effuſionem.

Omenti vaſa majora læſa, ut illorum hæmorrhagia ſedari nequeat, lethalia cenſentur.

Pancreatis vaſa ſanguiflua & ductus Wirſungianus disruptus vel disciſſus, ac glanduloſa ipſius ſubſtantia admodùm lacerata mortem inducunt: ſanguis enim copiosè evacuatur, & ſucci pancreatici generatio & diſtributio turbatur, aut planè ſupprimitur.

Vulnerum hepati inflictorum diſpar omninò ratio eſt, ita ut illa tantùm hepatis vulnera ſimpliciter ac abſolutè habeantur lethalia, quibus vel truncus vel rami majores venæ cavæ in gibba, vel venæ portæ majores rami in cava ipſius parte læſi ſunt: Parenchymatis verò ſolius læſio non ſimpliciter de lethalitate concludit. *Gliſſonius* tamen Anat. Hepat. ſubſtantiam epatis friabilem non facilè conſolideſcere ſcribit, ita ut per hujus quoq; vulnus larga hæmorrhagia contingere queat, undè homo de vitâ periclitetur.

Veſiculæ felleæ vulnera per ſe lethalia judicantur, cùm bilis indè humoris ad individui conſervationem maximè neceſſarii, fiat profuſio.

Rupturam vel præciſionem ligamenti umbilicalis *Spigelius*, *Hildanus* & *Mœbius* lethalem proclamant.

Lienis vulnerationes ſemper videntur eſſe lethales, ſivè ſubſtantia tantùm, ſivè etiam vaſa ejus ſimul læſa fuerint: compages ipſius idipſum ſatis commonſtrat: eſt enim præter vaſa viſcus fibroſum & membranaceum, in quod ſanguis ar-

teriosus deponitur à venis recipiendus, hinc læsis cellulis sanguis profluit planè non sistendus.

Renum vulnera communiter non lethalia habentur, quæ soli parenchymati inflicta citra læsionem vasorum emulgentium: ast juxta nonnullos etiam substantiæ renum contingentia, si majora fuerint, aut tubulos urinarios lacerent, mortem afferre dicuntur: tunc enim serum urinosum in abdominis cavitatem deponitur.

Quandò vulneratur vesicæ cervix, sanatio speranda: sin verò membranosô fundô læsio contigerit, utplurimum lethale est, propter gravissimorum symptomatum concursum, & urinæ in ventrem effluxum.

Uteri vulnera vulgò lethalia non æstimantur: sed distinguendum inter uterum impraegnatum & non impraegnatum: impraegnatum læsum vel ratione hæmorrhagiæ enormis, vel si majus exstiterit vulnus, ratione fœtus extra uterum ad cavitatem abdominis prolapsi, & ibidem putrescente, mortem inferre posse probabile est: non verò impraegnatum, ratione saltem majorum suorum vasorum læsionem lethalia pati vulnera ratio evincit.

Cerebri læsiones ac vulnerationes lethales sunt pronunciandæ tunc, quandò contigit insignis majorum vasorum sanguiferorum dilaceratio, undè ingens liquoris purpurei profusio exoritur: deindè & soluta unitas ipsius cerebri substantiæ interdum mortem inducit, maximè quæ corticali substantiæ infliguntur: quæ verò principium nervorum ac spinalem medullam petunt, absolutè dicenda sunt lethalia.

Subjungere libet in compendium quasi redactum excelsi *Celsi* lib. 5. de remed. cap. 2. vulnerum prædictionem. *Servari non potest,* inquit, *cui cor, cui stomachus, cui jecinoris portæ, cui in spinâ medullâ percussa, cuiq; aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius intestinum, aut ventriculus aut renes vulnerati sunt: cùm circa fauces grandes venæ & arteriæ præcisæ sunt:*

sunt: difficilem porrò curationem habent, vixq; ad curationem pervenerunt, quibus ullâ parte pulmo, aut jecinoris crassum, aut membrana quæ continet cerebrum, aut lienis, aut vulvæ, aut vesica, aut ullum intestinum transversim sectum. Hi quoq; in præcipiti sunt, in quibus usq; ad grandes intusq; conditas venas in alis vel poplitibus mucro descendit. In curatione vulnerum sanabilium Myrrha auxilium suum non denegat: traumaticum quippè & sarcoticum eximium est, ita ut in omnibus vulneribus, putridis ac venenatis propter virtutem suam alexipharmacam atq; balsamicam perquàm utilis existat.

Quandò itaq; labia vulneris ritè fuerint conjuncta, ovi album agitatum & stupâ exceptum cum sequenti Pulvere imponere jubet *Sennertus* l. 5. P. 4. c. 7. p. 396.

℞. Boli Armenæ, Terræ sigillat. ãã. ℨvj. Thur. Mastich. Sarcocol. ãã. ℨijß. Myrrhæ, Aloës ãã. ℨiß. Tragac. Sanguin. Dracon. aa. ℨj. Farinæ Hordei, Fabar. aa. ℈iß. Misc. fiat Pulvis.

Hâc ratione sanguinis profusio supprimitur, dolores sedantur & inflammatio prohibetur.

In vulneribus capitis prima cura erit, ut sanguis effluens sistatur: altera, ut inflammatio ac tumor arceantur: ultima, ut vulnus conglutinetur: sanguinem effluentem optimè sistet hic Pulvis.

℞. Farinæ Fabar. Lentium, Volatil. quæ molarum parietibus adhæret: aa. ℨiß. Sangu. Dracon. Thuris, Myrrhæ, Aloës aa. ℨj. Terræ sigill. Gypf. aa. ℈j. Pilorum Leporis minutissimè concisorum ℨiij. Telæ Aranear. ℨij. Spongiæ adust. ℨiß. Tragac. ℨiiß. Misc. fiat Pulvis subtilissimus: cujus usus ita se habet: Cape ℥j. commisce cum Albuminibus duorum Ovorum & Succo Symphyti majoris ac Polygoni aa. ℥ß. Quæ cum ramentis à linteolis mundis decerptis aut bombace carptâ excepta vulneri imponantur. Vid. *Franciscus Joël* lib. 1. Pract. S. 1. de dolore capitis pag. 156.

Oleum ſanans vulnera ſpatio xxij. horarum.

℞. Myrrhæ, Spicæ, Sanguinis Draconis, Opopan. Bdellii, Carpo-Balſami, Sarcocol. Aloës hepat. Maſtich. Gummi Arab. Styrac. liquid. aa. ℥ß. Miſc. pulveriſentur: ſtent in infuſione in aquâ calidâ diebus octo, poſteà deſtillentur.

Wundtranck / wann einer in ſich blutet.

℞. Myrrhæ ʒj. Thur. albi ℥j. Macis ℥ß. Coquantur in Vino bono & uſui ſerventur: diſſolvit & expellit ſanguinem grumoſum.

Unguenta vulneraria, ſarcotica & glutinantia varia apud Authores Chirurgos proſtant, quæ ſingula ferè gaudent Myrrhæ conſortio. *Sennertus* l. c. p. 405. hæc tradit:

℞. Reſinæ Ceræ, Terebinth. Ol. Roſar. aa. ℥ij. Thur. Maſtich. Myrrhæ aa. ʒij. Miſc. f. Unguent.

℞. Herb. Pyrolæ, Serpentar. Sanicul. Veron. aa. ℥j. Fl. Hyperici, Centaur. min. aa. ʒvj.

Conſcindantur minutim & lagenæ vitreæ includantur: adde

Ol. Olivar. ℥ij. Medul. Bubul. ℥j. Pingued. Porcin. ℥iij. Butyri ſine ſale ℥iv.

Stent in loco calido aut MB. per octo dies: poſteà coquantur ad conſumptionem humiditatis. Colentur: adde

Terebinth. ℥j. Maſtich. Thur. Myrrhæ aa. ℥ß. Aloës Hepat. ℥j. Miſc. fiat Unguentum.

Ut vulnus carne denuò repleatur, utitur *Sebaſtianus Cortilio* Inſtit. Chirurg. l. 2. c. 2. tali Mixturâ:

℞. Ol. Abietis ℥ij. Myrrhæ, Thur. Aloës aa. ʒj. Miſc.

Id. l. 2. c. 9. ſequentem Pulverem adhibet:

℞. Myrrhæ, Aloës, Maſtich. Sangu. Dracon. Rhabarb. el. Corallor. rubr. aa. ℥ij. Miſc. fiat Pulvis per petiam lini transmiſſus.

Poterius

Poterius Cent. Obs. 4. Cur. 31. In juncturarum vulneribus cum ossium fracturâ ad detergenda vulnera talem usurpat fomentationem.

℞. Aristoloch. rot. ℥j. Myrrh. el. ʒij. Baccar. Junip. P. j. Fol. Prunel. Alchimil. Vincetox. āā. Mj.

Paretur Decoctum in s. q. aq. & vini cum modico sale communi.

Rodericus à Fonseca Tom. 2. Consult. 9. describit Aquam paratu facillimam, quâ vulnera ferè omnia ad miraculum sanantur, hoc modo:

℞. Aq. Vitæ opt. Vini ter destillati ℔vj. Hyperici, Hyssop. Millefol. āā. Mij. Thuris, Myrrhæ pulveris. āā. ℥iij.

Infunde per 4. dies: posteà destillentur per balneum vel arenam, benè obturatis capello & recipiente: Aquam destillatam serva in vase vitreo benè clauso. Cum aquâ hâc post unionem per suturam totum vulnus madefiat. Imò hæc aqua ter destillata cum infusione prædictarum herbarum & pulverum per octo dies habet facultatem sanandi omnia vulnera, infundendo illam, & superimponendo linteum madidum in eâ, & superinfundendo Pulveres sequentes:

℞. Thur. Mastich. Myrrh. Sarcocol. Boli arm. Sangu. Dracon. aa. P. æq.

Pulverisentur, & suprà suturam illam aquâ madidum insperge, & suprà impone pessulam oleo terebinth. madidam & liga: nec solvas usque ad quartum diem, & quoties semel vulnus ligatum fove, & madefac eâdem aquâ vitæ: quarto die solve ligaturam, & reperies vulnus conglutinatum. Quod si non reperias, rursus eadem facito, & per tres dies non solvas, madefaciendo vulnus quotidie ut suprà: post tertium diem solve, & rursus cura ut suprà, usque ad duos dies, nec multum sollicitus sis de diætâ, quæ tamen sit accurata.

In vulneribus venenatis utile Emplastrum *Gnidonis*, quod ita se habet:

℞. Galbani, Sagapen. Opopan. Asæ Fœtidæ, Myrrhæ, Piper.

Sulphuris aa. ℥iß. Stercoris Columb. Anat. aa. ℥ij. Calaminth. Mentastr. aa. ℥j.

Dissolvantur gummata vino & misceantur omnia cum melle & oleo antiquo: fiat Emplastrum.

Franciscus Joël Oper. Medic. T. 6. S. 3. p. 235. Pulverem labia dehiscentia vulnerum contrahentem, Hafftpulver/ proponit talem.

℞. Olibani, Myrrhæ, Mastich. aa. ʒj. Corallor. r. præparat. ʒß. Aloës Hepat. Mumiæ aa. ℈ij. Acaciæ ʒß. Boli armen. ʒij. Tenuissimè pulverisata misceantur.

Idem pag. 237. Emplastrum de Succino describit ad vulnerum conglutinationem conferens Myrrham quoque inter alia recipiens.

℞. Ceræ novæ ℔ß. Colophon. ℥iv. Terebinth. ℥iß. Simul ad lentum ignem liquefiant, eisque adhuc tepentibus admisce tenuissimè pulverisata Mastich. ʒvj. Succini flavi ʒvj. Subigantur ac liquefiant suprà lentum ignem, posteà ab igne depositis iterum admisce tenuiss. pulverisata

Mumiæ, Olibani, Myrrhæ aa. ʒiß. Aloës hepat. ʒiij.

Probè commisceantur: ubi nonnihil refrigerata in pelvim ad aliud vas frigidâ aquâ plenum perfundantur, atque manibus oleo aliquo vulnerario aut pinguedine inunctis diu multumque subigantur, & eò usque contrectentur, donec nil asperitatis in eo remaneat: fiat Emplastrum.

Ad vulnera sclopetorum *Sennertus* lib. 5. p. 4. c. 20. p. m. 499. ejusmodi Linimentis abstergentibus utitur:

℞. Terebinth. ℥iv. Thuris, Mastich. aa. ʒiij. Myrrhæ ʒj. Ol. Hyperici ℥ij. Vitell. Ovor. num. ij. Croci parum. Misc.

℞. Farinæ Orobi ℥j. Myrrhæ, Thuris aa. ʒß. Terebinth. Succi Apii aa. ℥ij. Unguent. Ægypt. ʒß. Misce si vulnus sit sordidum p. 502.

ARTI-

ARTICULUS VI.
De
ULCERIBUS.

IN eo Ulcus cum vulnere convenit, quòd in utroque continui contingat solutio: differt verò in hoc, quòd illa solutio continui non sit recens ac sanguinolenta, sed antiqua, saniosa & purulenta, semperque fiat cum substantiæ deperditione.

Ulcerum differentiæ variæ sunt: summatim recensentur à *Sennerto* lib. 5. p. 2. cap. 1. p. m. 199. qui videatur.

Inter medicamenta curationi Ulcerum dicata & Myrrha est referenda, ità ut in Ulceribus tàm simplicibus, quàm putridis atque sordidis, sinuosis item, verminosis, fistulosis, cum ossium carie conjunctis, aliisque, externo usu optatum suppeditet præsidium.

Gregorius Horstius Ulceribus rebellibus scorbuticis mundificandis prospicere jubet tali ex Apio confecto Unguento.

℞. Succi Apii, Meliss. Cochlear. aa. ℥ß. Succi Chelidon. maj. ʒv. Mellis q. s. Coq. & adde pauxillum Thuris, Myrrhæ & Aloës, ut fiat Unguentum.

Sennertus l. 3. p. 5. s. 2. c. 6. p. m. 646. sequenti decocto eadem ulcera abluere jubet:

℞. Aq. Pilosel. Mense Septembri destillat. ℔j. Mellis rosati ℥ij. Myrrhæ, Lithargyr. aa. ℥iß. Camphoræ parum. In Sole vel loco calido per triduum serventur: Colaturâ crura ulcerosa abluantur.

In Ulceribus gallicis inveteratis *Johannes Poppius* Thesaur. Medic. lib. 3. pag. 758. 759. Emplastra hæc in usum vocat:

℞. Mastich. Myrrhæ, Mumiæ, aa. ʒiij. Aloës hepat. ℥j. Terebinth. ℥iij. Ol. de Sulphure, Mercurio aa. ʒij. Vitrioli ʒj. Misce fiat Emplastrum.

℞. Spu-

℞. Spumæ Plumb. rubr. Ol. Ceræ aa. ℔iij. Succini ℥ß. Rad. Chelidon. Aristoloch. rot. Serpentin. aa. ℥ß. Herb. Millefolii ℥j. Mastich. Opopan. Myrrhæ, Mumiæ, Galbani aa. ℥j. Ammoniaci ℥iß. Terebinth. ℥vj. Ceræ q. s.

Misc. fiat Emplastrum.

Zacutus Lusitanus Pharmacop. cap. 4. p. 402. ad ulcera sordida detergenda & mundificanda sequens adhibet.

℞. Rhodomel. ℥ß. Pulv. Thuris, Myrrhæ, Iridis aa. ʒj. Misc.

Tibiarum ulcera mala desperata consolidanda D. *Scharlachius* p. m. ita aggressus est:

℞. Lapid. Calamin. ℥j. Terebinth. lot. ℥ß. Plumbi usti, Lithargyrii utriusque, Aluminis usti, Cerussæ, Tutiæ lotæ novies, Cort. Ovorum combustor. Thur. Mastich. Myrrhæ, aa. ʒj. Ceræ novæ ʒij. Ol. Rosar. q. s. f. Emplastrum.

℞. Thur. Mastich. Myrrhæ, Alum. aa. ʒij. Vini ein Quart: Coquantur simul & serventur.

In diesem Wasser sol man leinen Tüchlein netzen / und über den Schaden schlagen / so groß er ist / und über solches blau wollen Flachs binden / offt einnetzen und überlegen: heilet in kurtzer Zeit/ und ist ein köstlich Wasser zu offnen Schäden.

Platerus lib. 2. Obs. p. 560. & Prax. Tom. 2. p. 837. inveterata, perversa ac maligna crurum ulcera tali sanavit Emplastro.

℞. Lithargyr. Cadmiæ fossil. Ceruss. aa. ʒij. Thur. Myrrhæ aa. ʒiß. Rad. Aristoloch. ʒj. Ærugin. Æris sublimati aa. ℈iß. Argenti vivi ʒiij. Extincti cum Terebinth. ℥iß. Mellis ℥ß. Ol. Rosacei & Succi Plantag. aa. ʒij. fiat instar Emplastri.

Sparadrapus ad ulcera Tibiarum sequens non erit inutilis, si immergatur linteum antiquum, quod materiâ Emplastri imbutum extendatur.

℞. Ol.

℞. Ol. Rosar. ℥vj. Cerussæ ℥iß. Lithargyr. ℥ij. Thur. Mastich. aa. ℈iß. Sang. Dracon. ʒij. Myrrhæ, Sarcocol. aa. ʒj.

Coquantur parum ad rubedinem usque, posteà ab igne removeantur.

Wolffgangus Hoëfferus in suo Hercule Medico in fœtidissimis crurum ulceribus usurpavit decoctum foliorum quercus, addendo parum aluminis, Myrrhæ & Thuris, quo decocto ulcera lota fuerunt.

Quandò vermes Ulcus obsidere incipiunt, erunt extrahendi digitis, vel instrumento idoneo, vel enecentur appropriatis, ubi Myrrha palmam aliis præripit.

℞. Mellis Virgin. ʒiij. Fellis Tauri inspissati ʒij. Myrrh. ʒj. Farinæ Lupinor. ʒij. Misc.

In Ulceribus sinuosis & cavernosis traumatica atque balsamica expetuntur, accommodisque injectionibus ac linimentis potenter detergentibus Ulcus mundificandum: cui scopo Myrrha quoque salutifera existit. Ergò

℞. Herb. Absinth. Pimpinel. Nicotian. Summit. Centaur. min. aa. Mj. Rad. Aristoloch. rot. Ireos Flor. aa. ℥ij. Myrrhæ ʒiij. Virid. æris in petiâ ligati ʒij.

Coquantur in decocto hordei aut aquâ fontaná.

Colaturæ ℔ij. adde Spir. Vini ℥iv. Mellis Rosac. ℥iij. Misce.

Si ulcus satis detersum ac purificatum, incarnantibus, si opus, utendum; id quod sequentibus præstabimus.

℞. Herb. Agrimon. Sanic. Pyrol. Balsamin. Flor. Rosar. r. Hyperici aa. Mß. Rad. Consolid. maj. Tormentil. aa. ʒß. Coq. in s. q. aq. in Colaturâ dissolve Myrrhæ, Sarcocol. aa. ʒiß. Sacch. Saturni ℈iß. Terebinth. ʒß.

Fistulæ differunt à sinubus callositate, nam & ipsæ sinuosæ sunt atque angustæ, oriuntur utplurimum ex abscessibus non ritè curatis: In Curatione Myrrhæ non obliviscendum:

Undè *Platerus* l. 2. obſ. p. 568. in fiſtulâ in dorſo à ſcapulâ ad lumbos pertingente præmiſſis præmittendis, fumum per canalem infundibuli in humilius ulcus intromiſit tamdiu, donec per ſuperius ulceris foramen prodiret, ſicque interiores cavitates omnes pervaſiſſet.

℞. Maſtich. Thur. aa. ℥ß. Myrrhæ ʒij. Benz. Styrac. aa. ʒiij. Sarcocol. Spic. Reſinæ Pini, Gum. Elemi aa. ʒj. Miſc. f. Pulvis prunis inſpergendus pro fumo.

Idem in Fiſtula lachrymali ad generandam carnem hoc ſarcotico uſus eſt l. 2. obſ. p. 385.

℞. Ariſtoloch. rot. Rad. Cort. Thuris aa. ʒiß. Maſtich. Myrrh. Sarcocol. Aloês, Lapid. Calamin. aa. ʒj. Mellis q. ſ. f. Unguentum.

ARTICULUS VII.

De

FRACTURA.

Fractura eſt ſolutio ac diviſio continuitatis in oſſibus facta; hujus cauſa præcipua eſt externa, quamvis interna ſubjectorum diſpoſitio illius vim haut raró augeat ac juvet: ſic oſſa ſenum facilius franguntur quàm juvenum, propter ſiccitatem atque rigiditatem.

In Curatione utut Chirurgi manus haut parum præſtet, non ſola tamen omnia exequi valet, ſed Pharmacia accedat neceſſum eſt: Calli namque generatio opus ſolius naturæ eſt, quæ tamen remediis conglutinantibus adjuvari optat, foris intusque adhibitis: quo fine Emplaſtra & Cataplasmata expetuntur, quæ Myrrhæ additione majora promittunt.

Petrus Foreſtus lib. 8. obſ. chirurg. obſ. 3. in Fracturâ & diſlocatione hoc tanquam ſingulare commendat remedium.

℞. Album Ovor. num. iv. Ol. Myrtini, Roſac. aa. ℥ij. Terebinth. clar. ʒiß. Myrrhæ, Aloës aa. ʒij. Sang. Dracon. Boli Armen. aa. ʒß. Farinæ volat. ℥iij. Miſc.

In

In Fracturâ costarum generationi calli subveniendum, Emplastris congruis, inter quæ D. *Sennertus* tale describit lib. 5. P. 5. cap. 17. p. 574.

℞. Pulv. Myrtill. Rosar. r. ãã.℥j. Farinæ Hordei, Orobi, Lentium, Fabar. Mastich. ãã. ℨiij. Cupul. Gland. Nuc. Cupress. Cort. Granat. Balaust. aa. ℥ß. Hypocistid. Acaciæ, Cort. Thuris, Sangu. Dracon. Terræ Lemniæ, Aloës, Myrrhæ aa. ℨij. Ol. Myrtin. Rosac. Omphac. aa. ℥ix. Ceræ, Terebinth. clar. aa. ℔ß. Misc. f. l. a. Emplastrum.

ARTICULUS VIII.
De
CARIE OSSIUM ET SPINA VENTOSA.

Ossa quamvis humani corporis fulcra, stabilimenta atque columnæ rectè dicantur, nè mollis carnium substantia in se collabendo subsideat, nihilominus tamen functionibus horum exercendis plurima crebrò obstacula atque impedimenta obveniunt, inter quæ etiam Caries numeranda, quâ solidissima illorum compages atque substantia quandòque eroditur, absumitur ac deperditur.

Malum hoc communiter nomine Spinæ Ventosæ venire solet, quâ appellatione illam insignivit jam Arabum princeps *Avicenna*, quia, *Severino* authore, ventositas est loco œdematis, spina verò quia crebiter terebratum & veluti perpunctum os apparet.

Græcis dicitur τερηδών à τερέω terebro, perforo: minimè tamen existimandum, Cariem hanc & Spinam Ventosam eundem esse affectum, qui à *Celso* l. 8. cap. 10. Cancer ossis nominatur. Vid. *Johannis van Horne* Microtechn. Sect. 2. P. 1. §. 32. p. 131.

Est verò Caries ossium continui in ossibus solutio levior vel gravior ac profundior, ortum trahens ab humoribus acribus, acidis, vimque corrosivam & qualitatem possidentibus, quâ solida ossium substantia corroditur atque exeditur.

Affectus hic in oculos incurrit, quandò os denudatum eſt, nam color ipſius naturalis in lividum, flavum aut nigrum permutatus conſpicitur, osque inæquale apparet. Vid. *Paulus Barbette* Chirurg. Part. 2. l. 3. c. 3. Si verò os viſui minus occurrat, ſignis opus eſt diagnoſticis quæ in Chirurgorum monumentis traduntur.

In Curatione eò eſt reſpiciendum, ut 1. Humorum peccantium affluxus ad partem affectam prohibeatur. 2. Ut acrimonia atque aciditas eorundem temperetur ac mitigetur, corrigatur, abſorbeatur, & nè malum ulterius repat, modis omnibus præcaveatur. His intentionibus ſcopisque quâ ratione obviam ſit eundum, Practici abundè & perſpicuè docent, commonſtrantes remedia convenientia, quibus Myrrham quoque aſſociant, & tunc quidem, quandò deventum eſt ad ipſam cariei curationem, ubi quæri ſolet; an etiam Corroſiva locum inveniant, quæ paſſim à Practicis uſurpata novimus, ubi quidem ea non penitus rejicienda eſſe exiſtimant, quamvis humor peccans ſit acris & acidus, & medicamenta hæc pariter acida ſint & acria, cum unum ſal alterius acrimoniam enervare ac infringere valeat: deindè liquores ejusmodi acidos non tàm ad cariem tollendam, quàm ad oſſis corrupti portionem ſeparandam adhiberi. Aliis tamen non ſatis tutus videtur ejusmodi Corroſivorum uſus, præſertim illis in locis, quibus vicinæ partes nervoſæ ac tendinoſæ adjacent: Hinc illorum loco inter alia & ſequentem commendant injectionem à *Barbette* propoſitam.

℞. Succi Chelidon. maj. ℥ij. Spir. Vini ℥j. Myrrhæ, Aloës aa. ʒij. Vitrioli albi ℈j. Miſce.

CAPUT

Caput XV.

In morbis capitis externis Myrrhæ efficaciam declarat.

Articulus I.

De
Tinea, Favo, & Achoribus.

Foedum atque molestum capitis vitium est tinea, ejus scilicet ulcerosa constitutio, crustosa, squamosa, favo & achoribus malitiâ superior: Achores sunt capitis ulcera manantia, tenuissimis foraminibus cutim perforantia, & saniem glutinosam fundentia. His affinis est favus, qui foramina habet majora, & qui emanantem molli consistentiâ similem fovet.

Præmissis alterantibus & evacuantibus ad extirpationem fermenti hujus alieni sese accingat sanans: internè quidem utile erit sequens destillatum propinatum.

℞. Myrrhæ rubr. ℥j. Vini boni ℥iij. Aq. Fumar. Card. bened. Scabios. aa. ℥iij. destillentur: Dosis variat juxta ætatem, pueris exhibendum cochleare unum aut duo.

Extrinsecus valet Linimentum, quod ita conficitur:

℞. Ol. Laur. ℥ij. Ellebori albi, Myrrhæ ãã. ʒiß. Lithargyr. ʒij. Ceræ q. s. f. Linimentum.

Ante usum tamen crines vitiosi extrahi debent, ita melius exsiccare & emollire crustas possumus: cutim corruptam restituit, omnemq; virulentiam consumit.

Forestus l. 8. obs. 25. in schol. in pueris ulceribus hisce deturpatis levibus uti jubet, scilicet caput abluere cum Decocto Foliorum Salicum, Parietar. Betæ albæ atq; Lentium, & post ablutionem inungere sequenti Linimento:

℞. Lithargyri cum Ol. Rosar. & Aceto nutriti ℥j. Fol. Rutæ virid. ℥ß. Staphis agr. ʒij. Vitrioli ℥j. (vel Aloês Soccotr. Myrrhæ, Fuliginis oris furni, Tutiæ āā. ʒiß.)

Probè misceantur in mortario cum Aceto & Oleo Rosaceo (vel Myrtino) diu agitando, ut fiat Unguentum.

ARTICULUS II.

De

ALOPECIA, TINEA CAPILLORUM.

DEfluvium capillorum non est idem cum Alopeciâ: in hâc enim areæ relinquuntur, & nonnullæ capitis partes denudatæ manent: in illo verò tantùm capilli rariores fiunt, nec partes capitis denudatæ conspiciuntur: discrimen etiam patet ex medendi ratione, ubi non idem attenditur scopus. In alopeciâ enim primaria intentio est, ut vitiosi humores consumantur: in Pilorum autem Casu, ut capitis habitus roboretur, & boni succi ad cutem distributio procuretur, cutisque ad densitatem & raritatem moderatam deducatur. Vid: *Alexander Massaria* Pr. Med. l. 1. c. 2. 10. ubi sequentes tradit formulas in capillorum defluvio utiles;

℞. Ladani opt. ℥ß. Ol. Lentisc. ℥j. Myrrhæ ʒj. Pulv. Capillor. Veneris Verbenac. rec. aa. ℈j. Misc. f. Linimentum.

℞. Rosar. siccar. Balaust. Cort. Granat. aa. ʒij. Ol. comm. ℥iv. Vini nigri adstringentis ℥iß.

Bulliant omnia ad consumptionem Vini: deindè

℞. Prædicti Olei ℥iß. Ladani, Myrrhæ aa. ʒiij. Pulv. Capillor. Veneris ʒj. Misc. f. Linimentum.

Zacutus Lusitanus Prax. Histor. l. 7. c. 1. p. 4. sequens Linimentum commendat:

℞. Absinth. Cortic. Pinear. Fol. Myrti, Adianth. Cort. Arun-

Arundin. ustar. aa. Mß. Thuris ℥ij. Mastich. ʒiij. Myrrhæ ℥iß. Gallar. ℥ij.

Comburantur omnia in cinerem, adde

Ladani triti ℥ij. Ol. Lentisc. q. s. f. Linimentum.

Tinea capillorum affectus iste est, in quo pili decidunt non integri, sed particulatim & frustulatim à vermiculis erosi & absumpti, qui visum ferè effugiunt: generantur hi ex humore quodam excrementitio, qui cum nutrimento ad capillos defertur, ibique ope caloris capitis vivam faciem induit, animatusq; evadit.

Usurpanda hic sunt, quæ vermiculos istos abstergunt, materiamque, undè generantur, discutiant.

D. Sennertus l. 5. P. 3. S. 2. c. 5. p. m. 315. inunctionem hanc instituit.

℞. Genistæ ℥j. Myrrhæ ℥ij. Aceti q. s. Coquantur parum & Colaturâ pili illinantur.

ARTICULUS II.

De

VARIS & GUTTA ROSACEA.

DEturpatio hæc faciei est inducta à maculosâ rubedine sivè rubore cum tuberculis, iis familiaris, qui cum poculis certant, & crapulæ sunt dediti: aliquandò etiam hæreditario possidentur jure. Beatissimus *Sennertus* ex *Nicolao Florentino* Serm. 7. tr. 6. summ. 2. cap. 15. tres adducit differentias: interdum enim rubedo præternaturalis absque pustulis, vesicis vel ulceribus adest, & vocatur absolutè facies rubra: quandoque est cum pustulis atque vesicis, diciturque rubedo pustulosa & vesicosa: quandoque est cum ulcere, appellaturque rubedo ulcerosa.

Curatur vitium hoc sanguinis δυσκρασίᾳ sublatâ: ratio quoque hepatis habenda, ejusque fervor contemperandus: præ-

præmissisque universalibus ad topica exsiccantia & extirpantia accedendum, in quorum usu tamen cauti esse debemus, monente *Jcële* lib. 10. Pract. S. 3. pag. 548. ne topicorum repellentium abusu majus malum & omnimodam perniciem creemus: nam si hepar præcalidum excrementa sua in faciem emittat, ibidemque varos copiosè excitet, illi potiùs internis remediis succurrendum, calorque ejus p. n. restinguendus, & materia excrementitia varorum educenda, quàm ad interna repellenda.

Sennertus l. c. liquorem describit, quô sub ingressum lecti facies illinenda, & manè aquâ infusionis furfurum abluenda.

℞. Sulphuris vivi ℥j. Thur. el. ʒiij. Myrrhæ ʒij. Camph. ʒj. Cerusſ. ʒß.

Pulverisentur omnia subtilissimè; & affundatur Aq. Rosac. ℔j. Misc.

Caput XVI.

Strumas & scrophulas Myrrham absumere docet.

Affectus hic glandularum nomen sortitus est à suibus, eò quòd multiplici fœtu fœcundum sit animal, aut quòd sues ejusmodi colla habeant juxta *Æginetam* l. 6. cap. 35. *Leonhardus Fuchsius* Hist. plant. c. 71. usitatius scrophulas quàm strumas à recentioribus indigitari scribit. Sunt verò tumores glandularum gutturalium indurati peculiari folliculo inclusi, insensiles ac inflammatione carentes, & ita distinguuntur ab aliis tumoribus atque abscessibus, qui longè aliter apparent, doloremq; ad unctum habent.

Causa proxima non solùm sunt humores pituitosi, crassi ac gypsei juxta *Galenum* 3. aph. 26. ubi hæc leguntur: *Glandularum morbus est struma, non utiq; ex calidâ materiâ neq; ad suppura-*

purationem properante, sed pituitosiore & frigidiore consistens struma generatur. Sed serosi similiter accusandi, ut si per glandulosam & membranosam narium & faucium membranam cursu immutatô non evacuentur, à glandulis excipi possint.

Felix Platerus strumarum ortum succo adscribit nutritio, cùm non ad suppurationem tendant: ast concedi potest, scrophulas ex tali materiâ, quæ in statu naturali, ad nutritionem multum facit, generari: non tamen negandum, succum hunc pituitosiori & crassâ materiâ scatere posse.

Alii Tartarô primùm resolutô, deinceps coagulatô primas in generatione strumarum deferunt: potest & suum symbolum conferre succus pancreaticus Sylvianus acidus & biliosus amarus.

Curatio præter alios scopos etiam consistit in legitimâ topicorum digerentium, discutientium & emollientium applicatione, quibus Myrrha quoq; adjicienda.

Cataplasma *Franc. Joël* habet, quod minimè rejiciendum:

℞. Aloës, Acaciæ, Myrrhæ, Thuris, Sarcocol. ãã. ʒij. Quæ tenuissimè pulverisata cum Ovi Albumine in plumbeo mortariolo diutissimè conterantur, additô momentô Aceti Rosacei, & in pultis aut unguenti formam redacta stuppisque mundis excepta strumis admoveantur, præsertim minoribus adhuc existentibus, adeòq; in principio applicanda.

Grandiores verò similibus tractantur remediis, ita tamen, ut validius discutientia addantur: hinc idem Author ita procedit:

℞. Ol. antiq. ℥iij. In hoc coq. Cerussæ pulveris. ℥iv. deindè admisce Resin. Pic. ℥iv. Ceræ ℥ij. ad lentum ignem liquefiant. Gum. Ammon. Galban. in Aceto liquefact.

Myrrhæ exactè pulverisatæ āā. ℥ß. f. l. a. Emplastrum, cujus portio per alutam extensa quotidiè imponatur.

Johannes Poppius Thesaur. Med. l. 3. p. 773. Curam scrophularum absolvi scribit corrosivis & consolidativis, & sequens Myrrhâ dotatum valere asserit.

℞. Consol. Regal. ℔ß. Aristoloch. long. ℥iv. Myrrhæ ℥ß. Mumiæ ℥ij. Post triturationem

℞. Olei Rosar. q. s. pro incorporatione, forma in modum Emplastri.

Wilhelmus Fabricius Hildanus Cent. 3. observ. 38. descriptionem singularis Emplastri ad scrophulas, aliosque tumores scirrhosos emolliendos, resolvendos & discutiendos efficacissimi, Myrrham quoque possidentis, proponit, quod *Slotano* Chirurgo quondam eximio acceptum refert, & ita se habet.

℞. Rad. Bryon. Cyclam. Helen. Cucum. agrest. āā. ℥j. Coquantur in Vini albi & Aceti āā. q. s. deindè pistentur, & per setaceum percolentur, colaturæ admisce

Pulv. Rad. Irid. Myrrhæ, Olibani, Mastich. Croci, Aristoloch. rot. āā. ʒiß. Flor. Chamæmel. Meliloti, Sambuci āā. P. j. Opopan. Sagapen. Ammon. Bdellii, Galbani in Aquâ vitæ dissolutor. aa. ℥ß. Gum. Hederæ, Styrac. Calam. aa. ʒiij. Euphorb. ʒv. Sem. Staphisagr. ʒiiß. Argenti vivi salivâ hominis extincti ℥ij. Ol. Lilior. de Vitell. Ovor. Oesypi, aa. ʒv. Adipis Anserin. Anatin. Suill. Medullæ crurum Vituli aa. ℥j. Mucilag. Sem. Lini, Fœnugr. Rad. Altheæ aa. ℥j. Misce & cum s. q. Ceræ flavæ & Terebinth. fiat Emplastrum.

CAPUT

Caput XVII.

Myrrham ad balſamationem & pollinctu-ram cadaverum neceſſariam oſten-dit, & opuſculo finem im-ponit.

JOachimus Prætorius Marchiacus, Medicus, Hortum Indiæ Orientalis ſeu Phyſiologiam de rebus naturalibus Indicis reliquit manu ſcriptam, quæ hactenus lucem nondum vidit, quamq; ex benevolâ communicatione Excell. Dn. *D. Vehrii*, Medicinæ Profeſſoris in Univerſitate Marchicâ Primarii, Archiatrique Potentiſſimi Electoris Brandenburgici digniſſimi, Affinis & Compatris mei honoratiſſimi, manibus tracto: Hic Sect. XII. de Reſinis atque Gummatibus Cap. 2. Myrrhæ hiſtoriam percurrit, & cùm quædam ſcopô noſtrô inſervientia caput hoc in ſe contineat, lubet iſta, prout ab ipſo Authore adducta ſunt, noſtris inſerere laboribus. Ita verò ille:

Myrrhâ maximè & Aloê ut & aliis aromatibus, olim apud Ægyptios, Herodot. l. 2. Plin. l. 11. nat. Hiſtor. cap. 27. Diodor. l. 2. c. 5. teſtibus, ut & apud Judæos fiebant funera, quæ Melæ medicata, *Plinio* ſervata corpora, hodiè Mumia appellantur, de quâ cùm alii, tum *Petrus Bellonius* itinerarii ſui lib. 2. cap. 47. eâque occaſione de unctione veterum Hebræorum hîc aliquid annotabimus, quæ Theologiæ aſſeclis multum inſervire videntur, cùm aliquoties unguentorum & ungendi mentio habeatur in Sacris. Geneſ. ultimo de *Jacobo* legimus, illum eſſe unctum à Medicis Joſephi aromatibus, & additur: iſte quippè mos erat cadaverum conditorum. Etſi autem *Abrahamo* & *Iſaaco* ejuſmodi pollinctura corporum

non legitur usitata fuisse, attamen, quæ est sententia *Gesneri* in ultimum caput Genesis, de consuetudine gentis Josephus eam usurpavit absque omni superstitione, eam potissimùm ob causam, ut corpus diutius à putredine conservaretur. Scribit autem *Moses* de ratione, quâ Ægyptii cadavera condire sunt soliti: atque hic mos posteà quoque apud populum DEI in usum venit, sicut *Asam* Regem Judæ aromatibus conditum suprà lectum suum posuerunt: 2. Chron. 16. & super *Joramum* Regem Judæ usserunt ustionem aromatum, similem ustioni majorum suorum. 2. Chron. 21. Christum quoque *Nicodemus* & *Josephus* aromatibus condierunt: undè *Esaiæ* 53. more divitum sepultus est. In Psalmo Christus dicitur unctus plenitudine Spiritus Sancti præ consortibus suis. 1. Reg. 10. *Samuel* lenticulam olei effundit super caput *Saulis*, atque ita eum unxit. In novo autem fœdere *Matthæus* cap. 26. unctionis meminit de mulierculâ, quæ alabastrum unguenti pretiosi effudit in caput Christi non quidem mortui sed morituri. Præcipuè verò, ubi historia resurrectionis explicatur, memorat Evangelista, fidas Christi vivi asseclas mulieres ultimum honorem Christo voluisse exhibere illum, ut eum ungerent, comparasseque eô nomine, sibi aromata. Quodque hic generaliter, id in specie videtur in historiâ passionis exprimi, ubi de *Nicodemo* dicitur, quòd attulerit mixturam Myrrhæ & Aloës ad libras fermè centum. Possunt enim, inquit *Erythropilus* in suâ aureâ expositione super hunc locum, vel de unguenti pondere vel de pretio accipi: undè videre est, honoratos in Judæâ homines (non enim omnes promiscuè unctos crediderim) plerumque Aloë & Myrrhâ ad depellendum fœtorem ac corruptionem abarcendam unctos esse. Quandò verò unctos dicemus? an postquam malô nidore feriret nares cadaver: an antequam minimum fœtoris atque corruptionis appareret vestigium. Sanè si textui huic velis attendere, dicet tibi is, à *Josepho* Christi cor-

sti corpus statim ac de cruce detractum esset, unctum esse: undè venari licet, statim ac emiserunt chari amici spiritum ultimum, à suis unctos esse. Nec est, quod quispiam objiciat de mulierculis, quæ tertiô die unctionem primùm adornant: metu enim & magnô Sabbathô præpeditæ, id quod pietas statim cum consuetudine postulâsset, tardius suum exequuntur munus. Adde, quòd fine conservationis suorum cadaverum unctiones istas instituerent, quid ergò expectare debuerunt vel voluerunt unum & alterum diem elapsum, & pòst ungere, atque ita, quod in proverbio est, posticæ currus parti equos jungere. Imò dum adhuc sanum cadaver, nec minimum mali odoris expiraret, si qui ungendi essent, ungebantur. Et ut maturarent unctiones, jussit illos corruptibilis conditio humani corporis, quod quia humidius & calidius cæteris animalibus, omnium citissimè putrescit. Homo enim cùm moritur, calidô innatô decedente primò evadit frigidissimus, quæ causa est, cur Poëtæ mortem frigidam vocitent, item rigidam, quæ etiam rigidum in homines sine discrimine jus exerceat, & homines rigidos & frigidos efficiat. Naturalis verò calor, ut corpus vivum conservabat, & quicquid in ipsum agebat, conservationis causâ agebat: ita extraneus non naturalisque qui post mortem irrepit ad corruptionem omnia operatur, atque ita putredinem efficit, naturalem calorem tàm in vivis quàm in mortuis corrumpendo ac dissipando, cùm ita comparatum sit, *Galenô* lib 4. cap. 14. de simpl. med. facult. docente, ut res quælibet in propriâ servetur naturâ ex calore proprio, quô dissipatô, necessària sequitur corruptio, cùm humores nequeant propriô humore destituti imputres servari ac manere, quod itidem in l. 2. de differ. febr. scripsit *Galenus*: extraneô illô calore ubi meditullium cadaveris humani incalescit, parvusque calor adeò ventilatur, ut totius corporis compagem auctus subeat aliquandò ex corporibus,

videas erumpere ſudorem penetrantibus ſubtilibus humoribus ipſos poros: aliquandò videas ſanguinem manare ex naribus, cùm ſcilicet à calore putrido reſoluti humores craſſi, ſubtiliores vias quærunt, per quas extra corpus emigrent: nonnunquam valdè inflata cadavera duplo triploque majora advertas, ac in vivis fuerunt, cùm ſcilicet humor & flatus cutem quaſi inflat & extendit, ut in Tympanite videmus: aliquandò vel totum corpus maculoſum, vel ejus pars apparet: cauſam venor in varietate & miſtione humorum, qui modò toti, modò parti cadaveris participantur: aliquandò videas ad latera exire magnam putridæ aquæ copiam, cùm ſcilicet latera mole humorum vel disrumpuntur, vel corruptione putreſcunt. Cauſam autem tumoris in mortuis cadaveribus, item ſudoris multi perperâm quærunt in propinato veneno: cùm ſit in Phyſicorum Myrotheciis quærenda ex ſubtilitate humorum & flatuum copiâ. Etenim neminem tàm bardum eſſe crediderim, qui pomum, vitrum, cantharum ideò venenatum dicat, quòd ſi ex frigido aëre inferatur calido, quòd tunc pomum, & cantharus ille ſudet, uti videmus: illud enim fit indè, quòd calor externus proliciat humorem internum: ita etiam ſe habent cadavera illata ſuis urnis, linteaminibus involuta, & loculis impoſita, quæ ita incaleſcunt, ut poſt pauxillum ab obitu temporis, ſi maximè obeſa ſint, putria evadant. Promtiſſimè enim ex *Galeno* l. 3. de Temper. cap. 4. inquit *Alpinus* lib. 1. de Med. Ægyptior. cap. 16. Quæcunque calida ac humida & multa ſunt in calidis locis, niſi difflari ſimul ac refrigerari contingat, putredinis in eis ſentias veſtigia, niſi fortè intenſiſſimum frigus illa aliquadantenus contra putredinem armet. Noverunt hoc noſtrates, neſcio quæ funera pompoſa ſatis procurantes: ut enim omnia concinnentur ad luctum, imò ad luxum pertinentia rectius, per ſeptimanas aliquot ſepulturam differunt: interim ne putreſcant penitùs corpora,

neve

neve pro cadavere ſceleton tumbis ingeratur, in cryptis ſubterraneisque locis cum loculo ea ſtatuunt non ſine ſucceſſu. Videas etiam quosdam in cellis illis ſubterraneis loculos ſuorum, ubi æſtivis diebus præſertim diu adſervandi ſunt, planè arenâ obruere, & deindè erutos ſepulturæ deſtinare, atque ita quaſi ſecundò ſepelire. O vanas hominum mentes, O pectora cœca! Libet enim exclamare cum Poëta, ut qui video hominem indè criſtas emittere, quòd maximè impellere poſſet, ut eas ad terram demitteret. Nata eſt ex hoc fonte luxus illa cadaverum laniena Principibus olim frequentata, quâ viſcera ſuo, cor ſuo, reliqua corporis compages ſuo item loco mandabantur. Sed ad ſermonem inſtitutum rediens, dico, cauſis non levibus nixam Judaicam mortuorum unctionem ex Aloë & Myrrhâ: Aloë enim cùm ſit calida & ſicca in ſecundo gradu, corpora eâ vel impleta vel uncta contra putredinem, quæ ex humore præſertim, egregiè armare poteſt, ſive hîc Succotrina vel potiùs Saccotorina ſecundùm *Garziam ab Orto*, ſivè Hepatica vel Caballina ſubaudiatur: unum habent effectum omnes, licet una plus, altera minus. Eodem etiam receſſu caloris & ſiccitatis ſecundùm Medicos gaudet Myrrha, quæ ſi Aloë jungatur, effectus illius ſimilitudinis ratione augere poteſt. Non credo, hæc adeò ſimplicia adhibita fuiſſe ſimplici tantùm mixtione, quod abſurdum videtur: Mixtionis enim ratio duo dura vel friabilia corpora non miſceri pro unguento permittit; ſed potiùs ſtatuo lege artis pharmaceuticæ cum aliis liquidis & pinguibus abiiſſe in unguentum, tamen nihilominùs nomen à baſi obtinuiſſe. Veriſimile autem eſt, licet alii ex aliis unguentis ungendi potuerunt eſſe modi, tamen hunc ex Aloë & Myrrhâ maximè uſitatum fuiſſe. De Myrrhâ ſanè, ut empiriâ ſimul ſtabiliam, quod ſuperius ſcripſi, habeo in mente memorabile aliquid, quod pro tempore promam. Vidi quodam in pago veteris Marchiæ inter rudera veteris aræ,

cujus-

cujusdam linteum ſericum viridis coloris (cui ſuperſtitioſa antiquitas neſcio quid reliquiarum involviſſet) valdè adhuc ſincerum, nullasque tineas expertum, involutum in ſe habens aliquid Myrrhæ, quod inter rudera illa ſervaverat linteum illud incolume: ex additâ enim ſchedâ apparebat, linteum illud cum involutis reliquiis antè annos circiter ducentos aræ illi dedicatum fuiſſe. Rectè enim *Guilandinus* apud *Proſperum* lib. 1. de Medicinâ Ægyptiorum ſtatuit: facillimè putreſcere actu & poteſtate humida, ut ſanguis: difficulter verò ſicca quæ ſunt poteſtate & humida actu, ut bilis, minimè verò omnium putreſcere actu & poteſtate ſicca, uti oſſa. Cauſam ergò hujus rei quæſivi antè in ſiccitate & caliditate, nunc alius factus ſententiæ, prætereà dico, multum augeri duas illas qualitates, ut poſſint hunc effectum producere medio ſaporis tanquam inſtrumentô: ſapor verò in Aloë & Myrrhâ in Hebræo à Mar, hoc eſt, amaritudine nomen habet: ideò illa amara non adeò ſunt alendis vermibus ac teredinibus, qui potiùs præter humidum & calidum in dulcibus nidulantur frequentius. Noverunt id egregiè ſculptores, qui ſi affectent ex ligno ſculptam imaginem, quæ ſit aliquot ſeculorum, felle bovinô lignum, ex quo imago ſculpenda incoctum inebriant, ut non mirum ſit poſt tot annos ſculptilia illa conſpici integra ſolida non exeſa, thenſis plerumque carioſis & à vermibus undique arroſis: de quo artificio, ſi *Lipſio* aliquid conſtitiſſet, non ille futiliter in libro de divâ Virgine Hallenſi cap. 6. pag. 19. ex diuturnitate ſtatuæ & idoli illius perperàm venatus eſſet conjecturâ ſanè falſisſimâ neſcio quam divinitatem: ita ex eâdem causâ atramentum librarium diluto Abſinthii temperatum, literas & libros à muſculis tuetur, ut ex *Plinio* obſervavit *Mizaldus*. Et ut apud Hebræos in cadaveribus ungendis Myrrhæ uſus: ita eadem frequentata eſt & adhibita rebus divinis apud Ethnicos: ſic ſcribit *Plutarchus* de *Alexandro Magno*, quòd

Leonida

Leonida Pædagogo miserit centena Myrrhæ talenta, ne parcius rem divinam faceret. Et hæc *Prætorius*.

Cæterùm condituræ & pollincturæ corporum defunctorum hodienum usuales & frequentari solitæ, quâ ratione adornari debeant, passim monumenta Practicorum docent: nos unum alterumq; modò proponemus.

Incisô ventre, intestinis cum reliquis visceribus exemptis, pectus quoque ad costarum cartilagines incidatur, mox corpus aquâ frigidâ abluatur, spongiisque abstergatur: deindè Acetô acerrimô & demùm Aquâ vitæ, tandem post abstersionem cum spongiâ siccâ factam Pulvis Myrrhaceus inspergatur ac infricetur, totaque & infimi & medii ventris cavitas pulvere impleatur, cutisque consuatur, quin & bombacem vel stuppas cannabinas Aquæ vitæ immersas & expressas carni applicant. Pari modô & caput conditur, postquam cranio serrâ ablato aut perterebrato cerebri substantia fuerit exempta: sic conditum cadaver linteô ceratô adhuc tepidô involvitur, & denique pice navali, additis etiam Oleis stillatitiis Succini, Spicæ, Baccarum Juniperi, Rosmar. &c. illinitur, & hâc ratione conditum ad annos decem conservari potest, præsertim, si ita involutum feretrô stanneô vel plumbeô includatur.

Pulvis Myrrhaceus ita paratur:

℞. Herb. siccar. Absinth. Salviæ, Majoran. Rosmar. Rutæ, Melis. Spicæ, Flor. Lavend. Rosar. provincial. Chamæmel. Rom. Nuc. Cupress. ãã. Miij. Spicæ Ind. Calami Aromat. ãã. Mj. Rad. Irid. Flor. Aloës, Myrrhæ, Mastich. Styrac. Calam. ãã. ℥ij. Cinam. Caryophyll. Nuc. Moschat. Macis, Zedoar. Costi veri, Croci ãã. ℥j. Aluminis, Acaciæ ãã. ℥ij. Sem. Cumini, Fœnic. Anisi, Nigellæ, Baccar. Lauri ãã. ℥iij. Salis marini ℔ij.

Contusa omnia crassiusculè reserventur ad usum: deindè

℞. Aquæ vitæ ℔x. Aceti acerrimi ℔xv. Stup. cannabin. aut Bombac. ℔vij. Spong. magn. n. iv.

Sequens Pollinctura aliquoties à Parente meo b.m. præscripta fuit.

I.

℞. Aloës ℥ij. Myrrhæ ℥iß. Croci ℥ß. Salis com. Mj. Aluminis ℥ij. Aceti acerr. ℔ij. Bulliant.

S. Essig/ den Leib inwendig auszuwaschen.

II.

℞. Rad. Iridis flor. Aloës, Myrrh. Mastich. Styrac. Calam. ãã. ℥j. Cinam. Caryophyll. Nuc. Moschat. Macis, Zedoar. Costi veri, Croci ãã. ℥ß. Sem. Angelic. Cumini, Fœnic. Baccar. Junip. ãã. ℥iß. Salis marini Mj. Misc.

S. Speccrey/ den Leib inwendig zu bestreuen.

III.

℞. Ol. Terebinth. ℥ij. Junip. ℥j. Spicæ ʒvj. Petrosel. Succini ãã. ʒij. Styrac. Calam. ℥ß. (potest etiam addi Spiritus vini majoris penetrationis ergò) Misc.

S. Oel / den Leib inwendig und auswendig zu bestreichen.

IV.

℞. Herbb. siccar. Scordii, Absinth. Rutæ, Majoranæ, Melissæ, Hyssopi, Tanaceti, Abrotani, Serpilli, Thymi, Fol. Lauri ãã. Miiij. Rad. Iridis Florent. Bacc. Lauri ãã. ℥ij. Junip. ℥iv. Flor. Rosar. provincial. Chamæmel. Rom. Lavend. ãã. Mj. Sem. Fœnic. Anisi, Cumini, Angelicæ, Sesel. ãã. ℥j. Aloës, Myrrhæ el. Mastich. Styrac. Calam. ãã. ℥ij. Bdellii, Sarcocol. ãã. ʒvj. Cinam. Caryophyll. Croci, Costi veri, Nuc. Moschat. Zedoar. ãã. ℥j. Salis marini ℔v.

Incisa crassiusculè & Aquâ Carfunculi consperfa omnia dentur & sign. Kräuter/ den Leib auszufüllen.

V. ℞. A-

V.

℞. Aloës opt. Aq. Majoranæ lentô igne dissol. ℥iß. Myrrh. Spiritu Vini dissol. ℥j. Balſ. Peruviani, Croci ana. ℥ß. Miſc.

S. Balſam zum Munde/ Ohren und Naſen.

VI.

℞. Ol. Terebinth. ℥ß. Junip. ʒij. Rutæ, Salviæ, Majoran. Roſmar. Caryophyll. Citri, Succini ana, ℈ß. Miſc.

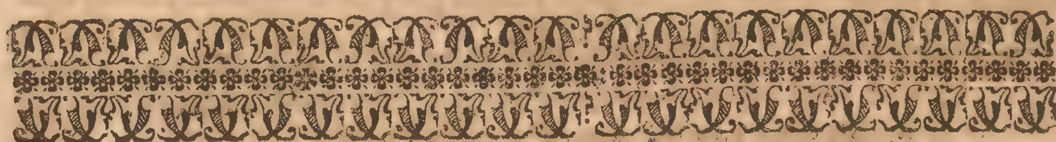
S. Oel zum Haupt.

Hoc inungi poſſunt vertex & ſuturæ, nec non aures, nares &c.

Plura de cadaverum conditurâ qui deſiderat, adeat *D. Sebitzium* in Diſp. de cadaverum humanorum conditurâ: *Horſtium* Obſ. P. 1. l. 3. obſ. 8. *Solenandrum* S. 5. Conſ. 14. *Lotichium* l. 6. cap. 7. obſ. 2. *Timæum* von Guldenklee lib. 6. Epiſt. & Conſ. Med. Epiſt. 10. *Grulingium* & *Bierlingium*.

SOLI DEO GLORIA.

INDEX
SECTIONUM, CAPITUM, ARTICULORUM & PAGINARUM.

Sectio I.

Sectio II.

Sectio III.

Cap.

Sectio IV.

DECURIÆ
ANNORUM SECUNDÆ
MISCELLANEORUM
MEDICO-PHYSICORUM
Sive
EPHEMERIDUM
GERMANICARUM
ANNUS SEPTIMUS.

COLLEGIUM
ACADEMIÆ
NATURÆ
CURIOSORUM
NUN-
QUAM
OTI
OSUS
EPH. RID. GER. MEDICO-PHYSICAR. CURIOSORUM
ANIMALIA.
MINERALIA.
VEGETAB.
ANATOM.
CHYMIA.
BOTANICA.
DEC. II.
AN. VII.
GERMANIA
Bohemia
Misnia

MISCELLANEA CURIOSA
SIVE
EPHEMERIDUM
MEDICO-PHYSICARUM
GERMANICARUM
ACADEMIÆ
IMPERIALIS
LEOPOLDINÆ
NATURÆ CURIOSORUM

DECURIÆ II.

ANNUS SEPTIMUS,

ANNI M. DC. LXXXVIII.

Continens

Celeberrimorum Virorum,

Tùm Medicorum, tùm aliorum Eruditorum in Germaniâ & extra Eam

OBSERVATIONES

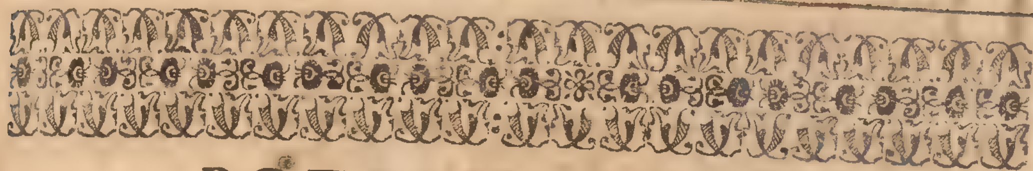
MEDICO-PHYSICO-CHYMICO-MATHEMATICAS,

annexâ

APPENDICE.

Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis.

NORIMBERGÆ,
Sumptibus WOLFGANGI MAURITII ENDTERI.
Anno M. DC. LXXXIX.

POTENTISSIMO
Atque
INVICTISSIMO
IMPERATORI
LEOPOLDO,
SEMPER AUGUSTO,
PIO, JUSTO, FELICI;
ROMANORUM, GERMANIÆ,
HUNGARIÆ, BOHEMIÆ, DALMATIÆ,
CROATIÆ & SCLAVONIÆ,
REGI,
ARCHIDUCI AUSTRIÆ
&c. &c. &c.

Libertatis vindici acerrimo,
Artium Evergetæ clementissimo.

Dum,

DUm, LEOPOLDE, orbem victrici perstrepis ense,
TE provocatus vindicem
fronte manuque geris;
Jam tamen & Charitum fixam, TUA lumina, sedem
in *Curiosi* conjice
annua pensa chori:
TE versante manus, subtilia licia miscet;
movente telas, præpete
pectine currit opus.
Et TUA Penelope (liceat nunc esse superbis
tam glorioso nomine)
lætior auget opus.
Scilicet accedens ad nos, Augustus Ulysses,
(Augusta testis) flammula
nos propiore foves.
TU propiore etiam nunc, Augustissime Cæsar,
precum foveris ignibus
fronte precante libri;
CÆSARIS extendat vitam Deus atque triumphos!
stirpique cognatæ sibi
firmet utrumque decus!
Hocque det AUSTRIACIS signum Jovis esse perenne:
in hosticum tonitrua
imbrem in amica pluant!

Sic fore confidunt

Academici Naturæ Curiosi.

SERE-

SERENISSIMO

AC

POTENTISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO,

DN. JOHANNI GEORGIO III.

Duci Saxoniæ, Juliaci, Cliviæ & Montium, S. R. I. Archi-Marescallo, & Electori, Landgravio Thuringiæ, Marchioni Misniæ & utriusque Lusatiæ, Comiti Principi Hennebergæ, Burggravio Magdeburgi, Comiti Marcæ & Ravensbergæ, Domino Ravensteinii,

Domino nostro & Principi Electori clementissimo.

SERENISSIME AC POTENTISSIME

PRINCEPS ELECTOR,

Domine Clementissime.

NE mirare, Heros fortissime, quod inter horrisona tormentorum tonitrua & sibilantia pyrii pulveris fulgetra, quæ TE circumstrepunt, faciles aures & benignos intuitus TUOS nobis & libro huic exorare sustineamus. Equidem religioni nobis fuisset, generosos impetus, quibus, imperii fines ab hostis immanissimi insultibus, DUX PORTITOR ENSIS, liberare, feliciter allaboras, interrumpere: nisi, quem ideo à conspectu TUO aliquandiu prohibuimus, ruptis repagulis ad TE liber properasset, à nobis, jam non renitentibus. Cui enim sese prius sisteret, quam TIBI, Elector potentissime, per cujus vindicem dextram ea nunc nobis securitas parata est, qua pensum hoc Collegii nostri annuum lætiores absolvere potuimus: quippe abs Te si fuisset, plurimos Collegas vel hostis furor vel belli contagium hausisset; qui nunc extra teli jactum suo

ſuo & publico nomine TIBI, Elector ſereniſſime, gratias agunt, quod primus pendentem in cervice Germanicæ libertatis enſem, juſto exercitu & præſens non gravatus fueris removere. Admitte ergo excluſum hunc varii ingenii fœtum benigne, vel eo nomine, quod devotæ & gratæ mentis, qua Celſitudini TUÆ Imperium noſtrum ſe obſtrictum confitebitur, publicus interpres eſt. Ut taceamus non abhorrere à conatibus TUIS, quibus in præſentia detineris, hanc rerum Medicarum farraginem: Sunt enim non emplaſtra tantum & lenimenta Hygiejæ; ſunt etiam ſeveritatis apparatus, cultri, lanceolæ, phlebotomum, forcipes, ſerræ, ferra cauſtica, cucurbitulæ, ſanguiſugæ: nec alii medendi, quam regnandi & bellandi ſunt aphoriſmi, quos qui probe in ſuccum ſibi convertit & ſanguinem, ad eam olim adſpirabit prudentiam politicam, quam in TE omni numero abſolutam ſubinde admiramur. Quare, quod iterum humillime rogamus, accipe non degenerem prorſus ab indole TUA conſummatiſſima partum, ab invidorum inſultibus hominem hunc ingenuum defende, atque ubi per hiberna quies Marti TUO parabitur, TUque,

que, inter opima ab hoſtibus, æternam vindicatæ patriæ famam à Germano reportabis, reporta etiam munus hoc Apollinis levidenſe, eique aliquem armarii angulum concede. Ita ejus auctores, ſibi de impetrata, apud Electorem magnanimum, gratia gratulati, impenſius gaudebunt. Ita Deum votis perpetuis fatigabunt, velit ille avitam Domus sereniſſimæ & exercitus Saxonum, nunquam non fortitudinis laude efflorescentis, gloriam omni victoriarum & felicitatis genere cumulare: TE vero potiſſimum diu incolumem Orbi Chriſtiano, Imperio noſtro, TUIS ſervare, qui, ſive de Dei cultu, ſive de libertatis uſu periclitentur, in TE intuiti confidenter pronunciant: *En duo ſunt enſes!* Non portat enſem fruſtra! Ita vovent, confidunt, augurantur

SERENISSIMÆ CELSITUDINIS VESTRÆ ELECTORALIS

humillimi devotiſſimique

PRÆSES & COLLEGÆ CETERI
Academiæ S. R. I. Nat. Curioſ.

HISTO-

HISTORICA CONTINUATIO
PROGRESSUS
ACADEMIÆ LEOPOLDINÆ IMPERIALIS
NATURÆ CURIOSORUM

Delineata

à

LUCA SCHRöCKIO, L. Filio, Med. D.
Archiatro Cæsareo, Comite Palatino, S. R. I.
Nobili, Ephemeridum Directore,
d. Celso.

NORIMBERGÆ,
ANNO M DC LXXXIX.

*** *** ***

Quàm volubili innixa ſtet fundamento ſors mortalium, nec unquam diu læta eodem hæreat veſtigio, Academia noſtra Naturæ Curioſa ut novo non ita dudum firmavit exemplo: ita non minùs, quàm felici ſucceſſu laborioſa induſtria cæteris eam quaſi vinctam corruere prohibeat, teſtatum eadem reddidit. Gratâ animi propenſione primi noſtri Præſidis, Bauſchii Excellentiſſimi (liceat enim ad primordia Societatis paucis reſpicere,) memoriam colimus, & indefeſſam in Academia, quæ gloriam DEI, Medicæque artis illuſtrationem ac proximi exin reſultans commodum ſibi ſcopum præfixit, adornandâ & propagandâ ſtudium deprædicamus; quos arduos tamen auſus magna fatorum inclementia, optimum Virum noſtro conſortio citiùs eripiens, evertere, naſcentique Academiæ ultima ferè minari videbatur. Aſt laudabile hoc Germanorum inſtitutum cum Viro iſto laudatiſſimo non interiiſſe, ſed proſperè ſuperatis tot, quæ obſtabant, difficultatibus, lætiorem progreſſum habuiſſe, obfirmato in præclari moliminis continuationem animo tum nobiliſſimorum Collegarum, tum maturo inprimis conſilio & indefeſſæ vigilantiæ venerandi Fehrii debemus; cujus ſub auſpiciis celebriorum paſſim Medicorum aliorumque ſolertium naturalis ſcientiæ cultorum ad ſocias conferendas operas facta eſt acceſſio, & ſalubrium Legum vinculo Societatem firmari, Cæſareâ eaſdem authoritate ornari, annuumque inprimis Ephemeridum laborem cum curioſo Orbe communicari obtigit. Nollem prolixiùs hoc in publicandis iſtis Ephemeridibus ſtudium extollere, non quòd prudenter incepti & ſtrenuè hucusque continuati operis pœnitere nos queat, ſed ne actum agere videar, ipſo ſe Libro, licet non parem ubique

 curio-

curiositatem, à tot locupletando illi operam navantibus calamis vix sperandam, exhibeat, ubique tamen multiplici utilitate, non inamœnâ varietate, nec contemnendâ eruditione passim apud æquos Musarum judices se commendante, ac solitarios quosdam contra Aristarchos, clanculùm in eminentioribus etiam locis innocentem librum ut inutilem allatrare ausos, satis splendorem suum vindicante; quibus neque aliud nos, quam Terentianum illud: homine imperito nunquam quidquam injustius, qui nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat, opponimus. Nos saniora exosculamur judicia, & coram Sacratissimis quoque Summæ in hoc Orbe Majestatis oculis, quorum fulgorem fœdæ perferre nequeunt, imò subire indignæ sunt noctuæ, intrepidè quòd comparere ipsi liceat, quin ex opulentissimo Ejus Cimeliarchio, naturæ & artis operibus, maximum quondam accessisse ornamentum, ac nuper demùm splendidum à Magno & gloriosæ memoriæ Electore Brandenburgico obtigisse additamentum, magnoperè lætamur, nobisque immensùm gratulamur. Hoc itaque opus, ut alacriùs in lucem prodiret, Fehrius præcipuos intendit nervos; hinc laboriosissimi nostri Phosphori, beati Sachsii, vigilantiæ commissum lætos in cultissima urbe Vratislavia habuit natales; qui vitam hanc caducam cum meliore ubi commutasset, Syrii nostri, Excell. Dn. Vollgnadii, ejusque nobiliss. Dnn. Collegarum curam laude meâ majorem feliciter exercuit. Verùm hoc quoque, præmaturo fato, ex Curiosorum cœtu ad Beatorum sedes evocato, Collegisque ibidem partim itidem defunctis, partim aliorsum avocatis, integrâ tamen Annorum Decuriâ cum adplausu in lucem jam productâ, ut pari sollicitudine tela exorsa & dictas ob causas paululùm interrupta produceretur, nostro ad invidiam usque commendatissimo Heliantho I. D. Volckamero, directio fuit commissa, atque Typographiæ locus Noribergam, urbem nimirum omnibus Collegis ad literarum commercia percommodam, translatus. Hanc quâ animi alacritate subierit,

ierit, continua annorum ſeries, quotannis penſum debitum ſiſtens, oſtendit; Cui, ne moleſto ſub hoc onere tot aliis occupationibus ætateque gravatus ſuccumberet, ſucceſſor datus eſt Celſus, haud invitus hanc Directoris ſpartam ſuſcipiens, quem ſequens Programma tunc in honorifico officio confirmavit.

S.R.I. NAT. CURIOSORUM PRÆSES
Dnn. Collegis ſuis Salutem & Felicitatem!

Symbolum Academiæ Nat. Curioſ. eſt, Nunquam otioſus! *quo ipſo ſinguli Academici ad præſtandam induſtriam & ſedulitatem decenter invitantur & ſevera quaſi lege incitantur; Decurrimus ergò in uno omnes ſtadio, remigamus in una eademque navi, ſed impari conatu, impari ſucceſſu; applauſum merentur omnes, tàm illi, qui rariores obſervationes, Euporiſta præclara, inaudita arcana Phyſica, Medica, Mathematica, &c. candidè communicant, quàm qui laborioſiſſimo collectionis, digeſtionis & impreſſionis munere fungentes, ea omnia in publicum ſiſtunt uſum, quos inter in priori Ephemeridum noſtrarum decuria maximè eminuit indefeſſa Dn. PHILIPP. JAC. SACHSII, Phyſ. Uratisl. virtus, qui conducto à nobis bibliopola Dreſchero id unicè operam dedit, ut adſcitis ibidem fideliſſimis paraſtatis quantocyus lucem viderent publicam opera noſtra, quæ per duo luſtra felici cum ſucceſſu fuerunt publicata; Ipſo autem præmaturè è vivis ſublato, Collegisq; ibidem partim itidem defunctis, partim aliorſum evocatis, idem onus hoc heroicè in ſe ſuſcepit Nobiliſſimus noſter HELIANTHUS JOH. GEORG. VOLCKAMER, & quod pluribus ferè impar videbatur, ſolus ſubibat moleſtiſſimum ſcilicet Collectionis & Impreſſionis onus, & quidem Noribergæ, urbe nimirum omnibus Collegis ad literarum commercia commodiſſimâ. Mirati ſumus omnes tanti Viri generoſitatem, in tam gravi ætate alacritatem, in tot occupationibus jam per triennium ipſum conſtantiam; Sed Is jam fractis ſenſim cum ætate viribus ad tranquilli-*

tatis portum adspirans, provinciam hanc Excell. Nostro CELSO *haud invito, quasi per manus tradidit: id quod cùm de nostra voluntate & consensu factum sit, & laudatus Celsus muneri isti ferendo maximè videatur idoneus, ideoq;* Eundem novum Directorem *omnibus Dominis Collegis impensè commendamus, ac omnium Dnn. Collegarum complacentiam cum desideratissimâ rararum & præclararum observationum fideli maturâq; communicatione ad Eundem efflictim expectamus, Eiq; ad masculè superandas laboriosissimæ hujus functionis molestias vividum vitæ robur cum prosperrima valetudine animitùs comprecamur. Svinfurti ex Museo, d. 9. April. Anno 1685.*

(L.S.)

Argonauta.

Ut verò debili enata stipite hedera in altum eniti haud valet, nî firmiori adhærescere arbori, eamque circumreptando surgere detur: sic privatorum inita hæc Societas caput extollere vix posse videbatur, potentiori destituta patrocinio; quæ itaque magno ut staret tuta robore, non minima inprimis cura fuit Præsidis; cujus dexteritate quàm gratiosam protectionem à *Serenissimo Principe ac Domino, Dn. Raymundo S. R. I. Comite Montecucoli* &c. Armis & Literis inclyto Heroë, impetraverit, alibi jam deprædicavit Musa nostra; quo gloriosè defuncto, *Eminentissimi ac Celsissimi Principis & Electoris Moguntinensis*, Evergetæ nostri munificentissimi, gratia hucusq; nos clementissimè protegit; qua diutissimè ut gaudere liceat, annos Nestoreos multamq; Principe dignam felicitatem humilimè precamur.

Talis itaque tantusque nobis fuit Fehrius, cujus virtus nec oblivione nostrâ, nec reticentiâ posterorum sepulta esse pote-

poterit. In tantum ſanè hæc enituit, ut *Maximus Imperatorum, Invictiſſimus* LEOPOLDUS, conſpicuo eam præmio decoraturus, ſimulque Collegii incrementum quantopere SIBI curæ ſit cordique, oſtenſurus, ipſum, unà cum Ephemeridum Directore, Helianthο I. Medici Cæſarei titulo decoratum, nec obſtante oneroſo bello Turcico, in majus Clementiæ argumentum, catenâ aureâ clementiſſimè donandum voluerit. Quo aureo etiam imbre, Auguſtâ nempe Imagine è torque aureo pendente, Ephemeridum Curioſarum Collectores Vratislavienſes, Excellentiſſimi Domini, Phil. Jacob. Sachſius, Henricus Vollgnadius atque Johannes Jæniſius, benigniſſimè quondam irrigati, & Cæſareæ Munificentiæ illuſtre documentum, & indefeſſi laboris pretioſum ſolatium obtinuerunt.

Læta jam hoc ſuo ſub Præſide Academia dum majoris progreſſus ſpem ſubinde conceperat, triſtis noſtros percutit animos ſævioris Morbonæ inſultus, cujus violentos in humanum genus impetus cùm ipſe Fehrius prudenti medicandi arte ſæpiùs retudiſſet, jam apertas vitæ propriæ eam ſtruere inſidias expertus fuerat, gravi adfectu hemiplectico obrutus, ita ut Argo noſtra ſecundis hucusque ventis per diffuſum naturæ æquor vela pandens, fido expertoque hoc ſuo rectore & Argonauta jamjam deſtituenda videretur, tempeſtatum injuriis variè expoſita, naufragiiq; metu haud parùm perculſa. Sed novas Cœlo inſpirante vires, quod vigoris corpori deerat, animi firmitas ſupplebat; hinc quæcunque noſtræ utilitati velificabantur, ſtrenuè proſpicere, conſiliis juvare, atque prudenter exſequi mox pergebat. Sic publicum juvandi deſiderium ipſi tremulæ dextræ robur addebat, languidosque ſpiritus ſuſcitabat, eoipſo tamen ſeipſum conſumens, majorem virium jacturam ſubibat; quam expendens, & aſtutiam verſutiſſimi hoſtis, ex improviſo graviori ſæpe recidivâ ſubitò obruentis, veritus, ne à morte ſua, Præſidio vacante, qua-

lecun-

lecunque Academiæ periculum incumberet, aut ſibi in eo rerum ſtatu, cùm melioris ſanitatis ſpem alere vel ætatis gravitas prohiberet, inſerviendi facultas deeſſet, de nobili iſto præſidii officio deponendo, clavoque regiminis alteri tradendo cogitare incipiebat, non ſine magno noſtrûm, quibuscum hanc voluntatem ſuam communicaverat, dolore; quis enim tam fidum, tam peritum & indefeſſum Præſidem abire non ægrè ferret? quis mutare conſilium omnibus viribus non ſtuderet? Expendebamus cum Tullio, quòd nihil ſit præclarius, quàm honoribus & reipublicæ muneribus perfunctus ſenex; hinc quò minùs ornamentum hoc noſtrum decederet, & columen ſubtraheretur, anxii obſtitimus. Sed vicit tandem pietas, quæ tot curarum, totque laborum requiem denegare aut invidere tam benè merito ſanctè prohibuit; conſenſum extorſit amplior ſpes, quæ à Sene canitie venerando conſiliorum ſalubritatem non omninò nobis defuturam ſpondebat, quin digniſſimi Succeſſoris de electione haud vana perſuaſio omne tandem punctum tulit. Hinc publico mox Programmate d. 20. Julii Anno M DC LXXXVI. Collegio ſuo valedicere perrexit:

VIRIS

GENERE ET PROPRIIS VIRTUTIBUS

EXCELLENTISSIMIS, NOBILISSIMIS, MAGNIFICIS, EXPERIENTISSIMIS,

PER

EUROPAM, ASIAM, INDIASQUE ORIENTALES CLARISSIMIS, PATRONIS, FAUTORIBUS ET COLLEGIS SUIS DEVOTE VENERANDIS,

SALU-

SALUTEM ET FELICITATEM!

PRimum omnium gratias, quas possum, ago maximas, Summo Nostro Archiatro, DEO *Ter Optimo Maximo; pro immensis donis & beneficiis suis, quòd me Medicinæ jam mancipatum sub festivitate reparatæ pacificationis Monasteriensis & anno 1652. recens ab Excellentissimo* D. Bauschio adornatæ Academiæ Naturæ Curiosorum *Adjunctum primum esse voluerit, & hactenus salvum & incolumem conservaverit, donec Anno 1666. ita volentibus fatis & Vestris, Excell. Dnn. Collegæ, votis ad tenendum Clavum solenniter promoverer, ubi remis velisq; omnem eò dedi operam, ut Argo nostra indies in cursu suo magis magisq; proveheretur, & expeditio hæc Argonautica tandem ad optatum portum appelleret, quod felici cum successu divinitùs accidit.*

Deinde & magnas quoq; ago gratias Vobis, VIRI, Genere & propriis Virtutibus Excellentiss. Nobiliss. Magnific. Experientiss. Dnn. Collegæ devotè venerandi, pro collato munere tàm honorifico, pro incomparabili Vestro favore, patrocinio, studio, munificentia, quâ me prodigè mactastis, DEUS *Ter Optimus Maximus hæc omnia largiter reponat. Sed jam fata annis & infirmâ valetudine languidum me, frustra quidem obnitentibus Vobis, jubent deponere Clavum; pareo, ac lubens, eumq; trado quasi per manus cum Archivo & Sigillo Academico, meritissimo ex Adjunctis, qui animi corporisq; viribus & vivido vigore adhuc pollet, Eiq;, si pace Vestrâ dicere liceat, in loco Vobis omnibus commodissimo; sed Vestrum est decernere, Agite ergò & enitimini plus ultrà, Vos divinæ animæ, pergite acriter & alacriter Nobilissimum hoc sublimiorum ingeniorum certamen.*

Salvete, Valete, Vivite, Arcanorum Naturæ omnium Heroës capacissimi. Svinfurti die 20. Julii An. M DC LXXXVI.

(L.S.)

Tranquillitatis ergo portum cùm attigisset Fehrius, unanimi Excellentissimorum Dnn. Adjunctorum voto, multâ doctrinâ, plurimoque rerum usu, ac indefesso studio celeberrimus Dn. Johannes Georgius Volckamerus Sen. clavum regiminis qui capesseret, dignus fuit judicatus, atque omnium cum Bonorum adplausu mox Præses salutatus, eò charior, quò meritis & virtute, emeritum Præsulem propiùs referebat. Sic Argo nostra, naufragii secura, notum remetiri æquor valebat, sic quoque ventis adjuta secundis abditos eruere thesauros feliciter perrexit. Ipse etiam optimus Senex, ob tam exoptatum electionis successum, silere haud valuit, quin altiùs impressam animo lætitiam, publico hoc Scripto expromeret:

INVICTISSIMI

ROM. IMPERATORIS

LEOPOLDI

MEDICUS

JOH. MICHAEL FEHR,

S.R.I. ACADEMIÆ NAT. CURIOSORUM

PRÆSES, d. ARGONAUTA.

NOBILISSIMIS, EXCELLENTISSIMIS ET

EXPERIENTISSIMIS DNN. COLLEGIS

SALUTEM ET FELICITATEM!

INter Summa Imperia maximi semper habita est cæterisq; prælata Monarchia εἷς βασιλεὺς, καὶ εἷς κύριος ἔςω; *apicularum Regem omnes colunt, sequuntur omnes; Monarchia Character Solis in Cælo: hic solus astrorum Rex est & Monarcha, stellarum exercitu semper comitatus. Complacuit Regius hic ordo statim à primo*

mo exortu S. R. I. Academiæ Nat. Curios. & Nobilissimus Bauschius *primus electus Monarcha: quo piè defuncto, ne caput Inclytæ jam dictæ Academiæ cum primo Authore penitus occidisse videretur, ex tenore Legum & votorum pluralitate convictus* Ego *subvectus sum, majore licet in dies comitatu conspectior.* Sol Ego *tum vester eram, at præfiscinè dictum sit, assurrexére statim omnes, novo Regi alluxére faculas quisq; suas prodigè & confertim, ita ut totus ferè orbis exinde illustrior redderetur; occidit autem jam* Sol *iste,* ὦ χαίροντες, *vaporum & fuliginum nebulis obnubilatus. Sed ecce, novus jam ex agro Franconico Vobis* Sol *oritur, Magnus ille Noricorum Æsculapius, Senior Medicorum Noribergensium Primarius, JOHANNES GEORGIUS VOLCKAMERUS, Sacræ Cæs. Majestatis Medicus,* Helianthus primus, *Vir ingenii sublimitate & Eruditionis profundæ fulgore omnium Eruditorum oculos facilè perstringens; quem ea, quâ par est ac decet, animi observantiâ ex tenore Legum & unanimi Dnn. Adjunctorum suffragio electum ac confirmatum* Acad. Nat. Cur. Præsidem *vobis ex officio SISTO, ut meritissimum & dignissimum, Eumq; impensè commendo, ut Eundem raris & præclaris observationibus vestris, quod hactenus gloriosè fecistis, honorare, & hoc ipso Academiam Nat. Cur. illustriorem reddere annitamini: Cui per me liberum quoq; esto, alium Adjunctum, præ cæteris industrium &* φιλόπονον *pro lubitu & voto eligere, vel in viciniâ, vel in ipsâ urbe patria, quibus ambobus omnes hujus celeberrimi Reginimis molestias masculè superandas vividum vitæ robur, ac Nestoreos simul annos, cum prosperrimâ valetudine animitùs comprecor.*

Vivite & valete omnes ac singuli Nat. Curiosi, cum Florentissimâ vestra Academiâ. Svinfurti dabam ipsis Idibus Decembris, Anno M DC XXCVI.

(L.S.)

Electus sic novus Præses, de splendore & incremento Academiæ magis magisque promovendo sollicitus, nihil eorum, sine ullo privati commodi studio, intermisit, quæ aliquid conferre posse, ac toti Ordini grata atque salutaria fore judicabat: singula autem hîc enumerare vel ideo supersedeo cum plurimos Dnn. Collegarum latere ea nequeant, multaque recensendo plura tamen intacta relinquere paginarum hæc angustia me cogeret. Illud tamen unicum si attingere negligerem, ingrati animi maculam Collegio nostro ne adfricarem, mihi esset verendum; quanto scilicet ardore & quam felici successu Mecœnatum favorem & patrocinium conciliare nobis laboraverit, quos inter inprimis *Illustrissimum & Generosissimum Dn. Sebastianum Lib. Baron. à Blumberg* &c. veneramur, quem pro dignitate laudare cum haud liceat, AUGUSTO tamen nostro esse charum, Aulæ gratum, Musarum delicium, Naturæ Curiosorum Parentem, dixisse addecet. Taceo jam alios Augustissimæ Aulæ Imperatoriæ Magnates nobis benignos, submissoque cultu semper devenerandos. Quod si Æsculapios Cæsareos pro dignitate memorare deberem, in longum nimis excresceret hæc relatio: Nunquam sanè memoriâ nostrâ excidet insignis benevolentia *Illustrissimi & Generosissimi Dn. Nicolai Guilielmi à Beckers, Regni Hungariæ & S. R. I. Equitis ac Lib. Baron. de & in Wallhorn &c.* cujus merita nunquam satis æstimanda comtior nuper demum publicè commendavit calamus; nec minori in Academiæ commodum gratiâ feruntur Magnif. & Illustr. Domini, *Dn. Fridericus Ferdinandus Illmerus à Wartenberg &c.* & *Dn. Joh. Ferdinandus Hertodt à Todenfeld &c.* ut non Patronorum tantùm encomium mereantur, sed Collegarum etiam nomen haud respuant; quorum in adaugendo eruditæ curiositatis studio ardorem vel scripta Eorum eruditissima præclarè ostendunt. Qua mente etiam *Illustr. D. Paulum à Sorbait &c.* nominatum volumus. Hisce itaque, totidem Diis quasi Tutelaribus stipatus novus noster Dn. Præses, ad sacros adrepere Maximi Jo-

vis

vis Auſtriaci pedes auſus eſt, eumque à Glorioſiſſimo IMPERATORE Clementiæ cumulum, quem ſperare vix licuiſſet, aut exorare ipſe conatus fuiſſet, feliciſſimè, tum æternam in Academiæ laudem, tum ejusdem conſortium ambientium ſtimulum, impetravit, ampliſſimo Diplomate in membranâ elegantiſſimè ſcripto, Anno elapſo M DC LXXXVII. die 7. Menſ. Auguſt. Sacratiſſimæ Manus Cæſareæ ſubſcriptione, Majorisque Sigilli appenſione confirmatum; quo nempe in Protectionem Tutelamque Imperialem Collegium, Sacro CÆSAREÆ MAJESTATIS nomine inſuper dotatum, ſuſcipitur, præclara ei Inſignia conceduntur, Præſes & Ephemeridum Director in officiis confirmantur, inque eos, ut Academicis in negotiis expediendis occupatiores, dignitas Archiatrorum Cæſareorum, Nobilium, & Comitum Palatinorum, in eorum quoque Succeſſores, quò cæteri Domini Collegæ, ad præclarè inceptam naturæ penetralium perveſtigationem ſtrenuè continuandam, aut etiam alacriter ſubeundam, hoc ipſo invitarentur, hæreditario quaſi jure ſemper propaganda, derivatur, atque tandem Privilegium impreſſorium perpetuum, ad refrenandam Typographorum quorundam & Bibliopolarum effrenam audaciam, Scripta Academica contra Authorum conſenſum prelo denuo ſubmiſſuram, confertur.

Scilicet inter ardua, quæ à Divis Prædeceſſoribus ſuis Romanorum Imperatoribus in Potentiſſimum atque Invictiſſimum CÆSAREM, LEOPOLDUM, unà cum Imperiali Majeſtate (loquor autem ipſismet ferè, mox in Diplomatis exordio conceptis verbis) derivata ſunt munera, illud penè ampliſſimum eſſe SACRA CÆSAREA MAJESTAS reputavit, quod, præter ea, quæ ad Reipubl. Romanæ benè adminiſtrandæ gubernaculum ſpectant, id inprimis omni ſollicitudine ſtudioque curandum veniat, ut perſpicua hominum ingenia, animique divino quaſi impetu ad ſublimia Scientiarum Artiumque liberalium ſtudia concitati, tum præmiis debitis & honoribus, tum certis etiam immunitatibus, indultis

ac prærogativis alantur, sed ferventiores etiam ardentioresque reddantur, adeoque universi Imperii Romani, ac potissimùm Germanicæ Nationis, seminaria, ad æmula cæterarum Gentium, ac tot retrò seculorum exempla, in omni doctrinarum, literarum & facultatum genere magis magisque illustrentur. Hinc jam tum ab eo, quo SACRA CÆSAREA MAJESTAS Thronum Imperialem conscendit, tempore, hæreditariâ quasi sollicitudine non modò diversas in Imperio Academias, sed inprimis etiam Inclytam nostram Naturæ Curiosorum Societatem, laudatissimâ quondam Joannis Laurentii Bauschii, Archiatri Swinfurtensis, Viri doctissimi, operâ ac industriâ, Anno millesimo, sexcentesimo, quinquagesimo secundo, è primis exstructam fundamentis, ac porrò ex eruditissimis in Orbe Germano Medicis, sub auspicio Cæsareo, insigni Joh. Michaëlis Fehrii, Archiatri itidem & Prætoris Swinfurtensis dexteritate magis coalitam, saluberrimis quibusdam Statutorum invicem initorum Legibus decennio abhinc probè communivit atque instauravit, ut in eum tandem, qui Gratiis uberioribus, præstantioribusq; prærogativis se dignum reddiderit, Virorum eruditissimorum & excellentium numerum excreverit.

Præfatis itaque superiùs velut æquis dignisque precibus perlibenter uti annuit Augustissimus IMPERATOR, ita Leopoldinum hoc Naturæ Curiosorum Collegium in Protectionem Tutelamque suam Imperialem susceptum amplioribus & eminentioribus honoribus & prærogativis communiendum censuit, ac inprimis quidem benignè consideratis & perpensis laboribus & curis, quas *Præses hodiernus*, *D. Johannes Georgius Volckamerus*, S. Imp. Civitatis Norimbergensis Physicus primarius & Collegii Medici Senior *Helianthus I.* dictus, & *Lucas Schröckius*, Junior, S. Imp. Civitatis Augustanæ Physicus, & dictæ Academiæ Eph. Director, *Celsus* nominatus, in ejusdem ornamentum, commodum & incrementum, editis annuatim Ephemeridibus, toti Orbi literario impenderunt, ulte-

ulteriusq; omni, qua poterunt, diligentiâ, dexteritate, sagacitate, studio & solertiâ continuare possunt, volunt, debent, ac pollicentur, ex certa scientia, animoq; benè deliberato, & Cæsareæ Potestatis plenitudine, non modò nominatos *Præsidem Volckamerum*, & *Directorem Schröckium*, sed illos etiam, qui post horum obitum (quippe dum vixerint, iisdem illos, Successoresque illorum fungi MAJESTAS SUA CÆSAREA voluit officiis,) justis vocis ad ejusdem Præsidium & Directoriatum debitè legitimèque electi fuerint, in muneribus istis clementer confirmavit, hanc illis etiam benignè concedens & elargiens potestatem & authoritatem, ut, qui se Collegio huic Leopoldino-Imperiali, prærogativisque ejus dignos reddituri, singularia luculentaque sagacissimæ Naturam investigandi scientiæ specimina edere voluerint, diligenter probèque consideratis eorum meritis, eruditione ac honestate, in Cœtum hunc doctissimum nobilemq; cooptare, ac proinde agnomine quodam, genii & ingenii symbolico, denotare, & insignire queant ac debeant.

Ut autem Collegium hoc Nostrum Leopoldino-Cæsareum (sic ipsa verba Diplomatis se habent,) *etiam externo quodam clementiæ gratiæq; Nostræ Imperialis signo in oculos hominum effulgeat, authoritate Nostrâ prædictâ eidem Insignia subsequentia concedimus & elargimur. Scutum videlicit cœruleum annulo aureo occupatum, quem bini sinuatim ambiant serpentes caudis inferiùs consertis, rostris autem librum apertum sustinentes, cujus paginæ dexteræ hæc verba auro inscripta videantur:* Nunquam otiosus, *ex folii verò sinistri angulo inferiori dextro oculus Solis radios ex sinistro angulo superiore evibratos pronus intueatur, Scuto Corona incumbat aurea unionibus corusca, à binis Aquilæ volaturientis*

instar

instar alas explicantis ungulis sustentata. Scutum integrum hæc ambiant verba: Cæsareo-Leopoldina Naturæ Curiosorum Academia; *signa quippe & indicia publica, quibus ostendatur non solùm artem & scientiam Physico-Medicam, unde tot tamq́ uberes in universum genus humanum promanent, ac deriventur fructus, nullo non honoris ac dignitatis præmio esse donandam, sed iis etiam, qui scientiæ huic animum applicare desiderent, atq́ ad Academiæ hujus penetralia adspirent, id quam maximè incumbere, ut, quod perpetui annuli gyrus indigitet, libro semper aperto, indefeßâq́ nunquamq́ interruptâ studii perseverantiâ, scientiæ huic scientiarum penè maximæ navent operam abditamq́ rerum humanarum, cæterarumq́ huc pertinentium naturam fixo, ac indefatigato quasi mentis oculo velut ardentes Solis radios perstringant, sagacissimè indagent, &* nunquam otiosi, *perscrutentur, quodq́ fructuosi detexerint, circumspectâ velut serpentum prudentiâ probè ponderatum in humani generis solatium effundant, dignosq́ se reddant, qui ab Alitum præstantissimo ceu Majestatis Imperialis Ministro honoris & gloriæ margaritis & unionibus coronentur; Volumus itaque, firmiterq́ statuimus, quod Academia illa Nostra Leopoldino-Imperialis Naturæ Curiosorum jam descripta Insignia ex hoc in perpetuum posthac tempus in omnibus & singulis actibus & occasionibus habere, gestare, eisdemq́ uti & frui possit & valeat; ac proindè quò Academia hæc per eos etiam, qui illi præsunt, eò reddatur illustrior, ejusdem*

Præsidi

Præsidi Volckamero, & Directori Schröckio, *eorumq́ in officiis Successoribus hanc insuper gratiam concedimus & impertimur, quod & ipsi hæc eadem ante descripta insignia ab armorum sibi agnatorum dextera in omnibus & singulis honestis ac decentibus actibus, exercitiis, atq; expeditionibus tam seriò quàm joco, in tentoriis, cœnotaphiis, sepulchris, monumentis, cleinodiis, annulis, monilibus, sigillis, ædificiis, parietibus, fenestris, ostiis, lacunaribus, tapetibus ac suppellectilibus quibuscunq; tam in rebus spiritualibus, temporalibus & mixtis, in locis deniq; omnibus pro rei necessitate & voluntatis eorum arbitrio liberè & absq; impedimento vel contradictione habere, gestare ac deferre, iisdemq́; tam privata, & propria sua, quàm sæpe dictæ Academiæ negotia, Diplomata & expeditiones obsignare, munire & sigillare possint ac valeant.*

Neque in eo præcluditur Imperialis Nostræ munificentiæ thesaurus, sed largiùs etiam diffundimus & recitatæ sæpius Academiæ hujus Nostræ Leopoldino-Imperialis Naturæ Curiosorum Præsidi & Directori, eorumq́; Successoribus hoc insuper in tot curarum & laborum non ejusdem solùm Academiæ, sed totius etiam generis humani causâ, exantlatorum compensationem relinquimus clementiæ, benevolentiæq; testimonium, atque illos illorumq́; in officiis hisce Successores omnes & singulos in Cæsareæ Majestatis Archiatros, & Personæ Nostræ Imperialis Medicos *benignè recipimus, & cooptamus, seriò volentes & statuentes, ut in Sacro Romano*

Imperio, Regnisq; & Provinciis Nostris hæreditariis, aliisq; locis quibuscunque, ab omnibus & singulis, nullo excepto, & cujuscunq; sint conditionis, statûs & ordinis pro Archiatris, ac Personæ Nostræ Imperialis Medicis æstimentur, habeantur, reputentur, insigniantur & nominentur, talesq; tam verbis, quàm scriptis, in seriis & ludicris, salutentur, honorentur, semetq; ipsos tales enuncient, & subscribant, atq; iisdem etiam privilegiis, prærogativis, libertatibus, immunitatibus & honoribus gaudeant, utantur & fruantur, quibus cæteri Nostri Archiatri & Personæ nostræ Imperialis Medici gaudent, potiuntur, utuntur & fruuntur, omni tempore & loco, sine ullius impedimento & contradictione.

Quò autem Academiæ hujus Nostræ Leopoldino-Imperialis Naturæ Curiosorum splendor eò magis elucescat, sæpe satos ejusdem Præsidem Joannem Georgium Volckamerum, *Helianthum dictum, & Directorem* Lucam Schröckium, *Celsum nominatum, omnesq; eorum in officiis Successores hac porrò beneficentiæ & largitatis Cæsareæ insignimus notâ, atq; in numerum, consortium, statum, gradum & dignitatem Nostrorum & Sacri Imperii Regnorumq; ac Ditionum Nostrarum hæreditariarum Nobilium assumimus, extollimus & aggregamus, adeoq; ab omnibus & singulis cujuscunq; statûs, gradûs, ordinis, conditionis, dignitatis, aut præeminentiæ fuerint,* pro veris Nobilibus *haberi, nominari, reputariq; volumus; Decernentes ac firmiter statuen-*

tuentes, quòd posthac ubique locorum ac gentium, præprimis autem in illis Urbibus, Comitatibus ac locis, ubi degunt, in omnibus & singulis exercitiis, actibus, solennitatibus & studiis iisdem honoribus, præcedentiis, officiis, dignitatibus, Insignibus, privilegiis, immunitatibus, prærogativis, atq; libertatibus uti possint & valeant, quibus cæteri Nostri Sacri Imperii ac Regnorum, Provinciarumq; Nostrarum hæreditariarum antiqui Nobiles quovis modo utuntur, fruuntur, potiuntur & gaudent, absque omni impedimento & contradictione.

Ut etiam Collegium seu Academia hæc Nostra Leopoldino-Imperialis Naturæ Curiosorum benignam Nostram in se propensionem magis magisq; experiatur, ac habeat, quo non solùm ii, quos gremio suo jam tum dignos receperit, sed cæteri etiam, qui aditum ad inclytam hanc, quà virtutis, quà honoris palæstram sibi patulam cupiant, ad laudabiles rerum Physico-Medicarum inquisitiones, ac indefessos laborum conatus magis magisq; inflammentur, eoq; Collegium hoc in Sacro Romano Imperio ac inprimis in Natione Germanica tantò faciliùs ac feliciùs in immensum crescat, perfectionisq; culmen tandem assequatur, Nos authoritate Nostrâ, ac plenitudine potestatis Nostræ Imperialis crebrò nominatis ejus Præsidi Joanni Georgio Volckamero, *& Directori* Lucæ Schröckio, *eorumq; in Collegii hujus Præsidio & Directoriatu Successoribus, eo quo supra dictum, modo, legitimè electis, Comitivam Sacri Lateranensis Palatii*

Aulæq; Nostræ Cæsareæ & Imperialis Consistorii contulimus, dedimus & elargiti sumus, prout tenore præsentium clementer conferimus, damus & elargimur, eosq; aliorum Comitum Palatinorum numero, cœtui & consortio gratiosè aggregamus & adscribimus:

Decernentes & hoc nostro Edicto Cæsareo firmiter statuentes, quod ex nunc imposterum omnibus & singulis privilegiis, gratiis, juribus, Insignibus, prærogativis, immunitatibus, honoribus, exemptionibus & libertatibus uti, frui, potiri atque gaudere possitis & valeatis, quibus cæteri Lateranensis Palatii Comites hactenus potiti sunt, seu quomodolibet potiuntur consuetudine, vel de jure. Dantes & concedentes præfatis Præsidi Joanni Georgio Volckamero, *& Directori* Lucæ Schröckio, *eorumq; in Collegii hujus Præsidio & Directoriatu Successoribus, amplam authoritatem & facultatem, quâ possint & valeant, per totum Romanum Imperium, & ubiq; terrarum facere & creare Notarios publicos, seu Tabelliones & Judices ordinarios, ac universis personis, quæ fide dignæ atq; idoneæ fuerint (super quo conscientiam illorum oneramus) Notariatûs seu Tabellionatûs & Judicatûs ordinarii officium concedere ac dare, & eos & eorum quemlibet per pennam & calamarium prout moris est, de prædictis investire, dummodo tamen ab ipsis Notariis publicis seu Tabellionibus, & Judicibus ordinariis per eos creandis & eorum quolibet, vice & nomine Nostro, & Sacri Romani Imperii, & pro ipso Romano Imperio debitum fidelitatis recipiant corporale*

porale & proprium juramentum in hunc modum: Quod erunt Nobis & Sacro Romano Imperio & omnibus Successoribus Nostris Romanorum Imperatoribus & Regibus legitimè intrantibus fideles, nec unquam erunt in Consilio, ubi Nostrum periculum tractetur, sed bonum & salutem Nostram defendent, & fideliter promovebunt, damnaq; Nostra pro sua possibilitate vetabunt & avertent; præterea Instrumenta omnia tam publica, quàm privata, ultimas voluntates, Codicillos, testamenta, quæcunq; Judiciorum acta & omnia alia & singula, quæ illis & cuilibet illorum ex debito dictorum officiorum facienda occurrerint, vel scribenda, justè, purè & fideliter, omni simulatione, falsitate, & dolo remotis, facient, scribent, legent atq; dictabunt, non attendendo odium, pecuniam vel munera, aut alias passiones vel favores: scripturas verò & actus, quos debebunt in publicam formam redigere, in membranis mundis, non chartis abrasis aut papyreis secundum locorum consuetudinem conscribent: causas Hospitalium & miserabilium personarum; nec non pontes & stratas publicas pro viribus promovebunt, sententiasq; & dicta testium, donec publicata fuerint & approbata, sub secreto fideliter retinebunt, ac omnia & singula alia rectè & justè facient, quæ ad dicta officia quomodolibet pertinebunt de consuetudine vel de jure. Quodq; hujusmodi Notarii publici seu Tabelliones & Judices ordinarii per vos creandi possint & valeant per totum Romanum Imperium & ubilibet locorum facere, scribere & publicare

contractus, Judiciorum acta, Instrumenta & ultimas voluntates, decreta & authoritatem interponere in quibuscunq; contractibus requirentibus illa vel illam, ac omnia alia facere, publicare & exercere, quæ ad officium publici Notarii seu Tabellionis & Judicis ordinarii pertinere & spectare noscuntur. Decernentes, ut omnibus Instrumentis & Scripturis per hujusmodi Tabelliones, Notarios & Judices ordinarios faciendis plena fides ubiq; adhibeatur in judicio & extra, constitutionibus, statutis & aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque.

Præterea crebriùs mentionatis Joanni Georgio Volckamero *Præsidi, & Directori* Lucæ Schröckio, *eorumq; hac in Academia Nostra Leopoldina Imperiali Successoribus concedimus & elargimur plenam facultatem, quod possint & valeant naturales, bastardos, spurios, nothos, incestuosos copulativè & disjunctivè, & quoscunq; alios ex illicito & damnato coitu procreatos & procreandos masculos & fœminas, cujuscunq; statûs, gradûs, ordinis & præeminentiæ existant, etiamsi infantes fuerint, præsentes vel absentes, existentibus vel non existentibus aliis filiis legitimis, eis etiam aliter non requisitis, viventibus vel etiam mortuis eorum parentibus (Illustrium tamen Principum, Comitum & Baronum filiis duntaxat exceptis) legitimare, ac eos & eorum quemlibet ad omnia & singula jura legitima restituere & reducere, omnemq; genituræ maculam penitùs abolere, ipsos restituendo & habilitando ad omnia & singula*

gula jura successionum & hæreditatum bonorum paternorum & maternorum, tam communia & feudalia ac emphiteutica, quàm locorum quorumcunque specialia, etiamsi de filiis tantùm legitimè, & de legitimo matrimonio natis loquerentur, nec non ab intestato agnatorum & cognatorum, & ad honores, feuda, Dominia, Vasallagia, dignitates & singulos actus legitimos tam ex contractu, ultimâ voluntate, quàm alio quocunque modo, ac si essent de legitimo matrimonio procreati, objectione prolis illegitimæ penitùs cessante; Et quod ipsorum legitimatio, ut suprà facta, pro legitimè facta maximè teneatur & habeatur, ac si cum omnibus juris solennitatibus, quarum defectus specialiter authoritate Imperiali suppleri volumus & intendimus, facta foret; dummodo tamen legitimationes hujusmodi per creberrimè allegatos Præsidem Joannem Georgium Volckamerum *& Directorem* Lucam Schröckium, *aut eorum in hac Academia Successores faciendæ non præjudicent filiis hæredibus legitimis & naturalibus; Qui quidem legitimandi, postquam per modò memoratos Præsidem & Directorem, nec non Successores illorum, ut supra legitimati fuerint, sint & esse debeant, censeantur ac nominentur ubiq; locorum tanquam legitimi & legitimè nati de domo, familia & agnatione parentum suorum, ac arma & Insignia eorum portare, etiam integra absque ulla ruptura, ac deferre possint & valeant, admittanturq; ad omnes actus legitimos, officia, Jura, honores & dignitates tam Ecclesiasticas quàm seculares uti verè* legi-

legitimi: quin etiam efficiantur Nobiles, si parentes ipsorum Nobiles fuerint, possintq; & debeant omnibus actibus publicis & privatis, officiis, juribus, honoribus & dignitatibus uti, frui & gaudere, quibus verè legitimi in judicio & extra utuntur, fruuntur & gaudent; non obstantibus aliquibus legibus, quibus cavetur, quod Naturales, Bastardi, Spurii, Manseres, Nothi, incestuosi copulativè vel disjunctivè, vel alii quicunque ex illicito & damnato concubitu procreati vel procreandi non possint nec debeant legitimari, liberis naturalibus & legitimis existentibus vel sine consensu & voluntate filiorum naturalium aut agnatorum aut feudi Dominorum, & specialiter in authentica: quib. mod. nat. effic. sui per tot. & §. naturales, si de feud. fuerit cont. int. Dom. & agn. & l. jubemus Cod. de emancipat. liberor. & aliis similibus, quibus legibus & cuilibet ipsarum volumus expreße, & ex certa Nostra scientia derogari, & etiam non obstantibus in præfatis aliquibus contrahentium dispositionibus, & testatorum ultimis voluntatibus, aut legibus aliis & locorum statutis ac consuetudinibus, etiamsi tales forent, de quibus specialis hic fieri mentio deberet, quibus obstantibus & obstare valentibus in hoc duntaxat casu, ex certa scientia, & de Cæsareæ Nostræ potestatis plenitudine totaliter derogamus, & derogatum esse volumus per præsentes. Similiter eâdem authoritate & scientiâ adductis sæpissimè Præsidi & Directori, eorumq; Successoribus damus & concedimus amplam potestatem & facultatem, quâ possint

ſint & valeant Tutores & Curatores *dare, conſtituere, & confirmare, ipſosq́ caufis legitimis ſubſiſtentibus amovere: Nec non* filios adoptare *& arrogare, ac eos adoptatos & arrogatos facere, conſtituere & ordinare: Inſuper filios adoptivos & adoptandos in quacunq; ætate conſtitutos emancipare atq; patriâ poteſtate liberare, & adoptionibus, arrogationibus, & emancipationibus quibuscunque omnium & ſingulorum etiam infantium, & adoleſcentium conſentire: Veniam ætatis ſupplicantibus concedere, authoritatem & decretum omnibus interponere, ſervos manumittendi, manumiſſionibus cum vel ſine vindicta, & minorum alienationibus, & alimentorum transactionibus authoritatem pariter & decretum interponere, Minores quoq; Eccleſias, & communitates læſas, alterâ parte ad id priùs vocatâ, in integrum reſtituere, & integram reſtitutionem eis, aut alteri earum concedere: cum infamibus tam juris quàm facti, aut aliter quomodocunq; copulativè & disjunctivè diſpenſare, ac eos ad famam reſtituere, abſtergendo ab eis omnem infamiæ notam tam irrogatam quàm irrogandam, ita quòd de cætero ad omnes actus legitimos apti & idonei habeantur & promoveri poſſint, juris tamen ordine ſemper ſervato.*

Præterea motu, conſiliô, ſcientiâ & authoritate; præliminatis jam toties Præſidi Joanni Georgio Volckamero, *& Directori* Lucæ Schröckio, *eorumq́; in Noſtra Academia Leopoldina Succeſſoribus damus & concedimus amplam & liberam poteſtatem ac facultatem,*

tem, quâ possint & valeant honestis personis Insignia seu arma concedere & elargiri idonea & convenientia qualitati personæ, quod ex vestro judicio, & arbitrio dependere volumus, dummodo in hujusmodi concessione armorum caveant, ne alicui integram Aquilam, maximè Imperialem, aut coronam Regiam in galea, aut galeam Tornеariam apertam vel cancellatam (quas nimirum gratias Nobis ipsis reservamus) concedant, aut avita quorumvis Principum, Comitum, Baronum & Procerum arma vel Insignia præcisè elargiantur: Qui quidem sic per ipsos armis decorati hujusmodi arma & Insignia per eos concessa ubiq; locorum & terrarum, in omnibus & singulis honestis & decentibus actibus & expeditionibus, bellis, duellis, singularibus certaminibus & quibuscunque pugnis, vexillis, tentoriis, annulis, signetis, sigillis, monumentis, sepulchris & universis suppellectilibus pro eorum arbitrio & voluntate deferre & gestare, omnibusq; & singulis privilegiis, juribus, honoribus, dignitatibus, officiis, gratiis & indultis uti, frui & gaudere possint & valeant, quibus cæteri à Prædecessoribus Nostris Romanorum Imperatoribus & Regibus, & Nobis ipsis Insignibus decorati utuntur & fruuntur, & ad ea admitti, ad quæ illi admittuntur consuetudine vel de jure.

Indulgemus quoque præmoratæ sæpius Academiæ Nostræ Leopoldino-Imperialis Præsidi Joanni Georgio Volckamero, & *Directori* Lucæ Schröckio, *eorumq; in muniis Successoribus scientiâ, motu & authoritate, quibus*

quibus suprà, ut possint & valeant Doctores tam in Medicina & Philosophia, quàm utroque Jure, nec non Licentiatos in dictis facultatibus, Magistros, Baccalaureos, atque Poëtas Laureatos creare, promovere, ordinare, constituere & facere, adhibitis tamen in cujuslibet Doctoris vel Licentiati creatione Doctoribus eximiis de professione creandi ad minimum tribus, qui doctorandum vel licentiandum examini subjiciant, cui, quem idoneum invenerint, sufficientemq; comprobaverint, Illi authoritatem interponendo, Doctoratûs, Licentiæ, Magisterii, Baccalaureatûs & Laureæ Poëticæ Insignia, ut moris est, conferent. Qui quidem Doctoratûs, Licentiæ, Magisterii, Baccalaureatûs & Laureæ Poëticæ titulo & Insignibus ab illis donati, liberè possint & valeant in omnibus Civitatibus, terris, ac locis Sacri Romani Imperii, & ubilibet terrarum omnes actus Doctorales, legendi, docendi, interpretandi, cathedram ascendendi & glossandi, de jure disputandi, consulendi, advocandi, & cæteros actus Doctorales vel Licentiæ, nec non Magisterii & Baccalaureatûs, atque Laureæ Poëticæ facere & exercere, omnibusq; & singulis gaudere & uti privilegiis, prærogativis, exemptionibus, libertatibus, concessionibus, honoribus, præeminentiis, favoribus, indultis & gratiis, ac aliis quibuscunque, quibus cæteri, nec non Magistri, Baccalaurei & Poëtæ Laureati, qui in Gymnasio Parisiensi, Bononiensi, Patavino, Perusiensi, Pisano, Senensi, Viennensi, Ingolstadiensi, & quolibet alio publico & privi-

legiato Gymnaſio promoti, vel etiam à Nobis, & Divis Prædeceſſoribus Noſtris Romanorum Imperatoribus ac Regibus inſigniti, ſeu aliter quocunque modo talia Inſignia acceperint, gaudent, utuntur & fruuntur, quomodolibet conſuetudine vel de jure; non obſtantibus in præfatis omnibus quibuscunque legibus, Canonibus, conſtitutionibus, Decretis, Reſcriptis, beneficiis, conſuetudinibus, ordinationibus, reformationibus, privilegiis, exemptionibus, gratiis, & prærogativis quocunque nomine cenſeantur, & cujuscunque tenoris & munitionis exiſtant, tam factis quàm faciendis per Nos vel Prædeceſſores Noſtros, aut per quoscunque Principes, Duces, Marchiones, Comites, Univerſitates, Civitates, Communitates, vel alias cujuscunque generis vel conditionis, ſub quibuscunque clauſulis & verborum expreſſionibus, etiamſi talia eſſent, de quibus de verbo ad verbum neceſſe eſſet hîc fieri mentionem ſpecialem in contrarium facientibus.

Ne tandem Nobili huic Academiæ quidquam deeſſet, quo doctrinæ ſcientiæque documenta tum in publicum Reipublicæ commodum, tum in ſui ipſiusmet ornamentum liberè poſſet evulgare, hoc inſuper addendum *Maximus LEOPOLDUS* voluit Imperialis ſuæ gratiæ monumentum, ut quotquot in eandem cooptati Miſcellanea curioſa, ſive Ephemerides, aut alias lucubrationes librosve ſeparatim edere voluerint, ſub Præſidis ac Directoris ſui authoritate & cenſura, ſecundùm Imperii jura, bonorumque morum leges inſtituenda, typo mandare poſſint & valeant, quos nemo, quisquis ille fuerit, citra illius, qui librum opusve aliquod com-

composuerit, veniam & permissionem imitari, nedum divendere ausit. Sed cùm Privilegium hoc impressorium Anno demum elapso amplius nobis concedere SACRA CÆSAREA MAJESTAS clementissimè annuerit, ejusdem tenorem propriis verbis, quantum hîc requiritur, huc adponere, omnibusq; notum facere libuit:

LEOPOLDUS Divinâ favente clementiâ electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, Comes Tyrolis &c. &c. *Agnoscimus & notum facimus tenore præsentium universis, quod, cum Nos anno superiore millesimo, sexcentesimo, octuagesimo septimo Academiam Nostram Imperialem Leopoldinam Naturæ Curiosorum Privilegio Nostro Cæsareo suas Ephemerides &c. imprimendi muniverimus, Nobis ejusdem* Præses & Director *rursus humilimè exposuerint* &c. *Nos submissæ illorum petitioni clementer annuerimus, prout per præsentes ex certa scientia annuimus* &c. *ac proinde authoritate Nostrâ Cæsareâ omnibus & singulis Typographis, Bibliopolis aliisq; quibuscunque librariam negotiationem exercentibus firmiter inhibemus & vetamus, ne quis unquam Ephemerides aut libros ab Academiæ hujus Nostræ Leopoldino-Cæsareæ Collegis & membris compositos & editos aut edendos intra Sacri*

Romani Imperii, Regnorumq; & Provinciarum nostrarum hæreditariarum fines simili aut alio quovis modo, typo aut formâ, sive in toto sive in parte typis dare, recudere, vel alii recudendos dare, alibive impressos apportare, vendere vel distrahere clam vel palam absque hujus Academiæ Nostræ Leopoldino-Cæsareæ Præsidis & Directoris consensu & licentia præsumat: si quis autem privilegium hoc nostrum violare ausus fuerit, eum non modò ejusmodi libris, perperam quippe recusis & adauctis, dictæ Academiæ Nostræ, auxilio Magistratus locorum, ubi reperientur, vindicandis privari, sed & decem Marcarum auri puri mulctam, Ærario sive Fisco Nostro Cæsareo, atque injuriam passo ex æquo pendendam dare damnatus esto, dummodo tamen nihil in Ephemeridibus ac operibus ejusmodi contra Sacri Romani Imperii constitutiones aut bonos mores contineatur, & præter quatuor ordinaria cujusque libri exemplaria, etiam alia duo, juxta propriam oblationem, scilicet unum Cancellariæ Nostræ Imperiali aulicæ latinæ & alterum germanicæ, imposterum exhibeantur. Mandamus itaque universis & singulis Nostris & Sacri Imperii Regnorumq; ac Dominiorum Nostrorum hæreditariorum subditis & fidelibus dilectis tam Ecclesiasticis quàm secularibus cujuscunque status, gradus, dignitatis aut ordinis extiterint, præsertim verò iis, qui in Magistratu constituti, vel suo vel superiorum suorum loco aut nomine jus dicunt, justitiamve administrant, ne quenquam hoc Privilegium Nostrum Cæsareum impunè

punè violare, ſpernere aut transgredi patiantur, ſed ſi quos contumaces compererint, conſtitutâ à Nobis pœnâ eos puniri & quibuscunque modis coërceri curent, nî & ipſimet graviſſimam Noſtram indignationem in ſe laceſſere ac provocare prædictamq; pœnam incurrere velint. Harum teſtimonio literarum manu Noſtrâ ſubſcriptarum & Sigilli Noſtri Cæſarei appreſſione munitarum, quæ dabantur in Civitate Noſtra, Viennæ, die tertiâ menſis Julii, anno milleſimo, ſexcenteſimo, octuageſimo octavo, Regnorum Noſtrorum Romani trigeſimo, Hungarici trigeſimo quarto, Bohemici trigeſimo ſecundo.

Leopoldus.

(L.S.)

V^t. Leopoldus Guillielmus
Comes in Kinigsegg.

Ad Mandatum Sacræ Cæſ. Majeſtatis proprium
F. W. Bertrand.

Tandem Diplomati, ut ad primum illud revertar, poſtquam *Auguſtiſſimus Imperator* Cæſareâ ſuâ authoritate, omnibus & ſingulis, in quantum huic confirmationi, conceſſioni, creationi & indulto obſtarent, vel obſtare poſſent, per Literas iſtas derogare & derogandum eſſe voluit, ſemper tamen ſalvis & illæſis Cæſareis, & Sacri Imperii, ac aliorum quorumcunq; Juribus, hæc verba pondus adjiciunt:

Quapropter mandamus ac præcipimus univerſis & ſingulis Electoribus ac Principibus tam Eccleſiaſticis, quàm

quàm Secularibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Nobilibus, Clientibus, Capitaneis, Vicedominis, Locumtenentibus, Gubernatoribus, Præſidentibus, Præfectis, Caſtellanis, Rectoribus, Magiſtratibus, Antianis, Vexilliferis, Poteſtatibus, Civium Magiſtris, Conſulibus, ac omnibus denique Noſtris & Sacri Romani Imperii ſubditis ac fidelibus dilectis, cujuscunque ſtatûs, gradûs, ordinis, conditionis ac præeminentiæ extiterint, ut præfatam Nobilem Academiam Noſtram Leopoldino-Imperialem ſuprà dicto Palatinatûs titulo & privilegio, omnibusque gratiis & favoribus in hoc Noſtro Diplomate Ipſi conceſſis, liberè, quietè & absque ullo impedimento uti, frui, potiri & gaudere ſinant, *adeoq; ipſam in iis omnibus ac ſingulis defendant, conſervent & manuteneant, & alios, ne quid in contrarium attentent, vel moliantur, pro viribus impediant & prohibeant, in quantum indignationem Noſtram & Sacri Imperii graviſſimam & librorum omnium perperam impreſſorum, nec non pœnam quinquaginta marcarum auri puri, pro dimidio Fiſci, ſeu Ærario Noſtro Imperiali, & pro reliqua parte injuriam paſſo, toties, quoties contra hanc Noſtræ Confirmationis, Conceſſionis, Creationis & Indulti paginam factum fuerit, irremiſſibiliter ſolvendam incurrere noluerint. Harum teſtimonio literarum manu Noſtrâ ſubſcriptarum & Sigilli Noſtri Cæſarei appenſione munitarum; Quæ dabantur in Civitate Noſtra Viennæ, die ſeptimâ menſis Auguſti, anno mille-*

millesimo, sexcentesimo, octuagesimo septimo, Regnorum Nostrorum, Romani trigesimo, Hungarici trigesimo tertio, Bohemici verò trigesimo primo.

Leopoldus.

Vt. Leopoldus Guillielmus
Comes in Kinigsegg.

Ad Mandatum Sacræ Cæsareæ Majestatis proprium.

Collat. & regist.
F. W. Bertrand.

F. W. Bertrand.

Temerarius jam essem, si in tantam Gratiæ ubertatem, quæ *Summæ in Orbe MAJESTATI* Academiam nostram clementissimè exornare ac penè obruere placuit, condignis laudibus, quas nec mente satis concipere licet, excurrere, aut votivas devotissimæ gratitudinis suspendere tabulas præsumerem; quin mihi verendum, ne, si plurima speciosè fortè dixerim, nec principium quidem dicendi fecisse, meritò æstimari deberem. Tacitâ itaque veneratione submississimè Eam admirari, atque ingrati ac indigni omninò ne videamur, studiis indefessis demereri juvabit. Nunquam otiosos nos esse jubet vel ipsa Ordinis nostri tessera, quam violare culpâ haud caret; Eò ardentiori ergò conatu Naturæ thesauros eruere pergamus, quò ampliora nos hîc exspectant præmia. Quorum securâ possessione dignum se reddere quilibet valet, & nemini non ad ea curiosâ eruditione adspirare conceditur; quin singuli tandem meruisse illa, post fata etiam dici merebuntur.

Neque omnes Cæsareæ Munificentiæ thesauros hîc esse exhaustos credamus, quæ benignissimi Solis adinstar, novo in-

indies Imperium gratiæ lumine irradians, Naturæ etiam Curiosos ſperare jubet, quæ ſalutare eorum inſtitutum perennare faciant, atq; illuſtrare & amplificare valeant.

Impudentem nemo æquus ſpei meæ cenſor fiduciam hanc, ſpero, proclamabit, ſi tam ampla Clementiæ Auguſtæ, tanto in armorum ſtrepitu, quo immaniſſimum Chriſtianorum hoſtem *Invictiſſimi CÆSARIS* fortitudo, *Conſiliô & Induſtriâ* obvallata, peſſundabat, facta nobis eſt occaſio; quid non, omne, triſtia quævis quod hactenus minabatur & miſerè quosdam agitabat, periculum ubi evanuerit, & debellatâ penitùs, Cœlô propitio, ſuperborum hoſtium perfidâ ferociâ, Pax læta Orbem denuò illuſtraverit, ſperandum?

Quare *AUGUSTI Noſtri* pro ſalute perpetua, eò ardentiora nuncupemus, & quæ publica paſſim fundit pietas, nos multiplicemus vota, ut diu lætus populo interſit Chriſtiano, & Imperitantium Optimus, Victorumq; Maximus, famâ & imperio, totum adimpleat Orbem!

Sed Academiæ noſtræ licet tantoperè faveret immenſa PHOEBI AUSTRIACI Benignitas, immutabile tamen fatorum imperium, amara miſcens dulcibus, inſigni eam vulnere, ut publicas taceam calamitates, quas impius Mars in Germaniam immiſerat, terrere viciſſim haud ceſſaverat; dum meritis & canitie venerabilem *Febrium* in ipſo ſenili otio nunquam otioſum, & prudentiâ atque conſilio noſtri commodi nunquam immemorem, mortalitate depoſitâ, ad meliorem ſecedere vitam juſſerat; cujus obitum Nobiliſs. Dn. Præſes, ut ſingulis Societati noſtræ adſcriptis membris innoteſceret, hunc in modum intimandum duxit:

LEO-

LEOPOLDINO-IMPERIALIS
ACADEMIÆ PRÆSES
JOH. GEORG. VOLCKAMER,

S. Cæſ. Majeſt. Archiater ejusq; Perſonæ Imperialis Medicus, J. R. I. Nobilis; Aulæ Cæſareæ Palatiique Lateran. & Conſiſtorii Imperialis Comes; Collegii Norimbergenſis Medici Senior primarius & perpetuus.

L. S. D.

Virtus ſine invidia marceſcit! Roſam armant ſpinæ! Felicitatem bonorum petulci petunt malevolorum aſſultus! Sacratiſſimus IMPERATOR Noſter LEOPOLDUS immanitatem Turcæ fregit & perfidiam, ferociam ejus compeſcuit, ac longe retroq; cedere coëgit DEO duce, comite militis generoſi virtute, quæ foris arma eo felicius movit, quo ſalubrius domi erat Conſilium. Sed ecce, dum mala MAGNUS Ille TRIUMPHATOR ex Oriente propellit atq; ἐπινίκιον canit, ab Occidente longe graviora repullulaſcunt, quæ Germaniam tranquillam, fœderi & Sacramento fidentem ac non tam ſecuram quam juſtitiæ confiſam inſtar torrentis rapidi inundant, & tantum non ſubmergunt. Adeo cum Naſone exclamamus:

Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis!

Nam

Qui venit, hic fluctus fluctus ſupereminet omnes
Poſterior nono eſt, undecimoque prior.

Verum & hîc DEUS quasi ex machina PIO JUSTO INCLUTO & INVICTO LEOPOLDO apparebit, ut Gemina Aquila, Imperii Orientis & Occidentis indicium, geminum hostem felicissime prosternat, & ex Utroq; CÆSAR sit, dum ibi pro Aris, heic pro Focis justissime pugnabit, nosq; sibi vindicabit & asseret. Sed nec hæc calamitas sola: quin publicæ illi adhuc alia accedit ACADEMIÆ Nostræ LEOPOLDINO-IMPERIALI è gravissimo vulnere, quod nos ferit ex obitu Magnifici, Amplissimi atq; Excellentissimi Dn. D. JOH. MICH. FEHRII, Medici Cæsarei, & Archiatri Svinfurtensis, nec non Consulis & Prætoris Imperialis, *EX-PRÆSIDIS nostri honoratissimi; quem DEUS ex hac miseriarum valle ad se recepit XV. Novembr.* CIↃ IↃC XIIC.

Nec prosunt Domino, quæ prosunt omnibus artes!

In hoc tamen est, quod luctum refrenemus, quod Vir candidissimi pectoris, canæq; fidei cultor præstantissimus, consilio medendiq; peritiâ vel maximè potens, tandem satur dierum (quippe ultra LXXVIII. annos natus) ad Superos evolârit, famam orbi nostræq; ACADEMIÆ, successione & successu secundus Præses immortalem, & quod Caput rei est, sui similem reliquerit Filium paternarum virtutum ex asse hæredem, Virum Nobil. Excell. atq; Experientiss. Dn. JOH. LAUR. FEHRIUM; Med. D. ac in Patria Physicum probatissimum, Academiæq; nostræ Collegam gratissimum. Nos interim Manibus beatis BENE MERENTISSIMI VIRI benè precemur, solatioq; summo in utraq; erit calamitate nobis, quod AUGUSTISSIMUS CÆSAR nos clementissimè protegat, & sub alis Aquilæ beneficæ nos suis tueatur: Cujus rei illustrissimum habemus testimonium, quando non ita pridem Nostra Academia fecit suo de Nomine nomen, & LEOPOLDINO-CÆSAREAM vocavit, insuper Ejus PRÆSIDEM ac DIRECTOREM Ephemeridum Curiosarum in Archiatros suæq; Personæ Imperialis Medicos, S.R.I. Nobiles veros antiquisq; Nobilibus æquales, nec non Aulæ Cæsareæ Sacriq; Palatii Lateranensis

nensis ut & Consistorii Imperialis Comites longè gratiosissimè recepit, easdemq; una omnes dignitates omnibus eorum legitimis Successoribus perennes esse indulgentissimè jussit. HUIC *ergo immortales gratiarum hecatombas pro nostro veterrimo verissimoq; amore Dnn.* COLLEGÆ *Honoratissimi, mactabimus, ac pro Vita, Incolumitate* SACRATISSIMI CAPITIS, *& felicissimo armorum Ejus successu contra quoscumq; hostes Divinum fatigabimus* NUMEN *precibus nostris; ut Divisum Imperium cum Jove* CÆSAR *habeat; Potentissimusq;* REX HUNGARIÆ JOSEPHUS, *Orbis amor, & Generis humani delitia cum Divino* PARENTE

— Imperium Oceano, & famam terminet astris!

Adeoq;

Quisquis ades, castæq; colis penetralia Vestæ,
Gratare, Austriacis thuraque pone focis!

VOBIS *vero, Viri celeberrimi & in Naturæ Sacris maximoperè operosi,* COLLEGÆ *venerandi, hæc significare debui volui, officio meo defungens, speq; fruens certa Vos omnia facturos, quæ in* DEI *gloriam, S. Cæs. Maj. obsequium devotissimum atque continuam oblectationem, Naturæ Artisq; emolumentum insigne; proximi salutem, vestrumq; decus concedere possunt. Agite, Viri Sollertissimi, non condormiscamus, manum nunquam de tabula subtrahamus.* Τῆς ἡσυχίης πάντες οἱ πόνοι ἡδίονες; *judice Democrito apud Stobæum! Quin cogitemus sacra nostra non esse Opertanea, aut Eleusinia; immo verè publica almæ Matris nostræ quæ forte ideo* πολύμαστος *Poëtis fingebatur; ut omnibus inserviret. Ego vero officio hoc meo defungar, quantum* DEUS *& natura Septuagenario majori, & ad octuagenarium adscendenti permittent; interim*

— — — fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exsors ipsa secandi.

Valete. PP. Norimbergæ XXIV. Decembr. A. CIϽ IϽC LXXXVIII.

Dum gratam Senis optimi memoriam ita colimus, & nulla temporis diuturnitas eum ex animo noſtro delere valet, Vobis, amantiſſimis Dnn. Collegis, quos Divina Gratia ſupereſſe hucusque dedit, vitam longævam, fortunam propitiam, viresq́ue vegetas optare juſtum eſt; ut Veſtræ Virtutis memoria in ævum duratura vigeat; quam in vivis queant admirari quotquot Apollini favent, inq́ue beatè aliquando defunctis venerari pergat omnis poſteritas!

CATA-

CATALOGUS ALPHABETICUS
Excellentissimorum VIRORUM
Qui pro augendo Septimo hoc Secundæ Ephemeridum Physico-Medicarum Decuriæ Anno, Observationes communicârunt.

1. D. JOHANNES AVENIUS, *Medicus Colbergensis.*
2. D. JOH. CONRADUS BRUNNERUS, *Universitatis Heidelbergensis Prof. Publ.* Academicus Curiosus.
3. D. RUDOLPHUS JAC. CAMERARIUS, *in Acad. Tubing. Prof. Publ. & horti Medici Inspector*, Academicus Curiosus.
4. D. THEODORUS CAROLI, *Physicus Leomontanus*, Academicus Curiosus.
5. D. GABRIEL CLAUDERUS, *Archiater Electoralis & Ducalis Saxonicus*, Acad. Cæs. Leop. Nat. Cur. Adjunctus.
6. D. FRIDERICUS WILHELMUS CLAUDERUS, *Practicus Altenburg.* Academicus Curiosus.
7. D. ANDREAS CLEYERUS, *Ill. Societatis Batavo-Ind. Orient. Proto-Medicus*, Academicus Curiosus.
8. D. DANIEL CRüGERUS, *Archiater Elect. Brandenburg. & Poliater Stargardiensis*, Academicus Curiosus.
9. D. JOH. DOLÆUS, *Consiliarius & Archiater Hasso-Cassellanus*, Academicus Curiosus.

10. D. GE-

10. D. GEORGIUS TOBIAS DüRRIUS, *Sereniss. Electoris Palatini Consiliarius, Collegii Medici Augustani Vicarius, & Officinarum pharmaceuticarum Visitator*, Academicus Curiosus.

11. D. JOH. LAURENTIUS FEHRIUS, *Physicus Svinfurt.* Acad. Cæs. Leop. Nat. Cur. Adjunctus.

12. D. EBERHARDUS GOCKELIUS, *Archiater Würtembergico-Weiltingensis & Physicus Ord. Ulmensis*, Academicus Curiosus.

13. D. HERMANNUS NICOLAUS GRIMMIUS, *Poliater Auricensis Fris. Orient.*

14. D. JOH. BENEDICTUS GRüNDELIUS, *Inclyt. Styriæ Statuum Physicus, & Marpurgi Practicus*, Academicus Curiosus.

15. D. EHRENFRID HAGENDORNIUS, *Archiater Elect. Saxonicus, Medicus Görlicens.* Academicus Curiosus.

16. D. GEORGIUS HANNÆUS, *Prof. Haffniensis in Dania*, Academicus Curiosus.

17. D. JOH. LUDOVICUS HANNEMANNUS, *P.P. Chiloniensis*, Academicus Curiosus.

18. D. PHILIPPUS JACOBUS HARTMANNUS, *Prof. Publ. Regiomontanus*, Academicus Curiosus.

19. D. GEORGIUS HEINTKE, *Physicus Windsheimensis.*

20. D. JOH. MAURITIUS HOFFMANNUS, *in Academia Altdorffina P.P. Acad. Cæs. Leop. Nat. Cur. Adjunctus.*

21. Dn. JAC. AUGUSTINUS HüNERWOLFFIUS, *Med. Licent. & Physicus Arnstadiensis*, Academicus Curiosus.

22. D. EMANUEL KöNIG, *Medicus Basileensis*, Academicus Curiosus.

23. Dn.

23. Dn. HIERONYMUS AMBROSIUS LANGENMANTELIUS, *Patritius & Canonicus Augustanus ad D. Mauritium & D. Petr.* Academicus Curiosus.

24. D. ADAMUS à LEBENWALD, *Com. Pal. Cæsar. Inclyt. Ducatus Styriæ Consiliarius & Medicus, Acad. Cæs. Leop. Nat. Cur. Adjunctus.*

25. D. SAMUEL LEDELIUS, *Medicus Provincialis Görlicensis,* Academicus Curiosus.

26. Dn. SIGISMUNDUS LEDELIUS, *J. U. D. Advocatus juratus Ducatuum Schvvidnicensis & Jaurovìensis*, Academicus Curiosus.

27. Dn. ROSINUS LENTILIUS, *Med. Licent. Physicus Nordlingensis Ordinarius,* Academicus Curiosus.

28. D. MICHAEL FRIDERICUS LOCHNERUS, *Physicus Norimbergensis Ord.* Academicus Curiosus.

29. D. JOHANNES CHRISTIANUS MACKIUS, *Medicus Electoralis Saxonicus Provincialis & Primarius Schneebergensis,* Academicus Curiosus.

30. Dn. JOHANNES MEJERUS, *Prof. Philosophiæ in Gymnasio Ratisponensi.*

31. D. CHRISTIANUS MENTZELIUS, *Serenissimi Electoris Brandenburgici Consiliarius & Archiater*, Academicus Curiosus.

32. D. JOHANNES de MURALTO, *Physicus Tigurinus,* Academicus Curiosus.

33. D. CAROLUS JOSEPHUS MYLLERUS, *Physicus Ordin. Tugii Helvet.* Academicus Curiosus.

f 34. D. JOH.

34. D. JOH. CONRADUS PEYERUS, *Poliater Scaphusanus*, Academicus Curiosus.

35. D. MAXIMILIANUS PREUSSIUS, *Poliater & Inspector Nosocomii Vratislaviensis*.

36. D. SALOMON REISELIUS, *Sereniss. Duc. Würtenbergici Consiliarius & Archiater*, Academicus Curiosus.

37. D. PETRUS ROMMELIUS, *Physicus Ulmensis*.

38. Dn. GEORGIUS EBERHARDUS RUMPHIUS, *Ill. Societatis Indiæ Orient. in Insula Moluccarum Ambona apud Belgas Senator & Mercator emeritus*, Academicus Curiosus.

39. D. GüNTHERUS CHRISTOPHORUS SCHELHAMMERUS, *Universitatis Helmstadiensis Prof. Publ.* Academicus Curiosus.

40. D. LUCAS SCHRöCKIUS, Luc. Fil. *Medicus & Comes Palatinus Cæsareus, S. R. I. Nobilis, Physicus Augustanus, Acad. Cæsar. Leopoldinæ Nat. Cur. Adjunctus, & Ephemeridum Director.*

41. D. CHRISTIANUS SCHUCHMANNUS, *Physicus Annæbergensis*.

42. D. MICHAEL BERNHARDUS VALENTINI, *Prof. Publ. Giessensis*, Academicus Curiosus.

43. D. JOHANNES GEORGIUS VOLCKAMERUS, Senior, *Sacr. Cæsareæ Majestatis Archiater, & Sacr. Palat. Lateran. Comes, Rom. Imp. Nobilis, Collegii Medici Norimbergensis Senior Primarius, Academiæ Cæsar. Leop. Naturæ Curiosorum Præses.*

44. D. JOH. GEORGIUS VOLCKAMERUS, Junior, *Physicus Norimbergensis*, Academicus Curiosus.

45. D. JOHANNES JACOBUS WEPFERUS, *Archiater Scaphusanus*, Academicus Curiosus.

46. D. JACOBUS WOLFFIUS, *Poliater Jenensis, Acad. Cæs. Leop. Nat. Curios. Adjunctus.*

47. D. JOHANNES PAULUS WURFFBAINIUS, *Physicus Norimbergensis, Academiæ Cæs. Leop. Naturæ Curiosorum Adjunctus.*

CATALOGUS OBSERVATIONUM

Decadis II. Ann. VII. Ephemeridum Nat. Cur.

D. PHIL. JACOBI HARTMANNI.

D. SAMUELIS LEDELII.

68. De

D. ANDREÆ CLEYERI.

D. ADAMI à LEBENWALDT.

D. DANIELIS CRüGER.

D. JOHANNIS AVENII.

Dn. JACOBI AUGUSTINI HüNERWOLFFII.

D. JOHANNIS de MURALTO.

116. Aſth-

D. RU-

D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.

D. EHRNFRIDI HAGENDORNII.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

D. FRIDERICI WILHELMI CLAUDERI.

D. JACOBI WOLFFII.

D. GüNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

D. JOH. BENEDICTI GRüNDELII.

D. JOHANNIS CONRADI PEYERI.

D. PETRI ROMMELII.

D. JOHANNIS de MURALTO.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMMII.

D. CAROLI JOSEPHI MYLLERI.

D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.

D. JOH. LAURENTII FEHRII.

Dn. HIERONYMI AMBROSII LANGENMANTELII.

D. JOH.

D. JOH. PAULI WURFFBAINII.

EPHE-

EPHEMERIDUM MEDICO-PHYSICARUM CURIOSARUM DECURIÆ SECUNDÆ ANNI SEPTIMI

OBSERVATIO I.

D. CHRISTIANI MENTZELII,

De

Lapidibus rarioribus

Ex

SERENISSIMI ET POTENTISSIMI ELECTORIS BRANDENBURGICI p.m.

FRIDERICI WILHELMI MAGNI,

Rariorum repositoriis depromptis,

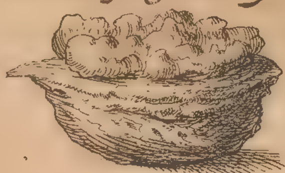
scilicet de

Nuce juglande ferrea.
Ostrea ferrea.
Pruno exsiccato lapideo.
Rotulâ sclopetaria naturâ sic formata.

EPidipnidarum, (dubium) an Epicedii, locô appono Vobis jam Ostream, Nucem juglandem, pruna &c. partim ferreos, partim terreos & lapideos fructus, post mortem tanti Herois, Electoris Brandenb. FRIDERICI WILHELMI MAGNI, cui per 30 annos servivi, & cujus egregias res gestas & bellica facinora omnis posteritas per scri-

pta consignanda admirabitur. Proposueram experimenta quædam ex Ejus relatione deprompta Anno Salvatoris 1687, Ephemeridum nostrarum Anno 5. Decur. 2, quæ etiam, dum vivebat, prælecta intellexit. Anno 1688, Ephemer. nostrarum 6. Dec. 2. produxi admirandos quosdam lapides ab Ipso Electore repertos, quos vitâ privatus non vidit. Nunc tertiâ vice, dum mihi justa Ejus persolvenda sunt, placet jam in honorem Ejus sempiternum, paucula ex Spaniotheca, sive rariorum scrinio Ejus depromere, ne oblivione quadam sepeliantur; sed post mortem Herois nostri æternâ quoque memoriâ apud eruditos perdurent & perennent. Hæc inter primò se offert ferreus fructus juglandis, fortuitò & naturæ casu (sive, juxta quosdam, à quodam naturæ Archæo) ita affabrè in terra natus, ut fructum juglandis, per dimidium apertum cum suo nucleo emicante exquisitissimè præsentet. Est ea nux reperta Anno 1648 à germano meo fratre, majore nato, Joh. Christoph. p. m. circa patrium solum, propè viam, quà itur Trebusium. Ab illo mihi dono data, tandem singulare hoc naturæ opus in manus Serenissimi mei Electoris p. m. pervenit, qui illam studiosè Sibi asservari jussit. Ferrea est hæc nux juglans, non quidem ex fuso ferro, sed ex ejus minera, ita sponte naturâ concreta. Sive enim fructus quidam juglans, per dimidium aperta olim cecidit fortè in tellus, ubi materia ferri & lapidescens mollis & tenuissima adhuc, fructum hunc circumvenit, permeavit, & longô temporis tractu formam subjecti assumpsit & sic in eam transmutata in ferri duritiem obriguit: sive fructus hic sponte suâ variis agitationibus externis & causis in talem formam instar aëtitarum permutatus fuerit, incertum est, cùm nemo mortalium tot & tam varias Naturæ permutationes exquisitè observare possit. Accedit alia ratio eorum, qui certum Archæum varias figuras & usui humano aptas formas vel in aëre vel in terra ex terrena materia fabricare asserunt, quorum opinioni non contrariamur, cùm Collegium nostrum &

Aca-

F. 1. ad pag. 3.
Nux juglans ferrea.

Iaspis antinephriticus. ad pag. 5.
F. 5.

Rotula sclopetulorum ferrea, naturà fabrefacta.
F. 4.

Ostreæ ferreæ pars interior.

F. 2. adp. 3.
Ostreæ ferreæ facies exterior.

adp. 3. F. 3
Lapis Bononi- ensis pruni
siccati formà.

De

Academia cuilibet membro ſuæ conſcientiæ libertatem permittat. Ex aëtitarum genere arbitror eam nucem eſſe, & quidem Geodis ſpeciem, cùm ſit ex materia aëtitarum & mineræ ferreæ, ac nucleus ejus putamini arctè adhæreat, unde integra nux reſonare intùs non potuit. *Vid. Fig. I.* Eadem ratio dari poteſt de Oſtrea ferrea, vel ex minera ferri, materia nempè aëtitarum, ita fortuitò fabrefacta, quam reperi Clivis Anno 1666 prope fontem, la Fontaine dictum. Hæc conſtabat ex utraque teſta, cùm eam reperi; verùm cum experiri vellem interiora per crebras contuſiones, rupta & fracta fuit altera & quidem meliorem formam oſtreæ exprimens teſta, unde viliori contenti ſimus. Nucleus in ea erat Ochra obſcurior, Pictoribus Vmbra dicta, teſtæ alterutri arctè adhærens exterior teſtæ pars multis lapillis & arenulis eſt obſita. *Vid. Fig. II.* Tertius fructus inter bellaria adfertur vobis, ſolâ *Fig. III.* æri incisâ commendabilis; lapis nempe Bononienſis lucifer, pruni exſiccati & magnitudinem & formam præſentans. Horum aliquot Bononiæ in ipſo loco natali collegi. Verùm quia integrum tractatulum de lapide Bononienſe in obſcuro lucente Anno 1675 edidi, de eo nihil ulteriùs addam, ſed Lectorem ablegabo ad Sect. 2. c. 4. ejus libelli, ubi de figura hujus lapidis egi; ſed cùm figuram ibidem non appoſuerim, hîc exhibui. *Vid. Fig. III.* Claudo obſervationem hanc inſolitâ mineræ ferreæ figurâ, quæ in viſceribus minerarum ferrearum Comitatûs Marcæ (qui Electori paret) reperitur; & rotulam iſtam (in longè minori licet formâ) quæ in ſclopetulis veteribus pro igne cum pyritide compoſito excitando viſitur, perfectè refert, & copiosè inde affertur.. Liceat hoc minerale inter epidipnidas referre, quòd inter belli bellaria plurimis, ſub Electore meo, appoſitum ſclopetularum genus in actionibus bellicis finem cœnæ & ſcenæ attulit. *Vid. Fig. IV.*

Fig. I. II. III. IV.

OBSERVATIO II.
D. CHRISTIANI MENTZELII,
De
Jaſpide antinephritico.

ALlatus eſt lapis quidam antinephriticus Electori p. m. Anno 1675 Hagæ Comit. à Viro nobili de Achtenhowen, (Legato olim confœderati Belgii ad Electorem noſtrum) cùm quereretur ibidem Elector de nephritico dolore. Aſſerebat præfatus Vir Electori, ſi lapidem illum nudo corpori alligatum geſtaret ſine interruptione per integrum annum, fore, ut Elector ab omni calculo & renum & veſicæ penitùs liberetur, quòd lapis iſte experientiâ crebrâ hunc effectum plurimis è familia prælustri de Pau, ad quam lapis ſpectat, præſtiterit. Elector aliis remediis à nephritide curatus, noluit corpori ſuo lapidem admoveri, ſed cubiculario ſuo N. Senningio, Caſſellenſi, cuſtodiendum tradidit, eique libertatem dedit geſtandi lapidem, ſi vellet, corpore nudo experimenti causâ, quòd is quoque aliquoties nephritide vexaretur; cujus rei periculum quoque fecit laudatus cubicularius, ſingularis amicus meus, qui datis ad me literis ita ſcribit: Incepi lapidem alligare corpori meo nudo cùm diſcederemus Swinfurtô cum exercitu noſtro, ubi duriter nephritide laborabam; ſed cùm poſtea per Magdeburgum iremus in Marchiam Brandenburgicam, ubi nobis cum hoſte circa Fehrbellinium erat confligandum, religabam lapidem à corpore, eumque in ciſta Electorali cuſtoditum repoſui, metuens ne expeditione iſta bellica periret. Poſtea verò cùm re feliciter actâ eſſemus cum exercitu Swerinii in Megalopoli, lapidem nutu Sereniſſimi denuò corpori adaptavi, eumque geſtavi continuò ſine intermiſſione per quinque anni quadrantes & benè me habui. Modus autem geſtandi lapidem hic erat. Curabam mihi confici ligamentum ex ſerico paullò latum

latum & crassum, iis simile, quibus pallia corpori circa collum nexu firmamus (germ. Mantellíezen) cum suo annexo globulo. Illud longitudine suâ corporis mei crassitiem æquabat: huic alligatus erat lapis iste, suô quoque per foramen ligamine parvô constans, ut ille per ligamentum corporis hinc indè, qua parte corporis placeret, moveri posset. Sic gestavi lapidem circa regionem renum in dorso per præscriptum tempus. Inter gestandum toto tempore persensi, cum maxima voluptate, refrigerationem dorsi & renum. Posthæc affectus calculi renum sensim apud me decrevit, sic ut per decennium nihil notabilius senserim; per octo verò proximè præterlapsos annos nephritis penitùs me deseruit, pro quo DEO laus sit! Hæc cubicularius ille. Cæterùm lapis ille Jaspis erat communis, maculis viridibus fusis intermixtis sanguineis infectus, qualiter Jaspis apparere solet & distingui à lapide Nephritico vulgò sic dicto, qui cum crassus est, viriditatem fuscam quoque exhibet, sed absque maculis est & transparens; Jaspis autem maculis suis penitus obfuscatus & opacus non diaphanus est. Quid autem de appensis & eorum efficacia sit statuendum, cuilibet integrum & liberum relinquitur. Ego lapidibus ejusmodi multam refrigerandi vim inesse arbitror, quâ calorem p. n. renum tanquam præcipuum agens coagulandi tartarum vel calculosam materiam in renibus, retundere & sic causam nephritidis continuò abarcere valent.

Fig. V.

OBSERVATIO III.

DN. GEORGII EBERHARDI RUMPHII,

De

Ceraunia Metallica.

DE Ceraunia metallica res obscurior & intricatior est, cui & ipse fidem adhibere diu nolui, donec multis & exploratis testibus convictus, paulatim manus dedi,

metallum aliquod in nube fulminea posse generari. Illis notum esse potest, qui experientiam & probatos autores callent. Hìc in India ejusmodi incredibilia ab incolis ostenduntur. Habent Balienses in sua Insula rotam solidam ex ære cum suo modiolo, quam ajunt esse rotam de curru Lunæ magnâ tempestate delapsam in illum locum, ubi adhuc custoditur. Insula Serou 60 milliaribus hinc versus Euronotsum distans & è solô ferè monte constans, qui ante hos duos menses valido terræ motu & igne subterraneo, cum tota ferè Insula disruptus est. In illius montis vertice ante 50 annos ingens & monstrosum vas æreum stetit, ambiguam habens figuram inter tympanum, dolium & ahenum, ab incolis Tifa gontor, hoc est, tympanum tonitus, appellatum, quod unanimi voce incolæ narrant, patrûm suorum tempore ingente tempestate & tonitru illuc projectum esse, postea Ternatani Prætores magnâ vi vas illud fregerunt & plurimum æris abstulerunt. Præfectus tamen quidam Batavus testatus est, se reliquias ejus vidisse, & ex iis conjecisse, tam vastum illud vas fuisse, ut ab hominibus in asperum & præcipitem illum locum portatum fuisse, incredibile sit. De forma ceauniæ transmissæ difficilior est quæstio, habet illa figuram instrumenti operâ humanâ confecti, venas in lateribus eminentes & ordinatas, cavum capulum, cui manubrium ligneum indi potest, & ita ad aliquod opus, sive rusticum, sive bellicum hominibus servire potuit: at hujus rei causam exactam reddere, meum ingenium non sufficere fateor. Noti sunt absque dubio Ceraunei lapides, qui semper habent figuram alicujus instrumenti fabrilis, quo cæditur aut cuditur, puta securis, mallei, cunei, mucronis sagittalis &c. & multi reperiuntur, qui habent formam in medio. Quis effingit omnes istas figuras? nisi Archæus sive spiritus fulmineus, qui in igne fulmineo materiam sive lapideam, sive metallicam per vapores è terra in nubes evehit, fundit, cudit, & pro suo lubitu in figuram Martiali ingenio competentem efformat. Sed quia nova Philoso-

losophia istas formas specificas & Archæos exsibilat, videat, quomodo per fortuitum concursum suarum minimarum particularum causam manifestiorem nobis dare possit. Quid miramur naturam in nube fulminea massam aliquam efformare ad similitudinem instrumenti cædentis & ferientis, cùm idem per ludum faciat in Achate & aliis gemmis, in quibus supellectilem & imagines nostras domesticas sæpè videmus depictas, idque eadem figura in diversis locis & temporibus, quod sanè refellit dogma de particularum concursu, & materiæ fortuitu fluxu. Ea autem natura, quæ in Achate potis est; quid mirum, si è massa fulminea instrumentum aliquod sculpere aut fabricare potest? Fateor, sunt multi, qui negant lapides Cerauneos in nubibus ipsis generari, sed potiùs in terra, ubi fulmen decidit, igne fulminea, ut volunt, repentè arenulas liquante, ut lapis inde fiat: Inter quos videtur esse Georgius Agricola, l. 5. de ortu subterraneo, ubi falsè ridet credulitatem Avicennæ, quòd scripserit in Persia, decidere, cùm coruscat, corpora ærea, similia sagittis hamatis, quæ in fornacibus non liquescunt &c. Ego potiùs miror incredulitatem, & pertinacem negationem Agricolæ, solertissimi cæteroquin naturæ scrutatoris, qui paullò ante in citato libro ipse testatur, se terras & ejusmodi res cœlo delapsas vidisse. Modus, quem ille ostendit, quo talia corpora in aëra evehuntur, particularis est, competens procellæ & turbini, imò rectè dixisset, si Syphonem appellasset, Meteoron nautis invisum & navium velis satis periculosum, quale Imperator Carol. V. in excidio sceleratæ urbis Algairæ expertus est, (Belgæ vocant Een Hoos.) Nihil autem commune habet modus is cum rebus illis, quæ cum fulmine decidunt. Quomodo enim opinio ista de procellis locum habebit in alia spatula ærea parva & foramine pertusa, quam fulmen impegit in summum fastigium Palmæ Indicæ, quam vulgò Calappam sive coccíferam vocamus, & apud me servo? aut quis turbo impegit alium lapidem Ceraunium obscurè viridem & cœlo fabrili simi-

ſimilem, quam ſimiliter mecum ſervo, quamque Europæus quidam Civis, Vir honeſtæ famæ & fidei, ſuis extrahi vidit oculis ex imô caudice vaſtæ arboris (metroſideros ſive lignum ferreum dictæ) quam fulmen à ſummo usque ad imum valido ictu diffiderat, quem lapidem priùs à Regulo iſtius loci poſt multas preces impetratum porrò mihi donavit. Abſcindatur, quæſo, de transmiſſæ Ceauneæ capulo fruſtulum, & in igne vel arte chemica examinetur, & absque dubio diſcrimen invenietur inter æs vulgare & fulmineum, ſicut ego feci cum tali Ceraunia metallica, quam inter reliquas exoticas res ad Sereniſs. Magnum Ducem Hetruriæ, Coſmum IV. Anno 1682 transmiſi. Habemus his in locis Ceraunios lapides, qui in una parte lapis, in altera æs vel ferrum ſunt: habemus æs & aurum tam impurum, ut vix fundi poſſint, niſi admixtione veri metalli, unde incolæ annulos faciunt, ſecundum eorum fidem iis fortunatos, qui bella gerunt, quod & de omnibus Ceauniis credunt: addunt, aliquid de Ceraunia ſive lapidea ſive metallica inter glandes plumbeas mixtum facere illas omnia arma perforare, nempe quia fulmini nihil reſiſtit.

[*Ex literis ad D. Mentzelium miſſis in Amboina 1687. d. 15. Auguſt. St. nov. datis.*]

Confer Decur. II. Ann. IV. Obſerv. CX. pag. 212.

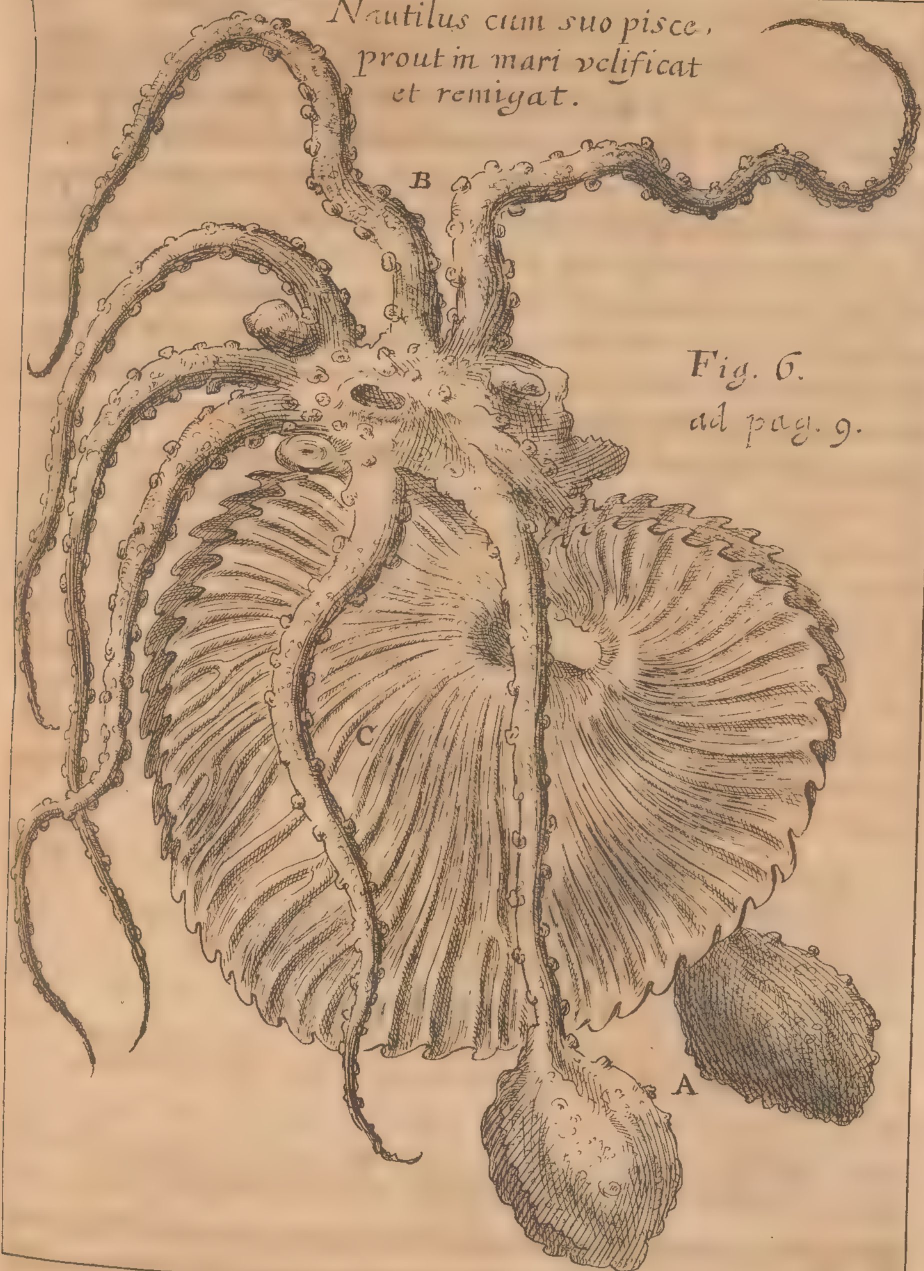
OBSERVATIO IV.

Dn. GEORGII EBERHARDI RUMPHII,

De

Nautilo velificante & remigante.

Porrò quod Populares veſtri credere nolunt, Nautilum & velificare & remigare, ſuſpicionem mihi movet, illos ſenſum meum non benè percepiſſe, haud quaquam enim ſcripſi, Carinam illam, Nautili domum, ita vacuam

Nautilus cum suo pisce, prout in mari velificat et remigat.
B
Fig. 6.
ad pag. 9.
C
A

VII.

cuam, ſicuti transmiſſa eſt, velificare aut remigare, ſed piſcem, qui illam Carinam incolit, & Polypi ſpecies eſt. Ut rem clarius percipiant, per filium meum curavi ad vivum depingi Nautili carinam cum ſuo piſce, ſicuti jacens in illa conſpicitur, poſterioribus pedibus, qui circa extrema latiores ſunt & ſcalmum remi referunt. lit. A notatis & circa puppim extenſis remigans. Lit. B ſunt anteriores pedes in vertice, quos erectos tenet. Lit. C eſt prora, quam cavam ſui parte vento exponit, dum velificat. Si adhuc & mihi & omnibus antiquis ſcriptoribus credere nolunt, veniant huc, & luſtrent æquor Ambonicum, res enim notior eſt, quàm ut multis argumentis confirmetur.

[*Ex literis ad D. Mentzelium Ambonæ 1687. 5/15 Aug. datis.*]

Fig. VI.

OBSERVATIO V.
D. JOH. CHRISTIANI MACKII.
Salivatio diuturna cum metu Gangrænæ.

ELectoralium Venatorum & Ordine & Dignitate haut poſtremus, Coætaneus & Amicus meus ſingularis, Vir Annorum 54. Conſtitutionis calidæ & ſiccæ, circa finem Octobris Anni proximè præterlapſi, Agnatos ſuos viſitans cum Cœlo rationem Diætæ in quintam usque ſeptimanam certè mutavit, ſi non invertit inque recurſu ab Aëris tempeſtate ſatis graviter affectus, quartô poſt reditum die, quem lætus in poſt-Nuptiis vicini traduxerat, levem Raucedinem cum Deſtillationibus ad fauces ſentit, quas ſequenti manè excepit largior Lymphæ ſubacidæ affluxus, qui quavis ferè Oris per frigidam eluitione ita crevit, ut metuens ſuffocationem Chirurgi noſtri opem implorare cogeretur, qui ipſe Gargariſmis & Decocti per Siphonem injectionibus crebrio-

ribus Ipsi auxiliatrices suas & ita felices admovit, ut tertiô die cum humorum profluvio Cura in totum cessaret. Verùm per noctem, quæ post sex insomnes prima erat quieta, recrudescit malum & de novo proruere incipit serum idque copiosius, quàm vel ab Euphorbii vel ab illius Bombomachidis Pulvere, cujus B. noster ArgoNauta, Obs. 34. Ann. I. meminit expectari unquam potuisset, ut quò se verteret Patiens non invenerit. Hæc dum ad me scribi curat, superaddit; *In Digitis suis ad omnium ferè Unguium radices conspici Pustulas* Variolarum minorum instar albas, sed intensissimi doloris, quas ipsas adveniens ego meis quidem vidi, sed jam considentes. Econtra verò Manus, usque ad Os cubiti, turgentes, rubentes & ardentibus vesiculis ad avellanæ magnitudinem hinc inde ornatas; Huic superaccedebat, quod dextri Pollicis Caro, quantum Ungue tegitur, livida sensûque privata, ut Pollicem mortuum Patiens sæpe exclamaret. Interim Chirurgus revocatus quas ego præscripseram Species & Medicamenta alia secum adferebat, illas superinfusô Vinô coquebat & Colaturæ calidæ Patientis manus imponebat. Erant autem Herb. Scord. Betonic. Salv. Rut. Rorismar. & Lauri folia. Fl. rosr. r. Rad. Scorzon. Lign. Sanct. Myrrh. r. Terr. sigill. Manus post unam vel alteram mundationem magis extolli & intumescere, vesiculæ autem & ardor evanescere incipiebant, ubi insimul Toti per Bezoardica mixta cum Elix. AntiPest. Cr. CC. Spir. & Sale volat. Spir. n. Tartar. antiscorb. Cochlear. pulverisat. & aliis, ut & alterandô confortantia crebriùs exhibita prospiciebatur, fauces interim Gargarismis & Infusionibus decenter tractandô, quæ singulis horis ab Adstantibus anxiè petebat. Præter hancce Salivationem Patiens somniculosus solùm de somno sibi vel planè non, vel vix ad horulam, concesso, & quod tantùm liquida deglutire posset, conquerebatur; Febris nulla aderat, nulla Cephalalgia, nulla Vesicæ aut Alvi segnities, Pulsus quoque non mutatus, nisi sensim debilior, metus contra indies major factus, ne Ipse consumeretur

Tabe,

Tabe, cujus ossibus vix cutis hæreret. Salivatio hæc integras quinque septimanas, quotquot etiam Medicamenta opposita, duravit & Pituitâ lentâ ac viscidâ singulis diebus aliquot vascula adimpleta, quam incredibilem copiam in tàm exsucco & gracili corpore non satis mirari, nedum unde venerit, rimari possum. Manibus ambabus quæ imminebat Gangræna per sæpius renovata & continuata epithemata calida, quibus etiam Lap. medicamentosum adjecimus, discutiebatur &, durante interim salivatione, sensim detumescere ipsæ videbantur, usque dum decimô quartô die tota Cuticula detracta ipsæque tenellulæ & rubicundæ, ad instar Cancri decrustati, apparerent, quas Linimentis & Chirothecis contra Aëris tactusque injurias, quas ne levissimas quidem ferre valebant, muniebamus. Pollicis articulus emplastro & epithemate seorsim tractatus livorem cum Cute statim deponebat sensusque redibat; Sic per OmniPotentis DEI gratiam Patiens

Hic pænè exanimis comploratusq; resurgit,
quemq; neges unquam vivere posse, valet.

[*Sneebergâ Vratislaviam ad Dn. D. Burgium An. 1688. d. 2. Mart. missa.*]

OBSERVATIO VI.
D. SALOMONIS REISELII
Hepatocele.

Puerulus Sartoris Stutgardiensis ex utero in umbilico tumorem rotundum pomi magnitudine, lividum, duriusculum & distentum tulit, Martio 1686. cui vasa umbilicalia in vertice adhuc adhærebant; quibus dein arescentibus reliqua membrana tegens tumorem incepit putrilaginem assumere. Intra paucos dies puer abstinens à lacte & cibo totus marcidus obiit. Post mortem detractâ membranâ (quod viventi nemo est ausus facere, utut parentibus volenti-

bus) quæ umbilicus fuit extensus, tumor apparuit puniceus, qui postquam à cute & musculis separatus atque cultro divisus fuisset, ipsum hepar esse ex parenchymatis colore & textura, eò vi aliqua detrusum aut delapsum concludebatur, quemque Hepatis herniam seu Hepatocelen dicere possumus, & ut rarum quoddam hîc apposuimus. Conjectura fuit matrem à marito inter rixas fuisse contusam, quod quidem negavit, lapsum verò concessit.

OBSERVATIO VII.
D. SALOMONIS REISELII.
Cardialgia Periodica Vernalis.

HAnß Schneiders stabularii servi uxor triginta annorum, trium liberorum mater ab annis decem singulo Vere & non alio tempore, non jejuna, sed post cibum cardialgiam præter uterinos, ut putabat, dolores ingentem passa est. Petiit 8. Febr. 1687 consilium: cui dum esset menstruata, Essent. Cort. Aurant. cum Aq. stomachica dedi, post menses verò emeticum simul & diagrydiatum sumendum præscripsi. Sed 12. mensis hujus vesperi & per noctem incipit dolere in ventre & maximè circa vesicam, ne guttâ quidem urinæ emissâ. Unde 13. Syrupum Altheæ cum Aq. Chamæmeli & Cochlearum cum Aceto ad dulcedinem destillatæ dedi, applicatis etiam ad pubem cataplasmatibus ex parietaria & aliis anodynis. Verùm ob intolerabiles dolores, sitim inexhaustam, ob quam multas mensuras aquæ vino mistas ebibit, pulsu circa meridiem planè debili, moritur improvisò, uti quidem ominabatur ipsa, post secundam pomeridianam. 14. Cadaver aperitur ad inquirendam mortis tam subitæ causam. Ubi omentum semiputre, in abdomine multum seri impuri acidum olentis inventum, simul & in thorace parum. Jecur pallidum exteriùs maximè, interiùs etiam, vesica urinaria vacua.

cua. Supra pylorum verò foraminulum piſi magnitudine cum labiis ſeu circulo nigro atque cute denſa proxima circumdatum, quæ cauſa fuit non tantùm doloris iſtius ultimi acerrimi circa cardiam, & quidem poſt paſtum, ſed & in ventre & ſupra pubem à chylo & potu extra ventriculum elapſo fœtido & poſt ſtagnationem putrefacto. Reliqua quoque viſcera ut renes, molles planè, nec pulmones bene colorati. Uterus parvus & ovula exeſa à ſaburra iſta putri.

Unde hæc eroſio venerit, an ab erodente aliquo medicamento aut victu, non recordantur ſuperſtites. An à bilis vel humoris corrupti acredine quadam, incertum. An diu iſta eroſio duraverit, ignotum. Cur Vere ſaltem, non alio tempore infeſtarit dolor, latet.

OBSERVATIO VIII.

D. SALOMONIS REISELII.

Anus occluſa, & glans imperforata.

D. 28. Febr. 1687. viſitavi cum Dn. D. Gmelino Collega & Dn. D. Ottone Phyſico & ordinario Medico atque Chirurgo Dn. Becker infantem Monetarii pridie natum, neque mingentem, neque dejicientem ſed revomentem butyrum cum ſaccharo, quo tenellus ſatiabatur. In virga, cujus præputium erat retractum, orificium clauſum fuit, ideoque cultello apertum, ſed fiſtulam non admiſit. Subtus autem frenum foraminulum eſt, per quod catheter aut fiſtula ſyringæ poteſt usque in veſicam trudi, perque eum guttulæ aliquot liquoris nigriuſculi extrahi. Anus quidem aperta eſt, ſed fiſtula aut digitus vix duos transverſos digitos intrans invenit intus aliquod impedimentum, à quo fiſtula parumper cruenta exiit. Dum itaque occultum manet, quale ſit illud, clyſteribus ex lacte & oleo lini ſæpe lavanda & emollienda alvus, in veſicam verò Oleum Amygdal.

dulc. est injiciendum. Unguentum externè emolliens applicandum. Oleum Amygd. d. cum Syr. Altheæ, Saccharo penidio atque Pulv. Marchionis sæpe dandum, donec vel Natura viam inveniat, vel mors prodat quid intus lateat. Tertio nativitatis die urina per inferius foraminulum virgæ exiit, & per os mucus aliquis rejectus est odore olei lini, quod per clysterem cum lacte injectum fuit. Quarto die moritur lentè sine ullo symptomate circa meridiem, quo tempore natus fuit: credunt enim natalem horam esse plerumque mortualem. In fronte sutura à fonticulo usque descendens latè distare observabatur ante mortem. An hoc mortis omen fuerit, in aliis posset notari.

Post mortem totum corpus lividum fuit. In pene orificium stilum adhuc, veluti in vivo parumper, foraminulum verò sub freno usque in vesicam admisit, anus quoque stilum unciâ longum. Aperto dein ventre vesica planè vacua inventa, intestinum colon valde inflatum & repletum fæcibus multis coloris quasi mellei, arctissimè coarctatum fuit, velut farcimen quoddam vinculo ligatum, ut quæri debeat, an mater in mactatione suis sumserit aliquam imaginationem, cujus tamen nulla fuit observatio aut memoria.

Simile ferè exemplum obvenit nobis Februario 1686. dum puerulus agricolæ mensium undecim ostenderetur, ut consilium quæreretur. In hoc glans denudata, retracto præputio largiori quàm solet naturaliter esse, & crispata, imperforata, & virga per frenum scroto arctiùs alligata, quæ erigi tamen adhuc in superiora potuit, & cum pendens, istâ figurâ apparuit. Ubi loco foraminis glans foveolam habebat, foramen verò ipsum seu orificium urethræ perviæ, quia per hoc mingebat parvulus, à natura aberrante in scroto positum erat, quod à terrore pueruli alterius, qui aliquid præternaturale circa genitalia habuerit, evenisse mater credebat.

Scru-

Scrutinium ulterius simul & curam in tenero puello distulimus ad adultiorem ætatem & vires robustiores.

OBSERVATIO IX.
D. SALOMONIS REISELII.
Uteri Tumor glandulosus adnatus externus.

Mulier à multo tempore tumorem supra pubem sensit dolentem, durum & instar vivi alicujus usque ad cardiam ascendentis insecti sese moventem, qui externè quoque tactu sentiri potuit, & à cibo, dum adhuc cælebs esset, quietus fuit. Menses inordinatos & sæpe obstructos virgo habuit, vidit tamen trimestri ante conjugium. Nupta ante menses octo cibos non bene tulit, sed doluit & revomuit. Calorem hecticum & ardentem habuit: urinâ plerumque crassâ in conjugio, alvo semper dura & usque ad octo dies aliquando suppressâ, paucis tamen medicamentis sese solans, quamvis in Pharmacopœi Aulici familiâ diu vixisset, obiit tota emaciata, annorum quadraginta quinque 2. Februarii A. 1686. Dissecto abdomine ad perscrutandam mortis causam, omentum putridum disparuit: statim apparuit tumor triplex, quorum superior maximus glandulis inæqualis, reliqui minores læviores quidem sed toti è glandulis conglomeratis concreti, multis respersi venis conspiciebantur.

Tumor ipse capitis humani magnitudine super uteri fundum adnatus ligamento lato, cæterùm ubique liber in supina seu adversa parte multis globis majoribus & minoribus, atque vesiculis constans vel serum, vel pus vel glandulas duras vel emollitas sordidasque ostendit, utero ipso sano & ut in virginibus atque partum non expertis sano: cujus testiculus dexter marcidus sine vesiculis tumentibus, sinister vix apparuit.

Inteſtina utrinque plus ſolitô affixa, & hinc inde parum ſphacelata fuêre, ut & abdominis muſculi interni. Quibus ad ſuperiora reclinatis glandulæ magnæ ad ſpinam dorſi veniebant in conſpectum.

Jecur in gibba parte paucis, in ſima plurimis magnis & duris conglomeratis glandulis refertum. Ventriculus, in quo puls cinerea & ſubnigra, verſus epar totus ejusmodi glandulis obſeſſus ſupra & infra velut in Daunero noſtro Ephem. harum Ann. 14 Obſ. 86. fuit, pylorus verò extra valde durus, diſſectus digito craſſum habuit glanduloſum & quaſi cartilagineum ambitum longum, per quem valde conſtrictus fuit.

Hinc firmiſſimè adhæſit pancreas quoque durum & ſcirrhoſum.

Pulmones ubique affixi, maculis nigris luridi, glanduloſi, & putredini proximi.

OBSERVATIO X.

D. SALOMONIS REISELII.

Rupto utero fœtus intra abdomen excluſus.

ANna Catharina, Chriſtophori Steigers, civis Stutgardiani uxor annorum quadraginta octo liberos pepererit difficulter quidem, quùm & primo partu læſam ſe retulit: nonum gerens fœtum divinavit ſe morituram, ut mater quoque nono fœtu mortua. Cum tempus geſtationis usque ad tres ſeptimanas completum fuiſſet 7. Januarii 1684. ſerum (quod ante quatuordecim dies etiam fluxit) cum ſanguine copioſiſſimo effuſum, qui nec aliis mediis, nec vena ſecta ſtetit. Hinc dolores & conatus parturiendi multi ſed inutiles ſecuti: à quo die fœtus moveri non ſentiebatur. Fluente interea ſemper ſanguine neque apparente ſpe fœtus prodituri, atque doloribus ceſſantibus 10 Januarii mane ob-

ne obiit præcedente sæpius vomitu, & remanente fœtu. Post mortem etiam cibus effusus, & unà vermis longus ex naribus erupit, cujus signa fuerant nausea sæpe recurrens & quasi ascensus quidam ex ventriculo.

Apertis abdominis musculis illicò apparuit caput pilosum quod terribile & inusitatum fuit aspici. Inquirentibus ulteriùs brachium dextrum obvenit cum parte dorsi. Dissecto utero à superiori parte, pedes versus fundum erecti, nates ad orificium conversæ; qui in superioribus crassus & naturalis, cui dextrorsum secundina adhuc adhærebat; in inferioribus versus pubem tenuis, disruptus & gangrænosus erat, (ut & nates lividæ,) ut per rupturam ejus embryo extra uterum & intra abdomen egressus fuerit medio corpore.

Unde hæc ruptura venerit, non licuit invenire, quia nec maritus scivit vel scire voluit de lapsu aliquo, contusione, aliaque violentia, quamvis ipse satis rudis fuerit & mulieri tremendus, nec obstetrix nec vicinæ quicquam querentem illam audiverint. Doluit tamen valde ante partum, & sudavit ferè singulo mane per quatuor menses, referente marito.

Cui casui meritò adjungo Observationem, quam Excell. Dn. D. Joh. Ludovicus Witzel, Physicus Francofurtensium, præclarissimus, Anno 1669 communicavit, cum ei eventum Cæsarei partus Hanoviæ à me administrati perscriberem, quam operationem non adeò periculosam judicat, nisi nimis tardè fiat, priusquam per diuturnos conatus parturientis vires perditæ fuerint, cùm Medicus re ferè desperatâ à mulierculis demum requiratur.

Raram feci, inquit, apertionem in uxore lanionis, quæ in seipsa peperit disrupto utero & mox cum maxima hæmorrhagia spiritum emisit. Causa fuit, quod medietas uteri in latere dextro scirrhosa, reliqua fœtui locum concedens nimis attenuata laboribus partûs rupta fuerit, unde embryo egressus supra intestina sese collocavit.

Quid de fœtu Mussipontano extra uterum in abdomine detento; tandem lapidescente, factum sit, publici juris factum est diu, & litigatum est anxiè.

OBSERVATIO XI.
D. SALOMONIS REISELII.
Conjecturæ & notamina circa hernias.

VInitor trigesimo proximus anno ante annos quindecim aquosâ laborans, ut patiens putavit, 24 Maji 1686 â litigantibus ipse arbiter humi prostratus & succumbens, nihil tamen domi accusavit aut doluit, nisi usque ad 29 mensis hujus diem, ubi propter dolorem herniæ sinistræ auctæ lithotomus vocatus fuit, quam, ut & alius Chirurgus frustra reponere tentavit. 2. Junii mortuus; quinto apertum cadaver: tùm hernia digitum longa scroto toto livido & abdomine quoque livescente apparuit, reprimi impossibilis. Separato post incisionem processu valde crasso & glandulis tumescente, vasisque spermaticis, intestinum dimidio digito longum nigrum & gangrænosum (reliquis quoque intestinis proximis pariter accensis) non erat contortum, quæ aliàs causæ difficillimæ vel impossibilis repositionis esse creditur, sed facile potuit reponi: Quod mihi spem faciebat, posse quoq; in ejusmodi prolapsibus novis majoribus reponi intestina, si vulnus fiat magnum maturè in processu aperto, ut in sectionibus herniarum fieri assolet. Occurrunt enim sæpius prolapsus ejusmodi in frigido præsertim aëre aut motibus inconsuetis & nimiis, qui reponi nulla arte possunt, & mortem cum gangræna secum trahunt, quorum exempla plurima occurrunt passim. Hinc mens fuit unà cum lithotomo proponere & facere sectionem ejusmodi, si data fuerit occasio, & quidem, uti sperabamus, in sequenti casu.

Faber

Faber ferrarius, civis Stutgardianus, quinquagenario major à viginti ferè annis herniam portavit satis magnam, quæ sæpe fotu reposita fuit. Sed 21. Januarii 1687 prolapsum majorem passus est, quò, cùm ut antea ab uxore non potuerit reprimi, vocatus fuit Lithotomus Adolphus Schwegerlin, qui balneum suasit ad humectanda & excalefacienda intestina, à quo verò major moles elapsa fuisse credebatur cum ingenti dolore. Tertio die accessi unà cum Dn. D. Joh. Sebastiano Schickardo Physico hujus loci, ubi suasimus fotus tepidos sæpissime repetendos & clysteres. Quarto Decoctum Sem. 4. calidorum ex vino & aqua (quod consilium Practici cujusdam nostratis felicissimi quondam juvisse in summo periculo, relatum fuit) proposuimus. Quod tamen, ut nec priori die Oleum Amygd. dulcium, non sumsit ex metu vomitus, quia eo die SS. Cœnam assumsit. Quinto Empl. magneticum lumbis applicatum, quod D. Michael tantopere laudat, sed frustra. Eodem accessit vomitus fœcum fœtidus, qui sexto continuavit, sed non tam fæculentus nec tam fœtidus: nihil verò accepit vel ciborum vel medicamentorum cordialium, quod non revomuerit. Applicatum itaque ad præservandam gangrænam & intestina restringenda Decoctum nigrum. Et quia dolor præsertim circa superiora cessavit, processum ita ampliatum fuisse sperabamus, ut etsi intestina non reponerentur, posse tamen prolapsa sine vitæ periculo ita detineri. Septimo Symptomata eadem, cum & Vinum Cydonites frustrà biberet tam ad sitim leniendam quàm roborandum stomachum. Sed pulsu jam & viribus deficientibus sequenti nocte defecit. Itaque in cadavere tentare volebamus, an repositio intestinorum posset fieri facto amplissimo vulnere, ut in herniotomia oportet fieri, & quod præmeditati fueramus in vivo. Sed vidua negavit hoc experimentum in suo marito fieri, vel magno dato præmio.

Hæc cum præsenti Clarissimo Dn. D. Joh. Jacobo Wepfero retulissem, adsensum dedit, affirmavitque jam in Galliis ex-

empla aliquot feliciter cessisse talis sectionis, quæ proximè mittenda promisit & ad Ephemerides communicanda. Cæterum dabo hic etiam, quæ notavi, quomodo in dignoscendis herniarum speciebus facilè fallamur.

Puer dispnoeicus, gibbosus, tussiens, rachitide laborans, mensium 12 moritur 30 Martii 1682. qui simul tumorem in inguine dextro habebat, quam pro hernia Artifex judicavit. Eam verò cum quærerem, aperto corpore ad preces parentum, qui causam morbi & mortis, quam in alio infante experti sunt, cognoscendam, Gelatina solùm supra processum peritonæi inventa fuit, loco vel omenti vel intestini delapsi, & hic quoque glandula major ad latus nervi Iliaci, ut in latere sinistro sed minor.

1. Febr. 1684. Lithotomus Adolphus Schwegerlin secabat duos herniosos, Nobilem alterum 24 annorum, quem Sarcocele putabat laborare, quæ ab annò usque inter equitandum initia capiens excrevit in magnitudinem ovi anserini: alterum vinitorem viginti ferè annorum, Enterocele dextra tumentem. Resectus Nobilis tumor ostendit externè durum vas veluti nervum pennæ minoris anserinæ magnitudine, qui apertus emisit multum veluti lactis seu chyli seu puris non tamen foetidi, hærentibus intus fibris oblongis, crispis & transversis. Cultro penetrante ulteriùs testiculus apparuit integer: sub testiculo verò sacculus satis crassus sero limpido impletus. Intestinis in ventre retrusis apparuit tamen proximè ad abdomen aliquid duri: quo resecto visus est canalis unciam longus, accrescens, veluti cæci intestini finis, in quo arenulosum quid hæsit, multumque pinguedinis circa crassum peritonæi processum adfuit. Uterq; verò restitutus est feliciter.

Mulier ferè quadragenaria, mater liberorum plurium, Typographi Stutgardiensis tertii mariti uxor, ante tres annos in ultimo partu sensit tuberculum in dextro inguine obortum, quod crevit ad magnitudinem ovi gallinacei parvi. Fine Decembris 1687 colicos passa est & circa tumorem dolores,

res, quorum gratia & interna & externa antiſpaſmodica ſunt applicata remedia à Dnn. D.D. Gmelin & Schickardo. Vomuit dein fæces & clyſterem aliquando. Ceſſavit verò vomitus, & fæces à clyſtere ſollicitante dejectæ ſunt iterum: obiit debilitata tamen valde 14 Januar. 1688. Poſt meridiem quæſita eſt vera cauſa in cadavere, dum vivente illa dubitaretur, an tumor ille ſit bubo, an hernia vera. Detecta ergo cute & pinguedine apparuit tumor glanduloſus, facilè ſeparabilis, ſed ab omento dependens, quod ipſum tegebat & conſtituebat glandulis ſcilicet auctis & vaſis valde tumefactis, quæ nutrimentum afferebant. Dum profundiùs inquireremus, Ego cum reliquis dictis modò Medicis & inſuper D.D. Oſwaldo Schwan, vidimus omentum quoque inteſtino ileo parumper eſſe adnatum & aliquo modo nigrum ſeu Sphacelo proximum, unde non ſolum tenſivi dolores, qui in præcordiis ſentiebantur, ob detractum omenti pondus, ſed & obſtructio fæcum inibi facta fuiſſe credebatur tanta quidem, ut per ſuperiora effunderentur, quia à motu periſtaltico impedito non facile poterant deorſum vergere. Non tamen planè fuit concluſum inteſtinum, quia in loco anguſto ſaltim impeditus fuit motus: unde adhuc potuerunt fæces deturbari, quamvis difficiliùs, quod & factum eſt aliquoties ante vitæ finem, faciliùs futurum, ſi oleoſis multis eſſent lenitæ & juvatæ fæces.

In uxore aurigæ aulici, quæ poſt graviſſimos dolores colicos obiit, & aperta fuit, quòd credebatur à veneno quodam dato læſa, ſimilem pinguedinem in inguinis tumore diuturno, qui hernia putabatur, loco prolapſi vel omenti vel inteſtini cujusdam, me inveniſſe memini, nullis verò veneni ſignis repertis. In aſthmatico puerulo, de quo ſequenti Obſervatione, circa herniam, quæ in vivo ob tumorem inguinis conjiciebatur, dextram glandulæ multæ, & ſerum coagulatum, inventæ fuerunt; quæ an propter data & impoſita conſolidantia & adſtringentia illic concreverint, liceat ſuſpicari. Quæ ob-

servata notare, & ad meditationem accuratiorem communicare volui.

OBSERVATIO XII.
D. SALOMONIS REISELII.
Asthmatici pueri Anatomia.

LAnionis Aulici Stutgardiensis filiolus asthmate per tres annos, hinc ascitide correptus ab utroque malo liberatus quidem, obiit tamen post asthma rediens & ascitidis initia, pedum puta tumorem & abdominis tensionem, (cui urina valde crassa & turbida fuit, extremò clarior sed pauca;) 14 Martii 1683 sex annorum. Cadaver apertum pulmones utrinque valde affixos ostendit, quorum dexter purulenti aliquid circa superiora habuit. Cor ingens polypum aluit, & externam pinguedinem quasi granulatim per totum parenchyma dispersam, qualis & pericardio quasi carnoso adhæsit, cui quoque cor ipsum accrevit. Mediastinum crassum & cruentatum. Hepar externè quidem boni & rubicundi coloris, sed pressum digito foveam quandam relinquens pallidam ob parenchyma pallidum & flavum & bile repletum: cum in vesicula biliaria crassa bilis quoque crassa & densa esset.

Cætera omnia sana sed prægrandia viscera in habitu robusto, quem à parentibus, matre inprimis contraxit cum facie rosea & eleganti. Pancreas etiam duriusculum: omento integro adhuc, quod aliàs in asciticis plerumque putrescit, & solitò crassiori; glandulæ in intestinis insignes; serum ex abdomine effluxit crassiusculum, quod prunis impositum instar gelatinæ concrevit: quod in pectore ut & pericardio copiosum fuit, atra bile tinctum & sordidum: pinguedo ferè nulla propter colliquationem ex calore multo, extenuatis hinc superioribus corporis partibus. Sanguis venâ cavâ dissecta, niger quidem, sed fluidus & copiosissimus. Hic asthma suum à sum-

à summa angustia levari sentiebat, quando stans caput & pectus inclinabat scamno, forte quod cor oppidò magnum sterno incumbens meliùs quieverit, quam si supinos pulmones presserit.

Circa herniam, quam in dextro latere habuisse videbatur, glandulæ multæ & serum coagulatum, quale quoq; circa pancreas & mesenterium fuit, inventæ sunt, nullis prolapsûs cujusdam vestigiis apparentibus.

OBSERVATIO XIII.
D. SALOMONIS REISELII.
Sonitus in abdomine.

Vinitor cælebs 36 annorum, Andreas Stöcklin à sex annis sonitus instar viperæ clamosos satis sensit. A cibo præsertim dulci exsuscitatus est motus & sonus quasi ab insecto vivo, ab amaris verò quievit tanquam fugatus, aliquando ad cardiam usque adscendit, & semper dolorosus fuit usque ad mortem. Huic insuper circa bubones sinistros fistula fuit à sex itidem annis, quæ initium sumsit ut credebat, à pedum distractorum laxatione, quæ penetravit usque ad posteriora, cum carnifex ab initio multa adhibuisset, ubi præterita æstate aperto vulnere ossicula plurima extracta sunt. Mortui 12. Maji 1681. cadaver apertum est, cujus pes sinister arefactus, claudus & abbreviatus è regione scilicet fistulæ fuit, dexter verò tumidus. Bubones sinistri magnis glandulis scatebant, fistula intus gangrænosa fœtida, particulæ multæ ab osse pubis facile decidentes totæ nigræ. Pulmonum dexter consumtus & costis firmissimè per totum latus affixus. Intestina & stomachus flatibus plenus pressione rugidum & sonitum edens ut in vivo corpore, quem domestici credebant à vivo quodam insecto provenisse. Gangræna sine inflammatione vel incendio proximo serpente adspiciebatur,

batur, ſed tota nigra erat caro & pinguedo & ipſa pubis oſſa, quod ſingulariter notandum. Vaſa omnia tam in epate quàm alibi vacua erant ſanguine.

OBSERVATIO XIV.
D. SALOMONIS REISELII.
Exſangue ferè corpus.

PRopter vacua à ſanguine vaſa, adduco Dnn. D. Joh. Schickardi & D. Joh. Sebaſtiani Ottonis Phyſicorum Stutgardianorum Obſervationem. 20. Octobr. 1684. Michaelis Aurigæ Hoſpitalarii cadaver apertum eſt, qui ante tres dies obiit ſumta prius purgante Jalapæ rad. à carnifice, in febre continua, ut conjicitur: quod quadraginta quinque granis datum eſt, robuſtis ſaltem usque ad triginta grana concedendum. In hoc corpore nec duæ parvæ ventoſæ ſanguinis, nec grumi alicubi inventi ſunt. Quomodo ſanguis, qui neque ante neque poſt mortem effluxit, perierit, difficile erit pronunciare.

OBSERVATIO XV.
D. SALOMONIS REISELII.
Fæces per umbilicum lethaliter exeuntes.

MOdò dictus Phyſicus Stutgardianus, Joh. Sebaſt. Otto, Ulmenſis, communicavit mihi iſtam Hiſtoriam his verbis. A. 1663. filiola ſex annorum Dn. Præceptoris Marquardi diu de tumore duro infra umbilicum in ſiniſtro latere à mala diæta antecedente quæſita, circa medium menſem Julii incidebat in dolorem impatibilem ventris. Impoſito emplaſtro emolliente anodyno erupit materia

ria purulenta fœtida per umbilicum, nec non alimenta semicocta, interdum vermes seu lumbrici teretes successivè numero quatuordecim, modò materia liquida in non parva quantitate, sed alvus semper fuit libera; appetitus usque ad finem vitæ vigebat. In mense Octobris ferè nulla excrementa amplius excernebat per alvum, corpore consumto instar sceleti ac viribus exhaustis, die 17 Octobris lumine cassa est.

Sequente die aperto abdomine deprehendimus intestina circa umbilicum multis in locis peritonæo ac musculis abdominis arctissimè connexa, mediante membrana crassa. Intestinum ileon quatuor in locis disruptum excrementa propè umbilicum emittens peculiari membrana, crassa, carnosa, saccum quasi formante ibidem cingebatur, ita ut excrementa in cavitatem abdominis effundi haud potuerint, sed maximam partem è foramine umbilici egredi coacta. Glandulæ mesenterii & intestinorum undiquaque quam maximè induratæ ac auctæ fuerunt. Circa intestini coli regionem glandula maxima dura, albicans, castaneæ magnitudinis reperta. Hepar æquô majus, lien debitæ magnitudinis. Pulmones naturales, lateri dextro affixi. Cor naturale. Corpus emaciatum.

Offero itaque hac vice non tam meas quàm aliorum Medicorum sectiones in cadaveribus, ut appareat, quàm faciles sint nunc Stutgardiani nostri in inquirendis causis morborum incurabilium & incognitorum.

Porrò expectabimus ab Amplis. Dn. D. Joh. Jac. Wepfero Observationem rarissimam fæcum per umbilicum aliquot annis egredientium, sed post mortem demum Ægræ edendam: cum adhuc vivat illa nobilissima.

[Stutgardiâ d. 18. Maji 1688. August. Vindelicor. missa.]

OBSERVATIO XVI.

D. JOH. JACOBI WEPFERI.

Ventriculi tumor verminoſus cum folliculo.

CAnis venaticus, ſemimoloſſus, mordax, quo potiſſimùm ad Taxos capiendos utebantur, obeſus valde, propter apparentem ſuffuſionem in ſiniſtro oculo & glaucoma dextri oculi d.4.Maj. 1688. ſtrangulatus fuit. Apud carnificem cum aliis canibus venationi inſervientibus diu enutritus & prope ſolis morticiniis victitans, abdomen valde diſtentum habuit: Aperto abdomine ſecundùm lineam albam, ſtatim intra peritonæum à cartilagine enſiformi ferè ad regionem umbilicalem copioſa pinguedo apparuit, nos omenti facie ludens: verùm decuſſatim integumentis abdominis diſciſſis omentum pinguiſſimum ſeorſim integrum detrahere valui vidique per epigaſtrium longè lateque pinguedinem copioſè peritonæo accreviſſe, ut & aperto pectore mediaſtino & pericardio foris. Ventriculus dilutè undique rubens, ampliſſimus erat, plenus aſſumptorum, occupans maximam partem abdominis, deſcendens ultra regionem umbilicalem vergensque ad partem dextram multum ultra lineam albam: nec ipſe nec inteſtina flatibus turgebant. Ventriculum circa ſtomachum & infra pylorum ligatum exemi & à contentis fœtidis aliisque ſordibus mundandum curavi atque inverſum aliquandiu frigidâ maceravi, unde multum contrahebatur, vixque quarta pars prioris amplitudinis remanebat: tota interna ſuperficies mirè anfractuoſa evaſit ac dilutè rubebat; Pylori verò antrum amplum, anfractibus deſtitutum, candidum erat: tum ventriculi interna ſuperficies, tum antrum multo muco oblitum fuit, eoque deterſo, protinus novus ſuccedebat ex internis tunicis, dum multifariam ipſum verſa-

versabam: nam in pariete sinistro, non procul à medio fundi, tumor nucis juglandis magnitudine, durus, mobilis & quasi à non crasso pediculo dependens occurrit: tumorem interne denudavi à tunica crustacea, unde tumor candidus evasit & in medio osculum rubellum seminis cannabis capax apparuit, ex quo, presso tumore, prodiit mucus atro rubescens: foris sublata tunica fibrosa, manifeste patuit tumorem hunc locatum fuisse intra duplicaturam membranæ nerveæ ibique suum exordium sumpsisse, nam foris & intus tumoris folliculus cum illa continuus erat; foris quoque ut intus, candidus fuit, verum absque ullo osculo: dum ita ventriculum tractavi, interna superficies denuo multo muco undique operiebatur ac si nunquam abstersus fuisset. Tumorem hunc à parte postica per medium discidi, mox occurrebant vermes teretes, plerique rubri, pauci albi, aliquot erant crassitie pennæ columbinæ ex alis extractæ, alii graciliores; quidam ℥iij. longi erant, alii breviores; proboscis erat acuta; quibusdam ex medio ventre, aliis ex ano, prodierunt filamenta alba, tenacia, quædam bifida, quædam trifida, longa ad ℥j. ℥is. etiam ad ℥ij; an verminosa soboles? anne verò intestina propendula fuerint? dignoscere nequii. Vermes isti immersi erant muco atro-rubescenti tenacissimo. Folliculi interna superficies erat inæqualis & scrobiculis prædita superficiariis. Illorum tunica multò crassior erat membrana nervea, densa, tenax, atque ipsamet nervea, ferè crassitie pennæ anserinæ; in aqua macerata magis intumuit; Soli exposita, prope instar cornu induruit; similis ferè evasit ventriculo avium, exemptis contentis. Ab osculo extrinsecus apparente erat ductulus mediocrem stylum admittens, rectus, levis, albus, in cavitatem folliculi pervius. Ipsum osculum prominulum rubrum, ac si ex folliculo in cavum ventriculi exitus concederetur, atque ingressus impediretur, nam præter conformationem hanc, nullum vestigium assumptorum, aut chyli in cavo folliculi videre potui, mucusque atro-rubescens pellu-

cidus nec à chylo turbidus apparuit. Duos alios tumores in cavo ventriculi, unum pruni sylvestris magnitudine in pariete dextro distantiorem à fundo, quàm primus erat; alterum in antri pylori latere dextro, circiter ejus medium, ambo erant albi, nervei, duri, quoque intra duplicaturam membranæ nerveæ collocati: ille continuit in medio strias atro-flavescentes, quales sæpe inveni in tuberculis hepatis ovium scatentium hirudinibus, sive vermibus latis in ductibus bilariis; hic intus undiquaque albus erat, densus, compactus, citra permixtionem ullius corporis, sibi undique similis, instar ganglii. Per internam superficiem duodeni plures maculas rubras dispersas conspexi: presso foris duodeno nullus humor turbidus, sed aqueus prodiit: hæ maculæ ultra insertionem ductus bilarii spargebantur. Dum ex intestino per osculum ductus bilarii stylum intrusi, asperitatem quandam expertus sum ac si ductus isto aliquo usque arenulis incrustatus fuisset: Verùm neque in vesicula bilaria, nec in ductu communi, nec in hepaticis quicquam arenosi, aut verminosi reperi: Vesicula bilaria semiplena bile tenaci, glutinosa atro-flavescente erat: Hepar fuit magnum, rubrum, leve: Lien longior erat spithama cum dimidia, latus vix ℥ij gracilis, mollis, ex rubro sublividus: duabus unciis intra osculum ductus cholidochi occurrit ductûs pancreatici majoris ostium, verùm ex cavo intestini, utcunque osculum conspexerim, stylum tamen inde in ductum adigere nequii, verum ductu leviculè sauciato per vulnus facilè illum permeare valui, nam insertio admodum obliqua erat atque ita valvulæ vicem præstabat. Ambo renes ritè conformati nihil vel arenosi, vel verminosi continuerunt: Vesica vacua, corrugata: in aperta plurimi noduli rubri, molles, mobiles per internam superficiem spargebantur, similes hæmorrhoidibus cæcis internis. Collo vesicæ accumbebant prostatæ insignis magnitudinis, ut primo intuitu viderentur tumores duo p. n. Verùm exemptis renibus, vesica, cum vasis spermaticis, constitit verè esse prostatas, sed majo-

majores debito: illis preſſis prodiit humor ſero lactis ſimilis, fluidus & turbidus. Inteſtino recto prope anum accrevit tumor cum folliculo nerveo tenaci, illo caſu ſauciato, plurimum humoris turbidi ſubflavi effluxit; cavitatis ejus ſuperficies coivit in ſtrias rectas cum ſulcis rectis, profundis, vacuus facile capiebat nucem moſchatam: nullum ductum aut oſculum excretorium ullibi invenire potui. Meſenterium pinguiſſimum fuit. Eruto utroque oculo, in ſiniſtro vidi pupillam, verſus angulum minorem orbitæ quoque habuiſſe angulum obtuſum, nec exactè rotundam fuiſſe. Cataracta mediam partem pupillæ occupavit ac veluti lacera transparuit; cornea media forfice diſciſſa & poſtica parte ſublata, inveni humorem cryſtallinum è ſede ſua pulſum aliquantulum uveæ accretum tenaciter, unde pupilla ſuam rotunditatem amiſit; in poſtica parte pertinaciſſimè ei adhæſit mucus albus craſſus viſcidiſſimus, ut illum citra lacerationem ſeparare nequierim; ſimilis humor anterius tum humori cryſtallino, tum uveæ quoque firmiter accrevit, non ſecus atque in parte poſticâ: ubi mucus ille non operuit humorem cryſtallinum, pellucidus manſit, ut per illam literas novellarum, ceu per microſcopium, majores multò conſpicere potuerim: verùm hic dimidia parte minor erat dextro, imò totum pomum oculi minus dextro manifeſte apparuit, quamvis multum adhuc humoris aquei & vitrei ſupereſſet. Cornea oculi dextri per medium diviſa, humorem cryſtallinum à ligamento ciliari liberatum chartæ impoſui cum vitreo; ambo perſpicui & nitidi erant & literæ tam clarè videri poterant, quàm per humores oculi ſaniſſimi, unde mirabar, cur glaucus apparuerit, cum etiam cornea in utroque oculo ſuam perſpicuitatem retinuerit. Intra cranium & in cerebro nihil p. n. inveni.

SCHOLIUM.

I.

TUmores anomalos, imprimis Atheromata, inter rariores

numerari Marc. Aurel. Severinus de recond. Abscess. nat. sub fin. l. 4. memorat: aliquando tamen inventos à Curiosis fuisse, Observationes Med. testantur. Tumor iste verminosus atheromatibus accensendus videtur, utcunque ejus contenta non fuerint similia pulti ex farina frumenti, aut castanearum cum aqua subactæ: nam ipsemet Severinus cum Galeno M.M. l. 14. c. 22. fatetur, hæc varia atque absurda intra folliculos suos quandoque continere, scil. pilos, ungues, ossa & præter alia quoq; vermes.

II. An tumores isti vegetabilis, animalis, aut mixtæ naturæ sint? Severinus l. c. disceptat: atque ambigit illos animalibus annumerare, seu talibus corporibus, quæ aliarum partium more nutriuntur & augentur; hæsitandi causam præbuit, quod cum Fabritio ab Aquapend. nullas arterias ad horum tumorum folliculos ferri putarit; Verùm quia folliculi isti sauciati sanguinem fundunt, à sanguine nutriuntur & augentur, atque ex parvis initiis cum contentis in magnam molem excrescunt; ac ligato pediculo graciliore contabescunt, arteriæ ipsis denegari nequeunt: Verùm hic error utrique facile condonari poterit, quia ambo C. S. ignari erant, certe 1647. illam nondum admisit Severinus, ut ex Epistola ipsius, tunc ad me data, probare possem; fortè ob tunicæ tenuitatem arterias pro venis habuit; imò ipsemet Medicinæ nostræ Parens hæc vasa confudit unicoque nomine appellavit: nec tamen penitus ex animalium censu expungit, nam l. c. non vult germina, sed Fœtabula appellari & dum quærit: Cur DEI administra Natura hos tumores, sed fœdam & abjectam materiam continentes, folliculo donarit? allego Paræum statuentem ex semine instar plantarum generari, & Gabr. Ferrarium asserentem, primordium illorum seminale quid esse, quia in his tumoribus pili, ungues, ossa aliaque reperta fuerint: Folliculos quidem ibi non solum chorio, sed quoque cortici seminum comparat, quibus omnibus fœturis DEI providentia prospexit easque quasi his obvallavit: quia tamen

men folliculi ſanguine irrigantur, chorio ſimiliores erunt.

III. Iſte ventriculi tumor anomalus, ſi quis alius animatus vocandus erit, tum quia inſtar partis alicujus, ſanguine nutritus & ad violentam usque mortem conſervatus fuit, tum quia ejus contenta vermes, verè animalia erant. Hos in folliculo genitos fuiſſe me perſuadent, primò oſculum tumoris membranæ nerveæ inſculptum, prominulum, carneum, oſculo ductus cholidochi plerorumque animalium hianti in cavum inteſtini ſeu duodeni ſeu jejuni, exitum concedens, ſed regreſſum impediens, prorſus ſimile; humor ſubcruentus, pellucidus, cui vermes immerſi erant, nec quicquam à chylo turbido ventriculi contaminatus; inſuper folliculi ſuperficies interna ſcrobiculoſa & aſpera, quùm ventriculi ſuperficies interna, utcunque anfractuoſa valde eſſet, lævis tamen ubique manſit; certè ſi vermes in cavo ventriculi geniti fuiſſent ibique aliquandiu perſtitiſſent, vix illi pepercíſſent: denique vel imprimis in hac opinione me confirmant, tumores, quos ſæpe & pleruñque in hepatis parte convexa murium, ovium & boum reperi; conſtabant illi folliculo albo, denſo, prominulo, undique primum clauſo, nullibi pervio, murium continebant vermes, latis lumbricis ſimiles, quorum quosdam etiam in inteſtinis inveni; ovium & boum figura ſimiles erant foliis buxi, quidam latiores & longiores, tenues, in utroque extremo acuminati, explicati oſtenderunt vaſa minuta in tenuiſſimos ramulos diviſa; laniones noſtri hirudines vocant, ſed illis planè diſſimiles: interna ſuperficies nondum exeſorum folliculorum aſpera quoque & inæqualis erat. In ovibus & bobus hos vermes ductus bilarios in multis locis impleviſſe vidi, quod procul dubio folliculis tandem perruptis factum fuit. Aliquando diſſecta veſicula bilaria in bovis epate verminoſo, juxta collum veſiculæ bilariæ unus horum vermium caput in cavum ejus exſeruit, volſella illo extracto comperi ductum ex hepaticis veſiculæ inſeri ac bilem hac via,

non

non per ductum cysticum instillari: verùm hac de re alibi disserendi occasio dabitur. Tumor dextri parietis procul dubio verminosus evasisset, nam boum & ovium tumores nondum maturos strias hujusmodi atro-flavescentes continuisse vidi. Quid de antri pylori tumore sentiendum sit, nihil certi proferre possum, nisi quod forte fuerit cicatrix altior nata post vulnus ab ossis fragmento illatum. His tumoribus aliquo modo similia sunt tubera quædam vegetabilibus quibusdam innascentia, ut sunt spongiæ cynorrhodi, quas Bedegvar vocant, grana Kermes, tubercula in foliis quernis & salicum, quæ quidem cortice vegetabili vestiuntur, à principio tamen animali originem ducunt; illis dissimilia sunt, quæ insecta, quasi affigunt caulibus, foliis, virgulisque quarundem plantarum ac perruptis suis folliculis in varii generis muscas, papiliones &c. transmutantur.

IV. Vermes in hoc tumore non nisi ex sui generis semine productos fuisse, cum Sennerto, sentio: omnia ejus argumenta hic accumulare nolo, cui placet ejus Hypomnemata Physic. de sponte viventium ortu, adeat. Huic allatum fuit per arterias, per quas solus humor aliunde ad duplicaturam membranæ nerveæ transportari potest; non per nervos, cum, ut alibi monui, hoc in loco vel in membranam expandantur, vel in minutissima filamenta dirempti fibrillis associentur & cum illis coalescant: ut taceam illos non ita excavatos esse, ut humorem his oculis imprægnatum imbibere & huc advehere possint. Massæ sanguineæ semen verminosum admisceri non impossibile credet, qui nudis oculis in aceto vermes fluctuantes & mirè se torquentes, aut microscopio armatis in febricitantium sanguine vidit: qua de re videantur Kircherus de Peste & Langii Patholog. animata. Ad massam sanguineam pervenit cum chylo ex morticiniis confecto, quibus, cum aliis canibus venaticis, diu alebatur; nam non omnium assumptorum substantiam in ventriculo & intestinis destrui vel in vulgus notum est, & hac de re videatur *Kergerus de Fermentat.*

mentat. Duplicaturam membranæ nerveæ nemo negabit, nisi fortè ille, qui nunquam attentè hanc membranam intuitus est, nec observavit intra illam vasa sanguifera capillaria incedere: intra illam substitit hoc seminium, quia neq; à venarum neque à vasorum lymphaticorum osculis resorptum fuit, sive ob molem majorem quam ut ab illis suscipi potuerit, sive ob compressionem quandam minutorum ductulorum; nam canem hunc voracissimum fuisse, amplitudo ventriculi & contentorum copia testabantur; fortè etiam ossium frusta majora inglutiit, ut hoc canum genus famelicum facere solet, quæ postea in consueto amplexu ciborum ductulos istos coarctarunt & ulteriorem progressum impedierunt. Seminium hîc subsistens & à loci calore & humiditate fotûm vivere incepit; seu spiritus folliculo inclusus dilatando membranulam & porulos recludendo nutrimento aliquem accessum conciliavit: Vermis sive solus sive comitibus stipatus, aut jam in magna & prima vermium matre formatus & per tot ambages, totque injurias ad hujus canis membranæ nerveæ interstitium p. n. delatus, aut per δύναμιν quandam formandus à divite nutrimento allato introrsumque truso indies ipse cum sociis evasit in perfectum vermem: Jam confecti videntur victitasse alimento per arterias ad folliculum propulso, non autem succo quodam nutriente per osculum intruso, nam mucus ille, cui immersi erant, pellucidus & interna superficies scrobiculosa fuit: atque aliàs vidi in porci ileo inverso, magnam copiam vermium teretum pendere, hirudinum more affixos ac alimentum sugentes: sic quoque lumbricos latos luciorum intestinorum superficiei pertinaciter adhæsisse sæpius conspexi, ac si hoc genus insectorum non solis sordibus victitaret: forsan inde verminosi dolores ventris & quandoque convulsiones patiantur: etiam lumbricos teretes non solùm intestinum prope umbilicum, sed quoque integumenta abdominis in duabus puellis, & prope inguina, prægresso abscessu, in tribus fœminis perterebrasse observavi. Num ali-

quando in illis, qui diu verminosi sunt, nec prope ullis medicamentis curari poterant, talia latibula in illis exstiterint? inquisitionem mereretur: nam si solummodo per intestina oberrarent vel centies à purgantibus vel cum fæcibus annuo spacio expulsi fuissent: novi fœminas aliquot annis à lumbricis latis & adhuc quandam tum ab his, tum à cucurbitinis affligi, quamvis incredibilis copia jam expulsa fuerit & sæpe adhuc sponte secedant.

V. Vermes in cane isto nec chylificationem nec sanguificationem turbasse, nec alias molestias intulisse, vel sola ejus obesitas probat: nec poterant, dum in folliculo latitarunt; nam folliculos nervis destitui, *Severinus* l. c. memorat & experientia mihi aliquoties fidem fecit, nam sine dolore in illorum separatione hamulos acutos infixi & à contentis vacuis, ad recidivam cavendam in fundo butyro Antimonii illinivi, lapide infernali attigi, imò ferro candente sine sensu adussi.

VI. Pupilla oculi sinistri angulosa Chirurgis Cataractæ depositionem acu ausuris monimentum esse poterit, ne illam attingant, nam in hoc cane constitit, mucum illum ante & retro cum ipso humore crystallino pertinaciter uveæ conatum fuisse: in Cataracta, quæ hanc operationem admittit pupilla cum ipsa semper rotunda manet, licet digitis palpebra clausa oculus perfricetur ac pupilla valde dilatetur, & si matura sit, dextreque acus ducatur, non ægrè cedit, ut aliquoties vidi, secus si se habeat pupilla, non solùm labor inanis erit, sed quoque magno dolore afficientur. Cujus rei exemplum, dum hæc meditabar, in via occurrit: d. 16 Maj. 1688 prope Dettenhausen, milliari German. Tubingâ distante, *Georgius Pfeiffer* cæcus stipem petiit; in sinistro ejus oculo vidi pupillam non exactè rotundam & suffusionem triangularem, instar nivis candidam, pomum oculi integrum: in dextro oculo, loco pupillæ erat scrobiculus & cum maxima parte iridis mera cicatrix pomumque multum imminutum: Hic ante 8.

annos

annos nondum penitus visum amisit, lumen oblatum innotuit: Agyrta Cataractam depositurus in utroque oculo densissimas statim tenebras attulit, nec quicquam luminis inter deponendum sensit simulque insuperabiles capitis dolores, diu durantes, excitavit, unde totum caput intumuit & adhuc subinde intumescit, quamvis etiam septuagenarius bene coloratus, carnosus & robustus sit.

VII. Glaucoma oculi tantummodo apparens fuisse, manifestum fecit sectio, nam cornea, humores crystallinus & vitreus transparentes erant, nihilque turbidi in aqueo visum: observavi in optime videntibus aliquando glauci quid apparere, quod nihil nisi retina erat, clarius visui occurrens, pupilla ampliore & humoribus perspicuis existentibus.

VIII. Mucus ventriculo pluries detersus, intus resudans, argumento mihi est, etiam per poros visui non patulos fermentum copiosum ex membrana nervea exprimi, ut non necessum sit illud aliunde derivare.

IX. Maculæ rubræ procul dubio vestigia erant glandularum in duodeno, quas plenius descripsit Gener meus Dn. D. Brunner P.P. in Disput. de illis habita Heidelbergæ non ita pridem.

X. Distantia ductus pancreatici & cholidochi osculorum non valde favere videtur pugilum pugnæ; quæ etiam in bobus observatur distantior.

[Stutgardiâ 1688. 18. Maji Aug. Vind. missa.]

OBSERVATIO XVII.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Caponis inediá enecti.

IN dubium fortè *Helmontius* vocaverit, *an aliquis uſus ex morboſorum anatomis ſcientiæ promittendus Medicæ?* ſiquidem *in Tr. Aſthma & Tuſſis* n. 46. ſeqq. tantum non ridet aſthmatis per anatomen quæſitas cauſas: ſanè Anatomicos hoc nomine perſtringit, quando n. 47. aſſerit, *quod, dum fictos humores nusquam offendunt, tamen per novaculam omnem mortis cauſam ſubſternere promittant: Primò,* inquit, *mirantur, tum etiam ſeriò indignantur mortem absq; venia illorum adventaſſe. Etenim quaſi in cultro ſpem & remedium haberent, gaudent in cadavere partem reperiſſe, cui necem attribuant,* &c. Verùm *Helmontius* non poteſt *ex morboſorum anatomis* negare *uſum*, quem ipſe l. c. n. 42. Presbyteri Aſthmatici hiſtoriâ ſuum fecerat. Quod autem minùs rectè à plerisque Anatomicorum ſedes morbi deſignatur, hoc eſt quod carpit, & fortè non injuriâ; ſiquidem Hippocraticum illud, ἡ δὲ κρίσις χαλεπὴ, ſi in ullo, certè in hoc experiundi genere deprehendes quàm veriſſimum. Aſt iſta diſquiſitio Analyticæ peculiare ſtudium depoſcit. Sufficit omnis ævi Dd. tantum *uſui ex morboſorum anatomis* ſubſignare, ut cum inter ſeſe variis ſectarum libidinibus & ſententiarum æmulationibus diſcordent, hujus ſolius in commune memores, hisce unis, ut *Tertulliani* iſta huc traham, ſtudiorum ſuorum commiſerint pacem: In eas conſpirant, in eas fœderantur, illis in adfectatione ſcientiæ unanimiter ſtudent, omnem ſapientiæ Medicæ oſtentationem de his Anatomis præferentes. Neque *humanorum cadaverum* tantùm, ſed *& aliorum quorumvis animantium morbis defunctorum anatome* ſtudioſos exercuit indies: Utriusque fidem facient exempla *in Exercitatione de peritia Veterum Anatomica in*

ea in genere ex antiquitate adducta; noſtræ enim ætatis hoc in negotio curas plena eloquuntur volumina. Atque is adeò ardor mihi calcar addidit, ut qui eodem unà ſtadio decurrerem. *Humanorum* verò *cadaverum anatomis illas reliquorum animantium morbidorum* adjecturo veniam B. L. dabit, ſi qua iſtarum prolixitatem harum brevitate corrigere annitar. Illo autem quo ἀυλοψία easdem commendavit, ordine ſingulas digeram.

Luſtravi cultro *Caponem*, qui frigoris injuriâ enectus ferebatur. *Ore aperto* cognovi vitium volucribus familiare, *corneum linguæ apicem*, munere deglutiendi organum exuiſſe. Cum verò *ſternum* extantiâ tactui ſe notabile offerret, accuratè ſummam cutem deduxi, *Muſculos pectorales* contemplaturus: quorum alterum *vaſtiſſimum* cum *deeſſe* adverterem, *reſtitantes delicatas membranulas complicatas & fibrillis variè discurrentibus intertextas* admiratus, addidici illius carnoſi muſculi hæc eſſe veſtigia. Propria ſc. ejus membrana ſtamen adhuc fibrillarum cum ductibus ſanguinis tantùm non obliteratis, oſtendebat, ſub tegmine pulpamenti & purpureo vitalis laticis ſucco caſſum. Separavi hujus membranæ quaſi conſutos ſacculos à *ſubſtrato muſculo:* Quo ipſo major lux affulſit hæſitanti, cum huic vix tantum exilis pulpæ ſupereſſet, quantum membranulis in carnem rubentibus, muſculorum rudimentis, in Embryis adeſſe contingit.

Uſus ex anatome Caponis inediâ enecti.

I. Poſtquam *CL. Steno*, aut cuicunque illa debeatur gloria, carnem fibrillis adſeruit *damnato parenchymate*, prurientes in nova animi, ubique hoc nomine Veteres perſtrinxerunt. Vide ſis *Bontekoe Chirurg.* L. I. P. 2. c. I. §. 2. & c. 3. §. 3. 4. ex uno omnes! At enim, ut nomen non morer, dicite Ariſtarchi, in iis qui cutis ſunt atque macies, quomodo ſalvis adhuc venulis atque fibrillis Hiſtoriæ pulpam carnium de-

ficere testantur? an perperam *Aristoteles* 3. H. A. 16. asserit, *carnes evanescere, & fieri venulas atq; fibrillas in extenuatis animalibus?* vel castrata Æsculapii ales *Aristotelem* defendet. Vidi, quæ seculum vivendo emensa fuerat vegeta, cujus ὄγκος, uti c. 5. L. c. Philosophus loquitur, adeò venis erat obsitus, ut tota manus nil nisi vasorum plexum mirabilem ostenderet; digna in qua Apellis cum Naturâ contendisset ingenium!

II. Si quis certior vult esse, *an Veteres carnis structuram ritè cognoverint*, legat *Rufum de partibus corporis humani*, qui ὑφὴν τοῦ πλέγματος τῶν ἀγγείων vocat. Expendat *Aristotelem* 3. P. A. 5. qui ὀχετείαις comparat, *quarum maximi sulci perseverent, minimi verò primùm & celeriter à limo obliterentur, quo tamen recedente, & ipsi rursus manifesti fiant: Similiter*, inquit, *& venarum maximæ perseverant, minimæ autem fiunt carnes actu, potentiâ verò nihilominus sunt venæ. Anatomiam Vivorum apud Galenum* inspiciant; quod *Carnis causa materialis* sit *purior sanguinis pars, efficiens verò calor & siccitas, villorum à se decisione, venarum & arteriarum interstitia secundùm sui positionem debitam adimplens.* In *Mumia artificiali* sanguine eluto, consertorum villorum satis arcta deprehendetur textura; magis, quando in vivo corpore illis reticulis vasorum propenduli constringuntur. Cæterùm merentur legi *considerationes circa Parenchymaticas partes corporis Dn. King in Act. Philos. Angl.* an. 1666. m. Octobr. quem facilè est cum Veteribus conciliare, si illud nostri h. l. foret instituti; sed enim istas curas *Disputationibus de Peritia Veterum Anatomicâ in specie* asservamus.

III. *Falsum*, inquit CL. *Bartholinus Anat. Ref.* L. 1, 4. *absumtâ per inediam pinguedine cutem cum musculis non aliter cohærere, quàm pilam cum linteo, quo obducitur.* Cui nostra adstipulatur anatome.

OBSERVATIO XVIII.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Carduelis fame peremtæ.

C*Arduelem* aviculam plurium dierum fames, incuriâ Domini, peremerat: Hujus incisio *pulmones* albentes, *hepar* pallidum dedit. *Ventriculus* justo minor patefactus *purpureum sanguinem fudit*, quantitate quæ capacitati responderet; arenulis interioris tunicæ rugis impactis: *Intestinum Ventriculo proximum itidem sanguine redundabat; longius* verò *dissita* in se collapsa citra sanguinis notas contabuerant. Quibus lustratis *Cor* anxiè scrutatus, ipsum nihil sibi vitalis humoris reliquum fecisse adverti, cum nec gutta sive ex hac sive ex aliâ quacunque parte corporis elici posset.

Alius aviculæ, quæ itidem *fame succubuerat Ventriculum* incidi, ex quo quidem non dimanavit sanguis, arenulis autem remotis, tunica interior admotos digitos sanguinis rubore infecit.

Usus ex anatome Carduelis fame peremtæ.

I. An *quæstioni*, quæ *inter Convivales Plutarchi* L. 6. *secunda* est, lucem fœnerabitur: *Penuriáne famem & sitim, an meatuum transfiguratio efficiat?* rectè contra Philonem Medicum *Plutarchus*, quod inopia humidi vel alimenti nativi.

II. Verùm & *quomodo inopia alimenti famem excitet*, videtur hinc colligi posse, sc. dum sanguis, ultimum alimentum, negatis suppetiis novi alimenti, in secretoria organa quod seponat non habens admixtum amplius, propter subtilitatem & acrimoniam, quæ circuitus toties reiteratus conciliavit, suâ totâ substantiâ exinanita organa aggrediens illa vellicare commodè

modè poteſt; ſic etiam ad ventriculi tunicam allabens illam arrodet. *Conf. Diemerbroek. Anatom. L. 1, 6.*

III. Dubium, *cur ſanguis reliquas partes deſeruerit, in Ventriculum ſolùm ſe exonerans?* An quod arteria cœliaca exeuntem ex ſiniſtro Ventriculo Cordis proximè interceperit, cum nullus amplius ſupereſſet penus reliquis arteriis impertiendus?

IV. *An quoq; tritura arenularum viam fecit ſanguinis?* mihi non placet.

V. Si *in Galenum* commentari juvat, illuſtrari poſſunt ipſius dicta 3. *de Fac. Nat.* 13. *per quas venas à ventre in jecur facta eſt digeſtio: rurſus ex jecinore in ipſum trahi aliquod alimentum in longiore inedia poteſt.* &c. & L. *de atra bile* c. 7. *ſicuti in benè valentibus nonnunquam optimus etiam ſanguis ad ventriculum commeat, ipſum nimirum nutriturus, quod in longioribus inediis contingit.* *Avicenna* L. III. Fen. XIII. Tr. I. c. I. fin. *Et ſcito, quod ſtomachus nutritur tribus modis, & tertius eſt ejus, quod ad ipſum effunditur in tempore famis vehementis ab hepate ex ſanguine rubeo puro, & nutrit ipſum.*

VI. *Hippocratis* effatum. *L. de alimento.* ξύῤῥοια μία, ξύμπνοια μία, ξυμπαθέα πάντα, ſobriè capiendum.

VII. *Diemerbroek* L. 2. *Anat.* c. 12. *pro Sanguine ultimo alimento contra Charletonum* rectè adducit exempla, quibus in benè conſtitutis corporibus ſanguinem per longam inediam abſumi probat, noſtro idem aſſeverante.

OBSERVATIO XIX.

D. PHIL. JAC. HARTMANNI.

Anatome Canis diarrhœâ afflictæ.

PEr octiduum ipſam infeſtarat malum, ut nec cibum admitteret. Aperto *Ventriculo* corii particulam palmæ longitudine & latitudine inveni, emollitam & attenuatam

tam admodum: Vix *ante semihorium panem assumserat*, qui quidem maceratus & dissolutus erat, *nullo* tamen *chyli* uspiam *indicio*: *in intestinis* enim à duodeno cæcum usque nil nisi *biliosa illuvies* occurrebat: quædam ex his *collapsis lateribus* adeò arctè cohærebant, ut cavitatem ægrè fuisset deprehendere, nisi bilis viam quam commearat, tinctam reliquisset. *Corrugata intestina* non solùm crassa, sed & tenuia, innumeras quasi *valvulas conniventes* offerebant; *Vasorum lacteorum tubuli* bile diluti extenuium interiori tunica hinc inde propenduli comparebant; *tænia* quoque in his convoluta recurrentibus flexibus multæ bili innatabat, duarum ulnarum longitudine, calami olorini latitudine, crassitie summi folii brassicæ, innumeris insectionibus tanquam annulis protuberantibus distincta; *caput* quâdam latitudine à reliquis partibus discrepabat, *caudâ* in acumen exeunte.

Usus ex Anatome Canis diarrhœâ afflictæ.

I. *Ex cruditate bilem gigni*; occluso enim exitu cibum in ventriculo vitium contraxisse autumo; atque qualecunque fermentum conciliaverit acre, illo tunicas glandulosas ventriculi & intestinorum arrosas istam saniem biliosam emisisse; id quod capreæ *Observat. XXI.* tradita Diarrhœa confirmabit.

II. *Bilem in quavis parte corporis ex cruditate gigni*; consentiente *Aretæo I. de Diut. Sign. 15.* qui etiam in colo ἀπεψίην χολῆς ἐργασίην asserit, præeunte *Philosopho 2. P. A. 4.* qui bilem, quæ in alia corporis parte generatur, cum bile quæ in hepate comparat.

III. Testantur passim Annales, (utut & à fame pestem propter ingluviem novi) milites, *quos fames oppressit, quando ipsos cibo refici contigit, desubitò extinctos*: causa fuit nimia ingurgitatio, unde vis intestinis illata: cautiores ideò sorbitiunculis intestina prius tono suo restituunt: quod etiam

fortè obſervandum illis, qui à morbi inedia reconvaluerunt.

IV. *Tæniam* ultra colon aſcendere.

V. Ne quis ſibi perſuaderi patiatur, ſemper *caput lati lumbrici* tale eſſe, quale Cl. *Tulpius Obſerv. Med. l. 2. c. 42.* depingi curavit. An quoque hinc ratio ſumenda, cur aliquando ingratus hoſpes facilè expelli queat? quam magis illuſtrabit *Obſervatio XXXII.*

VI. *Valvulas conniventes tenuium* apud *Cl. Kerkringium* vide ſis.

OBSERVATIO XX.

D. PHIL. JAC. HARTMANNI.

Anatome Ovillorum Uterorum Embryis intus ſceletis.

I.

DE *altera Ove* mihi relatum, quod pondus fœta trahere viſa, atque cum ultra ſtatos prægnationis dies, per ſex hebdomadas urinam ſtillatim ſubinde emittens, emaciaretur, cultro lanionis ſuccubuit.

Hujus *Uterus* utut fœtorem gravem exhalaret, ab inſectione tamen mihi temperare non potui. Obſervavi autem in limbo colli majoris *urethram*, cætera ſ. n. niſi quod orificio eſſet inſigniter amplo. *Collum minus*, cui moles fœtûs incumbebat, præter ſolitum erat expanſum; gracile, ubi pinguedo, aut pili Embryi agglutinati ipſum non reddiderant craſſius. Diſſectio hisce *per omnem Uteri interiorem tunicam pilos concrevi ſſe* atq; arctè coaluiſſe adverti.

Fœtûs autem *ſitus* in ſiniſtro cornu erat p. n. admodum, quippe ſcapulam cum capite & parte dorſi incurvâ, orificio Uteri adverſam obverterat, *pedibus anterioribus* in latus detortis, ut conglobatus compareret; *Poſteriores* verò *pedes* con-

contortos & sibi invicem implicitos versus tubam Fallopianam recta ad cornu extremum extenderat, ut hoc quasi meris ossibus infarctum tactu perciperes.

Nullæ tunicæ, Embryi, nullæ cotyledones adfuerunt. *Dextrum cornu*, justæ alioquin magnitudinis, putredine etiam infectum & globulis pilosis obsitum erat, cum copiâ cotyledonum minorum.

Testis ad sinistrum cornu totus carneus erat, nullis repertis vesiculis; *ad dextrum* verò *cornu* nullus testis erat conspicuus.

Embryon omni numero perfectas habuit partes, dentes, cornua, ungulas; *Oculi* putredine exesi utero adhærebant; *pili* longitudinem digiti æquabant, nec lanæ ovinæ speciem ostendebant, sed læves, demissi, minimè crispi, colore etiam subrubente vitulinos referebant: *Cauda* notabilis non solùm illo, quod sub clunibus dilapsa abdomen atque sternum suâ longitudine esset emensa, sed quod & in extremitate longissimos pariter haberet villos.

Aures quoque hirtæ atque villosæ extabant: *Sternum* confractum & distortum: *Vertebræ* dorsi curvâ figurâ ultra diaphragma progredientes semicirculum exhibebant. *Costæ* à sterno divulsæ, hîc quasi diffractæ, versus spinam integriores erant. *Humeri & scapulæ cum costis* ita coaluerant, ut non possent distendi.

Intestina & Viscera omnia exsucca atque exsanguia: neque in his, quod maximè memorabile arbitror, sive coloris, sive habitudinis, sive texturæ qualiscunque ratio ullum discrimen facere noverat; omnibus idem color, eadem lineamenta fibrarum, eadem soliditas, sensu judice, atque dissectas particulas pulmonum, hepatis, intestinorum, &c. nemo ab invicem secernere valebat, adeo similares erant omnes, ut figura solùm & situs viscerum differentiam suppeditaret.

Cranium perdurum, ſecus quàm in illa ætate fieri ſuevit. *Oſſicula narium* minus cohærebant, putredine tacta. *Cerebrum* admodum ſubſederat, multo intervallo à matre durâ diſtans. *Anfractus Corticis* manifeſti erant, inſtar funiculorum diſſolubiles. Quæ omnia hujus *naturalis ſceleti admiranda* accuratius perrimari fœtor prohibuit intolerabilis.

II. *Alterius Uterus* nihil habuit vitii; pilis tamen firmiter adnatis, pluribus in locis & cuti Embryi adhæreſcebat. *Fœtûs ſitus* dabat anticorum pedum ungulas alterius cornu extremo adnatas, quod ita effarſerant, ut vix dignoſci poſſet: Cervice incumbebat *collo minori*: cujus *orificium* cum ſtilis diligenter explorare contenderem fruſtra fui, quod nulla per iſtas anguſtias daretur via, undique clauſo orificio, omni ductu obliterato. Nulla *cotyledonum* veſtigia.

Quod *Embryon*, pilorum, inteſtinorum & cæterorum Viſcerum omnium par, qualis in priori, conditio. Quod autem *neq; in Utero neq; in Embryo quidquam humidi* supereſſet, ideò omnia pumice aridiora, oculis quoque exſuccis ſuis orbitis inhærentibus. Majus etiam inane *cavitati* hujus *abdominis* inerat, quod major ſiccitas viſcera, flaccida in ſe complicata in anguſtius ſpatium contraxerat. Eâdem de causâ minor quoque fœtor. *Oſſeæ partes* rectius ſe habebant, quod minus diſtortæ, minusque diffractæ; duritie autem illis in priori nihil concedebant.

Uſus ex Anatome Uterorum Ovillorum Embryis intus ſceletis.

I. *Hippocrates de natura pueri S. 42. Puer ſi ſuo momento in caput magis inclinat, facilè mulier parit: quod ſi in latus aut in pedes prodeat, difficilem partum ſentiet.* Non ſolùm in hominum, ſed & in mulorum ſexu ſequiori hoc obtinere ſcias.

II. Rara *cauſa negati partûs*, *orificium Uteri concretum*: quam tamen probat noſtra *Obſervatio An.V. Dec.II. n. LXVII.*

III. Quan-

III. Quanta *vis* sit lenti ast diuturni *caloris animalis*: credo ab hoc, successu temporis, sceleta illa in osseas statuas transformari potuisse: quibus fides Historiis *de fœtibus lapideis* conciliari videtur.

IV. Majorem autem lucem sceleta nostra *Discursui Physico-Medico, de fœtibus Leporinis extra Uterum repertis, Ulmæ an. 1680. ab Exc. D. Petro Rommelio* edito, affundent. Scilicet *in globo non prorsus rotundo, ex intestinorum gyris absq; ullâ vi exemto, incisâ membranâ Lepusculus perfectus, pilis tam longis ac si aliquot jam menses complevisset obsitus, comparuit, omnibus intra membranam siccis & aridis imò planè duris se præsentantibus, ut non immeritò Mumia Leporina vocari mereretur?* H. I. Si conjecturæ est locus; Quod Lepores fœtæ cornua Uteri habeant in modum Cuniculorum distinctis pro numero fœtuum intervallis subrotunda globosa, uti anatomæ illud ante oculos ponunt, verosimile est, allisâ quocunque casu Lepore, rupta esse interstitia, atque unum vel alterum etiam globum avulsum: quam conjecturam confirmabit *Observ. XXVII. Globi* autem *avulsi* non *potuerunt* non *exarescere* unà cum fœtibus intus conclusis, solâ circumstantis assidui caloris materni virtute, uti idem etiam *Observ. XXVIII.* evincet.

V. *Quod membranam duriorem* cui Lepusculus inclusus; mihi servatur *tophus* quidam *Vaccinus* globosus pomi aurantii magnitudine, *nigricante durâ tunicâ* quasi corio explanato inductus glaberrimus, inter excrementa repertus; qualem ovinum minorem, pondere ℥ß. gr. xij. Fautor mihi conspiciendum præbuit, cum plures ex eâdem Ove in Lithuania exemtos referret. *Plinio* sanè ejuscemodi cogniti: 11. H. N. 37. non procul à fine: *Et in juvencarum secundo ventre pilæ rotunditate nigricans tophus, nullo pondere: singulare, ut putant, remedium ægrè parturientibus, si tellurem non attigerit.* Quod si pilis duram novè prorsus membranam inducere potest, calor intestinorum, multò magis præsentem membranam calor Uteri indurare noverit.

VI. *Pilorum* autem *longitudo* minus admirationis mereatur, cum in vulgus notum, quod in mortuis incrementa capiant; id quod nostris exemplis comprobatur.

VII. Quæ illud solum dubii movent, *quî factum, quod à lanæ degenerarint naturâ?* nimirum exhalatio ab internis partibus corporis ad externas adacta justô humidior fuerit, quàm ut lanæ congrueret; præsertim accedente ab Utero extus humectatione perpetuâ, crispos & hirtos pilos magis atque magis lævescere atq; emollescere contigit.

VIII. *Cotyledones vitiatas* Embryi adhæsû cessante officio *periisse*, sanguine ad alia secretiora minus corrupta superfluum amandante. An magis ad colliquationem referendum? an verò hoc esset obscurum per æquè obscurum demonstrare?

IX. *An Testis à nativitate defecerit*, an verò eâdem ratione, quâ Cotyledones, exaruerit, ut visum subterfugeret, altero ad cornu fœtum salvo? dubium relinquo?

X. *An in hisce Embryis viscerum sive caro, sive parenchyma, ex mente Veterum sint dicenda*, addubito; analogum fortè supposuissent; alioquin & intestinorum parenchyma sive caro veniret; idem quoque cordis, hepatis, pulmonum &c. esset parenchyma. Quod quibus non est absurdum, illi audacter etiam carnem s. parenchyma membranarum statuant: eandem quoq; carnis rationem esse dicant in corde, hepate, pulmonibus gustu inprimis & tactu judicibus.

XI. Verè *omnia ex fibris contexuntur*, figurâ texturæ varietati respondente: Viscerum quippe meras fibras arida hæc embrya sanguine absumto ostentârunt: *ast non ex fibris ejusdem indolis s. n. corporis omnia integrè pertexuntur.*

XII. *Ossium durities* quomodo à calore.

XIII. *Cur non in hisce cerebrum diffluxerit, quemadmodum in fœtu monstroso credito* consumtum, *Observatio præcedentis Anni 76.* memoravit. Causa, quod hi fœtus intra Uterum maternum prorsus adoleverint: quodque cranium minimè læsum, cujus sepimentum non concessit locum evaporationi,

non

non colliquationi locum concessit, externum arcendo & cohibendo internum calorem.

XIV. *CL. Malpighii sententiæ de cortice Cerebri* non minus hæ anatomæ, quàm illa Phrenitici, (*Anni præcedentis Observ. 62.*) favent.

OBSERVATIO XXI.

D. PHIL. JAC. HARTMANNI.

Anatome Ventriculorum tophis intus concretis.

I.

MActabatur *Vitulus*, qui quod tussiendo semper latens aliquod vitium proderet, Domino metum injiciebat, ne macie conficeretur. Ventriculorum autem sordes eluendo, non solùm *pilam* deprehenderunt; (cùm contextus pilorum conglomeratione in globum conformatus ita appellari suevit) sed & *quadratam massam*, crassitie trium, septem verò digitorum transversorum longitudine & latitudine: hanc dissolvens mirabili quasi artificio *acuminatas maximè pilorum partes spiculorum transversim s. decussatim se secantium instar dispositas* offendi: firmiter cohærebant, ut magnâ vi ægerrimè divellerentur: Neque textor aut fullo suum opus concinnius atque arctius compingere valuisset.

II. Allata quoq; *Caprea*, quæ *Diarrhœâ occubuerat*, haustu lixivii cinerum, deglutito unà quo coquæ ad vasorum sordes abstergendas uti solent fasciculo stramineo-lineo. Cum folle inflarentur ventriculi, fasciculus ille nullâ vi loco suo dimoveri poterat. Observare autem erat in Ventriculo maximo particulas lineas separatas, quæ *globulorum rudimenta* præ se ferebant, quorum tres facili negotio à tunicis liberabantur, reliqui non item, qui rugis erant impliciti. *Nummum Prussicum*

cum idem Ventriculus reddebat flavedine tinctum: quam tamen tincturam ad lixivium referendam quivis intelligit.

Usus ex Anatome Ventriculorum tophis intus concretis.

I. *Multa à Naturæ organis fieri cum ratione, quorum nos non capimus rationem*, quæ *Mechanicæ* acuminatas pilorum partes ad interiora conversas ritè explicabit? adeò opera Naturæ sunt opera intelligentiæ nostrâ sublimioris!

II. *Generatio tophorum*: Lambendo cutem pilos confertim deglutiunt pecudes; unde illi, quibus harum est cura, partes quarum lambitu delectari cognorunt, pice illinunt. Pili autem, moram ducentes in Ventriculis, crebrâ agitatione, præsertim in ruminantibus, per plicas tunicarum subinde conglobantur, nisi multitudo perfectam agitationem prohibuerit, indeq; pilæ rotunditati conformes prodeunt.

III. *Quadrati tophi lethales* pecudi à colonis traduntur; cujus ratio indagatu facilis, vel tussi viam commonstrante.

OBSERVATIO XXII.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome renum & partium adjacentium non rectè se habentium.

I.

Cum sectionibus Discipulos exercerem *in quodam Cane renum raram conformationem* demonstravi: *Alter* ex his *asperitate suâ* exterius glandularum protuberantias imitabatur, dissectus verò, uti alius quivis s. n. solitos fibrarum ductus exhibebat, nullo scirrhi, ulceris, aut alio quocunque vitio manifesto; *Alter* æquali erat superficie, sed *insignis molis*, cætera omnia sani tuens partes.

In

In prioris Venâ Emulgente gemina valvulæ; alterius hiatus versus Cavam, alterius versus Renem prospectabat. *Vid. Figura VII.*

II. *In alio Cane Renum alteri* gemini *succenturiati* annexi *coaluerant;* qui dissecti *parenchyma diverso colore,* uti in ipsis renibus fieri solet, distinctum offerebant, *cavitate insuper,* illi pelvis renalis æmulâ, memorabiles. *Alterum Renem* è regione *minimè comparentem* solicitus admirans, dum receptaculo chyli & ductui thoracico demonstrandis, cui studio hanc victimam consecrâram, invigilo, tandem globosum subrotundum corpus, glandulæ Mesenterii majori desuper incumbens, occurrit, à figurâ renis canini multum abludens, fasciâ quoque destitutum, ut tamen Venæ Cavæ truncum contingeret, hoc Renem suspicans incido, atque *parenchyma interius omne absumtum* contueor, *Venâ emulgente* exili, *arteriâ* quoq; justò minore, *deficiente ductu Ureterico.*

III. Pariter *in Cane* Receptaculo chyli *Ren sinister glandulæ* majoris rotundæ *specie* instratus erat: hic ad injectionem per arteriam veluti sacculus intumescebat: apertus itidem *omne parenchyma inter carunculas & pelvim* sibi *deesse* commonstravit. Propè carunculas glabra cutis *funiculos ductuum* obtexerat. Cum reliquum parenchyma satis sanum esset, *carunculis* quoque *superstitibus salvis*, asperitatem quandam in recessu pelvis percepi, hanc patefaciens *duos folliculos*, *osseis laminis, qualibus Piscium ossicula auditûs recondi videmus,* constantes produxi, hi *emulgentium*, Venæ æquè ac arteriæ, *ingressum, egressum*, obsederant. *Arteria* præterquam quod illis ossiculis esset obsepta, tortuosa insuper advertebatur, unde stilum non nisi difficillimè admittebat, utut injectioni & inflationi pateret. *Ureter* se nostræ observationi similiter subduxerat. *Huic* monstroso Reni *nec succenturiatus aderat; ad dextri* verò vasa emulgentia *gemini* inferiores partes *concreti* dissimilis figuræ adjacebant: *alter* ex his solidus erat, nullam-

que dissectus cavitatem ostendebat; *alter* verò Reni sinistro quam simillimus, & cavitatem ex proportione eandem, & carunculis respondentes notas offerebat. *Vid. Fig. VIII. & IX.*

IV. *Ex Ove* lanio *unicum Renem* afferebat, ast jussi lumbos asportari, si qua pinguedine obrutus alter delitesceret. Verùm notâ Renum sede accuratè perlustratâ, meram pinguedinem conspicio, nullo vel Renis, vel Vasorum emulgentium, vel Ureteris indicio. In exemtum itaq; oculos convertens illum *solitò majorem* contueor: semotâ autem industriè pinguedine, illo quo emulgentia à Cava & Aorta progrediuntur loco *parvum renem*, qui vix olivam minorem æquaret, Cavæ alligatum inveni; qui quoad dimidiam partem *peculiari membranâ* succinctus, superiorem verò alteram pinguedine modicè conspersus erat. *Sed nullum ex hoc parvo Rene vas, neq; in dissecto pelvis aut ductus*: quâ parte Cavæ & emulgenti alterius Renis internexus erat, stilo concedebat aliquem recessum s. *sinum*, qui aliquousque penetrabat, ast citra peculiaris ductûs notam. Omne discrimen in hoc pusillo conficiebat *coloris disparitas*, cum interiora albor, exteriora rubor pinxisset: *puncta* quædam pelvim non minus ac carunculas suo quæque loco adumbrabant; cætera solidam carnem ostentabat. Eidem autem lateri, cui naturalis, adhærebat.

Ab utriusque Renis membranis corpuscula *succenturiatorum* vices obeuntia dependebant, utut *situs* minus congrueret, quod à latere essent: qui ex succenturiatis pusillo Reni conjunctus erat ad pisum vel carunculam parvam; qui magno ad amygdalam mediocrem accedebat: *figuram & substantiam*, interiori quam exteriori facie *Renibus* erant *simillimi.*

Magno Reni *Vena emulgens* magnitudine suppar, Cavæ capacitati nil quicquam cedebat; *arteria* quoq; insigni erat crassitie, nec minori *Ureter.*

V. His adjicio, quod *in Cane quodam geminas arterias* emul-

emulgentes ejusdem Renis obſervaverim, diſtantibus intervallis ex aorta, diverſa loca, diverſis truncis, ingreſſas; (*Vide ſis Fig. X.*) ſuô quâq; in ſuis partibus fungente officio, uti ex injectione ſatis ſuperque edoctus ſum.

Uſus ex Anatome renum & partium adjacentium non rectè ſe habentium.

I. *An tales valvulas ſæpius offenderit Bauhinus*, quæ averſum à Cava haberent hiatum; cum *in Theatro Anatom.* L. 1, 20. velit, *ne in Cavam remeet ſerum, naturam valvulis in Emulgentibus locatis proſpexiſſe?* dubito valdè. Meliora de Circuitu Sanguinis edoctus *CL. Bartholinus Anat. Ref.* L. 1, 17. ad experientiam jure provocat; utplurimum enim ſive ſ. n. valvulæ illæ ſuo hiatu in Cavam proſpiciunt, & ab hâc ſanguinis ad Renes regreſſum arcent, quod etiam ſtilo experiri licet, cum ex Cava in emulgentem niſi factâ vi ſtilum adigere ſit difficile, vel amplo etiam vaſe, uti in illo Ovis re ipsâ expertus ſum. Quare *alteram valvulam in noſtrâ, illis quæ rarò occurrunt adnumerandam* cenſeo.

II. *Raris* quoque *deputo geminas ejusdem Renis arterias Emulgentes.*

III. An obniſus valvulæ inſolens inſolentem *Reni* conciliavit *aſperitatem?*

IV. *Poſſe partes, quas natura fecit geminas, discrepare, ſalvo*, quo defunguntur, *munere.*

V. *Renes ſuccenturiatos rectè dici*, cum Renum defectus ſuppleant; idque propter iisdem inſtructi machinis videntur, diversâ illorum texturâ iſtud ipſum arguente. An verò ſ. n. non ita cum ipſis eſt comparatum? ſufficit quod dum neceſſitati inſerviunt, ſe & opportunitati inſervire probent.

VI. *Perire partes*, inprimis quæ ſecretioni ſunt deſtinatæ, *ubi non habent quod agant*, in ligamenta, in membranas, in fibras degenerando.

VII. *Quomodo vasa dispereant;* nimirum dum collapsa complicantur variis accessionibus in funiculos, fibris, quæ ipsa intercedunt, in membranam coagmentatis: *tunc quando spiritibus adhuc patere, vero est quam simillimum.* Quidni enim cum transierint ad partes nervorum & horum gaudebunt privilegiis?

VIII. *Interius Renum parenchyma Uretericis meris compactum* videtur: inde enim factum puto, ut officium Ureterici ductûs quidem cessarit consumto isto interiori parenchymate, non item Emulgentium.

IX. In Ove, Renis, Vasorum Emulgentium, atque Ureteris vastitas probat *Naturam* (neque enim à nomine abhorreo) *alterius decrementum incremento alterius pensare?* Vis scire *Mechanicè?* in proclivi est: cum incrementum torrentis majorem sibi excavet alveum, quod sanguinem etiam majori copiâ ad alterum Renem deficiente altero confluere necesse erat, hinc etiam necesse erat corpora magis extendi.

X. Citra vitium nugacitatis dicam, *quod* & *Natura necessitatem in virtutem vertat.* An verò non licet paucis multa dicere, præsertim si cum eruditis intercedit negotium? cur ergo inventi sunt termini technici?

XI. *Laminas osseas ductûs Ureterici lapidescentis* conjicio: alius membranæ lapidescentis meminit *Cl.Tulpius Observ. Med. L. 2, 48.* conf. *Willis de Urinis c. 5.*

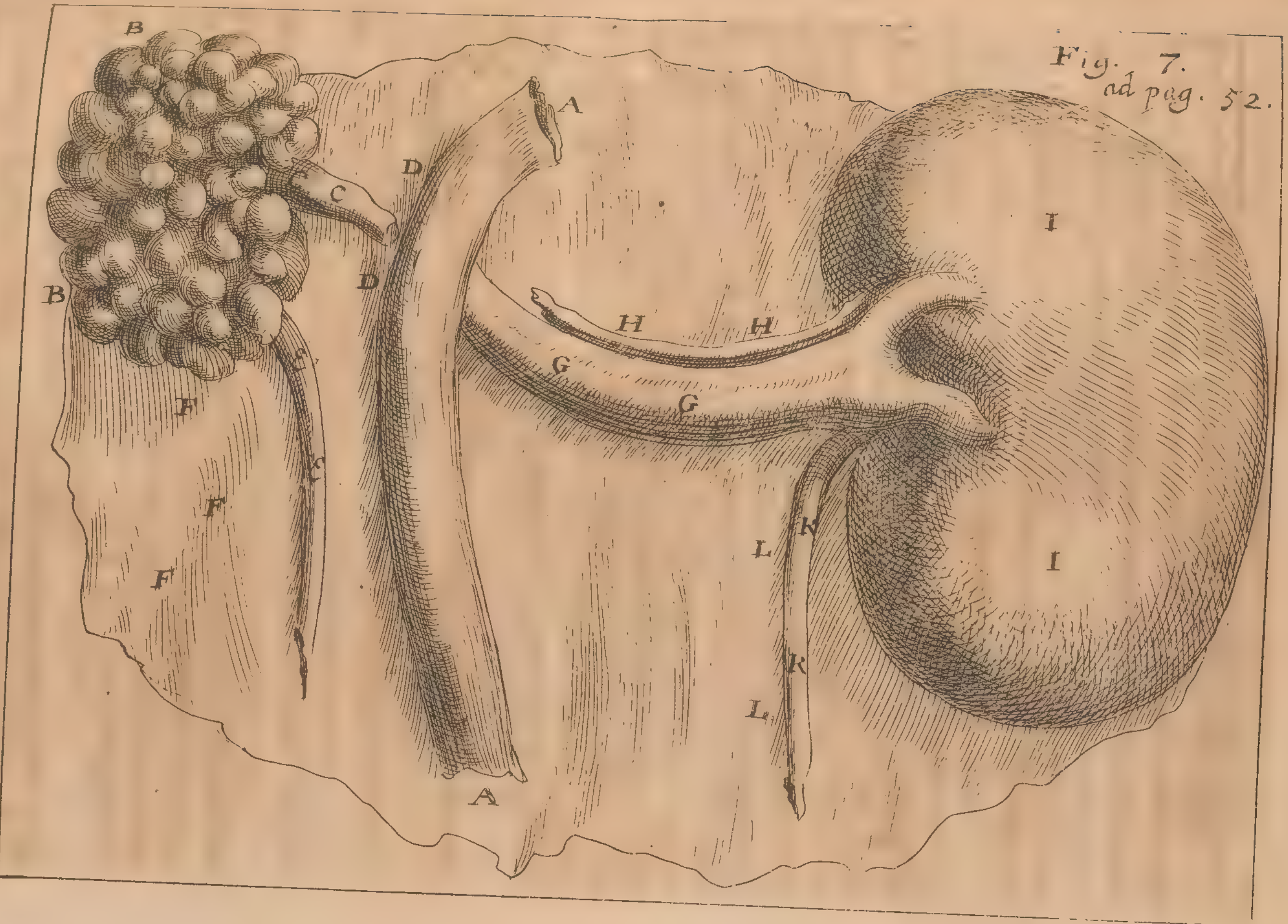
XII. *Arist. 4. G. A. 4. Partibus etiam internis mutationes, detrimentaq; accidunt: ut vel careant aliquibus, vel habeant minuta, & læsa, vel plura numero: vel non suis posita locis, & altero vacans rene, visum est.*

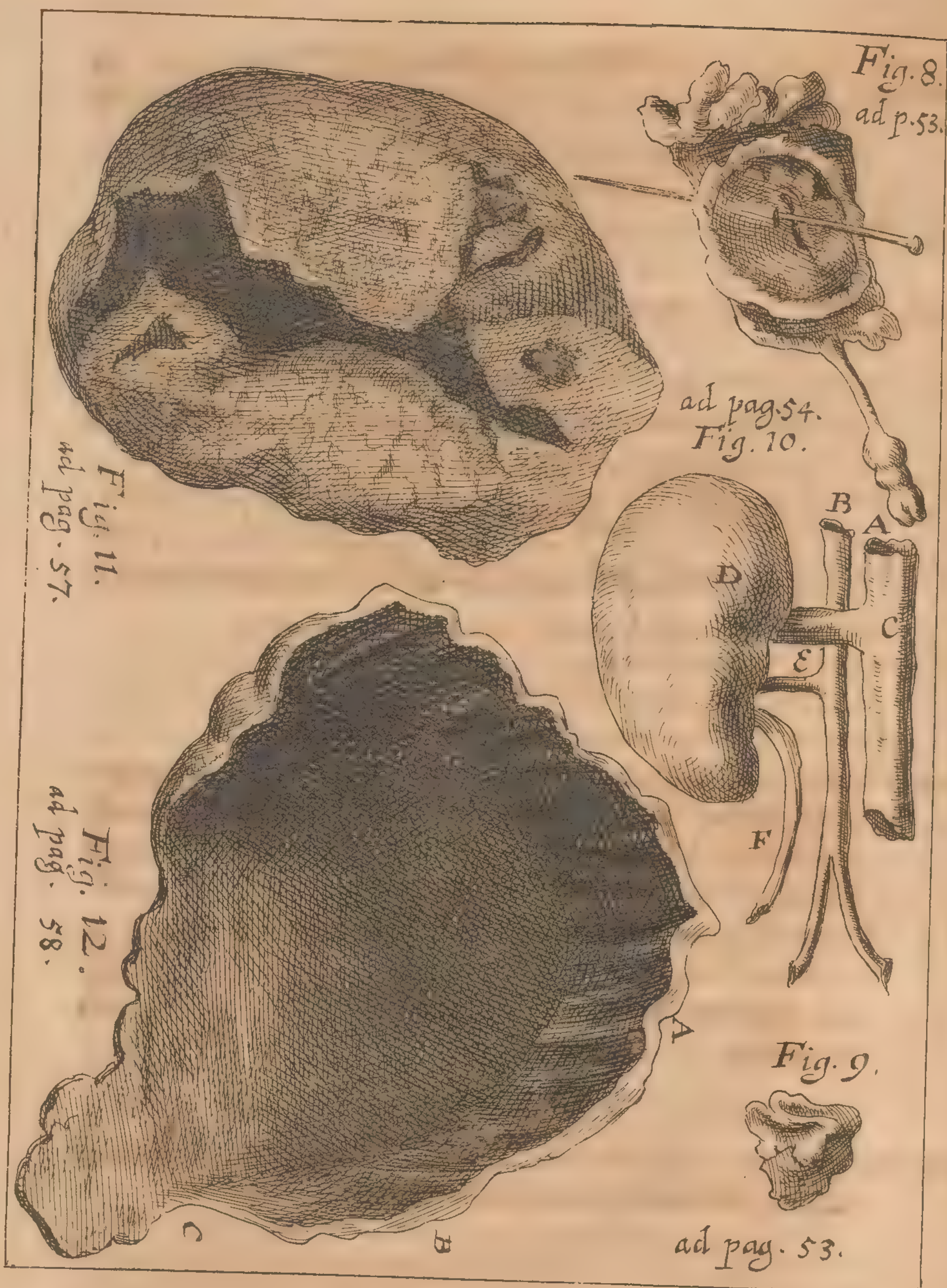
Fig. VII. VIII. IX. X.

Explicatio Fig. VII.

A. A. Vena Cava non inflata.

B. B. Ren dexter altior, sed glandulosa inæquali exteriori facie imprimis, ubi uti hoc loco exprimitur, erat denudatus:

Fig. 7.
ad pag. 52.
A
A
B
B
C
D
D
F
F
F
G
G
H
H
I
I
K
K
L
L

Fig. 8.
ad p. 53.
ad pag. 54.
Fig. 10.
B
A
D
C
E
F
Fig. 11.
ad pag. 57.
Fig. 12.
ad pag. 58.
A
Fig. 9.
C
B
ad pag. 53.

datus: Notatu autem dignum, quod exterior membrana innumeris vasis sive fibris lymphaticis, quasi interiori connecteretur.

C.C. Vena Emulgens non inflata, quæ inflata alteram æquabat.

D.D. Lobus, ubi duæ valvulæ semilunares h. m. se tangebant.

E. E. Ureter, in cujus non solùm ductu, sed & superficie stagnabat liquor, institutâ in inferiori parte ligatura, & vena emulgente compressa.

F.F.F. Membrana, per quam complures ductus decurrebant, qui ad injectionem dicto modo institutam, liquore turgescebant, unà cum ureteri incumbentibus vasculis.

G.G. Vena Emulgens inflata.

H.H. Arteria Emulgens.

I. I. Justa magnitudo Renis próceri & situs.

K.K. Ureter, ex quo per injectionem in Arteria emulgente erumpebat alicubi, tanquam ex peculiari ductu, multus liquor, atque similiter in superficie multa vascula, cretacea solutione turgescebant.

L. L. Membrana, in qua similiter ductus per injectionem in Arteria Emulgente, dicto modo turgescebant, ut adeò liqueret, p. n. ad Vesicam dari vias alias quam ureteres.

Fig. VIII.

Ren sinister Canis, cui parenchyma inter carunculas & pelvim deerat, duobus folliculis osseis, memorabilis.

Fig. IX.

Renes succenturiati combinati, quorum alter cavitate insigni præditus, alter solidus.

Fig. X.

Geminæ Arteriæ Emulgentes in Cane.

A. Vena Cava.
B. Arteria Aorta.
C. Vena Emulgens.
D. Arteria Emulgens major.
E. Arteria Emulgens minor.
F. Ureter.

OBSERVATIO XXIII.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Vesicularum fellis & partium adjacentium non rectè se habentium.

I.

CUravi aliquando plurium *suum jecinora* afferri. Erat cujus hepar *nullum Vesiculæ indicium* præbebat: loco ejus protuberans quidam adeps extabat; quo multâ curâ remoto, non Vesiculam *sed latiorem ductum* pressè hepatis simo adjacentem offendi: exiguum erat, quod in illo continebatur fellis, vix ℥j.

In aliis nihil pinguedinis *ad cystin aut poros biliarios* observavi, *prominente vesiculâ fellis plenâ.* Addidici autem hos glandiis obsitos fuisse; & quidem cujus maxima erat cystis, maximi pori, præ aliis chalaris infectus fuerat:

Contuli quoque *fel*, quod *in ductu memorato* continebatur *cum felle Vesiculæ alterius cujusvis*: atque *illud* crocei, *hoc* coloris subviridis nigricantis; *illud* saporis subamari, qualis non ingratus corticum aurantiorum, *hoc* verò intensè amari & ingrati deprehendimus.

II. Alio

II. Alio tempore *Ovium jecinora* numero plura contemplatus, incidi non rarò in *cysti* prorsùs *destituta, pro biliario* istum *occupante locum*. Harum Ovium carnes suavissimas Laniones laudarunt.

Hâc occasione etiam *hirudines*, Glissonio & aliis jamdudum traditas, sæpius detexi, quæ tepidâ affusâ motus ciebant satis diu: adverti autem *vitium semper in cysti & poris biliariis*, cujus indicium alba & crassa tunica præbebat.

III. Asportabatur à Curioso Discipulo *Vesicula fellis* cum portione hepatis: *Vaccæ* illa fuerat, *quam Epilepsia prostraverat. Poros biliarios*, majores, minores intus crusta s. lamina Tartarea minutim obduxerat (quales crystallis quasi sacchari asperos non semel jam olim conspexeram:) Ex his autem *duo rami Vesiculam diversis itineribus adibant*, uti lactis injecti adminiculo cognovi; *Non* quidem quod lac *manifestis orificiis* in vesiculam exoneratum fuisset, (id quod in aliis subjectis non semel nobis ante oculos stiterunt *anatomæ, quas ad usum singularum partium s. n. demonstrandum instituimus:) sed* quod *per poros exiguos* uterque ramus ad suam quisque partem lac dimanare faceret.

Urgentibus verò injectiones, *inversâ Vesiculæ tunicâ glandulæ Bartholini miliares* lacte turgidæ in conspectum prodiêre: atque abstersio dilucidè ob oculos ponebat, quàm lac ex harum porulis exsudaret, in tantùm ut totam superficiem redderet irriguam, cujuscunq; partis, in quam quisq; ramus incumbebat.

Ipsa verò *Vesicula* intra se complectebatur s. *pilæ s. calculi rudimentum*; anserini ovi magnitudine, mollitie argillæ, placentæ in modum complicatum, à quadam parte tres digitos crassum erat: diductis laciniis ad istius crassioris partis recessum tanquam ad speluncam erat respicere. Laciniæ ipsæ erant minus crassæ, intus in se reflexæ tandem convolutæ cum illâ crassiori parte in globum concesserant. *Intima Vesicula*

ficulæ tunica hinc inde quoq; Tartareis laminis erat incrustata. *Vid. Fig. XI. & XII.*

Usus ex Anatome Vesicularum fellis & partium adjacentium non rectè se habentium.

I. Cum non malè apud *Philosophum* 4. P. A. 2. fin. & L. 3. 12. *longæ vitæ causa fellis vacuitas* afferatur, quidni *& sanitatis?*

II. Quomodo *bilis balsamum* erit corpus à corruptione defendens, quæ in ipsius perniciem intestinos hostes animat.

III. Cum necessum sit dari *excrementa*, uti *sanitatis argumentum* duco, si *exiguâ* sunt *quantitate*, ita *& si sapore sunt à dulci non prorsus alieno*: isto enim pinguedinem animalis & suavitatem carnis non corrumpent: *excessus* autem *alienorum à dulci saporum* non potest non *naturæ animalis esse inimicus*.

IV. *Pori & Vesiculæ* cum tantilla sit *differentia*, *nullum fellis in his partibus erit discrimen*. Pro sanitate Corporum, aut totius massæ sanguineæ, in his illis corporibus discrepabit bilis, non in partibus ejusdem corporis, sani aut ægri, nisi ex accidente prorsus.

V. *Quæ cruda, quæ cocta bilis Veteribus* fuerit dicta, dicendave, ex datis exemplis puto liquidum reddi potest.

VI. *Vesiculam fellis non nisi per accidens esse necessariam*, cum in nonnullis deficiat magnitudine: qualis collectio de Liene est *Philosophi* 3. P. A. 7. *conf.* 4. G. A. 4. *med.*

VII. *Epilepsiam à Tartarea bile oriri*: *potius à sanguine*, quo nimis crassis terrestribus particulis, quæ in lapideam naturam promtè abeunt, abundante, factum, ut pori biliarii illis separandis non sufficerent, corrupto ab obstructione per confertim irruentes ipsorum ministerio.

VIII. *Ob-*

VIII. *Obstructis poris majoribus per alios ramos ad Vesiculam diverticulum obtigit*, ut per hujus porulos quod tenuioris bilis supererat, exsudaret.

IX. Sed & hoc qualecunque fuerit, nimis limosum aut mucosum lateribus Vesiculæ prius adhærens, à lateribus per novum commeatum bilis in cavitatem mediam propulsum, ob compressionem Vesiculæ partibus tenacioribus pituitosis ipsi conglutinatis, incrementa diversa sumsit, laciniisque casu, aut Ventriculi motu complicatis *pilæ rudimentum* prodiit.

X. Idem credo, si vita animali suppetiisset, longius *in calculum fellis* obriguisset, cum asservatum nunc rigorem calculi prorsus præ se ferat.

XI. Quod *cruda bilis à vitio totius massæ sanguineæ:* quippe hydatidibus plenum hepar unà cum pulmonibus huic Vaccæ fuerat.

XII. *Plerique omnes morbi ab Oeconomia nutritionis læsa, inprimis vitio organis defecationi* ultimi alimenti *destinatis illato.*

XIII. Rectè à CL. Bontekoe passim illæ minutiæ divisionum apud Anatomicos damnantur, quæ tantùm abest ut illustrent, ut rem potius obscurent. Quod vitium Veteres, Pædiæ gnari, studio evitarunt, solicitò rem ipsam exprimentes, singularium appellationum minus curiosi. Quantum enim momentum e. g. ad generationem bilis percipiendam conferunt nomina ista, ductus hepaticus, Glissonianus, &c? Sufficit novisse, trunco uno bilem in duodenum exonerari, ad hunc truncum verò omnes poros derivare bilem ab hepate, sive illi inserantur vesicæ, s. ductibus extantibus in superficie hepatis, sive etiam substantiæ hepatis immersis ductibus inserantur quomodocunque. *Fig. XI. & XII.*

Explicatio Fig. XI.

Facies pilæ mucosæ in Vesica fellis vaccæ repertæ, quomodo

in situ erat sibi relicta, cum hiatibus & foraminibus, ubi margines partium non coierant.

Fig. XII.

Ejusdem pilæ facies, laciniis suis explicatæ, ubi

A. Crassissimam partem, in quâ hiatus quasi specum efformat.

B. Mediocris crassities.

C. Tenuissimæ partis speciem exhibet, hæc vel bis in se replicata & convoluta cum aliis speciem pilæ efformaverat, qualem altera figura offert.

OBSERVATIO XXIV.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Glandiorum.

IN *Corde Suis* glandia complurima, ultra viginti in parenchymate utriusque ventriculi intimiori, observavi: singulos scrobiculos singulæ tunicæ albæ oppleverant; tunicis incisis peculiaris tenuis membranæ folliculus eximi poterat, qui præter limpidum humorem funiculum candicantem fili albi instar convolutum complectebatur, ipsissimum vermiculum.

II. *In assati Leporis pulpamento* nemo quidquam vitii advertebat, ipso verò inciso multum aquæ prosiliebat: in cujus causam intentus, cavitatem insignem, quæ juglandem minorem caperet, atque in hâc glandiorum congeriem latitantem inveni, multis particulis quasi pituitosis in duritiem excoctis, quales ex ruptis glandiis prodeuntes cohærere constat, ut filum nodis implicitum exprimerent.

III. Æquè *in piscium non uno genere*, in Percis, Erythrinis, Luciis, Carpionibus, &c. per hepar, ventriculum, intestina,

ſtina, carnem, &c. iſtiusmodi folliculos candicantes & eminentes animadverti, è quibus apertis alba filamenta educere fuit longâ ſerie. Piſcatores ſtatis temporibus cuique generi id vitii obvenire perſuaſi ſunt.

Uſus ex Anatome Glandiorum.

I. *Ariſtoteles* 8. H. A. 21. χαλαζῶλαι δὲ μόνον τῶν ζώων ὧν ἴσμεν ὗς. Scaliger in Comment. *Utinam non dixiſſet hoc Philoſophus: Nam & gallinas vidimus nos aliquot, & lepores non paucos, homines verò plurimos, quorum ſanguis eſſet arenoſus.* An illo, ὧν ἴσμεν; an verò illo, quod non eadem in omni animantium genere glandiorum ratio; *Ariſtoteles* excuſari queat viderint alii.

II. Iſti quoque *Ariſtotelis* effato 3. P. A. 4. fin. μόνον δὲ τῶν σπλάγχνων καὶ ὅλως τῶν ἐν σώματι μορίων ἡ καρδία χαλεπὸν πάθος οὐδὲν ὑπομένει; contradicit noſtra Anatome: utut *Ariſtoteles illud ex Hippocratis* L. 4. *de Morbis* S. 13. §. 18. hauſerit, ubi ſimpliciter citra cautiones *à Philoſopho* adhibitas dicitur, νόσημα ἐν τῇ καρδίῃ οὐδὲν γίνεσθαι. Verùm ſalva res eſt, ſi illud, χαλεπὸν πάθος; ſi illud, ὑπομένει; probè rumines. Hocq; *Aretæus de Ca. & Si. Acut.* L. 2, 1. ponderans, ἢν μὲν ἡ καρδίη, inquit, πάθῃ, οὐκ εἰς μακρὰν τοῦ θανάτου ἡ ἀμβολή. Vid. ſeqq.

III. *Ariſtoteles* 8. H. A. 21. *loca glandiorum in ſuibus* ſolùm crura, collum, armos & partem inferiorem linguæ memorat. An non ſufficiens enumeratio partium, cum & Cor ſit addendum? an verò ſubintelligendum iſtud ὡς ἐπὶ τὸ πολύ?

IV. *Glandia*, aut quocunque nomine his affines veniant puſtulæ, *nidos eſſe vermiculorum*, mihi fit veroſimile.

OBSERVATIO XXV.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Lienum.

I.

IN *Sue* glandiis obnoxio hujus *parvitatis* Lienem conspexi, ut minimi digiti longitudinem non excederet, crassitie & latitudine pennam anserinam tantum adæquaret: inde adeò inquirentis oculis se primum subduxerat: *Vasa in eodem* ægerrimè conspiciebantur ob exilitatem, & numero paucissima; carneam quandam particulam integra compages referebat.

II. *In Lepore* Lien vix ad longitudinem & latitudinem digiti indicis, ad crassitiem autem folii summi brassicæ accedebat.

III. *In Cane* digiti minimi longitudine Lien lumbricum referebat.

Usus ex Anatome Lienum.

I. *Lienem non esse viscus necessarium*, hujus signum posuit *Philosophus* 3. P. A. 7. fin. quod in nonnullis deficiat magnitudine.

II. *Plinius* 25. H. N. 5. de Teucrio herba habet fabulam, cur Splenion à quibusdam vocetur: *Narrant*, inquit, *sues qui radicem ejus ederint, sine splene inveniri.*

III. *Vasorum ad membrum proportio.*

OBSER-

OBSERVATIO XXVI.

D. PHIL. JAC. HARTMANNI.

Anatome Porcellæ Hermaphroditæ creditæ.

PORcella missa, quæ ad genitale inter feminæ, specie testiculorum Domino imposuerat: statim ut contemplabar laxius pendulos herniam suspicabar, cum suillo generi revincti sint testes: nec tamen retrocedebat quidpiam ex tumore vel fortiter compresso. Apertus verò *bubonoenterocelen*, miroque modo extensum peritonæum, relicto angusto tramite, detexit: ilii maxima portio cum mesenterio omne spatium *ficti scroti* impleverat, altero *processu Uteri unà illuc protruso*, in tantum, ut alter processus etiam ex suâ sede deturbatus inveniretur. Protrahi omnia ex scroto illo poterant per angustam viam adhibitâ dexteritate. Ad extremitatem *Processûs Uteri intrusi nec tubæ, nec testiculi justa conformatio*, cum præter solitum compacta & distorta essent omnia.

Usus ex Anatome Porcellæ Hermaphroditæ creditæ.

I. Cum *Hernia* inveniat *discrimen ratione loci, & ratione materiæ; ratione materiæ* fortè illam quis ulterius dividendam arbitraretur, utpote cum non solùm ab intestinis, ab omento, à carne, &c. enterocele, epiplocele, sarcocele, &c. sed & à mesenterio, ab Utero, &c. nomen Herniæ imponendum nostra suaderet anatome. Ast dividere res non est easdem frangere: & ἀκυρολογία erit ista nimia ἀκρίβεια: quæ ἀπαιδευσία rem Chirurgicam fœdè deturpavit.

II. Et *sequiorem sexum Bubonocelæ esse obnoxium*, cum sint qui ambigant, ob negatos s. n. Peritonæi processus.

III. Ut *monstrosa* fiant pleraque *non concessâ liberâ Naturæ opificio officinâ.*

OBSERVATIO XXVII.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Vitulæ Hermaphroditæ.

TAles Coloni & laniones norunt dari conjecturam ex umbilico capientes. Non comparebat *lorum* in denudato, *testiculi* tamen ita *Vaginæ muliebri* extus appensi erant, uti aliàs ipsos in sexu virili peni appendi contigit: sed & *masculini generis eosdem testes conditio partium evincebat*, quippe hæc *epididymides* à reliquo corpore distinxerat. Ista itaque Vitulum volebant: ast *Vagina*, & huic inserta *urethra*, *ductus* item *vaginales* volebant Vitulam: *defectus* autem *penis*, & *defectus uteri, cæcâ vaginâ*, volebant Hermaphroditum. Habes itaque animal & masculini, & feminini & neutrius generis absque ulla Ovidianâ Metamorphosi androgynon:

Nec duo sunt, sed forma duplex; nec femina dici,
Nec puer ut possit: neutrumq; & utrumq; videtur.

Usus ex Anatome Vitulæ Hermaphroditæ.

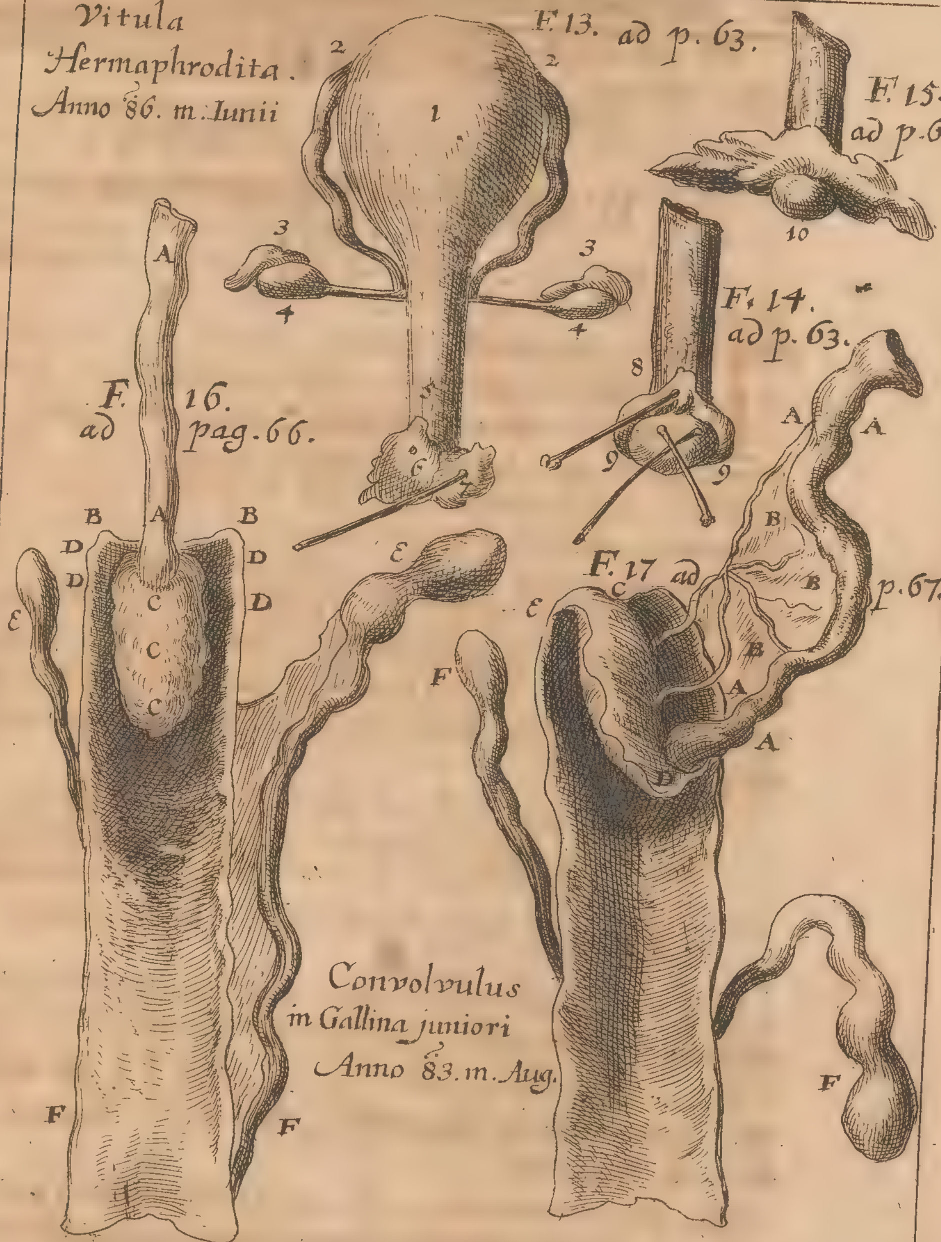
I. *Quis omnium dabit causas*, quàm multa sunt in rerum natura, quæ nemo, nisi is qui fecit, scire potest!

II. *Perfectos Hermaphroditos non dari:* i. e. qui utriusque sexûs æquè absolutis gauderent genitalibus. τραγαίνας *Aristot.* 4. G. A. 4. *med. conf.*

III. *In Hermaphroditis alterius sexûs membrum præpollere*, uti in hac nostra femininum superasse reddet manifestius.

Fig. XIII. XIV. XV.

Expli-

Vitula
Hermaphrodita.
Anno 86. m. Iunii
F. 13. ad p. 63.
F. 15.
ad p. 63.
F. 14.
ad p. 63.
F. 16.
ad pag. 66.
F. 17 ad p. 67.
Convolvulus
in Gallina juniori
Anno 83. m. Aug.

Explicatio.

1. Vesica Urinaria. 2. 2. Arteriæ Umbilicales. 3. 3. Epididymides. 4. 4. Testes. 5. Clitoris. 6. Vagina Uteri. 7. Intestinum rectum. 8. Insertio Urethræ. 9. 9. Ductus Vaginales σύςοιχοι. 10. Vagina Uteri inversa imperforata.

OBSERVATIO XXVIII.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Ventriculorum intus latitantibus aciculis.

I.

VEntriculus anserinus à Discipulo afferebatur *oblongâ carneâ appendice* notabilis; hujus originem rimantes observamus ab intima tunica per crassum musculum ventriculi canalem ad appendicem tendere; qui à musculo separatus, angusto meatu detegebatur: *Cujus productio*, appendix illa extra ventriculum propendula, non iisdem constabat partibus; quum quæ *proxima Ventriculo* digitum minimum crassa, articulum longa chylo compacto referta esset, tunicâ interiori illi Ventriculi aridæ & asperæ respondente: *quæ verò ab hâc progrediebatur* distorta alia, pennæ anserinæ crassitie, *acum rubigine ferè consumtam striisq́ exesam* complanatam reddebat: caput deerat, ut scrupulum injiceret, si non alius quivis stilus ferreus fuerit. Circumdederat autem acum chylus niger, compactus itidem: *finis hujus canalis instar intestini cæcus erat*, nisi quod prominente acûs acumine perforatus esset.

II. *In Anatis Ventriculo* globus plumbei æmulus extabat, cujus tunicas suspensô cultro separanti, pediculus prodiit, à quo hic globus dependebat. Abscessum judicans in-

ductum

ductum inquiro dissecto Ventriculo, qui quidem ductum commonstravit, sed stilo non penitius pervium. Globum itaque medium dividere cogor, atque *acicula ex orichalcino filo nitida*, compactâ nigricante massâ, quam per foramen illud transiens chylus reliquerat, sepulta erupit. Cuspis aciculæ exteriora versus vergebat per globi tunicam transparens: obtusior pars capite erat minuta; canali quo transierat intus rugoso & aspero.

Usus ex Anatome Ventriculorum intus latitantibus aciculis.

I. *Sanis existentibus corporibus chylus interceptus non facilè putrescit*, sed exarescit magis: an illud non fieret, si *fermentis* Oeconomia nutritionis sua s. n. perageret?

II. *Mechanicam* mihi edisseri vellem, *quâ Natura acuminatas partes extrorsum protrusit*, non ita obtusas: *an casui hoc adscribendum* magis?

III. *Quod alteram acum rubigo affecit, alteram non*, an materiæ adscribendum, quod altera ex ferro, altera ex orichalco? an diversis succis Ventriculorum?

IV. Contra *Galenum* tales Historiæ facilè probant, Ventriculum chylo non uti in nutritionem sui ipsius; consumsisset enim in secessibus seclusum.

V. *Quomodo Natura novos ductus efformare eosq; ampliores reddere queat*, satis mechanicè ex hisce talibus declarari potest.

OBSERVATIO XXIX.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Gallinæ Iliacæ.

GAllinam, *quæ* & per superius & per inferius guttur *sanguinem ejecerat*, cultro anatomico subjeci. *Intestina* è regione extremitatum cæcorum intuens, ubi duri-

duritiem adverto, deglutitum quidpiam ſuſpicor: atque incidenti *corpus globoſo capite, cum hiatu obſcuro, piſciculum imitans, quod muco ex coagulato ſanguine interioris tunicæ obductum erat*, ſeſe offert: quod autem educenti minimè obſequeretur, oppoſitam partem pateſeci; hinc quando adnatum quoddam corpus videbatur: reduplicationes enim intruſi preſsè adjacebant, ut unum idemque continuum inteſtinum juraſſes. Denuò divellere ab invicem malè connexa tentanti, ſupernum quidem ceſſit aliquantùm, infernum verò priſtinam retinebat ſedem: Quare & *corpus, quod piſciculum imitabatur*, ſecandum veniebat, atque tunc demum manifeſtò ante oculos ponebatur (1.) inteſtini, cum parte meſenterii integerrimâ, ſeſqui articulum longa intruſa portiuncula: (2.) alia portiuncula ejusdem longitudinis inverſa, rubicunda & mucoſa: (3.) reduplicatio recti arctè ſuperficiei alterius adhærens ac ſi adnata fuiſſet. *Vid. Fig. XVI. & XVII.* Memorabile quod *in cæcis* dura *ſcybala*. *In ventriculi orificio* multum bilioſæ & ſanguineæ colluviei, ipſo Ventriculo rectius ſe habente, utut quædam partes ſanguinolentæ evaſiſſent. *In Recto* pariter ſanguinei quidpiam occurrebat, tunicâ interiori eodem colore infectâ.

Uſus ex Anatome Gallinæ Iliacæ.

I. Quod *paſſionem Iliacam non ſolùm contorſio* aut convolutio inteſtini, unde & convolvulus audit, *ſed & unius in alterum intruſio cauſetur*. *Exc. Dn. D. Starck, Collega meus honoratiſſimus*, Puerum duodecim annorum à graviſſimo in os ſacrum lapſu ex Ileo mortuum incidens, *præter inteſtina flatuum plena, præter inflammationem & abruptionem meſenterii propè colon, inteſtinum rectum contortum* invenit.

II. *Galenus* 6. *de Symptom. cauſ.* c. 2. *quod ſatius ſit in hujusmodi affectibus, ut dicamus, Ventriculum non trahere, ſed ſuſcipere duntaxat ea, quæ ob inteſtinorum compreſſionem vio-*

lenter ſurſum feruntur. Nam quod inteſtina conſtringuntur, id ipſis ſ.n. convenit. H.I. Rectè inde ejectio ſanguinis per guttur ſuperius intelligi poteſt.

III. *Quidnam* autem *ſanguinem ex inteſtinis elicuiſſe dixerimus?* an vehementiam motûs inteſtinorum nullô affusô chylô? an fermenti cujusdam corroſivi acrimoniam? an magis inflammationem partium?

IV. *Cum ſ.n. in cæcis Volatilium liquidiores ſint feces, quæ cauſa ſcybalorum?* an quod ceſſante preſſione ſequentis materiæ, occluſo tranſitu, in his feces ſubſtiterunt? an quod omnis motus cæcorum à conſtrictione ſuperiorum inteſtinorum? hæc ubi defecit, cæca neſciverunt ſua ejicere? an verò & inflammatio in cauſa fuit? cum unius ejusdem rei, uti poſſunt, plures etiam fuerint cauſæ.

Fig. XVI. & XVII. p. 62

Explicatio Fig. XVI.

A. A. Inteſtinum tenue.

B. B. Locus, ubi inteſtinum craſſum tenui ita annexum erat, ut unum videretur continuum, cum craſſius, quàm hîc depictum eſſet, tenue ante apertum.

C. C. C. Portio inteſtini inverſi, muco ſanguinolento obducti, quod deradi poterat.

D.D.D.D. Inteſtinum craſſum, quod inverſam portionem tegebat, apertum.

E. E. Inteſtina cæca fecibus duris ſtipata vel farta.

F. F. Inſertiones cæcorum.

Fig. XVII.

A.A. A.A. Initium & finis inteſtini tenuis intra inverſam portionem craſſi concluſi & abſconditi.

B. B. B. Portio Meſenterii una incluſi inverſo craſſo cum tenui.

C.C. Diſ-

C. C. Dissecta portio inversi crassi.

D.D. Connexio intestini tenuissimi cum inverso, ut reduplicatio appareat.

E. Connexio inversi cum recto ibidem, ut reduplicatio compareat.

F. F. Intestina cæca.

OBSERVATIO XXX.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Scirrhorum.

INsignis *Gallinæ* erat *tumor ad confinium*, quod apicem ossis *sterni* & claviculas dirimit, tribus quasi globis coagmentatus, pinguedine intertextâ citra peculiarem membranam annexus erat musculis, in his quibus utut ægrè, conspicere tamen erat rupturæ vestigium. Dissectus tumor albicantem carneam massam corticatim circa nucleum quendam concretam exhibebat: aliquando cortices hiatu, aliquando divulsione dignosci poterant. *Vid. Fig. XVIII. Intus ad latera intestinorum propè mesenterium tria rotunda corpora*, sed variis eminentiis aspera comparebant; *duo ægrè hærentia*, quæ nullâ vi admotâ, suâ sponte in manus eximentis inciderunt: cutis horum cineritia, muco veluti oblita: *tertium* maximum albicans ab intestino certis fibris annexum erat pendulum. Dissectorum horum omnium eadem conditio, eadem facies quæ Tumoris externi.

Usus ex Anatome Scirrhorum.

I. *Quod corpore optimè valente, sanguis etiam extra vasa concoquatur*: fuit hæc Gallina habitior, fœcunda, præpinguis, sanissima.

II. *Quod à sanguine extra vasa purpurea Tinct. tanquam*

volatilis abeat, relicto albo terrestri, cujus fibrarum condensatio successiva cortices dedit carneos.

III. Ita enim corticatim tumorem concrevisse auguror, *quod unam vel alteram guttam ex vasis dilapsam coagulatam, aliæ novè affluentes circumcirca cinxerint, hasq; aliæ subinde succedentes,* quousq; spatium invenerint.

IV. *Fidem* quoq; *illi Venatoris, in Exc. D. Rommelii Discursu Physico-Medico de fœtibus Leporinis, relationi faciet:* scilicet abscedere possunt absq; ullo molimine exarescentes istiusmodi globuli subtracto nutrimento, non minus ac in vegetabilibus usu venire novimus.

Fig. XVIII.

OBSERVATIO XXXI.

D. PHIL. JAC. HARTMANNI.

Anatome Uteri Suilli Fœtibus disparis magnitudinis.

IN hujus *dextro cornu sex, in sinistro tres, omnes masculi,* fœtus continebantur. Ast *in dextro duo embrya pusilla* vix tertiam reliquorum partem magnitudine attingebant, alterum versus tubam, alterum versus vulvam inter majora erant sita: *unum ex his* glandulam chorio Majoris annexam credideram, quippe nullus liquor aderat; inquirens autem, numquid latitaret, tres tunicas cum embryo umbilico à tunicis pendulo detexi: erat avellanæ majoris magnitudine, emarcidum & exaridum, integrum tamen, quoad partes omnes clauso jam abdomine.

Vid. Fig. XIX.

Usus ex Anatome Uteri Suilli, fœtibus disparis magnitudinis.

I. *Numquid superfœtatio exinde deducenda?* sanus fuit Ute-

Tumor ad apicem Sterni in Gallina. A°. 83. M. Octb.

ad p. 68. Fig. 18.

Ex parvis mesenterii scirrhosis tumoribus

Corticatum opus.

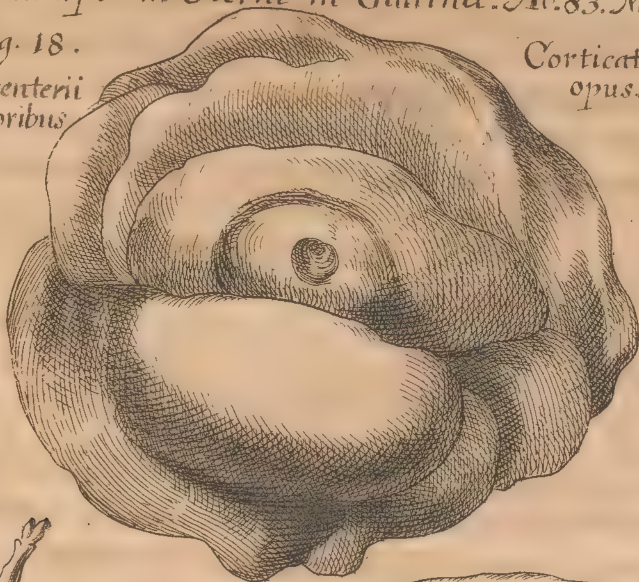

Fig. 19. ad p. 69. Superfoetatio in Sue.

Suillum Embryon antepenultimum emortuale Sceleton istâ magnitudine, reliquis 5, ejusdem cornu, spithamam longis.

Uterus, neque vitium uſpiam adverti, niſi quod extrema choriorum flaccida & mucida. Fœtus tamen emortualis aridus? An Priorum incrementum hujus mors fuit? *Ex alio Utero Suillo emortuale ſceleton necdum digiti longitudine exemi, cum reliqui fœtus ad ſpithamam accederent.*

Vid. Fig. XIX.

II. Magis *tunicas, chorion, allantoidem, amnion à fœtu, derivandas* iſtæ dictabunt hiſtoriæ: cum hæ fœtu mortuo unà contabuerint, nil quicquam prohibente Uteri incolumitate.

III. *Et hæc illuſtrare poſſunt Exc. D. Rommelii Diſcurſum* ſæpius laudatum; *quomodo etiam citra putredinis fœtorem Utero materno benè valente, embrya exareſcant.*

OBSERVATIO XXXII.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Turturis pinguedine ſuffocatæ.

TErtio à morte die hanc incidebam: *luſtratisq; partibus ſ. n. animalis*, cum ventriculus, ingluvies, proceſſus Uteri, ovarium, omnia Gallinaceis reſponderent, *cauſam mortis disquirens, pinguedine cuncta obſepta deprehendo.* Neque *Ventriculum* ſolùm obſederat, quod in avibus fieri amat, ſed *loborum hepatis extrema* ita inveſtierat, ut hæc quaſi in theca ſive faſcia repoſita viderentur, cum prius ſpecie partis adipoſæ fefelliſſent; atque detrahi poterat promtè, æquè ac faſcia renalis à renibus: *hepar nudatum* atro-purpureum colorem dabat, cætera ſaniſſimum. Hinc ad *Cor* oculos conjicienti, mirum viſu, *nullo intercedente mediaſtino ope pericardii ſterno revinctum* occurrit: atque viſum quidem prius effugerat, *cum omnis ejus ſuperficies pinguedine tecta per pericardium*

transpareret. Nec membrana pericardii ab hac pinguedine liberè separari poterat, sed ita mutuò constricta erant omnia, ut tubulo immisso neutiquam inflari posset, effarcta enim pinguedine erat undique per omnes, quas sibi effinxerat cavernulas & recessus, ut ab illa difficulter avelleretur. *Eadem pinguedo aperto pericardio, tantum non sebacea in grumos contra adipis naturam coierat. Pericardium* eadem justo crassius reddiderat: Eadem *Cordis globositatem* corruperat prorsus, cum hoc viscus non στρογγύλον, sed variè depressum, aliâ parte quadratam, aliâ triquetram exhiberet figuram. *Neq;* tamen *adnata erat Cordi pinguedo, prouti ad coronariam evenire suevit*, cum facili digitorum ministerio ex impressis alveolis eximeretur. *In utroq; ventriculo* sanguis niger; magis tamen *in sinistro* cruor concreverat, tenacitate contritionem atq; sectionem instar polypi difficilem reddens. Ejusdem conditionis erat *sanguis in Vasis Hepatis & Pulmonum.*

Usus ex Anatome Turturis pinguedine suffocatæ.

I. *Pinguedo luxurians mortis causa*, sanguinem pigrum & ineptum reddens ad munus suum, quod est calorem vitalem jugi commeatu ad omnes partes deferre, obeundum.

II. *Quomodo pinguedo intraverit pericardium?* viæ quidem non patuerunt, an per easdem, per quas serum? *quin ipsum serum pingue uti in sanguinis ductibus, ita in pericardii quoq; cavitate concrescere potuit.* An verò ruptis vasis sanguineis pinguis latex in illud exsudavit?

III. *Recessus Pericardii insoliti* ab extensione ob vim pinguedinis ingruentem, quæ sibi *cavernulas, quales in auriculis cordis quorundam animalium*, fibrillis suis intertextis hospitales exstruxit.

IV. Cum nec ista Pericardii extensio satis spatii præberet, *moles pinguedinis incumbens motui Cordis obniti cæpit, unde alveoli ipsius superficiei externæ impressi.*

V. *Tan-*

V. *Tandem cordis systole & diastole inhibitâ*, concreto unà intus sanguine, *collapsa est rota quâ vitale circumagendum erat humidum.*

VI. *Grumosum* fuit *pingue, fortè* quod non prope vasa sanguinea constiterit, horumq; fibras non habuit contiguas: *sive etiam* chylo crudo illud pingue permixtum fuit.

VII. *Crassities Pericardii* accretis fibris pinguedinis: cujus vi idem sterno impactum fuit.

OBSERVATIO XXXIII.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Gruis pinguedine suffocatæ.

TErtio à captivitate die, nil quicquam interea temporis gustans, crure fracto, mortem oppetierat. Ut mittam *illa, quæ s. n.* huic animali aderant: *Pinguedo* plurima totum *Ventriculum* obtexerat, quin & *intestina* oppleverat undique. *Ventriculi tunica retorrida* nil nisi lapillos fovebat: *Ad pylorum lumbricus*, unus quoque atque alter *in intestinis*: *Vesica fellis* præ pinguedine ægrè obtutui patebat; *felle aterrimo*, quod Rob cerasorum grumosum colore & spissitudine præsentabat. *Interior tunica non cancellatis sed parallelis solùm lineis erat distincta*: *Viam Vesiculæ ad intestinum* sedulò inquirenti, nusquam ea apparuit.

Cæterùm *in hepatis, in pulmonum, in totius Corporis vasis, jugularibus, cruralibus*, &c. *Portæ, Cavæ, Aortæ ramis; in omnibus concretus erat sanguis*, ut integri trunci majores cum minoribus ramis educi possent, ac si ceram infusam ex modulis eximeres.

Vid. Fig. XX.

Non autem *purus putus sanguis erat*, qui ita concreverat: *quædam partes* horum truncorum & ramorum pituitam densam ostendebant; *aliæ* carneum quid dilutum; *aliæ* verò sanguinem

guinem purpureum. Erat ubi *idem truncus aut ramus ab altero latere* ſanguinis, *ab altero* pituitæ ſpecie compareret: erat ubi *diſtinctè in eodem trunco aut ramo*, miro ſpectaculo, *portiones pituitoſæ, carneæ, ſanguineæ certo ordine ſe invicem exciperent.* Qui *in venis* erat ſanguis, nigrior, qui *in arteriis* purpurei vel dilutioris coloris conſpiciebatur.

Cordis parenchyma aliquot *fiſſuris hiabat:* inſignior erat *dextri Ventriculi* fiſſura; *huncq; intus vera pinguedo oppleverat*, *ſiniſtrum* verò concreta maſſa ſanguinis, quæ columellis & infimis receſſibus in modum *polypi* adhærebat. *Conus ſanguinolentus* ſpectabatur: ſed & *Cor* uti reliqua Viſcera multa *pinguedo cinxerat.*

Uſus ex Anatome Gruis pinguedine ſuffocatæ.

I. Credo *deficiente agitatione corporis pinguem ſanguinem non excitato calore congelaſſe*: uti obeſos eapropter quoq; ſubitò vitam defeciſſe, teſtantur Hiſtoriæ.

II. Quæ *Ariſtoteles* 3. P.A. 9. *fin.* de Ovium nimiâ pinguedine; ἐγκαταλαμβανομένης οὖν τῆς ὑγρότητος καὶ τῶν πνευμάτων, διὰ τὸν σφακελισμὸν, ἀναιροῦνται ταχέως; non malè ex iſtis explanari poſſunt, *in Sphaceliſmi cognitionem.*

III. *Plutarchus 2. de eſu Carnium ſub init.* Saginæ Gruum meminit: *Alii*, inquit, *gruum & olorum oculos conſuunt, incluſosq; tenebris ſaginant, ut monſtroſis miſturis, & conditionibus certis carnem eorum apparent.* H. I.

IV. Noſtris *geminas Hiſtorias* offert *Ann. II. Dec. I. Eph. N.C. obſerv. 87.* Item *Scholia in Obſervationem:* *Acta* quoq; *Medica Th. Bartholini Vol. V. Obſ. 29.*

V. Non video, *quî iſtiusmodi in ſanguine pinguedo chylus dici poſſit*, licet ex chylo eandem ſubortam eſſe certum ſit: ſimpliciter chylus non erit; non magis quàm butyrum, lac, utut butyrum ex lacte elicitum fuerit.

VI. *Ge-*

Fig. 20.
ad p. 73.
Cor Gruis
pinguedine
Suffocatæ.

VI. *Generatio carnis ex decisione villorum*, quos appellens humidum subinde in ductus excavare novit.

VII. Ex quibus quoque explicari potest, *quomodo crescere proprium sit viventium*: quippe cum ab interno principio, per longum, latum, & profundum, reliqua augeri nequeant, viventia corpora ope villorum decisorum illud facilè impetrant, ubi sanguis vitalis omnia loca permeare commodè potest.

VIII. *Atrophia* ex opposito itidem *illustrabitur*.

Fig. XX.

Explicatio.

a. a. a. Fissuræ quibus hiabat.
b. b. Conus sanguinolentus.
c. c. Pinguedo.
d. d. d. Species sanguinis concreti extra vasa rigidè prominentis.
A. Cordis dexter Ventriculus apertus.
B. B. Lobi veræ pinguedinis.
C. Massæ ex sinistro ventriculo eductæ una facies.
d. d. ubi polypum referebat.
e. e. e. e. ubi sanguinem concretum.
f. ex auricula.
g. g. ex vasis.
H. ejusdem altera facies.
i. i. ubi Polypum.
K. K. K. ubi sanguinem.
l. l. l. ex auricula.
m. m. ex vasis.
N. Integra ex dextra auricula & adjacente vase educta massa concreta.

OBSERVATIO XXXIV.

D. PHIL. JAC. HARTMANNI.

Anatome Canis Morbidi.

COmprehenſus effundebat *Vermes latos geminos* inter ſe implicitos; *Inteſtinis* patefactis pervenimus ad *principia iſtorum in* tenuium *jejuno*; hîc enim ſtigmata offendebamus latiuſcula, ac ſi torrendo aut adurendo fuiſſent impreſſa, adeò arida atque aſpera erant loca, ut nullus humor, nullus mucus inteſtinalis compareret, hæc quæ capitibus vermium infixis reſpondebant. Cæterùm cum *vivus incidendus erat*, idque paulò ante lac hauſerat, nullum hujus, aut *lactecrum vaſorum* extitit indicium. Curiosè quoque indagavi, omnis generis *inteſtinis* diſſectis, ſicubi *glandulas* adverterem, cum *cæcum* intuenti extrinſecus occurrerent magnitudine cicerum translucentes plurimæ, quinquaginta & plures fuiſſet numerare, adeò *obſitum glandulis* erat *cæcum*, ne unicâ quidem alibi deprehensâ. *Fecibus* quoque multis diſtentum erat *cæcum*, hæ quæ cibis multo humore maceratis, quales in echinis ruminantium, erant ſimiles.

Utut autem carnoſus eſſet Canis, *pinguedinis* genuinæ nec ſcrupulum ex omnibus viſceribus redegiſſes. *Ventriculus* non procul *à pyloro* offerebat *globum* glandulæ conglobatæ ad modum: hic cum tunicis Ventriculi obtegeretur prorſus, remotis hisce necdum glandulæ ſpeciem depoſuit. Diſſectus verò diverſas foveolas & corrugatas protuberantias oſtendit, quaſi ex multis glanduloſis tunicis complicatus, neque quidquam monſtri ſuſpicabamur, donec ſtili apicem intruderemus, exploraturi ſi quà ducerent foveolæ: extracto apici tenue filum adhæſit, quod intuiti vix dum vermiculum agnovimus; inquirentesq; num errore quodam aliunde acceſſiſſet, omnes foveolas globulo ſtili excutimus; tunc demum

ultra

ultra viginti consertos eruimus, quos *parvos, latiusculos*, fili crassitie, unguis longitudine, *vermiculos* deprehendimus.

Non memini me in Cane *majus* unquam *Cor* conspexisse, Vitulinum longè superabat, licet Canis ex minori genere esset. Cum *Urinæ secretionem in Renibus* demonstrare satagerem, atque prius, calidâ per arteriam emulgentem injectâ, cruorem more solito eluere, viscusque emollire meditarer, necdum Venâ emulgente vinculo constrictâ, tamen *sponte suâ Ureterem tumefieri, illoq; non serum sed cruorem avehi* percipio, cum per venam nec istâ copiâ, nec istâ facilitate, quâ suevit, sanguis egrederetur. In causam intentus, mucosâ pinguedine intus pelvim arctè obsessam offendo.

Usus ex Anatome Canis Morbidi.

I. Vulgus hic locorum credit, *si ferulis Canes à Coquis percutiantur has oriri tænias*; scilicet cum ab istâ percussione pendulas ejusmodi alios atque alios post se traxisse viderint. Quæ est *fallacia*, quâ *in Physicis & Medicis rebus nulla occurrit frequentior, Accidentis.*

II. *Uti in vegetabilibus Cuscuta* suas radices plantarum truncis infigit, quibus alimentum earum exhaurit, *pariter & hoc vermium genus* lentâ animalia conficit tabe. Huic enim *quod nullum lactis, nullum lacteorum vasorum indicium*; huic *quod nulla pinguedo*, adscribendum venit.

III. *Canis hic cum optimo genere esset satus, nil generosi tamen edidisse*, sed tardior semper atque minus alacris visus referebatur. *An alimenti penuriæ? an dolori ex vermium suctione* istud accensebimus? reverà qui cum intestinis hisce hostibus conflictantur utplurimum minus alacres existunt.

IV. *Ut interdum doctâ plus valet arte malum!* quis Theseus, quo filo istum labyrinthum esset ingressus, ad tollendam in Ventriculi recessu abditam Vermium progeniem?

V. *Glandularum in aliis intestinis defectum* si penuriæ alimenti

menti attribuimus, numquid *copiam* earundem *in cæco* attribuemus abundantiæ?

VI. *Cor magnum* in degeneri noſtro *timor arguit.* Licet *An. I. Dec. I. Obſervat. 70. Scholion* in contrarium exempla exhibeat.

VII. *Mictionis cruentæ cauſa* non ſemper calculus in Renibus.

OBSERVATIO XXXV.

D. PHIL. JAC. HARTMANNI.

Anatome Canis in partu mortuæ.

CAnicula per aliquot dies parturiens, ſed non enitens, frigore abdominis & febriculâ fœtum mortuum arguentibus, tandem extincta eſt. Aperto abdomine *Veſica* urinâ turgidâ ampla ad latus deflexerat. *Dextro proceſſui Uteri* fœtus erat incluſus unicus, ſiniſtro inani & contracto. *Pinguedo indurata*, fermè cartilaginea, *oſſis pubis cilia obſepſerat* & cinxerat undique. *Fœtus* non ultra frontis confinium in cervicem uteri roſtrum immergere potuerat, utut *niſum ejus* lingua multum exſerta ſatis indicaret. *Secundina* poſticos pedes involverat, *contagioq; putredinis partem abdominis imi in fœtu læſiſſe videbatur*, cum reliqua omnia nullâ labe inquinata forent, quamvis mater ante quatriduum mortui fœtûs ſigna præbuiſſet.

Uſus ex Anatome Canis in partu mortuæ.

I. *In obeſis difficilis partûs cauſa* pinguedo.

II. *Veſica turgida partum difficiliorem reddere poteſt*, id quod & Obſtetrices animadvertunt.

III. *Niſus embryi dolores in partu ſ. n. cauſari videtur*, hujusq; viribus, Deo obſecundante, partus feliciter abſolvetur.

IV. Illis,

IV. Illis, quæ in *præcedentis Anni Observatione 74. de putrefacto intra exiguum temporis spatium embryo*, à nobis sunt tradita, hæc Historia dubium movet; si non dicendum, quod tenerior & delicatior hominis sit constitutio.

OBSERVATIO XXXVI.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Picæ glandariæ Epilepsiâ enectæ.

HÆc pane per aliquot dies enutrita, vesperi epilepsiâ correpta, capite in sellam impacto, manè exspiravit. Secta nil p. n. ostendit; *In sinistri Ventriculi auriculâ & sinu gelatina lucida*, pisi majoris magnitudine, vitium detegebat; tincta hæc erat versus vas partem superiorem rubore; non quidem à lateribus Cordis facilè secedebat, neque tamen in polypi soliditatem obriguerat. *In Cerebri medulla* aliquot *stigmata sanguinea* erant conspicua.

Usus ex Anatome Picæ glandariæ epilepsiâ enectæ.

I. Sive *Epilepsia* sive *Apoplexia* fuerit, *à congelatione sanguinis circuitu inhibito* fuit.

II. An *acidum panis congelationis causam* dicamus? avidè illum devorarat, & facilè concoxerat, cum nec grumus in ventriculo dissecto reperiretur.

III. Quod *p. n. intra medullam cerebri penetrare valeat sanguis*, suo colore conspicuus ob vasorum expansionem.

OBSERVATIO XXXVII.

D. PHIL. JAC. HARTMANNI.

Anatome Fringillæ Epilepticæ.

SÆpius *epilepsiâ laborârat;* paucis verò, antequam moreretur diebus, alter *oculus* mirum in modum *intumescere; quo detumescente vitium ad alterum oculum transire cœpit:* Agitata interno malo, evolans, ergastulo suo allisa extincta est avicula. *In superiori caudæ parte durus scirrhosus tumor*, rupto involucro, in duas glandulas diremtus excidebat. *Cranium* intus sanguineo rubore erat tinctum, *Cerebro* per omnia incolumi. *Oculum alterum* ad calculi duritiem induratus *tophus* occupabat. *Testes*, quippe mas erat, *magni*, cerasum æquabant mediocre, sed *putridi* ad levem contactum tabe diffluebant.

Usus ex Anatome Fringillæ Epilepticæ.

I. *A Testium suppuratione Epilepsiam.*

II. Numquid etiam *scirrhosus in cauda tumor* vitium auxit? an fortè is locus est, per quem avibus aliquid genitalis liquoris secernitur, ut prostatarum vices subeant? sanè *glandulæ illæ secretioni in qualemcunq; usum inserviunt*, unde occlusæ aut induratæ mortem avibus non rarò inferunt.

III. *Tumor oculi* à vitio totius massæ sanguineæ, inde facilè ab unâ ad alteram partem fuit transitus, propter communionem vasorum in circuitu sanguinis.

IV. *Tophus oculi* citra dubium ab excæcatione, in duritiem vitreo & crystallino compactis humoribus.

OBSER-

OBSERVATIO XXXVIII.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Gallinæ Herniosæ.

HUic *ventriculo in loco debito relicto* omnia *intestina exciderant:* Verum *elapsa* ista *justo ordine sursum adacta* sinistrum musculum sterni totum tegebant. Erant autem *peculiari tenui membranâ instar peritonæi circumvoluta*, atq; ita inter cutem & musculum pectoris ad axillam usque strata jacebant. Fœcunda atq; per omnia sana erat Gallina, nullo incessûs vitio notabili.

Usus ex Anatome Gallinæ Herniosæ.

I. *Enterocelen illæso tenore intestinorum non esse* adeò *periculosam*.

II. *Cutis & musculorum nexus facilè solubilis*, ubi pinguedo non est interstrata.

III. *Peritonæum* quàm *citra rupturam* possit *extendi*, ut malè Hernia ejus divulsioni adscribatur.

OBSERVATIO XXXIX.
D. PHIL. JAC. HARTMANNI.
Anatome Vesicæ Monstrosæ.

ALlata *Vesica Vitulæ distenta*, neque tamen ullo modo humorem exprimere noveramus. Insertus *urethræ* stilus ad vesicam neutiquam penetrabat. Quare *incisâ urethrâ usq; ad cervicem Vesicæ, hanc coaluisse* offendimus; prominensque latiori urethræ parti immersa ovi cacumen præsentabat. *Ex aperta Vesica effluebat humor lactei coloris* crassiusculus, *fœtore gravissimo. Coagulati vel concreti*

nil

nil aderat, niſi quod ad intimiorem tunicam Veſicæ mucilago adipi ſimilis difficulter divellenda adhæreret. Cum *Ureteres* indagaremus, *alium* invenimus intra Veſicam, parte articulum longâ proſpectantem, per quem & ſtilum adigebamus; hic qui eâdem quà Ventriculus mucilagine obductus erat: *Alterius autem Ureteris portio* digitum longa in ligamentum impervium degeneraverat. *Vide ſis Fig. XXI.*

Uſus ex Anatome Veſicæ Monſtroſæ.

I. Talis *coalitio Veſicæ* non niſi Chirurgicâ operâ tolli potuiſſet.

II. *Lacteſcentem liquorem an ad chylum referamus?* contradicente odore, ſerum corruptum potius qualicunque chyli tincturâ larvatum dicamus.

Explicatio Fig. XXI.

a.a.a.a. Coalitio Veſicæ cacumen ovi exhibens.

b.b. Urethra inciſa cum ſinu, cui illud cacumen immenſum erat.

c. Ureter, cujus pars in ligamentum degenerârat.

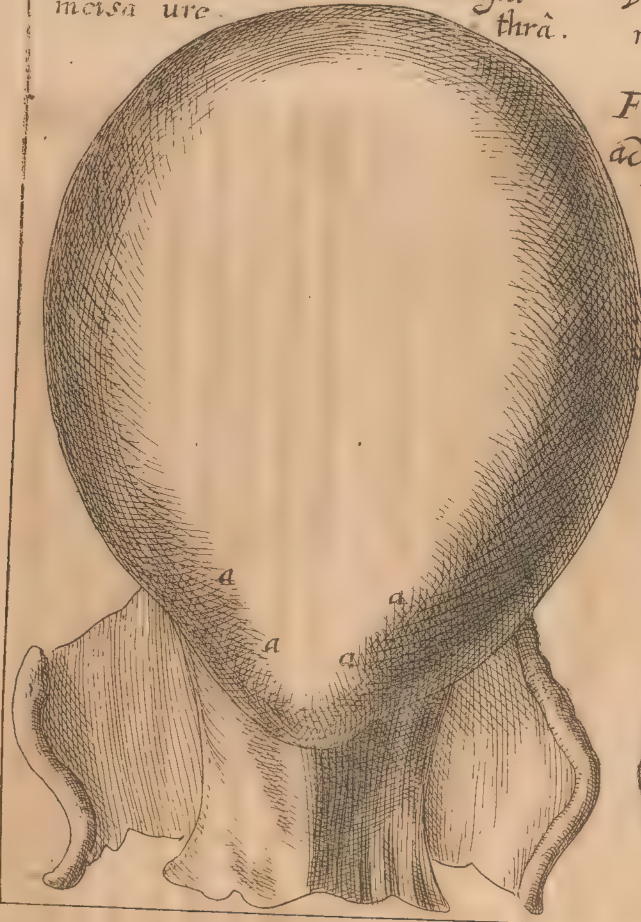
d. Ureter integer.

OBSERVATIO XL.

D. PHIL. JAC. HARTMANNI.

Anatome Ventriculi Piſcis Siluri, Welſʒ/ dicti.

NOn poſſum quin Curioſis *ex Anatomis, quas ad partes omnis generis animalium, earumq; actiones cognoſcendas* ſæpius datâ occaſione *inſtitui* particulam quandam *de Siluro* offeram. Vaſti hujus, tantum non cetacei,

Vesica monstrosa Vitulæ integra incisa urethrâ.

Vesica monstrosa Vitulæ aperta, cum prominula parte ureteris integri a. a. a. a.

Fig. 21.
ad p. 80.

tacei, *Viscera cum capite mihi oblata.* Ast non est animus immorandi omnibus, quæ memorabilia istorum dedit contemplatio: sive *dentium per totam mandibulam series* continuas; sive *os orbiculare propè fauces innumeris aciculis exasperatum*, tanquam singulare; sive etiam *Omentum*, *Pancreas*, *Hepar*, *Lienem;* quas *partes* non analogas sed *easdem* prorsus *cum perfectissimis Terrestrium* possedit; cum & *Renes*, hepati *parenchymate* nil concedentes, *ductus Uretericos* pennæ anserinæ amplitudine, partem tectos, partem prominulos dimitterent; sive ipsam *Vesicam Urinariam*, quæ inflata mediocre Struthionis ovum adæquat; sive alteram *Pneumaticam*, cujus ductus in gulam manifestus; sive *Pinnas* illarum Delphini æmulas; sive alia quæcunque *Nutritionis, Sensûs aut Motûs organa* mente revolvam: Quamvis & *Generationis organa* memoriâ dignâ forent, Maris enim *Testes* grandinei cocti similiter ac ova feminini generis albumen aliquod mucosum offerebant: Quibus omnibus neglectis Unicum Ventriculi Phænomenon memorabo, quod nescio, an ulli traditum. Corda exemta vivere, systolen & diastolen edere, in vulgus notum est: *Ventriculum* autem *eductum ultra diei spatium vitam traxisse*, hoc est, quod nostram observationem hactenus fortè commendabit unicè. Quippe cum 8. d. mensis Junii mactatus esset Silurus à meridie, tertiâ pomeridianâ sequentis diei pluribus Spectatoribus Ventriculum adhuc talem, qualem jamjam enarraturus sum, exhibui.

Scilicet primo obtutu *animal aliquod vivum in se continere videbatur*, adeò mirabiles motus edebat; Verùm ubi exinanitum ipsum manibus explorassemus satis, hinc intentius in *rationem motûs* intendentes, *certis locis non procul à pyloro initium sumere* cognoscimus; *in modum vorticum ad tria diversa puncta se contrahebat, moxq; ab iisdem punctis per eosdem vortices se extendebat rursus, certâ quasi systole & diastole.* Ad hos Vorticum reciprocantium motus & *reliqua Ventriculi pars superior*, *unà cum intestino*, *quod pyloro proximum*, com-

movebatur. *Quotiescunq;* autem *deſignata loca premebamus*, ad numerum motûs ejuscemodi exſurgere vidimus; qui juſtâ interpoſitâ morâ vix ceſſabant. Tentavimus an *aquæ tepidæ fotu* vehementior concitaretur motus, aſt fruſtra fuimus. *Nec integer tantum Ventriculus, ſed & diſſectus ad veſperam usq; iſtiusmodi motum exhibuit.* Occuparunt autem loca memorata innumeri *nervi, funiculorum contortorum ſpecie*, absq; membranæ involucro, Ventriculi ſuperficiei externæ incumbentes.

Illud adjiciam, quod in craſſis inteſtinis inferioribus multi vermiculi, quos piſcibus familiares diximus, latitudine pennæ Perdicis inſectionibus diſtincti, deprehenſi fuerint.

Uſus ex Anatome Ventriculi Piſcis Siluri, Welß/ *dicti.*

I. An *Helmontii Pylorus Rector* illis lucem accipiet?

II. An *cardiogmi* ex illis patebit *cauſa?*

III. An verò actio illa *Ventriculi ſ. n. concoctionem* explicabit? fateor, licet non unius generis animalia viva ſecuerim, nunquam me *adeò validum ſibiq; conſtantem*, nedum ut *per tot horas* perſeveraſſet, *Ventriculi motum* advertiſſe: *Inteſtina* quidem, quousque calor illa animavit, *motum ſuum edidiſſe*, in pluribus contuitus ſum, verùm non plus ultra. *Exc. Wepferus* in Canicula provectioris ætatis, nuce vomicâ peremtâ, *Ventriculum* circa antrum pylori, circa medium, & verſus ſtomachum, *alternante contractione & relaxatione, unà cum inteſtinis*, pridem emortuo corde, & ſanguine propè omni effuſo, *diu, quousq; ſcil. illæ partes caluêre, moveri vidit.* De quo pluribus *conſulatur ipſius* eruditiſſima *Hiſtoria Cicutæ aquaticæ c. 13.*

IV. *Cur non in aliorum ſanguineorum*, e. g. *terreſtrium* membranoſis, *nervoſis, partibus motus ita ſit perſeveraturus*, viſcoſitati humoris vitalis adſcribendum puto, quam propter ſpiri-

spiritus non ita promtè avolare queunt. Sic memini me non semel *embrya* grandiuscula canum, felium, &c. *media* sub diaphragmate *viva secuisse, atq; à pedibus per horam ad compunctionem motus fuisse observatos*, id quod in justæ ætatis animalibus istis non eveniet. Quamvis *vigori & vivacitati Siluri* multum debeatur, quod non omnes cujuscunque generis Piscium Ventriculi istud spectaculum sint præbituri, experimento cuivis obvio: plus tamen *singulari nervorum texturæ* debebitur.

OBSERVATIO XLI.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Vomitu diuturno lethali.

Vomitus admodùm debilitare, norunt febricitantes & hystericæ; diu autem illum durasse, est inter rara reponendum. Corporalis Cæsareus, statæ ætatis, in Hungaria, fuste plagam acceperat circa regionem ventriculi, inde post dolorificum sensum hoc reportavit mali, quod singulis diebus bis, post cibum sumptum, vomuit, idque per quinquennium continuavit, usque ad horam mortis; quam videbat Grunbergæ Silesiorum. Post vomitum summè erat famelicus, nec tamen ob metum vomitûs, appetitui indulgebat, nisi stato comedendi tempore. Interim corpus existebat aridum & exsuccum, ut conjectu est facile, & lenis tussicula eum infestabat. Ultimo mortis articulo conatus vomendi ipsum adhuc excruciabat, cum dissipatione spirituum, lipothymia & exspiratione animæ. Eodem symptomate obiit Nobilis Lusatus 62. annorum, qui in juventute erroribus diætæ, utpote in aula vivens, nimium quantum fuit deditus, indesinenter omnia rejecit, quæcunque adsumpsit, interdum etiam materiam nigricantem, sed vix paucos pertulit menses hunc affectum, siquidem post languorem & atro-

phiam succeſſit mors, integris omnibus ſenſibus. Vir eximius in Marchia, poſt ſemeſtre ſpatium, vomitu diurno & nocturno labefactatus, obibat etiam. Omnis cura & hîc erat vana: laudanum opiatum aliquoties ſopivit malum, ſed ſtatim vires reſumpſit: ſpiritus maſtichinus, tinctura Catechu & alia ab Autoribus laudata, ſpem meliorationis faciebant; ſed recidivæ illam decollabant. Omnes hi ſi fuiſſent diſſecti, cauſa eluceſcere quiviſſet, quæ certè non apparuiſſet eadem in hiſce tribus ſubjectis, licet in eo concurrerint, quod Archæum irritarint: petii hoc à cognatis, at nihil impetravi. Lege, ſi lubet, Obſerv. 32. Cent. 4. Guilielm. Fabric. Hildani. Riverii item, Centur. II. Obſerv. 48. Ephemerid. noſtr. Dec. I. Ann. 2. Obſ. 224.

OBSERVATIO XLII.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Curioſis verè curioſis.

PLacet in theatrum producere talia, quæ Curioſis non erunt ingrata. Datur Panacæa, (locus & perſona lateat ſilentii ſipario obtecta) quæ in forma pilulari exhibita ad gr. ij. iij. pro doſi, radicitus tollit omnes morbos Chronicos & deſperatos. In fidem do pauciſſima. Epilepſiam, quæ ab ipſa pueritia inſedit, mediante ſudore copioſiſſimo radicitus extirpavit. Venenum per annum latens, expulit in fœmina, quæ plus quàm ducentos thaleros per hunc morbum abſumpſerat. En! à prima doſi in momento horrendi vomitus excruciarunt ægrotam, quæ tamen exantlatis his melius ſpiravit: data altera doſis expulit ſudorem copioſiſſimum, fœtidiſſimum, blando ſomno ſubrepente, cum reconvaleſcentia. Plerumque enim poſt ſudorem grata quies refocillat artus. Apparet ex his, mineram accepti veneni non tantùm reſidere in ventriculo, ſed & omnibus partibus corporis,

poris, attamen è ventriculo veluti astrali influxu irradiare, infausto licet aspectu, reliquos artus & totum venosum genus. Hæc Panacæa conficitur ex auro, & centum ducati communiter una vice dissecti, requiruntur ad enchirisin, dissolvuntur menstruo non corrosivo, sed blando, quod oculo immissum nullos dolores excitat: labor absumit quatuor aut quinque septimanas, & necesse est, ut sit continuus, diurnus & nocturnus. Ergo Dii (Deus) mortalibus nil sine labore dedêre. Operosam auri trituram exhibuit *Langelottus* Curiosis, qui videatur *Observat. 59. Anni 3. Dec. I. Ephemerid.* Memini me Warttenbergæ, in Ducatu Glogoviensi, dum eram P. P. Societatis Jesu cum temporis Medicus, vidisse oleum auri, (ita vocabant,) absque singulari odore & sapore, obscuri coloris, cujus tres guttæ pro dosi datæ, in febribus petechialibus & putridis mira faciebant, mediante sudore uberrimo. Sed hoc videtur veluti umbra de vero corpore memoratæ Panaceæ, scribo hoc, propter summam ejus efficaciam, licet illud oleum fuerit & pretiosum, & satis penetrabile. Pesti hæcce Panacæa epinicium canit, & cecinit Anno 1680. & seq. lui venereæ, ut & omnibus impuritatibus corporis nidum destruit, paucos intra dies. Cancer faciei per annum durans in fœmina, cum fœtore abominabili, fuit sublatus balsamo exterius illito, superimposito emplastro, (sunt etiam hujus Artificis,) & data Panacæa. Virtus renovativa utique hic quærenda erit, alias tàm efficaciter hæc prodesse nequivissent, quùm etiam optima, & ab aliis summè recommendata nos dereliquerint ante annum, in cancro mammæ exciso, & tamen per recidivam funesto. Offenditur apud huncce Adeptum amuletum, quod profuit puellæ, quæ per plures annos fascinata, omni manuum & pedum usu vixit destituta, cum maximis doloribus: gestavit appensum de collo per duos dies, & in integrum fuit restituta. Disceptationem de usu & operatione amuletorum non faciam meam, quid tamen de hocce statuam, sincerè aperiam. Quid si fuisset medicamentum summè volatile? (novi

enim huic Chimico salia volatilia conficere esse vulgaria, trita, & vix æstimanda,) quod pro penetrantia sua affecit spiritus, qui ad Archæum fugientes (liceat ita loqui) ipsum animarunt, ad excutiendum fomitem morbificum, cui suppetias tulit virtus medicamenti specifica, quæ continuis effluviis ipsum non sivit succumbere insultibus morbificis, sed continuitate tandem superavit. Videntur autem amuleta suas operationes perficere, aut via manifesta, aut occulta: via manifesta, dum effluvia vel emittunt, vel attrahunt, & ita noxia annihilant: occulto modo dum virtute magnetica aut specifica morbidum pellunt, qui modus erutu & explicatu difficilis. Unum addo. Novimus Anglorum infusionem seminum, in certo liquore, ob multiplicationem, sed quod hunc usum, licet gratum, excipit, incommoditas est, & damnum, ager namque omne id quod fructuosum continet, una vice explicare cogitur, sterilis postmodum existens. Hic Nobilis Artista plures produxit uvas isthoc modo. Vitem viniferam in conclavi asseri inditam, balsamico inunxit liquore, & vitis uvas protrusit pulchris racemis, absq; ulla alia ulteriore manuaria opera. Vides hîc spiritum Mundi?

OBSERVATIO XLIIII.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Vagitu uterino infausto.

MUlti hac de re multa scribunt, & partim nihil portendere, partim mali ominis rem esse asserunt. Priorem sententiam amplectitur celeberr. *Bartholinus*, *Centur. 5. Observat. Anatomic. Observ. 1. & 8.* cui pollicem premit Excellentiss. *Paulini*, *Fasciculo Observationum*, *Anno 6. Dec. 2. Ephemeridum* annexo, *Observ. 37.* Posteriori se associant *Sennertus*, *Timæus* item *à Guldenklee*, *Cas. Medic.* *l. 4.*

l. 4. Observ. 24. & *Theseus noster I. celebratiss. Clauderus, Observ. 194. Dec. 2. Ann. 2. Ephemeridum.* Quid ego observaverim, hîc annoto. In civitate primaria, non ignobilis familiæ Materfamilias, primo partu edidit filium, qui 14. ante partum diebus aliquoties vagiit in utero. Epilepsia ipsum invasit à partu, & paucos post annos, iteratò invadens, tenerum hocce corpus mortuis associavit. Omnia prospera in hacce familia evanuerunt, paupertas adstitit ut vir armatus, parens miserè obiit, & mater eò redacta ut propria scybala absumpserit, & omni ferè ratione destituta, lamentabiliter exspiravit. *Patersonii* fœtus, qui ejulavit extra uterum positus, & rediit in eundem, Hungariæ infaustus extitit, ut loquitur Experientia. Vide *Ephemerid. Dec. I. Observat. 62.* cum *Scholio.* Lignitii ante obitum ultimi Principis, vagitus uterinus illic locorum etiam increbuit, & pro malo fuit reputatus omine. Lege *Pag. 583.* der Schlesischen Fürsten Chron. Utiq; talia non perfunctoriè consideranda veniunt, quippe cum hîc Dei digitum subesse haudquaquam negandum sit: etenim, licet hæc sint naturalia, & causas agnoscant naturales, summus tamen Thaumaturgus istis non infrequenter utitur, uti indies occurrit. Insolita insolitum quid indicant, hicce autem vagitus est oppidò rarus, nec semper arguit fœtum fortem, præterea non credas reticeri, si sæpius accideret, quia fœminæ circa hæcce sunt admodum curiosæ. Annectam singulare quid, ob aliqualem argumenti analogiam. Nobilis Locum-tenens, mihi optimè notus, vexillum cum figura duplicis gladii insignitum, Turcis eripuerat post derelictam Viennam, attulit hoc secum, & in signum victoriæ, patrii pagi templo destinavit, ibique appensum firmare jussit. Altero anno in media concione, præsentibus parentibus & sororibus, die Dominico, vexillum se de loco movet, & minatur casum. Contristantur subitò omnes, & intra paucos dies per literas nunciatur, hunc heroem eopse tempore terris obrutum, suffocatum interiisse in obsidione Budæ. Ergò omina non semper sunt nuda nomina.

OBSERVATIO XLIV.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Nauſea carnis ob diſciſſum gallum oviparum.

Quia promiſi *Ann. I. Dec. 2. Obſerv. 145.* me velle amplius annotare accidentia, in poſterum obventura fœminæ, quæ gallum oviparum diſſecuerat, ideò, ut fidem liberem, notifico, quod adhuc dum vivat, plerisque manus digitis contractis & ad uſum ineptis, aliàs ſana præter hoc, quod omnis averſatur carnis eſum ab illo tempore, quo gallum mactavit, hucusque juſculum carnis bubulæ cum ptiſana hordeacea admittens odorem carnis etiam, ipſam tamen carnem haudquaquam. Juſſi ut naturæ obtruderet, obſervatura quid inde damni emerſurum ſit, aſſumpſit: Verùm tantam ſenſit anxietatem, ut animi deliquia inſtarent, ideò omnem eſum & uſum carnis abjuravit. Nonnulli anatomiæ non aſſueti, aut etiam vulnerum deligationes adſpicientes, nauſeam carnis ad aliquot dies incurrunt, qualia exempla mihi ſunt nota: attamen ſpontè ſua hæc evaneſcit. Apud hancce fœminam ſubtilius quid latet, & puto quod cauſa inde quoque deducenda unde hæc, quando ad mentionem res adverſæ & abominabilis naſeabundi exiſtimus: ergò erit in nervis guſtatoriis, non autem in olfactoriis, aliàs odorem carnium non ferret, an verò in ſola imaginatione conſiſtat & ſpirituoſitate, an in corporeitate, eſt, de quo diſquiri poſſet. Puto utroq; modo, ſalva aliorum ſententia.

OBSER-

OBSERVATIO XLV.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Morte ob sanguinem è mammis exsuctum.

NOn animalium tantùm sanguinem intus assumptum esse noxium & sæpè lethalem, sed & humanum, leges *Observ. 149. Ann. X. Decur. I.* verùm per ubera loco lactis suctum, mortem intulisse mihi videtur inter singularia esse numerandum. Titulus observationis poterat esse: Inconsuetum hæmorrhagiæ remedium, sed placuit prior. Casus ita habet. Vulnerabatur circa regionem cubiti fœmina lactans, ab irato marito, fortiter illiso urceo, cum effluxu sanguinis immodico, quem nulla sistebant remedia. Infans tumultu excitata vociferabatur, quam exhibitis mammis quietiorem reddere volebat mater. Ecce! dum infans sugit, omnis fluxus sanguinis desinit. Sepositâ puellâ animadvertunt, quòd purum putum sanguinem suxerit. Sanguine autem per vulnus iterùm erumpente, iterùm quoque mammis apponunt infantem assidentes, idque multoties: hoc modo sanguini fluenti obicem posuerunt mediante hacce revulsione, infanti autem saxum sepulchrale, quippe cui 4. dies erat exitialis, matre salva. Addo hoc: Curæ meæ aliquando suberat lue venerea contaminata fœmina, hujus mammæ fundebant lac & sanguinem una vice, non tamen commiscebantur hæc invicem, suadebam, ut ablactaret puerum, ne noxam caperet ab insolito hocce & improportionato nutrimento, cui etiam morem gerebat cum salute filioli.

OBSERVATIO XLVI.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Funesto tympanorum sonitu.

FRagorem & sonum gravem, tum caput, tum aures præprimis offendere, & stupiditatem & surditatem causare, in confesso est: cumque ex improvisò irruit, mirum quantum terret, & varia post se trahit damna. Ideò non inutile videntur perpetrare parentes, qui teneros infantes paululùm assuescere faciunt ad sonos perferendos, & non tàm meticulosè tractant negotia domestica, in hypocausto, ubi tenellos alunt: culpandi verò illi, qui nimis sanctè domi custodiunt, nec aëri liberiori exponunt, sed ab omni sono removent. Omnia fiant cum judicio. Ad rem. Celebrabantur nuptiæ, dumque tàm tenerè enutritus infans exaudiebat fortè fortuna inconsuetum sonum tubarum & tympanorum, perterrefactus, epilepsia derepentè corripitur, mortique subjicitur. Paucos post annos eodem fato iisdemque circumstantiis alius obibat infans, eadem teneritudine educatus. Jocosum subjungo. A turba gryllorum materfamilias molestabatur, cumque aliquando hilares convivæ sono tubarum & tympanorum angustum conclavis spatium implebant, & tympana propè fornacem habitaculum gryllorum locabantur, sequenti die omnes grylli exanimes strati jacebant, cum gaudio fœminæ.

OBSERVATIO XLVII.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Cauterio actuali mortem inducente.

INnumeros errores quotidiè occurrere circa curas, præprimis Chirurgorum, est extra controversiam, & hocce confirmatur. Abscindebatur fœminæ sat vegetæ pes, & animosè perferebat dolores, operatioque erat felix, nec ullum molestabat ipsam symptoma urgens. Balneator, cui judicium deerat, legerat fortè cauteria prodesse etiam in hocce rerum statu, præprimis in casu necessitatis, & hæmorrhagia nimia, nullis aliis remediis cedente. Cauterisat partes vulneratas, nulla id necessitate exigente, nec sanguine ulterius fluente. Fœmina, quod conjectu facilè, miserè exclamat, & hosce dolores esse majores præ illis, quos pertulerat in abscissione pedis, conqueritur: sed ille regerit; hoc necessitatem requirere, nec abstinet ab ulteriore applicatione, sed aliquoties repetit hic asinus hanc carnificinam, protestante licet ægrota, & nimium quantum, exorante. Exinde dolores exacerbabantur, reliquiæ spirituum penitus dissipabantur, & somnus, quem hucusque anxiè ad demulcendos dolores expetiverat, jam festinanter obveniebat, verùm erat sempiternus. Exprobrabam aliquando tali balneatori crassam ignorantiam, & multa circa ægrotos commissa & omissa, at ille regerebat: neminem unquam rediisse, (erant enim mortui) qui ipsum coram Magistratu accusasset. Sed væ capiti tuo! Deum iratum senties.

OBSERVATIO XLVIII.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Utilitate fumi tabacini.

ABusus in Medicina Medicamentis omnem demit gratiam, idque si in ulla re, certè in Nicotiana obvenit. Paucis rem attingam. Qui fluxu laborabat oculorum post generales evacuationes per fistulam tabaci fumum interdum admittebat cum restitutione. Alter eodem malo laborans, sentiebat ab hausto tabaco levamen, terminos autem nimietate excedens, tandem omnem sibi demebat visum accersendo defluxiones ad oculos. Ergo

Usus habet laudem, crimen abusus habet.

Miles furiosus ab octo custodiebatur militibus, omnes tabacum incensum per fistulam attrahebant, magnumque fumum excitabant, quo ipso tanquam nebula circumdatus ægrotus turbabatur, obque vim Narcoticam lassus, & veluti temulentus existebat, somno subveniente. Expergefactus multum erat mutatus, & adhibitis adhibendis, reconvalescebat. Matrona perferebat dolores dentium acerbissimos, mercatores fortuitò ipsam invisentes mediante fistula, tabaci fumum excitant sat densum: illa exinde turbulenta facta lectum petit, & cum somno omnes dolores superat. Nonnemo libenter assidet tabacibibulis, hanc ob causam, ut fumus inde excitatus, caput ejus defluxionibus obnoxium, ambiendo calefaciat & exsiccet, sibique benè cedere affirmat. Consuetudo vim legis obtinet in Medicina. In uteri suffocatione fumum tabaci profuisse *Ephemerides* nostræ loquuntur *Dec. 2. A. 2. Obs. 171.* per os attractum tamen, quanquam omnes fœminæ promiscuè hunc odorem non perferunt.

OBSER-

OBSERVATIO XLIX.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Urinæ ardore immenso & diuturno.

UNicus Paulitzii, Archiatri quondam Reg. Poloniæ, frater, socer meus, Johan Georgius Paulitz in Girbßdorff / tum vir 69. annorum, sanguineo-cholericus, alacris & vegetus, quiq; plurima itinera curru & ephippio emensus, aliquando etiam per urinam sanguinem excrevit in itinere, absque singulari dolore primùm, dein post commotionem fortiorem, ut eques, iterùm cum dolore per quadriennium, & quod excurrit, excarnificatus fuit affectu & raro, & nullis medicamentis cedente. Integrè sed compendiosè describam ad Urinam; creberrimè emittendam se sensit stimulari, nec volens retinere potuit, exiit semper summo & urente cum dolore (wie ein glüend Eysen längst der Röhren hin) usque ad glandem, & tum digitis membrum valdoperè compressit, quærens ita lenimen, quod tamen non invenit, siquidem retentas guttulas in cavitate glandis, tum majori cum dolore excernere opus habuit. Sicubi quoque alvi excrementa unà stimularunt, (quæ tamen plerumque fuêre exsiccata) tum major extitit dolor. Ubi pausam dolores fecerant, quietè dormivit, appetitus etiam continuavit bonus, & quando dolores ipsum tenuerunt, immotus jacere fuit coactus, quum à lenissima commotione dolores acerbissimos senserit. Hæ ejus lachrymæ, præterea de nullo alio dixit symptomate aut ægritudine, ad ultimum usque mortis articulum. Plurima conquisivit consilia & remedia, plusque quàm sexcentos impendit Imperiales absque ulla remissione. Uti diversos consuluit, ita & diversa judicia audivit. Fuêre qui calculum adesse suspicati sunt, sed falsò, alii qui veneficium subesse

esse autumarunt, cæteri dysuriam judicarunt, ortam à nimia humorum acrimonia acida, in primæ coctionis visceribus contracta. Et hi rectè mea opinione. Nam urina, ut Neoterici statuunt, constat sale volatili & terra, sero & oleo: Sales volatiles autem sunt forma tereti, acutis spiculis constantes. In statu sano urina nostra tenui & blando oleo perfunditur, & acuties salium à prædicto oleo obtunditur, quod se circumdat circumcirca sales, & acrimoniam infestam salis demulcet. Ergò ex hacce hypothesi affectus nostri causa facilè eruitur. Gratiosissima Facultas Medica Lipsiensis prognostico dato de ægrè restituendo ægroto, utpote sene, suasit præmissis præmittendis terebinthinata cum Mercurio dulci, Tincturam Antimonii Tartarisat. Essentiam Martis Solarem, acidulas artificiales ex Marte & alia plura, verùm ut aliorum consilia & remedia, absque effectu: siquidem ut suprà notavimus, senio unà & viribus dolorificè exhaustus, sana mente & benè præparatus morti succubuit.

OBSERVATIO L.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Calculo vesicæ lethali.

JAmdudùm Medicos fuisse sollicitos, de liquore, ad dissolvendos in vesica, calculos excogitando, novimus, verùm hucusque sine successu vidimus. Lege *Dec. I. An. 2. Observat. 158.* & nisi sectio, tanquam sacra anchora, calculosum à prole lapidea liberat, actum est de ejus vita. Existit autem calculus tum, quando deficiente oleo in urina, (de quo in præcedente *Observatione*) sales volatiles urinæ propriam aggrediuntur terram, illamque instar clavorum figendo in formam calculi cogunt. Quamdiu enim sales volatiles blando oleo urinæ involvuntur & temperantur, tamdiu impe-

impediuntur, quò minus in propriam agere terram queant. Alebat vesicæ calculum Sartor 30. annorum, qui per 16. fermè annos variè agitatus fuerat, & excruciatus lapidibus renum & vesicæ, quorum plurimos excreverat diversis temporibus, exiguos tamen. A parvo principio, ut fieri consuetum, lapillus hicce majori cum incremento crevit, licet spes, ob molem grandiorem, exclusionis decreverit: nec ulla salus ex lithotomia speranda, propter artificis absentiam, & opus hic loci insolitum, ideò prognostico præmisso feci quod debui, quod potui. Miser vitæ status, causam mortis scire, nec illam tamen removere posse! Primùm corpus existebat aliquantulùm tumidum, urina licet fluente, & squamulas unà evehente, respiratio concurrebat difficilis, ventriculus & cibum & medicamenta respuebat, alvus tamen clysteribus sollicitabatur cum placentia. Natura autem excretioni intenta summos excitabat dolores in collo vesicæ, quos post quatriduum excipiebat epilepsia, & tandem mors. Quæ corpus loturæ subjecerat fœmina, manibus in regione vesicæ lapidem palpavit & tractavit grandem, nec tamen incisioni locus datus.

OBSERVATIO LI.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Tumore linguæ insigni.

MErcatoris Thoruniensis uxor 25. annorum phlegmatica corripitur mense Decembri 1685. insultu febrili cum cephalalgia, siccitate oris, dolore & aliquali tumore linguæ: consulit Chirurgum, qui venas sublinguales secat, ipsamque dimittit. Itineri se rursum accingit, illudque prosequitur sub Jove frigidissimo, quo ipso defluxiones concitat, quæ facto impetu irruunt in spongiosum

ſum linguæ corpus, illudque mirum quantum extendunt. Inviſebam tum temporis matrem in confinio Saganenſi, & illa caſu in meum incidebat conſilium. Lingua ita tumebat ut ore contineri non poterat, ſaliva continuò ſtillabat ex ore, nec loqui, nec edere, nec liberè ſed difficulter reſpirare valebat: lingua ab utroque latere erat dura, præterea dolor capitis ipſam etiam exagitabat. Chirurgus Saganenſis corpus expurgaverat, & medianam aperuerat, malo non cedente. Acceſſivi itaque clyſteres, cucurbitulas, oris collutiones, externa capiti, ſtomacho, nuchæ ac pedibus applicanda. Verùm quia ad diſcutiendum nulla ſpes ſupererat, ideò ad ſuppurationem promovere ſtudui materiam, non neglectis, quantum per difficultatem deglutitionis poſſibile, internis. Itaque rupto œdemate, magnam puris copiam per os excluſit, ſicque intra paucos dies, Deo benedicente, benè reſtituta, ſana abiit, ulteriorique itineri ſe commiſit. Iſtiusmodi tumoris mentionem facit *Galenus 14. de Method. medendi cap. 8. Foreſtus l. 14. Obſerv. 18. Ephemerides* noſtræ *Dec. I. An. 2. Obſerv. 107.* qui tumor miraculoſus pronunciatur in illa obſervatione. *Riverius c. 1. Obſerv. 1.*

[*Gorlicio Luſatorum d. 11 Jul. 1688. Norib. miſſæ.*]

OBSERVATIO LII.
D. SIGISMUNDI LEDELII,
De
Diverſis alvum ſollicitantibus mediis.

NObilis non ignobilis ſubditis ſuis in obſtructione alvi, ſuadet fotum ex decocto ceparum cum utilitate, idque, ut Medici norunt, erit adſcribendum ſali volatili harundem, quod ſpiculis ſuis ſtimulat, & inſtar ſuppoſitorii ſollicitat anum. Puto enim extra litem eſſe, hoc ſal volatile reperiri in cepis, ut docent lachrymæ exſtillantes ex oculis, dum eas diſſecamus. Alius in obſtructione alvi cum

cum colica, sacculum stercore suillo repletum, in aqua coctum, abdomini applicabat calidè, bono cum successu. An ob eandem rationem, an ob solum calorem externum, ut JCtus, Medicis decidendum relinquo. Obambulationem in pavimento marmoreo, frigida aqua copiosiore insperso, Borsio, Ferrariensium Duci, alvum lubricasse, refert ex *Antonio Musa Brassavola*, magnus *Rolfincius libro 5. sectione 7. capite 14. Method. Medicin. specialis Commentator*. Grünbergæ dum eram, memini me observasse, in durissima alvo, aliis nil efficientibus, suasu fratris, smegma nostrum aqua calida dissolutum repagula hæcce amovisse. Leges *Dec. II. Eph. harum Ann. 6. Observ. 231. pag. 501.* Saponem Venetum fuisse propinatum ad alvum ciendam. Motu Grünbergæ quidam se disponebat ad alvi solutionem, qui tamen aliis anum reddit sicciorem. Sic ubique ludit natura.

OBSERVATIO LIII.

D. SIGISMUNDI LEDELII,

De

Remediis Chymicis non omnibus promiscuè utilibus.

STatuo, unumquemque hominem singulari gaudere natura, Idiosyncrasiam vocant, licet non negandum sit plures etiam quandam admittere analogiam, & exinde illucescit, Artem Medicam esse difficillimam, dum tot diversa discernere subjecta opus habet. Sæpè animadvertimus, quod huic homini est medicamentum, alteri est noxium: huic confortat spiritus, alii turbat & dissipat. Cum jucunditate legimus Rusticum Pharmacopolium ingressum, deliquio animi correptum fuisse, ob fragrantiam odoris inconsueti, restitutum tamen consueto sibi odore stercoris bubuli, & aliis huic genti familiaribus. Medicamenta Chymica robu-

bustioris naturæ hominibus non semel observavi, tum apud Fratrem Grünbergæ vivens, nil profuisse, neque evacuantia, neque alterantia & confortantia. Pro Tartaro emetico plus profuit Gummi Gutt. Pulvis Asari, Decoctum Gratiolæ; Pro Elixiri, essentia aut spiritu stomachico, efficaciorem dixerunt pulverem aut mixturam stomachicam, morsulos & alia: ad fallendam sitim frequentius expetierunt Julepos, emulsiones, decocta, relictis Tincturis, Clyssis & Spiritibus. Nobiles & rustici Polonici plerique magis amant Galenica quàm Spagyrica remedia: Ipsorum enim ventriculi sunt vasti & calidiores, hinc consuetudo fert, ut multum cibi & potus ingerant, & sic quoque majorem medicamenti copiam appetant. Etenim uti paucus cibus ipsos non exsatiat: ita paucæ guttulæ liquoris parùm alterant, præterea qui cyathos & cullos amant, guttulis sibi liquorem annumerari, non gestiunt, dubito, an huc etiam trahenda sit opinio, ubi statuitur, non in quali sed in quanto consistere virtutem, & integram libram plus posse quàm unicam unciam. Propterea Medicus unicuiq; pro palato.

[*Javerâ Silesiorum Gorlicium & hinc 11. Julii 1688. Noribergam missa.*]

OBSERVATIO LIV.
D. JOH. JAC. WEPFERI.
Uteri procidentiæ excisæ felix eventus.

ANna Maria Stöklerin d. 13. April. st. v. 1688. ante meridiem per intervalla tormina levicula intra umbilicum sentire cœpit: pransa est: obambulavit: vesperi tormina, per vices crebriores, fortiora & longiora passa est, coram domesticis tamen illa occultare valuit. Hora 6. cœnantibus in mensa assidere nequivit, & cum post cœnam ab obstetrice suaderetur jusculum cumino alteratum & pedi-

pedilavium, illud aversata est, hoc uti nequiit, quin planè sedere non potuit: interea dolores partûs in hypogastrio & lumbis invaluerunt: ob horrorem vestibus induta lecto incubuit, voluit in sellam locari, in quo nimis diu in primo partu detinebatur. Non diu in lecto quievit: partûs dolores crebriores & validiores urserunt, ut vestibus amplius exui non posset; post quatuor nixus Chorion rumpebatur, aquam profudit in exigua quantitate, mox in lucem prodiit fœtus sexus fœminini & mox sequebantur secundinæ; longè facilius peperit quàm in primo partu & postea in abortu; nec vel minimum obstaculum in vagina animadvertit. Lochia exclusis secundinis mediocriter fluebant benè colorata; in puerperio parcè fluxerunt, loturæ carnium similia. Die octavo à partu surrexit, in hypocausto obambulavit: post tertiam septimanam hinc inde in ædibus obambulavit, rem domesticam curavit, etiam in culina aræ astans coxit. Infantem abunde lactavit die noctuque crebrius. Die 21. Maji 1688. ipsam cum D. Bekero, qui procidentiam sustulit tanta dexteritate, ut iterum concipere & felicius parere posset, conveni: erat benè colorata, obæsa, sanissima, nec de ulla re ipsi molesta conquerebatur, atque hoc ipso die in publicum prodire voluit, sexta septimana nondum à partu præterita. Infans puella sanissima quoque erat, benè colorata, obæsula & vivida.

SCHOLIA.

I.

PRocidentiæ Uteri putatitiæ seu apparentis radicem non in cavo uteri fuisse, sed in vaginæ parte altiore, conceptio, antequam filum extractum fuerat, (nam demum mense Octobr. 1687. sua sponte secessit, & ipsamet sine ullo dolore, aut superveniente hæmorrhagia illud eduxit, ut mihi Dn. Beker tunc Stuttgardiæ retulit) & felix partus abundè testantur, ut argumentis quibusdam persuasus conjeci in An. V. Dec. II. Obs. 150. Schol. V.

II. Post partum in quinta puerperii septimana, quamvis præproperè & intempestivè se è lecto proripuerit, obambularit & rem domesticam curarit, ne minimam quidem molestiam in vagina percepit, adeò ut nunc nec annulo nec pila indigeat.

[*1688. d. 24. Julii Scaphusio August. Vind. missa.*]

OBSERVATIO LV.
D. THEODORI CAROLI,
De
Fungis quernis singularibus.

GRaviter Plinius Hist. Nat. L. 24. C. 1. p. 435. Ne sylvæ quidem, inquit, horridiorque Naturæ facies Medicinis carent, sacrâ illâ Parente rerum omnium nusquam non remedia disponente homini, ut Medicina etiam fieret solitudo ipsa. Prodeat in exemplum Quercus, sacra omni ævo arbor, quod vitæ quasi causa fuerit primumque mortalibus victum suppeditârit, quô feræ hodie atque alites, concessis nobis immensâ DEI bonitate frugibus, lætissimè pascuntur. Quanquam verò genuini quercûs fructus in esum nostrum cedere desierint, non desinit tamen illa spurios quosdam fructus medendi magis vi insignes singulari Naturæ beneficio & admiratione nobis producere, ut non sine ratione inter Arbores sylvestres fructu bellissima atque fertilissima audiat. Non hic Visci Querno adnati virtutes, quarum consideratione tanto ab Antiquis Cultu & reverentiâ destinatorum eò Sacerdotum ope, colligebantur, recensebo; nec enarrabo multiplices gallarum usus, multò minus uvas Quercinas à Camerario in Matthiolum & Frid. Hofmanno in Clav. Schröder. descriptas, Pilulasve à Benedicto Curtio Hortor. L. 16. c. 13. notatas, aut Fungos extrinsecus Quercui adnatos varios, de quibus alii. Memorabo solùm Fungi aliquam

quam speciem, quam annosæ aliquando Quercus parturiunt. Cerniturque miranda hæc luxuriantis Naturæ s. soboles, s. Aberratio, rarius licet, in grandioribus Quercubus, intus excavatis, ubi tanquam in utero delitescit, donec operariorum labore in lucem producatur. Scilicet ex medio excavatæ Quercûs ventre nodus aliquis durior pugni magnitudine exurgit, ex quo fungosa quædam folia (sex septemve) prodeunt, eo ferè disposita ordine ac favi in Apum alveis conspiciuntur, ita enim folia isthæc fungosa exiguo inter singula intercedente spatio sibi invicem incumbunt, diversæ magnitudinis, crassitiei ac teneritudinis; Infimum folium dimidiæ ulnæ latitudinem, digitique minimi crassitiem habet, reliqua ad supremum usque magnitudinis ac crassitiei aliquam partem successivè admittunt, ut supremum vix quartam ulnæ partem, summam verò præ reliquis teneritudinem ac mollitiem habeat: singula verò nodo isti posteriore ac mediâ sui parte, ubi etiam major ipsorum crassities, adhærent: Infima si latius excrescant, deorsum reflectuntur, interioremque quercûs peripheriam aliquousque allambunt: Color ipsorum ex albedine flavescens, in foliis inferioribus obscurior, in superioribus clarior: Exteriori margini ac superficiei plures festucæ Quernæ, plus minus immersæ adhærent: In infimis etiam interiorem Quercûs circumferentiam propius attingentibus impressa Ligni vestigia striæque ac lineæ oblongæ comparent. Distractæ per medium foliorum horum laciniæ lanuginem oppidò tenerrimam oculis manibusque exhibent, saporem verò linguæ subausterum adstringentem, qui clarus virtutum suarum, quas in coërcendo licentiosius prorumpente sanguine exerit, interpres est; mira namque in Hæmorrhagiis ab externa quâdam violentia oriundis præstare solet, ceu plurimis id experimentis comprobatum vidit Nobilissimus ac Generosus Dominus à Geisberg, rei apud nos Forestalis Præfectus vigilantissimus, qui aliquoties eximi fungosos hosce fœtus ex cavernosis Quercuum ventribus vidit. Describit

bit quoq; Celeber. D. Breynius in Misc. Cur. Dec. I. A. 4. 5. Fungum quendam Coriaceum Quernum quem Hæmatodem vocat, à quo tamen multum discrepat modò descripta Fungosa excrescentia, ceu ex utriusq; collatione mox comparet.

[*A. 1688. 16. d. Aug. Augustam Vind. missa.*]

OBSERVATIO LVI.
D. GEORGII TOBIÆ DÜRRII.
Tympanites, & virtus Conservæ Spagyricæ.

ANte duos annos occurrebat in praxi Virgo Augustana triginta aliquot annorum adeò tympanitica, ut de sanitate recuperandâ ipsamet desperaret, urinâ autem neque ruffâ, neque turbidâ, sed clarâ & pallidâ existente bonam concepi spem, remque aggressus sum medicamento penetrante, incidente, deobstruente, flatus discutiente, & simul confortante, quod erat Conserva Spagyrica, de quâ singulis diebus jejuno ventriculo magnitudine nucis moschatæ sumpsit, interdicto omni medicamento purgante: potus ordinarius erat decoctum Radicis Petroselini, Raphani sylvestris, Radicis Glycyrrhizæ, & Seminis Cumini; sic venter sensim ac sensim detumescebat integrâ subsecutâ sanitate. Descriptio hujus Conservæ, quæ recipit arcanum duplicatum Mynsichti, est in nostrâ Pharmacopœiâ Augustanâ reformatâ & auctâ Anno 1684. Alii tamen pro arcano duplicato substituunt sequentem calcem: ℞. Nitri purificati ℔j. injice in cucurbitam vitream, affunde guttatim & sensim Spiritus Vitrioli rectificati ℔j. postquam deferbuit & quievit, impone Alembicum cæcum, & ne quid expiret, cum Albumine ovi & calce commissuras benè firma, pone in Balneum Mariæ ad digerendum 6. 7. vel 10. dies, priùs tepido dein calido, attamen

men non plùs quàm ut manu tractari possit cucurbita, dein amoto Alembico cæco impone rostratum, destilla Phlegma in receptaculum, donec sicca calx in fundo maneat, hanc fracto vitro, in hypocausto calido exime & serva. Hâc in talem modum paratâ Conservâ, curavi antè aliquot annos Serenissimam Electricem N. N. ex inordinato usu acidularum obstructione mesenterii cum colicâ periodicâ periculosâ & adstrictione alvi laborantem, cum enim clysteres, balnea, laxantia, & alia interna, & externa ritè quidem adhibita parùm proficerent, à primâ sumptione hujus medicamenti, & sic pergendo quotidiè, alvus cum optato levamine, & dissipatis doloribus, deposuit varii coloris excrementa malè olentia, reseratis nimirum obstructionibus.

SCHOLIUM.

ALiam Conservæ hujus habet præparationem, ab ipso ejus Autore descriptam, quæ loco Arcani duplicati Nitrum regeneratum recipit, in eleganti tractatu, quem *Regnum minerale* vocat, Collega noster Curios. Nobil. *D. Eman. König pag. 136.* quæ cum diversa sit ab ista in *Dispensatorio* nostro *Augustano novo* communicata, quænam harum sit præstantior, dubitari posset, & à quibusdam etiam dubitatur. Mihi verò pro diversa Medici intentione, utrique prærogativam deberi videtur; *& vitulo hæc est digna, ut & illa.* Amantissimo enim nostro *D. Königio* factæ descriptioni laudem genuinitatis uti vocare in dubium animus non est, ita nostram ad usus, quos præstare nobis debet, magis adcommodatam esse arbitror; licet, ut & hoc fatear, largiorem olei cinnamomei dosin magis imminutam vellem; quo de tamen, reliquisve ingredientibus jam dispicere nolo, de Nitro, Arcanóve duplicato tantummodò pauca dicturus. Ubi sanè in genuina Helmontii formula paulò operosior, quàm sit necesse, Nitri singulari studio præparati accessio omitti posset, cum reverà non

aliud

aliud quàm Nitrum vulgare purificatum exhibeat, paucis corralliorum & perlarum (modò & hæ in ignis tortura non aliquid patiantur,) granulis commixtum: ab ista enim Nitri per fusionem & cum pulvere carbonum detonationem alcalisatione, ac postea per Nitri spiritum saturatione, nil nisi vulgare Nitrum obtineri, tum striarum, in quas concrescit, figura, tum sapor, tum quoque inflammabilitas evincunt; unde jamdudum *Ant. Guinth. Billichius Obs. ac Paradox. Chim. lib. I. cap. 7. & 14.* Spiritum Nitri cum Alcalibus ad matris ingenium redire edixerat: Scio equidem, non incelebrem quendam Chimicum alicubi scripsisse, pulverem sclopetantem, qui ex Nitri partib. 3. Salis Tartar. part. 2. & Sulphur. part. 1. conficitur, cum Nitro hoc paratum, nullum edere strepitum, ideoque non videri Nitrum istud esse idem, quod fuit antea, i e. vulgare; verùm experimento hujus instituto, non secus in fulmen erumpere, ac si cum vulgari esset paratum sal illud sclopetans, cognovi. Excell. *D. Joh. Helfr. Jüngkenii* confectio hæc splenetica, quam *pag. 581. Chim. experiment.* profert, quoad salis hujus additamentum cum nostra convenit, siquidem Nitrum vitriolatum, cujus descriptionem pag. 218. exhibet, idem est cum Arcano duplicato. Conf. *Pharmacop. August. nova, pag. 328.* Neque Calx, quam Clar. D. Author hîc ab aliis substitui innuit, multùm ab isto recedit, cum per Nitrum purificatum, cui Spiritus Vitrioli adfundendus est, idem illud Nitrum per carbones in Alcali reductum, esse intelligendum, effervescentia, quæ à dicti spiritus adfusione excitari dicitur, indicet.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSER-

OBSERVATIO LVII.
D. GEORGII TOBIÆ DÜRRII.
Ascites in muliere septuagenaria.

FOemina Eſcheloheria, relicta Piſtoris civis Auguſtani vidua ſeptuagenaria, aſcite decumbebat, ut vix è lecto potuerit ſurgere, tumor enim abdominis & pedum impedimento erat, quo minùs unus aut alter greſſus perficeretur, tuſſis quoque, & anheloſa reſpiratio minabantur ſuffocationis periculum: in tali ætate relictâ purgatione, præſcripſi Spiritum Salis: ℞. Spiritus Salis rectificati ʒij. Salis Abſinthii ʒß. miſc. & ſumat omni manè guttas v. aut vj. cum ℥ij. aquæ ſequentis: ℞. Aq. Agrimoniæ, Fragor. Petroſelini, Raphani, Cumini ãã. potus ordinarius erat Decoctum diureticum in caſu præcedente notatum: continuato per v. aut vj. hebdomades horum uſu convaluit rei domeſticæ perficiendæ apta exiſtens, & cum poſt duos annos recidivam pateretur, iisdem remediis rurſus reſtituta, tandem ſecundâ aut tertiâ recidivâ oppreſſa victas morti dedit manus. Alia majoris paulò ætatis mulier aſcitica quoque, ſimiliter eadem methodo tractata ſalva evaſit, dum hæc ſcribo, octuageſimum agens annum.

OBSERVATIO LVIII.
D. GEORGII TOBIÆ DÜRRII.
Anaſarca.

PLurimos anaſarcâ laborantes priſtino vigori reſtitui Decocto Radicis Vincetoxici, quod quidem ſapore & odore valdè ingratum eſt, ita ut donec ventriculus quaſi aſſueſcat, per vomitum ſæpè rejiciat: propinavi autem in tali formâ: ℞. Radicis Vincetoxici ab arenoſis lapillis mundat.

dat. & minutim incis. ℥vj. infund. per noctem in vini alb. ferventis ℔ij in ollâ vitreatâ, manè vase tecto coquantur unicâ ebullitione, de colaturâ expressâ bibat Patiens jejuno ventriculo ℥iij. calidè, expectando posteà sudorem aut in lecto, aut in sudatorio, priùs tamen corpus uno aut altero Hydragogo juxta naturæ permissionem purgavi, modò in formâ pulveris, ut: ℞. Spec. Diaturb. c. Rhabarb. ℈ij. Mag. Mechoac. nigr. Gummi gottæ vitriolat. ãã. gr. vj. Tartari vitriolat. gr. v. Misc. pulvis pro dosi unâ; modò in formâ Electuarii: ℞. Conserv. Violarum, Chalyb. Acet. Tamarindor. præp. ãã. ℥ß. Pulv. Radic. Jalapp. ʒj. Diacryd. sulphurat. ℈ijß. Cryst all. Tart. ʒj. Baccar. Laur. ℈ij. Rob. Ebuli ʒiij. Ol. still. Sem. Anisi gr. v. cum Syr. Fl. Violar. Misc. f. Elect. dividendi in 4. aut 5. doses matutinas. Potus ordinarius ferè semper erat lixivium ex cineribus juniperi & ligni quercûs.

SCHOLIUM.

VIncetoxici vires in educendo hydropicorum sero & alii præstantissimi Medici deprædicarunt, quos inter Clar. *Casp. Hoffmannus* in consilio, cachexiâ & anasarcâ laboranti scripto, apud *Laurent. Scholzium consf. med. 337.* ejusdem Radicis ℔ß. per noctem in vino maceratam, atque ad tertias decoctam consulit, manè jejuno stomacho calidè potatam, sudore copioso aquam intercutem mirificè expellere testatus; quod pariter in *comm. lib. 3. Dioscor. cap. 90.* tradidit *Petrus Andr. Matthiolus*, radicem scilicet istam in vino albo decoctam selibræ pondere, diebus pluribus potam hydropicos, si à potu statim sudor provocetur, juvare. Id qua ratione præstet, Exc. quondam noster Collega, *D. Elsnerus* in *Dec. I. Ephemer. harum Ann. I. Observ. 57.* docuit, maximâ nempe penetrandi vi eam esse præditam, suaque subtilitate lympham incrassatam attenuare, ut per glandulas commodè transcolari denuò possit; qua virtute etiam scrophulis mederi ostendit.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSER-

OBSERVATIO LIX.
D. GEORGII TOBIÆ DÜRRII.
Tenesmus.

KUnigunda N. ſenex & vidua in menſe Januario Anni hujus octuageſimi octavi implacabili corripiebatur teneſmo, fruſtrà tentatis variis remediis nihil magis profuit & quaſi incantamenti inſtar, quàm Olei Maſtichis deſtillati guttæ v. aut vj. cum Aquâ Menthæ, Pulegii, & Plantaginis āā. ſumptæ manè & veſperi.

SCHOLIUM.

CUm Maſtiche ab omnibus ſtomachica inter medicamenta referatur, atque teneſmus nonnunquam à ſtomachi, chylum crudiorem & acidiuſculum ad inteſtina amandantis, vitio ortum trahere queat, vel hac etiam ratione prodeſſe poteſt. Quin & *Plinius lib. 24. hiſt. natur. cap. 7.* lentiſci lachrymam vitiis ſedis prodeſſe clarè innuit, cum quid ſiccari excalfierive opus ſit, hinc tantoperè ſuum oleum maſtichinum extollit in *Maſtichologia Joh. Steph. Strobelbergerus*, à quo unciæ pondere hauſto quodlibet ventriculi & inteſtinorum frigens vitium obmuteſcere ſcribit; cui tamen commendatum hìc ſtillatitium ejus oleum non immeritò præferendum erit.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSERVATIO LX.

D. GEORGII TOBIÆ DÜRRII.

Calculus sine Lithotomo è vesica prodiens.

Cùm Anno 1662. sub Sereniſſimo Archiduce Auſtriæ, Ferdinando Carolo, glorioſæ & piiſſimæ memoriæ, Domino meo Clementiſſimo &c. Phyſicus Marchionatûs Burgovienſis Gynzburgi ſedem firmarem, retulit mihi Jacobus Lang, civis & ephippiarius illius loci, ſe, cùm in juventute ſuâ per plures annos inſignes cruciatus propter calculum in veſicâ exiſtentem ſuſtinuiſſet, tandem à Lithotomo per ſectionem feliciter curatum eſſe. Ab illo tempore nil mali ampliùs ſentiens per 15. annos ſanus & incolumis erat, elapſis autem iisdem, in lecto noctu decumbentem vexabat pruritus dolorificus in perinæo ſeu in loco ubi olim ſectio fuit celebrata, hinc Ille digito hiſtoriam explorans accepto cultello aperuit januam hoſpiti ingrato, cujus forma hîc ſiſtitur, exeunte illo calculo ſine notabili dolore, & per Chirurgum poſteà vulnere curato, ſalubrem victor degit vitam.

Fig. XXII.

OBSERVATIO LXI.

D. GEORGII TOBIÆ DÜRRII.

Icterus niger cum ſcabie ſiccâ.

POſtquam An. 1677. à Phyſicatu Provinciali Marchionatûs Burgovienſis Auguſt. pro Phyſico vocatus eſſem, nobiliſſimus & fortiſſimus quidam miles & Dominus N. N. Vice-Colonellus in exercitu Bavarico, vir annorum 58. per tres annos ictero nigro tenebatur, cui ante medium annum

VII.

A
Pars Costis adnata
dextri Lateris.
Fig. 33.

Fig. 31.

B

Pars Costis spuriis sinistri
Lateris adnata.
ad pag. 108.
Fig. 22.

num ſupervenerat ſcabies ſicca cum pruritu præſertim noctu moleſtiſſimo, dextrum hypochondrium erat tenſum, in epigaſtrio ſubindè obſervabatur dolor, & cum curæ meæ ſe committeret, ea talis erat: ℞. Radic. Fragor. Aſparagi ãã. ʒjß. Flor. Carthami, & Perſicor. ãã. Pj. Agarici Trochiſcati ʒij. Fol. Sennæ el. ſ. ſtip. ʒjß. Myrobalanor. citrin. ʒj. Rad. Elleb. nigr. præp. ℈ij. Salis Tartari & Abſinth. ãã. gr. v. Macis. ℈j. inciſ. coq. in vini alb. Neccarici ℥vj. ad dimid. in Colatura expreſs. diſſolv. Syr. Byzantin. comp. lenit. de trib. ãã. ʒvj. Miſc. f. potio, detur tribus ſucceſſivè diebus matutinis. Mundatis ſic primis viis, pro præparatione humoris bilioſi, ſalſi, & melancholici corrupti apozema ordinatum: ℞. Radic. Eryngii, Rubiæ tinct. Aſparagi, Petroſelini, Urticæ ãã. ʒvj. Herbar. Cuſcutæ, Marrubii ãã. Miij. Fragariæ c. toto, Agrimoniæ, Scolopendr. ãã. Mjß. Semin. Cannabis ℥ß. Cortic. Tamariſci ʒvj. Citri, Aranc. ãã. ʒij. Tartar. crud. alb. contuſ. ℥ß. Fol. Sennæ el. ſ. ſtip. ℥jß. incis. coq. in Aq. fontan. ℔iij. ad dimidias, Colatur. fortit. expreſs. add. Syrup. Byzantin. comp. ℥ij. Succor. Beccabung. cochlear. ãã. ℥iß. Fumar. ℥j. Miſc. pro 4. doſibus jejuno ventriculo ſumendis unicuique doſi add. Tinctur. Tartari gutt. x. veſperi autem duabus horis ante cœnam pro majore emollitione abdominis utatur laconico, cui herbæ iſtæ incoctæ ſint: ℞. Herb. Altheæ, Malvæ, ãã. Mij. Abſinth. Mj. Flor. Chamomill. Verbaſci, Meliloti, ãã. Mj. Seminis Lini ℥ij. inciſa commiſc. ad ſacculum cum interbaſſat. qui teneatur in ipsâ balneatione ad epigaſtrium; ante & poſt balneum abdomen unguento Dialth. inungatur. Cum apozema quaternis in die vicibus plurimum humoris bilioſi, Porracei, Viſcoſi, & nigricantis per alvum educeret, denuò præparatum eſt, additis Radicibus Curcumæ, Chelidoniæ majoris ãã. ʒvj. & Rhapontici veri ℥j. ante quamlibet autem doſin pro majori eductione pillulas has deglutiat: ℞. Maſs. Pill. de Tartaro Schröderi ℈ß. Extract. Chelidon. maj. Centaur. min. ãã. gr. vj. Extr. Croc. gr. vj. Pulv. Syrii. gr. v. f. Pill. num. xj,

pro unâ dosi, & sic f. 4. doses æqual. intereà continuatum est balneo laconico, & loco unguenti Dialtheæ illinitio facta est Oleo Martiali, quod componitur ex Oleo Olivarum, cui Radices Bryoniæ recentes incoctæ sint, colaturæ expressæ intingatur sæpiùs chalybs ignitus. Præparatis, emollitis, & eductis sic humoribus succedebant Acidulæ Egeranæ hâc quidem methodo, ut omni manè stomacho mensuram unam biberet Patiens, sumptis paulò priùs pillulis his: ℞. Essent. Martis sicc. Succ. Citri præp. ℈j. Extract. Rhabarb. ℈ß. Extract. Absinth. gr. vj. Pulv. Syrii. gr. v. Spec. Aromat. Rosat. gr. vj. c. Tinct. Tartari f. Pill. num. xvij. pro dosi unâ. Ne frigidæ aquæ potu offendatur ventriculus, inter bibendum Confectionem Anisi masticet, prandium autem & cœna Tragemate claudatur: ℞. Cinnam. acut. ʒvj. Spec. Imperator. ʒiij. Pulv. Stomachic. Birckm. ℥j. Faved. Cort. Arant. ʒj. Sacchar. Rosat. tabulat. albiss. ãã. ℥iij. Misc. f. Pulv. In primis Acidularum diebus correptus fuit colicâ biliosâ aliàs etiam per periodos recurrente, enema autem, quod insigniter operabatur, dolorem brevi leniebat: ℞. Decoct. emollient. ℥iiij. Carminat. ℥iij. in his dissolv. Elect. Diacatholic. ℥j. Ung. Clysmat. ℥ß. Ol. Chamomill. Violar. Lin. Rutac. ãã. ℥j. Misc. f. Enema. Dein de Acidulis mensuras duas bibit, & ita per 14. aut 15. dies procedendo convaluit. Quantas obtineant virtutes Acidulæ præsertim Martiales in debellandis magnis morbis, quotidiana docet experientia, & dictat ratio, sicut autem earum usus legitimus summè salutaris est, ita abusus maximè nocivus, imò non rarò lethalis existit.

OBSER-

OBSERVATIO LXII.
D. GEORGII TOBIÆ DÜRRII.
Anus occlusus.

ANno 1688. Mense Februario Domini Josephi Duboins Mercatoris Augustani Uxor, enixa est puerum sine podice, unde Parentes anxii Excellentissimum Dominum Doctorem Lucam Schröckium Seniorem, Virum ultra quadraginta annos practicum, Collegam meum honoratissimum, & me in consilium vocârunt, ut clausa porta per Chirurgum Benedictum Schieslin in suâ arte diligentem & peritum aperiretur: Sublatis linteolis, inveniebamus anum quidem imperforatum, sed ab ipso lineam ad radicem penis procedentem, in extremitate cum aliquo foramine pisum mediocris magnitudinis æquante, per quam viam alvinas fæces modò tenuiores, modò crassiores, paucas tamen cum conatu, non rarò cum sibilo flatuum, deposuit infans. Re à nobis seriò pensitatâ, & manifestâ spe lactati, ostium hujus viæ minùs quidem solitæ, magis ac magis successu temporis dilatatum iri, actuali manûs operationi inducias dedimus, intrusâ tamen, ad dilatandum quadantenus hiatum illum, quò liberior conciliaretur fæcibus alvinis exitus, turundâ è radice Gentianæ paratâ. Intereà tamen, cum excrementorum excretio crescente puerulo, qui cæteroquin edendo &c. sanum se esse probabat, difficilior fieret, & abdomen intumesceret, instantibus Parentibus nominatus Chirurgus die 22. April. me præsente, intruso in foramen stylo argenteo, secundùm lineæ aut canalis longitudinem exploravit, num tendat ad locum ani consuetum: cognitâ digito quoque externè non levi rei certitudine, clausuram hanc neque à conniventiâ, neque à coalitu, sed solummodò per membranam esse, imposito priùs cauterio potentiali, per lanceo-

lam

lam via reserata est, cum modicâ sanguinis profusione, & fæcibus in momento exeuntibus: ab illo tempore puer porrò comedit, bibit, digerit, excernit, dejectiones autem alvinæ duplicem per novum utpote simulque prius ostium habent exitum.

[*A. 1688. d. 23. Augusti exhibita.*]

OBSERVATIO LXIII.

D. MICH. BERNHARDI VALENTINI.

Curiosa in Araneis Observata.

Eôdem quo hæc scribo anno insignis magnitudinis araneam in Musæo meo animi ergò tolerabam, quæ cum crucis signo desuper ornata sit, vulgo nostro dicitur **eine Creutz-Spinn.** In hâc autem duo à paucis hactenus observata conspexisse licuit, partim quod serpentum instar exuvias deponat, partim quod Narcotico Opii fœtore exanimata concidat. Utrumque casu observatum est, adeoque modum, quô exuviis se extricat, certò vix determinavero. Probabile tamen est, quod ut serpentes petris, stipitibus vel rigidioribus vegetabilium caulibus corpus affricando se ab effæta cuticula liberant, ita araneas in angulis rimisque, quas inhabitant, se volvendo superiori se crustâ liberare. De causâ verò exuviarum in serpentibus, erucis &c. eruditè SENGUERDIUS in *Dissert. Physicis*. Ad alterum φαινόμενον occasionem suggerebat Tinctura Opii Langelotti, quam Opium cum succo Cydoniorum in Musæô fermentando præparabam, cujus exhalationes ut hominibus quandam inducunt somnolentiam, ita insectis hisce certum minari videas interitum. Causa sine dubiô latet in Sulphure Opii Narcoticô, sicut rationibus æquè ac experimentis dudum adstruxerunt ex professô Viri pretiosi WEDELIUS, BORRICHIUS, WALDSCHMIDIUS &c. quatenus particulis suis acidis ligat, enervat, & nî

maturè

maturè obviam eatur prorsus coagulat spiritus influentes, eoque facilius si tenerior sensoriorum textura sit conjuncta, quâ, ut vulgò dicitur:

Nos aper auditu, nos vincit aranea tactu.

OBSERVATIO LXIV.
D. MICH. BERNHARDI VALENTINI.
Antipathia fabulosa inter vitem atque brassicam.

NOn penitus de nihilo est, quod Illust. VERULAMIUS habet *de Argumentis Scientiarum L. 2. C. 3.* Dum *satis* inquit, *scimus haberi Historiam Naturalem mole amplam, varietate gratam, diligentiâ sæpiùs curiosam; attamen si quis ex eâ fabulas & antiquitatem & Autorum citationes & inanes controversias, Philologiam deniq; eximat, ad nil magni res recidet.* Eas inter fabulas meritò accenseri meretur antipathia, quæ à LEVINO LEMNIO *Lib. 4. de Occultis Nat. Miraculis cap. X. p. 395.* Vitem inter atque Brassicam dicitur intercedere. Adeò veritati hoc & experientiæ repugnat, ut nuspiam ferè lætius succrescat brassica, quàm inter vites juniores, idque sine ullo harum damno vel injuriâ, sicut in Palatinatu inferiori, Alsatia aliisque Regionibus viniferis observavi sæpiùs; unde meritò his & similibus erroribus maturè renunciamus, de quibus fusius in *Physicâ Scholarum Fabulosâ,* quam ex Publicis Lectionibus DEO adjuvante propediem Typis exscripturus sum, quo fabulis ab Antiquis in Philosophiâ Naturali olim assertis tandem obviam eatur, quas funditus tandem eradicatas iri eò certior me spes tenet, quod alius in Germaniâ Physicus Celeberrimus simile omninò scriptum meditetur, ut ex amica D.D. PAULLINI relatione constat.

SCHOLIUM.

DE fabula hac etiam legi meretur *Henr. Smetius Miscellan. Medic. lib. 2. cap. 53.* ubi quæstionem: An, & cur brassica vitibus inimica sit, eruditè pertractat; brassicam seri & plantari frequenter admodum, testatus, in vineis Heidelbergensibus tam antiquis quàm novellis, adnasciq́ue majoribus minoribusq́ue propaginibus, odiumq́ue nullum alterius erga alterum animadverti posse. Simile quid *Georg. Rollenhagius* in *libr.* wahrhaffte Lugen inscripto, *cap. 14. §. 3.* scilicet Halberstadii multisque aliis in locis brassicam prope vites nasci innuit, utrâque plantâ lætè germinante & vite quandoq; brassicæ tanquam fulcro adhærente.

[L. Schröck, L. f.]

OBSERVATIO LXV.
D. MICH. BERNHARDI VALENTINI,
Ex Ophthalmiâ Phthisis.

CRebrâ Versatissimi Medici Francofurtensis DN. WESEMII experientiâ constat, quòd Ophthalmia, imprimis serosa intempestivè suppressa, in Phthisin pulmonalem sæpè abeat. Hinc affectibus oculorum Chronicis obnoxii si iisdem desubitò liberentur, rarò ultra unius vel alterius anni periodum solent supervivere, quod ex iteratâ observatione haud ita pridem sincerè mecum dividebat Vir Celebratissimus.

[*1688. Mens. Septembr. Giessâ Norib. missa.*]

OBSERVATIO LXVI.
D. EMANUELIS KÖNIGII,
De
Vitrificatione Metallorum.

ELegantia ſunt, quæ de Vitris ſtillatitiis ut & anaclaſticis in *Ephemerid. Curioſ. German. Dec. I. & II.* tum à Viro Illuſtr. *Franciſc. Redi* tum *Roſino Lentilio* tum *Morhofio* erudito orbi exhibentur, quibus tamen meo judicio, quoad inſignem utilitatem quàm in Alchymicis & Re Medicâ præſtare poterunt, longius antecellunt Vitra Metallorum, qualia ut & Mineralium, Lapidum omnium facillimè & citiſſimè absque fixis ſalibus absque ullo addito plumbo ſe in fornace compendioſè extructâ in Vitra redigere poſſe liberè ſcribit *Theodorus Gummert* Epiſtolâ divulgatoriâ ſpeciali Anno M DC LXXVII. Dresdæ editâ, in quâ præter dictam Vitrificationem etiam de certâ purificatione Vitrioli, Mercurificatione Ferri & Cupri peculiarique probâ mineræ cujusdam Bohemicæ candidè mentionem facit, neminemque inibi aſſerit hactenus fuiſſe, qui hujus Vitrificationis meminerit, præter *Iſaacum Hollandum*; quonam verò loci hic in ſcriptis ſuis de hisce tractet, minimè ſiſtit: *Libavium* verò dum evolverem offendi hunc ex hujus *Operis Mineralis Cap. LXXVI. & Cap. XCI.* hæc adducere verba *Syntagm. Arcan. Chym. de Transmut. Magiſter. Libr. VII.* Omnia metalla absque additamento in Vitrum abeunt excepto auro, quod per ſe nullis ignibus in vitrum verti poteſt, Argento combuſto, ut fit in examine cinnabaris examineque ejus facilè vitreſcente longè facilius metallis cæteris, unde Figuli ex marte flavum conflant, ex Venere viride lucidum vel obſcurum, ex ceruſſâ ſtanneâ lacteum, ex lazurio argenti & bismuthi cœruleum, quod ultramarinum vocant &c. Et quàm varia mineralia vitream naturam accipiunt in conflatoriis Venarum officinis, in quibus ſpumæ & lapi-

lapides vitrei de liquatis detrahuntur, qui denuò liquati elegantius & purius vitrescunt & materia sunt vitreis vasis. Idem refert *Cap. seq. XX.* quod Isaacus ex calce Lunæ cœruleum conflet vitrum, ex Solis verò rubrum, quanquam *Cap. XCI.* negaverit Solem vitrescere posse, qui verè calcinari (nî forte hoc notum fuerit Mosi vitulum aureum comburenti & populo Israelitico potandum offerenti) nequiret, & tamen non sit transitus ex metallo in vitrum nisi per calcem tanquam medium inter utrumque; Vitrificationis scilicet medium est terra fusilis, cinerea, calciformis, cui omne humidum viscosum igni ablatum est, vel paucissimum hujus remanet & cujus ratione postea quoque Vitrum (ut Saturni) pinguedinis nonnihil exhibet; Quare si consideremus Metallorum & Mineralium Ortum, reperiemus primariam eorum basin esse terram calciformem, lapidiformem, teneram, & tractabilem seu calcem & lixivium Gilgil Arabis apud Albertum, unde inferre est, quod Mineralia & Metalla quo plus hujusmodi terræ possident & minus de vaporibus unctuosis mercurialibus sulphureis assumpserunt, etiam in Vitra redigi possent, si scilicet prius decenter in calcem redactæ sint partes eorum sulphureæ, immundæ aliæque impuriores quas in mineris nactæ sunt, pinguedine namque sulphureâ combustâ, ut Hollandus loquitur, combusta fex sulphuris tam sicca fit, ut metallum in terram aut calcem facilè convertatur: De hac verò terrâ plurimùm participare Antimonium vel facilis Vitri ipsius per simplicem exhalationem sulphuris arsenicalis conficiendi ratio docet; stannum etiam multùm hujus terræ in sinu recondere patet, quod metallis admixtum mox ea fragilia reddat & duritiem singularem & tantùm non vitream ipsis conciliet, velut ejus beneficio Cuprum facilè in specula metallica efformatur, cujus ratione commendamus fusionem simultaneam Jov. opt. ℥xij. Reguli Antimonii Martialis ℥j. Ven. rubr. ʒij. ut & jucundissimum opus parabolicè exhibitum à *Glaubero Oper. Miner. Part. III. p. m. 102.* quo stanni transmutationem viâ facili

cili ſiſtit & quàm dives, generoſa, pulchra & glorioſa ſit in ſuis receſſibus Natura edocet. Alia metalla quod ſpectat, ut Cuprum & Ferrum horum mineræ terrâ ejusmodi lapidiformi propriâ plenæ & metallurgorum ſolitâ caſtratione haud privatæ, per ſe in Vitra quoque abire poſſunt, ceu in liquatione eorum lapides vitrei in ſcoriis adparent. Notabilia verò ſunt verba citati Gummerti dicentis: Materia univerſalis reſpectu metallorum & mineralium talis ſit oportet, qualis requiritur ad lapides & quartios in cryſtallos redigendos; Hinc prout ad radicaliter ſolvenda metalla præſertim perfectiora requiritur mercuriale penetrantiſſimum igne magico prægnantiſſimum (cujus nimirum præparatio fit ope reguli Martis antimoniati ſtellati & Lunæ, de quo *Anonymus Philaletha* in Experimentis de præparatione Mercurii Sophici, & Auctor Anonymus Penes nos unda Tagi nimirum *d'Eſpagnet* in Arcano Hermet. Philoſoph. Opere) quo velut glacies in aquâ liqueſcant & primo opere regiminis quod eſt Mercurii, penitus diſſolvantur, ſic quoque ad Lapides & Quartios vitrificandos talis erit materiæ velut amor, ut ſtrictiſſimè invicem combinata unâ in cryſtallum & nitrum abire poſſint; Qualiter verò ejusmodi materia obtineatur, modò dictus analogiſmus & conjecturæ quas ſuggerit epiſtola divulgatoria Gummerti innuunt, nimirum quòd ſit metalli calcinati terra calciformis puriſſima, quæ ſuper porphyrite vel marmore terenda eſt cum aqua ſalsâ impalpabiliter & poſtea aquâ communi limpidâ abluenda, donec aqua à calce munda & pura defluat, quæque rurſus ut prius terenda, donec nullæ amplius ſordes terreæ defluant: Hoc ergo modo ſi debitè procedatur, nullatenus dubitandum, quin inſignia Amauſa (fortè à Muſaico vel muſivo opere, quale Venetiis in Templo Divi Marci videre eſt, ita dicta, de quorum etymologia aliàs tacet Exc. *Brunonis* Lexicon Medicum Caſtelli renovatum) & elegantiſſima cryſtalliformia corpora obtineri poſſint, v. g. ex calce Veneris ita uſtâ inſigne Amauſum viride ex calce plumbi

ac etiam ferri vitrum fulvum, ſtanni album, Argenti cœruleum, Solis rubrum, (in cujus tamen defectu ſi magnum opus philoſophicum quis conficere ignoraverit, quod ad hoc requiritur, Lectori commendamus Purpuram Auri ope liquoris Jovis obtinendam, quo quidam expertus Chymicus, hîc in viciniâ in vico Stauffen, Vitrum rubrum elegantiſſimum conficit) vel ſi mixti colores alii expetantur ex mixtis his invicem obtinebuntur. Qualiter autem Metalla prius calcinanda ſint, ut in Crocos vitrificationi deſtinatos commodè cedant, in *Regno Minerali* diximus fieri ope Salis Tartari & pauci ſulphuris communis, quibus invicem fuſis facilè metallum lamellatum in Crocum ſolvitur: Verùm juxta elegantem procedendi modum Hollandi & Gummerti calces ejusmodi prius depurandæ ſunt, ut Vitrum fiat multò ſpecioſius & præſtantius amauſum, id quod innuit Gummertus dum purificationis Vitrioli ſingularis quâ omnes omninò partes ejus metallicæ ſequeſtrantur, mentionem facit, quo ad coloranda vitra ex ſilicibus fuſis præſtari queant ea, quæ exempli gratiâ è calce Veneris in cœruleo, Martis in rubro, Argenti in flavo & in compoſitione horum habentur. Elegans certè ſummèque delectabilis eſt hic vitrificandi modus Gummerti quo facillimè nigerrimos, rubicundos & albidos craſſos lapides in cryſtallum transparentem, Saphyrum, Smaragdum (qualem artificialem duplicatum novies mille ducatis quendam Mediolanenſem, fraude diu tectâ, vendidiſſe Merretus in Nerum refert) Amethyſtum & quorumvis colorum alias gemmas fundere poteſt, dum nempe debita præceſſit depuratio & ſequeſtratio particularum, quæ opacitatem inferre poſſent calcesque non impolitæ ſed debitè mundificatæ ſumuntur, mundificantur autem Metalla urendo & reverberando aut calcinando (ubi ſi deſit fornax compendioſa Gummerti, illa cœmentatoria Glauberi præ Venetorum Vitriariorum inſervire ad hoc poterit) ac calces itentidem lavando, aut calces denuò in corpus reducendo ac tum denuò calci-

calcinando atque iterum abluendo aquâ communi, donec nullæ amplius feces proveniant, ſic enim repetitis his calcinationibus & depurationibus impediri quoque poterit ſolita alias efferveſcentia & materiæ effluxus, qui contingit ex mutuâ actione partium acidarum in ſilicibus in partes calcinatas alcalicas juxta communem vitrificandi modum, de quo tantum conqueritur Glauberus. Quantum verò utilitatis ex ejusmodi præcedaneâ depuratione obtineri poſſit, Hollandus & Gummertus eleganter monſtrant ex reductione Amauſorum, quæ etſi per ſelongè majoris ſint pretii & pluris æſtimanda quàm metallum, quod in ſe depuratiſſimum & nobiliſſimum fovent, tamen inſuper anſam exhibent judicandi quid lucri obtineri poſſit ex frequenti vitrificatione & reductione calcium metallorum, de cujus utilitate ſummâ jam quædam in *Append. Ludovici enucleati* propoſuimus, ac etiam ipſum magnum Opus Philoſophicum ad hanc claſſem tandem reducendum eſſe diximus, non enim, ut *Philaletha in Vade mecum Philoſoph.* loquitur, facilè fluit primi ordinis pulvis nedum quamdiu pulvis manet alterius cujusvis ordinis niſi cum corpore ſuæ ſpeciei perfecto fundatur, prius verò tum in vitri metallici tincti formam redactus inſtar ceræ fluit ſuper metalli lamellam calefactam Mercuriumve projectus: unde & *Turba* Comburite æs noſtrum igne fortiſſimo. Cæterùm modus reductionis Amauſorum ſeu vitrorum artificialium exquiſitiorum, quæ Principum vaſa exornabant olim ab Hollando proponitur talis isque conſideratione digniſſimus: Sume & pulveriſa Amauſa ſubtiliſſimè, & ſume bonum acetum deſtillatum, in quo Sal Armoniacum ſolutum fuerit, in ſingulis libris aceti ℥ß. Salis Armoniaci, cum eo contere pulverem ſuper lapide tam tenuiter, ut ſi pictor eo uteretur. Ac illum contritum vitro inde aut amphoræ lapideæ ac bonam quantitatem aceti deſtillati ſuperfunde ac pone in balneo ac balneo ignem ſubde, ut bulliat, ac move quater aut quinquies de die ſpatulâ ligneâ, atque hoc pacto retine per dies

dies quatuor, tum ſinas frigeſieri, ac funde feces aceti in mundam amphoram lapideam, ac ſuper feces denuò acetum recens funde ac fac ut prius, idque tertiò reitera ac ſemper acetum primo adde, tum corpus illud omne ſolutum eſt ex fecibus illis aut ex vitro, cum acetum evapora aut per alembicum deſtilla ac in fundo corpus metalli permanebit in corpore ſubtili, cum eo aliquantum borracis permiſce ac crucibulo inde ac liquefacito in igne vehementi cum corpore. Si fuerit Mars aut Venus, munda ac pura ſunt, ita ut non amplius ſitu & rubigine infeſtentur, ac à ſuis fecibus vacua ſunt. Si verò Jupiter, fœtor ac ſtridor ei ademptus, eſtque mundus ac fortis ut Luna. Si Luna, fixa eſt. Si Sol, Medicina, ac ſi Saturnus fuerit, Luna eſt. Quoad plumbum, notatu digniſſimum eſt, quod *Auctor Artis fuſoriæ fundamentalis & experimentalis* docet, quòd ſcilicet plumbum vitrificatum & in cupellâ ſeu teſtâ reductum ſemper aliquid argenti elargiatur, imò etiam auri aliquid, ſi præſertim flava, fuſca & nigra arena qualis circa ripas Rheni & aliorum fluviorum in Helvetiâ alibique reperitur, cum calce Saturni vel Minio vitrificetur & cum Sale alcali fruſtulisque ferri reducatur, de quo legi meretur *Glauberus in Novo Lumine Chymico* ut & *Oper. Miner. Parte III.* quo in loco aſſerere haud veretur calcis ferri, cupri vel ſtanni libram ope vitri plumbi ſilicum additione facti dimidium vel etiam integrum auri lotonem, ſi res ritè tractetur, reddere poſſe, præſertim ſi Sal Tartari aut cineres clavellati adhibeantur, & crucibula ad manus ſint, quæ non tam citò perterebrantur, id quod fit, quia plumbum denuò calcinatum pinguedine & mole corporis ſui poros ejusmodi vaſorum occludit & impedit, quò minus ignis in metallum agat, quâ actione impeditâ vis omnis in vaſa argillacea vertitur, ut hæc collabaſcere neceſſum habeant. Apertius tamen hoc in negotio ſe declarare videtur cit. *Glauberus Pharmacop. Spagyr. Parte VI.* ubi crucibulorum vulgarium loco ferrea in uſum trahenda ſuadet, imò loco Saturni nemini non noti ipſum Saturnum

turnum Philosophorum secretum scilicet plumbum, quod per se est purum & præstabilius auro, commendat, Regulum scilicet Antimonii optimè depuratum, ceu aptissimum subjectum, cui se aurum silicum embryonatum combinare possit, ut sic ex iis, quæ separatim actu metallum non sunt, post sui conjunctionem in perfectam auri & argenti crasin convenire possint, haud aliter ac rotæ horologii disjunctæ horologium minimè constituunt, conjunctæ verò harmoniâ decenti quàm optimè elegans automaton efficiunt. Hoc igitur in negotio experiri quis poterit sumendo calcis Stanni ℔iij. Reguli Antimon. Martialis ℔j. Arenæ Danubii, Rheni, Emmæ vel alterius ℔iiij. & fundendo invicem in massam vitro æmulam, quæ in crucibulo vulgari vel ferreo cum Salis Tartari ℔j. reducta, repetitione aliquoties institutâ, auri & argenti satis dives evadet, quo facto, aurum ab argento aliisque admixtis præcipitatione singulari per fusionem solam obtineri poterit, si cui notus erit modus taliter separandi aurum ab argento, quem se communicare posse, harum rerum Studiosis refert *Cl. Cardilucius in Notis super Erkerum*, quemque Comites, Barones, Nobiles sumptibus haud exiguis à se expetiisse ad nos perscripserat. Qualiter verò ope vitrificationis Lunæ, hujus fixitas obtineatur, elegans itidem operandi modus est innuens juxta ea, quæ ex Animali & Vegetabili Regno demonstrari possunt, qualiter ex destructis corporibus ea meliora & gloriosiora resurgant, haud aliter ac ex putrefactis & incineratis cadaveribus humanis elegantius & clarius corpus resuscitabitur, è quo anima die novissimo splendida lucebit, ad modum scilicet lucernæ per laternam elucentis, idque omne juxta beneplacitum DEI. Eleganter de hisce in Apocalypsi Johannes Evangelista: Ipsa civitas (nova scilicet cœlestis Jerusalem) erat aurum purum & similis vitro puro, nimirum pelluciditate, velut & aurum philosophicum pellucidum arte fit. Hic verò Johannes Evangelista, si fas est allegare verba Lucernæ Salis Philosophorum, Auctore filio Cosmopolitæ, *Michaele Sendi-*

vogio

vogio p. m. 65. etiam ab Avicennâ dictione primâ libri de Animâ inter possessores Lapidis Philosophici suosque Institutores, qui se scilicet Avicennam artem hanc docuerint, numeratur, quod verisimile sit, eò quod Ecclesia prisca, Auctore Adamo à Sancto Victore die D. Johanni Evangelistæ sacro mense Decembri in hymno incipiente: Gratulemur ad festivum &c. sic in ejus honorem cantet:

Cum gemmarum partes fractas
Solidasset, has distractas
Tribuit pauperibus.
Inexhaustum fert thesaurum,
Qui de virgis fecit aurum:
Gemmas de Lapidibus.

Ut verò ad fixitatem Lunæ deveniamus, quæ omnium elegantissimè vitrificationis beneficio obtinetur, illa sequenti modo obtinetur prout nimirum opus hoc *Tacki* manus aliquoties effecerunt; sumitur scilicet Argentum ope Saturni decenter lotum & depuratum ad ℥ij. idque in aquâ forti per argentum clarificatâ & præcipitatâ, ut decet, solvitur, post præcipitatur argentum solutum cum muriâ seu aquâ salsâ & post digestionem per dies duos in cineribus calidis *Calx argenti* debitè siccatur, & edulcoratur & tandem funditur cum *Borrace* in vitrum; Argentum verò ejusmodi vitrificatum ut reducatur cum fructu & compensatione laboris miscetur cum *Salis gemmæ* & *Calcis vivæ* de naturâ alcalium ana ℥j. *viridis Æris* ʒß. *Sacchari Saturni* depurati ℥j. faciendo stratum super stratum in pyxide cæmentatoriâ vel duobus tigillis perlutatis & post quatuor horarum cæmentationem per gradus institutam tandem è vitro denuò obtinebitur Argentum, sed non quale prius, sed sufficienter tum vitrificationis ope tum admixtione salium tum viridis Æris & Sacchari Saturni aureum redditum: Salia enim quid hîc possint, præsertim Sal Gemmæ eleganter illustratur experimento *Kunckel, in Obser-*

vat.

vat. Chymicus p. m. 154. quo ritè instituto quempiam anni spatio necessaria vitæ præsidia vel fructum saltem honestum obtinere posse, asserere haud veretur, sumendo scilicet Sal Gemmæ, vel etiam commune minutim contusum idque cum foliis argenti cupellati stratum super stratum faciendo in pyxide cæmentatoriâ per duodecim horas in friabilitatem septies cæmentando, & posteà denuò in conum fundendo aquâque forti separando, quo pacto Argentum sufficienter auro imprægnatum obtinebitur, unde & non mirum, quod ad particularis illius Chymici processum in *Aureo Vellere p. m. 92.* Argentum fundatur cum Amiantho & Sale communi (Alii etiam aliquid de vitro Veneto addunt, de quo *Beccherus Concord. Chym. p. 547.*) quo tandem ex imprægnatione ulteriori Sulphuris Martis & Veneris solaris aurum perfectum obtineri possit; Huc spectant ea, quæ de naturâ Mercurii ingeniosissimè proponit *Beccherus de Minerâ arenariâ perpetuâ p. m. 76.* quòd scilicet Mercurius sit reverà pura puta essentia salis marini, nempe sal sulphureum totum analogum sulphuri salis communis, unde etiam suam originem traxit, per destillationem scilicet salis marini in terræ cavernas ibidemque per sublimationem & commixtionem subtilis cujusdam terræ, unde opacitatem acquisivit, poterit tamen in diaphaneitatem reduci, nempe in liquorem diaphanum, ceu talem sibi notum esse, qui Mercurio in gravitate æqualis sit, Beccherus refert, innuens hunc liquorem vel de compositione pluris terræ diaphanæ seu salis lucentis vel extractione terræ opacæ ex Mercurio obtineri, eò quod Mercurius ex sale communi augmentetur, & sæpe augmentatus in diaphanam aqueitatem tendat. Talis verò liquor fortè & ille fuit, quem quidam Venetus à Græco factum vidit, cujusque medio ope quintæ essentiæ decenti digestione multiplicatio lapidis instituta est, uti legere est in MS. quodam celebris Monasterii Murensis in Helvetiâ p. 185. Ad confirmationem horum facit, quod *Leursen in Prodromo Theatr. Chym. p. 29.* refert, posse scilicet additione

vilis cujusdam ſubjecti ſal commune in Mercurium currentem reſolvi, tacendo jam ſal commune nonnullos effectus producere Mercurio proprios tam in poteſtate Medicâ quàm Phyſicâ & Alchymicâ, ipſumque aurum per Mercurium in ſalem communem converſum fuiſſe, ſcribente Becchero. Quantum verò utilitatis prædictæ Vitrificationes in operationibus Alchymicis præſtare queant, patet vel maximè ex naturâ vitri, quod ſcilicet hoc omnibus rebus ingreſſum largiatur, metalla in fluxu conſervet, volatilia & vapores minerales figat, præſervet ab igne, ne adurantur corpora, multaque alia utilia præſtet, præſertim in auro arte facto utpote adhuc tenero, cui fixationem & exaltationem dat. Hinc etiam magnum ſubeſſe arcanum ingenuè fatetur *Beccherus* in illo Vitrificationis modo, quem ſiſtit **Chym. Glückhaf.** p. m. 547. ℞ Materiæ illius, unde aurum lotione extrahitur, German. **Goldſchlich**/ Sulphuris & Nitri āā. miſceantur probè & in ollâ terreâ deflagrent, addendo poſtea *Vitri Veneti* āā, ſubacta probè indantur tigillo ſtratum ſuper ſtratum faciendo, & in ſummitate denuò vitro Veneto tegendo, vaſe perlutato fluant probè, ut abeant in vitrum rubrum, è quo pulveriſato ope aquæ regiæ extractio & abſtractio inſtituatur ad remanentiam maſſæ rubeæ in fundo, cui adde Vitrum Saturni parum argenti nobilitatum & commiſceantur Argento fuſo, quo hoc ope vitri Venetæ & Saturni decenter in poris ſuis dilatetur, iiſque aureæ particulæ ſufficienter ſe infigere poſſint. Alius ejuſmodi proceſſus, quo ope Vitri Saturni ingreſſus in Lunam facilitatur, reperitur in *Aureo Vellere p.m. 47.* ℞. *Mercurii Saturni* vel ſaltem *vulgaris* decenter depurati ℥iiij. calefacto in tigillo, adde *Auri optimi* lamellati ℥j. ut fiat amalgama, cui affunde Sulphuris fuſi ℥ij. & continuâ agitatione in lapidem velut nigrum redigantur, hunc pulveriſatum inde phiolæ hermeticè ſigillatæ, & digeratur per quatuor ſeptimanas, ut obtineat pulverem punicei coloris, quem ſequenti aquâ fixatoriâ imbuat: ℞. *Auripigmenti, Salis Armoniaci* āā. ℥iiij. *Sulphu-*

Sulphuris, Nitri ãã. ℥vj. *Cinnabar.* ℥ij. deſtillentur ad inſtar aquæ fortis, quæ ter pulveri prædicto affundenda & denuò abſtrahenda, igne ſub finem fortiſſimo; maſſam pulveriſatam Lunæ in fluxu ſuperinjice & ejus ingreſſum promove ope *Vitri Saturni*, & ſic obtinebis poſt ſeparationem Aurum puriſſimum.

[*Baſileâ A.1688. d. 10. Sept. Auguſtam miſſa.*]

OBSERVATIO LXVII.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,

De

Fœtus quaſi emortui in vitam per ſuctionem reſtitutione.

Quâ minimè credas mors atra ſupervenit horâ,
Noſtraq; crudeli gaudia falce metit.
Sic heu, ſic Miſeri labor, & ſpes certa coloni,
Immatura perit grandine quaſſa ſeges.
Sic gravidâ teneri velluntur ab arbore fætus:
Sic pubeſcentem decutit aura roſam.

Sicque cum *Poſthio Poëta* & *Medico* celeberrimo ſæpius conqueruntur mœſti parentes, quando vident, quòd nec mors differat falcem ſuam immittere jam demum in lucem egreſſos tenellos fœtus, qui & rectè ex eodem *Poëta* reſpondent:

Una mihi vitam dedit, & vitam abſtulit hora
— — & juſtos mors venit ante dies.

Talia autem mœrore plena Exempla accidunt, quando videlicet tenelli fœtus niſus ſui labore, quo arcto illo clauſtro egredi conantur, usque ad mortem debilitati, faucibus mortis inhærent, quibus & certiſſimè abſorberentur, niſi interdum obſtetricis prudentia & experientia ſuccurreret. Varia autem media ſunt, quibus obſtetrices in ejusmodi caſu conſtitutis

ſubveniunt, quorum recenſu hoc loco abſtinebo. Pergam autem plura fœtuum ſuctione in vitam reſtitutorum exempla commemorare. An. 1686. *in Ephem. Cur. Dec. II. Obſ. CXXI. Anni V. p. 242. 243.* duos hoc medio ſervatos cum curioſis noſtris communicavi. Quam in vitam reſtituendi methodum & ſuo Experimento comprobavit Excell. D. *Samuel Ledelius Decur. 2. Anni VI. Obſ. LIX. p. 145.* Ecce! Die 8. Julii Solis currentis An. 1688. à quodam Generoſiſſimo Domino in aulam accerſitus, ut Ejus conjugi puerperæ febre ardente laboranti conſilio meo opem ferrem, quæ cura, (Deo debentur grates) optatum ſucceſſum habuit, brevi enim illa cum ſanitate rediit in gratiam. Hujus obſtetrix, cum à me interrogaretur, quomodo ejusmodi debilitatis puſillis ſubveniret, reſpondit: Suctione papillæ ſiniſtræ mammæ, Eaque methodo jam paucis ante diebus duos fermè emortuos in pago *Kleinen Flinbeck* reſtituiſſe, vitæque aſſeruiſſe dicebat. Errorem alterius cujusdam obſtetricis referebat, quæ ſcilicet infanti adhuc vivo in partu conſiſtenti, manumque ſuam è clauſtro ſuo exſerenti adimere voluit, quod illa admittere nolens manum rurſum in uterum inſeruit, paulò poſt femina illa feliciſſimè peperit ſanum & incolumem fœtum, quem nequiſſima obſtetrix mutilare, manuque privare voluit. Tales obſtetricum errores merentur annotationem, magisque ſeveram animadverſionem per carnificem. *Nutricis peccantis* Exc. D.D. *Paullini*, Academiæ noſtræ Decus, meminit. Contra iſtam obſtetricem obſervanda *Lex Cornelia VIII. Si quis necandi infantis piaculum aggreſſus aggreſſave ſit, ſciat ſe capitali ſupplicio eſſe puniendum.* Non diu poſt ad me inviſit obſtetrix noſtræ urbis ſenior & Ordinaria, hæc, cum à me interrogaretur de modo ſalvandi fœtus debilitatos; *Reſpondit*, ſe ſuctione papillæ ſiniſtræ mammæ jam pridem tres debilitatos in vigorem ac vitam reduxiſſe; addebat, ſeſe primò fricare mammam ſiniſtram, ſi illud voto non reſponderet, tunc ſe papillam ſugere. Hocque modo cujusdam Bibliopegæ hujus oppidi infan-

fantem penè emortuum vitæ restituerat. Isto ritu jam item fœtus vivificatos *Samuel Ledelius* & ego commemoravimus: Quod si tempus plura Exempla suppeditet, illa cum Curiosis nostris, D. V. communicaturus sum. Alii Nobilissimi Collegæ hunc modum suas obstetrices Exempla Exc. D. D. *Ledelii* docere ac successum referre dignentur, humanissimè à me rogantur. Meo arbitratu ad debilitatos fœtus plurimum quoque conduceret, spongiam vino calido vel & spiritu vini imbutam mammæ sinistræ & scrobiculo cordis apponere, vel & carpis pulsuum admovere.

SCHOLIUM.

BRevis ero, hoc enim lex me jubet! Suctionis beneficio multa mala tolli posse in humani corporis œconomia, docet Experientia. Quomodo ea surditas sæpiusculæ sit sublata *Ann. VI. Decur. II. Observ. CXXI. p. 254. & 255.* innui. Non possum, quin hîc referam historiam notatu dignam, quam legi in Exc. D.D. *Jæpserii* manuductione ad vitam longam *c. 3. p. 584.* Calculus subsistens (ubi satis tota virga) continua robusti hominis suctione extrahendus est: Qualiter novem abhinc annis, magnum magni Stemmatis, maximæque virtutis Dominam, suo fecisse marito, novi; quæ gravissimis doloribus afflictam Domini Mariti sui virgam, inter amaras oculorum suorum stillas, tamdiu suxit, usque dum hærentem in ea tricuspidem calculum, unà cum frequenti purulentia trium horarum spatio extraxisset. Hæc historia nobis ob oculos ponit amoris conjugalis laudabile Exemplum &c. Quid suctio queat in vulneribus sanandis, exque eis extrahendo veneno, docet nos ex *Roderico Santio P. I. Hist. Hispanic. p. 297. c. 4. Piccartus Decad. V. Cap. X. p. 263.* Non levior fides fuit, inquit, in Eduardum Anglum uxoris: cum, scribit, Eduardus Regis Angliæ primogenitus ad Domini sepulchrum transfretasset, fuissetque in via proditoriè à Mauro quodam gladio

vene-

venenato percussus, Medicorumque remediis nón tam allevaretur, quàm alligaretur, tandem in Angliam sine salutis spe reversus est. Ejus igitur uxor Regis Hispaniæ filia novam atque inauditam sed amore & pietate plenam adhibuit Medicinam, plagas enim Mariti toxico infectas, quæ veneni vi claudi non poterant, lingua dietim lingebat sugebatque humorem venenosum, ut liquorem dulcissimum, cujus vigore, verius dicam fidei uxoriæ virtute sic omnem materiam veneni attraxit, ut integratis coalitisque vulnerum cicatricibus ille planè curatus fuerit, ipsâ etiam incolumi manente. Claudam utramq; historiam verbis Domini *Piccarti* c. l.

Quid harum mulierum fide clarius, quid mirabilius audiri potest? ut uxorum linguæ fide & dilectione maritali perunctæ, venena dilecto marito & calculum expulerit, quæ ab electo Medico trahi non valuerunt, quod plurima exquisitaque non effecerunt medicamenta, uxorum pietas explevit.

Quibus historiis aliam jungo, quæ & fidei ac amoris conjugalis insigne documentum præbet. Honestissima ac piissima matrona, cui ab aliis hoc erat persuasum, illorum hominum, qui letali morbo laborant, urinam juxta ordinarium naturæ cursum non esse salsam, sed prorsus insipidam, sæpius sui Mariti urinam sine fastidio & nausea gustavit; salsaque deprehensa, exhilarata, at spem firmam de sui Mariti restitutione concepit, quâ & gavisa est. Tantum de suctione, quâ penitus enecti fœtus in vitam quasi restituuntur, quâque duæ magnæ Matronæ conjugalis fidei ac amoris specimina eximia dederunt. De suctionis efficacia in morbis curandis non memini me quicquam legisse apud Autores, quod si nunc ulterius in eam inquirere placeret Medicis ac Philosophis, forsan majus commodum de eo auxilio nobis promittere vel ægris polliceri possemus. In hydrope loco *Paracentesis* suctio umbilici vel per animal, utputa canem, vel organo eo fine facto & ad illud institutum adaptato institui posset, quem modum ego Paracentesi præfero & quoque ipsi apertioni per acum

acum auream, vel argenteam, quid de utraq; ſentiendum ſit, docet nos Excell. D. *Strauſſius* eleganti ſuo opuſculo *Palæſtra Medica* inſcripto, *P. III. Gymnaſm. XII. p. 288. 289.* cujus Magni Viri laborem ſpiſſius exoſculor!

[*1688. 10. Septembr. Auguſtam miſſa.*]

OBSERVATIO LXVIII.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,
De
Corona Serpentum.

DIe 13. Septembr. An. 1688. quo, mi Domine Celſe, literas has ad Te exaro, filii mei cum matertera ſua domum Fridrichſtadio revertuntur; hi omnes uno ore unà cum auriga aliisque duobus itineris comitibus aſſeverabant, ſibi apud Molam Seleck dictam, hora pomeridiana tertia in via occurriſſe ſerpentem prorſus candidum linea nigra per ſpinam dorſi ducta tricuſpide corona articulum digiti alta coronatum: ſatis quoque commodam eum ſerpentem capiendi fuiſſe occaſionem, ſi diligentiam adhibere voluiſſent, curruque deſilire, ego lubens coronam illam unà cum ſerpente 12. imperialibus redimerem. Proinde certum eſt, dari ejusmodi coronas ſerpentinas; quod autem agyrtæ ac circumforanei, fallax hominum genus, hîc fucum dolumque faciant, hoc ipſius rei veritati nihil omninò præjudicat. Poſſum inſuper ſanctiſſimè affirmare, me adhuc duas ſimiles coronas vidiſſe hîc Kiliæ, alteram habebat quidam aurifaber, civis Quedlenburgenſis, apud nos hîc Kiliæ commorans, peſte illius civitatis incolas depaſcente; alteram habebat cujusdam hujus urbis Conſulis filius, qui eam dono dedit cuidam Officiali Regis Daniæ, qui mihi eam oſtendit. Pollere quoque eas mira adverſus epilepſiam aliosque morbos vi, mihi perſuaſiſſimum eſt: meoque arbitratu effectus

ille, cujus mentionem facit *Höchstetterus Decade 4. Observat. Cas. 6.* non fuit vanus; aliquid autem humani patitur hic Excell. Vir, dum hoc amuletum superstitionis accusat. Coronæ vel diadematis serpentini meminit quoque *Majolus Colloq. VIII. p. 272.* Non desunt, inquit, aliis serpentibus diademata, quæ etiam regium statum quempiam indicant &c. Cornutorum serpentum meminit *Seyfrid Lib. II. Cap. V. §. 25. p. 667. ex Erasmo Francisci.* Minimè autem assentior plur. Rev. *Franzio* in sua *hist. animal. P. IV. Cap. I. p. 583.* scribenti: Cornua nullus habet serpens, sed in quibusdam in capite deprehenduntur quædam eminentiæ seu tubercula extuberantia, & quidem carnea, quæ vulgus appellavit cornua, item coronas &c. Cornua quorundam capitibus innasci docet *Erasmus Francisci.* Illas eminentias vel tubercula non esse carnea, evincit autopsia, sunt enim dura, corneæque substantiæ esse apparent. Quidnam autem sentiendum sit de aureis coronis quorundam serpentum, quos commemorat Exc. Polyhistor *Happelius l. 2. c. 7. p. 332, 333.* sui Mandor. vel descript. Insular. nobis affirmativa placet. Multa enim insectorum genera cutetenus aureo splendore superbiunt: hæcque suæ cutis elegantis splendore aureo omnia penitus animalia superant; pertinent & huc columbarum colla, pavonum caudæ &c. Pluribus de hac materia scripsi *Chil. 3. Cent. 2. Decur. 6. Epist. 9. Miscellanearum Epistolarum.*

[*1688. d. 13. Sept. Augustam missa.*]

OBSERVATIO LXIX.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.
Mira febris ardentis per frigidam cura.

QUod notemus curationes hominum per ordinaria media juxta receptum MM. ut quidem operæ pretium est; sic nec minus utile ac necessarium est, annotare

notare curationes per media paradoxa ac contra M. M. peractas, & tandem felici eventu donatas. Quæ & rectè audiunt *irregulares*, aut si mavis *extraordinariæ*, quæ ex extraordinariis principiis fluunt. Rectè hîc conveniunt illa, quæ habet Excell. JCT. *Hopperus* in suo *Sedunedo L. III. Tit. XLIV. p. 188. Quæ partim bona, partim mala, plus mali in se habent, quàm boni, sic tamen ad bonum aliqua per ea sit reversio* &c. Hoc evincet sequens historia. Nuper incidi in observationum, oppidò rariorum fasciculum Nobiliss. & Excell. D. *Paullini*, *Polyhistoris insignissimi, Amici, Collegæ & Fautoris Honoratissimi*, *Ephemeridum Cur. Decadi II. Anno VI.* additum, & quidem *Num. XXIV. p. 30.* & *Num. XLII. p. 50. 51. De ardentissima febre solâ nive feliciter curata*, & *Observat. XLII. De sudore sub veste saluberrimo* &c. Quas Observationes legens, recordabar alterius curationis hisce non multum absimilis. Quidam Generosiss. Dn. febre ardente laborans, hanc curandi methodum secum & feliciter instituit; jubet, famulus situlam aquâ frigidâ plenam afferret, allatâ aquâ; se omni vestimentorum genere ac ipso indusio nudat, ita ut prorsus nudus esset, hoc facto, immergit lodicem in aquam frigidam, eaque madida corpus suum involvit febris ardore æstuans, sicque madido linteo involutus ebibit Cyathum Spiritu Vini impletum, lecto superinjecto, aliisque tegumentis, sopore alto corripitur, corpusque sudore madescit largo, elapsis 24. horis evigilat sanus ac incolumis. Mira & rara curandi febrem methodus, de qua cum Excell. *Paullino* in hæc verba erumpo: Interim valde dubito, an hoc tentamen mihi tibive, si periclitari velimus, faustè succedat! Proh! quanta monstra curationum nascuntur aliquando in arte saluberrima &c. Sanè hæc cura partim bona, partim mala, plus autem mali, sic tamen ad bonum, DEO auxiliante! conversio fuit, ut æger tam irregulari M M. curatus sit. Si loco frigidæ, calidam aquam adhibuisset, non improbarem, omnium optimè sibi consuluisset, si in Vinum Alcoholisatum Camphoratum lodicem

cem intinxisset, eaque sese involvisset, hæc optima forsan esset M. M. ad febrem quartanam, cumprimis paralysin tolleret, sudore largo subsequente. De qua aliàs discurram &c. Cæterùm scio plures sat commodè & sine sanitatis dispendio sub nive dormivisse. *Nix est principium prosperrimum, & omnigenæ fæcunditatis menstruum vegetabile.* Meretur hîc legi, quod scripsit Excell. D. *Henricus Mundt Novæ Physic. hodiernæ Lumine Erudítiss. opere, c. VI. §. VI. p. 42.* Tellus etiam, scribit, quæ sex totos menses nivibus & gelu obducta latuerat, non alio lætamine refecta adeò luxuriat, ut Cerere ob Proserpinam inventam supra modum lætata, nusquam uberiorem frugum proventum, aut celerius productum inveniat.

[*1688. 2. Oct. Kiliâ Noribergam missa.*]

OBSERVATIO LXX.

D. ANDREÆ CLEYERI,

De

Plantis Japanensibus Isnoacky, Germ. Eyserholz / & Tzumacky.

ISnoacky, Germanicè Eyserholz / quod lignum hujus arboris ferreæ sit duritiei, arbor est vasta & satis crassa, extrà & intrà nigricans; folia arboris perpulchrè virent, appropinquante hyeme decidua; sed vere nova succrescentia. Semina ejus quercuum gallis assimilantur, intus cava, nec ad sui propagationem seminando apta. Ob duritiem lignum hoc permultos annos in aqua sine ulla corruptione durat, unde in Japan ad fundamenta ædium adhibetur, minùs tamen aptum ad construenda navigia & opera marina. Radices hujus arboris medullitùs marmoris varietate superbiunt, ad opera scrinaria commendabiles: resistit enim durities earum corro-

Dec. II.

Annus VII.

corrosioni vermium. Crescunt hæ arbores non tantùm in Regno Japan, verùm etiam in Regno & Insula Ceram, nec non in Promontorio Africano Capitis Bonæ Spei copiosè, amantque excelsos montes & scopulos.

Vid. Fig. XXIII.

Tzumacky vox Japanica, puerum juniorem significans, arbuscula est, duos pollices vel uncias crassa, tres autem vel quatuor perticas alta. Folia ejus densè stipant ramulos & caudicem. Flores magni perpulchrè rubent, in medio staminulis luteis capitulis purpureis præditi. Ultra sex dies flores non perdurant; sed decidunt, quos succedunt semina, quæ vultum seminis Thee præsentant. Folia saturatè virent, crassitiem foliorum Lauri bis exsuperantia. Ramuli ejus cinerei sunt coloris cum aliquâ purpurâ aspersi. Radix fibrosa latè serpit. Japanenses arefaciunt semina, eaque pistillis comminuunt, & sic oleum ex iis exprimunt suavè olens. Hôc oleô Japanensium mulieres itemque juvenes 15 & 16 annorum (Wachasi dicti) capillos inungunt. Hâc enim ætate ipsis capillos alere permittitur, adultioribus autem abraduntur. Ad alios Medicinæ usus arbor hæc aut ejus partes non adhibentur. Mensibus Octobre & Novembre folia arboris decidunt; Martiô verò & Aprili cum floribus denuò erumpunt.

Vide Fig. XXIV.

OBSERVATIO LXXI.
D. ANDREÆ CLEYERI,
De
Plantis Japanensibus Cumi Gummi & Miaco Bana.

Cumi Gummi parvus & humilis est frutex, ramuli ejus tenues sunt, rectà in altum surgentes. Ex iis Japanenses scopas conficiunt: folia ejus minuta sunt,

parùm ſerrata in margine: decidunt hyeme, vere autem rurſum erumpunt cum floribus eleganter candidis. Voces Japanicæ Cumi Gummi ſignificant Latinis flos ſarmentorum; perdurant flores præter propter 14 dies, antequam decidunt. Fructus non ferunt. Elegans eſt frutex: colitur à Japanenſibus in vaſis fictilibus, & ante cameras eorum & feneſtras collocatur. Ligni eſt admodùm duri, nec ad medicos venit uſus.

Vid. Fig. XXV.

Miaco Bana arbuscula ſive frutex parvus eſt, priori Cumi Gummi haud diſſimilis. Uberè redit ex Miacko Emporio permagno Japaniæ, centum milliaria diſtante à Nangaſacky, ſeritur & colitur frequens in hortis. Folia aſſimilantur Cumi Gummi foliis, præterquam quod majora ſint & viridiora. Fructus rubri erumpunt ex ramulis & caudice ejus inſtar ceraſorum. Naturâ frigidi & humidi, ſaporis amari. Colitur frutex ornatûs gratiâ.

Fig. XXVI.

OBSERVATIO LXXII.

D. ANDREÆ CLEYERI,

De

Plantis Japanenſibus Kyrama & Fickofax.

Kyrama, aliàs Tzutzudſie, parva eſt arbuscula, perticam unam aut alteram procera, unciam craſſa. Flores ejus variegati inſigne ornamentum conciliant: varii ſunt coloris, ſcilicet rubri, albi, lateritii, purpurei, incarnati; nullius tamen odoris. Inſerunt Japanenſes in hanc arbusculam florum ramulos varii generis, uti in Europa ceraſi arbores tractantur. Flores inodori cum Anemonibus vel Jaſmi-

Kyrama vel Tzutzudsu
P. 134.
Fig. 27.
Fig. 28.
Fickosax

Ni-fum Schin'Srogat
pag. 135.
Feggo.
Fig. 29.
Fig. 30.
p. 136.

Jaſminis conveniunt: per integrum menſem durant, ſuccedentibus per ſex dies alios, aliis. Caules & caudices ejus cinerei ſunt coloris. Radix fibroſa in multas radiculas diviſa. Fructus nullus. Loca amant montoſa & ſaxoſa. Sylveſtris planta à Japanenſibus ante ædes & feneſtras colitur: nullius in Medicina usûs.

Fig. XXVII.

Fickofax alta & craſſa eſt arbor, caudice robuſto. Folia lætè virent ſine apicibus rotunda. Altera ſpecies Fickofatz dicitur. Folia arboris in modum coronæ creſcunt. Flores flavent odoris jucundi & fragrantis. Fructus rotundi nigricant, & nullius ſunt usûs. Ligna cremanda culinis inſerviunt, ad carbones conficiendos apta.

Fig. XXVIII.

OBSERVATIO LXXIII.
D. ANDREÆ CLEYERI,
De
Plantis Japanenſibus Niſum Schin 'Srogat, Mominoky & Feggo.

Niſum Schin 'Srogat Japanis idem ſonat, & eſt quod Latinis Japanica gens alba. Creſcit eâdem formâ, quâ planta quædam in Java majore, Batavis Jan Brancke dicta. Frutex eſt ſex vel ſeptem pedes altus. Flores ex luteo albicant. Fructus verò candidus. Ob ſaporem dulcem pueris & infantibus gratus & conducens cibus, quamvis intùs fibroſus ſit. Folia hyeme decidunt, & vere renaſcuntur.

Fig. XXIX.

Momi-

Mominoky ſpecies eſt Pini vel Tedæ. Procera eſt arbor rectâ in altum ſurgens, foliis aculeatis, ut Pinus, Pinaſter, Teda & ſimiles arbores in Europa verſus Septentrionem frequentes. Harum autem genera longè plura in Japan repeRiuntur, quàm in Europa. Cæduntur ex iis trabes pro conſtruendis ædibus & navigiis.

Feggo ſpecies eſt Filicis maris. Creſcit magnâ copiâ in Japan ad ſaxa arboresque veteres. Amat loca umbroſa. Japanenſes hanc herbam frequenter in cibum expetunt. Coquunt radices ad pulmentum usque, quod per cribrum trajiciunt, eique ſuperfundunt jus gallinaceum, & ſic gratus iis fit cibus. A ruſticis & plebe comeduntur radices hæ paratæ cum Miſou.

Fig. XXX.

[*1688. 9. Octobr. Berolino Noribergam ab Excell. D. D. Mentzelio miſſa.*]

OBSERVATIO LXXIV.

D. ADAMI à LEBENWALDT.

Vomitus diuturni cura.

NObiliſſima Domina à Loizendorf, Cæſarei Præfecti ferrifodinarum in Styria Uxor, per octo integros annos manè vomitu pituitoſo quotidiè divexata, qui non ceſſavit, donec aliqua ſemper particula bilis porraceæ rejecta fuerit. Petiit à me auxilium, ſuaſi ut biberet acidulas Rhoitſchenſes, de quibus doctiſſimum Tractatum ſcripſit & in lucem edidit Cælius Aurelianus noſter. Dicto facto ex horum fontium uſu in integrum ita reſtituta, ut jam per annum & amplius nullâ nauſeâ & vomitu tentetur. Sic multum eſt poſitum in hoc, ut evacuando humorum colluviem ſimul reſtituamus viſcerum temperiem tonum & harmoniam,

niam, in qua re acidulæ triumphant, certis tamen in affectibus.

OBSERVATIO LXXV.
D. ADAMI à LEBENWALDT.
Morbillorum cura.

HOc anno 1688. Illustrissima Domicella ex familia Zolneriana, ætatis duodecim annorum, Verno tempore correpta est morbillis, gravibus symptomatibus concomitantibus. Inter cætera respiratio difficilis, frequens & anhelosa cum oris raucedine & faucium asperitate; adhibita sunt expellentia & contra malignitatem pugnantia, copiosè erumpentibus in dorso, pectore, ventriculo totoque abdomine morbillis absque omni alleviatione. Ut autem Vitale sarcinâ suâ liberarem, jamjam Venæsectionem adhibere meditabar, tentavi tamen adhuc expulsivum ex gr. xij. Bez. Orient. in aq. C. B. & fumar. Ecce repentè incipiunt manus & pedes rubris ac latis maculis conspergi & notabiliter (me adstante) dispnœa remitti, pulsusque majori libertati restitui, ex quo paulò post perfectam obtinuit sanitatem. Hîc apparet, translationes materiæ peccantis ad partes extremas summè esse proficuas.

OBSERVATIO LXXVI.
D. ADAMI à LEBENWALDT.
Dysenteriæ cura.

EOdem anno mense Augusti, Dysenteria Epidemica in Styria Superiori per multa territoria grassabatur, infantes, convulsionibus statim ab initio infestantibus, diem obierunt, adultiores fluxionibus diuturnis die noctuque cruciati, vix levamen senserunt ab Alexipharmacis, plus ab

ab abſtergentibus & cum adſtrictione evacuantibus; præceſſit tempus inæquale, jam frigore jam æſtu ſæviens, inſectorum magna copia &c. Ego propter accurſum ægrorum miaſmate hoc ex contagio inquinatus, intra triduum plus ducenties ad ſedem Clinicam evocatus, dejeci ſanioſa, purulenta ſanguinea, biliosa porracea & æruginoſa, ſemel cum tanto ardore ut carbonem ignitum inteſtino recto inhærere crediderim, unde non parùm de gangræna metueram, hoc mirabar, quod ſtatim primo die duæ puſtulæ nigerrimæ urentes in labiis apparuerint latentis hoſpitis indices. Egi tandem clyſteribus abſtergentibus, Epiceraſticis, anodynis, per os ſumpſi Emulſionem, quibus Euporiſton meum, C. C. ſcilicet absque igne præparatum copiosè admiſcui, ejusque gelatinam juſculis, ſic Deo miſerente in meliorem ſtatum redactus, viribus tamen multùm proſtratis. Miſera eſt Medicorum conditio,

Sæpè ægri Medicos non mùnere, funere donant.

[*Leobio A. 1688. d. 10. Oct. Auguſtam Vind. miſſa.*]

OBSERVATIO LXXVII.

D. DANIELIS CRÜGERI,

De

Fonte Polzinenſi miraculoſo.

TAm immenſi ſunt fontes Miſericordiæ Divinæ, ut ſi quis eos exhaurire aut rationis trutina pendere aut examinare vellet, aquam cribro hauriret. Rivulus etiam ad nos ex illius bonitate promanavit, dum in Pomerania quoque noſtra fons quidam miraculoſus prope oppidum Polzin, octo milliaribus abhinc diſtans, ſcaturiit, cujus conditionem ulterius declarare conſtitui.

Prorupit autem hic fons in profunda Valle vix per milliaris quadrantem ab oppido diſtante, inter duos Montes amplâ

ſcatu-

ſcaturigine, in cujus ebullitione copioſa alba arena regurgitat, quam ægroti, oculis, auribus, capiti & ulceribus phagedænis externè imponunt. Altitudinem aquæ, Paſtor illius loci, Dominus Joachim. Titelius duodecim pedum poſt juſtam dimenſionem obſervavit.

Regurgitavit hæc ſcatebra hoc 1688 anno, brevi poſt Feſtum Aſcenſionis Chriſti, Menſe Majo.

Color (quod admirationem parit) manè turbidus, albicans, lacteſcens, ſapore ſulphureo; Meridie clarus; pellucidus adinſtar communis aquæ, aſt Vitriolico, Martiali ſapore, quem ſaporem, dum Stargardiam tranſmitteretur, lingua dignoſcebat.

Color tamen hic certis temporibus iterum variat, ita ut rurſus manè aqua limpida, & clara, Meridie lacteſcens conſpiciatur, & pro variatione hujus coloris alios nanciſcatur effectus, aliumque ſaporem, mox ſal Martiale alcalicum, mox ſulphur & Vitriolum alium oſtendunt effectum & ſaporem.

Quilibet quantitatem & doſin hujus aquæ ſecundùm robur naturæ ſuæ metitur, alii bibunt quantum placet, quoniam Medicus nullus adeſt; Hinc fit, ut quidam in diarrhœam incidant, quæ tamen etiam ſanitati eorum conduxit.

Operatio eſt, per ſudorem, per alvum, per urinam, in aliis etiam vomitum movit ab initio, ſecundùm materiæ peccantis conditionem.

Scaturiginis autem hujus Origo primùm animadverſa eſt ex profluentis aquæ novâ Tincturâ, quoniam illabens in ipſam rivulus novus eam turbavit, atque lacteſcente colore tinxit.

Novitate hac Pannifex Martinus Schmied, motus, ad originem fontis accurrens aquam hanc potavit, oculos lavit, pedem immerſit, quo facto domum reverſus, dormiens in ſudorem univerſalem incidit, expergefactus ſe ab Ophthalmia & ganglio in crure liberatum ſenſit, divulgato tunc hoc

rumore, advolant plurimi diverſis affectibus onerati, & quod mirum, brevi liberantur. Sanè ut fatear, effectus edidit hic fons, qui naturæ limites excedere videntur, ut fermè miraculoſus nominari mereatur.

Curavit enim mutos, ſurdosque à nativitate, phthiſicos, quartanarios, paralyticos, epilepticos multorum annorum, cæcos, tumore & dolore lienis & hypochondriorum detentos, hydropicos, tumoribus magnis in genibus & præcipuè in dorſo inſtar gibbi obſeſſos, ſcorbuto contractos, dolore dentium cruciatos, appetitu proſtrato laborantes, manè vomituriantes & ex bile nauſeantes, cachexiâ & ex mala viſcerum diſpoſitione & obſtructione diu languentes, ex ventris ſcorbutico dolore ejulantes, ſcabioſos & multos alios affectus.

Et quoniam de prædictorum morborum curatione quis dubitare poſſet, mitto ipſum avtographum Paſtoris Titelii Polzini d. 8. Sept. A. 1688. exaratum, qui Exempla curationum cum nominum deſignatione curiosè obſervavit, proq; multis è ſuggeſto publicè gratias egit. Videantur addenda.

OBSERVATIO LXXVIII.

D. DANIELIS CRÜGERI,

De

Epilepſia.

MEntem meam de Cinnabari præterito anno aperui. Verùm cum rationibus ſolùm fidere noluerim ad experientiæ incudem Cinnabarim revocare conſtitui, idcircò cùm in uno Menſe quatuor Epilepticorum cura mihi obtigerit tantoperè laudatos trochiſcos Riverii antepilepticos, quos in noviſſima editione in folio in Arcanis videre licet, in uſum revocavi. Quorum deſcriptio hæc eſt: ℞. Cinnabaris Antimonii, ſingulari modo, ibidem deſcripto, factæ

factæ ℥j. Magister. Margarit. Corallior. āā. ʒjß. Ambr. Gryſ. Croci āā. ℈j. Ungul. Alc. ʒj. Cranii humani præp. ʒiij. Fœcul. Pœon. ℥ß. Ol. Succin. deſtill. Mucilag. C.C. Cranii q.ſ. ad trochiſcos formandos, doſis ℈j. ad ʒß. Virgo quædam nobilis integram compoſitionem ſucceſſivè abſumpſit, continuis diebus ſumere non potuit, nam ingens turbatio in corpore ſucceſſit, ut ſputationis metus adeſſet, idcircò per intervalla quamdiu potuit, uſurpavit, nullo ſubſequente commodo. Aſt ſequenti Decocto multum levaminis ſenſit, ita ut per quadrantem anni paroxyſmus non conſpiceretur, cùm aliàs bis in menſe vel ad minimum ſemel corriperetur, & hoc ultra annum. ℞. Radic. Pœon. Maris ℥ij. Viſci querni ℥j. Herb. Rutæ, Betonicæ, Verbenæ, Hyſſopi, āā. Mj. incid. d. ſ. **Kräuter zum Kochen** / manè & hora una ante cœnam ℥iij. ſumſit, tum ex aqua ciconiarum, ad modum aq. hirundinum cum ſpeciebus antepilepticis deſtillata, levamen ſenſit; præcepi, ut Medicamenta continuaret, non tamen obtinui obedientiam.

2. Secretarius quidam ex verborum conflictu iracundiâ ſuccenſus in epilepſiam vehementiſſimam incidit, quater de die recurrentem, dato purgante & ſecta vena dedi remedia communia primùm, ut pulv. epilepticum Riverii, de gutteta, Marchionis, aquas epilepticas cum Sale Succin. volat. C. C. &c. Sed cum cura intra duos dies non ſuccederet, acceſſit quidam Cinnabarim Antimonii laudans, annui dictis, ut adſtantium petito ſatisfieret, datus igitur eſt hic Pulvis: ℞. Cinnabar. Antimon. ℥j. Cran. human. Corallior. rubr. præp. āā. ʒij. Margarit. præp. Ungul. Alc. āā. ʒj. F. Pulvis, dedit ℈j. ter in die, dixi forſan doſin eſſe juſto minorem, idcircò altero die dedit cum aquis ſpecificis ʒß. ter in die, ſed cum pejus haberet, & res jam in anguſto eſſet, patiensque & adſtantes mortem timerent ſucceſſuram, iterum curam mihi obtulerunt, idcircò ſequenti modo curam aggreſſus ſum: ℞. Radic. Valerian. ʒij. divid. in duas parc. æqual. d. ſ. **Pul-**

ver auf zweymal. ℞. Aq. Cardui bened. ℔j. Theriacæ ℥j. M. d. s. Vermischt Wasser zum Pulver; de hac aqua seu mixtura sumsit ℥iij. cum una dosi pulveris prædicti, & ecce in universalem incidit sudorem, & paroxysmi mox remiserunt, à meridie accepit alteram dosin Pulveris cum Mixturæ prædictæ ℥iij. & planè intermiserunt eâdem die paroxysmi, mador continuabat, & sic sensim viribus collectis convaluit, qui morti vicinus erat. DEO sit laus.

3. Ancilla Consiliarii cujusdam ex terrore, quod servus vesperi diabolicâ larvâ indutus & vestitus, ipsam comprehenderet, incidit in epilepsiam bis aut semel in mense recurrentem. Trochiscos prædictos Cinnabarinos aliquoties dedi, post purgationem & venæsectionem, sed nihil levaminis sensit, idcircò pulv. Radic. Valerianæ per octo dies cum sudore datus in conveniente vehiculo, ipsam curavit.

4. Attamen majoris tentationis gratia adhuc semel in quarto patiente experiri volui. Ancilla quædam ostiatim stipem colligens, cùm & meas fores accessisset, ex commiseratione dixi, me non pecuniam, sed medicamenta pro curatione ipsius morbi gratis porrecturum, post purgationem iteratam dedi trochiscos cinnabarinos singulis diebus, usque dum in salivationem incideret, verùm convulsiones epilepticæ frequentius accedebant, idcircò ab illa cura abstinendum erat, Pulverem itaque Divinum ex Radice Valeriana singulis diebus manè assumebat drachmæ pondere cum Aqua Ciconiarum cum sudore, & ecce post 15 dies mihi flexis genibus gratias egit, afferens poma, pyra & nuces in patella, seq; non alia munera acquisivisse aut possidere. Ego verò ut fides huic curæ adhiberetur, misi hanc ancillam ad fœminam quandam nobilem & alios, ut ediceret quid contigisset.

[*1688. M. Octobr. Noribergam allata.*]

OBSER-

OBSERVATIO LXXIX.
D. JOHANNIS AVENII,
De
Termitibus per urinam excretis; Item ſpina & acicula ventriculum perforantibus.

HIc aliquid novi mitto: Termites nimirum ſimillimos iis, quos muſcæ majores æſtatis tempore carnibus apponere ſolent. Illorum aliquot centurias unâ vice cum urina excrevit puella hìc bimula, Chriſtiani Zeitlers/ Stannarii filia. Hæc, cum antea cretam, carbones, & ex parietibus calcem & lutum avidè devoraſſet, incidit in febrem, diarrhœam, deniq; in atrophiam.

Vocatus ego tandem, ut ſuppetias ferrem miſellæ, præſcripſi inter alia etiam contra Aſitiam Elix. propriet. ſ. ac. Eſſentiâ Abſinth. miſtum; ad cujus Mixturæ bis vel ter iteratam exhibitionem ingens termitum ejusmodi agmen eum lotio rejectum obſervat mater puellulæ. Audito hoc addebam Medicinæ iſti ſtatim Spiritum Tartari tanquam Diureticum, & poſt aliquoties iſtorum vermiculorum multa millia minxit infans, remittente nunc in dies morbo.

Contrectat Patiens frequenter & digitis ſcalpit regionem veſicæ; inter mejendum verò quandoque tremulâ voce ſubridet quaſi, ac ſi titillaretur leviter. Unde aliqualem in meatu urinario vel cervice veſicæ pruritum adeſſe conjicio.

Rarum hunc caſum dum aliis narro, duæ ex plebejis mulierculæ ſimilem mihi affirmant, qui ante aliquot annos in ſuis filiabus, adhuc vivis, tunc verò ejusdem cum noſtra ætatis, contigiſſet, quarum altera quoq; abſurdo & depravato appetitu multa eſui inepta ingeſſiſſet.

Et

Et *D. Timæus Cas. Medicin. 38. l. 3. pag. 175.* eundem ferè Affectum de Ecclesiaste quodam Colbergensi memorat, inibique Arcani cujusdam ex *Libavii Syntagmate Arcanorum Chimicorum* meminit.

Puella ista triennis, militis gregarii filia, cui Chirurgus hìc castrensis Paulus Cuhl præterito mense Majo spinam piscis super ventriculo ex transverso sub cute hærentem exscidit, ut Dibbertus istius Cuhlii gener Stargardiæ Tibi recensuit, spinamque ostendit, statim post excisionem rectiùs valere cœpit, nunc ab Atrophia & omnibus, quæ diu est perpessa, symptomatibus libera.

Sic & Chirurgus noster urbicus Nicolaus Matthiæ ante annos aliquot puero in ista corporis regione aciculam eadem ratione extraxit.

Puto ego & spinam istam & aciculam hanc à pueris illis inter edendum unà cum bolo aliquo cibi fuisse deglutitas, quæ successu temporis ventriculos perforarunt.

[*Ex literis D. Avenii Colbergâ Stargardiam ad D. Crügerum missis, & hinc 1688. M. Oct. Noriberg. allatis.*]

OBSERVATIO LXXX.

Dn. JAC. AUGUSTINI HÜNERWOLFFII,

De

Cephalalgia, corrosivô formicarum liquore curata.

CIvis & fullo Arnstadiensis, perpetuâ cephalalgiâ tentatus, ex infinitis remediorum generibus administratis nullum percepit commodum, hinc ea abdicavit omnia, malum patienter ferens. Cùm verò mihi in medicum usum colligeret aliquando formicas, baculis acervo diruto impositis, manibusque detersis inde & præcipitatis in la-

in lagenam vitream animalculis, & manus ipsi excoriarentur à saliente liquore animali, oppidò cessavit, nec unquam dolor iste capitis molestissimus est reversus.

OBSERVATIO LXXXI.

Dn. JAC. AUG. HÜNERWOLFFII,

De

Versicolore & exulcerata cute à mensibus retentis.

Puella inferioris sortis, annorum novendecim, ob menstrua malè respondentia fiebat lassa, anhelosa, macilenta, per totam corporis peripheriam maculosa, non exceptis linguâ, palatô, labiis; ex maculis verò lividis, purpureis, violaceis, atris lenticularibus prodibat sanguis crassus, purulentus, ater, ex ore rubicundior, grumosus, aderat respiratio summè difficilis, lipothymia frequens, periculum interitûs. Quid fit? querula mater me adit, & quid subsidii adhuc supersit, rogat. Duxi puellæ exhibendum esse liquorem ex Sabinæ Oleo æthereo, Sale Succini volatili, & Spiritu Lepidii paratum, quô bis terve ad aliquot guttas in calida cerevisia acceptô, aliquot libras sanguinis per nares emittebat absque intervallo, unde extremè debilitata jamjam oppetere mortem videbatur. ἴσχαιμα varia administrata fuêre frustra, & tandem stypticus vapor Aëtii exceptus naribus ex hæmatite ignito, in aceto acerrimo extincto, fecit auxilium, & victus melior, & emmenagogus liquor antedictus, evanescentibus maculis, in integrum restituére desperatam adolescentem.

OBSERVATIO LXXXII.

DN. JAC. AUG. HÜNERWOLFFII,

De

Gelatina Sabinæ.

EX internodiis stolonum annuorum juniperi post pluvias exudantem gelatinam, exterius in paralysi affrictam, pro secreto habuit Cnöffelius in Ephem. Append. ad Ann. 6. & 7. p. 184. Gelatinam similem in fungulos abeuntem, non semel in annosæ Sabinæ ramis, humidâ tempestate observavi. Hanc in vitro soli expositam, inq; aquam redactam & propinatam, suppressos menses blandè & ex voto ciere scio.

OBSERVATIO LXXXIII.

DN. JAC. AUG. HÜNERWOLFFII.

De

Mole corporis à mola & hydrope notabili.

SOphia Ronnebergin, uxorcula civis nostratis, annorum viginti quatuor, gravida visa, stupendæ magnitudinis ventrem præ se ferebat ultra menses novem; sed partûs loco bursa se ostentabat hydropica, quæ tantam indies crescebat in molem, ut rupturam abdominis sæpè metueret ægrota. Sanitatis desiderium bonæ insidebat fœminæ: cùm verò nil opis superesset, exsiccata tandem & arida illa supernè, exhalabat imô sub pondere vitam. In exenteratione, adactâ novaculâ, ex abdomine trium ulnarum in ambitu, aquæ flavescentis mensuræ triginta sex in vas prosilierunt, neglectâ eâ, quæ manavit in terram. Peritonæo papyraceo internè ad

latus

latus ſiniſtrum adnatæ erant hydatides quatuor gallinaceorum ovorum magnitudine, totidemque tubercula ſebacea magnitudine gallarum. Inteſtina flatibus & excrementis aquoſis ſcatebant. Uterus immenſum extenſus erat, & lateri dextro firmiſſimè adhærebat mola carnoſa ovata, libras novem civilis ponderis pendens, cum aliis quinque minoribus uvarum magnitudine, & hydatide veſicam æquans mediocrem ſuillam. Hepar conſpiciebatur tumidum & pallidum. Veſicula bilis atro humore repleta. Lien craſſus & cinereus. Renes mucoſi. Pulmo durus, & nigris maculis pictus. Mirum verò, quòd fœmina ejusmodi tenella, lecto vel ſedili non affixa perpetuo, tantam ferè ad ultimum vitæ diem usq; ſarcinam circumferre valuerit.

OBSERVATIO LXXXIV.

Dn. JAC. AUG. HÜNERWOLFFII,

De

Euporiſto in Hydrope.

DEUS in abſcondito ſemper poſuit maximum, in aperto autem minimum, inquit Crollius in præfat. de ſignaturis. Fluitat & occultatur in aqua, quod loco movet aquam in humano corpore, & in apertum profert, fœniculum ſcilicet aquaticum, vulgò Waſſer-Saum. Si enim lympha extravaſata inundavit viſcera, & venter intumuit, planta hæc impoſitione ſola molem lymphaticam educit. Aſcitica Arnſtadii, ſuaſu cujusdam ab eodem malo ſic liberati, fœniculô aquaticô aridô pedes ſibi ſupra malleolum circumdari juſſit, quod veſicatorii vicem, & unâ nocte plurimas veſicas effecit, quibus diſſectis, abdomen & crura feliciter ſe exonerarunt, aquâ fluente ſenſim ad multas libras, ægraque ſe refocillante. Paganus Eſpenfeldenſis, hydropicus ἀσπλαγχνος eandem herbam pedibus admovit, & ex

voto aquam eduxit. Quod verò miſerum, excoriati pedes ob effluxum continuum laticis ingenti dolore cruciari ſolent ægrotos, quos jubeo ſolari, & à periculo defendere ſequenti cerato: ℞. Gum. Elemi, Terebinth. āā. ℥ß. Colophon. ℥j. Ol. Amygd. d. Roſar. Lumbr. terreſtr. ovor. āā. ʒvj. Ceræ ℥j. Liquatis his leni calore adde Pulv. Rad. Ireos Flor. Lumbricor. terreſtr. Thuris, Myrrhæ, Tutiæ, Bol. Arm. āā. ʒij. Vitell. ovor. num. ij. M. exactè. F. & S. Heil-Pflaster. Paracenteſis ad umbilicum Chinenſis moxæ ſubſidiô inſtituta cum euphoria videatur apud Gehemam Obſerv. Med. 4. Decad. 1.

OBSERVATIO LXXXV.

Dn. JAC. AUG. HÜNERWOLFFII,

De

Pudendo ſuillo contra urinæ incontinentiam.

POëta ſentit: *Obesô nil melius turdô, nil vulvâ pulchrius amplâ.* Caro nempe ſuilla vulvæ contermina eſurientibus, ipſum verò os vulvæ lectum mejentibus conducit. Vir quinquagenarius mandit vulvam cum parte ventriculi & inteſtinorum bovis coctam, conciſam, & cum aceto præparatam inſcius, & urinam continuit. Adoleſcens octodecim annorum ejusmodi vulvam devoravit in botulo, & opem ſenſit. Puella ſexennis ex galreda conſumſit hoc pudendum, & à pudendo malo liberata fuit. Eundem glabri murium pulli obtinent effectum in Ephem. Decur. II. Ann. 2. Obſerv. 173.

OBSER-

OBSERVATIO LXXXVI.
DN. JAC. AUG. HÜNERWOLFFII,
De
Diabete lethali ab usu cantharidum externo.

SExennis puella civis cujusdam Ilmensis, post curatam urinæ incontinentiam, fluxiones oculorum doloremq; passa, à vesicatorio ex cantharidibus ad nucham applicatis, lethalem incidit in Diabetem.

OBSERVATIO LXXXVII.
DN. JAC. AUG. HÜNERWOLFFII,
De
Curatione Dysenteriæ desperatæ.

CIvis & sartor Arnstadiensis, temperamenti calidi & sicci, annorum triginta sex, dysenteriâ decumbens, incidit in manus immaturi practici, cujus consiliô sine mora validum adstringens assumpsit, ex quo stetit ad horam fluxus, postea verò idem violentissimè rediit cum summo ventris cruciatu, singultu, vomitu, tenesmô intolerabili, phimosi, urinæ stillicidiô, lipothymiis frequentioribus, vigiliis, insaniâ, excreta per alvum cruenta, carnosa, æruginosa dejiciebantur, & quas præterfluebant partes, pessimè exedebant. In opio hîc maxima vis erat auxiliaris. Pulvis ex C, C. Phil. Bolo Arm. Terrâ sigill. Antim. Diaph. cum aliquot guttis Tinct. Opii ægro præbebatur, enemata abstergentia, consolidantia opiata curabam injici, adstringentibus & confortantibus pulveribus Laudanum Opiatum admiscebatur, & interdum granum j. ejusdem solum porrigebatur;

 & sa-

& ſaneſcebat hic noſter, poſtquam ultra quatuor hebdomades noctes diesq; mille ſuſtinuit labores, & Hippocrati 4. aphor. 24. dyſenteriam, ſi ab atra bile incipiat, lethalem eſſe pronuncianti, vellicavit aurem.

OBSERVATIO LXXXVIII.

DN. JAC. AUG. HÜNERWOLFFII,

De

Calculo clavato.

DN. Joh. Wigleben, verbi divini Præco in pago Sültzenbrück, ſat diu calculo renum gravatus, tandem octiduanam experitur iſchuriam, unde cordis anxietas, vomitus inanes, hæmorrhagia narium, inflammatio faucium, totiusque corporis pruritus oriebantur. Vocatus ad hunc, omnem locavi operam clyſteribus, diureticis blandis, & fortioribus lithontripticis, inſeſſibus, fomentis, inunctionibus, emplaſtris emollientibus, carminativis, non neglectis ſymptomatibus urgentibus, quorum uſu tandem urina turbulenta ad libras duas unâ vice fuit excreta, & ſucceſſivè major copia cum inſigni allevatione. Cùm autem boni dies præteriiſſent octo, ſecuta eſt nova & totalis urinæ ſuppreſſio, per dies totidem durans, cum vomitibus crebris primò inanibus, deinde craſſæ, tenacis & cruentæ materiæ, cordis palpitatione, & ſuffocatione lethali. Apertô cadavere, omentum & inteſtina ſanguine erant ſuffuſa. Ventriculus venis & arteriis turgidus. Hepar ingens ex atro rubebat. Lien maculis nigris ſignatus conſpiciebatur. Ren ſiniſter ſolito major & pallidior erat, inque ejus parenchymate & cavitate latitabant calculi rotundi, angulares, duri & frangibiles, albi & ruffi, cum multo ſabulo & muco. Ren dexter ſemiputris magnitudine multum ſuperabat ſiniſtrum, & crepitabat preſſus, inque diſſecto hoc ſilices duros teretes, triangulares, orbicu-

biculares pisis majores offendebam, quos continebant pelvis, & ipsum parenchyma renis. Unus verò notabilis, crassitie pollicis, orificio ureteris veluti clavus major capitatus [Vide Figuram XXXI.] unciam unam semis cum drachma una & scrupulo semis pendens, ita fuit infixus, & ab eodem superfusô sabulô copiosô obturatus meatus, ut nihil seri urinarii transire potuerit. Ureteres fuerunt solito crassiores & vacui. Vesica urinaria vacua. Testiculi in scroto exiles & flaccidi. Primò quidem, solutô in nonnullis caruncülis muco, per sinistrum renem exivit urina sine dubio: viis tamen illis iterum occlusis, restagnavit hæc denuò, & aruit fluvius, oppressis vitalibus, morte patientis infelicitatem eximente.

Fig. XXXI.

OBSERVATIO LXXXIX.

DN. JAC. AUG. HÜNERWOLFFII,

De

Cerebro Apri antipodagrico.

SYri Medici in Tragopodagra Luciani unguentum secretum, quô solantur dolentium cruciatus, crepantes, nulli mortalium juramento adstricti revelandum, exclamant inunctum est; sed non laxat flammam doloris. Majorem in se consolationem habent, quæ citra invidiam cordatiores medendi palàm faciunt artifices. Verùm & simplex pharmacum, lac caprinum calidè applicitum Vallesius. Panis medullam decoctam, & cum pulpa cassiæ impositam Riverius. Cœleste sigillum, sive Bryoniam ad extra Villanovanus. Totam bonam Simon Pauli. Liquorem in vetustis quercuum caudicibus reperibilem Hagedornius. Linctum canum Cnöffelius. Pinguedinem erinaceam Aabdorachmannus Ægyptius. Laudo cerebrum apri calidè impositum, quod satis prosperè multi, me suadente, sunt experti.

OBSER-

OBSERVATIO XC.

DN. JAC. AUG. HÜNERWOLFFII,

De

Noxa puerperarum à secundinis temerè abjectis.

SEcundinas quisquiliis, locisque impuris & suspectis mandare, quantum sæpè noceat puerperis, non ignotum est. Emaciatæ primiparæ in nostra vicinia exemplum, cujus lochia cum secundinis paludi putidæ injecerat ancilla levis, obstetrices officii admonet. Fœminæ fullonis Arnstadiensis post partum validæ, secundinas cum lochiis projiciunt in fossam extra mœnia, ubi solent hospitari serpentes & bufones; ex quo puerpera cordis anxietatem percipit, noctes insomnes ducit, tacitaque exæstuat irâ, naturaliter ad hanc non prona. De consilio rogatus, quia propensio aderat ad vomitum, porrexi emeticum antimoniatum, quod eduxit abundè biliosam amurcam, cum supernatante quadam pinguedine, & sana evasit fœmina.

OBSERVATIO XCI.

DN. JAC. AUG. HÜNERWOLFFII,

De

Maleficiis suffitu curatis.

PErmittente Deô, Dæmon κακόχαρτος per sua mancipia facit cæcos, surdos, mutos, claudos. Sicut verò ad opera sua nefanda rebus hic utitur naturalibus; ita iisdem, Deô in auxilium invocatô, sæpe destruuntur illa mirabiliter. Aliàs fascino resistere dicitur suffitus ex felle serpentis, aut canis nigri. Ex fascino pedis tumorem, dolorem, ambulandi impotentiam Matrona haud ignobilis Arnstadii

sanavit

sanavit in continenti suffumigio ex abscissa pallii particula rei. Filia civis & figuli nostratis incantata, repentinum periodicum dolorem dorsi, & anxietatem cordis, nulli pharmaco diu cedentem, abegit à se statim suffitu frusti tunicæ scissæ incantatricis incusatæ. Miles suffivit particulis chirothecarum, à compane præstigiatore surreptis, manum dextram incurvatam, & extemplò fascinum evanuit. Quæ causa tanti effectus? nescio, utrum inflatus Dæmon pertæsus anathematum, atque rerum quæ habentur in levi, ipse respuat ludibrium & futile murmur; an fumus alcalicus tenuis contemptæ & abjectæ materiæ infarctum Dæmonis acidum corrigat & dispellat?

[*1688. 18. Octobr. Arnstadio Noribergam missa.*]

OBSERVATIO XCII.
D. JOHANNIS de MURALTO,
De
Asthmate suffocativo mirando.

VEnator nobilium Tigurinorum ante tres circiter menses à cane rabido demorsus, usus est aliquot remediis sudorificis, & melius habuit; cùm è contra faber quidam ferrarius nulla remedia sumens derepentè rabie tactus, liquida fastidiens, torvo vultu & quasi latrans succubuerit. Venator prædictus, tertio post morsum mense in itinere probè excalefactus potum vini ingurgitavit frigidum, statimque rigore correptus. Lassitudinem spontaneam concepit, domumque magnâ molestiâ veniens suspiria movere & anhelare cœpit, nihil penitùs deglutire poterat, & statim atque appropinquaret potus, esus, vel medicamentum, altâ voce clamare, atque cum maximis anxietatibus spiritum trahere cœpit, sudore frigido per totum corpus diffuso; aërem verò in ullo membro vel articulo præ suffocationis metu tolerare

lerare nequivit: Convulsiones quoque tantæ erant, ut brachium non potuerimus de loco movere ad instituendam venæsectionem vel porrigendam theriacam, tandem ferè rabiosus factus derepentè moriebatur.

SCHOLIUM.

Rabiei fermentum in Venatore diaphoreticis oppugnatum tardiùs vires exeruit, secùs neglectis remediis, hinc citiùs ad ἀκμὴν pervenit in fabro ferrario, ipsumque interemit. Vini Cyathus frigidus, quem excalefactus hausit, frigore excalefactioni subindè inducto, sub ratione motuum contrariorum sibi invicem & derepentè adversantium, humores exagitavit, miasmaque rabiosum latitans exaltatum est; anhelitus; deglutitionis impotentia, horror ad potum, esum, anxietates, convulsiones generis nervosi affectum indicabant; rabies siquidem inflammatio membranarum cerebri à priscis Medicis definita, ipsorumque spirituum insignis & furiosa excandescentia etiamnùm apud modernos audit, quæ præ cæteris quibuscunque aliis morbis gravia horrendaque symptomata inducit. Præ suffocationis metu refugiebat aërem, ex eo quod membrana spiritibus aculeatis exquisitius sentirent, & ab effluviis vaporosis aëre externo propulsis intùsque recursantibus præcordiis, suffocationis periculum immineret.

OBSERVATIO XCIII.
D. JOHANNIS de MURALTO,
De
Partu difficili.

Mulieri paganæ in partûs difficultate, urgentibus magnis doloribus, clausis uteri latebris, oborto delirio sequentia præscripsi: ℞. Cortic. Raphan. Mercurial.

curial. āā. ʒj. Croc. gr. vj. Caſſ. Lign. ſubtiliter pulveriſ. ʒj. Succi Sabin. ʒij. miſce; & ſimul omnia bene contuſa totumque contuſum ligatum in petiâ ſubtili collo matricis junctum fuit, item mixturam ex Succ. Sabin. ʒij. Boracis Mineral. ſubtil. pulveriſ. ʒj. cum vin. alb. odorifer. ℥j. propinavi. 20. Auguſti noctu peperit embryonem vivum ſed immaturum ſine ungvibus, ſine capillis, & qui non ultrà horæ quadrantem vixerat; enixæ infirmitatis ex labore præcedaneo viribus, propinaui aquam Borragin. cum Syrup. Violat. ſumpſitq; identidem conditum major. cum Conſerv. Roſar. beneq; (Deo gratias) reſtituta eſt.

SCHOLIUM.

QUamvis methodo ſcrupuloſè nimis adſtricti à remediis partum excludentibus abſtineant, & φλογίςα dicant dari in partu παρὰ λόγον, quòd inflamment ſanguinem, accendant febrem, ducantque ad uteri vaſa ſanguine turgida coarctantia & claudentia fœtûs exitum, quodq; partus criſis ſit, quæ naturæ imperio committi debeat, & quod ſi quid agendum, venæſectio cubiti vaſa uteri deplendo ſit opportuna. Nos autem *Hippocratem* ſequuti ab iſto paradoxo urgente caſu deflectere non veremur, partus quippe eſt propriè ipſius uteri niſus fortis validaque compreſſio, quâ totis viribus maternorum viſcerum pondus excludere ſatagit, utque onus illud ſpiritum ducat, penè mater expirat; quidni igitur refocillandæ vires & adlaboranti animæ ſuppetias afferre licuerit; & inter alia etiam ſucco ſabinæ, uti quæ vim ſuam in partu promovendo quotidiè ſalutariter prodit? Valeat igitur Phlebotomia, ſignis Phletoræ partum remorantis urgentibus, locumq; ſuum habeant fœtum excludentia partumque promoventia in aliis caſibus.

OBSERVATIO XCIV.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Paralysis à stanno.

ÆGrotus hic inclinabat ad Phthisin, vino medicatô antiphthisico fuit repurgatus, adhæc dolores in genibus & plantis pedum torquebant, demumque paralysis succrevit, sudatorium siccum è racemis expressis ingredi jussi, Oleo Limacum usus est, emplastrumque ad paralysin dorso applicatum, celebrata venæsectione, Vinoq; medicato subsequente repurgatus est. ℞. Senn. ʒvj. Rhej. elect. ʒiij. Musc. pulmon. saxatil. Veron. Agrim. Centaur. minor. Calaminth. Marrub. ãã. M. j. Rad. Helen. ℥ß. Misce & ex arte paretur Vinum medicatum. Demumque ad complementum ingressus balneum alteratum ex Primul. Veris Rad. Ireos, Heder. terrest. Gnaphal. Roremar. Veronic. Salv. Centaur. minor. Abrotan. Artemis. ãã. M. j. & perfectè restitutus est.

SCHOLIUM.

PAralysis vel partes omnes, quæ sub capite sunt, resolvit, aut alterum corporis latus, aut quædam membra particularia, motumque & sensum unà perimit, vel motum incolumi sensu, aut sensum incolumi motu. Vapor teter & malignus extùs susceptus intùsve genitus, spiritus in fonte aggressus perimit & ipsos, percussionemque invehit, uti & effluxus spirituum è cerebro in meditullium in totum cohibitus, aut effluxus è meditullio in medullam oblongatam, cerebellum aliasque emanationum vias omnimodè suppressus; ex parte verò tantùm præpeditus effluxus paralysin inducit; pituita, quæ obturatis meatibus funis medullaris obsidet initium, uti & aura peregrina, quæ spiritus è meditullio in caudicem medulla-

dullarem scaturientes profligat, paralysin invehit universalem, hemiphlegiam verò, quæ alterâ duntaxat lateris parte inhærescit. Injectum cuipiam nervo vinculum sistit spiritus partemque resolvit; sic & nervi callus, tuberculum, tumor omnis præter naturam nervum aut medullam constringens, contusio ex casu vel ictu, vertebrarum luxatio obturato spirituum tramite paralysin inducunt; cujusvis demùm partis resolutio ab obstructione aut nervi vitio, à cujus ditione sobolescit, exoritur.

OBSERVATIO XCV.
D. JOHANNIS de MURALTO,
Animi deliquium ab unguento ranunculari.

DIe 24. Februarii 1673. puella 12. annorum derepentè incidit in animi deliquium, & quasi mortua jacuit; pruritum ingentem sub capillis toto capite persenserat ab aliquot septimanis, cùm mater inunxisset capillos cum unguento ex ranunculo facto, ut flavedinem contraherent. Affectus hic fuit animi deliquium; causa autem ranunculus vi suâ causticâ & deleteriâ cerebrum & nervosum genus petens. Curatio talis instituta: Capillos & caput Oleo Violat. vel Rosat. pecti jussi & pilos ad siccitatem complicari prohibui, internè propinavi aquas cordiales ex floribus Tiliæ & Lilior. Convall. die Martii 18. subinde quasi oculos intorquebat, caputque per intervalla dolebat, unctionem iterùm præscripsi uti antea, per intervalla exhibui aquam antepilepticam.

SCHOLIUM.

ROsarum fragrans odor non solùm quibusdam lipothymiam sed & convulsiones proritat; qui sub juglande dormiunt, dolorem capitis contrahunt; plantæ igitur vene-

natæ jure potiori nocumenta inducere valent, effluviis enim venenosis spiritus adoriuntur & perimunt, uti sunt Napellus, Aconitum; si prior insidiatur, ad muscas ei circumvolantes & floribus ejus se pascentes, quibus concolores sunt, confugitur, vel ad herbam, Anthoram dictam, præmisso tamen vomitu; Aconiti vis maligna, vomitu etiam præmisso, Rutâ, Origano, Marrubio, Abrotano, Centaurio minore oppugnatur. Si Cicuta periculum facit, ad vinum superhaustum liberaliter, non parvâ copiâ mixtum succo Cicutæ, citiore omnium vehiculo perimit. De ranunculo palustri dixit *Virgilius: Sardois amarior herbis*, deditque ansam proverbio: Risus Sardonicus, quod qui ranunculum comederunt, motibus convulsivis in labiis risum æmulantibus tenentur.

OBSERVATIO XCVI.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Lochia nimia.

Die 23 Martii 1623, fœmina 42 annorum abortum passa est cum animi deliquio, lochia copiosè fluxerunt, erat imprægnata à duabus hebdomadis, subindè Cochlearia ex Aq. Plantag, Equiset. cum Saccharo tabulato hausit, Epithemata ex oxicrato lumbis imposita, lapis hæmatites de collo fuit suspensus, quievit, vinumque rubellum bibit, diebus insequentibus incidit in lipothymiam cum vertigine & surditate, sanguis ex utero copiosè fluere cœpit cum dolore lumborum & torminibus ventris, frustula carnis insimul excernebantur, ægraque admodum à fluxu debilitabatur, ut ferè mortuæ adinstar jaceret, manus ligaturam præscripsi & exhibui mixturam sequentem: ℞. Aq. Equiset. Plantag. ãã. ℥iv. Sacchar. Rosat. tabellat. ʒiv. misce. Epithemata ex aceto rosato lumbis iterùm applicui, hisce optimè convaluit.

SCHO-

SCHOLIUM.

LOchia poſt partum abundè quidem fluere debent, ſed ſi parciùs aut copioſiùs fluxerint, affectus morboſi ſubindè oriuntur, ita quidem, ut ſtimulis quandoque fluxum proritare, quandoque & cum impetu profluentem moderari Medico incumbat. Sanguis naturæ lege non tantùm excernitur quantus ſed & qualis, itaque retentus æquâ ſanctione in ſeminium morbi accreſcit, uti & in molem pleonexiæ parentem. Ex hac progenie tot fruticantur incommoda toto geſtationis tempore, inter quæ ab aliquot diebus epilepſiam ex hoc fomite enatam videre licuit, in muliere juveni boni habitûs jàmq; olim puerperâ factâ, quæ per ultimam graviditatem verè epileptica evaſit.

OBSERVATIO XCVII.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Symptomata ſpaſtica uterina.

DIe 10. April. fœmina à Burem 30. annorum ſeptem infantum mater, inde ab anno ultimum pepererat, paſſionibus hyſtericis in tantùm divexata fuit, ut Sacerdotes ejusdem cœnobii propter murmura & rugitus motusque ſpaſticos ingraveſcentes à malo ſpiritu obſeſſam exiſtimârint, eamque ſine omni auxilio deſperati, multa enim incaſsùm tentata, in Eremum Helvetiorum ad propitiatricem Beatam Virginem cum litteris commendatitiis miſerint, transeundo commendata erat Excellentiſſimo Domino Wepffero, qui fœminam ad me miſit, & ut mea medicamenta in hoc morbo probarem, rogavit; videns itaque urinam eſſe inſtar aquæ fontanæ claram, flatus ab utero copioſos per paroxyſmos ingraveſcentes, oppreſſiones circa cor pati, cæterùm extra paroxyſmum ægram, benè edere, bibere, & dormire, ſpem melio-

melioris successus concepi, fœminamque ad aquilæ hospitium ablegavi, bonam diætam imperavi, Trageam meam Nephriticam & Spiritum Salis Armoniaci porrexi, venæsectionem institui; sanguis autem fuit crassus & fœculentus, repurgata prius, balneum ex Meliss. Rad. Filic. Serpill. Menth. Matricar. Tanacet. Chamomill. ingressa est, & aquâ Tartar. Martial. usa est, pro potu ordinario cum vino, hisce quindecim dierum spatio peractis, iterùm symptomatibus prædictis correpta est, ut existimârit vivum animal, magno cum conatu velle ventrem perrumpere, iterùm jussi remedia præscripta adhibere balneum nempe, Aquam Martialem & Spiritum Salis Armoniaci; hisce tandem methodicè administratis, intra spatium duorum aut trium mensium perfectè restituta, symptomatibusque horrendis, quibus distorquebatur, libera evasit.

SCHOLIUM.

Ὑστερικὸν πάθος à spirituum efferatione intra nervorum tubulos cujusdam materiæ peregrinæ orgasmo percitorum, tot rationum momentis deduxerunt Neoterici, ut sententia illorum facilè ab omnibus assensum vindicet, materiæ autem morbificæ causæ frequentiores sunt menstruorum seminisque corruptela, si enim menstrui προϋπάρχοντα non excludantur, sed corrumpantur, penus exin materiæ in morbi fomitem congestus cerebrum impetit, spiritibusque accrescens ἀταξίας concitat motusque sæpius horrendos invehit, nec minùs frequenter ova in ovario corrupta viru contracto spiritus in motus pernices & irregulares adigere solent. Uti vino juvenes quasi œstro perciti furiunt, dormiunt senes, rident alii, plorantq; alii, sic pro peculiari cujusq; indole humorumque crasi variorum symptomatum adfertur consecutio ab eadem causâ, ut non mirum, si aliæ furiant, debacchentur aliæ, motibus spasticis divellantur aliæ, aliæ rideant, plorentq; aliæ.

OBSERVATIO XCVIII.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Febris lactea.

UXor fabri lignarii 16. Mart. 1681. ſex hebdomadas puerpera, in rigorem incidit, poſteaque febricitavit, lac defecit, eratque debilis. Propinavi mixturam ſequentem per Cochlearia, dediq; Trageam oculorum Cancr. ℞. Aq. Matricar. Veronic. c. Vino āā. ℥iß. Cinnam. ʒj. Antim. Diaphor. ℈j. Sacchar. q. ſ. Miſc. hisce remediis continuatis intra paucos dies reſtituta eſt.

SCHOLIUM.

TEndunt, dixit Hippocrates, & in mammas & in uteros venulæ album humorem vehentes, cumque pervenerit in uteros aut mammas, lactis formam habent; quæ igitur vaſa per ingravidationem humorem ipſum lacteum enutriendo fœtui deducebant, excluſo fœtu idem humor refluus per vaſa ad mammas deducitur, puſioni nutrimentum ſuppeditaturus; uti decubitus materiæ è vaſis exſilientis in partem aliquam, vaſis compreſſis, & præpedito ſanguinis motu febrem inducit, ſic & mammarum turgeſcentiâ coarctato ſanguinis fluxu efferveſcentia excitatur.

OBSERVATIO XCIX.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Guttæ ſerenæ initium.

FRater Ferdinandus 18. annorum 16. Maji 1683. à variolis viſûs debilitatem nactus eſt, quæ etiamnum incrementa ſumpſit, ut ferè cæcus evaſerit, & cum difficultate legerit, nihil obverſabatur oculis, aliàs ſanus,

usus est Salibus Volatilibus & Trageâ Ophthalmicâ cum successu.

SCHOLIUM.

HAncce visus debilitatem ab humorum crassitie ortum censendum; Variolis siquidem commoti humores, sursumque flati, cerebri arcem impetentes tenebris obscurarunt, unde fracta oculorum acies contractaque visus hebetudo; Diaphoreticis verò repurgati humores quasi discussis nubibus serenum obtinuerunt, priusque oculorum acumen restitutum.

OBSERVATIO C.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Phantasia corrupta post febrem Hungaricam.

DIe 7. Martii A. 1678. Juvenis 24. annorum cephalæâ laboraverat cum febre, & per remedia figentia & incrassantia sinistrè à quibusdam medicastris morbi curâ susceptâ, putabat se non ampliùs habere caput, crediditque se spuere stramen & chartam, hominesque credidit non esse homines, eos omnes metuens, ad ignem appropinquare non audebat, credidit enim, si appropinquaret, citissimè se conflagraturum; ante omnia Dosin Tartari Emetici solub. sumpsit, ab assumpto Emetico ter dejecit, dedique Pilulas Aloëticas, urinæ crassum sedimentum suppeditabant, ultimò vinum nostrum medicatum aperitivum, sanguinem depurans, bis in die sumpsit, imaginatioq; disturbata & aberrans sensim rectificata est.

SCHOLIUM.

MAteria morbifica, febre extinctâ, cerebri poris abundè suffusa spirituum emanationes, itus reditusque à solita via

via deflectebat; itaque ceu umbellulis interspersis acies spirituum perfracta, operationes insigniter perturbatæ, errorque in mente fuit concitatus; libera spirituum systasis & ad invicem consensus & unio cum ordinata & facili ab intus ad extus transitu, notiones etiam ordinatas rectasque pariunt, sin minus & materia extranea poros offerciat, tracti in devia spiritus hallucinantur; & uti oculi per medium obscurum diversicolor aut aliàs incongruum perperam vident, fallique consueverunt, sic materiæ peregrinæ infarctu, ceu rei noxiæ præsentiâ offenduntur & spiritus, timent, & in varia abiguntur pathemata; difficulter autem curantur ejusmodi in mente errores, quòd materia morbifica altiùs impacta & in secretioribus locis latitans vim remediorum eludat; adhæc spiritus à solitis viis præpediti, novos sibi cudunt tramites, quos dein aliquandiu trajecti, per consuetudinem suos errores repetunt, in iisq; obfirmari solent.

OBSERVATIO CI.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Surditas & Tinnitus aurium.

DIe 6. April. A. 1678. Juvenis 21. annorum conquerebatur de tinnitu & aliquali aurium surditate, multùm sternutabat, alvusque libera erat, sitis urgebat; celebratâ ante omnia venæsectione, vino cephalico medicante usus est, foris autem cæpâ sub cineribus coctâ cum butyro contusâ & applicatâ, atque prædicta symptomata evanuerunt.

SCHOLIUM.

VErum auditus organum est nervi acustici processus mollior in duos ramos bifidus, qui cochleæ implantati loca, in quibus desinunt suâ expansione quasi membranulâ obvelant.

lant. Ut illic vera ſedes ſenſationis auditus, ſic iſtarum partium defectus auditum minuit aut deſtruit, ſic obſtructio integra aut reſolutio ſurditatem inducunt, bipartita gravem auditum: ſæpius quoque à tympano, membranulâ nempe à perioſtio orta, circulo oſſeo adaptatâ, ſordido, excrementisque exteriùs aut interiùs ſcatente gravis exoritur auditus; ſi craſſior quoque fuerit hæc membranula à natura, ſurditatem incurabilem inducit; ſi intus tenuis affluat humor, aurium tinnitus & murmura progignuntur.

OBSERVATIO CII.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Deglutitus nummus.

INfans biennalis 20. Julii 1678. pecuniam deglutivit, appetitusque exinde proſtratus fuit, membraque debilitata, macies oborta, vomituriebat, diarrhœamque patiebatur, ſitiebat. Embrocatio facta in ventre & dorſo Oleo roſato, internè ſumpſit Butyri recent. cochlearia aliquot jejuno ſtomacho; hisce alvo ſecreta pecunia.

SCHOLIUM.

MIrum, corpora cuſpide acuminata, uti atteſtantur hiſtoriæ med. aliquando impunè & absque nece deglutita fuiſſe; mucus, quo ductus interni oblinuntur, obtundit vim & acumen, ſagaxque natura illa ſitu commodo deducit, devolutaq; rejicit per excrementa; hoc autem magis mirandum, etiam per vulnera & aperturas ſenſim factas, è ſtomacho aliisq; partibus corpora ex improviſo deglutita detruſa fuiſſe, vulneraq; exin optimè conſolidata.

OBSER-

OBSERVATIO CIII.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Melancholia uterina.

VIrgo è pago Sunsbas cogitationibus diabolicis vexata, annos 19. agens, menstruum fluxum nullum adhuc passa, prædictis cogitationibus graviter angebatur; de capite vertiginoso, pulsu celeri & fortiori, lassitudine membrorum, appetitu prostrato conquesta, intumuerat non diu abhinc vultus pustulis, nunc tantum rubicundis in angulo oculi sinistri nasum versus residuis. Usa est pro potu ordinario lactis caprilli sero, fonticulus in brachio excitatus, præscriptum Elixir propriet. Paracelf. demumque pilulæ purgantes emmenagogæ, quibus levamen sensit, tandemque curata.

SCHOLIUM.

TAm stupenda est generis nervosi tragœdia, spirituumque malè affectorum dyscrasia, ut non mirum, si vulgus eam quandoque Diaboli præstigiis peractam habeat persuasum; & quidem probabile est, quoties Diabolo miseros homines vexare permittitur, non posse ex alia pharetra pejores sagittas depromere, nec aliâ ratione sæviùs furere, quam si ipsos affectibus generis nervosi, spirituumque pathematis inordinatis corripiat; Ita quidem, ut quidam etiam Theologi crediderint, Dæmoniacos in Evangelio recensitos non nisi fuisse epilepticos, cujus ideò affectus curatio à Christo Salvatore Spiritus mali ejectio seu exorcismus vocatus sit: Ad horum affectuum itaq; causas discriminandas sedulò attendendum. Malefici Spiritus afflatum arguunt, quæ vires naturæ superant, ut si motus contingant, qui musculorum structuræ, moli, usui, & motibus omninò adversantur, ut si caput in posteriora invertatur, adhæc si patiens antea ignarus varia linguarum idio-

mata loquatur, ſcientias nôrit, diſcurſus ſuper gravia doctè proferat.

OBSERVATIO CIV.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Cura ſterilitatis in fœmina Bernenſi.

DIe 4. Januar. 1683. ſterilis per aliquot annos in matrimonio vivens fœmina, inordinatèque menſtruata, à Sale Volatili oleoſo & Tragéa Martiali meliùs habuit, ſecreta eſt per urinas copioſa viſciditas menſesque ordinatiores extiterunt; ſtatim atque uſu deſiit, in ſtatum quoque pejorem lapſa eſt, alvus fuit adſtrictior, flatus oborti multi, lancinationes in ventre, uterique diſtentiones paſſa eſt: doluerunt mammæ, craſſeſcebat collum, aderatque quædam reſpirandi difficultas, ideò Electuarium ad ſtrumas præſcripſi; & poſtquam per aliquot menſes epiceraſticè repurgata remediis aperitivis perrexiſſet, gravida facta eſt, & ſucceſſivè plurium infantum mater extitit.

SCHOLIUM.

INter ſterilitatis cauſas ſunt, quæ patent ſenſibus, ſunt & abſconditæ, ſi ſymphiſis naturalis aut adventitia φιμώσεως Parens ἀτρήτους, velatas aut capiſtratas facit, ſi pinguedine obeſus genialis thorus, ſi ad coxam allapſus, ſi membrana quaſi peſſulus obſtet, ſi nequeat niſi menſibus irrigata pertundi, ſi os pubis valdè depreſſum, ſi uterus prolapſus virginitatem æmuletur, hæc inter cauſas ſterilitatis ſenſibus obvias recenſere fas ſit, tuncque virum inſontem, ſontem fœminam, nec libellum repudii viro, ſed uxori mittendum eſſe, cenſendum. Si tamen accedat juvenis ἔυσαρκος penſilibus benè peculiatus, virgineasque ſponſæ triturer expandatque criſtas, amicèque amplexus & amplexans nullâ ſuperatus remorâ pertuſo pudendorum

dorum claustro arvum genitale mentula semen prolificum stillante liberaliter & per aliquod tempus aut annos in cassum irrigaverit, jure merito suspiciendum aliquod impedimentum internum, uti præclusio tubarum, denegatâ enim viâ spiritibus prolificis, consequenter & denegatur speratâ proles, operisque frustratio consequitur, omentum præ saginâ gravidum uterum suo pondere comprimit, ovulumque ad matricem prolectum opprimit motuique interdicit, quidnî & saginâ expansâ & protuberante & ipsum tubarum ornamentum foliaceum suâ mole atterit, & quo minus erigatur ovarioque se applicat, præpedit, adhæc magis ovum virili semine fœcundatum retinaculis ex ovario in uterum amicè proliciatur, si siccior fuerit uterus, uti semen in arvum & terram aridam projectum, germinatio non succedet, nec prolificare potis erit. Succo vero perfusus uterus amicum hospitem excipiat foveatque, si siccior parciorque sanguis pusillo fœtui non eroget stipendia, alimoniæ defectu pariter & corruet parvula ipsius moles, sed & quod dolendum, si quæ deficiunt causæ, ipsa nimia felicitas sibi adinvenit, liberaliori quippe irrigamento obrutus cadit & ipse; sed quod magis stupendum ex consensu animorum libidinis mutuique amoris œstro perciti, captique vir & mulier in mutuos ruant amplexus, gestiantque pariter voluptatis illecebris inhiantes prolem sibi comparare, optatus inter ipsos deficiet successus, quem uterque novis conjugiis initiatus pari eventu obtinebit. Hìc rationibus convenientiæ & disconvenientiæ attendendum, nihil enim nisi in simile agit, ovum non fœcundatur nisi perfusione ipsius spiritus seminalis, ad intima debet penetrare, ut ipsum inspiret & vivificet; si ostiola sint clausa neque patescat aditus, irrita sunt omnia, gummi aquea & mercurialia, quæ aquis pervia sunt, oleis non dissolvuntur, contra quæ oleosa aquis impervia oleis reserata in solutum facessunt, quæ partim aquosa, partim sulphurea, non in aquâ aut oleo, sed in aceto, quod spiritum partim etiam sulphureum, partim mercurialem in se

con-

contineat; Spiritus volatilis Salis marini ritè paratus, sapore acidulus, nullatenus acris dissolvit aurum, quod non potest aqua fortis: ille placidè & pacatè & poros subintrat, integris viribus per minima subit, absorbet vincula atque disjungit, hæc ad primos fervoris impetus in congressu frangitur, fitque cæteris partibus adeundis & dissolvendis viribus impar. Eadem aqua solvit metalla & lapides durissimos, non ceram, sulphur & pinguia.

OBSERVATIO CV.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Hectica cum hemicraniâ curata.

FEmina quædam 30. annorum ante 5. annos abortivit, ut per 14. dies domi hærere coacta sit, tertiâ hebdomade falsâ pleuritide correpta, brevi convaluit, à juventute hemicraniæ obnoxia degerat, quæque indies incrementa sumebat: à sesquianno iterùm abortivit tres menses gravida inde cordis tremorem, & pulsationem passa per vices, carne viribusque deficiebat, ut vix obambulare posset, tussis siccior adaugebatur per sex menses; Catamenia fuerunt copiosa, fœtentia cum capitis dolore & cordis tremore fluere incipientia & desinentia, parùm comedebat, modicè bibebat, dormiebat cum insomniis, facilè irascebatur, venæsectione pluries usa fuerat, per nares extillabat mucus turpis: hemicrania oriebatur cum horrore & animi deliquio, debilem habuit stomachum, urina sedimentum copiosum instar farinæ tegularum deponebat, in auribus tinnitum & in utero flatus persentiit. Ad curam verò alvum eccoproticis subduxi, & per vices, Confectionem paravi ex Diaphoret. Mart. ℈ij. Cinnabar. Antim. gr. xx. Oculor. 69. ℈j. Conserv. Rosar. rubrar. & Cynorrhod. āā. ℥ß. de qua morsulum alternis diebus manè jejuno ventriculo devorabat, bibit decoctum passulatum cum pauco vini

vini pro potu ordinario; in primo Cochleari juſculorum bis in die ſumpſit Spiritum Sal. Armoniac. cum Oleo Succini ad gutt. v. poſt paſtum morſellum Conſerv. antiphthiſic. & roborantis Bauhinian. devoravit, ſpina, tempora, pectusque in cubitum itura cum balſamo antiphthiſico inuncta ſunt; his per aliquot menſes uſa, macies ablata & ægra reſtituta eſt.

SCHOLIUM.

MAcies, tuſſis ſiccior, cordis tremor & pulſatio, catamenia copiosè manantia, aurium tinnitus flatusque in utero cum ſedimento in urinis copioſo, hæc omnia ſymptomata ſalium fœturæ, quâ pollebat ſanguis, adſcribenda; videtur enim, quòd hujusmodi affectio immediatè oriebatur à malâ ſanguinis diatheſi, quâ in temperiem nimis ſalſam & acrem vergebat, ideoque nutritioni & æquali circulationi minùs aptus reddebatur, ſanguis enim non ſecùs ac oleum in lampade, ſi particulis ſalinis nimiùm redundet, non placidè & æquabiliter, ſed cum crepitu & magnâ partium evaporatione accenditur; quò quidem citiùs diſpenditur, & flammam non niſi languidam exhibet.

OBSERVATIO CVI.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Acicula à puella deglutita.

PUella Lithopolitana 16. annorum, 20. Febr. An. 1683. deglutivit aciculam albam, longam, exinde ardebat & pungebatur valdoperè circa cor, inprimis cum edebat aut movebatur, alvus fuit aſtricta, parum dormivit, ſumſit butyrum cum melle, juſſu alicujus Chirurgi, alvus ſemper fuit aſtricta, ita quidem ut ſæpiùs enematibus aut ſuppoſitoriis proritanda fuerit, à paſtu pejus habebat, dolores enim circa præcordia patiebatur & ardores, urina vix cedebat, ali-

quando vomituriebat, demùm repurgata Trochiſcis Alhand. ſenſim convaluit, illâ ſiquidem purgatione in matulâ unâ cum excrementis alvi aciculam rejecit.

SCHOLIUM.

SAtius eſt in iſtis accidentia, maximè dolorem lenientibus & oleaginoſis demulcere, quàm inſtituto perperàm vomitu rejectionem rei noxiæ proritare, metus eſt enim ne in criſibus & violentis ſtomachi concuſſionibus acicula aut aliquid aliud incongruum incautè illapſum impingat in fibras doloreque excitato convulſiones aut alia gravia ſymptomata incurrat patiens, tunica ſiquidem nervea tum œſophagi, tum & ſtomachi interiora obducit, nerviq́ue paris vagi ad ventriculi orificium ſuperius plexus inſignes, imò & quoddam quaſi reticulum, quo totus ejus ambitus inveſtitur, conſtituunt, hinc ut os ventriculi maximè ſenſile cum aliis partibus nobilibus mirè communicet, neque proinde de nihilo eſt, quod *Helmontius* hîc animæ ſedem collocaverit.

OBSERVATIO CVII.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Regurgitatio fluoris albi.

FEmina Paſtoris 54. annorum per triennium ægrotabat, datis tamen induciis, magnus capitis dolor aderat verſus cervicem, retrò aures & carotides, malum hoc primitùs auditum ei abſtulit, viſumq́ue debilitavit, ſalſus & acris humor linguam petebat, maximè cùm ſe inclinaret, comedebat, dormiebat, paroxyſmus per 3. & 4. hebdomadas durabat, fluore albo laborabat, quæ materia ad caput debile & nervos regurgitabat, vulva ardebat, multos habuit ructus, à duodecim annis defecerunt menſtrua. Factâ totius proviſione, præſcripſi Diaphoret. Mart. cum Cremor. Tartar. &

Sacchar.

Sacchar. item Spirit. Sal. Armoniac. cum Tincturâ Croci meliusque habuit.

SCHOLIUM.

A Menstruorum suppressione gravia symptomata emergunt, sed & ipsis deficientibus graves itidem affectus incurrunt mulieres, non enim solùm statis periodis fluxu menstruali copia sanguinis educitur; sed & si quid peccans aut heterogeneum humoribus immixtum fuerit, unà secernitur, cùm autem exhausto menstrualis fluxus fermento, non ampliùs in effervescentias periodicas concitetur humorum moles, sed subsideat, facilè & ut plurimùm pravorum succorum fit congeries, qui nisi arte subducantur, varios affectus producere nôrunt; Consulunt itaque Practici, ut purgationes epicerasticæ instituantur, vel cauterium cruri inuratur, quò sensim recrementa elutriantur, pleniorque pravorum succorum congeries præcaveatur.

OBSERVATIO CVIII.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Præcautio abortus.

CONjugem Domini Æblini Præfecti Werdenbergensis, 36. annorum die 4. Maji 1683. initio imprægnationis urgebat vomitus, & hinc meliùs habebat, verùm circa septimum graviditatis mensem, rigor, capitis dolor, & vomitus urgebant, adeò ut abortûs periculum adesset, quippe ante biennium iisdem symptomatibus tentata abortierat, obstetrix ipsi epithema calidum imposuit sine successu. Dominus Wildius exhibuit Balsamum Embryonum & Tragecam uterinam, verùm subinde symptomata redibant, venæsectio à mense fuerat celebrata, adhæc motus spastici prædictis symptomatibus associati sunt, sitis aderat, præscripsi

Emulsionem Amygdalarum, Hordeacea, Pomacea, Passulata, Carnium elixa, Emplastrum de Placentis Aromaticis supra stomachum, Suppositoria & Clysterem, dedi Spiritum Sal. Armoniac. & Pulverem stomachicum post pastum, Pulver. contra motus convulsivos & Syrupum Cydonior. quibus restituta ad tempus gestavit fœtum.

SCHOLIUM.

PLenior succi nutritii copia fœtum ipsum obruit, uti & penuria perimit, ambo pari jure sed dispari causâ abortum pariunt, quæ præter rationem tenues sunt, abortiunt, donec habitiores evaserint, quod juvenculis & gracilioribus contingere solet; Evacuatio, quæ fœtui alimoniam subtrahit, abortum portendit; Ideò dixit *Hippocrates*: Mulieri uterum gerenti si alvus multùm fluat, periculum est ne abortiat; nec solùm ab internis periculum imminet, sed etiam ab externis commotus uterus sarcinam sæpiùs deponit; & quod mirum, fumo extinctæ lampadis fœtus vinculis solutus feretro pignoratur, mortique traditur.

OBSERVATIO CIX.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Paralysis cùm macie & doloribus.

M*Arcus Chenebier* Gallus ex Occitaniâ oriundus, temperamenti sanguinei biliosi 30. annorum à 12. circiter annis doloribus obortis in brachio dextro emaciationem contraxit à scapula ad cubitum cum quadam debilitate, ita tamen ut agriculturæ, quam exercebat, sufficere potuerit; verùm à duobus annis cùm persecutione Religionis causâ obortâ è Galliâ in nostram regionem transmigrasset, balnea Badensia adiit brachii sanandi gratiâ; verùm non solùm frustranea fuit balneatio pro brachio, sed quod magis

magis emaciationem in femore alterius lateris cum dolore accivit; ipse autem infausti eventus causam in negligentiam præcautionumque defectum rejiciens; sanitatis recuperandæ avidus cujusdamque Medici consilio adjutus, iterum & eadem balnea anno 1680. adivit; sed nec, adhibitis omnibus præcautionibus, felicior primâ vice reversus est, etenim in brachio dolores adaucti, maciesque cum debilitate, ita quidem, ut artem sartoriam quam factitabat, exercere inhabilis factus fuerit. Notandum, à balneis corpus universum sed maximè brachium sudoribus perfundi, caloresque in manu ejusdem lateris cum sudoribus certis horis 18. die recurrentibus contingere.

SCHOLIUM.

Quandoque contingit causas ex adverso oppositas eosdem effectus producere; ignis & aqua pari effectu gummata, resinas, ceram, sulphur solvunt funduntque, frigus & calor utut dispari ratione, pari tamen eventu causas, phlogoses, pleuritides, peripneumonias pariunt; Conferti nervi humore calido frigidove, tenui vel crasso, non admittant animalem spiritum, quo uno vigent: Præcalidus humor salium fœturâ aculeatus in nervos cum impetu iteratisque vicibus irruens tonum frangit, unde languent illi; quin & torpent eædem partes, si crassus humor obstructionem pariat, ut nec movere nec moveri queant, quandoque etiam sentire non possint. Omnes nervorum affectus convulsionis & paralysis ambitu continentur: illâ contenduntur nervi summo cum doloris cruciatu, hâc relaxantur nullo doloris sensu: adversi omninò hi duo affectus cohærent quandoque, unàque existunt, sæpèque uti dolor & motus spasticus ad paralysin alludunt, ita & ipsam inducere valent. Cerebrum tenuioris & serosi humoris fons est uberrimus, is excurrens per varias corporis partes innumeros morbos eosque graves procreat, convulsionem, paralysin, asthma, febrem, lienteriam, arthritidem:

 non

non leviores profert in ventriculis cerebri consistens, hos enim si intercludat, oboriuntur epilepsia & apoplexia, quæ ventriculorum congestio hosce tamen affectus magis indicat quàm causatur. Mesenterium viscerum quasi sentina est, grave illud excrementis deponit quandoque onus in lumborum nervos, ex quibus producitur, unde incidit paralysis, quam ferè antecedunt diri ventris cruciatus, colici doloris æmuli; ut & hi vicissim paralysin consequuntur, seri morbifici æstu reciproco: inter genus nervosum & sanguinem intimum adest commercium, ita ut hìc nauseabundus in illud quandoque sordes transferat evomatque recrementa, sua quoque illud impertit venis vitia, ut alter alteri invicem malas merces mittat resumatque dyscratos sanguis, salibusque enormibus turgens serum morbificum in caput rejiciens huic diro affectui tum primùm occasionem præbuit; ideoque spiritus animalis sero acriori pleniùs elutriatus, ab influxu ex parte cohibitus in minutas explosiones urgebatur, ex quo fracto partium tono de robore remittebant nervi, excruciabanturq; à malignitate seri irradiationeque spirituum ex parte præpeditâ macies inducta, verùm cùm nervorum in brachio affectorum in suâ compage non integra contigisset resolutio, spirituumque affluxus ad partem ex parte tantùm cohiberetur, ideò & adhuc satis valuit brachium, ut cum aliis membris ad opus agricolæ perficiendum se accingeret, diuque in illo statu remansit, quod ars quam profiteretur, robur partibus nervosis conciliet, & diapnöe quam promovet, sero extraneo & morbido genus nervosum liberaretur; verùm transmigratio in regionem frigidiorem diapnöe imminutâ in morbi causam novum penum cumulavit; non mirum itaque, si in partibus causariis & in corpore succis fervidis scatente balnea calida & sulphurea exagitato morbi fomite quasi excentrati humores plurimùm exaltati sint & citò ad ἀκρότητας perducti, unde è primis viis in sanguinem & exinde in cerebrum & nervosum genus propulsi, non solùm prior affectus intensior factus est, sed & pro

novo

novo materiæ morbificæ penu ipsiusque rejectione in propagines nervosas femori insertas, novus progenitus, femorisque macies & debilitas consecutæ sunt. Iisdem causis perseverantibus eâdemque patientis diathesi, secundum tentamen priori non fuit felicius. Si quis itaque faustis auspiciis cujusvis affectus medelam suscipere velit, causas morbi dirimat priùs necesse est. Ubi phlegma crassàque pituita paralyseos est parens, tunc thermæ conducunt, adsit tamen modus, præcedat catharsis humori peccanti analoga & epicerasticè facta. At in balneis non est sudor temerè ciendus, diutiori morâ exolvit, ille exhaurit corpora, nec enim erumpit modò serum superfluum, sed prodit unà succus alimentarius: Languida nimio sudore natura morbi curationem suscipere aut susceptam absolvere nequit, ut longo tempore morbus moretur, vel brevi sit rediturus: sæpiùs noxii humoris nihil exprimitur, accenduntur duntaxat spiritus, conflammantur humores, concitantur inde febres; novique Catarrhi moventur. Εὐῤῥοον igitur ante omnia sit corpus, si quod incendium internum compescatur talisque modus teneatur, ut sine virium dispendio & corporis perturbatione vel sensim exudet inutilis humor, vel sine sensu expiret. Si acre serum fervidique humores cum motibus spasticis paralysin induxerint, parte recens resolutâ, vix dum insidente nervo, institutâ victus ratione quæ contemperet, quàm primùm corpus exhauriendum est clystere frequenti, detractione sanguinis intervallis repetitâ, purgatione crebrâ, sed blandâ. Hâc arte æstu humoris composito tempestivè obstructio reserabitur ecphracticis, eccatharticis, quibus qui nervum occupat humor in halitum solutus expirabit; sed in usum vocentur tum intus tum extus, quæ temperie non adeò calidâ prædita tenuiorem sunt sortita consistentiam, hydrotica fortiora fusioria & colliquantia hîc aliena sunt, uti & thermæ, quæ sanguinis dyscrasiam adaugent, motâque camarinâ si quod seminium calidum prius iners in ζύμωσιν conjectant: quare qui aut arthritidi, aut calculo hæredita-

ditario obnoxii paroxysmos nondum perpessi sunt, à thermarum usu sæpissimè alterutrius morbi fructus in se statim maturari sentiunt. In ista autem paralyseos specie cauteria in vicinia partis affectæ excitata consulerem, quod jugi humoris noxii extillatione non solùm parte oneris levaretur pars affecta, sed quod sensim etiam materiæ impactæ tenuioris utpote consistentiæ, quàm in alterâ paralysi, difflatio secretioque expectanda foret. Salivatio è mercurio quod certiùs quàm quodvis aliud remedium nervorum sordes eluat, hîc etiam incassum aliis tentatis suum locum habere posset, præmisso balneo.

OBSERVATIO CX.

D. JOHANNIS de MURALTO,

Convulsiones mirandæ.

Margarita Fronchet vidua 25. annorum, crassa, & robusta, temperamenti sanguinei sub initium veris anni 1684. febre intermittente correpta, post aliquot paroxysmos inconvulsiones incidit, cujus paroxysmi sæpiùs redibant, ita quidem ut fermè quotidiè ejusmodi motibus spasticis plecteretur, sed cum tanta violentiâ, ut manus & pedes tantis contracturis stringerentur, ut murmur quoddam crepidationis ab adstantibus distinctè perciperetur, & ex maxillaribus quidam à nimio stridore dentium confracti fuerint. Istius autem tragœdiæ spasmodicæ initium dolor insignis in latere dextro ceu præludium arguebat, adhæc hæmorrhagiâ etiam per vices recurrente magnam sanguinis copiam profundebat, paroxysmis spasmodicis liberata de lassitudine ceu de magno labore perpesso conquerebatur. Variis remediis incassum tentatis, morboque diris cruciatibus horrendisque convulsionibus obfirmato, locum in latere dolorificum instantisque convulsionis nuntium cauterio potentiali inter 3. & 4. costarum notharum inuri jussi, scalpelloque

pelloque incidi, aliquandiu vulnus apertum detineri præſcripſi, unde tum primùm paroxyſmorum imminutio demùmque oſſatio ſubſecuta eſt, ſed poſt aliquot tempus, occluſum, ſymptomata recruduerunt, usque dum tandem gravida facta, & puerpera ab illo gravi affectu immunitatem aſſecuta fuerit.

SCHOLIUM.

TAm diri affectus duas cauſas ſuſpicari licet, prima quidem catameniorum ſuppreſſio, febrisque tunc temporis graſſantis typus particularis, cujusque ſævities nervoſo generi inprimis bellum indicebat, ita quidem ut ſine magna ſanguinis efferveſcentiâ pulſuque à naturali fermè non immutato varia nervoſi generis pathemata tum ſpaſtica tum ſoporoſa ægros torquerent; unde & hunc affectum luem neurodem potiùs quàm febrem indigitaſſes: Ex quo non abſonum videatur, multas impuritates ex menſtruorum ſuppreſſione in morbi mineram congeſtas, vi & energiâ tempeſtatis peculiarem indolem contraxiſſe, quâ in ſeminium ſpaſmodicum aſſurgentes, ſubinde in pathemata convulſiva maturatas videre licuerit. Quæ ſanguini efferveſcentia eſt ſolennis machina, ut extranea & non ritè miſcibilia abigat, talis & nervis aut ſpiritibus orgaſmus ſeu exploſio, & pari ratione, quâ, ebullitione depurationem intendit illa, & hi commoti, œſtroque perciti ceu perflatis ventis luciditatem adipiſcuntur, discuſſisque nubibus ſerenum obtinent. Penus morbificus è ſanguine in nervos ubertim dimiſſus gravia & frequentia inducebat ſymptomata ſpiritusque copulâ heterogeneâ abundè fœti fartique in motus graves ſæpiusque recurrentes adigebantur, unde & dentes confracti, crepitumque edebant manuum pedumque contorti tendines. Hæmorrhagiam frequentem ſanguinis acredini vaſorum oſcula recludenti accenſere obvium eſt, ſed & quidnî ſuſpicari fas ſit, cùm iſta lues ſpiritus potiſſimùm afficeret, illis, qui in tunicæ muſcularis arteriæ ad naſum per-

tingentis resides in sanguine circumpellendo, perpetuas systolῶν & diastolῶν vices obeunt, cujusdam portionis materiæ morbificæ afflatu in motus explosivos adactis & ponè sanguinis rivum in motus pernices concitatis, vasorum ora necessariò patefacta sanguinem profudisse. Dolor in latere paroxysmi præcursor, convulsionumque remissio ab inusto cauterio & vulnere excavato, demùmque cessatio à fluente è plagâ pure, morbi fomitem illuc per nervos intercostales delegatum, illincque emissario facto exhaustum arguebant; quod & ab occluso vulnere subinde recursus, affectus morbosi materiam illic nidum congessisse certiùs indicabat, ab ingravidatione novâ succi nutritii in fœtus alimoniam derivatione detumuit humorum moles, nec amplius in explosiones parati sunt; & à puerperio subsequente si quæ miasmata restitabant unà cum lochiis excreta sunt, ut tandem diri illius affectus integra solutio subsequuta sit.

OBSERVATIO CXI.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Dysenteria Epidemica.

CIrca finem Julii anno 1680. æstate fervidâ, dysenteria passim multos corripuit, sed in dies incrementa sumens, latiùsque vires explicans per mensem Augustum & Septembrem planè epidemica evasit, ut tunc temporis multos ab eo affectu decumbentes tum ruri tum in urbe videre licuerit, ita etiam ut qui circa ægros diversarentur, ab eâ tuti non forent, unde & in eâdem familiâ ab uno in alterum morbo progrediente plures in eâdem domo, & quandoque integra familia dysenteriâ affecta fuerit, symptomata fuerunt dolores quandoque atroces, mox infra aut supra umbilicum vigentes, dejectiones quandoque sanguinolentæ, quandoque & carnium loturæ haud absimiles, acres & puru-

purulentæ, ut per transennam podicem dolore excruciarent, quandoque ramenta intestinorum secum deducentes, frequenti irritatione frequentes desidendi cupiditates inducebant, quamvis autem dolore sæviret contagioque serpente multi adorirentur, tamen non fuit affectus adeò exitialis, quinimò nisi infantes debiliores aut cacochymi, aut qui remedia renuebant, omnes alii tempestivè rectáque medendi methodo tractati ad sanitatem perducebantur, sed qui remediis susque deque habitis medicinam contempserunt, utut fontes & benè habitos tam certò trucidabat dirus affectus, ac aliis benè curatis extra periculi aleam deductis faustus successus contigit; qui enim neglectis remediis genio indulgebant, iis citô ad ἀκμὴν deveniens affectus fatum accersebat; quod luculenter in duobus rusticis fratribus inter alios mihi compertum, ad quos vocatus, cum remediis unâ vice præscriptis renuerint alia experiri; ambo utut fortissimi intra octo aut decem dies dejectionibus frequentibus acerboque dolore attriti è vitâ migrarunt, eodem verò tempore sub curâ nostra nobilis quædam matrona utut cachectica & gravida quamvis abortiverit, remediis obtemperans tandem evasit, quod & in aliis etiam pueris, & quibusdam senibus eodem tempore remediis ritè administratis pari successu expertus sum.

Remedia fuerunt phlebotomia in pluribus celebrata, purgatio fermè in omnibus sub initium morbi ex infus. Rhei, Myrobalanorum cum Sal. Absinth. & Cinnam. in Aqua Plantag. addebam in dissolutione Syrup. Rosar. solut. aut de Cichorio composit. cum Rheo, quandoque & cum cacophragiæ suspicio induceretur, addidi & serum & cathol. pro ore, ante & post purgationem enemata erant in crebro usu ex Hord. integr. p. 1. Semin. Lin. & Fœnugræc. conquassator. ãã. ℥j. Flor. Chamæmel. Melilot. ãã. p. 1. Furfur. macr. p. ij. fiat omnium decoct. ad lib. 1. addendo Vitell. ovor. ij. Mell. rosat. ℥iij. Sacchar. rubr. ℥ij. quandoque autem ad sedanda intestinorum tormina, & erosiones sanandas enemata præscri-

bebam ex Decocto Summitat. Hyper. cum capite aut pedibus Vervecinis cum Theriac. ʒij. Olei Hyperic. ℥iß.

Dum autem ulcus à sordibus & putrilagine, quâ scatebat, abstergere incumbebam partim subditis Clysteribus, partim ebibitis aliis remediis, dein frequenti dejectioni sistentibus, ulcusque agglutinantibus medebar, torminibus & acribus doloribus, partim discutientibus, partim anodynis resistebam, soporiferis etiam datis ad dolorum allevationem & somni conciliationem. Itaque fermè quotidiè horâ somni Dosin Laudani Opiat. devorandam oggerebam, & possum asseverare, nullam exin noxam contigisse, secùs obrepens somnus ægros reficiebat, doloribusque interdicebat: Confectionem parabam ex Conserv. Rosar. rubr. ℥ij. Theriac. ℥ß. Pulver. Rad. Torment. contrajerv. Margar. Corall. præparat. ãã. ʒß. cum s. q. Syr. Papaver. Rhœad. de qua morsellum unum aut alterum in die devorabat, quibus Confectio minùs commoda aut ingrata fuit, Pulverem in eundem scopum præscribebam: aliquando & Lac cum Saccharo Rosat. & Ovi Vitello comedendum imperabam. His aliisque administrationum modis pro re natâ præscriptis, permultos ad sanitatem perducebam.

SCHOLIUM.

Qualiscunque sit fluxus, tribus generibus comprehenditur. Si nihil ab alvo mutatus cibus dejiciatur, λειεντερία est, communis ventriculo cum intestinis: quæ si morbum longum frigidiorum humorum alumnum sequatur, spem salutis adimit. Si sanguis, multiplicem parit dysenteriam, nimirùm αἱματηρὰν, mutilis familiarem: melancholicam splenicis salutarem: hepaticam prorsus lethalem: & intestinalem cuivis ætati, sed maximè puerili & senili calamitosam: quod si frequens adsit, & liquida cæterorum humorum dejectio, diarrhœa est, quæ vel defectu ἀναδόσεως, vel confluxu materiæ, copiâ aut qualitate peccantis excitatur.

Dysen-

Dysenteria, quæ ab affectâ ſede nomen habet, omnium moleſtiſſima eſt, ut quæ cæteras vincat acerbitate, nec ullis cedit periculi magnitudine. Nihil enim aliud eſt quàm ἕλκωσις inteſtinorum nunquam expers doloris, & quæ non rarò inflammationem, ſæpiſſimè febrem inducit. Hæc autem nonnunquam ab externis cauſis, ut pravis alimentis & acribus Pharmacis, ſæpiùs ab internis, ab utrâque bile, aut ſalsâ pituitâ ducit originem. Conjugationis particeps eſt affectus ſæpiùsque copularis: maximè verò per æſtatem, ſi aquiloniam hyemem ver auſtrale conſequatur. Epidemicè graſſata certis temporibus multò calamitoſior magnâque ægrorum ſtrage ſæviùs quàm aliis furit & debacchatur.

Ulceris magnitudo, pars affecta, humoris ſpecies excreta demùm & ſymptomata concomitantia uti affectûs naturam ſic & eventum portendunt. Ulcus ſi gracile aliquod inteſtinum occupet, præſertim jejunum, vix coaleſcit: idem ſi craſſum penitiùs depaſcatur, ita ut ἐφελκίδας abjiciat lethale: ab atra bile itidem ſi ortum ducat, non minùs quàm occultus cancer, ſecundùm *Hippocratem*, exitioſum, ex eadem cibi faſtidium malum, uti & quæ cum febre invadit & perſeverat, præcordiorumque inflammationem comitem habet, quæ demùm ſequitur meſenterii abſceſſum, variaque promit proditque excrementa; Uti æſtas beneficio caloris fructibus maturitatem impertit, ſic & ſuccos extraneos morbidoſque in corpore ad exaltationis fermentationisque ἀκμὴν promovet, quandoque & non aliâ forſan ratione quàm nimio aut intempeſtivo calore immutatâ craſi pervertuntur humores aliàs laudabiles, non ſecùs ac vina tonitru aut nimio calore vappeſcunt, aut in acetum mutantur, aliove ritu labefiunt, ſicque degeneres facti, morbis exin fruticandis penum uberem ſuppeditant, ut fermè quotannis autumnum non minùs morbis quàm fructibus feracem videre contingat. Ex hoc apparatu morboſo ſi miaſmata νοσερὰ penitiùs humoribus incocta craſſiorisque conſiſtentiæ per diaphoreſin non eliminentur, neque in

effervescentias febriles intermittentium parentes prorumpant, pro genio humoris, vique & energiâ tempestatis ad id facientes versus intestina diriguntur, suâque qua valent acredine ulcuscula excitant, reseratisque vasorum orificiis sanguis profunditur, unde & intelligas progigni symptomata hujus affectus pathognomonica, frequens nempe, pauca, dolorifica, & sanguinolenta dejectio propter diathesin prædictam sæpiùs viget & grassatur, hic affectus per autumnum, qui licet præ sedibus cruentis acerbisque doloribus statim horrendus videatur, plerosque corripiat, contagioque sæviat, haud tamen sæpiùs lethalis contingit, quòd evenit in casu, de quo agitur. Verùm insuper hic morbus interdum virulentus & quasi pestilentialis plures interficit, & miasma suum per contagium latè explicat. In tali casu sanguinis portiones malignitate quadam tactæ, velut in peste corrumpuntur, & statim à reliquâ massâ, ne tota subinde labefiat, secernuntur, membranisque intestinorum infixæ non solùm ulcerosam, sed & phlegmonœiden diathesin, sæpiùsque item sphacelosam & citò exitialem pariunt.

Si quis autem affectus, hic inter alios uti medicinæ operam expostulat, sic & inprimis ipsius vires promit proditque, quod casus præsens ex fausto eventu illorum, qui medicinæ operâ usi sunt, & ex adverso sinistro infaustoque illorum omnium, qui remedia neglexerunt, luculenter probat & evincit.

Quæcunque sanabilis est dysenteria, si intempestivè supprimatur, abscessum facit. Indicationibus curativis non singulatim & successivè, uti sæpiùs assolet in aliis, insistendum erit, verùm omnes eas simul complicare & eodem tempore prosequi incumbit. Ejus curandæ initium sumi debet ab humoris peccantis vacuatione; Cui scopo nullum quidem Rheo præstantius remedium; Cui tamen Senna interdum turgente scilicet humorum saburrâ, Cassia aut Catholicum utilius præferetur. Quòd si febris adsit, vel inflammatio, dolorque ingens,

ingens, & corpus plethoricum, phlebotomia longè tutiùs præmittetur, ut quæ non solùm minuat plenitudinem, sed etiam febrem & inflammationem extinguat, dolorem mitiget, bilis impetum reprimat, fluxum denique cohibeat: eaque quandoque cum successu etiam repetenda: quâ præmissâ locus commodior erit purgantibus medicamentis & adstringentibus, enematibus, epicerasticis, hypnoticis, narcoticis, dolorem sedantibus, diureticis, derivantibus, cæterisque tum medicamentis intemperiem corrigentibus, tum crebris alimentis quæ vires instaurando, morbo simul adversentur. Hîc autem ut non prætereum remedium à quibusdam mulierculis tunc temporis ex meâ notitiâ etiam cum successu factitatum, malum cotoneum excavabant, cerâque vel albâ vel citrinâ cavitatem inditô operculô adimplebant, prunisque admovebant, donec omninò liquesceret cera, pomique substantiam subiret; tumque cydonium sic paratum ægris comedendum exhibebant, unde & dolores demulcebantur, fluxusque intermittebat. Quâ ratione virtute emplasticâ externis ulceribus medetur, eâdem & ulcera interna agglutinare & pinguedine suâ lenire valet. Quod jam pridem à *Dioscoride* annotatum, cùm alicubi dicat, ceram dari in sorbitione dysentericis, ipsisq; opitulari.

OBSERVATIO CXII.
D. JOHANNIS de MURALTO,
De
Hypercatharsi à Resina Jalappæ excitata.

FRancifcus Pilot, profugus, sub initium veris hujus anni 1688. de quadam inflatione circa præcordia, humorumque pleonexiâ apud quendam Chirurgum conquestus, hic ipsi bolum ex gran. xv. Resin. Jalap. cum Conserv.

ſerv. Cynorrh. devorandum præbuit, quô ſuperpurgatus defectiones animi patiebatur, jactationes cum maximâ inquietudine, doloresque atroces & fixos in imo ventre; febricula accenſa eſt, fuit faſtidioſus, debilis, de dolore capitis conquerebatur cum aurium tinnitu, tandem quiete, bonâ diætâ dolorem ſedantibus, aliisque præſidiis reſtauratus eſt. Idem fuit experientiâ comprobatum, non diu abhinc in filia forti 25. circiter annorum cùm repurgari neceſſum haberet, ipſi etiam & ingeſtus bolus ex Reſin. Jalap. gran. xiv. Cremor. Tartar. ʒß. cum ſ. q. Conſerv. Cynorrh. hæc plusquam viginti quinque vicibus dejecit, animi quoque defectiones paſſa, debilis facta de torminibus ventris conqueſta eſt, ita ac ſi in partes abdomen ſcinderetur, & quaſi de palo infixo ſenſum dolorificum perſentiret; vigiliæ infeſtarunt, inquietudo maxima, cum doloribus crurum femorumque, ut ſolatii gratiâ ipſa ſeſe motitare neceſſum habuerit, fuit etiam faſtidioſa, dolor capitis aderat, cum aurium tinnitu per quinque aut ſex dies de tali ſymptomatum apparatu conqueſta, bonâ diætâ, quiete, Cardiacis, Hypnoticis reſtaurata eſt. Eodem fermè ipſo tempore aut ſaltem paucis diebus ante ultimum bolum huicce filiæ oggeſtum, eadem doſis ejusdem Reſin. Galapp. ſub eadem formâ cuidam ruſtico Pedemontano exhibita, nihilùm omninò repurgavit, ſed & ne quidem ipſum commovit, pari & eventu & incaſſum alia purgantia fortiora ſuſtinuit, quæ remedia ejusdem formæ & compoſitionis cuidam ruſticæ 45. circiter annorum multum profuêre.

SCHOLIUM.

Mira eſt vis ingenita à principiis, quorum non tàm certa unio, quàm unum ſuperbiat elementum, hinc robur, debilitas, feritas, manſuetudo, quæ peculiaris cujusque natura à Veteribus agnita, ab ipſis ἰδιοσυγκρασία vocitata fuit, quam perſcrutari ac ad amuſſim rimari ſupra hominem eſt; Naturæ enim rerum parentis vis & majeſtas in opere vix creduntur, quorum

quorum non tam quærenda ratio quàm vis latens & voluntas; maximè quia omnia ex contrariis architectatur, gignit, auget, medetur, hinc temperamentorum discrepantia remediique peculiaris cujusque naturæ congrui adinveniendi difficultas & incertitudo: quæ tamen Viro sagaci, Medicoq; prudenti ne quidem despondebunt animum, quin imò rei difficultate excitatus exactâ pensitatione inter morbum medicamentumq; facta, solatii præstandi fiduciam captabit.

Legitima gradûs limitatio, & dosis vera æstimatio indicatur ab affectûs, qui contra naturam corpori insidet, magnitudine, & affectûs cujusque naturâ: extremis morbis extrema exquisitè remedia sunt optima: sed quibus simul, & semel, aut sæpius, plura an pauciora particulatim adhibenda, vel exhibenda sint, considerandum: condonandum etiam aliquid consuetudini, quæ velut altera est natura, ita quidem ut certius majoriq; fiduciâ notis aut aliàs tractatis medicinam faciet operamque præstabit Medicus, quàm ignotis. Ab ætate, tempore, & regione, pro metiendâ medicamentorum qualitate, tum & quantitate non contemnendas indicationes mutuabitur & Medicus.

Singularis natura corporum affectorum humano ingenio comprehendi nequit, nec circumscribi potest accuratè morbi magnitudo, quæ nihil aliud est, quàm qui à peculiari cujusque naturâ fit recessus. Hujus fidelissimus & æquissimus æstimator habebitur, qui conjector erit optimus ex internis, externisque causis ac symptomatibus, quæ mox apparent aut superveniunt, & cujusque laborantis conditione, adhæc qui veri Medici vices peragere voluerit, medicamenti naturam, præparationemque, viresque priùs noscat, necesse est; sed quia non certâ demonstratione suffultus, verùm conjecturæ potissimùm innixus rem suam assequitur, ne quid periculosè agat in dubiis, rationis ductu à levioribus utilibusque medicamentis ad vehementiora sed innoxia progredietur, quæ morbum quidem expellant, sed à quibus non labefa-

ctentur partes, humoresve corruptionem subeant. Unde Lectissimorum medicamentorum præparatio necessaria, & compositio.

In præparatione Resinæ Jalap. partes sulphureæ in mixto priùs separatæ simul colliguntur, unde in intestinis cùm nullius corporis intermedii interventu disgregentur, facilè adunjuntur & coalescunt, & pro sua viscositate fibris intestinorum tenaciùs adhærentes, vasorum ora tum continenter adeò proritant, ut cum dolore atroci nec facilè dissipabili humores quandoque immaniùs profundantur; Itaque hujus Resinæ viscositas dolores causatur uti & ipsius sulphur inflammabilitatem in humoribus inducit, quâ in liquamina facessunt, febricula accenditur, hypercatharsis subsequitur & dolor capitis; cardialgia ex morsu medicaminis orificium ventriculi vellicantis progignitur; quæ quidem symptomata tamen illis, qui fibras intestinorum teneras, sensûsque magis exquisiti, obtinent, contingunt, aut forsan quibus non cum satis debita cautela oggeritur; enimverò non solùm cum aliis Pulveribus, qui intermedii vicem suppleant, immisceri debet, ne coalescat interius, verùm etiam cum amygdalis excorticatis priùs in mortario contundi debet, amygdalæ siquidem mulcimine, & oblinitione, quâ valent, tormina alioquin quandoque excitari solita præcavent, quod indicio est, oleum amygdalarum dulcium torminibus jam factis demulcendis opportunum præsidium fore, si tempestivè oggeritur, quam vim prodit in epotis deleteriis medicaminibus. Quos ne quidem commovit, fibras procul dubio habuerunt crassioris consistentiæ & robustiores, uti & humores spissiores minusque fluidos & inflammabiles. Si Pharmacopolæ præscriptum ut potionibus admisceat, ipsam priùs in mortario cum pauco vitelli ovi jungat, sin minùs uti terebinthina humiditate aquosâ madefacta mortario adhærebit.

Quæ autem hujus remedii incertitudo, talis & in pluribus aliis maximè in vehementioribus plerumque contingit; Unde

Unde non parùm solicitus esse debeat Medicus, in tam vario naturarum ægrorumque discrimine de remediis præscribendis. Memor interim ante omnia sit peccatum omissionis minus fore peccato commissionis, satiusque fore per epicrasin noxios humores elutriare, quàm universorum humorum demolitionem unâ vice experiri.

OBSERVATIO CXIII.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Fluxus ab utero aquosus cum quadam hydropis specie.

MUlier 25. annorum à naturâ macilenta, cùm sub finem mensis Februarii ann. 1687. trium mensium gravida, vi persecutionis Gallicæ cogeretur patrios lares deserere, pedibusque noctu altissimos montes peragrare, quò loca evangelica accederet, libertatemque conscientiæ consequeretur, contigit, ut, dum iter faceret cum marito & aliis, conductor præ noctis opacitate à via deflectens, ipsos sensim deduxerit ad montem, quem cùm conscendissent, pluviâ stillante, tam lubrica facta est via, ut ne quidem fermè ultrà citràque pedem movere licuerit, ita ut nec ulteriùs proficisci nec inferiùs retrocedere potuerint, coactique ibi pernoctare, summô frigore perculsi sunt, sed hæc & alter inter alios utpote forsan texturæ rarioris multò gravius flectebantur, ita ut nisi irradiante aurorâ opportunè è tenebrarum carceribus liberati novos rectosque tramites ingressi fuissent, vel tantisper diutiori morâ ipsa & alter è cœtu, frigoris asperitate perempti succubuissent; reliquum itineris non sine magno labore & nonnisi pernoctando & pedibus peregit. Genevam appulsa quievit quidem, phlebotomiaque celebrata est, sed cùm ipsius maritus 15. circiter dies Lausannam petiisset, ut res suas gereret artemque profiteretur, tum primùm

accedens pleuritide exquiſitâ correptus , neceſſe habuit & illa navi conſcensâ Lauſannam petere , ut ipſi inſerviret, ita quidem ut vix à priſtino labore inſtaurata, novum ſubinde perpeti non ſine moleſtiâ coacta fuerit. Poſt hæc omnia conqueri cœpit de calore interno præcordiorumque fervore, cum ſiti, ut multùm biberet, diarrhœâque laboravit, tumque minorativis repurgata eſt ; de capitis etiam gravedine conquerebatur , ſicque quamvis non decumberet , dubiâ tamen ſanitate , infidoque ſtatu ad ultimum graviditatis menſem deducta eſt, 14. autem die ante partum doloribus correpta eſt, qui ad uterum pudendaque & lumbos pertingentes cum niſibus aquarumque fluxu prorumpente , adeò partûs dolores æmulabantur, ut etiam expertis imponerent, ita per 14. dies ſæpius obortis doloribus in die divexabatur , magnamque aquæ limpidæ & inodoræ per pudenda quantitatem profundebat, donec demùm die 16. Auguſti ſecundùm ſtylum novum filium peperit & quidem ſanum, à partu lochia moderatè fluxerunt , & optimè convaluit. Infantem allactavit , ſed poſt 5. circiter menſes à partu, febre & uti videtur epidemicâ tunc graſſante correpta eſt, multum frigoris in cubiculo absque hypocauſto perſenſit , tandem per illud tempus contraxit tumorem inter iſchion & uterum, durum & renitentem, ſitiebat, tumuit venter, tumuerunt & pedes cruraque, interim lac puſioni præbebat , ita quidem ut propter allactationem ut ſæpius per noctes expergefieri neceſſe habuerit; In hoc apparatu morboſo planèque hydropico, obortus eſt fluxus aquarum ex utero per ſex hebdomadas , & qui ſub finem fœtidus erat, ex quo detumuit venter & crura ; bis autem ex illo tempore ejusmodi fluxum paſſa eſt, & quem pariter præceſſerunt ſitis, præcordiorum æſtus, faſtidium , dolor in regione tumoris , abdominis , crurum pedumque tumor , quemque pariter ſubſecuti ſunt appetitûs recurſus , abdominis crurumque detumeſcentia , aliorumque ſymptomatum evaneſcentia , unde & vegetius corpus expeditiorque animus evadit, uſque dum

dum pro nova materiæ morbificæ congestione prædicta symptomata recurrebant.

SCHOLIUM.

A Nimio labore inter peregrinandum, summoque frigore perpesso, non mirum, si in muliere, quæ ex graviditate, uti assolet in prægnantibus, apparatum morbosum in se cumulârit, humores commoti dyscrasiam nacti sint, intemperiemque contraxerint, unde sitis & præcordiorum fervor; ab istâ autem humorum ebullitione & effervescentiâ partes sanguinis crassiores à tenuioribus secedentes ab invicem dissociatæ sunt, factusque est humoris decubitus in tubam uteri & hydatides succrevêre, quæ turgidæ & ingravidatione compressæ ichoris tum primùm secreti, partus futuri infausti præcursores. Partus negotio peracto, humoribusque lochiorum fluxu sat repurgatis sanitatem recuperavit; verùm vigiliis per allactationem, febre epidemicâ, quâ laboravit, frigore in cubiculo frigidiore, hisce omnibus tanquam causis evidentibus irritati sunt crabrones, accensa est febris pristinusque fervor excitatus, unde & novus humorum procubitus, à cujus portione crassiori ingeminatæ sunt emphraxes, tumorque durus & renitens progenitus, hydatides denuò adimpletæ sunt, pedes cruraque intumuerunt, corpusque ita vitiosis humoribus confertum. Vertigine caput afficiebatur, sitis premebat, languore afficiebatur, donec per Rhexin extillatis humoribus noxiis denuò sanitatem recuperaverit, iterumque novo materiæ morbificæ penu congesto nova etiam symptomata recruduerint. Quæcunque igitur obstructiones graves aut alia impedimenta, maximè circa viscera imi ventris obortæ, sanguinis circuitum remorantur, fluentemque coarctant, ad hydropem disponunt. Itaque in hoc casu, quæ sanguinis partes fervore inducto à mixtionis jugo solutæ, divortium fecerunt, cujusdam acidi peregrini dominio subjugatæ, novam formam adeptæ novumque exaltationis fermentationisque

motum inducentes cyſtide adornatæ ſunt, in cujus cavo quod vi fermentationis in corpus durum viſcoſumque concrevit, ceu obex ſanguinis decurſui officiens ſerum in obvium folliculum proliciebat, & quo turgente extillabat humor. Cujus morbi ratio formalis ab experimento à Clariſs. *Louero* allato innoteſcit, quippe ſi in cane vivente vena cava ſupra diaphragma deligetur, ſubinde abdominis regio aquâ intumeſcet ac ſi hydropicus factus eſſet, & languore affectus non diu vivet. Cauſa iſtius affectus utpote fixa difficultatem curæ arguit, quæ vix eradicativa ſed tantùm palliativa ſperari poteſt; quæ ut fauſtè ſuſcipiatur, cauſæ antecedenti inprimis proſpiciendum, & quia partes à naturâ ſunt cauſariæ, humoresque à naturâ calidiores, & quæ præceſſerunt cauſæ extraneæ & evidentes hancce diatheſin obfirmantes in fructus morbidos fruticari effecerunt; Itaque attemperandi ſunt humores balneatione, purgationes epiceraſticè ſunt repetendæ, Tinctura Cichor. cum Tartaro Chalybeato, quotidiè manè propinanda, uti & Confectiones ex aperitivis & deobſtruentibus in uſum revocandæ, quas indicationes methodo ſequenti perficiendas præſcripſi.

℞. Mann. Calabrin. ℥j. Senn. mund. ʒij. Rhei elect. Sal. Prunel. ãã. ʒj. Sem. Aniſi ʒß. Epithym. Cretenſ. ℈j. infund. per noctem in ſ. q. Aq. bullient. fiatque manè Colatura ad duos cyathos, addendo cuilibet Syrup. Roſar. ſolut. ℥j. Primus horâ ſextâ, juſculum octavâ, alter decima propinabitur duabus horis ante prandium.

Sed quia Potiones catharticas difficulter hauſerat, maſſam Pilularum ſeq. præſcripſi, quibus per vices & per morbi decurſum uteretur:

℞. Croc. Mart. aperient. ℥j. Aloës optim. Senn. mundat. Rhei elect. & Agar. recens trochiſcat. ãã. ʒij. Gumm. Ammoniac. in aceto ſolut. & traject. ʒiij. Fœcul. Bryon. & Pulver. Diarhod Abbatis ãã. ʒß. Croci ℈ß. cum Oxymel. fiat Maſſa Pilular. de qua capiat ʒj.

Repur-

Repurgatâ Camarinâ factâque totius provisione, ingressa est balneum bis in die serò & manè.

Manè sumpsit morsellum Opiatum seq. superbibendo haustum Tinct. Cichor. infra scriptæ:

℞. Conserv. Flor. Tamarisc. conditor. Enul. Campan. Malor. Aurantior. ãã. ℥j. Rhei pulverif. Trochiscor. de Capparib ãã. ʒj. Tart. Vitriol. ℈j. Cum s. q. Syrup. de Pom. simpl. fiat Opiat.

℞. Rad. Cichor. sylvestr. mundat. minutimque incis. Manipul. 1. superinfundatur decoctum bulliens capillor. omnium & injiciendo Limatur. Chalyb. ad rubedinem calcinat. Cochl. 1. fiatq; haustus cum Syrup. de Pom. simpl. ℥j.

Quamvis nondum remedia præscripta peregerit, tamen quæ sumpsit. proficua fuerunt.

OBSERVATIO CXIV.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Mulier febre Epidemicâ laborans, à Pharmacopola malè tractata, in Phthisin prolapsa.

ADuobus mensibus & dimidio decumbebat Gabrielle Andrette, profuga, cùm primùm accersitus fui ad eam, erat septem mensium gravida tenuisque habitus, febre Epidemicâ per contagium à marito & ancillâ correpta; symptomata urgentiora fuerunt à morbi initio & per decursum, tum magna virium prostratio, fastidium, febris etiam quandoque intensa cum siti, linguæ dentiumque nigredine, fauciumque ardore & siccitate; insomnia & delirium infestabant & alvi profluvium; exanthemata quoque sparsim comparuerunt, per hæc morbi initia & statum quinquies à Pharmacopolâ jubente, venæsectio instituta est, devoravit

ravit & pulverem è Chin-China poſt ſesquimenſem à morbi inſultu, oborto tumore ſub aure dextrâ juxta maxillam inferiorem, & in pus maturato Chirurgique operâ probè mundato, prædicta ſymptomata remittebant, niſi quòd macies & debilitas adaugerentur. Verùm uti aſſolet in malignis, tragœdiâ actuum diſcriminibus variegatâ, recurrente hoſte ſubdolo, nova ſubinde ſymptomata prioribus evanidis ſuccrevêre, dolor nempe muſculos pectorales ſiniſtro latere infeſtabat, ſed longè majores, muſculos tum humeri tum ſcapulæ ejusdem lateris ſpinamque dorſi dolores excruciabant, ita quidem ut noctes inſomnes cum maximâ inquietudine perageret, niſi Laudano devorato hoſtem compedibus ligaret, per 15. circiter dies hâc arte per noctes prædictus Pharmacopola naturæ inducias largiebatur, doloribusque interdicebat, qui tamen ceu nocte coacti de die atrociùs ſæviebant, adhæc tuſſis ſed fermè inanis divexabat, tantaque macies ut non priùs incendii maligni periculum prætergreſſa videretur, quàm intra tabis confinia ſiſteretur, doloribus iſtis placandis Phlebotomia pro ſextâ vice ab eodem inſtituta nihil profuerat, tum accerſitus ad ægram, marcidulam eandem adinveni, febriculâ laborantem, doloribus & inquietudine miſerè excruciatam, ventris duritie infeſtatam, ut jam per aliquot dies non dejiceret; tum temporis à morbi magnitudine, longitudine, curâque perperàm inſtitutâ nonniſi mali ominis eventum prædicebam, prognoſticoque contentus, ne infamarentur præſidia, à curâ temperabam, verùm ſollicitatus clyſmata, balneationem ſemel aut bis inſtitutam, emulſiones, Bechica & Oleum Amygdalar. dulc. conſulebam, iſtis emolliti humores magna ſputi craſſi & feculenti fœtidique expuitio ſubſecuta eſt, doloresque evanuerunt, verùm à præcedentibus infirmatis viribus tuſſique fermè continuò infeſtante abortivit absque dolore, ulloque gravi ſymptomatum apparatu, ſed indies emarceſcens ſputumq; purulentum copiosè expue-

expuebat, usque dum tandem tabo pulmones marcidulos corrumpente ad ultimum Phthiſeos gradum deduceretur.

SCHOLIUM.

FEbris hæc Epidemica in multis exitialis fuit, & ex ſignis ſtipata quàm pro more deterioribus ad malignam jure meritò referri debuit, ſupraque ſynochos putridas ſingulari corruptione ſymptomatumque ſævitie emicabat, nec uti in putridis aſſolet, certo dierum ſpatio ſecretione noxii humoris criſin moliebatur natura, quin imò in quibusdam ab eâ nihil induciarum, fraudis verò plurimùm, in benè multis tamen ſi poſito furore ad ſalutem converteretur, nonniſi incerto proceſſu dubiaque viâ res ægri poſitæ videbantur, ita quidem ut niſi prudenti Medico, uti experte in barathris & circa ſcopulos naviganti nauclero, ſors ægri gubernaretur, infauſtum plerumque ſubſecutum ſit exitium.

Ad fœcundiſſimam illam morborum procreatricem aëris iniquioris putredinem excellentem atque eximiam ceu ad communem cauſam hancce febrim anomalam cuivis referre obvium eſt, is enim ſive ſit perversâ ſpirantium ventorum aurâ inquinatus, ſive diuturno hyemis tepore, vel acerbiori frigore infenſus evadat; ſive à ſentinis, cœnoſis ſpecubus, disjectisve paſſim cadaveribus labem acceperit, ſimul atque per conſpicuas, & quæ ſenſum fugiunt vias, infert ſe in viventium corpora, facilè quidquid contraxit, vitii comportat, quocunque penetrat; nec tamen omnes, quibus triſte virus afflat, febre mulctat acerbiſſimâ, aſt illos ſæpè qui peculiari ſpirituum humorumque diatheſi graſſanti contagio minus reſiſtentes, inficiuntur, ſed eos ſæpius qui jam aliquam ægrotandi cauſam in ſuo ſinu gerebant; ut nec ab his inquinentur, quicunque exhalatam per corporis ſpiramenta tetram mephitim contagione hauſerunt; perinde nimirum ut cujusmodi cujusvis corpus affectum, ita & à contagio contaminatum,

unde & ſymptomatum ſævities diverſa morbique tenor varius incertiq; eventus contingit.

In muliere utero gerente ex ſuppreſſis menſibus impuritas plurima, clàm cum ipſis viſceribus æſtuans pabulum auræ peregrinæ luculentum quo exarderet abundè ſuppeditavit, impuris itaque facibus correptum univerſum corpus æſtuabat plurimùm, ſpiritus incandeſcentes ictibus ſuis, qui vitæ gubernacula temperant, irrequietè vibratis in motum velociorem rapiebant humores, exorbitantes in cerebro mentis errorem & delirium acciebant. Uti ex accenſo uſtulatoque ligno caminus fuligine nigreſcit, ſic & à vaporibus aduſtis ſurſum raptis linguæ nigrities, fauciumque ardor oriebantur, ipſaque ſitis vellicatis linguæ fibrillis turgens humor & malignus, uti aſſolet in purgantibus deleteriis, inteſtina proritans fluxum concitavit; exanthemata uti ſingularem humorum fermentationem ſic & ſingularem ſanguinis corruptelam arguere ſolent, & ſicuti ex igne luculento particulæ quædam craſſiores, quæ in flammam non abeunt, in ſcintillas cum crepitu erumpunt, ſic & ab inſigni ſanguinis fervore craſſiores particulæ è mixtionis vinculo ſolutæ, quæ in auras & per poros exilire renuunt, in ſtigmata cute interpolatâ ſoboleſcunt. Subita virium proſtratio non ſolùm à motu humorum perverſo febrilique fervore oriebatur, ſed maximè à fermento maligno, quo profligarentur ſpiritus, viriumque tenor labaſceret.

Tota incolumitas pendet ab exilio auræ ſonticæ, ideò & venarum tabum, quo paſcitur maligna febris, foràs ſecernere, & etiam liberali manu profundere recto ratiocinationis ſtylo evincitur, reliquamque qua gaudet illuviem omni arte ſubducere, ſymptomatum interim ferociam humorumque fervorem cohibendo; ſed quis ſanâ mente ſanguinem exhauriet plusquàm ad eventilandum ſit neceſſe, nonnè enim unà cum penu morbifico exhauritur & ſuccus vitalis nutritius & laudabilis? nonnè ex quâ parte plus periculi & detrimenti accerſit

cerſit plus & præſidii magisque opitulandum? Vires inſigniter atteruntur, ſpiritusque profligantur, quidnî igitur, ubi humorum pleonexiæ convenienter ſatisfactum, citiùs de refocillandâ naturâ viribusque recreandis cogitandum quàm balſamus vitæque theſaurus cum impuritatibus liberaliùs profundendus? Adhæc ſtipendia ingravidationis tempore in fœtus alimoniam erogata, nonnè & parciùs ſanguinem mitti debere indicabant? fœtus enim in utero ceu caudici ligatur amico, cujus injurias deſponſavit, quatitur caudex, patitur ramus, ille penu vivifico deſtituitur, hic & genio ſuo defraudatur, ille manet, hic defloret, quid igitur in ipsâ febre hecticâ exhauriendus ſanguis vitæ theſaurus fons & origo? Et quis quæſo vinum tonitru agitatum, perculſum turbidumque factum, epiſtomio aperto liberaliùs profundet, depurationem adepturus; ſi efferveſcat nimiùm fervori compeſcendo, foramine pertuſo dolio, ſubindeque occluſo, vel tantillum excillatum ſufficiet?

Excretio ad cutim in malignis excrementi in ſanguine latitantis pravâque qualitate affecti non ſolùm materiæ heterogeneæ cumulum, ſanguinem in ebullitionem concitantis, theoreticè arguit, verùm & in praxi illius motus ad exteriora propenſionem promovendam indicat, quò tendit enim humor eò ducendus, eòque major ſucceſsûs ſpes affulget, quòd aura peregrina, quæ corpus ſubintrat, nonniſi ſub parvæ molis atomorumque tenuitate quaſi ſpiritus infenſus humores percellat, in fermentationes adigat, quâ viâ igitur quibusque technis introceſſum molitur, eadem & ratione parique tentamine retroceſſus excretioque promovenda. In hocce igitur caſu cardiacorum omiſſione malignitas latiùs ſerpens vires ſuas ſæviùs inuſſit, ſuâque aſpergine ideò etiam crudeliùs infecit, quod frequentiori ſanguinis miſſione debilitata natura contra hoſtem inſurgere noxiique humoris ſecretionem moliri impar evaſerit.

Utut sit, quamvis viâ in malignis insolitâ institisset, malaciam demùm adeptus, sine morâ sedimentum è prægressâ fermentatione residuum eccoproticis subducere ipsi incumbendum erat, vias reserare debuisset, qui enim humores ex sanguinis deflagratione resides non secernuntur vel ex ipsâ morâ pejores facti, atque pravâ qualitate inquinati, ex foco suo jugiter pertranseunti sanguini auram malignam afflabunt, quæ enim, ex *Hippocrate*, relinquuntur in morbis, recidivas faciunt; separatione itaque factâ, uti ex symptomatibus remittentibus conjicere licebat, excrementa stagnantia incaluerunt, ignisque sopitus denuò accensus est, humorisque peccantis facta est præcipitatio in musculos thoracis tum & scapulæ, & inde dolores dirique cruciatus; In cujus novi morbi ex præcedaneo sobolescentis progeniem, suam & operam conferebat usus Opii intempestivus & diuturnior: ligatis enim ab ipso spiritibus, à muniis suis avertebantur, excrementa moras nectebant, humoresque in sanguine fermentescibiles coacti in musculos pectorales partesque pectori vicinas procubuerunt suâ acredine partes lancinantes, demùmq; humor stagnatione corruptus in massamq; refluus pulmones suo tabo infecit Phthisisq; succrevit.

Triste quorundam experimentum, qui ab assumpto Opio perpetuum somnum obdormiverunt, prudentiori metum incussisset, si enim fumo extinctæ lampadis fœtus vinculis suis solutus feretro pignoratur, quid non metuendum erat à fœtore Sulphuris Narcotici, tussicula, quâ priùs laborabat, conatum naturæ ad expulsionem materiæ morbificæ arguebat? nonnè pondus amovendum angebat figebatque devoratum Opium? bellum enim indixit pectori, respirationem coarctat, partiumque, quæ ideò istud onus amoliri debuissent, peremptis spiritibus, vires deprimebat. Appetitus, à quo omnis nutritio vitæq; radix dependet, dejectionem inducebat, βραδυπεψίαν enim & alvi segnitiem communes medicinæ opiaticæ effectus esse notum, stomachi quoq; gravamen inducebat. Ex his obvium est conclu-

cludere, iſtos medicaſtros, verorumque Medicorum ſimias, malorum navium gubernatorum ſimillimos eſſe, qui ſi tranquillo mari navem regunt, nemo eos peccare deprehendat, quòd ſi eos vehemens ventus aut tempeſtas oppreſſerit, tunc omnibus manifeſtè conſtat, eorum imperitiâ & culpâ fuiſſe perditam. Ne tales igitur imperiti credulis fucum faciant, impunèq; ludant de corio humano, optimè Reipublicæ Medicæ conſultum videretur, ſi priùs ad examen revocarentur, antequam artis ſuæ tentamina experiri liceret.

OBSERVATIO CXV.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Sutor à febre epidemicâ decumbens, ſparſis per corpus papulis ſectâ venâ meliùs habuit & convaluit, è contrà Sartor quidam hâc omiſsâ periit.

SUtor febre epidemicâ hocce anno ſub initium veris, triginta circiter annorum, temperamenti ſanguinolento-bilioſi decumbens, jam diem ſextum à morbi inſultu, agebat, phlebotomia jam fuerat celebrata & quinto die morbi papulæ per totum corpus confitiſſimè comparuerunt verùm ſine ullâ febris remiſſione, quin magis exaſperabatur febris, vigiliæ infeſtabant, ingens præcordiorum æſtus vigebat, ſitisque premebat, vocatus in conſilium cum Medico ordinario, phlebotomiam celebrandam præſcripſimus, præmiſſo clyſmate, mirum quàm efficaciter profuerit, ſymptomata remiſerunt, aliisque adminiſtrationum modis â Medico ordinario methodicè inſtitutis ad ſanitatem perductus eſt; Cùm è contra Sartor alter ex eodem affectu correptus, neglectâ plebotomiâ quinto, ſexto, ſeptimo die exaſperatis ſymptomatibus, papulisque effloreſcentibus duodecimo morbi die

 obiit,

obiit, etiamsi sub initium morbi jam fuisset celebrata venæsectio, catharsisque instituta, juventusque ac in priori adesset.

SCHOLIUM.

QUamvis ejusmodi ecthymatum & papularum per totum corpus sparsarum eruptio vim propensionemque naturæ ad exteriora materiam morbificam propellentis arguat, non tamen ideò ipsius liberatio integraque solutio declaratur, si igitur ab exanthematum efflorescentiâ non imminuantur symptomata, quin magis exasperentur, periculumque immineat vel phrenitidis, peripnevmoniæ, aut pleuritidis, humorumque fervor humoris morbifici decubitum portendat, sine morâ, experientiâ fiduciam augente, tutò secari debet vena. Præterea sanguine misso, natura, quæ molitur ejusmodi papularum excretionem levatâ sarcinâ, pravorum humorum quâ premebatur, faciliùs quod reliquum erit, pravi & maligni in cutem propellet. Deinde nullum est remedium, quod celeriùs sanguinis fervorem temperet, quàm venæsectio. Ne quis tamen exinde occasionem arripiat nimiâ aut frequentiori venæsectione vires exhaurire, potior enim indicatio semper desumenda à viribus, quarum conservatio & tutela ideò majoris sunt momenti in malignis, quòd insidiosè aggrediantur, spiritibusque profligatis vires alterent. Prudentiâ autem dirigente, cujus usus si in quibusvis aliis tum inprimis in medicina necessarius est, ratione putredinis, tum ut juvetur motus humoris papulas committentis ad partes externas, tum etiam ratione febrilis ardoris & incendii, tum quoq; ratione malignitatis humoris, quia unà cum sanguine portio miasmatis morbifici detrahitur, minimè dubitandum est, quin sit in maligna febre sparsis per corpus papulis secanda vena.

OBSER-

OBSERVATIO CXVI.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Asthma convulsivum.

MUlier grandis staturæ, tenuis tamen habitus, saturato genarum rubore prædita, temperamentique sanguinolento-biliosi, sub initium Augusti Ann. 1688. medicatrices manus à nobis expetens, talem morbi historiam referebat: primò in ipsâ infantiâ tumores retrò aures glandulosos habuit, sed fonticellorum ope evanuerunt, per totam vitam frequentes hæmorrhagias passa est, per virginitatem statis quidem periodis, sed parvâ quantitate fluebant Catamenia, frequenter autem sanguis è naribus profundebatur; à duodecim annis matrimonio viro juncta, puerperaque quandoque facta & alumna, non periodicè sed incertis intervallis redibant, à tribus autem annis & dimidio, per tres aut quatuor menses suppressa fuerunt, quo temporis intervallo frequenti vertigine tentata fuit, oppressæque vires languebant, demùmque febre intermittente laboravit, à qua venter aliquandiu tumidus evasit: post sex autem aut septem mensesbis aut ter recurrentibus menstruis demùm adhuc per quinque aut sex menses substiterunt, ex quo & iterùm fluxerunt aliquot vicibus, hæmorrhagiæque obortæ sunt. Notatu dignum, ab imminuto rarioríque Catameniorum fluxu, rariùs parciùsque tum & hæmorrhagias contigisse, ab isto autem imminuto parcioríque fluxu ad suppressionem tendente, insignes calores per totum corpus tum temporis & fermè continuos patiebatur, à phlebotomiâ in pede celebratâ tantisper remiserunt, sed posteà revertentes ad hoc usque tempus continuaverunt; à 15. circiter mensibus tum primùm aurium tinnitus cum murmure obtigit, quo ipsi videbatur caput esse vento gravidum, quemque per decem aut duodecim dies persentiebat, ex quo istis flatibus, uti loquebatur, in guttur prolapsis

lapsis respiratio intercipiebatur, sed momento discusso flatu instaurata est etiam respiratio; post annum idem tinnitus auriumque murmur per idem intervallum revertebatur, à sanguinis autem missione tum temporis remisit, duobus autem aut tribus mensibus ab isto symptomate in colloquio confabulans subindè raucedine cum tussi correpta, iteratis vicibus, quantum ovi testa contineat, sanguinem expectoravit, tumque pectus ita oppletum inflatumque persentiebat, ac si à sanguine turgidum habuisset, vixque exin spiritum ducere poterat, à sanguinis missione ex pede substitit quidem sanguis, plenitudinis gravaminisque sensu interim ad aliquod tempus perseverante, post tredecim dies eodem symptomate sub aurorâ correpta est, quodque octo vicibus eodem ipso die reversum est, palpitationem etiam cordis tum temporis patiebatur, post octo dies è somno expergefacta eâdem oppressione correpta, è lecto subindè istud onus fugatura exiliit, verùm adaugebatur, caputque & collum pectusque quasi vento gravida obstrepebant magis, tumque adeò plectebatur, ut spiratione quasi intercisâ ad aliquod tempus conciderit, ingeniiq; robur quasi vacillans aliquatenùs fractum sit, ante autem ejusmodi paroxysmum calorem insignem in stomacho, quo totum corpus perfunderetur, sentiebat, alterumque caloris sensum ab altero distinctum percipiebat, qui è superioribus à latere sinistro usque ad ultimum pedem perreptans ceu candelæ adurentis sensum impertiebat. Ex quo etiam sub curâ nostra fuit, eodem symptomatum apparatu corripiebatur, ut quandoque conquereretur de tali plenitudine inflationisque sensu tum in capite, collo & pectore, uti præfocationis sensus immineret, tantoque timore percellebatur, ut mortem adstantem & præ foribus fortiter persuasum haberet, neque ab isto mentis errore abduci patiebatur, quin difflato penu morbifico animi certitudo fiduciaque accerseretur; aliquando de particulari quadam constrictione in regione cordis conquerentem vidi. Parùm emungebat, parùmque expuebat, nisi

fortè

fortè pauxillum pituitæ salsæ, aut post symptomatis cessationem pauxillum salivæ tenuioris. Hoc autem notandum, quòd à mensium suppressione per aliquot tempus albo fluore correpta fuerit.

SCHOLIUM.

Glandulæ in infantibus uti molliores, ita & tument facilè, humoremque sibi asciscunt, quo turgeant, & si serum secretum labe quâdam inquinatum sit, graves quandoque affectus glandulis inurit; Cura, quæ contigit fonticellorum ope arguit, serum nihil maligni, quo glandularum crasin everteret, in se habuisse. Hæmorrhagiæ tum in infantiâ tum & in ætate juvenili & per totum fermè vitæ curriculum opulentum sanguinis fermentum & quadam acredine dotatum, quo humor sanguineus abundè scaturiens suâ acredine vasorum ora recluderet, indicabant; Ex hac causâ quædam frequentes phlebotomias innoxiè, imò cum levamine patiuntur, è contrà principiis fermenti sanguinei à naturâ depressis; aliæ ab hæmorrhagiis aut frequentiori phlebotomiâ insigniter læduntur, spoliato siquidem humore primogenio depauperatisque spiritibus graves affectus maximèque hydropem incurrere solent. Mulieres supra viros fermento gaudent, quo turgentes humores in statas evacuationes proritentur, quarum beneficio humores repurgantur, defæcatur sanguis, totumque corpus ab excrementis depuratur; & quamdiu ista purgamenta debitâ mensurâ & periodicè recurrunt, tamdiu & bonâ valetudine frui consueverunt, ipsorum autem imminutionem aut suppressionem graviter ferre solent, non solùm etiam sanguis quantus sed & qualis expurgatur, ideò κάθαρσις κατ᾽ ἐξοχὴν, dicta purgatio *Erasistrato*, quæ quandiu naturæ legibus paret, secundùm *Hippocratem*, mulier podagrâ non laborat, à suppressione malorum ilias surgit, quæ *lib. 1. de morbis mulierum* ab ipso *Hippocrate* prolixè recensentur. Itaque tum primùm vertigine tentata fuit, vires languebant, febrisque diuturna

accenia eſt, calore ſubindè recurrentes ipſam corripiebant, à parciori autem menſtruorum fluxu parcior & hæmorrhagia obtigit, fluxus ſiquidem uterque ab eadem causâ proritatus, ab eadem & uterque circumciſus, pleonexia & catullitio ipſum concitabant, imminuta quantitas motusque remiſſus remorabantur demùmque ſiſtebant, unde ſanguis vitioſus factus eſt humoresque inquinati ſunt, ex quo fluor albus aliquandiu profluxit, venter incenſus eſt totumque corpus à caloribus ſubindè recurrentibus incaluit, verùm non ſolùm intra fluenti ſanguinei cancellos tragœdia peracta eſt, ulterius enim progrediente penu morbifico caput affectum eſt, ipſumque quaſi vento gravidum perſentiebat, materiâ ſiquidem morbificâ rarefactâ & quaſi œſtro percitâ, elidebantur & ſpiritus, disgregatique ceu venti obſtrepentis ſenſum inducebant, prolabente autem eadem materiâ, coarctata fuit reſpiratio, intraque pectoris terminos quaſi nidum congerentem aſthma flatulentum certis intervallis recurrens, concitatum eſt.

Aſthma propriè dictum eſt reſpiratio difficilis, frequens, & velox, cum ſonitu, facta ob meatuum pulmonis interceptionem citra febrem. Eſtque de genere ſymptomatum actionis depravatæ, & ſequitur inſtrumentalem morbum in viâ. Hujus proxima cauſa eſt viarum ſpiritalium anguſtia, quæ maximè fit ob craſſorum lentorum, aut multorum humorum plenitudinem aut concretos ex gypſeâ pituitâ lapillos. Cujus ſigna pathognomonica ſunt, ſtertor inter ſpirandum eliſus, pectoris anguſtia & cujusdam quaſi gravaminis præpedientis & obſtruentis ſenſus.

Aſthmatis veri flatulenti ſymptomata ſunt inflatio, præfocationis metus, convulſiones quandoq; inducuntur.

Symptomatum differentia, cauſarum etiamnum diſcrimen arguit, utq; primi aſthmatis vulgariterq; ſic dicti cauſa in ductus pneumonicos refertur, ita & hujus in partes moventes referre obvium eſt. Itaq; ſi ex vitioſo ſanguine ceu impurâ ſcaturi-

gine

gine latex spirituosus extillaverit, eâdem labe inquinatus quidni orgasmus progignetur anomaliæque contingent! Et in quas propagines nerveas prolapsus fuerit humor noxius, partes, quibus appensæ sunt illius orgasmi vi & impetu pœnas luent! Enimverò ductus pneumonicos non affici vel exinde constat, quòd parùm aut nihil expuant, nec ante nec post paroxysmum, quòd nullum gravaminis nec plenitudinis sensum intus patiantur, quòd nullus adsit stertor nec sibilus, quinimò sedato paroxysmo æquè liberè spirant, ut si nihil mali nec incommodi passi essent, restat igitur, ut causa interceptæ spirationis in ipsis partibus moventibus intercludatur. Nec enim in ipso sanguine reponenda, vel enim tale phœnomenon à subita ipsius condensatione aut rarefactione contingeret; Non à subita condensatione, quippe nec in pallidis virginum coloribus, nec aliis affectibus, quos sanguinis crassities aut feculentia inducit, tale quicquam observatur, spirandi quidem difficultas inducitur in Chlorosi in Leucophlegmatiâ, sed alio modo contingit, nec enim tam subitò ingruit, nec tam fortiter intercipitur spiritus, nec tam citò remittit, nec inflatio percipitur. Nec ab ipsâ sanguinis rarefactione hicce affectus ingravescit; enimverò si ab effervescentiâ sanguinisque Phlogosi tale symptoma induceretur, illud inprimis in peripnevmoniâ contingeret in causo, quod tamen non accidit, quamvis enim adsit quædam spirandi difficultas in istis, â vasis sanguine ebulliente distentis, nulla inflatio nec præfocationis sensus observatur, nec vice versâ in isto ulla inflammationis tecmeria adsunt, restat itaque, ut hujusce symptomatis causa referatur vel in ipsos nervos pnevmonicos, musculos pectoris, fibrasque musculares, quæ vesiculas pulmonares circumcingunt, aut in ipsa vasa lymphatica, aut glandulas pulmonum substantiam intertexentes; Glandulæ hocce symptoma accersere nisi secundariô non possunt, in quantum obturatæ lympham nec â sanguine nec à nervis residuam non secernunt; Unde accrescat penus morbificus huncce affe-

ctum accersurus, aliàs induratæ aut tumore accrescentes asthma commune inducunt, nec in ipsos ductus lymphaticos causa morbi ni fortè etiam secundariò rejicienda, quippe lymphæductus quamvis numerosâ prole in pulmonibus sobolescant, nil nisi aquam exportant, liquoremque quasi effœtum evehunt, proindeque effervescentiis concipiendis minus idoneum. Ipsi autem nervi humore æthereo & spiritibus ἐνορμόνθοις saturati plerumque in motibus suis pervertuntur, suos quippe motus passim corripiunt vel ab ipsis desistunt, utique aër ventis perflatus pistrini motus eventilatione accelerat, vel iisdem sedatis sistitur, sic pari ratione quandoque spiritus œstro quodam perciti motus suos reduplicant quandoque & remittunt; In hanc rationem veniat obstructio vasorum lymphaticorum, si enim glandulæ non secernant serum à nervis, ut evehatur per vasa lymphatica, à lymphâ remeante & intra nervorum canaliculos stagnante spiritus deligati & quasi incarcerati vires suas exerunt, cessationis integræ periculo intenditur motus animalis, naturaque spirituum cursum corripit, donec fracto obice, prior & naturalis spirituum motus redintegretur pari fermè ratione, si vitiosi succi & catullientes confertim irruant, nervos pnevmonicos quasi obruti spiritus eliduntur, pro viribus contendunt secretionemque moliuntur, interim per illos conatus naturæque nisus respiratio interturbatur, motusque pnevmonicus intercipitur, distentique, uti in tetano nervi quasi rigidi perstant & convelluntur, sanguisque ideò quasi sistitur, inflatio percipitur ab orgasmo spirituum, ipsorum ab invicem secessu & disgregatione, tandemque peragitur tragœdia, donec subactâ materiâ vel aliò diductâ aut resorptâ calcatam viam resumunt. Ex his itaque obvium est concipere à suppressione mensium sanguinis massam materiâ extraneâ & incongruâ abundè saturatam, varia hæc symptomata progenuisse, descensus humoris flatulenti, quem percipiebat, nullâ aliâ viâ commodiori quàm per nervos institui posse videtur, hoc arguit, quod passim obser-

obſervetur à prolapſu cujusdam humoris carnium ſubſultus ſubſequi & auræ cujusdam aſcenſu ac deſcenſu varios motus ſpaſmodicos excitari, uti & quandoque ipſa epilepſia tali præludio inchoata potenter ſævitiæ vires exerit. Itaque qui ab oſtiis glandularum patentibus & recluſis catarrhorum fontes dixerit, ſymptomata explicabit facilè, cùm caput glandulis undique obſitum, & vice versâ qui ab iisdem occluſis & conniventibus ſeri refluxu in nervos penum morbificum ſæpiusque ſpaſmodicum congeri aſſeverârit, non à veroſimili abludet, glandulæ enim nihil aliud ſunt quàm cribra, per quæ latex deducendis ſpiritibus inſerviens, & ab officio immunis & quaſi effœtus ab extremis & capillaribus vaſibus deciduus per poros ſibi convenientes inſtillatur in vaſa lymphatica, uti & per quæ dum ex arteriis in venas per capillaria tranſit ſanguis, liberatæ à ſanguinearum amplexibus ſeroſæ partes caloris vi per convenientes ſibi poros expellantur in capillaria lymphaticorum. Interim ut aſthma propriè ſic dictum ad phthiſin aut hydropem diſponit, ſic & hoc ad convulſiones & ipſam epilepſiam plerumque alludit. Huc referatur mens Celeberrimi Wepferi de Orthopnœa Domini N. N. in Obſervatione ſeq. num. CXXI.

OBSERVATIO CXVII.
D. JOHANNIS de MURALTO.
De
Vomitu.

Quidam Pharmacopola ætatis 43. annorum, temperamenti bilioſi, vino meraciori indulgens, diarrhœæ certis intervallis recurrenti obnoxius, flatus, cohibito illo fluxu eructabat per noctem, neglecto per aliquot tempus hoc ſymptomate, demùm vomitu correptus fuit, purgatio inſtituta eſt ad motum humorum ad inferiora

revocandum, sed cùm nihil prodesset, vomitus etiam proritatus est, bolo devorato ex Croc. Metall. gran. v. cum s. q. Conserv. Cynorh. benè repurgatus est tum per superiora tum per inferiora, evacuatioque facta cum bona ægri tolerantia, & etiam cum aliquo levamine ita, ut etiam per aliquot dies rariùs vomitus accitus fuerit, verùm non in totum cohibitus sensim adauctus est, ita quidem ut aliquandiu à cibo, quem cum appetitu capiebat, vomitu corriperetur, vomitûs præludia erant præcordiorum inflationes, quibus attollerentur sensibiliterque intumescerent, interim dejiciebat, & quidem materiam laudabilem & cum moderamine, notatu dignum, quòd materia vomitus, quæ nihil aliud erat, quàm serum & forsan sub finem humorum colliquamentum, esset insigni acore dotata, uti patiens conquerebatur, quamque satis copiosè rejiciebat, omnibus tandem auxiliis incassum tentatis, tum per adstringentia tum per revellentia, attritis viribus concidit, ita quidem, ut ab initio morbi ad finem, sex hebdomadarum curriculo tragœdia peracta sit.

SCHOLIUM.

NIsi quotidiana substantiæ jactura quotidiano pabulo resarciretur, brevi universa corrueret moles, ac vita eriperetur, in eam rem natura nobis insevit cibi potusque desiderium, cibo sarcimus quidquid solidioris substantiæ excidit, potu quidquid humidioris; sed ut esculentorum ita & potulentorum vis est, quam nulla res æquet, ac in amborum usu variè sæpiùsque delinquitur; Itaque cùm multa quæ ad rationem victus pertinent, tenenda: tum maximè quæ cujusq; cibi potusq; sint vires atq; discrimina, quis habendus utriusq; modus, quæ adhibenda copia.

Vino, quòd à S. Scriptura encomium mutuatur, suas laudes detrahere nec rationi consonum minusque & veritati conforme videretur, qui igitur à victu in totum ablegant, illud, non nisi sub cujusdam mali, quod prævident, prætextu,

per-

peragere censendi sunt; jure enim & in eorum, quæ nutriunt numerum adscribi potest, quantòque faciliùs potu quàm cibo refici datur; tantò & celeriùs infusum corpori vires suas effundit, tristitiam enim fugat, vires prostratas erigit, consopitas exsuscitat, coctiones promovet, vecordibus & pusillanimis animum addit, uno verbo, nullum præstantius cardiacum, quo syncope animique defectui citiùs certiùsque medeamur, quàm ipso vino, nullumque excellentius à DEO donum excogitari potest, si intra legitimi usus sobrietatisque terminos ipso utamur; sed meliora abusu pejora evadunt; Hujus liquoris, velut numismatis inversi, si φάσις altera inspiciatur, planè nocua apparebit; in qua non minùs damni, ac maleficii, quàm in priori ista emolumenti vidimus, detegere licebit; adeò muneri huic à Diis concesso plurimùm toxici adjungitur, ut de ejus crebro, nimiumque frequenti usu minimè liceat nos securos esse: argumento sunt halitus, ructusque fœtidi, sitis, inquies nocturna, furiales somni, tremulæ manus, & quæ hoc fonte derivata morborum ilias hominem graviùs solet affligere; tardum scilicet dictu plura homini creet bona an mala? est quidem hoc ornatum privilegio, ut spirituosâ quâ pollet substantiâ jacentes dissipatasque vires suscitet colligatque promptissimè; at non tanti est illud, ut cætera quibus corpus animumque malè mulctat incommoda, hoc, quod etiam ad nos aliunde venit, beneficio redimantur; nempe inani acceptum ventriculo magno ejus damno ac tormento fervet, æstuat, immaniusque debacchatur, quidnî & Circeus Liquor, quòd largiusculè haustum, vel *Socratem* momento queat in Orestem vertere, quod viscera ipsa distendit, calefacit, siccat, urit, inflammat; sanguinem, corpus, mentemque furiat, docet libidinem, quid quòd vini aviditatem auget ipsa bibendi consuetudo; meliorique extinctâ temperie, haud secùs ac terra semper madida spinas, lolium ranasque educat. Non minoris itaque interest, quanto, quàm quo quisque pascatur alimento. Illius in utramque partem magna omninò

vis.

vis. Nam è satietate nimiâ, corpus cruditate, quæ morborum omnium mater est, dissilit. Hinc non sufficit gulosis nec ebriosis vim & temperiem à nativitatis primordiis accepisse, cùm sibi parent domestica jurgia connutriantque omne veneni genus Ebriosi: Opium quidem & Narcotica, in vapore nocentis sulphuris, è putri viníque particulis nimiùm saturato sanguine auram narcoticam aurigantis, spiritusque animales ligantis, hinc somnolenti fiunt, socordes, stulti, oscitantes, obliviosi, nulliusque frugis homines; sublimatum in bile æruginosâ, frequentiori quippe largiorique vini potu, sulphur nativum dissolvitur, calorque primigenius obtunditur, unde acores aliæque dyscrasiæ non facilè curabiles contingunt. Talem morbosum apparatum vini potus indulgentiâ diu sibi connutriens sicq; æger demùm in grave hoc symptoma incidit, humoresque miscellæ extraneæ consortio diu prægnantes tandem dirum hunc affectum progenuerunt, intumscente itaque circa præcordia bile æruginosâ, vasorum ora undique reclusa patefactaque sunt, tumque adeò continenter proritata, ut unà cum succis morbidis & vitiosis tum & laudabiles fuerint eliciti, usque dum tanto tamque diro humorum orgasmo coërcendo viribus impar natura succubuerit.

A suppressione consuetæ evacuationis penum morbificum intra viscera congessit, unde omnium borborygmi flatuumque eructationes, rugitus, & vomitus demùm subsequuti sunt. Acor inducebatur non solùm à fervore præternaturali, à vini meracioris usu frequentiori in humoribus excitato, quo scilicet spiritu exhalato acidum prævaleret; sed & ipsum vinum, quod multum acidi in se continet naturam vitriolicam impertiebat, inde natas crediderim tot spirituum anomalias temulentis familiares, quibus passim corripiuntur, humore siquidem vitriolico pleniùs elutriato sanguine, surgit narcotici aliquid, quo hebescant spiritus, unde memoriæ deperditio, paraplegiæ & alia contingunt; non omnes quidem ex æquo plectuntur, sed pro ratione varia, temperiei varias

rias quoque luunt pœnas, biliosi siquidem quique spiritus à naturâ erectos obtinent, animæque corporeæ systasin firmiorem nacti sunt, non tam citò de vigore remittunt, neque tam facilè intoxicantis liquoris laqueis irretiuntur ac imbecilliores, debilique nervorum tono præditi; verùm exin non ideò feliciores sæpiùs videre licet, quippe qui corporis pathemata devitant, graviori noxâ, mentis plerumque morbos contrahunt, hinc ubi œstro quodam perciti in motus perniciosos ac irrequietos adiguntur, & quasi à malè morato spiritu agerentur, furiosi evadunt adq; maniam non parùm alludunt.

Parcè igitur æquo jure vinum bibant omnes, parciùs tamen biliosi, & qui cœlo calidiori gaudent, & quibus à naturâ genus nervosum est debile, hosce enim offendit, illos malignè nutrit, & vitalia jam præcalida incendit, placido aquæ humore meliùs proluenda. Certè quod acris, alieni, aut turbidi quidpiam in se cohibet, quantumlibet feliciter decoqui videatur, quas attinget partes, suâ istâ imbuet, quam mordicùs retinet pravitate; ferè ceu canis rabidi virus, tandem in grande aliquod malum erupturâ. Ebriosi potus quidem vini dulcedine capti, ceu nescientes in ipsius partes rapiuntur, familiariùsq; cum eo uti amant, sed quos sibi conciliat atque demeretur hospites ceu hostis infestissimus, si quando vim manifestam non afferat clàm certè ipsorum exitium intendit, vitæq; principia depopulatur.

OBSERVATIO CXVIII.
D. JOHANNIS de MURALTO.
De
Rabie.

PRopè Pontisvellam apud Sebusianos lupa rabida è nemoribus duabus circiter horis ab urbe dissitis prosiliens, in quos incidebat adoriens rictu diducto momordit, ita

ut quinque personæ ab ea demorsæ fuerint, usque dum ultimò infante ab ea demorso, horæ quadrante ab urbe, ab ipsius parente scipione mucrone ferreo instructo interfecta fuerit. Quatuor priùs demorsi ante quadraginta dierum lapsum rabiosi facti obierunt, ultimò demorsus infans evasit. Ex quatuor priùs demorsis adolescentem quindecim circiter annorum curæ nostræ subjectum vidimus, qui variis dentis rabiosi morsibus manum dilaceratam habebat, manus subindè fuit scarificata, & aliquandiu vulnera aperta detinebantur, verùm cùm nullius prorsus mali augurium minaretur, nec parentes ideò curam longius protrahi permitterent, post viginti circiter dies à morsu occlusa sunt, neglectis interim remediis internis, trigesimo autem octavo à morsu sub vesperam inquietudine affici cœpit, animi corporisque jactationes patiebatur, noctem insomnem transegit, postridie exasperatis symptomatibus excandescebant oculi cum aspectu lurido & torvis oculis, os distortis motibus circumagebatur, jactationes inchoatæ adaugebantur, fastidibat, corpus calore immodico perfundebatur, vomitus infestabat, spumam circa os ejiciebat, incendium internum patiebatur, lingua exarescebat, hisce symptomatibus divexatus, tandem circa mediam noctem è suo cubili in terram se projecit, pedibusque in altum circa dolium erectis, capite in terram prostrato terram commordens animam efflavit. Intereà tum temporis expostulato pro infante, de quo supra, consilio, cùm fortè, propter mollitiem humorisque decubitum nativum in genas, quæ fuerant demorsæ, vulnus à morsu nondum occlusum esset, jussi, ut perdiu maneret apertum, purgantibus intereà convenientibus per epicrasin repurgato corpore, hisce auxiliis maximè vulneris diu manantis apertura incolumis evasit, & etiamnum post quinque circiter annos à morsu sartus tectusque vivit. Notandum, quòd, quamvis hydrophobia pro pathognomonico signo rabiei habeatur, ipse tamen adolescens, de quo supra, in ipso symptomatum lethalium vigore hauserit quosdam Julepos,

lepos,

lepos, ſed tamen etiam quod non minus notatu dignum, ipſe patiens, à morſu, quamvis æſtas vigeret, fuiſſetque ſolitus anteà, uti alii ejusdem ætatis, ſæpiùs etiam in die lavare corpus, nullatenus tamen balneum ingreſſus fuerit.

SCHOLIUM.

EX ſymptomatibus huncce affectum concomitantibus inter generis nervoſi ſpirituumque animalium pathemata recenſere rationi conſonum videtur, enim verò motus convulſivi, imaginationisque depravatæ phantaſmata huncce affectum ſignis pathognomonicis deſignantia illud arguunt. Itaque ad alteram melancholiæ ſpeciem, maniam nempe ceu ad genus commodè referri poteſt.

Duplex eſt enim melancholia, altera ſic propriè dicta, quæ eſt delirium ſine febre cum metu & mœſtitiâ ſine cauſâ manifeſta ab humore acerbo potenter dominante, qui tetrâ & nigricante anathymiaſi cerebrum perfundit, ſpirituumque in eo ſubſtantiam permutat, atrisque tenebris luciditatem conſpurcat: altera eſt mania, quæ eſt functio depravata principum cerebri facultatum, mentis præſertim cum excandeſcentiâ ſine febre, ab incendiariâ cerebri dyſcraſiâ, ad hanc ultimam ceu ad genus ſpecies aliæ referuntur, ut ſunt Lycanthropia, Cynanthropia, & Hydrophobia ſeu rabies.

Deſcribi poteſt ſpirituum fervor & excandeſcentia cerebrique intemperies exuſta & contagioſa, à veneno ſuſcepto, ſuccosque atrabilarios ad ἀκροτήτας evehente inducta, omnium principum facultatum maximèque phantaſiæ functionem depravans, aquæ & liquidorum omnium horrorem accerſens ab animalis rabidi morſu ſanguinem inficiente. Licet hic affectus à melancholiæ & maniæ naturâ plurimum mutuetur, magis tamen maniæ naturam redolet. Non ſolùm canis rabidi morſu, aut aſperſâ ſalivâ, ſed etiam inquinato halitu, vel prælibato ab ægris poculo, præmorſove cibo contrahitur, ſeque

ſenſim per arteriolas aut per nervorum canaliculos in totum corpus diffundit.

Rabioſum virus ſive morſu, ſive ſolo contactu in corpus humanum irrepat, ſi negligatur aut ei maturè non proſpiciatur, hoc habet peculiare, ut pro corporis inquinati, & humorum diſpoſitione, celeriùs aut tardiùs vires ſuas exerat, & malignitatis ſuæ effectum prodat, quamvis itaque quadrageſimus dies attendi ſoleat ceu terminus, antequam efferetur virus, quod contigit in illis quatuor, de quibus hiſtoria hîc profertur, illud tamen non eſt perpetuum; in hoc itaque affectu ut & in aliis, agentis ad patiens varia aptitudo, vis & energia varios itidem effectus producere nôrunt. Ita ut aliquando, ſi partium interiorum adſit robur, quod validè huic reſiſtat, nec humores in vitio ſint, per ſex menſes, imò per annum integrum intùs latitet: veruntamen ſenſim ſemper, & quaſi clanculum ſeſe inſinuans, cum totius ſubſtantiæ diſſidio, occultâque pernicie & malignitate, tum manifeſtis qualitatibus ſiccitate putâ & caliditate in corpus agit, humores corrumpendo, ſpiritus inficiendo, temperiemque partium nativam evertendo & immutando: donec principum partium temperamentum, dehinc reliquarum penitùs immutârit, & in propriam naturam converterit: atque tum temporis venenum iſtud perniciei ſuæ & κακοηθείας profert indicia, quæ præſertim in principum facultatum læſione apparent. Nam dum iſta labes radices altiores egit; hac quidem correpti evadunt iracundi, nec ſtare, nec quieſcere ullo modo poſſunt: quin potiùs huc & illuc effrænatè aguntur, manibus ora dilacerant, nonnullos quandoque petunt, & cùm ad hunc furoris gradum pervenerunt, in notos atque ignotos juxta feruntur ac debacchantur, oculos habent torvos & perquàm horribiles: & ut inquit *Galenus lib. de theriacâ ad Piſon.* inareſcit eorum corpus, interdumque convellitur, febrique acri intùs exæſtuat: imò illi, animo etiam delirante ſymptomata graviſſima patiuntur, quippe aquam timent, ac propter multam ſiccitatem calo-

caloremque adurentem, quamvis humidi refrigeriique teneantur desiderio, à potu tamen abstinent, quia mente alienati id quod posset auxiliari, non considerant, & sic fugientes aquam, ob eamque paventes miserrimo mortis genere interire coguntur. Nam enim causa, quæ istum affectum fovet, sit calida & sicca intemperies, cumque hoc morbo detenti aridi sint, febrique & siti perpetuâ discrucientur, balneum & ὑδροποσία nonnisi prodesse possunt. Exustæ itaque intemperiei refrigerantia, humori atrabilario vacuantia, veneficæ qualitati alexiteria, firmando cerebri tono roborantia decernenda; sed juverit inprimis inustum læsæ parti virus μελανσυγκειτικοῖς & ἐπισπαστικοῖς candenti præsertim ferro foràs evocasse, diffuso in corpus veneno catharsis & venæsectio, nec non diuretica & hydrotica imperanda.

Pro Alexiterio insigni habetur sequens Pulvis à *Palmario* descriptus:

℞. Folior. Rutæ, Verbenæ, Salviæ minoris, Plantaginis, Polypodii, Absinthii vulgaris, Menthæ, Arthemisiæ, Melissophylli, Betonicæ, Hyperici, Centaurii minoris ãã. partes æquales.

Omnia circa Junii plenilunium cœlo sereno colligantur, papyro involuta siccentur, & in subtilem Pulverem redigantur.

Dosis est ʒß. cum æquali pondere Pulver. Viper. per decem aut quindecim dies continuos in Vin. alb. ℥iij. manè jejuno ventriculo; Quidam supra morsum Petroselinum contusum applicant, quod non est rejiciendum, sed inprimis secundùm experientiam hîc prolatam perdiu apertum manabit vulnus, ut emissario continuò diffluente, virus tandem emungatur, humores malignitatis contagio redimantur, incolumesque perstent. Ubi quis itaque fuerit demorsus, tum primùm pars affecta scarificabitur per aliquot dies, fortes fient ligaturæ inter cor & partem affectam, cucurbitulæ applicabuntur; sin minus permiserit pars affecta, panis calidè è furno

exemptus perque medium sectus in vino albo aut spiritu vini madefactus applicabitur, decoctum aut aqua Scorzoneræ proderit, si patiens per aliquot dies Cyathum hauriat, supra vulnus Theriaca, Allium, vel Basilicon applicabitur. Interim ex Observatione notatu dignum symptomata rabies nonnisi circa 40. aut paulò post apparere, ideò & ad usque illud tempus non intermittenda sunt remedia, devorabit itaque patiens quotidiè per illud tempus manè dosin Pulveris suprascripti vel morsellum Opiatæ sequentis, superhausto Aquæ Scorzoner. Cyatho. ℞. Oculor. Cancr. Rad. Aristol. long. & rotund. Gentian. Baccar. Laur. Juniper. ad partes æquales cum s. q. mellis despumati fiat ex arte Opiat.

Quòd autem ore hiante obversantes sibique propinquos non impetierint, nec in symptomatum lethalium sævitie alter illorum omnimodè à liquore abhorruerit, illud variis veneni gradibus imputandum, quibus immanius in certis mitiusq; in aliis rem suam peragit non parùm ad id concurrente peculiari cujusq; Diathesi.

OBSERVATIO CXIX.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Ileos curatus.

Quidam Rusticus neglectâ constipatione per aliquot dies ventris torminibus doloribusque colicis divexatus, vomitu fuit correptus, ut quæque assumpta per vomitum rejiceret, varia tentata sunt remedia, sed sine successu, enemata nihil profuerant, propinatæ purgationes rejectæ fuerunt, & jam tertium agebat diem à vomitu doloribus colicis superinducto, Medicus accersitus audacter magnam quantitatem Hydrargiri hauriendam exhibuit, ex quo tandem multa dura excrementa per alvum deturbata sunt, reliquum-

liquumque demùm curæ auxiliis idoneis adeptus est patiens, sanitatique restitutus.

SCHOLIUM.

QUæ Latinis Volvulus, Celso Chordios, nec non ob eam, quam laborantes intuentibus movent commiserationem, miserere mei vulgò nuncupatur, gravis meherclè & portentosa periculique plenissima, intestinorum, ilei præcipuè affectio est, in qua cum primùm non nisi eructationes & crepitus fiunt & emittuntur, ingravescente malo humores, bilis & pituita per os excernuntur, extremè increscente & invalescente symptomate, stercora etiam per os rejiciuntur, quod equidem abundè testatur intestinorum affectum esse, quo ob interclusam inferiorem viam, excrementa nulla per inferiora deturbantur, verùm ad superiora impetuosè regurgitant. Huic malo plerumque originem præbet inflammatio, tumor in substantiâ partis genitus, sæpiùs obstructio à resiccatis excrementis humidis, crassis & viscidis in partes congestis, nonnunquam etiam fit à compressione, denique ab omnibus iis, quibus intestinorum via occludi potest, inde namque residuis excrementis exitus cùm denegetur, hæc humoris copiâ aut qualitate irritatis spiritibus per superiora rejiciuntur, nec ulla portio per inferiora deturbatur, quod inseparabile & pathognomonicum ibi signum est, adsunt ventris tormina & cardiogmos, quibus si vomitus frequentia, vehemens distorsio, singultus, desipientia, & convulsio conjungantur, lethale esse, docet *Hippocrates*. Curatu quoque facilior is pueris, funesta in senibus affectio est. Monstroso igitur & peracuto morbo auxiliatrices Deorum manus admovendæ, & pro causarum diversitate varia decernenda præsidia; Ergò si per obstructionem præcipuè ad tantam insolentiam pervenerit, ut ægros pessimè fatiget, in tam præcipiti periculo, clysteribus, glandibus, fotu, balneo & similibus, irrito vanoque successu usurpatis, ad ea confugiendum est, quæ suo pondere, insignique gra-

gravitate intestinorum cavitates ab infarctu liberent, & expediant, viique suâ naturam ad excernendum per inferiora stimulent, quæ cùm hydrargirus præstare possit, ubi ratio suadet, & experientia (alterum judicandarum rerum certum criterium) comprobavit, nullatenus dubitandum, illud remedium experiri in simplici scilicet obstructione, nedum habeat tumorem comitem, nec inflammatio, aut aliud mali moris symptoma adsit.

OBSERVATIO CXX.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Hectices species.

JUvenis viginti tres annos natus temperamenti melancholici à parentibus valetudinariis exortus, variis animi pathematis sine causâ afficiebatur, mœrores sine ratione patiebatur, calores insignes sentiebat in regione lumborum, palpitationes in regione cordis, arteriarumque motus in variis locis, quandoque universum corpus calore extraneo perfundebatur, vertigo sæpiùs infestabat, multùm comedebat, parùm dejiciebat, ita ut aliquando per plures dies excrementa non excernerentur, interim mente valebat uti & corporis robore, remediis infra scriptis meliùs habuit.

SCHOLIUM.

VItium gentilitium è seminibus parentum contractum successu temporis affectu morboso sese prodidit, partes itaque à naturâ causariæ, dyscratusque sanguis non nisi acres spiritus cerebro dimittebant, unde malè moratis succis perfusum mentis domicilium anima concidebat, mœrore convellebatur, vertigoque malè afficiebat, palpitatio à succo crudiore, portiunculisque quibusdam crassioribus, quibus sanguis ceu particulis incongruis saturabatur, ortum ducebat, per

per ventriculos enim cordis pertranseuntes præ crassitie minus rarefiebant, machinaque ideò cordis motus suos accelerabat, donec iteratis vicibus, quasi ictibus sæpiùs repetitis omnis crassities omnisque durities infringeretur, & ad totius miscelam, si quid priùs incongruum reduceretur, unde hæc materia extranea hoc opere eventilata insigniter intra vasa rarefiebat, explosiones patrabat, unde & caloris sensus ingruebant arteriarumque motus consequebatur, cordis nisus humoris incongrui renitentia colluctationem inducebant palpitationis parentem. Melancholici sunt voraces præ dominio acidi, uti & insignes sputatores, ventris duritie tenentur non solùm à calore, qui absumit humiditates, quibus intestina illinita excrementa faciliori negotio foràs deducunt, verùm & acceptam referunt motus peristaltici segnitiei, nec quidem functiones tam expeditè obeunt ac biliosi, unde & meticulosi & incerti in operibus evadunt, quasi decem animi in uno unà certarent, & sicuti radiorum Solis jubar nubium mole infringitur, sic & ipsorum mens anathymiasium fœturâ, quâ pollent, obtunditur, alvinæ regionis pigrities saburram congerit, quâ sursùm lati vapores, mens obscuratur & à vero sæpiùs abludit.

Sequens autem medendi cura instituta fuit, primò quidem injecto clysmate sanguinis missio instituta è brachio ad ℥viij. dieq; interposito ter alternis diebus sequenti apozemate repurgatus est.

℞. Rad. Apii, Fœnicul. Petrosel. āā. ℥j. Rad. Enul. Campan. Median. Fraxin. āā. ℥ß. Folior. Cichor. Fumar. Ceterach. Melisſ. Agrim. āā. M. j. Summit. Asparag. Lupul. āā. Mß. Polyp. Quercin. contus. & Senn. mundat. āā. ℥j. Rad. Hellebor. nigr. præparat. ℥ß. Agaric. recens trochiscat. & Rad. Mechoac. āā. ʒiij. Tartar. Vitriol. ʒij. Sem. Fœnicul. Petrosel. āā. ʒj. Epithym. Flor. Calendul. & Violar. āā. p. j. fiat decoct. pro 3. dosibus, addendo cuique Syrup. de Pomis Reg. Sabor. ℥j. misc. fiat ex arte Apozema.

Posteà ebibit duos Cyathos in die manè & serò per tres septimanas infusionis sequentis:

℞. Chin. Chin. subtilit. pulverat. ℥ß. Sal. Armoniac. ʒj. Flor. Rosar. rubrar. p. ij. Granor. Juniper. conquassat. ʒiß. infund. per duos dies supra cineres calentes in duobus capitalibus Vin. rubell. & uno Aquæ fontanæ. Colatura servetur in Phialis benè obturatis capiatque Cyathum horâ septimâ matutinâ, jusculum nonâ, & alterum Cyathum decimâ ante cubitum.

Sumpsitque immediatè post prandium craterem Caffè, paratum ex semicochleari Pulveris Caffè debitè tosti, injecti in aquæ bullientis in cucumâ aut ollâ stanno obducta ℥ix. aut x. subinde autem effervefacta supra carbones ne effundatur, ab igne amovenda & itendidem admovenda, illudque bis aut ter, dum leniter & per inclinationem infundatur in craterem, in quo injectum sit priùs Sacchari paululùm, rejecto interim Pulvere in fundo superstite, nec continuâ serie ebibat, sed sorbillando & quantum poterat, calidè.

Intereà moderatum exercitium præscriptum, uti & animi recreatio.

Potus ordinarius fuit decoctum Agrimoniæ cum modulo limaturæ chalybis incocto.

OBSERVATIO CXXI.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Orthopnœa.

APud Nobilissimum Dominum N. N. Stuttgardiæ æstate 1687. observavi, Orthopnœam tantam fuisse, ut non solùm in lecto erectus sedere, sed etiam ex lecto se proripere, atque totâ nocte in sella erecto corpore permanere cogeretur. Illa tam diriter affligente, costas ad cla-

claviculas & ſcapulas cervicem verſus altè attollebat & pectus valdè dilatabat & brevibus intervallis magno labore vix tantum aëris intra pulmones admiſiſſe videbatur, quantum ad vitam ſeu tolerandam, ſeu conſervandam neceſſarium eſſet: tantum corpus non ſudore frigido diffluxit; extrema frigebant; facies livuit; cor valdè palpitavit, pulſus debilis & inæqualis evaſit: tuſſiit frequenter, plerumque ſine ſputi rejectione, & *quod excrevit ſpumeum & aqueum*, fuit & paucum reſpectu tuſſis vehementiæ. Plerumque veſperi ipſum invaſit: quando totâ nocte ipſum excruciavit, manè rurſus in lecto & quidem ſatis humili ſitu in alterutrum latus decumbere valuit, quamvis nec multum, nec coctum ſputum excreverit. Interdiu obambulare valuit & aliquando hortum Sereniſſimorum Ducum adiit; inter obambulandum, obſervavi reſpirationem & imprimis in acclivium aſcenſu anheloſiorem debito. Quamvis interdiu reſpiratio liberior aliquoties eſſet, nihilominus noctu rediit. Quamprimùm *ſputum* craſſum, ſubflavum, aut virideſcens evaſit, promptiùs *illud ejecit*, & brevi Orthopnœa ceſſavit, ut rurſus itineri ſe *credere* auſus fuerit. Inter hanc ſputi ejectionem & vehementiam Orthopnœæ nulla proportio erat & longè minus ſputi rejecit, quàm in broncho ſolo quotidiè obſervatur, quem tamen nec Aſthma nec Orthopnœa, aut non niſi rariſſimè comitatur.

Ex his phænomenis hujus Orthopnœæ cauſas aliquot colligo eſſe: *quæ plenum aditum aëris ad veſiculas pulmonicas impediunt:*

I. eſt Effuſio ſeri copioſior intra bronchia pulmonum, nam vehementer tuſſit, diu fruſtrà: & tandem ſuccedit ſputum aqueum ſpumoſum, crudum; quando verò ſputum craſſius fit, ſeu ut volunt, coctum, promptius ejicitur & brevi Orthopnœa ceſſat, quod indicio eſt, nullum novum ſerum accedere & in bronchia effuſum à calore pulmonum inſpiſſatum fuiſſe: ſerum hoc in bronchia pulmonum effunditur non

 per

per glottidem, nam talis irruptio ſuffocationem intentaret, ut taceam influxum talem ab epiglottide, magno naturæ beneficio, impediri, ſed partim è glandulis bronchiorum irruit, partim per capillamenta arteriarum pulmonicarum infunditur: Per utramque harum partium ſerum in bronchia ſtillare, partim oculari demonſtratione, partim rationibus probare poſſem. Aër exſpiratus in vas vitreum capax brevi in aquam denſatur ex Obſ. Fabr. Bartheletti in Method. in dyſpn. & aſpera arteria preſſa foris, intus aqua tranſudat. Hæc effuſio ſeri fit, quando illud derepentè à maſſa ſanguinea ſeparatur, quam ſeparationem Carol. Piſo de Colluv. ſeroſ. deſpumationem vocat. Fit illa ob varias cauſas, quas hîc recenſere nolo, nec ſatis commodè poſſum, quia non certò mihi conſtant hujus ſymptomatis prodromi & προφάσεις; ad quas in poſterum præſens Dominus Medicus attendere, aut in illas inquirere poterit. Unicum hoc addo, manifeſtò apparere Nob. Dominum ſero abundare, nam habitus eſt obeſulus, color citrinus, corpus non valdè & quantum victus plenior requirit, ſatis exercet: unde ob levem occaſionem facilè ſecretio contingere poteſt: plura ejus rei exempla apud Piſon. occurrent l. c. quæ meritò expendenda ſunt.

II. Cauſa eſt convulſio bronchiorum, irritatis plexibus nerveis pectoralibus, unde ſe contrahunt fibrillæ nerveæ bronchiorum illaque anguſtiora fiunt nec aërem plenè intra veſiculas admittunt, nam Orthopnœa vehementior multò eſt quàm ſolet in broncho ſeu in vulgata defluxione ad pectus eſſe, in qua multò plus ſputi rejicitur, quàm in hac Orthopnœa, quamvis in broncho ſolo nunquam talis difficultas ſpiritûs animadvertatur: Id confirmant palpitatio cordis, pulſus inæqualis, extremorum frigus, faciei livor & ceſſatio nondum pleno ſputo rejecto, adeò ut rurſus humili ſitu in alterutrum latus decumbere & manè obambulare poſſit. *Malo autem convulſionem fibrillarum nervearum ſtatuere, quàm obſtructionem nervorum,* quum illa potiùs ſtuporem pulmonibus & bronchiis

chiis induceret ac propterea nec tussis tam molesta esset: Certè rarò satis Orthopnœa in paralysi, hemiplegia, imò nec in principio apoplexiæ observatur.

III. Causa videtur prævia dispositio in pulmonibus; nam etiam extra paroxysmum respiratio anhelosior observatur: qualis illa sit, præsens Dominus Medicus cum otio inquirere poterit, attendendo ad principium, incrementum & declinationem paroxysmi atque ad alia, quæ paroxysmum præcedunt.

Ex his patet aliud agendum in paroxysmo, aliud extra illum. In paroxysmo tensa laxanda, sanguinis coagulatio præcavenda, aut maturè coagulatum dissolvendum, sputum crassum ad expectorationem promovendum.

Prodessent ergò primùm Mixturæ ex Ol. Amygd. d. Sperm. Cet. Sacch. Cand.

2. Aq. Pector. quibus aliquid add. posset Gumm. Ammon. & si livor faciei & frigus extremorum diu perduraret Sp. Ammon. Anis. Sp. C. C. Auri horizont.

3. Antiepileptica cum Diaphoretico mixta manè & vesperi.

4. Si sputum viscidum, lentum, crassum ægrè succedat, lambere subindè posset de Oxym. Hellebor. Gesn. Syr. de Erysim. Lob.

5. Noctu darem Theriac. Cœl. gr. iij. vel iiij. nec cum Lotichio abhorrerem ab Opiatis cautè datis.

Extra paroxysmum serum subindè imminuendum, absorbendum, dispositio morbosa intra pectus emendanda quantum possibile: quod præstant:

1. Decoct. Pector. Laxantia, add. Agar. & Manna: at nollem frequenter purgare, imprimis Aloëticis, Magist. Scammon. Gialapp. &c.

2. Venæsect. si ei assueverit, aliquid de sero subtrahit: plus tamen tribuerem duobus fonticulis scilicet in utroque brachiorum.

3. Parari possent Pil. Diaphoreticæ ex Pulv. Diaphoret. Antiepil. Auri horizontal. quod apud nos in promptu habetur: Extract. pectoralibus.

4. Thermarum potus, cum multum seri subtraherent, tum obstructa, legitimam seri excretionem impedientia, reserarent feliciùs quàm acidulæ: quæ actuali frigore magis nocent quàm aciditate, ut ad fontes non semel observavi, ut illas calidè propinare aliquando cogeret.

Imprimis in & extra paroxysmum accurata diæta commendanda.

SCHOLIUM.

HIc casus, qui consultandi cum D. D. Wepfero locum dedit, itidem & occasionem, quâ in varias abiremus sententias præbuit, quanquam non sim, qui cujusvis placita convellere satagam, penèque mihi religio à tanto viro dissentire, quia tamen quædam sunt in ipsius opinione, quæ minùs nostrum assensum vindicabant, liceat hîc utramque sententiam velut in bilance positam exactiùs trutinare.

Ipse hujus phænomeni causam referebat in effusionem seri copiosiorem intra bronchia pulmonum, quo conferti canales pulmonales aëris introitum sibi præcludunt, & ex cujus inspissati coctique rejectione Orthopnœa cessaret, illud autem ex præcipitatione in sanguine factá, quâ à glandulis & capillaribus vasis arteriarum in bronchia stillaret; deducebat, sed quia minor sputi rejectio contingeret, quàm in Orthopnœa vulgari ex humorum defluxu productâ, majorque è contra difficultas spirandi in hac oriretur, quàm in vulgari assolet, in causa rationem motus contractionis in plexibus nerveis tum & ipsis fibris bronchiorum nerveis initos, quibus aëris introitus præpediretur, acciebat.

Quamvis autem hæc explicatio nobis ingeniosa videatur, & affabrè excogitata, quædam tamen quominùs per omnia consentiam planè evincunt; 1. copiosiùs serum intra bron-

bronchia deciduum, quod in rationem causæ materialis primùm adduxit, materiam spuitionis plusquam sufficientem nixibus contractivis fibrarum nervearum suppeditasset, tamen ex relatione nulla erat proportio inter sputi rejectionem & vehementiam Orthopnœæ, & longè minus sputi rejiciebat, quàm in broncho solo quotidiè observatur. 2. Posito seri depluvio confertim in bronchos irruente, sufficiens aëri introitui impedimentum aderat, quo minùs nisus fibrarumque contractiones in Orthopnœæ rationem accersere necessum foret. 3. Quam invehit Orthopnœam serosæ colluviei præcipitatio nec tam citò remittit, ut æger per noctem cruciatus, manè ab infarctu expeditus obambulet, liberumque reciprocandi spiritus spatium consequatur. 4. In Orthopnœâ, quæ à seri defluvio producitur sanguinis missio insigniter prodest, sæpiùsque vel saltem repetita à paroxysmo liberat, vix sine febre ingruit, quorum neutrum in hac Orthopnœæ specie, de qua agitur, contingit. 5. Uno verbo nisus & contractiones seri intra bronchos copiam elutriare foràsque propellere debebant, sin minùs unum aut alterum duo vel tria sputa rejecta fuerint, quod quotidiè assolet, supposititium seri depluvium gratisque assertum videbitur; quòd si istud necessariò admittendum censuerit dimissis nisibus & contractionibus uti extra rem allegatis, totius phænomeni dilucidatio ex seri intra bronchos luxurie elicienda.

Cùm itaque hisce rationibus minùs inter se convenientibus non certa subsequatur ætiologia neque numeris omnibus absoluta, clarioris explicationis affectuumque discriminis gratiâ, hanc Orthopnœam seu asthma convulsivum appellabimus ortum ex anomaliis spirituum, tum intra plexus nerveos pectori insertos concitatis, tum & quandoque intra musculos pectoris utriusque ordinis, uti & intra fibras nerveas, musculares vesiculas pulmonares circumcingentes, extremorum frigus, pectoris dilatatio, faciei livor, cordis palpitatio, pulsus debilis & inæqualis, tussis frequens sed inanis inordinatio-

nationes ſimulque & contentiones ſpirituum arguebant, fibrarum unius ordinis contractio alterius relaxationem inducit, dummodò æquilibrium parque robur adſit, quæ autem Antagoniſtarum vim ſuperant ipſisque enixè contranituntur, itidem & paſſus ſiſtunt ipſisque motui interdicunt, ita quæ obnixè contrahunt in pulmone diaſtolen impediunt, & vice verſâ ſontes ſæpiùs crediderim in aſthmate convulſivo muſculos pectus expandentes, patientes interim præcordia quaſi ventis turgida percipiunt, ad dilatationis terminos aſſurgit pectus, tuſſiendi niſus auſpicantur ſed inanes, materiæ ſpaſmodicæ luxuries in pluribus hunc materiæ penum in has partes dimittit, qui ſubindè tragœdias excitet viresq́ue promat prodatque, quamvis dilatatio & contractio pulmonum φύσεις apprimè exprimant, non adeò tamen putandum, hosce motus utut contrarios ſibique oppoſitos aliâ ratione fieri, omnis ſiquidem motus per contractionem fibrarum carnearum inducitur, quod *Fallopius* inſigniſſimus Anatomicus clarè aſſeruit, obſervans enim in quovis muſculo partes geminas, alteram quidem, quæ muſculi corpus carnoſum continens, fibris carneis; & alteram, quæ fibris nerveis conſtat: atque ex his duabus corpus tantùm muſculi ſe ipſum movere & contrahere, chordam verò tantùm trahi, neque ſe ipſam movere, & contrahere; tandem concludit, nullam particulam in animali ſe ipſam movere, niſi fibroſa ſit ac carnem veram habeat, itaque pro variis partibus, quibus appenduntur muſculorum tendines, modò has aut illas corripiunt, per fibrarum carnearum intumeſcentiam muſculiq́ue abbreviationem, exteriores intercoſtales, qui fines ſuos imo cujusvis coſtæ radicatos habent dilatationis opus peragunt, cui pro re natâ perficiendæ & adaugendæ muſculi tres ſcapulares, & unus lumbaris ſuam & operam conferunt, uti & diaphragma, quod reciprocationis vices obiens fundum pectoris quavis diaſtole deprimens longiorem capacitatem efformat, quibus ſuccenturiati muſculi coſtarum interni, uti & ſacrolumbus & triangularis

gularis ac musculi quidam abdominis reciprocationis munus obeunt, cui etiam operi sua pensa conferunt fibræ carneæ musculares vesiculas pulmonares ubique circumcingentes, plures autem partes ad expectorationem quàm ad inspirationem accinguntur, eò quòd sæpiùs noxia ut phlegma viscidum, serum & alia incongrua altiùs impacta nonnisi magno nisu & labore foràs propelli queant, ita quidem ut quandoque nimis violentâ irritatione fibræ incitatæ spasmos contrahant, actus suos pervertant aut suspendant, quod contingit in tussi puerorum convulsivâ, in qua fluor catharralis in pectus sensibiliter decurrit, cùm autem in asthmate, quo de nunc agitur, nihil huic simile contingat, nempe frequens adsit tum extra paroxysmum ac in paroxysmo tussis, quæ infantes corripiat, adsint & indubitata serosæ pleonexiæ tecmeria, quæ non reperiuntur in isto affectu, meritò suspicamur convulsivos seu contractivos motus in ipsis musculis diastolen perficientibus contigisse, eò quòd suos motus obnixè peragerent, nec ab Antagonistis se vinci paterentur.

OBSERVATIO CXXII.

D. JOH. CHRISTIANI MACKII.

Subitanea Tibiæ & totius Νέκρωσις.

SExagenarius quidam, Vir antiquâ virtute & fide, Dn. I. C. F. constitutionis sanguineæ, εὔσαρκος καὶ γυμναστικός, laboriosus & durus, cui labores antelucani haustum vini adusti primùm suaserant, indies magis magisque, imò totus tandem, in hujus amorem ruebat, ut exhauriret singulô manè vitrum post vitrum planèque adsuesceret bibere simul & scribere, potare & laborare, quod multos annos felix, vegetus & sanus præstiterat; ante obitum anno secundo incipit sentire gravitatem corporis, appetitûs prostrationem, dyspnœam cum levi pedum tumore, quem ipsum à motu & labo-

laboribus, quos nocte dieque, & in nive & in unda, ocreatus sufferret, credebat & inde deducebat vibices quasi & sugillationem, quam per ultimum annum circa umbilicum observârat. Cùm verò ipse Medicus nonnisi propter Conjuges morbidas (quarum tertiam reliquit viduam) æstimaret omniaque Medicamenta aversaretur, quippe qui per totam vitam ne unicum gustaverat, ab uxore multis lachrymis & precibus vix movebatur, ut mihi, quæ pateretur, aperiret, ad quæ, quod olim prædixeram, regerebam; tertium nempe illud vini, præprimis adusti, Bibonum flagellum, Hydropem, jamjam imminere, à quo meo prognostico, mitiorem sperans sententiam, secundum, tertium, quartum, imò alios plures Medicos appellat, qui omnes meam confirmârunt sententiam, præter quod hic, vel ille certam facilemque curam juraret, licet mihi, qui ex ante malè actis, nil nisi mala colligere poteram, erat manebatque ἀνέλπιςον. Postquam autem illius medicamentis frustrà esset usus, illudque Plutarchi ingeminâsset, τὸ φάρμακον σοῦ τὴν νόσον μείζω ποιεῖ, ad me redit, eò magis dubium & juxta ultimum §§. Hippocratis planè de auxilio desperantem. Tot enim Purgantia, tot Sudorifera, tot Elixiria nullasque non Tincturas absorbserat, ut vel nomen Medicamenti ipsum exanimaret; interim pedes cum abdomine intumuerant, sitis aderat satis onerosa, respiratio difficilis, ut sedens in lecto dormiret, & ex Vini spiritus amicissimo, factus hostis infensissimus. Tandem ipsius curam suscepi & illud Horstianum Hydropicis post Purgationes recommendatum Medicamentum dedi, nempe Mag. Tart. Vitriol. ʒiß. Fecul. Bryon. ʒj. Sal. Card. ben. Genist. ãã. ʒß. Magist. Corall. r. ℈ij. m. pro dosi ℈iß. Liquorem Potui ordinario infundendum ex Ess. Lignor. ℥ij. Tinct. Fl. Papav. Rh. Extr. Abs. ãã. ʒvj. Sp. Tartar. Antisc. n. ℈iiij. aperit. P. ℈ij. cum Electuario ex Cons. r. Cichor. ℥ij. Fumar. Ros. Vitriol. Borrag. ãã. ℥j. condit. r. Cichor. Scorz. Citr. Cort. Carn. ãã. ʒiij. Spec. Diatr. Sant. Diarhod. ãã. ℈ij. Sp. Tart. Vitriolat. ℈j. m. c. Syr. Gran. quibus per ali-

quot

quot dies usus, Equos mittit, ut citissimè advenirem. Sed, quod valdè mirabar, me venientem ipse excipit in limine, ut quid sibi velit peremptoria hæcce citatio, præprimis ubi de pedibus horumque ad motum ineptitudine querelarum faceret initium, hariolari non poteram, utque dum digitô mihi monstraret in Suræ sinistræ parte interna pustulam nigram, magnitudine lentis, scintillæ instar vel guttulæ Sulphuris liquefacti (ita describebat Patiens) urentem, cui proximè præteritâ nocte exurgenti Empl. de Sperm. Ran. imposuerat; ad quæ omnia obstupescebam & vox faucibus hærebat, mens enim mea, semper præsaga mali, jam τὸ σημεῖον φλαῦρον καὶ θανατῶδες videbat. Hæc enim erat scintilla desuper vel de umbilico cadens & flammæ ἀθρόως erupturæ nuncia certissima, quicquid ipse narrâsset de umbilico, quod nempe Equo insidens horam non unam multô eôque variô cibô potuque turgens dormiverit pronus & cum abdomine ephippii capitello incumbens. Imò

— — — — — — *propiusq; periclo*
it timor & major damni jam apparet imago,

quam Conjugi exponebam, Chirurgum ut accerserent, rogans, mandans: avolabat equo injectus servus instante tertiâ p.m. & intra horulam ad majoris fabæ magnitudinem lenticula illa nigra excreverat, quæ momento in momentum cum dolore augebatur & gangræna tibiam obruebat ita, ut circa octavam cum medicamentis accurrens Chirurgus, ipsam totam & ad manus latitudinem supra genu adinveniret sphacelosam. Per horas hasce quinque vel sex, qui nondum unicam decubuerat, lectulo impositus Patiens intonabat ὀδυνῶμαι, ardeo exclamans, comburorque vivus! Per epithemata balsamica calida & interna bezoardica delinire ac demulcere dolorem vix, mortem verò retardare non poteramus: Sideratum enim hocce membrum desidebat, diffluebat & ichorem cruentum, fœtidum longè latèque profundebat, quod ipse videns & sentiens, circa XII. noct. (hic corporis mentisque

robur miremur) ſellæ inſidebat, ad Sereniſſimum Saxoniæ Electorem conceptas duas ſupplices poſtulabat, propriâ ſubſcribebat, obſignabat & uxori gemebundæ, quam ſimul viduam declarabat, tradebat dicens; Sic eris dilectiſſima mea poſt mortem meam de Curatore certa & ipſe ego non dicar ingratus; in lectulum iterum delatus dextro lateri incumbens placidiſſimè dormire videbatur adſtantibus: Cum diluculo adveniens Confeſſionarius Animæ Curam devotus ſuſcipit, in qua & ipſe moribundus & adſtantes ſuum faciebant officium, preces lachrymis & lachrymas precibus miſcentes, inter quas circa X. ante m. animam efflabat ſuam meumque deſiderium interiora rimandi, nimium quantum inſufflans, quod tamen impetrare non potui.

[*Miſſa Vratislaviam ad D.D. Burgium Schneebergâ ult. Octobr. 1688.*]

OBSERVATIO CXXIII.
D. MICHAELIS FRIEDERICI LOCHNERI,
De
Mamma mentulata.

MEntulâ ex capite locupletavit Ephemerides Nat. Cur. Excell. Garmannus Ann. 3. Ephem. Dec. I. Obſ. 42. p. m. 71. aſt Mentula illa non ex Matris Imaginatione Fœtui alligata. Siſtimus verò ſubſequentibus lineolis mentulam quam Embryonis mammæ agglutinarunt matris venereæ cogitationes & imaginationes. Sed ad rem ipſam deſcendimus.

Rus profectus Vir Illuſtris (compedes hîc calamo injeci ne liberiori ſcriptitatione in Locum, Perſonas & Familiam obſervationis impingam, quæ omnia ignorantiæ & ſilentii peplô æternùm involuta cupio,) Conjugem gravidam reliquerat

rat Penelopen, non inter procos ut illa olim, ſed inter ſuſpiria abſentem Ulyſſem expectantem; quippe ſervati ſemper pudoris fuerat fœmina, fido fidiſſima.

Cùm ultra conſuetum tempus moram traheret, nec promiſſa reditus ut Ithacus quoque Princeps exſolveret, Veneremque caſtiſſimæ Coſtæ ſic longiusculè non recoleret, fame percita tandem expetit maritum. Cogitationibus ſic maritalibus immerſa, ut penè naufragium immineret, in lectulum pulvillis ventosè tumentibus plumâ delicatâ repletis ſeſe proſternit, certò aſſerens amare amari ſolas opes eſſe mortalibus.

Exoptat millies abſentem, moram increpat, amorem ejus in dubium vocat, mitia baſia columbatim expetit, portiunculam mariti, quâ maritus erat anxiè deſiderans, & cum illa apud Poëtam ingeminans;

— — Tu ſola meo
Frigus in æſtu, frigore flamma
Miſces gemino munere vitam.

Sic velle dederat Cupido, derelictæ noſtræ miſeræ, poſſe abnegaverat, ut non ſemper in veritatis triviô collocata ſit ſententia;

Quos Venus amavit fecit amoris compotes.

Sed irrita vota, fervida licet, cùm maritus nihilominus abeſſet. Impatiens tandem facta tangit gemipomas & fraterculantes vel ſororiantes (ut Plautinum jocum miſceam) mammas, carpit papillarum nitidas gemmulas geminas, tandem ſomni conjux facta, lumina claudit. Expergiſcitur & conſuetis muniis fungitur, venereô deſideriô cum ſomno evaneſcente.

Redux factus tandem, quem tot noctes cum viduâ turture compellaſſet, in gratiam redit, & partûs tempore inſtante, eam puella beat:

—— bella puella, candida
Quæ benè superans lac & lilium
Albam simul rosam rubidam
Aut expolitum Ebur Indicum;

Venere, gratiisque omnibus obstetricantibus prognata, ipsissima nempe formositatis Idea. Pectori solummodò circa mammarum quandam deformitas adnata erat mentula, si deforme corpus mentula nominanda, crescentibus annis quoque cæteris cum partibus augmentum capiens, sub vestimentis tamen latitans, ideoque nullum pulchritudini hujus Veneris pariens incommodum, quippe quæ annis matura & viribus, maritales tandem cupedias, facesque hymenæas experta est.

OBSERVATIO CXXIV.
D. MICHAELIS FRIEDERICI LOCHNERI,
De
Puero caudato.

PUer annorum octo (nomini & loco ob certas rationes parco) nec pinguiarius nec carnarius, sed gracilis admodum, facieique Hippocraticæ, parentibus concomitantibus opem meam obnixè implorat. Sciscitor morbum, heu! altum silentium! & pater & mater & gnatus mutus Hipparchion; quisq; eorum

Erubuit, stupuitque, omnes verecundia motus
Abstulit.

Insto interrogando, tandemque has silentii scaturigines pudorem intempestivum agnoscere è parentibus comperio. Cum denique removissem hoc inutile obstaculum, inspectione opus esse asserunt. Subiit animum Tit. JCtorum de ventre inspiciendo, ast illam inspectionem non efflagitabant quippe puerulus erat, sed alium locum, cujus in titulo illo nulla men-

la mentio, evolvunt, remque altioris indaginis, infimi tamen subsellii esse referunt; remotis nempe Caligis peccantis pueritiæ bifolium Calendarium (sic Barlæus stylo Grüteriano, falsè nimis nates pueri denominat) ostentant. Visui tunc propè Hedram se offert, excrescentia oblonga, cylindrica rigiduscula, deorsum tamen intra clunes inflectenda, paululùm mobilis, doloris expers, longitudine digiti medii, crassitie pollicis, ejusdem cum cute coloris, consistentiæ introrsum versus osseæ. Amputationem anxiè desiderant, cum eam crumenimulga Lotio-Physica & fastuosa medicastra, (quarum in Noride nostra tot reperibiles

— — *grues quot Stryonis unda*
Excipit - vel Phrygius Mæander olores)

suaserit. Me renuente amputationemque istam dissuadente cùm nihil exinde calamitatis, excepto incommodo sessitationis, senserit, læti parentes, stipulata priùs alti silentii fide cum Ascaniolo caudato recedunt.

SCHOLIUM.

DE hominibus caudatis raræ sic satis in Europâ nostrâ observationes. Ingeniosissimo Harvæô de Generat. Animal. Exercit. V. p. 13. Chirurgus quidam, vir probus, illique familiaris ex Indiâ Orientali redux, bonâ fide narravit, in Insulâ Borneo locis à mari remotioribus & montosis nasci hodiè genus quoddam hominum caudatum (uti olim alibi accidisse, apud Pausaniam legimus) è quibus ægrè captam virginem (sunt enim Sylvicolæ) ipse vidit, cum cauda carnosa, crassâ, spithamæ longitudine intra clunes reflexa, quâ anum & pudenda operiebat. His Borneensibus associandi Montani quoque Provinciæ Kelang aut Qvelang in Insula Formosa deformes incolæ, quorum caudæ calvæ assimilantur porcinis, quorum meminit Nob. Helbigius Ann. IX. & X. Dec. I. Obs. 193. §. 10.

In

In nostra Observatione (nil enim nunc nobis cum Satyris istis Faunisq; Indicis) excrescentia orta, ab osse coccygis extrorsum vergente cartilagineq; prolongata & adaucta. Simile huic Observationi exemplum contigit in filiolo D. D. P. Basil. ceu hoc Amicus Hymettæo rore dulcior David Zollicoferus M. D. & Sangallensis Physicus bonâ fide quondam retulit; & in Belgio simile quid accidisse Testis Nob. Blancardus Collect. Med. Phys. oft Hollands Jaar Register der Genees- en Natuurkundige Aanmerkingen van gantsch Europa. Part. II. Centur. VI. Observ. 62.

[Exhibita A. 1688. d. 10. Novembr.]

OBSERVATIO CXXV.
D. EBERHARDI GOCKELII.
Empyema, ex intermissa Paracentesi, lethale.

ANno 1688. secunda feria Paschatis, Murarius quidam triginta circiter annorum, in diversorio quodam vino indulgebat, per ostentationem vitra dentibus masticans & comminuens, interque potandum cum aliis verba odiosa faciens, rixasque movens, tandem eò deventum est, ut pugnis acerrimè dimicarent, dictusque Murarius grandioribus verberibus exciperetur, pedibusque calcaretur, hinc non solùm asthmate cum dolore lateris punctorio correptus est, sed etiam sanguinem per os & alvum copiosè egessit. Ego, post aliquot dies vocatus, venam medianam aperire curavi, ac sequentia remedia ordinavi. ℞. Sperm. Ceti, Ocul. Cancr. præp. ãã. ʒß. Dent. Apr. præp. Mandibul. Luc. præp. ãã. ℈ß. Syr. d. Hyssop. ℥ß. Aq. Card. Mar. Chærefol. ãã. ℥j. Misc. f. potio unâ vice sumenda: Præter hanc potiunculam, aliquoties etiam Pulveris ad Casum Aug. ʒj. in brodio carnis deglu-

deglutivit. Postea, una alterave vice seq. Potionem laxativam bibit. ℞. Elect. lenitiv. Florenz. Diacathol. ãã. ʒiij. Cremor. Tart. Ocul. Cancr. præp. ãã. ℈j. Diagryd. corr. gran. v. Aq. Hyssop. Scabios. ãã. ℥j Misc. f. potio una vice haurienda. Pro potu ordinario tali Decocto usus est. ℞. C. C. ust. ʒvj. Hord. integr. ℥jß. Flor. Papav. err. Mß. Herb. Hyssop. Agrimon. Capill. Ven. ãã. Pj. Spec. pro Decoct. pectoral. Flor. & Fr. ãã. ℥j. Sem. Anis. Fœnic. ãã. ʒß. Misc. & concis. coq. in mensur. 2. Aq. font. ad tertias. Nec minus, ad materiam purulentam expectorandam, de seq. Aqua sæpius unum alterumve cochleare assumsit. ℞. Aq. Hyssop. Fl. Acac. Loch. San. Veronic. ãã. ℥j. Asthmat. Rob. Antiphthis. Myns. ãã. ℥ß. Confort. Offic. perlat. ʒvj. Ocul. Cancr. præp. ℈j. Syr. de Hyssop. ℥ß. Sacch. Cand. alb. ʒij. Misc. Externè, Ung. pectorale & Dialth. cum Ol. Amygd. dulc. calidè fuit illitum, ac fomenta ex emollientibus & discutientibus applicata: His remediis dicto modo applicatis, præfatus Patiens aliqualiter melius habuit, ac rursus in publico ambulavit, sed paucis præterlapsis diebus ob maximum recurrens asthma, viriumque imbecillitatem se rursus in lectum recipere coactus fuit, cui requisitus dixi, quod materia copiosissima extravasata purulenta in cavitate pectoris contenta sit, quæ (quia exscreando rejici non possit) nisi per Paracentesin via interclusa aperiatur, funestus exitus expectandus videatur; quo audito, à dicta operatione valdè abhorruit, simulque hujus operationis permissionem recusavit: hinc factum est, ut 22. die Maji, nocturno tempore vitam cum morte commutaret.

Sequenti die, ex jussu amplissimi Magistratus, cadaver cultro anatomico apertum, & in causam mortis proximam fuit inquisitum, quam sectionem ego, & Chirurgus Reipubl. nostræ Ord. Joh. Bartholomæus Heckingius sequenti modo instituimus. Ante omnia abdomen fuit apertum, ubi singulari studio ventriculum, intestina, hepar, lienem, renes, mesenterium, omentum, vesicam, &c. perlustravimus, nec

ullam eorum læsionem, multò minus vestigia in ventriculo ac intestinis vitri alicujus devorati (cujus rei ab adversariis suis inculparetur) deprehendimus: Posteà verò venter medius, cavitasque pectoris fuit aperta, quam, præsertim versus dextram partem, copiosissima materia acri ac purulenta, usque ad diaphragma tendente, repletum invenimus, illamque spongiis ac vasculis exhausimus. Hoc facto, non solùm pleuram, sed etiam totum pericardium circumcirca corrosum, lobumque pulmonum dextrum (cujus substantia secundùm diligentissimam Neotericorum Anatomicorum perscrutationem ac investigationem, ex innumeris vesiculis, spiritu vivifico vitalique turgidis, inflatis, ac repletis, instar retis, mirificè & artificiosissimè contexti ac connexi, composita est) ita flaccidum, tabidum, atque collapsum vidimus, ut nil nisi exigua residua substantia membranacea, cum aliquot vasis adhuc restare, reliquam verò substantiæ partem corrosam ac consumptam esse, videbatur. Ex quibus recensitis liquet, dictum Patientem non solùm ob copiosam materiam purulentam, in cavitate pectoris contentam, sed & ob rejectionis impossibilitatem, & Paracentesis intermissionem nullum exitum habentem, & hinc insecutam corrosionem & corruptionem dictarum partium, sed præcipuè etiam propter dictarum vesicularum, pulmonis substantiam constituentium subsidentiam & flacciditatem, ac consequenter inspirationis ac exspirationis defectum, liberæque respirationis impedimentum, atque frustrationem, mortis aleam subiisse, mundoq; huic valedixisse.

OBSER-

OBSERVATIO CXXVI.
D. EBERHARDI GOCKELII.
Cephalalgia bimeſtris, accedente auris dextræ intolerabili dolore, poſt ruptum abſceſſum evaneſcens.

ANno 1688. menſe Septembri, Matrona quædam antiqua generis nobilitate illuſtris, annorum 25. ſtaturæ mediæ, habitus corporis mediocris, temperamenti ſanguinei, adhuc gravida, circa medium geſtationis tempus febre intermittente laborans, ſed legitimis remediorum præſidiis reſtituta, poſt enixum optimo ſucceſſu fœtum maſculini generis jucundiſſimum, ſpem poſteritatis dulciſſimam, vaporibus uterinis, cor atque caput petentibus, infeſtata fuit, quos diverſis rebus fœtidis anxiæ ſollicitæque conſanguineæ, nec non clinicæ mulierculæ diſcutere tentârunt, â quorum ſuſcepto fœtore & repletione cerebri dicta Patiens gravitatem capitis cum ſubſequentibus maximis doloribus ſenſit, ita, ut Medici conſilium & auxilium expoſcere non dubitârit. Ego vocatus, primis à puerperio diebus, urgens ante omnia ſymptoma, acutiſſimum videlicet capitis dolorem per convenientia remedia, ſi non ſtatim radicitùs tollere, eundem tamen ad minimum oblenire, attentavi, quapropter emulſionem ex quatuor Seminib. frigid. Sem. Papav. alb. Amygdal. dulcib. excorticatis, cum Aq. Lactucæ & Nympheæ, intermixtis Pulveribus Corallor. & Smaragd. præparatam; quin etiam Ol. Papav. alb. vertici capitis ac temporibus illinendum, præſcripſi, quibus parùm proficientibus, ſequentia remedia ordinavi. ℞. Aq. confort. Offic. perlat. ℥ij. Meliſs. ſimpl. Ceraſ. nigr. Epilept. Lang. āā. ℥ß. Margarit. præpar. Corall. rubr. præp. āā. gr. xv. Lap. Bezor. gr. v. Laudan. Op. ſimpl. gran. iij. Man. Chr. perlat. ʒij. M. de qua ſæpiùs

 unum

unum cochleare assumat. Et, ℞. Theriac. Cœl. gr. iij. Extr. Laudan. Op. inc. gr. j. Misc. f. cum Aq. Ceras. nigr. Pillul. obauratæ num. 4. sub horam decubitus unâ vice deglutiendæ. Externè, fronti ac temporibus Emplastr. hypnoticum Mynf. fuit applicatum. A quorum remediorum usu melius habuit, simul ac intensus capitis dolor remisit. Cum autem absoluto puerperii tempore præfatus capitis dolor recrudesceret, ad eundem compescendum atque radicitùs tollendum potio laxativa de Extr. Rhabarb. Crem. Tart. & paucis Diagryd. granis cum Aq. appropriata & deinceps Pillulæ Cephalicæ de Extr. Panchym. Croll. Extr. Pill. aur. & cochi. paratæ, nec non Pileolus ex Florib. Rosar. Nymph. Herb. Beton. Succino, Sem. Papav. alb. Sem. Cannab. &c. compositus, ac Electuarium Cephalicum de Conserv. Ros. rub. Confect. Alk. inc. Corall. rubr. Diacod. & Syrup. Papav &c. sæpiùs Avellanæ quantitate sumendum, cum prædicto Emplastro hypnot. Mynf. & sacculo Baccis Juniperi repleto, verticique capitis superposito, aliaque hujus generis remedia applicata fuerunt, à quorum usu & applicatione dolor quidem remisit, sed non totaliter evanuit, accedente ad somnum propensione palpebrarum depressione, & quasi unius alteriusve oculi per vices lusciositate. Tandem post duos menses dolor auris dextræ punctorius, acutissimus, ac fermè intolerabilis accessit, ad quem tollendum, mixtura seq. cavitati auris dolenti cum gossypio calidè fuit adhibita, ℞. Pulv. Opii gr. iij. Castor. Croc. āā. gr. jß. Ol. Amygd. dulc. ʒij. M. Quocirca etiam auris quadruplicatis linteolis calidis, spleniorum instar, munita, ac Pillular. Theriacal. cœlest. gr. iij. cum gran. j. Laudan. Op. fuit repetitus, his autem non sufficientibus, ac tumore auris vicinarumque partium prodeunte, Cataplasma ex herbis & radicibus emollientibus, nec non Seminibus Lini & Fœnugr. cum lacte & cochleari uno vel altero Ol. Rosar. coctum, sæpiùsque illa ipsa die auri dolenti fuit applicatum, quo facto, hora quarta vespertina, abscessu in cavitate capitis rupto, & materia purulenta

per

per dictam aurem copiosè effusa, dolor omnis cessavit, atque Patiens per DEI gratiam pristinæ sanitati restituta fuit.

OBSERVATIO CXXVII.

D. EBERHARDI GOCKELII.

Fœtus monstrosus cum superiori maxilla & labio in utroque latere fisso.

PRæteritâ æstate hujus anni 1688. mense Junio, militis cujusdam conjux fœtum fœminini sexûs in lucem edidit, cujus labium superius cum maxilla in utroque latere, & quidam in illo loco, ubi aliàs canini dentes erumpere s lent, fissum leporinumque cernebatur. Ego, cum Chirurgo Reip. Ord. Joh. Barth. Heckingio rogatus, dictam infantem inspexi, ac non solùm labium superius in utroque latere, sed etiam simul maxillam ipsam cum labio fissam, ac in anteriori & media inter ambas fissuras parte, processum superioris maxillæ cum labio firmiter coalito deprehendi, ac insuper in palati anteriori parte duo foraminula juxta se posita, sursumque tendentia, & in cavitatem narium penetrantia, styloque exploratorio pervia, observavi; per quæ foramina pulmentum, præsertim verò potulenta, nisi ori altius ingerebantur, ad nares ascenderunt, & per illas effluxerunt, ac procul dubio, si hæc foramina in penitiori palati loco infixa fuissent, dicta fœmella omnia per nares rejecisset, & sic fame periisset. Impossibile etiam fuisset, ob dicti anterioris processus maxillæ cum labio firmissimam coalescentiam, atq; ossis maxillæ superioris, labiiq; in utroq; latere fissuram, manu Chirurgicâ, incisione videlicet ac suturâ, os maxillæ ac labium disjunctum unire, sicque malum vel corrigere vel penitùs tollere. Quæ monstrosa labii ac maxillæ constitutio dictam prolem turpiter ac miserrimè deformavit. Bimestris autem fa-

cta, commiserante DEO, ex superveniente morbo, vitam cum morte mutavit.

OBSERVATIO CXXVIII.
D. EBERHARDI GOCKELII.
Asthma periodicum, suffocationem minitans, optimo successu curatum.

ANno 1687. mense Julio, Presbyter quidam ex superiori Ordine Imperialis cujusdam Monasterii, adhucdum juvenis, temperamenti melancholici, staturæ mediæ, habitus corporis tenuis, de magno asthmate periodico, nocturno præsertim tempore accedente & ingravescente, conquestus est, cujus accessiones ante annum multò graviores fuisse asserebat, dum sæpenumero veniente paroxysmo, concomitantibus sinistri lateris dolore intensissimo, etiam tactui obvio, eumque non admittente, nec non capitis dolore peracuto, pulsu debili, cordisque palpitatione, non aliter putârit, ac si cor forcipe comprimeretur; Ad hæc, tumultuantes flatuum borborygmi, sæpiùs per dimidiam horam non solùm cavitatem ventris, sed etiam totum corpus cum murmure ac sonitu permearunt, & usque ad scapulam sinistram cum dolore punctorio, ac si cultri cuspis infigeretur, penetrârunt. Jam verò mitioribus factis istiusmodi incommoditatibus, quoties dictum asthma nocturno tempore cubantem in lecto, & quidem cum membrorum lassitudine, maximâ anxietate & tristitiâ, quin etiam capitis dolore & sudore, afficit ac infestat, Dominus Patiens confestim è lecto surgere, ac apertâ fenestrâ per afflantem aërem externum ambientem liberam respirationem procurare cogitur, ut sic suffocationis periculum effugiat. Ad hunc igitur affectum à malo hypochondriaco & flatibus provenientem, curandum, vocatus ac rogatus, sequentia remedia præscripsi. ℞. Herb. Absinth.

finth. Pont. Card. bened. Hyssop. Veron. Capill. Ven. Scolopend. Meliss. ãã. Pj. Rad. Helen. Scill. præp. Calam. Arom. Caryophyllat. ãã. ʒij. Pimpinell. Ireos Florent. ãã. ʒj. Rhab. ver. ʒiij. Fol. Senn. el. s. st. ʒvj. Agar. Troch. Turpeth. el. Jalapp. Polypod. qu. ãã. ʒij. Cinnam. opt. ʒj. Macis ℈j. Crem. Tart. ʒij. Anis. Fœnic. ãã. ʒß. Misc. & concis. f. cum Syndon. nodulus, cum Vin. alb. ℔v. infundendus, de quo singulis diebus manè jejuno stomacho ℥v. vel vj. bibat. Hoc Vino absoluto, per tres septimanas sero lactis caprini usus est. Hinc, ℞. Sal. Tart. volat. ℈ß. Ocul. Cancr. præp. gr. v. Misc. & d. hoc modo dos. 4. ad vitra, de quibus singulis diebus, duabus vel tribus horis ante prandium, unà in brodio carnis assumatur. Et ℞. Spir. Armoniac. Chalybeat. ʒjß. Essent. Ambr. ʒß. Tinct. Arant. ℈j. M. de qua mixtura M. & V. gutt. xij. vel xv. in aqua seq. pectorali assumat. ℞. Aq. Ceras. nigr. Hyssop. Veron. Fl. Acac. Asthmat. D. R. ãã. ℥j. Essent. Sacch. simpl. Spir. Anis. ãã. ʒij. Sacch. Cand. alb. ℥ß. M. Externè, sinistrum hypochondrium, & regionem lienis tali Oleo calidè inunxit. ℞. Ol. Chamomill. d. Capparib. ãã. ʒvj. M. d. ad fictile.

Quibus ita usurpatis assumptisque remediis, observatâque bonâ Diætâ, commemoratus Dn. Patiens, assistente Divino Numine, & cooperante benignâ matre naturâ, à dicto affectu liberatus fuit.

OBSERVATIO CXXIX.
D. EBERHARDI GOCKELII.
Dolor hypochondrii sinistri periodicus, feliciter curatus.

ANno 1687. Prænobilissima quædam Virgo, annorum circiter octodecim, appropinquantibus præsertim mensibus, iisdemque parcè fluentibus, in sinistro hypochon-

pochondrio, sub costis spuriis, circa regionem lienis, dubio procul ob vasorum atq; venarum obstructionem, ac proinde circulationis sanguinis aliquale impedimentum, maximos dolores periodicos perpessa est, ita, ut sæpiùs ex improviso inter prandendum & cœnandum, atque inter alia negotia domestica correpta, statim se in lectum recipere ibidemque affixa dolorum ferocientium impetum patienti animo ferre, coacta fuerit. Cui, ad hoc malum tollendum, sequentia remedia præscripsi. ℞. Herb. Agrimon. Scolopendr. Capill. Vener. Absinth. Card. ben. Cent. min. Veron. Meliss. ãã. P. j. Rad. V. Aper. maj. ãã. ʒj. Helen. Caryophyllat. ãã. ʒij. Rhab. el. ʒiij. Fol. Senn. el. s. st. ℥vj. Agar. Troch. Jalapp. Polypod. qu. ãã. ʒij. Cinnam. ʒj. Macis ℈j. Crem. Tart. ℥ß. Sem. Anis. Fœnic. ãã. ʒß. M. f. cum Synd. nodulus in Vini albi ℔iij. macerandus, de quo singulo manè jejuno stomacho ℥v. vel vj. calidè bibantur. Hoc jam absoluto, ℞. Sal. Tartari volat. Sal. C. C. volatil. ãã. gr. iij. Ocul. Cancr. præp. gr. iiij. M. d. ad vitr. benè clausum, & hoc modo tres doses, quarum una duabus horis ante cibum in brodio carnis sumatur. Et, ℞. Elix. Propr. Paracels. Spir. Armoniac. Chalybeat. ãã. ℈ij. M. d. ad vitr. de qua mixtura M. & V. guttæ xij. vel xv. in brodio carnis, vel Aqua Melissæ, assumantur. A quorum usu dicti dolores evanuerunt, ita, ut præfata Patiens in hanc usque diem ab iis libera sit, atq; Divina favente gratiâ pristinam suam bonam valetudinem recuperârit.

[*Missa d. 28. Nov. 1688. Ulmâ Norib. ad Hermet. II.*]

OBSER-

OBSERVATIO CXXX.
D. JOHANNIS DOLÆI.
Puerulus quatuor annorum calculo afflictus.

JOhannes N. Mercator Monſpelienſis, filiolum quatuor annos natum Iſchuriâ laborantem habens, Medicos advocavit, qui cauſam morbi in veſicâ recumbere augurati ſunt ex eo, quòd puerulus nullum in lumborum regione dolorem perſentiſceret, perpetuum adeſſet urinam excernendi deſiderium, tumorque circa veſicam appareret. Sed quùm neuter ex pueruli parentibus, nullusque ex ipſius avis calculo unquam afflictatus fuiſſet; dubitatum eſt, utrum urethra à calculo occluderetur, an à materiâ craſsâ & viſcidâ: quare omnes in eâ fuerunt ſententiâ, catheterem in veſicam eſſe immittendum, ut certò pateret cauſa urinæ ductûs obſtructionem inducens; & ad craſtinum diem dilata fuit operatio. Sed per illud temporis ſpatium cauſa ſe ipſam manifeſtavit, calculusque ad mediam usque urethram protruſus fuit. Rurſus ergò accerſiti Medici occupatam à lapillo videntes urethram, nec eam ullo pacto ipſo liberari poſſe, ſive lapillum per balanum educendo, ſive eum in veſicam repellendo; quum neutrum penes ipſos eſſet, nec ſine ægri periculo tentari valeret; urinæ ductum aperiri juſſerunt ſub calculo; quod feliciſſimè ceſſit, eductusque fuit lapillus nuclei pinei craſſitie; vulnusque deinceps curatum, & perfectè conſolidatum fuit.

OBSERVATIO CXXXI.
D. JOHANNIS DOLÆI.
Absorbentia alvum quandoque laxant.

Absorbentia purgantium vim quandoque induunt, quod quinquies in ægrotis nostris per præsentis hyemis decursum videre contigit. Ægri enim, quibus diaphoreticas & absorbentes mixturas propinabam, crastinâ ab usurpato medicamento die apud me conquerebantur præterlapsâ nocte se quater quinquiesve solutos fuisse; cujus phænomeni causam statim non perpendens, unde orta fuerit talis diarrhœa mirabar, quæ eâdem nocte ortum & finem nacta fuerit, præsertim cum certò scirem ægrotos nullis uti alimentis, quæ illam excitare potuissent. Sed re attentiori animo pensitatâ, mirari desii; postquam consideraveram in febribus acida dominari. Tunc siquidem succi omnes à sanguine separati acidis abundant, Alkaliaque in iis sunt depressa; Sulphura in iis succis contenta ab acidis coagulantur, angustioresque tubulos obstruunt. Bilis itaque, succus pancreaticus, & succus glandulosus, in intestina excerni solita, in ductibus suis moram faciunt, parciusque emittuntur; unde rarò in febribus laxatur alvus. Sed si propinentur absorbentia, quæ acida Sulphura coagulantia & Alkalica imprægnantia poris suis excipiant; Sulphura ab Alkalicis sui juris factis dissolvuntur, pristinoque motu cum aliis succorum elementis remiscentur; iisque à tubulorum parietibus, quibus anteà adhærescebant, separatis, liber patet per ductum exitus succo remoranti & congesto, cujus fluxus eousq; durat, donec is universus, qui stagnabat, evacuatus fuerit.

[*Cassellis 1. Decembr. 1688. Norib. missæ.*]

OBSER-

OBSERVATIO CXXXII.
D. JOH. CONRADI BRUNNERI,
De
Experimentis circa Pancreas novis confirmatis.

ETsi experimentis luculentis negotium jam olim confeciſſe, & ingenioſam quorundam de *Uſu Pancreatis* ſententiam ſatis ſuperque refutâſſe, probabilemque aliam, eamque experientiæ & veritati magis conſentaneam inde elicuiſſe videri poteram; dantur tamen & qui de experimentorum meorum certitudine dubitant, & qui decantatam *bilis cum ſucco pancreatico effervescentiam* ſubinde in ſuis ſcriptis crepant, & à carie revocant. Multa laudabiliter inventa tempore interciderunt iterum, ſeu minùs culta à poſteris, ſeu ſtudio & operâ aliorum ſepulta & oblivioni tradita, quæ tamen nôſſe magni referret. Ne eadem fata experirentur, quæ olim magno ſtudio exantlavi circa pancreas experimenta, néve veritas, quam eniti conabar, in ipſo ortu iterum occideret, laboranti manûs porrigere & dicta experimenta novis ſuffulcire mearum partium eſſe exiſtimavi, ne penderent animis diutius alii, aut ego verba dediſſe & publico impoſuiſſe viderer; eòque magis, quòd neminem novi, qui eadem & cum ſucceſſu imitando me à falſitatis (quam impingere mihi conati fuerunt nonnulli) ſuſpicione vindicârit, & rem extra omnem dubitationis aleam, etiam apud alios collocârit, quod tamen ſequens experimentum haut obſcurè præſtiturum confido:

Die VI. Octobr. cIↃ IↃc LXXXV. moloſſum aptè ligavi & ſupra menſam ita compoſui, ut dextrum hypochondrium commodè occurreret ſecanti. Reſectis forfice pilis, cultrum juxta limbum coſtarum notharum adegi fortiter, & vulnus

congruæ magnitudinis excitavi. E patefacto ita abdomine pancreas auſpicatò emicuit, quod dextrè prehenſum digitis per vulnus prolicui, & in apricum produxi floridum atque prolixum: quod dum præſtiti, diligenter cavi, aliorum miniſterio, ne ventriculus aut inteſtina prorumperent, graviori utique patientis noxâ. Partem inferiorem pancreatis omento undique annexam ſeparavi, & arteriæ ramum, ejus extremitatem ſubeuntem filo conſtrictum abſcidi. In ductum eo loci, quo in inteſtinum penetrat inquiſivi, & in ſuperiorem ejus ramum primò incidi, mox utriusque conjunctionem aſſecutus, vulnusculum inflixi, & adaptato tubulo flatum immiſi ita, ut partim in inteſtina meârit, partim remeârit, & per ductum inferiorem evaſerit eo loci, ubi arteria detruncata fuit; id quod ex bullis, quas excitavit & ſtridore perſpicuum fuit. Quæ quidem omnia notavi tantò diligentius, quantò magis omnem erroris ſuſpicionem à me amoliri ſatagebam. Abhinc ductum propè exitum arctè ligavi, ſuperioremq; primo ejus ramum detruncavi & ablatâ portione decurtavi ſtudiô, nec deinceps excuſſo, quod aliàs contigit vinculo iterum coaleſcere poſſet: modò inferiorem quoque, intuentibus & rem quaſi oculis uſurpantibus, qui manûs mihi commodârunt Chirurgis, unà cum ſubſtantia pancreatis (unde ſecundarius lateralis & exilis ductus ad meatum bilis ducit, vide Icon. lit. k. k. k. k.) id quod in aliis quoque experimentis obſervavi, quorum tertium ruminâſſe juvabit. Partem ſuperiorem pancreatis reſcindere tum inteſtini cum eo coalitus, tum vaſorum ſanguiferorum frequentia, tum locus ubi reconditur remotior, quàm ut cultro attingi queat, vetant; nec opus eſt. Ratus igitur omne pancreati cum inteſtinis commercium ademptum & commeatûs viam intercluſam eſſe partes ſaucias adipe porcino liquefacto calidè perfuſas unxi, & abdomini reddidi, quantum quidem potui delicatiſſimè: vulnus ritè conſui, & eodem unguine perfudi; canem tandem vinculis ſolutum miſſum feci.

Per-

Peracto experimento medelam ſaucius ſibi allaturus vulnus lambit ſedulò; mox ſeſe per domûs portam, quam vidit apertam proripuit & aufugit; oberravit per bihorium & viſui ſe ſubduxit. Partem pancreatis abſciſſam intereà luſtravi: ſeptem pollices longa erat & unum lata cum dimidio. Ductum detexi & argento vivo implevi, pollinxi, & inter Curioſa repoſui. Miſſi qui fugitivum quærerent & domum reducerent, obſervârunt in platea magna contentione ſcybala dura, globoſa & compacta excreviſſe, unde omentum juxta ſuturas vulneris prorupit; quod refrigeratum filo conſtrinxi & commodè reſecui, vulneri autem meliùs proſpexi. Totâ die bellè ſeſe habuit, veſperi autem vomuit nigricantia aliis ventriculi contentis permixta.

Die VII. Octobris in aream domûs procurrit, urinam redditurus, & inſignem terræ tractum inundavit: redux lac aquâ temperatum comedit: adipe porcino vulnus manè ac veſperi calidè perfudi, & reliquam curam, de diæta ſolicitus, cani commìſi. Circa tertiam pomeridianam vomuit bilioſa: noctu nihil comedit: nexûs aliquot vulneris pro effluvio puris ſolvi.

Die VIII. Octobris vulnus curiosè deligavi & nihil omiſi eorum, quæ ad experimenti ſucceſſum facerent: nihil ciborum admiſit, ſed ſitibundus bibit aquam: vomuit liquida flaventia: veſperi nonnihil juſculi ſorbillavit.

Die IX. Octobris manè ſatis compoſitum inveni; ſcybala compacta duriſſima, muco tenaci incruſtata magnâ vi & contentione excrevit: appetitus gliſcebat, juſculum carnis frigidum, (calida enim plerumque averſantur) abhinc pulticulam ex lacte & farina, quales tenellulis noſtris in cunis offerimus, comedit; noctu eſuriit & cibum ſollicitavit; conceſſi viſcerum vitulinorum coctorum, & potus quantum ſat erat; ſic probè paſtus quievit.

Die X. Octobris perbellè ſeſe habuit, famelicus cibum ſolliciti-

licitavit, vulnus elegans, & omnes ſecundi ſucceſsûs notas præ ſe tulit.

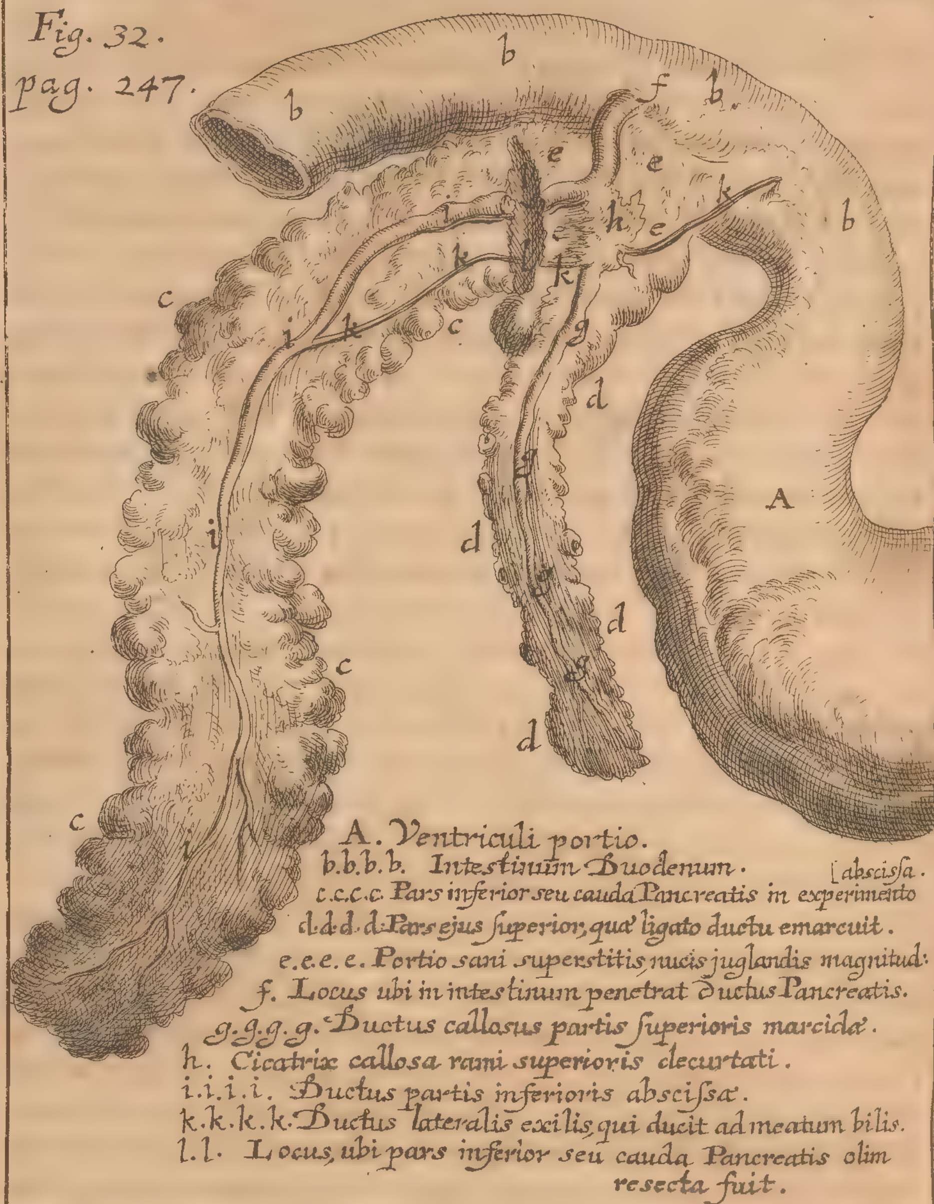
Die XI. ſanus aufugit, & ad herum ſuum rediit: miratus is vulnus horrendum, peſſimè mihi imprecatus eſt: canem cùm per alium popoſci, ſeſe carnifici, ſi interfectum vellet, non Medico traditurum reſpondit. *Per dimidium abhinc annum & quod excurrit domûs cuſtos fuit ſtrenuus, fortis atque robuſtus, curſu ſaltuq; velox, idem, qui pridem, nec quicquam mutatus ab illo.*

Tandem verò, ne experimenti jacturam facerem, & interiora perluſtrandi voluptate privarer, omni arte & ingenio annixus fui, ut cane potirer; caniculâ proin, cujus amore libidinoſus incenſus flagravit pellectum furtim mecum domum abduxi, philoſophiæ experimentali immolandum.

Canis pancreate ſpoliati anatome.

Die XII. Maji cIɔ Iɔc LXXXVI. canem denuò produxi, quem niſi per experimenta interire nefas omninò duxi. Poſtquam aptè hunc ligavi atque in menſa commodè compoſui, opitulantibus aliis, horâ decimâ matutinâ venam cruralem detexi, & inflicto vulnusculo per tubulum vitreum Tartari emetici, aquâ ſoluti grana vj. infudi (nonnihil tamen ſoluti in tubulo frigore iterum concrevit.) Horâ undecimâ languere cœpit & ægreſcere; poſt duodecimam bilioſa vomitu rejecta in conclavi, cui incluſus erat inveni: poſteà vigor corporis rediit.

Horâ abhinc tertiâ alio experimento canem exercui: Tubulum æneum in venam cruralem denuò inſerui, & eousque inflavi, dum jam in præcordiis murmur flatuum audiretur, & canis concitatiùs, mox anhelosè & inæqualiter reſpirârit: Ligatâ crurali tubulum exemi & canem dimiſi: ſtatim abhinc tentis mirum in modum artubus tetano correptus, & revulſo oris rictu, exſertâque linguâ concitatiſſimè, inſtar canis curſu deſa-

A. Ventriculi portio.
b.b.b.b. Intestinum Duodenum.
c.c.c.c. Pars inferior seu cauda Pancreatis in experimento [abscissa.
d.d.d.d. Pars ejus superior, quæ ligato ductu emarcuit.
e.e.e.e. Portio sani superstitis, nucis juglandis magnitud:
f. Locus ubi in intestinum penetrat Ductus Pancreatis.
g.g.g.g. Ductus callosus partis superioris marcidæ.
h. Cicatrix callosa rami superioris decurtati.
i.i.i.i. Ductus partis inferioris abscissæ.
k.k.k.k. Ductus lateralis exilis, qui ducit ad meatum bilis.
l.l. Locus, ubi pars inferior seu cauda Pancreatis olim resecta fuit.

defatigati respiravit; humi prostratus clausis oculis diem suum obire videbatur: brevî abhinc oculos movit & sensim ad sese rediit, surrexit & obambulavit languidè. Per horæ dimidium dedi inducias, & studiô, quô in anatome appareret, utrum unà cum sanguine & lympha in alia vasa mearet flatus & in circulum moveretur, necne. Adaptavi abhinc denuò tubulum, & tamdiu inspiravi, donec strepitus in præcordiis & insigne flatuum murmur audiretur, ipse autem profusâ urinâ & excretis alvi fecibus exspirârit. Patefacto abdomine ventriculos & intestina rubicunda, & hæc mirè corrugata & constricta apparuerunt. Jecur splendidè rubescens; omnes autem infimi ventris partes sanguine suffusæ fuerunt. Venæ flatu turserunt undique. Vasa lymphatica humore rubicundo plena, vix ac ne vix quidem nisi ab attento & perito à venis distingui poterant; nihil autem flatuum nec in vasis lymphæ, nec recepticulo inventum fuit. Cor & inprimis dexter ejus chalamus cum vena cava turgidissimum remoto sterno, & pulmones splendidè rubentes apparuerunt. Perlustratis his oculos ad se rapuit, & rapuit meritò experimenti successus, cujus gratiâ cætera acciderunt. Omentum cicatrici & hepar contiguo duodeno annexum fuit. *Pars inferior pancreatis, quam caudam ejus appellare liceat, planè defuit,* vide lit. c. c. c. c. *quippe resectus olim: superior autem emarcuit & exaruit, nonnisi* (quod mirum) *medium digitum longa, vix minimum seu auricularem lata, & calamum meum, quo hæc exaro crassa;* lit. d. d. d. d. *cæterùm indurata & grandinosa,* ceu olim quoque in experimentorum meorum tertio annotavi. *Osculum ductûs pancreatici stylum ex intestino ad transversi digiti distantiam admisit* lit. f. (scilicet ante ligaturam in experimento olim factam, ubi sani nonnihil nucis juglandis magnitudine superfuit: lit. e. e. e. e.) *ulterius nec stylum nec flatum adigere potui. Ductum investigavi in arido, seu potiùs pancreatis cadavere; cæcum autem inveni, induratum, solito crassiorem & impervium,* lit. g. g. g. g. *præsertim eo in loco, ubi ligatura olim*

facta

facta fuit; callus etenim firmissimus ibidem ferrum penè elusit lit. h. Singula hæc quùm monstrari meliùs quàm describi queant, rem omnem icone ante oculos posuisse juvabit.

In ventriculo præter liquamen felleum, quale à recepto per venam cruralem *Tartaro emetico* vomitu rejecerat, nihil inveni. In tenuibus intestinis parum chyli offendi, hinc inde autem croceo humore tincta fuerunt: in crassis feces pultaceæ propè exitum substiterunt. Glandulæ intestinales gregales dictæ (duodenales enim tunc temporis nondum innotuêre, quas tamen observâsse operæ pretium fuisset) neque tumidiores solitô, neque prominentiores fuerunt; circuli autem, quibus includuntur magis, quàm reliqua intestinorum superficies rutilavit. Renes sanissimi æquè ac reliquæ partes in abdomine contentæ. Vesica turgida fuit & lotio distenta, etsi paulò ante obitum hanc exonerârit, rutilabat quoque impensè. In hepate nihil vitii apparuit, neque in liene: vesicula fellis naturalis fuit. Vasa lymphatica humore rubicundo turgidula, è sima hepatis parte prodierant numerosa, quæ ad glandulas conglobatas ducere & in eas, nec ante in receptaculum exonerari eleganti juxtà ac jucundo spectaculo contemplati sumus. Immisso enim per tubulum vitreum argento vivo, recto illud tramite decurrit, & per varias ramificationes partem glandularum convexam subiit. Ita nempe natura promissis semper majora persolvere solet.

Possem equidem addere & aliud, quod Anno 1687. die 17. Martii Heidelbergæ in gratiam Dnn. Studiosorum in Collegio anatomico feci experimentum, quo sospite cane ex ejus anatome, die 15. Aprilis institutâ constitit, locô pancreatis nonnisi exiguam molem & confusum Chaos superfuisse, nisi tempori parcerem & aliorum patientiæ, supra recensitum autem esset locô omnium, quapropter ulteriori scriptione hìc supersedeo.

Fig. XXXII.

[*Heidelbergâ missa Norimb. ad Hermet. II. d. 8. Dec. 1688.*]

OBSER-

OBSERVATIO CXXXIII.
Dn. ROSINI LENTILII.
Asthma Scorbutico-hystericum.

MOnialis *Maria Rosa*, annorum circiter 20. temperamenti frigidi & humidi scilicet summè pituitosi, intravit in monasterium ante decem circiter menses, utcumque sana, subindè difficili detentâ respiratione, quam contraxisse persuasum habet, ex potu medicato purgante semel tantùm sumto, sed malo effectu, ex enormibus quippe ad necem usque abacta vomitibus, suspicionem dedit ruptæ alicujus in pectore vomicæ. Cæterùm nunquam antehac in usu purgationes, venæsectiones, scarificationes, fonticulos &c. habuit. Elapsis quatuor circiter mensibus, postquam intravit in monasterium, tempore autumnali, catarrhoso prehensa subitò fuit asthmate, cum terroris plenâ vocis interceptione seu raucedine, in hunc usque durante diem, nec ullis ad hanc cessante adhibitis remediis. Successerunt inopinatò nocte quâdam insignes præcordiorum, atque pectoris angustiæ, cum terribili non minus, ac mirabili pectoris elatione, atque costarum fragore, sudores syncoptici, convulsiones horrendæ, deliria, & quæ non? dum nil nisi præsentissimam omnes opinaremur instare mortem. Adhibitis in præcipiti casu cordialibus & epilepticis à multis evasit paroxysmis, illisque recedentibus, nil nisi ad suffocationem usque angentem pectoris angustiam, sinistri præsertim lateris conquerens. Caussam investigaturi accusarunt quidam saburram pituitosam putrescentem peculiari cystide in pulmonibus contentam, ruptionem molientem: at, cum expectorantibus etiam fortioribus diu multumque usurpatis, irrito prorsus effectu, nullum in huncusque diem, vel levissimum oris sputum, aut exiguam tussiculam excitare; topicis etiam, scilicet unguentis & emplastris, foràs proritando materiam (quamvis interdum

tumor apparuerit, mox iterum evanuerit) quidquam efficere valuerimus, in aliam deveni ſententiam, atque aſthmatis hujus prorſus ſicci cauſſam convulſivum motum diaphragmatis, aliorumque muſculorum reſpirationi dicatorum, pro indubitato licebat aſſerere: cujus ſententiæ etiam conſtrictio laryngis, deglutitionem hucusque ſufflaminans, certiorem me fecit, nervis etiam pnevmonicis, pulmonum expanſioni dicatis, item fibris nerveis bronchia amplectentibus, ſpaſmodicè in conſenſum tractis, ſuffocationem inducere, nemini ignotum. Agnitâ quidem hâc causâ, remedia totis viribus eò dirigebam, ut reſpirationi atque deglutitioni liber ſit motus, ſed contumax omnem meam & aliorum Medicorum eluſit operam affectus. Quapropter relicto morbo ſolis defenſivis, ſcilicet cordialibus, bechicis & antiepilepticis agere mihi reſtabat: quo effeci, ut frequentiſſimæ lipothymiæ, ſubinde ad leviſſimum corporis motum ingruentes, atque ſpaſmodicæ manuum pedumque contracturæ, ægram diu ad multas horas contorquentes, tandem in totum remiſerint; quibus recedentibus ægra ad ſe rediens ſemper ſuſpirioſum ducebat ſpiritum. Dumque ſpes iterum fulgebat, recuperandi ſalutem corporis, quippe cum quiete ſe in lecto habebat ægra, præter anguſtiam ſiniſtri lateris, tactum non ferentem, at reſpirationem dirè ſufflaminantem, ut inde multas inſomnes ducere ſit coacta noctes, nihil querebatur. De functionibus naturalibus nihil conqueritur, benè appetendo, non ſitiendo, ingeſta facilè ferendo & concoquendo, aſt paucam reddit urinam, ſubindè alvum experitur ſtrictiorem, nec ullis afficitur ventris aut lumborum doloribus, niſi forſan ex diuturno decubitu, adeoque nulla ſuadebat ratio, morbum hunc, uti apud vulgum perſuaſum habebatur, prorſus hyſtericam indigitare affectionem; quamvis & uterus, ſicut omnia alia viſcera in conſenſum trahatur, quippe menſtrua apud ægram ritè ſingulis fluunt menſibus. Dum igitur omnia in melius verti videbantur, & è lecto ſurgens obambulationem in conclavi

clavi ſenſim & ſenſim moliretur, novi ſuccreſcere dolores in ſiniſtro hypochondrio cœperunt, quos pro dolorificis lienis inflationibus habui: hisque magis atque magis ægram contorquentibus, etiam ſiniſtri lateris contorſio & ſævus oboriens capitis dolor ægram iterum decumbere fecerunt. Periculum fecimus affectui huic ſplenetico, chalybeatis mixtis bechicis, ſuccurrere, ſed brevi iterum ab hisce abſtinere ſumus coacti; quippe de die in diem ſymptomata iſta graviter intendebantur; præſertim ſævus dolor capitis deliria inducebat, adeò, ut tandem phrenitidem metueremus. His recedentibus ſucceſſit nocte quâdam, quamvis & antehac crebrius, paralyſis, verius, ſtupor ſiniſtri brachii, puſillum ferè remittente cephalæa, mox autem gravius ſæviente, ne erecto quidem capite decumbere potis eſt. Tentavi errhinis derivare materiam, ſed vix attracta gutta una vel altera in nares, dolor capitis intendebatur, nullumque narium mucum obtinere potui. Perſuaſi ægram, pro avertendis enormibus defluxionibus in dextrum brachium fonticulum ponere, ſed effectus, quem ſperabamus, haut ſuccedebat. Recommendavi Clyſteres, materiam è capite avertentes, veſicatoria in ſcapulis & brachiis, ſed omnia cum fletu reſpuebat ægra. Venæſectiones jàm aliquoties in brachio & ambobus pedibus, cùm deliraret, inſtitutæ fuerunt. Purgationes etiam blandæ non omiſſæ, ſed irrito prorſus effectu, cephalæa iſta eodem ſemper tenore remanente. Quid ampliùs faciendum, aut quæ interna morbum hunc complicatum debellantia ſint adhibenda remedia, ſagacioribus artis noſtræ relinquo Proceribus.

Hæc ſunt verba, non mea, ſed alius Medici, Cœnobii, in quo Monialis agebat ordinarii: Cùm autem tantùm abeſſet, ut his vel aliis medicamentis quidquam efficeretur, ut potiùs aphonia totalis ad integrum ſemeſtre perduraret, (cujus potiſſimùm cauſsâ dignum judicavi caſum, qui hisce *Ephemeridibus* infereretur) recurrente ſubinde ad ſuffocationis pericu-

lum asthmate, & convulsionibus hystericis, residuaque dextri femoris paralysi, ut illinc miserè claudicaret, ad me tandem itum, præcipuè cùm neq; *Pater Guardianus* monasterii, neq; Monialis Parentes in paracenthesin thoracis, quam ordinarius urgebat, consentire vellent. Igitur in sequentem sententiam scripsi: Hic affectus mihi videtur *Asthma Scorbutico-hystericum*, ab irritatis per exhalationes acido-austeras uti & hypochondriorum, spiritibus animalibus, qui respirationis organa in expansione convulsivâ continuâ detinent, exortum. De asthmate non est dubium; utrum verò siccum an humidum sit, dispiciendum? Humidum non est, siquidem nec ulla lentoris excretio, nec sibilus, nec ulla vel levis tussicula, vel per ipsa medicamenta excitanda id prodidêre; nec pharmaca huic asthmati destinata largo quantumvis præbio diu propinata, quidquam opis, re potiùs in deterius versa, tulerunt. Restat itaque, ut idem appellitemus è convulsivorum genere siccum asthma, cum agnomento, *Scorbutico-hystericum*. Adesse verò in Moniali nostra scorbuticam diathesin suadere multa videntur. Argumentum maximè præcipuum est, quod hæreditarium sit asthma toti familiæ. Pater ipse fuit hoc à cunabulis affectus: Mater cum anhelatione tali diu conflictata, tandem accedente tabe, procul dubio scorbutica, periit. Patiens ipsa domi suæ frequenter ægerrimè spiravit. Studiosus filius, & binæ sorores aliæ meæ jam, in eodem affectu, curæ subjecti: omnes tamen neque tussientes, neque spuentes. Est autem hoc asthma siccum scorbuticis frequentissimum symptoma, cujus hæc est caussa: Supprimuntur in sanguine scorbutico particulæ oleosæ, sulphureæ, balsamicæ; exaltantur Salinæ fixæ: Orta hinc vitiosa humorum effervescentia multos halitus accumulat: quin, delatus ille sanguis ad cor, ibi turgescit, vasa pulmonalia distendit, inflat, expandit, læsa hinc aëris cum inspiratione, tum exspiratione. Porrò, qualis est sanguis, talis spiritus animalis: illo enim plus acri, hic quoque acrimoniam adsciscit, ad quamvis, etiam levissimam

occa-

occasionem irritabilis, ad nervos vectores in motus involuntarios perciendos. Membranacei pulmones huic fomiti suscipiendo aptissimi, quippe minus robustæ compaginis & mobiles. Eadem Monialis à longis abinde annis, hystericis passionibus ad usque convulsiones, fuit divexata, quod scorbuticis perquàm est familiare. Alvus ipsi, hystericarum more, adstrictior, & urina subindè suppressa: vid. *Sydenham. de curat. variol. & affect. hyster.* Caussa non tantùm convulsiva sphincteris compressio, infantibus ad motus convulsivos pronis etiam solemnis, sed & serum nimis parco fluxu ad urinarias vias derivatum, eò quòd alibi in corpore oberret. Adest cephalæa hystericarum tantùm non propria, proinde *Clavus hystericus* laudato *Sydenhamio* dicta, consentientibus & *Pisone* & *Willisio*, caput hinc subjectum hystericarum passionum statuentibus. Adde Convulsiones & Epilepsiam, de quorum caussa alibi. Denique paralysin sinistri femoris per metastasin accitam, vide iterum *Willis. de Scorbut. & Ann. II. Dec. II. Eph. Cur. Obs. 170.* Cujus caussa fortasſean est, quod spiritus animales per crebras velitationes & effervescentias denique suâ volatilitate orbi, à Natura, vel medicamentis in partem quamlibet debiliorem propulsi ibidemque nervis impacti debiliores existant, quàm ut membrum istud movere queant. Ultimò delirium furori uterino propinquum, & asthma, quod hystericis est propterea familiare, quia exhalationes uterinæ acido austeræ sanguinem inebriant flatibus, qui pulmones expandunt, dum interim nervi pneumonici à spirituum animalium tumultu concitati non minus inflantur, ut pulmones contrahere semet nescii, maneant in expansione saltem partiali, unde ex sufflaminata respiratione siccum asthma convulsivum. Idipsum permovit gravissimum Scriptorem Anglum *Highmorum*, ut passiones vulgò hystericas dictas, à sanguine tenuiori & flatulento in cor irruente, unicè dependere voluerit, unde cor plus sanguinis uno pulsu intromittat, quam altero in pneumonica vasa queat elidere: hinc præcor-

 dio-

diorum anxietas, asthma, suffocationis metus. Quin imò, non dubitavit *Helmontius* affectionem hystericam *asthma muliebre* vocare. Quantumvis autem Domino ordinario nostræ Moniali hanc affectionem minus competere sit visum, quòd menses ritè fluant; ordinarius tamen horum fluxus non impedit, quin mulier esse possit hysterica; quod enim sit talis, mensium suppressionem caussam immediatam & proximam nullatenus agnoscit. Notandum enim in diathesi scorbutica sanguinis consistentiam pro fermentorum varietate oppidò quoque variare, & per Salem lixivum nonnunquam reddi justô fluidiorem, quod scorbuticorum hæmorrhagiæ probant: Hinc ad mensuram & tempus fluente cruore menstruo, mulierem nihilominus esse hystericam posse, liquidum evadit: vid. *Ann. III. Dec. II. Obs. 196. Ephem. Curios.* Mulieres prægnantes sæpenumero sunt immunes à passionibus hystericis, quibus extra id tempus tenentur. Et sæpè virginibus hystericis conjugium est Medicinæ loco, cùm in hoc menses supprimi necesse sit; nimirum passiones hystericæ non semper sanguini sine restrictione; sed cumprimis sero seu lymphæ à Scorbutico Sale infectis, & in glandulis uteri vaginalibus elaboratis acceptæ ferendæ, mensium fluxu sic satis rectè nihilo se minus habente. Est igitur in Ægra nostra morbi talis Idea: Ægra sibi jure hæreditario scorbuticam labem adscivit: quâ labe sanguis infectus uterum in consensum traxit, ut posteà passionibus hystericis tentaretur: quas equidem asthma convulsivum, uti solet, est insecutum, sed non usque adeò perniciosum, cùm adhuc firma pulmonum textura esset. Cùm autem præterea purgatio vehemens accessisset, insequentibus, fatente Parente, vel centenis intra diei dimidium vomitibus, tonus pulmonum, cumprimis autem sinistri lobi, seu lateris (unde quoque in illo latere major pectoris angustia, quam in dextro, observata) adeò fuit eheu! laxatus, eorumque fibræ in tantum irritatæ, ut jam vel levissimæ occasioni non sint ampliùs resistendo, sed quotiescunque ab acri vapore

pore roduntur, vel parciſſima ſpirituum animalium irritatio contingit, ſtatim inflentur, convellantur & pulmones expandant, ita, ut propter inflatos nervos, venas, arterias & veſiculas ſuas, è quibus conſtant, in ſe redire nequeant, & decenter ſubſidere; hinc non poteſt non laborioſiſſima reſpiratio inſequi, cum ingenti præcordiorum anxietate, & ſuffocationis periculo: Nam, cùm in omnibus animalibus ſanguineis reſpiratio ad vitam ſit apprimè neceſſaria, quippe, ſine qua motus ſanguinis, in quo vita libratur, perpetuari nequit, expanſis pulmonibus eam ægerrimè perfici poſſe, quilibet ſibi poteſt imaginari, dummodò follem fabrilem conſideret. Follis enim, niſi contractus expandatur, aërem non haurit; dum eſt in expanſione ſua, nil aëris ampliùs admittit, dum eo plenus eſt; dum autem contentus aër per compreſſionem exprimitur, denuòque compreſſus follis expanditur, tunc aër ſubintrat, ex ratione Phyſicis notiſſima. Parili ratione pulmones, ceu folles animales, dum expanſi ſunt, aërem admittere neſciunt; opus igitur eſt ad reſpirationem, ut reciprocè nunc expandantur, nunc ſubſideant, quorum alterum ubi non fit, aut nulla, aut ſanè laborioſiſſima poteſt eſſe reſpiratio. Cohibeat jam vir ſanus ad pauca momenta ſpiritum, bone Deus, quæ eſt anxietas? quæ ſanguinis ebullitio? quæ in extimas corporis partes ejusdem ſuffuſio? quæ venarum intumeſcentia? quæ omnia ſunt adeò clara, ut nil clarius. Sed unde raucedo miranda & durabilis? Audiamus hîc B. noſtrum *Ettmüllerum* ita diſſerentem in *Praxi* ſua: *Raucedo vitio thoracis interdum fit, quando reſolvuntur ejus muſculi, aut convelluntur, ut in apoplexia, NB.* affectibus hyſtericis &c. *vel vitio laryngis aërem ſub eliſione non modificantis, ut, dum vel paralyſi afficitur, vel nimium anguſtatur & ſtringitur.* Et certè ita ſe res habet: Non enim iſta raucedo accepta ferenda viſcidis humoribus laryngem obſidentibus; ſic enim foret aſthma humidum, cum tuſſi & exſcreatione pituitoſa. Deinde eſt

ferè

ferè ſcorbutica convulſiva raucedo, à convulſione muſculorum gulæ, aut ipſorum fortè reſolutione dependens, quales mihi raucedines ſunt optimè notæ, & aliquando in Vexillifero ſcorbutico tali per tres menſes detento remediis antiſcorbuticis curavi. Notum enim eſt ex anatomicis nervos recurrentes dictos vocem animalium moderari, quibus aut obſtructis aut convulſis, aut penitùs abſciſſis, vox faucibus hæret & aphonia vel obmuteſcentia ſuccedit, ſic, ut hoc affecti vitio clarum pronunciare nequeant. Nervos autem recurrentes ab hyſtericis exhalationibus, unà cum reliquis pectoralibus, affici poſſe, jam illuſtris *Hercules Colleg. Pathol. MSS. cap. de ſuffocat. hyſter.* præclarè docuit. Hinc ſymptoma vocis, in Ægra noſtra quod viſitur, non tam eſt raucedo dicenda, quàm ipſiſſima aphonia. Cauſſa igitur proxima & immediata hujus aſthmatis convulſivi in Moniali noſtra eſt pulmonum continuata expanſio, ſine ſufficienti contractione: Cauſſæ mediatæ propinquiores ſunt binæ: Spirituum nempe animalium ab exhalationibus acidis irritatio, & quaſi furor, & ſanguinis in cor & pulmones intromiſſi flatulentia. Cauſſæ remotæ naturales temperamentum Ægræ frigidum & ſiccum, non autem humidum, & diſpoſitio hæreditaria: Nonnaturales cum vita ſedentaria & otioſa, per quam humores torpeſcunt, tum etiam excretio nimia, per vomitus horrendos thoracem pro more emeticorum quatientes, præter intentionem concitata: Præternaturales, ſcorbutus & paſſio hyſterica. Ut autem nil prætermiſiſſe videar, quod quocunque modo ad hujus ſententiæ illuſtrationem facere queat: 1. Alvum in aſthmate convulſivo eſſe adſtrictam tantùm non quotidianum eſt: 2. Urina in eodem eſt pauca. 3. Thoracem in hoc, ob nimiam pulmonum expanſionem, notabiliter, etiam cum coſtarum quaſi fragore quodam elevari Practicorum obſervationes multæ loquuntur. 4. Aſthma dictum in cephalæam terminari, exemplo mihi domeſtico notiſſimum. 5. Convulſiones crebrò communicari, ut ſuccedat epilepſia, confir-

confirmat multiplex experientia. 6. Quam epilepsiam presso quasi pede delirium insequitur. 7. Scorbutum per metastasin in raucedinem terminatum testatur *Obs. 175. Ann. III. Dec. II. Ephem. Cur.* 8. Asthma à flatibus etiam celeberrimus *Sylvius*, cum biga Medicorum incomparabili *Hercule* ac *Ettmüllero*, utrisque nostris, concinnè deducunt. Est igitur hic affectus *Asthma Scorbutico-hystericum.* Quid heic est opus facto? 1. Sanguini sua balsamica crasis restituenda, ita, ut ejus acrimonia attemperetur, flatulentia discutiatur, sulphur restituatur. 2. Spirituum turbulentia & acrimonia per blanda demulcentia sedanda, iique quadantenus figendi & concentrandi. 3. Pulmonum & diaphragmatis tonus medicamentis specificis roborantibus firmandus. 4. Viribus prospiciendum. Accersendus heic triplex Medicorum fons, ubi in *Cheirurgico* statim occurrit quæstio: *Num Venæsectio prosit?* Et respondetur, quod non adeò: cùm per Venæsectionem acrimonia sanguinis sero debita per se nullatenus tollatur, vires potiùs & tantillum sulphuris exhauriantur. *Fonticulis* & *vesicatoriis* lateres lavantur. Quoad fontem *Pharmaceuticum*, in paroxysmo detur illicò *Sperm. Cet.* in jure calidiori soluti ℈j. cui licebit adjicere *Croc. Austr. gr.* circiter *viij.* Post aliquod temporis intervallum pneumonico-hystericæ Mixturæ gutt. 30. cum *Malvatico* infundantur: ℞. *Spir. Anis. Cochl. ãã.* ʒjß. *Spir. Armoniac. Tinct. Castor. Tinct. Tart. ãã.* ʒj. M. Castoreata, pilæ hystericæ &c. naribus admoveantur. Laxandæ vestes & omnia vincula. Extra paroxysmum, purgantibus valere jussis, utatur pulvere absorbente ex *Spec. Diacret. Myns.* ʒij. *Bezoard. Jovial. Cinnabar. nativ. Vitrioli Martis. ãã.* ʒß. *Laud. Op. gr. xij.* pro 8. dosibus, ex *Aq. Chamom. Hyssop. Petrosel. ãã.* ℥j. *Hirund. cum Castor. Spir. Anis. ãã.* ʒß. *Spir. Cochlear.* ʒij. *Oxym. Squillit. Sir. de Nicot. ãã.* ℥ß. Cujus etiam extra hanc dosin, urgente necessitate, cochlear unum atque alterum sorberi potest. Cui pulvis iste, licet efficax, minus arridet, utatur ejus loco sequenti: *Rad. Valer. Zedoar. Irid. Flor. ãã.* ʒj. *An-*

timonii Diaph. ℈ij. *Sacch. Saturni, Sal. Vol. Succin. ana* ℈j. *pro 8. dosibus.* Mixturæ supra dictæ pomerid. horâ iij. & nocturna viij. gutt. 30. ex Malvatico sumantur; vel deglutiat noctu cubitum itura Pilularum n. xv. ℞. *Myrrh. Galban. ana* ʒiß. *Castor.* ℈j. *Af. fœtid.* ℈ß. *cum Bals. Peruv. pro Pil. ponder. gr. j.* Interim alvus officii admoneatur Decocto laxativo lenissimo. Præsentissimum autem remedium arbitror *balneas minerales*, & quidem vicinas nostras *Wemdingenses*, quippe affectibus hystericis & scorbuticis debellandis apprimè efficaces, legitima methodo usurpatas. Vid. *Ann. I. Dec. II. Obs. 105. Ephem. nostr.* Quibus, si diæta jungatur, de cura non est desperandum. Hoc tum erat consilium meum, cui cùm obtemperassent, quibus intererat, insuper laudatas balneas in usum traherent, Monialis dicta brevi sic restituta fuit, ut tam erecta incedere, tam liberrimè respirare, tam clarissimè fari, per sesquiannum hactenus & ultra didicerit. Ubi notandum obiter, *Balneas Wemdingenses*, duobus milliaribus *Nordlingæ* distantes, usu multiplici in paralyticis, hystericis, scorbuticis, melancholicis, aliisque innumeris affectibus, commendatissimas esse, quas olim *Hieron. Reusnerus*, Medicus nostrâs, peculiari libello descripsit, utique dignas, quæ numerosissimo confluxu frequententur.

OBSERVATIO CXXXIV.
Dn. ROSINI LENTILII.
Pueri maleficiati Casus memorabilis.

D*öttingæ* in Ducatu *Würtenbergico* Vitisatoris Filius quatuordecim annorum, à suspecta quadam Canidia, ante biennium propemodum, ex quo hæc scribo, libum seu placentam istis locis familiarem dono cepit, & comedit. Elapsa vix hora continuis vomitibus urgetur, quibus Chirurgus aliquis (hi enim nusquam non sunt intempestivi

pestivi Practici) per decem septimanas magmata sua, quamvis sine omni effectu, applicavit. Interim puer obmutescit penitùs, nec oculum ullum aperit conniventibus palpebris. Pedibus suis solum tangere nesciebat, &, quod sanctè Parentes, alternè excubantes, testabantur, intra spatium 28. septimanarum ne hilum cibi assumebat. Interim coactus per totam noctem ad ipsissimum instar apri grunnire, sic ut quis puero non viso, de apri vicinia nil omninò dubitasset; quin & subinde expavit. Nonnunquam vini cyathum hausit, cætera nihil corpore extenuatus, mentis compos, alvum quotidiè reddens. Ad hunc vocatus Affinis meus Dn. *Maskosky*, Physicus *Göppingensis* felicissimus & percelebris, elapsis supra memoratis septimanis: Et, quum Puer noctes diesque faciem obscuro parieti obverteret, eum, ut insideret scamno, coëgit; diductis hinc instrumento dentibus, infudit calidi juris aliquot cochlearia; cùmque valdè reluctaretur, à Parente colapho multatus, nunc demum hæc verba profari cœpit: Quid à Te vapulo satis alioqui cruciatus? Ab eo tempore & est locutus & cibum sumsit, affirmans, noctibus singulis mulierem quandam cibum sibi & vinum generosissimum porrexisse, seque vehementer afflixisse. Nunc etiam grunnire desiit, palpebris tamen adhuc conniventibus: nihilo tamen minus ipse divinare potuit, quidquid occultatum in pugno tenerent alii: fassus etiam, non se, sed aliud quid in abdomine suo per integram noctem, se quamlibet renitente, grunnivisse. Interim medicamentorum nonnihil ipsi propinatum: pedum usus melior: devotè precabatur; Quin & Pastores admonendo, hortando, consolando, suo neutiquam officio defuerunt. Sensim phantasma muliebre nocturnum evanescit, nec ampliùs expavescit, grunnitu tamen adhuc per horam unam, plus minus, interdum redeunte: dum absentes præsumit homines, oculos aperit; sed, quum id aliàs non faciat, aliquo Dropace per totam diem palpebræ apertæ tenentur, ut musculi quadantenus fortè resoluti pristino vigori restituan-

tuantur: grunnitus denique cessavit, & cum hoc afflicta valetudo.

OBSERVATIO CXXXV.

Dn. ROSINI LENTILII.

Convulsiones admirabiles.

Poligrapho *Weilheimensi* filia duodecim, filiusque decem annorum successivè morbillis effloruerunt; quibus, diaphoresi neglecta, non sufficienter erumpentibus, insecutæ sunt ante nunc annum convulsiones equidem satis admirandæ: Variæ membrorum contorsiones, tremor totius corporis, complicationes ejus in spiram mox pronæ mox resupinatæ; nonnunquam eis in altum sublatis ad stuporem omnium; intereà simul vociferabantur, cantillabant, labiis fistulabant, paroxysmo præterfluxo in cachinnum effusi, quid actitatum esset, prorsus ignorantes. Adhibita à Medico quodam non incelebri medicamenta varia, sed sine fructu: *Maskoskyus* illuc vocatus utrique propinavit emeticum, &, quum, referente Domino Patre, purgantia vel sextâ vice propinatâ, nil quidquam operarentur, præcipuè apud Puellam, emetica tamen ista laudabilem effectum præstitêre, diversi coloris effusa saburra: Adhibita mox epileptica, applicata vesicatoria, per secessum ambo ex voto purgati: die postero lumbrici magni num. 7. per utrorumque alvum excreti, insequentibus tam horrendis motibus epilepticis, oscillando & saltando, ut ambo præsentibus multis per duas horas mensas & scamna, & quidquid obvium esset, agyrtarum more promtè transsiliret, ut non destituri viderentur, quamdiu vita superaret, ab aliquot denique hominibus, uti quiescerent, & in lecto cubarent coacti. Post paroxysmum riserunt, comederunt, biberunt, puella tamen mox usu pedum adeò exuta, ut stare non ampliùs posset. Aëris locique mutatio Parenti persuasit, ut annueret Domino Affini meo, misellos *Göppingam*

gam deportari, optanti: Heic dexteritati suæ, vir juxta felix & expertus reliquum nihil fecit, adhibitis medicamentis specificis & hactenus pro arcanis habitis. Et quanquam, Puella cumprimis, etiam *Göppingæ*, motus epilepticos horrendos subindè passi sint, DEO tamen secundante non tantùm Puella brevi usum artuum omnium recepit, sed ambo ægrotantes per quatuor dies convelli desierunt. Ad altitudinem bicubitalem nonnunquam de pavimento, corpore horizontaliter sito, sublati sunt. Quidam *Choream S. Viti* sunt arbitrati, aut quasi *Tarantatos* vel maleficiatos. Sed rectè vir optimus caussas mali naturales posse dari existimat, cùm virus istud morbillorum, malignum, acre, acidum, atque, ut ipsi vocare libet, menstruale, per neglectos sudores non eliminatum, interim tamen in sanguine resolutum, fluctuans, partes nervosas, quin ipsum cerebrum, irritare potuerit, præsente durantibus cumprimis paroxysmis delirio & insaniâ. Paroxysmi ab initio intra diei civilis spatium quinquies vel sexies iterarunt varia facie: nam, præter dicta, nonnunquam artus ipsorum implexi sunt sibi invicem firmiter cohærentes, nonnunquam expansi, nonnunquam tremuli, contortis oculis, naribus, ore, ut reverà larvas mentirentur. Semper quærebant obscura loca, subter scamna, mensas & lectisternia. Hinc subitò hæc omnia transiliebant, insuper habitis hinc exorientibus doloribus, sic ut adstantes undique pulvinaria supponerent, ne artubus enormis læsio accederet. Puella, cùm inferior corporis pars à lumbis usque ad extrema prorsus omni motu careret, posthac saltem superna corporis parte convellebatur. Adhibita præter epileptica diversis etiam quatuor locis *Vesicatoria*, quin & *Suffumigia* & alia *Topica*, *Amuleta*, *Enemata*: quorum usu intra 16. dies, L. D. perfectè ambo convaluerunt, ut horrendi affectus nec vola supersit, nec vestigium.

OBSERVATIO CXXXVI.

DN. ROSINI LENTILII.

Calculi per tussim, vomitum & alvum redditi.

CAupo *Göppingensis*, vir ætate floridâ phthisicus, tussiendo instar pisorum sativorum, calculos num. v. cineritios, & ex rubro flavescentes rejecit, intra tres septimanas fato functus. In *Curlandia* vir sexagenarius per aliquot annos calculos diversæ magnitudinis, nullo tamen pisum excedente, per vomitum rejecit, quales adhuc mihi sunt ad manus, instar Salis Tartari ex albo viridiusculi, tabe denique confectus & mortuus. Negotiator *Nürtingensis* Febre malignâ laborat, quâ solutâ denique hecticam sibi contraxit, vel ex diætæ neglectu, vel cura non sufficienter protracta: adest æstus, sitis, sudor, phlogoses, horror, inappetentia, pressio circa præcordia, asthma; sed cumprimis circa regionem hepatis dolor summus, cum tumore, de quo tamen dolore jam per decennium conquestus fuerat. Adhibita *Aperientia*, *Lenientia*, *Abstergentia*, *Diaphoretica*, *Laxantia*, *Enemata*, *Topica*, *Cataplasmata* lateri dolenti applicata: intus pro demulcendo dolore *Ol. Amygd. dulc. c. Sir. de Alth. & 2. Rad. add. Ocul. Cancr. præparat. & Nitro præparato*: quo sumto haustu æger, libenter equidem scirem, inquit, quid per secessum excluderetur à me durum, scindens anum & lacerans? Uxor pelvim è sella promens invenit mistos cum excrementis ex flavo rubentes lapillos quamplurimos, lateres contusos dixisses: horum exsiccavit manipulum integrum, tres & ampliùs, ubi visum fuisset, collectura. Id generis lapillos per dies aliquot exisse sensit, quorum aliqui pisa magnitudine superarent: partim rotundi, partim cuspidati. Subsedit autem tunc istud hepatis farcimen, mitigatus dolor, appetitus rediit, aboli-

abolita sitis, respiratio libera. Quin hi lapilli prodierint è cystide bilaria, nil ego quidquam dubito; hoc, velut in genere pecudum non est omninò novum: (prout hos aliqui, lapillos è bovis felle, non sine fructu & effectu tantùm non certissimo, quorum fidem & ipse testis oculatus confirmare possum, ictericis propinant) ita passim Observationes in vesicis hominum felleis tales esse repertos, quin & *Ephemerides nostræ*, testantur. Id in boum lapillis observavi, eos, instar fortissimi ptarmici nares irritare. Num in hoc subjecto adhibita nitrosa quidquam præstiterint, dijudicandum aliis relinquo, quo in *Sylvij* operibus alicubi me legere memini, graminis aquam cum Nitri Spiritu haustam calculum ex hoc fundamento solvere, quòd pecudes, quamprimùm gramine novo vescantur, lapilli tempore autumnali & hyberno in vesicula bilaria reperiri soliti, liquescant, nec usquam æstivo tempore reperiantur; Addo, quòd, cùm *Heidelbergæ Anno 1672.* studiis operam locarem Dn. D. *Israël, Med. Prof.* nobis ostenderit calculos binos, satis grandes, colore fusco præditos, figurâ catulos parvos, quatuor prominentiis ceu pedibus, & capite mentitos, pluribusque aliis sociatos, in liene vetulæ cujusdam, quæ per integros quindecim annos de gravativo sinistri lateris dolore conquesta fuerat, repertos. *Jenæ Anno 1675.* in cane vesicæ calculus inventus sesquilibram ponderans; Figura erat casei vulgaris rusticani, cujus utrinque mucro seu cacumen est obtusum (ein Quarkkäs) albicantissimus, qui in meditullio suo alium elegantissimè efformatum minorem; sed qui totius & integri calculi figuram exactissimè referret, continuit.

OBSER-

OBSERVATIO CXXXVII.
DN. ROSINI LENTILII.
Cautela in veſicatoriis adhibenda.

MAtronæ cuidam hypochondriacæ à non nemine quatuor veſicatoria ſimul bina in carpis & bina in ſuris applicata: unde ſtranguria ſummè dolorifica exorta: Medici bini calculum veſicæ adeſſe rati, *Balneis*, quin *Lithontripticis*, *Diureticis*, calidis, acribus variè utuntur, muliere nihilo melius, quin pejus quotidiè habente. Alius quidam Medicus prudentiſſimus & ſagaciſſimus in iſta veſicatoria cauſſam, &, meo quidem judicio, rectiſſimè conjecit, ob admixtos cantharides, experimento rei in proprio corpore, dum eſſet 16. annorum adoleſcens, facto, cui proinde tantò magis fidendum, quamvis ridiculum eſſe *Fioravantum* arbitrer, qui *lib. 2. cap. 45. de regim. peſt.* non erubeſcit ſtatuere, *eum demum eſſe Medicum bonum, qui compluresis morbos ipſe ſit paſſus*. Iſta quidem experientia valeat, cùm veriſſimùm ſit proverbium: **Es ſey nicht gut krank ſeyn / man ſeye des Lebens nicht ſicher.** Præterea dubium eſt, an ejusmodi Medicus aliis ſit anteferendus? Nam ſi bonus fuiſſet, utique ſibi cavere didiciſſet, ne in tot morbos, periculo ſui capitis, incideret. Cæterùm cantharides etiam foris applicatas mictum cruentum & ſtranguriam excitâſſe in *Diſſ.* pro loco *de veſicatoriis Jenæ habita Excell. D. D. Faſchius, Prof. Anat. Chir. & Botan. cap. 5.* ex variis Auctoribus planum fecit. Confer *Ann. I. Dec. II. Ephem. noſtr. Obſ. 163.* Et quæ de Cantharidum operatione Amiciſſimus noſter *Periander ad Ann. VI. Dec. II. Obſerv. 215.* dictarum *Ephemeridum* commentatus eſt.

OBSER-

OBSERVATIO CXXXVIII.
DN. ROSINI LENTILII.
Vivum Cadaver.

IN oppido Bavarico *Wemdinga*, duabus leucis abhinc distante, & à balneis mineralibus celebri, paupercula vixit Arcularii uxor quadraginta circiter annorum. Ante triennium fluxum mensium immodicum ad octodecim hebdomadas est passa, quem insecuta est horum suppressio cum successivo tumore ventris, quæ spem prolis ipsi faciebat primò; sed hydropis fœtum esse tumorem isthunc eventus docuit, qui denique se ascitem cum tympanite sociatum prodidit; tumor immensus erat, postquam per duos annos ipsi concessum incrementi spatium; tantum sanè mihi vidisse nunquam contigit. Intereà supernis partibus adeò fuit extenuata, ut reverà videretur sceleton corio jam opificis manum experto vestitum. Mammæ pendentes conos abiegnos referebant, aptæ potiùs ad relegandos, quàm pelliciendos amasios. Denique fatis defuncta cultro se præbuit. Apertum abdomen amphoras benè duas aquæ fœtidissimæ profudit, sed intestina nusquam. Hæc enim, dictu mirum, ad usque rectum intestinum computruerant in mucaginem, bonâ parte stomachi, quâ pylorus moderatur sceptrum in putredinis consortium adscita. Hepar, lien, renes utcumque habebant; vesica urinaria, cum insertis & annexis vasis paria cum intestinis fata experta erant, id est, frustrà diu quæsita. In utero maximam partem putrido mola, caput infantile æquans, & ipsâ jam infectâ putredine. Thorax cum contentis mediocriter se gessit, corde sine omni labe reperto, præter id, quod in toto corpore vix uncia sanguinis, venis prorsus evacuatis, immò ne congrumatus quidem colligi potuerit.

OBSERVATIO CXXXIX.
DN. ROSINI LENTILII.
Alvi adstrictio à coalitu intestini recti.

DN. *Joh. Richter*, Pharmacopœus Aulicus *Eichstettensis*, ex alvi constipatione ventrisque torminibus acerrimis, frustrà tentatis omnibus remediis, post tres septimanas obiit. Aperto ventre sphincter ani connivebat, ejusque totalis coalitus visus; interni longanonis parietes contraxerant putredinem: intestina sphacelata: stomachus aridus: vesicula fellis bile nigerrimâ scatens, præter alias minùs enormes læsiones.

OBSERVATIO CXL.
D. CHRISTIANI SCHUCHMANNI.
Morsus serpentis curatus.

PUellam quandam infra talum binis morsibus petit serpens, ab antecedentibus puellis procul dubio gressu lacessita. Hæc domum se conferens, videt intumescere malleolum, pedem, successivè tibiam. Adstantes mulitsciæ mulieres, statim supra genu fortem injiciunt ligaturam, hâcque ratione, ex opinione illarum, tumor & venenum ligaturam non transscendunt. Accersitur balneator, qui statim ligaturam removet, & medicamentum aliquod propinat, quod tum illicò vomitu rejicit, tumore ulterius progrediente, & simul variis symptomatibus stipato. Intumescebat facies, præsertim autem lingua cum nigredine, respiratio cohibita, sudoris frigidissimi stillæ, instar fabarum magnitudine. Vomitus, continua in somnum propensio, sensus congelationis, vox penitùs intercepta; propinata Theriaca ab Empirico quodam emta, vomit viridia, cum aliquali vocis restitutione, reliquis symtomatibus nihilominùs persistentibus.

Noctu

ad Append:
Fig. 7.
pag. 167.

Noctu ex me consilium petunt. Ego mixturam è Terr. sigill. Antimonio Diaph. Theriac. Camph. itemque Alexipharmacam Essentiam probè camphoratam do, simul imperans, ut locis commorsis applicetur pro tolerantia candens ferrum, superimposito posteà Emplastro ex Theriaca & Mithridatio. Die 19. Julii illam *invisere* rogor. Liberam illam, præviis aliquot sudoribus, ab omnibus enarratis invenio symptomatibus, præterquam tumore ad limites ligaturæ usque extenso. Notabile simul hoc erat, totum pedem vesiculis ad instar nucum juglandium, sero flavo turgidis, videre, non secùs, ac si ex cantharidum applicatione fuissent excitatæ, quos omnes forcipe dissecare jussi, sub quarum una caro nigricans apparebat. Regio itidem, ubi morsu impetiverat puellam, tota ad duorum ferè Imperialium magnitudinem suggillata & nigricans conspiciebatur, cui tamen per scarificationem facilè prospiciebatur: pro tumore œdematoso Epithema aperiens dedi non sine levamine. Movebatur hîc quæstio, annon per ligaturam à balneatore remotam venenum illud potuisset intercipi, ut in sola commorsa parte remanserit, nec ulterius se diffundere potuerit? Ad quod ego, posthabito Galeni, à Fr. Redi laudato consilio, sanguinis circulatione stante, negativè respondi, immò pejora mala ligaturas tales insequi edixi. Nam, si fortius stringitur, major sanguinis stasis & spirituum influxus denegatur, hincque gangræna & sphacelus metuendus; sin laxior strictura, multò minus obicem ponet, quin mediante sanguine totum corpus perreptet. Notandum simul, Camphoram reliquis Alexipharmacis omnibus palmam dubiam facere, quod ipsum aliquoties in tali morsu expertus, sanctè testari possum. Tuum igitur ut judicium mihi rescribas, officiosè peto.

SCHOLIUM.

UT *Excellentissimo Dn. Auctori* satisfiat, aliqua esse reponenda duxi. Ac *primò* quidem utique attendenda est inter

venena, tam intus hausta, quàm foris per morsus, puncturas &c. accersita, insignis differentia, quæ curam oppidò quoque diversam requirit. In genere videntur venena duplici ferè modo se habere, quatenus vel sunt volatilia vel fixa; item, vel sero, vel sanguini, vel utrisque peculiariter infensa. Mineralia videntur esse omnium fixissima, animalia pleraque volatilia, vegetabilia medio se modo habere: quin & operationes hinc venenorum variant, tum ratione temporis, tum ratione modi nocendi: Sic aliqua sunt lenta, quæ mancipia Diaboli mille artifice suo manuducente; ad annos, quin menses & dies temperare docta sunt, aliqua citius ferè dicto pereunt: Alia rursum sanguinem & humores congelando, alia eosdem nimium subtiliando & in furorem perciendo: quæ ultima differentia heic plurimùm attendenda: Sicut enim ista venena ejusmodi requirunt Antidota, quæ sanguinem & serum cumprimis ab ejusmodi congelatione immunia præstare valent: Ita hæc potiùs Condensantia & Sedativa sibi deposcunt. Optandum verò, quod heic obiter moneo, ut *Toxicologia* è veris naturæ principiis eruta, orbi aliquando sisteretur, quamvis experimenta, quæ huc faciunt, periculo sanè non careant. Serpentum item & viperarum venena morsu communicata Volatilium subire censum, eademque sero, Salium susceptori potiùs, quàm sanguini inficiendo per se, apta nata, ob homogeneitatem Salivæ serpentinæ cum sero, nemo, arbitror, inficiabitur: Hæc autem venena facultatem sunt nacta, serum, illique affinem Lympham in Gelatinam condensare, unde sanguinis systasis & fibræ solvuntur, ipse congrumatur, ejus circulatio inhibetur, cum subsequa lethali suffocatione à quiete machinæ humanæ oborta, unde antecedanea & in historia recensita symptomata. II. Videtur hinc Indicationum cardo in eo verti, ut medicamentis tum internis ista seri congelatio præcaveatur aut inhibeatur, tum externis quoque eadem intercipiatur, Gelatina resolvatur, & venenum, si possibile, evocetur. Quorsum propinata internè

Excell.

Excell. Dn. Auctoris medicamenta multum sanè contulerunt, siquidem omnia seri coagulo impediendo, & sanguini ab amurca quasi præservando aptissima. Cumprimis *Camphora, Sulphur illud vegetabile Excell. Borrichio in Act. Med. Hafn.* vocata, hîc meritissimo laudatur: quæ mirâ vi resolvendi pollet, ipsa quippe facillimo negotio in oleum resolubilis, & levissimæ adeoque & penetrantissimæ texturæ. Quis *Caphuræ* sit usus in peste, febribus malignis, in statu seri corrupto, & fatiscente sanguinis compage, vix Practicorum libri satis prædicare queunt. III. Quin & *ferrum candens* legitima methodo fuit applicatum. *Schmidius in Comp. Pract. p. m. 228.* post varia recensita denique, nil æquè prodest, ait, ac cauterium actuale, modo non altius venenum subierit. Quin & *Matthiolus* jamjam in *Comment. in Diosc. Mercurialis*, aliique docent, omnibus venenatis morsibus *ustionem* valde prodesse, quod vim veneni domare valeat, vid. m. *Lang. Epist. 18. lib. 1.* ubi *Damocratem* Medicum veterem eleganter inter alia de ustione commentantem adducit. Item *Corn. Cels. lib. 5. cap. 28. Paul. Æginet. lib. 5. cap. 3. Aët. tetrab. 4. serm. 1.* Addit *Langius* insuper caussam *l. c.* dum ait: Cauteria suâ virtute calorifera & ardente non tantùm noxios humores attrahunt, sed etiam non rarò factas ex his collectiones aperiunt. Quæ caussa, licet ex antiqua penu petita, tamen haud adeò ab hypothesi nostra abludit. Per collectiones enim heic lymphæ coagulum petimus intellectum, quod ustiones resolvunt, motu hinc lymphæ restituto, & intereà veneni narcosi intercepta, ut per glandulas subitaneas latiùs serpere non queat, inducto quasi per ustionem callo, quâ ratione Practicorum quoque observationes testantur, præservatos nonnunquam insultus epilepticos. IV. Emplastrum ex *Theriaca* & *Mithridatio* concinnè applicatum, ubi consentientes plerosque Practicos habemus. Quamvis enim reperiantur, *Theriacam* & similia imponere vetantes, quod venenum intrò pellere credant, reclamant tamen & ipsius *Galeni* & Medicorum ferè

quorumcumque experientiæ ſuffultæ obſervationes. Hinc Theriacalia Pharmaca propriè talia dici notat *Excell. Hercules noſter Amœn. mat. med. lib. 2. ſect. 2. cap. 2. ʃ. 1.* quod morſibus animalium debeantur ; nec ea tantùm intrò ſumta, verùm etiam foris adhibita, quod ipſe habet *cap. 1. & 5.* vid. m. *Excell. Aretæum noſtrum Coll. anat. Lect. 42. ʃ. 2.* *Theriaca* quippe nobile medicamentum reſolvendi vi maximâ pollet, communicatis inſuper ſero & vaſis capillaribus ſubcutaneis atomis ſuis alexipharmacis: ne dicam de attractione veneni, de qua nonnulli ex Naturæ genio, attractionis motum vix admittente, dubitant. Ubi per tranſennam quaſi noto, innocenter *Theriacam* à quibusdam modernis irrideri, ceu centonem quendam, & farraginem inconditam variorum ſimplicium, ubi fortè ſufficere potuiſſent eorum pauca ſelectiora. Novimus enim aliquos contractiori ejusmodi Theriacæ operam navâſſe, ſed medicamentum laudatiſſima Theriaca longè poſterius nactos eſſe. Hinc, quantumvis & nos parùm faveamus compoſitionibus iſtis decempedalibus, & nil minus, quàm Magiſtralibus, quales allegantur ab *Excell. Brunone Comment. in Jeſſen. de Judicio ſanguinis per Venæſect. emiſſi p. m. 115. ſeq.* ex *Zacut. Luſit. Brebitio* &c. *Theriacam* tamen, *Mithridatium* & hujuscemodi pauca vellemus excepta, quæ pote commendavit ipſa, & adhuc quotidiè commendat experientia: vide, quæ ipſe *Excell. Bruno* diſtinctione inter confuſionem & mixtionem aptiſſima de Theriaca ſentit *l. c. p. 139.* Sanè præter Theriacam famoſiſſimæ iſtæ Pilulæ *Greiffianæ*, *Theriacales cœleſtes* hyperbolicæ ſatis appellatæ, præſtant effectus non contemnendos, & laudabile medicamentum, modo pauperes ob ſummi pretii iniquitatem ab ejus uſu non excluderentur. Et quoque nobis *Theriaca Bezoardica*, quæ ſuo uſu ſe multum nobis eximio commendavit, ſequenti modo parabilis: ℞. *Herb. Scord. Mij. Rut. Mj. Rad. Angel Zedoar. Helen. Carlin. ãã. ℥jß. Petaſit. Valerian. Anthor. Pimpin. contrajerv. ãã. ℥j. Cal. Arom. ʒvj. Myrrh. r. ʒvij. ℈j. Caſtor. ʒiiijß. Bacc. Junip. ʒx.*

Nuc.

Nuc. Mosch. Cinnam. ac. Caryoph. Arom. Cardam. min. āā. ℥vj. *Croc. opt.*℥iij. *Camph.* ℥jß. *Conc. & cont. affunde Spir. Vin. Juniper. q.s. F. s.a. Elixir, quod filtratum per MB. abstrahatur ad mellaginem, cui admisceantur Op. Theb. corr. vel Troch. de Viper.* ℥ß. *Flor. Sulph. Terr. sigill. āā.* ℥jß. *Corall. r. præp.* ℨiij. *Margar. vel Matr. Perl. præp.* ℨij. *Lap. Bez. or.* ℈j. *Ol. destill. Zedoar. Angel. Caryophyll. āā. gutt. viij. M. F. Opiata* consistentiæ pilularis. Quid? quod *Tinctura Bezoardicæ*, compositiones utcumque diffusæ, qualis est *Michaëlis*, officio non desint: Et quamvis alii quodammodo contractiores parent, utplurimùm tamen multis ingredientibus constant & istæ. Eleganter prudentissimus *Sydenham. tract. de podagr. p.m. 44.* Quamlibet, inquit, quoties virtute specificâ medicamenti cujuslibet opus est nobis, Regula tenet: *Quò simplicius, eò melius:* tamen, cum id habemus propositi, ut huic illive indicationi satisfaciendo ægrum sanemus, singula ingredientia symbolam pro morbo curando quasi conferunt: atque in hoc casu, quantò major est simplicium numerus, tantò potentius medicamentum operabitur. Et paullò tamen post rectissimè in diffusis medicamentis formas Electuariorum ad imitationem *Theriacæ Andromachi* reliquis præfert, ceu viribus præstantissimam, *eò quod mutua simplicium confermentatio omnium virtutem adaugeat, quasi aliquod* Tertium *progignens*, quod in conjunctis majorum est virium in pari quantitate, quàm in eorum quolibet. Non interim, quod supra jam monui, caussam eorum ago, qui *Decocta, Infusa, Pulveres* &c. præscribunt immensâ simplicium viribus inter se contrariis præditorum congerie constantes, dum v. gr. 6. 7. 10. vel plures herbas ad *Pag. j.* uni *Infuso* destinatas reperias. Hæc enim, quia non confermentantur, nec tale mixtum tertium exsurgit, necessariò & semet invicem in operando impediunt, & fortè excitatis à calore nostro particulis activis in corpore demum inimicam fermentationem cum patientis damno cient. Novi equidem,

quid

quid hisce meis regeri poſſit, ſed eſt fortè parata reſponſio. Quidquid ſit, exploratiſſimum ego habeo, contractiores Theriacas & Tincturas Bezoardicas corvos hiantes luſiſſe, *Theriacæ Andromachi* quàm longiſſimè poſtponendas. Quantum denique V. ad Quæſtionem: *Annon per ligaturam à Balneatore remotam, venenum illud potuiſſet intercipi, ut in ſola commorſa parte remanſiſſet, nec ulterius ſe diffundere potuiſſet?* Mallem equidem me cum *Excell. Dn. Auctore* per omnia conſentire poſſe; verùm, quando in ejusmodi rebus fucus omnis abeſſe debet, ingenuè, quid ſentiam effabor. Verum eſt atque certiſſimum, ligaturas forteis heic & alibi multum nocere, & quidem ex ratione ab *Excell. Dn. Auctore* allegata, nimirum, quod ob Spirituum influxum denegatum Gangræna Sphacelusque metui debeant. Exemplum notabile recenſet Fautor noſter *Curioſus Heliodorus ad Ann. VI. Dec. II. Ephem. Curioſ. Obſ. 167.* nimirum accitæ ob ligaturam æquo ſtrictiorem in fractura tibiæ gangrænæ. Vid. etiam *Scholion Illuſtriſs. noſtri Celſi ad Obſerv. 117. Ann. III. Dec. II. Eph. Cur.* ubi ex variis Auctoribus ſtrictioris juxta & laxioris ligaturæ noxas adducit. Et quia teſtimonio *Excell. Dn. Auctoris* Puellæ ſupra genu ligatura fortis injecta fuit, jam eſt in eo peccatum. Stricturam autem laxiorem, ſeu mediam potiùs atque decentem improbari poſſe non cenſeo. Id equidem ſatis verum eſt, eandem non usque adeò veneno poſſe obicem ponere, quin ſanguine mediante totum corpus aliquâ ſui parte perreptet: Enim verò, quandoquidem ſupra diximus, lymphæ potiùs & ſero, quàm ipſi ſanguini ejusmodi venena, per ſerpentum Salivam intromiſſa, nocere, cutis autem noſtra propemodum ipſa, modernorum invento, ſit glandula conglomerata, ſub ea minimùm numerus minutiſſimarum glandularum, lymphæ genitricum & diſpenſatricum innumerus reperiatur, eſt intellectu facile, ſtricta primò ſtatim poſt morſum intuitu corporis ſuperficie, quadantenus impediri poſſe motum veneni congelativi, ne poſſit latius per glandulas divagari; ſic enim lympha

iſta

ista gelatinosa subsistit quasi intra terminos suos, reliqua manente fluxili: non interim negandum, à vasis capillaribus subcutaneis hauriri tantillum toxici non obstante ligaturâ, sed illud quantulumcumque alexipharmacis internis debellare convenit. Est proinde planè incertum, annon, si Balneator laxata decenter strictura, eam reliquisset, pes totus ad usque ligaturam unica quasi vesica obductus fuisset, impeditis symptomatis reliquis, vel certè diminutis? Aut an vesiculæ istæ sublatæ fuissent omninò intermissâ ligaturâ? Istud enim serum flavum in vesiculis contentum non aliud esse videtur, quam seri antea per virus congelati nova resolutio, quod tamen serum Natura, quippe inimicum, propellere tentavit. Hinc ejusmodi ligaturas Veteres juxta atque Recentiores uno propemodum ore in canum rabidorum, serpentum item & viperarum morsibus commendant. E plurimis potiorum loco sint nobis *Schmitz. Comp. Pract. l. c.* Primò omnium, ait, arcta ligatura super vulnus injiciatur, ne venenum latius serpat: *Löberus, Anchor. sanit. sect. 2. Dialog. 8. de morf. viper.* in principio statim membrum ligandum est. Omnium autem instar volumus esse Bigam Medicorum selectissimam, *Exc. nostrum Herculem loc. cit. cap. 1. §. 5.* ligaturas heic etiam locum habere dicentem, & *Exc. Aretæum l. c.* idem propriis à cane rabido demorsorum experimentis novem laudata methodo usum; Tametsi fatear, me ante septennium *Crailshemii* sex à cane rabioso, partim satis fœdè demorsos absque ligaturis curasse. Confer de hujusmodi morsibus *Ann. III. Dec. II. Observ. 69. & Ann. IV. Dec. II. Obs. 65. Ephem. nostr.* Item *Wizelii Disp. inaug. de morf. & punctur. animal. Argentor. 1676.*

(*Oribasius.*)

[*Missæ Nordlingâ Norimbergam d. 15. Decembr. 1688. ad Periandrum.*]

OBSERVATIO CXLI.

D. MAXIMILIANI PREUSSII.

Hydrops Abdominis ſaccatus, cum Veſicæ ac Uteri defectu &c.

ELiſabetha, nata Banckia, trium ſucceſſivè Filiorum ex priore Marito Sutore, & totidem pariter Filiarum ex poſteriore, Johanne Hoppio, Piſtore Jutroſchinenſi in Poloniâ, ſine extraordinariâ, quantum conſtat, partûs difficultate, Mater, ultimo Maritorum ante duodecim præter propter annos defuncto, Jutroſchino Vratislaviam habitatum, &, ceu paupercula, laboratum ſe confert. Hìc verò undecimo, & dimidio ante obitum annis, poſtquam hauſtulum vini (propinante omnibusq́ue modis perſuadente quâdam Fœminâ non admodùm ipſi aliàs propensâ) bibiſſet, mox deſuper non ſolùm peſſimè circa ſtomachum & præcordia habet, ſed & nocte continuò inſequente, magnis cum doloribus per viginti quatuor horas durantem, ſanguinis variorumq́ue liquaminum per alvum experitur fluxum, ſatis copioſum, domeſtico tamen ex ſpiris ſimilagineis remedio maturius iterum ſublatum. Ex quo, valetudinaria poſthac ſemper, rarò mingit, quin & anno inde exacto abdomen inſigniter ſibi intumuiſſe advertit, *tumore* æquali, *valdè tenſo, & digitis renitente*, ad monſtroſam tandem magnitudinem per integros octo annos adaucto, cum urinæ, toto octennii iſtius ſpatio, totali dehinc ſuppreſſione, & vicariâ interdum materiæ aquoſæ, inſenſibili tamen ipſi, ac involuntariâ ſæpè, dum ſtaret vel incederet, per alvum eruptione, magnoq́ue inſuper corporis & inceſsûs (quamvis ſine notabili anguſtiâ ſpirandi) gravamine; digitorum quoque annularis & minimi, creſcente ventre, manifeſtâ atrophiâ, contracturâ & immobilitate; imò & reliqui totius, præter abdomen, corporis vividiq́ue ac Plethorici

rici anteà habitûs insigni emarcescentiâ; bono quamvis superstite semper appetitu, siti, & avidâ alimentorum assumtione, hocque ultimo præprimis decubitûs tempore, cùm biennio & dimidio ante decessum prædictis accederet, eamque lecto posthàc prorsùs affigeret Apoplexia satis vehemens, cum loquelæ maximam partem abolitione, & succedente perpetuâ brachii ac pedis sinistri paralysi; quâ tamen durante, spatio primùm duarum vel trium septimanarum subinde, posteà verò sæpissimè dies noctesque, parùm iterum urinæ viâ ordinariâ cum præsensu emisit, usque dum post accessum catarrhi suffocativi, octiduo postremò cuncta & lotii & fæcum alvi excrementa, magno cum strepitu, murmurationibus & motibus intestinorum inversis violentisque, nec non fœtore putrido quasi ac intolerabili, per vomitus frequentes excreverit, quibus denique extremùm exhausta, vitam placidè finivit manè 5. Febr. Anno Christi 1688, ætatis suæ 77, viduitatis ultimæ 21, gestatique ventris tumidi duodecimo. Factâ mox obitûs ejus intimatione, cùm casus videretur rarus ac curiosus, corpus cultro anatomico, eodem adhuc die circa vesperam, subjectum fuit, præsentibus Pl. Tit. Dominis D. Godofredo Thilisch, D. Johanne Jænisch, Physicis, meque ipso, nec non Chirurgorum Senioribus, Godofredo Scholtzio, Friderico Batelt, & Samuele Rasper, Chirurgo civitatis ordinario; ubi sequentia, quæ communicamus, observare licuit:

Facto primùm exiguo per cutem Hypogastrii foramine, serum pellucidum, in summitate vasis deinde pinguescens è cavo Abdominis emanavit ad 40. præter propter libras civiles; Aperto deinde toto abdomine, apparuerunt:

II. In cute Abdominis anteriore ejusque superficie internâ hinc inde, ovi columbini magnitudine, hydatides, seu tumores pellucidi, candicantes, *ad tactum* (instar gangliorum circa articulos) *æqualiter duri, nil tamen, nisi lympham limpidissimam* ac fluidissimam, in tenui, sed densâ, pelliculâ continen-

 tes,

tes, quæ, perforatis iis, uno quasi impetu, ad libras duas universim, prosiliebat.

III. In dextro Hypochondrio excrescentia, seu tumor magnus, ex rotunditate oblongus, totum ferè latus abdominis dextrum ejusque viscera obtegens ac deprimens, *renitens digitis*, pellucidus aliquomodò, ac separatim pendulus, peculiari tunicæ, satis crassæ ac densæ, fibrisque carneis & vasculis sanguiferis refertæ, inclusus, è latiori tamen basi natus & adnatus costis spuriis ibidem; duas ferè spithamas longus, totidem crassus, & unam latus, pendensque libras 20¼: qui apertus *similiter nil nisi lympham clarissimam*, tenuem ac fluidissimam, intus contentam, & tunc confertim erumpentem, exhibebat, adeoque ad tumores lymphatico-tunicatos spectare videbatur, & talis formæ erat, qualis *sub Lit. A.* delineata est.

IV. In Hypochondrio & latere abdominis sinistro, costis hujus spuriis pariter adnatus, dextro similis in omnibus tumor, & æquè magnus, nisi quod inferius appendiculam adhuc quandam, peculiariter circumscriptam, haberet, 18½ in toto libras ponderaret, &, loco lymphæ puræ, cruentam ac turbidam, nec non aliquot frusta massæ fibrosæ, è sanguine simul extravasato & congrumato concretæ, pollicum magnitudine intus fluctuantia, contineret, Figuram *sub Lit. B.* depictam exhibens.

V. Hepar, lien, ventriculus & intestina cum mesenterio &c. parva admodùm, & partim ex inanitione, partim ex compressione à tumoribus prædictis enormibus, ad planam quasi figuam redacta; Renes tamen naturalis ferè magnitudinis & constitutionis.

VI. Nulla verò vestigia vesicæ urinariæ & uteri, propriè ac κατ᾽ ἐξοχὴν dicti, deprehendere licuit, sed vaginam saltem uterinam brevissimam, in summitate firmiter clausam & cum intestino recto coalitam prorsus.

VII. Se-

Phalenæ maximæ facies anterior.

ad pag. 477.

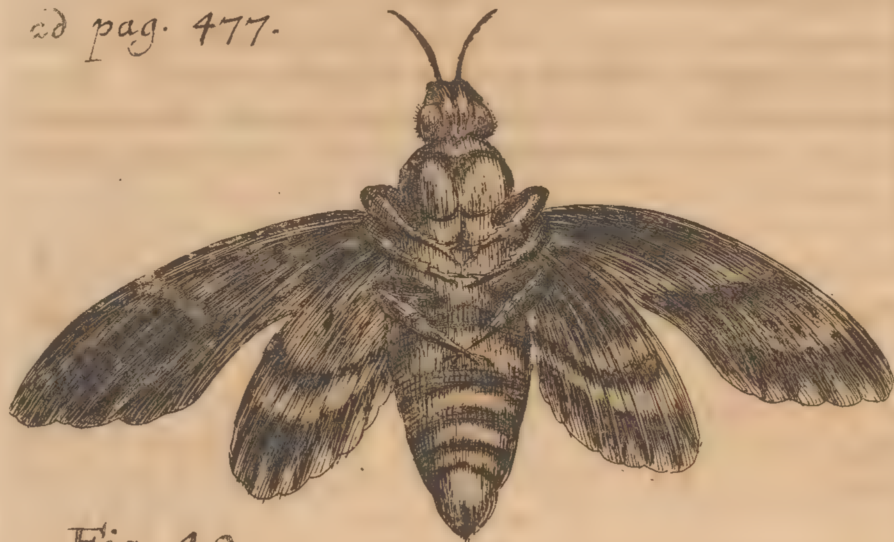

Fig. 49.

Phalænæ maximæ facies posterior.

Dec. II.

VII. Serositates, dum ex cavitatibus prædictis vesperi emitterentur, ad lucem tunc splendentes & candicantes quasi, manè sequente, postquam per noctem steterant collectæ, admodùm flavicantes, ut tincturam quoque earum, hinc inde effusarum, difficulter delebilem, in fundo hypocausti cernere licuerit.

SCHOLIUM.

QUantò rariora in complicatissimo hoc casu Phænomena, tantò difficilior eorum Ætiologia. Utut enim non obscurum adeò, ex vini qualitate acido-acri, aliave, gravius irritante intestina, ortum primò esse fluxum alvi biliosο-sanguineo-serosum, eoque per incrassans domesticum justo citius fortè cohibito, seri, magis laxati rapidiusque jam commoti, in tenuiores partium internarum vasorumque lymphaticorum tunicas majorem successisse impulsum, accumulationem & stagnationem in illis; unde facilè contigit, ut, aliis earum magis magisque distensis, aliis verò ruptis tandem, serum, partim in folliculos ejusmodi lymphaticos, partim in cavum abdominis fuerit collectum, quo dein ad partes urinæ excretioni dicatas non sufficienter amplius, ac demùm prorsus non, delato, harum functiones sensim cessasse nil mirum est, supplente potissimùm earum vicem aliquomodò, materiamque insuper eis præripiente, intestinorum jam ante gravius læsorum fluxu subinde alvino seroso; unde nec aliter fieri potuit, quin ob tot seri, etiam nutritivo-spirituosi, subductiones, cum appetitu alimentorum avidiori, atrophiæ nihilominus, initio particulares, mox & universales, nec non symptomata apoplectico-paralytica tandem accesserint, à quibus resolutis quoque aliquatenus viis urinariis, & sero ad spatii ulterioris defectum coacervato, acrique maximè facto, tum excretio iterum sensualis urinæ, tum diaphragmatis pulmonumque motus impeditus, suffocationum quasi Author, tum &

ἄνω fortius ſtimulata inteſtinorum perverſa evacuatio, vitam deniq; exhauriens, enata eſt.

Sacculos verò lymphaticos modò prædictos ſpecialius quod attinet, aliquantò obſcurioris naturæ eſſe videntur. Præter adducta tamen de iis, ſtatuerim ego, novam eos ſpeciem tumorum tunicatorum, liquidiſſimæ ſcil. materiæ, ſeu lymphæ, conſtituere, Germanis Waſſerbeutel/ non ineptè vocandam; nilque aliud proinde eſſe, quàm hydatides certas, ſeu vaſorum lymphaticorum interſtitia quædam valvuloſa, à ſero ſeu lymphâ in quodam eorum loco glandulas obſtruente, ſicque intra valvulas, retroceſſum ejus impedientes, ſtagnante, per primam tamen ſcaturiginem ac valvulam ulterius ſemper influente, humectante, & (unà cum vaſculis ſanguiferis, cuncta, etiam minutiſſima vaſa, capillari formâ perreptantibus) nutriente ac incraſſante ea ſimul, in tantam amplitudinem ſenſim dilatata, imò quoque fulcita fortè ambiente & coalitâ quâdam membranâ aliâ, à partium membranis, intra quas lymphatica illa ſerpunt, communicatâ; non aliter ac Meliceridi, Atheromati & Steatomati, illorumque ſpeciebus, Nat-tis, Strumis &c. pro diverſitate partium diversè cognominatis, ſat ſæpè magnis, à cute nonnunquam ſimul cinctis, contingit, quæ & ipſa ſaltem hydatides ejusmodi præter modum ampliatas eſſe, ita ut una etiam in plures ſubindè cohæreant, vel ſe invicem includant (uti in ſiniſtro hìc latere unus ejusmodi ſacculus alteri, ſeu appendiculæ, continuatâ poſt valvulam interſtinguentem productione extenſioneque cohæſit) ex Recentiorum Obſervationibus in Colleg. Pathol. MS. P. general. Exerc. 3. §. 14. probabiliſſimè colligit Celeberrimus Bohnius, Prof. Lipſ. Præceptor olim & Patronus nunquam non ſuſpiciendus. De cætero parallel. Obſervat. cum uberiori Theoriâ de ſacculis ejusmodi lymphaticis qui deſiderat, adeat Ephem. German. Dec. II. Ann. I. Obſerv. 183. p. 425. & 434; nec non Dec I. Ann. IV. & V. Obſ. 166. p. 210; Quemadmodum ad me quoque ſimilem ferè quoad hosce caſum

7. Octo-

7. Octobri hujus 1688. Anni perscripsit Excell. D. D. Becker, Physicus Provincialis Ducatûs Glogoviens. summè meritus, Fautor & Amicus singulariter mihi colendus, de viro quodam in militari officio ac dignitate constituto, qui ventre tumido, scirrhosam in hypochondriis duritiem habente, febreque lentâ, & vomitibus copiosæ ac nigerrimæ tandem materiæ, consumtus, hincq; exenteratus, sacculos quoq; ejuscemodi lymphâ refertos, cui minimæ insuper vesiculæ aquâ plenæ innatarunt, sub hepate & in mesenterio hinc inde exhibuit.

Omnium tandem maxima difficultas superioris nostri casûs *in defectu Uteri & Vesicæ* hæret, utpote quorum antehac præsentiam partûs plurimi naturaliter prægressi, & excretio urinæ voluntaria, sub statu olim sanitatis integra semper; Absentiam tamen utrorumque, Extispicina in demortuâ, docuerunt. Et, licet naturaliter quoque apud plures, quæ multoties pepererunt, contractus & exiguus valdè conspiciatur uterus; vasaque umbilicalia, usu in adultis cessante, quoad maximam partem, aut cavitatem certè, obliterentur; nescio tamen, an, ductâ inde analogiâ quâdam, & uterum & vesicam, abolito diutissimè eorum usu sufficienteque hìc nutritione, à seri continuò magis hisce incumbentis acrimoniâ intensiore penitus corrugata & consumta fuisse; an verò, ob insolitas prorsus apparentias hasce, & alia quædam suspicionis fundamenta ac circumstantias singulares, de personâ suspectâ, dum Agonizantem ultimò visitaret, à Liberis Ægræ notatas, incantationem insuper ex parte latuisse, credendum sit? Quod ipsum proinde acutioribus ingeniis dijudicandum, nec non conformem aliquomodò, ratione absentis vesicæ, casum in puellâ sesquiannorum, ex D. Könîgii Regn. Vegetab. cap. 50. p. m. 175. 177, conferendum, lubens relinquo. *Hoc saltem in votis habuissemus,* ut, per ingentem cadaveris nostri quoad intimiora fœtorem, hospitisque, exenterationi omnimodè reluctantis, impatientiam ac importunitatem, negotio huic diutius aliquantò immorari, adeoque & alia ac minutiora quæ-

quædam, circa vaſa &c. inquirere licuiſſet, quò ſic plenior & accuratior omnium notatio relatioq; fuiſſet conceſſa; quo autem denegato, in recenſitis acquieſcere neceſſum erit.

Fig. XXXIII.

OBSERVATIO CXLII.

D. MAXIMILIANI PREUSSII.

Rarior ſpinæ ventoſæ conſtitutio amputatione feliciter curata.

VRatislaviæ 15. Januar. Anno Chriſti 1688. juſſu Incluti Magiſtratûs Inſpectioni meæ, & Godofredi Scholtzii, Chirurgorum Senioris, nec non Samuelis Raſperi, Senioris pariter & Ordinarii Civitatis Chirurgi, committitur Danielis Bugſchii, Pannificis, filiolus, quatuor annos natus, qui ſine causâ manifeſtâ ante annum tunc effluxum in medio ſiniſtræ manûs digito contraxerat dolorem punctorium inſignem cum tumore laxo & ſpongioſo, ſuccedenteque, ac junctâ dein ſemper, exulceratione profundâ, ichoroſam materiam è duobus in exteriore, & uno in interiore digiti facie, foraminibus continuè plorante, circa juncturam medii ibidem internodii cum primo, verſus Metacarpium ſpectante; quæ cuncta ſolis hactenus domeſticis externis à matre pauperculâ fuerant tractata.

Perluſtrantes ergò locum affectum, præter dicta modò, deprehendimus conſpicuam per iſta foramina intumefactamque inſigniter ſubſtantiam articuli oſſeo - cartilaginoſam ac ſpongioſam quaſi, nigredine & carie hinc inde manifeſto jam notatam, quæ veram proin exhibebat ſpinam ventoſam, &, aliis fruſtraneis, de die in diem ulterius ſerpendo, cum periculo totius inficiendi, verſus Metacarpium ſemper magis extendebatur.

Conſi-

Consilio igitur nostro, Senatusque ac Matris-Viduæ consensu, præmissis præmittendis, ac potiunculâ imprimis confortante & præservativâ, eâque cum externis excitativis ac roborantibus sub & post operationem repetitâ, post reliquos digitos in volam reclinatos, benèque manui, à Ministro firmiter retentæ, alligatos, mediante scalpro excisorio acutissimo (quale Arcularii einen Meissel vocant) in supernâ parte per malleum fortiter percusso adactoque, digitus ille cariosus, Basi cuidam ligneæ (einem Klötzchen) impositus, propè juncturam cum Metacarpio, 20. Januarii per laudatum modò Samuelem Rasper ablatus fuit; sanguine arcuatim prosiliente, per Crepitum Lupi cum Pulvere Stegnotico, Pulvillis multiplicibus & optimâ Ligaturâ mox cohibito, sine ullâ Lipothymiâ aut Symptomate alio periculoso sub aut post operationem eveniente; Pueroque paucis dein externis digestivo-mundificativis, & consolidantibus tandem, benedictione Divinâ clementer annuente, perfectè sanato: Separatis verò per sectionem partibus cutaneis à digito abscisso, primum & medium ejus internodium osseo-cartilagineo-spongiosum, circa juncturam mutuam insigniter intumefactum ac inflatum quasi, distinctim hinc inde perforatum, atrescens ac cariosum, de reliquo autem maximam partem in fragmentula minutissima, cuspides acicularum triangularium exactè referentia, redactum observavimus: indicio sanè manifesto, nutrimentum ossis, omnium primò affecti, adeò acre causticumque quasi factum fuisse, ut illud non solùm modo consueto perforare, sed & in minutissima prorsus corrodere ac diffringere valuerit, de quo succinctè imprimis legi potest Petr. Marchett. in Observ. Med.-Chir. f. de Spinâ Ventosâ. Hoc saltem adjicio, pariter ac Rhachitides, sic nec spinas ventosas hodiè adeò raras amplius, ac olim, apud nos esse, cùm ne triennii quidem spatio in Nosocomio nostro ad sex ferè exempla earum notaverim, potissimùm in articulationibus carpi, genuum, malleolorum & digitorum pedis, cum totali corporis uni-

versi emaciatione, & funesto utplurimum exitu, nî per sectionem articulus talis amputetur, aut cuncta fragmenta cariosa, quod tamen rarissimè fit, sponte secedant atque separentur.

OBSERVATIO CXLIII.

D. MAXIMILIANI PREUSSII.

Calculi vesicæ signa sine calculo.

VIr quidam constitutionis carnosæ, sanguineo-biliosæ, ut vocant, Mercaturæ & itineribus per Poloniam & Russiam minorem deditus, variisque hinc Casibus & Erroribus Diætæ, imprimis ratione Esculentorum Salibus & Aromatibus abundantium, Potulentorumque generosiorum & sulphureorum valdè, subjectus, à juventute jam stranguriâ sæpè afflictus, totali nonnunquam suppressione urinæ comitatâ, ita ut cereâ subin candelulâ, urethræ immissâ, illius fluxum redintegrare opus haberet; ingravescente nonnihil ætate corripitur Mictu frequente & dolorosissimo brevi ante & sub effluxu, singulis ferè horæ quadrantibus aut semissibus ad summum, reiterato, urinæ scilicet paucæ, sine interruptione vix cochlear unum vel alterum unâ vice excedentis, insuper crassæ, opacæ, pallidissimæ &, instar Lotii putrefacti, enormiter fœtentis, cum sedimento copioso albo, gravi, ad ignem disparente quidem, sine tamen Liquoris clarescentiâ aut tinctiori inde Colore, juncto utplurimùm sub excretione ejus Alvi simul fluxu aut conatu egesturiendi, ac vice versâ; & successivè emergentibus quoque siti ingenti, cum variis stomachi Pathematis & Appetitûs diminutione. In hoc rerum statu à variis variè hinc inde tractatus, sine tamen levamine, per integrum & quod excurrit annum; tandem denuò Vratislaviam deductus, ad Ordinarium ipsi anteà Medicum, Excell. D. D. Thilisch, Proto-Physicum Vratislavien-

laviensem, Socerum meum Venerandum, recurrit, à quo, pro ductu signorum, Rationis & Experientiæ Viri-Senis profundissimæ, curatur methodo Calculi cum exulceratione Partium urinariarum, frustraneis tamen & hìc ferè omnibus. Ex Physicatu Fraustadiensi Breslam vocatus ubi redii, Socer meus modò laudatus & me denique curæ huic, inclinante Ægro, tum adjungit, tum, aliis subindè distractus, substituit. Summo studio singulas Morbi Circumstantias examinavimus, cùmque, pro certitudine evidentiori, exploratio per Anum digito Chirurgi, aut Cathetere per Vesicam, denegaretur, nî & Calculum, certè tamen exulcerationem Vesicæ subesse autumantes, Ægrum potissimùm, præter alia, porrò tractavimus tum per acrimoniam seri attemperantia, Diuretica blandè absterfiva, & Balsamica vulneraria, Emulsiones imprimis attemperantes & Terebinthinatas, tum per Laxativa leniter, & roborantia interdum, anodynaque interposita, ob juges potissimùm vigilias, quoniam noctu pertinacius semper urgebat Affectus; non omissis pariter externis attemperantibus, detergentibus vulnerariisque, per Injectiones, Fotûs &c. à Johanne Frantzio, Chirurgorum Seniore, convenienter adhibitis; sed & sic oleum operamque omnem perdendo. Postquam Malum hoc ultra annum & dimidium in toto duraverat, octo septimanis ante obitum, uti olim sub stranguriâ subindè factum, accedit aliquale in urinâ reddendâ impedimentum, brevi tamen iterum cessans, vel manuariâ operâ remotum. Nihilominus exhinc intumescunt & tensivè dolent pedes, ascendendo successivè per femora ad Abdomen usque, foveasque ad digiti impressionem relinquendo, erumpentibus simul exiguis hinc inde Vesiculis in dorso Pedum atque Tibiis, cum insigni ardore, ruptione spontaneâ, exulceratione que tandem & gangrænescentiâ quasi; Topicis tamen requisitis maturè iterum sublatâ & à progressu impeditâ, utut reliqua cum Affectu symptomata in antiquo Tenore perseverarent, adeò denique ex parte aucta vel exacerbata, ut, ob

dolorem Pubis intensissimum ac inenarrabilem, continuos per plures dies miserandosque Æger ederet ejulatus, cum alienatione Mentis aliquali, dehinc Paralysi Lateris sinistri, & Motibus ultimò convulsivis die 2. Aprilis An. 1686; quo ipso & miserè de vitâ decessit, completis ferè ætatis 60. annis. Exanimatum Corpus cultro anatomico à nobis suprà memoratis Medicis & Chirurgo studiosè fuit apertum examinatumque, ut pateret manifestius rebellis & intricatus hicce Morbus suâ cum causâ; nihil tamen de cætero singulariter notabile aut p. n. extraordinarium reperimus, præterquam Renem sinistrum solito nonnihil majorem, dextrum è contrà parvum & emarcidum valdè, utrosque verò, unà cum Vesicâ urinariâ, sine Calculo Sabulove ullo, nisi quod Vesica in superficie internâ, tum tota nigricans & sphacelata quasi, tum regione illâ, quâ Intestinum rectum ipsi succumbit & connectitur, leviter intus excoriata exulcerata ve conspiceretur. Ex quo elucescere puto, prædicta superius signa, & imprimis Mictum dolorosum cum egesturitione simultaneâ per alvum, ac vice versâ, contra communem quamvis Doctrinam, non esse pathognomonica Calculi Vesicæ, sed & soli Vesicæ, & Anum consensualiter afficientis, Vellicationi spasmodicæ, excoriationi, exulcerationive, interdum communia; qualem certè Morbum, sub Dysuriæ specie suprà insinuatum, fuisse, nunc patet, ex seri urinosi, diutius subin' retenti suppressivè, summâ haud dubiè acrimoniâ, ob præintimatam consimilem Diætam &c. cum omnibus symptomatis suprà adductis facilè hinc deducendis, successivè ortum & firmius impressum; analogum fortè aliquomodò Affectui harum partium scorbutico, à Drauitzio sub vulgari nomine **Bieber** descripto in Tractatu **Vom schmertzmachenden Scharbock** T. 9. p. m. 369. 370. 376. &c. item 379. 380. Cui consimilem ferè casum expertus est, perque diuturnum Lactis bubuli, in jusculis potissimùm quotidianis, usum & abstinentiam à Vinis acidis cunctisque acribus & salsis, feliciter curavit in altero casu præmemoratus

Excell.

Excell. D. Becker, juxta Literas 2. Januar. A. 1687. ad me exaratas; uti & ego, Dysurias ejusmodi simili ferè modo per absorbentia, antispasmodica, & Lacticinia tum interna, tum externa, optatò me curasse memini.

[*1688. 18. Decembr. Vratislaviâ Augustam missæ.*]

OBSERVATIO CXLIV.
D. GEORGII HEINTKE.
Epilepticus Concionator & Cantor.

PErlustranti mihi annum priorem Ephemer. N. C. in conspectum venit observatio à merentissimo de arte Medicâ Lentilio consignata, de miris symptomatibus in Virgine Epilepticâ; & Curiosissimi Rommelii de Epilepsiâ, visa & audita, etiam secreta revelante: hinc ansâ hac datâ in memoriam revocavi Epilepticum Juvenem Vratislaviæ-Silesiorum ante aliquot annos curæ meæ concreditum, quem in confirmationem superius allegatarum Observationum non ineptè forsan hic sistam: Hic mercaturam sequens, diætæ inordinatæ deditus, insigniter Hypochondriacus & obstructionibus alvi frequenter obnoxius, à rigidâ Brumâ circa pedum digitos adeò læsus fuit, ut ungues tandem bini, nî fallor, ad minimum unus tandem abscesserit. His ulcusculis fortè præposterè sanatis, Juvenis evadit atrociter Epilepticus, ut ferè quandoque ultra possibilitatem jectigationes in arcum contorquendo corpus, circumvolutiones & inflationes pectoris ingentes, quasi jam jam suffocandus, subierit. Mœsti Parentes & Agnati, primùm fascino hæc cuncta adscribentes, diu Ecclesiæ precibus Clinicum commendarunt, donec ego advocatus scrupulum hunc, circumstantias probè dijudicans horum Tragicorum sæpius spectator, eis eximerem. Finis paroxysmi Epileptici, antequam nempe ad se redibat, utplurimum talis erat; Incipiebat scilicet per dimidiam vel qua-

drantem horæ perorare, de peccatis intermittendis, de cœlesti vitâ, de precibus haud negligenter fundendis, deque aliis rebus sacris, adeò concinnè & clarè sive perspicuè, ut nisi hæ sermocinationes captum sive intellectum istius hominis transscendissent, de industriâ seu à vigilante eas proferri credidissem. Interdum hymnos cantare, modò preces habere in longum temporis intervallum solitus fuit. Denique lassus & enormiter sudans, ecstaticus quasi quievit. Non rarò iracundia, cui admodum deditus erat, in ejusmodi tragœdiam præcipitabat misellum; haud observatâ statâ periodo, & sine reminiscentiâ sub paroxysmo actorum. Tandem tamen, auxiliante DEO, uti ab his symptomatibus, ita ab ipso morbo eum liberavi, vomitoriis præcipuè & balneis, juxta cum aliis antiscorbutico-hypochondriacis remediis in usum vocatis. Utrum verò solùm à consolidatis istis continui-solutionibus seu læsionibus subortus fuerit hicce affectus, in medio relinquo. Ansam exin datam fuisse nullus ambigo, obiter annotans, quòd laudatam Vratislaviam fœmina, forsan adhuc in vivis existens, incolat, quæ ex sectâ excrescentiâ carneâ seu steatomate sublato post obductam cutem visum amiserit. Adeò malè interdum naturæ excretionibus curâ non satis providâ consulitur. Cæteroquin Juvenem etiam novi, qui febricitans non æstûs tempore, quô potiùs ex debilitate dormituriens tacuit, sed sub rigorem convulsiones minutas aliàs æmulantem præter captum hominis aptè concionari, quotiescunq; paroxysmus recurrebat, solitus fuit.

OBSER-

OBSERVATIO CXLV.

D. GEORGII HEINTKE.

Vinum Franconicum in febre petechiali innocuum.

ID quod Excell. Dn. D. Acolutho Amico & quondam Collegæ exoptatiſſimo Obſerv. 169. Dec. II. Ephem. N. C. Ann. IV. de potu Vini Rhenani in malignis morbis aſſerere libuit, & induſtrio ſanè Chriſtiano Franciſco Paullino in Obſervat. Medico-Phyſicis Obſervat. 49. de Vino rubro in morbillis & febre malignâ innoxio adſtruere volupe fuit, liceat & mihi in febre petechiali de Vino Franconico paucis confirmare. Cùm in præterlapſi anni menſe Auguſto dyſenteria Epidemia noſtrâ liberam Imperii Civitatem valdoperè deturbaret, & ob illam multis parvulis funeſtam, ætate provectiori gaudentibus ſatis exitioſam ſtragem à Nobiliſſimo Ampliſſimoque Senatu Noribergâ ad Phyſicatum Ipſorum obeundum vocatus eſſem, Vinum rubellum Franconicum ab adultis & pueris ſine omni noxâ me connivente primùm, poſtmodum ſuaſore hauſtum fuit. Circa eundem anni currentis 1688. menſem (Pomona licet affatim libera in ferendis fructibus) ſatis tranquillus ſtatus, præſertim ratione Dyſenteriæ fuit. Interim Morbona minus feriata eſt. Inter alia acceſſit aliundè ſocius quidam non ritè valens adque Civem divertens noſtrum ædibus admodum periculoſum intulit contagium, Primò namque adoleſcens quatuordecim ferè annorum lethaliter affectus fuit, deſperantibus propemodum omnibus adſtantibus de ipſius vitâ. Mox in ordine ſecuta eſt Materfamilias, quæ cum omnibus ſignis in febribus petechialibus aliàs præſentibus proſtrata jacuit, Tertiò Maritus ejus deprehenſus, cui, cùm in morbi principio ſtatim adeſſem, ſine morâ vomitorium blandum porrexi, & indicationibus ſic poſtulantibus venam in pede ſecari

ſecari curavi, hinc Bezoardicis aliisque conducentibus ſtipatus, ſectis etiam venis ſub tumente linguâ morbo obviam ivi. Hic præ cæteris delirans ante eruptionem exanthematum malignorum aliquando ſolus relictus circa veſperam ex ſuperiori contignatione per ſcalas in atrium domûs, hinc in cellam ſe confert. Accedens Chirurgus rationem colli habiturus ob ægrotum circumſpiciens, eum manibus & pedibus, ut ſic loqui liceat, ob vires deficientes è cellâ prorepentem cernit. Ex quo non parùm perterrefactus illum propter debilitatem grandem difficulter ad priſtinum deducere valuit lectum, huic affixus & ad ſudandum diſpoſitus non multò poſt ingentem farraginem macularum malignarum in pluribus corporis partibus conſpiciendam præbuit. Juvi naturam per Veſicatoria in carpis manuum poſita, aliaque quæ cæteroquin genuina dictitat methodus, ſubminiſtravi, interpoſito apud omnes Vini uſu noſtratis, nullum penitus nocumentum exinde obſervans, ſed cunctos per DEI gratiam ad ſanitatis portum perducens.

[*A. 1688. d. 16. Dec. Windshemio ad D. Præſidem miſſa.*]

OBSERVATIO CXLVI.
D. GEORGII HANNÆI.
Anethum Anti-Venereum.

ILlicitæ Veneris ſuſcitabula pretiô & precibus redimunt ſæpè à Pharmacopœis Aphrodiſiaſtici Satyri impuriores; digniſſimi, quorum libidinem haud ferendam, non contumeliis modò, ſed etiam Pharmacis ſuis occluderent Medici. Nec opus erit à Saturno, difficulter exorato, mutuari peſſulum, Cypriæ obdendum Deæ; cùm diobolare nobis Flora Anethum porrigat, avarâ nequaquam præcerptum manu. Hujus vim carminativam ſuſpexêre jampridem Medentes; imò & facultatis Ant'-Aphrodiſiaſticæ conſcii fuêre nonnulli!

ſed

ſed intùs, ſed ſæpiùs propinandum cenſuerunt Anethum. Ipsô quoq; Macro teſte:

> *Aſſiduè bibitum, viſui nocet. Et genitale*
> *Claudit iter, ſiccans humorem Seminis intus.*

Verùm, en novam Veneris fugam, protelante eandem uſu Anethi externo! quam mihi detexit Juvenis Generoſus.

Hic ex equo, cui inſidebat, defluxerat in terram, tantô impetu, ut alterum penè effregiſſet brachium. Senſit poſteà per vices in brachio dolorem moleſtum, donec inviſa ſe proderet Atrophia. Suaſit huic opponendam *Aquam Anethi*, neſcio quis; eâque, ceu grato unguine, morticinum manè & veſperi perlevit membrum, aliquot ſeptimanas, cum inſigni εὐφοϱίᾳ. Sed quid fit! cùm extra oleas vagari aſſuetus, in caſtris Veneris explicuiſſet vexillum, ſenſit cum ſtupore (quam præpilatam ſperaverat,) haſtam, fractam, marcidam, & impotentem, langueſcere planiſſimè. Nec rediit ad ſuetum vigorem, antequam nuntium mitteret Anetho, ſuo tam proficuo brachio, quàm detrimentoſo Priapo.

OBSERVATIO CXLVII.
D. GEORGII HANNÆI.
Ventriculi vaga intemperies, lethalis.

MOrbos *Intemperiei*, diſpeſcunt communiter Medici, in illos, qui infeſtant *ſine Materia*, & eos, qui torquent *cum Materia*. Sed explodit, non ſine ratione, hanc diſtinctionem Excellentiſs. Dryander; *Intemperiem ſine Materia vulp-anſerem ſalutans*, in ſua doctisſima Parænesi ad Diſc. occ. circa Inſtit. Medic. emend. p. 123. Vix enim, niſi ſolo rationis luſu, inveniemus Intemperiem, corpus ægrotum ſine ullo affluxu humorum affligentem. Nec ſine Materia fuiſſe Ventriculi Intemperiem credidero, vagam mihi dictam, utpote modò calidam, modò frigidam, quâ

laborabat Strenuus apud nos militum Antesignanus Major, hoc ipsô Annô, Nauseâ, Ructibus, Ardore, Siti, Vomitibus, Anorexia, imò & Agrypniâ, immane quantum vexatus. Ego, ratus hæc Symptomata ab inimica oriri fermentatione, excitata inter Bilem vitiatam, & glutinosam Pituitam, ventriculi incrustantem parietes internos; sub initium curationis Præcipitantia adhibui, quæ Ructus compescuerunt auspicatò. Subjunxi his Stomachica temperata, interna & externa; verùm, auctus, unà cum Siti, Ardor internus, confortantem & refrigerantem elicuit Emulsionem, quam pulchrè retinuit dehiscens Stomachus. Ubi autem, vel me renuente, justò largiùs hâc ipsâ, per dies aliquot, se invitasset Emulsione; alvum, anteà satis benignam, ignaviorem reddidit, unde hoc carere jussus refrigerio, calore interno arsit denuò, donec Bezoarticis maritatus Lapis ille Indicus, quem *Pedro de frige* vocamus, φλόγωσιν istam restingueret commodùm. Tum cæteras hujus Hydræ fauces, Nausea, Vomitu & Anorexia horridas, frangere aggressus sum Acidis, Amaris, Aromaticis, jam Pulverem, modò Elixiriorum, nunc Mixturarum propinatis formâ, ut Virum optimum liberarem; sed lites serebam ex litibus, neque citiùs unum occluseram pseudothyrum, quàm alterum reserasset ventriculus. Decreveram aliquoties ipsi vomitorium exhibere, secuturus monstratam à natura viam; sed deterruerunt me vires languidæ, & ætas ingravescens. Ita, vomitans subindè, aliquot traxit septimanas, exulante Appetitu, ad diem 7. Junii, quo substitit & Vomitus & Alvus. Paruit tamen Clysteribus Alvus, & excitata suum fecit officium, Caput autem leviculum temerabat Delirium, ad terminum mortis usque protractum. Die duodecimo vellicabamus immemorem sui novô Enemate, sed frivolô successu. Cùm verò idem die decimo quarto tentaretur, totum ejulatibus opplevit æger triclinium, sanctè asserens, se, præ dolore sedis, Clysteres nec velle, nec valere admittere. Ab eo tempore obstructum inferius guttur, Stomachum ad vomitus

con-

continuè ſtimulavit, adeò indeſinenter, ut nihil biberet, quod eodem non ſtatim revomeret momentô, donec huic tragœdiæ finem, cum vitæ pauſa imponeret, dies 19. Junii. Imò, & hoc memoraſſe oportebit: quod ubi Agrypniæ, ſub initium morbi diutiùs protractæ, Soporiferum hocce rogatus opponerem, utut ſatis innocuum; (℞. Spec. Diambr. c. Moſch. Diamoſch. dulc. compl. āā. gr. v. Sacch. albiſs. ℈j. Laudan. Opiat. gr. ij.) tam periculosè laboraverit ægrotus, ut à limine fatorum propiùs abfuiſſe videretur, usque dum cor refocillantibus excitatus Remediis ad ſe rediret pleniùs.

OBSERVATIO CXLVIII.

D. GEORGII HANNÆI.

Tuſſis Periodica.

SUis olim *Periodis ſuperbiit Febris*, veteribus Medicis crucem figentibus, tantumque ſibi ſoli reſervavit Privilegium, quaſi cum ipſis clepſydris de horarum certatura juſtitia. Hodiè verò & aliis morbis hoc ſuum jus ceſſit, iisque tantum indulſit, ut *Hemicraniam Periodicam*, *Diabeten Periodicam*, *Hæmoptyſin Periodicam*, *Singultum Periodicum* obſervaverint noſtri ſeculi Machaones. Ipſemet curatam à me, ante Annos aliquot, *Epilepſiam Periodicam* deſcripſi pleniùs, in meo Mercurio Apollinari, Centur. I. Epiſt. LVI. Imò, & hoc Anno, *Tuſſim Periodicam* in Nobiliſſimo & Experientiſſimo Socero meo, Dn. D. Chriſtiano Henrico Luja, obſervavi; quæ ad horam undecimam veſpertinam, quaſi vocata, adfuit quavis nocte, per binas ſeptimanas, nec deſiit moleſtâ concuſſione corpus per integram horam obtundere, donec tandem concitatô valediceret vomitu. A capite deduxit primùm hujus Tuſſis exploſa tormenta laudatus Podalirius; ſed quamdiu capiti medebatur, quaſi Reduvias curare viſus eſt, & muſcas venari. Decrevimus itaque halitus acido-

acres, post Concoctionem ebullientes, has ciêre turbas. Atque ad hanc Διάγνωσιν præscripta Mixtura, è Spiritûs Rorismarini, Essentiæ Stomachicæ, & Elixirii Pectoralis, pondere æquali, demulcebat Tussim suaviter, & debellabat egregiè, postquam hujus guttulas 15. manè & vesperi in Vino Malvatico aliquamdiu pitissasset longissima vita dignissimus Medicus.

OBSERVATIO CXLIX.
D. GEORGII HANNÆI.
Antipathia Virginis, cum Baccis Cynosbati.

EXercet in *Cynosbatum* inexstinguibile odium Virgo mihi benè cognita, tam rarô Antipathiæ documentô, ut, nec lædens, nec læsa, (cùm aliàs in alteram partem faba tantummodò cudi soleat,) de triumpho insolentiùs gloriari possit. Mirum! quò arctiùs coëunt exitiali furentes hostilitate; eò acriùs, eò constantiùs armis arma pulsant. Nec pugna, credo, nisi divellerentur, absisterent; antequam altera pars prostrata fatisceret planissimè. Certè, Cynosbatum suis Baccis fœcundum, in hortis non aspicit amabiliùs, quàm si esset caput Medusæ, Anguibus crinitum. At, eodem jungantur hospitio! & *peribit Virgini Calor, Baccis Color*. Diversabatur aliquando hæc Virgo in camera, ubi capsulam habebat Illustrissima Comes, variis repletam conditis; intra quam hæc etiam à Comite jussa & fictile Baccis Cynosbati conditis repletum asservare. Sed quid fit! *Virgo noctem insomnem, Animi interstinctam Deliquiis, ducens molestissimè, sudat, friget, horret*, neque latum unguem à nocte abest perpetua. Intereà, æquabiliùs, aut magis ad votum, non aguntur res Baccarum! *illæ enim intra obseratum claustrum fermentescunt manifestè*; &, vel prælio paratæ, vel fugæ, *chartaceum*, *quô te-*

cta

cta erant, rumpunt operculum, quaſi extra hoſtilia ſe provolucuræ pomœria, imò, *aliò translatæ quieverunt commodùm*. En Magnetiſmum, non Amore, ſed Odio prægnantem! Ego puto exhalantia utrinque Effluvia, ſibi invicem ferale contrariantia, viſcera adverſarii actutum petere, plurimosque ibidem concitare tumultus.

OBSERVATIO CL.
D. GEORGII HANNÆI.
Lienis mutilatio indemnis.

DIſputatum eſt hactenus inter Medicos acriore contentione, *de Liene;* utrum hic tutò poſſit, & ſine vitæ periculo exſecari, nec ne. Aliis affirmativam, negativam aliis defendentibus ſententiam, quas curâ collegit ſedula Experientiſſimus Tilingius, in ſua eleganti Anatomia Lienis, p. 419. ita tamen, ut iis ſe prudenter aſſociet, qui facere id nolunt hodiè, cujus ipſos pœnitebit poſtridiè. Sed litem, vel conſopitam, vel ſileri cœptam, renovare videtur Obſervatio hæcce. Bini in hac mea Patria diſcordes Ruſtici veniunt, ſuperiore Anno, à verbis ad verbera! neque vapulandô ceſſatum eſt priùs, & verberandô, quàm alter in latus ſiniſtrum alterius defixiſſet capulo tenus cultrum, eodemque extractô tam latum feciſſet foramen vulneris, ut foràs proſpiceret ſauciatus Lien. Utrum preſſerit, an verò neglexerit, dolorem biduo, vulneratus iſte, incertum eſt; *certiſſimum verò illud, quod propendulam Lienis portionem, cum palma certantem latitudine, maſculè detonderit Chirurgus*, ſuæ Artis tyro & rudis, atque ſatis oſcitanter obligatum dimiſerit ruſticum. Interim convaluit hicce, jacturam mutilati Lienis hodienum negligens, ceu ſarcinæ, nihil ad ſe pertinentis.

OBSERVATIO CLI.

D. GEORGII HANNÆI,

Roriſmarini fabrica, in Microſcopio examinata.

OBſervavi, cum inſigni voluptate, Microſcopiorum beneficio, Roſmarinum, recens decerptum, in ſuperiore foliorum ſuorum facie, non æqualem habere ſuperficiem, ſed innumeris aſſurgere prominentiis. Quas, modò veſtiunt infinitæ bullulæ, minutiſſimæ, pellucidæ, &, ubi Soli obvertuntur, quaſi inauratæ; modò, gratâ picturâ diſtinguunt ſparſa hinc & inde leucoſtica tomenta, ceu pili albentes. Inferior pars foliorum, magis hirſuta, totidem hiſcit cavernulis, quot variat ſuperior colliculis; apparentibus, non ſolùm in limbis aut marginibus vallecularum, ſed & in foſſulis ipſis, belliſſimè transparentibus globulis, limpidiores æmulantibus guttulas. Pendent, nî omnia me fallunt, à ſe invicem hæ ſphærulæ, & mutuô nexu cohærent ita, ut, per ſuperiorum porulos, in cavitates inferiorum, nunc rectâ, nunc obliquâ, ſe inſinuet lumen via, unde hîc terminantur, qui illac transmittuntur viſivi radii, Colorum optimi & teſtes & arbitri. *Sed de his agam fuſiùs, in mea Libanotidographia Lib. 3. Cap. 1. Roſmarinum Erudito exhibiturus Orbi.*

OBSERVATIO CLII.

D. GEORGII HANNÆI.

Cephalalgiæ Curatio per tonſuram.

RAſuram Barbæ ſuæ nimiô, ante aliquot Annos, redemit impendiô Monachus ille, (cujus meminit Celeberrimus Segerus, ex Auctoritate Experientiſſimi Boksbarteri,

barteri, Barth. Epist. Medic. Cent. 3. p. 275.) qui, quoties Barbam raderet, Visum amisit; miserrimus futurus, nisi hunc novô recepisset aucupio, quoties illam prolixiorem aleret. Tonsuram Capillorum feliciùs celebrat apud nos Generosus quidam Dux militum superior, qui *Cephalalgia cruciatus diuturna*, casu potiùs quàm consiliô, *detondendos curavit cervicem obsidentes capillos*, quâ datâ portâ se proripuit Cephalalgia. Redit tamen, quoties ibidem succrescunt capilli; sed eodem feliciter abigitur astu, dissipatis scilicet in transitu, Caput cæteroquin turbaturis, halitibus. Imò, vidi cum voluptate, circa hanc fortuitò adornatam Capitis sentinam, manifesta Naturæ ibi se exonerantis, quasi per sat commodam antliam, indicia; cùm iidem capilli, quos sæpiùs incursat irrequietus forpex, canescant longè albidiùs, quàm illi, quos cætera Capitis regio nutrit.

SCHOLIUM.

Cùm in hac Observatione mentio fiat abrasionis pilorum, oculis laborantibus noxiæ, cujus causam Cl. *Segerus* in diurnum diætæ vitium conjecit, quo succos peccantes in capite cumulârit, qui barbæ crescenti in nutrimentum cessêrint, Excell. etiam *Bartholinus* de historiæ veritate dubitâsse ferè videatur, an casus fictus sit vel verus, dicere non ausus; aliter rem se habere, hoc loco notâsse juvabit. Non tantùm enim historiam veram esse, iteratò in literis, An. 1668. d. 12. Jul. ad *Dn. Parentem* meum scriptis, testatus est vir eruditione & integritate commendatissimus, *D. D. Boxbarterus*, sed etiam vitiosæ diætæ culpam imputari non posse regessit, cùm Monacho illi lautè vivere datum fuerit, nec strictiorum Ordinum rigorem observare necesse habuerit. Ubi tamen alium etiam Monachum ex Augustinianorum Cœtu Ulmæ se nôsse addidit, cæterà sanum Juvenem, 25. annos natum, qui & ipse lautâ mensâ usus, debilitate visûs laboraverit, & contrario effectu, quoties crines sub alis radere curaverat, rectiùs viderit,

derit, quoties verò crescere permiserit, obscuriùs. Mihi si quid conjicere liceat, diversitatis hujus in effectu causam in cutis diathesi consistere, dicendum videretur; ita ut sensibilioribus ex fibrillis cutis si constet, à novaculæ rasione, (quæ *Herculani* judicio, quem *Joh. Bapt. Sitonus* in *Miscell. Med. Curios. tract. 13.* citat, dolorem quendam infert, aërisque injuriis cutem exponit, & juxta *Hugonem Senensem* apud *eundem*, est sicut quædam dura fricatio,) eædem irritatæ, accedente inprimis aëris externi liberiori ob remotos pilos incursu, sese contrahant, sicque humores per cavernas pilorum exituri alio in loco sese effundant, oculosque invadendo visui noceant; prout vicissim cutis fibrillas non adeò sensibiles nacta contractionem istam pati haud cogitur, unde humores, turbarum anteà in capite autores, liberiorem exitum invenientes, illud à malis perpessis liberare valent.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSERVATIO CLIII.
D. GEORGII HANNÆI.
Aquæ Reginæ Hungariæ Abusus.

PErillustris Baro, Heros Generosissimus, Colicis sæpè expositus doloribus, post esum Raparum, ventris inter cœnandum, exagitabatur torminibus, in Colicam desinentibus. Hanc dispulsurus, Aquam Vitæ Carminativam in auxilium vocare decrevit; sed à consimili deceptus lagena, largum Aquæ Reginæ Hungariæ haustum absorbet. Dolum observans, confugit ad Pilulas Francofurtenses, quas Colicæ suæ, ceu Anchoram sacram, opponit fidentiùs, ab iis, ut affirmat, nunquam delusus, licet ego hanc methodum medendi in dubium sæpè vocaverim. Disparuit sub noctem Colica, sive errori parens, sive consilio! sed pacatos actutum ulciscebatur ventos *Calor febrilis intensissimus, & totius corporis*

poris ineffabilis Pruritus. Sic ſcalpendi libidine indeſinenter pruriens biduum exarſit ſeptuagenarius Heros, donec ego, cui ſuam & Aulæ ſuæ commiſerat ſanitatem, ab itinere redux, Diluentibus & Præcipitantibus, intra gyrum octidui à primo inſultu, tædioſum utrumq; abigerem Symptoma.

OBSERVATIO CLIV.
D. GEORGII HANNÆI.
Dyſenteria Biennis Curata.

MIlitem gregarium corripuerat, ante biennium, damnoſa *Dyſenteria*, invaleſcens adeò, ut quovis die naturali decies vel undecies illa corporis parte loqueretur miſer, ſuper quam ſedebat ægerrimè. Huc autem (quò ſolus iret,) nunquam deſcendebat, niſi ventris acerba præmonitus lancinatione; nunquam inde revertebatur, niſi effuſi cruoris relictô vadimoniô. Ita diu multumque maceratus, & à Chirurgis officiosè excarnificatus, poſt moram ſeſquiennii, & quod excurrerat, ad me transmittitur, ergaſtuli detrimento quàm ſimillimus. Eluſit per aliquot menſes omnem operam medentis fœdus hic morbus! licet quavis ſeptimana aliquot Clyſteres lenientes à Chirurgo injicerentur; Purgantia leviora ſubindè à me propinarentur, alterantia externè & internè applicarentur; tamen contumaciæ ſcutum divæ Hygieiæ oppoſuit mordicùs. Nec licuit tam refractarium calcitronem aliâ viâ ad obſequium cogere, quàm longâ patientiâ, & curâ ſolerti! equos namque domare, non jugulare, efferos convenit. Primam jugum excutienti habenam injecit Eſſentia, quæ mihi frequenter in uſu eſt, Stomachico-Polychreſta. Hujus uſus continuatus Aſthma commitigavit, Laſſitudinem abegit, Appetitum reduxit, Sitim exſtinxit, compeſcuit ventris murmura, & dejectionum alvinarum numero aliquid ſenſim detraxit. Ipſi curationi verò ſpe-

ſperatum addidit colophonem Liquor Stypticus, maximarum in tali ſcena virium. Cùm ad me acceſſiſſet primùm hicce miles, conquerebatur, inter alia, de dolore totius ventris, quoties illum manu tangeret, potiſſimùm circa umbilicum, ubi palpandum mihi præbuit tumorem intus habitantem, ſed pugnum fermè æquantem; qui tamen nunc Thalero Imperiali haud major eſt, & liber à dolore. Credibile eſt, Apoſtematibus purulentis ſcatuiſſe hominis hujus Inteſtina & Meſenterium! illius ad inſtar, cujus Anatomen detexit Septentrionalis Plinius, Divus Bartholinus, Hiſtor. Anatom. Cent. VI. p. 201.

OBSERVATIO CLV.
D. GEORGII HANNÆI.
Capillitium Viride.

QUod Obſervationem adventitiam meis heic addam, benignè, quæſo, interpretetur Lector benevolus! Noluiſſem alienis frugibus meum implere horreum; nî illud juſſiſſet, cui plurimùm tribuo, Nobiliſſimus & Excellentiſſimus Dn. D. Johannes Ludovicus Hannemannus, Collega, Fautor & Amicus Conjunctiſſimus, quem hìc loquentem audiamus.

Quod Natura in humani corporis partibus multa anomala ac paradoxa operetur, innumeræ Obſervationes à fide dignis annotatæ teſtantur. Iſtius cenſus eſt, quam jam in medium affero, ac cum Excellentiſſimo Dn. D. Hannæo, Collega noſtro Honoratiſſimo communico. Filius meus natu maximus, Bartholomæus Johannes Ottho Hannemann, hîc Kiliæ *vidit Senem, cujus Capilli erant quàm maximè virides.* Quæ mei filii obſervatio conſentit cum ea, quam jam ante Annum cum noſtris Curioſis communicavit Magni Nominis ac Inclytæ Famæ Vir, Dn. D. Petrus Rommelius, Collega Honoratiſſimus, Ann. VI. Decur. II. Obſervat. CCXXVI. p. 473. 474. &c.

&c. Rommelii ſubjectum fuit inter quintum & ſextum luſtrum; mei autem Filii Subjectum fuit ætatis grandis & provectæ. Quod maximè demirandum! Me ſagaciores hujus Phænomeni in Microcoſmi inſoliti ætiologiam eruant. Ego tradidi hanc lampadem prælaudato Dn. D. Hannæo, Amico meo inſtar Fratris Germani Dilectiſſimo, hîc pro me Scholiaſtis provinciam in ſe ſuſcipiet.

SCHOLIUM.

TAm præclarè meritus eſt, & de Orbe Erudito, & de Illuſtri noſtro Collegio Naturæ Curioſorum, Ampliſſimus & Experientiſſimus Dn. D. Hannemannus; ut publico applauſu animare debeamus Tanti Collegæ digniſſimos Filios (quorum maximus natu, indolis egregiæ Juvenis, in ſcenam heic producitur,) ad calcandum ſtrenuè Magni Parentis glorioſa veſtigia. Bella viſio Junioris Hannemanni, *Viridem* vidiſſe *Senectam!* qualem Seniori Hannemanno ex animo voveo, ut fiat hic Senex olim tam Viridis Viribus, quàm fuit ille Capillis! Sed admodum dubia illius Coloris ratio! quam reddere ſi non cœpiſſem, potuiſſem eſſe videri Philoſophus. Ego certè huic me libentiſſimè ſubtraxiſſem provinciæ, & legiſſem potiùs Excellentiſſimi Rommelii cogitata; (quæ nondum videre mihi contigit, cùm delaturum nuntium exſpectet adhuc apud Inclytum Neſtorem noſtrum laudatus Ephemeridum Tomus, quem mihi deſtinavit Magnificus Præſes,) nî parere vellem petitioni Maximi Amici, cui me obſtringit publica Collegii, & privata Amicitiæ Societas.

Ludunt circa Capillos variis modis, & *Homines*, & *Natura*, atque ita ludunt, ut jurares, eosdem modò juſtò plus coli, modò juſtò plus negligi. Neſcio autem, utrum alios unquam habuerint magis benevolos altores Capilli, quàm Lycios, in hanc olim effuſiſſimos luxuriam. Hinc quoque Condalus Mauſoli Præfectus quæſtum ſibi fecit opimum, ſimulans aſtutè, Regiis ſibi injunctum Literis, ut conderentur ſinguli.

Nuncium triſtiſſimum vix benè acceperant Lycii, antequam lacrymis palpebris ægrè comprimentes, planctus & ſingultus in poteſtate haberent, qui rerum omnium jacturam, præ Capillorum, leviſſimam æſtimabant. Condalus, foro utendum ratus, parcendum ipſorum cervicibus promiſit, modò tonſuram à ſe ingenti redimerent pecunia. Quam cùm ultrò obtuliſſent, curaturum ſe ſpopondit, ut Regi mitterentur è Græcia empti Capilli. Teſte Ariſtot. Op. Tom. 2. p. m. 592. cedere poſſet in hos Sarcaſmus graviſſimi Senecæ, Lib. de Brev. Vit. p. m. 382. quo illos ridet, qui ſolicitiores ſunt de Capitis ſui decore, quàm de ſalute, qui inter ſpeculum pectinemque occupati comptiores eſſe malunt, quàm honeſtiores, qui Remp. turbari malunt, quàm comam ſuam. Niſi fortè pro Libertatis ſigno interpretari velimus hanc Capillorum curam, adeò ſtudioſè cultorum, & in blandimenta decoris promiſſorum. Novimus enim, non ſine ſtupore viſum & à Suida, & ab Ariſtophane, intonſum Servum, & viſo acclamaſſe utrumque: Δῦλος ὢν κόμην ἔχεις! Servus cùm ſis, comam habes! Imò, & obſervavit Diligentiſſimus Saubertus, ad Turonenſem provocans, Germanos Reges, Regumque Filios, aliquando alendi comam jus ſibi ſoli tribuiſſe. Atque de Solio deturbandos, vel Regni ſpe excludendos, priùs ſolitos fuiſſe tonderi. Unde factum, quòd Chlotildis Regina binis Nepotibus ſuis Caput, quàm Comam, abſcindi maluerit. De Sacrif. Vet. Cap. X. p. m. 233. Quod ſi oculos ad Tonſtrinas remittere velimus; videbimus heic Macas, ab Herodoto deſcriptos, ſummum Capitis verticem raſum habentes, in medio Capillos creſcere ſinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes, Melpom. p. 319. illic, circa Frontem præciſas Comas, per Cervicem diffluentes, Hectoreâ Tonſurâ, Polluci laudatâ. Iſtic, toto Capite raſos, Stoicorum adinſtar. Etiam obtutus noſtros ad ſe pelliciet Caput Simonis Magi, qui cum ſuis Aſſeclis, ita tonderi voluit, ut in vertice Capitis ubique raſi exſtaret capillaris linea, ab una Aure ad alteram, Zodiacus dicta, Caput Globum

bum Cœlestem denotare asserens. Imò, agitur & hodienum alius atque alius in hac scena mimus! Fœminas verò capillos ornare, non modò toto videmus die, sed etiam Lege observamus ipsis injunctum, ut eosdem alant, cùm ad caput velandum, tum in memoriam subjectionis. Quid quòd & à tonsura Capillorum arceri Mulieres metu Anathematis, cùm jus subjectionis hoc modô conentur resolvere, annotaverit ex ipso Juris codice Pancirollus, Rer. Memor. P. 1. p. m. 190. Videmus nihilominus in fœminis Mardorum incultos & circum caput negligenter rejectos Capillos. Prominent, inquit Curtius, his comæ hirtæ, fundâ vinciunt frontem, hoc & ornamentum capitis & telum est, Lib. V. Cap. 6. At nostræ Fœmellulæ, quibus pro naturæ habitu mollius ingenium est, Comas hodiè non alunt solùm, atque ornant, sed etiam Caliendra capitibus adaptant ac Galericula, Capronasque sibi induunt; ne desit, in quo se exerceant Comotriæ atque Emplectriæ. Si ludunt ita circa Capillos Homines, solo *Cultu;* quid non audebunt, accedente *Arte?* certè, non contenti sunt plurimi Colore Nativo; hinc quæritur Ascititius, & alter præ altero eligitur cupidiùs. Quomodo autem tingi possint flavo, nigro, aureoque Colore; id discere licet partim à Porta, Mag. Nat. Lib. 2. Cap. 15. p. m. 128. partim à Lusitano, Centur. 3. Cur. 59. Ego, Hannemanni Observationem aucupaturus, astum proponam, quô infici possunt Capilli Colore viridi, qui in Equis bellissimè procedens, in Homine tentare volentem haud frustrabitur. Coquantur in Aceto, viridis Æris unciæ duæ, Succi è Spinæ Infectoriæ Baccis maturis, Mense Novembri collectis, parati, (Pictoribus Safftgrün dicti,) uncia una, Aluminis uncia dimidia. Hoc decoctô laventur Capilli, sed priùs lixiviô probè mundati, & iterum iterumq; loti exsiccentur liberè; tum herbescente Viriditate ridentes Capillos dabit Ars, quos denegavit *Natura*.

Verùm, & hæc ipsa tot Calamistris, tot pigmentis, tot lenociniis irritata, & sive sperni, sive reformari sua opera dedi-

gnata, ludit subinde alium ex alio in hac palæstra lusum. Sed de his pauca! Taceo igitur subitaneam Canitiem, rarum Phænomenon, cujus exempla recenset, sub initium suarum Observat. Medic. Celeberrimus Schenckius. Albanos prætereo, qui, albo crine nati, Canitiem auspicium Capillorum habent, teste Solino, Polyh. Cap. XV. è Plin. Lib. VI. Cap. 33. Suffecerit Indice digito ostendisse montium Indicorum incolas, quos prodidit Ctesias à pueris statim canos fieri, in senectute autem nigrescere, referente Salmasio, Exercitat. Plinian. p. m. 190. revocat quippe meum calamum Clarissimi Hannemanni Junioris Viridarium, nictantibus haudquaquam lustrandum ocellis. Sed nescio, utrum *Artis indultu* viridantem impetraverint Colorem hi Capilli, ut quæstum sibi faceret hoc dolo possessor. Num symbolam suam huc contulerit *gravidæ Matris Imaginatio*, incertum! haud absimile enim ostentum novi, de quo me per Literas suas certiorem, ante Annos plusculos, fecit Nobilissimus & Experientissimus Dn. D. Borrichius, nostræ Daniæ Decus. Uxor Fabri rusticani gravida, in cujus caput deciderat sacculus carbonibus repletus, exclusit puerulum, cujus Capillorum media pars nigerrima tandem facta est, albissima media. An verò aliquod habuerit viridicatus hicce *cum Re Monetaria commercium*, ignoro! Solet enim intimior cum Ære consuetudo, Virorem Capillis (ad tincturam recipiendam accommodatis,) interdum affricare. Cujus exemplum memini me ante Annos viginti quatuor vidisse. Quod si autem *Naturæ privilegio* viruerint hujus hominis Capilli; debebunt, nî fallor, rarum hocce privilegium modò suæ *Configurationi externæ*, modò suæ *Constitutioni internæ*. Cùm de similibus idem ferre judicium concessum sit; totò vix erravero Cœlo, si ab Analogia Speculi Pavonis, ad Microscopii Lydium à me examinati lapidem, quod etiam gratissimo se commendat virore, digressus, statuero, hos Capillos crispulos fuisse & triquetros, forsan & unà pellucidos æquè ac concavos. Imò, quid! si suspicemur his suam fuisse medullam,

dullam, (qualem in pilis felium obſervavit Hookius,) ſed eandem ſuis poris interpolatam, ſuo ſucco bilioſo, porraceo-æruginoſo, turgidam. Ex his præſuppoſitis, unà cum modificatione luminis, elicere de facili poſſumus rationem inſolitæ hujus comæ viridis, ut non neceſſe ſit ad occultas confugere qualitates. Sed nolo me altiùs in hanc immergere Philoſophiam! cui nihil in votis prius eſt; quàm ut placeant modò expoſita Lectori Benevolo!

[*A. 1688. 30. Decembr. Noribergam miſſæ.*]

OBSERVATIO CLVI.
D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII,
De
Fungo Calyciformi ſeminifero.

SEmen, quod initium & finis plantarum, omnibus quas perfectas dicunt competere, ut ejus ope ſpeciei conſervatio & multiplicatio fiat, clarâ conſtat experientiâ, nec eſt, qui in dubium herbarum ex eo proventum vocet, ſi illas, de quibus tanquam ſpontè oriri creditis controvertunt, exceperis: Imperfectas autem, ad quarum claſſem & Fungos referunt, abſque manifeſto & ſenſibili ſeminio ortu ſpontaneo provenire, credunt, qui ſemen id ipſa autopſia confirmare & aliorum ad inſtar determinare ac deſcribere nondum potuerunt. Peculiare quid in eorum genere mihi videbar notare, cùm præterito vere ex ligneis arculis, in quibus ſemina quædam Terræ commiſeram, parvulorum fungorum magnam obtinerem copiam, quos multis orbicularibus corpuſculis, quæ ſemina ſuſpicari fas erat, repletos deprehendi. Conſulendo ergò Botanicos, ex C. Bauhini Fungis noxiis in Pin. trigeſimus nonus huc quadrare videbatur, quem vocat Fungum minimum ligneis tabellis areolarum hortorum adnaſcentem, ſeu minimum anonymum Cluſii; unde

ipſum

ipſum in Hiſtoriâ plant. Clar. Raji quærens idem annotatum reperi, quod ab aliis omnibus cognitis fungis diſtinguatur ſemine, quo prægnans ſit.

Ipſum enim eundem aut prorſus ſimilem eſſe cum dicto Cluſii non ſolùm & Bauhini, ſed & Raji ab Eoque citato Exc. Mentzelii fungo calyciformi ſeminifero confirmat deſcriptio, quæ notato fungo prorſus convenit: talem quippe obſervavi, erumpendi modum, globulorum ſcil. inſtar pyriformium, qui aperti, campanam, calycem aut coni inverſi figuram referebant; Ejusmodi quoque ſemina qualia laudati Autores deſcribunt, magnitudine lentis, compreſſa, tenui filo alimentum deferente annexa, per ſiccitatem nigricantia.

Hæc ipſa ſemina ſunt, quæ Cl. Rajum, ut cit. loco refert ſuſpenſum atque dubium reddunt, annon & reliquæ fungorum ſpecies ſeminiferæ ſint, quamvis ſemen in iis necdum compertum fuerit, cùm veriſimile non ſit, hanc ſpeciem à reliquarum omnium normâ & analogiâ abludere: Ab hoc itaque fungo cum ad alios argumentando procedi poſſit, operæ pretium erit, in ipſum prius inquiramus, ut quæ ſeminum illorum ſit conditio, conſtet.

Occurrit autem primò ipſe horum fungorum proventus; ſcil. tempore veris, tempeſtatibus pluvioſis & ſerenis alternatim mixtis, prout monuit Laud. Menzelius & experientiâ hoc anno t. t. confirmavit, orti fuerunt è terra recenter ex campo illata, in arculis, quas prius tales fungos unquam tuliſſe haud conſpexeram, nunc tamen vetuſtis; hocque ipſo à reliquorum fungorum naſcendi modo non recedunt, ſed forſan eorum inſtar absque ſemine prævio naſcuntur. Equidem nonnunquam plantarum ortum credi ſpontaneum non dubito, ubi tamen ſemen minutiſſimum & vel ipſis nudis oculis non conſpicuum adeſt, è quo generatio procedit; at id ipſum hîc locum non habet, ubi agitur de ſemine non adeò parvo, ſed quod magnitudine ſeminis Cyclamin. vel Lentis; de fungis in maximâ copiâ denſè conſitis, pronatis non è terrâ ſolùm,

ſolùm, ſed & ex ipſo ligno, ubi prius tantam talium ſeminum copiam notare non licuit.

Porrò, quoniam hic fungus cum alia imperfecta planta credita, nempe Corallina plumatâ ſeu Myriophyllo pelagio Cortuſi, hoc ſingulare habere dicitur, quod ſemina ferat, hinc & ipſa examinanda: Adſcribuntur huic Nuculæ, quæ nullum aliud ſemen continere deprehenſæ ſunt, quàm tenellas plantas jam formatas, matri facie ſimiles, quæ cadentes infimum mare petunt, deinde creſcunt, & in eandem magnitudinem evadunt, quam matres obtinent. Noſtri fungi ſemina etiam per Microſcopium mediocris notæ examinata non niſi informem maſſam exhibuerunt, exteriorem ſubſtantiam paulò candidiorem, interiorem pallidiorem, aquoſam, utramque raram ſpongioſam, tenui membranâ tectam.

Alio hinc rem modo aggredi, ſerendo nimirum illa ipſa, conſtitui; commiſi ergò non unâ vice ſemina magis & minus matura terræ, ei vel inſpergendo ſolùm vel & contegendo, in vaſe non ligneo, ſed fictili, commodo quoque tempore, quo ſcil. frequentia erant tonitrua, ſed hactenus absque ullo fungorum talium proventu.

Hæc ſunt, quæ hactenus circa fungos hosce à me notata dubium relinquunt, an certa ſit & indubitata, quâ gaudere videntur, prærogativa, tamdiu aliorum cenſuræ ſubjicienda, donec plura tempus doceat. De Fungorum alias ſemine conſul. Dec. I. Eph. N. C. A. VI. & VII. Obſ. 174.

Cæterùm easdem Laud. Ephemerides, ut de fungis notata cognoſcerem, evolvens, in ultimo demum Tomo Dec. II. A. VI. ab Exc. Theophraſto Obſ. 110. deſcriptum reperio fungum, qui vocatur Calicatus Diſcifer; hic cùm in medio calicis diſcos quosdam perexiguos, lentis magnitudine & figurâ habuiſſe dicatur, huc omninò quoq; referendus erit.

[A. 1688. d. 24. Nov. Tubingâ Auguſtam miſſa.]

OBSERVATIO CLVII.
D. EHRNFRIDI HAGENDORNII.
Flores & Cryſtalli Nitri.

SÆpè aliud agendo in laboribus Chymicis impetramus, quod nec quæſivimus, nec unquam ſperavimus. Occaſionem ita ſentiendi dederunt mihi elegantiſſimæ Nitri cryſtalli, à me caſu quodam olim inventæ, quos tanquam ſingulare experimentum allegatos vidi, legíque in Chymia experim. Dn. Jungkenii Sect. 4. c. 1. p. m. 218. quô locô Cl. Autor eos ita parat, ut nempe Spiritui Nitri, Spir. Vini addatur, per Mariæ Balneum deſtilletur mixtura, atque iterum Spir. Vini abſtrahatur, ſic fore, ut in fundo vitri cryſtallos hasce invenire liceat, caloris febrilis extinctrices. Ego levi operâ, & tanquam parergon easdem ita impetravi. Scilicet parabam ante biennium Spiritum Nitri dulcem, eundemque ex cucurbita vitrea per Alembicum propellebam, ut nihil ferè liquoris in cucurbitæ fundo ſupereſſe videretur. Hinc factum eſt, ut flores benè multi, albicantesque inſtar floccorum nivium ex fundo vaſis per latera ſpontè ſineque igne ſubdito in collum usque cucurbitæ adſcenderent, in fundo autem cryſtallis paulò duriusculis remanentibus. Ambo tum flores, tum cryſtalli præbebant ſaporem gratè acidulum, flores autem in liquorem abibant elegantiſſimum, multisque in affectibus utiliſſimum.

OBSERVATIO CLVIII.
D. EHRNFRIDI HAGENDORNII.
Cinnabaris nativæ & antimonialis vis dejectoria.

QUadriennium eſt, ex quo menſe Januario fœminæ cuidam ſcorbutico-hyſtericæ in torminalibus inteſtinorum cruciatibus haut exiguis pro ſedando impetu

petu isto præscripseram pulvisculum sequentem: ℞. Cinnabaris nativæ, & Antimonialis ãã. gr. v. Pulv. Anod. gr. iij. Misc. dentur ex vehiculo idoneo. Unde, præterquam quòd dolorum atrocitas inde conticuerit, & hoc singulare pariter effecit pulvis iste, ut ægra hactenus difficillimæ alvi bis cum levamine purgaretur. Sic Excell D. Wedelius vim purgatricem in Cinnabari Antimoniali quoque expertus est, tract. d. med. facult. p. m. 152. l. 2. s. 1. c. 6. Consimiliter Exc. Tilingius de Cinnab. Mineral. c. 36. p. m. 229. vim ejus dejectoriam expertus est, itemq; D. D. Schulzius in Scrutin. Cinnab. punct. 2. p. m. 86. Consentit quoque D. D. Hoffmannus Junior in de Cinnab. Antim. cap. XI. p. m. 140.

[3. Jan. 1689. Gorlizio Noribergam missa.]

OBSERVATIO CLIX.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Impenetrabilitatis armorum veritas & vanitas.

TEmpori est inserviendum! Cùm autem in omnium ore nunc sit, vel potiùs esse cogatur dolor! ferrea Mavortis memoria, non potui non, quin observationes modernas simili incipiam; sperans fore, ut varii in vitia flecti cerei illius discipuli, aut pulli martiales animæ commodô saniùs sentire, ac cautiùs mercari discant, aliorum sermones de hisce percipientes. Quid autem per vitiosum hoc artificium velim intellectum, (vulgò audit das Feste-machen) amplis ambagibus explicare, supervacaneum, utpote in vulgus notissimum censeo. Franciscus Redus, Archiater Magni Hetruriæ Ducis, dum in experimentis suis naturalibus conatu laude dignissimô inquirit & invehit in diversas res physico-medicamentosas olim incognitas ex Indiis fertili hôc seculô à quibusdam honori ac pecuniæ inhiantibus, & ita novitatum

avidos ſeducentibus transportatas, per ſeſquipedalium verborum ampullas nimiùm elevatas, effectu tamen verbis poſteà non adeò plenariè reſpondente, inſimul quoque poſſibilitatem malitioſæ hujus artis negat, & p. 20, ſeq. per adducta nonnullorum experimenta infringere conatur. Quamvis quidem cum viro ſagaciſſimo ideò litigare, meus neutiquam ſit animus; nihilominus noſtris in regionibus contrarium ſæpiſſimè ſeſe offert, præprimis inter Bellonæ aſſeclas, ut proinde Celeberr. Dn. Redi unico experimento millenis plura opponere ſit facilimum.

Lubet adjungere exemplum, cujus αὐτόπτης poſſum eſſe teſtis: E Belgio in Germaniam olim rediens, Arnhemii incidi in itineris comitem, qui per jocum ſæpè gladiis & cultris ſeſe pungi innoxiè, mihi & ſodalibus concedebat. Geſtabat inſuper enſem adeò faſcinatum, ut eô etiam non evaginatô; ſed manubrii globum manu ſaltem tangens antagoniſtis omnibus pavorem incutiebat, redditis præ pavore tremulis, cujus ſpecimen nobis (ſummè quidem invitis,) contra duodecim Juvenes fortes ad rixam ſine causâ decente irritatos ac provocatos oſtendebat. Globulos inſuper è tormentis manuariis (Muſqueten / Piſtolen quæ audiunt) exploſos mediante eâdem arte impediri poſſe, ne cutim penetrent, qui negat, autopſiæ ſanè & quotidianæ experientiæ contradicit. E modò dictis certitudinem quidem infeliciſſimi hujus inventi elucere ſingulis, nullus dubito. Quàm vanum verò, quamque dubium, imò animabus ac corporibus ſummè exitioſum ſit iſtud artificium, ac mera ſaltem milleartificis infernalis eluſio, pateſcit inde, quòd neutiquam quidem, ceu jam dictum, negari poſſit, fruſtraneam perſæpè reddi armorum vim adeò, ut corpus à talibus tactum, licèt duriùs, oſtendere ſaltem maculam cœruleam, qualis levem aliàs contuſionem inſequitur, à ſanguinis extravaſati particulâ relictam. E contra verò ſimiles iſti impenetrabiles habiti, vel potiùs ſeſe ita habentes, ab aliis temerariis ejusdem artis ſtudioſis malitiâ ſuperantur, ut alter

alter alterius robur ac arcanum irritum reddere valeat, corpus antagonistæ emolliendo vel aperiendo, quod vocant **einen auflösen**; ut sic alter ſagacioris vel potentioris Diaboli conſiliô ac ope quaſi utatur, & concinnè antiquum illud dicterium heic applicari queat; veluti Homo homini ſoleat eſſe Deus, ac Homo homini Diabolus; ita quoque Diabolus ipſe ipſi Diabolo Diabolus eſſe videtur. Vanitas hujus artis inde non minus, veluti ſorex, ſeſe prodit, quòd ferrei iſti heroës facilimè occidantur, vel potiùs ceu boves irrationales mactentur fuſtibus, ſclopetis & ſecuribus inverſis ruſticè, id eſt, violenter tacti. Recenti inſuper inhæret memoriæ plurium, non ita multis abhinc annis Præfectum quendam militarem à tormenti majoris globô (**von einer Canonen-Kugel**) tam ruditer eſſe tactum, ut hic quidem in corpus impenetrabilitate hâc maledictâ munitum ac præſervatum non penetraverit; nihilominus corpus globi violentiâ adeò fuit conquaſſatum & concuſſum, ut ſubitò per fauces, nares, oculos & aures copioſiſſimum cruorem, & ita ſimul pretioſô Chriſti Soſandri ſanguine fruſtrà redemtam effuderit animam. O artem ſtolidam, ô abominandam artem! Et hoc quidem eò magis, (quòd primô locô quidem produci debuiſſet) quòd Animam, Divinæ Auræ particulam, in cruciatûs infernales æternùm immutabiles præcipitem reddat. Corollarii locô crena quaſi invita hoc ſubnectit: Arcana patefacta aut multis cognita vileſcere, experitur quoque impium hoc artificium; dum ſcilicet potentiores ejus aſſeclæ non adeò ſtudent corpora ſua deſcriptô modô munire; ſed methodus hujus artis alamodiſtica adeò ad alta tendit, ut iſti corpora globulis tangi neutiquam concedant, ſed, ut prætervolant, cogere nôrunt; unde fit, ut nullus adſtantium cognoſcere poſſit, hunc vel illum impenetrabilitatem exercuiſſe, ceu quidem communi modô proditur; ut ita Sophiſmata iſta Phyſica aut in Stygia Plutonis Academiâ curioſis Studioſis pro ſeculi prudentioris genio reſer-

ventur, aut ipſe Pyrotechniæ infernalis director docendo adhuc diſcat.

OBSERVATIO CLX.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Exploſionis tormentorum bellicorum prohibitio itidem vera, at non minus vana.

QUæ de armorum impenetrabilitatis veritate ac vanitate jamjam dicta ſunt, prohibitam quoque tormentorum exploſionem (das Gewehr verſagen noſtratibus dicitur) feriunt, utpote pro eôdem ſcopô à dictô maledictarum talium artium Magiſtrô, Diabolô, oriundam. Quemadmodum autem de hujus veritate dubitanti innumera in contrarium opponi poſſunt exempla, ita etiam vanitas infallibiliter eluceſcit inde, quòd alter alterius organa militaria reſolvere, ejuſque arcana irrita reddere, optimè noverit, (einander das Gewehr aufmachen/ vocant) Quid propriis Ego oculis viderim, locô multorum teſtimoniorum producam: In præcedenti Obſervatione, cujus mentio facta, Sodalis noſter exploſiones tormentorum bellicorum minorum pro lubitu quoque reddere fruſtraneas adprimè noverat, quod pro fallendis itineris tædiis vel centies præſtabat. Accidebat autem, ut quidam Præfectus militaris ob metum latronum Eques ſeſe Nobis jungeret. Hic unâ vice propè Bonnam à prandiô ſemiebrius, hilaris, genioque blandiens volebat tormenta manuaria (die Piſtolen) & majus (den Carabiner) evacuare in ſocietatis honorem; (auf Geſundheit) ſed ſine ſuccedente ullô effectu. Hinc è triplici inſolitâ armorum eluſione fraudem aliquam ſubolfaciens, irâ percitus velociter in campum excurrebat, ibique tribus circulis vel gyris celerrimâ equitatione abſolutis, ſuiſque tormentis iterum repletis, ac ad

ad explosionem dispositis ad nostram redibat rhedam atque dicta organa militaria subitò successivè evacuabat, Sociô nostrô stupente ac valdè indignante, inque hæc subridens erumpebat verba: Domini, quis vestrûm tantus est artifex, ut conatûs meos bellicos antea eludere noverit, quod sanè nemo militum mihi castra tamdiu sequenti præstare valuit? Jam verò vidistis, artem meam vestrâ esse potentiorem & certiorem. Cui præceps Socii nostri lingua regerebat: Fateor, me sæpissimè pro votô meô artificium hoc exercuisse; eandem tamen à nemine esse victam & elusam, veluti jam contigit. Socius dictus iste noster nobis quasi invitis asseverabat, æternô igne expiandum hoc arcanum in levi hôc consistere, ut exercitaturus certa verba saltem mente concipiat vel cogitet, insimulque ferreum organi bellici canalem (den Laufft nominant) inspiciat. Exinde denuò patescit fraus Cacodæmonis insanumquantum truculenta; dum ita istorum uterque arti suæ tam dubiæ, tam infidæ confidens, gehennæ candidatum ac mancipium sese reddebat. Propterea alienis periculis cautiùs mercari discant Juvenes similibus inescationibus inhiantes, nec sese tam suavibus laqueis irretiri patiantur; sed potiùs noctes atque dies studeant, ut pietate ac devotis precibus reddantur impenetrabiles.

OBSERVATIO CLXI.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Cæcitas subitanea Epilepsiæ prodromus, binis in fœminis observata.

TAnta-tanta dolor! Miseriæ humanæ est frequentia post infaustum istum pomi Paradisiaci fallacis appetitum, ut unusquisque conscientiæ suæ consulturus semper pede stare in unô, aut pedem in stapede habere ad iter ultimum adeundum cogatur, cùm sanè nesciat, quônam mo-

momentô ſibi extremus (emortualem intelligo,) inſtet dies. De innumeris violentæ mortis cauſis ac caſibus, ut & de apoplexiâ, ac ſimilibus nihil dicam, ſed prodeat jam rariùs contingens quoddam: Si cæcitas lentô irrepens gradu œconomiæ Microcoſmi tam miſerabiles communicare noxas valet, quantum, quæſo, ærumnarum expectandum erit à ſubitò ac improvisò irruente, præprimis cùm ferociorem ad portas Hannibalem, inſultus in uno epilepticos, minetur? Sic fœmina quadraginta annorum ſucceſſivè aliquot annorum ſerie gravia patitur è pravâ chyli- ac ſanguificatione, tumultus ſcilicet hypochondriorum ac uteri, vomitus, aſthma, cephalalgiam; quæ tamen adhibitis contra cachexiam ſanguinis adhibendis cornua depoſuerunt. Accidit autem unâ vice, ut abdominis contenta valdè rebellia ſeſe oſtenderint, ſuccedente capite valdè turbidô ac dolente; proinde ſubitò accerſor; dum de ſtatu morbosô erudiri ſum occupatus, celerrima, eaque plenaria accedit visûs privatio, mens tamen conſtabat, ut ſingulos ſermone anteà cognitô diſcernere valeret. Prædicebam Epilepſiam inſtantem, quæ etiam adventu ſuô Medicamenta è Pharmacopœiâ præſcripta anticipabat. Prognoſticum hocce meæ innitebatur experientiæ, quòd mihi conſtet, motûs convulſivos vel ſolum capitis dolorem, ſi eſt violentus ac frequens, ceu pediſſequam, inſequi non rarò ſolere; dum itaque cæcitatem ſpirituum paucitas ac diſſipatio cauſabatur, eò firmiore ratiociniô id ſtatuere audebam. Propinabam ſtatim Sal volatile Succini oleoſum, Eſſentiam Caſtorei Spiritu Salis Armoniaci paratam, Pulveres item è Cinnabari meâ fixatâ alibi deſcriptâ; externè verò applicabatur Nuchæ, temporibus, ac Spinæ dorſi Spiritus Salviæ, Juniperi, Salis Armoniaci. Nec Clyſteres revellentes cum Electuar. Hier. Picr. cum Agaricô, &c. omittebantur; Et Convulſiones paucis ſaltem vicibus redibant; cœcitas autem perendie rurſus evaneſcebat; Spiritibus viſivis ſolitum robur recuperantibus. Paroxyſmis hisce ita ſedatis, præcipuè cauſæ in abdomine reſiſtebatur per

Laxan-

Laxantia, item Elixir. Propriet. Alcalicum, Essentiam Terræ Catechu, Mumiæ, & similia; Pro capite tamen solandô ac præservandô vesperi ante & post singulas Lunæ mutationes exhibebam Pulverem Cinnabarinum meum. Incomparabilem enim inveni eorum efficaciam; proinde non possum non eosdem commendare, meumque Symbolum addere Chymiatris modernis pluribus, quippe quorum testimonia innumera plenis disperguntur Libris; aliàs enim Posteri haberent, quòd statuerent, me millies-millenis experimentis contradicere fuisse ausum. Altera historia in fœminâ Partui ad paucas septimanas saltem vicinâ aliô mihi tempore obtingebat; cùm autem Symptomata non adeò fuerint diversa, nisi quòd senserit cephalalgiam uti subitaneam, ita violentam, & duabus abhinc horis cæcitatem, & finitâ denuò vix unâ horâ convulsiones epilepticas, quas præteritô quadrihoriô partes fœtûs mortui insequebatur, ideò amplioribus hîc ambagibus extravagari supervacaneum censeo.

OBSERVATIO CLXII.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Convulsiones epilepticæ à purgante resinosô excitatæ.

SI quoddam rerum Medicamentosarum genus exercuit Medicorum, præprimis antiquiorum, ingenia, sanè id præstiterunt purgantia, dum in plurimas itum est sententias, in quibus qualitates innatæ consistant, ac quônam modô suam operandi virtutem exhibeant. Adeò, ut tanta de his publicè scripta extare censeam, quæ sufficiant, bomborum modernorum horrendam sufflaminare penetrabilitatem; Conatur quidem Vir aliquis de publicâ re Medicâ optimè meritus eorum usum planè proscribere è forô Medicô; unde & in nimiùm purgantibus faventes adeò invehit,

ut producat Diabolum purgatorium, den Purgier-Teuffel/ veluti consuetum est dicere: Diabolus superbiæ, crapulæ, ludorum &c, Patronus; An autem ea penitùs abrogare conducat, aut possibile sit, heic controvertere, extra meum est scopum. Alii, & in specie Neoterici, lapides moverunt omnes, ut vastæ eorum doses, vel solô adspectu nauseam, si non vomitum creantes concentrari, ac minore exhiberi possint dosi, & hoc quidem conatu summè laudabili. Inter varia gratiora & satis tuta millenis felicissimè dedi Pulverem è Radic. Gialap. vel Crystall. Tartari ℈ß. Resin. Gialap. gr. viij. Nitri refinati gr. ij. Misce pro dosi; Item apprimè mihi satisfecit Pulvis è Resinâ Gialapii vel Scammonii Semini Melonum optimè mixtus, dum scilicet resinositas purgantis per seminis mucilaginem cicuratur, & distribuitur; siquidem in hâc re cautissimè est procedendum, ac Resinæ aliis Pulveribus adcuratè miscendæ, aliàs enim pars resinosa priorem suam naturam recuperat, ac denuò resinescit. In incautorum gratiam lubet unum, alterumque triste producere exemplum: Delicatum sanè pro delicatulis est purgans, dum Resinæ Gialapii gr. x. vel xij. dissolvuntur in Quintæ Ess. Matthioli, vel Elixiris Citri drachmis duabus, addito, si lubet, modico Rotular. Man. Chr. vel Syrupi Rosarum; gratissima potiuncula non ingratiorem apud multos præstitit operationem; Econtra tamen nemini facilè usum hujus suadeo; cùm mihi innotuerint uno plura exempla infelicis eventûs, dum ille haustulus fauces sapore suavi decipiens excitavit aut vomitûs largos, aut tormina summè lancinantia, aut planè hypercatharsin, post cruditates intempestivè protrusas lympham quoque utilem, & post hanc ipsum animæ domicilium, (sanguinem innuo,) exturbantem; quibus non potuit non succedere periculosa Oeconomiæ Microcosmicæ turbatio ac subversio. Imò vidi generosam fœminam, quæ biduô post idem assumtum ac toleratos dolores ferè intolerabiles abdominis, & copiosissimas excretiones alvi, itidem pati cogebatur convul-

siones epilepticas, aliquot septimanis durantes, & quidem adeò, ut jamjam expectans Charon vix potuerit cogi, ut cymbam suam vacuam reduceret. Accidunt autem talia, salvô aliorum judiciô, dum Resina rursum resinescens aut præcipitata, quod vocant Chymici, potest attingere aliquam primarum viarum tunicam muco naturali non satis obductam; hæc ob substantiam tendinosam indebitè stimulata, cerebrum, & quæ ejus succedanea nervosa, in consensum trahit. Idem gratissimum purgans observavi alteri cuidam tormina creare miseranda, & quidem sine ullâ excretione fæcum purgatoriâ; tertiò tandem die sola per alvum excreta Resina in globulum compacta & incrassata. Quod aliquando etiam contingere videmus, si purganti pulveri resinoso parcior quantitas aliorum pulverum fuerit addita, & liquor affusus, vel vehiculum nimis fervidum, tunc sæpè Resina in cochleari adhuc existens ab aliis separatur & coagulatur. Contra similes infaustos casûs à nimiùm securis excitatos feliciter exhibui mucilaginosa è Semine Altheæ ac Cydonior. è Radice Altheæ atque Symphyti, non omissis Confortantibus, Lenientibus, Anodynis alibi jam commendatis.

OBSERVATIO CLXIII.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Ex ossibus Microcosmi calcinatis Spectriformis apparitio.

IN præteriti anni Ephemeridibus, Observat. scilicet 37. f. 96. refert laboriosum ac curiosum Academiæ nostræ membrum, Dn. D. Eman. König, cuidam Seni Paralysin Apoplexiæ suæ pedissequam patienti, variis incassum adhibitis Amicum obtrudisse Amuletum collo appendendum; hic obedit, quidnam contineatur planè ignarus aut parùm sollicitus; sanctè

tamen testatus est hoc ab initiô corpus universum mirè turbâsse, ac inquietum reddidisse, ut per tres dies ferè lipothymicus evaserit; Valetudine redeunte à Philophysicis fuit inquisitum, quidnam in sacculô contineatur, & visus, alteriusque relatio docuit, inesse particulam cranii Hominis violentâ morte extincti. Hoc laudato Dn. Kônigio in memoriam revocavit homogeneitatem & Symbolismum Spirituum animalium ipsius corporis, & in dictô craniô residuorum, per effluvia subtilia resuscitata; Ampliora ibidem poterunt videri; præprimis, quòd diversi in destillatione craniorum humanorum ob spiritûs residuos aliquando non parvos percipi tumultûs & fragores, observaverint. Occasione hujus historiæ in mentem redit mihi casus sequens rarus; quamvis subesse huic illusionem Diabolicam, & aliquid spectrum olens, extra dubitationis ponam aleam: Celeberrimus Lipsiensium Chymiater, D. Joh. Michaëlis, sex ad septem circiter abhinc lustris curabat latronem integrô quadrienniô rotæ impositum, ac à Solis Lunæque radiis præparatum chymicè destillari pro obtinendô Spiritu ac Oleô; Posthæc ossa fortiter calcinata in porphyritide lævigabantur, pro nervorum roboratione ac similibus usibus. Ossa hæc nondum planè præparata Amanuensis Chymicus imponit nostro Muséo, ubi aliquot diebus subsistebant; Accidit autem, ut, me peregrè absente, Contubernalis meus in camerâ dictô Muséo contiguâ in posteriore domûs parte solus cum sôlô dormiret; unâ & dimidiâ post noctis meridiem horâ, incipiente crepusculô (mense enim Juniô hæc peragebantur,) cameræ dictæ januâ apertâ percipit somnolentus strepitum & motum circa Muséi angusti mensam; Oculis illuc missis in ipsô ossium dictorum Microcosmi pulvere sese offert caput Humanum, cui citò accrescit thorax cum adnatis brachiis; Animo stupescenti oculi invitissimi mox monstrant connexum hisce abdomen cum conjunctis cruribus. Misello huic neutiquam celeberrimus ille Morpheus mediante somnô ac somniô phantasma hoc sistebat; multò minùs

nùs visui oberrabat Homuncio Paracelsicus; sed cogebatur somnô oculis detersô figmentum hoc reale nolens-volens adspicere, imò plus ultra observare, quòd extemporaneus iste longurio, (omnia latroni similis, faciemque, capillosque, atque pedes longos,) eâdem insuper indutus chlamyde, quæ illum patibuli ac mortis candidatum vestiebat, dum ad aëreum suum sepulcrum educebatur, (audi & obstupesce!) de mensâ descenderit. Dictus hicce meus contubernalis ita solus horrenda expectat fati sui accidentia; aufugere ipsi non licebat, cùm fuerit coactus transire per Muséum, & tangere hospitem hunc ingratum; clamore opem aliorum sollicitare, erat supervacaneum, utpote longiùs ab omnibus remotus; Proinde soli protectioni Divinæ fervidissimis sese suspiriis commendabat semimortuus quasi; unde evenit, ut hospes molestissimus sese vertens, Muséi januâ exierit. Fatebatur posteà hic è purgatoriô suô mundanô redux, quòd integrô vitæ cursu tam serias nunquam fuderit preces, conscientiâ unicâ mille testibus potentiore, potiora peccata in cerebri consistoriô in momentô ruminante-exaggerante. Utinam seculi nostri Filii, quibus de pejore lutô præcordia fecit Titan, impietate incrassatos cordis ac cerebri spiritûs per similia horrenda contingentia sibi attenuari ac illustrari concederent, ne tandem aliquando in magnô illô extremô judiciô serò cum Phrygibus sapere cogerentur!

OBSERVATIO CLXIV.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Risus Sardonius involuntarius plurium annorum innoxius, tandem lethalis.

F*Lesse bis, at nunquam legitur risisse Jehovam;*
Cur Hominis proprium risibile ergò vocas?
Uti piè, ita concinnè cecinit Epigrammatistarum huc-

usque primarius, Owenus. Notum insuper est, illos, qui Phantasiæ suæ idéis ac adfectibus, præcipuè verò risui, malè imperant, & huic abusivè connivent, quasi à pueritiâ per saniùs ac modestiùs sentientes non immeritò moneri in triviis quoque frequenti versiculô:

Per risum multum debes cognoscere stultum.

Tanta quoque dolor! rerum humanarum est miseria & inconstantia, ut, quamvis ipsa Sacra Scriptura Nos jubeat gaudere cum gaudentibus, (cujus gaudii honesti frequens interpres & socius solet esse risus moderatus,) nihilominùs similis risus latentis morbi periculosissimi aliquando prodromus esse cogatur; ceu sequens edocet Historia: Medicus, quadraginta annorum circiter, laudabili eruditione ac sanandorum ægrorum felicitate optimè famigerabilis, à se ipsô aliisque sanus habitus, cùm negotiis suis practicis amplis obeundis sufficeret, nihilque morbosi præter leve asthma sentiret, cui successivè vilissimâ, vel nullâ planè causâ impellente, ipsôque invitissimô cachinnus inhonestus diuturnusque accedebat. Cùm ingenuus hic Vir in propriis, more humanô, cæcutire visus fuerit, plus vice simplici candidè eundem monebat Medicus alius primi subsellii, ut risum hunc pro proditore latentis adfectûs scorbutico-hypochondriaci haberet, ideoque huic mederetur ac obicem poneret; Cùm cruditates primarum viarum in vapores acres fermentantes, musculosque thoracis ac oris impetuosè stimulantes, & phantasiam depravantes extra dubium risûs hujus causa sint censenda. Verùm persuaderi sibi nunquam passus est, causam semper aliunde derivans, usquedum Pleuritide superveniente improvisò moreretur. Morte appropinquante maculæ ac tubercula scorbutica copiosissimè per totum corpus erumpebant, ob Archæum ultimô hôc conatu crisin quidem tentantem, sed succumbentem. Patescit inde, quantum intersit Practico, ut genuina causæ morbificæ cognitio eum non lateat. Discantque morosi quidam Chremetes in verba Magistrorum jurantes rigorosè, graveque autori-

toritati suæ cauterium inuri metuentes, si novis hodiernis accidentibus morbosis, inter quæ jam primarius est scorbutus, fidem adhibere, ac methodo suæ consuetæ nonnihil detrahere deberent.

OBSERVATIO CLXV.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Superfœtationes.

SUperfœtatio (dum scilicet post conceptionem ordinariâ Naturæ Lege peractam à novô coitu aliquando nova quoque & secundaria succedit,) rarum est contingens inter millies-millenas imprægnationes & partûs solitos juxta mandatum Majestatici illius: Crescite & multiplicamini, subsequens. Cùm autem miserè exerceat nondum exercitatos Practicos juniores, ac puerperio adsistentes fœminas, nec multum in historiis Medicis de hâc tradatur, lubet sequentia producere: Fœmina viginti sex annorum, vegeta, fœtum ex uteri ergastulô Orbis amplitudini exhibitura, expectat quot-horis horam à primô ac cœlesti conjugii Autore ipsi ad hoc opus destinatum, & tandem parit Filiolum methodô fœminis consuetâ, sanum, hunc simul insequente suâ secundinâ, ac lochiorum solitorum portione; Proinde hilari mente quoque sibi gratulatur de illô Naturæ debitô (cujus gratiâ Mulieres beatas solatur ac honorat Sacra Scriptura) absque majore molestiâ persolutô. Verùm, quid fit? restat insignis abdominis tumor, motus inibi manifestè sensibilis, dolor alternans, lochiaque partim retenta; Puerperâ tamen vegetâ obambulante. Obstetrix præsâgit, è Geminis alterum mox quoque esse proditurum; sed statu unô eodemque per biduum ita perseverante, hæret Lucinæ cum Consiliariis fœmininis aqua; Prapterea me accersiri curant; Puerpera præprimis ulteriorem partum expectans non sine cordoliô queritur, quòd quasi sola inter millenas mulieres peccaverit, dum non experiatur

hilare

hilare illud fatum gravidis ac puerperis aliàs commune. Sed bonô animô eandem cum adſtantibus eſſe juſſi, indicans, expectandam eſſe ſuperiùs notatum ſuperfœtationis finem, priore partu non minùs jucundum futurum; addebam non minùs jocô ſeriô, hæc animô eò generoſiore eſſe toleranda, cùm hujus ſuæ fortunæ ipſamet fuerit fabricatrix, per coitum fœcundum ſcilicet uno plurem peractum vel admiſſum. Mente itaque ſic compoſitâ ac tranquillâ ſeptimô demum à priore partu die exit alius puellus, hunc juxta mandatum Naturæ inſequente ſuâ ſecundinâ, lochiisque reſiduis ſuum penſum abſolventibus; Et hucusque, dum hæc ſcribo, vivit Mater cum bigâ filiolorum ſanâ ſana. Inter illa partus interſtitia dedi ſaltem aliquando, pro roborandô Archæô, Tincturam Corallorum, Eſſentiam Mumiæ Alcalicam, Eſſentiam Terræ Catechu, item alternatim Pulveres è præparatis, quæ vocantur, v. g. Ebore, Unic. foſſili, Coralliis, addita Cinnabari meâ fixatâ. Septimanâ hanc inſequente in eâdem plateâ in domô jam dictæ fœminæ è regione aliâ habitans idem planè experiebatur fatum, quod modò retuli, aliasque rariſſimè accidit, ſuperfœtatione ſexto ad ſeptimum die itidem ſuperveniente ſine aliquô incommodô.

OBSERVATIO CLXVI.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Fœtus in Uterô mortuus vi quaſi expulſus.

IN præcedenti Obſervatione prodiêre Superfœtationes, rariſſima conceptionis ac partûs opera; Læto huic contingenti ſuccedat triſte in mundanæ inconſtantiæ memoriam: Fœmina generoſa partui vicina ſentit ipsâ Eclipſeos Lunæ horâ quaſi partum inſtare, ob aquas mucoſas tali in ſtatu prodire ſolitas prodeuntes, adjunctis quoque ſimilibus doloribus, paucis

paucis tamen. Cùm autem modò dicta per triginta horas evanuerint, licèt applicita necessaria fomenta, inunctiones, ut & internè propinata fœtum de exitu tentatô modestè commonentia ac stimulantia, huic item, & Matri robur addentia; Econtrà virium prostratio, cordis anxietas, aliaq; fœtum valdè debilitari docentia accesserint; alterô autem die motus ejus decens planè evanuerit, mole è latere in latus alterutrum abdominis prolabente, mucô insuper subnigrô ac fœtente per genitalia effluente, auctô parturientis p. n. calore, cordis palpitatione, deliriôque, ob atomos putridas toti massæ sanguineæ pro noxiâ fermentatione commovendâ communicatas, fœtum planè mortuum esse, clarè patuit. Proinde, cùm necessitas in ordinarias methodi medendi regulas jam jurare prohiberet, quippe quæ jubent, tunc demum fortia expellentia exhibere, dum fœtus situ legitimô ad partum inclinet, Mundo amplo sese ostensurus, futurus incola; metuendumque foret, ne ingratus filiolus mortuus matricidium committeret, mortuô scilicet in vivâ impunè minimè hærere valente, hinc remedium dubium certæ desperationi anteponendum censui, atque successivè adhibui Pulveres è cineribus secundinæ Primiparæ & Pulvere Borracis ãã. ℈j. item Pulveris Borracis ʒß. Salis Succini Volatil. gr. vj. Pulveris Hepatum Viperarum gr. iv. Cinnabaris nativæ fixatæ gr. iij. Essentiam item è Sale Fuliginis meam; Pubem insimul inungi jussi Mixturâ ex Olei Cheirini ℥jß. Pinguedinis Serpentum ʒjß. Olei Stillatit. Succini ʒj. non omissis fomentationibus ex Herbâ Sabinæ, Artemisiâ, Malvâ, Flor. Chamomillæ, Cheiri, &c. unde dolores necessarii rursus excitati, usquedum exturbatus fœtus mortuus, ad putredinem jamdum tendens, quam hujus pedissequa, secundina, sociata mucô largô fœtidô, magis & maximâ sui parte experta erat, insequebatur. His peractis, Puerperæ sanguini novus Balsamus conciliandus erat, putridâ corruptione & inde ortis Symptomatibus suffocatis, per Elixir Proprietatis & Essentiam Mumiæ alcalicam, è Sale fuligi-

liginis, Eſs. Caſtorei volatilem, Terræ Catechu, &c. Et, Deô gratiosè jubente, reconvaleſcentia rediit.

OBSERVATIO CLXVII.
D. GABRIELIS CLAUDERI,
De
Bufonum venenô nonnulla.

Quônam modô horrendos virulentiæ ſuæ effectûs conferant tam in genere ſingula venena, quam in ſpecie venenata animalia aliis corporibus, uti res eſt ſtupendæ admirationis, ita & mirè exercuit Eruditorum ingenia, imò à Neotericis contra Veterum occultas qualitates variè tracta eſt, & adhuc trahitur controverſiarum ſerra. De hisce hîc amplè extravagari, extra meum eſt ſcopum; lubet ſaltem aliquod memoriâ dignum de operatione producere: In præteriti anni Ephemeridibus, Obſervat. 113. f. 216. Nobiliſs. Dn. Collega, D. Schelhammerus refert, puerum petulantem cum ſociis ludendo inter varios jocos in campô arripuiſſe bufonem, huncqúe, manu ſuâ quidem detentum, alterius ori aperto intruſiſſe, idqúe ſine inſigni incommodô morbosô ac lethali; de quibus ibidem plura videre, ſi libet, licet. Petulantia hæc pueri virgis digna in memoriam mihi revocavit, me olim vidiſſe, circumforaneum aliquot diebus ſucceſſivis dilacerare dentibus bufones majores, eosqúe maximè venenatos, vel capita illis demordere; & hoc in publicô fori theatrô, ideò, ut Theriacæ ſuæ ſtatim ab hoc morſu aſſumendæ, credulæ plebi commendaret efficaciam. Quamvis autem iſte bufones non à ſuis famulis aut domeſticis, ſed ab adſtantibus peregrinis prece ac pretiô coëmtos afferri ſemper curaret; nihilominùs fraudulentam oculorum faſcinationem ſuſpicabantur tantùm non omnes. Animus hâc de re turbidus quieſcere nolebat, usquedum dictus Agyrta acceſſitus

ſitus ac toties rogatus, nummisque tandem victus ſanctiſſimè mihi aſſeveraret, ſeſe ſpectatorum oculos minimè magicè ac dolosè fallere, ſed reverà morsûs hosce horrendos ſine noxâ perficere; imò ipſi idem eſſe, ut integrum bufonis corpus devoraret, abjectô ſaltem illorum capite; hancque mihi dubiè hærenti ſubjungebat rationem, bufonem è terrâ ſublevatum indignabundô Hominis apprehendentis adſpectu irritatum, ac perterrefactum, toxici ſui vim ad oculos, anterioresque partes capitis convocare; in reliquô verò corpore ita nocendi cacoëthes evaneſcere. Cùm autem hæc mihi planè clara non videantur, avidum Lectorem ad variorum Scriptorum conſilium ablego; Meum autem philoſophandi modum partim in præcedentibus annis declaravi, partim alii tempori reſervo. Hoc tamen addo, Helmontium jubere bufones illos majores, majorique venenô gravidos filô alligatos ſuſpendere, virgis cædere, ad iram provocare; inde fieri, ut effutiant mucum viſcidum ſubviridem, pro Amuletô ſuô antipeſtilentiali comparandô. Quod Ego olim jucundo ſpectaculô peregi, beſtiolâ inimicâ ad vindictam ſummè proclivi.

OBSERVATIO CLXVIII.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Cervus caſtratus in venatione lethaliter globulo transfoſſus.

CAſtrationem, præprimis quidem illam, quæ in hominibus, ad DEI imaginem conditis inſtituitur, opus eſſe impium & abominandum, cum Paulô Zacchiâ, Pontificis Romani quondam Proto-Medicô, ac aliis, ſtatuo; Cùm ſcilicet ita ſapientiſſimi Protoplaſtæ ſcopus ac mandatum, multiplicatio Generis Humani nimirum, imminuatur ac eludatur; ac Joh. Bened. Sinibaldus in Geneanthropœiæ Libri 3. Tract. 2. cap. 3. f. m. 358. variorum Autorum

testimonia adducat. Eunuchorum animos mutari, evadere dolosos ac pravos; nec unquam castratum fuisse optimi intellectûs ac bonorum morum. Accedit, quòd Divinus Legislator, Moyses in sui Deuteronomii cap. 23. v. 1. talibus vetet, intrare Ecclesiam; quod dictu sanè horrendum; Miserabiles isti insuper peculiare quasi ac novum Hominum genus constituere cogantur, nec in Virorum, nec in fœminarum, imò nec in abjectorum Hermaphroditorum Societatem assumendi; Adhæc eorum vigor, generositas, sermo & fortitudo virilis in muliebrem mollitiem metamorphisetur. Videant igitur illi, mutilationem hanc ac Sophisma Naturæ mandantes ac perpetrantes, quomodo inusta hæc Conscientiis suis cauteria in extremô judiciô sint excusaturi. Si testium & sic virilitatis privatio in nonnullis esset excusabilis, optarem Ego, ut Justitiæ administrator, Magistratus politicus, consultum judicaret, castrare lascivos istos hircos aphrodisiacos, vel tauros in Venerem illicitam ruentes; vel impiam illam amasiorum sectam, qui sine vocatione legitimâ, nec invitati in negotiô conjugiali maritorum invitorum sese exhibent substitutos ac vicarios. Et hoc quidem fieret eò citiùs ac faciliùs, quòd isti justâ pœnâ Divinâ sibi ipsis sæpiùs abbrevient socium, quem diligit uxor, mediante Morbô Gallicô, quem vocant; dum scilicet ulcerosus ac putridus redditur, & per consequens illi Liberorum generationi ac ad licitam in venereis castris militandi methodum inhabiles evadant; insimulque misellos istos Cornigeros aliorum ludibriô non modò exponant; sed etiam inde variis peccatis ex irâ, vindictâ, mœrore, natales trahentibus fenestram aperiant.

Sed ad rem ipsam: Testium excisio in brutis variis peracta, leviori subjecta est censuræ, quippe quæ utplurimùm in humani generis vergit commodum: Raro occurrit historiæ sequentis cognata: Die 14. Augusti, præteriti Anni 1688. duobus à Gothâ, Serenissimi nostri Patriæ Patris, ac Saxoniæ Ducis, Friderici sede milliaribus, propè arcem Tannebergam in

Fig. 36.
Fig. 37.
Fig. 34.
ad pag.
325.

Fig. 35.
p. 371.
Fig. 38.

in confinibus amplæ Sylvæ Thuringiacæ, more Venatoribus nostris consuetô venatio instituitur mediantibus linteis ac retibus. Dum Serenissimi Duces ocularibus plagis expectant suæ internecioni obviam euntes feras, ecce! inter alias prodit cervus peregrinus, insolitæq; molis; sed dictum factum, globuli violentiâ fati sui finem experitur. Cadaver more solitô ponderum examini commissum superavit quinque centenarios; ubi simul observatur, eum olim fuisse castratum, locoq; cornuum ostendebat binas protuberantias crassas, pugnos mole ferè æmulantes, quas clariùs manus pictoria communicabit. Plerique Rei venatoriæ periti credebant, hunc à quôdam Magnate curiositatis gratia olim in talem statum esse reductum; Mirabar Ego præcipuè, principiis physicis aures mihi vellicantibus, castrationem hujus bruti naturam adeò invertisse, ut materia cornibus aliàs destinata iisdem generandis ampliùs non suffecerit; sed analogum saltem quoddam ab Archæô fuerit protensum. Alius rem venatoriam diuturnâ experientiâ optimè callens Vir generosus posteà mihi retulit, de unô alterôq; simili exemplô sibi certè constare, tantum autem abesse, ut Magnates testium privatione cervos impotentes redderent, ut potiùs ipsis, si possibile esset, virtutem generandi duplicarent, aut triplicarent; Castrationes verò tales institui à rusticis & opilionibus ob frumentorum ruinam cervorum multiplicationi indignantibus; si igitur uni alterique horum licuerit esse tam felici, ut offenderet in sylvâ pullum cervinum, jam dictam operam clandestinè exercent, cùm illos enecare carissimô redimere pretio cogantur, Confitebatur insuper, cervos castratos nunquam ampliùs à Naturâ cornibus ornari solitis suo generi; sed horum locô gestare saltem dicta tubercula ossea; ubi insimul notatu dignum, hæc per vitam ipsis ita constanter durare, nec ampliùs, uti cornua aliàs solent, annuatim decidere.

Fig. XXXIV.

OBSERVATIO CLXIX.

D. GABRIELIS CLAUDERI.

Sanguis ferè albus, additô ſerô chylosô, ſine ſanitatis damnô aliquot annis durans.

NObilis quidam quadragenarius, habitusque athletici, uti ingenioſiſſimus bellariorum in gulæ ſuæ favorem erat inventor, ita quoque quot diebus ſerium ſeſe Hectorem in hisce ingurgitandis exhibebat, eaque aſſumta largô, & eô quidem non minùs pretiosô ac jucundô inundare potu callebat; neque illa, quæ ita ingerebat, malè digerebat, aut posteà per alvum indebitè egerebat; atque ita ſanitate utebatur ſatis vegetâ. Cùm autem ſanguis plethoricè augebatur, accedente corpulentiâ, autor ipſi eram, ut poſt ſumtum laxans venam ſecari curaret. In vicem autem, quod ſanguinem boni commatis prodicurum mihi promiſeram, apparebat ſanguis quoad potiorem ſubſtantiæ ſuæ partem albus, adſociatus ſerô largô chylum indigeſtum æmulante. Metuebam primò latentem vehementem cachexiam ob peſſimè diſpoſita viſcera chyli- & ſanguificantia, cui non è longinquô ſæpiùs apoplexia adeſt pediſſequa. Proinde pro majori cautelâ conſulebam chyli laudabilioris generationi, Balſamique vitalis in maſsâ ſanguineâ reſtaurationi per Medicamenta è Sulphure, Terrâ Catechu, Mumiâ, Elixire Proprietatis, Sale Volatili oleosô Aurantiorum ſuccurrere. Verùm obſervans, illum ſibi ſemper eundem, id eſt ſanum, manere, re adcuratiùs ventilatâ, inveni, hoc adſcribendum eſſe cibo ac potui, uti liberaliori, ita laudabiliori; dum ſcilicet chylus copioſior & pinguior per Meſenterii vaſa ac glandulas non ritè digeſtus & transcolatus maſſæ ſanguineæ intruſus & obtruſus partes ſuas ſulphureas tam ſubitò ac decenter in ſolitam rubedinem exaltare

altare nequit. Quâ de re consuli quoque poterit Ephemeridum nostrarum Anni ultimi Observatio 65. cum annexô Scholiô Schröckianô curiosô. Dictus ille Nobilis, de quô jam nobis res est, non paucos annos satis incolumis consumebat; successivè è variis catarrhis varia patiens, lentô gradu ipsâ cæcitate subsequente; usquedum Senex suprasexagenarius mediante apoplexiâ Naturæ debitum solveret.

OBSERVATIO CLXX.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Trifolium quadrifolium.

NE Philobotanicorum hôc annô me oblitum esse, accusari possim, lubet illorum meditationibus curiosis sequens offerre: Naturam aliquando extra orbitam & Leges à Naturâ naturante, DEO, sibi præscriptas extravagari aut ludere, uti in omnibus Creaturis, ita non minùs in regnô vegetabili, singuli illi nôrunt, qui dictum hoc regnum nôrunt & excolunt. Prodeat jam è pluribus spreta quidem, at amœna illa herbula, Trifolium. Hæc utplurimùm tribus constat foliis, veluti nomen impositum, & autopsia, invictus ille testis, testatum eunt; Aliquando tamen est quadrifolium; siquidem nota est ab hujus raritate orta vulgi opinio, eaque satis superstitiosa, si quis, casu quidem fortuitô, reperiet tale trifolium quadrifolium, idque secum portet, fortunâ uti sibi mirum-quantum favente; sed anile hoc est, fabula est. Scrutatu tamen dignius, magisque curiosum jam substituo: Fœmina verè pia & honesta, in hortô vel pratô trifoliferô ambulans, dicta talia quadrifolia pro lubitu quasi, & quotquot horum desiderat, subitò potest invenire. Cùm hæc Uxori meæ, nunc desideratissimæ, ob consanguineitatem fuerit summè familiaris, non raro eveniebat eô anni tempore, omnia dum rident, dum formosissimus annus,

nus, ut in hortô conveniremus, ac cœnaremus. Insolitâ igitur rei novitate ac curiositate stimulatus, cum aliis amicis aliquoties circulô circumscripsi areolam horti paucas ulnas longam-latam; In hâc cœlô planè serenô, ac dum sudum erat, oculos nostros fatigavimus; verùm sæpè frustraneô effectu, adeò, ut vix unicus in unicum vel alterum quandoque inciderit. Laudata fœmina è longinquô adstans amicô jocô Nos subsannabat, atque nobis quasi indignabundis inquirere cessantibus, tentabat ipsa, obiter illud idem tractans, quod fatum oculis nostris lynceis ac avidis negaverat; Et dictum factum, spatiô minimi tempusculi dictæ herbulæ 20. ad 30. & quod excurrebat in locô circumscripto subridens nobis stupentibus monstrabat, decerpebat, exhibebat. Causam Curiosi hujus genuinam me latere, ad τὸ ἐπέχειν confugiens, fateor; neque illam sufficientem hucusque mihi exponere valuerunt diversi rerum physicarum satis periti, à me ideò interrogati. Ita persæpè ludit in Humanis Divina potentia rebus; nostrisq; Posteris, tenui quidem meô judiciô, enodanda ac ventilanda nonnulla reservat.

OBSERVATIO CLXXI.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Capra pariens fœtum humano analogum mortuum, & simul caprum.

INter innumeras summè mirandarum Creaturarum myriades, quas infinita Divinæ Majestatis Omnipotentia fieri jussit, & adhuc conservari jubet, tenui quidem meô judiciô, palmam singulis præripit Mundus ille concentratus, Homo vel Microcosmus. Rem hanc clarissimam tædiosis ambagibus confirmare velle, tam mutile censeo, ac si splendente Sole lucem accenderem. Hôc in opificiô humanô summè stupendô summè stupendus est præ aliis omnibus Hominis ortus, & ge-

& generationis opus, præprimis accedente felici nostrô hôc seculô curiosissimâ de ovariô muliebri notitiâ; quod tamen plures frigidis vel ad summum tepidis cerebri spiritibus ventilare solent. Ille, qui è nihilô omnia creavit, jussit per imperiosum suum: Crescite & multiplicamini, in primâ rerum creatione creaturas quascunque, ut similis simile generando suum genus conservet & augeat; quod etiam plerumque ita peractum, & peragitur hucusque. Accedit tamen dolor! aliquando malitiosô Diaboli dolô, ut abominabile illud peccatum, quod Sodomæ justa ira Divina pluviâ igneo-sulphureâ puniebat, à semibrutalibus istis libidinis mancipiis exerceatur. Cujus generis historiam invitus profero sequentibus: Annô præteritô 1688. circulum suum dimidiâ tantùm non parte absolvente, in pago Schlehenhayn, duobus milliaribus abhinc distante, sub Præfecturâ Electorali Bornensi, capra, quæ anteà aliquoties pepererat fœtûs suo generi conformes, modôque à Naturâ institutô, excludit fœtum mortuum, humano quoad plurima similimum, scilicet penitus nudum & quoad cutem album; caput rotundum rotundas gerebat aures; locô oculorum foveæ præsentes aderant, ut ita plenariam nondum obtinuerint perfectionem, vel fœtus aliquot jamjam diebus in Utero erat mortuus; siquidem posticâ sui parte ad putredinem inclinabat; pedum & manuum vel quatuor pedum extremitates ad caprinam ferè accedebant figuram. Partus alter, genuina nimirum capra, elapsâ horâ unicâ priorem insequebatur, & quidem vivus; paucissimis tamen pòst diebus moriebatur.

Ludit quidem natura errans in conceptionibus monstrosis, de quibus integri Libri plures observationes & sua symbola nobis admetiuntur; Maxima suspicio tamen hoc in casu accusare videtur coitum humanum, quâ de re arduâ hic philosophari amplis verbis, Leges Collegii prohibent, ne longiùs excrescant mea communicata; Propterea curiosum Lectorem ablegatum volo ad Casp. Schotti Physicam curiosam, ubi va-

ria è Deusingiô, Fortuniô Licetô, & aliis ventilata ac controversa offendet. Anatomico cultro lubenter subjecissem, nisi jamdum per dies octo fuisset sepultus, dum rumor ad meas pertigit aures. Dictæ Præfecturæ Bornensis Ephorus, Dn. Elias Liebelerus, Vir honestus & curiosus, hærebat dubius, num ob Sodomiticum facinus inquireret; Cùm autem Petrus Renkerus, Paterfamilias, aliique capræ viciniores vitæ integritate, ac à sceleribus puritate sese commendarent, suspicio in nullum cadere poterat, ideoq; inquisitio omittebatur.

OBSERVATIO CLXXII.
D. GABRIELIS CLAUDERI,
Pullorum Cuculi exclusio vera.

SI ingratitudinis quidam est arguendus, illum ingrati Cuculi nomine proclamari, nôrunt etiam pueri Linguæ Latinæ lac adhuc insugentes. Natales autem debet hoc dicterium cuidam non planè veræ opinioni historicæ, quasi Cuculus fœmina ova sua supponeret excludenda minutulæ illi aviculæ, Ficedulæ, **der Grasmücken;** exclusus autem pullus posteà matrem devoraret obstetricantem. Ut veritatem vel fabulam hujus rei communicare possim Orbi avido ac dubio, cum Amico adcuratè observavi nidum Cuculi eô tempore, quô aves pullos suos excludere solent, & ova ibidem nulla inveni; invenimus autem eadem (quippe quæ colore variô aut puncticulis distincta facilè possunt ab aliis dignosci,) imposita nidulis in eodem horto existentibus Ficedularum (**derer Grasmücken**) Motacillarum (**derer Bachsteltzen**) & Parorum. Vidimus quoque, dictas aviculas ovis diligenter & cautè incumbere, usquedum Cuculi exclusi more solitô implumes ab hisce nutricibus maternè nutritæ, ac posteà pennis præditæ abeant, excedant, evadant, erumpant ingratæ.

Quòd

Quòd autem Cuculi isti juniores dictas posteà devorent nutrices, veritati neutiquam est consonum; cùm ab abitu ingratorum istorum pullorum aviculæ piæ, veluti anteà fuerint conspicuæ; Quæ devoratio ideò quoq; præsumenda non est, cùm Cuculus inter aves rapaces à Physicorum nemine, quantum mihi quidem constat, numeretur.

OBSERVATIO CLXXIII.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Effigies sudans.

STatuas aliquando sudâsse, aliquot profert Historias post sua fata adhuc vivens, & victurus, quamdiu vivent, si quidam victuri sunt, Posteri, Thom. Bartholinus, Historiar. anatomicar. Centur. 5. histor. 93. & causam occultiorem subesse statuit. Simile ferè exemplum observavi, dum Anno 1669. die 16. Junii effigies pileatoris, ante decennium jamdum mortui, in hypocausti penitùs lignei pariete simili suspensa, ante istius obitum quoque picta, in Urbe nostrâ per viginti quatuor horas sudaverit serum salsum, idque copiosum è regione thoracis, primò lateris dextri, dein quoque sinistri; Talis sudor triginta sex horis elapsis denuò rediit, duravitque itidem triginta sex horarum spatiô. Adcuratè sanè & seriò in causas sudoris hujus physicas inquisivi, num fortè externum aliquod accidens causam occasionalem ei præbuerit; sed prægnantem & constantem sanè nullam invenire licuit; cùm è naturalium rerum abyssô sufficientes extorquere summè sit difficile; Ego econtra superstitiosa vulgi nimiùm creduli omina penitùs aversor. Nihil mali tamen inde successit aut Urbi, aut Viduæ, aut ejus Familiæ, successit verò paulò post Publico non parva calamitas; quod aliorum Censuræ relinquo; neutiquam similia pro nihilô planè habenda judicans; siquidem talia aliquando contingere, consentient mihi Christiani & ex-

& experti Physiologi; veluti quoque de vagitu fœtûs uterinô mentem meam detexi tertiô abhinc annô Ephemeridum nostrarum Leopoldinarum.

OBSERVATIO CLXXIV.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Odontalgiæ violentæ causâ vermis, dentis inquilinus.

SI Odontalgiæ externam faciem, ejusque circumstantias spectes, videtur esse vix tantilli pretii, imò magis adhuc vilipenderetur, nisi aliquando sensûs sui atrocioris penetrabilitate formidabilem sese redderet, insimulque eluderet medicamenta è subtilibus aliàs sagaciorum cerebellorum spiritibus propullulantia. Causam autem infelicium talium effectuum plerumque hærere in causâ non adcuratè cognita videtur, quippe quæ modò huic, modò illi subjecto diversissima esse solet; Ut proinde dubium sit, qualis duro huic nodo cuneus idoneus & sufficiens, an narcoticus, calidus, frigidus, &c. sit opponendus. Sic sexagenario major, è Germaniæ Primatibus quidam, diversis annis dura varia patitur à catarrhis, quos vocant, modò ipsum caput, modò thoracem, modò artûs dolorosè ac impetuosè turbantibus; qui quidem natales debebant cruditatibus massæ sanguineæ per diætæ errores excitatis; Tandem lympha acris p. n. hinc inde vagans sibi hospitium quoque eligit in dente aliquô, & quidem tantô Hospitis tædiô, ut hasce molestias podagricis doloribus aliquando majores æstimaverit. Opposita medicamenta multum aliàs valentia, hîc nihil valebant, exhibita à Medicis ordinariis, & aliunde advocatis; nonnulli dentis evulsionem suadebant; sed cùm non fuerit cariosus aut cavus, sed integer, & ob aliud contraindicans aliis displicebat.

Acci-

Accidebat autem, ut Empiricus, qui è dentium adfectibus insignem sibi gloriam, suæque crumenæ turgidæ solatium comparaverat, more huic sectæ communi oberrans urbem transiret. Medici ordinarii de dolore sopiendô sollicitι, ac expendentes, quantum Hygéa nostra debeat Experientiæ, ægroto adducunt dictum Medicastrum, qui visu & tactu examinans accusatum illud perfidum membrum, (utinam otiosum ac pigrum!) liberâ voce ac mente, tanquam è tripode, statim proclamat: Dens hic quoad interiora est cariosus & cavus, domicilium exhibens vermi vivo; ideoque in evulsione ejus primarium consistit auxilium. Medici quodammodò rubore perfusi, ægrô consentiente, consentiunt. Iste feliciter evellit dentem exteriùs ferè ubivis, præcipuè versus radices magis sensibiles integrum. Dum Medici quasi attoniti hunc inspiciunt & ventilant, ac verentur, ne ullum doloris futuri alleviamentum sit sperandum, agyrta ille petit aciculam minimam, vel porcinam setam, eamque intrudit foraminulo minimo in dentem penetranti; arreptôque malleô dentem frangit, unde subitô, veluti histrio quidam prosilit vermis vivus, illis similis, qui è caseô putrescenti oriuntur. Statuebant inde Medici, causâ ab effectu & à posteriori depromtâ, per istum canaliculum denti successivè intrusas fuisse portiunculas cibi ac potûs, quæ ibi retentæ putredini lentæ, & hâc obstetricante materiam vermi præbuerunt.

Patescit inde, cur omnia remedia, vel narcosin, vel causam calidam, vel frigidam respicientia modò methodicè, modò ab aliis empyricè exhibita irriti fuerint effectûs; dum scilicet singula illa neutiquam extiterint pro palatô vermiculi, quippe qui nutrimentum à Naturâ sibi, uti omnibus creaturis, promissum necessariò desiderans, nec obtinens, ad furibundam indignationem per vices, famis jussu, fuerit lacessitus, usque dum dictô modô ac in suô genere generosè mori fuerit coactus.

OBSERVATIO CLXXV.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Rara in Geminis animorum & corporum ſimilitudo.

OBſervationum mearum hoc annô communicatarum nonnullæ mentionem faciunt inter miraculoſarum creaturarum myriades adhuc magis miraculoſæ ſtructuræ Hominis, vel ædificii Microcoſmici, ac in hâc ſummè miraculoſæ conceptionis, generationis ac partûs. Subjungere placet neutiquam minùs miraculoſam Geminorum (derer Zwillinge/) formationem, & quæ huic miraculosè ſuccedunt.

Hosce igitur ob nutrimenti identitatem non modò quoad figuram externam, ſed & internas animi operationes ſibi utplurimùm aſſimilari, in vulgus notum eſt quidem, rarum tamen & jucundum exhibeo teſtimonium: Viro magnifico naſcebantur Geminæ ſanæ; hæ ab incunabulis non modò, ſi conſideres ea, quæ ad externa ſpectant, formam, vocem, geſtûs, & centum alia, ſibi ſemper fuêre adeò conformes, ut etiam à Parentibus & domeſticis vix diſcerni invicem potuerint, ac ovum ovo vix ſimilius; ſed etiam quoad interna unanimes prodebant mentis effectûs, mirandamque ſanguinis ſympathiam, ut idem ferè ſemper ſenſerint, ſimul obambulaverint, imò eosdem morbos, non modò quidem variolas & morbillos, ſed & alios, v. g. vomitûs, obſtructiones meſenterii, tumultûs hypochondriorum, uteri, &c. non ſine omnium ſtupore fuerint paſſæ; accedit ſuaviſſima illa harmonia conjugialis, quam ſine delectabili riſu vix percipiet curioſus Lector; dum ſcilicet nubiles factæ, ac honeſtus juvenis unam in matrimonium decenter ambiverat Parentibus conſentientibus, altera ſororis ſponſo externis, iisque licitis ama-

amatoriis ceremoniis pari modô ire obviam allaborat. Post, quam verò paulò post & altera idem cum Proco fatum experitur, hæ ambæ inter amasios suos pudici amoris ebullitiones, methodis quidem honestis, reciprocè dividebant, alternabant, miscebant, conjungebant. Cùm decem milliaribus à me distent, hactenus ob alia magis necessaria de ulteriore harum vivendi modô inquirere, non licuit. Num simul quoq; & unanimes Mundum sint egressuræ, veluti ingressæ ac prógressæ, dies docebit.

OBSERVATIO CLXXVI.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Excrescentia carnosa super corneam oculi dextri tunicam.

SI ab aureô illô suspiriô: *Orandum est, ut sit mens sana in corpore sanô*, discedere nos Christianos haud decet; sanè rebus suis benè consulit, qui subjungit: *Orandum est, oculi ut sint sani in corpore sanô!* Visu enim officiô suô non fungente, myriades miseriarum Reipublicæ Microcosmicæ inde ingruentes enumerari possent; DEO insuper ac Proximo debitum debitè solvere impedimur. Lubet in Practicorum juniorum gratiam ac commodum proponere casum tam per se rarum, quàm ratione remediorum oculo patienti adplicitorum ipsis utilem futurum: Viri generosi ruri degentis Filio novienni corrivalis inter petulantiæ puerilis exercitia pulverem calcis vivæ pro domô exstruendâ copiosè præsentis faciei ac oculis inspergit; Oculi similium impatientes statim inde concipiunt inflammationem ac dolorem non parvum. Die sequenti accersitur ex Urbe vicinâ Chirurgus, qui locô lenientium ac mucilaginosorum adhibendorum oculo præprimis dextro pejora patienti immittit oleum hepatis mustelæ piscis. (von Aalraupen/) Hoc in suffusione ac aliis non modicum

dicum quidem solatii aliquando affert; Verùm uti hîc extra rhombum, præcipuè non recens, & rancorem ac acorem manifestè ostendens adplicabatur; ita status quoque in deterius vergebat; propterea advocabatur quoque Medicus experientissimus, cum Chirurgô saniùs sentiente. Quamvis autem ab his fuerint peracta cautè varia, quæ ratio ac medendi methodus dictitabant, nihilominùs carnosa excrescentia (ein Fleischfell/) è canthô oculi per tunicam corneam adeò sese dilatabat, ut huic palpebram connexerit, imò & pupillam transierit, & per consequens spiritûs hujus oculi visivos feriari mandaverit. Medicus providus cum Chirurgô, aliisque in consilium vocatis prognostico tandem ægrum relinquunt, ac Dn. Parenti, hoc malum sine carnosæ partis excisione, quæ tamen in corpore tenellô ob suetum inflammationis, ulcerisque cancrosi insecuturi summè dubii eventûs, tolli non posse, detegunt. Parentes, ne aliquid intermisisse accusari possent, aliunde auxilium quæsituri, mihi ac Joh. Hilschero, solerti Chirurgo nostro aulico Filiolum concredunt. Nos sectionem modò dictam itidem magis noxiam, ac utilem judicantes, aliunde opem quærere non poteramus, quàm per medicamenta hanc carnem absumentia; proinde applicuimus successivè, vigili quidem mente ac manu varia; cùm dubius remediorum eventus certæ desperationi sit anteponendus. Quod interna attinet, & pro affluxu seri p. n. revellendo ac pro causæ ratione exhibui aliquoties pilulas leniter evacuantes; Pro massâ sanguineâ verò depurandâ Essentiam Mumiæ & Elixir Propriet. alcalicum, Sal volatile oleosum Succini, Pulveres Cinnabarinos cum Succinô, & alia. Externè verò, præter adhibita vesicatoria, sternutatoriaque remediis inter dictorum usum ita procedebatur: Aliquot diebus oculo Chirurgus indebat pulverem subtilissimum è conchis, additô modicô Pulveris Radicis Symphyti; simul circa oculi regionem illitâ Aquâ Ophthalmicâ cum Vitriolô albô, & Extractô Saturni, vel Minii. Post quatuor dies mediante spongiolâ bacillo

bacillo alligatâ Chirurgus dictæ hujus aquæ portiunculâ ter in die cautissimè tangebat aliquam carnosæ excrescentiæ partem. Hâc aquâ aliquandiu ita continuatâ, tetigimus modò dictam carnem spongiolâ paucissimum Spiritûs Vitrioli, partim rursus exsiccati, continente; Posteà paulò liberiùs jam notatum Spiritum in lignô subtilissimô exsiccatum admovimus methodô jam descriptâ, ægrotô de dolorosâ sensatione non adeò conquerente. Ut necessaria medicamentorum varietas observetur, & alternatio, Chirurgus posteà spongiolam vel lignum parcè humectavit lixiviô illô fortissimô, unde sapo excoquitur, inspissatô, eôque tenerrimè tetigit carnem immorigeram. Ne autem fortassis hæc corrosiva, licèt molliusculè indita, aliquam oculo parerent noxam, aliquando instillabatur parum lactis Virginis, quod dicitur, id est, aceti dulcis è lithargyriô. Postquam hæc ita sex septimanis, & quod excurrit, summè tædiosô labore & cautelâ fuêre tractata, affulsit spes optati effectûs nonnulla.

Antequam modò enarrata remedia oculo instillabantur, aliquoties priùs tentabamus, num instrumentô subtili caro hæc sylvestris possit elevari, & à tunicâ corneâ modestè separari, & dein à factâ incisione exsiccari, posteaque plus ultra procedi; sed oleum operamque perdebamus omnem; ideoque jam enumeratos liquores immittebamus successivis & alternativis vicibus. Nihilominùs post frequentes hasce instillationes denuò tentabamus elevationem & separationem carnis superfluæ à tunicâ bis in die, mediante stylô ferreô subtili rotundô, non acutô; Cùm stylus hicce duro huic nodo non videretur sufficiens cuneus, Chirurgus ei substituebat magis latum, nec tamen & hunc acutum; Hic aliquid pro votô ac scopo nostrô fecisse videbatur; plus ultra progrediendo, ei substituit Chirurgus stylum modicè acutum, illi quodammodò similem, quô venæsectio peragitur, cautissimis tamen digitis admotum; Et hoc quidem successu adeò felici, ut caro ista tunicæ palpebram adnectens, ac pupillam operiens fuerit

ſeparata & elevata, exſiccationem, vel invita, promittens. Idem de parte illâ oculi canthum tegente, utpote craſſiore, non minùs ſperabamus; proinde nihil præter lac virginis inſtillavimus. Dictas hasce moleſtas inciſiunculas per ſex ad octo ſeptimanas dum adhuc continuavimus, pars quoque interior palpebræ à carne tunicæ penitùs fuit liberata, ut & bonâ ſui parte reliqua carnoſa portio corneam tegens, & exſiccata, poſteà facilè tollenda.

Post varios casûs, poſt tot diſcrimina rerum dum victoriam & triumphum inſtare nobis promittimus, Fati inclementiâ, ac nobis talia vix cogitantibus evenit, ut ægroto ſocius quidam accedens malitiâ puerili perſuaſerit clanculùm, ut tam diu tantas moleſtias à nobis toleratas ulteriùs perferre denegaret, quas hucusque præter ætatis ſuæ genium rariſſimâ patientiâ, blandis quidem verbis ac variis promiſſis à nobis ſtimulatus, ſuperaverat; propterea noxiâ capitis agitatione, ac impatienti corporis motu impediebat adeò felices manûs effectûs, meliora propediem promittentes. Cùm itaque tam immorigeram ob reluctationem ſtyli acumen oculo agitato applicare, ſine ejusdem vulneratione fuerit impoſſibile, poſt paucos dies denuò coaleſcere palpebra & cornea tunica mediante carne dictâ, ac omnia in pejus vergere cœperunt; proinde Generoſo Dn. Parenti infelici Filium infeliciorem non ſine inſigni cordoliô ac impatientiâ domum remiſimus. Poſt hæc Dn. Parens ſummè ſollicitus uni alteriqúe plurimâ experientiâ aliàs ſeſe Orbi commendanti concredidit, qui varios liquores inſtillârunt; ſed eventu ſingula facta fruſtraneô, dum hæc ſcribo, ac infauſtô.

OBSER-

OBSERVATIO CLXXVII.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Mercurius è metallis & mineralibus copiosè ac facilè obtinendus.

INduſtrios rerum naturalium Scrutatores miris ſanè modis torſit & exagitavit, ſi quid aliud inter Creaturas humanis uſibus à Creatore ſummô deſtinatas mira illa creatura, Mercurius vivus; & quæ inde ſuccedunt, ex abditô Terræ ſinu prodeuntia. Si enim à re medicamentosâ chymicâ exordiar, Hygéa noſtra vix aliud reperiet in ampliſſimô ſuô cornu copiæ, quod tam laudabili ſuperfluitate nobis & ægrotis admetiatur ſua auxilia, quàm dictus Mercurius vivus, & quæ inde componuntur; dum ſcilicet exhibet purgantia, ſudorifera, confortantia, purificantia, vulneraria, & quæ his analoga, & vicaria, tam interno, quàm externo uſui deſtinata. Si Medicamentis relictis progredior ad Alchymiam; In hujus aſſeclarum tantùm-non omnium ore crepat quotidiè Mercurius, dum alii in illô veram Lapidis Philoſophici materiam hærere credunt; alii ad minimum in metallorum arte transmutatoriâ felicem eventum ſibi promittunt; imò, quod non negandum, è plurimis talia tentantibus uni alteriqúe aliquando licet eſſe tam felici, ut, quod optat, obtineat, quod Theoph. Paracelſi, & aliorum exempla evincunt. Si perrexero ad alia vitæ genera, obſtupeſco ſanè, æquâ mente ventilans, quantisquantis curioſorum artificum mechanicorum, ac variorum aliorum turmis operam ſuam exhibeat ille idem.

Cùm igitur Mercurius nativus, vel è ſcoriis mineralibus erutus tantæ ſit utilitatis, variorum ſeculorum tempore tam Chymiatri, quàm Alchymici innumeris modis animos ac corpora fatigârunt, ut è ſubſtantiis metallorum, mineralium, ac ſimilium rerum Mercurialem ſepararent, atque exaltarent pu-

Uu 2 rita-

ritatem. Factum autem illud est, utplurimùm fine operantis desideriô neutiquam respondente; Et hoc quidem adeò frequenter, ut primi subsellii quidam Medici minimè dubitaverint, anxiè quæsitos istos Mercurios planè pro non-Entibus venditare. Verùm enimverò seculô hocce nostrô, rerum eruditarum promocondô fertilissimô, per multiplicem experientiam nullis rationibus theoreticis refutabilem aut infringendam possibilitas hæc adeò inclaruit, ut cogamur exclamare: Quantum est, quod ignorârunt Antecessores nostri, ad alia in Arte nostrâ prudenter ac benè gerenda, excolenda, noviterque inventa amplificanda satis lyncei, sagacissimi, suâque laude ideò dignissimi. Similia diversa specimina oculis nostris non tantùm exponunt hodiè Libri Chymicorum impressi; sed & variis privatim innotuerunt, è centum saltem unicus prodeat, nimirum Dn. D. Wedelius, Jenensis ille Phosphorus, qui Mercurii Saturni possibilitatem improvisò inventam Ephemeridum nostrarum Leopoldinar. Decuriæ II Anno II. inseruit; Cui adsentiunt plures curiosi alii, ultimis hisce annis, profitentes, Mercurificationem hancce tam tædiosis laboribus, tam insignibus sumtibus diu à multis frustrà quæsitam, imò pro impossibili habitam facilè ac levibus enchirisibus è quocunque metallô ac minerali possibilem demonstrari posse. In horum fidem adnectere cogor, Amicum Medicum, jam proposita vera esse, sanctâ fide mihi asseverâsse, imò diversorum Mercuriorum specimina oculis meis avidis obtulisse; unde audebam petere, velit modum parandi fidei ac curiositati meæ concredere; sed hoc responsi reponebat: Modus, Mercurios è metallis & mineralibus in copiâ eliciendi, à Comite quodam philochymicô magnô, eâ mihi conditione communicatus est, ut nulli unquam, nedum Filio meo detegerem; fidemque juramenti locô, ut confirmem, coëgit, quod & Ego rei huic avidissimè inhians præstiti; quod hucusque pluries dolui; aliàs sanè Candori Tuo paratissimus essem in detegendô hoc arcanô; si modò arcanum est appellan-

landum; siquidem methodus parandi est minimi laboris, minimorum sumtuum; Copiam Mercurii ita parati offero, quantum hujus desideras; siquidem diversos horum diversis usibus destino; Verùm mors inopina paulò pòst Eundem plurimis meditationibus ac laboribus consumtum Curioso Orbi eripiebat. Gratulamur proinde tempori præsenti, quòd arbores nostræ chymicæ superioribus seculis successivè ac lentè necessariis radicibus positis, jam flores & fructus protrudant incomparabiles; Divinam Sapientiam humilimè rogitantes, velit porrò pro Nominis sui gloriâ ac Proximi commodô fertiliores ac illustriores reddere, ut inventis inventa addamus, neque eadem posteà aliis invideamus; sed veluti cœlitùs ea gratis accepimus, ita quoque gratis Publico reddere allaboremus.

OBSERVATIO CLXXVIII.
D. GABRIELIS CLAUDERI.
Speculorum confectio.

Cùm in præcedenti Observatione mentionem fecerim, Mercurium non modò Chimiatris, sed etiam pluribus curiosorum artificum mechanicorum generibus communem exhibere materiam, placuit è largissimâ hâc farragine unicum producere; nimirum, quomodo mediante illô curiosissimus, jucundissimus ac utilissimus labor, speculorum confectionem intelligo, instituatur, & quidem sine tædiosis ac gravibus molestiis; nihilominùs ingeniosus etiam Lector speculum aut corporis aut mentis oculis adspiciens stuporem ab hoc inventô uti exhilarante, ita mirabili sibi extorsum fatebitur. Me quidem non latet, hoc opus multis artificibus ac Mercatoribus innotuisse; sed sibi ac suis lucelli gratiâ ac nummorum aucupiô arcanè reservari; proinde eruditis rerum naturalium admiratoribus, quippe cum quibus mihi res est, hoc detego; unde nihil damni accedet reliquis;

ſemper enim animum eò intendi, ut nemo lædatur, econtra cuilibet ſuum tribuatur. Sequenti autem methodo procedat operator: Paretur folium aut lamina tenuis, Talerum craſſitie non planè æquans, è ſtannô purô, ſive ea ſit rotunda, ſive quadrangula, ſex- vel octangula, prout ſpeculum deſiderat oculus & manus opificis; Hæc optimè fricetur ac lævigetur cretâ ſubtiliſſimè pulveriſatâ, pro removendâ omni impuritate. Tunc dictæ laminæ illinatur Mercurius vivus, usquedum hæc molleſcat quaſi; poſteà imponatur eidem vitrum laminæ dictæ ſtanneæ figurâ ſimile, ut ita Mercurius ſit medium inter laminam ac vitrum; Hæc unita in declivi ponas aliquot diebus, ut Mercurius ſuperfluus exſtillet; vel modeſtâ compreſſione eum exprimas, vel effluere jubeas; Unde evenit, ut lamina vitro amicè & adcuratè uniatur, ac generetur fœtus ille pulcherrimus, delicatiſſimus. Hôc ita abſolutô nonnulli laminæ ſtanneæ inſpergunt arſenicum ſubtiliſſimè pulveriſatum pro commodiore exſiccatione; Poſteà ſpeculum immittatur tabulis ligneis, donec planè fuerit exſiccatum; & ſic obtines inventum, cui ipſa etiam invidia blandiri cogitur; de quô more ſuô, id eſt, elegantiſſimâ ingenioſitate loquitur incomparabilis Owenus:

Cuiq; ſuam reddo faciem, mihi reddere ſoli
Neſcia, nec vitâ prædita, nec facie.

[Altenburgo A. 1689. d. 21. Januar. Noribergam miſſa.]

OBSERVATIO CLXXIX.
D. FRIDERICI WILHELMI CLAUDERI.
Debitus pulſum inveſtigandi locus.

PUlſum in diverſis quidem corporis partibus, nimirum ubi arteriæ carne craſſiori muſculosâ non ſunt tectæ, percipi poſſe, & Medicinæ Tyronibus notiſſimum eſt. Soli-

Solitus tamen ac uſualis locus eſt in interiore manuum Carpi parte; aliquoties tamen obſervavi Pulſum ibidem fruſtrà inquiri; è contrà in ſuperiore vel exteriore Carpi parte, vel manu externâ, aut etiam ejusdem lateribus manifeſtò percipi, cùm majores vaſorum rami ſitu ſuô variè ludant. Proinde cautè hâc in re eſt procedendum, nec in conſuetô Carpi locô Pulſus ſolummodò quærendus, ſed providè & accuratè tangendo, ulterius progrediendum; aliàs illudunt ægrotantis ſanitati, & ab aliis aliquando intervenientibus illuduntur improvidi Medici, juxta Tulpii monitum Obſervat. Medic. lib. 3. cap. 45.

OBSERVATIO CLXXX.
D. FRIDERICI WILHELMI CLAUDERI.

Pulsûs per triginta ſex horas ante obitum ceſſatio.

Pulſum indicare, quomodo Balſamus vitalis calor innatus & Spiritûs ſanguinis, hujusque circulatio, ac per conſequens ipſa vita ſit diſpoſita notum etiam eſt lippis ac tonſoribus; Hinc quandocunque Pulſus apud ægrotos magis magisque fit debilis, ac tandem planè ceſſat, certa præſtò eſt ejusdem pediſſequa, mors, vulgari, eâque per rationem & experientiam confirmatâ opinione. Quamvis autem è Pulſus diſpoſitione virium, imò vitæ cynoſurâm dictô modô hauſerint & adhuc hauriant Medici methodici; nihilominùs hactenus obſervavit horum unus alterque, plenam ejus ad certum temporis ſpatium, abſentiam; veluti aliàs evolante è corpore Animâ accidere ſolet. Idem & ego teſtari poſſum caſu ſequenti: Vidua quadraginta octo annorum novo conjugio, liberorumque generationi inhians, menſtruum fluxum more illi ætati utplurimùm communi jam per duos annos deſinen-

nentem, denuò promovere conatur; hinc ab Empiricâ internis & externis, nescio quibus, irritô tamen effectu utitur; succedente contumaci alvi obstructione, flatuosâ ventris tensione posteà vomitu mucosô, & tandem iliacâ passione, & quidem tantâ cruditatum corruptione, ut & soli ructûs aliquando sine vomitu excrementitiô comite emissi totum conclave fœtore ferè intolerabili replerent. Accersitus tandem ego pro revulsione pugnavi (quantum quidem per virium prostrationem, anxietatemque cordis, ob putredinem insignem sanguini & cordi communicatam, licuit) Clysteribus acribus, additô Electuariô Hieræ Picræ cum Agaricô, Felle Tauri inspissatô, Nitrô antimoniatô stimulatis; quibus quidem obtinui, ut alvus aperta reddita mucum educeret; nihilominùs Massa sanguinea jam dum adeò erat corrupta, ut vires magis magisque deficerent, licèt volatilibus Alcalibus, Balsamicis ac Confortantibus simul succurrerim. Hôc in statu lethali duobus ultimis ante obitum diebus, observavi Pulsum planè cessantem; cùm tamen mens usq; ad mortem optimè constaret.

OBSERVATIO CLXXXI.
D. FRIDERICI WILHELMI CLAUDERI.
Purulenta variolarum materia criticè per urinam excreta.

ARchæus noster miras ac diversas sibi eligit pro Microcosmi Oeconomia sartum tectum servandâ vias; sic vidi puerum quinquennem variolis satis largè corruptum sine violentâ malignitatis admixtione aut periculosis symptomatibus per Urinam aliquot diebus excrevisse purulentam materiam veram, succedente sanitate optatâ. Variolarum autem tempore nullô usus est remediô, quam Essen-

Eſſentia alexipharmaca Venerandi Domini Soceri D. Gabr. Clauderi, quæ potiſſimùm conſtat Sale volatili ac fixô, tam per ſudorem, quàm diureſin aliquando operante, prout Archæus vias excretorias magis aptas invenit. Credibile eſt, materiam hanc variolarum excretam ab externô corporis habitu ad vias urinarias neutiquam eſſe retractam; ſed potiùs viſcera interna eâdem fuiſſe conſpurcatâ, quarum ſimiles hiſtorias varii ſuppeditant Practici, ut ſic pus exitu uti commodiore, ita proximiore fuerit protruſum.

OBSERVATIO CLXXXII.
D. FRIDERICI WILHELMI CLAUDERI.
Cervus Venatorem modô ſubitaneô & rarô occidens.

EX obſervatione beati Domini Parentis mei hæc adnectere impræſentiarum lubet: Cùm Sereniſſimus Princeps Fridericus Wilhelmus, Dux Saxoniæ, Lineæ Altenburgenſis, piæ memoriæ, quondam in Ducatu Hennebergicô tempore Ægidii conſuetô venationem Cervorum, œſtrô libidinis inter ſe æſtuantium inſtitueret, accidit, ut Venator quidam Cervo, œſtrô ejusmodi flagrantiſſimô obviam venerit, qui Venatorem ſubitò cornubus excipiens ſtatim ad arborem proceram & grandem collidit, adeò, ut intra ſpatium ſex horarum cum ſubitaneâ virium proſtratione, ſudore frigidô, ſingultu ac denique loquelæ amiſſione inſperatò vitam cum morte commutaverit. Poſtquam igitur cauſam violentæ iſtius mortis in partibus corporis externis invenire, non licuerit, cùm ſaltem leve vulnus in parte muſculosâ cruris circa femur ab apice cornu Cervi inflictum apparuerit, potiùs interna ob vehementem in regione umbilicali, dolorem ſuſpicata, quapropter juſſu Sereniſſimi Ducis, Dominus Parens

cum Chirurgô aulicô occisi abdomen more solitô aperuerunt, & perlustratis intestinis, è tenuibus, Duodenum ac Ileon, è crassis autem, Colon diversis in locis læsos reperêrunt, ut quinque grossi-formia ac rotunda in conspectum venerint foramina. Tandem in dictô abdomine circa lienem, ventriculum ac Pancreas sanguinis extravasati quantitas inventa, ibidem ex vehementi ista percussione nonnulla vasa sanguifera dilacerata fuisse, manifestô indiciô testabatur.

OBSERVATIO CLXXXIII.
D. FRIDERICI WILHELMI CLAUDERI.

Pinguedo sine sanitatis damnô aliquot annis per Urinam ac Vomitum excreta.

ZAcutus Lusitanus, Prax. Med. admiranda lib. 2. observat. 49. meminit cujusdam natione Germani, qui ob malum hæreditarium quadraginta annorum spatiô sine omni valetudinis dispendiô aut incommodô materiam sabulosam ac granulatam instar Seminis Sinapi cum Urinâ reddebat. Quemadmodum igitur sabulum istud ac arenulæ præsertim in hypochondriacis & scorbuticis non sunt infrequentes, ita nuperrimè in Praxi occurrit Mulier triginta quinque annorum, hypochondriacis quoque symptomatibus ac cruditatibus ex viscerum dyscrasiâ aliàs obnoxia, quæ aliquando per octo dies continuos frusta pinguedinis, avellanarum & juglandium magnitudine, sine dolore, anxietate, colliquatione aut simili symptomate, imò sine omni incommodô per urinam excreverat; adhibitis autem variis remediis acrimoniam & limositatem sanguinis corrigentibus iterum talismodi excretio cessavit. Parili ratione Virum quendam valdè

valdè corpulentum, qui ob mucum summè viscidum in stomachô non ritè digestum & fermentum ejus naturale enervantem vomitu afficiebatur frequenti, mediante quô simul per vices multa pinguedinis frusta, magnitudinem ovorum excedentia, cum summâ euphoriâ ac nullâ sanitatis læsione rejicere cogebatur.

SCHOLIUM.

Cùm in haud admodùm dissimili Casu ante annum Clariss. Parentis mei consilium expetitum fuerit, ejusdem brevem subjungere delineationem liceat. Referebatur scilicet Annô 1688. Mens. Februar. Dominum M. S. Decanum in Monasterio W. ab aliquot jam annis, tum per os, tum alvum, materiam albicantem, eamque κάτω duriorem, & majorem, fabæ sæpiùs mole, ac ferè semper qualibet alvi excretione, per triennium vel quatriennium; minorem autem ἄνω, capituli acus majoris magnitudine, facili screatu, jam per decennium; tum ante, tum inter, & post sumtum cibum ejicere; quæ contrita fœteat, cæterùm sebo sit similis; nonnullis purulentam materiam videri, à pulmonibus vel aliunde ortam. Ante novem menses gravi pleuritide laborâsse ægrum, pure tandem copiosè exscreato &c. urinam laudabilis esse coloris, in qua tamen cum filamentis arenulæ subsideant. Responsum fuit, ventriculum, & reliqua concoctioni alimentorum, separationi chyli ac depurationi sanguinis dicata viscera esse affecta, inprimis verò serum acore præternaturali videri depravatum, quod cùm perenni scaturigine per ductum pancreaticum, & infinitas penè in œsophago, ventriculo & intestinis hærentes glandulas excernatur, partes pingues cum cibis adsumtas, atque à debili ventriculo, vitiosoque ejus fermento, non satis cum reliquis ciborum balsamicis & gelatinosis partibus conquassatas & subactas, quasi præcipitet & coagulet, & hinc vel cum fecibus alvinis, vel si in œsophago concreverint, (quanquam etiam ex ventriculo fortè expelli queant,)

 per

per ſcreatum illæ expellantur. Non eſſe purulentam, ſed pinguem ſubſtantiam, ejusdem liquefactione ſuper ignem & inflammabilitate doceri ; fœtorem autem conjunctum à partium ciborum corruptorum admixtione oriri ; quam itaque excretionem poſt uſum ciborum pinguium, copioſiorem eſſe credibile eſt. Cæterùm adfectum, quia altè radicatum, curatu etiam difficilem eſſe; cui præter diætam laudabilem, ad morbificas impuritates blandè educendas, & viſcera corroboranda, Vini medicati laxativi &c. & Tragææ uſu obviam primò ire liceat, curæ ulterioris modo in poſterum decernendo. Sed felicem dicta remedia ſucceſſum habuiſſe, Menſe Septembri literis ſuis expoſuit Dn. Patiens, ab animi tamen commotione ac ira pruritum in artubus oriri, & dictam materiam denuò excerni; unde remediorum continuatio commendata; qualem verò hæc effectum dederit, hactenus non innotuit.

[L. Schröck, L. f.]

OBSERVATIO CLXXXIV.
D. FRIDERICI WILHELMI CLAUDERI.
Abortus certô tempore & ſeptimanâ ſæpè accidens.

ABortus omnibus ac ſingulis menſibus apud mulieres, uterum gerentes, contingere, plena ſunt Medicorum præclariſſimorum Scripta ; ſic abortus unîus menſis mentionem facit Ferdinand. Epiphanius Hiſtor. Medic. 50. Hieronymus Mercurialis Tom. 4. Medic. Conſultat. conſil. 42. de abortu periodicô idem laudatus Hieron. Mercurialis Med. Conſult. Tom. I. Conſil. 57. literis caſum conſignavit. Et licet propterea jam actum agere videar, lubet tamen ſequen-

ſequentem addere Obſervationem: Matrona nempe complexionis aliàs laudabilis, bonôque corporis habitu prædita, ac regulas diætæ ſummè obſervans intra ſpatium ſex annorum, abortum circa finem tertii menſis & ſtatô tempore, imò ſeptimanâ, octies patitur. In ſpem itaque ac deſiderium prolis, nihil unquam, quæ ad ſanitatem conſervandam requirantur, intermiſit, dum nimirum medicamentis tonum viſcerum corroborantibus, Maſſam ſanguineam purificantibus, præ cæteris autem nervinis ac uterum reſpicientibus uteretur, ſed omnia in caſſum adhibita. Cauſam hujus multivarii & ſtatum ſemper tempus obſervantis abortûs ſi inveſtigare mihi licet, ſtatuo, illum ex nativâ uteri anguſtiâ ac p. n. denſitate & ad extendendum ineptitudine à primâ conformatione ortum traxiſſe, dum nimirum Embryo in dies majus ſumens incrementum, uterus ob fibrarum nimiam conſtrictionem ſufficienter dilatari haud valeat, quapropter amicabilis ille hoſpes diverſorium ſuum ſponte relinquere cogitur.

[*Altenburgo A. 1689. d. 21. Januar. Noribergam miſſa.*]

OBSERVATIO CLXXXV.
D. JACOBI WOLFFII.
Materia tophacea cum alvi excrementis ejecta.

QUandoquidem experientiæ reſpondet tritum illud: *Nihil dici, quod non dictum ſit priùs;* benè etiam ſpero interpretaturum Lect. Ben. ſi non inaudita planè à me obſervata hoc locô proponantur. Cùm autem Anno 1671. & 1672. Praxin Medicam exercerem Numburgi propè Salam auriferum ſiti, bis obſervavi à pueris, & alterô quidem ſeptem, alterô verò novem annorum, tophaceam materiam cum ſcybalis alvi redditam. Prior verò ille puer,

atrophiam ab ulcere sinuoso cruris contrahens, morti parere tenebatur; cui historiæ simul addo, quòd vulgus ulceri dicto junctum dolorem, & molestiam præsidiis medicis invincibilem, incantationi (perperàm meô judiciô) tribuerit: cujusmodi erroris plura testimonia & exempla proximè ex meo *Scrutinio Amuletorum* innotescent. Alter ille puer atrophiâ pariter, aliisque symptomatibus laborans meâ curatione sanitati restituebatur; cujus excretam materiam, instar comminuti lateris, & quidem modò rubrô, modò fuscô atque albicante colore præditam, ad ostendendum, asservo. Nescio verò, utrum facilè Spir. Vitriol. vel Tinct. Mart. Solaris, ex Hassiaca Minera Martis parata, vel alia similia medicamenta assumta in corpore possint facilè redire in Vitrioli formam, veluti Medicus quispiam Vitriolaceis infensus, aliquando subsumebat penè de materia istiusmodi, quòd originem illius causæ agnoscere possit. Verùm nec à priori, nec posteriori in tophacea materia utraque dicta suspicionem de Vitrioli origine deprehendi. Nolo hoc locô etiam suspicari calculos dictos originem suam in vesicula fellis nactos fuisse, cùm ipsorum color rubicundus potissimus, & reliquus non adeò de flavo vel nativo colore vesiculæ istius testetur; nisi excipiamus, quòd in intestinis latens aliquandiu ista saburra colorem alium varium adsciverit, aut in puero isto bilis non adeò eminentem colorem flavum continuerit. Cæterùm cui volupe est plura rescire de iis, qui calculos per alvum excreverunt, & quidem satis magnos interdum, ei satis fiet legendo *Rhodium Cent. 2. Observ. 74. p. 105.* De puella calculicaca agit etiam *Exc. Joh. Jac. Harderus in Apiario Observ. med. 80. p. 309.* Quod calculi ejusmodi colicæ causam præbuerint, innotescit ex *Poterii Cent. I. Observ. 82. p. 71. & Cent. 2. Observ. 56. p. 157.* De calculis per alvum pariter excretis adi sîs *Miscellan. nostræ Academ. Leopoldino-Cæsar. Nat. Cur. Dec. I. An. II. Observat. 89. p. 163. & Ann. 9. p. 234. & 294.* item *Disput. futuram de lapicidina Microcosmi abdominis* Nobiliss. Conterranei atque Collegæ nostri

noſtri *Georg. Franci*, uti & *Moroni Directorium Medicum* (*tit. Calculi*) à beati noſtri Collegæ *Seb. Scheffer*i hæredibus auctum expectandum. Jungi his etiam poſſunt de eadem materia agentes *Thom. Bartholinus in Domo Anatomic. p. 52. Caſp. Bartholinus de lapid. Nephritic. p. 15. & 17. Henr. Roonhuyſen* in Heil-Curen *p. 121. & 122. Joh. Georg.* Schiel *in Bibliotheca enucl. p. 150. Theoph. Bonetus Anatom. Pract. f. 901.* & *Exc. Joh. Dan. Major de cancris petrefact. p. 100. & ſeq.*

OBSERVATIO CLXXXVI.
D. JACOBI WOLFFII.
Odontalgia ranunculô nemoroſô curata.

PLebejorum remedia non ſemper eſſe ſpernenda, ſana ratio oppidò ſuadet aliis æquè, ac Medicis; Plebeji enim traditione Majorum ſuorum ſæpè, vel ſuâ vel Medicorum experientiâ, nacta poſſident. Imò ſimplicium medicamentorum quorundam uſum certiùs communicant, quia majori peritiâ deſtituti ſimplicibus magis quàm compoſitis inhiant illi, veluti quidem Medicis arrident magis poſtrema. Proinde autoritas in Medicina nequaquam idoli locô captanda vel colenda eſt; illa enim cana & vana, non adeò, nec à Viro magis quàm verô profluens locum meretur; attendendum inſimul eſt, non Quis, ſed quid quis dicat. Priſcô enim illô innotuit monitô:

Quandoq; eſt olitor verba opportuna locutus.

Sed de his aliis in locis plura communicamus.

Cùm Numburgi adhuc degerem, veluti paulò ante innui, vir quispiam ſæpiùs gloriam deportabat à curatione odontalgiæ, & quidem gravidarum inprimis. Dederat quippe iis herbam quampiam inciſam & madefactam brachio illi imponendam, inſtar veſicatorii, quod brachium reſpondebat

καθ' ἕξιν, ſeu è directo lateri oris odontalgiam ſufferentis. Aſſeverabat inſimul ille vir, nunquam reverſurum, vel invaſurum ampliùs dolorem illum iſtam perſonam, quæ ſemel ab eodem malo dictâ ratione liberata ſit. Effectus vel uſus illius plantæ felix, atque crebrò à mulierculis nec non gravidis inprimis dilaudatus, mihi deſiderium indagandi vegetabile illud indidit, quod vir ille admodùm celabat; id tamen ranunculi nemoroſi herbam exiſtere tandem cognovi, atque ſimiliter aliquoties in uſum non fruſtraneum admiſi, vel ſuaſi malô iſtô afflictis. Non ſolùm autem recens illa planta leviter tuſa, verùm etiam quovis annô collecta & arida aſſervata, atque poſteà inciſa vel leviter contrita & madefacta Spiritu Vini, ſive Aquâ pro cauſtico uſu medente dicto inſervit; ſi nimirum ſemel, aut bis unico in loco carnoſo, groſſum circiter ſuô ſpaciô æquante, alligetur mediante faſciolâ. Nota atque uſitata ſunt alioquin ſimilia veſicatoria contra idem malum dentium commendata, de quorum ſalubri effectu conſtat. Minùs autem tuta, cumprimis in gravidarum dicta curatione, cenſeo cantharides, propter mictum cruentum, & alia genitalium vel urinæ excernendæ dicatarum partium metuenda mala; de quibus, licet nonnulli ſubdubitent, nos tamen alium in locum commodiorem plura aliorum atque noſtra teſtimonia, & quidem experientiâ neutiquam deſtituta, differemus. Nihil denique jam de veſicatoriorum, in odontalgia commendatorum, ætiologia operationis jam movebo, ſed ſolùm curioſis iſtam ad indagandum commendabo.

OBSER-

OBSERVATIO CLXXXVII.

D. JACOBI WOLFFII.

Hydropicæ poſt Paraceteſin anatome.

NIcolai Tregers operarii uxor in ſuburbio Altenburgi d. 7. Junii 1678. defuncta eſt, quæ pertæſa vitæ, & lymphâ turgidi ſui abdominis, hoc ipſum cultrô ſe aperturam pluries anteà minata erat, niſi chirurgicum auxilium decenti paracenteſi ſe tempori liberaret à cataclyſmo ſuffocationem minante. Proinde triduô ante obitum (dubiô curationis eventu prædictô, aliisque animæ atque corporis ſalutem concernentibus non neglectis) me præſente adhibita fuit à Chirurgo more decenti paraceteſis. Abſolutâ illâ operatione diſtinctis vicibus & interſtitiis temporis derivabatur amurca vel lympha ex abdomine xvj. libras medicas circiter adimplens; niſi mulier illa, ſubitam anhelans curationem, noctu abſentibus ac metuentibus nobis, prohibitum aquilegis munus intempeſtivè repetierit. Poſt ſectionem autem, brevi recenſendam, libram tantùm iſtius lymphæ relictæ in abdomine contentam vidimus; quam portionem tamen cum priori illa ex corpore educta, plures libras conſtituturam ante paracenteſin crediſiſſem. In abdomine defunctæ aperto deprehendi lienem planè cartilaginoſum & albicantem, palmam minorem, ſive octo annorum pueri circiter longitudine, latitudine atque craſſitie ſuâ æquantem: hinc viva illa adhuc mulier ſub cartilagine enſiformi, & retrorſum verſus ordinarium lienis ſitum, tactu ſenſibilem obſervabat & accuſabat duritiem. Lienis autem hactenus dicti duritiem ſuſpicor lymphaticorum vaſorum obſtructioni atque ruptioni ut & conſequenter aſciti illi anſam dediſſe. Prætereà in detecto abdomine folliculus fellis amplus, locô bilis, aquâ limpidâ repletus, & dimidia pars ſuperior ſiniſtra hepatis decolor ap-

 pare-

parebat. Porrò inteſtina erant cibô potuque largô repleta, quia quinque dierum ſpatiô præterlapsô alvus immemor ſui officii excernendi fuerat. Dehinc omenti penè nihil conſpiciebatur, præter filamenta perpauca, telarum aranearum inſtar inteſtinis incumbentia. Utrum etiam mulier illa viva adhuc ideò frigus indicatum aliquale perpeſſa fuerit (veluti hujusmodi conditionem aliàs abſenti omento quippiam fermè tribuunt autores) aſſerere non audeo. An rectiùs ſerum fortaſſis vaſis ac limitibus ſuis ejectum frigus illud citiùs excitârit, curioſi ſcrutentur. Deinceps peritonæum & abdominis muſculi liveſcebant, præcipuè circa pubis regionem, intra quos muſculos & cutim itidem locô pinguedinis mucoſa & pellucida materia, inſtar gelatinæ pellucidæ continebatur. Intereà qui plura exempla de liene cartilaginoſo appetit, hæc reperiet in *Miſcellan. Acad. Leopoldino-Cæſar. Nat. Cur. Dec. II. Ann. II. p. 457.* Cui addatur *Joh. Helvvigius Obſ. Phyſic. Medic. 97. cum Scholio* Splendidiſſimi noſtræ Academiæ modò laudatæ Eph. Directoris *Luc. Schröckii p. 286.* Quoad paracenteſin verò dictam hæc adhuc addo, quòd exiguæ ſpei videatur illa in aſcite inveterato, ſiquidem corruptio iſtiusmodi partium à ſero ſtagnante ſive cachexia orta, vix amplam ſpem curationis pollicetur; taceo quòd lymphatica vaſa rupta, & quidem plura ſimul, non facilè conſolidare aut obſtruere decenter quis polleat: hinc etiam illâ paracenteſi æquè, ac aliâ curatione, incrementa prioris mali vel ſeri evacuati, nemo facilè devitabit. Refractaria itidem, licèt non impoſſibilis, videtur evacuatio lymphæ per inteſtinorum, quoscunque etiam, meatus reſorbendæ. Evacuationem autem ejusmodi opportunam, aliorum æquè ac meâ experientiâ didici; quod negotium quibusdam ſubſumptionem non impoſſibilem ſuggerit de tranſitu chyli per meſeraicas venas ſimul poſſibili, qui chylus verò propter purpurei roris copiam non ita deprehendi poſſit. Reminiſcor autem bis à me Altenburgi curati hydropis ejusmodi, in quo ſcrotum unà cum pene duo-

duorum puerorum, magnoperè lymphâ expletum erat; & quidem in primo tredecim annorum, coqui cujuspiam filio, adhibui Antimonium leviter detonatum cum Syrupo quopiam mixtum, & aliquoties in die ſumptum, unde largas excretiones varias corporis ille paſſus (nimirum per alvum præcipuè, veſicam urinariam, & ſpiracula cutis, ſub forma ſudoris &c.) aliquot dierum ſpaciô liberatus eſt à ſuo morbo. Alter puer ſeptem annorum in Orphanotrophio Altenb. ſimiliter convaleſcebat, præter ſpem viduarum in dicta domo ſimul commorantium; arbitrabantur quippe mitiùs ac citiùs illum ſine medicamentis vitæ renuntiaturum. Dabam autem dicto puero purgans Electuarium, priori iſtiusmodi dictâ materiâ quadantenus, vel catharticô pulvere (ſimili penè illi noto Comitis de Warwich ſive Cornachini) inſtructum, pluries in die ſumendum; hinc ſedibus pedetentim concitatis atque continuatis aſcites ille ſeceſſit.

OBSERVATIO CLXXXVIII.
D. JACOBI WOLFFII.
In Hydropica Paracenteſis fruſtra penè tentata.

NOn abſimilem planè priori hiſtoriam medicam obſervavi etiam Altenburgi Anno 1679. d. 6. Septembris in Xenodochio ante portam piſcinarum, in mendici conjuge, paulò anteà benedictione Sacerdotis ipſi maritata; cùm diu anteà ſine hac cum marito vagabundo adſcito illa venalem vocem cum ſchedis & cantilenis (miracula vel mendaciuncula &c. continentibus in nundinis & foris urbium) expoſuerat, pro ruſticorum, & plebejorum obtinendis nummis & pœnitentia. In hac muliere Aſcite & Anaſarcâ laborante cujuſpiam Medici atque Amici mei directione admittebatur in abdomine circa umbilicum paracen-

tesis, sed irritâ intentione; nihil enim lymphæ ex solito canaliculo vel instrumento eburneo in abdomen immisso emanabat, nec flatus erumpentes observabantur illô atque subsequentibus aliquot diebus; hinc remotô instrumentô dictô vulnusculum istud iterum consolidabatur. Dum autem priora illa fiebant, tumor abdominis quadantenus residebat, & mulier promptiùs posteà respirabat. Verùm non longè posthæc tumor ille similis priori (non minùs semper excedens) repetebat abdomen, quem comitabatur iterum difficilis respiratio, angor præcordiorum, virium languor in dies major, atque dextri brachii & faciei macies. Tandem noctem illam, quam excepit proximus ipsius d es emortualis, inquietam dormiendo transegit, ejulatus edidit, ac evomuit copiosum squalorem vel humorem cum sanguine commixtum, ac fœtentem. Posterô deinde die à morte artus apparebant flaccidi ac mobiles, nec rigidi vel frigidi, uti in aliis equidem funeribus communiter licet observare. Viscera defunctæ plurima videbantur integra, videlicet cor, hepar cum vesicula fellis, item lien, pancreas, renes, uterus &c. exceptâ pulmonis dextrâ parte, quæ scirrhosa quadantenus existebat. Intestina magis, quàm solent communiter, tenuia atque humore repleta conspiciebantur; omentum verò fuscum, vel luridum, corruptum ac penè consumtum se repræsentabat. Prætereà intestinis adhærebant sparsim carunculæ, quæ apertæ fundebant ichorem. In cavitate abdominis continebantur libræ septem circiter lymphæ, & in thoracis concavo ejusdem tres & dimidia circiter libræ. Porrò musculi abdominis & pinguedo iis interserta existebat mucosa, livida atque decolor. In pericardio, cor paulò majus ac flaccidum cingente, largior copia lymphæ flavescentis ac salsi reperiebatur, ovi similis erat illi in abdomine contentæ. Denique in ventriculo punicei sive nigricantis penè humoris copia prostabat, qui cruoris vel congrumati sanguinis (sed admodùm comminuti, instar pulveris) innatantis indicia præbebat. Epimetri locô addo

addo huic obſervationi, quòd doctum Medicorum στοχασμὸν atque peritiam admodùm adaugeat ſectio defunctorum cautè instituta; Cautam verò ideò attingo vel ſuadeo, ne quis pro aliorum ſanitate quærenda vel conſervanda, aliove fine obtinendo, ſuam amittat ſanitatem, aut mortem inveniat vel acceleret; atque ita ſimul rationem illius aliqualem reddat, quô quis dicit: *Raró vidi Medicum ſenem.* Prudentes interim Medicos non fugere confido, quantum diſtet ab illo ſtatu defunctorum, conditio vivorum hominum, & partium illorum functio naturalis.

OBSERVATIO CLXXXIX.
D. JACOBI WOLFFII.
Epilepſiam excitantes lumbrici.

QUòd vermes hominum medelæ inſerviant, illorum doctores in quibusdam ſubindè exiſtant, ut & μάστιγες ſive flagella (ſicuti nomen iſtiusmodi morbis ſacra pagina impertit) paucos ignorare credo. Priora illa duo expoſitioni Medicæ alii, atque morali relinquens, poſtremum ſolùm attingam quadantenus in ſequentibus. Nolo autem in præſenti examinare integram putredinis animatæ doctrinam, atque pathologiam licentiùs illi à quibusdam ſuperſtructam: dum ubivis ii, vel in omnibus humoribus naturalibus, & nondum corruptis, pullitiem verminoſam ineſſe inculcant. Verùm vereor, ne iidem nimiùm indulgeant ſuo genio & præconceptæ opinioni, comparandæ quaſi cum verme, maniâ ſive melancholiâ quâdam: quatenus illorum mens defixa & immobilis quaſi oberrat circa objectum vel opinionem quampiam irritam ſemel conceptam. Proinde doctrina vel opinio iſta vermibus nimiùm indulgens, forſitan ad imitationem aliorum Autorum, non malè σκωληκομανία dici poſſet. Qui verò Microſcopiis aliàs in

doctrina ista fundanda nimiùm fidunt, videant an tutò id fiat! Siqui dein humores vel liquores varii, soli, sive fermentationi cumprimis expositi, palpô quopiam offerunt oculis corpuscula variè constituta, commota, majora & vermes mentientia; atque ideò sanè contemplatio illa est admodùm fallax. Negandum interim non est in corpore hominum ac brutorum sæpè commiseratione dignam ludere tragœdiam vermes: veluti Altenburgi observavi in puella quapiam gibbosa tredecim annorum ab ipsius matre (cui bibacitas Germanicum nomen affinxerat vel affixerat) ad me ducta. Natam suam verò mater novem annos epilepsiâ conflictatam, nullisque medicamentis (à variis commiserantibus, & illustribus etiam personis) datis, liberari potuisse conquerebatur. Cùm verò, inter alia puellæ symptomata, siti mederi conarer alumine ustô in potum ordinarium immergendo, non longè post illius usum mater ad me reversa est, ac retulit, epilepsiam remisisse, magnamque vermium copiam cum nido eorum (dem Wurm-Stocke) excrevisse suam filiam, unde nescio quæ mala nova vel vitæ jacturam, à vulgo persuasa metuebat. Verùm mulierem curarum vacuam & eodem priori ac pluribus aliis medicamentis instructam pro continuando usu cœptô dimisi. Dictum istiusmodi alumen posteà etiam crebriùs, nec vanâ intentione pro vermibus expellendis, cum potu ordinario miscendum, dedi puerulis, quod æquè commodè, & insciis penè iis citra nauseam suggeri potuit, ac Tinct. Martis Solaris, de qua paulò post dicturus sum. Cæterùm de epilepsia à vermibus, tum in hominibus, tum in cane observata, adi & audi sis *Theoph. Bonetum in Anatomia practic. l. 1. sect. 13. f. 542.* Quomodo convulsionem efficiant dicti vermes, videatur *l. a. f. 251. 255. & 270.* quo in loco ultimo mira symptomata illi parere dicuntur. Jungantur de hac materia citatis locis *Miscell. Acad. Leopoldino-Cæsar. Nat. Cur. Dec. II. Ann. I. Observ. 120. p. 306. Grulingius Cent. 3. Observ. 74. p. 63.* aliiq; plures.

OBSER-

OBSERVATIO CXC.

D. JACOBI WOLFFII.

Tinctura Martis Solaris ternâ experientiâ distinctâ, fortuitâ salubris observata.

INter alia Medicinæ nostræ adinveniendæ vel confirmandæ adminicula, casu vel experientiâ insperatâ innotescentia medicamenta vel curationes multum eidem contulerunt. Dixerim proinde ferè de Schola Medica ubivis obvia, in qua nimirum Medicus erudiri potest:

— — *Semper tibi pendeat hamus,*
*Quô minimè credis gurgite piscis * erit!* (**experientia*)

Ab hac fortuita Medici experientia etiam τὸ θεῖον non semper exulat, de quo utroque jam modò attacto pleniùs alio loco & tempore imposterùm acturus sum. (1.) In vigiliis vel inquieto somno noctu aliquandiu mihi molesto Numburgi aliquando proficuam observavi Tincturam dictam Martis Solarem (ex Minera Martis Hassiaca forsitan nota paratam) quam in præparatione, cùm per filtrum inprimis flueret, sæpiùs degustabam; hinc enim levamen dicti mei mali insperatò persentiscebam. (2.) Altenburgi rustico cuipiam contra testiculi alterius tumorem subindè revertentem ac dolentem, inter alia externa simul præscripta, dabam eandem Tincturam in potu ordinario usurpandam, & aliquot dies continuandam, post cujus usum absolutum rusticus facetus revertens me alloquebatur his verbis: Domine Doctor, putas ne me cibos fortassis aversari, sanè ego rusticorum, vel illorum more, qui trituram in horreis exercent, cibos egregiè assumo, & assumtos illos digero; hinc non opus habeo istiusmodi medicamentô ὀρέξιν vel vorandi aviditatem concitante, vix enim stomacho

cho meo latranti aut eſurienti cibis largiter porrectis ſatisfacere poſſum. Proindè ſi ampliùs mihi uſurpandum hoc medicamentum deſtinas, opus eſt, ut manticam pane refertam mihi unà concedas propter urgentem cauſam indicatam; atque id citra meam intentionem eveniebat. (3.) Cùm Jenam ante aliquot annos concederem, ac mulierem clinicam febre tertianâ plures ſeptimanas hactenus laboraſſe, & nondum liberatam, ſed inter alia ſymptomata inveteratô vomitu moleſtô, & proſtratô ciborum appetitu laborantem conſpicerem, porrexi eidem Tincturam Martis ſæpiùs dictam, & quidem deſtinatô eô conſiliô, quô modô anteà fortuitò quaſi, vel citra meam intentionem effectus iſte ſecutus erat. Et ecce febris brevi pòſt remittebat, nec minùs ventriculum deſerebant dicta illa urgentia mala. Poſthæc crebriùs in potu dedi eandem Tincturam haud timidâ parcâve manu, ſed ad ʒß—ʒj. infantibus & puerulis, qui febribus mitibus & calore inprimis laborârunt, aut lumbricis vexati fuerunt; quô medicamentô vel ſôlô admiſsô illi ſubindè convaluerunt. Atque eò commodiùs illud exiſtit medicamentum, quia in potu citra magnum vel ingratum ſaporem puerulis, averſantibus facilè reliqua medicamenta, clanculùm ſuggeri poteſt. Cereviſia quippe dulcem quadantenus & leniter adſtrictorium ſaporem, ac turbidum colorem acquirit, hinc puerulis meliùs etiam in vaſis denſis, nec pellucidis, hoc modô medicatum potum propinamus. Addo demum his etiam hoc, quòd imperiti, vel ignari effectus hujus medicamenti ſtupeant, & varia mala gravia in corpore illorum latentia ſubindè accuſent, dum facilè alvi excrementa nigra, ab uſurpantibus iſtam Tincturam, egeri vident; ſed gnaris hujus rei medicis nulla admiratio ex dictis oritur.

OBSER-

OBSERVATIO CXCI.
D. JACOBI WOLFFII.
Cortici noto febrifugo Chinæ-Chinæ, alia ſubſtitui poſſe putatur.

DIximus paulò antè Scholam Medicam ubivis patere, quod confirmari etiam videtur hoc, quia ubivis Medici periti (præcipuè ſimplicium medicamentorum facultatis & Chymiæ) nôrunt medicamenta ſufficientia quibuscunque domandis morbis adinvenire, atque præparare. Nihil hôc locô movebimus de eô, quòd omnis regio ſit inſtructa iis medicamentis, quæ ſuis morbis inquilinis vel obviis curandis inſerviunt ac ſufficiunt; ſi quis tamen hæc in dubium vocat ipſi facile iſtud eximet, aut defectum ſupplebit dictum illud, & ſedulò medicinæ tyronibus inculcandum therapevtices egregium adminiculum. Inclaruit hactenus notitia & uſus corticis Peruviani vel Chinæ-Chinæ, qui cortex eximium auxilium in febribus paſſim hactenus præſtitit. Diverſum judicium dictum medicamentum etiam, (uti ſolet alioqui in ſimilibus) nactum eſt; ubi quidam nimium, & quidem ſine diſcrimine circumſtantiarum, alii minimum ipſi tribuerunt. Verùm peccant utrinque, qui medicamento illi æquè, ac purgantibus, vomitoriis, venæſectioni, herbæ Thée &c. nimium laudis addunt, vel adimunt, circumſtantias neceſſarias non attendentes. Hallucinantur, qui dictis præſidiis therapevticis & Thée præcipuè hodiè adeò abutuntur, aut nimium ipſi tribuunt; hi quoque reſponſi locô ferè aufferunt illud certâ ratione haud difficulter ad Deam iſtam medicam herbam Thée (& cum venia quapiam fortaſſis Poëtarum) applicandum ex *Ovveno:*

Ægrotant Medici, fraudantur Jure periti,
Deſcendunt multi ad {Tartara / triſtia} Theelogi.

Qui verò ſalubrem dicti corticis Chinæ uſum propterea carbone atrô notant, quia febres videntur auctæ magis quandoque redire, ſi ſemel anteà ceſſaverunt quadantenus; Enormiter ſanè hi ceſpitant, dum id, quod timiditati Medici, inſufficienti doſi & interrupto uſui (alioquin continuando) rectiùs competit, legitimô uſurpandi modô perperàm tribuunt. Eadem gravamina contra alia etiam medicamenta, egregia ſæpè obſervata, eructant quidam ægroti pariter ac Medici, propter modò dictas rationes malè expoſitas, de quo nos fortaſſis aliquando pleniùs diſſeremus. Sufficit autem, ſi in medicamentis novis modica priùs experientia compareat, cui negotio Medicus attentas aures vel animum præbeat, & iſthæc decenti modô in uſum medicum, paulò ante dictum (ab aliquibus malè neglectum) adhibeat. Inter gravamina quorundam contra corticem Chinæ prolata, dicitur ideò minùs tutus illius uſus, quòd ſemel ſolùm datas non eradicet ſemper febrim funditùs, quin potiùs, illa fortior revertatur, nec curationi integræ cortex inſerviat. Proh! ſemel verò exhibitam & inviſibilem penè, ſive parcâ manu porrectam doſin; veluti ad hoc prius etiam jam ante reſponſum fuit. Non impoſſibilis verò videtur integra curatio febrium in continuato ipſius uſu requieſcere. Qui prætereà verò corruptionem vel aromatariorum malitiam aliaque ſimilia plura (uti in aliis, ita etiam) in hoc exotico cortice verentur, non malè antevertent iſta, induſtriâ curioſâ paulò ſuperiùs indicatâ, atque etiamnum commendandâ; quæ ſi non feriabitur ampliùs in noſtris inquilinis medicamentis indagandis, aut ritè & curioſè præparandis, certè infinitis iſtis medicamentis exoticis (non rarò effœtis, fœtidis & carioſis, carôque pretiô redimendis) perbenè carere poterimus. Sic in radicibus Tormentillæ, Biſtortæ & arborum quarundam vulgarium corticibus vim febrifugam (propter vim adſtrictoriam & amaricantem quæſitam) inveni certantem penè cum cortice Chinæ; quâ de re experientia uberior conſulenda atque commendanda eſt.

est. Hujusmodi sedula verò inquilinorum medicamentorum indagatio Symbolo nostræ Academiæ Leopoldino-Cæsareæ est conformis, quô exprimitur: *Nunquam otiosus!* Dictum illud adminiculum facilè etiam eò rediget materiam medicam exoticam in nostris Pharmacopoliis, quæ à Barbaris & Orientalibus Medicinæ inventoribus nobis tradita atque commendata fuit, ut vel nomen etiam medicamentorum multorum & cognitio ignota æquè imposterum nostris Europæis Medicis futura sit, ac incipit fermè usus illorum quorundam fieri in Therapevtica; de quibus nos aliquando in Pharmacopoliorum consideratione plura monituri sumus. Ad illam verò felicem peritiam, nos Germanos apprimè decentem, sine dubio curiosum simplicium medicamentorum scrutinium & Chymiæ studium fores pandit; ceu demum hoc, quod à fronte nostri discursus commonefecimus, iterum suademus.

OBSERVATIO CXCII.
D. JACOBI WOLFFII,
Mulieris stomacace & arthritis à vacca collecta.

DE contagio morborum non contemnenda est quæstio: An brutorum morbi æquè in homines eôdem charactere transire possint? Veluti hujus affirmatio & negatio non omni caret fundamentó; Notum quippe est, quòd in symbola habentia facilis sit transitus, hoc est, inter quæ sympathica quasi harmonia sive mutuus respectus intercedit, adeò ut contagio in similia pecora citiùs abeat, quàm distinctæ speciei existentia; quod etiam experientia non obscurè comprobare videtur. Dictam ob rationem suffragium fortè meretur *Zwelfferi* (*in Pharmacop. Regia pag. 226.*) monitum, quòd propter symbolum quoddam febrilis

materiæ magis, quàm corporis integra & bona constitutio pabulum vel augmentum suum colligat ex jusculis carnium, quæ alioquin pro nutritione & refectione vulgò adeò commendantur. Hinc autor ille vegetabilia & alia, dictæ conditioni magis contraria, citiùs admittit. Adstruunt ex adverso alii, morbos contagiosos brutorum etiam invadere homines, & vice versâ horum morbos dictas bestias; quod quadantenus ex loco *Zwelfferi* adducto non impossibile itidem videtur. Nequaquam enim præsentiam, commercium vel usum morbidorum brutorum, eorumque partium tutum semper renunciare audeo: id autem, quod rariùs fit propter dictas paulò ante & alias rationes, impossibile planè, aut ab experientia, sive conjectura dissonum minùs statuendum est. In peste præcipuè, vel lue brutorum suspecta attentionem & cautionem hoc negotium meretur, cùm nusquam tuta fides homini in eadem peste quærenda, vel invenienda sit. Retulit mihi fide digna persona, in peste proxima ante aliquot annos Dresdam angente, felem contraxisse bubonem pestilentem, & inquietudine vel rabie quâpiam, aliisque indiciis aut symptomatibus pestilentibus evidentibus, dolorem atque luem istam à se susceptam indicasse, nec non brevi occubuisse. Propterea quoque tempore pestis vagabundarum bestiarum domesticarum præsentia non esse toleranda videtur; siquidem eædem infinitis modis ex infectis locis, in domus etiam clausas per volatum milleve meatus contagii vel fomitis pestilentis particulam etiamsi tantillam, quoquô modô contractam reportare possunt, à quibus illæsis apparentibus vel existentibus postmodum homines, inscii omnis culpæ, propter symbolum dictum facilè contagium tyranni istius morborum concipiunt. Imò hujus opinionis amplior probatio, videlicet quòd brutorùm rabies & alia mala in homines derivari possint, patebit ex scrutinio nostro Amuletorum inter periapta pesti opposita. Meretur hâc de materiâ etiam legi *Nath. Hodges in Loimologia p. 68. & seq.* qui, referens virum quempiam

piam morbum & mortem contraxiſſe ab anhelitu equi fœtidiſſimo hauſto, non tamen arbitratur peſtem vel alios morbos à brutis in homines poſſe tranſire. Contrarium huic poſtremæ, & anteà quadantenus impugnatæ opinioni, ſuggeſſit mihi ante decennium Altenburgi obſervatio ſequens: Non procul à dicta urbe in pago Ztſchernitz ruſtica quæpiam ſuas vaccas tres ægrotare obſervavit, atque eas doloribus vehementibus laborare ex obſervato tremore pedum ſubitaneô, retractione ſive motu variarum partium collegit, denteſque vacillare & excidere ex ore, nec non vaccas omninò perire obſervavit. Inter alia verò media curationis vel ritè adhibitæ veterinariæ villica iſta os cujuspiam vaccæ aperiens, exploratura communis iſtius morbi conditionem, hinc ingratum halitum prorumpentem ore & vultu ſuô excepit, unde ferè in momento illo eadem mulier arthritidem vagam atque ſtomacacen, diu poſthæc affligentem & perſeverantem contraxit, & apud me de dicta calamitate poſt tres fermè menſes ab actione illa conqueſta eſt. Varia medicamenta miſera iſta intereà ab Agyrtis pariter, ac peritis Medicis nacta, per anni quadrantem uſurpaverat, varia itidem molimina cum vaccis contra faſcinum ſuſpectum peregerat, ſed omnia hactenus irrita ſe obſervâſſe indicabat; hanc tamen non longè poſteà, decocti cujuspiam inprimis continuatô uſu, ſanitati priſtinæ reſtituebam.

OBSERVATIO CXCIII.
D. JACOBI WOLFFII.
Hæmorrhagia umbilicalium vaſorum in recens natis lethalis.

NOn poſſum non ſalutaris moniti ergò præmiſſis annectere, & obſtetricibus ac matribus modò factis à puerperio commendare cautionem ex ſequentibus

 emer-

emergentem, quia recens nati alioquin (quæ jactura est maxima) sacrô Baptismatis lavacrô cum vita facilè privari possunt, non sine plurium culpâ latâ. Non procul ab Altenburgo Anno 1672. D. M. I. P. natus fuit infans satis firmus ac vitalis, qui more solitô, post tractationem ab obstetrice ritè peractam, fasciis atque pulvillis involutus quieti commissus fuit. En verò post longiùs aliquantò tempus, revolutus paulisper involucris istis, undique sanguis effluens conspectus, & infans penitùs posteà detectus vitâ privatus fuit observatus, quia insperatò, & nemine opinante ex corpusculô ipsius sanguis prorupit intra ligaturam aliquantò remotiorem in vasis umbilicalibus institutam. Idem illud dictum penè accidit Altenburgi d. 8. Octobris 1678. in filiola nuper nata; post obstetricis enim operationes legitimè peractas, stragulis & lectulo, mediantibus fasciis, illa involuta, & penes fornacem posita fuit, proximô die ad sacri Baptismatis lavacrum promovenda. Monuit verò singulari (& fortassis divinô) instinctu mota Matrona quæpiam pia, & alioquin puerorum tractatione erudita, ut infans ista probè observaretur, ne periculum paterentur vasa umbilicalia; cui desiderio vel præcepto tandem mulierculæ reliquæ (nihil planè mali ominantes) annuerunt. Verùm similiter, propter causam anteà dictam, hanc recens natam detectam sanguine circumfusam, valdè languentem, vitamque ipsius admodùm vacillantem deprehenderunt; unde parentes coacti fuerunt noctu accersere Sacramentum Baptismatis. Hoc licèt rariùs contingat, attentionem tamen meretur; suaderem itaque, ut recens natorum vasa umbilicalia & quidem distinctis in locis bis aut ter ligarentur, præcipuè etiam prope umbilicum; ne semel solùm vasa ista in parte extrema ligata, rupta forsan in medio posteà sanguinem cum vita emittant. Imò linteola munda sicca, & subindè repetita vel sola, vel pulvere quôpiam mox dicendô, conspersa circa vasa ista volvi possent, quò citiùs exsiccarentur eadem vasa, pro metu dicto meliùs declinando.

Inspe-

Inspectione crebrâ atque curatâ itidem magisque indiget nuper natus, & nondum quidem Baptismatis sacrâ undâ regeneratus, quàm denati funus, qualis corporis exanimis tamen sæpè major cura habetur, quàm animati illius & animæ ipsius. Imò opus foret, ut obstetrices inter alia etiam stypticum pulverem: ex Terra sigillata, Cornu Cervi usto, Cerussa, Rad. Tormentillæ &c. vel fungum Chirurgorum istiusmodi pro necessitate in promptu haberent.

OBSERVATIO CXCIV.
D. JACOBI WOLFFII.
Pluvia sulphurea.

LUbet adhuc præmissis hactenus Observationibus quampiam Physicam annectere, & quidem de pluvia, cui crocus vel pulvis sulphuri similis admixtus fuit; qualem ego Altenburgi itidem observavi, & quidem Anno 1670. in Majo aliquoties, inprimis d. 12. illius Mensis, major copia dicti pulveris innatabat lacunis in plateis vel campis à pluvia collectis atque conspicuis. Similis materia Anno 1679. d. 31. Maji, & Anno 1681. d. 1. & 5. Maji à me fuit observata, post imbres, in locis ejusmodi brevi abhinc indicatis. Nam immeritò verò quæritur de dictæ materiæ cum pluvia decidentis origine? utut non diffitear verum sulphur vel in aëre ab exhalationibus terræ oriri, vel ipsius sulphuris substantiam, sub pulveris forma, ex locis natalibus vel fœtis illius in sublime sive aërem vehi posse, quæ posteà pulveris dicti instar post imbres appareat, vel flammam facilè concipiens, posteà incendiis sive fœtore suô se prodat: veluti peccatores enormes & indurati pluviam ejusmodi (Deô vindice ita dirigente) internecinam expertos novimus, ex sacris, ac profanis literis & libris id contestantibus. Loca priora ex Sacris illud confirmantia quivis facilè colligere valebit;

lebit; consignavit autem posthæc pluviam sulphuream observatam bis in Mense Majo Anno 1629. Wittebergæ *Reinelius in Chronico Curiensi M.S.* Similiter ex *Chronico Lipsiensi* patet Lipsiæ Anno 1621. d. 20. Maji talismodi pluviam lapsam fuisse annotatam. Plura de talismodi pluvia petentur ex *Prætorii* von der blauen Seide *p. F. Daniele Beckero* vom Blut- und Schwefel-Regen / & alius Autor vom Schwefel-Regen zu Stralsund *edit. 1597.* Prolixitatis vitandæ gratiâ plura testimonia de simili pluviâ jam prætereo. Nobis itidem jam non licet in illa, sive similia testimonia alia & relationes accuratiùs inquirere, utrùm veri sulphuris, sive alius materiæ vel pulveris originem agnoverit crebriùs indicata pluvia. Inter alios verò Autores *Agricola de subterran. lib. 5.* facit mentionem pluviæ, cui terra flava fuit admixta; qualem pluviam similiter ab ochra certis in locis observari posse suspicamur, ac rubram quidem aliàs in certis locis à terra rubra oriundam. Rubram autem pluviam, à minerarum rubra tinctura sursum elata oriri, adstruit *Achilles* von Erdbeben *§. 17.* Verùm ut ad nostram in initio indicatam, & crebrò cumprimis in Majo tam ab aliis, quàm à nobis observatam pluviam revertamur, hujus causam & materiam præcipuè conjicimus in pini arboris turiones, eô tempore inprimis hujusmodi crocum vel pulverem sulphureum continentes ac in aërem spargentes; etiamsi aliàs arbores, flores, vel vegetabilia itidem talismodi materiem continere noverimus. Alioquin verò nucamenta quarundam arborum, lycopodium, flores sambuci, tiliæ, & similium arborum æquè, ac plantarum quarundam flores continent ejusmodi sulphureum pulverem, qui, ceu diximus, aëri commixtus posteà, & citiùs cum pluvia delabi potest, quàm graviora alioquin non ignota, aut semina varia hortos seminantia, & dominis invisas spontèque provenientes plantas in viridariis sæpè obtrudentia; de qua materia aliô tempore pleniùs in peculiari dissertatione agemus. Suadet inter alia nobis etiam hoc, ut originem pulveris illius pinetis tribuamus,

buamus, quia confinibus in illorum locis dictо tempore major copia illius croci aquæ iſti pluviali collectæ vel ſtagnanti commixta fuit à me obſervata. Quod aſſertum, vel conjectura an applauſum mereatur, alii curioſi in locis iſtiusmodi, à pinetis non admodùm diſſitis, dictô tempore indagare haud difficulter poterunt. Collectus præterea iſte pulvis ex lacunis cum ſpuma quâpiam innatans atque exſiccatus igni vel candelæ accenſæ inſperſus ſimilia ferè indicia, atque pini iſte crocus, oſtendit. Cæterùm de croco illo pini nihil ampliùs hôc locô addam, quem nonnulli ex turionibus maturè decerptis & arefactis collectum pro pectoris affectibus &c. dilaudant.

[Jenâ 1689. d. 22. Januar. Noribergam miſſa.]

SCHOLIUM.

CONjectura hæc de pluvia ſulphurea pulviſculo tenuiſſimo ſive antheræ pini &c. adſcripta, aliorumque authoritate non minùs confirmata, cùm luce ſuâ radiet, an tamen præter hanc, verè etiam ſulphurea contigerit, non immeritò quæritur? Quam licet Nob. D. Author minimè neget, eſſe tamen alios, qui ſoli iſti pulveri flavo, Menſe Majo usque ad medium Junium, à florentibus pinis & abietibus deciduo, illam tribuunt, invenio, cum quo nempe ſulphur illud pluviale exactè conveniat, nec aliô quàm dictô tempore pluvias iſtas delapſas hiſtoriæ memorent. Aſt ſpecioſam hanc opinionem duobus exemplis dubiam facere, & pluvias verè ſulphureas, vel ab iſto vegetabili pulvere diverſas ex aëre decidiſſe, oſtendere libet; quorum utrumque licet itidem Menſe Majô obſervatum fuerit, cùm tamen pulvis ille ex aëre depluens, ſulphur à dicto reſinoſo piceo pulvere planè diſcrepans oſtenderit, temporis illa convenientia nihil contra hiſtoriæ veritatem concludere valet. Prioris exempli notitiam ſuppeditat *Ol. Wormius*, Medicus & Profeſſor Regius Hafnienſis quondam clariſſimus,

lib. 1. Musei sui sect. 1. cap. 11. ubi sulphuris sibi genus esse testatur, quod Anno 1646. d. 16. Maji Hafniæ ex aëre decidit cum pluvia ingenti totam urbem inundante, quod colore, odore, & aliis indiciis verum sulphur retulit. Alterius celeberrimus etiam Hafniensium Medicus & Professor, *D. Simon Paulli* in *Comm. de abusu Tabac. & h. Thée* mentionem facit, in Norwagia nempe Anno 1665. d. 19. Maji, insolenti tempestate, tonitru horrendo & densis nimbis sulphur redolentibus intermistis, pulverem simillimum sulphuri cœlô delapsum esse, qui in igne fœtentem spiravit fumum, & cum spiritu terebinthinæ liquorem dedit Balsamum sulphuris odore simulantem Neque posse tale quid contingere, rationum momenta aliqua desunt, inprimis si montes aliaque loca sulphure ardentia consideremus, qualem famosum ignivomum montem, Heclam dictum, Islandia exhibet, quem sulphuris esse feracem, *Wormius l c.* quoque memorat. Et hôc ipsô incendiô sulphuris particulas haud paucas elevari quis neget? quales in agro Puteolano, in loco, quem Vulcani forum, vulgariter Solfatara vocant, hinc inde saxorum igniferorum hiatui adhærentes vidi & collegi. Tales itaque ubi copiosè aëri sese immiscuerunt, ventorum impulsu ibi conglomeratæ, halituosisque nubium corpusculis intricatæ ac ventorum impetu abreptæ, tandem pondere suô unà cum nubium condensatis guttulis in terram descendere cur nequeant, haud video.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSER-

OBSERVATIO CXCV.

D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

Pistaciæ Germinatio.

DOctrinam de germinatione plantarum, (naturæ opere) ad naturalem Philosophiam pertinere, vulgò notum, nec multis id ostendi opus. Eam igitur etiam à nobis excoli par est, animisque curiosis conveniens. Constat autem ferè, ut reliqua natura, oculorum fide, cui idoneas deinde causas ingeniorum acumen adinvenit. At verò, quemadmodum cuncta germinent semina, nemo facilè mortalium percensere unquam poterit: necessum tamen foret, si quis scientiæ leges implere, & de his certa & universalia condere velit. Neque excedere humanæ mentis industriam tantum opus, si plures conferre labores constituant, Aristotelis exemplô constat, qui in Animalium historia tenenda vel solus non contemnendos fecit progressus; Nos jam igitur quid in Pistacia, nobilissimi arboris fructu cernere licuerit, exponemus, nam reliqua nucum genera, majorumque seminum rationem alii passim, Laurembergius cumprimis, vir ad hæc studia natus, additis etiam iconibus, declararunt; sed qui hanc nostram viderit, pinxeritque, adhuc quidem reperi neminem, cùm digna res sit, quæ è tenebris eruatur, multum enim abit cæterorum ejus generis germinandi ratione. Nam cùm reliquarum nucum, majorumque seminum germina, quæ ex oculo vel fenestella, dehiscente semine, erumpunt, nucis carni, tanquam placentæ, vel matrici suæ unicô umbilicali funiculô nectantur, Pistacia geminum sortita est, quo plantam recens enatam, veluti duabus ansis ex nuce exsertis, mediam continet, eô modô, quô ad vivum hîc à me delineata cernitur. Nutrimentum per eas, ut in cæteris quoque, trahi, haud du-

dubium reor, donec radices ex trunco altiùs terram ſubeuntes plures emittat, cum in modum, quem Figura XXXV. oſtendit.

Aliquot nuces terræ gremio mandaveram, quarum aliæ plantam nullam edebant, aliis edita, ad altitudinem aliquam aſſurgens, non multô poſt tempore exareſcebat. Scire avidus, quid mali iſtis contigerit, è terra erui, nucis carnem intùs corruptam deprehendi, (forſan nimiô humore) maximam partem nigricantem, & neſcio quibus vermiculis ſcatentem, exilibus, teretibus, filamenta tenuiſſima referentibus: dixeris Lumbricorum minimum genus, niſi candicantes fuiſſent toti, argumento, ex ipſa nucis medulla vel natos vel nutritos: Quorum prius, ſi univocæ generationis patroniis videtur incredibile, rogatos velim, ut mihi explicent, quomodo, & ex quo ſemine hîc ſint coorti, qui ſui ſimile nullibi oſtendunt genus: id ſanè diſcuperem ab iis edoceri.

His in germinantibus ita perſpectis, ſubiit animum cupiditas, etiam integras revocare ad examen, & qualem includant ſeminalem plantulam, inveſtigare. Per medium igitur fiſſis, ſatis conſpicuam inhærere vidimus, quæ parte inferiore non inhærebat utero ſuo, id eſt nucis carni, ſed ab eo prorſus erat liberata, ſuperius autem inflexum caput ſub corticem illum internum duplicem, qui nuci arctiùs adjacet recondebat, ubi ita ſe ſubducebat oculis, ut ne Microſcopio quidem ejus terminum liceret aſſequi.

Non eſſe nudam, ſed velamentô ſeu propriô cortice gaudere, (qui corticem arboris futuræ fortaſſis conſtituit) admotô cultellô patuit; Eô, beneficiô ejuſdem reſciſsô, duplex apparuit cauda, quam Figura XXXVI. Pictor artificiosè, bonâque fide expreſſit. Caudam appello, quia inferior eſt in nuce pars, antequam ſata, turgeſcat, quæ fortè, ubi ex ejus hiatu evaſit, fit caput; alterâ parte terram, alterâ aërem petens, hâc caudicem, illâ radicem conſtituens. Quod, etſi ſatis exploratum non habeo, ſi tamen ita non ſit, cui uſui duplex facta

facta ſit, non intelligo. Unam talem reperi, qualem Figura XXXVII. exponit oculis: monſtroſa ne ſit, an germinationem, intùs agitatam corruperit natura, aut deficiente humore deſeruerit, non dixerim, adeoque, quid inde colligendum, perſpicacioribus animis conjectandum relinquo.

Fig. XXXV. XXXVI. XXXVII.

OBSERVATIO CXCVI.

D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

Epilepſiam à Tabaci fumo foveri.

EPileptici cujusdam gravia ſymptomata, & à me uſurpata adverſus eum morbum auxilia præteritô annô chartis conſignata transmiſi, ubi addideram, me ſpe teneri haut levi, futurum ut hoc mali, ſi non ceſſet penitus, comprimi tamen poſſit, & frangi. Expectationi huic meæ in tantum jam reſpondit eventus, ut ſalvum eſſe liceat, modo libeat viro. Comperi enim poſteà, eum tabaci fumum impensè amare, eique nimium quantum indulgere: à quo, ſi ex præſcripto ſibi temperat, ab affectu incolumis, rectè valet, ubi repetit antiquam conſuetudinem, malo ſubindè tentatur. Ne autem ex hac ſola id colligerem, alia ſeſe mox obtulit conſimilis obſervatio. Pagus eſt, trium ferè horarum ſpatio ab hoc Lyceo diſtans, nomen ipſi eſt Schwanenfeld / Caupo hujus pagi eôdem laborabat ſonticô morbô, nec minus hoc Nicotianæ Spiritu delectabatur, eôdem prorſus rei eventu. Poſtquam enim Medici diſſuaſu ipſi valedixiſſet, ex eo ſtatim tempore nihil ampliùs ab hoſte infenſiſſimo ſibi metuebat, ſed per plures jam annos ſanus degebat. Ex quibus ſanè apparet, fumo benedicti hujus occidui orbis doni haut levem intercedere cum morbo comitiali neceſſitudinem, & cerebro,

mentis sedi esse inimicum. Cujus quidem rei in promtu etiam est ratio, Narcotica enim vi quâ pollet, spiritus obruit. Non tamen nisi imbecillis ac ægrè habentibus circa has partes nocet, quia resistunt majori virtute instructi & numerosiores spiritus, nam illa narcoseos vis non adeò magna est. Hinc qui capitis partibus & spiritibus sunt fortioribus in mediis fumorum istorum nubibus intactum servare solent ingenium, imò gravissima negotia rectiùs aliquando, quàm extra illas pensitare. An quia nobilioribus & magis igneis ac velocibus remora objicitur? Omnis enim ejusmodi virtus Narcotica spiritus ferocia tumultuantes premit, ex se mites verò ac debiles opprimit ac pessundat. Cavendum igitur est Practicis, ne omnibus ex æquo epilepticis Opiata propinare, (quod facere nonnullos novimus) satagant, non enim nisi robustis, si modò ullis, conveniunt.

OBSERVATIO CXCVII.

D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

Alia de Epilepsia observatio.

NOta sunt exempla, passimque celebrantur eorum, quibus ex aliqua corporis parte ascendit ad cerebrum nescio quis vapor, quod, utprimùm est factum, illicò paroxysmô epilepticô corripiuntur. At quibus è cerebro in partes inferiores descenderit tale quid, non invenio notatos. Id verò etiam fieri, (adeò causa non deest) experientia me reddit certiorem, Vir quadragenario major erat, cui solebat contingere. Quoties enim instabat affectus, percipiebat è cerebro aliquid in brachium abire, idque nunciabat iis, qui erant unà. Hôc factô, incipiebat primò integris adhuc sensibus, scienti & videnti brachium moveri, ex quo mox reliquo corpori communicata mali materia ipso pro

more

more concidente, caput ipsum, aliæque etiam partes miserrimô spectaculô concutiebantur.

OBSERVATIO CXCVIII.
D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

Sputi rejectio matutina copiosa, admodùm molesta, ab eodem tabaco.

COgnatus meus, Jurium studiô operam navans, singulô mane, è lecto surgens, tanta salivalis humoris copia os inundari sentiebat, ut illi rejiciendo integra sæpè hora vix sufficeret: quin instar fonticuli manabat, & cùm ea res admodùm ipsi esset molesta, petiit ut sibi consulerem. Petito annuens, varia quæ animus suggerebat in remedium rari affectus adhibui, sed frustra omnia. Idem & aliis contigisse quos consuluerat plurimos, Medicis, referebat. Hic post biennium nuper ad nos revisens, referebat, se ab illo incommodo jam esse liberatum, nullius medicaminis beneficiô, sed quia tabaci fumum, quem tum jugiter, me inscio, sugere solebat, vitare ceperit. Ego verò, ut in comperto res esset, sollicitationibus inducebam, ut eô vespere admitteret antiquum hospitem: alterô mane confestim urgens saliva instabat, id quod aliquoties jam sibi ex ejusdem usu repetito contigisse referebat, ob eamque causam se in perpetuum Herbæ Benedictæ valedixisse. Ratio tam insoliti affectus paulò obscurior ut videatur, reperitur tamen facilè. Acrimoniam enim huic fumo esse, quæ titillando & irritando glandulas in ore ad humoris profusionem invitat, omnibus est notum. Quem effectum in hoc juvene latiùs extenderunt, quoniam semel irritatæ glandulæ propter ἐναργητίαν, etiam cessante causâ, sensum molestiæ retinuêre, pari prorsus modô, ut in hyper-

percatharsi glandulæ intestinales & pancreas, quod magna est glandula. Per somnum autem, uti ejusmodi fluxus alii sistuntur, ita & hic saliva erumpere non potuit, expergefacto igitur, in glandulis per noctem congregata, confertim profluxit.

OBSERVATIO CXCIX.

D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

Hæmorrhagiæ spontaneæ internæ & externæ notabilis observatio.

IN elegantissimo, nec minùs erudito *J. Wepferi opusculo, de Loco affecto Apoplexiæ pag. 230.* Gemina extat spontaneæ hæmorrhagiæ historia, cui, etsi subjungat Vir doctissimus: *Scio similia apud Auctores Medicos legi*, cùm tamen non adeò frequentia extent, quod sciam, exempla, non omninò lusurum me operam putavi, si aliis binis rem satis aliàs miram confirmaverim:

Vir quidam eximius, annorum circiter quinquaginta, summâ ingenii vi, adeoque sanguine haut dubiè puriore & fervidiore, cum amicis genio indulgens, ad mensam sedebat, cùm de improviso ex minimi digiti articulo, quô metacarpo adhæret, aperta, ut credo, arteria, sanguis prosilit spontè, ad binarum ulnarum altitudinem adscendens, non secùs ac si cultelli acie pertusa fuisset vena: cùm aliquandiu unà cum sodalibus hoc ita spectâsset, subitô iterum spontè substitit, nullô relictô apertæ cutis vestigiô.

Alterum majoris momenti videtur. Annus currit jam tertius, cùm ad ægrum vocatus fui, qui modò sanus, cum cæteris nundinis nostris hospes advenerat. Affectum cùm inquiro, narrat, quot annis sibi magnum in latere sinistro tumorem sensim oriri, eâ regione, quæ vulgò lienis esse putatur: externè

ternè tactu eſſe perceptibilem, pugnæ magnitudinem æquare. Ubi ad ſummum pervenerit, rumpi ſine mora, & in ſtomachum ingentem ſanguinis copiam vomitu excernendam effundere, ita ut non ſemel ad jv. vel v. librarum pondus adſcendat. Ex eo ſe ita debilitari, ut decumbere habeat neceſſum, & medicamentis vehementer irritatum ventriculum placare, ac proſtratis viribus ſuccurrere. Ubi evacuatus eſt ſanguis, confeſtim evaneſcere omnem tumorem, ſed ſenſim iterum collectô ſanguine ſe rurſus prodere, donec antiquô ritu exoneretur. Luculentum hoc exemplum eſt Hæmorrhagiæ ſpontaneæ internæ, ut prius illud externa, ut commentarii locô eſſe poſſit ad Wepferi verba quibus orditur narrationem ſuam: *Vaſa ſanguifera*, inquiens, *tam intùs recondita, quàm externum habitum perreptantia non rarò citra cauſam externam & violentam ſuâ ſponte aperiri*. Priori ſimile exemplum unum eſt apud Schenkium Obſervat. III, 37. poſterioris aliquot III, 99. & apud Dodonæum unum Obſ. 26. qui in ægroto poſt mortem diſſectô, lienem corruptum invenit, dignus qui conſulatur.

OBSERVATIO CC.

D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

De

Terra Catechu.

Annus eſt & quod excurrit, quod ad privatos uſus affuſo ſic dicto Vini Spiritu, ex Terra Catechu liquorem adſtringentem, Tincturam vocant, mihi paraveram. In ſcrinio ſepoſitum cùm inde repeterem nuper, ut conſueto more effunderem aliquid ægroto in uſum trahendum, (ardentiſſimô erat æſtatis tempore) nihil ampliùs liquoris, ſed concretum in perfectam gelatinam medicamen-

tum offendi. Quod argumento est, vel gummoso & glutinoso succo massam hanc vix satis cognitam, esse compactam, vel quæ in eam concrescunt, talem in se occultatum habere. Utrô se res habeat modô, illud hôc experimentô palàm fit, præstans hanc Terram esse adstringens, & sanguini acriori potissimùm sistendo aptam, cùm non terreis tantùm & acerbis, sed glutinosis etiam constet, qualia cæteris de eo genere plurimùm sunt præferenda, prout hoc solidiore disciplinâ imbutis Medicis abundè est notum.

OBSERVATIO CCI.

D. GÜNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI.

Mus in vertiginem actus.

DOctissimus *Lovverus Transactionibus Philosophicis Anglicanis Anni LXVII, n. 32.* inseruit disquisitionem de morbo oculorum solis equis familiari. Nemo igitur vertet mihi vitio, si ad illius exemplum morbum qui muri contigit nostris Ephemeridibus inseram. Pertinent autem hæc ad historiam animalium, in qua & illud foret recensendum, quibus morbis quælibet vivant obnoxia. Etsi de Plantarum morbis agunt omnes Botanici, cur non liceat, imò oporteat etiam animalium referre? Vigesimo octavo Septembris, cùm diluculô Muséum ingrederer, in medio pavimento murem conspicio minorem, qui se ibi continebat, terram intuens. Miratus timidissimum animal præsentiam meam ferre, accedo propiùs: nihil movetur, expecto quid futurum sit: mox ille celeri cursu in circulum rotari incipit, cujus centrum vix pedem ac circumferentia distabat dimidium, idque aliquandiu, modò iterum consistit, nihil movens præter caput, quod tremulus motus agitabat; modò rursum discurrit, irrequietô rotatus ambitu, semper describens gyrum exactissimum;

mum; ſed nunc majorem paulò, nunc minorem. Id ſpectaculum durabat per bihorium ferè, quô elapſo, ſenſim parieti adrepens, & ſubindè circuitus quosdam conficiens, minùs tamen frequentes, peractâ tandem tragœdiâ & ceſſante affectu, ſeſe in latibulum condidit.

Patiuntur ergò & bruta morbos ſingula ſuos, ſibique in illo genere proximos. Neque enim eundem hunc eſſe cùm verâ vertigine quisquam putaverit, quod & Loweri de equis relatio teſtatur; Oves tamen etiam circumagi ſimili impetu, notum eſt Opilionibus ruſticisve, funeſtô magis exitu, plerumque enim pereunt. Sed & ſues ignis ſacer corripit (ita appellare liceat ad exemplum Hippocratis, cùm ſubulet etiam hunc, ut morbum ſacrum Hippocratis antiquitas, incantamentis expellendum credant) cui, nî confeſtim obſiſtat, actum eſt, intra duodecim horas vel citiùs pereunt, poſt mortem candentis prunæ inſtar rubente omni parte affectâ, prout hoc aliquoties cum admiratione ſpectavimus.

[A. 1689. d. 25. Jan. Helmſtadio Noribergam miſſæ.]

OBSERVATIO CCII.
D. JOHANNIS BENEDICTI GRÜNDELII.
Arenæ copioſæ per alvum excretæ.

CAlculos & arenas in omnibus ferè humani corporis partibus generari poſſe, paſſim atteſtantur hiſtoriæ Medicæ; Addam, quod ego hôc menſe Januariô in Senatore quodam quinquaginta annorum arthriticis & colicis doloribus ſæpiùs vexato, in vicina civitate Feiſtritz obſervavi. Senſit bonus iſte vir ſæpiùs dolores ventris atrociſſimos, quos adſtantes à flatibus exortos exiſtimabant, in quem finem etiam applicati ſunt clyſteres, aliæque inunctiones anodynæ adhibitæ, unde alvus aperta, & dolores aliquo-

modo ſublati; dum itaque quâdam vice in fecum alvinarum excretione duritiem quandam ſentiret, excrementa curavit aquâ dilui, ubi integrum manipulum arenularum flavarum invenit, datus poſtmodùm ei eſt ab Empirico Balſamus Sulphuris terebinthinatus, qui cum urina nihil niſi materiam viſcidam, per alvum autem rurſus easdem arenulas copiosè protruſit. Nuper dum per hanc civitatem proficiſcerer, magna quantitas harum arenularum oſtenſa eſt. Exiſtimo hunc affectum in viro iſto à parentibus arthriticis & nephriticis natô multùm foveri & augeri à vinis noſtratibus, tartarô & acidô crudô copiosè ſcatentibus, minùs diureticis, ſæpiùsque incolis malum arthriticum, colicum & nephriticum producentibus.

OBSERVATIO CCIII.

D. JOHANNIS BENEDICTI GRÜNDELII.

Venenum morſu canis rabidi inductum, & poſt octo annos in puella excitatum.

NOvi puellam civilem, dum Viennæ frequentarem Collegium Medicum, quæ ſextô ætatis annô in pede à cane rabido fuerat morſa, vulnus cùm leve erat, nec ullum malignitatis vel rabiei ſignum appareret, curabant domeſtici per remedia vulgaria, & etiam citò cicatricem inducebant; Puella iſta octo integris annis optimè valuit. Tandem decimô quartô ætatis annô Variolis epidemicè tunc graſſantibus corripitur, antequam autem illæ in cute ſe manifeſtant, variis cruciatur ſymptomatibus; jam delirat, modò inſtar canis latrat, (quod mirum dum & ipſi canes rabidi latratum omittunt.) Aquam autem coctam & omnia liqui-

liquida, imò & aquam destillatam pro pulveribus alexipharmacis sumendis summè fugit. Adhibentur varia remedia in forma Boli ex Oculis cancri, radice Cynorrhod. composita, & medicamentis ordinariis variolas expellentibus admixta, immersio autem aquæ in hydrophobia aliàs usitata hîc omittitur, ne naturæ motus à centro ad peripheriam impediatur. Tandem præter omnium spem, Variolis perfectè jam protrusis, præfata symptomata cessant, & medicamentis ulteriùs continuatis ex integro convaluit.

[*An. 1689. d. 28. Januar. Marpurgo Styr. Augustam Vind. missæ.*]

OBSERVATIO CCIV.

D. JOHANNIS CONRADI PEYERI.

Mulieris gravidæ anatome.

GRavidarum mulierum cadavera dissecare rarò contingit, non quòd minùs illæ sint morbis ac morti obnoxiæ, sed quòd Medici sæpiùs prohibentur à propinquis, inani persuasione crudelitatis. Multò enimverò inhumanius est, id negare hominum precibus ad inquisitionem penitissimam naturæ, quod subtrahere nequeunt ambitioni vermium. Hactenus ergò bis tantùm gravidarum mulierum dissectioni interfui, primùm Basileæ M DC LXXXI, quam historiam sodalis doctissimus mihiq; amicissimus Pœon in Apiario Observ. XI. memoriæ prodidit, deinde hîc Scaphusiæ auctumnô M DC LXXXVIII. Nimirum vinitoris admodùm juvenis conjux, non procera, sed crassa & torosis artubus, cùm celebs antè fuisset, initô matrimoniô mox concepit quadragenaria major. Appropinquante verò partûs tempore in hydropem incidit. Inde femora inprimis & extremi pedes vehementer intumuerunt, ut digitorum vestigia iis altè hærerent impressa. Accessit etiam præcordiorum angustia,

& ex intervallo difficilis anhelitus. Urina reddebatur pauca, ultimôque mense lotio simile quid tumidis pudendis semper emanavit. Embryonis motum sentire adhuc sibi visa est quatriduo antequam moreretur. Medicamenta adhibita sunt cum pauco levamine. Tandem superveniente orthopnœâ & mirâ cordis anxietate cum pulsu intermittente ac inæquali, imminenteque ventri exulcerato gangrænâ, noctu exspiravit. Ferebatur maritus atrox ac immitis uxorem, dum viveret & valeret, rudius exagitasse & interdum accepisse verberibus; quæ causa fuit, ut cadaver ad inspectandum magis expeteretur, etiam à necessariis defunctæ. Abdomen repletum erat mole partim uteri, partim aquâ, ut fieri ascite consuevit, non adeò tamen copiosa, quod uterus cavum ejus maximè implevisset, quamobrem sæpè quærentem audivimus ægram se vereri, ut venter tantâ extensione medius crepet. Pars etiam seri in pectore & pericardio stagnavit. Pulmones hinc inde putridi & corrupti cum tuberculis, alicubi adnati ac affixi pleuræ, ut crebrô usu venit. Cordis dexter ventriculus cum auricula spectabatur ingenti polypô fartus & impeditus, albô, compactô, & tam firmô atque intricatô, ut vivente muliere gemitum & angustias excitâsse summas cordis, & hydropem cohibitô sanguinis itu & reditu auxisse prorsus ac confirmâsse arbitremur. Pallidum porrò & durum hepar, bilis exigua. Lien, pancreas, ventriculus, & intestina, integra: turgida hæc tamen, ut solent, ventis. Potissimùm autem desideriô ferebamur collustrandi uterum, & quæ continebat singula. Notavimus igitur illius substantiam non quò magis extenditur à conceptione crescente fœtu, hoc tenuiorem reddi, sed crassam planè, amplam, ac robustam inveniri etiam extremis mensibus instante partu, quô dilatata atque expansa omnia creduntur. Alicubi crassities ejus transversum digitum æquavit, ad fundum præcipuè, & ad cervicem. In lateribus paulò tenuior apparuit, attamen robustus omninò, ac non carneus modò, sed etiam tendinosus, ut his in

locis

locis fibræ carneæ uteri fulcimentum aliquod habere videantur, ad firmius ſeſe contrahendum in enixu: cujusmodi ſtructuram comparem oſtendunt quorundam animalium ventriculi. Placenta non fundo adhæſit uteri, verùm lateri ejus, quod inteſtinum rectum & os ſacrum reſpicit. Facilè præterea ſeparabatur ab utero & illa ipſa & chorium omne, citra cruoris effuſionem. Inter chorium & amnium membranam intermediam deprehendimus tenuiſſimam; aſt nihil penitùs humoris. Amnios humorem continebat circa fœtum, familiarem puta alimoniam embryonibus. Infans ipſe fœminei ſexûs, omnibus numeris perfectus, & partui proximus, capite jacebat ad os uteri inclinatô, pedibus ſurſum verſus ventrem ſuum contractis, & complicatis brachiis. Funiculus umbilicalis collum ambiebat. Curavi ocyùs tubulô in urethram demiſsô explorari perviùsne ſit urachus, ut brutis eſſe conſtat, nec ne: at neque ſpiritum neque aquam magnâ licet contentione infuſam admiſit. Infantem autem jam aliquot diebus ante mortuum eſſe inde quodammodò cognovimus, quod decolor eſſet corporis habitus, & cuticula totô corpore abſcederet, abdomen denique plenum atrô cruore repertum ſit viſceribus luridis. Sanguinis forſan motus in matre nimium adſtrictus effecit, ut ſanguis etiam in fœtu conſiſteret, & teneris venis ruptis excideret in ventrem: niſi vis externa ab illato ictu & verberum repetitione ſimul infantem fortiùs perculerit læſeritque. Ovum, è quo genita eſt puella hæc, acceſſit è ſiniſtro matris teſticulo: nam in eo vidimus manifeſtum cicatricis veſtigium, non foveam inanem, ſed contractam carnem exiguam duram & flaveſcentem, quæ ovum ſeparaverat atque expulerat. Tuba quoque illius lateris amplior ac magis rubra erat, & patentior craſſiorque ſiniſtra. Quodſi perpetuum id eſſet, pluribusque exemplis ſimilibus comprobatum, vel frequentiùs ſaltem idem accideret; confirmaretur aſſertum Hippocratis, à ſiniſtris uteri partibus fœmellas eſſe, mares potiùs à dextris. Veruntamen ſunt apud

nos

nos aliquot mulieres admodùm fertiles atque fœcundæ, quæ puellas tantùm pariunt, sunt pariter quæ tantùm mares: nec scitur, an ova ex uno duntaxat eodemque ovario sive teste secedant, vel ex utroque. Verùm de his judicium nemo certum ferat, nisi omnis generis experimenta abundè perceperit, qualia literis consignare aut Ephemeridibus tradere neque inutile prorsus, neque incuriosum aut supervacaneum existimo. Illud denique silentiô hîc minimè prætereundum, vincula, quibus ossa pubis invicem connectuntur, mulieri huic gravidæ tam laxa fuisse & remissa, quantumvis quadragenariæ, ut cultrô facillimè dissolverentur. Hoc singulari omninò providentia divina fieri credendum est, ne in enixu ossa isthæc Marpesiæ cautis instar partui resistant, sed quantum fieri potest citra laxationem recedentia patefactis viis exitum infantis adjuvent atque promoveant. Quæ cùm ita sint, & non nobis tantùm sed aliis quoque autoribus probata, quis non miretur peculiari disputatione de partu difficili M DC LXXX. Heidelbergæ habitâ solenni sententiam hanc iterum iterumque rejici atque explodi? Nec ferendum in eadem disputatione Cap. III. ad ossa pubis perperàm distrahi & confutari, quæ Adr. Spigelius præcellens Medicus & Anatomicus quondam Patavii celeberrimus, de ore interno uteri, non de ossibus pubis, verissima & nostræ quoque experientiæ multiplici congruentia asseruerat. Quod hîc obiter monere volui, ne qui aliorum infidis scriptis se in errorem abripi patiantur.

OBSERVATIO CCV.

D. JOHANNIS CONRADI PEYERI.

Periosteum osseum.

Cùm nuper è macello caro bubula mihi allata esset, eam alterius spectaculi causâ considerans atque contrectans adverti os, quod è carne prominebat (erat autem portio

portio femoris) perioſteô carere; itaque diligentiùs inquirendo membranam ipſam in os degeneraſſe comperi: eamque membranam oſſeam fruſtillatim ſeparare ac auferre potui. Id ætati potiùs quàm morbo tribuendum eſſe putavi; nam percocta licet caro tenax erat. Per ætatem verò etiam arterias & venas oſſeam duritiem obſervatum eſt contraxiſſe.

OBSERVATIO CCVI.
D. JOHANNIS CONRADI PEYERI.
Hydatides in venis.

IN hepate mactati porci adhuc calente cùm venam portæ hâc hyeme contuerer attentiùs, exit repentè ex oſtio ejus cum pauco ſanguine hydatis molliſſima, propemodùm amygdali formâ & magnitudine, pellucidâ prorſus, & membranâ tam ſubtili conſtans, ut vix ſint ſubtiliores & magis perſpicui lymphæ ductus. Alicubi tamen in ſuperficie apparuit veſtigium quoddam craſſum, & flavum, exilius ſemine milii. Id arbitror radicem aut umbilicum quaſi hydatidis hujus fuiſſe, quô venæ portæ intùs tanquam matrici adhæſit, & per quem lympham tantùm ſubtiliſſimam hauſit. Videtur hæc obſervatio confirmare lymphæ potiſſimam ſcaturiginem è membranoſis partibus. In hominum venis tamen hydatides nondum reperi.

[*A.1689. d.7. Febr. Scaphuſiâ Auguſtam Vindel. miſſa.*]

OBSERVATIO CCVII.
D. PETRI ROMMELII.
Anevriſma magnum, nullis remediis cedens, ſpontè tandem evaneſcens.

NOn Monſtra ſolùm, verùm etiam Miracula in Medicina contingere; illud, tanquam axioma medicum tyronibus inculcatur, hoc verò ſimul cum illo, etiam

ab iis non diffitebitur, qui vel mediocriter saltim in lectione observationum, ab insignibus Practicis adnotatarum versati sunt. Nec enim pro desperatis habiti, planè derelinquendi sunt; cùm nullus morbus adeò gravis & periculosus sit, ex quo non unus evaserit, & alter reconvaluerit; Neque etiam ullus adeò salutaris, levis ac parvi momenti, qui non aliquem trucidârit & vitâ privaverit; unde, sicut talis non contemnendus nec parvipendendus est, ita etiam pro incurabilibus habitis, nihilominùs manus medica est admovenda.

In Tumorum p. n. classe, exceptis Anthracibus ac Bubonibus pestilentialibus (qui tamen multoties, peste laborantibus, quando prorumpunt, roboris naturæ & futuræ sanitatis signum præbere solent;) vix reperitur Tumorum species, quæ majus periculum, & vitæ ipsius summum discrimen adferat, quàm Anevrisma, h. e. Tumor à læsis arteriæ alicujus tunicis, (non jam prolixi erimus, utrum ex duabus, juxta veteres, aut tribus vel quatuor constent tunicis juxta modernos Anatomiæ Proceres,) exortus; præsertim si Chirurgum in hoc tumorum genere tractando & percurando imperitum, nactus fuerit. Tot tantaque hujus rei tragici casus & exempla passim apud Auctores prostant, ut iis prolixè recensendis facilè supersedere posse existimemus. Ex infinito ferè numero sufficiet nominâsse *Paræum*, *Fabritium Hildanum*, *Fabritium ab Aquapendente*, *Schenckium*, *Scultetum*, *Bartholinum*, *Barbettum & Dekerum*, *Ephemerides Academ. Nat. Curios. &c.*

Ante paucos Annos hujus rei funestum exemplum in homine rusticô hîc Ulmæ vidimus, cui, imprudenter apertô anevrismate à Venæsectione infelici subortô, non obstante ampliùs arte & ope chirurgicâ, miserè pereundum fuit.

Ante triennium civis honestus Ulmensis, Limprecht Ostertag / vir vegetus & consistentis ætatis, tempore vernô, venam brachii dextri more receptô, tundendam Chirurgo lætè ac hilariter exporrigit; Vini enim Cyathum, post levem priùs factam

ctam

ctam deambulationem ebiberat : sed infelix admodùm uterque, & Chirurgus, & Venæsectionem patiens, hic sustinendo quæ sequebantur gravia symptomata; ille, venæ locô, arteriam vulnerando, fuit: statim enim vix factâ plagâ, liquor purpureus, spirituum animæque domicilium, maximô cum impetu prosiliit, ita ut vix ligatura (hanc enim Chirurgus visô saltante quasi sanguine maturabat,) fortior licèt facta, impetum compescere potuerit, quin de novo, non obstantibus fasciis duplicatis proruperit, Chirurgumque simul cum patiente, in non exiguum timorem & stuporem conjecerit: Hic enim tum ob metum proprium, à consternatione illius auctum, tum etiam ob sanguinem profusum, spiritusque deperditos, animô deficere cœpit. Chirurgus præter fortem ligaturam & constrictionem dolorificam, melioris consilii nescius, præsertim primis diebus nihil adhibet remedii, interim patiens ab hâc, maximum totius brachii persentit dolorem & tumorem, ut propriô demum Marte Oleô Liliorum alborum & similibus, dolorem intolerabilem demulcere & lenire, non quidem sine successu, tentârit. Hinc indies in brachio, eo in loco, in quo incisio facta fuerat, tumorem mollem & digitis cedentem, statim verò, remotis digitis retrogredientem, succrescere & augmentum capere observavit, (non obstantibus adplicitis, nescio quibus, remediis) qui tandem ovum anserinum non solùm æquabat, sed magnitudine superabat, colore, reliquo cutis colori planè simili permanente, pulsus in eodem non solùm digitis percipiebatur, sed etiam oculis conspiciebatur, non minùs etiam sonus & fluctuatio intra tumorem, auribus percipiebatur, ita ut omnia perfecti anevrismatis signa diagnostica observarentur, & pro tali, simulque insanabili, ob magnitudinem & temporis diuturnitatem, deinceps à juratis Chirurgiæ Magistris judicatum fuerit: Per integrum enim annum varia à variis fuerunt adhibita remedia, Venæsectio, purgatio, sacculi herbis, floribus, seminibus &c. referti, fotus, epithemata, emplastra &c.

nihilque ferè eorum omissum fuit, quod aliquô modô, malo huic compescendo conducibile videbatur, incassum tamen omnia, præterquam quod brachium exin majus robur (nam per plures menses valdè debilitatum fuit, ut vix panem minorem manu tenere, consuetos verò etiam levissimos labores, nullatenus peragere potis fuerit) majoremque agilitatem, denuò acquisiverit. Unde sumptuum ulterius impendendorum, pertæsus patiens, (quinquaginta enim Imperialibus infelix hæc Venæsectio hactenus constiterat) & quia res desperata & non, nisi cum vita ejus terminatura ab omnibus ferè, quos consilii causâ conveniebat, declararetur, fascias, fomenta, emplastra, & quicquid hujus farinæ hactenus usurpatum fuerat, justô ut ipsi videbatur Zelô, abjecit, mortem, vitæ morbosæ (quia *non vivere, sed valere, veram reputabat vitam*) præferens, ad labores suos hactenus prohibitos & suspensos postliminiò quasi redire, intermissaque longô tempore consueta munia denuò obire, sicque miseræ vitæ eò citius colophonem imponere satagens, medicamentis omnibus valedixit, potiùs labore, quàm mœrore & languore perire, fataque sua absolvere maluit, ex Seneca enim nondum didicerat; *Scelus esse, occidere, vel mortem oppetere, etiam ubi mori remedium est.* Sed audiamus successum; quò celerius enim morti obviam ire constituit, eò magis mors ipsa, ipsum fugere quasi, visa est, ita ut ex eo, quô fatum accelerare præsumserat, sanitatem & novam quasi vitam adeptus fuerit; rectè enim Medicorum Cicero, Celsus scripsit: *Sæpè quos ratio non restituit, temeritas adjuvat.* Vix enim aliquot septimanis præterlapsis, inopinatò & aliud quasi agens, observavit, anevrismatis tumorem, tractu temporis forsan, medicamentorum insuper, ut credo adstringentium & siccantium usu, aliquô modô duriorem redditam, non ampliùs priorem magnitudinem obtinere, sed nonnihil decrevisse; hoc calcar ei addidit, frequentioribus laboribus (qui copiosum sudorem, cui aliàs obnoxius erat, provocarent) corpus & inprimis brachia

chia exercere, laboribusque quasi totum sese mancipare: Quô factô, de septimana in septimanam, anevrisma paulatim detumescere, tandemque omninò evanescere, nullis concomitantibus doloribus aliisve symptomatibus observatum est, maximo cum patientis gaudio, nec minori omnium admiratione, ita, ut jam ab omni malo prorsus immunis sit, nec vestigium anevrismatis vel tumoris, neque in brachio, neque alia in corporis parte ampliùs compareat, quin potiùs optimâ & integrâ valetudine ab anno jam dimidio feliciter & optatè fruatur. Anevrismate non omninò adhuc absumptô, per jocum, in loco, librandis ponderibus gravioribus destinato, à bajulis, vires brachii sui periclitari jussus, tam temerarius fuit, ut dimidii centenarii pondus, manu dextrâ non solùm arripuerit, bilanci magnæ publicæ, & hinc denuò scamnô ei destinatô imposuerit, verùm etiam hinc inde sine noxa quidem, non tamen sine admiratione adstantium, & suppressô timore jocantium, portârit. Lætus jam & sanus omnia sua negotia perficit, DEOque subindè pro tam clementi & beneficâ, miraculosè quasi redditâ incolumitate & divinô auxiliô dicit gratias, plenisque decantat buccis, hujus enim benedictioni inprimis & copioso, laboribus indefessis procurato sudori, restitutionem suam, & quidem rectè adscribit.

Ex hoc casu discere possumus, sæpissimè evenire, ut remedia, quæ plurimis aliis profuerunt, in hoc vel illo ad votum non succedant, ut agnoscant ægri simul & Medici; *non propriè esse remedia, quæ languores sanant, sed solam misericordiam & benedictionem divinam.*

OBSERVATIO CCVIII.

D. PETRI ROMMELII.

Anevrisma aliud feliciter curatum.

PRiori Observationi, anevrismatis desperati, sponte tamen sanati, non ingratum fore autumo, aliam methodicè curati anevrismatis subnectere.

Juvenis doctissimus D. M. J. C. M. viginti trium annorum Anno 1687. Majali tempore, ad sanguinis copiam minuendam, venam dextri brachii, medianam dictam, lancettâ incidi sibi curat, cujus apertio, à Chirurgo Artis suæ haud imperito dextrè, & ut decet, perficitur, nullaque inter effluendum pulsatio, vel saltus sanguinis animadvertitur: Eôdem post Venæsectionem celebratam die tamen, quia Musis sacrificare ipsi interdicabatur, tempus fallendi gratiâ in horto cum domesticis & familiaribus, currendo, saliendo, corpus & brachia hinc inde violentiùs movendo, otium fugare, hisque exercitiis appetitum ad cœnam procurare volens; sequenti die conis ludendo, brachiumque defatigando, per bihorium & ultra, idem facit; tertiô à Venæsectionis die, tuberculum priùs non animadversum, eo in loco, ubi vena aperta fuerat, animadvertit, dubio procul propter vehementiorem corporis & brachii motum indeque causatam majorem sanguinis effervescentiam, ob arteriæ tunicarum dilatationem oriundum; quia tamen dolorificum non erat, id floccifaciebat, & per plures dies periculi nescius, negligebat: Cùm verò subindè incrementum sumeret, Chirurgo affini, ille mihi, monstrat & indicat, statimque ob colorem à cute reliqua non variantem, pulsum digitis & oculis perceptibilem, fluctuationem & sonum, tumorisque, factâ digitis compressione, retrocessionem, remotis verò illis momentaneum reditum, anevrisma esse pronunciabat, & quidem rectè, magnitudine ovum columbinum si non superabat, certè æquabat.

De

De periculo quod ſubeſſet monitus & certior factus Dn. patiens, anxiè medelam expetiit: Statim igitur ne majus incrementum ſumeret, exporrectô brachiô, ſanguinem iterata digitorum compreſſione, canali ſuo anguſtiori, quaſi intruſimus, influxumque arteriâ compreſſâ impedivimus, anevriſmati laminam plumbeam, decenti magnitudine & craſſitie factam ſuperpoſuimus, emplaſtrô inſuper contra fracturas munivimus, faſciiſque probè conſtrinximus, & quæ fieri ratio & Ars ſuadebat ritè & methodicè peregimus, ſimulque juxta diætæ convenientis obſervationem, quietem imperavimus: quibus obſervatis effectum, ut aliquot ſeptimanarum ſpatiô, tumor omnis ablatus, tunicæ laxatæ & expanſæ in priſtinum ſuum ſtatum reſtitutæ fuerint, & Dn. patiens ab omni majoris mali metu liber evaſerit. Nihilominùs tamen, majoris ſecuritatis ergò, ligaturam & compreſſionem cum plumbo &c. continuare juſſimus, quod etiam per trimeſtre ſpatium diligenter obſervatum, atque effectum eſt, ut hactenus planè ſanus omniſque mali expers vixerit. Principiis igitur obſtandum (licet etiam hîc principium neglectum fuerit) rarò enim Medicina paratur, cùm mala per longas invaluêre moras.

Diſcant ex hoc Venæſectionis amatores, poſt ſanguinem venâ ſectâ emiſſum, nullum violentum motum, aut corporis exercitium eſſe faciendum; ſed potiùs quieti & aliis, abſque corporis nimiâ agitatione & exæſtuatione fientibus recreationibus, eſſe ſtudendum. Sed ſurdis narratur fabula. Conf. cum hac noſtra, Obſervationem D. Burneti, in Theſ. Med. Pract. Tom. I. p. 54. de Illuſtriſſima & Excellentiſs. Dn. Comitiſſa à Dhona &c. &c.

OBSER-

OBSERVATIO CCIX.

D. PETRI ROMMELII.

Fœtus, absque funiculo umbilicali, editus.

Vix dici poteſt, quantæ nugæ, quotque fabulæ ſuperſtitioſæ atque anilia deliramenta, ab obſtetricibus, aliisque credulis mulieribus de umbilico ſeu funiculô umbilicali, fœtuum recens in lucem editorum, alantur, aliisque etiam, ut firmiter credant, perſuadere conentur. Et utinam ſolùm obſtetrices obſtetricantesque aliæ ex fece plebeja oriundæ mulierculæ, ad ſuperſtitiones & fabuloſas narrationes præ aliis valdè proclives & aptæ natæ, hæc talia crederent, & non etiam alias illuſtriores & quibus de meliori luto finxit præcordia Titan, immò etiam grandi-ſimulque vaniloquos quosdam, ſibi ipſis (ſi Diis placet) de magna ſcientia & eruditione Medicâ præ aliis gratulantes, reverà tamen imaginarios & imperitos Medicos dicam, an Thraſones Medicaſtros, hæc ſuperſtitionis lues ſeu contagium inquinaviſſet. Credunt enim & procaciter ſatis aliis perſuadere adlaborant, ex hoc funiculo, ejusque ut vocantur nodis ſive varicibus, certiſſima futuræ fœcunditatis aut ſterilitatis haberi poſſe ſigna, item de numero & multitudine procreandorum liberorum, de prolium ſubſequuturarum ſexu, quem ex colore rubro vel albo præſagiri poſſe contendunt; item, an brevi vel longo intervallo ſit ſequuturum novum puerperium; an unicum ſaltem fœtum, an verò gemellos proximè ſequente conceptione ſit geſtatura gravida, quod ex varicum majore vel minore ab invicem diſtantiâ vel vicinitate divinare, vel etiam ex nodorum abſentiâ, de omnimoda ſterilitate hariolari, inſuperque de umbilici reſciſſi & exſiccati citiore vel tardiore, ſpontaneô tamen caſu, vitæ longioris vel brevioris futuræ,

turæ, certum augurium capere ſatagunt; cùm tamen hæc omnia nullum ſolidum habeant fundamentum; licèt interdum caſu potiùs ita, æquè ac cum aliis ſuperſtitionibus fieri amat, contigiſſe, concedendum ſit; quæ autem caſu tantùm fiunt, ſunt, ut in Scholis loqui ſolet, extra ſemper & frequenter, unaque hirundo nullum ver facit, nec unum alterumve exemplum regulam conſtituit: Ut jam taceam anilem fabulam, de colis longitudine vel brevitate futura, prout nimirum vaſorum umbilicalium reſectio propior vel remotior ab obſtetrice inſtituta fuerit: item infantes vel etiam adultos, quibus inſciis umbilici portio exſiccata ad devorandum fuit propinata, vel ſerico incluſa amuleti inſtar collo ad geſtandum adpenſa, docilitate, imaginariâ felicitate, & à periculis præſervatione, viſus itidem, ſi infantes per umbilici exſiccati cavitatem, tanquam per tubum opticum perſpiciunt, majori acie, &c.

Communis apud mulieres eſt ſententia, (cui adhucdum nonnulli Medici, non ſatis, ut mihi videtur, de Nutritione fœtûs in utero, & quomodo fiat, informati, adſtipulantur:) Embryonem per vaſa umbilicalia & quidem ſolùm nutriri; cùm tamen rem aliter ſe habere, Hippocrates, Galenus, Plutarchus, Ariſtoteles, Harvejus, univerſusque ferè Anatomicorum præſertim recentiorum Chorus, tradat, ſequensque Obſervatio manifeſtè, doceat & demonſtret.

Anno 1680. d. 3. Aprilis ad Joh. Gerſtenii, lanionis uxorem neo-puerperam, & jamjam juſtô partûs tempore puellam enixam, ob ſecundinarum, ut cauſſabatur retardationem vocatus fui, quamvis res adhuc integra, puerpera viribus minimè exhauſta, & pro renata ſana ac robuſta erat: Quia tamen inopinatum & nunquam anteà obſervatum Phænomenon obſtetricem & adſtantes mulieres, non minùs etiam obſtetricum anteſignanam & Directricem (Oberhändige Frauen) in adjutorium ante partum vocatam, maximè perterruiſſet inque ſtuporem rapuiſſet, eò ardentius meam præſen-

ſentiam, conſilium ſimulac epicriſin ſuper hanc rem efflagitarunt.

Puella recens edita, viva & vegeta omninò, quoad membra omnia perfecta & ſana, à ſordibus modò per aquam mundata mihi oſtendebatur, cui nullus ex abdomine, ut aliàs fieri conſuevit, procedebat funiculus, ſed umbilicum inſtar infantis plurium jam menſium ſanum habebat, præterquam quod proceſſus parvus inſtar vermiculi, longitudinem articuli digiti minimi non attingens, prominebat, planè impervius & occluſus, neque cruorem, ſaniem aut ſanguinem, etiam compreſſus fundens, ita ut à longo jam tempore occluſum fuiſſe & coaluiſſe credendum fuerit. Non parvam fateor mihi movit admirationem ac delectationem hæc inſpectio & examinatio. Intereà autem dum hæc miror & examino, ſimulque adſtantibus, quomodo fœtus in utero non ſolùm per umbilicum, ſed imprimis adultior factus, potiſſimùm per os nutriatur, explico; opportunè à puerpera etiam placenta uterina ſana & integra mediocris magnitudinis feliciter excluditur; quâ ritè examinatâ, funiculus umbilicalis quidem decenti longitudine ex placenta propendens noſtro conſpectui ſeſe obtulit, ſed longè tenuior, nec rugoſa, & vix calamum ſcriptorium craſſitie æmulans, in extremitate verò, quâ umbilicum ſpectare conveniebat, ſtramineam craſſitiem haud æquans & omninò ferè lumbricum mentiens, non minùs ac infantis ipſius umbilicus planè cæcus & imperforatus, nec veſtigium unquam præſentis alicujus aperturæ monſtrans. Præſentibus perterritis vix perſuadere potui, nihil hîc miraculi, portenti, vel monſtroſi aliquid ſubeſſe, ſed potiùs providæ & hîc etiam ludentis naturæ, principaliter verò DEI, admirandam hominis, anguſtiſſimis adhuc uteri cancellis incluſi, nutritionem nobis oſtendere volentis opus eſſe. Conferatur cum hac noſtra obſervatione, etiam Cornelii Stalpartii van der Wiel Obſ. rarior. Cent. Poſter. Part. I. Obſ. 32. p. 327. ſeqq. item Act. Lipſ. erudit. A. 1686. Menſ. Decembr. p. 617.

Ex hac Obſervatione liquet, non omnia, aliàs etiam certiſſima fœtûs in utero mortui haberi ſolita ſigna, perpetuæ eſſe veritatis: Paræus enim lib. de Hom. Generat. cap. 25. f. m. 639. item Bauhinus in Præfat. ad Tract. Franciſci Roſſeti de Partu Cæſareo, & cum his omnes alii, præter alia pro certiſſimo fœtûs mortui venditant ſigno: ſi ſecundinas ante infantem prodire contigerit; quod tamen in hujusmodi caſu, absq; vitæ infantis periculo accidere poſſe opinor.

OBSERVATIO CCX.
D. PETRI ROMMELII.
Hermaphroditus vitulinus, pedibus cervinis præditus.

ANno 1684. ab Illuſtri & Generoſo Dn. Barone de Bernhauſen &c. ob valetudinem quâ tum vexabatur adverſam, Ulmâ evocatus, quæ agenda ad reſtitutionem Generoſi Dn. ægroti videbantur peregi, domumque repetere volenti, ante abitum juſſu Dn. Baronis, à famulis vitulus aliquot ſeptimanarum monſtratus fuit, cujus ſexus planè dubius erat. Vulvâ enim atque pene, non quidem analogô ſaltim, ſed reverà tali ſuperbiebat, verumque Hermaphroditum ſeu Androgynum in ſuo genere referebat. Quod ulterius in hoc vitulo notatu dignum videbatur, erant pedes, non bubulis, ſed prorſus cervinis pedibus ſimiles; unde Illuſtr. & Generoſ. Dn. Baro, Venator illius, aliique ſuſpicati ſunt, bovem in ſylvis proximis paſcentem, à cervo ſalaciore compreſſam & imprægnatam, cervinisque pedibus vitulum fuiſſe inſignitum; Sexûs verò duplicitatem à Natura vel ludente, vel aberrante proveniſſe. Hic vitulus deinde me neſciô mactatus & inter famulitium diſtributus fuit, quod ſi mihi (ut quidem promiſſio facta erat) indicatum fuiſſet, curioſiùs in hanc

rem inquisivissem, & præter externam à me jam factam inspectionem, etiam interiora rimatus essem.

OBSERVATIO CCXI.
D. PETRI ROMMELII.
Crapula & vomitus, non nisi eâdem numero horâ, quâ crapula cœperat, desinens.

NObilis quidam civis D. J. S. pluries jam expertus est, post crapulam, (cui tamen deditus minimè est, scit enim: *Non facere ad longam crapula multa diem:* **Daß hundert trincken sich zu todt / eh einer stirbt aus Durstes-Noth**) se non solùm, quod etiam aliis commune quasi symptoma esse solet, cephalalgiâ vexari, sed etiam vomitu & conatu evomendi satis pertinaciter molestari, nec ab hisce symptomatibus liberari posse, nisi priùs excretâ per vomitum bile, quam æruginosam forsan adpellarent Medicinæ antiquioris Proceres. Quod maximè autem notandum, biliosa hæc excretio non accidit, non obstantibus repetitis vomitionibus, iteratisque conatibus, nisi elapsô demùm viginti quatuor horarum spatiô, ea scilicet numero & ordine hora, quâ pridiè crapulam contraxerat: Finitâ enim hâc periodô & ejectô per vomitum hoste intrinsecô, & cephalalgia & vomitus, omnisque vomendi conatus simul evanescunt, & patiens ab omnibus à crapula causatis & oriundis molestiis prorsus liberatur.

OBSER-

OBSERVATIO CCXII.
D. PETRI ROMMELII.
Ossium mollities & flexibilitas.

OSsa totius corporis fundamenta & stabilimenta esse, Anatomiæ tyrones nôrunt; & quia totius machinæ microcosmicæ sustentacula esse debent, durior quàm aliis corporis partibus, à natura polydædala, substantia ipsis concessa est; quanquam eorum durities plurimùm variet, & ratione soliditatis (nolim tamen hîc soliditatis vocabulum in strictiore significatione sumi, quia sic nullum os solidum dici potest) magna inveniatur eorum differentia, tum ratione sexûs & ætatis, quàm etiam ratione morborum, & locorum in eodem subjecto diversitatem. Sed non solùm instar fundamenti ob suam naturalem duritiem sese habent, sed etiam ad motum & ingressum serviunt, ne instar serpentum, & reptilium, quæ ossibus carent, repere cogatur animal. Ornatum etiam non parvum, rectè disposita toti corpori ratione sitûs & figuræ præbent: Si enim debitâ duritie destituuntur, nullô columnarum munere fungi possunt, nec animal ritè ingredi seque loco movere potest, sed potiùs collabitur & instar globi, deformem totius corporis conglobationem patitur, quale malum pictor ille insignis, apud Nicolaum Tulpium lib. 1 Observ. 18. p. m. 38. seq. sagax aliàs, ob suorum ossium mollitiem & flexibilitatem (quæ tamen imaginaria saltim erat) metuebat. Nonnunquam tamen tali mollitie deprehenduntur, ut homo ad omnes actiones, ad quas peragendas ossium cooperatio requiritur, præsertim incessum motumque voluntarium, planè ineptus evadat. Exempla ossium ceræ instar p. n. mollium & tractabilium, præter Ruellium, Hollerium, & jam Marcellus Donatus, Fernelius lib. 2. de Abdit. Rer. Caus. f. m. 69. Petrus Forestus lib. 17. Oserv. 15. fol. m. 120. enarrant, ex lue Venereâ nonnunquam ossa mol-

 lia,

lia, cariosa, & facilè dissolubilia evadunt; monstrosum omninò est hominem ἀνόςεον nasci, cujusmodi pueruli absque ossibus Hippocrates mentionem facit. Fœtûs monstrosi, flexilis & exossis meminit Georg. Hieron. Velschius, Hecatost. I. Observat. 8. p. 101. Pueruli item sine ossibus coagulatis geniti, Philippus Grülingius Centur. 5. Observat. 66. pag. 59. Excellentissimo D. D. Th. Bartholino, Bristoliæ in Anglia monstratus fuit puer, qui ossibus in artubus destituebatur, ita ut brachia & manus instar chirothecæ circumvolvi potuerint, vid. Act. Hafn. Vol. 5. p. 275. Conf. & Barthol. Hist. Anat. Cent. 6. Obs. 40. p. 263; legi quoq; meretur Actor. Haffniensium Vol. 3. Obs. 24. p. 38. seqq.

Cùm Anno 1664. nundinarum aliarumque occupationum gratiâ Venetiis morabar, simulque ne omne planè tempus inutiliter consumerem, cum Excellentissimo D. D. Ant. Serrari, Florentino, Practico haud infelici & experientissimo, Fautore meô magnô, videndi & discendi causâ, patientes ejus, cum ipso visitabam; accedit ut durantibus nundinis, præter alia varia & curiosa, viderim hominem, ob staturam Nano similiorem, largiter pro temporis, consuetudinis & regionis ratione barbatum; qui solutâ certâ pecuniâ, omnium se exponi oculis & examini patiebatur, quique ob ossium ceream quasi mollitiem, nec stare nec ambulare potuit, sed sedentariam ducere vitam cogebatur: Pedes & brachia ejus ita flexibilia erant, ut pro lubitu ea tractare propriis manibus & instar lori quocunque voluerim, aliquoties contorquere potuerim, sine omni patientis incommodo, vel dolore; cæterùm pro sua quidem conditione, optimè valebat, comedebat, & dormiebat. Cùm ab Italo quodam, me præsente, interrogaretur: Utrum (quia benè mutoniatus erat) etiam tentationes carnales habeat, & an aliquando cum muliere rem habuerit? Subridendo respondit: *Signore, mentre non sete Prete ò mio confessionario, non credo d' essermi obligato, di risponderui sopra la vostra questione:* h. e. Domine, cùm non sis neque

neque Sacerdos, neque Confessionarius meus, ad responsionem nullô modô me obligatum esse censeo.

Quid valeat in mollificandis seu frangendis ossibus Gramen Ossifragum Norvagicum ex D. Simone Paulli, item Barthol. Act. Haffnienf. Volum. 2. p. 126. & 232. item Volum. 4. pag. 99. Ephemeridib. Erud. Gallic. &c. notum est. Arcanum ad mollificanda ossa, ebur, ova &c. detegitur in Act. Haffn. Th. Barth. Volum. 2. Obs. 123. p. 313. Aqua etiam ossa emolliens singularis ibidem describitur.

Conferatur pariter Papini Novus Digestor, sive machina pro emolliendis ossibus inventa, vel Actor. Lipsiens. An. 1682. & An. 1688. &c.

OBSERVATIO CCXIII.
D. PETRI ROMMELII.
Fluxus menstruus immodicus, Febre Tertianá superveniente curatus.

MOrbum alii morbo supervenientem, priorem tollere morbum, adeò novum non est, plurimaque hujus rei exempla hinc inde colligi possent; Quemadmodum enim febris cita nimis curatio, variorum interdum morborum causa existere potest; itidem Experientiâ teste; ita etiam non semel aliorum affectuum & symptomatum gravium medicatrix exstitit, docente ipsô Coo in Aphorism. &c. Hydropem, Volvulum, hypochondriorum dolorem, dolorem capitis, repentinam mutitatem, convulsionem, stertorem &c. superveniente febre sanari. Sic Excell. D. D. Hannemannus, apud Bartholinum in Actis Medico-Philosophicis Haffniensibus Volum. 2. Observ. 102. p. 249. observavit puerum calculô gravissimè laborantem, peste epidemicè tunc grassante correptum, post pestis curationem simul à calculo fuisse liberatum, nec ampliùs posthac calculi sym-

ſymptomata paſſum eſſe; quia ita judicante Magnô Bartholinô, febris peſtilentialis materiam calculi, quæ illâ ætate fluidior adhuc exiſtebat, abſumere potuit.

Johannis Jacobi, Fabri lignarii conjux conſiſtentis ætatis, ante aliquot annos, nimiô & immodicô menſium laborabat fluxu, qui ſex integris ſeptimanis, nullis domeſticis & evporiſtis, mulieribus noſtratibus in hujusmodi affectibus familiaribus, nec etiam tandem & poſtliminio quaſi à Medico efflagitatis remediis compeſci potuit, in muliere aliàs viragine & Diætam, quæque ad hanc pertinent parùm obſervante: Poſtquam verò ſeptima demum ſeptimana febre tertianâ correpta fuit, fluxus immodicus ſenſim remittere cœpit & octidui ſpatio prorſus ab hoc maximè moleſtô affectu liberata eſt; febris calore & æſtu humores exſiccante, nimiam ſeroſitatem & fluiditatem corrigente, & per Diaphoreſin abſumente; ab utroque affectu jam per aliquot annos libera & immunis vivit, menſtruaq; ordinariè fluunt.

OBSERVATIO CCXIV.
D. PETRI ROMMELII.
Uvulæ, non animadverſa amiſſio, eamq; concomitantia incommoda.

UVula, ſive in glandularum, ſive muſculorum referatur numerum, (ut nonnulli volunt) quantæ ſit & neceſſitatis & utilitatis, tam ad articulatè loquendum, (ut non immeritò inde vocis plectrum audiat) quàm deglutiendum, ab iis diſci poteſt, quibus vel à veneno venereo eroſa, vel ob inflammationem, catarrhum acrem, ulcus, aliumve caſum ablata eſt: Difficilimè enim ferè omnes hi deglutiunt, præſertim ſi deglutienda ſint liquida; parique difficultate loquuntur, ita ut vix & difficulter admodùm intelligi queant. Dixi ferè omnes, quia Magnus Bartholinus paſſim

in

in suis Scriptis testatur; uvulam absque vocis dispendio abscindi posse &c.

Præteritô vere An. 1688. ad me venit mulier rustica, magis sceleton animatum, quàm verum hominem referens, ægerrimè incedebat ob summam corporis debilitatem, cutisque vix ossibus adhærebat: obstupui quasi, ob tam miserandum spectaculum, suamque miseriam explicare jussi: Unde lachrymis abstersis narrare cœpit, se ab aliquot jam mensibus, ob, si non prorsus denegatam, summè tamen difficilem deglutitionem, nihil ferè comedere, minusque bibere potuisse, etsi appetitus, ad cibum & potum capiendum subindè viguerit; inde evenisse, ut quæ aliàs evsarca & satis robusta erat, indies magis magisque emaciata atque debilitata fuerit. Causam difficillimæ hujus deglutitionis rejecit in haustum aquæ frigidæ, messis tempore, corpore ob laborem valdè calefactô & æstuante assumptum; ab eo enim tempore se malè habere cœpisse, præter deglutiendi difficultatem & faucium dolorem, etiam raucedinem & tandem loquendi molestiam vocemq; clangosam supervenisse.

Primô statim intuitu hecticâ ipsam laborare phthisinque conjunctam esse præter externam contemplationem, ex relatis conjecturavi; quia tamen neque tussis, neque sanguinolenta aut purulenta exspuitio, nullumque prætereà asthma & anhelitûs difficultas aderat, aliam subesse causam suspicans, ulterius examen institui, obque vocem raucam faucium, prægressum dolorem, de malo venereo contracto cogitare cœpi, proinde os, palatum, & fauces inspexi, statimque columellæ sive gurgulionis defectum animadverti, & non paulùm in suspicione morbi Gallici confirmatus fui, cujus tamen nullum aliud signum indicativum observare potui, mulier insuper per omnia sacra juravit, se ab hac lue tam in conscientia quàm in corpore prorsus esse liberam, nullamque causam excogitare posse, unde tale virus etiam per somnium contrahere potuisset, à pluribus quidem septimanis à balneatore pa-

gano, cujus curæ ob deglutitionem vitiatam se, jubente maritô, submittere constituerat, postquam uvulæ defectum animadverteret, ceu morbô Gallicô laboraret, diffamatam fuisse, proindeque illius promissam valetudinis & uvulæ amissæ restitutionem repudiâsse: Interrogata quomodo igitur gargareonem amiserit? Sanctè contestata est, se nihil planè de modo posse dicere; præter dolorem faucium enim & quidem non adeò magnum, & sputum copiosius interdum, se planè nihil sensisse; & nî balneator, absentiam ejus, simulac amissæ partis restaurationem, per singularem curandi methodum, pro qua duodecim Imperiales poscebat, indicâsset, nihil se de hujus partis amissione scivisse.

Tandem re accuratiùs considerata, ob defectum aliorum signorum, quæ virus venereum latens prodere possent; judicavi, ab aquæ frigidioris potione, corpore à labore æstuante assumpta, fauces, imprimis verò ob impeditum sanguinis motum, coagulatamque à frigida lympham, motuique ineptam redditam, gargareonem seu uvulam inflammatam, inde exulceratam, & hinc sensim ab acredine catarrhi erosam & cum sputo ejectam fuisse; eò magis, cùm non desint exempla, quibus ab acribus & salsis catarrhis, hæc pars absumpta & erosa fuerit, conf. Miscell. Acad. Nat. Curios. Decur. II. Ann. V. Medicamenta igitur convenientia visa præscripsi, temeritatem & jactantiam balneatoris detestatus sum, omnemque curationis spem in fruitione jusculorum & ciborum optimè nutrientium & evchymorum positam esse dixi, modumque pro meliori deglutiendi facultate docui, nempe ut esculenta probè priùs masticata, faucibus ope digitorum altiùs immittat, potum verò ex canali itidem profundiùs immissô hauriat; ut etiam loquela promptiùs succedat, & meliùs intelligatur, inter loquendum nares digitis aliquantulùm comprimere jussi, quibus per aliquot septimanas observatis, meliùs habere cœpit, nec successu caruit medicamentorum usurpatio, & præceptorum observatio, vires enim sensim rediêre, menses

menses etiam denuò fluere cœperunt, & pro re natâ sat commodè loquitur, suaq; negotia & munia rustica, absq; luis suspicione peragit.

OBSERVATIO CCXV.
D. PETRI ROMMELII.
Singularis inter maritum ejusque uxorem Idiosyncrasia.

VIx numerabilia, ab insignibus Autoribus observata, rariorum Sym- & Antipathiarum exempla, ubique ferè adnotata, reperiuntur; Ex infinitis verò solùm nominare libet Ephemerides Acad. Nat. Curios. Bartholini, Acta Medico-Philosoph. Haffniensia, &c. Oldenburgii Acta Anglica; Ephemerides Gallicas; Henricum ab Heer; Hermannum Grube; David. Lipsii Differt. de Antipath. singularibus; de Saint Romain Physicam, Scholasticis tricis liberatam &c. Non ingratum fore confido singulare idiosyncrasias à me observatum exemplum, hîc adnotâsse. Civis cujusdam nostratis honesti & conspicui uxor, quoties accidit, ut maritus negotiorum expediundorum gratiâ, vel aliàs, diversorium, vel etiam amicum domi visitat, præterque institutum & propositum ad bibendum invitatus vel persuasus, nolens volens se inebriat, (Bibo enim non est, & non ex eorum numero, qui se inebriandi occasionem quærunt, sed vir apprimè modestus & frugalis) &, quod ipsi tunc familiare est, ob crapulam evomit; tum uxor domi, rei & vomitionis hujus prorsus nescia primò nauseam sentit, posteà verò ob singularem ventriculi cum mariti ventriculo, nescio an dicam Sym- vel Antipathiam, itidem vomit, & non minùs quàm maritus ipse affligitur, licèt planè nesciat, ubi maritus sit, utrum bibat nec ne, insuper nihil vel cibi vel potus, vel aliud quid, quod vomitum ciere possit, adsumserit, imò vacuô sto-

machô hoc aliquando ſibi accidiſſe comperta eſt. Hoc pro ſigno pathognomonico certiſſimo habet, ſi illa præter rationem ad vomendum inſtigatur, maritum, etiam extra urbem profectum, & alibi morantem, crapulâ & vomitu moleſtari: quod etiam examen ſubſequens, & temporis collatio, verum fuiſſe, ſæpiſſimè comprobavit.

OBSERVATIO CCXVI.
D. PETRI ROMMELII.
Errores in Medicina quandoque ſalutares.

ERrores in Medicina vel ab ignorantibus adſtantibus & miniſtrantibus, vel aliàs etiam apud ægros commiſſos non raro evaſiſſe ſalutares, experientia ipſa, pluribus exemplis teſtari poteſt. Ante aliquot annos Illuſtris cujusdam & Generoſi Liberi Baronis filiolæ ſexenni, ſemper ferè valetudinariæ & debili, tunc primùm ad illam curandam vocatus, præter alia medicamina etiam infuſum blandè purgans, tribus vicibus per tres dies ſubſequentes exhibendum, ordinavi: fœmina, cui ægrotantis filiolæ cura demandata erat, præceptorum vel oblita, vel ſuô ut plerumque ab hoc ſexu fieri conſuevit, ſenſu abundans, medicamentum, quod tribus partitis vicibus præbere juſſi, unicâ vice ſimul ac ſemel, circa veſperam exhibet; poſt cujus aſſumtionem valdè purgari cœpit Illuſtris puella, ita ut in ſummo vitæ periculo conſtituta, ab omnibus crederetur, & tanquam jam mortua, ab Illuſtriſſimis parentibus deploraretur. Denuò vocatus, commiſſum errorem à parentibus ipſis facilè deprehenſum, intellexi, & idonea remedia adhibui, ea per DEI gratiam felicitate, ut paucarum dierum ſpatio, filiola in integrum fuerit reſtituta, & quæ anteà valetudinaria admodùm & morboſa erat, dehinc ob validiorem purgationem, vel ſi mavis hypercatharſin,

sin, jam ab omni morbosâ dispositione, libera sit, & in hodiernum usque diem, summô cum Illustrium parentum gaudiô & solatiô, optimâ sanitate fruatur, quam D. T. O. M. etiam in posterum ipsi largiri velit.

Ante triennium mulieri cachecticæ inter alia medicamenta etiam Spir. Sal. Armoniaci Zwölfferianum præscripsi, singulisque diebus bis, gutt. vij. vel viij. in vehiculo ad hoc ordinato, vel jusculô exhibere præcepi. Mulier ægrotæ serviens, mandatorum immemor, & schedula, quæ vitro adpensa, & in qua etiam dosis & modus utendi notata erat, posthabita, ℈iiij. Spiritûs dicti (tantum enim capiebat vitrum) simul ægræ præbuit, quæ quidem de dolore oris & faucium conquesta, simulque juramentô contestata est, se tale medicamentum, nullô modô ampliùs assumturum esse. A meridie ad ipsam invisens, invenio vitrum spiritu vacuum, & sciscitans, errorem commissum cum indignatione experior, nihil tamen coram ægrota dicere ausus sum, ne errorem extendendo, vel ægrotanti, ob majoris mali metum, vel etiam mulieri præbenti obessem; illa enim hanc, per testamentum hæredem constituerat; sciebam enim, hoc magis ex inscitia & negligentia quàm nocendi animô factum esse. Mulieri intereà ægrotanti, persuadere non potui, ut eâ die quicquam medicamentorum adsumeret, quin & juscula præsertim hordeacea, exhiberi jussa adsumere, moremque gerere noluit. Nihil tamen obfuit hoc in dosi excedens præbium, quin potiùs non parùm profuisse credendum: nam urina, quæ hactenus admodùm parcè fluxerat, hinc copiosior matulæ reddebatur; obstructiones remittere, hydrops instans evanescere, ægraque indies meliùs habere cœpit, & præter senectutis consueta incommoda, vix aliquid aliud ampliùs persensit.

Puerperæ febricitanti & valdè debili, aliquando Aquam confortantem cum Confect. Alcherm. Lapid. Bezoarticis &c. & ad dolorem capitis valdè molestum, urgente patiente Epi-

thema frontale ex Nucleis Persic. Sem. Papav. & similib. cum aquis convenientibus, præscripsi; mulier ancillans, locô aquæ confortantis emulsionem anodynam successivè exhibet, aquam verò confortantem Bezoarticam fronti & temporibus adplicat, optato successu, dolores enim sopiti & calor febrilis non parùm mitigatus inprimis frontale summè laudatum fuit, errorem quidem animadverti, & quia omnia rectè se habebant, ne debitâ reprehensione factâ, ægrotæ obessem vel erranti mulieri, quia Medicum in omnibus circumspectè agere decet, subticui.

Pseudo-Pharmacopœus mulieri cuidam cephalalgiâ valdè excruciatæ, locô Spiritûs cephalici cujusdam, (quem suasu muliercularum externè adplicare volebat) Aquam fortem porrigit; cujus aliquot guttæ, hinc inde capiti & vertici inspersæ paulò post, non solùm fascias crinales & tegmina lintea capitis, sed cutim etiam ipsam cum pericranio, non absque doloribus & convulsionis periculo corroserunt, ita ut per maritum me accersere coacta, majoribusque malis jam imminentibus ritè obviam ire necessum fuerit. Nihilominùs tamen voti sui compos facta, & post hanc Aquæ fortis adhibitionem non solùm uvula ob catarrhum prolapsa sive elongata potiùs, in pristinum statum redacta fuit, sed etiam cephalalgia pertinax, continuò quasi eam enecans omninò remisit. Quomodo per Aquam fortem locô Aquæ Ceras. n. exhibitam, pisum jam germinans è corpore eliminatum fuerit, Ephemerid. Acad. Nat. Cur. Dec. II. An. II. Observat. 135. p. 301. referunt. Imprudentem Mercurii sublimati in oculum inspersionem, oculo fuisse salutarem, Dec. II. An. III. Obs. 133. p. 269. & Felix Platerus narrant.

Sic recordor à fide dignissimo mihi narratum esse, mulierem in partu difficili & laborioso, cùm mentio fieret, Aquæ sive Balsami Embryonis, quem vulgò **Kinder-Balsam** nominant, ex Pharmacopolio ad illum petendum misisse; mulier missa, à Seplasiario sub nomine **deß Kinder-Balsams**/ unguentum pedi-

pediculorum, eine Laus-Salbe / (quod ita à plebejis urbanitatis gratiâ nominari solet) quia fortaßè nullius alterius Balsami præter hujus notitiam habebat, petit & accipit, statimque parturienti portionem haud exiguam ad devorandum exhibet, quam ægerrimè deglutit, de ingratissimo hujus medicaminis sapore conquerens, ingeminans, se Ulmæ apud heram suam, longè aliud balsamum, liquidum scilicet & instar aquæ limpidum in usum trahi observâsse, sed non audiebatur. Nihilominùs tamen, DEO benedicente, paulò post feliciter enixa est, errorque ob synonymiam commissus detectus fuit.

Plurima hujusmodi exempla allegari possent, si operæ pretium existimaretur, sed ex his videri potest, non omnes in medicina errores esse noxios, quanquam casus & fortuna sint extra semper & frequenter & quilibet, medicinam exercens cautè & consideratè agere debeat, cùm de corio humano non temerè sit ludendum, licèt *interdum temeritas restituat, quos ratio restituere nequivit.*

[Ulmâ 1689. d. 10. Febr. Augustam Vind. missæ.]

OBSERVATIO CCXVII.
D. JOHANNIS de MURALTO.
Febris duplex tertiana.

JUvenis triginta circiter annorum, temperamenti sanguinei, habitûs athletici sub initium Augusti Anni 1682. febre tertianâ duplici correptus, tum primùm non nisi symptomatibus ordinariis & contingere solitis afficiebatur, cùmque ætatis suæ vigore robustôque habitu præditus esset, extra periculi aleam ipsius res æstimabantur, Venæsectio per illa morbi initia instituta est, enemataque quædam injecta sunt; Verùm post quatuor aut quinque dies à morbo inflicto exasperatis symptomatibus, dolore capitis, jactatione mentis & cor-

poris

poris & quâdam oculorum hebetudine & instabilitate afficiebatur, pro istâ autem affectûs morbosi ingravescentiâ Medicus phlebotomiæ reiterationem consulebat; cùm autem Patientis mater renuisset, omissa fuit, symptomataque indies exasperata sunt, ita quidem ut delirio correptus fuerit Patiens cum insigni debilitate, convulsionesque atroces superinductæ sunt, ita ut immaniter per multos dies divexatus, decimô nonô morbi obierit.

SCHOLIUM.

ACuti affectûs citò sua percurrunt tempora, promptaque ideò manuum operâ opus habent, opportunitas quoque ac delectus rerum sumendarum admovendarum, faciendarum, educendarum ad convenienter medendum præceps est; propter morbi & naturæ cujusque statum variamque peculiaris cujusque conditionem, ut minimis momentis maximæ fiant inclinationes vel in salutem vel in perniciem ægri, quod contigit in hoc Juvene, perperàm enim omissâ sanguinis missione, quam ætas juvenilis, tempestas, habitus athleticus & febris indicabant, humores incensi sunt, factaque metastasis humoris morbifici ab inferioribus ad superiora, ex quo delirium succrevit, demùmque genere nervosô-peccante humore pleniùs elutriatô convulsiones immanes superinductæ sunt; Hocce autem fatum sanguinis missio pro morbi magnitudine viriumque modulô facta prævenire valebat, fervores enim compescit, humorum impetus cohibet, unde & refrigerium succis conciliat, ex quo & natura pacatior facta noxia disgregat, vires collapsas colligit, parteque oneris levatâ, quod reliquum est, faciliùs vincit & superat. Sed rides αἱμοφόβε, quasi exhaustis rivulis defæcatior fiat scaturigo, vel per canaliculos ripis instratos aquis ex parte decurrentibus alveus fluvialis fæculentiis turgidus expurgetur; sed morare gradum nec tam difficile quàm putas experientiæ rationum momenta attexere. Liquores à corpore solido non differunt, nisi

nisi quòd diffluant ipsorum partes actuque moveantur, uti & contrà in solidis partes constituentes quiescunt & à motu vindicantur, juxtaque invicem positæ perstant & remorantur, uti & contrà in liquidis porositates insignes intra se constituunt, quæ corporibus de novo admittendis, spatiisque vacuis adimplendis locum præbeant; ex hoc facilè intelligas liquorum commotionem ipsorum confusionem inducere motuque turbamentum excitari, si ingruat tempestas, & quod ajunt, aperiantur cataractæ cœlorum, nonne turbidos statim ac turgidos amnes & fluvios videre contingit, ipsosque nonnisi aquarum transcolatione per rivulos aut rimas solo instratas inclarescere Lymphæque nitorem adipisci; tam subitæ & frequentes moventur in microcosmo tempestates ut nihil magis, dissidia & rixæ quotidiè contingunt, ad pleonexiam quotidiè assurgit alveus sanguinolentus, ingluvies ad istam alludit & progignit indesinenter, rerum non-naturalium usus intempestivus motus contra naturam in humoribus accersunt, non igitur efficaciùs gravia mala, quæ inde emergunt anteverte sanguinis missione, more liquorum, qui effervescentes demptâ liquoris parte aut qui turgidi an turbidi demptâ plenitudine, utroque modô suos motus componunt, & ad temperiem reducuntur. Per humorum divortia motibus contra naturam inducta partes crassiores in fundo delitescentes sursum rapiuntur, vicissimque tenuiores fundum petunt, sicque crasis evertitur, compositio demolitur, omnisque temperies sternitur, verùm sanguinis missione, tenuiores partes, quæ primos tragœdiæ motus inchoant choreasque ducunt, circumcisô motu, crassiores ab amplexibus dimittunt, sicque diruta crasis restituitur, partesque decompositæ pristinum compositionis statum recuperant. His autem rationibus adducti, omnium tum interiorum cùm exteriorum partium inflammationibus Venæsectione medemur, sanguinis sputô, incipienti tabi, sanguinis vomitioni, & eruptioni, quæ ex naribus, utero, vel hæmorrhoide pleniùs erumpit; insuper

carbunculis, furunculis, scabiei, quæque hujus conditionis & naturæ ex impurâ plenitudine emergunt. Illa nec non saluberrima est febribus omnibus, quas putrescens humor accendit; sed & partium affectûs quamplurimos, lethargum, vertiginem, apoplexiam, epilepsiam, paralysin, phrenitidem, cordis παλμὸν, acres mordacesque oculorum fluxiones, vel præsentes missione sanguinis curamus, vel impendentes, consuetos aut anniversarios, eadem antevertimus.

OBSERVATIO CCXVIII.

D. JOHANNIS de MURALTO.

De

Pleuritide.

Mulier quadraginta septem annorum Cachectica per hyemem frigore incautè susceptô pleuritide correpta fuit, ter fuit phlebotomata, enemataque injecta sunt, dosinque spiritûs fuliginis bis aut ter exhibui, cùm à sanguinis missione non levaretur, mirùm quàm levaminis ab isto spiritu passim ægrotis accesserit, sæpiùs quidem utor, non tamen nisi præmissâ phlebotomia. Interim cùm illa meliùs haberet, dolorque remisisset, potionem purgantem eccoproticam exhibui, sensimq; ad sanitatem perduxi.

SCHOLIUM.

Pleuritis omnium thoracis affectuum molestissimus & acutissimus morbus, à parte affectâ scilicet pleurâ membranâ costas succingente nomen susceptans, est inflammatio membranæ costas succingentis, cum febre assiduâ, difficultate spirandi, dolore pungitivô, atque distendente, pulsu frequenti & inæquali, durô atque tensô; idque magis cùm musculi mesopleurii inflammantur, tussi interdum initiô siccâ, mox

ferè

ferè humidâ, à causis internis & externis genita. Externæ sunt, habitus, ætas, regio, anni tempestas, temperamentum in calidum vergens & inclinans, humorum excandescentia, crapula, frigus susceptum; Internæ tantùm duæ sunt, antecedens & conjuncta, antecedens nimirum affluxus humorum in pleuram, conjuncta verò sanguis intra vascula coactus & stagnans phlogosinque concipiens. Cujus affectus indicationes curativæ petuntur vel à materiâ fluente, quæ continenter per venas ad partem affectam cursum inflectit, cui revulsio, vel à fluxu & parti impactâ materiâ, in eaque morbum faciente, cui vacuatio & dissipatio debetur. Ambæ hæ indicationes ut plurimùm conjunguntur, unâ enim eâdemque fideliâ per sanguinis missionem causæ antecedenti & conjunctæ prospicimus, ebullitio enim humorum compescitur, inanitisque vasis materia impacta resorbetur, demùmque si hocce solemni præsidiô humor morbificus non exhauriatur, spiritûs volatiles inprimis fuliginis unâ socialique operâ acidi prædominium in sanguine destruunt, factumq; coagulum intra pleuræ vascula dissolvunt.

OBSERVATIO CCXIX.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Febris anomala.

THeologiæ Studiosus quidam, felicis quidem ingenii mihique amicitiæ vinculô nexus, studiisque maximè intentus, cùm in Gallis degerem, sub initium veris febre correptus fuit, quæ lentè accendebatur sine typo particulari, pulsu à naturali non multùm recedente, capitis quodam gravamine & impedimentô, copiosis, assiduis fœtidisque sudoribus stipata, intra quindecim autem aut viginti dies ægrè terminabatur, viresque difficulter redintegrabantur; Verùm sub cujusdam malaciæ fide ad pristina negotia se recepit Patiens, ipsô tamen quô assolebat spiritum nitore

nondum ſatis potitus, quaſi nubilô cœlô denuò ingruit tempeſtas, & poſt totidem dies, quibus decubuerat, iterum febre correptus lecto ſe commiſit, tuncque tertianâ intermittente, per quatuor paroxyſmos ſatis regulariter febricitabat, phlebotomiâ autem celebratâ, purgatâ camarinâ, applicatis amuletis, obortisque ſudoribus copioſis & fœtidis, aliquantulùm remiſit febris, verùm in ἀπυρεξίαν non deſiit, per duos enim menſes & dimidium febriculâ lecto affigebatur, pulſu inæquali & frequenti ſtipatâ, cum quodam capitis gravamine & ſtupore; poſt illud tempus è lecto decubituque exſurgens intra quidem cubiculum deambulare valebat, ne quidem tamen viribus nondum ſatis firmis extra cameram exire, ad priſtinaque negotia ſe recipere confidebat, quin imò utpote debilis & quâdam pectoris conſtrictione per vices recurrente affectus, cum quodam capitis gravamine mentisque caligine intra cubile remorari neceſſe habuit; hæcce autem pectoris conſtrictiones ſæpiùs recurrentes non ſolùm corpus, verùm & animum torquebant, ab ejusmodi enim paroxyſmis deterrebatur Patiens, pathematisque perdurabilis noxam jam contraxiſſe autumabat; epicraſticè fuit repurgatus, ſanguinisque miſſio è ſaphænâ inſtituta, ſemicupiumque per quindecim aut viginti dies ingreſſus eſt, hisce quamvis non perſanatus tamen alleviabatur, demùmque peregrinatione ſuſceptâ, à mutatione aëris meliùs habuit, diarrhœâque per aliquot dies obortâ à prædictis paroxyſmis liberatus eſt, planèque immunis evaſit.

SCHOLIUM.

AD iſtius affectus φάσεις enucleandas ſupponere licet ſanguinis maſſam ſtudiis & vitâ ſedentariâ, minùs eventilatô calore nativô, multa recrementa congeſſiſſe, & quod magis eſt eandem, ipsô quod tunc temporis ſparſerat cœlum miaſmate febrili, quô plurimos paſſim correptos videre licuit, tactum quoddam malignitatis genus contraxiſſe, quæ quidem

dem humoribus prædiſpoſitis inuſta motus febriles accivit, unde aperta febricitatio, quæ lenta quidem & vaga pro ratione humoris crudi, qui ſemel accenſus lentè quidem ſed diutiùs deflagrabat, proque uliginoſâ viſcoſitate copioſos halitûs fuliginesque quovis de ſe dimittebat, unde viſcerum ſordes & recrementorum in caput ſuffuſio æſtimandæ; ſanguinis autem dyſcraſia aquoſior admixtis ſale & ſulphure improbo humores in fuſiones præcipitavit, unde copioſi fœtidique ſudores. Hæcce autem febris ægrè ideò ſolubilis evaſit, quòd ſanguis mixturâ heterogeneâ turgidus illicò partem in cerebrum & nervos intruſerit, ex quo morbus quaſi in receſſu latitans ipſius naturæ, tum medicaminum vires declinabat faciliùs. Recidivam autem ideò paſſus eſt, quòd reliquiæ morbi intra cerebri compagem aggeſtæ, morâ & ſtagnatione in fermentum abierint, quò inſpirati humores ſuccusque nutritius quotidiè adventans corruptelam contraxêre, unde effervеſcentia iterùm intra vaſa concitata eſt. Tertianæ autem typus per quatuor paroxyſmos recurrentis bilis admixtionem innuebat, utpote quæ alternis diebus moveatur, verùm deflagratô iſtô humore bilioſô, ſanguis adhuc viſcidô ſqualore pleniùs elutriatus diu effervêre debuit, antequam tenaciùs adhærentes intricatosque noxios humores è ſinu ſuô expurgaverit, hinc febris, quàm pro more longiùs excurrebat, nec intra certos durationis cancellos quod aſſolet terminabatur, ſtupor capitisque gravedo cerebrum recrementis narcoticis ſcatere arguebant, quibus ceu umbellulis interſperſis frangebatur mentis acies ſpiritibusque caligo offundebatur. Quædam autem portiones materiæ morbificæ intra cerebri confinia aggeſtæ intra propagines nerveas pectoris inſertas decurrentes, pectoris conſtrictionem inferebant, fermenteſcentes enim intra nervorum tubulos ſpirituumque curſum pervertentes pro tempore aëris reciprocationem cohibebant; hocce autem pathema, uti aſſolet in aſthmate convulſivo, mentem pavore percellit, quòd nullibi vitæ ſtamina

firmiùs jaciantur, quàm in ipsis pulmonibus, & quòd nutante directore naucleroque pavente, non sine causâ expavescant alii timoreque concutiantur. Parte autem oneris levata natura, remediis methodicè institutis, quod reliquum fuit novi aëris ceu pabuli grati accessu refocillata superavit, diarrhœâque obortâ reliquiæ morbi exterminatæ sunt, sicque circumcisâ radice stipites exaruerunt pristinamque sanitatem recuperavit Patiens. Hic affectus fuit morbus ex decidentiâ, qui uti assolet in epidemicis, non nisi longô temporis tractu pravôque symptomatum apparatu suos terminos percurrere solet.

OBSERVATIO CCXX.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Febris intermittens ab aëre palustri inducta.

MUltos olim vidêre licuit Helvetos servitio Comitis à Dona, cùm in Galliis degerem mancipatos, quos ex Helvetiâ Gallicâ uti & familiam integram secum deduxerat ad quoddam castellum apud Sebusianos, ut inibi moraretur, omnes inquam illos servos totamque familiam febribus intermittentibus correptos, sub initium æstatis invadentibus, quæ vix ac ne vix persanari potuerunt à Medicis loci utut sedulò curationis scopum dirigentibus, quinimò multi obierunt, aliique non nisi post multa remedia dubiô eventu longisque intervallis reficiebantur, castellum autem, in quo commorabantur, intra paludem situm erat locaque vicina uliginosa erant, aquæ crudæ & ponderosæ, aërque nebulosus.

SCHOLIUM.

TAnta est aëris ad conservandam vitam humanam necessitas, ut non omnes homines modò, sed & omnes ferè aliæ

aliæ ſpirantes creaturæ, vitam ſine ipſo ducere ad plura horæ minuta nequeant; ambientis itaque aëris alteratione (cui tam noſtra quàm omnia ferè alia corpora contigua ſunt) inſignem manifeſtamque partem ſumunt in obviis illis affectibus, quibus homines paſſim corripi contingit, quique inprimis valetudinariorum corporibus, verè & autumno, & in plerisque inſignioribus, ſubitisque tempeſtatum mutationibus accidunt, nec ſolùm pro vario ipſius elatere variisque rarefactionis condenſationisque modis ſanguinis craſis variè immutatur, variasque efferveſcentias inducit uti & morbos, verùm ſi quâ labe aſperſus, ſubindè idem vitium humoribus inurit, & pravitate, quâ afficitur, ipſos conſpurcat, cùm enim ſanguini occurſanti in pulmonibus intimè miſceatur, cum ipſo fermenteſcat & ad intima deducatur, non mirum, ſi eodem vitiô, quô ſit imbutus, ſanguinem inficiat, diatheſesque morbidas gravesque affectus & durabiles progignat. Cùm autem aër ſydericus æquè ac globo terreſtri contiguus ſit, pariter ab utroque qualitates mutuatur viresque contrahit, uti aër, quem reſpiramus, terræ vicinior quàm aſtrorum, ideò & longè majores ab iſtis quàm ab illâ alterationes ſuſcipere veroſimile videtur, magna itaque in morbos omnes vis eſt loci, quo circumfundimur per aërem, ὡς τῆς γῆς ὄχημα, expreſſas enim rerum omnium vires ſuſcipit ab exhalationibus, transmittitque, quæ unicuique regioni propriæ ſunt, ob infinitam propè varietatem genii ſingulis peculiaris; pro ventorum afflatu, montium ſylvarumque objectu diverſo, tum & aliâ atque aliâ ſoli, aquarum, foſſilium, plantarum naturâ; quorum omnium cùm uſus neceſſarius eſt, tum & expirationes aſſiduæ, tenuitate, benignitate, contrarietate, partes humores ſenſim afficiendo & immutando, variam hominum indolem ut & valetudinem, præſertim verò longas ægritudines, quales ſunt endemiæ, faciunt, fovent, dum cauſam præbent fixam permanentem, hinc videas unamquamque regionem uti privata commoda ſic & privatos ſuos morbos habere, ſic

Hiſpa-

Hispaniam infestat struma, Poloniam plica, Parisinos calculus, Anglos ἀνάιτη sive morbus exsiccans, qui prorsus idem est cum phthisi, nec aliud est quam marcor pulmonis, sic Balthici maris accolas scorbutus, sic Narbonenses carbunculi, Romanis Consulibus ac purpuratis æquè fatales, ex transmigratione unius regionis in aliam morbos fruticari nihil magis notum, maximè si ab aëre puriore in uliginosum fiat, pro tenore enim accensionis, quam in præcordiis promovet, dyscrasias parit; sic ab aëre uliginoso eventilatio humorum non ritè succedit, spiritûs hebescunt, crassecit sanguis, transpiratio impeditur, morborum causæ progignuntur, ingensque pravorum affectuum penus exsurgit, quos debellare medicamentisque expugnare fermè inutile, quippe quæ non exhauriant causam, quæ quamdiu subsistit, auxilia alioquin proficua inania reddit: Hinc non paucos à causâ jugiter afficiente passim interire contigit, alios firmioris temperiei, quique forsan ab isto novo pabulo non tantùm abludunt, non nisi tamen longô temporis tractu dissidia antipathiasque componere, vixque ante assuefieri quàm morbô quôdam tributa persolverint, multos demùm videre licet, qui nec ante jurgia amovêre planctusque suos compescere valebunt, quàm mollioribus aëris genium, quô defraudati sunt, perquisierint. In salubritate primas tenet aër nativus, quodam enim quasi fœderis jure initô ægris symbola sua erogat viresque salutariter prodit, utut extra patriam profecti, reduces Larium tutelâ à morbis sæpiùs gravibus vindicentur, non raro tamen in ipsis focis graves dirique affectus ingruunt, qui præ succorum acerbitate aliisque enormitatibus diuturnitatem pariunt, tuncque sæpiùs nec proficit ad thermas, frictiones, lac, chalybem, ignem, cæteraque profligatæ valetudinis subsidia confugere, in eorum usu perseverare, eum mutare, ποικιλίην ægris tunc jucundam juxta & utilem sectando. Quid quæso tunc Medico sanctius ægroque gratius? quàm loci mutatione novique aëris ceu pabuli accessu dyscrasias abrumpere humorumque fero-

ferociam demulcere. Mutationem res omnes subeunt necessitate non majore quàm voluptate; Nova sequi etiam prava, pro innata melioris, absque mutatione non assequendi, cupiditate semper juvat, plerumque verò & prodest, præsertim miseris, quos plura manent futura bona. Nempe per omnia alia Medicus frustrà pugnat adversus morbum, & ei se præbet ἀντίνοον, si contigerit locum fovere & ὁμονοεῖν τῷ πάθει. Non longa dies unquam non piger annus insitum ab ortu mundi eum nocendi animum immutabunt, & priusquam talis vincatur contumacia, ægrum constantia viresque deficient. Quid restat igitur? nisi causas inimicas & non insequuturas fugere, amicas sequi ægrum opperientes, ipsisque loci mutatione obviam ire licebit. Concludendum itaque pari ratione, quæ sæpiùs noxia sit loci mutatio, eandem non raro proficuam esse.

OBSERVATIO CCXXI.

D. JOHANNIS de MURALTO.

Cachexia cum pleuritide sæpiùs recurrente.

NOn diu abhinc consulebar pro quodam nostrate, Lugduni apud Gallos commorante, taliaque observanda mihi per litteras referebat Medicus ordinarius, Gallus. Primò patientem à Patre cachectico oriundum, eandemque quoque sortitum fuisse temperiem, quod indicabant fœdus ipsius faciei color, oris fœtor, gingivarumque quædam purulentia, puris fœtidi per aures effluxus jam à longo tempore, alvinæque excretiones biliosæ putidæque sæpiùs recurrentes, lienque tumefactus & induratus. 2. Non solùm conspurcatæ à natalibus constitutionis tecmeria superiùs recensitis symptomatibus se prodere, verùm jam circiter à duobus annis quater aut quinquies, & pro quavis fermè

causâ evidenti ipsum febribus corripi, quæ subindè nidum suum mineramque morbi in pleuram congerentes periculosas pleuritides inducerent, illamque exin non in leve vitæ discrimen adigi. Itaque cùm jam varias recidivas passus esset, ipsum exactè in causas morbi inquiri expostulare scribebat, ut in posterum, si quâ fieri posset, talia symptomata anteverteret, annum ætatis vigesimum octavum agebat.

SCHOLIUM.

TAlem autem instituebat αἰτιολογίαν Medicus ordinarius, cui sub finem nostram adjungimus. Multiformi huic morbo luemque scorbuticam nonnihil referenti haud dubiè originem præbuit cachectici parentis semen; plerique enim morbi, uti alia per successiones traduntur, jamque istius cachexiæ gentilitio jure pœnas luit, cujus insons; Inter alias, quibus adhæsit ista parentalis labes non sine causâ contra lienem querelæ moventur, istud enim viscus jecori oppositum tanquam ἀντίζυγον & nothum hepar mirâ naturæ providentiâ factum fuit, ut laboranti jecori subveniat ad sanguinis confectionem aut saltem ipsius depurationem, hâc enim in jecore peractâ bilis ad vesiculam fertur, humor melancholicus ad lienem (ut Medici loquuntur) per ramum splenicum naturæ lege transmissus ulteriùs excoqui in hoc viscere naturæ lege debuit, quâ subactione arteriarum motu exaltatus denuò per venas remeans totius massæ succis vim suam & energiam impertiat, itaque in præsenti ægro eô defœcandi depurandique munere frustratus lien totius corporis œconomia perturbatur, quæ jugiter enim delegatæ fæces atrabilariæ ab istius visceris infarctu excluduntur in ramos cœliacos, epigastricos & propinquiores, regurgitantes viscerum κακοπραγίαν inducunt, unde frequens diarrhœa, si alicubi autem diutiùs inclusus detineatur iste fæx melancholicus vel propriô Marte uti fœturâ Salino-sulphureâ pollens, fermentatio inducitur, toti massæ

maſſæ deinceps inducenda, unde febres frequentes pleuriticô ſymptomate propter materiæ morbificæ in pectus depoſitum inſignitæ, oris graveolentia, gingivarum putredo ejusdem cacopragiæ ichoroſæ exundantiâ producitur Quamvis autem iſtius nativæ pravæ diatheſis vitium in totum emendare ſupra hominem ſit, ipſius tamen ægri ſolatiô apprimè conferre valebit opera medica, in quem finem inſtitutâ idoneâ victûs lege totus medendi ſcopus in lienem referandum, ipſiusque enormitates emendandas collimare debet, ne ſcilicet in poſterum tam frequenter affectuum prædictorum cauſæ ſoboleſcant; nullumque in eum finem mihi videtur præſtantius remedium, quàm ſi aquas Santalbanenſes apud ipſum fontem hauriat, cautionibus in tali caſu ritè obſervatis. Quâ æger ad nos miſsâ prædicti affectus αἰτιολογία noſtram expetebat ſententiam, quam ſic dedimus:

Viri Clariſſimi ſententiam in ſymptomatum ætiologiâ, non invitus amplector; nec enim dubito quin prava viſcerum & præcipuè lienis diatheſis, tartareum in iis fermentum cumulet, quô ſanguis non ſatis depuratus, fœculentus acidôque ſalſus evadat; hinc macies, laſſitudo, levis aliquando diarrhœa, levisque ϛομακάκη, hinc etiam pleuritides recurrentes à ſanguinis portione coagulatâ & in debilem pleuram reſtagnante. Cui malo utpote Chronico, longâ etiam manuum operâ opus eſt.

Colat igitur exactam victûs legem, eupeptis & euchymis utendo, à ſalſis & acidis, horariisq; fructibus abſtinendo.

Potus ſit vinum tenue oligophorum, purâ lymphâ contemperatum, nimia vitet exercitia, vigilias & animi pathemata, Solis æſtum & nocturnum rorem.

Alvum ſervet liberam, pomorum dulcium, prunorum non acidorum ſed præcipuè brinolenſium uſu, interdum Clyſteribus Chalaſticis, aut Ptiſanis laxantibus ex Foliis Orientalibus & Tartarô vitriolatô paratis.

At sanè intra hujus mensis curriculum & si possit intra octiduum accedat ad hydroposiam aquarum mineralium, quarum ope & alia viscera infarctibus liberentur, corpusque universum impuris succis salibusve per intestinorum, renum, cutisq; cribra depuretur.

Santalbanenses quidem hoc in casu minùs arrident ob Spiritum Mineralem acidum in iis luxuriantem, pectoris præcipuè hostem, hæmoptyseosque non rarò parentem; Omnibus præferendæ sunt Borbonienses & Archimbalducæ, quæ mediocri copiâ Salis nitrosi onustæ, volatilisque Sulphuris Balsamo impraegnatæ, intentum omne nostrum adimplere valebunt. Eas igitur adeat, præmissisque præmittendis, prout à præsentibus præscribetur Medicis, ex diuturno earum potu felicem expectet exitum.

Tempore autem vernô proximô si ab iis benè habuerit, usum earum iterare poterit. Tuncque si nihil obstet, hydroposiæ succedat galactoposia asinina.

At per hyemem posset per intervalla uti jusculis medicatis, ex Decocto Cicer. rubror. Rad. Fragar. Filic. fem. & Petrosel. Capparibusque cum frusto carnis vitulinæ, additô in dissolutione Sale Martis ad ℈ß.

OBSERVATIO CCXXII.

D. JOHANNIS de MURALTO.

De Pica.

MUlier tenuis habitûs triginta circiter annorum, bis circa quintum & sextum gestationis mensem abortierat, iterumq; gravida de talis eventûs avertendi ratione consilium nostrum expetebat, de ipsius statu circa primos gestationis menses certior factus, non difficile fuit talis eventûs causam detegere, quippe primis suæ gestationis mensibus

ſibus picam contrahebat, quâ multa abſurda uti terram carbonesque expetens ſtomachi cacopragiam ſibi accerſebat, quâ fœtus malignè nutritus enecaretur, uteroque ſtimulato ante debitum tempus foràs propelleretur. Itaque ut hujusce pravi ſymptomatis infauſtum prævenirem exitum, cauſam in ſtomachi illuviem à menſtruali ſuppreſſione illatam rejiciens, ipſam repurgari juſſi epicraſticè expurgatione ſequenti:

℞. Folior. Agrim. Pimpinell. ãã. M. j. Tamarindor. ℥ß. Flor. Cordial. ãã. P. 1. fiat Decoct. Colatur. infund. Senn. mundat. cum Aniſ. ʒiij. Rhabar. cum Santal. ʒj. Cinnam. ℈ß. expreſs. diſſol. Syrup. Roſar. ſolut. ℥j. miſce fiat potio.

Sub finem paſtûs ſumpſit cochlear Pulver. ſequentis:

℞. Pulver. Viperin. Sem. Fœnicul. dulc. Aniſ. ãã. ℥ß. Cortic. exterior. Citr. ſicc. & Cinnam. ãã. ʒiß. Caryophyllor. & mac. ãã. ʒß. omnia pulverizata æquali pondere Sacchari permiſceantur.

Hocce Pulvere ſed maximè purgatione ſæpiùs repetitâ ſtomachi illuviem à ſuppreſſione ortam eluebat picamque curabat, demumque fœtus debitô tempore utero geſtatus, fauſtis auſpiciis in lucem prodiit, bonâque & in poſterum ſanitate potita eſt.

SCHOLIUM.

UTi natura totius œconomiæ animalis functiones in tres provincias diremit, ita & totidem partibus ipſarum vicibus perficiendis corpus inſtruxit, ſuis diſcretis veluti ſepimentis. Suprema cerebrum continet, ſcaturiginem motûs & ſenſûs, mentis ergaſtulum quâ ſuperbiat, divinitatisque veluti igniculis colluſtratum, præ cæteris ſuperemineat. Media pectus cor comprehendit, ſpirituum & vitæ promptuarium, reſpirationis vices perficiens, vitamque omnibus partibus impertiens. Infima verò concludit partes alimoniæ procurandæ dicatas, quæ ad ima corporis ut ſentinam ideô relegavit

natura, ne ſuis ſordibus contaminarent mentis ſedem, quæ dicitur abdomen, in quo partes chyloſi & hæmatoſi perficiendis & excrementorum illuviei educendæ mancipatæ ſunt. Inter quas uti primus ordine, ſic & dignitate æſtimandus ventriculus, ſi enim bellè ſuô officiô fungatur, vicesque ſuas peragat, aliæ & etiam velut bonô directore deductæ ad ſuos actus explendos alacriter adlaborant, ſuaque munera ritè obeunt, ſecùs ſi vitium quoddam contraxerit, ſubindè & aliæ ipſius culpâ plectuntur, hinc jam pridem dictum, vitium primæ coctionis non emendari in ſecundâ neque in tertiâ, ſed ſi partes aliæ ipſius vitiô labefiant ſuccique contaminentur, non raró & ipſe talionis vice aliena vitia ſuſcipit, argumentô ſunt ructus acidi & nidoroſi uti & frequens vomitio in melancholicis inflationes & gravamina in febribus, dolores à ſuccis extraneis, Salibus aculeatis aliundeque demiſſis excitati. Anorexiæ, quæ nihil aliud ſunt quàm bilioſæ impuritatis propagines, quæ appetitum dejiciunt, uti èontra quandoque nimium ſtimulatus βυλίμον inducit, quô nimirum appetitu nimiùm irritatô ob ſuctionis videlicet, aut alicujus irritantis ſenſum, mox immodica ingeſtio cibi, potusque excitatur; ut & terribile hoc ſymptoma, quô uterô gerentes frequenter moleſtantur, quod picam indigitant, forſan, quia ſicut quæ alius hoc nomine donatur, plurimis pennis eſt ornata, ſic variæ & diverſæ res, utpote terra, carbones, aliaque abſurda, uti & carnes quandoque humanæ expetantur, cujus quidem ultimi incongrui, appetitus nempe carnis humanæ comeſtionis, hiſtoriam hîc per tranſennam cujusdam mulieris mihi notæ hîc interſerere licebit, non ſine tamen Lectoris cachinno; ipſa nempe ardenti deſideriô clunes infantis duorum aut trium annorum commordendi deflagrans ipſum fortè in gradibus ſcalæ domus vicinæ comperiens recluſâ veſte ipſum in clunibus momordit, confugientibus ad infantis clamorem, dicebat illa infantem cecidiſſe, ipſe verò illam in natibus momordiſſe, quod & verum repertum fuit.

Cauſa

Causa autem formalis istius affectus in ipsius tunicæ interioris sensationem reponenda, quæ pro variis quibus afficitur modis, varias sensationum modificationes subire apta nata est, & de quarum agendi ratione non aliô modô ratiocinandum quàm de ipso visu, auditu, aliisque sensitoriis, itaque sicut radiorum Solis reflexio ad oculi membranas visionem efficit, aërisque appulsus ad auris tympanum auditionem invehit, sic & pro ratione agentis ad patiens in stomachi membranâ interiore nerveâ varii complacentiæ aut displicentiæ actus progignuntur, variaque appetituum genera intercidunt, quorum quidem non melior ratio reddi potest quàm quòd naturæ author ex agentis ad patiens applicatione talem necessariò inferri, consecutionem cum appetitus, sensationis doloris aut voluptatis, aut alii id genus sancitum ratumque habuerit; Et quamvis verosimile sit ista non progigni nec variô modô se habere, nisi pro ratione variâ atomorum figurâ peculiarisque organi diathesis ipsas tamen figuras ad amussim determinare nec varios motuum gradus prosequi, ipsamque corporis cujusvis idiosyncrasiam exactè perscrutari non possumus. Causam itaque materialem Picæ, Medici in ventriculo ponunt, quam intemperiem quidem appellare aut humorum corruptelam, sed qualis sit, non æquè benè explicare possunt, uti nec naturam humoris illam committentis, quem proinde corruptum, pravum, malignum, in tunicis ventriculi contentum nominant, qui aliquando generatur in ipso ventriculo ob intemperiem, vel externos errores, frequentiùs tamen aliunde influit; ut à liene in melancholicis, à suppressione consuetarum hæmorrhoidum, ut & ab utero in gravidis mulierculis, cacochymis circa primos potissimùm menses, ob retenta menstrua, cum quibus ejusmodi impuritates, & fœdi humores repurgabantur, illi enim coërciti & quasi stagnantes in abdomine fluentes in ventriculum, modò tunicis ipsius infixi adhærent, modò in cavitate fluctuant, & varia symptomata producunt, ut expuitiones ferè assiduas,

oris

oris ventriculi morſus & anxietates, totum corpus in iis extenuatur & macreſcit ob defectum nutrimenti, adeſt nauſea, ut & alia accidentia, quæ ex relatione innoteſcunt. Cognito ac perſpecto affectui præſtat quàm citiſſimè occurrere, ne diu ſi ita perſeveret, patientem ad hydropem, cachexiam aliasque Chronicas ægritudines penè lethales deducat. Itaque inſtitutâ probâ victûs ratione, humor, qui qualitate in vitio eſt, expurgari debet in gravidis, idoneis catharticis, purgatio enim per epicraſin facta, ac pro natura ſpecie dominantis Cacochymiæ inſtituta non ſolùm prægnanti, ut ab iſtis moleſtiis liberetur, ſed etiam fœtui ſummè proficua erit, ne malignitate iſtorum excrementorum afficiatur, & ante debitum tempus excludatur.

OBSERVATIO CCXXIII.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMMII.

Experimenta Chymica.

I.

SAli fixo à ſublimatione hæmatites vel ferruginis cum Sale Ammoniaco facta reſiduo & pulveriſato, ſi larga Aquæ fortis vel Spiritus Nitri quantitas adfundatur, usque dum ſcilicet ampliùs non ebulliant, & poſteà cùm multa aqua deſtillata fiat extractio, atque in B. M. leni calore deſtillatio ad remanentiam Salis, hocque per arenam fortiori igne urgeatur, egregius prodit Spiritus ſanguinis inſtar rubicundus, ex quo verus metallorum crocus, ad methodum Polemanni, ſeparatur.

2. Cum hoc Spiritu etiam Aurum ſolvi & propelli, ad ejusdem mentem, poteſt.

3. Ferrum in concentrato Spiritu Nitri ſolutum & copiosâ aquâ dilutum, ob alcali præcipitatur in ſubtilem Crocum; ſi præcipitatio hæc continuetur, usque dum nihil ampliùs

pliùs ſeparetur, liquor reſtitans albus per evaporationem Nitrum inflammabile ſuppeditat.

4. Eodem modô ſi Aqua regia fiat absque Sale Ammoniaco, ſolâ Aquæ fortis à Sale communi abſtractione, Sal remanens inſtar Nitri deflagrat.

5. Caput mortuum nigrum C.C. à deſtillatione Spiritus reſiduum, ſi pulveriſetur, adfundendo liquorem Salis Tartari, dat per abſtractionem Spiritum volatilem, pinguem, ſalinum.

6. Sali Aceti albo & acido adfuſus liquor Tartari itidem per deſtillationem Spiritum volatilem, pinguem & urinoſum, egregiæ virtutis largitur.

7. In deſtillatione Spiritus urinæ usque ad ſiccitatem inſtituta, remanentia ulteriùs igne ſi urgeatur, adſcendit Sal volatile non admodùm fœtidum in collum retortæ, unâ cum eleganti rubro ardente Sulphure, quod per ſolutionem Salis iſtius præcipitatur. Reſiduum verò cum aqua deſtillata ſolutum relinquit terram nigram, quæ edulcorata, poſt Olei Vitrioli factam ab ea abſtractionem, dat terram albiſſimam, planè fixam, fuſione in vitrum album abeuntem, aqua verò continet Sal fixum inſtar Salis communis, magis tamen fluxile.

8. Terra Vitrioli dulcis cum parte æquali Nitri per retortam forti igne ſi urgeatur, prodit Spiritus Nitri, ex capite mortuo autem optimum Alcali extrahitur, quod carbonis accenſi inſtar, linguam mordet, non tamen aliorum Alcalium more cum acido efferveſcit.

9. Metalla in menſtruis ſuis ſoluta, ſive Sol, Luna, Venus, Mercurius, ſive aliud aliquod fuerit, ſine aliis contrariis Salibus præcipitari poſſunt per Spiritûs Vini ab eis abſtractionem; ſic enim Spiritus Vini ſalinos Spiritus ſecum abripit, & metalla in fundum aguntur; Aurum eleganter inſtar foliorum præcipitatur, quæ in pulverem ſubtilem teri poſſunt, inſtar Terræ ſigillatæ.

10. Sulphuri Antimonii cum Sale Tartari vel aliô Alcali extractô & ſiccatô ſi Spiritus Nitri infundatur, usque dum ampliùs non ebulliat, poſteàque exſiccetur, in lapidem abit, qui varias in formas pro lubitu fundi poteſt; exactè Lapidem Bezoar repræſentans, pulveriſatus etiam eidem ſimilis, ut non immeritò Lapis Bezoar mineralis vocari poſſit.

11. Sal Tartari in aëre p. d. ſolutum iterumq́ue coagulatum, ſæpiùs laborem ſic repetendo, ſemper aliquid ſecum deponit; qui liquor tandem in B. M. abſtractus in cryſtallos magnos & longos coagulatur, & hâc ratione tandem volatilem naturam illud adquirere arbitror.

12. Si Terra Vitrioli dulcis cum p. æ. Salis Ammoniaci ſublimetur, & cum Aqua deſtillata Sal remanens elixivietur, tandem filtretur, & abſtrahatur, atque hoc Sal deſtilletur, elegans prodit Salis Spiritus; ſi verò Spiritus Nitri addatur, per cohobationem rubrum Oleum adquiritur, ex quo Sulphur anodynum verum ſeparatur.

[Noribergam A. 1688. d. 20. Junii miſſa.]

OBSERVATIO CCXXIV.

D. CAROLI JOSEPHI MYLLERI.

Agyrtæ temeritas, grana Tilli centum unô die ad purgandum adoleſcentem ingerentis.

Quantam naturæ inferat vim & quàm pernicioſas turbas creet pharmacum purgans juſtô fortius, vel incautè datum, quæ ſolet eſſe Empiricorum & Medicaſtrorum temeritas & inſolentia lucro magis quàm hominum ſanitati ſtudentium, notiſſimum eſt; haud ingratum tamen auditu naturam adoleſcentis purgantis medicamenti violenti admodùm, ne dicam venenati quantitate aſſumpti

ſumpti vim eluſiſſe: *Ipſa enim Pharmaci eſſentia* (ſunt verba Clar. D. Bernh. Swalve diſquiſit. therapeut. gen.) *alienus in corpore eſt hoſpes, humor vitioſus ſibi redditus nullibi quieſcit, cor ſtimulum & acrimoniæ moleſtiam à pertranſeuntibus perſentiſcit: Regia corporis invaditur, ipſa Majeſtas læditur.* Lubet igitur caſum hunc litteris tradere. Filius Wolfgangi Werder in pago Como annos ſeptendecim natus, de nauſea & appetitu proſtratô conqueritur: huic Empiricus quidam grana Tilli ſive Ricini (vulgò Treibkörner) numero v. ſummô mane porrigit, dicens ea validè mucum ſive pituitam bilioſam è corpore eductura. Quæ cùm alvum ne ſemel quidem moverent, poſt duas horas doſin auget, propinatq́ue numero xv, meliorem inde effectum pollicitus. Mirandum, quod ægro hypercatharſin non induxerint? Is tamen nil hisce movebatur. Redit circumforaneus, ordinatq́ue granorum numerum xxxv, neſcio, quæ verba vana & ſuperflua faciens, ut eſt dicax hoc hominum genus: at neque hinc alvi ſequitur ſolutio aut vomitus. Inde audacior factus ille eodem adhuc die ultra quinquaginta Ricini grana ante duos annos collecta, ut mihi referebatur, exhibet, adeò ut omnium numerus centenarium excederet, promittitq́ue glutinoſam materiam tenaciſſimam impactis forſan vermibus in ſtomacho & inteſtinis latentem, & cum bile atra permixtam tandem exituram, duro nodo durum quærendum eſſe cuneum, ſibiq́ue coram aſtantibus de hac cura gloriatur. Nefanda temeritas! & mirandum eô die adoleſcentem non periiſſe. At nihil planè commotus eſt. Poſterô die ſuperveniunt tormina, ventris inflatio, ſitis, pectoris anxietas, nox inſomnis. Die tertiô Parens ejus ad me properat, rogatq́ue, ſi quod poſſem, auxilium afferrem. Id renuere animus erat, quippe famæ detractionem irritumq́ue ſucceſſum metuebam, tandem precibus permotus Tartari emet. D. D. Ludovici grana v. dedi, quibus grana Tilli omnia, quæ aſſumſerat ſurſum & deorſum evacuata ſunt, venter detumuit, reliquaq́ue ſymptomata evanue-

nuerunt. Quod ipsum æger post duos dies me conveniens & gratias agens mihi candidè retulit. Empiricum verò illum nuper pleuritide laborantem quoq; curavi.

OBSERVATIO CCXXV.
D. CAROLI JOSEPHI MYLLERI.
Nævus maternus equi forma & piscis.

NUlli non Medicorum notum est, quanta sit fortioris imaginationis terrorisque inopini in prægnantibus vis, quàm noxia illis rei vehementer desideratæ denegatio. Nævum serpentiformem Ephem. Cur. Dec. II. Ann. V. Observ. CCXXXV. annotat Clar. D. D. Geyer, Rapiformem Tulpius lib. III. Obs. Med. cap. XXX. explicat: capitis vitulini & brassicæ capitatæ formâ proponit Nob. D. D. Jungius Ephem. Cur. An. I. Observ. CXXXV. equiformem ego ex litteris D. D. Gabrielis Wagenmanni Surlacensis nuper ad me datis hìc sistam. Accessit ad me, inquit, die XXV. Mensis Augusti Anni M DC LXXXVIII. honesta Aromatarii Uxor, portans secum puellam recens natam, quam nævo fœdatam mihi inspiciendam curandamve tradere voluit: Nævus erat in mammâ sinistrâ subruber, pilosus, equum tam accuratè repræsentans, ut caput, pedes, caudaque discerni potuerint. Causam inquirenti mihi fassa est mater hanc, se cum Lucernam profectura sub crepusculum iter faceret, in equum in via jacentem incidisse, qui derepentè surgens eam (cùm illum ob ingruentes noctis tenebras dignoscere non potuerit) tantô terrore perculsit, ut dextrâ pectori admotâ attonita quasi staret, donec equo agnito semet recolligeret. Exinde palàm innotescit terrorem & manus admotionem nævi hujus causam extitisse. Hæc ille.

Nævum alium pisci, quem Rötel nostri vocant, similem & punctulis suis subrubris exactissimè repræsentantem in puero vi-

ro videre nuper mihi contigit. Pluresque ejusmodi nævi materni, mures, ranas, ignis flammas, cerasa, fraga, uvas, aliosve fructus referentes sæpiùs conspecti sunt, qui vel terrori vel rei vehementer desideratæ denegationi suam debent originem, & per imaginationis vim & manûs applicationem in variis fœtûs partibus propullulârunt: sed magis mirandum ejusmodi nævos v. g. fragis vel cerasis similes tempore verno, cùm ejusmodi fructus maturescunt, quotannis etiam sensim rubicundiores fieri & maturescere, ut sæpiùs observavi. Causa hujus effectus, utrum Sympathia sit quædam naturalis, aut innatus mulieribus talium fructuum vehementior appetitus, sagacioribus dijudicandum relinquo.

OBSERVATIO CCXXVI.
D. CAROLI JOSEPHI MYLLERI.
Fœtus quodammodo monstrosus à partu.

VEhementiam imaginationis terrorisque mulieribus uterum gerentibus summè noxiam & plerorumque naturæ errorum ac monstrorum causam esse præcedens observatio (ut infinitas aliorum taceam) clarè demonstrat: quandoque tamen alia etiam de causa in ipso partu præsertim difficili monstrosos aut monstris saltem similes fœtus excludi sequens casus docebit. Annô præteritô M DC LXXXVIII. nunciatum erat mihi infantem bicipitem non procul abhinc natum esse. Itaque ad indagandam rei veritatem eò me contuli, & cum obstetrice domum ingressus, infantem monstrari mihi petii. Is capite non quidem erat bicipiti, præter naturam & morem tamen nimis magnô longoque, uti ex adjectâ delineatione videre est.

Fig. XXXVIII.

OBSERVATIO CCXXVII.
D. CAROLI JOSEPHI MYLLERI.
Phthisis hæreditariæ cura.

QUò sedem penitiorem fixit morbus & quò partis usus nobilior est & magis necessarius, eò majus periculum & gravior inde noxa resultat, quod è Phthisi confirmata & hæreditaria, quam nonnulli insanabilem statuêre, præprimis elucescit. Annus est cum dimidio, cùm consultiss. Senator Reipubl. nostræ ad filiam suam Phthisi hæreditariâ jam penè confectam lectôque à longo tempore affixam me vocat, petitque, ut in solatium miseræ confortantem aquam perlatam præscribam, scire enim se alia medicamenta effectum desideratum vix præstitura, quandoquidem duas jam filias suas, uxorem, duosque affines hic morbus vitâ privârit, illasque cùm talis morbi adesset status, duos vel tres dies non supervixisse. Intrante me cubiculum nares percellit odor acidum spirans, qualis à variolis in corpore exiccatis percipitur (qualem etiam in plurimis Phthisicis confirmatis in cubiculo fenestris clausis degentibus observavi) ægram summè extenuatam, utpote quæ ossibus vix hærebat, dorso incumbentem (neque enim in latere alterutro cubare poterat) reperio, febrim percipio lentam cum calore & siti, sputum purulentum lividum & graveolens, quod ægrè excerni poterat, sudorem noctu colliquefactivum, urinam furfuraceam, alvique involuntarium profluvium, utplurimùm mortis prodromum. Ne quid verò intactum relinquerem misertus ægræ aliàs medicamentorum pertæsæ hæc pauca præscribo.

℞. Antihect. Pot. ʒij. Fulig. tenuior. Pulv. Irid. Flor. āā. ʒß. Fl. Benzoes ʒj. divid. in viij. partes æq. Sumatur mane & vesp. pars una in cochleari pleno Julepi hujus. ℞. Aq. Veron. Sanic. āā. ℥iß. Syr. de Jujub. de Papav. āā. ʒvj. Essent. Flor. Hyper. ʒj. Misce, D. ad vitrum Sulphuris fumô priùs imbutum:

butum: Interdiu & noctu sumat pro lubitu cochlear unum vel alterum de hoc linctu. ℞. Diacod. Mont. ℥iiij. Ol. Amygd. d. ℥ij. Misce. Singulis noctibus sumat Pill. de Cynoglossa numero tres. Hisce per duodecim dies continuatis locô Pulverum præscripsi has Pillulas: ℞. Essent. Flor. Bellid. min. Hyper. Diaphoret. Jovial. Sang. Drac. fin. purif. ãã. ʒij. Fiat Massa, ex qua fiant Pillulæ numero CCXL. consperg. Pulv. Rad. Ireos flor. Sumatque manè & vesperi numero x. Harum usu de die in diem meliùs habere cœpit. Ad profluvium denique alvi cohibendum dedi Balsamum stomachalem ex Balf. Peruv. Ol. Nuc. Mosc. Ol. destill. Citr. Cinamom. Caryoph. Chamomill. Ol. Cydon. coctô confectum, quô venter inferior manè inungatur. His ita per quatuor hebdomadas continuatis ægra vegeta satis evasit, ut sana ab eo tempore appareat, pallidi tamen adhuc coloris.

OBSERVATIO CCXXVIII.
D. CAROLI JOSEPHI MYLLERI.
Menstrua cum calculis, etiam ex umbilico.

QUàm variis natura viis menstruis evacuandis utatur, observationes plurimæ testantur: Id tamen peculiare est, quod nunc commemoro. Fœmina annos quadraginta duos nata, liberorum trium mater vegèta & sana, statô tempore menstrua locis ordinariis cum pruritu & dolore effluere sentit; at quod stupendum, sanguis simul per umbilicum ei exsudat quantitate circiter unciarum duarum: Adhæc indusio ejus adhærent parvulæ arenulæ cum sanguine per umbilicum prodeuntes. Idque â quindecim jam annis, uti dicit, absque incommodo pertulit, nisi quod erumpentibus iis ardor circa umbilicum & naturalia eam vexet subindè tam atrox, ut curvatô corpore ingrediatur, additque se subindè cruciatus tantos passam esse, qui nixus pariendi,

riendi, si non excesserint, saltem æquaverint. Petii, ut observaret, an quoque per muliebria arenularum quid excernatur, & non arenulas tantùm, sed & jam lapillos quinque parvula pisa referentes mihi monstravit. Unde proveniant, an ex ipso sanguine, vel ubi generentur, me fugit.

[*Tugio Helvetiorum 5. Febr. A. 1689. Noriberg. missa.*]

OBSERVATIO CCXXVIII.

D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.

De

Novâ Vasorum Seminiferorum & Lymphaticorum in testibus communicatione.

PEr vasa Seminifera Testium propriè dictorum in masculo, non ovarii in fœminâ, intelligo ipsa aliàs dicta deferentia seu ejaculatoria, quæ cum Lymphaticis singularem communicationem habent, non solùm quatenus utraque ex unâ parte oriuntur, minus, quòd in progressu extra testem jungantur, sed quoniam fluido immisso in unum transitus conceditur in alterum. Voco novam, quia licet vasorum Lymphaticorum in hâc parte præsentia ab aliis jam sit demonstrata, hæc tamen communicatio nondum fuerit descripta, quantum ego novi: Addo hoc, ut præmoneam, me adducturum non ea, quæ ab aliis accepi, sed quæ ita se habere ipse inveni, nescius an priùs ab aliis fuerint visa vel descripta. Experimentum non difficile institutu, prout hactenus à me pluribus vicibus eodem semper successu factum fuit, ita se habet: Immittatur Tubulus in cavitatem vasis deferentis (fieri enim hoc posse injecti liquores, cera, & Mercurius testantur) aërque infletur, fortiter, sic ubi nullum priùs vasorum Lymphaticorum indicium plurima se manifestabunt primùm

primùm in ipsa superficie testis, pòst juxta ductum arteriæ & venæ spermaticæ exterius quatuor vel quinque majores ductus elegantes, vasis tamen dictis sanguineis non inflatis. His notatis solvi potest problema sequens: Vasa Testis Lymphatica absque prævia in vivo corpore ligatione aut modô aliô, quôvis ferè tempore, imò unô alterôque post mortem die, aëre ita replere, ut turgida valvulas suas structuramque reliquam clarissimè exhibeant, & exsiccata conservent. Hoc obtinetur dictâ inflatione, non quidem absque violentia, ita ut aër nonnunquam intra interstitia membranarum erumpat, at vasa lymphatica nihilominùs distincta bellè comparent, quod & Aliis eôdem modô rem tentantibus successurum spero.

[A. 1689. d. 25. Febr. Augustam Vind. missa.]

OBSERVATIO CCXXIX.
D. JOHANNIS LAURENTII FEHRII.
Cataractæ depositio in utroque oculo feliciter celebrata.

INter varias corporis humani partes artificiosâ mirandâque structurâ, nec non præstantiâ atque utilitate alias minùs principales facilè superat oculus, de quo passim prolixiùs agunt Anatomici. Plures verò inter causas, quibus visio impediri, lædi vel aboleri potest, notabilior, gravior nec infrequens est nubecula seu, si crassiorem temporis successu nacta est consistentiam, membranula sub cornea apparens, cujus felicem in utroque oculo ablationem nuper in fœmina quadam vidi. Chirurgus sequentem processum observabat. Præmissâ purgatione & interdictis cibis crudis, acribus & flatulentis ægram sellæ ex adverso luminis per fenestram introeuntis locatæ imponebat, ipse Chirurgus è regione ægræ in scamno juxta fenestram sedens blandâ allocutione ægræ animum eri-

gebat, utque manibus pedes ipſius majores juxta coxendicem apprehenderet, & ſi fortè per acûs paulò vehementiorem intruſionem leviorem quendam dolorem ſentiret, manibus pedes nonnihil fortiùs comprimeret, id quod ipſi certum doloris urgentioris ſignum ſit futurum, famulus verò caput probè erectum teneret, jubebat. Hinc oculô ſiniſtrô verſus canthum majorem reflexô acu non nimis acutâ corneam in loco à venulis & arteriolis libero, non tamen in ſumma canthi minoris extremitate, paulò fortiùs intrudendo perforabat, ac membranulam decem menſium ſpatiô generatam, in qua auferenda, dum ægra oculum ſæpiùs claudebat, res paulò tardiùs ſuccedebat, ſenſim à cohæſione liberatam à ſuperioribus verſus inferiora ducebat, & aliquoties acum ſurſum deorſumque digitis volvebat, donec omninò eſſet ablata, quam poſtmodum verſus inferiora & angulum exteriorem, ubi acûs intruſio facta erat, trahebat, dein halitum caryophyllorum maſticatorum oculo ægræ inſufflabat, utque ad quæſita reſponderet ac ter tuſſiret, jubebat, quibus peractis oculum pelluciditatem ſervantem, aquâ frigidâ ore hauſtâ, de qua ægram priùs monuerat, ne terrore percuteretur, bis tangebat, dumque oculus in eodem perſpicuo ſtatu manebat, acum ſenſim digitis volvendo extrahebat, oculôque clausô defenſivum ex alumine in albumine ovi agitatô cum ſtupa cannabina imponebat, ac debitè obligabat, ſimilique ratione in dextro oculo, ubi ſiniſtrâ manu acum dirigebat, procedebat. Poſteà feneſtris velamine quodam obductis ægram lentiſſimè ſurgere, inque locum, quem ipſe anteà ſedendo occupaverat, concedere jubebat. Dein capiti pileum latioris circumferentiæ imponebat, ac ſolutô vinculô boliſque binis ab oculis remotis halitu caryophyllaceô ex imo pectore ductô oculos lucidos afflabat, & ex ægra quærebat, an lucem cæteraque objecta, item filiam alioſque adſtantes noſceret? ad quæ dum affirmativè reſpondebat, & tàm oblata ova, quàm patinas, coloreſque objectorum exactè internoſcebat, oculos clau-

clauſos lege artis obligabat, ægramque lentiſſimè ad lectum ducebat, eidemque remotis veſtimentis ita imponebat, ut dorſo incumberet, interdictis clamoribus & vehementioribus commotionibus, quietem & diætam per decem aut quatuordecim dies ſervandam commendabat, quibus elapſis è lecto ſurgebat, & remotis vinculis in loco mediocriter lucido admotô circa frontem viridi ſericeô umbraculô lentè ambulabat, & juxta diætam pillulas cephalicas, nec non aquam ophthalmicam adhibebat, tandem ex præſcripto Chirurgi quovis mane oculos aquâ frigidâ lavabat, & pro recuperato viſu DEO maximas gratias agebat. Idem alii viro non ita pridem cataractam depoſuerat, quæ tamen ter in priſtinum locum redierat, unde & ter eandem conſuetô more per prius foramen ſemper acum tundendo removerat, ac membranulam verſus inferiora retruſerat, ſicque oculis perſpicuitatem reſtituerat.

OBSERVATIO CCXXX.
D. JOHANNIS LAURENTII FEHRII.
Tumor juxta oculi iridem feliciter curatus.

UXor ruſtici quinquaginta annorum diuturnô capitis dolore in ſiniſtro præcipuè latere detinebatur; hinc in oculo ſiniſtro inflammatio oboriebatur, ac juxta iridem tumor lentis magnitudine prorumpebat, qui ſucceſſivè magnitudinem avellanæ acquirebat, tandemque adeò incrementum ſumebat, ut oculus cum totali viſionis ſuppreſſione tegeretur. Varia remedia tàm internè quàm externè conducibilia ſunt in uſum vocata, aſt omnia fruſtrà. Tandem & Chirurgi Velderi conſilium fuit expetitum, qui curam eô modô, quô antehac in ſimili ferè caſu feliciter proceſſerat, inſtituere paratus erat, aſt dum excreſcentiam circa

radicem acu nonnihil incurvatâ, cui cortex de mezereo locô filamenti trajectus erat, pertundebat, hincq; cortice dictô ligare tentabat, statim ab oculi tunica annata, cui minùs firmiter cohærebat, secedebat, remanente quâdam radice in oculo, quam haut cunctanter leniter cauterisabat, oculoque & partibus vicinis defensiva applicabat, ac lege artis curam absolvebat, interjectis pillulis, trageis aliisque caput roborantibus atque ab humorum affluxu liberantibus, puta vesicatoriis in nucha, fontanella in brachio excitatis. Unde factum, ut cum multorum admiratione fœmina visum integrè recuperaverit, nec ullum vestigium tumoris in oculo apparuerit.

[Suinfurto A. 1689. 7. Mart. Noribergam missa.]

OBSERVATIO CCXXXI.

DN. HIERONYMI AMBROSII LANGENMANTELII.

De

Verme narcoticâ virtute prædito.

Quæ à singulari Amico meo, & rerum naturalium curioso investigatore nuper comunicata mihi fuêre, ea ut notatu digna & curiositate haud ingrata, publicè hîc sistere ejusdem verbis allubescit:

Perambulabam plures ante annos, cum aliis duobus pratum urbi Ingolstadiensi vicinum; cùm ecce in via occurrit Vermis digito major, non perinde crassus tamen multicolor secundùm caput, prædurô & acuminatô cuspide armatus, insolitum erat mihi & cæteris meis sodalibus spectaculum! quare domum illum deferre decrevi, quia tamen suspicabar esse venenatum, ipsum manibus attrectare nolui; itaque abscissô ramô ita eum implicavi, ut extricare sese, nisi ipsemet vellem, non facilè posset, & à manu mea, quâ ramum tenui, duos

duos minimùm pedes distaret. Sub viam dum aliis de rebus, uti fieri solet, disputaremus, parùm solliciti de verme ex ramo pendulo, ita subitò manus mea torpere cœpit, ita fatigari, ac si in ea aliquot ferri pondo fuissent suspensa: mirari, dein id, quod erat, suspicari cœpi, nempe hunc torporem provenire à Verme; quam rem ut certiùs deprehenderem, dissimulatô torpore, manum mutavi & sinistræ dextram in onere ferendo substitui, brevique idem in dextra, quod anteà in sinistra sensi, sociis intereà, quid ageretur, penitùs ignaris. Ego re denuò dissimulatâ, quasi aliud agendo Vermem ex ramo suspensum alteri trado socio, idem brevi sensit hic, idem tertius; ita Vermis in via relinquendus erat, si domum integri redire vellemus, neque enim quacunque manuum vi adhibitâ ulteriùs ferri poterat.

SCHOLIUM.

QUod de Torpedinis vi stupefactiva nonnulli referunt, eam scilicet in distans etiam corpus derivari, & baculum admotum funemque retis, quô capitur, pertransire ac manum invadere, quin & in aquam, cui piscis ille innatat, derivari, quàm variis contradictionibus sit expositum, notum est; experimentis inprimis haud contemnendis enervatum id sistitur in *Ephemerid. nostr. Dec. I. Ann. IX. Observat. 173.* quamvis vicissim alii contrarium adstruant; consuli hanc in rem etiam potest Excell. *Francisc. Redus tr. Esper intorno a diverse cose natur.* &c. fidem piscatorum, qui similem in distans operationem adseverabant, haud rejiciens, vimque illam à torpedine in mari adhuc natante & vigorosa posse proficisci conjiciens. Nollem hîc quidquam determinare, sed dubiam istam vim relinquere præstat, usque dum aliquando certiora experimenta, sententiam adfirmativam, multis sanè difficultatibus laborantem, confirmantia producantur. Quam nihilominùs si non aliquô modô probabilem, saltem non impossibilem evincit præsens Observatio, cujus de veritate

Clarissimi Autoris vetat dubitare autoritas. Uti verò organum, à quo torpedinis vis stupefaciens inducitur, omnium optimè tum in *cit. Ephemeridum loco*, tum à *D. Redo l. d.* nec non in *Actor. Med. Hafn. Bartholin. Volum. II. Observat. 89.* & *Volum. V. Observat. 97.* fuit expressum, duobusque corporibus sive musculis falcatis (quos etiam non ignorâsse videtur *Oppianus*, sic scribens:

At duo se tollunt distincta per ilia rami,
qui fraudem pro robore habent, piscemq; tuentur;
quos si quis tractat, perdit per membra vigorem.)

adtributum: ita quô modô organum istud producat talem effectum non satis liquet; emitti autem aliquid ex eo, quod tangenti membro communicetur, omnes adfirmant; & quidem in *Ephem. cit. D. Lorenzini* corpuscula improportionata viis, præsertim tendinibus, per quos penetrant, aut saltem magnâ copiâ & forti impetu à corporibus istis fibrosis impulsa accusat. Hæc spirituum frigidorum nomine, qui extinguere, obfuscare & fugare conantur radiationem calidorum spirituum, sistit D. *Sebast. Würdig lib. 1. Medic. spir. cap. 10. §. 12.* narcoticâ facultate præditâ adfirmat *P. Athanas. Kircherus Magnet. naturæ regn. sect. 4. cap. 4.* aliis venenatam qualitatem proferre lubuit. Non tamen vim stupefacientem & narcoticam simpliciter hîc adesse, cônstat, cùm laudatus D. *Redus* ab attactu piscis hujus, præter formicantem sensum, tremorem etiam molestum, & dolorem adeò acutum in cubito persenserit, ut manum subitò amovere coactus fuerit; sic etiam D. *Nicol. Steno*, in *alleg. Volum. II. Act. Hafn.* digitorum contractionem cum specie quadam doloris formicantis & per brachium adscendentis persenserat, & maximum dolorem à contactu invasisse, Excell. D. *Jacobæus* in *Volum. V. Act. Hafn.* testatur, quem dolorem & cruciatum similem quodammodò esse illi memorat D. *Lorenzini*, quem suffecimus, quando extremô cubitô ad corpus quodpiam durum offendimus. Quæ sanè tristis sensatio convulsivos in nervis & nervosis partibus motus

motus insinuat; Unde à contactu alicujus corporis, quod irritare queat, hosce induci liquet; sive jam à solis spiritibus à manûs contactu irritatis atque per nervos ad falcata ista corpora accedentes irruentibus, sive quod probabilius, unà ab illo liquore, qui in suprà memoratis corporibus falcatis, quæ foris ex plurimis vesiculis aquâ repletis composita sunt, hæret, per cutaneos in manu poros infuso, irritatio ista oriatur. Ut verò ad nostrum revertar Vermem, quem ob solius corporis sensum inductum rectiùs torpedinem vocare liceat, quamvis an totus vel pars tantùm ejus aliqua vim hanc obtinuerit, haud constet, effluvia tamen noxia concipiamus, necesse est, quæ narcoticam vim habuisse, ex historia satis patescit, incertam tamen veneni suspicionem suppeditante, cùm præter stuporem aliud symptoma accessisse, aut ablatô vermiferô ramô reliquisse, neutiquam referat. Conferantur, quæ de vi radicis Carlinæ defatigante in *hac Ephem. Decade, Ann. I. Observat. 169.* amantissimus noster Collega D. *Eman. König* recensuit.

[*L. Schröck, L. f.*]

OBSERVATIO CCXXXII.

Dn. HIERONYMI AMBROSII LANGENMANTELII.

Circa Salamandram in igne vivam & mortuam, & quatuor Elementorum artificiosam præsentationem.

Quod quatuor Liquores attinet, quibus communi jam experimentô quatuor Elementa exprimi solent, probè scio, quid hac de re & R. P. Kircherus, P. Grimaldus, atque Illustriss. Caramuel de Lobkowitz, aliique plures scripserint. Sed ego omnium sententiam multô labore

labore explorans iterum iterumque incassum laboravi: causa fortassis fuerat, quemadmodum cum quodam nobili Chymista ratiocinabar, mutatio temperamenti olei, ob præsentem & diversam nostri aëris rationem, quod sæpiùs evenire solet. Prout jam olim sum expertus in *Salamandra*, quæ Veronæ in Italia sæpiùs in ignem missa, sæpiùs viva & integra evasit; in Bavaria verò primâ statim vice in cinerem abiit, necquicquam se suâ salivâ tutante. Quare, Scholii locô, addendum erit, illos non omne punctum tulisse, qui ab antiquitate veneranda gratis confictum esse, Salamandram in igne salvam subsistere, putant. Atque proinde elucet experientias in uno climate sumptas particulares solùm esse, neque ex hujusmodi localibus observationibus universales crises seu judicium, formari posse; quod tamen cum venia aliorum annotatum esto. Sequitur nunc:

Vera Pragmatia,

Ut diversi Liquores &c. Elementorum quadrigam exprimentes constanter perseverent & sint incommiscibiles.

Locô Olei de Been accipiatur Oleum petræ per tres menses ad Solem destillatum, flavique Brasilici ligni segmentô tinctum.

Secundô locô infundatur Spiritus vini ter rectificatus rubrô colore tinctus per injectum lignum Sandali.

Tertiô pro aqua inserviat Oleum Tartari, sed dilutum & mixtum floribus æris viridis.

Ultimô denique locô Terræ includantur lapilli granatorum in minores partes contusi.

Aliæ materiæ, quas passim apud Authores invenies, ineptæ erant, certè aut Spiritûs vehementis virtute comminuendæ, aut ab Oleis dissolvendæ. Et hæc est tota ratio istorum liquorum, Oleum enim de Been, depuratum Smaltum, vel crudum

dum Antimonium, quia omnem prorſus operam & laborem fruſtrârunt, ſuâ virtute hisce in locis deſtituta ſunt.

SCHOLIUM.

IN memoriam hic revocare libet Salamandram, quam Nob. Eq. & Canonic. *Corvinus* Romæ peregrinis oſtendere ſolebat, & cujus inprimis *p. 116. in Salamandrolog.* ex *Bartholino* & *Stenone* mentionem etiam facit Exc. noſter D. *Wurffbainius*, prætereàq; Clariſs. D. *Jac. Sponius Itiner. ſui part. 1. p. m. 79.* quin mihi quoque iconem Salamandræ iſtius monſtravit Vir humaniſſimus, per bihorium illam aliquoties in igne ſe detinuiſſe unà referens, eam ſcilicet, cùm parùm ſalivæ priùs emiſiſſet, in locum hunc extinctum recubâſſe, iterumque emiſsâ ſalivâ, ulteriùs dein perrexiſſe; cæterùm nullô aliô cibô quàm urinâ propriâ fuiſſe nutritam teſtabatur, eâdem nempe per repetitam ſic ſæpiùs circulationem in nutrimentum cedente. Econtrà Patavii cum aliis Dnn. Studioſis de aliquot Salamandris experimenta ſumſeram, quas partim carbonum igni injectos, vi ejus reſiſtere haud valuiſſe ac citò interiiſſe, partim circulari carbonum igne factô, eas ſpatiô intermediô impoſitas non tantùm ignem tranſire haud fuiſſe auſas, ſed itidem calore ejus quaſi torrefactas brevi vivere deſiiſſe vidi. Unde prout magnam Salamandræ ſpecierum eſſe diverſitatem oculorum fide conſtat, ſic alias Vulcani vim aliquandiu poſſe eludere, alias autem eandem ſine vitæ periculo minimè ſuſtinere poſſe, ſtatuere quid prohibeat; quâ ratione in aliis etiam animalium ſpeciebus haud mediocrem obſervari varietatem quis neſcit? araneas ſanè, ſcorpiones, ſerpentes magis minùsve eſſe venenatos, quinimò aliquos planè innoxios compertum habetur.

OBSERVATIO CCXXXIII.

DN. HIERONYMI AMBROSII LANGENMANTELII.

Microſcopii Tortoniani fabrica tàm exterior, quàm interior meliùs concepta & explanata.

EXteriorem ſtructuram Microſcopii Tortoniani juxta transmiſſam deſcriptionem, prout eam intellexi, paulô meliùs exhiberi, & practicè perfici poſſe exiſtimo, ſicut in Fig. XXXIX. hîc appoſita cernitur.

1. Vitrum objectivum lenticulare utrimque æqualiter convexum poteſt adhiberi valdè acutæ convexitatis, & ad locum I. H. cum apertura conveniente imponi tubulo A. C. ibidem ad C. C. ſpiralem ordinationem habenti, ut Figura XXXIX. monſtrat.

2. Annulus D. ſimiliter intùs ſpiraliter excavetur, & per brachiola E. E. E. annectatur alteri annulo F. objectum intra duo cryſtalla aut vitra clariſſima ad interiorem concavitatem concluſum in G. B. habenti, ut pro ratione requiſitæ diſtantiæ objectum nunc magis, nunc minùs adduci poſſit ad lenticulam objectivam in I. H. collocatam.

3. Etſi ſecundùm deſcriptionem cryſtalla plana tenuia aſſignentur: attendi tamen debet, ne dum nimis tenuia aſſumuntur, & objectum nimis prope ad interioris cryſtalli ſuperficiem externam accedat, ipſa hæc ſuperficies locô objecti advertatur; adeoque qualiscunque in eadem defectus pro objecto compareant, atque ita diſtinctam accuratamque objecti perceptionem impediant; unde cryſtallum vel planum vitrum interiùs verſus objectivam lenticulam non adeò tenue requiri exiſtimo, ita ut ſuperficies ejus extima paululùm recedat ab objecto accuratiùs videndo.

4. Poteſt

4. Poteſt etiam ad L. M. alius annulus tubulô A. C. (qui circa C. C. eſt ſpiralis, verſus K. K. verò cylindricè rotundus) fixè annexus efformari: cui etiam interiùs ad K. K. lens altera convexa ocularis imponi poteſt.

5. Interioris ſtructuræ ordinatio benè inſtituitur cum duabus lentibus convexis, ſicut in Fig. XL. apparet, & facilè poteſt demonſtrari. Nam objectum A. B. dum paulò poſt focum R. lenticulæ objectivæ C. D. collocatur, radiando inde per lenticulam C. D. efformat in tubulo imaginem E. F. everſam: ubi dum radii ulteriùs procurrunt ad lentem ocularem I. K. ibidem factâ refractione dein ſubintrant oculum L. N. O. M. (qui ſe habet per modum lentis plurimùm convexæ) & colliguntur tandem in fundo retinæ pro efformanda diſtincta imagine objecti ad locum ſcilicet N. O. quaſi venirent ex loco G. H. adeoque neceſſariò objectum multò majus comparere debet quàm revera ſit.

6. Vitra lenticularia convexa, prout experimentô jam aſſecutus ſum, optimè adhiberi poſſunt ſecundùm proportionem hanc: Objectivum fiat æqualiter convexum ex diametro $\frac{10}{100}$ pedis Romani, oculare verò I. K. Fig. XL. utrinque etiam æqualiter convexum è diametro $\frac{20}{100}$ aut $\frac{25}{100}$ ped. Roman. Meliùs eſt etiam duo plano-convexa vitra locô unius I. K. in ſimili proportione adhibere & collocare in tuto ita ut convexitates ſe ad invicem convertant, ſicut patet in Fig. XL. nam talis collocatio, ſicuti experimentô didici, utplurimùm tollit ſpuriam colorationem circa marginem lentium convexarum.

7. Tandem commoditas maxima eſt in ejusmodi Microſcopiis, dum nempe ita concluſum intra duo cryſtalla objectum undique luce affunditur viderique poteſt quaſi in aëre hærens. Ac quia ita commodè illuſtratur, poteſt etiam lenticula objectiva valdè acutæ convexitatis adhiberi, quæ objectum mirificè auctum repræſentabit.

SCHOLIUM.

DE Microſcopio hoc Tortoniano legi poſſunt, quæ Excell. Dnn. Ephemeridum Lipſ. Auctores An. 1685. & An. 1686. Menſe Julii expoſuerunt; quin & Obſervationem præſentem qui communicavit Vir Nobiliſſimus, cùm & ipſe ante triennium Epiſtolam Clariſs. D. Ciampini ad ipſum Româ 12. Kal. Maji An. 1686. ſcriptam, & de hoc Microſcopio etiam agentem publici juris fecit, hæc autem paucorum Amicorum in manibus tantùm verſetur, ex ea quæ huc faciunt, Curioſis noſtris exponere placet: Sæpè ſæpiùs laudabilis ingeniorum æmulatio gloriæ ſollicita in quavis Scientia & Arte ad nova exploranda inventa elevat Animum; in PHYSICOMATHEMATICA ACADEMIA præteriti Anni 1685. Menſe Auguſto experientiâ id comprobatum vidimus, ubi DN. CAROLUS ANTONIUS TORTONA, parvum produxit Microſcopium longitudinis unciarum quatuor Romani palmi, formam parvi Tubicilli præ ſe ferens, quod in loco, ubi objectivum vitrum inſeri ſolet rem obſervandam incluſam habebat: unde digitis apprehensô ſpicillô ac aërem verſus ad majus lumen capeſſendum elevato, corpus obſervationi expoſitum in miram magnitudinem accretum cernebatur: Hoc novum Artificii genus opticorum vitrorum opifices ad ſimilia ſtruenda incitavit: Hinc in eadem Academia die primâ Februarii labentis Anni tria alia non multùm diſſimilia fuêre exhibita Microſcopia, quæ Tortonianum æmulabantur, non audeo dicere ſuperabant, quia de eis collatio nulla habita fuit; Opifices fuêre JOSEPH CAMPANA & MARCUS ANTONIUS CELI. Subindè octavâ Aprilis in aliâ Academiâ ſupralaudatus Campana ſimile protulit Microſcopium novô inventô locupletatum, quoniam lignum, in quo objectivum vitrum inſeri ſolet, in exteriori parte ſpiris elaboratum eſt, in quibus ex aurichalco annulus intùs ſimilibus ſpiris inciſus intromittitur. Ex eodem annulo tria prominent ejus-

dem

Fig. 39.

ad pag. 445.

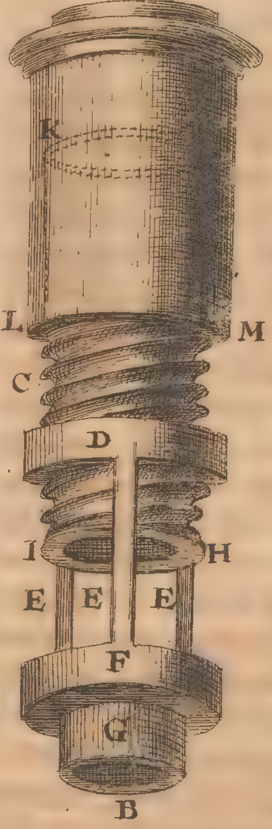

Fig. 40.

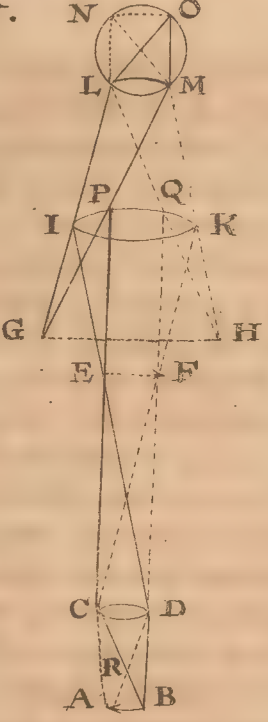
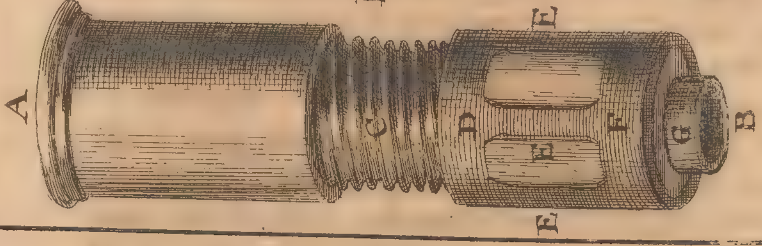

Fig. 41.

dem æris brachiola, quæ alium infixum habent annulum à priori unius unicæ ſpatio circiter diſtantem, hîc ſecundus annulus, alium ligneum in ſe continet annulum glutine firmatum, qui in interiori parte in ſe habet ſpiras, in quibus alius parvulus intromittitur ligneus annulus pari modô elaboratus, in quo duo plana ac rotunda infixa ſunt Cryſtalla, ac inter utrumque ponitur corpus obſervandum: quod Calamus expreſſit, meliùs Figura XLI. declarabit. Litera A. B. ſignant Tubum Microſcopii: Litera C. lignum, in quo vitrum objectivum manet concluſum cum ſpiris inſtructum: D. primum Annulum ex Aurichalco in interiori parte ſpiræ, ut faciliùs appropinquari, vel arceri ad libitum intuentis valeat, objectum. E E E. ſunt tria brachiola ex præfato Aurichalco, atque hæc ſubtilia & tenuia ut majori libertate lumen ad illuſtrandum objectum ingredi poſſit. His eidem brachiolis unitur alter circulus F. qui ſpiras introrſum habet & in ipſo figitur alius parvulus ac ligneus annulus G. in quo deſideratum objectum occluditur. Iſte parvulus annulus in exteriori parte fovet ſpiras ut I. in interiori parte cavus eſt ut L. in qua cavitate ponuntur duo tenuia, ac plana cryſtalla, inter quæ objectum includitur, hic parvulus annulus denotatur per Figuram I. G. L. Figura M. denotat planum annuli G. ſive I. G. L. ubi apponuntur cryſtalla. Hæc deſcriptio ex ſimplici oculari inſpectione concepta eſt, nam Artifex noluit publicare ſtructuram, fuit tamen magnô plauſu excepta inventio, eò quia oſtendit objectum illuminatum in eâ parte, quæ oculum reſpicit, quoniam lumen per ſpatium inter brachiola intromittit. Credunt nonnulli hoc Microſcopium alia in Incremento ſuperare, ſed nullum usque adhuc certum proferri poteſt Judicium, cùm ut dictum eſt, nulla facta ſit collatio, neque vitra, neque illorum combinatio viſa ſint. Expectandum donec venum exponatur.

[Communic. A. 1689. d. 8. Mart.]

Fig. XXXIX. XL. XLI.

OBSERVATIO CCXXXIV.

DN. HIERONYMI AMBROSII LANGENMANTELII.

De

Oſſibus Elephantum.

QUæ in celeberrima illa Academia Phyſico-Mathematica Romana nuper obſervavit & mecum communicavit Vir Illuſtriſſimus & Literatiſſimus Dn. Joannes Ciampinus, ex ejusdem literis 7. Cal. April. nuper ad me perſcriptis, Dnn. Collegis noſtris Curioſis recenſere haud potui intermittere: Prope terram Vitorchiani, Viterbienſis Dioec. præteritô annô quædam miræ magnitudinis oſſa reperta fuêre, ſcilicet femoris, ſcapulæ & vertebrarum quinque, inter quas erat illa cervicis, quæ ſimul in pondere centum & octoginta noſtratum libras excedebant. Fuerunt propterea ab omnibus ferè Gigantis oſſa exiſtimata, ac factâ cum illis collatione, quæ in diverſis Urbis Cimeliis, præſertim in celebri illo Chiſiano aſſervantur, erant omnium maxima. Dubitatum autem fuit, an revera Gigantis, aut potiùs Elephantis oſſa eſſent; propterea ad eruditum amicum Florentiæ commorantem fuerunt datæ literæ, ut exemplar ſceleti Elephantis, qui in celebri Mediceorum Muſéo viſitur, mittere non dedignaretur; qui petitioni benignè annuens, optatum transmiſit exemplar, quare factâ cum oſſibus collatione, unanimi conſenſu judicatum fuit, tam illa noviter reperta, quàm antiqua in Cimeliis aſſervata Elephantum eſſe, & pro certo habuimus, illorum Elephantum fuiſſe, quorum Plinius lib. 8. cap. 2. & 6. meminit. Occaſione horum oſtenſorum oſſium in ſubſequentibus Academiis varia alia oſſa lapidefacta oſtenſa fuerunt, quæ inter alia quædam, quæ Elephantum auriculæ putabantur, ſeu potiùs à forma denominabantur, pro-

ut

ut etiam Dentes, qui fossiles sunt, nec lapideam contraxerunt duritiem, cùm in pulverem redigantur, qui magnam alcalici vim in se continet, unde in acutis morbis potu mistus magni juvaminis est.

OBSERVATIO CCXXXV.

Dn. HIERONYMI AMBROSII LANGENMANTELII.

De

Ossium mollitie.

RArum etiam in ista Academia casum fuisse narratum, idem Vir Clar. dictis literis mihi indicavit, feminam nempe nobilissimam 32. annos natam, temperamentô calidô & humidô cum pituitæ prædominio, & molli corporis habitu præditam, quæ 16. ætatis anno viro nupta plures pepererat filios & nonnullos passa fuerat abortus, fluxionibus vel catarrhis ad varias corporis partes obnoxiam fuisse, & sex abhinc annis epulide in maxilla superiori ad gingivam obortâ laborâsse, quæ paucô temporis spatiô incrementum sumserat, chirurgicis tamen instrumentis incisoriis & adustoriis feliciter extirpata. Annô autem sequente cùm catarrhi fluxiones ad pulmones irruerent, medicamentis cum China, Sarsapar. &c. paratis eas cessâsse, sed humerum dextrum molestare cepisse, & plurimis quidem adhibitis remediis, majus tamen ob humoris peccantis pertinaciam, semper augmentum suscepisse, & quoniam ab uteri gestationibus hoc tempore minimè fuerat immunis, graviditates & partûs ipsi admodûm molestos extitisse; & præcipuè tempore partûs, lochiis tamen naturaliter prodeuntibus, dolores & fluxiones incrementum habuisse, unde Mense Septembri 1686. coacta fuerit in lecto decumbere, quô tempore epulis, gingivarum nimirum excrescentia, versus palatum increscens ipsos-

ipsosque dentium alveolos occupans, ac cavitatem ossis mandibulæ superioris subingressa, atque os ipsum extollens, tumorem durum indolentem produxerit, & circa oculi ejusdem partis orbitam, ne ipse læderetur, cùm ad maturitatem quanquam imperfectam pervenisset, instrumentô chirurgicô fuerit opus, & apertus tumor usque ad Patientis mortem absque alio detrimento patenti orificio servatus. Intereà verò sæpè sæpiùs singulis ferè septimanis, & quandoque rariùs, singulis mensibus, dolor capitis gravativus & pungitivus per aliquot diei horas percipiebatur, atque hinc descensum catarrhi, ac si esset aquæ frigidæ subita ac repentina effusio à capite ad artus omnes, præcipuè verò dexteræ partis se manifestè persentire ægra affirmabat, indeque dolores augescentes maximô cruciatu eandem medullitùs lancinantes, ossaque è propriis locis divellentes ac contorquentes de die in diem tale augmentum susceperunt, ut ne minimus pedis digitus ab Assistentibus absq; Patientis molestissimis angoribus poterat quamquam leviter manibus attingi; in osse sacro, quod extra proprium situm, dolor adeò intensus erat, ut Patiens immota prorsùs in lecto resupina decubuerit caput tantum & brachia sine dolore nonnihil agitando; post aliquot menses partem quoque sinistram fluxiones invasére; atque hinc cruribus & pedibus tumefactis, doloribus eorum aliqantulum sedatis, paulatim totum ferè corpus, femora, vertebræ, costæ, scapulæ, & claviculæ proprium mutavêre locum, atque hinc respiratione redditâ difficili afflictiones indies augebantur. Quatuor abhinc mensibus brachium dexterum immotum & emaciatum redditum doloribus magis magisque afficiebatur, & paulatim sinistrum quoque motum amittere incipiebat. Hoc temporis decursu febres eam quandoque invaserunt de genere pituitosarum; utplurimùm cum nausea comedebat, urinam reddebat copiosam, sed non excedentem, sæpè sæpiùs crudam, aqueam, & pinguem; alvus rarò ex se respondebat, sed glandibus & suppositoriis irritata,

ta, seu clysteribus emollita fæces naturales emittebat, ac tandem die 16. April. 1688. post varias pectoris angustias, ac costarum & clavicularum oppressione subortâ, nec non viribus exsolutis emisit spiritum. Post mortem observatô cadavere, crura cum pedibus, coxæ, & brachia præcipuè dexterum erant adeò secundùm omnem partem flexibilia, & mollia, ut quocumque ponerentur locô, eundem adamussim servarent, unde eorum ossa mollia & carnosa, juxta nonnulla ab Auctoribus tradita exempla, ut à Fernelio, Bartholino, Theophilo Bonetto, evasisse fuit creditum, ob id dictis partibus cultrô anatomicô observatis, ossa nedum crurum & femorum, sed etiam brachii dexteri adeò mollia & rubicunda fuêre adinventa, ut substantiam carneam exactissimè secundùm omnes partes veluti gingivarum carnem, non autem musculorum fibrosam referrent, quæ quidem tunicâ membranosâ erant obducta; eorum autem internodia, ut reliqua ossa & vertebræ &c. non adeò mollia fuêre inventa, facilè tamen tangentium compressionem, & aciei cultri incisionem patiebantur eisque cedebant: cranium & reliqua capitis ossa mediocri erant prædita duritie; ad cranium autem dissecandum serra parùm aut nihil, sed solùm in occipite fuit opportuna, ferrô enim incisoriô adinstar corticis cucurbitinæ mediocriter duræ circulariter fuit recisum. Viscera omnia quoad sensus nostros in statu naturali; sicuti etiam cerebrum & cerebellum sensibiliter intactum fuêre observata; serositas tamen in pauca copia inter piam matrem & cerebrum in parte posteriori fuit adinventa; è carnibus autem, quæ cultrô anatomicô scindebantur, humor quidem pinguis, & veluti olei stillis aspersus effluebat, ac tandem tumoris in maxilla superiori factâ observatione, cavitate quæ reperitur inter palatum & os oculi orbitam in parte inferiori constituens, maximè adauctâ, unde tumore durô in gena ut diximus productô purulentam ad duas circiter uncias eundem continere fuit observatum; cutis corporis universa & in ea quoq; parte, super quam conti-

nuò immota decubuit, illæſa & absque ulla noxa fuit inſpecta, quanquam linteum & anaciterium prorſus putridum ac corruptum ſub oſſe præſertim ſacro fuerit redditum.

OBSERVATIO CCXXXVI.
DN. HIERONYMI AMBROSII LANGENMANTELII.
Noxa ſumtarum Cantharidum.

ERat Juvenis annorum viginti quatuor circiter, temperamenti calidi & humidi, otio ac Veneri deditus, quam ut accenderet, binas cantharidum drachmas vinô infuſas potavit, bis deinde libidini indulſit, ac demùm inanimi ferè deliquio preſſus ad S. Spiritûs Noſocomium adductus fuit, in quo licèt variis dolorum cruciatibus premeretur, variis adhibitis remediis alterâ die convaluit.

[Exhibita A. 1689. 12. d. Mart.]

OBSERVATIO CCXXXVII.
DN. LIC. ROSINI LENTILII.
Inſolita partûs humani via.

ISthæc Hiſtoria, cùm non ſit nova, eô tamen magis admirationem promeretur, quippe ante viginti quatuor annos, ſuperſtite adhuc muliere, geſta. *Maria Rögerinn*, Mercenarii *Höchſtettenſis*, oppidi *Palatino-Neoburgici* ad *Danubium* ſiti, uxor, quum annos eſſet 26. nata, & unius infantis Mater felix, tunc ſecundum gravida, poſt animadverſum in fœtu per aliquot ſeptimanas motum ſucceſſivè & ſenſibiliter detumeſcere abdomine cœpit, fœtu, ceu pondere, ad utrumlibet latus, cùm in lecto recubans ſitum mutaret mater, pereunte naturali motu, provoluto. Quô tamen inſuper habitô, cùm ad partûs legitimum tempus adhuc ſeptimanæ novem ſuper-

superessent, in templo corripitur horrore subitaneô; domum properanti supervenit æstus, & abdominis brachiorumque quasi suggillatio quædam, dum intensissimè ruberent istæ partes: mox dolor in umbilico, disparente protinus istâ suggillatione. Quum perdurâsset iste dolor umbilici ad aliquot dies, accedente insuper ejus tumore, animadvertit denique umbilicum tabum plorare, repertô proinde minutô foramine, infixô fusô (eine Spindel) curiosa, quousque penetraret, exploravit: Ortus inde cruciatus insignis, & simul prodire visa foetus ossicula, carne omni nudatâ, sed colore nigerrima: ossa primò brachiorum, & manuum, mox costæ, hinc vertebræ, post ilium, femorum & pedum ossa, postremò omnium ossa cranii, sed hæc ultima, cum dolore scindente vix ac ne vix quidem tolerabili. Duravit autem successiva isthæc excretio per annum integrum, misera ad internecionem subinde excruciata. Percepit aliquando summum intestini recti & profundum dolorem ad dies paucos, hinc excrevit os femoris, dolore quidem sopitô, sed ulcere fistulosô adhuc dum apertô manente: Reliqua ossicula omnia, omnia tamen nigra, per ipsissimum umbilicum excreta, carne nudata, comitante tamen excretionem osseam sanie multâ, cujus vis notabilis tunc quoque per muliebria manavit: Chirurgorum aliqui, exploratis ossiculis, non nisi alterutrius cruris fibulam defuisse repererunt. Ab eo tempore miserrima, cui sit insuper angusta res domi, umbilici dolore, interdum tamen remittente, atrocissimô torquetur, eôque atrociori, quò minùs diætæ observans est. Id verò præterea mirandum existit, alvi fæces ab eo tempore maximâ sui parte per dictam umbilici, jam fistulosi facti, aperturam erumpere, nec id quidem per vices, sed continuatô motu, sic ut vulnus deligare non liceat, ni velit auctum à denegato homerdæ exitu, dolorem; hinc utitur peculiari fasciâ, cum linteamine, in quod collectum stercus removetur subinde. Quid intestinis cum utero & vasis umbilicalibus commercii? Potuerant enim ossa per umbili-

bilicum exire ſalvis inteſtinis, ſiquidem corporis humani fabrica conſideretur. Agit iſta mulier annum jam quinquageſimum, vitæ tamen præoptans mortem. Nec quis de hiſtoriæ fide dubitet, quam ipſius ex miſellæ relatione hauſi.

OBSERVATIO CCXXXVIII.

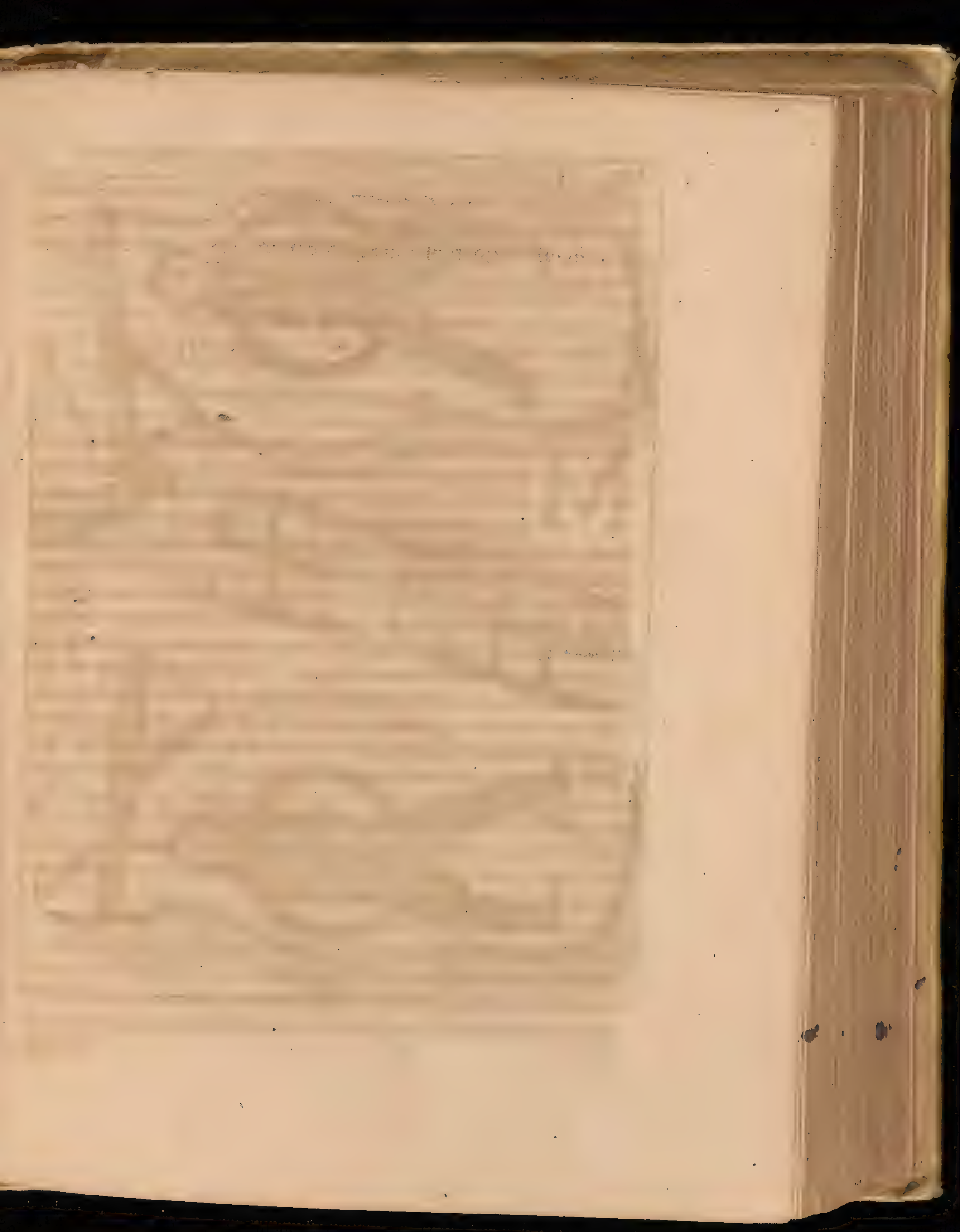
DN. LIC. ROSINI LENTILII.

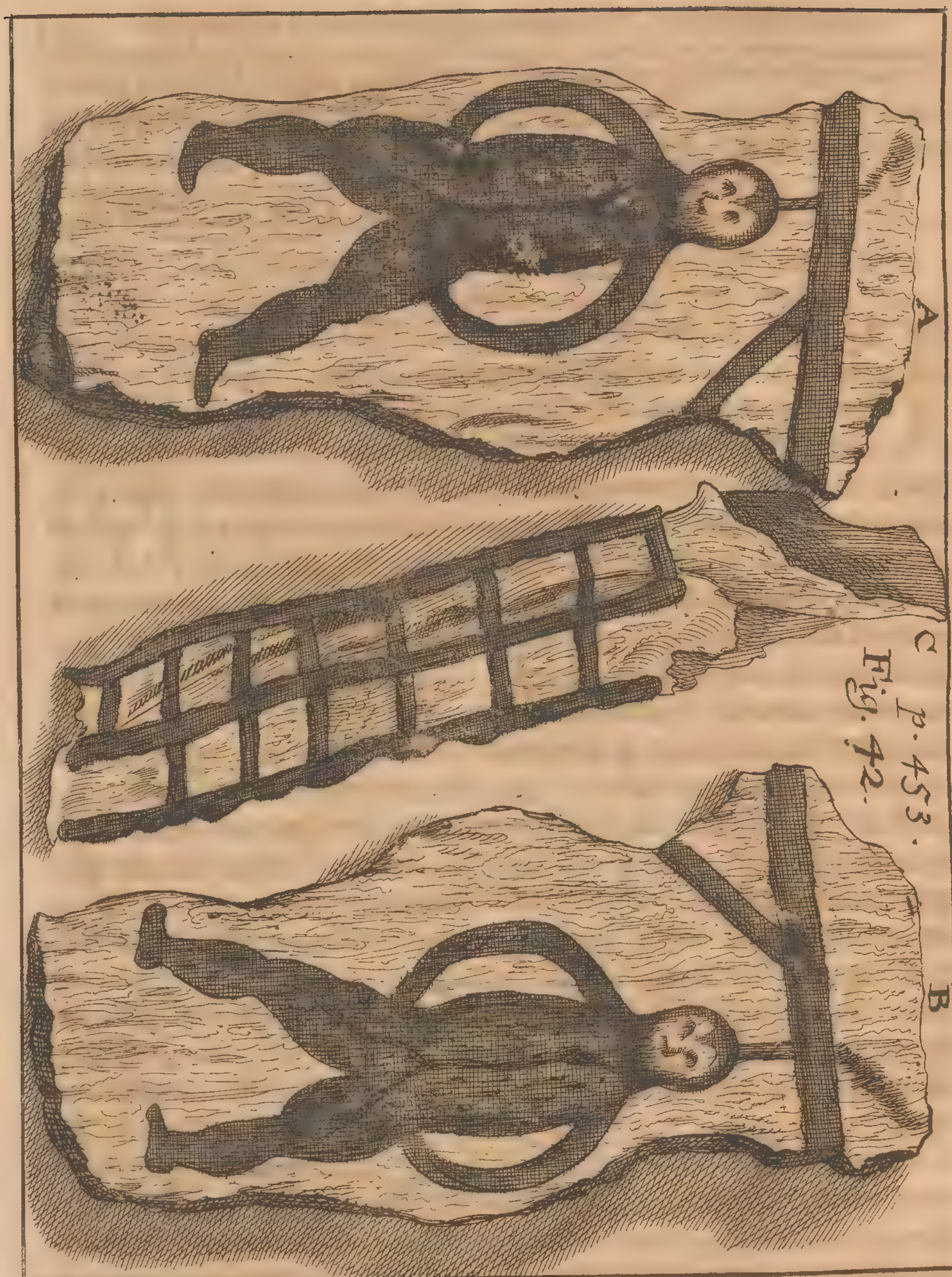
Anus hirciſſans.

MEmorabile juxta atque deteſtandum eſt facinus, quod vetula, quæ centeſimum ætatis annum jamjam compleverat, in memorato *Höchſtettenſi* diſtrictu haud ita pridem perpetravit. Adulterium nempe anus fœdè & inſolitè libidinoſa commiſit, cum duobus non minùs putidis ſilicerniis, utriſq; maritis, quorum alter 87, (octoginta & ſeptem) alter 76. annos numerarant. Reperti ſunt in ſylva coëuntes, quum inſuper petulca Tiſiphone ſuperincumbentem Demea identidem admoneret, ut impetu majori uteretur, ſe enim vix mutonem ſentire. Cùm in examen vocaretur res geſta, compererunt Judices, utroſq; iſtos non Suſannæ, ſed fœtidiſſimi, edentuli, corrugati & exſucci ſemicadaveris fraterculos, ab anu congreſſum ſolicitante, ſeductos fuiſſe. Dederunt autem facinoris nefandi pœnas.

[*Nerolingâ A. 1689. d. 15. Martii Noribergam miſſa.*]

OBSER-

A
C
p. 453.
Fig. 42.
B

OBSERVATIO CCXXXIX.
Dn. JOHANNIS MEYERI.
Fur è patibulo pendulus, in fago, naturæ penicillô, depictus.

FUrem è patibulo pendulum hîc ſiſto: quem non crimen ullum; non Judicis ſententia; non Carnificis manus miſerum fecit: ſed curioſorum admirationi caſus obtulit. Fagus arctiſſimô carcere conſtrictum, diu ſine dubio, detinuit; quem mechanici manus tandem liberavit. Cùm enim notiſſimus mihi hujus loci homo ligna faginea ſuis neceſſitatibus ſuoque uſui, nam faber lignarius eſt, his diebus emeret, ſelectis in uſus certos nonnullis, fruſtum inter alia offendit ſpiſſiùs; quod dum ſcopô certô aptare; illiqúe aſcia demere nonnihil laborat, ſeparata ligni latera attonito oſtendunt id, quod delineatio Fig. XLII. exhibet. Mihi ligna ſtatim ab eo & amico, qui adſtiterat findenti alio ex meis ædibus, allata ſunt. Quæ eò curioſiori oculo contemplabar, quô plura ſe offerebant non indigna admiratione, quam provocabat tum ipſa ligni ſeparatio, tum feliciter eô præcisè locô facta, ut impreſſa imago in utroque ligni latere tam diſtinctè poſſet conſpici: tum origo etiam & cauſa tam ſignatæ efficti onis me habebat ſolicitum. Exteriores enim ligni partes undiquaque perquiſitæ evincebant, delineata medio arboris quam cortici propiùs hæſiſſe; cum ab iſto ultra duas palmas verſus Medullam receſſerit. Nec dubiô carebat, quô pactô, ſi vel maximô cultrô vel inſtrumentô aliô arbuſculæ olim ſeparatæ facta inciſio ſupponatur, inciſionis notas arboreſcens fagus tam expreſsè ſervare potuerit. Dum hæc & alia ejus generis animum ſuſpenſum tenent, novam admirationis materiam idem faber lignarius exhibet, lignum nempe aliud, priori anteà cohærens, quod ſcalæ partem aliquam

quam præ ſe ferebat, quâ in ſuſpendio Carnifices uti ſolent, ſed à lignatoribus variè mutatæ. Figuræ ipſæ non adeò profundè ligno immiſſæ ſunt; ſub nigro colore conſpicuæ; ejus præcisè magnitudinis & ſitus, prout in ſchemate cernis. Reliquæ ligni partes conſuetum lignô faginô colorem ſervant. Quare cùm videam Miſcellanea curioſa naturæ Curioſorum ad annum ſextum p. 9. ſeqq. ſimile quid retuliſſe; nec prætereà Illuſtres Legatos alioſque nobilioris ordinis hîc degentes, viſu & examine indignum quicquid hoc inſoliti eſt judicâſſe, Veſtro quoque, Viri Celeberrimi, judicio ſiſtere hunc judicatum volui.

[*Ex literis ad Dn. Joh. Chriſt. Sturmium Profeſſ. Mathem. Altdorff. d. 18. Mart. Ratisbonæ datis, inde Noriberg. d. 27. Mart. miſſis ad Helianth. I.*]

Fig. XLII.

OBSERVATIO CCXL.
D. DANIELIS CRüGERI.
Contra lumbricos remedium novum.

VAria habemus uſualia medicamenta contra lumbricos, ſemen ſantonicum, corallinam &c. verùm exotica quærimus & domeſtica negligimus. Cùm peregrè ad Paſtorem in Bôk vocarer, mirandum exemplum contigit: Filius ruſtici cujusdam diu languidus ægrotavit, diuque de torminibus tumore & roſionibus ventris conqueſtus eſt, tandem pater ſarmenta lupuli vetuſta in fornace combuſſit, & cinerem non exactè tamen combuſtum puerulo, cum lacte propinandum, porrexit; Ecce tanta exinde farrago lumbricorum prodiit, ut omnes in admirationem inducerentur; quô viſô & aliis in pago hic pulvis puerulis exhibitus eſt, ſemper lumbricis prodeuntibus; quod jam de ſarmentis dixi, id Matthiolus de ſemine lupuli pronunciat his verbis: Semen tritum & potui datum ſemidrachmæ pondere intera-

interaneorum animalia necat. Verùm quis domestica in usum revocat? quæ aliquando præstantiorem habent effectum quàm exotica.

OBSERVATIO CCXLI.
D. DANIELIS CRüGERI.
Præstantia Balsami de Tolu.

VIdua Domini Kroloffs incidit in tumorem totius ventris instar hydropis, ventriculi debilitatem, mensium paucitatem, inflationes & tormina intestinorum. Primò ordinatus est Nodulus laxativus; verùm tumore abdominis permanente, proposui ut omni manè de Balsamo Tolutano fabæ magnitudine uteretur in jusculo, hôc remediô per duos menses continuatô, ab omnibus querelis & à tumore abdominis liberata est, atque anteà per sex menses hypocaustô non egressa, posteà templum frequentavit. Ex hoc remedio alvus quotidiè laxa, aliàs sæpè per triduum obstructa, urina etiam liberalior & fragrantior reddita est. Conquesta primùm fuerat, quòd ex sublatione ponderosioris materiæ omento vim fecerit, itaque huic mulieri tanquam in morbo inveterato & velut desperato ad sanandam læsionem qualemcunque hunc Balsamum proposui. Cui Gratia DEI benedixit.

[Stargardiâ Noribergam 1689. d. 28. Mart. missæ.]

OBSERVATIO CCXLII.
D. JOH. MAURICII HOFFMANNI.
Oscheocele horrenda cum hydrope ascite.

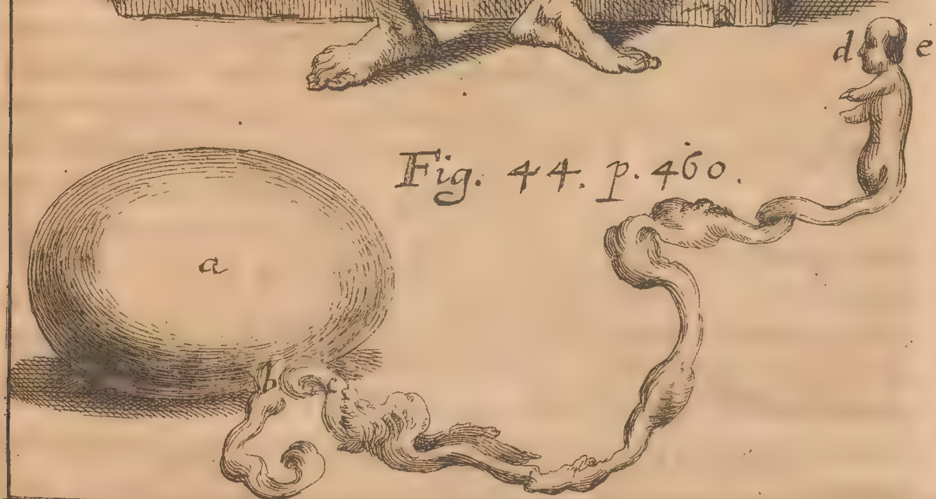
PIstor quidam Laufensis, sexagenario major, plures ante annos ex saccorum frumento repletorum graviori elevatô pondere enterocelen inguinis sinistri suscepit, quam qui-

quidem bracherio passim notô ita coërcuit, ut nec ambulationi nec equitationi aliisque perficiendis laboribus impedimentô fuerit: Sed ecce cùm bienniô abhinc fortuitô, admodùm tamen gravi, in dorsum lapsu ruisset, bubonocele in oscheocelen transiit, atque quia magna intestini pars per processum vaginalem nimium quantum lapsus impetu dilatatum vel potiùs ruptum egressa Chirurgi dein advocati operâ, repositionem renuit, miserrimè vivere cœpit afflictus, intestinis reliquis incumbentibus semper magis magisque extra abdomen, quà data porta, prorumpentibus; quinimò scrotum intestinorum prolapsorum mole in tantam jam distentum est amplitudinem, ut capitis humani etsi prægrandis magnitudinem longè excedat, ad contactum durum, & quasi carnosum, venis varicosis hinc inde interdistinctum, ponderre autem ex ægri ipsius judicio viginti quinque libras & ultra adæquet. Porrò membrum, à quo viri denominantur, genitale introrsùm retractum obtutum prorsus fugit, nec aliud ejus visitur indicium, quàm circulus rugosus, ex cujus medio stillat potiùs quàm effluit urina fervida & acris. Sed & isthæc calamitas sola haud est, abdomen siquidem præcipuâ intestinorum parte desertum ascites tenet. Certè humanæ miseriæ spectaculum divinâ misericordiâ dignum, quam etiam patiens unicè implorat, ideoque cùm ad eundem petentem haud ita pridem invisissem, non aliud desideravit medelæ genus, plurimis antehac aliunde admissis remediis, quàm ut dolor scroti aliquantisper demulceretur, & alvus durus lubrica redderetur, quod etiam cataplasmatibus & fomentis emollientibus ac anodynis, similibusque clysteribus, quantum licuit, præstiti.

Videatur Figura XLIII. quæ calamô designata repræsentabit.

SCHO-

a. Circulus rugosus
urinæ stillanti patulus.
b. venæ varicosæ.
Fig. 43.
ad pag. 456.
a
b

Fig. 44. p. 460.
a
b
c
d
e

SCHOLIUM.

OScheocelen ejusmodi enormem descripsit atq; delineari curavit Jobus à Meekren, quæ vid. Observat. Medico-Chirurgic. posthumarum c. 5. p. m. 362. ubi tamen duo à nostrâ præmissâ observatione diversa annotata leguntur: 1. quòd tumor ille quoties in scroto appareret, venter adeò detumuerit, ut etiam manu planâ premendo vertebras lumborum attingere licuerit: 2. quòd ubi tumorem humi tollere ægro libuerit, elevatione leni omnia intestina in scrotum elapsa per peritonæi patentem valdè aperturam facillimô negocio ventrem repetierint, nec ullâ in hac restitutione molestiâ æger affectus fuerit, nisi quòd, ubi intestina reposita diaphragma attigerint, animi deliquium non leve incurrerit, cùm aliàs ipse hilari animô semper extiterit, atque ad opera navalia promtus, ut etiam malos conscendere eâ celeritate dexteritateq; potuerit, quâ nullus sociorum.

Fig. XLIII.

OBSERVATIO CCXLIII.

D. JOH. MAURICII HOFFMANNI.

Testium tumor & singularia alia conjuncta pathemata.

VIr juvenis illustri stemmate natus, temperamentô melancholicô-pituitoso præditus, annum ætatis agens vigesimum octavum, cùm antehàc per intervalla pollutiones nocturnas habuisset, semine profluente quandoque naturali albo, quandoque viscosiori gryseô; iisdem cessantibus, post iter celeribus equis exactum, insignem derepentè suscepit utriusque testiculi tumorem, ovi gallinacei magnitudinem ferè adæquantem, à sanguine acidô-viscosiori per arteriarum spermaticarum propagines copiosiùs influen-

te, materiâque ſeminali intra tubulos ipſam ſeparantes & digerendo elaborantes magis rarefactâ aut liquatâ (ad utrumque diſponente prægreſsâ agitatione & concuſſione) enatum. Aderat ſimul dolor tenſivo-gravativus & pulſatorius, qui tamen mox ſubſidente & in arctiorem ſphæram ſeſe contrahente teſticulô ſiniſtrô remittebat, dum tumor perſiſtebat dextri teſticuli ſcirrhi indolem poſteà nactus, & jam ultrà annum pondere ſuô gravis. Intereà autem cœperunt denuò poſt inſomnia venerea Illuſtrem ægrum jucundæ titillationis illecebris ſæpiùs excitare pollutiones nocturnæ, quæ quidem communiter ſic dictæ & veræ neutiquam fuerunt, nam etiamſi afflictus in urethrâ ſeminis quaſi profluentis motum, perſenſerit, ne guttula tamen profluxit, ut proculdubio halitus ſaltem ſpirituoſus & tenuis, auræ ſimilis, à ſemine, ob viſcoſitatem intra tubulos veſiculasque ſeminales coërcito, dimiſſis per urethram expiraverit, utroque teſticulô ſolitô magis (quoties id obtigerat) ſemper intumefactô. Acceſſit poſteà cirſocele, dextri præſertim teſticuli, culpâ ſanguinis ſpiſſioris vitioſi intra venarum ſpermaticarum mutuis ſurculis implicitarum anguſtias hærentis valvulasque prementis inducta. Sed & adhuc aliud ex malo natum malum, teſticulus nempe dexter tumore ſcirrhoſo ultra modum diſtentus ex rupturâ tunicarum in parte ſui imâ factâ, indeque ſubſecutâ lymphæ nutriciæ tardè retrogradæ emanatione excreſcentiam carnoſam veluti ſarcocelen paſſus eſt, quæ ſcrotum cæteroquin contractius coalitu ſibi proximô junxit. Pertulit hæc omnia Illuſtris Patiens æquô animô, & diutius pertuliſſet, niſi ex equitatione, vini potu, & aromaticorum aliorumque ſemini aut materiam aut ſpirituaſcentiam uberiorem ſuggerentium eduliorum uſu tumoris in dextro teſticulo augmentum nec abſimilem in ſiniſtro magnitudinem ſeſe exſerentem præternaturalem, dolore ſat exquiſitô comite ſenſiſſet. Moleſtiarum igitur pertæſus me vocavit in conſilium, tùm circumſtantiis omnibus probè penſitatis, imminutô primùm per modi-

modicam Venæ sectionem sanguine, atque exhibitis per intervalla Pilulis Tartareis Bontii, præscripsi medicamenta sanguinem acido-viscosum corrigentia & resolventia, tùm speciatim Catechu sive Terram Japonicam cum Antimonio Martiali diaphoretico copulatam, quâ herniam varicosam in Studioso quodam Excellentiss. Dn. D. Wedelium feliciter curâsse ex Ephemerid. Nat. Curios. Decur. I. Ann. II. Observat. 131. memorat Celeberrimus Dn. D. Ehrnfried Hagendornius in Tr. Physico-Medico de Catechu Sect. IV. c. 2. Art. 3. S. 9. p. 68. cui posteà subjunxi Rad. Ononidis Pulverem Elæosaccharo Cinamomi permixtum, aliàs contra herniam carnosam laudatissimum: Exteriùs scroto admoveri jussi Emplastr. ex Gumm. Ammoniac. Bdell. Galban. ãã. ℥ß. Axung. anat. ℥jß. Ceræ Citrin. ℥ij. Ol. Lil. alb. Medull. crur. bovin. ãã. ʒx. l. a. confectum. Quibus usurpatis remediis tumor testiculi dextri sensibiliter subsedit, durities que contactui paululùm cedere visa est, post aliquot verò elapsos dies eô locô, quô scrotum eidem cohæserat testiculô, foramen exiguum spontè se aperuit, per quod dein sensim sensimque materia non purulenta, sed chylosa candida, & ut propriô compelletur nomine seminalis cum εὐφορίᾳ effluxit, continuavit etiam fluxus talis per aliquot hebdomadas, demùm foramine rursus se claudente desiit, pejoribus tamen Ægri Illustris redeuntibus rebus, ex hoc etenim tempore denuò in tumorem ampliorem assurgere cœpit testiculus non solùm dexter, sed & sinister; novô pathemate, ne calamitas ejusmodi sola esset, simul emergente, dum Illustris Patiens post somnum exactum manè derepentè aliquoties ἀναισθησίᾳ quâdam prehensus est, cum membrorum omnium rigiditate, subitò tamen rursus evanescente, sudore syncopticô circa frontem & jugulum erumpente: Cui quidem afflictioni acidum coagulativum in nervoso sanguineoque genere peccans arguenti obviam itum est Pulvere absorbente nervinô Cinnabarinô, & Spiritu Salis Armoniaci succinatô cum Tincturâ mihi usuali anodynâ permixtô,

horumque usui perniciosum istud pathema mox cessit. Tunc autem propter motûs bellicos ex improviso exortos Illustris Patiens à colloquio meo & commodo Epistolarum commercio divulsus est.

OBSERVATIO CCXLIV.
D. JOH. MAURICII HOFFMANNI,
De
Calculis biliosis per alvum excretis.

MAtrona nobilis cùm diu querelas movisset de dolore tensivo & vellicante sub hypochondrio dextro anteriora versus molesto, tandem plures calculos exiguos flavescentes, bilis calculosæ foetus, per alvum excrevit, ex vesiculæ pristino hospitio per meatum cysticum ad choledochum ductum & duodenum intestinum propulsos.

OBSERVATIO CCXLV.
D. JOH. MAURICII HOFFMANNI,
De
Chalazæ alterius in ovo figurâ singulari.

IN binis illis corpusculis candidis vitellum cum albumine connectentibus, & ex eorundem membranis in nodos instar funiculi contortis visis, quæ Chalazæ propriô denotantur nomine, naturam etiam quandoque ludere, haud ita pridem in ædibus paternis fortè fortunâ contemplatus sum; nam cùm ad usum culinæ ancilla ovi effregisset testam, en Chalazarum altera in longitudinem insignem protensa extremitate suâ libera capitis humani formam non obscuris exhibuit lineamentis, atque adstantes & posteà advenientes spectato-

ctatores mecum in admirationem rapuit, prout ex apposito schemate â solertissimo pictore nostro Dn. Deslero designato conspici poterit: ubi lit. a. vitellum monstrat, b. & c. Chalazas indicat, d. ideam vultus humani ostendit, e. capillorum adumbrat fasciculum, colore flavô tunc visum.

Fig. XLIV.

OBSERVATIO CCXLVI.
D. JOH. MAURICII HOFFMANNI,
De
Cartilagine mediâ ossium pubis in primiparâ post mortem molli & spongiosâ.

OSsa pubis in partu difficiliori ab invicem divelli sunt è veteribus æquè ac recentioribus plures qui affirmant, plures qui negant. Priores in compendio recenset, adductis simul rationibus ὁμόψηφος Isbrand. Diemerbröck Anatom. lib. IX. c. 16. p. m. 552. Vid. etiam Dissertat. meæ Anatomico-Physiolog. ad Joh. van Horne Microcosmum annotatæ p. 99. Posteriores dissensus sui rationes regerunt sequentes: Nempe, si ossa pubis ab invicem sejuncta in partu dehiscant, ajunt, aut ita separata manere, tuncque ingressum necessariò vacillaturum, sicuti in canibus femellis experimentô institutô se cognovisse Anton. de Marchettis Anatomicus Paravinus celebris perhibuit; aut si conjungantur, calli beneficiô coalescere, futurô subsequente partu ob calli protuberantiam & densitatem usque difficiliori. Dicam, salvâ aliter sentientium autoritate, ego quæ sentio, nimirum cartilaginem mediam ossium pubis in juvencis feminis ab humiditate allabente laxiorem redditam sequacem esse, & elongationem aliquam sive distensionem in partu ob fœtûs ma-

gnitudinem vel ſitum incongruum difficiliori, (citrà tamen manifeſtam continui ſolutionem vel perruptionem) admittere; hacque in opinione me confirmavit infanticida primipara annô ſuperiori à me diſſecta, ubi cartilago συγχόνδρωσιν oſſium pubis ſuſtinens mollis & ſpongioſa ſive cavernuloſa adhuc extitit, ut ad levem cultri contactum mox ſeceſſerit; ſed & ὡς ἐν καιρῷ recordor, erinacei ante aliquot annos poſt partum cultrô Anatomicô ſubjecti, ubi oſſibus pubis ad latera depreſſis cartilaginem mediam in formam membranæ (**oder wie ein Pergament**) diductam deprehendi.

OBSERVATIO CCXLVII.
D. JOH. MAURICII HOFFMANNI.
Repentina ex dolore Iliaco mors.

VIr honeſtus bubonocelen inguinis dextri antehàc perpeſſus, ex ponderis gravioris elevatione tumoris adauctam magnitudinem cum dolore acutiſſimo ſenſit, huncque colicam eſſe ſibi perſuaſus, ex cujus neſcio conſilio magnam boli rubri quantitatem cum Aq. vitæ vulgari hauſit, ſed & neglectâ inteſtini ulteriùs prolapſi repoſitione fomentis atque cataplaſmatibus calidioribus eandem à balneatore demulceri voluit, acceſſerunt mox vomitus crebriores, alvi ſuppreſſio, palpitatio cordis, & extremorum refrigeratio; cùmque ſecundâ inſecutâ nocte demùm accerſitus eſſem, ex pluribus aliis indiciis gangrænam inteſtinalem præſentem perſpexi, mortemque prædixi futuram, quæ, juxta præſagium meum, poſt duodecim horarum ſpatium advenit.

OBSER-

OBSERVATIO CCXLVIII.
D. JOH. MAURICII HOFFMANNI.
Liquor & Sal volatile Melissæ.

AD imitationem processus per fermentationem & putrefactionem Sal volatile ex plantis viridibus eliciendi, quem in Transactionibus Philosophicis Anglicanis d. 25. Martii An. 1674. Dn. D. Cox recensuit, atque inde excerpsit Excell. Dn. D. Wedelius in Experiment. Chemici novi de Sale volatili plantar. c. 3. p. m. 24. assumsi aliquando Mense Augustô Melissam, cujus folia à caulibus ritè separata cucurbitæ vitreæ ampliori injeci, hanc verò ultra medietatem repletam dein exactè clausi, ventrique equino per menses circiter sex commisi, sic demùm evenit, ut Melissa, quæ primùm marcescere dein situm contrahere inceperat, tandem in pultis formam redacta fuerit. Eam igitur retortæ injeci, & destillatione ex arenâ institutâ liquor gravis empyrevmaticus prodiit, ultimòque igne adauctô oleum nigrum fœtidum instar lamellarum tenuissimarum liquori innatans erupit, remanente in fundo retortæ capite mortuô nigrô, quod prunis injectum fumum tabaci exquisitè æmulum sparsit. Cæterùm quia in primâ hâc destillatione nondum Sal volatile conspectum subierat, placuit partem aliquam liquoris ulteriùs diversimodè experiri: Is autem 1. gustui acrem imprimebat saporem; 2. odorem fracidum empyrevmatico-urinosum naribus offerebat; 3. ex instillato in uno vitro Spiritu Vitrioli rectificatô nulla exsurgebat effervescentia dignoscenda, color tamen ex pallido flavescens mox in egregiè rubentem & pellucidum instar vini rubelli Tuberani transmutabatur; 4. Clyssus Antimonii sulphuratus instillatus nullam introducebat mutationem; 5. Spiritus fuliginis celeri lapsu in alio vitro alii liquoris portioni admixtus effervescentiam pariebat insignem, turbidô remanente liquore instar musti, assur-

assurgente insimul Sale volatili acri nares gravissimè ferien-te; 6. simile phænomenon dabat Spiritus C.C. instillatus; 7. liquoris prædicti parti Sal Tartari fixum injectum aliqualem excitabat effervescentiam. His peractis residuum à primâ destillatione liquorem phiolæ oblongæ infudi, & imposito alembico rectificationem per arenam intendi, atque ecce in sublime assurrexit Spiritus, striis oblongis aliquantulum intortis per alembici capitellum depluens, idemque sapore equidem præ primo neutiquam eminebat, odore tamen salino-urinoso magis pollebat, & ab associatis Spiritus Vitrioli guttulis effervescentiam concipiebat, nullam contra notabilem à Spiritu fuliginis. Sed necdum Sal volatile distinctè conspiciendum voti me compotem reddiderat, id propter liquorem spirituosum secundâ destillatione seu rectificatione prolectum denuò phiolæ altiori infudi, tunc leni igne sublimatum & collo phiolæ superiùs appulsum adhæsit Sal volatile album, striis crystallinis nitidissimis conspicuum, quod subsecutus Spiritus diluit secumq; in excipulum evexit.

Jam verò sicuti ex præmisso processu patet, fermentationem & putrefactionem necessariam esse, ut particulæ salinæ volatiles aqueis acidis terreisque immersæ explicentur, ita videtur in liquore primùm destillato nulla ab acidis insecuta effervescentia, quia phlegmate eôque acidulô idem abundaverat, cujus interventu acida instillata cum Sale volatili delitescente nimiumque dilutô congredi non potuerunt, contrà cum Spiritibus volatilibus urinosis, & Sale lixivo, tunc phlegma acidulum, effervescentiæ motum mox iniit, secùs ac in liquore per secundam destillationem à phlegmate acido in phiolâ relictô mage separatô sicq; Sale volatili concretatô saturatiori evenit, qui ab acidis effervescentiam concepit. Quod autem in secunda demùm rectificatione repetitâ, Sal volatile sese distinctè conspiciendum præbuerit, ideò factum conjicio, quia tunc demùm idem ab aquearum particularum, quibus immersum erat, consortio citiùs liberari potuerit, quàm ut

hæ

hæ ipsæ simul in sublime raperentur. Cæterùm id silentiô quoque haud prætereundum est, in ultimâ rectificatione Oleum æthereum satis penetrans simul prodiisse, non tamen nigrum & empyrevmaticum, quale in primâ conspiciebatur destillatione, sed reverà essentiale citrinô colore præditum; notavitque Dn. D. Cox; Oleum ex vegetabilibus, quod in primâ destillatione simili modô adornatâ obvenit crassum nigrum & fœtidum, si cum Sale volatili jungatur, sæpiùsq; rectificetur maximam partem in Sal facessere.

[Altdorffio A. 1689. d. 3. Maji Noribergam missa.]

OBSERVATIO CCXLIX.

D. JOH. GEORGII VOLCKAMERI, Sen.

De

Lapillis Limacum.

MAgnô meô quondam cum amico, Exc. D. Joh. Hellwigio, (cujus in arte medicâ exercendâ dexteritatem, atque excolendo in naturæ studio industriam Observationes ejus à Celso nostro Anno 1680. editæ testantur,) de lapillis Limacum postquam discurrere occasio nata fuit, quid idem posteà ad me de iisdem scripserit, Curioso Lectori haud ingratum fore credidi, si communicavero, sic autem is d. 8. Cal. Novembr. An. 1647. P.S. Vir Clarissime, Collega amicissime. Sermones nostros de lapillis limaceis recolens ego, statim desideriô arsi sciscitandi, quinam veterum aut neotericorum de illis mentionem fecerint; pervolvens ergo pro temporis modulô curtam librorum meorum supellectilem, præter Plinium, Montuum, & Boëtium de Boodt, invenio neminem. Et Montuus quidem usum tantùm indicat? Plinius autem & Boëtius simul locum natalem, sed paucis. Verba Plinii sunt lib. 29. hist. nat. c. 6. *Capitis doloribus remedio sunt cochlearum, quæ nu-*

„ *da inveniuntur, nondum perfecta, ablata capita, ex his lapi-*
„ *dea duritia exempta (est autem calculi latitudine) quæ alli-*
„ *gantur, & minutæ fronti illinuntur tritæ.* Super quæ Dale-
„ champius ex Sereno de medendo capiti versum hunc anno-
„ tavit; *Profuit & cochleis frontem tractare minutis.*
„ Paulò pôst eôdem locô scribit Plinius : *Limacis inter duas*
„ *orbitas inventæ ossiculum per aurem cum ebore* (scil. in capitis
„ doloribus) *vel in pellicula canina adalligatum, quod reme-*
„ *dium pluribus sæpèq; prodest.* Idem lib. 30. c. 15. *ad eundem*
„ *usum* (dentitionem facilitandam) *Limacis* (Dalechampius:
„ quæ nuda serpit) *lapillum sive ossiculum, quod invenitur in*
„ *dorso.* Boëtius de Boodt l. 2. de lapid. & gemm. c. 189. lon-
„ gè aliter: *Limaces*, inquit, *qui cochleâ carent, ac in sylvis ac*
„ *locis subterraneis fusci coloris, inveniri solent, in capite la-*
„ *pillum habent, qui gestatus quartanam solvere dicitur.* Hie-
„ ron. Montuus l. 4. de febr. cap. 10. refert ex Cardano Lima-
„ cium lapillum alligatum in quartanis prodesse. Hæc ob-
„ scura satis, quæ αὐτοψία & experientia nobis clariora red-
„ dunt. Nam Patavii cùm degebam, sæpiusculè vidi ejusmo-
„ di lapillos pro amuletis in febricitantibus appensos; à qui-
„ bus edoctus, mense Augustô fortè evenit, ut in hortulo ho-
„ spitio meo contiguo, in Limacem quendam cochleâ sive
„ testaceâ suâ domunculâ adhuc carentem inciderem, qui co-
„ loris quidem fusci, & lineamenta cochleæ subnigra tantùm
„ in dorso citra omnem extuberantiam gestabat, quales ple-
„ rumque hoc mense & subsequenti Septembre inveniuntur.
„ Hunc in mensam ponens, caput superiùs cultellô interse-
„ cui, ubi primùm humor tenuis subalbidus effluebat, quem
„ crassior colore albuginis ovi lixati, substantiâ paucus subse-
„ cutus; hic intra horæ quadrantem in eam duritiem coaluit,
„ ut meritò pro lapillo haberetur, magnitudine unguis mi-
„ nimi infantuli, colore pellucidus. Hunc lapillum, quem
„ Plinius etiam ossiculum vocat, Itali plerunque contra fe-
„ bres tertianas nothas & quartanas è collo nudo suspendunt,
„ ita

Fig. 45. pag. 467.

„ ita tamen, ut lapillus præcordia tangat, hisque in morbis mi-
„ rificum illi tribuunt effectum, quod & ipse in duobus febri-
„ citantibus probè exploratum habeo. Num & in aliis affe-
„ ctibus, quos Plinius narrat, quicquam proficiat, me sanè
„ latet; nec licuit hactenus ob lapilli raritatem & paucitatem,
„ cùm teri debet, experimentum aliud facere. Cæterùm hunc
„ ratione tam originis, quàm substantiæ suæ frigidum esse, ef-
„ fectus simul suadent. Sed num analogiam cerebri hic hu-
„ mor in animali illo habeat, divinari libet, quia hac in par-
„ te, capitis scilicet, ubi cornicula prominent, magis quàm ali-
„ bi sentit, idque procul dubio ob sedem seu officinam facul-
„ tatis sensibilis, quæ & proximioribus partibus majores &
„ nobiliores sensus participat. Eandem in febribus efficaciam
D. Autor noster in prælaudatis Observat. pag. 418. deprædi-
cat; ubi etiam suum in Scholio Celsus noster judicium sub-
junxit.

OBSERVATIO CCL.

D. JOH. GEORGII VOLCKAMERI, Jun.

De

Germinatione Nucis Coccos.

Effigies hæc est Nucis Coccos seminatæ in horto Medico Amstelodami celeberrimo è terrâ prodeuntis delineata, qvæ biennii tempore ulnæ unius cum qvartâ altitudinis, crevit, folia verò tres ulnæ quadrantes longitudine adæqvant. Nux ipsa vergente jam ad autumnum annô in terram lateretenus, oculô majore sursum versô, minoribus resupinatis locata, ex altero inferiori caudicem protrudit, cujus pars altera deorsum radicem efformat, sicut figura ejus XLV. demonstrat, terræq; se insinuat: altera sursum tendens ramum ambit, & circa ipsum se volvens folium efficit; quod si deciduum fiat, nodum quendam effingere videtur. Terra

reqviritur ſatis pingvis, nux verò benè decorticata, & liberata à ſuo fibroſo involucro, qvàm recens haberi poterit, & liqvoris intùs fluitantis non penitùs expers terræ committi debet, tunc ſpe non vanâ lactabit hortulanum ſuum: (*Ex relatione Nicolai Dumbstorffii, Pharmacopæi Amſtelodamenſis ſolertiſſimi m. Novemb. 1688.*) *Noribergam miſsâ.*

Fig. XLV.

OBSERVATIO CCLI.

D. JOH. GEORGII VOLCKAMERI, Jun.

De

Folio Salviæ glandifero.

Elleboro ſanè mitigandos crediderim quosdam per Microſcopium Philoſophos, qui dulcedine mentiendi eò provecti ſunt, ut ex pulice petulanti camelum, ex animali ſcutigerulo ſubſordentium quandoque tunicarum rugis, nidificante Rhinocerotem peltatum, aut Elephantem, ut ita loquar, effingerent. Tantum illis poëtica permiſit licentia: Sed abſit, talia ominemur de iis, quorum ſtupenda induſtria ſtructuram interiorem nudô oculô vix conſpicuorum corpuſculorum nobis fideliſſimè detegit. Quid enim accuratiſſimus Borellus hâc in re præſtiterit, nemini ignotum; nec reticendus Dn. Grevv. in the Anatomy of Vegetables, cujus mirandæ perſpicacitati debemus, plurium ſub Sole luxuriantium vegetabilium enucleatiorem conditionem. Quam ſalubri haruſpicinâ exta animalium fuerint inſpecta ab oculatiſſimo Malpigio, patet ex ipſius operibus incomparabili labore congeſtis; Hic ſiquidem non ſatiatus in perveſtigandis minimis ac ipſos oculos fugientibus fibrarum lineamentis, plantarum quoque interiora rimari cepit, ut videre eſt in doctiſſimo ejus tractatu de Plantar. Anatom. Obſervavit inter alia prælaudatus Author in Evonymi foliis innumeram ocu-

Fig. 46.
pag. 469.

oculorum congeriem, item in folio Quercûs, &c. quæ tandem temporis tractu ſupercreſcente armantur tumore, quam gallam vocant, exinde verò erumpens, dum viam ſibi parat vermis in muſcam transmutatur. Haud abſimilem præter arbores patiuntur ſortem herbæ quædam, ut ipſe author obſervavit, & mihi præteritô ad ſenium inclinante annô videre contigit in Salvia glandifera, cujus folium, ut ſeſe oculo Microſcopiô armato repræſentavit, præter inæquale tumorum ornamentum, magnam conicorum quaſi & aculeatorum proceſſuum congeriem exhibuit; Simili labe folii pediculum affici conſpexi, qui præter ſupradictam conicam congeriem muſcô quaſi coralloide obſitus, deprehendebatur, lanuginem, ſi nudô concipiatur oculô, conſtituente. Ovula ſubinde in magna ſat quantitate pronæ folii parti ſuperſtrata vidi, albicantia ac margaritarum ad inſtar gliſcentia, harum quædam apicibus iſtis conicis firmiter adhærebant, quædam verò longiùs remota contabefacta cernebantur. Augurari hinc licebit, ovula hujusmodi ab animalculorum circumvolitantium, muſcarum in ſpecie incubatu deponi, quæ acriori exhalante ſpiritu teneriorem plantæ ſuperficiem vulnerant, vulneratæ novam fermentationem inducunt, atque ita varias excreſcentias morboſas vel præternaturales foliorum contracturas cauſantur; quæ magis magisque incrementum capiendo in quercubus gallam conſtituunt. Interim ſucceſſu temporis adultior factus vermis è latebra viam ſibi pandit & ſtupenda metamorphoſi in muſcam transmutatur, quæ leviſſimô ſuô volatu aëra ſulcando, novum ſibi hoſpitium quærit, pronamq; oculis ſuis excipiendis plantam, cui poſt congreſſum cum ſui generis inſectulô factum nova agglutinet ſeminia. Ita ſeſe res cum Salvia baccifera habere videtur. Nam excreſcentiæ, quibus hæc planta ſæpiſſimè deformatur, nunquam non in ſinu fovent vermiculos, & deniq; muſcas, quorum incubatu de novo folia impprægnantur, atque ita tuberculis hinc inde malè deturpantur. Fig. XLVI.

OBSERVATIO CCLII.
D. JOH. PAULI WURFFBAINII,
De
Abdominis tumore Steatomatico, in puerulo nondum trienni, raro & admirando.

CUm ante Triennium Mense Novembris Epilepsia ex vermibus laborantem puellam, in loco illo, quem Pegnesis nostra Insulæ instar divaricatis ambit brachiis, die Schütt und Thannen-Gärtlein dictô, visitâssem, aderat vicina quædam fœmina cum filiolo duorum annorum cum dimidio ob formæ elegantiam, genas roseas, capillos niveos pulchrèque intortos, ferè amabili & gratioso, cujus formositatem fixis sanè oculis aliquandiu sum contemplatus, ac publicè coram adstantibus admiratus; qui miserrimum eum esse statim regesserunt, & elevata ad terram usque propendente ejus togâ, abdomine denudatô, quid de hac rerum facie sentiam, quæsiverunt? obstupui, nec tantum hominis monstrum in tam amabilis faciei puerulo unquam somniâssem: abdomen enim prætumidum ultraque genua propendens, ob venas epigastricas calami scriptorii instar inflatas & varicosas, ex albo, cœruleo & subrubente colore variegatum erat, contactu durum, vixq; digitis cedens, pedes verò œdematosi, digitorum vestigia aliquandiu præ se ferebant; ibat, dormiebat, edebat, puerulus, & quidem avidissimè, à capite, ad calcem usque diei, nunquam satiatus, plura semper appetens; vix tamen ei fortioribus licèt pro tanta ætate remediis purgantibus à Medico ejus ordinario Excell. Dn. D. Christophoro Friderico Grubero, Collegâ & Fautore meô amicissimô, præscriptis, segnior solvebatur alvus, hinc inde tamen de aliquali abdominis dolore & difficili admodùm respiratione, subitò

bitò cum insigni clamore, effusis conquerebatur lachrymis. Lumbricos, fateor, unicè hîc tantorum symptomatum non absque ratione credidi esse causam; dimisi tamen matrem, filiumque cum prognostico, utque Medici sui ordinarii antè laudati remediis ac consiliis saluberrimis insisterent porrò, monui; rogavi verò Amicissimum Dn. Collegam meum, ut defunctô aliquando puerulô, cadaver ejus ad interanea inspicienda, inque causam morbi curatiùs inquirendi licentiam sibi exoraret, meque in hoc negotio fidelem jungeret amicum: qui pro nota sua & innata curiositate facilè annuit, & emigrata post aliquot præterlapsas septimanas, tenella ex misello suo domicilio animula, id, quod petiit, lubens à parentibus, pro sectione brevi instituenda, obtinuit.

Dissectis itaque cruciatim & cautè admodùm separatis â nobis integumentis corporis communibus, nil aderat nisi pinguedo, ad sevi substantiam subtilissimis intertexta fibrillis, quam proximè accedens, quæ unius, & quidem majoris omninò, ac dimidiæ palmæ latitudinem superabat, donec ad cavitatem abdominis & quidem in altum prosiliente lymphâ, pervenire licuerit, Omentum penitùs erat absumtum, nullaque de eo restabant indicia; Intestina, haud modicæ innatabant lymphæ copiæ; Ventriculus monstrosus admodùm erat, & parvus, duos per canalem quasi coadunatos referebat globos, ut ex Fig. XLVII. appicta, clariùs patebit; Hepar reclinatum & Diaphragmati ex parte gibba hôc modô firmiter erat adnatum, ut pars ejus convexa felleaque vesicula primô statim intuitu in conspectum venerit: taceo, illud etiam extra situm ordinarium positum, adque interiora thoracis retractum magis fuisse, coloris planè luridi. Apertô thorace, vidimus pulmones variegatos, exque vulnusculis cultellô anatomicô inflictis, amurcam stillantes, cum corde ferè tabido, omnique pericardii aquâ spoliato: Notandum tamen materiam illam sebaceam & Steatomaticam facilè, imò ferè spontè à cute fuisse separatam, exque Curiositate nostra libræ impo-

impositam, pependisse Libras octo cum XXIV. Lothonibus seu semiunciis, ponderis civilis.

Cùm verò in varias insoliti hujus tumoris inquisissemus causas, retulerunt parentes filiolum suum ex gravi admodùm de mensa lapsu, gibbosum fuisse factum, à Rustico verò ex Amici consilio tractatum, & ab hac spinæ incurvatione liberatum atque sanatum, hôc ipsô tamen paulò post observatô tumore ac molestiis.

SCHOLIUM.

NErvus & Raritas jam enarratæ Observationis hujus, consistit potissimùm in Steatomatico abdominis tumore, adque interiora thoracis retractô & reclinatô hepate: quorum tamen vix aliam agnoscere possum causam, quàm spinæ dorsi ex lapsu de mensa incurvationem, minusque decenter postmodùm factam repositionem; ut enim fabri fabrilia tractant, sic Rustici, rustica: vereor enim rusticanum illum Pseudo-Chirurgum juxta methodum Heiducci illius Ungari, satis crudelem, quâ spinæ dorsi fracturam callosam feliciter consumsit ac restituit in Nobile Silesio, (cujus mentionem fecit Excell. Dn. D. Ernestus Sigism. Grassius, Ephem. Academ. Decur. II. Ann. VI. Observat. 142.) puerulum hunc tenellum tractâsse, & vertebras extrorsum, vel ad latera saltim dislocatas, violenti pollicum manuumque impetu, introrsum, simulque etiam sursum adegisse, & cùm gibbositas circa ultimas thoracis vertebras, ubi ventriculus cum hepate diaphragmati, hoc verò his ipsis vertebris jungitur, plerumque contingat, quid mirum, si per tantam intrusionis violentiam κύρτωσις mutata fuerit in λορδώσεως speciem, vertebras nempe anteriora sternumque versus adigendo, unde hepar non potuit non ad diaphragmatis septum fortiùs nonnihil comprimi, obque mutuum externarum suarum tunicarum contactum, effluviorumque sanguineorum ac chylosorum consortium, in unum quasi coalescere, sicque difficilis in puerulo hoc miserrimè af-

flicto,

flicto, reſpiratio cauſari. Quantum verò ad Steatomatis generationem, cùm Steatomata nihil ſint aliud, quàm tumores ſebacei ſeu caſeoſi, ſuis inſtructi folliculis, ex chylo extravaſato & coagulato orti, non abs re erit & hîc quoque violentam illam luxationis repoſitionem accuſare; cùm enim ipſum chyli receptaculum commune non multùm inferiorem, ac hepar cum ventriculo agnoſcat ſitum, facilè per tantam compreſſionis violentiam lædi, aut ramuli ſaltim ejus chyliferi rupturam aliquam pati potuerunt, unde chylus jam extravaſatus, ſuôque ordinariô motu privatus, aceſcere, coagulari, indeque tantum tumoris monſtrum excreſcere cœpit: hinc inſatiabilem pueruli hujus appetitum tam parvi, & procul dubio in utero materno jam malè formati ſtomachi reſpectu, non admiror, dum optimam & maximam chyli portionem nutritioni partium & regenerationi ſpirituum deſtinatam, alio deductam, huicque tumori adductam fuiſſe, perpendo: ex continuo enim chyli hujus extravaſati affluxu, tumor in majorem indies accrevit molem, ſanguinis è contra motu remiſſiore indies factô, tandemque cum vita penitùs ceſſante. Caveant ergò ſibi mortales ab Empiricis ejusmodi & Ruſticanis medicaſtris, ne Charybdim evitantes, in Scyllam incidant.

Fig. XLVII.

OBSERVATIO CCLIII.

D. JOH. PAULI WURFFBAINII,

De

Globo lapideo materiá pingui repleto, in ſepulchro reperto.

NUntiavit mihi Anno 1680. fœmina quædam apud noſtrates Medicatrix, globum quendam lapideum in ſepulchro quodam Cœmeterii D. Johanni ſacro, in-

ventum fuisse, materiâ planè pingui repleto, verè curiosum: quem visendi curiositate ductus, visitatô saltim unô alterôve priùs ægrô, præsentiam meam quantocyùs urgente, statim ad piorum concivium meorum dormitoriorum locum, gressus meos direxi; vespillone verò ibidem non repertô, per servum, ut ad ædes meas nominatâ quâdam horâ globum hunc deferret, nuntiavi, quem attulit, meque eò lubens suapte donavit sponte, simulque narravit, in pelvi, quod ossium pubis & innominatorum constituit compagem, repertum fuisse: Erat autem globus hic, qui volam meam facilè magnitudine suâ implebat, quoad figuram satis rotundus, substantia externa lapideus, interna verò, ut ex parvo facto foramine separata lapidea crusta patet, pingui materiâ repletus, mixturam è sevo, cum ceræ pauxillo mentiens, unguibusque facilè cedens, pendens ℔ß. cum ℥vj. ponderis Medicinalis.

SCHOLIUM.

DUbius sanè diu multumque hæsi, quid de globo hoc ejusque materiâ internâ sentirem? excrescentiam enim carnosam vel glandulosam fuisse, materia pinguis, quâ repletus erat, vetuit: abscessum absolutè vocare non potui, quod coloris ferè fuerit expers, imò, quod integrum & quod excurrit biennium, inter Rer. Natural. meorum apparatum, ad hunc usque diem asservatus, nullum contraxerit fœtorem, cùm potiùs è contrario, pro natura abscessuum, jam dudum imo in sepulchro adhuc, cum ipsa torali cadaveris resolutione, abivisset in putredinem; quare Steatomaticum fuisse tumorem spiritu quodam accedente Gorgonicô, lapidea crusta obductum, sicque contra putredinem munitum ac præservatum, sum suspicatus, & quidem (1.) quòd Steatomata globosam utplurimùm recipiant figuram, quale Anno 1673. Altdorffii in subjecto Anatomico Rustici decollati, pleuræ adnatum, cujus Sceleton ære meô redemtum, meisque manibus combinatum adhuc possideo, Excell. Dn. D. Mauritius Hoffman-

Ventriculus monstrosus.
Fig. 47.
pag. 471.
pag. 473.
Globus lapideus materia pingui repletus, in sepulchro repertus.

Fig. 48.
pag. 475.

mannus Senior, Doctor Ductorque t. t. meus ad urnam honorandus, demonstravit. (2.) Quod Steatomata non æquè citò abeant in putredinem, quàm abſceſſus ac tumores alii, ut vocant, ſine folliculo. (3.) Quod materia in globo hoc contenta ſebacea ferè fuerit, materiæ Steatomaticæ proximè accedens, coloris tamen ſub-obſcuri, quaſi cum ceræ pauxillo permixta, & quamvis Steatomatica materia albeſcat potiùs, ob ætatem tamen, exſiccationem, ac incruſtationem colorem hunc ſub-obſcurum facilè contrahere potuit; non tamen hîc colorem quàm potiùs ſubſtantiam attendendam eſſe arbitror. Locum, in quo repertus fuit hic globus, non attendo, quòd non modò ex veſpillonis relatione certi quid determinari nequeat, facilè enim à thorace ad inferiora abdominis devolvi potuit, quin potiùs, quòd Steatomata in variis corporis partibus enaſci poſſe, Obſervationes hinc inde teſtentur.

Fig. XLVIII.

OBSERVATIO CCLIV.
D. LUCÆ SCHRöCKII, LUC. fil.
De
Phalæna maxima.

Singularis in hac Obſervatione Papilionis elegantiſſimi ſpecies ſiſtitur, quam à Nobiliſs. *Dn. D. Joh. Burgio*, Collega noſtrô maximè induſtriô, Vratislaviâ mihi transmiſſam, Naturalis ſcientiæ Cultoribus curioſis haud ingratam eſſe poſſe confido; cùm & ipſa aliquid ad naturalis hiſtoriæ augmentum conferre queat, multisque Viris clariſſimis, ut *Mouſeto*, *Jonſtono*, *Aldrovando*, *Swammerdamio* &c. prolixiori commentario hiſtoriam Inſectorum conſcribentibus, nemo hactenus laborem illum vitio vertere ſuſtinuerit.

Illum autem Collega noſter excellentiſſimus, *Dn. D. Joh. Chriſtian. Mackius*, Schneebergâ ad prælaudatum *D. Burgium*

Annô præteritô, Mense Octobri miserat; qui d. 28. Septembr. ibidem manè parieti adhærens inventus fuit, postquam præcedente vesperâ lucernam circumvolitans, ab ædium incolis vespertilio esse creditus fuerat. Hunc equidem *D. Mackius* per triduum in scatula variis foliis, floribus, & fructibus sustentare tentavit, fame tamen moriturum ipsum prævidit, cùm rictu suô incurvô, quem vivo admodùm protrahere & diducere valuit, rodere, sicque sonitum muris rosioni haud absimilem edere, sæpèque per 3. 4. 5. horas ita continuare non cessaret, nec excrementorum quidquam intereà excerneret. Ubi non possum non verba laudati *Swammerdamii*, quæ *pag. 152. hist. insect. general.* habet, in medium adducere; postquam enim *pag. præced.* experientiâ edoctus, insectis eadem vegetabilia, in quibus reperiuntur insecta, inservire etiam pro alimento pronunciâsset, sic scribit: *Papilio nocturnus maximus, ex vermiculo, lignorum incola, criundus, ova sua defert in salices, quod ovum exclusum teredinem seu cossum reddit, qui robustis denticulis suis viam sibi per corticem aperit.* Cùm itaque Mackianæ huic Phalænæ ob grati alimenti defectum fuerit pereundum, rosione suâ viam sibi ad fugam capessendam parare voluisse credibile est.

Esse autem hunc ad illud Papilionis genus referendum, quod Phalænam vocant, haud dubitari debet. Hanc enim esse Papilionis speciem, noctivagam, luminis fruendi (unde nomen traxit) studiosissimam, hirsutô corpore, & alis veluti cinere aut pulvere quodam levissimô conspersam, scribit in suo *Insectorum theatro Thom. Moufetus cap. 14.* ubi Phalænas in admodùm magnas & exiguas dividit, earumque figuras adpingit; quas etiam Excell. *D. Johan. Jonstonus* suæ *historiæ natur. de Insectis, lib. 1. Tab. 6.* sed multò minores inseruit. Hisce itaque præsens Dn. Autoris Phalæna accenseri meretur, quæ equidem primâ à *Moufeto* recensitâ specie minor, alterâ autem ejus specie paulò major exsistit.

Oculi hujus protuberantes cæsii coloris, quantum ex insecto

ſecto hoc transmiſſo exſiccato colligere licet, fuiſſe videntur, in tunica ſua pellucida & quaſi reticulata, per microſcopium innumerabilia penè punctula elegantiſſimô artificiô & ſpectaculô oſtendentes. Caput ipſum nigrum eſt; antennæ inferiùs æneí, ſupernè nigricantis coloris, per quos meatus decurrit, pappoſam quaſi ſubſtantiam continens, cæterùm ex plurimis annulis eædem ſunt compoſitæ, quorum latera flavorum pilorum manipuli exornant. Scapulæ nigræ, cinere tamen quaſi leviter conſperſæ videntur, cùm tamen revera pilorum in extremitate tali modô variegatus color exſiſtat; dorſum intermedium eſt citrinum, maculis duabus nigris conſpicuum; reliquum flavum, annulis ſeptem nigris diſtinctum, inferiùs nigrum, quin & per medium dorſum maculâ latâ nigricantis coloris decurrente. Venter itidem lutei coloris, annulis iisdem nigris ſulcatus, infernè totus luteus; cæterùm in dorſo & ventre pilis molliſſimis, holoſericum tactu æmulantibus, horridulum, in quibus dicti modò colores conſpiciuntur. Ex alvo apex incurvus, duriusculus, acutus egreditur; quem eſſe penem dicere fortaſſè licebit, præcipuè ſi inſectum hoc fuerit maſculum, id quod ſanè ex *Swammerdamio* colligere licet, qui *l. c. ſect. 3.* papilionem nocturnum maſculum eſſe alatum, femellam non item monet. Alæ duæ externæ nigricant, maculis tamen albicantibus hinc inde variegantur; internæ flaveſcunt, duabus ſtriis nigris latioribus per transverſum inſignitæ, & nervis fulvis rectis obfirmatæ, nec non pilis, in ſummitate quidem denſiori agmine, in extremitate autem rarioribus veſtitæ. Crura habet ſex lacertoſa & valida, itidem piloſa, initiò ſive in femoribus nigra, poſteà in tibiis circulis flavis depicta, & in fine duobus incurvis nigris digitis, qui tamen per microſcopium ſanguineô colore pellucent, forcipata, tanti roboris ut etiam duobus talismodi cruribus ſcatulam undecim drachmarum pondere præditam diu ſuſtinere phalæna hæc, manu per alas ſuſpenſa, valuerit.

Fig. XLIX.

OBSERVATIO CCLV.
D. LUCÆ SCHRöCKII, LUC. fil.
De
Termitibus cum urina excretis.

TErmites cum urina excretos, ſuperiùs Obſervat. 79. ex relatione Clariſs. *Dn. D. Joh. Avenii*, produxit Excell. *Dn. D. Dan. Crügerus*, quibus ſimillimos bis etiam in hac Urbe obſervare mihi licuit; quarum itaque hiſtorias hîc pariter recenſebo. Scilicet paucis abhinc menſibus, Anno nempe 1688. Menſe Decembr. Zythopoei cujusdam, D. S. filiola quadrimula ingentem termitum copiam cum urina diverſis vicibus excreverat; quam parentes anxii cùm deducere ad me, auxilii ferendi causâ, curâſſent, vegetam eam, obeſulam & nullô de dolore aut moleſtiâ conquerentem, verbô, ſanæ ſimillimam deprehendi; unde lenioris tantùm diuretici, Aquæ nimirum Fragor. cum Sirup. eorum & Ocul. Cancr. mixtæ, uſum commendavi; à quo etiam tempore benè ſe habere perrexit. Altera termitum cum urina excretio admodùm numeroſa Anno 1680. Menſe Decembr. obſervata fuit in filiolo quinquemeſtri Dn. Jer. K. Mercatoris noſtratis; quos ungue compreſſos cum ſonitu crepâſſe, humore viſcidô emiſſô, deprehendi; quam excretionem etiam arenulæ aliquot minutiſſimæ rubicundæ comitabantur; quales non minùs poſteà, ceſſante jam termitum iſtorum proventu, aliquoties cum urina prodierunt. Qui puellus mox à nativitate variis infirmitatibus obnoxius, alvi inprimis ſiccitate, anorexiâ, ac flatibus, nec non difficultate ac ſuppreſſione urinæ (quæ tamen ultimis quinque ſeptimanis ante mortem liberè effluebat,) laborans, magnis & multis clamoribus doloris acerbitatem teſtatus fuerat; quibus dextri quoque inguinis herniam & umbilici prominentiam ſibi induxerat. Tandem annum natus cùm aliquandiu inquietior fuiſſet, difficilisque reſpi-

respiratio accessisset, d. 23. Jul. Anno 1681. manè insperatò exstinctus, & quod suspicabar, suffocatus fuit, corpusculò post fata plurimis in locis admodùm livescente. Post meridiem institutâ corporis sectione, observavi venam cavam propè ingressum in dextram cordis auriculam, unà cum hujus particula (quod rugæ interiùs comparentes persuadebant,) ad pollicis robusti amplitudinem extensam, non tamen eapropter extenuatam, sed densam satis & crassam; quam dilatationem clamores illi intensiores non longè à partu observati si non effecerint, conformationis in ipsa conceptione errorem fuisse credibile est: in hac grumus sanguinis in duas divisus partes, nigricans & crassus latebat. Cæterùm pulmones hîc illic lividi, materiam crassam, albidam & quasi purulentam dissecti copiosè fundebant; ventriculum & intestina flatus distendebant; hepatis floridus color in pallidum abierat; vesiculam bilis ingentem, colore etiam pallidam, membrana crassissima constituebat, ex fibrillis mirè implicatis, quas inter glutinosus, gelatinæ similis humor hærebat, constans; in ipsa verò vesiculæ hujus cavitate serum viscidum, paucum, exiguâ flavedine tinctum fluitabat; lien insignis, lividus, reni sinistro mole suâ magnam cavitatem imprimebat; renes autem & vesica, nec arenularum nec termitum vestigium ostendentes, planè inculpata adparebant; herniarum quoque, quibus per ligaturas ex arte prospectum fuerat, nullum ampliùs, neque externè neque internè, indicium notabatur. Unde horum termitum, sive ovulorum, ex quibus tandem vermes, atque ex iisdem muscæ nascuntur, in corpore proventus oriatur, omnium optimè ex Clar. *Franc. Redi* experimentis, in *libro de generat. insector.* colligere licebit, quibus nempe se didicisse scribit, neque lac, neque lacticiniorum quidquam verminare, si eô locô serventur, ubi muscis & culicibus aditus non datur: & contrà, ubi animalcula hæc eò pertingunt, ut super cibis requiescant, brevi subsequi verminationem. Ut ita ovula hæc à muscis dulcedine lactis allectis in

in ipsum deponi, aut etiam ab iis vasa, lactis expressioni & adservationi inservientia, nec probè priùs mundata conspurcari verisimile existat, quæ dein pulmentis, frequenti infantum cibo, communicata, horum ventriculum subeant. Sed quâ ratione ulteriùs in vesicam penetrent, obscurius paulò esse videtur; quamvis si molliculam eorum substantiam, ex membranula nempe & humore conflatam, perpendamus, eadem semel in vasa lactea admissa, & hinc sanguini cum chylo infusa, per arterias ad tubulos renales accedentia, in eorum cavitatem ab urgente novi advenientis sanguinis ac seri pressione extrudi posse, hariolari nobis liceat.

OBSERVATIO CCLVI.
D. LUCÆ SCHRöCKII, LUC. fil.
De
Verme quadrato.

QUamvis magna sit vermium differentia, quos in corpore humano inventos, vel inde excretos Medicorum notavit diligentia, mihi tamen singulare lumbricorum genus hîc annotare lubet, cui simile unquam quod fuerit observatum, legisse me haud memini. Hos autem in filiolo pistoris nostratis, A. S. annum circiter nato, An. 1681. notavi, quadratos nimirum, & unciam ferè longos, hujus scilicet [______] figuræ & magnitudinis, modò paulò longiores, modò nonnihil breviores; quorum plures successivè excreverat, cæterùm sanitate integrâ, quantum colligere licuit, gaudens. Hosce per abdomen & dorsum errantes Mater offenderat, inscia tamen, an ex alvo vel vesica prodierint, dum eorum vestigia neque in urina neque alvinis excrementis deprehendebantur; quamvis ex alvo prodiisse, magnitudo eorum persuadere potuerit, cùm per meatum urinarium, præcipuè in tenella ista ætate, vix sine notabili urinæ

urinæ difficultate, qualem nunquam obſervaverat Mater, tranſire potuiſſe ſit credibile. Motus eorum erat aliorum lumbricorum ſimilis, contractione & extenſione alternatim inſtitutâ. Cæterùm neque caput, neque pedes, nec interanea aliqua, aut cavitatem, bonis licèt microſcopiis inſtructus, reperire in iis poteram, dum meram membranam craſſam referebant, & nî motus ille vitæ præſentiam arguiſſet, membranam eſſe credidiſſem. Ne autem latentes fortè eorum aliquæ reliquiæ noxam puello aliquando parerent, Sirupo anthelmintico ſucceſſivè exhibendo proſpexeram, & ceſsâſſe poſteà verminoſum illum adfectum Mater retulerat.

ADDENDA
D. SAMUEL LEDELIUS,
De
Utilitate & jucunditate exurgente è lectione Ephemeridum.

EPhemerides noſtras non eſſe opus otioſum ſed negotioſum, ipſa loquitur veritas, & optandum eſſet, ut omnes eruditi has evolverent, certo certius ſummè labores hosce deprædicarent, & quilibet aliquid inveniret ad palatum. Uti in Macrocoſmo diverſitas offenditur hominum, ita in hocce opere diverſitas Obſervationum: ibi quidam fulgent ut ſtellæ primæ magnitudinis, alii ut ſecundæ, alii ut tertiæ & ſic porrò: ita & hic una alteri palmam præripit Obſervationi. Unusquisque tamen horum conditus eſt in laudem DEI: ſimilem in modum & hic in omnibus paginis reſonat DEI ſapientia, potentia, bonitas, imò ipſe DEUS. Multa antiquis fuerunt ignota, abſcondita, interdum & neglecta, imò etiam incredibilia æſtimata, quæ nunc ſunt plana, vulgaria & notiſſima. Veritatem dictorum unusquisque legit in plerisque Ephemeridum paginis: è centum ut unum adducam; quartanam, hydropem, epilepſiam & alia antiquitùs incurabilia declarata, curare, jam ſunt quotidiana. Vulnera pro lethalibus Antiquitati habita, jam patiuntur exceptionem, videbis enim hinc inde annotata vulnera non lethalia cerebri, cordis, ventriculi, veſicæ &c. Ergò elucet Utilitas ex hujuscemodi obſervatis. Utilitatem quoque in hocce ſenties, quando annotata reperis expertiſſima ad quosvis ferè morbos remedia, quando hanc & illam cautelam legis in hocce & alio caſu ſummè utilem. In Praxi enim Medica non omnia omnibus obveniunt. Jucunditas emergit è luſibus naturæ in tri-

plici

plici regno, in Anatomicis item, inque operationibus Chimicis, ut generalibus tantùm inhæream: nam si specialia convasare vellem, multas implerem paginas. Nec minor jucunditas propullulat ex eo, dum rationes variorum in natura occurrentium rarorum eruuntur, quas ne per somnium quidem viderunt Antiqui, variaque pro veris habita, jam reapse falsa esse oculariter demonstratur. Natura videtur jam multùm denudata, & curiosus animus non desistit inquirere in ulteriora abdita. Omnium rerum rationes si non ex asse suppeditat curiositas nostra, satis speciosas tamen exhibet, quæ in defectu accuratiorum animum sciendi cupidum quadantenus exsaturant. Quo ipso omnes illi feriuntur, qui sinistrè de Curiosorum laboribus judicant. Tolle hæc duo: Utilitatem & jucunditatem ex omnibus aliis scriptis, & cassa nuce vix digna judicabuntur. Sed quid noctuas Athenas?

[*Gorlicio Lusatorum d. 11. Julii Anno 1688. Noribergam missæ.*]

Ad Obs. 77. p. 140.

IN gratiam Germanorum nostrorum, ipsis Dn. Pastoris verbis, Aquæ hujus salutarem usum prolixiùs referre allubescit.

Als der Brunn nach Himmelfahrt in der Taubenbach / so in die Wugger fällt / entsprungen / ist die Wugger davon gantz trübe und milchfarbig gewesen etliche Tage / welches ich / als ich darüber in meinen Garten gegangen / selbst mit Augen gesehen und mit Verwunderung observirt habe. Hievon / wie es zu geschehen pfleget / fielen mancherley Judicia. Etliche meyneten / es rührete solches aus dem Teuffels-Brunn her / in welchem sich Satan vielleicht würde gebadet haben. Andere ominirten daher / ich weiß nicht / was böses. Da nun unterschiedliche Judicia hievon vorgiengen / fand sich ein Schmid dieses Orts / namentlich Manley / der redete solches denen Leuten aus / daß es nichts zu bedeuten hätte / es rühre die Verwandlung deß Wugger-Wassers von einem in der Taubenbach neu-entstandenen Brunn her /

her / welches er daher wuste / weil er einen Kohlhauffen nicht weit davon hätte. Hierauf geschahe es / daß den neuen Brunn zu besehen ein Tuchmacher / namentlich Martin Schmid / den letzten Tag in den Pfingsten hinaus gieng / und weil derselbe rothe und schlimme Augen hatte / wird er Rahts / von dem kalten Brunnwasser etwas in die Augen zu streichen / trincket zugleich eins mit davon / und weil er sich nicht wol fürsihet / fällt er mit dem einen Fuß / an welchem er eine Wehne hatte / ins Wasser hinein. Nachdem er zu Hause kommt / legt er sich zu Bette und schläfft / hat aber einen starcken Schweiß / davon er / als er erwachet / alsbald einige Linderung in den Augen empfindet / und verspühret deß folgenden Morgens / daß die Wehne am Fuß / damit er eingefallen war / weg ist / weßwegen er denn fast darüber erschrickt. Dieser offenbahret solches Herrn Christian Petratzen / Rahtsverwandten und Zöllner allhie / welcher einen Schwindsüchtigen Affect, Gimen der Brust / Mattigkeit und Krafftlosigkeit / ingleichen so gar keinen Appetit zum Essen hatte / daß er innerhalb 2en Tagen nicht so viel als ein Wecke oder Pretzel groß Brod hinunter bringen können / animirt denselben / er möge den Brunnen probirn. Er folget solchem Raht und gehet mit ihm dahin / muß sich aber vor Schwachheit etliche mal nidersetzen / ehe er hingelangen kan; nachdem er deß Wassers getruncken / harret er ohne nidersitzen nach Hause aus / bekommt gegen Abend einen Appetit zum Essen / und weil er mit dem Wasser-trincken fortfähret / wird er an dem dritten Tag restituirt / und kriegt solchen Appetit, daß er wol ein gantz gebraten Huhn hätte wollen aufessen. Sein Sohn Daniel / welcher für das Fieber ein Pulver in Brandwein eingenommen / so ihm auf der Brust bestehen geblieben / trincket auch zugleich mit dem Vatter von dem Wasser / und empfindet Besserung. Diese drey Personen bringen zu erst die heilsame Krafft deß Brunnen hie im Städtlein unter die Leute / also / daß am Johannes-Tage das halbe Städtlein hinausgegangen war: An demselbigen Tage habe ich zum ersten mal davon gehöret. Von den Verständigsten dieses Ortes ware diß anfänglich verlachet / doch gieng bald dieser / bald jener hinaus / so war auch Wasser heimlich in dem Busch / und jenseits dem Busch geholet /

let / welches doch einigen muß geholffen haben / denn von Tage zu Tage funden sich mehr und mehr Leute herzu / den Brunn zu besehen und zu probiren. Ohngefehr acht Tage nach Johann kommt ein Soldat hieher geritten / welcher nicht gesund gewesen war seit der Stetinischen Belägerung / hatte auch nicht mehr essen noch Toback rauchen können / sobald der allhie vom neuen Brunn höret / machet er sich hinaus / und nachdem er das Wasser getruncken / bekommt er Appetit zum Essen / isset auch in Herrn Benjamin Ruzazen Hause eine gute Portion / rauchet Toback / und gehet mit einem guten Rausch zu Bette / den folgenden Tag bleibet er noch hie und gehet wieder nach dem Brunn / deß dritten Tages aber / da er Abschied nimt / sagt er / einmal wolle er / deß Brunnen halber / noch wiederkommen / er müsse jetzo reisen / aber aller Orten / da er hinkomme / wolle er es rühmen und sagen / daß / nächst GOtt / ihm diß Wasser wieder geholffen. Nicht lange darnach kommt ein Burger von Berwald / namentlich Sültz / ein Schwindsüchtiger / hieher / das Wasser zu gebrauchen / reiset noch desselben Tages wieder ab / doch nimt er davon was mit / nach wenig Tagen lässet er in Berwald in der Betstunde für seine Gesundheit öffentlich dancken. Durch diese Gelegenheit ist der Brunn erfunden / und dessen Heil-Krafft weit und breit divulgirt worden / also daß / seit Jacobi her sich bereits eine grosse Anzahl Leute / aus der Marck / Polen und Pommern hieher gefunden / und ihrer viel das Wasser mit grossem Nutz gebraucht haben. Ich / der ich nun drey Sermonen / GOtt zu Ehren / beym Brunn gehalten / habe schon auf einmal fast auf 300. Zuhörer daselbst gehabt; so hat es auch nicht wenigen geholffen / denn ich bin gewiß / daß mehr als 100. Leute dadurch zu ihrer Gesundheit gelanget / nur daß sich ihrer wenig angegeben und Danck sagen lassen / rc.

Ex multis aliis relatu videtur dignissimum, quod recensuit Pastor illius loci seqq. verbis:

Hans Mahlken Tochter von Kölpin / welches bey Neu-Stettin liget / hat einen Puckel von Mutterleibe an auf dem Rücken gehabt / als ein Hut groß / der Puckel hat sich mehlich und mehlich verlohren / und ist gantz gesund worden. Zuvor ist sie von einer Seite zur an-

dern nur wacklend gegangen/ itzt aber gehet sie aufrecht. Diß solte einem unmöglich zu seyn scheinen / aber es ist hie vielen Leuten bewusst/ wiewol ich das Mensch nicht selbsten gesehen / halte aber / meinem wenigem Bedüncken nach dafür / daß solcher Puckel nicht in Verrenckung deß Rückgrads / sondern sonsten in einem Puden auf dem Rücken / der vielleicht aus Mutterleibe mitgebracht worden / bestanden / &c.

Theæ Chinensis icon.

Quàm frequens & consuetus sit Theæ fruticis Sinensis in Chinâ aliisque vicinis locis usus, indeque præparata potio; tàm diversa etiam illius ad vivum per curiosas sculpta manus prodiit delineatio. Non proinde potuimus, quin stirpis istius virgultum ex Indiâ Orientali ab Illustr. D. Cleyero Berolinum, ad Magnificum & Excellentiss. Dn. Christianum Menzelium, Archiatrum & venerabilem Collegam nostrum, tum & Amstelodamum ad Nob. & Naturæ curiosissimum Dn. Nicolaum Dumbstorff Pharmacopœum solertissimum missum, inde nobis Noribergæ communicatum studioso sculptori æri incidendum committeremus. Plura qui de frutice hoc nobilissimo scire desiderat, propter ipsius plantæ fructusque diversitatem, Jacobi Breynii plantarum exoticarum Centuriam I. fol. 114. adeat, pro lubitu exinde suo satisfaciet desiderio &c. Vid. Fig. L.

APPEN-

Thee Indiæ Orientalis.
Fig. 50.
pag. 486.

APPENDIX
AD
ANNUM SEPTIMUM
DECURIÆ II.
EPHEMERIDUM
MEDICO-PHYSICARUM
NATURÆ CURIOSORUM
in Germania.

NORIMBERGÆ,
ANNO M DC LXXXIX.

CONTENTA APPENDICIS
Anni VII. Decur. II.

I. N. J.

I. N. J.

EXERCITATIO
De
GENERATIONE MINERALIUM, VEGETABILIUM, & ANIMALIUM IN AËRE,
Occasione
ANNONÆ ET TELÆ COELITUS DELAPSARUM
ANNO M DC LXXXVI.

IN CURONIA,

Auctore

PHILIPPO JACOBO Hartmann/

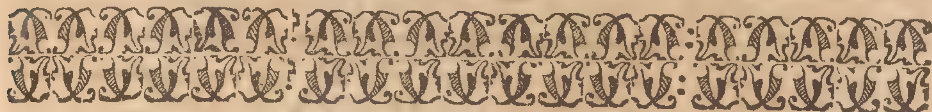
Phil. & Med. D. P.P. Regiomont.

Academiæ LEOPOLDINÆ IMPERIALIS Naturæ Curiosorum Collegâ.

ANNO M DC LXXXIX.

SERENISSIMO AC CELSISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
DN.
FRIDERICO
CASIMIRO:
SERENISSIMO AC CELSISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
DN.
FERDINANDO:
In
LIVONIA
CURLANDIÆ AC SEMGALLIÆ
&c. &c.
DUCIBUS,
PRINCIPIBUS AC DOMINIS SUIS
CLEMENTISSIMIS

Quos
Cœlum gremio excuſſit
Magna Mater ſinu excepit
DUX ALEXANDER
Heroicâ ad Budam nobilitavit morte,
Curonienſium
incertis natalibus
oſtentorum
partus
Ætheris fœcunditati
Telluris fertilitati
VIRTUTIS MEMORIÆ
juſta perſolvens
in
monumentum pietatis
erga
SERENISSIMAM DOMUM
CURLANDICAM
devotus cliens
Philippus Jacobus **Hartmann**
conſecrat.

I. N. J.

CAPUT I.

De Pluviis prodigiosis in genere.

§. I. *Cælitùs delapsa, alia Artificialia, alia Naturalia; eorundem lapsus apud Græcos æquè ac Latinos nomine pluviæ venisse.* §. II. *Artificialium pluvias non facere ad Physicam; Naturalium verò non unius Generis memorari, cùm & mineralium & Vegetabilium & Animalium prostent.* §. III. *Non eandem fidem invenire omnes de pluviis prodigiosis Historias: nimirum* (a) *quòd Scriptores neglexerint circumstantias adducere.* e.g. Jonstonus. (b) *Quòd alii aberrârint à veritate; idq; non unis modis:* 1. *Falsis nominibus res delapsas arguendo.* e.g. *Sulphuris*, quod aut pini aut musci terrestris clavati fuit pulvisculus; *item frumenti*, quod granorum hederæ erat colluvies; *item sanguinis*, quod alius cujusvis mineralis fuit tinctura. §. IV. 2. *Malè adstruendo pluviam, quod ventorum, ignium, fluviorum vehementiâ erat definiendum; cum hâc ipsâ peregrè delata fuerint quædam corpora.* e.g. vituli, carnes, pisces, &c. 3. *Malè quoq; assignando pluviam, quando hâc quædam sunt allicita aut detecta;* e.g. ranæ &c. §. V. 4. *Malè porrò Physicis annumerando, quæ veneficii ope, pluviæ peregrinorum sunt patratæ.* 5. *Malè prodigiosis accensendo, quæ potiùs Meteora, Mineralis sortis, mixta, aut plura; hujus, illius generis dicenda forent.* §. VI. *Quomodo rectè pluviæ peregrinorum intelligendæ, & quod tales verè exstiterint.* (1.) *Mineralium*, e.g. *la-*

 pidum,

pidum, ubi Livius contra Gassendum defenditur. §. VII. *Neq; lapidum tantùm*, *sed & aliorum Mineralium.* e. g. *ferri*, *æris*, *terræ luteæ* &c. §. VIII. (2.) *Vegetabilium pariter*, e. g. *frumenti.* §. IX. (3.) *De animalium verò, imprimis illorum, quæ se in aëre librare nesciunt, pluviâ, admodùm ambigi*; e. g. *de ista ranarum & perfectiorum animalium; non ita de illâ insectorum, imprimus volatilium. Ubi de Culicum generatione Historia afferuntur.*

§. I.

Historiarum credita monumentis passim *cælitùs delapsorum* legimus *prodigia; non tàm illorum, quæ* ingenium humanum sedulâ solertiâ effingit, (uti ancile, leni aurâ decidisse *Ovidiô* canitur; testisque pluisse, *Julii Obsequentis prodigiorum* annotavit *Libellus Cap. CXIV.*) *sed magis istorum opificiorum*, *quæ* natura, æternâ successionis Lege sibi constans, in aliis quibusvis potiùs effabricare suevit officinis. Quæ insolita, quando à nubibus roridis plerumque effundi contigit, eloquentibus illud longâ serie compluribus Historiis, *pluviarum* adprimè *nominibus monstrosi aëris partus sunt insigniti*; quam in rem Græcorum æquè ac Latinorum probatissimi adduci possent *Auctores*, nisi iidem obvii forent; *præeunte Homero*, sanguineos rores jam tum *in Iliade* recitante.

§. II. *Missis* verò *iis*, *quæ artis sunt*, cùm minùs physicæ sint indaginis; *naturæ tantùm operum peregrinos lustraturi sumus natales*; *Neq; unius sunt generis*, quæ insolentem illam nascendi sortem nacta referuntur: sed & *fossilia & Metalla; illa quoque quæ plantis* aliàs debent Originem; vel *ipsa animalia* cœlô depluisse memorantur. Exempla omnigena suggerent *Scriptores*, qui integris voluminibus portenta colligere instituerunt. Præter *J. Obsequentis Libellum cit.* extat quoque *Supplementum Conradi Lycosthenis*; Similiter *Johannis Wolfii Lectiones memorabiles & recondita* horum farraginem offerent: Ut

Ut taceam alios Historicos & Physicos, quibus curæ fuit admiranda Meteororum suis Scriptis inserere. *Rarior* tamen est *mentio pluviarum quâ plantas, aut his gemina*, cœlitùs in terras ruisse, fuisset traditum. *Obsequens cap. 85. & 90.* fruges in arboribus natas refert; Quamvis *Plin. H. N. Lib. 18. c. 18.* semel tantùm frugibus ostentum accidisse, quod quidem invenerit, asserat. Idem *Obsequens cit. 90.* Oleum; & *Wolfius Tom. I. Cent. 8. lib. cit. p. 204.* multifaria ligna pluisse in Episcopatûs Frisingensis Diœcesi ex *Aventino* perhibet. *Memorabiliores sunt animalium pluviæ.* Cui enim non ista ranarum dicta? Sanguine quoque pluisse fabula est, quæ toto fertur notissima mundo. Nec lactis pluviæ sunt ignotæ ampliùs. *Wolfius quoque Tom. I. ad Annum 995.* pisciculos pluisse in Gallia ex Auctoribus exscripsit: *Frequentissimè* tamen *omnium occurrunt pluviæ fossilium*, terræ, luti, cretæ, sulphuris, lapidum, ferri, æris &c.

§. III. Istas verò *pluvias prodigiosas*, uti ab Aa. tradi certum est, non æquè certum est, *quâ fide tradantur ab omnibus: partim quòd non diligentiam adhibuerint*, quam quidem par erat in re adeò insolenti adhibuisse, circumstantias accuratè assignando, ut tantò majorem fidem inveniret oratio. Quam sanè notam, cùm incurrat *Jonstonus*, non facilè fidem invenient *ipsius admiranda*, in quibus scribit, *se certò compertum habere aliquando copiosè piscibus pluisse non procul à Regiomonte in Prussia, ita, ut viæ quoq; & prata piscibus fuerint repleta, seq; ipsum ex piscibus illis comedisse, unà cum Parentibus suis: Partim*, quòd plerorumque fides sublesta esse cœperit, postquam curiosior indagatio *multiplices errorum* detexit *nodos*, quibus Scriptorum, sive simplicitas, sive incuria illaqueari poterat. *Animadversum* enim *ab aliis, certis nominibus vulgò vendititata, qualia reâpse non exstitêre: Sulphurei* hôc modô recensiti *imbres*, ubi nihil genuini sulphuris deprehensum ab indagantibus; nimirum elusi sunt creduli cujuspiam plantæ aut arboris seminiorum specie. Legatur *Ephem. Germ. Anni I. Observ.*

ſerv. 97. in quâ *Exc. Garmannus*, ubi de pulvere Muſci terreſtris, curioſa attulerat; *Vernô tempore*, ſubdit, *pinus pariter talem ſpargit pulverem, qui ventô tumultuante pluviæ mixtus, ſulphuream mentitur pluviam, ut annotavit Krügner* im Chymiſchen Tannenbaum/ *& Möller in Annal. Fribergenſ. H. I.* Non minùs legi meretur, quam hanc in rem integram de Sulphure putatitio cum pluvia deſcendente, *Exc. Elsholtius* condidit, *Obſerv. 87. Anni VI. VII. laudatarum Ephemeridum:* Hâc ſulphur putatitium flavo muſci terreſtris clavati pulviſculo vindicatur. Quibus gemina habentur in Experientiſſ. & Cl. Chimici *Kunckelii Tractatu, contra Spiritûs Vini ſine acidô Vindicias.* Sic fuerunt, qui *frumentum* aſſeruerunt, *quod verum non fuit*, cùm ſatum grana hederæ tantùm oſtenderit, cujus etiam meminit *Clar. Velſchius, Hecatoſtæa I. Obſerv. Phyſ. Medicarum 32* Conf. *Theophraſtum Hiſt. Plant. 3, 2. p. 118.* de ſemen ſpargentibus ad Ventos arboribus, e. g. de ulmo: & quæ *Bod. à Stapel* habet *in Com. p. 119.* e. g. de fraxino. Pari fide *ſanguineæ pluviæ*, Annalibus toties inſeruntur, cùm ſpecie, cujusvis foſſilis potiùs, tinctura incautos fefellerit.

§. IV. *Ab aliis*, præatereà animadverſum, *malè dici pluiſſe talibus, quæ obvia externa quædam vis ventorum, ignium, fluviorum, temerè caſu quodam ad loca diſſita detulit;* hac ratione non ſolùm jugis boum pluiſſe dici poſſet, ſed & turribus templorum, cùm *in Ephem. Gall. Tom. VIII. p. 252.* turbo deſcribatur, qui unà cum campanis turrim ad locum ſat longè diſtantem tranſtulit. Idque adeò nimis quàm fabuloſum judicat *Gaſſendus, de Meteorologia Epicuri, Animadverſ. in 10. Diog. Laërtii p. 997. ſeq. pluiſſe aliquando vitulo*, ut ab Avicenna ſcriptum ferunt: *At etiam memorant pluiſſe carnibus. Quis credat*, inquit, *niſi etiam fingatur carneis turbine aliunde abreptas?* Quod ſi unquam propè Regiomontum viæ & prata piſcibus fuerunt repleta, fluviorum hoc adſcribendum exundationi, non iſti, quâ naturaliter pluviam piſcium oriri poſſe ratione ex Jonſtono perſuadere ſatagit *Fromman. Lib. 3. de faſcin.*

ſcin. Mag. part. 8. Sect. I. c. 1. §. 5. Quod enim à nautis Jonſtono traditum, integras cymbas ſive minutulas naves cum hominibus, aliquando ſurſum aliquo usque evehi: hîc locorum eſt inauditum; neque enim tam vehementem & ſimultaneam aquarum elevationem Pruſſia unquam vidit; nedum, ut ipſa animalia integra eâdem ſurſum tracta vidiſſet: Utut non ignoremus, quod Indiarum maribus ejusmodi portenta obveniant, cùm plures & eruditos teſtes, eosque oculatos, circa iſtud phænomenon *in Phyſico* adduxerimus *Collegio.* Rectiùs *Beyerlinck* ex *Athenæo* & *Alberto M.* uti in lapidum & cæterarum rerum imbribus uſu venit, *videri nonnunquam piſcibus pluere, quia ecnephias, aut vorticoſus aliquis flatus correptos è mari piſciculos alium in locum projicit;* non nudos tamen, ut puto, ſed Neptuno immerſos, quomodo prædam talem in naves cum ſalſo balneo aliquando immiſiſſe traditur; magis, inundationes excitando: Inundationes enim fluviorum, non ſine damno, Pruſſiæ coloni ſenſerunt ſæpiùs, quibus fortè juxta *Horatianum* illud:

Piſcium ſummâ genus hæſit ulmo,
Nota quæ ſedes fuerat columbis.

Extat *Theophraſti fragmentum de piſcibus in ſicco degentibus;* atque anguillas & Lucios aliquando aquas egredi, & in pratis paſtum quærere in Pruſſia notum eſt; aſt non addit Jonſtonus, quale genus piſcium cum Parentibus comederit: alioquin hôc modô expediunda eſſet fabula. *Aliis* porrò ſuſpectæ prodigioſæ quædam pluviæ, quod *potiùs detecta, aut allicita fuiſſent dicenda animalcula,* quæ vulgi perſuaſione credita ſunt nimboſis nubibus excidiſſe; unde ranunculas pluviæ inſtar decidiſſe *Gaſſendo loc. cit.* notatur res minimè veroſimilis; & *Fromondus* fluctuans admodùm idem videtur innuere. Quamvis, cùm unius rei plures quandoque ſint cauſæ, *ex arboribus quoque excuti poſſint virides ranunculi* vi imbrium ingruente; tales enim mihi oblati potiſſimùm & relati cum pluvia decidui ranunculi, qui ad genus illud accedant, quod teneri-

neritudine & colore ab aliis diſtinctum, fruticetis ac arboretis inſidens Calamites aut Dryopetes, Germanis audit Laub-Froſch. Priori tamen cauſæ favet *Theophraſtus in Fragm. de Animalib. quæ repentè apparent;* Illique aſſignandum, quod in *Actis Anglicis* occurrit *Anno M DC LXVII. p. 406. ed. Lat. in IV.* de inſulis Caribanis: quando in medio inſulæ cujusdam perhibetur planities, in quâ, quotiescunque pluit, pluvia adhærens fimbriis veſtimenti ſpatio ſemihoræ transformata appareat in eulas. Quamvis enim *Auctor Relationis iſtius*, aliud quodvis cauſæ adducat, notandum tamen, quòd teſtis modò fuerit auritus, non oculatus.

§. V. His accedit, *quod aliquando veneficiis deputandæ ſint pluviæ inſolentes*, qualis Margaritarum apud *Wolfium Tom. II. ad Annum M D XXXII.* Quarum Contemplatio, cum in Phyſica non inveniat locum; illud ſolùm adjiciamus, *quod aliquando prodigioſæ habeantur pluviæ, quas imperitum Vulgus, cùm nunquam aut rariſſimè uſu rerum cognoverit fandove acceperit, tales propugnat:* cùm tamen eædem Eruditis, quibus ad judicandum meliùs pectora præparavit cata experientia, nil oſtenti monſtrent, quippe cùm ad Meteororum certa genera reducendæ veniant. *Quid* enim *juvat prodigioſas appellitare pluvias, quibus aliquid foſſilis eſt admixtum?* cur non aquas item minerales prodigioſas nuncupamus? Quodſi aquarum cenſu non prorſus excluduntur minerales eapropter, quòd habeant intra ſe foſſile, aut quòd non ſint adeò frequentes; nec pluviæ minerales, aut alia Meteora hoc illo foſſilium æmula, protinus Meteororum claſſibus excludenda erunt. Atque ſi citra pluviam decidant iſtiusmodi non minùs ac ſtella cadens, &c. nudè Meteoris hujus, illius generis accenſenda judicamus meritò.

§. VI. Tot autem, & pluribus aliis modis, cùm à veritate aberrare contingat, quantâ circumſpectione Phyſicam Hiſtoriam edituro opus ſit, liquidò conſtare arbitror; *Plautini* neceſſe eſt ſit memor dicterii:

Qui

Qui cavet ne decipiatur, vix cavet cum etiam cavet:
Etiam cùm cavisse ratus, sæpè is cautor captus est.

Certum tamen sit nobis, *non posse promiscuè omnium Aa fidem in dubium vocari, cum rëapse cœlitùs omnis generis corpora decidisse*, indubitata evincant documenta; Neque solùm ac si manifestâ ventorum igniumve violentiâ in altum sublata, quæ lapsu velociori ruerunt illicò; sed ut quæ ad nubes quoque aliquando tacitis modis evecta, iisque diutiùs suspensa, tandem sinubus istarum, non minùs ac pluviæ, omnimodè effusa videri potuerunt: Etenim adsunt *testes verè testabiles*, quos potuisse attestari, ostendit eruditio; voluisse, probat candor. Atque *lapidibus pluisse* quispiam inficias iverit minimè; utut *Gassendus* Livii ausit solicitare fidem *loc. cit. p. 998. quod lapidum pluviam ad singulos penè annos commemoret; cùm ipsi hi lapides non alii sint quàm grandinei, sed insignis tamen magnitudinis, & à quibus strages edi possit ingens. Secùs profectò*, inquit, *quî fieri potest, ut res adeò frequens apud Veteres temporibus nostris nusquam observetur*, &c. Non permittit nostrum institutum, quæ ad singula reponi possint, adducere; nullum tamen penes nos est dubium, si quâ Livius peccârit, illâ ratione ab ipso peccatum minimè. Digna est, quæ in Livii patrocinium advocetur Historia, *inter anatomicas rariores Bartholini Cent. IV. 49.* Ubi demonstrat, lapides quandoque ex vaporibus salinis in aëre condensari posse, prælertim frigore accedente: *Hinc sæpè*, inquit, *cum grandine lapides devolvuntur, crustâq; ex nive sive glacie inducuntur, quod non ita pridem in Falstria nostra observatum, sed friabiles illi fuêre, non solidi aut densi.* H. I. Unde *Augustinus 3. de Civ. Dei 31.* ne grandines lapidum nomine intelligerentur, illas disertè ab his distinguit: *Sed & cùm pluit terra, cùm pluit creta, cum lapidibus, non ut grando appellari solet hoc nomine, sed omninò lapidibus. Quomodo* tamen crebriores *lapideæ pluviæ Livio memorentur*, hujus fortè conjectura ex illa Historia est capienda, quæ insignis exstat *in Actis Anglicis Anno M DC LXVI. p. 311.* de pluviâ ci-

 ne-

nerum, in Archipelago, eruptionem consecutâ montis Vesuvii, 6. d. Decembr. Anno M DC XXXIX. *Cùm versaremur in Sinu Volo, stantes ad Anchoram, circa horam decimam noctis illius cœpit pluere arenam & cineres, nec desiit ante horam secundam sequentis diei. Tabulata iis erant strata, ad duorum digitorum crassitiem, sic, ut cogeremur eos in mare ejicere palis, quemadmodum pridie ejus diei nivem ejeceramus. Nullò vento flante decidebant illi cineres, neque tantùm effundebantur in locis nostris, sed & alibi in naves tendentes à S. Joanne d' Acre in nostrum portum; quæ illò tempore centum leucarum intervallo à nobis aberant: comparatos cineres eosdem specie comperimus*, &c. H. I. Et ad Italicas Regiones facere utique videntur, quæ *Ephem. Gall. Tom. XIII. non unò locò p. 244. seqq. p. 289. seqq.* de eruptione ignium subterraneorum in insulis Canariensibus Anno M DC LXXVII. mense Novemb. ex Actis Angl. transtulerunt: summâ fide & attentione omnia ibi edisseruntur; *quomodo alicubi ad terræ motum, & ad tonitrua solum, cum igne, lapides & saxa liquata, præter bituminosa plurima ignis alimenta eructârit; in tantùm, ut torrens merè igneus comparuerit; quomodo porrò alibi post jactatos ignitos, humus hiscere, hincq; terræ tremore cum tonitru, magnam vim lapidum in aërem elidere cœperit; in istam quidem altitudinem, ut oculorum aciem effugerint, cum quintuplo plus temporis descensus horum visus absumpsisse quàm ascensus:* ut taceam alia admiranda, quæ pluribus ordine *laudata* offert *narratio*, quod per aliquot menses horribilis ista durârit eruptio: illud tamen non omittendum, *quod pacatâ tempestate cineres alio in loco mons ejaculatus sabulo nigro assimiles, ad loca usque septem milliaribus dissita*. Quamvis nec desint Historiæ post *Livium*, quibus lapidum pluviæ in Italia posteritati sunt transmissæ non adeò infrequentes. Videatur e.g. *Wolfius Tom. I. Cent. 10. ad Annum DCCCCLVI. & DCCCCLXIII.* &c.

§. VII. Genuinorum itaque lapidum istis, sed & aliis modis, ex nubibus in terram præcipitia & Auctoritas Antiquo-

quorum , & Recentiorum fide dignissimorum αὐτοψία suaserit; unus *Bartholinus* hâc vice sit instar omnium , qui varias Historias *loc. cit.* congerens, eorum, quæ ætas ista vidit, *Anno M DC LIV. in Fionia lapidum plurium durissimorum & ponderosorum pluviam* memorat; ex quibus ipse unum nactus est libræ civilis pondere, majori duplô ponderosiori , ad Regem missô. Nec contemnenda ipsius sententia , quâ grandiorum lapidum pluviam apud se concepit. Sic & *apud Wolfium Tom. I. Cent. 15. ad Annum M DC XCIII.* mentio fit pluviæ lapideæ & apud alios passim. *Pumices Heclam ad litora Islandiæ* æstu incendiorum evomuisse passim nautæ & advenæ commemorant. Pariter *ad pluvias aliorum fossilium metallorumve stabiliendas*, fidem impetrabit *Georgii Agricolæ* in Metallicis curiositas; qui licèt verba Avicennæ tacta arguat, dum enses Alemannicos ex ferro cœlitùs delapso fieri credidit, hoc tamen eidem largitur, fuisse tempus, quô ære ferroque pluerit, subdens; *& nos aliquot abhinc annis autumni tempore terrâ luteâ pluisse vidimus. L. 5. de Ortu & Causis subterr. p. 77. seq.* Neque *Scaligero* est, quod jure objici queat, quando *Exercit. 323. de Subtilitate ad Cardanum*, ferrum pluisse in Taurinis refert , cujus frustum apud ipsum exstitit ; subjungens: *tribus circiter annis antè , quàm ab Rege provincia ista recepta esset, pluit ferro multis in locis, sed raris.* Quibus A a. addatur *Balduinus* Chimicæ gloriâ illustris, *Venerem auream in forma Chrysocollæ fossilis , cum fulmine cœlitùs delapsam , propè Hoynam die 28. Maji Anno M DC LXXVII.* non minùs eleganter ac fideliter describens; extat *ad Annum VII. Ephem. Germ.*

§. VIII. Adsunt quoque testimonia incorrupta, quibus similem in modum *pluvias frugum* adstruere valeamus. Non memoro *grana tritici*, quæ pluisse in Gallia *apud Wolf. Cent. 10. ad Annum 995.* A a. consignarunt literis. Recentiora suppetunt documenta, quibus magnum pondus, addit Auctoritas scribentis; *Thuanus* is est, in quem virum omnes dotes Historica contulisse videtur; adeò ipsum excoluit, & suum esse voluit,

luit, cùm nec induſtriæ deſit candor, nec candori libertas dicendi, neque dicendi libertati concinnitas aut elegantia; ex hujus *L. 5. Hiſtoriarum ad Annum M D XLVIII.* hæc habe. *Fuêre & alia alibi prodigia. Nam in Carinthia, non longè à Clagenfurto & Villaco, oppidis X. Calend. Apr. horarum ſecundò ſpatiò, per duo ampliùs milliaria annonam pluit, ex qua regionis incolæ optimum panem confecerunt, qui ad Cæſarem cum granis ſiligineis cœlò delapſis perlatus, & ſummâ admiratione conſpectus eſt:* addit: *Conrado Lycoſthene Auctore, id biennio poſt accidiſſe, jamq; olim Probi Imperatoris temporibus, in eadem Germania, genuinum huic prodigium contigiſſe, narrante Zoſimo. L. 1.* Quibus *ex L. 50. ad Annum M D LXXI.* ſequentia erunt annectenda. *Magna prodigia hoc Anno in Germania memorantur. Nam cùm anguſtiâ annonæ ferè ubiq; ſummâ, tum præcipuè in Suevia Norica laboraretur, raro præter naturam beneficiò, piſa, rapula, frumentum ac triticum, compluribus locis Gottlebergi ac Lembergii in Quadis. XVII. Cal. Quintiles pluit, ex quo collecto trituratoq; homines undiq; accurrentes, triduo poſt panem eſu optimum confecêre; cui ſimile prodigium, jam ſupra ad Annum XLVIII. commemoravimus.* Adde his *Cl. Velſchii citatam Obſervat.* ubi grana hederæ falsò pro frumento pluviali venditata, allegârat. *At nobis,* inquit, *verum & genuinum triticum eſt, quod M DC XIX. è nubibus decidit cum pluvia, ejusdem planè formæ, quod olim Philippus Heinhoferus ad Ducem Pomeraniæ miſit in technoplinthio ſumptuoſiſſimo repoſitum. Neq; de noſtro hoc dubitari poteſt. Nam & in farinam redactum panem præbuit, nihil à vulgari tritico differentem; etſi nonnulli pauperibus tantùm famem exemiſſe narrârint, ditioribus nihil profuiſſe: Et ipſâ forma externa adeò manifeſta eſt, ut ſi quis pro granis hederæ habere vellet, ludibrium certè nobis deberet haut exiguum.* H. I.

§. IX. Quod *animalium pluviam*, fateor, mihi hæret aqua: atque parùm abeſt, quin cum *Fromondo* evadam Ephecticus; neque enim video, quî tantorum Virorum Auctori-

tati-

tatibus, e. g. ranarum pluviam ſtatuminantibus, aſſenſum denegare auſim, cùm αὐτοψίαν obteſtentur, uti *Fallopius de Metall. c. 9.* præter aliorum experimenta; neque tamen video, quî rationi atque experientiæ ſolidiori illorum concilientur placita. Quis enim citiùs quam aſparagi, quod ajunt, coquuntur, ranas ex ſpermate in animal ad Solem efformari vidit? neque enim ſpatium, quô fungi naſcuntur, horum animalculorum nativitati inter pluendum conceditur. Quis non, modô ſucceſſivô experimentorum uſu *ranarum Metamorphoſes* his oculis inſpexerit, meminit gyrinos illos fœtus haud parvâ morâ in piſciculi ſimulacrum tranſire; majori autem opus habere ad explicandos artus quadrupedis; atque tunc caudatos adhuc longiùs tempus exigere, quô in formam raninam decurtati, prorſus adaptentur. Pariter *culicum generatio* αὐτόπτης quisquam ipſam conſuluerit, non parva momenta temporis ſuarum viciſſitudinum depoſcere deprehendetur; ut taceam enim, quomodo ex horum ſpermate itidem galbæ prodeant, quæ dein piſciculorum barbatulorum, globoſis hirſutisque capitibus, facies induunt, propè caudam duobus apicibus conſpicuis, prodigiosâ agilitate ſub aquis luſitantes, donec languente illô motu in gyrum contrahatur corpuſculum agillimum, alterâ parte inflatâ, quô ſchemate ad ſuperficiem aquæ fluitantes, rarò ima petunt, niſi contactæ fuerint aut commotæ ab externa vi; atque iſtum in modum præſtolantur caloris virtutem, quæ ipſarum involucrum alienum diſſolvat; quô factô, culices nitidi relictis ſub aqua exuviis, alienô elementô ſe committentes, ad ſuperiora liberè evolant. *Honoratus Faber L. 5. de Gener. Anim.* diverſas Culicum generationes recenſet: *Propoſitione 75.* quidem illorum, quos tinnulos vocat: *Item culices illi tinnuli,* inquit, *de quibus tamen nonnulli dubitârunt, coëunt & ova pariunt: immò majores quosdam ovis prægnantes inveni: in luto deponit ovum, ſub æſtûs finem, ex quo ſenſim vermiculus, & ex hoc ſuum chryſalidis genus, ex quâ demùm culex. Propoſitione*

verò

verò *76. n. 1.* illorum, quos tipulas appellitat: *In aquis*, inquiens, *præcipuè ſtagnantibus varia animalcula ſpontè naſcuntur, ut tipulæ, ex fece ſcilicet ſubſidente; imò ad tempus ſuæ origini adhærentia moventur, deinde abſolvuntur, & paucis poſt diebus aſcendunt ad ſuperficiem aquæ; mox diſruptô putamine, culex emergit; inſunt autem primordia terreſtri concretioni, ab aliquo excremento, vel animalium, vel vegetabilium aquæ admixtò. Unde enim illa terrena concretio aquis admixta? Pari modô ranæ gignuntur & anguillæ, ſed ex aliquo primordio relicto* &c. H. I. In quibus de Culicum generatione Obſervationibus *Cl. Viri placita peculiaria* noto: *Quod* ipſi Culicum omnium non eadem generatio; *Quod* tipulas, quarum ſucceſſivam generationem αὐτόπ]αι cognovimus, ex fece velit prodire, iſtô quidem argumentô, quum huic ſuæ origini ad tempus adhæreant; *Quod* paucorum dierum intervallum metamorphoſibus hujus animalculi concedat. Ego quidem non negavero, aliam aliorum poſſe eſſe generationis rationem; quod tipulas verò, de quibus accuratam inſtitui obſervationem, illas in alveo ligneo puro, niſi quod vetuſtate exeſus eſſet, incorruptô, aquâ pluviâ pellucidâ in eodem ſtagnante, offendi; atque cùm maximæ, medioximæ, minimis, quæ ſubtile filum adæquabant, eſſent mixtæ, omnes, quando imum petebant, capita lignô infixa quaſi abſcondebant, protenſis caudis, egregiô ſpectaculô, gregatim ad profundum ſe proripientibus, atque denſis ordinibus dictô modô ſtabulantibus omnibus: Illudque in more animalculis poſitum adverti, quando vitrô ipſorum copiam indidi, ubi ad commotionem aquæ, aut adſpectum accedentium fundum illicò petentia, capitulis abſconditis caudas erexêre. Tres autem ſeptimanæ abiêrunt, priusquam maximæ tipularum exuvias deponerent, atque criſtatæ ad chartam ſuperimpoſitam perforatam evolantes aërem captarent; minimarum verò metamorphoſes quatuor ſeptimanas, & ultra, exegerunt. Alia occurrit obſervatio *in Actis Anglicis Anno 1665. M. Maj.* ubi

ubi curiosa generosi Angli circa rorem Majalem experimenta referuntur; *quod cùm circiter unam mensuram hujus roris, quem putrefactum & excolatum fuisse autumat, imposuisset in apertum vitrum cylindricum, orificiô amplô, & sivisset multas septimanas stare in fenestra Australi, cui Sol multum incubabat, sed cancelli tenebantur arctè clausi; post aliquantum temporis veniens ad excipiendum rorem suum, invenerit plenissimum parvorum insectorum magnis capitibus & tenuis textura corporibus, similium nigris animalculis in aquis natantibus, quæ sunt ranarum fœtûs caudati, sed multò minorum: Illa, cùm accederet ad vitrum, fundum petebant, quasi se occultare vellent; cùmq; recederet, denuò enitebantur in superficiem aquæ. Cùm ita paulo longiùs ea reliquisset, posteà reperit spatium plenissimum Culicibus, licèt janua & fenestræ semper clausa fuissent.* Addit, *se primò non suspicatum, hos Culices aliquô modô affines esse rori, sed cùm posteà comperisset Culices multiplicatos & aquatica animalcula multum diminutos numero, eorumq; plurimas pelles vacuas supernatare rori suo, non immeritò se persuasum putat, ut crederet, hos Culices per regenerationem productos ex dictis animalculis.* H. I. Quæ observatio confirmat memorabile tempus intercedere, primos ortus inter & absolutionem Culicum. Atque citra dubium ros Majalis culicum possedit sperma, quale minutissimum, infra granorum papaveris magnitudinem mihi visus sum vidisse in rore Majali, quem studio ex diversis vegetabilibus seorsim collegeram: Nullos tamen ex isto, utut ad fenestram Australem positô, eduxi Culices; Neque ullius alîus insecti ex rore progenerationem mihi intueri licuit, quamvis operam dederim sedulò; an quòd frigus priùs seminia corruperit, an quòd Calor non satis penetraverit, incertum relinquo. Cautionem autem adhibui semper, ut ne aliunde advenirent insecta, chartâ superimpositâ minutis punctis perforatâ. Moras autem, quas in Culicum generatione Metamorphoses, sive mutationes malis, requirunt, etiam *Illustris Boile* attestatur *in Actis Anglic. An. 1670. Mense Septemb.* Compara-

paravimus quadam istorum insolitorum insectorum, *ex quibus Culices fuisse generatos sub finem Augusti*, *vel initium Septembris, viri quidam ingeniosi observârunt. Hæc spatiô quarundam septimanarum continuô omnes unà vivunt in aqua (non secùs ac fœtûs ranarum caudati) sursum deorsum illi innatantes, donec matura sunt transmigrationi in Muscas.* H. I. Vel *Muscarum generatio* non paucorum dierum intervallum requirit, uti cuivis notum: Vel *Lucianô Coryphæô in Muscæ encomio, Tom. I. p. 824.* Quodnam igitur miraculum raninos hos fraterculos, feliciùs ex pluviæ guttis quàm Cadmeos ex dentibus Draconis educet? Non posse ita fieri, ut dum delabuntur, aut delapsæ illicò guttæ in ranas transformentur, certus sum: Videri tamen posse cœlô delapsas ranas suprà dictis modis non nego, ut tamen minùs rectè ranarum ista credatur pluvia. *Aliorum potiùs insectorum quomodocunq; concessero pluviam* imprimis illorum, *quibus in aëre* adminiculo qualium qualium alarum *se librare est datum*; scarabæorum &c. cùm istiusmodi ad nubes facilè ob levitatem efferantur; ob assuetudinem in iis quoque hospitentur commodè, donec gravitate pluviæ depressæ humo non difficulter affligantur; *sic & genus aranearum*, quod filis suis tantùm non ex aëre se novit suspendere, hôc velô per liquidum volitans æthera, facilè etiam cum pluviis quandoque catervatim deturbari poterit, quemadmodum saltûs integros unâ nocte araneis istiusmodi oppletos novi, telis adhuc manè madentibus. *Perfectiorum animalium & non volatilium*, minimè concedam istos ad cœlum progressus, istos ex cœlo lapsus.

CAPUT

CAPUT II.

De Nupera in Curonia Annonæ & Bracteæ ſive Telæ ſingularis prodigioſa Pluvia.

§. I. *Quod attentione opus ſit ad Hiſtorias prodigiorum dijudicandas.* §. II. *Qualem induſtriam adhibuerimus ad prodigioſæ pluviæ in Curonia fidem examinandam.* §. III. *Relatio de pluvia annonæ & bracteæ in Curonia, quam nanciſci licuit accuratiorem.* §. IV. *Phyſico ſtudio non indignum eſſe ejusmodi annotare Hiſtorias.* §. V. *Deſcriptio annonæ, qualem anatome oculis ſubjecit.* §. VI. *De fabis, quas itidem rumor in Livonia cœlitùs delapſas divulgavit.* §. VII. *Deſcriptio telæ, qualem Analyſis exhibuit.*

§. I.

CUm tot modis à veritate aberrare queant τερατολογοῦντες (*Ariſtoteli* dicti, *2. Meteor. cap. 8.*) ſive prodigiorum Scriptores, utique attentionem meretur, dignotio verarum Hiſtoriarum de hisce talibus; quando & Philoſophi notentur *Lucianô* (πολλὰ τεράστια καὶ μυθώδη συγγεγραφότες) quòd multa monſtroſa & fabuloſa conſcripſerint. *L. I. Veræ Hiſtoriæ ſub init.*

§. II. Neutiquam itaque fidem adhibui rumoribus, quibus inaudieram *in Curonia alibi annonam, alibi papyrum delapſam cœlitùs;* ſed quàm primum tulit occaſio, dedi operam, ut certior fierem, ſi quid veri ſubeſſet Vulgi fabulis, acceptisque à non uno literis, quibus & ex utroque genere oſtentorum aliquot incluſa erant momenta, non potui non illicò perſpicere, quomodo fama, mobilitate vigens, vires eundo acquiſierit; Quòd enim telæ nigræ aut bracteæ nomen quo-

modocunque ſuſtinet, illud Vulgus abſque cautela, papyrum (Papier) nuncupare; neque contentus papyrum dixiſſe, inſcriptam inſuper ipſam promulgavit; ita enim quædam epiſtola: Es ſind Schrifften vom Himmel gefallen. Atque cùm animus eſſet prodigiis iſtis in noſtra Exercitatione locum concedere, in id incubuimus, ut nulla ſubterfugeret circumſtantiarum, quæ quidem Phyſicæ Hiſtoriæ fidem conciliare, aut uſum promittere poſſet, iſtum in finem pluſculis *quæſtionibus* amicorum curioſitatem exercentes, ut his excitati ſingulis invigilarent intentiùs. Etenim, *quod fruges*, ſcire ex illis deſideravi, qualis elapsô annô in Curonia conditio fuerit meſſis? qualis conditio agrorum vernô labentis anni tempore? an grana frumenti glumis ſuis excuſſa per adjacentes campos Ver uſquam viderit? atque cùm cœlum effuderit iſta, matutinisne horis an ſerotinis? pluviane comite an vento? hocque placido, vel ferociente? pluribusne in locis an unicô? cultô, incultô? ſparſim an acervatim? extantia an immerſa? homogenea an heterogenea? cum folliculis aut deglupta? fibris illicò aſpera, aut immunia? ſi quoque ad vitium frugum Curonienſium reduci poſſent? *Quod telam ſive bracteam* ſimiliter percontati ſumus, quæ ſcire multum noſtra intererat.

§. III. Verùm quòd ad iſtas quæſtiones nondum ex voto fuerit reſponſum, omnibus quidem numeris abſolutam Hiſtoriam minimè polliceor; illam tamen, quæ melioris notæ mihi ſuppetit, uti eſt ab Erudito perſcripta vernaculâ Orbi Erudito intereà temporis cenſendam æquô offero animô. Den 1. Apr. A.C. (1686.) iſt das ſo genandte Papier in Curland / bey dem Gute Rauden / dem Herrn Obriſt Seefeld zuſtändig / gefallen / und zwar des Morgens in einem Stück. Iſt aber hernach vom Sturm alſofort zerriſſen / und in viele Stück hin und her zerſtreuet worden. Im ſelben Monat / iſt der Roggen bey Papen-See auf der Vieh-Weide im ſandigten Ort nicht weit von der See geſunden worden / ſo ordentlich / als wäre es geſäet worden. Es hatt ein

ein Feld von ohngefehr 2½ Scheffel-Saat bedecket. Quibus quod adderem, licet ex instituto quidam Amicorum, *locum, qui Ducalis Ditionis septem milliaribus Memelâ distat*, adierit, & ex Domino Præfecto, accolisque colonis, sedulò percontatus sit omnia, memoratu dignum necdum acceperam, nisi *quòd nives papyrum delapsam illicò insecutæ* memorarentur: elapsô verò annô (1687.) à CL. M. GEORGIO KRüGER pleniorem, & quod tempus accuratiorem historiam *Calendario* annexam nactus sum, quam vernaculâ, quâ conscripta est, legentibus sistere juvabit. Es ist nunmehro Landkündig / was von dem Papier / so im Ambotschen zu Rauden an der Littauschen Grentze am 31. Januar. styl. nov. gefunden / spargiret ist: Welches denen Unwissenden / und andern zum Gedächtnüß zu erzehlen nöthig ist. Es wohnet in dem Felde Rauden genandt / nahe an einem Teiche / der auf 1½ Looff-Stete in sich begreifft / da man anderthalb Looff oder Scheffel Getreydicht aussäen kan / ein Curisches Bauer-Gesinde / so aus befugtem Teiche des Wassers sich bedienet / welches dann auch diesen Tag (am 31. Jan.) so wol des Morgends / als vor Mittags geschehen / und haben dennoch selbige Leute an dem Orte dazumal nichts vermercket. Da sie aber nach dem Mittags-Essen wiederum zu ihrer Arbeit gegangen / werden sie mit Bestürtzung gewahr / daß der gantze Platz des Teiches gantz schwartz überzogen / nicht wissende / was sie daraus machen sollen / oder wo dieses herkommen / sintemal diese nichts gesehen haben aus der Lufft fallen: der Nachbar aber solls gesehen haben / daß es mit einem Schnee Flocken-Weise aus den Wolcken gekommen. Kein Mensch getrauete sich diese Materie anzurühren / in Meynung / es möchte eine Zauberey seyn. Nachdem aber ein Lettischer Bettler sein Brod zu suchen nach dem nächsten Adelichen Hofe zu da fürüber gehet / hebt er ein Stücke davon auf / dasselbe als etwas seltzames im Hofe zu zeigen: da es dann bald für Papier / bald für Blätter angesehen worden. Man ist dahin gegangen / und hat befunden / daß es grosse Stücken-Weise / als eines Tisches groß / daselbst über und aneinander an theils Orten Finger dick in grosser Quantität gelegen. Des folgenden Tages

solls ein Wind (ich finde Nordwind in meinen Annotationibus) zerrissen / und hin und her verworffen haben. Bald darauf ward mir ohngefehr am 4. Febr. von einer fürnehmen Adelichen Person aus der Ritterschafft / wiewol zusammengewickelt / ein Theil hiervon zugeschickt / und mein geringes Judicium hiervon begehret: Welches auch von vielen andern geschehen / die mich zu diesem unvorgreifflichen Discurs veranlasset / meine Schuldigkeit auf einmal allen abzustatten. Nun ich muß gestehen / daß mir dieses seltzsam fürgekommen: Die Materie war schwartz / als wäre sie etwa durch ein Fege-Feuer gangen: hielt ichs gegen des Tages-Liecht / so wars an etlichen Orten bergichter / an etlichen dünner / natürlich wie Lösch-Papier oder Druck-Papier zu seyn pfleget: An dem Orte aber / da es zu Rauden sehr feucht gelegen / soll es auf der obersten Seite schwartz / auf der andern aber (wegen des weissen Schnees) grauer oder fahl gewesen seyn: Man fand auch hin und her auf beyden Seiten veraltete Fäserlein vom Gras anklebende / die man aber abreissen konte / welches eine Anzeigung / daß es etwan im Gras gelegen: Der Geruch war nach See-Mist; trocken aber hatts gantz keinen Geruch; sondern gab einen natürlichen Papier-Geruch von sich / wenns angezündet ward: Zerriesse ichs feucht / so faselte es gleicher Gestalt wie ander Papier / wenns voneinander gerissen wird / also daß zwischen dieser Materie und Papier kein ander Unterscheid ist / als die schwartze Farbe. Darum nennet mans Papier / sintemal so wol wegen der Grösse / als auch anderer Umstände es für Baum- oder andere Blätter nicht zu achten ist.

§. IV. *Physicô* autem *studiô minimè indignas has* æstimo *Historias; quòd non vehementiâ* aliquâ *manifestâ* aut obviâ ad superas regiones elata, & ad inferas continuò inde detrusa, memorata recenseantur corpora; *quin quòd potius aliquid ingenii reconditi* videtur continere horum peregrinus ex aëris Regione partus, ut qui in admirationem rapuit complures: illa autem, quæ sunt admirationis, ex Physicis præprimis scire desiderant homines, id quod Iridem Thaumantis filiam finxit antiquitas: *Partim quod magis afficiant* res gestæ, quarum

ad pag. 23. Appendicis.

in Figuram I.

Cujus aliæ partes exhibent grana
cum ſemine denudato, num: 1. 4.
cum fibris radicum æmulis, 3. 5.
cum duplici gluma, 2.
geminus apex ex grano eminens, 6.

Aliæ pelliculam Roris Majalis cum fungis:
major congeries cum globis floridis, 7. 8.
mediæ magnitudinis, 10.
minimæ magnitudinis et ſubnascentes, 9.

Aliæ deniq; fabas et pisa, 11.

rum in propinquo est memoria, cùm harum major sit sensus: *Utq; fit à facto propiore* homines *priora renarrant: Præterquam, quòd plurimus ad Doctrinam de Generatione & Corruptione* ex illis qualibuscunque redundare queat *usus:* Cùm ante oculos ponent, nec illos, qui sunt casûs aut fortunæ, naturæ adscribendos fœtûs; nec illos spurios proclamandos, quos Natura suô eduxit sinu legitimos.

§. V. Grana autem, quæ indeptus sum, ut legentibus designem, sciant, *alia* minora, *alia* majora oblata; pleraque tamen omnia fuisse quasi compressa, imâ parte latiori, summâ acuminatâ, exilia & minimè robusta, ut cum *Columella L. 2. de re rustica c. 9.* loquar. *Quædam nuda* prorsùs fuerunt, omni tunicâ exutâ, intimum solidum, quod *Varroni L. 1. de R. R. c. 48.* propriè granum, unicè exhibentia; singula tamen media divisa erant *lineolâ* quâdam; quam accuratè examinans, animadverti *germen* esse, quod acutiori parte in pluribus exeruerat apicem. *Quædam Vaginæ* aut folliculo *inclusa* erant, alia simplici, alia duplici: in iis, quæ duplici gaudebant, exteriorem glumæ adsigno, interior tunicæ fuerit propria. Atque *sive gluma sive tunica* illa fuerit arida, plerisque dehiscebat, ut tamen quomodocunque obvelaret granum: aliis in filamenta capillaria discerpta, non ampliùs tegebat granum, sed ad imam latiorem partem protrusa, radicum fibrillas lacera æmulabatur, unde quibusdam proditum, *illicò frumentum hoc germinâsse:* daß es zur Stunde aufgegangen: nonnullis gluma has effinxerat radices, salvâ tunicâ propriâ: *unicum* quod aderat *teres granum*, incisum germinis apicem, instar gladioli, peculiari vaginâ circumdatum obtulit; *in* hujus *solido* quoque aliquid *farinæ* dentium attritus probavit; in reliquis verò compressis glutinosum corpus pulverem suppeditavit quàm ægerrimè. Literis certior factus eram, fuisse, qui areolâ qualicunque, subvertendo glebas, *in terram*, in quam inciderant, *nostra grana demiserit*, areolamque sæpè muniverit: Atque postremis idem amicus assevera-

veravit, *prodiisse ex terra, angusto-tenui folii graminis herbâ*, ab odorato Prussico gramine parùm abludente, parcissimè licèt; oblatis unà aliquot *germinum exemplaribus* sesquispithamum & ultra longis, nullam tamen spem culmi sive calami facientibus. *Ad quodnam* autem *genus referenda sint grana nostra*, licèt ambigi possit, ad frumentum tamen jure reducenda videntur; in medio autem fortè relinquendum, an ad siliginem, an magis ad triticum, an verò ad secale, aut ad avenam? hordeum non esse visu dignosci potest; neque etiam alicujus alius generis eorum, quæ vitia frumenti audiunt, speciem refert. *Ratio* verò *germinis intra grana nostra* quandoquidem istud contulimus, *cùm primùm germinantibus tritici & secalis granis, non fuit prorsus eadem;* quamvis enim *& his, ex acumine exeat germen*, imprimis *secali*, tamen maximam partem *exteriùs à basi exoritur, ubi corculum horum seminum* radices versùs terram dimittit, & sursum erigit granum sive solidum, ut duplici alimentô prospiciat germini, aliô scilicet ex terra per radices, aliô lacteô ex grani uterô; proximis enim à satione diebus attentè lustranti, extra granum *germina* assurgere in ortûs suos videbuntur, *ut lateri illi arctè adhæreant, quod non habet crenam.* Inveni quidem *in aliquibus granis germen*, quando adhuc valdè exile est, adhuc intra propriam tunicam istâ parte latitare, sed non diu patitur, se ibi abscondi; neque per totum corpus ita occultatum excurrit, nec adeò profundè illud dividit; *Neq; grana tritici aut secalis terræ mandata illicò tunicas suas exuunt*, sed propriam retinent; donec omnis lacteus humor, atque hinc etiam lacteo succedens lymphaticus fuerit absumtus, ubi post longum tempus demùm tunicæ hæ siccæ exarescunt; *neque* tamen intereà *ita plana fiunt grana*, sed manent strongyla. Quô ipsô patet *disparitas nostrorum granorum*, quæ tunicâ spoliata, nec crenâ divisa, nec istum in modum ostenderunt germen aut corpus solidum. *Avenam* autem, ubi terræ mandâram, fateor, hanc ex glumis quidem media sua extrusisse germi-

germina, non tamen similem in modum ex solido grano: Utut mihi *analogia inter avenacea & nostra grana* videatur *omnium convenientissima*.

§. VI. Retulerant plerique, à quibus horum prodigiorum Historiæ ad nos (*An. 1686.*) perscriptæ, & *fabis ac pisis in Livonia* istô temporum tractu *pluisse*; verùm cum fabis analogum legumen memorarent alii; Eine Saat denen Bohnen nicht ungleich; quidam illas prorsus tacerent; neque nobis copia facta erat istas qualescunque fabas inspiciendi; easdem attigisse sat esse judicaveramus. Nec silentiô prorsus erant prætereunda, siquidem dum latuisse credita fuissent, quæ eadem fermè regio, idem fermè tempus, eadem fama nuncia, gemina obtulerat miracula, aliquid labis inde affricari industriæ inquirentis facilè potuisset. Verùm posteà temporis non solùm *in Calendario cit. promissa historia*, von denen schwartzen Bohnen und Erbsen/die eben da im Ambotschen im Martio geregnet; sed & *A. C. 1688. Calendario à laudato Auctore inserta*, istô quidem tenore. Anno 1686. ohngefehr um Ostern/da der Schnee abgetauet gewesen/hat man sechs Meilen von hier im Ambotschen auf der Erde auf einem Acker / da das Jahr vorher Gersten gestanden / eine grosse Menge schwartze Kügelein / klein und groß gefunden / die Leute nennen es schwartze Erbsen oder Bohnen; aber es ist nicht: sie sind inwendig schnee-weiß / lassen sich schneiden als ein sehr vertrockneter Schwamm; wann es geschabet und angezündet wird/gibts einen greulichen Geruch / als verbrandte Erbsen: Etliche meynen / es seyn Früchte von Seeblättern. Ob Seeblätter in den kleinen süssen Seen Früchte tragen/ können die jenigen wissen oder erfahren/ welche an denselben wohnen: ich zweifele. Solche schwartze Erbsen sind auch an andern Orten zerstreuet gefunden worden. H. I. Quin & fuit, ut tandem Amici studiô *fabulas* sic dictas, quas itidem *in Curonia* im Abotschen cœlitùs delapsas, annotârat, obtinerem. *Forma* quidem illis non prorsus fabarum; neque enim in lobos dehiscunt, nec hilum in illis compareat, nec oblonga ipsis species, sed ad rotunditatem devergens, citra ul-

lum in medio recessum. *Superficies* undiquaque scrobiculis exasperata *cuticulam* ostendit nigerrimam: *intùs* quod est solidi albissimum promittit farinam, ast *mansum* dentibus nescit cedere, cùm in durissimo & cultri acies lentorem experiatur, nec Spiritu Nitri edomandum: *Sapori* tostum offert obtusè; fabacei nil quidquam exprimens: *ignis*, corticem faciliùs depascitur quàm granum, quod admodùm reluctatur; *nullò fœtore*, nisi qui sarmentorum solet esse, *flammam* luculentam neutrum spargit, minùs tamen granum. Esse inter aquatica, aut palustria, aut marina, quòd tales fructus ferat, non memini à quoquam *Botanicorum* traditum.

§. VII. *Telæ seu Bracteæ fragmenta*, quæ mihi transmissa, *non sunt prorsus nigra*, cùm aliquid albedinis interluceat, si Soli obvertantur; *tenuiora* sunt papyri communis foliis, à quibus non penitùs exustis *quoad externam formam* parùm abludunt; arctiùs tamen illorum cohæret compages, nec ita facilè contacta in pulverem abeunt: Quin quodammodò *crepitant & plicabilia sunt*; id quod me induxit, ut potissimùm bracteæ aut bracteolæ nomine venire vellem prodigium, cum metallicis laminis & aliis ligneis, corneis operibus ista congruat appellatio. Saliva *madefacta*, nihil atri aspergebant digitis; nec *mansa* in pulverem comminuebantur, sed glutinosum quid instar pelliculæ alicujus humecta relinquebant. *Igni admota flammam* luculentam concipiebant, eâque excussâ, *scintillæ* ad vicinas partes proserpendo, fomitem in ipsis facilè adinveniebant. *Odorem* exhalabant, primò quidem sensu, qualis papyri exustæ, qui dein magis sulphureus nares ingrediebatur, nullò tamen fœtore aut graveolentiâ ipsas feriente. Extinctis scintillis, relinquebant aliquid *cineris*, non ampliùs resinosi. *Spiritus Nitri affusus*, ipsa non corrodebat, sed mollitiem pelliculæ tenacem concilians, nigrum in rubicundum mutabat colorem. *Affusus & Spiritus Sal. Armon. Urinosus, Oleum item Cinerum Clavellat. per deliquium affusum*, sed ut nullam inde proderent varietatem, nisi quod niger

niger color intensior evaderet; idem eventus fuit *asperso aceto.* Pluribus non licuit committere Prodigium, ob penuriam bracteolarum, aliàs Analysi intimiori subjiciendum fuisset ulteriùs.

CAPUT III.

De

Causis pluviæ Vegetabilium juxta Auctores.

§. I. *Expositâ quæstione An sit, progrediendum ad quæstionem Cur sit: Cur primùm de Causa pluviæ Vegetabilium agatur?* §. II. *Quod, quæ venti aut ignis vi deferuntur aut decidunt, habeant manifestas causas; quæ autem citra talem vehementiam delabuntur, de illis quæri, an in nubibus sint generata, aut quibus aliis modis ad illarum regionem pervenerint. Quod animalia, de istis quidem traditum esse à Meteorologiæ Scriptoribus; non ita de Vegetabilibus.* §. III. *Quod Aa. dissentientes, alii in aëre animalia simpliciter generari statuerint, alia ex seminibus illatis: istum in modum etiam dissensuros Aa. circa generationem Vegetabilium in aëre.* §. IV. *Auctores qui simpliciter, sive citra semen, novè generari Vegetabilia in aëre statuerunt, eorumq; rationes.* §. V. *Auctores, qui ex seminibus eadem in aëre generari statuerunt, & horum rationes.*

§. I.

IStas, quæ fidâ relatione, de annona & bracteâ Curoniensi cœlitùs delapsis, addiscere, & oculatâ experientiâ cognoscere datum fuit, compendiô expositis, *non suffecerit novisse, quod ita res se habuerit,* qualis sensuum ope impetratur cognitio; *sed* cùm scire *magis* sit, nôsse, *quibus rationibus idem*

evenerit, quod negotium est intellectûs; danda est opera, ut illuc hâc vice quoque penetremus. Istum certè in usum retulimus Historias, ut quomodo de Causis sit habendum, quantum fieri posset, constaret liquidò; ad quod nos accingentes, cùm *difficilior ratio pluviæ Vegetabilium*, hanc primò aggrediemur, ut in illa altera, quæ ex fossilium censu sua videtur hausisse, labor finem sortiatur.

§. II. Constat autem ex dictis; *quando ventorum vehementia impetu suô rapit* sive vegetabile, sive animale corpus, ex alio loco in alium istud projiciens, hujus rei causam esse manifestam: cùm evidens sit, quantâ spiritus violentiâ gaudeat, ut quâ arboribus aut herbis semina elidere, montibus saxa avellere, terris exturbare fossilia, & de viis abripere animalia novit: *Pariter si post incendia res alienæ aëri illatæ cœlitùs delabuntur*, & hujus non obscurum prostat causa. *Citra vehementiam peregrinam autem, si ex nubibus decidunt, quæ non est liquidò ostendere à vento aut aliô casu istis momentis temporum ablata, maximè investigatione dignum erit, quomodo nubibus sint credita; an quòd in illis sint generati hi fœtus; an verò quod aliis tacitis modis ascendere;* atque apud easdem per intervallum longiùs habitare, hincque ad proprios redire Lares valuerint? *Aa. Meteorologiæ*, cùm *multi* sint *in reddendis causis animalium ac mineralium*, quæ ex nubibus, tanquam ex Trojano equo desubitò prodiisse memorantur; *in Vegetabilium pluvialium Origines*, *non intenderunt adeò animos*, *sive* quòd hæc rariora fuerint, *sive* ex illis, quæ de animalibus protulerunt, de his quoq; judicium voluerint ferendum.

§. III. Scilicet cùm sint, *qui statuant*, *animalia in nubibus generari posse*, *iidem etiam statuminabunt*, *Vegetabilium in illis esse posse natales. Duplici autem modo in nubibus animalium origines nascendi quæsiverunt*, *alii* quod semina illuc fuerint translata, ex quibus in aëre formarentur animalia; *Alii*, quòd ipsa rerum genitrix natura, citra sueta semina, ipsa produxerit; *prior sententia fuit Cardani*, qui ranarum ovis in aërem

aërem sublatis ranunculas excludi scripsit; *in alteram verò sententiam Scaliger propendet*, contra *Cardanum* asserens, licere naturæ in aëre non ex ovis generare. *Nam si mus*, inquit, *non semper è parentum semine, sed è quisquiliis in navi, sic in aëre ranæ, haut ex ovo, sed ex aqua genitali, cœlesti calore condensata conformataq;* Atque Historiæ appendicem subjiciens: *Mirambellum oppidum est in ejus agro, tantum pluit ranarum, ut cumulatim totæ viæ tegerentur. Oppidani neq; pedem efferre domo, neq; vestigia ubi ponerent, haberent; quò si totius penè Aquitaniæ ranina ova convecta essent, vix ille numerus expleri potuerit. Exercit. 323.* Atque videtur ad partes Scaligeri transire & *Fromondus L. 5. Meteor. c. 6. art. 4. Durus tamen & contumax*, inquit, *adversus tot Aa sim, si pernegem in nubibus quandoq; generari.* H. I. Conf. *Aa. apud Gesnerum. Istum* itaque *in modum*, quô animalia, vel ex ovis, vel citra illa, in nubibus generari posse arbitrati sunt *Aa, & Vegetabilia, vel ex seminibus vel citra illa, in iisdem generari posse autumabunt.*

§. IV. *Scaliger* sanè, citra semen novè nasci in nubibus Vegetabilia censuerit, id quod his *L. cit.* innuit: *Quid multa? nonne quotidiana fœtura cœlestis genii, quæ natura est, potentiam declarant, plantæ nullis ortæ seminiis.* H. I. Scilicet cùm animalia nova generare queat natura, citra quam, quòd illi substernantur ova, quidni & Vegetabilia produxerit citra seminiorum segetem? Atque *Scaligero* absque dubio adstipulabuntur *Democriti Sectatores*, quibus corpora animata quoque sunt mera compositio particularum aliter atque aliter locatarum; uti & *Grevv in Dial. de Mixtione* minimè diffitetur. *Cartesius* dux horum redivivus *c. 7. Meteor. §. XIII.* similem apud se concepisse sententiam videtur: *Et præterea, quoniam valdè varia est & multiplex exhalationum natura, mihi facilè*, inquit, *persuadeo, fieri posse interdum, ut à nubibus compressa, materiam quandoq; componant, quæ colore aut specie lac, carnem aut sanguinem aliquô modo referat; vel quæ aliquô modô accensa*

 aut

aut combusta fiat talis, ut pro ferro, aut lapidibus sumi posset; vel quæ deniq; corrupta & putrescens in exigua quadam animalia brevi tempore convertatur. Ut inter prodigia sæpè legimus, ferro, sanguine, locustis, aut similibus pluisse. H. I. Quem exscripsit *Joh. de Mey in Commentariorum Physic. Part. 2. c. 5. in Job. 38. v. 28. seqq.* existimans harum pluviarum ut & reliquarum causas esse planè naturales; *quodq; illæ res, quæ in pluvia decidunt, si non vi ventorum illud contingat, à calore Solis & aptitudine, varioq; motu minimarum particularum, materiæ dispositione ita immutentur, ut colorem vel duritiem, vel saltem figuram illarum referant* &c. H. I. *Neq; illi dissentient, qui panspermiam* statuerunt ex Physiologis, de quibus inter alios consule *Theophr. 3. H. Plant. c. 2.* ad quos inclinant multùm, *qui de spiritu mundi sive universi* tot mira prædicant, quibus & *Burserus* favere videtur *Introd. ad Scient. Natur. L. 1, 14. Non minùs inter Chymicos* arcanorum gloriosi jactatores his adstipulabuntur, qui ex aqua singulari, se non solùm fossilia, sed & vegetabilia & animalia, absque ullo seminiorum subsidio, educere posse promittunt. Vid. *de Rochas apud Ill. Boyle in Chymista Sceptico.* Ad hanc classem quoque referendi, *qui ex terra Virginea*, aut ex illa *roris Majalis* citra concursum seminis, varias nasci plantas se experimentis addidicisse strenuè prætendunt: scil. hæc *omnis fert omnia tellus.*

§. V. *Cardano* tamen *adstipulabuntur* magis illi, qui certiori & obviâ experientiâ cognitum habent, posse ex minutiis seminum, vel alienis in locis, protrudi aliquod germen; e. g. *qui ex terrâ ustâ vel calcinatâ* mille plantas, copiosô imbre accedente, illicò germinare tradiderunt; *non minùs qui ex satis cineribus* herbarum, ipsas herbas prodiisse retulerunt; ita *Cl. Honoratus Faber* ex sato cinere tritici non semel triticum pullulâsse affirmat: *Vid. L. 2. de plantis propos. 103. conf. prop. 99.* Atque illis pollicem premunt, *qui in animalibus non solùm muscum*, sed & semina & plantas, & flores, variè producta memorant. *Ita traditum* ex punctione apis tumorem, tandem

aper-

apertum, solidum frumenti granum obtulisse. Quam in rem conferantur Aa. *Borellus Cent. I. Medico-Phys. Observat. 10. & Cent. IV. ult.* uti & *Bartholinus in Actis Medicis Volum. I, III. Athan. Kirch. in M. S. Tom. II. Lachmund in Oryctologia.* Curiosa est etiam ista, quam nuperè *Ephem. Gallic. Tom. III. p. 527. seqq.* attulit *Historia, de germinatione granorum avenæ,* (quæ comederat) in ventriculo militis; atque intra ventriculum non solùm radicem projecerant, sed & spicam atque aristas protulerant, ut grano tamen gluma fuerit destituta. Conf. quæ *Exc. D. Mart. Bernh. à Bernitz Observatione LIII. An. II. Miscellaneor. Curiosorum* memorabilia congessit. Et quæ *Exc. D. Paullini Observatio* inter illas *Anni VIII, LXXXI. de spica siliginea, in Tumore* circa costas, affert. Quibus addo geminam ipsis non tactam ex *Crameri Lib. 4.* der Pomerischen Kirchen-Histori *c. 31.* Anno 1604. wird ein Kind kränck / und kriegt endlich ein Geschwär auf dem Rücken unter dem rechten Schulterblat / abwerts gehend in der Länge / welches auf einem Ende das Ansehen gehabt / als reiffete es zum Aufbruch. Derowegen hat mans endlich eröffnet: als das geschicht / da gibt sich ein scharffer Stroh-Stengel herfür / welchen die Frau heraus zeucht mit dem Eyter / und sihe / da ist es eine ledige Rocken-Aehre / welche hat Herr Johann Florus zu sich genommen / und zu verwahren beygelegt. *Istum itaq; in modum,* cùm ex minimis seminiorum, aut plantarum particulis in *corpore humano* Historica monumenta *germina prodiisse* attestentur; *quidni in nubibus quoque?* præsertim cùm in *Actis Eruditorum Lips. Anni LXXXVI. ex Observationibus de Ortu ac Vegetatione Plantarum Joh. Baptistæ Triumfetti* constet, ex *seminibus,* ab aëris Solisque accessu servatis, in vitreo vasculo germinâsse ac radices egisse, *absq; terræ vel aquæ admixtione:* quidni aëris & Solis favore eadem germinabunt? sanè extra terram, aquis solùm contigua pleraque frigida semina posse germina projicere, sæpiùs demonstravimus. Atque *ista minima, si non ad spicam* prorsus in aëre exsurgant, *saltem ad germina aut grana* sese extollere poterunt. *Præterquam*

quam quòd ipsa aptissima compareant, cùm *levitas* tenerrimorum *Embryorum* aut *hilorum*, facilè obsequatur blandæ virtuti Solis ad superiora ipsa unà cum vaporibus educenti; Neque gravitas eorundem prohibet, quò minùs suspensa plusculas moras in aëre trahant; *locô nec prorsus ineptô* ad suppeditandum his corpusculis alimenti, quanto indigent.

CAPUT IV.

Rejiciuntur Argumenta, quibus in aëre Animalia aut Vegetabilia generari probârunt Auctores.

§. I. *Contra Scalig. Democritum &c. quod natura non possit producere plantam, nedum animal, citra semen aut seminis analogum, ex re inanimatâ. Ubi de analogo seminis in partibus plantarum.* § II. *Chymicorum miracula utplurimum non invenire fidem ampliùs, e. g. circa generationem plantarum citra semen, ubi de arbore Dianæ; item de arboreto & fungis ex rore Majali; item de resuscitatione plantæ cum semine hujus roris adminiculo.* §. III. *Plenior Historia de pellicula Roris Majalis cum fungis.* § IV. *Quòd neq; ex semine in aëre generari possint Vegetabilia.* §. V. *Quod nostra cœlitùs in Curonia delapsa grana non sint ex seminibus, aut seminum minimis, in aëre nata; quæ fuisse corrupta per æstatem udam probabiliter colligitur, ex simili germinatione frugum udis messibus.* §. VI. *Quomodo contingere potuerit eadem ad nubes evehi, atq; inde rursus in terras delabi?* §. VII. *De pisis & fabulis.*

§. I.

VErumtamen cùm *neutrâ sententiâ* ita comparatum est, ut ulli omninò assensum præberemus; *quoad priorem, neutiquam Scaligero largiemur, naturæ viribus,*

ribus, citra semen, aut analogum seminis, plantam produci nedum animal; quô ipsô etiam *negamus, naturam semen viventis corporis, aut analogum, extravivens corpus suâ virtute conficere.* Neque enim saltum adeò facit, ut ex exanimi, non solùm actu, sed & potentiâ tali, animatum corpus producat: Parùm enim abesset, quin istô modô ex nihilo aliquid eadem procrearet. *Democriti* autem & *sequacium hypotheses* ejusmodi Historiæ refutabunt; neque enim causam nôrunt, cur semine aut Analogô opus habeat natura in condendis viventibus, si ex situ solùm partium, aliô atque aliô, hæc talia & talia exsurgent: Cur ergò non totis æstatibus cœlum pluit fruges? Si naturæ solùm est istud muneris relictum, ut componat partes has illas, hôc illô situ: An hoc non æquè apud superos præstabit ac apud inferos? detur ratio; Cur natura non in Meteoris tales adaptat figuras, *citra semen aut Analogum,* ex quibus fruges assurgant, ac quidem adaptat in terris, *virtute seminis aut Analogi. Quale Analogum in partibus Plantarum lat tare* egregiô *experimentô* evincitur; quô ex caulibus perfecta semina oleris, vel brumali frigore non obstante, *feliciter educi*, unà mecum inspexerunt plurimi. Cujus rei periculum jam olim Fautorem nostrum *Excell. D. Garmannum* fecisse eruditissima *Observatio CLXXIV. An. VI. VII. Miscellan. Curios.* attestatur. Haut absimilem errorem incurrunt *Aa. qui panspermiam statuunt;* si enim adessent illa seminia æquè in meteoris ac subterraneis, non posset non fieri, ut æquè prompta succederet germinatio per aêris ac terræ latifundia, atque desinerent, quæ nunc sunt, pluviarum prodigia. BURSERUS quidem *loc. cit.* per rationem Mixtionis expedit hanc difficultatem sequenti modô: *Circa piscinam*, inquit, *vel lacum vel paludem, est aqua, terra, aër, fortè etiam ignis. Horum portiones tempore vernô permiscentur calore Solis, aut aliorum etiam astrorum influxu (aut variis à Spiritu adhærente, astrorum vi actuatô vel adjutô) tractanturq; & mutantur eòusq; (agentibus simul invicem ipsis elementis alteroque infrin-*

gente qualitates alterius, tanquam sibi contrarias, donec anima ranæ, aut lumbrici, aut muscæ, aut alterius insecti prosiliat, materiamq; illam informet. H. I. Ast supponit, quod *nos cum Cl. Redo neutiquam concedimus*, placitum, ac si *insecta aut animalia unquam generata sint ex re prorsus non animatâ*; quæ adhuc ipsi gravis incumbit probatio: meritò etiam *desideramus* in hac nostra controversia *exemplum, quòd plantam ita spontè nasci liquidò arguat, ut ex materia omnis vitæ expertè assurrexerit.*

§. II. *Chymicis* verò tot arcanorum, tanquam monstrorum domitoribus, non adeò facilè fidem habebit circumspectum & cautum seculum nostrum: *ludibria plantarum erunt, & simulachra rudissima*, quibus necesse est, uti quondam picturis priscorum, nomina adscribi, secùs, nec divinare quispiam posset, qui quidem nec stupidus, nec persuasus accessit, esse ista certarum plantarum corpora. *Imaginatio* quid possit *in glaciei tumultuariis figuris*, manifestum est. Et quot hyperbolis *arbor Dianæ* quondam crevit; non solùm in foliorum luxuriem, sed & in ramorum robur, & in fructuum penum, quibus dubiam redderet Hesperidum hortis gloriam; hæc quæ nunc cadit ingens, & satis habet se crystalli aut Salis, variè coagmentati ac figurati titulô defendere. *Quòd terram Virgineam*, de illâ rectissimè *Honoratus Faber locô cit. si aliquando Virgo terra sit, ut vocant, ex imis terræ latebris effossa ac educta, illa profectò semina aliundè, vel accepit ab illa manu, quæ mundum ipsum fabricavit. Neq; dispar ratio roris* erit modò nos non vana lactet spe, *quæ ros Majalis* per lintea candida primùm, dein per chartas bibulas trajectus, cavendo per duos annos & ultra, ne ipsum Sol videret, *protulisse refertur; Arborem scilicet cum variis ramificationibus pulcherrimis, pendentibus è ramis, piris & pomis argenteis & aureis, ipsâ non minùs arbore auro argentoq; coruscante, idem ros Solis tandem expositus radiis, undiq; protrudere parvulos truncos & saliceta, edere ramos, hi crescere & vineam aliquam, quàm pluribus sudibus minu-*

minutis repræsentare, imò continuante Sole radios suos, ad superficiem usq; aquarum surgere, & tunc quoq; amœnissimum arboretum sive viridarium, arboribus auro argentoq; condecoratum ostendere, quarum ramis variæ animalium species hinc inde insedêre. Miror, quî *Lucianus* ista *in itinere suo ad Lunam* non obsèrvârit; sanè *poterat graphicè, tantùm non poeticè, edisseruisse, sibi visam plantam non-plantam; ex semine citra semen; cum aqua citra aquam; in terra citra terram, quæ neq; Solem Patrem, neq; Lunam agnoverit Matrem; Nympharum alumnam; Umbrarum clientem: absq; foliis floridam; absq; tubere fungosam; Niveam ex tenebris; ex Lanugine hispidam: Quæ ad Solis contagium, non minùs contabescebat ac Phaëton; Eadem radiis è longinquo blandè illustrata sive Margaritas sive Crystallos argento coruscantes offerebat innumeras. Fungos* nasci *ex rore* vidit generosus quispiam *in Actis Philos. Angl. Anni M DC LXV.* & hoc absque miraculo; sunt etiam *nobis visi fungi plusculi ex pellicula, rori Majali innatante, prognati, albicantes, cauliformes, non capitati, nisi quòd floridi summâ parte Cornu Copiæ æmularentur,* quos in ampliorem silvam cæduam, scilicet sedulò curabamus, uti *Schema* exhibet *adjectum;* nunquid illos etiam seriò arboretum appellitemus; nunquid nitentes globulos per Microscopium visos, Margaritas nuncupemus? Atque *positò quòd ex rore ista prodierint, non tamen citra semen aut seminis Analogum fuerunt nata.* Cùm enim probaverimus, *nullum esse rorem, nisi qui ex herbis ascendat; neq; cœlò delabi rorem* alium, quàm quem ex herbis primùm accepit: uti pluribus illud documentis *in Colleg. Phys.* confirmavimus, ecquid absurdi erit ex liquore Vegetabilium nativo rursus prodire progeniem nativam. Quæ *Tachenius* von der Beeck *&c.* habent *de Resuscitatione plantæ, roris adminiculô*, illa huc minimè facient, cùm semen ad istum processum adhibeatur, utut mihi nondum licuit in veritatem rei pericula facere; quòd processuum tædiosorum Nomenclatores rarò vel nusquam prodant seipsos manum admovisse

 ope-

operi; non omissuri occasionem, quâ gloriæ velificari adprimè licitum esset, modò in conscientia habuissent confidentiam.

§. III. Atque animus erat ænigmatibus acquiescere, ut illos ulcīscerer, qui prodigiosis narrationibus suspensos tenent animos. Absit tamen, ut cujusquam fidem in dubium vocem! Ingenuè modò fateor, quoties in talium admirandorum qualemcunque notitiam omnia frustrà experior, me hærere, atque incertum esse, infelicitatemne an credulitatem accusem magis? Quòd verò *Excell. D. Mentzelius Pelliculam meam Roris Majalis, quæ Ephemeridibus inseratur, mereri censeat, hujus venerans auctoritatem, Historiam candidè impertiam.* Multùm quotannis de Rore Majali solicitus fui; atque tunc quidem seorsim ex herbascente tritico, nec minùs ex hordeo & avenâ itidem adhuc herbidis seorsim; sed & seorsim ex pratis Rorem Majalem Mense Juliô à Discipulis colligi curaram. Peculiaribus vitris peculiares quosque rores in cella, ad experimenta alia atque alia reponens, elapsis sex hebdomadibus vitra, quibus hordearius ros erat asservatus, inspexi: Ex quibus illud, quod ad summum usque rore erat impletum, & vesicâ atque aliô lutô arctè clausum, ruptum omnem laticem effuderat. *Ex* tribus autem *lagenis vitreis quadrangularibus*, quas vesica solùm bubula, cochleis substrata, munierat, *duæ* diversa Phænomena exhibebant: *Alia* ad orificium admodùm repleta, orificiô respondentem *rotundam* griseô fuscam, straminis crassitie, *pelliculam* ostentabat; *Alia* ad medium plena *similem pelliculam, sed quadrangularem, germinibusq; singulariter pictam commendabat. Fungorum* autem *nomen* sibi vendicabant hæ plantæ non plantæ, si res citra ambages suô quæque appellanda venit nomine. *Alibi* autem *Fungi* isti radicibus & caulibus impliciti ac conserti insimul accreverant, sesquiarticulum alti, qui ex maximorum numero erant, in quibus omnia etiam magis erant conspicua; *Alibi* articulum longitudine emetiebantur: *Alibi* adhuc infra istam quan-

quantitatem visebantur; Quibusdam etiam *alibi* punctis vix capita exserentibus. *Præter radiculas* pelliculæ infixas *fungi* memorati *caulibus distinguebantur*, majores *& capitulis*. *Caules* aliis incurvi, aliis erecti; utrisque fissiles, & hispidi candicante tenui lanugine. Non sunt, quibus magis extremâ specie similes dixero, quàm flores Martis, candicante corporis splendore, & lævore filamentorum adhærentium delicatissimô. Crassissimi ex caulibus ad pennam perdicis ægrè accedebant. *Capitula* verò niveô candore formosissima, innumeris sectionibus in flores complures sparsa, pilulam formabant. Erat autem *florum distinctio* vaginulis crenatis, & gladiolis, quorum apices globuli tegebant, memorabilis; ut *rectè florida stellata capitula dici* possent. Magnitudo capitulorum insigniorum â grano piperis albi parùm aberat. *Microscopium caulem*, nigris vasis distinctum, totumque transparentem hinc inde pellucidis micantibus gemmis; *Caput* autem, variis aliis protuberantiis, exasperatum detegebat. Ad Solem hic Solis filius, dum Microscopio subjiciebatur, desubitò exaruit, quô ipsô translucidum & gemmeum caulis unâ disperiit. Sic nec *pellicula* Solis calorem sustinuit, quin protinùs arida corrugabatur. *Subnascentes roralis hujus pelliculæ fungi* colliculos ex splendentibus gemmis coagmentatos præsentabant. Cæterùm in opaco loco diutiùs, novô modicè aspersô rore, istam pelliculam detinebam, atque istâ *culturâ feci, ut fungi, qui priùs punctis solùm erant notabiles, non solùm capita extollerent, sed & caules unà protruderent*; quamvis non ad unguis altitudinem ipsos daretur educere. *Pellicula* ex meris fibrosis partibus erat contexta; uti etiam illius rei *experimentum* cepi, sedimentô roris aquam affundens, atque successu temporis rudimentum ejuscemodi pelliculæ ex illo pronatum. *Duo* autem sunt, *quæ* cum *eadem protulit Observatio* eâdem operâ cognovisse juvabit: *Alterum* quidem ab instituto nostro alienius, quod tamen mihi *de generatione insectorum ex semine in rore* suspicionem non levem injecit;

Alterum propius nostrum negotium tangens, quod Curiosis fortè volupe erit conspexisse, quô suis hypothesibus, *de latentibus Vegetabilium seminiis*, velificari commodè queant. *Quod prius*; ubi limpidiorem laticem *roris* effuderam leniter, *sedimentó* ad latera vitrorum residuô in hoc *innumerabilem ovulorum minimorum numerum*, quantum visu licebat assequi, deprehendi: Vicies minora erant illis bombycum, tenuissimæ tunicæ, concatenata alibi, alibi racemosa cohærentia, alibi prorsus sporadica; majora ex his albore Margaritas æmulabantur. Erat prætereà, ut *in eodem sedimento vermium simulachra* contuerer, sed omni vivaci motu destituta. *Quod posterius:* Cùm hyemis injuria, in alio magno globo vitreo, *quod* in singulare experimentum asservâram *roris congelâsset*, prouti FIGURA commonstrat, pars frigore invicta hic illic restitans varios loculos hinc inde excavatos occupârat, major autem hujus portio ad fundum contendens elegantem *nemorum saltum* construxerat. Percusô itaque dexterrimè vitrô, quâ pictura exprimit facie illum exemi, spectaculoque Discipulorum exposui. Sed & *fruticetum* ab illo erat avellere, uti spicatæ istæ effigies singulariter declarant: istis enim erectis totum illud nemus densis ordinibus ad latera ferè vitri succreverat. Fusci autem coloris erat omnis liquor, tam qui saltum inundârat, quàm qui in loculis dispersus fluitabat, utut is qui in loculis per vitrum Mercurii æmulô splendore luderet.

§. IV. *Quod alteram Sententiam*, ista licèt probabilior videatur, ægrè tamen & hæc assensum impetrabit; utut enim certum sit, *minimum esse, quin hilo minus in pluribus, quod virtutem germinandi continet*, illud tamen non usque adeò certum est, *an minima ista à seminiis sive granis avulsa* progenerare valeant Plantæ germina. Laudatus enim *Triumfetti* rectè annotavit; illud corculum, quod in semine observatur, & ab omnibus pro vero semine habetur, si exima-

tur

A
A
A
A
b
b
b
b
c
c
c
c
c
c
d
d
Fig. II.
appendicis.
ad pag. 38.
in Rore Majali congelato.
A.A.A.A. massa roris congelati
b.b:b.b. loculi quibus ☿ii specie, frigore invictus latex flavitabat.
c.c.c.c.c. nemorosus saltus latice rorali ingelido distinctus.
d.d. fruticeta spicata ex illo saltu singulariter exemta.

tur è castaneâ nuce, v. g. aut amygdalis, vel cucurbita non germinare; quanquam omni curâ concredatur terræ; id quod esset illustrare ex generatione animalium; Tamen *concesserimus in minoribus seminiis Vegetabilium per minimum istud, accedentibus imbribus, non minùs hâc seminiorum minutie prægnantibus, posse fruges, e. g. exsurgere in granum, in herbam, in spicam, intra uterum terræ matris;* Neque difficiles nos præbebimus Historicis monumentis tale quid asserentibus, *posse ista minima embrya, vel alienis uteris excepta in fœtûs non prorsus adulterinos adolescere.* e. g. *si intra animalia* condantur, quorum exempla allegata; *si in peregrinas alias stirpes demittantur,* uti notum est Physicorum filiis, in salicibus vetustate exesis, & in aliis annosis atque marcidis arboribus varia gigni heterogenea; cùm ex saliceto allata, chelidonium majus, ribes, persicaria &c. *sive ab avibus* per alvum illa minima excreta granis integris, *sive alio quopiam latente principio (vid. Theophr. de Caus. Pl. 5, 4.)* istis hospitiis illata, excitatô calore nativô in sui similes plantas succreverint: *Non minori tamen & hæc sententia difficultate premitur; non quidem quasi minima illa non essent apta, quæ in aërem asportarentur leniori aurâ aut virtute etiam Solis unà cum exhalationibus; Neque, quasi non posset ex aëre aliquale nutrimentum in horum incrementum attrahi;* cùm udus aër sufficiat, quòd & aqua educendis istis sit satis, uti probatum dedimus; *Sed maximè omnium, quòd quiete destituantur seminia per aërem volitantia,* cùm impossibile videatur posse nutriri, quod non alicubi fixum habeat corpus, quô dispositô certum excipiat succum. *Quiete igitur cum opus sit, eâq; non exigui temporis, ut in granum exsurgat hilum istud, sive minutum semen;* hoc quomodo in nubibus, cujusvis venti agitationi obnoxiis, ipsi concedi commodè queat, minimè est perspicere. *Quodsi igitur quiete constanti caret semen, necesse est, collidatur perseverante fluctuatione,* unde ejus primi conatûs illicò obtundentur, antequam in germen, nedum in herbam, aut caulem turgescat.

Notum

Notum enim eſt, qui *Mercatores* germinationi granorum occurrant, illorum ventilationem curando ſedulò. *Neque eſt, quòd ſemina vitro indita extra terram & aquam ſuccreverint*; quies tamen illis conceſſa, *ut* radicibus projectis minimèque perturbatis & conquaſſatis, aliquid humidi ex aëre qualicunque ritè excipere, *aut* lacteum illud intra ipſa reconditum in primam alimoniam commodè digerere valuerint; *Sic aloën, ſedum, &c. ex filo ſuſpenſa*, non tamen, vel per hibernos menſes, marceſcere videmus in hypocauſtis. *Neque* enim ſufficiebat *Tantalo* natare inter aquas, easque captare, ſi non illas ore aſſumere & *didere in artus per caulas corporis omneis* licuit; *Sic nec ſatis eſt*, plantas in udis eſſe locis, ſed neceſſe eſt, ut radicibus ſuis aptè humorem in corpus digerant; Cùm experientia conſtet *ſemina pleraq; aquis continuò immerſa non irrigari in fertilitatem*, ſed ſuffocari.

§. V. *Quod noſtra grana* attinet; *hæc non eſſe in aëre nata, ex minimis talibus, nedum ex ſpicis, facilè figura* commonſtrat, cùm non ſint cylindrica ſive ſtrongyla, ſed *compreſſa* variè: ſi natura ipſa generaſſet, generaſſet homogeneis conformia. Quin quòd *tunicæ laceræ cum folliculorum diſcerptis fibrillis* redarguant, iſta grana quodammodò fuiſſe corrupta: *Germina* quoque tanquam *lineæ nigræ* ipſa media quæ dirimunt, indicant humectationem protruſiſſe capita, ſed debilem calorem non ſuffeciſſe propullulationi: *Emarcida* enim comparuerint non ſolùm germina, ſed *& corpuſcula ſolida*: Neque in his farina, aut lacteus in novellorum germinum alimentum humor; idque adeò meſſis ex hac ſegete rara admodùm fuit, & multùm degenerans à genuino frumento, uti inſpectio herbæ ex horum granorum ſemente enatæ, (cujus aliquot exemplaria mihi transmiſſa retuli) dilucidè demonſtrat. *Ratio* idem *quoque ſuadet*, quòd *præcedentis anni æſtas* madida hîc locorum meſſem haut paucis reddiderit difficillimam; fieri itaque potuit, ut grana memorata glumis ſuis excuſſa, aut adhuc ſpicæ adhærentia, madore continuô deſu-

desuper perfusa, non minùs terrâ humectâ, compressa ante tempus progerminârint; hiems verò posteà accedens tenerrima germina exusserit. Quô consiliô, cùm nobis *afferri curaverimus ex secali spicas ob pluvium cælum itidem grana intra se germinantia adhuc complectentes*, horum germinationem, granorum nostrorum propiùs, quàm ad alteram eorum, quæ terræ illum in finem mandaveramus, accessisse, oculis fuit discernere. Habebant enim grana propter udam tempestatem intra spicas germinantia similem in modum fibrillas radicum æmulas; pleraque etiam ex illis erant compressa; omnia fermè germen exile haut absimilem in modum nigricans & emarcidum offerebant. Quamvis *in arenâ* istiusmodi nondum experiri datum, cujus tamen *germinationem* solennem *illi nostrorum granorum* maximè *respondere* annotavimus: Eaque etiamnum nobis sedet opinio, *avenacei esse generis*, quod promptiùs avena glumis aut aristis excutiatur; quàm quod eadem facillimè omnium in herbas graminum degeneret.

§. VI. *Ista* itaque, *cùm nostra sit conjectura*, prioris messis incondita grana hujus annonæ pluviam aëri subministrâsse, *quæritur* meritò, *quomodo grana ista cælô delabi contigerit? An veneficiis patratum dicamus facinus?* neque enim destituitur sagis *Curoniæ*, quin frequens ipsarum perhibetur numerus: *Ast non liquet, quem in finem sagæ* istiusmodi ludicrum instituere voluissent; nimis vacivæ horæ dæmoniis fuissent, si in tales nugas, citra damnum mortalium tantum temporis impendere habuissent; Est enim verosimillimum, non temerè quid à sagis patrari, nisi inimicis incommodum, aut sibi commodum, quomodocunq; exinde promittere queant; Ejusmodi autem pluviale frumentum nec nocumento, nec usui erit. *Præterquam*, quòd non illicò confugiendum ad veneficia, imprimis, si planior per alios eventûs explicandi datur ratio. *Casu potiùs evenisse arbitror*, supponens udam messem hæc grana spicis ejecta, aut cum illis humi afflicta, fecisse,

ciſſe negligi; inſepulta autem per terras jacentia, ubi plus juſtò imbiberunt humoris in germina propullulâſſe, quæ ſuccedentis hiemis injuria opprimens fecerit emori: Adventante autem Aprili Anni labentis, nivibus ſolutis, ſerenô Vere, quale nobis t. t. obvenit, ſiccitate ſuâ exaruiſſe grana projecta; inde evenit, ut levitas illorum, vento an Soli etiam obſequens? dubito; ad nubes evecta ibi aliquamdiu hæſerit, donec natales ſuos arenoſo in loco repetierit. *Quod* verò *in iſtum definitum locum* irruerint, fortè viciniæ agrorum, qui tales meſſes ſenſerunt infelices, debebitur; atque conſtat *Curonienſes præprimis operam dare frumentis exſiccandis*, quæ pretium apud Belgas præ aliis inveniant; inde puto tantò majori copiâ per agros abjecta iſta grana relicta, *ut ſufficere potuerint* deſignatæ areæ opplendæ. *Quod ordine ſparſa*, ac ſi de induſtria ſata fuiſſent, iſtud minimè mirandum relinquit pluvia: Cùm guttas, modò non impetuoſis imbribus aut nimbis effundantur, decenti ordine ſæpiùs arenas pingere concernamus.

§. VII. *De piſis* autem *& fabulis eadem* ineunda *ratio:* temporis injuriis aliis atque aliis *corrupta* in alienam transmigrâſſe naturam vero ſit quàm ſimillimum: *iisdemq; viis*, quibus ad aërem commeârunt, ab illo in terram remeare potuerunt; *modò non*, quæ ita diu jacuerant neglecta, detecta, errore quodam de cœlo delapſa ſint credita.

CAPUT V.
De
Tela ſive Bractea nigra.

§. I. *Non occurrere Aa. qui talem poſteritati transmiſerint; utut ſint, qui de niveis telis Norvvegicis ſint commentati.* §. II. *Ol. Wormii & Sim. Pauli diſſenſus circa origines ſeu cauſas telarum Norvvegicarum.* §. III. *De Originibus ſeu Cauſis noſtræ Telæ.* §. IV. *Cl. Krügeri ſententia, quòd ſit*

sit papyrus artificialis. §. V. *Ejusdem argumenta examinantur.* §. VI. *Quòd probatio deficiat, adversante etiam historiâ.* §. VII. *Quòd nihil prodigii in hac occurrat, cùm Meteoris sit deputanda.* §. VIII. *Anacephalaeosis.*

§. I.

Reliquum est, ut *de bractea sive tela illa*, quæ papyrus credita, nobis quid in mentem veniat, paucis edisseramus. *Non* quidem memoriam subit, *ejusmodi telam nigram alicubi à Scriptoribus traditam; Albicantem & niveam* duo illa Hafniæ Lumina, *Olaus Wormius, & Simon Pauli* Scriptis prodidêre; *ille in Musæi L. 2. c. 3. Byssinis telis*, inquit, *subtilior est arborea illa, quæ Anno M DC XXXIX. reperta in arboribus Norvvegiæ, ubi integræ silvæ arbores hisce ornatas ostentabant; subtilitate planè aranearum telis respondent, sed candorem niveum ab aëris, per quem feruntur, humiditate & Solis calore acquirunt.* H. I. Nescio, an non eandem memoret & *Simon Pauli*, quando in *quadripartito Botan. Class. 4. Ricinus;* refert, *ex nobilissimo regno Norvegia missam, quæ superiori vere aut æstate aliquot jugera in ea obduxisse observata fuerat tenera, telam Cambraycensem aut potiùs papyrum Chiniticam repræsentans, densa ac albicans.*

§. II. Dissentit verò *à Wormio* multùm *Simon Pauli in causis illarum telarum Norvvegicarum adducendis*, modò de iisdem utrique fuerit sermo. *Wormius* quidem sustinet insectis deberi istarum Originem, *cùm ejusmodi telas jam aliquot annis in horto suo se conspexisse obtestetur; in unica arbore Evonymi, quæ vermibus scatuit, qui has telas*, ipsô arbitrô, *elaborârunt tenuissimas, longissimas, candidissimas; præterquam quod in campis ejusmodi telas stipitibus segetum excisarum adhærentes sæpiùs se vidisse, eodemq; Anno in Augusto, maximam copiam per aërem volitantem conspexisse, paulò ante tradiderat.* Credidit itaque *Wormius* à vermibus, erucis, araneis, & aliis id genus insectis istiusmodi elaborari; deinde circa brumam vento-

rum vi abrumpi, per aërem ferri, atque si in silvam impegerint, arborum procerarum comis adglutinari atque adhærere. *Contra ea* verò defendit *Simon Pauli* non esse illud animalculorum opificium, sed bituminosarum exhalationum, aëreum esse fœtum: illudque probat ab ipso momento, quô telam memoratam accenderat, ipsaque nondum penitùs conflagrarat, quòd sulphuris abundantissimæ sine crepitu & strepitu luculentissimè flagrantis fumo ipsi exasperatæ sint fauces, ut tantùm non elinguis evaserit. Quibus addit, quòd à concrematione, colophoniæ instar cohæserit.

§. III. *Nostram* autem *quod attinet telam*, procul dubio *illa nascendi originem in aëre ceperit; neque* enim *ex telis animalculorum* insectorum in terra fuerit conflata, cùm telæ horum neque flammam ita concipiant, neque odorem istum incensæ exhalent, uti re ipsâ agnovimus. Aëreæ itaque fuerit sortis, *materiam suggerentibus exhalationibus sulphureis*, in quibus aridum terrestre, gummosô aqueô prædominari, fuit animadvertere; hincque fortè contigit, ut subnigra evaserit ex adustione qualicunque. Et *posse istiusmodi subterraneorum opificiorum æmula in Meteoris quoque præter solitum generari in proclivi est demonstrare; vel ex eo*, quòd Mineralium & Meteororum natura non ita longè à se invicem distent; utraque enim materiam & efficientem causas solùm agnoscunt: Atque *si Meteora* habenda *sunt alterata elementa, mineralia* non minùs *habebuntur alterata meteora;* Eôdem enim naturæ instituto, eôdem consiliô exhalationes humidæ & siccæ, vaporibus & fumis ad primordia fossilium concurrunt; nisi quòd arctior horum unio, in solidiorem fœtum & perennantem, non in horas mutabilem atque adeò fluxum. *Et quidni natura illud præstiterit, quod ars suis sublimationibus* arctissimæ unioni præstat; cùm toties alia atque alia in superioribus partibus vasorum Chymicorum ad ignis virtutem variis modis concrescere videamus? imprimis verò *resinosa sicca* apta sunt

ad

ad inducendam nigram pelliculam alembicis, ſi urgentiori vi caloris ad iſtas ſedes fuerint propulſa.

§. IV. Hanc meam ſententiam ubi jam tum in chartam conjeceram, poſteà *Cl. Krügerum in laudatò An. 1687. Calendario* diſcrepantis longè opinionis animadverti. Scilicet Artis opus eſſe genuinum, *nec analogum papyri, ſed ipſiſſimam papyrum, quam naufragia* inter reliquas mercium jacturas ad littora Sinûs Finnici *feciſſent exponi*; expoſitam verò à ventorum vehementia ſublatam, atque ad Curonienſem lacum transmiſſam deciduam. *Argumenta, quibus* perſuaſus, *genuinam papyrum* (natürlich Papier) aſſerit, ſunt fermè ſequentia: (1.) quòd texturam referat chartæ bibulæ: (2.) quòd incenſa odorem papyri exhalârit: (3.) quòd diſcerpta uda fibrillas papyri exhibuerit laceras. *Ex naufragis* autem Oceani *rejectaneis iſtam fuiſſe papyrum* colorem & odorem potiſſimùm vult arguere; Colorem, quem nigrum Neptuni ſalſum hoſpitium conciliavit: Odorem, quem nauſeabundum (See-Miſt-Geruch) algæ marinæ dedit vicinia. Fortè & illud erit indiciô, quòd graminis herba hinc inde adhæſerit. An quoque & hoc? quòd digiti craſſitie alicubi jacuerit coacervata. Quare concludit; Jch ſetze / ſolch Papier ſey von geſtrandten Gütern herkommen / nicht aber bey uns in Curland / ungeachtet der Ort vom Strande über acht Meilen ohngefehr. Denn es gieng zwar denſelben 31ſten Tag Januarii ein Wind aus Nord-Oſten; Aber nicht ſo ſtarck / daß er ſolche Laſt hätte heben können. So würde man auch bey unſerm Strande im Dondangiſchen beſſere veſtigia haben / wenn ſolche Güter geſtrandet. Darum will ich meyne Meynung aus meinen Ephemeridibus Meteorologicis wiederholen / und dem Leſer für Augen ſtellen. Es war gerade um die Zeit / da Jupiter und Mars in Oppoſitione ſtünden / und die Erde von beyden Seiten ihr natürliches Vermögen heraus zu geben / preſſeten. Da am 27. 17. Jan. zu uns ein ſtarcker Wind aus Süden kam / und je mehr und mehr ſich verſtärckende mit Schneejagen und Stürmen nach dem Nord-Pol zugieng / alſo daß er unfehlbar am 28. 18.

in Schweden / Lappen / und Finnland seine Kräffte verlohren. Dieser 28ste Tag aber war bey uns stille. Aber am 29. Jan. kam ein greulicher Sturmwind aus Nord-Osten / dem vorigen fast contrarie, welcher ohne Zweiffel den Tag zuvor in den Nordischen Oertern entstanden: Er stürmete bey uns und jagete mit Schnee dergestalt / daß man sich auf der Gassen nicht bergen konte. Den folgenden Tag / als den 30sten Jan. gieng zwar eben derselbe Nordwind / aber nur mässig / und continuirte also den 31sten Jan. da diß Papier gefallen. Diß finde ich in meinen Annotatis Meteorologicis. Nun ist wol zu præsumiren / daß der Nord-Ostenwind in Lappland entstanden / daselbst hefftiger gewesen / und an dem Finnischen Ufer / in Sinu Finnico, ein solches gestrandetes Papier / welches in einem Packe eine geraume Zeit im See-Mist gefaulet / und daher die Farbe / nebenst dem Geruch an sich gezogen / ergriffen / mit Gewalt in die Höhe geführet: da es sich mag aufgelöset und ausgebreitet haben / und so mit dem Winde gemählich biß in den dritten Tag (sintemal eine Wolcke wol biß 2. oder 300. Meilen gehet / nachdem sie dicke und der Wind beschaffen) herwarts geführet / und zugleich mit etwas Schnee und Hagel herab gefallen. H. I.

§. V. Atque quemvis suô facilè patiar abundare ingeniô. Me sanè nulla ambitio impellit, qui ægrè sententiarum feram divortia. Neque tantum mihi tribuo, ut solus rem acu tetigisse videri velim. Absit! quin fateor lubens *Cl. Krügerum* opimâ magis gavisum esse occasione, cùm udam illam papyrum, & majori copiâ nactus fuerit, quæ mihi sicca, & exili quantitate, vix palmam adæquante, oblata. Cum pace tamen ipsius liceat afferre *dubia, quæ assensum prohibent*. Præterquam *quòd* allata *argumenta* placitum ipsius *minùs* solidè *probent, in Relatione occurrunt, quæ istud redarguunt* prorsus. *Argumentum à textura* quod attinet; posse artificialium specie ludere naturam, tot fossilium eloquuntur monumenta, cùm egregiè cælata opera effodiantur, ut jurares artificis accessisse ingenium. Quidni etiam leviter compactam bracteam, quæ papyrum asperitate aut tenuitate æmularetur, ef-

for-

formaret natura? Præſertim cùm chartam analogicam, fatente Auctore, nives & grandines inter, cœlô demiſſam viderit Pomerania. Utut enim hæc ſponte reſoluta priſcos repetiit natales, telæ tamen Norvegicæ nobis memoratæ, non ſolùm texturam retulerunt, ſed eam adverſus temporis ac Solis virtutem ſatis obfirmatam. *Odorem autem ab incenſa noſtra tela;* quod illum papyri incenſæ, objecerit naribus, hôc neutiquam verè papyrum fuiſſe demonſtraveris; Cùm ferula quoque, ac ſtramen, &c. incenſa talem odorem oggerant: & pleraque ex gummi, terreſtris ſortis, ſimilem, admota igni, ſpargunt. *Udam porrò laceratam fibrillas oſtendiſſe;* neque huic vis ineſt argumento: ſiquidem probandum, easdem fuiſſe, quæ propriè dictæ papyri, lini filamenta referentes. Alioquin plurima afferam, quæ dum uda ſunt diſtracta villos præſentabunt, nullâ ipſa & papyrum intercedente affinitate. *Quod noſtram telam* tamen, verè atteſtari poſſum, *illam ſalivâ madefactam, ac Spiritu Nitri imbutam,* in loco divulſionis non oſtendiſſe fibrillas, quæ hirſutie oras extremas exaſperaſſent, quales in lacerata papyro eſt videre, ſed potiùs inſtar membranarum, quæ in gluten coctione jamjam ſunt abituræ, divulſarum partium margines obtuliſſe læves, minimè hirſutos, id quod non unâ vice experti ſumus. *Sicca verò eadem tela* admodùm fragilem ſe præbet, in fruſta levi flexu diſſiliens, attritu facilè in pulverem comminuenda. *Nec, mari immerſam fuiſſe, Color evincet aut Odor; Non color;* ſiquidem necdum experimentô aliquô Cl. Auctori conſtat, papyrum, ſalſæ marinæ inditam, nigrorem induere: *Non odor;* quippe non ſtatim quod algam marinam redolet, illicò fœtorem hujus debuerit contagio. Nôrunt Chimicorum filii quàm varios odores mineralia ſuppeditent. Vel fulmine tactorum odor aut fœtor, qui non exi it multiplex. *Neque* indubitatò edoceor, *gramineas fibras adhæſiſſe;* fortè laciniæ udæ hujus noſtræ telæ iſtam conciliârint ſpeciem: ſed & ſi adhæſerit graminis quidpiam, incertum eſt, unde locorum acceperit.

Certè

Certè mari, aut maritimæ oræ illud vindicandum minimè.

§. VI. Quod rem totam conficeret, illud foret, si pleniùs *de crassitie, quâ alicubi conspicua fuit tela*, edoceri possemus; nempe quomodo illa crassities obtigerit, an per stratum super stratum, cum Chimicis loquendo, ut folia foliis imposita illam confecissent. Sanè si illius rei penitiorem notitiam indipisci daretur, an nempe justâ formâ, ut fasciculi papyri à Mercatoribus componi solent venales, foliorum congeries deprehensa fuerit, ut ordine quoque certô ab invicem potuisset separari; tunc probabilitate suâ sententia *Cl. Auctoris* applausum mereretur. Verùm cùm nullum hujus in tradita Historia obvium sit vestigium, neutiquam demonstratum arbitror, quantum quidem mihi licet perspicere, papyrum esse propriè sic dictam, illamque à mari ejectam: quæ enim allata sunt, cuivis alii corpori naturali æquè ac papyro artificiali competunt. Accedit, *quod narratio quædam contineat, quæ papyro artificiali minùs congruunt.* Memoratur enim, quòd lacus, quantus quantus fuit, nigrâ istâ bracteâ fuerit obductus; (daß der gantze Platz des Teiches gantz schwartz überzogen;) quòd mensæ amplitudinem fragmenta æquârint; (Stücke eines Tisches groß; daß es grosse Stücker-weise / als eines Tisches groß daselbst über- und aneinander gelegen;) istâ verò latitudine papyrus nulli unquam visa, neque officinæ immanis istius amplitudinis ullam efformare nôrunt. Atque ipse *Vir Cl.* à magnitudine nectit argumentum, quô colligit, telam nostram non esse foliis arborum aut aliis quibusvis adserendam. (Darum nennet mans Papier / sintemal so wol wegen der Grösse / als auch andern Umstände es für Baum- oder andere Blätter nicht zu achten ist.) Quin quòd visa cœlo delapsa cum nivibus instar floccorum: (daß es mit einem Schnee Flocken-weise aus denen Wolcken gekommen:) quæ, si rectè sunt observata, arguerent frustillatim decidisse bracteolas, quæ in lacum incidentes fortuitô contactu in pelliculam integram concesserunt. Id quod

non

non faciliùs evenire potuit, quàm minerali unà existente bituminosô; hoc enim facillimè in continuam pelliculam jungi aptum est; Cùm & puteorum, quibus minerales scaturigines aquas largiuntur, superficies integris variegatis pelliculis tectas sæpiùs concernamus. Huic etiam adscribendum puto, quòd alibi crassior tela (Finger-dicke:) ubi plura frustula, cum nive delata, coagmentatam reddiderunt elatiorem. *Omnia* verò *ista à me æquissimô prolata sunt animô.* Æquitatis enim arbitror, nec timidè asserta deserere, nec temerè incerta asserere.

§. VII. *Nihil* itaque *prodigii in hac* occurret *telâ*, nisi prodigium fecerit raritas; Meteoris ex sicca exhalatione constantibus deputanda meritò. Ast dices, qui in laminam adeò tenuem deduci potuit massa? Conjicio, quòd haut absimilis materia, qualis stellis cadentibus adscribitur, viscosa, latè sparsa, cohærens, terrestrior tamen in superis regionibus hæserit, quæ virtute ignis sublimioris perstricta in folium amplum quasi concreverit; excussa verò cum nive variè discerpta, in lacum dilapsa, vi glutinis nativi, rursus in unum coïerit. Atque cùm meteora dentur, quæ aliquando latissima spatia pratorum desubitò unâ nocte obducant, itidem telarum ad instar, *de quibus alibi egimus*, quidni & in hoc nostro efformando; parili ingeniô uti potuerit natura.

§. VIII. Istud itaque ex dictis liquere æstumamus, *non confugiendum facilè in rebus, quæ naturæ subsunt ad peregrina & extranea;* sed *neq; confundendas esse veras* rerum naturalium *causas, cum iis, quæ fortè fortunâ aut casu* tale quid efficere possunt. Idque statum esse nobis placitum, *vivacia corpora, qualia sunt & vegetabilium, non posse generari citra semen aut seminis analogum; quin nec ex minutiis seminum in aëre volitantibus posse inibi produci granum, nedum ex grano spicam. Quæ* autem *mineralis sortis sunt minùs solida*, licèt rariùs obveniant, *meteoris tamen esse vindicanda, cùm horum effecta ex contingentibus non unius generis;* quòd inconstantia c

rum, si ullibi in latifundio Physico, in Meteororum sanè regno principem facilè obtineat locum.

CAPUT VI.

Quis usus ex nostra Exercitatione in Medicam redundet.

§. I. *An ad Medicum etiam spectet Meteororum Contemplatio, & quomodo?* §. II. *Quod insolitorum in aëre generatio aliquid sanitati animalium portendat.* §. III. *Istius ergò quæsitum, an animalia & Vegetabilia generentur in aëre; ubi dubium, an ex pluvia animalium morbi?* §. IV. *Quod Historiæ doceant animalia, e. g. locustas subitò irruisse citra Morborum sequelam; De nocumento autem à Vegetabilium pluvia nullum traditum exemplum.* §. V. *Mineralium pluviarum disparem esse rationem, quoad sanitatem & morbum, quæ Tractatio alii Exercitationi servatur.*

§. I.

Quæ quidem ita à nobis tradita, parùm facere ad *Medicinam*; quin *prorsus non* hanc artem *tangere videntur Meteorologica*; quamobrem *Hippocr. Lib. de Princ. (Tom. I. Sect. I.)* fatetur, se de Meteoris non opus habere dicere: (περὶ δὲ τῶν μετεώρων οὐδὲ δέομαι λέγειν.) Verùm enim verò *Idem* Physicâ æquè excellens ac Medicâ, cùm discipuli Aristotelis profectus Præceptoris laudes satis edidissent, *in libro de Aëribus, Aquis, Locis (Tom. I. Sect. I.)* quando edocet, quæ, quisquis vult rectè Artem Medicam investigare, necesse habeat facere; *primùm omnium expendenda Anni tempora dictitat, quidnam illa præstare valeant;* Atq; *(Sect. II.) objectioni, quod alicui hæc Meteorologica videri possent, occurrit,* quòd non minimam partem Astronomia, ad quam ipse Μετεωρόλογα revocat, ad Artem Medicam conferat, sed omninò pluri-

plurimam *εἰ δὲ δοκέοι ταῦτα Μετεωρόλογα εἶναι, εἰ μεταστάιη τῆς γνώμης, μάθοι ἂν ὅτι ὐκ ἐλάχιστον μέρος, ξυμβάλλεται ἀστρονομίη ἐς ἰητρικὴν ἀλλὰ πάνυ πλεῖστον.* Quod equidem, quomodo ſit intelligendum *L.c. de Principiis* ſummatim exponitur; Ubi *non opus ſe habere,* ait, *de Meteoris dicere, niſi in quantum ad hominem & reliqua viventia, quæ ſunt, & nata ſunt, pertinet,* unde ſe demonſtraturum dicit, *& quid anima ſit, & quid ſanitas, & morbus, & quid in homine malum ac bonum, & unde moritur.* H. I. Quare, cùm Princeps noſtræ Artis exigat à Medico, ut temporum anni rationes & mutationes habeat perſpectas, quò ex illis præcognoſcere poſſit Occaſiones morborum; *utiq; cognitio pluviarum prodigioſarum ſive generationum inſolitarum in aëre, huic ſtudio inſerviet.*

§. II. *Etenim* inſolitorum generatio in aêre, inſolentem aëris convincet immutationem, quæ nunquam non nativum temporum Anni temperamentum, ut cum *Quinto* loquamur apud *Galenum,* inficiet; quô infectô, neceſſe eſt corpora animalium etiam affici; tantò gravius, quantò inſolentius iſtæ aëris immutationes fuerint ſubortæ: *Quando enim temperamentorum, Anni temporum mutatio naturalis paulatim fit, ut à nemine totô tempore ſentiatur; aut quando confertim quidem, ut quoq; ſentiatur, non tamen affatim aut immoderatè: ubi in iſtum modum anni tempora procedunt & in ſe mutuò convertuntur, tunc non exiſtit peſtis ulla, neq; quisquam alius morbus vulgaris, ſed ſoli diſperſi, quos Hippocrates vocat morbos, qui victûs ſunt comites;* docente *Galeno in 1. Hippocr. de Morbis Vulg. Comm. I.* Contra illa verò, ubi ſubita temporum fit inter ſe converſio, id quod ob aërem immutatum ex generatione inſolitorum fieri neceſſe eſt, tunc verò maximè mortalium ſalus periclitabitur.

§. III. Quem in finem, cùm *neceſſe ſit illum, qui vult componere Tractationem de Arte Medica commune principium ſententiis ſupponere, uti itidem Hippocrates nos docet L.c. de Princ.* Nos hâc vice indagavimus, *ex quibus cælitùs delapſis aëris im-*

mutatio colligi possit. Atque cùm *Vegetabilia & Animalia* in aëre generari posse pernegavimus, illo palàm reddimus *nil periculi* ex istiusmodi *pluviis prodigiosis Sanitati pertimescendum,* cùm minimè arguant aliquam aëris immutationem alienam, quæ mutationis Anni temporum p.n. atque ita etiam morborum communium foret causa. Licèt enim contingat & aërem immutari post animalium pluviam, ut *apud Wolfium Richardus Wasseburgius* ex Historiographis adducit, *quòd circa Annum 873. universam Galliam maximè verò Lotharingiam & terras finitimas ac vicinas Germanorum invaserint innumerabiles bestiæ & vermes locustis longè grandiores, habentes sex pedes, sex alas; atq; hinc grassatam fuisse tantam pestem in animalia bruta, ut canes, fugientes hoc malum, omnes amiserit Lotharingia, adeò, ut ibi diu, nec mortui nec vivi fuerint reperti.* H.I. Tamen per se aëris mutationem non infert insectorum pluvia, cum illo, quòd commeatum animalculis præbeat, aër inquinetur minimè; per accidens verò ubi cadavera horum insepulta diu exponi contingit, utique & aër illis inficietur: Ita enim apud Aa. cit. quòd cùm hæ locustæ submersæ fuerant in profundo maris, postmodùm verò mare mortuas rejecerat ad litora & ad flumina, tunc demùm putrefactis illis corruptum aërem & ingentem enatam pestilentiam. Id quòd etiam *Julius Obsequens cap. 90.* aliô exemplô confirmaverit; *Locustarum ingentia,* inquit, *agmina in Africa, quæ à vento in mare dejectæ, fluctibusq; ejectæ, odore intolerabili Cyrenis mortiferô vapore, gravem pestilentiam fecerunt pecori, hominumq; DCCC millia consumpta tabe proditum est.* H. I. Quam Historiam pleniùs *August. 3. de C. D. 31.* enarrat: quod causam verò pestis, *Aëtii Sermonis 5. c. 94.* vide sis.

§. IV. Præterquàm quod obvia erunt *exempla*, quibus *locustarum pluvia nil monstri sanitati attulerit;* ut quando locustæ multæ, in ipsam urbem Romam devolantes, ab hirundinibus consumptæ memorantur à Scriptoribus rerum Romanarum: sic & circa Annum M D XLI. in plurimis Europæ pro-

provinciis; & sequenti Anno M D XLII. peculiariter in Marchia incredibilem ingentium locustarum multitudinem subitò exortam, annalibus est creditum, nullô aëris vitio, sanè *pluviam Vegetabilium ullô modô corrupisse aërem, nullis indiciis Historiarum probabitur;* fortè *nec ratio illud concesserit,* positô etiam, quòd in aëre eadem generari possent.

§. V. Contra illa verò, *Mineralium* in aëre cùm adstruatur à nobis generatio, utique horum *pluvias aliquid sanitati portendere,* nobis videtur vero quàm simillimum. Quæ tamen res quòd pleniorem exigat Tractationem, cùm inquirendum: An omnium ista sit conditio, an verò quorundam; & an horum magis, an magis illorum; atque an eadem ratio istorum respectu anni temporum? respectu animalium? &c. quòd in hisce talibus, *præeunte Galenô in l. de Morb. Vulg. Hipp. Com. I.* non solùm aër, sed & anni tempora, sed & corpora animalium, variè in consilium sint adhibenda: Quæ omnia peculiari Exercitationi servamus, finientes cum *Hippocrate lib. de aëribus l. c.* *quòd qui isto modô rimatus fuerit & præcognoverit temporum occasiones, maximè de singulis sciet, utplurimumq́ sanitatem assequetur, & rectâ viâ procedet, non minimâ suæ artis gloriâ.*

SOLI DEO GLORIA.

D. JOHANNIS IGNATII MUSCHEL
de Moſchau

THEOREMA
PHYSICO-MATHEMATICUM.

1. Calor, qui producitur à Sole exiſtente in Zenith, habet eandem proportionem ad calorem, qui producitur à Sole exiſtente extra Zenith, quemadmodum habet ſinus totus ad ſinum elevationis horizontalis Solis exiſtentis extra Zenith.
2. Quemadmodum ſe habet ſinus unius elevationis Solis ad ſinum alterius elevationis Solis, ſic ſe habet calor, qui producitur à Sole in elevatione priore ad calorem, qui producitur à Sole in elevatione altera.

ANtequam ad demonſtrationem progrediar, Benevolum Lectorem admonere volui, quòd non intendam demonſtrare proportionem exactiſſimam, quæ ad quantitates incommenſurabiles ſe extendit, nam talis non tantùm in materia propoſita eſt impoſſibilis, ſed etiam licèt poſſibilis foret, nullam tamen utilitatem adferre poſſet. Quapropter ſufficiet, ſi proportio demonſtrata ordinariô calculô trigonometricô ſubjici poſſit. Ne autem in progreſſu demonſtrationis rem dubiam afferre videar, hinc quædam evidentia theoremata phyſica, quæ demonſtrationem ingrediuntur, priùs proponere volui.

THEOREMA I.

Manifeſtum eſt, quò plures radii ſolares ad idem ſpacium cadunt, eò intenſiorem ibidem producunt calorem, & viciſſim quò pauciores cadunt radii ad idem ſpacium, eò remiſſiorem ibidem producunt calorem. Hanc notitiam benè demon-

monſtrat Optica , dum per collectionem radiorum Solis res combuſtibiles accendit, ſive hæc collectio fiat per ſpecula ſive per vitra ſphæricè elaborata. Quapropter propoſitum theorema pro indubitato habeo, & pro principio demonſtrationis aſſumo.

THEOREMA II.

Pro manifeſto habeo, quòd duo radii ſolares ad idem ſpacium cadentes in duplo majorem producant effectum, quàm ſi unus tantùm cadat, ſimiliter in triplo majorem producent calorem, ſi tres cadant radii ad idem ſpacium, quàm ſi unus tantùm cadat. Denique univerſaliter calorem proportionaliter ad copiam vel paucitatem radiorum in idem ſpacium cadentium intendi aut remitti pro indubitato habeo.

THEOREMA III.

Cauſa ejuſdem energiæ, & eodem modô diſpoſita ſemper eodem modô, & æquè multum operatur.

His præmiſſis ad demonſtrationem progredior, pro quâ intelligenda, vide Figuram III.

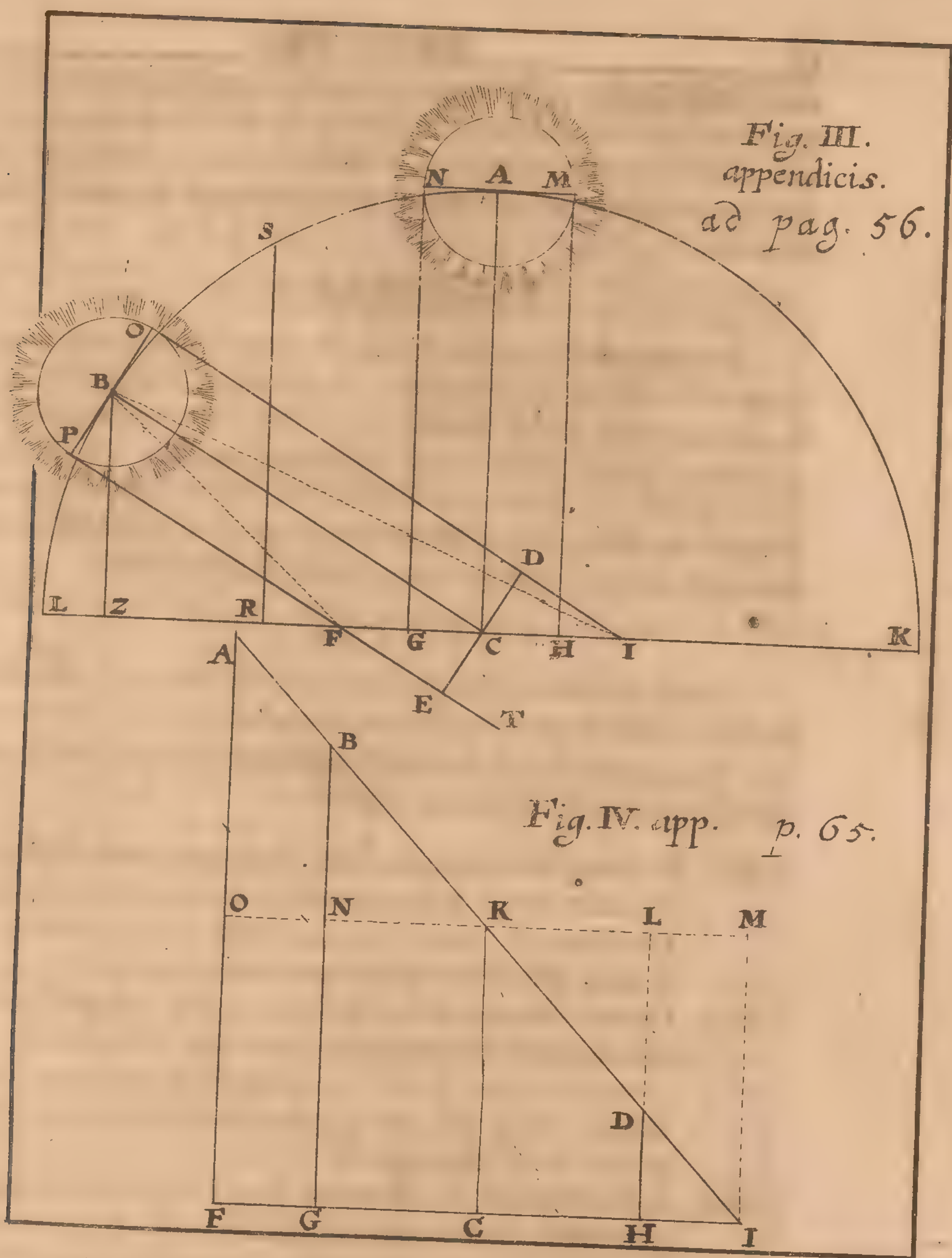
N. 1. Sit linea horizontalis LK, hujus medium ſit punctum C, circa quod deſcriptus ſit circulus verticalis LBAK. Punctum A *Zenith*, & centrum Solis ibidem exiſtens. B centrum Solis extra *Zenith* exiſtentis.

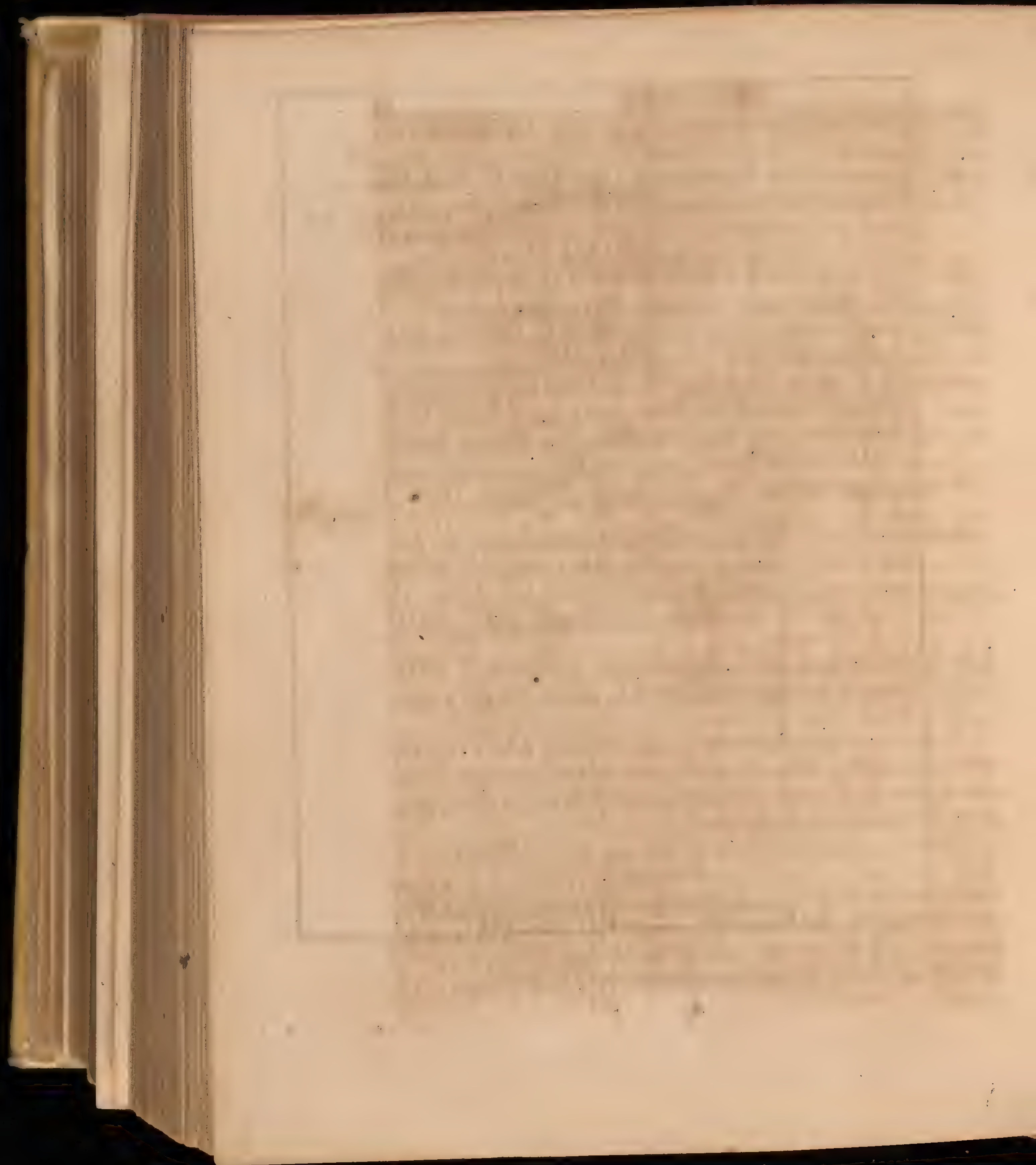
N. 2. Connectantur AC, & quia ABL eſt quadrans circuli, idcircò fient anguli ACG & ACH recti.

N. 3. Connectantur B & C, & quia B eſt extra Zenith, idcircò arcus BL eſt quadrante minor, adeoque angulus BCZ fiet acutus.

N. 4. à centro Solis A elevetur (per Prop. II. lib. I. Euclid.) perpendicularis AM ad ipſam AC, item ab eodem puncto A elevetur verſus alteram partem perpendicularis AN ad eandem AC, quæ perpendiculares

ſ ſeca-

Fig. III.
appendicis.
ad pag. 56.
N
A
M
S
O
B
P
D
L
Z
R
F
G
C
H
I
K
E
T
A
B
Fig. IV. app. p. 65.
O
N
K
L
M
D
F
G
C
H
I

secabunt peripheriam Solis in N & M, fientque anguli MAC & NAC recti.

N. 5. à centro Solis B eleventur (per Prop. II. lib. I. Euclid.) perpendiculares BO & BP ad ipsam BC, quæ perpendiculares secabunt peripheriam Solis in O & P, fientq; anguli OBC & PBC recti.

N. 6. Per Prop. II. lib. I. Euclidis elevetur perpendicularis NG à puncto N ad ipsam NA, item à puncto M elevetur pariter perpendicularis MH ad ipsam AM, fientq; anguli GNA & HMA recti.

N. 7. Per Prop. II. lib. I. Euclidis elevetur perpendicularis OD à puncto O ad ipsam OB, item à puncto P elevetur pariter perpendicularis PE, fientq; anguli BOD & BPE recti.

N. 8. Extendantur rectæ OD & PE indefinitè versus I & T.

N. 9. Per Prop. II. lib. I. Euclidis elevetur à puncto C perpendicularis CD ad rectam BC, item ab eodem puncto C elevetur perpendicularis CE versus alteram partem ad rectam BC, fientq; anguli BCD & BCE recti.

N. 10. Per Prop. II. lib. I. Euclidis cadat à puncto B ad rectam LK perpendicularis BZ, quæ sinus erit anguli BCZ.

Dico Calor, qui producitur in spacio GH à Sole existente in A, habet eandem proportionem ad calorem, qui in eodem spacio GH producitur à Sole existente in B, quam proportionem habet recta AC ad rectam BZ.

Quoniam anguli GNA, NAC & ACG (per n. 6. 4. & 2.) sunt recti. Ergo (per Prop. 21. supplement. in Euclidem) spacium NACG est parallelogrammum rectangulum, item quia anguli HMA, MAC & ACH (per n. 6. 4. & 2.) sunt recti. Ergo pariter (per Prop. 21. supplem. in Euclid.) spacium HMAC est parallelogrammum rectangulum; habent

bent autem hoc & præcedens parallelogrammum baſes NA AM, utpote ſemidiametros Solis æquales, item communem altitudinem AC. Ergo (per Prop. 26. ſuppl. in Euclid.) erunt præfata parallelogramma æqualia ſimiliter, & conſequenter GC & CH ſunt æquales, item anguli NGC & MHC propter rectos oppoſitos (per Prop. 34. lib. I. Euclidis) recti erunt. (α)

Intelligatur figura EPOD ſuperponi ſuper figuram GNMH, & quia CB & CA utpote radii ejusdem circuli ſunt æquales, idcircò ſibi mutuò congruent, cadetque C ſupra ſeipſum & B ſupra A, item quia OBC eſt angulus rectus (per n. 5.) ſimiliter MAC eſt rectus (per n. 4.) idcircò ſibi mutuò congruent cadetque BO ſuper AM, quæ utpote ſemidiametri Solis æquales pariter ſibi mutuò congruent, cadetque punctum O ad punctum M, item quia BOD & AMH ſunt recti (per num. 7. & 6.) pariter ſibi mutuò congruent, item ACH & BCD ſunt recti (per n. 2. & 9.) adeoque ſibi mutuò congruent. Quapropter (per Prop. 30. ſuppl. in Euclid.) totum ſpacium CBOD & parallelogrammum CAMH ſibi mutuò congruent, eruntque ſimiliter æqualia. Rurſus anguli CAN & CBP utpote (per n. 4. & 5.) recti ſibi mutuò congruent cadetque BP ſuper AN, quæ utpote ſemidiametri Solis æquales ſibi pariter mutuò congruent cadetque punctum P ſuper punctum N, item anguli ANG & BPE utpote (per n. 6. & 7.) recti ſibi mutuò congruent, item anguli ACG & BCE utpote (per n. 2. & 9.) recti ſibi mutuò congruent. Quapropter (per Propoſit. 30. ſuppl. in Euclid.) totum ſpacium EPBC & parallelogrammum GNAC ſibi mutuò congruent eruntque ſimiliter æqualia, & conſequenter EPOD erit ſimiliter æquale ipſi ſpacio GNMH, eruntque lineæ GC & EC æquales; item CD & CH, eritque etiam ED recta eò quòd GH ſit recta: item quia GC eſt æqualis ipſi CH (per α) pariter EC æqualis erit CD, item quia NGC eſt rectus (per α) etiam

etiam PEC rectus eſt. Similiter quia CHM eſt rectus (per α) etiam CDO & CDI recti erunt, & pariter BC & OD parallelæ erunt, ſicut & BC & PE parallelæ ſunt. (β)

LK ſecat unam parallelam BC in C (per n. 1.) Ergo (per Prop. 12. ſuppl. in Euclid.) & reliquas parallelas PE & OD ſecabit in punctis F & I, facietque (per Prop. 29. lib. I. Euclid) angulos BCZ & DIZ æquales. (γ)

In puncto B eſt idem Sol, qui eſt in puncto A (per n. 1.) & lineæ PE & OD eôdem modô ſunt limbis Solis P & O applicatæ, ſicut NG & MH applicatæ ſunt limbis Solis M & N, ſuntque PE & OD reſpectu Solis B eôdem modô ſitæ, quemadmodum ſitum habent NG & MH reſpectu Solis A (per β) Ergo (per theorema 3.) Sol exiſtens in puncto B non poteſt plures nec pauciores radios projicere intra parallelas PE & OD, quam projicere poteſt exiſtens in A intra parallelas NG & MH. (δ)

FI ſecat & conſequenter claudit lineas PE & OD (per γ) & GH ſecat & conſequenter claudit lineas NG & MH (per α) Projicit autem Sol exiſtens in B tot radios intra lineas PE & OD, quot projicit exiſtens in A intra lineas NG & MH (per δ) habetque FI & GH à centro Solis quoad punctum medium C eandem diſtantiam (per n. 1.) Ergo Sole exiſtente in B tot radii intra lineas PE & OD cadentes recipiuntur in ſpacio FI, quot radii Sole exiſtente in A intra lineas NG & MH cadentes recipiuntur in ſpacio GH. (ε)

Linea FI (per Prop. 9. lib. 6. Euclidis) concipiatur diviſa in tot partes, quot radios ſolares (Sole in B exiſtente) recipit, unde quia ſingulis partibus ſinguli correſpondent radii, idcircò (Sole exiſtente in B) radii recepti in GH, erunt æquè pars vel partes radiorum (Sole pariter in B exiſtente) receptorum in FI. Quemadmodum pars vel partes eſt GH ipſius FI, & conſequenter (ſecundùm definitionem proportionalitatis) radii recepti in GH (Sole in B exiſtente) eandem habent proportionem ad radios (Sole in B exiſtente)

 rece-

receptos in FI, quam proportionem habet ipſa linea GH ad FI. (ζ)

Tot radii ſolares (Sole exiſtente in B) recipiuntur in FI, quot radii ſolares (Sole exiſtente in A) recipiuntur in GH (per ε) Ergo (per Prop. 7. lib. 5. Euclidis) radii ſolares (Sole exiſtente in B) recepti in GH eandem habent proportionem ad radios ſolares (Sole exiſtente in A) receptos in GH, quam proportionem habent iidem radii ſolares (Sole exiſtente in B) recepti in GH, ad radios ſolares (Sole exiſtente in B) receptos in FI. Atqui radii ſolares (Sole exiſtente in B) recepti in GH, eandem habent proportionem ad radios ſolares (Sole in B exiſtente) receptos in FI, quam proportionem habet ipſa linea GH ad FI (per ζ) Ergo (per Prop. II. lib. 5. Euclid.) radii ſolares (Sole exiſtente in B) recepti in GH, eandem habent proportionem ad radios ſolares (Sole exiſtente in A) receptos in GH, quam habet linea GH ad lineam FI. (η)

Per theorema 2. proportio caloris unius à radiis ſolaribus producti, reſpectu caloris alterius à radiis ſolaribus producti eſt eadem, quæ eſt radiorum in uno eodemque loco receptorum calorem priorem producentium, reſpectu radiorum in eodem loco receptorum calorem poſteriorem producentium. Habent autem radii ſolares (Sole exiſtente in B) recepti in GH, eandem proportionem ad radios ſolares (Sole exiſtente in A) receptos in eadem linea GH, quam habet linea GH ad lineam FI (per η) Ergo (per Prop. II. lib. 5. Euclid.) Calor à Sole exiſtente in B producitur in ſpacio GH, habet eandem proportionem ad calorem à Sole exiſtente in A productum in eodem ſpacio GH, quam habet linea GH ad FI. (ϑ)

In triangulis FEC & IDC ſunt baſes EC & CD æquales (per β) item anguli DCI & FCE ad verticem ſunt æquales (per Prop. 15. lib. I. Euclid.) item anguli CDI & CEF ſunt æquales eò quòd ſint recti (per β) Ergo (per Prop. 5.

ſuppl.

ſuppl. in Euclid.) tota triangula ſunt ſimiliter æqualia, & conſequenter latera æqualibus angulis oppoſita æqualia ſunt: idcircò FC æquale erit CI, & conſequenter FI duplum erit ipſius CI; ſicuti & duplum eſt GH ipſius CH eò quòd (per α) GC & CH ſint æquales. Quapropter cùm FI ſit duplum ipſius CI, ſicuti duplum eſt GH ipſius CH, erit CI ipſius FI æquè pars, quemadmodum CH ipſius GH pars eſt, & conſequenter CI ad FI eandem habet proportionem, quam habet CH ad GH. Habent autem CD & CH utpote (per β) æquales eandem proportionem ad CI (per Prop. 7. lib. 5. Euclid.) Ergo (per Prop. II. lib. 5. Euclid.) CI ad FI eandem habet proportionem, quam habet CD ad GH, & conſequenter (ſi fiat permutatio terminorum ſecundùm Prop. 16. lib. 5. Eucl.) habebit CI ad CD eandem proportionem, quam habet FI ad GH. (ι)

In triangulis ZBC, & DCI, ſunt anguli BZC & CDI æquales, eò quòd prior ſit rectus (per n. 9.) poſterior verò (per β) rectus eſt, item æquales anguli ſunt BCZ & DIC (per γ) & conſequenter anguli ZBC & DCI (per Propoſit. 32. lib. I. Euclid.) æquales ſunt. Ergo (per Propoſ. 4. lib. 6. Euclid.) ſunt præfata triangula ſimilia, quapropter latera circum æquales angulos ſunt proportionalia, & homologa ſunt, quæ æqualibus angulis ſubtenduntur, eritque proportio CI ad CD eadem, quæ eſt BC ad BZ. Quia autem proportio CI ad CD eſt eadem, quæ ipſius FI ad GH (per ι) Ergo (per Prop. II. lib. 5. Euclid.) proportio BC ad BZ eſt eadem, quæ ipſius FI ad GH. (κ)

BC & AC utpote (per num. 1.) æquales eandem habent proportionem ad BZ (per Prop. 7. lib. 5. Euclid.) habet autem BC ad BZ eandem proportionem, quam habet FI ad GH (per κ) Ergo (per Prop. II. lib. 5. Euclid.) AC ad BZ eandem habet proportionem, quam habet FI ad GH, & conſequenter (invertendo ſecundùm Prop. 4. lib. 5. Euclid.) BZ ad AC eandem habet proportionem, quam habet GH

ad FI. Habet autem calor à Sole in B existente productus in spacio GH eandem proportionem ad calorem à Sole existente in A productum in eodem spacio GH, quam habet linea CH ad FI (per 8) Ergo (per Prop. II. lib. 5. Euclid.) calor à Sole in B existente productus in spacio GH eandem proportionem habet, ad calorem à Sole existente in A productum in eodem spacio GH, quam habet BZ ad AC, & consequenter (invertendo secundùm Prop. 4. lib. 5. Euclid.) calor, qui producitur in spacio GH à Sole existente in A, habet eandem proportionem ad calorem, qui in eodem spacio GH producitur à Sole existente in B, quam proportionem habet recta AC ad BZ, quod erat ostendendum.

Secundò, si fuerint duæ elevationes horizontales diversæ Solis extra *Zenith*, v.g. BL & SL, quarum sinus sint BZ & SR. Dico calor, qui producitur à Sole existente in B, habet eandem proportionem ad calorem, qui producitur à Sole existente in S, quam habet BZ ad SR.

Per conclusionem præcedentem habet calor, qui producitur à Sole existente in A eandem proportionem ad calorem, qui producitur à Sole existente in S, quam habet AC ad SR. Ergo (per Prop. 4. Euclid.) calor, qui producitur à Sole existente in S habet calorem, qui producitur à Sole existente in A eandem proportionem, quam habet SR ad AC. Atqui per conclusionem præcedentem calor Sole existente in A habet eandem proportionem, ad calorem Sole existente in B, quam habet AC ad BZ. Ergo (per ordinatam proportionum compositionem secundùm Proposit. 22. lib. 5. Euclid.) calor Sole existente in S ad calorem Sole existente in B eandem habet proportionem, quam habet SR ad BZ, & consequenter (invertendo secundùm Proposit. 4. lib. 5. Euclid.) calor Sole existente in B ad calorem Sole existente in S eandem habet proportionem, quam habet B*Z* ad SR, quod erat secundò ostendendum.

Hæc

Hæc demonstratio nullam patitur difficultatem, dummodò linea FI concipiatur tam brevis, ut differentia angulorum BFZ & BIZ sit tam exigua, quam in calculo trigonometrico attendere non sit opus, tunc quidem lineæ PF, BC & OI non erunt parallelæ, erunt tamen quasi parallelæ, & consequenter in calculo trigonometrico non relinquent difficultatem ullam.

Ut autem manifestum fiat, quare linea FI tam brevis, uti dictum est, concipi debeat, inspicienda est figura prima, in quâ primò occurrit triangulum BFI cum angulo externo BFZ, qui (per Prop. 32. lib. I. Euclid.) æqualis est duobus internis oppositis, nimirum: FBI, & BIF, & consequenter angulus BIF minor est quàm BFZ, quapropter Sol respectu puncti F magis elevatur supra horizontem, quàm respectu puncti I. Hinc plures radii recipiuntur in linea FI circa F quàm circa I. Secundò facilè demonstrari potest, quòd linea BF sit brevior, quàm BI, demonstravi autem quondam, quòd cæteris paribus plures radii solares cadant ad locum approximatum quàm ad remotum, unde licèt Sol respectu I tam altus esset, quàm altus est respectu F, nihilominùs tamen quia remotior est ab I, quàm ab F, cadent tamen plures radii ad lineam FI circa F quàm circa I. Quapropter radiorum solarium inæqualem esse distributionem in linea FI patet. Hinc conclusio ζ, quæ æqualiter radios solares distributos supponit aliquam difficultatem pati videtur, quæ difficultas facillimè tolletur, si linea FI (quemadmodum suprà retuli) concipiatur tam brevis, ut differentia angulorum BFZ & BIZ sit insensibilis, & calculum trigonometricum effugiat, tunc enim tam ratione distantiæ, quàm elevationis horizontalis nulla remanebit difficultas, & consequenter radii in linea FI æqualiter distributi concipi possunt, eò quòd differentia inæqualitatis sit quâcunque datâ minor.

Modus

Modus autem concipiendi sit talis: Linea FC concipiatur passuum paucorum, & quia Sol major est quàm terra, certum est, lineam PF à puncto F ad limbum Solis inferiorem ductam cum BC concurrere in aliquo puncto, à quo puncto concurrentiæ si ducatur rursus recta ad limbum superiorem, secabitur ZK in puncto I, posteà concipiantur NG & MH similiter convergentes, quemadmodum PE & OD convergentes conceptæ sunt, fietque GH æqualis ipsi ED. His positis triangula FCE & CDI, modicè variabunt, quàm si lineæ PE & OD parallelæ fuissent, quæ variatio ob parvitatem in calculo trigonometrico non est attendenda, si tamen quis calculo trigonometrico inquirere præfatam exiguam differentiam cuperet, facillimè poterit, nam angulus FCE est complementum ipsius BCL. Angulus FEC ferè 16. minutis primis est major quàm rectus, unde ope trigonometriæ innotescit EC talium partium, qualium est FC, rursus in triangulo CDI notus est angulus DCI, quia est æqualis ipsi FCE, item notus est angulus CDI, quia est æqualis ipsi CEF, item notum est latus CD, quia est æquale ipsi EC, unde invenitur CI talium partium, qualium est CD, seu FC. Quapropter patet, quòd proportio caloris alio modo calculo trigonometrico subjici possit, per quem præcedens examinari potest.

Quamvis per modò dicta omnis difficultas ablata sit, nihilominùs tamen ad majorem confirmationem. Dico absolutè non requiri ad proportionem demonstrandam, ut in linea FI radii solares æqualiter distribuantur, nam proportio caloris inquiritur respectu puncti C & non respectu puncti F aut I. Unde sufficit, quòd proportio caloris à parte rei sic se habeat respectu puncti C, qualiter calculo trigonometrico demonstratur. Ut autem hoc demonstrem priùs ex supplementis in Euclidem, sequens propositio cum sua demonstratione intelligenda est.

PRO-

PROPOSITIO.

Si à duobus punctis in basi trianguli existentibus (quorum unum ab una extremitate basis eandem habuerit distantiam, quam habet alterum ab altera extremitate basis) eleventur duæ rectæ inter se & alterutri lateri parallelæ, secantes alterum latus trianguli, tunc pars trianguli inter parallelas intercepta ad totum triangulum, habet eandem proportionem, quam habet linea à punctis illis intercepta (à quibus præfatæ parallelæ elevatæ sunt) ad ipsam basin trianguli.

VIdeatur Figura IV: Sit triangulum AFI, cujus basis FI, distet punctum G ab extremitate basis F, æquali distantiâ, quia punctum H distat ab extremitate basis I, sintque à punctis G & H ductæ rectæ GB, & HD inter se, & lateri AF parallelæ, secantes alterum latus AI in punctis D & B. Dico superficies BGHD, habet eandem proportionem ad superficiem totius trianguli AFI, quam habet linea GH ad lineam FI.

Dividatur FI per medium in C, ducatur parallela CK ipsi AF secans AI in K, ducatur per K parallela OM ipsi FI, secans AF in O, & BG in N, ducatur IM parallela ipsi AF, secans OM in M, extendatur HD, donec secet OM in L.

Quoniam OM & FI sunt parallelæ, item OF & IM. Ergo OMIF est parallelogrammum: rursus NL & GH sunt parallelæ, item NG & LH. Ergo NDEL est parallelogrammum, & quidem habens æqualem altitudinem cum priore. Ergo (per Prop. I. lib. 6. Euclid.) superficies NGHL habet eandem proportionem ad superficiem OFIM, quam habet GH ad FI. (α)

CK est parallela ipsi FA. Ergo (per Prop. 2. lib. 6. Eucl.) secat latera FI & AI proportionaliter, est autem FC æqualis ipsi CI ex hypothesi. Ergo & KI & AK æquales sunt. (β)

In parallelogrammo KCIM ſunt latera oppoſita KM & CI æqualia; item in parallelogrammo OKCF ſunt latera oppoſita OK & FC æqualia, ſunt autem FC & CI æquales lineæ ex conſtructione. Ergo & OK & KM ſunt æquales lineæ. (γ)

In triangulis AKO & KIM ſunt AK & KI æquales lineæ (per β) item OK & KM ſunt æquales lineæ (per γ) & anguli AKO & IKM ad verticem ſunt æquales (per Propoſit. 15. lib. I. Euclid.) Ergo (per Prop. 4. lib. I. Euclid.) tota triangula AKO, & KIM ſunt æqualia, & conſequenter ſi addatur cuilibet ſuperficies communis OKDIF, evadet triangulum AFI ipſi parallelogrammo OMIF æquale. (δ)

In parallelogrammo NKCG & KCHL ſunt GC & CH æquales (quia ſunt reſiduæ æqualium FC & CI, à quibus lineæ FG & HI æquales ablatæ ſunt.) Ergo & latera oppoſita NK & KL æqualia ſunt. (ε)

In triangulis BNK & KLD ſunt anguli alterni BNK & KLD æquales, item anguli BKN & LKD ad verticem, item baſes NK & KL (per ε) Ergo tota triangula ſunt æqualia, & conſequenter ſi cuilibet triangulo addatur ſuperficies communis NKDHG evadet ſuperficies BGHD æqualis ipſi parallelogrammo NGHL. Unde cùm (per α) ſugerficies NGHL ad ſuperficiem OFIM eandem habeat proportionem, quam habet GH ad FI. Ergo (per Prop. 7. lib. 5. Euclid.) ſuperficies BGHD æqualis ipſi NGHL habebit eandem proportionem ad triangulum AFI æqualem ipſi ſuperficiei OMIF, quemadmodum habet GH ad FI, quod erat oſtendendum.

Redeamus nunc ad noſtrum propoſitum, concipiamus radios ſolares in Figura prima taliter eſſe in linea FI diſtributos, ut circa I ſint pauciores, & circa F plures hâc lege, ut numerus ſemper proportionaliter creſcat ab I verſus F, tunc certum eſt, quòd radii inæqualiter diſtributi ſint, ſicut ſuperficies trianguli in ſecunda figura inæqualiter ſuper baſin

ſuſten-

ſuſtentatur, nimirum major portio circa F quàm circa I, & ſicut manet eadem proportio ſuperficiei BGHD ad totum triangulum, quæ eſt lineæ GH ad FI; ſic in prima figura (cùm F à G & I ab H æquè remotum ſit) eadem proportio radiorum in GH receptorum ad radios in FI receptos erit, quæ eſt lineæ GH ad lineam FI, licèt plures radii recipiantur circa F quàm circa punctum I.

Ex dictis colligi poteſt, quòd omnis difficultas, quæ moveri poteſt, proveniat ex hoc, quod Sol ſit corpus valdè magnum, projiciatque radios à partibus ſingulis ſeorſim in totam lineam FI, ita ut circa F & circa I radii recipiantur projecti ex partibus Solis circa limbum ſuperiorem exiſtentibus, idem dicendum de reliquis partibus ſingulis. Quare patet, cùm partes inferiores Solis non tantam habeant altitudinem, quantam habent ſuperiores, neceſſariò ab illis minorem produci calorem, quàm ab iſtis. Si Sol omnes radios tanquam ex uno puncto projiceret, clariſſima propoſiti Theorematis poſſet fieri demonſtratio. Hinc cogitavi non ineptum eſſe, ſi Sol in plurimas partes diviſus concipiatur, & ſingulis applicaretur demonſtratio theorematis, nam tali modô plurimæ abſcinderentur difficultates. Inſpiciatur Figura V, in qua linea FI ſit paſſuum paucorum, ab F ducatur ad O utpote limbum inferiorem Solis extra *Zenith* exiſtentis recta FO, & poſteà ab I ducatur parallela IYP ipſi OF, abſcindens partem Solis OPY, poſteà ſecetur corpus Solis in partes per lineas QX, RV, ST &c. & ſic conſequenter donec de corpore Solis nihil ampliùs reſtet; debet autem quælibet linea à ſua vicina tantam habere diſtantiam, quantam habet YI ab OF. Rurſus per ſimiliter diſtantes lineas dividatur Sol in Zenith exiſtens in partes. His factis, quia FI eſt linea paucorum paſſuum, hinc in illa radii ex ſolâ parte Solis PYO cadentes æqualiter diſtributi concipi poſſunt, & conſequenter demonſtratio theorematis, quæ in prima figura toti corpori Solis in B & A exiſtentis applicatur, modò parti OPY, &

ABK applicanda eſt excutiendo timorem ex parallelis convergentibus ortum. Rurſus eadem demonſtratio partibus PQXY & BCLK applicari poteſt, veluti in Figura V. patet, & conſequenter ſimili modô omnibus partibus corporis Solis ſeorſim præfata demonſtratio applicari poteſt. Et cùm manifeſtum ſit, quòd radii ſingularum partium Solis extra Zenith, cum radiis ſingularum partium Solis in Zenith, eandem habeant proportionem, quam habet ſinus elevationis Solis horizontalis extra Zenith ad ſinum totum. Ergo (per Prop. 18. lib. 5. Euclid.) omnes radii ſimul Sole extra Zenith exiſtente cum omnibus radiis ſimul, Sole in Zenith exiſtente ſimilem vel eandem proportionem habent. Unde patet propoſitum.

Sed dicis verum quidem eſſe, quod dictum eſt, modò à parte rei omnes partes Solis eandem haberent elevationem horizontalem. Nam manifeſtum eſt, partes Solis extra Zenith exiſtentis circa limbum ſuperiorem habere majorem elevationem horizontalem, quàm partes circa limbum inferiorem habent, ſimiliter Sol exiſtens in Zenith unicô punctô elevationem requiſitam habet, eò quòd cæteræ partes extra Zenith exiſtant, quapropter cùm ultima explicatio requirat has conditiones, non videtur omni difficultati ſatisfacere. Reſpondeo quoad primum, licèt major ſit elevatio partium ſuperiorum Solis extra Zenith exiſtentis, quàm partium inferiorum, quia autem calculus trigonometricus dirigitur ad elevationem centri Solis, idcircò recompenſatur per excedentem elevationem partium ſuperiorum, quod negligitur per deficientem elevationem partium inferiorum. Quòd autem hæc recompenſatio aſſumi poſſit, patet, quia ſinus elevationis limbi ſuperioris additus ad ſinum limbi elevationis inferioris, dat ſummam, quæ per medium diviſa dat quotientem ferè æqualem ſinui elevationis centri ſolaris. Quoad ſecundum reſpondeo, licèt tantum centrum Solis ſit in Zenith, quia autem ſinus elevationum reliquarum partium, vix à ſinu toto differunt,

Fig. V.
appendicis.

ad pag. 67.

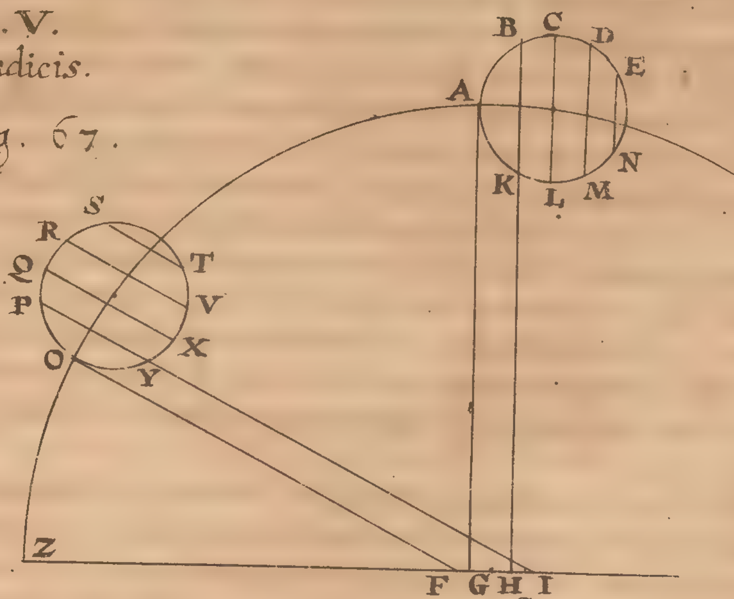
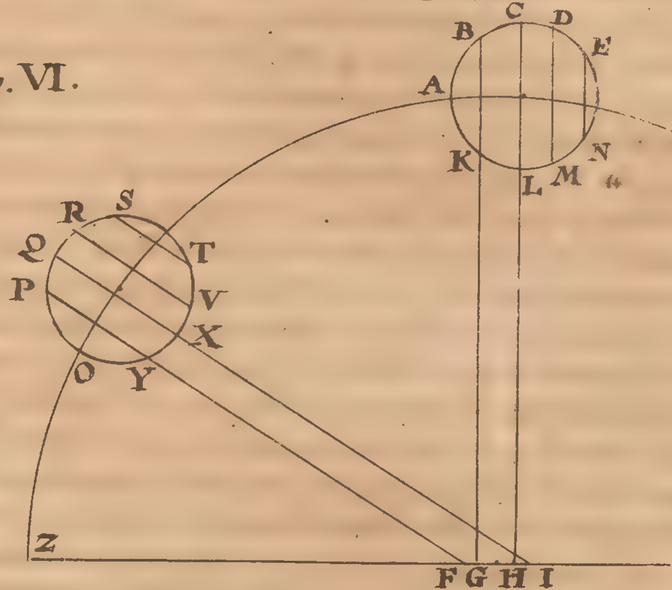

Fig. VI.

runt, idcircò in calculo trigonometrico nulla orietur difficultas, ſiquidem tales minucias trigonometria negligit.

Objicies ſubindè in maxima elevatione eſt exiguus calor, & in parva elevatione eſt magnus calor, nam tempore pluvioſo in maxima elevatione eſt ſatis frigidum, & tempore ſerenô in parva elevatione Solis eſt ſatis calidum. Ergo theorema propoſitum repugnat experientiæ. Reſpondeo, demonſtratio propoſita tantùm theorema allatum verum eſſe cæteris paribus aſſerit, quapropter comparitio caloris cum calore ubique tempore ſerenô inſtituenda eſt. Similiter dicendum eſt, ſi objectio fiat ratione apogæi & perigæi, item ratione ſignorum, in quorum unô Sol majorem potentiam, quàm in altero habet.

Objicies ſecundô per refractiones radiorum in elevatione Solis humiliori tollitur veritas theorematis, nam refractio efficit apparenter Solem altiorem, quàm in re ſit, & conſequenter radii non tam obliquè cadunt, & idcircò calor erit major, quàm calculus trigonometricus monſtrat. Secundò per refractionem magis concentrantur radii ſolares ad locum anguſtiorem, ſiquidem Sol major apparet, & idcircò calor etiam ex hac ratione major erit. Reſpondeo quoad primum, quòd elevatio ob refractionem apparens major poſſit calculo inquiri, ſiquidem tabulæ in ſimiles uſus extant. Quoad ſecundum reſpondeo, quòd augmentum caloris ob concentrationem radiorum facillimè inquiri poſſit, ſi habeatur diameter Solis apparens, tam per refractionem aucta, quàm prout extra refractionem exiſtit. Et tunc calor auctus ob refractionem habebit eandem proportionem duplicatam ad calorem, qui foret, ſi nulla refractio in rerum natura eſſet, quam proportionem habet ſimplicem diameter per refractionem aucta ad diametrum extra refractionem.

Objicies tertiò horâ decimâ ante meridiem, & horâ ſecundâ poſt meridiem eſt eadem Solis elevatio, & tamen major calor eſt poſt meridiem, quàm ante meridiem, ergo theo-

rema fallit. Reſpondeo, concedo antecedens, nego conſequentiam, nam theorema demonſtrat, quantus calor à Sole producatur tam horâ decimâ ante meridiem, quàm horâ ſecundâ poſt meridiem, non autem quantus calor ſit in rerum naturâ utrâque horâ, nam calor in meridie productus à Sole valdè alto, horâ ſecundâ poſt meridiem adhuc aliqualiter perdurat, unde neceſſariò horâ ſecundâ poſt meridiem calor major erit, quàm horâ decimâ ante meridiem, quamvis eadem actio Solis ſit pro utrâq; horâ.

Præterea obſervandum eſt, quòd licèt in figura prima FI ſit linea, nulla ſequatur difficultas, ſi ſuper FI tanquam baſi in plano horizontali concipiatur parallelogrammum rectangulum ædificatum, cujus altitudo ſit exigua, v. g. unius paſſûs, nam hâc ratione parallelogrammum rectangulum æquè altum ſuper GH ædificatum habebit eandem proportionem ad parallelogrammum ſuper FI, quam habet linea GH ad lineam FI.

Præter propoſitas objectiones & difficultates, ſi adhuc aliquid moveri poſſet, facilè ex dictis ſolvi poterit, & licèt plerisque demonſtratio allata obſcura videatur, ſpero tamen, quòd à Mathematicis doctis intelligetur, ſiquidem demonſtrationes Euclidis libri quinti longè obſcuriores eſſe, illas legentes fatebuntur. Si autem vitiô typographicô præter ſpem error obſcurationem inducens contigerit, quod facillimè in hac materia fieri poteſt, ſequenti annô illum DEO dante detegere propono.

Quæret etiam Benevolus Lector, qualia ſint ſupplementa in Euclidem, quæ ſæpiùs in demonſtratione citata ſunt. Ad hoc reſpondeo, quòd præfata ſupplementa ſint mea, quæ conſiſtunt in centum & viginti aliquot propoſitionibus, quæ neque in Euclide, neque aliis authoribus continentur, inſerviunt autem præfata ſupplementa demonſtrationibus valdè benè, primò, quia multa ex illis compendiosè demonſtrantur, ſecundò, quia multa absque illis demonſtrari non poſſunt.

Unde

Unde ſi naſutus Momus mihi objecerit, quòd ex Euclidis elementis facilè mea ſupplementa demonſtrari poſſint, & idcircò ego fruſtraneum quid ſuperaddiderim. Huic impono, ut ex elementis Euclidis, aliiſque authoribus deducat & demonſtret: qualiter geometricè deſcribi debeant duo cubi æquales duobus ſegmentis coni, ſi conus ſectus fuerit per ellipſin, item qualiter deſcribi debeant duo cubi æquales duobus ſegmentis ſphæræ qualitercunque per planum ſectæ. Poſtquam hæc deduxerit, libenter mea ſupplementa nihil valere fatebor. Taceo, quod librum quintum Euclidis, in quem plerique Mathematici tanquam in ſcopulum inciderunt, totaliter reformaverim & ad clariorem formam reduxerim, ſiquidem oſtendo, quòd in libro quinto Euclides ob defectum principiorum evidentium, in quantitatibus incommenſurabilibus à viâ demonſtrativa deviaverit. Et hoc obiter propter Momos inſinuaſſe ſufficiat.

Objicies ultimò, hoc theorema eſt contra communem Philoſophiam, quæ docet, quòd ideò calor in altiore elevatione Solis ſit major, quàm in humiliore, quia in illâ angulus incidentiæ radiorum ſolarium in planum horizontale eſt major, quàm in iſta, ſed in hac demonſtratione deducitur ex copia majori radiorum in idem ſpacium cadentium, major calor, & ex copia minori minor calor. Ergò hæc ſententia deflectit à communi Philoſophia. Reſpondeo, hanc ſententiam tantùm eſſe contra miſeros rixatores, non autem contra Philoſophos. Sufficit, quòd ſcientificè oſtenderim aliud, ubi illi nec umbram alicujus probationis afferunt.

[A. 1689. M. Jan. Noribergam miſſa.]

D. RO-

D. ROSINI LENTILII NOTABILIA, De VENÆ SECTIONE ET URINA.

De Venæ Sectione.

Nn.II. Dec.II. Obſerv. 154. Ephemeridum noſtrarum, Viri à me facta mentio, cui non, niſi motu corporis inſigni prævió, ſanguis è pertuſa vena profluxit; nunc plura circa Venæſectionem notabilia, hisce temporibus à me obſervata adducere non pigebit. Tinctor noſtràs, Vir obeſus tam habuit anguſtas & profundas in utroque brachio venas, ut ſæpè jam pertuſæ, atq; adeò calloſæ, Sanguinem denique fundere recusârint; hic autem ſpleneticus & dolore lienis ſæpè laborans, ut ſolet vulgus, omnem ſpem in pertuſione venæ ſpleneticæ ſiniſtri brachii, hepaticæ dextri oppoſitæ, collocavit; ſuaſi proinde jam ante annum, ut corpus ante baſilice, & usque ad ſudorem moveret, quam Cheirurgum accerſeret, ſed irritô conſiliô; nam vena, tametſi ſaucia, vix guttatim ſanguinem ploravit: permiſimus tamen longâ morâ, ut unciæ circiter duæ exſtillarent; hinc ſuaſi, ut mediana dextri brachii ſecaretur, unde præterpropter ſex unciæ exhauſtæ. E duabus his venis unum ſanguinem collocavi ſeorſim, viſurus, numquid eſſet inter utrumque differentiæ. Pomeridiè, cùm redirem, qui guttatim è ſiniſtra plaga ſtillavit ſanguis, floridiſſimus, absque ſero, aut hoc ſanè pauciſſimo, repertus: E mediana dextri brachii proruens, ferè, nil niſi ſerum, & exigua concreti cruoris pars, cruſta è viridi cœruleſcente tenaciſſima (bilem vocant Raſores) obducta, Cheirurgo magis, quàm mihi, miraculo fuit.

Idem

Idem Tinctor ante biennium obductum tali crustâ sanguinem, cum multo sero, exhibuit. Post, cùm me suasore, *balneis Bollensibus, Ducatûs Würtembergici* uteretur, inde vegetior longè rediens, exhibuit nobis sub auctumni initium, sanguinem satis laudabilem. In antiquos autem errores diætæ lapsus, idem denuò sanguinis vitium sibi accivit. Quoties autem venas manuum aut pedum aperuit, heic, uti mos est, impositis aquæ calenti artubus, ubi per pauca minuta sanguis in vase constitisset, mirum dictu! hujus ne guttam in eo reperisses, sed in aqua loturæ carnis æmula, natantem gelatinam albicantem, pellucidam, scissilem, quales solent esse gelatinæ pedum quorumlibet, aut ossium, sine croco paratæ. Hic præteritâ æstate balneas prælaudatas equidem repetiit, sed ita, ut singulis diebus, etiam cùm jam balnearet, ad tres nonnunquam quatuor mensuras generosissimi Neccarini exantlaret. Inde reversus ascito-tympanitem incurrit. Usus autem est ope vicini cujusdam, ejusque famosi, nunc equidem ingratiis Practici, quondam Carnificis, qui iteratis, alternis diebus, purgantibus δραστικοῖς, eumdem ad internecionem excarnificavit. Senator hujus urbis, Vir torosis lacertis & vultu roseo intuentium oculis abblandiens, ante hos annos Venæsectione profudit sanguinem, qui concretioni expositus, intra duas vel tres horas, locô seri, lac merum, consistentia, colore, sapore separavit, elegantissimâ cruoris & lactis confusione. Suasi, ut *acidas Göppingenses* biberet, quod effectu haut equidem contemnendo, ab ipso præstitum. Cùm tamen rediisset, cucurbitulas scarificatas patitur, postridièque innatantes cruori guttas propemodùm lacteas, non sine terrore vidit, mihique conspiciendas præbuit. Jussi, esset bonô animô, aliunde has guttas esse derivandas. Sub initium enim autumni, vulneratâ brachii sinistri venâ, sanguinem eructavit, cujus serum, equidem pallore quôdam lactis serum, neutiquam verò lac ipsum æmulabatur. Attamen vere præteritô, cùm iterum venam aperiret, rursum albicantius serum repertum, sed,

iteratis *acidis Göppingensibus*, auctumnus pallidius vice secundâ exhibuit. Quid porrò sit futurum, ignoramus.

Circa Venæsectionis administrationem cumprimis notanda quinque veniunt: *1. an? 2. cui? 3. quomodo? 4. quantum? 5. quando?*

I. Qui Venæsectionem omninò non, & nusquam admittunt, ii næ faciunt intelligendo, ut nihil intelligant. Sunt autem illi vel Antiqui vel moderni, utrique magni nominis Auctores. Illos, quidpe ficulneos Adversarios referre, quid attinet? Sunt autem *Erasistratus & Asseclæ Apœmantes*, *Strato*, &c. quorum ratiunculas ipse *Galenus* refutare non est dignatus, ridiculas eas meritô jure censens *lib. de Venæsect. contra Erasistr. c. 2.* Id autem laboris per sanè doctè in sese suscepe-runt, Excellentissimi Viri *D. Maur. Hofmannus*, *disp. pecul. de Venæsectionis necessitate An. 1661. Altdorfii habita*, & *Frid. Hofmannus Meth. Med. l. 2. c. 13. p. 202. seqq.* quos, qui volet, adire potest. Fatentibus autem his ipsis Viris, majoris sunt roboris & ingenii, quæ *Helmontius* passim, in odium Venæsectionis, evomit, *ne scilicet* (prioris *Hofmanni* elogiô) *quid inausum intentatumq; relinqueret, quod Academiarum & nationum consensu probatum cerneret.* Sed reverà, si rem omnem oculis mentis intueamur, & ejusdem *Helmontii*, ejusque Mimi, *Gremsii*, argumenta, tanti ponderis minimè sunt, ut proptereà remedium utile debeat exulare. Vanus essem, si in omnibus refutandis occuparer, ut, quod feliciter satis, locô dictô, bini *Hofmanni* fuerint exsequuti. Verùm, ut pauca quædam addamus: Quisquis cum *Helmontio* statuit, plethoram ad vires in homine nullam, nec etiam, si quædam adesset, eam nocituram, cùm sanguis & vires sint correlata, hæ autem, etiam in Mathusalem, non abundare queant, is, dico, grandem reverà & inexcusabilem errorem errat. Cur enim Natura sæpè febres, aliosque ex ὀργάσμῳ sanguinis dependulos morbos, hæmorrhagia critica solvit? Cur tantum, in hæmorrhoidibus ritè fluentibus, præsidii positum, ni sanguis

abun-

abundare posset, eaque sui abundantia naturæ vim inferre? Sed verò, quid subest impedimenti, quò minùs abundare sui copiâ viribusque sanguis queat? Num ergò non huic datum, quod reliquis humoribus? Quoties in lactantibus lac abundat, ut inde distendantur mammæ, ut ipsum vel effluat copiosè, vel coaguletur in mammis, & malorum cohortes procreet? Immò, cur abundat serum, sanguinis frater genuinus? Siccine nec hoc per sudores & diuresin eliminandum, per fonticulos & alia? Certè, ex voluntate *Helmontii*, per legitimam consequentiam, evacuationes istæ deberent è Medico apparatu exulare: Nam, quid privilegii præ sero sanguis habeat, & evacuatio una præ altera? quin & seri vitia vel copiam præcipitatione solâ corrigemus? In salacioribus abundat semen, excernitur spontaneâ pollutione, cur non & sanguis abundare possit? Sed in sanguine vita hospitatur. Quid tum? numquid exsiliet vita per venæ hiatum? atqui fortè & in sero vita latescit, ut sit metus, ne cum sudore eadem exhauriatur. Si sanguis abundare non potest, cur in feminis abundat? immò, cur aliquæ parcam sanguinis menstrui profusionem patiuntur, aliquæ ad octiduum, & quod excedit, largissimam, utræque perinde sanæ? nonne in his ultimis major est sanguinis probi, quàm in primis, copia? nam sanguinem menstruum esse aut alio per se impuriorem, aut planè venenatum, hodiè vix credimus. Quum itaque ex laudabilis nutrimenti copiâ posse sanguinem plus augeri nimio, nil quidquam prohibeat, inde quoque sequitur isthanc copiam haut parum quidem sanitati adferre detrimenti. Nam, quum venis determinata sua capacitas è trinitate dimensionum obtigerit, numquid hæ non à sanguinis mole distendantur? at, quid ex illa vasorum distensione nimiâ, nisi è vitiato sanguinis motu orta anxietas, cordis palpitatio, suffocationis metus? quod autem hi promtius auxilium, quàm sanguinis subtractio, solâ venæsectione & analogis, perficienda? Igitur, cùm probatum sit, sanguinem copia peccare posse, & proinde dari plethoram, il-

licò per ſe *Merodenſia* fundamenta corruunt. Sed & ſanguis qualitate peccans Venæſectione corrigitur. Hic rurſum *igneus Philoſophus:* Quòd ſi muſca aut aranea incideret in cyathum vini, quis adeò demens eſſet, ut, relictâ in vino muſcâ aut araneâ, illud effunderet? aut vinum ſimul cum muſca peſſumdaret? annon convenientiùs, ſolam muſcam aut araneam, intactô vinô, ex vaſculo exterminare? Largimur Tibi, *Helmonti,* ambabus manibus, priùs fore ſtultum, ſi quis id faceret, cùm muſcam ſine vini diſpendio eximere datum eſt. Sed, en Tibi exemplum aliud? Si vinum tuum muſcarium fluctuaret in vitro anguſtiſſimi & longioris colli, v. g. in phiola, pelicano &c. quid tum eſſes facturus? Numquid ſanguis in humano corpore, ceu cupâ cereviſiariâ, natat? num in eo impuritates muſcarum & aranearum adinſtar vehuntur, ut liberum ſit cuiquam, eas forcipe comprenſas eliminare? adeò hoc ſimile non eſt tantùm diſſimile, adeò non tantùm claudicat, ſed omninò catalepticum decumbit. Quum igitur, e. g. in febribus, ex nimio Sulphure per Salia exſuſcitato in ſanguine oritur ebullitio, quâ, per expanſionem ſanguinis, venæ diſtentæ, anxietates pariunt, non video, queî Venæſectio cum emolumento adhiberi non queat. Demptô enim ſic ſanguine, non tantùm, qui in venis reſtat, ſpatium ſibi liberiùs adipiſcitur, ſed & effera maximè ſanguinis pars, per mobilitatem ſuam, quâ datâ portâ, tunc proruit, pacatiore & minùs fermentabili relictâ, cum ægri levamine grandi. Qui balnea juſtò calidiora ingrediuntur, hiant ore, quaſi ſuffocandi, cum anxietate plus ſatis affligente. Quæ, amabo, cauſſa? Quòd ex Aëre per calorem ſubtiliato, & inſpirato, ſanguis in ebullitionem, ſuique expanſionem, cietur, unde venæ diſtentæ & cor conquaſſatum, ſanguinis motum ordinarium depravant, hinc anxietas? cùm quis exit balneô, illicò quieta omnia. Succus nutritius etiam in vegetabilium genere haut raròabundat? Hinc in aliquibus locis, ne juſtò lætiùs ex pingui ſucco frumenti grana ſuccreſcant, & mole propriâ

priâ corruant, oves depaſcuntur culmina, vel ipſa falcibus demetuntur, quod vocant, frumento ſcarificare (dem Saamen ſchrepfen.) Sic ex nimia ſucci abundantia non rarò ſterileſcunt & prorſus emoriuntur arbores, quod, cùm futurum hortulani ſuſpicantur, cultrô corticem ſauciant, ductô per truncum & ramos inſigniores vulnere perpendiculari, ut latici detur illinc egreſſus, quam ipſam operationem, analogicè Venæſectionem appellitant, (den Bäumen laſſen.) Adeò non verum eſt, ſuccum nutritium, nec poſſe ſui copiâ detrimentum afferre, nec eſſe propterea minuendum. Sed objiciunt nobis *Helmontius* & Adſeclæ, dari alia quædam arcana medicamenta, quibus longè promtiùs morbi, Venæſectione curari ſoliti, ſine exhauſtione ſanguinis, tolli queant: Rogo, quænam iſta ſunt arcana? per amorem Dei, cur iſta non propalatis? Cur vos, & ejusmodi farinæ ſodales, eſtis tam invidi arcanorum veſtrorum celatores, (Germ. vocant, Tuckmäuſer) qui vobiscum ſepeliri vultis arcana, ſi qua habetis, ut certè raro habetis? Sed habeatis ſanè! Vehementer tamen ego, cum *Fr. Hofmanno, l. c.* dubito, num ea ſint virtutis tantæ, ut Venæſectionis eſſe vicaria queant? Atque, ſi maximè vos habetis, nos tamen, quia iis deſtituimur, cogimur iſtis uti remediis, quibus nos eſſe profuturos confidimus. Intereà quemlibet Arcaniſtam in arenam provoco, veniat, ſi vir eſt, & ſuis arcanis, ſive Corallinis, ſive margaritinis, idem, quòd ego unicâ Venæſectione, in certis affectibus, efficiat! Populos Septentrionales quod attinet, fateor equidem, eos rariùs uti Venæſectione, & ſatis eſſe vivaces: Sed 1. Cœlum eorum frigidius eſt, & inclementius, quàm, ut ſanguis tam promtè efferveſcat, ideoque & rariores apud eos febres malignæ, & omnes morbi, à vitio ſanguinis plus juſto ſulphurei, oriundi, crebriores ſeroſi & ſalini; hinc, quum Venæſectione non adeò indigeant, cur eam admittant? Secùs ſe res habet in Climatibus calidioribus, id quod expertus loquor, qui Medicinam in *Curl ndia* feci. 2. Iſti populi non ſunt adeò luxui dediti, ſed utuntur victu

ſimpliciore, propterea nobis in genere vegetiores. Reliqua *Helmontii* & *Poterii* vide locis *Hofmannianis* refutata. Sed & ſunt plures alii Venæſectionis in ſe ſaluberrimæ inſectatores, inter quos primus prodeat *M. Kergerus, tr. de ferment. Sect. 3. cap. 3.* Hic enim in omnibus febrium generibus, niſi plethora urgeat, Venæſectionem damnat, & quamvis *Helmontio* mitior ſit, ut qui plethoram agnoſcat, in eo tamen præmodùm videtur rigoroſus, quòd Venæſectionem in omnibus febribus exulare jubeat, niſi, ubi ipſa plethora adeſt; cujus propemodùm ternas adfert rationes: 1. Conſideremus, inquit, annon ſufficiens indicium inutiliter adminiſtrati tam generoſi remedii ſit, quòd paroxyſmus Venæſectionem ſequens non minuatur, ſed omnium ſit vehementiſſimus, teſte *Sennert. de febb. c. 18. p. 271.* Reſp. *Sennertum* loqui de febribus intermittentibus, non continuis, malignis &c. quô in caſu plures magni nominis Practicos ſibi conſentientes habet, quin & me, omnium minimum, in *diſſ. inaug. de febre tertiana:* immò ipſam rerum Magiſtram experientiam. Nec deeſt ratio, ubi notandum, non æquè ſubſequum calorem eſſe atrociorem, ſed frigus potiùs, ſeu horrorem. Dum enim cauſſa febrium intermittentium non primariò latet in ſanguine, ſed in chyli viſciditate, qui propter Salium puriorum, acidi lymphatici & alkali chyloſi effervescentiam, in lumbis primò, poſt, ob ductum thoracicum, dorſo, denique totô corpore, frigoris ſenſum excitat: quis non videt, neceſſario, demtô ſanguine, frigus ſeu paroxyſmum vehementiorem excitari, cùm ſanguis, ſulphure ſuô depauperatus, jam debilior eſt, ut iſti frigori reſiſtat, ſed victas quaſi manus dare cogitur. Quomodo infusô denique chylô in venas ſubclavias & cor, excitetur poſt frigus calor, vid. fuſiùs in *dicta diſput. mea.* Diſtinguendum igitur inter febres continuas & intermittentes: in illis utique, in his rarò Venæſectionem admiſerimus. 2. Cur laticem illum pretioſiſſimum ſtudiô exantlamus, qui à febre, (quem febris) heu nimium! depaſcitur? ut planè in febribus abſumtum fuiſſe,

fuisse, observatione constet. Resp. Observationum illarum circumstantias ego non novi, quibus ignotis de caussa depasti sanguinis judicium ferre non licet. Quod autem latex ille, utcumque pretiosus, in malignarum & ardd. febrium initio, non exantletur, sed minuatur, fit (α) ne cor, focus caloris, à sanguine ebulliente, non plus nimiô obrutum, statione suâ dejiciatur, cum vitæ periculo: cùm satiùs sit, illud paucum, eumque bonum sanguinem continere, quàm furiosô cruoris impetu in opere suo sufflaminari. (β) Ut sanguinis & spirituum ferocia mitigetur, & in pacatiorem statum omnia redigantur. (γ) Ut Salibus illis volatilibus, fermentescibilibus, detur exitus, & tametsi aliqua in recessu maneant, ea tamen tantam naturæ vim inferre non queant ampliùs, quàm sui copiâ poterant. Natura quippe (dicant alii Archæus;) quò debiliores experitur suos hostes, eò promtius iis resistere valet. Non statuo, cum vulgo, solum sanguinem impurum à Natura per plagam tusæ venæ extrudi; sed interim spiritus ferocientes non confertim, unà cum sanguine, quâ datâ portâ, ob mobilitatem suam erumpere posse, & ratione suæ naturæ actu erumpere, quis negabit? Nos sæpè illudimus rasoribus, quum suadent, in affectibus cumprimis pectoris flatulentis, asthma comitem habentibus, minimam sanguinis portionem emittendam (man soll eine Lufftlässe thun/) sed non prorsus esse de nihilo, qui rationi jungunt experientiam, Practici testabuntur, &, qui vel tantillum sanguinis emittunt, illicò spirare liberiùs, ego plus vice simplici sum expertus, quidnî enim flatus, factô per plagam exitu, proruant cum ægri levamine? 3. Crebra sanguinis missio, homines febri aptiores reddit, *Willisiô teste cap. 9. p. m. 75.* Resp. *Willisius* ibi hanc opinionem, ceu vulgi, videtur adduxisse, & nescio sanè, num rationes ibi adductæ punctum omne ferant; sed his missis quis non videt, *Willisium* loqui de Venæsectionibus præservatoriis, non curatoria in febre; scilicet eos dici ad febres proclives, qui singulis annis, bis vel ampliùs, vernô &

autu-

autumnali temporibus, vigore consuetudinis, sanguinem profundunt? quæ res, quam huc minimè quadret, est in aprico. Noster equidem *Arion in Ephem. Dec. II. An. IV. append.* Veteranum cujusdam exemplum profert, qui, quoties venam secaret, corriperetur tertianâ; sed hoc rursum nihil ad nos, quia tertiana est intermittens. Porrò audio, adesse remedia, & præsentiora, & jucundiora & tutiora, quæ sanguinis fermentationi sedandæ dicata. Resp. Posito, quòd ejusmodi remedia dentur, at esse præsentiora, vix concesserim; siquidem unâ Venæsectione in momento, sed tempori, peractâ, plus effecero, qàm senis pulveribus præcipitantibus; ideoque, dum inducias malum non patitur, tantisper Venæsectione sanguinis tumultum sistere licebit, ne sit in mora periculum. Videamus autem, quænam celebrentur præsentia illa, jucunda tutaque remedia? Commendatur itaque *humiditatis subtractio* è massa sanguinis, quam scilicet presśò pede sequatur defervescentia; hanc Veteres peregerunt (α) *abstinentia.* Resp. Abstinentia in febribus per sanè multùm valeat; sed est ea vel cibi, vel potus: Cibi abstinentiam maximæ febricitantium cohorti imperare superfluum est, dum ab ipso statim initio morbi, dejectô appetitu, sine Medici imperio satis abstinent; Dum autem interiùs uruntur ægroti, eos à potu arcere, minimum abest à latrocinio. Quur enim seri depastio non sarciatur potu, & cur ægri nimiâ siti fatiscant? Cur ignis ille internus non debilitetur accessu humidi? Et, si maximè valeret abstinentia, Medicus hodiè tota Germania exigeretur, si ægris suis abstinentia quadraginta circiter dierum (sic enim antiqui solebant) mederi vellet. (β) *Per diuretica & sudorifera.* Et hæc quidem est via curandi febres tritissima, ab omni tempore magni habita, eò, quòd malignitas, sub vehiculo seri, tunc eliminari per vesicam aut corporis peripheriam crederetur, id quod non est adeò veritati dissentaneum, siquidem Salia solvuntur in sero: Et sudorifera sanè locum sibi vendicârint in intermittentibus, quin & exanthematibus non-

nun-

nunquam: Sed, ne quid nimis! Nonne quis oggesserit, quod *Helmontius* venam secantibus facit, nempe serum utile unà cum Salium μιάσμασι protrudi, quum fortè medicamenta dentur, quæ Salia ista, sine seri depauperatione, supprimere queant? Et, cùm sanguis in continuis (de quibus semper loquor) sit fervidissimus, cur eidem subducimus serum, ejus refrigeriô tam necessarium? Cur Sulphur sanguinis hôc modô exaltatur, ut eò lubentius ardere queat? Cur perpetuis sudoribus ægri exhauriuntur? Certè mihi non parùm suspectos esse sudores, in quacumque sanguinis ζέσει universali, liberrimè fateor, qui, cum aliis, expertus sum, sanguinem in malignis è vena secta eductum, quò minus est serosus, eò majus ægro periculum portendi, eò quòd ab Igne interno serum jam sit protenus absumtum; item, multum spei affulgere, si cutis semper sit subuvida, parùm, si arida, ob eumdem seri defectum. Proinde nec Diuretica, nec Sudorifera, tutum nobis, ob seri exhaustionem, auxilium suppeditârint. Meliùs longè *Kergerus* eruditus videtur sentire, de *excessu humidi*, febres quasi suffocante, dum per idem fermentatio sistitur, & proinde frigidæ potum, tempestivè adhibitum, è *Galeno* commendat. Sed tamen in præcipitantibus anchoram spei fundavit omnem, quum ita infit: Ego ab anno 1649. in hunc diem, per integros quatuordecim annos, ultra mille febricitantes, sine Venæsectione, sine purgatione, sine sudoriferis, sine diureticis, sine alterantibus, sine corroborantibus, sine topicis, & si quid prætereà, *unicô ferè medicamentô præcipitante* curavi &c. quas febres, tametsi maximam partem intermittentes fuisse judico, attamen & continuas cùm Vir Excell. recenseat, eum verè felicem existimo, me verò infelicem, qui sine Venæsectione vix unam aut alteram continuam tam promtè debellare novi: Dico, tam promtè, nam, ubi jam per dies aliquot febris duraret, coactus, intermissâ Venæsectione, ad alia confugere, utcumq; iis medicatus sum. Sed pace omnium modernorum dixerim, me vehementer dubitare, an cuncta

iſta alkalia, terrea, fixa, quæ præcipitandi fine, in febribus præcipuè, tum & aliis affectibus propinantur, ſui quod eſt officii, *præcipitando* magis, *an contemperando & dulcificando Salia effera*, exſequantur? Nemo non hodiè *præcipitantia*, *præcipitantia*, loquitur, & plures eum in finem, ne videantur *Galenici*: Sed, quis ejusmodi præcipitationem, qualis eſt Chymica, in vaſis, præcipuè ſanguifluis, comminiſcatur? In præcipitationibus Chymicis, quod præcipitatur & ad fundum ſubſidet, procul dubio eſt magma craſſius, ſeu pulveris, ſeu reſinæ facie, quàm ipſe liquor, ex quo præcipitatum erat: jam, ſi talis eſt fecum ſalinarum in venis præcipitatio, quorſum deponitur iſtud magiſterium (liceat ita loqui) morboſum? Certè, ſi quid tale præcipitaretur, venas procul dubio infarciret, non ſine ſecutura grandi noxa, quòd in podagricâ tophorum præcipitatione videmus. Quod igitur præcipitantia facere perhibentur, id ego magis adſcripſerim *dulcificationi & mitigationi Salium*, unde fermentatio ceſſat. Objiciat aliquis, ſive præcipitantia, ſive dulcificantia vocentur iſta medicamenta, perinde eſt, modò febris absque Venæſectione tollatur: Huic ego reſpondeo: Febres iſtiusmodi quidem poſſe ſine Venæſectione tolli, ſed non commodè; & cum ſtatuo mitigatione & dulcificatione Salium fermentantium ebullitionem ſanguinis eſſe tollendam, me requirere non tam illos pulveres præcipitantes communes, quàm alios quosdam huic ſcopo magis aptos jam recenſendos. Itaque de febribus continuis ita ſtatuo: Indicationes primariæ ſunt (1.) *Efferveſcentia humorum ſedanda:* (2.) *Æſtus compeſcendus*. Primum ſcopum duplici ratione attingimus, & quidem *Venæſectione*, quâ tantiſper utemur, dum *Helmontiani* arcana ſua nobis aperiant; hæc adminiſtranda ab initio, inque ſucculentis larga vel duplex: poſteà *medicamentis ſedativis demulcentibus*, qualia ſunt blandè adſtringentia, & abſorbentia, ut *Spec. Diacret. Pulv. Hepat. r. abſorb. Wedel. Cinnabarina, Martialia, Lap. hæmat.* &c. Ego tali pulvere uti ſoleo: ℞. *Spec. Diacret. Mynſ.*

(quæ

(quæ ſimul tonum ventriculi reſpiciunt) ℈j. *Vitrioli*, *Martis*, *Cinnab. nativ. āā. gr. v. Lap. Prunell.* ℈ß. *M. F. Pulv.* propinandus bis in die. Secundum ſcopum attingimus *humectantibus & refrigerantibus: decoctis variis cum ſero lactis, emulſionibus, papaveraceis, Sirupo de papav. ſimpl. cum Aqua Malv. hauſto* & ſimilibus, quin & *epiceraſticis & incraſſantibus:* Obſtructioni medemur *largiori potatione;* ſiquidem ex ſola inteſtinorum ſiccitate dependet, quæ humectationem indicat, aut, ſi cedere nolit, *Clyſteribus ſimpliciſſimis, non omiſſis etiam convenientibus externis.* Et ſic dimiſsô *Excell. D. Kergero*, aliqua adhuc reſpondere cogimur egregio *Tackio*, qui in illuſtri tractatu *Chryſogoniæ animalis & mineralis*, Venæſectioni haut ſuave encomium occinit, cum *p. m. 111.* ita loquitur: (1.) *Sinarum* populi in *Nanking* longè vivaciores nobis ſunt, & Medici ibidem Venæſectionem graviſſimum meritò autumant errorem; unde jejunio potiùs, aliiſque refrigerantibus ſanguinem ad debitam temperiem reducunt, quàm ſanguinis depletione, dicuntque, non ideò, quòd ferveat in olla, effundendum juſculum, ſed, ſi compeſcere velis, ignem ſubducendum. Reſp. Iſti *Sinarum* populi, ut ſint nobis vivaciores, fortaſsè ipſorum diætæ magis, quàm intermiſſæ Venæſectioni adſcribendum. Simile juſculi in olla ferventis eôdem locô poni meretur, atque ſuperiùs *Helmontianum:* Ignem tam promtè ſanguini ſubducere non licet, affuſo refrigerio, ac ollæ; interim Patiens intereat, dum id fiat ſucceſſivè. Hodiè vix eſt Regio ſuper Terram, quantumvis barbara, quæ Venæſectionem non adminiſtret; hinc una *Sinarum Regio* nobis (liceat hoc uti verbô) non præjudicat; quamvis nec *Sinos* hanc omninò abhorrere infra probaturi ſimus ex *Itinerario Saarii.* In Regno *Tunquin* Venæſectionis uſum non eſſe, ceu mirabile quidpiam *Tavernier deſcript. illius Regni cap. 10.* notat, quod non facturus erat Ulyſſes ille Gallicus, ſi eam plures Orientales plagæ reſpuerent. (2.) Sanguis eſt humor ille, in quo defertur Spiritus vitalis. Concedo: Sed hîc unà cum ſanguine poteſt

peccare copia, & efferari quoque, hinc ſubducendum nonnihil. (3.) Ante inventam phlebotomiam per aliquot mille annos homines ſalubriori conſtitutione vitam exegerunt, noſtrâque ætate ruſtici & *Weſtphali* vitam, ad cervorum pænè ætatem vegeti prorogant: Noti ſunt mihi *(Tackio)* ætatis decrepitæ ſenes octuagenarii & ultra, qui nunquam Venæſectione uſi ſunt, vegetiores aliis quinquagenariis, eò quòd vitales ſpiritus non minuerint, calidumque innatum & humidum radicale unà cum ſanguine non emiſerint. Reſp. Sunt fallaciæ ſecundùm non cauſſam ut cauſſam: Ante aliquot millenarios tantus non erat hominum luxus, hinc illi vivaciores, diſtinguendum itaque inter tunc & nunc. Plurium medicaminum apud Veteres non erat uſus, quæ hodiè ſaluberrima experimur, cujus cauſſà moderni feliciores eramus prædicandi. Ruſtici noſtrates, tantum abeſt, ut Venæſectionem negligant, ut potiùs ſui ſint ſanguinis plus ſatis prodigi, nihilominùs infumatis illis *Weſtphalis* vivaces, quos venam non ſecare in dubio relinquo. Sint octuagenarii Venæſectionis contemtores quinquagenariis vegetiores, ego in contrarium producere poſſim exempla octuagenariorum, qui Venæſectione in ipſa hac provecta ætate maximô ſuô commodô uterentur. (4.) Hippopotamus, unicum animal, nos Venæſectionem docuit, cùm alia hoc animante vegetiora dentur animalia, ſanguinem non profundentia. Reſp. Ibis Ægyptiaca Clyſteres monſtravit, quæ non propterea deterioris ſunt conditionis, licèt aliæ aves Guttur inferius hâc methodô non eluant. (5.) Vitis aliæque arbores, ad radices vulneratæ, emiſſô ſuccô in Naturam ſuam convertendo, multùm deperdunt. Reſp. Radix eſt cor arboris; nemo cor vulnerat, ut inde ſanguinem educat; rami ſauciati nil incommodi arboribus adferunt: præciduntur vites, ne ſuccus luxurians officiat fructui, quod argumentum pro nobis militat. Vid. quæ ſupra paullò de arborum Venæſectione ſunt dicta. Poſtremò, quum *G. Hornius in ſua Arca Moſis præfatione* dicit: Vires humanas male-

maledictâ Venæſectione & adhuc peſtilentiori purgatione exhauriri, eam ego quidem opinionem longè peſtilentiſſimam cenſeo. Quidquid ſit, ut maximè nullâ ratione Venæſectionis uſus probari poſſet, experientia tamen totô die reclamat, quæ melior eſt mille rationibus. Quot apoplectici, quot catarrhis ſuffocativis enecandi, quot ex aſthmate ſuffocandi, quot hæmorrhagiis nimiis per nares, hæmorrhoides, uterum, plagas interimendi, longè ſaluberrimam Venæſectionis opem ſenſerunt? Hanc, quoties in uteri hæmorrhagia, lochiisque ad exanimationem usque profluentibus, inſigni cum ſucceſſu, adminiſtravit ſummus noſter *Aretæus*, cujus *in Dec. II. Cent. I.* obſervationes utiliſſimæ proſtant? In febribus malignis, petechialibus, præteritâ hyeme graſſantibus, qui ab initio & maturè Venæſectione eſſent uſi, nulli periêre, reliqui verò ſanis urinâ & pulſibus, propemodùm omnes. Profectò, ſi nullaupereſſet ratio, fidem mihi tamen, ratione potior, experientia faceret. Hinc laniones & ſanguiſugæ non ſunt, qui Venæſectionibus utuntur moderatè; qui ſecùs paſſim, ſine urgente neceſſitate, venas exhauriunt ad libras & animi deliquium, ii quidem & mihi culpantur. Ergo demonſtravimus: *Venam eſſe ſecandam.*

II. In quæſtione, *Cui?* breviores erimus, ubi primò *Ætas* occurrit, &, quum formidetur Venæſectio in minoribus 13. annis & majoribus 60. illicò hîc occurrit quæſtio, *num & infantibus & pueris vena ſit aperienda?* Inclinat *Excell. Fr. Hofmannus l. c.* in ſequiorem partem: Huic autem meritò rationem, quam ille mox in adferenda ſenum, etiam decrepitorum, Venæſectione attulit, oppono, & hæc eſt: Si graves & acutos morbos poſſunt experiri ſenes, omninò etiam illorum remedia ferre poſſunt: quidni hoc etiam ad infantes & pueros applicari queat? Venæſectio itaque prudenter adhibita, in tenella iſta ætate nil formidanda, cùm & hæc ſanguineis fermentationibus ſit ſubjecta; ubi proinde indicatio, ibi & indicatum, cùm, præter metum, contraindicans nihil videam.

 deam.

deam. Immò cùm refractarii ſint plurimùm pueri in ſorbendis pharmacis, Venæſectione præſentius utemur, ut tamen id fiat prudenter. Quum examen *Altdorfii* ſuſtinerem, *Exc. Maur. Hofmannus* inter alia quæſivit: quid eſſem facturus, ubi infantem profuſione ſanguinis opus habere cernerem? Quam ipſe quæſtionem ita ſolvit: *Naſi radicem eſſe millefolio recenti fricandam, &, vi hæmagogâ, ſecuturam hæmorrhagiam*: ergo nonnunquam opus habent ſanguinis miſſione infantes. Fatendum eſt in noſtris urbibus cautè procedendum, eò quòd res ſit hactenus inſueta, venas infantibus pertundere, quod ſi fieret inauſpicatò, in Medicum faba cuderetur. De ſenibus hodiè nemo dubitat, progredior itaque ad *ſexum*. Occurrunt hîc *gravidæ, num & quando miſſione ſanguinis indigeant?* Hîc iterum videatur *Fr. Hofmannus* controverſiam hanc doctè dirimens, quibus inſuper hoc addo: (1.) In plethoricis utique venam eſſe tundendam, nec id aliquando ſemel ſufficere, ſed opus eſſe, ut ſub terminum partûs iteretur. (2.) In iis, quæ menſtrua poſt conceptionem patiuntur, quales dantur complures, & quidem copia ſat larga, neceſſariam eſſe primis menſibus Venæſectionem. (3.) In iis, quæ appropinquante menſium fluxu concipiunt. Hîc per tranſennam quaſi noto, mulieres aliquas interdum totô gravidationis tempore, vivere ſaniſſimas, nil paſſas aut vomitionis, aut proſtrati appetitûs, aut aliorum ſymptomatum, gravidis alioqui negotium faceſſentium, easdemque mulieres, ſecundâ, tertiâ vice concipientes his malis plus ſatis affligi: Rationem eſſe hanc arbitror: Mulieres, quæ aut inſtantibus menſibus, aut iis ſuppreſſis, inſuper concipiunt, à motu ſanguinis inhibito, per totum gravidationis tempus, longè pejus illis habere, quæ ſtatim poſt menſium fluxum concipiunt. Illæ igitur primis ſtatim à conceptione menſibus Venæſectione ſummoperè videntur opus habere, nimirum, ut alia, ſanguini circa uterum ſtagnanti, porta aperiatur. Nobilis Matrona in vicinia aliquoties abortum eſt paſſa, cùm imprægnata denuò Venæſe-

ctione

ctione uteretur, fœtum est enixa vegetum. In feminis debilibus, laxis, serosis, tenuibus, præstat illam omittere, quàm celebrare, ut enim in prioribus præcavetur abortus, ita in his promovetur. Eleganter in hanc rem commentatur *Excell. D.Bruno in Jessen. de judicio sanguinis è Venâ sectâ missi, p. 154. s.* In quibus autem affectibus tundenda sit Vena rursum *Fr. Hofmannus loc. sæpè cit.* docet, ubi monendum nihil habeo, nisi quòd in genere morbis sanguineis, sulphureis &c. conveniat, minùs morbis serosis, in quibus sæpè repetita Venæsectio ad hydropem disponit.

III. Progressum facimus ad quæstionem *quomodo? quibus è venis & quibus instrumentis.* Consideremus primùm, curiositatis gratiâ, nationes quasdam exteras: *Jac. Sponius Itin. sui curiosi l. 4. p. 94.* depingit instrumentum phlebotomis Græcis usuale, quod instar teli cum arcu ex ossibus balænæ fabrefactô per syringam exploditur, quasi certissimâ & utilissimâ encheiresi, in venam. Ibidem addit, in *Alepensi* districtu Turcas lanceolæ locô, uti frustô vitri acuato (geschliffen) & cum smirite præparatô. Alius est modus & nobis vix imitandus, *Chinensium in Batavia Javana*, de quo *Saar Itin. Ind. Orient. cap. 2. p. 24.* Quum ægrotare *Chinenses* occipiunt, eorumq; Medici, (Viri experientiâ commendabiles) Venæsectionem suadent, prehensi hominis & ligati collum fasciâ constringunt, & pronum concutiunt, quasi suffocaturi, ut tota facies, turgente in venis sanguine livescat, hinc venam frontalem gladiolô incidunt, impositô desuper bombacinô spleniô, vulnus deligant; quamvis eorum plures etiam brachiales venas, idque unô sæpiùs annô, aperiant. In nostris regionibus utimur instrumentô duplici, quorum alterum communiter vocatur *ferrum venæsectorium* (ein Laßeisen/) quod rursum duplici modô applicatur, vel enim unâ manu prehensô, & acie venæ applicata, alterâ manu talitrum impingunt, vel balistæ applicatum (einem Schnäpperlein) in venam, quasi sclopum, explodunt. Tutior & præsentior est *gladiolus vel lanceola*, quâ

quâ quippe mediante, dum alterâ quasi manu venam, ne ictum scalpelli subterfugiat, comprendere licet, tutissimè eam scindimus. Verùm Rustici nostrates malunt uti priori instrumentô, ut cui sunt magis adsueti, quàm lanceolâ, à quâ malè sibi metuunt: Novi Cheirurgum noviter ex peregrinatione reversum, qui lanceolâ utens, suos, ne redirent, absterruit; cùm alter alterum dehortaretur, ne huic novitio se crederet, ut qui venas cultrô plicatili (mit einem Taschenmesser) dividere consuesset. Sed nec taceo, ridiculam me Venæsectionem in Rustico prope *Lipsiam* observâsse, qui sumtuum scilicet facturus compendium, ipsi sibi venam pedis pertundere sustinuit; at malum sibi, veluti turdus, cacavit: Subulam enim venæ applicans, adactô desuper malleô, totum pedem, imminente jam gangrænâ, pertudit. Nunc *venarum delectus* excutiendus, quem verbis non meis, sed *Cl. Hornii in Microtechnes p. 210.* definiam: Cùm *Anglorum Herophilo* statuamus, nullum esse venarum, sibi invicem proximè adsitarum delectum habendum, cùm promiscuè hauriant liquorem è communi arteriâ: Sed, si quis venam parti affectæ proximam invenire posset, operam in secando non luderet. Nimium superstitiosi sunt, nostrates etiam Cheirurgi & Balneatores, in delectu venarum. Hinc, ubi post Venæsectionem non satis benè habent, caussantur venam affectui minùs accommodam esse pertusam. Sic Tinctor noster, salutis sibi proram in salvatellæ vulnere sitam firmiter persuasus erat. Sed, numquid non venarum delectus hâc ipsâ Tinctoris observatione probatur? Cur sanguis è brachii sinistri venâ guttatim exstillans floridus fuit, minimè serosus, alter è dextrô brachiô prorumpens ferè nil nisi serum? cùm tamen ejusdem horæ quadrante pertunderentur ambæ? Cheirurgus, cùm hoc vidisset, ego, inquit, in eâ fui, cum modernis, opinione, sanguinem in omnibus venis esse eundem, nec propterea ullum harum delectum habendum, sed, hâc observatione victus, antiquorum stationi rursum accedere cogor: subridens

dens ego, longè diversum sensi. Ita nempe sese res habet: Serum in hoc Tinctore perquam erat viscidum & glutinosum (id quod ex aliis Venæsectionibus concretô sanguine comparuit, quin eventus ostendit, quum hôc annô interiret ascitico-tympaniticus) ob callum autem violatæ sæpiùs venæ (quod octies interdum unô in annô, & me & Cheirurgo, dissuadentibus, factum) grande satis vulnus fieri non potuit, hinc relictô serô viscidô, guttatim solus exstillavit sanguis, adeò floridissimus, serôque suô viduatus: In altero brachio cutis, quæ nondum occalluerat, latiorem plagam admisit, è quâ, cum sanguine, serum absque remora profluens, aliam longè concreto cruori faciem induit. Sanguinem autem solum, sine comite sero, posse per venarum aperturas angustiores exstillare, docent & scarificationes, & narium hæmorrhagiæ, & leves artuum incisiones, ut quorum concretus sanguis, parum seri aut nihil exhibet, eò quòd venarum apertura, capillarium sero, etiam fluidiori, exitum non concedat. In prælargis hæmorrhagiis denique effluxo sanguini serum succedit, unde propè colligitur, magnam esse seri dignitatem, cùm vivere queant exhausto, pænè ad guttam, omni sanguine. Confer, quæ *Ann. II. Dec. II. Observat. 154.* in hanc vel analogam sententiam commentatus sum. Mirum sanè fuit, hujus Tinctoris sanguinem ferè nil nisi serum exstitisse, & quidem tam promtè coagulabile; id quod Venæsectiones pedum docuêre, ubi aqua, in ferè instanti, non nisi carnis loturam referebat, reliqua erant gelatina. Hydropem autem sibi, non parum, iteratis toties in corpore pituitoso sanguinis missionibus, acceleràsse hunc virum, nemo facilè negaverit. Aliam rationem qui comminisci potest, ei quidem lubens auscultabor, hanc, quam protuli, hactenus crediturus. Hinc memorata Tinctoris Venæsectio antiquum venarum delectum non asserit. In pleuritide profectò delectum esse nihili *Dominicanus Frater Americanæ regionis Pariæ* testatum facit, de cujus salute, cùm desperàsset Medicus, quòd vena, quam exoptabat,

reperiri non poſſet, veſpertilio vernacula (dantur autem ibi columbis majores) noctu advolans, partem pedis nudam morſu petiit, & tantum inde ſanguinis exſuxit, quantum pro reſtituendo bonô Fratre ſufficeret, referente *ex Gomara Franciſci*, im Blumenbuſche *l. 1. cap. 9.*

IV. Sed *quantum ſanguinis eſt emittendum?* Quæſtio hæc definitur utraque, *continuâ ſcilicet & diſcretâ quantitate.* Illam quod attinet, peccatur heic in exceſſu & defectu: In exceſſu mihi peccare videntur, qui, antiquorum more, adhuc hodienum, *ad animi usque deliquium*, ſanguinem exhauriunt, & hos verè *Excell. Kergerus laniones & ſanguiſugas* nuncupâvit. Non enim tantum corpus unâ vice vitali theſaurô depauperatur, ſed inſuper periculoſum eſt, tot evocare ſimul ſpiritus, qui magna copia cum ſanguine, libertatis amatores, erumpunt. Quemadmodum enim, *Hippocratis* elogiô, *Sect. 6. Aph. 27.* quicunque empyrici aut hydropici uruntur aut ſecantur, ſi pus aut aqua univerſim effluxerit, omninò moriuntur: Ita ſani eſſe non poſſunt, qui tantum ſanguinis unà vice profundunt, par enim utrorumque eſt ratio, ſcilicet ſpirituum ſimultanea diſſipatio, quæ homines debilitat, viſcerum tonum laxat, ſenſus torpere facit, ad cachexiam & hydropem diſponit. Errant itaque ſæpenumero Raſores noſtri, quum tamdiu ſanguinem effluere patiuntur, donec floridior colore atque dilutior exeat. Præſtat repetitis vicibus, ubi opus eſt, mittere ſanguinem, quam eâdem vice nimium exhaurire. Hîc autem rurſum diſtinguendæ ſunt complexiones & climata: Sic in locis calidioribus faciliùs ferunt, minùs in Septentrionalioribus. *In defectu peccant*, qui ſunt adeò meticuloſi, ut vix ℥ß. vel ℥j. mittant, in ſubjectis etiam ſat robuſtis. Ad quid enim conducant tantillæ ſanguinis guttulæ? movere hoc eſt, non promovere. *Quantitatem diſcretam* quod concernit, rurſum in exceſtu & defectu hîc peccatur. *In exceſſu*, ubi, animi ferè gratia, quod Ruſtici noſtrates, immò & Opifices, cum uxoribus & familia, ſolent, ſcilicet ut otiari & lurcari

cari liceat, non ſemel in anno, non bis, ſed ſexies & ultra venas pertundunt, ipſorum quidem barbitonſorum conſiliô, quô ſibi magis lucroque ſuo, quàm proximo, conſulunt. Item, qui toties in uno morbo cruorem proliciunt, quod intra biduum vel decies Galli & Itali faciunt. Vel qui nunc binas, nunc tres venas ſimul aperiri volunt, ſcilicet, ut confuſiſſimus inde reddatur ſanguinis motus. In *Franconia* Ruſticorum ferè nemo ſolum ſibi brachium ſauciari cupit, ſed plerumque unà ſaphænam pedis. In *Noſocomio Goæ, Indiæ Orientalis Colonia*, certô morbi genere correptis vel trigeſies aut quadragies mittunt ſanguinem, usque dum ſanioſus profluere deſinat, quô ſcaturiente floridô nec purulentô ægri convaleſcunt, quod ipſi *Tavernierio*, cùm *Surattæ* degeret, contigit: vid. *ejus Itin. Ind. l. 1. cap. 13.* In genere autem Suevi noſtri & Francones non putant, ſe per annum victuros, niſi bis ad minimum, vere ſcilicet atque auctumnô ſanguinem ſudent; qui grandis mihi, extra neceſſitatis caſum, Venæſectionis abuſus jure cenſetur. *In defectu* Plethorici peccant, qui nimis meticuloſi tantum per annum id ſemel concedunt, cùm vel quatuor vices interdum non ſuffecerint. Hæc autem omnia non à barbitonſorum, ſed Phyſicorum arbitriô pendeant. Sed ſurdis fabulam!

V. *Quando vena eſt ſecanda?* Reſp. Si indicatio eſt curatoria, pro neceſſitatis gradu vel ipſa noctis meridie operatio eſt adminiſtranda; ſin præſervatoria, præſtat, omnium Medicorum elogiô, primô vernum, hinc autumnale tempus, in ſanguineis temperaturis decreſcente, in ſeroſis creſcente Lunâ, non in ipſa quadratura, poſthabitis aliis adſpectibus, aut ridicula vulgi tabula, ſeſquihora circiter ante prandium, die ſerenô. Quos Planetarum reliqui aſpectus, aut etiam Zodiaci ſigna juvant, adeant *Excell. Fr. Hofmannum loc. ſæpè cit.* Ego parum illis tribuere ſoleo, ut ingenuè fatear, vel, quòd reverà ſint illi influxus imaginarii, vel, quòd non ſatis hanc rem intelligam. In *Feſto S. Stephani* ſuperſtitioſè ſatis equis

vena ſecatur, ſed, quid hæc ad hominem? Illud verò magis olet ſuperſtitionem, quod *Buxtorfius* ex *Thalmudo* refert, *Synag. cap. 15. p. 353.* quum infit: Regula Medicinalis Thalmudica eſt: Illô die, qui nebuloſus eſt, & illô, quô ſubſolanus flat, neque eſt circumciſio, neque Venæſectio adminiſtranda: Volunt igitur Judæi ad hanc operationem exſpectandum eſſe boream, cùm, eô non ſpirante, vulnera omnia magis periculoſa deprehendantur. Iidem Judæi *veſpere Pentecoſtes* Venæſectione non utuntur, etenim & in *Thalmudo* & *Mirrhagim* ſuô ſcribunt, quòd Feſti hujus tempore veſpertinô, ventus quidam & noxius & malus *Fabhoach*, latro vel excoriator appellatus, ſpiraverit, qui populum Iſraëliticum univerſum perimere debuerit, ſi legem, quam DEUS illi die proximô dederat, animô lubenti promtoque ſuſcipere noluiſſent.

Ut denique videamus, quid ſibi lacteum noſtri Senatoris velit ſerum, primô intuitu mihi ventriculum fuiſſe vehementer ſuſpectum, nec adeò felix prognoſticum, fateor. Sed penſitatis accuratè omnibus circumſtantiis, metum inanem depoſui, præcipuè, cùm *Immortalis Ettmülleri* ſcripta volutâſſem, qui in *Collegii Pract. MSti. cap. 15. de obeſitate* ita: Cauſſa proxima obeſitatis eſt ſuccus nutritius copioſus, laudabilis & pinguis, ad quem, tanquam cauſſæ remotæ, efficiendum concurrunt, adſumta naturæ temperatæ, & copioſum pinguemque chylum miniſtrantia, ut *paſſulæ, lacticinia, amygdalæ dulces* &c. laudabile ventriculi fermentum, vita curis & meditationibus libera, tranquilla & ſine exercitiis corporis. Abundare verò in corpulentis hominibus ejusmodi ſuccum nutritium pinguem, inde probari poteſt, *quòd ſerum in illorum ſanguine emiſſo lacteum quaſi appareat, & idem à ſanguine decantatum, ex inſtillato Spiritu Nitri totum inſtar caſei liquidioris coaguletur*, quòd ſcilicet nil aliud ſit, quàm chylus, ſanguini nondum aſſimilatus. Hinc in cura, inter alia, *chalybeata, diuretica, tartarea, etiam acida crebriùs* aſſumta, ut *oxymel* &c.

com-

commendantur. Hucusq; adcuratissimus *Ettmüllerus.* Quid etiam *acidæ Göppingenses* in nostro præstiterint, ex historia patescit; cui & hoc addendum erat, quòd ejus urina semper in superficie cuticulâ pingui, citra ullam noxam sit obducta. Mentionem quidem Amicus noster insignis *D. D. Gründelius*, cum in *Ephem. Curios. Dec. II. Ann. IV. Observ. 165. & Roitschocrenes elegantissimæ cap. 47. p. 255. s.* historiæ parallelæ fecit. Sed, quum inclinârit ille vir ad hecticam & atrophiam, noster autem sit pinguis & succulentus, hæc diversè judicari debent. Quæ autem ad *Appendicem breviar. rer. memorab. noster Arion observ. 7. p. 191.* retulit, ea non serum lacteum, sed sanguinis locô lac merum loquuntur, cujus judicium super ea historia est adcuratum. In scarificatione cutis est alia longè res, siquidem ibi ferè in habitioribus guttæ quædam lacteæ sanguini frigefacto innatant, quæ, meô quidem judiciô, sunt particulæ pinguedinis in hominibus proximè sub cute coëxtensæ, quæ à calore liquatæ unà cum sanguine extrahuntur, & frigore condensantur in quandam albedinem; sicut & juscula carnis propterea oculata dicuntur, quòd pinguedo innatans, cùm aqua ægrè miscibilis, guttarum forma fluctuet, quæ guttæ, frigefactô jusculô, cùm condensantur, albescunt.

Possent equidem è nostra historia quæstiones curiosæ plures elici: e. g. *De judicio sinistro Cheirurgorum de Sanguine per Venam sectam educto: De usu balnearum Bollensium: De noxa Venæsectionis in dispositione hydropica: De maleficio Medicastrorum Carnificum: De noxa purgantium δραστικῶν in hydrope: De usu seri alimentariô: De usu acidularum Göppingensium; item plura circa Venæsectionem notabilia.* Sed ne in tractatum excrescat observatio, filum abrumpens, heic pedem sisto, non quòd ultra progredi non liceat, sed quòd non libeat.

Circa Urinas sanorum similes, in febribus malignis, petechialibus, Notabilia quædam.

EST hæc Sententia, cui multis modis contradicitur, etiam à Practicis magni Nominis, quorum aliquos aut nominare, aut eorum rationes refellere, quam iis debeo, reverentia prohibet. Sufficit, non me aut alios, sed ipsammet experientiam, omni exceptione majorem, contrarium totô die docere. Sub finem Anni 1685. & initium Anni 1686. in hac nostra *Rhætia*, eheu! plus satis, & nostro cum damno harum urinarum malitiam sumus experti, quidpe febres malignæ petechiales, eam tunc populantes, ubi sanam urinam sanumque pulsum exhiberent, utplurimùm de medicaminibus, etiam generosissimis victoriam reportârunt. Immò, quò propius ad sanitatem urina pulsusque accederent, eò propior interitus triste Medicos prognosticon docebat. Sic, quem *Ephemer. Anni IV. Dec. II. Observ. 156. Speciebus diacretæ* liberatum à singultu, malignæ febris symptomate scripseram, eundem ob diætæ vitia in recidivam prolapsum, urinâ pulsuque bonis interiisse indicavi. Fateor ego, me, antequam his meis oculis urinas ejusmodi, plus vice simplici, essem intuitus, vix potuisse capere, quô pactô succumbens malignitati Natura, munia, integræ sanitatis æmula, posset exsequi. Sed postquam intensiùs in urinam naturalem in sua κύστει genesin inspexi, rationes quoque haut leviculas eruisse me mihi visus sum, quæ modum harum generandarum declararent. Sunt autem anni propè duodecim, ex quo cœpi substantiam vesicæ & usum, ex intimioribus Naturæ penetralibus eruere, & *Urocystologiam* quandam conscribere, quæ adhuc inter meas quiescit schedas, indigna, quæ lucem adeat. Non autem credo, quemquam Nostrorum offensum iri, si, quod ibi sum de urinæ genesi commentus, heic summatim complectar, exspectaturus Excell. Dn. Collegarum judicia, si fortè dignam censeant *Urocystologiam*, quæ propaletur.

Parec-

Parecbasis de Urinæ generatione.

V*Esicam urinariam voco viscus membranaceo glandulosum, pyriforme, in infima abdominis regione, inter inguina situm, urinæ, fermentationis ope generandæ, & , quoad excernatur, adservandæ dicatum.* Voco eam *Viscus*, quòd, commentante *Servio ad lib. 1. Æneid. vers. 215.* viscera non tantùm dicantur intestina, sed, *quidquid sub corio est;* immò visceris nimis stricta Anatomicorum definitio, vix ipsi cerebro competat. Substantiam agnoscit ventriculi & vesicæ felleæ planè similem, tunicaque triplici, extimâ, mediâ, & intimâ, gaudet. *Extima* sit nobis epidermis vesicæ, tota membranosa, tenuis, densa, valida, à media, nisi vi, non separabilis. Hanc à peritonæo natam, qui volet, credat; ego novi, viscera ista omnia generari vel formari à Natura ante formatum peritonæum, & propterea hanc sententiam communem Anatomicorum vix posse stare judico. *Media* non est musculus, quod quibusdam videtur, sed tota est glandulosa. Fibræ, aliis putatæ, mihi sunt arteriolarum venularumque in glandularum acinos radicata capillamenta. Sunt istæ glandulæ innumeræ seminum ad instar milii, cavernulis quibusdam, atque columnis, instar columnarum cordis, distinctæ, tum maximè conspectui se præbentes, quando vesica parum inflata, per maximum arteriæ hypogastricæ in vesicam implantatæ ramum, liquor aliquis coloratus siphone injicitur, tinguntur enim injectô liquore, qui, si fuerit subflavi coloris, jurares, te milii grana mera conspicari. In vesica cocta, tum tunicæ melius separari, tum istæ glandulæ miliares exactius oculis usurpari possunt. Eadem est ventriculi vesicæque bilariæ substantia, circa illam vid. *Cornel. Consentinum Progymn. Phys. 6. p. m. 233.* circa hanc *Swammerdam. de respirat. p. 89.* quos utrosque vera scripsisse me docuerunt experimenta. *Intima* tunica rursum est membranosa, tenuissima, ægrè separabilis, minutissimis fibrillis intertexta, foraminu-

minulis innumeris pertusa, per quæ liquori, in mediæ tunicæ glandulis generato, in vesicæ cavitatem introitus conceditur. Hanc excipit *peristroma seu mucago*, per omnem internam vesicæ superficiem extensa, qualis etiam reperitur in interiori & intestinorum & ventriculi & vesicæ felleæ substantia. Exterius, cumprimis ad cervicem, est *copiosa pinguedo*, matrem agnoscens sulphuream oleosam urinæ & vasorum sanguiferorum exhalationem, in corpus pingue condensatam, ad modum, quô flores lactis ab hoc separantur, aut aphronitrum parietibus uvidis affigitur. Vasa contigere quintuplicia. (1.) *Venæ ab hypogastricis*, quæ, ubi vesicam adierunt, in innumera capillamenta, sub ejus extima tunica, ramificantur, injecta in vivis ligatura conspicua. (2.) *Arteriæ rursum ab hypogastricis*, eôdem modô sub extima tunica disseminatæ, & glandularum vesicalium acinis implantatæ, eâdem ligaturâ conspicuæ. (3.) *Nervi*, tum à sexto pari, tum osse sacrô numerosissimi. (4.) *Vasa lymphatica*, tunc equidem, ubi in vivi animalis sectione vasorum omnium trunci ligantur, intumescentia, & transparente crystallinô humore internoscenda: quæ vasa pleraque, ob neglectam olim vivorum sectionem, pro fibris habita. (5.) *Quintum vasorum genus ureteres constituunt*: circa horum substantiam mihi nihil est controversiæ: videantur, quæ habet *Illustr. Borrichius Anat. Med. Hafn. volum. I. observ. 54.* *Arteriæ umbilicales* & *Urachus* ad institutum nostrum nihil faciunt. Hæc urinariæ vesicæ structura, alium mihi usum, quàm qui est hucusque creditus, persuadet, præsertim, cùm urinam, qualis quidem excernitur, à renibus segregari posse, multa prohibere videantur, petita, tum ab incongrua renum fabrica, de qua perdoctè *Laur. Bellinus*, tum ipsis urinæ contentis variis. Elementa verò urinæ manuducens *B. Mœbius*, talia nobis exhibuit: Prodit in urinæ destillatione materia (1.) *serosa seu aquosa multa*, particulis quibusdam sulphureis & salinis mista. (2.) *Spiritus vinosus* seu austerus, subtilissimus, in parca quantitate. (3.) *Aqua impensè*

impensè penetrans, vulgo *Spiritus urinæ vocata*, Sali volatili duplici, acidô altero, alterô lixiviô ebria. In fundo Cucurbitæ Tartarus remanet nigricans & ſubpinguis, qui ſub Vulcani quæſtionem datus, præbet (4.) *Oleum ſulphureum*. Terra verò reſidua albicans, monſtrat (5.) *Sal fixum*, quô elixiviato remanet (6.) *Caput mortuum inutile.* Liquorem ejusmodi contentis prægnantem & prorſus heterogeneum, renes à ſanguine ſeparare non poſſunt, neque per modum (α) *Colationis*, quia, detectâ per *Bellinum* vera renum ſubſtantiâ, cadit *benedictum* illud *cribrum*, foraminulis, ceu hyperici folia, pertuſum, & per conſequens ipſa tralatitia transcolatio; ut taceam, ea tantùm transcolari poſſe, quorum particulæ ſunt confuſæ tantùm, non intimè miſtæ: ſic enim Salia filtrum non tranſirent, quod falſum: ſunt autem, quæ ſuprà memoravimus, non confuſa ſanguini & urinæ, ſed intimiùs miſta, hinc ſecretionis alia ratio comminiſcenda, quàm ea, quæ eſt Colatio. Vid. *Sennert. de febb. l.2. cap.7. p.115.* Neque (β) *Coctionis*, quæ cavitatem ſufficientem requirit, renibus à Natura vix ad capacitatem unius fabæ conceſſam; quin & urinæ ſecretio eſt actio continua, certo tempori non alligata, qualis eſt coctio, ſolius caloris opus. Quum aliqui dicunt, *peculiari modô* heic renes *coquere*, eô ipsô modum ſecretionis ſemet ignorare fatentur. Quorſum etiam ſpectat (γ) *peculiaris renum vis attractiva*, accensâ face hodiernâ fortè nemini credibilis. (δ) Fallitur autem *Hoboken. Cogn. Med. Phyſiol. p.m.258.* ubi modum ſecretionis per ſe ſatis inclareſcere putans, ejusdem ſemet penitùs conſiderationi ſubducit. (ε) *Sylvianus* modus per *præcipitationem*, eâdem ratione ruit, quâ Ipſe eſt uſus contra præcipitationem bilis in jecore, *diſp. 6. §. 22.* Nam in præcipitatione requiritur, primò, liquor particulis heterogeneis conſtans, dein fermentum aliquod præcipitans: Hic autem, ut prior liquor heterogeneus in ſanguine exiſtat, alter tamen præcipitans

 defi-

deficit. *Weslingio* enim, in renibus ſuccenturiatis illum quærenti, non credimus. Vid. *Bellin. loc. cit.* Cum *irradiatione* & *odore fermenti Helmontiano* (cui tamen, acutus cætera, *Tackius phaſ. 2. pag. 13. 14.* adſtipulari videtur) mihi prorſus nihil eſt negotii. (ζ) Ipſum autem *Bellinum loc. cit. Carteſiana mollecularis hypotheſis, à Borello* hauſta, parum juvat, quâ ſtatuitur, ſeparari à ſanguine arterioſo urinam, ob mollecularum ſeu atomorum ſeri convenientiam, quam cum ſiphunculis renalibus habent; ſiquidem hoc de ſolo ſero, ſanguini non intimè miſto, concedimus, non de urina particulis multò magis heterogeneis, præ ſero ſalſidulo, prædita. (η) Per *Deſtillationem* urinæ in renibus à ſanguine non ſeparatur, quippe, quæ præſupponit & reſolutionem materiæ deſtillandæ in vapores, & medium frigidum, per quod denuò vapores condenſari debent, quorum hic neutrum viſitur. Non igitur ſupereſt ullus modus, niſi, qui fit per (θ) *Fermentationem*, ad quam (*a*) neque in renibus pro fermentali turgeſcentia ſpatium eſt liberum (*b*) nec tempus debitum ſeu mora (*c*) nec ullum fermentum, quod ſuprà demonſtratum. Quis ergò tandem eſt renum uſus? Reſp. Serum à ſanguine ſegregare, eumque à nimiis aquoſitatibus depurare. Modum docet *Bellinus*. Serum enim tam intimè ſanguini conjunctum non eſt, atque ſunt urinæ contenta, ideoque faciliùs eſt ſeparabile: nimirum eſt ὄχημα τῆς τροφῆς, vehiculum balſamici iſtius liquoris, qui in partium nutrimentum ceſſurus eſt, quod ſanguis è vena ſecta, ceu confuſum, non miſtum, brevi è complexibus dimittit. Alii renum uſus, ſi qui ſunt, nihil ad nos attinent, qui ſolam hîc quærimus inter ſerum & urinam, quæ ſunt diſparata, differentiam. Supereſt *urinæ ſolam & veram officinam, non eſſe renes, ſed veſicam, in qua fermentationis ope paratur.* E vaſis quintuplicibus ante memoratis, materiam pro generatione urinæ in veſicam inferri oportet: Venis & vaſis lymphaticis nil tale conceſſum, ſanguinis circulus probat,

bat, per quem hæ contenta ſua à circumferentia ad centrum, retrogrado motu, ducere, proinde non invehere, ſed evehere, conſtat. Superſunt itaque vaſorum tria genera, arteriæ puta, nervi & ureteres. De his, quandoquidem potiorem urinæ materiam advehunt, omnium primò ſciendum, eos non urinam ipſam, ſed ſerum ſanguinis (nullatenus vitioſum, niſi quod ſuperfluum) advehere. In brutorum ſectione renes & ureteres diſciſſi, nil urinoſi ſapiunt; In ſectione vivorum ligati ureteres, ſucceſſu temporis, ubi eis ligaturam intumeſcunt, humorem præbent, nec ſapore lixivioſô, nec aureo colore urinam referentem, ſed purum putum ſerum ſalſidulum, quale eſt ſanguinis omne ſerum, quos proinde ὀῤῥητῆρες, quàm οὐρητῆρες vocari convenientius eſſet. Salſidulum dico, quia hoſpitatur in eo Sal lixivioſus volatilis, cujus ope ſanguis à coagulatione ſui redditur immunis, quemadmodum Spiritus lienis acidulus ſanguinem aliquô modô conſtringendo, à nimia fluiditate cohibet. Sanguis enim ratione partium oleoſarum, ſulphurearum & fibroſarum facilè coiret, nî Sal ſeri volatile coagulum impediret: *Sal quidpe eſt ſeri, ſulphur autem ſanguinis ſtrictè ſic dicti.* Sequuntur arteriæ, quas aliquid veſicæ invehere, nemo negârit, deſumta ratione ex multitudine arteriolarum veſicalium, quantô vaſorum apparatu exile viſcus & membraneum, pro ſui nutritione non indiget: Adferunt ergò ſuperfluum quid, quum earum capillamenta in glandularum veſicalium acinos implantantur, quod præter rem fieret, niſi illuc aliquid deportarent. Secetur canis vivus, arteriæ & nervi circa inſertionem ligentur, tota veſica exprimatur per urethram, elapsô temporis intervallô diſſecta veſica humorem exhibet, quem ſui parte maximâ ex arteriis hauſit: Injiciatur liquor cyaneus ſyringâ quâdam, & acini cœruleſcent. Immiſsô per tubulum flatu negotium non procedit, ſiquidem arteriæ non immediatè in veſicam exonerantur, ſed in acinos vel glandulas.

Vehunt igitur arteriæ. Sed quid? Partes ſanguinis acidiores, oleoſis ſulphureis mixtas, ſuperfluas nempe, è corpore eliminandas. Acidum occultum ineſſe ſanguini arterioſo, & quidem tantò magis, quantò magis eſt ſulphureus, ejus effuſi inſtantanea in grumos concretio, oſtiumque ab aneuriſmate propinquo caries demonſtrant, nec hodiè quisquam facilè negaverit. Neque enim id debet guſtu deprehendi. Vid. *S. Paulli Quadr. Bot. hiſtor. Chelidonii*, cujus decoctum à Sale ſuo volatili ſalſum redditur; item *Tack. Phaſ. 2. p. m. 21. ſeq.* Nec eſt arterioſo ſanguini nocivum, quia non manifeſtum, ſed aliis δυνάμεσι implicatum, huc refer decantatiſſimum *Hippocratis* locum de *vet. Medic.* Sed, quô pactô ſecernuntur iſtæ particulæ acidæ à ſanguine? Reſp. ope glandularum; ſiquidem omnis ſecretio, depuratioque ſucci, ſeu excrementitii, ſeu proficui, è ſanguinis maſſa, ſolis glandulis debetur, verè ſcribente *Malpigh. Tetrad. Epiſt. anat.* Glandulis autem miliaribus ſcatere mediam veſicæ tunicam, ſuprà probatum: Igitur hæ, quocumque demùm id modô fiat, fortè ob pororum, & atomorum ſymbolum, arterioſi ſanguinis acidiores particulas imbibunt, & ſegregant, ſanguine ab his liberatô per venas veſicales refluo. Nunc ad nervos, quorum notabilis copia, pro ſenſu & motu veſicæ, quô tantô viſcus membraneum opus non habet (cùm cordi & muſculis motu perpetuô occupatis, vix unus & alter nervus ſit datus) exuberat. Adferunt igitur, vel aufferunt. Aufferre nervorum motui contrarium. Ergò adferunt, (non ſuccum nutritium, quem in nervis nidulari, nondum mihi *Britanni* perſuaſerunt, tametſi ſpiritus animales ad nutritionem haut parùm conferre, characterizando quaſi ſuccum nutritium, cenſeam) quamvis fatear admodùm paucum, lympham, puta, ſuperfluam, Sale volatili turgidam, & Salivæ maximè æmulam. Ejusmodi lympham quoque nervos in maxillares glandulas pro augenda Salivæ materia, deponere, alibi probavi, qui lympham,

pham, inter alios usus, vehiculum spirituum animalium credo, cùm ferè contigua sint nervis vasa lymphatica, ut venæ arteriis, unde concludere liceat, quemadmodum arteriosus sanguis, viribus exhaustus, per venas refluit, ita spiritum animalem, post peracta sui munia, in lympham quasi fixatum, per vasa lymphatica retrocedere. Sic nervos vesicales aliquid superfluæ lymphæ, cum spiritu volatili, in vesicam deportare suspicor, & ita semet exonerare, ne superfluitas nimia naturæ molestiam creet. *Omnes enim humores in corpore sano abundare, curiosè observandum,* quod inter alia probat sanguis menstruus, bilis in suo folliculo, semen in suis vesiculis &c. adservata, prudenti naturæ consiliô, ne scilicet in magnis conatibus, ubi copia humorum & spirituum absumitur, penus illius exhauriatur. Ubi superfluitatibus nulla data receptacula, ibi peculiaria vasa id ipsum superfluum revehunt, quod in venis & vasis lymphaticis conspicamur. Igitur accedit vesicæ per ureteres, cum sero, Sal volatile lixiviosum, per arterias spiritus acidus, itidem satis copiosus, per nervos item spiritus volatilis in parca quantitate, qui est quasi de natura armoniacali. Ex his in vesicæ εὐρυχωρία concurrentibus, accedente insuper fermentô, non potest non blanda Naturæque amica oriri *effervescentia*, seu *fermentatio*, quæ mihi non, nisi secundùm magis & minùs differunt, cujus fusissimam probationem alii loco reservo. Et blanda quidem oritur, quò major est seri per ureteres advecti copia, cujus compedibus vincta Salia, non adeò usque tumultuantur, quàm ubi datur ea pura confundi. Hinc, ubi serum deficit, urinæ intensiùs rubescunt, ut in febribus ardentibus, *in quibus proinde potum negare, est occidere.* Fermentationis autem vesicalis processus talis est: Salis acidi volatilis arteriosi partes acuminatæ atque cubicæ, Salis volatilis lixivi serosi & armoniacalis atomos concavas & fissas rodunt, hæ verò illas rursus absorbent, & tandem post mutuam actionem & reactio-

nem, cum reliquis portionibus oleosis & phlegmaticis abeunt in urinam, quæ magis de alkalium, quàm acidorum Natura est, quia particulæ lixivæ plures ad vesicam portantur, quàm acidæ: quemadmodum in ventriculo chylus (si talis nominandus) magis acorem, ob fermentum stomachale subacidum, spirare deprehendimus. Jam, inquis, Lector, quod si salinæ δυνάμεις suis vinculis ligatæ sunt, quô pactô expediuntur, ut concurrere queant, & dimicare? Resp. Est opus fermentô symbolicô. Ubi illud in vesica? Resp. *Est peristroma seu mucago interioribus vesicæ parietibus affixa.* Hanc enim à natura datam, ut vesicæ substantia ab urinæ contentæ acrimonia ne lædatur vel arrodatur, quis credat? Siquidem ejusmodi peristroma, nec renibus nec ureteribus datum, quæ tamen juxta vulgarem, urinam & segregant & provehunt. Dicis urinam non ibi morari! Dicam ego, continuô affluxu moram illam compensari.

Gutta cavat lapidem, non vi, sed sæpè cadendo.

Compactior est vesicæ substantia, quàm, ut arrosionem urinæ patiatur, quæ arefacta spiritibus acidissimis coërcendis par est. Quin urina est in suo loco natali, ubi non exspectanda erosio. Tithymali succus causticus, plantam teneram non arrodit: Venena brutorum bestias suas non interimunt: Coryza nares arrodit, locum peregrinum, natalia cerebri vascula non rodit: Oculus ex lacryma, licèt salsa, non dolet, *Helmont. teste de febb. cap. 7. §. 8.* est enim oculo familiaris & cognata, simplex aqua, quin aliud quodlibet, oculo, ceu peregrina, molestiam afferunt. Sic urina salsa, vesicam non mordet, decocta blandissima per catheterem immissa, dolorem cient. Vid. *Tack. Phas. 2. p. m. 71.* In scorbuticis, & omnibus iis, in quibus serum nimiâ peccat acrimoniâ, urinæ subinde acerrimæ & lintea corrodentes, vesicam non lædunt, cum successu temporis, mucaginem illam solvi necesse sit, si urinæ acrimonia quocumque modô vesicæ molesta sit. Idem igitur est muca-

mucaginis veſicalis uſus, qui mucaginis ſtomachalis, inteſtinalis & veſiculæ felleæ, ſcilicet, ut, ceu fermentum, Salia urinæ implexa & impedita compedibus liberet, ut eò facilius congredi, & pugnam fermentationis inire queant. Notandum, quòd hæc mucago cum ſpiritu acido confuſa effervescat. Eſt itaque nihil aliud, quàm reliquiæ fermentationis veſicalis, quæ, utpote minùs cum reliquo urinoſo latice unibiles aut ſolubiles, veſicæ lateribus adglutinantur. Adſunt hîc omnia fermentationis requiſita (1.) *Spatium liberum*, expanſioni fermentali aptum. (2.) *Maſſa ſeu humor ex partibus heterogeneis conſtans.* (3.) *Tempus atque mora.* Nil niſi puriſſimum in tranſitu fermentatur: impuriora moram, quod ſuprà dictum, poſtulant; illa dicimus effervescere, hæc fermentari. (4.) *Fermentum*, ſtimulus ille mucaginoſus modò deſcriptus. (5.) *Calor*, tum intrinſecus, à particulis oleoſis ſulphureis excitatus, tum partium adjacentium externus, qui, licèt non efficiat fermentationem, tamen ſuſcitat. Vid. *Helmont. tr. Calor non digerit &c.* & *Tack. Phaſ. 2. p. 12. & 185.* (6.) *Motus externus*, qui nec eſt ipſe de fermentationis eſſentia, eam tamen ſummoperè adjuvat. In magnis corporis motionibus urina tinctior & calidior. (7.) *Halitibus datur exitus*, Gas fœtido. Nonnunquam flatus è genitalibus erumpere viſi, iique ſæpè cum, ſæpè ſine urina. Vid. *Excell. Herculem Act. Med. Hafn. volum. 2. obſervat. 84.* Structura teſtium repugnat, illinc flatus exiſſe, exiſſe è veſica, hiſtoriæ circumſtantiæ omnes docent. (8.) *De humido debito*, quis dubitet? cum urina nil, niſi humor ſit? Denique bruta viva ſecta, fermentationem illam oculis ſecantium exponunt; quin urina recens emiſſa, gravi odore nares ferit, & bullas generat, inteſtini motus teſtes. *An urina hoc modo fermentata purum putum eſt excrementum, an alium præterea in humano corpore uſum habet?* Quid hîc concludam, dum experimenta me deficiunt? Suſpicari licet, non aſſerere, ſi fortè aliquid adhuc, quo-

quocumque modô corpori proficuum in urina contineatur, id per vasa lymphatica, venasque revehi, ac identidem sanguini incorporari: Quin lympham à sero fortassis acuari, ad meliorem in corde effervescentiam vitalem subeundam, vel sanguinem venosum lixivis quibusdam particulis ob eandem caussam imbui. Plura nescio. Hoc scio, vel ipsi intestino recto, paucissimas licèt, datas lacteas, ut vel excrementa alvi, nil, quod adhuc usui possit esse, impunè suffurentur. Dices, ubi jam contenta urinæ superiùs recensita? Resp. Pars serosa & aquosa, Spiritus acidus, & Sal volatile lixiviosum ostensa, unà cum Sulphure seu Oleo in arteriali acore latitante; restat igitur, ut in Capite mortuo Sal fixum ostendamus. Illud, quod attinet, arbitror ego, cum pluribus, *fixum Sal ex Capite mortuo urinæ elixiviatum, urinæ non esse nativum, sed adscititium*, ut alia omnia herbarum alkalia fixa. Sunt enim Sal volatile propter exhalationem particularum sulphurearum, per combustionem, fixatum; hinc in plantis, destillatô & extractô Sale volatili, Caput mortuum nullum Sal fixum largitur, *teste Magnifico Hercule, Experim. Chim. nov. de Sale plant. volatil. cap. 3. p. 30.* Vide etiam elegantissimè de horum Salium Genesi novâ differentem *Tackium*, *Phas. 3. p. 23.* Caput mortuum, suô Sale cassum, ab adsumtis alimentis arcessendum, quæ omnia abundant terrâ. Postremò nostra hypothesis est longè aptissima, multis, circa urinam, difficultatibus expediundis. Heic enim apparet (1.) *Materiam urinæ non sola potulenta præbere*, ejusque proinde quantitatem juxta potulenta nil quidquam esse mensurandam. (2.) *Quid de Uromantia sit judicandum*, patet: nimirum, quàm ea sit fallax, &, quàm minimè deceat Medicum prudentem, soli huic diagnosi inhærere. Quandoquidem enim urina per fermentationem paratur, ab errore levissimô, tum ejus turbari consistentia, tum color etiam in deterrimum verti potest, ut ita, reliquis non consentientibus, vix de urina nigra, quòd sit lethalis, pro-

pronunciare liceat. Immò, urinæ ex hac hypothesi, non est semper, nec esse debet eadem, etiam in eodem subjecto, consistentia, ob adsumtorum quotidiè nunc variantium diversitatem, excretionem nunc maturam, nunc tardam, corporis motum, aëris intemperiem, & quæ sunt alia, sicuti doctè *Hoboken. Physiol. p. m. 256.* Idem quoad colorem prorsus obtinet, quem esse debere aureum vulgò statuitur, natalesque suos debere Sulphuri à Salibus urinæ explicato, quorum ope & ipsa existat pellucida. Nam, pro circumstantiarum ratione, urina singulis diebus, quin momentis, etiam in corpore sano, faciem aliam induere potest. *Quid enim ipsô colore fugacius, quid mutabilius?* Quò major est Salium volatilium copia, eò fugacior color: Hinc rosarum odor & color, ob Salis volatilitatem mox evanescit, Pœoniæ color non idem, quia Sal, quod continet, est fixius: Urina maximè abundat Sale volatili, color ejus ergò fugax & mutabilis, ex quolibet accidenti, etiam nonnaturali. Quô pactô colores in instanti queant oppidò mutari, vid. *apud Boyle* elegantissimô *de coloribus tractatu;* item *Elsholt. destillator. curios.* quæ omnia transscribere non juvat. Exemplo sint pauca: Sir. violar. purpureus instillatione Spiritus Vitrioli viridè rubescit, superadditô Tartari oleo, viridescit, qui viror, rursùm instillatô Spiritu Vitrioli, illicò perit. Sirupus Flor. Pœoniæ, additô Sale Vitrioli nigrescit. Solutio Saturni cum Aceto destill. est pellucida, addito Tartari oleo limpidissimô, lactescit. Lac virginis eleganter rubescens & transparens, Aquam simplicem puram in lac convertit. Lignum acanthinum Brasilianum, Aquæ communi infusum, vini rubelli colorem æmulum efficit; infusô Acetô dest. liquor fit limpidus: Oleo Tartari, purpureus: Spiritus Vitrioli, pallidè flavescens: Oleo Saturni deliquato, lactescens. Vitrioli solutio cum infuso gallarum confusa dant atramentum extemporaneum: superadditô Spiritu Vitrioli nigredo clarescit: Oleum Tartari spadiceum efficit, cui affusus denuò Vitrioli Spiritus omnia serenat. *Quis ergò fidat*

urinæ coloribus? quem ferè quævis aſſumta variare queunt, alteratis hinc humoribus; quem itidem aſſumta medicamenta, cumprimis, quæ dicuntur præcipitantia. Nec verò repudium dico *Uroſcopiæ*, quam Praxis me docuit, eſſe frequenter neceſſariam & utiliſſimam: Sed agendum cautè moneo: Medicus, ubi morbi typum ex aliis ſibi ſignis formavit, ſi urina non conſentiat, propterea ſemet ab opinione ſeduci non patiatur. *Quid igitur de Urina ſanorum ſimili in febribus malignis?* nondumne credis talem dari poſſe? Unius rei plures ſunt cauſſæ, colorum plures & variæ mutationes, colorum itidem variæ cauſſæ: *Sic laudabilis urinæ coloris poteſt etiam eſſe præternaturalis cauſſa.* Nam, quoniam eſt humorum in omni febre fermentatio, ideoque tunc fermenta peregrina, ſeu præternaturalia in ſanguine deliteſcunt, hæ febrium malignarum urinæ ab iſtis *fermentis ſpuriis*, non autem naturaliter in ſanguine & ſero contentis, tum Sale volatili, tum Spiritu acidô, tinguntur. Dantur enim, inquit *Burrhus apud Tack. Phaſ. 2. p. m. 158.* aliquando ſpecies quorundam morborum, quæ opitulari videntur aliis incommoditatibus valetudinis, ut v. g. ſtomachi firmus appetitus, qui, & ſi fortè laudatur ab ægroto, nihilominùs eſſe ſemper ſuſpectus debet Medico, quia ex illis ſpuriis (ſcilicet Spiritibus inſpiratis, uti paullò ante philoſophatum) erit, qui ab inſpiratâ aliquâ acidâ putredine, proventus ſibi adquirat &c. Igitur, quemadmodum apud ægrotos perſæpè appetitus augetur, non à fermento, naturaliter ſuô acore præditô, ſed aliunde ventriculô per morbidas, (modò ſint acidæ) exhalationes inſpiratô, ita fieri poteſt in morbis ſummè malignis, ubi non tam in humorum, quàm Spirituum tumultu cardo vertitur, ut Sal volatile peregrinum, cum eodem Spiritu arterioſo acido, ſed ipsô quoque ſpuriô, in veſica concurrant, & urinam colore laudabilem efficiant, & quidem eò ſaniorem, quò magis evehuntur iſta Salia, hinc ægri ſaniſſimâ ad ſenſum urinâ moriuntur. Ut enim color viridis, ruber, niger, variè adquiritur, nec unô modô

confi-

conficitur, qui tamen colores in videntis oculô nil discrepant: uti e. g. Tinct. Lunæ tralatitia, solutio Salis Armoniaci in pelvi æneâ, Tinct. Florum Cyani, cum Aqua instillatô Vitrioli Spiritu extracta, omnia sunt æquè cœrulea, quantumvis diversissimæ mixtionis. (Sic ego ex vesica antiqua, stannô suô, quô obducta intus erat, orbata, Aquam Flor. Sambuci totam sapphirinam, sed eximiè fœtentem, destillavi.) Uti Flores Borraginis & Napelli sunt utrique cœrulei, Flores Chelidonii minoris & Aconiti hiemalis utrique aurei; & nihilominùs illi primi Flores salutares, hi ultimi deleterii: Ita nihil vetat, etiam aliâ ratione, quam vulgari, posse urinam colore sanô generari, vel etiam dari morbosa Salia & Sulphura, quæ urinam sano similem reddere valeant, subjectô nihilominùs summè ægrotô. Sic Sal arteriosum summè acidum, & seri summè lixiviosum, urinas reddit nigras, quæ singulis diebus ad aliquot libras exire visæ. (3.) Ex hac hypothesi *urinæ fœtidæ, stillicidium, mictio pultacea, diabetes, generatio calculi*, omnium istorum, inquam, caussæ, ei, qui saltem curatiùs attendit, longè promtius eruuntur, quàm juxta vulgarem, quod ostendere sustinui, in dicta *Urocystologia*; siquidem ejus *quinæ sectiones* findebantur, prima *physiologica*, altera *pathologica* de vesicæ affectibus, hinc *semiotice*, ubi de Uromantia; mox *diætetica*, denique *pharmaceutica*, ubi de variis ex urina paratis, tum in-tum externis medicaminibus. Sed adeò mihi non placet iste meus fœtus, ut audeam eum eniti: Saltem hæc excerpere placuit è sectione prima, ad illustrandam observationem, de urinis sanorum similibus, in febribus malignis & petechialibus. Coronidis locô circa urinam adhuc sequentia notavi. In *India Orientali*, & cumprimis *Nosocomio Goæ*, ex morbo convalescentibus, præcipuè per nimias Venæsectiones exhaustis, ut colorem & vires recuperent, imperant per duodecim dies, quotidiè mane, pomeridie & vesperi, *potum Cyathi urinâ vaccinâ pleni*, cum successu, teste *Tavernieriô Itin. Ind. lib. 1. cap. 14. Idem lib. 3. cap. 9.* notat,

in Regno *Coromandel* moribundos ſub anum vaccinum reſupinari, vaccam autem adſtantes, caudam ejus motitando, ad mingendum irritare, cujus urina, cùm per moribundi faciem defluit, oppidò lætari, quaſi jam, depurata ab omni labe anima, beatiſſimè obierit; ſin autem vacca, ægro intereà moriente, nolit mingere, vehementer triſtari. Practicus magni nominis adſeveravit, in urina jumentorum *cerumen humanum* ſubſidere, in humana ſupernatare, indeq; ſe poſſe fraudem, Medicos jumentorum urinis frivolè tentantium, certiſſimè deprehendere.

CHRI-

CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI OBSERVATIONUM MEDICO-PHYSICARUM DECADES DUÆ.

NORIMBERGÆ
ANNO M DC LXXXIX.

VIRIS
VIRTUTE, DOCTRINA, ET GLORIA EMINENTISSIMIS,

DOMINO
JOBO LUDOLFO,
JCto, Sacræ Cæsareæ Majest. & Serenifs. Saxoniæ Ducum Confiliario fplendidiffimo &c.

DOMINO
GOTTFRIED-WILHELM. LEIBNIZ,
JCto, Serenifs. Ducis Brunfv. & Lyneb. Confiliario graviffimo &c.

DOMINO
GEORGIO CONRADO BÜTTNERN,
JCto, Illuftriffimæ Aulæ Schwartzburgico-Arnftadienfis Confiliario celeberrimo &c.

Dominis & Patronis fuis fanctè venerandis,

Tertium hunc Obfervationum manipulum

bonâ mente

offert

C. F. Paullini.

OBSERVATIONUM MEDICO-PHYSICARUM
DECAS I.
I.
Aſtihulſius, nobilis Dynaſta ab Ileſeld, Noſologiæ animatæ venuſta Synopſis.

VIxit olim ſub *Ludolfo*, Abbate Corbeiæ Saxoniæ XII, (qui ab anno 964. usque ad annum 989. ſedit,) nobilis adoleſcens *Aſtihulſius* ab *Hiliſeld*. Quæ familia quondam inter Dynaſtas ſeu Comites Saxoniæ florentiſſima, ut conſtat è libello de monaſt. *Bigavienſ.* à Cl. *Madero* edit. *pag. 16.* Et Chronic. *Lauterberg.* ad annum M C LXXX. expreſsè vocat nobiles Viros de Waltingerohde, de Scartfeld, de Dannenberg, & de *Ileſeld* &c. Hic, notante *Meinharto* à *Lüchtringen*, etiam nobili cœnobita Corbeienſi, (qui vixit ſub Wittekindo, nobile Spiegelio, Abbate XXX. A. C. 1200; exceſſit verò ſub Hugoldo circa annum 1219.) in *fragment. rerum mirabil.* ad annum DCCCC LXXVII. ob reliquias *Criſpi* & *Criſpiniani*, miſerè periit. *Accepi*, infit, à *PP. noſtris*, *ſub Luidolfo* Aſtihulſium *de* Hilefeldt *cum ſacris* Criſpi *&* Criſpiniani *reliquiis ad ſuos profectum. Cùmq́, omnium profanorum manibus aliquando irreverenter & minùs devotè tractari permitteret, in miſerabilem lapſus eſt morbum, quem denuò fidâ manu poſteris hîc tranſcribam.*

Aſtholf *de* Yleſeld, *noſter olim confrater, ſub pio* Luidolfo, *qui etiam multis inclaruit miraculis, domum cum venia iturus, ſanctas* S. Criſpi *&* Criſpiniani *reliquias, à Rege nobis datas, ſine venia ſecum duxit. Suæ enim cuſtodiæ & curæ (nam cuſtos erat*

erat Ecclesiæ) erant commissæ. Et *quia in itinere* & *apud suos non satis* religiosè *venerabatur sacra ossicula, ab aliis etiam conspurcari sineret, supremum Numen hoc non inultum esse voluit.* Febriculâ *primùm pessundatus, multas posteà noctes sine* somno, *cum magnis* capitis *tormentis, transegit miserrimè, rotatus interdum* vertigine, *mox* phreneticus, *mox in* rabiem *actus erat,* saltabat, *& nullibi poterat quiescere: mox* risit, *mox* flevit, *jam* tacuit, *jam cum* stridore dentium *alios invadens. Mox* horrore *&* rigore *perculsus, omnia membra summâ violentiâ sursum deorsum jactitabat, mox trunci instar immotus jacebat. Modò* brachia *ad* pedes, *&* pedes *iterum ad* superiora, vi *trahebantur; jam dicebat, pectori aliquid incumbere, à quo metueret suffocationem: mox fixis oculis planè immobilis quasi meditabundus omnia intuebatur, & loquebatur insolita. Aliquando oculi, aures dentesq; summè dolebant, cadentibus de capite catarrhis salsis; mox* convulsiones *associabantur, &* surdaster *erat; jam lingua tumebat, & deglutitionem impediebat, mox conquestus de* constrictione colli, *in quo tumor erupit magnus, brevî evanescens. Totus emaciatus erat, & cum tussi spuebat cruorem, cum singulari laterum dolore. Cor palpitabat perpetuò, manifestus dolor & tumor ventris, appetitus nullus, sed vomitus & nausea, & mirabilis sæpè sudor. Ante mortem tamen ingens fames, & variarum rerum appetentia: hodiè fluxus alvi, cras ejus obstructio, in lumbis quoq; tormina,* calculum *dicebant: urina impedita, in pedibus & alibi putida & morsicantia passim ulcera & tumores. Paulò ante obitum per os & alium locum* multos terribiles *ejecit* vermes, *qui etiam ex cadavere ejus prorepsêre: Corbighæ ad Wisaraha annô Domini M XXXIX. in vigil. S. Scholasticæ. Dithmarus,* Episcopus Mersenburgicus, Comes Walbeccensis (non Summeringensis, ut *Fabritius* vult *L. II. Orig. Saxonic.)* Sigfridi, Episcopi Monasteriensis XIII. & Brunonis II, Episcopi Ferdensis XXI. frater uterinus, (ut ipse fatetur *L. IV. Chronic. pag. 77. & L. VI. p. 157. & L. VII. p. 205.)* etiam meminit hujus historiæ, quam sîs vide *L. IV. Chronic. p. 49.*

p. 49. Tetigit eandem *Alexander*, Comes de *Insula*, ad A. C. 1180. inquiens: *Astihulf* insolitô *morbi genere periit.* Nihil addo, nihil demo fidei hujus narrationis. Omnium una vox, *Astihulfium* plexum esse ob reliquias parùm modestè & religiosè tractatas, queîs calculum suum addit *Mauritius à Lohren*, Monachus Benedictinus, qui vixit circa annum 1239. Sic enim de eo:

> *Dum sacra Sanctorum haud sanctè* Astihulfius *ossa*
> *æstimat, à Summo plectitur ille DEO.*
> *Quàm miserè exspirat! visu & mirabile dictu est!*
> *mors* Crispinus *ei &* Crispinianus *erat.*

Et *Daniel Ruffus*, Monachus Reinshusanus, ita de eodem:

> *Quàm justè cecidit! quis?* Astihulfius: *eja!*
> *Sanctorum ossa quid is* irreverenter *habet?*
> *Quisquis es, obtestor, noli tu temnere Divos,*
> *illorum vindex officulum esse potest.*

Hæc illi. Verùm si altiùs expendam relationem hanc, & singula ejus momenta ad rationis & experientiæ lancem sobriè trutinavero, parùm sanè de reliquiis seu *Crispini* aut *Crispiniani*, earumque reverentia vel irreverentia, ego hîc sollicitus, stupebo potiùs *miserabilem*, voce Meinharti, seu *insolitum* Astihulfii morbum, ut *Insulanus* vocat. Quàm *miserè* enim exspirat! visu & mirabile dictu est, clamat *Lohrenius*. Panditur heîc augustum Patho- seu Nosologiæ animatæ theatrum. Omnes siquidem questus, quos prolixè contexuit membrana, ego à *vermibus*, ceu fonte & scaturigine suâ derivo. Quod ne ἄπιστον καὶ παράδοξον videatur, agè, fideliter illustrabo, miseriæ lethique mei, talia ruminans, piè memor. Totum mundum qui dixerit *verminosum*, è tripode fatus est. Monstravimus nuper vermes in omni elemento, in omni planta, fructu, cibo & animalibus &c. in *Cynograph. curios. Sect. ult. c. 3.* Est in India spurcum fœtidumque animal, quod cum excrementis nil quàm colubros emittit. *Nierenberg.*

L. VI. c. 9. Nos ſanè (quorſum diffitebimur?) longè fœdiora ac fœtidiora animalia, quæ excrementa, ſeu ſeminia verminoſa, omni cibô aſperſa, avidè quotidiè ingerimus ac egerimus, colubris aliquando longè pejora. Sic *dulcedo* noſtra *Vermes. Job. XXIV. 20.* Omnis homo *verminoſus*. Ab hac lue nemo excipitur, Tros Rutulusve fuat! Sit ergò omnium æquè pauperum tabernis ac Regum turribus hoc oraculum Jobæum c. XXV. 6. *Adam* PUTREDO, *& filius hominis* VERMIS, ceu perpetuum veritatis mnemoſynon, aureis literis inſcriptum; quod *Athanaſius Kircherus*, fautor meus, dum vixit, æſtimatiſſimus, ita interpretatur *Lib. de Peſte Sect. II. c. 4. p. 240. & L. XII. Mund. ſubterran. Sect. II. c. 7. Omnis homo* tàm vivus, *quàm* mortuus, *innumeris*, *licèt* inſenſibilibus, *vermiculis ſcatet, omnesq́ morbi, tàm in-quàm externi,* vermibus *obnoxii ſunt*. Næ hepar hominis, & cætera parenchymata, oculatiſſimus *Kerckringius obſerv. 93. p. 178.* ope microſcopii, infinitis ſcatere vidit animalculis minutiſſimis, quæ perpetuò ea conſumunt, ut tinea, *Job. IV. 19.* Nam qui nos comedunt, non dormiunt, *cap. XXX. 17.* Adeò caro noſtra putredine induta eſt, *cap. VII. 5.* ut nemo non dicat putredini: tu es *pater* meus; *mater* mea & *ſoror* mea vermibus, *cap. XVII. 14.* Etſi expendas cum Excell. D. D. *Hannemanno*, Prof. in inclyta Kilonienſi celeberrimô, Curioſorum Neſtore II. Fautore, Collegâ & Amicô honoratiſſimô, *in Decur. II. Ephem. Curios. Ann. V. Obſerv. 85.* contextum carnis, qui ut eſt filamentalis, quot igitur filamenta hunc contextum abſolvunt, tot *vermiculos* ex carne generari tibi perſuaſiſſimum habebis. Sicq́ue exiguum fruſtulum carnis aliquot legiones *vermiculorum* ex ſe gignet. Memorabilis ſanè, quam ibi attexuit, hiſtoria Sincerus Obſervationum mearum encomiaſtes, de homine, febre purpureâ defunctô, cujus vultum domeſtici ſtanneô vaſe obtexerant, quô remotô, eidem innumeri *vermiculi* adhærebant. *Hui! homunculi quanti ſumus! Plaut. in Prolog. Capt. v. 51.* Quàm pulcher, quàm ſanus, quàm integer

teger homo ante mali iſtius mali eſum, à quo omnia mala, fuerit, & quàm fœdus contrà, quàm ruinoſus, quàm *verminoſus*, quàm abominabilis nunc poſt lapſum ſit ex maledictione divina, dixi in *Jobo* meo *verminoſo*, ut veriſſimè *Democrit.* apud *Hippocrat. in epiſt. ad Damaget.* clamet: ὅλος ἄνθρωπος ἐκ γενετῆς νοῦσος ἐστιν, *omnem miſeriam dixeris, ſi* hominem *dixeris*, explicat *Plinius*, ut non ampliùs mereat ſpecioſum *Adami* nomen, quod nil aliud, quàm *formoſum* & *jucundum* denotat, teſte Illuſtri *Ludolfo*, Conſil. intimo Cæſ. & Saxonico, Fautore meo candidiſſimo, *L. I. Hiſt. Æthiop. c. 15.* Aureô aſteriſcô digna aureola prorſus & rariſſima hiſtoria *Faſchiana*, quam in Programmate quodam academico anno 1685. allegat, quæque omnium vicem ſupplebit. Scilicet de matrona honeſtiſſima marito ſuo ſpem faciente prolis certiſſimam, quam confirmabant mulierculæ omnes expectantes filiolum, futurum parentis gaudium. Verùm enimverò, quamvis ex variis ſignis, præcipuè niſu imminentis puerperii ſpes fuerit facta ab adſtantibus, omniaque parata ſteterint, nihilominùs tamen ſpe cecidêre ſuâ omnes; ſiquidem ad ſextum idem permanſit ſtatus menſem. Tandem verò, poſt uſum pharmacorum, propulſis veræ ingravidationis ſignis, excluſa ſuccedentibus diebus eſt ampliſſima fœtura *lumbricorum*, per ſeceſſum partim liberorum, partim membraneis involucris ad ovi gallinacei magnitudinem incluſorum, ut juràſſet, aliquot millia rejecta fuiſſe per vices *verminoſæ* ſobolis agmina. Alia, mihi nota (quâ de *Decur. I. Eph. Curios. Ann. VII. Obſerv. 234.*) elapsô poſt partum octiduô, varia & inſolita patiebatur ſymptomata, quod Medicus, dum crederet, à partûs difficultate proveniſſe, electis ad hanc rem medicamentis compeſcere fideliter ſtuduit, ſed fruſtrà. Ipſa tandem aliud quaſi agens emeticum ſumſit, à quo per biduum vel mille *erucas* & diverſi coloris vermiculos evomuit, omni queſtu ſublatô. Ecce! *Aſtihulſum* noſtrum, ampliſſimum *Noſologiæ animatæ* theatrum, & auguſtum vivæ mortis compendium. *Multos* enim & *terri-*

biles ἄνω καὶ κάτω ejecit vermes, qui etiam ex *cadavere* prorepsêre. Prudenti pauca! Prodromus morbi fuit *febricula*, cujus comites *vigiliæ perpetuæ*, & *pertinax capitis dolor*. Singula verba ſingula rerum pondera! Dubio ſine primùm invaſerit eum horror, ſeu rigor, non adeò gravis, qui verò augmentum ſumens ac vires, moleſtiſſimas demùm vigilias, & exquiſitiſſima capitis tormenta peperit. Quàm blandô nomine *febriculam* appellat, ne neſcias, fuiſſe intermittentem, addo: *Verminosam*, ex quacunque etiam claſſe fuerit. In *quotidiana* vermes. Mulier latum *vermem* miræ longitudinis palpitantem egeſſit. *Donat. L. IV. c. 26. p. 480.* In *tertiana* vermes. Quadragenaria ante paroxyſmum magnam ſaburram bilis, cumque ea tres *vermes*, figurâ, colore & magnitudine *erucis* ſimiles, ſubatriores tamen, evomuit, qui integros octo dies ſine ullo alimento vixêre. *Schenck. Sect. I. Lib. III. Obſerv. 81.* Alius, præter multa liquida & corrupta, longam ſeriem *vermium* cucurbitinorum invicem cohærentium egeſſit. *Donat. l. c. p. 480.* Et valdè memorabilis *Amati Luſitani* hiſtoria *C. I. curat. 56.* Adde *Dec. I. Ephem. Curios. Ann. VI. Obſerv. 104.* In *quartana* vermes, & quidem cum moleſtiſſimo alvi fluxu in puella duodecim annorum. Vid. *River. C. I. Obſerv. 16. 28. & 91. & C. II. Obſerv. 16. ac II. à D. Jacotz* communicat. *pag. 340.* Conf. *Faſcicul. I. Obſerv. mear. Medico-Phys. num. 22.* ejusque rei exemplum nuper mecum communicavit Amicus meus *Kellnerus*. Alius *quartanarius*, poſt uſum pulveris aſari cum Spec. Diaturbit. permixti, *vermem* ſatis longum ἄνω rejecit. *Greg. Horſt. Sect. XVIII. epiſt. I.* In febre *continua* vermes. *Amat. Luſitan. C. V. curat. 7.* In febribus *petechialibus* aliisq; *malignis* innumeri vermes. Anno 1659. in obſidione Hafnienſi multi, de dolore ventriculi, qui conqueſti erant, concitatô vomitu, *vermes* ſpithamam longos revomuerunt, ſubſecutâ ſanitate, notante etiam *Paynkingio*. Pluscula hujus rei exempla dabunt Thom. Bartholin. *C. VI. hiſt. anat. 29.* Sachſ. *in Ocean. Macro-microcoſm. §. 140.*

Rubeus *in exercit. IX. p. m. 122. in Schol.* Hippocrates *L. IV. Epid. 23.* Smetius *L. X. Miſcellan. p. 563.* Borellus *C. III. Obſerv. 4.* Binninger. *C. V. Obſerv. 16.* Jeremias Martius *in Obſerv. Med. 67.* Lotich. *L. I. c. 3. Obſerv. 1.* Salmut *C. III. Obſerv. 54.* Aug. Hauptmann *de therm. Wolckenſteinens. pag. 199. & 249.* Panarol. *Pent. I. Obſerv. 41. & Pent. V. Obſerv. 15.* Heurn. *de morb. capit. p. 55.* Greg. Horſt. *Sect. XVIII. epiſt. 1. ſeq.* Hochſtetter. *Dec. I. Obſervat. p. 62.* Bellin. *de febb. propos. 27. pag. 410. edit. Lips.* Tiling. *Rhabarbarol. curios. Part. IV. c. 7. p. 499. ſeq.* P. à Caſtro in pulcherrimo ſuo *de febribus puncticularibus* libello *S. I. §. 15.* & complures alii. Febrim Aſtihulfianam ſubitò excepit moleſtiſſima *vigilia.* Num aptiorem finxeris cauſam, quàm colluviem animatam? Puerulus ſingulis noctibus vigiliis moleſtiſſimis afflictus, totam viciniam ejulatu complebat. Variis ultrà annum fruſtrà adhibitis, multisque purgationibus repetitis, tamen *Velſchius* noſter tandem inſignem *lumbricorum* copiam expulit, & puer ejulare deſiit. *Dec. I. Ephem. Curios. Ann. VIII. Obſervat. 36.* Succeſsêre *magna capitis tormenta.* Nolo abſtruſioris hujusmodi doloris exempla *verminosa* benè multa, vel è Sect. ult. *Cynograph.* meæ *c. 7. §. 1. ſeq.* vel ex *Obſerv. mear. Faſcic. I. num. 39. & 101.* recoquere: quæ verò ibi omiſſa, ſubnecto. Quidam apud *Beniven. de abdit. cap. 100.* cum acuto capitis dolore, mentis alienatione, caligine oculorum, & aliis pravis ſymptomatibus afflictus, ſeptimô die adventante, cùm jam mors eſſet in propinquo, vi tandem robuſtioris Naturæ, *vermem* ex dextra nare palmo longiorem emiſit, omni languore ceſſante. Matronæ poſt vehementiſſimos & acutiſſimos & diuturnos capitis dolores, diſſecta calvaria magnam vim putredinis oſtendit circa ſubſtantiam cerebri, & inter meninges tum *vermiculorum*, tum cimicum copiam incredibilem. *Cornet. Gemma L. II. Coſmogr. c. 4.* Adde Cl. *Bartholin. C. II. epiſt. 74. Dec. I. Ephem. Curios. Ann. III. Obſ. 266. Binninger. C. I. Obſervat. 34. & C. V. Obſerv. 56. Verzasch. C. I. Obſerv. 6.* *Hercul.*

Saxon. L.I. Med. pract. c. 2. Foreſt. L IX. Obſerv. 2. in Schol. & L. XXI. Obſerv. 28. Sabina Yſenhardtin / venuſta puella tredecim annorum, contumaciſſimâ cephalæâ tertiam usque in ſeptimanam excruciata, tota tandem contabuit. Propinârat Medicus Syrupos, Julepos, & ſexcenta alia, ſine levamine, ſine ulla ſpe ſanitatis. Sagax mater obteſtata Seniorem iſtum, ut contra *vermes* pugnaret. Hos enim ſubeſſe, ſibi perſuaſerat Affaniæ, barriebat moroſum iſtud animal, quid tibi cum vermibus? bilioſi humores ſunt, præterea nihil. Puella interim moritur, prodeuntibus ex auribus naribusque, aliisque corporis partibus, *vermibus* diverſæ figuræ, coloris & magnitudinis, quos adoleſcentulus adhuc in Franconia his oculis vidi. Sincerè: crebriùs aliquando hallucinamur in indagandis morborum cauſis. Celeberrimus ille quondam Proſector *D. Nicol. Stenonis*, poſteà Epiſcopus Titiopolitanus, & Vicarius Apoſtolicus, (cujus tranſitum Ars noſtra adhuc luget,) Amicus meus, dum viveret, ſingularis, in ſolenni quadam anatome publicè retulit, Italum quendam Medicum de graviſſimo lienis dolore queſtum fuiſſe, ſpleniique omnia ſua applicuiſſe remedia. Apertô demùm cadavere, lienem abs omni parte ſanum repertum, & contrà in rene ejusdem lateris, & quidem in ipſa ſubſtantia, copioſisſimas *arenulas*, omnis doloris cauſas. De humoribus acribus & flatibus falsò pro *vermibus* habitis, vide *Dec. I. Ephem. Curios. Ann. II. Obſerv. 173.* Conf. *Höchſtetter. Decad. VI. Obſerv. p. 705.* Puella ſexdecim annorum menſtruata primùm purgabatur κάτω. Parens aliud quid ſubeſſe rens, ad partes vocat muſteum Doctorem, qui *dyſentericam* proclamat, datisque validioribus adſtringentibus optimam puellam brevî occidit. Novi aliam ſeptendecim annorum, quæ menſes aliquando ἄνω rejiciens, curabatur à Licentiato pro ſimplici *hæmoptoica*. Sed & illa deceſſit. Adoleſcens totus emaciatus, ut ſceleti formam haberet, à duobus Medicis pro conſummato *phthiſico* diu curatus, tandem alius extorſit conſilium. Qui viſis & expenſis, quæ

iſti

isti adhibuerant, remediis, ægro in deteriorem statum subindè lapsô, mutavit sententiam suam, & de *affectu hypochondriaco* paulò altiùs cogitare, heparque & lienem cum vicinia penitiùs examinare cœpit. Sic Natura prostrata caput elevavit, hostemque sibi ingratum eliminavit, juvene adhuc superstite, & sua agente feliciter. Sequitur vertigo. *Rotatus interdum vertigine.* Et hæc à *vermibus*. Vide, quæ de ea, aliisque symptomatibus rarioribus, à *lumbricis* ortis, habet *Binninger. C. V. Observat. 33. Idem C. IV. Observ. 28.* uxorem sistit à plurimis annis, quæ ardorem in interioribus pedum plantis & manuum volis senserat, vertiginosa & epileptica tandem concidit; deturbatis verò *lumbricis* plurimis, sanitatem diutissimè perditam brevissimè & facillimè recuperavit. *Mox phreneticus, mox in rabiem actus saltabat.* Cuncta à *vermibus*. Quod vix credes, nisi exempla afferam. De phrenitide *verminosa* Paracelf. *L. II. §. 2.* Rusticus quidam à somno sub arbore expergefactus per medium annum maniacus fit, sed acceptâ tabaci unciâ, & concitatô vehementissimô sternutamentô, prodiit *eruca* nigra, pilosa & longa, illeque subitò convaluit. *Dec. I. Ephem. Curios. Ann. IV. Observat. 37.* Adde *Fascic. I. Observ. mear. Medico-Physicar. num. 123. Mox in rabiem actus.* Puto, esse formulam exaggerandi. Cæterùm quæ sint meæ de *rabie* meditationes, in *Cynograph. Sect. ult. cap. XI.* placidæ Eruditiorum censuræ modestè exposui, easque *Fascic. II. Observ. mear. num. 60.* historiâ caninâ confirmavi. *Saltabat:* non ibo inficias, aliquando speciem tarantismi, seu choreæ S. Viti periodicam accessisse. Ad illam quoque, & quidem lunaticam, à *vermibus* notavimus in *Fascic. I. Observat. num. 8. Et nullibi poterat quiescere:* Quidam semper hinc inde temerariô motu & inordinatô impetu ferebatur, ut etiam stare volens iterum titubaret & caderet, Medicis judicantibus, hujus mali causam distentionem cum saltu esse, conjectura facta ex quodam tumore, in quem paucis diebus puer incidisse dicebatur. *Beniven.* autem de *abdi-*

tis

tis cap. 92. larvam detraxit, expulsisque multis *vermibus* puerum in integrum restituit. Nobilis puer quotidiè circa tertiam pomeridianam prehendebatur inquietudine, anxietate cordis, ut lectum petere cogeretur, insignique melancholiâ, quæ symptomata durabant per integram horam, ejectis verò lumbricis bellè convaluit, notante *D. Mollerô*, Medicô Cüstrensi, *Dec. II. Ephemer. Curios. Ann. V. Observat. 27.* Conf. *Amat. Lusitan. C. II. curat. 40.* *Mox risit, mox flevit, jam tacuit, jam cum stridore dentium alios invadens.* Mira symptomata verminosa! Mulier propè Northusam in delirio perpetuò garriens ridensque, ἄνω καὶ κάτω multos rejecit *vermes.* ἀφωνίαν vide apud *Zacut. prax. admir. L. II. Observat. 36.* De cæca & muta à *vermibus Decur. II. Ephem. Curios. Ann. V. Observ. 170.* Puellus septem annorum visu, auditu, aliisque sensibus privatus, torpidus, somnolentus, imò in supremo agone constitutus, expulsis *lumbricis* ocyùs & bellè convaluit. *Binninger. C. IV. Observat. 32.* Puer semper circa Lunæ occasum difficultate loquelæ laborabat, ut parens metuerit obmutescentiam, rejectis autem *lumbricis*, omnia erant salva. *Dec. II. Ephem. Curios. Ann. V. Observ. 27. in Schol.* Novi ego adhuc puerum decennem, carbonarii filium, qui, canis instar, perpetuò in angulo quodam sub scamno jacet, mox gannit, mox ringitur. Si quis propiùs accedit, invadit, & latrat, & mordet. Et omne istud à *vermibus.* *Mox horrore & rigore perculsus.* Lucem afflat observatio *Pollucis* nostri *Dec. I. Ephem. Curios. Ann. I. num. 104.* & *Doleana* illa *L. VI. Encyclop. Med. c. 10. p. 1013.* Puella à morbillis redemta & pristinæ sanitati restituta, de totius corporis tremore, sed interpolato, conqueritur, quem sequenti die tam vehemens universi corporis excepit motus, omnes in medio & infimo ventre contentas partes quasi divulsurus, singulis diebus ter vel quater affligens, sed absque notabili dolore, & ratione salvâ ac illæsâ manente. Durante paroxysmô, per duas horas se extendente, decumbebat cum horrenda hinc illucque jactatione, omnia

tamen

tamen benè intelligens. Tandem variis, sed frustrà, tentatis, infusum contra *Vermes* dedit Medicus, & innumeri excreti sunt, tàm horrendo symptomate penitùs cessante. *Omnia membra summâ violentiâ sursum deorsum jactitabat.* Puellæ octennis caput, brachia sursum deorsumque agitabantur, adeò, ut neuter pes ullibi permanserit fixus. Verùm oblatô aliquoties haustu aquæ stillatitiæ raphani rust. aliis aquis, ob acrimoniam, temperatæ, undecim ejecit *vermes*, & motûs convulsivi brevî cessârunt D. D. Frommann apud *Bonet. L. I. Med. Septentr. Sect. XV. c. 5.* Mulier per duos ferè annos miris & capitis & brachiorum, imò totius corporis convulsionibus, seu potiùs gesticulationibus, in stuporem omnium tentata, post mortem tota *verminosa* inventa est. Puella similibus concussionibus spasmodicis ultrà tres menses indesinenter agitabatur, quæ tandem, sumtô emeticô, ultrà manipulum granorum triticeorum, cum multa stercorum albicantium saburra, ἄνω καὶ κάτω rejecit, & sic penitùs liberata est. Posteà verô iisdem symptomatibus vexata denuò, exhibitô emeticô, longissimam *tæniam*, cessante affectu, excrevit. Eadem fortè *tænia* prioris tragœdiæ fabra, forsan etiam tunc cum saburra ista exclusa, licèt non animadverterint adstantes. Idem *Bonet. L. III. Sect. XVI. c. 4.* Schenckl filiolus triennis à *lumbrico* acuto, sanguineo & rostrato terribilem spasmum passus. *L. I. Observat. 217.* Lanio spasmô scorbuticô crudeliter excruciatus, obtinuit à *splenetico* Doctore Cl. *Dravvizio tract. de scorbut. tit. 2. p. 126. seq.* purgantia, quæ inter Jalappa, quam speciosè commendat, *tæniâq;* expulsâ, ὀρθοστάδιος sibi redditus ille. Et *P. Forestus L. X. Observat. 117.* puerum à spasmo *verminoso* redemit semine Zedoariæ, umbilicô verò oleô Aloës inunctô, spina dorsi oleô liliorum. *Mox trunci instar immotus jacebat.* De paralysi *verminosa* legatur *Salmut C. I. Observat. 44. Bonet. L. III. Sect. XVI. cap. 15.* & *Fascic. I. Observ. mear. num. 19.* *Modò brachia ad pedes, & pedes iterum ad brachia vi trahebantur.* Adjunge curiosam *Toneri* observationem,

L. II. p. 94. & *Dec. II. Ephem. Curios. Ann. I. Observ. 120. Jam dicebat, pectori aliquid incumbere, à quo suffocationem metueret.* De incubo à *vermibus* vide *Sennert. L. I. Prax. P. II. c. 29. Mox fixis oculis planè immobilis quasi meditabundus omnia intuebatur.* Ecce catalepseos specimen. Et illa à *Vermibus*, *Schenck. L. I. Observ. 107. Et loquebatur insolita.* De Italo *verminoso* perfectè germanicè loquente, quod tamen nunquam didicerat, vid. *Cardan. L. VIII. de Variet. rer. c. 43.* Conf. *Zacut. Lusitan. L. III. Prax. admirand. Observat. 222.* & eruditam ARGI nostri dissertationem *de linguis peregrinis*, habitam Heydelbergæ anno 1675. Puella tredecim annorum variis symptomatibus, & catalepseos specie laborans, tribus idiomatibus peregrinis, cumprimis gallico, quod tunc non adeò perfectè callebat, sine hæsitatione loquebatur. *Verme* autem mirandæ formæ exclusô, omnia cessârunt symptomata. Vid. *analect. ad Decur. I. Ephem. Curios. Ann. IV. p. 303. Aliquando oculi, aures, dentesque summè dolebant.* Casp. Wendland puero bienni *vermiculum* album è palpebra extraxit, cujus cuticula parùm duriuscula erat, magnitudinis erucæ, consumsitque vivendo quatuor dies amygdalas duas dulces: circa oculum pueri tumor insignis cum rubedine apparebat, palpebraque clausa non sine summo dolore manebat, extractô autem vermiculô puer posteà bellè valuit. *Dec. I. Ephem. Curios. Ann. II. Observ. 24.* Aurium dolorem consignavit *Panarol. Pent. IV. Observat. 27.* & *Stadlender* locô jam citatô. Nobilis puer de ingenti dolore & morsibus auris sinistræ ob *vermiculum*, qui dormienti irrepserat, conquestus à *Grüling. C. I. Observ. 79.* ocyùs restitutus est, guttis quinque aceti bezoardici, auri instillatis. Alius immani odontalgia ac periodica vexatus, sensit in dente aliquando saliens quid. Abrasâ demùm carie dentis in vasculum subjectum *vermem* exspuit, qui, capite ad caudam reflexô, saltûs varios reiteravit. D. D. *Jacobæus*, Prof. Hafniens. *Tom. V. Act. Hafniens. Observat. 108.* exque iis *Bonet. L. II. Med. Septentr. Sect. IV. c. 13.* Adde *Salmut.*

mut. C. III. Observat. 32. & *Dec. II. Ephem. Curios. Ann. V. Observat. 192. Cadentibus de capite catarrhis salsis.* Fatur hîc ore priscûm. Rectiùs verò *Schneider. Lib. de osse cribriformi,* cujus vestigia calcat Celebris *Rolfincius L. VI. Dissert. anat. c. 56. p. 1251. seq.* Optimus *Wormius*, gloria Septentrionis, post febriculam vexatus à molesto catarrho, cum frequenti dolore capitis, post cibum sumtum ingravescente; at emunctô è naribus *vermiculô* egregiè sibi redditus. *Thom. Bartholin. C. I. hist. 64.* Cùmque catarrhos *salsos* dicat, suspicor, *scorbutum* subfuisse. Et in hoc *vermiculi.* Vide sputum *verminosum* apud *Dolæum L. II. Med. Septentr. Bonet. Sect. II. c. 3.* & in *breviar. rer. memorabil. Isibord. ab Amlunxen num. 14.* Pastor iste scorbutico-cachecticus apud *Timæum L. III. cas. 38.* plures quotidiè *vermiculos* albos minxit cum pruritu in cervice vesicæ & meatu urinariô. *Mox convulsiones associabantur.* Epilepsiæ *verminosæ* exempla prostant apud Bartholin. *C. VI. hist. 20.* Zac. Lusitan. *L. II. M. P. H. c. 17.* Nic. Pison. *L. I. de morb. cognit. & curat. c. 19.* Forest. *L. X. Observ. 65.* Grüling. *C. III. Observ. 74.* Mœb. *L. II. Instit. Medic. P. II. c. 12.* Rhod. *C. I. Observ. 59.* Hauptmann *in epist. ad Kircher.* Verzasch. *C. I. Observ. 30.* Bonet. *L. III. Med. Septentr. Sect. XVI. cap. 7.* & complures alios. Et *surdaster erat.* De *lumbricis* putridis cum surditate, febre, & variis aliis symptomatibus *Binning. C. III. Observ. 67. Jam lingua tumebat, & deglutitionem impediebat.* Vide *Dec. I. Ephem. Curios. Ann. VIII. Observ. 100.* Sic stabulario cuidam tumor in amygdalis excrevit. Quô apertô, cum pure per vomitum fortè supervenientem *vermis* minimi digiti ferè crassitie exspuitur, ulnam cum quadrante longus. Post paulò alii subsecuti quàmplurimi, sed minores; queîs excretis, ulcereque consolidatô, convaluit. *Bartholin. C. II. hist. 23.* & *Avicenna* difficultatem deglutiendi à *vermibus* habent. *Mox questus de constrictione colli.* Alius apud *Salmut. C. II. Observat. 40.* de constrictione gulæ & suffocatione conquerens, sumtis pilulis, evomuit

vermes, & sibi redditus est. *In quo tumor erupit magnus brevî evanescens.* Struma equidem animata non fuerit, qua de in *Fascic. I. Observat. mear. num. 4* *Totus emaciatus erat*: pabulô à consalinis ei furtim surreptô. Vid. *Cynograph. meæ Sect. ult. c. 8. §. 6. Dec. II. Ephem. Curios. Ann. III. Observ. 60. Borell. C.* I. *Observ. 5.* De cachexia ex *eruca* in ventriculo insignis *Helvvigii* observatio 80. cum Scholio *Celsi*. *Et cum tussi exspuebat cruorem.* Tussim *verminosam* dabunt *Thom. à Veiga Comment. ad L.* I. *Gal. de loc. affect. c. 5. Beniven. c. 77. de abdit. Schenck. L.* II. *Observat. 51. Rolfinc. de tussi pag. 85. Mœbius L.* II. *Instit. Med. P.* II. *c. 10.* Hæmoptysin à *vermibus* notavimus ipsi. Sic quatriduanam hæmorrhagiam, cum qua *vermis* hirudini similis profluxit, *Bonet. L.* I. *Sect. XXIV. c. 16. D. Ernst. in Dec.* II. *Ephem. Curios. Ann.* I. *Observ. 99.* Nobilis matronæ stupendam, eamque *verminosam*, narium hæmorrhagiam narrat *Schenck. L. VII. p. 468. seq.* quâ intra anni spatium 400. maculas terreas compleverat, ne dicam de hoc, qui κάτω rejectus est, sanguine, & venæsectionibus, quas quinquaginta sustinuerat, ut computus sit 1000. librarum sanguinis excreti. Cum copiosissimo sanguine sæpiùs unà quoque *lumbrici* ejecti, iique 1200, digiti plerunque longitudine, etiam longiores, & ἄνω. Potuit etiam phthisi laborâsse; & in hac *vermes*, notante *Timæo L. II. epist. 5.* *Cum singulari laterum dolore.* De pleuritide *verminosa* lege Schenck. *L.* II. *Observat. 92.* Rhod. *C.* II. *Observ. 12.* Gesner. *L.* III. *epist. 94.* Quercet. *in demonstrat. Hermet. c. 5.* River. *C. I. Observat. 75.* Bonet. *L. II. Med. Sept. Sect. XII. c. 7.* & *Fascic. I. Observ. mear. num. 68.* *Cor palpitabat perpetuò.* Adde *Forest. L. XXI. Observat. 26. in Schol.* *Paræum L. XIX. c. 3.* Syncopen *verminosam* vide apud *Zacut. Lusitan. L.* II. *Prax. admirand. Observat. 40. Panarol. Pent. IV. Observ. 29. Schenck. L.* III. *Sect. XVI. cap. 4. p. 627.* *Manifestus dolor & tumor ventris.* Conf. *Wier. L. IV. de præstig. Dæmon. c. 16. Bartholin. C.* II. *hist. 23. Schenck. L.* III. *Observ. 78. River. C. I. Observ. 5. Dodon. ad cap. 85. Beniven.*

niven. Zacut. Lusit. L. II. *Prax. admir. Observ. 31. Toner. L.* III*. Observ. p. 189. seqq. Dec.* II. *Ephem. Curios. Ann.* III. *Observ. 142. Forest. L. XXI. Observat. 26. in Schol. Salmut. C.* I. *Observat. 45. Bonet. L.* III. *Sect. XVI. c. 6. & 12. Cynograph. meæ Sect. ult. c. 8. §. 9.* Rusticus tumidum ventriculum habebat, assumta statim revomens, circumgyrationes in eo percipiens, continuô dentium stupore, ac si sylvestria poma acerbissima comedisset, laborabat, vacillantes eos habere visus, qui obfirmari nullô modô vel jungi invicem possent: à pravorum humorum aciditate, à liene in ventriculum transfusæ, & membranæ interioris continuitate ipsos dentium alveolos gingivasque afficiente. Insomnis erat, pallidus, omni appetitu destitutus, contremiscens interdum, & dum dormiret, exclamans: vertiginosus, sonos antè se editos, à tergo excitatos esse judicabat, magnum oris fœtorem percipiens, & ingentes *lumbricos* interdum evomens, cùm vel leviter humeros onerabat, vel baculum illis imponebat, formicationes in digitis manûs percipiebat, edere & bibere metuebat; cùmque sibi vomendum esset, excitatis *vermibus* & pravorum humorum corruptela, instar mortui evadebat. *Binning. C. IV. Observ. 7.* Ventriculi dolor triennis, deturbato per inferiora *limace* vivo, evanuit. Idem *C. V. Observat. 63.* De tumore universali rarô & subitô à *lumbricis* in puero octenni. *Idem C. III. Observat. 53. Appetitus nullus.* Ἀνορεξίας exempla collegit *Mœb. Fund. Med. Phys. c. XII. p. 205. Helvvig. Observ. 95. cum Schol. Schröckiano. Sed vomitus & nausea.* Vide *Bartholin. C. I. hist. 47. Mœbium L. II. Instit. Med. P. II. c. 5. p. 183. Lemn. L. II. O. N. c. 4.* De stupendo vomitu cruento *verminoso Rumler in Observat. num. 100. Dec.* II. *Ephem. Curios. Ann.* I. *Observ. 7. Et mirabilis sapè sudor.* Num quoque *verminosus?* qualem stitimus in *Decur.* I. *Ephem. Curios. Ann. VI. Observ. 3.* inque *Breviar. Isibordiano num. 4.* & *in Fascic.* I. *Observ. num. 84.* Adde *Decur.* I. *Ephem. Curios. Ann. VIII. Observat. 85. Mirabilem* tantùm vocat. Utrum verò *viridis* Borell. *C.* II. *Observ. 56, Fascic.* II.

Observat. mear. num. 17. seu *ater*, Hodges. *Lib. de Peste Londinens.* *Zacut. L.* III. *Prax. admir. Observat.* 73. Borrich. *Volum.* I. *Act. Hafniens. Observ.* 80. *Dec.* I. *Ephemer. Curios. An. VI. Observ.* 10. vel *melleus*, Rhod. *C. III. Observ.* 68. *Fascicul.* I. *Observ. mear. num.* 25. aut *Cerevisiarius*, Salmut. *C. II. Observ.* 28. *Fascic.* II. *Observ. mear. num.* 15. seu *violaceus*, *Fascic.* I. *Observ. mear. num.* 17. vel *urinaceus*, Salmut. *C. II. Observ.* 82. & *Fascic.* II. *Observ. mear. num.* 15. *lacteusve*, *Fascic.* I. *Observ. mear. num.* 18. aut *croceus*, Hild. *C. VI. Observ.* 77. *Dec.* I. *Ephemer. Curios. Ann. VI. Observ.* 77. *Mœb. Instit. Med. L. IV. P.* II. *c.* 8. *p.* 511. seu demùm *cæruleus* fuerit, *Dec.* I. *Eph. Cur. Ann. VI. Observ.* 67. nescio. *Ante mortem tamen ingens & variarum rerum appetentia.* Famem caninam à *vermibus* ortam recensebit *Alex. Trallian. L. VII. cap.* 6. *Donat. L. IV. H. M. c.* 2. *Forest. L. XXI. Observ.* 28. *in Schol. Decur.* II. *Ephem. Curios. Anni VI. Observ.* 33. Fridericus Henkhusius, Monachus cœtûs Benedictini, & Sub-Prior in Illustri ad Visurgim Corbeia, Vir simplex & rectus, Amicus, dum viveret, amandus, longâ phthisi tandem planè consumtus, cum multis abhinc diebus omnem cibum potumque aversatus esset, tribus ante excessum horis, de appetitu sibi blandiens, rogavit; num sibi liceret carne vervecinâ cum rapis vesci? annuo, lecto assidens. Tanto cum appetitu edit bonus iste *Henkhusius*, sensibus adhuc integris, ut ipsemet mirarer. Tertiâ pòst horâ placidissimè exspirabat. *Hodiè fluxus alvi, cras ejus obstructio.* Illum à *vermibus* notavit *River. C.* I. *Observat.* 28. *Bonet. L.* III. *Sect. XVI. c.* 8. & cum aliis symptomatibus gravibus *Binninger. C.* I. *Observat.* 91. & *C.* III. *Observ.* 67. hanc verò *D. Henric.* à *Moinichen Observat.* 16. Thom. Bartholin. transmiss. *In lumbis quoque tormina, calculum dicebant, & urina impedita.* Renum dolorem à *vermibus* dabit *River. in Observ. communicat. p.* 302. *Sennert. L.* III. *Prax. P. VII. Sect.* I. *c.* 7. δύσ- & ἰσχουρίαν *Schenk. L.* III. *Sect. post. Observ.* 305. *seqq.* *Bonet. L.* III. *Med. Septentr. Sect. XXIX. c.* 33. *Dec.* II. *Ephem. Curios. Ann. VI. Observ.*

§. 31. Notabile, quod Cl. *Blasius Part. V. Observat. Med. 11.* ...rt de puero duodecenni, cui per sectionem calculus sat magnus ablatus, à quo tempore, spatio sex septimanarum, *lumbricos* excrevit plus quàm centum. *In pedibus & alibi putida & morsicantia passim ulcera & tumores.* Conf. *Cynograph. mea Sect. ult. c. 8. §. 16.* Adde *Decur.* II. *Ephemer. Curios. Ann.* III. *Observ. 55. & 141. Ann. V. Obs. 10. Bonet. L.* III. *Sect. XVI. c. 12.* Ex ulcere dextri pedis Conradi Hansens / rustici Vördensis, quinque *erucas* vivas extraxit *Joh. Georg. Purgold*, Chirurgus noster veteranus. *Paulò ante obitum per os & alium locum multos* terribiles *ejecit* vermes. Hinc ultima linea rerum. *Nam ex cadavere quoq; prorepsêre.* Cordatè & seriò: Cum ipso lacte materno *mortem animatam* imbibimus. Milleformia enim insectorum seminia in lacte aliisque alimentis latent, quæ non tantùm in ventriculo non rectè alterantur, sed & vitiosum subministrant alimentum, unde serum redditur crassius, quô dein diutius stagnante, & per insensibilem transpirationem haud foràs emissô, necessariò corrumpitur, & sic occulta antè & oppressa penitùs principia seminalia in sero latentia, sui juris facta, in viva transeunt animalcula, ceu catè judicat Excell. *Andromach. L. VI. Encyclop. Med. c. XI. p. 1020.* Flebilis & terroris plena historia, quam *Hannemannus* noster *Vol. III. Act. Med. Hafniens. Observat. XI.* de opilione recitat. Hîc decennium & ultrà tantos sustinuerat cruciatus, ut vix dici queat. Deinde maxima *vermium* caterva, ipsô vel in strato decumbente, vel sedente, vel ambulante, vel aliud quid agente, ordinariâ viâ, non admistis aliis excrementis, ex corpore ejus prodiit. Et hi *vermes* parvi admodùm toti albi fuêre, magnitudine aciculam æquantes, ultrò exitum quærentes. Sed posteà sumtâ catharsi quâdam, rubrô nigrôque capite, majores tamen, quàm modò dicti, unà cum urina exierunt. Hosce successu temporis omnium maximi secuti, instar magnæ & oblongæ admodùm scuticæ, qui catervatim numero xv. & plures, intricati & quasi concatenati, usu pulveris

veris cathartici, interdum etiam Allii, & lactis equini, magis vi, quàm arte, ejecti. Hinc non dubitarem asserere, maximam hominum partem à condito homine à *vermibus* esse sublatam. Lege & stupe historiam valdè memorabilem. Refert *Cl. Sebizius L. V. de alim. facult. quæst. 90. p. 1442.* de populari Hungariæ morbô, quô annô 1549. in multorum hominum corporibus *serpentes* & *lacertæ* reperti sunt, qui, sævissimis excitatis doloribus, *tria millia* è vivis sustulerunt. Addo aliam. Initiô hyemis 1663. in universo districtu dominii Veneti morbus quidam malignus & epidemius fuit grassatus, quô plusquam *sexaginta millia* hominum cum horrore & febri correpti sunt. Horum nonnulli citò interierunt, cæteri brevî evaserunt. Sectione cadaverum institutâ, mira & vix credibilis *vermiculorum* minimorum copia apparuit, causamque, quæ vel experientissimis nondum in mentem venerat, manifestavit. Civis quidam Augustanus, ex illis locis redux, quamprimùm apud Augustanos appulit, malè habere cœpit, sibique propterea metuens, ne simili morbô decumbere cogeretur, *Velschium* consuluit. Hic purgandum censuit, juravitque, se plus quàm *bis mille vermiculos* vivos excrevisse. Vivamus lethi memores! Turpissima enim ignorantia, cùm homo se hominem (seu *vermem*) esse obliviscitur. Vide *Hecatost. II. Obs. 59. D. D. Velschii.*

II.
Verbera imminentis apoplexiæ remora.

DE insigni *flagrorum* usu in Arte saluberrima, eruditè disseruit olim ὁ πάνυ *Thomas Bartholinus*, specialiter in *suscitanda Venere* ὁ χαριέστατος *Meibomius* in singulari libello, in debellanda *febri* Curiosus noster *Oribasius*, Amicus colendus, in *addend. ad Dec. II. Ephem. Germ. Curios. Ann. III. Observ. 93.* & in emendanda *dysuria* ego ante biennium in *Fascic. I. Obs. mear. num. 26.* *Cyriacus* Schönthau / Vir

Vir athletici prorſus habitûs, facetus inſuper & eruditus, tunc caſtra ſequens, de ſumma laſſitudine & torpore univerſi corporis, dolore capitis periodicô, & vertigine, Medico ſuo ordinario longas decantans lamentationes, jubetur venam incidi, ut præcaveret, qui familiæ ſuæ communis erat, morbum attonitum. At ille maluit ſalutis ſuæ omniumque bonorum jacturam facere, quàm ſaluberrimô hôc præſidiô uti. Adeò horruit iſtud, ex terrore â matre in utero incuſſo. Interim Medicus ſuæ opinioni tenaciter inhæret, & *Cyriacus* etiam ſuæ. Qui illius tandem pertæſus ad alium cucurrit, qui eandem repetens cantilenam, vel pereundum ſibi, vel parendum, adeoque extimum in mora periculum, ſeriò pronunciavit. Ille ſacrum inter & ſaxa ſtans, vitæ longioris cupidus, tandem nihil intereſſe ratus, quâcunque arte, ſeu inſtrumentô, vel quâcunque viâ, ſanguis ſibi moleſtior ejiceretur, *monumenta bubula* (Plaut. *Stich. a.* I. *Sc.* II. *v. 6.*) ſeu *cenſionem bubulam* (*Aulular. a. IV. Sc.* I. *v. 15.*) ſuâ ſponte ſubſtituit. Abdens igitur ſe in eremum domeſticam, *cottabos bubulos* (*Trin. a. IV. Sc.* III. *v. 4.*) inſigniter in ſe crepare & ſævire ſivit. Quô exercitiô, motu, & excandeſcentiâ ſanguis non modò ex dorſo prorupit, ſed etiam nares reſeratæ ad horam & quadrantem ferè eundem largiùs fuderunt, ſummâ cum εὐφορίᾳ optatôque levamine, ut nequaquam dubitârit, aſperum hoc remedium ultrò repetiiſſe. Veniens deinde Hirſchfeldiam ad Patrem meum, civem ſuum, inventum hoc ſpecioſiùs commendavit. Rogatus, cur duram & valdè dolorificam iſtam ſelegerit cruentationem? erras, infit, amice; rectrix mundi opinio. Ecce Capuccinos, aliosve ſtrictioris obſervantiæ Monachos, qui ſe ad ſanguinem usque injuſſi aliquando flagellant, & ego, ob tantum lucrum, quod ſanitas eſt, mortuum bovem formidem?

Scorpius *atque* fabæ *noſtra fuêre ſalus.*

Intelligens ſcilicet per *ſcorpiones* flagella, queîs taxilli, uncinuli & aculei ferrei innectebantur, aliis *hamata* dicta, (vide *Dio-*

nyſ. Gothofred. not. ad Leg. 2. ff. de pœn. C. de exaction. Tribut. L. 40. C. de Decurion.) Junio & Vatablo *aculeata*, Lipſiô *L. II. de cruce cap. 11. taxillata*, de quibus poſt alios Excell. Viri Dn. D. *Saubertus*, & Helmſtadienſis & Aldorfinæ Academiæ decus & gloria, in aureola & judicioſiſſima ſua exercitatione academica de *Vulneribus Chriſti §. 124. ſeqq.* & Dn. D. *Caſp. Sagittarius*, in inclyta Salana Hiſt. Prof. inſigniſſimus, Amicus honorandus, in venuſto ſuo de *cruciatibus Martyrum* libello *cap. V. §. 15.* & in diſſertatione de *flagellatione Chriſti cap. I. §. 12.* Horum etiam meminit ipſe DEI Spiritus *I. Reg. XII. 14.* ubi Rehabeam ſubditos ſuos his minis terret: *Pater meus caſtigavit vos* flagellis, *ſed ego vos caſtigabo* ſcorpionibus: Mein Vater hat euch mit Peitſchen gezüchtigt / ich aber will euch mit Scorpionen züchtigen / vertunt Luth. & Piſcator. Per *fabas* verò dubio ſine innuere voluit Terentianas iſtas *Eunuch. a. II. Sc. III. v. 89.* quas Cl. *Taubmann. in Comment. ad Capt. a. II. Sc. I. v. 7.* nervosè & optimè explicuit, inquiens: *Scutica erat quadam corrigia habens in ſummitate nodos quosdam in modum* fabæ, *ſimiles ferè caſtuum. Et erat pœna ſervilis.*

III.
Urina pedicularis.

SUdorem *pedicularem* dedimus in *Faſcic.* II. *Obſerv. Medico-Phyſic. num. 1.* Veſiculas *pediculis* fartas & ventriculo humano annexas monſtrat Cl. *Heurnius cap. VI. de morb. capit.* Lanarius in tumore dorſi ſteatomatis inſtar concreto, ovi columbini magnitudine, & pruritu vehementer laceſſente quàmplurimos *pediculos* albos, parvos pariter & magnos, diu fovit. *Decur. II. Ephem. Curios. Germ. Ann. IV. Obſervat. 13.* Alius cùm longô tempore ſtrumam in collo habuiſſet, neque Chirurgus aliquis curare potuiſſet, ferrô tandem caſu apertus innumeros effudit *pediculos*. *Foreſt. L. VIII. Obſervat. 15. in Schol.* De abſceſſu in gibbo puellæ *pediculis*

culis referto, *Idem l.c.* Alius per totum dorſum enormem pruritum ſenſerat, veſtibus demùm rejectis ad Vulcanum ſedet, & ecce! veſiculas à calore ignis excitatas, queîs inciſis & apertis innumeri *pediculi* viſi ſunt. Ibid. De cadavere Studioſi undiquaque *pediculis* ſcatente *Möllenbrock. de arthritide vaga ſcorbut. c. III. §. 19. p. 36.* quod de *Anſovino* etiam narrat *Zacch. T. III. quaſt. med. legal. conſil. 74. p. 117.* De pene cum ſcroto à *pediculis* corroſo & conſumto, vide, ſi placet, memorabilem hiſtoriam in *Faſcicul. I. Obſervat. mear. num. 42.* De monſtroſæ magnitudinis *pediculorum* globulo in ventriculo pueri *ictero* laborantis reperto Dn. D. *Hannæus in Med. Septentr. collatit. Boneti L. III. Sect. XXI. cap. 9. p. 680.* Adde *Faſcic. I. Obſervat. mear. num. 60.* Scripſit mihi nuper ex Imperiali Nordhuſa Practicus ibi feliciſſimus Dn. D. *Kellner*, Archiater Saxonicus & Stollbergiacus, Amicus optatiſſimus, de urina *pediculari* abs delirante ruſtica Ufferungenſi ſibi oſtenſa, (cujus etiam meminit *Andromachus* noſter *in epiſt. II. ad Priamum p. 15.*) hærens tamen, an verè ſic effuderit, ſeu dolô vel caſu inciderint. Quicquid ſit, ego, quod ſcio, ſubnectam. *Ludovicus* Wieſenklee/ Vir extremè cachecticus, annô ætatis ſuæ 56. circa tempus vernale de torpore & laſſitudine totius corporis conquerens, aliquot diebus, præſertim in aurora, cum urina limoſa, citra moleſtiam, excrevit animalcula cineritii coloris, & planè *pediculiformia*, ſex pediculis inſtructa. Purgatô autem corpore per ἐπίκρασιν antimonialibus & mercurialibus pullulago iſta diſparuit, quod ex ore D. *Johan. Georg. Schmidii*, Practici haud ignobilis, Amici mei ſinceri, refero. Sic memini, Magdalenam, Opilionis in Lengerôden propè Crucisburgum conjugem, contra *arthritidem vagam*, conſiliô barbitonſoris, aliquot auroris *ſeptem pediculos ovinos*, eosque vivos, cum lacte calido, ſumſiſſe, cum aliquali dolorum pauſâ. Poſteà verò animalcula hæc partim fruſtillatim cum urina rejecta notavit, ut ipſamet ſeriò quondam narravit. Puella mel aliquando avidiùs devorans, in quod miculæ aliquæ

 panis

panis casu anteà inciderat, tàm κάτω, quàm per urinam, multas vivas *formiculas* excrevisse dicitur. Nasci autem formicas ex melle, cui micæ panis intritæ, vulgi assertio est.

IV.

Δυϛοκία à pomis.

MAla pyraque jumentis mirè gravia esse, scribit *Plinius L. XXIII. c. 7.* non quòd jumenta edendi desideriô capta sudorem emittant, uti opinatur *Schedius C. III. Viridar. Philol. hist. 47.* sed quia exhalationes pyrorum malorumve diversarum partium sunt, unde usu venire auguratur Excell. D. *Sim. Paulli in Botanic. quadrip. class. 2. pag. 127.* ut necessariò per asperam arteriam intromissæ ad pulmones jumentorum, dum aguntur onusta malis pyrisve, vel etiam dum iis onustas vehes trahere coguntur, ex parte circulationem sanguinis prohibeant, quàm lassitudini similia symptomata insequantur, quod sequens historia comprobabit. *Anna Maria* Prümerin / robusta mulier, quartâ vice tunc in puerperio & summis angustiis constituta, ob frequentissimas lipothymias, & respirationem valdè difficilem, symptomata aliàs sibi insolita, ut munere suô in enitendo partu parùm, seu tamen languidè fungi potuerit, varias tàm Medico, quàm turbæ muliercularum, dedit speculationes eruendæ genuinæ δυϛοκίας causæ, generosioribus nunc remediis incassùm adhibitis. Cùm omnia conclamata viderentur, & sequior sexus densiùs conflueret, maritus doliolum, *pomis borsdorfianis* plenum, & abs ipsa *Prümeria*, ut sanctiùs custodiretur, juxta lectum positum, è triclinio tulit, ut viam daret concioni. Quô factô demùm altis suspiriis & gravi gemitu ad se rediens illa, tertiâ abhinc horâ bellam puellulam exclusit, adeò ut manifestum sit, poma obicem istum posuisse.

V. Epi-

V.

Epilepſia à plumis paſſerum.

CUm paſſeres noxiæ aves ſint, & fruges conſumere natæ, lege cautum eſt in nonnullis Weſtfaliæ locis, ut quilibet paganus, ad imminuendam eorum turbam, certô anni tempore certum occiſorum numerum Sculteto ſuo offerat. Quod cùm fieret alicubi, ipſas aves allatas voravit Prætor, conjux verò ejus vittam infantis ſui plumis earum farſit, ut molliùs cubaret, & à frigore defenderetur. At quàm terribiles inde convulſiones epilepticæ! Multis fruſtrà adhibitis, vittam puſiunculo adverſam notârunt alii. Quâ demùm rejectâ, ſolô *ſtercore vaccæ nigræ* calcinato, inque aqua florum tiliæ propinato, DEO miſerante, ab interitu redemtus eſt. De caduco ex *cerebro paſſerum* vide *Dec. II. Ephem. Curios. Ann. III. Obſ. 190.*

VI.

Caducus dyſenteriæ averruncus.

FEbrem ab epilepſia curatam & contrà diximus in *Faſcicul. I. Obſervat. noſtrar. num. 29.* cui jungas velim *Thom. Bartholini C. II. hiſt. anat. 68.* Nobilis puellus à *Bilovv*, quadriennis ferè, *dyſenteriâ* nuper correptus, ſummô cum horrore & extremô faſtidiô remedia admittens, aliquando adeò excanduit, ut in terribilem ceciderit *epilepſiam*, & omnes jam actum & conſummatum clamarent. Verùm, ceſſantibus convulſionibus, puſio etiam abs dyſenteria omninò liberatus, in hunc usque diem bellè vivit, notante D. *Kellnero*. *Paralyſin* ſolâ irâ curatam novimus, & *contracturam* eôdem affectu ſublatam meminit *Marcell. Donat. hiſt. mirabil. L. VI. c. 5. p. 640.* De magno ſplene, poſt quartanam ab *ictero* ſu-

perveniente feliciter curato, D. *Thom. Bartholin. C. IV. epist. med. 14. p. 54.*

VII.

Gangræna à piſo.

NAres in puello *piſo* obſtructas habet Cl. *Blaſius Part. II. Obſervat. Med. 8.* & ſurditatem à *piſo* D. *Dorſtenius in Decur. II. Ephem. Curios. Ann. III. Obſervat. 62.* De *piſis* in abſceſſu *Borell. C. II. Obſervat. 86.* Nobilis Cœnobita fonticulum in dextro pede habebat, quem aliquando inter preces matutinas ille mundaturus, & devotioni fortè intenſior, *piſum*, quod ob amplitudinem foraminis jam altiùs penetrârat, viſum ejus effugiens, in pede reliquit, aliudque huic ſuperaddidit. Priùs ab ambiente & affluente humiditate intumuit valdè, doloresque primò obtuſos, deinde prurientes & pungitivos, cum magna inflammatione peperit. Hanc excepit *gangræna*, quam tamen barbitonſor cataplaſmate ex ſolis *pomis putridis*, cum ſtercore *vaccino* recente miſtis, feliciter pepulit.

VIII.

Sudor verè ſtercoreus.

JUvenis ruſticus è Præfectura *Saltzungenſi* ſuperiori æſtate ex contagio febri malignâ correptus, obtinuit à me Diaphoreticum ex Diaſcord. Fracaſtor. cum Aqua Theriacal Auguſtan. dilutum. Mater ex urbe in villam ſuam reverſa offendit filium ſudore jam diffluentem. Quæ naturam jutura, ocyùs partem dimidiam potiunculæ ei infundit. Largiùs inde ſudor profluxit cum *fœtore* prorſus *ſtercoreo*, ut credidiſſent inquilini, aliquot ruſticos ſordibus alvinis (ſit honos auribus!) cubiculum replêſſe. Tantum de ſe ſparſit fœtorem juvenis iſte. Es roch tauſend Schock Haar / als wenn ein

Zech Bauern die Stuben gedüngt hätten / ajebat ipse pater ægrotantis. Eôdem die extinctus.

IX.

Icterus mammarum.

ADduxit aliquot abhinc annis mulier *Hamelensis* filiam suam sexdecim ferè annorum ad me, rogans, ut molestum pruritum, quem puella jam ultrà mensem circa mammas senserat, convenienti pharmaco tollerem. Do ei Cholagogum ex solo Elect. de Tamarind. cum Fol. Senn. Horst. in jusculo propinandum, unà cum Diaphoretico. Alterô die, sumtô laxante, cujus operatio ex voto, circa vesperum denuò me accessit, mira referens de insigni *flavedine* utriusque mammæ cum vicinia, *quasi crocô essent conspersæ*, ut ipsa loquebatur, reliquô corpore nitorem suum servante, imminutô tamen pruritu. Ne perturberis, dixi, sudor, quem imperavi, colorem istum facilè absterget, uti factum. Notabile tamen, materiam istam biliosam, circa *mammas* tantùm collectam, *croceô* colore eas tinxisse ac pinxisse, reliquô corpore intactô.

X.

Scybala alvina per vulvam rejecta.

COnsultissimus & candidissimus D. *Ernest.* Stage / JC. curiosissimus Europæ & Indiarum perlustrator, Amicus, dum viveret, dexterrimus, sanctissimè mihi affirmavit, se vidisse mulierem valdè cholericam, quæ, post superatam tertianam, ad extremam maciem devenerat, & semper de intolerabili acrimonia & intenso urinæ calore ac fecum alvinarum, quoties emitteret, conquerebatur, ut etiam ad cohibenda excrementa & præcavendos dolores, omni ferè cibô

cibô potuque famelica abstineret. Tandem supervenit diarrhœa, quam cùm intempestivè reprimeret, irritata natura omnem impuritatem, κάτω aliàs eliminandam, magnô impetu per *pudenda* eructavit. Tertiô die decessit. Similem ferè narrationem habet *Amat. Lusitan.* C.II. *curat. medicin. 10.* de nobili Matrona, quæ cùm per quatuor annos, citra dolorem & molestiam, cum lotio & stercore sanguinem emisisset, tandem corrosis perforatisque intestinis, multis annis excrementa per *vulvam* rejecit. Conf. *Schenck. L.* III. *Observ. 258.* & *Bartholin. C.* II. *hist. anat. 63.*

OBSERVATIONUM MEDICO-PHYSICARUM

DECAS II.

I.

Vulgi experimenta non semper deliramenta.

C. *Plin. Secund. L. XXIV. Hist. nat. c. 1.* cùm latiùs recensuisset medicamenta domestica, quæ sola Naturæ placuerat esse remedia parata vulgo, inventu facilia, ac sine impendio; addit: *Fraudes hominum & ingeniorum captura officinas invenêre istas, in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita. Statim compositiones & mistura inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in medio æstimantur, ulceriique parvo medicina à rubro mari imputatur, cùm remedia vera quotidiè pauperrimus quisque cœnet.* Et Platoni medicina quò *simplicior*, eò *melior* erat. Non enim qui multa pomposa & exotica, sed qui utilia & morbo appropriata tibi dede-

dederit, plausum meruit & Æsculapii gallum. Hûc laudabile studium suum contulit D. *Daniel Ludovici*, Aulæ Saxo-Gothanæ Medicus, Amicus, dum viveret, sincerus, in judiciosissimis & aureolis dissertationibus de *Pharmacia moderno seculo applicanda*, quæ candorem spirant & experientiam Viri. Quid non præstant aliquando simplicissimæ animæ; quas sola necessitas, & curta domi supellex, optimam edocuit Artem? Ecce historias! Villica *Megafurrhensis* hâc ipsâ ætate unà cum filia graviter *dysenteriâ* decumbens, veterem fumosamque *tabaci* fistulam in subtilem pulverem redegit, eumque cum recente lacte calido hausit, à quo utraque in integrum restituta, notante *Kellnero* nostro. Idem *difficilem auditum* solâ pinguedine *anguillæ*, cum felle ejus remista, & gossypio parti affectæ applicata, intra triduum in puella Northusana emendavit, ut promtè & acutè jam audiat. Puellus biennis *araneum* mediocris magnitudinis, peni ejus fortè insidentem, manu comprimit. Ex quo membrum pusionis subitò inflammatum, ad crassitiem quatuor digitorum intumuit, ex fusco rubicundum, exceptô eô locô, quô hæserat aranea, qui canduit, humiditate aliquâ exstillante. Vocatus in consilium *Kellnerus*, jussit folia *plantaginis* in aceto non admodùm acri cocta imponi. Ob dolorem verò, quem creârat, parentes ocyùs removêre, & contra solô jusculô, seu decoctô, (cùm intumescentiam inde diminutam cernerent,) locum affectum crebriùs foverunt, sicque intra triduum pusio ab omni questu & dolore liberatus est. Alius miris symptomatibus mirè cruciatus, imò à plebe pro *fascinato* habitus, solô *lacte caprinô*, in quo *allium* ebullierat, sumtô, ultra octoginta excrevit vermes, bellè adhuc valens. Civis Isenacensis in regione hepatis diu gestârat *tumorem* valdè *dolorificum*, magnitudine ovum anserinum superantem, quem crudo & recenti ovi vitello, adjectô pugillô salis culinaris, sustulit. Idem experimentum in simili casu faustè crebriùs usurpatum probatumque novimus. Honesta femina in gravi *tumore*, & flammante mam-

mammarum dolore, nec non *lacte coagulatô*, multis frustrà adhibitis, sequenti cataplasmate omnia pepulit symptomata: ℞. Sterc Vaccin. recent. Album. Ovi, Fuligin. & Fl. Chamomill. F. Cataplasm. Alius, urgente dirâ fame, cum socio suo integram amphoram *cucumerum crudorum* plenam aliquando comedens, lympham superbibendo, nihil doloris, nihil incommodi sensit, sedali verò in funestam *choleram* truso, quam solâ placentâ è *Rosis rubris*, *Absinthio*, *&* *Mentha crispa* confectâ, acetoque aspersâ demulsit. Alterô die prandium parabant *austera pyra silvestria*, quæ flebilem circa vesperum parturiêre *colicam*, quam tamen villica solâ *Chamomillâ* vulgari, non in vino, (ut doctissimus *Paulli* commendat *in Bot. quadrip. class.* III. *p. m. 253.*) sed lacte cocta, & calidè propinata feliciter abegit, alvo egregiè soluta, & flatibus catervatim explosis. Alius in *icterum flavum* incidens, cinere *galguli* cum decocto *buxi* eum abstersit. Num avi seu buxo bonum istud factum imputabimus? de posteriori fidem mihi facit *Forest. L. XIX. Observ. 19.* ubi cognata ejus, sine aliis remediis, solô istô decoctô, in sero lactis sumto, ab hoc affectu redemta est. Addo meæ simplicitatis specimen. Venit superiori vere ad me rusticus Eichsfeldiacus, *Petrus* Schäfer/ Vir viginti octo annorum, ex inveterata *quartana* in incipientem *hydropem ascitem* lapsus. Visô primùm homine, & conjunctô istô Medicorum scandalô catiùs expensô, vix aliquid spei superesse rebar, singulari tamen boni Viri in me fiduciâ commotus, & raræ faustæque curationis ARGI nostri, Fautoris & Amici honôratissimi, *Dec.* II. *Ephem. Curios. ann.* III. *Observat. 110.* memor, præmissô laxante, diebus intermissionis manè ac vesperi de *Spiritu Salis coagulati Mynsichti* cum Aqua Absinth. Agrim. & Spiritu Fl. Samb. gr. xij. dedi: ipsô autem accessionis die, novem decemve ante paroxysmum horis, ex sola Jalappa cum Cryst. Tartari & Tart. Vitriolat. pulvisculum, à quo largiter & cum εὐφορίᾳ evacuatus. Unâ verò ante insultum febrilem horâ sumsit remedium meum antiquartanarium, sim-

ſimplex, tutum & certum. Et tertiâ vice hôc repetitô, febris ceſſit, hydrope etiam poſteà, inquilinis maximè auxiliis, DEI gratiâ, profligatô. Magna ſalutis ſpes in *purgantibus*, ipsô acceſſionis die, experientiâ *Amat. Luſitani C.I. curat. 8.* & inſignis *Timæi à* Güldenklee *L. VIII. caſ. med. 19.* circumſpectè datis, (temeritatem enim, ſeu exceſſum, quis laudaverit, quâ de *Borell. C. IV. Obſervat. 33.*) ut mirer, *Frid. Hofmann. L.* I. *M. M. c. XIX. p. 374. è Williſ. Lib. de febrib. c. IV. p. 149.* apertè ſcripſiſſe; *ne hilum ea valere.* Ego ſanè in omni quartana (multas autem, crede mihi, curavi feliciter,) ex voto ſemper purgantibus uſus ſum. Sartor quidam ex ſcorbuto *paralyticus*, conſiliô Eccleſiaſtis (qui id ex *Botan. citat. Paulli Claſſ.* II. *p. 157. ſeq.* aut *Decur.* I. *Eph. Germ. Curios. Ann. IV. Obſerv. 123.* hauſerit,) ſolô infusô, ex Fol. Meliſſæ, Trifolii fibrini & baccis Juniperinis parato, ac per tres hebdomadas, ter in die, uſurpato, integrè ſibi reſtitutus, quod ex ore ejus recito. Villica nobili feminæ nuper ad expellendam *ſecundinam* præſentaneô cum effectu dedit vinum, in quo folia Pulegii & Artemiſiæ ebullierant, adjectô tantillô croci. Suborta puerperæ in læva mammilla *verruca*, quæ ſenſim ad magnitudinem & craſſitiem ceraſi creverat. Hanc vetula ſolô *cinere Corticum Salicis* in aceto maceratô & impoſitô brevî ſuſtulit. Matronæ alii alvum in *ſextum & decimum* diem inſigni cum moleſtia ſuppreſſam Ludimoderator paganus ſolô *ſeró lactis caprini* liberaliùs datô ex voto recluſit. Portenti inſtar hanc alvi pigritiem habuit turba noſtra, neſciens, in *quartum* & *vigeſimum*, in *quadrageſimum quintum* usque diem, *Rhod. C.* II. *Obſervat. 81. Salmuth. C.* III. *Obſerv. 26. Donat. L. IV. c. 10.* in *tertium* Panarol. *Pentec.* I. *Obſervat. 1.* & *ſextum* menſem, *Salmut. C.* II. *Obſervat. 98.* imò *ſesquiannum* Salmut. C. I. *Obſervat. 24.* pauſam aliquando feciſſe. *Serum* verò *caprinum* in tali caſu optimum, quô optatô cum ſucceſſu etiam uſus eſt *Donadonus*, teſte D. *Moinichen* in *Faſcic. Obſervat. Medic. num. 5.* Dederat nuper Medicaſterculus honeſto Viro *pilulas cephalicas* à paſtu veſper-

ſpertino, quæ cum cibis, quos corruperant, commiſtæ, officii ſui oblitæ, pertinacem creabant *colicam*. Vocatus Licentiatus aliquis, adhibuit clyſmata, & alia multa ſine effectu. Advenit tandem decrepita anus, quæ ſolô *ſtercore anſerino*, in Spiritu vini aduſti maceratô, & propinatô, bonum civem ex orco redemit. Viliſſimum quidem, at egregium, remedium, & omni ferè Medicorum pompæ hoc in caſu præferendum, teſte etiam *Purmanno P. IV.* des wahrhafftigen Feldſchecrers *cap. XIV. p. 297.* Nuper *podagricus* dolores ſuos ſolô pulvere *alabaſtrino* compeſcuit, quod etiam *Kellnerus* meus duobus exemplis confirmavit. Ruſtica Thuringa in encæniis anniverſariis hoſpites & amicos, more Majorum, benignè exceptura, pridiè in urbe ollas & carnem coëmerat. Circa veſperum in villam reverſa, fercula in olla macerat, & linteô operta in arca domûs reponit. Alterô die in eadem aqua coquit, & ſuô tempore menſæ infert. Vorant ruſtici cupidè de omni periculo ſecuri. Mox verô alter tormina ventris ſentiens, alter ſeceſſum quærens, tertius de vertigine, lipothymia, & dolore capitis conquerens, carnem hoſpitamque omnibus diris devovent, feſtivitate pagana mirè turbatâ. Illa nihil ſibi conſcia, vicinas aliquot convocat, quæ eundem emerant vervecem. Hæ ſalubritatem carnis prædicantes, abſtruſiorem cauſam ſubeſſe unô ore clamitant. Interim puella novem annorum in concionem prodit, ſeque heri *lacertam* propè ollam conſpexiſſe affirmat. Tunc ſcivêre, unde iſtæ profluxerint lachrymæ! Quis enim dubitet, beſtiolam iſtam carnem polluiſſe, unicam tragœdiæ hujus fundatricem. Balneator, qui tunc præſtò erat in pago, datô ſingulis emeticô, decoctum fecit ex Radicibus *Plantaginis*, *Allio*, *Abſinthio*, *Card. bened. & Veronica*. Quô ſudor propulſus, ipſique ſervati ſunt. Adde luctuoſam cataſtrophen, quam ὁ ἀθανάσιος *Kircher. de Peſte Sect. II. c. 2. p. m. 207.* refert de Monachis, intra viginti quatuor horas ad unum extinctis omnibus, incuriâ coci, qui carnes coxerat in lebete immundo, in quem *bufo*, pinguedini inhians, noctu irre-

irrepserat, suôque venenô infecerat. Dabat mulier Crucisburgica liberis suis lac pro jentaculo, quod *cattus* anteà halitu suô pernitiosissimô conspurcârat, idque prægustârat, ac quàm varia inde symptomata, ut puerulus adhuc notavi. Sic *Matthiolus Comment. in Dioscorid. Lib. VI. c. 25.* scribit: In Monasterio quodam, ubi permulti *catti* familiariter alebantur, & in cœnaculis cubiculisque & lectis frequentes erant, adeò plerosque infectos esse, ut brevî nec missa, nec vespera in eo ampliùs decantaretur. Sed manu serendum est, non totô saccô. Interim æqui bonique consules, Amice Lector, hanc dissertatiunculam nostram, & certò mihi credes, in nulla re curiosiùs & sublimiùs ostendi posse ingenium, quàm in scrutinio Medicinæ domesticæ, in qua præsentissimum DEI digitum & mysteria Naturæ, omni hymno majora, in piâ simplicitate miraberis. Nec pigeat aliquando (ipsô monente *Hippocrate*) ab idiotis requirere, quod usui esse potest. Interdum enim & olitor opportunè locutus est.

II.

Mammæ ad phases Lunæ auctæ & minutæ.

CErebrum adolescente Lunâ augeri, senescente minui, multorum opinatio est, quam *Philipp. Salmut. C. I. Observ. 72.* exemplô declarat. At vix credibile videtur Cl. *Mæbio Fund. Med. Physiol. cap. XXI. p. 591.* Sanguinem verò Lunâ plenâ vel nonnihil augeri, vel spirituosiorem fieri, ut vasa magis repleantur, ac distendantur, & per ista cerebrum magis intumescat, nullum dubium est. Luna quippe humorum rectrix. Honestæ, formosæ & robustæ Virgini A. T. S. quoties ante plenilunium ordinariè fluxus manabat menstruus, *mammæ* notabiliter flaccescentes detumescebant. Cessante verò flumine istô, manifestè rursus attollebantur in justam suam molem & tumorem. Mater, faceta matrona,

ſæpiùs dicebat: Die Düttchen hebben die Ebbe und Fluth/ i. e. Euripi inſtar creſcunt & decreſcunt.

III.
A cochleis αἱμωδία.

P*Atres comederunt omphacem, & dentes filiorum obſtupuêre*, eſt queſtus ſancti Vatis *Ezech. XVIII. 2.* quô de diſſertationem inauguralem ſuam Jenæ habuit D. *Philipp.* Müller/ Theolog. ibid. PP. Honeſtus civis Crucisburgenſis filium ſuum novennem, quem unicum habebat, manuduxit in vineam, ut pro lubitu & ad ſatietatem uvas decerperet. Transactis aliquot diebus puer de gravitate, etiam roſione, ſtomachi queri cœpit, ſuccedente cibi faſtidiô & vomitu crebriori maximè acidô, quem tantus αἱμωδιασμὸς, cum perpetuo *algore* & *ſtridore dentium*, excepit, ut nullum omninò cibum commaſticare quiverit, ſed lachrymas inter & ſuſpiria ultra duas hebdomadas famelicus in angulo ſederit. Tandem pater ei dedit Pulv. Rhabarb. gr. xxiv. A quo ſolo quinque *cochleas* minores (kleine bunte Schneckgen/) quarum duæ, teſtis ſuis verſicoloribus adhuc incluſæ, unà cum multa ſentina phlegmatica acida fracidaque ἄνω rejecit, αἱμωδία pedetentim cum algore & ſtridore declinante. Quis dubitat, puerum hunc ſimul, ex jure hæreditario, mali hypochondriaci fuiſſe ſtipendiarium. Talibus autem ſtupor iſte familiaris, teſte *Binningero Cent. IV. Obſ. 7.*

IV.
Thuringia Scorbutica.
Ad Amicum.

NOn ſemel indignatus ſum Thuringis meis, quòd ſinguli ferè de *Scorbuto*, qui totam vexat patriam, prolixiſſimas nectant querelas, & tamen vexatio iſta non dede-

dederit intellectum, quò versutissimum hostem, etiam cùm possint, effugiant, aptisve præsidiis, domi passim obviis, & meliori consuetudine impetum ejus frangant. Sic nemo læditur, nisi à se ipso. Infans autem est, qui vetustissimos monstri πεντηκοντακεφάλου natales vel nescit, vel negat. Siquidem Venerandus Senex noster modò sub *magnis splenibus*, modò sub εἰλέω αἱματίτῃ accuratissimè & luculentissimè descripsit, ceu patet ex *L. II. prædict. c. 42. t. 1. seq. Lib. de intern. affect. c. 34. t. 1. seq. & c. 49. t. 5. seq.* Arabiæ ἐπιχώριον fuisse, testatur *Strabo Lib. XV. Geograph.* qui expresse στομακάκης & σκελοτύρβης meminit, quarum illa circa *os*, hæc verò circa *crura* resolutio quædam est, ἔκ τε τῶν ὑδρείων καὶ τῶν βοτανῶν. *In Germania trans Rhenum* (infit Plin. L. XXV. c. 3.) *castris à Germanico Cæsare promotis, maritimò tractu fons erat aquæ dulcis solus, quâ potâ intra biennium dentes deciderent, compagesq; in genibus solverentur.* Stomacacen *Medici vocabant &* Scelotyrben *ea mala.* Et *Paulus Ægineta* socium hunc satis depinxisse mihi videtur *L. III. c. 49.* Quid? quod etiam in sacro Volumine haud obscura ejus vestigia cernes, in puero scilicet, seu filio isto Centurionis Capernaitici *Matth. VIII. 6.* Hunc enim non simplici paralysi, quâ cæteri apud *Matth. IX. 2. Marc. II. 3. Luc. V. 18.* cùm doloris expers sit, sed *scorbuticâ* cruciatum fuisse, ipsi questus Centurionis evincunt, ajentis: ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος, und hat grosse Qual / vertit *Luth.* ὁμόψηφον habeo V. Cl. *Möllenbroccium in proœm. tract. de arthritide vaga scorbutica p. 6. seq.* Nec *Bartholinus* noster dormitavit, cùm Jobum quoque *scorbutô* affectum scriberet in *tract. de morb. biblic. c. VII. pag. 50.* ut certum sit, antiquissimum morbum esse scorbutum. Nec χθὲς καὶ πρώην hoc malum è Septentrione, & locis, quæ mare lambit Balthicum, ad nos migravit, sed, si credimus *Cyriaco Spangenbergio Chron. Saxonic. cap. 343.* & *Johan. Binharto Chron. Thuringiac. L. III. p. m. 25.* circa An. 1486. Canicula (ut apologus habet apud Epitomatorem Trogi *Lib. XLIII. cap. 4.*) partu gravida locum à pa-

à pastoribus aliquando precariò petiit, in quo pareret; quô obtentô, iteratò petiit, ut sibi educare eodem in loco catulos liceret: ad postremum adultis illis fultam domestico præsidio proprietatem loci sibi vindicavit. Non aliter *scorbutus*, advena olim & peregrinus, nemini adeò molestus, mox inquilinus, nunc verè germanus noster, imò flagellum provinciæ factus, virus suum longè latèque evomit, nulli ætati, nulli sexui, nulli ordini parcens. Hic Vertumnus tam callidè scenæ servit, ut integras aliquando ædes populetur, nec tamen Medentes nec languentes præsentiam ejus suspicentur. Næ nullus ferè nascitur morbus, cui fermentum suum non aspergat volubilis iste Proteus. Hinc nisi præsidia antiscorbutica tu simul innectas, vix quenquam feliciter expugnabis. Ideò *Joh. Freitag C. I. Observat. 99.* ex mille Medicis ne *ternos* quidem inveniri putat scorbuti *sat* gnaros, utut se fingant Æsculapios. Ergo, censurâ Ejus, *tantæ ægrotorum strages, tanta mortalitas, tanta Archiatrorum, nedum gregariorum, errata.* Et Cl. *Winklerus*, Electoral. Med. Brandenburg. Fautor & Collega Curiosus, *Dec. I. Ephem. Germ. Curios. Ann. VI. Observat. 99.* Medici nomine hunc indignum prorsus judicat, cui in praxi sua negotium non fecerit ingratissimus iste hospes. Quem licèt furcâ expuleris, tamen usque recurret. Sed unde, rogas, istæ lachrymæ? monstrabo tibi fontem. Induimus eheu! hanc maledictionem sicut vestimentum, quô operti sumus: intravit in interiora nostratium sicut aqua. Quod si diffiteberis, ecce! pusiones nostros, spem, decus, & futurum patriæ robur. Annon ex vitioso & lue scorbuticâ maximè corrupto utriusque parentis semine plerique concipiuntur & nascuntur? annon tàm in, quàm extra uteri carceres, lambunt spurcitiem istam? annon cum lacte materno imbibunt virus hoc exitiale? quod pari rivulô in pauperum tabernas Principumque turres dimanat, & sceptra ligonibus æquat. Paucas mihi dabis nutrices, abs hac labe prorsus exemtas, utut facies speciosè mentiatur, & adhuc rosas ac lilila spiret.

ſpiret. Fronti nulla fides. Ergo ne crede colori! Cæterùm grande cordolium & ſudes mihi in oculis, ſi matres, à plebe remotiores, pietatis & officii ſui oblitæ, optima viſcera ſua vel meretricibus, urbium purgamentis, vel (ſi catiores eſſe velint,) rugoſæ muliercularum turbæ tutò committant, in quarum amplexibus & fœdô contuberniô halitu, contactu, oſculis & concubitu peſtis hæc omni momentô in tenella corpuscula diffunditur. Quæ ut citiùs adoleſcat, egregiè ſe patrâſſe autumat Collegium iſtud anilitatis, & ſpartâ ſuâ fideliter functum, ſi alumnulis ſuis cibos præmanſos, & jam ſalivâ ſcorbuticâ inſigniter fermentatos, tetramque mephitim ſpirantes, invitis etiam, & averſo nonnunquam vertice, ac manantibus genis ſentinam hanc averſantibus, (horrendum viſû!) manu infarciat, ex quo ἴλιας κακῶν, vix cruentis lachrymis extinguenda. Adultiores demùm inter perpetua corrumpuntur contagia, paucis id ſeriò animadvertentibus. At quid de ſcortis fabor aut aniculis? ipſæ matres, parvæ & amplæ, in eodem luto hærent, & ſimilia patrant. Sic ſeculum eſt! Ἐνδήμιος hodiè Thuringiæ ſcorbutus, quid ampliùs requiris? cùm naſcimur, fimus ejus ſtipendiarii. Quid frontem corrugas, Amice? Utinam verò & millies ô utinam frugalitatem, optimam tàm longæ, quàm tranquillæ vitæ, genitricem & conſervatricem, civibus meis inſtillare quirem, vah! quam lauream, ſeu quem currum triumphalem ego cum hac gloria commutarem? Ingluvies omnium morborum matrix & nutrix, & elegans vitæ brevioris compendium. Adde ciborum copiam, & varietatem, ac longiorem ad menſam accubitum, quô ut nihil hodiè familiarius, ſic nihil peſtilentius. Hoc otium ſcorbuti pulvinar eſt, quô an gratius quid ipſi fecerimus, ambigo, ſed cum interitu noſtro. Speculare ruſticos & milites, pugiliter plerumque viventes. Unde hoc privilegium? potiſſimùm à brevi frugalique diæta, quam res domi anguſta iis imperat, & improbô, qui omnia vincit, labore. E tripode *Plinius L. XII. cap. 53.* *Simplex*, ait, *cibus ho-*

mini utilissimus, acervatio saporum pestifera, & condimenta perniciosiora. Hinc *Antiphanes* Delius Medicus apud *Clement. Alexandrin. L.I. Pædag. c. 1. varietatem ciborum* (diversæ putâ substantiæ) vel *unicam morborum causam* rectissimè proclamat. Prisca, quam auream diximus, ætas, ob victûs simplicitatem, ad sanos, robustos & multos surrexit annos. Benè igitur Vates *Bilbili* natus *L. X. epigr. 47.* inter subsidia vitæ beatioris refert *convictum facilem, & sine arte mensam.* Si in unam eandemque ollam simul conjiciam bubulam, suillam, agninam, vitulinam, cervinamque carnem, lucios, cancros, butyrum, caseum, poma, vinum, cerevisiam, dicens: Venite, vos Studiosi culinæ; videte & gustate! quàm suavia hæc sunt miscellanea! quàm delicata fercula! Quid vos ad hæc? alter, credo, spueret in me, alter pelvim posceret. Omnes crucem mihi figerent. Talis latrina ventriculus simplicitatis nescius. Vah! quàm bella animalcula nascuntur ex ingluvie! vade modò in aulas Principum, & videbis integrum nosocomium, cachecticis, hydropicis, arthriticis, nephriticis, & ejusmodi tumuli Candidatis, repletum, ob solam intemperantiam, & stultum simplicitatis fastidium, tantis cruciatibus plexis, à quibus tenuioris fortunæ homunculi, queis paternum in tenui mensa splendet salinum, & quibus DEUS parcâ, quod satis est, dedit manu, perpetuò, seu tamen plerumque, immunes sunt. Memorabiles hujus rei historias dabit *Thom. Bartholinus C. V. hist. 28.* & *Petr. Laurenberg. C. I. Acerr. philolog. hist. 57.* ut sexcentas alias transiliam. Sic de Essenis scribit *Joseph. L. II. de bello Judaico c. 7.* eos, ob simplicem victûs rationem vitamque benè ordinatam, longissimam vixisse vitam. Τὰ ἀνόμοια ϛασιάζει, ait Cous, *dissimilia cient tumultum,* h. e. interprete Venusinô Poëtâ *L. II. Sat. 2.*

— — — — *variæ res*
ut noceant homini, credas, memor illius escæ,
quæ simplex *olim tibi sederit: at simul assis*
miscueris elixa, simul conchylia turdis,

dulcia

dulcia se in bilem *vertent, stomachoq; tumultum*
lenta *feret* pituita. *Vides, ut pallidus omnis*
cœnâ desurgat dubiâ, quia corpus onustum
hesternis vitiis animum quoq; prægravat unà,
atq; affigit humo divinæ particulam auræ.

Syracides cap. XXXVIII. v. 33. seq. ita: **Viel Fressen macht kranck / und ein unsättiger Fraß kriegt das Grimmen. Viele haben sich zu tode gefressen / wer aber mässig / lebt desto länger.** Adde cap. XXXI. v. 23. seq. Cur verò splendidas inter & primarias patriæ consuetudines hodiè referimus in una eademq; mensa *piscium* & *carnium* mixturam? catius sanè actum foret, si cum Monachis, aut priscis Borealibus, alios dies carnibus, alios piscibus dicaremus. Non benè enim conveniunt, nec citra noxam, in uno stomacho simul morantur. Subolfacientes hunc scopulum delicatuli, vinum Rhenanum, strenuè superbibunt, rentes, tunc se omnes composuisse fluctûs. At ex Charybdi labuntur in Scyllam. Vinum istud vim habet diureticam, ideò cibos nondum perfectè coctos, pisciumq; particulas crudiores, ad vias urinarias ocyùs deducit, unde pertinaces obstructiones. Doctissimus *Sachsius*, Fautor meus, dum vixit, sincerus, *L. II. Ampelograph. Sect. VI. Membr. II. pag. 312.* ob eandem vim publicè ea commendat, scilicet quòd tartaream expurgent saburram. Si suô tempore id fiat cum εὐφορίᾳ, cum Cl. *Hofmanno L. I. Meth. medend. c. XII. p. 181.* maximè probo, aliàs incidit istud *Syracid. XXXIV. 21. unus ædificans & unus destruens, quid prodest illis, nisi labor?* Peccant etiam, qui post cœnam aquas generosiores, quas κατ' ἐξοχὴν *vitæ* appellamus, seu spiritum vini, pro coctione duriorum ciborum, bibunt, eandem ob rationem, ut doctissimus *Primerosius L. II. c. 13.* praxin hanc meritò inter *errores vulgi* retulerit. Sordida etiam & perniciosa consuetudo, quòd ex uno cantharo, plerumque stanneo, seu urceo, vel poculo, singuli bibamus. Non commodiùs propagâris μίασμα scorbuticum, quàm mediante halitu & salivâ, quæ sem-

per vasi adhæret, & in orbem lingitur. Consultius & pulcrius suum cuique dare scyphum vitreum, eumque sæpiùs lymphâ eluere. Unde verò hic profluxerit ritus, quòd *butyrum* demùm in ultima apponamus mensa, ariolari nequeo. Rectiùs & salubrius ab eo principium. Cùm enim læviget, lubricet, abstergat, laxet ventriculum, faciatque, ut citra molestiam extendi queat, jure primâ occupet subsellia. In fine pastûs, stomachus constringendus est, ut rem suam agat feliciter. Contra rationem igitur, nec cum sanitatis custodia contrarium sequimur. Butyrum enim, in fine prandii cœnæve ingestum, laxando ventriculum, vaporum elevationem promovet, & concoctionem, seu fermentationem, notabiliter turbat & impedit. Hinc regula Mœbiana *L. II. Instit. Medic. P. II. c. IV. p. 107. Ventriculo* imbecilliori *præditi* butyrum *aliaq; pinguia*, in principio *cœnæ vel prandii, non in fine, sumant.* Eandem ob rationem placuit mihi Borealium mos, qui assata sua butyro perfusa in principio apponunt, nunquam in fine. Hæreo etiam, an sanitati expediant crebriora juscula, à quibus ferè semper ordimur prandium. Et ista à coquis & matribusfamiliâs halitu suô fœdè conspurcata sunt. Vitiosa & scorbutica ventriculi constitutio semper madorem aliquem stillat, quem ut toties industriâ augeas, num tibi videtur consultum? idcircò *assos* potiùs, quàm elixos, pisces, semper probavi cum Heroibus istis Homericis, cum quibus ipse fecit Salvator *Joh. XXI. 9. Luc. XXIV. 42.* Apage verò dulce istud Sal, quod saccharum vocant. In scorias enim non solùm abit salibus affines, in scorbuticorum corporibus latitantes, sed & lieni inimicum est, humores fermentat, bilem movet & auget, multasque obstructiones gignit. Quid ergò tanti pœnitere emis? nec syrupos, nec conservas, ex eodem conflatos, tutò exhibebis scorbutico. Præstant *cœlestia dona, IV. Georg. v. 1.* seu *nectar* istud *dulce I. Æneid. v. 437.* mel saluberrimum, seu alimenta spectes, seu medicamenta. Ringentur equidem nostrates talia legentes, cùm & apud ipsos in pro-

proverbium abierit: nihil ſaccharô fieri deterius. At, crede mihi, latet anguis in herba. Optimum & univerſale condimentum noſtrum, quô putredinem caſtigamus, *Sal*, τὸ θεῖον, iſtud Homericum, teſte *Plutarcho Lib. IV. Conviv. quæſt. 4.* καὶ τὸ θεοφιλέστατον illud Platonicum. *Sole* enim & *Sale* nihil in mundo magis proficuum eſt. *Plin. L. XXXI. 9.* Reliqua aromata largiuntur horti & campi noſtri, e.g. Salviam, Thymum, Majoranam, Hyſſopum, Roriſmarinum, Petroſelinum, Sinapi, Baccas Juniperi, Semen Carvi, Fœniculi &c. quæ prudenti ſufficiunt, utpote palato ſanitatique noſtræ gratiſſima. Exotica inflammant, non nutriunt, & temperiei noſtræ è diametro adverſantur. Nec *triticum* ego facilè præferam ſecali, cùm illud viſcoſitate ſuâ obſtructiones in meſenterio pariat, & augeat, ideoque hypochondriacis hoſtile ſit, inprimis ſi placentæ, aliave gulæ irritamenta, ex eo fingantur, additis ovis, lacte, butyro. Quantus inde ventriculo tumultus! dulcia quippe in bilem, acida & frigida in pituitam, craſſa terrenaque in melancholiam tranſeunt. Prudenti pauca! Ut verò ciborum, ſic quoque medicamentorum ſimplicitatem conſtanter probo, omnibusque ſanitatis amaſiis ſeriò commendo. Ἡ ἀρχαῖα ἰητρικὴ, ut Homeri χολιαστὴς innuit, ἐκ βοτάνης ἦν: *medicina quondam paucarum herbarum ſcientia erat*, explicat Seneca. His priſci vivebant contenti, glorioſi morborum ſuorum averrunci, ut de Ægyptiis refert *Conringius L. I. Hermet. Medic. c. 2. edit. prim.* & de Borealibus ſuis cordatiſſimus ac æquiſſimus domeſticarum rerum cenſor *Thom. Bartholinus*, Præceptor deſideratiſſimus, qui ſæpiùs optavit cum Empirico Fioravantio ſe Papam, vel Imperatorem, ut interdicto publico exoticarum herbarum prohiberet commercia. Sincerè & ſeriò: noſtra nobis fert omnia tellus. Omnia, dixi, nec unquam hoc mutabo verbum. Finge enim mihi, ſi potes, aliquid, quod vel ad tuendam, ſeu reſtaurandam ſanitatem utile ac neceſſarium judicent æqui & prudentes, idque non abundè fertiliſſima Germania (ferè dixerim

xerim quælibet ejus provincia) bonâ fide & officiosâ manu ſubminiſtret. Deſiderat fortè hoc iſtudve tua, ſeu aliorum, veſania? agè, ſubſtitue aliud æquè ſalutare, & catè ſupplêſti defectum, citra injuriam ſaluberrimæ Artis, citra diſpendium ſanitatis, cum eximio nominis tui magmento.

— — *Huc parvi properemus & ampli,*
ſi patriæ volumus, ſi nobis vivere cari. Horat. I. epiſt. 3.

Pudeat nos carioſa Orientis ſpolia, & putres Ægypti quisquilias, tantô labore, tantô periculô, tantô ſumtu advehere. Quòcunque oculos torſeris, ampliſſimum occurret pharmacopolium in montibus & vallibus, in ſylvis & dumetis, in paſcuis & pratis, in agris & campis, in terra & aqua, in hortis & vineis, in ſtabulis & fimetis. O ter & ampliùs felices nos, modo αὐτάρκειαν & φιλοπονίαν arctiùs complecteremur! Hæ enim ſunt anſæ pacis ac ſalutis noſtræ. Utinam ſciremus bona noſtra domi nata trium vaſtiſſimorum Regnorum Domini. Quid quærimus ultra? Amabò, ſi calceos meos, ſeu chartam, vel oleum, quod perdo, ex Indorum Goa, ſeu novâ Bataviâ, afferri curarem, cùm proximus mihi vendat vicus, annon plebs cum cachinno? hic eſt! ἄφρων. Eccur tibi verò, ô bone, minor cura valetudinis quàm calceorum? Fac periculum, ſi placet, & porta fumariam noſtram, trifolium fibrinum, acetoſam &c. in inſulam Coum aut Pergamum, peream, ſi non publico edicto ocyùs & longiùs exeſſe jubearis, cùm plantæ iſtæ à natura incolarum & morborum iſtorum prorſus abhorreant, iisque inimicæ ſint. Totô cœlô aberrat, qui languores noſtros, ritu Orientalium, Grajorum, imò Romanorum, curaverit. Alia eorum vivendi ratio, alii morbi, aliud temperamentum, aliud clima, aliæ conſuetudines, & cuncta diverſa. Si quis tamen è peregrinis, quos tutò ſequatur, eligere velit, ei commendo veteres *Boreales*, quos puduit declinâſſe à rigore vitæ ſuæ. Eadem enim illis, ut Majoribus noſtris, indoles. Cibi ſimplices ſine *apparatu*, ſine *blandimentis* expulêre famem, *Tacit. de German. cap. 23.* Et *vinum* ad

ad se omninò importari non sinebant, *quod eâ re ad laborem ferendum remollescere homines atque effæminari arbitrabantur*, teste Cæsare *L. IV. de bello Gallico c. 2.* Medicina verò eorum simplex & recta; experimenta ut rariora, sic certiora. Hem! ogganniet alius, *Borealis?* ita, Amice. Cùm enim eosdem cum illis patiamur manes in communione scorbuti, quidni idem vitæ genus, eademque eligamus præsidia, domesticis ubique prælatis exoticis. *Domesticis*, insto, *prælatis*. Etenim impius in *Deum*, impius in *patriam*, impius in *posteritatem*, impius in *proximum*, impius in *semetipsum*, qui almam nostram matrem, è cujus gremio, & in cujus gremium gressus & regressus noster, quotidiè calcat & temnit. Cui bono tot saluberrima remedia è singulis Amplissimæ Naturæ regnis, nisi cum ὠχαειςίᾳ uti velis? parturiunt nobis, Deo sic jubente, supera, media, infima, visibilia & invisibilia, & vix angulus, vix rimula superest, quæ non prægnantem ostentet uterum. Nos tamen, summô ἀχαειςίας crimine infames, ex fastu & amentia innumera Dei dona fastidimus & pedibus conculcamus. Quid mirâre ergò, si, ex æqua talionis lege, malum de domo tua non recesserit? Quid commeruit optima patria, ut omnibus barbaris deteriorem censeas? diu noctuque ancillatur tibi fidissima mater, gignit, alit, fovet, tuetur spirantem & extinctum, tu tamen, ô læva mens, vel ob pustulam & ulcusculum exterorum subsidia imploras? quàm ingratus hospes! Sera, si quam speraveris adhuc, posteritas seriò execrabitur dementiam nostram, quòd ista nobis pejor corpus fragilius rarioremq; senectam per traducem à nobis acceperit, ut bellè hûc quadret istud Flacci *III. carm. 6.*

Damnosa quid non imminuit dies? ætas parentum *pejor* avis *tulit nos* nequiores, *mox daturos* progeniem *vitiosiorem*. Quanta crimina furtum & homicidium! Quisquis proximo effœta, rancida, temporis diuturnitate & tempestatis injuriâ corrupta & adulterata, ac dubiæ fidei exotica, spretis inquilinis, tàm caro pretio obtruserit, vendiderit, commendârit,

videat,

videat, ne coram ſummo tribunali furti ac homicidii reus ſit. Hûc traxero iſtud *Ezech. XI. 6. Plurimos occidiſtis in hac urbe, & implêſtis vias ejus interfectis.* Aurea prorſus verba, quæ Cl. *Zvvölferus in append. ad animadverſ. p. m. 53.* facit. *Magno,* inquiens, *conſilio nobis ſit, prout ſæpiùs mentionem feci, ut,* ſimplicitate *in re medica contenti, in congeſtione tot tantarumq; rerum diverſarum inutili labore ſuperſedeamus, & parciores nos præbeamus, atq; vel* UNO SIMPLICI, *ſimpliciter ad quod à* DEO *conditum eſt, vel ſaltem paucioribus, inter ſe tum manifeſtè tum occultè non contrariantibus, medicinam faciamus,* prout pauperes & ruſtici, *quibus non rarò à ſummo Medico, ex mera commiſeratione, remedia ſaluberrima revelantur, quibus* magna in magnis *præſtant morbis, quandoq; in opprobrium Medicorum. Hinc quoq; facilè adducor, ut credam, ſi à tot ſeculis elapſis, à quo Medicina inſtituta eſt, vel Medicorum innumeri* unum ſaltem ſubjectum Medicum, aut ſimplex, *intimè magis & penitiùs exploráſſent, prout Veneranda egit Antiquitas, jampridem ars Medica perfectionis culmen attigiſſet longè faciliùs, quàm compilatione tot tamq; diverſarum rerum & compoſitorum indiſtinctâ farragine. Aſt fortè ingratitudo noſtra non meretur, ut tanta Naturæ miracula nobis pandantur & in aperto maneant, (quæ ſaltem pauperibus divinitùs inſpirantur) ſed vel invidiâ occultentur, telluri illa tandem ſepeliendo, vel incongrua aliarum rerum additione denuò obliterentur, cùm nemo doctus habeatur Medicus à vulgo, qui, ubi uno aut duobus ſaltem, vel tribus rem totam benè concludere poſſet.* Simplicibus, *morbo cuidam ſufficienter oppoſitis, ducenta vel plura neſciat coagmentare omnis generis Vegetabilia, animalia & mineralia, quorum diſcordia tamen evidens non rarò affert nocumentum. Quô etiam fit, ut nil certi ab effectu plurimorum compoſitorum nobis promittere poſſimus, & tum patiens, tum Medicus ambo ſpe ſuâ fruſtrentur, ille inſuper quandoq; in vitæ diſcrimen ac ſanitatis diſpendium conjiciatur, hic verò vulgi ludibrio exponatur, ut etiam ipſa Medicina merè audiat conjecturalis.*

Deni-

Denique impius in ſemetipſum exoticarum rerum ſimia, quoad corpus & facultates, dubia pro certis, noxia pro ſalubribus, falsò jactata pro ſpecificis turpiter permutans, & tanti pœnitere ſibi emens. Quàm magna res eſt ſapere! Sed heus tu bone Vir, clamat alius, quænam ſunt iſta præſidia domeſtica tantoperè abs te commendata? diſſere, aut caudam trahes. Parebo, tu verò, ſi placet, attende.

E regno *vegetabili* densô agmine ultrò ruunt in auxilium & ſolamen patriæ

Abies, abſinthium, acetoſa, acetoſella, acorus, agaricus, agrimonia, althæa, anagallis aquatica, anethum, aniſum, angelica, apium, aquilegia, armoracia, ariſtolochia utraque, arum, aſarum, aſparagus.

Bardana, beccabunga, betonica, betula, berberis, borrago, bugloſſa, bryonia.

Calamintha, caprifolium, carduus benedictus & Mariæ, carum, caryophyllata, centaurium minus, chamædris, chamæpitis, chamomilla, chærefolium, chelidonium majus & minus, cichorium, cochlearia, cuſcuta, cuminum.

Ebulus, elleborus niger, endivia, epatica nobilis & ſtellata, eryngium, eryſimon, eſula.

Filix, fœniculum, fraxinus, frangula, fumaria.

Geniſta, gentiana, glycyrrhiza, gramen.

Hedera terreſtris, helenium, hyoſciamus, hypericum, hyſſopus.

Iris noſtrâs, juniperus.

Linaria, lupulus.

Majorana, malva, marrubium, melilotus, meliſſa.

Naſturtium aquaticum & hortenſe, nicotiana, nummularia.

Ononis, origanum, oxylapathum.

Papaver erraticum, petasitis, petroselinum, pentaphyllum, pimpinella, pinus, polypodium, pulegium.

Raphanus hortensis & rusticus, rosmarinus, rubia tinctorum, rubus Idæus, ruta hortensis & muraria, rhabarb. Monachorum.

Salvia, sambucus, scolopendrium, scordium, sinapi, spina cervina, symphitum.

Tamariscus, taraxicum, thymus, trifolium fibrinum, & reliqua.

Veronica, verbena, vermicularis, Valeriana, Vincetoxicum.

Ex regno *animali* nominabo tantùm

Viperas & serpentes nostros, cervum & gammaros, lumbricos terrestres & talpam, conchas, quarum testæ in ripis Ocræ, Albis, Vierræ, Visurgis &c. collectæ præstantissimæ. Lac & serum caprinum, quod saluberrimum: stercus anserinum, quod sanè omni lapide bezoardico, seu Oriens, seu Occidens mihi dederit, efficacius & nobilius, ut multa alia hîc silentiô prætercam.

E regno *minerali* opem spondet

Mars, tartarus, Vitriolum, sulfur, Mercurius, antimonium, succinum, terra sigillata Silesiaca.

Quid dicam de *acidulis* & *thermis*, queîs optima Germania meritò præ aliis superbit? & quamvis deficerent istæ, Ars tamen, Naturæ Simia, volenti eas promitteret.

Ex omnibus hisce peritus artifex facilè parabit omnis generis remedia, internè & externè usurpanda, decocta, aquas, vina, mixturas, spiritus, essentias, tincturas, elixiria, syrupos, conservas, pulveres, electuaria, extracta, magisteria, salia, morsulos, cataplasmata, unguenta, emplastra &c. præparantia, purgantia, mitiora & fortiora, diaphoretica, diuretica, confortantia, anodyna, verbo: integram officinam. Et sic, DEO benedicente, boni medentis officium, quod est

citò,

citò, tutò & *jucundè* curare, dextrè & gloriosè tueri poteris. Sed ita consuevimus, cantillat alius. Magna consuetudinis potentia! Cùm autem bonis passim consuetudinibus deteriores successerint, quidnî pravis istis meliores nunc substituantur? nihil enim commune habemus cum carnifice isto Wittenbergico, qui, perceptô in pharmacopolio aromatum odore, in gravem syncopen lapsus, non potuit priùs ad se redire, quàm ad assuetum cloacæ odorem delatus esset. *Salmuth. C. III. Observat. 71.* Justa & rationabilis consuetudo laudanda, toleranda, imitanda. Quod si verò rectæ rationi & honestati adversetur aliquid, neutiquam consuetudo, sed potiùs abusus & corruptela dicendum erit. Sic *corrumpi & corrumpere seculum vocatur.* Tacit. *de German. c. 19.* Quæ verba Cl. *Bernegger. quæst. miscellan. ex Tacit. num. 107.* egregiâ paraphrasi illustrat. Prudenter & ad rem *Seneca epist. 123. 7. Inter causas malorum nostrorum est, quòd vivimus* ad exempla, *nec* ratione *componimur, sed* consuetudine *abducimur. Quod, si pauci facerent, nolemus imitari, cùm plures facere cœperunt, quasi honestius sit, quia frequentius, sequimur: & recti apud nos locum tenet* error, *ubi* publicus *factus est.* Verùm *Horatius* mihi in aurem *L. I. Sat. 3.*

> *Omnibus hoc vitium est* cantoribus, *inter amicos*
> *ut nunquam inducant animum* cantare rogati,
> injussi *nunquam desistant.*

Tu autem, Amice, vale, lege, cense!

V.

Vitulus in utero putrefactus per os & vulvam frustillatim rejectus.

EXempla fœtûs humani in utero mortui, corrupti, & per ἐπίκρασιν tàm κάτω quàm aliâ viâ, educti compilavit *Marcellus Donatus Lib. IV. Hist. med mirabil. cap. 22.* &

Schenck. L. IV. Observ. 179. seq. de sceleto *vituli* in vulva vaccæ reperti Optimus *Bartholinus C. II. Hist. anat. 2.* & de alio sceleto *vitulino* unà cum *vivo vitulo* excluso *Schenck. L. IV. Observ. 184.* ut de veritate rubri nostri minimè dubitandum sit. Narrabo autem historiolam. Villicus in Stormaria alebat vaccam, ultra decimum quintum mensem nunc prægnantem; quæ tandem, post varios languores, inutile uteri sui pondus, totum putrefactum, non sine magno cruciatu, & abominabili fœtore, partim per *vulvam*, partim per *os*, frustillatim, & per intervalla, intra quatriduum scilicet, rejecit. Hoc saltem miror, quî Natura per *os* colluviem istam exantlaverit? domestici enim id manifestè notârant, imò particulas ossium & alia ex ore traxerant. Quàm mirabiles DEI & Naturæ viæ! At ecce! per quas vias *abortus* iste ἄνω rejectus, quo de inauguralem suam disputationem habuit D. *Maroldus*, Civis & condiscipulus olim meus in Illustri Gymnasio Ernestino? vid. *Decur. I. Ephem. Curios. Ann. I. Observat. 108.* quî *felis* per *os* peperit, qua de Summus Bartholinus *C. III. epist. 8. p. 37.* & *C. V. hist. anat. 98.* quomodo *gallina* in Dania sex pullos benè conformatos *vivos* unô partu exclusit, quam inauditam, verissimam tamen, historiam primùm consignavit *Michaël Lyserus in Fascic. Observat. suar.* Thomæ Bartholino transmiss. *num. VI.* ecquî *piscis* ille fuit *viviparus*, quo de *Joh. Euseb. Nierenberg. L. VI. de mirac. Natur. in Europ. cap. 41.* & quî demùm *corvus* ille pullos suos peperit *vivos?* Vid. *Breviar. rer. memorabil. Isibord. ab Amelunxen num. 28.* Dixerim Lectori meo, quod *Plinius* olim Licinio Suræ *L. IV. epist. ult.* *Scrutare tu causas, potes enim, quæ tanta miracula efficiunt. Mihi abundè est, si satis expressi, quod efficitur.*

VI. Vo-

VI.

Vomitus cum dyſuria poſt coitum ordinarius.

RAra profectò hiſtoria, quam de *Vomitu Venereo* Matronæ cujusdam in Moravia notavit Cl. *Hertodius in Decur. I. Ephemer. Nat. Curios. Ann. I. Obſervat. 4.* cui ſimilem ferè ſociabimus. Vir quidam eruditus, (cujus ore loquor,) quoties ex debito conjugali caſtam exercet Venerem, toties paulò poſt, & nunquam aliàs, copioſam materiam phlegmatico-bilioſam ἄνω rejicit, ſubſequente eôdem die *dyſuriâ* aliquâ non tamen adeò moleſtâ. Multa in auxilium vocata remedia, nullum tamen adhuc inventum, quod rariorem iſtum affectum ſuſtuliſſet; ſanus alioquin Vir optimus, vegetus, & ad omnia munia ſua dexterrimè promptus.

VII.

Menſtruus aurium fœtor.

ALius Vir excellenter doctus, Amicus meus à triginta annis fideliſſimus, ab ipſa infantia ſua, occlusâ ſaltem digitô aure ſiniſtra, totus fit ſurdaſter; id tamen beneficii à Natura obtinuit, ut quolibet menſe, Lunâ decreſcente, per tres quatuorve dies è dextra aure, ſummo cum levamine, copiosè effluat materia tenuis & acris, planè *crocea*, & *maximè fœtida*, adeò ut etiam, durante hôc fluxu, vix in publicum prodire audeat ob moleſtiſſimum fœtorem, quem tamen aliàs vix ſenties. Temtis perpetuò diætæ legibus, rariſſimè pharmacis utitur, ὀρθοστάδιος tamen & officio ſuo ſtrenuè fungens.

VIII.
Dyſenteria animata cum vertigine nocturna.

COrdatè de illa diſſeruit Cl. *D. Paul. Brand*, Medicus Danus, in *Act. Med. Hafniens. T. IV. Obſervat. 31.* è quibus in Medicinam ſuam Septentrionalem collatitiam tranſtulit Excell. *Bonet. L. III. Sect. X. c. 17. p. 567. ſeq.* Dixit mihi olim Generoſus & piè eruditus Baro *Caſp. Sigmund.* ab F. qui in celebri Germaniæ Academia gradu *Baccalaureatus* publicè ornatus erat, ſe ſuperiori bello germanico omnibus bonis, omniq; parentum ſolatiô ab impio milite exutum, diu ex villa in oppidum pauperculum meâſſe κοσμοπολίτην, tandem in dyſenteriam lapſum, primô ſtatim die *lumbricos* duos ἄνω rejeciſſe. Sequenti die κάτω aliquis excluſus monſtroſæ formæ *vermis*, cum multo ſanguine & ineffabili cruciatu. Caput ingens & rotundum, cornua bina, brevia quidem, ſed ramoſa, curva & acutiſſima: pedes octo, ſubtiliſſimis unguiculis, ſeu potiùs uncinulis, armati, corpus hirtum & totum piloſum, imò ferè aculeatum, caudæ locô traxit furcellam tricuſpidem. Hoc monſtrum ex excrementis protractum exſiccatumque curioſitatis ergo pluribus monſtravit miſellus iſte tunc Baro. Puellus nuper Northuſanus lue iſtâ etiam correptus, ſtatim in initio morbi *vermem multipedem piloſum, & acutô roſtrô caudâq; inſtructum*, coloris fuſci excrevit, at paulò poſt deceſſit. Plerunque mortem portendunt ingrati iſti hoſpites. Baro tamen noſter ſolô *lacte* modò vaccinô, modò ovillô, in quo ſoleæ equorum ferreæ ignitæ extinctæ fuerant, & cui ſemen plantaginis inſperſerat, DEI miſericordiâ, ægerrimè tandem ſervatus eſt. Qui poſteà, *nocturnô* tantùm *tempore*, crebriùs ingenti corripiebatur *vertigine*, etiam in lecto jacens, ut omnia cum eo in gyrum agitari rotarique viderentur, affectu hoc ad integram horam aliquando durante,

quem

quem Medicus solô *pulvere bezoardicô* pepulit. Adde sis, quæ de *cæcorum vertigine* (suô more) curiosè & accuratè scribit *Hercules* noster *Salanus in Decur. I. Ephem. Curios. Germ. An. VI. Observ. 121.* Singulare & laudabile quid in Illustri persona, gradus putâ *Baccalaureatûs*. Æquè hunc de *regalibus* esse, ac superiores alios, Ampliss. Dn. *Joh. Christian. Itterus*, U. J. L. Amicus honorandus, in elegantissimo suo de *Gradibus Academicis* librô *cap. IV. p. 48. seq.* optimè censuit. Apud *Chinenses* adhuc, unà cum aliis, & studio Philosophiæ, excellenter floret hic gradus. Illi enim nec probum, nec justum esse posse autumant, qui *Philosophiam* non didicerit, ut proinde *literas amare & bonum esse* pro iisdem prorsus habeant, ut ex aliis refert probatq; Pl. Rev. & Excell. Dn. *L. Joach. Fellerus*, in alma Lipsiensi Poës. PP. & Bibliothecæ Paullinæ Custos, Amicus meus sincerissimus, in Programmate quodam Magistrali An. 1688. Mens. Januar. edit. Et testantur annales, alios Magnates etiam hunc gradum ambiisse & obtinuisse. *Albertus* enim IV. Dux Bojariæ, Acad. Ingolstad. Autor, non tantùm ipse adolescens primi hujus gradûs laurum *Lutetiæ* sumsit, sed etiam insignia, quæ *Baccalaureos* ab aliis ordinibus distinguunt, publicè per plateas gestavit. Et *Sigismundus* L. B. ab Herberstein inter omnes dignitates & honores primos detulit titulo *Baccalaurei*, utpote quem non generis & Principum blandimentis, sed solis ingenii viribus in Acad. *Viennensi* sibi comparâsset. Vid. *M. Joh. Frieder. Gerhardi* elegantem disp. Historico-Polit. posterior. de *Academia thes. IX.* Et Cl. Vir *Joh. Friedrich*, Prof. Lips. in *Panegyri seculari de origine increment. & fortun. Acad. Lips.* quam Pl. Rev. & Excell. Dn. L. *Adam* Rechenberg / Utr. Lingu. & Hist. PP. Amicus colendissimus, nuper *Davidis Peiferi Lipsiæ* annexuit *pag. 40.* ita: *non tantùm Juvenes* præcipuæ nobilitatis *magnô numerô priori illo dignitatis scholasticæ gradu, qui* Baccalaureorum *est, (ne quid de cæteris dicam) ornari voluerunt in hac Acad. sed etiam* Comites, Barones, *imò* Illustres *Imperii* Principes, exemplô *Joannis II.* Anhaltini, Comitis

mitis Aſcaniæ, qui An. 1448. *Baccal. Philoſ. & AA. LL.* publicè renunciatus eſt, & poſteà Canonicus Magdeburg. & Halberſtad. factus. *D. Sagittar. in Hiſtor. Anhaltin. cap. XVII. §. 8. pag. 97.*

IX.

Quædam vulvâ clausâ, ſpontè tamen ruptâ, concipiens & pariens.

De amico ſuo refert *Borell. C. IV. Obſerv. 26.* eum, ſine *intromiſſione penis*, externâ tantùm ſeminis ejaculatione in vulvam puellæ, illam imprægnâſſe. De equabus, ferreis annulis infibulatis, & tamen gravidis, vid. Incompar. *Harvei exerc. de partup. m. 369.* & *Borell. loco jam cit.* Puella Romana à primo ortu *clauſa*, niſi quòd exiguum eſſet foramen, vix piſum capiens, pro *urinæ* ac *menſtruorum* egreſſu, aſſiduis amaſiæ precibus commota ipſius libidini nimium dedit, rata, nullum conceptionis periculum futurum, quippe cujus *vulvæ* labia à nativitate conjuncta & unita penem non admittebant. At illa, *vulvâ* ante ferrô apertâ, debitô tempore filium peperit, notante Excell. *D. à Moinichen*, Aulæ Regiæ in Dania Medico, in *Obſervationib. ſuis num. 13.* Similem prorſus hiſtoriam habet *D. Sorbait*, Prof. Vindobonnenſis, in *Dec. I. Ephemer. Nat. Curios. Ann. III. Obſervat. 273.* de puella octenni in carbones lapſa, totamque perinæi, *vulvæ* & pubis regionem comburente, àque Chirurgô adeò negligenter curata, ut integra *vulvæ* labia firmâ cicatrice ſibi conjungere, & relictis tantùm duobus foraminibus, unô infra *os pubis*, alterô propè *anum*, in perinæo coaleſcere permiſerit. Quæ poſteà ad pubertatem veniens, à proco per contactum ſine *membri intromiſſione* ingravidata fuit, *vulvâ*, inſtante partu, ſimiliter à Chirurgo apertâ, licèt per foramen ano proximum fœtus prodierit. Scripſit mihi ſuperiori vere *Panormô* Siculorum D. *Euſebius Hieronymus* Fellmann / Amicus integerrimus,

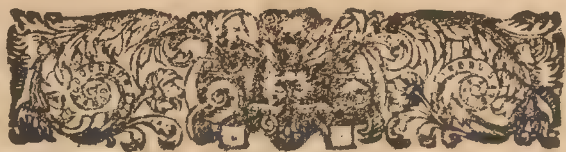
mus, ſe noviſſe puellam ſexdecim annorum, eximiæ formæ, cui ob genitalia, à natali clauſa, menſes & urina ordinariè modò ſolitariè, modò cum cæteris fecibus, per alvum ſine moleſtia fluebant. Cùmq; ad matrimonium inepta videretur, in cœnobium deducere volebant Parentes, quam eremum tamen ipſa declinavit. Interim neſcio à quo Jurium perito amata & vitiata ſit, ſemine virili tantùm extra pudendum virgineum adſperſô, & aurâ ſpirituoſiori attractâ. Gratæ hæ titillationes crebriorem fecêre admiſſionem. Tandem bonæ puellæ venter intumuit, ipſaq; ab omnibus renunciatur prægnans. Rogata rigoroſiùs, acta & facta Parenti recenſuit; qui verò hoc modô puellam imprægnâſſe pro impoſſibili habuit. Intereà ob calorem inordinatum, pruritumque periodicum, quem circa *vulvam* ipſa ſenſerat, *lacte aſininô* clauſtrum ſuum frequentiùs lavit fovitque. Quod laxatum ſpontè tandem noctu in ſomno diſruptum hiatum fecit ſat amplum, & exodum tandem ſuô tempore præbuit infanti. Sic *Fellmannus*. Adde, quæ de ſpontanea apertione clauſæ *vulvæ* conſignavit *Th. Bartholin. C.V. hiſt. 43.* Certè cauſas, ſeu obices, quos ibi adducit Vir Clariſſimus, in noſtra etiam fuiſſe, haud diffitebimur; membrana ſcilicet non adeò craſſa, quæ crebriori attactu, imaginatione continuâ, auctôq; calore & ſubſequente pruritu, à lacte etiam laxata magisque emollita, in inſomnio Venereo facilè rumpi potuit. Mirum verò, à rigore membri anteà non fuiſſe pertuſam. Liceat ſuſpicari, craſſiorem tunc fuiſſe, ut JCtum illum ferre potuerit.

X.

Sterilitas, adeoq; omnis appetitus venereus, auribus abſciſſis, perpetuò extinctus.

V*Itus Zacharias* Hall/ miles Weſtfalus, ſalax, robuſtus, & fœcundus, trium liberorum Pater, annô ætatis ſuæ trigeſimô, ob varia delicta, jure & more bellicô, *am-*

putatis auribus, iisq; patibulo affixis, cum infamia urbe ejicitur. Oberrans igitur in terra aliena, ſtipem colligebat oſtiatim, quam cùm à me etiam in Imperiali *Brema* peteret, ſimulq; abs aliis intellexiſſet, Medicum me eſſe, latiùs cuncta expoſuit, ſeriò addens: ab illo die tribulationis omnem *fœcunditatem*, adeoq; *omnem appetitum Venereum* in ſe fuiſſe extinctum, ut nec vellet nec poſſet aut ſemen ejaculari, aut rem habere cum uxore ſua, membrô prorſus flaccidô, rugosô, adque omnia officia ſua ineptô. Meretricibus equidem olim *aures* pœnæ locô abſcindebantur, ut laſcivia earum caſtigaretur, & vis procreationis, ſimulque peſſimorum hominum poſteritas tolleretur. Scythæ etiam ſectis retrò aures venis ſteriles facti, de quibus poſt *Hippocrat.* fuſiſſimè in utramq; partem diſceptant *Valleſius L. II. controv. Med. & Philoſ. c. 8. Andr. Laurent. L. VIII. anat. quæſt. 4. Nathan. Higmor. disquiſit. anatom. L. III. Part. II. c. 6. Steph. Roder. à Caſtro in opuſculo quæ ex quibus Lib. IV. c. 5. Sennert. L. III. Prax. P. IX. Sect. 2. c. 1. quæſt. 1. Caſp. à Reyes in campo elyſio jucundarum quæſtion. num. 56.* Rectè *Cous L. de genitura, Maxima ſiquidem*, infit, *ſeminis pars è capite ſecundùm aures in ſpinalem medullam fertur. Ipſe autem meatus ſectione, cicatrice obducta, conſolidatur, & ita ſeminalis tranſitus aboletur*, quod doctiſſimus *D. Sorbait in Decur. I. Ephem. Natur. Cur. Ann. II. Obſervat. 104.* memorabili raràq; hiſtoriâ de impotentia ex vulnere capitis eximiè illuſtrat. Vera enim *Platonis* opinio docentis; Semen à *cerebro* etiam & *medulla ſpinali* decidere.

EXER-

EXERCITATIO HISTORICO-PHYSICA

De

CORNU HAMMONIS,

quod Veteres vocârunt,

AGRI BRUNSHUSANI ET GANDERSHEIMENSIS LAPIDE,

quem vulgo Drakenstein nominant,

conscripta

ab

M. JOHANNE REISKIO.

ANNO M DC LXXXIX.

VIRO
NOBILISSIMO EXPERIENTISSIMO AMPLISSIMO
DN. JULIO GEORGIO BEHRENS,
SERENISSIMORUM DUCUM BRUNSUIG. ET LUNEBURGENS. IN AULA WOLFFENBüTTELENSI ARCHIATRO ET CONSILIARIO GRAVISSIMO.

VIRO
EXCELLENTISSIMO AMPLISSIMO
DN. CASPARI POSNERO
PROFESSORI PHYSICES IN ALMA SALANA CELEBERRIMO.

PATRONIS ET FAUTORIBUS MEIS VENERANDIS,
S. P. D.
M. JOH. REISKIUS.

OFfero heic vobis lapidem in agro Saxonico prognatum, aut cornu lapideum, non Amaltheæ quidem Poëtis decantatiſſimum, ſed vetuſtô Jovis Hammonis nomine inſignitum, ac inter Veteres quantivis pretii: Hoc meum tamen ne pretiô ullô, ſed promtâ voluntate animôq; gratô metiamini, omnem in modum diligentiſſimè rogo. Summus autem veſter, quô bonas literas complectimini, amor efficiet, (ita confido) ut ne repulſam patiar, ſed preces meæ ac munus, quod dicavi, tenue locum reperiant. Ex quo enim tempore primùm heic loci, nobiliſſime BEHRENS, te cognoviſſe, ac tecum aliquoties verba feciſſe licuit, perſpexi planè doctrinam tuam & humanitatem neq; fortunâ tuâ neq; dignitate maximâ inferiorem. Hinc igitur factum eſt, ut amplitudinem tuam ſingulari obſervantiâ proſequerer, & cogitationes meas ad publicum hujus documentum intenderem. Sed quod præſens cum ferat occaſio, hoc exiguum, cui ſuppetias è tua Bibliotheca locupletiſſima tu

lifti, fcriptum eò benigniori accipies manu. Nec dedignaberis illud aut afpernaberis,quæ fpes mea fuit, excellentiffime POSNERE, vel ideò quòd tibi Doctori meo Fautorique meritiffimo debeatur. Non equidem mihi ante hoc tempus contigit, ut redigerem in memoriam tibi fumma tua, quibus me olim Jenæ ornâfti, merita, aut dignis ea laudibus prædicarem: Hæfit tamen in animo meo perpetua illorum recordatio, fecitque, ne dubitarem, quin veftigium priftini tui erga me affectûs retineas. Quare votis meis nihil nunc malè ominor: DEUM autem precibus imploro affiduis, ut Te, nobiliffime BEHRENS, inclutæ Wolffenbüttelenfi aulæ Medicum & Sofpitatorem, tuæq; familiæ ornamentum; Te POSNERE excellentiffime, publicum Salanæ decus, & pubis ftudiofæ Doctorem celeberrimum diu tueatur! Valete! Scrib. Wolffenbütt. Eid. Febr. A. M DC LXXXIX.

p. 267. Anni 7. D. 2.

CAPUT

CAPUT I.

1. Occasio scripti hujus ex lapide quodam Brunshusano, quem Auctor pro cornu Hammonis habuit 2. Cornu metaphoricè sic dictô, unde ad propriè dictum abducimur 3. è Servio, quem Ambrosinus sequitur 4. ex Hygino, qui causam recenset duplicem 5. è Diod. Siculo verisimilior, quam Vossius nec ita benè probat, & Herodoto 6. Cornu Hammonis originatio Græca, Romanos etiam fefellit 7. Ægyptia, Græcos Kircherumq; 8. Hebraica utriq; præfertur à Chamo Noachi filio, à quo Ammonia & Chemia Ægyptus in sacris quoq; literis 9. terra urbesq; in Africa & Asia plures, & Jupiter Ammon, uti Chamus ex rad. חמם h.e. fervendo.

I.

CUm Gloſſo-petras Luneburgicas commentatione quâdam epiſtolicâ perſequerer, tum verò ſub finem incidi in Draconiten, agri Gandersheimenſis & Brunshuſani lapidem, quem ſermone vernaculô Drachenſtein nuncupant. Cenſui hoc nomen non ita conveniens, neque ipſum lapidem Draconitæ Pliniano & antiquo ſimilem: Quippe qui Draconis minimè, ſed cornu potiùs incurvi & arietini ſpeciem exhibeat: Ideoque mihi non alium videri, quàm eum, quem veteres noviqueScriptores cornu Hammonis vocitant. Equidem hæ cogitationes aut conjecturæ velut ſubitaneæ ſtatim mihi venerunt in mentem, ſimul ut ab amico quodam meo plurimùm colendo, lapides hujus generis duo hûc ad me miſſi fuerant: Attamen re ipsâ diutiùs excuſſâ, & lapidibus iis, quos utroſque adhuc inter mea mecum habeo, ad libros Foſſilium plures, & ſenſa doctiſſimorum Virorum optima expenſis, non muto neque depono primam ſententiam, ſed adhuc lapides ita incurvos omnes, quicunq; corneam ſimilitudinem figurâ ſuâ referunt, Ammonis cornua inter priſcos novosq; celebrata ſtatuo.

II. Quan-

II. Quandoquidem verò si hos lapides cernamus, vel primò intuitu sub oculos cadit figura cornu alicujus elegantissima, nulla tamen hujus substantia & natura: Nomen istud per metaphoram lapidibus attributum, vix erit inter sanos, qui dubitet. Hoc ergò cornu Metaphoricum ad aliud propriè dictum abducit, & ab impropria significatione ad propriam, quæcunque illa sit, nos avocat: Quam quia historiæ potissimùm Græcæ nobis explicant, ab iis hûc in usum nostrum erit mutuò desumenda. Sed cave sis, Lector benivole, ut veram ex idoneis & fide dignis auctoribus causam vel originem ubique desideres, aut tibi promittas: Hoc enim quicquid est, historia plerunque mythica seu fabulosa & à Poëtis veteribus conficta suppeditat. Neq; ideò tamen damnabis omnia aut repudiabis; Eò quòd sub isto fabulæ involucro verissimarum rerum antiquarum historia delitescat.

III. Hinc Barthol. Ambrosinus in Museo Ulys. Aldrovandi, Patricii Bononiensis, ubi ad lapides ab auro denominationem nactos devenit, Ammochryson videlicet Chrysammonque, huic unam speciem subjungit Ammonis cornu, ejusque causam omnem ex historia poëtica, Serviique ad Virgilium commentario arcessit. Dum enim *(Lib. I. p. 53.)* Poëta Hiarbam Regem Ammone satum, & Nympha Garamantide rapta invisum memorat, ille Servius Maurus Honoratus ex historia Bacchi commentationem texuit: *Liber*, inquiens, *quum Indos peteret, & per Libyam exercitum duceret, fatigatus siti, Jovis sui patris imploravit auxilium, & statim visô ariete fons secutus est ab arenis: Unde factum est Jovi Ammoni ab arenis dicto simulachrum cum arietino capite. ἄμμος enim Græcè arena dicitur, quod ideò fingitur, quia satis involuta sunt ejus responsa.* Hæc quum *(Lib. IV.)* ille Grammaticus obscuris involverit verbis, Ambrosinus effert clarioribus, & copiosè circumloquitur, nec ab Servii sententia, hujusque derivatione Græcula recedit.

IV. Sed

IV. Sed quid Servium citemus, qui veteres Poëtas Græcos Romanosque, horumque communem interpretem, Hyginum, Augusti Cæsaris libertum, ab ævo antiquiori adducere heic possumus? Refert autem ex Hermippo, Atheniensi Comico, Bacchum sive Liberum, quo tempore oppugnârit Africam, cum exercitu in locum devenisse, qui ab multitudine pulveris Ammodes appellatus fuerat. Ibi cùm in maximum periculum & aquæ penuriam incidisset, milites defectionem parâsse: Posteà conspectô ariete viam, quò is aufugerat, eò fecisse, & magnam aquarum obtinuisse copiam, duce suô nec ampliùs visô: Bacchum porrò cum suis omnibus huc contendisse, ac Jovi Ammoni templum pariter atque simulachrum cornibus arietinis præditum constituisse, ipsô ariete inter prima sidera collocato. Hæc ita Librô secundô in Poëticis Astronomicis copiosiùs ex editione Jo. Schefferi (*n. XX.*) correctissima recenset. Denique subdit, quæ Leon, vetus rerum Ægyptiacarum auctor prodiderat, prioribus aut inæqualia aut repugnantia. Nempe tum temporis quum Liber Ægyptia pluraque finitima regna teneret, Ammonem quendam ex Africa venisse, ac pecoris multitudinem adduxisse: Huic pro beneficio agrum, qui est contra Thebas Ægyptias, concessum, & simulachra cornutô capite fuisse posita, ut posteri tenerent animô, quis primus rem docuerit pecuariam. Postremò ex aliorum sensu pauca subjicit satis obscurata, quæ adhuc interpretem, qualis nec eruditissimus Schefferus esse voluit, desiderant.

V. Interim quem ex Leonte Ammonem protulit Hyginus, hunc Diodorus Siculus (*Lib. III. XVII.*) regem Libyæ descripsit, Rhea Cœli filia uxore, & Amalthea præter hanc adamata, & Baccho seu Dionysio susceptô filiô, & rebus gestis inclytum. Qui pater ac filius uterque cùm in bello cornutam galeam gestârint, inde factum esse refert, ut cornuti etiam effingerentur. Idque Vossius in Theologia gentilium interpretatur, uti velit, pellem capitis bubuli (*Lib. I. c. 27.*) cum corni-

bus pro galea habuisse: At pellem capitis arietini cum cornibus ut interpreter, facit caput Ammonis arietino simile, cornuaque prorsus conformia. Nam vetustissimi quique galeas è pellibus canum, arietum, boum, luporum, leonum, mutorumque animantium conformârunt; posteà pro pelliceis quidem ferreas amârunt aut æneas, figuram tamen animantis aut saltim capitis in illo expresserunt tegmine. Herodotus autem in Euterpe aliud habet: Jovem (*Lib. II.*) cùm ab Hercule cerni nollet, exoratum denique ita statuisse, ut amputatô arietis alicujus capite, ac pelle villosâ, quam ipsi detraxerat, indutâ, sese conspicuum daret: Hinc apud Ægyptios Jovis effigiem arietinô capite confictam, & ad Ammonios porrò traductam. Eustathius quoque in suis ad Dionysium Periegetam commentariis Herodoto adsensum præbet; Rectiùs fortassè Diodoro Siculo præbuisset, qui ad verum propiùs accessit.

VI. Ast quid inter devia & incerta diu hærebimus? De nomine Hammonis & cornutô ejus capite quicquid veritati simillimum videbitur, hoc asserendum erit. Triplex ergò nominis originatio succurrit, Græca nimirum, Ægyptia, & Hebraica. Græca illa inter Græculos reperta Romanos Historicos atque Grammaticos fefellit: Quin Plinium ipsum, quando in Historia naturali nomen Ammonis oraculô ab arenis impositum ibi tradit, ubi (*Lib. XII.*) de arbore Ammoniaco exponit. Quid Servius ex illo fonte in Latium derivet, suprà vidimus. Unum è Criticis adhuc Romanis Sext. Pomponium, qui voces librô peculiari adspiratas explicat, (*Lib. VIII.*) audiemus: *Hammo*, ait, *cognominatus, quia in arena putatur inventus, quæ Græcè hoc nomine ἄμμος appellatur. Cui cornua affiguntur arietis, à genere pecoris, inter quod inventus est.* Sed bonus ille Grammaticus Græcorum fabulis eò abreptus fuit, unde non potuit referre pedem, nec causam dare, cur litera prima fiat sub initio aspirata, qualis primitivo deest vocabulo. Patenites igitur Sacerdos Saiticus, cujus apud Platonem Proclum

clumque fit mentio, rectè judicabat, Græcos ſemper eſſe pueros, nec unquam in ultima hiſtoria ſenes: Unde quoties de rebus vetuſtiſſimis loquuntur, ad fabulas ruunt, aliosque ſecum abripiunt.

VII. Ægyptia Græcæ multum præſtat originatio in nomine, quod antiqui Hiſtorici & hodierni Critici Ægyptiacum agnoſcunt. Nam Herodotus in Euterpe, ubi Ammonios ab Ammone dictos commemorat: Ἀμμοῦν Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία: *Ammonem*, inquit, *Ægyptii Jovem vocant.* Plutarchus in Iſide ſua confirmat, ἴδιος παρ' Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Διὸς εἶναι τὸν Ἀμμοῦν, *proprium apud Ægyptios Jovis nomen eſſe Ammun.* Sed neque ſic tota res in promptu eſt, cùm nemo antiquus vocem originariam, unde Ammon deduci poſſit, nemo recens Philologus aperiat. Quid? quòd de nominis hujus Ægyptii ſignificatione inter priſcos haud conveniat. Manethon quippe Sebennita Ἀμμοῦν κεκρυμμένος, h. e. *abſconditum* interpretatur: Hecatæus verò Abderita narrat: τούτῳ καὶ πρὸς ἀλλήλους τῷ ῥήματι χρῆσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, ὅταν προσκάλωνται. προσκλητικὴν γὰρ εἶναι τὴν φωνήν. *Ægyptios hoc ad ſeſe invicem verbô uti, quando quemquam evocant aut appellant: Appellativam enim vocem eſſe.* Kircherus equidem in Tomo Oedipi Ægyptiaci primo (*cap. VI.*) vult, hanc vocem ab Hecatæo Deos invocantum propriam dici; verba tamen citata, quæ omiſit ipſe, iſtum non ſtabiliunt ſenſum, neque lectoribus declarant. Satius ergò eſt, hæc in eam accipi ſententiam, ut dicat Abderita, Ægyptios hâc voce uſos in mutuis congreſſibus, quoties alter alterum appellârit comiter, & colloquium exordiretur. Ita Fullerus (*Lib. II. c. 4.*) in ſacris Miſcellaneis accepit, rectèque monuit, apud gentes plerasque cum ſalutationibus divina crebrò adhiberi nomina. Kircherus interim ex Jamblicho dictitat, *hoc nomen in Ægyptia lingua nil aliud ſignificare, niſi vim quandam Numinis, arcanas latentium rationum vires in lucem agentem.* Adeò ſunt abſtruſa & recondita, quæ profert, ut vix Viri mentem capias, neq; locum ex Jamblicho, quem velit, citatum videas.

 VIII. Ita-

VIII. Itaque Hebræa prioribus, quæ vix ſatisfaciunt, duabus originatio præferetur: Ut ſub Hammone veteri Cham Noachi filius deliteſcat, qui primas in Africam colonias duxit, ibique longa per ſecula hôc nomine cluit; Niſi quòd Ægyptii ſonum denſæ adſpirationis mollierint, Ammumque Chamum dixerint. Hinc univerſa Ægypto vicina Africa nomen Ammonis aut Ammoniæ tulit, teſte apud Stephanum Alexandrô Polyhiſtore, inter Ægyptios tum verſato, quum Ptolomæus Lathyrus regeret. Sic enim Stephanus ubi Libyam multorum nominum regionem, è Polyhiſtore deſcripſerat: Ἀμμωνία μεσόγανος Λιβύης, καὶ αὐτὴ καὶ πᾶσα ἡ Λιβύη οὕτως ἐκαλεῖτο ἀπὸ τοῦ Ἄμμωνος. *Ammonia Libyæ mediterranea, & ipſa & omnis Libya ſic vocabatur ab Ammone.* Hinc Ægyptus χημία Chemia vel Chamia priſcis incolis audiebat, (*loc. cit.*) teſte Plutarchô: Ἔτι τὴν Αἴγυπτον ἐν τοῖς μάλιστα μελάγγαιον οὖσαν, ὥσπερ τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ χημία καλοῦσιν. *Adhuc Ægyptum, quæ ſolô eſt utplurimùm nigrô, Chemia dicunt, velut nigrum oculi.* Sed nigredo ſoli, quam Plutarchus adfert, haud ſufficit. Nam Ægyptii à Chamo exorti memoriam auctoris perpetuam hôc nomine coluerunt: Ut hodièque Cophtitis Ægyptum Chemi XHUI non aliter vocari, quàm veteribus, in Copto Prodromo Kircherus (*p. 148. 293.*) duobus locis annotet. In ſacris quoque literis Pſalmô ſeptuageſimô octavô (*v. 51.*) Ægyptus & tabernacula Chami מצרים ואחלי־חם alibi in Pſalmis (*v. 27. v. 22.*) centeſimô quintô ſextôque מצרים וארץ־חם Ægyptus & terra Chami velut Synonyma conjunguntur. Ampliùs Jeremias cap. XLV. אמון מנוא *Ammon de No* h. e. Deum (*v. 25.*) Ammonem, cui templum in urbe No ſacratum fuerit, Diis & regibus Ægypti adſociat: Ezechiel cap. XXX. (*v. 15.*) ac Nahum cap. III. (*v. 8.*) המון נוא ונוא אמון *Hammon-No & No-Ammon* urbem Ægyptiam recenſent. Ubi Bochartus cum LXX. Inpp. tuetur Dioſpolin & Thebas Ægyptias in libro primo Geographiæ ſacræ, ipſique Frid. Spanhemius in ſua ſacram ad Geographiam Introductione (*Sect. I. n. 5.*) ſubſcri-

ſcribit: Alexandria rejecta, quam Chaldaicus Interpres, Rabbini, Druſius atque Voſſius (*Lib. I. c. 32.*) in Theologia Gentilium ſubſtituunt.

IX. Nec in Libya tantùm Ægyptoque nomen Ammonis percrebuit; ſed in Africa minori ſeu propriè dicta, ubi urbs Ammonis ad Cinyphum fluvium; in Meroë inſula delubrum Ammonis; in Marmarica urbs Ammonia, & regio præſertim Ammoniaca, ubi Ammonis oraculum totô orbe celeberrimum; in Arabia & promontorium Ammonium, & fluvius Ammon, & populi Ammonii apud Ptolemæum, Strabonem, Plinium adhuc ſuperſunt. Ergo benè Lucanus cecinit in Pharſalicis: (*Lib. IX.*)

— — — *Unus ſit Jupiter Ammon*
quamvis Æthiopum populis, Arabumq; beatis
gentibus atq; Indis.

Ubi Jovis & Ammonis una eſt ſignificatio, quam Ariſtoteles apud Heſychium in Lexico tradidiſſe legitur: Ἄμμους ὁ ζεὺς Ἀριστοτέλει. Sed rectiùs fortaſsè Ἄμμουν ex Africana & Ægyptiaca pronunciatione ſubſtitues. Idem etiam nomen, & nominis in utroque ratio deprehenditur una, ſi Chamum ex Hebraica radice חמה *fervere aut incaleſcere* deducas, & calidum aut fervidum notare dicas. Ζεὺς γὰρ παρὰ τὴν ζέσιν. θερμότατος γὰρ ὁ ἀήρ. ἢ παρὰ τὸ ζέω, ὡς τρέω τρεὺς καὶ Ἀτρεύς. *Jupiter enim apud Græcos*, inquit Etymologici auctor, *à fervore; Aër quippe calidiſſimus; vel à fervendo, uti Atreus à tremendo.* Plura comparationis hujus momenta explicat (*l. cit.*) Bochartus, & monſtrat, Jovem ex filiis Saturni natu fuiſſe minimum, qualis Chamus inter Noachi filios fuit; Jovem Cœli Dominum effingi, quia Chamo Africa duobus tropicis concluſa, & Soli proximè ſubjecta obtigerat; Jovem Saturno patri exſecuiſſe ſua, ſi Poëtis credimus; Idque à Chamo, qui patris verenda vidit impiè ac viſa nunciavit, Vir celeberrimus deſumtum credidit, deque loco criminis hujus admiſſi ſagaciter conjectavit. Nihil tamen

 de

de cornibus, nihil de cornuto Ammonis capite Vir ingeniosissimus divinat.

CAPUT II.

1. *Hammonis caput cornutum ex historia Diod. Siculi atque Nimrodi, & à galea quidem deducitur* 2. *ab Sole Hebr.* חמה *qui Jupiter Macrob. cornutus ab radiis* 3. *ab oraculis involutis sive arietinis. Cornua verò non bubula Gor. sed arietina* 4. *Ammonis effigies è Kirchero varia, non satis certa: Uti nec Hama Hammonq; Saxonum Deus.* 5. *E Strabone, Curtio, Arriano; sed deniq; jacuit neglecta* 6. *Ammon corniger in hieroglyphicis numisq; Romanis Consularibus* 7. *Cæsarumq; Imperatoriis.* 8. *Alexander M. quoque in statuis & numismatibus; Item Rex Lysimachus.* 9. *Hinc Alexander Arabibus bicornis, & Mahumedis familiæ insertus. De Attila & Rege Antogilensium cornuto.*

I.

CHamum è Noachi progenie, Ammun ex Ægyptia, & Ammonem sive Hammonem non è Græca solùm, sed Romana quoque historia sive Reges sive Deos, uti confido, satis conciliavimus: Quid de cornibus Hammonis, & cornutô hujus capite fiet? Id unum adhuc relinquitur nobis, ut cum divina sive Mosaica componamus historia & conciliemus. Diodorum ergò Siculum heic sequar, & Ammonem Libyæ Regem, hujusque filium Bacchum seu Dionysium in præsentia rursùs deducam. Libya est vasta pars Africæ, quæ tota in Colonias Chamo sive Ammoni cesserat: Filius huic tribuitur Bacchus sive Bar-Chus h. e. Chusi filius (*Gen. X. 9.*) Nimrodus נמרוד בר־כוש robustus ille coram Domino venator. Bacchus quippe ζαγρεὺς τοῦτ' ἐστι πάνυ ἀγρεύων, uti Etymologicon habet, *seu venator ubiq; captans* in fabulis; in Anthologia Epigrammatum vetusta νεβρώδης νεβριδόπεπλος, quasi pelle hinnuli vestitus dicitur, utroque ad historiam Nimro-

Nimrodi accommodatô vocabulô, quod (*cap. 2.*) Bochartus in Geograph. ſacræ librô primô planiſſimum fecit. Equidem Nimrodus inter Chami nepotes aut poſteros, Chuſique filius fuit: Attamen è familia & ſtirpe Chami editus hunc patrem communem habuit. Quoniam verò uterque pater & filius, Ammon & Bacchus inter bellandum galeis cornutis uſus legitur, ſive hâc figurâ fabricatæ, ſive arietinis cornibus inſtructæ illæ fuerint: Quidnî hinc Ammoni cornua enata dicamus & addita? Illud ſi quicquam ex antiquis hiſtoriis, verò eſt proximum & ſimillimum. Namq; Græculi nugantur, qui vel ab ariete inter medias arenas viſô, vel à delubro inter loca Libyæ arenoſa conditô arietina cornua Jovi Ammonique ſuo veteri deducunt.

II. Sed aliam de Cornibus Ammonis rationem ex Macrobio Fullerus iniit, eamque Voſſius (*l. cit.*) in Theologiæ Gentilium libro ſecundo, & Steph. Loydius (*cap. XII.*) in Dictionario Car. Stephani recenſito (*p. 73.*) comprobat. Nimirum Chamo ex radice חמה h. e. ab incaleſcendo aut mens ignea & mirus animi fervor, aut color fuſcus nigroque propior, aut terra, quæ progeniei hujus & familiæ patebat, per hiſtoricam prolepſin, uti vocant, nomen indidit. Amplius ex una eademque radice ſeu primitivô iſtô vocabulô Hebræi Solem חמה tanquam præcipuum æſtus calorisque auctorem & ferventisſimum ſidus nuncupant, in ipſius quidem ſacri codicis locô non unô, quem Concordantiæ Bibliorum Buxtorffianæ indicant. Quoniam verò idem Sol eſt, qui Jupiter, docente (*Lib. I. c. 24.*) Macrobio in Saturnalibus: *Ideò & Ammonem, quem DEUM Solem occidentem Libyes exiſtimant, arietinis cornibus fingunt, quibus maximè id animal volet, ſicut radiis Sol*, eodem alibi cenſente. (*c. 21.*) Radii quippe lucidiſſimi, quotquot à Sole prodeunt, rectorum cornuum ſpeciem præ ſe ferunt. Ut vel ideò inter imagines Deorum Dearumque ab Vincent. Cartario, & Fr. Swertio Sol radiatus & cornutus quaſi, nec non à Car. Patino & Mediobarbo in Græcis Romanisq; num-

nummiſmatibus exhibeatur. Adde, quòd aries apud Ægyptios & hodiernos Aſtrologos curriculi ſolaris ſeu totius Eclipticæ principium finisq́ue, carcer metaq́ue ſemper fuerit: Quodq́; vox Hebraica קרן unde Græca κέρας, latinaq́; cornu oritur, radios ſplendentes quandoq; denotet.

III. Itaque cornigerum Hammonem, ipſumq́ue cornu ex origine prima, uti ſpero, arceſſimus. Omitto dicere cauſam à Servio ſuperiùs adductam, nempe involuta nimium reſponſa ſive oracula, de quibus liquebat universè, quid opus foret, particulatim non æquè, cùm animus hæſitaret, utrum eligi oporteat: Hæc veteres arietina, ſi Gellio in Noctibus Atticis credemus, dixerant. Tantum tamen abeſt, ut ænigmata illa ſuis ambagibus plena, homines ab Ammone dimoverint; ut potiùs cum Phæſto, Græcanicô Poëta, illum peranxiè implorârint:

> Ζεῦ Λιβύης Ἄμμον κερατηφόρε κέκλυθι μάντι:
> *O Libyæ vates exaudi, corniger Ammon!*

Aut cum Lucano in Pharſalinis (*Lib. IX.*) de Libya crediderint:

> — — — *Stat corniger illic*
> *Jupiter, ut memorant, ſed non aut fulmina vibrans,*
> *aut ſimilis noſtrô, ſed tortis cornibus Ammon.*

Quare Ammonem Græci pariter ac Romani Poëtæ cornigerum ſalutant, quoties ferè hujus fit apud Ariſtophanem, Lucanum, Ovidium, Statium Papinianum, Siliumq́ue mentio. Nec cornua huic alia niſi arietina, eaque vel ad temporum regionem, vel ad capitis mitræq́ue ſummitatem vendicant. Nugas enim ridiculas ferit Joſippus Gorionides, ſive R. Joſeph ben Gorion, quando in Alexandri hiſtoria Jovem iſtunc ſtaturâ rectum, neque ſenem neque juvenem, & in fronte (*cap. 6.*) bovis cornibus, & barbâ caninâ conſpicuum fingit. Miror itaque, hæc à Kirchero ſomnia Judaica recitari pluribus, haud refelli: Ab ipſo itidem de Ammonis effigie formaq́ue doceri, in

in quibus majorem diligentiam, perſpicuitatem, & antiqua teſtimonia meritò deſideres.

IV. Kircherus ipſe mitratum exhibet, arietinis cornibus, tetragonum ſive quadratis Hermis ſimilem, & pelle tectum: Qualem Pauſanias Arcadibus attribuit, & in ſuis Arcadicis deſcripſit. (*Lib. VIII.*) Ἐςὶ δὲ ἄλγαμα Ἄμμωνος πρὸς τῇ οἰκίᾳ τοῖς τετραγώνοις Ἑρμαῖς εἰκασμένον, κέρατα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχον κριοῦ. *Eſt autem ante domum Ammonis ſimulacrum quadratis Hermis æqualiter factum, ſuper caput arietis cornua habens.* Porrò eundem umbilici & integri arietis cujusdam ſpecie repræſentat; neque tamen auctorem ex veteribus ullum novisque citat. Denique ſiſtit hominis ſtaturam pelle arietis circumdatam, manu extenſâ dextera, & hircinis cornibus; quam unde ſumſerit, ne verbô quidem ſignificat. Quicquid etiam de ſimulacro manibus repandis, & mole maximâ, & idolis Arabum ex Arabica geographia repetit, hoc Ammoni noſtro minùs congruet. Mirum verò eſt, ab ipſo hominem allegari Æthiopem, qui de Ammone hujusque ſtatuis ſciſcitatus, Æthiopicè ſcribat, multa in Barnagaſch Æthiopum regione adhuc exſtare, ſimulacra animantibus ſimilia, & caput Leonis aut arietis ex parte referentia, quæ Amuna nuncupent: Nec tamen ab Æthiope, nec à Kirchero, quod debuerat, ullum ſchema exprimi. Sic Fabricius in ſua Saxonia numen Saxonum vetus Hama profert; illudque Voſſius (*l. cit.*) ex origine vocis Hebraica ſuſpicatur Solem fuiſſe: Neuter tamen Hamæ vultum aut ſtatuam explicavit. Sic Schedius (*cap. 3.*) in Syntagmate ſuo de Diis Germanis ex Africa Hammonem ad Saxones & Weſtfalos migrâſſe putat, præſertim ad Hamburgi viciniam; nullis tamen hiſtoricis rationibus, ſed conjecturis aut Monachorum fabulis ibi nititur.

V. Strabo Geographus auguſtiſſimum, quod vocat, & antiquiſſimum (*Lib. XVI.*) in deſerto Libyæ Ammoniæque oraculum perſecutus, Ammonem hircinô capite, ac pelle amictum, multisque ceremoniis cultum prædicat. Hunc enim

ab Sacerdotibus, dum responsa expetunt, auratô vectari navigiô scribit, & patriô cohonestari carmine, donec oraculum edat, non verbis equidem, sed nutu signisque obscurissimis. Curtius Rufus verò ad Ammonem in Alexandri historia progressus, illud, quod pro Deo colitur, non eâdem sistit effigie, quam vulgo Diis artifices accommodant. *Umbilico tenus*, inquiens, *arieti similis est habitus, Smaragdo & gemmis coagmentatus. Hunc cùm responsum petitur, auratô navigiô gestant Sacerdotes, multis argenteis pateris ab utroq; navigii latere pendentibus. Sequuntur matronæ virginesque, patriô more inconditum quoddam carmen canentes, quô propitiari Jovem credunt.* Arrianus etiam Nicomediensis (*Lib. III.*) ubi ad hunc Ammonem in expeditione Alexandri devenerat, idem fermè, quod alii retulerunt, paucis attigit. Eccur sermonis multitudine ad Jovem jacentem non supersedeat? Strabo Amasenus (*l. cit.*) enim suô ævô, quô Tiberius Imperator præerat, oraculum Ammonis negligi cœptum ait: Διόπερ καὶ τὸ ἐν Ἄμμωνι σχεδός τι ἐκλέλειπται χρηστήριον. πρότερον δὲ ἐτετίμητο. *Itaq; oraculum Ammonis propemodum est desertum, quod in honore priùs fuit.* Magis etiam neglectum suô tempore Plutarchus in iis demonstrat, quæ scripsit de oraculorum defectu, causisque, cur illa defecerint. Nempe quantò magis lux Evangelii prorumpebat, tantò minus pretium tenebricosis erat oraculis. Unde Prudentius rectè cecinit:

Nec responsa refert Libycis in Syrtibus Ammon.

VI. Ita simulacrum Jovi cornigero suum ex historia Græca, Romana, Hebraica, falsa pariter ac vera renovavimus: Nunc igitur illud ex Hieroglyphicis & antiquioribus nummis absolvi perficique an possit, experiemur. Ex Hieroglyphica minus occurrit, præter unicum Jovis Ammonis typum, qui est aries, bisulcam è capite flammam vibrans, globumque alatum dorso, & interpositum loti florem exhibens: Uti Kircherus ad mensam Isiacam in Oedipo commentatur Ægyptiaco. Plus antiqua dabunt numismata. Quantum enim ista Deorum, Regum,

Regum, Imperatorum, Principum & illustrium Virorum imaginibus restaurandis inserviant, Ez. Spanhemius librô egregiô declaravit. Occurrunt autem in Romanis Fulv. Ursini familiis numi eidemque denari, Jove cornigerô insignes: Antiquissimus quidem in Cornuficia gente primus, qui Ammonem veterem capillatum, gravi vultu venerabilem, barbatum, & cornibus ad tempora intus retortis sive arietinis præditum singulari expressit artificiô, eumque solùm nec literis adjectis, unâ parte: Altera Cornuficium & Junonem Sospitam Lanuvinam cum Epigraphe Romana: Q. CORNUFICI. AUG. IMP. Q. Cornuficius Augur lituum insigne sacerdotii habitumque gestat: Juno cum pelle caprina, scutulô, hastâ, & calceolis repandis coronam Cornuficio impositam. Qui Ciceronis anteà in Auguratu collega, & in consulatu competitor æmulus, Imperatoris nomen ex Africa, cui præerat, provincia, simulque Jovis Ammonis imaginem suscepit. Nec alius sed idem planè vultu, barbâ, cornibus arietinis Jupiter ad gentem Antoniam Pinariamque spectat cum inscriptione ANTO. COS. III. IMP. IIII. Pars cujus aversa Victoriam alatam, ejusque manu dexterâ coronam, sinistrâ frondem palmeam ostendit, ut inscriptus adpareat SCARPUS IMP. ANTONIO AUG. Qui de stirpe Pinaria partes Antonii secutus, Africæ præfecturam, & Ammonem ex illa obtinuit. Eundem quoque gens Lollia ostendit Jovem cornigerum una; parteque alterâ sellam curulem coronâ exiguâ ornatam, & Græcis ΛΟΛΛΙΟΥ characteribus. Hic M. Lollius Palikanus Ædilis procul dubio Curulis fuit, cùm Jovi hunc denarium sacrâsset.

VII. Idem Jupiter apud Salmasium (*p. 1025.*) in Exercitationibus Solino additis barbatam faciem caputque ostentat cornigerum, tanquam πόλιος θεὸς καὶ κρωκέρατος, h. e. *canus Deus & more arietis cornutus*; qualem antiquior isque anonymus vitæ Alexandri Magni Scriptor nuncupat, & Vir ille magnus numis comprobat. Unde numismata Cæsarum, qui-

bus Ammon excuditur, unam & vetustam effigiem religiosissimè conservant: Utpote argenteus Denarius victoriatus, quô unum latus Jupiter, alterumque alata Victoria manu coronam porrigens complet cum inscriptione: IMP. CÆS. DIVIF. Ad Augustum ergò pertinet, tum fortaßè cusus, quum Alexandria capta, Ægyptus in provinciam redigeretur. Jovem illum nec mutatâ facie numus Neronis æneus repræsentat, margini adscripta COL. JUL. AUG. CASSANDREN. h. e. *Colonia Julia Augusta Cassandrensi*, quæ in Isthmo Macedonico juxta mare sita suum Cæsari obsequium probavit. Jovem quoque cornigerum numus Trajani duplex, unus argenteus & alter æneus refert, Græcâ inscriptione additâ: ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟCΣΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ ΥΠΑΤ. Γ. *Aug. Cæs. Trajanus venerabilis, Germanicus, Tribunitiæ potestatis annô tertiô;* Ut à Car. Patino Cyrenæis tribuatur, qui Ammonem in numismatibus cum laserpitio seu silphio herba sibi propria conjunxerunt, & materiam disputandi acerrimam Medicis atque Philologis dederunt. Insuper numus Antonini Pii æneus Ammonem cornutum juxta cum calatho, coronâ radiatâ, & serpente in baculum intortô quasi Serapidem, Solem, Æsculapium, Plutonem exhibet, quem Seguinus, celebris Gallorum Antiquarius, illustravit: Huicque par planè unus inter numos M. Aurelii Veri à Patino sistitur elegantissimè. Omittam in præsentia, quòd duo numi, alter Elagabali, & Philippi Arabis alter ipsum arietem coronæ laureæ inclusum non sine jucundo spectaculo contineant.

VIII. Nec solus Jupiter sese Ammon arietinis cornibus effert, si antiqua lustrentur numismata; Sed Alexander Magnus etiam sibi adsumsit cornua, certè ab aliis tributa non respuit, ut patrem, à quo natus haberi voluit, Hammonem capite suô referret. Hinc ipse in conviviis vestes sacras purpuream scilicet Hammonis ex ambitu divisam, & cornua gestâsse, apud Athenæum in Dipnosophist. (*Lib. XII. c. 9.*) ex Ephippo dicitur: Apud Clementem Alexandrinum in Protreptico

statua-

ſtatuariis id negotii dediſſe, ut cornutum ſeſe fingerent. Quare marmora hodièque per Italiam & per Europam numiſmata paſſim exſtant, in quibus Alexander Ammoniis ſuperbit cornibus, ſive illa pone aures reflexa, ſive ad aurium pinnam à fronte proceſſerint: Illud frequentiùs numi apud Salmaſium in Solin. Exercit. Zamoſcium in Analectis antiquæ Daciæ, Patinum, & Med. Biragum in libris numariis (*c. 52.*) conteſtantur: Hoc rariùs unô declarat numiſmate (*c. 11.*) Thom. Bartholinus in novis de Unicornu obſervationibus; ac (*c. 27.*) recuſo in tabella ænea non diſſimile proponit alterum Jo. Rhodii, idque argenteum, ut tamen in utroque non parum dubii reſideat. Certiùs exſtat in Lachmundi Oryctographia Hildeſienſi numiſma, (*cap. 12.*) quod Lyſimachum cornutum anticâ parte, poſtica eandem Deæ alicujus cum ſcuto puelloque alato effigiem, quæ numi eſt à Bartholino exhibiti, & perſpicuam inſcriptionem continet ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ, h. e. *Regis Lyſimachi.* Sicut enim Succeſſores Alexandri Reges Macedones cornua galeis geſtâſſe, Lazius librô Græcarum rerum elegantiſſiô (*Lib. I.*) adſtruxit: Sic Lyſimachus in Thracia ſucceſſor caput Domini ſui cornutum adhibet.

IX. Ammonis igitur & Alexandri cornua neque poſteritas depoſuit, nec ulla Orientalium ætas delevit. Nam Alexander adhuc apud Arabes ſolenni nomine Dulkarnain h. e. *bicornis* audit, in Alcorano pariter atque Arabica Elmacini, Keſſæi & Eutychii Patricidæ hiſtoria. Scriptores quidem Arabici, & interpres Alcoranicus Beidavus de Jove Ammone ac hujus cornibus nullam faciunt mentionem; Sive id fiat ex ignorantia hiſtoriæ Græcæ, ſive ex aliquo Mahumedis cultu, cujus abſurdiſſimæ genalogiæ ipſum Alexandrum inſerunt, quod Hiſtoria Orientalis Hottingeri (*Lib. I. c. 3.*) ad oculum demonſtrat: Elmacinus tamen in Hiſtoria, quam collegit, Arabicâ refert, eſſe alios, qui à tumore capitis morboſo Alexandrum dici bicornem voluerint; alios inde, *quod occupârit cornua Solis ab Oriente ejus ad Occidentem*, uti loquitur, h. e.

 plagas

plagas orbis duas, Orientalem & Occidentalem ſuo imperio conjunxerit. Alia neque Keſſæus Arabs, neque Beidavus in ſuo commentario refert, niſi quod hic ultimus à cirris duobus, corona bicorni, & fortitudine ſummâ ratiunculam quærat: Quamcunque verò Arabes undecunque deducant, hæc in Græcis & verioribus quidem monumentis nullum fundamentum reperit. De cornuto Attila, Hunnorum Rege, qualem in numis Boſianis vidiſſe quondam memini, hircinisque, qualia præ ſe fert, cornibus: Itemque de Antogilenſi Rege, quem duo cornua capiti affixa pro quodam ornatu regio geſtare ex Indica Hulſii navigatione liquet, nunc non diſſeram. Quid? quod ipſi Jovi cornutorum principi apud Lucianum cornua vertantur vitio, dum ita Momus ad Deaſtrum in Dialogo, cui titulus eſt: τῆς τῶν θεῶν ἐκλησίας, i. e. *Deorum Concilii.* Σὺ ὦ Ζεῦ, πῶς φέρεις, ἐπειδὰν κριῦ κέρατα φύσωσι σοι; *Tu Jupiter, quô fers modô, poſtquam arietis cornua tibi produxerunt?* Hiſtoriam de Cornutis Vir nobiliſſimus Georg. Francus Med. D. Prof. Heidelb. & Amicus ex Muſis Jenenſium mihi ſummoperè colendus in Tractatu Philologico-Medico præbebit.

CAPUT III.

1. *Cornu Ammonis foſſile inter gemmas à Plinio refertur.* 2. *An erravit ille, uti Bartholino viſum eſt? Cardanus tamen aberrat, quoniam hæc gemma noſtris & Æthiopibus ignota,* 3. *ab Solino Plinii exſcriptore inter lapides Africanos.* 4. *Hinc & nomen ab Ammone inditum, uti ab Adaclo Venereq; lapidi.* 5. *Cornu illud ex Ammochryſorum genere.* 6. *An divina ſomnia repræſentârit? Quænam illa fuerint?* 7. *Dii Deæq; ſomniales. Incubatio ad eorum fana, Jovisq; Hammonis, lapide capiti ſubjecto.* 8. *Cornu Hammonis, illud non fuit Garamanticus lapis contra Voſſium.*

I.

SIc verò ex antiqua Hiſtoria, Græca pariter atque Romana cornu Ammonis primò & propriè ſic dictum pro noſtro inſtituto apertè docuimus. Ideoque ordo, quem ſequi-

ſequimur, ad cornu impropriè aut metaphoricè dictum nos revocat, Cornu illud foſſile, vetuſtis & recentibus ſcriptis decantatum. Plinius enim Secundus (*Lib. XXXVII. c. 10.*) in Hiſtoria naturali, & librô quidem ultimô, ubi gemmas literarum ordine commemorandas aggreditur: *Hammonis cornu*, ait, *inter ſacratiſſimas Æthiopiæ gemmas, aureó colore, arietini cornu effigiem reddens, promittitur prædivina ſomnia repræſentare.* Quæ ſi merebuntur fidem, uti à Plinio relata ſunt, Ammonis cornui locus inter gemmas Æthiopiæ religioſiſſimas erit, neque cum noſtro, quod in Europa ſupereſt, ſimilitudo aliqua, ſive colorem aureum, ſive in divinis ſomniis virtutem, ſive pretium cogitemus. Neque id conſtat, cujus Æthiopiæ, num Africanæ, num Aſiaticæ? Quam utramque veteres tradunt Geographi, & hodierni cum Bocharto, Scriptore accuratiſſimô, (*Lib. IV. c. 31.*) agnoſcunt. Cùm autem Plinius in libro ſuo de gemmis ultimô ad auctores antiquiſſimos Græcos Romanosque, Jubam Regem, Xenocratem, Calliſtratum, Alexandrum, Sotacum, Varronem, Cornelium Bacchum, & Acta triumphorum publicorum domeſtica provocârit; Nihil mendacii aut falſi ſuo ex ingenio finxiſſe, inter æquos arbitros exiſtimabitur.

II. Quid ſi Plinius auctoritate Scriptoris veteris captus, errârit? Sanè Thomas Bartholinus, Danorum Æſculapius, in Obſervationibus (*cap. 37.*) de Unicornu editis errâſſe illum acutè cenſuit. *Vel enim lapidem non vidit*, inquiens, *vel oculos aliqua nubecula faſcinavit.* Equidem errare non poſſe, nunquam cuipiam auctorum contigit, quia majus hoc eſt, quàm ut convenire in humanam fragilitatem queat: Plinius tamen haud ita graviter aberrâſſe pronunciabitur, qui ſub finem capitis proximè ſequentis, ubi gemmas ab animalibus cognominatas enumerat, ſibi defenſionem ipſe prudenter conſtituit: (*cap. 11.*) *Sunt multò plures*, inquiens, *magisque monſtrificæ, quibus barbari dedére nomen, confeſſi lapides eſſe. Nobis ſatis erit, in his coarguiſſe dira mendacia.* Sed graviori

aliquô

aliquô errore Cardanus labitur, qui Hammonium lapidem cornibus arietis ſimilem ad gemmas rariſſimas in libro de iis conſcripto retulit, neque tamen ſibi ullum viſum, neque figura expreſſum addidit. Ergo hæc gemma inter rariſſimas aut incognitas jacebit, donec fortaſſis ex orbe novo in poſterum allata fuerit: Ab Æthiopibus ut exſpectetur, nihil eſt, (*Lib. I. c. 7.*) quippe illa terra pauciſſimas hucusque gignit, & regio diademati adulterinas gemmas inſitas nobiliſſimus Ludolfus in Hiſtoria Æthiopica ſcribit. Ergo citiùs fortaſſis aquam à pumice, quam ab Æthiopibus hodiernis cornu iſtud gemmeum requires.

III. Interim quicunque ſit in Plinio error, omnis tolletur facilè, dummodò C. Jul. Solinum è Polyhiſtore aut Collectaneis rerum memorabilium adhibeamus. Nam ille horum capite XXVII. ſi Salmaſii, aut cap. XL. ſi Camertis & aliorum vulgatiſſimam ſequamur editionem, ubi Africæ gentes urbesque percenſuit, ad Cyrenas & templum Ammonis proximum progrediens: *Illic & lapis legitur* (inquit) *Ammonis cornu vocant. Nam ita tortuoſus eſt & inflexus, ut effigiem reddat cornu arietini. Fulgore aureo eſt; prædivina ſomnia repræſentare dicitur, ſubjectus capiti incubantium.* Solinus itaque, qui poſt Plinium ſeſquiſeculo & ampliùs inter Latinos Hiſtoricos vixiſſe Voſſio videtur, ceu in pluribus locis verba Pliniana, ſic in præſenti etiam exſcripſit; ut tamen pro ſuo ſenſu hæc interpolaret alicubi aut emendaret. Siquidem cornu Ammonis haud inter gemmas, ſed inter lapides numeravit; nec in Æthiopia naſci, ſed in Africa, & quidem hujus parte Cyrenaicâ ſeu Ammoniâ templum Ammonis proximè legi ait. Quæ quamvis Plinio juniora ſint & poſteriora; propiùs tamen ab veritate abſunt, ut conjectem meritò, Solini tempore in Africanam Hiſtoriam plus perſpicuitatis, quàm Plinii ævo illatum fuiſſe: Maximè cùm plura Hiſtoricorum ſcripta ſuppeterent, defectumque, quô priſci laboraverant, ſupplerent.

IV. Ita-

IV. Itaque ſi cum Plinio hunc Scriptorem ſequimur, cornu Ammonis lapis vocabitur Africanus, inflexus adeò & tortuoſus, ut cornu arietini effigiem reddat, colore aureô, ſuperſtitioſis prædivina ſomnia repræſentans. Hunc lapidem Africanum dico, in Africa ex arenis ibi frequentiſſimis & Cyrenaica prognatum. Etenim cùm ibi templum Ammonis ſacratiſſimum floreret, naturaque lapides arietinô cornu ſimiles procrearet, his ab Jove ipſo nomen impoſitum quis neget? Sic in Hiſtoria lapidum gemmarumque apud Græcos Ἀδάδυ νέφρος, ὀφθαλμὸς, δάκτυλος, h. e. *Adadi, ren, oculus ac digitus*, à Deo inter Syros Phrygesque celebri; Ἀφροδίτης πλόκαμος καὶ ὄμφαλος, h. e. *Veneris crines & umbilicus*; Beli oculus ac Jovis quoque gemma apud Plinium occùrrunt. Sic à cornu Ammonis arietino inter Ammonios & Cyrenæos novum repertum vocabulum quis non videat? Cauſa enim denominationis ſub oculos cadit, ſimilitudo nempe quâ cornu arietini effigiem, uti Plinio ſic Solino, reddidiſſe dicitur. Sed mirum eſt, cur Solinus Pliniana inverterit verba, & pro colore aureum fulgorem poſuerit: Fulgor quippe gemmis, lapidibus verò communibus color inter Phyſicos attribui ſolet. Cùm ergò lapidem deſcribat in Polyhiſtore ſuo, cur fulgorem illi aureum, non colorem cum auctore ſuo, quem ſequebatur, addidit? Siccine fortaſſis noluit exſcripta videri, ac latere quadantenus aut tegi, quæ à Plinio in uſum adſumſerat ſuum? Utcunque res habeat ſeſe, coloris nomen pro fulgore convenientiùs adhibuiſſet.

V. Attamen color iſte fulgorque aureus in cornu Ammonis lapideo me inducit, ut hoc inter Ammochryſi aut Chryſammi genera reponam. Ammochryſus enim ſive Chryſammus Græcô nomine (Ἀμμόχρυσος ἢ χρυσάμμος) lapis vocatur, qui ex arena aurea compactus colorem refert aureum, ac reſolutus in pulveres ſcripturæ poſteà conſpergendæ aut ſiccandis literis inſervit. Libya nempe ac hujus pars Cyrenaica vaſtis ſolitudinibus & arenarum mobilium quaſi fluctibus ex-

aſperata, ſabulum ubicunque miſcebat aurarium, è quo Chry-
ſammi faciliùs concreſcere potuerunt. Quum Æthiopia
quoque in fluminum ramentis, arborumque radicibus, &
ſummâ telluris ſuperficie aurum quandoque largiter ſuppe-
ditet, uti apud Ludolfum anteà laudatum (*l. cit.*) legimus:
Pro Plinio ſtabit, quisquis contenderit, in illa Chryſammos
ſive lapides coloris aurei progeneratos. Certè Ambroſinus
in Muſeo ſuperiùs citato ſpeciem Ammochryſi facit lapidem,
quem cornu Ammonis nuncupant, & figura exprimit non
una. Ut vel ideò hujus in naturalibus verſatiſſimi Viri ſen-
tentia parùm ab mea diſcrepet, meq; ab illa vix iterum dimo-
veri faciat.

VI. Cornu igitur Ammonis vetus ex Ammochryſi gene-
re poſthac cenſebitur: Id quia plurimum religionis ex Am-
mone habuit, hinc erat, cur prædivina ſomnia repræſenta-
re ſuperſtitioſi dixerint. Hæc verba quò apud Plinium ſenſu
exſtant, eodem Solinus ne mutata quidem repetiit illa, ut
vim doceret mirificam, quam veteres in divinis ſomniis huic
lapidi attribuerunt, tum maximè, quum incubantium capiti
ſubjectus eſſet. Somnia prædivina illa Græcis θεῖοι ἢ θεόπεμπτοι
ὄνειροι καὶ σημαντικοί, h. e. *à Diis Deabusve immiſſa ſomnia & præ-
ſaga* dicebantur, tanquam quæ ſuô eventu non careant; Uti
apud Artemidorum in Onerocriticis (*Lib. I.*) & Macrobium
in ſpiſſo ad ſomnium Scipionis commentario exſtat. Potiùs
δαιμονόπεμπτοι ὄνειροι, h. e. *à Dæmone immiſſa ſomnia* illa dicen-
da ſunt meritò, quòd anxiô labore captarentur, nec niſi vo-
tis atque ſacrificiis idolatricis impetrata objicerentur homi-
nibus, qui ſolenniter priùs luſtrati, horum excipiendorum
ergo ad aras Deorum fanaque incubuerant. Hanc enim vi-
guiſſe olim è ſomniis captatam divinationem Græcè ὀνειρό-
κρισιν καὶ ὀνειρομαντίαν, Peucerus in Commentario de divinatio-
num generibus doctiſſimô, (*p. 425.*) & Voſſius in Theologiæ
Gentil. librô tertiô (*c. 35.*) perſpicuè demonſtrant.

VII. Nem-

VII. Nempe apud veteres ea quondam invaluit religio, ut petituri à Diis opem ad fana procumberent, tanquam responsum ab iis inter vigilias aut inter somnia exspectaturi. Unde Dii Deæq; ὀνειρόπεμπτοι Græcè, h.e. *immittentes somnia*, Latinè somniales etiam vocabantur; horumque princeps velut Hercules somnialis, quem antiqua apud Salmasium inscriptio in Solin. Exercitat. (*ad cap. XXVII. Class. X. n. 4.*) & Reinesium in Opere divulgato edocet, sequentibus concepta verbis: V. F. CULTORES HERCULIS SOMNIALIS DECURIA. I. Hæc prima nempe decuria religiosi Corporis aut Sodalium sacrorum vota fecit Herculi, ut somnia prædivina de præteritis, futuris, ac præsentibus, immitteret, quippe somniali seu Deo ἀλεξικάκῳ καὶ ὀνειροπέμπτῳ, h. e. *malorum propulsatori & somnia immittenti.* Quin Lucianus in Hephæst. tres divinitatis notas, somnia nempe curationes, & oracula facit, omissis, quas debuisset addere ἐπιφανείαις, seu apparitionibus. Ut vel inde Jovem Hammonem suis cultoribus inspirâsse somnia, vel impressisse credam, iis maximè, qui fano incubabant suo, lapidemq; hunc nostrum capiti subjecerant. *Nam incubare dicuntur propriè ii, qui dormiunt ad accipienda responsa. Unde est: Ille incubat, i. e. dormit in Capitolio, ut responsa possit accipere:* Sic Servius ad VII. (*v. 87.*) scribit, illudq; Plauti respicit in Curculione:

Namq; incubare te satius fuerat Jovi.

Quare velut Jovi Capitolino inter Romanos, Pasiphaæ inter Lacedæmonios; Amphiarao apud Oropios; ad Canopum in templo Serapidis; in Narbata apud Hyrcanos; ad aram Ardali apud Trœzenios; ad Pergamum Æsculapio incubabatur; ita in delubro Jovis Ammonii, ut somniarent, recubuisse homines, lapidemque seu cornu istud lapideum, supposuisse capiti, ut inde colligas, in proclivi (arbitror) erit.

VIII. Sed cur incubationem in fanis Deorum heic copiosè persequar, quam excellentissimus Meibomius Exercitatio-

ne Philologico-Medica dudum accuratiùs, uti solet omnia, declaravit, & Anton. van Dale Med. D. secunda de Oraculis Ethnicorum dissertatione obiter illustrat. Cur tantam in divinis somniis virtutem lapidi, Chrysammo vindicem? Vanissimi nempè nugarum institores Onerocritici fuerunt veteres, quicunque fuerint, sive Sacerdotes, sive reliqui; Artemidorus etiam Vir alioqui multâ doctrinâ celebris, nec non Cardanus, ingeniô summus, nisi quod illud hâc re nimis futili occupavit. Ast capite tandem sequenti hanc lapidis virtutem paulisper excutiam: Nunc Vossio satis faciendum erit, qui cornu Ammonis sive lapidem hunc nostrum in Libro Theologiæ Gentilium secundo (*cap. 2.*) pro gemma illa vendidat, quam Silius Italicus (*Lib. XV.*) Garamantidem vocat, ipse Plinius Garamanticum & Carchedonium. Sed neque Silius Poëta in Punicis, neque Plinius in Historia, quod Vossio probatur, comprobat. Plinius enim capite Carbunculos exponit septimô: *Horumq; genera sunt* (ait) *Indici & Garamantici, quos Carchedonios vocant, propter opulentiam Carthaginis magnæ.* Hæc ad cornu Ammonis nihil attinent, neque possunt eò torqueri, nisi vim faciamus Plinio, qui expositis per genera colorum principalium gemmis reliquas subjungit capite decimô, & inter eas quoq; cornu nostrum lapideum. Silius verò quum de gemma Garamantide quandam in Punicis, de cornu Ammonis nullam fecerit mentionem, nihil ex mente Vossii confirmabit.

CAPUT IV.

1. *De cornu Ammonis analytica commentatio secundùm Aristotelem: An sit, quodq; sit?* 2. *Cur sit, quidq; sit, juxta eundem Analyticæ magistrum optimum.* 3. *Materia hujus ex qua, nempe terra in agro Brunshusano aut lenta aut macra.* 4. *Ubi de Cœnobio Brunshusano, ejusq; conditore Ludolpho, Saxonum Duce.* 5. *Causa efficiens, eaq; aut universalis aut particularis: Et hæc quidem vel remota, vel proxima.*

ma. 6. Forma quidem ſubſtantialis, nulla tamen ex animabus, nempe κερατολιθοειδὴς. *7. Finis duplex aut ultimus, aut intermedius: Et quidem alius verus, aliusq; falſus in ſomniis divinis ex Ariſtotele contra Voſſium defenſo.*

I.

DE cornu Ammonis veteri apud Plinium Solinumque commemoratô ſatis habebimus per tria priora commentationem hiſtoricam texuiſſe capita: Nunc philoſophicam & analyticam de cornu Ammonis hodiernô aut phyſicam pertexemus. In hac verò nullus, quem ſequar, occurrit in antiquis alius, niſi Ariſtoteles Stagirita, optimus doctrinæ Analyticæ dictator: Hic ſecundô Analyticorum poſteriorum librô ſub initium, ut ſolet plurima, præclarè: Τὰ ζητούμενα ἐστιν ἴσα τὸν ἀριθμὸν, ὅσαπερ ἐπιστάμεθα· ζητοῦμεν δὲ τέτταρα, τὸ ὅτι, τὸ διότι, εἰ ἔστι, τί ἐστιν. *Quæſtiones ſunt æquales numero iis, quæcunq; ſcimus: Quærimus autem quatuor, quod ſit, cur ſit, an ſit, quidq; ſit?* Huc ergò prior mea convertetur demonſtratio, ut conſtet manifeſtiſſimè, an ſit, & quod ſiet cornu Ammonis hodièq; lapideum? Id utrumque quoniam in ſenſum perſpicuè incurrit, vix eſſe puto, cur operoſiùs demonſtrem. Sive lapidis naturam, ſive proprias hujus affectiones, ſive figuram & accidentia communia requiras, nihil in hoc cornu deſiderabitur, ſed reperietur omne, quicquid pro natura, propriis, attributis, figura, & accidentibus à te ipſo dabitur. An res enim ſint exiſtantque, illud duobus cognoſcitur modis, ἢ κατὰ συμβεβηκὸς ἢ καθ' αὑτὸ, h. e. *vel per accidens* ex accidentibus nempe, quæ ſub ſenſum ipſa cadunt; *vel per ſe*, h. e. ex rerum eſſentia naturaque, aut propriis earum affectionibus. Quas quoniam in hoc cornu & naturam lapidis alicujus deprehendere nullo negotio licet, quid dubitabitur diu, an illud hodièq; extet in Europa, Germania, & hac noſtra, quam habitamus omnes, Saxonia?

II. Quæſtiones autem reliquæ duæ, cur ſit, & quidnam ſit illud, de quo disquiritur, cornu plus negotii faceſſent, & nunquam expedientur, niſi ad cauſas veras primasque confugeris. Quæ ipſa methodus demonſtrativa extat aut analytica, & antiquis Philoſophis, præſertim Ariſtoteli recepta, & tam ſolerter tradita, ut Carteſiani hodierni, eorum maximè anteſignanus Anton. Grandis in Logica ſua (*Artic. XIX*) comprobârint illam, neque tamen evidenter ſatis expoſuerint. Habet quippe ut in ætatibus auctoritatem ſenectus, ſic in doctrinis antiquitas, eaque apud cordatos plurimum ſemper valebit, quanquam apud homines novitatis ſtudioſos jaceat. Audiemus igitur Doctorem è Peripato vetuſtum, qui primô poſt. Analyt. librô (*cap. 2.*) graviter in hanc rem: Ἐπίςαϑαι δὲ οἰόμεϑα ἕκαςον ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ τὸν σοφιςικὸν τρόπον τὸν κατὰ συμβεβηκὸς, ὅταν τ' αἰτίαν οἰόμεϑα γινώσκειν, δι' ἣν τὸ πρᾶγμα ἔςιν, ὅτι ἐκείνε αἰτία ἐςὶ, καὶ μὴ ἐνδέχεϑαι τεῦτ' ἄλλως ἔχειν. *Scire putamus unamquamque rem ſimpliciter ſeu abſolutè, non ſophiſticò modô ex accidente, quum putamus, cauſam cognoſcere, propter quam res eſt, quodque illius rei cauſa ſit, nec poſſe ſeſe illam aliter habere.* Huic ſi methodo fideliter inſiſtemus, & cauſas externas pariter atque internas, quas Philoſophi vocant, indagabimus, tum ad demonſtrationem & ſcientiam analyticam pervenietur.

III. Quandoquidem ergò cornu ſive corpus lapideum in quæſtionem venit, de materia hujus, quænam aut qualis ea ſit, primum explicabitur, tanquam de paſſivo principio, è quo uti producitur, ita productum poſteà conſiſtit. Hanc nemo aliam deprehendet, niſi terram in agro, quaquà illa patet, Brunshuſano & multam & copioſiſſimam: Quæ cùm alibi lenta, tenax & viſcida ad naturam argillæ propiùs accedat, alibi macra inter montes & rarior, plus ſabuli, calcis, lapillorumque contineat; in utroque hujus cornu materiam, agnoſcimus, & viſu, ſiquidem eô teſte opus fuerit, noſtrô percipimus. Illa quidem ſolutior humoribus aut ſubterraneis aut pluviis fermentata facilè concreſcit; hæc autem ſpiſſior

ſior ſubacta humido difficiliùs in naturam lapideam coaleſcit. Utraque tamen aut fluxu, aut quâcunque percolatione, aut aliâ quâdam ratione. Ita Theophraſtus, Ariſtotelis in Peripato digniſſimus ſucceſſor, ex libro de Lapidibus peculiari ſub initium docet, ubi aquam metallis, terramq; lapidibus pro materia tribuerat. ἅπαντα ὖν ταῦτα χρὴ νομίζειν, ὡς ἁπλῶς ἐιπεῖν, ἐκ καθαρᾶς τινος, καὶ ὁμαλῆς ὕλης, εἴτε ῥοῆς εἴτε διηθήσεως δία τινος γενομένης, εἴτε κατ' ἄλλον τρόπον ἐκκεκριμένης. *Omnia ergò heic putandum eſt, ut ſimpliciter dicatur, è pura quadam atq; æquabili materia concreviſſe, ſive per fluxum ſive quandam percolationem facta, ſive per modum alium concreta.* Hanc æquabilem puramque ac homogeneam deprehendes materiam, ſi cornu Ammonis illud diſſolutum comminueris, aut malleô contuſum in partes diviſeris minutas. Nam iſtæ particulæ ortum indicabunt ſuum, terramque teſtabuntur aut argillaceam, unde concreverunt, aut calcariam.

IV. Hæc ipſa cornu hujus lapidoſi materiam, terra nempe in agro Brunshuſano frequens, ad iſtud, unde nomen accepit, Cœnobium Brunshuſanum avocat, Ducatûs noſtri Brunſuicenſis antiquiſſimum. Ludolfus enim patre Walberto, avo Wigberto, & Witekindo proavo, Saxonum aut Rege aut Duce prognatus, idemque Saxoniæ Dux Anno DCCCLIII. in honorem Johannis Baptiſtæ ac Stephani Protomartyris, & Monialium habitationem illud condidit, tum Odæ conjugis dilectæ ſuaſu, tum Ludovici Imp. Rom. invictiſſimi, ac Papæ Rom. Sergii conſenſu: Sic habet prima fundatio, quam Heinr. Meibomius, Hiſtoriæ quondam noſtræ Saxonicæ aſſertor celeberrimus ibi protulit, ubi demonſtrat, Duces Saxonibus ex ætate Caroli M. & Francicorum Impp. ultimâ præfuiſſe. Conſentiunt Sigebertus in Chronographia, (*ad A. 860.*) Auctor anonymus de fundatione quarundam Germaniæ Eccleſiarum à B. Madero inter Antiquitates Brunſuicenſes editus; Albertus Stadenſis (*p. 162.*) in ſuo Chronico; Martinus Prædic. Monachus in MSto, (*ad A. 787.*)

quod

quod Luneburgi exſtat, Chronicô, & Witekindi quidem hiſtoriâ; Gobelinus Perſona in Coſmodromio, (*ad A. 1014.*) & Theod. Engelhuſius ab laudato anteâ Madero editus. Hunc unum præ cæteris è Chronico ſuo (*cap. 42.*) audire nunc juvat: *Ludolfus iſte*, ait, *Dux Saxonum Romam causâ devotionis profectus, reliquias SS. Præſulum Anaſtaſii & Innocentii, impetratas à Papa Sergio III. detulit in Saxoniam; in quorum honorem primò Cœnobium ſanctimonialium in Brunshuſen, poſteà verò quartô annô conſtruxit in Ganderſem, hæreditate ſuâ illic attributa, & filia ſua Hadamode Abbatiſſa Dominarum ſecularium conſtituta: Eccleſiam illam dotavit XI. millibus menſis, juxta numerum XI. millium SS. Virginum.* Literæ Ludolfi Ducis Saxoniæ fundationis & dotationis Eccleſiæ à ſe Anno DCCCLIII. in Brunshuſen conditæ & hinc ad fluvium Gande translatæ adhuc ſuperſtites hæ ſunt, *quæ ſequuntur:* Quia ſcriptum eſt, pretium animæ viri, divitiæ ejus. Idcircò ego Ludolfus, Dux Saxoniæ, notum eſſe cupio omnibus Chriſti fidelibus, tam præſentibus quàm futuris: Quod ego poſt inchoationem Monaſterii puellarum, quod divinâ inſpiratione commonitus, ſimulque dilectæ conjugis meæ Odæ ſuadelâ inductus, in honorem Præcurſoris, Stephanique Protomartyris, in Brunteshuſen ædificare cœpi, literis Domini noſtri Ludovici, Romanorum Regis invictiſſimi, ad ſanctiſſimum Sergium Papam acceptis, cum prædicta conjuge mea An. Domini DCCCLIII. Indictione primâ, Romam ivi, & in præſentia ipſius Summi Pontificis prænominati Monaſterium, & omnem proprietatem hæreditatis meæ, quam habui, videlicet Gandershemiæ marcæ, & Dengdiæ marcæ, & Laachindorp marcæ, & alia loca plurima cum famulis utriusq; ſexûs, Apoſtolorum Principi, pro remedio animæ meæ, & eorum ſimul, quibus debitor extiti, & jus & proprietatem integraliter tradidi. Sanctorum etiam Romanorum Pontificum Anaſtaſii & Innocentii pignora glorioſa nobiscum deportanda piæ nobis charitatis affectu tradens petiit & accepit à nobis promiſſum, Eccle-

Ecclesiam in honorem prædictorum Confessorum fabricandam, & lumen ante ipsorum pignora indeficienter administrandum. Ut autem hæc omnia per succedentia sibi secula firma & indissolubilia persistant, Privilegium plenæ & perpetuæ libertatis in papyro conscriptum, ubi omnia prædicta continentur, Monasterio nostro liberè utendum tradidit. Nos etiam in continenti duas stolas albas XXX. aureis intertextas eidem beato Sergio Papæ tradidimus, statuentes, ut Abbatissa, quæ pro tempore fuerit, eundem censum sanctæ Romanæ Ecclesiæ in signum libertatis singulis annis persolvat. Cùm autem divinâ cooperante gratiâ prosperè domum rediissemus, gratanter à S. Collegio recepti, eundem locum sacro puellarum cœtui videntes nimis angustum, in quadam sylva hæreditatis nostræ, juxta fluvium Gande, qui aliô nomine Ecterna nuncupatur, Anno ab Incarnatione Domini M DCCC LVI. Indictione quartâ, Ecclesiam in honorem dictorum Confessorum non longè à priori loco celebriori ædificio construximus. Precamur igitur vos legentes vel audientes hujus nostræ donationis paginam, ut cœlestis regni clavigerum pro nobis suppliciter oretis, quatenus post funera carnis nostræ Paradysi januas traditâ sibi potestate nobis aperiat, atque in extremo examine ante tribunal æterni Judicis supplex pro nobis advocatus existat. Satis de Cœnobio & agro Brunteshusano, ad quem heic digrediendum paulisper fuerat.

V. Revertamur igitur ad causas, unam præsertim ex omnibus efficientem, unde principium est motus sive generationis in hoc cornu lapideo procreando. Hæc efficiens causa, è Scholis Physicis duplex occurrit: Altera quidem universalis, alteraque particularis: In illa nempe universali mecum omnes convenient, seu de prima, DEO scilicet, cunctorum lapidum Auctore maximô; seu de secunda, astris videlicet Planetisque dixero. *Deus quippe omnium rerum seminator est atq; sator*, Tullio nostro: (*Lib. II. de nat. Deor.*) Cœlestia verò

aſtra, Solem, Lunam, & reliquos Planetas in lapidum generatione ſuam conferre partem, quis eſt, qui neſciat? Benè Manilius: (*Lib. I.*)

Aſtra movent terras, Deus hæc movet ipſe ſupremus.

De particulari quædam ſententiarum fortaſſè varietas erit: Aſt removebitur illa, quæcunque ſit, certè minuetur, ſi duas dixerim, in uno hoc cornu concurrere, unam remotam, proximamque alteram: Remota caloris & frigoris erit, à quo utroque ad fermentationem & concretionem terra ſive materia jamdum rectè diſpoſita redigetur. Ita Theophraſtus in libello de lapidibus citatô anteà docet: ἡ δὲ πῆξις τοῖς μὲν ἀπὸ θερμοῦ, τοῖς δ' ἀπὸ ψυχροῦ γίνεται· κωλύει γὰρ ἴσως οὐδὲν, ἔνια γένη λίθων ὑφ' ἑκατέρων συνίσταθαι τούτων. *Coagmentatio autem his quidem à calido, illis autem à frigido fit: Nihil tamen prohibet, quædam genera lapidum ab utroque horum concreſcere.* Proxima inter cauſas particulares efficiens mihi eſto principium κεραλολιθοποιὸν, h. e. *lapidi ad cornu ſimilitudinem inflectendo congruum;* ſive quis illud potentiam, ſive vim & virtutem cornei lapidis effectricem, ſive ſpiritum è Kirchero novisque Scriptoribus lapidificum appellet. Scio quidem hæc noviter reperta nomina inter Grammaticos non ferri, nec in Lexicis reperiri: Inter Philoſophos tamen ut ferantur, neceſſitas facit, & veterum æquè atq; recentiorum auctoritas. Unde Kircherus in mundo ſubterraneo (*Lib VIII. c. 3.*) magnetiſmum, vim lapidificam, & ſpiritum architectonicum ſeu plaſticum efformat, ubi cauſam lapidibus efficientem aſſerit.

VI. Ita nimirum hæc quam κεραλολιθοποιὸν dixi, cauſa efficiens in materiam efficaciter agit, ex illaque formam educit ſubſtantialem, eductamque cornu Ammonis lapideô relinquit, ut inde differentiam ſpecificam & propriam ultimo conſequatur: Hoc munus formæ ſubſtantiali apud Philoſophos injungitur. Quæ tandem illa ſiet, aut unde ſumatur, heic in quæſtionem veniet? Hic Rhodus, hîc ſalta, ut in proverbio dicunt vetuſto. Democritus omnes formas à figura, ſitu,

ſitu, & atomorum ordine, h. e. quantitate & qualitate ſumi voluit: Sed cur non ex reliquis categoriis depromantur? Ut enim res ſunt, ita formam ſpecificam illis convenire, quis non videat? ἰδιότητες δὲ πλείους εἰσὶν ἐν τοῖς λίθοις. ἐν γὰρ τῇ γῇ χρώμασί τε καὶ γλισχρότητι καὶ λειότητι καὶ πυκνότητι, καὶ τοῖς τοιούτοις αἱ ῥοαὶ διάφοροι· κατὰ δὲ ἄλλα σπάνιοι. *Lapidum autem plures ſunt proprietates. In terra enim coloribus & tenacitate & lævore differunt, fluxus & denſitate ac ſimilibus; ſecundùm alia verò rari:* Theophraſtus in libello anteà citato ait. Quare ſi lapideam in hoc cornu eſſentiam, ſi ſcabram, tortuoſam & infuſcatam aut ſubcinericiam ſuperficiem, ſi corneam in eo ſimilitudinem aut figuram attulero, quidni ſufficiant? Quidni formam dabunt κερατολιθοειδῆ ἢ κερατολιθόμορφον, quam Græcô rotundiùs ſermone, Latinô incommodiùs paulùm, nec ſine ambitu verboſo exprimere vix licet? Cùm hæc autem forma lapidi corneo & ſubſtantiæ inanimatæ aut corpori vitalis actionis experti debeatur, ſubſtantialis quidem ipſa eſt atque corporea, nulla tamen ex animabus, quas vegetativam, ſenſitivam & rationalem Philoſophi conſtituunt. Adeoque forma huic Cornu foſſili nihil vitæ conferet; Natura verò rerum Dædala, qualem Lucretius (*Lib. V.*) vocat, jucundum indidit ſpectaculum, nempe figuram corneam ab ariete aut animali quadrupede adſumtam. Videlicet natura Lithogennetica Kirchero (*c 8.*) Geometram ſeſe, Aſtronomam, Opticam, Pictricem, & in lapidibus cunctis divinam ferè artificem probat.

VII. Finis ſupereſt, cujus gratiâ hoc cornu in foſſilibus habetur, idemque duplex: Unus reſpectu DEI ultimus, alterque humani generis reſpectu intermedius aut proximus. Ultimus ille divina eſt gloria, quam cornu lapideum nullô ſermone, ſed ſuô artificioſô extollit ſchemate augetque. Quorſum enim univerſa naturæ fabrica & compages, & cunctorum corporum lapidumque infinita varietas & multitudo pertinet, niſi ad gloriam DEO Ter Optimo aſſerendam? Intermedius ergò reſpectu humani generis proximusque finis aut

 verus

verus etiam in hoc cornu noſtro, aut falſus erit: Verus in laude ponetur cultuque DEI congruô, ad quem homines, quotquot ſapiunt, exquiſitiſſima lapidum figura commoveri aut compelli decet. Ἐςὶ γὰρ ὁ δημιουργὸς θεὸς ἀσυγκρίτως τῶν πάντων προτιμώμενος. *DEUS enim opifex omnium maximè venerandus absque fuco eſt.* Hierocles in Carm. Pythagor. ait: Falſus quem dico, in ſomniis divinis apud veteres ponebatur. Nam eò ſuperſtitionis proruerant gentiles, ut ſuo Ammonis cornui ad divina ſomnia repræſentanda maximam virtutem tribuerent. Sed quàm falſi fuerint, libellô egregiô Ariſtoteles *(cap. 1.)* demonſtravit, & hæc divina, quotquot jactabantur, ſomnia evertit. Τὸ δὲ γὰρ θεὸς εἶναι τὸν πέμποντα, πρὸς τῇ ἄλλῃ ἀναλογίᾳ, καὶ τὸ μὴ τοῖς βελτίστοις καὶ φρονιμωτάτοις, ἀλλὰ τοῖς τυχοῦσι πέμπειν, ἄτοπον. *Nam DEUM quidem eſſe mittentem, cum alia irrationabilitate* (ſic interpretantur) *non optimis & prudentiſſimis, ſed vilibus aut plebejis immittere, abſurdum eſt.* Nempe vulgarium iſta fuerunt hominum, nulla ſapientiorum aut rariſſima. Dæmon enim facilè ſimplicioribus abuti poteſt ſoletque pro eo, quô credulos aggreditur, aſtu mirificô. Nihil ergô fuit, cur Voſſius in Theologia Gentil. *(Lib. III. c. 35.)* hanc â Philoſopho productam rationem diluere conaretur, & divina ex ſacris ſomnia urgeret, quæ nec gentilibus & falſis paria erant, nec Ariſtoteles inpugnabat. Benè Cicero de Divinatione: *(Lib. II.) An Æſculapius poteſt præſcribere per ſomnium curationem valetudinis? Neptunus gubernantibus non poteſt?* Perinde an Jupiter Hammon, an cornu ab ipſo appellatum præſcribere, aut per ſomnium indicare, quid proſit maximè unquam incubantibus poteſt?

CAPUT V.

1. Definitio cornu Ammonis, in eaque genus proximum eſt lapis: Nec pro cornu animalis in lapidem mutato habebitur. 2. Quicquid Cæſalpinus contrà ſtatuat. 3. Differentia ſpecifica

cifica primùm à colore duplici. 4. Secundò ab loco natali seu agro Brunshuſano, qui ab Schazfeldenſi, Hildeſienſi, alio diſtinguitur. 5. Tertiò à partibus duabus, apice nimirum ac mucrone. 6. Armatura veluti pars in definitione omittitur, ad Hoplites pertinens. 7. Quartò à forma seu figura, eaq; aut ſimplici aut multiplici contra Ferr. Imperatum.

I.

ITa cauſas externas pariter atque internas more philoſophicô, niſi fallor, tradidi, omnesque breviter, quantum propoſito meo inſerviit, percurri. An denique ad definitionem tranſeundum heic erit? Sic fortaſsè iis videbitur, qui pro inveterata ſcholarum conſuetudine in definiendo ſunt nimii aut planè ſuperſtitioſi. Equidem nôſſe cauſas ad ſcientiam analyticam ſatis eſt: Quum tamen definitio quoque ad demonſtrationes multum conferat, neque ab illa in præſenti penitùs abſtinebo. *Cornu Ammonis itaque, de quo loquor, eſt lapis, aut nigricans aut albens, ex agro Brunshuſano progenitus, & ab apice nodoſo rugoſoq; in mucronem tortuoſum, acutum ſtriatumq; ad inſtar cornu arietini deſinens.* Genus meæ definitionis lapidem feci, quem natura, generatio & ſenſus ipſe faciunt, poſcuntque. Nam in eo nihil aliud, niſi corpus terreum, durum, friabile, nec liquabile tamen habebis, h. e. lapideam, quam Phyſici Ariſtotelici & Carteſiani definiunt, eſſentiam aut naturam. Ut omnes cæterùm doctiſſimi Viri in errorem aut credulitatem incidant, quicunque hunc lapidem pro cornu animalis in corpus lapideum mutato venditant aut exiſtimant. Ita Ol. Wormius (*cap. XIII.*) ex Melita Inſula ſub nomine cornu arietini petrefacti ad ſeſe hunc allatum in Muſeo commemorat, Hammonis cornui, quod apud alios depingitur, æqualem. Ipſe nobiliſſimus Bartholinus de unicornu hæſitat ſecum, nec apertè pronunciat, quid velit in hoc dubio argumento.

II. Andr. Cæſalpinus autem librô ſecundô (*cap. 44.*) de metallicis, ubi ad figuratos lapides devenerat, multis contendit rationibus, *corpora hujusmodi non pauca, ſed multa imò innumerabilia eandem prorſus configurationem cum viventibus habentia, viventia exſtitiſſe, ſed poſteà aut ſpontè, aut ob aliquem ſuccum lapideſcentem concreviſſe in lapideam ſubſtantiam:* Idq́ue pati frequentiùs putat oſtrearum & ſimilium teſtas, & oſſa animalium, & ligna quædam diu condita, ut propter ſubſtantiam, quæ in ipſis eſt, terream lapideſcant. Sic lapidem Judaicum, Belemnitem, Gloſſopetras è conchyliis concreviſſe ait. De cornu quidem noſtro nihil attigit: Si tamen argumenta Viri clariſſimi valebunt, pro cornu arietino in lapidem mutato habebitur. Namque cùm eadem figura in multis reperiatur, non caſu ſed aliquâ ratione configurationem hujusmodi factam urget: Omnia verò quæ caſu fiunt, non in multis, nec frequenter, ſed in paucis eadem & raro contingere, ut in gemmis & marmoribus nonnullis imagines. Ratio autem vel ex fine habetur in figuris nempe partium, quas habent animalia, organicarum, vel ex arte, vel ex neceſſitate, ut in cryſtallo ſexangulo; Vel ex loco, quô corpora continentur. Ita nempe rationes ille continuas unà connectit. Quidni rationem aliquam à neceſſitate aut locô hujus lapidis petamus, dicamusq́ue, non alium niſi figura cornea generari potuiſſe? Quidni verò principium κερατολιθυποιὸν, quod ſuprà conſtituimus, & finis duplex pro ratione valeat? Finis quidem ab inanimatis lapidibus ipſe agnoſci & appeti nequit: Attamen ab ſuperiori aliquo agente, natura Deoq́ue ſatis cognoſcitur. Quare argumenta Cæſalpini haud illud conficiunt, ut lapis noſter pro cornu in lapidem converſo habeatur. Huic inſuper Cæſalpini, quiq́ue cum ipſo faciunt, Fab. Columnæ ac Nic. Stenonis ſententiæ contrarium exemplum idq́ue manifeſtiſſimum Acta Philoſophica Anglicana M. Jan. An. 168$\frac{3}{4}$. Num. 155. pag. 463. Eruditorumq́ue Lipſienſium M. Aug. An. 1685. pag. 371. in Conchis præbent foſſilibus, &

qui-

quidem ex *Observatione sequenti Griff. Hatleji:* Cùm in Comitatu Cantii propè Huntoniense oppidum in loco, quartâ milliaris parte à flumine Medway dissito, piscina amplificanda esset, inter fodiendum argilla primùm reperta est trium pedum profunditate; inde marga cœrulea optima trium pedum cum dimidio; dein stratum durum ex conchis, seu conchiformibus lapidibus satis densè coagmentatis, quorum interstitia itidem margâ replebantur. Stratum hoc pollicis saltem crassitie ac ita planum, ut in eo commodè ambulari posset, procurrebat, quemadmodum solent venæ silicis in terrâ cretacea; ac sub eo rursus marga pedis circiter profunditate deprehendebatur. Concharum istarum pleræque ex turbinatarum, reliquæ ex bivalvium classe erant; ex his tamen posterioribus nullæ ambabus valvis invicem cohærentibus repertæ, sed non nisi singulæ seu separatæ. Ac turbinatas quidem seu contortas quod attinet, crassities earum erat à vicia ad avellanam; figura omnium eadem, nisi quod in nonnullis latera nonnihil depressa essent: color, abluta marga seu terra lapidosa, lapidi Bezoar similis apparebat: coctæ tamen albescebant & cretacei quid in digitis tangentis relinquebant; quô ipsô à cochleis fricatione ablatô, subtilissimæ striæ nigricantes extrorsum emergebant. Observatum quoque conchas has in aceto fortiter & cum bullis effervescere. Ex bivalvibus pleræque non excedebant crassitiem phaseoli, paucæ fabam majorem latitudine æquabant: valvæ tamen adeò erant tenues, ut consimilibus animalium exuviis multum hac in parte cederent. Color idem, qui turbinatarum, nisi quod in paucis lineæ oblongæ, circulariter ad commissuram, quâ valvæ jungi solent, tendentes observatæ. Una tamen inter reliquas reperta ex distinctis quasi lamellis composita, cujus convexa facies pulcherrimô nigrore splendebat, interiore margaritæ colorem referente. Ex bivalvularibus hisce multæ imperfectæ apparebant, & ut scholæ loquuntur, in fieri; non quantum ad figuram, sed quantum ad crassitiem & duri-

duritiem: & in aliquibus velut prima ſtamina, in aliis quaſi gradus & profectus varii ad perfectam figurationem.

Ex hac ipſa jam imperfecta in nonnullis formatione, ut & in jam completis valvarum ſingularitate arguit Hatlejus, conchas iſtas nunquam exuvias animalium fuiſſe; præſertim cùm non auditum fuerit, exundans flumen eousque unquam pertigiſſe, aut locum iſtum anteà fuiſſe detectum. Quin potiùs exiſtimat, eas eſſe lapides ſui generis, tales ſcilicet ex quibus Conchites, ut vocari ſolet, conſtat. Confirmat hoc ex eo, quòd fruſta prædicti concreti diſſimilaris, ubi marga induruit, per quam ſimiles appareant vulgari iſti marmori, quod circa Pluckley in Cantio effoſſum adhiberi ſolet viis ſternendis; Nam & hoc non aliud credit eſſe quàm coagmentationem ejusmodi lapidum conchiformium, quibus interfuſa marga firmam ſoliditatem ac duritiem adquiſiverit: Unde & fieri ait, quòd marmor iſtud aëri expoſitum ſenſim exiguas oſtendere cavitates incipiat, interjectis ſcilicet margæ portionibus, tanquam minus duris, per temporis tractum eroſis. Pro alio adhuc ſuæ opinionis argumento allegat Hatlejus, quod non longè à loco illo priori in agro Huntonienſi, & quidem profunditate eidem horizontaliter parallela ex quadam margæ fodina effoſſum fuerit marmoris fruſtum, quòd teſſellatô quaſi opere diſtinctum appareat lapidibus ejusmodi conchiformibus; quòdq; adeò veriſimiliter eadem cum compoſito anteà deſcripto principia agnoſcat.

III. Differentiam definitioni addo (1.) *à colore*, qualitate, ceu vocant, patibili ac noſtro primùm viſui ſubjecta. Color autem cornuum, quotquot mihi oculis & manibus tractâſſe licuit, duplex hactenus offertur: Unus quidem nigricans & fuſco propior; alter autem paululùm albens, cinereoque proximus. Utrumque Itali & Germani rerum foſſilium Scriptores (*ll. cit.*) annotant: Fer. Imperatus ſubruffum; Wormius in Muſeo griſeum aut griſeô æqualem addit. Ambroſinus cornua hæc ad ferreum, plumbeum, vel aureum quan-

doque

doque colorem vergere ſcribit: Ferrei aut plumbei coloris quæ ſunt, ea cum noſtro convenient: Quæcunque aurei & flavi multum habent, ea Chryſammonites ſive potiùs Ammochryſos aliquos præbebunt. Quare cornu Ammonis idem ille doctiſſimus Auctor Chryſammonitarum generi accenſet meritò, ſi nempe coloris ſabuliqúe ſit aurei: Sin plumbei aut ferrei hoc fuerit, tum claſſi Ammochryſorum haud ita commodè inſeretur. Utcunque fuerit, noſtrum è colore ſuam, quam expreſſimus, differentiam ſervabit. Falluntur enim, Scholaſtici, & in ipſum Ariſtotelem peccant, quicunque ſubſtantiarum definitionibus nullas, niſi ex ſubſtantiæ prædicamento differentias permittunt. Τελεία γὰρ διαφορὰ ἐναντιότης ἐστίν. *Perfecta differentia eſt contrarietas*, inquit Philoſophus in Metaphyſicis ſuis. (*Lib. X. c. 1.*) Quæ verò quoniam in ſubſtantiis earumqúe categoria non poteſt conſtitui; cur ex alio prædicamento in ſubſtantiarum definitionibus differentias non ferunt? Intereà tamen ab ſeſe Philoſophiam Ariſtotelicam doceri volunt creduntqúe.

IV. Addo ampliùs differentiam (2.) *ab loco natali*, qui ager Brunshuſanus eſt, Gandersheimenſi contiguus, & ſylvâ & montibus, & pratis irriguis, & campis, & paſcuô, & antiquo Cœnobio jucundus. Terra enim, quæ ibi exſtat tum argillacea tum calcaria & lapidoſa quam non difficulter in naturam lapideam indureſcere ſoleat, hæc inflexa cornua, pluresqúe figuris aliis ſignati lapides conteſtantur: Puta trochitæ, entrochi, aſteritæ, ſive ſtellati, chiromorphi (χειρόμορφοι) ſeu manu humanâ præditi, ξυσμόλιθοι, h. e. lapides, qui ramenta æquent lignea, xyſmolithi, aliiqúe, quos agricolis, foſſoribus, dum aliud agunt, & viatoribus fortuna ne quidem opinantibus offert. Quin videas eminere hoc cornu ad extremam ſuperficiem innatum lapidi prægrandi, ut fruſtrà ſit, quisquis hoc ſeparare laboraverit. Plura verò lapidum figuratorum genera Schazfeldenſis inter juga Harzica ſitus ager, ſpecuqúe Baumannianum in Stolbergenſi Comitatu celebre

 ſup-

ſuppeditat (Baumanns-Höle Germani nuncupant, neq; Baumanns-Holtz / uti Kircherus, Tollius & Wormius vocârunt.) Unde oſteocolla, dentes gigantei, quos vulgus exiſtimat, Belemnitæ ac Striæ nitroſæ mihi huc ex dono Viri Clariſſimi Heinr. Georg. Neuſii, Rectoris in ſchola Blankenburgica meritiſſimi ſunt allatæ. Neque cornu Ammonis lapideum agro Hildesheimenſi deeſſe, Agricola & Geſnerus (*ll. cit.*) referunt: Lachmundus in Oryctographia ſua (*cap. 12.*) nonnullis ſchematibus declarat, & nomine, quô cluit, Germanicô ein Zieherhorn oder Scherhorn: Quod & Agricola & Tollius in Notis ad Boëtium (*l. cit.*) planè idem recitaverant. Ut non dicam de agro Würtembergici Ducatûs ad Bollenſe Balneum jacente, ubi hoc cornu frequentiùs, Bauhino teſte, reperitur. Maltha Inſula, & in locis pluribus Italia, Sicilia, Dania & Anglia illud itidem progenerare apud Wormium, Bartholinum, Imperatum, Ambroſinum, cæterosq; legitur. Ut clariùs hinc pateat, quandam ex loco natali differentiam noſtro, quod definivimus, cornu obtingere.

V. Inſuper (3.) *à partibus*, quas natura diſcrevit, & anfractu aliquô convolvit elegantiſſimè, duabus: Una eſt nodoſa rugoſaque, nodis veluti rugisque pluribus diſtincta, quam apicem voco, h. e. ſummitatem exteriorem, digitis ferè tribus latam, & flexo magis magisque ambitu coarctatam: Altera eſt mucro interior, idemque ſtriatus, tortuoſus, adeò & patulus, ut foramen medium ſeu concavum relinquat. Veluti enim cornu animalium quodque duas complectitur partes baſin ac mucronem extimum; Illaque baſi ad cranium caputve naſcitur & hæret, hâc verò mucrone in extremitatem cavam ſolidamve definit: Sic duas in hoc lapideo κατ' ἀναλογίαν partes facio, easdemque tueor, quas natura ſuô artificiô aut ordine diſcrevit. Nec aliàs à Phyſicis foſſilium Scriptoribus (*l. cit.*) agnoſci aut diſcerni hucusque video. Ita Wormius in Muſeo cornu Ammonis exprimit contortum & acutum, longitudine unciarum trium, craſſitie pollicis, acutô apice, cruſtâ

lævi & marmoreâ, rugis per transversum coëuntibus, colore cinereô luteôque: Ut lineas minutas striasque per longitudinem, & juxta basin è centro in circumferentiam notet. Huic alterum adjecit ex Anglia sibi allatum, quatuor circumvolutionibus in se revolutis, perpetuis striis & articulationibus dotatum, colore subnigrô, substantiâ siliceâ, & quibusdam in locis armatura aurea splendens, ut in ambitu quinque pollices, duosque in diametro contineat. Ita Jo. de Laët. (*Lib. II. c. 22.*) in nobis ad Boëtium producit, quod verrucis, tuberculis & quasi rugis quibusdam variegatum fuerat. Bauhinus autem in Historia (*Lib. IV.*) fontis balneique Bollensis cornu hoc multiplex, nec unô exhibet exemplô, nec iisdem ferè partibus; helicoides puta, hoplites, cristatum insuper atque pertusum. At si exempla probè omnia expendes, nullô patebit negotiô, Conchitem, Strombiten, Ostraciten aut alium nonnunquam pro cornu Ammonis aliquô exhiberi. Quis enim pro cornu habeat Conchas lapideas, limaces & serpentes saxeos, quales Bohemia quoque profert tam affabrè factos, ut viatoribus horrorem incutiant? Ita Joh. Balbinus in Miscellaneis Regni Bohemiæ Historicis (*cap. 51.*) commemoravit.

VI. Quid de armatura fiet, cujus ex Wormio mentionem suprà fecimus? Nonne illa inter partes collocabitur? Omninò ita sentio, si quidem nostris ex agro Brunshusano editis adhæreret illa: Sed cùm desit, non est sanè, cur ad eas referri debeat. (*Lib. IV.*) *Cornua scilicet Ammonis, quæ plerunque armatura ferri politi colorem referente obducuntur, succo aluminis infecta aurei coloris fiunt;* In libris de ortu subterraneorum Agricola dicit. Armaturam verò metallici vocant (Germanicè Harnisch) quòd ferri politi aut æris aut alius generis similitudinem gerat. Neutrum tamen non modò metallum est, sed ne tantillum quidem illius ex eo potest confici: Ut hoc Viro (*Lib. V.*) judice sit potiùs naturæ rudimentum, metalla facere discentis: Lapisque, qui hâc armaturâ indutus fuerit,

Hoplites Græcè dici queat. Ambrosinus autem in Museo superiùs citatô Chrysammos & lapides, inquit, aliquando materiâ quâdam armari, quæ ad colorem ferreum, plumbeum, vel aureum vergat. Hoc ut exemplis comprobet, (*loc. cit.*) Ostreum petrificatum & armaturâ coloris aurei conspicuum, atque Chrysammonites figuris variis, quosdam armaturâ præditos designat. Imperatus denique observat, Ammonis cornua, si fortaßè in marcasitam inciderint, tunicâ vestiri metallicâ, sive armaturâ, quam communiter vocent (*vestite di color metallico, il che chiamano armatura.*) Nec ab Laëtio, nec à Tollio in suis ad Boëtium additamentis aliud proferri videas. Ambrosinus (*Lib. IV. c. 15.*) igitur Ammonis cornua & lapides, quicunque crusta polita instar ferri elaborati seu armaturâ metallicâ circumdantur, Hoplitis accensuit, nomenque ὁπλιτῶν ἀπὸ τῶν ὅπλων, i. e. ab armis, uti debuerat, derivavit. Bartholinus autem laudatus (*l. cit.*) anteà observat, non in solo cornu, sed in matrice ipsâ ejusmodi armaturam conspici frequentem, & ab sese cum Petro Castello, Medicô Messanensi, erucam ex ea collis parte, quâ hortus in altum publicus adsurgit. Quoniam ergò hæc armaturæ cornibus Ammonis quandoque obtigit, nostris verò de quibus differitur, nulla; Hanc sanè inter partes collocare non possumus, nec debemus.

VII. Denique (4.) *à forma sive figura*, quâ lapis noster in cornu arietinum desinit, nomenque Ammonis apud veteres impositum adhuc meritò tuetur. Cùm autem natura pro suo, quem armis animalium exercet, lusu cornua in anfractum convoluta dederit arietum petulco generi; Hunc quoque lapidem pro miro, quod subterraneis demonstrat, artificiô non in simplicem ubique sed in anfractum quandoque multiplicem convolvit. Wormius enim (*ll. cit.*) quatuor circumvolutiones in uno; Ambrosinus, Bauhinusque tres in aliis; Agricola duas deprehendit. Mirari ergò subiit, cur Imperatus hosce lapides instar cornu bovini descripserit involutos:

lutos: Curque illos, qui parùm torquentur, teretesque sunt, cornua dici, eos verò qui gyrantur & in spiram contorquentur, serpentibus assimilari scribat. Fateor quidem esse generis hujus nonnullos, qui cùm læves sint, & nodis tuberculisque careant, serpentem aut cochleam aquaticam referri videantur, uti est ab Laëtio (*l. cit.*) non malè observatum: Attamen quotquot sunt Ammonis cornua, non bovini, sed potiùs arietini cornu effigiem reddunt. Spiræ serpentum etiam, si quæ lapidibus impressæ appareant, ad cornu tortuosum, quale in arietibus est, accedunt proximè, quin ab multis Auctoribus eò referuntur. Hinc Wormius quoque Ammonis cornui lapidem subjecit, qui sceleton serpentinum exhibeat, grandem adeò, ut pedes fermè quatuor pluresque spiras ambitu, & mediâ sive centrali foramen patulum complectatur. Forma ergò in cornibus Ammonis (si tamen ex horum genere sint, quæ describuntur, omnia) aut simplex erit aut multiplex: Simplex quidem unâ aut duplici anfractu seu circumvolutione; Multiplex spiris pluribus aut inflexionibus constabit. Hæc si placuerint, ad definitionem, hujusque differentiam dicta sufficiunto. Formæ naturales enim ut plurimùm in se suâque naturâ sunt accidentia; Differentias autem specificas ἐκ τῆς πρὸς ὑποκείμενον σχέσεως, i.e. *ex habitudine ad subjectum* constituunt, eique suam in certo genere perfectionem aut finem à natura præfixum adferunt: Quod præclarè Aristoteles in suis Analyticis, & Zeidlerus in doctissimo ad illa Commentario (*c. 12.*) explicavit.

CAPUT VI.

1. *Cornu Ammonis inanimatum est, nec habet ullam è tribus animam.* 2. *Cardanus tamen lapides omnes animatos voluit vivosq́: Idemq́ Chymici nonnulli & Philosophi volunt.* 3. *Cartesiani verò animam lapidibus, plantis & animalibus demunt omnem, vitamq́ tripliciter distinguunt.* 4. *Vita triplex Aristoteli pro plantis animantibus & hominibus.*

 5. Vita

5. Vita ex Helmontio novisq; Philosophis triplex, & lapidum & omnium communis, & contradictionibus plena. 6. Rationes pro vita lapidum animaq; diluuntur. 7. An cornu Ammonis ab animali principio fiat? Neg. contra Ferr. Imperatum, Chymicosq; novos. 8. An cornua boum Indica augeantur ab eo crescantq;.

I.

SUperiùs in quarto capite Ammonis cornui seu substantiæ inanimatæ, formam substantialem atque corpoream sive materialem tribui, omnemque iis ex animabus, quas vegetativam, sensitivam, & rationalem nuncupant, ademi, & adimendam planè statui. Nulla enim vis animæ, nulla potestas, ab hoc cornu & lapide unquam prodiit, aut prodire videbitur, si animam eô, quô inter Philosophos receptum fuit, significatu accipias. Cornu quippe istud lapideum nec ab interno generatur principiô, nec augetur, nec potentiam generandi sibi simile aut facultatem habet: Ergo vegetativa carebit anima. Idem cornu quia nec sensum, nec motum localem, nec appetitum, nec rationem exserit ullam, sensitivâ & rationali quin destituatur animâ, nemo sanus erit, qui dubitet. Quamvis verò formâ suâ substantiali gaudeat; hæc tamen nihil vitæ, nihil operationis vitalis conferet, aut conferre videbitur, nisi animata corpora cum inanimatis confundere audeamus. Quare cornu aliud animatum est, & quibusdam animantibus concessum, aliud inanimatum, & lapidibus per quandam similitudinem commune: Ubi Aristoteles in Libro de partibus animalium, dum tractat cornua, tertiô ipse distinxit: (c. 1.) Ἔχει δὲ οὐδὲν μὴ ζωοτόκον· καθ' ὁμοιότητα δὲ καὶ μεταφορὰς λέγεται καὶ ἑτέρων τινῶν κέρατα. ἀλλ' οὐδενὶ αὐτῶν ἔργα τοῦ κέρατος ὑπάρχει. *Nullum verò habet nisi viviparum; per similitudinem & translationem quorundam aliorum dicuntur cornua, sed nulli operationes cornuum insunt.*

II. Sed

II. Sed uti fert communissima Philosophorum dissensio, mirum dictu est, quàm hodièque de vita lapidum inter sese dissideant. Cardanus enim magni nominis sive Mathematicus sive Medicus, inter subtilitates, quas tenues quandoque nectit, eò abripitur, ut cunctis lapidibus vitam animamque suam tribuat. Nec aliter potest ingenii prodigiosi homo, qui omnia omninò vivere, suâque constare vult animâ, tum communi tum propriâ. Hunc autem Jul. Cæsar Scaliger in suis Exercitationibus probè castigavit, animamque non mundo solùm universo, sed lapidibus evertit, quàm multis ille rationibus adstruxerat. (*Exerc. VII.*) *Omninò verò*, inquiens, *tu nugatus fueris. Siquidem omnia dicis vivere: Quam opinionem Thaleti tribuit Philosophus. Non jam formam & animam, sed animas duas congestione quâdam infarcies in unoquoque, alteram propriam, alteram communem.* Deinde Fallopius in Tractatu de fossilibus inscripto (*cap. 8.*) singulas Cardani rationes eruditissimè discussit, quæque à Scaligero prætermissa fuerat responsio, hanc iis solidam subjecit: Ut pateat, *Cardanum interdum plus homine sapere, in pluribus minus pueris intelligere*, quæ Thuani, Scriptoris gravissimi, de Viro sententia fuit. (*Lib. LXII.*) An ex veteribus hanc doctrinam hauserit, ipse nusquam indicat; nec mihi succurrit ex lectione philosophicâ locus, unde planum istud faciam: Democritus tamen apud Fallopium animata putâsse omnia, & lapidibus animam vegetativam propriam dedisse legitur. Denique mihi succurrebat locus è Diog. Laërtio, & vita quidem Thaletis, unde pateat, quis Philosophorum primus lapides & metalla vivere putârit. Θάλης πρῶτος τοῖς ἀψύχοις μεταδιδόναι ψυχὰς λέγεται, τεκμαιρόμενος ἐκ τῆς λίθου τῆς μαγνήτιδος καὶ τοῦ ἠλέκτρου. *Thales primus inanimatis animas tribuisse dicitur, conjectans ex magnete lapide ac electrô.* Ad quem locum ubi J. Gerh. Vossius in Physiologia Christiana (*Lib. VI. c. 1.*) devenerat, pro invicto ipsi contra Thaletem è Peripateticis argumento est, si animam habeant vegetativam lapides, instrumenta

etiam

etiam habere organica, quibus nutriantur, & generent sibi simile: At neutrum dici posse. Nam augeri quidem; verùm non sicuti plantas & animalia, quorum singulis partibus à calore intùs calefactis nova materies addatur, inque poros accepta corpori agglutinetur, ut propterea majori spatio sit opus; prout idem suprà dixerat. (*Lib. III. c. 21.*) Metalla autem fossiliaque crescere per appositionem externam, non mutatô interiùs eô, cui quid apponitur, sed illô, quod exteriùs attrahitur, agglutinatô, similemque in substantiam converso ejus, cui illud apponitur. Fossilia porrò carere seminibus, nec unum ex altero nasci. Hæc ita Vossius rectè: Quibus tamen expositis non vult cum eo contendere, qui quadruplicem esse animam dicat: *Unam, quæ qualemcunq; vitalem vim largiatur; alteram, quæ nutrimentum præstet & generandi facultatem; tertiam, à qua fuerit sensus & motus; quartam eorum, qui ratione utuntur.* Quomodo vita latiùs patebit vi nutriendi & generandi; hæc latiùs sensu motuque; motus ratione. Miror autem summoperè, cur ita fluctuet ipse, tantùmque Thaleti Philosopho, & duobus ab eo in medium allatis exemplis, magneti scilicet succinoque attribuat. Paullò post tamen mutatus denuò & quasi alter, si nomen animæ displiceat, hanc vim formatricem dici posse spiritum putat, eoque inclinat, ut ab Mose per Spiritum DEI aquis incubantem non tertia SS. Trinitatis persona intelligatur, sed spiritus primô die creatus, ac posteà fossilibus, cæterisque, quæ inanima dicuntur, inditus. Sed illum spiritum Vir doctissimus nimis deformat, suamque ita sententiam involvit, ut sui dememinisse, aut libris Physiologiæ Christianæ posterioribus manum ultimam non admovisse videatur. Lectoris heic judicium deposco, & ipsum appello arbitrum in eo, an Thaletis, Cardani & Campanellæ, num Aristotelis & complurium antiquorum sententia præstet. Addo unum, idque recentius observatum, quod capiti fortaßè quinto congruet: Nempe cornu Ammonis ad extremam alicubi superficiem, & prægrandi

grandi lapidi connatum eminere, ut hinc ſeparari nequeat. Tale cornu ſaxei hujus exemplar pagus Gremſenas, à Brunshuſano cœnobio non procul ſitus continet. Utcunque de antiquis fuerit, conſtat, multos Chymicorum cum Helmontio, novosque plures Philoſophos idem quod Cardano placuit, docere, ac ſuas animas lapidibus, metallis, cunctisque quotquot ſunt, corporibus aſſerere: Ut ideò mundus univerſus, & cuncta hujus ambitu comprehenſa corpora, ſuam animam vitamque his Philoſophis acceptam referre debeant.

III. Omnibus iis reſiſtunt acriter Carteſiani, & ipſi de novitia ſecta prognati Philoſophi, qui formas ſubſtantiales tota exturbant Phyſica, neque in plantis animas, neque in animantibus ullas ferunt, ſed unâ partium temperaturâ, ſitu, & diſpoſitione vitam metiuntur: Niſi quòd hominem hujusq; mentem ſeu animum excipiant. Unus inſtar omnium heic erit Anton. Grandis, qui parte ſeptimâ Inſtit. Philoſ. (*Art. 1.*) hoc unum agit, ut corpora viventia ſeu viva, qualia & plantas & animantia eſſe fatetur, à non viventibus, metallis puta, lapidibus cunctis, & foſſilibus diſtinguat; formas tamen ſubſtantiales animasque claſſi viventium & non viventium utrique deſtruat: Intereà dum in eo eſt, *vitam pro notione triplici diſpeſcit, ut ſimplicis exiſtentiæ unam, alteram exiſtentiæ actuoſæ, tertiam coexiſtentiæ ſeu durationis nuncupet:* Primam illam cunctorum, quotquot exiſtunt, entium communem facit, & locum Ariſtotelis ex Libro ſecundo de anima huc incommodè trahit: Alteram inanimatis ſive non viventibus, & animatis ſive vivis attribuit: Tertiam in unione duarum ſubſtantiarum, aut ſubſtantiæ unius & accidentis conjunctione poſitam homini adſcribit, & unô hujus exemplô explicat. Ergo Carteſianus ille dum formas ſubſtantiales viventibus demit, eademque à non viventibus ſecernit, vitam utrisque actuoſam aut exiſtentiæ actuoſæ unam vendicat. Quid ergò fuit, cur vitam ex

 æqui-

æquivoca notione diſtingueret, barbariſque nominibus efferret?

IV. Equidem non nego, vitam æquivocis annumerari vocabulis, & diversâ notione aut ſignificatione vulgò accipi: Aſt illa notio melius declaranda fuit. Sanè Ariſtoteles noſter hanc rem planius declaravit in libro de anima ſecundô, *(c. 2.)* ubi corpus animatum, & inanime diſtinguit. Πλεοναχῶς δὲ τοῦ ζῆν λεγομένου, κἂν ἕν τι τούτων ὑπάρχῃ μόνον, ζῆν λέγομεν αὐτό, οἷον νοῦς, αἴσθησις καὶ στάσις ἡ κατὰ τόπον. ἔτι δὲ κίνησις ἡ κατὰ τροφὴν καὶ φθίσις τε καὶ αὔξησις. *Cum autem vivere multipliciter dicatur, etſi unum aliquod horum inſit ſolùm, vivere id dicimus: Ut intellectus, & ſenſus, & motus, & ſtatus ſecundum locum; adhuc autem motus ſecundum alimentum, & augmentum, & decrementum.* Quare ſicut anima triplex habetur, vegetativa nempe, ſenſitiva & rationalis; ſic vitam ab ea triplicem Philoſophus deduxit, & primam vegetabilibus plantisq́; communem, alteram animalibus, tertiamq́ue hominibus propriam ſeu peculiarem attribuit. Attamen tantum abeſt, ut vita hæc triplex animaq́ue ſibi invicem opponatur, ut potiùs ſubordinetur, & in conceptu animalium prima inſit vegetalis, huic progreſſô tempore ſenſualis, & rationalis denique ſuccedat ultima. Sic idem Philoſophus in libro de generatione animalium ſecundô (*cap. 3.*) evidenter docuit; nec in libro de reſpiratione mutavit ſententiam, ſed vitam plantis atque animantibus communem ita deſcripſit, ut eſſet animæ nutritivæ cum calore manſio ſeu poſſeſſio. Itaque ſi hanc doctrinam ſequimur, nulla erit lapidum & cornu lapidei noſtri, nulla metallorum, nulla denique hujus univerſi vita.

V. Sed in alia nunc omnia novi abierunt Philoſophi æquè ac Chymici, quicunque Helmontio, Belgarum Chymicorum fermè principi ſubſcribunt. Nam cùm ille per ignem Philoſophus in libro ſuo, cui titulus eſt *Magni oportet, vitam aut primam, aut mediam, aut ultimam conſtituat;* hanc illi tuentur triplicem mutatô paululum ſenſu. Vita enim prima illis di-

citur

citur energia ſeu operatio animæ, quæ actiones in ſuo genere perfectiſſimas exercet, mineralium ſive foſſilium, plantarum & animantium communis: Media verò energia operationibus quidem ſuis, ſed non vitalibus inſtructa, ad quas tamen ei regreſſus dari poteſt, per quandam ſcilicet in plantis mineralibus, & animantibus reſuſcitationem, uti vocant, Chymicam aliamve artificioſam: Ultima deſcribi ſolet energia cujusdam animæ, operationibus quidem ſuis, ſed non vitalibus inſtructa, ad quas neque regreſſus ei datur, in oleis nempe, ſpiritibus & chymicis, quas vocant, eſſentiis, pinguedine animalium & axungiâ, herbarum ſeminibus, ovisq́ue contuſis aut coctis, itemq́ue animalium ſeminibus refrigeratis. Itaque quod vitam operatione omnem abſolvunt, hoc antiqui Philoſophi Mediciq́ue, Hippocrates, Ariſtoteles & Galenus comprobant: Quod verò animam foſſilibus & inanimatis corporibus intrudunt, illud ex ſenſu novitatis cupido repertum dogma, veteres ignorant. Deinde quantis contradictionibus vita, quam appellabant, media & ultima implicatur? Vitam enim operatione omnem definiunt, ſed mediam ultimamq́ue operationibus non vitalibus inſtructam volunt. Siccine vita non vitalis erit, aut operationes non vitales exſeret? Siccine à privatione vitalium operationum ad eas per naturam dabitur regreſſus? quippe ubi operationes non vitales adſunt, ibi vitalium erit privatio & defectus: Ut vel ideò nova hæc ſententia domeſticis Auctorum contradictionibus evertatur.

VI. Age videamus argumenta, quæ in aciem pro anima cornu hujus lapidei, lapidumq́ue omnium producunt. Primò quidem agmine illud prodibit:

Quodcunq; corpus generatur, vivit.
Lapides & mineralia generantur.
Ergo lapides & mineralia vivunt. Major propoſitio per ſe clara nec probationis indiga diſputantibus videtur: Minorem ipſi tum rationibus tum experimentis, quæ ars &

 natura

natura ſuppeditat, multis confirmant. Sed major probatione opus habuit, non minor propoſitio: Hanc ergò ſolidam ſi dabunt, tum verò plus momenti concluſio habebit. Interim unâ diſtinctione aut limitatione additâ totum hoc argumentum concidet, ſi dicas:

Quodcunque corpus generatur ab interno, eſſentiali activóque principiô, illud vivit.

Lapides & mineralia generantur ab interno, eſſentiali activóque principiô. E. Hæc minor utpote falsa novam efflagitat confirmationem, eamque nec artium compages, nec naturæ totius fabrica præbebunt. Inſuper neque illud omittam, quod majori propoſitione ſervatâ de meteoris igneis, aqueis, & aëreis, de pluvia, nive, grandine, vento, deque terris, igne ipsô, aëre, aquis, fontibus, & cunctis ſublunaribus eandem conſequentiam formare poſſumus. Siccine vitam conſequenter omnia? Siccine aquas vivas, argentum vivum, ignemque vivacem propriè dicemus? Atqui hæc impropriè aut æquivocè dici, apud omnes hactenus in confeſſo fuit: Aliter apud novos homines nunc obtinet, qui elementis ipſis, & omnibus, quotquot ex eorum miſtione oriuntur, corporibus vitam propriè dictam & vitalem animam obtrudunt, invita etiam natura; modò exiguæ in quandam ſpeciem auctoritates & ratiunculæ conquirantur. Neque deſunt inter novos Philoſophos, qui dictum Apollonii Thyanæi ex epiſtola ad Valerium ſcripta depromunt, & mortem rebus naturalibus exterminant: θάνατος ὐδεὶς ὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει. *Mors nulla eſt rei nullius, niſi apparenter.* Sed Apollonius ille Pythagoræus quin Magus fuerit ſacerrimus, non erit, cur dubitetur, ob antiquum Euphratis Tyrii & Mæragenis teſtimonium; quod Huetius in Demonſtratione Evangelica (*Prop. IX. c. 147.*) citat.

VII. Itaque hoc cornu Ammonis lapideum, & omnes lapides ſuo inanimatorum generi poſthac inſerentur. Id ſupereſt, ut diſquiramus, annè cornu iſtud ab animali principio fiat? Sic

Sic enius Ferr. Imperato, (*l. cit.*) quum de cornu Ammonis edisserit, in Historia naturali videbitur: *Dunq, le dette & altre simili sono forme tutte dependenti da principio animale, che succedendo l' humor petriguo sia nel corso di tempo impetrito.* Ejusmodi & similes figuræ dependent ab animali principio; cui succedit humor lapidificus, & temporis successu in lapidem concrescit. Sed Imperatus ille suam non ita fideliter expressit mentem, neque dixit, quodnam principium animale, an extrinsecum velit, an internum, an cœleste, an terrestre aliquod. Utrum intelligat, illô ne opus quidem erit ad corneam figuram lapidi huic imprimendam. Principium quippe internum externumque, quod suprà statuimus, huic sufficiet negotio, nec ullum animale subornabitur. Nonnulli tamen Chymici cum Jo. Langio cœleste huc principium ab intelligentiis trahunt: Alii ab influxu siderum astrorumque communissimô: Alii ab mente mundanâque animâ id petunt. Verùm intelligentiæ veterum à Philosophis sepultæ jaceant, nec ampliùs resuscitentur: Anima mundi totius tota quoniam dudum exspiravit, maneat exstincta, neque in posterum reviviscat: Influxus verò astrorum & siderum quicunque sit, causam universalem dabit, minimèque particularem aut proximum, unde cornea hujus lapidis figura proveniat, principium. Ergo nostrum cornu lapideum omni carebit animâ, sive hujus essentiam, sive generationem curatiori oculô perlustremus.

VIII. An verò ab rebus Indicis arcessent, unde principium animale huic cornu subterraneo confirmetur? Hugo enim Linschottus in navigatione Indicâ (*cap. 61.*) refert, quòd portento similius videatur. Nempe ab Indis Goæ Insulæ sessoribus boum & animantium aliorum cornua terris mandari: Hæc defossa si aliquandiu latuerint, radices mittere, ac spithama longius super terram excrescere, ut conatu evellantur maximô. Rem paulò aliter in sua peregrinatione socii Arthus & de Bry, nec non nobilissimus Mandelslo apud Olearium

 com-

commemorant: Hic enim ita ex aliorum relatu: Man hat mir sagen wollen/ daß in Indien ein Ort sey/ da die Hörner der Thiere/ als von Ochsen/ Kühen und Ziegenböcken/ wenn sie auf das Erdreich geworffen würden/ wachsen/ und Wurtzeln in die Erde setzen solten/ daß sie so steiff stünden/ als wenn sie aus der Erde gewachsen wären/ und kan man solche mit Gewalt kaum heraus ziehen. Id, nisi relatio fallit, plus monstri aluit; quod injecta terris cornua neque defossa radicem fecerint. Utcunque sit, causa hujus insolitæ accretionis Goënsi solo, certoque hujus agro debebitur: Nec aliud exemplum in orbe, quod sciam, toto superest. Intereà cornuum illorum Goënsium planè alia fuit natura & ratio, quàm lapideorum, de quibus heic disquiritur. Nam illa excussa animalibus terræ inseruntur, & suam substantiam servant: Hæc verò ex ipsa terra in subterraneis meatibus progenerantur, neque ab ullis radicibus naturam lapideam adsumunt.

CAPUT VII.

1. *An cornu Ammonis pro Draconite, ac in veneficio lactis remedium haberi debeat?* 2. *Draconites veterum è Plinio aut Dracontias.* 3. *E Solino Plinii exscriptore non satis bono.* 4. *E Philostrato Græco.* 5. *Marsil. Ficinus in Dracontia eò falsius accepit Asteriam.* 6. *Falsus etiam Cæsalpinus cornu hoc nostrum aut Chrysammoniten.* 7. *An vis ejus aliqua sit in veneficio? Duæ hinc quæstiones expediuntur. Lac sanguineum è causis naturalibus oriri posse contenditur.* 8. *Veneficiò tamen corrumpi eripiq; auctoritatibus docetur.* 9. *Exemplisq;.* 10. *An stercori humano contra istud maleficium vis insit?* 11. *An huic Ammonis cornu lapideô per qualitatem aliquam occultam?* 12. *Num per quandam ἀντιπάθειαν aut συμπάθειαν? num ab atomis?* 13. *Num ἀναιτιολόγητόν τι subsit? Num ab veneficis dracænis? an Dracone volatili? Causas rerum omnium nôsse, non est hominis.*

I. Ita

I.

ITa cornu Ammonis ex viventium aut animatorum genere rursus exclusi: Unum superest, ut declarem, an pro Draconite illud haberi debeat. Sic enim Germanicum inter Agricolas Brunshusanos nomen obtinet, quô Drachenstein vulgariter appellant, & lingua efferunt vernacula. Sic communis illa fert persuasio, quâ huic lapidi virtutem in veneficio removendo singularem tribuunt: Tum maximè, quum vaccis per incantationem lac suum deficit omninò, aut ab veneficiis ereptum creditur. Id si accidat, tum jubent pro eâ, quâ sunt opinione, hunc immitti mulctro lapidem, ut priscum lac redeat, copiaque suppetat priori. Hæc autem ex ingenio meo ne videar hausisse, testes citabo literas, quas fide dignissimus amicus nuper ad me dedit: Ubi hunc in sensum breviter ac nervosè: **Man hält ins gemein dafür / daß dieser Drachenstein sonderbare Krafft bey Hexerey habe / sonderlich wenn die Kühe ihre Milch nicht geben / oder von Hexen durch Satans Betrug ausgemolcken werden. Alsdann wird in Melckpot dieser Stein geleget / und darauf die vorige Milch bey der Kuh verhoffet / wie sie denn sich wieder einfindet / etc.** Siccine cornu illud in Draconiten transmutabitur? Siccine adversus veneficia præsens remedium dabit?

II. Videbimus ergô primum, quem Draconiten in Historia naturali Plinius (*Lib. XXXVIII. c. 10.*) designet. *Draconites sive Dracontia è cerebro fit draconum, sed nisi viventibus abscissô nunquam gemmescit, invidia animalis mori se sentientis: Igitur dormientibus amputant. Sotacus, qui visam eam gemmam sibi apud Regem scripsit, bigis vehi quærentes tradit, & visô dracone spargere somnifica medicamenta, atq; ita præcidere: Esse autem candore translucido, nec posteà poliri, aut artem admittere.* Hæc optimus Historiæ inter Romanos Physicæ Auctor è Græcis potissimùm monumentis retulit. Nam utrumque nomen Græcum est Δρακονίτης ἢ Δρακοντίας; & alterum quidem

nullô

nullô ſphalmate, quod fruſtrà Salmaſius notavit; alterum unô laborat, in editionibus quoque recentiſſimis, ubi Dracontias pro Dracontia ſubſtituendus erit. Oritur autem à Dracone majori ſerpentum genere, quod per varias Græcorum, Latinorum & Arabum deſcriptiones adeò diſtrahitur, ut vix membris omnibus iisdemq́ue cohæreat: Sive pedatos & apodes, ſive alatos & alis omnibus carentes, ſive barbatos & imberbes, ſive virulentos & veneni penitùs expertes dracones prodiderint, occurrent dubia, neque diſſolventur, quamvis Jonſtonum de ſerpentibus, Bochartum in Hierozoico (*Lib.II. tit.1.*) aliosq́ue conſulas. Illud nobis de Draconite veterum (*Lib.III. c.14.*) liquet, gemmam fuiſſe candidam naturâ translucidamq́ue, nullius expolitionis aut artis indigam.

III. Plinio Solinum exſcriptorem aut ſimium adjungamus: Ita verò capite Salmaſ. edit. XXX. vulgaris XLIII. *Exciditur,* inquit, *ex cerebris draconum Dracontias lapis; ſed lapis non eſt, niſi detrahatur viventibus. Nam ſi obeat priùs ſerpens, cum anima ſimul evaneſcit durities ſoluta. Uſu ejus Orientis Reges præcipuè gloriantur, quamquam nullum lenocinium artis admittat ſoliditate: Et quidquid in eo nobile eſt, non manus faciant; nec alterius quàm naturæ candor ſit, quô reluceat. Auctor Sothacus gemmam hanc etiam ſibi viſam ſcribit, & quibus intercipiatur modis, edocet. Præſtantiſſimi audaciâ viri explorant anguium foveas & receptus: Inde præſtolati ad paſtum exeuntes, prætervectiq́; percitis curribus objiciunt gramina medicata, quantum poteſt ad incitandum ſoporem. Ita ſomnô obſopitis è capitibus exſecant lapides, & de manubiis præcipitis auſi prædam revehunt temeritatis.* Hæc omnia exſcripta quis non intelligat, aſſutaque denuò nonnulla? Salmaſius (*l.cit.*) ergò in Solinum heic invehitur, quòd ab Auctore, quem ſequi voluit, data diſcedat opera, & de ſuo inferciat, quæ vix apud veteres legiſſe potuerit. Quid enim eſt, niſi detrahatur viventibus, non eſſe lapidem, ſed evaneſcere duritiem ſolutam, ſi

priùs ſerpens obierit? Hæc in Exercitationibus paradoxa Salmaſio videntur, & ſupra captum poſita. Plinius certè planiora & multò expeditiora refert, unde non augurari, ſed perſentiſcere, quid velit, liceat. An Sotacum è Græcis Auctoribus antiquum Solinus pervolverit ipſe, non dico: In plura exemplaria, quæcunque vidi, edita, falſum Sothaci nomen irrepſit. Nam Apollonius in Admirandis, quæ ſcripſerat, Græcè Σώτακον vocavit eundem, qui Plinio citatur, hominem & ſcriptorem.

IV. Romanis de Hiſtoria naturali Auctoribus Græcum, qui Athenis ſub Nerone Imp. floruit, Philoſtratum aſſociabimus. Nam in ſuo Lithognomico tradit ille, quæ ad hanc rem pertinent. Προσπεσόντες οὖν οἱ Ἰνδοὶ κειμένῳ πελέκει ἀναράττουσι, καὶ τὴν κεφαλὴν, ἀποτεμόντες ληΐζονται. Λίθοι δὲ τούτοις ἀπόκεινται, τὸ μὲν εἶδός αἴθυραι, καὶ πάντα ἀπαυγάζουσαι χρήματα. *Procidentes igitur Indi (ſcilicet ad draconem) ſecuri contundunt, & caput reſecantes deprædantur. Lapides verò his manent quoad ſpeciem rubei aut ſandarachini, & mercibus cunctis præfulgentes.* Ita heic verto, quæ Salmaſius omiſit: Et de colore quidem fluctuo, neque quicquam certi apud Lexicographos conſtitutum video, neque Salmaſius, qui valebat multum oculis, vidit. Intereà ex hoc loco patefit, Indis hanc gemmam draconibus ereptam, fulgore alias ſuperâſſe plures. Ab Sotaco, quod promittam, nihil eſt, quamvis uterque Plinius & Solinus unum hunc Græcum appellaverint: Hujus enim libri per temporis injuriam perierunt, nec in ulla, quod ſciam, Bibliotheca MSti. ampliùs ſuperſunt, nec unquam editi prodierunt publicè.

V. Quia igitur de priſco Draconite inter antiquos non ita convenit; neque mirum eſt, de hodierno inter noſtros admodùm diſcordari. Marſilius enim Ficinus hunc lapidem allatum ex India, & ſibi Florentiæ viſum ait, lupini magnitudine, ſtellis quàm plurimis naturaliter inſignitum: Eumque, ſi aceto imponatur, in rectum & obliquum ferri, donec vapor omnis exhalaverit. Sed Marſilio ita fuit impoſitum, ut

lapidem ſtellarem ſive Aſteriam & Aſtroiten pro Dracontia æſtimaret. Aſtroites quippe aut Aſterias lapis eſt, ſtellis duabus, tribus, pluribusve, ac eâ virtute inſignior, ut in aquam conjectus, bullas attollere, aut ſeſe aliquando commovere ſoleat: Qualem Ambroſinus in Muſeo (*l. cit.*) varium depinxit, & ipſe duos ex agri Brunshuſani vicinia mihi ſubmiſſos heic retineo. Sed quantum Dracontias & Draconites ab hoc Aſteria diſtet, ex antiquis perſpicuè imò ad oculum patet, ſi minera, unde ortum habuit, terraque curatiùs pervideatur; Siquidem in promtu erit, è cerebro draconis hunc lapidem naſci nunquam potuiſſe. Ficino (*Lib. IV. c. 65.*) itaque id fuiſſe fraudi, Ambroſinus, Boëtius, & Jo. de Laët in ſuis obſervationibus notârunt. (*Lib. II. c. 172.*)

VI. An Cæſalpinus quoque fallacia circumveniri potuit? Librô enim ſecundô de metallicis refert, ſibi fuiſſe Draconiten, effigie corniculi, abſciſsâ cuſpide, colore partim nigrô, partim flaveſcente, ſplendidô neque pellucidô. *Qui mihi tradidit* (ſic ille) *affirmabat eſſe linguam ſerpentis magni in Germania, ac ictum inferre letalem.* An fides verò penes Auctorem heic eſſe debeat, uti à Boëtio (*l. cit.*) pronunciatur? An nova impoſtoris alicujus captio, quæ tum ſuberat, aperiri & patefieri? Sanè aut error quispiam aut dolus latuit in Germanico Draconite. Si locus dabitur conjecturæ, illud Ammonis cornu, quod deſcripſimus, aut Chryſammoniten pro Dracontia heic ſuppoſitum fuiſſe dixerim. Lapis enim corniculi cujusdam effigie niger, flaveſcens, & ſplendidus ad duos illos, de quibus conjeci, proximè accedit. Cornu Ammonis etiam ſæpè octo digitos latum eſt, & tres libras pondere aliquando ſuperat: Nonnunquam ita exiguum eſt, ut nucis magnitudinem non excedat, teſte Tollio in ſuis ad Boëtium notis. (*l. cit.*) An non hoc noſtrum corniculum ſive cornu Dracontias vocatur, & ab Agricolis vulgò habetur? Cæſalpinus quidem è Plinio Albertoque M. repetit, quæ ad Draconiten pertinent: Illa tamen non ſuo congruebant lapidi,

pidi, quem planus aut deceptor ille pro lingua serpentis alicujus noxia venditabat. Dracontias enim non ex lingua, sed è cerebro draconum & amputatô capite sumebatur.

VII. Ergo Draconites veterum nusquam in orbe nostro ampliùs reperietur. Neque mirum est, Brunshusanos agricolas hoc in fraudem nomine delabi: Cùm duo Viri summi & naturæ peritissimi falsum in eo lapillo admiserint. Quid de virtute adversus veneficium singulari judicabitur? Hanc sanè communis agricolarum opinio, eventusque in agro Brunshusano multiplex comprobabit, ubi toties constat, hôc ipsô lapide in mulctrum conjectô, vaccis lac purius restitui, & de sanguineo ad album redigi colorem. Sed duo in quæstionem heic venient: Unum de lacte sanguineo crudoque, an non illud è causis oriri naturalibus queat? Alterum de virtute, quam lapidi suo agricolæ attribuunt, num illa per naturam aut qualitatem hujus propriam efficiatur? Prius illud, quod in quæstione relinquitur, ut primò expediam, liquet sanè ac testatur experientia, sæpiùs ad maleficium, incantationes, & sagarum artes pessimas referri, quæ per naturam fiunt, & à causis naturalibus pendent. Cùm enim vaccæ morbô afficiuntur aliquô, aut pabulô fruuntur noxiô, aut stomacho laborant, neque ad excoquendum lac sibi sufficiunt; Quid aliud, nisi crudus & cum sanguine mistus humor iis emulgebitur? Nam sanguinem hujusque serum pro materia lactis proxima esse, nemo negabit, nisi qui nutritionis in lactario animantum genere, aut modi quô lac bubulum generatur, inter Physicos demonstrati & certissimi expers erit. Addo, quod ex muliercularum rusticarum sententia lac rubrum contrahat colorem & sanguineum, si hirundo subter ventrem vaccæ aliqua volitârit: Quamvis non assequor, quæ sit hujus volatus tanquam causæ cum effectu aut lacte in sanguinem vergente connexio vel comparatio. Liquet autem ex manifestis rationibus, vaccas maleficiô affectas credi, tum sæpiùs, cùm causæ naturales suberant. Ita Wierus in libro de præsti-

giis Dæmonum quartô (*cap. 11.*) commemorat, lac ductile & filatum ſiccius è Comitatu Marcenſi ad Cancellariam Clivenſem ab inepta muliere allatum, quæ lacti eam formam ex incantamentis à ſua vicina redditam aſſeveravit: Quum ignitum titionem ollæ, in qua lac coquebatur, ſubditum hæc abstuliſſet, quô ignem domi exſtrueret. Lac enim ſi vetuſtate nonnihil ſubaceſcere inceperit, & tum coquatur, mox diſſolutus caſeus cum butyro coit, ut admodùm lini ductilis filamentô tenaciſſimô deduci poſſit, & faciliùs ad ſiccitatem redigi.

VIII. Neque tamen repugnabo temerè, ſi quis γαλακτοκλεψίαν ab maleficio profectam affirmaverit, contendatque, lac ſagas ex uberibus vaccarum ſuffurari poſſe non minùs quàm ſolere. Nam valet in hoc argumento, & valere apud omnes meritò debet graviſſima Theologorum, Juriscònſultorum, Medicorumque auctoritas: Valent etiam tot tamque crebra lactis erepti per veneficium exempla. Balduinus igitur in Caſibus Conſcientiæ, quos libris egregiis tractat, & libri quidem tertii capite quintô, (*caſ. 5.*) ubi ad magos veneficasque progreditur, hanc γαλακτοκλεψίαν ita explicat, ut affirmet, Diabolum non lac tantummodò, ſed aurum argentumque, fruges ex agro, & bona alia poſſe furari aliis, ſi DEUS huic nocendi poteſtatem permiſerit: Hunc poſteà ſagarum operam adhibere, non quaſi eâ indigeat, aut ipſæ quicquam efficiant, ſed ut in devotione ſuâ credulas retineat: Jubere interim, ut varia uſurpent media ex cultris, clavis, forcipe, colo & ſimilibus inſtrumentis lac emulgeant: Illud quanquam effluere videatur, eſſe tamen Diaboli ludibrium, qui lac aliunde adducat, & mirâ celeritate furtô ſubtrahat, vetulisque perſuadeat, ipſas emulſiſſe. Hinc Aretius in Problemat. de Faſcinat. *Accedit experientia manifeſtior, quam ut negari poſſit; faſcinantur à veneficis infantes, ut contabeſcant, vaccæ, ut lac non reddant.* Ita Grillandus JCtus Italus in libro de Sortilegiis: (*quæſt. VI. n. 13.*) *Quædam veneficia,* inquit, *fiunt ad deſiccandum*

dum totum lac unius gregis, vel fœcundi armenti vaccarum, adeò ut nihil casei penitùs reddant, quamvis anteà in maxima abundantia reddidissent. Idem suô consensu approbant Gödelmannus in Tractatu de Magis, Veneficis, Lamiisque doctissimô, (*Lib. I. cap. 7.*) & Bened. Carpzovius, summus JCtus, in Practica nova rerum Criminalium, pluribusque sententiis Scabinorum Lipsiensium illustrat, quid in magica γαλακτοκλεψία passim contigerit. Idem etiam Mart. Delrio in Disquisitionibus Magicis (*part. I. qv. 50.*) confirmat, aitque factum vel epistomiô, vel cultrô in domi parietem impactô, vel utribus coriaceis: Hos enim maleficas ad anatis similitudinem è corio consuere, consutos primùm sponte suâ ire vacuos, mox emulctô lacte plenos redire domum, dicique apud Belgas Litteláten communiter. *Vide sis Lib. II. quæst. 12. §. 2. Lib. III. p. I. qv. 4. sect. 3. Lib. VI. c. 2. sect. 1. qv. 3. §. 2.*

IX. Unicum heic producam exemplum evidentiùs ex libro Germanico, quem Heinr. Rimphoff/ Verdensis Ecclesiæ Minister, titulô Dracken-Königs additô emisit, & de saga quadam exsecrabilem tragœdiam designat. (*A. 1647. p. 43.*) Sic enim ille Auctor ex manifestissima puellæ cujusdam confessione de ligulis quatuor ad postes affixis, & lacte ab iis emulctô: So hatte die alte Wobbecke von Steffan Gauß gekaufft vier Senckel/ welche das Mägdlein hat holen müssen: Welche sie in einen Stenner in die Stube geschlagen / und dann Milch daraus gemolcken / und darnach ausgesiegen: Das Mägdlein vermahnet/ sie solle auch kommen und melcken; Milch solte sie immer gnug haben. Aliud præbet Joh. Agricola, Palatinus, Medicus, dum vixit, Wratislaviensis in Tractatu parvæ, quam edidit, Chirurgiæ quintô, (*p. 650.*) ubi mirum magicæ lactis suffurationi remedium opponit: Illud in præsenti, ut proferam, quibus exprimitur verbis, nihil video, quòd vetet. Und solches siehet man an den Zauberern / welche das Vieh bezaubern/ daß sie/ an statt der Milch / Blut geben; So man in solche gemolckene blutige Milch salvô honore hofieret/ und setzet es zum Feuer / so wird der Zauberin

angst und bange; Sie weiß im Hause nirgends zu bleiben / und ist ihr in dem Munde alles / was sie isset und trincket / nicht anders / als wenn sie lauter Menschen-Koht esse. Und solches Spiel hat sich auf meinem Gute offt begeben / daß das Vieh also bezaubert worden. Da hat meine Hoffmeisterinne diese Kunst alsobald gebrauchet / da hat man den schönen Handel gesehen / wie die verdächtige Person gelauffen kommen / und ein Gewerbe in das Haus gemachet / und seynd die Kühe bald wieder zu rechte worden. Daraus siehet man / was dieses vor ein unmächtiger Teuffel seyn muß / welcher auch nicht einen solchen Unflat vertreiben kan: Aber dadurch lachet er nur die Unholdinne aus / und spottet ihrer. Hactenus ille Medicus per Silesiam Germaniamq; tum temporis celeberrimus.

X. Fides equidem in hoc remedio penes Auctorem illum sit, per me licet; Non tamen capio, quæ vis humano insit stercori ad veneficium avertendum. Agricola sanè non in uno lactis, sed in morborum maleficio id sæpiùs commendat, aitque, rerum omnium vires & causas homini nondum esse cognitas aut perspectas; Plus momenti etiam à piis precibus posse accedere: Addiderim ego non minus ab opinione aut phantasia, quâ sibi persuadent homines, id ex humano profectum stercore, quòd à causis, quæcunque sint, aliis provenisse potuit. Sin eventus miro huic medicamento respondeat, tum dixerim, id DEO volente fieri, quo permittente damnum Diabolus inflixit: Ut vel ita constaret, huic congruere nomen βεελζεβὺλ, Beelsebul, quod in Historia Matthæi, Marci, Lucæque septies in eum confertur. Nempe Dæmon בעל זבול Beelsebul h. e. *Dominus stercoris, sive Jupiter quâdam paranomasiâ cluit stercorarius*, qui apud Ethnicos בעל זבוב h. e. *Dominus muscarum* atque Ζεὺς μυαγρὸς ἢ μυιώδης, h. e. *Jupiter muscarius* cluebat: Idola etiam receptô inter Judæos nomine per contemtum stercora, & sacra iis facta stercoraria, & facientes מזבולין h. e. *stercorantes* probroso notabantur vocabulo, hodièque in libris notantur Talmudicis; uti ab Lightfooto in Horis ad Matthæum Hebraicis, & Grotio in Annota-

notationibus ad N. Teſtamentum doctiſſimis obſervatur. Ideone ſtercorarius Dæmon humano cedet ſtercori, ſuasq; illo injurias aut noxas luet? Certè lepidum in maleficio lactis prohibito remedium Mart. Delrio recenſet; Ubi ſaga lac ſuffuratura cultrumque vicini oſtio impactura, cùm recitâſſet formulam, ab hero audiente plagis excipitur benè, ac fuſtibus mulctatur. (*Lib. III. l. cit.*)

XI. An verò virtus in magica lactis ſuffuratione aut veneficiô tollendo huic, de quo diſputamus, lapidi per naturam obtigit? Hoc ut diſquiratur, ille, quem conſtitui, ordo nunc facit: Sed formula, quâ Romani Senatores cauſam extraxerunt dubiam, uſurus, fateor mihi non liquere. Effectus equidem de cauſa teſtatur, & arguit, hôc lapide in mulctrum injectô maleficia, ſi quæ ſubſint, prohiberi, lacque integrum ex voto uberibus reſtitui: Virtus tamen ea num materiæ, num formæ lapidis debeatur, hoc obſcurum relinquitur dubiumque. Siccine ad occultas qualitates confugiam cum nonnullis arcanorum ſectatoribus, qui eas in ore ſinuque ferunt perpetuò? Abſit autem, ut in leges philoſophicas ita turpiter peccem, aut occultum quid ſurrogem in demonſtratione, ubi notius & prius ex methodo legitima deſiderabatur. Graviter Galenus, Criticorum non minùs quàm Medicorum princeps ille (*in præfat. Athen.*) Caſaubono in libro ſecundo (*cap. 5.*) de præſagiis è pulſu: Διττὸς ἐςὶ τῶν μηδὲν διδασκόντων ὁ τρόπος, ἐνίων μὲν εἰς ἰδιότητα καταφευγόντων ἄῤῥητον, ἐνίων δὲ λεγόντων μὲν ὀνόματα, μήτε δ' ἃ σημαίνει, φυλαττόντων, μηδ' ὃ βούλονται σημαίνειν, ἑρμηνευόντων. *Duplex eſt hominum nihil docentium modus: Alter eorum, qui ad proprietatem ineffabilem confugiunt; Alter eorum, qui proferunt quidem nomina, neq; tamen quid ſignificent, obſervant, neq; quid ſignificare velint, interpretantur.* Itaque cùm nihil doceatur, nihil ex occultis qualitatibus eruatur, ecquid ad hoc ignorantiæ aſylum ſeſe recipiunt multi, & ſub eo veluti obſcuro latent tegmine?

XII. Num

XII. Num deniq; cum pluribus ad quandam ἀντιπάθειαν delabar, h. e. ad eam repugnantiam, quâ lapis noster veneficio per proprietates contrarias resistit, aut resistere videtur? Num ad συμπάθειαν h. e. consensum aut convenientiam nostri lapidis cum lacte bubulo, puroque ad ubera reducendo? Sed valdè vereor, ne utraque deficiat cadatve, non aliter, quamsi Democritus aut Cartesius ab atomis heterogeneis & homogeneis causam hujus remedii ullam deducere conetur. Nec minùs metuo, ne idem judicium cordatus Physicus de hac utraque ferat, quod Plutarchus in Libro Symposiacon secundo de Philosophis, qui antipathias jactitant, olim tulisse legitur: Maximè quum disquirunt, cur elephas furens conspectô ariete insaniam deponat; Cur vipera sistatur, faginô contacta termite; Cur taurus alligatus ficui quiescat; Cur succinum ad sese trahat universa levia, præter ocymum, oleoque imbuta corpuscula; Cur magnes allio inunctus ferrum non attrahat. De his omnibus antipathiæ veterum exemplis acutissimè Chæroneus ille Philosophus: Ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν ἔφην ἀπόφασιν εἶναι, τῆς ἐρωτήσεως μᾶλλον, ἢ τῆς αἰτίας ἀπόδοσιν. Σκοπῶμεν δὲ (εἶπον) ὅτι πολλὰ συμπτώματα ἔχοντα ἐπακολούθησιν, αἰτίων λαμβάνει δόξαν οὐκ ὀρθῶς. *Ego verò dico, hoc negationem potiùs disquisitionis, quàm causæ redditionem esse. Id autem consideremus (inquiebam) multa accidentia esse, quæ non rectè pro causis tamen habentur.* Nam sicuti nihil rationis aut parùm dicunt reddunt que, qui occultas in demonstrationibus qualitates crepant: Ita paululùm ratiocinando proficiunt, qui antipathias & sympathias demonstrationi allinunt, ut quicquam tamen dixisse videantur, ubi nihil, quod ad rem pertinuit, dicebant.

XIII. Siccine inter ἀναιτιολόγητα referetur, quam huic lapidi eventus comprobat, & agricolæ attribuunt, virtus in veneficio tollendo? Ἀναιτιολόγητον πάθος autem Dioscorides & Alexander Aphrodisæus illam nuncupant proprietatem, cujus causa aut nulla excogitari, aut si quæpiam excogitetur, difficillimè, uti sufficiat, reddi potest. Itaque fatebor ἐπι-

στήμην

στήμην τοῦ ὅτι, ἀλλ' οὐδαμῶς τοῦ διότι, h. e. illam ſcientiam, quâ tenetur, quòd res ita ſit, non eam, quâ liquet, cur res ita ſit, in hoc argumento ambiguo ſuppetere. Fatebor etiam nec invitus, ἀναιτιολόγητον hunc eventum, quô accidit, ut cornu Ammonis lapideô in mulctrum inditô aut γαλακτοκλεψίᾳ magicâ removeatur, aut lac bubulum ſuo colori reddatur integrum. Hæc duo ut lubens profitear, methodus jubet demonſtrativa, quâ cavetur meritò, ne cauſas omnium rerum capremus. Benè Philoſophus noſter in libro Metaphyſicorum, quartô (*cap. 4.*) Ἔστιν ἀπαιδευσία, τὸ μὴ γινώσκειν, τίνων δεῖ ζητεῖν ἀπόδειξιν, καὶ τίνων οὐ δεῖ. *Eſt inſcitia, haud nôſſe, quorum oporteat quæri demonſtratio, & quorum non oporteat.* Hinc Alexander Aphrodiſæus in præfatione libri primi Problematum agnoſcit quæſtiones philoſophicas, quæ modum humani ingenii prorſus excedant, Deoque ſoli rerum omnium auctori pateant. Num hæc noſtra ex illarum erit numerô? Sic mihi videbitur; nec lubet divinare curioſiùs, aut probabiliter conjectare, num à Draconitis nomine, quô hunc lapidem inſigniunt, ad remedium veneficis ſeu dracænis vetulis opponendum plebeji proceſſerint? Noto enim eſt notius, communiter ſagas noſtra vernacula dracænas (Dracken oder Dracken-Weiber) ignominioſius appellari. An à Dracone, cui ſerviunt, volatili, cujus ſpeciem noctu Dæmon repræſentare dicitur, quòd affirmem, nihil habeo. Quare non excutiam hanc de noſtro lapide agricolis opinionem, neque negabo, ſæpiùs contigiſſe, aut contingere poſthac poſſe, ut eventus opinioni reſpondeat: Doctioribus tamen relinquam, ſique fas fuerit, hanc commendabo quæſtionem difficillimam, ut ipſi diſpiciant, quæ cauſa naturalis in hoc lapide, quæve virtus ſubſiet. Uti Scaligero in Exercitationibus contra Cardanum, ita mihi hactenus *humanæ ſapientiæ pars fuit, quædam neſcire velle. Exercit. CCCVII. ſect. 29. Plus enim ſcire velle, quàm ſatis eſt, intemperantiæ genus eſt, inquit Seneca Epiſt. LXXXVIII.*

Epigramma.

Est hominis, causas cognoscere velle, sed omnes
nôsse, DEUM solum laus ea sola manet.
Ergo erit & quædam nescire scientia; nemo
quum bene perscrutans omnia nôsse queat.

Vos verò
Viator, Civis, Advena
quicunq; fuas
Lector Spectatorq;
Vos ad unum omneis
eô, quod Heracliti Ephesii fuit, alloquiô
excipiam, dimittam.
Introite: Nam & heic Dii sunt!
Subite mecum quæso
has obscuras terræ latebras
has cavernas undique lapidosas
Nam & heic Dii veterum supersunt
Joves Ammones
agnoscite, si vultis, rescifcite
caput ex lapide unô cornutum idq; Ammonium
caput Ægyptiis, Græcis, Romanis, Libycis divinum
&
superstitionem, quæ suberat, crassissimam
ingemiscite, indolescite.
Sed
prodite paullulùm collectis animis
obstupescite, pertimescite
ipsum DEUM in lapidibus præsentem
DEUM ter optumum ter maxumum
mirabilem tanti artificii auctorem

uc

ut
cornu ex lapide arietinum
inque illô
non basin tantùm rugosam, sed mucronem etiam tortuosum
admirari scrutarique liceat.
Igitur vel ex hoc ipso
lapide corneo aut cornu lapideo
nisi vobis sit cornea fibra
ad laudes DEO ter optimo nuncupandas prædicandas
mecum facilè permovebimini
Vos
quotquot adestis
Viator, Civis, Advena
Lector Spectatorq;
Vos
abite faustô admodùm gradu
Ubicunque ibitis, & ibi DEUS est!
D. V. E.

SINGULARIBUS
IN PATRIAM REMQUE LITERARIAM
MERITIS
CELEBERRIMO VIRO,

HENRICO VOLGNADIO,

DOCTISSIMO FIDELISSIMOQUE
VRATISLAVIENSIUM MEDICO,
QUEM
NATURÆ CURIOSORUM
IN SACRO ROMANO IMPERIO
ACADEMIA
COLLEGAM ET ADJUNCTUM,
COGNOMINE SIRIUM,
HABUIT:
ANNO M. DC. LXXXII. DIE JANUARII III.
SUPREMUM FATUM
REBUS HUMANIS EXEMIT:
JUSTA SOLVIT
MARTINUS HANKIUS,
VRATISLAVIENSIUM SCHOLARUM INSPECTOR,
GYMNASII ELISABETANI RECTOR
ET PROFESSOR.

ANNO M DC LXXXIX.

LECTORI BENEVOLO S. D.

ACADEMICI CURIOSI VRATISLAVIENSES.

Memoriam VOLLGNADIANAM integrô demùm septenniô à B. Viri excessu planè elapsô luci publicæ exponi à nobis, certò scimus, miraturos esse multos, qui Ejusdem famæ, nostræ cum Eo cultæ familiaritati, legibus Academiæ Curiosæ, & Historiæ litterariæ convenientiùs fuisse judicant, ut citiùs huic editioni invigilavissemus. Quamvis autem culpam istam, non omni tamen ex parte nostram, non inficiemur, excusatione illam non indigere prolixâ putamus apud Eos, qui humanarum vicissitudinum memores rebus sæpissimè tentatis, & susceptis plures objici posse remoras non nesciunt. Illud verò præsertim vitio ne vertatur nobis, precamur, quòd, more hactenùs consuetô, Ipsi manum operi non admoverimus, relictâ hâc scribendi provinciâ Viro quidem Celeberrimo, extra Societatis tamen Leopoldinæ communionem degenti. Cùm enim B. VOLLGNADIUS, qui aliorum, quàm propriæ famæ erat studiosior, paucissima quædam Vitæ suæ periodos cernentia in chartam conjecisset, nobis, unde defectus iste salvâ veritate suppleri posset, nesciis opellam isthanc mancam, mutilamq; exarare non placuit, &, inviti quidem, satiùs tamen fore arbitrati sumus, si negotium calamo Amici à primis statim serperastris ad extremum usq; halitum conjunctissimi, adeoq; vitæ decenter peractæ Testis optimè conscii expediendum committeremus. Parùm enim referre putamus, utrùm nostro, vel aliûs obstetricante manu prodeat hic fœtus, modò lucem aspiciat genuinus; & hoc non obstante in nostrûm omnium pectoribus constans vigebit eò magis Defuncti memoria, quò intimior cum Vivo nobis intercessit Amicitia. Vale!

Intra

* * *

INtra Decennium, quod Annus M. DC. LXXII. incepit, M. DC. LXXXII. absolvit, felix NATURÆ CURIOSORUM ACADEMIA, quæ raris Observationibus, Inventisque salutaribus ROMANUM GERMANORUM IMPERIUM nobilitat, universumque Literarium Regnum ad subtiliorem Philosophicarum, maximè Physicarum Medicarumque Rerum Intelligentiam excitat, subinde notabiles Vicissitudines infelix obiit. Nam hoc exigui Temporis Decursu, quot quantosque Viros, & Societatis tam ingeniosæ Statores, & Peritiæ tam exquisitæ Propagatores, in præproperæ Mortis Fugam natos, Prædam Mortis præposteram vidit? Ut aliarum Provinciarum Filios Silentiô transmittam: quid de SILESIIS, quid de VRATISLAVIENSIBUS memorem? In horum Numero tres amisit, quorum Solertia multis, Industria plerisque, si non præripuit, tamen dubiam fecit Palmæ Gloriam, Medicos excellentissimos, *Philippum Jacobum Sachsium*, serenissimum PHOSPHORUM: *Joachimum Georgium Elsnerum*, fidelissimum TELAMONEM: &, quem Illustris ARGO GERMANICA novissimis Naufragii Periculis agitata perdidit, *Henricum Volgnadium*, efficacissimum SIRIUM.

Omnium Eruditorum interest, ne quis, supra cæteros Literis Meritisque clarus, à posteris turpem Oblivionis Umbram Injuriamque patiatur. Nam si potioribus denegatur, ecquod mediocribus, ecquod postremis inter doctos supererit post Cineres Nomen? Certè, Juris naturalis est, tum quemque, pro suis in Publicum Studiis, aliquod à Publico reportare Bonum, tum in primis eos, qui per singulares in humanam Communitatem Actiones vulgarem benefaciendi Modum longè transcenderunt, &, quod in præsentia, simul in futura contulerunt, prosequi Præmiis, non fugitivis, sed manentibus. Iis autem, qui, cum desierunt esse, non desierunt prodesse, quid, cum jacent, in Gratiam referendam præstare possu-

poſſumus, niſi Memoriæ Continuationem, quâ ſemper velut erigantur & reviviſcant? Accedit, quod plures, hodiernô Temporum Geniô ductos, ad Imitationem invitet in Exemplis magnis, non tam prævius Laboris Fervor, quàm Honor Virtutis poſtumus. Quô magis iniquum eſt, ut quisquam Sæculi, quod coluit & ornavit, primum Oculis, poſt Animis quoque paulatim ereptus, tandem ſublatis omnibus, quos Præſtantiæ ſuæ commodos Indices habebat, bis moriatur.

Exoptatiſſimos Actorum Scriptorumque ſuorum Præcones invenerunt, *Sachſius* quidem *Johannem Danielem Majorem*, celebrem Kilonienſium in Holſatia Profeſſorem, Ingenii fœcundi, promptiſſimique Styli Polyhiſtorem: *Elsnerus* autem *Adamum Ezlerum*, illum Oris ſuaviſſimi doctiſſimique Chryſoſtomum Breslicum. Hactenus, à quô Juſta conſequeretur, expectavit noſter VOLGNADIUS: non, quod careret idoneis Æſtimatoribus, ſed, quod hanc Parentationis Perſonam diuturnior eorum Conſenſus, à quibus feliciore pronioreque Succeſſu geri potuiſſet, ob ſingularem cum Defuncto Familiaritatem, à teneris ad extremum Vitæ Momentum continuatam, Humeris meis imponendam reſervaverit. Proinde ſimul optimo, ſimul eruditiſſimo Viro, ne Manus omnis in Commendationem promeritam longius deſit, accommodare Calamum ipſa me tandem jubet Neceſſitas. Sed Monumento, quod Beato ſtatuere ſuſtineo, ſi Lector copioſum, magnificum, & quale ſummas in Laudes omnia convertit, Eloquium pollicetur, errat. Sanè, tam ſpecioſum dicendi Genus, nec affectant noſtri Mores, neque Manes inuſitatiore Modeſtiâ communem Faſtum redarguentis exigunt: & parum circumſpecti Laudatores arripiunt, quos vel Argumenti Sterilitas commovet, ut Verborum Abundantiâ Tenuitatem Materiarum extendant, vel Supercilii Temeritas provocat, ut Figurarum Luxuriâ Gloriam Oratorum venentur. De Rebus Amici, non ut Amicus, ſed ut Hiſtoricus, agam: in quo præcipi-

cipitem Charitatis Libertatem ad Verecundiæ Cancellos revocat integra Veritatis Honestas. Sapientioribus, per se laudabilia, simplici Narratione satis laudantur.

Hanc, quam amissuri nanciscimur, Vitam pauciores honorabiliter ingrediuntur, paucissimi decenter peragunt, plerique difficulter relinquunt. Itaque consummatam Hominis Felicitatem obtinuit *Henricus Volgnadius* noster, in quem plena Divinæ Gratiæ Magnitudo cecidit. Nam in Terris Ætatem propensioribus Fatis inchoatam, eximiis Laboribus consumtam, Desideriis optimis finiit: Exemplo memorabili, cujus Bonitatem primam secunda, secundam tertia superavit: quam excepit, non tribus, sed omnibus Numeris perfecta Beatitudo.

BRESLAM, Silesiæ Caput, sortitus est Patriam: cui debent Ortum præcellentes Ingeniô Viri, tum alii, tum etiam Medici: quam potissimùm ex his celebrem fecerunt illustres Scriptores, *Antonius Niger*, *Andreas Aurifaber*, *Carolus Oslevius*, *Johannes Crato*, *Petrus Monavius*, *Joachimus Baudisius*, *Laurentius Scholtzius*, *Lucas Pollio*, *Elias Bonvinius*, *Johannes Hennemannus Reysinchius*, *Daniel Bucretius*, *Caspar Cunradus*, *Daniel Sennertus*, *Petrus Kirstenius*, *Michaël Dœringius*, *Philippus Jacobus Sachsius*, *Johannes Daniel Major*, *Paulus Ammannus*. Ibi natus est Stirpe non tantùm honestâ, verùm etiam nobili: seu paternos, seu maternos Generis Conditores respicias. Id VOLGNADIORUM, à quibus Noster & Spiritum, & Splendorem accepit, Natales singulariter illustrat, quòd horum in Celsissimam Potentissimamque Domum Austriacam Merita RUDOLPHUS II. Imperator Indulgentissimus venerabili Judicio decoraverit: Gloriosissimus Cæsar MATTHIAS, cùm Annus à CHRISTO nato M. DC. XII. decurreret, conspectiore Dignitatis Augmento remuneranda censuerit. Habuit Proavum JOHANNEM, Avum JOHANNEM, Patrem PHILIPPUM VOLGNADIUM: Matrem CATHARINAM, Sebaldi LAURERI Filiam. Ad

horum Decus maximè ſtabiliendum facit ea Virtus, quæ Principum Civiumque bonorum Virtutes omnes complectitur, ſolida Pietas, quò rarior, eò major: ideò ſumma, quòd DEO, DEUMque colentibus pretioſiſſima judicetur. Hæc VOLGNADIIS, per Temporum, quibus vixerunt, incorruptum Candorem, cum alibi, cum in primis Vratislaviæ, quàm ſpectatiſſimis Familiis ſuis auctiorem honoratioremque reddiderunt, tam inſignem, tam durabilem excitavit Famam, ut, non ex privatis tantùm Indiciis, etiam è Documentis publicis agnita, ſinceros Cultores in Admirationem convertere nondum deſinat. Tam egregii Sanguinis, tam ingenui Moris, per quem ſolum vetus Integritatis Germanicæ Laus & retinetur, & extenditur, novum Propagatorem noſtrum in primam Lucis Uſuram edebat, poſt recuperatam humani Generis Salutem, Annus M. DC. XXXIV, poſtridie Nonas Maji.

Sed quid Originis Felicitas ad Educationis Salubritatem, ex quâ totius Ævi dependet Proſperitas, Ecquis enim Sæculi peritus ignorat, multos, ex ampliſſimis æſtimatiſſimisque Proſapiis genitos, à Veſtigiis Majorum Conſanguineorumque ſuorum præviis longè digreſſos, Gentilitiis Ornamentis adeò nihil addere Fulgoris, ut potiùs tantò plus Nitoris auferant, quantò magis, cum in Adoleſcentiæ nobiliſſimam Formam componendi ſunt, aut noxiis, aut vanis Oblectamentis Animos devovent. Qui, dum optimo Regimini, quod incautam Juventutem per Rationes prudentiſſimas in faciendis fugiendisque ſalutariter diſponere laborat, audaciſſimum in Modum repugnant: neminem mirari ſubeat, ſi luxuriantibus Affectibus, Magiſtris peſſimis, obſecuti, Cogitationes neque priores in Temeritatem revocari, neque poſteriores in Emendationem erigi patiantur. Quamobrem VOLGNADIUS noſter habuit, quod ſimul juſtis aliorum Imperiis, ſimul promtis Obſequiis ſuis acceptum referret. Actionum ſuarum Moderatores, & pios, & doctos, & cordatos, magnô

Salutis

Salutis Incrementô, fuit adeptus. Domi Patrem, & Patruum Augustum VOLGNADIUM, Exempla Virtutum pulcherrima, continenter intuebatur. His enim quos antiquæ Consuetudinis Existimationisque retinentissimos avitus Genius efficiebat, tum Experientiam Maturitas Senectutis perficiebat. Publicè Doctores in Elisabetano Patriæ Gymnasio fideliter audiebat: quorum Præceptis Monitisque non ferreus, sed cereus ad ea, quæ Fundamentis Literarum Morumque firmiter decenterque formandis serviunt, se non trahi, sed duci permittebat. Quô Pactô fiebat, ut per Linguas & Artes Ingenio Sapientiæ studioso necessarias feliciter progressus ad majores Disciplinas Scientiasque complectendas, cùm in supremum Auditorium ascendisset, consequeretur Duces, ad eruditam beatamque Vitam exercitatissimos, *Johannem Gebhardum*, *Johannem Fechnerum*, *Christophorum Colerum*, & *Eliam Majorem*, in Rem literariam civilemque magnis multisque Meritis clarissimos Viros. His præter accuratam Romani Græcique Sermonis Notitiam, plurimis, iisque selectissimis Antiquitatibus refertam, illas Humanitatis Delicias, Oratoriam Dictionis Vim, Elegantiamque Compositionis Poëticam debebat; debebat etiam potiores Philosophiæ Partes, in quibus Rerum naturalium Cognitionem, Scopo Studiorum Academico præ cæteris applicabilem, Conatu majore diligebat. Neque posthabebat sacra Theologiæ Christianæ Capita: quæ sibi, quantum plebejo sufficit, familiaria reddidisse, non satis habebat: ideoque suis è Principiis non tantùm ad pleniorem approbantium Intelligentiam demonstrata, sed etiam ab ingeniosis dissentientium Erroribus vindicata, solicitus avidusque nunquam non capiebat. Tantum aberat, ut immaturum importunumque Juventutis temerariæ Judicium secutus, collectis Doctrinarum quibusdam Fragmentis contentus, aut etiam elatus, non satis componeret expoliretque semel arrepta, vel multò perversior, Sapientiam cœlestem fastidiret: quam supra Vulgus discere, non Medicorum, non

JCtorum, non Politicorum, non aliorum, nisi Theologorum futurorum esse, protervior an imprudentior dicam, Adolescentia somniat. Cæterùm, ita se Professoribus omnibus probabat, ut Commilitonibus ob Industriam constantem anteponerent plurimis, ob peculiarem Modestiam optimis annumerarent. Accedebant in Suscitamentum per se fortiter ad præfixam Metam procurrentis Sodales meliores, quos Spatiis Profectuum conspectioribus se partim antegredi, partim subsequi deprehendebat: illos, si non vincere, tamen æquare contendens: hos, nisi paris Æmulationis cupidos, longiùs à Tergo relicturus. Etenim haud paucos, ex iisdem Diligentiæ Sociis, in eodem Lyceo florentibus, cum quibus tum Cogitationes Curasque literarias miscebat, post etiam in subtilioribus Physicarum Medicarumque Rerum & Meditationibus, & Experimentis, aut Præcursores, aut Imitatores habuit. Inter quos Galenis suis adscripsit intra Silesiam Vratislaviæ *Fridericum Ortlobium*, *Sebaldum Scholtzium*, *Johannem Cornelium Weberum*, *Johannem Janisium*: Lignicium *Israëlem Volckmannum*: Olsna *Christianum Agricolam*: Strela *Johannem Libetantzium*: in Holsatia Kiloniùm *Johannem Danielem Majorem*, Hamburgum *Michaëlem Dœringium*. Ex his maximè *Johannem Danielem Majorem*, ex cæteris *Theodorum Jacobi*, *Johannemq; Dœringium*, quos egregiis Provinciis suscipiendis Jurisprudentia fecit habiles, Indoli suæ consimillimos, in singulare Consortium, id est, Eruditionis & Virtutis quotidianum Exercitium assumebat. De quorum Amicitiâ sincerâ perpetuâque, non pauciores Utilitates, quàm Jucunditates complexâ, me parcius loqui decet, ne, quicquid ad selectissimorum Familiarium Conjunctionem, cujus Pars fui, pertinet, si laudavero, simul in meum Decus addidisse videar. Hâc Lege fiebat, ut à teneris ad recta flecti facillimus, Ætatem primam & compositis Moribus, & Literis præclaris exornaret.

Satis

Satis Laboribus Academicis præparatus, Lipſienſe tam Emporium, quàm Athenæum celebre, nobiliſſimas ſibi Merces Conatibus indefeſſis emturus, Anno M. DC. LV, ſextô Calendas Majas, intrabat. Ibi Tempora ſic diſponebat, ut primùm ea, quibus in Gymnaſiô patriô Mentem applicuerat, deſtinatis Horis repeteret, Acceſſionibusque crebris ampliſſima redderet; itaque fideliter & augeret, & acueret Inſtrumenta Peritiæ, cui ſe potiſſimùm erat conſecraturus: deinde, quicquid ad capiendam Artis Medicæ Notitiam conſummatiorem inter Initia requiritur, intentiore Curâ perveſtigaret. Hunc in Finem ſæpiùs audiebat excellentes Humanitatis, Sapientiæ Prudentiæque Profeſſores, *Andream Rivinum*, *Johannem Ittigium*, *Gothofredum Sluterum*, *Fridericum Rappoltum*, *Chriſtianum Fridericum Franckenſteinium*, *Jacobum Thomaſium*, *Johannem Kuhnium*, *Johannem Sigismundum Schvvenckium*: quorum Cathedris, præter Elegantiam Sermonis, non tantùm Copiam Ingenii pleniorem, ſed etiam Acumen Judicii ſubtilius in acceptis referebat. Tum cæteris, tum maximè Corporum naturalium Contemplationibus, quantum ſatis, immoratus: ad ipſam demùm accedebat Medicinam: cujus Partes Ordine, quô decet, tractabat, circumſpectos exercitatosque Monitores ſecutus. Totius Hominis Structuram, in Membris etiam tenuiſſimis, perſpectam excipiebant ea, quibus retineri ſolet Incolumitas, ſeu per Alimenta Vires inſtauremus conſumtas, ſeu per Motum Torpori Putredinem ſubtrahamus imminentem, ſeu per Quietem Defatigationi Pauſam indulgeamus neceſſariam. Ab his ad innumerabiles Morborum Formas digrediebatur, qui naturalem Valetudinis Statum, & in Partibus, & in Univerſitate minoris hujus Mundi, cujus Gratiâ Mundus ille magnus eſt excitatus, imminuere vel deſtruere conſueverunt. Hinc in ampliora Spatia procedebat, ubi reperitur, quicquid providentiſſimus benigniſſimusque Conditor Mortalibus in Vitæ prorogandæ Subſidium produxit. Ibi verò, quemadmodum

dum Natura dives in tribus, iisque maximis Fossilium, Vegetabilium, Animaliumque Regnis Thesauros incredibiles nobis exhibet, quos nemo perscrutatus, nemo perscrutaturus est omnes: sic Speculator noster insatiabili Cupiditate, quam Subtilitas admirabilis comitabatur, hactenus adauctos Animi Nervos non tam in obvia, quàm in occulta Rerum creatarum Miracula penitùs intuenda convertebat. In his occupandæ Cognitionis salutaris supra discentium Vulgus Incrementis, ad Exemplum & in Auxilium sibi commendatissimos habebat insignes stabiliendæ revocandæque Sanitatis Doctores, quorum Artibus eô Tempore Lipsia præcellentes Tirones Medicos elaborabat, *Johannem Michaëlis*, *Gothofredum Welschium*, *Johannem Hoppium*, *Christianum Langium*, *Polycarpum Heilandum*, *Arnoldum Mengeringium*. Per hos & alios jam sibi comparatis parùm contentus, quò plures impetraverat, eò plures appetebat Scientiarum Opes, semper avarior.

Notaverat, ex præstantissimis præstantissima non posse, nisi per Artificium, cui potissimùm & Ignis & Liquor servit, extrahi, componi, permutarique feliciter, ut Ægrimoniis Abitum tempestivum accelerent, atque laborantibus opportunô Levamentô succurrant. Id etiam intelligebat, non Cathedrarium Auditoribus, sed Practicum Spectatoribus Hippocratem daturus, acquisitam Medicinalis Eruditionis Copiam, nisi, per multiplicem Usum, distinctiores Notitias, tutioresque Curas produceret, majores afferre Possessoribus Delectationes, quàm Amatoribus Utilitates. Quamobrem, utrumque prosecuturus Institutum, transactô Lipsiæ Quinquenniô, sub Anni M. DC. LIX. Terminum, inveniebat exoptatum alibi Magistrum, qui Perfectionem ampliorem affectantis, simul in Chimicis, simul in Therapeuticis, Manum Operamque dirigeret. Is erat *Christophorus Ausfeldius*, Altenburgensium experientissimus felicissimusque Poliater: in cujus Domicilium VOLGNADIUS receptus, quicquid à Patre Filius

Filius in arcanis ſperare poteſt, id ab Hoſpite ſuo, quem Eruditione, Pietate, Suavitateque totum poſſidebat, obtinuit. Ab eô, mox eliciendis per Calorem Humoremque Succis, Salibus, aliisque coctorum exuſtorumque pretioſis Reliquiis adhibebatur: mox ægrotis, ſervatô Graduum Ordine, primùm nulli, deinde modicô, tandem ultimô Vitæ Periculô, (quantum ex Cauſis Circumſtantiisque patebat) obnoxiis ad Sublevamentum deſtinatus, in Conſilii, Solicitudinis, & Laboris Partem aſſumebatur. Hunc proficiendi conſtantiſſimum Ardorem, quem exſtinguere non poterat, non nihil inhibebat ſupremum PHILIPPI VOLGNADII Genitoris Fatum, quem humanis Rebus valedicere placidum piumque Senem Annus CHRISTI M. DC. LX, Ætatis LXXVIII, quartus Calendas Quintilis, juſſerat. Tum enim ad Suos Vratislaviam revocatus, cùm à Negotiis Hæreditatem ſpectantibus, quô poterat, breviſſimô Spatiô ſe liberaviſſet, à Sileſiis ad Bohemos, ubi Res maximè Pragenſes Oculis ſubjiciebat, transgreſſus, ad Miſnenſes Altenburgum redibat, cœpta continuaturus. Ibi, quantâ Solertiâ, quantô Succeſſu, VOLGNADIUS in privatô Studiis ſuis conſuluiſſet, nemo rectiùs ad extremum in publicô, quàm *Ausfeldius* ipſe patefaciebat: qui, cùm graves mortiferasque Valetudinis Vices experiretur, &, ſuperante Fortitudinem Animi ſtrenuam Languore Corporis nimiô, defatigatus, jam ſibi deeſſe Medicus inciperet, VOLGNADIO Salutem ſuam committere nihil dubitabat. Et fiebat, ut nec *Ausfeldium* Fiduciæ, nec VOLGNADIUM Operæ pœniteret. Nam VOLGNADIUS quidem *Ausfeldio*, quem ab Ægrimoniâ Præſidiis efficaciſſimis vindicans, memorabili Præmiô remuneraverat, illuſtre Specimen in Medicum cadentium, & Profectuum maximorum, & Morum optimorum edebat: *Ausfeldius* autem VOLGNADIO, quem ex hoc Documento, velut ex Ungue Leonem, agnoverat, Altenburgicæ tum Aulæ, tum Civitati, potentiorem in Modum commendabat, eam conciliabat Exiſtimatio-

tionem, quam meretur bonus, & tantò melior futurus, quantò pluribus Opem afferre didicit, depellendarum Ægritudinum Artifex.

Jam ea Noster assecutus erat, quæ divisa doctum, conjuncta nobilem ostendere Sanitatis Restitutorem Conservatoremque poterant: sed major aliis, quàm sibi, nondum satisfecerat Desideriis suis: quibus duo restabant, cum Altenburgum relinqueret, Testimonium publicum, & longinquum Iter. Priùs intendebat, non, ut eò spectabilem Eruditioni suæ Dignitatem attraheret, sed, ut Consuetudinis Legem secutus, citra Plebis Dubitationem aut Timorem, Medelis suis justam & Integritatem, & Libertatem assereret. Urbem Witebergensem Anno M. DC. LXII, septimô Calendas Majas, (quô Die Lipsiensem ante Brumas octo primùm viderat) ingressus, ab Academicis Collegii Medici Professoribus, id, quod ex meritô concupiscebat, ex facili consequebatur. His enim sanandi peritissimis Doctoribus, quicquid attulerat, partim invitatus Occasione, partim Necessitate compulsus, tam luculenter exposuerat, ut eum, ordinariis Candidatorum Documentis feliciter editis cum Applausu defunctum, Decano *Michaële, Danielis Filio, Sennerto, Conradus Victor Schneiderus*, eodem Anno, XXIV. Calendas Decembris, cùm Medicinæ Doctorem Solennitate consuetâ renunciaret, licèt absentem, admodùm honorificis prosequeretur Elogiis.

Witebergâ sub Æstatis Exitum, eodem Anno, digressus, ubi veterem cum *Johanne Daniele Majore* Familiaritatem exoptabili Consortiô redintegraverat, in Altenburgensem Urbem, ad *Ausfeldium* suum revertebatur: posterius etiam, quod respiciebat, exsecuturus. Sic enim apud Animum suum statuebat: nihil intentatum, nihil inausum relinquendum, unde partis Experientiæ Copiis aliquid addi queat: cum Exteris amicam frequentemque Consuetudinem multum ad Mentes in verô confirmandas, & à falsô retrahen-

das

das facere, si, quò liberius, eò prudentius omnia peragantur: præ cæteris, in re Medica nullum inveniri doctum revera, nedum singulariter doctum, seu Collegium, seu Virum, à quô diuturnis Experimentis ad Excellentiam provectô, (nisi domesticæ Gloriæ prorsus Invidia postponat omnem Prosperitatem communem) peculiare quiddam non reportari possit, si pandere secreta commodô stimulô jubeatur: adeunda proinde Loca, quæ Principatum in selectiores delicatioresque Corporum naturalium Investigationes sibi vindicant: earumque Roscios peregrinis Auribus Oculisque non inaniter ostentare gaudent. Quare nactus in Viæ Societatem, *Johannem Libetantzium*, olim Condiscipulum, Artis convalescendi Cultorem, Honoribus, quos VOLGNADIUS jam obtinuerat, acquirendis intentum, Altenburgensibus Anno M. DC. LXXII, nono Calendas Octobris, valedicebat.

Chemnicium, Misnensium Urbem, transierat, cùm Annæbergam intraret. Ibi copiosâ metallicæ Naturæ Scientiâ ductus, non tantùm extra Fodinas, quicquid notabile patebat, curiosis Perlustrationibus excipiebat, sed etiam Operas Machinasque Fossorum cæterorumque Ministrorum in ipsis Fodinis aspecturus, in Cuniculum omnium maximum, cujus Profunditas in ulnas MCC. descendebat, non citra Periculum, (in quô Metum & Cupiditas & Spes vincebat) Audaciâ si non laudabili, tamen excusabili, submittebatur. Per Vallem Joachimicam Thermasque Carolinas concedebat Egram. Ex Bohemia per superiorem Palatinatum in Franconiam pergebat. Hinc perlustratis Norinbergensium Antiquitatibus, Augustam Vindelicorum in Suevia, Monachium in Bavaria, cum Oeniponte Tridentum in Tirolinensium Terris contemplabatur. Tandem, quò dixerat Iter, in decantatissimam Venetorum Academiam Patavinam, veram Medicorum quasi Patriam, octavo Calendas Novembris, ac-

cedebat. Inveniebat ibi Doctores eminentiſſimos, quorum Placita, cum in publicis Auditoriis, tum etiam in Colloquiis privatis, acutô Judiciô perpendebat: ideoque Cogitationes crebrò miſcebat cum *Hieronymo Vergerio*, *Petro Marchettio*, *Joanne Bonardo*; maximè cùm *Antonio Molinetto*, (cujus & Dexteritatem promtam, & raram Solertiam ſingulariter admirabatur) intelligentiſſimis Rerum Medicinalium Cenſoribus: quibus per Horas ſuccìſivas, in Converſationis Oblectamentum, addebat Oratorem Hiſtoricumque ſummum, *Octavium Ferrarium*, Romanas potiſſimùm Literas Obſervationibus Explicationibusque luculentis eleganter illuſtrantem. Monumenta præcipua, quibus Ingenium arrexerat, apud Patavinos aſſecutus, Anno M. DC. LXIII. mediô, plures Italorum Urbes Aſpectui Conſiderationiq; ſubjiciebat. Venetiis, Vicentiæ, Veronæ, Mantuæ, Mediolani, quô plus notabilium inveniebat, eò diuturniorem agebat Hoſpitem.

In Germaniam reverſus, Lindaviam Conſtantiamque Suevorum, Helvetiorum Schafhuſium & Baſileam, ubi *Johannem Bauhinum* & *Johannem Henricum Glæſerum* compellavit, perluſtrabat. Hinc ad Rhenum nobiliſſimas Urbes, Briſacum, Argentoratum, Spiram, Manheimium, Wormatiam, Moguntium, Coloniam intrabat. Cùm Juliacenſes, Limburgenſes, Leodienſes, Namurcenſes & Hannonicas Terras peragrâſſet: in Flandria Duacum, Tornacum, Inſulas, Ipras, Dixmudam, Neoportum, Dunkerkam, Oſtendam, Brugam: in Brabantia Gandavum, Bruxellas, Lovanium, (ubi *Vopiſco Fortunato Plempio*, celeberrimo Medico, ſe commendabat) Machliniam, Antverpiam: in Zelandia Fliſſingam & Middelburgum adibat. Vix attigerat Batavorum Oras, cùm Occaſionis Opportunitatem, quam Graveſandum offerebat, arripiendam ratus, in Angliam Ventis ſecundis trajiceret. Ibi totius Regni Caput, pulcherrimumque Compendium, Londinum, in Commoda ſua convertebat, non tantùm

tùm antiquiſſimorum rariſſimorumq; Monumentorum Spectator , ſed etiam Rerum naturalium artificialiumque Scrutator , in primis curioſisſimorum ſubtiliſſimorumque Medicorum Salutator: quorum Comitati retulit acceptum, quicquid in Solennitate ſacrâ conſpexerat, cùm Potentiſſimus Britannorum Rex, CAROLUS II, multorum ſanandorum Genas Dextera tangeret , CXX. ſanatorum Collis niveum Filum ſericum, ex quo Nummus aureus pendebat, applicaret: poſteaque Convivio, cui JACOBUS II, poſt CAROLI II. Fratris , in Paternis Regnis Succeſſor, nunc exul, aderat , defungeretur.

Perquiſitis in eadem magnâ Peninſulâ nobilioribus Civitatibus aliis, in Belgium redux, Lugdunum Batavorum ingrediebatur, Quietem Corpori juſtam, novam Delectationem Animo daturus. Hoc enim Loco , quem Academia doctisſima nobilem facit , incidebat in Medicos excellentiſſimos, *Johannem Antonidem Lindanum* & *Franciſcum Boœum Sylvium:* quibus in Noſocomio publico , cùm partim ſanandi Rationem in variis ægrotantium Generibus, partim moriendi Neceſſitatem in apertis exſtinctorum Corporibus demonſtrarent, aſſiduus Comes aderat. E Cathedra *Joannem Hornium*, *Adolphum Vorſtium* in Horto peculiares Obſervationes proponentem audiebat. Nec, humaniorum immemor , quorum à teneris Amator fuerat, negligebat prorſus Hiſtorias & Antiquitates, quas *Antonius Thyſius*, *Georgius Hornius*, in primis *Joannes Fredericus Gronovius* exponebant. Non igitur inde vacuus commigrabat Harlemum, Hagam Comitis, Delphos, Roterodamum, Dordracum. Apud Amſtelodamenſes *Gerardum Blaſium* conveniebat : apud Ultrajectenſes, tum *Isbrando Diemerbrœkio* , tum etiam *Henrico Regio* ſe monſtrabat. Hinc Daventriam Geldrorum , Grœningam Friſiorum perveniebat.

Utrumque, cùm Regium, tum fœderatum Belgium, cujus præcipuas, & mutas & loquentes Bibliothecas inſpexerat, egreſſus, Hamburgi cum *Petro Kirſtenio,* Medico Profeſſoreque clariſſimo, ſi ſpectes Originem, Moravo; ſi cures Educationem, Sileſio, dudum initam renovabat redintegrabatque Colloquiis diuturnis Amicitiam, ex eô tam conſtanter, tam fideliter cultum, ut nihil, niſi Mors, valeret diſſolvere. Viſis ad Mare Balthicum vicinis Urbibus, Lubecâ Berolinum in Marchiam, & Altenburgum in Miſniam tendebat. In eâ VOLGNADIO ſtatim patebat ſubſiſtendi Locus, ubi ſe notiorem hactenus, quàm domi fecerat. Sed, ut erat in Modeſtiam propenſiſſimus, inverecundum arbitrabatur, inconſultâ Patriâ, cui potiora deberet, parta conſecrare Solo peregrino. Quare Vratislaviam repetebat ſub Anni M. DC. LXIV. præcipitem Autumnum. Ibi verò tam Suis exoptatus, tam charus aliis erat, ut apud eos Sedem figendi Propoſitum denique firmiſſimum caperet: à quô ſe per Miſnenſis nec Urbis, nec Aulæ, quamvis ſponte ſuâ Provincias inſignes offerentium blandam Solicitudinem dimoveri patiebatur.

Tum ad Metam Oculô Sapientiæ directo, quicquid hactenus & Doctrinarum & Experimentorum collegerat, vel nullum, vel exiguum, niſi commune fieret, Bonum eſſe ratus: expetitum ſeu confirmandæ, ſeu reparandæ Valetudinis Conſilium nemini denegabat: ægrotantiumque, ſicut Corporibus Peritiâ Providentiâque juſtiſſimâ, ſic Mentibus Comitate Facilitateque ſuaviſſimâ conſulebat. Hoc Pacto fiebat, ut ſubinde plures morbidorum clinicorumque proſtratas Spes, quas erigere, quas implere poſſet, in ſe converteret, Annorumq; paucorum Spatiis eò Famæ progrederetur, ut Artificibus medendi potioribus adſcriberetur.

At uni Civitati ſervire, parùm habebat. Ideò majorem creſcentis Eruditionis Utilitatem in univerſam, non Sileſiam, ſed Germaniam, quin Europam, extendere conabatur. His

Cogi-

Cogitationibus, non Animum ſubitò transvolantibus, ſed eidem firmiter impreſſis, ad altiora ſemper aſcendentibus, ſemper ad ampliora procurrentibus, Viam monſtrabat Dux egregius, conſimili Scopô delectatus, *Jacobus Philippus Sachſius*, Vratislavienſium Poliater, in præcellentiſſimis doctus, circumſpectus, ingenuus: ipſe jam inter hos receptus, à quibus nequaquam vulgaria Sæculum exſpectabat.

Nam, poſt inſtauratam in Imperio Romano Pacem, quam tricenis Annis Bellum interruperat, intra Germaniam, in Francorum Terris, apud Suinfurtanos, Anno M. DC. LII, ſub Expeditionis Argonauticæ Titulo, privatis Auſpiciis excitata, Suffragiis publicis intenta Societas, Ingeniis Naturæ curioſis opportuna, cùm ſub Initium (quod maximis etiam Rebus parvum eſſe conſuevit) Aſſeclas teneret pauciſſimos, in Augmentum ſuum Viros invitabat, qui ſupra cæteros eminebant. Collegis proinde ſuis, Anno M. DC. LVIII, *Sachſium*, magnâ ſelectioris Scientiæ, tum Varietate, tum Elegantiâ ſpectatiſſimum, addebat: cui Locum inter Adjunctos Præſidi proximos honorabilem aſſignabat, ſplendidumq́ue PHOSPHORI Cognomentum inter Naturæ Curioſos imponebat. Is, cùm Annus M. DC. LV. Inventorem Antiſtitemq́ue Societatis hujus primum, *Johannem Laurentium Bauſchium*, Suinfurtenſem, Patriæ Phyſicum, ARGONAUTARUM JASONEM, exſtinxiſſet: iisq́ue ſupra Modum fatalis Annus M. DC. LXI, *Gregorium Horſtium*, Ulmenſem, Patriæ Phyſicum: *Conradum Theodorum Lunckerum*, Marpurgenſem, Patriæ Phyſicum: *Andream Wolfium*, Jenenſem, Smalcaldiæ Phyſicum: & *Jonam Deutſchlanderum*, Frauſtadienſem, non Patriæ tantùm, etiam Polonorum Regis Medicum, ex Meritô celeberrimos Viros, eripuiſſet: ne pateretur ARGO Naufragium, Remis Velisq́ue contendebat. Nam eodem Anno, matutinam Fulgoris ſui Gratiam, ut PHOSPHORUS, in Orbe literario patefacturus, inter tot nobiles Labores, quorum

 nihil

nihil emiſerat, primos, non Vini, ſed Ingenii Copiâ Spirituque plenus, de Vino Lucubrationes, cordatis Æſtimatoribus ad auxiliatrices ARGONAUTIS Dexteras porrigendas, Invitamenta Vino dulciora propinabat. Et, ne quisquam à Pelagi, quem Societas intraverat, Fluctibus abhorreret, Oceanum magnum à parvo, quem Homo quisque mobilem in Venis ſuis experitur, niſi Mole, nihil aut parùm diſtare, luculenter Anno M. DC. LXIV. docebat. Et, ne quenquam de Præſidiis Vitæ neceſſariis Solicitudo retraheret, Anno M. DC. LXV, cuivis, ut priùs Sitim per Vinum levaverat, ſic poſteà per Cancros Famem ſolabatur. Ita cùm amœniùs effeciſſet ARGONAUTARUM GERMANICORUM per ſe jucundum Conſortium, exquiſitis & Operibus ingens, & Elogiis felix *Sachſius*, Familiarem ſuum, cum quô Secreta ſæpè miſcuerat, VOLGNADIUM noſtrum, & Studiis & Moribus ſuis reſpondentem, & Publico deſtinatis habilem, in Naturæ Curioſorum Collegium cenſebat recipiendum. Id VOLGNADIUS Anno M. DC. LXIX, Præſide *Joanne Michaële Fehrio*, Kittingano, Suinfurtenſium Phyſico, deſiderabilis Abſynthii, quod Lectoribus nihil Fellis, Mellis plurimùm exhibet, Autore, cui de Notâ meliore commendatus erat, ingreſſus, primùm COLLEGÆ, mox ADJUNCTI Perſonam, Cognomentumque SIRII conſequebatur. Poſt illa PHOSPHORUS SIRIUSque ſic conſpirabant, ut in commune Bonum Radiis Ope mutuâ collineantibus producerent maximè ſalutarem effectum.

Hactenus ſolitariis Collegarum Opuſculis in Lucem editis laborioſa Curioſorum Societas inclaruerat. Tum ea Conſilium de componendis in poſterum, ad prævia vicinorum Populorum, Anglorum, Gallorum, Italorum Exempla, Germanicis Ephemeridibus approbabat: in quibus Naturarum innumerabiles Dotes, admirabilia Monſtra, ſecretas Vires, Morborum inuſitatas Formas, Medelas raras: Inventorum

vete-

veteres recentesque Species, seu recipiendas, seu rejiciendas; & quicquid ad rerum creatarum, distinctiùs interiùsque cognitarum, Historiam quocunque Modo pertinet, cuivis exponere liceret. Hoc multiplicis Varietatis, Delectationis, Utilitatis arduum Opus, quod singulis Annis, tanquam in Naturæ quodam Novo Theatro Materias exquisitissimas, anteà vel nunquam, vel perperàm, vel obiter in medium prolatas, Curiosis repræsentaret inspiciendas, examinandas, dijudicandas, & Calculis seu nigris, seu candidis, quibus Ratio Pondus, non pretium Numerus conciliet, notandas, Vratislaviensibus Silesiorum Duumviris, *Sachsio* VOLGNADIOq; colligendum, dirigendum, edendumq; committebatur.

Quid Naturæ Curiosorum Academia per hos Procuratores, quorum Humanitas singularis, Autoritas spectabilis, incredibilis Industria fuit, apud Italos, Hispanos, Anglos, Hungaros, Polonos, Suecos, Danos, Bohemos, non Germanos tantùm, potuerit, illi cunctorum Oculis atque Judiciis expositi Codices, qui Germanorum Epemerides audiunt, satis loquuntur. Certè, non exigui Negotii, neque vulgaris Prudentiæ fuit, ei Structuræ, cujus Moles jam in Annum XVII. excurrit, solida ponere Fundamenta: quibus deinde Successores, quicquid cuperent, commodum in Modum adjicere valerent. Quin ita Votis respondit Eventus, ut hic illa superaret. Etenim Sacrum Imperii Romani Caput, LEOPOLDUM, feliciorem AUGUSTO, TRAJANO meliorem, utriusque pronis in Literas & Literatos Affectibus Documentisque non tam Imitatorem, quàm Victorem, Silesiis Indulgentissimum, quem sibi Maximum Optimumque Patronum, in Naturæ Curiosorum Tutelam & Gloriam, expetebat Ephemeridum Germanicarum Annus primus, CHRISTI M. DC. LXX, adeò sentiebat propitium, ut inde novus ARGONAUTIS universis exoreretur SOL, qui progressuris perpetuam Serenitatem, secundos Ventos, innoxium Mare spondebat.

debat. Alter harum Ephemeridum Annus, CHRISTI M. DC. LXXI, ſubſecuturis Annis parem Fortunam pollicitus, Operam diſparem augurabatur. Tum enim & catenatis Curis, & Morbis contumaciſſimis jam fractus *Sachſius*, tertiô Menſe poſt, cùm Annus CHRISTI M. DC. LXXII. Septimum Diem ageret, Rebus Mortalium valedicens, omnem Continuationis Laborem ſoli VOLGNADIO relinquebat.

Hic, quoniam tot & tantis expediendis, quæ majus Incrementum editis addere debebant, unus impar erat, in Auxilii Partem acceperat Collegas, ſub Initium *Johannem Jæniſium*, Vratislavienſem Poliatrum, hodiè Phyſicum, inter Naturæ Curioſos ARCTURUM, Familiaritatis veteris, Affinitatis recentis Jure ſibi conjunctiſſimum: ejusque poſteà non ampliùs his Laboribus, quos alii ſufflaminabant, vacantis lectiſſimos Succeſſores, Breslenſes Medicos, *Gothofredum Schultzium*, Naturæ Curioſorum ÆGINETAM Primum, & *Johannem Burgum*, Eorundem MESUEN.

Sed nihilo ſeciùs, (ut erat in ea, quæ toto Pectore concupiſcebat, propemodùm immobilis,) quô ſubtilioris Roboris, eò plenioris Alacritatis, Conſtantiæque longioris, non modò primarias, ſed etiam plurimas Res exſequebatur: itaque Solicitudines potiores, Moleſtias crebriores ſuſtinebat, invictus Hercules. Is ad publicum Bonum Acceſſiones provehendi Conatus privatus, quantam in perpendendis Circumſpectionem, in diſponendis Patientiam, in procurandis Promtitudinem requiſiverit, in omnibus Moram Temporis conſumſerit: faciliùs aſſequi Cogitationes ingenioſæ, quàm diſertæ Voces eloqui poſſunt. Sanè difficillimum, idque ſatis etiam exercitato magnum Negotium erat, Literario Regno ſemel à Germanis deſtinata Monumenta fideliter colligere, ſapienter æſtimare, feliciter publicare: cùm Viris per Europam celeberrimis, quanquam maximè ſupra cæteros Medicinam aman-

amantibus, aut etiam docentibus facientibusque, continuum ſcribendi reſcribendiq; Commercium habere.

Ne quicquam in hoc ultra fidem, ſupra verum, dixiſſe videar: quos ſingularem Propenſionem VOLGNADIO noſtro, Placita Collegii ſui curioſa diligenter curaturo, declaraviſſe conſtat, non recenſebo prolixè, cùm Eorum Nomina, functionesque tot, quot ipſe edidit, Ephemeridum Tomi, qui ab omnium manibus teruntur, ab oblivionis labe vindicaverint.

Intra Provinciam Patriam, quibus noſter VOLGNADIUS in Pretiô fuerit habitus, cui non in Sileſia conſtat, cujus ille Famam longè latèque diffudit? Præterquam enim, quod omnes, maximè communem aut Originis, aut Muneris Sedem nactos, indefeſsâ Comitate fuit amplexus. Ex iis, ut ſolos enumerem Medicos, fuerunt inter BREGENSES, *Gothofredus Schubartus: Gothofredus Chriſtianus Wincklerus*, tandem Octoviri Brandenburgici Conſiliarius & Medicus. Inter SUIDNICENSES: *Sigismundus Graſſius:* Inter GRUNBERGENSES, *Samuel Ledelius:* inter ipſos VRATISLAVIENSES, præter alios, ante laudatos, *Gothofredus Thileſius, Fridericus Ortlobius*, Phyſici, *Franciſcus Adamus Keſſius, Sebaldus Scultetus, Johannes Cornelius Weberus, Caſpar Feldnerus, Johannes Emericus, Joachimus Georgius Elsnerus, Gothofredus Schultzius, Johannes Burgus, Maximilianus Preuſſius, Johannes Chriſtianus Tralleſius.*

Cæteris enumerandis non ſum: quos Memoria, per longiores Moras pluresque Curas impedita, nobis denegavit: & vereor, ne quosdam ipſa Multitudo mihi ſubduxerit, quorum Nomina quidem non exſtinxerit Oblivio, ſed non ſuggeſſerit Promtitudo. Non igitur præteritos afficiet Omiſſio: neque concitabit recenſitos Simplicitas, quæ juſtum Narratoris Officium impletura nulla Præconium adjecit debitum. Pleriſque Scripta Nomen, ipſis etiam in Ephemeridibus Ger-

manicis, vel admirabile, vel æſtimabile reddiderunt: reliquis aliunde Laus publicè conſtat. Et Lumen addere clariſſimis, an non eſt eorum diffidere Claritudini? Per hos autem ſimul Naturæ, ſimul Curæ ſubtiliter intentos Amatores VOLGNADIUS multis præterea, non Germanis ſolùm, etiam Gallis, Britannis, Suecis, Danis aliisq; novas Rerum Inventiones Obſervationesq; ſingulariter appetentibus, & ſui fecit, & in eorum pervenit Notitiam.

Cæterùm, quem ſemet omnibus demonſtraverit, apprehendere, non exprimere ſuſtineo. Nam tot ſatisfacere doctiſſimis, iisque diſſimillimis Capitibus, cùm non ſit, niſi præcellentis Ingenii, quod unum ſe plurimis Ingeniis accommodare poteſt, &, pro Temporum Habitu, cuique ſuam & Honoris & Amoris Notam formare didicit: ecquis vel ex eô non agnoſcat VOLGNADIANAM & Solertiam & Prudentiam? Inde fiebat, ut apud omnes ingentem & iniret Gratiam, & acquireret Exiſtimationem: cum iis verò, quorum Genios ſuo pares animadverterat, & honeſtam, & utilem, & dulcem Amicitiam contraheret: quod ab eo partim editi Codices, partim reſervatæ Literæ produnt, in quibus miræ tum acceptas, tum etiam redditas Humanitatis Teſſeras invenire datur. Horum nihil ad Gloriam referebat: quam adeò non affectabat, ut potiùs, quantum poterat, vel declinaret, vel opprimeret: rectè factis, tanquam optimis Bonis, intra ſolam Conſcientiam lætus: nullum Famæ, nullum Invidiæ Pabulum daturus.

Id VOLGNADII noſtri cum tam numeroſis, tam delectis Ingeniis, per epiſtolare Commercium, inita Societas obtinere ſatis habebat, ut ex totius Collegii, non tam Laudibus, quàm Fructibus, Salubritatem Dulcedinemque ſuam ad Eruditos omnes transmittentibus, quilibet Aſſecla purum innoxiumque Gaudium conſequeretur. Eò direxit à ſe publicatas plusquam mille Phyſicarum, Mathematicarum, Medicarumque

que Meditationum Delicias: quales, non ut *Gellii* Scripta, NOCTES, nec ut *Hesiodi* Carmina, DIES: sed, quia MENSIBUS etiam præferendæ sunt, ANNOS vocare par est. Accedit VOLGNADII nostri pro Collegio, cui Nomen suum adscripserat, in amplius Decus evehendo, sincera Fides, Conatus perpetuus, præsertim ille, quô Fautores in Aula Cæsarea potentes, variis Benevolentiæ Nutrimentis allectos, non tam sibi, quàm universæ Societati suæ propensissimos aut retinuit, aut reddidit: per quos AUGUSTO nostro, cùm devotissimum in Modum consecratas EPHEMERIDES quotannis opportunè porrigerent, totius Operis Autores omnes, non tantùm Procuratores, se non mediocriter commendaverunt. Nam utrisque Munimentum firmum, summum Ornamentum LEOPOLDUS Imperator Optimus Maximus, ut est tam Literis indulgens, quam felix Armis, Præmium rependit Magnitudine suâ dignum, id est, Illustrissimum. NATURÆ CURIOSORUM ACADEMIAM Universam & confirmavit & condecoravit: cujus & Autoritati Suam, hoc est, Publicam addidit: & Legibus subscripsit: & Titulo, qui SACRUM ROMANUM IMPERIUM præ se fert, annuit Anno M. DC. LXXVII; postquam, ex ipsis EPHEMERIDUM EDITORIBUS, nostrum VOLGNADIUM & *Johannem Jænisium*, in Cæsareæ Liberalitatis & Humanitatis peculiare Documentum, aureâ simul Torque, simul Imagine suâ, clementissimum in Modum, An. M. DC. LXXV, statuerat honorandos.

Nimirum VOLGNADIUS noster, ut erat æstimatissimi *Sachsii*, neque Successor degener, neque dispar Imitator: ita non tantùm ex Augusto Palatio, sed ab omnibus Locis, ubi Cultores eruditæ pariter & curiosæ Diligentiæ solertiores inveniuntur, consimilem Favorem aut reportavit, aut promeruit. Non equidem in Vita concordes, post Mortem, tanquam discordes, committam Viros excellentes: in iis tamen,

 quo-

quorum & Integritatis, & Sedulitatis, & Sagacitatis Convenientiam agnoſco, quandam Inæqualitatem reperio: quæ ſubtiliorem Judicem dubium facere poſſit, utri gravius Meritorum Pondus attribuere debeat. *Sachſius* omnium primam, VOLGNADIUS magis diuturnam Opuſculis Collegii ſui proferendis Operam impendit: quorum ille quidem duos, hic autem octo publicavit Annos: quaſi de clariſſimo Decennio feliciter implendo Pactum in Conditiones diſſimiles rotundum iniiſſent: PHOSPHORUS audentiore, SIRIUS ardentiore Conatu: PHOSPHORUS Noctem ordinariâ, SIRIUS & ordinariâ Noctem, & Diem extraordinariâ Luce colluſtrat. Decætero SIRIUS noſter quemadmodum Splendorem ſuum, quando cum PHOSPHORI noſtri Lumine contendi patitur, adeò non imminuit, ut potiùs vel adæquet, vel adaugeat: ſic, quod Radios ſuos nec altiùs emiſerit, nec latiùs diffuderit, id neque Facultati, neque Voluntati, ſed Neceſſitati, quæ Mortales alios citiùs, alios tardiùs manet, imputandum. Erat revera, quô Naturæ Curioſum Societas cenſeri cupit, NUNQUAM OTIOSUS: ideoque SIRIO ſemper moveri ſolito par, eôque non nunquam aliis, nunquam ſibi, nocente melior: quod, aliis ſerviendo, ſeipſum conſumeret. Quanquam verò ſemper, quod ageret, non quærebat, ſed accipiebat, operoſiſſimus: tamen, in plura diſtractus, quæ conceperat, ſe Judice, quin propemodùm Accuſatore (Vitam brevem Arti longæ non reſpondere conqueſtus) non tantùm præſtare poterat, quantum cupiebat. Sanè VOLGNADIUS, quod Arcanorum, in quibus occupabatur, conſcius Fide bonâ teſtor) eas, præſertim in Chimicis, Res moliebatur, quas ſi per catenatas Expeditiones alias, ipſamque tandem ſiniſtram Valetudinem, tam celeriter elaborare, quàm feliciter invenire potuiſſet, utique majora publicis Rebus Incrementa contuliſſet, conſpectioremq; Nomini ſuo Claritatem circumdediſſet.

Aliud,

Aliud, idque multò sublimiùs Gloriæ Culmen attigit: vel ideò Viris maximis, non civili Temporum Sensu, sed cœlesti Numinis Judiciô, censendis adscribendus. Nam ita quidem est: Laudem suam meretur, & Ingenii subtilissimum, Acumen, & Memoriæ promptissima Tenacitas, & Scientiæ copiosissima Supellex: quibus, per se speciosis, evidentiùs accrescit Pretium, si communis Utilitatis Successus in Testimonium, & Famæ singularis Applausus in Ornamentum accedat. Sed hæc, quanta quanta videantur esse, tamen, si destituantur uno, quod cæteris, cum adest, Gratiam summam confert; &, cum deest, summam Bonitatem adimit: hoc est, si Pietate careant: vel mediocria, vel parva, vel nulla sunt. Nam qui supra Mundum attollit Mentis Oculos, ad Unum omnia referenda videt, à quo descendunt omnia. Quod cùm sola Pietas, eaque solida, quæ Christianos & decet, & beat, præstet: absit, ut citra Bonorum hanc Genitricem fœcundissimam, Nutricem benignissimam, quicquam in Mortalibus magnum judicemus. Quare nobis est, cur VOLGNADIUM, à teneris traditum Pietati, cui totam Vitam consecravit, etiam iis anteponamus, quos Vulgus inter doctos, extra Pietatem, Vanitati studentes, quanquam eminentes, tantùm non pro Miraculis habet. Hanc principem Virtutem, Ævi nostri cum in Terris, tum etiam in Cœlis præcipuum, Decus, quod à Brutis Homines, quod à paganis Christianos maximè distinguit, quod in nobis optimum Divinitatis Simulacrum est, ita VOLGNADIUS convertebat in suum, ut simul in aliorum converteret Commodum. Nam, quod verè Sapientis est, à mutabilibus & perituris ad constantia perenniaque progredi solebat: sæpiùsque curiosas Cogitationes, non intra creatarum Rerum delebilem Circulum hærere passus, iis involvebat, quorum tenuem Umbram in abjectioribus, in excelsioribus elegantem Imaginem nobis repræsentat universus Naturæ Complexus. Hinc non in aliô, quàm in

eô, qui Desideriis humanis solus omnibus satisfacere potest, supra cæteras Bonorum Species defixus, semper firmâ tenebat Fiduciâ, quicquid ille Potentiâ firmissimâ tenet: adeoque Possessiones mansuras deserendis præferens, omnia possidebat, quia possidebat omnia possidentem: quam integer Cultor publicè privatimq; sibi reddebat proprium.

Per hunc Felicitatis omnis & Autorem & Conservatorem, quanquam ter quaterque beatus, sibi tamen Numeris omnibus felix non esse videbatur, nisi DEO servire consuetus, iis etiam, quoad posset, serviret, quibus servientes ipsi DEO serviunt. Sic enim philosophabatur: quemadmodum DEUS etiam ideò felicissimus est, quòd per eum sint alii felices, quicunque felices sunt: ita quemque tantò magis esse felicem, quantò magis per eum fiunt alii felices. Non igitur Facultates, etsi tales, unde sibi plus Quietis & Commoditatis attrahere posset, obstare patiebatur, quò minus expetenti cuique salutarem Scientiam suam impenderet. In eâ diversissimis ægrotantium Generibus efficaciter applicandâ tam circumspectus & ingeniosus erat, ut simul alienæ Valetudini, simul Conscientiæ suæ consuleret. Unam Circumstantiam toti laborantis Statui novam excitare Formam, Experientiâ doctus Magistrâ, Vices omnes solicitô speculabatur Studiô, mutatisque Consilium accommodabat mutatum. Pertinacibus Morbis pertinaciores Curas opponere solitus, necessariam Medelæ Tarditatem optatiore compensabat Effectu. Succurrentis neque Celeritas Periculis, nec Humanitas Doloribus, neque Facilitas Desideriis (quorum Conditio vel Sublevamentum, vel Oblectamentum, non Detrimentum suggerebat) deerat. Ita sæpiùs & Animorum & Corporum Medicus, omnes Meritorum Partes implebat, quæ possunt ab exercitatissimis providentissimisq; Sanitatis Autoribus exspectari. Quô Nomine, cum amabilis, tum etiam venerabilis Civitati Provinciæq; potissimùm Vratislaviensi, supremis annumerabatur inter sui Temporis Æsculapios.

Quic-

Quicquid Honorum & promeritus & consecutus erat, non permittebat Indolem corrumpi modestissimam: quam omnibus Vitæ Gradibus sic confirmaverat, ut sibi nunquam non consimilis, parem ubique monstraret Amœnitatis Speciem, Humanitate conspicuam. Accedebat huic Virtutum Purpuræ niveus Animi Candor, rarissimus Sæculi nostri Color, quod, dum sincerum & justum videri, non esse, studet, (quale per miras Simulationis & Dissimulationis Artes publico delicatiorum Populorum Genio placet) omnes in Vanitatem argutam Nervos dirigit, talesque suorum Temporum Magistros, & inprimis veneratur, & certatim æmulatur, qui blandis & astutis, sed inanibus noxiisque Modis, tantò feliciùs Ingenia circumveniunt, & in Verborum Rerumque Laqueos inexplicabiles adigunt, quantò peritius, seu Ludibria, seu Damna, speciosis Bonorum Commodorumque Titulis obtegunt: quorum Frontes osculantur, eorum Terga feriunt, nec se priùs Amicis Hostes, quàm Victores monstrant. Ejusmodi, cum Sodalium, tum Patronorum Scenicorum pertæsus, quorum se Conversationi subtrahere non poterat, Familiaritatem effugere didicerat: in quam & paucos & fidos recipiebat, plerosq; pares: inter quos, ut major Fides, sic plenior Libertas, tutiorq; Jucunditas.

In perpetuum Vitæ Solatium, An. CHRISTI M.DC.LXV, decimô tertiô Die Mensis Octobris, ad conjugalem Amicitiam sibi copulaverat exoptabilem Virginem ROSINAM: spectatissimis Parentibus, quorum Familias potissimùm Vratislavia Nissaque clarissimis annumerat, *Jeremia Schœpsio, Rosinâq; Germersheimeria*, progenitam. Hanc magis ob Animæ Dotes, quàm ob Fortunæ Facultates, amabilem, non poterat non in Deliciis tantò firmiùs habere, quantò plus Pietatis, Castimoniæ, Mansuetudinis, Concordiæ, Prudentiæ, Charitatis alere, quotidianis è Documentis cognoscebat. Illa proinde cum familiaris Rei Negotiis justum in Modum defungeretur: ipse

Curas

Curas nobiliores partim securior, partim expeditior sustinebat: in Consortium, sed & in Auxilium, Conjuge potitus. Neq; carebat Effectu sanctus inter ipsos Amor: quem, etiam inter Ærumnas, quibus Pii, seu frequentiùs, seu vehementiùs, exerceri solent, comitabatur perennis Felicitas, sequebatur constans Fœcunditas. Hanc ostenderunt quinque Filii, *Samuel*, *Philippus Jeremias*, *Henricus*, *Gothofredus*, *Philippus:* duæ Filiæ, *Susanna* primùm, deinde *Catharina*. Sed, ut mœsta lætis crebrò miscere Thalamus amat, Funeribus acerbis, iisque pluribus Fortitudinem suam impendere jubebatur. Nam Anno M. DC. LXXIII, *Susannam* nondum quatuor: Anno M. DC. LXXVIII, *Philippum* nondum duobus Mensibus, superstites amisit: & iisdem Diebus, quibus susceperat, *Samuelem* An. M. DC. LXVII: *Philippum Jeremiam*, An. M. DC. LXVIII, decedere videbat: itaque cum ipse caduca sempiternis permutavit, è progenitis non nisi duos, *Henricum* & *Catharinam*, in Nominis Generisque sui Stabilimentum Posteris reliquit, Paternæ simul & Maternæ Virtutis Imagines futuras.

Nimirum, quanquam Mortis, quàm & in suis, & in aliis, sæpiùs instantem depulerat, nunquam expulerat præsentem, continuâ Meditatione satis per se memor erat: tamen etiam domesticis, hoc est, omnium efficacissimis Experimentis, (quorum Numerum, Anno M. DC. LXXIII, quinquagenaria Socrus: Anno M. DC. LXXVIII, septuagenarius Socer adauxerunt) frequenter admonebatur, in Ætate nullâ, Consiliis nullis, nullis Remediis exstingui posse, quod ipsos etiam Medicos tandem opprimit, Fatum. Id adeò non exhorrescebat, ut, quamvis nondum Senectutis Annos ingressus, nunquam deprecari sustineret. Unde, cum ad extremum in Corpore, quod gracilius & debilius Natura composuerat, Cura siccius & tenuius reddiderat, magis magisque Valetudinem frangi sentiret: sibi, non vanus Augur, imminere Diem supremum prænunciabat: Res suas, pro Temporis Statu, benè disponebat,

&in

& in æternæ Salutis Datorem totus ardentissimis Votis erectus, æquissimô placidissimôque Mentis Habitu, quicquid hactenus, tanquam summum Christianæ Vitæ Scopum, & optaverat, & speraverat, assequi complectique gaudebat. Sicut autem non internum Animæ Robur à lentô Virium Excessu dissolvi patiebatur: ita ne poterat quidem ultimus Ægrimoniæ Conatus Vigorem in Membris omnem prosternere, quô ductus, tribus Mensibus adhuc Pedes Officium suum agere lætabatur: exceptis duobus inter postremos Diebus: per quos, se Jacentibus adjuncturus, jacebat. Tum quoque prorsus integrô Sensuum Usu, nec impeditâ vel Memoriæ, vel Linguæ Potentiâ, singulare Fortitudinis cœlestis Exemplum, crebrô Pietatis Exercitiô defunctus, Conjugi, Liberis, Amicis Nomen, DEO Spiritum suum committebat, & obdormiscebat, Annos XXXXVII, Menses VII, Dies XXVI. natus.

Sic Anni Christiani M. DC. LXXXII. tertius Januarii Dies VOLGNADIO nostrô, cùm eriperet mortalem, immortalem afferebat Vitam. Sic cum eô decedebat exquisitissima Peritiæ literariæ Supellex, quam Ingenium penetrabile, Judicium acutum, Speculatio longa repererat & accumulaverat: etiam illa Secretorum Cognitio, quæ Scriptis duraturis tradi meruisset; & fuisset tradita, nisi multorum Medicorum Spem, plurimorumque Clinicorum Elevationem immaturus VOLGNADII Casus intercepisset. Superest, ut, post CATHARINAM, duobus Mensibus ab optimi Patris Excessu Gaudiis supernis additam, solus è septem Liberis superstes HENRICUS, Indole bonus, capax Ingeniô, Conatu strenuus Adolescens, in quô prima Literarum Morumque Fundamenta feliciter posita subinde conspectiores Accessiones recipiunt, non tantùm Nominis, sed etiam Eruditionis & Honoris Hæres, Genitorem suum Posteritati reddat, Annis Meritisque, si non superiorem, certè parem HENRICUM VOLGNADIUM.

Jam quis VOLGNADIUM noſtrum non beatiſſimis annumeret: quem Filius redivivum pollicetur: qui Teſtes Ævi benè tranſacti pulcherrimos, & intus, & foris, exhibet, Conſcientiam puram DEO, MUNDO Famam bonam? Numquid Mortalium non omne Punctum is tulit, cui Mortalitatem exuenti, cum ad Immortalitatem transfertur, accedit, ut DEO MUNDOque, dum hic doctos, ille pios æſtimabit, charus; inter utrosque vivat, quò magis clarus, eò magis felix? Nemo Chriſtianus, ſatis cordatus, quantumcunque Fulgorem ſuum, etſi vel SIRIO, vel etiam PHOSPHORO parem in Terra poſſideat, præferre poteſt Nitori, quem æternis Sæculorum Ætatibus SOLE majorem poſſidebunt repræſentaturi meliora SIDERA, ſplendidius COELUM.

OBITUM
VIRI
Nobilissimi, Amplissimi, & Excellentissimi
DN. HENRICI VOLGNADII,
Phil. & Med. D. & Practici Vratislaviensis,
SACRI ROMANI IMPERII
ACADEMIÆ NATURÆ-CURIOSORUM
ADJUNCTI
SIRII Cognomine
& EPHEMERIDUM COLLECTIONE Celeberrimi,
COLLEGÆ sui Desideratissimi
Ipso exequiarum Ejus die,
8. Januar. 1682.
debitò honore prosequuntur
NATURÆ-CURIOSI VRATISLAVIENSES.

*** *** ***

JAsonidæ Socii, quos Mens & cura virilis
Diffusum Physeos navi sulcare profundum
Jussit, & arcanas ex imo promere merces,
Triste Celeusma sonat, vestrâque crepatur ab ARGO:
SIRIUS extinctus lethalibus abditur umbris,
Assidui scopulis proram defendite Nautæ!
Infelix obitus præclari Luminis, Astri,
Quô vix candidius fixarum splendet in Axe,
Quid, nisi nimborum densos prænuntiat imbres,
Austrinosque dies, & cassas lumine noctes,
Atque tenebrosâ squalens caligine Cœlum?
Jacturam pensate, VIRI, pensate receptam:
Bis modo quina redit revolutis bruma diebus,
Navigii quando Lux lugebatur ademta,
Lux radio illustri trepidis solamen in undis,
Ambiguumq; Pharos per iter, planctusq; citatos
Immani fremitu perculsum reddidit æquor:
PHOSPHORE, redde diem, quò Te modò, PHOSPHORE, condis?
SIRIUS Hunc sequitur, conjuratisque coruscum
Aufert Remigibus Caput atrô syrmate tectus.
Mensem, Jane, tuum nigrô carbone notemus,
Nec capiant memores posthàc tua nomina Fasti,
Occasu properô qui splendida sidera mersas.
SIRIUS ereptus justissima causa doloris
Sidus erat fervens, nulli fervore molestum,
Non nocuisse studens, multis prodesse paratum.
Ut primùm innatos emittere cœperat ignes,
Congenitumque pari nisu monstrare vigorem,
Quò fulvi audiret soboles genuina Leonis,

Helluo

Helluo naturæ totam ſitiebat abyſſum;
Sic fontes, puteos, vada, flumina, ſtagna, paludes
Attentâ luſtrans acie, radioque ſagaci,
Sordibus omiſſis illimes imbibit amnes,
Hôc magis æthereo fervori pabula ſubdens,
Quò magis ardorem fluctu reſtinguere tentat.
Labitur annorum ſeries, accreſcit in æſtu
SIRIUS, atque ſibi non ignea ſigna Leonis
Ampliùs, aut proprium perpendens ſufficere Orbem;
Fontem, ſeu Pelagum propiùs petit Ille caloris,
Et Soli comes ire parat: Lux creſcit eundo,
Ac geminata vibrat radiantis ſpicula vultus;
Nec fluvios ſaltim, ſed nunc mare combibit ipſum,
Quaque patent terræ recluſa repagula Soli,
Oceani ſpectes ſeu fundum, ſive cavernas,
Unde petuntur opes, & magnis pharmaca morbis;
Huc penetrare ſimul ſtudet irrevocabilis ardor:
Altius evectus qui Solem vincere tentat,
Corporis humani, quò non pertingere Phœbi
Lux valet, interiora oculo ſcrutatus acuto.
SIRIUS hinc lætum mortalibus extitit Aſtrum,
Influxuque ſuô morbos diſcuſſit obortos,
In dubiisque facem potuit ſuccendere rebus.
Accidit, ut tumidis concredita fluctibus ARGO
JASONIS auſpiciô BAUSCHI veheretur in altum,
Ubere Teutonicus quò fœnore Portus abundet;
Eminus egregium Sidus lætata ferire
LUCIFERO ſociatum oculos, & lumine blando
Auriferæ claſſi fauſtum promittere fatum,
Talia *Nauclerum* fecit profundere verba:
SIRIUS ut noſtram comitetur in æquore Puppim,
Optamus, *Socii*, nebulas diſpellere promtus,

Et tempeſtatis prænuntia Stella ſerenæ.
Annuit hûic voto radiis vibrantibus Aſtrum,
Adſtat & usque rati, motuque movetur alacri,
Fervet opus cœptum, perflant apluſtria venti,
Otia cura fugit, nec tædia longa recuſat,
Et cumulata novis diteſcit mercibus ARGO,
Annalesq; ſuos complet ſtudioſa quotannis,
Queîs donec pretium doctô ſtatuetur in Orbe,
SIRIUS & laudes, nomenq; merebitur ingens.
Et meruit, dum Stella fuit, non fixa, ſed amplâ
Utilitate ferax, ad commoda publica natus,
Pro quibus haud piguit vigiles inſumere noctes.
Hic ubi *Cæſaream* rumor pervenit in *Aulam*,
Suſcepit niſus placido *Clementia* vultu,
SIRIUS ingenti cumulo mactatur honorum,
Totus & auratô perfuſus ab imbre niteſcit.
Aſt velut abſumptâ cerâ candela fatiſcit,
Expiransque levis tacitô ſub ſchemate fumi
Ignis abit, lucisque ſuæ vix ſigna relinquit;
Ac velut illunis per amica ſilentia noctis
Sidera ſtricturis emungi celſa videntur,
Interitusque ſui veſtigia prodere clara:
Sic quoq; perpetuô motu, fervoreq; tritus
Lentâ tabe perit famoſum, SIRIUS, Aſtrum,
Nec niſi Nomen inane, & pauca favilla ſuperſunt.
Nos, quos acceptæ ſurreptô ſidere cladi
Indoluiſſe decet, demtum lugemus AMICUM,
Et ſociæ quondam commercia ſuavia Vitæ,
Quam ſemper memores recolemus mente fideli,
Exuſto cineri, ceu fas, bona fata precantes!
Lux quondam veniet, veniet Lux illa ſuprema,
Quâ nec erit Cœlum, nec cœli, ſidera, gemmæ,

SIRIUS

SIRIUS at noſter renovati luminis hæres
Et Solem, & Lunam nitidô ſuperabit amictu.
At Vos, *Jaſonios Heroas* & *Aſtra* relicta,
Quos inopina ferit jactura, gravisque procella,
Servet inocciduâ virtute & luce coruſcos
Provida cœleſtis Clementia Numinis ævo,
Naufraga ne pereat decumanis fluctibus ARGO!

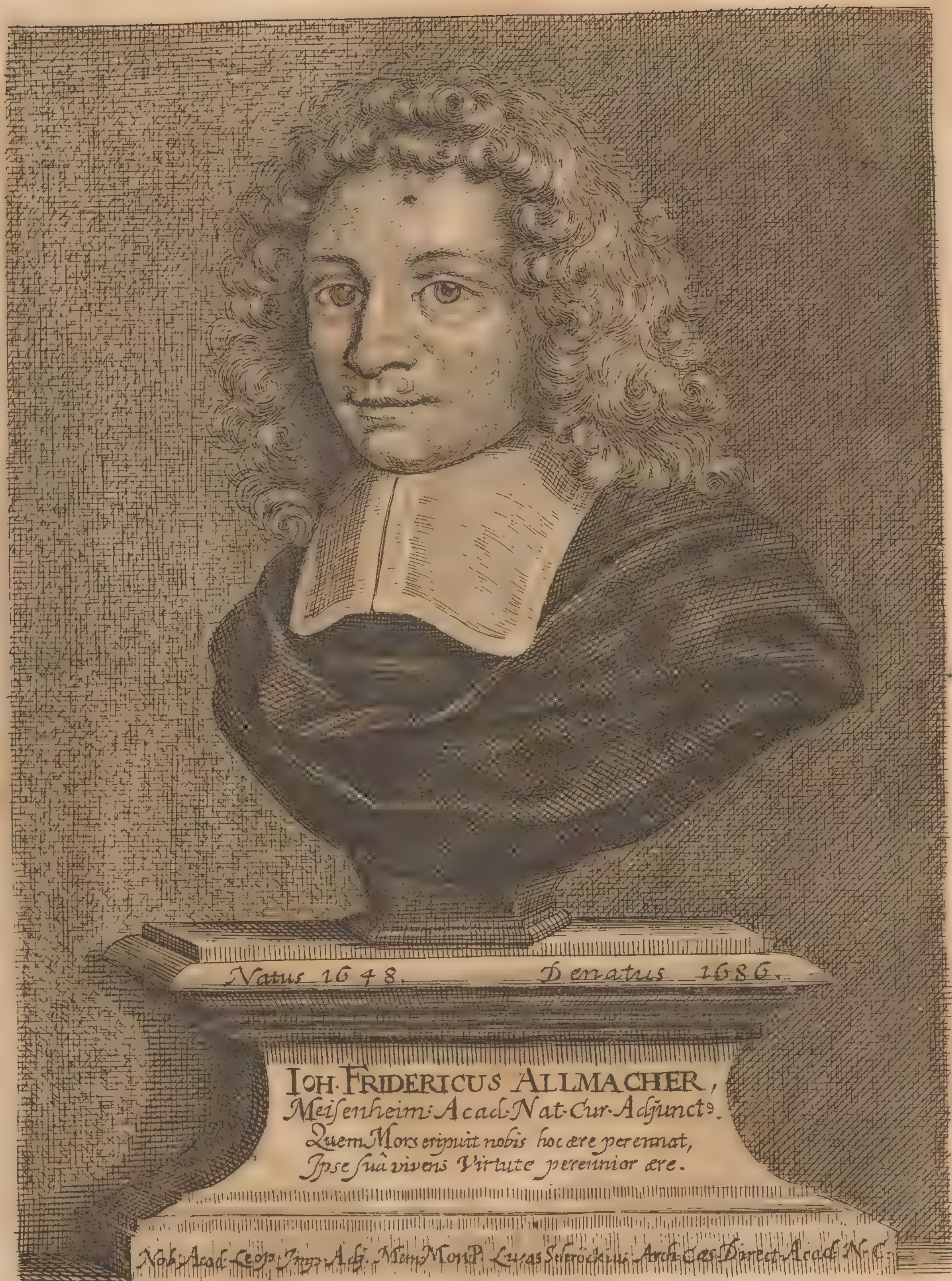

MEMO-

HENRICUS VOLGNAD. VRATISLAVIENSIS, MEDICINÆ
DOCTOR ET PRACTICUS, S.R. IMPERII ACADEMIÆ
NATURÆ-CURIOSORUM ADIUNCTUS, dictus SIRIUS.

MEMORIA ALLMACHE-RIANA.

Natus 1648. Denatus 1686.
IOH. FRIDERICUS ALLMACHER,
Meisenheim: Acad. Nat. Cur. Adjunct9.
Quem Mors eripuit nobis hoc ære perennat,
Ipse suâ vivens Virtute perennior ære.

CÆSAREO-LEOPOLDINA NATURÆ CURIOSOR. ACADEMIA
NUN-
QUAM
OTI-
OSUS

ILLUSTRISSIMÆ NATURÆ CURIOSORUM ACADEMIÆ

Perennitatem vovet

MICH. BERNHARDUS VALENTINI!

DE VALERIO POBLICOLA referunt Hiſtorici, quòd ſingulari in defunctos pietate ductus Bruti Collegæ ſui corpus non ſolùm ſplendidè ornatum Populo in concionem vocato propoſuerit, ſed conſcensô inſimul ſuggeſtu in ejusdem laudes epicedia cecinerit, ut Dionyſius Halicarn. Plutarchus & alii conteſtantur. Utinam & ego ſim VALERIUS, *VIRI PER-ILLUSTRES*, utinam, inquam VALERIUS ſim! qui non Brutum quendam, ſed Trigam Amicorum conjunctiſſimorum infelici triennii curſu proh dolorem! perdidi. Recenti enim vulnere usque luget Academia SCHEFFERUM: Luget ALLMACHERUM: Luget Haſſia mea STRAUSSIUM, Anteceſſorem meum Deſideratiſſimum; quô triplici ſanè infortuniô ita ſauciatus ſum, ut parùm abſit, quin Beatorum Manibus heic lugubria dicturus prorſus obmuteſcam. Sed obdurandus eſt animus ad infortunia, nec ingratô ſilentiô memoria illorum recondenda eſt. Adeò enim Virorum de Publicô benè meritorum fama tacenda non eſt, ut in cineribus excitandi ſint laudum igniculi, quò latiùs ſpargantur diſſeminenturque virtutum radii. Vivat poſt funera virtus, quò mortuorum ſervetur vita, hæcque viventibus in exemplum concedat. Jubet id antiqua XII. Tabularum lex, dum: *Honoratorum*, inquit, *Virorum laudes in concione memorantur, easque cantus ad tibicinem proſequuntur.* Jubet id natura omni-

bus insita eique sororians consuetudo, quæ & in mediâ Barbariâ viventibus ad Amicorum exitum tristem exprimit ululatum. Quicquid enim apud Nos demortuis honoris ac elogii parentationibus, campanis, cantibus persolvitur, id omne Gentiles olim ritibus de rostro dicendo ac præficarum fletibus urnas implendo peragebant. Adeò nempè grata fuit ab omni ævo demortuorum recordatio, cumprimis qui uspiam in celebritate vixêre, ut non ad vitam & mores tantùm, sed & naturam ipsam jus hoc accommodatum deprædicent. Unde non *CHRISTIANIS* usitatum istum recordationis morem tantummodò præscripsit Religionis Christianæ amor, pietas in defunctos atque charitas, sed à longis retro seculis id omninò observatum esse Antiquorum monumenta habent. *JUDÆIS* sanè haud insolens olim erat laudes ac præconia dicere Viris arte Marteque claris. Sic Abnero, Duce inter exercitus militares Saulis præstrenuô, manu sicariâ ac funestâ Joabi interemptô, quid Davidis luctus vehemens expressit? quàm laudes supremas egregio Duci superaddidit, dum dixit: *Nequaquam ut mori solent ignavi mortuus est Abner; Manus Tuæ ligatæ non sunt, & pedes Tui compedibus non aggravati &c. Num ignoratis, quòd hodiè Princeps & Maximus ceciderit in Israël?* Sic Jonathanem de turba Maccabæorum egregiè meritum non solùm universus planxit populus, laudes & facinora ejus decantando, sed & frater Simon in cedrum immortalis laudis & perennantis gloriæ Mausolæum splendidum erexerat, positis columnis magnis, armis ad illas in memoriam æviternam suspensis. Penes *ROMANOS* non minùs inoleverat consuetudo funeralibus hujusmodi honorare defunctos, quod tamen maribus tantùm honoratioribus primùm competebat, utut paulò post ad fœminas similiter cultiores honos ille devolutus sit. Posteaquam enim à Gallis Romani in angustias redacti, nesciebant pecuniæ subsidia colligere ad amovendas hostium fatigationes, Romanæ Ma-

tronæ monilibus, clinodiis & quicquid ornamenti erat pretiosi sponte in Curiâ collectis juvabant Rempublicam pressam, hinc & obtinuerunt, ut post fata Matronis Nobilioribus honos iste conferretur. Sic Quintus Filius pietate erga Matrem Pompiliam ductus, hunc laudandi morem observavit. Memorabile quoque est exemplum, quô ipsum etiam Octavium Augustum duodecim annorum Puerum in laudandâ Juliâ Avia sua secutum Suetonius autor est. Competebat autem supremum hoc officium iis, qui mortuum sanguine proximè attingebant, teste Polybio, unde non tantùm à filiis defuncti factitatum fuit, sed & ab ipsis Parentibus, docente exemplô Fabii Maximi, qui ob amissum filium dolorem moderatissimè ferens Orationem funebrem stando recitavit in forô, quod est apud Plutarchum in Fabio. Postmodùm tamen & aliis extra consanguinitatis vincula constitutis id concessum est, sicut in plerisque Europæ Academiis id omninò moris est, ut in Collegarum defunctorum laudem & memoriam publicè cuidam verba facienda sint, reliquis simul lugubri vestitu comparentibus, ut in Nostrâ Ludovicianâ hôc vertente annô observari solet. Quod pietatis genus ut omninò Christianum est, ita Legibus æquè ac receptâ usque Observantiâ debebatur iis, qui de S.R.I. *Academiâ Naturæ Curiosorum* unquam benè meruerunt. Quos inter, cùm haud infimi quondam ordinis esset *Collega Beatissimus*,

DN. JOHANNES FRIDERICUS Allmacher/

Med. D. Diversorum Imp. Statuum Archiater atq; S.R.I. Acad. Nat. Cur. Adjunctus Meritissimus; hinc & Ejus modò Manibus à Tenuitate mea justa persolvenda sunt, eòq; magis, quòd & Venerabilis Nostri Præsidis authoritas illud urgeat & devinctissima, quæ cum Amicissimo quondam Collega mihi intercessit necessitudo sponte quasi exigat; id quod in causa est,

ut quæ de Vita ejus atque indole relaturus ſum , eâ , quâ in medium adferuntur facilitate atque fide acceptanda eſſe confidam.

Dum verò ab ovô, quod dicitur, rem exordior, glorioſius eſſe duco, ſi ALLMACHERUM Noſtrum ſuis potiùs, quàm ex familiæ generisque picturis & inſignibus mutuatis coloribus depingam.

Nam genus & proavos & quæ non fecimus ipſi
Vix ea noſtra puto,

parumque in eô quidem ſitum dixero, quo quis ſanguine deſcenderit, cùm omnes (quæ ſumma eſt mortalium conditio) DEI quoddam genus ſimus, ut ex Arato Paulus habet. Nihilo tamen minùs & hîc ALLMACHERUS habet , de quô ipſi gratulemur, cùm ex honeſtiſſimâ familiâ ſuos natales duxerit. Patre enim uſus eſt Præclaro & in arte ſuâ verſatiſſimo DN. *Johanne Friderico Allmachero* , Chirurgo quondam feliciſſimo: Matre verò *Eliſabetha Catharina*, ex egregiô *Schauliorum* genere prognata. Quibus utrobique Parentibus *Meiſenhemii* (quod Palatinatûs inferioris Oppidum eſt) ex legitimô thorô in lucem edebatur *Anno 1648. die 5. Decembris*, ubi paulò poſt Sacro baptiſmatis fonte ablutus, eôdem, quô Parens gaudebat nomine , vitæ libro eſt inſcriptus. Verùm uti vegetabilium ſemina , niſi fertili terræ mandata , facilè à priſtina ſuâ naturâ degenerant, ita in naturâ ferè accidere ſolet humana, ut vel optimis quibusve geniti niſi maturè excolantur, à priſtinâ ſuâ origine deflectant. Quapropter Sapientiſſimus Parens iis eundem doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, in *Scholâ Triviali*, quæ *S. Goarii* eſt, erudiri curavit. Erat autem in Puerô præter docilitatem ingenii ſumma ſuavitas oris ac vocis, ut non ſolùm celeriter arriperet, quæ tradebantur , ſed etiam excellenter pronuntiaret. Quâ ex re in pueritiâ nobilis inter æquales ferebatur, clariusque exſplendeſcebat , quàm generoſi condiſcipuli , animô æquô ferre poſſent. Paulò poſt, cùm Parentes relictô primô domi-

domiciliô *Darmstadium* concederent, *Gymnasio* illius loci *Principali* est commissus, ubi prima in *Humanioribus*, ut vocant, literis fundamenta jecit haud pœnitenda. Interim sublimius erat juvenis ingenium, quàm ut solis Scholarum ergastulis inhæreret. Quare ad altiora jam contendens innatâ quâdam animi propensione Arti Medicæ se devovit, ad quam stimulum illi subjecisse poterat egregia, quâ Pater inclarescebat dexteritas & in curando felicitas, quam vix ex ephebis excedens laudabili quodam fervore æmulabatur. Commodissimam hîc occasionem suggerebat manuductio Beatissimi DN. D. TACKII, *Archiatri Hasso-Darmstatini & Prof. Giessensis Primarii*, qui tunc in Aula Principali versabatur, ipsique ad submissam Parentum exorationem per integrum anni cursum selectiora *Physices* & *Artis Chymicæ* principia instillavit haud vulgaria, quibus & in Theoriâ & in Praxi Medica semper utebatur felicissimè. Jactis ita solidè fundamentis ad Academias properabat, ut cœpta jam studia urgeret & ad maturitatem altius eveheret. Primò quidem nomen dedit Inclytæ Giessenæ, quam eam præ aliis ob causam eligebat, quòd in Vestibulo Artis Medicæ locatus faciliorem heîc ad interiora aditum observârit, cùm in *Anatomicis*, *Botanicis & Institutionibus* addiscendis largam hîc occasionem nactus esset. Eôdem enim tempore Lipsia Nobis concedebat MICH. HEILANDUM, Anatomicum Exercitatissimum, Ulma verò B. LAURENTIUM STRAUSSIUM, qui cum RöTELIO pariter Doctissimo prima eruditionis suæ specimina in ALLMACHERO nostro comprobârunt. Sub oculis adhuc versari mihi videris, Pectus quondam dilectissimum! quum ne dies quidem abierit, quin Hortum Academiæ solertia tua fatigaveris! Tuô adhuc sudore madent tot plantarum myriades, in quibus conquirendis olim eras totus! Tuô, inquam, sudore madet Theatrum Anatomicum, in quo perpetim intima brutorum viscera scrutabâre! Tuô & sudore madent erudita Doctorum subsellia, quos ad publicas & privatas horas comitabaris

baris indefeſsò. Cæterùm neque ſic anguſtum erat auguſtum ALLMACHERI Noſtri ingenium, ut ſoli Patriæ ſolo adhæreſceret; quin exactô ſeſquienniô in Illuſtri Ludoviciana, Celebres Saxoniæ Academias viſitabat, quas inter Jenam pro ulteriori ſtudiorum matre ſeligebat. Ad *Praxin* enim addiſcendam animus proclivis erat, cujus methodum haurire poterat à Feliciſſimo quondam & in Academiis non minùs, quàm Magnatum aulis Celeberrimô GUERNERO ROLFINCIO, quô Ductore *Generaliora Praxeos futuræ monita* adeò ſibi reddidit percognita, ut ad τὸ τεχνωθῆναι deventurus talem ſe gerere potuiſſet, qualem decet Medicum religione plenum. Aſt ne hoc quidem ſine præviâ manuductione tutò & impunè attentari poſſe ſibi perſuadebat, cùm occaſio præceps ſit & experientia fallax. Adeò quidem, ut

In Cathedrâ multos dicant curarier ægros
Ad lectum paucos convaluiſſe malo.

Ut ergò hâc quoque in parte ſibi conſuleret, allectus famâ & virtute Inclyti Medici, DN. FRANCISCI de le Bőe SYLVII Lugdunum in Bataviam contendit, quem cum ſpiſsâ Commilitonum catervâ ad populoſiſſimum, quod iſtic locorum eſt, noſocomium indies comitatus *Praxin Clinicam* ad ægri lectum obſervare, genuinas morborum cauſas indagare methodôque haud vulgari ſelectiſſima quævis pharmacorum genera adhibere non tam vidit, quàm perdidicit. Quæ quidem ſolertia ita feliciter illi ceſſit, ut habita XXI. Junii Anno 1672. publicè Diſputatione Graduali *de Morbis Caſtrenſibus* omnium & Procerum & Civium Academicorum applauſu ſummis in Arte Medica honoribus & Privilegiis donatus & in DOCTOREM Medicinæ more Majorum proclamatus, vitæ ſuæ Academicæ ultimum colophonem impoſuerit. Jam benevolo cujusvis judicio relinquo, utrum concinniori unquam methodo arduum Artis Noſtræ ſtadium pertranſiri poſſit, cujus admirandum in ALLMACHERO Noſtro videas compendium. Sicut enim ars longa, vita brevis, ita ſola metho-

methodus utrobiq; certum est remedium. Sola, inquam, methodus est, quâ per compendium ire & intricata Artis præcepta solidè discernere licet. Methodus est, quæ saluberrimum pharmacorum selectum instituere: Methodus est, quæ morbos incurabilibus adscriptos citò, tutò & jucundè sublevare docet. Huic ergô toto studiorum cursu salutariter inhærens ALLMACHERUS Noster, non potuit non Praxin sibi felicissimam inde promisisse, quam bonis quoque avibus *in Imperiali Francofurto* primùm auspicatus est, quò Parentes Ejus dilectissimi paulò antè abierant. Ita enim in primô statim Praxeos exortu sese gessit, ut ob Ejus in gerendis rebus agilitatem & medendo felicitatem Officium Medici Ordinarii, seu, ut loquuntur, *Physicatus Aschaffenburgicus* illi spontè sit delatus, quô integrô biennii tractu laudabiliter est defunctus. Cæterùm hoc adhuc in illô desiderari videbatur, quòd conjugalis unionis vinculô solutus dulci Vitæ Medicæ adjutorio destitutus esset. Ut enim fert hominum verecundia, sequior ferè sexus, (qui Medicorum messis est) Practicis Junioribus, in cœlibatu viventibus ægrè sæpè se concredere solet. Ast huic pariter incommodo facilè obviam ibatur, dum in Patriam reversus Anno 1675. die 29. Septembris Nobilissimam & omni Virtutum genere decoratissimam Virginem ANNAM ELISABETHAM ex honestâ PETTMANNIORUM familiâ oriundam legitimo sibi matrimonio junxit, quacum XI. annorum spatio honorificè & ut Maritum Christianum decet, pacificè agens VI. Liberorum Parens est redditus, trium Filiorum scilicet, totidemque Filiarum, è quibus unicus usque Filiolus, binæque Puellæ adhuc sunt in vivis, reliquis DEO in primis ætatis incunabulis statim redditis. Vix cœptô hôc conjugiô altera illi vocatio obtingebat, quà in *Archiatrum Illustrissimorum Comitum in Wertheim* hujusque *Civitatis Physicum* Ordinarium adsciscebatur. Quô quidem officiô per integrum decennium ita laudabiliter est defunctus, ut Magnatum gratiam, Civium admirationem omnium denique applausum brevî sit lucratus,

tus, quem fusis etiam lachrymis satis comprobârunt, cùm trienniô jam elapsô Franconiâ excederet, & aliorum desideriis Francofurtum revocatus Wertheimensibus suis valediceret. Quum enim navali hinc itinere abiturus Mœnum conscenderet, agmine factô cives concurrebant, gemitibus aëra, lachrymis navigia, votis verò inclytam Medici familiam adeò replebant, ut reciprocis utrobique suspiriis summum exinde dolorem contestati sint. Quamprimùm verò ad Francofurtenses suos rediit, Praxi statim diffusissimâ & insolitâ tantùm non obrutus, tantâ illic dexteritate usus est, ut non Civium modò, sed & diversorum S. R. I. Principum, aliorumque Magnatum animos caperet, quorum lateribus indies affixus hæsit. Erat enim in illô pietas sincera, candor infucatus, humanitas & comitas insolita, quâ non parùm modò amicitiam, sed & Magnatum gratiam facilè merebatur. Recuperaverat sic in ALLMACHERO Illustre Francofurtum, quod in Divini jam SCHEFFERI obitu perdiderat, cujus vestigiis in Praxi æquè ac communi vitâ insistebat ita, ut dubitaveris, uter alterutrum pietate & candore superârit. Recuperaverat in eô S. R. I. Academia Naturæ Curiosorum (in cujus consortium jam Anno 1679. receptus erat) quem in B. SCHEFFERI locum pro Adjunctô renuntiaret: Quô quidem officiô adeò nihil prius habuit, ut omnem ad ejusdem incrementa lapidem moveret. DEUS immortalis! quàm cordatus erat & quàm expeditus, cùm paulò ante obitum, Totius Academiæ Curiosæ nomine coram *Eminentissimo* atq; *Reverendissimo Principe Electore* DN. FRANCISCO ANSHELMO, *Archi-Episcopo & Electore Moguntino* &c. &c. compareret & subjectissimâ devotione Celsitudinem ejus & Clementiam in totius Collegii partes exoraret. Quod adeò feliciter illi cessit, ut non universa modò Academia, sed & aliquot in specie membra *Eminentissimi Protectoris nostri* Gratiam reapse sunt experti, quam subjectissimâ modò gratitudine deveneror. Non dicam de aliis à Beatissimo Collega præstitis

ſtitis officiis. Loquantur hîc *Obſervationes* ejus *in Miſcellaneis* conſpicuæ? Loquantur commercia literaria cum benè multis Academiæ membris inſtituta, è quibus filiali prorſus amore deperibat Præſidem Noſtrum Per-Illuſtrem DN. D. VOLCKAMERUM, cujus tantô flagrabat deſideriô, ut ejus videndi gratiâ peculiare iter Noribergam verſus meditatus fuerit, cùm votis ſecundis triſtem ſimul viduitatis ſolitudinem illic permutandi animus hæreret. Aſt ô ſpes hominum fragiles! ô fallacia conſilia! Hæc enim tunc maximè cogitantem morbus gravis & malignus occupavit & quidem eô ipsô, quô Conjugem ſuam ex ſimili affectu ſurreptam deplorabat annô. Quô autem ille animô morbum ſævientem, quô mortem certam jam & imminentem tulit! quot quantasque moribundus animi verè Chriſtiani ſignificationes dedit? Quâ ſubmiſſione animi peccata ſua confeſſus eorum ſibi veniam à DEO dari petiit? Quâ veneratione Sacroſanctam Euchariſtiam excepit! Quibus omnibus jam armatus & munitus, cùm totô morbi tempore mentis ſuæ compos fuerit, nihilq; aliud quàm Chriſtum, Chriſtum DEUM ſuum in ore perpetuò habuerit, ad eum quem ſperabat unum, cui fidebat uni, ut quidem ſperamus ac cupimus, in medio ætatis vigore, anno ſcil. XXXVIII. evolavit. Sed quid Academia Noſtra, cui Te tanquam maritus uxori deſponderas Anima Beatiſſima? Quid pupilli Parentibus orbati? Quid tot ægrorum myriades, qui Te tanquam Phœbum tutelarem venerabantur? Quid amici quos mœſtos reliquiſti atque triſtabundos? O deſideratiſſimum omnium bonorum pectus ad Nos redi, ſi fieri poteſt, redi.

Aſt quid ego hæc votis plusquam puerilibus opto
Quæ nullus nobis fertq; feretq; dies.

Scilicet illuc abiit, unde negant redire quemquam. Ferenda igitur ſunt animô pacatô, quæ mutari nequeunt. Hoc unum adhuc ſupereſt, ut TE, Virorum decus lugeamus, non quòd malè Tibi evenerit, cùm abiiſti: Beati enim, qui in Dominô

moriuntur, requiescunt namque à laboribus suis & opera eorum insequuntur Eos; sed quod nos tam anxiè excruciat & quidem meritò, quòd Tua in morte tantum amicitiæ naufragium patiamur, quam gratâ tamen memoriâ recolemus

— — *dum spiritus hos reget artus!*

Vale, Collega Conjunctissime, Medicorum Coriphæe! Vale decus Academiæ, Civium desiderium, Collegarum deliciæ, ægrorum solamen, humanitatis exemplum! Vale & in Domino requiesce! Vos autem, *PROCERES ACADEMIÆ*, in medium consulite, quò tanti Viri jactura tempestivè resarciri, sartaque conservari possit Societas DEO Proximoque Sacra, cui prosperos rerum successus, incrementum atque perennitatem voveo sempiternam! D. *Gissæ-Hassorum Calendis Septembris Anno 1688.*

EPICEDIA.

I.

NOn omnis morior, cum Christo qvippe resurgo,
In cœlum comite hoc me præeunte feror.
Nil Libitina valet, pars corporis optima cœlum
Occupat æternâ qvâ fruitur, reqvie.

Sic

ALLMACHERUS ex tumulo,

In cujus memoriam hæc scripsit

JOH. GEORG. VOLCKAMER M.D.
Archiater Cæsareus, Comes Palatinus, S.R.I.
Nobilis, Acad. Leop. Imperialis Præses, Coll.
Med. Norib. Senior perpetuus.

II. *Omnes*

II.

OMnes Naturæ Mystæ tua funera ZETHES,
Plangunt ô! nostri stella corusca Chori.
Exactè poteras Naturæ pandere vires,
Præbens artifici pharmaca scita manu.
Hinc TE urbis proceres, cives, plebs omnis amabat,
Hoc quoq; Principibus nomine charus eras.
Occidis Ipse quidem ast famâ super æthera notâ,
Æternùm vivis, lætus in arce Poli.

D. JOH. MICH. FEHR. S.R.I. Acad. Nat. Cur. Ex-Præses d. Argonauta, Med. Cæs.

III.

SCHEFFERUS periit (vah nomen amabile quondam!)
SCHEFFERUS Phœbi Gloria summa mei;
Quò non candidior, quò nemo fidelior unquam,
Doctrinæ Medicæ Lux, & in Arte potens;
Dimidium cordis, mea consolatio sola
Occidit! Heu paucis: Summus Amicus erat!
Hujus jacturam mihi compensare volebant,
Atque ALLMACHERUM substituêre Dii.
Quàm brevis hæc fuerit, Dii testes este, voluptas,
Vix annus periit, tunc mihi & Ipse peris,

ALLMACHERE, mei gratiſſima portio cordis,
Cui dederatq́; ſuos Ipſus APOLLO vices!
Vah non una olim TE manſit ovatio, quando
TU de morte ſatis multa tropæa dabas.
Nunc TIBI non proſunt, quæ quondam pluribus, artes,
Dum TE dira febris corripit, atque necat.
Vah quoties medicabaris præſentibus herbis,
Atque ægris præſens TU Deus Ipſus eras.
Nunc Ars muta jacet, nunc alma ſcientia ceſſat,
Artificisque manum mors inopina ligat:
Parte tamen meliore Tui ſuper alta perennis
Aſtra volas, venies in gremiumq́; DEI;
Clio laude Virum dignum vetat eſſe ſepultum,
Quin vocat è tumbis, & ſuper aſtra locat.
TUq́; VALENTINI præluſtris adorea Phœbi
Non omnem pateris dexteritate mori.
SCHEFFERI manes ornâſti, nunc quoq; ſummum
ALLMACHERO offers officium atq; fidem:
Per TE cùm vivi vivant & mortui Amici,
Æternum Titan vivere TE faciet!

m. f.

GEORGIUS FRANCUS, D. P. Prim. & Univerſit. Heidelberg. ProCancellar. Aliquot S. R. I. Elect. & Principp. Conſil. & Archiater.

IV. Dum

IV.

DUm parat ad vota ALLMACHER tranſire ſecunda,
Et matrem ſoboli quærit ubiq; bonam:
Huc ades! huc! Salvator ait; Tibi Sponſus ero ipſe,
Quid Tibi cum Sponſa? Sponſus ego ipſe Tuus.
Dixit, & in coelos Medicum perduxit ovantem,
Mixtus ubi Superis gaudia mille capit:
Gaudia mille capit, nec morbum ſentit atrocem,
Nec premit aut luctus, vel dolor ullus eum:
Perpes ubi requies illi, atque æterna voluptas,
Perpetuus ſplendor, gloria, riſus, amor.

Nobiliſſimo D. D. ALLMACHERO, Medico, dum viveret, feliciſſimo καὶ χαριστάτῳ, Prædeceſſori, Collegæ, Amico deſideratiſſimo ultimi honoris monumentum paucis hisce lmq; ponere voluit, debuit

τ' ἀνώτερα καλλίω

JUSTUS FRIDERICUS DILLENIUS,
Med. Lic. Ejusdemq; in Illuſtri Ludoviciana
Profeſs. Publ. Ord. & Academicus
Naturæ-Curioſus.

V.

HEu mihi quæ refero! quàm triſte Academia fatum
Luget & egregias naufraga perdit opes!
Vix dum bis ſteterat glaciatus frigore Mœnus
Quod Tua SCHEFFERI gloria funus erat.
Mox ſtruit inſidias vitæ exitioſa malignas
ALLMACHERE Tuæ dira calore febris.

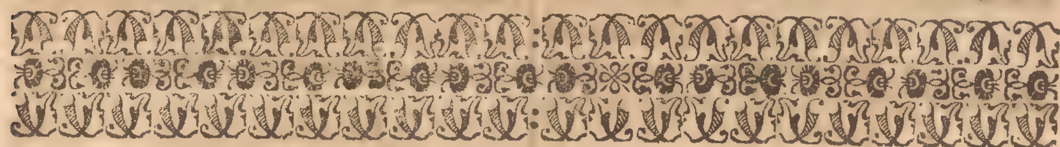
Vah

Vah quàm vera nimis ſimul ac fera dicta Poëtæ
  Quisquis & ille fuit: Vis ſine febre mori.
Vis ſine febre mori quondam Celeberrime PERSEU
  Fulgida Teutonici Stella beata Chori?
Vis ſine febre mori cunctis dulciſſime ZETHES,
  Cui prior emeritum ceſſerat ante locum?
Scilicet aſtutâ caditis febre ambo malignâ
  Quæ quondam Veſtrâ ſæpè fugata manu.
Non juvat hîc venas vivô ſpoliâſſe cruore,
  Non valet alkermes nec panacea juvat.
O curas hominum! quantum eſt in rebus inane,
  Ipſe perit Medicus dum famulando juvat.
Aſt quid iniqua cano? quâ dicam fronte perire
  Quem vitæ requies, quem DEUS ipſe manet?
Non perit in Chriſto quisquis valedixerit Orbi,
  Hoc ſine diſcedens qui perit, ille perit.
Tu Chriſti vitam, Chriſti Tu caſtra ſecutus
  ALLMACHERE Dei vivis in arce poli.
Vivis in arce poli, quò nulla moleſtia mundi
  Pervolat: Hâc felix terque quaterque vale!

l.m.q.

MICHAEL BERNHARDUS VALENTINI,
Med. D. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Collega
& in Illuſtri Giſſena Profeſs. Phy-
ſices Ordin.

INDEX
Ephemeridum Imperialis Academiæ LEOPOLDINÆ Naturæ Curioſorum
Decur. II. Anni VII.

A.

Cal-

Hydrops

FINIS.

Errata in Anno VII. Dec. II. Eph. Nat. Cur.

PAg. 6 lin. 2. pro puncto ponatur comma. p. 6. l. 8. leg. Euronothum. p. 6. l. 14. tonitru. & l. 31. foramen. p. 7. l. 15. fulmineo. p. 10. l. 27. antimoniat. p. 23. antepenult. rugitum. p. 24. antep. questa, p. 28. l. 17. iste. p. 32. l. 26. ovulis. p. 42. l. 27. dissectis. p. 44. l. 16. quoad. p. 45. l. 23. quoad. p. 46. l. 12. secretoria. p. 62. penult. del. punctum. p. 77. l. 14. vasis. p. 80. l. 17. immersum. p. 81. l. 9. parenchymati. p. 93. l. 15. describam: ad urinam creberrimè. p. 101. l. 15. amittunt. p. 109. l. 5. fragar. p. 110. l. 16. flaved. p. 127. l. 15. sæpiuscule. & l. 19. fota. p. 153. l. 7. compare. p. 162. l. 5. ortam. p. 162. l. 7. elati. p. 166. l. 21. symphysis. p. 167. l. 6. sperata. p. 167. l. 12. applicet. p. 173. l. 20. admittunt. p. 175. l. 32. fusoria. p. 177. l. 4. cessatio. p. 179. l. 6. multos adoriretur. p. 179. l. 10. fortes. p. 182. l. 8. dejectio, propter. p. 184. l. 10. est. p. 188. l. 26. del. ut. p. 194. l. 14. fibrillis, turgens. p. 196. l. 29. augebat. p. 202. l. 2. calores. p. 205. l. pen. aliquod. p. 213. l. 6. Cum enim. p. 214. l. 6. rabiei. p. 214. l. 12. āā. p. 218. l. 23. nodulo. p. 221. l. 19. aurum. p. 222. l. 9. cogerer. p. 227. l. 6. usque. p. 237. l. 11. quidem. p. 260. l. 28. transilirent. p. 271. l. 5. corr. ℥vj. del. vel. p. 276. l. 29. figuram. p. 306. l. 8. quas. p. 306. l. 9. allegatas. p. 306. l. 11. eas. p. 308. l. 18. incuteret. p. 313. l. 17. insequebantur. p. 347. l. 9. charifs. p. 356. l. 31. pro ovi: leg. quæ. p. 362. l. 17. datus p. 367. l. 22. Non. p. 372. l. 15. patronis. p. 377. l. 12. externæ. p. 390. l. 15. interdicebatur. p. 403. l. 13. post: Bartholini del. comma. p. 405. l. 15. assumturam. p. 411. l. 26. Galliis. p. 411. l. ult. spirituum. p. 422. l. 16. pro puncto fiat comma. p. 422. l. 23. avis p. 423. l. 17. variæ figuræ. p. 404. l. penult. ab. p. 438. l. antepen. sufferimus. p. 443. l. 16. post: G. H. add. Unde etiam objectum A. B. majus & propius apparet, quasi extensum esset & collocatum in G. H. p. 445. l. 16. eisdem. p. 469. l. 2. ovulorum. p. 469. l. 29. ovulis. p. 470. l. 14. verè.

In Appendice.

PAg. 8. lin. 31. carnes. p. 21. l. 9. quoad. p. 59. l. 7. DIC. p. 59. l. 29. del. comma. p. 62. l. 4. GH. p. 62. l. 21. Prop. 4. add. lib. 5. p. 62. l. 22. ad calorem. p. 63. l. 9. figura tertia. p. 64. l. penult. del. comma. p. 66. l. 30. tertia. p. 66. l. ult. quarta. p. 67. l. 3. tertia. & pen. tertia. p. 68. l. 3. sexta. p. 70. l. tertia. p. 73. l. 15. tres. p. 73. l. 16. Neccarini vin'. p. 80. l. 12. quàm. p. 85. l. 13. leg. Ann. I. p. 97. l. 3. lixividso. p. 99. l. 10. cis. p. 105. l. 31. spiritu. p. 105. l. 32. dat. p. 117. l. 32. Cornel. p. 118. l. 8. post: persuaserat add. punctum. p. 130. l. penult. aperta. p. 137. l. 9. æstate. p. 138. l. 31. gt. p. 144. l. ult. lilia. p. 152. l. 27. del. punctum. p. 205. l. 18. uno. p. 213. l. 5. petrigno. p. 220. l. 10. ad modum. p. 241. l. antepen. direxerat. p. 247. l. 19. Ephemerides.

In Progressu.

Pag. 2. 2. lin. 5. leg. catenis. P. 2. 3. lin. 28. Collectionis. P. 4. lin. 8. Augustâ. P. b. 3. lin. 21. effrenem. P. b. 4. lin. 3. Directoratum. P. c. 2. l. 5. S. R. I.

Bericht an den Buchbinder.

Beygelegte 3. unpaginirte Kupffer werden eingebunden; das erste / als das Wappen der Academiæ Nat. Cur. zu Anfang deß Progressus: das andere / die effigies Vollgnadii, zu dessen Memoria ad paginam 228. die Allmacheri memoria ad paginam 264. in Appendice.

